

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

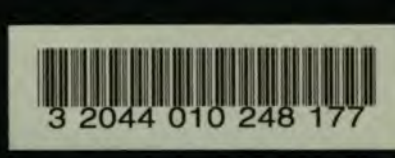
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

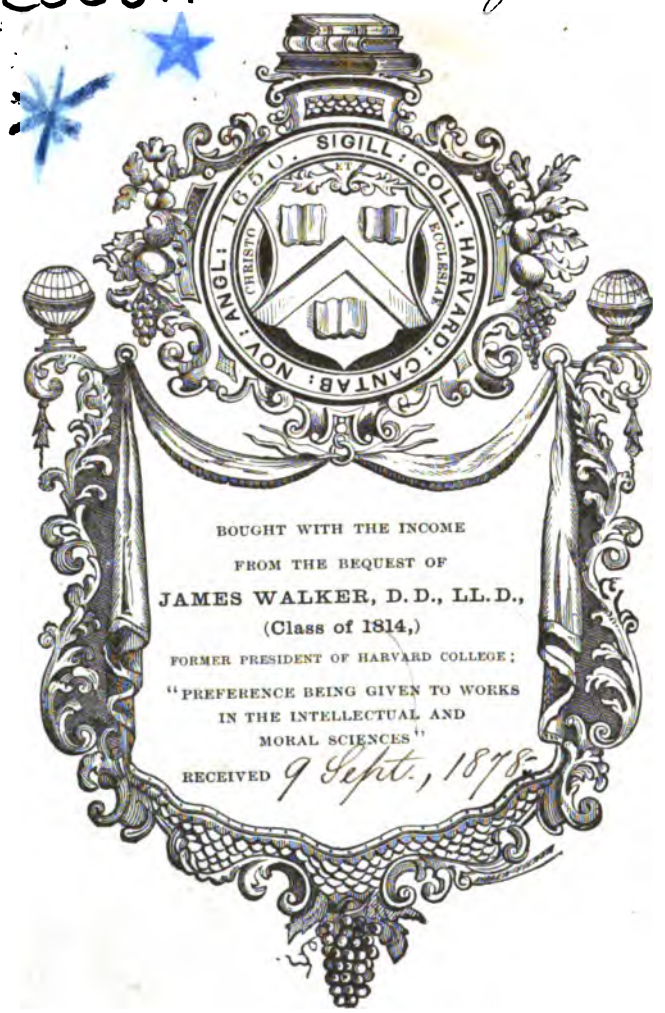
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

3 2044 010 248 177

C5501.1

Bd. June, 1880.

BOUGHT WITH THE INCOME
FROM THE BEQUEST OF
JAMES WALKER, D. D., LL. D.,
(Class of 1814,)
FORMER PRESIDENT OF HARVARD COLLEGE;
"PREFERENCE BEING GIVEN TO WORKS
IN THE INTELLECTUAL AND
MORAL SCIENCES"
RECEIVED 9 Sept., 1878.

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA,

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA ECCLESIÆ SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA ; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA ; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA ; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA ; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA ; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA ;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE ; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR ; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VETUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES LATINA PRIOR,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ LATINÆ A TERTULLIANO AD INNOCENTIUM III :

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIÆ, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA. LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLECTITUR, ET AD NOVEM ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS ; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR. UTRAQUE VIGESIMA QUARTA DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR : UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272 PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT ; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ LATINÆ TOMUS CCXX.

INDICES.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1863.

ELENCHUS

INDICUM QUI IN HOC TOMO CCXX CONTINENTUR.

SERIES INDICUM DECIMA TERTIA (*Continuatio*), complectens Indices : De Legislatione civili. — De Immunitatibus. — De Potestate S. Pontificis, col. 10-111.

SERIES INDICUM DECIMA QUARTA, complectens Indices : De Morte. — De Judicio particulari post mortem. — De Cœlo. — De Inferis. — De Purgatorio. — De Cultu erga defunctos. — De Antichristo. — De Resurrectione mortuorum. — De Judicio ultimo, 198-291.

SERIES INDICUM DECIMA QUINTA, complectens Indicem Moralem. — Bibliothecam moralem Patrum. — Eamdem analogice dispositam. — Eamdem alphabetice dispositam. — Indicem Asceticum Patrum. — Bibliothecam Patrum Asceticam. — Eamdem analogice dispositam. — Eamdem alphabetice dispositam. — Indicem de Conscientia, 307-351.

SERIES INDICUM DECIMA SEXTA, complectens Indices : De Decalogo. — De Dilectione inimicorum. — De Eleemosyna. — De Correctione fraterna. — De Præceptis Ecclesiæ. — De Festis. — De Jejunio. — De Mortificatione sensuum, 355-555.

SERIES INDICUM DECIMA SEPTIMA, complectens Indices : De Fide. — De Spe. — De Charitate. — De Virtutibus. — De Virtutibus sacerdotalibus. — De Continentia clericorum. — De Officiis monachorum. — De Virginibus. — De Monialibus. — De Viduis. — De Regibus. — De Paupertate. — De Anecdotis. — De Sententiis memorabilibus. — De Virtutibus ethnicorum, 571-783.

SERIES INDICUM DECIMA OCTAVA, complectens Indices : De Peccatis. — De Vitiis. — De Homicidio. — De Simonia. — De Voluptatibus illicitis. — De Vitiis et Erroribus ethnicorum, 787-937.

SERIES INDICUM DECIMA NONA, complectens Indices : De Oratione in genere. — De Oratione Dominica, 942 959.

SERIES INDICUM VICESIMA, complectens Indices : De Historiographis. — De Judæis. — De Chronicis — De Monasteriis. — De Diœcesibus. — De Urbibus episcopalibus et Abbatiis. — Biographicum. — Biographicum alterum, 962-1283.

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

INDICES

PATROLOGIÆ LATINÆ SPECIALES.

SERIES INDICUM DECIMA TERTIA.

(Continuatio.)

CXXIII.

INDEX DE LEGISLATIONE CIVILI,

ORDINE RERUM ALPHABETICO DISPOSITUS, LEGES VARIAS ET DECRETA

REFERENS IN EO QUOD AD RELIGIONEM ATTINENT.

ABBAS. Abbatis vel rectoris Ecclesiæ epistola, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 793.

ABOLITIO. De abolitionibus, Const. Magn. (312-366), VIII, 183.

ABSENS in causis capitalibus accusare non potest, nec accusatus per alium defendi, Angelram., XCVI, 1063. — Contra invasionem rerum absentis, Const. Magn. (312-366), VIII, 322. — Absentis possessio si per vim aut alio modo sit perturbata, *ibid.*, 285. — Absentes nec accusari nec judicari possunt, S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 1193.

ACACIUS. Edictum sententiæ Felicis papæ propter damnationem Acacii, LVIII, 934.

ACCUSANS. Accusantium personæ diligenter investigandæ, S. Greg. Magn., LXXVII, 1295.

ACCUSARE per alium seu accusari absens non potest, S. Ivo Carnot. episcop., CLXI, 1194. — Leges neminem accusare obligant, Petrus Cantor, CCV, 238.

ACCUSATIO. De accusatione et judicio clericorum, apud S. Silvestrum papam, VIII, 859; in Julii papæ fragmentis, *ibid.*, 889. — Accusationis de homicidio inscriptio, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 790. — Accusatio non debet fieri in scriptis, S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 1193, 1194. — Sub quot fieri debeat testibus accusatio, *ibid.*, 513. — Qui non recipiendi sunt in accusatione, Gratian., CLXXXVII, 675, 676. — Ut criminibus implicati ad accusationem aut testimonium non admittantur, Angelram., XCVI, 1060, 1065.

ACCUSATIONES. Quæ accusationes rejici debeant, S. Ivo Carnot. episcopus, CLXI, 512, 513. — De accusationibus, Const. Magn., VIII, 143, 153, 234, 293, 310; S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 1193.

ACCUSATOR vel testis vel judex aliquis simul esse non potest, S. Ivo Carnot., CLXI, 511, 514, 1199. De accusatore, Nicolaus I papa, CXIX, 1123. — De accusatore falso, *ibid.*, 1010. — Accusator falsus condemnandus, S. Ivo Carnot., CLXI, 497, 956. — Pœna accusatoris si in probatione defecerit, S. Gregor. Magn., LXXVII, 699, 809; Innocent. III, CCXV, 1271.

ACCUSATORES examinandi, S. Ivo Carnot., CLXI, 509. — Qui accusatores excludendi, *ibid.*, 513, 918. — Inimici accusatores esse non possunt, *ibid.*, 345, 393, 1196; Gratian., CLXXXVII, 677; nec non infamis, *ibid.*, 824; nec etiam excommunicatus, *ibid.*, 966. — Quales debeant esse accusatores, S. Stephani leges, CLI, 1246. — Accusatores esse debent qui careant suspicione, S. Felix papa I, V, 145. — De accusatoribus, Carol. Magn. Codex diplomat., XCVII, 523, 755, 810, 811, 821, 827; Nicolaus papa I, CXIX, 1184, 1185; S. Leo ad imperatorem Carolum, XCVIII, 523 (890-814); Burchard., CXL, 903; S. Ivo Carnot. episcop., CLXI, 411, 522. — De accusatorum acceptione et reprobatione, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 54.

ACCUSATUS non debet criminare accusatorem priusquam se objecto crimine purgaverit, S. Ivo, CLXI, 408. — De duobus accusatis de adulterio, *ibid.*, 895, 896.

ACQUISITIO. De acquirenda et requirenda possessione, Const., VIII, 117. — Sine censu fundum comparari non posse; VIII, 165.

ACTIONARII. S. Greg. Magn., LXXVII, 569, 570, 571, 623, 1150, 1221.

ACTORES. S. Greg. Magn., LXXVII, 569, 570, 571, 625, 639, 1150, 1221. — Ut annuali synodo actores fisci præsentes sint, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 555. — De actoribus rei privatæ, Const. Magn., VIII, 93.

ACTUARII. — De numerariis, actuariis, Const. Magn., VIII, 164, 372, 377 (312-366).

ADJUTORES. De adjutoribus rei privatæ et ministris eligendis, Caroli Magni Codex diplomatic., XCVII, 870.

ADMINISTRATIO. De iis quæ administratione distracta vel donata sunt, Const. Magn., VIII, 377. — Diversæ formulæ administrationis, Cassiodor., LXIX, 679. — De administrationibus sæcularium judiciorum, Cresconius episc., LXXXVIII, 904.

ADMINISTRATOR. De administratoribus, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 650.

ADMONITIO ad regem et ministros reipublicæ, Hincmar., CXXV, 1077.

ADOPTATIO Epistola cum in loco filiorum nepotes instituuntur ab avo, Marculf. monach., LXXXVII, 735.

ADOPTIO quatenus impediat nuptias, Gratian, CLXXXVII, 1441. — Qualiter extraneus homo in locum filii adoptetur, Marculf., *ibid.*, 737, 818; Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 787.

ADULTER. De adulteris, S. Isidor Hispal., LXXXIV, 77, 108, 273, 584; Caroli Magn. Opera, XCVII, 731; Nicolaus papa I, CXIX, 992; apud Adrevaldum (877, 881), CXXIV, 1087. — De adulteris si ad Ecclesiam confugerint, S. Isidor., LXXXIV, 274, 656. — Lex Julia de adulteris concubinas et meretrices permittens periniqua, S. Zeno, XI, 297. — Lex Antonini de adulteris, S. Aug., XL, 474; Hincmar. Remens. episcop., CXXV, 1024. — Contra adulteros, Cassiod. (555-560), LXIX, 782; Carol. Magn. Codex diplomat., XCVII, 149. — De lege contra mulieres adulteras prolata, Cassiod., LXIX, 1041. — Maritus quomodo procedere debeat adversus suspectum adulterum, S. Ivo, CLXI, 955. — Non debet separari conjugium quando ambo conjuges sunt adulteri, Innocent. III, CCXV, 1418.

ADULTERATOR. De adulteratoribus monetæ, Car. Magn. Codex diplom., XCVII, 409, 577.

ADULTERIUM. De adulterio, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 75, 77; Caroli Magn. Opera, XCVII, 756; Nicolaus papa I, app., CXIX, 1185; Isaac Lingon. episcop., CXXIV, 1087; Regino Prumiens. abb., CXXXII, 303 *seq.*, 307;

Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1301. — Contra adulteriùm ratione societatis et familiæ perturbationis, S. Ambros. (387), XIV, 428, 442; In codice canonum, LVI, 441. — Contra adulteria, Apud S. Cæsarium, LXVII, 1085; In constitutione Henrici III, imperat. (1099), CLI, 1180. — Adulterium quomodo probandum vel purgandum, S. Ivo, CLXII, 254. — De pœna adulterii, Canones Hibernenses, XCVI, 1323 *seqq.*

ADVENTITIUS. De adventitiis, Caroli Magni Opera, XCVII, 306, 585.

ADVERSARIUS in judiciis admonendus ut ad audiendos testes veniat, S. Greg. Magn., LXXVII, 1255.

ADVOCATUS. S. Greg. Magn., LXXVII, 357. — De advocato fisci, Constant. Magn., VIII, 116, 379. — De advocatis, Caroli Magni Opera, XCVII, 286, 553, 557, 560, 633. — Advocati quales esse debeant, Codex diplomat., *ibid.*, 560. — Advocati pravi auferantur, Caroli Magni Opera, *ibid.*, 778. — De advocatorum erroribus, Const. Magn., VIII, 200. — Qui a professione advocatorum arcentur, Gratian., CLXXXVII, 691, 692. — Contra advocatos, Petrus Cantor., CCV, 159.

ÆDIFICATIO. De ædificatione et dote Ecclesiæ a villis compositæ, S. Stephani leges, CLI, 1251.

ÆDIFICIUM. De ædificiis privatis, Const. Magn. (312-366), VIII, 235.

ÆLIASANCTA lex, Boetius, LXIV, 1062.

ÆQUALENTIA vel pactum, Auctor incert., LXXXVII, 771.

ÆQUALITAS. De æqualitate a missis dominicis facienda, Carol. Magn. Opera, XCVII, 534.

ÆTHELREDUS. Æthelredi ducis Merciorum Quarta. App. ad Bedam, XCV, 370, 376. — Æthelredi II leges ecclesiasticæ, CLI, 1165, 1172.

ÆTHELSTANUS. Æthelstani leges, Opera adespotica, CXXXVIII, 461, 472.

AGER. De omni agro deserto et quando steriles fertilibus imponuntur, Const. Magn. (312-366) VIII, 394. — De agrorum finibus ut discriptatio quadraginta annorum possessione componatur, S. Gregor. Magn., LXXVII, 455.

AGNATIO. Charta agnationis si servus ingenuam trahit, Marculf., LXXXVII, 745. — Charta agnationis, *ibid.*, 765.

AGOBARDI charta, CIV, 319.

AGRICOLA. De agricolis, censitis et colonis, Const., VIII, 527, 598. — De agricolis et mancipiis dominicis, *ibid.*, 598.

ALDHELMI (S.) diplomata, LXXXIX, 309-314.

ALDIO. De aldionibus palatii, Capitul. Francorum, XCVII, 143; Capitul. Longobardorum, *ibid.*, 144. — De aldionibus publicis ad jus publicum pertinentibus, Capitul. Ticinens., XCVII, 213.

ALEXANDRI I regis Scotiæ chartæ, Append. ad Bedam, XCV, 567.

ALFREDI regis leges ecclesiasticæ, CXXXVIII, 447-458.

ALHWINI episcopi Huiccionum et Æthelvulfi ducis chirographum, Append. ad Bedam, XCV, 374. — Alhwini charta, *ibid.*,

ALIENATIO. Non alienatur res quæ minoris venditur quam mandatur, S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 939.

ALIMENTA. De alimentis, Const. Magn., VIII, 236. — De alimentis quæ parentes inopes de publico thesauro petere debent, *ibid.*, 121.

ALLEGATIONES litigatorum nullum patiantur præjudicium propter occupationem principis, S. Ivo, CLXI, 928.

ALODES. De alode, Carol. Magn. Opera, XCVII, 365. — De alode evindicato, Auctor incert., LXXXVII, 796.

ALREDI subreguli Huiccionum charta, Append. ad Bedam, XCV, 371.

ALTARE. Altaris ministros occidens, Canuti I monumenta diplomatica, CLI, 1178.

AMENS si alter conjugum fiat, non solvitur matrimonium, S. Ivo Carnot., CLXI, 619.

ANCILLA. De ancilla per chartam facta libera, Caroli Magni Opera, XCVII, 412. — Quicunque ancillæ oculum eruerit liberam eam dimittat, *ibid.*, 753. — De his qui petunt alienas ancillas in uxores, S. Stephani leges, CLI, 1249. — Ancillam in matrimonio susceptam ultro dimittere non licet, Gratian., CLXXXVII, 1433.

ANCONITANI. De lege ab Anconitanis statuta, Clemens III papa, CCIV, 1479.

ANIMALIA. De animalium redemptione Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1297.

ANNATA. De annatis, Innocent. III, CCXIV, 189.

ANNONA (de), Const. Magn., VIII, 99, 391. — De erogatione militaris annonæ, *ibid.*, 294. — De annonis in hoste raptis vel furatis, Caroli Magni Opera, XCVII, 561.

ANTIA LEX, Tertul., I, 298.

ANTONINI lex de adulteris, S. Aug., XL, 474; Hincmar., CXXV, 1024. — De repudiis, *ibid.*, 737.

ANTRUSTIO. De antrustione regis, Marculf., LXXXVII, 711.

APENNIS. *Vide* APPENNIS.

APES. De apibus, Willemi Conquestoris leges, CXLIX, 1334; Edwardi III leges, CLI, 1192.

APOSTATA. De apostatis, Theod. Magn., XIII, 538; Edwardi senioris leges, CXXXVIII, 459.

APPELLARE liceat etiam in causis criminalibus, Angelram., XCVI, 1065. — Appellantes nulla detentione arceudi, *ibid.* — De his qui per metum judicis non appellaverunt, Const. VIII, 558. — A sententia et re judicata non appellatur quidem, sed judex suspectus semper recusari potest, Innocent. III, CCXIV, 805. — Exemplo S. Pauli qui ad Cæsarem appellavit licitum est servis Dei ab injustis legibus se tueri, S. Maxim. Taurin., LVII, 668, 669.

APPELLATIO nisi intra decem dies interponatur, sententia transit in rem judicatam, Innocent. III, CCXIV, 497. — De pendente appellatione, Const. Magn., VIII, 233. — Si pendente appellatione mors intervenerit, *ibid.*, 219, 233.

APPELLATIONES ad imperatorem, S. Greg. Magn., LXXVII, 606, 607, 609. — Quorum appellationes non recipiantur, Const. Magn., VIII, 104, 118, 308. — Temerariæ appellationes non sunt recipiendæ, Innocent. III, CCXIV, 546. — Frustratoriæ appellationes non recipiendæ, *ibid*, 180. — De appellationibus, Const. Magn. VIII, 93, 103 *seqq.*, 129, 131, 142, 147, 156, 199, 294, 231, 308, 318, 319, 331, 374; S. Ivo Carnot., CLXI, 1207, 1212; Clemens III papa, CCXIV, 1481; Cœlestinus papa, CCVI, 1260; Innocent. III, CCIV, 975, 986; CCXV, 310, 1257. — Lex Julia de appellationibus ad Cæsarem, B. Alcuin., C, 413. — De appellationibus episcoporum et presbyterorum, Hincmar., CXXVI, 230. — De frustratoriis appellationibus, Alexand. III pap., CC, 929.

APPENNIS, S. Gregor. Turon., LXXI, 1162; Formulæ veteres auctoris incerti. LXXXVII, 775, 790; Formulæ Andegavenses, *ibid.*, 846, 847.

AQUA. Aquæ frigidæ judicium, Hincmar., CXXV, 161.

AQUÆDUCTU (de), Const. Magn., VIII, 347.

ARBITER. De arbitris, S. Greg. Magn., LXXVII, 511.

ARIUS. Arii libros comburi jubet Constantinus, VIII, 505, 506.

ARMA contra patriam non portentur, Caroli Magni Opera, XCVII, 777, 906. — De armis, *ibid.*, 284, 285. — De armis non portandis, *ibid.*, 551, 555. — Arma extra regnum vendere prohibitum, Capitul. Mantican., *ibid*, 135, 906. — Ne clerici arma ferant, Regino Prumiens. abb., CXXXII, 222. — Arma non tribuenda infidelibus, Innocent. III, CCXIV, 163. — Ne quidem prætextu mercaturæ, *ibid.*, 493.

ARMATURA (de) in hostem habenda, Caroli Magni Opera, XCVII, 551, 752.

ARTIFEX. De artificum excusationibus, Const., VIII, 581, 594.

ASSISES de Jerusalem, Godefrid. Hierosolym. rex, CLV, 397-430.

ASYLI jus ecclesiis servavit Chlodovæus, S. Gregor. Turon., LXXI, 484. — De his qui ad ecclesiam confugiunt, Caroli Magni Opera, XCVII, 257. — De asylorum jure, Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1293.

ATTICÆ leges, Sidonius Apollinaris, LVIII, 554.

AUCTOR. De auctoribus seditionum vel tumultuum, Caroli Magni Opera, XCVII, 844. — Ut causas auctorum assumendi suorum aliquis licentiam habeat, Marculf., LXXXVII, 721.

AUDIENTIALIS charta, Marculf., LXXXVII, 716.

AUGUR. De auguribus, Burchard., CXL, 791; S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 745 *seqq.*

AUGURIUM. De auguriis, Caroli Magni Opera, XCVII, 516.

AULA. De aulæ familiaribus, S. Stephani leges, CLI, 1254

AUNARIÆ leges, Arnob., V, 916.

AVARI, AVARITIA. Contra divites avaros ratione perturbationis ordinis societatis, S. Ambros., XIV, 731, 795. — Avaritia vituperatur, id., XVI, 150, 157.

BAIOARII Baioariorum legi capitula addita, Carol. Magn., XCVII, 277.

BANNIRE. Regino Prumiens., CXXXII, 268, 459. — De filiis qui ad placitum banniri debeant, *ibid.*, XCVII, 557.

BANNUM episcopi aut presbyteri, Regino Prumiens. abb., CXXXII, 286, 341, 563. — De banno, Caroli Magni

Opera, XCVII, 904. — De banno persolvendo, *ibid.*, 895. — De observatione banni, *ibid.*, 231.

BANNUS regius. Regino Prumiens., CXXII, 199, 291, 321, 336, 337, 342, 374. — Bannus dominicus, *ibid.*, 201, 236, 364, 416, 418. — De banno dominico, Carol. Magn., XCVII, 125. — De proprio in bannum misso, *ibid.*, 406, 574.

BARONES De baronibus qui suas habent curias et consuetudines, Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1336; Edwardi III leges, CLI, 1194. — De baronibus portuum, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1310.

BASTAGARII. De bastagariis, Const. Magn., VIII, 148.

BECHARII. De becharis, Erkembaldus, CXXXVII, 596.

BELLUM. De bellis, S. Ivo Carnot., LXXXII, 639; Nicolaus papa, Append., CXIX, 1200. — Justitia etiam in bello servanda, S. Ambros., XVI, 63.

BENEDICTI III diploma, CXV, 701.

BENEFICIUM. De beneficiis capitula, Chonradi II monumenta, CLI, 104; Edictum, *ibid.*, 1052. — De beneficiis destructis, Carol. Magn., XCVII, 410, 418. — Beneficiorum fiscorumque regalium describendorum formulæ, *ibid.*, 339, 340. — De his qui habent beneficia regalia, *ibid.*, 334. — De his qui fraudem faciunt in regalibus beneficiis, *ibid.*

BONA. De bonis vacantibus, Const. Magn., VIII, 97, 156, 317.

BONA ECCLESIÆ. Ut, deficientibus cognatis, Ecclesia hæreditatem capiat, utque legata firma maneant, Const. Magn., VIII, 265. — Ut qui res Ecclesiæ emerunt aut dono acceperunt, eas restituant, Const. Magn., VIII, 269. — Ut de rebus Ecclesiæ nihil episcopi auferant, S. Isidor., LXXXIV, 400. — Si de rebus Ecclesiæ pro præstatione aliquid dari dicatur, causa præstiti cognoscatur, *ibid.*, 433. — Quæ de conquisitis rebus inter Ecclesiam et sacerdotis hæredes divisio fiat, *ibid.*, 456 — Si episcopus monasterium faciat vel parochitanam Ecclesiam ditet, quantam partem de rebus Ecclesiæ conferat, *ibid.* — Ut episcopus tertiam ecclesiasticarum rerum sibi debitam partem cui elegerit conferat, *ibid.* — Ne extra constitutum ordinem morientis sacerdotis hæredes rem ejus adire præsumant, *ibid.*, 457. — De invasoribus rerum Ecclesiæ, *ibid.*, 826. — De gubernatione bonorum Ecclesiæ, *ibid.*, 576. — De pecunia quæ in Ecclesia Dei offertur, fideliter colligenda et dividenda, *ibid.*, 621. — Qualiter stabilitum maneat quod episcopus in amicis suis servis aut libertis de re Ecclesiæ suæ donare voluerit, *ibid.* — De reditibus Ecclesiæ vel oblatione fidelium ut quatuor portiones fieri debeant, *ibid.*, 806. — De bene gerendis bonis Ecclesiæ ab episcopis, *ibid.*, 805. — Ut res Ecclesiæ non alienentur, sed clericis, vel monachis, aut peregrinis in usum tantummodo largiantur, in epistola Symmachi papæ, *ibid.*, 811.

BONA MATERNA. De bonis maternis, Const., VIII, 123, 169, 375.

BOS. De bove cornupeta, Carol. Magn., XCVII, 755. — De bove qui alterum bovem vulneravit, S. Ivo, CLXI, 966. — Qui furatus bovem quinque boves pro uno restituere debet, *ibid.*, 966.

BREVE sacramenti, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 792. — Breve sacramentum secundum ipsum judicium, *ibid.*, 796.

BREVIS dicitur inventarium seu chartula summarium quarumcunque rerum continens, S. Greg. Magn., LXXVII, 638, 639, 900, 901.

BRUNIÆ. De brunis, Caroli Magni, Capitul. Francorum, XCVII, 131. — De brunis habendis, Carol. Magn., XCVII, 732.

BURDA, BURDATIO, S. Gregor. Magn., LXXVII, 501, 502.

BURGENSES. De Burgensibus, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1341.

CÆSARIANI. De Cæsarianis, Constant. Magn., VIII, 148.

CALCIARIUM est pensio in victos ac vestitus subsidium, S. Gregor. Magn., LXXVII, 495.

CALIDA. Calidæ aquæ judicia, S. Agobard., CIV, 119, 120.

CALUMNIATORES. De calumniatoribus aulæ, S. Stephani leges, CLI, 1253.

CANCELLARII. De cancellariis, Carol. Magn., XCVII, 432. — De capitulis a cancellario palatii ab archiepiscopis et comitibus accipiendis, *ibid.*, 342.

CANDENS. Candentis ferri judicium in Ecclesia fieri prohibetur, Gratian., CLXXXVII, 612.

CANES. Reparatio damni a canibus illati, Abedoc et Athelwolfus, XCVI, 1306.

CANONES Hibernenses, XCVI, 1311-1326. — Ne quid adversus leges et canones attentetur, Innocent. I., CXV, 1227

CANUTI regis leges ecclesiasticæ, CLI, 1171-1188.

CAPITULA. Capitula excerpta, Carol. Magn., XCVII, 237. — Capitula Caroli missis suis tradita. Francorum regum capitularia, CXXXVIII, 676. — Capitula ab omnibus conservanda, *ibid.*, 671. — Capitula comitibus proposita ab Hludovico II imperatore, *ibid.*, 572. — Capitula Longobardica, Carol. Magn., XCVII, 565. — Capitula quæ addita sunt ad legem Longobardorum, *ibid.*, 211. — Capitula in Attiniaco constituta, S. Agobard., CIV, 227. — Capitula quæ de partibus Saxoniæ constituta sunt, Carol. Magn., XCVII, 145. — Capitula quæ Carolus fecit apud Carisiacum palatium. Monumenta diplomatica, CXXXVII, 643. — Capitula Wormatiensia, Carol. Magn., XCVII, 631. — Capitula quæ pro lege habenda sunt, *ibid.*, 636. — Capitula missis data, *ibid.*, 269, 639. — Capitula a missis dominicis edita, *ibid.*, 269. — Lex de diversis capitulis ecclesiasticis, Justinian., LXXII, 1019, 1039. — De capitulis a Carolo legibus insertis, S. Ivo Carnot., CLXI, 504. — De capitulis a Lotharii Augusto legibus additis, S. Ivo Carnot., CLXI, 505

CAPITULARE Pippini regis, XCVI, 1316. — Capitulare generale Aquense, Carol. Magn., XCVII, 245. — Capitulare Aquitanicum Pippini regis, XCVI, 1319. — Capitulare Attiniacense, Carol. Magn., XCVII, 445. — Caroli Magni capitulare missorum Aquitanorum, *ibid.*, 671. — Capitulare Bajoaricum, Carol. Magn., XCVII, 277. — Capitulare Bononiense, *ibid.*, 535. — Capitulare Francofortense, *ibid.*, 191. — Capitulare Ingelheimense, *ibid.*, 309. — Carolomanni principis Capitulare Liftinense, *ibid.*, 1305. — Capitulare quod Pippinus rex instituit cum suis judicibus in Papia, *ibid.*, 189. — Capitulare Saxonicum, *ibid.*, 199. — Pippini regis capitulare Suessionense, id., XCVI, 1301. — Capitulare Ticinense, id., XCVII, 211. — Pippini regis capitulare Vermeriense, id., XCVI, 1306. — Pippini regis capitulare Vernense duplex, *ibid.*, 1308. — Capitulare Lamberti imperatoris, Monumenta diplomatica, CXXXVIII, 812. — Capitulare de exercitalibus, Carol. Magn., XCVII, 353. — Capitulare de exercitu promovendo, *ibid.*, 263. — Capitulare de latronibus, *ibid.*, 279. — Capitulare missorum, *ibid.*, 473.

CAPITULARIA Aquensia, Carol. Magn., XCVII, 245, 505. — Capitularia Aquisgranensia, *ibid.*, 221, 261, 315, 325, 329, 338, 559, 595, 441, 825. — Capitularia Longobardica, *ibid.*, 243, 251, 261, 313, 519. — Capitularia Noviomagensia, *ibid.*, 501, 541. — Capitularia sanctionum, S. Agobard., CIV, 71 — Capitularia in Theodonis villa, Carol. Magn., XCVII, 281, 445. — Varia capitularia, *ibid.*, 209.

CAPITULUM pro pago Cenomanico, Carol. Magn., XCVII, 209.

CAPTIVI. Zelus S. Cypriani et Christianorum ad redimendos captivos, IV, 359. — S. Gregorius Magnus commendat redemptionem captivorum, LXXVII, 616. — Pecuniam mittit S. Gregorius Magnus ad redemptionem captivorum, LXXVII, 825. — Vasa sacra nonnisi pro redemptione captivorum sunt alienanda, Gratian., CLXXXVII, 899, 900. — Res Ecclesiæ licite impenduntur pro redemptione captivorum, *ibid.*, 900. — Res Ecclesiæ desolatæ non præponantur captivis, *ibid.*, 901.

CAROLOMANNI capitulare, XCVI, 1301. *Vide* CAPITULARE.

CAROLOMANNI et Pippini diplomata, XCVI, 1301-1390.

CARPENTARII. De carpentariis, Erkembald., CXXXVII, 598.

CARTULAIRE du Saint-Sépulcre, CLV, 1105-1264.

CASA DEI. Ad casam Dei qui res suas tradere voluerint, Corol. Magn., XCVII, 258.

CASTALDIS (de) Capitular., Longobard., XCVII, 138.

CASTRATIO. De eo qui castraverit hominem, Regino Prumiens., CXXII, 501.

CASTRENSIS. De castrensi omnium palatinorum peculio, Constant., VIII, 203.

CANENLATORES. De canenlatoribus, S. Agobard., CIV, 147.

CAUPO. De cauponibus, Erkembald., CXXXVII, 597.

CAUSA. De qualibet causa inter homines habita, Capitulare Ticinense, XCVII, 214. — Causa inter personam publicam et homines Ecclesiæ a præpositis Ecclesiarum et judice publico audienda. Synod Parisiens., LXXX, 452. — De causa ebrii hominis, Carol. Magn., XCVI, 587. — Lex de causa religionis judicandi potestatem Romano pontifici tribuens, Theod. XIII, 577 *seqq.* — De

eo qui causam judicatam repetere præsumat. Carol. Magn., XCVII, 259. — De liberali causa, Const., VIII, 235, 237, 246, 369. — Charta de suspensa causa. Marculf., LXXXVII, 713, 815. — De causarum terminis, Carol. Magn., XCVII, 362. — Causæ majores apud Judæos quomodo finirentur., S. Gregor. Magn., LXXVII, 785. — Causæ ibi finiendæ ubi natæ, nisi suspecti sint judices aut causæ ipsæ majores sint, *ibid.*, 813, 814. — Causæ fiscales vel divinæ domus, Constant. Magn., VIII, 153. — Ecclesiastici non suscipiant causas sæculares, S. Isidor., LXXXIV, 166, 182, 191. — Ut causas auctorum assumendi suorum aliquis licentiam habeat; Marculf., LXXXVIII, 721, 810. — De causis, S. Isid., LXXXII, 203. — De causis commendatis, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 798. — De causis alterius recipiendis, Marculf., LXXXVII, 712. — Certis de causis condessa est mulieribus publica accusatio, Gratian. CLXXXVII, 977.

CAUSEDICI. Ut causedici qui acquiescere noluerint recludantur, Carol. Magn., XCVII, 778.

CAUSIDICUS. Erkembald, CXXXVII, 585. — De causidicis, Ratherius Veronens. episcop., CXXXVI, 161.

CAUTIO. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 764, 784. — Cautiones diverso modo factæ, Marculf., LXXXVII, 744. — Cautio de clavibus, Formulæ veteres incerti auctoris. LXXXVII, 803. — Cautio de homine, Formulæ Andegavenses, LXXXVII, 849. — Cautio de infracturis, Formulæ veteres, LXXXVII, 806. — Cautio de vinea, *ibid.*, 776, 832, 844. — Cautio juratoria, S. Greg. Magn., LXXVII, 725. — Cautio juratoria scripto exarata et suscripta in trium capitulorum damnationem usurpata, *ibid.*, 669.

CENSITI. De censitis, Constant., VIII, 327.

CENSARIÆ leges. Arnob. V, 917.

CENSUS. S. Gregor. Magn., LXXVII, 755, 756. — De censu Constant. Magn., VIII, 528; Edwardi Senioris leges, CXXXVIII, 460. — De censu sive ascriptione, Constant. Magn., VIII, 95, 98. — De censu vel reliquis, *ibid.*, 165. — De censu Ecclesiarum, Carol. Magn., XCVII, 725. — De censu novo, Synod. Parisiens., LXXX, 452. — De censu regali, *ibid.*, 554, 779. — De censu regali inquirendo, *ibid.*, 565. — De solutione census, Innocent. III, 33, 56. — De regionibus census, Abedoc. et Ethelvolfus, XCVI, 1304. — De censibus, Constant., VIII, 95, 98. — De terra censali, Carol. Magn., XCVII, 410. — Liber censuum, id., XCVIII, 475. — Lex de censuum peræquatione ac relevatione, Eusebius Pamphilus, VIII, 71.

CENTENARII. De centenariis, Carol. Magn., XCVII, 555.

CENTONARII. De centonariis, Const. Magn., VIII, 129.

CERARII. — De cerariis, Carol. Magn., XCVII, 129, 653, 906.

CEREALIA. De translatione cerealium, Cassiod., LXIX, 679. — De venditione cerealium, Caroli Magni Codex diplomaticus, XCVII, 193.

CESSIO, S. Gregor. Magn., LXXI. 1160, 1161; Formulæ veteres, LXXXVII, 769, 781, 833; Formulæ Andegavens., *ibid.*, 839, 848, 853, 854; Formulæ ineditæ, *ibid.*, 893. — Cessio a die præsente, Formulæ veteres, LXXXVII, 794. — Cessio a die præsente ad Ecclesiam, Marculf., LXXXVII, 73. — Cessio ad Ecclesiam, Formulæ veteres, *ibid.*, 767. — Cessio ad ecclesiam a novo ædificatam, *ibid.*, 762. — Cessio ad locum sanctum, Marculf., LXXXVII, 769. — Cessiones variæ, Marculf., *ibid.*, 810. — Prologi de cessionibus regalibus, Marculf., *ibid.*, 709.

CETURIA (de) mulcta, Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1307.

CHARITAS *sive* CARITAS. Charitatis administratio. De administratione charitatis, S. Leo papa, LIV, 164. — Ecclesiæ facultates pauperibus distribui debent ab episcopis et clericis, Gelasius papa, LIX, 57. — De his qui in usum pauperum conferuntur, Dionysius Exiguus, LXVII, 158; S. Isidor., LXXXIV, 113. — De regula collectarum, LXXXIX, 826. — De distributione eleemosynarum, in casu mortis ejus qui eas recepit, Carol. Magn., XCVII, 141. — Eleemosynæ faciendæ quisnam debeat esse ordo, modus, causa et finis, Innocent. III, CCXVII, 755.

CHARTA. Per chartam ingenuus, si ad servitium interpellatus fuerit, Carol. Magn., XCVII, 558.

CHARTA agnationis, Formulæ veteres, LXXXVII, 765. — Charta de causa suspensa, Marculf., *ibid.*, 713. — Charta qua rex concedit Ecclesiæ curtum seu fiscum juris proprii et regalis, Formulæ Baluzianæ, *ibid.*, 880. — Charta de ducatu, patriciatu vel comitatu, Marculf., *ibid.*, 705. — Charta libertatis, Regino Prumiens., CXXII, 190, 457. Charta de Mundeburge regis et principis, Marculf., LXXXII, 815. — Charta paricia, Marculf., *ibid.*, 723. — Charta in puellam facta ab eo qui illam invitam traxerit, Formulæ veteres, *ibid.*, 785. — Charta sacramentalis, *ibid.*, 757. — Charta traditoria, *ibid.*, 803. — Chartæ regales sive parensales, *ibid.*, 797. — De chartis regalibus, Marculf., LXXXVII. 697 *seqq.*

CHARTOPHYLACIUM Justiniani tempore S. Gregorii Magni incensum, LXXXVII, 1056.

CHILDEBERTI III placitum quo locum abbati S. Dionysii asserit, LXXXVIII, 1091. — Diploma quo immunitates concedit, *ibid.*, 1092. — Diploma quo sylvam concedit, *ibid.*, 1095. — Diploma quo villam monasterio concedit, *ibid.*, 1089. — Childeberti III diplomata, *ibid.*, 1093-1107.

CHILDERICI II diplomata, LXXXVII, 1283-1300.

CHILDERICI III diplomata, LXXXVIII, 1147-1154.

CHILPERICI II diplomata, LXXXVIII, 1116-1129.

CHIROGRAPHUM. Athwini episcopi Huicciorum et Æthelvulfi ducis, Append. ad Bedam, XCV, 574.

CHLODOVÆI diplomata sincera, LXXXVIII, 681-686. — Diplomata spuria, *ibid.*, 685-692.

CHLODOVÆI III diploma quo immunitatem monasterio concedit, LXXXVIII, 1079. — Diploma quo immunitatem a teloneis monasterio S. Dionysii concedit, *ibid.*, 1083. — Diploma quo immunitatem et privilegia monasterii Anisolensis confirmat., *ibid.*, 1085. — Diploma quo villam monasterio concedit, *ibid.*, 1086. — Diploma quo privilegia confirmat., *ibid.*, 1088.

CHLOTARIUS I leges a paganismo expurgavit, S. Greg. Turon., LXXI, 1163 Append.

CHRISTIANISMUS, CHRISTIANI. Christiani orant pro regibus, potestatibus et publica tranquillitate, Tertul., I, 445. — Salus imperatoris cordi est Christianis, *ibid.*, 447. — Religiose, pie, verecunde solemnia publica celebrant Christiani, *ibid.*, 451. — Christiani patientes in persecutionibus et rebellionis osores, *ibid.*, 460. — Religio Christiana a nulla arte a nullo officio civis detorquet homines, *ibid.*, 490. — Omnibus compensatione, Carol. Magn., XCVII, 255.

CLIENS. De clientis actione versus dominum, Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1307. — De clientum præstationibus, *ib.*, 1319. — De clientelari jure, *ib.*, 1318.

CLOTARII III diplomata, LXXXVII, 1277, 1278, 1279, 1280, 1282.

CODEX DIPLOMATICUS Caroli Magni, XCVII, 65-1084; XCVIII, 9 874.

CODICILLUS. De codicillis, Const., VIII, 525, 570. — De codicillis honorariis, *ibid.*, 535. — Codicillus, S. Isidor., LXXXII, 204, 205

COEMPTORES. De emptione tempore messis causa cupiditatis et turpis lucri, Carol. Magn., XCVII, 529.

COHORTALES. De cohortalibus, Const., VIII, 120.

COLLATIO. De collatione fundorum patrimonialium vel emphyteuticorum et rei privatæ, Const., VIII, 214. — De his quæ ex publica collatione illata sunt non usurpanda, *ibid.*, 286.

COLLECTA. De malis collectis omnimodis inhibendis, Carol. Magn., XCVII, 904.

COLLECTIO. Epistola collectionis, Formulæ veteres, LXXXVII, 784.

COLONA (de) evindicata, Formulæ veteres, LXXXVII, 759.

COLONITIO. Formulæ veteres, LXXXVII, 769.

COLONUS. Coloni alii originarii, alii ascriptitii, S. Gregor. Magn., LXXVII, 690, 691. — Coloni agrorum Ecclesiæ certum modiorum frumenti numerum reddere et afferre Romam tenebantur, *ibid.*, 498, 499. — Nummos pro frumento nonnunquam dabant, *ibid.*, 499. — Coloni ut liceret habere dominis suis munus offerebant, *ibid.*, 501. — In quibus causis coloni censiti dominos accusare possint, Const., VIII, 399. — De colonis, *ibid.*, 527; Carol. Magn., XCVII, 412, 557, 737; Willelmi Conquæst. leges, CXLIX, 1309. — De colonis fugitivis, Const. Magn. VIII, 569. — De colonis patrimonialium, saltuensium et emphyteuticorum fundorum, *ibid.*, 187. — De colono, Carol. Magn., XCVII, 774. — De colono evindicato, Formulæ veteres, LXXXVII, 757. — Per servum colonum non potest domino invito fieri præjudicium, S. Ivo Carnot., CLXI, 1221.

COMES, Carol. Calv., CXXIV, 864. — Decreta de officio comitis sacrarum largitionum, Theodos., XIII, 521. — De comite, Carol. Magn., XCVII, 653, 906; Capitulare Francorum, *ibid.*, 131; Capitulare Mantuan., *ibid.*, 135; Capitulare Longobard., *ibid.*, 138; S. Bernard., CLXXII, 719. — Ponderatis apud homines religiosos, majores et frequentiores inveniuntur virtutes, Tert., I, 506. — De Christiano non vendendo extra regnum, Canuti I Monumenta diplomatica, CLI, 1177.

CHRODEGANGI (S.) diploma, LXXXIX, 1119.

CHUONRADI II constitutiones, CLI, 1039.

CINCIÆ leges, Arnob. V, 917.

CIRCULUS. Si quis circulum solidi exteriorem inciderit vel adulteratum in vendendo subjecerit, Const. VIII, 149.

CIRCUMCISIO vetita civibus Romanis, Regino Prumiens., CXXXII, 301.— De his qui circumciduntur. *ibid.*

CITATIO. Formula citationis, Marculf., LXXXVII, 829.

CIVES. De civibus, Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1341.

CLAMATOR. De clamatore, Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1317. — De clamatoribus, Carol. Magn., XCVII, 525, 528. — De clamatoribus vel causidicis, *ibid.*, 552, 560. — De impedimento clamatorum, *ibid.*, 560.

CLANDESTINA matrimonia, Clemens III papa, CCIV, 1483.

CLAVIS. Cautio de clavibus, Formulæ veteres, LXXXVII, 803.

CLEMENTIA commendatur in regendis populis, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 144.

CLERICATUS. Præceptum de clericatu, Marculf., LXXXVII, 712.

CLERICUS. De clericis, Const., VIII, 200. — De clericis et possessionibus eorum, Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1329 — Præsides Ecclesiarum jubet esse a functionibus publicis immunes, Constantinus, VIII, 477. —Clerici ne arma ferant, Regino Prumiens., CXXXII, 222. — Quæ sæcuii leges non admittunt a clericorum causis repellenda, Angelram, XCVI, 1059. — De accusatione et judicio clericorum, Const., VIII, 839. — De causis clericorum judices sæculares non cognoscant., S. Hilar., X, 571. — Non nisi ab episcopis clerici judicentur, Gelas. papa, LIX, 151. — Clericum nemo in publico examinet, Const, VIII, 839. — De occisione clericorum, Isaac Lingon. episc., CXXIV, 1085, 1086. —De homicidiis clericorum.

COMES De comitibus, Carol. Magn., XCVII, 141, 142, 148, 185, 725, 883, 904; Hincmar., CXXV, 997, 1001, 1016; S. Stephani leges, CLII, 1232. — Comites et duces promiscue civitatibus præsunt, Carol. Magn., XCVIII, 571. — De comitibus ut ministris Ecclesiæ in suis ministeriis adjutores sint, id., XCVII, 541. — De comitibus ad testimonium non admittendis., *ibid.*, 882. — De comitibus admonendis de constitutione legis, *ibid.*, 581. — De comitibus ad custodiam maritimam deputatis, *ibid.*, 569. — Præcepta comitibus data, *ibid.*, 451. — De interfectione comitum, *ibid.*, 148.

COMITATUS. Charta de comitatu. Marculf., LXXXVII, 705, 815.

COMITIVA viduæ Zamarchi servanda, S. Greg. Magn., LXXVII, 459.

COMMEATUS. De commeatu, Const., VIII, 252.

COMMENDATIO. De causis commendatis, Marculf., LXXXVII, 798.

COMMENDATITIA de re vendita, Formulæ veteres, LXXXVII, 803, 815.

COMMENDATITIÆ litteræ ad episcopum, ad abbatem, Marculf., LXXXVII, 733, 734.

COMMISSA. De vectigalibus et commissis, Const., VIII, 221, 224, 225.

COMMISSARIA rescindenda, Constant., VIII, 188.

COMMODATA res commodanti perit, S. Ivo, CLXI, 1225. — In rebus commodatis non venit casus fortuitus, nisi culpa interveneriit, *ibid.*, 1225.

COMMODATUM, S. Isidor. Hispal., LXXXII, 207. — Notitia de commodato, Formulæ Andegavenses, LXXXVII, 836.

COMMONITORIUS. Judiculus commonitorius ad episcopum, Marculf., LXXXVII, 715.

COMMUNE dividendum, Constant., VIII, 376.

COMMUTATIO, Formulæ veteres, LXXXVII, 789; Carol. Mag., XCVII, 766; Anamod., CXXIX, 901, 904, 905, 906, 907, 908, 910, 911, 912, 913, 915, 916, 917, 918, 919, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 934, 935, 936, 937, 938, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 959, 960, 962; Folquin., CXXXVI, 1187. — De commutatione, LXXXIX, 828. — Commutatio cum rege, Marculf., LXXXVII, 717, 816. — Ita valet commutatio sicut et emptio, S. Ivo Carnot., CLXI, 961. — Commutationes de terris, Formulæ veteres, LXXXVII, 765, 832. — Charta commutationis, Formulæ ineditæ, *ibid.*, 837.

COMPENSATIO pro furto, Ethelbert., LXXX, 548. — Pro furto regi facto, *ibid.*, 547. — Compensatio pro homicidio servi regis, *ibid.*, 547 —Compensatio pro latrocinio, *ibid.*, 549. — Compensatio pro stupro, *ibid.*, 548, 549. — Compensatio virginis, *ibid.*, 552, 554.

COMPLACITATIO. Anamod., CXXIX, 904, 907, 909, 914, 934, 939, 960.

COMPOSITIO, Carol. Magn., XCVII, 583. — Compositio inter Burgredum regem Merciorum et Wulfadum. Append. ad Bedam, XCV, 375. — Compositio facta inter Hugonem episcopum et Willelmum comitem Antissiodorensem, S. Bernard., CLXXXII, 717. — De compositione Wirgildi, Carol. Magn., XCVII, 731. — De compositionibus quæ ad palatium pertinent, Capitulare Francorum, *ibid.*, 141; Capitulare Longobard., *ibid*, 142.

CONCAMBIUM. Ludovici pii diplomata ecclesiastica, CIV, 1300; S. Henrici imperatoris diplomata, CXL, 525. — Concambium de villis, Marculf., LXXXVII, 743. — Concambium de terra aut vinea, *ibid.* — Charta de concambio, Formulæ veteres, CLI, 1139.

CONCAMIATURA inter duos abbates, Formulæ veteres, LXXXVII, 803.

CONCAMIUS, Formulæ Andegav., LXXXVII, 841. — De concamio Ludovici diplomata, CIV, 1265.

CONCESSIO. De concessione regali propriarum rerum. S. Stephani leges, CLI, 1246. — Concessio civium pro episcopatu, Marculf, LXXXVII, 705.

CONCILIATOR. Conciliatores furum ut fures reputandi, S. Ivo, CLXI, 946.

CONCILIUM. Constantinus congregationem concilii petit, VIII, 477. — Concilium convocetur per singulos annos, In codice canonum, LVI, 416.

CONCITATOR. De concitatoribus seditionum vel tumultuum, Carol. Magn., XCVII, 844.

CONCORDIA inter Henricum IV regem et populum Pisanum ubi pacta inter eas inita recensentur, CLI, 1151. — Concordia inter Clementem III papam et senatores populumque Romanum super regalibus et aliis dignitatibus Urbis, CCIV, 1207-1210.

CONCUBINA prohibetur, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 655. — Lex Julia concubinas et meretrices permittens perimiqua, S. Zeno, XI, 297,—De concubinis, Const., VIII, 233; S. Egbert. Eboracens. archiepisc., LXXXIX, 394.

CONCUBINARIUS. Decretum contra concubinarios, Apud Cassiodorum, LXIX, 782.

CONCULTATURIA epistola, Formulæ veteres, CLI, 1435. — Conculcaturia quam abbas facit ad hominem suum, Formulæ veteres, LXXXVII, 801.

CONDICTIO. De condictione, causa data, causa non secuta, S. Ivo, CLXI, 938.

CONDONATIO. De indulgentiis criminum, Const., VIII, 245. — De hominibus ad mortem dijudicatis quibus gratia concessa fuerit, Carol. Magn., XCVII, 559.

CONDUCTIO. S. Isidor. Hispal., LXXXII, 207.

CONDUCTOR. De conductoribus rei privatæ, Const., VIII, 95. — Clerici non sint conductores. In codice canonum, LVI, 868. — De conductoribus fundorum emphyteuticorum, Const. Magn., VIII, 132, 214. — Episcopi, clerici et monachi rerum alienarum non sint conductores, Dionysii Exigui Codex canonum, LXVII, 171.

CONFIRMATIO donationis, Marculf., LXXXVII, 710. — Confirmatio pro sæcularibus viris, *ibid.* — Confirmatio regis de omni corpore facultatis, *ibid.*, 717.— Confirmatio de omni corpore facultatis monasterii, *ibid.*, 720, 809. — Confirmatio traditionis ad monasterium, *ibid.*, 865. — Confirmatio de immunitate, *ibid.*, 809.— Confirmatio regis in eo qui ab hostibus est depræda tus vel ab igne concrematus, Formulæ veteres, *ibid.*, 799; (Marculf.?) *ibid.*, 828. — Epistola Innocentii III de confirmatione fœderis inter Philippum regem Franciæ et comitem Flandriæ, CCXIV, 875.

CONFISCATIO. De proprietate hominis quæ ob aliquod crimen in bannum fuerit missa, Caroli Magni Codex dip., XCVII, 584.

CONFUGIUM. De confugientibus ad Ecclesiam, Apud S. Isidorum in Excerptis canonum, LXXXIV, 478; S. Ivo, CLXI, 1097; Innocent. III, CCXIV, 875.

CONGREGATIONES. De congregationibus, Carol. Magn., XCVII, 777.

CONJUGIUM. De legitimo conjugio, S. Egbert. Eborac. archiepisc., LXXXIX, 392. — De prohibito et illicito conjugio, Capitul. ad Saxon., XCVII, 147. — De conjugiis, S. Isidor., LXXXII, 563. — S. Ivo Carnot. CLXI, 585, 656.—De conjugiis prohibitis, Canuti I monumenta diplomatica, CLI, 1173. — Clandestina conjugia fieri non debent, Gratian., CLXXXVII, 1447.

CONJURATIONES. De conjurationibus, Cresconius episc., LXXXVIII, 904.

CONSANGUINEI adversus extraneos testimonium non dicant, Gratian., CLXXXVII, 677.

CONSANGUINITAS. Lex Romana de consanguinitate, S. Ivo, CLXI, 669.—De consanguinitate, Coll. S. Anselmi, CXLIX, 525.—Ne consanguinei conjungantur, Con. Rem., CLXXIX, 682; Gratian., CLXXXVIII, 1663. — De nuptiis consanguineorum, Raban. Maur, CX, 1087. — Quomodo computandi sint gradus consanguinitatis, Alexander II

papa, CXLVI, 1379; Gratian, CLXXXVII, 1676; Willel. abb. CCIX, 645 — Quota generatione conjugia copulari debeant, Raban. Maur., CX, 1083; CXII, 1573, 1574. — Post alicujus, nullus de ejus consanguinitate sponsam accipiat, Gratian., CLXXXVIII, 1396. — Frater sponsam fratris post ejus mortem non ducat, *ibid.*, 1393 — Usque ad septimam generationem, nullus de sua cognatione ducat uxorem, *ibid.*, 1665.

CONSCII criminum susceptoresque latrocinantium pari judiciorum pœna legibus constricti, S. Leo, LVI, 637, — De his qui per malum ingenium alium auxiliaverint, Carol. Magn., XCVII, 237. — De his qui cum furibus conscii fuerunt, *ibid.*, 767.—Conscii furum ut fures reputandi, S. Ivo Carnot.,CLXI, 946.

CONSENSUS matrimonium facit, S. Ivo, CLXI, 587, 616.

CONSILIARII. De consiliariis, Rather., CXXXVI, 175.

CONSPIRATIO De conspiratione, Carol. Magn., XCVII, 778. — De conspiratione contra regem et reginam, S. Stephani leges, CLI, 1253. — De conspirationibus, Cæsconius episc., LXXXVIII, 904; Carol. Magn., XCVII, 286, 289, 552, 650.

CONSPIRATORES nares sibi invicem præcidant, Reg. Prumiens., CXXXII, 566.

CONSTANTINUS annuorum tributorum quæ nomine terræ conferebantur quartam partem agrorum possessoribus donavit, Euseb. Pamphil. VIII, 70. — Constantini constitutio adversus hæreticos, *ibid.*, 279. — Constantini leges in gratiam confessorum, *ibid.*, 45. — Constantini lex de pietate in Deum et de Christiana religione, *ibid.*, 44. — Constantini leges pro martyribus et pro ecclesiarum prædiis, *ibid.*, 43. — Constantini edictum, Vitæ Patrum, LXXIV, 525.

CONSTITUTIO. S. Isid., LXXXII, 201. — Quid sit constitutio, Gratian., CLXXXVII, 32. — De constitutionibus et edictis, Const., VIII, 242.

CONSTITUTIONES. Constitutio Theodosii Majoris in hæreticos, S. Optat, XI, 1192. — Prima constitutio qua occasione et cujus impulsu data, Marius Mercator, XLVIII, 390. — Constitutio prima, Honorii imperatoris ad Palladium, *ibid.*, 379. — Constitutio II Honorii imperatoris ad Aurelium de subscribenda damnatione Pelagii et Cœlestii. *ibid.*, 594. — Constitutio Constantii ad Volusianum, *ibid.*, 404. — Constitutio Valentiniani III ad Amacium, *ibid.*, 409. — Constitutio Valentiniani III de Manichæis, S. Leo LIV, 622. — Constitutio Justiniani contra Anthimum et Severum hæreticos, Justinian., LXXII, 975. — Constitutiones Aquisgranenses, Carol. Magn., XCVII, 575. — Constitutiones Olonnenses, *ibid.*, 447. — Constitutiones Wormatienses, *ibid.*, 601. — Constitutiones Marciani imperatoris de synodo Chalcedonensi, S. Leo, LVI, 547, 549, 551. — Trium Ottonum constitutiones ecclesiasticæ, CXXXVIII, 821. — De libro constitutionum Theodosii, S. Ivo, CLXI, 504.

CONSUETUDO, Carol. Magn., XCVII, 804. — Quid consuetudo, S. Ivo, CLXI, 1120; Gratian., CLXXXVII, 50. — De auctoritate legis et consuetudinis, Capitulare Francorum, XCVII, 143; Capitulare, Longobard., *ibid.*, 144. — Consuetudo frustra rationi opponitur, Gratian., CLXXXVII, 46. — Veritate revelata consuetudinem sibi cedere oportet, *ibid.*, 46. — Radicitus est avellenda perniciosa consuetudo, *ibid* — Quælibet consuetudo veritati est postponenda, *ibid.*, 46, 47. — Non potest consuetudo legem et rationem vincere, S. Ivo Carnot, CLXI, 509, 1120; Gratian., CLXXXVII, 58. — De injustis consuetudinibus, Carol. Magn., XCVII, 408, 414, 576, 579. — Collectio consuetudinum, Apud Richardum abbatem Floriacensem, CXXXVI, 1305. — Northmannorum antiquæ consuetudines, in concilio apud Lillebonam, anno 1080 celebrato, confirmatæ, In legibus Willelmi Conquestoris, CXLIX, 1229.

CONSUL. De consulibus, Innocent. III, CCXIV, 218.

CONSULARIS. Consulares et consules olim flebant per codicillos, S. Greg. Magn., LXXVII, 446. — De consularibus legibus, S. Isidor., LXXXII, 201.

CONSULATUS. Consulatum a Justiniano abolitum frustra restituere tentavit Justinus, S. Greg. Magn., LXXVII, 446, 599, 1329 (*Not.*).

CONSULTATIO. De consultationibus, Constant. Magn., VIII, 93, 574.

CONTEMPTUS. Contemptus legum exagitatur, S. Agobard., CIV, 187 *et seqq.* — De contemptu justi judicii comitis, S. Stephani leges, CLI, 1252.

CONTROVERSIA. Ad controversiam partium dirimendam unum sufficit juramentum, S. Ivo Carnot., CLXI, 950.

CONTUMAX. De contumacibus, Carol. Magn., XCVII, 767.

CONTURBATOR. De conturbatoribus Ecclesiæ opprimendis, Carol. Magn., XCVII, 804.

CONVENTUS Moguntinus, Henrici IV Constitut., CLI, 1128. — Conventus Oppenheimensis, *ibid.*, 1125. — Conventus Ratisponensis, *ibid.*, 1140. — Conventus Ticinensis, *ibid.*, 1126.

CONVOCATIO. De convocatione episcoporum ad collationem, S. Optat., XI, 816.

CORNELIA lex testamentaria, Gratian., CLXXXVII, 978. — Ad legem Corneliam de falso, Constant., VIII, 133, 304.

CORNICULARII. De cornicularibus, Constant, VIII, 120.

CORNUTIANA charta, Ad Anastasium prolegomena, CXXVII, 971.

CORONATIO Caroli Calvi, Hincmar., CXXV, 803. — Coronatio Ludovici II, *ibid.*, 809.— Coronatio Judith Caroli filiæ, *ibid.*, 811. — Coronatio Hermintrudis reginæ, CXXXVIII, 727. — Coronatio Arnulfi imperatoris, *ibid.*, 809.

CORREPTIO. De correptione ejus qui magica arte criminatus sit, Gelasius papa, LIX, 146.

CORREUS dicitur fideijussor, S. Greg. Magn., LXXVII, 1156.

CREDITOR. Creditoris jus in debitorem varie a legibus variis statutum est, S. Greg Magn., LXXXII. 656, 719. — Quid creditorem agere oporteat, cui debitum die statuto non solvitur, S. Ivo Carnot., CLXI, 927. — A creditoribus res alienæ injustæ non defraudentur, S. Greg. Magn., LXXXII, 504. — Filium debitoris a creditoribus teneri vetant leges, *ibid.*, 719.—Creditores non urgeant filios debitoris cujus hæreditatem tenuerunt adire, *ibid.*, 826.—Quibus pœnis plectantur creditores qui personam liberam, pro debito retinuerunt, *ibid.*, 718, 719.—Quid ferre creditorem oporteat qui debitorem suum ægrotantem molestat, S. Ivo Carnot., CLXI, 950.

CRETIO, S. Isidor. Hispal., LXXXII, 204.

CRIMEN. De indulgentiis criminum, Const., VIII, 223. — De criminibus in lege conscriptis, S. Isidor., LXXXII, 203.—De crimine læsæ majestatis, Carol. Magn., XCVII, 209.

CRIMINALIA negotia infra annum terminentur, S. Ivo, CLXI, 951.

CRUX. De cruce evindicata, Formulæ veter., LXXXVII, 802.

CUPARII. De cuparis, Erkembald., CXXXVII, 596.

CURATOR pupillorum debet jurare quod omnia gerat quæ pupillis commoda judicaverit, S. Ivo, CLXI, 951. — Curator civitatis quid sit, S. Greg. Magn, LXXVII, 1022, 1302.— De tutoribus creandis, Constant., VIII, 176, 526. — De curatoribus Kalendarii, *ibid.*, 110. — De administratione et periculo curatorum, *ibid.*, 113, 135, 555, 570.

CURIA Moguntina, Henrici IV Constitut., CLI, 1135, 1136.

CURSUS. De cursu publico, Constant., VIII, 117, 118, 142, 299, 514. — De cursu temporis, *ibid.*, 216.

CURTIS, CORTIS, CURTUS. De curti dominica, Erkembald., CXXXVII, 594. — Capitulare de curtis imperialibus, Carol. Magn., XCVII, 349.

CUSTODIA. De custodia salutis regum et defensione prolis præsentium principum, S. Isidor., LXXXIV, 389 — De custodia nocturna, Willelmi Conquest. leges, CXLIX, 1319. — De custodia reorum, Const., VIII, 198, 389.

CYROTHECARII. De Cyrothecariis, Erkemb., CXXXVII, 536.

DAGOBERTI I, Francorum regis, diplomata, LXXX, 490-564.

DAGOBERTI II diplomata, LXXXVII, 1301-1314.

DAGOBERTI III diplomata, LXXXVIII, 1111-1155.

DAMNARE, DAMNATUS. Ne sine accusatore legitimo quispiam condemnetur, S. Isidor., LXXXIV, 599.—Damnati servi res ad dominum pertinent, S. Ivo, CLXI, 98. — De bonis damnatorum, Constant., VIII, 208. — Quid fieri debeat de bonis capitaliter damnati, S. Ivo Carnot., CLXI, 928. — Bona capitali crimine damnatorum ad cognatos deveniant, *ibid.*, 1222.

DAMNUM. De damnis illatis, Hincmar., CXXV, 1078. — De compensatione damni a pecudibus illati, Canones Hibernenses. XCVI, 1322 *et seqq.* — Damnum ex casu plus minusve cadit in dominum rei id inferentis, S. Ivo, CLXI. 1226.

DANEGELDUM. De Danegeldo, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1335; Edward III, CLI, 1193.

DAVIDIS comitis postea regis Scotorum charta, XCV, 568.

DEBILITATIO. De debilitatione membrorum gladio, S. Stephani leges, CLI, 1253.

DEBITOR. Debitoribus variæ a legibus et imperato-

ribus pœnæ inflictæ, S. Greg., LXXVII, 636. — Debitoribus olim clericatus et honor quivis interdictus, *ibid.*, 663. — Quid debeat facere debitor non habens quid debita persolvat, S. Ivo Carnot., CLXI, 927. — Quid patiatur debitor qui tempore redditionis voluerit frustrare creditorem, *ibid.*, 928 — Ne quis debitorem ægrotantem molestet. *ibid.*, 950. — Quomodo judicandæ tergiversationes debitorum, *ibid.*, 933. — De debitoribus, *ibid.*, 908, 962.

DEBITUM promittens ad solutionem tenetur, S. Ivo Carnot., CLXI, 962. — De debitis regalibus qualiter solvi debeant, Carol. Magn., XCVII, 259, 557. — De debitis solvendis, de creditis rebus et compensatione, S. Ivo, CLXI, 947. — Petitio debiti per jusjurandum, *ibid*, 899.

DECIMATIO. De decimatione thaynorum, Æthelredi II monumenta diplomat, CLI, 1166; S. Stephani leges, CLI, 1353.

DECIMÆ. De decimis, S. Maxim. Taurin., LVII, 901; Abedoc et Æthelvolfus, XCVI, 1319, 1329; Carol. Magn., XCVII, 127, 128, 411, 451, 577, 579, 844, 872, 905, 908; Regino Pruniens., CXXXII, 190, 197, 201, 202, 237, 239, 417, 418; S. Ivo Carnot., CLXI, 1093, 1096; Innocent. III, CCXIV, 189; CCXVI, 1205. — De apibus et aliis multis minimis decimis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1334; CLI, 1192. — De decimis ac censu ecclesiastico, Carol. Magn., XCVII, 725. — Opera adespotica, id., CXXXVIII, 480. — De obligatione præstandarum decimarum, id., XCVII, 127. — De decimis præstandis, *ibid*, 146, 196. — De decimis Ecclesiæ reddendis de ovibus et parcellis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1334; Edwardi III leges, CLI, 1192. — De decimis reddendis, paupere alendo et eleemosyna e regiis prædiis annuatim eroganda, Ethelstani leges, CXXXVIII, 461, 465. — De decimis exquirendis, Francorum regum capitul., CXXXVIII, 582. — De decimis reddendis, Canuti monumenta diplom., CLI, 1174. — De decimis solvendis, Innocent. III, CCXVI, 165, 502. — De decimis ad Ecclesiam Tehani pertinentibus, Canut. monumenta diplomatica, CLI, 1174. — De decimis Templariorum, Monumenta de bello sacro, CLV, 1237.

DECRETIO de servis et asylis, Chlotarii II Francorum regis ecclesiasticæ præceptiones, LXXX, 449-452.

DECRETUM. Decreta majorum servanda, S. Greg. Magn., LXXVII, 596, 697, 598, 618. — Ut conciliorum et præsulum Romanorum decreta custodiantur, S. Isidorus, LXXXIV, 551. — Decretum judicii universalis editum in nomine principis, *ibid.*, 430. — Decretum quod factum fuit ad compendium palatium publicum, Pippini diplomata, XCVI, 757. — Caroli Magni decretum, Carol. Magn., XCVII, 673.

DECURIO. De decurionibus, Constant., VIII, 97, 150, 134, 144, 148, 185, 191, 251, 284, 290, 294, 295, 309, 324-329, 359, 384-390.

DEFENSOR. Codicillis defensoris officium committebatur, S. Greg. Magn., LXXVII, 999. — Munia defensorum tum politicorum tum ecclesiasticorum, *ibid.*, 480. — Munia defensorum circa lites componendas *ibid.*, 354, 650, 1126, 1150, 1221, 1227. — Munia defensorum circa reos pœnis afficiendos, *ibid.*, 637, 672, 1170. — Munia defensorum circa testamenta, *ibid.*, 852, 853, 863, 977, 978, 1009, 1069. — Causæ laicorum cum episcopis aliquando defensoribus commissæ, *ibid.*, 963. — Defensoris unius causa alteri defensori committitur judicanda, *ibid.*, 995. — Defensores ab imperatoribus petebantur, *ibid.*, 480 — Defensores Ecclesiæ qui fuerint, quod eorum officium et institutio, *ibid.*, 200. — Defensoris instituendi formula, *ibid.*, 754, 954, 1149.

DELATOR. De delatoribus, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 53; Carol. Magn., XCVII, 819, 894. — Delatores qua pœna multandi, Angelram., XCVI, 1064.

DENARIALE præceptum, Marculf., LXXXVII, 713.

DENARIALIS charta ante regem, Formulæ veteres, LXXXVII. 757. — De denarialibus, Carol. Mag. XCVII, 773.

DENARIUS. De denario S. Petri (Romescot), Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1303, 1335, 1338. — De denario sanctæ Ecclesiæ dando, Æthelredi II monumenta diplomat., CLI, 1166. — De his qui bonos denarios accipere nolunt. Carol. Magn., XCVII, 408, 576.

DENDROPHORI. De dendrophoris, Constant., Magn, VIII. 129.

DENOMINATIO. Charta denominationis ad ecclesiam de terra, mancipiis, Formulæ veteres, CLI, 1458.

DENUNTIATIO. De denuntiatione vel edictione, Constant., VIII, 154. — De denuntiatione vel edictione rescripti, *ibid.*, 235. — De reparationibus denuntiationum, *ibid.*, 141.

DEPOSITUM. De deposito, S. Isidor., LXXXII, 207, 208; Carol. Magn., XCVII, 756; S. Ivo, CLXI, 931. — Si quis alicui det depositum tres testes adhibeat, *ibid.*, 931.

DESERTORES. De desertoribus, Capitulare Ticinense, XCVII. 215.

DESPONSATIO. De desponsatione impuberum, Innocent III, CCXIV, 290, 559, 791.

DIACONISSA (de), Carol. Magn., XCVII, 881.

DIGESTUM. Digestorum codex sive Pandectæ, Paul. Warnefrid., XCV, 468.

DIGNITATES. De dignitatibus, Const., VIII, 391. — Palatii Francorum dignitates, Codex Carolinus, XCVIII, 537. — De multa pro dignitate Ecclesiæ conferenda, CLI, 1171.

DII. De diis novis instituendis leges, Tertul., I, 290. — Deos puniunt leges gentium, In Vitis Patrum, LXXIII, 553.

DILATIO. De dilationibus, Const., VIII, 112, 330; S. Gregor. Magn., LXXVII, 577, 802.

DIPLOMA. Diploma Ottonis I, XCVIII, 30. — De diplomate Henrici, *ibid.*, 52. — Diplomata, *ibid.*, XCVII, 913-1084. — Diplomata Sigeberti, LXXXVII, 319-326. — Chlodoveei diplomata sincera, *ibid.*, 681-686. — Diplomata ad S. Willibrordum vel ab eo collata, LXXXIX, 535-586. — De diplomatibus Rudolphi regis Romanorum, XCVIII. 41, 863.

DIRIPERE. Invitans alios ad diripiendum quid pati debeat, S. Ivo Carnot., CLXI, 511.

DISCIDIUM, Regino Prumiens. abb., CXXXII, 304. — Sacramentum de discidio incestuoso, *ibid.*, 329.

DISCRETIO. De discretione causarum, S. Isidorus, LXXXXIV, 575.

DISPENSA (de) missorum dominicorum, Carol. Magn, XCVII. 443, 585.

DISSOLUTIO matrimonii. Dissolvendi matrimonii formula, Formulæ Andegavenses, LXXXVII, 854.

DIVINÆ leges naturæ, humanæ moribus constant Gratian., CLXXXVII, 29.

DIVISIO. Formulæ Andegav., LXXXVII, 853. — De divisione ubi regis accesserit missus. *ibid.*, 712. — Pactum divisionis inter fratres, *ibid.*, 804. — Divisio imperii, Codex diplomat., XCVII, 295, 373, 641. — Divisionis imperii formula, *ibid.*, 669.

DIVORTIUM. De divortio, Dionysius Exig., LXVII, 247; Innocent. III, CCXVI, 238, 258. — De causa divortii, *ibid.*, 749. — Tribus de causis poterit uxor a viro divertere. Hælidha leges, CXXXVIII, 474. — Non licet mulieri dimittere quem sciens servum accepit in virum, Gratian., CLXXXVII, 1434. — Non debet separari conjugium quando ambo conjuges sunt adulteri, Innoc. III, CCXV, 1418. — De divortio propter cognationem spiritualem, *ibid.*, CCXIV, 360, 561. — De divortio Philippi regis, *ibid.*, 617, 881-896. — De divortio Lotharii regis et Tetbergæ reginæ, Hincmar., CXXV, 612-760. — Contra divortium, S. Aug., XL, 100; Codex diplomat, XCVII, 739. — De iis qui uxores, divortio intercedente, relinquunt, In Excerptis canonum S. Isidor., LXXXIV, 476. — Si se nuptiis vinxerunt, adulteri esse monstrantur, *ib.*, 651. — De iis qui uxores, fornicationis causa, relinquere et alias sibi conjungere volunt quid sentiendum, item et de eo qui eam quæ uxor putatur desponsasse se abnegat, Lanfranc. Cantuar. archiepiscop., CL, 518. — Nisi coram Ecclesia consanguinitate probata, uxorem dimittere non licet, Alexander II papa, CXLVI, 1388. — Vir, uxore vivente, alteram ducere non potest, testante Scriptura, Gratian, CLXXXVII, 1428.

DOLUS. De dolo malo, Const. VIII, 170. — Dolum aut metum adhibens ut ad alium res transeat uterque et vi et dolo tenebitur, S. Ivo Carnot., CLXI, 944.

DOMINICA DIES. De observatione diei Dominicæ, S. Isidor., LXXXIV, 285. — Observatio Dominicæ diei jubetur, Carol. Magn., XCVII, 196, 239. — De operibus servilibus quæ diebus Dominicis non sunt agenda, *ibid.*, 519.

DOMINIUM. Dominia rerum quædam acquiruntur jure naturali, quædam jure civili, S. Ivo, CLXI, 1226

DOMINUS. Inter dominum et possessorem distinctio est, S. Greg. Magn., LXXXVII, 685. — Si sciente domino occidit servus, uterque manet culpabilis, S. Ivo, CLXI, 921. — Dominus non servus de repetendis conveniendus. *ibid.*, 922. — De dominis, Ratherius, CXXXVI, 174.

DONARE. De facultate donandi pro homine libero, Carol. Magn., XCVII, 572. — De potestate vendendi et donandi in femina, Capitul. Francorum, XCVII, 144; Capitul. Longobard., *ibid.* — Donata ab Ammonia Romanæ Ecclesiæ domus, Caliceno illius nepoti reddenda, S. Greg. Mag., LXXVII, 954.

DONATIO. S. Isidor. Hispal., LXXXII, 206; Anamod., CXXIX, 905. — Præceptum donationis, Marculf., LXXXVII, 707. — Præceptum de Loesiverpe, per manum regis,

ibid., 708. — Donatio ad casam Dei, Formulæ veteres, *ibid.*, 772, 804; (Marculf.?) *ibid.*, 811, 812. — Donatio ad casam Dei pro missis canendis, *ibid*, 857. — Donatio Ecclesiæ, *ibid.*, 779. — Cessio ad Ecclesiam, *ibid.*, 767. — Cessio a die præsente ad Ecclesiam, *ibid.*, 731, 810. — Donatio de parva re ad Ecclesiam, *ibid.*, 732, 810. — Donatio ad Ecclesiam post obitum, *ibid.*, 795. — Si aliqui rem Ecclesiæ ad usum habeant et de sua proprietate aliquid donent, *ibid.*, 750. — Ut omnis homo liber potestatem habeat, ubicunque voluerit, res suas dare pro salute animæ suæ, Carol. Magn, XCVII, 404. — De clerico qui in monasterio tonsuratur et rem suam ad ipsum locum donat., Marculf., LXXXVII, 729. — Charta donationis monasterio in precaria, *ibid.*, 875. — Donatio a die præsente, *ibid.*, 862 — Cessio a die præsente, *ibid*, 794. — Alia cessio, *ibid.*, 810. — Cessio ad laicos, *ibid.*, 816 — Qui de grandi causa fecit donationem, *ibid.*, 728. — Charta donationis inter virum et feminam de eorum rebus, *ibid.*, 733. — Item alia sine aliqua minutione, *ibid.* — Donatio inter virum et uxorem, tamen gestis sit alligata, *ibid.*, 785. — Donatio in sponsam facta, *ibid.*, 783. — Donatio ad sponsam, *ibid.*, 799. — Donatio ad filios, Formulæ veteres, *ibid.*, 777. — Donatio quam pater facit filio suo, *ibid.*, 801, 802, 817. — Alia donatio de eadem re, *ibid.*, 817. — Donatio ad filios naturales, *ibid.*, 819. — Donatio quam homo donat ad parentem suum, *ibid.*, 804.—Si quis servo suo, gasindo suo aliquid concedere voluerit, *ibid.*, 749. — Donatio scripto firmanda, S. Gregor. Magn, LXXVII, 618. — Epistola donationis, Marculf., LXXXVII, 810.

DONATIONES. Codex Carolinus, XCVIII, 565. — Donationes ac testamenta, LXXXVIII, 1153-1518. — Qualiter donationes vel testamenta legantur, Marculf., LXXXVII, 749.—De donationibus, Constant. Magn., VII, 135, 140, 176, 272, 371; Carol. Magn, XCVII, 840 — Donationum chartæ, Codex diplomat., *ibid.*, 212. — Chartula comitissæ Mathildæ, seu donatio S. Sedi semel et iterum facta, XCVIII, 659, in epistola papæ Leonis ad Carolum imperatorem.

DONATISTÆ. De indulgentia et arbitrii libertate Donatistis concessa a Constantino, VIII, 775. — Leges imperatorum in Donatistas, S. Optat., XI, 805. — Leges Constantini in Donatistas, *ibid.*, 794. — Honorii leges in Donatistas, *ibid.*, 817, 1194, 1212, 1216, 1420, 1424, 1128, 1450. —Lex Theodosii Junioris in Donatistas, *ibid.*, 823. — Lex Theodosii multæ decem librarum auri in hæreticos, in Donatistas extensa, S. Aug., XXXII, 804. — Donatistarum plurimi per leges imperatorum correcti, id, XXXIII, 796, 806.—Donatistæ possessiones amittere jussi sunt secundum leges regum terrenorum, *ibid.*, 515. — Legum imperialium adversus Donatistas utilitas, *ibid.*, 796, 798, 802, 806; XLIII, 515, 425, 753. — Leges in Donatistas latas negligi queritur S. Gregorius papa, LXXVII, 818.

DOS. Cessio in dotem, Formulæ Andegav., LXXXVII, 849. — Constitutio dotis, Marculf., *ibid.*, 823, 876. — Formula solemnis de dote, S. Greg. Turon. episc., LXXI, 1160 *app.*; Formulæ Andegav., LXXXVII, 839. — Libellus dotis, Marculf., id., 758; Auctor incertus, id., 771; (Marculf ?) id., 822, 825; Formulæ Andegav., id, 848; Formulæ veteres, CLI, 1456, 1437.

DOTALITIO reginæ Anglorum, Innocent. III, CCXVI, 268.

DUCATUS. Charta de ducatu, Marculf., LXXXVII, 705, 815.

DUELLUM. De duello, Clemens III, CCIV, 1501. — Contra duellum, S. Bernard., CLXXXII, 581.

DUNECANI regis Scotorum charta, Append. ad Bedam, XCV, 566.

DUX. Duces civitatum, Codex diplomaticus, XCVIII, 570. — Duces judices in Gallia, *ibid.*, 513. — Comites et duces promiscue civitatibus præsunt, *ibid.*, 571.

EADGARI regis Scotorum chartæ, Append. ad Bedam, XCV, 566.— Eadgari regis Anglorum chartæ, *ibid.*, 579.—Eadgari statuta, S. Germanus Parisiensis, LXXII, 403.

EADGARI regis Anglorum chartæ, Append. ad Bedam, XCV, 577

EBRIETAS. Vitium ebrietatis a lege prohibetur, Carol. Magn., XCVII, 187.

ECCLESIA. Leges imperatorum Romanorum servat Ecclesia, S. Ivo, CLXII, 279. — De Ecclesiis, Const. Magn., VIII, 101, 180; Theodos., XIII, 531.— De honore Ecclesiarum, Codex diplomat., XCVII, 414, 570, 579, 746. — De irruptione in Ecclesiam, Æthelstani leges. CXXXVIII, 463, 466. — De restauratione et ædificatione ecclesiarum, Constant., VIII, 491. — De reparatione ecclesiarum, S. Isidor., LXXXIV, 559. — De restauratione ecclesiarum, Codex diplomat., XCVII, 541; Regino Prumiens., CXXXII, 199, 417. — De Ecclesiarum restauratione in fabricis vel dedicatione, quid sit observandum, S Isidor., LXXXIV, 832.

ECQUINI episcopi charta, Append. ad Bedam, XCV, 571.

EDGARI regis leges ecclesiasticæ, CXXXVIII, 485-498.

EDICTIO. Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 860.

EDICTUM. S. Isidor. Hisp., LXXXII, 201. — Quid sit edictum, Gratian., CLXXXVII, 32. — Edictum præfectorum legi principis postponendum, Marius Mercator, XLVII, 591. — Exemplar edicti præfectorum prætorii, *ibid.*, 592. — Edictis uti quid? *ibid.*, 528. — Edicta generalia nominibus præfectorum prætorii inscribi solita, *ibid.*, 581 (*not.*). — Edicta non proponebantur in provinciis nisi præsidum programmate munita, *ibid.*, 566, 788, 827, 833. — Quodnam discrimen inter edicta et litteras imperatorum ad præsides, *ibid.*, 833. — De edictis, Const. Magn., VIII, 212. — Edictum Galerii pro Christianis quando emissum et propositum Nicomediæ, Lactant., VII, 250, 781, 786. — Edictum Diocletiani et Maximiani adversus Christianos quo die et anno promulgatum, *ibid.*, 213, 317, 506, 687. — Edictum Constantini et Licinii in gratiam Christianorum, *ibid.*, 267. - Edictum pro religionis libertate, id., VIII, 105. — Edictum quo Constantinus urbem Romam, etc., etc, Silvestro papæ et ejus successoribus tradit, Const., VIII, 567, 578. — Edictum propositum a Volusiano præfecto urbis, S. Leo, LVI, 500. — Edictum ad ubique constitutos episcopos et patriarchas, Justinian., LXXI, 957. — Edictum imperatorum in confirmationem concilii Chalcedonensis, S. Isid. Hispal., LXXXIV, 173 *seqq.* — Edictum de expeditione Corsicana, Carol. Magn., XCVII, 461.—Edictum Ottonis pro Ratherio, in Ratherii vita, CXXXVI, 88.

EDITIO legibus comprehensa, Auctor incertus, LXXXVII, 790.

EDMUNDI leges ecclesiasticæ, CXXXVIII, 479-486.

EDUARDI senioris leges, CXXXVIII, 459 462

EDUCATIO. De educatione filiorum a parentibus et patrinis, Carol. Magn., XCVII, 550.

EDWARDI leges de clericis et possessionibus eorum, CLI, 1191. — Donatio Edwardi regis, LXXX, 96.

EFFUSIO sanguinis. Effusionem sanguinis humani omnes leges prohibent, S. Ivo, CLXI, 689.

ELECTIO. Electionis capitula, Francorum regum Capit., CXXXVIII, 797.—De forma et modo in electionibus pontificum observandis, Innocent. III, CCXIV, 388, 589. — De electione episcopi, S. Greg. Turon., LXXI, 1178. — Quod non oporteat principes eligere episcopum ex concilio vii generali, CXXIX, 480. — Qui alteri ministrant non sunt ad electionem populi, in codice canonum Eccles., LVI, 716.— De electione imperatoris, Innocent. III, CCXVI, 995. — De Caroli Magni successorum electione, Codex Carolin., XCVIII, 665. — De Trium Ottonum eorumque successorum usque ad Fridericum II electione, *ibid.*, 664. — Bosonis regis electio, CXXXVIII, 787. — Odonis regis electio, *ibid.*, 797.— Widonis regis electio, *ibid.*, 803.—Ludovici regis Arelatensis electio, *ibid.*, 803.

ELECTOR. De septem electoribus sacri Romani imperii, Codex Carolin., XCVIII, 666.

ELIGII (S.) charta, LXXXVII, 658.

EMILIA lex, Tertull. I, 298.

EMPHYTEUTICUS. De emphyteutico jure, S. Greg. Magn., LXXVII, 526.

EMPTIO. S. Isidor., LXXXII, 205; Codex diplomat., XCVII, 766; Folquin., CXXXI, 1198, 1199, 1205, 1212, 1217. — De emptione contrahenda, Constant., VIII, 173, 391. — De emptione in die Dominica, Æthelstani leges, CXXXVIII, 464, 468. — De emptionibus, Codex diplomat., XCVII, 313.— Ne venditio et emptio fiat nisi coram testibus et in civitatibus, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1313, 1319. — De empto a fure, ex concilio incerto, LXXX, 829. — Si emerit quisquam aliquid a servo, nesciente domino, emptio rescindi potest, S. Ivo, CLXI, 924, 1221.—Ab ignoto nil emendum, S. Ivo., CLXI, 959. — De illo qui res alienas malo ingenio emptas vendiderit, *ibid.*, 964.

EMPTORIUM. De emptoriis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1319.

EMUNITAS regia. Marculf., LXXXVII, 701, 808. — Emunitas sanctorum, *ibid.*, 773. — Confirmatio de emunitate, *ibid.*, 702.

EPISCOPATUS. Præceptum de episcopatu, Marculf, LXXXVII, 704. — Concessio civium pro episcopatu, *ibid.*, 705. — Concessio alia civium pro episcopatu, *ibid.*, 807.

EPISCOPUS. De episcopis, Constant., VIII, 101, 252,

514, 544; Theodos., XIII, 531. — Quod non oporteat principes eligere episcopum, Ex concilio VII generali, CXXIX, 480. — Indiculus regis ad episcopum ut alium benedicat, Marculf., LXXXVII, 704.

EPISTOLA. Formulæ Andegav., LXXXVII, 848. — Epistola Childeberti regis data per Ecclesias sacerdotum vel omni populo, S. Gregor. Turon., LXXI, 1159. — Epistola si aliqui rem ecclesiæ ad usum habeant et de sua proprietate aliquid donent, Marculf., LXXXVII, 750. — Epistola quam pater et mater faciunt in filio, Formulæ Andeg., LXXXVII, 848.

ERCISCUNDÆ familiæ, Marculf., LXXXVII, 712. *Vid.* HERCISCUNDÆ.

ERROR quomodo dirimit matrimonium, S. Ivo., CLXI, 161, 595.

ETHELBERTUS. Ethelberti regis charta, LXXX, 342. — Judicia quæ Ethelbertus rex constituit, *ibid.*, 545 *et seqq.* — De lege Anglorum ab Ethelberto rege edita, S. Ivo, CLXI, 505.

EUNOMIANI. Leges Theodosii Magni adversus Eunomianos, Marcus Mercator, XLVIII, 1123 (Not.).

EUNUCHUS. De eunuchis, Const., VIII, 396.

EVACUATORIA. Marculf., LXXXVII, 748; Auctor incert., *ibid.*, 769, 798.

EVAGINATIO gladii. De evaginatione gladii sine vulnere, S. Stephani leges, CLI, 1253.

EVINDICATE judicio viro illustro, Formulæ veteres, CLI, 1253.

EVINDICATIO. Notitia de colono evindicato, Marculf., LXXXVII, 757, 759. — Judicium evindicatum de colono, *ibid.*, 759.

EXACTIO. De exactionibus. Constant., VIII, 101, 182, 189, 329, 357. — De exactione Ecclesiarum Galliciæ provinciæ, S. Isid., LXXXIV, 407. — Contra exactiones, S. Bernard., CLXXXII, 501.

EXAMEN. De examine forensi, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1321, 1322. — De examine aquæ frigidæ, Codex diplomat., XCVII, 904.

EXCAMBIUM. Excambii charta seu permutationis inter regem et vassalum hobarum jure possidendarum, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 882.

EXCUSATIO. De excusationibus artificum, Const., VIII, 581, 594. — De excusationibus munerum, *ibid.*, VIII, 400.

EXORDINARII. De exordinariis sive sordidis muneribus, Constant., VIII, 284, 336.

EXPEDITIO. De expeditione exercitali capitulare, Codex diplom., XCVII, 333. — De expeditione Romana, Carol. Mag., XCVII, 673.

EXPOSITI. De expositis, Const., VIII, 352.

EXTRADITIO. De extraditione seu fugitivis., Carol. Mag., XCVII, 144.

EXTRANEUS. Extranei adoptio in locum filiorum, Marculf., LXXXVII, 737; Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 787, 818.

EXTRAORDINARII. De extraordinariis sive muneribus, Constant., VIII, 283, 284.

FABER. Erkembald, CXXXVII, 595.

FABIA lex. Constant., VIII, 126.

FABRICA ecclesiæ relevanda ex quarta parte reditum ecclesiasticorum, Regino Prumiens., CXXII, 205, 258.

FAIDA (de). Codex diplomat., XCVII, 133, 141, 142, 654, 725, 907; Regino Prumiens abb., CXXII, 281, 282, 527, 442, 448. — De faidis coercendis, Codex diplomat., XCVII, 407, 575; Regino Prumiens., CXXIII, 501.

FALSARIUS. De falsariis, Innocent. III, CCXIV, 559; CCXVI, 1216; Cœlestinus III papa, CCVI, 1252. — De falsariis puniendis, Innocent. III, CCXIV, 221. — De pœna falsariorum, *ibid.*, 494, 559.

FALSUM. De falso, Constant., VIII, 133.

FAMES. De hoc si per plurima loca fames fuerit, Carol. Mag., XCVII, 550.

FAMILIARIS. Familiares adversus extraneos testimonia non dicant, Gratian., CLXXXVII, 677.

FAMULUS. De famulis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1315.

FEMINA. Juxta leges civiles viri non iisdem ac feminæ pudicitiæ nexibus constricti, Eugyppius abb., LXII, 732. — Edictum contra feminas hæreticas, Justinian., LXXII, 1009, 1010. — De potestate vendendi et donandi in femina, Carol. Magn., XCVII, 144. — De femina gravida quæ capitali supplicio damnatur, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1309. — De feminis viros amittentibus, Carol. Magn., XCVII, 525. — Decreta de viris ac feminis Deo dicatis, Burchard., CXL, 791. *Vide* MULIER.

FENUS. Regino Prumiens. CXXII, 214. — Contra feneratores, Petrus Cantor., CCV, 156.

FERVENS. Ferventis aquæ judicium in Ecclesia fieri prohibetur, Gratian., CLXXXVII, 612.

FESTUS DIES. De operibus festi diei, CXXXVIII, 461.

FEUDUM. Caroli Magni Codex, XCVIII, 718. — Feudum presbyterale, Regino Prumiens., CXXII, 416. — De feudorum jure, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1318. — De feudis alienandis vel non, Innocent. III, CCXV, 1474.

FIDEI-COMMISSUM. S. Isidor., LXXVII, 205.

FIDEJUSSOR. Hælidha, CXXXVIII, 477. — De fidejussore, Caroli Magni Codex diplomat., XCVII, 147. — De fidejussoribus curatorum Kalendarii, Const., VIII, 110. — De fidejussoribus, Abedoc et Æthelvolfus, XCVI, 1292. — De justitiæ publicæ fidejussoribus, Willelmi Conquæst. leges, CXLIX, 1320. — Fidejussores solutionem debiti æqualiter in se dividere debent, S. Ivo, CLXI, 952. — Fidejussores omnes et singuli ad solvendum tenentur, cum obligatus non solvit, *ibid.*, 1225. — Nullus contempto fidejussore debitorem tenere debet, *ibid.*, 967.

FIDELITAS. De fidelitate promittenda imperatori, Carol. Magn., XCVII, 223.

FIDES. De fide testium et instrumentorum, Const. Magn. VIII, 293, 372, 379. — De fide cathol ca, Theodos., XIII, 530. — Edictum de fide Constantinopolitanis, Justinian., LXXII, 1044. — De fide et obsequio erga regem, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1317.

FIDUCIARIUM jus, Innocent. III, CCXIV, 1129.

FILIA cum fratribus in paterna alode succedere debet, Marculf., LXXXVII, 756. — De jure filiæ in res servorum quos frater fecit liberos, Carol. Magn., XCVII, 143, 144.

FILIUS. De legitimis filiis, Innocent. III, CCXVI, 1271. — Filius familias inscio patre pecunia non commendanda, S. Ivo Carnot., CLXI, 948. — De filiis militarium, apparitorum et veteranorum, Constant., VIII, 135, 316 — De his quæ a filiis et servis acquiruntur, S. Ivo, CLXI, 925. — Charta qualiter pater filium vel nepotem de rebus suis melioare potest, Formulæ veteres, LXXXVII, 787. — De filiis non legitimis, Regino Prumiens., CXXII, 273. — De filiis naturalibus et matribus eorum, Const., VIII, 386, 388. — Quomodo filii naturales efficiantur legitimi, S. Ivo, CLXI, 931.

FINIUM regundorum, Const., VIII, 344, 348.

FISCALIA tributa, S. Greg. Magn., LXXVII, 674, 675, 676.

FISCALINI. Carol. Magn., XCVII, 557, 737, 774. — De liberis hominibus uxores fiscalinas habentibus, *ibid.*, 551. — De his qui fiscalinas uxores ducunt, S. Ivo, CLXI, 594.

FISCUS. De jure fisci., Const., VIII, 129, 162, 164, 198, 326. — De advocato fisci, *ibid.*, VIII, 116, 379, — Fisci debito ea bona etiam antiquitus, signo principis apposito, eidem custodienda vindicabantur, S. Greg. Magn., LXXVII, 1119. — Fiscorum regalium describendorum formulæ, Caroli Magni Codex diplomat., XCVII, 340. — Ubi causæ fiscales vel divinæ domus, Const., VIII, 133.

FLAGELLATIO. De his qui flagellantur sua quærentes, S. Stephani leges, CLI, 1249.

FORBANNIRE. De forbannitis teloneis, Carol. Magn., XCVII, 725.

FORBATUDUS. De homine forbatudo, Formulæ veteres, LXXXVII, 768.

FORCAPIUM seu FORISCAPIUM. De forcapiis, Carol. Magn., XCVII, 409, 577.

FORESTES. De forestibus dominicis, Caroli Magni Cod. diplomat., XCVII, 581. — De forestibus noviter institutis, *ibid.*, 411, 577.

FORMATÆ. De formatis epistolis, Formulæ veteres, LXXXVII, 838.

FORMULÆ Marculfi, LXXXVII, 697-737.

FORMULÆ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 737-780.

FORMULÆ Sirmondicæ, LXXXVII, 779-798.

FORMULÆ Bignonianæ, LXXXVII, 798-808.

FORMULÆ Lindenbrogii, LXXXVII, 807 818.

FORMULÆ Andegavenses, LXXXVII, 837-856.

FORMULÆ Baluzianæ, LXXXVII, 855-876

FORMULÆ Alsaticæ, LXXXVII, 875-892.

FORMULÆ ineditæ, LXXXVII 891-902.

FORMULÆ antiquæ, etc., LXXXVII. 901-950.

FORMULÆ veteres. Appendix ad sæculum x, CLI, 1409-1466.

FORNICATIO. Carol. Magn., XCVII, 250, 736. — De fornicationibus, Regino Prumiens., CXXII, 505 *et seqq.* — De liberis fornicantibus cum ancillis alterius domini, S. Stephani leges, CLI, 1249.

FORNICATOR. De fornicatoribus, CXXXVIII, 454.

FORUM. Quod omnibus qui lite pulsati sunt, non alibi quam in proprio foro jurgandum sit, Angelram., XCVI, 1065.

FRACTIO. De fractione pacis Ecclesiæ, Willelmi Con-

quest. leges, CXLIX, 1334; Edwardi III leges, CLI, 1192.
FRANCI sua lege vivebant, Regino Prumiens., CXXXII, 416. — Lex Francorum, Agobard., CIV, 117, 126. — De legibus Francorum, S. Greg. Turon., LXXI, 1165. *app.* — De Francigenæ cæde, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1818.
FRANCIÆ res. Rerum Francicarum status, Adrevaldus abb., CXXIV, 913. — Regni et Ecclesiæ status sub Ludovico Pio, *ibid.*, 922. — Post partitionem regni a filiis Ludovici rerum facies, *ibid.*, 956.
FRATRICIDA. De fratricidis, Caroli Magni Cod. diplomat., XCVII, 231; Regino Prumiens., CXXII, 290, 291, 296, 300.
FREDERICUS II. Frederici II imperatoris promissio Innocentio III, CCXVII, 301. — Frederici II cessio comitatus Fundani Innocentio III, *ibid.*, 301. — Frederici II promissio de corona Siciliæ ab imperio separanda, *ibid.*, 305.
FREDUM. Freda, Regino Prumiens., CXXXII, 292, 347. — Freda regalia, *ibid.*, 472. — De freda exigenda, Caroli Magni, XCVII, 528, 588. — Ut judices sive missi fiscales freda non exigant priusquam facinus componatur. Carol. Magn. Cod. diplomat., XCVII, 218.
FRUMENTUM. De frumento Carthaginiensi, Const. VIII, 131.
FUGIENS. De fugientibus in pugna, Nicolaus I papa, CXIX, 991.
FUGITIVI. De fugitivis, Caroli Magni, Cod. diplomat., XCVII, 143, 144, 311, 314, 527, 585, 587, 774. — De fugitivis colonis, inquilinis et servis, Const., VIII, 369. — De fugitivis contra præceptum dominicum occultatis, Carol. Magn., XCVII, 561.
FUNDATORES ecclesiarum. Ut fundatores ecclesiarum, quousque advixerint, earum habeant curam, ipsique illic ministros eligant servituros, S. Isidor., LXXXIV, 435.
FUNDUS. Sine censu fundus comparari non potest., Const. VIII, 165. — De fundis emphyteuticis et eorum conductoribus, *ibid.*, 132. — De fundis patrimonialibus, *ibid*, 396. — Præceptio de commutando fundo, In libro diurno Pontif. Roman., CV, 100. — De collatione fundorum patrimonialium vel emphyteuticorum et rei privatæ, Const. VIII, 214.
FUR. De furibus, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 77, 273; Carol. Magn., XCVII, 54, 797, 829; Nicolaus I papa, CXIX, 1010; Alfredi leges, CXXXVIII, 449; S. Ivo, CLXI, 804. — De furibus deprehensis, Regino Prumiens., CXXXII, 302. — De furibus animalium, Nicolaus I papa, CXIX, 992. — Fures et latrones occisi, Regino Prumiens., CXXXII, 302. — Non homicidium si fur nocte domum perfodiens occisus fuerit, S. Ivo, CLXI, 706. — Non occidetur fur diurnus sine culpa, sed nocturnus, *ibid.*, 1226. — Fur captus in præda, Regino Prumiens., CXXXII, 474. — Fur necessitate factus, *ibid.*, 368. — Fures quomodo puniendi, S. Ivo, CLXI, 945. — Fur reddat quintuplum furti pretium, *ibid.*, 1226. — Si quis de fure inscius aliquid compararit, quærere debet venditorem, *ibid.*, 945.
FURIOSUS. Furiosi incapaces contrahendi matrimonium, S. Ivo, CLXI, 619.
FURTUM. De furto, Cod. diplomat., XCVII, 130.; Regino Prumiens, CXXXII, 285, 335; S. Ivo, CLXI, 803, 812. — Furti definitio, Regino Prumiens., CXXXII, 335, 336. — Quæ differentia inter rapinam et furtum, S. Ivo, CLXI, 804. — De furto liberorum, S. Stephani leges, CLI, 1252. — De furto servi, *ibid.* — De furto mulierum maritatarum, *ibid.*, 1250. — Furtum confessus ad quid obligatur, S. Ivo, CLXI, 294. — Quod ex furto quæsitum est in societatem non debet converti, *ibid.*, 958. — Furtum sine furandi affectu non committitur, *ibid.*, 105. — Compensatio furti, Canones Hibernenses, XCVI, 1321, 1322 *et seqq.* — De furti compositione, S. Ivo, CLXI, 954. — De his qui furto accusati fuerint, Carol. Magn., XCVII, 407. — De illis qui furtum et rapinam exercent, S. Ivo, CLXI, 962. — Furtivam rem qui scienter emerit debet eam restituere, *ibid.*, 945.
GALLINA. Reparatio damni a gallinis illati, Abedoc et Ethelvolfus, XCVI, 1505.
GASINDUS. — Si quis servo suo, gasindo suo aliquid concedere voluerit, Marculf., LXXXVII, 749, 820.
GELASIUS I papa damnat Lupercalium superstitiosam celebrationem, LIX, 110.
GENTILES. Gentilium superstitiones abolendæ, Canut. I monumenta diplomatica, CLI, 1178.
GERONTOCOMIA sunt hospitia senum, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1117, 1118.
GESTA. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 781.
GLADIATORES. De gladiatoribus, Const., VIII, 293. — Lex de gladiatoribus abolitis, Euseb. Pamph., VIII, 75.
GLADIUS. De his qui hominem gladio occiderunt, S. Stephani leges, CLI, 1253.
GLEBA. De glebæ ascriptitiis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1039.
GLYCERII imperatoris edictum contra ordinationes Simoniacas, S. Leo, LVI, 896.
GOSPATRICII comitis de Dombar chartæ, App. ad Bedam, XCV, 309.
GUNDOBADA lex, S. Gregor. Turon., LXXI, 230; S. Agobard., CIV, 113; Hincmar. CXXV, 1026. — Lex Gundobada recepta per omnes ubique provincias, S. Agobard., CIV, 121. — Non lex sed nex. *ibid.*
GUNDEMARI regis decretum, LXXXIV, 482.
GYNÆCIARIUS. De gynæciariis, Constant., VIII, 148.
HADRIANUS. Leges ex Draconis et Solonis libris Atheniensibus ab Hadriano scriptæ, Cassiod., LXIX, 1232.
HÆREDITAS. S. Isidor., LXXXII, 206; Alexander III, CC, 655. — De hæreditatis petitione, Const., VIII, 296. — Hæreditas aditur aut dicto aut facto, S. Greg. Magn., LXXVII, 826. — Hæreditas omittitur cum hæres se tempore excludi patitur, *ibid.*, 826. — Hæreditas repudiatur cum is ad quem delata est adire recusat, *ibid.* — Qui ab hæreditate se abstinet onera hæreditaria sustinere non debet, *ibid.* — Non liceat parentibus liberos, vel liberis parentes ab hæreditate repellere mouachos factos, Gratian., CLXXXVII, 1098.
HÆREDITARIA. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 775, 776, 778.
HÆRES. De hæredibus legitimis, Constant., VIII, 216. — Filius patris hæres, Alexander III, CC, 845. — Hæres in unam unciam, S. Greg. Magn., LXXVII, 1227, 1228. — Hæres in quatuor uncias, *ibid.*, 502, 1040. — Hæres in sex uncias, *ibid.*, 503, 504, 506, 605, 606. — Hæres in octo uncias, *ibid.*, 548. — De illo qui filiis carens in eorum locum alium sibi vult habere hæredem, S. Ivo, CLXI, 939. — Hæredi contra priorem justam definitionem venire non licet, *ibid.* — Quæ actiones in hæredes transeant, *ibid.*, 949. — Infra annum hæres solvat legata, *ibid.*, 927. — Hæres ad solvendum tenetur, si auctor ejus aliena legaverit, S. Greg. Magn., LXXVII, 906, 907. — Epistola ejus qui de hæredibus alicui aut ecclesiæ delegat, Formulæ Andegav., LXXXVII, 851. — Si hæredes jussa testatoris non impleverint adimplere debet episcopus, S. Ivo, CLXI, 908. — De juramento fidelitatis ab hæredibus regis pontificibus Romanis præstando, Clemens III, CCIV, 1486. — De hærede minorum sine decreto, Const., VIII, 243. — De hæreditatis petitione, Marculf., CXXXVII, 737. — Ut filia cum fratribus, in paterna succedat aiode, *ibid.*, 736. — De uxoribus defunctorum quam partem collaborationis, post obitum maritorum accipere debeant, Carol. Magn., XCVII, 570.
HÆRESIS. An hæresis matrimonium contractum dirimat, Innocent III, CXIV, 588. — Leges imperiales contra Joviani et Helvidii hæreses, S. Maxim. Taurin., LVII, 240.
HÆRETICI. De hæreticis, Const., VIII, 319; Theodos., XIII, 533; Innocent. III, 537; *ibid.*, CCXVI, 1210. — Pagani et hæretici non possunt accusare Christianos, Caius papa, V, 184. — Constitutio adversus hæreticos, Const., VIII, 279. — Theodosii majoris constitutio in hæreticos, S. Optat., XI, 1192. — Lex imperatoris Theodosii junioris in hæreticos, *ibid.*, 1431. — Leges imperatorum contra hæreticos, S. Aug., XXXIII, 558, 559; XXXVII, 1509; Justinian., LXXII, 1085. — Leges pœnales imperatorum pro catholica fide adversus hæreticos defenduntur, S. Aug., XLIII, 616. — Lex Theodosii multæ decem librarum auri in hæreticos, id., XXXII, 804. — Leges imperatorum hæreticos damnis et exsiliis plectunt, id., XXXIII, 526. — Legum severitate non utuntur catholici adversus hæreticos, id., XXXII, 305, 306. — Querela hæreticorum adversus leges imperatorum catholicorum, id., XLIV, 703, 704. — De lege Theodosii erga hæreticos, Cassiod., LIX, 1136. — Constitutio Justiniani contra hæreticos, LXXII, 975 *seq.* — Decretum contra hæreticos, Lucius III, CCL, 1297. — De bonis hæreticorum confiscatis, Innocent. III, CCXVI, 154. — Super exstirpatione hæreticorum, *ibid.*, 160. — Cur cum paganis et hæreticis aliter actum, S. Greg. Magn., LXXVII, 1267. — De tollendis conventiculis hæreticorum. Const., VIII, 281, 318 — Quam perniciosæ sint hæreses ratione unitatis perturbatæ, S. Ambros. XVI, 1121.
HAIRIBANNUS. Carol Magn., XCVII, 553. — De hairibanno exactando, *ibid.*, 562. *Vide* HERIBANNUS.
HARIBANNATOR. De conjecto haribannatoris, Carol. Magn., XCVII, 557, 737.
HEBRÆI. Novella de Hebræis, Justinian., LXXII, 1031.

HENRICI comitis, filii Davidis I regis Scotorum, chartæ, Appendix ad Bedam, XCV, 568.
HENRICI (S.) leges et constitutiones, CXL, 225, 257. — S. Henrici leges Papienses, *ibid.*, 225. — S. Henrici constitutio Ar minensis, *ibid.*, 229.
HENRICI I Francorum regis diplomata, CLI, 1023-1040.
HENRICI IV imperatoris constitutiones, CLI, 1125-1165.
HERCISCUNDÆ familiæ, Constant., VIII, 226, 231, 330; S. Isidor. Hispal., LXXXII, 207.
HERIBANNUS. De heribanno, Carol. Magn., Cod. diplomat., XCVII, 587, 227, 588, 733, 779. — De his qui heribannum solvere debent, *ibid.*, 774.
HERISLIS (de), Carol. Magn., XCVII, 527, 528, 588.
HERIVANNUS. De Herivanno, Caroli Magni, XCVII, 213. *Vide* HERIBANNUS.
HERUS. Herorum officium et potestas in servos, S. Ivo, CLXI, 925, 926.
HIBERNENSES canones, Abedoc et Ethelvolfus, XCVI, 1311-1326.
HINCMARUS. Hincmari Remensis archiepiscopi expositiones ad Carolum regem pro libertatum Ecclesiæ defensione, CXXV, 1035-1070.
HLOTHARII regis charta, App. ad Bedam, XCV, 789.
HLOTHARII imperatoris conventus compendiensis, Carol. Magn., XCVII, 659.—Hlotharii, Hludovici et Karoli conventus apud Marsuam, id., CXXXVIII, 553, 575. — Hlotharii et Karoli conventus, *ibid.*, 599. — Hlotharii et Karoli conventus apud Leudicam, *ibid.*, 605.
HLUDOVICI II et Karoli pactum Argentoratense, CXXXVIII, 527. — Hludovici II imperatoris Ticinenses I, II, III, *ibid.*, 557, 609, 617. — Leges ab imperatore Hludovico II promulgatæ, *ibid.*, 573, 614. — Hludovici Germaniæ regis conventus Moguntinus, *ibid.*, 579. — Hludovici II imperatoris constitutiones, *ibid.*, 621. — Hludovici II imperatoris capitula excerpta, *ibid.*, 627. — Hludovici II, Karoli et Hlotarii conventus ad Sablonarias, *ibid.*, 691. — Hludovici Germanici et Karoli II pactum Tusiacense, *ibid.*, 717. — Hludovici II imperatoris constitutio de exercitu Beneventum promovendo, *ibid.*, 725. — Hludovici Germanici et Karoli II pactio Aquensis, *ibid.*, 741. — Hludovici Germanici et Karoli II divisio regni Hlotharii, *ibid.*, 743. — Hludovici imperatoris capitula diversa, *ibid.*, 753. — Hludovici Junioris et Hludovici Karoli conventus Furonensis, *ibid.*, 783. — Hludovici II imperatoris capitula duo, *ibid.*, 761.
HODILREDI parentis Sebbi regis Orientalium Saxonum chartæ, Append. ad Bedam, XCV, 564.
HOELIDHA leges ecclesiasticæ, CXXXVIII, 471-480.
HOMICIDA, Innocent. III, CCXIV, 564. — De homicidis, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 77, 268, 273; Carol. Magn., XCVII, 127, 128, 548, 724, 731, 775, 821, 824, 829, 882, 905; Raban. Maur., CXXII, 1572; Isaac Lingonensis, CXXIV, 1074, 1087; Regino Prumiens., CXXXII, 299, 706; Canuti I monumenta diplomatica, CLI, 1178; S. Stephanus, *ibid.*, 1247; Innocent. III, CCXIV, 50, 1187. — De homicidis si ad Ecclesiam confugerint, LXXXIV, 274; LXXXIX, 829. — Homicidæ si veræ pœnitentiæ submittantur, Dionysius Exig., LXVII, 156. — Contra homicidas decreta. Cassiod., LXIX, 782.
HOMICIDIUM. De homicidio, Formulæ veteres, LXXXVII, 800, 832; Carol. Magn., XCVII, 230, 234, 587; Opera adespotica, CXXXVIII 428; Gratian., CLXXXVIII, 256, 237, 275; Innocent. III, CCXIV, 289; S. Isidor., LXXXIV, 108; LXXXVIII, 428; Burchard., CXL, 765; S. Ivo, CLXI, 805, 1303; Baiduini leges, CCIX, 915 — De homicidiis patratis a servis, Carol. Magn., XCVII, 146. — Contra homicidia, *ibid.*, 230. — Judicium de homicidio, Formulæ Andegav., LXXXVII, 852. — Decreta de homicidiis, Burchard., CXL, 765. — De homicidio involuntario, S. Isidor., LXXXIV, 77; Regino Prumiens., CXXXII, 288, 289; Nicolaus papa I, CXIX, 992; Innocent. III, CCXIV, 169; CCXVI, 30. — De homicidio voluntario, S. Isidor. LXXXIV, 77; Alfredi leges, CXXXVIII, 449; S Stephani leges, CLI, 1218; S. Ivo, CLXI, 689 *et seqq.* — De homicidiis infra patriam factis, Carol. Mar., XCVII, 566. — De homicidio seu capitis æstimatione seu Wera, CXLIX, 1299. — De compensatione homicidii, Abedoc et Ethelvolfus, XCVI, 1320, 1321. — De homicidiis infantium, Carol. Magn., XCVII, 819; Isaac Lingon. episc., CXXIV, 1087. — De homicidiis clericorum, Carol. Magn., XCVII, 255, 533. — De homicidio sacerdotis, Isaac Lingonens. episcop., CXXIV, 1084. — De homicidii clericorum compensatione, Carol. Magn., XCVII, 255. — De homicidio hominis pœnitentiam agentis, *ibid.*, 572. — De homicidio in ecclesia, Regino Prumiens., CXXXII, 291. — De homicidio in atrio ecclesiæ, *ibid.*, 293. — De homicidiis in ecclesiis vel in atriis eorum perpetratis, Carol. Magn., XCVII, 729; Isaac Lingonens., CXXIV, 1084. — Non est homicidii reus qui furantem occidit, S. Ivo, CLXI, 945, 966. — De homicidiis prohibendis, Carol Magn., XLVII, 404, 573, 730; Isaac Lingonen., CXXIV, 1085.
HONORARIUS. De codicillis honorariis, Const., VIII, 906.
HONORIUS. Honorii lex in invasores ecclesiarum, S. Optat, XI, 810, 1192. — Lex Honorii qua abrogat edictum quo hæreticis concessa fuerat libertas, *ibid.*, 1222.
HOSPES De hospitibus. Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1315. — De recipiendis hospitibus, S. Stephani leges, CLI, 1249.
HOSPITALITAS erga peregrinos commendatur, Carol. Magn., XCVII, 229.
HUMARE. — Nusquam vendendum humandi corporis locum, S. Gregor. Mag., LXXVII, 907.
HUNERICUS. Edictum Hunerici regis pro episcopo Carthaginiensi ordinando, Victor Vitens., LVIII, 202, 203, 215. — Edictum Hunerici adversus Catholicos, *ibid.*, 255.
HYPOTHECA, S. Isidor. Hispal., LXXXII, 208.
IDOLOLATRIA. Childeberti regis constitutio de abolendis reliquiis idololatriæ, LXXII, 1121.
IDOLUM. De idolorum cultoribus, S. Isidor., LXXXIV, 478, 537. — Leges imperatorum de idolis confringendis, vivo Stilicone, in Africam missæ, S. August., XXXIII, 538, 539. — Leges imperiales contra idola eorumque cultores, S. Maxim. Taur., 698. — Ut episcopi cum judicibus idola destruant, S. Isid., LXXXIV, 554.
IMMUNITAS, Carol. Magn., XCVII, 585. — Immunitas Henrici II imperatoris, CXL, 554; Willelmi Conq. leges, CLI, 1293. — De immunitate Ecclesiarum, Regino Prumiens., CXXXII, 195. — Quid de immunitate Ecclesiæ decreverunt Constantinus, Constantius, Constans, Hincmar., CXXV, 1038; quid Valens, Valentinianus, *ibid.*, 1038, 1045; quid Arcadius, Honorius; quid reges Francorum, *ibid.*, 1309 *et seqq.* — Theodosianam legem de immunitate Ecclesiæ sanxit Constantinus, *ibid.*, 1045. — De his qui infra immunitatem confugiunt vel damnum aliquod ibi faciunt, Carol. Magn., XCVII, 257. — Edicta Honorii et Theodosii de immunitate Ecclesiæ, *ibid.*, 1047; Innocent. III confirmat decretum regis Anglorum de immunitate Ecclesiæ, CCXIV, 552.
IMPERATOR. Quando imperator inter miserabiles personas cognoscat, Const., VIII, 583. — De imperatoribus, Nicolaus papa I, CXIX, 1187. — De imperatoria lege, Placidius episcop., CLXIII, 628. — Leges imperatorum Romanorum Ecclesia servat, S. Ivo, CLXII, 279. — Leges imperatorum custodiri oportet, id., CLXI, 1118. — Lex imperatorum ecclesiastica jura dissolvere non potest, Gratian., CLXXXVII, 51. — Non imperatori obediendum aliquid contra Deum præcipienti, S. Ivo, CLXI, 524. — De fidelitate præstanda imperatori, Innocent., CCXVI, 147.
IMPERIUM. Causæ ruinæ imperii, longa requies, intolerabilis labor, voluptatis amor, Paulus Orosius, XXXI, 706. — Religio Christiana imperii ruinæ præcavet, *ibid.*, 748. — Super negotio imperii Romani, In registro domini Innocentii III, CCXVI, 995.
IMPIGNORARE. Tres sunt homines quorum nullus potest per regem impignorare contra aliquod judicium, Hælidha, CXXXVIII, 476.
IMPUBERES. De desponsatione impuberum, Innocent. III, 290, 539, 791.
INCANTATIONES, Carol. Magn., XCVII, 882.
INCANTATOR. Incantatores, S. Agobard., CIV, 147. — De incantatoribus, Carol. Magn., XCVII, 147, 511, 882; Regino Prumiens., CXXXII, 284, 549; Edwardi Senioris leges, CXXXVIII, 462. — S. Ivo Carnot., CLXI, 745 *et seqq.* — Decreta de incantatoribus, Burchard., CXL, 791.
INCENDIARIUS. De incendiariis, Innocent. III, CCXIV, 204, 546. — Incendiarii gravissimis pœnis multandi, S. Ivo, CLXI, 961. — Incendiarius restituere debet incensa omnia, *ibid.*, 891. — Incendiarius tenetur de damno proveniente ex incendio, *ibid.*, 1226. — Domos incendens absque judiciali auctoritate excommunicetur, Gratian., CLXXXVII, 1261.
INCENDIUM. De incendio, Carol. Magn., XCVII, 895. — De incendiis mansionum, S. Stephani leges, CLI, 1250.
INCESTUOSUS, INCESTUS. De incestis, Carol. Magn., XCVII, 738, 762, 799, 845, 884; Isaac Lingonens. episc., CXXIV, 1090, 1091, 1092, 1093; Regino Prum., CXXXII, 327, 328. — De incestuosis, Carol., XCVII, 548, 751, 882, 905; Nicolaus papa I, CXIX, 992; Isaac Lingonens., CXXIV, 1090. — De incesta copulatione, S. Ivo, CLXI, 655. — De incestis conjunctionibus, Carol. Magn., XCVII, 855. — De incestis conjugiis, S. Isidor., LXXXIV, 76. —

Sacramentum de incestuoso conjugio, S. Ivo CI.XI, 670. — Incestum matrimonium quo supplicio plectendum, *ibid.*, 928.

INCESTUS. De incestu, Carol. Magn., XCVII, 250. — De incestibus, id., CXXXVIII, 491. — Decreta de incestu, Burchard., CXI., 779.

INDICULUS. Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 858, 859. — Indiculi varii, Marculf., *ibid*, 755, 756; Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 769; Formulæ Baluzianæ, *ibid*, 858, 859, 860, 861. — Indiculus commonitorius ad episcopum, Marculf., LXXXVII, 715. — Indiculus episcopi qui ad alium in resurrectione Domini eulogias dirigit, *ibid.*, 752. — Indiculus regalis, Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 769, 771, 774; (Marculf.?) *ibid.*, 810, 836, 857; Formulæ Baluzianæ, *ibid.*, 857; Formulæ veteres, CI.I, 1438. — Indiculus ad regem, *ibid.*, 1442. — Indiculus ad episcopum, *ibid.*, 1445. — Indiculus precatorius ad episcopum, Formulæ veteres, LXXXVII, 806. — Indiculus quem episcopus transmittit ad abbatem, *ibid.*, 807. — Indiculus quem præpositus transmittit ad abbatem, *ibid.*, 806. — Indiculus quem abbas transmittit ad hominem pagensem, *ibid.*, 806. — Indiculus ad laicum, Marculf, *ibid.*, 716. — Indiculus ad majorem domum, Formulæ ineditæ, *ibid.*, 896. — Indiculus de servis fugacibus, Formulæ Baluzianæ, *ibid.*, 857. — Indiculus si quis in præsentia regis auctor fuerit (Marculf.?) LXXXVII, 835. — Indiculus generalis ad omnes homines, *ibid.*, 735. — Indiculus commendatitius ad viros illustres laicos, *ibid.* — Indiculus ad homines potentes palatinos, maxime ad cognitos sibi, *ibid.*, 755. — Indiculus regis de privilegio, *ibid.*, 810.

INDISSOLUBILITAS. Quæ sit mundana lex indissolubilitati matrimonii contraria, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1160, 1169.

INDUCIÆ. De induciis, S. Ivo, CLXI, 1203. — De induciis homini dandis a judicibus antequam occidatur, *ibid*, 703.

INDULGENTIÆ. De indulgentiis criminum, Const., VIII, 224, 225, 243; Theodos., XIII, 527. — Leges suas non infringit imperator quando confessis dat indulgentiam, S. Aug., XXXVI, 590.

INFAMES ad testimonium non admittendi, S. Felix papa II, V. 20 — Infames non possunt accusare, Gratian., CI.XXXVII, 674. — Non possunt esse judices, *ibid.*, 689. — Nec procuratores, nec patroni causarum, *ibid.*, 690, 691.

INFANGTHEFE (de), Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1336; Edwardi III leges, *ibid.*, 1195.

INFANS. De infante exposito, LXXXIX, 826.

INFANTICIDIUM. Contra infanticidium, LVI, 441.

INFIRMANDA. De infirmandis, Const., VIII, 258. — De infirmandis pœnis cælibatus et orbitatis, *ibid*, 189. — De infirmandis his quæ sub tyrannis aut barbaris gesta sunt, *ibid.*, 284, 315.

INFRACTORES. De eo qui domum alienam cujuslibet infringit, Carol. Magn., XCVII, 561.

INGENUA conditio, Regino Prumiens., CXXXII, 190

INGENUARE. De his qui ingenuare volunt, Carol. Magn., XCVII, 258.

INGENUITAS. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 744, 760, 763, 784, 798; Formulæ Andegav., *ibid.*, 845; Appendix ad sæculum x, CLI, 1426. — Ingenuitatis charta, pagina, titulus, Regino Prumiens., CXXXII, 269, 270, 411. — Ingenuitates diverso modo factæ, Marculf., LXXXVII, 747. — (Marculf.?) *ibid.*, 826. — Ingenuitas a die præsenti, Marculf., *ibid.*, 747; Formulæ Andegav., *ibid.*, 844 — Chartæ de ingenuitate ad Ecclesiam, Append. ad sæcul. x, CLI, 1433. — Ingenuitas quam potest servus ad alium servum facere (Marculf.?) LXXXVII, 827. — Ingenuitas alio modo post discessum, *ibid.*, 748.

INGENUUS, Regino Prumiens, CXXXII, 269, 307, 411. — De ingenuis qui tempore tyranni servierunt, Const., VIII, 114. — De his qui de ingenuis quive diversæ conditionis nascuntur, S. Ivo, CLXI, 940. — Ingenua servo se miscens capitaliter puniatur, Regino Prumiens., CXXXII, 311, 312. — Charta de ingenua femina conjugata a servo, Formulæ veteres, CLI, 1434. — Charta ad ingenuum relaxandum extra Ecclesiam, *idid.*

INIMICI non possunt accusare, S. Ivo, CLXI, 1196. — Nemo accusatione inimici condemnandus est, Gratian., CLXXXVII, 682.

INQUILINI. De fugitivis colonis, inquilinis et servis, Constant., VIII, 569.

INSCRIPTIO De accusationibus et inscriptionibus, Const., VIII, 143. — De inscriptione temporum, Regino Prumiens., CXXXII, 196.

INSIGNIA, Formulæ tradendi insignia imperialia, Codex Carol., XCVIII, 678, 682, 684.

INSTITUTIO. Institutiones juris civilis ad lites civium sopiendas compositæ, Lactant., VI, 116. — Vetusta Romanarum provinciarum institutio, S. Leo, LV, 890. — De institutione regia. Hincmar, CXXV, 986. — Pro institutione Carolomanni et de ordine palatii, *ibid.*, 993. — De institutione judiciorum et gubernaculis rerum, S. Isidor., LXXXIV, 51. — Charta institutionis monasterii a rege sub ejus et episcopi jurisdictione, Formulæ Baluzianæ, LXXXVIII, 881. — Quatuor institutionum libri, Paul. Diacon., XCV, 468.

INSTRUMENTUM de Castro Nympharum tradito domino papæ, Innocentio III, CCXVII. — Præceptum quorum ab hostibus vel alio modo fuerint instrumenta incensa, Marculf., LXXXVII, 719. — De instrumentis legalibus, S. Isidor., LXXXII, 203.

INTESTATUS. De successione intestati, Chlotharii, LXXX, 452. — De intestatorum bonis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1311, 1339.

INVADIARE Regino Prumiens., CXXXII, 410.

INVASIO. De invasione domorum, S. Stephani leges, CLI, 1251.

INVASOR illud quod invasit amittat, S. Ivo, CLXI, 948. — De invasoribus, Nicol. papa I, CXIX, 1124.

INVITANS alios ad diripiendum quid pati debeat, S. Ivo, CLXI, 311.

INVITUS. Si quis puellam invitam traxerit, Marculf., LXXXVII, 738.

INVOCATIO de morte mariti vel uxoris, Regino Prumiens., CXXXII, 330.

ITER. De itinere muniendo, Const. VIII, 160.

ITINERANS. De itinerantibus, Carol. Magn., XCVII, 129.

JACHTIVUS. De Jachtivis, Formulæ veteres, LXXXVII, 766

JACTUS. De jactu velut ad legem Rhodiam, Willel. Conq. leges, CXLIX, 1311.

JEJUNIUM. De jejuniis, Eduardi Senioris leges, CXXXVIII, 461.

JUDÆUS, JUDÆI. De Judæis., Constant., VIII, 130, 232, 350, 365, 384; Theod, XIII. 540; S. Isidor., LXXXIV, 354, 386 *et seqq.*; Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1337; Eduardi III leges, CLI, 1193. — Lex contra Judæos, Justinian., LXXII, 986. — De confirmatione legum quæ in Judæorum nequitiam promulgatæ sunt, S. Isid., LXXXIV, 477. — Constitutio pro Judæis, Innocent. III, CCXIV, 864. — Judæi Romanis legibus venire permissi contra rationem non gravandi, S. Gregor. Magn., LXXVII, 456, 457. — Judæi a Chilperico Neustriæ rege ad baptismum addicti, *ibid.*, 510; a Childeberto, *ibid.*, 511; a Sisebuto, *ibid.*, 511. — Judæis qui ad Christum fuerunt conversi minuenda pensionum onera, *ibid.*, 729. — Quam diligenter examinandum sit de servis Judæorum, Gelas, LIX, 146 — Judæus ne Christianum mancipium habeat, Const. VIII, 77, 385; S. Gregor. Magn., LXXVII, 655, 690, 923, 970, 971; S. Isidor., Hispal., LXXXIV, 381; Regino Prumiens., CXXXII, 349. — Judæi mancipia Christiana emere non debent, S. Ivo, CLXI, 821. — Ad libertatem perducantur mancipia christiana a Judæis comparata, Gratian., CLXXXVII, 296. — Pagana mancipia a Judæis circumcidi leges vetant, S. Greg. Magn., LXXVII, 823, 824. — Judæi ne servos alienæ nationis circumcidant, Regino Prumiens., CXXXII, 301, 302. — Judæi super actiones publicas agere non debent, Synod. Parisiens., LXXX, 452. — Judæi ne officia publica agant, S. Isidor., LXXXIV, 381; S. Ivo, CLXI, 820, 826; Gratian., CLXXXVII, 296. — De filiis fidelibus Judæorum, ne parentum prævaricatione a bonis suis exsules fiant, S. Isid, LXXXIV, 386. — De Judæis conversis et post prævaricantibus, ut ad testimonium non admittantur, *ibid.*, 381 — Capitula de Judæis, Carol. Magn., XCVII, 369. — Quod Judæi servari debeant non occidi, In epistola Alexandri II papæ, CXLVI, 1386

JUDEX. Unde dicitur judex, S. Ivo, CLXI, 688. — De judicibus, S Gregor. Magn., LXXVII, 844, 910; Carol. Magn., XCVII, 139, 140, 514, 829, 883; Alcuin., CI, 628; Nicolaus papa I, CXIX, 1184; Rather., CXXXVI, 161; Erkembald. CXXXVII, 586; Hincmar., CXXV, 997; S. Anselm., CXLIX, 564; S. Ivo, CLXI, 723, 724, 726, 727; Alexander III, CC, 617; Innocent. III, CCXIV, 218. — De judicibus et eorum sententiis, S. Ivo, CI.XI, 1205 1208. — De judicibus deputatis, Cœlestinus III. CCVI, 1260. — Judices videlicet duces et comites in Gallia, Codex Carolin., XCVIII, 513. — De numero judicum, S. Isidor., LXXXIV, 55. — De judicibus quales sint, Carl. Magn, XCVII, 160. — De personis judicum, Bonifacius Magn. episc, LXXXIX, 829 — De judicibus pigris, Carol. Magn., XCVII, 151. — Ut judices non sint venales. *ibid.*, 218 —

Qualiter judices judicare debeant, id., XCVII, 515. — In judicandis reis, qua æquitate, quo animo se gerere debeant judices, S. Aug., XXXIII, 652. — Ut rebus humanis consulant judices, veræ virtutes eis necessariæ, *ibid.*, 666. — De judicum officio, Const., VIII, 152, 363, 378; S. Aug., XXXVIII, 1110; Halidhæ leges, CXXXVIII, 473, Æthelredi II leges, CLI, 1168. — De officio judicis delegati, Innocent. III, CCXVI, 1236. — De judicum electione, S. Isidor., LXXXIV, 55. — Judices et accusatores esse debent qui careant omni suspicione, S. Felix papa, II, 25. — Tres sunt homines quorum nullus potest esse per legem judex dignus, Halidhæ leges, CXXXVIII, 476. — Qui inimici sunt judices esse non possunt, Gratian., CLXXXVII, 681. — De judicibus ad testimonium non admittendis, Carol. Magn., XCVII, 882. — Ut annuali synodo judices præsentes sint, S. Isidor., LXXXIV, 555. — Judici omnia patienter audienda quæ proponentur priusquam sententiam ferat, Angelram, XCVI, 1061. — Ut judex non ante reum condemnet quam ipse confiteatur aut per testes revincatur, *ibid.*, 1065. — Olim judices ecclesiastici et laici de eodem negotio simul cognoscebant et ultione digna vindicabant, S. Greg. Magn., LXXVII, 603. — Judices quomodo cum iis qui in rebus publicis fraudem fecerunt agere debeant, S. Greg. Magn., LXXVII, 1106, 1109. — Judex non spernendus, S. Ivo, CLXI, 950. — Judici non conviciandum, *ibid.*, 952. — De judice corrupto, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1301. — Judices non debent esse præcipites ad explenda jussa principis, S. Ivo, CLXI, 951. — Judices sententiam scriptis proferre debent, *ibid.*, 952. — Ne quis sit judex in re propria, S. Ivo, CLXI, 957. — Iniquus judex carceri mancipandus, *ibid.*, 961; et puniendus, *ibid.*, 964.

JUDICATA. De re judicata, Constant., VIII, 186. — Non est flagitandum judicium de causa judicata, S. Ivo, CLXI, 963.

JUDICIARIUS vigor gratis omnibus adhibendus, Innocent. III, CCXVI, 1211.

JUDICIUM. De judiciis, Const., VIII, 203, 235, 293, 591; S. Greg. Magn., LXXVII, 455, 456, 605, 844, 911, 915, 917, 958, 963, 1024, 1089, 1094, 1103, 1126, 1221; S. Isidor., LXXXIV, 55, 56; (Marculf.?) LXXXVII, 835; Formulæ Andegav., LXXXVII, 842, 845, 846; Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1311. — De judicii exordiis, S. Isidor., LXXXIV, 56. — De judiciorum ordine, Const., VIII, 391. — De judiciis episcoporum et presbyterorum, Hincmar., CXXVI, 230. — Judicium evindicati (Marculf.?) LXXXVII, 835. — Judicium evindicatum, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 793. — Judicium evindicatum de colono, *ibid.*, 789. — Judicium evinditale, Marculf., *ibid.*, 722. — Judicium juxta quod causa obtinet, Formulæ veteres, *ibid.*, 796. — De judicio in socium absentem, Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1311. — De purgatione forensi in judiciis publicis, *ibid.*, 1320. — Judicium olim arbitris quos partes eligere poterant permissum, S. Greg. Magn., LXXVII, 946, 947, 957, 958, 1304, 1305. — Nullum servetur judicium nisi rationabiliter habitum, S. Ivo, CLXI, 1200. — De his qui ad judicium venire aliqua necessitate impediuntur, *ibid.*, 956. — Vel qui legitime vocati recusant venire, *ibid.*, 952. — De homine cui post judicium vita concessa est, Carol. Magn., XCVII, 559. — De judiciis et judicibus, Ex collectione canonum, S. Anselmi, CXLIX, 564. — De accusatione et judicio clericorum, Constant., VIII, 839.

JUDICIUM DEI. De judiciis Dei, Formulæ, LXXXVII, 954. — Liber contra judicium Dei, S. Agobard., CIV, 249. — De judicio aquæ frigidæ, Formulæ ineditæ, LXXXVIII, 932; Hincmar., CXXVI, 161. — De his qui ad judicium ferri vel aquæ judicati sunt per justitiam regis, Eduardi III regis monumenta diplomatica, CLI, 1195. — Candentis ferri et ferventis aquæ judicium in ecclesia fieri prohibetur, Gratian., CLXXXVII, 612.

JUDICIUS S. 5. Gregorius Turon., LXXI, 1161, *app.*

JULIA lex. Tertull., I, 286; S. Aug., XI., 475. — Lex Julia de adulteriis, Constant., VIII, 298, 307; Theodos., XIII, 526; Gratian., CLXXXVII, 977. — Ad legem Juliam de adulterio Antonini rescriptum, S. Eugyppius abb., LXII, 732. — Lex Julia de adulteriis concubinas et meretrices permittens periniqua, S. Zeno, XI, 297. — Lex Julia de appellationibus ad Cæsarem, B Alcuin., C, 413. — Ad legem Juliam majestatis, Constant., VII, 109, 145. — Papiæ et Juliæ leges de juniorum conjugio a Severo abrogatæ, Tertull., I, 286. — Ad legem Juliam vel de vi publica et privata, Constant., VIII, 146, 174.

JULIANI imperatoris rescriptum in gratiam Donatistarum, S. Optat., XI, 1179.

JURAMENTUM. De juramento, Carol. Magn., XCVII, 245, 289, 552, 778; Codex Carol., XCVIII, 502, 505, 510, 512, 514, 515, 525, 552, 598, 601, 676, 680, 681, 743, 769, 784, 858, 859, 866; S. Nicolaus papa I, CXIX, 1183; Isaac Lingonensis episcopus, CXXIV, 1101; Alfredi leges, CXXXVIII, 451; Eduardi leges, CXXXVIII, 461; Innocent. III, CCXIV, 175; CCXV, 159. — De licitis et illicitis juramentis, S. Ivo, CLXI, 1525; Innocent. III, CCXVII, 1225. — De observatione juramenti, id., CCXIV, 581. — De juramento solvendo, Abedoc et Ethelvolfus, XCVI, 1295. — Extortum et inhonestum juramentum non servandum, Innocent. III, CCXIV, 592, 509. — De irritando juramento pro satisfactione illicite extorto, Innocent III, CCXV, 249. — De his qui juramenti profanatores extiterint, S. Isidor., LXXXIV, 544. — Forma juramenti baronum civitatum aliorumque locorum domino Papæ danda, Innocent. III, CCXVI, 127-138. — Juramentum comitis Hildebrandini, id., CCXIV, 529. — De juramento comitis Tolosani, id., CCXVI, 845. — Juramentum de reconciliatione conjugatorum, Regino Prumiens., CXXXII, 550. — Juramentum consulum Tolosæ, Innocent. III, CCXVI, 846. — A juramento quod Ecclesiæ jura defendere quis velit, per appellationem non liberatur, id., CCXIV, 568. — Juramentum fidelitatis, Innocent. III, CCXVII, 286. — Juramentum fidelitatis, Innocentio III præstitum a Petro præfecto urbis, id., CCXIV, 529. — De juramento fidelitatis quod prælati debent imperatori, id., CCXV, 1363. — Juramentum Ottonis regis in Romanorum imperatorem electi, Innocent. III, CCXVI, 1082. — Juramentum pacis Dei, Henrici IV Constitutiones, CLI, 1126. — Juramentum Romanorum in electione Lamberti, CXXXVIII, 809. — Constitutio de juramento calumniæ, CLI, 1081.

JURISDICTIO. De jurisdictione omnium judicum, Const., VIII, 365.

JUS. Jus dictum quia justum, S. Isidor., LXXXII, 199. — Jus et usus aliquando separantur, S. Greg. Magn., LXXVII, 485. — Jus et vis opponuntur, *ibid.*, 682. — Jus civile, S. Isidor., LXXXVII, 199; Gratian., CLXXXVII, 31. — Aliud est jus civile quod pro moribus variatur, aliud est vero justitia quam uniformem omnibus proposuit Deus, Lact., VI, 665. — Jus civile est æquitas constituta his qui ejusdem civitatis sunt ad res suas obtinendas, Boetius, LXIV, 1058. — Utilis juris civilis scientia, *ibid.*, 1039. — Jus colonarium, S. Greg. Magn., LXXVII, 690, 691. — Jus gentium, S. Isidor., LXXXII, 199; Gratian., CLXXXVII, 32. — Jus librorum, LXXXVII, 849. — Jus militare, S. Isidor., LXXXII, 200; Gratian., CLXXXVII, 32. — Jus naturale, S. Jud., LXXXII, 199; Gratian., CLXXXVII, 31. — Humanum genus naturali jure et moribus geritur, *ibid.*, 29. — Jus publicum, S. Isidor., LXXXII, 200; Gratian., CLXXXVII, 32. — Jus Quiritum, Gratian., CLXXXVII, 32. — De juribus ac privilegiis imperatorum in imperio Romano, Eutropius CXXIX, 961-968. — De jure urbium pagorumque non æ melioris, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1319.

JUSJURANDUM. De jurejurando, S. Greg., LXXVII, 1084; Op. ad., CXXXVIII, 428; Clem. III, CCIV, 1495.

JUSSIO. De jussione dominica, Carol. Magn., XCVII, 561.

JUSTINIANUS. Codex Justiniani, Paulus Diacon., XCV, 467; S. Ado, CXXIII, 108; S. Ivo Carnot., CLXI, 504. — De legibus Justiniani, S. Ivo, CLXI, 1116, 1117. — Leges Romanæ a Justiniano imperatore correctæ, Paulus Diacon., XCV, 467. — Leges Justinianæ in Italia viguerunt, S. Leo LVI, 816 *et seqq.* — Justinianus edicto jussit ut sanctorum quatuor conciliorum fides ubique terrarum ab episcopis subscriberetur, S. Greg. Magn., LXXVII, 477.

JUSTITIA. De administratione justitiæ, Carol. Magn., XCVII, 135, 138, 139. — Justitia administranda juxta leges uniuscujusque, *ibid.*, 150. — De administratione justitiæ, *ibid.*, 189. — Justitia administrata ab episcopis, *ib.*, 194; ut justitia juste reddatur et secundum legem, *ib d.*, 229. — De administratione justitiæ a comitibus, *ibid*, 243, 245. — Capitula quæ propter justitias intra patriam faciendas constituta sunt, *ibid.*, 515. — Capitula quæ pro justitiis infra patriam faciendis constituta sunt, *ibid.*, 537. — De justitia efferenda, Canuti regis leges ecclesiasticæ, CLI, 1177. — De justitia cujuslibet a nullo quolibet dilatandæ, Carol. Magn., XCVII, 560. — De justitiis generalibus, *ibid.*, 551. — De justitiis regalibus, *ibid.*, 284, 551, 777, 778.

KARLOMANNI capitula apud Vernis palatium, CXXXVIII, 792.

KAROLI II conventus in villa Colonia, CXXXVIII, 527. — Karoli II conventus in villa Sparnaco, *ibid.*, 545. — Karoli II synodus apud Verneri m, *ibid.*, 595. — Karoli II conventus Attiniacensis, *ibid.*, 605. — Karoli II capitula ad Francos et Aquitanos missa, *ibid.*, 631, 636, 637. — Karoli II et Hlotharii conventus apud sanctum Quintinum, *ibid.*, 649. — Karoli II conventus Ca-

risiacensis, CXXXVIII, 631.—Karoli II et Hlotharii II synodus Mettensis, *ibid.*, 633 —Karoli II et Hlotharii II, atque Karoli fratrum, conventus apud Saponarias, *ibid.*, 657. — Karoli II edictum Carisiacense, *ibid.*, 681. — Karoli II synodus Pistensis, *ibid.*, 683. — Karoli II edictum Pistense, *ibid*, 699. — Karoli capitula missis data, *ibid.*, 720. — Karoli II conventus apud Pictas, *ibid.*, 731. — Karoli II coronatio in regno Hlotharii, *ibid.*, 737. — Karoli II conventus apud Gundulfi villam, *ibid.*, 745. — Karoli II capitulare Carisiacense, *ibid.*, 745. — Karoli II conventus Attiniacensis, *ibid.*, 751. — Karoli II imperatoris edictum de tributo Northmannico, *ibid.*, 761. — Karoli II conventus Ticinensis, *ibid.*, 761. — Karoli II imperatoris conventus Carisiacensis, *ibid.*, 773.

LÆSÆ MAJESTATIS accusatio, Gratian, CLXXXVII, 978. — De crimine læsæ majestatis, id., XCVII, 209.

LAICI. De laicis, Carol. Magn., XCVII, 777; Willelmi Conq leges, CXLIX, 1559. — Laici decimas a clericis exigere non possunt, Innocent. III, CCXIV, 453.

LATRO. De latronibus, S. Bonif., LXXXIX, 829; Carol. Magn., XCVII, 127, 129, 130, 152, 153, 156, 147, 213, 288, 305, 312, 327, 328, 341, 555, 585, 654, 724, 738, 776, 780, 781, 841, 906, 907; Nicolaus I papa, CXIX, 1010. — Capitulare de latronibus, Carol. Magn., XCVII, 279. — De nimium blasphemis latronibus, *ibid.*, 561. — De latronibus deprehensis, Regino Prumiens., CXXXII, 302. — Latro captus in præda, *ibid.*, 474. — De latronis prehensione, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1297.—De latronibus transfugis, Carol. Magn., XCVII, 147.—De latrone cum latrocinio prehenso, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1309. — Nullum damnum pati debet qui latronem comprehenderit, S. Ivo, CLXI, 948. — De latrone forbannito a libero homine suscepto, Carol. Magn., XCVII, 559. — De comite mittente latronem in forbannum, *ibid.* — De latronibus coercendis, *ibid.*, 731. — De latronibus ad placitum comitis exhibendis, *ibid.*, 905. — De latronibus his per membra et tertio per vitam puniendis, *ibid.*, 725.

LATROCINIUM. De latrocinii reo et fidejussore qui morum ejus periculum in se susceperat, Willel. Conq. leges, CXLIX, 1295.

LEGALITAS pro bona fide in exsequendis promissis, S. Bernard., CLXXXII, 260.

LEGATIO. De legationibus, Carol. Magn., XCVII, 559. — De legatione a domno imperatore directa, *ibid.*, 223. — De admonitorio ad eos qui legatione funguntur, *ibid.*, 543. — De legationibus propter justitias. *ibid.*, 561. — De legatione omnium missorum dominicorum, *ibid.*, 579. — Indiculus ad alium regem cum legato dirigitur et verbis suggeritur commendatitiis, id., LXXXVII, 706. — De inhonoratione regis propter negligentiam eorum qui legationes male recipiunt, id., XCVII, 559. — De locis in quibus legationes recipiendæ sunt, *ibid.*

LEGATUS. De officio procousulis et legati, Constant, VIII, 99, 186, 201, 598. — Tractoria legatorum, id., LXXXVIII, 706, 815. — De admonitorio ad eos qui legatione funguntur, id., XCVII, 543.

LEGISLATOR justa de causa legem emendat aut tollit, XCVIII, 804. — Legislatores primi Francorum, S. Ivo, CLXI, 611. — De legumlatoribus, Ælthelstani leges, CXXXVIII, 464. — De auctoribus legum, S. Isidor., LXXXII, 197. — De conditoribus legum, Gratianus, CLXXXVII, 43. — Legislatores ecclesiastici et civiles plerumque sua potestate abutuntur, S. Greg. Magn., LXXVII, 1316.

LEGITIMATIONE (de) liberorum, Innocent. III, CCXIV, 1150.

LENO Lenones a civitatibus exterminandi, S. Ivo Carnot., CLXI, 651, 928. —Lenonem quemquam esse prohibere debent prætores, *ibid.*, 1222.

LENOCINIUM. De lenocinio, Regino Prumiens, CXXXII, 311, 312. — Qui quæstuaria mancipia habet, lenocinia facit, S. Ivo, CLXI, 311, 312.

LEOFSINI episcopi charta, App. ad Bedam, XCV, 383.

LEUDESAMIA (ut) promittantur regi (Marculf.?), LXXXVII, 816.

LEUDI. Ut leudis sacramentum promittatur regi, Marculf., LXXXVII, 724.

LEX. De legibus, S. Ivo, CLXI, 1115. — Legis nomine quid intelligatur, Gratian., CLXXXVII, 667. — Lex a *legendo* seu *eligendo* dicta est, S. Aug., XXXIV, 681. — Lex (a *legendo*) est constitutio scripta, S. Isidor, LXXXII, 199, 200. — Lex generaliter et specialiter accipitur, S. Aug., XXXV, 2087, 2088. — Quid sit lex honesta, S. Ivo Carnot., CLXI, 303.—Lex quare facta, S. Isidor., LXXXII, 202; Gratian., CLXXXVII, 55. — Lex quid possit, S. Isidor., LXXXII, 202. — Lex qualis fieri debeat, *ibid.*, 203; S. Ivo Carnot., CLXI, 1116; Gratian., CLXXXVII, 55. — Lex supponit liberum arbitrium, Tertullian., II, 289, 290. — Lex hominem a pecude discernit. *ibid.*

Legis utilitas, S. Aug., XXXIII, 676. — Lex homines cum Deo devincit, Tertull., II, 289. — Leges in intentione latæ ut proficiant non ut noceant, Lact. VII, 308 (n.). — Non fieri contra legem præjudicatur quod bene fit, Tertull., I, 285. — Leges omnes beatitudinem appetunt, S. Aug., XXXIII, 393. — Leges muniunt et defendunt, Juvencus, XIX, 171. — De legibus divinis et humanis, S. Greg. Magn., LXXVII, 198. — Divinæ leges natura, humanæ moribus constant, Gratian., CLXXXVII, 29. — De legibus mundanis, Carol. Magn., XCVII, 233. — Lex ab hominibus tradita, bonus clypeus., S. Bernard., CLXXXIV, 137. — Veterum optimæ leges de divina lege mutuatæ, Tertull., I. 499 — Lex est constitutio scripta, Gratian., CLXXXVII, 50. — Lex est constitutio populi, *ibid.*, 51. — Lex divina sanctio imperatoris dicta, Marius Mercator, XLVIII, . — Quidquid imperator per epistolam constituit vel cognocens decrevit vel edicto, lex est, S. Ivo, CLXI, 304, 305. — Lex humana præfecti edictum dicitur, Marius Mercator, XLVIII, 409. — Quid differant inter se jus, leges et mores, S. Isidor. LXXXII, 199. — De lege et consuetudine, Carol. Magn., XCVII, 804. — Diuturni mores legem imitantur, S. Ivo, CLXI, 940. — Ea quæ ad perpetuam utilitatem sunt instituta inconvulsa permanere debent, *ibid.*, 961. — Consuetudines in leges transeunt, *ibid*, 308. Non vincunt tamen leges, *ibid.*, 309. — Bonæ leges et consuetudines non facile mutandæ, *ibid.*, 309, 311. — Malæ autem sunt evellendæ, *ibid.*, 309, 311, 949.

Legem sola æquitas commendat, Tertull., I, 288, 289. — Lex quæ justa non est, non est lex, S. Aug., XXXII, 1231. — Lex injusta nullum exigit honorem vel obsequium, Tertull., I, 286, 566. — Nulla lex sibi soli conscientiam justitiæ suæ debet, sed eis a quibus obsequium exspectat, *ibid.*, 289, 566. — Suspecta lex quæ probari se non vult, improba si non probata dominetur, *ibid.* — Si lex errat, ex hominibus non de cœlo venit, *ibid.*, 285. — Leges humanæ imperfectæ, quare, *ibid.*, 289, 499. — Leges non justitia sed utilitas reperit, Lactant, VI, 662. — Unaquæque gens id sibi sanxit quod putavit suis rebus utile, *ibid.*—Leges humanæ sæpe sunt noxiæ vel inutiles, Tertull., I, 295. — Leges iniquæ, stultæ, *ibid*, 289. — Legum humanarum iniqua impunitate decepti, justitiam veram non noscunt, S. Zeno, XI, 297. — Per humanam legem nonnulla permittuntur quæ per divinam vetantur et puniuntur, S. Aug., XXXII, 1232. — Leges a principe justo vindicandæ, Hincmar., CXXV, 831.— Legibus suis reges teneantur, S. Ivo, CLXI, 914. — Lex humana necessario multiplex et variabilis. lex divina una et sempiterna, Lactant., VI, 661. — Lex positiva maxime mobilis est, Petrus Cantor, CCV, 161. — Lex temporalis potest mutari, *ibid.*, 449. — Consensu publico leges mitigatæ, Tertull., I, 287. — Leges emendatæ et antiquatæ, *ibid.*, 566; Arnob. V, 914 *et seqq.* — Lex necessitate soluta, Lactant. VII, 205 — Legum humanarum auctoritas, Tertull., I, 499. — Leges humanæ cum divina connexæ obligant, S. Greg. Magn., LXXVII, 1316. — Subditur legibus qui non amat leges, S. Aug, XXXII, 1188. — Legis auctoritate dissolvitur quod contra eam fit, Hincmar., CXXVI, 635; Gratian., CLXXXVII, 55, — Leges sine die et consule non valent, Regino Prum., CXXII, 271. — Illa in legibus prævalent quæ concordant cum ratione juris et legum, S. Ivo, CLXI, 308. — Leges multæ argumentum morum corruptorum, Lactant, VI, 574. —Nulla lex prohibet inquirere, Tertull., I, 566. — Nulla lex vetat discuti quod prohibet admitti, *ibid.*, 289. — Nulla lex hominem nisi criminis convictum aut illud confitentem damnare debet, *ibid.*, 566, 702. — Leges legibus impugnant quidem per eloquentiam injustitiæ faventem, S. Zeno, XI, 284. — Legum circumscriptionibus agere contra justitiam est omni violentia deterius, *ibid.*, 286. — Leges sæculares juraque ex inveterata malitia venduntur et corrumpuntur, S. Maxim. Taurin., LVII, 520.—Legum diversitas obsit unitati Christianæ, S. Agobard., CIV, 116 *et seqq.* — Lex in præteritum indulgens, in futurum vetat, S. Ivo, CLXI, 941.

Leges humanæ addiscendæ, S. Aug., XXXIV. 62. — Leges nescire nulli liceat, Valentinian., Theodos. et Arcadius; Hincmar., CXXV, 1106.—De servandis legibus S. Ivo, CLXI, 307. — Custodia legum civilitatis est indicium, Cassiod., LXIX, 650.— Leges temporales postquam sunt institutæ sunt servandæ, S. Ivo Carnot. episc, CLXI, 304, 307, 949. — Serventur ab omnibus principibus Romanis leges, *ibid.*, 1118. — Supplicium acquirit qui justis imperatorum legibus non obtemperat, *ibid.* — Leges imperatorum custodiri oportet, Gratian., CLXXXVII, 55, 56. — Leges principum nulli contemnendæ, S. Ivo,

CLXI, 306; Gratian., CLXXXVII, 56. — Legum infractores et contemptores puniendi, S. Ivo, CLXI, 306. — Leges principum naturali juri prævalere, Gratianus, CLXXXVII, 47. — Leges imperiales in ecclesiastico judicio servandæ, S. Greg. Magn., LXXVII, 1296. — Leges principum recte aliquando in subsidium canonum adducuntur, *ibid.*, 1298. — Lex imperatorum non est supra legem Dei, Carol. Magn., XCVII, 870. — Leges principum subditæ esse debent legi Dei, S. Ivo, CLXI, 287, 307. — Leges Dei prælatis plus curandæ quam Justiniani, S. Bernard., CLXXXII, 719. — Leges Christianorum a Deo et Christo latæ cæteris omnibus præstantiores, Tertull., I, 489. — Leges Christianorum regum ab Ecclesiis recipiendæ, S. Ivo, CLXI, 305. — Ex bonis et malis imperatorum legibus Ecclesia proficit, S. Aug., XXXIII, 399, 796. — De legibus consularibus et tribunitiis, S. Isidor., LXXXII, 201. — Leges tyrannorum quid sint, Rupert. abb., CLVIII, 561. — Leges in Christianos a quibus imperatoribus latæ, Tertull., I, 292 *et seqq.* — Lex de novis diis instituendis, *ibid.*, 290..— Quid de legibus ab imperatoribus contra Donatistas petendis decretum sit in concilio Carthaginiensi, S. Aug. XXXIII, 805. — Lex de gladiatoribus abolitis et de sacerdotibus Nili, Eusebius Pamphil., VIII, 75. — Leges in hæreticos. *Vid.* Hæretici. — Lex in confirmatione concilii Toletani XIV, S. Isidor., LXXXIV, 503. — Lex in confirmatione concilii Toletani XVI, *ibid.*, 547. — Lex in confirmatione concilii Toletani XVII, *ibid.*, 561. — Lex de causa religionis judicandi potestatem Romano pontifici tribuens, Theodos., XIII, 577 *et seqq.* — Lex contra Judæos, Samaritanos et hæreticos, Justinian, LXXII, 986. — Secundum leges terminandæ leges et causæ, S. Ivo, CLXI, 308, 933. — Leges diversæ contractum matrimonium non solvunt, S. Ivo, CLXI, 628. — De legibus urbium quid Agellius scripserit, Petrus Cantor, CCV, 164.

Lex Ælhasancta, Boetius, LXIV, 1062. — Lex Antia, Tertull., I, 298. — Lex Antonini contra adulteros, S. Aug., XL, 474; Hincmar., CXXV, 1024. — Lex Antonini de repudiis. *ibid.*, 737. — Leges Atticæ, Sidonius Apollin., LVIII, 534. — Leges Aunariæ, Arnob., V, 916 — Leges Cinciæ, *ibid*, 917. — Lex Constantini de pietate in Deum et de Christiana religione, Constant., VIII, 255 *et seqq.* — De legibus quas Constantinus pro Christianis posuit, Cassiodor., LXIX, 891. — Lex Cornelia de falso, Constant., VIII, 135, 504. — Lex Cornelia testamentaria, Gratian., CLXXXVII, 978. — Leges ex Draconis et Solonis libris Atheniensibus ab Hadriano scriptæ, Cass., LXIX, 1234.

Leges ecclesiasticæ Alfredi regis Anglorum, CXXXVIII, 417 (999). — Edwardi senioris Anglorum regis, *ibid.*; et Guthurni, regis Danorum, *ib*, 459 — Athelstani, Anglorum regis, *ib.*, 461. — Hælidhæ principis totius Walliæ, *ibid.*, 471. — Edmundi, regis Anglorum, *ibid.*, 480. — Edgari, Anglorum regis, *ibid.*, 496. — Conventus et leges Lotharii I, *ibid.*, 525; Ludovici II et Caroli II, *ibid.*, 527; Lotharii I, Ludovici, II Caroli II, *ibid.*, 533; Ludovici II, *ibid.*, 546. — Trium Ottonum constitutiones et leges ecclesiasticæ, *ibid.*, 821. — Leges S. Edwardi regis quas in Anglia tenuit, quas Willelmus hæres et cognatus ejus confirmavit, CXLIX, 1331 (1083, 1087). — Leges aliæ Edwardi regis Northmannico idiomate conscriptæ, *ibid.*, 1334. — Statuta antiqua in quibus Angliæ totius regni comitia ordinantur, *ibid.*, 1359. — Leges Stephani, Hungarorum regis I, CL, 1243. — Leges Bracilai, ducis Bohemiæ, *ibid.*, 1257.

Lex Æmilia, Tertullian., I, 298.

Lex Fabia, Constant VIII, 126.

Leges Francorum, Alamannorum et Bajoariorum, S. Greg. Turon., LXXI, 1165 *app.* — Dagobertus leges Francorum emendat, *ibid.*, 1165. — Leges Francorum et Longobardorum a Carolo suppletæ, XCVIII, 502. — In regno Francorum ut diversæ gentes, ita diversæ leges erant. Franci sua lege vivebant, Longobardi sua, Burgundiones item et Saxones sua ac sua Gothi, Regino Prumiens., CXXII, 416.

Lex Gundobada, S. Gregor. Turon., LXXI, 270; S. Agobard., CIV, 113, 120, 121; Hincmar., CXXV, 1026. *Vide* Gundobada.

Leges S. Henrici, CXL, 223-258.

Leges ab imperatore Hludovico II promulgatæ, CXXXVIII, 573, 614.

Lex Julia, Tertullian., I, 286; S. Aug., XL, 475. — Lex Julia de adulteriis, Constant., VIII, 298, 307; Theodos., XIII, 536; S. Eugyppius abb., LXII, 732; Gratian, CLXXXVII, 977. — Lex Julia de adulteriis concubinas ac meretrices permittens periniqua, S. Zeno, XI, 397. — Lex Julia de appellationibus ad Cæsarem, B. Alcuin., C, 413. — Lex Julia de conjugio junionum a Severo abrogata, Tertull., I, 286. — Lex Julia majestatis, Constant., VIII, 103, 143. — Lex Julia vel de vi publica et privata, *ibid*, 146, 174.

Leges Juliani contra Christianos, Cassiodor., LXIX, 1040.

Leges Justiniani, S. Ivo, CLXI, 1116, 1117. — Leges Justinianeæ in Italia viguerunt, S. Leo, LVI, 516 *et seqq.* (*not.*).

Leges selectæ Justiniani imperatoris quibus Ecclesiæ res tractavit vel suam in Deum pietatem testatus est, LXXII, 1033 *et seqq*

Leges Lycurgi emendatæ a Lacedæmoniis, Tertull., I, 286.

Lex Mantiani de juramento clericorum, CIII, 811 (*not.*).

Lex Appia, Orosius, XXXI, 907.

Lex Papia a Severo abrogata, Tertull., I, 286.

Lex Romana, S. Greg. Turon., LXXI, 1160, 1161. — Romanæ in canonum collectiones quando inductæ, S. Leo, LVI, 516 *et seqq.* (*not.*). — Romana lex concordat cum auctoritate canonica, Regino Prumiens., CXXXII, 301.—Leges Romanæ a Justiniano imperatore correctæ, Paulus Warnefrid., XCV, 467; Ado, CXXIII, 118; S. Ivo Carnot., CLXI, 304. — Lex Romana nullius temeritate debet corrumpi, S. Ivo, CLXI, 1118. Gratian., CLXXXVII, 56. — Lex Romana de consanguinate, S. Ivo, CLXI, 669.

Leges Romanis ex Athenis perlatæ sunt sicut et Græcis et Hebræis, S. Ambros., XVII, 105. — Leges Romanorum in immensum auctæ, Tertull., I, 286, 572.

Lex Satira, Gratian., CLXXXVII, 54.

Leges Theodosianæ, Sidon. Apollin., LVIII, 475.

Lex Theodosiana, S. Greg. Turon., LXXI, 308.—Leges Theodosianæ, Sidonius Apollinaris, LVIII, 472; S. Ivo, CLXI, 1116.

Leges XII tabularum. Nomina eorum qui leges XII tabularum exposuerunt, Gratian., CLXXXVII, 44.

LIBELLUS reclamationis aut postulationes, Regino Prumiens., CXXXII, 391.—De libellis famosis, Constant., VIII, 157, 191, 202, 334.

LIBER, LIBERI. Liberi homines ad servilia opera non cogendi, Carol. Magn., XCVII, 143, 144. — Liberum nemo in servitutem redigat, S. Stephani leges, CLI, 1248. — Le liberis hominibus qui ad servitium Dei se tradere volunt, Carol. Mag., XCVII, 287, 292. — Ut omnis homo liber potestatem habeat ubicunque voluerit res suas dare pro salute animæ suæ, *ibid.*, 404. — De liberis hominibus qui ad mallum venire cogendi sunt, *ibid*, 559. — De libero homine in hostem bannito, *ibid*, 562. — Liber quonam pacto se de furto purget, S. Ivo, CLXI, 949. — Quomodo liber res suas prout vult potest distribuere, *ibid.*, 955. — Jus liberorum, Formulæ Andegav., LXXXVII, 849.

LIBERALI (de) causa. Constant. VIII, 253, 257, 246, 369.

LIBERALITAS. De liberalitate et eleemosyna ministranda, S. Ambros., XVI, 123.

LIBERI. De legitimatione liberorum, Innocent. III, CCXIV, 1130. — Non liceat parentibus liberos vel liberis parentes ab hæreditate repellere monachos factos, Gratian., CLXXXVII, 1098.—Quod servi et liberi omnesque infames personæ non debeant accusare, Dionys. Exiguus, LXVII, 222. — De his qui numero liberorum vel pauperiate excusationem meruerunt, Constant., VIII, 283.

LIBERTAS. Libertatis charta, Regino Prumiens., CXXXII, 190, 269, 272, 593, 457. — De homine qui per chartam libertatem consecutus est, Carol. Magn., XCVII, 258, 556. — Libertas civium Romanorum, (Marculf.?) LXXXVII, 827. — De longi temporis præscriptione quæ pro libertate et non adversus libertatem opponitur, Constant, VIII, 117. — Exemplar libertatis, LXXXVII, 872.

LIBERTATES Ecclesiæ. Edictum pro religionis libertate, Const., VIII, 105. — Pro defensione libertatum Ecclesiæ expositiones. Hincmar., CXXV, 1035.

LIBERTUS. De libertis et eorum liberis, Constant., VIII, 187, 568 — De libertis Ecclesiæ, S. Isidor., LXXXIV, 381, 582, 585. — Liberti non promoveantur ad clerum, viventibus patronis, *ibid.*, 310. — Quod liberti ex familia Ecclesiæ pro compensatione acquisitæ rei, possunt fieri a sacerdotibus, *ibid.*, 582. — De professione libertorum Ecclesiæ, *ibid.* — De libertis Ecclesiæ ejusdem patrocinium relinquentibus, *ibid.* — De libertis patrocinio Ecclesiæ commendatis, *ibid.* — De professionibus et obedientia libertorum Ecclesiæ, *ibid.*, 598. — De progenie libertorum Ecclesiæ, ne eis vel pro nutritione ab Ecclesia liceat evagare, *ibid.*, 599. — Ut ex libertis Ecclesiæ et ex personis ingenuis geniti ab obsequiis Ecclesiæ non recedant, *ibid.*, 458. — De obsequio et disciplina libertorum Ecclesiæ, *ibid.* — Quod liberti

Ecclesiæ nihil de rebus suis, in alienum liceat transferre dominium, *ibid.*, 439.—Qualiter libertos episcopi faciant vel qualiter liberti a patrocinio Ecclesiæ nunquam discedant, *ibid.*, 623. — Ut liberti non sint testes, LXXXIX, 828. — In libertate Ecclesiæ tueatur libertos, Gratian., CLXXXVII, 416. — A sacerdotibus defendantur liberti ne in servitutem revocentur, *ibid.* — Liberti qui dicuntur ingenui et qui testamentum possint condere vel non, S. Ivo, CLXI, 1225. — Liberti ingrati patronos accusantes puniendi, *ibid.*, 918, 923, 932, 933. — Inter patronum et libertam constat esse matrimonium legitimum, Gratian., CLXXXVII, 1433.

LICITUM videtur quod publicum est, id est quod vulgo fit, S. Agobard., CIV, 187.

LIGER. De aggeribus juxta Ligerim faciendis, Carol. Magn., XCVII, 570.

LIS. De litium terminis, Carol. Magn., XCVII, 562. — Qualiter omnes lites componi debeant, S. Ivo, CLXI, 933. — Omnes lites secundum leges breviari debent, *ibid.*, 308.

LITIGATOR. De litigatoribus, Carol. Magn., XCVII, 752, 829.

LITIGIOSIS (de), Constant., VIII, 756.—Res in litigio positæ in nullam personam transferri debent ante cognitionis eventum, LIX, 146.

LITTERÆ. De despectu litterarum dominicarum, Carol. Magn., XCVII, 408, 575.—Litteræ principum imperii de confirmatione et observatione pacis inter Ecclesiam et imperium, Alexand. III, CC, 55.—De litterarum studiis, Carol. Magn., XCVIII, 895.

LOCATIO. S. Isidor., LXXXII, 207.

LONGOBARDI. Regum Longobardorum diplomata, I XXXVII, 1347-1444. — Capitula Longobardica, Carol. Magn., XCVII, 441. — Lex Longobardorum valde favorabilis erat uxoribus, S. Agobard., CIV, 317.

LOTHARII I constitutio Romana, Carol. Magn., XCVII, 457. — Lotharii I constitutiones in Maringo, *ibid.*, 461. —Lotharii I imperatoris capitula Longobardica, *ibid.*, 668.

LUCERNA. De pecunia pro lucernis, Canuti monumenta diplomatica, CLI, 1174.

LUCRUM. Turpe lucrum sequitur, qui minus emit ut plus vendat, S. Ivo, CLXI, 1168. — De lucris officiorum, Constant., VIII, 584.

LUDOVICI I imperatoris conventus Compendiensis, Carol. Magn., XCVII, 665. — Ludovici I et Lotharii capitularia, *ibid.*, 571-672. — Ludovici I imperatoris pactum cum Paschali papa, *ibid.*, 679.

LUDOVICI II præceptum de missione S. Anscharii ejusque ordinatione, CXVIII, 1033 *App.*

LUPERCALIA. Gelasius papa I damnat lupercalium superstitiosam celebrationem, LIX, 110.

MAGICIS (de) artibus et incantationibus, Carol. Magn., XCVII, 882.

MAGISTRATIBUS (de) municipalibus, Constant., VIII, 283.

MAGISTRI (de officio) officiorum, Constant., VIII, 598. — De magistris, Rather., CXXXVI, 156.

MALEFACTORIBUS (de), Carol. Magn., XCVII, 147, 829, 841; Regino Prumiens., CXXXII, 341.

MAJORATUS. Commentarius de majoratu et senescalia Franciæ, Hugo, CLXII, 1033.

MALEFICIS (de), Constant., VIII, 153, 162; Carol. Magn., XCVII, 511, 756, 821; Regino Prumiens., CXXXII, 349; S. Stephani leges, CLI, 1251.

MALEFICIUM. De maleficiis, Constant., VIII, 220; Carol. Magn., XCVII, 516. — De purgatione malefici, Formulæ veteres incerti auct., LXXXVII, 770.—Resolutio omnium maleficiorum et maledictionum et incantationum, Marculf. app., LXXXVII, 943.

MALLUM. De mallo publico, Carol. Magn., XCVII, 660; Regino Prumiens., CXXXII, 219, 271, 507, 544, 546, 547, 548. — De eo qui ad mallum legibus mannitus fuerit et non venerit, Carol. Magn., XCVII, 773.

MANCIPIA. De mancipiis, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 800; Carol. Magn., XCVII, 131, 655, 906. — De mancipiis palatii et Ecclesiarum, *ibid.*, 143, 144. — Edictum de mancipiis Ecclesiarum, S. Stephani leges, CLI, 1059. — De agricolis et mancipiis dominicis vel fiscalibus rei publicæ et privatæ, Constant., VIII, 598. — De mancipiis a fisco regali occupatis, Carol. Magn., XCVII, 567. — De mancipiis et colonis patrimonialium, saltuensium et emphyteuticorum fundorum, Constant., VIII, 187. — De mancipiis vendendis, *ibid.*, 725. — Præceptum de commutando mancipio. Liber diurnus Pontif., Roman., CV, 100. — De mancipiis in villas dominicas confugientibus, Carol. Magn., XCVII, 411, 577. — Mancipia cur olim in præsentia ecclesiasticorum vel judicum venderentur, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1037.—Quindecim solidorum pretio mancipium redimitur, *ibid.*, 676. — Causa fidei mancipia invitis dominis, in libertatem asserebantur, nullo dato pretio, *ibid.*, 675. — Hæc facultas non ubique viguit, *ibid.*, 675, 676, 683. — Mancipio ea lege manumisso ut monachus fieret, monasterium deserere non licebat, *ibid.*, 971. — Mancipia et arma extra regnum vendere prohibitum, Carol. Magn., XCVII, 135. — Mancipium Christianum non potest habere paganus, Judæus vel hæreticus, *ibid.*, 655, 680, 876, 877. — Pagana mancipia a Judæis circumcidi leges vetant, *ibid.*, 823, 824. — Si pagana mancipia circumciderint Samaræi, illa in libertatem vindicent, *ibid.*, 824; Isaac Lingonens. episc., CXXIV, 1109.

MANDATORES cædis, Regino Prumiens., CXXXII, 301.

MANDATUM (*munum dare*), S. Isidor., LXXXII, 205. — Mandatum, Marculf., LXXXVII, 747, 761, 767, 778, 781, 836, 893, 898. — Textus mandati, *ibid.*, 750, 822. — Mandatum qualiter maritus negotium uxoris prosequatur, Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 787. — Mandatum de Saxonibus obsidibus imperatori Moguntiæ præsentandis, XCVII, 221. — Mandatum episcopis factum, Innocent. III, CCXVI, 97.

MANDATUS, S. Greg. Turon., LXXI, 1160 *app.*; Formulæ Andegavens., LXXXVII, 839, 851, 852.

MANICHÆI. Valentinianus Manichæos pœnis plectendos decrevit, S. Leo, LV, 947 (*not.*). — Leges de Manichæis, Justinian., LXXII, 1085.

MANNIRE, Carol. Magn., XCVII, 407, 457, 575.

MANNITIONE (de) secundum legem ad mallum, Carol. Magn., XCVII, 558.

MANSIO. De mansionibus, Regino Prumiens., CXXXII, 415.

MANSIONARII, Anastas. Biblioth., CXXVIII, 867, 875, 983.

MANSUS. De manso. Carol. Magn., XCVIII, 521; Regino Prumiens., CXXXII, 497, 416.—De manso Ecclesiæ, *ibid.*, 187, 197, 200, 393, 409, 416. — Charta exemptionis mansi cujusdam a tributis, vectigalibus, operibus et arraturis, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 879.

MANUMISSIO, Regino Prumiens., CXXXII, 271, 272, 273, 469, 482. — De manumissionibus, Carol. Magn., XCVII, 805; Anastas. Biblioth., CXXVIII, 19. — Manumissio servorum quotuplex, S. Greg. Magn., LXXVII, 735, 803. — De manumissionibus in Ecclesia, Constant., VIII, 214. — Gesta manumissionis, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 778. — Manumissionis forma cum adjunctis donationibus et conditionibus, S. Greg. Magn., LXXVII, 801, 803. — Charta regalis manumissionis, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 878.

MANUMISSI. De libertis manumissis servis Ecclesiæ, S. Ivo, CLXI, 254, 255, 916, 918. — Lex Romana de manumissis, Regino Prumiens., CXXXII, 272. — De his qui a non domino manumissi sunt, Constant., VIII, 167. — Manumissi servi denuo mancipari non debent, S. Ivo, CLXI, 913, 917, 919. — Manumissi ne testificentur, Carol. Magn., XCVII, 767, 786.

MARCA. De vasis dominicis ad marcam custodiendam constitutis, Carol. Magn., XCVII, 569.

MARITIMA custodia. De comitibus ad custodiam maritimam deputatis, Carol., XCVII, 569.

MARITUS. Mandatum qualiter maritus negotium uxoris prosequatur, LXXXVII, 837.

MARTIANI imperatoris lex de juramento clericis prohibito etiam in judicium citatis, S. Benedict. Anianens., CIII, 811 (*not.*).

MATERIIS (de) diversis homicidiorum et pœna eorum, S. Ivo, CLXI, 705.

MATERNIS (de) bonis, Constant., VIII, 123 *et seqq.*, 169, 375.

MATHEMATICIS (de) et cæteris similibus, Constant., VIII, 153, 162.

MATHILDÆ comitissæ chartulæ, Codex Carolin., XCVIII, 33, 631, 639.

MATRICULA. Quod pro loco matriculæ nihil a quoquam requiri, vel accipi debeat, CXXV, 797.

MATRIMONIUM. De matrimonio, Nicolaus papa I, CXIX, 1197; Opera adespotica, CXXXVIII, 428; S. Ivo, CLXI, 583, 585, 1213; Innocent. III, CCXIV, 310; CCXVI, 1262. — Lex terrena de matrimonio, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1187, 1188, 1189, 1190. — Leges veteres de matrimonio, Hincmar., CXXV, 1023, 1024. — De matrimonio sanctimonialium virginum vel viduarum, Theodos., XIII, 527.—De impedimentis matrimonii, S. Isidor., LXXXIV, 109; Innocent. III, CCXVI, 973. — Quando irritum fit matrimonium, S. Ivo, CLXI, 596, 929. — De dissolvendo matrimonio, Clemens III, CCIV, 1485; Innocent III, CCXVI, 29. — Matrimonium sine dote fieri non debet, S. Ivo, CLXI, 616. — Circa matrimonium

dispositio, in fragmentis Julii papæ, VIII, 969. — Circa matrimonium canones, S. Siricii papæ, XIII, 1189, 1191. — Circa matrimonium, S. Leo papa, LIV, 1135; S. Gregor. Magn., LXXVII, 1183; S. Isidor., LXXXIV, 75. — Ex concilio Herudfordiæ, XCIX, 954. — Capitula circa matrimonium, CXVI, 62 — Contra matrimonium catholicorum cum hæreticis, S. Gregor. Magn., LXXVII, 130, 273. — De matrimoniis prohibitis, Carol. Magn., XCVII, 147, 148. — De separatione conjugum, S. Ivo, CLXI, 1279. — Nullus, uxore velata superstite, aliam ducat, Joann. archiepisc. Rothomag., CXLVII, 271.—Ne absentis viri uxor, alteri nubat, priusquam de viri morte compertum habeat, *ibid.* — Uxore mortua, licet viro aliam ducere, sed non repudiatam vel desponsatam, Gratian., CLXXXVII, 1396 — De matrimonio servorum, Formulæ Andegav., LXXXVII, 850, S. Egbert. Eborac. archiepisc., LXXXIX, 395. — Licet servo matrimonium contrahere, S. Ivo, CLXI, 1251; Gratian., CLXXXVII, 1453. — Legitima servorum conjugia sua auctoritate domini non dirimant, Gratian., CLXXXVII, 1456. — Inter patronum et libertam constat esse matrimonium legitimum, *ibid.*, 1433. — Epistola Honorii II de matrimonio Guillelmi de Dampetra cum Margareta, sorore comitissæ Flandrensis, Innocent. III, CCXVI, 533.

MEDICIS (de). Constant., VIII, 225, 310, 375; Rath., CXXXVI, 151.

MEMBRUM. De membro truncato post diem tertium subveniendo, Eduardi leges, CXXXVIII, 462. - Membrorum præcisorum æstimatio, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1299.

MENDACIO (de). S. Ivo, CLXI, 779.

MENDICITAS. De mendicis, Rather., CXXXVI, 156. — De mendicis discurrentibus, XCVII, 529.

MENSURIS (de), Carol. Magn., XCVII, 556, 586, 653, 774; Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1319.— De mensuris vini, Alexand. III, CC, 651. — Contra falsas mensuras, XCVII, 259.

MERCATIO. Ut clerici èmere vilius vel vendère carius non permittantur, S. Isid., LXXXIV, 311. — Cœtus mercantiles prohibiti die dominica, Carol. Magn., XCVII, 146.

MERCATOR. De mercatoribus, S. Bernard, CLXXXII, 719.— Mercatores ad solvendas Ecclesiæ decimas cogendi, Innocent. III, CCXIV, 189.

MERCATUS non fiat in die Dominico, Regino Prumiens., CXXII, 263.

MERCENARIUS. De mercenario et cliente, Rather., CXXXVI, 172.

MERETRICES. De meretricibus, S. Ivo, CLXI, 591. — Lex Julia permittens concubinas ac meretrices perinqua, S. Zeno, XI, 297.

MESSIBUS (de) vel annonis in hoste raptis vel furatis, Carol. Magn., XCVII, 861.

METALLARIIS (de). Constant, VIII, 200.

METALLIS (de). *Ibid.*

METUS. De eo quod per vim et metum fit, S. Ivo, CLXI, 937; Innocent. III, CCXVI, 1225. — Qui dolum aut metum adhibet ut res ad alium transeat, uterque vi et dolo tenebitur, Ivo, CLXI, 944. — Vi, meto extorta resignatio non obligat, Innocent. III, CCXIV, 850.

MIGRANTIBUS (de) e patria, Nicol. pap., I, CXIX, 990.

MILES. De militibus, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1341. — Milites ad conversionem admiti vetuit Julianus Apostata, S. Greg., LXXVII, 662, 665. — S. Gregorius Magn. Mauricium precatur ut temperet vel immutet legem qua milites in monasteriis recipi prohibuerat, S. Greg. Magn., LXXVII, 662, 665. — De restituenda re militibus, S. Stephani leges, CLI, 1232.— De privilegiis militum, Joann. Saresb., CXCIX, 601. — Constitutiones militum de Calatrava quæ Innocentio III confirmandæ proponuntur, Innoc. III, CCXVII, 284. — De militantibus et stipendiis eorum, S. Abbo, CXXXIX, 506.

MILITARI (de) re, Constant., VIII, 251.

MILITARIUM filii, Constant., VIII, 358, 565, 573.

MILITIA. De militia. Hincmar., CXXV, 981. — Liber de bello Saxonico, Bruno, CXLVII, 491. — S. Bernardus dehortatur principes a bello, CLXXXII, 229.— In bellicis armis milites Deo placere possunt, Gratian., CLXXXVII, 1165 — Militare non est peccatum, *ibid*, 1164. — Militia delectum exigit, scientiam et exercitationem, Joann. Saresb. Carnot. episc., CXCIX, 592. — Quæ sit conceptio sacramenti militaris et quod sine eo militare non licet, *ibid.*, 599.

MINISTER. De ministris publicis, Rather., CXXXVI, 163.

MINISTERIALIBUS (de). Hincmar. CXXV, 1001.

MINISTERIO (de) regali, Carol. Magn., XCVII, 869.

Missi. De missis. Codex diplomat, XCVII, 758, 775; Codex Carol., XCVIII, 540; Carol. Calvus, CXXIV, 863, 864; Hincmar., CXXV, 1078, 1079. -- Capitula missis data, Francorum regum capitul., 621. — Capitula missorum, *ibid*, 595, 616, 618 — Capitulare de instructione missorum, Carol. Magn., XCVII, 527. — De missorum potestate, *ibid.*, 656. — Missi imperiales, Codex diplomat., XCVIII, 132, 165, 203, 207, 599, 405.

De missis dominicis, Codex diplomat., XCVII, 557, 581, 582, 774. — Capitula missorum dominicorum, *ibid.*, 291. — De cura missorum dominicorum, *ibid.*, 554. — De missorum dominicorum observatione, *ibid*, 580 — De nominibus locorum in quibus missi dominici legatione fungantur, *ibid.*, 512.

Missi regii principum Francorum, Codex diplomat., XCVIII, 106, 114, 120, 145, 147, 156, 162, 165, 170, 174, 175, 178, 197, 203, 215, 218, 220, 225, 226, 245, 248, 249, 250, 252, 292, 298, 302 324, 332, 334, 335, 354, 360, 566, 590, 598, 400, 402, 416, 425, 428, 454.

Missi pontificum Romanorum, Codex diplomat., XCVIII, 55, 66, 107, 110, 114, 120, 132, 147, 150, 161, 171, 172, 182, 185, 199, 206, 209, 217, 238, 239, 242, 259, 281, 285, 292, 300, 306, 308, 312, 330, 332, 414.

MOLENDINARIIS (de), Erkembald., CXXXVII, 597.

MONACHI. De monachis, Theodos., XIII, 532; Justinian., LXXII, 1043. — Valens legem dedit ut monachi militarent, nolentes fustibus necarentur. S Prosper Aquit., LI, 583. — De eo qui monachis nummum concredit. Alfred. leges, CXXXVIII.

MONASTERIUM. De eo qui monasterium, vel ecclesiam fregerit, CXLIX, 1337. — De magna re ejus qui vult xenodochium aut monasterium construere, Marculf., LXXXVII, 725.

MONETA. De moneta, Codex diplomaticus, XLVII, 311, 314. — De falsa moneta, Constant., VIII, 136, 231, 315, 536, 880, 651; Carol. Magn., XCVII, 287, 555, 779. — Capitulare de moneta, *ibid.*, 321. —De administratione unius monetæ. *ibid.*, 540. — Facultas cudendi monetam, Codex Carol., XCVIII.— De circulatione monetæ, Carol. Magn., XCVII, 194, 468. — Privilegium monetæ, Ludovici diplomata ecclesiastica, CIV, 1276. — De adulteratoribus monetæ, Codex diplomat., XCVII, 409, 577. — Amputandâ illi manus qui falsam monetam percusserit, S. Ivo, CLXI, 955. — De vera moneta et pondere, Innocent. III, CCXIV, 558.

MONETARII. De monetariis, Æthelstani leges, CXXXVIII, 465-466. — De officio magistri monetariorum. Erkembald., CXXXVII, 591. — De falsis monetariis, Codex diplomat., XCVII, 586.

MONIALIS. De contractione monialis, Alfredi leges, CXXXVII, 454.

MORS. De hominibus ad mortem dijudicatis, Codex diplomat., XCVII, 559.

MOS. Quid sit mos, S. Ivo, CLXI, 1120; Gratian., CLXXXVII, 50. — Tibi auctoritas deficit mos populi et majorum instituta pro lege servantur, Gratian., CLXXXVII, 59. — Diuturni mores pro lege sunt habendi, *ibid.* 65.

MULCTA vel MULTA. Hæ idhæ leges, CXXXVIII, 473. — De ceturia multa, Willel. Conq. leges, CXLIX, 1307. — De multa pro dignitate Ecclesiæ conferenda, Monumenta diplomatica, CLI, 1171. — Pro mutilationibus, LXXX, 351, 352, 353.—Pro vulneribus, Ethelberti, *ibid.*, 351. — Pro homicidio, *ibid.*, 350.— De multa compediti nolentis ad judicium venire, canones Hibern., XCVI, 1322.

MULIER. De religiosa muliere decepta, Codex diplomat., XCVII, 881. — De muliere vi compressa, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1303. — Jure canonico et gallico admittuntur mulieres ad ferendum testimonium, S. Greg. Magn., LXXVII, 653, 674. — Mulieres in judicio testimonium dicendi jus habent, Gratian., CLXXXVII, 977. — Certis de causis concessa est mulieribus publica accusatio, *ibid.*, 977. — Mulier nubens intra annum luctus infamis, S. Ivo, CLXI, 929. — Mulier tutrix liberorum suorum si vult secundo nubere, filiis suis debet providere tutorem, S. Ivo, CLXI, 929, 934. — Mulier quæ secundo nupserit res filiis suis a se donatas retrahere non potest, *ibid.*, 929. — De muliere servo alieno per vim juncta, Constant., VIII, 113, 296, 561. — De mulieribus quæ se servis propriis junxerunt, *ibid.*, 513.

MUNDEBURDUS, MUNDEBURDUM, MUNDIBURGIUM. S Henrici Monum. diplomat., CXI, 242. — Mundeburdum regium, Regino Prumiens., CXXII, 320, 446, 467. — Mundeburdum regium, Regino Prumiens., CXXII, 385, 471. — Chafta de Mundeburgo regis et principis, Marculf., LXXXVII, 714, 815.

MUNICIPALES leges. Erkembald., CXXXVII, 585-598.

MUNIMINE (de) prolis regiæ, S Isidor., LXXXIV, 492, 541.

MUNITIONE (de) prolis atque conjugis regiæ, S. Isidor., LXXXIV, 558.

MUNUS. Munera civilia indicantur, Constant., VIII,

316, 396. — In muneribus leges, Arnob. V, 917. — Edictum contra eos qui munera regis collata ecclesiis subripuerunt, Cassiodorus., LXIX, 864.

MUTUS potest matrimonium contrahere, Innocent. III, CCXIV, 504.

MUTUUM. De mutuo, S. Isidor., LXXXII, 207; Capitulare ecclesiast., XCVII, 164.

NAMIUM. De pignore quod namium vocant capiendo, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1315.

NATIVITAS. Ut pro nativitate regis ingenui relaxentur, Marculf., LXXXVII, 724.

NAUFRAGIIS (de). Constant., VIII, 400.

NAUTÆ unde mercedem accipiant., S. Ivo, CLXI, 937.

NAVICULARIIS (de). Constant., VIII, 112. 121, 165, 581, 387. — De navicularium prædiis, *ibid.*, 520.

NECATORES. Ut episcopus cum judicibus necatores filiorum acriori disciplina corripiat, S. Isid., LXXXIV, 554

NEGOTIATORIBUS (de). Codex diplomat., XCVII, 285, 778. — De negotiatoribus quousque procedant, *ibid.*, XCVII, 551.

NEPOS, NEPTIS. Qualiter nepotes et neptes hæreditates inter se partiantur, S. Ivo, CLXI, 928. — Epistola qualiter nepotes in loco filiorum instituuntur ab avo, Marculf., LXXXVII, 735, 787. — Charta cum in locum filiorum nepotes instituuntur ab avo (Marculf.?), *ibid.*, 817. — Charta cum quis suo nepote aliquid meliorare voluerit, Marculfus, *ibid.*, 736; (Marculf.?), *ibid.*, 818.

NOBILES. De nobilibus, Rather, CXXXVI, 165.

NILI (de) sacerdotibus lex, VIII, 75.

NONA. De Nonis, Codex diplomat., XCVII, 411, 851, 577, 579, 725, 902; Regino Prumiens., CXXXII, 200, 291, 202, 417.

NORMANNI. Normannorum antiquæ consuetudines et justitiæ, Will. Conq. leges, CXLIX, 1329. — De jure Normannorum qui ante adventum Willelmi cives fuerant Anglicani, *ibid.*, 1318. — De Normanni cæde, *ibid.*, 1318.

NOTARII. De notariis, Codex diplomat., XCVII, 283. — De notariis a missis dominicis eligendis, *ibid.*, 557.

NOTITIA sacramentalis, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 769.

NOVALIA rura, Regino Prumiens., CXXXII, 200, 417.

NOVELLA, NOVELLÆ. Novellæ seu leges ad religionem pertinentes, Justinian. Imperat., LXXII. 921. 922 *et seqq.*, 1110. — Codex novellarum, Paulus Warnefrid., XCV, 468. — Novellis Justiniani ante seculi v medium non parebant Franci, S. Greg. Magn., LXXVII, 1044. — De Novellis, S. Ivo, CLXI, 304. — Novella de Hebræis, Justinian., LXXII, 1051. —

NUMERARIIS (de) auctariis, Constant., VIII, 164, 372, 377.

NUMMUS. De nummo Romano, Canuti monumenta diplomat., CLI, 1174. — Ut nummos bonos nullus respuat, Codex diplomat., XCVII, 905.

NUNCUPATIO. S. Isidor., LXXXII, 204.

NUNDINÆ. Diploma Pippini regis pro nundinis sancti Dionysii, XCVI, 1524.

NUPTIÆ De nuptiis, Theod., XIII, 324. — De inutilibus nuptiis, Constant., VIII, 397. — De damnatis nuptiis, Codex diplomat., XCVII, 885. — Lex Romana de nuptiis incestis, Regino Prumiens. abb., CXXXII, 273. — De nuptiis occultis, O., CXXXII, 696; CXLVII, 270; CLXXXVII, 1448.

OBLIGATIO. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 782. — Obligatio castrorum baronum, CCXVI, 96.

OBLIGATUS. Publicis rationibus obligati neque in clero neque in monasterio susciplendi, S. Gregor. Magn., LXXVII, 909.

OBNOXIATIO Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 764, 780. — Charta obnoxiationis a patre in filiis facta, Marculf., LXXXVII, 734.

OBTEMPERARE. Regibus non obtemperandum si quid contra Deum præcipiant, S. Ivo, CLXI, 521, 907, 908.

OCCIDERE hominem non semper criminosum, Hincmar., CXXV, 842, 851, 852.

OCTO genera pœnarum a Tullio descripta, Codex diplomat., XCVII, 667; S. Isidor., LXXXII, 211.

OFFÆ regis chartæ, App. ad Bed., XCV, 372, 375.

OFFICIUM. De officiis diversis, Constant., VIII, 118, 524. — Officiis publicis addicti a sacris ordinibus arcentur nisi ex consensu principis, S. Gregor. Magn., LXXVII, 662. — Hanc legem probavit Innocentius I, instauravit Mauricius imperator, laudat Gregorius Magn., *ibid.*, 662.

OMINE (de) exdocendo, Codex diplomat., XCVII, 412

OPPIA lex. Orosius, XXXI, 907.

OPPRESSIO. De oppressione infantium, Regino Prumiens., CXXXII, 297. — De oppressionibus liberorum hominum, Codex diplomat., XCVII, 235.

OPTIMATIBUS (de) palatii atque gardingis, sub qua eos justitiæ cautela examinari conveniat, S. Isidor., LXXXIV, 490.

OPUS. De operibus publicis, Constant., VIII, 191, 214, 315, 337. — De operibus servilibus quæ diebus dominicis non sunt agenda, Codex diplomat., XCVII, 519.

ORBUS. Correctio legis adversus orbos, Eusebius VIII, 76.

ORDALIUM. De ordalio, Eduardi leges, CXXXVIII, 461; Æthelstani leges, id., 464, 467.

ORDINATUS. De ordinatum vinciente aut verberante, Canuti I monumenta diplomat., CLI, 1179.

ORPHANIS (de), Codex diplomat., XCVII, 776; S Stephani leges, CLI, 1249 — Orphanorum protectio commendatur, Carol. Magn., *ibid.*, 135. — Orphanis subveniendum, *ibid.*, 546.

OTTONIS imperatoris pactum cum Adolfo archiepiscopo Coloniensi, Innocent. III, CCXVII, 287.

OVIS. Qui furatus est ovem, oves quatuor pro una restituere debet, S. Ivo, CLXI, 966.

PACTUM, S Ivo, LXXXII, 205. — De pactis, Constant., VIII, 161; S. Ivo, CLXI, 957. — De pactis conservandis, Codex diplomatic., XCVII. 766, 785. — Pactum inter parentes de eorum hæreditate, Marculf., LXXXVII, 737. — Pactum divisionis inter fratres, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 804. — Pactum inter recipientes, *ibid.*, 789. — S. Henrici pactum cum Benedicto VIII, CXL, 235 — Philippi pactum cum Coloniensibus, Innocent. III, CCXVII 297. — Pacta quædam canonibus repugnantia dissolvit, id., CCXV, 136. — Ottonis imperatoris pactum cum Adolfo archiepiscopo Coloniensi, id., CCXVII, 287. — De illicito pacto, S Ivo, CLXI, 942.

PAGANISMUS. Pœna perseverantium in paganismo, mors, Capitular. Saxon., XCVII, 145.

PAGANUS. De paganis sacrificiis et temp'is. Theodos., XIII, 540. — Leges Theodosii contra paganos templaque eorum, Cassiod., LXIX, 1149, 1150. — pagani et hæretici non possunt accusare Christianos, Caius pap., V, 184. — Leges imperatorum contra paganos, S. Aug., XXXVIII, 513. — Leges imperatorum paganorum sacrificia capite plectant, id., XXXIII, 326. — Cur cum paganis et hæreticis aliter actum, S. Gregor., Magn., LXXVII 1267.

PAGENSES. De pagensibus, Codex diplomatic., XCVII. 904. — De chartis pagensibus, Marculf., LXXXVII, 725 *et seqq.* — Relatio pagensium ad regem directa, *ibid.*, 719

PALATIUM. Capitulare de disciplina palatii Aquisgranensis, Codex diplomatic., XCVII. 319.

PANDECTÆ. Codex Digestorum sive Pandectæ, Paul. Warnefrid., XCV, 468. — De libro Pandectarum, S. Ivo Carnot., CLXI, 304.

PAPIA lex, Lactant., VI, 203, 902. — Papiæ et Juliæ leges de juniorum conjugio a Severo abrogatæ, Tertul., I, 286, 287. — Lex papia a Claudio Cæsare abrogata, Lact., VI, 902.

PAPIÆ judices a Carolo constituuntur, Codex Diplomatic., XCVIII, 292.

PARENTELA (de) sacramentum, S. Ivo, CLXI, 670.

PARES De gradibus parium, Edwardi leges, CXLIX, 1344.

PARLIAMENTUM. Modus tenendi parliamentum, Willelmi Conquest. leges. CXLIX, 1339 — De casibus et judiciis parliamenti, *ibid.*, 1342. — De modo parliamenti, *ibid.*, 1344. — De negotiis parliamenti, *ibid.* — De inchoatione parliamenti, *ibid.* — De diebus et horis ad parliamentum, *ibid.* — De prædictione ad parliamentum, *ibid.*, 1345. — De pronuntiatione in parliamento, *ibid.* — De ostiario parliamenti, *ibid.*, 1346. — De loco et sessionibus in parliamento, *ibid.* — De absentia regis in parliamento, *ibid.* — De partitione parliamenti, *ibid.*, 1348.

PAROCHIA. Charta qua rex concedit parochiæ jus eligendi episcopi, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII. 879.

PARRICIDÆ. De parricidiis, Carol. Magn., XCVII, 251, 758, 882; Nicolaus papa I, CXIX, 991; Regino Prumiens., CXXXII, 290, 291, 296, 300, 327. — Parricidarum pœna in lege Romana, Lactant., VI, 588.

PARRICIDIO (de), Constant., VIII, 151.

PARTU (de) ancillæ, ignorante domino, S. Ivo, CLXI. 923. — Aut de illo genito, *ibid.*, 941.

PATER. De patribus qui filios suos distraxerunt Constant., VIII, 397.

PATRICIATU (de) charta, Marculf., LXXXVII, 705, 815.

PATRIMONIUM ecclesiæ in Gallia in possessionibus maxime constabat, S. Greg. Magn., LXXVII, 1132. — Regibus Galliarum commendatum, *ibid.* 1132.

PATROCINIUM. Regis patrocinii violatio, Ethelbert.,

LXXX, 548 — Plebeii patrocinii violatio. *ibid*, 549.
PAUPERIBUS (de). Carol. Magn., XCVII, 404, 414, 571, 579, 730. — De oppressione pauperum. *ibid.*, 628.
PAX. De religione et pace publica, Willelmi conq. leges, CXLIX, 1317. — De pace ecclesiastica, Eduardi senioris leges, CXXXVIII, 459; Alfredi regis leges, *ibid.*, 453. — De pace sanctæ Ecclesiæ et asvli jure eidem concesso, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1337. — De pace Dei, regis et ecclesiarum, Canut. I regis Diplomat, CLI, 1171. — De multimoda pace regis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1395; Eduard. III, 1894. — De temporibus et diebus pacis regis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1332; Eduardi III, CLI, 1191. — De pacis publicæ violatoribus, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1295. — Constitutio pacis generalis, Henrici IV, Constitut., CLI, 1437. — Constitutio pacis provincialis, *ibid.*
PECULIUM, S. Isidorus, LXXXII, 207. — De castrensi omnium palatinorum peculio, Constant., VIII, 205.
PECUNIARIA in re leges Romanæ tormenta, nisi cum de rebus hæreditariis quæritur, non adhibent, Hincmar., CXXV, 1065.
PEJERANTIBUS (de), Canuti I Monumenta diplomat, CLI, 1178
PELAGIANI. Constitutiones imperatorum adversus Pelagianam hæresim. Marius Mercator, XLVIII, 94 (*not.*). — Constitutiones Theodosii Junioris adversus Pelagianos, *ibid.*, 413. — Qua auctoritate sancita sit lex subscribendi adversus Pelagianos, an sacerdotali sola, an etiam imperiali, *ibid.*, 435 (*not.*). — Lex Honorii imperatoris adversus Pelagianos, S. Leo, LVI, 1027.
PELLIFICIBUS (de), Erkembald., CXXXVII, 595.
PENSIO dicitur id quod pro alicujus rei usu penitur, S. Greg. Magn, LXXVII, 582. — Pensio est reditus annuus, *ibid.*, 582.
PERCUSSORE (de), Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1299.
PEREGRINIS (de), Codex Diplomat., XCVII, 585, 774.
PERFECTISSIMATUS (de) dignitate, Constant., VIII, 349.
PERJURIUM. De perjurio, Codex diplomatic., XCVII, 906; Regino Prumiens., CXXII, 284, 344; S. Ivo, CLXI, 779. — De perjuriis, Carol. Magn, XCVII, 127, 150, 233, 286, 291, 292, 311, 514, 555, 587, 634, 724, 778. — Æthelstani leges, CXXXVIII, 464, 468.; S. Stephani leges, CLI, 1247. — Decreta de perjurio, Burchard., CXI, 875.
PERVASORES rerum alienarum restituere debent, S. Ivo, CLXI, 232, 903. — De pervasoribus finium aliorum, Codex diplomat., XCVII, 818, 840. — Contra pervasores bonorum alienorum decreta, Cassiod., LXIX, 782.
PETITIONIBUS (de), Constant., VIII, 94, 184, 585.
PHILIPPI regis Francorum Diplom. et decreta, CLIX, 842.
PIGNUS, S. Isidor., LXXXII, 208 — De pignore, Codex diplomatic., LCVII, 147, 756. — De pignoribus, Constant., VIII, 122. — De pignoribus distrahendis, *ibid.*, 254.
PILAX. De reparatione damni illati a pilacibus, Abedoc et Æthelvolf., XCVI, 1305.
PIPPINI et Carolomanni diplomata, XCVI, 1501-1590.
PISCATORIBUS (de), Erkembald., CXXXVII, 597.
PISTORIBUS (de) et Catabalensibus. Constant., VIII, 174.
PLACITUM, S. Isidor., LXXXII, 205. — De placito, Carol. Magn., XCVII, 882. — De placitis sæcularibus, *ibid.*, 882. — Principum placita animo jus condendi facta, habent vim generalis legis, S. Ivo, CLXI, 1117. — De placitis conservandis, Carol. Magn., XCVII, 766, 783. — De placitis a liberis hominibus observandis, *ibid.*, 414, 580. — De illis qui ad placitum banniri debent, *ibid*, 557. — De placitis a missis dominicis comitibus notum faciendis, *ibid.*, 565. — De armis ad placitum non portandis, *ibid.*, 585. — De placito centenarii, *ibid.*, 564, 738. — De placito comitis, *ibid.*, 557.
Placita Childeberti III, LXXXVIII, 1109, 1110.
Placitum Childeberti III quo locum abbati S. Dionysii asserit, *ibid.*, 1191
Placitum Childeberti III, quo villa monasterio adjudicatur, *ibid.*, 1095.
Placitum Chlodovæi III, de lite, *ibid.*, 1079. — Ex placito sub Pippino rege, S. Gregr. Turon., LXXI, 1200, *Append.*
Pippini placitum de teloneis omnibus in merratu S. Dionysii ad ipsum monasterium evindicatis adversus Gerardum comitem Parisiensem, XCVI, 1530.
Placitum missorum Caroli in causa Leonis III, Codex Carolinus, XCVIII, 407.
PLEBISCITUM, S. Isidor., LXXXII, 200. — Quid sit, Gratian., CLXXXVII, 51.
POENA. De pœnis, Constant., VIII, 102, 119, 172 — Pœna violati quadragesimalis jejunii, mors, Capitulare Saxon., XCVII, 145. — De pœnis in lege constitutis, S. Isidor., LXXXII, 211. — De pœna filius qui in judicem apostolicum manus violentas injecit, Innocent. III, CCXLV, 804.
POLITICUM regimen, Liber de comparatione regiminis ecclesiastici et politici, S. Agobard, CIV, 292. — De distributione officiorum ex politica constitutione veterum, Joannes Saresb., CXCIX, 390.
POLYGAMIA (de), Nicol. pap. I, CXIX, 999.
PONDERATORIBUS (de) et auri illatione, Constant., VIII, 291.
PONDUS De ponderibus, Codex diplomat., XCVII, 566; Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1319.
PONS. De pontibus publicis, Carol. Magn., XCVII, 581, 904. — De pontibus omnibus faciendis, *ibid.*, 576. — De pontibus ubi antiquitus fuerunt renovandis, *ibid.*, 541. — De pontibus per diversa loca emendandis, *ibid.*, 577. — De duodecim pontibus super Sequanam restaurandis, *ibid*, 570. — De non cogendo ad pontem ire causa telonei, *ibid.*, 560.
PONTIFEX, De decretis Romanorum pontificum, Nicolaus papa, *app*, CXIX, 1187.
POSSESSIO. De possessione, S. Ivo, CLXI, 1095-1098. — De acquirenda et requirenda possessione, Constant., VIII, 117. — Possessio quibus probetur argumentis, S. Greg. Magn., LXXVII, 651. — Quomodo valet possessio, S. Ivo, CLXI, 259. — Videtur possessio primum extensa ad 40 annos a S. Gregorio pro ecclesiasticis, S. Gregor. Magn., LXXVII, 455. — Possessio qui interrumpatur, *ibid.*, 456 — De possessione XXX annorum, C. D., XCVII, 661.; Regino Prumiens, CXXXII, 196. — Possessio triginta annorum in sæcularibus rebus sufficit et olim valuit in ecclesiasticis, S. Greg Magn., LXXVII, 455. — XL annorum possessio valet, Innocent. III, CCXIV, 546; S. Ivo, CLXI, 232. — Triennalis possessio objectiones excludit, id., CLXI, 232. — Triennalis possessio intra unam provinciam servari debet, Gratian., CLXXXVII, 1028. — Limitis possessio præscribi non potest, *ibid.*, 1029. — Possessio emphyteutica quid sit, S. Greg. Magn., LXXXVII, 502. — Possessiones ecclesiæ immunes a pensitatione tributorum ac vectigalium, Regino Prumiens., CXXII, 197, 416.
POSSESSOR non est dominus sed in re jus habet, S. Greg., LXXVII, 684. — Probatio non a possessore sed a petitoris partibus requirenda, S. Ivo, CLXI, 943. — Nullus rem aliquam sine possessoris voluntate vendere debet, *ibid.*, 946. — De possessore per vim expulso, Carol. Magn., XCVII, 767, 786; S. Ivo, CLXI, 960.
POSSESSORIUM. De jure eligendi quoad possessorium et petitorium, Innocent. III, CCXIV, 851.
POSTERITAS. Quod omnis posteritas habere debet, App. ad sæcul. X, CLI, 1421.
POSTLIMINIO (de), Theodos., XIII, 525.
POSTULANDO (de), Constant., VIII, 182, 285, 500.
POSTULATIONES, Regino Prumiens., CXXII, 391.
POTESTAS. Potestas non irritetur nec adulationi aures præbeat, S. Ambros., XVI, 86. — Principis potestas, S. Aug., XXXVIII, 109. — De regia potestate, Hugo, CLXIII, 941.
PRÆCEPTIONES Theodorici regis, LXXII, 1112, 1114, 1115.
PRÆCEPTUM donationis, Marculf., LXXXVII, 707. — Præceptum de Leeuwerpo per manum regis, *ibid.*, 708. — Præceptum Pippini regis impetrato a Sigobaldo abbate, XCVI, — Pippini regis præceptum pro Tabernaci in pago Paristaco villæ confirmatione, XCVI, 1526. — Præceptum Ludovici regis Francorum, S. Odo Cluniac., CXXXIII, 839. — Præceptum Chonradi imperatoris, *ibid.*, 842.
PRÆDIA. De prædiis navicularium, Constant., VIII, 325; XCVII, 561.
PRÆFECTUS ab exarcho distinctus magistratus, S. Greg Magn., LXXVII, 484. — Præfectus cardinalis quinam olim diceretur, *ibid.*, 460, 461 — A præfecto annonæ rationes exigebat urbis præfectus, *ibid.*, 484. — Præfectorum vicarius, *ibid.*, 412 — De præfectorum prætorio officio. Constant., VIII, 292, 527, 561.
PRÆPOSITIS (de) et arcariis, Constant., VIII, 210. — De præpositis ab imperatore constitutis, Innocent. III, CCXVI, 147.
PRÆSCRIPTIO. De præscriptione, S. Ivo, CLXI, 1095-1098; Gratian., CLXXXVII, 1027-1058. — Præscriptio una est exceptionum quæ ex lapsu temporis sumitur, S. Greg. Magn., LXXVII, 455. — Temporalis præscriptio ubi currit ubi incumbit furor hostilitatis, Gratian., CLXXXVII, 1055. — Quæ humanitatis intuitu aliquibus præstantur

præscribi non possunt, *ibid.*, 1032. — De longi temporis præscriptione, Constant., VIII, 152. — De longi temporis præscriptione quæ pro libertate et non adversus libertatem opponitur, *ibid*, 117.

De diversis præscriptionibus, Rogerus, CXLVI, 1485-1498 — An præscriptio centenaria soli Romanæ Ecclesiæ sit reservata, S. Greg. Magn., CLXXVII, 455. — Centenaria præscriptio contra Ecclesiam Romanam non admittenda, Innocent III, CCXVI, 959.

Præscriptio L annorum de quibus et inter quos valeat vel non, Abedoc et Æthelvolf., XCVI, 1295, 1294, 1299 — Præscriptio XL. S. Greg. Magn., LXXVII, 897; Carol. Magn., XCVII, 752; Rogerius, CXLVI, 1491 — Præscriptio XL annorum sola domibus religiosis opponi potest, Carol. Magn, XCVII, 367. — De præscriptione XL annorum servanda etiam contra S. Romanam Ecclesiam, *ibid.*, 455, 456. — Disceptatio de agrorum finibus quadraginta annorum præscriptione componatur, *ibid.*, 455.

Præscriptio tricennalis, S. Isidor., LXXXIV, 806; Regino Prumiens. abb. CXXXII, 196; Rogerius, CXLVI, 1491. — Repeti non possunt quæ XXX annis quiete possidentur, Gelasius pap, LXX, 137; Gratian., CLXXXVIII, 1031. — Rusticanæ parochiæ apud episcopos, qui eas possident XXX annis sine violentia, permanent immobiles, *ibid.*, 1027.

De præscriptione XX annorum, Roger., CXLVI, 1488. — De præscriptione quinquennali, *ibid.* — De præscriptione quadriennii, Constant., VIII, 398; Roger, CXLVI, 1488. — De præscriptione biennii et ejus effectibus, *ibid.*, 1487. — De præscriptione annali, *ibid*, 1486, 1487. — Dialogus de præscriptionibus, *ibid.*, 1491-1502. — Catalogus præscriptionum, *ibid.*, 1501-1504.

PRÆSENTATIONIBUS (de), Cœlestinus III, CCVI, 1233.

PRÆSIDES ecclesiarum a publicis functionibus immunes esse jubet, Constantinus, VIII, 481.

PRÆSTARIA. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 773; (Marculf.?). *ibid.*, 813, 814. — Præstaria de re ecclesiæ ab episcopo facta, Marculf., *ibid.*, 751. — Præstaria ad Ecclesiam, Formulæ veteres, *ibid.*, 768. — Præstaria adcasum Dei (Marculf.?), *ibid.*, 811.

PRÆTOR. A quibus in provincia obeundi cavere debeat, S. Greg. Magn, LXXVII, 443. — Prætor ab antiquis dicebatur quicunque militum imperator, *ibid.*, 1073. — De prætoribus, Constant., VIII, 194, 528.

PRECARIA. Formulæ veteres incerti auctoris LXXXVII, 767, 805; (Marculf.?) *ibid.*, 814 — Formulæ inediteæ, *ibid*, 897. — Append ad sæcul. X, CLI, 1415, 1430-1424, 1440. — Precaria ad casa n Dei (Marculf.?), LXXXVII, 811.

PRECARIUM. S. Isidor., LXXXII, 207.

PRECATURIA. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 782

PRESBYTER De compositione presbyteri si occisus fuerit, Regino Prumiens., CXXXII, 293, 294.

PRIMIPILARIBUS (de), Constant., VIII, 120, 148.

PRIMITIIS (de) seminum, Canuti Monumenta diplom., CLI, 1174.

PRINCEPS De principibus, Constant., VIII, 120. — De his qui principibus maledicere præsumunt, S. Isidor, LXXXIV, 391. — Principes teneantur et ipsi legibus suis, Gratian., CLXXXVII, 49. — In libro de morte persecutorum, Lactantius probat principes, qui contra veram religionem reluctantur, et suam infelicitatem, et populorum ruinam procurant, VII, 189 (308, 528), apud Lactantium. — In Vita Constantini Eusebius Pamphilus demonstrat pium imperatorem, providere felicitati subjectorum, VIII, 9 (312, 566), apud Eusebium Pamphilum. — De reverentia erga principes, LXXXIV, 79 (636), in Excerptis canonum, Apud S. Isidorum — De commonitione plebis, ne in principes delinquant; de electione principum; de commonitione principum qualiter judicent, *ibid.*, 585. — De custodia salutis regum et defensione prolis præsentium principum, *ibid.*, 589. — De inconsultate et adhibenda delectione, regiæ prolis, *ibid.*, 400. — De his qui rege superstite aut sibi, aut aliis a futurum provident regnum, et de personis quæ prohibentur ad regnum accedere, *ibid.*, 401. — De custodia vitæ principum et defensione præcedentium regum a sequentibus adhibenda, *ibid.* — De honore palatii primatii, *ibid.*, 599. — De remuneratione collata fidelibus regum, *ibid.* — Ut principes humilitatem cordis habeant, *ibid.*, 838, in Epistola Gregorii papæ. — Si aliquis contra regis voluntatem egerit, securitas qui eum persequi jusserit, LXXXVII, 718 (646, 681), in Formulis Marculfi monachi. — De principibus christianis; officia et gloria eorum, CLI 235 (820, 821), in libro de rectoribus christianis Sedulii Scoti. — De sæcularium principum officio et obedientia episcopis præstanda, CXXXII, 947 (942, 965), apud Odonem. Cantuariensem episc. — Principes teneantur et ipsi vivere legibus suis, CLXXXVII, 49 (1152, 1153), in 1ª parte Decreti Gratiani. — De differentia principis et tyranni, et quid sit princeps, CXCIX, 513 (1180, 1182), in Polycrat. Joannis Saresberiensis, Carnotensis episc. — Quod princeps, licet sit legis nexibus absolutus, legis tamen servus est et æquitatis, geritque personam publicam, et innocenter sanguinem fundit, *ibid*, 514. — Quod princeps, minister est sacerdotum, et minor eis; et quid sit ministerium principatus fideliter gerere, *ibid.*, 516. — Quod divinæ legis auctoritate constat principem legi justitiæ esse subjectum, *ibid.*, 518. — Quod principem castum esse oporteat, et avaritiam declinare, *ibid.*, 520. — Quod debet legem Dei habere præmente et oculis semper, et peritus esse in litteris, et litteratorum agi consiliis, *ibid.*, 522. — Quod timorem Dei doceri debet, et humilis esse, et sic servare humilitatem, quod auctoritas publica non minuatur, et quod præceptorum alia immobilia, alia mobilia, *ibid.*, 526. — De moderatione justitiæ et clementiæ principis quæ debent in eo ad utilitatem reipublicæ contemperare, *ibid.*, 529. — Quid sit declinare ad dextram, vel sinistram, quod principi prohibetur, *ibid.*, 531. — Quid utilitates de culta justitiæ principes consequantur, *ibid.*, 532. — Quæ sit alia merces principum, *ibid.*, 533. — Ex quibus causis transferuntur principatus et regna, *ibid.*, 537. — Principes teneantur et ipsi vivere legibus suis, *ibid.*, 49. — Generalia quædam præcepta de officio principis et brevis epilogus quanta sit reverentia ei exhibenda, *ibid*, 628 — Quod pro merito principis formatur populus, et ex merito populi formatur principatus, *ibid.*, 653.

PRISCILLIANISTÆ Rescriptum Maximi imperatoris in causa Priscillianistarum, S. Damas. pap., XIII, 260 (*not*).

PRIVATA lex communem legem licere non potest, Placid. episc., CLXIII, 664.

PRIVILEGIUM Theodorici regis, Folquin., CXXXVI, 1192. — De privilegiis eorum qui in sacro palatio militarunt, Constant., VIII, 113, 159, 172, 210, 311. — De privilegiis imperatorum in imperio Romano, Eutropius, CXXIX, 951-968.

PROBATIO a cunctis fortis probandis, Marculf., App., LXXXVII, 942. — Qui in probatione fiant æs stannum, ferrum et plumbum, S Greg. Magn, LXXXI, 70. — Probatio certior in partibus illis ubi res acta, *ibid.*, 1308. — Ritus probationis per aquam frigidam, Eugenius II papa. CXXIX, 985-987.

PROCONSUL De officio proconsulis et legati, Const., VIII, 99, 186, 201, 398.

PROCURATIO. De procurationibus immodicis reprimendis, Innocent., CCIV, 671. — De procurationibus non augmentandis, id., CCXVI, 1203.

PROCURATOR. De procurationibus, Constant., VIII, 93, 187; S. Greg. Magn, LXXVII, 1267. — Per servum procuratorem, non potest domino invito fieri præjudicium, S. Ivo, CLXI, 1221.

PROFESSIO comitis Fuxensis, Innocent. III, CCXVI, 847. — Professio comitis Convenarum, *ibid*, 848. — Professio Gastonis de Benearno, *ibid.*, 818

PROFESSORIBUS (de), Constant., VIII, 228, 310, 573.

PROMISSUM cadit in debitum, S. Stephani leges, CLI, 1253.

PROPINQUITATE (de), Carol. Magn., XCVII, 767.

PROPRIETAS. Quomodo procedi oporteat cum agitur de proprietate, Innocent. III, CCXIV, 998. — Per dationem acquiritur proprietas, per traditionem sola possessio, S. Greg. Magn., LXXVII, 617, 618. — Si quis rem alterius quam excolit ad proprietatem habere vult et non potest et postea eam precaverit, LXXVII, 752, 853.

PROSCRIPTI. De bonis proscriptorum seu damnatorum. Constant., VIII, 208.

PSEUDOGRAPHIIS (de) et dubiis narrationibus, Carol. Magn., XCVII, 518.

PUELLA. Charta compositionis si aliquis puellam invitam traxerit (Marculf.?), LXXXVII, 824. — Puella ante annum septimum sponsalia contrahere non potest, Innoc., III, CCXIV, 299. — Usque ad annum XII paternæ voluntatis puella subjacebit arbitrio, Gratian., CLXXXVIII, 1104. — De puellis invitis parentibus velatis, id., XCVII, 410

PUER. Præceptum de donando puero, Liber diurnus Rom. Pontif., CV, 101. — Pueros expositos cujuscunque conditionis nullus in suum dominium vindicare potest, S. Ivo, CLXI, 921. — De pueris, invitis parentibus, tonsis aut puellis velatis, Col. diplom., XCVII, 410.

PUERPERIUM non formatum lex noluit esse homicidium, S. Ivo, CLXI, 706.

PUGNA. De pugna coram seu tore, Alfredi leges, CXXXVIII 554 — De pugnis, Alfredi leges, *ibid.*, 434.
PUPILLIS (de), Cod. diplom., XCVII, 404, 414, 571, 579, 750. — Epistola qualiter pupilli recipiantur, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 788. — De cura pupillorum et pauperum, S. Isid., LXXXIV, 375. — Pupilli a comitibus protegendi, XCVII, 185.
PURGATIO. De purgatione ordinatorum, Canut. Monument. diplom., CLI, 1172. — De purgatione illius qui furti reus est, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1301.
PURGATORIBUS (de) gladiorum, Erkembald, CXXXVII, 396.
QUÆSTIO. De quæstione, Nicol. pap., CXIX, 1010. — De quæstionibus, Theodos., XIII, 527.
QUÆSTORIBUS (de), Constant., VIII, 194.
QUANTITAS. Leges juxta quantitatem delictorum vel criminum statuunt quantitatem pœnarum, Petrus Cantor., CCV, 334.
RAPACIBUS (de), Isaac Lingon., CXXIV, 1096 *et seqq.*; Regino Prumiens., CXXII, 541.
RAPINA (de), Carol. Magn., XCVII, 895; Regino Prumiens., CXXI, 335, 537 *et seqq.*; S. Ivo, CLXI, 803, 954. — De rapinis, Hincmar., CXXV, 1078. — De rapinis infra regnum factis, Carol. Magn., XCVII, 761. — Quæ differentia inter rapinam et furtum, S. Ivo, CLXI, 804. — De illis qui furtum et rapinam exercent, *ibid.*, 962.
RAPTOR. De raptoribus, S. Isidor., LXXXIV, 74, 171, 273, 811; Nicolaus I pap., CXIX, 992; Isaac Lingon., CXXIV, 1093, 1094, 1095, 1096; Regino Prumiens., CXXII, 273; S. Ivo, CLXI, 803. — De raptis et earum raptoribus, Carol. Magn., XCVII, 525, 728. — De raptoribus et raptis virginibus et viduis, *ibid.*, 758. — Collectio de raptoribus, Francor. regum Capitul., CXXVIII, 645. — Lex Justiniani contra raptores virginum, CLXXVIII, 253. — Uxoris alienæ raptor d stricte puniendus, S. Greg., LXXVII, 682.
RAPTUS. De raptu, S. Ivo, CLXI, 589. — De raptu virginum vel viduarum, Constant., VIII, 194. — De raptu alienarum sponsarum, Carol. Magn., XCVII, 405, 731. — De raptu puellarum, S. Stephani leges, CLI, 1249. — De coercendo et exstirpando raptu viduarum, puellarum, etc., Hincmar., CXXV, 1017. — Si quando maritus et femina pariter raptum consenserint, infra quinquennium litigetur, Formulæ veteres, LXXXVII, 792.
RAYMUNDI comitis Tolosani negotii processus, Innocent. III, CCXVI, 89-98.
REBAPTIZANS. Honorii leges in rebaptizantes, XI, 1204, 1205, 1208.
RECAREDI regis edictum de confirmatione concilii Toletani, LXXII, 1121, 1122.
RECCESVINTHO (a) principe lex edita, S. Isidor., LXXIV, 452.
RECEPTORES furium ut fures reputandi, S. Ivo, CLXI, 946.
RECLAMATIONIS libellus, Regino Prumiens., CXXII, 391.
RECLAMATORIBUS (de), Cod. diplom., XCVII, 650.
RECONCILIATIONIS leges, Innocent. III, CCXVI, 774.
RECTOR apud jurisconsultos sumitur pro eo qui provincias quovis titulo regit, S. Greg. Magn., LXXVII, 569. — De officio rectoris provinciæ, Constant., VIII, 150, 334, 350, 362, 386.
REDEMPTIO. De redemptione homicidæ servi, S. Stephani leges, CLI, 1252.
REDEMPTIONALE. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 776.
REFUGIIS (de) ad templa, Alfredi leges, CXXXVIII, 453.
REGALIA. De regalibus confirmandis, Cod. diplom., XCVIII, 579 — De regalibus beato Petro concessis, *ibid.*, 625. — Regalia Beneventi sæcul. XII, *ibid.*, 620. — Regalia et fisci res sint intactæ, S. Stephani leges, CLI, 1246 — Concordia inter Clementem III et senatores et populum Romanum super regalibus, CCIV, 1507-1510.
REGIA jura illæsa servare viri debent subditi, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1319.
REGNUM. De his qui regnum sibi blandiuntur spe, rege superstite, S. Isidor., LXXIV, 391. — De reprobatione personarum quæ prohibentur adipisci regnum, *ibid.*, 390.
RELATIO cum judicio, Formulæ veteres, LXXXVII, 790. — De relationibus, Constant., VIII, 155.
RELATUM quod dicitur apennis, Formulæ veteres, LXXXVII, 773.
RELEVIUM. De relevio comitis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1303. — De relevio baronis, *ibid.*, 1305. — De relevio colonorum, *ibid.*, 1307.
RENUNTIATIO. Litteræ Reginæ Cypride renuntiatione comitatuum Campaniæ et Briæ, Innocent. III, CCXVI, 988. — Litteræ Ludovici regis de renuntiatione reginæ Cypri, *ibid.*, 991.
REPARATIONIBUS (de) denuntiationum, Constant., VIII, 141.
REPROBATIONE (de) personarum quæ prohibentur adipisci regnum, S. Isidor., LXXXIV, 390.
REPUDIUM. De repudiis Constant., VIII, 353; Regino Prumiens., CXXII, 503; S. Ivo, CLXI, 935; Innocent. III CCXIV, 148-150. — Libellus repudii, Marculf., LXXXVII, 716; Formulæ veteres incerti auctoris, id., 787. — Quando uxor mittat repudium marito, S. Ivo, CLXI, 935. — Lex Antonini de repudiis, Hincmar., CXXV, 737.
RES. De rebus pauperum vel minus potentum mala occasione non emendis, Carol. Magn., XCVII, 546. — De rebus forte inventis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1297. — De eo qui rem alienam minoris vendiderit, S. Ivo, CLXI, 948. — Non debent accipere ecclesiastici res ab illis quorum liberi aut propinqui propter hoc exhæredentur, *ibid.*, CLXI, 952.
RESCRIPTIO ad regem, Marculf., LXXXVII, 706.
RESCRIPTUM. Rescripta seu jussa imperatorum dicuntur sacri apices, sacra imperialia seu sacra simpliciter, S. Greg. Magn., LXXVII, 512. — De diversis rescriptis, Constant., VIII, 117, 128, 143, 188, 298, 373. — De rescriptis et eorum interpretationibus, Innocent. III, CCXVI, 1221. — Rescriptum Honorii Augusti in quo statuit ut, si Romæ episcopi ordinati fuerint duo, ambo de civitate pellantur, S. Isidor., LXXXIV, 677.
RESPONSA prudentum, Constant., VIII, 332. — Quæ sint responsa prudentum, Gratian., CLXXXVII, 32.
RESPUBLICA. Quid respublica, secundum Plutarchum, et quid vicem animæ in ipsa obtineat aut membrorum, CXCIX, 540 (1180, 1182), in Polycratico Joannis Saresberiensis, Carnotensis episcopi. — De principe, qui caput est respublicæ, et de electione ejus et privilegiis, et præmio virtutis et culpæ, *ibid.*, 548. — Quæ mala vel bona subjectis proveniant de moribus principum, *ibid.*, 534. — De his qui in republica obtinent locum cordis, et quod impii arcendi sunt a consiliis potestatum, et de timore Dei et sapientia, et philosophia, *ibid.*, 560. — De lateribus potestatum, quorum necessitas explenda est, malitia reprimenda, et de causidicis, quorum lingua damnifica, nisi funibus argenteis vincta fuerit, de munerum acceptoribus, et quod munus est a manu, a causa, a tempore, vel loco, vel modo, *ibid.*, 563. — Qui sint pedes reipublicæ, et de cura eis impendenda, *ibid.*, 618 — Rempublicam ad naturæ similitudinem ordinandam, et ordinem de apibus mutuandum, *ibid.*, 619. — Quod sine prudentia et sollicitudine nullus magistratus subsistit incolumis, nec viget respublica cujus caput infirmatur, *ibid.*, 620.
RESTITUTIONE (de), Alexand. III, CC, 452; Innocent. III, CCXIV, 174; CCXVI, 1238. — De integri restitutione, Constant., VIII, 301.
REUS. De reis requirendis, Constant., VIII, 233. — Reus nemo fiat nisi inscriptione celebrata, Regino Prumiens., CXXII, 572. — De reo confessarium petente, Canut. I Monument. diplomat., CLI, 1179. — De reis ad Ecclesiam fugientibus, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1335; Edwardi, CLI, 1192. — Extra provinciam reus nullatenus est producendus, Gratian., CLXXXVII, 685.
REVELATIONIBUS (de). Constant. Mag., VIII, 95.
REVERENTIA. De reverentia sacerdotibus præstanda, Canut. Monumenta diplomat., CLI, 1172. — De reverentia imperatorum in clericos, Placid. episc., CLXIII, 687.
REWADIARE bannum. Regino Prumiens., CXXXII, 236, 431.
REX. Quid sit regis officium, Willel. Conq. leges, CXLIX, 1336; Eduardi III leges, CLI, 1194. — De regibus, Nicol. pap., CXIX, 1188. — Rex mala punire debet, S. Ivo, CLXI, 721. — Reges divinis legibus subditi esse debent, *ibid.*, 307, 905. — Reges legibus suis tenentur, *ibid.*, 908. — Rege vivente, alter non est eligendus, *ibid.*, 908. — De auxilio regis, Will. Conq. leges, CXLIX, 1317. — De fide et obsequio erga regem, *ibid.*, 1317. — Regibus non obtemperandum aliquid contra Deum præcipientibus, S. Ivo, CLXI, 324, 907, 908. — De hominum regis privilegio, Will. conq., CXLIX, 1295.
RHODIÆ leges, S. Isidor., LXXXII, 202; Gratian., CLXXXVII, 51.
RIBUARIA lex. Capitula quæ in lege Ribuaria mittenda sunt, Carol. Magn., XCVII, 263. — Capitula de lege Ribuariense, Francorum regum capitul., CXXXVII, 650.
RIGOR legum quando temperandus, S. Ivo, CLXII, 256.

RITUS coronationis Germaniæ regm, Codex Carol., XCVIII, 674.
RIXANTIBUS (de) si alteruter fuerit percussus, S. Ivo, CLXI, 965.
ROBORIA (de) Monum. diplom. Æthelred. II, CLI, 1168.
ROCCIS (de). Cod. diplom., XCVII, 311.
ROMANA lex. S. Gregor. Turon., LXXI, 1160, 1161, *app* ; leges Romanæ. Hincmar., CXXV, 1026.
SACELLARIUS dicitur quæstor qui ærario præficitur, S. Greg. Mag., LXXVII, 749, 750.
SACERDOS Lex Theodori regis contra sacerdotes qui substantiam Ecclesiæ vendere aut donare præsumunt, Justinian., LXXII, 1118. — De injuriis sacerdotum in ecclesiis factis. Carol. Magn., XCVII (800), 403, 571, 730. — De sacerdotum pugna, Alfredi leges, CXXXVIII, 454.
SACHA (de), Willel Conq. leges, CXLIX, 1356; Edwardi III leges, CLI, 1194.
SACRAMENTALIS. Formulæ Andeg., LXXXVII, 843.
SACRAMENTUM. S. Gregor. Turon., LXXI, 1161, 1162 (*app.*); S. Isidor., LXXXII, 206 — De sacramentis, Carol. Magn, XCVII, 575. 653, 775, 897. — Sacramentum regis, Fran. Reg. capit., CXXXVIII, 652 — Sacramentum regum Jerosolymorum, Mon. de Bello sacro, CLX, 1238. — Sacramentum fidei ab Ottone exhibitum, Innocent. III. CCXVI, 1169. — De sacramentis ad palatium adhramitis, Carol. Magn., XCVII, 560. — De sacramento ab episcopis, abbatibus, comitibus præstando, *ibid.*, 149. — Sacramentum laicorum, Franc. reg. capitul., CXXXVIII, 745. — Sacramentum generale omnium fidelium, *ibid.*, 651, 716. — Sacramentum fidelitatis, Marculf., LXXVII, 816; XCVII, 185; Codex Carol., XCVIII, 502, 505, 514, 525, 676, 681, 710 — Ubi sacramenta juranda sint, Cod. diplomat, XCVII, 407. — Sacramentum Romanorum, etc., *ibid.*, 460.
SACRIFICIUM. De sacrificiis paganorum, Constant., VIII, 202. — Leges Constantini contra sacrificia, Euseb. Pamp., VIII, 44.
SACRILEGIUM. De sacrilegio, Regino Prumiens., CXXVII, 285; Alfredi regis leges, CXXXVIII, 453. — Pœna sacrilegii, mors. capitul. Saxon., XCVII, 145.
SACRILEGUS. De sacrilegis, Cod. diplom., XCVII, 797. — Sacrilegi ad testimonium non admittendi, S. Felix papa, XIII, 20. — Lex de sacrilegis a Joanne papa Gothicis legibus addita in concilio Tricassino, Joann. pap. VIII, CXXVI, 795.
SAGA. De sagis, Cod. diplom., XCVII, 311 ; Eduardi senioris leges, CXXXVIII, 462; Æthelstani leges, *ibid.*, 483, 466 — De sagis ejiciendis, Canut. I Monum. diplom., CLI, 1178.
SAL. De his qui in littore maris salem faciunt, Cod. diplom., XCVII, 569.
SALGAMO (de) hospitibus non præstando, Constant., VIII, 399.
SALICA lex. Capitula legis Salicæ, Franc. Reg. capit., CXXXVIII, 627. — Leges salicæ, Hincmar., CXXV, 1026. — Capitula legi salicæ addita, Cod. diplom., XCVII, 437. — Capitula legi salicæ addenda, *ibid.*, 255, 459, 780.
SALIGA lex. Capitul. Ticin., XCVII, 215.
SAMARITANIS (de). Const., VIII, 130; Theod , XIII, 540. — Novella seu lex de Samaritanis, Justinian., LXXII, 1050. — Lex contra Samaritanos, *ibid.*, 986.
SANGUINOLENTI. De his qui sanguinolentos emptos vel nutriendos acceperint. Constant., VIII, 541.
SATYRA (de) lege, S Isidor., LXXXII, 202.
SCABINI. De scabinis, Cod. dipl., XCVII, 781. — De malis scabinis ejiciendis, *ibid.*, 905.
SCENICIS (de). Theod., XIII, 528; Cod. dipl., XCVII, 752.
SCEUOPHYLACIUM locus in quo ecclesiæ vasa et supellectile servantur; *sceuophylax*, eorumdem custos, S. Greg. Magn. LXXVII, 755
SCITA PLEBIUM quid, S. Isidor , LXXXII, 200.
SCALIS (de) per singulas urbes habendis, Cod. dipl., XCVII, 862.
SCRIBIS (de). Cod. dip., XCVII, 283.
SCRIBONUM munus erat in provinciis tyrones legere et probare, S. Greg. Magn., LXXVII, 568, 569,
SCRIPTUM Philippi et legatio ad papam, Innoc. III, CCXVII. 298.
SCULDASSIBUS (de), Capit. Long., XCVII, 138.
SCULTETI (de jure), Erkembald., CXXXVII, 585.
SCUTAGIUM Angliæ regi reddendum scribit Innocentius III, CCXVII, 247.
SECRETARIUM apud jurisconsultos locus dicitur in quo judices causas audiunt, S. Greg. Magn., LXXVII, 465, 464.
SECURALES leges, S. Aug., XXXIII. 166
SECURITAS. Formulæ veteres, LXXXVII, 766, 777; (Marculf.?) *ibid.*, 830; Formulæ Andeg., *ibid.*, 841, 845, 849, 850; Formulæ ineditæ, *ibid.*, 894, 898; Liber Diurnus Pont. Rom., CV, 102, 103. — Securitas de homicidio, Marculf., LXXXVII, 741; Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 795, 1801. — Securitas de rapto, Formulæ Andegav., LXXXVII, 850. — Securitas de supersalicione, *ibid.*, 841. — Si quis contra regis voluntatem egerit, securitas cui eum persequi jusserit, Marculf., LXXXVII, 718.
SEDITIONARII. Contra seditionarios, S. Isidor., LXXXIV, 275.
SELLARIIS (de). Erkembald, CXXXVII, 595.
SENATORES. Ubi senatores vel clarissimi civiliter vel criminaliter conveniuntur, Constant., VIII, 151.
SENATUS CONSULTUM quid. S. Isidor., LXXXII, 201; Gratian., CLXXXVII, 52.
SENTENTIA. De sententiam passis et restitutis et liberis eorum, Constant , VIII, 227. — Sententia (Dubia), S. Henrici de conjugio clericorum CXI., 252. — De sententia et re judicata, Innoc. III, CCXVI, 1242.
SEPULCRORUM effractores et violatores, Regino Prumiens., CXXII, 265, 535, 568. — Quomodo puniendi, *ibid.*, 216.
SEPULTURA (de). Cod. diplom. XCVII, 145, 548, 550.
SERVITIUM. Qui se in servitio alterius obnoviat, Marculf., LXXXVII, 745. — De facultate se ad Dei servitium tradendi, XCVII, 655.
SERVUS, SERVI. De servis, Constant., VIII, 295; S. Isidor., LXXXIV, 275; Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 758, 766; Cod. diplomat., XCVII, 514; Alfredi leges, CXXXVIII, 448; Willel. Conq. leges, CXLIX, 1320. — De servis et eorum manumissione, *ibid.*, 1320 — De servo quem colonus comparat, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 759. — De libertate servorum, S. Stephani leges. CLI, 1248. — Epistola regi mittenda pro libertate servi sui impetranda (Marculf?) LXXXVII, 827. — De emendatione servorum, Constant., VIII, 161, 505. — Ne quis servum judicet alienum, S. Ivo. CLXI, 926. — De servo interfecto ab altero servo, S. Stephani leges, CLI, 1252. — Pœna servi delatoris domini sui, S. Ivo, CLXI, 965, 966. — Servum injuste raptum dominus sine pretio vindicare potest, *ibid.*, 962. — Aliorum servi non corrumpendi aut sollicitandi, S. Stephani leges, CLI, 1249; S. Ivo, CLXI, 925. — Quicunque servo oculum eruerit liberum eum dimittat, Cod. diplom., XCVII, 753. — Ut exceptis servis fiscalibus nullus de servitute ad palatinum officium transeat, S. Isidor., LXXXIV, 497. — Notitia de natis servorum, For. And., LXXXVII, 854. — De servis fugitivis, Constant., VIII, 150, 370, 594; Cod. diplom , XCVII, 214, Nicolaus pap., CXIX, 990; S. Ivo, CLXI, 815, 916, 920, 924, 940. — De servis in fiscum regalem confugientibus, Cod. diplom., XCVII. — Quod servi fugientes dominos suos ad ecclesiam intercessionem debent quærere non latebras, Gelas. LIX, 1552. — Puniendus qui fugitivum servum celaverit, S. Ivo. CLXI, 919 — De servis malefactientibus, S. Ivo, CLXI, 924. — De servo qui damnum intulit, Codex diplom., XCVII, 538, 775. — De servis, insciis dominis, malum inferentibus, S. Ivo, CLXI, 922, 923, 924. — De servis per contumaciam alicui vim inferentibus, Cod. diplom., XCVII, 567. — Quod securus sit qui alienum servum sibi insidiantem occiderit, S Ivo, CLXI, 938. — De conjurationibus servorum in Flandris et in Hempisco, Cod. diplom., XCVII, 569.
De conjugiis servorum. (*Vid.* MATRIMONIUM). S. Gregor. Turon., LXXI, 1163, *app.*, Codex diplomat , XCVII, 567; S. Ivo, CLXI, 593. — Legitima sunt servorum matrimonia, *ibid.*, 619.
De ordinatione servorum, Codex diplom , XCVII, 522. — De servis sine consensu dominorum ordinatis, Gelasius, LIX, 141 — De servis ad sacros ordines non mittendis, Cod. diplomat., XCVII, 409. — Servi sine domini consensu ad habitum conversionis non admittendi, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1656, 657, 665. — Contrariam legem tulit Justinianus, *ibid.*, 665.
Servorum testimonium adversus dominos non recipiendum, S. Stephani leges, CLI. 1248; S. Ivo, CLXI, 917, 924, 947, 1218, 1220. *Vid.* TESTIMONIUM, TESTIS.
SEXTARIATICUM erat onus, exigebatur a colonis supra singulos sextarios, S. Greg. Magn., LXXVII, 498, 499.
SIGILLIS (de) et epistolis et de porturis custodiendis, Codex diplomat., XCVII, 145, 144.
SIGMATIS (de). Carol. Magn., XCVII, 587.
SIMONIA. Decreta Athalarici contra simoniacos, Cassiod., LXIX, 778.
SOBRIETATIS leges apud Romanos. Tertull., I, 302.
SOCA (de). Willel. Conq leges, CXLIX, 1336; Edwardi III leges, CLI, 1194.
SOCIETAS nullius momenti dolo ac fraude composita, S. Ivo, CLXI, 958.

SODOMITIS (de). S. Isidor., LXXXIV, 538.
SOLEMNITATE (de) dieifesti, Alfredi leges, CXXXVIII, 456.
SOLSADIA (de). S. Gregor. Turon., LXXI, 1162, *app.*; Formulæ Andegav., LXXXVII, 845.
SOLUTIO. De solutionibus, Cod. diplomat., XCVII, 583; S. Ivo, CLXI, 937.
SOMPTUARIÆ leges. Tertull., I, 298. — Sumptus cœnarum dellolvere lex Emilia et lex Antia, *ibid.*
SORTILEGIS (de). Regino Prumiens., CXXXII, 284, 349; Canuti. Monum., CLI, 1178; S. Stephani leges, CLI; 1231; S. Ivo, CLXI, 715 *et seqq.*
SPECTACULA. Contra spectacula ratione morum, Tertul., I, 627; S. Cyprian., IV, 779; Lact. VI, 1074; Dionysius Exig., LXVII, 202.
SPONSA. De sponsis alienis, Codex diplomat., XCVII, 472. — Traditio ad sponsam, Marculf., LXXXVII, 821.
SPONSALIA. De sponsalibus, Constant., VIII, 161, 177, 346, 563, 587. — Qualiter sponsalia fieri debeant, S. Ivo, CLXI, 939. — Ne ante septennium sponsalia contrahantur, Innocent. III, 290, 791.
STABILIMENTUM crucesignatorum, Innocent. III, CCXVII, 239.
STABULARII unde mercedem accipiant, S. Ivo, CLXI, 937.
STATUTA piorum servare oportet, Gelas., LIX, 148. — Statuta Rhispseensis et Frisingensia (ann 799), C.-D., XCVII, 20. — Statuta Salisburgensia (799) *ibid*, 208. — Statuta Ludovici II, imperatoris pro lege posita, Franc. regum capitul., CXXXVIII, 619.
STEPHANI (S.), leges, CLI, 1213-1254.
STIPULATIO, S. Isidor., LXXXII, 206. — De ratione stipulationum et testium, Abedoc et Æthelvolf., XCVI, 1295.
STRIGIBUS (de), S. Stephani leges, CLI, 1250.
STUPRATORIBUS (de) puerorum, LXXXIV, 76.
STUPRO (de), Alfredi leges, CXXXVIII, 454.
SUARIIS (de) pecuariis, Constant., VIII, 504. — De suariis pecuariis et susceptoribus vini cæterisque corporatis, *ibid.*, 574.
SUBREPTA imperatoris jussio pro ipsum rescindenda, S. Gregor. Magn., LXXV, S. Gregor. Magn., LXXXVII, 1311, 1312
SUBTERFUGIENTIBUS (de) judicium, S. Ivo, CLXI, 1203.
SUCCESSIO. Qui a successione abstinet a creditoribus non vexandus, S. Greg. Magn., LXXVII, 986. — De successione intestati Chlotarii, LXXX, 452. — Ut regum fideles a successoribus regni a rerum jure non fraudentur pro servitutis mercede, S. Isidor, LXXXIV, 594.
SUGERII. Constitutiones, CLXXXVI, 1445.
SUPPLICATIO ad regem, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 858.
SUPPLICATURIO pro eo qui in monasterio conversare desiderat, Marculf., LXXXVII, 754.
SUPPLICIUM. De suppliciorum modo. Wilel. Conq. leges, CXLIX, 1521. — De supplicio ejus qui per capillum Dei vel barbam jurat, S. Ivo, CLXI, 788.
SUPPOSITORIUM vel suppostarium, S. Greg. Magn, LXXVII, 504
SURDUS potest matrimonium contrahere, Innoc. III, CCXIV, 304.
SUSCEPTORIBUS (de), Constant., VIII, 210, 290.
SUTORIBUS (de), Erkembald., CXXXVII, 596.
SYNAGOGA (de) Judæorum transferenda si Ecclesiæ officia impediat, S. Greg. Magn., LXXVII, 457.
TABELLIO. De tabellionis officio, S. Ivo, CLXI, 931. — Ne clerici sint tabelliones, Innocent. III, CCXV, 486.
TABULÆ duodecim, Lactant., VI, 663. — Nomina eorum qui leges duodecim Tabularum exposuerunt, Gratian., CLXXXVII, 44. — Lex duodecim Tabularum furem noctu deprehensum occidere permittit, S. Ivo, CLXI, 963.
TABULARIIS (de), Carol. Magn., XCVII, 129, 655.
TAURO (de) Corrupeta si quem occiderit, S. Ivo, CLXI, 702.
TELONEUM. De teloneo, Synod. Paris., LXXX, 452; S. Bernard., CLXXXII, 718. — De teloneis, Codex diplomat., XCVII, 132, 287, 555, 653, 733, 779, 906, 908. — De teloneis injustis, *ibid.*, 408, 414, 540, 576. — Quæ telonea prohibeantur, S. Ivo, CLXI, 939. — Telonea a negotiatoribus exigi possunt, *ibid*, 933. — Ubi telonea exigi debeant, Codex diplomat., XCVII, 445. — Nullus cogendus ad locum quemdam ire causa telonei solvendi, Codex diplomat., XCVII, 560; S. Ivo, CLXI, 934.
TEMPESTARII, S. Agobard., CIV, 147.
TEMPLIS (de) paganorum, Constant., VIII, 202.
TEMPORIBUS (de) justitiæ, Canuti Monum., CLI, 1176.
TENENTES. De universis tenentibus de Ecclesia, Willelmi conq. leges, CXLIX, 1335; Edwardi III leges CLI, 1192.
TERMINIS (de) minime transferendis, S. Isidor., LXXXIV, 655.
TERRA. De terra censali, Cod. diplom., XCVII, 419, 577, 739; S. Ivo, CLXI, 956; S. Bernard., CLXXXVI, 718. — De terra tributaria. Codex diplom., XCVII, 410, 577, 739; S. Ivo, CLXI, 956. — De terra eo si dicata, Formulæ veteres, LXXXVII, 759. — De terra hæreditaria, Alfredi leges, CXXXVIII, 456.
TESTAMENTUM, S. Isidor., LXXXII, 205. — De testamento, Cod. diplom., XCVII, 840 — De testamentis Constant., VIII, 525. — Testamentum aliquando sumitur pro scripto adhibitis testibus firmato, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1102. — De inofficioso testamento, Constant., VIII, 158, 206, 557. — De testamento infirmi, Abedoc et Æthelvolf., XCVI, 1291. — De testamento militis, Const, VIII, 582. — Testamentum olographum, S. Isidor., LXXXII, 204. — Testamentum ad locum sanctum, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 864. — Testamenti tabulæ, S. Isidor., LXXXII, 205-204.
Qualiter testamentum quis faciat; Marculf., LXXXVII, 820. — Ad testamentum faciendum formula, Formulæ Baluz., *ibid.*, 863. — Qualiter in uno volumine testamentum duarum personarum condatur, Marculf., *ibid*, 739. — Gesta juxta consuetudinem Romanorum, qualiter donationes et testamenta legantur. *ibid.*, 749. Testamentum juris civilis quinque testium subscriptione firmatum, S. Isidor., LXXXII, 204. — Testamentum juris prætorii septem testium signis signatum, *ibid.*
Facultas condendi testamentum data, Innocent. III, CCXIV, 1033. — Quinam possint testamentum facere, S. Ivo, CLXI, 941. — Liberti qui dicuntur ingenui et qui testamentum possint condere et qui non, *ibid*, 1223. — Ne homines juris ecclesiastici testamenti sibi paginam faciant, Gelas., LIX, 147. — Juris ecclesiastici homines non possunt condere testamentum, S. Ivo, CLXI, 926. — Testamentum irritum, S. Greg. Magn., LXXVII, 945. — Bona patris et matris sine testamento defunctorum ad filium pertinent, *ibid.*, 711. — A principe confirmari debet filiis testamentum defuncti patris naturalis, S. Ivo, CLXI, 931.
Correctio legis de testamentis, Euseb. Pamph., VIII, 76. — Donationes et testamenta episcop. abb, etc., LXXXVIII, 1155-1318. — Testamentum, S. Aredii, abb, S. Greg. Turon., LXXI, 1145. — Testamentum domini Bernonis abb., S. Odo, Append., CXXXIII, 853. — Testamentum, S. Berthichanni, LXXX, 387-410. — Testamentum, Burgundofaræ, LXXXVII, 1137. — Fragmentum testamenti Dagoberti I, regis Francorum, LXXX, 542. — Testamentum Perpetui Turonens. episc, S. Greg. Turon., Append., LXXI, 1149. — Testamentum Tetionis episcopi, sæculi VIII, Monument., XCV, 1558. — —Testamentum Willelmi, S. Odo, Append., CXXIII, 843.
TESTARI. De libera potestate testandi in favorem ecclesiarum, Innoc. III, CCVI, 296, 502, 487, 597. — Monachis testari legibus humanis aliquando licitum, S. Greg. Magn., LXXVII, 506, 945, 946.
TESTATUR. Testatoris arbitrium servari oportet, Gelas, LIX, 154. — De rebus testatoris defuncti, S. Ivo, CLXI, 927.
TESTIMONIALI (de) ex tribunis et protectioribus, Constant., VIII, 99.
TESTIMONIUM. De testimoniis, Cœlestin. III, CCVI, 1260. — De eo qui in testimonium assumitur, qua is esse debeat, Carol. Magn., XCVII, 260. — Unius testimonium haudquaquam recipiendum, S. Ivo, CLXI, 945. — Qui ad testimonium non admittendi sint, Dionys. Exig., LXVII, 223; Abedoc Æthelvof, XCVI, 1286. — Homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, veneficî, adulteri, falsi testes unilatenus ad testimonium admittendi, Angelram, XCVI, 1066. — Testimonium ferre non possunt criminum socii, S. Greg. Magn., LXXVII, 634. — Viles personas ad testimonium non facile judices admittant, S. Ivo, CLXI, 1217. — Nullius recipiatur testimonium nisi ejus quem bona opinio vel dignitas commendat, *ibid.* — De recepto testimonio personarum quæ per legem de promotione exercitus testificandi licentiam perdiderunt, S. Isidor., LXXXIV, 476. — De non recipiendis servis in testimonis adversus dominos, S. Stephani leges, CLI, 1218. — De testimonio servorum curæ præpositorum, *ibid.*, 1253. — Servorum testimonium non recipiendum, S. Ivo, CLI, 917, 924, 947; Invalidum, *ibid.*, 934. — In causis criminalibus mulierum testimo-

ulum non recipitur, S. Greg. Magn., LXXVII, 633, 634. — Jure canonico et gallico admittuntur mulieres ad ferendum testimonium, *ibid.* — Mulieres in judicio testimonium dicendi jus habent, Gratian., CLXXXVII, 977. — Testimonium clerici adversus laicum nemo recipiat, Constant., VIII, 839. — Testimonium non valet sine juramento, S. Ivo, CLXI, 1218. — De falso testimonio, Regino Prumiens., LXXXII, 284.

TESTIS De testibus, S. Greg. Magn., LXXVII, 1296, 1299, 1300; S. Isidor., LXXXII, 203; Cod diplom., XCVII, 214, 738, 753, 785, 821, 829; Isaac. Lingon., CXXIV, 1108; S. Ivo, CLXI, 950, 941; Gratianus, CLXXXVII, 616, 617; Innocent. III, CCXV, 93. — De testibus publicis, Cœlest. III, CCVI, 1260. — De numero testium, Ilælidhæ leges, CXXXVIII, 476. — Decreta de testibus, Burchard., CXL, 909. — De reprobatione testium, S. Isidor., LXXXIV, 54. — Testes sacramentales, S. Greg. Magn., LXXVII, 872. — De juramento testium, S. Ivo, CLXI, 670, 943. — Juratorum testium formula, id., CLXII, 522. — Non debent produci testes nisi præsentibus adversariis, S. Ivo, CLXI, 934. — De testibus ante litis contestationem productis, Innocent. III, CCXVI, 1234. — Testes non dicant testimonium nisi de his quæ præsentialiter et veraciter noverunt, Gratian, CLXXXVII, 701. — De testibus eligendis, Cod. diplom., XCVII, 362. — Examinandis, S. Isidor., LXXXIV, 54. — Innocent. III, CCXVI, 33. — Testes quales esse debeant, S. Greg. Magn., LXXVII, 1299, 1300; S. Stephani leges, CLI, 1246; S. Ivo, CLXI, 411, 522, 933, 934, — De testibus ad testimonium dicendum qualiter adhibeantur, Cod. diplom., XCVII, 360. — De testibus in accusatione recipiendis, S. Ivo, CLXI, 1199-1202. — Debet esse probabilis vitæ testis, *ibid.*, 933.

Qui sint testes cogendi vel non, S. Ivo, CLXI, 939. — Qui non possunt esse accusatores vel testes, Gratian., CLXXXVII, 677, 678, 680, — Inimicus testis non audiendus, S. Ivo, CLXI, 934. — Servi non accipiantur testes contra dominos, *ibid.*, 1218, 1220.

De teste mediatore partium, S. Ivo, CLXI, 931, — De diversitate testium pro personarum diversitate, *ibid.*, 930. — Contra extraneos parentes aut propinqui testes esse non debent., *ibid.*, 967. — Plures ex una domo testes alieno possunt negotio adhiberi, *ibid.*, 941.

De testibus admittendis in causa matrimoniali, Innocent., III, CCXV, 192; CCXVI, 43. — De recipiendis testibus super præscriptione, *ibid.*, 262. — De testibus adhibendis in causa separationis propter cognationis propinquitatem, Eugenius III pap., CLXXX, 1566.

De falsis testibus, S. Isid., LXXXIV, 77; Cod. diplom., XCVII, 317, 558, 737, 775, 858. — De falsis testibus convincendis, *ibid.*, 406, 573, 731, 736. — Ne testes super falsitate cujusdam examinandi impediantur verum dicere, Innocent. III, CCXIV, 302.

THEANO (de), Willelmi Conq. leges, CXLII, 1336; Eduardi III leges, CLI, 1195.

THEODORICI III Francorum regis diplom., LXXXVII, 1319 1312.

THEODORICI IV diplomata, LXXXVIII, 1152-1146.

THEODOSIANA lex, Hincmar., CXXV, 757.

THEODOSIANUS. Codex, Regino Prumiens., CXXXII, 271. — Codicis Theodosiani leges, S. Leo, LVI, 679.

THEODOSII imperatoris constitutio, Placid. episc., CLXIII, 685.

THEODULPHI capitulare, CV, 207 *et seqq.*

THEOLONEARII (de) officio, Erkembald., CXXXVII, 591.

THESAURIS (de), Constant., VIII, 120. — De thesauris inventis, Willel. Conq. leges, CXLIX, 1335; Eduardi III leges, CLI, 1194.

THOL (de). Willel. Conq. leges, CXLIX, 1336; Eduardi III leges, CLI, 1194.

THOR longi chartæ, *App.* ad Bed., XLV. 569.

TIRONUM collatio erat onus provinciarum propter possessionem et prædia, S. Greg. Magn., LXXVII, 568.

TITULI sunt tabulæ ligneæ in possessionis signum prædiis seu corbanis seu rusticanis appositæ, *ibid.*, 522, 768.

TOLONARIIS (de), Cod. diplom., XCVII, 135.

TRACTORIA legatorum vel minima facienda ad istius instar, Marculf., CLXXXVII, 706.

TRACTURIA pro itinere peragendo, Formul. veteres, LXXXVII, 761.

TRADERE. Quod homo tradit contra victum et vestitum, Append. ad sæcul. x, CLI, 1422. — Contractus factus tantum gratia tradentis, perit ejus periculo, S. Ivo, CLXI, 1225.

TRADITIO, Anamod., CXXIX, 901, 915, 920, 921, 922, 924, 927, 929, 931, 952, 955, 959, 940, 947; S. Henrici Imperat. diplomata, CXL, 294, 295, 296. — Traditiones (Marculf ?), LXXXVII, 837. — Traditio cuicunque tradere voluerit, *ibid.*, 853. — Traditio ad sponsam, auct. incert., *ibid.*, 785. — Confirmatio traditionis ad monasterium, Formul. Baluzianæ., *ibid.*, 865. — Charta traditionis, Formulæ veteres, CLI, 1459. — Charta traditionis quam vir et uxor ejus faciunt de amborum rebus suis sive aliquo censu, App. ad sæc. x, *ibid.*, 1411. — Charta traditionis quam vir et uxor ejus faciunt de omnibus rebus suis et cum censu persolvendo omnibus diebus vitæ suæ, *ibid.*, 1414. — Charta traditionis quam vir facit de rebus suis et vult ut uxor ejus habeat post se et vice versa, *ibid.*, 1417. — Charta traditionis quam facit homo et vult ut infantes ejus habeant post se cum censu, *ibid.*, 1418.

TRADITORIA (de), Auct. incert., LXXXVII, 780. — Traditoria de terra, *ibid.*, 768, 773. — Traditoria de venditione, *ibid.*, 766.

TRANSACTIONIBUS (de), Const., VIII, 161; S. Greg., Magn., LXXVII, 994.

TREUGA. Innocent. III, CCXIV, 509, 510; CCXVI, 54, 61. — De treugis, id., CCXIV, 533, 554. — De treuga inter reges Angliæ et Franciæ ineunda, id., CCXVII, 257. — Monumenta de treuga Domini, Anonym., CLI, 737-752.

TRIBUNITIÆ leges quid, Gratian., CLXXXVII, 55.

TRIBUNORUM varii erant ordines, S. Greg. Magn., LXXVII, 488.

TRIBUTUM. De tributis, Constant., VIII, 99, 391. — Olim ab omni tributo immunes erant ecclesiasticorum possessiones, S. Greg. Magn., LXXVII, 1010. — De tributorum principali relaxatione in plebe, S. Isid., LXXXIV, 491.

TRIGINTA annis ab episcopis possessæ immobiles permaneant diœceses, Gratian., CLXXXVIII, 1027.

TRISCABINA charta (Marc. II, ?), LXXXVII, 825.

TRIUMPHANDI lex, P. Orosius, XXXI, 925.

TRUNCATIONIBUS (de) membrorum, Regino Prumiens., CXXXII, 296.

TRUSTE (de) faciendo, Cod. diplom., XCVII, 129, 653.

TUTOR. De tutoribus et curatoribus, Constant., VIII, 187; Carol. Magn., XCVII. 138. — De tutoribus pupillorum, S. Ivo, 931. — De tutoribus creandis, Const., VIII, 176, 326. — Tutorum de administratione et periculo, *ibid.*, 113, 135, 302, 353, 370 — Tutor pupillos bonis suis privare non debet. S. Ivo, CLXI, 488. — Tutor prohibetur ducere pupillam, S. Greg. Magn., LXXVII, 546. — Si quis eam cujus tutor fuerit corruperit, Const., VIII, 197.

TUTRIX. Mulier tutrix liberorum suorum si vult secundo nubere filiis suis debet providere tutorem, S. Ivo, CLXI, 129, 934.

UICTREDI charta, App. ad Bed., XCV, 390, 395.

UNITAS. Edictum de unitate ab Honorio latum, S. Optat., XI, 817. — Lex Honorii de edicto unitatis, *ibid.*, 1211.

USUCAPIO, S. Isidor., LXXXII, 208.

USUFRUCTUS, *ibid.*

USURA, S. Isidor., LXXXII, 207. — De usuris, Constant., VIII, 151, 287, 395, 397; S. Isid. LXXXIV, 583, Cod. diplom., XCVII, 154, 509; S. Ivo. CLXI, 1167-1168. — De crimine usurarum. Innocent. III, CCXVI, 1237. — Contra usuras, S. Leo, LIV, 613. — De usuris prohibendis, Innoc. III, CCXVII, 229. — Quando supra datum exigitur usura est, S. Ivo, CLXI. 1168. — De usura societatis peste, 968, in Fragmentis Julii papæ. — Contra feneratorem, in republica pestem, XIV, 762, 765, 777, (587), apud S. Ambrosium. — Contra feneratores clericos, LVI, 398 (447, 461), in Codice canonum ecclesiasticorum et constitutionum, S. Sedis apostolicæ — Contra feneratores clericos, LXXXIV, 181 (656), in Excerptis canonum, apud S. Isidorum. — Contra usurarios, *ibid.*, 504. — Quod usuram non solum clerici exigere non debent, sed nec laici christiani, *ibid.*, 782, epistolæ Leonis papæ ad universos episc. — De usura de fenore, XCVII, 529 (800), in Codice diplom., Caroli Magni. — Decretum regis de usuris, CLI, 1196 (1099), apud Edwardum Confessorem.

USURARII. De usurariis, Willel. Conq. leges, CXLIX, 1338; Eduardi III, leges, CLI, 1196. — Ut usurarii puniantur non obstante aliqua appellatione, Innocent. III, CCXIV, 376. — Adversus usurarios, id., CCXV, 1308.

USUS, S. Isidor. LXXXII, 208 — Non potest usus legem et rationem vincere, S. Ivo, CLXI, 1130; Gratian., CLXXXVII, 58.

UXOR. Lex Longobardorum valde favorabilis erat uxoribus, S. Agobard., CIV, 317. — Uxor post mortem mariti possidere dotem suam debet nec ad hæredes ce-

finem hæc pertinet, Ivo, CLXI, 950. — De uxoribus defunctorum quam partem contaboralionis post obitum maritorum accipere debeant. Cod. diplom., XCVII, 570. Puniendum facinus quo ablata est ea uxor et alteri venundata, S. Greg Magn., LXXVII, 681. — De his qui suas occidunt uxores, S. Stephani leges, CLI, 1247. — Qui extra regnum a suis aufugiunt uxoribus, *ibid.*, 1250. — De uxore a viro dimissa, Cod. diplom., XCVII, 513. — De uxoribus captivorum. Id., LXXXIV, 773, 774.

VACUATURIA, Formul. Andeg., LXXXVII, 843, 844.

VADIMONIUM. De violatione vadimonii, Alfredi leges, CXXXVIII, 453. — De vadimonio deserto, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1315.

VADIUNO. De juramentis et vadiis, Alfredi leges, CXXXVIII, 451. — De homine libero qui se loco vadii tradit, id., XCVII, 556.

VALENTINIANI Augusti adversus Hilarium constitutio, S. Leo, LIV, 461, 462 (*not.*) — Valentinianus decreto Theodosii Augustus appellatur, S. Prosper, LI, 593.

VASSALUS. De vassalorum præstationibus, Willel. conq. leges, CXLIX, 1319.

VASSIS (de), Cod. dipl., XCVII, 725. — De vassis dominicis, *ibid.*, 582. — De vassis dominicis ad maria custodiendum constitutis, *ibid.*, 559. — Conquestio de vasso qui justitiam facere renuit, Marculf., LXXXVII, 856.

VATICINATORIBUS (de) falsis, Cod. diplom. XCVII, 825.

VAVASORIS relevium, Willel. Conq. leges, CXLIX, 1305.

VECTIGALIBUS (de), Constant., VIII, 221; Hincmar., CXXV, 981.

VENALIBUS (de) rebus, S. Ivo, CLXI, 960.

VENDITIO, S. Isidor., LXXXII, 205; Auct. incert., LXXXVII, 782. 783, 784; Formul. Andeg., LXXXVII, 841; Cod. diplom., XCVII, 513; Append ad sæcul. x, CLI, 1422. — Venditio de re, Marculf., LXXXVII, 850. — Venditio de campo, *ibid.*, 742 — Venditio de villa, *ibid.*, 741, 742. — Venditio proprietatis, Formul. Andeg., *ibid.*, 846. — Venditio de terra, Auct. incert., LXXXVII, 780; Formul. Andeg., *ibid.*, 840. — Venditio de homine in escreno posito, *ibid.* — Venditio de servo, Marculf., *ibid.*, 745; Auctor incertus, *ibid.*, 783, 799. — Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 841, 845. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venundetur, Auct. incert., XXXVII, 783 — Venditio de arca infra civitatem, Marculf. *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796. — Venditio ad Ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 805. — Venditio infra immunitatem Ecclesiæ vel fisci, Marculf., *ibid.*, 851. — De venditionibus vini pretio detractus vel vitiosis, Cod. diplom., XCVII, 749. — Ne venditio fiat nisi coram testibus et in civitatibus, Willel conq. leges, CXLIX, 1319.—Ne quis vendatur extra patriam, Monument. diplomat., Æthelredi II, CLI, 1167. — Venditiones irritæ habendæ, Innoc. III CCXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

VENEFICIS (de), Cod diplomat., XCVII, 821. — Venefici capite plectendi, S. Ivo, CLXI, 752.

VENIA. De his qui veniam ætatis impetrarunt, Constant., VIII, 210.

VERBERA. Compensatio pro verberibus, XCVI, 1521 *et seqq.*

VETERANIS (de), Const., VII, 151, 192 201, 288.

VIA. De viis publicis, Will. conq. leges, CXLIX, 1307 — De via convicinali, LXXXIX, 829.

VICARIUS. De vicariis, Cod. dipl., XCVII, 553. — De vicariis admonendis de constitutione egis, *ibid.*, 581. — De officio vicarii, Constant., VIII, 285

VICECOMES quid sit, S. Greg. Magn., LXXVII, 921.

VICEDOMINUS, S. Greg., LXXVII, 457, 458, 858, 1240; Cod. dipl., XCVII, 553. — Ut vicedomini pravi auferantur, *ibid.*, 778.

VIDUA. De viduis, Carol. Magn., XCVII, 138, 404, 414, 571, 579, 730. — De raptu viduarum. *ibid.*, 404, 572, 730, 758; Carolus Magn. legem Longobardorum de viduis abrogat, *ibid.*, 566.

VIGILIÆ. A murorum vigiliis nemo excusandus, S. Greg. Magn., LXXVII, 921.

VILLA. Capitulare de villis imperialibus, Cod. dipl., XCVII, 549. — De eo qui villam alterius occupaverit, *ibid*, 440.

VINDICTA (de) nitentium acquirere libertatem, S. Stephani leges, CLI, 1252.

VINEA. Cautio de vinea, Auctor incert., LXXXVII, 776; Formulæ Andeg., *ibid.*, 844.

VIOLATORIBUS (de) sepulcrorum, Cod. diplomat., XCVII, 822. — Isaac. Lingon., CXXIV, 1108.

VIOLENTIA (de), Regino Prumiens., CXXXII, 337 *et seqq.*

VIR. Decreta de viris ac feminis Deo dicatis, Burchard., CXL, 701.

VIS. Vis publica et privata, Const., VII, 174. — De muliere servo alieno per vim juncta, *ibid.*, 113, 296, 361. — De muliere vi compressa, Willelmi conq. leges, CXLIX, 1305. — Quæ vi fiunt, jure habentur infirma, S. Greg. Magn., LXXVII, 849. *Vid.* METUS.

VOCONII lex iniqua, S. Aug., XLI, 103.

VOLUNTAS defuncti de monasterio construendo adimplenda, S. Greg. Magn., LXXVII. 674.

VULNUS. de vulneribus, Alfredi leges, CXXXVIII, 449. De vulnere indito, Willel. conq. leges, CXLIX, 1299. — De vulnere gladii, S. Stephani leges, CLI, 1253. — Compensatio pro vulneribus, Abedeo et Æthelvolf., XCVI, 1521 *et seqq.*

WERA (de), Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1299 — De Weris seu Wergildis, id est capitum æstimationibus, Æthestani leges, CXXXVIII, 469.

WIDONIS regis leges, CXXXVIII, 801.

WILLELMI Conquestoris leges, CXLIX, 1291.

WIRGILDUM. De compositione Wirgildi, Cod. diplom., XCVII, 495, 573, 731.

XENODOCHIUM. Xenodochiorum administratio ex veteri more fuit penes episcop., S. Greg. Magn LXXVII, 697. — Qui xenodochiis præsunt quales es e debeant, *ibid.*, 697. — De magna re qui vult xenodochium contruere, Marculf., LXXXVII, 745.

APPENDIX

ORDINE CHRONOLOGICO EXHIBENS OPERA DE LEGISLATIONE CIVILI TRACTANTIA.

(Ann. 269.) S. Felicis papæ et martyris Epistola (dubia), de judiciis et accusationibus et defensionibus sacrorum ordinum, V, 145-148.

(Ann. 312.) Constantini magni Decreta et Constitutiones, VIII. 93-400.

(Ann. 353-358.) S. Felicis II papæ Decreta et Epistolæ, XIII. 11-28.

(Ann. 346-295.) Theodosii selecta de religione Decreta, XIII. 541 542.

(Ann 447-461.) S. Leo, Documenta juris canonici veteris. LVI, 863-898.

Glycerii imperatoris Edictum contra ordinationes simoniacas, LVI, 896

(Ann. 527-565.) Justiniani imperatoris, Novellæ selectæ, LXXII, 921-1054. — Justiniani leges selectæ, *ibid.*, 1053-1110.

(Ann. 542-604.) S. Gregorii Magni Epistolæ, LXXVII, 441 1368.

(Ann. 616.) Ethelberti Anglorum regis Donationes ad diversas ecclesias, LXXX, 341-346.— Decretum de rebus Dei et Ecclesiæ non abstrahendis, LXXX, 345 534.

(Ann. 595.) Chlotarii II, Francorum regis ecclesiasticæ præceptiones, LXXX, 449-461. — Decretio de servis et asylis, *ibid.*, 452.

(Ann 658.) Dagoberti I Francorum regis ecclesiasticæ præceptiones, LXXX, 499-564.

(Ann. 636.) S. Isidorus Hispalensis, Etymologiarum liber x, de Legibus, LXXXII, 197-214. — Collectio canonum S. Isidoro Hispal. ascripta, LXXXIV, 25-914.

(Ann. 646-648.) Marculfi monachi Formularum libri duo, LXXXVII, 697 756. — Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid*, 757-760. — Formulæ Sirmondicæ, *ibid.*, 779-808 — Formulæ Lindenbrogii, *ibid.*, 807-838 — Formulæ Andegavenses, *ibid.*, 839-856 — Formulæ Bituricæ, *ibid.*, 855-876. — Formulæ Alsaticæ, *ibid.*, 875-892. — Formulæ ineditæ, *ibid.*, 891-900. — Formu-

ræ antiquæ promotionum. *ibid.*, 901-950. — Formulæ veteres exorcismorum et excommunicationum, *ibid.*, 949-954.

Dissertatio de judiciis Dei sive experimentis veterum ad scrutandum hominum crimen et innocentiam, LXXXVII 953-968.

(Ann. 660-700.) Francorum regum IV primæ stirpis de rebus ecclesiasticis diplomata et piæ donationes, LXXXVII, 1277-1318.

(Ann. 686-769.) Regum Longobardorum Diplomata ecclesiastica selecta, LXXXVII, 1317-1412.

(Ann. 691-748.) Postremorum regum primæ stirpis Francorum ecclesiasticæ et piæ Donationes ultimæ, LXXXVIII, 1079-1154. — Sæc. VII et VIII ecclesiastica monumenta, *ibid.*, 1155-1318.

Canones collecti ex antiqua collectione, Abedoc et Æthelvolfus, abbates Hiberni XCVI, 1281-1312. — Canones Hibernenses, *ibid.*, 1311-1326.

(Ann. 742-778.) Pippini et Carolomanni Francorum regum diplomata, XCVI, 1501-1590.

(Ann. 800-814.) Caroli Magni Imperatoris, Codex diplomaticus, XCVII, 65-1084; XCVIII, 9-874.; capitularia, XCVII, 121-370.

(Ann. 816). Ludovici I et Lotharii capitularia, XCVII, 371.

Capitularia spuria, Caroli Magni opera, XCVII, 671-698.

Benedicti diaconi Capitularium Collectio, XCVII, 697-913.

Caroli Magni privilegia, XCVII, 913-1084.

Codex Carolinus, XCVIII, 9-458.

Proviuciale vetus, Caroli Magni opera, XCVIII, 457-476.

Liber censuum, *ibid.*, XCVIII, 475-488.

Dissertatio de diplomate Ludovici Pii, XCVIII, 551-588.

Dissertatio de diplomate Ottonis I. Aug. et Ottonis II, XCVIII, 587-610.

Dissertatio de diplomate Henrici I, XCVIII, 609-632.

Dissertatio de chartula comitissæ Mathildæ seu donatione S. Sedi semel et iterum facta, XCVIII, 631.

De Codice Rudolphino seu de Rudolphi epistolarum libris tribus dissertatio, XCVIII, 661-884.

Dissertatio de Rudolphi regis Romanorum diplomate, XCVIII, 843-874.

(Ann. 821.) Liber diurnus pontificum Romanorum, CV, 9-19.

(Ann. 821.) Theodulphi Aurelian episcopi Capitula, CV, 191-208. — Capitulare, *ibid.*, 207-224.

(Ann. 867). Nicolai I papæ epistolæ et decretæ, CXIX, 769-1200.

(Ann. 877). Caroli Calvi epistolæ, CXXIV, 861-900.

(Ann. 882.) Hincmarus. De divortio Lotharii et Tetbergæ, CXXV, 833-856. — De fide Caroli Magni servanda, *ibid.*, 961-984. — Ad proceres de institutione Carolomanni regis et de ordine palatii, *ibid.* 993-1008. — Ad episcopos de institutione Carolomanni, *ibid.*, 1007-1018. — De coercendo raptu viduarum, *ibid.*, 1017-1036. — Expositiones Hincmari Rhemensis, pro ecclesiæ libertatum defensione, *ibid.*, 1035-1070. — Capitula synodalia, 1069-1086.

(Ann. 915.) Regino Prumiens. abbas. De ecclesiasticis disciplinis et religione christiana libri duo, CXXXII, 185-456.

Appendix actorum veterum, CXXVII, 455-484.

(Ann. 942.) Sancti Odonis archiepiscopi Cantuariensis Constitutiones, CXXXIII, 915-950.

(Ann. 991.) Leges municipales quas Argentinensi civitati dedit Erkembaldus, CXXXVII, 583-598.

(Sæc. X.) Appendix ad sæc. X opera ἀδεσπότικα, Canonum prisca Collectio, CXXXVIII, 397-446.

Anglo-Saxonum regum leges ecclesiasticæ, CXXXVIII, 447-526.

(Ann. 840-921.) Francorum regum, imperatorum, diviso imperio, Capitularia, 525-818.

(Ann. 948-998.) Trium Ottonum Constitutiones ecclesiasticæ, CXXXVIII, 821-856.

(Ann. 1022.) S. Henrici imperatoris Augusti leges et Constitutiones, CXL, 225-258. — Diplomata ecclesiastica, CXL, 257-584.

(Ann. 1026.) Burchardi Wormatiensis ecclesiæ episcopi Decretorum libri X, CXL, 491-1058.

(Sæc. XI.) Rogerius. De diversis præscriptionibus, CXLVI, 1485-1498. — De præscriptionibus dialogus, CXLVI, 1495-1502. — Catalogus præscriptionum, CXLVI, 1501-1504.

(Ann. 1137.) Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1291-1318. — Diplomata, *ibid.*, 1319-1374.

(Sæc. XII.) Imperatorum Germaniæ necnon Francorum regum Diplomata et Constitutiones ecclesiasticæ, CLI, 1021-1166.

(Ann. 994-1032.) Radulfi Diplomata, CLI, 1021-1026.

(Ann. 1031-1060.) Heurici I Francorum regis, Diplomata, CLI, 1025-1040.

(Ann. 1024-1039.) Chounradi II Constitutiones, CLI, 1039-1044.

(Ann. 1039-1056.) Henrici III imperat. Constitutiones, CLI, 1081-1126.

(Ann. 1056-1106.) Henrici IV imperat. Constitutiones, CLI, 1125-1140. — Diplomata, *ibid.*, 1139-1166.

Anglorum regum leges ecclesiasticæ et diplomata, CLI, 1165-1204.

(Ann. 979-1016.) Æthelredi II leges ecclesiasticæ, CLI, 1165-1172.

(Ann. 1014-1036.) Canuti regis leges ecclesiasticæ, CLI, 1171-1184. — Diplomata, *ibid.*, 1183-1188.

(Ann. 1041-1066.) S. Edwardi leges ecclesiasticæ, CLI, 1189-1204.

(Ann. 1038). S. Stephani leges, CLI, 1243-1256.

(Ann. 1048.) Andreæ Hungariæ regis Constitutiones ecclesiasticæ, CLI, 1257.

(1039.) Bracilai ducis Bohemiæ leges, CLI, 1257-1260.

Appendix ad sæc. X, Formulæ veteres, CLI, 1429-1461.

(Ann. 1115.) Beati Ivonis Carnotens. episcopi decretum, CLXI, 47-1046. — Panormia, *ibid.*, 1045-1344.

(Sæc. XII) Gratiani decretum, CLXXVII, 9-1870.

(Ann. 1181.) Alexandri III papæ Epistolæ et Decreta, CC, 9-1360.

(Ann. 1216.) Innocentii III papæ Regesta, CCXIV, CCXV, CCXVI, CCXVII.

CXXIV.

INDEX IMMUNITATUM,

EXEMPTIONUM ET PRIVILEGIORUM A POTESTATE TUM ECCLESIASTICA,

TUM CIVILI CONCESSORUM ECCLESIIS, MINISTRIS, MONASTERIIS, ETC.

ORDINE CONCEDENTIUM ALPHABETICO DIGESTUS,

SUMMATIMQUE EXPONENS NATURAM PRIVILEGIORUM ET IMMUNITATUM.

ABSALON episcop. Roskildensis. — Ecclesiam Beati Thomæ de Eskilo in suam protectionem suscipit, eidem possessiones suas confirmat et plura beneficia ac privilegia confert, CCIX, 745. — Confirmat Wilhelmo abbat. S. Thomæ de Paraclito et eidem Ecclesiæ fratribus ea quæ cambio aut donatione ab ipso obtinuerant, *ibid.*, 748, 751. — Testamentum quo obiens archiepiscopus Lundensis sua bona diversis reliquit distribuenda, *ibid.* 757.

ADALBERO, Leodiens. episcop. — Charta in gratiam Cluniacensis monasterii, CLXXIX, 1033.

ADEFONSUS imperator Hispaniæ. — Charta de S. Vincentio de Salamanca, CLXXIX, 1039.

ADRIANUS I, papa. — Privilegium concedit monasterio

S. Dionysii in Parisiaco, ut proprium ei liceat episcopum habere, XCVI, 1211. — Confirmat novo privilegio antiqua jura ecclesiæ Rhemensis, *ibid.*, 1212.— Bulla qua confirmat pactitionem diœcesis Argentinensis et alia jura, *ibid.*, 1213.

ADRIANUS II, papa. — Epistola ad Lotharium regem. Monet Lotharium ut uxorem suam Theuthergam in consortium recipiat, etc., CXXII, 1259. — Epist. ad Adonem Viennensem archiepiscopum. Laudat ejus zelum, ingenique acumen in præcavendis insidiis impiorum, *ibid.*, 1261. — Epist. ad Synodum Tricassinam, probat illorum in colligendis gestis diligentiam, et pallium concedit Wulfado, etc., *ibid.*, 1261. — Epist. ad Germaniæ episcopos. Absolutam a se Waldradam, et congruentibus monitis instructam significat, *ibid.*, 1266. — Ætardo episcopo ad afflictionum solatium pallii usum concedit, *ibid.*, 1269, 1272. — Ut Ætardo episcopo concedat Herardus archiepiscopus Turonens. monasterium quod in ejus diœcesi olim tenuit, etc., *ibid.*, 1273. — Epist. ad Hincmarum Remens. archiepiscop. Commendat illi ecclesiam Laudunensem, *ibid.*, 1280. — Aliæ commendationes de diversis, *ibid.*, 1281, 1284. — Confirmatur matrimonium cujusdam absente sacerdote contractum, *ibid.*, 1318. — Bulla concessa pro fundatione monasterii S. Mariæ in Balneo in Æmilia, CXXIX, 1015. — Bulla pro monasterio Corbeiensi qua Corbeiam recipit in tutelam apostolicam et confirmat donationes ei factas, *ibid.*, 1018.

ADRIANUS III, papa. — Privilegium pro monasterio Placentino, CXXVI, 971.

ADRIANUS IV, papa. — Monasterium Tullense sub B. Petri protectione suscipit, et ejus possessiones et jura confirmat, CLXXXVIII, 1569. — De monasterio Præmonstratensi, *ibid.*, 1375. — De ecclesia S. Mariæ et S. Evodii Branensis, *ibid.*, 1378. — De monasterio Vallis Serenæ, *ibid.*, 1381. — Quartam partem omnium oblationum quæ proveniunt de altari B. Petri ecclesiæ Romanæ canonicis hujus ecclesiæ concedit, *ibid.*, 1382. — Monasterium S. Mansueti Tullensis tuendum suscipit et ejus jura et possessiones confirmat., *ibid.*, 1381. — Henrico patriarchæ Gradensi et ejus successoribus primatum archiepiscopatus Jadertini et jus consecrandi archiepiscopi concedit, *ibid.*, 1387, 1388. — Monasterium Corbeiense tuendum suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 1389. — Privilegium in gratiam Rogeri archiepiscopi Eborum quo eum induit pallio pontificali et ei subjicit Scotiæ episcopos, *ibid*, 1391 — Uberto Pratensi præposito concedit jus provocationis ad Sedem apostolicam, *ibid.*, 1393. — Tuendam suscipit ecclesiam Sanctæ Mariæ de Portu Ravennate ejusq jura confirmat., *ibid.*, 1393. — De congregatione Camaldulensi, *ibid.*, 1396. — Wibaldo abbati Stabulensi Camaldulenses Beradingenses et S. Petri de Rota commendat, *ibid*, 1400 — Monasterii Benedictoburani patrocinium suscipit juraque confirmat, *ibid.*, 1403. — De ecclesia S. Mariæ Czerwinskensi, *ibid.*, 1404. — De Monasterio Floreffensi, *ibid.*, 1405. — De monasterio Rosenfeldensi, *ibid*, 1409. — De ecclesia S. Mariæ ad Marturam, *ibid.*, 1411. — De monasterio S. Salvant, *ibid.*, 1413. — Petro abbati Cluniacensi et ejus successoribus monasterium Balmense asserit, *ibid.*, 1415. — Ludovico Francorum regi duos canonicos Aurelianenses commendat, *ibid.*, 1417. — Parthenonem Hervodensem tuendum suscipit et ejus privilegia et bona confirmat, *ibid.*, 1415. — Monasterium Stabulense sub Sedis apostolicæ tuitione suscipit, omnesque illius possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1419. — De ecclesia Goslariensi, *ibid*, 1420 — Epistola commendationis pro Hugone Dolensi archiepiscopo, *ibid.*, 1422. — Privilegium pro monasterio Cluniacensi ut in parochiis ad ipsius jus pertinentibus nullus ordo seu religio nisi Cluniacensis ponatur, *ibid.*, 1426. — Quibusdam episcopis et abbatibus mandat ut monasterium Farfense Friderico Romanorum regi commendent, *ibid.*, 1427. — De monasterio Stabulensi, *ibid.*, 1428. — Monasterium S. Mariæ de Carcere tuendum suscipit, bonaque ejus confirmat, *ibid.*, 1428. — De monasterio Hardehugemo conditum a Bernhardo episcopo Paderbornensi, *ibid.*, 1429. — Pro ecclesia Trevirensi, *ibid.*, 1431. — De monasterio Heidenheimensi, *ibid.*, 1432. — Privilegium pro Hillino Trevirensi archiepiscopo ut exerceat conservationes ecclesiarum, confirmationes hominum et correctiones excessuum secundum quodlibet justitiam, *ibid.*, 1435. — Monasterii S. Michaelis Pisani tutelam suscipit, possessiones privilegiaque confirmat, *ibid.*, 1436. — Concedit Henrico II Angliæ regi privilegium ad Hiberniam occupandam, *ibid*, 1441. — Ecclesiæ Oliverolensis seu Castellanæ (Venetæ) privilegia, petente Joanne episcopo, confirmat, *ibid.*, 1445. — Joanni Toletano archiepiscopo Hispaniarum primatum asserit, *ibid.*, 1447 — Eidem parochiam Complutensem et pallii usum asserit, *ibid*, 1449. — Ecclesiam Dertusensem sub apostolicæ Sedis protectione suscipit, ejusque statuta et possessiones confirmat, *ibid.*, 1453. — De monasterio S. Stephani Divionensis, *ibid.*, 1455. — De monasterio S. Lamberti Leodiensis, *ibid.*, 1461. — De monasterio S. Paterniani Fariensis, *ibid.*, 1461. — De monasteriis Steingadiensis, S. Ælfræ Augustensis, et de ecclesia S. Vincentii, *ibid.*, 1465 1466. — Privilegium pro Ecclesia Panormitana, cui subjicit Agrigentinam, Mazarensem et Melitensem, *ibid.*, 1471. — Protectionem suscipit monasterii Haysburgensis et ecclesiarum Balnensis et Mindoniensis S. Constantii Urbevetanæ. Aquensis, Sanctæ Mariæ Pinetensis et Nemausensis, *ibid.*, 1472-1483. — Monasteriorum S. Dionysii S. Bavonis Gandavensis et S. Petri Aldenburgensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1485-1488. — Berengarii archiepiscopi electionem confirmat, *ibid.*, 1498. — Hospitali domui Cantuariensi asserit Ecclesiam de Northborne, a Silvestro abbate S. Augustini ad solatium peregrinorum et pauperum concessam, *ibid.*, 1499. — Parthenonem S. Mariæ Caramagnensem Anselmo episcopo Astensi confert, *ibid.*, 1491. — Tuendum suscipit S. Zachariæ Venetum parthenonem, monasteria Scotorum S. Jacobi Ratisponensis, et S. Vitalis Ravennatis, et ecclesiam S. Petri Cuastallensem, *ibid.*, 1497-1497. — Sub Sedis apostolicæ tuitione suscipit monasteria Camsii in pago Reginensi, S. Mariæ Pontiniacensis, parthenonem S. Mariæ Cordicastrensis, et ecclesiam Genovensem, *ibid*, 1498-1508. — De parthenone Romaricensi, de monasteriis S. Blasii in Nigra Silva, Engelbergensis, *ibid.*, 1508-1515. — Henrico Gradensi patriarchalem dignitatem confirmat et primatum super Jadertinum archiepiscopatum, *ibid.*, 1516. — Eidem jus concedit ut Constantinopoli et in aliis urbibus imperii episcopos ordinare et consecrare possit, *ibid.*, 1519. — Rodulpho priori Camaldulensi ejusque successoribus asserit monasterium Prataliense, *ibid.*, 1521. — Tuendas suscipit ecclesias Ravellensem, Beneventanam, S. Rudberti, monasterium Mediolanense S. Dionysii et parthenonem S. Spiritus Paraclitensis, *ibid.*, 1522-1529. — Aldebrandino et Bernardino prædia quædam beneficiaria tribuit, *ibid.*, 1532. — Henrico episcopo Bellovacensi commendat Anselmum abbatem Compendiensem, *ibid.*, 1538. — Consilia et auxilia ministranda Ecclesiæ Jerosolymitanæ et militibus Templi, *ibid.*, 1537. — Comitibus de Leon et de Lanvio Hugonem archiepiscopum Dolensem commendat, *ibid.*, 1546. — De confirmatione donationis reditus primi anni præbendarum ecclesiæ cathedralis Antissiodorensis, et pro libertate et consuetudinibus Suessionensis ecclesiæ, *ibid.*, 1547. — Protectionem suscipiat ecclesiarum S. Mariæ Trajectensis, Ferrariensis, Raceburgensis, et S. Mariæ de Gariberto, *ibid.*, 1548-1552. — Monasterium S. Pancratii Rausshovense et ecclesias SS. Joannis et Pauli, S. Martini, sub Romanæ Sedis protectione suscipit, *ibid.*, 1551-1557. — Tuendas suscipit ecclesias S. Feliculæ Parmensem, S. Sansonis Aurelianensis, parthenonem Visbeccensem, monasterium SS. Nazarii et Celsi Veronens., *ibid.*, 1562-1567. — Sub protectione Sedis apostolicæ suscipit ecclesiam S. Joannis Selbodiensis, Raymundum comitem Barcinonensem, *ibid*, 1565-1570. — Privilegium Hugoni episcopo Placentino concessum ut ordinet, chrisma, oleumque sanctum, etc., conficiat pro ecclesiis ad Placentinam parochiam pertinentibus, *ibid.*, 1578. — Commendat Balduinum et Balditzionium tabellarios ad Emmanuelem imperatorem missos, *ibid.*, 1580. — Ad Ludovicum Francorum regem. Commendat propensiorem ejus in religiosos viros dilectionem quam petit ut Præmonstratenses fratres pro B. Petri et sua reverentia experiantur, *ibid.*, 1582 — Ecclesiam S. Joannis in Viteis sub B. Petri protectione suscipit et ejus privilegia confirmat, *ibid.*, 1585. — Tuendam suscipit ecclesiam S. Audomari, monasteria S. Michaelis in periculo Maris, S. Dionysii, *ibid*, 1589 1593. — Sub sanctæ Sedis tuitione suscipit monasterium S. Trinitatis de Monte sacro, ecclesiam collegiatam S. Stephani, et abbatiam S. Augustini Lemovicensis, *ibid.*, 1615. — De ecclesia Hamburgensi, de monasterio Jerichowensi, et de cœnobio S. Maglorii Parisiensis, *ibid.*, 1617-1621. — De monasteriis S. Clementis Piscariens., Pruefeningensis, S. Joannis Blauburensis, et S. Opportunæ Parisiens., *ibid*, 1625-1631. — De ecclesiis Ultrajectensi, S. Mariæ Ressensis, et de monasterio Reichersbergensi, *ibid*, 1659 — Diploma de abbatia Pamensi, in archiepiscopatu Bisuntinensi cum pertinentiis suis, CLXXXIX, 107.

ÆNGILBALDUS, vir illustris. — Charta qua Willibrordo Ultrajectens. episcopo concedit quidquid sibi competit in villa Waderlo, LXXXIX, 558.

ÆNGILBERTUS, vir illustris. — Willibrordo episcop.

Ultrajectens confert dona in Alfheim, loco Toxandriæ, LXXXIX, 542-546.

ÆTHELREDUS II rex Anglorum. — Privilegium pro Ecclesia Cantuariensi quo ejectionem clericorum de monasterio Christi Cantuariensi et inductionem monachorum gratulatur et confirmat villas eidem plurimas, et amplissima privilegia concedit, CCI, 1169.

AGAPETUS II, papa. — Privilegium pro monasterio Fuldensi S. Salvatoris, quod nullius Ecclesiæ alterius jurisdictioni submittatur nisi Romanæ Ecclesiæ, CXXXIII, 800. — Parthenonis Essenensis privilegia confirmat, *ibid.*, 895. — Monasterium Gandersheimense in Saxonia constructum, sub protectione Sedis apostolicæ recipitur, variisque donatur privilegiis, *ibid.*, 896. — Monasterii Fuldensis noviter renovati privilegia confirmat, *ibid.*, 897. — Dissidium ecclesiarum Laureacensis et Salisburgensis conficit; et illis potestatem libere prædicandi per omnes Slavorum terras, episcopos ibi ordinandi, omniaque auctoritate apostolica constituendi attribuit, *ibid.*, 898. — Privilegium pro abbatia Cluniacensi, ut libera sit a dominatu cujuscunque regis, aut episcopi, aut comitis, etc., *ibid.*, 900. — Confirmat immunitates S. Maximini, *ibid.*, 902. — Privilegia et possessiones monasteriorum SS. Germani et Michaelis Cuxanensis, Ecclesiæque Urgellensis confirmat, *ibid.*, 905. — De monasteriis S. Mariæ Rivipullensis, Crassensis, Capuani et Ecclesiæ S. Vincentii Matisconensis, *ibid.*, 907-915. — De monasteriis SS. Stephani, Dionysii, et Sylvestri; S. Martini de Lenis et montis Cassini, *ibid.*, 916-929.

ALANUS, Antissiodorens. episcop. — Charta pro monasterio Sancti Mariani, CCI, 1387. — S. Amatoris prioratus S. Satyri Bituricensis monasterio unitur, *ibid.*, 1389. — Monachis Douziaci confirmat ecclesias quasdam, *ibid.*, 1390.

ALEXANDER II papa. — Bulla pro stabilitate bonorum Rivipullensis monasterii contra cujuscunque personæ infestationem. CXLVI, 1282. — Mandat Gervasio Remensi archiepiscopo ut monasterium Corbeiense a Guidonis Ambianensis injuriis tueatur, *ibid.*, 1285. — Confirmat canonicam in Pisana ecclesia erectam, et bona ad eam pertinentia, *ibid.* — Bulla pro ecclesia S. Donati Lucensi *ibid.*, 1284. — Burchardi Halberstadensis episcopi laudes commendat et pallium pro merito concedit, *ibid.*, 1286 — Monasterium Fructuariense sub apostolicæ sedis protectione recipitur, confirmaturque permutatio terræ cujusdam inter abbatem et Albertum episcopum inita, *ibid.*, 1288. — Privilegium pro monasterio Vindocinensi, *ibid.*, 1291. — Lanfranci abbatis monasterium, quod Cadomi construitur, tuendum suscipit, *ibid.*, 1299. — Confirmat donationes et privilegia Conventriensi cœnobio ab Edwardo rege concessa, *ibid.* — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris et S. Bonifacii Fuldensis, *ibid.*, 1301. — Concedit privilegium monasterio Miniatis, *ibid.*, 1303. — Constitutio pro monasterio S. Petri Perusini, *ibid.*, 1304. — Privilegium pro abbatia S. Dionysii, *ibid.*, 1306. — Privilegia monasterio S. Dionysii a prædecessoribus contra Parisiensem episcopum concessa confirmat, *ibid.*, 1309. — Bulla ad clerum Velitrensem, *ibid.* — Privilegium pro monasterio Dervensi, *ibid.*, 1310. — Bulla pro monasterio Gellonensi, *ibid.*, 1311. — Monasterium S. Michaelis Sieghurgense munimine apostolico confirmat, *ibid.*, 1312. — Sanctæ Priscæ monasterii donatio Vindocinensibus facta, *ibid.*, 1313. — Ecclesiæ Cremonensis possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 1314. — Monasterii Gelenensis totam ordinationem et dispositionem abbati et congregationi Aniacens. asserit, *ibid.*, 15.5. — Cur monasterium Corbeiense ab episcopo exemerit, *ibid.*, 1321. — Privilegium pro ecclesia S. Petri Insulensi, *ibid.*, 1325. — Bulla pro monasterio Casinensi, *ibid.* — Parthenonem S. Petri Fiorentinum confirmat, 1330. Privilegium pro monasterio SS. Dionysii et Rustici et Eleutherii Remensis, *ibid.* — Privilegium pro monasterio S. Nicasii Remensis, *ibid.*, 1332. — Pro monasterio S. Sylvestri Nonantulani, 1333. — Ecclesiæ Salernitanæ bona a Guilielmo filio Tancredi restituta confirmat, *ibid.*, 1335. — Ecclesiæ Salernitanæ jura possessionesque confirmat, *ibid.*, 1337. — Monasterium S. Stephani Cadomense tuendum suscipit, privilegiisque ornat, *ibid.*, 1339. — Monasterium Gellenicum sub defensione Sedis apostolicæ suscipit, *ibid.*, 1341. — Arnaldo archiepiscopo Acherontino pallii usum tribuit, *ibid.*, 1343. — Ecclesiæ S. Mariæ Magdalenæ Virdunensis protectionem suscipit, bonaque confirmat, *ibid.*, 1344. — Canonicorum Ferrariensium Patavinum suscipit et possessiones confirmat, *ibid.*, 1345. — Canonicam S. Mariæ Spoletinam tuendam suscipit et bona ejus confirmat, *ibid.*, 1351. — Ecclesiæ Narniensis canonicorum bona confirmat, *ibid.*, 1352. — Monasterii S. Petri Cœli aurei Papiensis privilegia confirmat, *ibid.* — Confirmat Harlebecani collegii canonicorum institutionem, *ibid.*, 1353. — Concedit Gebehardo Salzburgensi archiepiscopo ut episcopatum unum in sua parochia constituat, *ibid.*, 1354. — Ecclesia collegiata S. Mariæ de Bellileco in diœcesi Matisconensi in protectionem apostolicæ sedis recipitur, eique bona omnia et privilegia confirmantur, *ibid.*, 1355. — Confirmat privilegia abbatiæ S. Benigni Fructuariensis, *ibid.*, 1356. — Ecclesiæ Aretinæ possessiones confirmat, *ibid.*, 1357. — Privilegia pro monasterio S. Mariæ de Florentia, *ibid.*, 1358. — Privil. pro Lucensibus episcopis, *ibid.*, 1360. — Recipit in clientelam abbatiam S. Rigaldi et tribuit facultatem fratribus eligendi abbatem secundum regulam S. Benedicti, *ibid.* — Monasterii S. Joannis Pinnensis protectionem suscipit et privilegia restituit, *ibid.*, 1362. — Monasterium S. Edmundi sub protectione Sedis apostolicæ recipitur, ejusque bona omnia confirmantur, *ibid.*, 1365. — Bulla pallium Eboracensi archiepiscopo concedens, *ibid.*, 1366. — Privil. pro ecclesia S. Mariæ Florentinæ *ibid.*, 1367. — Privil. pro ecclesia S. Petri Damiani, *ibid.*, 1369. — Ecclesiam Furconiensem tuendam suscipit ejusque possessiones confirmat, *ibid.* — Privilegium pro monasterio S. Prosperi Regiensis, *ibid.*, 1370. — Approbatio congregationis monachorum eremitorum Camaldulensium, *ibid.*, 1373. — Concessio privilegiorum monasterii Eboracensis bonorumque ad illud spectantium confirmatio, *ibid.*, 1375. — Litteræ in gratiam Ecclesiæ Cabilonensis, *ibid.*, 1377. — Bulla quæ Geraldum episcopum utriusque simul ecclesiæ Tricastinensis et Arausicanæ tuetur et confirmat, *ibid.*, 1385. — Privilegium pro ecclesia Lucensi; bona ejus alienari vetat, *ibid.*, 1393. — Desiderio abbati Casinensi abbatiam SS. Sebastiani et Zozimi tribuit, *ibid.*, 1395. — Monasterio S. Salvatoris de Magella ejusque ecclesiis ac bonis exemptionem ac libertatem asserit perpetuam, *ibid.* — Episcopatum Trojanum confirmat, *ibid.*, 1400. — Epistola decretalis contra malefactores ecclesiæ S. Clementis, *ibid.*, 1401. — Epistola ad Wilelmum regem Anglorum pro exactione denarii Sancti Petri, *ibid.*, 1413. — Prædecessorum suorum decreta confirmat, ut monachis ecclesias cathedrales obtinere liceat, *ibid.*, 1413. — Epistola ad Lanfrancum Cantuariensem archiepiscopum; monet ut monasterii Wintonensis statum tueatur, *ibid.*, 1416. — Privilegium pro ecclesia ab Altmanno, Pataviensi episcopo, ad regularem canonicorum vitam ædificata, *ibid.*, 1417. — Privilegium pro ecclesia Sanctæ Mariæ Magdalenæ Vezuntionensi, *ibid.*, 1418. — Epistola ad Liemarum Hamburgensem archiepiscopum; illi pallium mittit et privilegia ecclesiæ ejus confirmat. *ibid.*, 1419. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris et S. Juliæ Brixiensis, *ibid.* — Bulla confirmatoria omnium privilegiorum et jurium monasterii sacrarum virginum Pirinensium, quod appellatur Senatoris, *ibid.*, 1421. — Privil. pro ecclesia S. Salvatoris Wissegradensi, *ibid.*, 1423. — Privil. pro abbatia Montis Casini, *ibid.*, 1425. — Bulla confirmans bona monasterii S. Severi in Classe, *ibid.*, 1426.

ALEXANDER III, papa. — Protectionem suscipit, possessiones et privilegia confirmat S. Sepulcri Hierosolymitanæ ecclesiæ, CC, 73; monasterii Casinensis quod primum totius Italiæ declarat, *ibid.*, 75; Ecclesiæ Gradensis, *ibid.*, 118; cœnobii S. Martini, *ibid.*, 122, Castri Scuriensis, *ibid.*, 130; monasterii B. Petri Montis-pessulani, *ibid.*, 154; monasterii Populetensis, *ibid.*, 166; ecclesiæ S. Genovefæ Parisiensis, *ibid.*, 211; monasterii S. Facundi et Primitivi, *ibid.*, 244; monasterii Vallis Vicariæ, *ibid.*, 295; S Mariæ monasterii Hortensis, *ibid.*, 312; ecclesiæ S. Mariæ Liskensis, *ibid.*, 315; monasterii Cisterciensis, *ibid.*, 340; monasterii Dunensis, *ibid.*, 343; monasterii S. Martini Augustodunensis, *ibid.*, 346; ecclesiæ Parisiensis, *ibid.*, 353; ecclesiæ S. Marci Venetæ, *ibid.*, 362; Ilidii monasterii, *ibid.*, 380; monasterii Sancti Danielis, *ibid.*, 388; monasterii S. Joannis Piscarensis, *ibid.*, 409; monasterii S. Savini Tarbiensis, *ibid.*, 461; Ecclesiæ Mutinensis, *ibid.*, 453; parthenonis S Victorini Beneventani, *ibid.*, 479; monasterii Nonantulani, *ibid.*, 495; monasterii SS. Felicis et Fortunati, *ibid.*, 499; ecclesiæ SS. Hippolyti, et Cassiani et S. Joannis Baptistæ Fusclanensis, *ibid.*, 502; ecclesiæ S. Petri Bononiensis, *ibid.*, 504; ecclesiæ Montisfalconis, *ibid.*, 513; Cavensis monasterii S. Petri, *ibid.*, 563; S. Nicasii Remensis, *ibid.*, 567; monasterii Vallumbrosani *ibid.*, 569; ecclesiæ Ferrariensis *ibid.*, 578; ecclesiæ Astensis, *ibid.*, 597; parthenonis SS. Fabiani et Damiani, *ibid.*, 602, ecclesiæ S. Medardi de Tremblaco, *ibid.*, 629; monasterii Admontensis, *ibid.*, 718; sedis episcopalis Cephaloedensis *ibid.*, 725; ecclesiæ S. Mariæ Southellensis, *ibid.*, 751; ecclesiæ Suthwellensis, *ibid.*, 752; ecclesiæ Stranensis,

ibid, 818; ecclesiæ Cæsaraugustanæ, *ibid.*, 867; monasterii Sanctæ Mariæ de Monte Læto, *ibid.*, 878; monasterii Sanctæ Mariæ Trenitensis, *ibid.*, 880; ecclesiæ Paduanæ, *ibid.*, 886; monasterii de Cona, *ibid.*, 889; ecclesiæ S. Eustorgii Mediolanensis, *ibid*, 907; monasterii de Belo loco, *ibid.*, 911; monachorum S. Petri Mutinensis, *ibid.*, 912; ecclesiæ S. Donatiani Brugensis, *ibid.*, 913; ecclesiæ de Castello, *ibid.*, 924; abbatiæ S. Joannis, *ibid.*, 926; monasterii S. Remigii Remensis, *ibid.*, 934; monasterii Cyriensis; *ibid*, 949; ecclesiæ S Mariæ Montisdesiderii, *ibid.*, 969; monasterii S Mariæ Lischensis, *ibid.*, 971; monasterii S. Mariæ Novigentini, *ibid.*, 983..... et aliorum usque ad 1319.

Privilegia, bullæ, diplomata, immunitates, etc., pro monasterio Pontiniacensi, CC, 83; pro monasterio S. Mariæ Revaliensis, *ibid.*, 93; pro ecclesia Morinensi, *ibid.*, 98; pro ecclesia Cuthberti Radelordensis, *ibid.*, 103; pro monasterio Phalempinensi *ibid.*, 110; pro ecclesia Gradensi, *ibid.*, 118; pro ecclesia S. Mariæ Novæ, *ibid.*, 126; pro ecclesia SS. Petri et Ursi Augustensi, *ibid.*, 131 : pro canonicis Ecclesiæ Placentinæ, *ibid.*, 132; pro monasterio Anianensi, *ibid.*, 142; pro monasterio S. Mariæ Stivenensis, *ibid.*, 143; pro monasterio S. Stephani Nivernensis, *ibid.*, 145; pro monasterio S. Arnulfi Crispeiensi, *ibid.*, 147; pro ecclesia S. Eusebii, *ibid.*, 151; pro monast. de Curia Dei, *ibid.*, 155; pro eccles. S. Stephani Tolosanæ, *ibid.*, 156; pro ecclesia S. Aniani Aurelianens., *ibid.*, 159; pro monasterio S. Joannis Kaltenbornensis, *ibid.*, 171; pro ecclesia S. Ambrosii Mediolanens., *ibid.*, 174; pro monasterio Compendiensi, *ibid.*, 180; pro monasterio S. Mariæ et S. Rotulfi Thornegensi, *ibid.*, 190; pro monasterio Fontis Ebraldi, *ibid.*, 197; pro mon. Savigniensi, *ibid.*, 209; pro monast. S. Mariæ, *ibid.*, 201; pro parthenone S. Spiritus Paracletens., *ibid.*, 207; pro eccl. S. Mariæ Helvatens., *ibid.*, 210; pro eccl. Gerberodensi, *ibid.*, 215; pro eccl. S. Petri Duacensi, *ibid*, 217; pro eccles. Legionensi, *ibid.*, 219; pro eccl S. Joannis Ambianensis, *ibid.*, 222; pro monast. S. Fidis Horshamensis, *ibid.*, 225; pro monasterio S. Bertini Sithiens, *ibid.*, 227; pro ecclesia S. Mariæ Sulapensi, *ibid.*; pro monasterio S. Salvi Florentini, *ibid.*, 229; pro monasterio S. Mariæ Sherbornensi, *ibid.*, 231; pro ecclesia Genessonensi, *ibid.*, 233; pro monast. S. Martini Canigonensi, *ibid.*, 236; pro monasterio S. Mariæ Vitensi, *ibid.*, 241; pro monasterio Givalensi, *ibid.*, 245; pro monast. S. Mariæ Montis Rami, *ibid.*, 267; pro prioratu S. Mariæ de Campo in pago Ruscinonensi, *ibid.*, 284; pro ordine Carthusiensi, *ibid.*, 293; pro monast. S. Petri Carnotensis, *ibid.*, 294; de ordinatione metropolis Upsaliæ, *ibid.*, 305; pro monast S. Joannis Reomaensis, *ibid.*, 316; pro abbatia Fontebraldensi, *ibid.*, 334; pro monasterio Fusniacensi, *ibid.*, 338; pro S. Cruce Burdigalensi, *ibid.*, 341; pro monast. Rupensi, *ibid.*, 345; pro monasterio S. Sereni Castumerulæ, *ibid.*, 351; pro monast. Regulacensi, *ibid.*, 356; pro monast. Bonimontis, *ibid.*, 359; pro cœnobio S. Satyri, *ibid.*, 361; pro monasterio Manziacensi, *ibid.*, 378; pro mon. Pontiniacensi, *ibid.*, 423; pro ecclesia Ragusina, *ibid.*, 462; pro eccl. Hierosolymitana, *ibid.*, 469; pro ecclesia S. Sepulcri Hierosolymitani, *ibid.*, 474; pro monasterio S. Sylvestri de Nonantula, *ibid.*, 491; pro Joanne Catanensi episcop., *ibid*, 495; pro monasterio S. Reparatæ Marradino, *ibid.*, 501; pro ecclesia B. Nicolai de Nugarol. I, *ibid.*, 574; pro ecclesia S. Joannis Modoetiensis, *ibid.*, 576; pro monasterio Cormeliensi, *ibid.*, 586; pro ecclesia Syracusana, *ibid.*, 583; pro ecclesia S. Mariæ de Reno, *ibid.*, 598; pro ecclesia Bononiensi, *ibid.*, 605; pro ecclesia S. Vincentii Bergomate, *ibid.*, 610; pro ecclesia Præmonstratensi, *ibid*, 620; pro ecclesia B. Remigii Remensis, *ibid.*; pro ecclesia de Noveio, *ibid.*, 623; pro abbate S. Mariæ Virtuensis, *ibid*, 629; pro monasterio S. Petri Mutinensi, *ibid.*, 633; pro ecclesia S. Mariæ Vibergensi, *ibid.*, 449; pro eccl. S. Mammetis Lingonensis, *ibid.*, 661; pro canonicis Pisanis, *ibid.*, 663; pro Stephano Remensi canonico, *ibid.*, 664; pro hospitali S. Blasii Modoetiensi, *ibid.*, 685; pro monast. Stephani de Vallibus, *ibid*, 688; pro Ecclesia S. Andreæ Muscianensi, *ibid.*, 693; pro ecclesia S Sepulcri Hierosolymitani, *ibid.*, 695; pro ecclesia S Mariæ Eugubinæ, *ibid.*, 712; pro ecclesia S. Mariæ Secoviensis, *ibid.*, 717; pro ecclesia S. Petri Tarvisina, *ibid.*, 722; pro Mainardo abbate Aquistrensi, *ibid.*, 727; pro monasterio S. Mariæ Morimundensi, *ibid.*, 734; pro cœnobio Corbeiensi, *ibid.*, 861; pro parthenone S. Mariæ Simningiwaitens., *ibid.*, 830; pro canonicis Lausanens. ecclesiæ, *ibid.*, 908; pro ecclesia S. Martini Turonens., *ibid.*, 915; pro ecclesia Carnotens., *ibid.*; pro ecclesia B. Thomæ, *ibid.*, 917; pro ecclesia Capuana, *ibid.*, 974; pro abbatia S. Martini de Chora, *ibid.*, 992; pro ecclesia S. Martini Turonens., *ibid.*, 994; pro monasterio S Bertini Sithiensi, *ibid.*, 1041; pro ecclesia S. Mariæ Corbeiensis, *ibid.*, 1043; pro monasterio Vallumbrosano, *ibid.*, 1067; pro monasterio S. Joannis in Venere, *ibid.*, 1075; pro monasterio Boscandurensi, *ibid.*, 1077; pro ecclesia Aquileiensi, *ibid.*; pro monasterio Sectorum S. Jacobi Ratisponensi, *ibid.*, 1094; pro ecclesia Parentina, *ibid*, 1101; pro ecclesia Veronensi, *ibid*, 1110; pro monasterio S. Mariæ Novi Portus, *ibid.*, 1123; pro Ecclesia Bonnensi, *ibid.*, 1135; pro ecclesia Ferrariensi, *ibid.*, 1152; pro ecclesia S. Margaritæ Elentordesmerens., *ibid*, 1156; pro monasterio S. Nicolai Andegavens., *ibid.*, 1176; pro ecclesia Tropeiensi, *ibid.*, 1213; pro monasterio S. Georgii in Nigra Silva, *ibid.*, 1216; pro monasterio S. Michaelis, *ibid*, 1219; pro ecclesia Imolensi, *ibid.*, 1221; pro monast. Garstens., *ibid.*, 1221; pro ecclesia SS. Stephani et Wilehadi Bremensis, *ibid.*, 1238; pro ecclesia S. Mariæ a Fine, *ibid.*, 1241; pro ecclesia Acherontina, *ibid.*, 1246, pro ecclesia Asculana, *ibid*, 1254; pro monasterio S. Apri Tulensi, *ibid.*, 1252; pro monachis S. Benedicti Sablæensis, *ibid.*, 1265; pro ecclesia Cablonensi, *ibid.*, 1271; pro monasterio Lætiensi, *ibid.*, 1274; pro monast. Casinensi, *ibid.*, 1305; pro ecclesia Tarvisina, *ibid.*, 1314; pro Cluniacensibus, *ibid.*, 1316

Ad episcop. Belvacensem, commendatio de perseverantia dilectionis circa Romanam Ecclesiam et personam Alexandri papæ et exhortatio ad idem, CC, 96. — Hugonem Panormitanum archiepiscop. metropolitam constituit episcoporum Agrigentinensis, Mazarensis et Militensis, *ibid.*, 97 — Regum Francorum ac præsertim Ludovici VII regnantis pietatem et merita erga sedem apostolicam commendat, *ibid.*, 100. — Ad clerum Angliæ, de canonizatione S Eduardi Angliæ regis, *ibid.*, 106. — Laudat magistri Nicolai zelum erga sedem apostolicam, *ibid.*, 109. — Laudat Henricum Belvacens. episcop de suo in sedem apostolicam et in reprimendis schismaticis zelo, *ibid.*, 111. — Ludovico Francorum regi Ecclesiam Ferrariensem commendat, *ibid.*, 129 — Ad Henricum electum Remensem, de transmissione pallii, *ibid.*, 136. — Confirmatio bonorum monasterii Electensis facta Bernardo abbati in qua mentio fit fundatoris, *ibid.*, 140. — Ad Hugonem Suessionensem episcop. Sancti Antonii decanum commendat, *ibid.*, 161. — Eberhardum Salzburgensem archiepiscop. gratulatur quod constanter sit fidelis Ecclesiæ, *ibid.*, 169. — Commendat ad Ludovicum Francorum regem Bernardum episcop. Portuensem, legatum suum, *ibid.*, 179. — Ad Ludovicum regem Francorum, ut pauperem quemdam protegat, *ibid*, 194. — Pro ecclesia S. Remigii super quadam terra. *ibid.*, 196. — Pro quadam muliere, ut dos ei restituatur, *ibid.*, 203. — Dominico monasterii S. Facundi abbati potestatem ligandi atque solvendi et mitræ usum concedit in villa S Facundi, *ibid.*, 228. — Congregationem Placentinam a Sigefrido episcopo conditam, jusque eligendi archipresbyteri fratribus datum confirmat, *ibid.*, 245. — Ad Henricum Remensem archiepiscop. pro absolutione cujusdam, *ibid.*, 244. — Confirmatio de pace jurata inter Cluniacens. eccles. et comitem Forensem et barones, etc., et remissio pœnitentiæ unius anni illis qui servaverint ipsam pacem, *ibid*, 249. — Hugonis Suessionensis episcop. devotionem commendat, et omnem gratiam polliceatur, *ibid.*, 262. — Ad Henricum Remens. archiepiscop. pro absolutione Guillelmi monachi, *ibid.*, 298. — Hospitale Compendiense ejusdem urbis abbatiæ attribuit, *ibid.*, 314..... et perplura similia beneficia leguntur a col. 318 ad 1319.

AMEDEUS comes. — Charta qua dat cœnobio Cluniacensi ecclesiam S. Mauritii in pago Maltacena, CXLII, 1042.

AMELIUS episcopus Tolosanus. — Cluniaco confirmat ecclesiam Sanctæ Columbæ, CLXVI 844.

ANASTASIUS III, papa — Privilegium pro ecclesia Vercellensi, quo Ragemberto episcop. concedit pallii usum ad missarum solemnia celebranda, CXXXI, 1183. — Ecclesiæ Hamburgensis privilegia, jura et possessiones confirmat, *ibid.*, 1183.

ANASTASIUS IV, papa. — Privilegium quo ecclesia S. Mariæ Pisanæ cum pertinentiis sub B. Petri protectione suscipitur, CLXXXVIII, 989. — Ecclesiam Beneventanam tuendam suscipit et Petri archiepiscopi jura confirmat, *ibid.*, 992. — Confirmat jura monasterii S. Anthimi, *ibid.*, 994. — Monasterio Casinensi ecclesiam Sancti Juliani in territorio Farcsenonis et ecclesiam S. Cæsarii Anagninam asserit. *ibid*, 995. — Sub Romani pontificis protectione suscipit ecclesiam S. Theclæ Mediolanensis et omnes ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 996. — Sub Romanæ sedis tutela monasterium Vallumbrosanum suscipit, et Ambrosio abbati confirmat omnes

hujus monasterii immunitates et possessiones jam concessas, *ibid.*, 997. — Episcopatus Aprutini fines, ecclesiæque possessiones, petente Guidone episcopo, confirmat, *ibid.*, 999 — Monasterii Sancti Laurentii in Campo, ejusque abbati Colberto jura ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1001. — Ecclesiam Tarvisinam, rogatu Blanconi episcopi, tuendam suscipit et ejus bona confirmat, *ibid.*, 1002. — Privilegium pro monasterio Sancti Dionysii quo monasterium S. Michaelis filii solvat censum, *ibid.* — Privilegium pro cœnobio S. Dionysii, quo illi concedit quasdam novas possessiones, *ibid.*, 1004. — Pacifico abbati Brixellensi Sancti Genesii privilegia antiqua confirmat, *ibid* — Bulla qua, petente Raimundo Magalon. episcop., Ecclesiam Magalonensem sub sua et B. Petri protectione suscipit, *ibid.*, 1007. — Privilegium pro ecclesia S. Victoris Massiliensis, quo archiepiscopi Arelatensis, Aquensis et Ebredunensis tenentur solvere decimas jampridem constitutas huic ecclesiæ, pro diversis locis ab ipsis occupatis, *ibid.*, 1007. — Ecclesiam Arelatensem sub protectione B. Petri et sua recipit et jura confirmat, *ibid.*, 1012. — Massiliensis Ecclesiæ bona Petro episcopo confirmat, *ibid.*, 1014. — Pro Ecclesia Fasulana, *ibid.*, 1015. — Epistola ad Petrum Tarentasiensem archiepiscopum; illi confirmat donationem Straturæ nuperrime factam a comite Maurienne, *ibid.*, 1017. — Monasterium de Agnano sub sua et B. Petri protectione suscipit, et ejus possessiones et loca confirmat, *ibid.*, 1022. — De monasterio Glannafoliense, *ibid.*, 1023. — Beraldo abbati monasterii S. Sixti Placentini usum mitræ concedit, *ibid.*, 1026. — Sub sedis apostolicæ protectione suscipit Ecclesiam Realinam, et ejus confirmat jura et possessiones, *ibid.*, 1026. — Pro parthenone S. Spiritus Paraclitensis, *ibid.*, 1028. — Ecclesiam de Revigne et aliis bonis, donationibus, decimis datis, acquisitis vel acquirendis Ecclesiæ S. Joannis Kaltenbornensis confirmat, *ibid.*, 1029. — Bona, possessiones et immunitates S. Germani de Pratis confirmat, *ibid.*, 1030. — Wibaldo abbati Stabulensi annuli usum ad vitam duntaxat concedit, *ibid.*, 1032 — Ecclesiam Pistoriensem tuendam suscipit ejusque bona et jura confirmat, *ibid*, 1034. — Privilegium de restitutione facienda Petro Cluniacensi abbati ab abbate de Muratorio, post controversiam diuturnam quæ jure judicio per summum pontificem terminata fuit, *ibid.*, 1037. — Ut Girardus Bergomensis episcopus et ejus successores accipere possint donationes, et præsentes confirmantur; utque canonici Sanctorum Vincentii et Alexandri ipsi exhibeant obedientiam canonicam, *ibid.*, 1038. — Ecclesiæ S. Mariæ Lupensis patrocinium suscipit, ejusque bona ac jura confirmat, petente Gotifredo episcopo, *ibid.*, 1046. — De parthenone Sancti Firmi de Plorizano, *ibid.* — De monasterio Sanctæ Mariæ de Pomposia, *ibid.*, 1048. — De monasterio Fructuariense, *ibid.*, 1051, 1054. — De abbatia monasterii Saviniacensi, *ibid.* — De monasterio S. Mariæ de Prato, *ibid*, 1055. — De domo hospitali de Misericordia Placentina, *ibid.*, 1062. — De monasterio S. Petri Flaviniacensis, *ibid*, 1063. — De ecclesia S. Michaelis de Virgis, *ibid*, 1068. — Pro monasterio S. Eusebii, diœcesis Aptensis, *ibid.*, 1071. — De priore et monasterio S. Salvatoris Venetiarum, *ibid.*, 1074. — De hospitali Altipassense, *ibid.*, 1076. — Abbatem monasterii Fuldensis indult potestate innodandi excommunicatione malefactores suæ ecclesiæ, admonitionibus præmissis, *ibid.*, 1077. — Hospitalis domus Hierosolymitanæ protectionem suscipit, possessionesque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1078. — De Longipontis monasterio, *ibid.*, 1084.

ANGELRAMNUS Metens. episcop. — Monasterio Gorzienci Fahonem, Gaudiacum et villam Warangesi, et cœnobio S. Avoldi prædia quædam sita in Alsatia donat, XCVI, 1097-1100.

ANSBALDUS, monac. — Willibrordo Ultraject. episcop. multa dona confert, LXXXIX, 544, 545.

ARNOLDUS, vice-comes Ghistellensis. — Dotat Aldenburgensem abbatiam, CLXXIV, 1578.

ARNULPHUS (S.) Suessionens. episcop. — Diploma de donatione decimarum oppidi Aldenburgensis abbatiæ Aldenburgensi, CLXXIV, 1369.

AVENTIUS, Metensis episcopus. — Privilegium pro abbatia Gorziensi, quo ei reintegrantur omnia antiqua jura et privilegia, CXXI, 1149.

BALDUINUS, Flandriæ comes. — Confirmat Pontio abbati Cluniacensi abbatiam S. Bertini, CLXVI, 846. — Confirmat donationes omnium decimarum ecclesiæ B. Mariæ in Aldenburg., CLXXIV, 1584. — Litteræ de pace facta inter comitem Balduinum et comites de Tornaco, CCIX, 915. — Pactum inter ipsummet et regem Angliæ, *ibid.*, 922. — Charta pro monasterio Clarævallens. Profitiscens Jerosolymam et sanctitate Clarævallensium monachorum compunctus, donationem eis facit, *ibid.* 923.

BALDUINUS, Hierosolymitanus rex. — Privilegium de confirmatione omnium S. Sepulcri possessionum, CLV, 1142. — De remissione calumniæ quam faciebat super Surianis, etc., *ibid.*, 1149. — De confirmatione Vuetmamel, *ibid.*, 1150 — Pro ecclesia Bethleemitica, *ibid.*, 1261. — Et alia variorum dona et privilegia pro terra Hierosolymitana, *ibid.*, 1111-1260.

BARTHOLOMÆUS, Laudunens. episc. — Donationes piæ Sancto Norberto et Præmonstratensibus factæ, CLXX, 1550. — Charta donationis Præmonstrati, *ibid.*, 1359 et 1562.

BENEDICTUS III, papa. — Confirmat synodum Suessionensem II cum privilegiis ecclesiæ et archiepiscopi Remensis, CXV, 689. — Ad episcopos Galliarum, in confirmationem privilegiorum Corbeiæ, *ibid.*, 693. — Confirmat privilegia monasterii S. Dionysii in Francia, *ibid.*, 701. — Monasterium Fuldense sub apostolicæ sedis protectione recipit ejusque immunitates confirmat, *ibid.*, 702. — Confirmatio privilegiorum Corbeiæ, CXXIX, 1091. — Privilegium pro monasterio Salvatoris Fuldensi, *ibid.*, 1010. — Pro civitate Interamnensi, *ibid.*, 1011.

BENEDICTUS IV, papa. — Privilegium Hunoggi abbati Fuldensi concessum, quo monasterium sub sanctæ Sedis protectione suscipitur, etc., CXXXI, 43.

BENEDICTUS VII, papa. — Epistola ad Fredericum Salisburgensem episcopum et ejus comprovinciales Ipsi et ejus successoribus vices apostolicas in Norica et Pannonia confert, CXXXV, 1081. — Privilegium pro episcopo Theodorico Trevirensi, *ibid.*, 1082. — Monasterii S. Benedicti et Sanctæ Scholasticæ confirmat omnia bona, *ibid.*, 1084. — Privilegium pro monasterio Vizeliacensi, *ibid.*, 1085. — Monasterii S. Petri Rodensis bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1088. — De monasterio S. Cæciliæ Montis Serrati, *ibid.*, 1090. — Epistola ad Gallos et Germanos, qua Laureacensem, hoc est Pataviensem ecclesiam metropolitanam esse decernit; hujus et Salisburg. limites constituit Pilgrino et Lauriacensi archiepiscopo vices apostolicas delegat, CXXXVII, 315. — Theodorico archiepiscopo Trevirensi ejusque successoribus cellam quatuor Coronatorum donat, *ibid.*, 318. — Confirmat archiepiscopo et ecclesiæ Trevirensi jus legationis pontificiæ, privilegia equitandi cum nacco et cruce, etc., *ibid.*, 320. — Monasterium S. Martini Trevirense confirmat, privilegiisque auget, *ibid.*, 323. — De ecclesia Sancti Apollonii, de monasteriis Sancti Pantaleonis, Cassinensi, S. Petri Perusino, de ecclesia Ausonensi, *ibid*, 325-331. — De monasteriis Cluniacens., S. Petri Rodensi, Bisuldunensi, et de abbatia Rufillii Foropopulensi, *ibid.*, 332-335. — De monasteriis Corbeiensi, S Vincentii ad Vulturnum, S. Hilarii Carcassonensi, S. Salvatoris et S. Petri Gemblacensi, *ibid.*, 339-345 — De monasterio S. Mariæ Niemburgensi et de ecclesia Tiburtina, *ibid.*, 349.

BENEDICTUS VIII, papa. — Epistola ad Brunonem Lingonens. episcopum, qua illius diœcesis privilegia et jura confirmat, *ibid.*, 1580. — Privilegium pro monasterio S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 1581. — Omnia jura ac bona Urgellensis Ecclesiæ confirmat, *ibid.*, 1582. — De Ecclesia Bambergensi, *ibid.*, 1585. — De cœnobio Farfensi, *ibid.*, 1586. — Donatio terrarum facta Farfensi cœnobio ejusque abbati ab ipsomet Benedicto VIII, *ibid.*, 1587. — Bulla pro monasterio S. Sepulcri in loco Nociati, *ibid.*, 1589. — Henrico imperatori tradit curtes tres in ducatu Bavariæ sitas pro quibus Colle Caltum regalem curtem accipit, *ibid.*, 1510. — Monasterii B. Petri Bremetensis libertatem et possessiones confirmat, *ibid.*, 1591. — Privilegium pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 1592. — Pro Ecclesia Paderbornensi, *ibid.*, 1595. — Castellum Buccinianum nuper a se recuperatum monasterio Farfensi confirmat, *ibid.*, 1596. — Synodus Romana Benedicti VIII, in qua Fructuariensis cœnobii privilegium editum est, *ibid.*, 1597. — Popponi archiepiscopo Trevirensi pallium mittit, *ibid.*, 1599. — Archiepiscopo Salernitano pallium tribuit ecclesiæque ejus jura confirmat, *ibid.*, 1600. — Erectio Bisuldunensis Ecclesiæ in episcopatum, *ibid.*, 1604. — Confirmat bona monasterii S Stephani Balneolensis diœcesis Bisuldunensis, *ibid.* 1608. — Privilegium pro monasterio S. Petri Campirotundi in comitatu Bisuldunensi, *ibid.*, 1633. — Bulla qua Farfensi cœnobio concedit monasterium S. Laurentii in Macri comitatu Campanico, *ibid.*, 1616. — Ecclesiæ Portuensis privilegia possessionesque confirmat, CXXXIX, 1617. — Amato, archiepiscopo Salernitano pallii usum concedit et privilegia ejus Ecclesiæ confirmat, *ibid.*, 1625. — Privilegium pro parthenone S. Mariæ et S. Andreæ, *ibid.*, 1623. — De confirmatione Babembergensis episcopi, *ibid.*, 1624. — Monasterii S. Sophiæ Beneventani possessiones et privilegia confirmat, 1625. — De monasterio Pompo-

siano, *ibid.*, 1626. — De monasterio Casinensi, *ibid.*, 1627. — Conceditur in ecclesia monasterii Rivipollensis cantetur « Alleluia, » et « Gloria in excelsis » in festivitate Hypapanti (sive in festo Purificationis B. Mariæ), etiamsi ea inciderit post septuagesimam, *ibid.*, 1630. — Monasterii S. Hilarii res et jura confirmat, *ibid*, 1632. — De monasterio S. Savini, *ibid*, 1632. — Richardo abbati Fuldensi monasterium S. Andreæ donat. *ibid.*, 1635. — Upwano archiepiscopo Hamburgensi pallium mittit et successoribus ejus legationem et archiepiscopalem potestatem in omnia regna Septentrionalia concedit, *ibid.*, 1635. — Bulla qua asserit monasterio Casinensi dona ab Henrico imperatore oblata, pro sibi sanitate restituta, *ibid.*, 1656. — Monasterii S. Petri Luxoviensis privilegia et jura confirmat, *ibid*, 1658.

BENEDICTUS IX, papa. — Privilegium Gumbaldo Burdigalensi S. Crucis abbati concessum in gratiam cellæ B. Mariæ de Solaco, CXLI, 1345. — Ecclesiæ Silvæ Candidæ bona episcoporumque jura confirmat, *ibid*, 1547. — Patriarchatus Gradensis integritatem libertatemque confirmat, *ibid*, 1362.

BERNO, Cluniacensis abb. — Testamentum istius primi abbatis Cluniacens., CXXXIII, 853.

BERTILENDIS, abbatissa. — Charta W. Hiberordo Ultrajectensi episcopo qua donat quidquid de materna hæreditate possidet in Toxandria, LXXXIX, 543.

CALIXTUS II, papa. — Ad Bernardum Auscіensem archiepiscopum, concedit ut mortuorum corpora libere deinceps apud ecclesiam S. Mariæ Auscіensem sepeliantur, CLXIII, 1094. — Privilegium Trenorciense. *ibid.*, 1096. — Privil. pro monasterio de Valle, *ibid.*, 1098. — Bulla qua capitulum Brevatense declaratur Romanæ Ecclesiæ immediate subditum, eique conceditur ut chrisma, oleum sanctum, consecrationes ecclesiarum aut altarium et clericorum ordinationes a quo maluerint episcopo suscipere possint, *ibid.*, 1099. — Bulla pro monasterio S. Blasii, *ibid.*, 1100. — Xenodochii Hierosolymitani privilegia et possessiones confirmat, *ibid*, 1102. — Bulla pro monasterio B Mariæ Electensis, *ibid.* — Monasterii S. Ægidii jura ac bona confirmat, *ibid.*, 1103, 1105. — Permittit abbati Massiliensi et fratribus suis divinum officium celebrare in Tarasconensi S. Nicolai ecclesia, eamque consecrari facere, *ibid.*, 1107. — Bulla in gratiam monasterii S. Mariæ Soriciuensis. *ibid*, 1108. — Ecclesia S Polycarpi confirmatur monasterio Electi, *ibid.* — Bulla de dono Ecclesiæ S. Liberatæ facto Stephano abbati Casæ Dei ab Hildeberto episcopo Agennensi, *ibid.*, 1110. — Berengario abbati monasterii Crassensis in Septimania ejusque successoribus ecclesiam S. Petri de Valeriis sub censu annuo duorum aureorum concedit, *ibid.*, 1114. — Bulla pro Guidone abbate Turturiaci. *ibid.*, 1117. — Pro S. Trinitate Pictavien., *ibid.*, 1119. — Pro cœnobio Vincentii Silvanectensis, *ibid.*, 1119. — Ad quosdam episcopos. Commendat eis monasterium Saviniacense, *ibid.*, 1120. — Parthenonis S. Mariæ Fontis Ebraldi possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1121. — Monasterii SS. Petri et Pauli, et S. Gisleni Cellensis possessiones confirmat, *ibid.*, 1124. — Monasterii Vindocinensis privilegia confirmat, *ibid*, 1125. — Privil. pro abbatia S. Dionysii prope Parisios *ibid.*, 1126. — Godehaldo episcopo Ultrajectensi tribuit mitram episcopalem, *ibid.*, 1130. — Monasterii Murbacensis protectionem suscipit et privilegia confirmat, *ibid* — Ecclesiæ S Martini Turonensis privilegia confirmat, *ibid*, 1131. — Monasterii S. Bertini Sithiensis libertatem et privilegium confirmat, *ibid*, 1133. — Ecclesiæ Cameracensis privilegia confirmat, *ibid*, 1134. — Bulla de privilegiis monasterii S. Mariæ Josaphat, in diœcesi Carnotens., *ibid.*, 1136. — Decretum a Gaufrido episcopo Carnotensi adversus Simoniam latum confirmat, *ibid.*, 1137. — Monasterium Springirshacense et ejus disciplinam confirmat, *ibid.*, 1138. — Monasterii S. Remigii Remensis privilegia confirmat, *ibid.* — Monasterii S. Martini de Campis Parisiensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1142. — Bulla pro Pacano abbate et monachis B. Mariæ Stampensis, *ibid.*, 1145. — Cisterciensis monasterii capitula confirmat, *ibid.*, 1147. — Brunonem Trevirensem archiepiscopum liberum declarat ab omni potestate legati nisi a latere dirigatur, *ibid.*, 1148. — Eidem metropolitanum jus aliaque prisca ornamenta constabilit, *ibid.* — Privil. pro monasterio S. Salvatoris Schaffhaburgensis, *ibid.*, 1150. — Hugoni Autissiodorensi episcopo facultatem tribuit conferendi ecclesiis canonicorum et monachorum ecclesias quas laici obtinuerant, *ibid*, 1152. — Monasterii Vizeliacensis immunitatem et possessiones confirmat, *ibid.*, 1155 — Adelberto abbati Schafhusensi significat se monasterii tutelam suscepisse, *ibid.*, 1156. — Parthenonis Pulchri Loci privilegia confirmat, *ibid.* — Privil. pro monasterio S. Mariæ Bonæ-Vallis, *ibid.*, 1157. — Bulla pro monasterio Cucuphatis in regione Vallensi, *ibid.*, 1159. — Ecclesiæ S. Joannis Vesontionensis canonicorum bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1162. — Privil. pro monasterio Cluniacensi, *ibid.*, 1164. — Ecclesiæ Compostellanæ metropolitanam Ecclesiæ Emeritanæ dignitatem delegat, *ibid.*, 1168. — Episcopis, abbatibus, clericis, etc., per Emeritanam et Bracarensem provincias constitutis significat se Didaco archiepiscopo Compostellano vices suas in eorum partibus commisisse, *ibid.*, 1170. — Ecclesiæ Portugalensis protectionem suscipit, possessionesque confirmat, *ibid.*, 1171. — Privil. pro ecclesia S. Mariæ Magdalenæ Vesontionens., *ibid.*, 1172. — Canonicæ ad plebem martyrum Ulciensis disciplinam, possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1175. — Ecclesiæ S. Joannis Modoetiensis possessiones confirmat, *ibid.* — Monasterii S. Salvatoris Papiensis bona et jura quæcunque confirmat, *ibid.*, 1174. — Monasterii S. Pauli de Argon patrocinium suscipit, et bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1176. — Ecclesiæ S Evasii Casalensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.* — Oberto episcopo Cremonensi et ejus successoribus concedit jus abbatum monasterii S. Petri consecrandorum, *ibid.*, 1177. — Monasterii S. Saturnini Carolitani possessiones confirmat, *ibid.*, 1178. — Volaterris ecclesiam cathedralem consecrat. *ibid.*, 1178 — Privil. monasterii Sextensis, *ibid.* — Bulla pro monasterio S. Mariæ de Morrena, ejusque abbate Gerardo, *ibid.*, 1179. — Donationes omnes a Gunnario ejusque uxore factas Casinensi monasterio confirmat, *ibid.*, 1181. — Gerardum archiepiscopum Ragusinum consecrat pallioque donat et ecclesiæ ejus possessiones juraque confirmat, *ibid.*, 1184. — Bulla pro monasterio Vulturnensi, *ibid* — Monasterium S. Sophiæ Beneventanum tuendum suscipit, et ejus bona et jura confirmat, *ibid*, 1186. — Eremi Turritani privilegia confirmat, *ibid.*, 1189. — Ecclesiam S. Theodori Cluniaco attribuit, *ibid.* — Bulla pro monasterio SS. apostolorum Petri et Pauli Cantuariensis, *ibid.*, 1191. — Parthenonis Marciniacensis protectionem suscipit, *ibid.*, 1192. — Canonicorum S. Laurentii Januensis possessiones confirmat., *ibid.*, 1194. — Umebaldi archiepiscopi Lugdunensis primatum confirmat, *ibid.*, 1195. — Ecclesiæ Ravennatis jura confirmat, *ibid.* — Monasterii SS. Philippi et Jacobi et S. Walburgæ in Sacra Silva protectionem suscipit bonaque confirmat, *ibid.*, 1197. — Monasterio Affligemensi asserit ecclesiam Bornhemiensem, *ibid.*, 1199. — Episcopatui Mutinensis fines, ecclesiasque bona confirmat, *ibid.*, 1200. — Monasterii S. Clementis Piscariensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1201. — Ottoni de Castro Iringi ædificandæ ecclesiæ ac monasterii potestatem facit sub certis conditionibus, *ibid.*, 1203 — Ecclesiæ S. Mariæ et S Walburgis Furnensis tutelam suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1204. — Regularium canonicorum Bergtestadensium institutum approbat, *ibid.*, 1206 — Ad Franconem Trenorciensem abbatem, privilegium immunitatis et aliud, *ibid.*, 1207, 1208, — Canonicorum Veronensium jura et bona confirmat, *ibid.*, 1210. — Ad burgenses monasterii S. Ægidii; eos absolvit a sacramento fidelitatis exhibito comiti Ildefonso qui ad perjurium ipsos compulerat., *ibid.*, 1213. — De confirmatione canonicorum regularium ecclesiæ S. Sepulcri Hierosolymitanæ et eorum possessionum, *ibid.*, 1215. — Archiepiscopo Cæsariensi et cæteris episcopis, abbatibus, etc., per Hierosolymitanam provinciam constitutis, Balduino regi, etc, nuntiat se Guarmundo patriarchæ pallium misisse, *ibid.*, 1216 — Ludovici Francorum regis rogatu, Noviomensis et Tornacensis episcopatus unitatem confirmat, *ibid.*, 1225. — Ecclesiæ Melitensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1226. — Privil. pro abbatia S. Germani a Pratis. *ibid.*, 1230 — Privil. pro monasterio S. Petri Mellitensis, *ibid.*, 1233. — Privil maternitatis ecclesiæ S. Joannis in ecclesiam S. Sepulcri, *ibid.*, 1235. — Privil. pro monasterio Zwifaltensi, *ibid.*, 1239. — Monasterium SS. Petri et Pauli Ebenbrunnense confirmat, *ibid.*, 1240. — Privil. pro monasterio S. Mariæ Godesavensi, *ibid.* — Monasterii S. Salvatoris Militadensis protectionem suscipit juraque confirmat, *ibid.*, 1242. — Ecclesiæ Lucensis privilegia quædam corroborat, *ibid.*, 1245. — Privil. pro monasterio S. Mariæ Pratalensi, *ibid.* — Monasterii Salvatoris et S Bonifacii Fuldensis possessiones ac privilegia confirmat, *ibid*, 1244. — Privil. pro monasterio Carinensi, *ibid*, 1250. — Bulla pro monasterio S. Salvatoris Leutevensis, *ibid*, 1251. — Canonicorum regularium Bernriedensium institutum approbat. *ibid*, 1257. — Monasterii S. Eustachii de Nervesia jura omnia et privilegia confirmat, *ibid.*, 1258. — Monasterii S Mariæ Pineroliensis possessiones quasdam confirmat, *ibid*, 1261. — Xenodochii S. Joannis Hierosolymitani possessiones et

privilegia confirmat, *ibid.* — Monachos Casinenses hortatur ut Oderisio electo abbati pareant, *ibid.*, 1262. — Monasterii S. Euphemiæ Brixiensis bona et jura enumerat et sub sanctæ Romanæ Ecclesiæ protectione suscipit, *ibid.* — Frederici archipresbyteri et canonicorum Carpensium jura omnia ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1263. — Confirmatio privilegiorum ecclesiæ S. Rudperti Salzburgensis, *ibid.* 1265. — Privil. pro abbatia S. Mariæ Vangadicensi, *ibid.*, 1267. — Canonicorum ecclesiæ Cremonensis privilegia et bona confirmat, *ibid.*, 1269. — Monasterii Senensis tutelam suscipit et privilegia confirmat. *ibid.*, 1271. — Privil. pro ecclesia B. Mariæ Blesensis, *ibid.* — Privil. pro monasterio Usinnhovensi, *ibid.*, 1272. — Monasterio S. Crucis Burdigalensi ecclesiam S. Macarii asserit, *ibid.*, 1276. — Ecclesiæ Monopolitanæ libertatem et possessiones confirmat, *ibid.*, 1277. — Hamburgensibus commendat Adalberonem archiepiscopum a sese consecratum et pallio donatum, *ibid.*, 1278. — Confirmatio jurium omnium Ecclesiæ Squillatinæ, *ibid*, 1279. — De privilegiis Bambergensi ecclesiæ concessis, *ibid.*, 1281. — Privil. pro monasterio S. Benedicti Cremensis, *ibid.* — Parthenonem S. Salvatoris et S. Juliæ Brixiensem tuendum suscipit ejusque possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1283. — Privil. pro ecclesia S. Deodati, *ibid*, 1284. — Monasterio S. Gisleni asserit altaria nonnulla a Purcardo episcopo Cameracensi concessa, *ibid.*, 1285. — Pristinæ ecclesiæ Segoviensis jura restituit, *ibid.*, 1290. — Privil. pro S. Victoris Massiliensis monasterio, *ibid.*, 1291. — Privil. pro ecclesia Papiensi, *ibid*, 1292. — Amedeo episcopo Maurianensi præposituram ecclesiæ S. Mariæ Securiensis, ac de ipsa civitate Securia jus parochiale concedit, *ibid*, 1293. — Monasterii S. Georgii Veneti libertatem, privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1294. — Monasterium S. Martæ Glestoniensis diœcesis sub protectione sedis apostolicæ recipitur, et bona omnia et donationes confirmantur, *ibid.*, 1295. — Monasterii Omnium Sanctorum Barensis possessiones, libertatem et privilegia confirmat, *ibid.*, 1296. — Ad Ludovicum Francorum regem Petrum cardinalem, legatum suum commendat, *ibid.*, 1297. — Richardo præposito Springirsbacensi et ejus fratribus privilegia quædam concedit, *ibid.*, 1298. — Significat suffraganeis episcopis et abbatibus provinciæ Bisuntinæ sententiam a se latam pro maternitate ecclesiæ Sancti Joannis, *ibid.* — De privilegiis ecclesiæ Bracarensis, *ibid.*, 1299, 1500. — Benedicto episcopo Lucensi pallii usum concedit, *ibid.*, 1500. — Privil. pro monasterio Andrensi, *ibid.*, 1301. — Omnibus in ecclesia Compsana sepeliendis peccatorum absolutionem concedit, *ibid*, 1301. — Rata habet privilegia omnia Vindocinensium, *ibid.*, 1306. — Monasterii Hugeshoffen, a Wernhero comite de Ortenberg fundati bona, jura ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1308. — Bulla pro confirmatione rerum ad ecclesiam S. Mariæ Leton. pertinentium, *ibid.*, 1314. — Privil. pro cœnobio montis Angelorum, *ibid.*, 1317. — Privil. pro monasterio Bifurcensi, *ibid.*, 1318. — De privilegiis Bambergensi ecclesiæ concessis, *ibid.*, 1319. — Monasterii Dervensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1320. — Commendat Derv ense monasterium velut Romanæ Ecclesiæ subditum, *ibid.* — Ecclesiæ S Frigdiani Lucensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1321. — Monasterii Rastedensis protectionem suscipit et ejus bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1324. — Privil. pro monasterio S. Bertini Sithiensi, *ibid.*, 1327. — Monasterium S. Mariæ Pomposianum tuendum suscipit, ejusque bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1328. — Privil. pro ecclesia S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 1330. — Privil. pro ecclesia S. Stephani Divionensis, *ibid.*, 1333. — Monasterii S. Nicolai Buttenburgensis protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1334.

CAROLUS MAGNUS, imperator. — Diploma quo prioratum Sancti Deodati donat monasterio Sancti Dionysii, XCVII, 914. — Diploma pro immunitate cœnobii Sithiensis, CCVI, 917. — Charta qua villas Faberolas et Norontem cœnobio Dionysiano confert, XCVII, 920. — Charta immunitatis Murbacensi abbatiæ data sub Chariberto abbate, *ibid.*, 925. — Diploma concessum Heddoni episcop. Argentinensi, quo Ecclesiæ Argentinensi totum in valle Brusciana districtum terræ confirmat, *ibid.*, 926. — Pro Ecclesia Argentinensi, *ibid.*, 928. — Præceptum pro monasterio S. Martini Turonensi, *ibid.*, 931. — Charta pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 933. — Diploma pro Leorahensi monasterio, *ibid.*, 935. — Præceptum quo monachis Dionysianis donat villam Lusarcham, *ibid.*, 939. — Diploma de immunitate cœnobii Dionysiani, *ibid*, 940, 941. — Præceptum quo varia monasterii Dionysiani bona sub Pippino rege recuperata, eidem monasterio confirmat, *ibid.*, 945. — Præceptum quo quædam prædia dat monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 946. — Præcepta pro monasteriis Morbacensi, Flaviniacensi, S. Martini Turonens., *ibid*, 947, 948, 949. — Diploma quo c nfirmat privilegium Salonæ contra episcop. Metensem, *ibid.*, 952. — Diploma pro monasterio Urumiensi, *ibid.*, 953. — P a citum pro cœnobio Honaugiense, *ibid.*, 954. 957. — Diploma pro Salonensi monasterio, *ibid.*, 958. — Præceptum quo omnes Dionysiani monasterii immunitates confirmat, *ibid.*, 659. — Præceptum pro Nimfridio abbate monasterii Crassensis, *ibid.*, 962. — Diploma quo Ecclesiæ Lebratensi decimas terrarum ad ipsam spectantium concedit, *ibid.*, 966. — Diploma quo monasterium Honaugiense immune declarat a teloneis, *ib.d.*, 967. — Diploma pro monasterio S. Arnulfi Metens., *ibid.*, 973. — Præceptum pro monasterio Sangermani a Pratis, *ibid.*, 974. — Præceptum de bonis ad Hrodhardo comite monasterio Dionysiano venditis, quæ bona eidem loco rex confirmat, *ibid.*, 977. — Præceptum pro Massiliensi S. Victoris monasterio, *ibid.*, 978. — Præceptum pro Turonensi Sancti Martini monasterio, *ibid.*, 979. — Præceptum de omnibus rebus Ecclesiæ Cenomanicæ, *ibid*, 981. — Diploma quo donationes factas a Ghisla sorore sua monasterio Dionysiano confirmat, *ibid.*, 985. — Diploma pro monasterio Centulensi, *ibid.*, 980. — Diploma quo Cellam Novam confirmat monasterio Amanensi, *ibid.*, 988. — Præceptum de immunitate monasterii Carrofensis, *ibid.*, 989. — Præceptum pro monachis S. Martini Turonens., *ibid.*, 990. — Præceptum pro monasterio Cormaricensi et ecclesia Cenomannica, *ibid.*, 992, 994. — Præceptum quo immunitatis privilegium a Pippino patre Novientensi monasterio concessum confirmat, *ibid.*, 997. — Immunitatum confirmatio facta Frodoeno abbati Novaliensi, *il id.* — Donatio a Caro.o Mag o facta monasterio Bobiensi, *ibid.*, 1000. — Charta donationis a Carolo Magno factæ Nouantulano monasterio, *ibid.*, 1002. — Diploma quo Carolus Magnus monasterio Vulturnensi quædam privilegia ac jura concedit, *ibid.*, 1006. — Diploma pro ecclesia Regiensi, *ibid.*, 1007, 1009. — Diploma pro Apollinari episcopo Regiensi et ejus ecclesia, *ibid.*, 1010. — Diploma quo pr vilegium ecclesiæ Aretinæ concedit, *ibid.*, 1014. — Diploma pro Mutinensi ecclesia, *ibid.*, 1015. — Diploma pro monasterio S. Vincentii de Vulturno, *ib d.*, 1016. — Diploma pro ecclesia Beneventana, *ibid.*, 1018. — Diploma pro ecclesia Mediolanensi, *ibid.*, 1019. — Diploma pro ecclesia Cenetensi, *ibid.*, 1020. — Diploma pro ecclesia Aretina, *ibid.*, 1021. — Diploma quo donationem a Ludigaro factam pro Asculana ecclesia confirmat, *ibid*, 1025. — Diploma pro ecclesia Concordiensi, *ibid.*, 1025. — Diploma quo omnia bona, privilegia et jura Farfensi cœnobio confirmat, *ibid.*, 1027. Diploma pro ecclesia Gradensi, *ibid.*, 1028. — Diploma pro ecclesia Comensi, *ibid.*, 1029. — Diploma pro monasterio Sanctæ Mariæ de Organo, *i id.*, 1030. — Diploma pro monasterio Triumfontium, *ibid.*, 1031.

Renovatio testamenti Abbonis patricii pro cœnobio Novaliciensi, *ibid.*, 1035. — Diploma pro ecclesia Placentina, *ibid.*, 1036. — Præceptum pro Manfredo, *ibid.*, 1037. — Privilegium pro ecclesia Mediolanensi, *ibid.*, 1038. — Præcepta pro monasterio Cassinensi, *ibid.*, 1041, 1044. — Diploma pro ecclesia Aquileiensi, *ibid*: — Confirmatio donationum a prædecessoribus factarum Ultrajectano monasterio, *ibid.*, 1047. — Præceptum evindicatorium datum monasterio Laureshamensi, *ibid*, 1048, 1049. — Præceptum pro ecclesia Fuldensi, *ibid*, 1051, 1052. — Immunitas concessa monasterio Prumiensi, *ibid.*, 1053, 1054. — Monasterio Laureshamensi privilegium libertatis concedit, *ibid.*, 1055. — Privilegia, etc., pro monasteriis Lisiduna, S. Maximini, etc., *ibid.*, 1057-1082. — Diploma Paulino patriarchæ pro libertate clero Aquileiensi servanda de electione patriarcharum, XCVIII, 1447-1449. — Monasterium Anianense cum appendiciis suis et adjacentiis suscipit sub sua defensione CIII, 1419.

CANUTUS I rex. — Ecclesiam Salvatoris in Dorobernia omnium Ecclesiarum regni Augligeni matrem et dominam confirmat, CLI, 1183. — Charta pro cœnobio S. Benedicti Hulmensi in agro Suffolciensi, *ibid.*, 1184. — Pro ecclesia S. Eadmundi, *ibid.*, 1186. — Charta qua omnes causas insulæ Glastoniæ, tam ecclesiasticas quam sæculares, abbatis supponit judicio, cæteris exclusis potestatibus, *ibid.*, 1188.

CAROLOMANNUS rex. — Confirmat monasterio Dionysiano immunitates et exemptionem a teloneis omnibus ad festivitatem seu mercaturam S. Dionysii concurrentibus, XCVI, 1572. — De immunitate Ecclesiæ Argentoili, et monasterii Honaugiensis, *ibid.*, 1577. — Charta quæ monasterio Novientensi confirmat bona quæ Ada ricus dux Alsatiæ huic monasterio concesserat, *ibid.*, 1578.

CAROLUS, majordomus. — De susceptio in tuitionem ac defensionem episcopo Bonifacio, LXXXIX, 506. — Dona confert monasterio Trajectensi, *ibid.*, 551, 552.

CAROLUS, Flandriæ comes. — Diploma de donatione decimarum et de omni annona totius Aldenburgensis parochiæ, CLXXIV, 1568.

CHRISTOPHORUS, sedis apostolicæ invasor. — Diploma quo confirmat privilegia abbatiæ Corbeiensis in diœcesi Ambianensi, CXXXI, 46.

CHUONRADUS II, imper. — Privilegium pro abbatia Vuisebiki, CLI, 1044. — Privilegium pro monasterio Corbeiensi, *ibid.*, 1045. — Diploma quo confirmat jura monasterio Lucensi S. Ponitiani, *ibid.*, 1046. — De monasterio Farfensi, *ibid.*, 1047. — Pro monasterio sanctimonialium Lucensium Domini Salvatoris, *ibid.*, 1048. — De monasterio Sancti Salvatoris in Amiate Clusinæ diœceseos, *ibid.*, 1049. — Privilegia pro ecclesiis Paderbornensi, S. Gorgonii, et S. Chiliani, *ibid.*, 1051, 1057. — Privilegium pro monasterio Corbeiæ Novæ, *ibid.*, 1052. — Hubaldo Cremonensi episcopo jura varia et comitatum ipsius civitatis confirmat, *ibid.*, 1057, 1058. — Privilegium confirmatorium omnium jurium monasterii Ticinensis S. Petri, quod appellatur in Cœlo-Aureo, *ibid.*, 1065. — Privilegium pro Ecclesia Bremensi, *ibid.*, 1065. — Diploma quo Ecclesiam Mantuanam sub sua protectione suscipit, ejusque jura confirmat, *ibid.*, 1069. — De monasterio Tarvisino Sancti Theonesti, *ibid.*, 1070. — De monasterio Segusino S. Justi, *ibid.*, 1072. — De parthenone Sancti Xisti in urbe Placentina, *ibid.*, 1074. — De monasterio S. Vincentii ad Vulturnum, *ibid.*, 1075. — De Ecclesia Mutinensi, *ibid.*, 1079.

CLEMENS II, papa. — Bulla qua Ecclesiæ Fuldensi donat monasterium S. Andreæ situm Romæ juxta Ecclesiam S. Mariæ ad Præsepe, CXLII, 577. — Privilegium pro monasterio Fuldensi, *ibid.*, 579. — Privilegium pro Ecclesia Hamburgensi, *ibid.*, 583. — Monasterii S. Trinitatis Vindocinensis, a Goffredo conditi, tutelam suscipit et possessiones confirmat, *ibid.*, 584. — Privilegium pro monasterio Tharisiensi, *ibid.*, 585. — Epistola ad Joannem Salernitanum archiepiscopum, factam ejus translationem ex episcopatu Pestano in Salernitanum confirmat, eique pallium concedit, *ibid.*, 586. — Privilegium pro Ecclesia Bambergensi, *ibid.*, 588.

CLEMENS III, papa. — Omnia monasteria congregationi Camaldulensi confirmat, eaque regimini prioris ejusdem congregationis subjicit, CCIV, 1276. — Monasterio Regiævallis ecclesias de Rengis-valle et de Jovillere asserit, *ibid.*, 1278. — Monasterii Vallumbrosani protectionem suscipit, et possessiones juraque confirmat, *ibid.*, 1279. — De monasterio S. Michaelis Orticariensis, *ibid.*, 1282. — De ecclesia S. Michaelis Aretina, *ibid.*, 1283. — Abbatias Herivallis, Hermeriarum, Montis Estivi et de Gif confirmat, *ibid.*, 1284. — Monasterii S. Cassiani Carisiensis protectionem suscipit, possesiones privilegia confirmat, *ibid.*, 1285. — Mauricio episcopo Parisiensi concedit ut cum præbendas vacare contigerit, eas personis idoneis assignet, *ibid.*, 1295. — Ecclesiæ Parisiensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1292. — Girardo, abbati Vizeliacensi et ejus successoribus usum sandaliorum concedit, *ibid.* — Guinerano, episcopo Senensi, ecclesiam in monte Bonitii sitam asserit, *ibid.*, 1296. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ Florentino, *ibid.*, 1297. — Ecclesiæ S. Mariæ Grandigurgitis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1298. — De Ecclesia Caminensi, *ibid.*, 1301. — Hugoni abbati Cluniacensi monasterium Balmense asserit, *ibid.*, 1303. — Monasterii Cluniacensis protectionem suscipit, et bona quædam et privilegia confirmat, *ibid.*, 1305, 1507. — De monasterio S. Mariæ Flabonis montis, *ibid.*, 1313. — Bulla abbatiam B. Mariæ de Herivalle confirmans, *ibid.*, 1314. — Monasterio Cluniacensi villam Sanam asserit, *ibid.*, 1317. — Monasterii Sanctæ Mariæ Moncellensis protectionem suscipit, possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1318. — De ecclesia S. Mariæ de Reno, *ibid.*, 1324. — Abbatibus et fratribus ordinis Præmonstratensis decimarum immunitatem asserit, *ibid.*, 1326. — Ecclesiæ S. Piati protectionem suscipit, bonaque et privilegia confirmat, *ibid.*, 1328. — De ecclesia S. Salvatoris Venetæ, *ibid.*, 1329. — Priori et capitulo S. Salvatoris Veneto œconomi instituendi facultatem concedit, *ibid.*, 1332. — Monasterii Præmonstratensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1333. — Lanfranco episcopo Bergomati permittit ut Ecclesiæ possessiones, invito capitulo alienatas, recolligat, *ibid.*, 1335. — Lanfranco episcopo Bergomati concedit ut clericos inobedientes pœna afficiat, *ibid.*, 1336. — Conventui Cassinensi asserit pecuniam fratrum usibus a B. M. Petro abbate deputatam, *ibid.* — Ecclesiam S. Laurentii Florentinam tuendam suscipit, ejusque bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1337. — Priori et fratribus Carthusiensibus concedit ut quicunque inferioris religionis clerici sive laici ad ordinis eorum propositum, duxerint ascendendum liberum iis sit eos recipere; aliaque privilegia addit, *ibid.*, 1339. — Monasterii S. Benedicti Gualdenensis protectionem suscipit, possessionesque et privilegia confirmat, *ibid.* — Sententiam latam inter sorores S. Hilarii et præpositum Florentinum confirmat, *ibid.*, 1342. — Privilegium pro ecclesia S. Joannis Modoetiensi, *ibid.* — Privilegium pro ecclesia S. Germani, *ibid.*, 1344. — Pro ecclesia Ravellensi, *ibid.*, 1347. — Ecclesiam Brandeburgensem tuendam suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 1348. — Brandenburgensis capituli possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1349. — De ecclesia S. Nicolai Stendalensis, *ibid.*, 1351. — Canonicis ecclesiæ S. Petri (Romanæ) asserit privilegium ab Eugenio III concessum, *ibid.*, 1353. — Privilegium pro monasterio S. Gilberti Novem-Fontium diœcesis Claromont., *ibid.*, 1355. — Ecclesiæ S. Mariæ Vibergensis protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1358. — Absalonі archiepiscopo Lundensi permittit ut Ketillum, quondam præpositum S. Mariæ Vibergensis, in sanctorum numerum referat, *ibid.*, 1360. — Inter Marcum episcopum Castellanum (Venetum) et plebanos sacerdotesque ecclesiarum quarumdam de quibusdam decimis sententiam a Gerardo episcopo et Vitaliano archidiacono Patavino latam probat. Ecclesiæ S. Cantiani possessiones confirmat, *ibid.*, 1361. — Sacerdotibus et clericis Sanctæ Mariæ portionem decimarum ipsis a Marco Nicolao episcopo Castellano concessam apostolica auctoritate confirmat, atque bona ipsius ecclesiæ salva et illibata decernit, *ibid.*, 1364. — Ecclesiam S. Cassiani Venetiarum sub S. Petri protectione recipit, atque ejusdem jura et redditus apostolica auctoritate confirmat, *ibid.*, 1365. — Consulibus Grassensibus ecclesiam S. Honorati commendat, *ibid.*, 1368. — Ecclesiam Ragusinam tuendam suscipit ejusque privilegia confirmat, *ibid.* — Ecclesiæ S. Laurentii Florentinæ protectionem suscipit, bonaque confirmat, *ibid.*, 1371. — Privilegium pro ecclesia S. Anscharii Bremensi, *ibid.*, 1375. — Regulam Grandimontensem confirmat, *ibid.*, 1376. — Mauricio Parisiensi episcopo privilegium tribuit de procuratione et ei et ejus archidiaconibus, parochias circumeuntibus, a regularibus ecclesiarum canonicis præstanda, *ibid.*, 1377. — Monasterii Jesu Nazareni (Montis Aragonensis) possessiones confirmat, *ibid.*, 1379. — Hartwigo archiepiscopo ecclesiæque Hamburgensi asserit Lebecensem, Suerinensem, Raceburgensem, Uxhullensem episcopatus suffraganeos, *ibid.*, 1380. — Eidem asserit episcopatum Vexhullensem, *ibid.*, 1381. — Privilegium pro monasterio Osterholiensi, *ibid.*, 1382. — Pro ecclesia Furconiensi, *ibid.*, 1385. — Donationes factas canonicis ecclesiæ Cæsaris Augustæ confirmat, *ibid.* — Guillelmi archiepiscopi Montisregalensis privilegia confirmat, palliique usum ei concedit, *ibid.*, 1385. — Sententiam episcoporum Equilensis et Torcellani pro susceptione episcopi Castellani ab abbate S. Nicolai de Litore in die Ascensionis confirmat, *ibid.*, 1389. — Privilegium pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 1395. — Casinense monasterium sub B. Petri et Sedis apostolicæ protectione suscipit; Cœnobium idem cæteris per Occidentem præferendum esse declarat, etc., *ibid.* — Ecclesiam S. Michaelis Nonantulanam tuendam suscipit, ejusque possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1396. — Monasterii S. Martini Metensis protectionem suscipit disciplinamque ac possessiones confirmat, *ibid.*, 1398. — Monasterium S. Nicolai de Frutuo tuendum suscipit, ejusque disciplinam, etc., *ibid.*, 1403. — Pacem a Petro S. Cæciliæ presbytero et Sofredo S. Mariæ in via Lata diacono cardinalibus conciliatam inter Pisanos et Januenses confirmat, *ibid.*, 1407. — Privilegium pro Roffrido abbate Cassinensi, *ibid.*, 1411. — Pro monasterio S. Petri Massæ montis Neronis, *ibid.*, 1412. — Capituli ecclesiæ S. Alexandri Bergomatis jura quædam confirmat, *ibid.*, 1414. — Ecclesiæ SS. Felicis et Regulæ Turicensis protectionem suscipit possessionesque confirmat, *ibid.* — Monasterium S. Salvii Florentinum tuendum suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 1416. — Monasterium Murense in protectionem B. Petri recipit, omniaque privilegia ab Alexandro papa etiam data confirmat, novaque superaddit, *ibid.*, 1421. — De monasterio S. Mariæ Esromensi, *ibid.*, 1423. — Priori et fratribus Fontis Avellanæ concedit ut monasterii S. Victoris statum corrigant, *ibid.*, 1425. — Ecclesiæ S. Petri Duacensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1427. — De ecclesia Senensi, *ibid.*, 1430. — Sublacense monasterium ejusque bona sub sanctæ Romanæ Ecclesiæ protectionem suscipit; jurisdictionem in eodem cœnobio habere

cuicunque præterquam sedi apostolicæ interdicit; abbatis electionem ad monachos; consecrationem ad summum pontificem spectare declarat,... benefactoribus benedictionem elargitur, CCIV, 1452. — Ecclesiæ Ferrariensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1456. — Monasterio S. Dionysii ecclesiam S. Blasii de Grandiputeo asserit, *ibid.*, 1459. — Monasterii S. Matthæi de Castello tutelam suscipit, etc., *ibid.*, 1460. — Universum capitulum Trevirense et omnem clerum et populum per archiepiscopatum consistentem a Fulmari archiepiscopi, et R. præpositi obedientia in spiritualibus et temporalibus absolvit, *ibid.*, 1462. — Monasterio S. Chrysogoni Jadrensis ecclesiam S. Martini asserit, *ibid.*, 1444.—Hermanno magistro et fratribus hospitalis Hierosolymitani asserit ea quæ Philippus archiepiscopus Coloniensis hospitali de Sancto Sepulcro Duisburgensi donaverat, *ibid.* —Canonicis ecclesiæ S. Thomæ de Luparea Parisiensis asserit possessiones a Roberto comite collatas, *ibid.*, 1445. — Præposito et fratribus ecclesiæ S. Nicolai Stendalensis privilegia concedit, *ibid.*, 1456.—Monasterium Baumburgensem tuendum suscipit, etc., *ibid.*, 1447. — Id. de monasterio S. Quintini Bellovacensi, *ibid.*, 1450. — Sententiam de jure fundationis trium ecclesiarum de Chilcheim, Eimotingem et Matra ab Ottone quondam episcopo Constantiensi prolatam confirmat, *ibid.*, 1453. — Abbati et conventui Cisterciensi asserit ecclesiam Schardeburgensem a Richardo Anglorum rege donatam, *ibid.*, 1454. — Privilegium pro ecclesia Therensi; collata ab Alberto archidiacono ipsi confirmat, *ibid.*, 1456. — Privilegium pro ecclesia Radesdorfensi, *ibid.*—Parthenonis S. Cosmæ Taltiacotiensis tutelam suscipit, etc., *ibid.*, 1458. — Privilegium pro ecclesia Trevirensi, *ibid.*, 1461. — Fratrum Carthusiensium protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1462. — Prioribus et fratribus ordinis Carthusiensis concedit, ne alicui de prioribus aut fratribus sine consensu capituli domus suæ licentia patest appellandi, *ibid.*, 1464. — Monasterio Elshamensi altaria duo asserit, *ibid.*, 1465.—Pacem inter canonicos S. Vincentii et S. Alexandri Bergomates reconciliatam confirmat, *ibid.* — Bulla canonizationis B. Malachiæ, *ibid.*, 1466. — Ecclesiæ S. Crucis Guingampensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1467. — Bulla pro confirmatione bonorum ecclesiæ S. Mariæ Deauratæ Tolosanæ, *ibid.*, 1470. — Præposito S. Mariæ Magdeburgensi chirothecarum usum concedit, *ibid.*, 1471. — Monasterii S. Dionysii de Novigento protectionem suscipit, etc , *ibid.*, 1472. — Mauricio Parisiensi episcopo asserit ut quotiescunque decanatus vacaverit, reditum ejus percipiat, *ibid.*, 1475.—Sedem episcopalem constituit in civitate Placentina, etc., *ibid.*, 1476. — Privilegium pro Ecclesia Harleriensi, *ibid.*, 1478.

COELESTINUS II, papa. — Privilegium pro ecclesia Mariani Eugubina, CLXXIX, 705. — Privilegium confirmationis ecclesiæ S. Joannis Modoetiensis, *ibid.*, 708. — Varia privilegia pro ecclesiis Cellæ Superioris Wirzeburgensi, majori Augustensi, S. Alexandrini Bergomat., *ibid.*, 770-775. — Pro monasteriis S. Martini Ahusani, Thenoliensi, SS. Salvatoris et Quirici, Præmonstratensi, *ibid.*, 772-778. — Ecclesiæ S. Mariæ Halberstadensis protectionem suscipit, canonicorumque possessiones confirmat, *ibid* , 784.— De monasterio Stabulensi, *ibid.*, 785. — Privilegia pro ecclesia Aquensi et pro monasterio Rotensi, *ibid.*, 788. — Waltero episcopo Augustano committit tutelam monasterii Rotensis, *ibid.* — Privilegium pro ecclesia S. Sepulcri Hierosolymitani, *ibid.*, 790. — Ecclesiæ Lucensis fratribus, Almerici cardinalis hæredibus, id privilegii tribuit ut ex eorum numero in posterum deliganlur diaconi cardinales ecclesiæ B. Mariæ Novæ, *ibid.*, 792. — Ad Petrum priorem et canonicos S. Sepulcri Hierosolymitani, illis in urbe Roma ecclesiam concedit, *ibid.*, 793. — Privilegium pro cœnobio S. Bertini Sithivensi, *ibid.*, 794.—Ad Gerolium præpositum Reichenspergensem. Solatur illum quod multa sustineat ab adversariis, et ut ad se veniat invitat, *ibid.*, 797. — Privilegium pro parthenone S. Hilarii, *ibid.*, 798. — Pro monasteriis Montis S. Joannis, S. Salvatoris de Florentia et pro ecclesia Pistoriensi, *ibid* , 799-801. — Pro ecclesiis S. Mariæ Undersfordens. et Strombergens., *ibid.*, 801. — Monasterii Ensdorsens. protectionem suscipit, bona confirmat, jura statuit, *ibid.*, 804. — Monasterio Cluniacensi asserit ecclesiam S. Vincentii, concessam a Berengario episcopo Salmanticensi, *ibid.*, 810. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ de Bonosolatio, *ibid.*— Privilegia pro monasterio Michaelfeldensi et pro ecclesiis Insulanis et S. Mariæ Magdalenæ, *ibid.*, 814. — Privilegia pro ecclesiis Fæsulana et Ferrariensi, *ibid.*, 815, 816. — Abbatiam Aldenburgensem sub sua protectione suscipit, variisque eam ornat privilegiis, *ibid.*, 1583.

COELESTINUS III, papa. — Ecclesiæ S. Joannis Rastorfens, protectionem suscipit, possessiones a privilegia confirmat, CCVI, 867. — De monasterio S. Mariæ et S. Joannis evangelistæ, *ibid.*, 872, 873. — De ecclesia S Laurentii Florentina, *ibid.*, 876. — De monasterio Nonantulano, *ibid.*, 878.—De eccl S. Sigismundi, *ibid.*, 879. — De monast. S. Petri Piscariens., *ibid.*, 881. — De monasterio S. Anastasii, apud Aquas Salvias, *ibid.*, 886. — De monast. Gislensi, *ibid.*, 887. — De monast. Ragniberti Jurens., *ibid.*, 893. — De ecclesia S Nicolai Stendalensis, *ibid.*, 895. — De ecclesia S. Mariæ et S. Joannis evangelistæ, *ibid.*, 896. — De monaster. S. Petri Savilianensi, *ibid.*, 900. — De monaster. Vallis S. Mariæ Helmstadiensi, *ibid.*, 912 — De monasterio Goldbacensi, *ibid.*, 913. — De ecclesia Scalensi, *ibid.*, 919. — De parthenone S. Petri Florentino, *ibid.*, 923. — De monasterio S. Justinæ, *ibid.*, 924. — De monasterio S. Mariæ Locediensi, *ibid.*, 927. — De Ecclesia Lucensi, *ibid.*, 931. — De abbatia Boscheti, seu Vallis Lucidæ, *ibid.*, 934. — De monast. S. Arnulfi Metens , *ibid.*, 935. — De monast. S. Vincentii Metensi, *ibid* , 938. — De monasterio S Mariæ in flumine, *ibid.*, 943. — De ecclesia SS. Andreæ et Nicolai Empulensis, *ibid.*, 944. — De parthenone S. Cosmæ Taltiacotiens., *ib d.*, 948.—De monaster o Altorfensi in Alsatia, *ibid.*, 956. — De monaster. S. Mariæ Pomposiano, *ibid.*, 958. — De monasterio S. Michaelis Hildesheimens., *ibid.*, 973. — De monasterio S. Benedicti Ringstadens , *ibid.*, 975. — De monasterio S. Mariæ de Ferraria, *ibid.*, 978. — De monast. S. Mariæ Esromens., *ibid.*, 980. — De monast. S. Benigni Divionens., *ibid.*, 989. — De ecclesia B. Petri Guastalien., *ibid.*, 997. — De monast. S. Mariæ et S. Burnoni Tavistocfensi, *ibid.*, 999. — De parthenone Sixenensi, *ibid.*, 1001. — De monast. S Petri de monte Helsterbacens., *ibid.*, 1003. — De ecclesia Melphiensi, *ibid.*, 1007. — De ecclesia Balneensi, *ibid.*, 1012. — De ecclesia S Joannis Calcinaiens.. *ibid.*, 1019. — De monasterio S. Laurentii Aversano, *ibid.*, 1029. — De ecclesia Nidrosiensi, *ibid.*, 1039. — De ecclesia S. Petri Eboracensi, *ibid.*, 1042. — De ecclesia Aliensi, *ibid.*, 1048. — De parthenone S. Mariæ Hinsbergensi, *ibid.*, 1050. — De monasterio Bonæ Spei, *ibid.*, 1051. — De monasterio S. Crucis Donaverdiensi, *ibid.*, 1056. — De monasterio Scotorum S. Jacobi Ratisponensi, *ibid.*, 1059. — De ecclesia S. Reparatæ Lucensi, *ibid.*, 1060 — De monasterio S. Zenonis Reichenhallense, *ibid.*, 1073. — De ecclesia S. Mariæ in Uzna, *ibid.*, 1077. — De monast. Scotorum Wirzeburgensi, *ibid.*, 1080. — De monasterio S. Alexandri Parmensi, *ibid.*, 1081. — De monasterio Ranshovense , *ibid.*, 1091. — De parthenone Vilichense, *ibid.*, 1093. — De ecclesia Ausciense, *ibid.*, 1111. — De ecclesia S. Mariæ de Novo Castro, *ibid.*, 1119. — De monasterio S. Mariæ Gemerodense, *ibid.*, 1125. — De monasterio S. Mariæ Daulelense, *ibid.*, 1135. — De monasterio S. Mariæ Baumgartensi, *ibid.*, 1137. — De ecclesia S. Albani Basileiensi, *ibid.*, 1148. — De monasterio S. Mauritii Agaunense, *ibid.*, 1159. — De ecclesia S. Mariæ de Portu Ravennat., *ibid.*, 1165. — De ecclesia Parisiensi, *ibid* , 1468. — De monasterio S. Trinitatis Fiscanens., *ibid.*, 1173. — De monasterio Soroensi, *ibid.*, 1193 — De monasterio Capellensi, *ibid.*, 1196. — De ecclesia S. Mariæ et S. Joannis evangelistæ, *ibid.*, 1204. — De monasterio Wadegozingensi, *ibid.*, 1208. — De monasterio Amelungesbornensi, *ibid.*, 1226. — De monasterio Cisoniensi, *ibid.*, 1236. — De monasterio Loci Dei, *ibid.*, 1240.

Privilegia, bullæ, diplomata, immunitates, etc., pro Henrico Leone et filiis ejus, CCVI, 892; pro canonizatione S. Bernwaldi episcopi, *ibid.*, 970; pro monasterio Fiscannensi, *ib d.*, 985; pro ecclesia Januensi, *ibid.*, 992; in gratiam S. Jacobi Pruvinensis, *ibid.*, 1026; pro ecclesia S. Genesii, *ibid.*, 1085; pro monasterio Lucensi, *ibid.*, 1091; pro monasterio Beccensi, *ibid.*, 1120; pro ecclesia S Sepulcri Hierosolymitana, *ibid.*, 1142; pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1188; pro monasterio Teplensi, *ibid.*, 1229; pro monast. Morbacensi, *ibid.*, 1241; pro monasterio S. Modesti Beneventano, *ibid.*, 1245. — Ecclesiæ Portuensi asserit concessionem ab abbate S. Joannis Ravennat. factam, *ibid.*, 867. — Priori et conventui Cantuariensi privilegia varia concedit, *ibid.*, 884. — Confirmat translationem Berengarii episc. Ilerdensis ad metropolim Narbonensem, *ibid.*, 886. — Humberto archiepiscopo Arelatensi concedit ut per censuras ecclesiasticas inordinationes in Provincia exortas compescat, *ibid.*, 897. — Hugoni episcopo Conventrensi possessiones quasdam asserit, *ibid.*, 902. — Clericis Cadomensibus ecclesiam de Lemon asserit, *ibid.*, 903. — Archiepiscopo Strigoniensi asserit jus regis Hungariæ coronandi, et regiæ domus officialium præpositos vinculo anathematis

alligandi et in causis spiritualibus judicandi, *ibid.* — Ecclesiæ Teutonicorum Transilvanorum præposituræ factæ libertatem confirmat litteris ad Strigoniensem archiepiscop. datis, *ibid.* — Guillelmi domini Montispessulani bona privilegiaque confirmat, *ibid.*—Theobaldo episcopo Clusiano ejusque ecclesiæ omnia bona confirmat, *ibid.*, 904.—Monasterii S. Augustini Cantuariens. super benedictione abbatis privilegium confirmat, *ibid.*, 907. — Monasterio S. Augustini Cantuariens. confirmat præbendam de Gustone ad vestitum monachorum et ecclesiam de Northborne cum capellis ad opus eleemosynariæ, *ibid.* — Monasterii Murbacensis bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 911. — Capitulo Januensi asserit capellæ in urbe Tyro condendæ facultatem a Jocio archiepiscopo Tyrensi concessam, *ibid.*, 913.—Ecclesiæ Eugubinæ possessiones rogatu Bentivoli episc. confirmat, *ibid.*, 917.—Monasterio Cluniacensi ecclesias quasdam asserit, *ibid.*, 918. — Ecclesiæ Scoticæ libertates confirmat, *ibid.*, 921. — Abbati monasterii S. Sixti Placentini annuli usum concedit, *ibid.*, 922.—Conventui Ulciensi capellam S. Crucis in Alvernia, sitam in territorio Camaleriæ asserit, *ibid.*, 934. —Abbati monasterii S. Dionysii concedit, ut, appellatione frivola non obstante, circa monachorum et conversorum correctionem libere officii sui debitum exsequatur, *ibid.*, 942. — Canonicis ecclesiæ SS. Petri et Andreæ Paderbornens. prædium Helmgerdere et privilegia de præpositis et episcopis eligendis asserit, *ibid.*, 947. — Universis prioribus et fratribus Carthusiensibus concedit ne alicui de prioribus aut fratribus eorum sine consensu et voluntate capituli domus suæ vel majoris et senioris partis licentia pateat appellandi, *ibid.*, 952. — Canonicorum ecclesiæ S. Mariæ Savonensis possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 953. — Prioris et fratrum Carthusiensium privilegia quædam confirmat, *ibid.*, 957. — Monasterii S. Mariæ Pomposiani privilegia confirmat, *ibid.*, 958. — Abbati et conventui Cisterciensi ecclesiam Schardeburgensem asserit a Richardo Anglorum rege donatam, *ibid.*, 961. — Ecclesiæ S. Petri Marchiallens. fundationem approbat, *ibid* , 966. — Priori et fratribus hospitalis Hierosolymitani ecclesiam Reichartfrodens. asserit, *ibid.*, 968. — Absaloni episcop. Lundensi asserit castrum Hafnense post obitum ejus Roschildensi ecclesiæ eventurum, *ibid.*, 983.—Monasterio Stringadensi asserit bona a Welfone duce collata, *ibid.*, 1028. — Prioratum Brombolmeusem ex ditione monachorum Acrensium eximit, *ibid.*, 1031. — Rogerio abbati monasterii S. Severini Neapolitani annuli usum concedit, *ibid.*, 1051. — Canonicorum Maurianensium possessiones quasdam confirmat, *ibid.*, 1065. — Ecclesiæ S. Donatiani Brugensi asserit legatum in testamento Margaretæ, quondam Flandriæ comitissæ, constitutum, *ibid.*, 1069. — Monasterio Raitenhaselacensi capellam Ceidiarn asserit, *ibid* , 1072. — Huberto archiepiscopo Cantuar. legationem apostolicæ sedis committit, *ibid.*, 107.... — Et similia privilegia leguntur adhuc a col. 1075 ad 1240.

DAGOBERTUS I, rex Francorum. — Diploma quo abbatiam S. Mauricii, seu monasterium Thieologiense tradit Trevirensi S. Petri ecclesiæ, LXXX, 499. — Diploma quo res ecclesiæ B. Petri Trevirensis confirmat; cellam S. Hilarii, seu S. Maximini jubet in hujus ecclesiæ jure permanere, et utrique advocatum dat Arnulphum, Austriæ Mosellanicæ ducem, *ibid.*, 501. — Diploma quo res ecclesiæ B. Petri Trevirensis confirmat; cellam B. Eucharii seu S. Matthiæ jubet in hujus ecclesiæ jure permanere et utrique advocatum dat Arnulphum Austriæ Mosellanicæ ducem, *ibid* , 504. — Diploma quo basilicæ Wormatiensi tradit res juris sui in pago Laudenburgensi et ejus possessiones confirmat cum immunitatibus, *ibid* , 505. — Diploma quo confirmat portionem bonorum inter Ursinum et germanum ejus Beppolenum, *ibid.*, 507. — Præceptum quo jubet ut Desiderius episcopatum Cahrcensem suscipiat, *ibid.*, 508.—Diploma quo mercatum Sancti Dionysii instituit, *ibid.*, 510. — Ut consecratio Desiderii in episcopum Caturcensem in solemnitate Paschæ fiat, *ibid* , 512.— Diploma de multis ecclesiis a se in honorem S. Dionysii constructis et principali Dionysii ecclesiæ subditis, *ibid.*, 514.— Diploma quo jus asyli confert monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 515. — Res omnes ad ecclesiam B. Petri Trevirensis pertinentes declarat et confirmat, *ibid.*, 517.— Diploma quo donat Sigiranno Longoretum locum ad monasterium construendum, et Milepecum ad construendam basilicam , *ibid.*, 519.— Diploma quo, inquisitione facta de originibus monasterii S. Maximini, donat ei privilegia et collata confirmat, et ipse nova dona confert, *ibid.*, 522. — Diploma pro fundatione monasterii Haselacensis, *ibid.*, 524. — Diploma quo ecclesiæ in Weissemburgo a se conditæ dona confert et privilegia impertitur, *ibid.*, 527.—De fundatione ecclesiæ Crucis S. Audoeni, *ibid.*, 530.— Diploma quo donat monasterio S. Dionysii villam Vallem et villam Argenterias, *ibid.*, 533.—Diploma quo prædium Wallare in silva Fania confert Landelino, cum plurimis appenditiis, ad exstruendum ibi monasterium, *ibid.*, 535.— Diploma quo villam Sarclidas donat pauperibus matricullariis Sancti Dionysii, *ibid.*, 535.— Diploma quo villam Aquapulam donat monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 536.— Diploma de fundatione monasterii Resbacensis, et concessis illi immunitatibus, *ibid.*, 537. — Diploma quo donat monachis Sancti Dionysii villas Tauriacam, Tibernionem, Rubridam, Monarvillam et Vasconis vallem, *ibid.*, 539.— Diploma quo Molliacum donat monachis S. Dionysii, *ibid.*, 540. — Diploma quo plurima dona in Lemovicensi et Bituricensi confinio S. Dionysii monasterio confert, *ibid.*, 543. — Diploma quo villas Noth et Porcellarium donat monachis S. Dionysii, *ibid.*, 546. —Diploma, quo villam Hicenascoam concedit ecclesiæ S. Dionysii , *ibid.*, 547.— Diploma, quo concedit Amando episcopo locum inter fluvios Elnonem et Scarpum, opportunum ut ibi Deo militantes ordinentur, *ibid.*, 548.— Diploma quo immunitatem ab omni potestate concedit monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 550, 552.— Diploma quo Ruilliacum et plurima alia dona confert monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 554. — Diploma quo villas Acuciacum, Cosdunum et alias plures, matricullariis ecclesiæ S. Dionysii donat, *ibid.*, 556.—Diploma quo villam Esterpiniacum donat basilicæ S. Dionysii, *ibid.*, 557.— Diploma quo donat monasterio S. Dionysii villam de Giuretis, *ibid.*, 559. — Diploma quo jubet filios mancipiorum aut servorum monasterii S. Dionysii sub lege mancipiorum ecclesiasticorum in perpetuum cum prole sua mancipio subjici, *ibid.*, 560.— Diploma quo confirmatur charta precaris Sigranni, abbatis Anisolensis, et Hadoindi Cenomanensis episcopi, de monasterio Anisolensi, *ibid* , 561. — Diploma quo ecclesiæ S. Dionysii donat ecclesiam de Plumbata, et alias ecclesias, cum appenditiis, ac eidem privilegia concedit, *ibid.*, 562.— Diploma quo dona multa confert oratorio B. Mariæ Cameracensi, *ibid.*, 564.

DEODUINUS, Leodiensis episcopus.— Privilegium pro collegiata B. Mariæ ecclesia Hoiensi; amplissimam ei facit donationem in ipsius dedicatione, eamque eligit pro sepulturæ loco, CXLVI, 1443. — In ecclesia Hoiensi quindecim canonicos instituit, *ibid.*, 1446.

EGIDIUS, monachus. — Monasterio Prumiensi facit insignem donationem, XCVI, 1552.

EGINHARDUS, abbas. — Charta, qua annuente Imma uxore sua cellam Michelstadi cum appenditiis, retento ejusdem usufructu, monasterio Laureshamensi concedit, CIV, 601.—Charta Eginhardi, monasterii Sancti Servasii confessoris abbatis, qua Megin.fridum, ejusdem monasterii servum, ad sacros ordines electum, solemniter manu mittit, *ibid*, 603. — Charta Eginhardi, Sancti Blandini Gandensis abbatis, qua Nordberto præstarie concedit quasdam res ad monasterium Blandiniense ab eodem delegatas, *ibid.*, 605.

EUGENIUS II, papa. — Privilegium pro ecclesia S. Petri Rothomagensi, CXXIX, 985. — Litteræ in gratiam cœnobii Agaunensis, *ibid.*, 987. — Privilegium pro monasterio Lauriacensi, *ibid.*, 989.

EUGENIUS III, papa.— Ecclesiæ Oscensis possessiones confirmat, CLXXX, 1015. — De monasterio S. Trinitatis de Curba-Fossa, *ibid.*, 1017. — Privilegium pro monasterio S. Joannis Kaltenbornensi, *ibid.*, 1018. — Fratrum S. Frigdiani Lucensium privilegium confirmat, *ibid.*, 1020.— Privilegium confirmans libertatem et omnia bona Ecclesiæ Majoris Monasterii, *ibid.*, 1022.—Elargitio privilegiorum monasterio S. Salvatoris Papiensis diœcesis, *ibid.*, 1026. — Privilegium pro monasterio S. Petri Perusini, *ibid.*, 1029.—Pro monasterio S. Bertini Sithiensis, *ibid.*, 1031.—Monasterii S. Bertini Sithiensis et Theoderici, Flandriæ comitis, concambium, et ejusdem monasterii de electione Alchiasensi privilegium confirmat, *ibid.*, 1032. — Monasterium S. Georgii Pragæ in sedis apostolicæ protectionem suscipit, ejusque possessiones confirmat, *ibid* , 1032. — Donationes a Germaniæ proceribus, episcopis, cæterisque factas monasterio Schyrensi in Bavaria confirmat, *ibid* , 1034 —Privilegium pro parthenone Fontis Ebraldi, *ibid*, 1037. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Veronensi, *ibid.*, 1038.—Pro monasterio S. Mariæ de Columba, *ibid.*, 1041.— Monasterium Litomyslense in sedis apostolicæ protectionem suscipit ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 1045. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris, *ibid.*, 1046.— Pro ecclesia S. Petri de Guastella, *ibid.*, 1048.— Pro abbatia S. Mariæ Castellionensi, *ibid.*, 1050. — Bulla in gratiam Alberti abbatis S. Theodardi, *ibid.*, 1031. — Privilegium pro ecclesia

Berentesgadensi, *ibid.*, 1057.— Monasterii SS. Petri et Pauli Hadmersiebensis protectionem suscipit ac privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1059.— Confirmatio sive renovatio et nova concessio privilegiorum monasterio S. Joannis evangelistæ Parmensis diœcesis, ord. S. Benedicti, CLXXX, 1059.— Monasterii Molismensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid* , 1062. — Indulgentiam B. Jacobo devotis concedit, *ibid.*, 1063.

Privilegium pro monasterio S. Stephani Wirisingensi, CLXXX. 1066. — Pro monasterio de Loco restaurato, *ibid* , 1067.—Pro monasterio S. Remigii Remensis, *ibid.*, 1069. — Pro Carthusianis Montis Dei, *ibid.*, 1071. — Pro monasterio Bellævallis, *ibid.*, 1072.— Pro monasterio S. Mariæ Cuissiacensi, *ibid.*, 1074. — Pro ecclesia S. Joannis evangelistæ Ravennate, *ibid.*, 1077. — Ecclesiam B. Petri Ratisponensem protegendam suscipit possessionesque ejus confirmat, *ibid.*, 1078. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ Springirsbacensi, *ibid.*, 1080. — Pro ecclesia S. Joannis Kaltenbornensi, *ibid* , 1084. — Pro monasterio S. Mariæ in Regula, *ibid.*, 1085. — Monasterii S. Petri Gandensis, sive Blandiniensis, protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1087.— Privilegium pro parthenone Farensi, *ibid.*, 1089. — Pro monasterio S. Lamberti Subenensis, *ibid.*, 1091. — Pro monasterio S. Michaelis Bergensis, *ibid.*, 1092. — Confirmatio bonorum omnium et privilegiorum a summis pontificibus Romanis Trenorciensi monasterio concessorum, *ibid.*, 1093. — Bulla de confirmatione bonorum monasterii Crisenonis, *ibid.*, 1096. — Bulla in gratiam monasterii S Mariani, *ibid.*, 1097.— Privilegium pro monasterio S. Zenonis Reicheuhallensi, *ibid.*, 1099. — Pro monasterio Casæ Dei, *ibid.*, 1102.— Pro monasterio Nantuacensi, *ibid.*, 1103. — Pro monasterio Mortuimaris, *ibid.*, 1104. — Pro monasterio Cluniacensi, *ibid.*, 1105. — Pro ecclesia S. Martini Buronensi, *ibid.*, 1107.

Bulla pro Sancto Evurtio Aurelianensi, *ibid.*, 1109. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Parmensi, *ibid.*, 1111. — Pro ecclesia S. Andreæ Roffensi, *ibid.*, 1113. — Confirmat jura et possessiones canonicorum regularium ecclesiæ B. Petri Tarentasiensis, etc., *ibid.*, 1114. — Privilegium pro cœnobio SS. Petri et Pauli Westmonasterii, *ibid.*, 1116. — De primatu Petri Bituricensis archiepiscopi in provinciis Bituricensem et Burdigalensem, *ibid.*, 1119.— Bulla pro confirmatione bonorum et immunitatum Tongerloe, *ibid.*, 1120. — Consecratum a se episcopum Tornacensem Anselmum commendat, *ibid.*, 1122. — Privilegium pro monasterio S. Petri Salisburgensi, *ibid.*, 1125. — Pro monasterio S. Nicasii Remensi, *ibid.*, 1127.— Monasterio Floriacensi privilegia confirmat, *ibid.*, 1129. — Privilegium pro parthenone B. Mariæ in Silva Nidi-Merli, *ibid.*, 1130. — Pro canonicis ecclesiæ S. Ursi de Aosta, *ibid.*, 1133. — Pro monasterio Reicherspergensi, *ibid.*, 1134. — Pro monasterio SS. Petri et Pauli Paderbornensi, *ibid.*, 1137.— Pro ecclesia S. Laurentii Clerholtensi, *ibid.*, 1139. — Monasterii Varlariensis jura de eligendo abbate ac de deferenda advocatia confirmat, *ibid.*, 1141. — Ecclesiæ S. Mariæ et S. Blasii Frideselensis protectionem suscipit, possessionesque confirmat, *ibid.*, 1142. — Privilegium pro monasterio Stabulensi, *ibid.*, 1144.— Ecclesiæ S. Sepulcri Jerosolymitani protectionem suscipit et possessiones confirmat, *ibid.*, 1145. — Episcopatum Tornacensem, e Noviomensium epicoporum potestate exemptum confirmat, *ibid.*, 1151. — Bulla pro monasterio Gellonensi, *ibid.*, 1154.

Privilegium pro ecclesia S. Zenonis Hallensi, CLXXX, 1156. — Pro ecclesia S. Donatiani Brugensi, *ibid.*, 1158. — Pro monasterio Petriburgensi, *ibid.*, 1160, 1163. — Pro monasterio S. Georgii in Proleningensi diœcesi, *ibid.*, 1163. — Pro monasterio S. Margarethæ Osterhovensi, *ibid.*, 1167.— Pro monasterio Windbergensi, *ibid.*, 1168. — Pro monasterio Sanctæ Mariæ Abbendonensi, *ibid.*, 1170.

Regularis ordo canonicorum S. Augustini Claustroneoburgi institutus, una cum cæteris privilegiis et immunitatibus, tam in temporalibus quam in spiritualibus, auctoritate apostolica confirmatur, CLXXX, 1172. — Eberhardo episcopo Bambergensi jus pallii aliaque privilegia concedit, *ibid.*, 1175.— Conrado Romanorum regi Henricum Moraviensem episcopum remittit et commendat, *ibid.*, 1175.— Privilegium pro monasterio S. Nicolai Septemfontium, *ibid.*, 1176. — Monasterii S. Augustini Cantuariensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1177. — Hugonem archiepiscopum Turonensem tam Dolensis quam cæterorum Britanniæ citerioris episcoporum metropolitam sancit, *ibid.*, 1185. — Monasterii Vivensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1185. — Privilegium pro monasterio Raitenhaselacensi, *ibid.*, 1186.— Bulla pro Camaldulensi congregatione, *ibid.*, 1187. — Privilegium pro parthenone S. Petri de Luco, *ibid.*, 1190. — Pro monasterio S. Petri Puteolensi, Lucensis diœcesis, *ibid.*, 1192. — Pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1194. — Privilegia et possessiones abbatiæ SS. Solutoris et Adventoris Tauriensis confirmat, *ibid.*, 1196.

Privilegium pro monasterio Bonævallis ord. Cisterc., CLXXX, 1198. — Pro parthenone Tertensi, *ibid.*, 1199. —Pro ecclesia S. Pancratii in Ransboven, *ibid.*, 1201.— Pro monasterio Pusniacensi, *ibid* , 1204.— Pro monasterio S. Mariæ Thenoliensi, *ibid.*, 1206. — Pro monasterio Ferrariensi, *ibid* , 1207 — Pro monasterio Grimbergensi, *ibid.*, 1209. — Pro ecclesia S. Martini Laudunensis, ord. Præmonstratensis, *ibid.*, 1210. — Pro monasterio S. Laurentii Leodiensis, *ibid.*, 1213. — Bulla in gratiam Galtheri abbat. S Mariæ de Capella ad Plancas, *ibid.*, 1214. —Privilegium pro monasterio Bellilocensi, *ibid.*, 1215. — Pro monasterio Præmonstratensi, *ibid.*, 1217. — Pro monasterio Calvimontensi, ordinis Præmonstratensis, *ibid.*, 1221.—Cœnobii S: Mariæ Suessionensis omnia bona possessionesque confirmat, *ibid.*, 1225. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ Vaverleiensi, *ibid.*, 1226.— Bulla in gratiam monasterii Tironiensis, *ibid.*, 1228. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Branensi, *ibid.*, 1231. — Pro monasterio Jauduriensi, *ibid.*, 1233. — Pro ecclesiis episcopi Parisiensi subjectis, *ibid.*, 1234. — Bulla pro parthenone S. Dionysii Montis-Martyrum, *ibid.*, 1236. — Privilegium pro monasterio S. Martini de Campis, *ibid.*, 1239. — Bulla de dedicatione ecclesiæ Montis Martyrum, *ibid.*, 1242. — Privilegium pro monasterio Sancti Heriberti Tuitiensi, *ibid.*, 1244. — Pro monasterio S. Quintini Montensi, *ibid.*, 1245.— Bulla ad Henricum abbatem et monachos Rothomenses pro confirmatione eorum privilegiorum, *ibid.*, 1247.

Privilegium pro monasterio S. Martini de Campis, CLXXX, 1250. — Pro ecclesia S. Salvatoris Cæsaraugustana, *ibid.*, 1252. — Pro monasterio S. Mariæ Lucellensi, *ibid* , 1254. — Pro ecclesia S. Mariæ Dei Loci, *ibid.* — Pro monasterio Trunchiniensi, *ibid.*, 1259. — Pro monasterio S. Mariæ Vallis Christianæ, *ibid.*, 1260.— Monasterium S. Mariæ de Novo Castro Nuemburgensis in tutelam sedis apostolicæ suscipit, *ibid.*, 1262. — Bulla pro Ilbenstadiensis ecclesiæ confirmatione, *ibid.*, 1263. — Monasterium S. Mariæ de Alderspach, ordinis Cisterciensis sub sedis apostolicæ protectione recipit, *ibid.*, 1265. — Privilegium pro cœnobio S. Mariæ Huntingdunensi, *ibid.*, 1266 — Bulla pro confirmatione possessionum abbatiæ S. Mariæ Bertiniæ Curtis sive Moncelli, *ibid.*, 1268. — Privilegium pro monasterio Rigniacensi, *ibid.*, 1269.— Monasterio Cluniacensi asserit Baernam Monteriam a Guillelmo, Matisconensi comite, concessam, *ibid.*, 1272. — Bulla confirmans bona et immunitates ecclesiæ Stivagiensis, *ibid.*, 1274. — Privilegium pro monasterio de Yergua, *ibid.*, 1278.— Pro monasterio S. Mariæ de Nienzabas, *ibid*, 1279.— Pro monasterio S. Viti Prulensis, *ibid* , 1280.—Confirmat unionem fratrum Savigniensium ordini Cisterciensis *ibid.*, 1282.

Privilegium pro monasterio S. Joannis Reomdensi, *ibid.*, 1285. — De monasterio S. Mariæ Jettensi, *ibid.* — De parthenone S. Mariæ Helderensi, *ibid.*, 1287.— De ecclesia Christi Londiensi, *ibid.*, 1289.— De parthenone S. Spiritus Paraclitensi, *ibid.*, 1291. — De monasterio S. Augustini Morinensi, *ibid.*, 1295.— Ecclesiam S. Albini Basileæ in tutelam suam recipit, singulasque ejus possessiones nominatim confirmat, *ibid* , 1297. — Privilegium pro monasterio Lacensi, *ibid.*, 1301.— Monasterium S. Petri in Nigra Silva tuendum suscipit et ejus bona confirmat, *ibid.*, 1302.— De monasterio Heilsbronensi, *ibid.*, 1303.

Privilegium pro monasterio S. Mariæ Lonnicensi, CLXXX, 1304. — Monasterii S. Disibodi protectionem suscipit, bonaque et privilegia confirmat, *ibid.*, 1307. — Privilegium pro monasterio Bonifagiensi. *ibid.* — Pro ecclesia SS. Apostolorum in monte Cornelio Leodiensi, *ibid.*, 1309. — Pro monasterio S. Mariæ Longipontis, *ibid.*, 1311. — Monasterii Benedicti Burani privilegia bonaque confirmat, *ibid.*, 1312. — Privilegium pro monasterio Laureshamensi, *ibid.*, 1314. —Privilegia possessionesque monasterii Maulbrunnensis confirmat, *ibid.*, 1316. — Privilegium pro monasterio Helmesvardensi, *ibid.*, 1317. — Privilegium confirmationis bonorum omnium monasterii Altahensis, seu Althæ Inferioris, Salisburgensis diœcesis, *ibid.*, 1318. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Cameracensi, *ibid.*, 1321. — Altaria, possessiones ac privilegia abbatiæ Eenhamensis, ordinis S. Benedicti diœcesis Mechliniensis, confirmat, *ibid.*, 1325. — Ecclesiam Wladislaviensem in fidem et tutelam

recipit, terminosque episcopatus ac limites diœcesis Wladislaviensis ab Ægidio Tusculano episcopo et Boleslao duce Poloniæ statutos confirmat, *ibid.*, 1328. – S. Martino præbendam perpetuam in ecclesia Ambianensi confirmat, *ibid.*, 1331. — Monasterii S. Facundi et Primitivi Sahagunensis protectionem suscipit, privilegia possessionesque confirmat, *ibid.*, 1332. — Bulla pro abbatia S. Mariæ Piabonis, montis, *ibid.* — Privilegium pro parthenone S. Andreæ Goessensi, *ibid.*, 1335.— Monasterium S. Ægidii de Canawella sub protectione sua suscipit, *ibid.*, 1336. — Privilegium pro monasterio S. Theodorici Rhemensi, *ibid.* — Pro abbatia S. Dionysii Parisiensi, *ibid.*, 1339.—Pro monasterio S. Remigii Rhemensi, *ibid.*, 1342. — Pro monasterio S. Mariæ Basso-Fontensi, *ibid.*, 1343. — Monasterii Theloniensis protectionem suscipit, disciplinamque Præmonstratens. ac bona confirmat, *ibid.*, 1345. — Toletanum primatum confirmat, *ibid.* — Privilegium pro monasterio Bellelagiensi, *ibid.*, 1352. – Monasterii Rueggisbergensis protectionem suscipit, possessionesque confirmat, *ibid* , 1354.— De monasterio Clarævallis Mediolanensis, *ibid.* — Privilegium pro monasterio Tollensi, *ibid.*, 1356. — Bulla pro ecclesia S. Ambrosii Mediolanensi, *ibid.*, 1358. — Parthenonis S. Mauritii Medio'anensis protectionem suscipit et possessiones confirmat, 1360. — De monasterio S. Salvatoris, *ibid.*, 1361. — Bulla pro canonica S. Antonini Florentini, *ibid* — Monasterio S. Salvatoris et Juliæ martyris Brixiens. diœcesis, ordinis Casinensis bona omnia, omnimodamque exemptionem confirmat, aliaque concedit privilegia, *ibid.*, 1365. — Privilegium pro ecclesia B. Mariæ Brixiensi, *ibid.*, 1366. – Monasterium S. Mariæ in Arena Vratislaviense confirmat, *ibid.*, 1369. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Lunensi, *ibid.*, 1371. —Bulla qua confirmantur eremo Camaldulensi donationes Hieronymi episcopi Aretini, *ibid.*, 1372. — Bulla pro parthenone S. Hilarii in episcopatu Fesulano sita, *ibid.*, 1374.— Bulla pro monasterio sanctimonialium S. Martini de Agello. *ibid.*, 1375. — Pro abbate S. Mariæ de Morrona, *ibid.*, 1377. — Pro eremo Fontis Avellani, *ibid.*, 1383. — Privilegium pro monasterio S. Petri Mutinensi, *ibid.*, 1384. — Pro monasterio S. Petri Salzburgensi, *ibid.*, 1387. — De monasterio S. Lucii Curiensi, *ibid.*, 1400. — Bulla ad Obertum Medielanensem archiepiscopum, *ibid.*, 1403. — De primatu Toletano, *ibid.*, 1405. — Fratrum S. Laudi Rothomagensium disciplinam canonicam confirmat, *ibid.*, 1408.— Privilegium pro monasterio S. Martini Anhusano, *ibid.*, 1409. — Pro monasterio S. Benedicti de Placentia, *ibid.*, 1411.— Guiberto præposito et canonicis S. Laurentii Januensis amplum omnium bonorum ac jurium, tum et Raymundi comitis donationis confirmationem elargitur, *ibid.* — Privilegium pro ecclesia Fontis Ebraldi, *ibid.*, 1413. — Bona, possessiones, privilegiaque S. Mariæ de Reno confirmat, *ibid.*, 1415. — Monasterii S. Nicolai Andegavensis protectionem suscipit. etc., *ibid* , 1419. — Bona omnia, donationes et exemptiones monasterii S. Quirini Tegernseensis confirmat. quod ordinario episcopo subjectum in spiritualibus declaratur, *ibid.*, 1425. — Privilegia et immunitates canonicæ S. Mariæ Montis-Belli confirmat, *ibid.*, 1428. — Privilegium ecclesiæ canonicorum B. Mariæ in Rainlenbuch, Frisengensis diœcesis, *ibid.*, 1429. — Possessiones abbatiæ Lobiensis, ordinis S. Benedicti in diœcesi Leodiensi recenset, ejusque privilegia confirmat et ampliat, *ibid.*, 1431.—Privilegium pro monasterio S. Mariæ Compendiensi, *ibid.*, 1435. — Ecclesiæ Monopolitanæ possessiones confirmat, *ibid.*; 1437. — Monasterii S. Salvatoris et S. Bonifacii Fuldensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1442. — De abbatia S. Salvatoris de Majella, 1444. — Bulla pro episcopis Aurelianensibus, *ibid.*, 1449. — Privilegium pro monasterio S. Trinitatis et S. Michaelis Meletensis, *ibid.*, 1452. — Pro Ecclesia Belvacensi, *ibid.*, 1454, 1458. — Privilegium pro monasterio Michaelsteinensi, *ibid.*, 1460. — Bulla pro Guarino abbate S. Joannis in Valeia, *ibid.*, 1462. — Pro Theobaldo abbate Sancti Carauni, *ibid.*, 1465. — Confirmatio privilegiorum a variis summis pontificibus ordini S. Benedicti concessorum, *ibid.*, 1464. — Bulla pro monasterio S. Quirici de Rosis, *ibid.*, 1466. — Roberti archiepiscopi Acherontini jura metropolitana confirmat, eumque pallio donat, *ibid.*, 1467. — Parthenonis S. Cyriaci Gerundensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1469. — Privilegia hospitalis S Blasii confirmat, *ibid.*, 1470 — Parthenonis S. Petri majoris Florentini bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1471. — Privilegium pro ecclesia Isolensi, *ibid.*, 1473. — Monasterii S. Mariæ in Pongartenberge possessiones confirmat, atque illud in suam protectionem suscipit, *ibid.*, 1476. — De parthenone S. Zachariæ Veneto, *ibid.*, 1479. — Privilegium pro canonicis Pistoriensibus, *ibid.*, 1480 — Bulla protectoria data monasterio de Esrom, *ibid.*, 1482. — Jurium et privilegiorum multorum archiepiscopo et metropolitanæ ecclesiæ Coloniensis presbyteris canonicis ante diu concessorum confirmatio, *ibid.*, 1486. — Bulla pro monasterio Velciodorensi, *ibid.*, 1495. — Privilegium pro monasterio Brematensi, *ibid.*, 1504. — Monasterium Heidenheimense in suam recipit tutelam, eique varia concedit privilegia, *ibid.*, 1507. — Confirmatio bonorum omnium et libertatum monasterii Rorensis canonicorum regularium S. Augustini Ratisponensis diœcesis, *ibid.*, 1511.—Privilegium pro ecclesia Coventrensi, *ibid.*, 1513. — Pro monasterio Silviniacensi, *ibid.*, 1515. — Pro ecclesia Tarvisina, *ibid.*, 1520.— Monasterii Heilsbronnensis possessiones quasdam confirmat, *ibid:*, 1522. — Privilegium pro ecclesia Trevirensi, *ibid* , 1525. — Pro monasterio Hemmerodiensi, *ibid.*, 1527. — Pro monasterio Wadegozingensi, *ibid.*, 1529. — Pro abbatia Springirsbacensi, *ibid.*, 1532. — Confirmatio abbatiæ advocatiæ de Altaha inferiore ad episcopum Bambergensem ab imperio translatæ. *ibid.*, 1536. — Bulla pro S Joanne Senonensi, *ibid.*, 1538. — Confirmatio Cisterciensium constitutionum, *ibid.*, 1541. — Bulla pro canonica B. Mariæ Fanensi, *ibid.*, 1546. — Pro monasterio S Joannis in valle Turæ, *ibid.*, 1548.—Privilegium super omnes proprietates monasterii S. Mariæ Bozlaviensis, *ibid.*, 1551.— Privilegium contra archidiaconos Parisienses pro auctoritate episcopi, *ibid.*, 1554. — Pro monasterio SS. Laurentii et Hilarii, *ibid.*, 1555. — Bulla pro ecclesia Constantiensi, *ibid.*, 1557.– Ecclesiam S.Rumualdi Mechliniæ, olim collegiatam,nunc metropolitanam, cum omnibus suis possessionibus ac decimis in protectionem apostolicam recipit, *ibid.*, 1550. — De abbatia S. Cornelii Ninovensis, *ibid.*, 1561. — Privilegium pro ecclesia S. Laurentii Januensi, *ibid.*, 1562. — Pro monasterio S. Silvestri in monte Suavi, *ibid.*, 1567. — Pro ecclesia Sanctæ Mariæ de Capemberg, *ibid.*, 1568. — Hildesemensis ecclesiæ abbatiam Ringelheimensem confirmat, *ibid.*, 1570. — Bulla pro parthenone S. Salvatoris Ebroicensi, *ibid.* 1572. — Privilegium pro ecclesia Atrebatensi, *ibid.*, 1575. — Ecclesiæ Verdensis protectionem suscipit, possessionesque ac jura confirmat, *ibid.*, 1584. — Confirmat primatum Toletanum, *ibid* , 1585. — De monasterio Elwangensi. *ibid.*, 1587. — Privilegium pro monasterio Cantavensi. *ibid* — Pro monasterio Vallis Bonæ, *ibid.*, 1588. —Bulla qua fundatum a Pippino et Carolo principibus monasterium Sarlatense, sub sancti Petri tutela recipitur, 1591. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Astensi, *ibid.*, 1594. — Pro parthenone Othmarsheimensi, *ibid.*, 1597. — Pro monasterio Trenorciensi, *ibid.*, 1600. — Pro abbatia Conchensi, *ibid.*, 1601. — Pro monasterio S. Benedicti de Saxo montis Lateronis, *ibid.*, 1603. — Spurium quod Conradus III rex Ecclesiæ Ultrajectensi fertur tribuisse, diploma confirmat, *ibid.*, 1607. — Bona privilegiaque monasterii Hillisineburgensis confirmat, *ibid.*, 1609. — Bulla pro confirmatione instituti Præmonstratensis in Rottio et possessionum ejusdem monasterii, *ibid* , 1611.

EVERARDUS, Tornacensis episcopus. — Privilegia varia concedit capellæ de Zantvoorde, CLXXIV, 1580, 1581.

FORMOSUS, papa. — Immunitatem et bonorum monachorum S. Theuderii firmum et stabile jus concedit, CXXIX, 857. — Bulla pro ecclesia Gerundensi, *ibid.*, 841. — Ad Bernonem abbatem Gigniacensem. De privilegiis ejusdem monasterii. *ibid.*, 845.

FRIDERICUS, Coloniens. archiepiscop. — Confirmat abbati Corbeiensi decimas de mansis dominicatis in suo episcopatu, olim in solemni concilio tempore Arnoldi imperatoris concessas, CLXVI, 1352. —Diploma pro monasterio Groffschaltensi, *ibid* , 1353.

FRIDERICUS, imper. — Charta pro monasterio Balmensi, CLXXXIX, 1070.

GAUFRIDUS Catalaunensis episc.. — Charta fundationis abbatiæ Monasterii in Aragona, CLXXIII, 1395. — Charta qua confirmat donationes factas monasterio Trium-Fontium, *ibid.*, 1396. — Privilegium pro monasterio S. Petri, *ibid.*, 1398. — Anniversarium suum fundat in ecclesia S. Martini de Campis Parisiensi, *ibid.* — Fundatio in abbatia Mauri-Montis, *ibid.*, 1399.

GELASIUS II, papa. — Oldegarium, episcopum Barcinonensem. Ecclesiæ Tarraconensi præficit, eique pallium tribuit, CLXIII, 489.—Ad Pontium abbat. Cluniacensem: privilegium Cluniacense, *ibid.*, 492. — Bernardo monasterii S. Sophiæ Beneventani abbati, privilegium concedit, de aqua ex Calore flumine ducenda, *ibid.*, 495. — Ad Gualterum Ravennatem archiepiscopum, illius electionem post schisma ejuratum confirmat, eique pallium

cum aliis juribus concedit, *ibid.*, 495. — Canonicorum Lucensium consuetudines approbat et innovat, *ibid.*, 497. — Canonicorum regularium S. Frigdiani Lucensis jura et libertates confirmat, *ibid.*, 499. — Monasterium S. Maniliani, situm in insula Monte-Christi, tuendum suscipit et ejus possessiones juraque confirmat, *ibid.*, 500. — Canonicis Lucensibus affirmat se S. Frigdiani, canonicorum privilegia confirmando, eorum jura non imminuisse, *ibid.*, 501. — Bulla in qua Nobiliaci possessiones recensentur et confirmantur, *ibid.*, 502. — Bernardi primatis Toletani privilegia confirmat, *ibid.*, 503. — Bulla pro abbatia Crassensi, *ibid.*, 504. — Ad exercitum Christianorum civitatem Cæsaraugustanam obsidentem; omnibus ad eum aliquid conferentibus indulgentiam largitur, *ibid*, 508. — Ad Pontium abbatem Cluniacensem, monasterii Cluniacensis privilegia confirmat, *ibid.*, 509. — Bulla pro monasterio Caunensi, in diœcesi Narbonensi, *ibid.*, 511. — Privilegium pro monasterio S. Andreæ Aventonensi, *ibid.*, 512.

GHISELA, Caroli Magni soror. — Charta qua monasterio Dionysiano multa confert prædia quæ a parentibus acceperat, XCVII, 984.

GERVASIUS Rhemensis archiepiscop. — Charta fundationis seu restitutionis duodecim canonicorum in ecclesia SS. Timothei et Apollinaris, CXLIII, 1401. — Charta pro fundatione abbatiæ S. Dionysii Rhemensis. *ibid.*, 1402.

GREGORIUS (S.) II. — Tatwinum Dorobernensem archiepiscopum totius Angliæ primatem agnoscit, et mandat agnosci, LXXXIX, 525. — Monasterio S. Maximini Trevirensi immunitatem et alia privilegia largitur, *ibid.*, 529.

GREGORIUS IV, papa. — Privilegium Rabano abbati datum, CXXIX, 991. — Monasterii Patavini Sanctæ Justinæ bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 995. — De dignitate et privilegiis monasterii Floriacensis, *ibid.*, 995.

GREGORIUS V, papa. — Privilegia larga pro abbatia Winizone et ecclesia Cameracensi, CXXXVII, 901, 904. — Werinfrido abbati confirmat possessiones et jus eligendi abbatis, primum ex Stabulensi, deinde ex Malmundariensi cœnobio, *ibid.*, 906. — Privilegia pro monasterio S. Martini Turonensi et pro ecclesia Ravennate, *ibid.*, 907, 909. — Ottoni Fuldensi abbati jus confirmatur ut missam celebret cum dalmatica et sandaliis, *ibid.*, 912. — Bulla pro monasterio Sublacensi, *ibid.*, 915. — Privilegium Ecclesiæ Placentinæ, cui Monteferetranam subjicit, *ibid.*, 919. Confirmat privilegia abbatiæ S. Ambrosii, *ibid*, 920. — Epistola ad Gerbertum Ravennatem episcop, qua illi mittit pallium, et Ravennatem Ecclesiam multis ornat privilegiis, et multis donationibus auget, *ibid.*, 921. — Privilegia pro monasteriis Sancti Genesii in diœcesi Bisuldunensi, Cluniacensi, et ecclesia Montis majoris, *ibid.*, 924-932. — Bulla pro Arnulpho in episcopum Ausonensem eligendo, *ibid.*, 928. — Bulla pro confirmandis juribus monasterii de Pettershausem in diœcesi Constantiensi, *ibid.*, 935.

GREGORIUS VI, papa — Bulla pro Farfensi cœnobio et ejus abbate, CXLII, 573. — Ecclesiæ Florentinæ canonicis ecclesiam S. Domnini donat, *ibid.*, 575. — Bulla pro monasterio S. Quintini de Monte, *ibid.*

GREGORIUS VII, papa. — Privilegium pro eremo Camaldulensi, CXLVIII, 616; et pro monasterio SS. Petri et Huberti, *ibid*, 653. — Bulla pro monasterio Pataviensi, *ibid.*, 659. Privilegia pro monasteriis Cluniacensi, Pictaviensi, Gigniacensi, *ibid.*, 661, 663. — Monasterii S. Petri Condomiensis possessiones confirmat, *ibid.*, 668. — Suscipit monasterium Fontis Avellanæ sub sua protectione, *ibid.*, 669. — Bulla pro ecclesia S. Auberti Cameracensi, *ibid.*, 675. — Monasterium S. Michaelis Pisanum tuendum suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 681. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris Septimiani, *ibid.*, 682. — Pro monasterio S. Crucis Kimperlegiensi, *ibid.*, 684. — Pro monasterio S. Benigni Divionensi, *ibid.*, 685 — Pro Casinensi cœnobio, *ibid.*, 888. — Pro monasterio S. Zenonis Pisan., *ibid.*, 698. — Confirmat omnia privilegia Panormitanæ ecclesiæ, *ibid.*, 702. — Privilegium pro ecclesia S. Quintini, *ibid.*, 704. — Pro ecclesia S. Sophiæ Beneventana, *ibid.*, 710. — Privilegium confirmationis bonorum immunitatumque monasterii Hirsaugiensis quod sub protectione sedis apostolicæ recipitur, *ibid.*, 714. — Bulla pro monasterio S. Petri Juncellensi, *ibid.*, 717. — Privilegium pro monasterio S. Benedicti, *ibid.*, 718. — Privilegia ecclesiæ S. Audomari in Arthesia, confirmat, *ibid.*, 717. — Privilegium pro ecclesia S. Pauli Romæ, *ibid.*, — Privilegium pro ecclesia S. Audomari, *ibid.*, 728. — Privilegium pro monasterio Vindocinensi, *ibid.*, 729. — Confirmatio primatus ecclesiæ Viennensis et concessio privilegiorum, *ibid.*, 751.

GREGORIUS VIII, papa. — Monasterii Lucellensis protectionem suscipit, possessiones juraque confirmat, CCII, 1543. — Privilegium pro monasterio de Charitate Fuliensi, *ibid.*, 1546. — Ordinem Calatravæ ejusque possessiones confirmat. *ibid.*, 1548. — Lanfrancum electum episcopum commendat, *ibid.*, 1549. — Canonicos ecclesiæ S. Salvatoris Venetæas solvendis decimis liberat *ibid.*, 1552. — Ecclesiam S. Salvatoris Venetam tuendam suscipit ejusque privilegia confirmat, *ibid.*, 1555. — Privilegium pro ecclesia S. Apollinaris, *ibid.*, 1555. — Privilegium Tegernseensis abbatis, ab Ottone episcopo Frisingensi constitutum corroborat, *ibid.*, 1560. — Canonicorum ecclesiæ Januensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1564. — Monasterio S. Mariæ Agnanensi, ecclesiam S. Christinæ de Clano asserit, *ibid.*

GUARINUS, Ambianens. episc. — Charta pro monasterio Cluniacensi de concessione duorum altarium, CLXXXIX, 1065.

GUIDO, Flandriæ comes. — Diploma de universis minutis decimis totius Aldenburgensis parochiæ, etc., CLXXIV, 1585.

GUIDO DE CASTELLIONE, Rhemensis archiepiscopus. — Privilegium Odilæ abbatissæ parthenonis S. Petri concessum, CXLII, 1405. — Confirmat donum Manassis de quibusdam terris, *ibid.*, 1408.

GUILLELMUS, abbas S. Benigni Divionensis. — Privilegium pro monasterio Fructuariensi, CXLI, 871.

GUILLELMUS, Bisuntinens. archiepisc. — Cluniaco confirmat possessiones de Alta Petra, CLXVI, 247.

. HATO, Trecens. episc. — Donatio ecclesiarum de Barbona, etc., monasterio Cluniacensi, CLXXXIX, 1066.

HEDDO, episc. Argentinens. — Testamentum quo fundat et dotat monasterium Ettenhaimense, XCVI, 1347.

HEDENUS, vir illustris. — Charta qua Willibrordo Ultrajectensi episcopo dona confert, CXXXIX, 535.

HENRICUS I, Francorum rex. — Monasterio S. Salvii apud Monterolum avi sui Hugonis patrisque Roberti donationes eidem loco factas confirmat, CLI, 1225. — Placitum pro cœnobio S. Medardi adversus Robertum Codicacens., *ibid.*, 1027. — Canonicis Carnotensibus liberum concedit fiscum Unigradum, *ibid.*, 1028. — Privilegium pro monasterio Sancti Theodorici prope Rhemos. Adjutus ab Alberto abbate in expugnatione Castrinovi, ejus monasterium a jugo advocatorum et vexationibus archidiaconorum absolvit, *ibid.*, 1029. — Privilegium pro Casæ Dei monasterio, *ibid.*, 1031. — Charta pro monasterio S. Victoris Nivernensi, erepta e laicorum manu abbatia S. Victoris Nivernensis restauratur, *ibid.*, 1032 — Charta de libertate reddita cuidam Arnaldo, *ibid.*, 1034. — Charta pro monasterio S. Petri, *ibid.*, 1036. — Ecclesias SS. Stephani, Juliani, Severini, et Bacchi canonicis Parisiensibus tradit, *ibid.*, 1038. — Ecclesiæ Parisiensi concedit abbatiolam S. Germani in Laia, *ibid.*, 1039.

HENRICUS I, imper. — De regalibus B. Petro concessis, XCVIII, 625.

HENRICUS II (S.), imperator Augustus. — Donat Godehardo abbati Niederallacensi aream Ratisbonæ sitam, CXL, 239. — Donat monasterio Tegernseensi aream Ratisbonæ sitam, *ibid*, 240. — Donat regiæ capellæ Veteri a se restauratæ villam sui juris Duveninga cum ejusdem pertinentiis, *ibid.*, 240. — Donat episcopo Brixiensi aream Ratisbonæ sitam, *ibid.*, 241. — Mundiburdium monasterio inferiori concessum, *ibid.*, 242. — Donat collegiatæ ad veterem capellam Ratisbonæ villam Welchina in pago Nordgowe sitam, *ibid.*, 243. — Donat episcopo Brixinensi villam Teigni prope Ratisbonam, *ibid.*, 244. — Præceptum per quod Burchardo Wormatiensi episcopo attribuit omne prædium quod Otto dux in ipsa civitate obtinebat, *ibid.*, 245. — Præceptum per quod regium bannum concedit Wormatiensi ecclesiæ in silva Forehahi, *ibid.*, 245.

Privilegium domnæ Godesdihui Herifurdensis monasterii abbatissæ concessum, CXL, 246. — Privilegium pro Nova Corbeia, *ibid.*, 247. — Pro ecclesia Paderbornensi, *ibid.*, 248, 249. — Sigifredo episcopo Parmensi abbatiam Nonantulanam largitur, *ibid.*, 250. — Privilegium pro ecclesia Hamburgensi, *ibid* — Diploma pro parthenone Mulenbechano, quo privilegia eidem ab Arnulfo et Ottone II imperatoribus concessa confirmat, liberam eligendæ abbatissæ potestatem tribuit, *ibid.*, 251. — Confirmat possessiones monasterii S. Bavonis Gandensis ordinis S. Benedicti, *ibid.*, 252. — Diploma concedens Adalberoni comiti bannum super agrestes feras, *ibid.*, 254. — Privilegium Frederemæ abbatissæ concessum, *ibid.*, 255. — Diploma monasterio virginum Keminadensi concessum, 256. — Ecclesiæ Comensis privilegia

confirmat et possessiones auget, *ibid.*, 257. — Diploma per quod prædium Pipinesdorff ecclesiæ Wormatiensi confert, *ibid.*, 258. — Donat Veteri capellæ quoddam sui juris prædium in Nortgowe et quidquid in duabus villis Durnin et Mantalahi possidebat, *ibid.*, 260. — Donat monasterio inferiori prædium in curtibus Ratisbon., id est in Regensburger Burgfreden, *ibid.* — Monasterium Steinense, ex Duellio translatum, ab Henrico II dotatur et ecclesiæ Bambergensi subjicitur, *ibid.*, 261. — Confirmat fundationem collegii canonicorum in ecclesia S. Crucis Leodii, factam per Notgerum Leodiensem episcopum, *ibid.*, 264. — Prædia quædam donat monasterio Altahensi, *ibid.*, 265 — Innovat prædecessorum suorum immunitates et privilegia monasterio S. Maximini concessa, *ibid*, 266. — Ecclesiæ Comensis privilegia confirmat et possessiones auget, *ibid.*, 267.— Præceptum per quod universas Ecclesiæ Wormatiensis possessiones eidem confirmat, aliasque superaddit, *ibid*, 268. — Notgero Leodiensi episcopo ejusque successoribus confirmat abbatias et ecclesias collegiatas, Lobiensem S. Huberti, Broniensem, Gemblacensem, Fossensem, Maloniensem, etc., *ibid.*, 269. — Sub suo mundiburdio suscipit Landulphum Cremonensem episcopum, *ibid*, 271. — — Monasterio Steinensi donat locum Kircheim, *ibid.* — Diploma quo Ecclesiæ metropolitanæ Cameracensi ac Herluino episcopo ejusque successoribus donat comitatum Cameracensem, *ibid.*, 273.— Litteræ de erecto a se episcopatu Bambergensi, *ibid.* — Benefacit Thorensi virginum nobilium canonicarum collegio ad Mosam, 275. — Donat abbatiam Kitzingensem archiepiscopatui Bambergensi, *ibid.*

Fundatio quædam a se facta, CXL, 276. — Quemdam suæ proprietatis locum Pleringum dictum donat ad stipendium canonicorum Babenbergensium, *ibid.*, 277. — Abbatiam sui juris seu veterem capellam in proprium dat ecclesiæ Babenbergensi, a se erectæ, *ibid.*, 278. — Præceptum per quod Ecclesiæ Wormatiensi attribuit quidquid Becellinus comes in beneficium possedit, *ibid.* — Diploma quo Ecclesiæ Wirceburgensi tradit Meinungen et Walidorf pro aliis bonis in pago Ratenzgau novo Bambergensi episcopatui permissis, *ibid.*, 279. — Privilegium pro Ecclesia Vicentina, *ibid*, 280. — Baldrico episcopo Leodiensi et Baldrico comiti dat bannum bestiarum in silvis quas possidebant, *ibid.*, 281. — Donat monasterio Niederaltacensi ecclesiam parochialem in Mandraching cum decimis et mansum, ibidem, etc., *ibid.*, 282. — Donat monasterio Prul prope Ratisbonam mansum regalem in villa Genstall., *ibid.*, 283. — Donat ecclesiæ Bambergensi locum Litchtowa in pago Nortguw situm, *ibid.*, 284. — Præceptum pro ecclesia Cremonensi et abbatia Classensi S. Apollinaris, *ibid.*, 286. — Privilegia abbati Godehardo concessa, *ibid.*, 287, 288. — Ecclesiæ Nortwald sitæ in eremo multa prædia confert, *ibid.*, 288. — Partbenoni Obermunster per ipsum a fundamento perfecto et in præsentia sua consecrato quamdam sui juris curtem Salach donat, *ibid.*, 289. — Prædium Clarissa Ecclesiæ Bambergensi donat, *ibid.*, 290. — Privilegium pro ecclesia Altahensi, *ibid.*, 291. — Diploma datum pro monasterio Tegernseensi, 292. — Diploma per quod integrum comitatum in pago Lobedengouve reliquis Ecclesiæ Wormatiensis ditionibus adjicit, *ibid.*, 295. — Privilegium pro ecclesia Paderbornensi, *ibid.* — Donationes piæ Henrici ipsiusmet regis et traditio de Foresti Zunderenhart, et de Marca Lupence, *ibid*, 294, 295, 296. — Diploma quo confirmatur abbatia Flerinensis quæ est Benedictinorum in diœcesi Leodiensi, *ibid.*, 298. — Donat ecclesiæ Bambergensi locum Irnsing in pago Kelesgowe et in comitatu de Wittelspach situm, *ibid.*, 299. — Privilegium pro monasterio S. Benedicti Montis Casini, *ibid.*, 300. — Ecclesiæ Bergomensis, a Reginfredo episcopo male habitæ possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 302. — Ecclesiæ Paderbornensi curtem Bernesbuson concedit, *ibid.*, 303. — Istius Paderbornensis ecclesiæ privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 304.— Petro episcopo et abbati S. Michaelis in Porcariana, bona sua et jura confirmat, *ibid.*, 305. — Diploma pro monasterio S. Salvatoris Fontenæ Taonis, *ibid.*, 306. — Arimannis Mantuanis privilegia confirmat, *ibid.*, 307. — Ecclesiæ Hamburgensis privilegia confirmat et auget, *ibid.*, 309. — Tarvisinæ Ecclesiæ privilegia confirmat, *ibid.*, 310. — Episcopo Novariensi jura Ecclesiæ suæ restituit, ab Arduino marchione ablata, *ibid.*, 311. — Ecclesiæ Savonensis possessiones confirmat et auget, *ibid.*, 313, 314. — Privilegium pro monasterio SS. Petri Laurentii et Columbani, *ibid.*, 314. — Litteræ quibus abbatiam de Schwarzach tradit possidendam Wernhario episcopo Argentinensi et successoribus ejus, *ibid.*, 317.— Donat abbatiæ S. Michaelis prædia quædam extra urbem Bambergensem sita, *ibid.*, 320. — Abbatiæ S. Vitoni possessiones confirmat, *ibid.*, 321. — Confirmatio jurium ac privilegiorum asceterii sacrarum virginum Lucensium S. Salvatoris, *ibid.*, 322. — Bernardo comiti Parmensi curtis Neromianæ possessionem asserit, *ibid.*, 323. —Ecclesiæ Paderbornensi curtem Honstede donat, 325. — Ecclesiæ Bamberg duo loca Schwarzenfeld et Wellendorf in pago Nordgov, *ibid.*, 326. — Alberico episcopo Comensi curtem seu villam Barzanorum largitur, *ibid.*, 327. — Ecclesiæ Paderbornensi prædia quædam confert, *ibid* , 328, 329, 330, 331, 332, 339.

Diploma pro abbatia S. Petri de Piro, CXL, 335. — Fundatio collegiatæ ecclesiæ Prumiensis, *ibid.*, 337. — Popponi et ecclesiæ Trevirensi confert curtem Confluentiam cum omnibus pertinentiis, *ibid.*, 338. — Aquisgranense canonicorum S. Adelberti collegium fundat ac dotat, *ibid.*, 340. — Possessiones abbatiæ S. Gisleni in Hannonia confirmat, *ibid.*, 341. — Locum Berga, qui olim ad Veterem capellam spectabat, donat Ecclesiæ Babenbergensi, *ibid* , 342. — Diploma quo monasterio Tegernseensi duos regales mansos in Liupana sitos condonat, *ibid.*, 343 — Privilegium pro duabus mansis sitis juxta Liupana, *ibid.*, 344. — Privilegium pro ecclesia Mimigardefordensi, *ibid.*, 345. — Ecclesiæ Paderbornensi abbatiam Sceldice donat, curtem Hammonstedi, etc., *ibid.*, 346, 350, 356. — Monasterio Farfensi S. Mariæ res noviter ab ipsis monachis acquisitas, suo diplomate confirmat, *ibid.*, 347. — Abbati Altahensi prædia quædam confert, *ibid.*, 349. — Monasterio S. Emmeranni omnia bona generatim confirmat, *ibid.*, 357, 358. — Donat monasterio Superiori duas terras prope Ratisbonam, *ibid.*, 359. — Diploma concessum Amato Salernitano archiepiscopo, per quod ei confirmat omnia jura, *ibid.* 360.— Romualdo eremitarum Camaldulensium conditori, abbatiam S. Benedicti in Alpibus ad Bifulcum sitam confirmat, *ibid* , 362. — Privilegium pro monasterio S. Sophiæ Beneventano, *ibid.*, 365. — Ecclesiæ Bambergensi donat prædium Hormunze, quod a Poppone archiepiscopo acceperat, *ibid.*, 366. — Monasterio Epternacensi confirmat jus monetæ, *ibid.*, 367. — Diploma pro abbatia Mosomagensi, *ibid.*, 371. — Ecclesiæ Pergamensis privilegia confirmat, *ibid* , 374. — Monasterii Morbacensis privilegia et jus eligendi abbatis confirmat, *ibid.*, 375. — Ecclesiæ Paderbornensi prædium Steini donat, *ibid.*, 377. — Privilegium pro ecclesia Paderbornensi, 378, 379. — Ecclesiæ Novariensis privilegia et possessiones confirmat et auget, 382.

HENRICUS III, imper. — Privilegium pro monasterio Corbeensi et parthenone Herfordensi, CLI, 1088, 1089, 1096. — Monasterii Stabulensis possessiones et immunitates confirmat, *ibid.*, 1091. — Privilegium pro monasterio S. Petri Mindensis, *ibid.*, 1094. — Confirmatio jurium et privilegiorum Mantuanæ Ecclesiæ, *ibid.*, 1097. — Diploma quo omnia bona confirmat monasterio Veronensii S. Zenonis, *ibid.*, 1100. — Canonicis Patavinis eorumque Ecclesiæ privilegia confirmat, *ibid.*, 1102. — pro canonicis S. Salvatoris, *ibid.*, 1103. — Bernardo Id. Patavino episcopo jus cudendæ pecuniæ elargitur, *ibid.*, 1107, — Diploma pro Sancto Maximino. Interventu Leonis IX papæ restituit monasterio S. Maximini curtem Prichinas, et plures villas confirmat ad usus fratrum, *ibid.*, 1110. — Confirmat monasterio Brunwilrensi donationem factam a Richeza regina Poloniæ, *ibid.*, 1111, 1113. — Diploma pro monasterio S Maximini; adversus advocatos quorum juri et privilegiis limites ponit, *ibid*, 1115. — Diploma que clerum Volaterranum a jure comitum eximit et ecclesiæ Volaterranæ omnia illius jura a privilegia confirmat, *ibid.*, 1117.—Id. pro ecclesia Vercellensi, *ibid.*, 1118. — Arimannis Mantuanis jura ac immunitates confirmat, *ibid.*, 1120. — De canonicis Ecclesiæ Cremonensis, *ibid.*, 1121. — Privilegium concessum Ferrariensi populo, *ibid.*, 1122.— Monasterii Prumiensis confirmat privilegia et possessiones, *ibid.*, 1125. — De monasterio Stabulensi, *ibid.*, 1160.

HENRICUS IV, imper. — Privilegium pro Ecclesia Hamburgensi, CLI, 1139. — Pro ecclesiis S. Petri Mindonensi, Paderbonensis, monasterio Stabulensi confirmat antiquorum regum privilegia, advocatorum oppressiones vetat, jubetque ut duobus monasteriis, Stabulensi et Malmundario, unicus sit abbas, *ibid.*, 1145. — Privilegia pro ecclesiis Osnabrugensi, *ibid.*, 1144, 1146. — Confirmatio privilegiorum et jurium episcopo Patavino et ejus ecclesiæ, *ibid.*, 1149. — Privilegium Petro abbati concessum pro monasterio S. Eugenii in comitatu Senensi, *ibid* , 1150. — Diploma quo jura omnia ac privilegia Farfensi cœnobio confirmat et auget, *ibid.*, 1155.—Id. pro monasterio S. Zenonis Veronens., *ibid.*, 1159, 1162. —

Donatio Castri Novi Campitelli, et Scorciaroli facta Cononi Mantuano episcopo et ejus ecclesiæ, ab Henrico IV imperat., *ibid*, 1165. — Diploma confirmatorium quorumlibet jurium Ticinens. ecclesiæ, *ibid.*, 1164. — Decretum pro tutela quorumdam bonorum, ad monachos Sanctæ Justinæ, Patavinæ spectantium, CLI, 1164.

HILDEGARDIS, regina. — Donatio pro monasterio Sancti Arn ld. XCVIII 973.

HONORIUS I, papa. — Privilegium Bobiensi cœnobio datum, LXXX, 483.

HONORIUS II, papa. — Ecclesiæ S. Vincentii Bergomatis canonicorum protectionem suscipit, et possessiones juraque confirmat, CLXVI, 1217. — De monasterio Rhenangiensi, *ibid.*, 1219. — Confirmatio super abbatiam et electionem abbatis in Salfeld secundum quod institutum est ab Han ne Coloniensi et a Sigefrido archiepiscop. Moguntino, et incorparatio super parochiam Neuhofen et Crolup, et quod nullus in territorio, vel jurisdictione domni abbatis ecclesiam fundet seu consecret, neque canes pascantur, nec venatoribus stipendia dentur, *ibid.*, 1220. — Privilegia pro congregatione Camaldulensi, et pro cœnobio Cluniacensi, *ibid*,, 1225, 1225, 1228, 1229. — Ecclesiam Monte Feretranam, sub Sanctæ Sedis tutione suscipit, *ibid.*, 1252. — Privilegium pro canonica Portuensi, et privilegia antiqua pro abbatia S. Wulburgis renovantur et amplificantur, *ibid.*, 1235. — Monasterii S. Pauli de Argon patrocinium suscipit bonaque confirmat, *ibid.*, 1237. — Monasterii S. Martini Ahusani primam fundationem confirmat, *ibid.* — De fundatione cellæ S. Mariæ Brisacensis, *ibid.*, 1239. — Monasterii S. Udalrici Neresheimensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1240. — De monasterio Savigniensi, *ibid.*, 1241. — De Ecclesia Eboracensi, *ibid.*, 1242. — De Ecclesia Ravennatis, *ibid.*, 1243. — De Lincolnensi ecclesia, *ibid.*, 1245. — Privilegium confirmationis possessionum et bonorum monasterii S. Theodorici Rhemensis, *ibid.*, 1247. — Fratrum S. Mariæ Præmonstratensis disciplinam possessionesque confirmat, *ibid.*, 1249. — Confirmatio fundationis ecclesiæ Capenbergensis, *ibid.*, 1251. — Privilegia pro ecclesia S. Mariæ Placentinæ, *ibid.*, 1253. — Monasterium S. Blasii in protectionem apostolicam recipit et confirmat liberam advocatiam, *ibid.*, 1254. — De monasterio Wiblingense, *ibid.*, 1257. — Rogerio archiepiscopo Pisano restituit jus consecrandorum episcoporum Corsicanorum, palliumque concedit, *ibid*, 1261. — Petro abbati Cluniacensem abbatiam asserit, *ibid.*, 1265 — Privilegium pro parthenone Fontis Ebraldi, *ibid.*, 1268. — Monasterii S. Udalrici et S. Afræ Creuzlingensis disciplinam, possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1270. — Privilegium pro cœnobio St Petri Carnotensis de pluribus ab eo confirmatis ecclesiis, *ibid.*, 1273.

Bulla, seu diploma quo abbatiæ Spanheimensis fundatio confirmatur, CLXVI, 1274. — De bonis canonicorum Faventinorum, *ibid.*, 1277. — Ecclesiæ Trevirensis privilegia possessionesque confirmat, et Mainero archiepisc. concedit ut pallio præferendaque cruce utatur, atque in constitutis ecclesiæ stationibus cum nacco alho equitet, *ibid.*, 1278. — Tyriis significat se Willelmum Tyri archiepiscop. electum, et a patriarcha Hierosolymitano consecratum, pallio donasse, *ibid.*, 1280. — Privilegium pro ecclesia S. Sepulcri Hierosolymitani, *ibid.*, 1281. — Flereffiensem abbatiam suscipit in tutelam Sedis apostolicæ, ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 1284. — Ad Ludovicum VI Francor. reg. Henricum regis filium clericum in suam protectionem suscipit, *ibid.*, 1286. — Bulla pro confirmatione ecclesiæ et bonorum Steinfeldiæ, *ibid.*, 1288. — Hospitalem domum et ecclesiam S. Mariæ diœcesis Cenetenensis sub protectione Sedis apostolicæ suscipit, *ibid* , 1289. — Regulares canonicos in monasterio Agaunensi constitutos confirmat, *ibid.*, 1292. — Privilegium pro ecclesia S. Petri Bononiensi. *ibid.*, 1293. — Bulla pro Vindocinensi monasterio, *ibid.*, 1294. — Monasterium S. Mariæ de Curatio tuendum suscipit, quique diebus quibusdam monasterium adierint, iis centum et quinquaginta annos de injunctis relaxat pœnitentiis, *ibid.*, 1298. — Privilegia pro monasterio S. Mariæ Ameluxbornensis et pro ecclesia S. Martini Turonensis, *ibid.*, 1301. — Adefonso Hispaniarum regi commendat legatum suum Hubertum presbyterum cardinalem, *ibid.*, 1302. — Monasterii S. Petri in Nigra Silva protectionem suscipit et privilegia confirmat, *ibid.*, 1304. — De ecclesia Hadmerslenensi, *ibid.*, 1305. — Privilegium pro Ecclesia Meldensi, *ibid.*, 1306. — Pro monasterio S. Georgii Pruefenengensis, et pro ecclesia Sanctæ Margaretæ Bambergensis, *ibid.*, 1307, 1308. — Confirmatio fundationis ecclesiæ Denckendolfensis, *ibid.*, 1309. — Henrici quondam imperatoris, de jurejurando a clericis non dando legem olim datam confirmat, *ibid.*, 1311. — Confirmatio fundationis Reyronensis canonicæ, item benedictionis abbatialis et investituræ cum virga pastorali concessio, *ibid.*, 1312. — Monasterii Altahensis libertatem confirmat, *ibid.*, 1314.

INNOCENTIUS II, papa. — Diplomata pro monasterio Cluniacensi. CLXXXIX, 1062, 1064, 1065.

HORMISDA, papa. — Sallustium constituit per provincias Bœticam et Lusitaniam Sedis apostolicæ vicarium, LXIII, 425. — Justini imperatoris sollicitudinem de concilianda pace commendat, et cœptis monet insistendum, *ibid.*, 428. — Justini studium erga ecclesiasticam pacem laudet, *ibid.*, 465. — Epiphanio Constantinopolitano episcop. vicariam sedis apostolicæ præfecturam in recipiendis lapsis delegat, *ibid.*, 515.

HUGO (S.) episc. Lincolniensis. — Charta donatorum concessiones recitans et confirmans, CLIII, 1115. — Charta donatorum concessiones monasterio S. Ofwaldi de Bardency recitans et confirmans, *ibid.*, 1118. — Charta confirmationis donationum pro ecclesia S. Andreæ Northampt. *ibid.*, 1120.—Confirmatio de ecclesia de Waldens *ibid.*, 1122. — Confirmatio ecclesiarum de Thorneberg et Dodeford monachis Luffeldensis monasterii, *ibid.* — Charta de confirmatione donationis Rodulfi de Abi ad abbatiam construendam apud Granefeid, *ibid.*, 1122.

HUGO, Lugdunens. archiepisc. — Litteræ de ecclesia Sanctæ Fidis de Castelleto data monasterio Conchensi, CLVII, 509. — Litteræ ad Hugonem archiepiscop. Bisuntin. pro monachis S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 516. — Charta de absolutione Fulconis Andegavensis comitis, *ibid.*, 517. — Ecclesiam S. Desiderii in Brixia Clunia, censibus donat, *ibid.*, 518. — Ad abbatem Senonensem, pro abbate S. Petri Vivi, *ibid.*, 522. — Donatio de ecclesia S. Germani, *ibid.*, 527. — Charta donationis ecclesiæ S. Joannis de Bruillolis abbatiæ Saviniensis, *ibid.*

INNOCENTIUS III, papa.— Confirmatio super quibusdam ecclesiis præposituræ Calocens. Ecclesiæ de capituli concensu collatis, CCXIV, 25. — De confirmatione sententiæ latæ per legatos curiæ Romanæ contra Marcovaldum, *ibid.*, 31. — Super concessione et confirmatione Abolensis monasterii, ad Romanam Ecclesiam pertinentis, *ibid*, 37. — De confirmatione privilegii presbyteris decanatus de Sparton. concessi ab episcopo Carnotensi, *ibid.*, 40. — De confirmatione constitutionis factæ inter archipresbyterum et canonicos Perusinos, *ibid.*, 41. — De confirmatione Turritanen., Calaritan. et Abonen. provinciarum primatus, *ibid.*, 49. — De relaxatione sententiæ quam legatus ecclesiæ Romanæ in episcop. et in ecclesiam Zamorens. tulerat, *ibid.*, 51. — Confirmat electionem Adelmi in episcopum Pictaviens, *ibid.*, 65. — Confert quamdam præbendam in ecclesia Antuerpiana, *ibid.*, 78. — Confirmat fundationem et privilegia hospitalis Sancti Spiritus, *ibid.*, 85. — Confirmat fœdus inter Philippum regem Franciæ et comitem Flandriæ, *ibid.*, 117. — Cœnobii Sancti Vedasti statuta et laudabiles cœnobii istius consuetudines confirmat et approbat, *ibid.*, 122. — Conventus Virziliacensis consuetudines veteres et laudabiles approbat, et nova iis privilegia confert, *ibid.* — De immunitate et privilegiis monasterii B. Mariæ Virziliacensis, *ibid.*, 131, 132. — Confirmatio constitutionis cujusdam super fructibus beneficii Ivonis, *ibid.*, 138. — Robertum S. Germani Parisiens. abbat. et ejus fratres recipit sub protectione apostolica, veteraque privilegia, non paucis additis confirmat, *ibid*, 151. — Monasterii S. Dionysii jura et privilegia confirmat, *ibid.*, 154. — Confirmat sententiam latam per cardinalem S. Mariæ in causa P. et Jacobi clerici Papiensis, *ibid.*, 160. — Indulgetur conventui S. Germani Antissiodorensis quod sacrum chrisma et oleum atque consecrationes ab alio catholico episcopo accipere liceat, si Antissiodorensis gratis impertire notit, *ibid.*, 103. — Monasterio S. Trinitatis Cervifrigidi data bona, in pios usus conferenda, auctoritate apostolica confirmantur, *ibid.*, 215.—Consulibus, judicibus et populo Benevent. confirmat statutum de palatio judicum et tabellionum. *ibid.*, 218. — Ultrasilvano episcopo confirmantur privilegia a Gregorio papa sibi concessa, *ibid.*, 228. — De Sanctæ Osytæ de Chuc ordinis et privilegiorum confirmatione et norma vivendi, *ibid* , 240. — Charo archiepiscopo Montis Regalis ejusque successoribus privilegia indulta a prædecessoribus suis confirmat. *ibid.*, 275. — Alfonso episcopo et capitulo Auriens. confirmat statutum illorum de numero canonicorum, *ibid* , 293.

De privilegio et exemptione canonicorum Burgi S. Domini, ne ab episcopo Parmensi vexentur, CCXV. 316. — De privilegiis et immunitate ecclesiæ S. Nicolai, *ibid.*, 317. — Confirmat decretum quoddam regis Anglorum, *ibid.*, 353. — Petro Arusinensi episcopo, confirmat statutum de sex præbendarum institutione, *ibid.*, 354 ...

Upsalensi electo, qualiter pallio utendum sit, *ibid.* — Nobiles viros Uguit et Guidonem Marchion. recipit cum ipsorum subditis in protectionem apostolicam, *ibid*, 359. — Nobili viro Spalagran. Indulgetur ei ut cœnobium et ordinem S. Benedicti intrare possit, *ibid.* — Sipontino archiepiscopo concedit ut ecclesia collegiata convertatur in cœnobium monachorum, *ibid.*, 376. — Monasterii de Sore privilegia et donationes confirmat, *ibid.*, 399. — Recipit consules et populum Tudert. in protectionem apostolicam, et confirmat vetera eorum privilegia, *ibid*, 400. — Regnum Hierosolymitanum sub protectione apostolica recipit, *ibid*, 417. — Santium Portugalensem regem et illius regnum cum omnibus bonis illius recipit sub protectione apostolica, *ibid.*, 419. — Episcopo Petragoricensi datur potestas visitandi cœnobia, et ecclesias constituendi et abusus corrigendi, *ibid.*, 421. — Clericis S. Pauli de Castro Cervarii, confirmat sententiam pro iis latam circa jus baptisterii, *ibid.*, 432. — Ricardo abbati et capitulo Compendiensi. Ipsorum jurisdictio et privilegia confirmantur, *ibid.*, 435. — Confirmatur institutio præbendarum facta in Ecclesia Dunelmensi, *ibid.*, 427.—Suscipit præpositum S. Joannis de Cinciterio et ejus fratres sub protectione apostolica, *ibid*, 439. — Monasterium S. Petri Corbeiensis recipit in protectionem suam, *ibid.*, 450. — Certorum bonorum emptionem fratrum militiæ Templi auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 467. — Transactionem inter commendatorem et fratres domus militiæ Templi et præpositum et capitulum Magalonense olim initam confirmat, *ibid*, 467. — Fulconi abbati Corbeiensi concedit usum annuli, *ibid*, 478.— Canonicis S. Laurentii de Spello. confirmat sententiam cardinalis super priorato S. Laurentii, *ibid.*, 499. — Monasterii Francarum vallium privilegia et bona confirmat, *ibid.*, 501. — De monasterio Boscandonensi, *ibid.*, 504. — Monachos et domum Sanctæ Trinitatis Cervi Frigidi sub protectione apostolica recipit, *ibid.* — Panormitano archiepiscopo, curam et instaurationem monasterii Panormitani committit, *ibid.*, 521. —Pataviensi episcopo datur potestas absolvendi incendiarios, *ibid*, 526. — Capitulo Xanctonensi confirmatur constitutio de quadragenario numero canonicorum, *ibid.*, 545.

De privilegiorum confirmatione facta Donato Aladensi episcopo et ejus successoribus, CCXIV, 548. — Pro abbatia S. Mariæ de Casa Nova, *ibid*, 550. — Pro abbatia Derefordia, *ibid.*, 564. — Pro ecclesia Corcalensi, *ibid.*, 565. — Pro cœnobio S. Bertini, *ibid.*, 577.

Balduinus comes Flandriæ et Maria uxor ejus recipiuntur sub protectione apostolica, CCXIV, 585. — Monasterium de Calatrava recipit sub sua protectione apostolica, *ibid.*, 590. — Confirmantur statuta episcopi Oxomensis facta in ecclesia sua, *ibid.*, 604. — Decanus Toletanus recipitur sub protectione B. Petri et sedis apostolicæ, *ibid.*, 606. — Monasterium S. Michaelis sub apostolicæ sedis protectione recipitur, *ibid.*, 607. — Pro monasterio S. Petri de Insula confirmantur privilegia, *ibid.*, 610. — Pro ecclesia Sagiensi, *ibid.*, 615. — Pro cœnobio S. Petri Eugubini, *ibid.*, 618.

Massiliensis Ecclesiæ confirmantur privilegia, CCXIV, 640. — De monasterio S. Crucis, *ibid.*, 645. — De monasterio S. Mariæ de Canneto, *ibid.*, 650. — De ecclesia B. Mariæ de Rocca, *ibid.*, 651. — De monasterio SS. Sergii et Bacchi, *ibid.* — De monasterio S Mariæ Aquileiensis, *ibid.*, 664. — De monasterio S. Crucis de Walthan, *ibid.*, 665. — Archiepiscopi Wellensis confirmantur privilegia, *ibid.*, 672. — De monasterio de Walthan, *ibid*, 674, 675. — Datas a rege Bracarensi ecclesiæ decimas confirmat, *ibid.*, 691. — Clericis S. Chrysogoni privilegia confirmantur, *ibid.*, 706. — Andreæ Acheruntino archidiacono confirmat archidiaconatum cum omni jure, *ibid.*, 711. — Licii comitem recipit sub protectione apostolica, *ibid.*, 712. — Abbatiæ S. Mariæ de Ferraria confirmat privilegia, *ibid.*, 837. — Theobaldo episcopo Ambianensi, statutum et ordinationem quamdam confirmat, *ibid.*, 847. —Cœnobii S. Petri Engubin. confirmat vetera privilegia, *ibid.*, 852.—Wilhelmod Bieria presbyter, recipitur sub protectione apostolica, *ibid.*, 858. — Cœnobii de Mariadura privilegia confirmantur, *ibid.*, 859. — Guilielmum de Montepessulano dominum recipit sub protectione sedis apostolicæ, *ibid.*, 861. — Priori et capitulo Segontinis De confirmatione quorumdam reddituum, *ibid.*, 943. — Ecclesiæ S. Mariæ de Chirberi confirmantur privilegia, *ibid.*, 944. — Aymonem dominum de Cicala recipit sub protectione sua, *ibid.*, 945 — Monasterii Grandimontensis privilegia confirmantur, *ibid.* — Senonensi archiepiscopo, pro absolutione Nivernensis episcopi, *ibid.*, 261. — Electio archiepiscopi Moguntini confirmatur, *ibid.*, 964, 969 — Cabilonensi episcopo et abbati Cisterciensi. De absolutione abbatis S. Sequani, de voto transfretandi in terram sanctam, *ibid.*, 970. — Presbytero cardinali tituli S. Praxedis confirmatur legatio in Orientem, *ibid.*, 980. — Abbati et conventui Dolensi confirmatur concordia inita cum domino Castri Rodulphi, *ibid.*, 1048. — Episcopo Viterbiensi. Confirmatio dotationis ecclesiæ S. Mariæ de Polenzano ut castri Balnariæ eidem per consules Viterbienses factæ, *ibid.*, 1087. — Monasterium SS. Petri et Pauli et S. Augustini recipit sub B. Petri protectione et eorum bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1101. — De capitulo Amalfitano, *ibid.*, 1104. — Monasterii Jotrensis confirmantur privilegia, *ibid.*, 1135. — Monasterii SS. Petri et Pauli Dorobern. Privilegia confirmantur, *ibid.*, 1185.

Monasterio juxta specum B. Benedicti concedit sex monetæ libras ex annuo censu Castri Porciani, CCXV, 9. — Monasterium S. Lupi Trecensis recipit sub B. Petri protectione ejusque jura et privilegia confirmat, *ibid.*, 11. — Transactionem inter Auriensem episcopum et archiepiscopum Compostellanum initam approbat, *ibid.*, — Auriensem ecclesiam sub sedis apostolicæ protectione recipit, ejusque jura et privilegia confirmat, *ibid.*, 18. — De Pisana Ecclesia. *ibid.*, 24. — De monasterio S. Mariæ Faventino, *ibid.*, 25. — Sententiam a J. Magistro scholarum Aurelianens. ad hoc a papa delegato, in causa electionis prioris Graciacensis latam, auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 34. — Lansgravium Thuringiæ sub protectione apostolica recipit, *ibid.*, 46. — Monasterio de Beco confirmat S. Albini ecclesiam, *ibid.* — Cathedralem Archeruntinam erigit apud Materam, ac ecclesiæ Acheruntinæ jungit, *ibid.*, 57. — Archiepiscopo Ragusino beneficia in episcopatu Carleolensi confirmat, *ibid.*, 58. — Ecclesiam Oscensem recipit sub B. Petri protectione et enumerat et confirmat bona ad Ecclesiam Oscensem pertinentia, *ibid.*, 78. — Archidiaconi Mersburgensis in episcopum electionem confirmat, *ibid.*, 90.

Hospitalibus S. Spiritus Magabonens. quædam privilegia confirmat, *ibid*, 113. — Domum S. Trinitatis Cervi Frigidi in protectionem suam suscipit, *ibid.*, 134. — Magistrum Gualfredum, clericum S. Mauricii de Tarbudiato, suscipit in protectionem, *ibid.*, 140. — Monasterio Villæ Magnæ jurisdictionem temporalem in Villa Magna confert, *ibid.* — Hierosolmitano regi commendat Ecclesiam Tyrensem, *ibid*, 148. — Ecclesiæ Tyrensi decimas confirmat, *ibid.*, 149. — Monasterii de Flore possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 151. — Factam unionem monasterii de Caraceto cum ordine Cisterciensi confirmat, *ibid.*, 189. — Cisterienses recipit in protectionem suam et ipsorum bona enumerat, *ibid.* — Monasterium S. Columbæ de Hay recipit sub protectione sedis apostolicæ et bona ad ipsum pertinentia enumerantur, *ibid.*, 193. — Prænestino episcopo confirmat scolastriam Ecclesiæ Moguntinæ, *ibid.*, 203. — Monasterii Corbeiensis privilegia confirmat, *ibid.* — Abbati monasterii Corbeiensis concedit facultatem utendi annulo. *ibid.* — Archidiaconum Vicentinum confirmat, *ibid.*, 225. — Ecclesiam S. Crucis Colimbriensis recipit sub B. Petri protectione et enumerantur bona ad ipsam spectantia, *ibid.*, 232. — Monasterium de Cloretis suscipit sub sua protectione, *ibid.*, 240. — Michaeli subdiacono ecclesiæ de Castris beneficii possessionem auctoritate apostolica confirmat. *ibid.*, 258.

Privilegium quo Leoni, apostolicæ sedis legato, conceditur facultas ungendi in regem Calojoannem Bulgarorum regem, CCXV, 277. — Archiepiscopum Trinovitanum constituit primatem totius Bulgariæ et Blaccæ, mittitque illi privilegium hujusmodi, *ibid.*, 280. — Anastasio archiepiscopo Be esbudiensi mittit pallium, *ibid.*, 292. — Pro archiepiscopo Trinovisanensi, *ibid.*, 294.— Priorem et fratres Hospitalis de Thuregano recipit sub protectione sua, *ibid.*, 300. — Pro prioriss et monialibus de Ruesperra, *ibid.*, 302. — Translationem episcopatus Lunensis ad Sarzanam auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 506.

Ecclesiam S. Crucis de Stampis sub sua protectione recipit, CCXV, 312. — De ecclesia S. Stephani Fanensi, *ibid.*, 315. — De ecclesia Ariminensi, *ibid.*, 321. — Thomæ de Disce canonico Vuellensi præbendam ipsi ab archiepiscopo Eboracensi collatam auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 332. — Privilegia regi Bohemorum ab imperatoribus concessa et ab Ottone nuper confirmata, auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 339. — Magistrum et fratres Hospitalis de Bekekeq recipit sub sua protectione, *ibid.*, 344. — Capitulo S. Cæciliæ sententiam quæ in ipsorum favorem lata est in quadam causa cum ecclesia S. Laurentii in Pusciola confirmat auctoritate apostolica, *ibid.*, 353. — Petrum de Parisio capellano supra pontem Lincolniensem recipit sub protectione B. Petri, *ibid.*, 362. — Monasterium S. Andreæ de Arce recipit sub protectione et enumerantur bona ad ipsum spectantia, *ibid.*,

368. — Ad Capitulum Vicentinum. Præposituram Vicentinam Nicolao subdiacono suo, auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 382. — Ecclesiam Furconensem recipit sub sua protectione, et ejus possessiones et privilegia confirmat, CCXV, 596 — Carolum canonicum Aquilelensem recipit sub sua protectione, *ibid.*, 431.

Ecclesiam Lethglennensem recipit sub sua protectione, CCXV, 432. — De conventu Hospitalis Rivicenarii, *ibid*, 435. — De monasterio S Mariæ de Botrano, *ibid*, 439. — De monasterio Montis Majoris, *ibid.*, 466. — De ecclesia Feltrensi, *ibid.*, 504.

Ricardo, abbati Compendiensi, indulget usum mitræ et annuli, *ibid.*, 504. — Fratres Hospitalis S. Jacobi de Colle Bertanni recipit sub sua protectione, *ibid.*, 509. — Confirmat patriarcham Constantinopolitanum, *ibid.*, 512. — Abbati Cluniacensi concedit facultatem ut in abbatiis ad Cluniacense monasterium pertinentibus, possit corrigere corrigenda, secundum Deum et B. Benedicti regulam, *ibid*, 526. — Priorem ac fratres Vallis Caulium sub B. Petri protectione accipit, *ibid.*, 531 — Monasterii S. Mariæ de Charitate possessiones et privilegia confirmat, *ibid*, 537. — Monasterium Wintoniense sub sua protectione suscipit, *ibid.*, 561. — Thomæ patriarchæ Constantinopolitano concedit facultatem absolvendi a censuris ob clerici percussionem, et inungendi imperatorem Constantinopolitan., *ibid.*, 576. — Monasterium S. Petri Cabilonense recipit sub sua protectione, etc., *ibid.*, 590. — Abbatissæ et monialibus de Gandersheim renovat vetera privilegia et confirmat, *ibid.*, 598. — Dominum de Guirchia recipit sub B. Petri protectione, *ibid.*, 616. — Ecclesiam ab Alferada fundatam sub protectione, recipit, *ibid.* — Indulgetur archiepiscopo Senonensi quod visitet provinciam Senonensem, et corrigat vitia, *ibid.*, 618. — Domum hospitalem Sancti Rainerii in jus et protectionem accipit, *ibid.*, 629 — Remensi archiepiscopo confirmantur ipsius privilegia, inter quæ præcipuum illud recenselur ut solus Francorum regem inungere ac coronare possit, *ibid.*, 640.

Hospitalem domum S. Trinitatis de Vernolio recipit sub sua protectione, CCXV, 662. — De monasterio S Juliani de Perario, *ibid.*, 668. — De ecclesia Agennensi, *ibid.*, 684. — Archiepiscopo Bituricensi indulget ut servos suos et Ecclesiæ suæ clericos, a violenta manuum injectione possit absolvere, *ibid.*, 726. — Archidiacono Viennensi in Vivariensem episcopum electo potestatem facit alia beneficia ecclesiastica, præter archidiaconum Viennensem retinendi, *ibid.*, 727. — Confirmatur quædam compositio inter C presbyterum cardinalem et clericos S. Laurentii in Lucina, *ibid.*, 739. — Monasterium Vindocinense sub sua protectione recipit, et enumerantur bona ad ipsum spectantia, *ibid.*, 747. — Patriarchæ Hierosolymitano conceditur ut in quavis provincia pallio uti possit, *ibid.*, 752. — Firmanæ ecclesiæ concedit immunitates ac privilegia; *ibid.*, 767. — Lundensis archiepiscopi quasdam institutiones confirmat, *ibid.*, 774. — Ecclesiæ Nidrosiensis privilegia et concessiones antiquas confirmat, *ibid.*, 798. — Monasterio Pultariensi innovatur privilegium antiquum, *ibid.*, 850. — Conventui de Cupro ordinis Cisterciensis confirmantur quædam bona eis data, *ibid.*, 870. — Ecclesiæ Stendaliensi confirmat quædam bona, *ibid.*, 882. — Monasterium S. Rufi recipit sub sua protectione, *ibid.*, 883. — De Ecclesia S. Mariæ Montis de Gardia, *ibid*, 898. — De monasterio S. Andreæ, *ibid.*, 901. — Ecclesiæ Papiensis confirmantur privilegia et statuta, *ibid.*, 905. — Quod reges Aragonum coronari possint per archiepiscopum Tarraconensem, *ibid.*, 915 — Monasterium SS. Innocentium et Anastasii in Gandersheim recipit sub protectione sedis apostolicæ, *ibid.*, 919. — Domum hospitalem de Novo Castro de Driencourt recipit in protectionem suam, 944. — Fratrum Leprosorum de Vallisco confirmantur omnia bona, *ibid.*, 1019. — Fratribus militiæ Templi confirmatur donatio Sataliæ eis facta per Venetos, *ibid*, 1019. — Episcopo Samariæ confirmatur concessio de Monte Sancto, *ibid.*, 1030. — Clerici insulæ Nigripontis recipiunt sub sua protectione, *ibid.*

— Confirmatur conventui Fossæ-Novæ sententia lata pro eis super quasdam possessiones contra Saracenum, *ibid.*, 1053. — Ducem Cracoviensem sub sua protectione recipit, *ibid.*, 1067. — Confirmantur Luciensis ecclesiæ possessiones et bona, *ibid.*, 1068. — Monasterium de Kening recipit sub B. Petri protectione, *ibid.*, 1073. — Ecclesiam Methonensem recipit sub sua protectione, *ibid*, 1079. — Confirmat electionem factam de archiepiscopo Magdeburgensi, *ibid.*, 1093. — Ducem Saxoniæ recipit sub sedis apostolicæ protectione, *ibid.*, 1106. — Monasterium de Radingia Cluniacensis ordinis recipit sub sua protectione et ejus privilegia et jura confirmat, *ibid.*, 1115. — Ecclesia B. Laurentii de Jovisvilla sub sedis apostolicæ protectione recipitur cum omnibus ejus bonis, libertatibus, immunitatibus ac privilegiis, *ibid.*, 1123. — De monasterio de Radingia, *ibid.*, 1123. — Monasterio sanctimonialium de Sexen conceduntur privilegia et confirmantur libertates et immunitates, *ibid.*, 1135.

Similia quædam adhuc supersunt in tomo CCXV, et in tomis CCXVI et CCXVII, et de his pro isto papa satis jam dicta sunt.

IRMINA, abbatissa. — Charta qua Villibrodo Ultrajecti episcop. concedit quidquid possidet in villa Stancheim, CXXXIX. 537.

JOANNES IV, papa. — De paschate mere catholico celebrando et reviviscente Pelagiana hæresi diligenter cavenda, LXXX, 601. — Ut monachis suorum ecclesiarum sacerdotes instituere liceat, *ibid.*, 608.

JOANNES VIII, papa. — Asserit quædam Ecclesiæ Ravennati prædia, CXXVI, 655. — Privilegia Romanæ Ecclesiæ monnisi centum annorum præscriptione tolluntur, *ibid.*, 654. — Monasterium Fuldense cum universis cellis, ecclesiis, decimis, curtibus, aliisque rebus ad idem pertinentibus exemptum ac liberum iterato declarat, *ibid.*, 657. — Monachis S. Vedasti Atrebatensis confirmat omnia contenta in diplomate Caroli imperatoris, *ibid.*, 658. — Privilegium Ansegiso Senonensi archiepiscopo, cum ei concedit vices suas in Gallia et Germania, *ibid*, 660. — Confirmat partitionem monachorum S. Medardi Suessionensis, *ibid.*, 660. — Oretensis Ecclesia Gallæciæ metropolitana efficitur, *ibid.*, 663. — Monachorum Tornutiensium omnia, vel regia, vel episcopalia privilegia, pontificia auctoritate sancit, quibus addit exemptionem ab omni cujuslibet antistitis jurisdictione, *ibid.*, 686. — Approbat donationem monasterii S. Porciani illis factam, *ibid.*, 687. — Commendat Carolo Calvo imperatori Wigbodum Parmensem episcopum, *ibid.*, 699. — Mittit Carolo Calvo imperatori palmam, etc., 714. — Privilegium monasterio et xenodochio Placentino concessum, 737. — Ticinensi episcopo archiepiscopalia insignia utenda concedit cum facultate vocandi ad synodum archiepiscopos Ravennatensem et Mediolanensem, *ibid.*, 739. — Theotmaro Juvannensi archiepiscopo pallium concedit, etc., *ibid.*, 745. — Ecclesiæ Beredensis, in Anglia, privilegia confirmat, *ibid.* — Confirmat bona monasterio Tornutiensi olim concessa, *ibid.*, 772. — Epistola ad Rostagnum Arelatensem archiepiscopum, quo illi vices suas et pallii usum concedit, 775, 777.

Privilegium pro monasterio S. Ægidii, CXXVI, 792. — Pro ecclesia Pictaviensi, ne quis ejus bona invadat, etc., *ibid.*, 796. — Pro monasterio Floriacensi conceditur in synodo Tricassina, *ibid.*, 797.

Walæ Metensi episcopo pallium concedit certis diebus deferendum, CXXVI, 798. — Confirmat privilegia Ecclesiæ Turonensi concessa, *ibid.*, 800. — Privilegium pro monasterio Vizeliacensi, quo confirmantur immunitates illi olim concessæ, *ibid.*, 803. — Pro monasterio Sancti Marcelli, *ibid.*, 805. — Pro monasterio Placentino, *ibid.*, 821.

Carolomannum regem hortatur ut in Vercellensi ecclesia Conspectus creetur episcopus, CXXVI, 840. — Ad Branimirum. Suscipit eum ad Romanæ Ecclesiæ gremium redeuntem, et illi impertitur benedictionem apostolicam quam petierat, *ibid.*, 841. — Confirmat Josephi episcopi Astensis ordinationem qui alias contra canones Vercellensis Ecclesiæ fuerat episcopus constitutus, *ibid.*, 920. — Ad clerum Mediolanensem. Recipit Hadericum sub tutela sedis apostolicæ, et excommunicat omnes qui illi vel ejus ecclesiis molestiam intulerunt, *ibid.*, 926. — Visitationem Faventinæ ecclesiæ, pastore destitutæ, ejusque curam committit Joanni episcopo Ficoclensi, donec novus pastor eidem præficiatur, *ibid.*, 934. — Constitutio de jure cardinalium. *ibid.*, 942. — Privilegium pro monasterio Montis Cassini, *ibid.*, 950. — Embolum ut Carolus rex regem Carlomannum confirmet in Romanæ Ecclesiæ dilectione, *ibid.*, 958. — Epistola ad clerum et populum Augustodunensem. Privilegium concedit unum ex suis, quem clerus et populus proclamaverit, sibi præponendi, non obstante contrario regum vel principum delectu, *ibid.*, 964.

JOANNES X, papa. — Privilegium Halconi abbati concessum, quo monasterii Salvatoris Fuldensis privilegia confirmat, CXXXII, 800. — Ecclesiæ Augustodunensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 801. — Salomoni episcopo Constantiensi et abbati S. Galli privilegium immunitatis ac liberæ electionis ab imperatoribus regibusque eidem monasterio datum iterum roboratum confert, *ibid.*, 803. — Privilegium Paulo episcopo Adriensi concessum, *ibid.*, 804. — Privilegium Honesto Ravennati archiepiscopo concessum, *ibid.*, 805. — Monachis S. Launomari, per paganos fugatis possessiones a Willelmo

comite Arvernensi donatas confirmat, *ibid*, 809. — Ecclesiæ Narbonensis possessiones confirmat, 811. — Monasterium Cluniacense commendat, cui donatas a Bernone abbate res monasterii Gigniacensis, quas Wido abbas abstulerat, restitui vult, *ibid.*, 812. — Wenni archiepiscopo Hamburgensi pallium mittit et privilegia Hamburgensia confirmat, *ibid.*, 815.

JOANNES XI, papa. — Confirmat sanctum Odonem abbatem in regimine monasterii Cluniacensis, necnon exemptionem ipsius monasterii ab omni dominatu. Statuitque electionem abbatis post obitum illius fore liberam et absque cujuslibet consultu faciendam. Confirmat etiam Romanum monasterium concessum Cluniacensi per Rodulphum Burgundiæ regem. Dat insuper facultatem suscipiendi monasteria quæ offerrentur reformanda; restituit decimas capellarum Cluniacensium ab episcopis subtractas; confirmat pariter monetam propriam sicut Rodulphus rex Francorum concesserat. Dat licentiam recipiendi ad tempus fratres, qui pro melioratione vitæ voluerint ex alienis monasteris ad Cluniacense transmigrare. Definit porro Cluniacense monasterium sanctæ sedi apostolicæ ad tuendum atque fovendum pertinere; vultque in signum hujusmodi protectionis dari per quinquennium decem solidos Romæ, CXXXII, 1055. — Confirmat Cluniacense monasterium cum omnibus rebus et possessionibus quas habet, et in posterum acquiret; et inter cætera monasterium quod dicitur Carus locus in territorio Matisconensi vult permanere subjectum Cluniacensi cœnobio, *ibid.*, 1058. — Privilegium pro monasterio Vizeliacensi, *ibid.*, 1039. — Ecclesiæ Augustodunensi asserit jus episcopum libere eligendi, 1061. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ et S. Martini Pictaviensi, *ibid.*, 1062.

JOANNES XII, papa. — Confirmat privilegia et possessiones monasteriorum S. Mariæ Humolariensis et S. Vitoni, CXXXIII, 1015-1018. — Pallii usum concedit Henrico archiepiscopo Trevirensi, *ibid.*, 1019, 1029. — Possessiones et jura confirmat monasteriorum Sublacensis, S. Salvatoris Fuldensis, SS. Stephani, Dionysii, Silvestri, S. Petri Bivorensi, Vulturnensis, etc., *ibid.*, 1020-1012.

JOANNES XIII, papa. — Confirmat canonicorum Bononiensium immunitatem, CXXXV, 951. — Bulla pro institutione archiepiscopatus Magdeburgens., *ibid.* — Privilegium pro ecclesia Ferrariensi, *ibid.*, 956. — Parthenonem Gandersheimensem tuendum suscipit et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 959 — Bulla pro monasteriis S. Maximi Trevirens., et S. Joannis evangelistæ Missensi, *ibid.*, 960, 961. — Privilegium pro monasterio Dolensi, *ibid.*, 965. — Bulla qua primatum inter universos Germaniæ præsules Adalberto Magdeburgensi archiepiscopo concedit, et eum æqualem cum primariis Galliæ honore constituit, *ibid.*, 966. — Bulla ad eumdem, consecrationem episcoporum omnium inter Albiam et Salam jusque pallii illi et successoribus tribuit, *ibid.*, 967. — Privilegium pro monasterio S. Michaelis de Coxano, *ibid.*, 969. — Bulla pro ascetorio Quinteleimburgensi, *ibid.*, 972. — Privilegium pro ecclesia Trevirensi, *ibid.*, 974. — Theoderico archiepiscopo Trevirensi pallii usum concedit, *ibid.*, 976. — Privilegium pro monasterio Fuldensi, *ibid.*, 979. — Privilegium pro monasterio S. Vincentii Metensi, *ibid.*, 980. — Ecclesiam Ausonensem in archiepiscopalem erigit, *ibid.*, 983. — Significat se ecclesiam Tarraconensem Audonensi subjunxisse, Attonemque archiepiscopum consecrasse ac pallio donasse, *ibid.*, 984. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ Tangmarsfeldens., *ibid.*, 986.—Privilegium pro monasterio Cluniacensi, *ibid.*, 990 — Confirmat decretum Adalberonis qui monachos in Mosomensi cœnobio pro canonicis collocarat, *ibid.*, 991. — Privilegium monasterii S. Remigii, *ibid.*, 992. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris Papiensi, *ibid.*, 993. — Monasterium S. Salvatoris Papiense ab Adelaida, imperatrice, erectum et dotatum protectioni, non autem jurisdictioni episcopi Papiensis committit, *ibid.*, 995. — Privilegia pro ecclesia Arelatensi, *ibid.*, 998.

JOANNES XV, papa. — Omnes possessiones monasterii Cœli Aurei Ticinensis confirmat, et Petro abbati concedit usum dalmaticæ, sandaliorum, pedulum et chirotecarum, et facultatem in ulnere deferendi tintinnabulum in capella, etc., CXXXVII, 827. — Sub apostolica tuitione excipit variisque privilegiis donat ecclesiam Noviomensem et monasteria S. Gregorii, Corbeiense, S. Nazarii Laureshamense et Amianense, *ibid.*, 824-835. — De ecclesia Hamburgensi et de monasteriis S. Petri Rodensi et Brewnowiensi, *ibid.*, 839-847.—Donat pallio Grimoaldum archiepiscopum Salernitanum et eum sancit metropolitam episcopatuum Pæstani, Acherontini, Nolani, etc., *ibid.*, 848. — Sub tuitione apostolicæ sedis Fuldense monasterium suscipit et liberum facit a jurisdictionibus cujuscunque ecclesiæ, *ibid*, 849.

JOANNES XVIII, papa. — Monasterii S. Florentii Salmuriensis privilegia et possessiones confirmat, CXXXIX, 1471. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Isergensi, *ibid.*, 1485. — Ecclesiæ SS Cosmæ et Damiani ad Micam auream privilegia tribuit, *ibid.*, 1481. — Privilegium pro ecclesia Paderbornensi, *ibid.*, 1482.—Confirmat donum a Rainaldo episcopo Parisiensibus canonicis factum, *ibid.*, 1485. — Privilegium pro monasterio S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 1485. — Ecclesiæ Pisanæ canonicorum possessiones confirmat, *ibid.*, 1486. — Diploma quo confirmat episcopatum Bambergensem, *ibid.*, 1487. — Confirmatio privilegiorum et metropolitici juris S. Ecclesiæ Tolosanæ, *ibid.*, 1489. — Privilegia monasterii Bellilocensis confirmat, etc., *ibid.*, 1491. — De monasterio S. Victoris Massiliensis, *ibid.*, 1492.

JOANNES XIX, papa. — Privilegium pro ecclesia Portuensi, CXLI, 1115. — Bisuntio archiepiscopo Canusino pallium concedit juraque ejus confirmat, CXLI, 1123. — Ecclesiæ Silvæ Candidæ possessiones confirmat, *ibid*, 1125. — Petrum episcopum Silvæ Candidæ, accepta virga, de universa terra omnium ecclesiarum Galeriæ investit, *ibid.*, 1132. — Declarat se confirmare omnia monasteria et loca ad Cluniacense monasterium pertinentia, et ei ab aliquibus fidelibus Christianis, regibus, etc., concessa. Prohibet quoque ne quis episcopus vel sacerdos pro aliqua ordinatione seu consecratione ecclesiæ presbyterorum, aut diaconorum, missarumque celebratione, nisi ab abbate Cluniacensi invitatus veniat Cluniacum; sed liceat monachis Cluniacensibus cujusque voluerint ordinationis gradum suscipere ubicunque suo placuerit abbati, etc., *ibid.*, 1135. — Ecclesiæ Tiburtinæ bona juraque confirmat, *ibid.*, 1139. — Petro episcopo Gerundensi privilegium pallio utendi concedit, *ibid.*, 1143. — Epistola ad Robertum regem Francorum de immunitate Cluniacensis monasterii, *ibid.*, 1145, 1146. — Monasterii Fuldensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1147.

JOSLENUS Suessionensis episc. — Charta pro monasterio Silvæ-Majoris, CLXXXVI, 1195.

JUSTINIANUS, imper — Epistola ad Joannem V papam qua confirmat sextam synodum Constantinopolitanam, XCVI, 423.

JUSTINUS imper. — Papæ Hormisdæ nuntiat se imperatorem electum esse, LXIII, 426. — Ad petitionem concilii Constantinopolitani ab Hormisda papa petit ut pontifex ad pacem Orientali Ecclesiæ conciliandam et ad lapsos recipiendos legatos Constantinopolim mittere dignetur, *ibid*, 427. — Pro pace et unitate Orientalis Ecclesiæ Hormisdam rogat ut si minus se Constantinopolim velit conferre, legatos mittat, *ibid.*, 430.

JORDANUS, Lemovicensis episc. — Diploma quo confert multa capitulo Lemovicensi, CXLII, 1351. — Diploma de pace inita cum Willelmo comite Pictaviensi, *ibid.*, 1351.

KANUTUS rex. — Confirmat compositionem inter canonicos de Paraclito et colonos regios de piscatione Clonæ per Andream cancellarium et alios factæ, CCIX, 754.

LEO III (S.), papa — De privilegio capellæ in Eresburg, CII, 1028. — Ad Athelardum archiepiscop. Dorobernensem mittit pallium, et primatum totius Angliæ agnoscit, *ibid.*, 1032. — Horreensi virginum Benedictinarum monasterio apud Treveros dat privilegium, *ibid.*, 1067. — Confirmat translationem sedis episcopalis Ratisbon. ex monasterio S. Emmerammi ad ecclesiam S. Stephani, illiusque omnimodam exemptionem promulgat, *ibid.*, 1069. — Privilegium pro monasterio S. Benedicti Cupersamensi, *ibid.*, 1070.

LEO III, papa. — Privilegium pro monasterio San Dionysiano, CXXIX, 967. — Diploma pro ecclesia S. Martini Turonensi, *ibid.*, 971.

LEO IV, papa. — Judicatum pro episcopo Senensi contra episcopum Aretinum, in controversia de diversis ecclesiis sive parochiis, CXV, 638. — Ecclesiæ cujusdam privilegia confirmat, *ibid.*, 665.

LEO VII, papa. — Monasterii Fuldensis S. Salvatoris privilegia confirmat, CXXXI, 1065. — Monasterio Sublacensi, a Saracenis vastato bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1067. — S. Odoni abbati Cluniacensi et ejus successoribus Escutiolæ curtis possessionem asserit, *ibid.*, 1068. — De curte Savinias, *ibid*, 1069 — Pallium mittit ad Gerhardum Laureacensem archiepiscopum, *ibid.*, 1071. — Petente Odone abbate confirmat Cluniacense cœnobium cum omnibus rebus ad ipsum pertinentibus liberum ab omni dominatu cujuslibet personæ, prohibetque ne unquam ulli, aut canonico aut laico, aut etiam abbati monacho nisi regulariter viventi commendetur. Liberta-

tem quoque electionis ipsius abbatis asserit, *ibid.*, 1074. — Monasterii S. Benedicti Floriacensis disciplinam ab Odone abbate et Hugone rege Francorum restitutam, et possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1075. — Quibus lam episcopis monasterium S. Mariæ et S. Petri Rivipullense commendat, CXXXIII, 1080. — Mittit pallium ad Adaldagum Hamburgensem episcop., *ibid.*, 1083.

LEO VII, antipapa. — Privilegium de investituris, CXXXIV, 991. — Privilegium pro monasterio Montis Majoris, *ibid.*, 994. — Cessio donationum Romanæ Ecclesiæ, *ibid.*, 996

LEO episc. Tullensis, mox LEO IX, papa. — Abbatiæ S. Apri possessiones confirmat, CXLIII, 585. — Consecrat oratorium curtis Bertiniacæ, *ibid.*, 585. — Fundationem prioratus de Dagulineo confirmat, *ibid.*, 587.

LEO IX, papa. — Farfensis monasterii bona, jura ac privilegia confirmat, CXLIII, 591. — De monasterio S. Salvatoris Septimiani, *ibid.*, 597. — De ecclesia Portuensi, *ibid.*, 598. — De ecclesia Veronensi, *ibid.*, 606. — De monasterio Fuldensi. *ibid.*, 609. — De parthenone S. Mariæ in Portu, *ibid.*, 614. — De abbatia S. Dionysii, *ibid*, 620. — De monasterio Laureshamense, *ibid.*, 624. — De monasterio S. Mariæ Virdunensi, *ibid.*, 630. — De monasterio S. Mariæ in Gradibus Aretinæ diœcesis, *ibid.*, 649. — De monasterio S. Salvatoris in monte Amieto, *ibid.*, 650. — De monasterio S. Mansueti, *ibid.*, 654. — De monasterio SS. Bertarii et Ataleni, *ibid.*, 661. — De ecclesia SS. Martini et Agerici, *ibid.*, 667. — De ecclesia Vesontionensi, *ibid.*, 668. — De monasterio S. Maximi Trevirensi, *ibid.*, 669. — De ecclesia Lucensi, *ibid.*, 671. — De ecclesia Tullensi, *ibid.*, 672. — De ecclesia S. Trinitatis Piscariensi *ibid.*, 674. — De ecclesia Salernitana, *ibid.*, 676. — De monasterio S Mariæ in Gorgone, 677. — De monasterio Sublacensi, *ibid.*, 678. — De cœnobio Farfensi, *ibid.* — De monasterio S. P. Perusini, *ibid.*, 681. — De monasterio S. Mariæ de Pomporia, *ibid.*, 683. — De monasterio Casæ Dei, *ibid.*, 686. — De cœnobio Altorfiensi, *ibid.*, 689. — De monasterio Casinensi. *ibid.*, 690. — De monasterio Sanctæ Sophiæ Beneventan, *ibid.*, 692 — De ecclesia Asculana, *ibid.*, 693. — De ecclesia Bambergensi, *ibid.*, 697. — De ecclesia Olivolensi, *ibid*, 704. — De parthenone S. Laurentii in Alsatia, *ibid.*, 740.

Privilegia, pro Ecclesia Trevirensi, CXLIII, 594; pro Richerio abbate, 604; pro monasterio S. Remigii Corbiniani, 619; pro canonicis Ecclesiæ Virdunensis, 628; pro monasterio Vizeliacensi, 642; pro Ecclesia Carrofensi, 648; pro S. Hugone de ecclesia de Raningis, 658; pro canonicis Agaunensibus, 665.

Bulla pro S. Deodato in Vosago, CXLIII 632; pro abbatia Electensi, 639; de consecratione ecclesiæ Hohenburgensis, 665; pro confirmatione privilegiorum ac jurium Farfensis cœnobii, 678; pro concessione pallii Stephano Aniacensi episcopo, 681; et pro ecclesia S. Arnulphi, 781.

Eberhardo archiepiscopo Trevirensi asserit cellam quatuor Coronatorum, CXLIII, 597. — Richerio abbati Casinensi ejusque successoribus monasterium S. Crucis Romæ situm, subjicit, *ibid.*, 605. — Monasterii Cluniacensis privilegia confirmat, *ibid.*, 607. — Cedulfo Stabulensis ecclesiæ thesaurario omnes possessiones ad dotem altaris concessas, etc., confirmat, *ibid.*, 618 — Confirmat fundationem et advocatiam monasterii S Crucis in Werden, *ibid.*, 637. — Approbat prædecessorum privilegia monasterio Corbeiensi concessa, *ibid.*, 641. — Henrico imperatori Romanorum et regi Burgundionum, etc., Romanum monasterium commendat, *ibid.*, 655. — Edwardum Anglorum regem, ob seditiosum regni statum voto liberat Romam eundi, et ei præcipit ut pecunias ad iter decretas pauperibus dividat et in novum B. P. monasterium condendum aut vetustum reficiendum consumat, *ibid.*, 674. — Stephano Aniciensi episcopo et ejus successoribus usum pallii concedit, ea conditione ut a pontifice Romano ordinentur, *ibid.*, 681. — Privilegia ecclesiæ metropolitanæ Coloniensis confirmat Hermanno archiepiscopo et ejus successoribus concedit titulum cancellarii S. R. E., et cardinalis S. Joannis ad Portam Latinam, etc., *ibid.*, 687. — Liuthbaldo archiepiscopo Moguntino pallii usum concedit, *ibid.*, 694. — Hartwigo episcopo Bambergensi, pallium mittit ter in anno utendum, *ibid.*, 700. — Ecclesiæ Hamburgensis privilegia confirmat et Adalberto archiepisc. pallii mitræque usum concedit, *ibid.*, 701. — Navem pro usu monasterii Casinensis, cum nauclero et sociis, liberam et exemptam ab omni telonco et solutione concedit, *ibid*, 731. — Dominicum ex monacho episcopum Valvensem a sese factum confirmat, *ibid.*, 734. — Vaticano S. Petri templo decimam oblationum partem elargitur, *ibid.*, 736. — Confirmat fundationem abbatiæ S. Joannis Baptistæ Florinensis, *ibid*, 742. — De abbatia S. Mariæ apud Santones, *ibid.*, 745.

LEODEGARIUS, Viennensis archiepiscopus. — Ecclesiam S. Ferreoli in plena synodo S. Victori concedit, CXLIII, 1403. — Charta qua donat ecclesiam S. Symphoriani cœnobio S. Ferreoli, *ibid.*, 1406.

LEOTALDUS, comes Matisconensis. — Donatio monasterio Cluniacensi facta, CXXXIII, 841.

LOTHARIUS I, imperator. — Privilegium pro monasterio Novaliciensi, CIV, 1151. — Privilegium pro monasterio Prumiensi, *ibid.*, 1158. — Monasterio Nonantulano multa confert bona, *ibid.*, 1161. — Diploma pro monasterio Veronensi, *ibid.*, 1223. — Præceptum pro ecclesia Aretina, *ibid.*, 1252. — Præceptum pro monasterio S. Ambrosii Mediolanensis, *ibid.*, 1268 — Diploma pro monasterio Lucernensi, *ibid.*, 1308.

LUCIUS II, papa. — Privilegium pro monasterio S. Columbani Bobiensi, CLXXIX, 823. — Privilegium confirmationis bonorum omnium et jurium Sanctæ Ecclesiæ Ferrariensis quæ sub perpetuo jure sedis apostolicæ cum pertinentiis omnibus esse et fore declaratur, *ibid.*, 825. — Privilegium pro monasterio S. Petri Perusini, *ibid.*, 828 — Privilegium pro parthenone S. Trinitatis Paracletensi, *ibid.*, 850. — Privilegium pro ecclesia Cremonensi, *ibid.*, 851. — Privilegium pro monasterio S. Joannis Parmens. ordinis Cisterciens., *ibid.*, 858. — Privilegium pro ecclesia Olivolensi et pro monasterio Admontensi. *ibid.*, 853, 857. — Privilegium pro parthenone Romaricensi, *ibid*, 859. — Quasdam monasterii Massiliensis ecclesias tuendas suscipit, ac pactionem a Petro abbate cum Ademaro episcop. Rutenensi factam confirmat, *ibid.*, 843. — Henrici patriarchæ Gradens. privilegia ecclesiæque possessiones confirmat. *ibid.*, 845. — Ecclesiæ Reginæ possessiones diœcesisque fines confirmat, *ibid.*, 847. — Privilegia pro monasteriis S. Trutberti et S. Zenonis, *ibid.*, 850. — Bulla pro monasterio Pontilevensi *ibid.*, 852. — Privilegium pro ecclesia SS. Petri et Ursi Augustens., *ibid.*, 854 — Privilegium pro eremo Avellanensi, *ibid.*, 856. — Sententiam ab Innocentio II latam de discordia canonicorum S. Vincentii et S. Alexandri Bergomat. confirmat, *ibid.*, 857. — Confirmatio apostolica generalis super possessiones ecclesiæ Lichfeld. salva canonica justitia episcopi Conventrensis, *ibid.*, 861. — Rogero episcopo Conventrensi et ecclesiæ Lichfeldens. ecclesias quasdam asserit, *ibid.*, 862. — Bulla confirmatoria omnium jurium ac privilegiorum monasterii S. Mariæ de Castellione, *ibid.*, 862. — Privilegium pro parthenone Fontis Ebraldi, *ibid.*, 864. — Privilegium pro ecclesia Turonensi, *ibid.*, 866. — Privilegium pro ecclesia Bononiensi, *ibid.* — Ecclesiam S. Mariæ Ardennensem tuendam suscipit, bonaque ejus confirmat, *ibid.*, 869. — Confirmat primatum Toletanæ ecclesiæ, *ibid.*, 871. — Privilegium pro monasterio S. Bartholomæi Neuburgensis, *ibid.*, 873. — Bulla confirmatoria sententiæ Urbani II de subjectione ecclesiæ Dolensis ad ecclesiam Turonensem, *ibid.*, 875. — Ad Briocensem et Trecorens. episcopos. Absolvit eos ab obedientia episcopo et Ecclesiæ Dolensi promissa, *ibid.*, 977. — Bulla pro ecclesia S. Martini Turonensi, *ibid.*, 878.

Privilegia pro ordine Præmonstratensi et ecclesia S. Martini Laudunensis, CLXXIX, 880, 882. — Pro ecclesiis S. Petri Faventini et Ariminensi, *ibid*, 884. — Monasterio Cluniacensi manerium de Lecdecumba asserit, *ibid*, 887. — Privilegium Cluniacense, *ibid.*, 888. — Pro monasterio S. Bertini Sithiensi, *ibid*, 891. — Pro monasterio Farensi, *ibid.*, 892. — Ecclesiam S. Petri Faventinam tuendam suscipit, canonicorumque possessiones ac privilegia confirmat. *ibid.*, 894. — De monasterio Trenorciensi, *ibid.*, 896. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ de Fonte Vivo, *ibid.*, 900. — Pro ecclesia S. Sepulcri Hierosolymitana, *ibid.*, 903. — Monasterii S. Mariæ Ebroniensis protectionem suscipit, possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 905.

Bulla pro confirmatione monasterii S. Mariæ hegemburgens, CLXXIX, 907. — Monasterium Stabulense sub sua protectione suscipit, firmatque ejus privilegia, *ibid.*, 909. — De monasterio Omnium Sanctorum, *ibid.*, 911. — Bulla pro abbatia Classensi S. Apollinaris, *ibid.*, 912. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Ilbenstadensi, *ibid.*, 914 — Privilegium de ecclesiis episcopo Parisiensi subjectis et de libertate supellectilium decedentis episcopi a Christianissimo rege Ludovico concessa, *ibid.*, 915. — Monasterium Savigniense sub sua suscipit protectione ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 917. — Privilegium pro abbatia S. Martini de Campis, *ibid*, 918. — Commendat monachos Savignienses, *ibid.*, 920. — Privilegium pro ecclesia B. Mariæ de Reno, *ibid.* — Privilegium pro monasterio S. Magni Ratisponens.,

ibid., 922. — Bulla pro ecclesia S. Augustini Cantuariens. *ibid.*, 925. — Willelmo patriarchæ Hierosolymitano privilegia quædam concedit, *ibid.*, 927, 929. — Privilegium pro monasterio Bambergensi, *ibid.*, 933.

LUCIUS III, papa. — Monasterii S. Petri ad Vincula Ravennatis protectionem suscipit, bonaque ac jura confirmat, CCI, 1071. — De monasterio S. Mariæ Gallomontens., *ibid.* — De ecclesia Lucense, *ibid.*, 1074. — De monasterio Stegburgense, *ibid.*, 1077. — De monasterio S. Petri Cerretensis, *ibid.*, 1079. — De ecclesia S. Salvatoris Veneta, *ibid.*, 1091. — De monasterio Bonifagetense, *ibid.*, 1094. — De ecclesia S. Petri Jovillarensis, *ibid.*, 1100. — De monasterio S. Mariæ Soroensi, *ibid.*, 1104. — De monasterio S. Mariæ de Nemore, *ibid.*, 1110. — De ecclesia S. Mariæ Eugubinæ, *ibid.*, 1115. — De ecclesia Waldetrudis Montensi, *ibid.*, 1116. — De parthenone S. Mariæ et S. Petri de Caroli castro, *ibid.*, 1118. — De prioratu S. Petri de Rumilhaco, *ibid.*, 1133. — De monasterio Reichenbacensi, *ibid.*, 1134. — De monasterio S. Mariæ Wirzeburgens., *ibid.*, 1136. — De ecclesia S. Mariæ de Reno, *ibid.*, 1138. — De monasterio Dudleyensi, *ibid.*, 1144. — De ecclesia S. Mariæ Magdalenæ Vesontionensi, *ibid.*, 1150. — De ecclesia S. Mariæ Lausannensi, *ibid.* — De monasterio S. Mariæ Murelensi, *ibid.*, 1158. — De ecclesia Sagniense, *ibid.* — De ecclesia Ravellense, *ibid*, 1160. — De monasterio S. Mariæ Baumgartensi, *ibid.*, 1163. — De monasterio S. Remigii Remensis, *ibid.*, 1168. — De monasterio S. Mariæ Miræ Vallis, *ibid.*, 1173. — De ecclesia S. Dionysii de Passu, *ibid.*, 1176. — De ecclesia S. Eusebii Vercellense, *ibid.*, 1177. — De ecclesia S. Stephani Pratense, *ibid.*, 1184. — De monasterio S. Laurentii, *ibid.*, 1188. — De ecclesia Æserniense, *ibid.*, 1190. — De ecclesia S. Petri Ratisponens., *ibid.*, 1203. — De monasterio S. Martini in insula Barbara, *ibid*, 1202 — De monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1203. — De monasterio S. Floræ et Lucellæ Aretin., *ibid*, 1208. — De monasterio S. Himerii, *ibid*, 1210. — De ecclesia S. Aniani Aurelianens., *ibid.*, 1213. — De monasterio Ebersheimensi, *ibid.*, 1217.

De monasterio S. Nicolai Hermeriensi, CCI, 1220. — De capitulo Terracinense, *ibid.*, 1225. — De monasterio S. Petri Thierhaupiense, *ibid.*, 1226. — De monasterio Lehonense, *ibid.*, 1234. — De monasterio S. Trinitatis Florentino, *ibid.* — De ordine Præmonstratensi, *ibid.*, 1238. — De prioratu S. Arnulfi Crispeiensi, *ibid.*, 1245. — De ecclesia de capite Ursuli, *ibid.*, 1251. — De ecclesia collegiata Beatæ Mariæ Brugis, *ibid.*, 1252. — De monasterio Lætiensi, *ibid.*, 1254. — De monasterio Carpiensi, *ibid.*, 1255. — De canonica S. Ursi de Aosta, *ibid.*, 1257. — De monasterio S. Mariæ Noviportus, *ibid.*, 1262. — De monasterio S. Benigni Divionensi, *ibid.*, 1266. — De ecclesia S. Petri Nessina, *ibid.*, 1268. — De parthenone SS. Salvatoris et Juliæ Brixiens, *ibid.*, 1269. — De monasterio Altahensi, *ibid.*, 1273. — De monasterio S. Petri Radoliensi, *ibid*, 1280. — De canonicis Tarvisinis, *ibid.*, 1285. — De monasterio S. Petri Viennensi, *ibid.*, 1288. — De ecclesia Feltrense., *ibid.*, 1292. — De abbatia Corbeiensi, *ibid.*, 1294. — De Domo Carthusiensi, *ibid.*, 1306. — De ecclesia S. Mariæ Ratisponens., *ibid.*, 1336. — De monasterio Parisiensi in pago Alsaciensi, *ibid.*, 1339. — De monasterio S. Mariæ de Charitate, *ibid.*, 1343. — De Romano monasterio, *ibid*, 1345, — De monasterio Scotorum, *ibid.*, 1319. — De ecclesia S. Mariæ Garzensi, *ibid.*, 1371. — De ecclesia Upsaliensi, *ibid.*, 1373.

Privilegia pro abbatia S. Mariæ Suessionensi, CCI, 1077; pro parthenone Sancti Hilarii, *ibid.*, 1083; pro ecclesia SS. Crispini et Crespiniani de Cavea Suessionensi, *ibid.*, 1086; pro abbatia S. Germani Parisiensi, *ibid.*, 1088; super redemptione decimarum Osnaburgensis Ecclesiæ, *ibid.*, 1120; de decimis laico non concedendis, *ibid.*, 1121; de sepultura in ecclesia Osnaburgensi, *ibid.*; pro ecclesia Mutinensi, *ibid.*, 1124; pro canonicis ecclesiæ Placentinæ, *ibid.*, 1126; pro monasterio S. Quintini Montensi, *ibid*, 1130; pro ecclesia S. Mariæ Alterracensi, *ibid.*, 1146; pro monasterio Wilbacensi, *ibid.*, 1186; pro abbatia S. Gisleni, *ibid.*, 1192; pro parthenone S. Zachariæ Veneto, *ibid.*, 1215; pro canonicis Reginensibus, *ibid*, 1222; pro abbatia Longipontus, *ibid.*, 1227; pro monasterio S. Matthæi de castello, *ibid.*, 1229; pro monasterio S. Severi Ravennate, *ibid.*, 1219; de usu mitræ pro abbatibus S. Michaelis Bambergensis, *ibid.*, 1275; pro ecclesia S. Thomæ Regiens., *ibid.*, 1276; pro ecclesia S. Evasii de Casali, *ibid.*, 1278; pro ecclesia Tarvisina, *ibid.*, 1284; pro ecclesia Magdeburgensi, *ibid.*, 1288; pro monasterio SS. Petri et Pauli Munsteriens., *ibid.*, 1290; pro ecclesia S. Martini Turonensi, *ibid.*, 1296; pro congregatione Veronensi, *ibid.*, 1301; pro ecclesia S. Ursi de Augusta, *ibid.*, 1303; pro monasterio S Berthini Sithiensi, *ibid.*, 1307; pro ecclesia S. Germani Montensi, *ibid.*, 1313; pro ecclesia S. Crucis, *ibid.*, 1316; pro monasterio de Curia Dei, *ibid.*, 1317; pro monasterio Reomensi, *ibid.*, 1321; pro monasterio Leodiensi Sancti Jacobi, *ibid.*, 1323; pro abbate et monachis Lacensibus, *ibid.*, 1325; pro priore Carthusiensi, *ibid.*, 1331; pro monasterio S. Gisleni, *ibid.*, 1332; pro monasterio Raitenhasenacensi, *ibid.*, 1338; pro monasterio de Valle S. Joannis Seizensi, *ibid*, 1342; pro monasterio S. Miniatis, *ibid.*, 1345; pro capitulo Pistoriensi, *ibid.*, 1347; pro monasterio S. Mariæ Holmecoltramensi, *ibid.*, 1351, pro monasterio SS. Petri et Viti Calavenensi, *ibid.*, 1357; pro parthenone Spinalcensi, *ibid.*, 1360; de liberiate Burgi S Remigii, *ibid*, 1369; pro fratribus ordinis S. Joannis Hierosolymitani, *ibid.*, 1364; pro monasterio Burthonensi, *ibid.*, 1366; pro canonicis ecclesiæ Spinalensis, *ibid.*, 1368· pro ecclesia Bellunensi, *ibid.*, 1368.

Bullæ, pro fratribus Hierosolymitani Hospitalis CCI, 1081; pro capitulo S. Martini Turonensis, *ibid.*. 1259, 1260, 1321; pro monasterio boni Radii, *ibid.*, 1272; pro Hermanno abbate Rhenhardsbornens., *ibid.*. 1301, 1305; pro canonicis S. Petri Suessionensis, *ibid.*, 1322. — Abbati Vizeliacensi et ejus successoribus usum mitræ concedit., 1095. — Pacem inter monachos et burgenses Trenorcienses confirmat, *ibid.*, 1094. — Inter comitem Joigniaci et abbatissam S. Juliani Autissiodorensis, *ibid.*, 1098.

Burgundi episcopi Argentinensis statuta de juribus præpositi Haselacensis et canonicorum ibidem confirmat, CCI, 1140. — Monasterio Repsholtensi asserit reditum a Liemaro quondam archiepiscopo Hamburgensi concessum, *ibid.*, 1143. — Confirmatio bonorum ecclesiæ Silvanectensis, *ibid.*, 1154. — Petro, Casinensi abbati, asserit ecclesiam S. Nicolai de Gurgo, a Barasone collatam, *ibid.*, 1155. — Canonicis Astensibus ecclesiam S. Michaelis de Intercisio asserit, *ibid*, 1165. — Sententiam inter ecclesiam Placentinam et Alfonsum quondam episcopum Papiensem, latam corroborat, *ibid.*, 1166. — Monasterio S. Dionysii ecclesias ab archiepiscopis Senonensibus concessas asserit, *ibid.* — Monasterio S. Remigii Remensis varia privilegia concedit, *ibid.*, 1168. — Sententiam ab archiepiscopo Viennensi et episcopo Genevensi in comitem Genevensem latam confirmat, *ibid.*, 1172. — Petro Magalonensi episcopo ecclesias quasdam confirmat, *ibid.*, 1177. — Canonicis Mutinensibus capellam S. Dalmacii asserit, *ibid.*, 1237. — Monasterio S. Georgii in Silva Nigra cellam S. Marii confirmat, *ibid.* — Donationes Godefridi I, Henrici I et Godefridi II Brabantiæ ducum in favorem equitum Templariorum confirmat, *ibid.*, 1262 — Ratam habet electionem factam de Lincolniensi episcopo in Rothomagensem archiepiscopum *ibid.*, 1300. — Roberto archiepiscopo Viennensi ejusque suffraganeis ordinem Carthusiensem commendat, *ibid.*, 1303. — Canonicis regularibus monasterii Sanctæ Mariæ ad Carceres privilegia confirmat, *ibid.*, 1309. — Arnaldo Biesensi, canonico ecclesiæ Rhemensis, villam de Frailli-court asserit, *ibid.*, 1322. — Civium Remensium consuetudines et libertates a Willelmo archiepiscopo concessas confirmat, *ibid.*, 1324. — Monasterio Cluniacensi asserit locum a Joceranno Grosso concessum, *ibid*, 1326. — Monasterio Altembergensi villam Isacherode asserit, *ibid.*, 1327. — Abbatibus monasterii S. Georgii in Silva Nigra usum mitræ, chirotecarum et sandaliorum concedit, *ibid.*, 1328. — Conventus S. Remigii Remensis et decimam de Besenes et quædam privilegia asserit, *ibid.*, 1329. — Adelberto archiepiscopo Salzburgensi ejusque suffraganeis commendat monasterium Rotense, *ibid.*, 1335.

LUDOVICUS PIUS rex. — Privilegium de regalibus papæ Paschali confirmandis, XCVIII, 379. — Pro monasteriis Nobiliacensi, CIV, 979; Cormaricensi, 981; Guellonensi, 982; Duserensi, 983; S. Severini Burdegalensi, 984; Anisolensi, 986; Crassensi, 9992, 993; Majoris Monasterii, 998; Ebersholmensi, 1000; S. Anthymi Senensi, 1005; S Maximi Trevirensi, 1005; Niciarensi, 1014; Carrofensi, 1016; Dervensi, 1017; Gorziensi, 1019; Anianensi, 1020; S. Maxentii, 1021; Farfensi, 1023; Balneolensi, 1024; Fontanellensi, 1025; Insulæ Barbaræ, 1026; S. Zenonis Veronensi, 1027; Psalmodiensi, 1030; Montis Olivi, 1031; Prumiensi, 1033; S. Hilarii, 1037, S. Germani Antissiodorensis, 1039; Cormaricensi, 1040; Sancti Mevenni, 1042; Fossatensi, 1044; Bodonis, sive Bon-Moutier, 1046; Ammiatino, 1047; Morbacensi, 1049, 1051; Fossatensi, 1054; Fuldensi, 1056; Soricimensi, 1059; Crudatensi, 1063; Solemniacensi, 1061; S. Germani a Pratis, 1065; Tornacensi, 1070; S. Galli, 1075, 1076, 1077; Floriacensi, 1078, 1080; Magnilocensi-

1080; Comensi, 1087; Deensi, 1089; Conchensi, 1090; S. Bavonis Gandensi, 1092; Gravensi, 1095; Farfensi, 1097; Arulensi, 1097; Prumiensi, 1098; Nonantulano, 1103; Iudensi, 1105; Burchariensi, 1106; Horobacensi, 1107; S. Galli, 1108; Bituricensi S. Sulpitii, 1109; Fuldensi, 1110; Urbis Senonensis, 1111; Elnonensi, 1113; Sanctæ Christianæ, 1115; S. Amandi, 1117; Prumiensi, 1120, 1124; Sanctæ Gratiæ, 1125; Masonis, 1126; Corbeiæ Novæ, 1128; Corbeiensi in Saxonia, 1129; Trajectensi, 1131; Clonnensi S. Florentii, 1132; Farfensi, 1134; S. Medardi, 1135; Comensi, 1136, 113?; Dionysiano, 1141; Corbeiæ Novæ, 1150; Anianensi, 1155; Gregoriano, 1157; S. Maxentii, 1160; Nonantulano, 1161; Dervensi, 1162, 1164; Miciacensi S. Maximini, 1165; Eremifanensi, 1175; S. Galli, 1174; Sangermanensi, 1175; Farfensi, 1177; S. Andreæ Juredensi, 1179; Ebersheimensi, 1180; Centulensi, 1182; S. Philiberti, 1183; Besuensi, 1186; Carrofensi, 1188; Sithiensi, 1190; Prumiensi, 1192; S. Andreæ, 1194; Cormaricensi, 1195; Fabariensi, 1199; Dervensi, 1204; Corbeiæ Novæ, 1205; S Martini Turonensis, 1214; Majori, 1215; Sandionysiano, 1224; S. Columbæ, 1227; Corbeiæ Novæ, 1228, 1229; S Zenonis, 1238; Campidonensi, 1248; Grumiensi, 1248; Duserensi, 1252; Prumiensi, 1254; Cenomanensi, 1255; Antissiodorensi, 1260; Sithiensi, 1263; S. Carilephi, 1278; Sancti Columbæ, 1280; Longevillano, 1285; Hohemburgensi, 1285; Nonantulano, 1289; Cormeriacensi, 1301; Campidonensi, 1305; Deensi, 1305; Anisolensi, 1330; pro ecclesiis Cenomanensi, 985; Viennensi, 1011, 1015; Vivariensi, 1020; Matisconensi, 1056; Aurelianensi, 1038; Cameracensi, 1044; Trevirensi, 1054; Rhemensi, 1858; Sancti Stephani Lemovicensi, 1062; S. Martini Turonensi, 1067; Argentinensi, 1073; Parisiensi, 1100; S. Victoris Massiliensis, 1116; Rhemensi, 1144; Brivatensi, 1149; Argentinensi, 1197; Aretina, 1232; Cenomanensi, 1255; Cabilonensi S. Marcelli, 1261; et Helenensi, 1270; pro abbatiis Aprimonasteriensi, 1082; S. Vincentii, 1217; Hohenburgensi, 1287; Campidonensi, 1304; pro Betlone Lingonensi episcop., 987; pro Hildegrino Halberstadiensi episcopo, 989; pro Hildebaldo Matisconensi episcopo, 990; pro Wirundo abbate Stabulensi, 991; pro Christiano Nemausensi episcop., 994; pro Nefridio Narbonensi archiepiscopo, 999; pro Victore Curiensi episcopo, 1154; pro Frodegario Andegavensi episcop. 1178; pro Epiphanio abbate monasterii Vincentii de Vulturno, 1196; pro Victore episcopo Curiensi, 1202; pro episcopo Aretino, 1233; pro Maxentio patriarcha Aquileiensi, 1240; pro Alberico Lingonensi episcopo, 1249; pro Aldrico Senonens. archiepiscop., 1267.

Confirmatur commutatio facta inter Petrum abbatem Nonantulanum et Rodulfum rectorem monasterii Brixiani S. Salvatoris, CIV, 1007 — Confirmatur Frodoino abbati monasterii Novaliciensis testamentum Abbonis fundatoris aliaque jura ejusdem monasterii, *ibid.*, 1039. — Roboratur pactum inter episcopum Constantiensem et monasterium S. Galli initum, *ibid.*, 1048. — Confirmatur mutatio facta inter Bernoldum episcop. Argentinens. et Erchangarium comitem Nordgoviæ, *ibid.*, 1123. — Donationem facit Richodoni abbati Senonensi, *ibid.*, 1149. — Confirmatur commutatio quorumdam prædiorum inter Hilduinum abbatem Dionysianum et Ermentrudem abbatissam Jotrensem, *ibid.*, 1302.

LUDOVICUS PIUS, imper. — Varia concedit privilegia Anianensi monasterio, CII, 1421-1437. — Charta pro monasterio S. Michaelis, *ibid.*, 975. — Charta de libertate et immunitate monasterii S. Michaelis, *ibid.*, 978. — Charta de libertate Carrorum et Sagmariorum, *ibid.*, 979.

LUDOVICUS VI, rex. — Privilegia S. Dionysii in Gallia auget et confirmat, occasione vexilli de altari beatorum martyrum suscepti, CLXXXVI, 1461. — Aliud privilegium conceditur, *ibid.*, 1483.

LUDOVICUS VII, rex. — Varia privilegia concedit monasterio eidem S. Dionysii, CLXXXVI, 1465, 1466, 1468.

LUDOVICUS, rex (ann. 1150). — Chartæ pro monasterio Cluniacensi, CLXXXIX, 1060, 1061.

MARINUS, papa. — Privilegium pro monasterio Solemniacensi, CXXVI, 967. — Pro monasterio Saviniensi, *ibid.*, 968.

MARINUS II, papa. — Privilegia pro monasteriis Vizeliacensi, Sancti Bonifacii Fuldensi, Cassinensi, S. Vincentii Vulturnensi, et S. Silvestri, et pro ecclesiis Beneventana, Sabinensi et Hamburgensi, CXXXIII, 863-879.

MATTHÆUS, cardinalis. — Diploma super concordia inter Henricum Senonens. archiepiscop. et canonicos Stampenses, CLXXIII, 1262. — Authenticum super compositione facta inter Stephanum episcopum Parisiensem et Theobaldum archidiaconum, *ibid.*, 1263. — Electionem Udonis S. Petri Carnotensis abbatis confirmat, *ibid.*, 1264. — Charta pro ecclesia S. Martini de Campis, *ibid.*, 1267.

NICOLAUS I, papa. — De Fuldensis monasterii statu sibi identidem reddi rationem mandat, CXIX, 770. — Adelovino Salzburgensi archiepiscop., pallii usum concedit, *ibid.*, 771. — Thietgaudum archiepiscop. Trevirensem et ejus clerum absolvit a juramento, *ibid.*, 782. — Adoni archiepiscopo, Viennensi pallium mittit, *ibid.*, 796. — Ecclesiæ Bellovacensi confirmat monasteria Oratorii et Flaviaci, a Carolo Calvo rege concessa, *ibid.*, 813. — Privilegium pro monasterio Corbeiensi, *ibid.*, 815. — Privilegium pro monasterio Sandionysiano, *ibid.*, 819. — Confirmatio synodi Suessionensis (ann 853), cum privilegio Hincmari archiepiscopi et Ecclesiæ Rhemensis, *ibid.*, 821. — Privilegium libertatis monasterio S. Karileſi confirmatur, *ibid*, 846. — Approbat professionem Adventii episcopi Metensis, eique venism et pacem indulget quam optabat, *ibid.*, 887. — Epistola ad clerum et plebem ecclesiæ Romanæ; absolutio et restitutio Rothadi episcopi, *ibid.*, 892. — Remberto archiepiscopo Hammaburgensi pallii usum concedit, *ibid.*, 962 — Egiloni Senonensi archiepiscopo pallium concedit, tametsi non probare se dicat, quod ex aliena ecclesia et monasterio assumptus sit, *ibid.*, 973. — Privilegium pro parthenone Vizeliacensi, *ibid.*, 1116. — Monasterialibus disciplinis nullus subjiciatur invitus, *ibid.*, 1120. — Confirmat vetus privilegium metropoleos Viennensis, quo quatuor civitates ecclesiæ Viennensi subjiciuntur, *ibid.*, 1151. — Privilegium pro monasterio Salvatoris Fuldensi, CXXIX, 1011. — Bulla qua confirmat diploma Caroli Magni pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1015. — Bulla pro monasterio Sublacensi, *ibid.*, 1015.

NICOLAUS II, papa. — Confirmat bona et possessiones monasterii S Petri Perusini, CXLIII, 1301. — Bulla qua monasterio S. Vincentii ad Vulturnum et ejus abbati omnia illius bona et jura confirmat, *ibid.*, 1304. — Confirmat bona et privilegia omnia a Leone IX pap. Casinensi monasterio concessa, *ibid.*, 1305 — Confirmat erectionem capituli B. Mariæ Virginis ad Gradus, *ibid.*, 1309. — Ecclesiæ Genuensis bona confirmat, *ibid.*, 1312. — Ecclesiæ Teatinæ possessiones finesque confirmat, *ibid*, 1312 Decimas castrorum Arni, Civitellæ et Pilonici confirmat monasterio S. Petri Perusini, *ibid.*, 1321. — Privilegium pro monasterio S. Martini Augustodunensis, *ibid.*, 1327. — Pro monasterio Sanctæ Felicitatis, *ibid.*, 1328. — Pro ecclesia S. Michaelis et S. Eusebii Pocensis, *ibid.*, 1330. — Ecclesiæ S. Andreæ Mussinanensis bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1332. — Bulla de consecratione basilicæ S. Laurentii de Florentia, *ibid.*, 1334. — Bulla pro canonicis Pisauriensibus, *ibid.*, 1336. — Confirmat fundationem abbatiæ S. Petri in urbe Agerensi et privilegia nonnulla ad ejusdem libertatem concedit, *ibid.*, 1337. — Bulla pro confirmatione jurium et bonorum monasterii S. Thomæ de Aposella, *ibid.*, 1339. — Privilegium pro monasterio monialium S. Juliæ Brixiensi, *ibid.*, 1341. — Pro regali monasterio SS. Salvatoris, etc., *ibid.*, 1343. — Consecratio altarium basilicæ Farfensis, *ibid.*, 1345. — Bulla pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1351. — Privilegium pro monasterio S. Trinitatis Vindocinensis, *ibid.*, 1352. — Bulla qua confirmat privilegia capituli canonicorum Suanensium, *ibid.*, 1355. — Ecclesiæ Dorcastrensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1356. — Epistola ad Edwardum Anglorum regem, qua monasterii B. Petri Westmonasteriensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1358. — Privilegium pro Aldredo Eboracensi archiepiscopo, *ibid.*, 1359.

NORBERTUS, Magdeburgensis archiepiscop. — Charta pro ecclesia S. Mariæ Magdeburgensi, CLXX, 1357. — Hospitalem domum quamdam fratribus Præmonstratensibus in ecclesia B. Mariæ Magdeburgensi constitutis tradit, *ibid.* — Charta in favorem hospitalitatis pauperum, 1357. *ibid.*, 1359.

ODO, Cameracens. episc. — Confirmat donationes factas abbatiæ Jettensi ordinis Præmonstratensis, CLX, 1151. — Privilegium pro ecclesia canonicorum S. Joannis Baptistæ, *ibid.* — Confirmat abbatiam S. Petri ordinis S. Benedicti, *ibid.*, 1152. — Confirmatio Teneræmundanorum collegii canonicorum, *ibid.*, 1153. — Varias ecclesias liberas, aliaque beneficia concedit abbatiæ Jettensi, *ibid.*, 1156. — Privilegium pro ecclesia Nivellensi, *ibid.*, 1157. — Bornheimensis abbatiæ fundationem ac dotationem a Wenemaro castellano Gandensi factam confirmat, *ibid*, 1158.

OTTO (S.), Bambergensis episc. — Litteræ fundationis pro monasterio Michelfeld, CLXXIII, 1328. — Paro-

chiam Michelfeldensem erigit, *ibid.*, 1330. — Charta fundationis monasterii Uraugiensis, *ibid.*, 1331. — Confirmat donationem Michelfeldensi cœnobio factam, *ibid.*, 1338. — Litteræ de restauratione monasterii Banthensis, *ibid.*, 1340.— Litteræ fundationis monasterii Heilsbronn, *ibid.*, 1346. — Cœnobio S. Michaelis capellam seu cellam S. Fidis donat, *ibid.*, 1357, 1349. — Charta de fundatione cœnobii Vessera, *ibid.*, 1350.

OTTO I, imper. — De regalibus B. Petro concessis, XCVIII, 603.

OTTO, imperator, confirmat jura, privilegia et possessiones monasterii S. Maioli, CXLII, 1039.

PASCHALIS I, papa.— Bulla pro monasterio Farfensi, CXXIX, 977. — Bulla pro monasterio S. Vincentii ad Vulturnum, *ibid.*, 980. — Epistola ad omnes Christianos adpartes Aquilonis. Commendat Ebonem archiepiscopum Rhemensem et Halitgarium, fidem Christi propagatum missos, *ibid.*, 982.

PASCHALIS II, papa. — Monachis Cluniacensibus asserit altare parochialis ecclesiæ a Pibone donatum, CLXIII, 31. — Bertrando Narbonensi archiepiscopo asserit primatum super Aquensem metropolim, et quidquid dignitatis vel honoris Narbonensis ecclesia habuerit ipsi inconcussum confirmat, *ibid.* — Privilegium monasterii Vindocinensis de professione ab abbate non facienda confirmat, *ibid.*, 36. — Monasterio Reinhardsbornensi ecclesiam Tittebornensem asserit, *ibid.*, 37.— Monasterii Dervensis seu S. Bercharii protectionem suscipit, possessiones ac privilegia confirmat; statuitque insuper ut nullus sæcularium aut ecclesiasticorum abbatem ejusve successores ad sæcularem curiam trahat, neque episcopus ullus ad synodum, nisi ob causam fidei ire, nec denique monasterii sui solemnitates relinquere et urbanis interesse cogat, *ibid.* — Bulla et privilegium de unione ecclesiæ Arausicanæ ad Tricastinam, *ibid.*, 38, 38. — Norigaudi Augustodunensis episcopi electionem et omnes ejus ecclesiæ possessiones confirmat, et alia quædam decernit, *ibid.*, 39. — Privilegium pro ecclesia Matisconensi, *ibid.*, 40. —Ad exercitum in Palæstina militantem. Gratulatur ei de victoria obtenta, et simul ad progrediendum hortatur, *ibid.*, 42. — Fines episcopatus Mazariensis in Sicilia confirmat, *ibid.*, 45. — De privilegio concesso Alberico abbati novi monasterii Cabilonens., *ibid.*, 47. — Privilegium quo monasterium Silviniacense tanquam Cluniacensis cœnobii membrum sub apostolicæ sedis protectione suscipit, *ibid.*, 50. — Privilegium quo monasterii Cluniacensis bona omnia et jura confirmantur, *ibid.*, 51. — Cœnobium Cluniacense commendat, *ibid.*, 53. — Majoris Monasterii protectionem suscipit, possessiones ac privilegia confirmat, *ibid*, 54. — Privilegium Cluniacense, *ibid.*, 56. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris Papiensis, *ibid.*, 59. — Geraldo archiepiscopo Bracarensi pallium et privilegium concedit, *ibid.*, 60. — Primatum Ecclesiæ Toletanæ confirmat, *ibid.* — Privilegium pro monasterio S. Savini Placentini, *ibid.*, 62. — Pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 65.—Ad Velletranos, abrogat quæ a Guiberto contra fas instituta apud eos erant. Eorum limites definit, *ibid.*, 66. — Confirmatio donationis monasterii S. Benedicti Alperspacensis, *ibid*, 67. — Confirmat Atrebatensem episcopatum, *ibid.*, 69.— Ad Henricum regem Anglorum, contra investituras ecclesiasticas, *ibid.*, 70, 94. — Privilegia pro ecclesiis Calmosiacensi et S. Vincentii Bergomat., *ibid.*, 72, 73. — Abrogat Lavellanum episcopatum. Melphiensis possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 73. — Privilegia et possessiones ecclesiæ Bavellensis confirmat, *ibid.*, 74. — Privilegia pro cœnobio Sanctæ Sophiæ et pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 75, 77. — Ecclesiæ S. Jacobi Compostelianæ privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 78. —Gerardo archiepiscopo Eboracensi pallium tribuit, *ibid.*, 82.—Privilegia pro monasteriis Jesu Nazareni et S. Ambrosii Mediolanens., *ibid.* — Monasterii S. Petri Aurei Cœli Papiensis privilegia confirmat, *ibid.*, 84. — Monasterii Montis Majoris privilegia apud Arelatem confirmat, *ibid.* — De bonis ecclesiæ Fæsulanæ, *ibid.*

Commutationem inter Geruntonem abbatem S. Benigni Divionensis et Gilbertum abbatem Cadomensem factam, possessionesque monasterii Divionensis confirmat, *ibid.*, 86. — Monasterii S. Dionysii privilegia confirmat, *ibid.*, 88. — Monasterium S. Mariæ Rosenfeldense tuendum suscipit, privilegiisque ornat, *ibid.* — Monasterio Beccensi asserit ecclesias a Willelmo Rothomagensi archiepiscop. et aliis in salarium collatas, *ibid.*, 90. — Ne monachi prohibeantur habere in monasterio suo cœmeterium ad sepeliendos suos, *ibid.*, 93. — Ad Crescentium archiepiscopum Salonitanum. Jura ejus metropolitana confirmat ac pallium ei concedit, *ibid.*, 96. — Jura ac privilegia abbatiæ SS. Philippi et Jacobi et Walburgis in Silva Hagenoensi confirmat, *ibid.*, 97. — Bulla de fundatione monasterii Cheminonensis, *ibid.*, 99. — Privilegium pro monasterio Vichpacensi, *ibid.*, 101. — Privil. pro abbatia Vizeliacensi, *ibid.*, 102. — Bulla pro abbatia S. Joannis in Valleta, *ibid.*, 104. — Monasterii S. Martini in monte Pannoniæ privilegia confirmat, *ibid.*, 105. — Petro archiepiscopo Aquensi pallii usum concedit, *ibid.*, 108. — Confirmat donationes factas abbatiæ S. Auberti canonicorum regularium ordinis S. Augustini Cameracensi, *ibid.*— Privilegia et exemptionem abbatiæ S. Petri in monte Blandinio, ordinis S. Benedicti, confirmat, *ibid.*, 111. — Ecclesiæ Compostellanæ possessiones confirmat, *ibid.* — Privilegium pro cœnobio S. Mariæ apud Bantium, *ibid.*, 114. — Monasterium Marbacense in protectionem sedis apostolicæ recipit, *ibid.*, 116.— Confirmat Anselmo Cantuariens. archiepiscop. primatum, *ibid.*, 119. — Monasterii Casalis Benedicti privilegia confirmat, *ibid.*, 120. — Ecclesiæ S. Crucis et S. Eulaliæ Barcinonensis tutelam suscipit, possessionesque. et privilegia confirmat, *ibid.*, 125. — Monasterii Pargaviensis tutelam suscipit et privilegia confirmat, *ibid.*, 126. — Monasterii S. Mariæ Bornhemensis protectionem suscipit, bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 129.—De monasteriis Gostvicensi, S. Blasii, S Orientis et de ecclesia S. Frigdiani, *ibid.*, 129, 132.—Didaco episcopo Compostellano pallii usum concedit, *ibid.*, 132. — Privilegia pro monasterio Usenhovensi, *ibid.*, 134. — Privilegia et possessiones ecclesiæ collegiatæ S. Amati Duaci confirmat, *ibid.*, 136. — Ascero archiepiscopo Lundensi Sueciæ primati pallium mittit, *ibid.*, 138. — Ecclesiæ Affligemensis immunitatem corroborat, *ibid.*, 142. — Besuensis cœnobii possessiones et jura confirmat, *ibid.* — De monasteriis Casinensi, S. Petri Cœli Aurei Papiensi, et S. Benedicti Padilironensi, *ibid.*, 144, 148, 155.

Privilegia, possessiones et jura episcopatus Papiensis confirmat, *ibid.*, 151. — Monasteria subjecta eremo Camaldulensi in protectionem suscipit, *ibid.*, 152. — Monasterii Altofontis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 155. — Pontii episcopi Aniciensis privilegia confirmat, *ibid.* — Ad Daimbertum archiepiscop. Senonens. consecratum a se Parisiensem episcopum commendat, *ibid.*, 158. — Erectio collegiatæ ecclesiæ S. Mariæ Brugensis confirmatur, *ibid.* — Confirmatio bonorum ad ecclesiam Ferrariensem spectantium, *ibid.*, 159. — Privilegia pro monasterio Trenorciensi, et propartheNone Fontis Ebraldi, *ibid.*, 164. — Monasterii S. Michaelis diœcesis Virdunens. protectionem suscipit possessionesque confirmat, *ibid*, 165. —Confirmat antiquam sedis Ovetensis exemptionem, *ibid.*, 168. — Monasteriorum Tutelensis et S. Georgii in Silva Nigra bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 171, 172. — Ecclesiæ S. Walburgis Furnensis possessiones quasdam confirmat, *ibid*, 175. — Privilegium pro episcopatu Pistoriensi, *ibid.* — Privilegium pro abbatia S. Nicolai, *ibid.*, 178. — Charta pro confirmatione ecclesiarum quas tenent canonici Lingonenses, *ibid.*, 181. — Bullæ pro cœnobiis S. Petri Carnotensis et S. Valaricii, *ibid.*, 183, 184 — S. Fidis in Selestadt monasterii privilegia confirmat, *ibid.*, 185. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris et S. Juliæ Brixiensis, *ibid.*, 189. — Ecclesiæ S. Frigdiani Lucens. privilegia confirmat, *ibid.*, 193. — Petri Acheruntini archiepiscopi electionem confirmat et jura metropoleos Acheruntinæ, et mittit pallium, *ibid.*, 194. — Bulla pro Benedicto abbate monasterii S. Salvatoris in Mori, *ibid.*, 196. — Hugoni abbati S. Ægidii abbatiam Seumichensem a Ladislao Hungarorum rege fundatam confirmat, *ibid.*, 198. — Privilegium monasterii S. Stephani, *ibid.*, 199. — Privil. pro Ecclesia Collimbriensi, *ibid.*, 201. — Monasterii Casæ Dei jura et bona confirmat, *ibid.*, 202. — Confirmat Cluniacensium jura et possessiones, *ibid.*, 204. — Confirmatio ecclesiarum et possessionum monasterii Athanacensis facta abbati Gauceranno, *ibid.*, 205. —Privilegium pro monasterio S. Germani a Pratis, *ibid.*, 207. — Monasteriorum S. Launomari Blesensis et S. Joannis Carnotensis privilegia confirmat, *ibid.*, 208, 209. — Privilegia pro abbatia S. Martini de Campis et pro monasterio S. Arnulphi, *ibid.*, 209, 210. — Possessiones abbatiæ Elnonensis seu S. Amandi, ordinis S. Benedicti confirmat easque apostolicis munit privilegiis, *ibid.*, 211. — Monasterii S. Remigii Rhemensis privilegia quædam confirmat, *ibid.*, 216. — Ecclesiæ Antissiodorensis bona confirmat, *ibid.*, 217. — Privilegium pro monasterio Insulæ Agensis, *ibid.*, 218. — Bulla quæ jam concessam bullæ Nicolai papæ II exemptionem Corbiniacensis cœnobii a subjectione Flaviniacensis confirmat, *ibid.*, 220. — Cluniacensibus adjudicat cellam S. Dionysii de Nougento, *ibid.* — Narbonensis ecclesiæ possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 222. — Monasterio S. Benedicti Padili-

ronensi privilegia quædam concedit, *ibid.*, 226. — Ecclesiæ Lucensis privilegia confirmat, *ibid.* — Gregorii archidiaconi, Huberti archipresbyteri, Rainerii primicerii, Guidonis cantoris fratrum ecclesiæ Lucanæ privilegia quædam confirmat, *ibid*, 227. — Privilegium Florentini cœnobii, *ibid.* — Privilegium pro parthenone S. Petri de Luco, CLXIII, 228.—Monasterio Casæ Dei monasteria quædam subjicit, *ibid.*, 232. — Privilegium pro ecclesia S. Martini, *ibid.* — Brunoni Trevirensi arch episcopo committit absolutionem ab excommunicatione episcopi Leodiensis, *ibid.*, 234. — Hugoni abbati Cluniacensi monasterium S. Germani Autissiodorensis addicit, *ibid.*, 235. — Rangerio episcopo Lucensi canonicos S Frigdiani commendat, *ibid.* — Monasterii S. Michaelis Siegburgensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 237.

Privilegium pro ecclesia Evasii, CLXIII, 237. - Diœcesis Burgensis fines confirmat, *ibid.*, 239. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Vasertensis, *ibid.*, 241. — Monasterii S. Bertini Sithiensis libertatem, privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 243. — Privilegium pro monasterio Selbodensi, *ibid.*, 246. — Exemptionem Ecclesiæ Burgensis ejusque statutos in concilio terminos confirmat, *ibid.*, 248, 249. — Privilegium Baldrici Dolensis archiepiscopi de pallio, *ibid*, 251, 252.—Ecclesiæ S.Frigdiani Lucensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 253. — Bulla protectionis et confirmationis bonorum Calmosiacensis monasterii, *ibid.*, 254.—Monasterii S. Lamberti protectionem suscipit et bona confirmat, *ibid.*, 256. — Privilegium pro ecclesia S. Deodati, *ibid.*—Monasterium Weissenense tuendum suscipit, et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 257. — Bulla pro S. Martino Ambianensi, *ibid.*, 258.—Privilegium pro Monasterio Majori *ibid.*, 259. — Pontio abbati Cluniacensi confirmat et successoribus ejus omnia ab antecessoribus suis pontificibus monasterio Cluniacensi concessa, collata et confirmata, *ibid.*, 260.—Privilegia Cluniacensis monasterii confirmat, *ibid.*, 262. - Privilegium ad Pontium abbatem Cluniacensem, ad quem mittit pallium candidum ut ex eo sibi paret dalmaticas in usu Ecclesiæ Cluniacensis, concedens ei quod utatur insignibus pontificalibus in octo præcipuis sui monasterii festivitatibus, *ibid.* — Privilegium pro monasterio Sigeburgensi, *ibid.*, 263. — Privilegium de mercata et de cœna quæ datur in duabus festivitatibus S. Remigii, item de immunitate istius ecclesiæ, *ibid.* — Privilegium pro monasterio S. Mariæ Florentino, *ibid.*, 266. — Diœcesis Soranæ fines, ecclesiæque possessiones confirmat, *ibid.*, 267.—Confirmatio dotationis et bonorum monasterii S. Benigni Fructuariensis, *ibid.*, 268. — Ecclesiæ Scyllacensis libertatem, privilegia et possessiones confirmat, *ibid.* — Privilegium pro ecclesia S. Christophori de Phalempin, *ibid.*, 270. — Privilegium pro monasterio S. Petri Melicensis, *ibid.* — Ecclesiæ S. Jacobi Compostellanæ possessiones confirmat, *ibid.*, 272. —Cœnobium S. Maxentii in sanctæ sedis tutelam suscipit *ibid.*, 274. — Monasterium S. Vincentii Copersanum tuendum suscipit ejusque possessiones ac privilegia confirmat, *ibid.*, 277. — Ecclesiæ Sonnebecaniæ possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 278. — Ecclesiæ S. Donatiani Brugensis possessiones confirmat, *ibid.*, 279. — Privilegium de investituris vi extortum, *ibid.*, 284. — Privilegium pro monasterio Hersveldensi, *ibid.*, 287. —Monasterii Corbeiensis privilegia confirmat, *ibid.*, 293.

Casinense monasterium cæteris per Occidentem cœnobiis præferendum, a quacunque jurisdictione liberum, solique sanctæ Romanæ Ecclesiæ fore subjectum confirmat; ejusque cœnobii abbas in omni episcoporum ac principum consessu superiorem cæteris abbatibus locum habere, prioremque omnibus sui ordinis sententiam dicere, sub anathemate statuit, CLXIII, 295.—Privilegium pro parthenone Fontebraidensi, *ibid.*, 296. — Confirmat privilegia Atrebatensi episcopo concessa, *ibid.*, 297. — Monasterii S. Martini de Valle, cui apostolicæ tuitionis præsidium elargitur, ecclesias designat et enumerat privilegia, *ibid.*, 298. — Monasterii S. Bertini Sithiensis protectionem suscipit bonaque confirmat, *ibid.*, 301. — Monasterio Aquicinctino asserit ecclesiam S. Georgii prope Hesdinium, a Joanne episcopo Morinensi datam, *ibid.*, 303. — Arausicanæ Ecclesiæ a Tricastinensi disjunctæ libertatem confirmat, *ibid.*, 304. — Monasterii Nonantulani possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 306. — Privilegium pro monasterio Arevallensi, *ibid.*, 308. — Bulla qua apostolicæ sedis tuitionem concedit xenodochio S. Joannis Hierosolymitano, *ibid.*, 314. — Privilegium pro monasterio S. Nicasii Rhemensi, *ibid.*, 317, 318. — Monasterio Anianensi cellam Gordanicensem subjicit, *ibid.*, 320. — Monasterii S. Victoris Massiliensis possessiones confirmat, *ibid.*, 327. — Bulla qua recensentur et suscipiuntur sub apostolicæ protectione monasteria Camaldulensia, *ibid.*, 330. — Tornacensis ecclesiæ clericis concedit habere episcopum, excusso Noviomensis ecclesiæ jugo, *ibid.*, 332. — Monasterii S. Bertini Sithiensis libertatem contra Pontium abbatem Cluniacensem tuetur, *ibid.*, 334. — Privilegium pro monasterio S. Ruffi Avenionensi, *ibid.*, 336. — Privilegium pro ecclesia Aytensi, *ibid.*, 337. — Ecclesiæ Marsorum possessiones confirmat, *ibid.*, 338. — De conservanda monasterii S. Bertini Sithiensis libertate, *ibid.*, 338, 340. — Privilegium pro monasterio Tutelensi, *ibid.*, 341. — Bulla pro Ebroicensi monasterio *ibid.*, 343. — Monasterii Sublacensis possessiones omnes et privilegia confirmat, *ibid.*, 345. — Privilegium pro ecclesia B. Laurentii Florentina, *ibid.*, 349. — Privilegium pro ecclesia S. Evasii Casalensi, *ibid.*, 350. — Privilegium pro episcopatu ecclesiæ Bononiensis, *ibid.*, 351. — Privilegium pro ecclesia Lascurrensi, *ibid.*, 351. — Ecclesiæ B. Mariæ in portu Ravennæ possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 356. — De monasterio S. Mariæ de Charitate, *ibid.*, 357. — Privilegia pro Pontio abbate Cluniacens., *ibid.*, 358, 359. — Privilegium pro monasterio S. Victoris Parisiensis, regio diplomate concessa canonicis S. Victoris confirmat, *ibid.* — Confirmatio prima fundationis monasterii S. Margaretæ Baumburgensis, a fundatore Petro oblati, *ibid.*, 363. — Privilegium pro confirmatione donationum ecclesiæ Berchtesgadensis, *ibid.*, 368.— De privilegiis Ecclesiæ Gerundensis, *ibid.*, 371.— Privilegium pro monasterio Vallumbrosano, *ibid.*, 372. —Monasterii S. Petri Perusini possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 374. — Confirmat judicium Urbani II de concordia inita inter monachos S. Albini et Vindocinenses, *ibid.*, 382.

Bulla pro Mauritio Bracarensi archiepiscopo, CLXIII, 283. — Ecclesiæ Theatinæ possessiones quasdam confirmat, 385 — Portugallensem ecclesiam a metropolitani jurisdictione eximit et ejus diœcesis limites asserit et confirmat, *ibid.* — Oratorium S. Mariæ penes Novum Burgum apud Aldenardam, membrum Ethomense ecclesiæ tuendum suscipit, *ibid.*, 390 — Monasterii Sinsheimensis privilegia confirmat, *ibid.*, 391. — Privilegium pro canonicis S. Fidelis, *ibid*, 393. — Ad Bernardum Toletanum, primatem. Segoviensem civitatem ipsius personæ permittit; monasterium S. Servandi donat, *ibid.* — Monasterium Fabariense ab episcopi Basileensis potestate liberat et bona ejus confirmat, *ibid.*, 397. — Ad clerum et populum Florentinum; innocentem eorum episcopum declarat; ejus calumniatores officiis et beneficiis privat, *ibid.* — Gozarano Lugdunensi archiepiscopo primatum confirmat in Lugdunensi provincia, *ibid.*, 399. — Privilegium pro ecclesia S. Pancratii Hadmersleben-sis, *ibid.* — Bulla pro monasterio S. Tiberii, *ibid*, 401. — Monasterii S Facundi Sahagunensis possessiones quasdam et privilegia confirmat, *ibid.*, 400. — Monasterium S. Archangeli de Morliss Neapolitanum tuendum suscipit, ejusque bona et privilegia confirmat, 401. — Anselmo abbati Sabæ vices apostolicas in Anglia administrandas, tribuit, *ibid.*, 408. — Declarat Robertum Vizeliacensem abbatem esse in apostolicæ sedis tutela, 410. — Decretum quo adversus abbatem Crassen-em abbati Electensi confirmatur monasterium S. Polycarpi, *ibid.*, 410.— Privilegium ad confirmationem datum omnium bonorum monasterii S. Bartholomæi, *ibid.*, 412. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ in Portu, *ibid.*, 414.— Ecclesiam S. Pancratii Backnangensem tuendam suscipit et ejus possessiones confirmat, *ibid.*, 415. — Privilegium pro monasterio S. Bertini Sithiensi, *ibid.* — Privilegium pro canonicis S. Fidelis, *ibid.*, 417. — Monasterii Miciacen-is possessiones confirmat, *ibid.* — Albino abbati et canonicis S. Mariæ de Bosco capellam B. Nicolai Credonensem asserit, *ibid.*, 419 — Privilegium pro abbatia Fontebraldensi, *ibid.* — Confirmatio privilegii regis Ludovici pro ecclesia Carnotensi *ibid.*, 421. — Antonio præposito S. Petri ad oratorium de Campistrano, presbytero cardinali privilegia concedit, *ibid.*, 422. — Privilegium S. Petri de Murki S. Nicolai de Mugubi, *ibid*, 423. — Monasterii Sublacensis possessiones quasdam confirmat, *ibid.*, 424. — Privilegium pro ecclesia S. Trinitatis Norwicensi, *ibid.*, 432. — Monasterii Andrensis protectionem suscipit, bonaq. e ac privilegia confirmat, *ibid.*, 434. — Privilegium pro ecclesia Bellilocensi, *ibid.*, 435. — Monasterium Othonieuse ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 439. — Bulla pro Gerardo de Ham, decano ecclesiæ S. Quintinii, *ibid*, 443.

PETRUS, Burgens. episcop. — Cluniacensi monasterio concedit et confirmat ecclesiam de Carandigna, CLXVI, 855.

PHILIPPUS Francorum rex. — De decima Saladina,

ne aliquid ulterius ullo modo exigatur occasione restaurationis Terræ-Sanctæ, CCIX, 869.

PHILIPPUS ALSATIUS, comes Flandriæ. — Benefacit abbatiæ Aldenburgensi ordinis S. Benedicti, in diœcesi Brugensi, CLXXIV, 1378.

PHILIPPUS, Flandriæ et Viromandiæ comes. — Confirmat donationes decimarum de Oudenburg., etc., CLXXIV, 1377. — De decimis totius Aldenburgensis parochiæ, *ibid.*, 1379.

PIBO, episcopus Tullens. — Privilegium pro monasterio S. Apri, CLVII, 419. — Confirmatio privilegiorum prioratus de Asmantia, *ibid.*, 422. — Charta pro ecclesia S. Deodati, *ibid.*, 424. — Fundatio monasterii S. Leonis Tullensis, *ibid.*, 427. — Privilegium pro abbatia S. Leonis Tullens., *ibid.*, 431. — Fundatio prioratus S. Theobaldi, *ibid.*, 435. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ, *ibid.*, 435. — Fundatio prioratus S. Jacobi in Castello Novo pro abbatiæ S. Mansueti Tullens., *ibid.*, 436. — Fundatio prioratus de Laudecourt, *ibid.*, 439. — Charta de consecratione ecclesiæ de Porto, *ibid.*, 440. — Privilegium pro ecclesia S. Gengulfi, *ibid.*, 442.

PIPINUS, vir illustris. — Charta qua concedit Epternacensi monasterio medietatem ipsius Epternaci, LXXXIX, 539. — Charta qua monasterium Epternacense sub sua defensione suscipit et fratribus ibi congregatis concedit, ut, defuncto Willibrordo Ultrajectens. episcop., sibi ex semetipsis constituant abbatem, *ibid.*, 541.

PIPPINUS, rex. — Donat monasterio S. Dionysii castellum ad montem Sancti Michaelis in pago Virdunensi, XCVI, 1328. — Placitum de Teloneis in mercato Sancti Dionysii ad ipsum monasterium evindicatis, *ibid.*, 1330. — Decretum quo possessiones monasterii Prinaugiensis, abbatiæ Murbacensi, etc., confirmat, *ibid.*, 1331. — Diploma quo villam Tirmingen Fuldensi ecclesiæ donat, *ibid.*, 1336. — Donationes in gratiam abbatiæ Prumiensis, *ibid.*, 1337-1346. — Privilegium pro monasterio Sancti Maximini, *ibid.*, 1354.

RADBODUS, Tornacens. episcop., diploma de libertate ecclesiæ S. Aldemb. Petri apostoli, CLXXIV, 1367.

RAIMBALDUS, Arelatensis archiepisc. — Privilegium pro monasterio S. Victoris, CXLIII, 1393. — Absolutionem a pœnitentiis impertitur in consecratione ecclesiæ S. Mariæ de Correno quæ dotatur, *ibid.*, 1394. — Charta qua ecclesiam S. Genesii et S. Honorati dat Victorinis monachis, *ibid.*, 1396.

RAINALDUS II, Rhemens. archiepisc. — Confirmatio fundationis S. Jodici de Nemore, CLXXII, 1343. — Chartæ fundationis monasterii Igniocensis, *ibid.*, 1350. — Charta de confirmatione Sancti Wimari *ibid.*, 1352. — Confirmat omnes possessiones monasterii Silincurtis, *ibid.*, 1354. — Privilegium de aqua Viduæ, maresco, herbagio et jurisdictione S. Theodorici usque ad crucem Raymonis. *ibid.*, 1356. — Charta pro monasterio Cluniacensi, CLXXIX, 1058.

REMIGIUS, episc. Argentinens. — Testamentum donationis monasteriorum Aschoriæ et Werthæ ad ecclesiam Argentinensem, XCVI, 1382.

RICHARDUS, Constantiens. episc. — Charta super ecclesia de Morsalinis, CLXXIX, 1071.

RIQUINUS, provisor Tullensium. — Charta de Frondonensi cella pro Cluniacensi monasterio, CLXVI, 849.

RODULPHUS, rex. — Cluniacensi monasterio dat quædam prædia, CXLII, 1040. — Charta pro cœnobio S. Petri Cluniacensi de S. Basii in Viculis donatione cum pertinentiis suis, CXLII, 1041.

ROHINGUS, vir nobilis. — Charta qua Willibrordo Ultrajectensi episc., donat ecclesiam SS. Petri et Pauli in Antwerpo, LXXXIX, 553.

RUDOLPHUS I, rex Romanorum. — Cuidam cardinali gratias agit quod partes suas in curia Romana unice foverit, XCVIII, 718. — Remittit servitia vacante imperio non præstita, *ibid*, 721. — Promittit pontifici se ejus reformationem contra exorbitantes Germaniæ episcopos exsecuturum, *ibid.*, 737. — Cuidam principi pro litteris missis gratias refert, et significat se cum pontifice familiare Lausanæ colloquium celebrasse, *ibid.* — Committit cuidam defensionem monasterii devastati, *ibid*, 800. — Providet cuidam domui regulari de ordine Pœnitentium, *ibid.*, 806. — Commendat comitibus et baronibus, etc., noviter electum episc., *ibid.*, 898. — Privilegium civitatis Haliensis, *ibid.*, 810. — Commendat quemdam canonicum Leodiensi ecclesiæ, et ut ipsum quamprimum in curiam remittant, *ibid.*, 814. — Confirmat episcopi Leodiensi sententiam de terminis duellorum præfigendis, *ibid.*, 815. — Regi Francorum commendat monasterium Aureæ Vallis, *ibid.*, 816. — Hospitalarios domus Teutonicæ in suam specialem protectionem accipit, *ibid.*, 817. — Fratres hospitalis Sancti Joannis in Jerusalem recipit in tutelam et eorum privilegia confirmat, *ibid.*, 819. — Cuidam concedit montes quosdam excolendos, *ibid.*, 828. — Episcopo cuidam commendat quemdam abbatem, *ibid* — Concedit cuidam principi facultatem cudendi monetam, *ibid.*, 827. — Confirmat cujusdam monasterii privilegia, *ibid.*, 829. — Recipit in tutelam pupillum quinquennem, *ibid.*, 836. — Scribit contra indebite exigentes telonium, *ibid.*, 838. — Commendat quemdam pro beneficio quodam ecclesiastico, *ibid.*, 839 — Diploma quo ecclesiastica jura severo edicto tuetur, *ibid.*, 872.

SERGIUS II, papa. — Anscharic Hamburgensi episcopo concedit usum pallii et alia privilegia, CXXIX, 997.

SERGIUS III, papa. — Bulla pro monasterio S. Galli, CXXXI, 971. — Privilegium pro ecclesia Silvæ Candidæ, *ibid.*, 973. — Bremensis Ecclesiæ jura vindicat, *ibid.*, 974. — Privilegium pro capitulo Astensi, cui possessiones confirmat, *ibid.*, 976. — Monasterii Nonantulani privilegia confirmat, *ibid.*, 977. — Ecclesiæ Viennensis privilegia et possessiones confirmat, eique nominatim Maurianensem et Segusianam ecclesias asserit, *ibid.*, 978. — Epistola ad Hogerum Hamburgensem episcop. qua illi mittit pallium, *ibid.*, 980. — Privilegium pro monasterio S. Martini Turonensi, post illatam Turonibus a Normannis cladem privilegia monasterii confirmat, *ibid.*

SERGIUS IV, papa. — Andreæ episcopo Parentino possessionem parœciæ Baviniensis castellorumque duorum asserit, CXXXIX, 1499. — Litteræ quibus Vediano cuidam castrum Scuricnse titulo emphyteusis concedit, *ibid.*, 1501. — Confirmat fundationem parochialis ecclesiæ S. Michaelis apud Nonantulanum cœnobium in agro Mutinensi, factam a Radulpho ejusdem cœnobii abbate, *ibid.*, 1502. — Confirmat bona omnia ad Cuxanense monasterium pertinentia, *ibid.*, 1594. — De monasterio Rivipullensi, *ibid*, 1509. — Confirmat fundationem monasterii S. Petri Fentiotensis et bona ad illum spectantia, *ibid.*, 1514. — Privilegium pro monasterio Canigonensi, quo confirmat privilegia et jura olim illi concessa, *ibid.*, 1516. — Monasterium Arulense sub protectione Sedis apostolicæ recipit, et a cujuscunque personæ, etiam episcopi ordinarii, jurisdictione eximit, *ibid.*, 1517. — Privilegium lucrandi indulgentias iis qui advenerint in consecratione ecclesiæ monasterii Montis-Majoris, *ibid.*, 1520. — Monasterii S. Vincentii Vulturnensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1522. — De monasterio Belliocensi, *ibid.*, 1525, 1527. — Michaelis archiepiscopi Salernitani jura metropolitana confirmat, *ibid.*, 1528.

SILVESTER II, papa. — Monasterium S. Lamberti Seomense confirmat et juribus ornat, *ibid*, 269. — De monasterio Fuldensi, *ibid.*, 272. — Arnulfo archiepiscopo Remensi concedit ut, recepto baculo et annulo, archiepiscopali officio fungatur et omnibus insignibus solito more perfruatur, cum iis privatus fuerit quodam tempore, *ibid.*, 273. — Sacram coronam Stephano Hungarorum duci mittit, quem regio quoque nomine cohonestat; variisque concessis privilegiis, Strigoniensem ecclesiam, regni metropolitam instituit, *ibid.*, 274. — Urgellensis ecclesiæ bona et jura confirmat, *ibid*, 278. — Ad Robertum Vizeliacensem abbatem, confirmat privilegia monasterii Vizeliacens., *ibid*, 279. — Ad Odonem episcop. Gerundensem, episcopatum Gerundens. sub suam tutelam recipit, privilegiaque et jura confirmat, *ibid.*, 281. — Bulla qua utrumque monasterium Stabulense et Malmundariense sub sua suscipit protectione, mandatque ut in abbatis electione ex Stabulensi, si dignus reperiatur, assumatur, *ibid.*, 282. — Monasterium S. Trinitatis et S. Petri Burgulense privilegiis ornat, *ibid.*, 285.

SIMON, Tornacensis episc. — Diploma de donatione ecclesiæ B. Mariæ Virginis, in Aldenberg, cum totius parœchiæ, Aldenbergensis integritate, CLXXIV, 1370.

STEPHANUS II, papa. — De hospitali et domo Romæ Fulrado abbati concessa, LXXXIX, 1013. — Bulla ad Fulradum S. Dionysii abbatem, qua plura in monachos Sandionysianos plane nova et insolita confert, *ibid.*, 1013.

STEPHANUS IV, papa. — Bulla pro monasterio Farfensi, CXXIX, 973.

STEPHANUS V, papa. — Diploma pro monasterio Corbeiensi, CXXIX, 794. — Ad Dominicum Ravennatem archiepiscopum, significat se consecrasse Placentini episcopum; in nihilo tamen velle se juri Ravennatensis metropolitani officere, *ibid.*, 798. Ad clerum et populum Placentinum. Dat illis pontificem Bernardum, et commendat submissionem metropolitano Ravennati, *ibid.*, 799. — Privilegium pro ecclesia Placentina, *ibid.*, 812. — Privilegium Huoggi abbati concessum, *ibid*, 815. — Privilegium pro monasterio S. Liudgeri, *ibid.*, 814. — Privilegium pro monasterio Hertiensi, *ibid.*, 815.

STEPHANUS VI, papa. — Privilegium archiepiscopa-

tus Narbonensis, CXXIX, 855. — Privilegium pro monasterio Vizeliacensi, *ibid.*, 858.

STEPHANUS VII, papa. — Monasterio S. Vincentii Vulturnensis ejusque abbati Raimbaldo omnia jura et bona confirmat, CXXXII, 1051. — Fundationem abbatiæ Broniensis, in comitatu Namurcensi confirmat, *ibid.*, 1053.

STEPHANUS VIII, papa. — Monasterium Tullense in diœcesi Placentina sub protectione Sedis apostolicæ recipitur, et soli abbati subjectum omnino declaratur, CXXXII, 1089. — Monasterii Buxeriensis a Gauslino abbate Tullensi conditi privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1090.

STEPHANUS X, papa. — Epistola ad Gervasium archiepiscop. Remens. qua pro religione fortiter agenti auxilium pollicetur, etc., CXLIII, 869. — Bulla, qua confirmat cleri sæcularis immunitatem a sæcularium potestatum judiciis et oneribus, *ibid.*, 871. — Confirmatio concessionum aliorumque indultorum sacri cœnobii S. Petri Perusini, *ibid.* — Canonicorum Aretinorum bona confirmat, *ibid.*, 874. — Constitutio pro monasterio S. Prosperi Regini, *ibid.*, 876. — Privilegium per quod confirmat omnia monasteria, bona, jura et privilegia monasterio Cluniacensi antea concessa, *ibid.*, 879.

STEPHANUS, Parisiensis episc. — Charta pro canonicis S. Mariæ Parisiensis, CLXXIII, 1421. — Charta pro canonicis regularibus S. Victoris Parisiensis, *ibid.* — Charta pro canonicis S. Joannis Rotundi, *ibid.*, 1423. — Charta de ecclecia S. Dionysii de Carcere, *ibid.* — Charta de Ecclesia Fossatensi, *ibid.*, 1424. — Charta fundationis abbatiæ Hederensis, *ibid.*, 1427.

STEPHANUS, rex Anglorum. — Charta pro monasterio Cluniacensi, CLXXXIX, 1063.

TELLO, episcopus Curiensis. — Possessiones concedit ecclesiis Sanctæ Mariæ et Sancti Martini, XCVI, 1535.

THEODORICUS, Flandriæ comes. — Diploma confirmans donationes Cononis et Walteri factas ecclesiæ Aldenburgens., CLXXIV, 1569. — Remittit annuum censuum a certis bonis, etc., *ibid.*, 1571.

URBANUS II, papa. — Primatus Ecclesiæ Toletanæ in Hispania restituitur, CLI, 288. — Epistola ad Ildefonsum Galleciæ regem. Toletanam ecclesiam Saracenis ereptam gratulatur. Commendat Bernardum, archiepiscop. Toletanum, a sese pallio donatum, primatemque in totis Hispaniarum regnis constitutum, *ibid.*, 289. — Monasterii Cluniacensis possessiones et privilegia confirmat et Hugoni abbati mitræ, dalmaticæ, chirotecarum sandaliorumque usum concedit, *ibid.*, 291. — Privilegium pro abbatia S. Joannis de Vineis, *ibid.*, 295. — Epistola ad Gebehardum Constantiæ episcopum qua eidem legationem apostolicam, et procurationem ecclesiarum in Saxonia et Alemania defert et confirmat, *ibid.*, 297. — Privilegium pro monasterio Jesu Nazareni, *ibid.*, 301. — Frotardo abbati S. Pontii Tomeriarum concedit privilegium quo locum a cujuscunque episcopi jurisdictione eximit, aliisque compluribus prærogativis exornat, *ibid.* — Privilegium pro clericis et laicis Vellitrensibus, *ibid.*, 304. — Epistola ad Rainoldum archiepiscop. Remens. Illi pallium tribuit ac totius secundæ Belgicæ provinciæ primatum usque consecrandi Francorum reges asserit, 309. — Monasterii Balmensis apud Sequanos possessiones archiepiscopo confirmat Vesontionensi, *ibid.*, 311. — Bulla pro canonicis Pistoriensibus, *ibid.*, 317. — Pro canonicis Sancti Antonini diœcesis Ruthenensis, *ibid.*, 319. — Pro ecclesia Gratianopolitana, *ibid.*, 320. — Monasterii S. Theotfredi Calmiliacensis bona confirmat, *ibid.*, 323. — Majoris Monasterii tutelam suscipit, possessionesque ejus confirmat, *ibid.*, 324. — De parthenone S. Crucis Pictaviensis, *ibid.*, 328. — De monasterio S. Bartholomæi in Lipara, *ibid.*, 329. — Confirmatio erectionis canonicæ S. Mariæ in Rettembach, quæ sub apostolicæ Sedis protectione recipitur; confirmatisque bonis omnibus ad eam spectantibus, nonnulla eidem conceduntur privilegia, *ibid.*, 337. — Monasterium S. Sophiæ Beneventanum tuendum suscipit, et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 341. — De monasterio Reinhardsbornensi, *ibid.*, 342. — Privilegium pro ecclesia Pisana, cui ob civium erga Romanam Ecclesiam merita, episcopatus Corsiacos subjicit, *ibid.*, 344. — Guarino, monasterii S. Laurentii Aversani abbati, mitræ et annuli usum concedit, *ibid.*, 346. — De Privilegiis monasterio Cavensi concessis, *ibid.*, 347. — S. Brunoni Carthusianorum fundatori et Lanino asserit locum a Rogerio comite concessum, et a Theodoro episcopo Scyllacino confirmatum, *ibid.*, 353.

Epistola ad universos episcopos Britanniæ. Dolensi episcopo concedit pallium, salvo jure Turonensis ecclesiæ. *ibid.*, 359. — Canonicorum Sancti Pauli Narbonensis propositum vitam regularem profitendi confirmat, *ibid.*, 360. — Epistola ad omnes fideles. De ecclesia S. Mariæ Casinensis monasterii a se consecrata et privilegio munita, *ibid.*, 363. — Ecclesiam S. Nicolai secus muros urbis Pictaviensis confirmat Monasterio Novo ejusdem urbis, *ibid.*, 367. — Bulla qua donationem a Mathilda comitissa factam monasterio S. Blasii confirmat, *ibid.*, 374. — Monasterii Vindocinensis is jura et possessiones confirmat, *ibid.*, 380. — Privilegium pro Turonense Ecclesia, ut ei subjiciatur Ecclesia Dolensis, *ibid.*, 385. — Præcipit universis episcopis per Britanniam constitutis ut Turonensi archiepiscopo tanquam metropolitano pareant *ibid.*, 387. — Privilegium pro canonicis Pistoriensibus, *ibid.*, 399. — Bullæ pro monasteriis S. Petri de Puteolis et Sancti Ægidii, *ibid.*, 398, 399. — Monasteria S. Georgii in Nigra Silva et Hirsaugiense sub Sedis apostolicæ protectione suscipit, et bona ejus ei confirmantur, *ibid*, 402 Bulla pro abbatia S. Petri in Nigra Silva, *ibid*, 403. — Privilegium pro monasterio Cluniacensi. *ibid.*, 410. — Pro ecclesia S. Petri de Guastalla, *ibid.*, 412. — Pro monasterio S. Abundii Comensis, *ibid.*, 417. — Ecclesiæ S. Petri Standalmontensis a Mathilde comitissa B. Petro traditæ, protectionem suscipit et bona confirmat ea lege ut clerici quotannis denarium aureum, aut quarto quoque anno bysantium palatio Lateranensi persolvant, *ibid.*, 419. — Privilegium pro Ecclesia Vesontiensi, *ibid.*, 421. — Privilegium pro monasterio monialium S. Petri Blaziliensis, *ibid.*, 422. — Caturiensis ecclesiæ canonici confirmantur in professione vitæ regularis, quam recens professi erant, *ibid.*, 425. — Privilegium pro monasterio Casæ Dei, *ibid.*, 424. — Bulla pro monasterio S. Ægidii, *ibid.*, 425. — Confirmat regularem disciplinam canonicorum S. Avenionensis ecclesiæ qui cum bonis omnibus ad canonicam ipsam spectantibus sub protectione Sedis apostolicæ suscipiuntur, *ibid*, 426. — Privilegia pro ecclesils S. Ruffi, et Matiseonensi, et pro monasterio Salviniacensi, *ibid.*, 430.

Bulla confirmationis privilegiorum monasterii Celsiniacensis, CLI, 432. — Episcopis Engolismensibus confirmat præposituram de Juliaco ab Ademaro illis factam, *ibid.*, 433. — Monasterii Aubechiensis possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 434. — De prioratu Maxiniacensi, *ibid.*, 442. — Pro monasterio Tutelensi, *ibid.*, 444. — Privilegia ecclesiæ Turonens. confirmat, *ibid.*, 449. — Bainsonensem ecclesiam, a parentibus suis Cluniacensi cœnobio donatam, auctoritate sedis apostolicæ munit et Suessionensi Ecclesiæ jura determinat, *ibid.*, 450. — Trenorciensis monasterii bona juraque omnia in tutelam apostolicæ Sedis recipit, *ibid.*, 451. — De monasterio S. Vincentii Metensi, *ibid.*, 452. — De abbatia S. Bertini ordinis S. Benedicti Audomaropoli, *ibid.*, 453. — Privilegium pro Marbacensi ecclesia, *ibid.*, 455. — Privilegium quo abbates Cormeriacenses baculum pastoralem de sepulcro S. Martini, communi decani et capituli jussu sumant, *ibid.*, 456. — Privilegium pro S. Martini Turonens. canonicis, *ibid.*, 459. — Bulla pro monasterio Novo Pictaviensi, qua illud sub Sedis apostolicæ protectione suscipit, illudque Cluniacensi monasterio subjicit, *ibid.*, 461. — Pro monasterio S. Martialis Lemovicensis, *ibid.*, 462. — Abbati Anselpho Angeriacensi Buriacensem ecclesiam dono episcopi Belvacensis acquisitam et astipulatione regis Francorum munitam confirmat, *ibid.*, 465. — Monasterio Cluniacensi cellam S. Michaelis de Monte alto asserit, *ibid.* — Bulla confirmationis privilegiorum monasterii Moyssiacensis, *ibid.*, 466. — Diploma de donatione abbatiæ Belli Loci, *ibid*, 468. — Confirmat bona monasterii Rivipollensis, cui nonnulla immunitatis ac exemptionis privilegia conceduntur, *ibid.*, 472. — Privilegium pro monasterio Balneolensi, *ibid.*, 474. — De monasteriis Juviniacensi et S. Ægidii, *ibid.*, 476, 477. — Bulla pro ecclesia S. Saturnini Tolosæ, *ibid.*, 478. — Monialibus Cremonensibus S. Joannis evangelistæ, omnia illarum jura confirmat, *ibid.*, 484 — De monachis monasterii Cluniacensis, *ibid*, 485. — Casinense cœnobium ejusdemque bona ab omni jurisdictione liberum sub sanctæ Sedis protectione confirmat, cæterisque per occidentem monasteriis præferendum esse declarat, *ibid.*, 492.

Privilegium ad S. Hugonem pro immunitate cellarum Cluniacensium et interdicto ac libertate convocandi apud Cluniacum quem voluerit antistitem ad chrisma conficiendum et oleum benedicendum, CLI, 493. — Selmoriaci pagus Ecclesiæ Gratianopolitanæ asseritur, *ibid*, 494. — Ecclesiæ Narbonensis privilegia corroborat, *ibid*, 495. — Privilegium pro ecclesia Verulana, *ibid.*, 496. — Ecclesiæ S. Mariæ Buronensis protectionem suscipit; bona confirmat, privilegia constituit, imposito fratribus byzantii censu annuo, *ibid.*, 498. — Bulla pro monasterio Willengensi, *ibid.*, 501. — Pro ecclesia Urgellensi, *ibid.*, 502. — Ascensem Ecclesiam caput Jacensis Ecclesiæ constituit, *ibid.*, 504. — De privilegio monarchiæ Siciliæ, *ibid.*, 506. — Alobano, Salernitano archiepiscopo.

ejusque successoribus Acherontinæ et Consentinæ provinciarum primatum asserit, *ibia.*, 507. — Brunonis et Lanuini eremitarum possessiones concessas a Bogerio comite et Joanne episcop. Scyllacensi confirmat, *ibid.*, 509. — Bulla pro monasterio S. Cucuphatis, *ibid*, 513. — Bulla pro Cassinensi monasterio, *ibid.*, 515. — Pro abbate Majoris monasterii Turonensis, *ibid.*, 518. — Privilegium immunitatis Schafhusano in Hirsaugia monasterio concessum, *ibid.*, 519. — Privilegium Raginero abbati monasterii S. Petri Crispiniensis Romæ concessum, *ibid.*, 522. — De monasterio Latiniacensi, *ibid.*, 523. — Pro ecclesia Jaccensi, *ibid.*, 526. — Epist. ad clerum et populum Palernitanum, *ibid.*, 528. — Ecclesiæ S. Trinitatis in loco qui Pons Guinizeli dicitur privilegia instituit, ea lege ut clerici Mediolanensis monetæ nummos sex quatuor annis Lateranensi palatio persolvant, *ibid.*, 535. — Epistola ad Galonem S. Quintini Bellovacensis præpositum, qua confirmat donationem terræ de Alnella factam a Guillelmo episcopo Parisiensi, *ibid.*, 537. — Epist. ad Hugonem Lugdunensem archiepiscopum; ei nuntiat tandem primatum ejus a Dalmberto, Senonens., archiepisc. agnitum Romæ esse, *ibid.*, 545. — Clero et populo Lemovic. Humbaldum ep. iterum commendat, *ibid.*, 552.

URBANUS III, papa. — Ecclesiæ S. Evasii protectionem suscipit, possessiones ac privilegia confirmat, CCII, 1331. — Petro Spoletano archiepiscopo jus præferendæ crucis per totum regnum Hungariæ asserit, *ibid.*, 1333. — Privilegium per quod confirmat omnia bona, jura et possessiones prioratus S. Petri de Consiaco, *ibid.* — Privilegium per quod confirmat omnia bona et jura prioratus B Mariæ Montis Desiderii, *ibid.*, 1338. — Assignationem decimarum factam ecclesiæ S. Silvestri Venetæ confirmat, *ibid.*, 1342. — Privilegium pro monasterio S. Trinitatis Lucernensis, *ibid.*, 1347. — Pro monasterio S. Sixti Placentini, *ibid.*, 1353. — Ecclesiam S. Mariæ de Reno tuendam suscipit et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 1355. — Privilegium pro monasterio S. Jacobi Pontidensi, *ibid.*, 1360. — Pro ecclesia S. Mariæ Spoletanæ, *ibid.*, 1362. — Monasterii S. Mariæ Civitacellensis protectionem suscipit, bonaque ac jura confirmat, *ibid.*, 1364. — Monasterii Cluniacensis protectionem suscipit et bona quædam et privilegia confirmat, *ibid.*, 1365. — De parthenone S. Petri de Luco, *ibid.*, 1370. — De monasterio S. Apollinaris Cluniensis, *ibid.*, 1371. — De monasterio S Salvatoris Berardingensis, *ibid.*, 1375. — Hugoni abbat. Cluniacensi asserit capellaniam ecclesiæ S. Vivarii Brolletensis, *ibid.*, 1377. — Monasterii Cluniacensis bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1379. — Monasterium Tegernseense suscipit et bona confirmat, *ibid.*, 1385. — De monasterio Rispensi, *ibid.*, 1385. — Privilegium pro domo hospitali fratrum Cruciferorum S. Petri Boicensium, *ibid.*, 1387. — Monasterium Vallumbrosanum tuendum suscipit et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 1389 et 1413. — De monasterio S. Mariæ Magdalenæ, de ecclesia Cannensi Gradensi, *ibid*, 1394, 1397. — Ordinis Æridagamantini instituta ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1399. — Ecclesiarum SS. Joannis et Pauli, S. Martini, S. Stephani majoris et S. Stephani minoris sustentationi canonicorum ecclesiæ S. Petri destinatarum possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1402. — Privilegium pro monasterio S. Petri Esloniensi, *ibid.*, 1407.

Fratribus Grandimontensibus concedit ut iis in generali terræ interdicto pulsare unum campanam liceat, CCII, 1415. — Privilegium pro ecclesia S. Joannis Baptistæ Ratisponensis, *ibid.*, 1418. — Pro ecclesia S. Joannis Leodiensi, *ibid.*, 1420 — Ecclesiam S. Vincentii Bergomatem tuendam suscipit ejusque bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1429. — De monasterio S. Mariæ Seitenstetlensis, *ibid.*, 1431. — De ecclesia Augustensi, *ibid.*, 1434. — De monasterio S. Mariæ Tongerloensi, *ibid.*, 1430. — Privilegium pro monasterio S. Cornelii Ninoviensi, *ibid.*, 1437. — Parthenonem S. Gratæ Bergomatem tuendum suscipit et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 1440. — Canonicorum Ecclesiæ Pisanæ possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1448. — Decreta concilii a Petro archiepiscopo Spalatino et ejus suffraganeis celebrati emendat et confirmat, *ibid.*, 1446. — Monasterii S. Mariæ de Carcere protectionem suscipit et bona juraque confirmat, *ibid.*, 1449. — Privilegium pro ecclesia S Castoris Cardonensi, *ibid*, 1457. — Monasterii S. Petri Gaudensis sive Blandiniensis protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1459 — De monasterio S. Mariæ Servensis, *ibid.*, 1461. — Privilegium de plenaria libertate monachorum Cæræ insulæ, *ibid.*, 1463. — Monasterium S. Sepulcri Placentinum tuendum suscipit, etc., *ibid.*, 1463. — Sororibus S. Nicolai Furnensibus annuos solidos quinquaginta donatos a Gertrude quondam comitissa Maurinianensi, *ibid.*, 1468. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ de Campo Martis Romano, *ibid.*, 1469. — Privilegium pro ecclesia Concordiensi, *ibid.*, 1470. — Ordinis Cisterciensis abbatum privilegia confirmat, *ibid.*, 1472 — Præpositi Regini possessiones confirmat, *ibid.*, 1474. — Henricum Bituricensem archiepiscopum per totam provinciam Bituricensem suum creat legatum, excepto Dolensi metropolitano, *ibid.*, 1475. — Michaeli abbati monasterii S. Petri Marinensis ejusque successoribus usum mitræ, sandaliorum, caligarum et chirotecarum concedit, *ibid.*, 1476. — Privilegium pro ecclesia S. Salvii Florentina, *ibid.* — Canonicis S. Ursi asserit vineam ab episcopo Augustensi donatam, *ibid.*, 1477. — Sententiam inter monachos S. Savini et canonicos Majoris ecclesiæ Placentinæ latam ab arbitris confirmat, *ibid.*, 1478. — Canonicis S Opportunæ Parisiensibus asserit ecclesiam Sanctorum Innocentium, *ibid.*, 1479. — Privilegium pro monasterio S. Pauli de Parma, *ibid*, 1480. — Monasterio Cluniacensi monasterium S. Germani Altissiodorensis asserit, *ibid.*, 1483 — Abbati Wizeliacensi et ejus successoribus usum mitræ, chirotecarum et annuli asserit, *ibid.*, 1484.

Hugoni abbati et canonicis ecclesiæ Præmonstratensis possessiones quasdam asserit, CCII, 1485. — Domni S. Thomæ Parisiensi asserit possessiones quasdam a Roberto comite donatas, *ibid.*, 1487. — Privilegium pro parthenone S. Petri Cremellensis, *ibid.*, 1490. — Fines parochiales ecclesiarum S. Pauli et S. Vitalis Veronensium a duobus cardinalibus constitutos confirmat, *ibid.*, 1491. — Monasterii S. Nicolai in litore Veneti bona et jura confirmat, *ibid.*, 1492. — Monasterii Morimundensis privilegia confirmat, *idid.*, 1494. Privilegium pro monasterio Vallis Altæ, *ibid.* — Parthenonis S. Zachariæ Veneti possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1496. — Ecclesiam S. Petri Bonaniensem tuendum suscipit ejusque bona et jura confirmat, *ibid*, 1500. — Privilegium pro abbatia S. Gisleni, *ibid.*, 1502. — Monasterium S. Salvatoris de Trebin tuendum suscipit et ejus bona juraque confirmat, *ibid.*, 1505. — Privilegium pro ecclesia Pistoriensi, *ibid.*, 1512. — Bulla pro monasterio B. M. de Voto, *ibid.* — Parthenonem S. Gratæ Bergomaten. tuendum suscipit et ejus bona confirmat, *ibid.*, 1517. — De Parthenone S. Euphemiæ Mutinensis, *ibid.*, 1518. — Ordinis Præmonstratensis privilegia quædam confirmat, *ibid.*, 1520, 1521. — Ecclesiæ Bononiensis bona confirmat, *ibid.*, 1522. — Privilegium pro ecclesia Cerviensi, *ibid.*, 1524. — Sententiam a constitutis judicibus latam inter ecclesiam S Michaelis Nonantulanam et S. Martini Casinensem confirmat, *ibid.*, 1531. — Privilegium pro monasterio L. Zenonis Veronensi, *ibid.*, 1532.

VICTOR II, papa. — Privilegium ad Hugonem Cluniacensem abbatem, cui confirmat omnia monasteria, bona et jura cœnobio Cluniacensi concessa, CXLIII, 803. — Ferrarienses canonicos tuendos suscipit, bonaque eorum confirmat, *ibid.*, 808. — Privilegium pro ecclesia Bononiensi, *ibid.*, 809. — Præceptum de possessionibus Molianensis monasterii non invadendis, *ibid.*, 810. — Adalberto archiepiscopo Hamburgensi, pallii mitræque usum concedit et privilegia ejus ecclesiæ corroborat, *ibid.*, 811. — Canonicos ecclesiæ S. Mariæ Pisanæ tuendos suscipit et eorum bona confirmat, *ibid.*, 812. — Ecclesiæ Asculanæ possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 813. — Abbatiæ Andlaviensis jura et privilegia confirmat, *ibid.*, 815 — Privilegium pro libertate monasterii Eliensis, *ibid.*, 816. — Rolando episcopo Ferrariensi ejusque Ecclesiæ omnia jura ac privilegia confirmat, *ibid.*, 817. — Brunonem abbatem Dervensem Tebaldo comiti commendat, *ibid.*, 818. — Bulla pro ecclesia SS. Simonis et Judæ, *ibid.*, 822. — Privilegium pro monasterio Fuldensi, *ibid.*, 824. — Pro ecclesia Trevirensi, *ibid.*, 826. — Litteræ quibus ecclesiæ Sylvæ Candidæ privilegia Humberti episcopi gratia amplificat, *ibid.*, 828. — Privilegium pro monasterio S. Bertini, *ibid.*, 829. — Bulla pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 831. — Privilegium Winimanno archiepiscopo Ebredunensi concessus, *ib.*, 834.

WALTERIUS, Cabilonens. episc. — Charta de acquisitione partis comitatus Cabilonensis a Saverico comite, CLX, 1166. — Charta pro monasterio Cisterciens., *ibid.*, 1169. — Charta qua dat Marcello ecclesiam de Boens., *ibid.*, 1170.

WALTERUS DE HEINES. — Diploma confirmans donationes a patre suo et patruo factas ecclesiæ Aldenburgensi, *ibid.*, 1572.

WIDO, Remensis archiepisc. — Charta qua Remigianis confert altare de Crussiniano, CXLII, 1406. — Charta qua altare Germercii confert cœnobio Mosomensi, *ibid.*, 1407.

WILLELMUS, Conquestor. — Diploma, pro ecclesia S. Andreæ Boffensi, CXLIX, 1349, 1350, 1351; pro liber-

tate Meldunensis cœnobii, 1351, 1352; pro ecclesia Petroburgensi, 1353; pro cœnobio Bathoniensi in agro Samersatensi, 1353; pro ecclesia S. Mariæ, Stowensi, 1353; de excambio Sanctæ Mariæ de Sterne, 1354; pro cœnobio S. Edmundi in agro Suffolciensi, 1354; pro cœnobio de Bello in agro Sussexiensi, 1356; pro fundatione cœnobii Armethwaytensis in comitatu Cimbriæ, 1359; pro fundatione abbatiæ de Solebi, 1361; pro ecclesia SS. apostolorum Petri et Pauli, 1363; pro ecclesia S. Mariæ Eboracensis, 1363; pro cœnobio S. Dionysii in Francia, 1364; pro fundatione abbatiæ S. Stephani de Cadomo in Northmanniæ ducatu, 1365, 1366; de donatione baronum et nobilium huic cœnobio facta, 1367; pro confirmatione terrarum ad abbatiam Eveshamensem in Warwicensi comitatu jacentium, 1369; terram de Staninge et Bereministri in Anglia concedit abbatiæ Fiscammensi, 1369; donationes ecclesiarum de Mincherte, Bridetune, Scoretau et Lancestre monasterio Fiscanensi, 1370; pro xenodochio B. Petri Eboracensis, 1370; pro monasterio Floriacensi, 1371; pro monasterio S. Richarii, 1373; pro majori monasterio S. Martini, 1374.

WILLELMUS, Remens. archiepisc. — Iis omnibus qui nundinis interfuerint, quæ die Paschatis juxta hospitale leprosorum celebrabantur, indulgentias concedit, CCIX, 829. — Remenses pejoris conditionis esse non ferens quam cæterarum urbium incolas qui suis magistratibus gaudebant, restituit scabinos, jus eis impertiendo civiles causas forensesque excutiendi, tribus exceptis casibus in charta contentis, *ibid.*, 830. — Sanremigiani monasterii jura et consuetudines confirmat, *ibid.*, 832. — Charta super pactis inter Ecclesiam Rhemensem et D. Rainaldum de Roseto super villa de Fraslicurte habitis, *ibid.*, 835. — Burgensibus castri Bellimontis in Argona, ab ipso constructi, immunitates concedit, *ibid.*, 835. — Ad Rhemensis urbis decus civiumque commodum culturam eis concessit extra urbis ambitum, quo ædificiis de novo constructis, pomœrium ejus protenderetur, etc., *ibid.*, 840. — Privilegium de pace facta inter Alanum de Roccio et Rhemenses, *ibid.*, 842.— Ecclesiæ S. Remigii personatum de Driencurto pro anniversario suo et fratris sui Henrici celebrando concedit, quin et aliorum anniversaria, ne oblivioni traderentur, enumerat, *ibid.*, 844. — Charta de banno Castellani monasterii S. Remigii restituto, *ibid.*, 845. — Charta qua duodecim libros annuatim percipiendas canonicis S. Dionysii assignat, recompensatione decimæ quam habebant in Jardo, etc., *ibid.*, 848. — Charta libertatum et consuetudinum habitantium in villa de Thuisy prope septem Salices, *ibid.*, 851. — Omnibus fidelibus qui in solemnitate B. Joannis ad ecclesiam apud virtutum ab Henrico Campaniæ comite fundatam eleemosynas erogaturi accesserint, iis XX dies de injunctis sibi pœnitentiis relaxat, *ibid.*, 853. — Charta qua vallem Radigionis et plura alia confert capitulo Rhemensi, *ibid.*, 855. — Abbatibus S. Remigii, Nicasii et Dionysii facultatem habendi servientem unum, seu burgensem liberum in banno suo cum eadem immunitate, qua fruuntur burgenses canonicorum concedit, *ibid.*, 857. — Leposis Rhemensibus, ob nundinarum translationem in vicum Culturæ, centum sextarios in excambium, concedit, CCIX, 859. — Transactio inter Rhemensem archiepiscop. et capitulum de Francis servientibus.

WILLELMUS PIUS, Arvernorum comes et Aquitanorum dux. De constructione Cluniacensis loci, CXXXI, 843.

WILLELMUS Petragoricens. episc. — Dat Cluniaco et Pontio abbati Ecclesiam Theodori de Rocaboucort, CLXVI, 851.

WILLELMUS comes. — Charta de concordia inter ipsum et abbatem Cluniacensem super Mauziacensi et Celsiniacensi monasteriis, CLXXXIX, 1067.

WILLELMUS abbas S. Thomæ de Paraclito. — Institutio super anniversaria ejus die, quomodo sit agenda post obitum ejus, CCIX, 755.

WILLIBRODUS (S.), Ultrajectensis episc. — Testamentum quo plurima dona confert Epternacensi monasterio, LXXXIX, 534.

ZACHARIAS (S.), papa. — Epist. ad Burchardum episcopum Wirtziburgensem, qua confirmat ejus sedem episcopalem a Bonifacio archiepiscopo institutam, LXXXIX, 922. — Bonifacio archiepiscopo mittit pallium pro tribus metropolitanis, LXXXIX, 925. — Moguntinæ sedis in metropolim erectio, LXXXIX, 933. Privilegium pro monasterio Fuldensi, LXXXIX, 954.

CXXV.

INDEX DE S. PONTIFICIS POTESTATE TEMPORALI.

IN HOC INDICE DUAS STATUIMUS PARTES, SCILICET.

1° De hujus potestatis jure; 2° De illius exercitio.

In prima parte sub uno articulo explicantur verba Christi quibus auctoritas Romani pontificis stabilitur in persona B. Petri apostolorum principis, et an in illis agatur de potestate temporali.

In secunda sub binis articulis quæstio in medium profertur: 1° Per notiones et monumenta historica de hac potestate humana; 2° Per rationes desumptas ex jure naturali, jurejurando a summis pontificibus hac de re emisso, commodo et incommodo, et ex donationibus in quas exercetur.

—

PARS PRIMA.

De privilegiis summorum pontificum, ipsis a Christo in persona B. Petri concessis, et an in illis agatur de potestate temporali.

Incredibile prorsus et inexplicabile est quot homines insanabili odio in pontifices Romanos priscos juxta ac recentiores ardeant, et quot modis hoc suum, non humanum, sed plane tartareum, odium testentur palamque faciant; in quibus primum locum obtinent mendacia, maledicta, convicia, figmenta, commenta innumerabilia, quibus omnes propemodum libros complent ac infarciunt, tam immodice et impotenter ut multi ex horum officina profecti libri nil videantur aliud esse quam unum quoddam perenni et nusquam interrupto filo contextum mendacium et convicium et calumnias, etsi ab omni vero alienissimas, ingerunt, oggerunt, occinunt, recinunt, privatim et publice ingeminant, ut pontifices Romanos omnibus exosos, invisosque efficiant, memores illius: « Dolus an virtus » falsitas an veritas, « quis in hoste requirat? »

Nunc vox una auditur: « Nunc agite, o Cæsar, reges, principes et magnates, et quicunque prehendere potestis, apprehendite. Maledicta sit manus otiosa et ignava. Et primum, eripite pontifici Romam, Romandiolam, Urbi-

num, Bononiam et omnia quæ tenet et possidet eo nomine quod pontifex sit; nam ille est possessor pessimæ fidei; mendaciis ac fraudibus acquisivit omnia. At quid dico, mendaciis et cædibus? imo blasphemiis suis et idololatriis imperio Romano subtraxit, et eripuit, et sibi subjecit, et mercedis loco sua superstitione innumeras animas ad inferos deduxit. Deinde magistratus debebat pontificem et cardinales et reliquos ejus ordinis et superstitionis et impuræ sanctitatis consortes capere, eisque, ut blasphemi solent puniri linguas, per cervicem extrahere, et præcidereet patibulo eos ex ordine redigere ad eum plane modum quo ipsi bullis suis signa appendere solent, licet hæc pœna longe inferior et mitior esset ipsorum blasphemiis et idololatriis. His rite peractis, posset eis sane concedi ut in patibulo inter corvos aut in inferno inter diabolos, unum, aut quot, pro arbitratu suo vellent, celebrarent concilia, CXLVIII, 196.

Lutherus ipse, vesanus apostata, in suo libro Contra papatum jam dixerat : Ego vero, si Cæsaris essem loco, hoc actutum agerem : cunctos nebulones illos nefarios, pontificem et cardinalem et reliquos ejus farinæ homines una quasi catena connexos et succinctos, haud longius quam ad tria milliaria, Ostiam, nimirum, abigerem; soluti enim et disciucti vitæ tam procul abirent eo quo nollent. Est autem in eo loco piscina quædam quam Latini mare Tyrrhenum vocant, salubre balneum contra omnes lues, languores, et morbos immundæ sanctitatis pontificiæ et omnium cardinalium et totius cathedræ pestilentiæ. In id vero istos mollissime collocatos lavarem strenue. Quod si contingeret ut aquam ferre abhorrerent, quemadmodum male feriati et obsessi solent ad aquam trepidare, aliquid illis adjicerem de petra, super quam ipsi et Ecclesia eorum fundata est; imo clavibus illis aliquid annecterem, quibus omnia possent solvere, quæ in cœlo et in terra sunt, et aquæ imperarent quæ vellent. Pastorale etiam pedum ac clavam illis oporteret in procinctu esse, quibus aquæ impingerent alapas, adeo graves, ut sibi ex ore et naribus sanguis exundaret. Postremo etiam cum illis vaderent pascua sua, quibus in balneo se recrearent ac reficerent, nimirum universa decreta, decretalia Sexti, Clementinæ, extravagantes, bullæ, indulgentiæ, litteræ butyrales, caseales, lactcales, de collis ipsorum suspensæ, propter omnimodam securitatem, CXLVIII, 196.

Verumenimvero fremant plerique, fremleant, insaniant, manus, pedes, calces et capita demum sua in petram, super quam Sedes apostolica fundata est, illident; conviciis tonent, fulminent, fulgurent, millenis maledictis et mendacissimis figmentis apostolicæ Sedis antistites lacerent ac lancinent; « Qui habitat in cœlis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos » (Psal. II); et nos cum divo Augustino (XLIII, 300) palam et intrepide illis reclinimus. Cathedra quid tibi fecit ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit et in qua hodie Anastasius (nunc Pius IX) sedet? Quare appellas cathedram pestilentiæ Cathedram apostolicam? Si propter homines quos putatis legem loqui et non facere, numquid Dominus, noster Jesus Christus propter Pharisæos de quibus ait : « Dicunt enim et non faciunt, » cathedræ in qua sedebant ullam fecit injuriam? Nonne illam cathedram Moysi commendavit, et illo servato cathedræ honore redarguit? Ait enim : « Super cathedram Moysi sedent; quæ dicunt facile, » etc. Hæc si cogitaretis, non propter homines quos infamatis blaspbemaretis Cathedram apostolicam, cui non communicatis. Sed quid est aliud quam nescire quid dicere, et tamen non posse nisi maledicere.

Porro ut aliqui vita et moribus minus laudabiles et commendabiles cathedram Petri obtinuissent, vel tenuissent; quid inde? Quandoquidem de præpositis malis securam fecit plebem suam, ut sit sanctus Augustinus (XXXIII, 403), ne propter illos doctrinæ salutaris cathedra deseratur, in qua cognutur etiam mali bona dicere. Neque enim sua sunt quæ dicunt, sed Dei, qui in cathedra unitatis doctrinam posuit veritatis. — Etiamsi in illum ordinem episcoporum, pergit idem Augustinus (XXXIII, 196, 197.) qui ducitur ab ipso Petro usque ad Anastasium (Pium IX), qui nunc super eamdem cathedram sedet, quispiam traditor (improbus) per illa tempora subrepsisset nihil præjudicaret Ecclesiæ, et innocentibus Christianis, quibus Dominus providens ait, de præpositis malis : « Quæ dicunt, facite » etc

« Mais les prétentions des Papes, dit-on, ont de tout temps été excessives, même en ce qui ne touche que le pouvoir spirituel; elles ont souvent été attaquées et combattues par les catholiques les plus orthodoxes. Des évêques, tels que S. Cyprien de Carthage, Isidore de Séville et autres ont semblé les dénier aux Papes au nom de l'Evangile. L'Eglise de France, au temps de Louis XIV, était de ce sentiment. Cependant la primauté juridictionelle du Pape n'est-elle que de droit ecclésiastique et humain et non de droit divin? c'est cette question qui est en litige dans cette partie de notre INDEX; car pour ce qui est du pouvoir temporel des Papes, *videtur dici posse*, que la papauté temporelle n'est pas établie de Dieu, et que, tous les pouvoirs spirituels du Pape, même admis, il ne s'ensuivrait nullement, quelque illimités qu'on les veuille, que les Etats Romains soient sa propriété par le seul titre de la papauté temporelle. »

Cum ista plus minusve lucide deducantur ex sequentibus visum fuit ea per analysim in antecessum hic prænotare.

Sed tandem quidquid sit vel eveniet, sedis apostolicæ patrimonia a summis pontificibus vindicari debent, tum jure patrimonii, tum alio potiori divinis e legibus emanante, quo res Deo sacræ per summum sacerdotem procurandæ, possidendæ, retinendæ, et vindicandæ et repetendæ sunt a sacrilegis usurpatoribus quoties occupentur. Hinc est quod inter pontifices maximos, qui hæc jura acriter defenderunt, quidam imprimis fuere, inter quos numerantur Gregorius III et Zacharias, ut hos duos nominemus, tacentes Gregorium VII et Bonifacium VIII, et nostris temporibus Pium IX, horum omnium, illustrissimum; Gregorius III vi armorum, et Zacharias, ut ille innocentia morum et vitæ sanctitate celebris, agendo, civitates Sedi apostolicæ ablatas recipere conati sunt, at quæstiones moveantur, et lector judicabit.

ADRIANUS II, papa ait : Qui B. Petro apostolorum principi Dominus noster oves suas, totam videlicet Ecclesiam, pretioso jam sanguine suo redemptam, post passionis vincula, post clavorum vulnera, et crucis ludibria atque resurrectionis gloriam, tertio commendavit dicens : « Pasce oves meas, pasce agnos meos. » (Joan. XXI) nos vice utique apostolatus illius, Domino in omnibus cooperante, fungentes, in virga æquitatis et justitiæ, in longanimitate benignæ humilitatis et patientiæ gregem Domini pabulo *spiritalis vitæ* pascendum et cura solerti custodiendum divina suscepimus voluntate — Os apostolatus nostri, septiformis Spiritus gratia plenum..... Aurem cordis tui cœlesti, o inclyte rex Lothari, sane clavigero beato Petro in nobis loquenti aperias, CXXII, 1259.

Nos procul dubio Cœlestinus bonorum lætitiam adipisci merebimur si super oves dominicas sollicite vigilemus, ne videlicet hos vel per insidias odii seu discordiæ vorax lupus invadat, vel per cupiditatem avidus ille leo deglutiat qui, docente Apostolorum principe, circuit quærens quem devoret, CXXII, 1265.

Nemo plane dubitat nullum facinus esse, quod Ecclesia data sibi divinitus potestate ab eo desistensibus non possit absolvere et pœnitentibus relaxare, cui dicitur : « Quæcunque dimiseritis super terram, » etc..... in quibuscunque omnia sunt, quantacunque et qualia sint.

Tu vero (epist. ad Hincmarum Remens.) quia siluisti, et contra te facinus saltem leviter non insurrexisti, non solum consors, sed etiam, quod est deterius, hujus tyrannidis auctor esse videris. Et ideo, ne et nos ipsi pro taciturnitatis silentio apud Deum redditorem unicuique juxta opus suum reprehensibiles esse videamur, apostolicis somnolentiam vestram excitamus affatibus, et qui aliter non debemus, ut ad te revertaris præcipimus, 1301, 1302.

ANASTASIUS, Biblioth. — Potestatem regum et principum in subditas sibi gentes a Deo unice profectam esse tam sacra Scriptura tum constans traditio Patrum affirmant. At vero nulla in terris dominatio est, cujus institutio et jurisdictio e Scripturæ oraculis evidentius appareat, exercitium pleniori Patrum auctoritate comprobetur, quam divi Petri, quique eum secuti sunt Romanorum pontificum.

Sacra Scriptura constat Veteri et Novo Testamento. Vetus Novi præ se ferebat imaginem. Illius ministri varii ministros hujus adumbrabant; proindeque summus Judæorum sacerdos pontificem maximum Christianorum innuebat; etenim summo Judæorum sacerdoti erat certum supremumque tribunal ad sententiam ferendam de rebus omnibus ad religionem pertinentibus, ad verum sensum legum appetendum, ad controversias omnes definiendas. Haud secus pontifex maximus Christianorum sede utitur stabili ac suprema, utpote qui eamdem in Ecclesia auctoritatem exercet. Quandoq e in Synagoga idem pontifex temporali administratione cum spirituali conjuncta fungebatur, ita constituta jam atque firmata Ecclesia, cum Romæ imperium, quæ pene omnibus dominata erat plures inter reges discissum, prorsus interlisset, Petri successores vel temporalium absolutos et supremos rerum moderatores divina Providentia consti-

tuit, in locorum et gentium parte ubi eorum sedes sita est. Quamobrem regale sacerdotium tum lege scripta tum naturæ adumbratum, in qua patres postea seniores et patriarchali familia sacerdotis officio fungebantur et regui, omnibus absolutum numeris invenitur. Necnon Christianorum omnium caput et parens, ab omni hujus mundi principe potestate solutus, suam auctoritatem majori cum dignitate ac libertate exercere potest nulli omnino suspectus.

In Novo Testamento, ubi de Ecclesiæ fundatione res est, illud imprimis occurrit, Petrum nempe et ejus successores singulos caput et fundamentum Ecclesiæ designari. Ipse cum antea Simon diceretur, nomen illud Petri assequitur, ipse principem utique occupat locum, per ipsum æternus Pater Jesum Christum manifestat hominibus Filium Dei vivi. Ipsum ejusque successores dignitatis suæ compotes Salvator facit, angularis nempe lapidis Ecclesiæ, stabiliendæ illius gratia, ita ut portæ inferi non prævaleant adversus eam. Ipsi denique ac successoribus claves tradit regni cœlorum, supremam scilicet Ecclesiæ guberuandæ potestatem.

Pro iisdem se Salvator ipse testatur orasse, ut ne eorum fides deficiat, quin etiam fratres suos in fide confirment.

Divinus idem Salvator post resurrectionem suam, antequam in cœlum ascendit, Petrum et successores instituit supremos Ecclesiæ totius moderatores, dum agnos ovesque ut pascerent imperavit quibus corpus Ecclesiæ universum conficitur. Agni siquidem Christiani sunt populi, ovesque agnorum matres pastores varii, quorum curæ alia aliis gregum portio demandatur. Itaque agnos et oves, populos nempe et pastores, Petro ejusque successoribus committere ut eos custodiant, perinde est ac supremos totius Ecclesiæ gubernatores declarare, cujus ovile unum ab uno pastore dependet.

Vix dum Jesus Christus ascendit in cœlum, Petrus suo fungi munere orditur, cumque magna nascentis Ecclesiæ partem Hierosolymis congregatam teneret, eam ut pararet ad accipiendum Spiritum sanctum, in proditoris Judæ locum voluit ut alius apostolus sufficeretur explendi causa sacri ejus collegii sedes omnes. Post Pentecostem Evangelii prædicationem Petrus omnium primus est orsus, Veteris Testamenti mysteria reserans, quibus Jesus Christus adumbrabatur; primus verbum Dei simul atque iterum annuntians octo hominum millia ad Deum conversa baptizari fecit; primus supremum se largitorem gratiarum perpetrandis miraculis demonstrat, infligendisque anathematibus judicem se delictorum ostendit. Petrus ipse Jacobum Minorem Hierosolymorum episcopum creat; ipsumque tanquam Ecclesiæ caput adit Paulus haud ita multo post conversionem suam. Cum vero jam Evangelium per totam Judæam perque finitimas provincias late esset diffusum, idem Petrus invisit Ecclesias tum ab apostolis cæteris, tum ab aliis Evangelii præconibus institutus easque in immensum protendit, vicis undequaque pagisque integris Jesu Christo acquisitis. Præterea Petrus salutem gentibus primus annuntiat, sicut primus nuntiarat Judæis. Cum enim nationis utriusque communis pater et pastor supremus futurus sit, ea propter utrique ostium reserat ad ovile. Tandem ubi pro fide victus carcere servatur, Ecclesia, id quod pro alio factum ex apostolis nullo unquam esse constat, maxime de illius tanquam sui capitis incolumitate sollicita, pro ejusdem indemnitate publicas supplicationes indicit. — Nunc probatur quod unanimis et constans fuerit traditio. Ecclesiæ in agnoscendis Summis pontificibus in sede Romana succedentibus privilegiis iisdem ac Petrus fruebatur, CXXVIII, 937-970.

ANSELMUS (S.) Lucencis episc. — Cum enim Dominus dicat Petro : « Ac tibi dabo claves », etc., Super hanc Petram, etc., Pasce, etc., quæcunque ecclesia alterius juris usurpatione corrumpitur, jam non sponsa Christi, sed adultera, non libera, sed ancilla convincitur, sicut dicit B. Ambrosius : « Convenior a comitibus et tribunis ut per me Basilicæ fieret matura traditio, dicentibus imperatorem jure suo jussisse ut quæ in potestate ejus essent, omnia tradi debere; respondi : Si a me peteret quod meum est, id est fundum meum, argentum meum, jus hujusmodi meum me non refragaturum, quamquam omnia quæ mea sunt pauperum sint; verum ea quæ divina sunt imperatoriæ potestati non esse subjecta. » Et paulo post : « Nec mihi fas est tradere nec tibi imperator, accipere expedit. Domus privati nullo potest jure temerari. Domum Dei existimas auferendam? Allegatur imperatori omnia licere, ipsius esse universa. Respondeo : Noli gravare te, imperator, ut putes te in ea quæ divina sunt imperiale aliquod jus te habere. Noli te extollere, sed si vis diutius imperare esto Deo subditus. Scriptum est enim : « Reddite Cæsari quæ sunt, » etc. Ad imperatorem pertinent palatia, ad sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus est commissum, non sacrorum. Iterum dicitur mihi mandasse imperatorem, Debeo et ego unam basilicam habere. Respondeo : Non licet tibi ullam habere, CXLIX, 448.

AUGUSTINUS (S.) Hipponens. episc. — « Et ego dico tibi quia tu es Petrus, » etc. Dixerat enim ipse Petrus : « Tu es Christus filius, etc » Super hanc Petram ædificabo fidem quam confiteris. Super hoc quod dixisti, « Tu es Christus, etc. » Ædificabo Ecclesiam meam. « Tu enim Petrus. A petra Petrus, non a Petro petra. Sic a petra Petrus, quomodo a Christo Christianus. Vis nosse de qua petra Petrus dicatur? Paulum audi : « Nolo vos ignorare, » etc. « Petra autem erat Christus. »

Dominus Jesus discipulos suos ante passionem suam elegit quos apostolos nominavit. Inter hos penes ubique solus Petrus totius Ecclesiæ meruit gestare personam. Propter ipsam personam quam totius Ecclesiæ solus gestabat audire meruit. « Tibi dabo claves, » etc. Hos enim claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesiæ. Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipsius universitatis et unitatis Ecclesiæ figuram gessit, quando ei dictum est : « Tibi dabo, » etc.? Quod omnibus traditum est. Nam ut noveritis Ecclesiam accepisse claves regni cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus apostolis suis : « Accipite Spiritum sanctum ; quorum dimiseritis peccata, » etc. Hoc ad claves pertinet, de quibus dictum est : « Quæ solveritis in terra soluta, etc. » Sed hoc Petro dixit. Ut scias quia Petrus universæ Ecclesiæ personam tum gerebat, audi quid ipsi dicatur, quid omnibus fidelibus sanctis : « Si peccaverit in te frater tuus, etc. » Ecclesia, columba ligat, columba solvit; ædificium supra petram ligat et solvit, XXXV, 544.

Illud in duobus apostolis, Petro et Joanne, quæritur cur Joannem plus dilexerit Dominus, cum ipsum Dominum plus dilexerit Petrus. Ubicunque enim se commemorat Joannes, ut nomine suo tacito ipse possit intelligi, hoc addit quod eum diligebat Jesus, quasi solum diligeret, ut hoc signo discerneretur a cæteris quos utique diligebat; quid ergo nisi se amplius dilectum, cum hoc diceret, volebat intelligi? Quod absit ut mendaciter diceret; quod autem majus dare potuit Jesus majoris erga eum suæ dilectionis indicium quam ut homo cum cæteris condiscipulis suis socius tantæ salutis, solus tamen discubuerit super pectus ipsius Salvatoris? Porro quod apostolus Petrus plus aliis dilexit Christum possunt quidem documenta multa proferri; sed ut longe in alia non eamus, ipsa tertia manifestatione Domini apparet, ubi dicitur : « Diligis me plus his. » Quod utique Dominus scribat, et tamen interrogabat, quod autem in eo quod respondet Petrus « Amo te, » non addidit plus his, hoc respondit quod de seipso scribat; non enim quantum ab alio quolibet diligeretur scire poterat, qui cor alterius videre non poterat, sed tamen dicendo, « Etiam, Domine, tu scis, » satis et ipse declaravit scientem Dominum interrogasse quod interrogavit, sciebat igitur Dominus non solum quod diligeret, verum etiam quod plus illis eum diligeret Petrus. Et tamen si proponamus quærentes, quis duorum sit melior, utrum qui plus, an qui minus diligit Christum, quis dubitabit respondere eum qui plus diligit esse meliorem? Item si proponamus quis duorum sit melior, utrum quem minus an quem plus diligit. Christus, eum qui plus diligitur a Christo, meliorem procul dubio respondebimus. In illa ergo comparatione, quam prius posui, Petrus Joanni; in hac vero altera Joannes anteponitur Petro. Proinde tertiam sic proponimus. Quis est duorum discipulorum melior, qui minus quam condiscipulus ejus diligit Christum et plus quam condiscipulus ejus diligitur a Christo, an ille quem minus quam condiscipulum ejus diligit Christus, cum plus ipse quam suus condiscipulus diligat Christum? Hic plane cunctatur responsio, et augetur quæstio. Quantum autem ipse sapio, meliorem qui plus diligeret Christum, feliciorem vero quem plus diligit Christus facile responderem. Si justitiam Liberatoris nostri minus eum diligentis a quo plus diligitur, et eum plus a quo minus diligitur quemadmodum defenderem perviderem, XXXV, 1971, 1972.

Sed prius Dominus quod sciebat interrogat, nec semel, sed iterum ac tertio, utrum Petrus eum diligat; nec aliud tertio audit a Petro, quam se diligi; nec aliud toties commendat Petro quam suas oves pasci redditur negationi trinæ trina confessio, ne minus amori lingua serviat quam timori. Sit amoris officium pascere D minicum gregem, qui fuit timoris indicium negare pastorem qui hoc animo pascunt oves Christi, ut suas velint esse. non Christi, se convincuntur amare, non Christum, vel

gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate uno obediendi et subveniendi et Deo placendi charitate. Contra hos ergo vigilat toties inculcata ista vox Christi, quos Apostolus gemit sua quærere, non quæ Jesu Christi. Nam quid est aliud, « Diligis me, pasce oves meas, » quam si diceretur, Si me diligis, non te pascere cogita, sed oves meas, sicut meas pasce, non sicut tuas; gloriam meam in eis quære, non tuam; dominium meum, non tuum, lucra mea, non tua; ne sis in eorum societate qui pertinent ad tempora periculosa, seipsos amantes, et cætera quæ huic malorum initio connectuntur. Merito dicitur Petro : « Diligis me, » et respondet « Amo te, » eique refertur, « Pasce agnos meos; et hoc iterum, hoc tertio. Ubi etiam demonstratur unum atque idem esse amorem et dilectionem; nam etiam Dominus novissime non ait « Diligis me, » sed « Amas me. » Non ergo nos, sed ipsum amemus; et in pascendis ovibus eius ea quæ sunt ejus, non ea quæ sunt nostra quæramus, XXXV, 1967, 1968

« Tibi dabo claves, etc. » Non enim a Petro petra, sed Petrus a petra, sicut non Christus a christiano, sed christianus a Christo vocatur. Ideo quippe ait Dominus, « Super hanc petram, » quia dixerat Petrus, « Tu es Christus Filius Dei vivi. » Super hanc ergo, inquit, petram quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam. « Petra enim erat Christus, » super quod fundamentum etiam ipse ædificatus est Petrus; « Fundamentum quippe aliud, « Nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Ecclesia ergo quæ fundatur in Christo claves ab eo regni regnorum accepit in Petro, id est potestatem ligandi solvendique peccata. Quod est enim per proprietatem in Christo Ecclesia, hoc est per significationem Petrus in petra : qua significatione intelligitur Christus Petra. Petrus Ecclesia, XXXV, 1973, 1774.

BRUNO (S.) Signiens episc. — « Vos autem quem me esse dicitis, etc.? » Decuerat hoc enim Petrum respondisse, quatenus ipse esset princeps apostolorum, Ipse Petrus, ait S. Augustinus, in apostolorum ordine primus, in Christi amore promptissimus, sæpe unus respondit pro omnibus. Christus interrogat de se ut homine; Petrus Dei Filium hominis filium esse dicit. Ille igitur qui est Filius Dei, idem ipse est et filius hominis. Unde et beata Virgo vocatur Deum et hominem pariens, seu Deipara, quod quia Nestorius confiteri noluit, ab Ecclesia expulsus et damnatus est... Barjona, hoc est, *Filius columbæ* Sed quare columbæ filius Petrus dicitur? Legimus enim in specie columbæ Spiritum sanctum super Christum Dominum apparuisse. Hujus igitur columbæ filius est, qui tam sanctum tamque spiritualem sensum habet. « Quia caro et sanguis, » etc. Non est hæc scientia carnalis; non est hæc fides carnis et sanguinis; non parentes tui, vel caro tua ista te docuerunt. « Et ego dico tibi, etc. » Tu dicis et verum dicis quia ego sum Christus Filius Dei vivi; et ego dico tibi, quia tu es Petrus, fide fortis et doctrina stabilis. Nisi enim in hoc nomine fortitudinem et stabilitatem Christus intellexisset, non ea quæ sequuntur protinus addidisset : « Et super hanc petram, » etc. S. Petrum non intelligis, petram respice; petra autem erat Christus. Sic igitur a petra Petrus, sicut a Christo christianus; quia ego petram, tu Petrus. Super hanc petram quam tu modo in fidei firmamentum posuisti; super hanc fidem, quam tu modo docuisti, dicens : « Tu es Christus Filius Dei vivi, » super hanc petram et super hanc fidem « ædificabo Ecclesiam meam. » Hæc enim sententiæ Apostolus concordans ait : « Fundamentum aliud, etc., » ac si dicat, non est aliud fundamentum, cum nisi illa petra quam Petrus posuit in fundamentum diceret : « Tu es Christus Filius, etc.; » super hanc autem petram ædificatur tota Ecclesia Dei. « Et portæ inferi, etc. » « Qui enim ceciderit super hunc lapidem confringetur; super quem vero ceciderit lapis iste conteret eum. Tanto enim impetu, tantaque fortitudine hæc petra fertur ut muros conterat, portas communat, ut nulla virtus vel fortitudo ei resistere valeat. Sed si vis et aliter intelligere portas inferi, cognosce prius portas cœli. Portæ namque cœli apostoli sunt, episcopi et sacerdotes, et alii quorum doctrina et exemplis cœli palatium fidelium animæ ingrediuntur. Sunt igitur econtra portæ inferi Judæi et hæretici, omnesque seductores, et fidei catholicæ corruptores; per hoc enim infidelium animæ in infernum intrant et in tenebras demerguntur. Et isti quidem contra hanc petram, et adversus Ecclesiam quæ super eam ædificata est, prævalere non poterunt. Hoc enim quod principaliter Petro dicitur, cæteris quoque apostolis dictum esse intelligi debet; et non tantum apostolis, verum etiam episcopis et sacerdotibus. Isti enim et claves et potestas a Domino data est, ut non solum Ecclesiam, sed et cœlos aperiant aliis, CLXV, 211 214.

CYPRIANUS (S.) Carthaginiens. episc.— Petrus enim cui oves suas Dominus pascendas tuendasque commendavit, super quem posuit et fundavit Ecclesiam, aurum sibi esse et argentum negat, sed esse se dicit gratia Christi divitem esse fide ejus et virtute locupletem, quibus multa magnalia cum miraculo faceret, quibus ad gratiam gloria bonis spiritualibus abundærat, has opes, has divitias possidere non potest virgo quæ se divitem sæculo mavult esse quam Christo, IV, 449.

Sanctus Cyprianus illud penitus in mente præconceptum habuit, apostolos in quibus Ecclesia subsedit ac ædificata fuit, neutiquam fuisse alios aliis sejunctos, ab uno Christo seorsim sua jura, suam potestatem habentes; imo vero omnes et unumquemque in unum idemque corpus conflatos, ab eadem voluntate, in eadem virtute, ad unum finem convenisse, unumque Petrum esse totius corporis caput apostolici, unitatis centrum et fastigium; non tantum ergo unum esse apostolici collegii caput, sed et unam apostolicam personam. Hinc dicit : « Petro primum Dominus, super quem fundavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit et ostendit, potestatem istam dedit ut id solveretur, in cœlis quod ille solvisset in terris. » III, 1114.

Unde ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit : hoc erant utique et apostoli quod fuit Petrus, pari consortio prædîti honoris et potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur et primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia et cathedra una monstretur. Et pastores sunt omnes et grex unus ostenditur, qui ab apostolicis omnibus unanimi consensione pascatur, ut Ecclesia Christi una monstretur, IV, 499, 500.

Quam unitatem firmiter tenere et vindicare debemus, maxime episcopi, qui in Ecclesia præsidemus, ut episcopatum quoque ipsum atque indivisum probemus Episcopatus unus est, cujus a singulis pars in solidum tenetur, IV, 501.

In pluribus sancti Cypriani locis perspicitur principium unitatis sine primatu esse non posse. Quis enim ei primatum deneget a quo incipit unitas, et per quem Ecclesia una monstratur? Quemadmodum post Petrum non desiit unitas, ita nec primatus et principium unitatis, quod Christus auctoritate sua disposuit, quod eo consilio instituit ut Ecclesia una monstretur. Necesse est igitur ut unitatem, ita et principium et vinculum unitatis in Ecclesia perseverare. Unde existimari potest quanti fecerit Ecclesiam Romanam Cyprianus, quam arte affixus fuerit principio unitatis qui tanto unitatis amore accessus erat. Et adhuc totam suam mentem asseruit circa quæstionem Indicis nostri, nam ad spiritualia etiam labefactavit potestatem Petri, nedum eam effunderet ad corporalia, nec Arianum, cum tunc ageretur fortissima quæstio de hæreticis rebaptizandis, circa quam summus pontifex Stephanus erronea spargebat, attamen licet acerbissime episcoporum jura defenderit, fortiter legitimum Romanæ Sedis primatum agnovit, IV, 494, 520.

Nec Petrus, quem primum Dominus elegit, et super quem fundavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcisione postmodum disceptaret, vindicavit sibi aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, ut diceret se primatum tenere et obtemperari a novellis et posteris sibi potius oportere. Nec despexit Paulum quod Ecclesiæ prius persecutor fuisset, sed consilium veritatis admisit et rationi legitimæ quam Paulus vindicabat facile consensit, documenta scilicet nobis et concordiæ et patientiæ tribuens, ut non pertinaciter nostra amemus, sed quæ aliquando a fratribus et collegis nostris utiliter et salubriter suggeruntur, si sint vera et legitima, ipsa potius nostra ducamus, IV, 410.

Sanctus Cyprianus, Petro primum Dominus super quem ædificavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit et ostendit, potestatem istam dedit ut id solveretur in cœlis quod ille solvisset in terris, III, 1114.

Dominus in Evangelio, cum eum loquentem discipuli derelinquerent, conversus ad duodecim dixit « Nunquid et vos vultis ire? Respondit ei Petrus dicens : Domine, ad quem ibimus? Verbum æternæ vitæ habes, et nos credimus et cognovimus quia tu es Filius Dei vivi. » Loquitur hic Petrus super quem ædificanda fuerat Ecclesia, Ecclesiæ nomine docens et ostendens quia, etsi contumax ac superba obaudire nolentium multitudo discedat, Ecclesia tamen a Christo non recedit, et illi sunt Ecclesia plebs sacerdoti adunata et pastori suo grex adhærens Unde scire debes episcopum in Ecclesia esse et Ecclesiam in episcopo, et si quis cum episcopo non sit, in Ecclesia non esse, et frustra sibi blandiri eos qui

pacem eum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt et latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesiæ quæ catholica et una est, scissa non sit neque divisa, sed sit utique connexa et cohærentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata, IV, 406.

FIRMILIANUS, Cæsareæ Cappadociæ episc.— Qualis vero sit error et quanta sit cæcitas ejus qui remissionem peccatorum dicit apud synagogas hæreticorum dari posse, nec permanet in fundamento unius Ecclesiæ, quæ semel a Christo supra petram solidata est. Hinc intelligi potest quod soli Petro Christus dixerit : « Quæcunque ligaveris, » etc., et iterum in Evangelio quando in solos apostolos insufflavit Christus dicens : « Accipite Spiritum sanctum, » etc. Potestas ergo peccatorum remittendorum apostolis data est, et Ecclesiis quas illi a Christo missi constituerunt, et episcopis qui eis ordinatione vicaria successerunt, III, 1168.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — Cum Petrus apostolus servari adhuc in circumcisione legis consuetudinem vellet, Paulus ei in faciem restitit, eumque hac in re fuisse reprehensibilem dicit. Et hoc ejus studium, discipulis loquens, non solum culpam, sed, quod est majus, hypocrysim, id est simulationem nominat, dicens : « Cum venisset Petrus Antiochiam, ei restiti, quia reprehensibilis erat. » Et paulo post : « Et simulationi ejus consenserunt cæteri Judæi. »

Item vero apostolorum primus cum multa discipulos admoneret atque a quibusdam detrahi de Pauli scriptis agnosceret, dixit : « Sicut clarissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, loquens in eis de quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut cæteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem. »

Ecce Paulus in Epistolis suis scripsit Petrum reprehensibilem, et ecce Petrus in Epistolis suis asserit Paulum in his quæ scripserat admirandum. Certe enim nisi legisset Petrus Pauli Epistolas, non laudasset. Si autem legit, quia ille ipse reprehensibilis diceretur invenit. Amicus ergo veritatis laudavit etiam quod reprehensus est, atque ei et hoc ipsum placuit, quia in his non placuerat quæ aliter quam debuerat sensit. Seque etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est sectator minoris sui, ut etiam in hoc præiret, quatenus qui primus erat, in apostolatus culmine, esset primus et in humilitate. Tunc ne increpationis verba dedignaretur audire, omnia dona quæ acceperat quasi a memoria repulit ut unum fortiter humilitatis donum teneret, LXXVI, 1002, 1003.

HIERONYMUS (S.), presbyter Stridonens. — Nota est ejus epistola ad Damasum papam; verba et sensum attendamus : « Quoniam vetusto oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam et desuper textam, minutatim per frusta discerpit; et Christi vineam exterminant vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent difficile ubi fons signatus et hortus ille conclusus sit possit intelligi; ideo mihi cathedram Petri et fidem apostolico ore laudatam censui consulendam; inde nunc meæ animæ postulans cibum unde olim Christi vestimenti suscepi. Neque vero tanta vastitas elementi liquentis et interjacens longitudo terrarum, me a pretiosæ margaritæ potuit inquisitione prohibere. « Ubicunque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ. » — Profligato a sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta patrum servatur hæreditas. Ibi cespite terra fecundo, Dominici seminis puritatem centeno fructu refert. Hic obruta sulcis frumenta in lolium avenasque degenerant. Nunc in Occidente Sol justitiæ oritur; in Oriente autem Lucifer ille qui ceciderat supra sidera posuit thronum suum : « Vos estis lux mundi, vos sol terræ, » vos vasa aurea et argentea; hic testacea vasa vel lignea virgam ferream et æternum opperiuntur incendium. Quanquam igitur tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas. A sacerdote victimæ salutem, a Pastore præsidium ovis flagito. Facessat invidia, Romani culminis recedat ambitio, cum successore piscatoris et discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri communione consocior. Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noe arca non fuerit, peribit regnante diluvio. . . . non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, antichristi est.

Quamobrem obtestor Beatitudinem tuam per crucifixam mundi salutem homousian Trinitatem, ut mihi epistolis tuis sive tacendarum sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas, XXII, 353 358.

HENRICUS Augustodunens. presbyt.— Petrus respondit pro omnibus : « Quia tu es Christus Filius Dei vivi. » Et Dominus fidem ejus beatificavit, quam non, inquit, carnalis progenies sed Pater meus tibi revelavit. Et ideo nomen tuum Petrus mutabo, super petram fidei tuæ quoque Ecclesiam meam fundabo, adversus quam infernales portæ non prævalebunt, nec flumina persecutionum eam subvertere poterunt, teque facio vitæ cœlestium, dans tibi claves regni cœlorum, sitque tibi potestas collata ut quæ in terris a te fuerint ligata in cœlis etiam permaneant nexibus implicata, et quæ a te super terram fuerint resoluta, in cœlis etiam sint a vinculis tuta, CLXXII, 970.

Quamvis sacerdotium transcendat regnum, tamen ob pacis et concordiæ vinculum monet evangelica et apostolica auctoritas regibus honorem in sæcularibus negotiis duntaxat deferendum, « Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, » etc. Ergo in his quæ ad regni jus pertinent oportet et populum regibus parere; sed in his quæ ad jus divinæ legis spectant Deo placere. Sic Sebastianus, sic Mauritius, etc. « Ecce duo gladii hic. » Dominus verba discipulorum sua auctoritate roboravit, quia ad regimen Ecclesiæ in præsenti vita duos gladios necessarios præmonstravit, unum spiritualem scilicet verbum Dei, quo sacerdotium utitur ad illuminandos peccantes; alterum materialem, quo regnum utitur ad puniendos in malis perdurantes. Necesse est enim ut hos regalis potestas subigat gladio materiali, qui legi Dei rebelles non possunt corrigi stola sacerdotali. CLXXII, 1266, 1267.

Rex, sive sæcularis dignitas sæculares tantum dignitates, sicut sunt ducatus, præsidatus, comitatus, debet et potest dare; sola autem Ecclesia debet spiritualia spiritualibus personis commendare. Si objicitur quod Valentinianus imperator ad Ambrosium dixerit : « Ego tibi commendo corpora. Deus autem animas, » sciendum est quod Ambrosius prius judex provinciæ fuerit; accepto autem canonice episcopatu rex provinciæ curam ei insuper delegavit quem morem adhuc in aliquibus Ecclesiis novimus observari, nempe episcopum utriusque, episcopatus videlicet et ducatus, curam gerere : quod tamen scimus sacerdotibus Christi minime congruere, quia « nemo militans Deo, implicat se sæcularibus negotiis, » CLXXII, 1228.

Dominus noster Jesus Christus, verus rex et sacerdos secundum ordinem Melchisedech sponsæ suæ leges et jura instituit; et ad hanc gubernandam non regnum, sed sacerdotium constituit. In quo Petrum apostolum præfecit, cui et dixit : « Tu es Petrus, » etc. Hanc potestatem sacerdotii Petrus a Domino accepit, hanc successoribus suis reliquit. Sicut ergo a tempore Moysi usque ad Samuelem sacerdotes populo Dei præfuerunt, ita a tempore Christi usque ad Silvestrum soli sacerdotes Dei Ecclesiam rexerunt. Qui ab eis optimis moribus et legibus optime eruditebatur; a regibus vero undique impugnabatur qui eam a cultu veritatis modis omnibus avertere et ad culturam dæmonum convertere, imo compellere nitebantur. Postquam autem lapis de monte sine manibus abscissus, ab ædificantibus murum iniquitatis quidem reprobatus, a Deo autem et in caput anguli levatus, in montem magnum excrevit, et universam terram sua magnitudine implevit, mox mutavit tempora et transtulit regna; cœpit quoque altitudo regni coram Christo pedibus incurvari, ac fastigium imperii in conventu Ecclesiæ inclinari. Persecutionis nempe tempus, Deus pacis, sacerdos magnus, tempore pacis permutavit; ac rebelle imperium paganorum rex magnus super omnes deos transtulit in regnum Christianorum.

Constantinus itaque princeps principum regni per Sylvestrum principem sacerdotum Ecclesiæ ad fidem Christi convertitur, et totus mundus novo ritu christianæ religionis induitur, qui Constantinus Romano pontifici coronam regni imposuit, et ut nullus deinceps romanum imperium absque consensu Apostoli subiret imperiali auctoritate censuit. Hoc privilegium Sylvester a Constantino accepit, hoc suis successoribus reliquit. Cumque sacerdotii cura et regni summa in Silvestri arbitrio penderet, vir Deo plenus intelligens rebelles sacerdotibus non posse gladio verbi, sed gladio materiali coerceri, eumdem Constantinum assumat sibi in agricultura Dei adjutorem, ac contra paganos, Judæos, hæreticos Ecclesiæ defensorem : cui etiam concessit gladium ad vindictam malefactorum, coronam quoque imposuit regni ad laudem bonorum. Abhinc mox cœpit Ecclesiæ reges vel judices propter judicia sæcularia habere, qui paganos Ecclesiam infestantes, vel alios ejus hostes eam impugnantes acriter propulsarent; intus vero divinis legibus rebelles pœnarum terrore Ecclesiæ subjugarunt. Ad reges ergo pertinent sola sæcularia judicia. Unde cum quidam episcopi suos

episcopos in causam coram Constantino imperatore ponerent, ille sciens ad jus suum non pertinere, respondit : « Ite quia Christi estis et ipsi de hac re inter vos videte ; ego non ero judex vester, » CLXXII, 1265, 1264.

IVO (S.). Carnotens. episc. — In Novo Testamento post Christum Dominum, a Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente Domino ad eum : « Tu es Petrus, etc. » Hic ergo ligandi solvendique potestatem primus accepit a Domino, primusque ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit. Cæteri vero apostoli cum eodem pari consortio honorem et potestatem acceperunt. Ipsumque principem eorum esse voluerunt; qui etiam jubente Domino, in to o orbe terrarum dispersi Evangelium prædicaverunt. Ipsis quoque decedentibus, in loco eorum surrexerunt episcopi, quorum ordinatio prætexato fieri debet ordine et modo. Quos qui recipit et verba eorum, Dominum recipit; qui autem sperait eos, eum a quo missi sunt et cujus funguntur legatione sperait, et ipse indubitanter spernetur a Domino. Petri sedes est cœlesti beneficio Romana Ecclesia quam Petrus et Paulus suo martyrio consecrarunt..... Dedit episcopis Christus potestatem, dedit et principatum multo perfectiorem principatibus terræ, aut numquid justum vobis videtur, si cedat spiritus caro, si a terrenis cœlestia separentur, si divinis præferantur humana? Prædicationis evangelicæ sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret, et ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, ut exsortem se mysterii [al.] ministerii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate discedere. Hunc enim in consortium individuæ unitatis assumptum id quod ipse erat voluit nominare, dicendo : « Tu es Petrus, etc., » ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret hanc Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ inferi contra illam prævalerent. Quicunque ab unitate fidei vel societatis Petri apostoli quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam possunt cœlestis regni ingredi. Romana Ecclesia vices suas ita aliis impertivit Ecclesiis, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, CLXI, 322-330.

LACTANTIUS Firmianus.— Cum jam Nero imperaret, Petrus Romam advenit; et editis quibusdam miraculis quæ virtute ipsius Dei, data sibi ab eo potestate faciebat, convertit multos ad justitiam. Deoque templum fidele ac stabile collocavit. Quare ad Neronem delata, cum animadverteret non modo Romæ, sed ubique quotidie magnam multitudinem deficere a cultu idolorum, et ad religionem novam, damnata vetustate transire, ut erat exsecrabilis ac nocens tyrannus prosilivit ad excidendum cœleste templum, delendamque justitiam, et primus omnium persecutus Dei servos, Petrum cruci affixit, nec tamen habuit impune; respexit enim Deus vexationem populi sui. Dejectus itaque fastigio imperii ac devolutus a summo tyrannus impotens nusquam repente comparuit; ut ne sepulturæ quidem locus in terra tam malæ bestiæ appareret, VII, 195, 196, 197, 303, 438, 589, 619, 621.

LEO MAGNUS (S.), papa.—« Beatus es, Simon, etc., » id est ideo beatus es, quia Pater meus te docuit, nec opinio terrena te fefellit, sed inspiratio cœlestis instruxit; et non caro, nec sanguis, sed ille me tibi, cujus sum Unigenitus, indicavit; « et ego dico tibi, etc., » hoc est sicut Pater meus tibi manifestavit divinitatem meam, ita ego notam tibi facio excellentiam tuam, « quia tu es Petrus, » id est, cum ego sim inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum; tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mea participatione communia. « Super hanc petram, » etc., super hanc, inquit fortitudinem æternum exstruam templum, et Ecclesiæ meæ cælo inserenda sublimitas, in hujus fidei firmitate consurget. Hanc confessionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt. Vox enim ista vox vitæ est, et sicut confessores suos in cœlestia provehit, ita negatores ad inferna demergit. « Tibi dabo, » etc. Transivit quidem etiam in apostolos alios jus istius potestatis, sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma proponitur. Manet ergo Petri privilegium, ubicunque ex ipsius fertur æquitate judicium, nec nimia est vel severitas, vel remissio, ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod beatus Petrus aut ligaverit aut solverit, LIV, 429, 430.

Instante autem passione sua Dominus, quæ discipulorum suorum erat turbatura constantiam, inquit, « Simon, Simon, ecce Satanas, » etc. Commune erat omnibus apostolis periculum de tentatione formidinis, et divinæ protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere; et tamen specialis a Domino Petri cura suscipitur, et pro Petri fide proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum apostolis conferatur. Nam et post resurrectionem suam Dominus beato Petro apostolo post regni claves ad trinam æterni amoris professionem mystica insinuatione ter dixit : « Pasce oves meas, » etc., quod et nunc procul dubio facit, et mandatum Domini pius pastor exsequitur, confirmans nos exhortationibus, et pro nobis orare non cessans, ut nulla tentatione superemur. Cum itaque tantum nobis videamus præsidium divinitus institutum, rationabiliter et juste in ducis nostri meritis et dignitate lætamur, gratias agentes sempiterno Regi, redemptori nostro Jesu Christo, quod tantam potentiam dedit ei quem totius Ecclesiæ principem fecit, ad gloriam nominis sui, LIV, 451, 452.

Observandum quod, licet sanctus Leo dicat de sancto Petro et de sancto Paulo : « Isti enim sunt viri per quos tibi Evangelium Christi, Roma, resplenduit; isti sunt sancti patres tui verique pastores, LIV, 422, attamen *col.* 423 sedem episcopalem uni Petro tribuit, « per sacram beati Petri sedem caput orbis effecta, latius præsideret religione divina quam dominatione terrena, » sedem, inquiens, episcopalem, uni Petro tribuit, ac per eam caput orbis Romam effectam tradit, cujus sedis causa toti orbi præsidet, adeo ut exinde latius præsideat religione divina quam dominatione terrena. Quibus concinunt illa Prosperi in carmine de Ingratis :

Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honore
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis
Religione tenet.

Hinc autem primatus, dignitas, atque auctoritas, quæ in totum orbem, etiam extra Romani imperii fines protenditur, ab imperiali urbe, cui episcopatus Petri fuit affixus, originem habere non potuit, ut quidam heterodoxorum adhuc hodie somniant. Quod dicitur quoque apud S. Leonem, LIV, 428 « quia illos (id est S. Petrum et S. Paulum) et electio pares, et labor similes, et finis fecit æquales, explicandum : 1° Voces : « Et electio pares » desunt in antiquissimis Vatic. intelligitur, ut illas tamen explicemus. Electio ad apostolatum quo pares fuerunt Petrus et Paulus, quia a Christo uterque apostolus electus fuit; quod primatui nihil præjudicat; nam ut S. Leo tradidit, LIV, 149. « Unus Petrus eligitur qui..... omnibus apostolis præponatur; » Et LIV, 629, de apostolatu loquens ad quem omnes apostoli vocati fuerunt : « Hujus muneris sacramentum, inquit, ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocarit. Dein vero « similes et æquales » illos tradidit non potestate primatus, sed fine, id est, morte seu martyrio. Hoc autem notanda sunt in refutatione postillæ huic loco affixæ in editionibus Quesnellianis, in qua legitur : « Petrus et Paulus geminus oculus Ecclesiæ, alter alteri æqualis : Ipse etiam Quesnellus in opere inscripto : *La discipline de l'Eglise*, allatis illis S. Pauli apostoli verbis : « Nihil minus fui ab iis qui sunt supra modum apostoli » fatetur totam hanc æqualitatem respicere solum apostolatum, non vero primatum apostolatus : « En tout cela l'équalité ne regarde précisément que l'apostolat, non la primauté de l'apostolat. » Et hunc quidem primatum non meri honoris, sed præcipue potestatis ac jurisdictionis primatum esse; ipsi etiam Galli theologi cum catholica Ecclesia fatentur; unde et Leo, agnovit, LIV, 425, non merum honorem, sed honorem potestatis ex divinis præordinationibus Petro attributum, LIV, 428.

Ut autem totius generis humani redemptionis inenarrabilis gratiæ effectus per totum mundum diffunderetur effectus, divina Providentia Romanum regnum præparavit; cujus ad eos limites incrementa perducta sunt, quibus cunctarum undique gentium vicina et contigua esset universalitas. Disposito namque divinitus operi maxime congruebat, ut multa regna uno confœderarentur imperio, et cito pervios haberet populos prædicatio generalis, quos unius teneret regimen civitatis. Hæc autem civitas ignorans suæ provectionis auctorem, cum pene omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus, et magnam sibi videbatur suscepisse religionem, quia nullam respuerat falsitatem. Unde quantum erat per diabolum tenacius illigata, tantum per Christum est mirabilius absoluta. — Nam cum duodecim

apostoli, accepta per Spiritum sanctum omnium locutione linguarum, imbuendum Evangelio mundum, distributis sibi terrarum partibus suscepissent, beatissimus Petrus, princeps apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur imperii, ut lux veritatis quæ in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Cujus autem nationis homines in hac tunc urbe non essent? aut quæ usquam gentes ignorarent quod Roma didicisset? Hic conculcandæ philosophiæ opiniones, hic dissolvendæ erant terrenæ sapientiæ veritates, hic confutandus dæmonum cultus; hic omnium sacrificiorum impietas destruenda, ubi diligentissima superstitione habebatur collectum quidquid usquam fuerat variis erroribus institutum. Ad hanc ergo urbem, Tu, beatissime Petre apostole, venire non metuis,..... et silvam istam frementium bestiarum et turbulentissimæ profunditatis oceanum, constantior quam cum supra mare gradereris, ingrederis. Nec mundi dominam times Romam, qui in Caiphæ domo expaveras sacerdotis ancillam. Numquid aut judicio Pilati, aut sævitia Judæorum minor erat, vel in Claudio potestas, vel in Nerone crudelitas? vincebat ergo materiam formidinis vis amoris, nec æstimabas pavendos quos susceperas diligendos. Hunc autem intrepidæ charitatis affectum jam tunc profecto conceperas, quando professio tui amoris in Dominum trinæ interrogationis est solidata mysterio. Nec aliud ab hac mentis tuæ intentione quæsitum est, quam ut pascendis ejus quem diligeres ovibus cibum, quo ipse eras opimatus, impenderes.

Augebant quoque fiduciam tuam tot signa miraculorum, tot dona charismatum, tot experimenta virtutum. Jam populos, qui ex circumcisione crediderant, erudieras; jam Antiochenam Ecclesiam, ubi primum Christiani nominis dignitas est orta fundaveras; jam Pontum, Galatiam, Asiam atque Bithyniam legibus evangelicæ prædicationis imbueras, nec aut dubius de proventu operis aut de spatio tuæ ignarus ætatis, tropæum crucis Christi Romanis arcibus inferebas, quo te divinis præordinationibus anteibant et honor potestatis et gloria passionis. LIV, 430 et passim.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episc. — Cum S. Leo et S. Maximus Petrum ac Paulum, pares, similes, æquales fuisse prædicant, adeo ut statui nequeat uter alteri sit præponendus, non de dignitate et potestate, qua uterque fuisse Petrum fatetur Paulo potiorem; sed de mira electione, de virtute, de merito, de martyrii gloria est intelligendum, LVII, 111, 112, 113, 114, 115.

Sanctus Maximus in homilia 72 visus est olim Ecclesiæ unitatem capitis scidisse, cum claves supremam potestatem significantes diviserit, cum unam Petro concesserit, Paulo alteram. Verum prorsus aliena a mente Maximi censenda est hujusmodi interpretatio. Qui enim oratorem agebat, et ante modo admirabilem Petri de Christi divinitate confessionem extulerat, modo ejus electionem ad fundandam, erigendamque Ecclesiam, alios fortitudinem in obeundo crucis supplicio commendaverat; et cum multa etiam de Paulo disseruisset, præcipue quomodo de persecutore Ecclesiæ doctor factus fuerit, quibusve luminibus illustratus, a duplici clavi novum dicendi argumentum assumpsit. Præmittit Maximus apostolos omnes parem apud Dominum sanctitatis gratiam obtinuisse, eo quod omnes ad idem veritatis propaganda opus electi atque vocati fuerint. Verumtamen Petrum et Paulum cæteris eminentiores prædicat, quod eos potioribus muneribus ac privilegiis Christus cumulaverit. Et ut quod sibi proposuerat probaret Maximus, duplicem clavem, duplicem rem significare excogitavit; unam nempe supremam regendi potestatem, alteram cœlestium veritatum docendarum scientiam. Nam « Petro, inquit Maximus, sicut bono dispensatori clavem regni cœlorum dedit, Paulo tanquam idoneo doctori magisterium ecclesiasticæ institutionis injunxit, ut scilicet quos iste erudierit ad salutem, ille suscipiat ad quietem, ut quorum corda Paulus patefecit doctrina verborum, eorum animas recipiat Petrus in regna cœlorum. » Tantum vero abest ut Maximus Ecclesiæ regendæ primatum Petrum inter et Paulum dividere voluerit, quod unitatem potius capitis et præeminentiam Petri docere professus est. Cum enim certum sit per solam fidem haberi accessum ad Deum, fidemque gigni ex auditu, scientia est prima dispositio, ac veluti clavis quæ infidelium peccatorumque corda reserat, eaque lumine ac virtute gratiæ perfundit. Quoties ergo ad doctrinam atque legem Dei confirmati fuerint homines, tunc eis præsto est clavis potestatis, qua a peccatis absolvuntur, et capaces æternæ hæreditatis fiunt; præcedere enim debet verbi divini ministerium quemcunque tramitem ad salutem. Primum igitur officium scientiæ est præstare lumen, quo credenda conspiciuntur; largiendi autem criminum veniam munus est superioris potestatis a Deo traditæ; illa præparat animas; hac dispositis paratisque fidelibus cœleste aperit regnum. Quod autem hæc, et non alia fuerit sancti Maximi doctrina, ex his etiam constat quod interioris fidei fundamentum requirat, et in ea sancte perseverantibus Dei favendi possessionem polliceatur. « Ambo igitur, ait S. Maximus, claves a Domino perceperunt, scientiæ iste, ille potentiæ; divitias immortalitatis ille dispensat, scientiæ thesauros iste largitur. Sunt enim scientiæ thesauri, sicut scriptum est, « In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ. » Appellat etiam Maximus hoc reserandæ veritatis munus non clavem absolute, sed quodammodo ut intelligatur se allegorice loqui, et alienum esse a facienda bicipite Ecclesia Christi; quod aliqui scriptores posteriorum temporum injuriose nimis ei affinxerunt. Novit ergo sanctus Maximus in Petro personalem primatus prærogativam in clavibus ei a Christo traditis expressam, nec cum Paulo communem fecit, cui dixit commissam fuisse sapientiæ et mysteriorum Dei dispensationem, ad quam vocati sunt cæteri apostoli, sed super illos doctrina supernisque irradiationibus Paulus excelluit. LVII, 401, 402, 403, 404.

NICOLAUS I, papa. — Principatum divinæ potestatis quod omnium conditor electis suis apostolis largitus est, super solidam fidem apostolorum principis Petri soliditatem constituens ejus egregium, imo primam sedem deliberavit : « Tu es Petrus, » etc., Petrus denique a petræ firmitate, quæ Christus est, structuram universalis Ecclesiæ inconcussam, et fidem roborc solidatam, ita precibus suis munire non cessat, ut errantium vesanam rectæ fidei norma reformare festinet, necnon intrepide eam consolidantes remunerare procuret; quatenus portæ inferi malignorum utique spirituum suggestiones, atque hæreticorum impetus, non prevaleant ejusdem Ecclesiæ unitatem refringere, CXIX, 773.

Postquam B. Petro principi apostolorum Dominus, ligandi atque solvendi in cœlo et in terra potestatem tribuit, et januas regni cœlestis reserandas concessit supra soliditatem fidei suam sanctam dignatus est stabilire Ecclesiam : « Tu es Petrus, » etc. Ad quam promissionem sanctæ apostolicæ institutionis cæmento cœperunt hujus fundamenta ex pretiosis succrescere lapidibus, et annuente divina clementia, per studium structorum et apostolicæ auctoritatis sollicitudinem usque ad culmen insolubiliter perducta perpetualiter mansura sine sinistræ aurae impulsu consistere, cujus primatum B. Petrus merito promeruit. Post quem et hujus vicarii sincerissime Deo famulantes, carentes nebularum densitatibus, quæ recto ab itinere impedire assolent, dignius perceperunt, et in cura regiminis quam pro dominicis ovibus susceperunt, sollicite permanserunt. Inter quos et nostram parvitatem omnipotentis Dei misericordia connumerare dignatus est Et quia universitas credentium ab hac sancta Romana Ecclesia, quæ caput est omnium Ecclesiarum, doctrinam exquirit, integritatem fidei deposcit, criminum solutionem qui digni sunt, et gratia Dei redempti exorant, oportet, etc... Constat enim sanctam Romanam Ecclesiam per beatum Petrum principem apostolorum, omnium Ecclesiarum caput esse, et ab ea rectitudinem atque ordinem in cunctis utilitatibus et ecclesiasticis institutionibus, quas secundum canonicas et synodicas sanctorumque Patrum sanctiones inviolabiliter atque irrefragabiliter retinere, exquirere ac sectari. Et ideo consequens est, ut quod ab hujus sedis rectoribus plena auctoritate sancitur, nullius consuetudinis præpedierit occasione, proprias tantum sequendo voluntates removeatur, sed firmius atque inconcusse retineatur, CXIX, 785, 786.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiens. abbas. — Cum Dominus Jesus dixisset : « Quem dicunt homines esse Filium hominis, » mox subjicit « Vos ergo quem me esse dicitis; » vos, quia dii estis, quem me esse testamini? Mira et stupenda interrogatio; nam coram oculis eorum nihil aliud ipse quam homo apparebat, etiam se esse Filium hominis, quod vere erat, dicebat, et tamen ab eis aliud requirebat. Idcirco nequaquam dixerim quod de se requisierit illud quod ipse confessus est, quod coram oculis, et in eodem loco erat quod manu palpari poterat; sed occultum erat de quo quærebat, in quo et usque ad quid fundamenta Ecclesiæ erant facienda et fides omnibus commendanda. Unde mirabilis omnium et inaudita responsio beati Petri emicuit, ut totum quod erat in Domino cerneret et quod in Christo, qui Deus erat, siderat. . . . . « Beatus es, Simon Bar-Jona. » Sunt qui id accipiunt simpliciter, ut Simon Petrus filius Joannis juxta carnem intelligatur, secundum alterius loci interrogationem, « Simon Joannis, diligis me? » et vo-

lunt id scriptoris vitio depravatum, ut pro Bar-Joanna corrupte Bar-Jona legatur, inde detracta syllaba. « Et ego dico tibi. quī tu eś Petrus, etc. » Ac si patenter dicat non sermone casso et nullum habente effectum operis, sed dico tibi ego, cujus dixisse fecisse est, quia verbum meum omnipotentia plenum est, « Quia tu es Petrus, » quod a petra derivatum est nomen, id est a me super quem ædificatur omnis Ecclesia. Non enim, ut quidam male putant, Petrus fundamentum est totius Ecclesiæ, « Quia fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. » ..... Et notandum quod non hic primum ei hoc impositum est nomen, sed longe supra, juxta Joannem, ubi adduxit eum Andreas ad Christum. « Tu es, inquit, Simon Joannis, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. » Et non dixit, tu vocaberis Petrus, quo jam vocatus erat nomine, sed ait signanter : « Tu es Petrus et super hanc petram, » a qua petra factus est. « ædificabo Ecclesiam meam. » Non quod jam tam firmus esset, sed quod futurum erat ut fieret a Christo. Nathanael, pone eamdem prior confessionem tenuit cum ait : « Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Israel. » Sed ille adhuc interrogantis affectu ac dubitantis, videre quærere magis quam firmare et hoc ipsum quia visus est sub ficu. Petrus autem talem ac tantam expressit de corde confessionem ut ejus confessio sit omnium apostolorum. Et sicut simul omnes interrogarentur, ita in eo omnium est responsio una, supra quam fundatur Ecclesia, et contra quam portæ inferi non prævalebunt. Quia seu dicas contra hanc fidem eas non prævalere, seu dicas contra Ecclesiam, quæ hac fide supra Christum fundata est et firmatur, unum est, eo quod nec fundamentum dissolvitur, nec fides talis tantaque infirmatur, nec Ecclesia inter innumeras aurarum tempestates nec ventorum impulsionibus subvertetur.

« Portæ inferi non prævalebunt adversus eam, » vel sicut habent nonnulli codices; « non prævalebunt ei, » recte quæritur, cui ei? vel adversus quam? Utrum adversus Petram super quam ædificatur Ecclesia Dei, aut ei Ecclesiæ non prævalebunt quam ædificat Christus supra petram quia id non exprimit manifeste, tamen indubitanter credendum est; quia nec adversus petram, supra quam ædificatur Ecclesia, nec adversus Ecclesiam quæ ædificatur supra hujus modi petram; alioquim adversus quem portæ prævaluerint inferorum, ille neque petra dicendus est supra quam a Christo ædificatur Ecclesia, neque Ecclesia quæ super petram ædificatur, CXX, 557, 558, 559, 560, 561.

« Et quodcunque ligaveris super terram, » etc. Qui hanc sibi vult vindicare gratiam debet infirmitatem Petri in petra tenere, fidemque moribus et voce prædicare, deinde claves regni quas habet, easdemque claves non a se, sed a Domino et per Dominum, quasi cœlestis janitor custodire. Alias autem nisi judicia ejus maneant firma in Christo, quasi Deo judicante per ipsum, timendum ne contra ipsum qui ligat aut solvit prævaleant portæ inferorum, si injusto judicat et non secundum Dei verbum adversus quem autem portæ inferorum non prævaluerint, ipse juste judicat quia claves a Domino jam perceptas secum portat. Propter quod et operit eis qui soluti fuerint super terram, ut sint soluti et liberi in cœlis. Et claudit eis, qui justo judicio ejus ligati fuerint super terram, ut sint quasi ligati in cœlo et judicati, CXX, 563.

PAULUS, diaconus. — « Tu es Petrus, » etc. Non nunc primum accepisse Petrum hoc nomen credendum est, sed potius tunc quando in initio Dominicæ prædicationis, per Andream ad Jesum adductus in magnum fidei suæ præsagium audivit ab eo : « Tu es Simon, » filius Joannis, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, ut hoc nomine modo appellaverit Dominus dicens. « Tu es Petrus; » non enim ait, tu vocaberis Petrus, sed « Tu es Petrus, » quod dictum fuerat antea. Sicut enim Christus dedit apostolis nomen, ut lux vel sal terræ vocarentur, ita huic egregio confessori suo qui Simon, id est obediens, antea vocabatur, ob robur invictæ fidei Petri nomen indidit, qui videlicet illi tenaci mente inhæsit de quo scriptum est : « Petra autem erat Christus. » Petra non per essentiam, sed per significationem; quemadmodum enim leo propter fortitudinem vel agnus propter innocentiam, sic etiam petra dicitur firmitatem qui operantibus in se turris est fortitudinis a facie inimici. « Et super hanc petram, » id est, super me quem ore tuo confessus dicens, « Tu es Christus Filius Dei vivi. » Ipse enim est lapis ille pretiosus in Ecclesiæ fundamento constitutus de quo Paulus ait. « Fundamentum aliud nemo ponere potest præter id quod positum est, Christus Jesus. » Sive super hanc petram, hoc est, super hanc fidem qua me Filium Dei vivi confessus est, ædificabo Ecclesiam meam. « Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam » Non hoc dixit de conditione temporali mortis, qua legimus cunctos pene apostolos martyrio consummatos, sed portas inferi vocat vitia atque peccata. Portæ namque inferi mortifera hæreticorum dogmata sunt, quibus imprudentes quosque illiciunt, et ad perpetuæ mortis damnationem pertrahunt, XCV, 1481, 1482.

« Quodcunque ligaveris super terram, etc. » Hæc solvendi atque ligandi potestas quamvis soli Petro a Domino collata esse videatur, omnibus quoque generaliter apostolis sub ejus persona collata est. Nam et post suæ resurrectionis nobilem triumphum, apparens illis omnibus aperte dixit : « Quorum remiseritis, etc. » Nam sicut interrogatis generaliter omnibus, Petrus respondet pro omnibus, ita et quod Dominus Petro respondet, in Petro omnibus respondit. Quin etiam omnibus episcopis ac presbyteris in Ecclesia idem officium committitur, ut videlicet agnitis peccantium causis, juxta modum culparum vel pœnitentiæ ligandi et solvendi exerceant potestatem, ita duntaxat ut quod etiam hoc tempore in nonnullis sacerdotibus invenitur, nec eos qui insontes vel innoxii sunt damnent, nec illos qui merentur damnationem securos tanquam de solutione præsumant reddere, XCV, 1184, 1185.

« Tu es Petrus; » super hanc, inquit, petram, id est, super Dominum Salvatorem qui fideli confessori suo participium sui nominis donavit : « Portæ inferi non prævalebunt, etc » Portæ inferi tormenta et blandimenta persecutorum quæ a stabilitate fidei aliquos deterrendo, introitum æternæ mortis aperiunt. Multæ itaque sunt portæ inferi, sed harum nulla Ecclesiæ quæ supra petram fundata est, prævalet. Merito igitur cunctis Ecclesiis honorandus qui caput Ecclesiæ et qui firmissimæ petræ soliditatem secutus, inimicos Christi auctoritate S. Spiritus confudit, et infatigatæ patientiæ fortitudine triumphavit, nec inferni porta adversus eum prævaluit qui sibi portæ æternalis ingressum regem gloriæ confessus aperuit, XCV, 1463, 1464.

PETRUS (S.), apostolus et primus papa. — Beatus Petrus apostolus, princeps apostolorum et primus papa, primum sedit in episcopali cathedra Antiochiæ septem annos. Et post ad expugnandum Simonem Magnum, Romam ingressus, Claudii anno secundo, in episcopali cathedra sedit annos viginti quinque, menses duos, tres dies. Qui uno eodemque tempore et die, videlicet, post passionem Domini anno XXXVIII, ultimo vero anno Neronis in Kalendas Julii cum Paulo martyrium consummavit. Hic duas Epistolas fecit, quæ canonicæ nominantur, in quarum prima, primo generaliter Ecclesiam instruit, explicans beneficia quibus nos divina pietas ad salutem vocare, vel dona quibus aliquando Judæos, nunc autem nos honorare dignata est. Postmodum vero diversas fidelium personas solerter hortatur, ne se tanta Spiritus gratia carnaliter vivendo, reddant indignos, ne qui regali ac sacerdotali vocabulo sunt insigniti, vitiorum malitia subacti, a condonatæ vel promissæ sibi nobilitatis gloria degenerent. Et primo liberos et servos, deinde mulieres et viros specialiter alloquitur; atque post interlocutionem generalis exhortationis, seniores quoque et adolescentes qualiter sese debeant gerere, ostendit. In secunda vero Epistola, quam eisdem scripsit, quibus et primam, eosdem miseratus, jam ut perfectiores ad majora et perfectiora multipliciter commonet et hortatur. Et Evangelium Marci fecisse dicitur, quia Marcus adjutor ejus fuit et filius de baptismo. Ordinavit autem episcopos tres, Linum et Cletum et Clementem, et presbyteros decem, et diaconos septem..... Quamvis Clemens in ordine Catalogi post beatum Petrum tertius inveniatur, revera tamen sicut ipse in epistola scripsit Jacobo Hierosolymorum episcopo, post beatum Petrum, primus, nullo interposito, Romanæ sedis gubernaculo procul dubio tenuit; Linus autem et Cletus ideo velut successores Petri connumerantur, quia ipse eos in vita coadjutores sibi fecit, ut tanto melius ipse vacare posset orationi, CXXIX, 1151, 1152.

PETRUS LOMBARDUS. — Ex loco Epistolæ Pauli ad Galatas : « Dixi Cephæ coram omnibus, » etc. Porphyrius objicit Petrum a Paulo reprehensum, volens et illi erroris maculam, et huic procacitatis incutere et in commune ficti dogmatis accusare mendacium dum inter se Ecclesiarum principes dissiderent. Quod utique facit non intelligens quo sensu Petrus fuisset reprehensibilis, vel ei apostolus Paulus in faciem res itisse dicatur. Nam uterque recte sensit legem non esse tenendam, et in omni gente quicunque timet Deum et operatur justitiam, acceptus est illi, sed uterque cauta simulatione dispen-

sat, ille subtractionem, iste reprehensionem, ut et Judæis superbia et gentibus desperatio tolleretur. Non igitur vel Paulo vel eis cum quibus ante edens se ab eis postea separabat, Petrus vere reprehensibilis erat, nec eis Paulus procaciter resistebat. Paulus enim in Petro hoc reprehendere non potuit, quod ipse fecit nec arguere simulationem cujus et ipse reus erat, sed fuit hæc reprehensio non vera, sed dispensatoria; nec Petrus peccavit, nec Paulus procaciter arguit. Petrus autem, sicut legitur in Actibus apostolorum, auctor fuit hujus decreti, legem post Evangelium non esse servandam, qui post visionem lintei, ubi erant diversi generis animalia, ad Cornelium intravit, et cum gentibus comedit; qui etiam quæstionem de hac re solvit, ut videtur, Act, xv. Petrus itaque bene sensit de absolutione legis, sed simulavit pro timore Judæorum, ne occasione gentium a fide recederent, et sic perderet gregem suum. Simulavit autem Paulus pro simili metu, ut in circumcisione Timothei, et ipse qui coram ex voto nutrivit ut Nazaræi, in Cenchris ex lege caput totondit, CXCII, 110, 111.

RADBERTUS (S.), abb. Corbeiens. — « Et ego dico tibi, » etc., quod a petra derivatum est nomen, id est a me super quem ædificatur omnis Ecclesia. Non enim, ut quidam male putant. Petrus fundamentum totius Ecclesiæ est, « quia fundamentum nemo aliud potest ponere præter id quod positum est quod est Christus Jesus. » Licet super eodem fundamento primus, ac si caput Petrus recte positus credatur, tamen in ea petra, de qua nomen sibi ex dono traxit et super eam tota construitur et constabilitur illa cœlestis Jerusalem, id est supra Christum, ut forma permaneat in sempiternum. Nec igitur mirum si Petrus a petra dictus est eo quod firmus futurus erat per Spiritum sanctum firmitate fidei, cum et lux mundi dicitur esse, a lumine quod est Christus.... Et ideo nondum beatus erat in se Petrus, sed tantum modo in prædestinatione Dei, a quo non qualis tunc erat, sed qualis futurus erat, æmulatur a Domino.... Episcopi quibus a Domino eadem cum Petro potestas dimittendi peccata, etc., debent suam infirmitatem in Petro tenere, ipsumque esse eorum caput attendere, CXX, 562. 563.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — Forro de Petro quod lapsus est, quod negare permissus est, nihilominus in dispositione Spiritus sapientiæ plum et pulchrum est. — Princeps quippe apostolorum Petrus destinatus fuerat, et huic specialiter magna post Christum potestas danda, vel jam data erat, dicente Christo Filio Dei vivi, quem confessus fuerat : « Beatus es, etc., Pasce, etc. « Tali et tanta præeunte evangelicæ veritatis auctoritate, Christianissimi imperatores post multa tempora, omnesque Ecclesiarum principes hoc censuerunt, et lege perpetua firmaverunt, ut sicut imperatori omnes præfecti vel judices, sic beato Petro, et secundum dignitatem ejus excellenti Romano pontifici cæteri subjecti sint ecclesiarum pontifices. Magnus honor, grandis celsitudo, ait autem ipse ejusdem honoris sive altitudinis auctor : « Qui major est vestrum erit sicut minor, et qui præcessor est sicut ministrator. » Item majores illos sive ministros magno ad clementiam informat studio, quod manifeste colligit ex factis ejus humillimis. Quando autem vel quomodo sciret homo positus in celsitudine honoris, in magna conscientia sanctitatis condescendere parvis, condolere miseris? Solus quippe Deus natura humilis, misericors et miserator est, imo ipsa humilitas, ipsa misericordia est. Homo quippe humilis sive misericors, non nisi ex accidenti est. Oportebat igitur prædestinato atque vocato ad tantam celsitudinem Petro apostolam causam subesse, et magnitudinem honoris ejus præire, unde illi humilitatis atque compassionis scientia jugiter posset accidere. Idcirco labi permissus est; idcirco usque ad triplicandam negationem derelictus est, pulchro et spectabili ordine sapientiæ, ut recte miremur omnes eiusdem sapientiæ periti spectatores, omnes apertos discretionis oculos habentes Et hoc animadvertentes omnino expedire credimus eis qui præsunt tam propter semet ipsos quam propter eos quibus præsunt, quatenus ad humilitatem vel compassionem eruditi sint, per magnum et memorabile præteritæ infirmitatis experimentum. Aliter quippe infirmitates subditorum aut vix aut nullo modo supportare sciunt, CLXVII, 1638, 1639.

A ce sujet, l'auteur de la *Dissertation historique et chronologique des œuvres de Rupert*, s'exprime ainsi : « Rupert explique que quoique tous les apôtres aient reçu en commun le pouvoir de lier et de délier les pécheurs, cependant saint Pierre a été favorisé d'un privilége particulier, parce qu'il avait le premier confessé la divinité de Jésus-Christ. Ce privilége particulier accordé à saint Pierre consiste en ce que saint Pierre était destiné à être le prince des apôtres : *Princeps quippe apostolorum destinatus fuerat.* Il devait recevoir spécialement ou il avait déjà reçu une grande puissance que Jésus-Christ lui avait donnée en lui disant,: « Vous êtes heureux, Simon, fils de Jona...., et moi je vous dis, etc. » Rupert rapporte encore ce que Jésus-Christ dit après sa résurrection au même apôtre : « Simon, m'aimez-vous plus que ceux-là? Paissez mes agneaux, paissez mes brebis. » Puis il continue ainsi : « Les empereurs chrétiens et les princes de l'Eglise, fondés sur l'autorité de cette vérité évangélique *tali et tanta præeunte evangelicæ veritatis auctoritate*, ont établi longtemps après, par une loi immuable, que comme tous les gouverneurs et les juges obéissent à l'empereur, de même tous les prélats des autres églises seraient soumis à Pierre et au Pontife romain, à cause de l'excellence de sa dignité. Voilà un grand honneur et une grande élévation : *Magnus honor, magna celsitudo.* » Les Cyprien, les Basile et les autres Pères, surtout dans les premiers siècles de l'Eglise, n'ont pas eu une telle idée du privilége particulier de saint Pierre; les Papes, même les plus saints, tel que saint Grégoire le Grand, ne l'ont point eue.... à cette réflexion on peut répondre que l'humilité faisait taire aux Papes leur droit; mais en fin de compte, tous, Papes ou Evêques, ne reconnaissaient pas moins la suprématie dans la personne des successeurs de saint Pierre. Et pour en conclure quelque chose de pratique, reconnaissons les prérogatives réelles de saint Pierre, qui ont passé à ses successeurs; reconnaissons sa primauté de droit divin; mais gardons-nous de dégrader ses collègues et ses frères dans l'épiscopat. Gardons-nous de croire que ceux-ci lui doivent la même soumission et la même obéissance que les gouvernements et les juges la doivent aux supérieurs et aux rois. Rupert semble adoucir un peu ce qu'il a avancé en ajoutant que celui qui a conféré une si haute dignité à saint Pierre lui a donné cet avertissement : « Que celui qui est parmi vous le plus grand devienne comme le moindre, et celui qui gouverne comme celui qui sert. » Là, comme on voit, le but de Rupert, est de montrer que Dieu n'a permis la chute énorme de saint Pierre que pour le tenir dans l'humilité, dans le haut degré d'élévation où il avait dessein de le placer, et pour donner dans sa personne à tous ceux qui sont élevés au-dessus des autres un exemple frappant qui leur apprit à être humbles et à supporter avec bonté et compassion les faiblesses de ceux qui sont sous leur conduite, CLXVII, passim.

TERTULLIANUS, Carthagin. presbyt. — Si adhuc clausum putas cœlum memento claves ejus hic Dominum Petro, et per eum Ecclesiæ reliquisse, quas hic unusquisque confessus interrogatus et ferret secum, II, 142. « Tota paradisi clavis tuus (o martyr) sanguis est, » II, 745 In ipso (Petro) Ecclesia exstructa est, id est per ipsum; ipse clavem imbuit. Ipse primus in Christi baptismo reservit aditum cœlestis regni, quo solvuntur alligata retro delicta et alligantur quæ non fuerint soluta secundum veram salutem; et Ananiam vinxit vinculo mortis, et debilem pedibus absolvit vitio valetudinis. Sic et in illa disceptatione custodienda necne legis, primus omnium Petrus Spiritu instinctus et de nationum vocatione præfatus, Act. xv, 10, 11. Tunc sua sententia solvit quæ omissa sunt legis et alligavit quæ reservata sunt, II, 1025, 1026.

Latuit aliquid Petrum, ædificandæ Ecclesiæ petram dictum, claves regni cœlorum consecutum et solvendi et alligandi in cœlis et in terra potestatem, II, 34.

Nihil obstat supra dictis Petri privilegiis reprehensio quam sublit a Paulo, quod cum convixisset ethnicis postea se a convictu illorum separabat personarum respectu, II, 55, 56; nam in ista reprehensione sola quæstio fuit de lege antiqua, dum ostenditur quid ex ea custodiri convenerit; hoc fiebat ex parte Petri ob quamdam inconstantiam, ob personarum qualitatem, ob ambiguam tantum conversationem, nec ob aliquam divinitatis perversitatem, II, 474.

Ecclesiæ apostolicæ suos census per successiones deferunt; Romanorum Ecclesia Clementem a Petro ordinatum edit, II, 44, 45.

Petrus cæditur; tum ab alio cingitur, cum cruci astringitur, II, 151; Petrus passioni Dominicæ adæquatur, II, 49.

Septuagies septies juberis indulgere in persona Petri, itaque si et ipsos beatos apostolos aliquid indulsisse constat, cujus venia a Deo non ab homine competeret, non ex disciplina, sed ex potestate fuerunt, nam et mortuos suscitaverunt; quod Deus solus et debiles redintegraverunt quod nemo, nisi Christus; imo et plagas inflixerunt, quod noluit Christus, non enim decebat eum

sævire, qui pati venerat. Percussus est Ananias morte..., ut hoc ipso probaretur Christum et hæc facere potuisse, Tertull. II, 1021.

ZACHARIAS Chrysopolit. episcop. — « Respondens autem Jesus, dixit : Beatus es Simon Barjona, etc. » (S. Hieronym.) In Petro respondet omnibus mercedem veræ confessionis quasi dicat : Quod caro et sanguis revelare nequivit, Spiritus sancti gratia revelavit. Ergo ex confessione sortitur vocabulum, quia Barjona sonat « filius columbæ; alii dicunt quod Simon (id est Petrus), filius sit Joannis, ut illud, « Simon Joannis diligis me? » et volunt depravatum hoc esse vitio scriptorum, ut pro Barjoanna, id est pro filio Joannis, Barjona scriptum sit, detracta una syllaba. Joanna interpretatur. « Domini gratia » utrumque nomen mystice intelligitur quia et columba Spiritum sanctum et gratia Domini donum significat spirituale. Pater quippe filio columbæ revelavit, quia una est gratia Patris et Filii et Spiritus sancti. Barjona Syrum est et Hebræum : « Tu es Petrus, » etc. (S. Hieronym.) Tu dixisti me esse Filium Dei vivi, et ego cujus dicere facere est, dico tibi quia, etc. Princeps apostolorum, nunc Petrus, nunc Cephas dicitur, non sensu diverso, sed quam nos Latine et Græce petram vocamus, hanc Hebræi et Syri Cepham vocant. Merito accipit hoc nomen Petrus, quia in Petrum Christum credebat, et secundum metaphoram petræ dicitur ei : « Ædificabo Ecclesiam meam super hanc petram, hoc est super hoc fundamentum fidei, vel ita super hanc petram quam confessus es, id est super me ipsum. Hanc apostolus ait. « Fundamentum aliud nemo potest ponere, » etc. « Et portæ inferi, » etc. Peccata et doctrinæ hæreticorum sunt portæ inferi. Claves regni cœlorum ipsam discernendi scientiam potentiamque nominat, qua dignos recipere in regnum, indignos secludere deberet a regno. « Quodcunque ligaveris, » etc.... sensus est : quemcunque super terram, id est, dum vixerit, ligaveris eliminando ab Ecclesia, ligatus erit in cœlis, hoc est universæ Ecclesiæ quibus natum fuerit vitabunt illum. Vel ligatus erit in cœlis, id est cœlestis sententia confirmabit quod eum præsens Ecclesia vitet. Et quemcunque, dum vixerit, solveris ab excommunicatione reconciliando, solutus erit in cœlis, id est Ecclesiæ quæ hoc scientiam communicabunt ei ; vel solutus erit in cœlis, id est cœlestis sententia confirmabit ut a præsenti Ecclesia recipiatur. Grandis honor, sed grave pondus.... Ideo Petrus claves regni cœlorum et principatum judiciariæ potestatis specialiter accipit, ut omnes credentes intelligant, quia quicunque ab unitate fidei et societatis illius semetipsos segregant, nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam possint regni cœlestis ingredi.... Hoc autem fit per ministerium episcopale in ordinatione presbyterorum, vel (quod verius videtur), cum animarum cura presbyteris injungitur, CLXXXVI, 285, 286, 287.

—

PARS SECUNDA.

ARTICULUS PRIMUS.— *Notiones de potestate pontificia temporali.*

Constantinus imperator, ut scitur, totus fuit ut offerret Deo oblata ut essent patrimonii jure attributa sanctæ Romanæ Ecclesiæ ejusque episcopo Petri successori, tanquam res Deo sacræ sub omnimoda potestate maximi pontificatus retinendæ ac disponendæ per Silvestrum ejusque legitimos successores. Jam recens baptizatus postquam Ecclesiam donativis munificentissime locupletasset concilium Romanum a sancto Silvestro pontifice indictum impensis necessariis plissime promovit. — Et eum in lignum esse judicaret urbem Romam in qua monarcha totius Ecclesiæ, Christique in terris vicarius residebat, sæcularis principis imperio subjectam esse, non urbis Romæ duntaxat, sed totius fere Italiæ aliarumque provinciarum dominium et jurisdictionem temporalem Silvestro ejusque legitimis in Petri Cathedra successoribus munificentissime donavit, VIII, 793.

Roma! Roma! jure mundi caput appellata est; domina et regina urbium. Fertur de eodem imperatore quod is Campum Martium cum admiratione inspiciens, sepulchrum Augusti Cæsaris, Forum Romanum, Jovis Tarpei delubra, thermas, porticus, amphiteatrum, Pompeii theatrum, Circum maximum, etc., obstupuisse ac tandem dixisse : « Naturam omnes vires in unam urbem effudisse. » Verissime, etiam nunc de Roma dici potest : « Quemadmodum nihil in universa rerum natura mundo sic in terra Roma nihil melius, nihil præstantius inveniri potest, VIII, 827.

Magicus splendor de Roma non minor est hodie ac olim : « C'était le 8 décembre 1854! La ville éternelle était tout entière en mouvement, on accourait de toutes parts dès le matin, vers la place gigantesque de Saint-Pierre. Bientôt la grande basilique de Saint-Pierre était pleine de monde. C'était chose inouïe qu'un semblable concours. Il y avait foule dans cette église immense; car Saint-Pierre, c'est l'immensité en longueur, largeur, profondeur et hauteur. Quand on y entre, l'œil se perd dans cette étendue, et plus on avance, plus on voit en quelque sorte l'espace reculer devant soi. Quand il n'y a que 50,000 personnes dans Saint-Pierre, on y est fort à l'aise dans la grande nef, et il n'y a personne dans les chapelles latérales. Or, ce jour-là, il y avait foule, et le sentiment de la reconnaissance envers Dieu domine partout. Mais les cérémonies saintes se préparent. Le Pape-Roi, Pie IX, entonne l'office d'une voix forte et majestueuse; il commence la messe, et après l'Évangile, après le chant du *Veni Creator*, se levant sur son trône, lit, malgré la plus vive émotion, le décret qui déclare dogme de foi l'Immaculée Conception de la Sainte-Vierge, ainsi conçu :

« Declaramus, pronuntiamus et definimus doctrinam quæ tenet beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suæ conceptionis fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Jesu Salvatoris generis humani, ab omni originalis culpæ labe præservatam immunem, esse a Deo revelatam, atque idcirco ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam. »

A ce moment le canon du château Saint-Ange se fait entendre, toutes les cloches des 365 églises de Rome se mettent en branle, etc... Oh! c'était beau que d'être à Rome ce jour-là.

Ce triomphe de la papauté spirituelle, d'où néanmoins la temporelle n'est pas exclue, peut être mis en face avec le triomphe de la papauté temporelle de Boniface VIII. Ce triomphe spirituel vaut bien le triomphe de l'homme. Le triomphe où ce dernier parut au milieu du grand jubilé de 1300, avec les doubles insignes de l'autorité spirituelle et temporelle, et répétant à haute voix : « *Ecce duo gladii; hic vides, o Petre, successorem tuum; tu salutifer Christe, cerne tuum vicarium.* » A ces deux spectacles l'Europe est accourue à Rome : « *Et hodie nunc 8 Junio 1862, in sancto Pentecostes die,* » on peut dire qu'un troisième spectacle universel de la Chrétienté se manifesta à Rome. Un journal religieux, le *Rosier de Marie*, daté d'hier, 7 juin, nous dit : « Pour trouver dans Rome un nombre d'évêques supérieur à celui de ce jour (depuis huit jours et chaque jour il en arrivait encore), il faut remonter jusqu'au IVe concile de Latran, sous le pontificat d'Innocent III. A aucune époque la Méditerranée n'a été traversée par des vaisseaux chargés de plus de 200 ecclésiastiques, comme l'était la semaine dernière un bateau à vapeur venant de Marseille. Les révolutions peuvent bien poursuivre toujours leur marche, mais Dieu sait, au milieu d'elles, rendre son Eglise plus forte et plus puissante. On combat la papauté avec violence, mais elle résiste toujours et devient de plus en plus inébranlable. Inutile, disons avec confiance de la combattre, l'œuvre de Dieu ne saurait être vaincue ni détruite. « *Quid fiet in posterum et nunc quoad dominium papæ temporale nescitur. Deus scit nunc tantum præterita referamus; futuris Deus providebit. Amen.* »

AMBROSIUS (S.), episc. — In sermone contra Auxentium, XVI, 1012, magnanimum se ostendit in non tradendis basilicis. « Tu, Domine Jesu, inquit, uno momento mundum redemisti; Auxentius uno momento tot populos quod in ipso est, trucidabit, alios gladio, alios sacrilegio. — Meam basilicam petit cruento ore, sanguinolentis manibus. Cui bene præsens respondit lectio, « Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas? » id est non convenit paci et furori, non convenit Christo et Belial. Meministis enim quod lectum est hodie Nabothem sanctum virum possessorem vineæ suæ interpellatum petitione regia, ut vineam suam daret, ubi rex, succisis vitibus, olus vile sereret; eumque respondisse : « Absit ut ego patrum meorum tradam hæreditatem! » regem con-

tristatum esse, quod sibi esse alienum jus relatione justa negatum, sed muliebri consilio deceptum. Nabothe vites suas vel proprio cruore defendit. Si ille vineam non tradidit suam, nos Ecclesiam Christi?

Quid igitur a me responsum est contumaciter: dixit enim conventus: Absit a me ut tradam Christi hæreditatem! Si ille patrum hæreditatem non tradidit, ego tradam Christi hæreditatem? Sed et hoc addidi: Absit ut tradam Christi hæreditatem patrum, hoc est hæreditatem Dionysii, qui in auxilio in causa fidei defunctus est, hæreditatem Eustorgii confessoris, hæreditatem Myrochis, atque omnium retro fidelium episcoporum! Respondi ego, quod sacerdotis est, faciat sacerdos; quod imperatoris est faciat imperator. Prius est ut animam mihi, quam fidem auferat.

At cui tradam? Præsens lectio Evangelii docere nos debet, quid petatur, a quibus petatur. Audistis nempe legi, quod cum Christus super pullum asinæ sederet, clamabant pueruli et moleste ferebant Judæi. Denique interpellaverunt Dominum Jesum, dicentes ut faceret eos tacere; respondit: « Si hi tacuerint, lapides clamabunt. » Deinque ingressus templum, ejecit nummularios et cathedras, et columbas vendentes in templo Dei... Semper ergo Christi laudes verbera perfidorum sunt. Et nunc cum laudatur Christus, dicunt hæretici, quia seditio commovetur; dicunt hæretici quia his mors parabatur; et vere mortem habent in laudibus Christi. Quomodo enim laudes ejus ferre possunt, cujus infirmitatem prædicant?

Garaseni præsentiam Christi ferre non poterant; isti pejores Gerasenis, nec laudationem Christi sustinere possunt. Vident pueros Christi gloriam concinentes, et irridentes istam ætatulam fidei plenam, cum dicunt: « Ecce quid clamant. » Sed respondit iis Christus: « Si hi tacebunt, lapides clamabunt. » Hoc est fortiores clamabunt, clamabunt et juvenes, clamabunt et maturiores, clamabunt et senes, isti lapides ad illum jam solidati lapidem, de quo scriptum est: « Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, » XVI, 1012, 1013; CLXIII, 678, 679.

ANASTASIUS, Biblioth. — Beatus Petrus apostolus et princeps apostolorum primus sedit cathedram episcopatus in Antiochia annos septem. Hic Petrus ingressus in urbem Romam sub Nerone Cæsare, ibique sedet cathedram episcopatus annos viginti quinque, menses unum, dies octo.... Hic martyrio coronatur cum Paulo post passionem Domini annis triginta octo...

Vetustiores Romanorum pontificum Catalogi et libri Pontificalis codices plerumque titulum « beati » soli Petro præponunt; in hoc videntur respexisse ad Redemptoris eloquium: « Beatus es, Simon Barjona, etc. » Ad quæ respiciens Basilius scripsit quod S. Petrus beatitudinem longe ampliorem cæteris omnibus adeptus est. In Novo enim Testamento duo eo titulo cohonestantur, Deipara, quæ divino afflatu Spiritu dixit: « Ex hoc beatam me dicent omnes generationes, » et Petrus Redemptoris voce. Hinc vera origo vocis « beatitudinis et beatissimi quæ Pontificibus Romanis tribuitur a Patribus et concilis, sic ut antonomastice eo titulo designabatur Pontifex Romanus. Ex divina institutione cathedra est una, Petro uni tradita, in successores derivata; non admittit Petrus socium alienum. Super unum Christus ædificat Ecclesiam suam, ut unitatem manifestaret; unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Deus unus est, et Christus unus et una Ecclesia et cathedra una super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare construi et sacerdotem novum fieri præter unum altare, unum sacerdotem non potest...

Petrum in hac cathedra Romana usque ad mortem sedisse, intelligendum est de auctoritate potestate ac præfectura gubernandi Ecclesias universas, non de ritu locali. Constat enim cum hanc cathredram septem annis administrasset cum Christiani omnes et Judæi, edicto Claudii, Roma expellebantur, Petrum etiam expulsum Hierosolymam rediisse; mortuo tamen Claudio Romam rediit et ibidem finivit vitam.

Character pastoris supremi et universalis est, ut infallibilis sit in grege universo pascendo, cum nullus ipsi superior ad eum dirigendum sit constitutus, præter ipsum Christum Jesum i.h dicentem citra facultatem ullam censuræ ac potestatis ab altero supra ipsum exercendæ « Pasce oves etc., etc.., CXXVIII, 1004-1044. Paulus hic nominatur ut socius Petri, sed tantum in societate prædicationis, non in societate cathedræ quod notandum, etc.

Observandum, cum beato Leone Magno, non fortuitum ad Romam S. Petri adventum, sed divinæ Providentiæ consilio suaviter ac fortiter singula disponente, paratum fuisse. Sic etiam parata fuit, quasi vehiculum Evangelio in orbem universum perferendo, magnitudo atque unitas imperii Romani, et fœdera cum remotissimis terram tractibus a Romanis principibus inita. — Dispositio namque divinitus operi maxime congruebat, ut cito pervios haberet populos prædicatio generalis, quos unius teneret regimen civitatis — Nascente Domino, juxta vaticinia prophetarum dum terrarum orbis esset in pace compositus, et per eos Augusti annos quibus edictum vulgatum fuerat ab eodem Cæsare, ut describeretur universus orbis » ordinatio provinciarum sub uno principe non modo facilem aditum parabat designatis præconibus Evangelii, verum etiam ordiebatur in civili dispositione regionum, nexuque oppidatim per eas contexto, quoddam specimen ordinati sanctiorisque regiminis, paulo post contrahendi a pacis principe Christo Domino suis apostolis, eorumque successoribus in episcopatus Christiani hierarchia quam erat proxime fundaturus. Hanc artem divini consilii cum ante Leonem Magnum probe cognosceret princeps apostolici cœtus, et primus Ecclesiæ suæ hierarcha electus a Christo Domino Simon Petrus, orientis et occidentis præcipuis sedibus constitutis adjecit tertiam in Ægypto, unde meridionalium regionum tractus amplissimi legatos Christi reciperent, ad Indos usque ac Æthiopas potestatis suæ terminos prolaturos; quibus tamen omnibus, ut intelligerent cathedræ illius auctoritatem esse prælatam, quam ipse viveus ac moriens donasset privilegio suæ successionis in amplissima potestate, quanta fuerat sibi a Redemptore humani generis collata supra universos fidelium cœtus; hanc in urbe Roma figere voluit, caput orbis, et imperii pridem effecta, per Europam, Asiam et Africam, propagatis, unde facilius possent tum ipse, tum successores in quæcunque terrarum spatia suas leges perinde ac legationes transmittere. Famulabantur consilio divini operis non modo pax et ordinatio provinciarum ac census civium, et fœdera augusti cum remotissimis regibus, verum etiam bella, et victoriæ, itinera, partitiones provinciarum, militares expeditiones, colonlarum deductio, legionum transvectio, præsidum sortitio, ac universa propemodum gesta reipublicæ et Cæsarum consequentium. — Sive in Britanniam moverent Caius, Caligula et Claudius; sive in Armeniam Nero; sive in Judæam Vespasianus; sive Trajanus in Daciam, Parthiam et Mesopotamiam; sive Adrianus Barbaris restitueret ea quæ Trajanus ademerat; sive ipse lustraret, ejusque exemplo Antoninus, provincias, et crebris itineribus totum imperium redderet pervium; sive Romanis legionibus communiret; sive etiam maria et insulas continenti conjungeret, instructis in Italia classibus, Superi Maris, et Inferi, Ravennati ac Missenati; sive limites imperii firmaret collocatis exercitibus, Britannico, Cappadocico, Dacco, Germanico, Hispanico, Illyrico, Mauritanico, Mœsiaco, Rhetico, Sarmatico, Syriaco, spectandis in nummis Adriani, universa hæc Evangelii perferendi apparatus et comitatus erant, et adjumenta, non hominum vano consilio ad temporariæ tant m vitæ hujus hæc largiente comparata, sed sapientiæ divinæ nutu ac potestate disposita ac ministrata Christi gloriæ et electorum saluti, cui omnem præsto esse creaturam, et servire nec cogitantem, atque etiam contra stimulum calcitrantem jubet. Quantum enim facilitatis conciliabatur missionibus apostolicis ex Urbe dirigendis a summo Ecclesiæ hierarcha in dissitas quascunque regiones frequens legionum transvectio, magistratuum majorum minorumque profectio terme quotidiana ad provincias et copias regendas! hinc nondum, aut vix apostolorum principe martyrio coronato, Treviri, Lugdunum, Viennæ, Moguntinum, etc., episcopos accipiunt e Roma missos, Pothinum, Telesphorum, Severum, Crescentem, etc., CXXVIII, 1256, 1257.

Sancta ac universalis octava synodus, Constantinopoli celebrata habet in Dominicum sermonem quem Christus sanctis apostolis et discipulis suis dixit, quia, « qui vos recipit, me recipit, et qui vos spernit, me spernit; » ad omnes etiam qui eos secundum ipsos facti sur. summi pontifices in Ecclesia catholica dictum esse credentes, definimus neminem prorsus mundi potentum, quemquam eorum qui patriarchalibus sedibus præsunt inhonorare, aut movere a proprio throno tentare, sed omni reverentia et h nore dignos judicare; præcipue quidem sanctissimum papam senioris Romæ, deinceps autem Constantinopoleos patriarcham...., sed nec alium quemcunque conscriptiones contra sanctissimum papam senioris Romæ, ac verba complicare ac componere, sub occasione quasi diffamatorum quorumdam criminum. Si quis vero aliqua sæculi potestate fruens vel potens pellere tentaverit præfatum apostolicæ cathedræ papam anathema sit .. Porro si synodus universalis fuerit congregata et facta fuerit etiam de sancta Romanorum Ecclesia quævis ambiguitas et

controversia, oportet venerabiliter, et cum convenienti reverentia de proposita quæstione scisciteri et solutionem accipere, aut profectum facere, non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris Romæ pontifices, CXXIX, 159, 160.

Eorum vulnerum atque livorum quæ in membris hominis consistunt multos medicos protulit ars; hanc quidem passionem alio accipiente et alteram altero, et per experientiam amputante et medente; eorum vero quæ in membris sunt Christi et Dei Salvatoris, omnium nostrum capitis et sponsæ catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ, unum et singularem præcellentem atque catholicissimum medicum ipse princeps summus, et fortissimus Sermo, et ordinator et curator, et solus ex toto magister Deus omnium produxit, videlicet papam senioris Romæ; propter quæ dixit Petro magno et summo apostolorum: « Tu es Petrus, etc.; Tibi do claves, etc... » Tales enim beatas voces non secundum quamdam utique sortem apostolorum principi solum circumscripsit et definivit, sed per eum ad omnes qui post illum secundum ipsum. Efficiendi erant summi pastores et divinissimi sacrique pontifices senioris Romæ transmisit; et ideo ab olim et primo tempore in exortis hæresibus et prævaricationibus eradicatores et interemptores malorum zizaniorum et tabefactorum et penitus insanabiliter ægrotantium membrorum multi multoties facti sunt eorum qui sanctitatem et summam paternitatem summorum pontificum illic præcesserunt, CXXIX, 60, 61.

Stephanus VI successit Formoso. Bonifacius qui invadens sedem apostolicam tenuit eam diebus quindecim, non est numerandus inter pontifices; utpote qui velut homo nefarius jam antea bis gradu depositus primum a diaconatu ac deinde a presbyteratu in Romana synodo sub Joanne papa IX, damnatus fuit. Et quanquam uterque per vim, metum et tyrannidem sedem adepti fuerint, adeoque pariter intrusus intrusum expulerit, tamen Stephanus in numero et serie pontificum communi sententia numeratur, quia ad periculum schismatis avertendum, illum, quamvis homo scelestissimus esset, universus clerus approbavit, totaque Ecclesia catholica per Christi vicario et successore Petri agnovit. Pontificatum auspicatus est a sacrilegio illo quo corpus Formosi papæ exhumatum sacerdotibus vestimentis indutum, tribusque digitis mutilatum, in Tiberim projecit, omnesque ab eodem ordinatos iterato consecrari et ordinari præcepit. Sacrilegi pontificis facinus, quo a defuncto pœnam inique exegit, quove legitime collatos ordines contra Christi institutionem et Dei mandatum repetivit, novatores hæretici nostri temporis redarguunt et detestantur et merito; verum contra promissiones Christi Petro et Ecclesiæ factas propter illud factum impium male insurgunt et præmature nimis de victoria gloriantes triumphum agunt. Omnia enim quæ Stephanus contra Formosum dixit vel egit, homo furore percitus impiens id quod exæstuans rabies suasit. Pontificia vero auctoritate legitime ursurpata nihil contra fidem vel bonos mores definivit. Unde hac in re violentiam quidem tyrannidem in facto agnoscimus; errorem autem in fide per Stephanum pontificiam auctoritatem legitime usurpantem definitum vel approbatum fuisse constanter pernegamus, quanquam nihil Sedi apostolicæ præjudicaretur, si daremus invasorem non legitime electum, sed intrusum pseudopontificem in articulis fidei asserendis aberrasse, CXXIX, 855, 856.

Anno quo a nativitate Domini transacti sunt anni nongenti quatuor, misit papa Formosus in Angliam epistolas quibus dabat excommunicationem et maledictionem regi Edwardo et omnibus subjectis ejus.... Rex Edwardus sese emendavit, papam cum magna humilitate placavit; quod apostolico maxime placuit, et in sinum Ecclesiæ eum restituit, CXXIX, 845, 846.

ANASTASIUS papa. — Manichæos vero quos in urbe Roma invenimus et sequaces eorum nolite recipere, neque eis communicare, aut ullam cum eis habere participationem, priusquam ad rectam convertantur fidem, nec eorum male pullulentia semina quæ a nobis in urbe exstinguuntur, pessimis vobiscum radicibus seminentur vel germinentur. Plurimos vero eorum et suæ sequaces impietatis, atque illorum doctores investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, auctoritas et censura coercuit, quos potuimus emendare correximus. Et ut damnarent Manichæum cum prædicatione et disciplinis suis publica in Ecclesia professione et manus suæ subscriptione compulimus et ita de voragine impietatis suæ confessos pœnitentia concedenda levavimus. Aliquanti vero qui se ita demerserunt, ut nullum his auxiliantis remedium posset subvenire subditi legibus secundum Christianorum principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos judices perpetuo sunt exsilio relegati, et omnia quæ tam in scriptis quam in occultis traditionibus suis habent profana vel turpia, ut nosset populus quid refugeret, aut vitaret, oculis Christianæ plebis certa manifestatione probavimus, adeo ut ipse qui dicebatur episcopus a nobis tentus proderet flagitiosa in suis mysteriis quæ teneret, sicut gestorum vos series poterit edocere, CXXX, 691, 692.

ANSELMUS, Lucens. episc. — In epistola quam Anselmus episcopus scripsit ad Wicbertum antipapam, dictum Clementem III, il qua illum prævaricatorem ac superbum cognominat, inter alia subinfert: « Ut ergo de beato Gregorio patre nostro dicam (iste est Gregorius VII), quod de Cornelio scripsit beatus Cyprianus, factus est episcopus de Dei et Christi ejus judicio, de clericorum pene omnium, et, ut verius dicam, omnino omnium testimonio, de plebis quæ tunc oderat suffragio, de sacerdotum antiquorum et bonorum virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Alexandri locus, id est cum locus Petri et gradus sacerdotalis cathedræ vacaret, quo occupato et de Dei voluntate atque omnium nostrum consensu ordinato, quisquis jam episcopus voluerit fieri, foras flat necesse est, nec habet ecclesiasticam ordinationem, qui ecclesiæ non tenet unitatem Quisquis ille fuerit, licet multum de se jactans, sibi plurimum vindicans, profanus est, alienus est, foris est; et cum post primum secundus esse non potest, quisquis post eum, qui solus debet esse, factus est, jam non secundus ille, sed nullus est. » Sic loquitur S. Anselmus Lucens. episcop., vir litteris apprime eruditus, ingenio acutissimus, facundia præcipuus, et quod omnibus majus est in Dei timore et sancta conservatione nominatissimus, adeo ut tam in vita quam post mortem referatur miraculis clarus. Ex Ekkeardo Uraugiens., CLIV, 952.

Patet, decursis sanctorum Patrum auctoritatibus, Latinorum scilicet et Græcorum, nihil juris imperatoriæ potestati in pontificum electione seu promotione ab eisdem attributum esse; imo ne qua laicalis potestas sibi quidquam in his vindicet, a quibusdam eorum sub anathemate, inhibitum fuisse, CXLIX, 462.

Sunt qui introducunt Gregorium et Ambrosium a sæculi principibus ad pontificatum promotos fuisse, quod falsum est. Sic enim in Gestis eorum describitur vel scriptum habetur de eorum electione vel promotione. « Gregorium, licet totis viribus renitentem, clerus senatusque et populus Romanus sibi concorditer pontificem delegerunt, at ille cum decretum generalitatis evadere nequivit, consensurum se tandem aliquando simulavit, et imperatori Mauricio, cujus filium ex lavacro sancto susceperat, latenter litteras destinavit, adjurans, ne unquam ascensum populis præberet, ut se hujus honoris gloria sublimarent. Sed præfectus urbis, Germanus nomine, ejus nuntium anticipavit, comprehensumque a deruptis epistolis, consensum quem populus fecerat imperatori direxit (ex Gestis Gregorii), CXLIX, 463.

Item in Gestis Ambrosii, LXXV, 381, 382. « Cum populus magis magisque acclamaret: Peccatum tuum super nos. Cumque ille videret suam intentionem nihil posse proficere, fugam paravit, egressusque noctis medio civitatem cum Ticinum se pergere putaret, mane ad portam civitatis Mediolanensis quæ dicitur Romana invenitur. Cumque inventus custodiretur, a populo missa relatione ad imperatorem Valentinianum, imperator hoc summo gaudio accepit quod judices ad se directi ad sacerdotium peterentur. » CXLIX, 463. Permulta hujusmodi ad confirmandam potestatem imperatoriam non sese immiscuisse directe ad electionem vel promotionem summorum pontificum, CXLIX, 446-466.

De numero vero annorum quibus hæc damnabilis consuetudo permansisse dicitur, ut sæculi potestas pro libitu pontifices promoveret, jure causari non potest. Nam de diversis consuetudinibus, illa potissimum sequenda est quæ cum originem sumeret, catholicos Patres suorum priorum Patrum vestigia sectantes auctores habuit, sicut Patres septimæ et octavæ synodi sæcuti sunt statuta sanctorum Patrum, Romanorum pontificum et illi consuetudinem ab apostolorum temporibus per omnes ecclesias observatam. Ea vero perversitas quæ a sæculi principibus superinducta est, non præjudicat eidem sanctæ consuetudini quantalibet temporum obtinuerit curricula, CXLIX, 466-476.

BENEDICTUS, diaconus. — Legitur in illius Collectione capitularium: « Principes sæculi nonnunquam intra ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Cæterum intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non prævalet sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cœlestis regnum proficit; ut

qui intra Ecclesiam positi contra fidem et disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore principum conterantur, ipsamque disciplinam quam Ecclesiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat, XCVII, 869.

« De rebus Ecclesiæ. » Quia juxta sanctorum Patrum traditionem novimus res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum et patrimonia pauperum, cui non solum habita conservare, verum etiam multa Deo opitulante conferre optamus; tamen ut ab ecclesiasticis de non dividendis rebus illius ecclesiæ suspicionem dudum conceptam penitus amoveremus, statuimus ut neque nostris neque filiorum et Deo dispensante successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, nullam penitus divisionem aut jacturam patiantur, XCVII, 321 et 873.

« Scimus res ecclesiæ Deo esse sacratas; scimus eas esse oblationes fidelium et pretia peccatorum. Quapropter si quis eas ab ecclesiis quibus a fidelibus collatæ Deoque sacratæ sunt confert, procul dubio sacrilegium committit; charus enim est qui ista non videt. Quisquis ergo nostrum suas res Ecclesiæ tradit, Domino Deo illas offert atque dedicat, suisque sanctis, et non alteri, dicendo talia et agendo talia. Fecit enim scripturam de ipsis rebus, quas Deo dare desiderat, et ipsam scripturam coram altari aut supra tenet in manu, dicens ejus loci sacerdotibus atque custodibus : « Offero Deo atque dedico omnes res quæ hac in chartula tenentur insertæ, pro remissione peccatorum meorum ac parentum ac filiorum, etc., ad serviendum ex his Deo in sacrificiis, Missarumque solemniis, orationibus, luminariis, pauperum ac clericorum eleemosynis et cæteris divinis cultibus atque illius Ecclesiæ utilitatibus. Si quis autem eas inde, quod fieri nullatenus credo, abstulerit, sub pœna sacrilegii ex hoc Domino Deo, cui eas offero atque dedico, districtissimas reddat rationes. » Ponit etiam in ea alias conjurationes. Qui eas inde postea aufert, quid agit nisi sacrilegium? Si ergo amico quidpiam rapere furtum est, Ecclesiæ vero fraudare vel auferre indubitanter sacrilegium est. Unde et in sacris canonibus Spiritu Dei conditis habetur ita : « Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel dare voluerit præter episcopi conscientiam vel ejus, cui hujusmodi officia sunt commissa, nec cum ejus voluerit agere consilio anathema sit. » Absit enim ut rerum ecclesiasticarum cupiditate vel ablatione sacrilegi aut anathema efficiamus, aut talibus laqueis unquam devinciamur, quoniam sciemus anathematos homines vel sacrilegos non solum infames et a consortio fidelium, priusquam hæc per publicam satisfactionem ecclesiæ et episcoporum reconciliationem manusque impositionem emendent alienos esse, sed etiam a regno Dei extorres fieri, si in talibus defecerint non dubitamus. Ut ergo omnis suspicio a nobis cunctis sacerdotibus et omnibus Christi et sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus funditus auferatur, profitemur omnes, stipulas dextris in manibus tenentes easque propriis e manibus ejicientes coram Deo et angelis ejus ac vobis cunctisque sacerdotibus et populis circumstantibus nec talia facere nec facere volentibus consentire, sed magis Deo auxiliante resistere. Et hoc vobis omnibusque fidelibus sanctæ Ecclesiæ et nostris notum esse cupimus, quod cum his qui absque voluntate aut consensu vel datione rectoris illius ecclesiæ, cujus res juste esse debentur, et maxime propriis episcopi res ecclesiæ a regibus petere aut retentare, vel auferre, aut invadere vel vastare præsumpserint, nec in hostem nec ad pugnam ire, nec cibum sumere, nec ad ecclesiam vel ad palatium aut in itinere pergere, nec etiam nostros homines cum eorum hominibus, aut caballos vel reliqua pecora cum eorum pecoribus, aut pastum ire aut simul habitare vel manere, vel ullam participationem cum eis nisi pro emendatione, ante publicam emendationem et Ecclesiæ satisfactionem unquam scienter aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus atque flagitiis una cum eis et nos et nostri, quod absit, pereamus. Scimus enim quod perit justus pro impio. Tales vero a nobis, si nos fideles habere vultis, segregate et in ergastulum sub publica pœnitentia redigite, et postulata concedite, XCVII, 789, 790.

BERNARDUS (S.), abbas. — Nec dulcius, nec amicabilius, inquit in epistola ad Conradum regem Romanorum, sed nec arctius omnino regnum sacerdotiumque conjungi seu complantari in invicem potuerunt, quam ut in persona Domini ambo hæc pariter convenirent, utpote qui factus est nobis ex utraque tribu secundum carnem summus et Sacerdos et Rex. Non solum autem sed et commiscuit ea nihilominus ac confœderavit in suo corpore, quod est populus Christianus, ipse caput illius; ita ut hoc genus hominum apostolica voce genus electum, regale sacerdotium appelletur. (*I. Petr.* II, 9.) In alia quoque Scriptura quotquot sunt prædestinati ad vitam, nomine omnes reges et sacerdotes nominantur (*Apocal.* I, 6; V, 10.) Ergo quæ Deus conjunxit, homo non separet; magis autem quod divina sanxit auctoritas, humana studeat adimplere voluntas; et jungant se animis, qui juncti sunt institutis. Invicem se foveant, invicem se defendant, invicem sua onera portent. Ait Sapiens : « Frater adjuvans fratrem, ambo consolabuntur. (*Prov.* XVIII, 19.) » ..... Ad hunc locum Sugerius ait : « Cum gloria corporis Christi, videlicet Ecclesiæ Dei, regni et sacerdotii indissolubili unitate consistat, constat profecto quia qui alteri providet, alteri suffragatur, quoniam et temporale regnum per Ecclesiam Dei stare, et Ecclesiam Dei per temporale regnum proficere, omnibus discretis evidenter agnoscitur, CLXXXII, 440, 441.

S. Bernardus disserit de pontificiæ dignitatis et potestatis excellentia : « Age, indagemus adhuc diligentius quis sis, quam geras videlicet pro tempore personam in Ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, summus pontifex. Tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, judicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus. Tu es cui claves traditæ, cui oves creditæ sunt. Sunt quidem et alii cœli janitores et gregum pastores, sed in tanto gloriosius, quanto et differentius utrumque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos; tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium, sed et pastorum tu unus omnium pastor. Unde id probem quæris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico episcoporum sed etiam apostolorum sic absolute et indiscrete totæ commissæ sunt oves : « Pasce oves meas. » CLXXXII, 751.

Dracones, inquis, me mones pascere, et scorpiones, non oves. Propter hoc, inquam, magis aggredere eos, sed verbo, non ferro. Quid tu denuo usurpare gladium tentes, quem semel jussus es reponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis : « Converte gladium tuum in vaginam. » Tuus ergo et ipse, tuo forsitan nutu, etsi non tua manu evaginandus. Alioquin si nullo modo ad te pertineret et is, dicentibus apostolis, « Ecce duo gladii hic; » non respondisset Dominus « Satis est » sed, nimis est, uterque ergo Ecclesiæ et spiritualis scilicet gladius et materialis, sedis quidem pro Ecclesia, ille vero ab Ecclesia exserendus; ille sacerdotis, is militis manu, sed sane ad nutum sacerdotis et jussum imperatoris. »

Docet S. Bernardus utrumque gladium competere Ecclesiæ, et spiritualem scilicet et materialem. Sed illum ab Ecclesia, hunc pro Ecclesia exserendum; illum sacerdotis manu, hunc ejus nutu, sed manu militis et ad jussum imperatoris. His verbis utuntur longa serie politici (ut sectatorios sileam), imo theologi plures et canonistæ, qui olim (et etiam hodie) imperatoribus et principibus contra pontificem armatis navarunt operam; et cum alibi ferro decertaretur, illi non minus calamo rem egerunt. Contendunt illi non competere pontifici gladium materialem, sed ut supremum caput Ecclesiæ, posse imperatorem, utpote dignius et potentius Ecclesiæ membrum, simili ratione alios principes, ad hoc requirere, ut arma commodet Ecclesiæ, eamque contra hostes defendat; non vero propria auctoritate posse movere bellum. Et ad hoc nituntur præsenti loco S. Bernardi, ut qui velit, non manu, sed nutu tantum pontificis, jussuque imperatoris temporalem gladium exseri. Similia proferunt ejusdem verba ex epistola 256 ad Eugenium papam : « Exserendus, inquit, nunc uterque gladius, Christo denuo patiente, ubi et altera vice passus est. Per quem autem nisi per vos? Petri uterque est, alter sue nutu, alter sua manu, quoties necesse est evaginandus. De quo enim minus videbatur, ad Petrum dictum est : Reconde gladium tuum. Suus ergo erat, sed non sua manu utique educendus, etc., CLXXXII, 775-777.

CAROLUS MAGNUS, imper. — Nil profecto apud historicos tum veteres, tum recentiores, celebrius monomachorum vesania per octavum Ecclesiæ sæculum. Inde enim Italia defectio ab Augustis Orientis, Romanæ Ecclesiæ dominatio, vicissitudo exarchatus, regni Longobardorum excidium, ac præcipue Carolingiorum regum initia et potentia, quæ fidem principi apostolorum eusque successoribus retulerunt accepta. Orthodoxa fides et traditio Patrum, hoc est imaginum sacrarum veneratio, impense commendantur Francorum regibus. Præcipue sancti Petri imago toto terrarum orbe celebratissima vindicanda piis his regibus inculcatur. Eam quippe Isau-

rus ore blasphemo se confracturum minitatus erat Gregorii II sub ipsa impietatis initia, his verbis : « Romam mittam, et imaginem sancti Petri confringam; sed et Gregorium illinc pontificem vinctum abduci curabo. » Idcirco prima in legatione ad Francorum principem Carolum Martellum adornata, claves Petri, symbolum scilicet potestatis aperiendi claudendive cœlorum regnum, misse tanto cum successu, ut, quod Carolo non licuit, filius ejus Pippinus, rex Carolinorum primus Petri auctoritate per vicarium seu successorem ejus, rex creatus una cum filio Carolo Magno ac patricii, seu defensores Petri et ejus successorum, et peculiaris populi, Romanorum scilicet, et totius Romani ducatus incolarum designati, nihil antiquius, nihil sanctius habuerint, quam « clavigeri regni cœlorum et peculiaris ejus populi » defensionem atque exaltationem apostolicæ sedis. Id vero quantum cum fenore utorque rex fecerit, barbaræ tot gentes profligatæ, catholicæ fidei dilatatio, timorque ingens impiis illis angustiis incussus abunde docent.

Cæterum summam illam venerationem qua Carolus præ aliis sanctis principem apostolorum prosequebatur, Adrianus pro exemplo adhibuit in epistola ad Constantinum et Irenem, eosdem admonens ut, instar « Caroli regis Francorum et Longobardorum ac patricii Romanorum, » Petri patrocinium implorarent; namque ait : « Super omnes barbaras nationes, beato principe apostolorum Petro vobis comitante, eritis in triumphis imperantes victores, sicut filius et spiritualis compater noster dominus Carolus rex Francorum et Longobardorum ac patricius Romanorum, nostris obtemperans monitis atque adimplens in omnibus voluntates, omnis Hesperiæ occiduæque partis Barbaras nationes sub suis prosternens calcavit pedibus, omnipotentatum illarum domans et suo subjiciens regno adunavit. Unde per sua laboriosa certamina eidem Dei apostoli Ecclesiæ ob nimium amorem p.ura dona perpetuo obtuiit possidenda, tam provincias, quam civitates, seu castella et cætera territoria, imo et patrimonia quæ a perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti eidem Dei apostolo cujus et jura esse dignoscebantur. Sed et aurum atque argentum quotidie pro luminariorum concinnatione, seu alimoniis pauperum, non desinit offerendo, quatenus ejus regalis memoria non derelinquatur in sæculum sæculi. » Jam tunc ex his patet quod ad extremum octavi sæculi obliterata prorsus esset Græca dominatio Romæ. Duo scilicet comp.ectebatur patriciatus, jurisdictionem qua reges Francorum utebantur ipsa in urbe Roma ex consensu pontificis populique Romani, ac defensionem Romanæ Ecclesiæ. Quibus addi omnino debet orthodoxæ fidei patrocinium, quod patriciatus præcipuum erat munus.

Quod verbo Carolus Magnus est pollicitus, comprobavit facto. Nam Leoni III pontifici necessaria fuit defensio quæ patricii Romanorum erat propria. Summa enim vis illi illata fuit media in supplicatione prope monasterium S. Silvestri in Capite; et hinc fugit in Franciam, et mox Carolus Romam venit, pax componitur et « Romani omnes generaliter an. 799 in vigilia S. Andreæ apostoli, cum nimio gaudio pontificem Leonem ex Francia reducem susceperunt. »

Hac occasione Carolum Magnum de improviso ac pene invitum corona imperiali redimitum esse auctores omnes veteres consensu affirmant. « Cum ad missam ante Confessionem beati Petri apostoli ab oratione surgeret, domnus Leo papa coronam capiti ejus imposuit, et a cuncto populo Romanorum acclamatum est : Carolo Augusto a Deo coronato magno et pacifico imperatori Romanorum vita et victoria. » Liber pontificalis (sect. 376), adjungit puram causam acclamationum omnis populi : « Universi fideles Romani videntes tantam defensionem et dilectionem quam erga sanctam Romanam Ecclesiam et ejus vicarium habuit, unanimiter altisona voce, Dei nutu atque beati Petri clavigeri regni cœlorum exclamarunt : Carolo Augusto, etc .. « Estque ergo certum quod ab scelere Romanorum memorato profectam fuisse imperatoriam Caroli Magni majestatem, et Leonem III institutorem fuisse hujus novæ dignitatis, coronam suscipere de altari ante sanctissimum Petri apostoli corpus. Undecim Augusti numerantur ante anarchiam sæculi x, quam abstulit Magnus Otto Germanorum primus imperator, septem scilicet Carolinæ stirpis, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Lotharius I, Ludovicus II, Carolus Calvus, etc., XC. III, 490 505.

Deferbuit, inficiari non ausim, priscus ille ardor, qui annis amplius centum vigiati, Pippinum, Carolum Magnum, eorumque nepotes erga principem apostolorum successoresque ejus inflammavit; attamen si imperatores a majorum exemplis descivere, certo discimus quod ab iisdem ad plenam renovatæ majestatis indolem assequendam, in ipso actu coronationis publice legi faciebant pactum confirmationis, seu diploma quo donationes et jura omnia sanctæ sedis confirmabantur, XCVIII, 505,506.

Capitularia regum Francorum, quibus instituta sacrorum conciliorum et decreta sanctorum Patrum sanxere reverentiam, quibus etiam Romani pontifices obtemperare se velle olim apud principes scripto profitebantur, quorum denique præsidio et auctoritate bona disciplina conservata est, in Ecclesiis Gallicanis, Germanicis, Italicis, etc. Hic consulenda sunt — Capitularia sunt leges partim ecclesiasticæ, partim mundanæ. Attamen Pippinus, Carolus Magnus et alii Francorum reges qui leges ecclesiasticas sive capitularia ad restaurandam disciplinam ecclesiasticam condidere, non sua præcise auctoritate id fecere, sed nutu et permissu episcoporum, approbantibus episcopis et conciliis. Imo pleraque eorumdem capitulorum auctoritate Romanorum pontificum condita fuisse, sunt qui hoc dicunt; at sunt qui hoc negant, hoc est qui dicunt capitularia quædam facta fuisse a principibus jure suo extra synodorum et conventuum ecclesiasticorum præsentiam; verbi gratia, Carolum Magnum jure regio istiusmodi leges sancivisse. At sunt qui omnino contrariam viam sequentes, evidenter abutentes verbis Christi Domini quibus claves regni cœlorum Petro et successoribus ejus promisit, omnem de rebus ecclesiasticis decernendi auctoritatem adimunt principibus, nec imperatorem, inquientes, nec regem, qua talis est, ullam ecclesiasticam jurisdictionem habere, et Carolum Magnum nihil juris in rebus vel personis ecclesiasticis sibi vindicasse. Hoc falsum esse, nulli obscurum est, cum præcipue constet constitutiones ecclesiasticas episcoporum in consistorio principum examine solitas ævo Caroli Magni, et eorum confirmatione indiguisse ut valerent. Sane reges nostri tum putabant se terræ dominos esse, non vero episcoporum vice dominos, villicos ac ministros, quales eos facere voluisse videretur quidem nominatim Gretserus. Testis Carolus Calvus in epistola scripta ad Adrianum II papam, anno 871, in causa Hincmari episcopi Laudunensis (tom. II, 706). « Reges Francorum ex regio genere nati, inquit, non episcoporum vice domini, sed terræ domini hactenus fuimus computati; et ut Leo ac Romana synodus scripsit, reges et imperatores, quos terris divina potentia præcepit præesse, jus distrigendorum negotiorum episcopis sanctis, juxta divalia constituta permiserunt, non autem episcoporum villici exstiterunt. — Et sanctus Augustinus dixit : Per jura regum possidentur possessiones, non autem per episcopale imperium reges villici fiunt actoresque episcoporum, XCVII, 63-69, in Prolegomenis.

Ad confirmandam Francorum principum legumque Francicarum auctoritatem etiam in causis episcoporum urbis æternæ, sive illi actores essent, sive defensores, omitti non debet epistola Leonis papæ ad Ludovicum imperatorem, cujus fragmentum exstat apud Ivonem et Gratianum. At antea admonendum fuisse per ea tempora in urbe Roma judices imperiales, illic assidue morantes, ad deliberandas litigiosas contentiones, et regiam dignitatem semper fuisse Romæ suis comitiis usque ad finem dierum Ludovici Pii. Itaque tunc quoties aliæ causæ, sive leves, sive graves incidebant, judicabantur a judicibus imperatoris. Quod si quis sibi injuriam factam esse quereretur, mittebatur pro tali negotio legatus ab imperatore qui diligenter examinaret rei veritatem. Cum ergo quidam Romani, male tractati a Leone papa fuissent contra legis ordinem, querelamque propterea suam adversus eum ad Ludovicum Pium, velut ad supremum dominum retulissent, isteque haud dubie Leonem redarguisset, missurumque se esse legatos scripsisset qui rei veritatem inquirerent, Leo ad eum rescripsit pariturum se eorum judicio, rogans tamen principem ut viros sapientes et Deum timentes mittat : « Nos si incompetenter aliquid egimus, inquit, et in subditis justæ legis tramitem conservavimus, vestra ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare judicio, quoniam si nos, qui aliena debemus corrigere peccata, pejora committimus, certe non veritatis discipuli, sed quod dolentes dicimus erimus præ cæteris erroris magistri. Inde Magnitudinis Vestræ magnopere clementiam imploramus ut tales ad hæc perquirenda missos in his partibus dirigatis qui Deum per omnia timeant. . . . Et non tantum hæc sola quærimus ut examussim exagitent, sed sive minora, sive etiam majora illis sint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatenus in posterum nihil sit quod ex eis indiscussum vel indefinitum remaneat, XCVII, 80, in Prolegomenis.

Huic sententiæ sunt contradicentes et dicunt, constans esse neminem a minori judicari posse, papam esse superiorem imperatore et omnibus regibus ac principibus,

eum nullius judicio præterquam divino esse obnoxium, et ipsum debere de omnibus judicare. At isti confundunt spiritualem Romani pontificis auctoritatem cum temporali, et causas ejus civiles non distinguunt a criminalibus, cum tamen maximum inter hæc omnia discrimen sit. Etenim ut fatendum est illum esse patrem spiritualem regum ac principum Christianorum, et ipsius personam judicari non posse a judicibus sæcularibus (id verissimum est ex quo in potestatem papæ pars magna Italiæ redacta est. Cum vero imperatoribus pontifex Romanus obediebat, persona ejus sicut et cæterorum fidelium e civilis potestatis judicio pendebat. Et si quis forte Romanorum pontificum perduellionis vel cujuslibet alterius facinoris publici, morte multandi, reus fuisset, principis auctoritate potuisset ad supplicium condemnari; hoc probari in promptu esset. Sed ut melius hoc appareat, attendendum est quod si, dum Romanus pontifex parebat imperatoribus, ab eorum jurisdictione et summa potestate ejus persona libera fuisset, quot inde secuta fuissent absurda. Hinc enim, nec personam cæterorum episcoporum omnium, quibus, ut ait S. Cyprianus (cum papa Ecclesiæ capite), episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur, quibuscunque facinoribus contaminaretur, a jurisdictione principum quibus subluntur, pendere inferendum esset. Quis vero talem sententiam defendet, cum Christus dixit : « Regnum meum, etc. » Non est discipulus super magistrum, etc.; Omnis anima potestatibus, etc.; Non est potestas, nisi, etc. » Unde corruit ista opinio, personam papæ ab imperatoribus judicari o im non potuisse). A judicibus sæcularibus, jam diximus, ita certum est, Romanorum pontificum causas civiles ad forum sæculare pertinuisse antiquitus, quandiu Romam in sua potestate habuerunt reges et imperatores, hoc est usque ad mortem Ludovici II imperatoris. Citantur exempla, XCVIII, 80, 81, 82, 83.

Capitularia, partim civilia, partim ecclesiastica sæpe erant; et erant regni leges. Porro lex fit consensu populi et constitutione regis. Consensu popu i, hoc est, hominum principum, optimatum, procerum, episcoporum, abbatum, ducum, comitum. Unde tunc aderant consilio regum episcopi cum regni proceribus, qui omnes admittebantur in conventibus publicis qui a regibus indicabantur; in his sanctiones conciliorum examinabantur, res ad ecclesiasticam politiam ordinabantur et ad omnium utilitatem capitula seu leges promulgabantur omnium ordinum consensu.

Itaque postquam capitula constituta erant a principe, legebantur coram populo, et postquam omnes consenserant, novis illis capitulis omnes subscribebant. Sic omnes scabinei, episcopi, abbates, comites, manu propria subsignarunt capitula adjuncta (anno 803), ad legem Salicam. Sed quanquam certum sit capitularia condita fuisse a regibus in publicis regni conventibus, astante frequenti nobili virorum et magistratuum corona, est tamen fatendum non omnia in istiusmodi conventibus fuisse constituta, sed plurima etiam capitularia sumpta esse ex conciliis et synodis episcopalibus. Excerpta tamen illa capitulorum synodalium non semper fiebant in conventibus aut synodis publicis, sed cum delegatione principis, in privatis episcoporum virorumque ecclesiasticorum cœtibus, qui tum forte in comitatu erant, ut alicubi dicitur : « Capitula a domno Carolo et filio ejus ac sapientissimis ipsorum episcopis excerpta. » Scilicet tunc ea erat cura regibus, ut cum religionem Christianam salvam incolumemque esse vellent, moresque præterea Christianorum ad optimum exemplar componi, sanctissimarum institutionum capitula colligi facerent ex placitis antiquorum Patrum et canonibus conciliorum, easque legis locum habere mandarent in omni regno Francorum. Negari tamen non potest quam multa capitularia a principibus nostris jure suo statuta fuerint extra synodum ac conventuum publicorum præsentiam, quæ postea illi, si res ita postulare videretur, in eisdem conventibus relegi a publico omnium consensu recipi procurabant, XCVII, 57, 68, 69, in Prolegomen.

Sequuntur capitularia innumera quæ videntur potius esse decreta conciliorum quam leges principum et regum. In omnibus fere sunt similes inscriptiones : « Karolus, gratia Dei rex regnique Francorum rector, et devotus sanctæ Ecclesiæ defensor, atque adjutor in omnibus apostolicæ sedis, » XCVII, 121-1084.

CLEMENS III, antipapa (WIBERTUS). — Clemens III, Guibertus de Corrigia antea vocatus, archiepiscopus Ravennæ ab Alexandro II factus, olim imperatoris Henrici IV cancellarius, et eo auctore in schismate Romanus antipapa creatus, contra Gregorium VII, et ejus successores Victorem III, Urbanum II et Paschalem II, eo imperante, sedit annos unum et viginti. Creatus Brixiæ in Noricis a triginta episcopis schismaticis, coronatus fuit Romæ ad S. Petrum an. 1084. Cardinales fecit viginti novem, episcopos quatuor, presbyteros decem. Obiit Romæ an. 1101. Sepultus Ravennæ in cathedrali Ecclesia, et non longe post corpus ejus exhumatum, jussu Paschalis II combustum est. Istud schisma fuit in Ecclesia Romana pessimum, et vicesimum tertium, CXLVIII, 826.

HENRICUS IV rex Natale Domini Romæ apud Sanctum Petrum celebravit, et transivit mox in Campaniam, et magnam Apuliæ partem cepit. Post hæc per legatos Romanorum rogatus ut pacificus rediret, Romam rediit, et ad portam Lateranensem castra ponens, omnes dedicitios accepit, ipsisque petentibus, ut, quia Hildebrandus ab ipsis abdicatus fuerat, Wibertum, Ravennatem episcopum eis apostolicum præficeret, et eodem anno 1084, multis stipatus, cum magna gloria Romam intravit, ducens secum prædictum episcopum. Qui sequenti Dominica per multos pontifices, apostolico nomini dicatus, nomenque Clementis accipiens, reverenter est intronisatus. A quo rex cum regina imperiali nomine sublimatus est. Anno 1083, Moguntiæ synodus habetur, cui interfuit Henricus IV; ubi præsentibus legatis Romanorum, omnes episcopi rebelles imperatori judicantur deponendi, cæteri vero anathemate, ut videbatur, condemnantur, CLIV, 953, 954.

CONSTANTINUS MAGNUS. — Hic imperator dedit super corpora sanctorum Marcellini et Petri insulam Sardiniam cum posses ionibus omnibus ad eam pertinentibus, CXXVIII, 1521.

Unde Sardiniam insulam iste princeps obtulit basilicæ SS. Marcellini et Petri a se conditæ in dotem ecclesiæ; et sic ista insula fuit juris et proprietatis Ecclesiæ Romanæ, CXXVIII, 1548.

In singulis S. Silvestri vitæ numeris Anastasius Bibliothecarius totus est ut enumeret dona per Constantinum Deo oblata ut essent patrimonii jure attributa huic sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ejusque episcopo Petri successori, tanquam res Deo sacræ sub omnimoda potestate maximi pontificatus retinendæ ac disponendæ per Silvestrum ejusque legitimos successores. Ne igitur sistamur ad singulos numeros, morosa perquisitione, eaque satis supervacanea, singulorum fundorum loca, nomina, censum, vicesque consectantes, placet annotare grandia patrimonia fundata fuisse a Constantino, sub nomine SACRI PATRIMONII, etc., CXXVIII, 1512, 1513, et 1591, 1592, 1593.

Cum episcopatum Romanum obtinuisset S. Sylvester, anno 314, qui fuit nonus Constantini imperatoris, Maximino et Licinio hostibus et persecutoribus orientalis Ecclesiæ devictis, Judæis seditionem moventibus, per Constantinum, eorum auriculas amputantem et rebellionis signum corpori illorum imprimentem, feliciter oppressis, toti orbi et imprimis universæ Ecclesiæ pax et tranquillitas concessa est. Qua obtenta, subito vastatæ Ecclesiæ exstrui, et ad mores corruptos emendandos sanctissimæ leges ab ecclesiastici et sæcularis imperii monachis promulgari cœperunt. Et demum ad contumaciam schismaticorum Donatistarum terve quaterve in causa Cœciliani appellantium frenandam; ad incendium Arianæ hæresis exortum Alexandriæ restinguendum, ad Athanasii electionem contra Arianorum et Miletianorum factionem confirmandam, diversis locis ac temporibus Arelatense, Ancyranum, Neocæsariense, Alexandrinum, Laodicenum, Romanum, Nicænum, aliaque plura concilia indicta congregata ac celebrata fuerunt. Inter leges quas imperator adhuc catechumenus et baptismi expers pissime edixit ac promulgavit notatu dignissimæ sunt illæ quibus ingenuos, per tyrannum servituti subjectos in libertatem vindicavit; puerorum concubitos interdixit; parentum inopiæ in alendis et educandis prolibus succurrit; pœnam qua miserorum hominum vultus inscribebantur sustulit; Christianos exsules et ad metalla damnatos, Licinio devicto, revocavit; de gradu dejectos honisque omnibus spoliatos restituit, quoque leges Juliam et Papiam adversus turpem fictum et sterilem cælibatum olim sancitas et contra verum sanctum atque fecundum Christianorum cælibatum, conversus abrogavit; denique qua ad Maximum Urbis præfectum de aruspicibus, ne privatas domos adirent, rescripsit, quippe qui ea occasione clandestinæ idololatriæ venena instillarent. Verum cum hoc suo decreto multorum animos graviter exacerbari ac fere seditionem concitari videret, specie mitigandæ seditionis, ad eumdem Maximum rescriptum priori contrarium edidit, quo aruspices, si fulgur tectum aliquod tetigisset, consulendos, sibique quod respondissent renuntiandum esse decrevit. Quamobrem ut ipse imperator disceret aliosque suo exemplo doceret, quanta cum Dei

o Tensa conjunctum sit religionem temporalis commodi causa dissimulare, Deo vindice permissum est, ut imperium ejus ante felicissimum, in summam infelicitatem relaberetur, ipsaque Neronia sæcula quibusdam recrudescere viderentur. Cum enim Licinium juniorem de rebellione suspectum occidisset, optimum deinde Crispum Cæsarem Christianum, præclaris victoriis auctum, rebus fortiter gestis vere magnum, castitate, cæterisque moribus insignem, quasi novercæ stuprum intentasset, una cum Fausta sua, multisque præterea spectatæ virtutis viris crudelissime interfecit. Ob hæc scelera imperator a Deo lepra percussus cum ab aruspicum responsis, quibus ad lepram curandam innocentium sanguinem sanguini innocenter effuso addere monebatur, matrum et infantulorum ejulatu deterritus esset, ad mentem rediit, factum detestatur, et criminis simul ac pœnæ expiationem quærit. Ab Osio Cordubensi episcopo, sanctorumque aposto orum Petri et Pauli apparitione didicit, Silvestrum e latebris ab exilio revocandum, ab eoque lavacrum baptismatis esse expetendum; quod si faceret, futurum esse eidem imperatori promiserunt, ut ab animi simul et corporis contag one emundetur. Obtemperat apostolorum et episcopi monitis, Sylvestrum ab exilio revocat, et postquam aliquot diebus per eumdem in fide institutus fuisset, baptizatus, et subito a lepra mundatus est. Hujus ille accepti beneficii memor, ut suum erga Deum et Ecclesiam affectum notum faceret, subito deorum gentilium fana diruit, plurimas divino cultui consecrandas ecclesias exstruxit, easque amplissimis donis, munificentissime exornavit. Et cum indignum esse judicaret, ut jam dictum fuit in Monro, eam urbem in qua monarcha totius Ecclesiæ, Christique in terris vicarius residebat, sæcularis principis imperio subjectam esse; non urbis Romæ duntaxat, sed totius fere Italiæ aliarumque provinciarum dominium et jurisdictionem temporalem Sil estro ejusque legitimis in Petri cathedra successoribus munificentissime donavit; in Notis, VIII, 795, 796, 797.

Qui imperator venerabilis, dum turbari fidem Christi Arianorum infestatione doleret, missis a latere suo principalibus viris, de universo mundo episcopos congregans, concilium universale instituit, ubi fides Christi, ab apostolis et prophetis prædicata, firmiter est ore sanctorum corroborata, illuminante eos gratia Spiritus sancti. Ubi ipse tantæ humilitatis apparuit ut humiliori sede quam omnes episcopi sederet in ipso concilio. Cumque quidam eorum alios accusarent, sit : « Vos dii estis, ego homo sum. Non ergo dignum est ut homo deos judicet. Inter vos causam audite, et pacem facite; nam ego si viderem sacerdotem Dei peccantem chlamyde mea eum cooperirem. » Qui etiam religiosissimus vir, primus Romanorum imperatorum, fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per universum orbem suo degente imperio non solum fieri Christianos, sed et fabricandi ecclesias et tribuenda præsidia constituit. Denique idem præfatus princeps donaria immensa et fabricam templi primæ sedis principis apostolorum instituit, adeo ut sedem imperialem, quam Romani principes præsederant relinqueret et B Petro, suisque præsulibus profutura concederet. Ab illo enim tempore et deinceps viri religiosi non solum possessiones et prædia, quæ possederant, sed et semetipsos consecrarunt, ædificantes basilicas in suis fundis in honore sanctorum per civitates ac monasteria innumera in quibus cœtus Domino servientium conveniret. Denique reges ac præsides ac magistratus non solum hanc licentiam attribuerunt, sed etiam ipsi propria largiti sunt per universa regna terrarum et ejus Ecclesiæ..... De Constantini lepra et curatione per baptismum facta, lege, VIII, 800, notas Severini Binii.

CUNIBERTUS Longobardorum rex.—Felicis Lucensis episcopi chartam monasterio S. Frigidiani confirmatam videmus confirmatam a Cuniberto Longobardorum rege, anno 700. Et etiam majori quam ille studio cæteri Italiæ principes atque episcopi, pro peccatorum suorum remissione nova monachorum cœnobia fundarunt. Multa ex iis numerantur a Romanis pontificibus aliisque episcopis constructa, multa a principibus Beneventanis, multa demum a ducibus Fori-Julii, Tusciæ, atque ab aliis Italiæ magnatibus. Attamen Longobardorum adventu ac populatione factum est ut sæculo VI et VII monasteriorum in Italia fundationes non tam frequentes fuerint atque in Gallia et Britannia. Imo ex iis quæ ante condita fuerant non pauca fuere excisa, ita ut ne eorum quidem memoria supersit. Sed illa potissimum celeberrima ac ditissima monasteria evasere, quibus initium dedit quispiam aut nobilitate generis aut sanctitate vitæ præstans; fundatoris enim virtus, qui lares ibi figebat, sui nominis celebritate piæ gentis oblationes crebras et ingentem discipulorum atque sodalium copiam ad se trahebat. Ita sanctus Benedictus monasterio Casinensi ac Sublacensi, sanctus Columbanus Robiensi, sanctus Anselmus, etc., etc. Neque segniores in ejusmodi studio fuerunt alii reges ac proceres extra Italiam. Quot exempli causa, monachorum domicilia excitarint Carolus Magnus, ejusque filius Ludovicus Pius, etc., etc., LXXXVII, 1349, 1330.

EKKEARDUS, Uraugiensis. — Ejus Chronicon universale historiam chronologicam refert dissensionum Gregorii papæ VII, et regis Henrici IV, CLIV, 946-1012. Ferme historia eadem est ac illa quæ refertur in Bello Saxonico Brunonis clerici Magdeburgensis, CXLVII, 491-586. Hæc historiæ breviatim a nobis datur sub nomine Gregorius VII, papa.

EUGENIUS III, papa. — Eugenius creatus est pontifex anno Domini 1145 tempore Conradi imperatoris : « Hic, inquit Otto Frisingens. lib. VII, cap. 31, in principio dignitatis susceptæ, eo quod, auctore Arnaldo, populus ad tradenda urbi regalia, sicut antecessores suos, ita ipsum sollicitare vellet, cum episcopis et cardinalibus urbe cedit, ac proxima Dominica in monasterio Farfensi consecratione pontificali, ob persecutionis immanitatem, morem mutans, sublimatur. Inde post consecrationem furorem populi Romani declinans, ad munita loca se transtulit; postque, Viterbium veniens, ibi per aliquod tempus moram fecit. At Romanus populus cum patricio suo Jordano in furorem versus, præfecturæ dignitatem abolentes, omnes principes ac nobiles ex civibus ad subjectionem patricii compellunt; et non solum quorumdam illustrium laicorum turres, sed et cardinalium ac clericorum domus subruentes prædam immensam diripiunt. Ecclesiam etiam Beati Petri, omnium ecclesiarum caput, incastellare sacrilege ac profanissime non metuunt; peregrinos causa orationis advenientes ad oblationem, quæstus gratia, plagis ac verberibus cogunt, ac quosdam ex ipsis offerre nolentes in ipso porticu et vestibulo templi nefario ausu occidere non verentur. Quos venerabilis pontifex, percusso prius cum quibusdam fautoribus suis anathematis gladio Jordane, adjuncta Tiburtinis Romanorum antiquis hostibus militia coercuit, tandemque pacem petere coegit quam pacem eo tenore dedit, ut patriciatus dignitatem ex festu carent, et præfectum in pristinam dignitatem acciperent; senatores autem ex ejus auctoritate tenerent. Sicque in Urbem rediens, Nativitatem Domini celebravit, anno 1146. Sic in codice Vaticano Eugenii ingressus in Urbem narratur : « Factum est igitur, Deo auctore, gaudium magnum in tota Urbe ex inopinato accursu ipsius pontificis. Occurrit ei maxima frequens populi multitudo cum ramis. Ad ejus vestigia continuo a currentes, post pedum oscula elevabantur ad oris oscula. Procedebant signiferi cum baudis; sequebantur scrinarii ac judices. Judæi quoque non deerant tantæ lætitiæ, portantes super humeris suis legem Mosaicam. Universus enim Romanus chorus psallebat in unum dicens : « Benedictus qui venit in nomine Domini. » Sic itaque cum magno populi gaudio idem pontifex Lateranense palatium conscendere meruit, CLXXX, 1004-1007.

FREDERICUS imperator. — Iste consentientibus archiepiscopis et episcopis Teutonici regni uxorem suam injuste dimisit et inde magnam sibi calamitatem paravit. A papa Adriano et Rolando cancellario pro uxoris suæ primæ divortio vehementer arguitur. Quod ille ægre ferens, cardinalibus Romanis introitum civitatum et ecclesiarum regni sui interdixit. Inde Adrianus papa et Fredericus imperator epistolas nimis mordaci sermone ad alterutrum conscribunt. Epistola Adriani sic fuit : « Lex divina, sicut parentes honorantibus vitæ longævitatem repromisit, ita maledicentibus patri et matri sententiam nihilominus mortis intendit. Veritatis autem voce docemur, quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Quapropter super prudentia tua non mediocriter admiramur, quod beato Petro et sanctæ Romanæ Ecclesiæ illi commissæ non quantam deberes reverentiam exhibere videris. In litteris enim ad nos missis nomen tuum nostro præponis; in quo insolentiæ, ne dicam arrogantiæ, notam incurris. Quid dicam de fidelitate beato Petro et nobis a te promissa et jurata, quomodo eam observes, qui ab his qui illi sunt et filii Excelsi omnes, episcopis scilicet, bonum magium requiris, fidelitatem exigis, manus eorum consecratas manibus tuis innectis, et manifeste factus nobis contrarius, cardinalibus a latere nostro directis, non solum ecclesias, sed etiam civitates regni tui claudis? Resipisce igitur, resipisce, tibi consulimus, quia dum a nobis consecrationem et coronam mereris, dum inconcessa capias, ne concessa perdas, tuæ nobilitati timemus. »

En rescriptum imperatoris ad eumdem : « Lex justitiæ unicuique quod suum est restituit. Non enim parentibus

derogamus quibus in hoc regno nostro debitum exhibemus honorem, a quibus, videlicet progenitoribus nostris et regni dignitatem suscepimus et honorem. Nusquam enim ante tempora Constantini Silvester regale aliquid habuisse dignoscitur, sed ejus pietati concessione pax reddita est Ecclesiæ, libertas restituta, et quidquid hodie papatus vester regale habere dignoscitur, largitione principum obtinet. Unde cum Romano pontifici scribimus, jure et antique nomen nostrum vestro præponimus. Ab his autem qui dii sunt per adoptionem et regalia nostra tenent, cur hominagium et regalia sacramenta non exigamus, cum ille noster et vester verus institutor ab homine rege nihil accipiens, et omnia bona omnibus conferens qui pro se et pro Petro censum Cæsari persolvit, et exemplum dedit vobis, ut et vos ita faciatis, doceat vos ita dicens : « Discite a me quia mitis sum et humilis corde, etc., etc. » Iiis relectis, papa totus in imperatorem invehitur, et cum cardinalibus suis habito concilio, Fredericum imperatorem, qui, vivente uxore sua, aliam superduxerat, excommunicat, etc., CLX, 297-299

GRATIANUS, monachus S. Benedicti. — (Ex variis decretis) : Etsi aliis apostolis imperatur, ut laxent retia sua, soli tamen Petro dicitur : « Duc in altum, » hoc est in profundum disputationum. Quid enim tam altum quam altitudinem divitiarum videre, scire Dei Filium et professionem divinæ generationis assumere, quam licet mens nequeat humana plenæ rationis investigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo comprehendit. Est aliud apostolicum piscandi genus, quo genere solum Petrum piscari Dominus jubet, dicens : « Mitte hamum, et eum piscem qui primus ascenderit, tolle. » A recta fide et apostolico tramite propter ullam persecutionem nolite recedere, scientes quod juxta Salvatoris sententiam, beati sunt qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Hæc est apostolorum viva traditio ; hæc sancta et apostolica mater omnium ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite apostolicæ traditionis nunquam erravit, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit, sed, ut in exordio normam fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata finetenus manet. In sede apostolica extra maculam semper est catholica servata religio. Quoniam fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres et coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, id est sui nominis et honoris auctorem referre debere, quod per totum mundum possit ecclesiis omnibus in commune prodesse, CLXXVII, 1267, 1268, 1269. Sancta Romana Ecclesia, quæ semper immaculata mansit, et Domino providente et B. Petro apostolo opem ferente, in futuro manebit, sine ulla hæreticorum insultatione firma et immobilis omni tempore persistet. Marcellus papa, episcopis per Antiochiam constitutis : « Rogamus vos, ut non aliud doceatis, neque sentiatis quam quod a B. Petro apostolo et reliquis apostolis et Patribus accepistis. Ab illo enim primo instructi estis. Ideo non oportet vos proprium derelinquere patrem et alios sequi. Ipse enim est caput totius Ecclesiæ, cui ait Dominus : « Tu es Petrus, etc. » Ejus enim sedes primitus apud vos fuit, quæ postea, jubente Domino, Romam translata est, cui adminiculante gratia divina hodierna præsidemus die. Nec ab ejus dispositione vos deviare oportet, ad quam cuncta majora ecclesiastica negotia, divina disponente gratia, jussa sunt referri, ut ab ea regulariter disponantur a qua sumpsere principia. Si vero vestra Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ cedit sedi, nulla est quæ ejus non sit subjecta ditioni. Cum beatissimus Petrus apostolicum a Domino acceperit principatum, et Romana ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere quod sanctus discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam primus Ecclesiam gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta formaverit, cum sine dubio de eodem fonte gratiæ unus Spiritus fuerit, et discipuli et magistri, ne aliud ordinatus tradere potuerit quam quod ab ordinatore accepit. Si Petrus volens percussit aurem, decuit quod aurem habere in specie non deberent quam in ministerio non haberent ; sed bonus Dominus et ipsi refundit auditum, secundum prophetica dicta demonstrans, et ipsos si convertantur, posse sanari, qui in passione Domini vulnerati sunt, eo quod omne peccatum fidei mysteriis abluatur. Tollit ergo Petrus aurem. Quare Petrus ? Quia ipse est qui accepit claves regni cœlorum. Ille enim condemnat, qui et absolvit, quoniam ligandi et solvendi idem adeptus est potestatem. Tollit autem male audientis, tollit autem gladio spirituali aurem interiorem male intelligentis. Caveamus ne cui tollatur auricula, dum legitur passio Domini. Si ad divinitatem ejus referimus infirmitatem corporeæ passionis, exciditur auricula, et exciditur a Petro, qui non passus est Christum prophetam æstimari, sed Dei Filium docuit fideli confessione signari, CLXXXVII, 1270, 1271.

GREGORIUS II, papa (anno 714). — Sub Gregorii III, papæ temporibus, Luitprandus rex Longobardorum donationem patrimonii Alpium Cottiarum Romanæ Ecclesiæ confirmavit, quam Aripertus rex fecerat, CXXVIII, 975, 992. Mox, istius regis jussu, castrum Narniæ a Longobardis pervasum est ; et ipse, generali motione facta, Ravennam progressus est, atque illam obsedit per dies aliquot, et castrum pervadens, classes captas abstulit et opes innumeras. Post aliquot dies Basilius dux, Jordanes chartularius, et Joannes subdiaconus, consilium inierunt ut pontificem interficerent. Quibus assensum Marinus, imperialis spatharius, qui Romanum ducatum tenebat, a regia missus urbe, imperatore mandante, hoc probavit. At inceptum effectu caruit. Postmodum idem consilium perficere quidam meditantur. At tandem a Romanis patefactum est, qui Jordanem et Joannem præfatos, primos hujus consilii auctores, interfecerunt. Tunc, variis modis pontifex Gregorius II vexabatur a prædicto Luitprando. Sed moti Romani ad defensionem summi pontificis sese parant.

Jussionibus itaque postmodum missis, decreverat imperator, ut nulla imago cujuslibet sancti, aut martyris, aut angeli haberetur ; maledicta enim omnia asserebat ; et si acquiesceret in hoc pontifex, gratiam imperatoris haberet ; et si hoc fieri præpediret, a suo gradu decideret. Respiciens ergo pius vir profanam principis jussionem, jam contra imperatorem quasi contra hostem se armavit, renuens hæresim ejus, scribens ubique cavere se Christianos eo quod orta fuisset impietas talis. Igitur permoti omnes Pentapolenses atque Venetiarum exercitus contra imperatoris jussionem restiterunt, dicentes, nunquam se in ejusdem pontificis condescendere nece, sed pro ejus magis defensione viriliter decertare, ita ut anathemati Paulum exarchum vel qui eum direxerat, ejusque consentaneos submittunt, spernentes ordinationem ejus sibi omnes ubique in Italia duces elegerunt ; et alia hujuscemodi, CXXVIII, 976, 977, 978, 979, 980. At nunc de his quædam explicationes dandæ sunt : A Gregorio II, prima est periodus Italicæ libertatis, in qua Italia Barbarorum Græcorumque jugo sese eximere incipiente, jecerunt fundamenta restaurati postmodum Occidentalis imperii. De hoc Italiæ motu sic loquitur Theophanes : « Porro sicer ille ac divinus Germanus, decretorum veræ religionis defensor, Byzantii florui adversus Leonem, ex re nomen habentem, ejusque satellites, tanquam adversus feras depugnans ; quemadmodum in veteri Roma vir undequaque sacer et apostolicus, Petri apostolorum coryphæi confessor, eruditione præclarisque facinoribus clarebat Gregorius, qui Romam atque Italiam totumque Occidentem a Leonis Isauri obedientia tam civili quam ecclesiastica, et ab ejus imperio subtraxit, » CXXVIII, 994.

Post hæc dicitur, quod omnis Italia consilium iniit, ut sibi eligerent imperatorem, et Constantinopolim ducerent ; sed compescuit tale consilium papa, sperans conversionem principis. Quod de eadem re habemus certum id patet ex epistola Gregorii, papæ, ad Leonem imperatorem. « Invocabimus, inquit : principem exercitus omnis creaturæ sedentem in cœlis Christum, qui est super omnes exercitus supernarum virtutum, ut immittat tibi dæmonem, sicut ait Apostolus « tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis ut spiritus salvus fiat. » Ex quibus nihil aliud videtur intelligi posse quam excommunicationem, CXXVIII, 1014.

Quæ præfatis actis S. Gregorii, papæ, occasionem contra Leonem imperatorem dederunt, causæ sunt istæ. Post hæc claruit Leonis Isauri malitia, ita ut compelleret omnes Constantinopolim habitantes, tam virtute quam blandimentis, ut deponerent, ubicunque haberentur, imagines tam Salvatoris quam ejus Genitricis sanctæ, vel omnium sanctorum, easque in medio civitatis, quod dicere crudele est, igni cremarent, et omnes dealbarent depictas ecclesias, CXXVIII, 984. Quæ explicantur. Et enim primis ab ortu Christianæ religionis temporibus, cum adhuc gentilis in eam exardesceret furor, et in hominum mentibus lateret adhuc idolorum superstitio, non tam frequentem fuisse sacrarum usum imaginum ut neque templorum atque basilicarum. Cum enim imagines ex eorum genere sint quæ ad salutem omnino necessaria non sunt, nec ad substantiam ipsam religionis attinent, in potestate Ecclesiæ est ut ea vel adhibeat vel ableget, pro eo atque salius esse decreverit, cujusmodi positivi vulgo juris esse dicuntur. Ex illo nata est illa infidelium exprobratio, quæ apud Minucium Felicem his verbis exprimitur : « Cur nullas aras habent, templa nulla,

nulla nota simulacra? » Ergo quidem opinati sunt nefas ac illicitum esse imagines habere. Sed paulatim dedocti sunt Christiani cultum imaginum non damnandum esse et multum prodesse posse ad pietatem. Quamobrem, uti basilicas sive ecclesias et altaria in Dei honorem ac cultum exstruere non dubitarunt Christiani, sic imagines Christi atque sanctorum quarum nondum hactenus pererebuerat usus, eodem tempore usurpavit Ecclesia, cum jam nullum idololatriæ periculum esset, et ad propagandam Christi ac martyrum sanctorumque cæterorum memoriam, et fideles animandos illorum exemplo ad pietatis constantiam, utile id esse videretur. Hinc usum cultumque imaginum Christi ac sanctorum, non solum cum lege Dei non pugnare, sed religioni consentaneum esse et fidelium pietati excitandæ utilem, creditum fuit. Sæculo VIII, exortum est in Oriente monstrum horrendum, hoc est hæresis Iconoclastarum quæ venerandis imaginibus bellum indixit. Et Leo Isaurus in imagines exarsit. Hujus imperatoris impietati qua potuit constantia obstitit S. Germanus patriarcha Constantinopolitanus; postea Gregorius II, Romanus pontifex restitit pariter, et, ut vidimus, Italiam liberavit a jugo Barbarorum et Græcorum. CXXVIII, 1025, 1006, 1007, 1008.

GREGORIUS III (S.), papa. — Hic fuit autem temporibus Leonis et Constantini imperatoris, ea persecutione grassante quæ per ipsos mota est ad depositionem et destructionem sacrarum imaginum Domini nostri Jesu Christi et sanctæ Dei Genitricis, sanctorumque apostolorum, omniumque sanctorum et confessorum, pro quibus ipsum sanctissimus vir, ut ab hoc resipiscerent ac se removerent errore, commonitoria scripta vigore apostolicæ sedis instituta, quemadmodum et sanctæ memoriæ decessor ipsius direxerat, misit per Gregorium presbyterum, etc., CXXVIII, 1023-1030.

Inter hujus pontificis acta, ista sunt adnotanda : Anno septingentesimo quadragesimo, Luitprandus, Longobardorum rex, Romam obsidione cinxit, eo quod Trasimundus Spoletanus et Godescalcus Beneventanus, duces sibi infensi, essent in amicitia summi pontificis. Quare papa Gregorius III, an. 741, duplicem legationem ad Carolum Martellum majorem domus regiæ Francorum cum clavibus sancti Petri et particulis catenarum misit, duplicemque ad eum scripsit epistolam, eo consilio ut eos a tanta oppressione Longobardorum liberaret..... videtur quod papa proponebat Carolo pactum, ut si Luitprandus caderet, Romanus consulatus (seu patriciatus) ipsi Carolo sanciebat. Carolus mirifico ac magnifico honore ipsam legationem recepit, et munera pretiosa contulit. Cum hæc legatio Carolo gratissima fuerit, non dubium quin per missos Luitprando regi bellum denuntiarit, nisi ditione Romana quam primum excederet, et Luitprandum ejus minis ab incepto deterruerit, Papiam, unde venerat, redisse, retentis tamen oppidis quatuor quæ occupaverat quæ postea sub Zacharii Gregorii successore restituta sunt. Auxilia pontifici promisisse Carolum dubitandi etiam locus non est, sed cum eodem anno 741 obierit, ea præstare non potuit.

Ex historia horum temporum deducitur et explicatur, consulatum seu patriciatum Carolo Gregorium III, obtulisse, cum dicatur populum Romanum relicta imperatoris dominatione ad suam defensionem Carolum vocasse. Patrociinii enim dignitas conferebatur illis qui ad defensionem Ecclesiarum et inopum adversus vim potentiorum eligebantur, ut patet formula qua princeps patriciatum renuntiabat. Formula hæc erat : « Hinc honorem tibi concedimus, ut Ecclesiis Dei et pauperibus legem facias et inde apud altissimum Judicem rationem reddas. Tunc induat eum imperator mantum, et ponat ei in dextro indice annulum, et det ei bombacinum propria manu scriptum : Esto patricius misericors et justus. Tunc ponat ei in caput aureum circulum et dimittat. » Importabat patriciatus quoddam protectionis jus extraordinarium, quod Ecclesiis sibi non subditis, adversus potentiorum vim publicam aut privatam impertiri solent illi qui alias ex munere suo ad id non obliganter; licet enim principes Ecclesias in regnis suis constitutas ex officio tueri teneantur, illud tamen jus protectionis ordinarium est, et a jurisdictione pendet. Jus illud extraordinarium protectionis concedebatur proceribus viris, qui vocabantur patrini, defensores, protectores, advocati, qui protectionem et defensionem singularem Ecclesiis particularibus impendebant, præter eam quæ a regibus ex ordine disciplinæ publicæ exspectabatur. Sed patriciatus Ecclesiæ Romanæ, seu patricii Romanorum nomen, duo quædam complectebatur, et jurisdictionem qua reges Francorum in Urbe ex consensu pontificis et populi Romani potiebantur, et protectionem seu defensionem quam Romanæ Ecclesiæ policiti erant; quæ defensio pactis cum Romanis pontificibus initis constituta erat. Pactorum illorum initium de protectione cum Ecclesia Romana conventorum confert scriptor Marca, in hæc tempora quibus Gregorius III se suamque Ecclesiam tuitioni Caroli Francorum ducis commisit, qui protectionem istam novis quibusdam legibus, a Pippino rege Francorum et Stephano II pontifice Romano, qui patricii dignitatem Pippino et ejus filiis attribuit, fuisse firmatam scribit.

His itaque difficillimis temporibus Carolum Martellum patricium Romanorum et defensorem Ecclesiæ dictum esse, præter historicum Fredegarii continuatorem, evidenter insinuant Carolus Magnus et Ludovicus Pius imperatores. Ille in divisione regni sui, anno 806 inter filios facta, ait : « Super omnia autem jubemus ut ipsi tres fratres curam et defensionem Ecclesiæ sancti Petri simul suscipiant, sicut quondam ab avo nostro Carolo et beatæ memoriæ genitore Pippino rege, et a nobis postea suscepta est, et ut eam cum Dei adjutorio ab hostibus defendere nitantur, et justitiam suam, quantum ad ipsos pertinet et ratio postulaverit, habere faciant. » Idem habet Ludovicus Pius in divisione regni sui, qui etiam ait : « Super omnia jubemus atque præcipimus ut ipsi tres fratres curam et defensionem Ecclesiæ sancti Petri simul suscipiant, sicut quondam a proavo nostro Carolo et avo nostro Pippino, et beatæ memoriæ Carolo genitore nostro imperatore, et a nobis postea suscepta est. Ex quibus nobis concludendum est Carolum Martellum primum fuisse omnium principum Francorum, aut cujusque alterius gentis, qui urbis Ecclesiæque Romanæ patrocinium suscepit.

Ex legatione illa Gregorii III ad Carolum Martellum, penes quem Franciæ tunc omnis administratio erat, orta videtur origo nuntiorum apostolicorum in Francia. Tunc enim apocrisiarii Romanæ sedis in Francia visi sunt, qui bis cum Carolo Martello egerunt, ut auxilio consilioque esset Romanis. Qui Romanum pontificatum post Gregorium III gesserunt, ii frequentius nuntios direxerunt in Franciam, resque eo devenit, ut præter legatos, qui pro novis causis emergentibus Roma mittebantur, apocrisiarius apostolicæ sedis in comitatu regis assidue maneret, nec raro id muneris a Romano pontifice collatum est ei quem rex archicapellanum palatii sui constituerat, CXXVIII, 1039, 1040, 1046

GREGORIUS VII, papa. — Aistulpho Longobardorum et Pippino Francorum regibus vita functis, Carolus Francis et Desiderius Longobardis præfuere. Quorum ille obsequii erga Romanam Ecclesiam, hic vero odii hæredes fuerunt. Desiderius, Adriano papa, adeo Romanos vexare et oppugnare cœpit, ut pontifex, qui longe impar Longobardorum viribus erat, orientalibus auxiliis destitutus coactus sit, exemplo Stephani II, Carolum Magnum Pippini filium Francorum regem, Saxonico bello tunc implicitum, in Italiam, Ecclesiæ Romanæ auxilio evocare. Qui pontifici obtemperans, in Italiam ingenti cum exercitu, Alpibus superatis, venit. Ubi Desiderio acie victo, atque paulo post capto, Longobardorum regnum in Francorum jus transtulit. Qui, ut se gratum Romanæ Ecclesiæ exhiberet, cujus tuendæ causa opulentissimum regnum obtinuerat, tres ex regno Longobardico partes fecit; quarum unam, ipsius scilicet regni Longobardici sedem Ticinum, et omnia, quæ Longobardi in Italia antiquitus acquisierant, sibi retinuit; alteram vero, quæ ea comprehendebat, quæ paulo ante Longobardi in Italia orientalibus ademerant Romanorum imperatoribus, hoc est, exarchatum Umbriæ et Piceni partem Romanæ Ecclesiæ confirmavit, vel de novo largitus est. Quibus ita dispositis, primus omnium principum, Romanam quam maxime et dignitate et profana ditione, maximisque opibus auxit Ecclesiam.

Tot igitur tantorumque beneficiorum non immemor Adrianus papa, sub quo tam magnifice de Romana Ecclesia Carolus bene meritus fuerat, synodum CLIII episcoporum, abbatum aliorumque plurimorum prælatorum, anno salutis 785, Lateranı in basilica S. Salvatoris congregavit; ex qua, ex totius synodi consensu dedit ei jus et potestatem pontificem eligendi et ordinandi apostolicam sedem. Totum hoc commentum refellit Baronius anno 774. Quid? fundaturne, an nos admittendo, judicium sub lite est? cum eo tempore liberi Romani cleri et populi suffragiis Romanum pontificem creari mos esset.... insuper episcopos, etc., ab eo investituram accipere definivit, ita ut mire a rege laudarentur et investirentur, episcopus vel abbas a nemine consecrari posset. Cujus rei testis est Anastasius Bibliothecarius, ut legitur apud Gratianum, distinct 63.

Imperatoribus autem qui Carolo Magno successerunt, ad eam ignaviam delapsis, ut non solum ejusmodi privilegium tueri nollent, sed nec ulia imperii jura curarent,

eam occasionem Adrianus papa III nactus sub imperatore Carolo III anno salutis 881, illud quidem quod sub pri-oribus pontificibus sensim exoleverat, congregato synodo, omnino antiquavit et abrogavit, intstituens ut in papæ electione imperator se non intromitteret. Leo VIII antipapa hoc privilegium Othoni primo imperatori de Roma-na Ecclesia optime merito restituit; renovavit exemplo Adriani primi qui illud regi Carolo Magno concesserat, et de novo confirmavit. .

Porro contra hoc decretum Leonis VIII antipapæ nullus deinceps Romanorum pontificum reclamavit vel aperte contradixit usque ad Gregorium VII. Hic primus fuit qui imperatorem Simonia offensus, in contrarium editis de-cretis, hæc duo Adriani primi et Leonis VIII privilegia omnino abrogavit. Satis autem constat Joannem XIII qui Leoni VIII immediate successit, Gregorium V, et Syl-vestrum II apostolicæ sedi sola imperatorum auctoritate impositos fuisse, nullis cleri vel populi Romani suffragiis expetitis. Cæteri vero Romani pontifices, qui inter Joan-nem XIII et Sylvestrum II fuerunt, etsi eos electos fuisse ab imperatoribus non legantur, sed a clero, senatu, populoque Romano, id accidit quod electionis tempore imperatores Urbe absentes, adeo maximis in Germania et alibi bellis impliciti essent, ut de novo pontifice Romanæ sedi providere non possent. Illud tamen constat, dum imperatores, tres Othones autem dico, in Urbe vel prope, aut certe in Italia fuerunt, et Romanam forte Ec-clesiam pastore vacare non contigisset, eos novum sum-mum pontificem dedisse. Si vero tempore novæ electionis, eos ab Italia procul esse contigisset, certum est, tum Romanos pontifices a clero, senatu populoque Romano electos non absque imperatorum consensu consecratos fuisse. Fuerunt autem Benedicti VI et VII, Bonifacius VII, apostolicæ sedis invasor, cui etiam exactus fuit, et Joannes XIV, XV, XVI. Quorum novissimus, ut quidam scribunt, quod sine imperatoris Othonis III consensu electus et consecratus esset, Urbe fugatus, sacerdotio amotus est, Gregorio V subrogato.

Huic igitur privilegio a Leone VIII usque ad Grego-rium VII a nemine unquam papa reclamatus est, quan-quam non omnino fuerit negligentia imperatorum obser-vatum; unde octo vel novem jam Romani pontifices, sine electione imperatorum a clero, senatu populoque Roma-no creati fuerant. At Henricus III, in Italiam veniens, im-perii hoc privilegium magnifice sibi vindicavit.... novum pontificem creavit, Clementem II, abrogatis tribus ponti-ficibus Benedicto VIII, Silvestro III, et Joanne XX, car-dinalesque, clerum ac senatum, populumque Romanum sacramento adegit in verba sua, jurare cogens se Roma-num pontificem nisi suo jussu creatum non suscepturos. Qui dum vixit hoc præstantissimum imperii jus mordicus retinuit, et Clementem II, Damasum II, Leonem IX et Victorem II, suo arbitrio Romanos pontifices designavit, CXLVIII, 164 167.

Post quædam satis obscura de Romanis pontificibus, Gregorius VI, ipsemet summus pontifex, ex abdicatione trium pontificum schismaticorum, et ipse relegatus schismat's vitandi causa in cœnobio Cluniacensi, ubi Hil-debrandus erat, redarguitur ab Hildebrando de suæ elec-tionis modo, qui illi dicebat omnino inconveniens esse et contra sanctorum Patrum instituta, a mann laica maxi-mum Christiani orbis pontificem ad totius Ecclesiæ regimen vi immitti; verum, si suis consiliis acquiescere vellet, se utrumque pollicetur effectuum, ut quod imperatoris in-dignationem propter ea non incurreret, quodque libertas ecclesiastica in legitima justaque pontificis ordinatione illæsa conservataque maneret. Cujus monitis Gregorius VI, vir pius et sanctus humiliter parens, purpuream vestem statim, et alia pontificalia indumenta deposuit, peregrinique habitu suscepto, secum ipsum Hildebrandum monachum, qui salubre consilium sibi dederat, comitem assumpsit, et cœptum iter Romam versus cum legatis Romanis, et aliis comitibus episcopis arripuit. Romæ honorificentissime susceptus, altero post adventum suum die, congregatis in basilica S Petri cardinalibus, clero, senatu, populoque Romano, eos his verbis ab Hildebrando instructus allocutus est: Fratres, legatione vestra cognita, ad imperatorem profectus sum ut volun-tatem et propositum ejus requirerem, non ut ab eo Ro-manus pontifex eligerer, quem scio nihil juris in hujus-modi electione habere, sed eam ad vos libere pertinere. Hæc autem non ob aliam causam veni, quam et apostolorum limina visitarem. Et quoniam hæc apostolica sedes, jam diu pastore vacavit, eam amplius sic manere non expe-dit. Quapropter vos omnes hortor et moneo ut nulla in-terposita mora, idoneum vobis quam primum eligatis pastorem et episcopum. » Statim autem Hildebrandi consilio ab omnibus episcopis, cardinalibus, cæterisque nobilibus ei responsum est : « Te unum, et non alium volumus, atque in Romanum pontificem eligimus » Tumque archidiaconus S. R. Ecclesiæ more majorum exclamavit : « Brunonem episcopum B. Petrus elegit, » etc. CXLVIII, 153, 154.

Consecratus igitur pontifex, ipsum Hildebrandum mo-nachum, cujus consilio hæc omnia facta fuerant, subdia-conum cardinalem, etc. creavit. Eo vero mortuo, Hilde-brandus a clero, senatu populoque Romano ad imperato-rem missus est legatus, ut novum ab ipso pontificem expostulant. Victor II electus est, et eum ad Romam adduxit; apud quem etiam plurimum, ut apud Leonem IX in omnibus valuit; erat enim vir rerum gerendarum peritia valde clarus.

Post obitum Victoris II, Stephanus IX electus est, ser-vato jure ab Hildebrando statuto; postea Nicolaus II pon-tifex maximus renuntiatus est, et ab ipso Hildebrandus creatus est archidiaconus S. R. E. Nicolao II mortuo, Hildebrandus ecclesiasticæ libertatis anxius, Romani pontificis electionem ex manu imperatorum eripere jam aspirans, maximus auctor fuit, ut in electione Romani pontifi is Ecclesia Romana libertatem suam jam diu in electione suorum pontificum amissam recuperare incepe-rit. Ejus opera ordinatio ad papatum Alexandri II appro-bata fuit, tanquam quæ legitimis suffragiis facta fuisset; et ipsi recuperavit patrimonium B. Petri in Campania, quod Northmanni occupaverant.

Alexandro II mortuo anno 1073, Hildebrandus cum occu-patus esset eodem die obitus et sepulturæ ejus, exsequiis, repente in Lateranensi basilica maximus cleri et populi Romani factus est concursus, amantium et dicentium : « Hildebrandum archidiaconum Petrus elegit. » Tunc vi raptus, ibidem ipso die, pontifex creatus est, cardinalibus, clero, senatu populoque Romano in locum papæ Alexan-dri, imperatore Henrico IV inconsulto, nullaque ejus aut Germaniæ episcoporum et principum interposita aut exspectata auctoritate, CXLVIII, 155-159.

Attamen Hildebrandus consecrari noluit et coronari, donec imperatoris et principum super electione sua exquireret voluntatem. Primum igitur statim post electio-nem suam præsuli Cæsareo in Italia de sua creatione scripsit. Eadem ratione imperatori Henrico IV, tum in Germania agenti per legatos suos causam et modum electionis de se per violentiam Romanorum factæ renun-tiavit, asserens, etsi electus esset, quia populi furentis voluntati resistere non potuisset, se tamen nunquam consecrari voluisse, nec velle, nec pontificatus admi-nistrationem se unquam acceptarum, nisi prius ipsius Germaniæque episcoporum et principum adesset consen-sus. Atque ob eam causam quamplurimum a populo, post electionem suam, liber dimissus fuit, statim Albanum extra Urbem concessisse, ne contra morem ab eodem populo consecrationis manus accipere cogeretur.

Litteris autem suis ab imperatore acceptis, episcopo-rumque conventu congregato, diligenter Gregorii VII electio examinata est. Cum vero imperator eam legitimam esse, omniumque tam cleri quam populi Romani liberis suffragiis factam fuisse cognovisset, tam ipse quam cæteri principes ratam esse voluerunt eique consenserunt. Cumque mox quædam obnubilationes evenissent, facile Gregorius eas dimovit; et rex, divina voluntate res ita disponente, cum imperium Romanum a sacerdotali potestate minuendum esset, et ad nihilum fere redigendum, rex ipse satisfactiones quas Greg. attulit, libenter suscepit.

Gregorius igitur præter spem quod tantopere deside-rabat assecutus, ut in ejus electione imperatoris esset consensus, nihil differendum ratus, in proximo Pente-costes festo, presbyterum se ordinari fecit; et natali die apostolorum Petri et Pauli in Romanum pontificem con-secratus suæ coronationis insignia suscepit. Confirmatus igitur in Romana sede, quasi nulla amplius hæsitatio in animis hominum obrepere posset de legitima ejus crea tione; quippe quod a cardinalibus, clero, senatu popu-loque Romano, consensu et voluntate imperatoris et principum accedente, jam electus et consecratus erat, atque tunc pro legitimo, vero et indubitato pontifice ha-bebatur; non longe post ejus consecrationem, quod diu ante animo conceperat exsecutioni mandare disponit, CXLVIII. 159, 160, 161.

Anno igitur 1074, qui primus adhuc erat sui pontifica-tus, statotempore hac ratione recuperandæ ecclesia-sticæ libertatis principia jecit. Synodus congregatur, canones eduntur, quorum major pars antea parum in usu fuerat et a nemine prædecessorum suorum unquam atten-tata. Quibus decretis gratum sibi fecit et viam ad ea omnia quæ animo conceperat peragenda. Quibus factis et factis fundamentis in synodo gratia tentandi quod dispo-suerat benigne primum et humaniter Henricum regem

per litteras suas deprecatus est, ut subjectionem Romanæ Ecclesiæ non abnueret ut catholicus princeps atque se eidem Ecclesiæ devotum filium exhiberet; hortatusque est eum ut a Simoniaca hæresi, id est, ab episcopatuum et abbatiarum venditione sive mercatu quas largitione correptus conferebat, omnino se temperaret; et a reliquis vitiis de quibus apud sedem apostolicam, tam sub prædecessore suo Alexandro papa II, quam se pontifice renuntiato, infamatus et accusatus fuerat, se contineret; alioquin se usurum in ipsum et deliquentes censuris ecclesiasticis.

Ad prædictorum intelligentiam, dicendum quod tunc erat consuetudo a temporibus Caroli Magni imperatoris, primum ex auctoritate Romani pontificis Adriani I introducta, ut alicujus urbis vel abbatiæ episcopo aut abbate mortuis, statim clerus vel monachi in unum congregati legatos ad imperatorem, qui tunc erat, dirigerent, ad quem defuncti prælati pedum pontificale et annulum deferentes, eum pro novo antistite deligendo, nomine sui collegii interpellabant. Qui statim senatu suo congregato, ex ipsius plerumque sententia, unum vel ex ipsis collegiis, vel ex amicis et capellanis cæterisque domesticis et familiaribus suis, juxta loci dignitatem, ut ei libitum erat, pro arbitrio a se electum, annulo et virga pastorali defuncti prælati ad se transmissis donabat, illumque de illo sacerdotio diplomate suo imperiali investitum, hoc est, illa dignitate donatum in episcopum vel abbatem consecrari mandabat, absque ulla cleri et monachorum electione. Sic Joannes XIII, Gregorius V, Silvester, Clemens, Damasus, Victor, Nicolaus II et Leo IX, imperatorum sententia, sine cleri Romani suffragiis electi fuerunt summi pontifices et sacrati, et ab imperatoribus per annulum et virgam de papatu Romano investiti fuerant.

Tandem Gregorius VII opportunitatem nactus quod imperator sibi jura Ecclesiæ vindicaret semper ut ubique, demum accidente causa etiam quod cum Henricus IV imperator prædictus multis et maximis bellorum occupationibus implicitus ingenti pecuniæ vi indigeret, episcopatus et abbatias plerumque his qui plus ei offerebant largiebatur, vocat ad synodum Romanam Henricum, causam dicturus de criminibus quæ ei objecta fuerant. Nunc apparet antipapa Clemens III, nomine Guibertus Cognitus, CXLVIII, 175, 176, 180, 181.

Sed ad concilium Henricus non venit; imo tunc inaudita audacia et admirabili superbia, sui facinoris compotes nec dicendos colligit episcopos in civitatem Wormatiam, habitoque concilibulo proscripserunt primæ sedis episcopum. Cum igitur dissimulare tanti facinoris malitiam non posset apostolicus, excommunicavit tam ipsum quam omnes ipsius fautores, atque omnem ipsi regiam dignitatem interdixit, et obligatos ei sacramentis ab omni debito fidelitatis absolvit. Quia (quod verecundum etiam est dicere) præter hæreticam culpam Henrigi IV aderant in sancto isto concilio nuntii illius sic audentes latrare: « Præcipit dominus noster rex ut sedem apostolicam, papatum utpote suum dimittas, nec locum hunc sanctum ultra impedias. » Proh fas! En suum esse dixit quod solum apostolorum principi Petro Christus Dominus commisit! Quam ob causam omnis illa sancta synodus Romana III, jure indignata anathema illi conclamat atque confirmat.

Gregorius igitur ubi anathematis sententia in synodo perculit regem Henricum et omnes qui perpetrati facinoris fuissent auctores, ad omnes Christi fideles has litteras dedit quibus et sententiam excommunicationis in eosdem latam adjunxit. CXLVIII, 792.

En Epistola Gregorii VII ad universos Christianos de excommunicatione lata in Henricum IV: «Audistis, fratres, novam et inauditam præsumptionem; audistis sceleratam schismaticorum et nomen Domini in beato Petro blasphemantium garrulitatem et audaciam; audistis superbiam ad injuriam et contumeliam sanctæ et apostolicæ sedis illatam, qualem vestri patres nec viderunt, nec audierunt unquam, nec scripturarum series aliquando a paganis vel hæreticis docet emersam... Quapropter si beato Petro claves regni cœlorum a Domino Deo nostro Jesu Christo traditas esse creditis, et vobis per manus ipsius ad æterna vitæ gaudia introitum patere cupitis, cogitandum vobis est quantum nunc de irrogata sibi injuria dolere debeatis, etc., CXLVIII, 434.

Interim eligitur in partibus Teutonicis dux Rodulphus in regem ad defendendam catholicæ Ecclesiæ unitatem propter quod magis magisque indignatus Henricus, spreto consilio et auxilio domni papæ in omnes catholicos de bacchabatur inique. Tandem non finem hæc res adhuc habuerunt, etc., sed nos his finem imponere debemus, et si quis ampliora desiderat videat CXLVIII, 915, 914, 915, 916, 917, 918, et ferme totum volumen CXLVIII, in quo congeruntur monumenta Gregoriana de his et aliis a iis S. Gregorii VII.

De Henrico IV et Gregorio VII quæstio longa tractatur in Chronicon universali Ekkeardi, CLIV, 946-1012.

Adhuc quædam de Gregorio VII papa (an 1076). Gregorius papa totus in Henricum imperatorem invehitur, et quoscunque potest ab eo verbis et scriptis averit; animum etiam Agnetis matris ipsius ab eo alienat. Principibus Saxonum qui in deditione imperatoris erant, relaxatis per eos quibus commissi erant, Saxones rebellant instinctu Gregorii VII. Ipse papa occurrens (an. 1071) imperatori in Longobardia, sub falsa eum pace absolvit. Omnes enim qui prius Hildebrandum seu Gregorium VII abjuraverant, perjurio perjurium cumulantes, imperatorem abjurant, et Rodulphum ducem Burgundionum super se regem statuunt; corona ei a papa missa illi erat inscriptum: « Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho. » Hunc Sigifridus archiepiscopus Moguntiæ in regem benedixit, et facta a Moguntinis seditione contra eos, Rodulphus cum archiepiscopo noctu aufugit. Hildebrandus papa omnes adversantes imperatori absolvit ab infidelitate et perjurio. Henricus mox, omnes insidias frustratus, Rodulphum adortus, eum compulit fugere...

Hildebrandus (an. 1080), quasi divinitus revelatum sibi prædixit, hoc anno falsum regem esse moriturum; etenim scripsit episcopo Tridentino: « Festum beati Petri non prius transeundum quam in cunctorum notitia certissime clareat illum justissime excommunicatum. » Bonizo est totus Gregorio VII deditus: In secunda feria post Pascha apud S. Petrum, cum regem excommunicasset, adjecit: Omnibus vobis notum sit, quod si usque ad festivitatem S. Petri Henricus non resipiscuerit, mortuus erit aut depositus. Quod si hoc non fuerit, mihi credi amplius non oportet. »

Et verum quidem prædixit, sed fefellit eum de falso rege conjectura secundum suum velle, super Henrico rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus gravi prælio congreditur, et in congressu falsus rex Rodulphus cum multis Saxoniæ principibus exstinguitur. Ex Sigeberto Gemblac. monach., CLX, 219, 220.

Gregorius VII innumeris malis quæ contingebant ex promotionibus factis a potestate imperatoria, obviare cupiens, Romana synodo quinquaginta episcoporum considente presbyterorum et abbatum multitudine, decreta statuit: « Si quis deinceps episcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter episcopos habeatur, nec ulla ei ut episcopo aut abbati audientia concedatur, insuper et gratiam beati Petri et introitum Ecclesiæ interdicimus. » Item: « Si quis imperatorum, regum, ducum, marchionum, comitum, vel quilibet sæcularium potestatum aut personarum investiturам episcopatuum, vel alicujus ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserit, ejusdem sententiæ vinculo se astrictum esse sciat. » CXLIX, 468.

HENRICUS IV, imperator. — Cum apud Brixiam Noricam triginta episcoporum conventus, nec non et optimatum exercitus, non solum Italiæ, sed et Germaniæ jussu regis Henrici congregaretur, factus est omnium consensus adversus Hildebrandum papam, cognominatum Gregorium VII, quem pseudomonachum totiusque vesaniæ pestiferum principem et præcipuæ sanctæ sedis invasorem affirmantes, ab apostolica sede depellendum, quamvis absentem, dijudicabant et Wigbertum Ravennensem archiepiscopum ipsi subrogandum eligebant. Hujus decreti conclusio hæc est: « Quia, inquiunt, illum constat non a Deo electum, sed a se ipso in fraude ac pecunia imprudentissime objectum, qui ecclesiasticum subvertit ordinem, qui Christiani imperii perturbat regnum, qui regi catholico ac pacifico corporis et animæ intentat mortem, qui perjurum defendit regem, qui inter concordes seminat discordiam inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter conjuges divortia, et quidquid quieti inter pie viventes stare videbatur concussit; nos auctore Deo congregati in unum, legatis ac litteris freti decem et novem episcoporum die sancto præteriti Pentecostes Moguntiæ congregatorum, contra eumdem Hildebrandum procacissimum, sacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria et homicidia defendentem, catholicam et apostolicam fidem de corpore et sanguine Domini in quæstionem ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum necromanticum, phytonico spiritu laborantem, et idcirco a vera fide exorbitantem, judicamus canonice deponendum et expellendum, et nisi ab ipsa sede his auditis descenderit in perpetuum condemnandum, » CLIV, 951. Scripsit post hæc Anselmus Lucensis, etc. *Vide* Anselmus, Luc. Et in præsente Indice, Gregorius VII.

HENRICUS, princeps Trevirensis, et alii principes.— *Diploma :* « Nos principes imperii N. N., universis præsentem paginam inspecturis. Complectens ab olim sibi Romana mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam, illam eo terreno dignitatis nomine decoravit, quod est super omne nomen, temporaliter tantum præsidentium super terram, plantans in ea principes tanquam arbores præelectas et rigans illas gratia singulari, illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ, ut ipsius Ecclesiæ auctoritate suffulti velut germen electum, per ipsorum electionem illum qui frena Romani teneret imperii germinarent. Hic est illud luminare minus in firmamento militantis ecclesiæ, per luminare majus Christi vicarium illustratum. Hic est qui materialem gladium ad ipsius nutum excutit et convertit, ut ejus præsidio pastorum pastor adjutus oves sibi creditas spirituali gladio protegendo communiat, temporali refrenet et corrigat ad vindictam malefactorum, laudem vero credentium et bonorum. Ut igitur omnis materia dissensionis et scandali, seu etiam rancoris occasio inter ipsam Ecclesiam et imperium auferantur, et ii duo gladii in domo Domini constituti debito fœdere copulati se ipsos exerceant, in utilem reformationem regiminis universi, et nos in actu voluntatis et operis inveniamur filii devotionis et pacis, qui tam Ecclesiam quam imperium confovere tenemur, quidquid per Dominum nostrum Rudolphum Dei gratia Romanorum regem semper Augustum sanctissimo patri ac domino nostro Nicolao papæ III e usque successoribus et ipsi Romanæ Ecclesiæ recognitum, confirmatum, ratificatum, innovatum, de novo donatum, declaratum, sive concessum, juratum, et actum, seu factum est per privilegia, vel quæcunque alia scripta quorumcunque tenorum super recognitionibus et ratificationibus, approbationibus, innovationibus, confirmationibus, donationibus, concessionibus et factis seu gestis tam aliorum imperatorum et regum Romanorum prædecessorum regis ejusdem quam ipsius regis et specialiter super fidelitate, obedientia, honorificentia et reverentia per Romanos imperatores et reges Romanis pontificibus et ipsi Ecclesiæ impendendis ac possessionibus, honoribus et juribus ejusdem Ecclesiæ et nominatim super tota terra quæ est a Radicolano usque ad Coperanum marchia Anconitana, etc., etc. Nos nostri nomine principatus in omnibus ac per omnia approbamus et ratificamus, ac iisdem omnibus et singulis et quibuscunque aliis super eisdem per eumdem regem quoquo modo factis et in posterum faciendis voluntatem nostram, assensum atque consensum unanimiter atque concorditer exhibemus. Et promittimus quod contra præmissa, vel aliquid præmissorum nullo unquam tempore veniemus Sed ea omnia et singula pro posse nostro procurabimus inviolabiliter observari.... Actum anno 1279, indict. VII, regnante prædicto domino nostro domino Rudolpho Romanor. rege, glorioso regni ejus anno VI, XCVIII, 870-872.

HINCMARUS, Rhemens. archiepisc.— Duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum et regia potestas. Solus enim Dominus noster Jesus Christus fieri potuit rex et sacerdos. Post incarnationem vero, et resurrectionem et ascensionem ejus in cœlum, nec rex pontificis dignitatem, nec pontifex regiam potestatem sibi usurpare præsumpsit : sic actionibus propriis dignitatibusque ab eo distinctis, ut et Christiani reges pro æterna vita pontificibus indigerent, et pontifices pro temporalium rerum cursu regum dispositionibus uterentur; quatenus spiritalis actio a carnalibus distaret incursibus, et ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret; ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus. Et tanto est dignitas pontificum major quam regum, quia reges in culmen regium sacrantur a pontificibus; pontifices autem a regibus consecrari non possunt; et tanto gravius est pondus sacerdotum quam regum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino reddituri sunt examine rationem; et tanto in humanis rebus regum cura est propensior quam sacerdotum, quanto pro honore et defensione ac quiete sanctæ Ecclesiæ, ac rectorum et ministrorum ipsius, et leges promulgando, ac militando, a rege regum est eis curæ onus impositum. Et in veteri lege cum sacerdotes in regimine regni reges ungebant et diademata capitibus illorum imponebant, legem in manibus eis dabant, ut discerent et scirent qualiter se et subjectos sibi regere, et sacerdotes Domini honorare deberent. Et quod Ozias rex præsumpsit incensum ponere quod non regi, sed sacerdotis, erat ministerii lepra est a Deo percussus, et de templo a sacerdotibus ejectus, et in domo sua est usque ad mortem reclusus, CXXV, 1071.

HUGO DE S. VICTORE, canonic. Parisiens. — Universitas autem Christianorum, sive Ecclesia duos ordines complectitur, laicos et clericos, quasi duo latera corporis unius. Quasi enim ad sinistram sunt laici qui vitæ præsentis necessitati inserviunt. Non ita dico ad sinistram quemadmodum illi ad sinistram statuentur quibus dicetur : « Ite, maledicti, in ignem æternum. » Absit a me ut bonos laicos ibi statuere præsumam! Nam qui boni erunt sive laici, sive clerici ibi non erunt; et qui mali erunt, sive laici, sive clerici ibi erunt. In vero laico Christiano est etiam dextera et sinistra. Quod est ad sinistram illius in corpore de corpore est et bonum est, quamvis optimum non sit ut id quod est ad ipsius dexteram : « In dextera ejus longævitas vitæ, in sinistra autem ejus divitiæ et gloria (*Prov.* III).

Laici ergo Christiani qui et terrena et terrenæ vitæ necessaria tractant, pars corporis Christi sinistra sunt. Clerici vero quoniam ea quæ ad spiritualem vitam pertinent dispensant, quasi dextera sunt pars corporis Christi. Laicis Christianis fidelibus terrena possidere conceditur. Clericis vero spiritualia conceduntur tantum, quemadmodum olim in illo populo priore cæteræ tribus quæ typum laicorum præferebant, portiones in hæreditate acceperunt. Sola tribus Levi quæ ecclesiasticos figurabat, decimis et oblationibus et sacrificiorum victimis pascebatur. In laicis ergo ad quorum studium et providentiam ea quæ terrenæ vitæ necessaria sunt pertinent, potestas est terrena In clericis autem ad quorum officium spectant ea quæ spiritualis vitæ sunt bona, potestas est divina. Illa igitur potestas sæcularis dicitur, ista spiritualis nominatur. In utraque potestate diversi sunt gradus et ordines potestatum ; sub uno tamen utriusque capite distributi, et quasi ab uno principe deducti et ad unum relati. Terrena potestas caput habet regem. Spiritualis potestas habet summum pontificem. Ad potestatem regis pertinent quæ terrena sunt et ad terrenam vitam omnia facta. Ad potestatem summi pontificis pertinent quæ spiritualia sunt, et vitæ spiritualis attributa omnia. Quanto autem vita spiritualis dignior est quam terrena, et spiritus quam corpus, tanto spiritualis potestas terrenam sive sæcularem potestatem honore ac dignitate præcellit. Nam spiritualis potestas terrenam potestatem et instituere habet, ut sit, et judicare habet si bona non fuerit. Ipsa vero a Deo primum instituta est, et cum deviat a solo Deo judicari potest sicut scriptum est : « Spiritualis dijudicat omnia et ipse a nemine judicatur. » Quod autem spiritualis potestas (quantum ad divinam institutionem spectat) et prior sit tempore, et major dignitate, in Veteri Testamento manifeste declaratur, ubi primum a Deo sacerdotium institutum est; postea vero per sacerdotium, jubente Deo, regalis potestas ordinata, CLXXVI, 417, 418.

Potestas terrena pertinet ad vitam terrenam. Et omnia quæ ad terrenam vitam spectant subjecta sunt terrenæ potestati. Hæc autem omnia dupliciter pertinent ad jus terrenæ potestatis, ut videlicet ipsa terrena potestas hæc et possidentibus secundum justitiam distribuat, et contra injustitiam impugnantium defendat. Sicut autem prælatorum debitum est subjectis possessa juste dispensare, et eos contra injustitiam defendere, sic subjectorum debitum est secundum instituta legum et rationabiles consuetudines prælatis et in se et in suis servitium exhibere.

Quomodo Ecclesia terrena possideat : De terrenis bonis ad terrenam vitam pertinentibus, quæ vel possident prælati in subjectis, vel subjecti possident a prælatis, quædam Ecclesiis Christi devotione fidelium concessa sunt possidenda, salvo tamen jure terrenæ potestatis. Sic enim rationabile est et bonum, quia Deus noster pacis amator est, et nihil inordinatum approbare potest vera justitia. Spiritualis siquidem potestas non ideo præsidet ut terrenæ in suo jure faciat præjudicium, sicut ipsa terrena potestas quod spirituali debetur, nunquam sine culpa usurpat. Sic igitur quando hujusmodi quæ ad terrenam spectant potestatem Ecclesiis Christi conceduntur, ii quidem largitores sunt muneris, hoc solum concedere possunt in ea quod possident, quia nec subjecti in quod suis superioribus debetur ad aliam possunt transferre potestatem, nec prælati in his quæ juste a subjectis possidentur alienos possessores inducere. Hoc est ut nec prælati id quod subditorum est aliis tribuant, nec subjecti id quod prælatorum est immutare præsumant. Notandum tamen quod principes in terrenis possessionibus quas vel in subjectis, vel sine subjectis possident, Ecclesiæ aliquando concedunt solam utilitatem aliquando et utilitatem et potestatem. Utilitatem sine potestate concedunt quando fructum quidem possessionis ad usum Ecclesiæ transferri decernunt, sed potestatem justitiæ exercendæ in ipsa

possessione ad ejus jurisdictionem transire non permittunt. Aliquando et potestatem et utilitatem simul tribuunt. Ubi tamen diligenter attendendum est quod, licet Ecclesia fructum terrenæ possessionis in usum accipiat, potestatem tamen exercendæ justitiæ per ecclesiasticas personas, aut judicia sæcularia non potest exercere; potest tamen ministros habere laicas personas per quas jura ac judicia ad terrenam potestatem pertinentia secundum tenorem legum et debitum juris terreni exerceat. Sic tamen ut et ipsum quod potestatem habet a principe terreno se habere cognoscat; et ipsas possessiones nunquam ita a regia potestate elongari posse intelligat, quando si ratio postulaverit et necessitas et i lis ipsa potestas debeat patrocinium et illi ipsæ possessiones debeant in necessitate obsequium. Sicut enim regia potestas patrocinium quod debet alteri non potest dare, sic ipsa possessio etiam ab ecclesiasticis personis contenta, obsequium quod regiæ potestati pro patrocinio debetur jure negare non potest, sicut scriptum est : « Reddite quæ sunt Cæsaris, etc. » CLXXVI, 419, 420.

JONAS, Aurelianens. episc. — Sciendum omnibus fidelibus est quia universalis Ecclesia corpus est Christi, et ejus caput idem est Christus, et in ea quæ principaliter exsistant eximiæ personæ, sacerdotalis videlicet et regalis; tantoque est præstantior sacerdotalis, quanto pro ipsis regibus Deo est rationem reddituru, ut ait S. Gelasius. Et S. Fulgentius ait : « Quantum attinet ad hujus temporis vitam, in Ecclesia nemo pontifice potior, et in sæculo Christiano imperatore nemo celsior inveniter. » Qualis sit potestas et auctoritas sacerdotalis ex verbis Domini facile advertitur : « Quodcunque ligaveritis, etc. » Unde Constantinus imperator ait : « Deus vos constituit sacerdotes et potestatem dedit de nobis quoque judicandi, et ideo nos a vobis recte judicamur; vos autem non potestis ab hominibus judicari, » etc.

De officiis et ministeriis regum multa exponentur, CVI, 285-294. In his post multa legitur : « Regale ministerium specialiter est populum Dei gubernare et regere cum æquitate et justitia, et ut pacem et concordiam habeant studere. Ipse enim debet primo defensor esse Ecclesiarum et servorum Dei, ipsorum etiam officium est saluti et ministerio sacerdotum solerter prospicere, eorumque armis et protectione Ecclesiam Christi debet tueri... S Isidorus ait : « Principes sæculi non nunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Cæterum intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi ut quod prævalet sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cœleste regnum proficit; ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem et disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore principum conterantur; ipsamque disciplinam quam Ecclesiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat, et ut venerationem mereatur, virtutem potestas impertiat.

Ex multis allatis, in quibus non videtur deberi a summo pontifice reges corrigi, nec regno spoliari, etc, declaratur quod hic qui post regem populum Dei regere debent, id est duces et comites, necesse est ut tales ad constituendum provideantur, qui sine periculo ejus a quo constituuntur constitui possint, scientes se ad hoc positos esse ut plebem Christi sibi natura æqualem recognoscant, eamque clementer salvent et juste regant, non ut dominentur et affligant, neque ut populum suum æstiment, aut ad suam gloriam sibi illum subjiciant; quod non pertinet ad justitiam sed potius ad tyrannidem et iniquam potestatem. Unde sola conclusio est : « Valde enim exigit necessitas ut quia ipse rex procul dubio. » æquissimo judici de commisso sibi ministerio rationem redditurus est, ut etiam singuli qui sub eo constituti sunt ministri diligentissime ab eo inquirantur, ne ipse pro eis judicium incurrat divinum. Ipsis etiam ministris est denuntiandum quod quidquid judicaverint in eos redundabit, etc, CVI, 290-294.

JUSTINIANUS, imperator. — Cum iste imperator nobis reliquerit *Novellas* ad religionem pertinentes et selectas leges, LXXII, 921-1110; quæ ut *Capitularia* Caroli Magni imperatoris, sunt leges partim ecclesiasticæ, partim civiles, de illo imperatore quædam referenda sunt. Nostro judicio, quæ de illo vituperanda sunt, itidem vituperanda sunt de Carolo Magno imperatore; qui reges, etsi nollent, tamen nimis sese rebus ecclesiasticis immiscuerunt. Audiamus judicium quod protulit Cave de Justiniano; in his, ut scitur, quisque suo sensu abundat; Baronius aliter, ut nos judicavit.

Justinianus natus est anno 483. Avunculum habuit Justinum Augustum, a quo educatus fuit et in filium adoptatus. Nondum imperator Theodoram uxorem duxit Eutychianæ hæresi perdite addictam. Anno 519, a Justino imperatore magister militum factus est, et in Orientem cum exercitu missus rem contra Persas bene gessit..... Anno 527, Augustus renuntiatus, cum avunculo regnare cœpit. Anno 528, edictum promulgavit quo Nestorianos et Eutychianos, tanquam hæreticos pœnis civilibus multandos decrevit, eodem post quinquennium renovato. Anno 541, Origenem ipse edicto damnavit, etc., etc..... Obiit anno 565.

Non deerant olim, nec desunt hodie qui in sacratissimum principem non minus doctrina, pietate, quam potentia et rerum gestarum gloria clarum, tota calumniarum et conviciorum plaustra exonerant. Nemo vero unquam iniquiori censura et inverecundia, dicunt quidam, longe infra summi principis sortem, in angustissimos. In Justiniani manes debachatus est cardinalis Baronius, omnes in hoc eloquentiæ nervos intendens, ut ex imperatore non hominem, sed diabolum nobis exhiberet. Fuit Justinianus, inquit Baronius, homo penitus illitteratus, adeo ut nec alphabetum aliquando didicisset. Sacrilegus imperator, qui non levem persecutionem excitavit; furore percitus, mente dimotus, corruptus maligno spiritu, agitatus a Satana, quique omnem in Ecclesia dissolvit ordinem, fecitque ex regno cœlorum ergastulum inferorum (*Annal.* ad an. 531). At vindicatur, 1° de doctrina ejus et pietate. Hæc Procopius : « Solitum Justinianum tum libros de rebus divinis agentes pervolutare, tum de iisdem colloquia cum episcopis et presbyteris in multam noctem pertrahere; in more semper ei fuisse multis ante Pascha hebdomadibus corpus vigiliis et inediis pusquam asceticis macerare, semel in biduo cibum capere, non pane aliisque cibariis penitus abstinuisse, herbis tantum sale et aceto conditis atque aqua contentum. De egregio autem illius erga fidem catholicam studio audiamus Agathonem papam : « Et præ omnibus, inquit, æmulator veræ, apostolicæ fidei piæ memoria Justinianus Augustus, cujus fidei rectitudo, quantum pro sincera confessione Deo placuit tantum rempublicam Christianam exaltavit et usque ab omnibus gentibus ejus religiosa memoria veneratione digna censetur, cujus fidei rectitudo per augustissima ejus edicta in toto orbe diffusa laudatur. »

Ex his patet quod Novellæ peccant juxta Baronium quod videantur velut bullæ pontificales hinc et hinc ecclesiasticis velut negotiis sæcularibus sese immiscentes; et quod, juxta alios nihil aliud sint quam confirmationes decretorum pontificum etsi non nominentur, LXXII, 919-1110.

LEO MAGNUS (S.), papa. — Hic ambulavit ad regem Hunnorum, nomine Attilam et liberavit totam Italiam a periculo hostium. Attila post cladem in campis Catalaunicæ susceptam, cruentus Italiam petit. Aquileiam in limitibus Provinciæ sitam triennium obsedit; eumque rebus desperatis obsidionem solvere cogitaret, vidisset ciconias ex urbe in agrum suos pullos deserentes, auspicio motus, acrius urbem oppugnatam tandem cepit, diripuit et incendit, nulli hominum generi parcens, Flagellum Dei se vocans. Ticinium atque Mediolanum, regias urbes, excidit. Inde vastatis circumcirca pluribus locis, cum Romam quoque pararet evertere, Leo Magnus papa adhortante Valentiniano imperatore obviam processit, eumque adeo mitem reddit, ut illico, promissa pace firmissima, ultra Danubium non rediturus perrexerit, territus duorum virorum minantem mortem, strictis ensibus super caput ejus nisi pontificis sancti verbis acquiesceret.....

Attila, re male gesta in campis Catalaunicis, per Pannonias in Italiam venit, regiasque civitates Aquileiam, Ticinum, Mediolanumque cepit et diripuit. Elatus deinde rerum successu Romam properabat. Jam tota civitas trepidare. Tum Valentinianus imperator Romanus, quoniam vi et armis repellere hostem nequibat, avertere periculum consilio cœpit. Mittit S. Leonem Magnum et viros clarissimos dat comites. Ecce magnus Pontifex ad Attilam venit, verbis demulcet ferocem animum, iram frangit eloquentia, pacem recipere persuadet, et discedere ex Italia compellit. Historici dicunt Attilam rogatum cur facile cessisset, respondisse territum se prodigio; nam dum Leo loqueretur, vidisse senem venerabili aspectu, habitu sacerdotali, gladio minitantem nisi Leoni obtemperaret; eumque horrore concussum tanquam exhaustis viribus concidisse, LV, 280, 281.

Divinis præceptis et apostolicis monitis incitamur, ut pro omnium Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, ut si quid usquam reprehensioni invenitur obnoxium, cleri sollicitudine aut ab ignorantiæ imperitia, aut a præsumptionis usurpatione revocemur. Manente enim Dominicæ vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, et Christi

oves, qui Christum diligit, pascat, ipsius sedis cui per abundantiam divinæ gratiæ præsumus, reverentia coarctamur, ut periculum desidiæ, quantum possumus, declinemus, ne professio summi apostoli, qui se amatorem Domini testatus est, non inveniatur in nobis, qui negligenter pascens toties commendatum gregem convincitur summum non amare pastorem, LXVII, 281.

LEO III, papa. — Leo III papa Carolo Augusto : Omnia quæ de singulis partibus nobis accidunt necesse est ut vestræ intimemus imperiali potestati. Præsenti si quidem anno direxerunt nobis epistolam monachi qui in sancto monte Oliveti morantur fidei contentionem continentem quæ inter se habebant. Nos vero symbolum orthodoxæ fidei illis misimus, quatenus omnes secundum hanc sanctam nostram catholicam et apostolicam rectam et inviolatam teneant fidem. Quam vero epistolam vestræ imperiali potentiæ misimus relegendam, CXXIX, 1259.

LIBERIUS, papa. — Liberius a Constantio exsilio deportatur, eo quod noluisset hæresi Arianæ consentire, et fecit in exsilio annos duos. At, elapso biennio Constantius Romam profectus est, ubi a matronis Romanis rogatus, ut eum ab exsilio redire juberet, imperator, cum episcopis suis re communicata, rediturum se eis hominem pollicitus est, si in eamdem cum episcopis suis concederet sententiam. Liberius itaque et tædio victus et desiderio impotenti recuperandæ sedis æstuans, vim etiam et verbera passus, et Athanasium damnavit, et formulæ fidei sibi ab Arianis oblatæ subscripsit, et in urbem Romam ingressus est. Quod Liberius tamen qui Arianorum sordibus labefactus videbatur, ad meliorem frugem conversus pro fide catholica intrepide stetit, et Arianorum perfidiæ subscribere recusavit, patet ex variis actis. Verum quid hæremus, cum de orthodoxia Liberii certissimum argumentum nobis suppeditet Siricius papa in epistola ad episcopum Tarraconensem In ea enim asseritur non solum Liberium magna animi fiducia, Arianorum procaciæ pro rditissimis illis temporibus restitisse, Arianæ fidei formulæ in concilio Ariminensi recitatæ non scribendo, ut plerique omnes scribunt, sed ulterius processisse, et concilium illud irritasse et cassasse, CXXVIII, 44, 45, 46.

LUCIUS III, papa. — Lucius papa III cum imperator in Italiam contenderet, exiit urbe Roma, ut obviam ei proficisceretur, tractaturus cum illo (anno 1184) Christianæ reipublicæ negotia, quæ in Asia nimium ceperant labefactari. Et cœpit imperator tractare cum eo super patrimonio potentis per Italiam dominæ Mathildis, quæ sub Henricis imperatoribus patre et filio multa faciebat pro Ecclesia; et jam rebus humanis excedens multa reliquerat eidem Ecclesiæ possidenda, quæ imperator ad jus imperii devocabat, CCI, 1067.

LUDOVICUS Pius imperator. — Sub hoc imperatore, seu rege, quanquam suprema pontificia dominatio in Urbe ac profunde in ejus ducatu constat ex pluribus codicis Caroli epistolis et dicere et confiteri convenit quod dominatio imperialis Pii, Caroli et aliorum in Urbe erat consortium ejusdem supremæ potestatis pontificum. Unde licet pontifices Romani Romæ domini essent, illorum dominatio non vacabat mistura senatus populique Romani, qui sacramentum fidelitatis pontifici, ut summo principi præstabant, salva nihilominus lege seu jure civili Romanorum; atque Romanus pontifex tunc temporis erat quidem summus princeps, sed minime absolutus in republica gerenda. Nec Stephanus IV aut sanctus papa Paschalis quid novi moliti sunt in senatum et populum, cum suam ipsorum potestatem summam in urbe imperiali auctoritate niti deinceps desiderarunt; non enim id unquam consueverunt Romani pontifices, sed ipsissimam illam quæ sui prædecessores usi fuerant, S. P. Q. R. administratione nullatenus imminuta, semper roborari voluerunt. Sunt enim varia diplomata his verbis enuntiata : « Sicut a prædecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate et ditione tenuistis et disposuistis, CVIII, 567, 568.

Sunt vero multæ ditiones ex liberalitate principum profectæ in quibus solus Romanus pontifex, nulla senatus populique mistura absolutus princeps dominabatur; eorum quippe dominium uni Petro ejusque successoribus concessum fuerat. At cum in his dicebatur : « Quas beato Petro pro magna animæ vestræ mercede contulistis, » etc., etc.; et alias de multis talibus patrimoniis dicitur : « Quæ per diversos imperatores, patricios etiam et alios Deum timentes pro eorum animæ mercede et venia delictorum in partibus Tusciæ, Spoleto atque Corsica, sicut et Sabinense patrimonium beato Petro apostolo, sanctaque Dei et apostolicæ Romanæ Ecclesiæ concessa sunt, » XCVIII, 568.

OTTO I, rex. — De cujus imperatoris diplomate non mirandum quod litteris aureis exaratum fuisse dicatur. Jam donatio Ariperti Longobardorum regis eodem modo scripta erat. Dicitur quod « Aripertus donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quæ longa per tempora, a jure Ecclesiæ privata fuerat, ac ab eadem gente detinebatur, in litteris aureis exarata jure proprio beati apostolorum principis reformavit, XCVIII, 589. Diploma Ottonis I de pluribus Caroli donationibus a diplomate Ludovici Pii nonnihil discrepat, XCVIII, 516. » Attamen istud diploma quædam particularia habet, scilicet : « Insuper, addit, offerimus tibi, beate Petre, apostole, vicarioque tuo domno Joanni papæ et successoribus ejus pro nostræ animæ remedio, nostrique filii, nostrorumque parentum de proprio regno nostro civitates et oppida, cum piscariis suis, id est, Reate, Amiternum, Furconem, Nursiam Balvam et Marsim, et alibi civitates Teramnem, cum patrimoniis suis, etc., XCVIII, 606-610.

PAULUS (S.) papa (anno Christi 757). — Iste fuit temporibus Constantini et Leonis imperatorum, etc., CXXVIII, 1136, etc.

Id consilii Constantinus ceperat adversus apostolicam sedem, ut in possessionem rediret exarchatus Ravennæ, quem Pippinus, devictis Longobardis, legitime in suam potestatem redegerat, ac Romano pontifici cum summa potestate, utilique dominio possidendum concesserat. Probe autem intelligens imperatori fieri nunquam posse ut optatum finem persequeretur, quoad pontifici opes Francorum auxilium ferrent, ac nisi Longobardorum regem ad suas partes traheret, spe utilitatis allectum, ut utrumque evinceret, nihil intentatum reliquit. Eapropter legatos in Franciam misit, qui nullum non moventes lapidem, ut famam pontifices læderent, et ut retraherent Pippinum regem a fœdere inito cum eodem. Eodem tempore suos Ravennæ, totoque in exarchatu emissarios habebat, qui populos ad defectionem contra pontificem excitabant. Nuptias etiam Leonis filii, quem in consortium imperii sibi asciverat, cum filia Pippini Giselide proponi jussit... At nihil avellere potuit Pippinum a catholica fide et a defensione sanctæ sedis. Quamobrem Constantinus alio se converteris Longobardorum regi accommodavit aures, qui fœdere cum illo jungi adversus papam promittebat. Pacta his conditionibus stipulata, ambo junctis viribus pugnaturos ut Ravennam et Hydruntum suam in ipsorum ditionem redigerent, harum primam possessionem Longobardos, alteram cum finitima regione Græcos; imperatorem continuo expediturum validissimam classem in Italiam ad prædictum finem Quæ tamen Copronymus non fecit, sibi persuadens fore ut copiis, quas in Sicilia finitimisque locis habebat, satis essent ad Ravennam recipiendam absque Longobardorum auxiliis, quo tempore haud poterat rex Pippinus pontifici opem ferre; quippe qui bello cum ducibus sibi subditis Bajoariæ et Aquitaniæ detinebatur. At pontifex, consiliis ejus opportune detectis, Pippino regi ea statim aperuit, ut Longobardorum regem ipsum, ducesque Spoletinum et Beneventanum cum aliis finitimis tueri sanctam sedem compellerent, si forte adversus eam Græci arma movissent.

Hæc ut imperator percepit, nihil eorum quæ decreverat molitus est. Contra vero Longobardorum rex molestiam toto pontificatus tempore Paulo ingessit. Primo siquidem sanctæ sedi nolunt reddere civitates Bononiam, Imolam, Anconam aliasque quas redditurum se erat pollicitus, ut ejus præsidio uteretur adversus Ratchim pro regno Longobardorum secum decertantem; deinde arma in Pentapolim intulit, depopulatusque est eam; ac postremo ejecit duces Spoleto et Benevento, qui a sancta sede pendebant, aliosque intrusit, qui sibi essent subditi.... At quadam inexspectata re territus Longobardus partem eorum quæ pontificii juris retinebat, Paulo reddidit, promisitque se quidquid reliquum sibi feceral restiturum. At rex, aut ejus minister Desiderius, promissis non stetit. . Unde sancto pontifici, quoad vixit, rex Longobardorum molestus fuit ut novissima pontificis epistola palam facit : « Pro certo agnoscat excellentissima Christianitas vestra, quia si nobis præfati civitatum nostrarum ab eisdem Longobardis invasi fines, atque patrimonia non reddita fuerint, etiam ea quæ primum reddiderunt, invadere insidiabuntur, CXXVIII, 1145, 1146, 1147.

PETRUS DAMIANUS (S.) — « Sed cum inter cætera mala quæ nostris temporibus emergunt, ipsas quoque Ecclesias violenti homines insolenter opprimant ac prædia vel quælibet bona sacri juris invadant, nonnulos movet, utrum Ecclesiarum rectores expetere vindictam debeant, ut malis mala, more sæcularium reddant; nam plerique mox, ut eis vis inferatur injuriæ, ad indicenda protinus bella prosiliunt, armatorum cuneos instruunt, sicque hostes suos acrius forte quam læsi fuerant, ulciscuntur. Quod mihi plane satis videtur absurdum, ut nosi Dominus

sacerdotes attentent quod turbis vulgaribus prohibetur; et quod verbis impugnant operibus asserant. Quid enim magis Christianæ legi videtur esse contrarium quam redhibitio læsionum? Ubi, quæso, tot sunt præconia Scripturarum? Ubi quod Dominus dicit : Si quis tibi quod tuum est tulerit, ne repetas? etc., etc.

Vita plane, quam Salvator noster gessit in carne non minus quam prædicatio evangelica nobis est et proposita tenendæ linea disciplinæ. Sicut ergo ipse cuncta mundi furentis obstacula, non per districti examinis ultionem, sed per invictam superavit inconcussæ patientiæ majestatem, ita docet mundi rabiem potius æquanimiter ferre quam vel arma corripere, vel lædenti læsionibus respondere, præsertim cum interregnum et sacerdotium propria cujusque distinguantur officia, ut et rex armis utatur sæculi et sacerdos accingatur gladio spiritus, qui est verbum Dei... Per charitatem Dei Filius de cœlo descendit, per patientiam vero diabolum superavit. His muniti virtutibus, et fundatores apostoli sanctam Ecclesiam condiderunt, et propugnatores ejus sancti martyres diversa mortium supplicia triumphaliter pertulerunt. Si ergo pro fide, qua universalis vivit Ecclesia, nusquam ferreæ corripi arma conceditur, quomodo pro terrenis ac transitoriis Ecclesiæ facultatibus loricatæ acies in gladios debacchantur? Porro sancti viri cum prævalent hæreticos idolorumque cultores nequaquam perimunt, sed potius ab eis pro fide catholica perimi non refugiunt. Quomodo ergo pro rerum vilium detrimento fidelis fidelem gladiis impetat, quem secum utique redemptum Christi sanguine non ignorat?, » CXLIV, 314-316 ...

Hæc attente legenda sunt, ne quis vel occasionem errandi sumat, vel auctorem in doctrina aberrasse existimet. Videri enim potest ipsum sensisse non posse pontificem, aut alios ecclesiasticos principes per bellum, si necesse sit, res ecclesiasticas defendere, quia Ecclesia non habet gladium temporalem, sed spiritualem tantum, unde ita vult inter regnum et sacerdotium divisa esse officia, ut et rex utatur armis sæculi, et sacerdos accingatur gladio spirituali ...

Ante vero quam hæc Damiani verba, et alia quæ satis exaggerat et indistincte profert, ad pium et verum sensum ab ipsis verbis, non alienum trahamus, veram et catholicam doctrinam breviter præmittere necesse est. Primo ergo statuendum est hic esse sermonem de principe ecclesiastico, ut talis est, seu de pontifice, ut pontifex est; nam si consideretur ut dominus temporalis, per proprium et directum dominium et jurisdictionem temporalem, quam habet in suis terris, non est dubium quin habeat idem jus belli quod habent alii supremi reges et temporales domini, quantum ad rationem justitiæ spectat, quamvis in modo tractandi res bellicas servare debeat religionem et decentiam debitam dignitati pontificali, quæ in eo est præcipua, eumque obligat ut in usu gladii temporalis modum observet dignitati pontificiæ convenientem.... At de hoc puncto non tractat Petrus Damianus.

Secundo statuendum est pontificem ex vi pontificiæ dignitatis habere non solum gladium spiritualem, sed etiam aliquo modo temporalem, ut perplures Patres intellexerunt ex verbis Evangelii : « Ecce duo gladii hic. » Ecclesia etiam sic de Petro loquitur : « Tu es pastor omnium, princeps apostolorum; tibi tradidit Deus omnia regna mundi. » Ratio vero est quia potestas spiritualis nisi haberet aliquo modo conjunctam potestatem temporalem, esset inefficax et infirma, et ideo cum opera Dei sint perfecta et recte instituta, cum Petro dedit supremam potestatem spiritualem, seu spiritualem gladium, dedit etiam temporalem seu materialem quantum ad finem alterius potestatis conveniens sit. Unde Nicolaus papa dicebat ad archiepiscopum Treverensem et defensores Ecclesiæ ut spirituali et materiali gladio utantur donec ecclesiastica bona recuperent.

Hæc, eheu! revocant Castelfidardo certamen.... « Castelfidardo, terre sainte, terre rougie par le sang des martyrs; champ de bataille où le vaincu a été plus grand que le vainqueur, qui ne se fera jamais bien absoudre de sa victoire; sainte colline, d'où montera à jamais vers Dieu le gémissement éternel du droit frappé. »

Hinc tertio statuendum est aliter habere pontificem, ut est pontifex, spiritualem gladium et aliter temporalem; nam spiritualem habet per se et directe; temporalem autem solum indirecte, id est, ratione spiritualis et quantum ad illius finem conveniens est. Et ideo solus ipse habet a Deo immediate spiritualem gladium, et per ipsum ad ecclesiasticas personas derivatur, quæ illum participant; in laicis vero nullo modo invenitur. At temporalis gladius per se et directe in imperatore, et temporalibus regibus seu principibus invenitur non per dimanationem a pontifice, sed per alios titulos et vias per quas illa potestas juste comparari vel hæreditario jure obtineri consuevit. Nam potestas illa suprema quam indirecte habet pontifex in temporalibus non aufert propria jura aliorum principum, neque eos suis directis dominiis et potestate privat. Atque hac ratione solent jura dicere, pontificem ratione pontificatus, non habere jurisdictionem in temporibus, etc...

Ultimo statuendum est, quamvis pontifex ex vi suæ potestatis gladium habeat materialem modo jam explicato, non tamen debere uti illo per seipsum, nec per ecclesiasticas personas extra propriam defensionem in casu extremæ necessitatis, sed per principes sæculares, quibus præcipere potest, ut illo in suam defensionem aut justam vindictam utantur, quando necesse fuerit, etc. .. » Verum hæc, juxta nos, haud clara sunt; et licet ea intelligamus de facto, quæstio de jure adhuc in ambiguitate relinquitur.... Judicet lector, CXLIV, 317-320.

RUPERTUS, abb. Tuitiens. — En envoyant les apôtres, Jésus-Christ leur défend d'avoir ni or ni argent.... ni bâton (*Matth.* x, 9,) et (*Marc.* vi, 8) il leur commande de rien porter qu'un bâton. Pour résoudre cette difficulté, Rupert distingue deux sortes de bâtons, l'un des rois des nations, l'autre des disciples de Jésus-Christ Le bâton des rois des nations est un bâton de domination, le bâton des disciples de Jésus-Christ est un bâton de charité, un bâton de devoir pastoral qui veille attentivement sur le salut des âmes. Le bâton de domination n'a point été donné aux ministres de l'Evangile de la paix; c'est cette domination que Jésus-Christ leur interdit ici en leur disant : « Ne portez ni bâton. » Il la leur défend encore plus expressément par ces autres paroles : « Les rois des nations leur commandent en maîtres, et ceux qui ont autorité sur elles prennent le titre de bienfaiteurs. Pour vous ne faites pas de même. » (*Luc.* xxii, 25.) C'est là le bâton ou la domination que Jésus-Christ interdit à ses disciples. Saint Pierre, instruit de cette vérité, défend aux pasteurs de dominer sur l'héritage du Seigneur. De même saint Paul déclare aux Corinthiens qu'il est très-éloigné de dominer sur leur foi. CLXX, 756. Sic sese exprimebat Rupertus, CLXVIII, 1489, 1490 : « Nolite possidere.... neque virgam; » et alias : « Præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum. » Et quidem si unam tantum virgam sciremus difficilius ista quæstio solveretur. Nunc autem duæ virgæ sunt, altera regum gentium, alia discipulorum Christi. Virga regum gentium virga est dominationis; virga discipulorum Christi, virga dilectionis, virga pastoralis officii, super curam animorum sollicite vigilantis. Illa virga quæ dominationis est, non est concessa ministris Evangelii pacis, et illa interdicitur hic dicendo «neque virgam.» Amplius autem illic : «Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos benefici vocantur; vos autem non sic. » Porro virgam disciplinæ, virgam pastoralis sollicitudinis ac vigilantiæ non solum nunquam interdixit, verum etiam ab initio jussit; ab initio, inquam, id est ex quo primum pastores animarum mittere cœpit. Talium namque fuerunt Moyses et Aaron. Illis utique, cum mitteret eos, non præcepit Dominus ut quidquam tollerent in via, nisi virgam tantum : « Quid est, ait apud Moysen, quod tenes in manu tua? Respondit Virga Ait : Projice eam in terram. Projecit, et versa est in colubrum, » etc. « Virgam quoque hanc sume in manu tua in qua facturus es signa. » Quid aliud præcepit huic vel fratri ejus Aaron, ut tollerent in via, nisi virgam tantum illam? Sic nimirum evangelistis omnibus, cunctis Evangelii prædicatoribus, nihil aliud præcepit in via sua tollere, nisi vigorem pastoralis curæ, nisi legem vitæ ac disciplinæ, et pro hujus rei signo interdum virgam quoque materialem in manu gestare. Porro virgam dominationis apud istum evangelistam interdixit, CLXVIII, 1489, 1490.

URBANUS II, papa. — Soluta autem Tolosana synodo, Raynerius Urbani legatus in Hispaniam pergens per Catalauniam transivit, ubi Raymundus Barcinonis comes, aggregatis Provinciæ optimatibus, urbem Tarraconensem sedi apostolicæ solemniter donavit ea conditione, ut eam et universa quæ ad illam attinebant, ipse et ejus posteri « tenerent per manum et vicem sancti Petri, ejusque vicarii Romanæ sedis apostolici, per quinquennium persolventes ei censum viginti quinque librarum purissimi argenti, » quæ donatio facta est per manum domini Rainerii Romanæ Ecclesiæ cardinalis, qui nunc, inquit Raymundus, legatione fungitur in partibus nostris, an. 1097. Hujus donationis instrumentum a Labbeo, Aguirio aliisque conciliorum collectoribus editum est, CII, 71.

ZACHARIAS (S.) pap. — Hic invenit totam Italiam provinciam valde turbatam, simul et ducatum Romanum, etc..... At ille, mira legatione apud Luitprandum Longobardorum regem, salutaria illa prædicavit, cujus sancti

viri admonitionibus inclinatus, prænominatas quatuor quas ducatu Romano abstuleral civitates, redidere promisit; et postea reddidit; hæ civitates sunt, Horta, Polimartium, Ameria et Bleda, CXXVIII, 1049.

Rex Longobardorum Zachariæ pontifici Romano reconcessit per donationis titulum in beatum Petrum apostolorum principem, Sabinense patrimonium quod per annos prope triginta fuerat ablatum, atque Narniense, etiam et Auximenum atque Anconitanum, necnon et Numanatense, et vallem quæ vocatur Magna, sitam in territorio Sutrino.

In primis Amerinam civitatem, deinde Hortanam, dumque in Polimartio castro convenissent et rex Zachariam recepisset, Grimoaldus missus regis Bleranam civitatem pontifici Zachariæ contradidit, CXXVIII, 1051.

Ipsis his temporibus Ratchis, Longobardorum rex, ad capiendam civitatem Perusinam, sicut cætera Pentapoleos oppida, vehementi profectus est cum indignatione, quam et circumdatam fortiter expugnabat. Hoc audiens sanctissimus papa, continuo spe divina fretus, assumptis aliquantis ex suo clero cum optimatibus, quantocius ad eamdem pervenit civitatem, impensisque eidem regi plurimis muneribus, atque oppido eum deprecans, opitulante Domino, ab obsessione ipsius civitatis, eum amovit. Cui et salutifera prædicans, Deo auctore, voluit animum ejus in speciali studio inclinare. Et post aliquantos dies idem Ratchis rex, relinquens regalem dignitatem, decore cum uxore et filiis ad beati Petri principis apostolorum conjunxit limina, acceptaque a præfato sanctissimo papa oratione clericusque effectus, monachico indutus est habitu cum uxore et filiis, CXXVIII, 1058.

Hujus temporibus, Carolomannus filius Caroli Francorum regis, vitæ præsentis relinquens gloriam atque potestatem terrenam, ad beatum Petrum apostolorum principem devotus cum aliquantis suis advenit fidelibus, seseque eidem Dei contulit apostolo, atque in speciali habitu se fore spondens permansurum, clericatus jugum ab eodem sanctissimo suscepit pontifice. Et inter multa a ia dona obtulit beato Petro apostolo ante Confessionem arcum argenteum, etc. Et post aliquantum temporis ad beati Benedicti, quod in Aquinensium finibus situm est, profectus est monasterium, in quo et suam finire vitam jure professus est jurando. Roma ejusque ducatus, a Græcis ad Romanum pontificem propter hæreticalia Leonis edicta, populis detrectantibus obedientiam imperatori hæretico, facile pervenit. Porro ducatus Romanus, de quo crebro fit mentio, et cujus rectores ab imperatoribus deligebantur, constabat ex urbe Romana cum castellis, oppidis et viculis etiam in Tusciæ partibus. Erant autem Portus, Centumcellæ Cære, Bleda, Maturanam, Surium, Nepet, Castellum Gallesii, Orta, Polimartium, Ameria, Tuder, Perusia, Narnia, Otriculi, Signia Anagnia, Ferentinum, Alatrium, Patricum, Frusino, ac Tibur. Hunc ducatum sub Gregorio II ad arbitrium Romanæ sedis fuisse, vel ex eo constat quod Romanus exercitus, ipso imperante pontifice, seditiosos, ac Tiberium tyrannum compresserit, coegeritque Luitpraudum ea loca restituere quæ in hoc ducatu usurpaverat. Igitur a temporibus Gregorii II (anno 714), et successoribus clariora supremæ potestatis temporalis indicia occurrunt, CXXVIII, 1067 (anno 708, CXXVIII, 960, ducatus Romanus, et respublica Romana gubernabantur per duces ab imperatoribus missos.

Legitur in Vita Caroli imperatoris, Gens Merovingorum, de qua Franci reges sibi creare soliti erant, usque in Chilericum regem, qui jussu Stephani Romani pontificis depositus ac detonsus atque in monasterium trusus est durasse putatur; hoc est, quod Zacharia papa mortuo, ut explicabitur infra, antequam jussu ejus Pippinus coronaretur, Stephanus antecessoris sui Zachariæ mandatur confirmasse credendus est. Hic enim non agitur de secunda Pippini coronatione, XCVIII, 27. De his detur explicatio sequens, CXXVIII.

Carolus Martellus qui a Gregorio II acceperat titulum patriciatus Romanorum, filios habuit Carolomannum et Pippinum. Horum prior præsentis vitæ relinquens gloriam clericatus jugum accepit a summo pontifice, postea ad monasterium profectus est et ibi vitam finivit. Adhuc mansit in palatio Francorum Pippinus. Fœdera cum Francis jamdudum inierant pontifices Gregorius II et III, eaque renovaverat Zacharias papa; insuper jam pridem erat cum majores domus Franciæ summam rerum sibi arrogaverant, nihilque factum erat reliqui, præter nomen regium, descendentibus a magno Clodovæo Et Pippinus, cognomento Brevis, majorum domi novissimus, demum aliquando opus magnum aggressus est ut nempe, dignitatem, titulum et jus regium sibi asciret. Id consilium ut exsequeretur firmum atque ratum eventum redderet, intellexit, quod, præter assensum regni procerum, necesse erat auctoritate apostolicæ sedis illum astruere, ne subditæ gentes mutare suo arbitratu reges sese posse arbitrarentur

Occasio valde opportuna se offerebat ad demerendum sanctæ sedis studium rebus Pippini, qui unus Longobardos opprimere ac religionem undequaque periclitantem sustinere potuisset. Nuperrimus auctor (P. Daniel, Hist. de Fr.) Pippinum esse usum sancti archiepiscopi Bonifacii Moguntini ope ad rem gerendam tentandumque animum Zachariæ quisnam futurus esset in re Postulat ergo Pippinus sibi decerni quis eorum juste rex debeat dici et esse, is qui securus domi sedeat, an ille qui curam totius regni et omnium negotiorum molestias sufferat. Zacharias pontifex mandat melius esse illum vocari regem apud quem summa potestas consisteret; dataque auctoritate sua, jussit Pippinum regem constitui. Secundum Romani pontificis sanctionem Pippinus rex Francorum appellatus est et ad hujus dignitatem honoris unctus sacra unctione manu sanctæ memoriæ Bonifacii et more Francorum elevatus in solium, in Suessione regni civitate. Hildericus vero qui falso regis nomine fungebatur, tonso capite, in monasterium missus est, et ultimus Merovingorum Francis imperavit. Tunc quievit terra a prœliis, cum Pippinus una cum consilio et consensu omnium Francorum missa relatione a sede apostolica, auctoritate percepta, electione totius Franciæ in sedem regni cum consecratione episcoporum et subjectione principum, una cum regina Bertradona, sublimatur in regno

Horum actuum ratio apparebit ex sequentibus : Gregorio III papæ succedit Zacharias; eodem tempore Carolo Martello regi succedit Hilpericus, vel potius Pippinus, de facto, cum Hilpericus minor fuerit quam rex otiosus. Zacharias vix ad Petri sedem evectus, cum Longobardorum rege per legatos de urbium restitutione agit; qui promittit ut jam promiserat Gregorio III; at promissis non stat. Zacharias tamen impiger et intrepidus adiit castrametatum in Spoleti finibus, nec Romam revertitur, nisi redditis patrimoniis multo antea ereptis, simulque civitatibus quatuor ante biennium ablatis quarum ipse per se inlit possessionem, deinde Romam est ingressus. Ex his apparet Romanum pontificem tunc indiguisse protectore forti et valido; Pippinus erat iste; qui jam, et postea, armorum gloria, propagabat undique sanctæ sedis patrimonia, CXXVIII, 1068, 1069.

Bertiani Annales aiunt : « Stephanus papa confirmavit Pippinum unctione sancta, et cum eo inunxit duos filios ejus Carolum et Carolomannum; » quare si « confirmavit, » antea inauguratus fuerat. Fuldenses annales habent : « Zacharias papa ex auctoritate S. Petri apostoli mandat populo Francorum, ut Pippinus qui potestate regia utebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Ita Hildericus rex, qui ultimus Merovingorum Francis imperavit, depositus et in monasterium missus est. Pippinus vero in civitate Suessionum a sancto Bonifacio archiepiscopo in regem unctus regni honore sublimatus est, CXXVIII, 1070, 1071.

De facto Chilperici depositio et Pippini elevatio, estne Stephanus auctor, an Zacharias? Stephano II autem tribui non potest, eo quod cum Stephanus II inauguratus est, jam Pippinus regnabat. Zachariæne ergo? Minime etiam, licet idem Zacharias ignoraret qui verus esset Francorum rex; imo licet pro rege habuisse Carolum Martellum patrem Pippini indicet in Epistola ad Bonifacium archiepisc. Moguntin... data cum scriptores porro fere omnes Stephanum tandem faciunt auctorem depositionis Childerici et absolutionis Pippini a perjurio in regem, quid statuendum?

Tandem ad quid concludendum, dicemus quod Pippinus rex per auctoritatem et imperium sanctæ recordationis domni Zachariæ papæ et per unctionem sancti chrismatis per manus beatissimorum sacerdotum Galliarum et electionem omnium Francorum, tribus annis antea in regni solio sublimatum fuisse. Postea per manus ejusdem Stephani pontificis die uno in beatorum prædictorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii ecclesia, in regem et patricium unctum et benedictum fuisse. Itaque Zachariæ et Stephano Childerici depositio et elevatio Pippini ad thronum referendæ sunt. Annuit nempe Zacharias papa legatis sibi a gente Francorum missis, Burchardo scilicet Wirceburgensi episcopo et Fulrado capellano, petentibus ut quem dignum judicaret regno, eumue qui nomen regis haberet, nihil agens præterea, ut Childericus, an vero qui regni negotia omnia obiret, ut Pippinus, ipse pronuntiaret; pronuntiavitque auctoritate beati Petri apostoli, regem Pippinum, eumque

jussit a Bonifacio archiepiscopo Moguntino inungi in regem; quod in urbe Suessionum factum est. Rursus idem Pippinus post tres annos a Stephano papa in monasterio San. Dionysiano simul cum uxore Bertrada, filiisque Carolo et Carolomanno unctus est chrismate et coronatus, per quod in concordiam redeunt scriptores, alii Zachariæ, Stephano alii Pippini ad thronum elevationem ascribentes. Si quæ temporum discrepantia in Annalibus penes scriptores diversarum gentium occurrit, cum omnes in momento rei gestæ plenissime concordent, vel negligenda est, vel componi etiam potest si ad suos annos singuli referantur diversa facta quæ rem hanc antecessere, subsecutaque sunt, CXXVIII, 1081, 1082.

ARTICULUS II. — *De exercitio pontificiæ potestatis in temporalibus.*

Rationes ex jure naturali. — Ni le haut domaine ni aucune loi ne peut rendre un souverain maître de l'État d'un prince ou de la propriété des citoyens sans un dédommagement préalable. Il ne peut prendre pour soi ce qui ne lui appartient pas, ni donner à l'un ce qui appartient à l'autre. Si un roi seul, ou un roi avec un corps politique, ou des corps politiques sans roi peuvent dans un temps quelconque spolier les États, spolier les propriétés de cet État, ils pourront demain ce qu'ils ont pu hier. Là-dessus on ne pourrait s'assurer dans sa position sociale..... Si le droit de propriété n'est pas sacré, la liberté est violée; car c'est la propriété qui est le rempart de la liberté. La liberté défend à son tour la propriété..... Si celui qui possède quelque chose ce matin, peut ce soir ne posséder rien, et retomber dans la dépendance, alors plus de mœurs nationales; car les mœurs ne se forment que par la permanence des choses: il n'y aura plus aussi en même temps de société durable. Un gouvernement sage et juste doit être arrêté par des idées de morale et d'équité. (CHATEAUBRIAND, *à un Pair de France.*)

Rationes ex religione sacramenti. (Professio pontificia). — In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Amen. Ego N. electus ut nam per Dei gratiam hujus sanctæ Ecclesiæ Romanæ sedis apostolicæ humilis magister, profiteor tibi, beate Petre apostolorum princeps, cui claves regni cœlorum, etc...., sanctæque tuæ Ecclesiæ quam hodie tuo præsidio regendam suscipio, quod, quandiu vixero, ipsam non deseram, etc., sed rectæ fidei rectitudinem, totis conatibus usque ad sanguin m.... et indiminutas res Ecclesiæ custodire, conservare, neque alienare, seu in feudum, censum.... dare, quomodolibet, ex quacunque causa et ut indiminutæ custodiantur operam dare; nihil de traditione, quam a probatissimis prædecessoribus meis canonice traditam et servatam reperi diminuere, vel mutare, aut aliquam novitatem admittere, sed ferventer ut eorum discipulus et sequipeda totis mentis meæ conatibus quæ tradita canonice reperio servare et venerari.... Ego qui supra, Dei gratia electus hujus apostolicæ sedis Romanæ Ecclesiæ episcopus, hanc professionem meam faciens, jusjurandum corporaliter tibi, beate Petre apostolorum princeps, p.ra mente et conscientia obtuli..... (Ex libro decimo, CV, 40-44.)

Rationes de commodo. — Grégoire VII (Hildebrand), fut le premier pape qui employa le levier de l'autorité spirituelle pour remuer et ébranler le monde. Etant moine de Cluny, Hildebrand n'avait vu régner autour de lui que la violence aveugle et brutale des grands, ou la perverse fourberie, compagne de l'ignorance. Doué d'une de ces âmes souples et superbes qui rêvent les grandes choses et savent les préparer, il espéra réformer tout cela. Il avisa donc à la papauté, et il y parvint, le 20 avril, 1073. Devenu maître de la puissance spirituelle, ce pape voulut imposer sa volonté de fer aux maîtres de la terre, et lança des excommunications afin de disposer des empires, des royaumes, des duchés, des marquisats et des comtés, et son règne ne fut qu'une lutte avec les souverains; mais il eut l'avantage d'affranchir l'Eglise de la servitude où les puissances de la terre voulaient la soumettre. Il mourut le 24 mai 1085. On en a dit autant de Boniface VIII dont nous donnons aussi l'histoire.

Rationes de incommodo. — « De notre camp impérial de Vienne, le 17 mai 1809. Napoléon, empereur des Français, roi d'Italie, protecteur de la Confédération du Rhin;

Considérant que, lorsque Charlemagne empereur des Français et notre auguste prédécesseur fit donation de plusieurs comtés aux évêques de Rome, il ne les leur donna qu'à titre de fiefs et pour le bien de ses États, et par cette donation Rome ne cessa point de faire partie de son empire;

« Considérant que depuis ce mélange d'un pouvoir spirituel avec une autorité temporelle, a été, comme il l'est encore, une source de discussions, et a porté trop souvent les pontifes à employer l'influence de l'un pour soutenir les prétentions de l'autre; qu'ainsi les intérêts spirituels et les affaires du ciel qui sont immuables se sont trouvés mêlés aux affaires terrestres qui par leur nature changent selon les circonstances et la politique des temps;

« Que tout ce que nous avons proposé pour concilier la sûreté de nos armées, la tranquillité et le bien-être de nos peuples, la dignité et l'intégrité de notre empire avec les prétentions temporelles des Papes n'a pu se réaliser, avons décrété, etc... — ART. 1er. Les États du Pape sont réunis à l'empire français, etc... NAPOLÉON. »

His prælibatis, quæstio in examen producatur.

ADRIANUS IV, papa. — Fredericus, Dei gratia, Romanorum imperator, et semper Augustus, universis civibus Tiburtinis. Universitatem vestram nosse volumus, quod, ob reverentiam beati Petri principis apostolorum, dilectissimo atque in Christo reverendo patri nostro Adriano papæ civitatem dimisimus Tiburtinam, salvo tamen per omnia jure imperiali. Hujus rei gratia omnes et singulos cives Tiburtinos a fidelitate, quam nuper nobis jurastis absolvimus, attentius vobis præcipiendo mandantes, quatenus eidem venerabili Adriano papæ fidelitur assistatis, devote serviatis, atque sicut Domino, devote obedire studeatis, scientes sicut jam dictum est, a juramento fidelitatis quod nuper fecistis, vos absolutos, salvo in omnibus jure imperiali, CLXXXVIII, 1356.

Willelmus, rex Siciliæ, contra matrem ac dominam suam sacrosanctam Romanam Ecclesiam procaciter cornua erexit, et congregato exercitu terram beati Petri hostiliter fecit invadi. Beneventanam itaque civitatem aliquandiu exercitus ejus obsedit, et burgos ejus incendit. Deinde fines Campaniæ violenter ingrediens, villam Ceperam et Castrum Babucum atque alia immunita loca nihilominus concremavit. Pro iis ergo et aliis offensis prædictus Adrianus papa, Petri gladium exerens, ipsum regem excommunicationis gladio percussit, CLXXXVIII, 1353.

BENEDICTUS, S. Andreæ monachus. — Priscis temporibus imperiale decus floruit Romæ, sub cujus dominatione diversa consistebant regna, et cui cunctæ gentes propria submittebant colla. Constituit ergo consules qui quotidiano usu regni gubernacula consulo dispouebant. Erant namque distributa officia per senatores et magistratus. Imperiale vero decus laudibus honoribusque ab omnibus tantummodo extollebatur. Post adventum Christi et ejus ascensionis gloriam, Romanum imperium Byzantium se contulit, quæ a Constantino Magno Cæsare Constantinopolis vocata est. Quæ quia Romano gloriabatur imperio, dicta est nova Roma, sic tamen ut antiqua Roma gloriosa præponeretur cæteris. Ibi beatus Petrus, et Paulus, doctor gentium, martyrio coronati sunt, ut sicut Roma per antiqua mœnia caput erat multarum gentium in divisione simulacrorum, ita caput et domina vocaretur omnium Christianorum in unitate veræ fidei et inconfusa Letitia, habens principatum totius Christianitatis in accep o privilegio Christi, ubi ait : » Tu es Petrus, etc., » CL, 97.

BONIFACIUS VIII, papa. — *Vide* PHILIPPUS PULCHER.

CONSTANTINUS AUGUSTUS MAGNUS, imperator. — Constantinus, præter innumera dona quæ contulit S. Silvestro papæ ad ædificandas, ornandasque ecclesias quas condidit, rursum perplura domina illi etiam concessit, CXXVIII, 1514-1518. Inter ista sunt, domus Datiani, Cœle in Amphrodisia Pristinus, Popi .a, Hortus Maronis, possessiones Sibyllæ, Timialta, Euthimica. Potinopolis, etc., Patras, Anglesis, Terega, Falisca, Nymphas, Angulas, etc., CXXVII, 1520-1522; possessiones comitum, Tinia, Fronimusa, Cyprias, Basilea, Sponsas, etc., CXXVII, 1523, 1524. Romano pontifici constituit etiam Veranum fundum, aquam Turiam, territorium Sabinense, possessionem Suturatarum, Micinam, Thermulas, Aranas, etc., CXXVII, 1525; insuper insulam Sardiniam, Mesenum, Atitiæ, Duas Casas; Massam Millianam, Fundum Surorum, massam Gargilianam, Massam Nemus, Armationum, etc., CXXVII, 1525, 1526.

Constantinus plurimos agros in Eccles as Dei contulit; nunc annonas in alimoniam pauperum viduarum ac pupillorum largiens, VIII, 77.

FREDERICUS, Romanorum imperator. — Fredericus, Dei gratia Romanorum imperator, et semper Augustus, universis civibus Tiburtinis, gratiam suam et bonam voluntatem.

Universitatem vestram nosse volumus, quod ob reverentiam beati Petri principis apostolorum, dilectissimo atque in Christo reverendo patri nostro Adriano papæ civitatem dimisimus Tiburtinam, salvo tamen per o..ma

jure imperiali. Hujus rei gratia omnes et singulos cives Tiburtinosa fidelitate, quam nuper nobis jurastis, absolvimus, attentius vobis præcipiendo mandates, quatenus eidem venerabili Adriano papæ fideliter assistatis, devote serviatis, atque, sicut Domino, devote obedire studeatis, scientes, a juramento fidelitatis, quod nuper fecistis, ut jam dictum est, vos absolutos, salvo in omnibus jure imperiali. CLXXXVIII, 1336.

GARNERIUS, abbas. — (Morin, *Histoire de l'origine et des progrès de la souveraineté des Papes.*) Le Pape Etienne III, pressé plus vivement que jamais par le roi des Lombards, n'avait plus d'espérance qu'en la valeur et la piété des Français. Il écrivit donc au commencement de ces nouveaux troubles, au roi Pépin et à ses enfants pour les avertir de la perfidie d'Aistulphe, leur exposer les outrages qu'il faisait tous les jours aux Romains, et pour les supplier principalement de le contraindre par leur autorité à exécuter la donation qu'ils avaient faite au Saint-Siége, de laquelle il n'avait accompli aucun article. Pépin sur ces plaintes envoya un abbé de grande autorité appelé Garnier, pour être informé de la vérité, et pour inviter les Lombards à tenir leur promesse. Garnier va trouver Aistulphe pour donner satisfaction au Siége de Rome, et lui parle ainsi : Sire, le roi de France mon maître m'a envoyé vers Votre Majesté pour la prier de ne molester plus le Pape ni les Romains, et d'accomplir sa promesse en remettant l'exarchat de Ravenne entre les mains de Sa Sainteté sous les conditions convenues avec elle et Votre Majesté, etc., XCVI, 1570, 1371.

GREGORIUS II, papa. — Sancti hujus pontificis tempore multi supremi principes singularem erga sanctam sedem veneration em testati sunt. Nam Theodon II, Bajoariæ dux, quem sanctus Rudpertus Salisburgens. episc. ad catholicam fidem converterat, Germanorum omnium principum primus pietatis ergo venit Romam ad visendum D. Petrum ejusque successorem summum pontificem. Theodoni vero est præferendus pietate rex Anglorum ina qui non modo Romam venit visum apostolorum sepulcra, sed antequam ab Urbe proficisceretur, denarium ex singulis domibus regni sui beato Petro fertur concessisse, quod diu ab Anglis *Romescot*, Latine vero *denarius Petri* vocabatur. De Eudone Aquitaniæ duce apostolicæ sedis auxilium contra Sarracenos implorante, deque admirabili ejus victoria post pontificiam benedictionem, de Longobardorum rege Luitprando, Cottias i erum Alpes nuper invasas restituente apostolicæ sedi, ac demum de Longobardorum Beneventi usurpationibus, etc., abeundo Anastasius loquitur, quem Gallico idiomate illustrissimus arch. Sommier exprimit, ut principum erga sanctam sedem obsequia conjunctim narret, LXXXIX, 463, 464.

GREGORIUS VI, papa. — Cum historia hujus pontificis pertineat quodam modo ad historiam Gregorii VII, ut homines, res et tempora illius epochæ recte judicentur, opportune hic exponenda videtur.

Gregorius VI, exactis tribus sacri throni usurpatoribu , Benedicto VIII, Silvestro III et Joanne XX, cleri ac populi Romani suffragiis acclamatus est summus pontifex, an. 1045.

Hic vere germanus ac legitimus pontifex a sanctissimis, iisque doctissimis ejus temporis viris habitus est, nempe ab Hildebrando postea Gregorio VII, et a Petro Damiano, aliisque similibus viris Simoniacorum hostibus implacabilibus. Non enim Gregorius ambitione, sed zelo pietatis (mediante licet pecunia), parsuasit pseudopontificibus ut a sancta sede recederent. Quare Romani cives ac præsertim clerus illum tanquam Ecclesiæ Dei liberatorem, præstiti beneficii memores in summum pontificem elegerunt; et Gregorius ipse VII, in concilio Romano, anno 1080 celebrato, agnoscit Gregorium hunc legitimum pontificem. De illo pontifice Glaber auctor hujus temporis ait : « Tunc cum consensu totius Romani popu i, atque ex præcepto imperatoris ejectus est a sede Benedictus, et loco ejus subrogatus est vir religiosissimus ac sanctitate perspicuus Gregorius, natione Romanus, cujus videlicet bona fama quidquid prior fœdaverat, in melius reformavit. »

Sed quænam Gregorius creatus papa egerit videmus. Guillelmus Malmesburiensis qui paulo post floruit ac scripsit ait : « Erat papa Gregorius VI, magnæ religionis et severitatis. Is ita Romani apostolatus statum per incuriam antecessorum suorum diminutum invenit, ut præter pauca oppida Urbi vicina et oblationes fidelium, pene nihil haberet quo se sustentaret. Civitates et possessiones in longinquo positæ, quæ ad jus Ecclesiæ pertinebant, a prædonibus ablatæ; tramites publici et strata viarum per totam Italiam a latronibus stipabantur ut nullus peregrinus, nisi cum majori manu impune transiret.... . Super ipsa corpora sanctorum apostolorum et martyrum, supra sacra altaria gladii nudabantur, et oblationes accedentium vix dum appositæ, de manibus abripiebantur, et abreptæ in comessationes et scortorum abusiones consumebantur. ..... « Gregorius VI multis ex his malis finem imposuit de suo posse.

Tandem, cum tamen Henricus III imperator, elegerit antipapam Clementem III, ipse Gregorius VI, stabilito utcunque vero pontificatu, ut Romanæ Ecclesiæ pacem diu concupitam conciliaret, atque aliis tribus, qui sanctam sedem invaserant, memorabili exemplo præiret, Sutrium ad preces Henrici profectus, in pleno concilio ibidem celebrato, se ipsum sponte pontificatu quem annis duobus et mensibus octo laudabiliter rexerat abdicavit, an 1047, et Gregorius VII electus fuit ejus loco, CXLII, 569-572.

GREGORIUS VII (S.), papa. — Henricus Teutonicorum rex, et idem Romanorum imperator, a domino Gregorio papa septimo passus fuerat quæstionem et controversiam non modicam, super annulo defunctorum episcoporum et baculo. Inoleverat enim consuetudo, præsertim in imperio, quod defungentibus Ecclesiarum prælatis, annulus et virga pastoralis ad dominum imperatorem dirigebatur. Unde postmodum unumquemlibet de familiaribus et capellanis suis investiens, ad ecclesiam vacantem dirigebat, ut ibi pastoris fungeretur officio, non exspectata cleri electione. Quod dominus papa contra omnem fieri honestatem considerans, et jura in eo facto conculcari ecclesiastica perpendens, semel, secundo ac tertio eumdem imperatorem commonuit, ut a tam detestabili desisteret præsumptione. Quem præceptis salutaribus commonitum, cum revocare non posset, vincu o anathematis innodavit. Quod factum nimis indigne ferens imperator, Romanam cœpit Ecclesiam persequi, et domino papæ Guibertum Ravennatem archiepiscopum, virum litteratum et locupletem nimis, suscitavit adversarium. Qui de viribus imperatoris præsumens, et de multitudine divitiarum confisus, excluso violenter prædicto venerabili viro, sedem invasit apostolicam, ita delirus et ab intellectus sinceritate deficiens, ut id se esse crederet, quod falso dicebatur. Hujus schismatis occasione mundus ad deteriora declivis omnem Dei et hominum post tergum dederat reverentiam, noxia sequens et declinans salutaria. Capiebantur pontifices, et quilibet Ecclesiarum prælati, tanquam homicidiorum rei, mancipabantur carceribus, bonis eorum confiscatis, quicunque imperatori in hac sua perversitate non erant consentientes. Nec solum ad tempus eis irrogabantur injuriæ, verum exclusis in perpetuum intrudebantur successores. Fugiens igitur papa Gregorius imperatoris indignationem, in Apuliam secesserat ubi a D. Roberto, Apuliæ duce benigne susceptus est; cujus etiam beneficio prædicti imperatoris manus evaserat. Tandem Salernum veniens, ibi diem vitæ obiit extremum, ubi et sepultus est, CCI, 229.

Anno ab incarnatione Domini millesimo septuagesimo quinto, indict. XIV, celebravit ipse dominus Gregorius papa Romæ synodum in ecclesia Domini Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, cui interfuit episcoporum et abbatum, atque diversi ordinis clericorum et laicorum copia, in qua inter cætera decreta quæ ibi gesta sunt, excommunicavit Henricum IV Teutonicorum regem. En forma sive tenor hujus excommunicationis.

« Beate Petre, apostolorum princeps, inclina, quæsumus, pias aures tuas nobis, et audi me servum tuum quem ab infantia nutristi, et usque ad hunc diem de manu iniquorum liberasti, qui me pro tua fidelitate oderunt et odiunt. Tu mihi testis es, et domina mea Mater Dei, et B. Paulus frater tuus et omnes sancti, quod tua sancta Romana Ecclesia me invitum ad sua gubernacula traxit, et ego non rapinam arbitratus sum ad sedem tuam ascendere, potius que volui vitam meam in peregrinatione finire quam locum tuum pro gloria mundi sæculari ingenio arripere; et ideo ex tua gratia, non ex meis operibus, credo quod tibi placuit et placet ut populus Christianus tibi specialiter commissus mihi obediat, specialiter pro vice tua mihi commissa, et mihi tua gratia est potestas a Deo data ligandi atque solvendi in cœlo et in terra. Hac itaque fiducia fretus pro Ecclesiæ tuæ honoré et defensione, ex parte omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus sancti, per tuam potestatem et auctoritatem, Henrico regi filio Henrici imperatoris, qui contra tuam Ecclesiam inaudita superbia insurrexit, totius regni Teutonicorum et Italiæ gubernacula contradico, et omnes Christianos a vinculo juramenti, quod sibi fecere vel facient, absolvo et ut nullus ei sicut regi serviat interdico. Dignum est enim ut qui studet honorem Ecclesiæ tuæ imminuere, ipse honorem

amittat, quam videtur habere. Et quia sicut Christianus contempsit obedire, nec ad Dominum rediit quem dimisit, participando excommunicatis, et multas iniquitates faciendo meaque monita quæ pro sua salute sibi misi, te teste, spernendo, seque ab Ecclesia tua, tentans eam scindere, separando, vinculo eum anathematis vice tua alligo et sic eum ex fiducia tua alligo, ut sciant gentes et comprobent, quia tu es Petrus et super tuam petram Filius Dei vivi ædificavit Ecclesiam et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. » (*Matth.* XVI), CXLVIII, 72 et 790.

Eis autem qui dicunt : Regem non oportet excommunicari, licet pro magna fatuitate, nec etiam eis respondere debeamus, tamen ne impatienter eorum insipientiam præterire videamur, ad sanctorum Patrum dicta vel facta illos mittimus, ut eos ad sanam doctrinam revocemus. Legant itaque quid beatus Petrus in ordinatione sancti Clementis populo Christiano præcepit de eo quem scirent non habere gratiam pontificis. Addiscant cur Apostolus dicat : « Habentes in promptu ulcisci omnem inobedientiam. » (*I Cor.* V.) Et de quibus dicit : « Cum hujusmodi nec cibum sumere. » (*I Cor.* V.) Considerent cur Zacharias papa regem Francorum deposuerit, et omnes Francigenas a vinculo juramenti quod sibi fecerant absolverit. In Registro B. Gregorii addiscant quia in privilegiis quæ quibusdam Ecclesiis fecit, reges et duces contra sua dicta venientes, non solum excommunicavit, sed etiam ut dignitate careant judicavit. Nec prætermittant quod beatus Ambrosius non solum regem, sed etiam revera imperatorem Theodosium moribus et potestate non tantum excommunicavit, sed etiam ne præsumere in loco sacerdotum in ecclesia manere interdixit. Sed forte hoc volunt prædicti viri intelligere, quod quando Deus Ecclesiam suam ter beato Petro commisit, dicens : « Pasce oves meas », reges exceperit. Cur non attendunt, vel potius erubescendo confitentur, quia ubi Deus beato Petro principaliter dedit potestatem ligandi et solvendi in cœlo et in terra, nullum excepit, nihil ab ejus potestate subtraxit? Nam qui se negat non posse Ecclesiæ vinculo adligari, restat ut neget non posse ab ejus potestate absolvi. Et qui hoc impudenter negat, se a Christo omnino sequestrat. Quod si sancta sedes apostolica divinitus sibi collata principali potestate spiritualia decernens dijudicat, cur non et sæcularia? Reges quidem et principes hujus sæculi qui honorem suum et lucra temporalia justitiæ Dei præponunt, ejusque honorem negligendo proprium quærunt, cujus sint membra, cuive adhæreant, vestra non ignorat charitas; nam sicut illi qui omni suæ voluntati Deum præponunt, ejusque præcepto plusquam hominibus obediunt, membra sunt Christi, ita et illi, de quibus supra diximus, membra sunt Antichristi, CXLVIII, 454, 455.

Si ergo spirituales viri, cum oportet, judicantur, cur non sæculares amplius de suis pravis actibus constringunt? sed forte putant quod regia dignitas episcopalem præcellat. Ex eorum principiis colligere possunt quantum a se utraque differunt. Illam quidem superbia humana reperit, hanc divina pietas instituit; illa vanam gloriam incessanter captat, hæc ad cœlestem vitam semper aspirat. Et addiscant quid beatus Anastasius, papa, Anastasio imperatori de his dignitatibus scripserit, et quid beatus Ambrosius in suo Pastorali inter has dignitates decreverit. Honor, inquiens, et sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares et principum diademati longe erit inferius, tanquam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares; quippe cum videas regum colla et principum submitti genibus sacerdotum, et exosculata dextra, orationibus eorum credant se communiri (S. Ambr. XVII, 569, 576). Hæc non ignorans Constantinus Magnus imperator, non primum sessionis sed ultimum inter apostolos elegit locum. Scivit enim quia « superbis Deus resistit, humilibus dat gratiam (*Jac.* IV). Interea notum sit fraternitati tuæ (Herimanno episc. Metensi), quia litteris acceptis quorumdam fratrum nostrorum præsulum et ducum auctoritate apostolicæ sedis licentiam dedimus his episcopis excommunicatos a nobis absolvere, qui non timuerunt se a communione regis abstinere. De ipso autem rege, omnino contradiximus ut nullus eum præsumat absolvere, quousque illius certa pœnitentia et sincera satisfactio nobis per idoneos testes, fuerit notificata, ut simul inveniamus qualiter, si eum divina pietas respexerit ad honorem Dei et illius salutem eum absolvamus. Non enim nos latet quod sint aliqui vestrum, qui aliqua occasione quasi a nobis accepta, timore vel humana gratia seducti, præsumerent eum, si non contradiceremus absolvere vulnerique pro medicina vulnus adhibere; quibus si aliqui revera episcopi contradicerent, non eos justitiam defendere, sed inimicitias exercere judicarent. Episcoporum autem, qui excommunicato regi communicare præsumunt ordinatio et consecratio apud Deum, teste beato Gregorio, fit exsecratio. Cum enim obedire apostolicæ sedi superbe contemnunt, scelus idololatriæ, teste Samuele (*I Reg.* XV) incurrunt. Nam si ille Dei dicitur, qui ad ferienda vitia zelo divini amoris excitatur, profecto esse se Dei denegat, qui, in quantum sufficit increpare vitam carnalium recusat. Et si ille maledictus est qui prohibet gladium suum a sanguine, id est prædicationis verbum a carnalis vitæ interfectione, quanto amplius ille maledictus est qui timore vel favore impellit animam fratris sui in æternam perditionem? CXLVIII, 455, 456.

Decuerat regiam dignitatem tuam (Epist. ad Henricum reg.) cum te filium Ecclesiæ confiteris honorabilius magistrum Ecclesiæ, hoc est beatum Petrum apostolorum principem intueri, cui si de Dominicis ovibus est, Dominica voce et potestate ad pascendum traditus es, dicente sibi Christo : « Pasce oves meas; » et : « Tibi traditæ sunt claves regni cœlorum » etc.; et : « Quodcunque ligaveris, » etc. In cujus sede et apostolica administratione dum nos qualescunque peccatores et indigni divina dispositione vicem suæ potestatis gerimus, profecto quidquid ad nos vel per scripta ut nudis verbis miseris ipse recipit, et dum nos aut elementa percurrimus, aut loquentium voces auscultamus, ipse ex quo corde mandata prodierint sub illi inspectione discernit. Quapropter providendum esset tuæ celsitudini, ne ergo sedem apostolicam in verbis et legationibus tuis aliqua inveniretur discrepantia voluntatis, et in his, per quæ fides Christiana et status Ecclesiæ ad æternam salutem maxime proficit, non nobis, sed Deo omnipotenti debitam non denegares reverentiam, quanquam apostolis eorumque successoribus Dominus dicere dignatus sit : « Qui vos audit me audit, etc. » Non ergo dubium est quin apostolica et evangelica doctrina cujus sedes et fundamentum Christus est, cui omni veneratione a fidelibus per eos qui in ministerium prædicationis electi sunt, suscipienda et tenenda sit. Congregata namque hoc in anno apud sedem apostolicam synodo, cui nos superna dispensatio præsidere voluit, cui etiam nonnulli tuorum interfuere fidelium, videntes ordinem Christianæ religionis jam multis labefactatum temporibus, et principales ac proprias lucrandarum animarum causas diu prolapsas, et suadente diabolo conculcatas, concussi periculo et manifesta perditione Dominici gregis, ad sanctorum Patrum decreta doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione nostra statuentes, sed primam et unicam ecclesiasticæ disciplinæ regulam, et tritam sanctorum viam relicto errore repetendam et sectandam esse censuimus. Neque enim alium nostræ salutis et æternæ vitæ introitum Christi ovibus eorumque pastoribus patere cognoscimus, nisi quem ab ipso monstratum qui dixit : « Ego sum ostium, » etc., et ab apostolis prædicatum, et a sanctis Patribus observatum in evangelica et in omni divinarum Scripturarum pagina didicimus, CXLVIII, 440, 441.

Ad istorum omnium intelligentiam consequendam legatur in integrum *Saxonicum Bellum*, auctore Brunone clerico Magdeburgensi, CXLVII, 491-886.

(In festo S. Gregorii VII, in Nocturnis) : Antea Hildebrandus,..... mortuo Alexandro secundo, invitus et mœrens unanimi omnium consensu, decimo Kalendas Maii, anno Christi millesimo septuagesimo tertio, summus pontifex electus, sicut sol effulsit, in domo Dei; nam potens opere et sermone, ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ, fidei propagandæ, libertati Ecclesiæ restituendæ, exstirpandis erroribus et corruptelis, tanto studio incubuit, ut ex apostolorum ætate nullus pontificum fuisse tradatur, qui majores pro Ecclesia Dei labores molestiasque pertulerit, aut qui pro ejus libertate acrius pugnaverit. Aliquot provincias a Simoniaca labe expurgavit. Contra Henrici imperatoris impios conatus fortis per omnia athleta impavidus permansit seque pro muro domui Israel ponere non timuit, ac eumdem tiranicum in profundum malorum prolapsum fidelium communione regnoque privavit, atque subditos populos fide ei data liberavit. Postrema morientis Gregorii verba fuere : « Dilexi justitiam, et odivi iniquitatem; propterea morior in exilio. » Innumera sunt quæ vel fortiter sustinuit, vel multis coactis in Urbe synodis sapienter constituit, vir vere sanctus, criminum vindex et acerrimus Ecclesiæ defensor. » CXLVIII, 246, 247, 248.

Dès que parut cette Légende, dit le républicain Grégoire, elle excita l'horreur de tous les hommes attachés aux libertés gallicanes, CXLVIII, 249. Aussitôt le parlement de Paris, juge souverain en matières liturgiques, se réunit; et son avocat général, déguisant mal

la haine dont lui et son corps étaient animés contre Rome, veut faire croire que par le seul fait de la publication de l'office de S. Grégoire VII, la nation française est à la veille de secouer le joug de ses anciens rois. Il est vrai que ceci est arrivé avant même la fin du siècle dans lequel parlait l'honora. le magistrat; mais il est fort douteux que la légende y ait été pour quelque chose. « On savait assez, dit l'avocat général, que Grégoire VII si célèbre par ses différends avec l'empereur Henri, est celui qu'on a vu porter le plus loin ses prétentions ambitieuses, inouies dans les premiers siècles de l'Eglise, qui causèrent de si longs troubles, et allumèrent des guerres si cruelles de son temps.

« Mais qu'il soit permis de le dire, ajoute-t-il, on n'avait pas lieu de s'attendre de voir entrer dans son éloge, et célébrer dans un office ecclésiastique l'excès où le conduisirent enfin des principes si dangereux. Est-ce donc le chef-d'œuvre de son zèle d'avoir entrepris de priver un roi de sa couronne et de délier ses sujets du serment de fidélité? Et pouvons-nous voir sans douleur qu'on appuie sur un fait si digne d'être enseveli dans l'oubli, les titres qu'on lui donne de défenseur de l'Eglise, de restaurateur de sa liberté, et de rempart de la maison d'Israël?

« Pourquoi faut-il que les vestiges d'une entreprise, dont le temps semblait affaiblir la mémoire, reparaissent aujourd'hui jusque sous nos yeux, qu'ils viennent encore exciter notre devoir et notre zèle? Souffririons-nous qu'à la faveur de ce prétendu supplément du Bréviaire Romain, on mît dans les mains des fidèles, dans la bouche des ministres de la religion, jusqu'au milieu de nos saints temples et de la solennité du culte divin ce qui tient à ébranler les principes inviolables et sacrés de l'attachement des sujets à leur souverain? »

Les évêques d'Auxerre, de Montpellier, de Metz, de Verdun, de Troyes, de Castres et autres encore signalèrent leur zèle contre ladite légende. Le parlement de Bretagne s'empressa de suivre les traces de celui de Paris. Là encore le procureur général prononça les phrases suivantes : « Permettez-moi de vous rappeler, Messieurs, que Grégoire VII est le premier de tous les Papes qui ait osé faire éclater ses prétentions sur le temporel des rois, en s'attribuant ouvertement le droit imaginaire de pouvoir les déposer et délier leurs sujets du serment de fidelité. Imagination fatale qui ne s'est que trop perpétuée au delà des monts..... Le parlement de Bordeaux requiert de prendre certaines précautions qui pourvoient à l'avenir à ce qu'il ne se glisse rien dans les livres destinés au service divin et autres livres de piété qui puisse blesser les droits du roi et troubler la tranquillité de l'Etat..... L'évêque de Verdun disait dans son mandement : « Non, quelles que puissent être les fautes de l'empereur Henri IV, le Pape n'était pas en droit de lui enlever sa couronne, ni de délier les nœuds sacrés qui attachaient ses sujets à son service. Ce fait dans lequel ce Pape a si injustement excédé son pouvoir, ce fait qu'il est à présumer qu'il expia par la pénitence, ne peut être un des motifs de sa canonisation; et si l'on ne le regarde que comme un fait historique, ce n'est pas dans une légende de saint, ni au milieu d'un office divin qu'il doit être cité.

Toutes ces invectives contre la légende partaient du camp des Jansénistes et tendaient à faire prescrire aux évêques que la Déclaration du clergé de France, de 1682, devait être inviolablement maintenue et exactement observée. Ce n'était que le gallicanisme qui continuait son système d'audace.

Pendant que ces choses se passaient en France, Rome outragée dans ce qu'elle a de plus cher, l'honneur des saints qu'elle invoque, et sa propre dignité qui, n'étant pas de ce monde, ne doit pas être sacrifiée aux considérations humaines et personnelles, Rome se mit en devoir de se défendre par les armes que le Roi des rois a mises entre ses mains. Benoît XIII donnait en 1729 trois brefs énergiques, condamnant les mandements des évêques d'Auxerre, de Metz, de Troyes, de Castres et de Montpellier, et infligeait aux parlements de Paris et de Bordeaux le châtiment qu'ils avaient mérité par leurs arrêts attentatoires à l'autorité du Saint-Siége et à l'honneur d'un glorieux serviteur de Dieu.

Cependant les maximes qui avaient prévalu depuis longtemps à la cour de Versailles ne permettaient pas qu'on tolérât dans les églises du royaume l'usage de la légende de S. Grégoire VII ; mais d'autre part un éclat contre Rome eût ameuté le parti janséniste, qui ne demandait qu'à se ruer contre cette autorité sacrée que la couronne de France trouvait encore bonne à conserver... ce n'était donc ni des mandements déclamatoires, ni des arrêts fanatiques qu'il lui fallait, mais tout simplement une résolution prise à l'amiable par le clergé de supprimer sans bruit la légende. Ainsi la cour l'entendit; ainsi fut-elle docilement comprise dans toute l'Eglise de France, en sorte que jusqu'à la destruction de l'ancienne société en 1789, pas une Eglise séculière ou régulière n'avait pu inaugurer le culte du grand pontife Grégoire VII

Une adresse déplorable à Louis XV roi de France, signée de quatorze archevêques et de dix-neuf députés du second ordre, discutant la légende de S. Grégoire VII, l'appelle simplement Grégoire VII dans une occasion où il s'agit précisément du culte décerné à ce saint pontife, protestant ainsi contre le Martyrologe et contre l'autorité qui promulgue le calendrier catholique. Point de mandements individuels et passionnés; mais la résolution prise en corps, froidement et d'autorité, par l'assemblée, d'étouffer ce culte, d'arrêter l'effet des volontés apostoliques. Rome dissimula l'outrage, mais elle maintint courageusement la légende. Tout ceci se passait sous le règne de Louis XV, et dans une adresse du clergé Français à ce monarque, l'épiscopat par la bouche de l'évêque de Nimes s'exprimait par ces fortes paroles : « Votre majesté, dont le règne est fondé sur la catholicité. » On ne pouvait désavouer avec plus de dé icatesse tout ce qui s'était fait contre l'héroïque pontife qu'en rappelant en présence du roi même qu'il y avait encore quelque chose au-dessus de sa couronne : l'intérêt de la catholicité — seule allusion dans l'adresse à l'affaire de la légende de S. Grégoire VII. C'était en 1750, et avant la fin du même siècle, cette royauté qui avait voulu être inamissible était déclarée abolie à jamais. — Le successeur de Louis XV, atteint du vertige dont Dieu semblait avoir frappé ceux de sa race, après s'être vu entraîné à sanctionner des actes qui anéantissaient l'Eglise, montait sur un échafaud, sans que sa loyauté, sa vertu, ni son repentir fussent capables de sauver les principes monarchiques éclipsés pour de longues années encore, tandis que, ramené en triomphe, S. Grégoire VII reparaît avec une majesté inouie et partagera désormais avec Charlemagne le titre sublime de fondateur de la société européenne, CXLVIII, 247-269.

Si nous recherchons maintenant ce qui se passa dans plusieurs autres contrées de l'Europe, au sujet de la légende, nous rencontrons des faits analogues à ceux qui se sont passés en France à ce sujet ; c'est à Naples, c'est dans les Etats de Hollande et de West-Frise, dans les Pays-Bas, en Belgique, en Autriche, en Portugal, les mêmes doutes, les mêmes tergiversations pour ou contre le contenu de cette légende relativement aux paroles de la ve leçon : Contra Henrici imperatoris impios conatus, fortis per omnia athleta impavidus permansit, seque pro muro domui Israel, etc...

On cite sous la date de 1787 une ordonnance de la régence de la Basse-Autriche, supprimant au bréviaire des chanoines réguliers divers passages de l'office de plusieurs saints papes, entre autres celui-ci dans la cinquième leçon de S. Zacharie, au 15 mars : « Consultus a Francis, regnum illud a Childerico viro stupido et ignavo, ad Pippinum pietate et fortitudine præstantem auctoritate apostolica transtulit. Cet office de S. Zacharie n'est pas au Bréviaire Romain proprement dit, mais fait simplement partie des offices propres du clergé de la ville de Rome.

Le XIXe siècle a bien fourni aussi quelques insultes à la mémoire du S. pontife. Sans parler des blasphèmes qui plus d'une fois, au parlement anglais, sont partis du banc des pairs ecclésiastiques contre la personne du « fougueux Hildebrand, » il en est dont les pays catholiques ont été le théâtre... Parlons de l'Italie.

Jusqu'en 1810, l'office de S. Grégoire VII n'avait cessé d'être célébré dans les Eglises des divers diocèses dont se composait le royaume d'Italie. — L'excommunication encourue par Napoléon, en 1809, le rendit inquiet à l'excès, et l'on sait en général combien de mesures persécutrices pesèrent sur le clergé de cette époque. Mais ce que l'on sait moins, c'est que le grand empereur, en même temps qu'il élevait sa main contre Pie VII, osa délier aussi la majesté d'un pontife, autrefois, comme assiégé et captif, mais depuis et à jamais couronné Pie VII, par celui qui le premier a bu l'eau du torrent avant d'élever la tête. » Une lettre du ministre des cultes, Bigot de Préameneu, écrite en février 1810, enjoignait aux évêques d'Italie d'imiter le silence de l'Eglise gallicane sur le nom et les actes d'Hildebrand. Plusieurs évêques d'Italie préférèrent obéir à César plutôt qu'à l'Eglise, l'archevêque de Turin entre autres, Mgr Hyacinthe de

la Tour, qui envoya au ministre « le mandement qu'il s'est fait un devoir de donner pour interdire l'office de S. Grégoire VII, et dont il déclare que copie est affichée dans toutes les sacristies des églises de son diocèse. La lettre est du 1er mars 1810, CXLVIII, 270-275

A peine échappé aux violences de l'aigle redoutable, qui étreignait l'Europe, mais toujours debout, à la même place, l'héroïque Hildebrand tomba en proie à ces anarchistes dont les désirs sont aussi des désirs de tyrannie. En France on vit le régicide Grégoire, dans son Essai historique sur les libertés de l'Eglise gallicane, publié en 1818, accumuler contre le saint pape et sa légende tous les blasphèmes des protestants et des jansénistes. En Espagne, au mois de mars 1822, on faisait aux Cortès la proposition de supprimer une partie de l'office de Grégoire VII, « comme attentatoire aux droits de la nation. »

Encore un outrage; ce sera le dernier que nous nommerons. Au commencement de l'année 1828, une nouvelle édition du bréviaire Romain paraissait à Paris, chez le libraire Poussielgue-Rusand. L'éditeur avait cru pouvoir y insérer l'office de S. Grégoire VII, encore ne l'avait-il placé qu'à la fin du volume, ne se sentant pas pleinement rassuré par la promesse de cette liberté religieuse garantie à tous par la Charte de 1815. Peu de jours après la publication du Bréviaire, certaines feuilles, se disant libérales, et fraternisant en toutes choses avec les Cortès espagnols de 1822, se prirent à crier à l'ultramontanisme, qui débordait chez nous, jusque-là disaient-ils, qu'on osait en 1828, imprimer et mettre en vente la légende de Grégoire VII. Leurs clameurs furent entendues, et on vit à Paris, en 1828, la légende de S. Grégoire VII, soumise par ordre de l'archevêché aux mutilations que lui inflige l'Autriche dans ses états (c'est-à-dire l'enlèvement de ces mots : «Contra Henrici imperatoris impios conatus » etc.), sans oublier la suppression charitable de l'épithète «iniqui » appliquée à Henri IV, qui se lit dans la sixième leçon, où il est dit : « Cum ab iniqui Henrici exercitu » etc., si justement assignée à Henri IV par l'Eglise. Mais depuis cette époque plusieurs éditions du Bréviaire romain ont été données, tant à Lyon qu'à Paris, et l'office de S. Grégoire VII s'y lit à sa place et dans son entier, et l'édition parisienne de 1828 va s'épuisant de jour en jour, gardant jusqu'ici la trace de cette dernière faiblesse que nous n'aurions pu taire sans partialité.

Mais franchissons quelques années. Le 4 mars 1838 fut donnée au Puy par Mgr Louis Jacques Maurice de Bonald, cardinal de la sainte Eglise romaine, archevêque de Lyon, primat des Gaules, cette magnifique et courageuse lettre pastorale sur le chef visible de l'Eglise, qui restera dans les annales de l'Eglise de France comme un des événements les plus graves qu'ait vus notre siècle, qui en a vu un si grand nombre. C'est en ce jour mémorable qu'on entendit professer, avec non moins d'éloquence que de doctrine, du haut de la chaire épiscopale, la foi dans l'infaillibilité du Pontife romain parlant aux Eglises, et proclamer la haute mission imposée par la Providence à S. Grégoire VII, et si dignement accomplie par sa grande âme :

« L'irruption des barbares, disait le Prélat, n'était que l'image d'une invasion plus dangereuse pour l'Eglise et pour le monde civilisé; ce n'était que la figure de cette triple coalition de l'ignorance, du vice et de la cupidité, ligués pour éteindre toute lumière, flétrir toute vertu et étouffer toute justice. Le moyen âge vit cet abîme dilater ses entrailles pour engloutir la société tout entière. Et la société où ira-t-elle se réfugier dans sa détresse ? Encore aux pieds de la Chaire de S. Pierre. Là, elle trouvera son appui et son salut, dans un pauvre moine élevé au souverain pontificat, mais qui cachait sous le vêtement grossier du cloître, une âme dont l'élévation n'a pas été comprise, et qui le serait difficilement dans nos jours de spéculation et d'indifférence. Hildebrand mesure la profondeur de la plaie du corps social. A tout autre, les obstacles pour la guérir paraîtraient insurmontables; pour Grégoire VII, c'est dans ces obstacles mêmes qu'il puise un nouveau courage, et va ranimer l'énergie de son caractère. Armé d'une force inébranlable et d'une rectitude inflexible de volonté; cédant aussi aux maximes de ses contemporains, et à l'esprit de son temps, il entreprend une lutte terrible contre son siècle et toutes les puissances de son siècle. La science a déserté le sanctuaire; il l'y ramènera. La vertu semble être bannie de tous les cœurs; il la rétablira dans ses droits. La justice est foulée aux pieds; il la fera triompher. Il se croit envoyé pour opposer un front d'airain au vice, qu'il le trouve à l'autel ou sur le trône. Toujours inaccessible à la crainte, toujours au-dessus des considérations humaines, Grégoire ne donnera point de repos à son zèle, jusqu'à ce qu'il ait réformé le palais des grands, le sanctuaire de la justice, le cloître des cénobites et la maison de Dieu; jusqu'à ce qu'il ait rallumé le flambeau du savoir, les flammes célestes de la piété, fait passer dans les cœurs des souverains et des prêtres, cet amour de la justice, cette haine de l'iniquité, qui de son âme, où ces vertus surabondent se répandent avec une sainte profusion, dans ses écrits, dans ses actions, dans ses paroles, dans tout son pontificat. Peu lui importent les calomnies, la persécution et la mort, pourvu qu'il abaisse toute hauteur, et fasse fléchir le genou devant les lois éternelles de la justice et de la vérité. Dans ses démêlés avec les princes de la terre, on n'a voulu voir que des empiètements injustes; on a appelé comme d'abus des saintes entreprises de ce grand pape. Que pouvait-il faire quand les peuples broyés sous la pressoir du despotisme insensé de leurs maîtres venaient réclamer à genoux, comme un dernier secours et un extrême remède à leurs maux, l'exercice sévère de sa juridiction et les foudres de ses sentences spirituelles ? Ce qui nous étonne, et presque nous scandalise, n'était aux yeux du moyen âge que l'exercice d'un juste droit, et l'accomplissement nécessaire d'une mission divine. Or, combattre pour établir partout le règne de la justice, de la science et de la vertu, qu'est-ce autre chose que de combattre pour civiliser le monde ? Ce furent là les combats de Grégoire VII, et le sujet pour lui d'une gloire immortelle. »

En lisant ces lignes si calmes, si épiscopales dans lesquelles est béni avec tant d'amour le nom de ce Grégoire que nous avons vu poursuivi avec tant d'acharnement dans les papes qui précèdent, ne semble-t-il pas au lecteur catholique qu'il se repose avec suavité dans une paix qui ne sera plus troublée. Après ce mandement, on peut le dire, la bataille est gagnée ; il n'y a plus d'Alpes : Rome et la France sont unanimes à célébrer la gloire et les vertus de Grégoire, père de la Chrétienté. Tout est oublié, renouvelé, le Christ est glorifié dans son serviteur... , CXLVIII, 276-278.

HENRICUS I, imperator. — De regalibus B. Petro concessis : «In nomine Domini Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego Henricus I Dei gratia imperator Augustus spondeo atque promitto per hoc pactum confirmationis nostræ tibi beato Petro principi apostolorum et clavigero regni cœlorum, et per te vicario tuo domno Benedicto summo pontifici et universali papæ, sicut a vestris prædecessoribus usque nunc in vestra potestate ac ditione tenuistis et disposuistis civitatem Romanam cum ducatu suo et suburbanis suis atque viculis omnibus, etc., Portum, Centumcellas, Cerem, Pledam, Martorianum, Sutriam, Nepem, Castellum, Gallisem, Orcem, Polimarctium, Ameriam, Tudam, Perusiam cum tribus insulis suis, Pulvensim, Narniam et Utricu.um cum omnibus finibus et territoriis ad supradictas civitates pertinentibus.

Necnon et exarchatum Ravennatem sub integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis et castellis quæ piæ recordationis domnus Pippinus, et domnus Carolus, et domnus Ludovicus et Otto filius ejus, prædecessores videlicet nostri, beato Petro apostolo et prædecessoribus vestris jamdudum per donationis paginam contulerunt, hoc est civitatem Ravennam et Emiliam, Bobium, Cesenam, Forumpopuli, Forumlivii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiaclum, Adrianis atque Gabellum; simul et Pentapolim, videlicet Arimînum, Pensaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auximum, Humanam, Hesim, Forumsimpronii, Montemfeltri, Ubinum, et territorium Balnense, Callis, Lucjolis et Eugubium cum omnibus finibus et territoriis ad easdem civitates pertinentibus.

Item in partibus Tusciæ, Castellum felicitatis, Ubivetum, Balneum regis, Ferenti. Vilerbium, Ortem, Martham, Pledam, Tuscanam, Susanam, Populoniam, Rosellas cum Urbanis, etc. Item cum insula Corsica in Suriano, deinde in monte Bardoms, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regia, et exinde in Mantuana atque in monte Silicis atque provincia Venetiarum et Istria, cunctum Spoletanum ducatum, seu Beneventum. Item in partibus Campaniæ Sora, Arces, Aquipum, Ariminum, Teanum, Capuam, patrimonium Siciliæ, civitatem Gajetam, etc., etc. Super hoc confirmamus Fuldense monasterium et omnem illam terram quam inter Narniam, Teramnem vel Spoletum ex regni nostri parte habuimus. Sub tuitione præterea sancti Petri et vestra vestrorumque successorum episcopium Babenbergense offerimus. Offerimus insuper... etc.

Has omnes supradictas provincias, urbes et civitates,

oppida atque castella, viculos ac territoria simulque patrimonia pro statu regni nostri cunctoque populo christiano conservando jam dictæ Ecclesiæ tuæ, beate Petre, vicarioque tuo Benedicto ac successoribus ejus usque in finem sæculi eo modo confirmamus ut in suo detineant jure principatu atque ditione, etc., etc....., XCVIII, 625, 626-637.

HENRICUS II (S.) imperator. — In nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego Henricus Dei gratia imperator augustus, spondeo ac promitto, per hoc pactum confirmationis nostræ, tibi beato Petro principi apostolorum et clavigero regni cœlorum, et per te vicario tuo domno Benedicto VIII summo pontifici et universali papæ, sicut a prædecessoribus vestris usque nunc in potestate vestra ac ditione tenuistis ac disposuistis, civitatem Romanam cum ducatu suo, et suburbanis, atque viculis omnibus et territoriis ejus, etc., etc., id est Portum, Centumcellas, etc., etc., cum urbibus, civitatibus, oppidis et castellis, quæ piæ recordationis dominus Pippinus et domnus Carolus, et domnus Ludovicus, et Otto, et itidem Otto filius ejus, nostri videlicet prædecessores, beato Petro et prædecessoribus vestris jamdudum per donationis paginam contulerunt, hoc est civitatem Ravennam, etc., etc. Offerimus insuper, firmamus et corroboramus tibi beato Petro, ac vicario tuo domno Benedicto et successoribus e us, prout bonæ memoriæ papæ Joanni suisque successoribus, ab Ottonibus prædecessoribus nostris factum est civitates, Realem, Amiternam, etc. Simili modo per hoc nostræ delegationis pactum confirmamus donationes quas piæ recordationis Pippinus rex, et postea domnus Carolus, et Ottones piissimi beato Petro Christi apostolos pontanea voluntate contulerunt, sicut in iisdem donationibus continetur, et inter sanctæ memoriæ Adrianum papam et domnum Carolum imperatorem convenit, quando idem pontifex eidem de ducatibus Tusculano et Spoletano, suæ auctoritatis præceptum confirmavit, scilicet modo ut annis singulis prædictus census ad partem Ecclesiæ S. Petri persolvatur, etc., etc., CXL, 253-238.

HENRICUS IV, rex, an. 1068. Henricus rex adolescentiæ usus libertate, Saxoniam solam ex omni Romano imperio cœpit incolere, principes despicere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, vexatui, lusibus cæterisque hujusmodi exercitiis plusquam justitiis faciendis, ut incusatus est, operam dare, filias illustrium quibuslibet obscure natis conjugare, privata præsidia, nimirum potentibus regni non satis fidens, instituere. His discordiæ seminariis contigit regi quam plurimos insidiatores tam vitæ quam regni succrescere, CLIV, 944.

Henricus rex manu valida Saxones petit eisque congreditur, et victoria potitur... Rodulphus dux qui postea regnum invasit fortiter cum suis pro rege dimicasse notatus est. Habitum est concilium apud Wormaciam, ubi præsente rege Henrico, universi pene Teutonici episcopi præter Saxonicos Hildebrandum papam abdicarunt, mittentes ad illum epistolam, post multas culpationes in illum injectas ita conclusam : « Quia ergo et introitus tuus tantis perjuriis est initiatus et Ecclesia Dei tam gravi tempestate per abusionem novitatum tuarum periclitatur, et vitam conversationemque tuam tam multiplice infamia dehonestasti, obedientiam quam tibi nullam promisimus, nec de cætero illam servaturos esse renuntiamus; et quia nemo nostrum, ut tu publice declamabas, tibi hactenus fuit episcopus, tu quoque nulli nostrum amodo eris apostolicus. » Eodem itaque anno colloquium maximum factum est apud Oppenheim, ubi pene totius regni principes subjectioni regis renuntiabant, causam prætendentes, quod a duobus jam apostolicis vocatus ad satisfactionem non venisset, et pro hoc contemptu sententiam excommunicationis in Romana synodo a papa accepisset, cum ipse tamen inauditus et absens fuisset. Hac commotione coactus rex Romam humiliter, utpote veniam ab apostolico postulaturus, inimicis non sperantibus tetendit, inventoque papa in oppido Canusino ibi per triduum ante portam castri, deposito omni regio cultu, discalceatus et laneis indutus perstitit; nec prius cum multo fletu apostolicæ miserationis auxilium et consolationem implorare destitit, quam omnium qui ibi aderant precibus et lacrymis intercedentibus, laxato tandem anathematis vinculo in communionis gratiam et sinum matris Ecclesiæ receptus est, acceptis ab eo correctionis in futurum vitæ suæ securitatibus multis. Sed ista pax facta inter regnum et sacerdotium, qualiter in brevi discerpta sit, totus jam mundus, inde nimis commotus, agnovit, etc.

Sed quia quidam dicunt, istius papæ auctoritate et consilio Rodulphum in regno sublimatum, quidam vero negant Henricum regem ab eo fuisse excommunicatum; ejusdem papæ dicta quædam super his potissime non incongruum videtur annotare. Ait enim in quadam epistola ad universos Teutonici regni principes missa : « Audivimus quosdam inter vos de excommunicatione, quam in regem fecimus dubitare ac quærere, utrum juste excommunicatus sit, an injuste? Admonuimus eum ut pœnitentiam ageret de factis suis; verum ipse indigne ferens se a quodam reprehendi, non solum a perpetratis ad emendationem revocari non potuit, sed ampliore furore correptus, non prius cessavit, donec omnes fere Italiæ episcopos, in Teutonicis vero partibus quotquot potuit, circa fidem Christi naufragare fecit, dum eos beato Petro et apostolicæ sedi debitam obedientiam et honorem a Domino nostro Jesu Christo concessum abnegare fecit. Pro his igitur causis, primum videlicet quod ab eorum communione, qui pro sacrilegio et reatu simoniacæ hæresis excommunicati sunt, se abstinere noluit, deinde quod pro criminosis actibus pœnitentiam non dico suscipere, sed nec promittere voluit, synodali judicio excommunicavimus. » Item in alia epistola, post datam reconciliationem : « Solam, inquit, ei communionem reddidi, non tamen in regno a quo eum in Romana synodo deposueram, restauravi. » Et aliquibus interpositis : « Episcopi, inquit, et principes ultramontani, audientes illum non servare quod mihi promiserat, quasi desperati de eo, sine consilio meo elegerunt sibi Rodulphum in regem. » CLIV, 947, 948.

Cum apud Brixiam Noricem triginta episcoporum conventus necnon et optimatum exercitus, non solum Italiæ sed et Germaniæ, jussu regis Henrici congregaretur, factus est omnium consensus adversus Hildebrandum papam cognominatum Gregorium VII, quem pseudomonachum, totiusque vesaniæ pestiferum principem et præcipue sanctæ Romanæ Ecclesiæ sedis invasorem affirmantes ab apostolica sede depellendum, quamvis absentem dijudicabant, et Vigbertum Ravennensem archiepiscopum sibi subrogandum eligebant. Hujus Decreti conclusio hæc est : « Quia, inquiunt, illum constat non a Deo electum, sed a seipso in fraude ac pecunia imprudentissime objectum, qui ecclesiasticum subvertit ordinem, qui Christiani imperii perturbavit regnum, qui regi catholico ac pacifico corporis et animæ intentat mortem, qui perjurum defendit regem, qui inter concordes seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter conjuges divortia, et quidquid quietis inter pie viventes stare videbatur concussit; nos auctore Deo congregati in unum, legatis ac litteris freti, decem et novem episcoporum die sancto præsenti Pentecostes Moguntiæ congregatorum contra eumdem Hildebrandum procacissimum, sacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria et homicidia defendentem, catholicam et apostolicam fidem de corpore et sanguine Domini, in quæstionem ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somniorum cultorem.... judicamus canonice deponendum et expellendum, et nisi ab ipsa sede his auditis descenderit, in perpetuum condemnandum, CLIV, 951.

HENRICUS IV. — *Vide* Gregorius VII.

HENRICUS V, imperator. — Ego Henricus Dei gratia Romanorum imperator Augustus, pro amore Dei et sanctæ Romanæ Ecclesiæ et domni papæ Calixti et pro remedio animæ meæ, dimitto Deo et sanctis ejus apostolis Petro et Paulo sanctæque catholicæ Ecclesiæ omnem investituram per annulum et baculum, et concedo in omnibus ecclesiis fieri electionem et liberam consecrationem. Possessiones et regalia beati Petri quæ a principio hujus discordiæ usque ad hodiernam diem, sive tempore patris mei sive etiam meo, ablata sunt, quæ habeo, eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ restituo; quæ autem non habeo, ut restituantur fideliter juvabo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum et principum et aliorum tam clericorum quam laicorum, consilium principum et justitia, quæ habeo reddam; quæ non habeo, ut reddantur fideliter juvabo. Et do veram pacem Calixto sanctæque Romanæ Ecclesiæ et omnibus qui in parte ipsius sunt vel fuerunt. Et in quibus sancta Romana Ecclesia auxilium postulaverit fideliter juvabo. Datum anno 1122.

INNOCENTIUS III, papa. — In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Cum placuit Domino nostro Jesu Christo me dominum et imperatorem totius Bulgariæ et Blaciæ facere, inquisivi antiquorum nostrorum scripturas et libros, et beatæ memoriæ imperatorum nostrorum prædecessorum leges, unde ipsi sumpserunt regnum Bulgarorum et firmamentum imperiale, coronam super caput eorum et patriarchalem benedictionem, et diligenter perscrutantes, in eorum invenimus scripturis quod beatæ memoriæ illi imperatores nostri prædecessores, coronam imperii eorum et patriarchalem benedictionem ab ecclesia Romana, ab apostolicæ sedis principe apostolorum Petro et a sanctissimo Patre nostro, universali papa Innocentio III.

Et a quocunque patriarchalis benedictio et mandatum, in civitate imperii mei Trinovi, data et concessa fuerit a domino papa, faciendi et consecrandi archiepiscopos, metropolitas et episcopos et reliquas ecclesiasticas obsecutiones sacramentales, concedit imperium meum, ut plenissimam in omni tenimento et imperii mei pertinentiis habeant potestatem. Ecclesiæ enim omnes totius imperii mei et tenimenti, et patriarcha meus metropolitanus, episcopi, archiepiscopi et cuncti sacerdotes Romanæ subsint Ecclesiæ, et teneant legem, et consuetudinem et observationem quas tenuerunt beatæ memoriæ imperatores totius Bulgariæ et Blaciæ, prisci illi nostri prædecessores, et nos eodem modo vestigia eorum imitantes. Subsignat autem imperium meum ad securitatem Chrysobolum suum, quod nunquam ab Ecclesia Romana et ab apostolica sede, principe apostolorum Petro, ipsum videlicet imperium meum discedet, neque alii imperii mei principes disgregabuntur, sed ut vocatus dilectus filius sacrosanctæ et apostolicæ Romanæ sedis principis apostolorum Petri ero. Et deinceps quascunque terras Christianorum seu paganorum meum acquisiverit imperium, sub potestate et mandato ejusdem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ et apostolicæ sedis erunt, CCXXV, 287, 288.

LEO III, papa. — Leo, servus servorum Dei, etc., abbati venerabilis monasterii sancti Christi martyris Dionysii. Quoniam expetisti a sede apostolica privilegium renovari quod hactenus antecessor noster bonæ et sanctæ memoriæ Stephanus papa ex monasteriis a te constructis confirmavit, tibi et omnibus successoribus tuis abbatibus, iterum renovare et confirmare per nostram auctoritatem in antea deberemus, et sub ditione Sanctæ Sedis Ecclesiæ Romanæ semper perpetua conservatione subsistere et permanere omnimodis debeant, eo videlicet ordine ut quidquid ex donatione excellentissimi filii regis nostri Caroli, vel aliorum regum, ac bonorum hominum et parentum tuorum, et ex tua proprietate et commutationibus habere et dominari modo videris, vel in antea acquirere, tu et successores tui potueris, tam in monasteriis ædificandis quam et villis, sive mancipiis, in quibuscunque pagis, locis et agris constitutis, ita stabilita et rata in perpetuum maneant et in prædictis monasteriis nullus episcoporum vel sacerdos, absque voluntate præcellentissimi filii nostri Caroli regis, vel tua, licentiam habeat missas celebrare nisi per vestram convocationem, sed proprium habentes episcopum..... et hoc auctoritate beati Petri apostolorum principis auctoritate fulcimus...., ut tradita et confirmata in futurum perseverent, statuentes per hanc seriem scripturarum, atque interdicentes, ut quisquis, vel cujuscunque dignitatis persona a magno gradu usque ad minimum fuerit, qui hoc privilegium irrumpere tentaverit, vel fecerit, sub anathematis vinculo, beati Petri apostolorum principis ac nostra auctoritate, esse alligatum universalis Ecclesiæ sciat, nisi digna satisfactione coram Deo et sanctis suis egerit pœnitentiam, CXXIX, 967, 968. — Passim innumera sunt hujusmodi summorum pontificum privilegia quibus apparet redactam fuisse in usu illorum potestatem tum spiritualem, tum temporalem.

LUDOVICUS I, imperator (ann. 817). — *Pactum Ludovici I, imperatoris cum Paschali papa.* In nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego Ludovicus imperator Augustus, statuo et condo per hoc pactum confirmationis nostræ, tibi beato Petro principi apostolorum et per te vicario tuo domno Paschali, summo pontifici, et universali papæ, et successoribus ejus in perpetuum, sicut a prædecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate et ditione tenuistis et disposuistis, civitatem Romanam cum ducatu suo et suburbanis atque viculis omnibus et territoriis ejus montanis, ac maritimis, litoribus ac portubus seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis, ac viculis in Tusciæ partibus, id est Portum, Centumcellas, Cbere, Bledam, Manturanum, Sutrium, Nepe, Castellum, Gallisem, Hortem, Polimartium, Ameriam, Todem, Perusiam cum tribus insulis suis, id est majorem et minorem, Pulvensim, Narniam, Utriculum cum omnibus finibus ac territoriis ad suprascriptas civitates pertinentibus. Simili modo in partibus Campaniæ Segniam, Anagniam, Ferentinum, Alatrum, Petricum, Fristinum cum finibus Campaniæ, necnon et Tiburim cum omnibus finibus ac territoriis ad easdem civitates pertinentibus, necnon et exarchatum Ravennatem cum integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis et castellis, quæ piæ recordationis Pippinus rex ac bonæ memoriæ genitor noster Carolus imperator beato Petro apostolo et prædecessoribus vestris jamdudum per donationis paginam restituerunt, hoc est civitatem Ravennam et Amitiam, Bobium, Cesenam, Forumpopuli, Forumlivii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comaclum, Adrianisque et Gabelum cum omnibus finibus, territoriis atque insulis, terra marique ad prædictas civitates pertinentibus. Simulque et Pentapolim, videlicet Ariminum Pensaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Ausimum Hesim, Humanam, Forumsimpronii, Montemferetri, Urbinum, et territorium Valvense, Callem, Luciolis, Eugubium cum omnibus finibus ac terris ad easdem civitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinense sicut a genitore nostro Carolo imperatore beato Petro apostolo per donationis scriptum est concessum sub integritate, quemadmodum ab Hilerio et Magenario abbatibus, missis illius, inter idem territorium Sabinense atque Reatinum definitum est. Item in partibus Tusciæ Longobardorum Castellum Felicitatis, Ubivetum, Balneum regis, Ferentri, Castrum Bitervium, Orthos, Marcam, Tuscanam, Suanam, Populonium, Rosellas et insulas, Corsicam, Sardiniam et Siciliam sub integritate, cum omnibus adjacentibus ac territoriis, maritimis, litoribus, portubus ad suprascriptas civitates et insulas pertinentibus. Item in partibus Campaniæ Foram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum et Capuam et patrimonia ad potestatem vestram et ditionem pertinentibus sicut est patrimonium Beneventanum et Salernitanum et patrimonium Calabriæ inferioris et superioris, et patrimonium Neapolitanum, et ubicunque in partibus regni atque imperii a Deo nobis commissi patrimonia vestra esse noscuntur. Has omnes suprascriptas provincias, urbes, et civitates et oppida atque castella viculos ac territoria simulque patrimonia jam dictæ Ecclesiæ tuæ, beate Petre apostole, et per te vicario tuo spirituali patri nostro domno Paschali, summo pontifici et universali papæ ejusque successoribus usque in finem sæculi eodem modo confirmamus, ut in suo detineant jure, principatu atque ditione.

Simili modo per hoc nostræ confirmationis decretum firmamus donationes quas præ recordationis domnus Pippinus rex avus noster et postea domnus et genitor noster Carolus imperator beato Petro apostolo spontanea voluntate contulerunt. Necnon et censum et pensionem, seu cæteras donationes quæ annuatim in palatium regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia Longobardorum, sive de ducatu Spoletino, sicut in suprascriptis donationibus continentur, et inter sanctæ memoriæ Adrianum papam, et domnum ac genitorem nostrum Carolum imperatorem convenit, quoniam idem pontifex eidem de suprascriptis ducatibus, id est, Tuscano et Spoletino, suæ auctoritatis præceptum confirmavit, eo scilicet modo ut annis singulis prædictus census Ecclesiæ beati Petri apostoli persolvatur salva super eosdem ducatus nostra in omnibus ditione, et illorum ad nostram partem subjectione. Cæterum, sicut diximus, omnia superius nominata ita ad vestram partem per hoc nostræ confirmationis decretum roboramus, ut in vestro vestrorumque successorum jure permaneat, principatu, atque ditione, ut nec a vobis, nec a filiis, vel successoribus nostris per quodlibet argumentum sive machinationem quacunque parte minuatur vestra potestas, aut vobis de suprascriptis omnibus, vel successoribus vestris inde aliquid subtrahatur, de suprascriptis videlicet provinciis, urbibus, civitatibus, oppidis, castris, viculis, territoriis, atque patrimonils, necnon et pensionibus atque censibus; ita ut neque nos ea subtrahamus neque quibuslibet subtrahere volentibus consentiamus. Sed potius omnia quæ superius leguntur, id est provincias, civitates, urbes, oppida, castella, territoria, patrimonia, atque insulas, census, et pensiones Ecclesiæ beati Petri apostoli et pontificibus in sacratissima illius sede in perpetuum recidentibus in quantum possumus nos defendere promittimus. Ad hoc, ut omnia ea in illius ditione ad utendum et fruendum atque disponendum firmiter valeat obtineri. Nullamque in eis nobis partem aut potestatem disponendi, vel judicandi, subtrahendive aut minorandi vindicamus, nisi quatenus, ab illo qui eo tempore hujus sanctæ Ecclesiæ regimen tenuerit rogati fuerimus. Et si quilibet homo de suprascriptis civitatibus ad vestram Ecclesiam pertinentibus ad nos venerit subtrahere se volens de vestra ditione et potestate, vel aliquam quamlibet iniquam machinationem metuens aut culpam commissam fugiens, nullo modo eum recipiemus, nisi ad justam pro eo faciendam intercessionem, ita duntaxat si culpa quam commisit venialis fuerit inventa; et in aliter comprehensum vestræ potestati eum remittamus. Exceptis his, qui violentiam vel oppressionem potentiorum passi ideo ad nos venerint, ut per nostram intercessionem justitiam accipere mereantur, quorum altera conditio est, et a superioribus est valde disjuncta. Et quando divina vocatione hujus sacratissimæ sedis pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex regno nostro aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub

nostra potestate constitutus licentiam habeat contra Romanos aut publice aut private veniendi vel electionem faciendi, nullusque in civitatibus, vel territoriis Ecclesiæ beati Petri apostoli potestatem pertinentibus aliquod malum propter hominem facere præsumat. Sed liceat Romanis cum omni veneratione et sine qualibet perturbatione honorificam suo pontifici exhibere sepulturam. Et cum quem divina inspiratione et beati Patri intercessione omnes Romani uno consilio atque concordia sine aliqua promissione ad pontificatus ordinem elegerint sine qualibet ambiguitate vel contradictione more canonico consecrari, et dum consecratus fuerit legati ad nos vel ad successores nostros reges Francorum dirigantur, qui inter nos et illum amicitiam et charitatem et pacem socient sicut temporibus piæ recordationis Caroli atavi nostri seu domni Pippini avi nostri, vel etiam Caroli imperatoris genitoris nostri consuetudo erat faciendi.

Et autem hoc ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ et nostri firmum esse credatur, firmiusque per futuras generationes et sæcula ventura custodiatur, propriæ manus signaculo et venerabilium episcoporum atque abbatum, vel etiam optimatum nostrorum sub jurejurando, promissionibus, vel subscriptionibus pactum istud nostræ confirmationis roboravimus et per legatum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Theodorum nomenculatorem domino Paschali papæ direximus. Ego Ludovicus misericordia Dei imperator subscripsi. Et subscripserunt tres filii ejus et episcopi 10, abbates 8, comites 15, bibliothecarius 1, et mansionarius 1. XCVII, 682-686, et XCVIII, 579-588.

LUDOVICUS PIUS, imperator. — In nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego Ludovicus imperator Augustus, statuo et concedo per hoc pactum confirmationis nostræ tibi beato Petro principi apostolorum, et per te vicario tuo domno Paschali summo pontifici et universali papæ et successoribus ejus in perpetuum, sicut a prædecessoribus vestris, usque nunc, in vestra potestate et ditione tenuistis et disposuistis civitatem Romanam cum ducatu suo et suburbanis, atque viculis omnibus et territoriis ejus montanis ac maritimis, littoribus ac portubus, seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis ac viculis in Tusciæ partibus, id est, Portum, Centumcellas, Chere, Bledam, Manturanum, Sutrium, etc., etc., cum omnibus finibus ac territoriis ad suprascriptas civitates pertinentibus, etc., etc., XCVIII, 579-583. — Simili modo per hoc nostræ confirmationis decretum firmamus donationes quas piæ recordationis domnus Pippinus rex avus noster, et postea domnus et genitor noster Carolus imperator beato Petro apostolo spontanea voluntate contulerunt. Necnon et censum et pensiones, seu cæteras donationes, quæ annuatim in palatium regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia, etc., XCVIII, 583, 584, 585. — Nullamque in eis nobis partem aut potestatem disponendi, vel judicandi subtrahendive aut minorandi vindicamus, nisi quando ab illo qui eo tempore hujus sanctæ Ecclesiæ regimen tenuerit rogati fuerimus. Et si, etc., etc., XCVIII, 584, 585, 586, 587, 588.

In hoc diplomate Ludovicus Pius non aliquod Romanæ urbis dominium sibi reservavit; nam in hoc apertissime legitur, pontifici jurisdictionem in Romanum ducatum cessisse, sibi tantummodo reservato intercedendi jure pro recurrentibus, atque pro Ecclesiæ defensione, ac tutela, quam iidem reges sibi cum attributis juribus ac privilegiis (patriciatus nempe, seu patronatus), sibi suisque successoribus reservarunt, XCVIII, 504, 505.

MATHILDIS comitissa. — *Donatio.* Anno ab incarnatione Domini 1102. Ego Mathildis, Dei gratia comitissa pro remedio animæ meæ et parentum meorum dedi et obtuli Ecclesiæ S. Petri per interventum domini Gregorii VII, papæ, omnia bona mea jure proprietario, tam quæ tunc habueram quam ea quæ in antea acquisiveram, sive jure successionis, sive alio quocunque jure ad me pertinent. Et tam ea quæ ex hac parte montium habebam, quam illa quæ in ultramontanis partibus ad me pertinere videbantur, omnia per manum domni Gregorii VII, sicut dictum est, papæ Romanæ Ecclesiæ dedi et tradidi, et cartulam inde fieri rogavi. Sed quia cartula nusquam apparet, et timeo ne donatio et oblatio mea in dubium revocetur, ideo ego quæ supra, comitissa Mathildis iterum a præsenti die dono et offero eidem Romanæ Ecclesiæ per manum Bernardi cardinalis et legati ejusdem Romanæ Ecclesiæ, sicut illo tempore dedi per manum domni Gregorii VII, papæ, omnia bona mea tam quæ nunc habeo quam quæ in posterum, Deo propitio, acquisitura sum, et tam ea quæ ex hac parte montium quam quæ in ultramontanis partibus habeo vel habitura sum sive jure hæreditario, sive alio quocunque jure pro mercede et remedio animæ meæ et parentum meorum. Quæ autem ista mea bona juris mei superius dicta cum accessionibus et ingressibus, seu cum superioribus et inferioribus suarum qualiter supra legavi in integro, ab hac die in eadem ecclesia dono et offero, et per præsentem cartulam oblationis ibidem habendam confirmo. Insuper per cultellum, etc..., Præsens cartula oblationis cunctis temporibus firma permaneat atque persistat, etc., XCVIII, 631-662.

MELCHIADES, papa. — In epistola quam Hispanis episcopis direxit, eos rogando et obsecrando instruxit, ut primo semper omnia diligenter inquirant, et cum justitia et charitate definiant, neminem ante verum et justum judicium condemnent, nullum suspicionis arbitrio judicent, sed primum probent, et postea charitative sententiam proferant, et quod sibi fieri nolunt, alteri non inferant, et episcopos non judicent aut condemnent absque Romanæ sedis auctoritate; quod si fecerint irritum erit et facientes condemnabuntur; quia hoc privilegium ipsi Romanæ sedi a temporibus apostolorum servari statutum est, quia, quamvis cunctorum apostolorum par electio foret, beato tamen Petro concessum est, ut aliis præmineret, et causas et interrogationes, quæ ad querelam venirent, prudenter disponeret, CXXIX, 1180.

DAMASUS (S.), papa. — Hic constituit possessionem Papyrianam territorio Ferentino cum adjacentibus antiquis; possessionem Antonianam in territorio Casin., CXXVIII, 73.

Generatim etiam apud catholicos creditur, quod cum Carolus Magnus donationes fecit Romano pontifici perplurium comitatuum solum de his ei concessit redditum et quondam census ad bonum spiritualis regiminis (il ne les lui donna qu'à titre de fiefs et pour le bien de ses Etats, et par ces donations, Rome et contrées données ne cessèrent point de faire partie de son Empire), cum sæpe sæpius dicitur in his concessionibus, servata potestate imperiali.

NICOLAUS III, papa. — Anno 1278. Nonis Junii Nicolaus III suis litteris inseruit privilegia Ludovici, Ottonis, et Henrici I eaque Rudolpho transmisit: « Ne, aliens, per hæc nos aliquod novum petere, vel a tuis prædecessoribus imperatoribus Romanis insolitum existimes postulare, ad tuam conscientiam plenius serenandam qualiter illa certi prædecessores tui Romani imperatores expresserunt, qualiter illa ad Romanam Ecclesiam pertinere sub expressis terrarum distinctionibus declararunt, tibi de verbo ad verbum tenores privilegiorum ipsorum imperatorum, sicut in archivis Romanæ Ecclesiæ reperimus sub bulla nostra transmittimus. »

Multa etiam Conrado minoritæ Rudolphi oratori communicavit, regi eidem Romanorum ad pleniorem fidem referenda. Præterea formam ei præscripsit aliis litteris qua uti deberet in privilegio. Etenim quæ a Rudolphi legatis Lugduni ann. 1274 et quæ anno 1275 ab ipso Rudolpho Lausanæ erat adhibita coram Gregorio X, quia civitates, exarchatus nominatim haud recensebat, causa erroris fuerat ea siquidem juxta ejus ætatis morem ecclesiasticas ditiones ita exprimebat. « Ad has pertinet tota terra, quæ est a Radicofano usque Ceperanum, marchia Anconitana, ducatus Spoletanus, terra comitissæ Mathildis, comitatus Brittenorii exarchatus Ravennæ, Pentapolis, Massa Trabaria cum adjacentibus terris et omnibus aliis ad Romanam Ecclesiam pertinentibus »

Nicolaus igitur III inter Mathildis et Pentapolis, hæc adjungenda transmisit: « Civitas Ravennæ et Æmilia, Bobium, Cæsena, Forumpopuli, Forumlivii, Faventia, Imola, Bononia, Ferraria, etc. » Et post alia multa: « Omnia igitur supradicta tam propriis seu specialibus provinciarum, terrarum, civitatum, atque locorum expressa vocabulis, quam etiam non expressa et quæcunque alia pertinent ad Romanam Ecclesiam de voluntate et conscientia, consilio et consensu principum imperii libere illi dimittimus, renuntiamus et restituimus; ne non ad omnem scrupulum removendum, prout melius valet et efficacius intelligi, de novo concedimus, conferimus et donamus, ut sublata omnis contentionis et dissensionis materia firma pax et plena concordia inter Ecclesiam et imperium perseveret, XCVIII, 865.

ORDERICUS VITALIS, monachus. — Anno ab Incarnatione Domini 1084, Henricus Teutonicus rex, Saxones, Alemannos et alias gentes coacervavit, Italiam violenter ingressus, Romam obsedit et expugnavit, Gregorium VII de sede apostolica expulit, et Wiltbertum, Ravennatium metropolitam ei nefarie subrogavit. Tunc Gregorius Beneventum secessit, et maxima dissensio in urbe orta est, quæ magnum filiis Ecclesiæ detrimentum generavit, et ad multorum perniciem diu permansit.

Gregorius qui Hildebrannus, in baptismate dictus fuerat, zelo veritatis et justitiæ inflammatus, omne scelus

arguebat, nullique contra rectitudinem pro timore seu favore parcebat. Inde persecutionem et exsilium ab indomitis et jugo Domini contrariis pertulit, nec tamen ab eis qualibet arte vinci usque ad mortem potuit. Henricum ergo sæpe admonuit, corripuit, ad postremum excommunicavit, quia divinæ legis erat prævaricator incorrigibilis. Nam princeps præfatus uxorem suam reliquit, et sordidis adulteriis voluptatibus, ut porcus luto gaudens, inhæsit. Idem rex sæpe proceres suos, quorum uxores, seu filias, seu prædia concupiscebat, ad curiam suam fraudulenter accersebat, et occulte præmissis satellitibus suis, in via securos perimebat. Gregorius papa Henricum sapius admonitum, et in facinoribus pertinaciter resistentem, judicio synodi excommunicavit, et sub anathemate obduratum potestate regni damnabiliter usurpata exspoliavit, et Conradum comitem auctoritate apostolica per plurimorum manus præsulum in regem consecravit. Privatus itaque Henricus per unum annum, in domo propria conticuit, et comitatu quem hæreditario jure a parentibus susceperat potitus delituit. Sed auxilia multa, sumptibus de thesauro, quem copiosum olim congesserat, dapsiliter datis, procuravit. Deinde multis millibus complicum aggregatis, commune decretum contempsit, publicus hostis rebellavit, contra Conradum regem pugnavit, ipsumque dejectum jugulavit, et exercitum ejus varia clade quassavit.

Henricus itaque, hac victoria elatus, imperium quod amiserat invasit, rebelles coercuit, magnisque sibi viribus adauctis, Romam obsedit, totumque conatum contra Gregorium papam exercuit. Inquirentibus vero cur tam horrenda contra caput Ecclesiæ præsumpserat, hanc tantæ discordiæ causam inter se et papam esse, cum cachinno asserebat quod medicus ægrotum nimis acriter curare impatientem nisus fuerat.

Obsidionem ergo validam rex effrenis Romæ applicuit, Romanos minis et viribus terruit, muneribus et promissis lenivit, et his modis cives alliciens, urbem obtinuit. Deficientibus itaque Romanis, Gregorius papa Apuliam expetiit, ibique a Normannis honorifice susceptus, quatuor annis habitavit, et mandata vitæ filiis Ecclesiæ propinans finem laborum peregit. Tunc Henricus Augustus Wibertum Ravennatium metropolitanum, quem Clementem nuncupaverunt, in ovile Domini contra fas intromisit, et hac de causa gravis in mundo et diutina dissensio multos duplici morte mulctavit. Mediolanenses et Moguntii et multi alii, qui Wiberto favebant, Gregorianos omnes anathematizabant, et armis quoque crudeliter impugnabant. Econtra Gregorius cum suis erratas Wibertinos ad unitatem Ecclesiæ revocabat, et redire contemnentes secundum jus ecclesiasticum excommunicabat.

Tunc legati Romanorum venerunt cum litteris apostolicis ad Robertum Wiscardum, qui ex omni ducatu Apuliæ et Calabriæ fortem exercitum Normannorum et Longobardorum contraxerat, et auxilium ejus pro papa Gregorio contra Henricum Alemannorum regem imploraverunt. Robertus primum anxiatus, sit tandem : « Semper obsecundare Deo, qui per communem Ecclesiæ catholicæ pastorem alloquitur, oportet. Auxiliante Deo, jussioni papæ obediam. »

Post hæc verba bellicosus miles cum paucis commilitonibus mare mox ingressus est, Deoque ducente in Apuliam profectus est; et inde assumptis armatorum copiis Romam aggressus est. Henricus imperator, ut comperit quod Robertus dux Constantinopolitanum imperatorem jam superaverit, valde timuit, et occiduas regni sui partes repetiit. Attamen appropinquanti Roberto, turgentes Romani convenerunt, et cum armis obviam processerunt. Sed repulsi sunt, et Robertus ferro et flamma sibi aditum Romæ patefecit, nec ullus civium postea contra eum mutire ausus fuit. Deinde perveniens ad turrim Crescentis papa cum clero obviam exiit.... Iratum ducem contra Romanos papa lenivit, acceptoque consilio, de turre Crescentis cum clero sequaci exivit, et comitante duce cum valida manu ductus Albam adivit. Hanc itaque urbem Ascanius Julius Æneæ filius condidit, et Constantinus Augustus sancto Silvestro papæ dedit. Dux autem apostolica benedictione accepta, iter ad mare acceleravit et trans pontum cœtus suos festinanter, ut eis juraverat, expetiit, CLXXXVIII, 516, 517, 518, 521, 522, 523, 524.

OTTO, imperator.—*De regalibus beato Petro concessis.* Otto I imperator confirmat ditiones et civitates Ecclesiæ Romanæ a prædecessoribus suis factas nonnullasque addit : « In nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti, ego Otto Dei gratia imperator, una cum Ottone glorioso rege filio nostro, divina ordinante providentia spondemus atque promittimus per hoc pactum confirmationis nostræ tibi beato Petro, principi apostolorum et clavigero regni cœlorum, et per te vicario tuo domno Joanni summo pontifici XII, papæ, sicut a prædecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate ac ditione tenuistis et disposuistis, civitatem Romanam cum ducatu suo et suburbanis suis, atque viculis omnibus, et territoriis ejus montanis ac maritimis, littoribus ac portubus seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis ac viculis Tusciæ partibus, id est Portum, Centumcellas, Cerem, Bledam, Marturianum, Nepem, castellum Gallisen, Ortem, Pollimartium, Ameriam, Tudam, Perusiam cum tribus insulis, etc., etc., » XCVIII, 804, 805, 806. — Insuper tibi offerimus, beate Petre apostole, vicarioque tuo domno Joanni papæ et successoribus ejus pro nostræ animæ remedio, nostrique filii et nostrorum parentum de proprio regno nostro civitates et oppida cum piscariis suis, id est Realem, Amiternum, Furconem, Nursiam, Balvam et Marsim et alibi civitatem Teramnem cum pertinentiis suis. Has omnes suprascriptas provincias, urbes, etc., ecclesiæ tuæ jam dictæ, beate Petre apostole, et per te vicario tuo, Joanni summo pontifici, ejusque successoribus usque in finem sæculi eo modo confirmamus, ut in suo detineant jure, principatu atque ditione. Simili modo per hoc nostræ delegationis pactum confirmamus donationes quæ piæ recordationis domnus Pippinus rex, et postea domnus Karlus excellentissimus imperator beato Petro apostolo spontanea voluntate contulerunt; necnon et censum vel pensionem quæ annuatim in palatium regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia, sive de ducatu Spoletano, sicut in suprascriptis donationibus continetur, et inter sanctæ memoriæ Adrianum papam et domnum Karlum convenit, quando idem pontifex eidem de his ducatibus præceptum confirmavit, salva super eosdem ducatus nostra in omnibus dominatione et illorum ad nostram partem subjectione inde apparet quod cæteræ omnes ditiones erant supremi juris pontificum cum quadam conditione, huic parti imponuntur; quæ ut alia videnda, XCVIII, 806, 807, 808, 809, 810

PHILIPPUS PULCHER, rex Francorum.—Si le règne de Philippe le Bel occupe une place à part dans l'histoire de la France au moyen âge, c'est qu'à ce règne appartient la tentative à la fois la plus astucieuse et la plus hardie pour s'affranchir de toutes les lois, soit qu'elles reposassent sur des liens sacrés, soit qu'elles dussent leur origine au droit traditionnel de la nation. A cette époque nous voyons la royauté lutter contre la papauté pour ne rien reconnaître au-dessus d'elle, fût-ce un avertissement donné au nom de Dieu, puis combattre les grands vassaux, afin de ne plus trouver d'égaux à ses côtés.

Gui de Dampierre, comte de Flandre, fut le représentant le plus illustre de la résistance des grands vassaux. Celle de l'autorité religieuse fut revendiquée par l'Ordre de Cîteaux. Il y avait relation, amitié et souvenirs de part et d'autre dans l'esprit d'opposition aux idées du temps, pour rester unis chacun dans son ordre, religieux ou civil.

Au mois d'octobre 1285, date de l'avénement de Philippe le Bel; quoique éloignés du moment où le roi de France confisquera violemment le comté de Flandre à Gui de Dampierre, etc., nous voyons poindre sur le trône la soif la plus insatiable et la plus démesurée du pouvoir. Philippe le Bel veut des dîmes, l'Ordre de Cîteaux, quoique par anciens priviléges dispensé d'en payer aucune, paya les siennes, avec quelque composition toutefois. En 1292, Philippe le Bel réclame à l'ordre de Cîteaux une ancienne dîme qui lui avait été imposée par Grégoire XV pour le roi de France, il y avait dix-sept ans. L'abbé de Cîteaux réclama... en 1294. Cependant sur la demande de Philippe le Bel, l'Ordre de Cîteaux lui accorda une dîme de deux années pour préserver des horreurs de la guerre et des vexations des Anglais les monastères, etc... Par le moyen de cette dîme les Anglais sont repoussés. Mais Philippe a toujours besoin d'argent. Gui de Dampierre est conduit prisonnier au Louvre, et des impôts extraordinaires sont imposés par Philippe le Bel sur les biens meubles et immeubles, soit des clercs, soit des laïques. Toute la France s'en émeut. Ici l'Ordre de Cîteaux prit le premier la défense des immunités ecclésiastiques, alléguant que par priviléges des papes, ils étaient exempts de ces sortes d'impôts imposés par l'autorité royale. Qu'en cette circonstance l'Ordre de Cîteaux ait compris la gravité de la situation en s'opposant ouvertement aux volontés de Philippe le Bel; qu'appelé à choisir entre le devoir qui parlait à sa conscience et le péril qui menaçait sa personne et ses biens, il ait courageusement préféré le

perti. on ne peut en douter. Déjà, en 1128, cet Ordre avait montré une semblable fermeté envers Louis VI. Donc en 1296, un chapitre général fut convoqué. On répondit d'abord à la monition qui avait été adressée par un prélat, ami de Philippe le Bel, qui était Pierre Barbet, archevêque de Reims, que l'Ordre de Cîteaux était prêt à se soumettre à toutes les taxes qui seraient établies à raison de ses biens ou pour la défense de la patrie, mais qu'il repoussait énergiquement les impôts extraordinaires que le siége pontifical n'avait pas approuvés.

« Jura (disent-ils) maxima dono Dei hominibus a superna clementia sunt collata, sacerdotium videlicet et imperium. Istud præest divinis, imperium autem humanis præsidiis. Alibi vocantur duo luminaria magna, sicut sol et luna ita ut luminare majus sit jurisdictio spiritualis et luminare minus jurisdictio temporalis; et sicut aurum est pretiosius plumbo et sol luna nobilior, ac divina terrenis nobiliora seu digniora, sic sacerdotalis dignitas excedit regalem, et minor non habet judicare majorem nolentem et invitum. Rex ergo sacerdotes invitos et renuentes, cum suo imperio non subsint, ad subventionem compellere non habet; cum res ecclesiasticæ sint mortificatæ et a temporali jurisdictione exemptæ, et dicta subventio naviter sapiat decimæ de quibus rex se non habet intromittere..... præterea si ad dictam subventionem tenerentur sacerdotes et clerici, conferrentur cæteris hominibus deterioris conditionis, et sequeretur inexpugnabile vitium, quod sub rege christianissimo sacerdotes durius tractarentur quam sub rege Pharaone, sub quo, omnibus servituti subjectis, soli sacerdotes et eorum bona erant libertate donati. »

Voilà donc que le chapitre de Cîteaux ose dire à l'archevêque de Reims que Philippe le Bel se montre plus dur que Pharaon; il le répéta dans la mémorable protestation qu'il adressa à Rome. Le légat du Pape en France convoque un concile à Paris, le 22 juin 1296; le clergé se plaignait quelque peu des procédés de Philippe le Bel. Mais avant que Boniface VIII le souverain pontife eût reçu les décisions de ce concile, fit droit aux plaintes de l'Ordre de Cîteaux, en frappant d'interdit Pierre Barbet, archevêque de Reims, et en publiant le 18 août 1296 la célèbre bulle « Clericis laicos. » On sait que Boniface VIII y prononçait l'excommunication des clercs qui paieraient les dîmes sans l'assentiment préalable du pape, et la bulle «Clericis laicos» fut confirmée par la bulle « Ineffabilis amoris, » où Boniface VIII reprochait au roi de France d'avoir perdu un bien précieux, c'est-à dire l'amour de ses sujets, et annonçait qu'il était prêt à souffrir les persécutions, l'exil et même la mort pour la liberté de l'Église.

La réponse de Philippe le Bel commençait par ces mots : « Antequam essent clerici, rex Franciæ habebat custoliam regni sui, » et ce qui suivait était de ce genre et dans le même ton. Philippe le Bel à force d'intrigues rendit timide Boniface VIII qui naguère était si fier dans ses Bulles, « Clericis laicos, » etc... Sur une députation de 23 prélats dévoués à Philippe le Bel Boniface VIII tomba désarmé; il se plaignait vivement même de la défection de Gui de Dampierre, duc de Flandre, et il offrait au roi de France tous les biens de l'Église et sa propre personne, etc. Dès ce moment la réconciliation du pape et du roi de France est complète. Des impôts à percevoir sont permis par le pape à Philippe le Bel..... etc .... Le grand accord existe entre tous.....

Mais l'Ordre de Cîteaux fait le récit le plus navrant de la triste position par la levée incessante de dîmes sur dîmes qui l'opprime. Le duc de Flandre voit également la main de Philippe le Bel s'appesantir sur lui. La saisie du comté de Flandre est prononcée à deux reprises. Gui de Dampierre, comte de Flandre, porte ses plaintes au pape. Boniface VIII se fit remettre, en recevant toutes ces nouvelles, une déclaration par laquelle les fils du comte de Flandre lui reconnaissaient le droit de prononcer souverainement sur leurs réclamations et sur leurs griefs. Le pape prononce au palais de Saint-Pierre la sentence d'arbitrage qu'il a refusé d'ajourner plus longtemps. Cette sentence arbitrale du pape ne renfermait aucune réserve en faveur du comte de Flandre..... l'affaire était comme interjetée, pour ainsi dire plus tôt toutes les difficultés..... Gui de Dampierre réclame plus fort que jamais la protection d'Edouard Ier, roi d'Angleterre, pour que justice lui soit rendue de Rome..... Mais de nulle part il n'y a pour lui de réponse favorable. L'influence de Philippe le Bel domine fortement à la cour de Rome dans cette affaire de Gui de Dampierre. Enfin c'est au moment où la cause du comte de Flandre, Gui de Dampierre, paraît à jamais perdue, que l'on voit poindre les difficultés qui doivent séparer Boniface VIII du roi de France.

Après de grandes discussions politiques, l'alliance de Boniface VIII et de Philippe le Bel se rompit sans retour.

Au moment où Boniface VIII refuse à Philippe le Bel d'approuver un traité qu'il vient de faire avec Albert d'Autriche, les ambassadeurs flamands à Rome, comprenant admirablement la situation des choses, prennent l'initiative de la grande lutte qui se préparait; ils invoquent les droits de la Flandre opprimée, comme le champ le plus noble et le plus légitime où la souveraineté pontificale réunissant le pouvoir temporel au pouvoir spirituel pût combattre les injustices et les usurpations du roi de France. Le Mémoire qu'ils soumirent au pape dans ce but est l'un des documents inédits qui répandent le plus de lumières sur l'histoire des dernières années du pontificat de Boniface VIII.

Ce Mémoire commence par faire le récit le plus navrant des misères où se trouve la Flandre par suite des vexations, tortures de toute espèce qu'y exerce Philippe le Bel qui, non content de se venger sur Gui de Dampierre, comte de ces provinces, s'en prend encore à ses sujets..... Le Mémoire rappelle que Philippe le Bel a refusé en conciliation de se rendre à l'appel que lui avait notifié le Saint-Siége; qu'il a rompu des traités jurés avec serment avec le roi d'Angleterre pour traiter amiablement avec le comte de Flandre; et finit par conclure qu'au moment présent il n'y a plus de juge à chercher pour cette grave affaire qu'auprès du Saint-Siége apostolique, regardé justement seul juge compétent en pareille matière.

Quod autem sanctissimus Pater pontifex sit judex in præmissis competens, et non alius, probatur :

1° Quia idem summus pontifex judex est omnium tam in spiritualibus quam in temporalibus, inter illos qui alios habent judices sæculares. Est enim Christi omnipotentis vicarius.... , et plena est sibi hujusmodi vicaria commissa, quæ explicite et expressim commissa est suis successoribus in persona Petri; idem est successor per omnia jura terreni et cœlestis imperii : « Quodcunque ligaveris, » etc.; et juxta illud : « Ecce duo gladii, » etc., et juxta illud : « Constitui te super gentes. » Et quamvis reges temporalem exerceant jurisdictionem, et homines subditi sint regi tanquam præcellenti et ducibus ab eo missis, hoc tamen datum est a Petro, et concessum a Deo, summo principe, cujus Dei, non pueri hominis, ipse pontifex vices gerit in terris; et sic cum omnis potestas a Domino Deo sit, apparet quod jurisdictio quorumlibet, tam temporalium quam spiritualium, sibi sicut soli vicario ejus, plenarie sit data, et sicut dominus papa non perdit ordinariam jurisdictionem, si prælaturam, ecclesiasticam committit alicubi, sed adiri potest per simplicem querelam ab omnibus, ut dicunt jura, sicut et in aliis potestatibus erit, quia ab ipso sunt, quia sive lex dat hæreditatem, sive datam approbat, dare videtur, juxta illud divinum : « Per me reges regnant, » etc. De hac summa et plenissima potestate, quia resideat in summo pontifice, nulla debet esse dubitatio apud quoscumque fideles.

Secunda ratio est quod contra illos qui judices non cognoscunt, sine hæsitatione aliqua erit judex summus pontifex, unde imperatorem, quo nullus inter principes sæculares est superior judicat et deponit summus pontifex. Rex etiam Franciæ qui nullum superiorem recognoscit, per venerabilem tamen pontificem judicatur et deponitur propter demerita. Et ideo de Romano pontifice dictum est : « Constitui te super gentes et regna, » et judicem eum esse oportet ita super magnum sicut super parvum, et aliquis potest esse acephalus qui non supra se judicem habeat constitutum; alias perirent jura et justitia, si non esset qui ea redderet.

Tertia ratio est, quia jam comes ad hanc sedem legitime appellavit, cum de jure constet quia omnis oppressus libere appellare potest ad Romanam sedem. Deficit autem in proposito casu judex, quia rex superiorem non cognoscit....

Quarta ratio est quia notorie et patenter peccavit rex Franciæ in comitem, et notum est quod ad summum pontificem spectat quemlibet corripere de peccato ...

Quinta ratio est propter sacrilegium commissum in exustione ecclesiarum, occisione clericorum et religiosorum, quod crimen ecclesiasticum est et coram judice ecclesiastico debet tractari; præterea quod pro filia comitis detenta specialiter est implorandum judicium ecclesiasticum ratione pietatis et libertatis cui favent jura, et maxime, si nubere intendat, ponenda est in loco tuto et securo, ne per timorem dicat sibi placere quod odit...

Sexta ratio est, quia antequam ad tot et tanta illicita procederet dominus rex contra comitem, et incepisset domino comiti injuriari et super ipso comitatu, comes requisivit sibi per regem concedi judicium parium, quod in hoc erat competens, quod idem rex sibi facere denegavit, pluries requisitus, et licet aliquando promisisset servare justitiam per judicium parium, tamen ad ultimum id ei denegavit, et ideo successit justitia ecclesiastica. et ipse rex, jure quod habebat in comitatu ratione feodi fuit privatus, nec potest dominus rex dicere se judicem super his, quia in causa sua judex esse non potest.

Imploratur ergo judicium contra reges et suos, etc... Similiter dominus papa noster potest regem Franciæ compellere ad pacem cum comite.... hoc docuit semper ille summus magister et verbo et opere, qui semper dicebat : « Pax vobis, pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. » Quæ verba sunt attendenda, quia mandatum importat, quod exsequendum est per vicarium, et hujusmodi hæreditas relicta non est refutanda, nec negligenda, sed manu tenenda et approbanda.

On ne peut douter combien agréablement fut reçue à Rome cette déclaration solennelle où l'on invoquait l'autorité pontificale placée par Dieu au-dessus de toutes les nations et armée des deux glaives trouvés à la montagne des Oliviers, c'est-à-dire de la puissance spirituelle et de la puissance temporelle, non-seulement comme l'unique refuge des opprimés contre les princes qui ne reconnaissaient aucun juge au-dessus d'eux, mais aussi comme le pouvoir suprême investi du droit de déposer le roi de France et l'empereur. Bientôt ce Mémoire reçut une éclatante sanction. Le pape parut au milieu du grand jubilé de l'an 1300 avec les doubles insignes de l'autorité spirituelle et temporelle et répétant à haute voix : « Ecce duo gladii ; hic vides, o Petre, successorem tuum ; tu, salutifer Christe, cerne tuum vicarium. » Toute l'Europe était accourue à Rome et le nombre des pèlerins qui se pressaient aux portes des saintes basiliques avait effacé les plus pompeux souvenirs de la cité, deux fois reine du monde. C'était à la fois la manifestation d'un immense enthousiasme religieux et la manifestation de la puissance dont l'autorité pontificale restait armée aux yeux des peuples.

Boniface VIII a envoyé l'évêque de Pamiers ordonner au roi de France de rendre la liberté à Gui de Dampierre; mais Philippe le Bel ne répond qu'en jetant dans une prison le légat du pape, etc .. Boniface VIII, en même temps qu'il accueille les plaintes du comte de Flandre, se souvient des plaintes non moins vives et non moins fréquentes de l'Ordre de Cîteaux. Le 4 décembre 1301, il suspend tous les priviléges accordés au roi pour la levée des dîmes. Le lendemain deux autres bulles sont publiées. Par la bulle «Ausculta filii,» il expose la puissance dont il est dépositaire, comme vicaire de Jésus Christ, comme successeur de saint Pierre : «Constituit nos Deus super reges et regna ad evellendum, destruendum, dissipandum atque ædificandum sub ejus nomine et doctrina, Filii charissime, nemo tibi suadeat quod superiorem non habes. » Mais il ne faut pas croire, comme l'ont trop souvent répété les historiens modernes, que la papauté dût être aux yeux de Boniface VIII la réunion, ou pour mieux dire, la confusion des deux pouvoirs exercés simultanément. Boniface VIII disait lui-même qu'on ne pouvait lui attribuer une si grande ignorance ou un si grand aveuglement que de ne pas connaître la séparation des deux pouvoirs : «Scimus quod duæ sunt potestates ordinatæ a Deo. Quis ergo debet credere quod tanta fatuitas, tanta insipientia fuerit in capite nostro.» L'empereur et les rois exerçaient seuls la puissance temporelle; à eux l'usage, l'action, le domaine des faits. Le droit, toutefois, restait subordonné à l'autorité spirituelle, appelée à distinguer ce qui était juste de ce qui était injuste, et investie d'une juridiction incontestable, *radice peccati*, soit qu'il convînt de rappeler un chrétien obscur à la pénitence, soit qu'il fallût briser la couronne des princes les plus puissants. Cette théorie s'appuyait sur ce principe alors universellement admis, que la société reposant sur la religion, celle-ci était à la fois modératrice pour les princes et protectrice pour les peuples, à qui elle offrait l'égalité vis-à-vis du tribunal suprême qui représentait sur la terre celui de Dieu.

La bulle «Ausculta, filii» offre d'ailleurs un intérêt tout spécial pour les questions précédemment discutées, les deux griefs qui s'élevaient contre le gouvernement de Philippe le Bel, savoir : d'une part, l'oppression de Gui de Dampierre, c'est-à-dire celle des grands vassaux; d'autre part, l'oppression du clergé et des ordres religieux. La bulle «Ausculta, filii,» parvenue au roi, fut publiquement brûlée, par son ordre, le dimanche 11 février, 1301 : «Combustæ sunt apostolicæ litteræ, in ipsius regis et magnatum præsentia ; quod an ullo hæretico, paganoaut tyranno legimus esse factum. » Les états-généraux sont convoqués par le roi pour le 10 avril 1301. Un Mémoire plus ou moins respectueux est adressé au pape ; le clergé même y adhéra. Boniface VIII répondit soit directement, soit par la bouche des cardinaux, aux plaintes des trois ordres dont se composaient les états-généraux. En ce même temps il donne une grande bulle qui défend aux évêques de quitter dorénavant leurs diocèses. Au mois d'août un grand consistoire se tient à Rome, présidé par le pape, en présence de l'évêque d'Auxerre, envoyé du roi et des députés du clergé. — Boniface VIII avança en propres termes qu'il avait le droit de déposer Philippe le Bel, et sembla prédire très-prochaine la défaite de l'armée française sous les remparts de Courtrai, dont la nouvelle arriva peu de jours après ce consistoire, et le triomphe dès lors de la Flandre, qui amena l'insurrection du Languedoc.

Boniface VIII avait convoqué un concile à Rome, en novembre 1302. Malgré les menaces de Philippe le Bel, on y vit 4 archevêques, 30 évêques et abbés supérieurs de divers monastères, tels que Cîteaux, Cluny, etc. De suite après leur départ, Philippe le Bel donna à ses baillis l'ordre de prendre possession des biens des prélats et des abbés qui s'étaient rendus à Rome. Cette mesure paraît avoir été principalement dirigée contre l'ordre de Cîteaux. Au même moment, l'évêque de Tournai, obéissant aux instructions secrètes de Philippe le Bel, ordonnait à toutes les autorités ecclésiastiques de la Flandre de cesser les fonctions de leur ministère.

Dans ces conflits incessants, le 14 juin 1303, dans une assemblée convoquée à l'église de Notre-Dame, Philippe le Bel reçoit, non plus comme roi, mais comme champion de la foi et défenseur de l'Église (Henri VIII invoqua aussi ce titre au XIe siècle) l'acte d'accusation où Guillaume de Plasian reprochait au pape d'avoir voulu réunir la puissance temporelle et la puissance spirituelle. Les députés des trois ordres de l'État entendirent l'énumération de tous les chefs d'accusation, la plupart si infâmes qu'on ne peut les reproduire. Puis Philippe le Bel, petit-fils de Louis IX, dont ce même Boniface VIII avait proclamé la béatification, déclara que bien qu'il eût voulu, fils respectueux, cacher au peuple la nudité de Noé, il se trouvait obligé, par la conscience, de déférer au vœu formé par Guillaume de Plasian pour la convocation d'un concile qui jugerait le pape. Les évêques présents adhérèrent après un peu d'hésitation. Une seule voix s'était élevée avec courage pour défendre l'honneur de la papauté et pour protester contre l'usurpation sacrilége des droits et des libertés de l'Église ; ce fut celle de l'abbé de Cîteaux. Le roi l'en punit; il fut traîné aux tours du Châtelet. Boniface VIII voulut honorer le dévouement de cet abbé, Jean de Pontoise; il lui accorda deux priviléges qui passèrent à ses successeurs : le premier était de sceller en cire blanche, le deuxième était de placer sur son sceau l'image du pape assis dans la chaire de saint Pierre et revêtu des ornements pontificaux. Boniface VIII expliquait ce privilége par ces paroles mémorables adressées à Jean de Pontoise : «Mecum sedisti, mecum sedebis »

Boniface VIII ne vécut plus que peu de temps après ces faits. Ses contemporains l'avaient accusé d'ambition et d'avarice, il s'était réhabilité aux yeux de la postérité en offrant au martyre un front chargé de 86 années. A peine la tombe est-elle ouverte pour lui, que le comte de Flandre et l'abbé de Cîteaux l'y suivirent. Il semble que le dernier représentant de la puissance temporelle de la papauté ait entraîné avec lui les derniers représentants de la puissance des grands vassaux et des ordres religieux.

Pour Philippe le Bel, il faut descendre jusqu'aux dernières années de sa vie pour trouver les traces d'une réparation dictée, soit par le remords, soit par la crainte d'une insurrection générale; il n'avait pu cesser de molester l'ordre de Cîteaux et les autres par des dîmes les plus vexatoires; on en voit une biennale imposée en mai 1304, et une autre dîme d'un cinquième, faite en 1305. Enfin un document conservé aux archives de Lille nous apprend que le roi exempta au mois de septembre 1312 l'Ordre de Cîteaux de toutes les dîmes qui pourraient être levées à l'avenir. C'était un peu tard, car déjà en 1303, on lit dans les statuts de cet Ordre. Cum ordo sit in magnis debitis, et diversis creditoribus obligatus. Et le 20 mars 1313 il annonce dans une lettre qu'il veut venir en aide à l'abbaye de Clairvaux, jadis si célèbre par la pompe et l'éclat des cérémonies religieuse mais déjà menacée d'une ruine complète «Monaste-

rium inter cætera monasteria præclarum et nobile, tot et tantorum onere debitorum opprimitur, quod nisi de celeri remedio provideatur, eidem monasterio servientes per loca varia dispergere miserabiliter oportebit ; et per consequens in eo divinum officium, quod ibidem hactenus tam devote, tamque solemniter celebratum exstitit, omnino destrui, ipsumque monasterium ad irreparabilis desolationis miseriam devenire. »

Et c'est Philippe le Bel lui-même, qui, avant de mourir, traçait ainsi la triste histoire de son règne !!! C'était la même plainte suprême et prolongée « senio et ægritudine longa fracti. » qu'était vraie pour l'abbé de Cîteaux, l'abbé de Clairvaux, pour le comte de Flandre et pour le pape. Telle était l'histoire triste et malheureuse de la fin du XIIIe siècle, de ce siècle remarquable entre tous ceux du moyen-âge par sa science et sa gloire, ses vertus et son génie, CLXXXV, 1833-1920. (*Études sur l'histoire du XIIIe siècle, ou Recherches sur la part que l'Ordre de Cîteaux et le comte de Flandre prirent à la lutte de Boniface VIII et de Philippe le Bel*, par Kervyn de Lettenhove.

PLACIDUS, ignotæ sedis episcop. — « Qua in re potestatem in Ecclesia terreni principes habere debeant. » Qua in re intra Ecclesiam terrenæ potestates locum habere debeant, et utrum sua auctoritate, an illius evocatione, notandum ex verbis S. Gregorii dicentis : « Sancta Ecclesia ad pravorum hominum, qui humiles premunt, duritiam dissolvendam, nonnunquam, quia propria virtute non sufficit, terreni principis opitulationem quærit. Quod dum terreni principes agunt, non sibi, sed Deo deserviunt. In electione igitur pastorum sanctæ Ecclesiæ tunc vires suas exercere, ut Deo deserviant, terreni principes debent, cum de electione, ut assolet, inter partes discordia nascitur, et imperio sacerdotum compesci non potest, tunc judicium sacerdotum juvare et pravos homines insectari omnimodis debent. Quod etiam in ipsa apostolica sede legimus, ubi dum dissidentes populi duos ordinassent Eulalium et Bonifacium rogati a sacerdotibus et populis catholicis, Placidus Augustus cum filio suo Bonifacium statuerunt; Eulalium vero de Urbe expulerunt. Sed pro hac re non Ecclesiam suo juri subdiderunt, sed magis ei servitium suum dederunt; quia postmodum in electione Romani pontificis nullum jus quæsierunt. Simili etiam modo in episcopiis et abbatiis catholici imperatores facere debent, si ab Ecclesia evocati fuerint. Si vero Romanus imperator catholicus non fuerit, non modo ejus adjutorium Ecclesia quærere non debet, sed magis contraire in omnibus. Quod si in tantum superbierit, ut alium quasi virtute vel auctoritate sua episcopum Romæ ordinari faciat, non ipse habendus est episcopus, sed magis ille, quem catholica Ecclesia sibi elegit. Imperatori autem hoc agenti omnes catholici, Deum timentes, non solum non servire, sed etiam ut prævalent, resistere debent, scientes pro hoc se meercedem æternam a Deo suscepturos, si illud caste et zelo Dei faciant, sicut e contrario peccatum, si negligant.

« De Gregorio VII, papa.» Hujus rei moderni temporis exemplum habemus, quia cum Romanus imperator, catholicæ fidei resistens, suum episcopum ibi misisset, omnes catholici eum respuentes anathematizaverunt; Gregorium vero VII catholice ordinatum dilexerunt, et eum B. Petri vicarium confessi sunt. Cujus doctrinam Deus etiam post mortem ejus confirmans, portas inferi aux Ecclesiæ prævalere nequaquam permisit, CLXIII, 666.

« Quia non solum nobis, sed etiam imperatori præstamus, si ei ad malum non consentiamus. » Beatus Ambrosius, cum vasa Ecclesiæ tradere compelleretur, ait (Serm. contra Auxent. XVI, 1007-1008.) : Ego, si de me aliquid compelleretur et posceretur, aut si fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id quod mei juris esset, libenter offerrem. Templo Dei nihil possum decerpere, nec tradere. Illud custodiendum, non tradendum acceperam. Deinde consulere me etiam imperatoris saluti, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat autem vocem liberi sacerdotis : si vult sibi esse consultum, recedat a Christi injuria. Plena sunt hæc verba humilitatis, ut arbitror, plena affectus ejus quem imperatori debet sacerdos. « Nunc ista consideremus, et sequentes exemplum sancti Patris Ambrosii, absit ut tradamus hæreditatem Christi, absit ut tradamus hæreditatem beatri Petri apostoli, cui Christus dicere dignatus est : « Tibi dabo claves regni cœlorum. » Qui hanc hæreditatem, jubente Salvatore, omnibus suis successoribus in perpetuum tradidit, ipse Petrus et omnes præsules, Patres nostri, Spiritum sanctum episcopis tradentes, baculum et annulum eis dederunt, ut per corporale signum, spirituale utique demonstrarent. Nunc autem absit ut laici et sæculares, vanæ gloriæ servientes et avaritiæ, quod spiritale est, nostra permissione tradere audeant. Quid enim eis superest, nisi ut manus imponant? Quod si hoc non opere solum, sed et verbo ipso nefas esse creditur, quanto magis a tanta nequitia cessandum est! Valde enim tenendum est quod idem beatus Ambrosius subsequitur et dicit : « Christus templum suum ingreditur, et flagellum prendit, et ejicit de templo nummularios. Non patitur namque in suo templo esse eos qui vendant cathedras, non patitur in suo templo pecuniæ esse venaculos. Quid sacræ cathedræ, ni honores? Quid sunt columbæ nisi simplices mentes fidelium, vel animæ fidem candidam et puram sequentes? Ergo ego inducam in templum quem Christus excludit? Jubet enim exire, qui dignitates vendit et honores; jubet enim exire qui vendere vult simplices mentes fidelium, CLXIII, 678, 679.

RUDOLPHUS rex Romanorum. — *Diploma.* Sanctissimo in Christo patri et domino Nicolao papæ III, Rudolphus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, ad perpetuam rei memoriam. Summa reipublicæ tuitio de stirpe duarum rerum sacerdotii et imperii divina institutione proveniens, vimque suam exinde muniens, humanum genus salubriter gubernavit in posterum, et reget Deo propitio in æternum. Hæc sunt duo dona Dei, maxima quidem in omnibus a superna collata clementia, videlicet auctoritas sacra pontificum et regalis excellentia potestatis. Hæc duo Salvator noster mediator Dei et hominum Jesus Christus sic per seipsum actibus propriis et dignitatibus distinctis exercuit, ut utraque ab ipso, tanquam ex uno eodemque principio manifeste procedere omnibus indicaret.

Ab eo igitur solo vivo et vero Deo recognoscentes omnia a quo reges et regna sumpsere principia, et sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ beneficia erga nos innumera recolentes plenis excitamur affectibus, ea quæ possumus illi retribuendo rependere a qua nobis et nostris prædecessoribus regibus Romanorum tam graudia, tam excellentia dona conspicimus esse tributa.

Præfati itaque prædecessores, inter cætera quæ ipsi Romanæ Ecclesiæ confirmarunt, dimiserunt, seu etiam concesserunt totam terram quæ est a Radicophano usque Ceperanum, marchiam Anconitanam, ducatum Spoletanum, terram comitissæ Mathildis, comitatum Brietenorii, exarchatum Ravennæ, Pentapolim, massam Trabariam, cum adjacentibus terris, et omnia alia bona, terras, possessiones et jura ad Romanam ecclesiam pertinentia in multis privilegiis imperatorum, a tempore Ludovici expressa sive contenta, ipsi beato Petro cœlestis regni clavigero, ejusque successoribus et Romanæ Ecclesiæ dimiserunt, renuntiaverunt, restituerunt, et confirmarunt, et ad omnem scrupulum removendum, prout melius valeret et efficacius posset intelligi, contulerunt, concesserunt et etiam donaverunt sicut in eorum privilegiis seu litteris continetur.

Nosque postmodum, prout Domino placuit, ad regalis excellentiæ culmen assumpti, ut de susceptis donis innumeris, quæ de manibus dictæ Matris accepimus, non minoris recognitionis debitum solveremus, prædicta omnia in præsentia recolendæ memoriæ Gregorii papæ X recognovimus, ac ea omnia et singula ipsi pro Romana Ecclesia, se suisque successoribus recipienti, confirmavimus, innovavimus, et de novo concessimus, atque donavimus, ipsa nihilominus proprio præstito corporaliter juramento firmantes, etc....

Et quia decet regales actus in omni claritate procedere, ut omnem obscuritatem, quam frequenter generalitas consuevit inducere, nostra tollat regalis expressio, ac jura ipsius matris Ecclesiæ per nostram declarationem, quam decernimus esse perpetuam, plenarie solidentur, recognoscimus, fatemur, et oraculo præsentis edicti ad æternam memoriam declaramus, civitatem Ravennatem et Æmiliam, Bobium, etc., etc., ad beatum Petrum cœlestis regni clavigerum, et ad vos patrem beatissimum dominum Nicolaum papam III, et ad successores vestros Romanos pontifices, et ad ipsam Ecclesiam Romanam pleno jure ac integre, non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus, in solidum pertinere, ac vestri et ipsius Romanæ Ecclesiæ, pleni juris, ditionis, ac principatus exsistere, XCVIII.

Et ad omnem dubitationis scrupulum in posterum abolendum, et ut nostra devotio erga ipsam matrem Ecclesiam clarius enitescat, prædicta omnia et singula, tam propriis seu specialibus provinciarum, terrarum, civitatum, atque locorum expressa vocabulis quam etiam non expressa, prout melius valet et efficacius intelligi, ipsi beatissimo Petro et vobis, sanctissime pater, Nicolae III papa, et per vos successoribus vestris Romanis pontificibus, et ipsi Romanæ Ecclesiæ, de novo libere et plenario

concedimus, conferimus et donamus, ut sublata omnis contentionis et dissensionis materia, firma pax et concordia plena inter Ecclesiam et imperium perseverent, XCVIII, 863-868 et 844 863.

SILVESTER (S.) papa. — In S. Sylvestri papæ Vita et in Vitis aliorum episcoporum Romanorum frequentissime occurrunt donationes cujusque generis et speciei, post donationes Constantini Magni, factæ sedi apostolicæ seu aliis locis specialiter religioni consecratis. Sic in Vita S. Stephani III pap. dicitur, quod de omnibus receptis civitatibus donationem in scriptis a beato Petro atque a sancta Romana Ecclesia, vel omnibus in perpetuum pontificibus apostolicæ sedis misit possidendum, CXXVII, 218.

In Vita S. Adriani pontificis dicitur : « Sicut in eadem donatione contineri monstratur. » Ejusdem donationis exemplar super corpus B. Petri positum est, CXXVII, 218.

Ita majorem in dies venerationem sanctæ sedis conciliavit divina providentia, temporalem potestatem splendoremque illius in omnium oculis augendo. Fideles divinum summis laudibus consilium efferebant in hoc. Et apostolica sedes paternam semper hæreditatem cum fide servavit; frumentum in ea centuplicavit, CXXVII, 960.

De donationibus probandis sufficeret unicum et antiquissimum documentum, scilicet Carta Corntuflana, publica auctoritate signata; ex illa concludi potest solemnes, per quinque sæcula, ab anno 471 sequentia, fuisse donationes factas ecclesiis bonorum tam mobilium quam immobilium, CXXVII, 971.

Notum est istud Codovæi et successorum ejus : « Sceptra dedit Christus mihi, Christo reddo coronam. » Etenim pissimorum principum, hoc studium fuit ut regia insignia Christo Domino regum subderent ac dedicarent, etc., CXXVII, 502

STEPHANUS II, papa. — Stephanus II difficillimis temporibus creatus est pontifex; ipso enim pontificatus ejus initio, Aistulphus Longobardorum rex, rupto fœdere quod cum Ecclesia Romana pepigerat, ipsam Romam petere decrevit, quo tempore imperatoris obsequim Romani nondum deseruerant. Pontifices enim Romani, post sua latifundia invasa et hæresim Leonis imperatoris, ejus et Constantini Copronymi imperium coluerunt, et reipublicæ curam non deseruerunt, et Romana civitas, licet calamitatibus belli ab Aistulpho rege vexata, ejusdem Constantini imperium cognoscebat.... Cum Aistulphus rex Romam obsideret, ut eam suæ ditioni subderet, ac Romanæ Ecclesiæ civitates invaderet, Stephanus litteras ad Pippinum misit quibus ad sibi auxilia mittenda sollicitaret. Tunc Pippinus rex legationem ad Aistulphum regem Longobardorum misit, petens ut propter reverentiam beatissimorum Petri et Pauli in partibus Romæ hostiliter non ambularet, et superstitiosas ac impias et contra legis ordinem causas quas antea Romæ nunquam fecerat, propter ejus petitionem facere non deberet. At Aistulphus hoc facere contempsit, et Pippinus omnes Francos convocat ad arma contra Aistulphum et eos ad flumen Vidulam ad se venire jubet. Bellum ergo undique parabatur contra regem. Aistulphum, sed ob gravem et periculosum morbum Stephani papæ expeditio tantisper retardata fuit. Verum Stephano mox insigni miraculo sancti Dionysii martyris intercessione sanatus, Pippinum ejusque filios, Carolum et Carolomannum ac uxorem Bertradam, in reges Francorum unxit. Bis itaque Pippinus in regem unctus est, primo a S. Bonifacio apostolicæ sedis legato, ut videtur in Zachariæ papæ actis, secundo a Stephano papa. Qui eos inungens reges, eos Romanorum patricios dixit.

Post hæc, satisfactione ab Aistulpho nulla obtenta, Pippinus, cum toto exercitu Alpes transgrediens, in ipsis montium faucibus, eumdem Aistulphum prælio vicit, fugatumque insequens Papiæ obsedit. Tunc pontifex novam timens Christiani sanguinis effusionem, cum eo egit; et accepto ab Aistulpho juramento, obsidibusque pro restituenda Ravenna aliisque civitatibus, Romam reversus est, et Pippinus rex victor cum suis in Gallias. Mox Stephanus papa questus est ad Pippinum quod Aistulphus rex promissis minime staret, nihilque cum Ecclesiæ Romanæ, tum reipublicæ Romanorum reddidisset. In litteris ait pontifex de Aistulpho : « Nec unius palmi terræ spatium beato Petro, sanctæque Dei Ecclesiæ, vel reipublicæ Romanorum reddere passus est, etsi illi, nempe Pippinus et filii propria voluntate, per donationis paginam, beato Petro, sanctæque Dei Ecclesiæ et reipublicæ civitates et loca restituenda confirmassent. » Equibus verbis colligere est, cum ventum est ad pacem, inter Stephanum et Aistulphum, legem hanc a Pippino huic fuisse impositam, ut ablata cum Ecclesiæ Romanæ, tum reipublicæ Romanæ restitueret, non vero imperio Romano, ut per peram quidam volunt.

Imo Aistulphus rex rursum, ingenti comparato exercitu, ipsam urbem Romam obsidione cinxit. Tunc Pippinus cum exercitu in Longobardos movit, Aistulphum ad Alpium angustias fugatum Papiæ obsedit, nec veniam unquam rupti fœderis ei roganti tribuere voluit, quousque Ravennam, cum universo exarchatu, Pentapolimque ac viginti civitates iis provinciis comprehensas, Romano pontifici tradidisset. Et ab hoc tempore plenam in rebus civilibus administrationem pontifices Romani tam Romæ quam in exarchatu Ravennatensi exercuerunt nisi rebellione et aliis motibus aliquando impedirentur. Eo quod Romani, ab eo tempore quo Pippinus exarchatum Ravennæ principi apostolorum ejusque successoribus concessit, Constantini Copronymi imperatoris hæretici qui eos adversus Longobardos defendere non poterat, dominationem penitus excussere, et rempublicam instituere, cujus caput Romanus pontifex, defensor vero ac protector Pippinus Francorum rex dicti sunt. Hinc quando Stephanus II in suis litteris de Aistulpho et de vexatione urbis Romæ sermonem habet, nusquam meminit imperatoris, et Romanos populum suum appellat. Iisdem loquendi formulis utuntur Paulus papa Stephani successor, Adrianus I. Aistulphus contra pactum quasdam civitates, ad mortem usque, quas donatio Pippini complectebatur retinuit, ut Faventia incola, Ferraria, Auximum, Ancona, Humena, Bononia, etc., et postea summo pontifici æqualiter restitutæ sunt hæ civitates cum earum territoriis et finibus, CXXVIII, 1119-1133.

Pacta inita sunt, ut ex dictis apparet, et solemni juramento firmata, inter Stephanum papam et Pippinum regem circa defensionem et tutelam Romanæ Ecclesiæ; sed non concessa fuit a Stephano jurisdictio Pippino in urbem Romam et ducatum Romanum. Duo iterum conventa sunt inter Stephanum et Pippinum : alterum quod Stephanus conferret Pippino singularem, insignem et nemini antea collatum honorem patriciatus Romanorum, vi cujus Pippinus susciperet tutelam, defensionem et advocationem Romanæ Ecclesiæ, patrimoniorum beati Petri, omniumque jurium et plenariarum justitiarum apostolicæ sedis; et alterum quod Pippinus in vim talis protectionis omnibus viribus niteretur ut sua jura redderentur Ecclesiæ, et exarchatus Ravennæ a manibus Longobardorum eriperetur et Romano pontifici traderetur. Primum clare ostenditur ex epistola Stephani ad Pippinum : « Quod nullus de vestris parentibus, inquit, meruit suscipere, vos suscepistis, et princeps apostolorum præ cæteris regibus et gentibus vos suos peculiares faciens, omnes suas causas vobis commisit, et vos reddetis rationem Deo, quomodo pro justitia ipsius janitoris regni cælorum decertaveritis. » Alterum similiter ex litteris Stephani constat : « Etenim dum vestris mellifluis obtutibus præsentati sumus, omnes causas principis apostolorum in vestris manibus commendavimus, quoniam quidem inspirati a Deo aurem nostris petitionibus accommodare dignati estis, et vos beato Petro polliciti estis ejus justitiam exigere et defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ procurare. » Et : « Velociter et sine impedimento quod beato Petro promisistis per donationem vestram, civitates et loca, atque omnes obsides et captivos beato Petro reddite, vel omnia quæ ipsa donatio continet. »

Hæc sola fuere pacta inter Stephanum et Pippinum constituta, et non alia, neque ullum uspiam verbum reperire est in illorum epistolis de concesso imperio in Urbem aut ducatum Pippino. Frequens sermo est de jurejurando et promissione facta Stephano a Pippino decertandi pro Ecclesia Dei, et reddendi, sive donandi exarchatum Ravennæ Romanæ Ecclesiæ, sed nunquam verbum est de somniata illa jurisdictionis concessione, quam quidam volunt. Quid plura? Si Stephanus conferendo patriciatum Pippino aliquod illi jus contuliset in urbem Romam, in litteris ad eumdem Pippinum datis potuisset ne amplius uti iis vocibus et terminis quibus testatum faceret suum plenum dominium super Urbe superque civibus Romanis? Et tamen loquitur de republica Romanorum sua, de populo suo, de Romana civitate sua : « Cunctus, ait Stephanus, namque noster populus reipublicæ Romanorum magno dolore et amarissimis lacrymis una nobiscum tribulantur, » etc., etc. Qui loquendi modus evidens argumentum est, non alienatæ, aut divisæ jurisdictionis, sed integre a papa retentæ semper et conservatæ. Sed et ipsi primi Francici imperatores de tutela quidem et defensione Romanæ Ecclesiæ in actis suis locuti sunt, numquam vero de sibia papis concessa jurisdictione in urbem aut ducatum Romanum, CXXVIII, 1135-1156

[*Additamenta ad Stephanum II.*]

Anno 753, mense Octobri, Stephanus II papa, imperatore Constantinopolitano jubente, ad Aistulphum Longobardorum regem profectus, exarchatum Ravennatem et reliqua loca ab eo invasa repetiturus. Quod cum frustra attentasset, Pippinum regem adit, atque primum die 6 Januarii an. 754 Pontigone promissione de auxilio ferendo accepta, in conventu publico Carisiacensi pactum de defensione Ecclesiæ Romanæ atque de coronatione Pippini filiorumque ejus inlit, quo Pippinus ea quæ Aistulphus Græcis abstulerat se Romanæ Ecclesiæ collaturum promisit. Conditio ista his verbis expressa erat : « A Lunis cum insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in monte Burdone, inde in Berceto, deinde in Parma, deinde in Regio, et exinde in Mantua atque in Montesilicis, simulque universum exarchatum Ravennantium sicut antiquitus erat, atque provincias Venetiarum, et Istriam, necnon cunctum ducatum Spoletinum sive Beneventanum. » Bellum tamen magna cum difficultate susceptum, eum tantum ad finem gestum et anno 755 finitum est, ut Longobardi Pentapolim, Narnias et Cecanum, Tusciæ atque Campaniæ Romanæ urbes ab ipsis invasas et reliqua unde populus Romanus conqueretur redderent; quibus, bello reparato, anno 756. Comiaculum accessit. Unde confecta Pippini donatio has civitates complectebatur : Ravenna, Ariminum, Pensaurum, Concam, Fanum, Cesinas, Sinogallias, Æsim, Forum populi, Forum Livii cum Sassubio, Montem Feltri, Acerrem, Agiomontem, Montem Lucati, Serram, Castellum sancti Marini, Bobium, Urbinum, Calles, Luciolis, Eugubium et Comiaclum; sed et Faventiam, ducatum Ferrariæ, necnon, Imolam, Bononiam et Gabellum simul traditas fuisse ex subsequentibus patet; nec unquam pontificem ulterius quid apud Pippinum impetrasse reperimus. Annis duodeviginti post, Desiderio primum fuso, Spoletini, Reatini, incolæ ducatus Firmani, Auximani, Anconitani, et habitatores castelli Felicitatis ad Adrianum papam se contulerunt, et Carolus rex, Romæ Adriano restitutionem exarchatus a Desiderio invasi pollicitus, præterea donationem Pippini Carisiacensem confirmavit, Quibus promissis, Adrianus papa anno 774 vel 775 partem exarchatus recepit, reliquam vero, scilicet Imolam, Bononiam, Gabellis, Faventiam, ducatum Ferrariæ, Comiaclum, Forumlivii, Forum populi, Cesenam, Bobium, Tribunatum decimum, archiepiscopo Ravennate rem tente, et castellum Felicitatis a duce Clusino invasum, nonnisi anno 775 vel 776 recuperare potuit. At vero Adrianus ad ulteriora progressus, inde ab anno 777 terras flagitare cœpit, nec ab ipso, nec a Stephano Paulove umquam possessas, sed quas pontificibus, a regibus Longobardorum aliisve olim ereptas, atque ex donatione Carisiacensi sibi restituendas contendebat. Primo inde ab anno 777 civitates aliquot in Tuscia Longobardorum sitas, ducatus Spoletinum et Beneventanum, Corsicam et patrimonium Sabinense, tum Terracinam occupatam rursusque amissam, Cajetam, Neapolim, et patrimonia partium earum affectabat, obtinuitque a Carolo anno 781 Romæ præsente filiis ejus Pippino et Ludovico in reges Longobardorum et Aquitaniæ consecratis, concessionem patrimonii Savinensis pro luminariorum conciunationibus atque alimoniis pauperum ; quod tamen nonnisi anno 783 a missis Caroli R. Petro traditum est. Eodem tempore vel certe anno 787, civitates in Tuscia Longobardorum, Suana Tuscana, Bitervum, Balneum regis et cætera, scilicet Castellum Felicitatis, Urbs vetus, Ferentum, Orta, Marca restitutæ sunt. Quibus Populonium et Rosellas necnon civitates in partibus Beneventi tum Capuam addi annis 787 flagitabat; obtinuitque in tertio Caroli itinere Romano promissionem de tradendo Benevento, irritam tamen, quod rex Grimoaldi ducis favore ductus episcopia quidem monasteria curtes publicas et civitates absque incolis papæ contradi, eorum habitatores tamen in Grimoaldi fide persistere concessit. Is Adriani expostulationibus Caroliq. favoribus finis exstitit: nam nec ultra Adrianum aliquid obtinuisse, nec successorem ejus Leonem tertium anno 808 ex pacto Carisiacensi Corsicam insulam efflagitantem meliori fortuna usum fuisse reperimus. Constat igitur, Carolum ea quæ Desiderio Ticinum adhuc tenente, et eventu belli ambiguo, in pacto Carisiacensi renovato pontifici promiserat, integram servare nec voluisse nec potuisse, ea fortasse ratione ductum, quod pontifices jura sua in territoria singula ad meridiem lineæ descriptæ posita, prout tenebantur et polliciti esse videntur, probare nequivisent.

Carolo igitur obeunte, res ita comparata erat, ut pontifices sub imperio Francorum, 1° ex antique jure urbem Romam cum ducatu suo, id est, Campaniam cum Maritima usque ad Ceperanum et Terracinam et Tusciam Romanorum, scilicet civitates Portum, Centumcellas, Cerem, Bledam, Marturianum, Sutriam, Nepem, Castellum, Gallisum, Ortum, Polimartium, Ameriam, Tudam, Perusiam cum insulis tribus, Narniam et Utricinum; 2° ex donatione Pippini et Caroli exarchatum Ravennatem, Pentapolim et Æmiliam cum civitatibus supra memoratis; 3° ex pacto Carisiacensi et jure Carolo regi probato territorium Savinense, civitates in Tuscia Longobardorum supra memoratas (fortasse additis Populonio atque Rosellis), et jura in ducatu Beneventano sibi tradita possiderent; affectarent vero, nec tamem evincere potuissent; 4° plurima a meridie a Lunis cum insula Corsica per Surianum, montem Bardonis, Bercetum, Parmam, Regiam, Mantuam. Montem Silicis porrectæ, præcipue Corsicam, Populonium et Rosellas, ducatos Spoletinum et Beneventanum, Capuam, Cajetam, Neapolim, cum patrimoniis ibidem sitis, partim a Francis partim a ducibus Beneventanis, partim a Græcis possessa. Quibus a Ludovico imperatore nihil præter curtem legalem in Germania additum est. Unde confirmationem quæ sub nomine ejus circumfertur commentitiam esse, haud dubie apparet, non solum propter vitia formæ, sed qua insulæ Sardinia et Sicilia atque Campaniæ Beneventanæ pars cum civitatibus Sora, Arce, Aquino, Arpino, Theano, Capua, et patrimonia Beneventanum, Salernitanum, Neapolitanum, et Calabriæ superioris et inferioris, quæ nec in potestate Francorum essent, papæ concedi dicantur, Chartæ exemplar omnium quæ exstant vetustissimum exstat in codice Vaticano, sæculo XII exarato, XCVII, 679, 680, 681.

ZACHARIAS (S.) papa — Fœdera cum Francis jam dudum inierant pontifices Gregorius II et III, cum Pippinus, frater Carolomanni, ambo filii Caroli Martelli, eum consuluisset utrum frater dignior regio fastigio illi videretur, isne qui otio languens, nihil ad communem populorum utilitatem afferet, an qui dies noctesque de regni salute atque custodia cogitaret ? Zacharias se omnino existimare regem illum eligendum qui regni commodis et incolumitati serviret populorum, rogatusque decretum interposuit, ut regem Pippinum substituerent.

Quod sic habetur in notitia in S. Zachariam pap. : « Carolomannus filius Caroli Francorum regis, præsentis vitæ relinquens gloriam atque potestatem terrenam, ad beatum Petrum apostolorum principem devotus, cum aliquantis suis advenit fidelibus, seque eidem Dei contulit apostolo, atque in speciali habitu se fore spondens permansurum, clericatus jugum ab eodem sanctissimo suscepit pontifice, Et inter alia multa dona obtulit beato Petro apostolo ante consessionem arcum argenteum majorem, pensantem libras septuaginta et post aliquantum temporis ad beati Benedicti quod in Aquinensium situm est profectus est monasterium, in quo et suam finire vitam professus est jurando », LXXXIX, 906.

Bertiniani annales ad an. 749, de regno in Pippinum conferendo Burchardum et Fulradum missos egisse produnt; « Burchardus Witzeburgensis episcopus ac Fulradus capellanus missi fuerunt ad Zachariam papam interrogandum de regibus in Francia qui illis temporibus non habentes regalem potestatem..., Si bene fuisset an non. Et Zacharias papa mandavit Pippino ut melius esset illum regem vocari qui potestatem haberet, quam illum qui sine regali potestate manebat, ut non conturbaretur ordo. Per auctoritatem ergo apostolicam jussit Pippinum regem fieri; » et ad an. 750. « Pippinus secundum morem Francorum electus est in regem, et unctus per manum sanct. memor. archiepiscop. Bonifacii, et elevatus a Francis in regno, in Suessionis civitate. Hildericus vero, qui falso rex vocabatur, tonsuratus est, et in Sithiu monasterium missus. » Item Fredegarii continuator, ad an. 751, scripsit : « Et quidem terra quievit a præliis. Quo tempore una cum consilio et consensu omnium Francorum missa relatione a sede apostolica auctoritate percepta, præclarus Pippinus electione totius Franciæ in sedem regni cum consecratione episcoporum et subjectione principum, una cum regina Bertradona, ut antiquitus ordo deposcit, sublimatur in regno. » Et Annales a Pithœo editi sic habent; « An. 752 ab incarnatione Domini, Zacharias papa ex auctoritate beati Petri apostoli, mandat populo Francorum ut Pippinus, qui potestate regia utebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Itaque Hildericus rex qui ultimus Merowingorum Francis imperavit depositus et in monasterium missus est. Pippinus vero in civitate Suessionum a sancto Bonifacio archiepiscopo unctus, regni honore sublimatus est, »

Pippino idem pontifex Zacharias concessit potestatem

nominandi episcopos regni Francorum, ut medicam afferret manum abusibus atque excessibus eorum temporum cum ad electiones deveniri contingebat. Id vero est factum dum adhuc erat majordomus; quippe indultum eiusmodi accepit in concilio Suessionensi, quod fuit celebratum, an. 744, ante annos octo quam regni solium ascenderet. « Pippinus exposita necessitate hujus regni Zachariæ Romano papæ, in synodo cui Bonifacius martyr interfuit, ejus accepit consensum ut acerbitati temporis, industria sibi probatissimorum, decedentibus episcopis moderetur. » Lup. abb. Ferrar. epist. 81, ad Amul. Lugd., LXXXIX, 966, 967, 968.

ZOSIMUS, pap. — Quamvis Patrum traditio apostolicæ sedi auctoritatem tantam tribuerit, ut de ejus judicio disceptare nullus auderet, idque per canones semper regulasque eadem sedes servaverit, et currens adhuc suis legibus ecclesiastica disciplina Petri nomini a quo ipsa quoque descendit, reverentiam quam debet exsolvat; tantam enim huic apostolo canonica antiquitas per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsa quoque Christi Dei nostri promissione, ut et ligata solveret, et soluta vinciret par potestatis data conditio in eos, qui sedis hæreditatem ipso annuente meruissent; habet enim ipse cum omnium Ecclesiarum, tum hujus maxime ubi sederat, curam; nec patitur aliquid privilegii aut aliqua titubare auraa sententiæ, cui ipsa sui nominis firma et nullis hebetata motibus constituit fundamenta, et quæ sine suo periculo temere nullus incessat. Cum ergo tantæ auctoritatis Petrus sit caput, et sequentia omnium majorum studia firmaverit, ut tam humanis quam divinis legibus et disciplinis omnibus firmetur Romana Ecclesia, cujus locum nos regere, ipsiusque potestatem nominis obtinere non latet vos. Sed nostris, fratres charissimi, et quemadmodum sacerdotes scire debetis; tamen cum tantum nobis esset auctoritatis, ut nullus de nostra possit retractare sententia, nihil egimus quod non ad vestram notitiam nostris ultro litteris referremus, etc..., XX, 676.

Priusquam hunc absolvamus Indicem, apponere hic statuimus tum summi Pontificis ad episcopos, tum episcoporum ad Summum Pontificem Allocutiones, quæ nostram thesim, his præsertim temporibus, maxime corroborant.

—

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI PII DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ IX

Allocutio habita in Consistorio, die 9 Junii 1862,

Adstantibus etiam patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, solemnis sanctorum martyrum in Japonia et Michaelis de Sanctis canonizationis causa Romæ congregatis.

VENERABILES FRATRES,

Maxima quidem lætitia affecti fuimus, venerabiles fratres, cum sanctorum honores et cultum, Deo bene juvante, septem et viginti invictissimis divinæ nostræ religionis heroibus hesterno die decernere potuerimus, Vobis lateri nostro adstantibus, qui egregia pietate ac virtute præditi, et in sollicitudinis nostræ partem vocati in hac tanta temporum asperitate strenue dimicantes pro Domo Israel summo nobis solatio et consolationi estis. Utinam vero dum hujusmodi perfundimur gaudio, nulla mœroris, luctusque causa nos aliunde contristaret. Non possumus enim non vehementer dolere et angi, cum videamus tristissima, et nunquam satis deploranda mala ac damna, quibus cum permagno animarum detrimento catholica nunc Ecclesia, et ipsa civilis societas miserandum in modum premitur ac divexatur. Optime enim nostis, venerabiles fratres, teterrimum sane bellum contra rem catholicam universam ab iis hominibus conflatum, qui inimici crucis Christi sanam non sustinentes doctrinam, ac nefaria inter se societate conjuncti quæcunque ignorant, blasphemant, ac pravis cujusque generis artibus sanctissimæ nostræ religionis, et humanæ societatis fundamenta labefactare, imo si fieri unquam posset, penitus everterе, omniumque animos mentesque perniciosissimis quibusque erroribus imbuere, corrumpere et a catholica religione avellere moliuntur. Nimirum callidissimi isti fraudum artifices, et fabricatores mendacii non cessant monstrosa quæque veterum errorum portenta jam sapientissimis scriptis toties profligata ac depulsa, gravissimoque Ecclesiæ judicio damnata e tenebris excitare, eaque novis, variis ac fallacissimis formis verbisque expressa exaggerare, et modis omnibus usquequaque disseminare. Hac funestissima ac diabolica prorsus arte rerum omnium scientiam contaminant, deturpant, mortiferum ad animarum perniciem virus diffundunt, effrenatam vivendi licentiam, et pravas quasque cupiditates fovent, religiosum ac socialem ordinem invertunt, et omnem justitiæ, veritatis, juris, honestatis et religionis ideam exstinguere conantur, et sanctissima Christi dogmata, doctrinam irrident, contemnunt, oppugnant. Horret quidem refugitque animus, ac reformidat vel leviter attingere præcipuos tantum pestiferosque errores, quibus hujusmodi homines miserrimis hisce temporibus divina et humana cuncta permiscent.

Nemo vestrum ignorat, venerabiles fratres, ab hujusmodi hominibus plane destrui necessariam illam cohærentiam, quæ Dei voluntate intercedit inter utrumque ordinem, qui tum in natura, tum supra naturam est, itemque ab ipsis omnino immutari, subverti, deleri propriam, veram germanamque divinæ revelationis indolem, auctoritatem, Ecclesiæque constitutionem et potestatem. Atque eo opinandi temeritate progrediuntur, ut omnem veritatem, omnemque legem, potestatem et jus divinæ originis audacissime denegare non metuant. Siquidem haud erubescunt asserere, philosophicarum rerum, morumque scientiam, itemque civiles leges posse et debere a divina revelatione, et Ecclesiæ auctoritate declinare, et Ecclesiam non esse veram perfectamque societatem plane liberam, nec pollere suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis esse definire, quæ sint Ecclesiæ jura et limites, intra quos eadem jura exercere queat. Hinc perverse comminiscuntur, civilem potestatem posse se immiscere rebus, quæ ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent, atque etiam impedire, quominus sacrorum antistites et fideles populi cum Romano pontifice supremo totius Ecclesiæ Pastore divinitus constituto libere ac mutuo communicent, ut plane dissolvatur necessaria et arctissima illa conjunctio, quæ inter membra mystici corporis Christi, et aspectabile suum caput ex divina ipsius Christi Domini institutione esse omino debet. Nihil vero timent omni fallacia ac dolo in vulgus proferre, sacros Ecclesiæ ministros, Romanumque Pontificem ab omni rerum temporalium jure ac dominio esse omnino excludendos.

Summa præterea impudentia asserere non dubitant, divinam revelationem non solum nihil prodesse, verum etiam nocere hominis perfectioni, ipsamque divinam revelationem esse imperfectam, et idcirco subjectam *continuo* et *indefinito* progressui, qui humanæ rationis progressioni respondeat. Nec verentur proinde jactare, prophetias et miracula in sacris Litteris exposita et narrata esse poetarum commenta, et sacrosancta divinæ fidei nostræ mysteria philosophicarum investigationum summam, ac divinis utriusque Testamenti libris mythica contineri inventa, et ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, horribile dictu! mythicam esse fictionem. Quare hi turbulentissimi perversorum dogmatum cultores blaterant, morum leges divina haud egere sanctione, et minime opus esse, ut humanæ leges ad naturæ jus conformentur, aut obligandi vim a Deo accipiant, ac propterea asserunt, nullam divinam exsistere legem. Insuper inficiari audent omnem Dei in homines mundumque actionem, ac temere affirmant, humanam rationem, nullo prorsus Dei respectu habito, unicum esse veri et falsi, boni et mali arbitrum, eamdemque humanam rationem sibi ipsi esse legem, ac naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficere. Cum autem omnes religionis veritates ex nativa humanæ rationis vi perverso derivare audeant, tum cuique homini quoddam veluti primarium jus tribuunt, ex quo possit libere de religione cogitare et loqui, eumque Deo honorem et cultum exhibere, quem pro suo libito meliorem existimat.

At vero eo impietatis et impudentiæ deveniunt, ut cœlum petere, ac Deum ipsum de medio tollere conentur. Insigni enim improbitate ac pari stultitia haud timent asserere, nullum supremum sapientissimum providentissimumque Numen divinum exsistere ab hac rerum universitate distinctum, ac Deum idem esse ac rerum naturam, et idcirco immutationibus obnoxium, Deumque reapse fieri in homine et mundo, atque omnia Deum esse, et ipsissimam Dei habere substantiam, ac unam eamdemque rem esse Deum cum mundo, ac proinde spiritum cum materia, necessitatem cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et justum cum injusto. Quo certe nihil dementius, nihil magis impium, nihil contra ipsam rationem magis repugnans fingi et excogitari unquam potest. De auctoritate autem et jure ita temere effutiunt, ut impudenter dicant, auctoritatem nihil aliud esse, nisi numeri, et materialium virium summam, ac jus in

materiali facto consistere, et omnia hominum officia esse nomen inane, et omnia humana facta juris vim habere.

Jam porro commenta commentis, deliramenta deliramentis cumulantes, et omnem legitimam auctoritatem, atque omnia legitima jura, obligationes, officia conculcantes nihil dubitant in veri legitimique juris locum substituere falsa ac mentita virium jura, ac morum ordinem rerum materialium ordini subjicere. Neque alias vires agnoscunt, nisi illas quæ in materia positæ sunt, et omnem morum disciplinam honestatemque collocant in cumulandis et augendis quovis modo divitiis, et in pravis quibusque voluptatibus explendis. Atque hisce nefariis abominandisque principiis reprobum carnis spiritui rebellis sensum tuentur, fovent, extollunt, illique naturales dotes ac jura tribuunt, quæ per catholicam doctrinam conculcari dicunt, omnino despicientes monitum Apostoli clamantis : «Si secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis [Ad (*Rom.* VIII, 13)]. » Omnia præterea legitimæ cujusque proprietatis jura invadere, destruere contendunt, ac perperam animo et cogitatione confingunt et imaginantur jus quoddam *nullis circumscriptum limitibus*, quo reipublicæ statum pollere existimant, quem omnium jurium originem et fontem esse temere arbitrantur.

Dum vero hos præcipuos infelicissimæ nostræ ætatis errores dolenter ac raptim perstringimus, recensere omittimus, venerabiles fratres, tot alias fere innumerabiles falsitates et fraudes vobis apprime notas ac perspectas, quibus Dei hominumque hostes rem tum sacram tum publicam perturbare et convellere conniuntur. Ac silentio prætermittimus multiplices gravissimasque injurias, calumnias, convicia, quibus sacros Ecclesiæ ministros, et hanc apostolicam Sedem dilacerare et insectari non desinunt. Nihil loquimur de iniqua sane hypocrisi, qua funestissimæ in Italia præsertim perturbationis ac rebellionis duces et satellites dictitant, se velle Ecclesiam sua gaudere libertate, dum sacrilego prorsus ausu omnia ipsius Ecclesiæ jura et leges quotidie magis proculcant, ejusque bona diripiunt, et sacrorum antistites, ecclesiasticosque viros suo munere præclare fungentes quoquo modo divexant, et in carcerem detrudunt, et religiosorum ordinum alumnos, ac virgines Deo sacras e suis cœnobiis violenter exturbant, suisque propriis bonis spoliant, nihilque intentatum relinquunt, ut ipsam Ecclesiam in turpissimam redigant servitutem, et opprimant. Ac dum singularem certe ex optatissima vestra præsentia voluptatem percipimus, vos ipsi videtis, quam libertatem nunc habeant venerabiles fratres sacrorum in Italia antistites, qui strenue constanterque præliantes prælia Domini minime potuerunt cum summo animi nostri dolore, adversantium opera, ad nos venire, et inter vos versari, atque huic adesse conventui, quod summopere optavissent, quemadmodum infelicis Italiæ archiepiscopi et episcopi suis litteris summi erga nos, et hanc sanctam Sedem amoris et obsequii plenissimis significarunt. Neminem etiam ex sacrorum in Lusitania antistitibus hic adesse cernitis, ac non parum dolemus, inspecta difficultatum natura quæ obstiterunt, quominus ipsi Romanum iter aggredi possent. Recensere autem omittimus tot alia sane tristia et horrenda, quæ ab hisce perversarum doctrinarum cultoribus cum incredibili nostro ac vestro, et omnium bonorum luctu patrantur. Nihil item dicimus de impia conspiratione, et pravis cujusque generis molitionibus ac fal aciis, quibus civilem hujus apostolicæ Sedis principatum omnino evertere ac destruere volunt. Juvat potius hac de re commemorare miram prorsus consensionem qua vos ipsi una cum aliis venerabilibus fratribus universi catholici orbis sacrorum antistibus nunquam intermisistis et epistolis ad nos datis, et pastoralibus litteris ad fideles scriptis hujusmodi fallacias detegere, refutare, ac simul docere, hunc civilem sanctæ Sedis principatum Romano Pontifici fuisse singulari divinæ providentiæ consilio datum, f lumque necessarium esse, ut idem Romanus Pontifex nulli unquam principi aut civili potestati subjectus supremam universi Dominici gregis pascendi regendique potestatem auctoritatemque ab ipso Christo Domino divinitus acceptam per universam Ecclesiam plenissima libertate exercere, ac majori ejusdem Ecclesiæ, et fidelium bono, utilitati et indigentiis consulere possit.

Quæ hactenus lamentati sumus, venerabiles fratres, luctuosum plane exhibent spectaculum. Quis enim non videt pravorum dogmatum iniquitate, ac tot nequissimis deliramentis et machinationibus magis in dies christianum populum misere corrumpi, et ad exitium impelli, et catholicam Ecclesiam, ejusque salutarem doctrinam ac venerandæ jura et leges, sacrosque ministros oppugnari, et idcirco omnia vitia et scelera invalescere ac propagari, et ipsam civilem societatem exagitari?

Nos itaque apostolici nostri ministerii probe memores, ac de spirituali omnium populorum bono et salute nobis divinitus commissa vel maxime solliciti, cum « aliter » ut sanctissimi decessoris nostri Leonis verbis utamur « nobis commissos regere non possimus, nisi hos, qui sunt perditores et perditi, zelo fidei Dominicæ persequamur, et a sanis mentibus, ne pestis hæc latius divulgetur, severitate, qua possumus, abscindamus » [Epist. 7 ad Episc. per Ital. c. 2 Edit. Baller.], in hoc amplissimo vestro consessu apostolicam nostram attollentes vocem omnes commemoratos præsertim errores non solum catholicæ fidei ac doctrinæ, divinis ecclesiasticisque legibus, verum etiam ipsi sempiternæ ac naturali legi et justitiæ, rectæque rationi omnino repugnantes et summopere adversos reprobamus, proscribimus atque damnamus.

Vos autem, venerabiles fratres, qui estis sal terræ, et Dominici gregis custodes, ac pastores, etiam atque etiam excitamus et obtestamur, ut pro eximia vestra religione et episcopali zelo pergatis, veluti adhuc cum summa vestri ordinis laude fecistis, omni cura, sedulitate et studio fideles vobis traditos ab hisce venenatis pascuis arcere, et qua voce, qua opportunis scriptis tot perversarum opinionum monstra refellere et profligare. Optime enim scitis de summa re agi, cum agatur de sanctissimæ fidei nostræ, ac de catholicæ Ecclesiæ, ejusque doctrinæ causa, de populorum salute, et humanæ societatis bono ac tranquillitate. Itaque quantum in vobis est, ne desinatis unquam a fidelibus avertere tam diræ pestis contagia, id est ab eorum oculis manibusque perniciosos libros et ephemerides eripere, ipsosque fideles sanctissimis augustæ nostræ religionis præceptionibus assidue imbuere et erudire, ac monere et exhortari, ut ab hisce iniquitatis magistris tanquam a facie colubri effugiant. Pergite vestras omnes curas cogitationesque in id potissimum conferre, ut clerus sancte scienterque instituatur, omnibusque virtutibus fulgeat, ut utriusque sexus juventus ad morum honestatem, pietatem, omnemque virtutem sedulo formetur, ut salutaris sit studiorum ratio. Ac diligentissime advigilate et prospicite, ne in humaniores litteras, severioresque disciplinas tradendas aliquid unquam irrepat quod fidei, religioni, bonisque moribus adversetur. Viriliter agite, venerabiles fratres, et ne animo unquam concidatis in hac tanta temporum perturbatione et iniquitate, sed divino auxilio omnino freti, ac *sumentes in omnibus scutum inexpugnabile æquitatis et fidei, atque assumentes gladium spiritus, quod est verbum Dei*, ne intermittatis omnium catholicæ Ecclesiæ, et hujus apostolicæ Sedis hostium conatibus obsistere eorumque tela retundere et impetus frangere.

Interim vero dies noctesque, sublatis ad cœlum oculis, non desistamus, venerabiles fratres, clementissimum misericordiarum Patrem, et Deum totius consolationis, qui de tenebris facit lucem splendescere, quique potens est de lapidibus suscitare filios Abrahæ, in humilitate cordis nostri ferventissimis precibus indesinenter orare et obsecrare, ut per merita Unigenii Filii sui Domini nostri Jesu Christi velit christianæ et civili reipublicæ auxiliariam porrigere dexteram, omnesque disperiere errores et impietates, ac divinæ suæ gratiæ lumine omnium errantium mentes illustrare, illosque ad se convertere et revocare, quo Ecclesia sua sancta optatissimam assequatur pacem, et ubique terrarum majora in dies incrementa suscipiat, ac prospere vigeat et efflorescat. Ut autem quæ petimus et quærimus facilius consequi possimus, ne cessemus adhibere primum deprecatricem apud Deum Immaculatam sanctissimamque Deiparam Virginem Mariam, quæ misericordissima et amantissima nostrum omnium mater cunctas semper interemit hæreses, et cujus nullum apud Deum præsentius patrocinium. Petamus quoque suffragia tum sancti ejusdem Virginis sponsi Josephi, tum sanctorum apostolorum Petri et Pauli, omniumque cœlitum, et illorum præsertim, quos nuper sanctorum fastis adscriptos colimus et veneramur.

Antequam vero dicendi finem faciamus nobis temperare non possumus, quin iterum testemur et confirmemus, summa nos uti consolatione, dum jucundissimo vestrum omnium conspectu fruimur, venerabiles fratres, qui tanta fide, pietate et observantia nobis et hujc Petri cathedræ firmiter obstricti, ac ministerium vestrum implentes majorem Dei gloriam, et animarum salutem omni studio procurare gloriamini, quique concordissimis animis, atque admirabili sane cura et amore una cum aliis venerabilibus fratribus totius catholici orbis episcopis et fidelibus vestræ et illorum curæ commissis gravissimas nostras angustias et acerbitates modis omnibus lenire et

sublevare non desinitis. Quocirca hac etiam occasione amantissimi æque ac gratissimi animi nostri sensus erga vos, et alios omnes venerabiles fratres, et ipsos fideles amplissimis verbis palam publiceque profitemur. A vobis autem exposcimus, ut cum ad vestras redieritis diœceses velitis eisdem fidelibus vestræ vigilantiæ concreditis hos animi nostri sensus nostro nomine nuntiare, illosque certiores facere de paterna nostra in illos charitate, deque apostolica benedictione, quam ex intimo corde profectam, et cum omnis veræ felicitatis voto conjunctam vobis ipsis, venerabiles fratres, et eisdem fidelibus impertire vehementer lætamur.

—

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO PIO IX PONTIFICI MAXIMO

Sacrorum antistites sacris Solemniis sanctorum novensilium martyrum XXVI *Japoniæ et Michaelis de Sanctis Romæ adstantes die festo Pentecostes anni* 1862.

BEATISSIME PATER,

Ex quo apostoli Jesu Christi sacro Pentecostes die Petro Ecclesiæ capiti in oratione adhærentes, Spiritum sanctum acceperunt, et divino ejus impulsu acti cunctarum fere nationum viris in Urbe sancta congregatis, unicuique sua lingua potentiam Dei mirabilem annuntiarunt, nunquam, ut credimus, ad hanc usque diem tot eorumdem hæredes, iisdem recurren ibus solemniis, venerandum Petri successorem, orantem circumsteterunt, decernentem audierunt, regentem roborarunt. Quemadmodum vero apostolis media inter nascentis Ecclesiæ pericula nil jucundius accidere potuit, quam divino Spiritu recens afflato assistere primo Christi in terris Vicario; ita nec nobis præsentes inter Ecclesiæ sanctæ angustias, antiquius sanctiusve aliud esse potuit, quam quidquid inest venerationis pietatisque erga Sanctitatem tuam pectoribus nostris, ad pedes Beatitudinis tuæ deponere, simul et unanimiter declarare, quanta prosequamur admiratione præclaras, quibus supremus Pontifex noster eminet virtutes, quantoque animo iis quæ Petrus alter docuit, vel quæ tam firmiter stata ratataque esse voluit, adhæreamus.

Corda nostra novus inflammat ardor, vividior fidei lux mentem illuminat, sanctior animam corripit amor; linguas nostras flammis illius sacri ignis vibrantes sentimus, quæ Mariæ, cui assidebant apostoli, mitissimum cor ardentiori pro hominum salute desiderio incendebant, ipsos vero apostolos ad magnalia Dei prædicanda impellebant.

Piurimas igitur agentes Beatitudini tuæ gratias, quod nos ad pontificium solium difficillimis hisce temporibus accurrere, te afflictum solari, nostrosque tibi, cleri item ac populi nostræ curæ commissorum animi sensus aperire permiseris, tibi uno ore unaque mente acclamamus, omnia fausta, cuncta bona apprecantes. Vive diu, Sancte Pater, valeque ad catholicam regendam Ecclesiam. Perge, ut facis, eam tuo robore tueri, tua prudentia dirigere, tuis exornare virtutibus. Præi nobis, ut bonus Pastor, exemplo, oves et agnos cælesti pabulo pasce, aquis Sapientiæ cœlestis refice. Nam tu sanæ doctrinæ nobis magister, tu unitatis centrum, tu populis lumen indeficiens a divina Sapientia præparatum. Tu petra es, et ipsius Ecclesiæ fundamentum, contra quod inferorum portæ nunquam prævalebunt. Te loquente, Petrum audimus, te decernente, Christo obtemperamus. Te miramur inter tantas molestias totque procellas fronte serena et imperturbato animo sacri muneris partibus fungentem, invictum et erectum.

Dum tamen justissima in his gloriandi nobis suppetunt argumenta, non possumus quin simul oculos ad tristia convertamus. Undequaque enim menti nostræ se sistunt immania eorum facinora, qui pulcherrimam Italiæ terram, cujus tu, beatissime Pater, columen es et decus, miserè vastarunt, ipsumque tuum ac sanctæ Sedis principatum, ex quo præclara quæque in civilem societatem veluti ex suo fonte dimanarunt, labefactare, ac funditus evertere connituntur. Nam neque perennia sæculorum jura, neque diuturna regiminis pacifica possessio, neque tandem fœdera totius Europæ auctoritate sancita et confirmata impedire potuerunt, quominus omnia susdeque verterentur, spretis legibus omnibus, quibus hactenus sufflulta stabant imperia.

Sed ut ad nostra propius accedamus, te, beatissime Pater, iis provinciis, quarum ope, et dignitati sanctæ Sedis, et totius Ecclesiæ administrationi æquissime providebatur, nefario usurpatorum hominum scelere, qui non habent *nisi velamen malitiæ libertatem*, spoliatum cernimus. Quorum iniquæ violentiæ cum Sanctitas tua invictissimo animo obstiterit, plurimas ei gratias, Catholicorum omnium nomine, censemus rependendas.

Civilem enim sanctæ Sedis principatum ceu quiddam necessarium ac providente Deo manifeste institutum agnoscimus; nec declarare dubitamus, in præsenti rerum humanarum statu, ipsum hunc principatum civilem pro bono ac libero Ecclesiæ animarumve regimine omnino requiri. Oportebat sane totius Ecclesiæ caput Romanum Pontificem nulli principi esse subjectum, imo nullius hospitem; sed in proprio dominio ac regno sedentem suimet juris esse, et in nobili, tranquilla, et alma libertate Catholicam fidem tueri, ac propugnare, totamve regere ac gubernare christianam rempublicam.

Quis autem inficiari possit in hoc rerum humanarum, opinionum, institutionumque conflictu necessarium esse ut servetur extrema in Europa medius, tres inter veteres mundi continentes, quidam veluti sacer locus, et Sedis augustissima, unde populis principibusque vicissim oriatur vox quædam magna potensque, vox nempe justitiæ et veritatis, nulli favens præ cæteris, nullius obsequens arbitrio, quam nec terrendo compescere, nec ullis artibus quisquam possit circumvenire?

Qui porro vel hac vice fieri potuisset, ut Ecclesiæ antistites securi huc ex toto orbe accurrerent cum Sanctitate tua de rebus gravissimis acturi, si ex tot et tam diversis regionibus gentibusque confluentes, principem aliquem invenissent his oris dominantem, qui vel principes ipsorum in suspicione haberet, vel illis, suspectus ipse, adversaretur? Sua sunt etenim et christiano, et civi officia; haud quidem repugnantia inter se, sed diversa tamen; quæ adimpleri ab episcopis quomodo possent, nisi perstaret Romæ civilis principatus, qualis est pontificum, juris alieni omnino immunis, et centrum quodammodo universalis concordiæ, nihil ambitionis humanæ spirans, nihil pro terrena dominatione moliens?

Ad liberum ergo Pontificem Regem venimus liberi, Ecclesiæ rebus utpote pastores, et patriæ utpote cives bene et æque consulentes, neque pastorum, neque civium officia posthabentes.

Quæ cum ita sint, quisnam principatum illum tam veterem, tanta auctoritate, et tanta necessitatis vi conditum, audeat impugnare? Cui, si vel jus illud humanum, in quo posita est principum securitas populorumque libertas attendatur, quænam alia potestas possit comparari? Quæ tam venerabilis et sancta? Quæ sive pristinis, sive recentioribus sæculis monarchia vel respublica juribus tam augustis, tam antiquis, tam inviolabilibus possit gloriari? Quæ omnia si semel et in hac sancta Sede despecta atque proculcata fuerint, quisnam vel princeps de regno, vel respublica de territorio possint esse securi? Ergo, sanctissime Pater, pro religione quidem, sed et pro justitia, juribusque, quæ sunt inter gentes rerum humanarum fundamenta, contendis atque decertas.

Sed de hac tam gravi causa vix nos decet amplius verba proferre, qui te de ipsa non tam disserentem quam docentem sæpe sæpius audivimus. Vox etenim tua, quasi tuba sacerdotalis, toti orbi clangens proclamavit, quod « singulari prorsus divinæ Providentiæ consilio factum sit, ut Romanus Pontifex, quem Christus totius Ecclesiæ suæ caput centrumque constituit, civilem assequeretur principatum » [Lit. Ap. 26 Mar. 1860, p. 3, 5. Allocutio, 20 Jun. 1859, p. 6. Encycl. 19 Jun. 1866, p. 4. Allocutio, 17 Dec. 1860]; ab omnibus igitur nobis esse pro certissimo tenendum non fortuito hoc regimen temporale sanctæ Sedi accessisse, sed ex speciali divina dispositione illi esse tributum, longave annorum serie, unanimi omnium regnorum et imperiorum consensu, ac pene miraculo corroboratum et conservatum.

Alto pariter et solemni eloquio declarasti. « Te civilem Romanæ Ecclesiæ principatum ejusque temporales possessiones ac jura, quæ ad universum catholicum orbem pertinent, integra et inviolata constanter tueri, et servare velle; imo sanctæ Sedis principatus beatique Petri patrimonii tutelam ad omnes catholicos pertinere; teque paratum esse animam potius ponere quam hanc Dei, Ecclesiæ, ac justitiæ causam ullo modo deserere » [Epist. Encycl., 19 Jan. 1860, p. 7, 8]. Quibus præclaris verbis nos acclamantes ac plaudentes respondemus, nos tecum et ad carcerem et ad mortem ire paratos esse; teque humiliter rogamus, ut in hac constantia, ac firmissimo proposito maneas immobilis, angelis et hominibus invicti animi et summæ virtutis spectaculum factus. Id etiam a te postulat Christi Ecclesia pro cujus feliciori regimine Romanis Pontificibus civilis principatus providentissime fuit attributus, quæque adeo sensit ejusdem

tutelam ad ipsam pertinere, ut Sede olim apostolica vacante, gravissimis in angustiis, temporales Romanæ Ecclesiæ possessiones omnes Constantiensis concilii Patres, uti ex publicis patet documentis, in unum administrarent; id postulant Christi fideles per omnes terrarum orbis regiones dispersi, qui libere ad te venire, libereque conscientiæ suæ consulere gestiunt; id denique ipsa civilis deposcit societas, quæ ex tui regiminis subversione sua ipsa nutare sentit fundamenta.

Sed quid plura? Tu tandem aliquando scelestos homines et bonorum ecclesiasticorum direptores justo judicio damnans omnia quæ patraverant « irrita et nulla » proclamasti [Allocutio, 26 Sept. 1859, p. 7]; actus omnes ab iis intentatos « illegitimos omnino et sacrilegos » esse decrevisti [Allocutio, 20 Jun. 1859, p. 8]; ipsosque talium facinorum reos pœnis et censuris ecclesiasticis obnoxios jure ac merito declarasti. [Litteræ Apostolicæ, 26 Martii 1860].

Hos tam graves tui oris sermones, tamve præclara gesta nostrum est reverenter excipere, iisque plenum assensum renovare. Sicuti enim corpus capiti, cui jungitur membrorum compagine unaque vita, in omnibus condolet, ita nos tecum consentire necesse est. Tibi in omni tua ac acerbissima afflictione, sic conjungimur, ut quæ tibi pati contingat, eadem et nos, amoris consensu, patiamur. Deum interea supplices invocamus, ut tam iniquæ rerum perturbationi finem ponat, Ecclesiamque Filii sui sponsam, tam misere expoliatam ac oppressam pristino decori ac libertati restituat.

Sed mirum nobis non est tam acriter, et infense Sedis apostolicæ jura impeti et impugnari. Jam enim a pluribus annis, eo devenit nonnullorum hominum insania, ut non amplius singulas Ecclesiæ doctrinas rejicere, vel in dubium revocare conentur; sed totam penitus veritatem Christianam, Christianamque rempublicam funditus evertere sibi proponant. Hinc impiissima tentamina vanæ scientiæ, falsæque eruditionis contra sacrarum Litterarum doctrinas, ipsarumque inspirationem; hinc malesana sollicitudo juventutem Ecclesiæ matris tutelæ subtractam quibusvis sæculi erroribus, vel seclusa sæpius omni religiosa institutione, imbuendi; hinc novæ æque perniciosissimæ de sociali, politico æque ac religioso rerum ordine theoriæ, quæ impune quaquaversus sparguntur; hinc multis familiare, in his præsertim oris, Ecclesiæ auctoritatem spernere, jura sibi vindicare, præcepta proculcare, ministros vilipendere, cultum deridere, ipsos de religione errores, imo ecclesiasticos quoque viros in perditionis viam misere abeuntes laudare ac in honore habere. Venerabiles antistites ac Dei sacerdotes exauctorantur, exsulare coguntur, aut in carceres detruduntur; quinimo ante tribunalia civilia pro constantia in sacro ministerio obeundo, contumeliose pertrahuntur. Gemunt Christi sponsæ suis expulsæ tectis, inedia fere consumptæ, vel cito consumendæ; viri religiosi ad sæculum inviti remeare coguntur; sacro Ecclesiæ patrimonio violentæ manus injiciuntur; pessimorum librorum, ephemeridum, et imaginum colluvie, fidei, moribus, veritati, ipsi verecundiæ continuum asperrimumque bellum infertur.

Sed qui talia moliuntur optime norunt in sancta Sede, velut in arce inexpugnabili, robur ac vires omnis veritatis ac justitiæ inesse, quibus retundantur hostium impetus; ibi esse speculam, ex qua vigiles summi Custodis oculi paratas insidias a longe conspiciunt, suis annuntiandas commilitonibus. Hinc odium implacabile, hinc insanabilis livor, hinc continuum scelestissimorum hominum studium, ut sanctam Romanam Ecclesiam ejusque Sedem deprimant, ac si fieri unquam posset, prorsus exscindant.

Quis, beatissime Pater, talia conspiciens, vel etiam recensita audiens sibi temperet a lacrymis? Justo igitur dolore correpti oculos ac manus ad cœlos levamus, divinum illum Spiritum toto mentis affectu implorantes, ut qui hac die olim nascentem Ecclesiam sub Petri regimine sanctificavit et roboravit; eam nunc, te pastore, te duce, tutetur, ampliet ac glorificet. Testis sit votorum quæ nuncupamus, Maria per te Immaculatæ titulo hoc ipso in loco solemniter aucta; testes hi sacri cineres quos veneramur sanctorum Romanæ Ecclesiæ patronorum Petri et Pauli; testes venerandæ exuviæ tot pontificum, martyrum ac confessorum, quæ hanc ipsam, quam premimus terram, sanctam reddunt; testes tandem præcipue nobis astent sancti isti, qui cœlitum ordini hac ipsa die supremo tuo judicio ascripti, hodie Ecclesiæ tutelam novo titulo sunt suscepturi, primasque omnipotenti Deo preces pro tua quoque incolumitate suis de altaribus oblaturi.

Astantibus igitur istis omnibus, nos episcopi, ne illud impietas vel ignorare simulet, vel audeat denegare, errores quos tu damnasti, damnamus, doctrinas novas et peregrinas, quæ in damnum Ecclesiæ Jesu Christi passim propalantur, detestamur et rejicimus; sacrilegia, rapinas, immunitatis ecclesiasticæ violationes, aliaque nefanda in Ecclesiam, Petrique Sedem commissa reprobamus et condemnamus.

Hanc vero protestationem, quam publicis Ecclesiæ tabulis ascribi petimus, Fratrum etiam nostrorum qui absunt nomine, tuto proferimus; sive eorum qui, tot inter angustias, vi detenti domi hodie silent ac plorant, sive qui gravibus negotiis, aut adversa valetudine impediti, nobiscum hodie adesse nequiverunt. Jungimus insuper nobis fidelem nostrum clerum ac populum, qui eodem ac nos in te amore, eadem pia reverentia animati, suum in te studium, qua precibus sine intermissione fusis, qua opibus in Obulo S. Petri mira, ut plurimum largitate oblatis luculentissime comprobarunt, probe scientes sacrificiis suis id quoque curari, ut dum necessitatibus supremi Pastoris consulitur, simul et ejusdem libertati servandæ prospiciatur.

Utinam ad communem hanc totius orbis Christiani, imo omnis socialis ordinis causam in tuto locandam universi populi conspirarent!

Utinam intelligerent erudirenturque reges et sæculi potestates, causam Pontificis omnium principum regnorumque esse causam, et quo tendant nefarii adversariorum ejus conatus, ac tandem *novissima providerent!*

Utinam resipiscerent infelices illi aliquot ecclesiastici et religiosi viri qui vocationis suæ immemores debitam Ecclesiæ præsulibus obedientiam denegantes, atque ipsum quoque Ecclesiæ magisterium temere usurpantes, in viam perditionis abierunt!

Hoc a Domino tecum flentes, beatissime Pater, enixe atque ex corde exoramus, dum ad tuos sacros pedes provoluti, a te robur celeste expetimus, quod apostolica ac paterna benedictio tua valet impertire. Sit hæc copiosa et ex intimis penetralibus cordis tui largiter effluens, ut non tantum nos, sed absentes quoque dilectissimos fratres itemque fideles nobis commissos irriget ac perfundat. Sit talis quæ nostros et totius orbis dolores leniat et demulceat, infirmitatem sublevet, operam ac laborem fecundet, feliciora demum Ecclesiæ sanctæ Dei tempora acceleret.

Romæ hac die 8 mensis Junii anno Domini 1862.

SERIES DECIMA QUARTA.

Hucusque de dogmatibus disseruimus; sed priusquam adeamus moralia, hic apponere decrevimus Indices de hominum Novissimis, quæ ad dogmaticam simul ac moralem scientiam pertinent. Itaque in hac Serie decima quarta vicissim exhibemus Indices de Morte et de illius certo simul ac incerto die; de Judicio post mortem particulari et privato; de Cœlo et cœlesti Beatitudine; de Inferno et æternis damnatorum suppliciis; de Purgatorio ac de suffragiis quibus justorum animæ in eo detentæ adjuvari possunt; de Cultu defunctorum; de Antichristo ac de signis quæ illum præcedere, concomitare et subsequi debent; de Fine hujus mundi ultimo; de Resurrectione mortuorum suprema, et de Judicio generali, in quo omnes simul homines ante tribunal Summi Judicis constituentur.

CXXVI.

INDEX DE MORTE,

ORDINE LOGICO REFERENS QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE EJUS NATURA, CAUSIS ET EFFECTIBUS, ETC.

MONITUM.

In hoc Indice omnium utilitati et præsertim eorum qui verbi divini nuntiandi munus explent, vel regimen habent animarum, bene consulentes, SS. Patrum sententias de re tam magni momenti, non solum quoad sensum, sed persæpe quoad verba recensere voluimus, et vicissim agimus. — I. De mortis natura, causis et effectibus. — II. De certitudine et incertitudine mortis. — III. De bene moriendi mediis, præcipue ex justorum vel malorum mortis consideratione desumptis. — IV. De aliquibus bonæ vel malæ mortis præclaris exemplis.

CAPUT PRIMUM. — *Mortis natura, causæ et effectus.*

TERTULLIANUS. — Mors discretio corporis et animæ, II, 736. Ejus regnum nihil operatur quam carnis dissolutionem, 862. Mors est quæ carnem et sanguinem non modo corrumpit verum etiam consumit, 869. Etsi varii exitus mortis, nullus ita levis ut non vi agatur, 739. Ipsa illa ratio operatrix mortis, vis est, *ibid.* Mortes immaturæ et atroces operæ dæmoniorum, 748. Mortis imago somnus, 721. Mors quam putas profectio est, I, 1264. Non ex natura hominem secuta est, sed ex culpa, ne quidem naturali, 758. Immatura morte præventos eo usque vagari istic, putabant ethnici donec reliquatio compleatur ætatum, 746.

S. CYPRIANUS — Mors non est exitus sed transitus et temporali itinere decurso ad æterna transgressus, IV, 597

LACTANTIUS. — Mors est naturæ animantium dissolutio, VI, 521 Mors æterni doloris perpessio; animarum pro meritis ad æterna supplicia damnatio, 521. Mortes duæ propositæ sunt, una pertinens ad corpus qua secundum naturam fungi necesse est, altera ad animam quæ scelere acquiritur, 769. Corpus fictum ex ponderoso et corruptibili elemento corrumpendum et occidendum, 771, 772. Velut humor fracto vase diffusus, anima evanescit a corpore dissoluto, 773. Mors secuta est hominem secundum Dei sententiam, 524.

S. HILARIUS Pictav. episc. — Mors somno significari solet, X, 361, 451. Mortis sedes maris profundo designatur, 273. Mors ex peccati lege consequitur, 404. Mors non est interitus animæ sed discessio ejus a corpore, 411. Mors desiit postquam in Deum est grassata, 478. Mors sanctorum somnus, 700, 701. Morte anima ab onere atque consortio infirmis et periculosæ carnis exuitur, 681.

S. ZENO. — Corporis sui impedimenta prætermittit justus altitudinem cœli ascensurus, XI, 405.

S. AMBROSIUS — Mors absolutio est animæ et corporis et quædam hominis separatio, XIV, 543; XVI, 1321. Magis peccati fuga quam morientis est detrimentum, XIV, 140, 1173. Acerbitatis non mortis esse sed culpæ, 556. Mors non est mala solutio, quia esse Christo melius est, *ibid.* Mors omnifariam bonum est, 546. Quid igitur accusamus mortem quæ aut vitæ pretium luit aut abolet ejus dolorem atque cruciatum, *ibid.* Mors vitæ testimonium est, 556. Mors honesta redemptio vitæ est etiam de coloris aut innoxiæ firmamentum, 1056. Per eam non adimitur vita sed ad meliora transfertur, 558. Per vitam ad mortem est transitus, per mortem ad vitam reditus, 555. Justis mors portus quietis est, nocentibus vero naufragium, *ibid.* Justi non natura finis sed culpæ est, 1174. Mors stipendiorum plenitudo, summa mercedis, gratia missionis est, 556. Non idem naturæ meritorumque finis; nec virtutis gratia cum corpore occidit, XVI, 1310. Christiani multo majora quam gentiles de morte suorum habent solatia, 1312. Mors non sæculi hujus absolvit ærumnis, 1315. Mors ærumnarum omnium malorumque perfugium est et fida statio securitatis ac portus quietis, 1320. Alii pro mortuis tertium diem et trigesimum, alii septimum et quadragesimum consueverunt, 1386.

S. HIERONYMUS. — Corpus terra suscipit, anima Christo redditur, XXII, 598. Cum bestiis ac jumentis corporum una conditio est, 903. Mors sanctorum somnus est, XXIV, 504. Mors dicitur domina, 291. Dominus mortem non facit sed peccatum, 884, 885. Mors extremum malorum est, XXV, 1004. Nullus miserior homine, antequam vinceretur mors, XXII, 590. O mors quæ fratres dividis, et amore sociatos crudelis ac dura dissocias, 590. Christi

morte, mortua es, devorasti et devorata es, XXII, 590 Regnavit ab Adam usque ad Moysen, *ibid*

S. Augustinus. — Mors separatio animæ a corpore, XXXVI, 556, 893. Mors corporis etiam pœnalis, XLV, 1222. Mors pœnalis quæ animam dissolvit a corpore, 1593. Mortem pœnam esse nolunt quidam philosophi, XLI, 387. Mortem corporis etiam peccante nullo, in paradiso futuram fuisse contendit Julianus, XLV, 1585. In paradisum non bonorum mortuorum requiem, sed cruciatus morientium intulit Julianus, 1575. Mors pœnalis et peccato debita secundum Julianum nonnisi æterna, 1222. Mors corporis quæ usitata merito peccati accidit, 1596, 1603, 1604. Mors non est malum secundum Pelagianos, XLIV, 610. Mors dormitio propter futuram resurrectionem quasi evigilationem, XXIII. 572. Mors a morsu nomen accepit, XLV, 1617 Somnus vocatur, XXXIX, 2065. Mors privatio est tantum nomen habens non essentiam, XLV, 1616. Si nihil est quomodo videre, tenere, insultare, vinci et damnari possit, 1618. Moriturum Adam sive peccasset sive non peccasset Pelagiani docent, 1613, 16 4. Non naturæ conditio sed pœna peccati est 1667. In arbore facta non fuit sed inventa per hominem, XXXIX, 1737. Mors est vere debitum, XL, 1159. Ut moriantur homines pœna peccati est, XLV, 1616. Mors duplex. XLII, 890, 900; XLV, 1171. Mortes duæ, alia corporis quæ bonorum est et malorum, alia animæ per peccatum, XLV, 1584. Mors prima animam nolentem pellit a corpore, 1875. Ipsa mors hominis indicat eum sine morte fuisse futurum, nisi peccasset, XXXIV, 552. Mortis causa, infirma membrorum compago, XLI, 710. Mors seminata est a serpente, XXXVI, 933 Mors diabolus, non quia ipse mors, sed quia per ipsum est, 556. Mors ex peccato, XXXIII, 473; XXXIV, 553; XLI, 377, 378, 380, 387, 391, 396, 403; XLIV, 111, 197, 406, 826. Mortem non esse ex Deo, XXXII, 919. Mortis corporalis aculeus, peccatum, XLV, 1604. Mors peccatum dicitur quia est pœna peccati, XLII, 296, 297. Primi hominis factum est peccato ut moreremur, XLIV, 992. Mors regnavit in mundo propter originale peccatum, XLV, 1221, 1224 Mors secutura non fuisset, si peccatum non præcessisset, XL, 160. Mors justa vindicta peccati, plus tamen clementia Dei quam severitatis ostendens, XXXIV, 134. Mortis dies cujusque est novissimus dies, XXXVIII, 952. Mors vehiculum ad regnum, XL, 668. Per temporales mortalium mortes Deus utilitatem timoris sui populis imponit, XLII 412. Mortibus corporalibus etiam eorum qui non commiserant peccata vindicavit aliquando Deus, 660, 661, 662. Mors in morientibus omnibus mala est, in mortuis autem quibusdam mala, quibusdam bona, XLV, 1575. Beatitudinis principium est laborum meta, XXXII, 1471. Morituri sint an non, quos judicii dies vivos reperiet, XLII, 1215. Morituros non esse qui novissimo Christi adventu fuerint superstites, XL, 1161.

Fastidius Britann. episc. — Per mortem boni de malorum consortio et persecutionibus liberantur : malos vero supplicium exspectat et pœna, L, 388.

S. Prosper. Aquitan. — De peccato mors et omnia quæ sunt mortis oriuntur, LI, 181. Causæ diversæ mortis et cur diversa ætate ignotæ, 708. Divitiis et majorum nobilitatem et patriam et pulchritudinem mors aufert, 496. Circumspice eos qui ante te similibus splendoribus fulsere; ubi insuperabiles imperatores? ubi exercituum duces, satrapæ tyranni? non omnia pulvis? non omnia favillæ? *ibid*. Respice sepulcra et vide quis servus, quis dominus, quis pauper, quis dives? *ibid*.

S. Petrus Chrysologus. — Duræ mortis durior janua, LII, 380. Mors corporum facit vitam de temporali sempiternam, 484. Mors inter homines reparatio pietatis fit, 505.

Gennadius Massil. — Mors corporalis est pœna peccati non autem et peccatum quod mors est animæ, LVIII, 990.

Vigilius Tapsens. — Mors est, cum diversarum rerum consensu vitam facientium, velut per dissidium quoddam ab invicem, discessio, LXII, 331. Igitur mors non consumit juncta sed dividit et origini suæ utrumque restituit, *ibid*.

Fulgyppius abb. Afric. — Mors corporis corruptibilitas est, LXII, 589. Corpus corrumpitur vel ætate vel morbo vel variis afflictionibus donec veniat ad ultimam quæ mors vocatur, 589.

Cassiodorus. — Mors est animæ corporisque facta resolutio, LXX, 1301. Anni hominis fugitivis herbarum, ætatibus comparantur, 646.

Vitæ SS. Patrum. — Post mortem omnia oblivioni tradita, LXXIII, 459. Prima philosophiæ definitio meditatio mortis, 297. Mors temporalis proprie non est mors, 511.

S. Gregorius Magnus. — Mors ab anima dividit carnem, LXXV, 652, 653, 654, 912, 913.

Columbanus abbas. — Cadaver nudum vermibus et putredine dissolvendum limus suscipit, LXXX, 38. In morte luxus, jocus, libido, luxuria conticuere, 237.

S. Julianus Tolet. episc. — Mors in hominibus de peccati propagine venit, XCVI, 461. Primus homo pœna mortis post peccatum juste damnatus, *ibid*. Mors sic dicta quod sit amara vel a morsu primi hominis appellata, 462. Tria genera mortis, acerbæ, immaturæ, naturalis, *ibid*. Quamvis mors bonum non sit, bona bonis est, 463. Mors depositio sarcinæ gravis, id est corporis, 466.

Alcuinus. — Corporis mors est dum propter necessitatem quamlibet corpus deseritur ab anima, C, 522. Mortis regnum adveniente gratia destructum, 432. Mortis nomine etiam veniunt diabolus et peccatum, 431.

Rabanus Maurus. — Peccatum mortis causa, CIX, 877. Mors vitæ amaræ prævalet, 984. Cum peccato in omnes homines mundumque introivit mors, CXI, 1359. In fine mundi destruetur, CVIII, 1138.

Haymo Halberst. episc. — Mors corporis est exhalatio et transitio animæ, CXVI, 841.

Lanfrancus Cantuar. archiepisc. — Mors bonis multum prodest, CL, 166, 167. Morte diabolus intelligitur, 167. Mortis causæ peccatum, 213, 214, 271, 272. Mors amara, 230.

S. Bruno Carth. inst. — Mors dicitur tenebræ, CLII, 879. Dominia mortis, fames, esuries, febres, et quantacunque miseriæ, CLIII, 58. Caput et completio omnium miseriarum mors, 58,

Guiberius abbas de Novigento. — Moriendi nobis necessitas indicta ex peccato, CLVI, 644. Si peccati non incessisset eventus nullus passionis aut mortis intervenire potuisset occursus, 645.

S. Anselmus Cant. arch. — Sapientiæ et justitiæ Dei repugnat hominem mori si non peccasset, CLVIII, 401. Justo judicio decretum ut homo qui peccaverat pœnam peccati evitare non posset, 568, 401, 402. Mors est principium quietis, laborum meta, peremptoria vitiorum, 795, 796, 797. Corpus in abjectissimum pulverem dissolvetur, 720.

S. Ivo Carnot. episc. — Si homo obediens permansisset, ad cœlestem patriam sine carnis morte transisset, CLXI, 976. Mors miseris sine morte fit, *ibid*.

Rupertus abbas Tuitiensis. — Mors duplex animæ et corporis, CLXVIII, 1473. Mors misericorditer impensa est a Deo, 583. Mortem corporis præcessit mors animæ 906. Mors a diabolo inventa est, 1622. Sed mortalitas Dei providentiæ imposita, CLXX, 390. Etiam post reparationem Redemptoris mors hominem invadit, ut non illi, sicut et dæmonibus, misera sit æternitas, 390, CLXVII, 1668.

Hugo a S. Victore. — Diabolus auctor mortis imperium mortis habere dicitur, CLXXV, 616. Mors tribus invalescit modis, naturali, accidentali et crudeli, 784.

S. Bernardus Clarævall. — Mors justa peccati pœna, CLXXXII, 934. Opus diaboli, peccati pœna a Christo superata, CLXXXIII, 484. Mortem et peccatum duos hominis hostes Christus profligavit, 116, 117.

Robertus Pullus Cardinalis. — Nisi primus homo peccasset, pœnam mortis nullum meruisset, CLXXXVI, 746. Variis morbis consumitur corpus, 754.

Petrus Lombardus. — Quod anima peccato Deum deseruit volans, coacta est deserere corpus nolens, CXCII, 301. Morituri sunt qui adveniente Christo vivent, 504. Mortis regnum sola Christi gratia destruit, CXCI, 1388, 1389. Mors victa non penitus interempta, 1405. Mortem Deus non fecit sed homo sibi per peccatum accersivit, 1406, 1407. Mors non ex ipsa lege sed hominum vitio, 1420. Lux sapientiæ a peccante homine recessit et morte damnatus est, 294. Si nulla esset mortis amaritudo nulla esset martyrum fortitudo, CXCII, 301.

Richardus de S. Victore. — Luctus, dolor, clamor mors non erunt in futura æternitate, CXCVI, 861,

Philippus de Harveng. — Mors transitus est, CCIII, 126. Mori nihil aliud est quam quod fuerat jam non esse, 127.

Thomas Cisterciensis. — Moriendi varius modus, CCVI, 169. Mors hominis triplex, 104, 105, 106. Tres enim nuntii mortis, casus, infirmitas et senectus, 693.

Petrus Blesensis. — Mors est peregrinationis terminus, finis miseriæ, laborum meta, janua patriæ et primitiæ præmiorum, CCVII, 475.

Caput II. — *Mors certa et incerta.*

Tertullianus. — Mors ubique et conscientia mortis et testimonium ubique, I, 618. Mortium frequentiæ ubique vastant, 330. Cuncta moriuntur ut reviviscant, 324, Mortem timemus quam evadere non possumus, 615,

S. Cyprianus. — Moriendi conditio una, IV, 550. Mors omnibus communis, 437, 438. Sine ullo discrimine generis humani, cum injustis moriuntur et justi, 592.

Lactantius. — Homo creatus mortalis, terreno et fragili corpore fingitur, VII, 21. Quod ideo solubile et mortale est, *ibid.* Non inexpugnabile contra morbos et ictus extraneos *ibid.* Mori debet homo, quia deus non est, 22. Falso dicitur quod nemo nisi senex mori debeat, *ibid.* Incertitudinem horæ mortis adstruit, 23. Si mors certæ constituta esset ætati, fieret homo insolentissimus et humanitate omni careret, *ibid.*

S. Hilarius. — Mors in eos tantum ius quos est decreta legitima est, X, 518.

S. Ambrosius. — Mors æqualis est omnibus, indiscreta pauperibus, inexcepta divitibus, XVI, 1317. Nemo se redemit a morte, non dives, non ipsi reges, imo ipsi gravioribus subjacent, 1375. Quis exceptum se putet esse debere a conditione moriendi qui non sit exceptus a conditione nascendi, 1291. Pecuniæ pretio mors differri non potest et pariter inopem divitemque dies supremus eripit, 1292. Mors nec amara egentibus, nec gravior divitibus, nec injusta senioribus, nec ignava fortibus, 1326. Non est lugenda, quia communis est et cunctis debita, 1315.

S. Hieronymus. — Ætatis nostræ momenta per singulos actus minuuntur, XXII, 601, 602. Omnia morti obnoxia, 610. Reges, duces, civitates, regna mors vastat, trahit, rapit, *ibid.* Considera totius orbis ruinas, gentes gentibus et regnis regna collisa; alios necari, alios absorberi fluctibus; illos nasci, istos mori, 601, 602. Totius mundi homines qui nunc vivunt in brevi spatio defuturi sunt, *ibid.* Quotidie morimur, quotidie commutamur, et tamen æternos nos esse credimus, 602. Sentisne quando infans, quando puer, quando juvenis, quando robustæ ætatis, quando senex factus sis, 602? Quod dicto, quod scribitur, quod relego... de vita mea tollitur, *ibid.* O miserabilis humana conditio et sine Christo vanum omne quod vivimus, 597! Transactum omne est homini, cui vitæ finis advenerit et irrecusabilis mortis necessitas, 598. Transibit præsens ætas, sequentur sæcula post ventura, 473. Virina est mors in foribus; vetimus, nolimus, senescimus, 537. Homines et jumenta in favillam et cinerem dissolvuntur, 904. Non fato sed voluntate Dei, dies mortis præstituta singulis, XXIV, 390. Nullus homo qui vivat et non videat mortem, XXV, 937. Intelligendum est quod florens ætas cito concidat, XXIV, 412. Tunc ubi decora illa facies, ubi totius corporis dignitas, XXII, 597. Falluntur qui gaudent in corporis sanitate et putant adolescentiam atque pueritiam esse perpetuam, XXIX, 412. Nec potentia, nec divitiis, nec felicitate gaudendum; cito omnia illa auferenda sunt, XXV, 290.

S. Augustinus. — Homo sic conditus erat ut non haberet moriendi necessitatem; peccato autem sic mutatus est naturæ status ut homini necesse sit mori, XLV, 1112. Homo in moriendi necessitatem contrusus est, XXXIII, 547. Mors omnibus statuta, XXXVIII, 1480; XXXIX, 1506, 1513. Debitum est quod nemo evadit, XXXVIII, 1192. Corpus meum non ad me pertinet, 1191. Carcer meus ad tempus, catena mea ad tempus, *ibid.* Conditioni mortis et legibus inferni obstrictus nascitur omnis homo, XXXVIII, 1105. Moriendi necessitas ab ipso exortu peccati, 489; XLIV, 113. Convenit judicio Dei ut peccator moriatur, nec tamen operi ejus convenit mors, XLV, 1354, 1355. Reatus moriendi apparet in motu carnis non voluntario, XXXIV, 422. Homines morti obnoxii qui per baptismum a peccato solvuntur, XLI, 379; XLIV, 181. Mors prima, id est, corporis in omnes homines transit, XLV, 1170. Mors prima communis omnibus, non secunda, XLI, 598. Prima omnibus necessario subeunda, secunda solis malis parata, XXXIX, 1513. Mors carnis pertinet ad ignem illum per quem uniuscujusque opus probatur, XLI, 745. Mori necesse est et nemo vult, XXXVI, 238. Mors sola hic certa, XXXVIII, 390. Incerta cætera omnia, XXXVI, 428. Mortis diem magna misericordia Deus nobis abscondit, 332; XXXVIII, 241. Mortis diem incertum Deus voluit, XXXVII, 1301; XXXIX, 1876. Latet ultimus dies ut observentur omnes dies, XXXVIII, 241. Mortis dies incertus sed vicinus, 241, 839. Paucorum dierum est tota vita hominis, XXXVI, 573. Sæculum quandiu volvitur, intelligas punctum esse, 234. Vita hominis longissima, aura est matutina, 561. Festinatur tota vita mortalium et quæ videtur prolixior vapor aliquando diuturnior, 996. Vita potius umbra vitæ quam vita, XXXIX, 1558. Vita nostra mors est, XXXVII, 1889. Vita mors verius quam vita, XXXIX, 1522. Vita hominis crescendo decrescit, XXXVIII, 122, 237. Diu vivere quid est nisi ad finem currere, 653. Vivere ex quo incipit homo, incipit mori, XLI, 585. Vita ista tibi debet esse tanquam stabulum viatori, non tanquam domus habitatori, XXXVI, 526. Nemo exit de vita nisi per mortem, XLI, 555. Vitæ incertus finis, XXXVIII, 76, 1111. Agamus Deo gratias quia vitæ hujus ultimum diem et brevem esse voluerit et incertum, 688. Dominus domus cum vult dicit: Migra, non cautionem tecum fecit et placito se obstrinxit ad certum tempus, XXXVI, 429. Quod homines necessario corpore morituri sint, non parvum de Christi gratia beneficium, XLIV, 113.

Cassianus. — Mors omni ætati insidiatur, XLIX, 1180.

Antoninus Honoratus (Constantinien. episc.). — Mundus et omnia quæ in mundo sunt solvenda, L, 568. Vita corporis tui in potestate est Dei tui, qui tibi confestim auferre potest carnem si dereliqueris fidem, 569.

S. Prosper Aquit. — Mors nemini citius vel tardius accidit quam Deus voluerit, LI, 159. Homo omni momento morti obnoxius, 708.

S. Petrus Chrysologus. — Hominem tempus deserit, mutat ætas, hebetat infantia, juventus præcipitat, senectus frangit. LII, 326. Mori naturæ est, deperire necesse est, 482. Unde et quando et quo modo et per quem mors venerit ignoratur, *ibid.* Omnia elementa pereunt et pertitura, 483, 484. Ad mortem non tam voluntas quam necessitas ducit, 503. Venit finis vitæ, tempus mortis, jam te apparitio suprema constringit, jam judicium vocat, 544. Mors destructionis regina, 523. Suis ducibus vel consiliis captivat, vastat, interficit omnes quos natura præsentem perducit ad vitam; ducit reges, trahit populos; non flecti precibus, non lacrymis mollri, non viribus unquam ista potuit superari, 523.

Salvianus. — Ecce morieris, egressurus de domo corporis tui, nesciens quo iturus, quo abducendus, ad quam pœnalia et quam tetra rapiendus, I., III, 224.

S. Patricius episc. Hiber. — Irridendus est quisquis mundi hujus caducam fragilitatem et cito perituram carnis voluptatem diligit et quærit, LIII, 833.

S. Leo Magnus. — Meditatio sollicitissima debet esse Christiani sapientis, ut, quoniam dies breves istius vitæ et incerta sunt spatia, nunquam sit mors improvisa morituro, LIV, 450.

Maximus Taurin. — Quod moriamur decreto prioro statutum est, LVII, 568.

Faustus Rhegiens. — Quando vel qua hora de hoc sæculo rapiamur scire non possumus, LVIII, 877. Ultimo die superveniente tabernaculum nostri corporis deposituri sumus, *ibid.*

S. Cæsarius episc. Arelat. — Anima intra carneos et fragiles parietes habitat, LXVI, 67.

Cassiodorus. — Vita hominis umbra quæ discedente corpore per quod fit, ipsa quoque evanescit ac disperit, LXX, 1017. Homo quasi pulvis vento flante transfertur, 1016.

Vitæ SS. Patrum. — Ars nulla est qua mortem effugiamus, LXXIII, 459. Quonam modo quispiam in incerta mortis exspectatione, cujus adventus vitari non potest et incertus est, securo animo erit? *ibid.* Ergone mors aliquando me corripiet, *ibid.* Morte functus in nihilum dissolvar, *ibid.* Non vitæannos sed bene mortis annos quisque computet, 510.

S. Gregorius Maximus. — Morti omnes obnoxii, justus et impius, LXXV, 880, 881; LXXVI, 178. Homo singulis vitæ momentis ad mortem pergit, LXXV, 984. Hoc ipsum nostrum vivere, quotidie a vita transire est, 984. Præsens vita incerta est et tanto mors subrepens timeri debet quanto nunquam prævideri valet, 1008, 1009. Quotidie flagella urgent, repentini casus opprimunt, LXXVI, 1060. Eo momento quo non cogitatur, mors repentina advenit, 1061. Omne quod transit breve, etiamsi tardius, terminari videatur, LXXV, 1031. Tempestas qua non putat hora peccatorem opprimet, LXXVI, 53. Mortis dies ignoratur ut semper esse proximus credatur, 988. Tempus mortis ignoratur ut bene operari festinetur, *ibid.* Præfixi dies singulis ab æterna Dei præscientia nec augeri possunt nec minui, LXXV, 1015. Hiems est vita nostra, 425. Est ventus transiens, 440. Quandiu vivimus aurora est, non perfectus dies, 478, 479. Vitæ suæ initium vel finem nemo novit, 496, 497. Vita in carne flos in feno est, 983, 984. Præsentis vitæ decursus maris et fluvii comparatione exprimitur, 991. Tota vita punctus est, 1105. Vitæ spatium unde crescere creditur, decrescit, 521, 522. Perfecta est vita mortis imitatio, 1032. Diu cum rebus nostris durare non possumus, LXXVI, 52.

Columbanus abbas. — Morte et occasu omnia transeunt et non stant, LXXX, 256. Vita multos decipit, seducit et excæcat, 240. O vita, dum fugis, nihil es; dum videris, umbra es; dum exaltaris, fumus es, 240! De momento in momentum cum incertis ætatis meæ concurro

ad mortem, 242. Vita via est aliis longa, aliis brevis, aliis lata, aliis angusta, omnibus irrevocabilis, *ibid.*

Taio Cæsaraug. episc. — Per momenta tempus deficit, LXXX, 756. Ipsis ætatis suæ augmentis ad detrimentum miser homo compellitur, 756. Semper deficit unde se proficere in spatium vitæ credit, *ibid.*

S. Isidorus Hispal. — Quam vita sit brevis et misera considerandum, LXXXIII, 755. Vita suis incrementis deficit, 755. Dum non mori quis existimat tollitur, 756. Divites repente hora qua nesciunt improviso exitu rapiuntur, 757. Doctus pariter et indoctus moriuntur, 595.

S. Eugenius Toletan. episc. — Id solum post mortem manebit quod bene, quod recte, quod juste feceris, LXXXVII, 560. Vita transit, finis urget, ecce mortis buntius, 564. Ab omnibus in morte homo est relinquendus, 564.

Beda Venerabilis. — Improvisa mors carnis habitaculum irrumpens rapit dominum, XCII, 105.

S. Julianus Toletan. episc. — Unicuique innumerabiles mortes comminantur. XCVI, 466.

S. Paulinus patriarch. Aquil. — Cuncta vana et caduca sunt, XCIX, 244. Cum mors venerit, omnia vana cognoscentur, 221. Omnia oblectamenta vitæ adveniente morte transeunt, *ibid.* Nemo hominum novit diem exitus sui, 243. Non omnes in senectute moriuntur, sed in diversis ætatibus, *ibid.* Omni momento diei et noctis mors imminet, *ibid.*

Jonas Aurelian. episc. — Qui pœnitenti veniam spondit, peccanti diem crastinum non promisit, CVI, 256. Diem ultimum nunquam possumus prævidere, *ibid.* Certa mors manet omnibus, 256.

Rabanus Maurus. — Ipsum quod loquimur, dictamus, et scribimus, de vitæ parte prætervolat, CIX, 858. Homo ante se senem intelligit quam juvenem non esse miretur, *ibid.* Caro fenum flosque præteriens, *ibid.* Humana fragilitas cursus sui terminum transire non potest, 828. Considerandum ut vivas paucis diebus etsi ad senectutem perventurus sis, CX, 107.

S. Lupus abb. Ferrar. — Certissimum teneo et recens natum cito posse mori et senem diu non posse vivere, CXIX, 440. Utilius est ipsam temporis incerti brevitatem cum luctu quam lætitia ducere, *ibid.* Vita hæc brevis et incerta est et juniores nobis quotidie moriuntur, 518. Ad mortem sine intermissione properatur, 575.

S. Paschasius Radbert. abb. Corbeiens. — Mori hominum omnium est, CXX, 962.

Atto Vercellensis episc. — Mors in omnibus mundi locis funera cumulat, CXXXIV, 176.

S. Petrus Damianus. — Homines sive potentes sive inopes eamdem habituri sunt finem, CXLV, 818.

Radulphus Ardens. — Unicuique dies mortis suæ instat propinquior, CLV, 1669. In juventutis fortitudine non confidendum, *ibid.* Quam multos subita mors prævenit, *ibid.* Deus mortis nostræ terminum ignorari voluit, ut semper mors exspectetur, 1669.

S. Anselmus Cantuar. arch. — Nihil certius morte, nihil hora mortis incertius, CLVIII, 741. Instabile et transitorium est quidquid amor mundi parturit, *ibid.* Corpus cujus sanitati, commoditati et voluptati cura est, in putredinem et in abjectissimum pulverem dissolvetur, 720. Pereunt et jactantia verborum et ornatus vestium et varietas deliciarum. *ibid.* Hominem invitum mori necesse est, 370, 371. Mors nulli hominum parcit vel docto, vel diviti, vel humili, 700, 701, 702. Nulla vis quemquam de hac vita expellere potest quoadusque Deo placuerit, 911, 912. Finis sæculi est unicuique hora exitus sui, 620, 621. Quanto diutius vixit aliquis tanto brevius victurus est, 1065, 1066, 1090. Vita præsens finem habet et nescit homo quando ultima dies, ad quam indesinenter die ac nocte propinquat, adveniat, 139, 171.

S. Bruno Astens. et Sign. episc. — De semita mortis non revertimur cum semel quis moritur, CLXIV, 612. Impii et cogitationes eorum in interitu dissipabuntur, 612, 613. Impii cum se vivere sperant, non superstites erunt, 500, 501. Hoc potest dici quia fuit vel futurum est sed non quoniam est, 832. Potentes omnibus affluentes cadunt et moriuntur, 1002, 1003.

Rupertus abbas Tuitiensis. — Mortem nullus effugit, CLXVIII, 1473. Mortis tempus accelerat, 998, 999. Omnes morti obnoxii; quisquis es, vade ad sepulcra mortuorum, ipsa respondebunt et indicabunt tibi, CLXX, 362. Quotidie mortui sepeliuntur a viventibus utique morituris, 362.

Hildebertus Cenom. episc. — Morti debentur nos et nostra, CLXI, 1021. Hac conditione homo intrat in mundum ut exeat, 1028. Omnes morte cogimur..... serius, ocius sors exitura, 1044. Quidquid ætatis retro est mors tenet, 1047. Tota vita unus dies est, 753.

S. Bernardus Claræ-Vall. — Mors vanitatis et brevitatis arguit omnia, CLXXXII, 845. Bona mundi morientem non sequuntur, *ibid.* Vita qua vivimus magis mors; nec simpliciter vita sed vita mortalis, CLXXXIII, 250. Mors adolescentiæ non parcit, CLXXXII, 621. Mors senibus in januis, adolescentibus in insidiis, 845. Ex quo incipimus vivere incipimus mori, CLXXXIII, 250. Quid in incertum tibi dies et annos numeras, 541?

Petrus Lombardus. — Vita hominis vesper, CXCI, 294. Mors est spiritus hominis vadens de hoc mundo et non rediens ad corpus in hoc mundo, 756. Magna hominis miseria, nolle mori et mori, 505.

Adamus Præmonstratensis. — Vita hæc peregrinatio est, CXCVIII, 254. Desinit esse qui fuit, eumque edax et consumptrix deglutit mors, 267. Vita currit cito ad mortem, 267. Exinanitio corporis post mortem, 508. Certus sum quia oportebit me hinc exire, sed nescio tempus, modum vel locum, 431. Homo fölium quod vento rapitur, *ibid.* Post mortem corpus erit vermis, post vermem pulvis, 435.

Petrus Cellensis. — Mors certa, hora mortis incerta, CCII, 1131.

Philippus de Harveng. — Mors jura vel pondera non metitur, CCIII, 1115. Felices et infelices invadit, 1114. Mors velle vivere et non posse, *ibid.* Velle mori et non posse mors est, *ibid.* Vita præsens plena mortibus, 127.

Petrus Cantor. — Hunc ipsum diem qua vivimus cum morte dividimus, CCV, 554. Omni hora domui tuæ dispone, 553. Licet certius sit, morte nihil incertius, 556. Mors subitanea, intempestiva et incerta, *ibid.* Omne caducum et transitorium, 532.

Petrus Blesensis. — Pari sententia omnes ætates et conditiones mors involvit, CCVII, 472. Jus mortis non mutatur imperio vel favore, 475.

Caput III. — *Bene moriendi* media, *præsertim ex bonorum vel malorum mortis consideratione desumpta.*

Tertullianus. — Timenda mors ob judicium subsequens, I, 614. Mortis metus non tantus est quantus tormentorum, 625. Per mortis imaginem fidei initiaris, spem meditaris, discis mori et vivere, discis vigilare dum dormis, II, 724. Mortis contemptum docet philosophia, I, 533. Mortis dolor vacare debet cum constet de resurrectione mortuorum, 1263. Non scires autem malam mortem si non scires aliquid timendum post mortem, 615. Mors Christiano utilis et suavis, Deo disponente, II, 133. Mortis Christiani et gentilis differentia, 745. Omnia finiri post mortem vel nihil superesse vulgus existimat, 721, 795.

S. Cyprianus. — Mors contemnenda est Christiano, IV, 793. Mors contemnenda cui Christus occisus est, *ibid.* Finem mortis doloribus quem tormenta non dabant, coronæ dederunt, 246. Pretiosa mors quæ emit immortalitatem, 247. Beata mors quæ accepit coronam de consummatione virtutis, *ibid.*. Dei servus in agonis promissi certamine coronatus, *ibid.*, ad immortalitatem gloriosæ mortis transit, 329. Perversum est Deo accer senti non statim parere, 596. Quid ergo oramus et petimus ut adveniat regnum cœlorum si captivitas terrena delectat? 595. Ejus est mortem timere qui ad Christum nolit ire, 584. Prævaricatores, qui mortuos lugent ut perditos, 596. Gaudendum potius quam dolendum cum chari de sæculo exeunt, 586. Expuncta morte ad immortalitatem venimus, 585. Contra tot impetus mortis inconcussi animi virtutibus congredi, quanta pectoris magnitudo est? 592. Magna sublimitas est inter ruinas generis humani stare erectum, nec cum eis, quibus spes in Deum nulla est, jacere prostratum, *ibid.* Mors pressuras et pœnas et lacrymas mundi aufert, 586. Bene morienti vera pax, fida tranquillitas, stabilis et firma et perpetua securitas, 585. Mors ergo optanda non timenda, 268. Ad refrigerium morte justi vocantur, 592.

Lactantius. — In morte suscipienda summum virtutis officium est, VI, 768. Mors non exstinguit hominem, sed ad præmium virtutis admittit, *ibid.* Nemo mortem subit nisi spe vitæ longioris, 581. Bona vel mala mors, quia ex præteritis actibus est ponderanda, 410.

S. Hilarius. — Animas e corpore excedentes statim excipit aut quies aut pœna, IX, 325, 675. Anima justorum a corpore excedens in Dei suscepti one requiescit, 345. Humanæ vitæ ac mortis finis est resurrectio, et certissimum nostræ militiæ stipendium est incorrupta æternitas, X, 428. Homo post legem mortis futurus est æternus, IX, 650. Mors a sanctis pluribus concupita, *ibid.* Illi morosam corporum dissolutionem deflentes, *ibid.* mortem optabat Propheta, 840. Non proderit exauditum esse nisi beatis locis quieturus excedat e corpore. 841,

842. Mors fidelibus consortium Christi acquirit, 646, 647. Post mortem, peccatores ultorem Deum sentient, quem inter iniquitatum opera non cogitabant, 343. Peccatorum sors post hanc vitam, 406. Metum mortis aufert fides.

S. Zeno. — Justi et impii statim post mortem, aut præmium et quidem æternum aut æternam pœnam pro meritis accepturi, XI, 460. Dignus gloriosi exitus finis, 405. Cum mors quæ putatur metuenda gustatur, tunc animæ in æternum manentis gloria beatis in sedibus, repromissa felicitas exhibetur, nullas deinceps ærumnas mundi sensura, 386. In Domino morituri sunt qui probis moribus per gradus divinorum observantiæ præceptorum, quotidie spiritualis itineris gloria, feruntur in cœlum, 432.

S. Ambrosius. — Mortem non esse metuendam exemplo Christi, XV, 1487, 1488. Mortem non esse terribilem quæ naturæ finis, non pœna est, 1727. Non mors ipsa terribilis est, sed metus et opinio de morte, quam prorsus quisque pro sua conscientia perhorrescit, XIV, 535. Non enim habemus quod in morte metuamus, si nihil quod timendum sit vita nostra commisit, *ibid.* Si fortis es, contemne mortem; si imbecillis es fuge, et Christum qui vita est sequere. XV, 1699. Si volumus Christum non timere, stemus ubi Christus est, *ibid.* Mors corporis non metuenda fortibus, desideranda sapientibus, miseris expetenda, 1709. Justus nullo timore mortis commotus, XIV. 1174. Sola mors requies viro, 546. Ubi resurrectionis fides non mortis est species, sed quietis, XV, 1684. Dominus soporem mortis vertit in gratiam voluptatis, 1659. Proprior est saluti qui moritur ut resurgat, quam ille qui vivit ut moriatur, XIV, 1056. In Christo mori arduum et gloriosum, 1127. Gloriosius est pro Christo mori quam regnare in hoc sæculo, 545. Post mortem neque peccator pœnam suæ improbitatis evadit, neque justus sequitatis suæ præmiis defraudatur, XV, 1285, 1286. Mors nec perpetua fidelibus, nec improvisa sapientibus, XVI, 1326. Quanti mortem mœrori, quanti mortem formidini prætulerunt judicantes graviorem metum mortis quam mortem, 1384. Laudabilis mortis cum occasio datur, rapienda est illico, *ibid.* Non fugienda mors quam Christus non dedignatus est, 1527. Sit quidam quotidianus usus in nobis affectusque moriendi, 1325, 1326. Quid est quod ingemiscamus pro mortuis, cum jam reconciliatio mundi apud Deum facta est per Dominum Jesum? 1101. Non est dicenda mors quæ Christo mortuum socians, lucrum efficit morienti, XVII, 714. Illa est autem vera mors quæ etiam viventem hominem peccatorum mortem constringit, *ibid.*

Sulpicius Severus. — Felix excessus, cum a labe peccati melioris vitæ conversatione purgatos, sede sua nos Christus excipiet, XX, 224. Occurrent martyres et prophetæ, gaudebunt angeli, lætabunturque archangeli, victusque Satanas cruento licet ore pallebit, *ibid.*

S. Hieronymus. — Omnis vita sapientium meditatio mortis, XXII, 598. In animo habendum est quod aliquando futuri sumus, *ibid.* Nullus intrepidus incertusque de sententia absque pavore præstolatur, XXV, 291. Mortem tanquam longe positam aspicimus, XXII, 1056. Paremus nobis viaticum quod longo itineri necessarium est, 557. Homo Christo deditus potest mori, non superari, XXIII, 60. Considera, o homo, dies tuos breves et quia cito esse soluta carne cessabis, 1060. Dies mortis melior die nativitatis, 1061. Ubicunque ceciderimus mortis tempestate subversi, ibi jugiter permansbimus, 1102. Mortis terribilis dies, quia quod in die judicii futurum est omnibus, post mortem in singulis impletur, XXV, 965. Dies Domini, dies exitus uniuscujusque de corpore, *ibid.* Qui quotidie recordatur se esse moriturum contemnit præsentia et ad futura festinat, XXX, 576. Ad evitandam malam mortem, convertatur ad Deum jejunio, fletu et planctibus necesse est, XXV, 967. Viri sancti timent mortem propter incertum judicii et sententiæ, XXIV, 590. Justum intelligeres non emori sed emigrare, et mutare amicos, non relinquere, XXII, 597. Justus consummati operis percipit coronam, 468. Ille jam securus et victor te amicum aspicit de excelso et favet laboranti et juxta se locum præparat, 686. Lugeatur mortuus, sed ille quem gehenna suscipit, quem Tartarus devorat, 468. Non lugendum de morte illius quem cœlum recepit, 472. Non invidendum gloriæ ejus planctibus et lacrymis, *ibid.* Adversum mortis duritiam et crudelissimam necessitatem hoc solatio erigimur quod brevi visuri sumus eos quos dolemus absentes. 686. Nos dolendi magis qui quotidie stamus in prælio peccatorum, vitiis sordidamur, accipimus vulnera et de otioso verbo rationem reddituri sumus, *ibid.*

S. Augustinus. — Mortem horret non opinio, sed natura, XXXVIII, 936, 1360, 1374, 1373. Est dulce quoddam vinculum corporis et ligatus est homo et solvi non vult, 1366. Naturæ prima et maxima vox ut homo mortem fugiat, XLI, 630. Mortem omnes homines sicut animalia refugiunt, XLI, 630; XL, 676. Mortis metus posteris Adæ congenitus, XLV, 1530. Mortis timorem Deus fecit propter disciplinam, XXXVII, 1162. Mortis timor tormentum, XLV, 1570, 1571. Mors plus timetur quam labores, 1571. Mortis vitandæ causa quantum homo laboret, XXXVIII, 706. Mortis timor maxime pungit quando nobis bene est, 238. Quid agendum ut non moriamur, 881. Mors est, quæ si volueris non erit, XXXIX, 1513. Mors animæ timenda magis quam corporis, XXXVIII. 450, 880. Non timenda mors temporalis sed æterna, 1280. Ejus nobis amara mors cujus vita dulcis est, XLI, 635. Mortis quam vano timore teneantur homines, XXXVIII, 881. Mori timentes et nihil aliud agentes nisi serius mori, non agunt ut non moriantur, *ibid.* Mortis diem omnes differre conantur, XXXIII, 544. Mors accelerata quibusdam est utilis, XXXIV, 780. Mortis genus non quidquam bonis facit, quod obesse possit post mortem, XLI, 471. Unde homo moriatur non cures sed quo iturus sit post mortem, XXXVII, 1945. Qui tanta agis ut paulo serius moriaris, age aliquid ut nunquam moriaris, XXXVIII, 1387. Qui morte imminente turbantur, intueantur Christum ipsum eadem de causa turbatum, XXXV, 1798. Mortem carnis omnes refugiunt, de morte animæ pauci curant, 1747. Mortis corporalis metus facit reos, XLV, 1603. Tota hominis vita contra mortem intrepida fieri potest, XXXIII, 74. Mortem corporis non metuit sapiens nec dolores, XXXII, 971. Satius est unam mortem perpeti moriendo, quam omnes timere vivendo, XLI, 25. Neque enim facit malam mortem nisi quod sequitur mortem, 26. Mortis metum vincere non parva virtus, XLIV, 183. Nec mortem nec mortis genus metuendum esse, sua morte ostendit Christus, XL, 664. Mortem timemus licet finiat infirmitatem, XXXVII, 1268. Mortem nemo invocat verbis sed mala vita, XXXVI, 473. Quanquam Christo inhærere cupiamus, mori tamen nolumus, 842.

Mors æquo animo ferenda, XXXV, 1402. Patienter ferenda exemplo Christi, XXXVI, 831. Deo jubente recusanda non est quocunque temporis, XXXIV, 561. Domus ista tibi locata est, non donata, XXXVII, 1945. Mors non est vitanda peccato sed pro justitia perferenda si facultas datur, XLI, 301. Mortem sapiens debet ferre patienter, sed quæ aliunde accidit quam a seipso, 650. Amor Dei facit ut mors contemnatur imo et desideretur, XXXII, 1338; XXXVII, 1843. Optandum est ad Christum subveniente morte velocius properare, XLIV, 650. Peregrinationem nostram tanto ardentius finire cupimus quanto fruimur Deo vel per speculum vel in ænigmate, XXXIV, 30. Mors ex misericordia Dei in bonos usus convertitur, XLIX, 613, 614. Mors malis mala est, XL, 578. Mortem malam non facit aut probat nisi quod sequitur mortem, XXXVIII, 612; XLI, 25, 26. Morientibus quidquid obest ex vita non ex morte contingit, XXXIII, 649. Morienti comes erit aut vita aut pœna, XXXVIII, 811. Mors non est mala putanda quam bona vita præcesserit XLI, 25. Non est in hominis potestate quo exitu hanc vitam finiat, sed est in hominis potestate quomodo vivat ut securus vitam finiat, XXXVIII, 1400. Mori in peccato summum malum, XXXV, 1678. Non potest male mori qui bene vixerit, XXXVII, 1162; XL, 676. Sic vive ut moriens pro judice patrem, pro ministro sævo angelum tollentem in sinum Abrahæ, pro carcere paradisum invenias, XXXVIII, 658. Morientis statim post veram conversionem Deus non aduotat facultatem, sed coronat voluntatem, 131. Mors bona, sed in eis quorum casta, pia, fidelis, innocens vita, XXXIII, 389. Inter mortem justorum et peccatorum magnum discrimen, XXVI, 321. Quid sit mors non vident impii, cum vident etiam sapientes morientes, XXXVI, 551. Secundum animam intelligenda est mors aut pessima aut optima, 322. Mors sanctorum pretiosa, XLI, 381. Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium vita æterna, XXXIII, 881. Mors in futuro sæculo non erit, XLI, 683.

Semper cogitandum de sola ultima hominis profectione, XXXIII, 74. Inter strepitus inquietosque conventus atque discursus, cum morte familiaritas non habetur, *ibid.* Mors cogitanda quoties lecto decumbimus, XL, 1061. Mortis cogitatio cupiditatem coercet, XXXIX, 2152. Percutitur hac animadversione peccator, ut moriens obliviscatur sui, qui dum viveret oblitus est Dei, 2153, 2221. Morituro dicenda oratio, XL, 1152. Morienti delectabile est et salutare de Christi humanitate loqui et satiari, 1155. Mortem communem non lugere philosophicum, 1199. Mortem ob serenitatem conscientiæ non timere, omnibus mundi deliciis præstat, XXXII, 1471. Morti justorum

assistunt angeli et auxilium præbent; impios pessimi spiritus de corpore extractos ignibus tradunt, 1472. Morte mala non perire qui pis operibus dediti sint, XL, 1519, 1520, 1521. Intus mortui multi ambulant, et viventes portant funera sua, XXXIX, 1785. Sancti hinc migrantes cœlum petunt, XL, 918, 954, 981.

Cassianus.—Homo debet motus animi refrenare et injuriarum oblivisci, tristitiasque respuere, dolores quoque ac detrimenta contemnere, tanquam quotidie morituras, XLIX, 266. Quotidie singulisque momentis justus accersendum esse se credit, *ibid.*

Fastidius Britann. episc. — Ab omni peccato cavendum, cum non ignoretur peccatoribus judicium et in præsenti esse et in futuro servari, L, 589.

S. Petrus Chrysologus. — Mortuum quoties quis viderit, toties se morti ejulat destinatum; sic de morte non potest non dolere mortalis, LII, 580. Merito ad Dei amicitias sublimatur, qui propter Deum humanas despicit mortes, 481. Misera et sibi inimica mortalitas dolet se mori, ne resurgere possit oppugnat, 411. Orandum est ut veniens Christus nos inveniat tales quales regni sui cupit et præcipit esse consortes, 590. Mors est desperationis domina : Ecce, inquit, domina tua, animam tuam in nihilum redigens, carnem tuam putredine, ossa tua vetustate consumens, 523. Da lusibus infantiam, da deliciis adolescentiam, da voluptatibus juventutem, da senectutem mihi, *ibid.* Mors filia incredulitatis : quasi non moriturus, quasi evasurus mortem, sic de vita disponis; homo, te decipit fides; tu fidei credis qua ut tollat præsentia, futura promittit, *ibid.* Semper homo bona facere tum cœpit, quando mors faciendi tempus ademit, 545. Confusionem futuri judicii pertimescit homo, in quo jam non pœnitendi tempus est, *ibid.* Plus de conscientia quam de gehennæ erubescit incendio, *ibid.* Quando instat periculum mortis, ad animæ consilium, ad cordis compunctionem, ad misericordiæ suffragium, ad confessionis advocationem recurrendum est, *ibid.* In articulo mortis locus etiam pœnitentiæ, LII, 637. Justus recipit in morte pro doloribus regnum, pro opprobrio gloriam, pro contumeliis honorem, pro despectu gratiam, pro pœnis immortalitatem, 588. Injustis vero pro voluptatis obsequiis, astant ministeria pœnarum, *ibid.*

Salvianus Massiliensis. — Avarus in lectulo mortis jam non de eleemosynis offerendis, sed immemor sui de locupletando hærede suspirat, LIII, 224. Ille potius videat nullum anima sua propinquiorem, nullum chariorem, *ibid.*

Maximus Taurinens. — In hac vita brevi nobis vita prævidenda æterna, LVII, 455, 456. Per bona opera, videlicet jejunium, eleemosynas et orationem ad mortem quisque se præparare debet, 456.

S. Faustus Rhegiens. — Si in Domino mori velimus diem mortis nostræ et terribile ac metuendum judicium jugiter studeamus cogitare, LVIII, 876. Quam utile sit peccatori ut cogitet horam illam quando erit de hoc sæculo migraturus, *ibid.* Attendendum est quam dura erit examinatio ante tribunal Christi, *ibid.* Ut morismur in Domino, conscientias nostras purgemus eleemosynis, orationibus et portum pœnitentiæ intrare festinemus, 877. Putredines peccatorum curet unusquisque, vulnera detegat, concupiscentiam vincat timore æternæ mortis commotus, 888, 889. Dum tempus est nos condemnemus, nos accusemus quotidie Judici, 889.

S. Paulus Nolanus. — Vita præsens spernenda ut futuram assequamur, LXI, 670. Mors justi nunquam dicenda sit immatura, quia anima ejus Deo placita, 210, 211. Pium est contristari de avulsione charorum, sed sanctum lætificari spe et fide promissionum Dei, 211, 212. Desideremus nostros ut præmissos, sed non desperemus recipiendos, 212. Mors puerorum et lacrymas mereretur et gaudium, 676, 677.

Eugyppius abb. Afric. — Ante mortem agendum quod prosit post mortem, LXII, 1020.

S. Fulgentius Ruspensis. — Ex hujus vitæ fine pendet illius vitæ initium in qua quidquid retribuitur non finitur, LXV, 557. Qui in dilectione iniquitatis finit istam vitam non potest pervenire ad vitam, *ibid.*, Qui in hoc tempore indulgentiam noluerit quærere, nullatenus post mortem poterit invenire, *ibid.* Nemo securus præsentem vitam terminat, nisi, priusquam vitam finiat, ab iniquitate discedat, 572. Tempus mortis non erit remissionis sed retributionis, 555. Non ibi misericordia justificabit impium, sed justitia discernet justum et impium, 556. Necesse est ad futuræ messis gaudium perveniat qui præsenti tempore in bonæ operationis semine perseverat, 559. Perniciosissimus inimicus quisquis male vivens qui vitam non mutat antequam finiat, 556. Sicut boni actus faciunt carnem cum anima cœlesti beatitudine perfrui, sic opera mala faciunt æterno igni animam cum carne torqueri, *ibid.*

S. Benedictus monach. institutor. — Mortem quotidie sub oculos suspectam habeamus LXVI, 296. Sic vivendum quasi hodie moriendum. *Comm.* 525. Non manebo in hoc mundo nisi præsenti hac die, *ibid.* Judicium Dei pavendum, 266, 267. Vitam æternam omni concupiscentia spirituali desiderare oportet, 296. *Comm.* 525.

Vitæ SS. Patrum. — Præ oculis habeamus ultimum diem et momentis singulis æternorum dolorum supplicia formidemus, LXXIII, 965. Mors justis non timenda quia mundum et ea quæ in mundo sunt odio prosequuntur, 450. Metuenda malis quia a præsentibus divelli nequeunt, *ibid.* Erit tempus quando iniquitas cessabit, 965. Multum de exitu animæ in memoriam tradendum est, 574. Nemo in illa hora nos comitabitur nisi opera nostra, *ibid.* Qualis timor et tremor obtinendi, cum illam et horrendam horam pertimuerunt Hilario et alii anachoretæ! 575. Octoginta annos, o humilis anima, habes serviens Christo et times exire! *ibid.* Meditatio mortis vincit pusillanimitatem, 1019.

S. Gregorius Maximus. — Omnia sua morientem sequuntur præmia, LXXV, 1040. Qui consideret qualis erit in morte, semper timidus fit in operatione, 1052. Pene mortuum se considerat quia moriturum minime ignorat, *ibid.* Moriens pœnam rerum ducit, quamvis omnia pro quibus culpa perpetrata est, relinquantur, LXXVI, 52. Veniet tempus ut evigilet peccator et tunc cognoscet quam vacuum fuerit quod in somno tenuerat, *ibid.* Peccatoris oculos mors aperit, 52, 53. Mors electos luci restituit, reprobis lucem tollit, 489. Mors justorum in adjutorium bonis, malis in testimonium, 1264. Qui de sua spe et operatione securus est, cum tempus propinquæ mortis advenerit, de gloria retributionis hilarescit, 1124. Peccator, maxime in fine vitæ, quam duris nexibus teneatur, cognoscit, LXXV, 1046. Justi quotidie prospiciunt diem quando districtus judex venturus est, LXXVI, 505. Justi mortem timent etiam ob culpas non commissas, *ibid.* Timore mortis a levibus culpis purgantur, 506. Anima justorum in articulo mortis faciem Dei aspicit, *ibid.* Justi quo propinquiores morti eo ferventiores, LXXV, 684. 685, De vita brevi et fugitiva reprobi transeunt ad æterna supplicia, 783. Justus moriens lætitia interna maxime gaudet, LXXVI, 506. Omni jam rerum mutabilium vicissitudine atque obumbratione calcata, veritati æternitatis inhæret, *ibid.* Cum illa novissima inimica destruetur mors, tunc nullum habebimus adversarium, nullum metuemus inimicum, LXXIX, 651. Post mortem nihil aut impunitum aut irremuneratum Deus relinquit, 76. Cæcitas eorum qui præsentem vitam quasi patriam et non viam attendunt, LXXV, 1157, 1158; LXXVI, 1079, 1080. Vitæ brevi succedit æternitas pro meritis vel beata vel misera, 999. De obitu justi hominis gaudendum quod ad æterna gaudia pervenerit, LXXVII, 1280. De vita tolluntur iniqui subito et repente quia finem suum cogitando prævidere nesciunt, LXXVI, 507. Curvabuntur per sententiam Judicis qui nunc curvari negligunt per humilitatem cordis, 521.

Columbanus abbas. — Sapiens non quid est, sed quid erit videt, LXXX, 256. Debet unusquisque vivere quasi quotidie moriatur, *ibid.* Quid tuum est, præter animam? 257. Mors finem dat voluptatibus, *ibid.* Citra cœlum mors, ultra cœlum ignis æternus, 258. Timenda humana vita tam fugitiva, 240. Ad bene moriendum sursum sapiamus oportet, 244.

Taio Cæsaraug. — Qui diem æternitatis jam videt ægre diem suæ mortalitatis sustinet, LXXX, 756. Horam ultimam Dominus voluit esse incognitam, 910. Ad illam sine intermissione se præparet quisque necesse est, *ibid.* Vir sanctus de vicina morte trepidat et simul exsultat, 911. Quod pro vita æterna agitur, post mortem servatur, 910. Dolor mortis peccata diluit, 909. Patientiam auget, *ibid.*

S. Isidorus Hispalens. episc. — Mori hominem in carne mundo, ne moriatur in anima Christo, LXXXIII, 756. Unusquisque terminum vitæ suæ considerare debet, *ibid.* Iniquus moriens multos a culpa terrore tormenti retrahit, 757. Exitus impii formidabilis, *ibid.* Angeli apostatæ pravos homines excipiunt morientes, 758. Iniquus post mortem ducitur cruciandus, justus vero dormit post laborem securus, 654. Pertimescit justus ne dignus supplicio sit, 758. Periculosa est securitas in hac vita malorum et bonorum dolor tranquillus, 653, 654.

S. Eugenius Toletan. episc. — Id solum post mortem manebit quod bene, quod recte, quod juste feceris, LXXXVII, 360.

Valerius abbas.—Animæ justorum ab angelo susceptæ in amœnissimum locum post mortem portabuntur,

LXXXVII, 431. Justus mortem non timet fide Domini fultus, 468.

Beda Venerabilis. — Sic vivendum quotidie quasi die alia judicandum, XCII, 104. Extremus dies metuendus qui prævideri non potest, 107.

S. Julianus episc. Tolet. — Laborat ne moriatur homo moriturus et non laborat ne peccet homo in æternum victurus, XCVI, 465. Cum a corpore anima separatur angelos ibi adesse fatendum est, *ibid.* Mors corporis non timenda Christianis, 467. Amplectamur diem mortis qui nos paradiso restituit et regno, 470. Non desperatione frangendum est cum imminente morte turbatur, 472. Si nulla esset mortis vel parva molestia, non esset martyrum gloria, *ibid.* Orationi in fine insistere necesse est morientem et se commendare fratrum precibus, 472, 473. Diabolus extremæ vitæ nostræ suis laqueis innectere nititur, *ibid.* Sed fugit ex loco ubi audit nomen Domini, *ibid.* Multi in hora exitus sui, ab insidiante diabolo fraternis precibus liberati sunt, *ibid.* Animæ sanctorum post transitum ad cœlum vadunt, peccatorum vero in infernum ducuntur, 473.

S. Paulinus patriarch. Aquil. — Semper ante oculos versetur ultimus dies, XCIX, 245. Justo morienti occurrit angelorum chorus, omniumque sanctorum in illius miscentur amplexus, *ibid.*

Alcuinus. — Animæ dum deserunt corpora, gaudium bonæ, malæ tormenta habent, C, 898. Para te, ut ubi dies illa quæ mihi modo appropinquat tibi advenerit, te paratum inveniat, 690, 691.

S. Benedictus Aninens. — Semper ante oculos vertetur ultimus dies, CIII, 698. Esto talis in operibus bonis qualem te vis futurum postmodum, *ibid.*

Jonas Aurelian. episc. — Mors ipsa cum venerit vincetur, si priusquam veniat timeatur, CVI, 257. Pœna exspectat in suis facinoribus deprehensos, *ibid.* Tremor eos quatit, pallor ora perfundit, *ibid.*

S. Lupus, abbas Ferrar. — Post mortem erit ratio de tuis annis, mensibus, horis et momentis, CXIX, 560. Pro hac vita brevissima noli tibi sempiternam miseriam comparare, *ibid.*

Hincmarus, Rhemens. archiepisc. — Justi morientes beata requie suscipientur, CXXV, 911. Quod quisque post mortem suam sperat agi per alios, agat ipse dum vivit pro se, 912.

S. Bruno, Herbipol. episc. — Peccatorum mors pessima, CXLII, 146. Mors vero sanctorum pretiosa, 422. Transitus gloriosus qui membra Christi imitatores sui capitis facit, *ibid.*

S. Petrus Damianus. — Mors corporalis principium vitæ æternæ, CXLIV, 673. Justus cum spiritibus ignitis emicat post mortem. Mors damnatorum teterrima, CXLV, 745. Illis mors sine morte, finis sine fine et defectus sine defectu, *ibid.* Anima egrediens de corpore, anxietatibus magnis coartatur, 757, 758. Recolens vetita quæ commisit, manere satagit, ire compellitur, 758. Totius transactæ vitæ cursum velut unum brevissimum deputat itineris passum, *ibid.* Erubescit quia propter illam substantiam quæ vermibus erat obnoxia, illam neglexit quæ choris Angelicis erat inserenda, *ibid.* Illi animæ damnatæ adest horrenda dæmonum turba, 758. Intolerabili terrore concutitur, impetus violentia perturbatur et de carnis ergastulo violenter evellitur, *ibid.*

Lanfrancus Cant. archiepisc. — Peccator in morte imparatus invenitur, CL, 541, 543, 544.

Canutus I, rex Angl. — Docemus ut quilibet homo semper finem dierum astare sibi arbitretur, CLI, 1177.

S. Bruno Carth. inst. — Mors bonis suavissima, malis amarissima, CLII, 1246.

Guibertus abbas de Novigento. — Subito post mortem salvationis vel damnationis sententia profertur, CLVI, 610 611.

Goffridus abbas Vindocin. — Malam vitam mors bona non sequitur, CLVII, 246. Vita præsens ob futuram contemnenda, 184. Mors non differenda quæ facit fructum meliorem, 45.

Theofridus abb. Epternaceus. — Felix homo qui ante carnis mortem carni moritur, CLVII, 523. Homo in morte nascitur ad requiem et gloriam, 524.

Wezenerus abbas S. Biasii. — Morientis impii anima amaro terrore concutitur et mordacis conscientiæ stimulis laceratur, CLVII, 1139. Meditatio mortis concupiscentiæ illotus comprimit, *ibid.*

S. Anselmus Cantuar. archiep. — Misero mors in desiderio est, CLVIII, 795. Mortem non timere ob conscientiæ serenitatem omnibus hujus vitæ bonis præstat, *ibid.* Tria mortis timorem auferunt, conscientiæ serenitas, fidei firmitas, spei certitudo, 792. Dissolvi a mortali corpore beatitudo est, 810. Mors electorum pretiosa, 795. Angeli assistunt morti electorum et eorum hostibus sese opponunt, *ibid.* Anima justi egrediens de corpore videt omnia opera sua, 732, 733. Et ideo gaudet, *ibid.* Mox eam angelus accipit qui eam in vita custodivit, *ibid.* Eam ante thronum Dei locat, *ibid.* Ei occurrunt alii angeli gratulantes, *ibid.* Vir justus pro novissimis suis obsecrat, 641. Quanta pace obdormit, qui in Domino obdormit, 995, 996. Anima peccatoris de corpore exire coacta ab angelis Satanæ excipitur, 735, 736. Igneis catenis ad inferni tormenta rapiunt, *ibid.* Illi occurrit timor timori, dolor dolori, 720. Omnibus tremendæ mortis hora, propter examen horridum, judicem districtum et adversarios procaces, 720, 721.

Sigebertus, Gemblacens. — Vita in laboribus consummata, in morte cœlesti gloria coronatur, CLX, 674.

S. Bruno, Astens et Signiens. episc. — Justorum exitus jucundus et felix, CLXIV, 899, 900. Mortem in desiderio habent, 832. In cœlum angelicum annumerari cupiunt, 450. Exitus iniquorum malus, 942. Spiritus bonis auferatur ut quiescant in pace, malis ut crucientur, 1096, 1097.

Rupertus, abbas Tuitiensis. — Mors Christianis læta, CLXVII, 539. Mors sanctorum gloriosior quam vita, 1484. Homines mundani mortem timent, causam mortis non considerantes, CLXIX, 79. Mors potius optanda quam fugienda, 175, 176. Mortis adventus quam formidabilis, 555, 556. In morte hominum astant spiritus teterrimi insidiantes, 555.

Hildebertus Cenom., episc. — Mors unius cujusque dies Domini, CLXXI, 465. Mortem omne vivens horret, etiam sancti timent et etiam ipse Christus timuit, 1001, 1002. Moritur impius in cumulo vitiorum et justus in cumulo meritorum, 542. Qualis quisque in morte reperietur, talis judicabitur, 851, 852.

Godefridus abbas, Admontens. — Mortis memoria purificat animam, CLXXIV, 687. Homini morienti insidiantur dæmones, 920. Dæmon etiam falsa crimina objicit ut desperatio obtineatur, 1101. In hora mortis cum malignis hostibus conflictus est habendus, 129. Idcirco oratio fiat indesinenter ad prosternendas immundorum spirituum fallacias, *ibid.* Adveniente morte quisquis peccata sua confitetur salvandus, 22. Ad misericordiam Christi recurrendum est, *ibid.* Qui auxilium gratiæ præbet, 25, 705, 1101.

Honorius, Augustodunensis. — Non subita morte moriuntur qui se semper cogitant morituros, CLXXII, 1156. Quocunque moriuntur mali, mala et subita morte moriuntur, utpote non cogitant se esse morituros, *ibid.*

S. Bernardus, Clarævall. — Sancti viri mortem habent in desiderium, CLXXXIII, 91, 903, 904, 1132, 1133. His non damnum offert sed lucrum, 906. Mortem pretiosam tria faciunt; quies a labore, gaudium de novitate, securitas de æternitate, 687. Bona mors justorum propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem, CLXXXII, 241. Dilectis Domini mors janua vitæ, initium refrigerii, CLXXXIII, 619. Manet eos horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriæ magni Dei, *ibid.* Mors peccatorum pessima, Tria mala patiuntur, ignem vermes et conscientiam, 747. Mala mors peccatorum in mundi amissione, pejor in carnis separatione, pessima in vermis ignisque duplici contritione, CLXXXII, 241. O anima sola ingrediens incognitam penitus regionem, occursantia tibi catervatim ruere teterrima monstra videbis! CLXXXIII, 619. Quis tuebitur a rugientibus præparatis ad escam? *ibid.* Hora mortis horrenda, 216. Paveo gehennam, paveo judicis vultum, 852. Contremisco ab ira potentis a facie furoris, *ibid.* Horreo vermem rodentem.... et ignem torrentem, *ibid.* Anxietas animæ post separationem a corpore, 216. Memoria mortis in decursu vitæ semper retinenda, CLXXXII, 451. Dum tempus est, fletibus præveniam stridorem dentium, dura vincula et pondus catenarum prementium, stringentium, urentium nec consumentium, CLXXXIII, 852. Mors sanctis novæ legis optabilis antiquis vero exosa, CLXXXII, 235, 234, 255. Separatio ab amicis morte durior, 906.

Petrus Lombardus. — Qui bene vivunt bene moriuntur, CXI, 504. Mali timent mortem propter separationem animæ a corpore, 466. In hora autem mortis iniquitas sola timenda 467. Christus mortem timuit infirmitatem humanam repræsentans, 227. Mors cita male agentibus compendium, CXCI, 1575.

Adamus, Præmonstratensis. — Mors bona effectus bonæ vitæ, CXCVIII, 199. Prævisio mortis timorem ejicit. 507. Hora exitus terribilis, 508. Timeo hostem accusantem, conscientiam attestantem, judicem ferientem. *ibid.* Illa hora Jesus Christus in auxilium invocandus est, *ibid.*

Petrus Cellensis. — Citra mortem præparandum unde

post mortem sit feliciter vivendum, CCII, 1132. Remedia mitigatoria mortis sunt : confessio peccatorum. pœnitentia contra aereas potestates, propugnaculum sanctæ crucis et viaticum corporis Domini, *ibid.* Insuper oleum unctionis ad fovendam lampadem conscientiæ et removendas mortis tenebras, patrocinium Dei, auxilium omnium sanctorum et oratio fratrum, 1133. Quantæ utilitatis sit mortis consideratio, 1153, 1154.

Petrus Cantor. — Eleemosyna præparandum ad mortem, CCV, 290. Formare animum necesse est tanquam ad extremum ventum fuisset, 552.

Gaufridus, Sanctæ Barbaræ subprior. — Felix decessus qui est ingressus vitæ præmiumque laboris, CCV, 848. Petendum est precibus ut felix mors a Deo obtineatur, 818, 849.

Thomas Cisterciensis. — Mors pœnitentium et justorum, CCVI, 672, 675. Mors reproborum. *ibid.*

Petrus Blesensis. — De morte amicorum vel parentum consolationem potiusquam mœrorem habere oportet, CCVII, 485, 488, 472, 473, 474.

Alanus ab Insulis. — In amici morte magis dolendum pro periculo animæ quam pro seclusione hujus vitæ temporalis, CLX, 138. Imminente morte, non dolendum sed præparandum ad mortis instantiam per mentis constantiam, 138 Desiderium vitæ æternæ te invitet ad mortem, *ibid.* Faciamus ut quantum decrescit de temporali vita, tantum crescat de æterna, 135. Mortis timor contemptu terrenorum et spe cœlestium propulsandus, 134, 135. Mors amara mundanis, 258. Mors bona justis, 258.

Innocentius III. — Peccator in die mortis videt Christum præsentem ad confusionem, CCXVII, 736. Justus vero illum videt ad exsultationem, *ibid.*

Caput IV. — *Bonæ vel malæ mortis exempla.*

Lactantius. — Mors Decii persecutoris ignominiosa ultioni divinæ attributa, VII, 201. Mors crudelissima Valeriani persecutoris qui, cute abstracta, inter acerrimos cruciatus obiit, 203, 306, 482, 619. Galerius feritate et barbarie insignis persecutor, insanabili plaga a Deo percutitur, 420, 250. Maximini persecutoribus miserabilis interitus, 271, 374.

Rufinus Aquil. presbyter. — Probrosa Arii mors blasphemiis et fœtida mente digna, XXI, 485

S. Augustinus. — Quidam adolescens, quem gravitas morum ornaverat et pudor, dissolvi desiderans inter psallendum in Domino obdormit, XXXIII, 694, 697.

Auctor *Vitæ Patrum.* — Consideratione mortis conversa mulier pie moritur, LXXIII, 1048. Mortua corruit mulier velitum locum habitu dissimulato ingrediens, 337. Pius transitus ad vitam, 460, 461, 462. Cujusdam divitis miserabilis interitus, 1012. Mors calumniam inferentis et sustinentis, 1135, 1140.

S. Warnaharius. — Interfectorum S. Desiderii justa punitio, LXXX, 198.

Audoenus Noviom. et Rothom. episc.— De homine miserabiliter mortuo qui se perjuraverat, LXXXVII, 580. De exitu illius qui agrum ecclesiæ invaserat; divinitus in actu criminis percutitur, *ibid.* Juvenis patrem criminans a dæmone correptus et percussus, 582, 585.

Alcuinus. — De homine qui interiit miserabiliter, propter furtum quod fecerat in Ecclesia Dei, CI, 722.

Adso Dervens. abbas. — Vir quidam qui bona sua erogaverat beatæ immortalitatis inter sanctos præmium accipit, CXXXIV, 630.

Bernardus Scholiast. — Matronæ lugenda mors, CXLI, 162, 163.

Arnoldus Emmeram. — De duodecim viris qui juraverant contra jus, multiplici pœna consumptis, CXLI, 1010.

Petrus Damianus. — Mors terribilis cujusdam comitis, CXLV, 433. Exemplum præclarum hominis calicem Dominicum alienantis et ab ecclesia subtrahentis. 573. De illo quem, adulterio commisso, malignus spiritus intervenerit, 616.

Guibertus abbas de Novigento. — Ob malam conversationem duo monachi fulmine tacti, CLVI, 886.

Sigebertus Gemblacensis. — Quidam vir a dæmone miserabiliter ludificatur perit subita et æternali morte propter innocentis occisionem, CLX, 780.

Herbertus Turrium Sardiniæ archiepisc. — De quodam converso feliciter mortuo, CLXXV, 1301. — Pii sacerdotis felix obitus, 1348. Puella in ægrotis juvandis diligentissima, in morte illustris fuit, 1353.

Petrus Venerabilis. — De morte viri, ad ultimum facta confessione, CLXXIX, 856, 857. De alterius obitu, facta confessione, 857.

Herbertus de Boseham. — Aliquorum militum sacrilegorum punitio, CXC, 1304, 1305, 1306.

Aelredus abbas Rievall. — De miserabili morte proditoris, CXCV, 762, 763.

CXXVII.

INDEX DE JUDICIO

POST MORTEM CUJUSQUE HOMINIS PARTICULARI ET PRIVATO,

IN QUO VARIÆ EXPENDUNTUR SS. PATRUM SENTENTIÆ CIRCA ILLIUS CIRCUMSTANTIAS.

Dei judicium multiplex in sacris litteris declaratur, unum discretionis, et alterum damnationis ; unum occultum, et aliud manifestum. « Occultum judicium est pœna qua nunc unusquisque hominum aut exercetur ad purgationem, aut admonetur ad conversionem; aut si contempserit vocationem et disciplinam Dei, excæcatur ad damnationem. Judicium manifestum, est illud quo venturus Dominus judicabit vivos et mortuos, omnibus fatentibus eum esse a quo et bonis præmia, et malis supplicia tribuentur ; sed tunc illa confessio non ad remedium malorum, sed ad cumulum damnationis valebit. » (S. Augustinus, in Joan.). Judicium occultum in hac vita peragitur; manifestum post mortem fiet, cum unicuique necesse erit in conspectum Domini venire, et singularum cogitationum, verborum, operumque omnium rationem reddere, demumque judicis præsentem subire sententiam. Id porro duobus diversis temporibus fiet, primo statim post uniuscujusque hominis mortem ; secundo in fine mundi. Primum judicium particulare est ac privatum : cum enim unusquisque nostrum e vita migraverit, statim ad Dei tribunal sistitur, ibique de omnibus justissima quæstio habetur, quæcunque aut egerit, aut dixerit, aut cogitaverit, cum hic mortalem vitam ageret. Alterum generale erit, cum uno die, uno in loco, omnes simul homines ad tribunal summi Judicis stabunt, ac omnibus omnium sæculorum hominibus spectantibus et audientibus, singuli sententiam in se latam excipient, statimque reprobi a sinistris Judicis in terra stantes, in ignem æternum cum diabolo et angelis ejus detrudentur; electi vero, Christo obviam rapti in aera, cum ipso in regnum æternum, ipsis ante mundi constitutionem paratum convolabunt, sicque in cœlis semper erunt cum Domino. De judicio particulari et privato, de quo hic, cum nullus Patrum ex professo tractaverit, et præterea cum de illo in Judicibus *de Symbolo* ac *de Judicio supremo* agatur, ad illos Indices lectorem revocamus, et optata reperiet.

CXXVIII.

INDEX DE CŒLO

LOGICE EXHIBENS QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE ILLIUS EXSISTENTIA

ET SEDE, AC DE BEATITUDINE CŒLESTI.

—

MONITUM.

In hoc Indice, ut optata facilius Lector reperiat, quindecim statuimus capita, ordine logico disposita, scilicet. — I. Definitio nominis. — II. Definitio rei. — III. De notione beatitudinis in genere. — IV. De beatitudine cœlesti, et in quo consistat. — V. Quanti facienda, et quantum concupiscenda et expetenda cœlestis hæc beatitudo. — VI. Quibus danda et quibus deneganda. — VII. De beatitudinis tempore. — VIII. De regni cœlorum sede. — IX. De via ad cœlum. — X. Sermones de cœlo. — XI. Homiliæ de cœlo. — XII. Expositio psalmorum de cœlo tractantium. — XIII. Explanatio evangeliorum de cœlo. — XIV. Tractatus de cœlo. — XV. De cœlo physice considerato. Quæ vero ad cœlestem Hierarchiam spectant, in *Indice de Angelis;* quæ ad intercessionem sanctorum, in *Indice de Cultu sanctorum* reperientur.

CAPUT PRIMUM. — *Definitio nominis.*

Quæ sit origo nominis *cœlum*, cur hoc nomen in Scriptura sacra diverso modo accipiatur, Raban. Maur., CXI, 263. — Cœlum unde sic appellatur, Lactant., VI, 182, 706; S. Ambros., XIV, 135, 136, 137, 152. — Nomine cœli quid in Genesi significetur, Rupert. Abb., CLXVII, 199. — Quomodo intelligenda sit vox *cœlum*, S. Hieronym., XXVI, 547; S. Aug., XL, 1027. — Quis sit sensus spiritualis, sensus materialis hujus vocis, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 981. — Paradisi litteralis et mystica significatio pulchra, Raban. Maur., CXI, 534. — Vox *cœlum* a *celando* venit, S. Aug., XL, 1028; S. Bernard., CLXXXIII, 492. — *Cœlum* dictum est quod intra se *celet* omnia, Aurelius Cassiodor., LXX, 816. — *Cœlum* a *cernendo* dictum, Rupertus abb. CLXVIII, 226. — *Cœlum* dici'ur, quasi *casa ilios* (κάδος ἡλίου), id est domus solis; quasi vas *cœlatum*, quia est stellis insignitum, Honorius Augustodun., CLXXII, 141. — Cœlum juxta Hebræos ex aquis sortitur vocabulum, S. Hieronym., XXII, 659, 669. — Vox *cœlum* triplici modo sumitur, S. Hieronym., XXVI, 300. — Varie sumitur, Rupert. abb., CLXVIII, 1516; Alanus de Insulis, CCX, 214. — De variis *cœli* nominibus, S. Aug., XL, 1015. — Acceptionibus, id., XLIV, 132; Innocentius III, CCXVII, 521. — Cœlum cœlorum ipse Deus, S. Aug., XL, 1030. — Sanctorum hæreditas, S. Hilar., IX, 392. — Merces fidei, S. Aug., XXXV, 1830. — Merces æterna, id., XLIV, 222. — Præmium omnium sanctorum, id , XLI, 518. — Vita æterna, id., XLIV, 117, 118, 715. — Regnum omnium sæculorum est regnum cœleste, S. Bruno Herbipolens., CXLII, 516. — Domus Domini, vita perpetua, *ibid.*, 123. — Verum cœlum supra omne cœlum, quod non solum cœlum cœli est, sed cœlum cœlorum, Hugo a S. Victore, CLXXV, 184. — Cœlum cœli et cœli cœlorum quid. S. Bernard., CLXXXIII, 915 *et segq.* — Cœlum cœli dicitur locus beatorum, Rupert. abb , CLXVII, 204. — Cœlum cœlorum in quo habitat Rex angelorum, Honor. Augustodun., CLXXII, 146. — Cœlum primum quis teneat, quisne secundum et tertium, Richard. S. Vict., CXCVI, 565. — Cœlum tertium quodnam sit ad quod se raptum dicit Paulus, Richard. a S. Victore, *ibid.*, 76; Petrus Lombard., CXCII, 80. — Cœlum cœli quod non cernimus, S. Aug., XXXII, 826, 850. — Spirituale cœlum hominibus incognitum ubi est habitatio angelorum per novem ordines dispositorum, Honor. Augustodun., CLXXII, 146. — Cœli inclinati sunt quando Deus inclinata deitate homo factus est, Petrus Lombard., CXCI, 1255. — Cœlum cœlestis Jerusalem, S. Bruno Herbipol , CXLII, 177. — Quid intelligatur per civitatem Jerusalem mystice et allegorice, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 1140; S. Bruno Astens., CLXV, 891. — Quæ sit cœlestis Jerusalem et quænam pax in ea regnet, Hugo S. Victor., CLXXVI, 1159. — De præparatione materiæ civitatis Dei, Henric. de Castro Marisco, CCII, 285. — De charactere, titulo et testimonio quibus cives suos insigniri voluit Christus, *ibid.*, 283. — De fundamento civitatis Dei, *ibid.*, 283. — De portis civitatis Dei, *ibid.*, 291. — De nomine civitatis Dei, *ibid.*, 298. — De libertate, dominatione et gloria civitatis Dei, *ibid.*, 304. — Merces donarii, retributio regni cœlestis, Hugo a S. Victore, CLXXV, 797. — Cœlorum virtutes variæ quid mystice, Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 55. — Cœlum moraliter, Vener. Guibert., CLVI, 53, 52. — Cœlum Scriptura sacra, *ibid.*, 170; Godefrid. abb., CLXXIV, 562; Garnerus, CXCIII, 32. — Cœli sublimitas supernarum potestatum, *ibid.*, 30 — Cœlestis vita, *ibid.*, 34. — Angelica natura, Vener. Godefrid., CLXXIV, 483. — Cœli spiritus cœlestes et angelici, S. Gregor. Magn., LXXVI, 458; Beda Vener., XCIV, 186; Garnerus, CXCIII, 34. — Electi, S. Gregor. Magn., LXXVI, 458. — Cœlum, angeli, prælati, contemplativi, Spiritus, Hugo a S. Victore, CLXXV, 635, 656. — Sublimitas vita sanctorum, Garnerus, CXCIII, 33. — Cœli mentes perfectorum, *ibid.*, 36. — Sancti, S., Bruno, Herbipol., CXLII, 77, 155, 444. — Cœlum, Angeli, S Hilar , IX, 429; S. Aug., XL, 1028. — Cœlum, sancti, *ibid.*, 579; S. Ambros., XIV, 147; XV, 1368; S. Aug., XL, 1028; XLI, 698. — Cœlum, electorum ecclesia, S. Aug., XXXV, 2419, 2422, S Greg. Magn., LXXVI, 535, 631, 1282. — Cœlum, ecclesia, Garnerus, CXCIII, 31; Beda Vener., XCII. 106. — Cœli, in ecclesia quinam, S. Bernard, CLXXXIII, 920. — Regnum cœlorum prædicatio Evangelii est, S. Hieronym., XXVI, 89, 90. — Cœli, apostoli, S. Gregor. Mag., LXXVI, 53; Rupert , abb., CLXVIII, 55, 56; CLXIX, 937; CLXX, 81. — Garnerus, CXCIII, 33. — Apostoli et prophetæ, S. Bruno Carthus. CLII, 708; S. Bruno Herbipolens., CXLII, 100, 153. — Cœli dicuntur prædicatores, S. Gregor. Magn., LXXV, 579, 853, 864; LXXVI, 420, 550, 1225. — Cœli quilibet sancti doctores, Garner., CXCIII, 35. — Justi dicuntur cœli, S. Gregor. Mag., LXXV, 1004, 1100; S. Bruno Herbipolens., episc., CXLII, 77, 155, 444. — Cœlum is dicitur qui vitam angelorum custodia integritatis exercet, S. Ambros., CV, 1364. — Cœlum cœli mens pura concordissime cum Deo una, S. Aug., XL, 915. — Cœlum, anima Justi, S. Gregor. Magnus, LXXVI, 508, 955, 1282; S. Bernard., CLXXXIII, 917; Garner., CXCIII, 31. — Cœli, populi Judaici sacerdotes, Pharisæi, legis doctores, Garnerus, id., 55. — Cœlum justi cœlo visibili excellentius, S. Prosper, LI, 527. — Cœlum erat Paulus, cœli erant Jacobus et Joannes, S. Ambros., XVI, 1020. — Cœli dicuntur pauperes evangelici, S. Greg. Magn., LXXV, 1100, 1101. — Cœlorum ornamenta sunt virtutes prædicantium, id., LXXVI, 1224. — Ipse Dominus Jesus perpetuum hominis erat cœlum, S. Ambros , XIV, 1020. — Cœlorum tentoria sunt perfecta desideria electorum, S. Greg. Magn., LXXVI, 89. — Cœli sunt corda sanctorum, Stephan. Tornacens., CCXI, 736. — Qualiter anima sancta cœlum dicitur, S. Bernard., CLXXXIII, 912.

Vita æterna designatur per terram Chanaan, S. Bruno Carthus., CLII, 1191. — Per dexteram Dei exprimitur, S. Gregor. Mag., LXXVII, 99 — Gloria cœlestis nomine cedri signatur, id., LXXVI, 1648. — Designatur per hortum meum, Aurelius Cassiodor., LXX, 1092. — Per sabbatum æterna requies significatur, S. Bruno, CLII, 791, 792. — Sinum Abrahæ paradisum significare multi-

plicium doctorum sententiis definitum. S. Hildefons., XCVI, 476 — Mansiones cœli dicuntur speluncæ, Rupert., CLXVIII, 562.

Quid intelligatur per vocem *Paradisus*; S. Bruno Ast., CLXV, 876.

Paradisi generale nomen est locus omnis ubi feliciter vivitur, S. Aug., XXXIII, 834; Alcuin., C, 969; Aurel. Cassiodor., LXX, 987. — S. Bruno, Herbipalens., CXLII, 53. — Paradisus, vita beata, S. Aug., XXXIV, 202, 214. — Paradisus, regni Dei possessio, S. Hilar., IX, 255, 256. — Paradisus terra viventium, S. Bruno, Herbipalens., CXLII, 83, 209; Aurel. Cassiodor., LXX, 192, 1006. — Paradisus voluptatis, voluntas Dei, Guibert. abb., CLVI, 65. — Voluptati locus, Deus, Vener. Guibert, *ibid.* — Paradisus terrenus plantatus ad similitudinem cœlestis, Rupert. abb. CLXVII, 268. — De differentia paradisorum, S. Hildefons., XCVI, 474. — Quatuor fluminum nomina quæ a paradiso egredi leguntur totamque terram irrigare mystice interpretantur, S. Bruno Astens., CLXV, 971. — Quis sit paradisus de quo Salvator latroni pœnitenti dicit: Hodie mecum eris in Paradiso, Garnerus, LXCIII, 1250. — Militia cœli quid sit, S. Gregor. Magn., LXXVI, 214. — Cœlorum concentus quid, *ibid.*, 552-554.

CAPUT II. — *Definitio rei.*

Cœlum, sedes Dei vivi, Tertullian., I, 577. — Cœlum illud habitatio Dei non quod videtur, sed Jerusalem quæ ædificatur in sanctorum angelorum et hominum glorificatione, S. Prosper, LI, 567, 568. — Beatitudo cœlestis est imperium Christi, Vener. Godefrid., CLXXIV, 658. — Regio sanctorum quæ, Raban. Maur., CXI, 1048; CXII, 1095. — Regnum cœlorum et locus justorum, S. Greg. Magn., LXXVI, 1168. — Cœlum, terra vera viventium, S. Ambros., XXII, 11, 12. — Cœlum, patria Christiani, Tertullian., II, 260; S. Cyprian., IV, 601; S. Greg. Mag., LXXVI, 1118; Alcuin., CI, 1307. — Sion, civitas omnium electorum, Rupert. abb., CLXIX, 16, 17. — Terra exercitium hominis, cœlum corona, S. Ambros., XVI, 1152. — Cœlum præmium laboris post hanc vitam, Rupert., CLXIX, 659, 660. — Majorem beatitudinem regnum Dei dicimus, Eadmerus monachus, CLIX, 633. — Vera vita futura est quam nec mortis, nec mœroris metus consumptus est, etc., Columban, LXXX, 295. — Vera vita quæ sine addito dicitur et sine fine et sine ulla miseria erit, S. Prosper, LI, 349. — Vita in qua æterna claritas summæ veritatis et contemplatio conditoris appareat, Beda Ven., XCIV, 161. — Vita æterna, honor verus sine termino, voluptas vera sine fastidio, requies vera sine fine, Radulphus Ardens., CLV, 1454.—Gaudium cujus plenitudo nullo cujuslibet inquietudinis attactu minuitur, æternitas nullo unquam termino dissolvitur, Beda Vener., XCIV, 165. — Præmium Deo servientium est vita æterna, beatitudo æterna, æterna ludicunditas, Eadmer. monach., CLIX, 621. — Tabernaculum Dei in quo ipse sanctis suis revelatur, S. Bruno Astens., CLXIV, 761. — Cellaria Dei sunt æterna beatitudo, Aurel. Cassiodor., LXX, 1057 *et seqq.* — Vita æterna ipse Deus est, S. Aug., XXXIX, 1588. — Vita æterna Christus, id., XLIV, 175. — Beatitudo hæreditati comparatur, Aurel. Cassiodor., LXX, 436. — Beatitudo sempiterna, S. Leo, LV, 92. — Sanctorum cœleste præmium, *ibid.*, 32. — Consummatæ beatitudinis deliciæ, id., X, 370, 371. — Hæreditas æterna sors dicitur, Petrus Lombard., CXCII, 261. Festivitas indesinens, sæculum futurum, Raban. Maur., CX, 1031-1032.

Paradisus interpretatur amœnissimus locus et felicissimæ jucunditatis æterna securitas, Aurel. Cassiodor., LXX, 987. — Hortus deliciarum, Alcuin., C, 949. — Paradisus non est locus corporalis, Honorius Augustodun., CLXXII, 1157. — Paradisus est locus divinæ amœnitatis recipiendis sanctorum spiritibus destinatus, Tertull., I, 530; II, 297. — Paradisus sanctorum æterna regio, S. Hilar., IX, 257, 258. — Sors et regnum hæreditatis Christi, *ibid.*, 835. — Paradisus vita est æterna, Alcuin., C, 1105. — Paradisus, mons Dei, S. Hieronym., XXV, 275. — Paradisus, terra viventium, Aurel. Cassiodor., LXX, 192, 1106 — Regio nostra, paradisus, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1118. — Paradisi litteralis et mystica significatio pulchra, Raban., CXI, 334. — Sonat hortum, ecclesiam, terram viventium, *ibid.* — Paradisus est habitatio sanctorum in cœlo, ubi visione Dei fruuntur. S. Bruno Astens. id., 307. — Paradisus super cœlestis, regio beata et gloriosa, plena voluptatis et gloriæ suavitatis et lætitiæ, gratiæ et benignitatis, S. Petrus Damian., CXLIV, 958. — Paradisus spiritualis mansio beatorum, quam æterna sapientia perfecit ab initio, ubi ipsa divinitas ab eis facie ad faciem contuetur, Honorius Augustod., CLXXII, 1157. — Paradisorum genera tria sunt, voluptuosa dulcedo visibilium, sincera puritas spiritualium, deliciosa veritas supercœlestium, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 807. — Vita æterna, laboris merces, S. Aug., XXXVIII, 422. — Merces est et tamen gratia, id., XXXIII, 881; XL, 282. — Dierum longitudo, vita æterna, id., XXXVII, 1169. — Regnum Dei salus est hominum, Wernerus abb., CLVII, 1068. — Regnum est Deus Pater et talem regni in se continet potestatem, S. Petrus Chrysolog., LII, 404. — Palmæ victoriam electorum designant, Alcuin., C, 1153. — Regnum cœlorum comparatur margaritis, S. Petrus Chrysolog., LII, 351. — Decem virginibus, S. Greg. Mag., LXXVI, 1118. — Thesauro abscondito, *ibid.*, 1120. — Spoliis, S. Bruno Carthusian. institutor., CLII, 1308. — Resurrectione Domini vita æterna significata Eugyppius, abb., LXXII, 690.

CAPUT III. — *De beatitudine perfecta in genere.*

Beatitudo quid sit, S. Aug., XXXVIII, 1401. — In quo consistat, S. Bernard, CLXXXIII, 472 — Beatitudo vera quæ sit, S. Prosper, LI, 436, 536. — In quo consistit, Alcuinus, C, 629; CI, 850; Hildebert. Cenoman. episc., CLXXI, 176. — Felicitatis summæ plenitudo quid requirat, S. Aug., XLV, 1498; Richard. a S. Victor., CXCVI, 923. — Gloria vera, quæ, S. Bernard, CLXXXIII, 47. — Quæ sit vita beata et ubinam habenda sit, S. Aug., XXXIII, 795. — Beatitudinis habendæ voluntas una omnium, sed de ipsa beatitudine varietas magna voluntatum, id., XLII, 1018. — Homo non potest non velle etiam beatitudinem quam majorem intelligat, S. Anselm., CLVIII, 344, 345. — Qui vult aliquid propter beatitudinem non vult aliud quam beatitudinem, *ibid.*—Vult esse beatus quanto altius hoc esse posse cognoscit, *ibid.* — Cur cum omnes beatitudinem velint id eligatur potius quo ab ea recedatur, S. Aug., XLII, 1020. — Voluntas beatitudinis non est beatitudo, S. Anselm., CLVIII, 541, 542. — Beatitudo in animo non est ut contendebant stoici, S. Aug., XXXIII, 439. — Beatitudo est adipisci summum bonum, id., XXXII, 1254, 1260. — Summum bonum id dicitur quo cuncta referuntur, id., XXXIII, 438. — In fruitione veri et summi boni consistit beatitudo, S. Aug., XLI, 233, 703. — Sita est in sola possessione veri et boni, S. Ambros., XIV, 611; XV, 1296. — In sola veri inquisitione eam ponebant academici, S. Aug., XXXII, 908. — Beatitudo est gaudium de veritate, *ibid.*, 795. — Perfecta cognitio veritatis qua fruendum est, *ibid.*, 976. — Beatitudo bonorum omnium summa et cumulus, id., XXXVI, 72. — Beatitudo inhæsio summo bono, id., XLII, 950. — Beatitudo hominis Deus vel notitia Dei, id., XXXIII, 840. — Beatitudinis finis cognoscere Deum, S. Hieronym., XXII, 569. — Beatus esse non potest nisi qui notitiam Dei habeat et imitationem, S. Aug., XLI, 253. — Beatitudo summa Deum cognoscere, S. Bernard, CLXXXIII, 810, 811. — Trinitatem nosse vita æterna est, id., CLXXXII, 799, 800; LLXXXIV, 375, 376. — Beati vere et perfecte beati qui Deum vere et perfecte amant, CLXXXIV, 375, 376. — Homini non sufficit nisi Deus, S. Anselm., CLVIII, 780, 781. — Beatitudo omnis a Deo, S. Ambros., XLV, 1262. — Beatitudo hominum et angelorum ex Deo solo, S. Aug., XLI, 217, 220, 269, 279, 280, 290, 349, 656. — Hoc agnoverunt et Platonici, *ibid.*, 279, 290. — Beatitudo est ipse Deus, id., XXXII, 848, 965, 968; XXXIII, 505; XLII, 163, 534; Petrus Lombard., CXCI, 333; S. Anselm., CLVIII, 711, 712. — Finis æterna Dei præsentia sive possessio, Hildebert., CLXXI, 662. — Beatitudo hominis fruitio Dei, S. Aug., XXXII, 787. — Consecutio Dei, *ibid.*, 1315, 1319. — Inhærere Deo, *ibid.*, 795. — Gaudere de Deo, ad Deum, propter Deum, *ibid.* — Beatitudinis summa est Deum videre, Alcuin., C, 385, 386, 486. — Merces summa frui Deo et aliis in ipso, S. Aug., XXXIV, 32. — Beatitudo hominis a multis ad unum currere et apud unum manere, id., XXXVIII, 587. — Beatæ vitæ adesse debet veritas et amicorum cognitio sine metu deceptionis, *ibid.*, 1404. — Beatitudo non est sine justitia, S. Anselm., CLVIII, 344, 345, 346. — Conditiones duæ ad beatitudinem, fruitio boni incommutabilis et securitas de non amittendo illo, S. Aug., XLI, 328. — Beatitudinis privilegium perfectum non potest obtinere quod æternitatis non circumvallat infinitas, S. Ambros., XVII, 1002, 1005. — Æternitas et securitas ad beatitudinem requiruntur, S. Aug., XXXVIII, 1404; XLI, 327, 360, 370, 433. — Beatitudo, æternitas, veritas, felicitas, *ibid.*, 369. — Vita æterna, sola beata, S. Prosper, LI, 448, 449. — Vita æterna sola vita dicenda, Aurel. Cassiodor., LXX, 857, 858. — Vita beata non est nisi æterna, S. Aug., XXXVIII, 1402, 1403; XL, 25; XLII, 603. — Vita vera non est nisi quæ æterna et beata, id., XXXV, 1575; XXXVIII, 519, 1402, 1403. — Vita sine ullo additamento sola vita æterna est et beata, id., XXXVII, 1535. — Etsi multa bona una tamen est vita

æterna, S. Ambros., XV, 1621. — Beatitudinis perfectæ immortalitas sola potest implere mensuram, id., XLII, 607, 1022. — Beatitudo fallax et falsa in qua misera futura aut ignoratur aut timetur, id., XLI, 571. — Beatus non est qui timet ne amittat quod possidet, id., XXXII, 965. — Qui præscit se in miseriam casurum, id., XLIV, 932, 933. — Beatitudinis non secura possessio amorem Dei destruit, id., XLI, 371. — Donum perfectum omnibus dandum in glorificatione, S. Fulgentius, LXV, 164 — Illa magna et vera beatitudo quæ in futuro sæculo sanctis promittitur, Eugyppius abb., LXII, 861. — Gloria so a et secura quæ in cœlis exspectatur, S. Bernard., CLXXXIII, 529. — Carnalis cogitatio de futura felicitate, S. Aug., XXXVIII, 1189. — Vita temporalis est in fide. vita æterna erit in specie, id., XXXV, 1727. — Vita beata fructus præsentium, vita autem æterna spes futurorum, S. Ambros., XVI, 107. — Illi beati et vere beati sunt quorum rex Christus est, qui æterna ejus visione perfrui merentur et gloriam ejus conspicere, Raban. Maur., CIX, 195. — Felicitas in futuro sæculo qualis speranda, S. Aug., XXXVIII, 34, 36, 155, 1384. — Merces æterna promissa quid, S. Aug., XLIV, 222. — Cœli mysterium doceat me Deus ipse qui condidit, non homo qui seipsum ignoravit, S. Ambros., XVI, 974. — Beatitudo non in divitiis, non in potestatibus et honoribus, non in nobilitate generis aut decore, aut pulchritudine, nec in corporis salubritate posita, id., XIV, 927. — Beatitudo est sufficientia in qua nulla est indigentia, S Anselm., CLVIII, 393, 396. — Status congregatione omnium bonorum perfectissimus, *ibid.*, 397, 398. — Beati dicuntur qui habent quidquid desiderant, *ibid.*, 597. — Qui habent quod volunt et recte volunt, Petrus Lomb., CXCI, 1368. — Pax æterna, beatitudo finalis, S. Aug., XLI, 636, 637. — Bonum vita est, sed æterna, S. Ambros., XIV, 586. — Hæc est vita æterna vivere sine pœna et habere gloriam. id., XVII, 212. — Felicitas sita est in æternitate, veritate, charitate, S. Aug., XXXIII, 744. — Dissolvi a corpore et esse cum Christo beatitudo est, S. Anselm, CLVIII, 810-813. — Beatus enim dicitur cui nihil deficit; sanctis autem cum Christo nihil defuturum est, S. Bruno, CLIII, 451. — Beatitudo futura, finis exspectationis justorum, finis prophetiæ et legis, finis totius sanctitatis, S. Bruno Carthusian., CLII, 809.

Caput IV. — *De beatitudine cœlesti.*

Cœli præparatio in quo sita sit, S. Hilar., X, 459, 460. — Cœlorum regnum qua re potissimum consistat, Vitæ Patrum, LXXIII, 258. — Beatæ vitæ status, S. Hilar., IX, 500, 851. — Regni cœlorum pretium, S. Aug., XXXIX, 1521. — Visionis æternæ pretium, id., XXXVIII, 707; XXXIX, 1518. — Regnum æternum quo sanctis coregnantibus Deus regnabit, S. Hilar., IX, 855, 856. — Status futuri sæculi qualis erit, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 809. — Cœlestis habitationis quanta dignitas, S. Hilar., IX, 299, 300. — De felici statu patriæ cœlestis, S. Bernard., CLXXXII, 908.—Vita æterna, quæ, id., CLXXXIV, 256, 257, 474 *et seqq.* — Vitæ æternæ Laus, S. Aug., XXXV, 1647. — Beatorum status, id., XXXIV, 476; Rupertus, CLXVIII, 1631. — Dotes et status beatitudinis, S Bernard., CLXXXIII, 252. — Beatorum vita æterna, Raban. Maur., CIX, 1029. — Sanctorum exaltatio vita æterna est, S. Aug., XXXVII, 1589; S Prosper, LI, 560.—Dierum longitudo, vita æterna, S. Aug., XXXVII, 1169. — Vita æterna veritatis contemplatio, id., XXXIX, 1633. — Regni Dei bona, S. Patricius, LIII, 831. — Æternæ retributionis affluentia, S. Bernard., CLXXXIII, 1132, 1135. — Beatitudinis conjicienda sunt ex bonis hujus mundi, S. Aug., XLI, 792. — Ex morte Christi, *ibid.* — In beatitudine, victoria, veritas; dignitas, sanctitas; pax, felicitas; vita, æternitas, *ibid.*, 78.—Merces æterna, id., XLIV, 222. — Lux æterna quæ sit, S. Gregor. Magn., LXXVI, 507. — Locus noster est lux æterna, id., LXXV, 673, 908. — Lux nostra æterna patria est, *ibid.*, 1158. — Cœlestis patriæ præmium, S. Bernard., CLXXXIV, 490. — Pretium, id., CLXXXV, 39. — Cœlum quantum sit et quæ ibi mansiones, Rupert., CLXVII, 204. — Cœlestis sedes gloriosa in qua animæ sanctorum exsultant, S. Leo, LV, 136. — Paradisi potus salubres et salutares, S. Cyprian., III, 1116. — Merces sanctorum certa, S. Gregor. Magn, LXXV, 848. — Beatæ animæ elogia, S. Bernard., CLXXXIII, 573, 574. — Bonis cœlestibus perfrui quid sit et quæ sint ea bona, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 517. — Vita æterna non aliunde sed se ipsa alitur atque conservatur, S. Hilar., IX, 468, 469. — Gloriæ retributio omne meritum datæ a Deo bonæ voluntatis et operationis incomparabiliter excedit, S. Fulgentius, LXV, 159. — Christiani majora habebunt in statu futuræ gloriæ quam in statu innocentiæ, Richard. a S. Victore, CLXXVI, 526. — Possessio absque defectu, Godefrid. abb., CLXXIV, 1089, 1109. — De præmio patriæ cœlestis, S. Bernard., CLXXXIV, 492.—Sanctorum præmium, gloria et splendor, Raban. Maur., CIX, 691, 1147; CXI, 1033-1042. — Christus pro parvis magnifica, pro terrenis cœlestia, pro temporalibus perpetua præmia cum gloria pollicetur, S. Ambros., XVII, 123, 124. — Duros labores hic sustinent justi, sed eos præmia manent æterna, S. Gregor. Magn., LXXV, 940. — Justus hic despectus in futura vita magna potestate fulgebit, *ibid.*, 950. — Sanctorum et stellarum comparatio, Walbero abb., CXCV, 1049. — Sanctorum pulchritudo alia morum, alia præmiorum, *ibid.*, 368.— Beatorum in cœlis festivitas, S. Bernard., CLXXXIII, 375, 932.

Beatitudo cœlestis, S. Bernard., CLXXXIV, 259, 260. — Beatitudinis circuitus qualis, *ibid.*, 31.—Vitæ futuræ felicitas, S. Hilar., IX, 877; S Aug., XXXVIII, 135, 651, 660, 686, 813, 1090; XL (App.), 820, 917, 918, 993; XLII, 1018; Godefrid. abb., CLVII, 184, 197; S. Bernard., CLXXXIII, 952. — Felicitas et jucunditas, id., CLXXXIV, 493. — Qualis et quanta, S. Hieronym., XXVI, 457; Vener. Hildebert., CLXXI, 167; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 616; S. Bernard., CLXXXIII, 165 *et seqq*, 664 *et seqq.* — Hæc superat omnem intellectum, S. August., XLI, 796. — Ineffabilis, id., XXXIV, 25; Aurel. Cassiodor., LXX, 602. — Cum terrena felicitate comparatur, S. August., XXXVIII, 136.— Beatitudo cœlestis est perfecta Dei cognitio, Godefrid. abb., CLXXIV, 314, 315. — Beatitudo in amore, S. Bernard., CLXXIV, 1220. — Fidei succedit species quam videbimus et spei succedit beatitudo ipsa ad quam perventuri sumus, Eugyppius, LXII, 942, 943. — Beatitudinis æternæ præconium, *ibid.*, 794. — Præmium, S. Benedictus, LXVI, 237. — Plenitudo, S. Anselmus, CLVIII, 1172. — Amœnissima descriptio, Franco abb., CLXVI, 803-806. — Sanctorum beatitudo, Aurel. Cassiodor., LXX, 260, 515, 621; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 764.—Post mortem, S. Hilar., IX, 840. — Post resurrectionem, *ibid.*, 393. — Beatitudo quæ justis promittitur erit similitudo angelorum Dei, S. Anselm., CLVIII, 524. — Qualem enim beatitudinem Deus habet, talem ab eo habituri sunt sancti, S. Bruno, CLIII, 451. — Æterna beatorum felicitas, S. Patricius, LIII, 832, 837; Eugyppius abb., LXII, 625; Aurelius Cassiodor., LXX, 1501; Alcuin., CI, 1307; Raban. Maur., CIX, 1147; Vener. Godefrid., CLXXIV, 1143; Richard. a S. Victore, CXCVI, 1091, 1092. — Felicitas et securitas, S. Hilar., IX, 876, 877. — Congratulatio de felicitate beatorum, S. Bernard, CLXXXIV, 415. — Jucunditas, S Aug., XXXVII, 1108.—Voluptas, Honorius Augustod., CLXXII, 1171. — Beatitudinis cœlestis quanta felicitas, quantaque gaudii plenitudo justorum animas excipient, S Maximus Taurin., LVII, 273. — Beatitudo quadruplex, Thomas Cisterciens., CCVI, 134. — Beatitudinis causa duplex, S. Bernard., CLXXXIV, 791. — Fluvii quatuor beatos inundantes, *ibid.*, 835. — Animæ in cœlis beatitudo, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 174; S. Bernard., CLXXXIV, 459. — Corporis in cœlo beatitudo, *ibid.* — Beatitudo corporis et animæ duplici statu exprimitur, Wolbero abb., CXCV, 1027, 1054.

Paradisi gloria, S. Leo, LIV, 348, 349; S. Greg. Magn., LXXV, 832; Ratherius, CXXXVI, 247; S. Bernard., CLXXXIII, 510; Henricus card., CCIV, 304. — Cœlestis regni gloria et felicitas, S. Aug., XXXIX, 2136; XL, 820, 822, 861, 915, 951, 958, 966, 993. — Cœlestis gloriæ descriptio, S. Bernard., CLXXXIII, 599. — Regnum Dei Patres consummata in nos cœlesti gloria, S. Hilar., IX, 258, 259. — In beatitudine erit vera gloria, verus honor, vera pax, S. Aug., XLI, 801. — Gloria vera et inhabitans unde homini contingat, S. Bernard., CLXXXIII, 584. — Regni Dei gloria, potentia, decor, Petrus Lombard., CXCI, 1262 *et seqq.* — In cœlo gloria est et perpetua laus et indefessa præconia, S. Hieronym., XXII, 681. — Gloriæ cœlestis excellentia, contemplatio et obtinendæ modus, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 178. — Gloria futura vere magna, præsens fallax et inanis, S. Bernardus, CLXXXIII, 219, 250. — Gloria æterna in duobus consistit, Petrus Cantor, CCV, 565. — Gloria justorum, S Bernard., CLXXXIII, 515. — Domini et sanctorum gloria, S. Anselm., CLVIII, 604, 605. — Gloria et laus sanctorum unde. S. Bernard., CLXXXIII, 476. — Beatorum gloria haud materialis, Vener. Guibert., CLVI, 673 — Deus in eis gloriosus erit, S. Bernard., CLXXXII, 124. — De corona beatorum, Richard. a S. Victore, CLXXVI, 478. — Cœli gloria et gaudia, S. Augustin., XL, 919; Alcuin., CI, 835; S. Anselmus, CLVIII, 782, 783. — Beatitudinis immensa gaudia, S. Bernard., CLXXIV, 967. — Quæ sint præcipua gaudia, Vener. Gotefrid., CLXXIV, 1143.

— Gaudium et pax in cœlo, S. Bernard., CLXXXIII, 589. — Paradisi summa jucunditas, S. Aug., XXXVII, 1771. — Vitæ æternæ delectatio, Eugyppius, LXII, 689. — Vita præsens plena laboris, futura, gaudii, S. Bernardus, CLXXXIV, 740. — Omne gaudium est gaudium generale, verum et æternum, Radulphus Ardens., CLV, 1522. — Hoc gaudium non intrabit in gaudentes, sed magis gaudentes intrabunt in ipsum, S. Anselm., CLVIII, 818, 819. — Erit plenum, *ibid.* — Humanus sermo nec explicare potest, nec mens cogitare quæ et quanta sint gaudia in cœlo, Haymo, CXVIII, 888. — Jucunditas æterna in duobus consistit, in cognitione et gaudio sanctorum in patria, Petrus Cantor, CCV, 565. — Electos beatitudo lætificat, S. Gregor. Magn., LXXVII, 565. — Gaudium absolutum in cœlo de subjugatis spiritibus malignis, Ven. Godefrid., CLXXIV, 492, 845, 846. — Beatorum gaudia, S. Aug., XL, 822; XLI, 691; Raban. Maur., CIX, 456-458; CXI, 1585; Guillelmus abb., CLXXX, 222-227. — Quanta sanctorum lætitia, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1121, 1129. — Lætitia eorum consummata, S. Hilar., IX, 745, 744. — Tantum gaudebunt quantum amabunt, tantum amabunt quantum cognoscent, S. Anselm., CLVIII, 241, 242, 818. — Gaudium justorum cum audient : « Venite, benedicti, » etc., *ibid.*, 720, 721. — Requies Domini plenitudo est beatitudinis, Rupert., CLXIX, 152, 155. — Pax absque perturbatione, Alcuin., CI, 54; Smaragd., CII, 679. — Pax et gaudium in cœlo, S. Bernardus, CLXXXIII, 589, 590. — Vita æterna in requie ante resurrectionem, S. Aug., XXXV, 1614.—De quiete æternæ beatitudinis, Guichard. Lugdunens., CXCIX, 1114. — De pace quæ in cœlesti Jerusalem, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 1159 (App.).—Nuncupator Jerusalem ut civitas pacis, S. Hilar., IX, 876, 877. — Requies sanctorum, Vener. Godefrid., CLXXIV, 485, 497, 652. — Sanctorum perfecta requies et delectatio in omnibus, S. Bernard., CLXXXIII, 469, 470.— Beati ex requie in requiem transibunt, S. Aug., XLI, 694.

De centuplo et vita æterna, Gaufrid. abb., CLXXXIV, 475. — De nomine civitatis Dei, Henricus cardin., *ibid.* — De cœlesti Hierusalem, Hugo a S. Victore, CLXXVI (App.), 1159; Richard. a S Victore, CXCVI, 860, 875.— De portis cœlestis Hierusalem, *ibid.*, 1162. — De vicis cœlest. Hierusal., *ibid.*, 1164. — De plateis ejusdem, *ibid.*, 1166. — De claustro ejusdem, *ibid.*, 1167. — De silentio cœlestis claustri, *ibid.*, 1174. — Cœlestis Hierusalem descriptio, S. Bernard., CLXXXIV, 1169. — Ejus portæ quatuor, *ibid.*, 1117. — Regni cœlestis spes, inchoatio et perfectio psalmis, CXLVII, CXLVIII. — Tractantur, S. Hilar., IX, 878.

Sancti ubicunque sunt cum Deo.

Sancti ubicunque sunt cum Deo, S. Aug., XXXVIII, 1566. — Deus solus beatorum beatitudo, S. Bernard., CLXXXIV, 491, 492. — Solus Dominus hæreditas sanctorum est, S. Bruno Astens., CLXIV, 739. — Sanctorum in cœlis cum Deo regnant, S. Paulin., LXI (Append.), 730. — Cohabitatio Dei Christo propria est quam et apostolis communicat, S. Hilar., IX, 415-417. — Christo mediante beati in unitatem paternæ majestatis assumpti, *ibid.*, 467, 468. — Vita æterna cum Deo, de Deo et in Deo, S August., XXXVIII, 652. — In vita æterna amor præsentiæ Dei nec minuitur nec finitur. S. Prosper, LI, 297. — Quomodo sancti Deo similes sint et dissimiles, S. Gregor. Magn., LXXVI, 55.—Quomodo sancti similes erunt Christo, *ibid.*, 915. — Beati sunt dii, S. Hilar., IX, 770. — Quisque beatus in patria dicitur Christus, Hildebert. Cenoman. episc., CLXXI, 480. — Vita æterna est Christo cohabitare, S. Hilar., X, 520. — Paradisus in se habet lignum vitæ Christum, id., IX. 235. — Sanctorum requies sita est in consortio Christi et angelorum, *ibid.*, 500. — Sancti Christo conjuncti sunt, S. Aug., XXXVIII, 1425, 1434, 1441. — Sancti post mortem sunt cum Christo in cœlo, S. Hilar., IX, 646; S. Hieronym., XXII, 608, 642, 684. — In regnum Dei sola Christi societas, S. Augustin., XLIV, 118. — Facies Dei Christus, unicuique sancto adest, S. Hilar., IX, 840, 841.—Animæ sanctorum jam modo cum Christo in cœlis regnant, S. Hildefons., XCVI, 496. — Beati quieti cum Christo exspectant redemptionem corporis sui, S. Augustinus, XXXVIII, 1420, 1454 — Vita sanctorum tunc erit in splendore quando cum Christo apparebunt in gloria, S. Prosper, LI, 519 — Vita nostra futura jam in Christo capite nostro completa est, S. Aug., XLII, 249. — Justi cum Christo judicabunt, Raban. Maur., CIX, 681, 682; CXI, 755. — Angeli et animæ sanctorum loquuntur ad Deum, Hugo a S. Victore, CLXXVI (App.), 1176.—Deus ad animas, *ibid.*, 1177. — Deus hominibus loquetur post resurrectionem, *ibid*, 1178.

Deum vident.

Visio Dei, S. Aug., XXXVIII, 34, 712. — Visio beatifica, Aurel. Cassiodor., LXX, 1303 *et seqq.* — Meridies visio beata, S. Bernard., CLXXXIII, 933. — Visio Dei in forma Dei, S. Aug, XXXV, 1572, 1573. — Beatitudo æterna in visione Dei consistit, S. Maximus Taurin., LVII, 629, 630; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 385. — Beatitudo est videre Dei claritatem, Rupert., abb., CLXIX, 761. — Visio Dei finis est noster, S. Aug., XXXVIII, 566. — Beatior finis nullus quam ipsa visio et dilectio Dei, S. Bernard., CLXXXIV, 56. - Visione Dei nihil sublimius, S. Aug., XLIV, 601. — Visio Dei et an Deus videri possit, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 613.— visio triplex, corporalis, spiritualis et intellectualis, Vener. Godefrid., CLXXIV, 998. — Visio corporalis et spiritualis in futuro, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 616.— Visio Dei qualis sit futura, S. Aug., XLI, 797.— Visio Dei sicuti est, in altera vita, S. August., XXXV, 1779, 1662. — Visio Dei facie ad faciem servatur in resurrectione, id., XXXVI, 485; S. Leo, LIV, 310. — Christi visio triplex, in exsilio, in judicio, in regno, Hildebert. Cenoman, CLXXI, 360, 657. — Domus Patris est visio omnipotentis, in qua justi ut in Domino gloriantur, Honorius Aug., CLXXII, 1162. — Beatorum et viatorum contemplationis discrimen, S. Bernard., CLXXXIV, 259, 260. — Visio Christi tota merces nostra, S. Aug., XXXVII, 1176. — Beatis spectaculum est ipse Deus, *ibid.*, 1901. — Sancti Deum vident, S. Cyprian., IV, 676. — Ad conspectum et osculum Domini venerunt, *ibid.*, 267, 428. — Deum et Christum ejus conspiciunt, *ibid.*, 404, 405. — Beati vocabunt, videbunt, amabunt, laudabunt, S. Aug., XXXVII, 1051, 1062, 1405; XXXVIII, 1255, 1147, 1176, 1185, 1186; XXXIX, 1652; XLI, 801, 804; XLII, 514, 515. — Videre Deum et laudare Deum, ipse erit portus laborum nostrorum, S. Aug., XXXVIII, 235. — Videbimus quod credimus, id., XL, 343.—In gloria sancti vident quidquid erit divini luminis, honoris et gloriæ, S Petrus Chrysolog., LII, 665.— Beati Deum vident non in charitate tantum, sed in propria ejus natura, S. Greg. Magn., LXXVI, 93.— Videbitur Deus deorum in Sion, id est, in speculo perpetuæ quietis, Alcuin., CI, 54; Smaragd., CII, 679.

Sine fine Deum videbimus et ipse est finis desideriorum nostrorum, S. Hildefons., XCVI, 524. — Omnes sancti Deum videbunt, Haymo, CXVIII, 877. — Esca justorum est præsens vultus Dei, S. Anselm., CLVIII, 655.—Deus a beatis videtur in se et in creaturis, *ibid.*, 654, 655, 797. — Sancti in cœlo gloriabuntur et visione Dei fruentur, S. Bruno Herbipalens., CXLII, 60. — Beati vident et exspectant Deum, Rupert. abb., CLXVIII, 1631. — Non vident Deum sicut ipse se conspicit, S. Gregor. Magn., LXXVI, 94. — Visio Dei non corporeis sensibus deprehenditur, Paschasius Radbert., CXX, 1144. — Aspectus humanus Deum capere non potest, S. Petrus Chrysolog., LII, 594. — Ea visione Deum videbimus qua nunc eum angeli vident, S. Hildefons., XCVI, 522. — Visio sanctorum qua Deum visuri sunt est hominum se invicem videntium, Eugyppius, LXII, 815 *et seqq.* — In ea claritate qua discipuli viderunt Dominum fulgentem in monte, Haymo, CXVIII, 880. — Sancti visuri sunt Deum in corpore isto, S. Hildefons., XCVI, 520; S. Aug., XLI, 797. — An per corpus, *ibid.* — Sive ab exteriore homine Deus videri possit, sive non possit, certum est eum ab interiore homine videndum, S. Aug., XXXIII, 628. — Videre Deum possum monte, vel cordis acie interiore, id., XXXVIII, 670. — Lumen gloriæ necessarium ad visionem beatificam, Aurelius Cassiodor., LXX, 459 *et seqq.* — Ezechiel non gloriam, sed gloriæ Dei similitudinem vidit, S. Greg. Magn., LXXVI, 868.—Visione Verbi perfruuntur angeli, S. Aug., XXXV, 1540. — Videri non potest Deus absque gaudio, S. Bernard., CLXXXIV, 47. — Beatorum gaudium in Creatoris et creaturarum contemplatione, *ibid.*, 552. — Tantum erit sanctorum de Dei contemplatione gaudium ut tristitiæ nullum tribuat introitum, CLXI, 1014. — Visio summa felicitas, S. Aug., XXXVIII, 711. — Visionis faciei Dei quanta felicitas, *ibid.*, 951. — Jucunditas, S. Bernard., CLXXXIII, 940. — Quanta lætitia erit in cœlo videntibus Deum, S. Bruno Astens., CLXV, 980. — Visio Dei in cœlis quam beata et suavis, S. Bernard., CLXXXIII, 940. — In ea intellectus noster totus in Deum feretur sine discursu, id., CLXXXII, 805. — Beatos facit in patria genuinæ gloriæ visio, scilicet humanitatis et divinitatis Christi, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 863. — Qualis requies et finis voluntatis in visione censeri debeat, S. Aug., XLII, 992. — Angeli et beati quomodo desiderent in Deum prospicere quem vident, Hildebert. Cenom. episc., CLXXI, 863. — Remuneratio sanctorum visio Dei est quæ nobis

ineffabile gaudium exhibebit, S. Hildefons., XCVI, 519. — Sola Dei visio vera mentis nostræ refectio, S. Gregor. Magn., LXXVI, 627. — Gloriam ac lumen omnes sumunt ex contemplatione majestatis Dei, S. Hilar., IX, 555. — Visio beatifica transformat nos in claritatem Dei, Vener. Godefrid, CLXXIV, 834. — In visione Dei prophetia et scientia cessabunt; omnia enim nuda et aperta erunt, S. Maxim. Taurin., LVII, 353. — Dum vultus Dei sine defectu cernitur a sanctis, sine fine mens cibo vitæ satiatur, S. Anselm, CLVIII, 655. — Sancti nunquam satiantur visione Dei, S. Greg. Magn., LXXVI, 94. — Visio et amor Dei satiat et non satiat, S. Aug., XXXVII, 1100. — Sine Dei visione quibuslibet aliis bonis præditus, infe icissimus est, S. Aug., XLI, 294. — Omne quod sine Dei visione abundat, inopia est, S. Greg. Mag., LXXVI, 182. — Visio beata optanda ad deprehendendas diaboli fraudes, S. Bernard., CLXXXIII, 954, 955.

Deum amant.

Deum amabunt, S. Aug., XXXVII, 1061, 1062, 1405; XXXVIII, 255, 1147, 1176, 1185, 1186; XXXIX, 1632; XLI, 801, 804; XLII, 314, 315. — Beati Deum diligunt et se invicem per illum, S. Anselm., CLVIII, 816. — Quia alios ut se ipsos diligunt, *ibid.*, 818, 819, 1172. — Deus beatos diligit plus quam ille seipsos, *ibid.*, 238, 816. — Ille se et illos diligit per seipsum, *ibid.*, 816.

Deum laudant.

Vitæ æternæ vox est : *Omnis Spiritus laudet Dominum*, Petrus Lombard, CXCI, 1296. — Laus Dei est cibus sanctorum, Rupert., CLXVIII, 256. — Beatorum spirituum negotium lætari cum Domino et laudare ipsum, S. Bernard., CLXXXIV, 262. — Totum negotium nostrum laus Dei erit, S. Aug., XXXVIII, 1121. — Cœlum resonat sanctorum laude et gratiarum actione, Vener. Godefrid., CLXXIV, 899, 901. — Beati cantant judicium et misericordiam, beatorum carmen, Rupert., CLXIX, 1137, 1158. — Infatigabiliter Deum laudabunt sancti, S. Hildefons., XCVI, 523.

Deum possident.

Beatis Dei fruitio erit bonorum omnium loco, S. Aug., XXXVIII, 1189. — Ipse Deus sanctorum satietas, Alcuin., CI, 54. — Beatæ mentis cibus Deus, S. Aug., XXXVIII, 709. — Beatorum requies et cibus erit veritas, id, XXXIX, 1633. — Christus dat se nobis in præmium in cœlo, Auctor. incert., CLXXXIV, 789. — Quanta sit beatorum in Dei possessione felicitas, Hildebert. Cenoman, CLXXI, 859. — Qui Deo fruitur quidquid volet erit; et quod nolet non erit, S. Anselm., CLVIII, 238, 785, 816, 1172. — Fruentes Deo filii Dei et dii vocabuntur, S. Anselm., CLVIII, 816, 818.

Se invicem vident et cognoscunt.

In cœlo beati se invicem vident, S. Aug., XXXVIII, 1434. — Se omnes invicem divine videbunt quando Deo pleni erunt, *ibid.*, 1146. — Suas invicem videbunt cogitationes, *ibid.*, 1145; XL, 387. — In vita æterna nihil latebit proximum in proximo, id., XXXIII, 518. — In eorum sensu intimi animi sensus conspiciuntur, id., XLIII, 84. — In cœlo unusquisque erit conspicabilis alteri, ut nunc sibi, Garnerus abb., CXCIII, 305. — Boni bonos cognoscunt, Haymo, CXVIII, 882; Honorius Augustod., CLXXII, 1161. — Hoc testatur evangelista, S. Hildefons., XCVI, 486. — Hæc notitia eis est ad lætitiam, S. Gregor. Mag., LXXVII, 373. — Cognoscunt etiam bonos quos nunquam viderunt, *ibid.*, 376.

In dispari claritate par gaudium.

Vita æterna par omnibus, sed non par honor, S. Aug., XXXVIII, 533; XXXIX, 1507. — Sanctis cœlum commune, splendor dispar, id., XXXVIII, 756. — Una beatitudo, sed dispar retributio, S. Gregor. Mag., LXXVII, 381. — Una est beatitudo quam illic percipiunt et dispar retributio quam per opera diversa consequuntur, S. Ivo Carnot., CLXI, 1001. — Gloriæ gradus non idem omnibus, S. Bernard. CLXXXIII, 217; S. Aug., XXXV, 1819; S. Bernard., CLXXXIV, 703. — Regnum cœlorum habet præmia diversa, S. Aug., XL, 410; S. Ambros., XIV, 926; XV, 1486. — Merita sanctorum diversa, Vener. Godefrid., CLXXIV, 860; Alan. de Insul., CCX, 537, 558. — Sancti inæquali gloria fruuntur ob meritorum diversitatem, S. Aug, XXXV, 1812; Alcuin., C, 146, 147; CI, 55, 60. — De differentia mansionum in cœlo, Petr. Lombard., CXCII, 957; Magist. Bandin., *ibid.*, 1112. — Beatorum gloria et mansiones sunt diversæ, S. Hilar, IX, 415-417, 422 *et seqq.* — Mansiones diversæ pro diversitate meritorum, Honor. Aug., CLXXII, 1162. — Meritorum disparilitas visionem diversam facit, S. Salvian., LIII, 49, 50. — In beatitudine erunt quidam præmiorum gradus sine invidia, S. Aug., XXXVIII, 533; XLI, 802. — Beati non minus gaudent de bono alieno quam de suo, Hildebert. cenom., CLXXI, 431. — Magis gaudent de felicitate Dei quam de sua et aliorum, S. Anselm., CXLVIII, 1172. — An et quomodo detur inæqualitas amoris in beatis, S. Bernard., CLXXXIV, 570 *et seqq.* — Majores et minores in beatis quinam, S. Aug., XLIV, 225. — Sicut in organis varia discrimina sonorum per diapason coadunantur, ita in cœlesti regno sancti licet meritis diversi per charitatis concordiam unum resonant, unum sapiunt, Othlonus, CXLVI, 125. — Si ibi erit distantia mansionum, summa in illis erit unius perfectionis æqualitas, quibus erit regni cœlestis una felicitas, Haymo, CXVIII, 877. — Erit in dispari claritate par gaudium, Petrus Lombard., CXCII, 959; S. Prosper, LI, 486. — Una est beatitudinis vita, S. Gregor. Magn., LXXVI, 977, 1155, 1156; S. Bruno Astens., CLXV 1080. — Vita æterna æqualis omnibus, S. Ambros., XVII, 725. — Vita beata omnium est communis possessio, S. Aug., XXXVIII, 1401. — Sancti habebunt in cœlo consonantes, non dissonantes, S. Aug., XXXVII, 1964. — Regnum Dei crescente possessorum numero, non minuitur, quia non dividitur, S. Aug., XXXVIII, 549. — Unicuique integrum est quod concorditer habetur a multis, *ibid.*, 549. — Regnum cœlorum pariter ab omnibus, totum a singulis possidetur, *ibid.* — Dei domum omnes habent beati et singuli habent totum, S. Aug., XXXVII, 1061. — Omnes tamen sancti gloriæ cœlestis honorem sortiuntur, S. Hilar., IX, 415-417.

Omnibus beatis una erit voluntas, S. Anselm., CLVIII, 238, 816, 1172; Eadmerus monachus, CLIX, 639. — Regnum Domini in pace et unanimitate sanctorum est, S. Hilar., IX, 876, 877. — Sancti summam in se ipsis, inter se et cum Deo pacem obtinebunt, S. Aug., XLI, 797. — Regnare in cœlo est unam voluntatem cum Deo et angelis et hominibus sanctis per dilectionem habere, S. Anselm., CLVIII, 1171, 1172. — Pax et unitas formam cœlestis civitatis nobis repræsentat, S. Bern., CLXXXIII, 450. — In vera et summa felicitate sicut nec amor jucundus, sic nec amor mutuus potest deesse, Richard. a S. Victore, CXCVI, 917.

Quænam beatorum facultates.

Dotes animarum in beatis, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 818; Honorius Augustod., CLXXII, 1172. — Animarum beatorum dotes explicantur, Guigo Carthusian., CLXXXIV, 558-565. — Gloria sanctorum interior et exterior, S. Bernard., CLXXXIII, 875. — Sancti in cœlo animo consistunt, Aurelius Cassiodor., LXX, 909, 910. — Quomodo animæ sanctæ erunt sine macula et ruga, S. Bernard., CLXXXIII, 468-482. — Sancti fulgebunt in cœlo tanquam aurum et ut vitrum translucebunt, S. Greg. Mag., LXXVI, 85. — Justi sunt et sancti participatione divinæ sapientiæ non comparatione, *ibid.*, 86. — Virtutes quænam cessent in cœlo, S. Bernard., CLXXXIV, Tales erunt homines in cœlo quales nunc sunt boni angeli, S. Anselm., CLVIII, 595, 596. — Martyres in cœlo nobis cicatricis suæ corona monstrabit, S. Ambros., XV, 1845, 1846. — Sanctis in cœlis secure laudantur, S. Bernard., CLXXXIII, 476. — De operatione et gaudio beatorum, Honor. Augustod., CLXXII, 1169. — Beatorum liberum arbitrium quale erit, S. Aug., XLI, 802. — In beatis erit inamissibilis voluntas pietatis et æquitatis quomodo et felicitatis, *ibid.* — Liberum arbitrium erit ab omni malo liberatum, S. Anselm., CLVIII, 804, 805. — Sicut essentia in beatis erit quodam modo immutabilis, *ibid.* — Beati erunt omnipotentes suæ voluntatis ut Deus suæ, *ibid.*, 238, 816. — Beatorum corpora, auro clara, vitro perspicua designantur, S. Gregor. Mag., LXXVI, 84. — Certe ubi valuerit spiritus protinus erit corpus, S. Hildefons., XCVI, 520. — Oculi corporei habebunt suum officium, S. Aug., XLI, 798. — Beatorum scientia, S. Aug., XL (App.), 996; S. Patricius, LIII, 832, 837. — Quid in gloria positi cognoscemus, Anrel. Cassiodor., LXX, 1303. — Sancti jam in luce veritatis positi, S. Aug., XLIII, 188. — Beatorum scientia et sapientia erit plena et perfecta, id., XLI, 724. — Nihil ignorant beati ubi scientem omnia sciunt, S. Gregor. Magn., LXXVII, 376. — Id quod est extra cognituri sunt, S. Aug. XLI, 784. — Omnia videbunt unde absentes sunt corpore, *ibid.*, 797. — Ad omnia videnda non indigebunt oculis corporeis, *ibid.*, 798. — Oculis corporis jam spiritualibus in corporalia videbunt, *ibid.*, 793. — Anima in cœlo major, videbit quam speravit et credidit, Vener. Godefrid, CLXXIV, 925. — Sancti in cœlo vident quæ in terris fiunt, S Gregor. Mag., LXXV, 999. — Non impiorum sed sanctorum animæ tantum sciunt quid possit a viventibus agi, S. Hildefons., XCVI, 492. — Animæ justorum de sua gloria lætantur,

de absentia autem nostra sollicitantur, Honor. Augustod., CLXXII, 1162. — In cœlis exspectant nos, S. Bernard., CLXXXIII, 93. — Sancti ignorant salutem aut damnationem vivorum, Alan. de Insulis, 374. — Ignorant diem judicii, *ibid.* — Utrum aspicere valeant aut boni malus in dolore, aut mali bonos in requie constitutos, S. Hildefons., XCVI, 520 *et seqq.* — Boni videbunt conscientias malorum sed non vice versa, Richard. a S. Victore CXCVI, 1179. — Sancti sciunt quid agatur in supplicis, S. Aug., XLI, 784; S. Hildefons., XCVI, 520. — Justorum non offuscat beatitudinem aspecta pœna reproborum, Petrus Lombard., CXCII, 962. — Gaudent visis malorum supplicis, S. Bernard., CLXXXIII, 213. — Crescit sanctorum gloria dum debita damnantur impii pœna, S. Ivo Carnot., CLXI, 1014. — Cur in cœlo sancti non misereantur reprobarum in inferno, S. Greg. Mag., LXXV, 758, 855; LXXVI, 691. — Antitheses beatorum et damnatorum, Honorius Augustod., CLXXII, 1173. — De statu miserorum et beatorum post judicium, Petrus Lombard., CXCII, 1008. — Sine scrupulo credendum est beatos habituros majorem gloriam post judicium quam ante, *ibid.*, 959.

De memoria beatorum, si tunc præcedentia mala teneat, Petrus Lombard., CXCII, 944. — Memoria peccatorum beatitudini non afficit, S. Greg. Magn., LXXV, 678. — Beatorum gaudium de perpessis in via laboribus, S. Bernard., CLXXXIV, 981. — Quomodo beati malorum suorum obliviscentur, S. Aug., XLI, 803. — Ibi oblivionem pariter et recordationem habebimus, S. Hildefons., XCVI, 522. — Beati an doleant, Petrus Lombard., CXCI, 1446. — Dolent quod amplius pro adipiscenda beatitudine non laboraverint, Vener. Guibert. abb., CLVI, 673, 674. — Gaudent in assumptione animæ beatæ, Vener. Godefrid., CLXXIV, 23, 24. — Beatorum actio quænam erit, S. Aug., XXXVIII, 1147. — Quid sanctorum exercitii in cœlesti gloria, Vener. Guibert., CLXVI, 675. — Beati non convertuntur in Dei substantiam, S. Aug., XLIV, 265. — In gloria ut sancti exerceant officia pia, hic eis præstita, S. Petrus Chrysolog., LII, 529. — Animæ sanctorum apparent quando volunt et quibus volunt, sive vigilantibus, sive dormientibus, Honor. Augustod., CLXXII, 1162. — Apparent in humano corpore assumpto de aere, *ibid.* — Sancti quid acturi post resurrectionem, Eugyppius, LXII, 815.

In cœlo nullum malum.

A cœlo omne exsulat malum, omne ibi abundat bonum, S. Bernard., CLXXXIV, 405. — Malorum omnium exclusio, Haymo, CXVIII, 881. — In cœlo non est peccatum, S. Hieronym., XXII, 684. — Æterna lætitia nulla vitiorum mole extenuatur, *ibid.*, 780. — Sancti naturam habebunt qua peccare si volunt non possunt, Eugyppius, LXII, 657 *et seqq.* — In paradisum frustra volunt Pelagiani concupiscentiam introducere, S. Aug., XLIV, 803. — In civitate superna nulla erit tolerauda calamitas, nulla frenanda cupiditas, sed sola Dei et proximi retinenda charitas, id., XXXIII, 525. — Nec quod pugnet erit, nec quod titillet, totum cedet in pace, id., XXXVII, 1860. — Nec in animo nec in corpore relinquetur quod rebellet adversus animam, *ibid.*, 1862. — Nec operosa actio, nec requies desidiosa, id., XL, 343 — Nec fastidium, nec fames, id., XXXV, 1405. — Nullum peccatum nec cum aliqua peccati cupiditate conflictus, id, XLIV, 600. — Nulla concupiscentia, *i id.*, 133. — Beati non facient opera iniquitatis, id., XXXVII, 1062, 1099, 1108, 1941. — Nullus tristitiæ aut culpæ locus, S. Bernard., CLXXXIII, 630. — Nulla invidia, S. Aug., XXXV, 1812; S. Hildefons. XCVI, 525; S. Petrus Chrysolog., LII, 639. — Beatorum gaudium multiplicatur ex beatitudine et gaudio aliorum, S. Anselm, CLVIII, 241, 818, 819. — Beati nullius egebunt ad corporis animæque substantiam, S. Hilar., IX, 876. — Electis non opus est alterius intercessione, et precibus, Vener. Godefrid., CLXXIV, 357. — In patria nulla erit indigentia aut labor sed perfecta requies et satietas, S. Fulgentius, LXV, 344. — In hac vita tristitia et solatium mista; non in futura, *ibid.*, 601. — Bene regnum Dei æstati comparatur, quia tunc mœroris nostri nubila transeunt, et vitæ dies æterni solis claritate fulgescunt, S. Gregor. Mag., LXXVI, 1080. — Mors, luctus, dolor, clamor manserunt in futura æternitate Richard. a S. Victore, CXCVI, 861. — Quam ineffabilis erit felicitas illa ubi nullum erit malum, ubi nullum deerit bonum, Alcuin., CI, 54; Smarag. abb., CII, 679. — Justi possidebunt terram viventium, quæ est sine fine, sine dolore et gemitu, S. Bruno Herbipol., CXLII, 139. — Vitam in qua noxia cuncta submoventur et omnia bona administrantur, Venerab. Godef., CLXXIV, 494.

In cœlo omne bonum.

Bonorum abundantia in cœlo, S. Bernard., CLXXXIII, 595; CLXXXIV, 492; S. Ambros., XIV, 562, 563; S. Aug., XXXVIII, 707, 711; Haymo, CXVIII, 881; Rabau. Maur., CXII, 1594; S. Anselm., CLVIII, 705, 795, 797, 798, 881, 882, 897. — Ibi in perfecta pace, bonorumque omnium possessione cum Deo creatore sine fine gaudebunt beati, S. Bruno Astens., CLXIV, 761. — Vita sempiterna, bonorum omnium promissio, S. Hieronym., XXIV, 531. — Tanta beatitudine donandi sunt quæ amplior esse non possit, Alcuin., C, 954; Radulphus Ardens, CLV, 1310. — In cœlis voluptas, ubertas, vita et veritas, S. Bernard., CLXXXIV, 264. — Beatitudo lux est, pax et fons, id., CLXXXIII, 104. — Meridies nesciens vesperam, *ibid.*, 952. — In ea Dei triplex Dei fruitio, *ibid.*, 472. — Cognitio Dei, vita æterna, beatitudo perfecta, voluptas consummata, id., CLXXXIV, 486. — Requies a labore, jucunditas de novitate, de æternitate, securitas, S. Petrus Damian., CXLIV, 858. — Sanctorum et justorum animæ conquiescunt in cœlo, S. Ivo Carnot., CLXI, 996. — Ibi erunt bona corporis et animæ, S. Anselm., CLVIII, 1172. — Bona quoad animam, S. Bernard., CLXXXIII, 473, 474, 826 *et seqq.* — Bona quoad corpus, *ibid.*, 473, 474. — Beatitudinis tua bona, *ibid*, 526, 527, 529. — Triplex gaudium, *ibid.*, 466, 467. — Electi tria præstabuntur in futuro, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 862. — Electos tria in futuro manent, id., CLXXVI, 617; CLXXVII, 860. — Interna satietas, æterna jucunditas, jucunda voluptas, S. Bernard., CLXXXIV, 1142-1144. — In cellario cœlestis patriæ sunt quatuor suavitatis olei : corporum glorificatio, angelorum consociatio, ad dexteram Patris consessio, Dei visio, Thomas Cisterciens., CCVI, 57. — Cœlestis convivii bona septem, S. Bernard., CLXXXIV, 634. — Felicitates æternæ duæ frustra inductæ a Pelagianis, S. Aug., XLV, 1188.

In regno cœlorum qualis cibus erit, S. Aug., XXXVIII, 969. — In cœlesti mensa vescuntur cum angelorum choris, S. Petrus Chrysolog., LII, 653. — Angelorum choris admisti sunt sancti, S. Bernard., CLXXXIII, 906. — Audiunt semper cœlestem symphoniam, S. Petrus Chrysolog., LII, 219. — Beatitudo angelorum crescit ex nostra, S. Bernard., CLXXXIII, 1110, 1111. — Satietas an sit in beatis, id., CLXXXIV, 588, 589. — Fastidium in cœlo nullum, *ibid.*, 735. — Beatis erit insatiabilis satietas, S. Augustin., 1645. — Beati sillentes satiantur et sitiunt satiati, S. Gregor. Magn, LXXVI, 91.

Cœlestis beatitudo æterna.

Regni Dominici tempora, beatitudo, S. Hilar. IX, 693, 694. — Æternitas beatitudinis, S. Hieronym, XXII, 820; XXVI, 190; S. Aug., XXXIV, 1288; XXXVIII, 663, 1778; XLI, 542, 543, 547; S. Prosper, LI, 391; S. Petrus Chrysolog., LII, 596, 430, 436; S. Leo, LIV, 173, 174, 176, 201, 221, 262, 302, 518, 440, 441, 442, 448, 458, 1056; Eugyppius, LXII, 882 *et seqq*; S. Gregor. Magn., LXXVI, 581, 918; Rabau. Maur., CX, 324; Haymo, CXVIII, 877; S. Bruno Herbipol., CXLII, 86, 190, 287; S. Bruno Carthus., CLII, 800; S. Anselm., CLVIII, 217, 735, 734; S. Bruno Astens., CLXIV, 300; Rupert. abb., CLXIX, 961, 972; Venerab. Godefrid., CLXXIV, 470, 471, 484, 485. — Quidquid in sanctis fiet æternum et cum beatitudinis sensu, S. Hilar., IX, 255. — In cœlo æternitas et veritas, S. Aug., XXXIV, 1070. — Vitæ æternæ dies, unus dies est sine occasu, id., XXXVI, 202. — Beati omnes immortales erunt, id., XLI, 751. — Beatorum immortalitas peccato auferri non poterit, *ibid.*, 403. — Vita hominis longissima nihil est ad æternitatem Dei comparata, id., XXXVIII, 1176. — Æternitati vita præsens comparata, velut punctum est temporis, Petrus Cantor, CCV, 352. — In altera vita mortem nec natura sollicite cavet, nec ignavia turpiter timet, nec sapientia fortiter sustinet, S. Aug., XXXIII, 464. — Illic omnes vivunt, nullus moritur, S. Petrus Damian., CXLIV, 838. — Sanctorum animæ in cœlo gaudiis perfruuntur æternis, S. Ivo Carnotens., CLXI, 996. — Sancti et justi æterna in tabernacula nos recipient, Eugyppius abb., LXII, 840. — Inferni supplicia et cœlestis beatitudo sine fine pariter permansura, Othlonus monachus, CXLVI, 72.

Caput V. — *Quanti æstimanda et quantum concupiscenda cœlestis beatitudo.*

Præsentis laboris merces consideranda, S. Hieronym., XXII, 424. — Vita æterna semper animo sibi proponenda S. Aug., XXXV, Quantum amanda, id., XXXVIII, 519, 706, 1385, 1387; XXXIX, 1513, 1515. — Gaudia æterna meditanda, id., XL, 822. — Beatitudo æterna ob oculos ponenda, S. Greg., Turonens., LXXI, 1119, 1121. — Gloriæ contemplatio commendatur, S. Bernard., CLXXXIII,

312. — Anima cogitatione et aviditate in cœlos commoratur, *ibid.*, 1075, 1076. — Gloriæ cœlestis meditatio, id., CLXXXIV, 124. — Consideratio patriæ cœlestis, S. Anselm., CLVIII, 711, 742.

Vita æterna concupiscenda, S. Benedictus monac. pater, LXVI, 524; Smaragd. abb., CII, 620; Greg. Turon., LXXI, 1150, 1155, 1158; S. Anselm., CLVIII, 591, 392, 895 *et seqq.*; Rupert. abb., CLXVIII, 995, 996; S. Bernard., CLXXXIII, 477, 479, 955; CLXXXIV, 256, 257, 505. — Cœlestem patriam ubi nos sancti exspectant, anhelare, S. Aug., XXXIX, 2160. — In futuram vitam debet esse Christianorum intentio, id., XXXVIII, 1196; XXXIX, 1650. — Vitam beatam omnes capiunt, S. Benedictus, LXVI, 228. — Omnes volunt adipisci, Aurel. Cassiodor., LXX, 856. — Aspiratio ad cœlestem patriam, S. Bernard., CLXXXIII, 163, 591 *et seqq.* — Ad visionem beatam, id., CLXXXIV, 235. — Triforme electorum desiderium, unanimiter habitare in Domino, victoriam obtinere de mundo, præsentialiter frui Deo, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 860; S. Bernard., CLXXXIV, 1142. — Monasticarum lacrymarum tres origines, desiderium cœlestis patriæ, Hildebert. Ænoman., CLXXI, 886. — Beatitudinis delatio auget desiderium ejus et meritum, *ibid.*, 701. — Considerata luce patriæ cœlestis mens in extasim rapitur, S. Greg. Magn., LXXVI, 417. — Vitæ futuræ recordatio liquescere facit animam, S. Bernard., CLXXXIV, 217.— Anima sitit ut Deum videat, caro sitit ut resurgat, S. Greg. Magn., LXXXI, 1030. — Desiderium æternæ vitæ virgineus filius conversæ animæ dici potest, Vener. Godef., LXXIV, 767. — Cœlestis patriæ desiderium novæ legi potissimum convenit, S. Bernard., CLXXXIII, 1049. — Satietas desideriorum vita æterna, id., CLXXXIV, 588. — Bona cœlestia quisnam sitiat, Richard. a S. Victore, CXCVI, 862.

Æternitas quærenda, S. Aug., XXXV, 1658. — Æternitatem, veritatem, beatitudinem omnis homo quærit, id., XLII, 867. — Non est hic quod quærimus, *ibid.* Cœlestis præmii gloria expetenda, S. Leo, LV, 159.— Vita æterna sollicitius perscrutanda, Eugyppius, LXII, 562.— Regnum Dei et justitiam ejus quærere, Beda Vener., XCIV, 171.

Ad cœlum oculos erigamus, illo nobis contendendum esse arbitremur, illam sedem præferendam terrenis omnibus putemus, S. Ambros., XVI, 1135. — Sit gressus ad superiora, *ibid.*, 1055.— Vita si diligitur, ibi acquiratur ubi nulla morte fruitur, S. Aug., XXXIII, 486. — Vitam æternam petere non desinamus, donec ad eam perveniamus, id., XXXVI, 206. — Ad illam unam vitam qua cum Deo et de Deo vivitur, cætera quæ utiliter et decenter optantur sine dubio referenda sunt, id., XXXIII, 499. — Vita nostra modo spes est, postea æternitas erit, id., XXXVII, 1572. — Vita vitæ mortalis spes est vitæ immortalis, *ibid.*, 1589. — Glorificatio sanctorum donorum est perfectissimum, S. Fulgent., LXV, 164. — Si amor ad regnum non trahit, timor manet, S. Greg. Magn., LXXVI, 1117. — Regnum cœlorum tantum valet quantum habes, Radulphus, CLV, 1507; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1090. — Animæ ad patriam cœlestem suspiranti quot causæ sint lugendi, S. Gregor. Magn., LXXVI, 75, 76. — Quæ sint beatitudines ad quas omnis Christianus aspirare debet, explicatur, S. Bruno Astens., CLXV, 97. — De amore cœlestis patriæ libri tres, Haymo Halberstat episc., CXVIII, 875-958. — Ad cœlum aliis spiritalibus evolandum docet Apostolus, S. Ambros., XVI, 286; S. Petrus Chrysolog., LII, 524. — Vitæ hujus laboribus monentur sancti ad desiderandam patriam æternam, S. Gregor. Magnus, LXXV, 756. — Excitatio ad desiderium supernæ et æternæ beatitudinis, S. Bernard., CLXXXIV, 264 *et seqq.* — Beatitudinis spes meliores reddit, Tertullian., I, 529. —Cœlo dignos efficit, Vener. Godefrid., CLXXIV, 787, 788. — Sancta spes est adipiscendi regnum Dei et justitiam ejus, S. Anselm., CLXIII, 592. — Recordatio patriæ cœlestis quantæ peccatoribus est utilitatis, S. Gregor. Magn., LXXVI, 414. — Cœlestis gaudii memoria orantes quam suaviter officiat, S. Bernard., CLXXXIII, 591. — Ejus recordatione expellendæ affectiones vitiosæ, *ibid.*, 626. — Lacrymæ ex desiderio cœlestis patriæ fusæ, S. Beatæ; S. Greg. Magn., LXXV, 890; LXXVI, 291. — Regni cœlestis carnalis excogitatio, S. Aug., XL, 1007. — Æterna bona non carnaliter cogitanda, id., XXXVI, 488. — Æternitatis præmia præstolantes, vires ex adversitatibus sumunt, S. Gregor. Magn., LXXVI, 56.— Præ amore cœlestis patriæ exsilii pœnas amamus, id., LXXV, 775. — Dum amor cœlestis patriæ provocat, hujus vitæ cruciatus impellat, id., LXXVI, 359, 360. — Requiem æternam desiderat qui pondus diei in hac vita portat, id., LXXV, 809. — Vita præsens non propter se amanda, sed propter futuram toleranda, id., LXXVI, 562.

Beatitudinis adipiscendæ spe mala hujus vitæ pii fortiter perferunt, S. Aug., XXXIII, 668. — Cœli desiderio vitæ hujus prolixitatem luxere plures sancti, S. Hilarius, IX, 650.— Omnia pro æternæ vitæ adeptione abjicienda, S. Aug., XXXIII, 499. — Vita præsens in comparatione vitæ æternæ, non vita sed mors deputanda, *ibid.*, 225; XXXVII, 1555; S. Greg. Magn., LXXVI, 1274. — Vita præsens spe futuræ contemnenda, S. Aug., XXXIX, 1517; Goffrid. abb., CLVII, 184. — Divites cœlum respicientes conculcant terrena, S. Petrus Chrysolog., LII, 548 *et seqq.* — Pro spe æternorum levissimum docendum est temporalium detrimentum, S. Leo, LIV, 310. — Cor, terrenis despectis, ad sola cœlestia suspirat, S. Greg. Magn., LXXVI, 417, 479. — Beatitudinem qui amat, omnia terrena parvi, pendit, Vener. Guibert. abb., CLVI, 219. — Contemptis terrenis quærenda cœlestia, S. Bernard., CLXXXIII, 91. — Prosperitas terrena gaudia superna impedire non debet, S. Leo, LV, 68. — Mala temporalia despicit qui retributiones æternas considerat, Aurelius Cassiodor., LXX, 460. — Desideriis cœlestibus quo magis anima afficitur, eo amplius terrenis emoritur, *ibid.*, 1082, 1083 *et seqq.* — Temporalia æternis comparata angusta sunt et contemnenda, S. Greg. Magn., LXXV, 675, 795, 985. Desiderans æterna lassatur ab amore temporalium, *ibid.*, 675, 829, 987, 1115, 1116; LXXVI, 559, 905. — Cœlestia sapienti terrena desipiunt, *ibid.*, 1114; S. Bernard., CLXXXII. 255; CLXXXIV, 929, 1020; Alanus de Insulis, CCX, 591, 592. — Monachi debent terrena oblivisci et ad cœlestia anhelare, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 876. — Post grandia maris pericula tutissimum cœlorum portum festinemus intrare, S. Hieronym., XXII, 793.

Pro æterna gloria certandum, S. Petrus Chrysolog., LII, 524 *et seqq.* — Gloriam æternam laboremus possidere, *ibid.*, 540. Ad cœlestem patriam toto desiderio, totis viribus suspiremus et tendamus, Radulphus, CLV, 1521. — Invitati illuc festinemus intrare, S. Greg. Mag., LXXVI, 1129. — De intranda cœlesti requie ad quam festinendum, Raban. Maur., CXII, 732. — Ad cœlum tendentes non declinant a Dei itinere, Rupert., CLXVII, 1082. — Spes beatitudinis futuræ martyrum fortitudo, S. Aug., XXXVII, 1678; XXXVIII, 1425. — Alacri animo pereunt martyres in melius reparandi, S. Maximus Taurinens., LVII, 703. — Sancti spem habent lætitiæ et jucunditatis æternæ, S. Prosper Aquitan., LI, 548. — Pii homines ad cœlestem patriam aspirant, Raban. Maur., CVIII, 1220.— Sancti quamvis corpore in terra sint, Spiritu tamen ipsum cœlum volando transcendunt, S. Bruno Ast., CLXIV, 569, 570. — Ejus est mortem timere qui ad Christum ire non vult, S. Cyprian., IV, 584. — Repugnat ut petamus in sæculo diu vivere qui petimus regnum Dei velociter advenire, *ibid.*, 533 — Bonorum futurorum certa promissio ad mortem fortiter obeundam incendere debet, S. Maximus Taurin., LVII, 526.— Præsens vita spernenda ut futuram assequamur, S. Paulin. Nolan., LXI, 670. — Felicitas æterna longe potior est vita præsenti, Aurel. Cassiodor., LXX, 434. Tædio hujus vitæ ad æternam requiem sancti semper anhelant, S. Gregor. Magn., LXXV, 986. — De gemitibus animæ suspirantis ad cœlestem patriam, S. Bernard., CLXXXIII, 1062. — Quotidie morimur, quotidie commutamur et tamen æternos esse nos credimus, S. Hieronym., XXII, 601. — Cœli oblivioni quas pœnas imprecetur propheta, S. Hilarius, IX, 780, 781. — Vitam æternam quantum homines negligant præ vita temporali, S. Aug., XXXV, 1747. — Ad promissum regnum qui non anhelat, ignavus, S. Petrus Chrysolog., LII, 404. — Præmia patriæ cœlestis qui negligunt, in suis hic voluptatibus cadunt, S. Gregor. Magn., LXXV, 964. — Qui justitiam simulant, æternæ retributionis spem non habent, S. Bruno Astens., CLXIV, 656. Vita præsens inter cœlum et infernum sita utriusque cives habet perscriptos, S. Greg. Magn., LXXVI, 1284. — Vitæ æternæ spes quibus modis fovestur, S. Hilar., IX, 570. — Nutritur sanctæ scripturæ sensu et intelligentia, Vener. Godefrid., 767. — Martyrum laudibus ad cœleste præmium populos accenditur, S. Zeno, XI, 451. — Mercedis spem non tollit amor Dei gratuitus, S. Aug., XXXIII, 1482. — Thesaurus noster in cœlo repositus conservatur, S. Petrus Chrysolog., LII, 205. — Temporale plus diligitur antequam habeatur æternum ardentius diligitur adeptum quam desideratum, Eugyppius, LXII, 943.

Æternum omnium rerum præstantissimum, *ibid.*, 1083, 1084. — Qui petit ore et corde non desierat vitam æternam, clamans tacet, S. Gregor. Magn., LXXVI, 237, 238. — Cœlestium præmiorum gustatio, *ibid.*, 905, 904. — Dilectio temporalium et æternorum, Hugo, CLXXVI, 955 *et seqq.* Gaudendum summopere est cuique in regno Dei esse vel ultimum, S. Greg. Magn., LXXVI, 1156. —

Amore cœlestis gloriæ graviora sentiuntur peccata perpetrata, LXXVI., 582 —Mors est in voto ei qui tangitur cœlestis vitæ desiderio, id., LXXV, 775. — Cœlum qui possidet quid illi cum terra, S. Petrus Chrysolog., LII, 269.

CAPUT VI. — *Quibus danda et quibus neganda.*

Regnum cœlorum qui gentes rapiant Judæis, S. Hilar., IX, 980, 981. — Quis Deum videat, S Ambros., XIV, 977. — Quis ille vir qui vias sibi operiat gradusque admoveat per quos ad cœli ascendat regiam, id., XVI, 1152, 1133. — Felix omni dignus beatitudine quis sit, S. Hieronym., XXII, 965. — Regnum Dei intra quos sit, id. XXIV, 300. — Regni Dei qui possessores, S Aug., XXXII, 612. — Quis magnus et quis minimus in regno cœlorum, id., XXXVIII, 1168. — Quinam felices æternum futuri sint, S. Fulgentius, LXV, 350. — Quinam cœlestem intrent civitatem, S. Greg. Mag., LXXVI, 777, 859. — Hoc ascensu quis dignus, S. Bernardus, CLXXXIII, 628. — Quibus et quando cœlum aperiatur, Robertus Pullus, CLXXXVI, 850. — Paradisi legitimi possessor est Deus, homo vero advena illius. Rupert., CLXVII 268.— Martyribus patent cœli, S. Cyprian., IV, 552. — Martyres ad divina domicilia properant, *ibid.*, 419. — Relicto mundo cœlum petunt, *ibid.*, 292. — Inter angelos stant, *ibid.* — In paradiso apostoli et martyres, *ibid.*, 601. — Martyres statim Deum vident, *ibid.*, 674. — Martyres mortuis regibus in perpetuum regnum cœlestis gratiæ honore succedunt, S Ambros., XV, 1807, 1808. — Corona martyrum de rosis et violis plectitur, confessorum de liliis, S. Hieronym., XXII, 905. — Cœlestibus præmiis etiam ante judicium honorantur martyres, S. Augustin., XXXIX, 2155. — Quanto fortius martyres decertant, tanto densior corona martyrii, id., XLI, 299, 678. — Martyrum maxima præmia, id., XXXVIII, 1281. — Martyrum merces Christum sequentibus et fidem servantibus parata, *ibid.*, 1379, 1394. — Martyrum gloria insipientibus abscondita, *ibid.*, 1400. — Martyrum gloria conquiritur effusione sanguinis, S. Petrus Chrysolog., LII, 512 *et seqq.* — Qui non exhorret martyrum patientiam perveniet ad eorum gloriam, Raban. Maur., CX, 68. — Illi cœlorum regna consequentur qui pro Christianorum defensione vitam profundunt, S. Ivo Carnot., CLXI, 719.

In cœlo virgines, S. Cyprian., IV, 602. — Virgines in cœlo familiarius Deo adhærescent, S. Paulin. Nolan., LXI, 472. — De tribus commodis futuræ vitæ quæ obtinebunt virgines, auctor. incert., CLXXXIV, 609.

Regnabunt cum Christo qui ad sacrilega edicta non consenserint, S. Cyprian., IV, 674. — Confessione vocis unius patent regna, *ibid.*, 800. — Paradisus Dei testibus floret, *ibid.*, 793.

Continentes manet cœlestis beatitudo, Vener. Godefrid., CLXXIV, 1112.

Nonnisi a pacificis Deus videbitur, S. Aug., XXXVIII, 162. — Visio Dei nonnisi mundicordibus specialim promissa, *ibid.*, 368. — Mundatis oculis cordis lætitia patriæ cœlestis aperitur, S. Greg. Mag., LXXVI, 292. — Stipendium peccati mors, justitiæ, vita æterna, S. Augustin., XXXIII, 881. — Ad refrigerium justi vocantur, S. Cyprian., IV, 592. — Justi habitatores cœli jure vocantur, S. Ambros., XVII, 853. — Cœlos ad Deum transacta hac vita petunt justi, S. Augustin., XXXV, 2371; XL, 1165. — Justis dabit Christus vitam, regnum, gloriam; justi in morte illudunt mortem et ad vitam transferuntur, S. Petrus Chrysolog., LII, 512 *et seqq.* — Justi in regno cœlorum hostiæ ipsi erunt, S. Aug., XLI, 706. — Justi mundi humilia relinquentes ad superiora cœlestis vitæ fidei suæ verticem sustulerunt, S. Maximus Taurinens, LVII, 688. — Regnum cœlorum penetrare valebit qui hic recte vivere studuerit, S. Greg. Mag., LXXVI, 1117. — Solum hominis bonum intrabit in gaudium Domini sui, Beda Venerab., XCVI, 100; S. Anselm., CLVIII, 607, 608, 733, 734; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 759; S. Bernard., CLXXXIV, 1141. — Hæc est vera et unica merces eorum qui secundum Deum contristantur, de perpetua ejus visione gaudere, *ibid.*, 158. — Merces justi visio Christi, Raban. Maur., CXI, 719. — Sanctorum et justorum animæ in cœlo cum Christo, Ratherius, LXXXIV, 710. — Beati possident terram viventium, S. Aug., XXXVIII, 1420. — Introibunt justi in domum Christi, id est ecclesiam sive cœlestem Jerusalem, S. Bruno Herbipalens. episc., CXLII, 59. — Sanctis et justis pro maledictis injuste illatis præmium redditur, S. Ivo Carnot., CLXI, 829. — Qui bene vivunt catholici vitam æternam habebunt, *ibid.*, 76; S. Aug., XL, 677. — In altera vita justi et pœnitentes, Ven. Godefrid. abb., CLXXIV, 1114, 1143. —Paradisus solis patet immaculatis et quomodo, S. Bernard., CLXXXIII, 616. — Cœlum nemini intercluditur nisi ei quem suæ professio vocis excluserit, S. Ambros., XIV, 334; XV, 1752. — Nulla Dei regno infirmior ætas id., XIV, 348; XV, 1756. — Nullus etiam sexus, id., XV, 927, 928; S. Tertull., I, 307. — Nuptiæ Agni ornantur confessorum livore, martyrum sanguine, liliis virginum, coronis etiam sacerdotum, S. Ambros., XVI, 175, 1354. — Regnum Dei quibus promissum, S. Aug., XXXII, 619, 674. — Vincenti reservata corona, S. Petrus Chrysolog., LII, 552 *et seqq.* — Fidelibus certantibus promittitur, *ibid.*, 259. — Militantibus in terra dantur coronæ cœlestes, *ibid.*, 585. — Beatitudo non otiosis sed laborantibus promissa, S. Leo, LIV, 252. — Regna cœlorum expeditos et alarum levitate subnixos habitatores desiderant, S. Hieronym., XXII, 953. — Regnum cœlorum constat omnes ingressuros bonos, donante gratia, et nullos malos, merente nequitia, S. Prosper Aquitan., LI, 87. — Vitam æternam simul accepturi sunt homines, S. Aug., XXXV, 1751. — Omnes qui in Domino moriuntur beati sunt quia post meritum virtutis perveniunt ad præmium beatitudinis, Wernerus abb., CLVII, 1155. — Regnum cœlorum sine discrimine datur iis quos fides commendat et aufertur a malis, Rupert. abb., CLXVII, 562. — Regnum cœlorum est præmium Evangelium recipientium et prædicatorum, *ibid.*, 1434. — Manet baptizatos pœnitentes, martyres et confessores, Vener. Godefrid., CLXXIV, 983, 1118. — Regnum cœlorum alii violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii compelluntur ipsum intrare, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 861; S. Bernard., CLXXXIII, 726. — Beatus hic et in cœlo qui Deo et hominibus dilectus est, S. Bernard., CLXXXV, 106, 107. — Vitæ æternæ capax, verus pœnitens, bonus obediens, amabilis socius, fidelis servus, id., CLXXXIV, 493. — Ad cœlum pervolat pœnitens, S. Petrus Chrysolog., LII, 636. — Illi soli in æternum regnabunt in terra viventium qui hic omnem terrenitatem omnemque vanitatem sibi subdiderunt, Rodulph., CLV, 1317. — Quærentibus vitam æternam Deus reddet gloriam, id est claritatem corporis et illuminationem animæ, S. Bruno Carthus., CLIII, 785. — Timentibus se dat Dominus sanitatem incorruptionis, vitam immortalitatis et benedictionem perpetuæ hæreditatis, Raban., CIX, 1009. — Æqualiter patet omnibus aula cœlestis, S. Hieronym., XXII, 581; S. Anselmus, CLVIII, 918, 919. — Nulla conditio excluditur ab illa, id., XXVI, 584. — Ad regnum Dei invitati omnes, S. Aug., XXXVIII, 510. — Ad vitam æternam omnes tendimus, id., XXXV, 1574. — Beatitudinem non omnes qui volunt adipiscuntur, id., XXXIII, 393; S. Anselm., CLVIII, 535-538. — Ad regnum cœlorum vocantur cum fortibus imbeciles, S. Greg. Magn., LXXVI, 777, 859. — Regnum cœleste æque Judæis ac gentibus, justis et injustis ad fidem conversis aperitur, *ibid.*, 1018. — Regnum Dei nemini præcluditur ad donum scientiæ, Rupert., CLXIX, 271, 272. — Cur tam pauci ad beatitudinem perveniant, S. Aug., XXXII, 1237. — De iis qui statim mercedem accipiunt et coronantur, S. Cyprian., III, 786. — Ad cohabitationem Dei non eligantur omnes, S. Hilar., IX, 415, 417. — Regnum cœlorum quis prave, quis recte desiderat, S. Aug., XXXVIII, 489. — Vitæ futuræ nemo idoneus esse potest qui se ad illam non exercuerit, id., XXXVII, 1937. — De vita æterna nemo securus in hac vita, id., XLV, 1031. — Regnaturus propria dimittat, S. Petrus Chrysolog., LII, 263. — Abjiciat villa, *ibid.*, 269. — Certus de regno mundana despiciat, *ibid.* — Regnaturi sua præmittant per manus pauperum, *ibid.* — Deus sanctos magnificat, S Leo, LV, 91. — Contemptibiles qui in hac vita habentur, in alia induti gloria et majestate apparebunt, S. Maximus Taurin., LVII, 328, 329. — Animæ piorum corporibus exutæ in paradisum ad Deum statim vadunt, Gennadius Massilieus., LVIII, 1049, 1050.

Veram justitiam nisi justificatus non habet, veram gloriam nisi glorificatus non habet, S. Fulgentius, LXV, 164. — Vitam beatam accipiemus, si nos huic vitæ mortuos æstimemus, *ibid.*, 349. — In regnum cœlorum intrabit qui facit voluntatem Dei, Victor Capuan., LXVIII, 275. —Quicunque se humiliaverit erit major in regno cœlorum, *ibid.*, 301. — Patriam cœlestem quidam vindicant quam tamen non amant, S. Greg. Mag., LXXVI, 418. — Regnum cœlorum an possit dari murmurantibus, *ibid.*, 1155. — Beatitudinem in spe quinam habeant in hac vita, S. Petrus Damian., CXLV, 554. — Qui sollicite studet dum hic vivit bonis moribus et bonis operibus ascendere, in cœlo collocabitur, S. Anselm., CLIX, 171. — Quæ animæ aliquando beatæ aut quæ aliquando miseræ futuræ sint, comprehendi non potest ab homine, id., CLVIII, 216, 217. — Nulla anima injuste privatur summo bono, *ibid.*, 218. — Beatitudinem omnes volunt etiam injusti, *ibid.*, 344, 345. — Beatus esse non potest qui non vult beatitudinem, *ibid.*. — Tot homines assumentur ad beatitudinem

quot in ea remanserunt angeli, *ibid.*, 589. — Nullus ad beatitudinem pervenire valet cum peccato, *ibid.*, 392, 594, 598, 524. — Qui non solverit Deo quod debet, non potest esse beatus, *ibid.*, 594-598. — Necesse est aliquos homines ad beatitudinem pervenire, *ibid.*, 598.

Quales esse debent qui gloriam Domini videre desiderant, S. Anselm., CLIX, 601, 605. — In cœlestem patriam nullus intrabit sine bonis operibus, S. Bruno Astens., CLXIV, 526. — Non omnes ad quos Deus loculus est beati et electi, Rupert. abb , CLXIX, 1336. — Baptizati cur cœli sint aperti, Robert. Pullus., CLXXXIV, 818. — Quid sit baptizatis cœlos aperiri, *ibid.*, 849. — De duplici ordine salvandorum et damnandorum, *ibid* , 1005. — Beatæ quietis honore miseriam vitæ laboriosæ Lazarus demutat, S. Hilarius, IX, 624, 635.— Secum ad cœlestem patriam perduxit Christus quos ex inferno liberavit. S. Aug., XXXIX, 2195; Raban. Maur., CXII, 1484. — Corpus Mariæ assumptum est in cœlum, Alan. de Insulis, CCX. 64. — Paradisus latroni promissus, S. Augustus, XXXIX, 712. — Latro quomodo die mortis Christi in paradiso cum ipso fuit, id., XXXIV, 835. — Cœlum latronis introitu honoratum, id., XXXIX, 2049. — Cæcilia se et sponsum ad cœlestia perduxit, S. Leo, LV, 139. — S. Clementem, habitatio cœlestis recipit, *ibid.*, 141. — Paradisus quotidie pœnitentibus aperitur, S. Greg. Mag., LXXVI, 1065. — Hominibus pene desperantibus cœlestem gloriam promittit Deus, *ibid.*, 414.

Regnum cœlorum quibus denegabitur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1176. — Non soli hæretici sed et qui male vivunt ad regnum Dei non pertinent, S. August., XLIII, 170. — Qui vestem nuptialem perdiderit cœlorum regnum ingredi non poterit, S. Zeno. XI, 1062.; Hincmarus Remensis archiepisc., CXXV, 562.— Rebaptizati regnum Dei possidere non possunt, quia vestem nuptialem perdiderunt, S. Zeno, XI, 1045. — Non intrabunt in regnum cœlorum qui tantum dicunt : Domine, Domine, Victor Capuanus, LXVIII, 273; Raban Maurus, CX, 587. — Pravi homines S. Greg. Mag., LXXVI, 531. — Luxuriosi et superbi, Smaragdus, abb., CII, 546. — Improbi et scelesti, Belethus, CCII, 786. — Catechumeni etsi in bonis operibus defuncti, Alcuin., C, 519. — Nisi quis denuo renatus fuit non potest videre regnum Dei, Hugo a S. Victore. CLXXV, 844. — Justitia Christiani abundare plus debet quam Scribarum et Pharisæorum ut intrare possit in regnum cœlorum, Raban. Maur., CX, 559; Belethus, CCII, 403.

A visione Verbi quænam avocant, S. Aug., XXXV, 1540. — A vita æterna hominem nisi peccata non separant, id., XLIV, 129, 141. — A regno Dei excludit vel unum crimen, id., XLIII, 171. — Si homo primus non peccasset cœlum ei et posteris eius patuisset, S Gregor. Magn., LXXV, 176, 177. — Peccatis nostris cœlum factum est longinqua regio, Ven. Godefrid., CLXXIV, 773. — Pravorum morum flatibus homines a patria repercutiuntur, S. Augusl., XXXIV, 25 — Peccatum iter cœli debitum retorsit ad infernum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 763. — Peccatum originale et personale excludunt a regno Dei, S. Anselm., CLVIII, 454, 455. — Regnum Dei caro et sanguis non possidebunt, S. Aug., XXXIX, 1619. — Spiritualia nequitiæ habitare non possunt regnum cœlorum ubi habitat sapientia æterna, Raban. Maur., CXII, 470. — Voluptas sola nos paradiso exuit, S. Ambros., XVI, 1195 — Homo expulsus est paradiso consiliis diaboli. S. Hieronym., XXIII, 214. — Diabolus ut regnum Dei a nobis elonget, S. Petrus Chrysolog., LII, 401. — A regno Dei secundas nuptias rejiciunt quidam, S. Hieronym., XXVI, 259. — Ab hoc discessimus per delectationes illicitas : ad eam revertimur per pœnitentiam, S. Gregor. Mag., LXXVI, 1113.

Caput VII. — *Quando datur cœlestis beatitudo.*

In paradisum revocabitur homo qualis inde pulsus est, Tertull , II, 833. — Reditus ad paradisum unde Adam excessit, figura, S. Hilarius, IX, 961. — Vitæ æternæ non longæ invitator Christus, Tertull., II, 424. — De hoc mundo recedentibus immortalitas atque æternitas promissa, S. Cyprian., IV, 586. — Beatitudinis æternæ promissiones in prophetis, S. Aug., XLI, 755. — Per Jeremiam prædicta est merces æterna, id., XLIV, 924. — Regnum cœlorum non promissum fuit in Veteri Testamento, S. Hieronym., XXIII, 523; S. Aug., XLII, 120, 130. — Regni cœlorum, nomen non in veteribus libris invenitur, sed in novis, *ibid.*, 368. — Primum prædicatur in Evangelio, S. Hieronym., XXIII, 525. — Regnum cœlorum primus Joannes Baptista expresse prædicavit, Rupert. abb., CLXVIII, 1551, 1552 *et seq.* — Regnum Dei promissum, S. Augustin., XXXVIII, 641. — Paradisum promittit qui pendet in ligno, S. Anselm., CLVIII, 210, 211. — Evangelium bona æterna promittit, Rupert abb., CLXVIII, 101. — Vitæ æternæ promissio firma, Alan. de Insulis, CCX, 246. — Dierum longitudo hic promissa vita est æterna, S. Bernard., CLXXXIII, 249, 250. — Spes et promissio peculiaris vitæ æternæ Othlono a Deo facta, Othlon., CXLVI, 343. — Merces æterna pertinet ad Novum Testamentum, S. Aug., XLIV, 225, 226.— Mercedis a Deo promissæ certitudo, id., XXXVIII, 237. — Regnum Christi in cœlestis Jerusalem tempora reservatum, S. Hilarius, IX, 258, 259. — Ex quo in regnum Dei Patris provehemur, *ibid.*, 583.— Merces debita sanctis reposita est in aliam vitam, Rupert., abb., CLXVII, 1475. — Pax plena et perfecta alteri vitæ reservatur, S. Bernard., CLXXXIII, 102, 317. — Cordis pax plena futuræ vitæ reservata, *ibid.*, 317. — Vitæ brevi succedit æternitas, S. Greg. Mag., LXXV, 908, 999. — Post vitæ præsentis angustias æternæ latitudo, id., LXXVI, 972. — Post hanc vitam beatitudo et requies sequitur, S. Bruno Astens., CLXIV, 298. — *Cras* futuram, *Hodie* præsentem vitam designat, S. Bernard., CLXXXIII — Vita præsens vespere, mane futura, Vener. Guibert., CLVI, 39, 40. — Vita nostra duplex sempiterna et temporalis, S. August., XXXVI, 725; XL, 513. — Felicitas animarum alia ante, alia post resurrectionem, id., XXXVIII, 1282. — Ex merito præteritæ voluntatis excedentes a corpore aut quies excipit aut pœna, S. Hilarius, IX, 322. — Beatitudinem inter et miseriam non est medius status in quo possit esse creatura rationalis, S. Aug., XXXVIII. 832, 1337; XLI. 266. — Omnis anima humana aut semper misera, aut aliquando beata, S. Anselmus, CLVIII, 218. — Rationalis natura Dei contemplative beata vel est vel futura est, *ibid.*, 581, 582. — Duæ sunt vitæ hominis in corpore, una ante mortem, altera post resurrectionem, S. Greg. Magn., LXVI, 561.

Duas vitas sibi divinitus prædicatas novit ecclesia quarum una in tempore, altera in æternitate, etc., Haymo, CXVIII, 885. — Triplex est status animarum sanctarum, primus in corpore corruptibili, secundus sine corpore, tertius in corpore jam glorificato, etc , Hugo a S. Victore, CLXXVII, 841. — Animarum post mortem tria receptacula, S. Bernard., CLXXXIV, 1057, 1058. — Tria sunt loca, cœlum, terra, infernus et habent singula habitatores suos, S. Bernard., CLXXXIV, 1141. — Expuncta morte ad immortalitatem venire, S. Cyprian., IV, 585. — Paradiso mors restituit Christianos et regno, *ibid.*, 601. — Ad immortalitatem morte transgredimur, *ibid.*, 597. — Ad regni sedem venimus, *ibid.*, 498. — Refrigeria paravit Deus, *ibid.*, Deus, *ibid.*, 314. — Beata vita nobis per misericordiam Dei præparatur, S. Hilar., IX, 405, 404. — Deus beatitudinis suæ hominem participem condidit, *ibid.*, 269, 270. — Morientes fideles in sinu Abrahæ servantur donec regnum cœlorum adeant, *ibid.* 660, 661. — Vita post hanc vitam in Abrahæ sinu, in qua nomen Dei benedicitur. *ibid.*, 404. — Privilegia post hanc vitam, S. Hilarius, IX, 887 *et seq.* — Vita nisi ad lucrum æternitatis suscepta, miseriarum erit origo, non vita, *ibid.*, 390. — Æterna ad fruendum temporalia præstet Deus ad utendum, S. August., XXXVIII, 413. — Vitæ molestias non ægre sustinet fides, sed velut beatitudinis rudimenta reputat , *ibid.*, 36. — Vitam futuram optavit David, *ibid.*, 576. — Hinc eam ostenditur sperare quod ad vitam adspirat qua nondum potitur, *ibid.*, 510, 511. — Vitam veram sciens David se hic obtinere non posse, æternam sperat, *ibid* , 602, 603. — Vita alia beatior, S. Hilar., IX, 404. — Beatitudo vera non hic invenitur, S. Ambros., XV, 1404. — Aristotelis et Peripateticorum ac Pythagoricum dogma de beatitudine prius ab Abrahamo agnitum, S. Ambros., XIV, 490. — Sanctorum vita non hic in terris sed in cœlo est, id., XVI, 1372. — Multi beati non propter quod adest, sed propter quod aderit, S. Aug., XXXVII, 1504. — Hic justi flent, ridebunt in futuro, S. Bruno Herbipolens., CXLII, 209. — Sancti post resurrectionem Domini cum Christo sunt, S. Hieronym , XXIII, 1086. — Merces quanta apud Deum, si in præsenti pretium non speraretur, S. Hieronym., XXII, 532. — Beatitudinem futuram esse vere sempiternam non argumentationibus humanis, sed fidei auxilio didicimus, S. August., XLII, 1023. — Beatitudinis immortalitas ex Filii Dei incarnatione credibilis fit, *ibid.*, 1025. — Omnes animæ sanctorum credendæ sunt esse in cœlo, S Ivo Carnotens., CLXI, 996. — Vita æterna fide credenda, S. Aug., XXXVII, 1196. — Vitæ æternæ fides astruitur ex morte Filii Dei, id., XXXVII, 1942. — Incredibilius est quod mortuus est æternus quam ut in æternum vivat immortalis, *ibid.*, 1942. — Vitæ æternæ testimonia ex veteribus libris, id., XLII, 363. — Beatitudo omnium non est incerta justorum, S. Bruno, CXLII, 162. — Nihil verius quam quod omnis anima rationalis se

studeat amando desiderare summam beatitudinem, aliquando illam percipiat ad fruendum, S. Anselm. CLVIII, 216; Ratherius, in verba : *Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam*, CXXXVI, 362. — Prosperitas malorum temporalis est electis testimonium æternæ felicitatis, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 609. — Vitam manere post mortem visione duplici edocetur pius medicus, S. Aug., XXXIII, 699, 700. — Pœnæ damnatorum et purgandorum uti et gaudia beatorum cuidam ostensa, Othlon., CXLVI, 380. — Visio cujusdam monachi de statu animarum post mortem, Joannes monachus CLXXX, 177. — Pœnarum et præmiorum æternitas astruitur, S. Greg. Mag., LXXVI, 737. — Martyres nunquam hanc vitam constanter expendissent nisi alteram esse beatiorem credidissent, S. Maximus Taurinens., LVII, 703.— Ab illis dum mortis tolerantia indubitanter excipitur, spes immortalitatis evidenter asseritur, *ibid.*, 708. — Si vita æterna finitur inutilis est omnis labor Christianus, S. Fulgentius, LXV, 250. — In eos qui de vita altera dubitant, S. August., XXXVIII, 1381; XXXIX, 1601. — De beatitudine sanctorum ante diem judicii quorumdam dubitatio arguitur, Alcuin., C, 542. — Contra eos qui asserunt terrena corpora incorruptibilia fieri et æterna non posse, id., 589, 590. — Martyrum certamina vitæ futuræ argumenta, S. Gregor. Magn., LXXV, 1258.

Regni cœlorum tempus, S. Hilarius, IX, 660. — Quando sit regnum Dei, S. Petrus Chrysologus, LII, 591. — Quando boni et mali Deum videbunt, Robertus Pullus, CLXXXVI, 1003. — Electorum tempus non est vita præsens, sed futura, S. Greg. Magn., LXXV, 766. — Nulla anima ante Christi mortem paradisum cœlestem ingredi potuit, S. Anselm., CLVIII, 416, 417. — Paulus in paradiso ante martyrium, S. Hilarius, X, 172. — Justi in paradiso sæpe rapiuntur et quomodo, S. Ambros., XIV, 300. — Regni beati civitas quomodo hic cœpta post consummanda, S. Hilarius. IX, 876. — Cœlestis Jerusalem prius ædificatur quam congregetur, *ibid.*, 870, 871. — Visio beata in hac vita impossibilis, S. Bernard., CLXXXIII, 638, 940. — In hac vita nemo illi participat, Vener. Godefrid., CLXXIV, 1111, 1114. — Beatitudo ad quam homo factus est, in hac vita haberi non potest, S. Anselm., CLVIII, 575, 576. — Nemo perfecte beatus esse antequam ad futuram perveniat beatitudinem, Haymo, CXVIII, 879, 886; S. Benedictus Anianens. CIII, 590. — Anima dum a mole carnis liberabitur, essentiam divinam plenius intuebitur, S. Bruno Carthusian., CLIII, 126. — Cœlum ingressuro Stephano patuit, S. Hilarius, IX, 365, 576. — Beatitudo an statim post hanc vitam comparetur, an in fine sæculi tantum, S. Aug., XXXV, 1551. — Depositio onere terrenitatis gaudebimus levitate gloriæ cœlestis. S. Bruno, CLIII, 212. — Visio Dei post hanc vitam. *ibid.*, 1654. — Mors justo felicitatis principium est, S. Aug., XXXII, 1471; S. Hilarius, IX, 84; S. Petrus Damian., CXLIV, 585; S. Bruno Astens., CLXIV, 298. — Sancti de terra assumpti cœlum incolunt, Alan., CCX, 537, 538. — Remuneratio omnium operum fiet post mortem, Vener. Godefrid., CLXXIV, 568, 569, 574. — Sanctorum gloria major post mortem, Rupert. abb., CLXVII, 1485, 1486. — Obitus sanctorum est natalis eorum, Philippus de Harveng., CCIII. — Martyres cœleste regnum sine ulla cunctatione tenent. S. Cyprian., IV, 292. — Statim Deum vident, *ibid.*, 676. — Beatitudo datur sanctis ex hoc mundo exeuntibus. S. Greg. Magn., LXXV, 666, 868, 869, 1037, 1038; LXXVI, 761, 1156, 1157; LXXVII, 557; S. Hildefons., XCVI, 478, 495; S. Ivo Carnot., CLXI, 997; Haymo, CXVIII, 885; S. Bruno Astens., CLXIV, 467, 702, 791; Honorius Augustod., CLXXII, 1157; S. Bernard., CLXXXIII, 487. — Non omnes qui salvantur mox ut obierunt in beatitudinem recipiuntur, S. Bruno Astens., CLXIV, 467. — Tunc omnium electorum perfecte erit cor et anima una, quando Deus erit omnia in omnibus, Haymo, CXVIII, 886. — Una sanctorum ante resurrectionem post vero duplex beatitudo, S. Greg. Mag., LXXV, 527, 528; LXXVI, 762. — Beatitudinem animarum et corporum recipiendo ecclesia electorum duplicia recipiet in fine temporum, id., LXXV, 527. — Sancti non consummabuntur sine nobis, S. Bernard., CLXXXIII, 185. — Sancti an plene beati ante resurrectionem generalem? *ibid.*, 463-469. — Omnimodam beatitudinem non obtinebunt sancti donec fiat conjunctio corporum cum animabus, post judicium, S. Paulin. Nolan., LXI, 686, 687; S. Bruno Astens., CLXIV, 307, 308; S. Bernard., CLXXXII, 995; CLXXXVIII, 92, 463-468 *et seqq.*, 659. — Nunc animarum sola beatitudine perfruuntur electi, post resurrectionem vero animarum simul et corporum, Haymo, CXVIII, 883. — Qualiter Christus ad judicandum veniet in forma humana et suavis appareat electis, S. Bernard., CLXXXIII, 1154.

De resurrectione.

Beatitudo sicut animæ promittitur, sic carni resurrectio, S. Aug., XXXVI, 751. — De statu sanctorum ante resurrectionem, S. Bernard., CLXXXIII, 462. — Iis ante resurrectionem deest aliquid de gloria, sed nihil habent de miseria, S. Bernard., CLXXXII, 1006. — Non potiuntur perfectione contemplationis, id., CLXXXIII, 699, 700. — Animæ beatorum desiderant corpus reassumere, id., CLXXXII, 993. — Sine corporibus nec volunt, nec valent consummari, *ibid.* — Duæ sunt vitæ hominis in corpore, una ante mortem, altera post resurrectionem, S. Gregorius Mag., LXXVI, 561. — Resurrectio corporum certa, S. Hildefons., XCVI, 141-145, 504; Alcuin., CI, 52, 80, 1073; S. Bruno. CLII, 408; S. Anselm., CLVIII, 401, 402, 538, 539, 643. — Resurrectio duplex, una a vitiis, altera in vitam æternam, S. Bruno Herbipol., CXLII. — De duplici nostra resurrectione, Guerricus abb., CLXXXIV, 144. — Resurrectio futura commendatur, S. Bernard., CLXXXIV, 167. — Resurrectio nostra est certa vel ad vitam vel ad damnationem, Vener. Godefrid., CLXXIV, 606. — Probatur per legem naturæ, S. Bruno, CLXII, 209. — Dogma resurrectionis ex testimonio Job plenissime asseritur, S. Bruno Astens., CLXIV, 617, 618, 621; S. Gregorius Magn., LXXVI, 1080. — Sadducæi resurrectionem carnis negantes a Christo Domino confutantur, S. Bruno Astens., CLXV, 256. — Resurrectio corporum cum immutatione et immortalitate, Rupert., CLXX, 174, 175. — Resurgent boni et mali, S. Ivo Carnot., CLXI, 74, 972. — Ad omnes homines pertinet resurrectio, immutatio vero tantum ad sanctos, S. Greg. Magn., LXXV, 1080; S. Hildefons., XCVI, 504; Ratherius, CXXXVI, 248; S. Anselmus, CLVIII, 584, 585. — Resurrectionis modus, Goffrid. abb., CLVII, 237; Werner. abb., *ibid.*, 939; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 603. — De ordine resurgendi et qualiter aut qualia resurgent corpora, Wernerus abb., CLVII, 953; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 601. — Resurrectionis nostræ species transfiguratione Domini exhibita, Goffrid. abb., CLVII, 212, 213. — Abortivi et monstra utrum resurgent et qualia, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 602 — Qualitas corporum post resurrectionem, S. Gregor. Magn., LXXV, 1077. — Corpus erit spiritale non natura sed potestate, S. Anselm., CLVIII, 238, 239, 816, 817.

Qualia futura sint humana corpora post resurrectionem, Hugo a S. Victore, LLXXVI, 1178. (App.) — Resurgemus omnes in virum perfectum, S. Ivo Carnot., CLXI, 1012, 1015. — De ætate et statura corporum resurgentium, Petrus Lombard., CXCII, 943. — Magister Bandinus, *ibid.*, 1110. — Resurgemus ea ætate qua Christus mortuus est et resurrexit, *ibid.*, 201. — quod resurget quid quid fuit de substantia et natura corporis, *ibid.*, 946. — Omnes in eadem statura, Hugo a S. Vict., CLXXVI, 605. — Caro nostra resurget suis omnibus partibus tota, S. Hildefons., XCVI, 510; S. Bruno Astens., CLXV, 596. — Ibi qui nunc a bestiis comeduntur aut diversa laniatione truncantur resurgentes integritatem sui corporis obtinebunt, S. Hildefons., XCVI, 510. — Resurgent omnes tam magni corpore quam erant vel futuri erant ætate juvenili, *ibid.*, 505. — Contra eos qui asserunt terrena corpora incorruptibilia fieri et æterna non posse, S. Aug., XLI, 589, 590. — Gloria resurgentium diversa erit, Petrus Lombard., CXCI, 1684. — De corporum dotibus in bestis, Honorius Augustodun., CLXXII, 1168. 1169; S. Bernard., CLXXXIII, 475; Guigo Carthus., CLXXXIX, 553. — Beatorum corpus erit plene subjectum spiritui, S. Aug., XLI, 802. — Pulchritudine præditus, *ibid.*, 781. — Incorruptione, id. XXXIII, 459. — Resurgent omnium sanctorum corpora omni felicitate gloria immortalitatis conspicua, etc., S. Hildefons., XCVI, 507; Haymo, CXVIII, 881. — In gloria resurrectionis corpus incorruptibile recipiunt, Vener. Godefrid., CLXXIV, 494. — Beatorum corpora in patria erunt sicut sol fulgentia, Hildebert. Cenoman., episc., CLXXI, 818. — Beatitudo consummatur resurrectione per confirmitatem gloriæ Dei, S. Hilarius, IX, 876, 877. — Beatitudo etiam corporum merces bonorum operum, S. Aug., XLIV, 239. — Post resurrectionem sanctis in carne promissa est cœlorum ascensio, S. Hildefons., XCVI, 520; Ivo Carnot., CLXI, 1014. — Gloriæ status post resurrectionem, S. Bernard., CLXXXIII, 544, 545. — Gloria martyrum post resurrectionem major, S. Aug., XXXVIII, 1282, 1454. — Beatitudinis particeps erit corpus, S. Gregor. Magn., LXXVI, 918; Jonas Aurelian., CVI, 276; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 707. — Resurrectionem absolutum in cœlo gaudium sequetur, Vener. Godefrid., CLXXIV, 293, 294, 314, 315. — Quomodo terrena corpora in cœlo maneant, Werner. abb., CLVII, 979; Hugo a S. Vict., CLXXVI, 1178 — In illa

resurrectione sic anima corpus vivificabit ut nullo egens alimento vivat perpetuo, S. Bruno Carthus., CLIII, 212. — An per corpus sancti visuri sunt Deum, S. Aug., XLI, 797. — Sancti visuri sunt Deum in ipso corpore, *ibid.*, 797; Raban. Maur., CXII, 125, 126. — Quidam dicunt Deum videndum per corpus spirituale, S. Aug., XXXIII, 719, 625. — Cum corpus spirituale habuerimus, videbimus Trinitatem, sive mente, sive mirabili modo, etiam corpore, *ibid.*, 460. — Dei substantiam, nec quolibet corpore glorificato, etiam ipsius Domini, videri posse confirmant Evodius et Augustin., S. Aug., XXXIII, 703, 704, 707. — Beati linguas et voces habebunt quibus divinas laudes depromant, *ibid.*, 550. — Omnia membra et viscera incorruptibilis corporis proficient laudibus Dei, Alcuin., CI, 54; Smaragd., CII, 679.

De resurrectione carnis, S. Bernard., CLXXXIII, 52. — De statu hominum post resurrectionem, Robert. Pullus, CLXXXVI, 988. — Poema de resurrectione corporum, Venerab. Hildebertus Cenoman. episc., CLXXI, 1715.

Caput VIII. — *Regni cœlorum sedes.*

Regni cœlorum sedes, S. Hilarius, IX, 882, 883. — Quæ sunt animarum post mortem habitacula usque ad ultimum judicii diem, id., XIV, 1338, 936; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 1179. — De diversis animarum receptaculis, Petrus Lombard., CXCII, 948. — Cœlum visibile non est habitatio digna Deo, S. Hilarius, IX, 668. — Non excluditur tamen publica de Dei sede opinio ut ei cœlum cœli thronus sit, *ibid.*, 669. — Æterna beatorum regio, *ibid.*, 287. — Quod ultra cœlum est, Deus cœli, S. Ambros., XVI, 1131, 1132. — Regnum Dei ubi intelligatur, S. Aug., XLIV, 518. — Ubi sit paradisus in quo beatorum animæ corporibus exutæ requiescunt, S. Hildefons., XCVI, 475. — Paradisus est ubi Christus est : et esse cum Christo est esse in paradiso, S. Anselmus, CLVIII, 935. — Cœlum est ibi ubi cessavit culpa; ubi flagitia feriantur, ubi nullum mortis est vulnus, S. Ambros., XVI, 450, 451. — Beatitudo vera non est hujus vitæ, S. Augustin., XXXII, 701; XLI, 433, 628, 631, 1106, 1563; XLII, 887. — Bona vita ubi quærenda, id., XXXVIII, 1106. — Beatitudo spectandum in hac vita tenetur, id. XLI, 631, 648. — Cœlorum regnum extra hoc corporeum cœlum, imo extra omnem locum, id., XL, 1012, 1020. — Neque corporeo cœlo sustentabuntur corpora sanctorum, *ibid.*, 1029. — Justi cœlum visibili excellentius, S. Prosper, LI, 527. — Regnum Dei est intra nos in spe, S. Petrus Chrysolog., LII, 398. — Cœlum quo raptus est Paulus, S. Aug., XLI, 1028; XXXIV, 482; S. Gregorius Magn., LXXV, 832, 925. — In Christum conspexit Stephanus, S. August., XL, 1028. — De Christi ascensione, astantibus apostolis et Maria, Raban. Maur., CXII, 1482.

Caput IX. — *Via ad cœlum.*

Via ad gloriam, S. Leo, LIV, 579, 593, 438. — Cœli porta ab Adam clausa jam patet, S. Aug., XXXIX, 2085. — Vitæ beatæ via latuit philosophos, lateret et nos nisi ipsa ad nos venisset, id., XXXVIII, 814. — Ad beatitudinem non invenitur via certa sine divina auctoritate, id., XLI, 608. — Vita æterna quomodo acquirenda, id., XLIV, 501, 502; S. Paulin. Nolan., LXI, 397; S. Ivo Carnot., CLXI, 485; Petrus Lombard., CXCI, 332, 333. — Quomodo homo efficitur beatus, Smaragd., CII, 680; S. Aug., XLII, 905. — Fuse loquitur de eo quod nos transmittit ad cœlum, S. Petrus Chrysolog., LII, 520. — Via electi euntis in cœlum describitur, S. Gregor. Magn., LXXV, 949. — Via eundi ad cœlum est Scriptura sacra, Rupert. abb., CLXVII, 365. — Compendiosa via ad cœlum vita monastica, S. Bernard, CLXXXIII, 593. — Regnum cœlorum quo pretio ematur, S. Aug., XXXIX, 2156. — Quam diverso pretio ematur, id., XXXVII, 1468. — Cœli via arcta, Marcus Cassinens., LXXX, 185; Alan. de Insulis, CCX, 529, 530. — Via ad cœlum malis angusta est, Rupert., CLXVIII, 1457, 1458; S. Benedict, LXVI, 232; S. Greg. Magn., LXXVI, 415, 416, 1274.

Merito suo sine Dei ope vitam æternam consequi homo non poterit, S. Hilar., IX, 569, 570. — Non excluso merendi officio, *ibid.*, 770. — Beatitudinem præmium quomodo dicitur dari in mensura, S. Bernard., CLXXXIII, 261. — Nullus nisi per gratiam valet vitam perpetuam consequi, S. Anselm., CLVIII, 720, 721; S. Bruno Astens., CLXIV, 817. — Beata vita nobis per misericordiam Dei præparatur, S. Hilar., IX, 405, 404. — Beatitudinis causa licet sit fidei meritum, maxima tamen est Dei misericordia, *ibid.*, 770. — A Dei misericordia per gratiam justificationis ædificatur, *ibid.*, 870, 871. — Vita æterna a Deo solo potest obtineri, S. Aug., XLI, 193, 194. — A diis frustra petitur, *ibid.*, 175, 185, 187, 189. — Cum Deus dat vitam æternam perficit quod justificans inchoavit, S. Fulgent., LXV, 159. — Æternæ vitæ meritum non apprehenditur nisi dono Dei, S. Aug., XXXIV, 419. — Beatitudo sanctorum et de munere misericordiæ et de retributione justitiæ, S. Prosper, LI, 559, 431. — Vita æterna habetur per gratiam Dei, S. Bruno, CLIII, 61. — Gratia nuncupatur, S. Aug., XXXIII, 881. — Retributio gloriæ misericordia dicitur in Scripturis, S. Fulgentius, LXV, 189. — Deus in glorificatione sanctorum præscivit gratiæ suæ opera, *ibid.*, 161. — Electio ad gloriam tota in Dei voluntate est, S. Bruno Astens., CLXIV, 573, 574. — Vita æterna est gratia pro gratia, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 797; S. Aug., XLIV, 893. — Sancti ex benedictione Domini æternam percipiunt requiem, Angelom. Luxoviens., monach., CXV, 126. — Gloria sanctorum Deo debetur, S. Bernard., CLXXXIII, 837. — Quomodo Deus ad gloriam homines facit pervenire, S. Fulgentius, LXV, 157. — Electorum salutem operatur Deus tribus modis per creaturas, S. Bernard., CLXXXII, 1024, 1025. — Beatitudinis perfectæ unde nobis meritum sit, S. Hilar., IX, 522. — Nemo potest intrare in cœlum nisi per Christum, Rupert. abb., CLXVIII, 679, 680. — Vita bona et vita beata utraque in Christo et a Christo, S. Fulgent., LXV, 159 *et seqq.* — Ad beatitudinem via Christus, S. Aug., XXXVII, 813; XLIV, 747. — Cœli benedictio in Christo, Rufin. Aquileiens., XXI, 530. — Ante Christi ascensionem flammea romphæa in paradisi janua erat ne illuc homini pateret accessus, Tertull., II, 747; S. Petrus Chrysolog., LII, 536. — Cœlestia claustra clausa erant antequam paradisi fores Christus cum latrone reseraret, S. Hieronym., XXIII, 1041. — Christus paradisi portam sanguinis effusione reseravit, S. Bruno Astens., CLXIV, 508.

Ignea paradisi via temperata ex aqua lateris Christi, S. Petrus Chrysolog., LII, 648. — In paradisum reditus nobis per Christum reformatus, S. Ambros., XVI, 1259. — A cœlo per Adam ejecti ad illud per Christum reducti, S. Petrus Chrysolog., LII, 619. — Visio Dei beatifica ab hominibus comparanda finis et scopus fuit totius dispensationis Christi in mundo, S. Maxim. Taurin., LVII, 628. — Christus venit ut nos cœlestes faceret, S. Bernard., CLXXXIII, 917. — Ad vitam æternam nemo perveniet nisi renascatur in Christo, S. Aug., XLIV, 121, 122. — Nisi Christo adhæreat, Ven. Godefrid. abb., CLXXIV, 581, 631. — Nisi Christi vocem audiat et sequatur, Bed. Ven., XCIV, 246. — Nisi sit in corpore Christi, id est in Ecclesia, *ibid.*, 200. — Deus unus colendus ad beatitudinem obtinendam, S. Aug., XLI, 280. — Per regnum Domini ad regnum Dei Patris ascendimus, S. Hilar., IX, 882, 885. — Proximi tum regno Patris cum Filii erimus in regno, *ibid.*, 862, 863. — Nonnisi renatus vitam æternam habere potest, S. Hildefons., XCVI, 138. — Flumen trajiciendum venturis ad cœlum, vel baptismi, vel pœnitentiæ, vel passionis, Godefrid. abb., CLXXIV, 1018. — Pro spe futuræ beatitudinis regeneratio datur, S. Hildefons., XCVI, 139. — Apostolis, episcopis et sacerdotibus data est potestas ut non solum Ecclesiam sed et cœlos aliis aperiant, S. Bruno Astens., CLXIV, 214. — Gloria æterna hic paratur et quomodo, S. Petrus Chrysol., LII, 585. — Veram beatitudinem temporalis vita non obtinet, S. Aug., XLI, 455. — Vita præsens est via qua ad patriam tendimus, S. Greg. Magn., LXXVI, 279, 280, 1114; S. Petrus Damian., CXLIV, 839; Werner. abb., CLVII, 1106; Rupert. abb., CLXVII, 1493. — In tempore sic vivendum ut in æternitate vivatur, S. Aug., XXXIII, 499. — Felicitate terrena utendum ad æterna lucra, *ibid.*, 356. — Vita ista temporalis quomodo agenda ut perveniatur ad æternam, *ibid.*, 354. — Gloriæ cœlesti adipiscendæ tota est impendenda, S. Bernard, LXXXIII, 599. — Meritum ad gloriam, S. Hilar., IX, 770. — Ad terram promissam plures viæ sunt, *ibid.*, 775, 776; Alan. de Insul., CCX, 591. — Ad beatitudinem quinque gradus, *ibid.*, 250, 251. — Gradus ad regnum cœlorum, S. Chromatius episc., XX, 321-328. — Regnum cœleste quibus gradibus compleatur, S. Hilar., IX, 879. — Beatitudinis recuperandæ tria a Christo præscripta, S. Bernardus, CLXXXIII, 688. — Gradus cœli, tres : Paupertas, humilitas, charitas, Alan. de Insul., CCX, 246, 247. — Equi tres quibus evehimur ad cœlum, dolor ex pœnitudine, fervor ex religione, desiderium ex amore, S. Bernard., CLXXXIV, 1152. — In cœlum quomodo per varias distinctiones ascendat homo, S. Ambros., XIV, 1025. — Electorum profectus quatuor gradibus distinguitur, S. Bernard., CLXXXIII, 228. — De octo ascensionibus animæ, Werner. abb., CLVII, 978. — Beatitudinem exspectantium qui debeant esse mores, S. Hilarius, IX, 500.

Regnum cœlorum vim patitur, S. Gregor. Magnus, LXXVII, 1168; S. Hieronym., XXII, 424. — Regnum

cœlorum invadendum, S. Petrus Chrysolog., LII, 555. — Quomodo regnum cœlorum nonnisi violenti rapiant, S. Ambros., XVI, 1666; XVII, 605, 606, 820. — Quomodo sit intra nos et vim patiatur, Rupert., abb., CLXVII, 1516. — Ad cœlum alis spiritalibus evolandum, S. Ambros., XVI, 286. — Ad beatitudinem non fragilitate carnis, sed alacritate mentis ascenditur, S. Leo, LV, 92. — Visio beata requirit ardens desiderium, S. Bernard., CLXXXIII, 942. — Pudicos aspectus, *ibid.*, 774, 940. — Ad vitam æternam continuo suspirandum, S. Aug., XXXV, 1474. — Quanto desiderio ad eam Propheta suspirabat, *ibia.*, 1404, 1405.

Omnia pro æternæ vitæ adeptione abjicienda, S. August., XXXIII, 499. — Ad eam merendam labore opus est, S. Hilarius, IX, 299, 300. — Labore et ærumnis, Vener. Godefrid., CLXXIV, 810, 946, 949, 950. — Crux sola via ad cœlum. S Bernard., CLXXXIV, 739, 760. — Crux via ad gloriam, id., CLXXXIII, 254. — Crux latroni fuit pars brevis ad transeundum de luto fecis ad paradisum voluptatis, id., CLXXXII, 105. — Gloriæ via tribulatio præsens, id., CLXXXIII, 251; S. Petrus Damian., CXLIV, 474. — Tribulatio signum est et pignus cœlestis gloriæ, *ibid.*, 489, 490. — Felicitatibus terrenis amaritudines miscet Deus ut alia quæratur felicitas, cujus dulcedo non est fallax, S. Aug., XXXVIII, 621. — De nostro merenda beata æternitas, S. Hilar., IX, 952, 955. — Exhortatio ad vim cœlo inferendam, S. Bernard., CLXXXV, 168, 169. — Per medios cuneos eundum, id., CLXXXIII, 204. — Hic certandum pro corona cœlesti, S. Petrus Chrysolog., LII, 585. — Ad magna præmia per magnos labores perveniendum, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1275. — Gravissima subituro certamina prius coronæ prænuntiantur, S. Petrus Chrysolog., LII, 223. — Difficile videtur ut spem periculis emant, damnoque præsentium futuræ lucrum mereantur ætatis, S. Ambros., XV, 1710, 1711. — Paradisi gratia non uno die quæritur, nec duobus aut paucis mensibus, sed quæritur semper et quæritur per omnia, *ibid.*, 1257, 1258. — Temporale meritum potest esse dignum sed non condignum æterno præmio, Hugo S. Vict., CLXV, 890. — Pro merito temporalis militiæ præmium æternæ gloriæ, Werner. abb. CLVII, 1098; S. Bruno Astens., CLXIV, 826. — Cur temporalibus meritis æterna retributio fiat, Algerius, Scholasticus, LXXX, 825. — Nemo sanctorum ad cœlestem gloriam nisi patientiam servando, pervenit, S. Gregor. Magn., LXXVI, 846, 847. — Propter vitam æternam non toleratur quod propter idolum tolerarunt Israelitæ, S. Aug., XXXIV, 641. — Beatitudo nonnisi virtutibus parta, Alan., CCX, 519. — Beatitudo merces fidei, S. Aug., XXXV, 1850. — Ad beatitudinem veram nemo nisi per fidem catholicam pervenire potest, Alcuin., CI; S. Aug., XLIII, 1020, 1033. — Fides mundat et præparat oculum mentis ad videndum Deum, S. Bernard., CLXXXIII, 986, 987.

Fide mundantur corda ut possint esse idonea videre Deum, S. Aug., XXXVII, 1640. — Ex meritò fidei redditur gloria æterna cujus tamen maxima causa est Dei misericordia, S. Hilar., IX, 770. — Cœlestis Jerusalem per fidei et spei opus ædificabitur in nobis, *ibid.*, 870, 871. — Fidei defensio paradisum promeritur, Goffrid., abb., CLVII, 117, 218. — Per fidem, spem et charitatem vivitur in illa vita qua vivitur in Domino, Werner. abb., CLVII, 1154. — Vita æterna soli illi fidei promittenda est quæ per dilectionem operatur, S. Aug., XL, 270. — Amor pro ea requiritur, S. Anselm., CLVIII, 1171, 1172. — Per meritum amoris et obsequii comparatur, S. Hilar., IX, 270. — Ex charitate Dei statio et spes firmissima æternæ felicitatis, Vener. Godefrid., CLXXIV, 1145. — Tanto major in beatitudine erit requies, quanto hic amore Creatoris nulla requies fuerit, S. Gregor., LXXVII, 705. — Affectu qui fiat capax ad promerenda cœlestia, id., LXXV, 665. — Tot claves regni cœlorum, quot virtutes, S. Paschasius Radbert., CXX, 562. — Duæ sunt claves januæ paradisi, patientia et charitas, Hugo a S Victor., CLXXVII, 735. — Paradisi clavis tuus est sanguis, Tertull., II, 747. — Ad Dominum venerunt glorioso itinere martyres, S. Cyprian., IV, 249. — Martyribus compedes in coronam versæ sunt, S. Aug., XXXVII, 1506. — Virtutes quæ habentur in præsenti, radii sunt futuræ jucunditatis, S. Bruno Carthus., CLIII, 108. — Nuptiæ terram replent, virginitas paradisum, S. Hieronym., XXIII, 226. — Humilitas cœli januam aperit, Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 1041. — Sine humilitatis via janua cœlestis non potest inveniri, Beda Vener., XCIV, 199. — Si desideras fieri in regno cœlorum major, esto hic humilior, Radulphus Ard., CLV, 1460. — Mundities cordis visio Dei specialiter promissa, S. Anselm., CLIX, 60. — De puritate cordis, Raban. Maur., CXII, 1282-1304. — Paupertas beatitudinem promeretur auxilio divinæ gratiæ, S. Anselm., CLVIII, 595, 596. — Consilii virtutem dilexerunt omnes in terra qui ad cœlestem voluerunt conscendere patriam, Smaragdus. abb., CII, 615. — Sanctitatis via tendendum ad visionem majestatis, S. Bernard, CLXXXIII, 107. — Nuptiæ cœlestes paratæ sunt per baptismi regenerationem, per bonam spiritalis vitæ conversationem, Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 614.

Gaudia æternæ beatitudinis quæ obtinere per vitæ perfectionem non possumus per veram et humilem pœnitentiam adipisci valeamus, Vener. Godefrid., CLXXIV, 616. — Quod hic meremur in futuro recipiemus, Robert. Pullus, CLXXXVI, 702. — Tempus acquirendi vitam æternam in ista tantum vita Deus dedit, S. Fulgent., LXV, 689. — Qualis exieris ex hac vita, talis redderis illi vitæ, S. Aug., XXXVI, 361. — Ex hujus vitæ fine vitæ æternæ pendat initium, S. Fulgent., LXV, 557, 562. — Gradiamur per semitam justitiæ ut perveniamus ad mansionem cœlestis patriæ, Theoffrid., CLVII, 416 — Sola justitia beatificat, S. Bernard., CLXXXIII, 475, 474. — Vitam bonam vita beata sequitur, S. Anselm., CLVIII, 707, 708. — Justa vita in futura vita proderit, S. Fulgent., LXV, 550. — Regnum cœleste conscensuri super nivem dealbabuntur, S. Hilar., IX, 452, 453. — In illam hæreditatem nihil inquinatum intrabit, S. Bruno Astens., CLXIV, 826. — Ad illam perveniri non potest nisi dimissis peccatis, S. Anselm., CLVIII, 575, 576, 595, 596. — Nudi huc volare debemus, S. Hieronym., XXII, 1080. — Omnia terrena quæ possidemus, in futuras mansiones transferamus, S. Paulin. patriarch., XCIX, 243. — Qui ad cœleste tendit regnum, ut se a præsentibus rebus temperet, Raban., CX, 117. — Per mundi concupiscibilia comparantur etiam cœlestia, Theoffrid., CLVII, 550. — Æterna meretur fastidiens terrena, S. Bernard., CLXXIII, 252. — Æterna ut videantur transfienda temporalia, S. Bernard., CLXXXIV, 525, 524. — Satietum non faciunt miracula sed virtutes, S. Bernard., CLXXXIII, 496. — Sanctum faciunt victus sobrius, actus justus, sensus pius, *ibid.*, 685. — Sanctus timor et amor, id., CLXXXII, 806. — Beatæ vitæ status certus est si et pietas in Deum sit et patientia in adversis et contemptus opulentiæ, S. Hilar., IX, 595. — Non facit beatum hominem nisi qui fecit hominem, S. Aug., XXXIII, 667, 669, 670. — Præter baptismum et participationem Dominicæ mensæ non pervenit quisquam ad vitam æternam, S. Aug., XLIV, 128. — Vita æterna fructus Eucharistiæ, S. Aug., XXXV, 1615. — Fructus vineæ Domini, Walbero abb., CXCV, 1262. — Vitæ æternæ arrha, Spiritus sanctus, S. Aug., XXXIX, 1675.

Opera necessaria ad ingressum cœlestis terræ, Petrus Lombard., CXCI, 214, 1051. — Ad visionem Dei nonnisi bonis operibus pervenitur, S. Hilarius, IX, 933; S Aug., XXXII, 976, 1321; XXXVIII, 103, 367, 571; S. Benedict., LXVI, 256. — Regnum cœlorum sola verborum officia non obtinent, S. Hilar., IX, 952. — Non mirabilibus sed bonis operibus reddetur, *ibid.* — Regnum Christi non hæreditaria successione, sed laboribus acquiritur, Rupert. abb., CLXVII, 1094. — Bonorum operum merces justissima, Raban., CVIII, 551, 552; CIX, 869. — Opera hominis semina æternitatis, S. Bernard., CLXXXII, 845. — Bona præmittenda in cœlum ante mortem, S. Hieronym., XXII, 557. — Ut in beatissimo statu æternaliter quiescamus, in Dei servitio temporaliter laboremus, Eadmer. Monach., CLIX, 678. — Opera Dei ea facientibus vitam possunt præstare æternam, S Bruno Astens., CLXIV, 1150. — Quomodo vita æterna gratis datur cum pretium sit bonorum operum, S. Ambros., XVII, 575. — Regnum cœlorum Deus clamat se habere venale, S. Anselm., CLVIII, 1171, 1172. — Martyres cœlum violenter invaserunt, S. Aug., XXXVIII, 1125. — Cœlum sæpe re exigua et bona voluntate acquiritur, Vener. Godefrid., CLXXIV, 682. — Sed tamen nonnisi relinquendo sæculum, *ibid.*, 722. — Percipitur pro calice aquæ frigidæ, S. Aug., XXXVI, 574. — Quidquid in aliorum profectibus laboraveritis, vobis in æterna vita recompensabitur, Vener. Godefrid., CLXXIV, 682. — In cœlo thesaurizandum, S. Chromatius, XX, 365, 366; Alcuin., C, 614. — Vectores thesauri nostri in cœlum pauperes, S. Petrus Chrysolog., LII, 205, 208. — Divites mercantur cœlum a pauperibus, S. Bernard., CLXXXIII, 725. — Perseverantia perducit ad nuptias cœlestes, Vener. Godefrid., CLXXIV, 109. — Ad cœli gaudia, *ibid.*, 920. — Mercedis promissæ memoria perseverantem facit in opere, S. Aug., XXXV, 2003.

Beatitudo orationibus atque operationibus expetenda, S. Hilar., IX, 416, 417. — Cœlos claudit et aperit oratio, Petrus Cantor, CCV, 319. — Vitam æternam petere non desinamus donec ad eam perveniamus, S. Aug., XXXVI, 206. — Omnes

justi qui regna vitæ meruerunt beatæ, orando obtinuerunt, Werner. abb., CLVII, 968.

Regni æterni participes reservat Dominus, S. Hilar., IX, 864. — Angeli animas justorum in cœlum deducunt, Vener. Godefrid, CLXXIV, 712 — Electorum saluti servit diabolus inscius et invitus, S. Bernard., CLXXXIII, 559. — Sancti qui in hoc mundo pereunt, ad æternam gloriam servantur, S. Gregor. Magn., LXXV, 687, 696. — Ab omni forinsecus strepitu requiescat qui cogitare vult annos æternos, S. Aug., XXXVI, 976. — Æternitatis fructus tantos, Salvian. Massiliens., LIII, 225. — Tanti valet quantum habueris, S. Aug., XXXVI, 574. — Qua ratione ascensio tertii cœli necessaria sit homini ut in paradisum rapiatur, S. Ambros., XIV, 300. — Ad videndum Deum oculus mentis triplici est inquinamento purgandus, S. Bernard., CLXXXIII, 459, 460 — In cœlum melius de tugurio prosilitur quam de palatio, Petrus Cantor., CCV, 257. — In eos qui temporalis vitæ amore perdunt vitam æternam, S. Aug., XXXIX, 1515.

CAPUT X. — *Sermones de cœlo.*

Sermo de octo beatitudinibus, S. Chromatius, XX, 325. — Sermo 16, de eo quod scriptum est in Psalmo (XXXIII, 13) : *Quis est homo qui vult vitam et diligit videre dies bonos*, S. Aug., XXXVIII, 121-124. — Sermo 52, in verba : *Beati misericordes*, etc., *ibid.*, 361-371. — Sermo 84 et 85, in verba : *Si vis venire ad vitam, serva mandata*, *ibid.*, 519, 520-523. — Sermo 87, *Simile est regnum cœlorum*, etc., *ibid.*, 550-558. — Sermo 90, *ibid.*, 559-566. — Sermo 108, in verba : *Sint lumbi vestri accincti*, *ibid.*, 632 635 — Sermo 127, *ibid.*, 705-715. — Sermo 157, *ibid.*, 859-861. — Sermo 158, *ibid.*, 862-867. — Sermo 239, 240, 241, 242, de resurrectione corporum, *ibid.*, 1125-1145. — Sermo 277, de corpore spirituali post resurrectionem, *ibid.*, 1257-1267. — Sermo 280, de gloria martyrum, *ibid.*, 1280-1283. — Sermo 302, *ibid.*, 1385-1395. — Sermo 306, *ibid.*, 1400-1405. — Sermo 357, *ibid.*, 1475, 1577. — Sermo 344, S. Aug., XXXIX, 1512-1516. — Sermo 345, *ibid.*, 1516-1521. — Sermo 346, *ibid*, 1522-1525. — Sermones 341, 342, *ibid.*, 1599-1637. — Sermo (suppositus), *ibid.*, 1895-1896. — Sermo (suppositus), *ibid.*, 2135-2137. — Sermo (supposit.), *ibid.*, 2158-2160. — Sermo 24, de servo vigili et felicitate regni Dei, S. Petrus Chrysolog., LII, 266. — Sermo 25, de terrenorum cura despicienda et promissione regni, *ibid.*, 269. — Sermo 119, de cursu pro corona gloriæ, *ibid.* 524. — Sermo 93, S. Leo, LIV, 249, 317, 460; S. Maximus Taurin., LVII, 534, 585, 625, 627, 739, 755; S. Fulgentius (Appendix), LXV, 914, 915, 939, 940; S. Colombin., LXXX, 238; Vener. Beda, XCIV, 1498; Remigius Antissiodor., CXXXIX, 845; Ratherius, CXXXVI, 734, 740; S. Odo abb. Cluniac., CXIII, 1004, 1005, 1011; S. Petrus Damian., CXLIV, 835, 892, 897; Radulphus, CLV, 1922; Goffrid. abb., CLVII, 252, 258; Wernerus abb., CLVII, 915, 921, 945, 947, 972; S. Anselm., CLVIII, 1171; CLIX, 98; S. Ivo Carnot., CLXI, 577; CLXII, 571, 591, Venerab. Hildebert., CLXXI, 491-502, 505-510, 567, 572, 580, 589, 635-708, 715, 735, 814; Vener. Godefrid., CLXXIV, 333, 521, 538, 719, 871, 900, 1045-1049; Hugo a S. Victore, CLXXVII (App.), 960, 1024, 1156, 1159, 1142, 1146, 1149, 1160, 1165, 1207; Abælard., CLXXVIII, 495, 496, 539; S. Bernar., CLXXXIII, 299-324, 453-462, 589, 616, 626, 741, 912, 1062, 1155; Gilbert. abb., CLXXXIV, 26, 32; Ogerius abb., *ibid.*, 902-920; Guerric. abb., CLXXXV, 205-214; Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 227, 228, 235, 590; CLXXXVII, 512, 477; Garnerus abb., CXCIV, 1701, 1741, 1830, 1862; Aelred. abb., CXCV, 285, 303, 309, 536, 539, 548, 552; Petrus Cellens., CCII, 770-785, 785-794, 845-848, 848-869; Petrus Cantor, CCV, 700; Petrus Blesensis, CCVIII, 627, 660, 703; S. Martinus Legion., CCVIII, 1085-1204; Stephan. Tornacens., CCXI. 182; Helinaud., CCXII, 668-685; Innocentius III. CCXVII, 127.

CAPUT XI. — *Homiliæ de cœlo.*

S. Maximus Taurinens., LVII, 525, 565, 567, 577, 446, 507, 511; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1114-1118, 1118-1123, 1274-1284; Beda Vener., XCIV, 181-189, 189-197, 202, 224-228 (inter homilias subditilias), 447-450, 450-454, 452-455, 481-489; Raban. Maur., CX, 16, 42, 70, 198, 251, 270, 338, 570; Remigius Antissiod., CXXXI, 878; Radulphus Ardens., CLV, 1156, 1305, 1410, 1450, 1459, 1470, 1475, 1598, 1609, 1621, 1762, 1911, 1917, 1922, 1962, 1979, 1996; S. Anselm., CLVIII, 617, 650; S. Bruno Astens., CLXV, 625, 665, 709, 770, 838, 2017; Godefrid. abb., CLXXIV, 471, 621, 719, 897, 1010, 1040.

CAPUT XII. — *Expositio Psalmorum de cœlo tractantium.*

Explanatur versiculus Psalmi VIII : *Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum*, Cassiodor., LXX, 75; Haymo, CXVI, 220; Theodoricus Paderbrunnens., CXLVII, 665; S. Bruno Astens, CLXIV, 720.

Explanatio in Psalmi XVIII, hunc versiculum : *Et inclinavit cœlos et descendit*, S. Hieronym., XXI, 704; Haymo, CXVI, 247; Theodoric. Paderbrunneus., CXLVII, 768; S. Bruno Astens., CLXIV, 748.

Explanatur Psalmus XVIII : *Cœli enarrant gloriam Dei*, S. Hieronym., XXI, 712; S. Petrus Chrysolog., LII, 548; Aurel. Cassiodor., LXX, 138; Vener. Beda, XCIII, 579; Theodor. Paderbrunneus., CXLVII, 768; S. Bruno Astens., CLXIV, 757; Garnerus, CXCIII, 893.

Explanatur versiculus 5 Psalmi XLIX : *Advocabit cœlum desursum*, etc., *et terram discernere populum suum*, S. Hieronym., XXI, 844; Cassiodor., LXX, 350; Haymo, CXVI, 365; Remigius Antissiod., CXXXI, 592; Theodoric. Paderbrunn., CXLVII, 855; S. Bruno Astens., CLXIV, 874.

Explanatur versicul. Psalmi LXVII : *Regna terræ, cantate Deo, psallite Domino, psallite Deo qui ascendit super cœlum cœli ad orientem*, Remigius Antissiod., CXXXI, 479; Theodor. Paderbrunn., CXLVII, 821.

In versiculum 39 Psalmi CXLVIII : *Laudent eum cœli et terra*, etc., Theodoric., CXLVII, 824; S. Bruno. Astens., CLXIV, 961.

In versicul. 9 Psalmi LXXII : *Posuerunt in cœlum os suum*, Remigius Antissiod., CXXXI. 516; Theodor. Paderb., CXLVII, 102; Garnerus, CXCIV, 342.

In versicul. 24 Psalmi LXXII : *Quid enim mihi est in cœlo*, S. Hieronym., XXI, 946; Remigius Antissiod., CXXXI, 516; Theodor. Paderbrunn., CXLVII, 1005; S. Bruno Astens., CLXIV, 875; Garnerus, CXCIV, 354.

In versicul. 7 Psalmi LXXVII : *Et mandavit nubibus desuper et januas cœli aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum et panem cœli dedit eis*, Remigius Antissiodor., CXXXI, 545; Theodoric., CXLVII, 1039; S. Bruno Astens., CLXIV, 998.

In Psalmum LXXXIII : *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum*, Remig. Antissiod., CXXXI, 582; Theodor. Paderb., CXLVII, 1081; S. Bruno Astens., CLXIV, 1025; Garnerus, CXCIV, 514.

Aspiratio ad cœlestem patriam, Psalmus CXXXIII : *Super flumina Babylonis*, etc., Remigius Antissiod., CXXXI, 798; Theodoric. Paderbrun., CXLVII, 1335; S. Bruno Astens., CLXIV, 1335.

In verba Psalmi LXXII : *Dies pleni inveniuntur in eis*, S. Bruno Ast., CLXIV, 975.

Sermo super hæc verba : *Et mane videbitis gloriam ejus*, S. Bernard., CLXXXIII, 94-109. — In Job, S. Greg. Magn., LXXV, 1074-1080.

CAPUT XIII. — *Explanantur Evangelia de cœlo tractantia.*

In verba : *Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam*, Victor Capuan, LXVIII, 309; Smarag. abb., CII, 102; Paschasius Radbert., CXX, 674; Radulphus Ardens., CLV, 1762; Ivo Carnot., CLXI, 1417; Hugo a S. Vict., CLXXV, 797.

In parabolam : *Simile est regnum cœlorum homini regi qui voluit ponere rationem cum servis suis*, Victor Capuan., LXVIII, 304; Vener. Beda, XCV, 1442; Smarag. abb., CII, 498; Paschasius Radbert., CXX, 628; Hugo a S. Vict., CLXXV, 796; Gratianus, CLXXXVII, 390.

In parabolam : *Simile est regnum cœlorum decem virginibus*, etc., Vener. Beda, XCII, 106; Smarag. abb., CII, 519; Raban. Maur., CVII, 1084; S. Bruno Astens., CLXV, 192; Hugo a S. Victore, CLXXV, 790.

In parabolam : *Simile est regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo*, Vict. Capuan., LXVIII, 318; Ven. Beda, XCV, 1444; Smaragd. abb., CII, 487; Hugo a S. Victore, CLXXV, 498; Zacharias Chrysopolitan. episc., CLXXXVI, 390.

In parabolam : *Simile est regnum cœlorum homini qui bonum semen seminavit in agro suo*, Vict. Capuan., LXVIII, 286; S. Bruno Astens., CLXV, 190; Hugo a S. Vict., CLXXV, 791.

In parabolam : *Simile est regnum cœlorum grano sinapis*, etc., S. Maximus Taurin., LVII, 507; Vict. Capuan., LXVIII, 287; Vener. Beda, XCII, 67. Hugo a S. Victore, CLXXV, 793.

In parabolam : *Simile est regnum cœlorum fermento*, etc., S. Maximus Taurin., LVII, 511; Victor. Capuan., LXVIII, 287; Vener. Beda, XCII, 68; Paschasius Radbertus, CXX, 497; S. Bruno Ast., CLXV, 191; Zacharias Chrysopolitan., CLXXXVI, 228.

In parabolam : *Simile est cœlorum regnum thesauro abscondito in agro*, Victor Capuan., LXVIII, 288; Vener. Beda, XCII, 69; Paschas. Radbert., CXX, 502; Hugo a S. Victore, CLXXV, 794.

In parabolam : *Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare et ex omni genere piscium congreg.*, Vener. Beda, XCII, 69; Paschasius Radbert., CXX, 506; S. Bruno Astens., CLXV, 192; S. Bernard., CLXXXV, 794. Zacharias Chrysopolit. episc., CLXXXXI, 235.

In parabolam : *Simile est regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas*, Vener. Beda, XCII, 69; Paschasius Radbert., CXX, 504; S. Bruno Ast., CLXV, 194, 1067.

In parabolam : *Simile est regnum cœlorum patrifamilias qui profert de thesauro suo nova et vetera*, Victor Capuan., LXVIII, 268; Paschasius Radbert., CXX, 508; Zacharias Chrysopolit. episc., CLXXXVI, 235.

Significatio parabolæ hominis hujus *qui fecit cœnam magnam et vocavit multos*, Hugo a S. Victore, CLXXV, 819.

Explanatio horum verborum Matthæi : *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum*, Ivo Carnoteus., CLXII, 1413.

Quomodo interpretanda hæc verba : *Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum cœlorum*, S. Maximus Taurin., LVII, 525; Eugyppius abb., LXII, 844; S. Ivo Carnot., CLXII, 1414.

Explanatio verborum Evangelii, S. Marci : *Et statim ascendens de terra vidit cœlos apertos*, Vener. Beda, XCII, 138, 558.

Quid significant hæc verba J. Christi Petrum vicarium eligentis : *Et tibi dabo claves regni cœlorum*, Raban. Maur., CX, 553; Paschasius Radbert., CXX, 562.

Explanantur hæc S. Evangelii verba : *Non omnis qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum*, etc., Smaragdus abb., CII, 413; Paschasius Radbert., CXX, 525, Vener. Gódefrid., CLXXIV, 517.

Explanantur hæc S. Evangelii verba : *Quis putas major erit in regno cœlorum*, Smaragd. abb., CII, 477; S. Bruno Astens., CLXV, 263.

In verba Evangelii secundum Joannem : *Et nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo*, Eugyppius abb., LXII, 1015; Vener. Beda, XCIV, 424; Smaragdus abb., CII, 541; S. Bruno Ast., CLXV, 265.

Quid significant hæc verba : *Cœli et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*, Smaragd., CII, 825. Et hæc altera verba : *Cœli magno impetu transient*, etc., *ibid.*, 829.

In verba Evangelii secundum Matthæum : *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum*, S. Bruno Astens., CLXV, 85; Rupertus abb., CLXVII, 1515.

In verba S. Matthæi : *Magister bone, quid faciam ut habeam vitam æternam*, S. Bruno Ast., CLXV, 253.

In verba : *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*, Paschasius Radbert., CXX, 226.

In verba : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*, Paschasius Radbert., CXX, 226.

In verba : *Euntes autem prædicate Evangelium omni creaturæ; dicentes quia appropinquavit regnum cœlorum*, Paschas. Radbert., CXX, 410.

In verba : *A diebus Joannis usque nunc regnum cœlorum vim patitur et violenti rapiunt illud*, Paschas. Radbert., CXX, 440.

In verba : *Amen, amen dico vobis, nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum*, Paschas. Radbert., CXX, 604.

In verba : *Beati sunt servi illi quos cum venerit Dominus invenerit vigilantes*, Werner., abb., CLVII, 733.

In verba : *Exit qui seminat seminare*, etc., Werner. abb., CLVII, 845, 850.

In verba : *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum.... Non intrabitis in regnum cœlorum*, Werner. abb., CLVII, 1055.

In verba : *Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam*, etc., S. Bruno Ast., CLXV, 216.

In verba : *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo*, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 778.

Explanantur alia capita Scripturæ sacræ de cœlo.

In verba Isaiæ prophetæ : *Cœlum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum*, Haymo, CXVI, 1075. — *Et vidi cœlum apertum, et ecce equus albus*, id., CXVII, 1171.

In verba : *Et vidi cœlum novum et terram novam*, Haymo, CXVII, 1191. — *Et civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cœlo a Deo*, *ibid.*, 1192.

In verba : *Ecce ego creo cœlos novos et terram novam, et non erunt in memoria priora et non ascendent super cor*, Hugo a S. Victore, CLXXX, 574.

In verba Apocalypsis : *Post hæc vidi et ecce ostium apertum in cœlo... Et ecce sedes posita erat in cœlo*, S. Ivo Carnot., CLXII, 1516; S. Bruno Astens., CLXV, 625. — *Et signum magnum apparuit in cœlo*, *ibid.* 1543. — *Et visum est signum magnum in cœlo*, etc. — *Et vidi cœlum apertum*, S. Bruno Ast., CLXV, 709; Rupert. abbas, CLXIX, 1164.

In Orationem Dominicam.

Commentatio in primam petitionem, S. Chromatius, XX, 360, Paschasius Radbert., CXX, 284, 285; Theodoricus Paderbrunn., CXLVII, 534; Ivo Carnot., CLXII, 599; Hugo a S. Victore, CLXXIV, 767.

In secundam petitionem, S Chromatius, CXX, 360; Theodoric. Paderbrunnens., CXLVII, 534; S. Ivo Carnotens., CLXII, 599; Hugo a S. Victore, CLXV, 768.

In tertiam orationis petitionem, S. Chromatius, XX, 360; Theodoric. Paderbrunnens., CXLVII, 536; S. Ivo Carnotens., CLXII, 599; Hugo a S. Victore, CLXXV, 769-781.

In verba : *Hodie mecum eris in paradiso*, Ermaldus Bonævallis abb., CLXXXIX, 1687.

CAPUT XIV. — *Tractatus de cœlo.*

Cœlestis beatitudinis descriptio, in Passione SS. Martyrum Perpetuæ et Felicitatis, III, 42-45; Cyprian., IV, 792, 793, 794; S. Ambros., XIV, 176, 564; S. August., XXXII, 612; S. Salvian., LIII, 2-0; S. Benedict. Anianens. abb., CIII, 802; Raban. Maur., CIX, 637; S. Petrus Damian, CXLIV, 748. — Sanctorum cœtus, S. Cyprian., IV, 514. — De octo beatitudinibus, S. Chromatius, XX, 523; S. Hieronym., XXVI, 35-55. De felicitate hominis epistolæ, S. Aug., XXXIII, 431, 666. — De immortalitate animæ liber unus, id., XXXII, 590. — De requie æterna et gloria sanctorum, *ibid.*, 1472. — De regno Dei post judicium, *ibid.*, 1475. — De regni Dei felicitate, *ibid.* — Vitæ æternæ felicitas, S. Aug., XL, 820 (Appendix). — De gloriæ lumine, S. Aug., XL, 893. — De vita æterna, *ibid.*, 981. — De trina visione corporali, spirituali et intellectuali, *ibid.*, (Appendix). 996. — Scala paradisi, *ibid.*, 997-1004 (Append.); Guigo II Carthusian., CLIII, 785. — Scala cœli major, Honorius Augustod., CLXXII, 1229-1240. — Scala cœli minor, *ibid.*, 1239-1242. — De novitate corporis spiritualis in quam sanctorum corpus commutabitur, S. Aug., XLI, 785. — De qualitate visionis qua in futuro sæculo sancti Deum videbunt, *ibid.*, 796. — De videndo Deo, Raban. Maur., CXII, 1261-1282. — De visione beatifica, Lupus Ferrariens. abb., CXIX, 491-495. — De visione bonorum et malorum, Magis. Bandinus, CXCII, 1112. — De æterna felicitate civitatis Dei sabbatoque perpetuo, S. Aug., XLI, 801; Eugyppius, LXII, 817 *et seqq.* — De æterna beatitudine sanctorum, Alcuin., CI, 54; Smaragdus, CII, 619; Eadmerus monachus, CLIX, 587-605; Jonas Aurelianens., CVI, 275; S. Petrus Damian., CXLV, 748; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 632; Guigo Carthusianus., CLXXXIV, 555; Petrus Cantor., CCV, 585. — Viæ et patriæ quam dis par sit gaudium, Gilbert. abb., CLXXXIV, 258-261. — De animæ exsilio et patria, Honorius Augustod., CLXXII, 1241-1246. — De mansione æterna quæ a Deo præparata est sanctis, Smaragd. abb., CII, 679, 614. — De Jerusalem cœlesti vel ejus civibus, Taio Cæsaraugustanus, LXXX, 757; S. Bruno Astens., CLXV, 891. — Liber sextus dialogorum, Hugo Rothomag., CXCII, 1215. — Rythmus de gloria paradisi, S. August, XL, 920. — Cœlestis et terrenæ patriæ mentio, Eugyppius, LXII, 934. — Regnum nostrum in cœlo quale, S. Petrus Chrysolog., LII, 585. — Cœlestis paradisi descriptio, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1275.

CAPUT XV. — *De cœlo physice considerato.*

Cœlum pro aere usurpatum, S. Hieronym., XXVI, 465; Aurel. Prudentius, LX, 144; Raban. Maur., CVII, 456, 457; Rupert. abb., CLXIX, 1031, 1052; Garner., CXCIII, 146 — Cœlum cœli, Rupert. abb., CLXIX, 1239, 1240. — Aqueum cœlum. Honor. August., CLXXII, 146. Cœlum et Uranus idem, Lactant., VI, 182, 183. — Est quasi tectum mundi, Rupert. abb., CLXVII, 228. — Cœli empyrei deliciæ, Alan. de Insulis, CCX, 556. — Cœlum infernus, una firmamenti voce comprehenditur, S. Hilar., IX, 772. — Firmamentum non idem ac cœlum, S. Ambros., XIV, 148. — Cœlum aereum et æthereum quid differant, S. Greg. Mag., LXXVI, 1216; S. Isidor., LXXXI, 19. — Cœlum cur nonnullis Deus, S. Hilar., IX, 426. — Cœlum non est Deus, Lactant., VI, 280; S. Hilar., IX, 427; Vitæ Patrum, LXXIII, 548. — Cœlum et terram quidam putant

animantia, S. Hieronym., XXIV, 25, 215; Aurel. Cassiodor., LXX, 1042. — Cœli non sunt animati, S. Hilar., IX, 771, 772. — Cœlum an rotundum, Lactant., VI, 426, 953. — Cœlum affirmatur rotundum et in modum sphæræ volvitur, S. Hieronym., XXVI, 490; Alcuin., CI, 977. — Illud volvi quinam negaverint, Lactant., VI, 426, 953. Cœlorum conversione inenarrabilem harmoniam excitari quinam crediderunt, S. Ambros., XIV, 480, 922. — Cœlos stare non putandum ob firmamenti nomen, S. Aug., XXXIV, 272. — Cœlum aere toto firmatum portat aquas, nec portatur, S. Petrus Chrysolog., LII, 481. — Cœli firmitas indemutabilis, S. Hilar., IX, 757, 758. — Cœlum multiplicitter majus quam terra, S. Ambros., XIV, 948. — Cœlestia spatia quam sint terrestribus latiora, obscurum, S. August., XXXVIII, 1262. — Cœlum æreum sterilitatem sonat, S. Ambros., XVI, 12. — Cœlo non est ex quatuor elementis secundum Aristotelem, Dionysius Exiguus, LXVII, 387. — Cœli locum igni tribuit Plato, S. Aug., XLI, 236. — Cœlum principium operis mundani, S. Ambros., XVI, 1151, 1132. — Cœlum quod Deus primum condidit, invisibilia omnia significantur, S. Aug., XXXV, 2218. — Cœlum quale cum mundo creatum, Raban. Maur., CVII, 444. — Cœlum cœli an fuerit vacuum, *ibid.*, 443.

De numero cœlorum non constat, S. Hilar., IX, 772; S. Ambros., XIV, 146.—Nec certum an id Paulus scivérit, S. Hilar., IX, 772. — Utrum firmamentum sit quod in superioribus cœlum appellavit Deus an aliud, et sint duo cœli an plures, S. Ambros., XIV, 146. — Sunt qui cœlum unum esse dicunt, *ibid.* — Alii innumeros cœlos et mundos esse asserunt, *ibid.* — Cœli dicuntur pluraliter sed singulariter intelliguntur, S. Hieronym., XXIV, 25. — Cœli tres, Rupert., CLXXIX, 1257. — Cœli tres historialiter et tres significative, S. Aug., XLI, 1028. — Plures cœli, S. Hilarius, IX, 772; S. Ambros., XIV, 126, 127, 146. — Cœlos 365 ab angelis institutos docuit Basilides, Tertull., II, 63; S. Aug., XLII, 26.

Alii septem, alii octo, alii novem, vel etiam decem perhibent cœlos, S. Aug., XXXIV, 478. — Primum, secundum, tertium cœlum, corporale, spirituale et intellectuale significat, *ibid.*, 483. — Cœlum primum circumfusi Dei accensum virtute, S. Hilar., IX, 772. — Cœlum inclinatum, *ibid.*, 852. — Cœli a Deo rationabiliter temperati, *ibid.*, 772. — Visibilis cœli obsequium Dei Verbo, *ibid.*, 576, 777. — In cœlum os suum ponunt qui criminum auctoritates antivitatis putant quadam necessitate deferri, S. Ambros., XIV, 134, 842. — Cœlum incorruptibile putatur et præterit, S. Ambros., XVI, 1152. — Cœlos aerios diluvio perisse quomodo intelligendum, S. Aug., XXXIV, 279. — Cœli perierunt per diluvium et peribunt, Petrus Lombard., CXCII, 409, 410. — Cœli an omnes perituri, id., CXCI, 914. — Cœli qui et quomodo peribunt, Hugo a S. Victore, CLXXV, 614. — Cœlum et terra quomodo transibunt in die Judicii, S. Hieronym., XXVI, 180, 181; Alan. de Insulis, CCX, 527. — Virtutes cœlorum movendæ quomodo, Vener. Godefrid., CLXXIV, 52. — An perituri sunt in conflagratione novissimi Judicii, S. Aug., XLI. — Cœli quinam igne perituri sint disceptatur inter doctos, id., XXXVII, 1313. — Quidam quotidie in cœlo ruinas fieri mentiuntur, S. Hieronym., XXVI, 45. — Cœlum et terra non peribunt, id., XXIV, 486, 614. — Deus cœlos non dicit interire sed repliçari, *ibid.*, 570. — Cœli et terra veterascent et peribunt non ut non sint sed ut aliter sint, S. Prosper, LI, 283, 284. — Ut sint in melius, Vener. Beda, XCII, 26, 104, 265; S. Paschasius Radbert., CXX, 825, 826, 828. — Cœlum et terra specie transeunt, in sua natura semper servabuntur, S. Gregor. Mag., LXXVI, 16; Taio Cæsarang., LXXX, 749. — Quomodo cœlum fiet novum post judicium, S. Aug., XLI, 682, 684. — Finito judicio incipiet esse cœlum novum et terra nova, S. Hildefons., XCVI, 518; Ivo Carnot., CLXI, 1014. — Claritas cœlorum et terræ post judicium universale futura et quanta, Vener. Godefrid., CLXXIV, 54. — In cœlo novo et terra nova non omnes resurgentes sed sancti futuri sunt, S. Hildefons., XCVI, 519.

Cœlorum et mundi situs, S. Hilar., IX, 774. — Quæstiones variæ de figura cœli, S. Aug., XXXIV, 270. — De motu, *ibid.*, 271. — Quid sit Deum extendisse cœlos, S. Greg. Mag., LXXV, 865, 864. — De initio mundi vel creatione cœli et terræ, S. Columban., LXXX, 718; Raban. Maur., CVII, 554. — Quæ sit cœli natura, *ibid.*, 694; S. Ambros., XIV, 132. — In quo Deus fecisse cœlum intelligendus sit, *ibid.*, 127. — Quæuam sint sphæræ cœlestis, situs, motus, cursus, celeritas. Quæ sit axis cœlestis, Isidor. Hispalens., LXXXII, 171. — Quænam sint cœlestes poli, cardines, convexa, januæ, gemina cœli facies, quatuor cœli partes, quisque cœli circuli, *ibid.*, 172. — Quinam sint cœli septem planetæ et eorum conversiones, id., LXXXIII, 985. — Quid audiatur per vocem firmamentum, Vener. Beda, XC, 197. — Quæ sit varia cœli altitudo, *ibid.*, 199. — Quodnam sit superius cœlum, *ibid.*, 200. — Quid intelligatur per cœlestes aquas, *ibid.*, 201. — Quid significet cœli arcus, *ibid.*, 110.

Quid sentiendum de tertio cœlo quo raptus est Paulus, S. Aug., XXXIV, 455. — Apostolus nescire potuit an extra corpus paradisum viderit, an viderit in extasi, *ibid.*, 455. — An apostolus certus sit se vidisse tertium cœlum, incertus quomodo illud viderit, *ibid.*, 456. — An vere tertium fuerit cœlum quo raptus est Apostolus, S. Aug., XXXIV, 456; Petrus Lombard., CXCII, 410. — Sententia quorumdam de tertio cœlo, S. Aug., XXXIV, 478, 481.

CXXIX.

INDEX DE INFERNO.

LOGICE EXPONENS QUÆCUNQUE DIXERE PATRES DE ILLIUS EXSISTENTIA,

DE PŒNIS DAMNATORUM, ET DE ILLARUM ÆTERNITATE.

MONITUM.

Infernus damnatorum est infima regio terræ, sive carcer teterrimus et obscurissimus, ubi reproborum animæ, Dei visione in æternum privatæ, perpetuo et inexstinguibili igne cum diabolo et angelis ejus torquentur; quod est de divina et catholica fide. Itaque in hoc Indice vicissim agimus : — I. De Inferni exsistentia. — II. De pœnis damnatorum variis. — III. De istarum pœnarum æternitate. — IV. De Inferni loco et nominibus. — V. De inferorum vitatione; de his SS. Patrum sententias revocantes.

I. — INFERNI EXSISTENTIA.

1. *Probatur Scriptura sacra.* — Ignis paratur diabolo et angelis ejus, S. Ambr., XV, 1228. — Textu Isaiæ asseritur infernus, S. Hier., XXIV, 654. — Inferni exsistentia ex textu evangelico asserta, S. Cæsar. Arelat., LXVII, 1080. — Inferni pœnæ ex Evangelio assertæ, S. Paulinus, LXXI, 685 *et seqq.* — Exsistentia inferni ex Scriptura hausta, S. Leo Mag., LIV, 1126. — Christus in Evangelio gehennam minatur, Bed. Ven., XCII, 778. — Isaiæ exsistentiam inferni docet, Rab. Maur., CXI, 279. — Duplici Deuteronomii textu probatur infernus, Roberius Pullus, CLXXXVI, 820. — Dogma inferni textu S. Matthæi innixum, *ibid.*, 999. — Testimonia prophetarum de damnatione impiorum, Petrus Blesensis, CCVII, 869. — Veritas de inferno in Scriptura continetur, Helinandus, CCXII, 530.

2. *Probatur a Sanctis Patribus.* — Christiani injustis

pœnam sempiternam pollicentur, Minucius Felix, III, 268. — Christiani ignes prædicant et timent, *ibid.*, 272. — Deus paravit cœlum, sed paravit et tartarum, S. Cyp., IV, 514. — Duplex via, ad cœlum et ad infernum, Lact., VI, 644.—In docendo inferno Zeno cum sacris Libris congruit, *ibid.*, 761. — Beati in hac vita, miseri in futura, *ibid.*, 769. — Ignis divinus impios cremabit et recreabit, *ibid.*, 802. — Excipit nos statim a morte ultor infernus, S. Hil., IX, 290.—Impii resurgentes ad pœnam redeunt., *ibid.*, 491. — Alii resurgent in confusionem, alii in gloriam, *ibid.*, 492.—Malorum requies in infernis, S. Amb., XVI, 40, 41.— Justitiæ præmia, sceleri gehenna, Aquilius Juvencus, XIX, 142. — In visione patuit infernus, Rufinus, XXI, 429. — Pœna impiorum in præsenti et in futuro, *ibid.*, 875. — Qui negat infernum sentiat quod negavit, S. Hier., XXXIII, 428. — Infernus locus impiorum post mortem, S. Aug., XXXVI, 93. — Exclusis a cœlo pœna gehennalis, id., XXXVIII, 962. — Qui volentes peccarunt, nolentes cruciabuntur, id., XXXIII, 562. — Deus æternis tenebris punit malos, id., XXXVI, 998.— De tribus habitaculis : mundo, regno Dei, inferno, S. Patricius, LIII, 831. — Sunt post mortem quædam pœnæ non purgatoriæ, Eugyppius, LXII, 789. — Peccatores homines habet incendere infernus, S. Cæs. Arel., LXVII, 1080. — In exsistentiam inferni argumentum, Cassiod., LXX, 85. — Inferni exsistentia, S. Greg. Mag., LXXI, 542. — Damnati hominis domus est infernus, id., LXXIX, 177. — Deus peccatoribus supplicia rependit, Paulus Diaconus, XCV, 1215.—De ovibus et hœdis, *ibid.*, 1215, 1216, 1217. — Mali mittentur in caminum ignis, *ibid.*, 1333. — Infernalium flammarum professio, Hincmarus, CXXV, 542.— Animæ electorum in cœlo, iniquorum in inferno, Burchardus, CXL, 1039. — Infernus locus tormentorum, Wernerus, CLVII, 1015. — De duplici civitate, Honorius Aug., CLXXII, 1095. — De duplici ordine salvandorum et damnandorum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 1005.

3. *Probatur testimoniis paganorum.* — Gehenna etiam apud paganos fuit, Tert., I, 520. — Plato infernum docuit, Arnob., V, 851.— Vultur Tityi inferni testimonium, Lact., VI, 802. — Inferni pœnæ fabulis poetarum expressæ, S. Paulinus, LXXI, 685 *et seqq.* — Quidquid a poetis de inferno fictum est, fabula, Helinandus, CCXII, 550.

II. — Inferni pœnæ.

1. *De pœnis inferni in genere.* — Variæ pœnarum inferni picturæ, Minucius Felix, III, 348, 349; S. Cyp., IV, 798, 799; S. Hil., IX, 351, 1200; S. Amb., XVII, 682, 683, 761, 762, 1003; S. Eucherius, L, 833 *et seqq.*; S. Bened., LXVI, 237; Cassiod., LXX, 1302; LXXIII, 860, 861; S. Greg. Mag., LXXV, 914; Beda Vene., XCII, 547; XCIV, 501, 504; Alcuinus, CI, 851, 852; Hetton., CV, 773, 774; Joannes Scotus, CXXII, 971; S. Petrus Dam., CXLIV, 828; CXLV, 429; S. Bern., CLXXXIII, 664; Goffridus, CLVII, 185; Eadmerus, CLIX, 660; Herveus, CLXXXI, 1637; Ælredus, CXCV, 420, 421, 422; S. Hildegardis, CXCVII, 587 *et seqq.*, 901; Petrus Cantor., CCV, 358 *et seqq.*; S. Martinus Leg., CCVIII, 147. — Damnandorum tormenta, S. Amb., XVII, 632, 761, 762. — Damnatis mors, luctus, fletus, stridor, fames, *ibid.*, 918. — Damnatio est sæva, Aquilius Juvencus, XIX, 38. — Infernus locus suppliciorum, S. Hier., XXIV, 218, 219. — Torcular ponitur pro supplicio peccatorum, *ibid.*, 612. — Si stilla furoris Dei tam gravis, quid omnis imber, id., XXIX, 735 — Gehennæ duplex pœna, id., XXX, 548; S. Aug., XXXVI, 686. — Gehennæ metu martyres roborati sunt, S. Aug., XXXVI, 526.—Acriores pœnæ post resurrectionem, id., XXXVII, 1455. — Pœnis infernalibus nihil comparari potest, id., XI, 542. — Inferni pœnæ, id., XXXIX, 2212, 2215; XL, 1064, 1280, 1353, 1356. — Inferni mala et regni Dei bona comparantur, id., XL, 991. — Circa damnatorum pœnas variæ sententiæ, id., XLI, 731, 732. — Quam graves pœnæ gehennales, id., XL, 821, 993, 1186, 1200. — Tantum supplicium, quantum præmium, S. Eucherius, L, 833, 834. — Reprobi interius et exterius torquentur, S. Greg. Mag., LXXV, 755. — Inferni pœnæ nec transitoriæ, nec phantasticæ, *ibid.*, 941.— Ex flagellis sanctorum in vita colligitur pœna reproborum in inferno, *ibid.* — Dolor in inferno quantus, *ibid.*, 826. — Pœna dæmonum, eadem reprobrorum, Taio., LXXX, 916. — Pœna gehennæ duplex, *ibid.*, 983 — Inter hujus vitæ et futuræ miserias grandis discretio, S. Isid. Hispalens., LXXXIII, 597. — Locus ubi mittitur stercus, typus inferni, Beda Ven., XC, 1179, 1180. — Reprobi fatigantur tormentis, id., XCVI, 504. — De variis supplicliis reproborum, Jonas Aurel., CVI, 273 *et seqq.* — Ad comparationem gehennæ parva et omnis pœna præsens, Rab. Maur., CIX, 1051. — Damnandorum cruciatus qualis futurus, id., CX, 1159, 1620. — Pœnarum inferni gravitas, id., CIX, 1048 *et seqq.* — Inferni pœnas nulla vox expohere, nullus sermo explanare potest, Haymo., CXVIII, 952 *et seqq.* — Duplex in inferno pœna, *ibid.*, 946; S. Paschasius, CXX, 868.— Pœna peccatoribus constituta, Hincmarus, CXXV, 154, 158. — In inferno inenarrabilia tormenta, Ratherius, CXXXVI, 450. — Nihil in inferno quod non sit maximum damnum, *ibid.*, 620. — Tam terribilis damnatio, ut illius visio in judicii purgatoria erit electis, Burchardus, CXL, 1052. — Damnatorum cruciatus, S. Petr. Dam., CLXV, 475. — Pœna inferni atrox, *ibid.*, 982. — Supplicii impiorum quadruplex genus, Radulphus Ardens., CLV, 1561. — Impiorum in inferno cruciamenta, id., CLVI, 50, 676, 677. — Infernus pœnis redundat, Wernerus, CLVII, 922, 1008. — Varietas pœnarum pœnam supremam in inferno conficit, *ibid.*, 1058. — Damnatio quatuordecim miseriæ, Eadmerus, CLIX, 628. — Nulla terræ pœna cum inferno comparari potest, S. Bruno, CLXIX, 249. — Stultitia humana et inferni tormenta, Honorius Aug., CLXXII, 1099. — Novem in inferno pœnæ, *ibid.*, 1159, 1160; S. Bern., CLXXXIV, 1058 *et seqq.*; Alanus de Insulis, CCX, 250. — Varia de inferno, Robertus Pullus, CLXXXVI, 853 *et seqq.*, 1006. — De qualitate tormentorum inferni, Hugo de S. Vict. CLXXXI, 589. — Infernus terribilis locus, S. Bern., CLXXXIII, 1891; CLXXXIV, 1058. — Impii diversis pœnis torquebuntur, Hugo Roth., CXCII, 1112. — Si homo videret pœnas inferni ibidem terrore moreretur, S. Stephanus Gaud., CCIV, 1105. — Inferni dolores specie triplices, Thomas Cist., CCVI, 69; Alanus de Insulis, CCX, 250. — Infernus et ejus cruciatus, Thomas Cist., CCVI, 855. — De ineffabili angustia damnatorum, Innoc. III, CCXVII, 759.

2. *De pœnis inferni speciatim sumptis.* — In inferno est supplicium ignis, Tert., I, 520, 527, 528, 1247; S. Hil., IX, 371; Julius Firmicus, XII, 1041; S. Amb., XVII, 894; S. Gaudentius, XX, 940; S. Hier., XXIV, 482; XXV, 113, 1214; XXX, 540; S. Aug., XXXVI, 814; XLI, 214, 694, 723, 724; XXXVI, 686, 687. 688; XL, 1026; S. Cæs. Arel., LXVII, 1080; Cassiod., LXX, 1302; S. Gregor. Magn., LXXV, 912, 915, 1098, 1198, 1415; LXXVII, 521, 565, 572; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 947; LXXXVIII, 597; Beda Ven., XCI, 178, 1347; XCII, 227; XCIV, 533; Alcuinus, C, 453; CI, 251; Smaragdus, CII, 548; Rabun. Maur., CX, 330; Walafridus, CXIV, 82; Haymo, CXVII, 1110, 1180; S. Paschasius, CXX, 868; Joannes Scotus, CXXII, 456; Hincmarus, CXXV, 296; S. Odon., CXXXIII, 278; Burchardus, CXL, 1047, 1050; S. Petrus Damian., CXLIV, 702; CXLV, 459; Guibertus, CLVI, 674; Wernerus, CLVII, 1013, 1059; Eadmerus, CLIX, 634; S. Bruno, CLXIV, 622; Hugo de S. Vict., CLXXV, 753; CLXXVII, 589, 590; Herveus, CLXXX, 590, 591; Garnerus, CXCIII, 358; Petrus Blesensis, CCVII, 643; S. Martinus Leg., CCVII, 58; Innoc., CCXVII, 739.— In inferno mors indeficiens, Tert., I, 527, 528; Lact., VI, 321; S. Aug., XLI, 658, 666, 675, 877; XL, 274, 285; Cassiod., LXX, 545; S. Greg. Mag., LXXV, 1092; LXXVII, 321, 405; S. Hildefonsus, XCVI, 145; Haymo, CXVII, 1112, 1185; CXVIII, 948, 952; Radulphus Ardens., CLV, 2002; Wernerus, CLVII, 925; Eadmerus, CLIX, 629, 634; S. Bern., CLXXII, 865. — In inferno servitus, Tert., II, 657; S. Aug., XXXIII, 562; S. Greg. Mag., LXXVI, 1290, 1297; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598, 947; Smaragdus, CII, 490; Haymon., CXVIII, 951; S. Paschasius, CXX, 748; Burchardus, CXL, 1851; S. Petrus Damian., CXLIV, 702; Eadmerus, CLIX, 631, 641; Petrus Blesensis, CCVII, 706. — Quid in inferno fletus et stridor dentium, S. Ambros., XVII, 683; Aquilius Juvencus, XIX, 216, 146; S. Hier., XXVI, 161, 1261; S. Maximus Taur., LVII, 781, 782; S. Greg. Mag., LXXVI, 1290; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 946; Beda Ven., XCII, 96, 509; Paulus Diaconus, XCV, 1564; S. Julianus Tolet, XCVI, 507; Druthmarus, CVI, 1575; Rab. Maur., CVII, 859; CX, 457; Walafridus, CXIV, 505; Haymon., CXVIII, 725; S. Paschasius, CXX, 748; Guibertus, CLVI, 674; Wernerus, CLVII, 1057, 1058; S. Bruno Segn., CLXV, 255. — In inferno vermes, S. Hier., XXIV, 219; XXX, 617; S. Aug., XLI, 694; S. Isidor., Hisp., LXXXIII, 946; Beda Ven., XCII, 227; XCIV, 501; Rab. Maur., CIX, 587; CXI, 246; S. Odon, CXXXIII, 521; Guibertus, CLVI, 670; Eadmerus, CLIX, 641; Herveus, CLXXX, 590, 591. — De tenebris inferni, S. Aug., XXXVI, 94; Eugyppius, LXII, 889; S. Laurentius Novar., LXVI, 115; S. Greg. Mag., LXXVI, 912, 914; Smaragd., CII, 490; Druthmarus CVI, 1575; Haymon., CXVII, 1183; S. Paschasius, CXX, 748; S Bruno Segn., CLXX, 253; Hugo de S. Vict., CLXXV, 658; Innoc. III, CCXVII, 739. — In inferno societas dæmonum, S. Amb., XVII, 914,

955; Aquilius Juvencus, XIX, 593; S. Hier., XXV, 215; S. Aug., XXXVIII, 680; XLV, 1779; S. Eucherius, L, 833; S. Maximus Taur., LVII, 775; S. Greg. Mag., LXXV, 916; Taio, LXXX, 988; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598; S. Beda Ven., XCIII, 193; S. Julianus Tol., XCVI, 515, 515, 516, 517; Rab. Maur., CVII, 1016; CIX, 687; CXI, 1117; Walafridus, CXIV, 692; Haymon., CXVIII, 950; S. Paschasius, CXX, 868; S. Petrus Dam., CXLIV, 838; Rufinus, CL, 1601; Radulphus Ardens., CLV, 1563, 1964; Petrus Alphonsus, CLVII, 665; S. Anselmus Cant., CLVIII, 620. — In inferno confusio, S. Hil., IX, 354; S. Amb., XVII, 894, 895; S. Greg. Mag., LXXV, 857; LXXVI, 315, 697; LXXIX, 793; Beda Ven., XCIII, 630; Radulphus Ardens, CLV, 2002. — In inferno desperatio, S. Amb., XVII, 856. — In inferno horror, S. Amb., XVII, 918; S. Bruno, CLXIV, 592; Absalon, CCXI, 79. — In inferno tristitia, S. Amb., XVII, 422; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 597; Radulphus Ardens, CLV, 1561; Eadmer., CLIX, 615; S. Martinus Leg., CCVIII, 58. — Damnatis cura et separatio suorum, S. Hier., XXV, 631; S. Aug., XXXVII, 1437, 1438; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598; Smaragdus, CII, 551; Radulphus Ardens., CLV, 1965; S. Martinus Leg., CCVIII, 58. — In inferno bellum, S. Aug., XXXIV, 658; Guibertus, CLVI, 676; Eadmerus, CLIX, 639. — In inferno est amentia, S. Aug., XXXIV, 167; Cassiod., LXX, 807; Walafridus, CXIV, 739; Guibertus, CLVI, 675, 676; Eadmerus, CLIX, 634, 638; Ven Hildebertus, CLXXI, 431. — Damnatis ad pœnam servantur memoria et cognitio, S. Greg Mag., LXXI, 508; Smaragdus, CII, 551; Haymon., CXVII, 1189; Innoc. III, CCXVII, 737. — In inferno timor, Rab. Maur., CIX, 1048, 1049; Radulphus Ardens., CLV, 202; Eadmerus, CLIX, 633. — Ad augmentum pœnæ damnati gaudium electorum vident, S. Amb., XVII, 1003; S. Aug., XLI, 694; S. Greg Mag., LXXIX, 118; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598, 817; S. Julianus Tol., XCVI, 486, 492, 495, 520; Smaragdus, CII, 551; Burchardus, CXL, 1051; Werner, CLVII, 925; Honorius Aug., CLXXII, 1161; Hugo Roth., CXCII, 1112; S. Martinus Leg., CCVIII, 58. — Damnati ad augmentum pœnæ damnatos vident, LXXI, 1309; S. Greg. Mag., XCIII, 465; S. Julianus Tol., XCVI, 486; Beda Venerab., LXXVII, 573; Haymon., CVIII, 949; Burchardus, CXL, 1040; Guibertus, CLVI, 676; Honorius Aug., CLXXII, 1161; S. Godefridus, CLXXIV, 1186. — Damnati a nullo misericordiam consequentur, S. Greg. Mag., LXXV, 755; Eadmerus, CLIX, 658; S. Bernardus, CLXXXII, 814. — In inferno infirmitas, Eadmerus, CLIX, 631, 633. — In inferno privatio Dei, S. Aug., XXXVIII, 430, 879, 1337, XL, 285, 821, 993; XLI, 269; Cassiod., LXX, 584; Rab. Maur., CXII, 1319; Guibertus, CLVI, 677; S. Godefridus, CLXXIV, 592; S. Bern., CLXXXIII, 215. — Varia de corpore damnatorum, Tert., I, 527, 528; S. Aug., XLI, 578, 695, 723; XL, 274; XXXVIII, 1453; Eugyppius, LXII, 784, 785; Beda Ven., XCII, 777; S. Ildefonsus, XCVI, 144; S. Julianus Tol., XCVI, 515, 516; Walafridus, CXIV, 692; Haymon., CXVII, 1188; CXVIII, 921, 957; Radulphus Ardens., CLV, 1563, 1565; Wernerus, CLVII, 1012; S. Anselmus Cant., CLVIII, 1553, Eadmerus, CLIX, 628, 630; Honorius Aug., CLXXII, 1160. — Varia de pœnis animæ in inferno, Arnob., V, 831, 832; Lact., VI, 800; S. Aug., XLI, 725; S. Petrus Chrysologus, LII, 587, 533; S. Greg. Mag., LXXVII, 135, 136, 368; Taion., LXXX, 988, 989; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 917; S Julianus Tol., XCVI, 482; Rab. Maur., CIX, 587; Burchardus, CXL, 1501; S. Petrus Damianus, CXLIV, 702; Guibertus, CLVI, 674, 675; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 584 *et segq.*

3. *Pœnarum inferni repartitio.* — In quo peccavit homo punietur, S. Cyp., III, 800, 801. — Variæ pœnæ pro variis peccatis, S. Hier., XXIV, 481, 482, 1280. — In damnatione sunt gradus diversi, S. Aug., XXXVII, 1406; XXXVIII, 879; XL, 275, 284; XLI, 751; XLIII, 171; XLIV, 117, 230. — Similes in culpa, similes in pœna, S. Cæs. Arel., LXVII, 1080. — Tanto acrius puniti, quanto gravius peccarunt, *ibid.* — Infernus aliis sævior, aliis mitior, Primasius, LXVIII, 647. — Impios dispar pœna constringit, Cassiod., LXX, 1302. — Damnati juxta modum criminis puniuntur, S. Greg. Mag., LXXV, 915. — Iisdem peccatis eadem tormenta, *ibid.* — Novis inventis puniuntur qui ad culpam nova invenerunt, *ibid.*, 1092. — Pares in crimine, pares in supplicio alligabuntur, id., LXXVII, 380, 384. — Impii eo magis splendent, eo acrius punientur, id., LXXV, 1098, 1101. — Unus ignis gehennæ, sed non uno modo omnes cruciabit, id., LXXVII, 401. — Damnati sicut fasciculi ad ustionem de similibus alligantur, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598. — In inferno mansiones multæ, *ibid.* — Minor iniquitas, tolerabilior damnatio, S. Hildefonsus, LXCVI, 144, 145; Haymon., CXVIII, 946. — In inferno pars inferior, in qua sceleratissimi, S. Julianus Tol., XCVI, 477. — Dissimiles pœnæ pro dissimilibus culpis, *ibid.*, 517. — Membris quæ peccarunt hæret supplicium, Smaragdus, CII, 550, 490, 491; Rab., Maur., CX, 296. — Similes in peccatis socii erunt in pœnis, Druthmarus, CVI, 1374. — Christiani duplici amplius torquebuntur, Haymon., CXVII; 1180. — Unus ignis non æqualiter omnes crucians, id., CXVIII, 946. — Qui eodem modo peccarunt in communibus locis detinentur, *ibid.*, 948. — Quantum exigit culpa, tantum sentitur pœna, Burchardus, CXL, 1045. — In inferno loca communia, *ibid.*, 1044. — Juxta genus criminum, discretio erit pœnarum, *ibid.*, 1501. — Quantum gaudium in terra tantum tormentum in inferno, S. Petrus Dam., CXLV, 748. — Terrestres deliciæ vertentur in pœnas contrarias, Radulphus Ardens, CLV, 1963; Wernerus, CLVII, 922, 925. — Quanta diversitas culparum, tanta pœnarum, Guilielmus abb., CLXX, 577. — Damnatis dispar pœna, communis gehenna, Herveus, CLXXXI, 238. — Probatur in inferno esse varias mansiones, Robertus, Pullus, CLXXXVI, 824, 825. — Damnatus cruciabitur in quo deliquit, *ibid.*, 985. — Pœneratorum pœna, bullicus aurum, Adamus Scotus, CXCVIII, 159.

III. — ÆTERNITAS INFERNI.

1° *Probatur Scriptura sacra.* — Per textum Salomonis astruitur pœnarum æternitas, S. Hier., XXV, 655. — Inferni æternitas ex textu S. Matthæi asserta, S. Cæs. Arel., LXVII, 1080. — Evangelium pœnarum æternitatem docet aperte, Beda Ven., XCII, 110; Paulus Diaconus, XCV, 1218, 1219; Rab. Maur., CXI, 98. — Per Apocalypsis textum probatur pœnarum inferni æternitas, Haymon., CXVII, 1110, 1188. — Æternitas inferni per textum S. Matthæi comprobata, S. Paschasius, CXX, 870. — Terribilis Scripturæ sacræ sententia, Ven. Hildebertus, CLXXI, 429. — Probatio æternitatis pœnarum in Evangelio hausta, Herveus, CLXXX, 590. — Arbor manet ubi cadit, Robertus Pullus, CLXXXVI, 945. — Infernorum æternitas ex Apocalypsi asserta, S. Martin. Leg., CCIX, 374 392.

2. *Probatur sanctis Patribus.* — Tormentis nullus finis, Minucius Felix, III, 348, 349; S. Cyp., IV, 561, 562. — Infernus non exstinguitur, sed punit in æternum, Lact., VI, 320, 321. — Impii ignis æterni æterna erunt materia, S. Hil., IX, 949. — Impiis pœnæ sine fine, S. Amb., XVII, 261. — Impii æternis ignibus destinati, S. Gaudentius, XX, 940. — Peccata æterno traduntur supplicio, S. Hier., XXIV, 354, 481, 609; XXV, 215; XXVI, 190. — In inferno æterna combustio, S. Aug., XLI, 214, 682. — Pœnam inferni finiendam absurdum putare, *ibid.*, 725, 750. — Agitur de pœnis æternis, id., XXXVIII, 196, 218; XL, 103, 312, 343. — In inferno nulla satisfactio, S. Leo Magn., LIV, 252. — Pro æternitate pœnarum argumentatio, Eugyppius, LXII, 625, 792. — Damnati cruciabuntur in sæcula sæculorum, id., LXII, 795, 801. — Nullum damnatis remedium pœnitentiæ, S. Cæs. Arel., LXVII, 1080. — Impios æterna pœna habet torquere, Cassiod., LXX, 215. — Nunquam ad gratiam Dei damnati venturi sunt, *ibid.* 465. — In inferno nulla pœnitentia, id., LXXIII, 745. — Damnatis non est reditus ad veniam, S. Greg. Magn., LXXV, 820. — Reproborum sine fine supplicia, *ibid.*, 836. — Damnati moriuntur, sed nunquam morte consumuntur, *ibid.*, 916. — Pœnarum æternitas astruitur, id. LXXVI, 738. — Æterna gehennæ flamma, *ibid.*, 1285. — Semper ardebunt, qui gehennæ deputantur, id., LXXVII, 401. — Justi pro damnatis non orabunt, *ibid.*, 401. — Pœnitentia reproborum sine fructu, Taion., LXXX, 987. — Ignis inferni nunquam finiet, *ibid.*, 988. — Infernus irremediabilis pœna, S. Isid. Hisp. LXXXIII, 931, 946. — Alii ad præmia, alii ad supplicia æterna, S. Bonif. Mag., LXXXIX, 865. — Damnatos vorabit ignis perpetuus, Ven. Beda, XCIII, 589. — Ignis gehennæ bifaria ratione inexstinguibilis, id. XCIV, 353. Manebit sine fine mors damnatorum, S. Ildefonsus, XCVI, 145. — In infernum missi, ibi æterne permansuri, S. Jul. Tol., XCVI, 480. — Ignis inferni æternus, *ibid.*, 481. — Beati inutile judicant pro damnatis orare, *ibid.*, 487. — Flammarum inferni æternitas, Alcuinus, C, 17 *et segq.* — Inter bonos et malos æterna discretio, *ibid.*, 1038. — Malus æternis servit cruciatibus, Smaragdus, CII, 551. — Impii in æternis suppliciis, Druthmarus, CV, 1471. — Ignis et damnati inexstinguibiles, Rab. Maur., CVII, 724. — Justis et impiis sua retributio perpetua, id., CIX 885. — Impii in æternam vadunt damnationem, *ibid.*, 1058. — Impii cruciabuntur in sæcula sæculorum, id. CIX, 1058. — Impii cruciabuntur in sæcula sæculorum, id. CXI, 1262. — Comparatio æternitatis inferni cum vita quantumvis longa, id., CXII, 1318. — Impii dabunt pœnas æternas, Walafridus, CXIV, 691. — Infideli

bus æterna damnatio, Valafridus, CXIV, 746.—Peccatoribus damnatio perpetua, Haymon, CXVII, 1078.—Æternitas pœnarum variis rationibus stabilita, *ibid.*, 1110, 1111. — Reprobi immortales, *ibid.*, 1189.—Infernus nunquam dicit: sufficit, *ibid.*, 1191. — Sine fine sunt tormenta malorum, id., CXVIII, 947. Angeli vel dæmones animas sine permutatione retinent, *ibid.* 948. — Nulla post mortem utilis pœnitentia, *ibid.* 951. — In æternitatem pœnarum argumenta, S. Paschasius, CXX, 868. — In inferno æterna perditio et supplicia. Ratherius, CXXXVI, 214, 240, 716, 745.—Pro valde malis inutilia adjumenta, Burchardus, CXL, 1044. — Anima inferni *beate esse*, sed non *esse* perdet, *ibid.*, 1041, 1047. — De Inferno nullus ascensus, *ibid.*, 1015. — Damnatis finis sine defunctu, *ibid.*, 1047. — Damnatis clausa spes salutis, S. Petrus Dam., CXLIV, 858. — Damnatio perpetua, S. Bruno, CLII, 903. — Pœnæ post mortem æternæ, Radulphus Ardens, CLV, 1954. In inferno nulla pœnitentia, Guibertus, CLVI, 610. — Damnati interminabiliter et invariabiliter in tormentis. Wernerus, CLVII, 1058; Eadmerus, CLIX, 643. — Anima peccatrix æterne misera, S. Anselmus, CLVIII, 217. — Æterna damnatio impios cruciabit, S. Brun9, CLXIV, 605.—Malis post mortem æternum supplicium. Honorius Aug. CLXXII, 1081.—Damnatis clausa misericordia, *ibid.* 1161. — Infernus insaturabilis, Ven. Godefridus, CLXXIV, 1105. — Deus impios æternaliter punit, Herveus, CLXXX, 252; S. Bern. CLXXXII, 858; CLXXXIII, 1146 —Ignis inferni æternus, non tamen ut Deus, P. Lombardus, CXCI, 1554.—Plaga mortis æternæ insanabilis, Ælredus, CXCV, 421 et 422. — In peccato moriens æterne cruciatur, S. Martinus Leg., CCVIII, 669. — Testimonia de suppliciis æternalibus, Innoc. III, CCXVII, 742.— De inutili pœnitentia damnatorum, *ibid.*, 757.

3. *Refutantur errores et solvuntur quæstiones.* — Ignis æternus juxta Origenem, S. Hier., XXIII, 428, 429. — Refutantur æternitatem pœnarum negantes, id., XXV, 246. — An futurum sit ut aliquando pœnæ damnatorum mitigentur, S. Aug., XXXVII, 1406. — Damnatis quibusdam precibus Ecclesiæ pœna mitigata, id., XL, 283 not. — Quomodo damnatorum dolor non finiet, id., XLI, 658. — Error Priscillianistarum de æternitate pœnarum, id., XLII, 668, 672. — Ignis infernus non est æternus sicut Deus, *ibid.*, 563. — Ignis æternus non est malus, *ibid.* — Refelluntur plures de æternitate pœnarum errores, id., XLI, 732, 735. — Cur pœna æterna dura et injusta videtur, *ibid.*, 726. — Quam justæ sint pœnæ æternæ, id., XL, 1128. — Deliramentum Origenis circa pœnarum æternitatem, Gennadius Massil, LVIII, 985. — An possint corpora in ustione esse perpetua, Eugyppius, LXII, 783, 784. — Refutantur contendentes omnes catholicos per ignem salvandos, *ibid.*, 790. — An justitiæ sit, ut non sint longiora tempora pœnarum, quam fuerint peccatorum? *ibid.*, 787, 788. — In quo pœna æterna injusta videtur? *ibid.*, 788. — Diluitur objectio ex Scriptura hausta, *ibid.*, 790 *et seqq.* — Exemplis variis explicatur pœnarum æternitas, Cassiod., LXX, 1502. — Pœna æterna quam justa, S. Greg. Magn., LXXVI, 738. — Culpa transitoria sine fine puniri potest, *ibid.* 738; LXXVII, 404. — Quo fine reprobi semper ardebunt, id., LXXVII, 404. — Si æternitatem minatus est Deus, tantum ut peccatores compescat, *ibid.*, 401; Haymon, CXVIII, 941, 947. — Pœna æterna, quia quantum fieri potest æterna culpa, Ven. Beda, XCIII, 464; Paulus Diaconus, XCV, 1219. — Cur æternus ignis, Druthmarus, CVI, 1474. — Pœnarum æternarum aspectu electi ad gratias Deo agendas incitabuntur, Raban. Maur., CXI, 728. — Reprobi æterne puniti, quia voluntate æterna peccant, Haymon, CXVII, 1110. — Refutatur error Origenis circa pœnam æternam, id., CXVIII, 204. — Confutantur qui fideles in Christo ab inferno liberari credunt, *ibid.*, 935, 936. — Non injustum culpam cum fine commissam sine fine puniri, *ibid.*, 947. — Contra quosdam errores responsio, Burchardus, CXL, 1040. — Pœnæ æternæ finis proponitur, *ibid.*, 1040. — Refutantur Christianis promittentes a damnatione liberationem, Ratherius, CXXXVI, 214. — Animæ gehennæ dominicis diebus refrigerio fruuntur, S. Petrus Damian, CXLV, 427. — Monachus in inferno damnatus, et postea liberatus, *ibid.*, 429. — In æternitate pœnarum relucet justitia Dei, id., CXLVI, 72. — Exemplo bovis pascentis explicatur pœnarum æternitas, Radulphus Ardens, CLV, 2002. — Quare qui temporaliter peccarunt, æterne punientur, Rupertus, CLXVII, 1823. — Non credas Origeni, Ven. Guibertus, CLXXI, 429. — Quo sensu nocte et die cruciabuntur reprobi, Hervæus, CLXXXI, 326. — Pœna cur æterna? S. Bernardus, CLXXXII, 1010 *et seqq.*—Potestne aliquando damnatus beari? Robertus Pullus, CLXXXVI, 1128. — Quidam credunt sublevari posse pœnas inferni, *ibid.*, 1018.—Cur reprobi nunquam liberabuntur a pœnis, Innoc. III, CCXVII, 741.

IV. — De inferni loco et nominibus.

1. *Inferni locus.* — Infernus sub terra est, S. Hier., XXIV, 165; XXVI, 498; XXX, 832. — Ex Scriptura infernus in medio terræ, id., XXV, 1135. — Inferni locum nemo novit, S. Aug., XLI, 682. — Inferi sub terris sunt, id., XXXII, 640.—Infernum duplex, superius et inferius, id., XXXVII, 1093, 1094. — De multiplici inferno, Eugyppius, LXII, 710, 711. — Mali divitis narratione patet infernum sub terris esse, *ibid.*, 711.—Infernus sub terris, Cassiod., LXX, 615. — Ubi esse infernus credendus sit? S. Greg. Magn., LXXVII, 400. — De loco infernorum, Taion., LXXX, 274; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 946. — Ex Scriptura probatur infernus sub terra situs, S. Julianus Tol., XCVI, 478. — Locus inferni omnes fugit, *ibid.*, 517. — Infernus in medio terræ, Raban. Maur., CXI, 728. — Infernus est in aere inferiori, Joannes Scotus, CXXII, 619. — Locus inferno non est, *ibid.*, 971. — Quæstiones subtiles de loco inferni, *ibid.*, 964 *et seqq* — Animæ impiorum sub terra cruciantur, Radulphus Ardens, CLV, 1555; Wernerus, CLVII, 1008. — De loco pœnarum, Hugo de S. Viet., CLXXVI, 586.

2. *Inferni nomina.* — Infernus dicitur *carcer.*, S. Hil., IX, 856. — Dicitur *chaos, torrentes flammæ*, id., X, 570. — Damnatio vocatur *vinum iræ Dei*, S. Amb., XVII, 894. — Infernus vocatur *lacus*, S. Hier., XXIV, 221. — Infernus dicitur *animal anima gaudens*, *ibid.*, 85. — Inferno nomen *flammæ spirituales*, S. Aug., XXXV, 2258. — Infernus *æterna mors*, S. Leo, LIV, 191. — Infernus dicitur *civitas munita*, Cassiod., LXX, 780; S. Bruno, Carth., CLII, 1216. — In Scriptura infernus *umbra mortis* dicitur, Cassiod., LXX, 634. — Infernus, cur *terra*, cur *lacus*, S. Greg. Mag., LXXV, 911. — Infernus *terra miseriæ et tenebrarum*, id., LXXV, 912. — *Gladii* nomine æterna damnatio designatur, id., LXXVI, 726. — Infernus *Assyrius* nominatur, *ibid.*, 726. — Infernus *terra oblivionis*, S. Isid., Hisp.; LXXXIII, 946. — Unde dictus sit *infernus*, S. Julianus Tol., XCIV, 478. — Gehennæ etymologia, Smaragdus, CII, 405; Rab. Maur., CX, 560. — De variis nominibus inferno a Scriptura collatis, S. Agobardus, CIV, 281. — Unde *tartarus*, unde *infernus*, Rab. Maur., CXI, 574, 574; CXII, 1159.— Infernus *profundum, erebus, cocytus* vocatur, Rab. Maur,, CXI, 573, 574. — Gehennæ vocis origo et etymologiæ, Valafridus, CXIV, 93; Haymon, CXVIII, 943. — Infernus *stagnum ignis* vocatur, Haymon, CXVII, 1180. — Cur infernus dicitur ᾅδης, λύπη, ἄχος, Joannes Scotus, CXXII, 971. — *Inferni* vocis etymologia, S. Bruno, CXLII, 72. — Inferi sub imagine *crocodilis* expressi, S. Petrus Dam., CXLV, 172. — Infernus vocatur *profundissimus*, S. Bruno, CLXIV, 615, — Cur infernus dicitur *lacus et carcer?* Herveus, CLXXXI, 238. — Infernus Evangelio per voces *hiems*, *nox*, designatur, id., LXXXI, 24.

V. — De inferni vitatione.

Inferni pœnas qui luant, Tert., I, 535. — Recordemur ignem gehennæ æternum prædicari in pœnam æternam, id., II, 845. — Exhortatio ad salutem per inferni formidinem, S. Cyp., IV, 561. — Ut carere inferis possis, ad alta et cœlestia suspensum pectus attolle, *ibid.*, 556. — Pœnitentia hic agenda, ne ad supplicia æterna servemur, S. Amb., XIV, 1015. — Quos in æternum perdere posset, Deus beneficiis invitat, id., XVII, 252.— Christus serras inferni januasque confringit, *ibid.*, 674. — Indesinenter meditandum æternæ damnationis supplicium, *ibid.*, 761. — Eleemosynæ æternum ignem exstinguunt, *ibid.*, 1065. — Vivida hortatio ad vitanda inferni supplicia, *ibid.*, 1003. — Meditatio gehennæ fructuosa, Bachiarius, XX, 1052.—Pensenda sunt ignis æternus et vermis immortalis, Zacchæus, *ibid.*, 1129. — Christus delevit chirographum quod diabolo et angelis ejus feceramus, S. Hier., XXIV, 514. — Audienda ventura supplicia ut vitentur. id., XXV, 1017. — Quænam portæ inferi, S. Hier., XXVI, 118. — Qui non moritur sæculo supplicia luet., S. Aug., XXXVI, 26.— Quis non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennarum, S. Aug., XXXVI, 843. — Pœnæ æternæ erunt animæ, quæ vel una hora vixit ab obligatione peccati non soluta, id., XL, 764. — Æternorum suppliciorum timor ingeritur, id., XXXIX, 1803. — Ad inferni vitationem exhortatio, S. Eucherius, L, 1210; S. Petrus Chrysologus, LII, 542. — Ministris prædicandus ignis æternus, S. Prosper Aquit, LI, 413. — Venia erga fratres pœnam vincit, id., LII, 574. — De inferno cogitandum, ut carnalia, blandimenta refrenentur

Julianus Pomerius, LIX, 492. — Prædicanda pœna quam male viventibus Dominus comminatur, Eugyppius, LXII, 866. — Hortatio ad inferni vitationem, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1080. — Enumerantur peccata quæ ad infernum ducunt, *ibid.* — Modus inferni vitandi, *ibid.*, 1081. — Divina miseratio, dum nos mavult gehennæ pœnas evadere, dignatur sæpius admonere. Cassiod., LXX, 266. — De futuri ignis incendii formidine, Cassiod., LXX, 708. — Per aspera brevissimi temporis vitatur æterna damnatio, S. Greg. Mag., LXX, 331. — Ut vitentur æterna supplicia, hic castigandum esse, id., LXXV, 751. — Justi pœnas futuras pavent, *ibid.*, 769. — Inferni pœnas prænosse non prodest, sed evadere, *ibid.*, 916.— Ad infernum vitandum gratia Christi, Criscon, LXXXVIII, 940. — Ebrietas inferni fovea, S. Bonifacius Mag., LXXXIX, 64 — Portæ inferi vitia et hæreses, Smaragdus, CII, 392. — Lectio assidua timorem incutit gehennæ, Rab. Maur., CX, 89. — Exhortatio ad vitandam gehennam ratione innixa, id., 1317, 1318. — Quomodo discernuntur destinati cœlo ab inferno destinatis, Petrus Dam., CXLIV, 702. — Inferni cogitatio libidines refrenat, id., CXLV, 185. — Utinam inferni veritas a mente non avocetur, S. Bruno, CLXIV, 612 *et seqq.* — Atrium inferni, vita carnalis, Rufinus, CL, 1601. — Audiamus supplicium inferni ut resurgat anima nostra carnalis, Radulphus Ardens, CLV, 1626. — Amaritudinem ignis æterni ante oculos nostros semper habeamus, Radulphus Ardens, *ibid.*, 1982. — Qui vult vitam ingredi æternam omni die cogitet supplicia impiorum, S. Anselmus Cant., CLVIII, 688. — Damnationis duæ causæ, Rupertus, CLXIX, 1157. — Quænam sint portæ inferi, Ven. Hildebertus, CLXXI, 498. — Viginti duo peccatorum species, ad infernum ducentes, Honorius Aug., CLXXII, 1160. — Quinam peccatores in inferno comburuntur, Hugo de S. Vict., CLXXV, 658. — Miseri, qui per Purgatorii spem, infernum vitare sibi promittunt, Guillelmus abbas, CLXXX, 567. — Sola sufficit ad damnationem inutilitas. S. Bern., CLXXXII, 259. — Ira ducit ad gehennæ puteum, Guerricus, CLXXXV, 81. — Infernum peccatores ad pœnitentiam invitat, Petrus Cantor., CCV, 256. Pœnitentia vitatur horribilis et interminabilis pœna, Petrus Blesensis, CCVII, 653. — Destructrix inferni Maria, *ibid.*, 674. — Infidelitas in infernum conducit, fides reducit, S. Martinus Leg., CCVIII, 805.

VI. — HOMILIÆ DE INFERNO.

Homilia de Inferno, Beda Ven., XCIV, 501 *et seqq.* — Sermo de malî divitis damnatione, S. Petrus Chrysologus, LII, 535.

CXXX.

INDEX DE PURGATORIO,

ORDINE LOGICO REFERENS SS. PATRUM SENTENTIAS DE ILLIUS EXSISTENTIA

ET PŒNIS, AC PROINDE OSTENDENS DE HOC DOGMATE PERPETUAM ECCLESIÆ CATHOLICÆ CONSENSIONEM.

MONITUM.

Purgatorium est locus doloris, in quo justorum animæ luunt pœnas suis peccatis debitas, donec ab iis penitus mundatæ, transeant ad societatem beatorum. Fide divina et catholica credimus purgatorium esse, et animas ibi detentas fidelium suffragiis, maxime altaris sacrificio, adjuvari posse. In hoc igitur Indice vicissim tractamus. — I. De exsistentia purgatorii. — II. De illius pœnis. — III. Quænam peccata in purgatorio delenda. — IV. An et quomodo sublevari possunt animæ in Purgatorio, detentæ. — V. De relationibus inter Ecclesiam patientem et Ecclesiam triumphantem. — VI. Quisnam defunctorum status respectu vivorum, etc.

CAPUT I. — DE EXSISTENTIA PURGATORII.

Probatio directa ex Scriptura sacra a SS. Patribus deducta.

S. Ambrosius, XLV, 980; XVII, 200; S. Hieronym., XXIV, 217, 677; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 947; Julianus episc. Toletanus, XCVI, 485; Alcuinus, C, 575, 579; CI, 53; Rabanus Maur., CVII, 557, 773, 930; Walafridus Fuldensis, CXIV, 762; Haymo, CXVI, 214, 1081; CXVIII, 953; Paschasius Radbertus, CXX, 165; S. Odo, CXXXIII, 545; Gerard., CXLII, 1299; Anselmus Laudunens., CLXII, 1363; Rupertus abb., CLIX, 1200; Hildebertus Cenoman., CLXXI, 741. — Variis argumentis statuitur exsistentia purgatorii, S. Cyprian., III, 889, 931; S. Hieronym., XXIV, 678; S. Augustin., XXXIII, 1127, 1128; XLI, 728; S. Gregorius Magnus, LXXVII, 393; Alcuin., CI, 1074; Reban. Maur., CXII, 57; Haymo, CXVIII, 933, 956; Othlo, CXLVI, 568; Bruno Carthus., CLII, 636, 1507; Radulphus Ardens., CLV, 1485; Anselmus Laudunens., CLXII, 1363; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 741; S. Bernard., CLXXXIII, 1100; CLXXXIV, 1058. Robertus Pullus CLXXVI, 1059, 1060; Egbertus, CXCV, 15; Bernard. abb., CCIV, 828. — Tractatus de purgatorio, Henricus Salteriens., CLXXX, 977-1004. — Indirecte probatur exsistentia purgatorii ex infra dicendis de precibus pro mortuis in Ecclesia oblatis.

CAPUT II. — DE PURGATORII PŒNIS.

I. — *De pœnis in genere.*

Pœnarum purgatorii descriptio, Alcuinus, CI, 851. — Pœnæ damnatorum et purgandorum cuidam per visionem ostensæ, Othlon., CXLVI, 380. — Qualis sit purgatorii cruciatus, id., CLXXXII, 1158; CLXXXIII, 665; Robertus Pullus, CLXXXVI, 590.

II. — *De igne purgatorio.*

Purgatorii animæ pro peccatis longo dolore cruciatæ diu purgantur igne, S. Cyprian., III, 786. — Sicut aurum ita et animæ per ignem purgabuntur, S. Ambros., XVII, 951. — Ignis purgatorii acerbitas, Rufinus, XXI, 172. — S. Augustinus, XXXVI, 92, 397; XXXVII, 1363; XXXIX, 2112, 2212; XL, 156, 217, 264; S. Isidorus Hispalens., LXXXIII; Julianus Tolet., XCVI, 484; Haymo, CXVIII, 934, 955; Gerardus, CXLII, 1299; S. Bruno Carthusian., CLII, 138; Hugo de S. Victore, CLXVII, 319; S. Bernard., CLXXXV, 76; Robertus Pullus, CLXXXVI, 705.

III. — *De Purgatorii pœnarum gravitate.*

S. Augustin. XXXVI, 397; XXXIX, 756, 1947; XLI, 1328; XL, 800; S. Gregorius Magnus, LXXIX, 123; S. Bonifacius Magn., *ibid.*, 756; Julianus, XCVI, 486; Haymo, CXVII, 958, 939; Remigius Autissiodor., CXXXI, 541; S. Petrus Damian., CXLIV, 837; S. Bruno Carthus., CLII, 834; S. Bruno Segniens. episc., 18; S. Bernardus Clarævallens., CLXXXIII, 518; CLXXIV, 124; CLXXXV, 89; Robertus Pullus, CLXXXVI, 326, Petrus Cantor., CCV, 550; Alanus de Insulis, CCX, 174; Absalon abb., CCXI, 243.

IV. — *De pœnarum Purgatorii duratione. — Eo major quo majora peccata.*

Mensibus forte vel etiam annis nostra perdurabit purgatio, S. Aug., XXXIX, 1948. — Tam diu in purgatorio moras habebimus quandiu peccata consumantur, *ibid.*, 1947, 2212. — Ignis purgatorius omnem humanam imaginationem duratione superat, S. Isidorus Hipalens., LXXXIII, Julian. Toletanus, XCVI, 485, minus vel majus extenditur purgatorii supplicium quanto in terra minus vel amplius bona temporalia dilecta fuerunt. Hic qui per ignem purgatorium salvantur, non uno eademque spatio ignis cruciamentum sustinebunt. Haymo, CXVIII, 935. — Alios tardius alios citius iste transitorius purgat pro diversitate peccatorum, id., CXVII, 550, 521.—Animæ sunt in purgatorio usque ad plenam satisfactionem. In die judicii ultimi absolvetur ignis purgatorius. Purgatorii animæ ante judicium absolventur, S. Ambrosius, XVII, 931. — Nulla purgatoria pœna post judicium ultimum, S. Augustinus, XLI, 750, 754— In die judicii animabus in purgatorio detentis præstabitur refrigerium, S. Bonifacius Mog., LXXXIX, 717. — Ignem purgatorium non post sed ante judicium ultimum perferent animæ, Julian. Toletan., XCVI, 485.— Ultimi rhei judicio evanesceet ignis

purgatorius, Alcuinus, CI, 55. — Honorius Augustod., CLXXII, 1157.

Non æternus sed transitorius ignis purgatorius, S. Aug., XXXIX, 1916. — Rabanus Maurus, CXII, 58. — Electi post ignis purgationem transibunt ad regnum vitæ, Haymo CXVI, 1081. — Qui in purgatorio sunt exspectant redemptionem, S. Bernard., CLXXXIII, 663. — Igne purgatorio qui puniuntur se salvos futuros præcognoscunt, Richard., de S. Victore, CXCVI, 1178.

CAPUT III. — QUÆNAM PECCATA IN PURGATORIO DELENDA SUNT.

I. — *Peccata minuta.*

Quænam peccata purgatorii cruciamentorum materia erunt ? S. Isidor. Hisp. LXXXIII, 949. — Enumeratio peccatorum in purgatorio delendorum, Rabun. Maur., CXII, 38; Gerardus, CXLII, 1299. — Remigius Antissiodorens., CXXXI. Peccata quæ ad purgatorium ducunt in Scriptura per lignum, fenum et stipulam figurantur. — Minuta tantum peccata purgabit ignis iste, S. Augustin., XXXIX, 1916, 2214. — Peccata levia temporali egent correptione purgari, S. Fulgentius, LXV. — Ex Scriptura peccata minima tantum, igne purgatorio delentur, Taio Cæsaraugustan., LXXX, 975.—Levia peccata diluuntur in purgatorii cruciatibus, S. Gregorius Magn , LXXVII, 396. — Qui leviter peccarunt igne purgati ad beatitudinis requiem deducentur, S. Gregorius Mag., LXXIX, 553. — Animæ minutis obnoxiæ peccatis ignem purgatorium patientur, Alcuin., CI, 55. — Levia peccata transitorio igne purgantur, Haymo, CXVIII, 933. — Pœnæ post obitum purgatoriæ non sunt statutæ criminalibus sed levioribus peccatis, Ratherius, CXXXVI, 702. Peccatum veniale temporali pœna plectitur, Richard., a S. Victore, CXCVI, 1177. — Peccata minuta qua ratione hic aut post hanc vitam purgentur, S. Augustin., XXXIX, 1947. — Peccata justorum minuta hujus vitæ tribulationibus purganda sunt ut alterius vitæ ignem vitent, *ibid.*, 1771. — Purgatorium destinatur animabus quæ non male sed non perfecte vixerunt, S. Ildefons., XCVI, 144.

II. — *Reliquiæ peccati.*

Ex gravioribus peccatis quod superest purgatoria pœna abolebitur S. Greg. Magn., LXXIX, 123. — In hac vita his qui salvandi sunt remittitur peccatum sed non pœna temporalis peccati, S. Fulgent. Damian., CXLIV, 835. — Pœnitentiæ in hac vita inceptæ sed non perfectæ supplet purgatorius ignis (CLXXXVI), Robertus Pullus CLXXXVI, 956. — Pœnitentes morte præventi tempus satisfaciendi non habentes, purgatorio igne excoquuntur, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1177. — Quinam ignem purgatorii patientur, Haymo, CXVIII, 934. — Multa peccata post hanc vitam igne purgatorio solvuntur, S. Bruno Segniens., CXXV, 180. — Quali forma sunt in purgatorio detenti, Honorius Augustod., CLXXII, 1158, 1159. — Purgatorii ignem pauci evadunt. S. Bernard., Clarævall., CLXXXV, 89. — Purgatorium non sentiunt qui in fine vitæ baptizantur, S. Augustin., XL, 1127.

CAPUT. IV. — QUOMODO SUBLEVARI POSSUNT ANIMÆ IN PURGATORIO DETENTÆ.

Quomodo animabus purgatorii subveniendum est, S. August., XL, 1324. — Defunctis subvenire quibus modis possumus id., XXXIX, 2101. — Animabus defunctorum vivorum prosunt suffragia, passio SS. martyr. Perpetuæ et Felicit., III, 44, 45. Animæ mortuorum quatuor modis solvuntur, Gratianus, CLXXXVII, 918.

I. — *Per Missæ sacrificium et orationes Ecclesiæ.*

Pro defunctis supplicare consuevit universa Ecclesia, S. Aug., XL, 592. — Constans fuit in Ecclesia usus pro mortuis orare et sacrificium offerre, Tertullian., II, 757, 912, 946; S. Cyprian. LV, 399; V, 495; Eusebius Pamphilius, VIII, *ibid.*, 91; S. Zeno Veron., XI, 378; S. Ambrosius, XVI, 754, 1099, 1316, 1386; S. Augustin, XXXII, 777, 780; XXXIII, 92, 694; XXXVIII, 867, 936, 937; XXXIX, 2101, XL, 157, 158, 283, 284, 592, 593, 596; XLII, 39; Cassianus XLIX, 530, 531; S. Leo Magnus LV, 133, 137; Victor Vitensis, LVIII, 187, 233; Benedictus, LXVI, 111; S. Gregor. Magn., LXXI, 201, 202, 305, 304, 336, 537, 773, 774; S. Germanus, LXXII, 137, 142, 143, 144, 145, 146, 211, 212, 222, 262, 264, 289, 435, 436; Vitæ Patrum, LXXIII, 795, 794, 1138, 1139; S. Gregorius Magnus, LXXV, 68, 69; LXXVI, 1279; LXXVII, 141, 416, 425; LXXVIII, 192, 214, 280, 281, 282, 466, 470, 473, 474, 538, 562, 563, 594, 595. Defunctorum memoria in sacrificio missæ Gothicæ fieri consueta, LXXXI, 677. S. Isidorus Hispalens. — Sacrificium pro defunctorum requie offerre, ve pro eis orare, credimus quod ab apostolis traditum sit, id., LXXXIII, 757. — Missæ pro defunctis. LXXXIV, 557, 558, 573; Liturgia Mozarabica, LXXXV, 515, 1016, 1029; LXXXVI, 1048, 1223, 1239; S Thomas XCIX, 143; Vener. Beda, XCIX, 731, 735; S Julianus Toletanus, XCVI, 476; Carolus Magnus, XCVII, 293, 294, 592; Alcuin., C, 522, 524, 473, 474; CI, 461, 488, 829, 830, 1277, 1280; S. Benedictus, CIII, 808, 809; Amalarius, CV, 1161, 1163; Jonas Aurelianens., CVI, 262, 265; Rabun. Maurus, CVII, 40, 95; Walafridus Fuldens., CXIV, 918, 999, 1000; Haymo, CXVIII, 936, 937; Grimaldus, CXXI 841, 847; Usuardus, CXXIII, 606, 607; Hincmarus, CXXV 841; Isidorus Mercator, CXXX, 395; Ratherius, CXXXVI 447; Monumenta liturgica, CXXXVIII, 912, 915, 1327, 1330, 1332; Burchard., CXL, 686, 687, 1008, 1009; S Odilo, CXLII, 837; S. Petrus Damianus, CXLIV, 117, 146, CXLV, 325, 345, 578; Othlo., CXLVI, 432, 433; Adamus, *ibid.*, 788; Joannes Rothomag., 37, 38, 46, 56, 60, 80, 83, 114, 115, 190, 191, 192, 203; S. Gregorius, CXLVIII, 887, 892; S. Anselmus Lucens. episc., CXLIX, 558, 566; Lanfranc., Cantuariens , archiepisc., CL, 445, 452, 569, 477, 516; Bonizo, *ibid.*, 794; S. Guillelmus, *ibid.*, 1017, 1019, 1136, 1146.—Monumenta liturgica, CLI, 834, 860, 869, 875; S. Bruno, CLII, 133, 218, 225, 239, 604; Hugo, CLIV, 347; Godefrid., CLV, 594, 595, 645; Pibo, CLVII, 457; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 858, 919, 924; Sigebertus, CLX, 642, 646, 648, 652; S. Ivo Carnotens., CLXI, 191, 193, 213; S. Stephanus, CLXVII, 1417, 1418, 1440, 1476, 1478; Marbodus, CLXXI, 741, 1672, 1674; Honorius Augustodunens., CLXXII, 585, 798; Hugo de S. Victore, CLXXV, 595; CLXXVII, 456; Willelmus CLXXIX. 1072; Eugenius, CLXXX, 1589; Robertus Pullus, CLXXXVI, 915, 1105; Anastasius bibliothecarius, CLXXVIII, 996; Petrus Vener., CLXXXIX, 209, 210, 241, 377, 477, 895, 1022; Petrus Lombard., CXCI, 110; Philippus de Harveng., CCIII, 1300; Bernard., CCIV, 828, 852; Petrus Cantor., CCV, 105, 186; Alanus de Insulis, CCX, 375, 376; Petrus Pictaviens., CCXI, 1270, 1272; Sicard., CCXIII, 101, 132, 133, 426, 430.

Partem istius quæstionis mere liturgicam videsis in Indice *de Cultu mortuorum.*

II. — *Pro defunctis supplicare consueverunt fideles.*

Pro mortuis fidelibus apud antiquos Patres inveniturs oratio, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 416, 417; Tertull., I, 644, 926; II, 79, 757, 942. — Passio SS. Martyrum Perpetuæ et Felicitatis, III, 33, 34, 134, 135. — S. Cyprian., IV, 599, 480. — Arnobius, V, 494, 495, 1076. — Lactantius, VI, 581; Eusebius Pamphilius, VIII, 86, 91; S. Zeno, XI. 366, 378; S. Ambrosius, XVI, 754; 1100, 1099, 1299, 1316, 1519, 1386; S. Augustin., XXXII, 777-780; XXXIII, 92, 694; XXXV, 1351, 1647; XXXVIII, 936, 937; XXXIX, 2101; XL, 157, 158, 284, 593, 595, 596, 609, 959, 1025, 1520, 1528; XLI, 736-738; XLII, 28, 39; Cassianus, XLIX, 529-532; S. Leo Magnus, XV, 135-137; S. Germanus, LXXII, 211, 212, 213; S. Gregorius, LXXV, 401; LXXVII, 416-425; S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 757. — Liturgia Mozarabica, LXXXV, 515, 902, 920, 1016-1029; LXXXVI, 1048, 1223, 12, 1239; S. Thomas, XCX, 145, 152, 192, 208, 569; Venerab. Beda, XCIX, 734, 735; S. Julianus Toletanus episc., XCVI, 474, 476; Carolus Magnus, 293, 294, 592; Alcuin., C, 106, 521, 522, 449, 473, 474, 488, 550; CI, 461, 829, 830, 1277-1280; S. Benedictus, CIII, 808, 809; Amalarius, CV, 1161-1164; Jonas Aurelian., CVI, 261-265; Raban. Maur., CVII, 40, 95; CIX, 216; Valafrid. Fuldensis, CXIV, 918, 999, 1000; Haymo, CXVIII, 936-938; 949; Grimaldus, CXXI, 841-847; Usuard., CXXIII, 606, 607; Henricus, CXXIV, 1138, 1157, 1162, 1270; Hincmarus, CXXV, 771, 776, 814, 911, 912; Isidorus Mercator, CXXX, 534, 542, 548, 595, 597; Remigius, CXXXI, 133; Regino Prumiens., CXXXII, 189, 191, 536; Ratherius, CXXXVI, 289, 447. — Monumenta liturgica, CXXXVIII, 913, 942, 945, 1327, 1330, 1332; S. Burchard., CXL, 686, 687, 701, 1008, 1009; S. Bruno, CXLII, 22, 48; S. Odilo, *ibid.*, 834, 837, 856, 878. 1037; S. Petrus Damian., CXLIV, 117, 146, 526, 537; CXLV, 325, 336, 345, 568, 586, 930; Othlo, CXLVI, 362, 368, 372, 373, 382, 383, 432, 433; Adamus, *ibid.*, 685, 686, 783, 973; Joannes Rothomag., CXLVII, 38, 60, 80, 114, 115, 190, 192, 203; S. Gregorius, CXLVIII, 887, 892; S. Anselmus Lucens. episc., CXLIX, 558, 562, 566; Lanfrancus Cantuariens. archiepisc., CL, 445, 469, 472, 477, 512-514, 516; Bonizo, CL, 794; S. Guillelmus, CL, 986, 1017, 1019, 1136-1146. — Monumenta liturgica, CLI, 834, 869, 875; S. Bruno, CLII, 20, 133, 218, 225, 229, 553, 554, 561, 563, 580, 586, 604; Hugo, CLIV, 347; Godefridus, CLV, 594, 595, 645; Guibertus, CLVI, 1126.; Pibo, CLVII, 454, 457; S. Anselmus Cantuarius. archiep., CLVIII. 858, 919, 924; Sigebertus. CLX, 629, 642, 646, 648, 650-655; S. Ivo Carnotens., CLXI, 191 193, 213, 218, 947, 1240; CLXII, 177; S. Stephanus, CLXVI, 1418,

1430, 1468, 1472, 1473, 1477; Marbodus, CLXXI, 741, 1672-1674; Honorius Augustodunens., CLXXII, 583, 798, 1150; Hugo a S. Victore, CLXXV, 593, 595; CLXXVII, 456; Abælard., CLXXVIII, 176, 192; Willelmus, CLXXIX, 1008; Eugenius, CLXXX, 1589; S. Bernard. Claræval., CLXXXII, 580, 581, 664, 1105, 1115; CLXXXIV, 1059; Robertus Pullus, CLXXXVI, 769, 915, 916, 917, 1105; Ordericus, CLXXXVIII, 238. Anastasius Bibliothecarius, CLXXXVIII, 996; Petrus Venerab., CLXXXIX, 71, 72, 209, 210, 241, 577, 477, 893, 1028; Petrus Lombardus, CXCI, 110, 990; CXCII, 40, 301, 502, 948, 949; Philippus de Harveng., CIII, 1300; Bernard., CCIV, 828-832; Petrus Cantor, CCV, 103, 106, 283; Alanus de Insulis, CCX, 375, 376; Petrus Pictaviens., CCXI, 1668-1692; Sicardus, CCXIII, 132, 153, 426, 430.

III. — *Christi fideles consueverunt opera bona facere, scil. jejunia, eleemosynas*, etc, *tum defunctis, tum sibi post mortem profutura*, Tertull., I, 926; II, 737.

Pro mortuis fit oblatio, S. Cyprian., IV, 599. — Defunctis in purgatorio detentis prosunt merita martyrum et opera justorum, *ibid.*, 480. Non lacrymis, sed oblationibus Domino commendandam sororis animam putat S. Ambrosius, XVI, 1099. — Pro defunctis fiunt oblationes, S. Aug., XXXIII, 92. — Operatio misericordiæ in defunctos præscribitur, id., XXXV, 1350. — Orationibus Ecclesiæ, sacrificio salutari, atque eleemosynis adjuvantur spiritus defunctorum, id., CXXXVIII, 936, 937. — Pro defunctis fiunt sacrificia altaris et eleemosynarum, id., XL, 158, 283. — Pietatis opera sunt pro mortuis valde bonis gratiarum actiones, pro non valde malis propitiationes, *ibid.*, 284. — Pro mortuis offeruntur sacrificia altaris orationum et eleemosynarum, *ibid.*, 609. — Precibus aliisque piis operibus adjuvantur defuncti, *ibid.*, 1320, 1329. — Fieri solent pro defunctis oblationes, Cassianus, XLIX, 529-531. — Pro defunctis fiunt oblationes, S. Gregorius Turonens., LXXI, 875-877. — Oblatio pro defunctis instituta, S. Germanus, LXXII, 289. — Donationes ad oblata pro defunctis peragenda factæ, *ibid.*, 435, 436. — Donationes oblatæ pro defunctis in offertoriis exceptæ, *ibid.*, 223. — Defunctis fit refrigerium per jejunantium preces et per sacrificium, *ibid.*, 262-264. — Qui oblationes defunctorum retinent, excommunicantur, S. Isidorus Hispalens., LXXXIV, 259. — Charitatis munuscula post charos nostros defunctos mittamus, Alcuin. Pro defunctis fidelibus orare, jejunare, eleemosynas dare, missas celebrare, bonum est illis atque salubre, Alcuin., C, 321, 322, 473, 474; CI, 488. — In Ecclesia fiunt pro defunctis eleemosynæ, *ibid.*, 1279. — Non negandum est defunctorum animas pietate suorum viventium posse relevari, cum pro illis offertur Mediatoris sacrificium, vel in Ecclesia fiunt eleemosynæ. — Cum de sacrificiis sive altaris, sive quarumcunque eleemosynarum pro defunctis baptizatis offeruntur, pro non valde malis, sunt propitiationes, Amalarius, CV, 1162, 1163. — Orationibus sanctæ Ecclesiæ sacrificio salutari, eleemosynis.... non est dubitandum mortuos adjuvari, Jonas Aurelianens., CVI, 262. — Christianorum officium ut mortuorum spiritibus per orationes et eleemosynas opem conferant, *ibid.*, 264, 265. — Amicorum precibus, eleemosynis, jejuniis, fletibus.... absolvuntur pœnis qui in purgatorio detinentur, Haymo, CXVIII, 936, 937. — Pro his qui in bello fideliter bellantes ceciderunt oblationes eleemosynarum, orationum et hostiæ sacræ fiducialiter offerri debent. — Hincmarus, CXXV, 844. — Sunt mortui qui piis amicorum fidelium precibus, eleemosynis, jejuniis, fletibus et hostiæ salutaris oblationibus absoluti pœnis ad beatorum requiem perveniunt, *ibid.*, 912. — Oblationes defunctorum negantes ecclesiis statim excommunicentur, Isidorus Mercator, CXXX, 548. — Ab ecclesia pellatur defunctorum oblationes defraudans, *ibid.*, 542, 597. — Qui defunctorum oblationes retinent et ecclesiis tradere morantur, hi ut infideles ab Ecclesia ejiciantur, Regino Prumiens, CXXXII, 355; Burchard., CXL, 701. — De mortuis contristari non debemus sed potius pietatis officia illis impendere, id., CXL, 1008, 1009. — Mansum ecclesiæ cedo pro parentibus meis vivis atque defunctis, S. Odilo, CXLII, 834. — Redarguuntur illi qui orationes, oblationes et sacrificia pro defunctis rejiciunt, S. Petrus Damian., CXLIV, 537. — Animam viri sui defuncti eleemosynis redimere conatur quædam mulier, id., CXLV, 568. — Fuldensis monachus ob negatam in defuncti gratiam præbendam seu eleemosynam flagellis divinitus cæsus, Othlo., CXLVI, 371. — Plures mortuos, ut etiam ante diem judicii liberentur, adjuvant viventium preces, eleemosynæ, jejunia et maxime missarum celebratio, *ibid.*, 382. — Pro excommunicati fratris anima officium atque eleemosynam quasi eodem die obiisset, instanter agere præcipitur, Adamus, CXLVI, 685, 785. — Quod non liceat pro defunctis impiis oblata offerre, S. Anselmus, CXLIX, 566. — Pro defunctis fiunt officia et eleemosynæ..., Hugo, CLIV, 347. — Apud dominum Basolum aliquid dedit Drogo de Estraines sancto Mansueto pro sua et antecessorum suorum anima, Pibo, CLVII, 434.

Pro animarum suarum salute quoddam prædium tradiderunt, Sigebertus, CLX, 629. — Pro salute et absolutione defuncti datur decima de culturis, *ibid.*, 652. — Pro mortuis sive altaris, sive orationum, sive eleemosynarum sacrificiis solemniter supplicamus, S. Ivo, CLXI, 191. — Qui oblationes defunctorum aut negant ecclesiis aut cum difficultate redduni tanquam egentium necatores excommunicantur, *ibid.*, 248. — Accipiendum est quod proximi et amici defunctorum propter nomen et redemptionem ipsorum, gratis dare voluni, *ibid.*, 249. — Omnibus Christianæ religionis modis adjuvanda est anima defuncti, *ibid.*, 1240. — Pro omnibus defunctis baptizatis offeruntur sive altaris, sive eleemosynarum sacrificia, Hugo a S. Victore, CLXXV, 594, 595. — Surgam in adjutorium mortuis, interpellabo gemitibus, implorabo suspiriis, orationibus intercedam, satisfaciam sacrificio, S. Bernard., CLXXXII, 654. — De oblatione sacrificii pro mortuis atque de eleemosynis pro ipsis faciendis, Petrus Ven., CLXXXIX, 893. — Contra illos qui dicunt, defunctis fidelibus non prodesse vivorum eleemosynas, jejunia, missarum solemnia, aliasve orationes, Bernard., CCIV, 828. — Quantum prosit oblatio fidelium spiritibus defunctorum, *ibid.*, 852. — Vir fortissimus Judas drachmas misit Jerosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, Alanus de Insulis, CCX, 376. — Quicunque decessit in unitate Ecclesiæ particeps est omnium beneficiorum, quæ pro uno mortui fiunt, Petrus Pictaviens., CCXI, 1272. — Mortuorum intuitu fiunt eleemosynæ, orationes, jejunia et sacrificia, Sicardus, CCXIII, 450.

IV. — *Oblationes sacerdotum, orationes justorum, eleemosynas charorum, jejunia amicorum aliave hujusmodi bona opera animabus in purgatorio detentis prodesse, constanti fide in Ecclesia catholica creditum est*, Tertull., II, 737.

Passio SS. martyrum Felicitatis et Perpetuæ, III, 134, 135; S. Cyprianus, IV, 480; S. Ambrosius, XVI, 754, 1319; S. Augustin., XXXV, 1351; XXXVIII, 936, 937; XXXIX, 2101; XL, 157, 158, 283, 284, 593, 939, 1320, 1329; S. Leo Magnus, LV, 135-137; S. Gregorius Turonensis, LXXI, 773, 774; S. Germanus, LXXII, 143, 144, 262-264; Vitæ Patrum, LXXIII, 596, 597, 795, 794; S. Gregorius, LXXV, 401; LXXVII, 421-425; Liturgia Mozarabica, LXXXV, 902, 920, 1016-1029; LXXXVI, 1948, 1225, 1259; S. Thomas, XCIX, 145, 152, 192, 208; Venerab. Beda, XCIX, 734, 735; Julianus Toletan., XCVI, 474, 476; Alcuin., C, 106, 321, 322, 449, 473, 474; CI, 1278, 1280; Amalarius, CV, 1161-1163; Jonas Aurelianens., CVI, 261, 264; Rabanus Maur., CVII, 93; CIX, 95; Walafridus Fuldensis, CXLIV, 948, 999, 1000; Haymo, CXVIII, 936-938; Grimald., CXXI, 841-847; Hincmarus, CXXV, 911; Remigius, CXXXI, 133; Ratherius, CXXXVI, 589; Monumenta liturgica, CXXXVIII, 942, 943, 1332; — S. Bruno, CXLII, 48; S. Petrus Damianus, CXLIV, 146; CXLV, 336, 568, 571, 572, 573, 582, 583; Adamus, CXLVI, 973; Joannes Rothomag., CXLVII, 190; Bonizo, CL, 794; Monumenta liturgica, CLI, 854, 860, 869, 870, 872, 873; Godefrid., CLV, 594, 595; Pibo, CLVII, 434; Sigebertus, CLX, 616, 650, 651, 652, 654, 655; S. Ivo Carnotens., CLXII, 177; Honorius Augustodunens., CLXXII, 1150; Hugo, CLXXV, 595; Eugenius, CLXXX, 1589; S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 661; Robertus Pullus, CLXXXVI, 916; Ordericus, CLXXXVIII, 238; Petrus Lombard., CXCI, 110; CXCII, 40, 301; Bernardus, CCIV, 828-852; Petrus Cantor., CCV, 105, 106; Alanus de Insulis, CCX, 375, 376; Petrus Pictaviens., CCXI, 1268, 1269, 1272.

CAPUT V. — De relationibus inter Ecclesiam patientem et Ecclesiam triumphantem.

Defunctis in purgatorio detentis prosunt merita martyrum et opera justorum, S. Cyprianus, IV, 480. — Defunctis prodest sanctorum intercessio, S. Leo Magnus, LV, 136, 137. — A pœna purgatorii nos liberat sanctorum martyrum invocatio, S. Gregorius Turonens., LXXII, 800. — In suæ festivitatis Assumptione a pœnis purgatorii innumeros homines liberat Virgo Maria, S. Petrus Damianus, CXLV, 586. Sancta Dei Genitrix et omnia sancta seraphim et cherubim agmina, intercedite pro nobis atque pro omnibus vivis ac defunctis fidelibus, *ibid.*, 930. — Sanctorum intercessio efficax pro defunctis, S. Bernard., CLXXXII, 1497. — Pro defunctis invocandi sunt sancti, id., CLXXXIII, 1097, 1098. — Orationibus et aliis bene-

factis amicorum defunctorum animabus subveniunt sancti, Alanus de Insulis, CCX, 576.
Vide Indicem *de Cultu sanctorum*.

CAPUT VI. — QUISNAM DEFUNCTORUM STATUS RESPECTU VIVORUM?

Sciunt animæ defunctorum atque curant quæ circa vivos geruntur, S. Aug., XXXVII, 1457. — Quid hic agatur, revelante Deo, vel alio modo, cognoscere possunt mortui, id., XL, 603, 799. — Ad vivos mitti possunt ipsi mortui, *ibid.*, 606. — Visitationes mortuorum prænuntiantium quod confirmavit eventus, id., XXXIII, 697, 698. — Plures visi sunt mortui ita in domos ingredi ut olim soliti fuerant, *ibid.*, 697. — Testantur plures in locis in quibus humata sunt corpora et maxime in basilicis per noctem fieri tumultus et orationes, *ibid.* — Hujusmodi visionis testis est quidam sanctus presbyter, *ibid.*, 696. — Mortuis aliquam esse curam de nobis ex Evangelio colligitur, S. Aug., XXXVII, 1457; XL, 799. — Defuncta inducitur uxor mariti ani sollicita, id., 1075. — Mortui a viventibus visi sepulturam sibi petunt, id., XL, 600. — Defunctorum animæ quandoque hominibus apparent, id., XL, 1026. — Quorumdam sanctorum purgatorium Isaaco, beati Gunthoni discipulo revelatum, Othlo., CXLXI, 368. Ad quosdam vivos consolandos apparet defunctus, S. Stephanus, CLXVI, 1367. — Cuidam dormienti apparet defunctus, Willelmus, CXXIX, 1077. — Super lectum dormiens quædam vidit unum e canonicis sanctæ Mariæ ante plures annos defunctum sibi apparentem, Hermannus, CLXXX, 67. — Quidquid pro fratribus nostris vivis vel defunctis agimus, idem reciproca vicissitudine ab eis accipiemus, *ibid.*, 79. — Mortuorum increscit cruciatus, ex vivorum quos amaverunt cruciatibus, Robertus Pullus, CLXXXVI, 769.

CXXXI.

INDEX DE CULTU ET VENER. ERGA DEFUNCTOS.

EX HISTORIA, LITURGIA ET MONUMENTIS ECCLESIÆ LATINÆ TRADITIONEM DEMONSTRANS.

MONITUM.

Inspectis undequaque, in hocce volumine, omnibus quæ de immortalitate animæ, de purgatorio, de cultu et veneratione sanctorum, necnon de oratione, a SS. Patribus tradita et prædicata, variis Indicibus designantur, nunc pie lector, benevolenter invenies et percurrere forsan gratum erit quæcunque ad mortuorum obsequium, in tota Patrologia referuntur.

Manifeste et indubitanter ex iis concludi potest, Christianorum corpora non tantum sacris honoribus prosecuta fuisse, velut templa Spiritus sancti, et ad futuram resurrectionem destinata, verum etiam illo testimonio hæreticorum confutantur errores.

Nam sole clarius patet : 1° Defunctorum Christianorum exsequias, quoscunque nationum gentilium ritus, religione sincera et decenti veneratione, longe superasse; 2° In omnibus retro sæculis, non solum preces et luctum, sed et sacramentorum usum, luminaria, Missæ sacrificium in omnibus ecclesiis fuisse institutæ, quemadmodum vigent adhuc et permanent eadem suffragia in Ecclesia catholica. Novum illud nec despicabile argumentum est ad honorem sanctæ hujus Ecclesiæ.

Quadruplicem materiarum divisionem præsenti indici assignavimus, nempe historicam, testimonialem quæ verba etiam plurima SS. Patrum renovat; liturgicam quoque et monumentalem in qua non omnia sed pauciora saltem de sepulcris et epitaphiis referre putavimus.

PARS PRIMA (HISTORICA). — ***De cultu defunctorum.***

TERTULLIANUS. — Oblationes et orationes pro defunctis faciebant Christiani, II, 79, 942.

LACTANTIUS. — Mortuos lavandi ubinam mos obtinuerit, VI, 969. — Defunctorum unctura apud Christianos, *ibid* — Aliquando vestibus pretiosis induti, elati sunt, *ibid.*

S. ZENO. — De gentium libationibus ad mortuorum sepulcra, XI, 127. — Mortuorum corpora exponebantur a Christianis in ecclesiis, 55. — Veste aliqua obvolvebantur, 88.

S. CYPRIANUS. — Atræ vestes non accipiendæ in charorum morte, IV, 234.

S. HIERONYMUS. — Mos antiquus in exsequiis mortuorum, XXII, 536. — Christiana traditio de psalmis et hymnis recitandis super illos, 466.

RUFINUS. — De sepulcro S. martyris Babylæ, XXI, 512. — De S. Joannis sepulcro, et de reliquiis ejus apud Alexandriam conservatis, 536.

S. AUGUSTINUS. — Obsequiæ et funus matris suæ S. Monicæ, XXXII, 152. — Orat pro matre defuncta, 778. — De sepultura humanorum corporum, XLI, 26. — Pro defunctis universa Ecclesia supplicare consuevit, XLIII, 592. — Etiam sub generali commemoratione pro omnibus in Christiana societate defunctis orat, XXXVIII, 596. — Funeris et sepulturæ cura quam laudabilis, 573. — Ut ad ipsum sacrificium, loco suo, commemorentur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur, hoc a Patribus traditum universa observat Ecclesia, XXXVII, 936.

LITURGIA GALLICANA. — Mortui episcopi cadaver plures per dies venerationi expositum est, LXXII, 167. — Mortuus ablutus, vestitusque sepulturæ traditur, *ibid.*

S. PAULINUS NOLANUS. — Animam demortui fratris Paulinus commendat precibus SS. Delphini et Amandi, epist., CCXIX, LXI, 220. — Sepulcra variis S. Scripturæ exemplis asserta, epist., LXVIII. — Juxta martyrum corpora sepeliebantur defuncti, Poemat., LXI, 686, 768. — Sepeliendi mos in ecclesiis, epist. CCIII, LXI, 919. — Sepulcrum S. Felicis quinque amplissimis basilicis ornatum, LXI, 451. — Sepulcra SS. Apostolorum et Martyrum Romæ quotannis visitat S. Paulinus, epist. XCIII, LXI, 97, 199.

CASSIODORUS. — Sepulturæ cura, LXIX, 31. — Arcæ marmoreæ in urbe Ravennate ad sepelienda mortuorum corpora, 46.

CONSTANTINUS imperator. — Ejus funus, VIII, 89, 90. — Missa in apostolorum martyrio celebrata in exsequiis Constantini, 91. — Decretum ejus ut cœmeteria ecclesiis reddantur, 267.

CASSIANUS. — Sepulturæ ritus apud veteres, XLIX, 995.

PRUDENTIUS AURELIUS. — Defunctorum corpora quo more olim sepulta, LX, 153. — Sepulcra dealbata intra urbem, 713. — In viis publicis, *ibid.* — In ecclesiis, 1178. — Sepulcra martyrum floribus ornata, LX, 155. — Sepulcra frequentata, 872. — Sepulcri honos., 354. — Sepulcris martyrum, per foramina, oraria, nardus, oleum immittebantur, 1021.

S. ELEUTHERUS. — Ejus sepultura, et elevatio corporis, LXV, 72, 76, 82.

S. BENEDICTUS monac. institut. — Mortuos ut sepelire debeat monachus, LXVI, 126.

SYNODUS APUD CARTHAGINEM. — Corporibus defunctorum SS. Eucharistia non detur, et ne mortuos homines baptizari liceat, LXVII, 190, Can. 18.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Romani pontificis corpus quando offertur, nullo tegmine præcipit in concilio Romano, LXXVII, 44. — Preces pro defunctis apud antiquos Patres possim occurrunt, 464. — Sepulcrum sibi parandi pia consuetudo, 273, 532. — Sepulturæ jus in ecclesiis quorum olim fuerit, LXXVII, 253. — Mos lavandi corpora ante sepulturam, 927. — Luminaria in sepulturis

adhibita, *ibid.* — Veterum mos mortuos vestitos sepelire, 1200. — Corpora Christianorum mortua aromatibus condita, LXXVIII, 485. — Defunctorum corpora lavari solebant ex antiquo more Christianorum, 482. — Ungebantur et linteo candido involvebantur, 482. 484. — Episcopi defuncti vestibus induebantur sacerdotalibus seu pontificalibus, 484. — Ante Caroli Magni ætatem Missæ pro defunctis erant in usu, 572. — Sacrificium pro defunctis offerendum asseritur ex traditione, 280. — Sepulcrorum violatores quibus pœnis leges civiles et canonicæ afficiant, 472. — Mos erat olim thesauros mortuis consepeliendi, 484. — Ætate S. Augustini liberum fuit Christianis infra septi ecclesiarum sepeliri, 486. — Corpore in ecclesiam delato, antequam terræ mandetur, celebratum Missæ sacrificium, juxta antiquum morem, 480.

S. AUGUSTINUS Anglorum apostol. — Ejus sepultura et exsequiæ, LXXX, 86.

S. ELIGIUS episc. — Pompa funeris ejus, LXXXVII, 568.

S. LEODEGARIUS episc. martyr. — Ejus funus, XCVI, 365. — Sepulturæ locus cœlitus illustratur, 366. — Fidelium religio in sacrum corpus : in basilica nova sanctus ille sepelitur, 372.

S. WILLEHADUS. — Ejus funus et sepultura Bremæ, CXVIII, 1021.

B. CAROLUS MAGNUS. — Ejus obitus et sepultura, XCVII, 55.

CAPITULARE PADERBRUNNENSE. — De deferendis corporibus Christianorum ad cœmeteria ecclesiarum, XCVII 147.

WANDALBERTUS. — Sepultura et translatio S. Goaris, CXXI, 655.

ISO monach. S. Gallensis. — B. Othmari sepultura et translatio, CXXI, 783.

MILO monachus. — S. Amandi mors sepultura et elevatio corporis, CXXI, 961.

REGINO Prumiens. — Mortui non sepeliantur in ecclesia, CXXXII, 79. — Sepulturæ non vendantur, 25, 75. — Sepulcrorum effractores et violatores quomodo puniendi, 173, 577.

STEPHANUS Leodic. episc. — S Lamberti corporis translatio, CXXXII, 654.

HUCBALDUS monachus. — S. Rictrudis corporis translatio, CXXXII, 818.

FLODOARDUS. — Obitus, sepultura et translatio quorumdam præsulum Remensium, CXXXV, 69 *et seqq.*

BERNERUS. — Translatio corporis S. virginis Hunegundis, CXXXVII, 59.

S. ETHELWOLDUS episc. — Corporis ejus translatio, CXXXVII, 103.

JOANNES abbas Metens. — Translatio corporis S. Glodesindis, CXXXVII, 218.

LETALDUS monach. — Delatio corporis S. Juniani, CXXXVII, 731.

ALTO Vercellens. — CAPITULARE : Quod in ecclesiis sepulturæ non fiant, CXXXIV, 53. — Ut sepulturæ non vendantur, *ibid.* — Ut mortuos pœnitentes sepeliant, 46.

S. HENRICUS imperator. — Elevatio corporis ejus et translatio, CXL, 14.

S. LEO IX, papa. — Historia ejus mortis et sepulturæ, CXLIII, 525. — Epistola pro cœmeterio prioratus, S. Orientii Cluniacens., 743.

S. ADALARDUS. — Mira sepulturæ ejus manifestatio, CXLVII, 1064.

FOLCARDUS monach. — Qualiter S. Bertinus cœmeterium acquisivit, CXLVII, 1095. — De revelatione corporis S. Audomari, 1134. — Qualiter corpus S. Audomari a S. Folcuino translatum est, 1160.

GESTA PONTIFICUM CAMERACENS. — Elevationes et translationes quorumdam episcoporum et sanctorum, CXLIX, 58, 115 *et seqq.* — Eorum sepulcra, 56, 63.

GODEFRIDUS monach. — De corpore S. Adulphi Coloniæ translato, CXLIX, 243.

OSBERNUS monach. — Translatio corporis S. Elphegi. CXLIX, 385. — Ejus sepulcrum gloriosum 391.

UDALRICUS Cluniacens. monach. — Antiquiores consuetudines Cluniacensis monasterii. Quid agendum sit in fine exitus cujusque fratris, CXLIX, 775. — Si quis obierit in aliqua cella, *ibid.* — Quid agatur pro quolibet fratre in singulis obedientiis, 776. — De obitu domini abbatis, 776.

VALCANDUS monach. Mediani monasterii. — Sepultura et elevatio corporum SS. Hydulphi et Deodati, CLI, 601, 620.

S. STEPHANUS Hungarorum rex. — Sepultura ejus, elevatio corporis et veneratio, CLI, 1230.

S. BRUNO Carthusian. institutor. — Ejus obitus annuntiatio in epistola encyclica ipsius discipulorum solita pro illius anima suffragia postulantium, CLII, 553.

S. JOANNES GUALBERTUS. — Ejus sepultura gloriosa, CXLVI, 758.

DEODUINUS Leodiens episc. — Eligit ecclesiam B. Mariæ Haiensem pro sepultura, CXLVI, 1443.

B. LANFRANCUS. — In dedicatione ecclesiæ efferuntur corpora mortuorum, CL, 16. — Mortuus abbas vestibus indultur, CL, *a.*, 46. — Ecclesiam foris civitatem composuit B. Lanfrancus in qua clericos posuit a quibus morientes et unde sepulturam sibi possent præparare non habentes et absque pretio susciperentur, susceptí illuc differrentur, delati honeste sepelirentur, 100. — Ejus epistola ad abbatem E. ut excommunicatam adulteram de cœmeterio ejici præcipiat, 515.

S. WILHELMUS abbas. — *Constitutiones Hirsaugienses.* — Quomodo et quando frater sepeliatur, CLVII, 1139. — De duobus vel tribus forte sepeliendis, CL, 1142. — De abbate ex hac vita migrante, *ibid.* — Quid agatur pro his qui in loco sunt sepulti, 1146.

S. BERNARDUS abbas. — Mortuorum lotio in petra, CLXXXV, 800. — Funus Hispanorum, in eo vestes nigræ, CLXXXIII, 232.

PETRUS LOMBARDUS. — Defunctus est cura charorum suorum, CXCII, 239.

HARIULFUS abbas. (Appendix) — Elevatio corporis S. Arnulphi episc., CLXXIV, 1559. — Quomodo corpora SS. Richarii et Walerii reducta sunt in monasteria sua, 1529. — Qualiter S. Richarius sepeliri se mandaverit, obitus et sepelitio ejus, 1353.

HINCMARUS archiep. Remens. — Presbyteri pro sepultura nihil exigant, sed congruam cuique provideant, CXXV, 715, 731. — Quomodo in convivils defunctorum gerere se debeant, 715, 714. — Sepulcra non violanda, 731. — Hæreditario jure non arroganda, sed arbitrio sacerdotis, 731.

ROBERTUS PULLUS. — Sepulturæ locum vendere non licet, CLXXXVI, 402.

S. ARIALDUS diaconus martyr. — Ejus corporis per decem menses incorruptio et deportatio Mediolanum, CXLIII, 1478.

B. ALCUINUS. — Exsequiæ mortuorum quam sint antiquæ, et qualiter procurari debent, CI, 512, 1278.

RICHERIUS monachus. — Obitus et sepultura Lotharii, CXXXVIII, 125, 126.

S. GODEHARDUS. episc. — Ejus gloriosa sepultura et translatio, CXXXVIII, 1227.

S. IVO CARNOTENS. episc. — In quodam falso cœmeterio corpora excommunicatorum sepulturæ traduntur, CLXII, 596.

S. ROBERTUS DE ARBRISELLO. — Ejus obitus et sepultura, CLXII, 1071.

JOANNES diaconus. — Translatio corporis S. Audoeni, CLXII, 1153, 1160. — Translatio corporis S. Nicasii martyris et sociorum ejus, 1163.

S. HENRICUS imperator. — Ejus sepultura et sacri corporis translationes, CXL, 19, 82.

S. WALPURGIS monialis. — Ejus obitus et sepultura, CXL. 1091.

ALEXANDER III, papa. *Epist. ad archiep. Rothomag.* — Suum pallium ad aliam personam non transeat, sed quisquam cum eo debet sepeliri, CC, 945. — *Epist. ad archiep. Remens.* In gratiam cujusdam militis qui exstumulatus fuerat, 690. — *Epist. ad duos abbates*, ut excommunitatis sepulturam non præbeat abbatissa S. Michaelis, ut si præbuit, exstumulat, 747. — Epist. ad Richardum Cantuar. archiep. ut hospitalarios et templarios, sub excommunicationis pœna moneat, ut si quos in excommunicatione defunctos in cœmeteriis ecclesiarum sepelierint, eos ejiciant, 1017.

INNOCENTIUS III, papa. — Epist. ad Adelam reginam Franciæ, ut possit sepeliri apud Pontiniacum, CCXVII, 108. — Epist. XXIII, ad abbatem, CCXV, 27.

PETRUS CANTOR. — De sepeliendis mortuis, CCV, 132, 526. — Sepeliri quo ritu debeat monachus proprietarius, 534.

LUCIUS III. — Privilegium sepulturæ in ecclesia Osnaburgensi, CCI, 1021.

ECKBERTUS abbas. — S. Elisabeth sororis ejus sepultura, CXCV, 178.

S. EDWARDUS rex. — Ejus corporis translationes, CXCV, 781.

VENERABILIS GUIBERTUS. — Sepulcra non sunt aperienda nedum confringenda, CLVI, 537. — Translationes corporum quorumdam sanctorum, 1090. — Quomodo plexi sunt qui corpora SS. Pauli et Laurentii inspexere, 45.

quomodo sint agendæ, 29, 606, 610, 614. — Mortuorum corpora ad ecclesiam perferenda, 580. — Mortui non sepeliantur in ecclesia, 79 et sequent.

S. BRUNO Herbipolensis. — Lamenta fiunt in funere. *Psalm.* LXXVII, CXLIII, 69.

GERARDUS Camerac. episc. — De sepultura, CXLII, 1295.

S. PETRUS DAMIANUS. — Triginta Missarum solemnia pro defunctis, CXLV, 339. — Mortuorum officium quotidie persolvens, in cœleste regnum introducitur, 601. — Orationes et suffragia sunt alimenta defunctorum, 550. — Orationes, oblationes et sacrificia pro defunctis rejicientes qui dicendi, CXLIV, 141.

JOANNES Rothomag. archiep. — Missa celebranda in commemoratione mortuorum, CXLVII, 81, 154. — Mortuorum officium in commemoratione eorum antecedebant horæ diei, 26, 114. — In depositione cum novem lectionibus celebrandum, *ibid.* — Tempore paschali, in Dominicis et festis non celebrandum, nisi in depositione et in anniversario, 26, 71, 360. — Sepulcri officium, 141, 211, 139.

SÆCULI XI MONUMENTA. — Missa pro defuncto, CLI, 903. — Missa plurimorum defunctorum, 906. — Missa pro defunctis feminis, 601, 620.

B. LANFRANCUS. — Defunctorum omnium commemoratio, CL, 273. — In dedicatione ecclesiæ, efferuntur corpora mortuorum, v, 16. — Mortuus abbas sacris vestibus induitur, a. 46.

S. WILLELMUS Hirsaug. abbas. — De eo qui sepeliendus est in quadragesima et in duodecim lectionibus, CL, 1143. — De eo qui sepeliendus est in tribus Rogationum, vel ante Pascha, *ibid.*

S. BERNARDUS abbas. — Suffragia pro mortuis, CLXXXIII, 689: — Sepulturæ ritus, 1551.

S. ANSELMUS Cantuariens. archiep. — Sacrificium corporis et sanguinis Domini, offertur pro defunctis, CLIX, 267, 269.

S. RICHARIUS. — Qualiter se sepeliri mandaverit, CLXXIV, 1578.

S. HILDEBERTUS archiep. — Missæ celebrantur etiam pro defunctis, CLXXI, 1156. — Orationes convertuntur ad orientem, sicut et convertuntur pedes defunctorum, 822. — De exsequiis defunctorum, CXXV, 773.

ROBERTUS PULLUS. — Sepultura ecclesiastica non est deneganda munitis sacro morientibus viatico, CLXXXVI, 212, 373.

B. ALCUINUS. — Defunctorum nomina in missa recitari solita, CI, 512. — Tertius, septimus et tricesimus cur celebrantur, *ibid.* — Pro omnibus Missæ possunt celebrari, 1279. — Exsequiæ mortuorum quam sint antiquæ et qualiter procurari debent, 512, 1278. — Missæ sacrificio defunctos a pœnis liberari creditur, 250. — Offertur pro requie mortuorum, 18. — Orationes pro defunctis cur fiunt ab Ecclesia. 505. — Oratio B. Alcuini pro familiaribus nostris et omnibus fidelibus defunctis, 82.

MONUMENTA VARIA SÆCULI X. — Obsequium circa morientes, CXXXVIII, 1159.

INNOCENTIUS III, papa. — De officio faciendo pro fratribus et sororibus defunctis, CCXVII, 1145, C, 57. — De obsequiis fratrum defunctorum et peregrinorum, CCXVII, 108. — Pro quibus sacrificium offeratur, 813.

PETRUS CANTOR. — Animæ fidelium defunctorum juvantur per Missæ sacrificium, CCV, 81. — S. Gregorius tricennarium fidei pro defunctis instituit, 407. — Missa sicca pro fidelibus defunctis non solet celebrari, 81. — Sepeliri quo ritu debeat monachus proprietarius, 534. — De sepeliendis mortuis, 152, 526.

S. REMIGIUS Remens. archiep. — Orare et sacrificium offerre pro defunctis fidelibus oportet, juxta universalis Ecclesiæ consuetudinem, CXXI, 1128.

ATTO Vercellens. episcop. — Quod sepulturæ in ecclesiis non fiant, CXXXIV, 53.

JOANNES BELETHUS. — De anniversariis mortuorum, CCII, 75. — De celebratione mortuorum officii, 161.

INNOCENTIUS III, papa. — Epistol. XXIII. *Abbati et monach. S. Germani Antissiodorens.* : Indulget eis ut tempore interdicti, defunctos fratres cum certis honoribus sepelire possint, CCXV, 27.

RABANUS MAURUS. — De celebritate defunctorum, CX, 130.

HUGO DE S. VICTORE. — De exsequiis, CLXXVI, 595. — De sacrificio pro defunctis, 595. — De cura pro mortuis habenda, 593. — Missa pro mortuis, 456.

PETRUS PICTAVIENSIS. — De suffragiis mortuorum, CCXI, 1267.

GUIBERTUS Gemblacens. abbas. — *Epistol ad abbatem S. Eucharii.* Petit ab eo, post obitum suum suffragiorum suorum participationem, CCXI, 1314.

AMALARIUS SYMPHOSIUS. — De exsequiis mortuorum, et de officiis mortuorum, CV, 1258. — De ordine sepulturæ cujuscunque Christiani, 1314.

ALANUS DE INSULIS. — Oratio quæ fit ab Ecclesia prodest mortuis, CCX, 389.

HERICUS Antissiodorens. monach. — Pietas S. Germani erga defunctos, CXXIV, 1164.

LETALDUS. — S. Benedictus fratrum mortuorum salutem curat, CXXIV, 944.

PARS IV (MONUMENTALIS).

S. AUGUSTINUS. — Mortui ex sepulcri ornamentis non juvantur, XXXVI, 552. — Funeris pompa et magnificentia sepulcri, vivorum sunt qualiacunque solatia, non adjutoria mortuorum, XXXVII, 936.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — De ejus sepulcro glorioso, LII, 37.

S. PAULINUS NOLANUS. — Sepulcra variis S. Scripturæ exemplis asserta. *Epist.* LXVIII, LXI, 119. — Sepulcrum apud martyres, veterum religio, LXI Poem. 696 a. 951. — Sepulcrum S. Felicis quinque amplissimis basilicis ornatum, 431. — Sepulcra sanctorum miraculis clara et floribus ornata, LXI, 952. — Sepulcra SS. apostolorum visitat S. Paulinus, *Epist.* XCIII, 97.

CASSIODORUS. — Arcæ marmoreæ in urbe Ravennat. ad sepelienda mortuorum corpora, LXIX, 46. — Aurum sepulcris juste detrahitur, LXX, 170.

PRUDENTIUS AURELIUS — Sepulcra dealbata intra urbem, LX, 713. — In viis publicis, 712. — Sepulcra martyrum floribus ornata et frequentata, 872. — Sepulcri honos, 551.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Sepulcrum sibi paran di pia consuetudo, LXXVII, 273, 552.

S. ISIDORUS Hispalens. — Ejus epitaphium, LXXXII, 109.

VENERABILIS BEDA. — Corpus Edelberti episcopi in tumulo viri Dei ponentes, sarcophagum illius desuper posuerunt, XCIV, 785.

S. HILDEFONSUS. — Carmen sepulcrale pro S. Heladio præsule Toletano, XCVI, 525.

S. LEODEGARIUS. — Ejus sepulturæ locus cœlitus illustratur, XCVI, 366.

THEODULPHUS Aurelianens. episc. — Epitaphia quædam, CV, 507.

S. EIGIL Fuldens. abbas. — Ejus sepultura et epitaphium, CV, 417.

S. ADALHARDUS Corbeiens. abbas. — Epitaphium, CV, 549. — Mira sepulturæ ejus manifestatio, CXLVII, 1064.

DUNGALUS RECLUSUS. — Quædam epitaphia, CV, 529, et passim.

S. EULOGIUS TOLET. — Ejus sepultura et epitaphium, CXV, 742.

S. PASCHASIUS RADBERTUS. — Epitaphium Arsenii, CXX, 1557.

MILO monac. — S. Amandi sepultura et epitaphium, CXXI, 983.

ISIDORUS MERCATOR. — Sepulcra demoliens excommunicetur, CXXX, 115.

REGINO Prumiens. abbas. — Sepulcrorum effractores et violatores quomodo puniendi, CXXXII, 173, 377.

S. GREGORIUS VII, papa. — De ejus sepultura, CXLVIII, 109. — De comitissæ Mathildis sepulturæ opinione, 1057.

UDALRICUS Cluniac. monach. — Epitaphium abbatis Apollinaris Cassin., CXLIX, 776.

VOLCANDUS Medit monast. monach. — Sepultura et epitaphia SS. Hyduiphi et Deodati, CLI, 601, 620.

S. JOANNES GUALBERTUS. — Ejus sepultura gloriosa, CXLVI, 752.

S. LIETBERTUS. Camerac. episc. — Ejus sepulcrum. Fecit sibi ædificare sepulcrum aut quinquennium, 1484

HELDUINUS abbas. — Versus ad tumulum S. Remigii, CXXIX, 1033.

PETRUS LOMBARDUS. — Sepulcrum, CXCII, 21.

HINCMARUS Rhemens. archiep. — Sepulcra non violanda, CXXV, 751. — Hæreditario jure non arroganda, 751.

S. MAURILLIUS Rothomag. archiep. — Epitaphia Rollonis et Guillelmi Longaespathæ, CXLIII, 1389.

S. GODEHARDUS episc. — Ejus sepultura gloriosa, CXXXVIII, 1227.

S. ADVENTIUS Metens. episc. — Ejus epitaphium, CXXI, 1151.

S. ANSELMUS Cantuar. archiep. — Ejus sepulcrum gloriosum et epitaphium triplex, CLVIII, 141.
S. BERNARDUS abbas. — Ejus sepultura, CLXXXV, 943. — Appendix de sepultura et sepulcro glorioso S. Bernardi, 1665. — Sépultures du chœur de l'église de *Clairvaux*, 1765 *et seqq*.
SIGEBERTUS Gemblacens. abbas. — Epitaphium S. Anselmi, CLX, 647. — Epitaphia S. Sigeberti, 650. — Epitaphium Everardi, CXL, 720.
PETRUS LOMBARDUS. — S. Adjutoris gloriosa sepultura, CXCII, 1552.
VENERABILIS GUIBERTUS. — Sepulcra non aperienda nedum confringenda, CLVI, 337.
GODEFREDUS Stabulens. — S. Remacli gloriosum sepulcrum, CXLIX, 295.
OSBERNUS monach. — Sepultura et sepulcrum gloriosum S. Elphegi, CXLIX, 391.
UDALRICUS Cluniacens. monach. — Epitaphium Ainardi abbatis Divensis, CXLIX, 1423. — Epitaphium Mabillæ comitissæ, *ibid.*
ABÆLARDUS (Petrus). — Ejus epitaphium, CLXXVIII, 103.
AGNELLUS abbas. Ravennat. — Sepultura et sepulcra quorumdam Pontificum. CVI, 475.
PETRUS CANTOR. — Sepulcra sumptuosa mortuis sunt potius in augmentum supplicii quam in remedium, C V, 228.
CONSTITUTIONES. Privilegia, Decreta varia SS. Pontificum pro libertate et ritu sepulturæ nec non et sepulcrorum veneratione. — *Vide* passim in tota Patrologia.
Quod superest de mortuorum cultu videsis in *Indice de Purgatorio.*

CXXXII.

INDEX DE ANTICHRISTO,

LECTORI INDIGITANS, JUXTA SS. PATRUM SENTENTIAS,

VARIA DE ILLIUS ADVENTU SIGNA PRÆNUNTIA, CONCOMITANTIA, ET SUBSEQUENTIA,

NECNON ULTIMUM ILLIUS FINEM.

PARS PRIMA. — *Signa adventus Antichristi præmuntia.*

I. — *Prophetiæ Veteris Testamenti.* Tertullianus, II, 117; S. Cyprianus, IV, 779; S. Ambrosius, XIV, 684; Rufinus, XXI, 321; S. Augustinus, XXXIV, 788; XLI, 695; Alcuinus, C, 564, 1292; CI, 1296; S. Bruno Astens., CLXIV, 438, 884; Rupertus abb., CLXVII, 556; Ven. Godefridus, CLXXIV, 55, 56; Garnerus abb., CXCIII, 87.

II. — *Prophetiæ Novi Testamenti.* S. Augustinus, XXXII, 908; XLI, 645; S. Gregorius Magn., LXXVI, 650; Alcuinus, CI, 1294, 1296.

III. — *Figuræ et typi* — *Abimelech.* Rabanus Maurus, CVIII, 1172; S. Petrus Damian., CXLV, 592, 470; Petrus Lombardus, CXCI, 501. — *Antiochus* S. Cyprianus, IV, 412, 669; S. Hieronymus, XXV, 558; S. Gregorius Magn, LXXVI, 651; Rupertus abb., CLXIX, 1069; Petrus Lombardus, CXCIII, 104 — *Arius et quilibet Ariomus.* S. Hilarius Pictav., X, 191; S. Ambrosius, XV, 1808. — *Auxentius.* S. Hilarius, X, 616. — *Beelphegor.* Rupertus abb., CLXVII, 908, 909. — *Constantius imp.*, S. Hilarius, X, 581. — *Doeg.*, Cassiodorus, LXX, 373; Rupertus abb., CLXVII, 1107. — *Hæretici et peccatores.* S. Augustinus, XXXIV, 1999; XLI, 679, 686, 687; S. Gregorius Magn., LXXVI, 486. — *Hircus.* Rupertus abb, CLXVII., 819. — *Nero.* S. Augustinus, XLI, 686. — *Rhammus.* Rabanus Maurus, CVIII, 1171, 1172. — *Sabellius.* S. Ambrosius, XV, 1808.

IV. — *Tempus adventus Antichristi.* — Tempus persecutionis Antichristi, ignotum est, S. Augustinus, XLI, 616. — Regnum Antichristi ante diem judicii, S. Augustinus, XXXIV, 1998; S. Cyprianus, IV, 358, 400. — Sæviet hic in fine mundi, sed ad breve tempus, S. Gregor. Magnus, LXXXVI, 449. — Antichristus dominabitur in fine mundi, *ibid.*, 520. — Adventus Antichristi creditus tempore imperatoris Severi, erroris arguitur in computo historici, S. Hieronymus, XXIII, 315. — Tempus Antichristi ex divo Paulo nuntiatus, S. Hilarius, X, 611, 612. — Hic quæri solet, quando istud erit? importune omnino, S. Aug., XLI, 616. — Si hoc nobis prodesset nosse a quo melius quam ab ipso Deo magistro interrogantibus discipulis diceretur, *ibid.* — Hoc mysterium iniquitatis quomodolibet intelligatur quid sit, ab alio sic, ab alio autem sic, quandiu autem operetur, occultum est, S. Augustinus, XXXIII, 908. — Mysterium jam operatur iniquitatis; tantum qui tuti tenet, modo teneat, dum de medio fiat et tunc revelabitur ille iniquus, *ibid.* — Prius veniet Antichristus, et tunc veniet dies judicii, id., XXXIV, 1998. — Sed dicturi sunt aliqui: Quomodo novissimum tempus? Quomodo novissima hora? Certe prius veniet Antichristus, et tunc veniet dies judicii, *ibid.* — Dominabitur in fine mundi « numquid producis luciferum in tempore suo, et vesperum super filios terræ consurgere facis? » S. Gregorius Magn., LXXVI, 520. — Imminente jam temporum conclusione, Lactantius, VI, 788.

Nondum advenit tempus Antichristi, Alcuinus CI, 1293. — Licet videamus Romanorum regnum maxima parte jam destructum, tamen quandiu reges Francorum duraverint, qui Romanum imperium tenere debent, dignitas Romani imperii ex toto non peribit, quia stabit in regibus suis, *ibid.* — Doctores nostri tradunt quod unus ex regibus Francorum Romanum imperium ex integro tenebit, qui in novissimo tempore erit, *ibid.* — Ipse erit maximus omnium regum et ultimus, qui postquam regnum suum fideliter gubernaverit, ad ultimum Hierosolymam veniet, et in monte Oliveti sceptrum et coronam suam deponet. Hic erit finis et consummatio Romanorum et Christianorum imperii, *ibid.* — Sicut in Sibyllinis versibus habemus, tempore prædicti regis, cujus nomen erit C rex Romanorum totius imperii, statura grandis, aspectu decorus, vultu splendidus, et per singula membrorum lineamenta compositus decenter, erunt divitiæ magnæ et terra dabit fructum suum; post istud tempus Antichristus veniet, *ibid.*, 1296. — Gentes spurcissimæ tunc exsurgent aquilone quas Alexander rex inclusit in Goch et Magoch; hæc sunt viginti duo regna, quorum numerus est arena maris; quod tempus præcedet adventum Antichristi, *ibid.* — Quod cum audierit rex Romanorum convocato exercitu, debellabit eos; hic semper habebit præ oculis scripturam ita dicentem: rex Romanorum omne sibi vindicet regnum terrarum, *ibid.* — Tempore Antichristum præcedente, rex Romanorum ultimus omnes insulas et civitates devastabit, universa idolorum templa destruet, omnes paganos ad baptismum convocabit, et per omnia templa crux Christi erigetur, *ibid.* — Judæi tum convertentur ad Dominum. « In diebus illis salvabitur Juda, et Israel habitabit confidenter, *ibid.* — Rex ultimus Romanorum impletis centum duodecim regni ejus annis veniet Hierusalem et ibi, ut dictum est, deposito diademate, relinquet Deo Patri et Filio ejus Christo Jesu, regnum Christianorum, *ibid.* — Regis ultimi Romanorum erit sepulcrum gloriosum et hoc proxime præcedet adventum Antichristi, *ibid.* — Nisi, ante Romanum imperium fuerit desolatum, et Antichristus præcesserit, Christus non veniet qui ideo venturus est ut Antichristum destruat, Rabanus Maurus, CXII, 569, 575. — Ut taceamus de his qui nunc sunt, vel adhuc usque ad finem sæculi futuri sunt, in quibus utique Antichristus erit, Hincmarus, CXXV, 276; B. Lanfrancus, CL, 542. — Tempus revelationis sive manifestationis Antichristi, *ibid.*, 344. — Imperio Romano destructo « tantum hoc restat » ut qui tenet, nunc teneat, *ibid.*, 343. — Romanum imperium vel fidem, vel ad nos nihil, nisi tenere fidem, donec de medio fiat, donec destruatur Romanum imperium vel Antichristus nascatur, vel qui tenet fidem, teneat donec moriatur. Et tunc revelabitur,

S. ANSELMUS Cantuar. — Sepultura martyrum in Hiberuia, CLIX, 232.
S. HILDEGARDIS monialis. — Ob sepulturam cujusdam olim excommunicati Sanctæ Hildegardis ecclesia interdicto subjicitur, CXCVII, 61. — Hujus sanctæ sepultura et translatio, 1106.
VENERABILIS GERHOHUS. — Obitus et sepultura S. Wintonis, CXCIV, 1454.
GAUFRIDUS GROSSUS.—Obitus et sepultura B. Bernardi a Tironio, CLXXII, 1431.
SIGEBERTUS monachus. — Sepultura et translationes corporis, S. Wigberti, CXL, 675.
GUILLELMUS Tyrensis. — Sepultura Godefridi regis Hierosolym, CCI, 520. — Sepultura Boamundi ducis Antiochiæ, 451. — Regis Balduini sepultura in ecclesia Dominici sepulcri, 598. — Rex Hierosolymit. Fulco moritur; ejus sepultura inter suos prædecessores, 638.
S. ODILO Cluniacens. abbas. — Ejus mors et sepultura, CXLI, 809. — Ejus corporis translationes, 1047.
ODORANNUS. — Translationes SS. corporum SS. martyrum Saviniani, Potentiani et sociorum, CXLII, 777.
PHILIPPUS DE HARVENG. — Elevatio corporis S. Amandi, CCIII. 129.
S. STEPHANUS DE MURETO. — Ejus obitus et sepultura, CCIV, 1026.
S. MARTINUS Legionens. — Ejus obitus et sepultura, CCVIII, 22.
THOMAS DE RADOLFO, B Petri Clarævallens. — Obitus, exsequiæ et sepultura, CCIX, 1052.
S. WILHELMUS abbas. — Ejus obitus et sepultura, CCIX, 616.
HUGO V, abbas Cluniac. — *Statuta*. De brevibus mortuorum, CCIX, 894.
S. SALABERGA. — Ejus obitus et sepultura, CLVI, 685.
S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Gentes cibos apponebant defunctis, LII, 17. — Ejus obitus et de ejus sepulcro glorioso, 57.
LEO MARSICANUS. — Translatio corporis S. Mennatis, CLXXIII, 992.
S. OTTO Bambergens. — Sermo in exsequiis S. Ottonis, CLXXIII, 1361.
S. GODEFREDUS Stabulens. monach. — Triumphus S. Remadi, et ejus gloriosum sepulcrum, CXLIX, 295.
STEPHANUS Tornacens. episc. — De morte et sepultura alicujus adolescentis, CCXI, 205.
CELESTINUS III, papa. — Epist. cxc, archipresbytero et primicerio Lucens. de libera sepultura monasterio S. Petri Relcolens. significat, CCVI, 1078. — Epist. cxcix, De eodem libera sepultura monasterio, Petri Relcolens., 1079.
S. EIGIL abbas. — Ejus obitus et sepultura, CLXXX, 417.
WILLELMUS CALCULUS. — *Historiæ Normannorum*. Mors et sepultura ducum, passim. Imperatrix Mathildis poposcit ut Becci sepelirelur, CXLIX, 897.
AGNELLUS abbas Ravenn. — Obitus et sepultura pontificum Ravenn., CVI, 475 *et passim*.

PARS II (TESTIMONIALIS). — *De cultu mortuorum*.

TERTULLIANUS. — Pro defunctis orandum et refrigerium eis adpostulandum, II, 912. — Oblationes publicæ pro defunctis, 757. — Oblationes et orationes pro illis, annua die faciebant Christiani, 79, 912.
S. CYPRIANUS. — Atræ vestes non accipiendæ in charorum morte, IV, 234 — Christiani mortui non sunt lugendi, 234. — Preces post mortem, 269.
LACTANTIUS. — Mortuorum corpora non mutilata sed integra servata a veteribus, VII, 467. — De mortuis sepulturæ mandandis, nihil unquam ab ullo legislatore ethnico imperatum est, VI, 997. — Sepultura peregrinorum et pauperum, 681. — In ea exhibenda, mos quorumdam Ecclesiarum, 681. — Sepulturæ cadaverum gentiles et Christiani studiosissimi, VII, 477.
S. ZENO. — Gentes libationibus ad mortuorum sepulcra animarum immortalitatem significabant, XI, 127. — Mortui, solemnibus divinis, a sacerdotibus Dei quiescentes, commendari soliti, X, 153.
S. AMBROSIUS. — Natales dies defunctorum obliviscimur, et eum quo obierunt diem celebri solemnitate renovamus, XVI, 1136. — In obitu Theodosii imperatoris testimonia, XVI, 1385. — De obitu Valentiniani consolatio, 1357. — De excessu fratris sui Satyri, 1269. — Christiani multo majora quam gentiles de morte suorum habent solatia, 1152.
S. HIERONYMUS. — Epistol. ad Tyrasium, XXII, 278. — Licet flere mortuos, 256. — Mortui Christiani dormientes vocantur, 460. — Epistol. LXXVII, 690.
S. AUGUSTINUS. — Præclarum dictum sanctæ matris suæ Monicæ de abjicienda sepulcri sui cura. Preces pro ea et sacrificium Missæ, XXXII, 152. — Quæ sit ratio sanctorum corpora sepeliendi, XLI, 27. — Mortuorum fidelium animæ ab Ecclesia non separantur, XL, 558. — Eos qui de hac vita migrant non amittimus sed præmittimus ad vitam, XXXIV, 318. — Mortuos sive bonus sive malus dormit, CXI, 1751. — Mortuos unde lugere licet, et hunc luctum quid debeat consolari, XXXVII, 936, 937, 939. — Lugentes consolentur fraterna obsequia, 937. — Mortuorum piorum memoria in communicatione corporis Christi, XXXIX, 674. — Mortuo sepulturæ locus per se non prodest, et quatenus prosit, XXXVIII, 598. — Dum deest sepultura Christianis nihil adimit, 594. — Mortuos ex funeris pompa et sepulcri ornamentis nihil juvari, XXXVI, 552, 560. — Defunctorum animæ pietate suorum viventium relevantur, XXXVIII, 285. — Funeris pompæ vivorum sunt qualiacunque solatia, non adjutoria mortuorum, XXXVII, 956. — Hæc tamen, utpote in Scripturis inter bona opera deputata, quisque pro viribus præstet. Propter eos qui vivunt fiunt laudes funebres, XXXIV, 1174. — Defuncti corporis sui redemptionem exspectant, XXXII, 606. — Defuncti absentes potius dicendi quam mortui, XXXVI. 1897.
S. LEO MAGNUS. — Defunctis remedia vitæ collata, LV, 134. — Sacrificium satisfacit pro defunctis, 135 — Obtatum ut in cœlesti sede gloriosi exsultent, 137. — Ut eorum animas lux æterna possideat, 136. — Et sanctorum societate lætentur, 138. — Ipsis etiam prodest intercessio sanctorum, 137.
S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Cur Christus discipulo non permiserit sepelire mortuos, LII, 65. — Sermo de filio viduæ excitato a mortuis, 487. — Mortui quomodo mortuos sepeliant, 34. — Mortui plangendi, non cantandi, 19.
CASSIODORUS. — Insatiabilis fletus est qui humandis non sinitur corporibus interesse, LXIX, 51.
S. FULGENTIUS. — *Epistol.* II, De consolatione super morte mariti, ad Galiam viduam, LXV, 511.
S. REMIGIUS Remensis archiep. — Consolatio in obitu sororis suæ, *Epist. ad Chlodovæum regem*, LXV, 969.
S. GREGORIUS MAGNUS. — An prosit animabus si earum corpora in ecclesiis fuerint sepulta, LXXVII, 457. — Qui dicantur animæ fidelium defunctorum dormire in somno pacis, LXXVIII, 577.
S. ISIDORUS HISPALENSIS. — Defuncti, eorum memoria servanda et commendanda, LXXXI, 117.
LITURGIA MOZARABICA. — Defuncti, pausantes et quiescentes dicti, LXXXIV, 559.
STATUTA SALISBURGENSIA. — Quando quis, Deo jubente, de hoc sæculo migraverit, sive episcopus, sive abbas, sive monachus, sive presbyter, seu sanctimonialis femina, etc., de ipso loco designantur litteræ, pro ipsa anima orandum, et litteris notum faciant nomen et tempus, XCVII, 210.
RABANUS MAURUS. — Sepultura mortuorum quid significat? CVII, 651.
ISIDORUS MERCATOR. — Defunctorum piam voluntatem exsequi retardantes excommunicentur, CXXX, 95. Defunctorum oblationes defraudans ab Ecclesia pellantur, 29, 94.
REGINO PRUMIENSIS abbas. — Sepulturæ locus honorificentior in atrio, CXXXII, 560.
BURCHARDUS WORMATIENS. — *Capitulare*. Quot modis animæ defunctorum solvi debeant, CXXXIV, 33. — Ut sepulturæ non vendantur, *ibid*. — Ut mortuos pœnitentes sepeliant, 46.
S. PETRUS DAMIANI. — Defunctorum alimenta quæ sint, CXLV, 580. — De pietate erga defunctos, 315.
S. BERNARDUS abbas. — An mortui sint lugendi, CLXXXV, 888. — Animæ defunctorum in cœlum deferuntur angelorum manibus, CLXXXIII, 804. — Mors piorum an et quomodo lugenda, 356. — Mortuos temere lugentes plectendi sunt, 1357. — Pie mortui non ablati, sed translati, 72. — Mortuis debemus compassionem et orationem, 689.
PETRUS LOMBARDUS. — Defunctis quomodo prosunt quæ facit Ecclesia, CXCII, 124. — Defunctis quid et qualiter prosit, 201.
HINCMARUS Remens. — Presbyteri nullum in ecclesia, sine episcopi licentia et consultu sepeliant, CXXV, 719.
ROBERTUS PULLUS. — Mortuorum increscit cruciatus ex vivorum quos amaverunt cruciatibus, CLXXXVI, 100.
B. ALCUINUS. — Pro defunctis fidelibus orare, jejunare, eleemosynas dare, missas celebrare, bonum et illis salubre, C, 131, 212; CI, 57, 512.

S. IVO Carnotens. — De sepultura pauperum et potentum. CLXI, 597.
PETRUS CANTOR. — Defunctorum sola comes est misericordia, CCV, 255.
BERNARDUS abbas Fontis Calidi. — Contra hoc quod dicunt Waldenses, defunctis fidelibus non prodesse vivorum eleemosynas, jejunia, missarum sacramenta, aliasve orationes, CCIV, 835.
ECKBERTUS abbas. — Sermones contra Catharos, et alios hæreticos de animabus et cultu mortuorum, CXCV, 55.
S. REMIGIUS Lugdun. archiep. — Orare et sacrificium missæ offerre pro defunctis fidelibus oportet juxta universalis Ecclesiæ consuetudinem affert testimonium S. Augustini, CXXI, 1128.
S. ANSELMUS Cantuariens. archiep. — Kalendarium mortuorum. In eo nomen et dies obitus signantur, CLIX, 349.
S. STEPHANUS DE MURETO. — De superbia quam facit aliquis relinquendo proprium cœmeterium, CCIV, 1108.
PETRUS BLESENSIS. — Epist. ad Henricum regem. Probat morem lugendi vita defunctos piam esse, si moderatus sit, CCVII, 5 — Epistolæ de morte quorumdam amicorum, 461, 464, 465, 471, 472, 488.
DODANA, pia femina — Pro defunctis parentibus orare docet, CVI, 115, 116.
JONAS Aurelian. episc. — De mortuis sepeliendis et cura pro eorum animabus gerenda, CVI, 261.
ALANUS DE INSULIS. — Orandum pro mortuis : orationes vivorum prosunt defunctis, CCX, 253. — Oratio quæ fit ab Ecclesia, a quocunque proferatur prodest mortuis, 389.

PARS III (LITURGICA). — *De cultu mortuorum.*

TERTULLIANUS. — Oblationes publicæ pro defunctis, II, 737. — Oblationes et orationes pro illis, annua die, faciebant Christiani, 79, 942.
S. CYPRIANUS. — Sacrificium pro dormitione, IV, 414. — Preces post mortem expostulat, 169.
LACTANTIUS. — In sepultura exhibenda mos quarumdam ecclesiarum, VI, 681. — Unctura mortuorum viguit apud Christianos, 980.
S. ZENO. — Mortui, solemnibus divinis a sacerdotibus Dei quiescentes commendari soliti, XI, 133. — Mortuorum corpora exponebantur a Christianis in ecclesiis, 55.
S. AMBROSIUS. — Alii pro mortuis tertium diem et tricesimum, alii septimum et quadragesimum observare consueverunt, XVI, 1385. — Natales dies defunctorum obliviscimur et eum quo obierunt diem celebri solemnitate renovamus, 1136.
S. HIERONYMUS. — Mos antiquus in exsequiis mortuorum, XXII, 331. — Christiana traditio de psalmis et hymnis recitandis super illos, 466. — Alleluia cantatum in exsequiis mortuorum, *ibid.*
S. AUGUSTINUS. — Obsequiæ matris suæ S. Monicæ, XXXII, 152. — Preces et sacrificium Missæ pro ea, *ibid.* — Sacrificium pro defunctis, XXII, 776. — Mortuorum obsequia solemnia, altaris, orationum, et eleemosynarum pro ipsis sacrificia. XXXVIII, 609. — Etiam sub generali commemoratione, pro omnibus, in Christiana et catholica societate defunctis, oratur. In precibus sacerdotis quæ Deo ad altare ejus funduntur, 593. — Mortuis prodest oblatio quæ pro illis fit, 157. — Defunctorum memoria ad altare fieri solita est, XXXII, 778. — Ad altare pro commemoratis defunctis, non pro martyribus oratur, XXXVII, 867, 1291, 1295. — Oratio pro defunctis, XXXIV, 92. — Sacrificium pro defunctis, posito juxta sepulcrum cadavere, XXXII, 777. — Sacrificium pro se postulat, S. Monica, 778. — Pro patre suo Patricio et matre sua Monica vult orari ad altare S. Augustinus, 780. — Ipsemet orat, XXXVI, 778. — Sacrificium altaris et eleemosynæ fiunt pro baptizatis omnibus defunctis, XXXVIII, 283. — His ritibus non comparantur mortuis nova merita, XXXVII, 937. — Sacrificium, orationes, eleemosynæ eis prosunt, qui cum viverent, ut hæc sibi postea prodessent, meruerunt, *ibid.*
S. PETRUS CHRYSOLOGUS — Mortui quomodo mortuos sepeliant, LII, 54.
CONSTANTINUS imperator. — Missa in apostolorum martyrio celebrata in exsequiis imperatoris Constantini Magni, VIII, 91.
CASSIANUS. — Pro mortuis oblationes. *Collat*., II, 5. — Mortuorum anniversarius dies depositionis celebratur, *Collat*., XIX. — Defunctorum memoriæ et oblatio pro eis, XLIX, 529. — Sepulturæ ritus apud veteres, 995.
S. LEO MAGNUS. — Hostiæ et oblationes defunctis prosunt, LV, 134. — Missæ pro defunctis, 135. — Obitum est sacrificium ut in cœlesti sede gloriosi exsultent, 136. — Cantus in exsequiis defunctorum, *ibid.* — Triplici lingua, Hebraica, Græca et Latina, 353, 368.
S. PAULINUS NOLANUS. — Sepeliendi mos in ecclesiis, LXI, Epist. ccm, a. 919. — Juxta martyrum corpora, mortui sepeliebantur, Poem. 686, 768.
PRUDENTIUS AURELIUS. — Defunctorum corpora quo more olim sepulta, LX, 133. — Sepulcri honos, 351.
SYNODUS APUD CARTHAGINEM. — Corporibus defunctorum SS. Eucharistia non detur, et ne mortuos homines baptizari liceat, LXVII, 190.
LITURGIA GALLICANA. — Defunctis refrigerium per jejunantium preces et sacrificium procuratur, LXXII, 233, 235, 256. — Mortuus ablatus, vestitusque sepulturæ traditur, 167. — Orationes pro defunctis in Missa, 181.
S. BENEDICTUS ABBAS. — Mortuos ut sepelire debet monachus, LXVI, 126.
S. GELASIUS papa. — *Sacramentarium.* Oratio post hominis obitum, LXXIV, 1252. — Oratio antequam corpus ad sepulcrum deferatur, 1253. — Oratio post sepulturam, 1254. — Missæ pro defunctis, 1256. — Orationes in cœmeteriis, 1241.
S. GREGORIUS MAGNUS. — Pro sepulturis nihil accipiendum, nisi quod parentes vel proximi vel hæredes, pro luminaribus sponte offerre voluerint, LXXVII, 118. — Preces pro defunctis apud antiquos Patres passim occurrunt, 464. — Sacrificium novæ legis pro vivis atque defunctis oblatum, 115, 464, 465, 468, 472. — Sacrificium oblatum pro mortuis, septimo, tricesimo et quadragesimo die, 464. — Luminaria in sepulturis adhibita, 927 — Corpora Christianorum mortua aromatibus condita, LXXVIII, 483. — Elata in sepulcrum cum cantu, 485. — Linteo candido involvebantur, 484. — Episcopi defuncti vestibus induebantur sacerdotalibus seu pontificalibus, *ibid.* — Defunctorum officium, 478 — Oratio pro fidelibus defunctis, in liturgico Missæ officio Ecclesiæ semper curæ fuit, 289, 577. — Cur, in canone Missæ, memoriæ fidelium defunctorum addatur : *Et omnibus in Christo quiescentibus*, etc., 290. — Missæ pro defunctis, et pro eorum quiete, orationes et exsequiæ, atque eleemosynæ ad eorum refrigerium, 215, 478. — Ante Caroli Magni ætatem missæ pro defunctis erant in usu, 572. — Sacrificium pro defunctis asseritur offerendum ex traditione, 289. — Sepulturæ officium, 480. — Officium vetus sepulturæ, 478. — Exsequiarum officium, 476. — Olim alleluia, vox lætitiæ, in defunctorum officio, cur prætermissa non fuerit, 480. — Corpore in ecclesiam delato, antequam terræ mandetur, celebratum missæ sacrificium juxta morem antiquum, *ibid.* — *Kyrie eleison*, in exsequiis canitur juxta veterum morem, 485. — Ad finem cujusque psalmi qui ante sepulcrum canitur oratio seu collecta interponitur, pro more antiquo, *ibid.*
S. ISIDORUS Hispalens. — Missa pro defunctis ab apostolis tradita, LXXXIII, 586.
LITURGIA MOZARABICA. — Defunctorum corpora cum luminibus et cantu ad sepulcrum deferebant Christiani, LXXXIV, 617. — Missæ defunctorum, 456. — *Memento* mortuorum, LXXXII, 7, 232, 514, 547. — Mozarabes recentiores bis faciunt memento mortuorum. Officium in commemoratione defunctorum, LXXXVI, 1347.
S. JULIANUS Toletanus. — De oblationibus quæ pro fidelibus defunctis offeruntur, XCVI, 475.
CAPITULA MONACHORUM. — De officio mortuorum celebrando, XCVII, 582. — Pro abbate defuncti anniversarium fiat officium, 592.
RABANUS MAURUS. — Defunctorum animæ sacrificiis curandum est, CVII, 55. — Missæ sacrificium pro defunctis, 90.
S. PRUDENTIUS TRECENS. episc. — Post egressum animæ in morte alicujus preces et ritus sepeliendi. Preces post lavatum corpus, et antequam de domo efferatur, CXV, 1448.
GRIMALDUS San.-Gallensis. — Missa unius defuncti, CXXI, 843. — Orationes pro defunctis, pœnitentiam desiderantibus et minime consequentibus *ibid.* — Missæ plurimorum defunctorum, 844, 845. — Missa in cœmeteriis, 924. — *Præfationes.* Pro defuncto, 923. — Pro pluribus defunctis, 924. — In transitu episcopi, monachi, vel abbatis, *ibid.*
ISIDORUS MERCATOR. — Modus funerandi corpora defunctorum, CXXX, 110. — Mortuorum corpora in basilicis sanctorum non sunt sepelienda, 150.
REGINO Prumiensis abbas. — Anniversarius dies defuncti, CXXXII, 25, 107, 655. — Exsequiæ defunctorum

fraude et terrena potestate nititur, et in occultis et eam divitibus sedere perhibetur, *ibid.* — Semita Antichristi miraculis, et sive per se, seu per ministros suos quolibet prodeat, mendacibus signis coruscat, *ibid.*, 116. — Labor et dolor quibus falsa dogmata signantur sub lingua ejus, *ibid.*, 704. — Flamma oris ejus est ipsa instigatio occultæ locutionis, *ibid.*, 716. — Pravæ suasionis verba ad unius cujusque animum facit, *ibid.* — Flamma est quod de ejus ore egreditur, quia ardet in desideriis animus cum ejus suggestionibus instigatur, *ibid.* — Vi superabit alios, alios mentitis virtutibus decipiet, *ibid.*, 630. — De Leviathan naribus fumus exit quia ex ejus prodigiis mendaciis etiam bonarum mentium oculos trepidationis caligo confundit, *ibid.*, 712. — Contra Deum se erigens, cum simulatione sanctitatis etiam tumore potestatis extollitur, *ibid*, 718. — Antichristus regulus, serpentum regulus rex dicitur, id., LXXV, 1090. — In fallacia sua Antichristus gradietur, sed juxta breve tempus vitæ præsentis ipsa illa fallacia prosperabitur, id., LXXVI, 529. — Deinde accipiendus est alius, in nomine eodem veniens. Sed hic homo est, a quo sibi honorem homines sperabunt, et cui honorem reddent vicissim, S. Hilarius Pictav., X, 298. — Et hic quidem Antichristum significari non obscurum est, mendacio paterni nominis gloriantem, *ibid.* — Stylo Antichristi Scriptura composita, *ibid.*, 614. — Quicunque crediderint atque accesserint ei, signabuntur ab eo tanquam pecudes; qui recusaverint, aut in montes fugient, aut cruciabuntur et necabuntur Lactantius, VI, 794. — Tunc dissolvetur et exiet, et per illud suum vas terribiliter seducet gentes, Alcuinus, CI, 1292. — Miracu a ejus falsa, mendacia erunt, et a veritate aliena, quia per magicam artem et phantasiam deludet homines, sicut et Simon Magus illusit illum, qui putans occidere eum, arietem occidit pro eo, *ibid.*, 1295. — Hæc autem omnia miracula omnibus modis per incantationes diabolicas falsa erunt, peccatoribus et incredulis videbuntur vera, *ibid.*, 1294. — Sub lingua ejus dolus et iniquitas, S. Agobardus, CIV, 280. — Insidiatur juxta vestibula in absconditis, ut interficiat innocentem, *ibid.* — Insidiatur in abscondito quasi leo in cubili, *ibid.* — In psalmo: « Quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate, etc., » demonstratur quale sit hoc corpus diaboli atque Antichristi in præsenti, et quid illi maneat in futuro, *ibid.*, 281. — Totum cum dolo loquitur Antichristus, S. Bruno Herbipol., CXLII, 209 — Nequitia Antichristi patet eo quod iniquus suasor erit, ut quos terrore non potest pervertere, saltem per noxia præmia conetur declinare, *ibid.*, 75. — Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa, de Antichristo dicitur qui confusis moribus diligit iniquitatem, *ibid.*, 209. — Æstimatione quidem seductorum et simulatione sui agnus erit, revera autem hædus, imo et bestia sive cornu bestiæ in cujus superbia et credulitate epulabitur, Rupertus, CLXVII, 1801. — Decepti ab Antichristo non creduntur ad fidem rediturі, Robertus Pullus, CLXXXVI, 978.

V. *Pugnæ Antichristi contra sanctos Dei.* — Martyres sub Antichristo passuri, S. Gregorius Magn., LXXIX, 527. — Unum est tamen quod non similiter repetitur; quia ibi sicut fragmenta mali punici, hic autem sicut cortex mali punici dicitur, *ibid.* — Quo nihil designari puto nisi sanguinem martyrum qui sub Antichristo morientur, et unitatem fidei sub qua multi Judæorum stringentur, *ibid.* — In cujus constantia dum sanguinis effusionem patientur, fidei tribulatione quasi corticis rubore decorabuntur, *ibid.* — Draconis cauda in terram dejicit stellas, quia Satanæ extremitas illa per audaciam hominis assumpti erecta, quosdam quos velut electos Dei in Ecclesia invenit obtinendo reprobos ostendit, id., LXXVI, 651. — Κέρατα Græce Cornua Latine dicuntur, serpensque hic cornutus esse perhibetur, quia contra fidelium vitam cum morsu pestiferæ prædicationis Antichristus armatur etiam cornibus potestatis, *ibid.*, 596. — « Tetendit enim adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est, » id., LXXV, 1009. — « Cucurrit adversus eum erecto collo et pingui cervice armatus est, » *ibid.* — « Quis arguet coram eo viam ejus? Quis videlicet hominem illum increpare audeat, cujus visum fere pertimescit? » *ibid.* — In manu quippe Antichristi dolus dirigitur, quia in hoc quod contra bonos proposuerit implere temporaliter nulla adversitate præpeditur, id., LXXVI, 568. — Per Antichristum diabolus ardentius sæviet, non comburit nisi lignum, fenum, stipulam; ejus flammam extinguunt lacrymæ, *ibid.*, 716. — Flamma de ore ejus egressa, non comburit nisi lignum, fenum, stipulam, *ibid.* — Robur sanctorum videtur stipula contra Leviathan et Antichristum; « nihil tamen contra eorum animam potest, » *ibid*, 728. — Judæi conversi tempore Antichristi graves persecutiones patientur, *ibid.*, 921. — Includi autem propheta in medio domus suæ præcipitur; quia Antichristi tempore ab eis gentibus quæ in infidelitate remanserint plebs conversa Judæorum duris persecutionibus angustatur, *ibid.*, 921 — Atrium autem quod est extra templum ejus foras, et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus, et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus, *ibid.* — Tanta tunc contra justos iniquitate effrenabitur, id., LXXV, 1055. — Quis arguet coram eo viam ejus? Quis etenim, nisi Deus, cujus adjutorio electi, ut resistere valeant, fulciuntur? — Quem quamvis sævitia ad crudelitatem dilatet superna tamen misericordia dierum brevitate coangustat, id., LXXVI, 449. — « Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. » *ibid.*, 630. — Ex signis quæ faciet plus metuendus quam expœnis quas martyribus intulit, *ibid.* — Sed considerandum valde est, cum Behemoth iste caudam suam sicut cedrum subleval, in quo tunc atrocior quam nunc se exerit surgat, *ibid.* — Qui tanta tunc virtute se commovet, ut membra Domini, si potest fieri, etiam electa perturbet, *ibid.*, 709. — In electorum cordibus conspectis terribilibus signis, obscura cogitatio conglobatur, *ibid.*, 712. — Electi quanto tunc zelo æstuabunt. « Sicut ollæ succensæ atque ferventis. » *ibid.*, 713 — Pugnaturus est adversus sanctos Domini Antichristus, S. Hieronymus, XXVI, 984. — Et in ultimo eos qui sub Antichristo adversus sanctos Domini pugnaturi sunt, accipere possumus qui ideirco congregantur, ut pereant, *ibid.* — Desolationis autem abominatio, quia bellis et cædibus terram cum placulo desolaturus sit, S. Hilarius, IX, 1054. — Dei supra Ecclesiam vigiliæ quatuor. Antichristi terror. Sed inter hæc discipuli vento ac mari differuntur, et totis sæculi motibus, immundo spiritu adversante, jactantur, *ibid.*, 1001, 1002. — Veniet enim maxime anxiis atque vexatis. Et quia de Antichristi consuetudine ad omnem tentationem novitatem solliciti erunt; etiam ad Domini adventum expavescent, falsas rerum imagines, et subrepentia oculis figmenta metuentes, *ibid.* — Elias et Enoch missi in mundum contra impetum Antichristi, Alcuinus, CI, 1296. — Contra impetum Antichristi fideles divinis armis duo magni prophetæ præmunient et instruent, et confortabunt et præparabunt electos ad bellum, *ibid.* — Interfectio Eliæ et Enoch ab Antichristo, *ibid.*, 1297. — Postquam autem impleverint prædicationem suam, insurget Antichristus in eos, et interficiet, *ibid.* — Ipsi vero occisi post tres dies a Domino suscitabuntur. Postea cæteros fideles persequens reddet gladio, aut apostatas faciet, *ibid.* — Elias cum Enoch et omnes electi resistent ei, S. Ivo, CLXI, 1010. — Quanta ab Antichristo fiet Christianorum subversio, S. Bruno Astens., CLXV, 270, 273. — Prophetas etiam et Enoch vincet, et martyrio consummabit, *ibid.*, 674. — Antichristus bellum faciet, Rupertus abb., CLXIX, 1029. — Bello multiplici Ecclesiæ descripto Joannes subjicit tempore hujus belli diabolum nocere paratum, sed a Deo ne sui torperent vel desperarent refrenatum, Richardus de S. Victore, CXCVI, 770.

VI. *Templum in quo sit sessurus.* — Templo Dei in quo sit sessurus Antichristus incertum est, S. Augustinus, XLI, 685. — Utrum Antichristus sessurus sit in illa ruina templi quod a Salomone rege constructum est, an vero in Ecclesia incertum est, *ibid.* — Non in templo alicujus idoli aut dæmonis sessurus est; non enim templum alicujus idoli aut dæmonis templum Dei Apostolus diceret, *ibid* — Nonnulli non ipsum principem, sed universum quodammodo corpus ejus, id est, ad eum pertinentem hominum multitudinem, simul cum ipso suo principe hoc loco intelligi Antichristum volunt, *ibid.* — Nonnulli putant rectius etiam Latine dici, sicut in Græco est, non in templo Dei; sed in templum Dei sedeat, tanquam ipse sit templum Dei, quod est Ecclesia, sicut dicimus sedet in amicum, id est, velut amicus, *ibid* — Manifestus futurus est Antichristus ex his Pauli; ait enim: « Ut reveletur in tempore suo. » *ibid.*, 908. — Regnabit Antichristus sive prius veniet, et tunc veniet dies judicii, id., XXXIV, 1998. — Dominationis ad vanum et inane culmen perveniet Antichristus, id., XXXVI, 126, 127. — Vim in imperio habebit Antichristus; « velut leo in cubili suo; « ad vim relatum est quod dictum est *leo*, *ibid.*, 127, 128. — Tabernaculum Antichristi est amor perfidiæ quo fidei contradicit Redemptoris. In quo Judæi nunc permanent, quia dum perfidiæ suæ situm amanter inhabitant, contra Redemptorem pugnant, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 66. — Regulus dicitur Antichristus. Quis vero reproborum caput est nisi Antichristus? Quod ergo confotum fuerit, erumpet in regulum, id., LXXV, 1090. — Parvo tempore permittitur exaltari, ut quo ad modicum gloriari sinitur, eo in perpetuum atrocius pu-

niatur, *ibid.*, 1009. — Antichristus vocabitur, qui nomen suum longe lateque diffundere conabitur, quod nunc unusquisque imitatur cum de memoria terreni nominis gloriam laudis suæ extendere nititur, atque opinione transitoria lætatur, *ibid.*, 1052. — Memoriam suam in terra statuere Antichristus conatur, cum in terrena gloria appetit si esset possibile, in perpetuum permanere, *ibid.*, 1033. — Nomen suum in plateis celebrari gaudet, cum longe lateque operationem suæ iniquitatis extendit, *ibid.* — Propter peccata populorum regnaturus est Antichristus, id., LXXVI, 343. — Quia post hæc et Antichristus apparebit, hoc illic quartum subdidit Salomon dicens : « Et qui stultus apparuit, postquam elevatus est in sublime, » *ibid.*, 528. — Ipse in sublime elevabitur, cum Deum se esse mentietur, *ibid.* — Potestas explendæ nequitiæ superbiæ Antichristi accedet, *ibid.*, 718. — Ex verbis : « Exsurge, Domine, non confortetur homo; judicentur gentes in conspectu suo. » In tantum enim confortabitur homo ille peccati, ut in templo Dei sedeat, et etiam Deum se nominet, mentionem facere de Antichristo videtur, Rufinus, XXI, 683, 684. — Regnaturus est in mundo Antichristus antequam Christus secundo veniat in terram ad judicium habendum omnium hominum, S. Maximus Taurin., LVII, 225. — Extolletur vel supra omnes gentium deos, quia majorem et fortiorem se omnibus faciet; sed etiam supra omne quod colitur, id est, supra sanctam Trinitatem. Alcuinus, CI, 1295. — Ita se extollet, ut in templo Dei sedeat ostendens se, tanquam sit Deus, *ibid.* — Circumcidet se veniens Hierusalem dicens Judæis : Ego sum Christus, vobis repromissus, qui ad salutem vestram veni ut vos qui dispersi estis, congregem et defendam, *ibid.*, 1296. — Antichristus in tantam excrescet malitiam, ut homo omnium pessimus ostentare se possit et audiat tanquam sit deus et contra universa consurgat, S. Agobardus, CIV, 280. — Extollet se ut jactet se super omne quod dicitur deus aut quod colitur, *ibid.* — Non est super terram potestas quæ comparetur ei qui factus est ut nullum timeret. Omne sublime videt, *ibid.* — De eo dicitur : « Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax, *ibid.*, 281. — « Loquitur » Antichristus « in corde suo : Non movebor de generatione in generationem, » *ibid.* — Antichristus congregatis sibi impiis, sicut Abimelech fecit, regnum improbe usurpabit, Rabanus Maurus, CVIII, 1171. — Filius perditionis qui adversatur et superextollit se super omne quod dicitur Deus aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus, id., CXII, 569, 573. — In domibus orationum sedebit ingrediens quasi ipse sit Christus et propter hoc debeat ab hominibus adorari in ordinem Dei, *ibid.* — Regnabit, sicut scriptum est, per tempus, et tempora et dimidium temporis, id est, non amplius quam tribus annis cum dimidio, S. Bruno Segniens. CLXIV, 725. — Antichristum autem Judæi recipient, et quasi Deum ad tempus venerabuntur, id., CLXV, 492. — Vox, exaltatio et odium Antichristi in Christianos, Petrus lombardus, CXCI, 779-782. — Dominatio ventura Antichristi, *ibid.*, 139-148. — Mentietur se esse Deum, Rev. Garnerus, CXCIII, 87. — Antichristus habebit potestatem contra juge sacrificium propter peccata, *ibid.*, 193. — Antichristi tyrannis quanta, Wolbero abb., CXCV, 1063.

VII. *Miracula, potentia et gloria brevis Antichristi.* — « Dies dimidii ibi Antichristus, cavenda ergo signa perfidiæ, quibus breviantur dies atque minuuntur, S. Ambrosius, XIV, 1001. — Potentia Antichristi tribus annis et sex mensibus erit, quod tempus quamvis exiguum, utrum ad mille annos pertineat quibus et diabolum ligatum dicit, et sanctos regnare cum Christo; an eisdem annis hoc parvum spatium superaddatur, atque sic extra, merito ambigitur, S. Augustinus, XLI, 678. — Tanta signa facturus est Antichristus, ut decipiat si fieri potest, etiam electos, id., XXXVI, 126, 127. — Vim habebit in imperio, dolum in miraculis, *ibid.*, 127, 128. — Quid aliud excelsum brachium accipitur, nisi superba Antichristi celsitudo quæ super reprobas mentes hominum fastu gloriæ temporalis erigitur? S. Gregorius Magnus, LXXVI, 486. — Dum dona perversis tribuit, dum eos in hoc mundo honoribus extollit, dum eorum oculis prodigia ostendit, fluxæ mentes hunc in suis prodigiis admirantur et sequuntur, id., LXXV, 1119. — Gloria quam brevis Antichristi et iniquorum omnium, *ibid.*, 1052. — Ex illa gloria præterita præcipitabitur.. ... in fine mundi cum suis sequacibus, *ibid.*, 1053. — Stultitia Antichristi in sublime elevati apparebit, id., LXXVI, 528. — Communicationem futuri judicii irridet inde factus est crudelior, *ibid.*, 728. — « Et deridebit vibrantem hastam, » contra Leviathan enim Dominus hastam vibrat, qui in ejus interitu districtam minatur sententiam, *ibid.*, 730. — Miraculis Antichristi semita lucebit, *ibid.*, 757. — Tantis signis et prodigiis in sanctitatis ostensione elevatur, ut argui ab homine ejus facta non valeant, id., LXXV, 1117. — In fine mundi sæviet, sed ad breve tempus, id., LXXVI, 449. — Signis (ex) quæ faciet metuendus quam ex pœnis quas intulit, *ibid.*, 650. — Quanta commotio ex miraculis Antichristi, *ibid.*, 709. — Tantis signis et prodigiis utitur Antichristus ut miraculorum potentia quasi quodam ignis lumine resplendere videatur, *ibid.* — Quia commotum caput illius miraculis clarescere nititur, recte ejus sternutatio splendor ignis vocatur, *ibid.* — Electi turbabuntur et titubabunt prodigiis visis Antichristi, *ibid.*, 712. — Potestas nequitiæ explendæ superbiæ Antichristi accedet, *ibid.*, 718. — Neque hasta neque thorax subsistere poterit, ut si supernum adjutorium desit, et prædicantium acumen obtundat, et longanimitatem patientiam destruat, *ibid.*, 727. — Extollet se supra Deum Antichristus, *ibid.*, 487. — Aperte monstratur apud Apostolum : Extollens se supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, (*II Thess.* II, 4), quia appetendo dudum Dei similitudinem, quasi juxta Deum erigere se voluit, sed in superbia culpa crescendo, jam de supra omne quod dicitur et colitur Deus extollit, *ibid.* — Signa multa operaturus est Antichristus, S. Hieronymus, XXIV, 212 — Et seipsum constituet ac vocabit Deum, et se coli jubebit et Dei filium; et dabitur ei potestas ut faciat signa et prodigia, Lactantius, VI, 794. — Sic magna voce David proclamavit : « Exsurge, Domine, non prævaleat homo. » Ipse enim est homo pessimus, quem humana non potest sustinere conditio, in quo tanta erit versutia vel potestas ut sola Domini virtus ejus possit superare nequitiam, Cassiodorus, LXX, 86. — Prædicatio ejus et potestas tenebit a mari usque ad mare, ab Oriente usque ad Occidentem, et ab aquilone usque ad septentrionem, Alcuinus, CI, 1293. — Faciet quoque signa multa et miracula magna et inaudita, *ibid.* — Faciet ignem de cœlo terribiliter descendere, arbores subito florere et crescere vel arescere, *ibid.* — Faciet mare turbari et subito tranquilliari; naturas etiam in diversis figuris mutari et cætera quoque mirabilia, innumerabilia et stupenda, *ibid.* — Faciet mortuos in conspectu hominum resuscitari, « ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi, *ibid.* — Dubitabunt perfecti et electi cum viderint tanta et talia utrum ipse sit Christus qui in fine mundi secundum Scripturas venturus est, annon, *ibid.* — Eriget se tribus modis contra fideles, id est, terrore, muneribus et miraculis, *ibid.*, 1294. — Dabit credentibus in se copias auri et argenti (tempore enim ejus absconditi thesauri revelabuntur), *ibid.* — Quos muneribus corrumpere non poterit, terrore superabit, quos autem terrore non poterit vincere, signis et miraculis seducere tentabit, *ibid.* — Antichristus in omni virtute resurrectionis, et signis miraculorum, et prodigiis mendacibus ad salutem, vel quia videbitur, nec revera operabitur, et in omni seductione iniquitatis iis qui pereunt, eo quod charitate veritatis non receperunt, B. Lanfrancus, CV, 344. — Ideo mittet illis Deus operationem erroris, operatorem Antichristum, ut credant mendacio, ut judicentur, damnentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, diabolo, *ibid.* — Quid faciet cum venerit? Sabbatum custodiri jubebit, S. Ivo episc. Carnot., CLXI, 265. — Quia enim mori se et resurgere simulat, haberi vult in veneratione Dominicum diem, *ibid.* — Antichristi insidiosis miraculis generabitur dubietas in cordibus fidelium, Rev. Garnerus, CXLIII, 264, 265.

VIII. — *Beatitudo sive felicitas Antichristi coram hominibus.* — Beatus usque adeo videbitur hominibus Antichristus, ut etiam Deus putetur, S. Augustinus, XXXVI, 126. — Impleturus est Antichristus totam nequitiam impietatemque quam omnes pseudoprophetæ inchoaverunt, *ibid.*, 127. — Semita Antichristi miraculis lucebit, S. Gregorius Magn., LXXVI, 757. — Potestas explendæ nequitiæ superbiæ Antichristi accedet, *ibid.*, 718. — Incedet Antichristus feliciter, *ibid.*, 529. — Antichristus universi sæculi pompis abundabit, Cassiodorus, LXX, 575. — Non tantum auro locuples erit sed et numerositate gentium et dominatione terrarum, miraculorum quoque ostensione gaudebit, honoris etiam pravi sectatione jactabit, et cæteris vitiis plenissimus erit, quæ Ægypti nomine videntur intelligi, *ibid.*, 576. — Tum obtinens Antichristus temporaliter mundi gloriam, mensuras hominum et honoris culmine et signorum potestate transcendit, Hincmarus, CXXV, 279. — Superba Antichristi celsitudo per brachium signata, id., CXCIII, 193.

IX. — *Persecutiones sævæ Antichristi in electos Dei.* — Gladius diaboli recte appellatur Antichristus, id est tri-

bulatio temporalis, S Gregorius Magn., LXXVI, 726. — Graves patientur persecutiones tempore Antichristi Judæi conversi, *ibid.*, 921. — Includi autem propheta in medio domus suæ præcipitur, quia Antichristi tempore ab eis gentibus quæ in infidelitate remanserint plebs conversa Judæorum duris persecutionibus angustatur, *ibid.* — Persecutione ultima Antichristi malis Christianis fidei lumen auferetur. « Auferetur ab impiis lux sua, » *ibid.*, 484. — Credentibus et viventibus male fidei lumen auferetur, maxime persecutionis Antichristi tempore, *ibid.* — Neque eos nunc Dei lumen illustrat, qui iniquitatis suæ malitiam fidei nomine palliant, *ibid.* — Antichristum quamvis sævitia ad crudelitatem dilatet, superna tamen misericordia dierum brevitate coangustat, *ibid.*, 449. — Tormentis cruciabit martyres Antichristus et signis coruscabit, *ibid*, 650. — Pensemus quæ erit humanæ mentis illa tentatio, quando pius martyr et corpus tormentis subjicit, et tamen ante ejus oculos tortor miracula facit, *ibid.* — Cujus virtus non ab ipso cogitationum fundo quatiatur, quando is qui flagris cruciat, signis coruscat, *ibid.* — Desolationis autem abominatio Antichristus, quia bellis et cædibus terram cum piaculo desolaturus sit, S. Hilarius, IX, 1054. — Inter hæc discipuli vento ac mari differuntur, et totis sæculi motibus, immundo spiritu adversante, jactantur, *ibid.*, 1002; S. Cyprianus, IV, 355, 592. — Virtus et constantia fortiorum periclitabuntur et nisi Deus opem ferat deficient, S. Gregorius Magn., LXXVI, 727. — Ubi tunc infirmi erunt, si fortes sicut paleæ reputantur? *ibid.*— Tunc eruere templum Dei conabitur, et justum populum persequetur, et erit pressura et conditio qualis nunquam fuit ab initio, Lactantius, VI, 794.—Prima persecutio violenta, cum proscriptionibus et tormentis Christiani ad sacrificandum cogerentur. Altera persecutio fraudulenta, quæ per hæreticos et falsos fratres acta est. Tertia superest per Antichristum ventura, quia nihil est periculosius; quia et violenta erit, et frandulenta, Rufinus, XXI, 685 —Antichristus Charybdis sanguinis, Prudentius LIX, 837. — In ore habebit blasphemam maledictionem, cum se Dei filium mentietur; amaritudinem, quando resultatoribus suis pœnam mortis indicet, et ad supplicia jubebit pervenire qui eum tanquam Numen contempserint adorare, Cassiodorus, LXX, 88. — Inter initia persecutio tantum violenta, altera, etc.;... novissima superest quæ erit violenta nimis ex potestate regni singularis, et deceptiosa miraculis, *ibid.* — Antichristus persequens Ecclesiam inducitur eo modo : « Et ego te servabo ab hora tentationis quæ ventura est in orbem universum. » Alcuinus, C, 1112. — Tempore Antichristi tanta erit tribulatio quanta non fuit ab initio sæculi, *ibid.* — Dura quippe erunt corporum vulnera, sed graviora adversariorum jacula, *ibid.* — Quos non signis illudere poterit in conspectu omnium mirabili morte cruciatos crudeliter necabit, id., CI, 1294. — Tunc erit talis tribulatio qualis non fuit super terram ex tempore quo gentes esse cœperunt usque ad illud tempus, *ibid.* — Tunc omnis Christianus qui inventus fuerit, aut Deum negabit, aut sive per ferrum, sive per ignem fornacis, sive per serpentes, sive per bestias, sive per aliud quodlibet tormentorum genus interibit, si in fide permanserit, *ibid.* — Antichristus interfectis nobilibus filiis id est, his qui ex diversis nationibus et linguis in Christo credentes, a Deo sunt generati, inducturus est persecutionem ut omnes sanctos interficiat, Rabanus Maurus, CVIII, 1171. — Christianis potissimum persecutionem inferet Antichristus, Guibertus, CLVI, 700. — Perspicuum est Antichristum non contra Judæos, non contra gentiles bella facturum, sed juxta etymologiam sui nominis Christianos pervasurum, *ibid.* — Quam vastitatem facturus sit in Ecclesia describit, S. Bruno Sign., CLXV, 673. — Persecutio Antichristi quod magna futura sit : « Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus, » etc., Rupertus abb., CLXVII, 1802. — Antichristus inducet magnam tribulationem, id., CLXIX, 1064. — Severissime persequetur Ecclesiam, Ven. Godefridus, CLXXIV, 170. — Crudelitas Antichristi, Petrus Lombardus, CXCI, 139, 148. — Persecutio Antichristi, Robertus Pullus, CLXXXVI, 977. — Tribulatio in diebus Antichristi ventura, et tyrannis diabolica imperio Christi refrenanda, Richardus a S Victore, CXCVI, 769. — Furor crudelitatis tempore Antichristi magis sæviet, *ibid.* — Sancta Ecclesia ubique patietur crudelitatem persecutionis effusione sanguinis, *ibid.* — Omnes per virtutum eminentiam alti, et fluctibus persecutionum quassati se fide et opere a malis dividant, *ibid.* — Tempus erit, quale non fuit ab eo ex quo gentes esse cœperunt usque ad tempus illud, *ibid.*, 770.

X. — *Quo'o tempore durabunt calamitates tentationesque Antichristi.* — Dies dimidii ibi, ubi Antichristus, S. Ambrosius, XIV, 1001. — « Sol enim obscurabitur, stellæ cadent, hoc est, justi Dei; cum hæc videris crede adhuc tardare Christum; » ubi enim Christus ibi fides clarior: ubi Antichristus, ibi dies dimidii, *ibid.* — Antichristi persecutio tribus annis et mensibus erit, S. Augustinus, XLI, 678. — Hæc persecutio novissima qua futura est ab Antichristo sicut jam diximus quia et in hoc libro superius (*Apoc.*, x et xi) et apud Danielem prophetam (*Dan.*, xii) positum est, tribus annis et sex mensibus erit, *ibid.* — Quia parvo tempore permittitur exaltari, ut quoad modicum gloriari sinitur eo in perpetuum atrocius puniatur, S. Gregorius Magn., LXXV, 1009. — Cum de memoria terreni nominis gloriam laudis suæ extendere nititur, atque opinione transitoria lætatur, *ibid.*, 1032. — Citius laudem terrenæ potestatis amittat, et omne gaudium sui nominis perdat, *ibid.*, 1053 — Sæviet Antichristus in fine mundi, sed ad breve tempus, id., LXXVI, 670. — Durabit hæc terribilis tribulatio tribus annis et dimidio, in toto mundo ; « Tunc abbreviabuntur dies propter electos, » Alcuinus, CI, 1294. — Cum hic Antichristus diaboli filius, et totius malitiæ pessimus artifex, per tres annos et dimidium totum mundum vexaverit,... ad ultimum veniet judicium Dei, *ibid.*, 1297. — De quibus nihil est exspectandum quod jam non videatur, nisi solutio Satanæ, et publica calcatio sanctæ civitatis mensibus quadraginta diebus; quæ futura est per Antichristum caput omnium iniquorum, S. Agobardus, CIV, 69. — Alloqui scire possent homines illius ævi tempus judicii, si post tres semis annos inchoatæ persecutionis Antichristi confestim sequeretur, Hincmarus, CXXV, 798. — S. Hieronymus exponens sententiam Danielis : Beati, inquit, qui, interfecto Antichristo, supra mccxx dies id est, tres semis annos dies 45, præstolantur, quibus est Dominus atque Salvator in sua voluntate venturus, *ibid.*, 280. — Regnum ejus per tres annos cum dimidio, Robertus Pullus, CLXXXVI, 979.

Pars III. — *Signa subsequentia Antichristi regnum, et finis persecutionum ultimarum.*

I. — *Apparitio supremi Judicis confundit impium.* — Christus solus debellaturus est Antichristum signis et ostensione sanctitatis elatum, S. Gregorius Magn., LXXV, 1117. — Vidit Job quod in fine mundi Satan quem sacra Scriptura appellat Antichristum tanta virtute principatur, ... ut argui ab homine ejus facta non valeant, *ibid.* — « Quis arguet coram et viam ejus ? » Quis etenim, nisi deus, cujus adjutorio electi, ut resistere valeant, fulciuntur ? *ibid.* — Hæc bestiæ post adventum Redemptoris quid aliud quam latibulum suum ingreditur, ut in antro proprio demoretur ? id., LXXVI, 428. — Contra Leviathan Dominus hastam quippe vibrare est æternam ei mortem ex districta animadversione præparare, *ibid.*, 730. — Conterendus sine manu Antichristus, *ibid.*, 710. — Oliveti in monte consumendus juxta quosdam Antichristus, S. Hieronymus, XXIV, 291. — Judicium adventus futuri cum abominationem desolationis stantem in loco sancto videbunt, tunc claritatis reditum intelligendum, S. Hilarius, IX, 1054. — Qui in ipsa elevatione sua per adventum judicis veri, deficiet, S. Gregorius Magn., LXXVI, 528. — Hic est autem qui appellatur Antichristus, sed seipsum Christum mentietur, et contra verum dimicabit, et victus effugiet, et bellum sæpe renovabit, et sæpe vincetur; donec quarto prælio, confectis omnibus impiis debellatus et captus, tandem scelerum suorum luat pœnas, Lactantius, VI, 797. — Sed et cæteri principes ac tyranni, qui contriverunt orbem, cum eo vincti, adducuntur ad Regem qui increpabit eos, et coarguet, *ibid.*, 798. — Antichristus subruetur a Christo. Sic iterum veniet Christus ut Antichristum subruat, liberetur orbis, paradisi patria reddatur, mundi perpetuetur libertas sæculi servitus tota tollatur, S. Petrus Chrysologus, LII, 613. — Et sicut lucescente nox subvertitur, ita coruscante Salvatore Antichristus effugatur, S. Maximus Taurin., LVII, 225 — Exstincta clade generali, ad futurarum rerum ordinem venit : quoniam interfecto Antichristo, Domini regnum æternum venturum est. Permittitur enim terris præcurrere scelestum malum, ut gratius regnum Domini suscipiatur optatum Cassiodorus, LXX, 91. — Sichmos excitat Deus adversus Antichristum, Rabanus Maurus, CVIII, 1173. — Suis manu conteretur (D. VIII, 15) quem Dominus interficiet spiritu oris ejus, etc., etc. (*II Thess.*, I, 8), per adventum Judicis non angelorum bello, non sanctorum certamine, solo oris spiritu morte æterna ferietur, Hincmarus, CXXV, 280. — Antichristus in sua sublimi elevatione deficiet per adventum veri Judicis, Rev. Garnerus, CXCIII, 193.

II. — *Jesus Christus occidendo Antichristum spiritu oris, finem regno ejus et potentiæ imponet.* — Interficietur Antichristus spiritu oris Christi, S. Augustinus, XXXIII, 908. — « Et tunc revelabitur ille iniquus quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, *ibid.* — Conterendus sine manu Antichristus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, S. Gregorius Magn., LXXXI, 652. — Sine manu conteretur, quia non angelorum bello, non sanctorum certamine, sed per adventum Judicis solus oris spiritu æterna morte ferietur, *ibid.* — Scimus tantum istud, illam sane novissimam persecutionem quæ ab Antichristo futura est, præsentia sua exstinguet Jesus, S. Augustinus, XLI, 616. — Nec mora, ille evaginato gladio, in frusta concidit, ceciditque christus ille, qui magis Antichristus nominari debet et mortuus est, dispersique sunt omnes qui cum eo erant, Gregorius Turon., LXXI, 557. — Super eum apostolus Paulus scribit, dicens : « Quem Dominus interficiet spiritu oris sui et destruet illustratione adventus sui, Alcuinus, CI, 1297. — Tanta erit eminentia adventus splendoris Christi, ut præ fulgore divini luminis, sordibus ventris per excessum emissis, totus coinquinatus, sic præ timore pereat, *ibid.* — Traduut doctores, ut ait Gregorius papa, quod Michael archangelus illum in monte Oliveti perimet, in papilione et solio suo, in quo loco unde Dominus ascendit ad cœlos, *ibid.*, 1298. — Si Michael Dei faciem venientis ad Judicium præveniens eum interfecerit, non sua, sed Dei virtus erit et jussio, *ibid.* — Quem Dominus utique Jesus interficiet spiritu oris sui et destruet illuminatione adventus sui, Rabanus Maurus, CVIII, 1171 ; B. Lanfrancus, *ibid.*, 345 — Antichristo interfecto, consummata erit victoria Verbi Dei, Rupertus, CLXIX, 1497. — Destructio Antichristi, Petrus Lombardus, CXCI, 139-148. — Interficiendus est Antichristus aut a Christo aut a Michaele, Robertus Pullus, CLXXXVI, 979.

III. — *Jesus Christus occidendo Antichristum et eum eradicando de facie terræ, quam brevis ejus gloria, quanta stultitia fuerit denotabit.* — Manifestum perditionis indicium est quando affectatis iniquitatibus subsequens favet effectus, et nulla contrarietas impedit quod mens perversa conceperit S. Gregorius Magn., LXLVI, 668. — Angelus et homo lapsi, quia Deo similes esse per potentiam, non per justitiam, voluerunt, sic casus Antichristi per superbiam, *ibid.*, 486. — Elevatus Antichristus in sublime stultus apparebit, qui in ipsa elevatione sua per adventum veri Judicis deficiet, *ibid.*, 528 — Quidam volunt telam quæ ordita sit super omnes gentes Antichristum intelligi, qui Oliveti in monte consumendus sit quod et in Danielis ultima diximus visione, S. Hieronymus, XXIV, 291 — Quadraginta dies pœnitentiæ ante judicium concessi incantatis et caracteratis, ab Antichristo seductis, Alcuinus, CI, 1298. — Debemus etiam firmissime credere quod cum Antichristus occisus fuerit, non statim veniet dies judicii nec statim ad judicium Dominus veniet, sed sicut intelligimus ex libro Danielis quadraginta dies pœnitentiæ, etc., *ibid.* — Quantum temporis spatium postea fiat post pœnitentiam hanc expletam nullus est qui sciat, *ibid.* — In dispensatione Dei manet, qui judicabit sæculum per ignem, ea hora qua præfixit esse judicandum ante sæcula, *ibid.* — Documenta S. Augustini et Hieronymi de hora judicii ultimi post occisionem Antichristi, *ibid.* — S. Augustinus, *In Epist. Nolumus vos ignorare de dormientibus*, multa luculentissime de spatio temporis ab internecione Antichristi ad horam judicii ultimi declarat, *ibid.* — S. Hieronymus in expositione septem tubarum ad Evervinum, dat nobis de die et hora ultimi judicii magnæ scientiæ documenta, *ibid.*, et B. Lanfrancus, CL, 343.

IV. — *Ultimæ damnationi destinati Antichristus ejusque asseclæ.* — Et quoniam traditus in concupiscentiam cordis sui et damnationi ultimæ destinatus, etc.; S. Augustinus, XXXVI, 136. — Tenebræ sunt locus Antichristi, in quas cum iniquis detrudetur, S. Gregorius Magn., LXXV, 1054. — Hæc sunt tabernacula iniqui, et iste locus ejus qui ignorat Deum, videlicet indicans quia is qui nunc Deum ignorando extollitur, tunc ad propria tabernacula pervenit quando eum sua iniquitas in supplicia demergit, *ibid.* — Et locum suum quandoque inveniet tenebras qui dum hic de falsa gauderet, luce justitiæ, locum tenebat alienum, *ibid.* — Dominabitur in fine mundi, nunquid producis Luciferum in tempore suo, et vesperum super filios terræ consurgere facis? id., LXXVI, 520. — Et diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris quo bestia et pseudoprophetæ, et cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum, S. Augustinus, XLI, 679. — Et exprobrabit his tyrannis facinora ipsorum, et damnabit eos ac meritis cruciatibus tradet, Lactantius, VI, 797. — Dubium non est perire scelestam potestatem, cujus damnandum constat auctorem, Cassiodorus, LXX, 91. — Post completam nequitiam Antichristus damnationis æternæ mercedem in fine percipiet, Rabanus Maurus, CVIII, 1175 — In fine mundi diabolus qui seducebat gentes mittendus est in stagnum ignis et sulphuris ubi est bestia Antichristus cum impiis membris suis et persecutoribus et pseudoprophetæ sine dubio hæretici, et cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum, id., CXI, 1147. — Causa perditionis Antichristi vel cujuslibet reprobi non a Deo, Hincmarus, CXXV, 465. — Scitum est quod qui dicit aut subintelligere susurrando contendit quoniam Antichristus vel quilibet reprobi ex Deo habeant causam perditionis vel operatione ipsius pereant, non catholicus sed insanus est, *ibid.* — Suscitatio à mortuis Antichristi sicut et aliorum hominum, 282. — Si omnes resurgere debent, et ille homo qui in nomine suo veniet Antichristus, *ibid.* — Si aliquid aliis reprobis, Antichristi scilicet membris passio Christi contulit, nec capiti denegavit, *ibid.* — Exacerbabit Dominum peccator id est, ad iracundiam concitabit sua, indicibili superbia quod proprie de Antichristo datur intelligi, S. Bruno Herbipol., CXLII, 73. — Antichristus irritat Dominum quando se sua fallacia non solum terrenum regem sed etiam rerum omnium prædicabit Deum, sed hoc ei erit ad ruinam, ideo, ut falsus Deus, flammis dignis punietur, *ibid.* — Propterea Deus destruet te in finem ; evellet te et emigrabit te de tabernaculo tuo, *ibid.*, 209. — In finem autem qui destruetur, æternis supplicis deputatur, *ibid.* — Radices erant Judæi Antichristi consentanei, et ideo radicem hujus populi cum ipso esse evellendam dicit Psalles, *ibid.* — Nec Antichristus nec ministri ejus habebunt portionem in regno beatorum, cum sanctis Domini, *ibid.* — His qui Antichristi opera faciunt, Deus servat dolorem Patris, qui simul cum eo damnati eadem patientur tormenta, S Bruno Astens., CLXIV, 625. — Omnibus iniquis opera ejus et doctrina placebunt, et quicunque ei crediderint, simul cum eo ad inferna ducentur, *ibid.*, 626. — Maledictio Antichristi, memoria illius de terra pereat, Rupertus CLXVIII, 1041. — Increpatio et comminatio Antichristi et membrorum ejus, Petrus Lombardus, CXCI, 501. — Deletio et irrisio Antichristi, *ibid.*

CXXXIII.

INDEX DE RESURRECTIONE MORTUORUM,

ORDINE LOGICO REFERENS CIRCA ILLUD DOGMA VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS.

MONITUM.

In hoc Indice omnia quæ a SS. Patribus de mortuorum resurrectione scripta sunt, ad quatuor capita reducuntur, scilicet.— I. Errores qui de resurrectione mortuorum invaluere.— II. Resurrectio mortuorum est dogma fidei. — III. Quando et quomodo fiet hæc resurrectio. — IV. Quæ in corporibus qualitates vel immutationes, et quomodo erunt in gloriam justis, reprobis vero in confusionem.

I. — *Errores qui de resurrectione mortuorum invaluere.*

TERTULLIANUS. — Nulla philosophia de carnis resurrectione consentit, II, 521. Platonici et Pythagorici vindicantes immortalitatem animarum, modum tamen et qualitatem immortalitatis ignoravere, 796. Omnia post

mortem finiri, Epicurus aliique philosophi ethnici asseruerunt, 795. Hymæneus et Philetus resurrectionem jam factam esse affirmabant, 820. Nostram indirecte negarunt resurrectionem Marcionitæ, asserentes Christi carnem non esse veram carnem, 796, 797. Appelles et Valentinus veram carnem fatebantur sed non humanam, sidereamnempe et cœles em, *ibid.* Soli animæ destinatam resurrectionem quidam hæretici dicunt, 848.

LACTANTIUS. — Juxta Lactantium duplex erit resurrectio mortuorum : prima fidelium, id est, eorum qui in Dei religione fuerint versati, altera impiorum, id est, infidelium, VI, 801, 802. In prima excitabuntur fidelium animæ ad sua corpora recipienda, 801. Il quorum peccata vel numero vel pondere prævalebunt in pœnam damnabuntur et amburentur igne, 802, 8 3. Justi vero illum ignem non sustinebunt, *ibid.* Tunc Deus constituet civitatem sanctam in medio terræ, ubi regnabit mille annis, cum justis illis qui præerunt viventibus veluti judices, 808, 809, 810. Post mille annos altera fiet resurrectio, id est, impiorum qui Deum verum vel nescierunt vel abnegarunt; omnes mituntur in cruciatus æternos cum principe dæmoniorum, 813, 814, 815. Justi, renovato mundo, felices ac beati in similitudinem angelorum in conspectu Altissimi semper versabuntur et in æternum servient, *ibid.*

Poetæ et philosophi affirmant resurrectionem sed modo derisorio, testante Lactantio, 806. Juxta Millenarios, illud regnum justorum testantur vaticinia Sibyllæ, 807, 808. De signis illam resurrectionem præcedentibus, 812.

S. ZENO. — Gentilibus resurrectio improbabilis videbatur, XI, 372. Hic videtur S. Zeno resurrectionem vindicare adversus hæreticos, probabiliter Seleucianos, Hermianos vel certe contra Marcionistas, 370, adn. 1. Priscillianistæ etiam qui in hac ætate vivebant pungi a Zenone potuerunt, 371, adn. 1. Pythagoras aliique philosophi et poetæ, de transmigratione animarum disserentes, resurrectionis modum ignoravere, 373. Epicurus et Democritus eam tollebant, utpote animam immortalem negantes, *ibid.*

S. PHILASTRIUS episc. Brixiens. — Docitheus judæus genere dicebat secundum carnem solum esse vivendum in lege Domini, de ea non sperans resurrectionem futuram, XII, 1118. Sadducæi epicuream dementiam potius quam divinæ legis jura sectantes eam negabant, 1118, 1119.

S. AMBROSIUS. — Sunt hæretici qui aerium aut phantasticum corpus aut Domini fuisse aut nostrum futurum esse, aut metempsychosin mentiuntur, XVII, 535. Affirmant hoc nostrum corpus paulatim in auras tenues dissolvendum post resurrectionem, 546. Gentiles resurrectionem, 546. Gentiles resurrectionem corporum negabant, qui ex satu Hydri dentibus nasci homines posse crediderunt, XVI, 1335.

S. HIERONYMUS. — Marcionis error et blasphemiæ de resurrectione, XXIII, 587. Opinio Origenis qui asserit corpus nostrum in resurrectione futurum aerium, nulla propria carne indutum, 575, 576. Opinio hæreticorum, in quorum parte sunt Marcion, Apelles, Valentinus et Manes qui penitus et carnis et corporum resurrectionem negabant, utpote salutem tantum animæ tribuentes, 576. Asserebant nos frustra ad exemplum Domini resurrecturos, cum ipse Dominus in phantasmate resurrexerit, *ibid.* Sententia Joannis Hierosolymitani qui corpus a carne distinguit, 579. Verbotenus resurrectionem carnis fatebantur animo negabant, XXII, 747, 748.

S. AUGUSTINUS. — Resurrectionem immerito negant Platonici, XLI, 592, 593. Resurrectionem non credebant Sadducæi, XLII, 568. Resurrectionem jam esse factam Hymenæus et Philetus apud Paulum existimabant, XXXIII, 206. Resurrectionem non putant futuram Seleuciani, sed quotidie fieri in generatione filiorum, XLII, 41. Resurrectionem corporum futuram negabant Manichæi, 820, 247. Alio modo quam Sadducæi, 551. Non resurrectionem sed revolutionem ad istam mortalitatem promittebant suis auditoribus Manichæi, 826 Resurrectionem repellunt Origeniani, 53. De resurrectione non consulendi philosophi nec qui inter antiquos excelluerunt, 903. Inter ipsos Christianos reperitur aliquando qui contradicat resurrectioni, XXXVI, 944. Resurrectionem mortuorum dolo negant Pagani, XXXV, 2545. Hanc philosophi ex elementorum pondere impugnant, XL, 643. Corpora terrena in cœlo esse non posse dogma philosophorum, XLI, 590, 773. Corpus immortale et æternum esse post mortem absurdum videbatur philosophis, 389.

S. NICETAS episc. Aquil. — Multi sunt hæreticorum qui distorquent fidem resurrectionis, vindicantes solius animæ salutem, negata carnis resurrectione, LII, 872.

GENNADIUS Massiliensis. — Est opinio Millenariorum et Stephani et Gobari, ut duplex futura sit resurrectio mortuorum, prima justorum et secunda peccatorum, LVIII, 982 not., 1016. Putabat Origenes corporales substantias in resurrectione penitus delapsuras, not. 1016.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Eutychius Constantinopolitanæ urbis episcopus affirmavit corpus in resurrectione futurum impalpabile et aerium, LXXV, 1077.

HAYMO Halberstatensis episc.—Philosophi et gentiles non credebant resurrectionem futuram, CXVII, 770. Multi fideles apud Macedones et Thessalonicenses in eodem errore versati, *ibid.*

S. BRUNO Carthus. institutor. — Quidam hæretici affirmabant corpora in fine mundi adhuc integra posse resurgere, ea vero quæ essent dissoluta in cineres nunquam resurgere, CLIII, 408.

ALANUS ab Insulis. — Waldenses hæretici hunc fidei articulum circa resurrectionem multis rationibus expugnare conabantur, CCX, 526.

II. — *Resurrectio mortuorum est dogma fidei.*

TERTULLIANUS. — Carnis restitutio facilior quam institutio, II, 810. Quam Deo maxime possibilis ostenditur, I, 522. Quid novi tibi eveniet, qui non eras, factus es, cum iterum non eris, fies? 524. In ea re non magis dubitandum de Dei viribus, qui tantum corpus hoc mundi de eo quod non fuerat composuit animatum, *ibid.* Redde si potes rationem qua factus es, et tunc require qua fies. Causa et necessitas resurrectionis, congruentissima Deo destinatio judicii, II, 813. Conveniret hominem ex utrisque substantiæ concretione confectum, in utraque exhibendum et judicandum, *ibid.* Resurrectio probatur ex toto ordine revolubili rerum, II, 810; I, 524, 525. Tam dictis quam factis Novi et Veteris Testamenti, II, 835, 841, 842 *et seqq.* Præsertim ex locis Ezechielis, 836; Isaiæ, 839; S. Matthæi, 846, 847. Apostoli, 851, 852, 853 *et seqq.* Exemplis confirmatur lucis et siderum orientium et occidentium, temporum et fructuum, I, 524, 525; II, 812. Ex Pythagoræ de transmigratione animarum opinione, I, 521. Platonis, *ibid.* Phœnicis orientalis avis qui semetipsum funerans renovat, II, 811 ; et Mithræ, II, 55. Anima mortalis resurrectionem consecutura est, 819. Resurrectionis vocabulum non aliud rem vindicat quam quæ cecidit, 491. Resurrectio janua regni cœlestis et fiducia Christianorum, 795. Spes resurrectionis fastidium est mortis, I, 585. Resurrectio carnis durius creditur quam una Divinitas, II, 797. Illam sæculum, nec cum errat ignorat, 796. Ab ethnicis non est improbanda, 585. Carnis resurrectio a Judæis, simplici et nota jam fide recepta, sine ulla qualitatis quæstione, 849. Platonici animam in corpora remeabilem affirmant, etsi non in eadem, etsi non in humana tantummodo, 796. Restituetur omne humanum genus ad expungendum quod in isto ævo, boni seu mali meruit, I, 527.

S. CYPRIANUS. — Resurrecturos credimus mortuos, IV, 454. Plangimus mortuos, quid faceremus si mori tantummodo sine resurrectione præciperet Deus? *ibid.* Spes resurrectionis non debet sentire quamcunque jacturam, *ibid.*

S. HILARIUS Pictav. episc. — His corporibus dissolutis et casu mortis confractis, pro voluntate artificis restauratio afferetur, IX, 285. Secundum Dei voluntatem resurgentium corporum instauratio est futura, *ibid.* Scimus et animæ et corpori salutem a Deo esse datam, 402. Resurrectionis possibilitas, 317, 318. Resurrectio ei non est difficilis, cui prima inchoatio fuit facilis, 411. Resurrectionis nostræ spem in Christo resurgente speculamur, 489. Resurgentes nos ex mortuis in Christo resurgente contuemur, 415. Resurrectionem nostram in resurrectionem nostri in Christo corporis speculamur, 681. Cum resurrectionem annuntiamus, mortua cum vitiis suis infidelium corpora contradicunt, 672. Æternitatis spes nobis insita; ut animæ, ita erit carnis æternitas, 401, 402. Resurrectio firma fide speranda est, 945. Cum Jesus Lazarum ex mortuis excitaverit, ideo nullam esse resurrectionem non indicavit, 477. Resurrectionis sperandæ fides in lege continetur, 1046, 1047. Ut decreta doceretur, Moyses cum Christo transfigurato visus est, 1014, 1015. Resurrectio divinæ magnificentiæ bonitas absoluta, 468. Omnis caro redempta in Christo, ut resurgat necesse est, 369.

S. ZENO. — Resurrectionis dogma a Patribus crebro vindicatum, quod quidam e Christianis Ethnicorum sermonibus in dubitationem adducebantur, XI, 370. Aduot. I. Christianus resurrectionem futuram et audit et sperat, 371, 372. Pythagoras aliique philosophi aliquo modo resurrectionem corporum admittebant, 373. Si anima immortalis est, ideo in corpus denuo adducenda, 378. Chri-

stianus non dubitare debet in statum pristinum mortuos excitari, 570. Facilius reformari quod fuerit quam instituti quod ante non fuit, *ibid.* Exemplo occasus et ortus solis et stellarum astruitur resurrectio, 380, 381. Et lunæ, quæ paulatim decrescens moritur ut reviviscat, *ibid.* Phœnicis, *ibid.* Grani frumenti quod conditum terra interit ut efflorescat, 381, 382.

S. AMBROSIUS. — Resurrectionem mortuis imperare divinæ solius est potestatis, XV, 1630. Multo divinius est illud quam peccata donare, 1339. Naturale est omnibus animantibus nasci et mori, resurrectionis vero Deus homini præcipue contulit gratiam, ut mortuus reviviscat, XIV, 1076 Resurrectio non facile nisi a perfectioribus et fundatioribus capi potest, XV, 1846. Resurrectio non incredibilior quam miracula Moysis et alia quæ in Evangelio memorantur, XVI, 1335. Cur miremur renasci posse quod fuit cum videamus natum esse quod non fuit, 1333. Resurrectio futura corporis nostri probatur ratione, universitatis exemplo, et testimonio rei gestæ, 1328. Ratio demonstrat corpus, sicut animam, præmium vel pœnam actuum suorum habere debere, 1328, 1329. Universitatis exemplum desumitur ex omnibus productionibus terræ, quæ moriuntur ut resurgant, 1329. Naturæ est resurgere nascentia omnia, contra naturam est interire, 1330. Exemplis docemur resurrectionem credere, vermis indici, camæleonis et phœnicis, XIV, 258. Si sic de animalibus, Deus sanctos suos perire in æternum non patitur et resurgentem hominem voluit reparari, *ibid.* De frugibus et arboribus terræ renovandis divina est providentia, de hominibus autem, num nulla cura? XVI, 1330. Non ergo miretur quomodo fiet resurrectio et quomodo putrefacta solidentur, 1329. Si dicto Dei elementa consurgunt, cur dicto mortui non resurgant, *ibid.* Res gesta probat, nam de facto mortui resurrexerunt, *ibid.* Christus plures suscitavit, ut nos exemplis uberioribus crederemus, XVI, 1338, 1339.

Admittenda est resurrectio, ut demonstrata Veteris Testamenti testimonia, 1355 *et seqq.* Et Novi Testamenti, 1337, 1338. Resurrectionem promisit Christus et ei credere debemus, 1340. Oportet carnem resurgere quæ remunerationem suorum est adeptura gestorum, 556. Et hæc est series et causa justitiæ, ut quoniam corporis animique communis est actus, utrumque in judicium veniat, utrumque aut pœna dedatur aut gloria renovetur, 1340. Si prævaricator servetur ad pœnam, cur justus non perpetuaretur ad gloriam; si vermis non moritur peccatorum, cur moreretur caro justorum? *ibid.* Omnes qui sacrosanctæ Ecclesiæ copulati divini nominis appellatione censentur, prærogativam resurrectionis et delectationis æternæ consequentur, XVI, 1349. Resurrectionem sancti speraverunt, 1354. Juvat hoc credere, sperare delectat; non credidisse pœna est, sperasse gratia, *ibid.* Quem dolorem non soletur resurrectionis gratia? quem non excludat mœrorem, si credas nihil perire morte? 1315. Quanto istius vitæ nos tæderet, si sine fine futuros nobis labores hujus corporis cerneremus? 1351. Resurrectio mortuorum data est ut culpa deficeret et tamen perpetuaretur natura, XIV, 547. Grave sacrilegium in resurrectionem non credere, XVI, 1344. Quia negata nostra resurrectione negatur et Christi resurrectio, *ibid.*

ZACCHÆUS Christianus. — Cum judicii tempus advenerit, defunctæ quælibet animæ recepturæ sunt corpora, XX, 1091. Resurrectio Deo possibilis, qui omnia creavit, reparare omnia potest, *ibid.* Comparatione arborum et germinantium quæ singulis annis aut mutantur aut pereunt ut reviviscant demonstratur, *ibid.* Quod homines facile suscitandi sint eruitur ex Ezechiele, 1163. Aliis Scripturæ sacræ testimoniis, 1184.

S. HIERONYMUS. — Non potest perire caro quæ in Christo renata est, XXIII, 389. Corpora vera et incorrupta et immortalia resurrectura confiteor, XIV, 628. De resurrectione generali non dubitat Hieronymus, 349. Argumentum validum ex Scriptura sacra desumptum ad eam probandam, *ibid.*, XXVI, 164. Resurrectio credita a Judæis et a Christianis, XXIV, 546, 547.

S. AUGUSTINUS. — Resurrectio carnis possibilis suadetur, XXXVI, 751; XL, 194, 195, 342, 546, 547, 659. Resurrectio in fidem facere debet creatio, XXXVIII, 713. Et quod Christus præstitit, 727. Christus resuscitavit quosdam ut ad resurrectionem generalem præpararemur, XXXV, 1746. Productio arboris ex parvulo grano non minus aut amplius miranda, quam terræ sinus reddens corpora resurrectioni futuræ integra, XXXIII, 372. Tam facile est omnipotentiæ Dei quæque recentia, quam diuturno tempore dilapsa cadavera suscitare, *ibid.* Resurrectio est solius creaturæ rationalis, XL, 650. Resurrectionis promissio, tot aliis Dei promissionibus jam impletis, confirmatur, XXXVIII, 1143. Resurrectionis commendata est fides, cum filii non dupli, sed totidem redditi sunt Jobo, quot habuerat, XXXIII, 549. Elias et Elizæus mortuos suscitaverunt, 521. Impossibilitas resurrectionis ab infidelibus objecta, ab ipsis eorum philosophis destruitur, XLI, 794. Ex opinionibus Platonis et Porphyrii veritas resurrectionis carnis elicitur, 795. Mirabilius est animos incorporeos terrenis corporibus illigari, quam corpora terrena cœlestibus sublimari, 755. Resurrectionem esse posse, ac reapse futuram esse comprobatur, XL, 627, 1165. Idque tum ex promissis Dei tum ex animarum æternitate, 1027. In nulla re sic contradicitur fidei Christianæ, quam in resurrectione carnis, XXXVII, 1134. Resurrectio contra hæreticos astruitur, XXXII, 601, 1077, 1170; XXXV, 1554, 1580; XXXVIII, 712, 713, 1131; XXXIX, 1600, 1603, 1609, 1626, 1629; XLI, 754, 771, 795, 796. Astruitur contra Manichæos, XLII, 847. Jam resurreximus mente, fide, spe, charitate; restat ut resurgamus corpore, XXXVI, 899. Resurrectio corporum promittitur, XXXV, 1332. Resurrectio promissa, morti corporis est contraria, XLIV, 112. Resurrectionem carnis resurrectio spiritus præcedit, 232. Resurget caro per mortem animæ, XXXVIII, 427. Resurrectio carnis futura est omnium hominum, XL, 272. Resurrectio ex omnipotentia et veritate Dei demonstratur, XXXIX, 1961. Ex creatione et seminum vivificatione, *ibid.* Qui grana seminum mortem et putrefacta vivificat, per quæ in hoc sæculo vivas, multo magis te ipsum resuscitabit ut vivas in æternum, 1662. Resurrectionem futuram res creatæ testantur, *ibid.* Sicut herba quæ ante vixit et moritur, rursus reviviscit ex pulvere; sic etiam et nostrum corpus reviviscit ex pulvere, 1962. Resurrectio Christi pignus nostræ, *ibid.* Dominus voluit resurgere ut nos tali exemplo animati, resurrectionem ex mortuis certissime crederemus, *ibid.* Quam qui non credit futuram, non credit etiam Christum resurrexisse, *ibid.* Non dubitandum de eo quod promisit Christus, *ibid.* Resurrectio beneficium et gratiæ, XL, 660. Gratiæ mirabilior est virtus justos a morte ad æternam beatitudinem reviviscere, quam in mortis experientiam non venire, 160.

CASSIANUS. — Resurrectio generatio nuncupatur, utpote regenerans ad vitam, L, 113.

S. PROSPER Aquitanus. — Christus resurrexit ut spes omnium fidelium hoc non dubitaret implendum quod in capite præcessisset, LI, 377, 402. Hæc spes resurrectionis nullis terrenda adversitatibus, nullis terroribus obscuranda, sed usque in finem vitæ, fortiter custodienda, 577.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Citius resuscitatur defunctus a Deo quam dormiens ab homine, LII, 298. Bene credis, si te per Deum credis resurgere ea morte posse, cui resurgunt semper elementa, 560. Caro quæ corrupta est et perit, per Deum resurget, 575. Resurrectio est tota spes fidei Christianæ, 522. Et quis dubitat quod resurgant, vivant, regnent occisi martyres? 514. Necesse est ut oves quæ sunt ad mortem secutæ, sequantur ad vitam. Homo, non te turbet fides, spes te longior non fatiget, *ibid.* Quod sepultum est in morte, surget in gloria, 666.

S. NICETAS episc. Aquil. — Resurrectio dicitur, quia Deus omnia de sepulcris corpora suscitabit, LII, 865. Si occasum corporis times, memento quia resurrectio est, 866. Si resurrectionem non credis, frustra in Deum credis, 871. Repelluntur hæretici qui vindicant solius animæ salutem, *ibid.*

S. MAXIMUS Taurinensis. — Resurrectio mortuorum fuit præcipuus Filio Dei carnis sumenda finis, ut carnem perpetuitate donaret, LVII, 439, 440. Credenda est carnis resurrectio, cum religionis nostræ finis et summa credendi est, *ibid.* In fide resurrectionis tota spes Christianorum consistit, 776, 777. Hoc fixum magis in nobis debet, nos aliquando cum hinc exierimus, ad corpora nostra esse redituros, 943.

AURELIUS Prudentius. — Resurrectio mortuorum ostenditur ex cura sepulcris debita, LX, 698.

S. PAULUS NOLANUS. — Resurrectio mortuorum Christi redivivi exemplo comprobatur, LXI, 222. Dei verbum resurrectionem carnis in vitam æternam et spopondit docens et probavit resurgens, *ibid.*, 440, 441. Moriendo per fidem huic mundo, vivificemur Deo, 204.

PRIMASIUS ADRUMETANUS. — Si caput resurrexit, necesse est ut cætera quoque membra sequantur quia Christus primus in incorruptibilitate resurrexit, LXVIII, 514.

GREGORIUS Turonensis. — Vivere nos post mortem credimus per futuram resurrectionem, LXXI, 865. Quæ probatur a Gregorio contra presbyterum sadducææ malignitatis infectum veneno, 540, 541, 542. Omnia ad fidem resurrectionis mundo manifestata sunt, *ibid.* Si resurrectio futura non est, quid proderit justis bene agere,

quid nocebit peccatoribus male? 543. Decidant cuncti in voluntatibus suis... si resurrectio futura non erit, 545. Miraculo confirmatur, 788, 789.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Procul dubio omnibus constat quod plus sit creari quod non erat, quam reparari quod erat, LXXV, 738, 739. Quid difficilie ut per resurrectionem pulvis in membra redeat, dum Conditoris potentiam quotidie cernimus, qui ex grano ligna mirabiliter et adhuc mirabilius fructus ex liguis creat, 739, 740 Quia rationales sumus conditi, spem resurrectionis nostræ, ex ipsa debemus rerum specie et contemplatione colligere, 1077. Quid mirum, si tenuissimum pulverem nostris oculis in elementis redactum, cum vult Deus, in hominem reformat, qui ex tenuissimis semiuibus immensa arbusta redintegrat, *ibid.* Resurrectionem futuram utrumque Testamentum prædicat, LXXVI, 1031, 1032. Fides resurrectionis luculentius et egregie astruitur, LXXV, 1076. Fiduciam nostram roborat multorum, Christo resurgente, resurrectio mortuorum, LXXV, 1076; LXXVI, 1528, 1529. Multa in rerum natura non minus nos latent, quam resurrectio, LXXVI, 1032, 1033. Hominis generatio majus miraculum quam resurrectio, 1033. Sola est in miraculis ratio, potentia facientis, 1034. Christum ostendit exemplo quod nobis promisit in præmio, 1172. Vocanti Deo respondebimus, quando ad summæ incorruptionis jussum incorruptibiles surgemus, LXXV, 995 Qua in re largitatem divinæ misericordiæ pensare quis valeat, quod ad tantam perducit gloriam, hominem post culpam, 996. Citra resurrectionis fidem cætera frustra creduntur, LXXVI, 1034.

TAIO, Cæsaraug. episc. — Christus ostendit resurrectionem ut nos resurgere posse confidamus, LXXX, 783. Quidam impossibilitatem resurrectionis proclamant, quod carnem et ossa in pulverem redigi conspiciant, 983. Quid tamen mirum, si hominem ex pulvere resuscitet, qui simul omnia ex nihilo creavit? *ibid.* Astruitur resurrectio multis Scripturæ sacræ testimoniis, LXXX, 983, 984, 985. Resurrectio non intellectu discutienda, sed fide veneranda, 984, 985. De resurrectionis gloria disputas et discutiendo dubitas, qui tam multa mysteria, in universis naturæ rebus, sine discussione credidisti? 984. Si ex semine arboris, quod videri non potest produci potest, cur de pulvere carnis humanæ difficultur, quia ex eo reparari forma valeat quæ non videtur? *ibid.*

S. ISIDORUS Hispalensis. — Si id resurgere dicitur quod cadit, caro ergo nostra in veritate resurget sicut in veritate cecidit, LXXXIII, 1230. Omnium hominum erit resurrectio. *ibid.* Eam testantur maxima Patrum turba, *ibid.*

S. HILDEFONSUS episc. Toletan. — Resurget corpus secundum Christianorum fidem quæ falliere non potest, XCVI, 142.

JONAS Aurelianensis episc. — Non ambigendum de resurrectione mortuorum, utpote utriusque Testamenti et Patrum testimonis demonstrata, CVI, 265, 266, 268. Mortuus, quomodo ad resurrectionem non pertineat mortuorum, reperire non possum, 266. Non perit Deo terrena materies de qua mortalium creatur caro, *ibid.* Probatur ex naturæ mirificis rebus, 268. Quid mirum si ossa, nervos, carnem capillosque Deus reducat ex pulvere, qui lignum, fructus, folia in magna mole arboris restauret? *ibid.*

RABANUS MAURUS arch. Mongunt. — Si spes resurrectionis non esset, homo miserabilis et incomprehensibilis esset, CX, 287. Si Christus resurrexerit et nos resurgendi, *ibid.* Multis et manifestis rationibus et exemplis resurrectio prædicatur, 288, 289, 290, 859, 860. De definitione rectæ fidei et ecclesiasticorum dogmatum circa resurrectionem mortuorum, CXI, 97, 98.

S. LUPUS abbas Ferrar. — Resurrectio mortuorum confirmatur, CXIX, 624.

REMIGIUS Antissiodorensis. — In fine sæculi, omnes sive vivi in corpore reperti sive de terræ pulvere suscitati resurrectionem consequentur, CXXXI, 868.

S. BRUNO Herbipolensis episc. — Resurgere duobus modis Christianus dicitur, scilicet a morte vitiorum et in ilia resurrectione in qua justi æterna præmia accipiunt, CXLII, 104.

S. ODILO abbas Cluniacensis. — Certissima fiducia est, Christianorum divinitus promissa resurrectio mortuorum, CXLII, 1101. — Resurrectionem corporum ut futuram Dominus sua resurrectione demonstravit, *ibid.* Nunc resuscitandum est in anima per fidem ut etiam corpore ad æternam lætitiam resurgamus, 1003.

LANFRANCUS Cantuariensis arch. — Resurrectionem futuram probat ex verbis Apostoli, CL, 207, 208. Sine resurrectione mortuorum nihil prodest baptismus, nihil prosunt dolores et certamina Christianorum in hac vita. 209, 210. Resurrectio quædam generatio est, 321, 322.

S. BRUNO Carthusianorum institutor. — Resurrectio demonstratur per necessarias rationes et inconvenientia quæ proveniunt ex resurrectione negata, CLIII, 209. Item per potentiam Christi, *ibid.* Et per legem naturæ, 210, 211. Resurrectio Christi causa est et figura nostræ resurrectionis, CLIII, 586.

S. ANSELMUS Cant. arch. — Plena felicitate frui non poterunt animæ donec incorruptibilitate corporum suorum potiantur, CLIX, 590.

IVO Carnot. episc. — Resurrecturam carnem nullo modo potest dubitare Christianus, CLXI, 972. — Bonos et malos resurrectio attinget, 74.

S. BRUNO Signiensis episc. — Dogma resurrectionis ex testimonio Job plenissime asseritur dicentis spem illius repositam in suo sinu, CLXIV, 618, 619. Arguitur etiam hujusmodi veritas ex eo quod impii in propria carne in æternum cruciabuntur; dicente Job de damnato: Devorabit eum ignis qui non exstinguetur, afflictur relictus in tabernaculo suo, 622. Postquam enim a corpore separatur anima, nisi divino oraculo usque ad tempus omnibus constitutum, nunquam ad illud revertitur amplius, 1000.

RUPERTUS abbas Tuitiensis. — Resurrectio duplex animi et corporis, CLXX, 175. Illa jam facta in Christo, in omnibus facienda est, CLXVII, 629. Resurrectio necessaria, 1667. Et male a Sadducæis negata, CLXIX, 99, 100.

GODEFRIDUS abbas Admontensis. — Cujuslibet corpus sicut fuit socius meriti in vita, erit et præmii in cœlis, CLXXIV, 801, 802. Nostra resurrectio omnibus est certa vel ad vitam vel ad damnationem, 606.

HERVÆUS Burgidolensis monachus. — Omnis spes credentium in hoc est quia mortui resurgent, CLXXXI, 972.

S. BERNARDUS Clarævallis abbas. — Fides astruitur corporeæ resurrectionis, CLXXXIII, 210.

PETRUS Lombardus. — Resurrectio Christi generalis nostra resurrectio, CXCI, 1314, 1315. Resurrectionis commendatio. 1678, 1679, 1680.

BONACURSUS ex hæretico catholicus. — Ex testimoniis tam Veteris quam Novi Testamenti probatur resurrectio, CCIV, 782, 785.

ERMENGAUDUS. — Waldenses corpoream resurrectionem destruentes multis refelluntur auctoritatibus, CCIV, 1266, 1267.

III. — *Quando et quomodo fiet resurrectio mortuorum?*

TERTULLIANUS. — Mortuum suscitari nihil aliud est quam integrum fieri, II, 878. Resurgere non est nisi ejus quod cecidit, 491. Resurget caro et quidem omnis, et quidem ipsa, et quidem integra, 885. Quid est credere resurrectionem nisi integram credere? 878. Quocunque modo solutum corpus resurget, I, 525. Ubicunque resolutus fueris, quæcunque te materia destruxerit, hauserit, aboleverit, in nihilum prodegerit, reddet te, 525. Sine defectibus resurgemus, II, 878. Si caro de dissolutione reparabitur multo magis de vitiatione revocabitur, *ibid.* Vitiatio corporum accidens res est; integritas propria, *ibid.* Caro et sanguis omnis resurgunt ex æquo in qualitate sua, 868. In resurrectione eadem corpora animæ sunt recepturæ in quibus decesserunt, 746. Resurrectio post Antichristi eradicationem agitabitur, II, 835. Fiet ultimo tempore et primo æternitatis limine, I, 526. Semel tantum resurgendum quia Deus ita voluit, 525. Nec mors jam nec rursus ac rursus resurrectio, sed erimus fidem qui nunc nec alii post, 527.

S. HILARIUS Pictav. episc. — Resurget idem corpus, IX, 561. Non aliud corpus quamvis in aliud resurget, 285. Corpus non amisit originem, sed profecit ad honorem, *ibid.* De mutatione potius quam creatione novum erit, 285, 286. In resurrectione corporum, substantia non abolebitur, sed gravitas terrena, 974. Resurrectione glorificati corporis solida erit et inde mutabilis natura, 639. Corpora in formam, soliditatemque membrorum cogentur, 467. In sua forma resurrecturæ sunt feminæ, 1046. Sine illecebris erunt, *ibid.* Corpora in statura viri perfecti suscitanda, 947. Inutile est quærere quæ tum species corporum, quæ alimonia sit futura, 944, 945, 946. De resurrectionis conditionibus, nihil Scripturis prophetalibus contineri, publica opinio est, 1045. Resurrectionis tempus adveniet quando gentium crediturarum consummabitur plenitudo, 700. Resurrectionis tempus matutina misericordia, 841. Resurrectionis gloria et tempore cæteros anteibunt apostoli, 1058.

S. AMBROSIUS episc. Mediol. — Manente corporis veritate corpus in incorruptionem immutabitur, XIV, 949. Similitudo nobis angelica promittitur non substantia carnis negatur, XVII, 535. Catholicum et rectum est utrumque sexum in carnis resurrectione sine sexus operibus confiteri, *ibid.* Vera carnis resurrectio sine operibus

carnis erit, *ibid.* In virum perfectum qui Christus est resurgemus, 536. Nec post resurrectionem comessuri sumus atque bibituri vel aliis hujusmodi necessitatibus fungi, 537, 538, 539. Refellitur sententia philosophorum qui dicunt nostras animas in corpus ferarum, variorum animantium transire, 1332, 1333. Repugnat hominem cui subjecta sunt animantium genera cæterorum, in subjectum sibi animal meliore sui parte demigrare, 1335. Integritas corporis reparabitur iis, quos mare hauserit, bestiæ devoraverint, XVI, 1330, 1331. Tandiu suspensa erit resurrectio, quandiu omnes credant prædestinati ad vitam, XVII, 468.

S. HIERONYMUS. — Hoc quod in homine moritur hoc et vivificatur, XXIII, 385. Resurrectionis veritas sine carne et ossibus, sine sanguine et membris intelligi non potest, 282. Aut coronandus in corpore quod caste egit et juste aut condemnandus in corpore quod voluptatibus iniquitatique servivit, 585. In resurrectione eadem erit corporum substantia, qua nunc utimur, licet auctior gloria, 261. Resurrectionis vocabulum significat non aliud mori, aliud suscitari corpus, 385. Elias et Enoch cum eadem carne sua in cœlum translati sunt, 580, 581. In virum perfectum et in mensuram ætatis plenitudinis Christi resurrecturi sumus, XXII, 902.

S. AUGUSTINUS. — Caro resurget ipsa quæ sepelitur, XXXVIII, 1192, 1217. Resurgemus omnes in propriis corporibus, XXXIX. 1965, 2175, 2181, 2182, 2192, 2195. In resurrectione caro erit spiritalis et tamen caro, XLI, 783. Erunt tunc corpora spiritalia, manentibus tamen omnibus membris, XXXIII, 550. Membra corporis alia ad usum, alia ad speciem, XXXVIII, 1145, 1146. Nec interiora membra, nec ipsa corda latebunt post resurrectionem, 1145. Resurgent omnes in propriis corporibus ac sexu, XL, 1185. Non sexum sed fragilitatem mutantes, XXXIX, 2191. Resurget caro sine defectu, XXXVIII, 1131. Resurgent piorum corpora sine omni vitio, eadem tamen quoad substantiam carnis, XL, 274. In statura et effigie corporis nihil erit indecorum, 293. Terrenum corpus quomodo erit in cœlo, XXXVIII, 1140. Facile levabitur in cœlum corpus, si non premat spiritum sarcina peccatorum, 1211. Post resurrectionem corpus sumere cibos poterit sed non indigebit, XXXII, 372. Manducandi potestas, sicut in Christo, non necessitas, XXXVIII, 1139.

Caro hominis quæ in alterius cibum carnemque transierit, illi reddetur cujus primitus fuit, XL, 275. Superflua quomodo redibunt ad corpus, *ibid.* Difficultates variæ circa quantitatem corporum resurgentium, XLI, 776, 777. In qua magnitudine quisque resurrecturus est, 785. Ad Domini corporis modum omnium mortuorum corpora resurrectura sunt, 777. Resurgent fetus abortivi, sed integrabitur quod nondum erat integrum et instaurabitur quod fuerat vitiatum, XL, 272, 275. Homo bimembris non resurget unus homo sed homines duo, *ibid.* Corpora quibuslibet modis dissipata in integrum restituentur in resurrectione, XLI, 782. Parvuli ante vel post baptismum mortui resurgent, sed plena ætate, XXXIII, 750; XXXVIII, 1140.

S MAXIMUS Taurinensis. — Hoc corpus quod in sua natura caducum est in integram membrorum suorum soliditatem et in statum pulchritudinis decorisque renovandum, LVII, 943. Sancti, cum resurgent, primigeniam integritatem et gloriæ plenitudinem obtinebunt; hac in spe confirmati sumus quia in Christo verum esse hominem cognoscimus, 944, 945.

GENNADIUS Massiliensis. — Resurrectio mortuorum omnium hominum sed una et insimul et semel, LVIII, 982. Non secundum Origenem immutatio erit, id est, aliud novum corpus pro carne, 982 *not.* 1016. In resurrectione sexus forma non mutabitur, 998. Vir resurget in forma viri, femina in forma feminæ, *ibid.* Resurgent etiam abortivi deformati, *not.* 1015. Resuscitata corpora expertia corruptionis, propriam non amittent naturam, *not.* 1016. Qui reperientur vivi in resurrectione dicuntur ab eruditis viris, anima manente in corpore, immutandi ad incorruptionem et immortalitatem, 983.

S. FULGENTIUS Ruspensis. — Sexus masculinus aut femineus sicut in creatione fuit, in resurrectione permanebit, LXV, 688, 508. Caro et anima justorum immutandæ sed eadem permansuræ, 702.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Caro nostra post resurrectionem eadem per naturam et diversa futura est per gloriam, LXXV, 1079. Job credidit carnem nostram in integrum statum reducendam, *ibid.* Caro inhærendo spiritui servatur in perpetuum; spiritus inhærendo carni servatur in Deum, LXXVII, 321. Resurrectionis tempus a Job prævisum et prænuntiatum, LXXVI, 554. Christi resurrectio ad triduum, nostra ad finem mundi dilata, LXXV, 1075.

TAIO Cæsaraugust. episc. — Erit caro nostra subtilis sed palpabilis quia non amittet essentiam veracis naturæ, 985. Erit eadem per naturam, diversa per potentiam, *ibid.*

S. ISIDORUS Hispalens. — Non erit prima resurrectio justorum et secunda peccatorum, ut fabula est somniatorum, sed una omnium, LXXXIII, 1230. Eadem caro corruptibilis quæ cadit, tam justorum quam injustorum incorruptibilis resurget, *ibid.* Qui in fine mundi reperientur vivi, subito ad immortalitatem immutandi sine morte præcedente, juxta multos eruditos viros, *ibid.* Resurrectio in ætate juventutis, quæ profectu non indiget, 594. Resurrectio in mensuram ætatis plenitudinis Christi futura, *ibid.*

S. HILDEFONSUS episc. Tolet. — In resurrectione nihil peribit de humana carne, XCVI, 142. Omnipotens Deus mirabiliter atque ineffabiliter, ex toto quo caro constat, illud in resurrectione, mirabili celeritate restituet, *ibid.* Quod sanctorum corpora spiritualia resurgent, non tamen spiritus erunt, 143.

S. JULIANUS episc. Toletan. — Diem resurrectionis nullus hominum noscit, XCVI, 497. In ictu oculi erit resurrectio mortuorum, 503. Errorem sequuntur qui dicunt duas esse futuras resurrectiones, 504. Ad omnes homines pertinebit resurrectio, immutatio vero tantum ad sanctos, *ibid.* Quod non aerium corpus sed caro quam gerimus sine ulla corruptione resurget, *ibid.* In ætate vel statura futuri sunt resurrecturi homines quam habebant tempore juventutis vel quam habuissent si vixissent, 505. Viri et feminæ in proprio sexu resurgent. Nulla resurgentes cibi ac potus vel vestimentorum cura sollicitabit, 506. Homo ex quo incipit in matris utero vivere, ex tunc creditur ad resurrectionem ultimam pertinere, 509. Homines qui nascuntur monstra resurrectionem obtinebunt, sed adempta monstri forma, 510. Corpora aliquo modo dispersa vel diversa laniatione truncata integritatem obtinebunt, *ibid.* Utrum cum vitiis et deformitatibus impiorum resurgant corpora non investigandum, 513.

ALCUINUS. — Sanctorum resurrectio post Antichristianam persecutionem inducitur, C, 1149. In fine sæculi erit resurrectio non animarum sed corporum, CI, 50.

RABANUS MAURUS. — Ordo exponitur et tempora quando futura est resurrectio mortuorum, CX, 287, 288.

HAYMO Halberstatensis episc.—Deus resuscitabit corpora propriis spiritibus animata, CXVII, 600. In proprio resurget unusquisque hominum corpore, *ibid.* Qui vivi reperiantur in fine sæculi subito morientur subitoque resurgent, 773. Velocitas resurrectionis, 772.

REGINO Prumiensis. — Homines in sua propria carne resurgent, CXXII, 228, 248.

S. ANSELMUS Cantuar. arch. — Homo cum corpore in quo vivit in hac vita restaurabitur, CLVIII, 401, 402. Talis debet restitui qualis futurus erat si non peccasset, 402.

S. BRUNO Signiensis episc. — In generali resurrectione omnium hominum corpora perfecta, omnibusque partibus integra ad clangorem tubæ a monumentis resurgent, CLXIV, 595, 596. Hoc asserit contra hæreticos negantes corpora futura integra, 595.

HUGO a S. Victore. — Sancti qui adveniente Christo reperientur vivi mira celeritate per mortem ad immortalitatem transibunt, CLXXVI, 601. Resurrectio erit in vera carne, 602. Quia Christus discipulis dubitantibus carnem suam eamdem esse ac antea monstraverit, *ibid.* Si in aerio corpore resurrexero, jam non ero ego qui resurgo, 601. Membrorum omnium quocunque modo dissipatorum reformatio promittitur, 603. Resurgent omnes tam magni corpore quam vel erant vel futuri erant juvenili ætate, 605.

ROBERTUS PULLUS. — Duo nimirum faciet resurrectio : quæ viventibus defuerant, supplebit; quæ post mortem quolibet modo dissipata sunt, restituet, CLXXVI, 983. In resurrectione quædam resumenda, quædam relinquenda, 987. Quisque resurrecturus non minus habebit quam decet aut plus, *ibid.* In ea corporis statura resurgent homines quam quisque anno tricesimo suæ ætatis aut habuit aut habiturus erat si vixisset, 988.

PETRUS LOMBARDUS. — Resurrectionem futuram Judæi credebant sed eo modo ut ibi nuberent et generarent, CXCI, 1689. Fiet resurrectio in summa celeritate, *ibid.* Qui in fine mundi erunt vivi non resurgent nisi præcedente morte, *ibid.* Resurgemus in virum perfectum, ita ut cuique nihil desit, et nihil plus addendum sit, CXCII, 202. Et ea ætate qua Christus resurrexit, 201.

ALANUS ab Insulis. — Corpora nostra a quibus separabuntur animæ eadem suscitabuntur CCX, 323.

IV. — *Quæ in corporibus qualitates vel immutationes et quomodo erunt in gloriam justis, damnatis vero in confusionem.*

TERTULLIANUS. — Sancti, in resurrectione, superinduti substantia propria æternitatis; profani vero et qui non integri ad Deum in pœna æque jugis ignis, I, 527. In regno Dei caro reformata et angelificata, II, 632. Post resurrectionem caro habitum angelicum susceptura est, 854. Ordine meritorum resurgent mortui, I, 864. Omnes ab initio defuncti suscitabuntur et recensebuntur et reformabuntur pro singulorum meritis, 378. Liberabuntur membra ab officiis suis et necessitatibus, II, 882, 883, 884. Sine concupiscentiis et motibus inordinatis resurgemus, 879. Caro manebit impassibilis, 880. Incorruptibilis, *ibid.*

LACTANTIUS. — Caro post resurrectionem insolubilis erit atque mansura neque cruciatibus neque igne defectura, VI, 801.

S. HILARIUS Pictav. episc. — Resurrectio erit omnium, sed non omnium erit gloriosa, IX, 468. Christus sanctos conformes gloriæ corporis sui faciet, 469. Resurget omnis caro, sed non omnis demutabitur, 481. Omnis caro redempta in Christo, ut resurgat necesse est, non tamen omnibus gloria et honor est promiscuus resurgendi, 360. Resurrectione demutabuntur tantum qui cum Christo per fidem commortui sunt, 355. Resurrectio impiorum ad pœnam erit, IX, 258. Corpus eorum pulvi et luto comparatum, 258. Et in naturam tantum pœnalis substantiæ reservatum, *ibid.* Os eorum vagum, obtritum, ventilatum, dispersum et inquietum manet, *ibid.* Tum confundetur impius quisque et pudore dedecoris sui et comparatione honoris alieni, 334. Confundendi, non in cœlestia currentes sed ad terrena sua et originalia revertentes, 715. Resurgent terreni et in dedecoris corpore, 744, 745. Resurrectio eorum aquæ fetidæ ac terræ liquefactæ comparata, 370. Resurrectio sine demutatione impiorum, salus in nihilum, 360. Plebs sancta, omni corruptione et infirmitate depulsa, superinduta cœlesti honore, 469. Jam non incrementis corporum, escarumque alimentis, infirmitatumque casibus vitæ humanæ demutatio tolerabitur, sed æternitas cunctis quæ naturæ suæ virtute ipsa se continens, id est, quæ se ipsa alat conservetque donabitur 465. Christus, cum rursus per societatem carnis in nobis sit, absorpta morte immortalem vitam æternamque reddet, *ibid.* Habitabimus cœlestem civitatem et Ecclesiam spirituum in Domino fundatorum, 682. Corruptibilium corporum in incorruptionis gloriam erit resurrectio, 286. Itaque resurrectio justorum non ambigenda qui substantiæ angelorum similes erunt, 918. Justorum corpora, lilia spirantia, flos semper efflorescens, 948, 949. Resurrectio gloriosa, nuptiæ, 1061. Quidquid in nobis fiet æternum est, cum beatitudinis sensu, 258. In quo sita illa demutatio corporum, 361. Infirmitas corporum detrahetur, lapsus et lacrymæ, *ibid.* Incorruptio corruptionem devorabit; mortem potestas immortalis absorbet, *ibid.* Resurrectione donati nullius egebunt ad corporis animæque substantiam, 876, 877. Post resurrectionem beatitudo perfecta, sine desiderio, sine timore hostium, sine molestiis, 593, 594, 876. Recte perfecteque viventium merces, ut in novam cœlestemque substantiam, ex hac corruptibilis corporis materia transferantur, 949. Renascamur ideo per novæ nativitatis profectum et in beatam illam ac Deo placentem iteratæ reparationis nostræ speciem reformemur, 286.

S. ZENO. — Duplex forma resurgendi, prima sanctorum qui sub duce Christo in beatitudinem adducentur; secunda impiorum qui destinantur ad pœnam, XI, 382. Caro resurget jam pura, jam libera, jam morte superior, jam cœlestia aspirans, et veritatem quærens, spiritualia desiderans, 383.

S. AMBROSIUS. — Ordine meritorum resuscitabimur, XVI, 1349. Omnes resurgemus, sed reviviscendi gratia dispar, dispar conditio, 1341. Flos resurrectionis immortalitas est, flos resurrectionis incorruptio est, 1329. Ea requies est expetenda cui futuræ resurrectionis voluptas perpetua succedet, ubi nulla criminum series, nulla illecebra delictorum, 1351. Ad clarificationem, justi omnes in resurrectione transformabuntur, XVII, 534. Mors de terra est, resurrectio vero de cœlis, si tamen immutetur ad gloriam, 295. Impii resurgent sed ad hoc ut pereant, 271. Sancti vero immutabuntur in claritate, *ibid.* Merito dissimiles erunt in gloria, 268. Resurrectionis tempore omnia vincula solventur diaboli, et triumphus omnis illius jam non exsistet, XIV, 1082. Jam nunc renovemur in gratia, ut renovata caro sumat fulgorem lucis æternæ, XVI, 1349.

ZACCHÆUS Christianus. — Divinæ clementiæ species reparare placuit, ut bonorum corpora splendor exornet et malorum confusio deformitatis obscuret, XX, 1092. Justi in gaudia æterna surgent; multiplicatum perinde supra solem ex Dei conspectu, lumen infundet, 1094. Secundum diversos justitiarum gradus, splendorem solis habituri sunt, *ibid.* Ita singuli indeptæ felicitatis honoribus perfruentur, ut nec altior efferatur, nec spernatur inferior, *ibid.* Manebit perpetuo blanda temperies, et inæstimabilis illius beatitudinis gaudia, præteritorum recordatio nulla vexabit, 1095. Etiamsi præsentis mundi usum abolitio futura non tolleret, transisse tamen gauderent justi potius quam dolerent, *ibid.* Quid illis splendor cœlestium dignitatum, quid æternarum divitiarum habituræ sint gratiæ? 1164, 1165. Hoc certum accipias nil illis necessarium, nil defuturum, sed omnium omnibus Deus lætitiarum inæstimabilium novitate generabit quod dignum præsentiæ suæ possessione judicetur, 1165.

S. HIERONYMUS. — Resurrectio mortuorum incorruptibilis et jugiter permanens erit, XXII, 827. Similitudo ad angelos, non hominum in angelos demutatio, sed profectus immortalitatis et gloriæ est, XXIII, 382. Sanctus et peccator erunt simili resurrectione perfecti, nec inter se variabunt tempore, sed alius ad præmia, alius ad supplicia pertrahetur, XXIV, 616. In eo peccator maledictus erit quod incorrupto corpore pœnas patietur æternas, 616.

S. AUGUSTINUS. — Resurgens caro commutabitur et fiet ipsa corpus cœleste et angelicum, XXXVIII, 1217. Et corpus spiritale, 1142. Corpus nostrum quomodo post resurrectionem futurum spiritale, XXXIII, 628; XXXV, 2061, 2062; XL, 674. Corpus in spiritum esse mutandum nonnulli putant, XXXIII, 618. Qui putant tunc corpus spiritale fieri, cum mutatur in spiritum, refelluntur, 943. Opinionem hanc quæ sequantur in commoda, 619. — Putat Augustinus, etsi non plena fiducia, corpus tum spiritale dicendum, ob ineffabilem quamdam facilitatem, 629. Resuscitatum hoc corpus mortale transfertur in habitudinem angelicam et in cœlestem qualitatem, XXXVII, 1682. Corporum spiritalium qualitates, Augustino velut indubitatæ, quod detracta sit eis mortalitas, corruptio, ponderis gravitas, XXXIII, 625.

Corpus sanctorum post resurrectionem immortale, XLIV, 115. Omnes incorrupti resurgent, sed ex his etiam justi immutabuntur in illam incorruptelam, cui omnino nulla posset nocere corruptio, XXXIII, 947. Corpus sanctorum post resurrectionem erit omnino incorruptibile, omnino immortale, omnino ad movendum agile et facile, XXXVIII, 1137. Stabilitas corporum post resurrectionem, XXXII, 605. In beatorum corporibus erit claritas, et diversa species claritatis quia diversa sunt merita charitatis, XXXVIII, 1138. In beatorum corporibus pulchritudo erit, omnibus absoluta, 1146. Resurrectione vita nostra similis angelorum erit, carens operationibus corruptionis et indigentiæ, 1623, 1631. Nihil resistet spiritui nostro, XXXVII, 1688. Corpus cœleste, Christi instar, clausis ostiis poterit domum intrare, XXXVIII, 1264. Credere debemus talia corpora nos habituros, ut ubi velimus, quando voluerimus, ibi simus, 1140, 1145. Totius hominis in melius commutatio resurrectione perficienda, XL, 193, 194. Corpus melius erit post resurrectionem quam fuit primorum parentum in paradiso, XXXII, 601.

Resurrectio corporis aliis in bonum, aliis in malum, S. Augustinus, XXXVIII, 709; XXXVII, 1672; XXXIV, 114. Non ad passiones dolorum, sicut impii, resurrecturi sumus nec ad gaudia carnalium desideriorum, XXXVIII, 1059. Resurgent mali incorrupti integritate membrorum sed corrumpendi dolore pœnarum, XXXIII, 947. Erit corporum quædam firmitas, sed firmitas corruptibilis, *ibid.* Quomodo erunt incorruptibilia, si dolebunt; aut quomodo corruptibilia, si mori non poterunt, XL, 275. In resurrectione distabit gloria meritorum, XXXIII, 947. Post resurrectionem totus homo deificatus inhærebit incommutabili veritati, 909. Perfruetur hac primum felicitate, ut incipiat nec velle ultra peccare, nec posse, XXXIX, 1964. Cessante omni miseria, omni mœrore, totum innocentia, totum felicitas possidebit, *ibid.* In pectoribus hominum, charitas angelorum quibus admisti homines, jam cœlesti recepta carne, sine carnis infirmitate fulgebunt, *ibid.* Nullum ulterius patientur de sempiterna Domini sui virtute fastidium, nullum sub perenni laudum suarum exsultatione defectum, *ibid.*

S. PROSPER Aquitanus. — Resurrectio generatio dicitur quæ sanctos ad incorruptionem beatæ æternitatis creavit, LI, 414.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS —A gloria angeli refertur

species nostræ resurrectionis, LII, 411. Homo restituetur ipsa corporis angeli claritate, 419. Ibi caro possidebitur a spiritu, non caro spiritum possidebit, ubi deperit corruptio, culpa, crimen, 522. Innocuis resurgentibus, terror et mors impios possidebunt, 419. In resurrectione sancti videbunt quidquid est divini luminis, honoris et gloriæ, 664, 665. Tunc laborans messor quod in semine non videt, videbit in messe, et qui in sulco deflet, gaudebit in fructu, 314. Resonet ergo in ore nostro resurrectio semper, semper resurrectio ad nostræ mentis transmittatur auditum, 522. Orandum ut nos moriamur vitiis, sepeliamur temporalibus pompis ut æternitati resurgamus in Christo, 431, 452.

S. NICETAS episc. Aquil. — Resuscitata corpora sanctorum amplius jam mori non metuunt, LII, 872. Vivent cum Christo in cœlo, hæc spes propter quam nascimur, credimus et renascimur, 873. Sit animus semper in cœlo, spes in resurrectione, desiderium in promissione, 874.

PATRICIUS Hibernorum apost. — Post resurrectionem electis trina visio : corporalis, qua corpora cernentur; spiritalis, qua similitudines corporum in spiritu et non fallaci phantasia inspicient; intellectualis qua puro mentis oculo in Spiritu Deum videbunt et suas animas, et virtutes intimas et spiritus angelicos, LIII, 838.

S. MAXIMUS Taurinensis. — Justi habebant carnem sine terra, corpus sine doloris sensu, animam sine metu, vitam sine fine, ætatem sine tempore, lucem sine morte, beatitudinem sine fine, LVII, 945. Resurrectio justis in præmio est, 596. Infideles vero, et peccatores, et qui Dei præcepta non faciunt, ad hoc resurgere debent, ut immortalis eorum facta caro æternis incendiis deputetur, 777, 778.

GENNADIUS Massiliensis. — Eadem caro corruptibilis tam justorum quam injustorum incorruptibilis resurget, LVIII, 982. Quæ pœnam sufferre possit pro peccatis, vel in gloria æterna manere pro meritis, 983.

JULIANUS Pomerius. — Incorruptio et immortalitas dabitur corporibus miserorum, nec ipsos consumet immortalis pœna, sed puniet, LIX, 420. Beata incorruptione et immortalitate justorum corpora donabuntur, ut et ipsi in gloria et in ipsis gloria æterna permaneat, 420. Post resurrectionem, corporales oculos nihil visibilis creaturæ latebit, quia incorruptibilium corporum visus utique incorruptibilis erit, *ibid.* Humanæ substantiæ ad Conditoris sui similitudinem sublimatæ, omnia bona quæ naturaliter peccato corrupta sunt, reparabuntur in melius, 422. Corporibus immortalitate donatis auferenda est tarditas, non integritas; necessitas, non voluntas, ut ibi sine temporis mora aut ponderis sui sint ubi esse voluerint, 427. Futura vita creditur beate sempiterna et sempiterne beata, ubi est certa securitas, secura tranquillitas, felix æternitas, æterna felicitas, 420. Humana natura sui gloriam Conditoris et suam perfecte beatificata visura est, 427.

S. FULGENTIUS Ruspensis. — In resurrectione immutabuntur justi non vero injusti, LXV, 688. Corporibus impiorum non auferetur corruptio et ignobilitas et infirmitas in quibus seminantur, 688. Diversi gradus gloriæ in resurgentium corporibus, 807. Primus gradus ad virgines, secundus ad continentes, tertius ad conjugatos ostenditur, 507, 508. Justi in retributione. Angelis æquales futuri, 283. Corpus spiritale erit, non quia ipsum corpus spiritus erit, sed quia, vivificante Spiritu, immortale atque incorruptibile permanebit, 702.

S. GREGORIUS MAGNUS. — In resurrectione erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritalis potentiæ, sed palpabile per veritatem naturæ, LXXV, 1077. Ad gloriam resurrectionis tota intentione festinandum, LXXVI, 1204.

TAIO Cæsaraugust. episc. — In resurrectione electi omnes a reprobis divisi gaudebunt, LXXX, 987. Iniqui omnes in tione extrema percussi confundentur, 987.

S. HILDEFONSUS episc. Tolet. — Reproborum corpora resurgent quidem, sed cum vitiis et deformitatibus suis perenniter punienda, XCVI, 143. Sancta corpora in diversitate sua, hoc solum quod decebit habebunt, *ibid.*

JULIANUS episc. Toletanus. — Quam subtiliores in resurrectione motus corporis, XCVI, 520. Post resurrectionem ea visione Deum videbimus qua nunc eum angeli vident, 522. Oblivionem pariter et recordationem habebimus, *ibid.* Libertate multo plus firmiori quam in hac vita, omnes sancti usuri sunt, *ibid.* Exsistet diversitas meritorum et præmiorum, in qua tamen nullus sit alii invisurus, 523.

ALCUINUS. — Corpus resurget incorruptione atque immortalitate vestitum, CI, 52. Quamvis caro non sit spiritus non tamen carnalibus subjacebit vitiis, *ibid.*

JONAS Aurelian. episc. — Resurgent justi et injusti, sed justi ut immutentur; injusti vero de corruptione ad perpetuam et ineffabilem corruptionem, CVI, 268. Omnibus satagendum ut resurrectio nobis ad gloriam non ad opprobrium proveniat, 269.

RABANUS Maurus archiep. Mogunt. — Qui gloria resurrectionis innovati, sine ullo mortis metu, sine ulla labe corruptionis, perpetua Dei visione fruuntur, CX, 289. Sancti in resurrectione scient plenius, quid boni contulerit Dei gratia, 144. Resurgent et impii unusquisque cum sua carne, ut cum diabolo et angelis ejus puniantur, CX, 144. Diversitas et qualitates corporum in resurrectione futura, 410, 411, 412. Si tanta est consolatio resurrectionis, pereat contristatio mortuorum, 131.

HAYMO Halberstatensis episc. — Justorum dotes gloriosiores; damnatorum vero ignominiosissima deformitas, CXVII. Post resurrectionem humana creatura ita perfecta erit ut in melius aut deterius ultra mutari non possit, CXVIII, 881. Aliquid secretorum non latebit perfecte beatos, CXVIII, 881. Electorum incorruptibilitas, libertas et beatitudo, 882. Incorruptorum gloria corporum quam maxime enitebit, 881. Tantus erit futuræ lucis splendor, quantum corporeus ferre non possit aspectus, *ibid.* Electi cunctos bonos recognoscent, *ibid.* Electi gloriosi elevabuntur ad superna cum Domino, reprobi vero remanebunt in imis inferni partibus, CXVII, 772.

ATTO Vercellensis episc. — Qualitates corporum gloriosæ, CXXXIV, 404, 405. Varia erunt resurgentium merita. 405.

LANFRANCUS Cantuariensis arch. — In resurrectione mortuorum distabit gloria meritorum, CL, 211. Justi immutabuntur in incorruptelam, quia regnum Dei incorruptela, 213. Injusti incorrupti quidem erunt integritate membrorum, sed corrumpendi dolore pœnarum, 213.

S. BRUNO Carthusianorum institutor. — Tuba in resurrectione invitabit sanctos ad palmam, impios deterrebit ad pœnam, CLIII, 409. Vere resurgemus impassibiles, *ibid.* Licet omnes resurgant, diversificabuntur tamen in gloria resurrectionis, 211. Dotes corporis in sanctis mirificæ, 211, 212.

S. ANSELMUS Cantuar. arch. — Quod magnam velocitatem habuerint corpora in resurrectione, patet ex verbis Apostoli *in ictu oculi*, CLIX, 589. Animos non tardiores vel graviores corpora efficient, 590. Libertas et impassibilitas electorum, 590, 591.

GODEFRIDUS abbas Admontensis. — Post resurrectionem glorificabitur corpus, CLXXIV, 663, 955. Si corpus, quale nunc portamus, Dominus restitueret, nullum gaudium nobis imo magis luctum ejus receptio conferre posset, 955. Tanta libertate et gloria remunerabitur anima, ut ubicunque ipsa voluerit, absque impedimento statim adfuerit corpus, 294, 315.

HUGO a S. VICTORE. — Resurgent sanctorum corpora sine ullo vitio, sine ulla corruptione, onere, difficultate, CLXXVI, 604. Quantam celeritatem et facilitatem possidebunt, 604. Concordia carnis et spiritus post resurrectionem, 605. Non inquirendum est quomodo erit in reprobis corpus incorruptibile si dolere poterit; aut quomodo corruptibile si non poterit, 605. Vana philosophorum argumenta de agilitate corporum, quia nunquam explicabunt quantum distat corpus inter præsentem statum et immortalitatem futuram, 606. Insuper omnipotentiæ Dei contradicunt, *ibid.*

HERVÆUS Burgidolensis monachus. — In resurrectione diversæ gloriæ sanctorum, CLXXXI, 987, 988. Aliter enim ibi lucebit virginitas, aliter lucebit castitas conjugalis, aliter ibi lucebit sancta viduitas, *ibid.* Sic unusquisque apparebit qualis meriti fuerit, 987. Injusti habebunt incorruptionem carnis in qua doleant, non in qua moriantur, 994. Justi vero incorrupti et transformati, 994, 995.

S. BERNARDUS Claræ-vallis abbas. — Caro seminata in morte reflorebit in resurrectione, CLXXXII, 979. Septem dotes erunt in corporibus sanctorum pulchritudo, velocitas, fortitudo, libertas, sanitas, voluptas et diuturnitas, CLXXXIV, 355. Fuse explicantur, 356, 357, 358. His dotibus contrarios defectus habebunt damnati, 363, 364.

ROBERTUS PULLUS. — In transfiguratione exemplum futuræ nostræ claritatis Christus ostendit, CLXXXVI, 988. Sancti alii aliis erunt in resurrectione præstantiores, 989. Qualitates illorum, 989, 990. Levitas magna corporum quæ in nube ascendent, de diversis mundi partibus venientia, 990.

PETRUS Blesensis. — In resurrectione, corpus mortale, animale, ignobile terrenum et luteum configurabitur corpori claritatis Christi.

CXXXIV.

INDEX DE JUDICIO UNIVERSALI ET ULTIMO.

DIVISIO.

I. De judicio in genere et de certitudine illius. — II. De nominibus et figuris judicii. — III. Errores de ultimo judicio. — IV. De tempore et loco judicii. — V. De circumstantiis judicium præcedentibus. — VI. De judice et de qualitatibus adventus illius. — VII. De diversis ordinibus qui erunt in judicio seu, aliis verbis, de iis qui sunt judicaturi, judicandi ac etiam non judicandi. — VIII. De modo et qualitatibus judicii, de sententia judicis necnon de rebus quæ illam subsequentur. — IX. Appendix, seu quæstiones quædam ad judicium pertinentes.

I. — *De judicio in genere et de certitudine illius.*

Tertulliani liber de Spectaculis, I, 661. Ejusdem Apologeticus, *ibid.*, 523. Ejusdem, liberi adversus Marcionem, II, 523. — Incerti auctoris carmina, *ibid.*, 1090. — S. Hilarii tractatus in Psalmos, IX, 362. — Tichonii Afri liber de septem regulis XVIII, 17, 18. — C. V. Aquilini Juvenci Evangelicæ Historiæ liber IV, XIX, 303. — Sulpicii Severi Epistola I ad sororem suam, XX, 223. — Rufini Aquileiensis presbyteri commentarius in symbolum, XXI, 369 *et seqq.* — S. Hieronymi commentarius in Ecclesiasten, XXIII, 1040, 1041. Ejusdem operum Mantissa. Regula monachorum. XXX, 417. — S. Augustini in Joannis Evangelium tractatus, XXXV, 1771. Ejusdem enarratio in Psalmos, XXXVI, 117, 944, 945; XXXVII, 1235. Ejusdem, sermo XXII, XXXVIII, 131; XXXIX, 1846, 2153, 2207, 2209, 2210; XL, 189, 305, 774; XLI, 342, 346, 637, 662, 683, 699. — S. Petri Chrysologi sermones, LII, 364. — Salviani Massiliensis presbyteri de gubernatione Dei, lib. I, LIII, 35. — S. Patricii confessio, *ibid.*, 802. — S. Maximi Taurinensis homilia de secundo adventu Christi, LVII, 225. — D. Eugyppii thesaurus ex S. Augustini operibus, LXII, 132. — Vigilii Tapsensis de Trinitate, lib. XI, *ibid.*, 302. — S. Eleutherii Tornacensis episcopi sermones, LXXV, 85. — S. Fulgentii de virtute prædestinationis, lib. III, *ibid.*, 667. Ejusdem de fide liber unus, *ibid.*, 702. Ejusdem contra Fabianum fragmenta, *ibid.*, 750. — Facundi episcopi epistola, LXVII, 872. — Fulgentii Ferrandi epistolæ et opuscula, *ibid.*, 941. — S. Cæsarii homilia, *ibid.*, 1075. — Victoris episcopi evangelicarum harmoniarum interpretatio, LXVIII, 334. Ejusdem commentaria, *ibid.*, 692. — S. Gregorii Turonensis Historia Francorum, LXXI, 193. — De Vitis Patrum, lib. I, LXXIII, 472, 860. — S. Gregorii papæ moralium libri, LXXV, 585; LXXVI, 202, 698, 1205, 1148. — Alulfi expositio Veteris et Novi Testamenti, LXXIX, 1173. — S. Columbani instructiones, LXXX, 246. — Venantii Fortunati Miscellanea, LXXXVIII, 322. — S. Aldhelmi fragmentum de die judicii, LXXXIX, 298. — S. Bonifacii Moguntini archiepiscopi sermones, *ibid.*, 843, 854. — Bedæ Venerabilis. De die judicii, XC, 575 Ejusdem Dubia et Spuria, XCIII, 530, 534. Ejusdem hymni de die judicii, XCIV, 557, 633. — Petri diaconi homiliarius, XCV, 1474. — S. Hildefonsi liber de virginitate, XCVI, 85. — B. Alcuini abbatis opera exegetica, C, 1151. — Theodulfi liber de ordine baptismi, CV, 227. — Candidi opusculum de Passione Domini, CVI, 80, 81. — Rabanus Maurus, t. CVII, 809, 995, 1096. — Rabani Mauri commentarium in Ecclesiasten, CIX, 1049. Ejusdem homiliæ, CX, 329. Ejusdem descriptio judicii extremi, id., CXII, 720. Ejusdem de adventu Christi carmen, *ibid.*, 1618. Haymonis expositio in epistolas S. Pauli, CXVII, 694. Ejusdem enarratio in Zachariam, *ibid.*, 292. Ejusdem homiliæ, CXVIII, 18, 203. — Joannes Scoti liber de divisione naturæ, CXXII, 873, 980. — Ratramnus Corbeiensis. De fide Pharisæorum ad judicium, CXXI, 310. — Remigii Antissiodorensis enarrationes in Psalmos, CXXXI, 172. Ejusdem homilia, *ibid.*, 865. Ratherii Phrænesis, CXXXVI, 390. — S. Odilonis credulitas, CXLII, 1036. — S. Petri Damiani carmina et preces, CXLV, 979. Ejusdem sententiæ scripturarum de die judicii, *ibid.*, 739. Othloni versus de die judicii, CXLVI, 298. — Samuelis Marochiani liber de adventu Messiæ præterito, CXLIX, 347. — Guitmundi confessio de S. Trinitate, *ibid.*, 1499. — Radulphi Ardentis homilia de secundo adventu, CLV, 1572, 1678. — Vernerus abbas. De adventu Domini, CLVII, 756, 761. — D. Ivonis decreti, pars I, de fide, CLXI, 74. — Guillelmus de Campellis. De fide catholica, CLXIII, 1072. — Ruperti opera, CLXVII, 1298. — Ven. Hildeberti sermones, CLXXI, 348. — Honorii Augustodunensis elucidarium, CLXXII, 1165, 1166. — Ven. Godefridi homiliæ dominicales, CLXXIV, 66. — Hugonis a S. Victore in Joelem adnotationes, CLXXV, 366, 799. — S. Bernardi epistolæ. De judicio, CLXXXII, 74, 101. — Zacharias Chrysopolitanus episcop. CLXXXVI, 378. — Ernaldi liber de cardinalibus operibus Christi, CLXXXIX, 1667. — Petri Venerabilis sermones, *ibid.*, 964. Ejusdem de adventu Christi carmen, *ibid.*, 1015. — Gerhohi commentarium in Psalmos, CXCIV, 405. — Richardi S. Victoris exegetica, CXCVI, 815. — Garnerii Lingonensis sermones, CCV, 770. — Thomæ Cisterciensis et Joannis Algrini commentarium in Cantica canticorum, CCVI, 524. — Petri Blesensis sermones, CCVII, 868. Ejusdem versus sibyllæ vatis de ultimo Christi adventu, *ibid.*, 870. — Innocentii III papæ sermones, CCXVII, 511 et 742.

II. — *De hominibus et figuris judicii.*

Judicii severitas arcu significata, S. Hilarius, IX, 371. — Judicium Dei significatur in vultu, *ibid.*, 803. — Dies judicii dies malus dicitur, S. Hieronymus, XXIV, 791; XXVI, 179. — Dies judicii insanabilis dies, id., XXV, 959. — Judicium cur dictum arcus extentus, S. Augustinus, XXXVI, 717. — Judicii dies per caminum exprimitur, id., XXXVII, 1362. — Clibanus ardens et fumans figura judicii, id., XXXIX, 1746. — Vox avium strepentium paulo antequam lux emicet figura est nostri judicis, Aurelius Prudentius, LIX, 778. — Dies judicii dies magnitudinis, S. Fulgentius, LXV, 312. — Dies judicii temporibus Noe et Loth assimilatus, Victor Capuanus episcop., LXVIII, 334. — Cur Psalmista tam frequenter dicit diem judicis diem malam? Aurel. Cassiodorus, LXX, 296. — Judicium cur tempestas dictum? *ibid.*, 550. — Dies judicii tempestati comparatus, *ibid.*, 599. — Judicii dies dicitur porta regni, S. Gregorius, papa, LXXV, 734. — Mane diem judicii significat, *ibid.*, 836, 1155; LXXVI, 37. — Judicium dictum dies furoris Domini, LXXV, 1101. — Cur nox appellatum, LXXVI, 54. — Cur extremum judicium nomine arcus significetur, *ibid.*, 133. — Judicium appellatur fulmen, *ibid.*, 725. — Per octavum numerum dies judicii designatur, *ibid.*, 1030. — De variis nominibus judicii, *ibid.*, 1121. — In igne terror judicii exprimitur, id., LXXIX, 143. — Media nox, quando clamor factus est, significat diem judicii, Anonymus VII sæculi, LXXXVIII, 1074. — Judicium per diluvium designatum, Beda Venerabilis, XCI, 86. — Quid significatur per caliginem et clibanum ignis post occasum solis factum? *ibid.*, 158. — Mane diem judicii significat, *ibid.*, 204. — Dies judicii dies extremus retributionis dictus, XCII, 433. — Dies ille subitaneo vel diluvii vel ignis sodomitici adventui comparatus, id., XCIII, 77. — Dies judicii dies secunda resurrectionis, *ibid.*, 489. — Dies judicii dies octava dicitur, *ibid.*, 511. — Sententia judicis calix dicta, *ibid.*, 884. — Dies judicii dicitur dies visitationis, Smaragdus, XII, 359. — Dies judicii dies admonitionis, Rabanus Maurus, CIX, 965. — Ultimi judicii concussio ap e ventus turbinis dicitur et cur? id., XL, 504. — Mane extremum judicium significat, id., III, 686. — Dies judicii dies iræ et revelationis, *ibid.*, 1309. — Dies judi-

cii octavus intelligi potest, Walafridus Strabus, CXIV, 335. — Judicium vocatur dies, Haymo Alberstatensis episcop., CXVI, 320. — Dies judicii dicitur tempus malum, *ibid.* — Judicium dicitur dies generationis et generationis, *ibid.*, 598. — Dies judicii dies interfectionis dicitur, *ibid.*, 869. — Dies judicii dies ultionis dicitur, id., CXVII, 68. — Dies judicii dies Domini est, *ibid.*, 100. — Josaphat interpretatur Domini judicium, *ibid.*, 105. — Dies judicii dies malus dicitur, *ibid.*, 117. — Dies judicii dies tribulationis dictus, *ibid.*, 170. — Ultio dies judicii appellatur ira Dei, *ibid.*, 575. — Dies judicii dies iræ et revelationis, *ibid.*, 582. — Dies adventus vocatur judicii dies, Atto Vercellensis episcop., CXXXIV, 294. — Dies judicii dicitur dies tribulationis vel retributionis, Adalgerus, id., 918. — Dies judicii dies malus, S. Bruno Herbipolensis, CXLII, 174. — Dies judicii tempestati comparatus, *ibid.*, 514. — Dies judicii diluvium dicitur, S. Bruno Carthusianorum institutor, CLII, 761. — Dies judicii cur dictus dies generationis et generationis, *ibid.*, 922. — Octonario numero dies judicii designatur, S. Anselmus, CLVIII, 658. — Dies judicii dicitur tempus malis præparatum, S. Bruno Astensis episcop., CLXIV, 823. — Dies judicii dies malus dicitur, et cur? *ibid.*, 840. — Judicium finale in incendio Sodomorum figuratum, Rupertus, CLXVIII, 872. — Adventus secundus Christi furi comparatur, id., CLXVII, 625. — Adventus ille figuratur per angelum tenentem gladium evaginatum, *ibid*, 1018. — Dies judicii est æstas, Hildebertus, CLXXI, 856. — Quare dies judicii dies iræ dicatur potius quam misericordiæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 447, 503. — Quomodo apostolus tempus adventus Domini vocet diem? *ibid.*, 590. — Dies judicii dies iræ et dies revelationis justi judicii, Hervæus, CLXXXI, 620. — Dies judicii dies Domini dicitur et cur? *ibid.*, 842. — Dies judicii dies tribulationis, *ibid.*, 843. — Dies Domini dies judicii, Petrus Lombardus, CXCI, 1558. — Judicium dicitur tempestas, *ibid.*, 476. — Judicii tempus dies iræ dicitur, *ibid.*, 1341. — Venti nomine concussio extremi judicii designata, Garnerius, CXCIII, 55. — Judicii divini terror per ventum turbinis expressus, *ibid.*, 60. — Judicii divini excitatio per fulgur designata, *ibid.* — Fulminum nomine tremendæ judicii sententiæ exprimuntur, *ibid.*, 62. — Judicii extremi animadversio, nix, *ibid.*, 65. — Ventura ira, animadversio extremæ ultionis, *ibid.*, 129. — Fluvii nomine, ignis extremi judicii designatur, *ibid.*, 291. — Torrentis nomine, ignis extremi judicii designatur, *ibid.*, 297. — Gladii nomine futuri judicii sententia designatur, *ibid.*, 323. — Arcus nomine dies judicii expressus, *ibid.*, 324. — Mane nomine adventus Christi designatur, *ibid.*, 368. — Judicii extremi dies, æstas, *ibid.*, 388. — Octonario numero dies æterni judicii designatur, *ibid.*, 450. — Cur dies judicii dicatur octavus, Gerhohus, id., 707. — Furoris nomine supremi judicis commotio intelligitur, *ibid.*, 716. — Dies judicii dies iræ et revelationis, id., CXCIV, 259. — Quid significat nomen judicii. Eckbertus, CXCV, 61. — Dies judicii dicitur dies Domini, *ibid.*, 65. — Dies judicii dies Domini dicitur, Ælredus, id., 595. — Iris significans judicium et cur, Richardus de S. Victore, CXCVI, 747. — Quæ sit causa cur Christus adventum suum fulguri potius quam radio solis comparavit, *ibid.*, 1186. Judicium per arcum figuratur, Alanus de Insulis, CCX, 205.

III. — *Errores de ultimo judicio.*

Dosithæus, Judæus genere, non futurum judicium de lege atque prophetis exspectans, S. Philastrius, XII, 1118. — Samaritani judicium futurum non exspectant, *ibid*, 1120. — Marcion, genere Ponticus, Christum judicem esse omnium negans, *ibid.*, 1162. — Proclianitæ Christum in carne venisse negantes, resurrectionem et judicium non credunt, *ibid.*, 1171. — Floriani sive Carpocratiani judicium negant, *ibid.*, 1172. — Manichæi judicium non sperant, *ibid.*, 1176. — Symmachiani illud etiam negant, *ibid.*, 1177. — Ariani negant Spiritum S. scire diem judicii, S. Ambrosius, XVI, 690. — De his qui in novissimo judicio propter intercessiones SS. neminem hominum putant esse damnandum, S. Augustinus, XLI, 732. — Hæresis Gnostarum, Rabanus Maurus, CVII, 576. — Errores de loco judicii, Joannes Scotus, CXXII, 996. — De Feliciana hæresi, S. Paschasius Radbertus, CXX, 826.

IV. — *De tempore et loco judicii.*

Adventus Christi cur in fine sæculorum? Arnobius, V, 952. — Quando fiet judicium? Lactantius, VI, 1092. — De loco judicii, S. Hilarius, IX, 1056. — Quando erit gloriosus Christi adventus, *ibid.* — Dies novissimus cur nemini cognitus, *ibid.*, 1057. — Filius nescit diem judicii quia nulli revelat, id., X, 557. — Super his verbis : *De die autem et hora nemo scit* explanatio, S. Ambrosius, XV, 1775. — Solvitur objectio petita ex his verbis : *De die*, etc., id., XVI, 690, 768. — Quæ sit ratio cur momenta judicii designare noluerit Christus? *ibid.*, 691. — Omnes hæreticorum quæstiones qui dicunt Christum nescire diem judicii breviter interemptæ, *ibid.*, 1046. — Dies judicii non veniet usque dum impleatur omnis numerus electorum, id., XVII, 456, 840. — Christus diem judicii ignorare se dicit et cur? S. Hieronymus, XXV, 845. — Quare non expedit apostolis nosse diem judicii. Refutantur Arius et Eunomius, id., XXVI, 181. — Quæ sit causa cur Christus judicii diem ignorare dicatur, *ibid.*, 181, 182. — De Salvatoris adventu tempora dinumerare non audet S. Augustinus, S. Augustinus, XXXIII, 890. — Judicii tempus, diem, horam nemo novit, *ibid.*, 899, 900, 901, 902, 903. — Finis sæculi non adveniet antequam prædicetur Evangelium in universo orbe, *ibid.*, 900. — Christi adventus quandonam sit futurus sciri non potest, *ibid.*, 907, 908. — Qui dicit Domini adventum citius futurum esse et qui dicit tardius esse futurum, uterque errat, *ibid.*, 924, 925. — Super his verbis : *De die autem*, etc., explanatio, id., XXXVI, 90. — Adventus Domini ad judicium, computatis annis ab Adam, post septem annorum millia futurus a nonnullis creditur. Hujus opinionis refutatio, *ibid.* — Cur Christus diem judicii nescire dicatur? id., XXXVI, 555 et XL, 48. — Cur Deus latere voluit illum diem? *ibid.*, 554. — Respondetur iis qui dicunt : Longe est judicium, id., XXXVIII, 128. — Judicii dies occultus, *ibid.*, 271. — Discipulorum inquisitio de tempore futuri adventus Christi et responsum Christi, *ibid.*, 1219. — Qui dicunt illud quod scriptum est : *De die autem et hora nesciunt neque angeli neque Filius* juxta blasphemiam Arianorum et non propter dispensationem carnis assumptæ, verum esse, anathema sit, M. Mercator, XLVIII, 247. — Judicii dies, etsi occultus, non dubitatur esse vicinus, S. Leo Magnus, LIV, 186. — Judicii dies cur dilatus? *ibid.*, 252. — Judicium non erit donec peragantur tempora multiplicandis Ecclesiæ filiis præstituta, *ibid.*, 598. — Væ illis qui dicunt Dei Filium diem et horam judicii ignorare, Vigilius Tapsensis, LXII, 280, 281. — Ubi dicitur diem judicii Filium scire non potuisse, *ibid.*, 580. — Qua ratione nescire dicatur Filius Dei diem et horam quam scit Pater? Eugyppius, LXII, 910. — Ratio quia dies judicii differtur, S. Fulgentius Ruspensis episcop., LXV, 555. — Quando fiet judicium? Aur. Cassiodorus, LXX, 59. — Super his verbis : *De die autem*, etc., explanatio, *ibid.*, 91, 92. — Filius hominis an ignoravit diem judicii? S. Gregorius Turonensis, LXXI, 165. — De imminente judicii die, S. Gregorius papa, LXXVI, 605. — Cur differt Deus diem judicii, *ibid.*, 1115. — Dies Domini tanquam fur in nocte incautos opprimet, *ibid.*, 1120. — Super his verbis : *De die autem*, etc., explanatio, id., LXXVII, 1097, 1098. — Dies Domini repente veniet, Alulfus, LXXIX, 1508. — De trina opinione fidelium quando veniet Dominus, Bæda Venerabilis, XC, 575. — Cur Christus diem judicii nescire dicitur, id., XCII, 104. — Cur dixerit Christus : *De die autem et hora nemo scit?* id., XCIII, 511 et XCIV, 674. — Quod tempus et diem judicii nullus hominum noverit, S. Julianus episcop. Toletanus, XCVI, 947. — Utrum specialis locus esse credatur ubi judicium a Domino agetur, *ibid.*, 497. — Quomodo Filius ignorare diem judicii dicatur cum judicium ad ipsum spectet, S. Paulinus, XCIX, 444. — Quo sensu dicitur in Evangelio Filium nescire diem judicii, Alcuinus, CI, 31. — Super his verbis : *De die autem et hora...* explanatio, *ibid.*, 196. — Quando veniet Christus ad judicium, *ibid.*, 1298. — Diem judicii latere voluit Deus, Amalarius, CV, 838. — De die judicii loquens Christus non dicit : Nescimus sed *nescitis qua hora Dominus vester venturus sit*, Christianus Druthmarus, CVI, 1460, 1461. — De loco judicii, *ibid.*, 1469. — Christus horam et diem judicii scit certe, *ibid.* — Super his verbis : *De die autem et hora...* explicatio, Rabanus Maurus, CVII, 1077, 1080. — Statim ut judaicus populus in Redemptore crediderit, idem Redemptor noster ad judicium apparebit, id., CVIII, 25. — Quæ sit ratio cur ultimam horam semper ignorari voluerit Dominus? Walafridus Strabus, CXIV, 298. — Nulli tempus judicii notum est, Haymo Halberstatensis, CXVI, 215. — Quomodo intelligenda sint hæc verba : *Judicium Domini veniet in valle Josaphat* ? id., CXVII, 772. — Super his verbis : *De die autem et hora...* explanatio, *ibid.*, 775. — Quando Christus ad judicium veniet? *ibid.*, 781. — Post tribulationes Antichristi parvum tempus erit quousque veniat dies judicii, S. Paschasius Radbertus, CXX, 816. — Multum tempus est ab ascensione Christi usque ad adventum ejus, quando venturus est ad judicium, *ibid.*, 852.

— Percusso Antichristo non continuo dies judicii secuturus esse credendus est, Hincmarus, CXXV, 280. — Statim ut Judaicus populus in Redemptorem crediderit, idem Redemptor ad judicium apparebit, S. Petrus Damianus, CXLV, 1015. — Quo loco erit judicium? Wernerus abbas, CLVII, 748. — Qua hora fiet judicium, *ibid.*, 750. — De incertitudine temporis judicii, S. Anselmus Cantuariensis, CLVIII, 603. — *De die autem et hora nemo scit*, Anselmus Scholasticus, CLXII, 1455. — Sicut dies diluvii improvisus erit adventus Filii hominis, *ibid.* — Judicium finale erit tempore quo homines ferventiore voluptate detinebuntur, Rupertus, CLXVII, 350. — Judicium finale erit improvisum, *ibid.*, 625, 1216, 1510. — Judicium finale fiet in valle Josaphat, et quare? id., CLXVIII, 243. — In valle Josaphat erit judicium, Honorius Augustodunensis, CLXXII, 778. — Adventus Christi ultimus quando erit? Hugo de S. Victore, CLXXVI, 597. — Judicii diem Christus ignoravit scientia experimentali, S. Bernardus, CLXXXII, 947. — Judicii diem angeli prorsus ignorant, *ibid.*, 1043. — De loco judicii, Robertus Pullus, CLXXVI, 1001. — Quare non expedit apostolis nosse diem judicii? Odo, CLXXXVIII, 1655. — Judicium quando futurum, Petrus Lombardus, CXCI, 105. — Diem judicii quo sensu nescit Filius? *ibid.* — De tempore judicii, id., CXCII, 516. — De loco judicii, *ibid.*, 956. — De loco judicii, Magister Bandinus, CXCII, 1111. — Cur Filius dicit se nescire qua hora sit venturus, Gerhohus, CXCIII, 753. — Quæ sit causa dilationis judicii? Aelredus abbas, CXCV, 416. — Solus Pater novit diem judicii, Petrus Comestor, CXCVIII, 1611. — De loco judicii, S. Martinus Legionensis, CCVIII, 58. — Judicii diem ignorant sancti, Alanus de Insulis, CCX, 374.

V. — *De circumstantiis judicium præcedentibus.*

De temporibus postremis, Lactantius, VI, 769. — De mundi vastatione, *ibid.*, 784. — Adventum Christi novissimum qui præventuri sunt, S. Hilarius, IX, 1032. — Adventus Christi judicium, *ibid.*, 1053. — Enoch et Elias ultimo tempore futuri sunt apostoli, S. Ambrosius, XVII, 204. — De signo adventus Domini, Tichonius Afer, XVIII, 18. — De adventu Eliæ ante judicium, Aquilinus Juvencus, XIX, 244. — De circumstantiis quæ judicium præcedent, *ibid.*, 491. — Judicaturo Domino lugubre mundus immugiet, S. Hieronymus, XXII, 554. — De abominatione desolationis, *ibid.*, 1014, 1015. — Signum Domini adventus, id., XXVI, 177. — De abominatione desolationis, *ibid.* — Ex signis possumus extremum mundi tempus conjicere, S. Augustinus, XXXIII, 905, 909. — De abominatione desolationis, *ibid.*, 915. — Mala quæ extremum Domini adventum præcessura sunt bonis et malis non erunt communia, *ibid.*, 918, 919. — De signis judicii, id., XXXV, 1527. — Persecutio per Antichristum ventura, violenta et fraudulenta erit, id., XXXVI, 128. — Antichristus totam nequitiam et impietatem quam omnes pseudoprophetæ inchoaverunt, impleturus est, *ibid.*, 127. — De adventu Eliæ ante judicium, id., XLI, 705. — De adventu Eliæ ante judicium, D. Eugyppius, LXII, 783. — Quantus pavor iniquorum judicio Dei appropinquante, S. Gregorius papa, LXXV, 783. — Antichristi sæva persecutio, *ibid.*, 1053 et LXXVI, 649, 656. — Extremi judicii signa prævia, id., LXXVI, 210, 1078. — Cum cœperit impleri quod dictum est : *Sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum*, etc., quæ mens erit hominis æterni judicis sententiam non formidantis, *ibid.*, 802. — Elias adventum Christi judicis præveniet, *ibid.*, 1100. — Ultima tribulatio multis tribulationibus prævenietur, *ibid.*, 1259. — De tuba novissima, id., LXXIX, 674. — De adventu Eliæ, *ibid.*, 1189. — De tribulatione magna quæ præcedet judicium, *ibid.*, 1195. — Si gravis fuit persecutio in initio fidei quanto magis in fine, S. Columbanus, LXXX, 282. — De temporibus Antichristi, Taius Cæsaraugustanus, id., 978. — De temporibus Antichristi, Beda Venerabilis, id., 573. — De persecutione magna et de signis quæ præcedent judicium, *ibid.*, 1186. — In fine sæculi tanta erit tribulatio ut in errorem inducentur, si fieri potest, etiam electi, id., XCI, 38. — Sidera in die judicii videbuntur obscurari non diminutione suæ lucis accedente, sed superveniente veræ lucis claritate, id., XCII, 104. — De rebus quæ judicium antevenient, *ibid.*, 588, 589. — De novissima tuba, id., XCIV, 139 — Judicii signum, Paulus diaconus, XCV, 1474. — De terrore visionis diaboli, cum sublatus fuerit ut ad judicium adducatur, S. Julianus, XCVI, 500. — De rebus quæ judicium prævenient, Heterius et S. Beatus presbyter, XCVI, 977. — Judæi, Elia et Enoch prædicantibus, ante pedes Christi adoraturi venient, Alcuinus, C, 1112. — De septimo angelo tuba canente, *ibid.*, 1151. — De rebus judicium præcedentibus, id., CI, 1296. — De signis judicium præcedentibus, Jonas Aurelianensis episcop., CVI, 1458, 1459. — Enoch creditur esse venturus cum Elia juxta finem mundi, Rabanus Maurus, CIX, 1084. — De adventu Eliæ ante diem judicii, *ibid.*, 1101. — De signis judicium præcedentibus, id., CX, 413. — De eodem objecto, Walafridus Strabus, CXIV, 535. — De terrore peccatorum imminente die judicii, Haymo Halberstatensis, CXVII, 76, 83. — De rebus quæ judicium prævenient, *ibid.*, 102. — De tribulatione impiorum in fine mundi, *ibid.*, 201, 202. — Cum dies Domini advenerit... Satan... ad tentandos et subvertendas animas vehementius pugnet, *ibid.*, 106. — De igne præcedente Christum in judicio, *ibid.*, 778 — De tribulatione quæ præcedet ultimum judicium, *ibid.*, 956, 1140. — Appropinquante judicio erunt qui cum maxima aviditate Verbum Dei suscepturi sunt prædicantibus Elia et Enoch, *ibid.*, 1216. — Pastor stultus et imperitus Antichristus est qui in consummatione sæculi dicitur esse venturus, *ibid.*, 261. — De rebus adventum Christi præcedentibus, S. Paschasius Radbertus, CXX, 799, 807, 816, 828. — Quis locus erit spei cum venerit judex.... præcinentibus tubis, conclamantibus angelis, elementis ardentibus; S. Petrus Damianus, CXLIV, 818. — Allegoria de consummatione mundi, *ibid.*, 228. — De rebus novissimis loqui difficile est, id., CXLV, 837. — A morte Antichristi ad Christi adventum, quot dies intererunt, *ibid.*, 839. — Signa præcedentia judicii diem ex Hieronymi sententia, *ibid.*, 840. — De tempore Antichristi novissimo et de ultima tribulatione, Vernerus abbas, CLVII, 739 et 757. — De Antichristo, D. Ivo, CLXI, 1009, 1010. — De tribulatione magna quæ præcedet adventum Filii hominis, Anselmus Laudunensis, CLXII, 1453. — Quæ præcedent signa extremi judicii quantusque tremor universi orbis, S. Bruno Signiensis episcop., CLXV, 270, 442, 747. — Quomodo congregandæ sint ante judicem omnes gentes, canente novissima tuba, Rupertus, CLXVII, 1812. — De Antichristo, id., CLXIX, 1496. — De signis quæ præcedent judicium, Ven. Godefridus, CLXXIV, 55. — Nonne Antichristus prius interficietur antequam Dominus veniat ad judicium, Hugo de S. Victore, CLXXV, 592. — De ultima tribulatione. Quanto tempore erit illa tribulatio, id., CLXXVI, 498. — De Antichristo, Hervæus Burgidolensis monachus, CLXXXI, 1392. — De Elia et Enoch, Robertus Pullus, CLXXXVI, 978. — Quæ præcedent adventum Christi et de doctrina apostoli, *ibid.*, 979. — De electis et ministris Antichristi, *ibid.*, 981. — De ultimo igne, *ibid.*, 982. — De tuba et adventu Domini et igne, *ibid.*, 993. — De signis præcedentibus judicium, Petrus Lombardus, CXCII, 814. — Quid sit tuba extremi judicii, Magister Bandinus, id., 1110. — De circumstantiis præcedentibus judicium, Richardus S. Victoris, CXCVI, 770 — Signa adventus Christi judicis, Petrus Comestor, CXCVIII, 1610. — De signis quindecim dierum ante judicium, *ibid.*, 1611. — De signis judicium præcedentibus, Alanus de Insulis, CCX, 229. — De tribulatione judicium præcedente, Innocentius III papa, CCXVII, 745.

VI. — *De judice et de qualitatibus adventus illius.*

De secundo adventu Christi, Tertullianus, II, 330. — Deus judex justus et severus, *ibid.*, 302. — Christus de Patre omne judicium solus accepit, S. Cyprianus, IV, 480. — Christus ipse judex venturus est, *ibid.*, 719, 722. — Christus venit in potestate manifestus, *ibid.*, 637. — De Christo judice, *ibid.*, 1029, 1031. — In die judicii Christus in nubibus cœli ut Filius hominis veniet, Lactantius, VI, 481. — Omne judicium Filio datum, *ibid.*, 798. — De Christo judice, S. Hilarius, IX, 926. — Qualis erit adventus Christi? *ibid.*, 1056. — In carne Christum judicii die omnes videbunt, id., X, 85. — Cur Dominus in igne venturus sit? S. Ambrosius, XV, 1733, 1734. — In die judicii omnes tribus terræ videbunt Filium hominis venientem cum virtute magna et majestate excelsa, id., XVII, 651. — Qualis videbitur Christus in die judicii, *ibid.*, 768. — Christus sublimis judex, Aquilinus Juvencus, XIX, 126. — Secundus adventus Christi erit in gloria, S. Hieronymus, XXVI, 179. — Christo omnes omnium ordinum rationem reddituri sunt, S. Augustinus, XXXIII, 1028. — Quomodo Christus ad judicium veniet? *ibid.*, 1406, 1624, 1673. — Ad judicium Pater non veniet, id., XXXV, 1571. — In qua forma Christus apparebit, *ibid.*, 1553, 1580; XXXVIII, 711, 1070, 1219. — Christus ut homo accepit potestatem judicium faciendi, id., XXXV, 691, 1580. — Christus cum magna humilitate judicatus cum magna potestate judicabit, id., XXXVI, 408. — Qui venit occultus judicandus veniet manifestus judicaturus, *ibid.*, 568. — Christus in forma hominis veniet ad judicandum, id., XXXVII, 1096. — Quam se-

verus futurus est judex, *ibid.*, 1197, 1198. — Christus totum orbem judicabit, quia pro toto pretium dedit, *ibid*, 1256. — In die judicii ipse erit causæ tuæ qui modo testis est vitæ tuæ, id., XXXVIII, 75. — Christus quando veniet judicare manifestus erit, *ibid.*, 124, 128. — In ultimo judicio Deus judex incorruptus, *ibid*, 75, 299, 649. — Christus qualis veniet, *ibid.*, 1369. — Judex noster a diabolo falli non potest, *ibid.*, 568. — Ad homines veniet, homo veniet; sed Deus homo veniet. Veniet verus homo et Deus, ut faciat homines deos, id., *ibid.*, 1219. — Venturus est Christus cum angelis suis et apparebit in claritate omnibus etiam resurgentibus, *ibid.*, 1455. — Deus Filio potestatem dedit judicium faciendi, id., XXXIX, 1629, 1925. — Adventus Christi secundus latens non erit, *ibid.*, 2051. — Christus venturus est ad judicium vivorum et mortuorum, *ibid*, 2182. — In qua forma Christus veniet ad judicium, id., XL, 647. — Ille qui prius venit occultus, veniet in potestate manifestus, *ibid.*, 653, 666. — Christum judicem venturum non solum Veteri sed etiam Novo Testamento expressum, id., XLI, 705. — Christus ut homo accepit potestatem judicium faciendi, id., XLII, 222. — Christus in forma hominis ad judicium veniet, *ibid.*, 691. — Impii videbunt Christum in forma servi, justi in forma Dei, id., XLIV, 223. — Si quis non dixerit quod (Christus) in carne quam assumpsit sedet ad dexteram Patris, in qua venturus est judicare vivos et mortuos, anathema sit, Arnobius Junior, LIII, 321. — Christus futurus est judex S. Patrum, *ibid.*, 802. — De majestate judicis, S. Leo Magnus, LIV, 315. — Cur in adventu Christi aderit multitudo angelorum? *ibid.*, 161. — Christus ad judicium in eadem carne in qua ascendit adveniet, *ibid.*, 598, 599. — Discussio omnium hominum facienda a Christo in extremo judicio, S. Maximus Taurinensis, LVII, 436. — Judicis quanta majestas, Julianus Pomerius, LIX, 491. — Cur potestas judicandi Filio data? Vigilius Tapsensis, LXII, 44. — Filius Dei potestate propria facturus est judicium, *ibid.*, 563, 589. — Christus qui judicandus primo venit occultus, judicaturus veniet manifestus, Primasius, LXVIII, 798. — Filius hominis veniet ad judicium in gloria Patris, S. Gregorius Turonensis, LXXI, 541. — Primus Christi adventus in humilitate, secundus in terrore, S. Gregorius papa, LXXV, 37. — Ipse autem judex venturus est qui cuncta penetret, cuncta perstringat, *ibid.*, 632. — Adventus Christi secundus in quo differat a primo, *ibid.*, 951, 952. — Reprobi in judicio Christum non videbunt in divinitatis forma, id., LXXVI, 403. — Incomprehensibilis atque inconsiderabilis magnitudo secundi adventus Christi, *ibid.*, 38. — Judicis splendor in secundo adventu nullum peccatorem latere sinet, *ibid.*, 802. — In die judicii judex apparebit et speciosus justis et terribilis injustis, *ibid.*, 850. — Qua forma Christus apparebit, *ibid.*, 1126. — Christum pariter videbunt electi et reprobi, *ibid.*, 1165. — Christus qui placidus in cœlum ascendit, terribilis redibit, *ibid.*, 1219. — Omne judicium Filio datum, Alulfus, LXXIX, 1244.

De terribili venturi judicis ira, S. Columbanus, LXXX, 247. — De compunctione et vigilantia qua judicis adventus expectandus est, *ibid.*, 252. — Christus in extremo judicio terribilis apparebit, Taio Cæsaraugust., LXXX, 982, 983. — Quid ergo facturus est Christus cum judicaturus venerit, qui una voce hostes suos pertulit etiam cum judicandus venit, *ibid.*, 770. — Christus blandus justis et terribilis apparebit injustis, *ibid.*, 985. — Quam terribilis judex ad judicandum veniet, S. Eligius, LXXXVII, 642. — In die judicii Dominus sedebit super sedem majestatis suæ, Beda Venerabilis, XCII, 109. — Adventus Christi repentinus adveniet, *ibid.*, 546. — Quomodo Christus ad judicium veniet, *ibid.*, 830. — Per quod Filius non est æqualis Patri per hoc erat iturus ad Patrem, a quo et venturus est judicaturus vivos et mortuos, *ibid.*, 833. — Secundus Christi adventus non in humilitate ut prius, sed in gloria et majestate futurus est, *ibid.*, 545, 589. — Filius Dei venturus est districtus ut judicet, id., XCIII, 110 — Christus judicabit manifesto judicio in fine orbem terræ, *ibid.*, 534. — Cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ tunc congregabuntur ante eum omnes gentes, *ibid.*, 193. — Omne judicium Filio datum, *ibid.*, 319. — Filius hominis veniet ad judicium in gloria Patris sui cum angelis suis, id, XCIV, 96. — De adventu Christi in natura assumptæ humanitatis, Paulus diaconus, XCV, 1214. — Super his verbis : *Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum* explanatio, *ibid.*, 1215 — In die judicii judex terribilis apparebit, S. Hildephonsus, XCVI, 57. — In ea forma qua judicatus est Christus, in ipsa ad judicium veniet, S. Julianus, *ibid.*, 498. — Christus præeunte cruce, ad judicium veniet, *ibid.*, 490. — Christus mitis justis et terribilis injustis apparebit, *ibid.*, 501. — Christum in carne ad judicium venientem justi et injusti carneis oculis videbunt, *ibid.* — Quod non Pater, sed tantum Filius ad judicium faciendum venturus esse credatur, *ibid.* — Omne judicium Filio datum, *ibid.*, 676. — Redemptor noster judex in fine videbitur, *ibid.*, 671. — In die judicii impius visurus est formam hominis sed non formam Dei quam soli justi videbunt, *ibid.*, 623. — Christus in ea natura quam ex Virgine sumpsit venturus est judicare vivos et mortuos, S. Paulinus Aquileiensis patriarcha, XCIX, 295. — Qua forma Christus videbitur in judicio, Alcuinus, C, 814. — Nemo justius judicabit quam qui injuste judicatus est, *ibid.*, 861. — Dominus ad judicium veniet cum senioribus populi, *ibid.*, 1094. — Christus in forma servi non in forma divinitatis ad judicium veniet, *ibid.* — Forma illa erit judex qua sub judice stetit, id, CI, 51. — Quis est vero qui judicaturus est mundum, homo tantum solitarius vel Deus Filius hominis? *ibid.*, 179. — Judex hominum (Christus) verus Deus non nuncupativus, *ibid*, 197. — Qualis apparebit Christus in fine sæculi, *ibid.* — Christus electis cunctis patebit nobilis et sublimis sedens cum senatoribus terræ, Smaragdus abbas, CII, 428. — Christus in eadem forma carnis atque substantiæ veniet judicaturus in qua venerat judicandus, *ibid.*, 310. — Filius Dei qui venit mitis ut salvaret, venturus est districtus ut judicet, *ibid.*, 546. — De adventu Christi cum potestate magna et majestate, *ibid.*, 518. — In die judicii in sanctis suis glorificatus apparebit qui iniquis apparuit in passione sua despectus, *ibid.*, 559. — Veniet tempus quo Christus judicabit ipse illuminans abscondita tenebrarum, Candidus, Fuldensis monachus, CVI, 81. — Cum angelis Christus ipse venturus est ad judicium in gloria Patris sui, *ibid.*, 86. — Cum virtute et majestate visuri sunt homines quem in humilitate positum audire noluerunt, Christianus Druthmarus, CVI, 1459. — Scimus quale judicium dedit Pater Filio, *ibid.*, 1469. — Pater non judicat quemquam sed omne judicium dedit Filio, Rabanus Maurus, CVII, 774, 810. — Quomodo in ipso tempore judicii apparebit Christus? *ibid.*, 997. — Christus in ipso corpore venturus est ad judicium in quo ascendit in cœlum, id, CX, 28. Deus in judicio et blandus justis et terribilis injustis apparebit, *ibid.*, 142. — In die judicii suæ passionis indicia et ipsam pariter crucem monstrando Christus venturus est impietatem superborum confundere, *ibid.*, 149, 178. — Secundus Salvatoris adventus non in humilitate ut prius sed in gloria et majestate erit, *ibid.*, 424. — Unigenitum Dei Filium in forma divinitatis conspicere reprobi non permittentur, *ibid.*, 504. — In die judicii Redemptor noster in suo terrore videbitur, *ibid.*, 505. — Deus et blandus justis et terribilis apparebit impiis, Walafridus Strabus, CXIII, 113, 223. — Quomodo veniet Christus ad judicium, id., CXIV, 254, 331. — Christus in gloria Patris sui venturus est ad judicium, Angelomus Luxoviensis monachus, CXV, 268. — In judicio, veniente Domino Judæi videbunt in eo vulnera quæ intulerunt, Amulo episcop. Lugdunensis, CXVI, 150. — Deus qui aliquando occultus fuit quia divinitas latebat in humanitate manifeste veniet in judicio, Haymo Halberstatensis episcop., *ibid.*, 365.

Omne judicium Filio datum, Haymo Halberstatensis, episcop, CXVI, 434; CXVII, 14, 155, 381, 828. — Dominus ad judicium veniet cum patriarchis et prophetis et cum principibus ejus, *ibid.*, 272, 740 — Christus manifeste veniet ad judicium ut ab omnibus possit videri, id., CXVII, 772. — De secundo adventu Christi in potentia, *ibid.*, 779. — In die judicii omnes Christum et electi et reprobi pariter videbunt, id., CXVIII, 41. — Clarificatam Dominici corporis majestatem, claritatem sanctorum corporum, nullus in judicio reproborum videre putandus est, *ibid.*, 223. — In judicio sola Filii forma quæ judicata est injuste videbitur, *ibid.*, 512. — Justum et æquum est ut Filius Dei in universali judicio judex vivorum et mortuorum appareat, *ibid.*, 551. — De valde tremendo Christi adventu ad judicium, *ibid.*, 959. — Quod secundus adventus non in humilitate ut prius sed in gloria demonstrandus sit, *ibid.*, 946. — In judicio ultimo Christus mitis apparebit electis et terribilis reprobis, *ibid.*, 912. — Quam districte æternus judex venturus sit in die judicii, *ibid.*, 944. — Qualiter et a quibus videbitur Christus, S. Paschasius Radbertus, CXX, 820. — Quam juste et quam debite ipse potens adveniet Filius hominis ad judicium, *ibid.*, 859. — De adventu Filii hominis *ibid.*, 860. — In adventu Christi solum manifestatio secundum hominem erit, *ibid.*, 861. — Fides catholica incunctanter credit Dominum nostrum Jesum Christum judicare vivos et mortuos venturum, Joannes Scotus, CXXII, 980. — Terribilem judicem venientem ad judicium tempestas ignisque comitabuntur, Hincmarus,

CXXVI, 165. — Soli mundo corde judicem in forma Dei videbunt, Remigius Antissiodorensis, CXXXI, 598. — Cur attribuitur judicium Dominico homini, *ibid.*, 190. — Christus cum venerit in majestate Patris, terribilis erit malis et blandus justis, *ibid.*, 538. — Voluit judicari mitis ut veniret judicare terribilis, *ibid.* — Quomodo et per quem Deus judicaturus sit? Atto Vercellensis episcopus, CXXXIV, 150. — Qui hic in humilitate judicatus est, ibi in majestate judicaturus adveniet, S. Bruno Herbipolensis, CXLII, 70. — Judicium Christo datum secundum humanam naturam, *ibid.*, 270. — Cum ipso corpore cum quo ascendit in cœlum venturus est Christus judicare vivos et mortuos, *ibid.*, 560. — Veniet in eadem forma in qua crucifixus, in qua mortuus, in qua sepultus est et in qua resurrexit, et cur? *ibid.*, 568. — Adventus Christi ad judicium qualis, S. Petrus Damianus, CXLIV, 477. — Quis locus erit spei cum venerit judex qui stetit sub judice, præcinentibus tubis, conclamantibus angelis, elementis ardentibus? *ibid.*, 818. — Gloria Christi et majestas erit manifesta in secundo adventu ejus, Samuel Marochianus, CXLIX, 545. — In die judicii veniet Christus cum potestate magna et majestate — S. Bruno Carthusianorum institutor CLIII, 480. — Christus venturus est cum potestate et majestate judicare sæculum per ignem, Joannes Carthusiæ Portarum monachus, *ibid.*, 901. — De judice, Radulphus Ardens, CLV, 1537. — Qualis sit venturus Christus ad judicium et cum quibus insignibus, *ibid.*, 1372. — Persona solius Filii in judicio apparebit, *ibid.*, 1488. — Num in die judicii vulnerum cicatrices Christi apparebunt? Ven. Guibertus, CLVI, 66.— Christo judicandi munus et potestas, Goffridus, CLVII, 252, 260. — In judicio forma hominis videbitur quæ in Dei Filio et Dei Filius in ea judicabit, *ibid.*, 261. — In carne Christus ad judicium veniet, *ibid.*, 268. — Qua forma apparebit Christus in judicio? Vernerus abbas S. Blasii, *ibid.*, 750, 756. — De qualitate personæ judicis, *ibid.*, 761. — Deus judicabit... per Jesum Christum, S. Anselmus, CLVIII, 621. — Judex districtus ad judicium veniet, S. Ivo, CLXI, 1015. — Qualis venit et qualis veniet Christus? id., CLXII, 567, 568. — Ad judicium veniet Filius hominis et Filius Dei, Anselmus Laudunensis, *ibid.*, 1463. — Dignum est ut ille judicet qui judicatus est, S. Bruno Astensis, CLXIV, 774. — In secundo adventu veniet Christus manifestus non judicandus sed judicaturus, *ibid.*, 874 — De adventu Christi in gloria et majestate, id., CLV, 217. — Adventus Christi electis erit in misericordia, impiis in ira, Rupertus, CLXVII, 403. — Adventus secundus Christi terribilis erit, *ibid.*, 862 — De adventu tremendi judicis, quomodo sedebit ipse super sedem majestatis suæ, *ibid.*, 1811. — In die judicii judex apparebit Christus Filius Dei, *ibid.*, 1018. — Secundi adventus Christi descriptio, *ibid.*, 1298. — In judicio apparebit Christus et constabit quod fuerit homo, *ibid.*, 1431. — Judicium facere ad Filium attinet, id., 169, 420. — Adventus Christi secundus, sicut fur in nocte, id., CLXX, 196.—Adventus ille tremefaciet terrenos sicut angelus militescirca sepulcrum, *ibid.*, 197

Veniet Dominus in igne, Ven. Hildebertus, CLXXI, 552. — In die judicii videbunt Christum impii in corona potentiæ, videbunt autem justi in corona gloriæ, *ibid.*, 567. — Deus Pater Filio secundum humanam naturam dedit potestatem et judicium facere, Ven. Godefridus, CLXXIV, 978. — Judex Christus veniet in carne humana, *ibid.*, 44. — Aspectus judicis alius erit probis, alius reprobis, *ibid.*, 55. — In die judicii justum et impium judicabit Dominus, Hugo de S. Victore, CLXXV, 243. — Quæritur, quid sit Patrem non judicare, sed omne judicium dedisse Filio? *ibid.*, 948. — De qualitate personæ judicis, id., CLXXVI, 598. — Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio, id., CLXXVII, 561. — Cur Christus dicitur omne judicium a Patre accepisse, *ibid.*, 563. — Tertius adventus in fulmine, *ibid.*, 852. — In novissimo adventu Deus videndus est terribilis, id., 656. — Christus a Patre potestatem judicandi accepit, *ibid.*, 811. — De adventu Domini qui veniet ut impiis furorem suum cum magna indignatione reddat, Hervæus Burgidolensis, CLXXXI, 584. — De adventu filii hominis cum virtute magna et majestate, *ibid.*, 370. — Omnes astabimus Christo judici, *ibid.*, 789. — De terribili adventu Christi, *ibid.*, 55, 82. — Christus judex et testis in die novissimo, *ibid.*, 507. — De judice ventilabro purgante aream suam, *ibid.*, 81[illegible] — In ultimo adventu Christus veniet in gloria et majestate, S. Bernardus, CLXXXIII, 50, 303. — In ultimo adventu Christus veniet in ira et indignatione tanquam furibundus, *ibid.*, 155. — Christus ad judicandum veniet in forma humana ut suavis appareat electis, *ibid.*, 1136.— Deus judicandi potestatem dedit Filio ut homini et quare? *ibid*, 1136.— De secundo adventu Christi, Guerricus abbas Igniacensis, CLXXXV, 12. — Ultimus adventus Christi manifestus erit et admirabilis, *ibid.*, 16. — Christus Deus et homo judex, Petrus Lombardus, CXCI, 699. — Qualiter ad judicium Christus veniet, *ibid.*, 476. — Qualis apparebit Christus credentibus et qualis incredulis, id., CXCII, 315. — De forma judicis, *ibid.*, 953. — In die judicii Christus apparebit in forma servi, *ibid.*, 956. — Quare secundum formam servi dicitur Christus suscitaturus corpora, *ibid.*, 956. — Qui pro nobis judicari venit in humilitate, venturus est judicare omnes in majestate, Hugo Rothomagensis arch., CXCII., 1326 — In judicio extremo Deus apparebit justis tranquillus, injustis iratus, Garnerius, CXCIII, 71. — Ad Filium principaliter ac specialiter respicit facere judicium, Gerhohus, *ibid.*, 735, 844. — Et ipse qui judicatus est inique, judicio manifesto judicabit orbem terræ, *ibid.*, 759. — Deus homo fiet et omnibus conspicabilis veniet, *ibid.*, 1596, 1597. — De adventu Christi cum potestate magna, *ibid.*, 1754. — Omne judicium Filio datum et cur? id., CXCIV, 313, 314. — Quomodo veniet Christus in secundo adventu, *ibid.*, 323, 324. — Christus injuste judicatus in humana forma judicabit, *ibid.*, 382, 383. — Christus Deus et homo in judicio terrenos damnabit, *ibid.*, 506. — Christus ultor, justus judex in judicio malos puniet, *ibid.*, 576. — Dominus judicabit terram, *ibid.*, 1016.— In qua forma Christus in judicio venturus, B. Aelredus, CXCV, 219. — In die judicii Christus videbitur oculo corporali et spirituali, Richardus S. Victoris, CXCVI, 699. — De Christo judicante, *ibid.*, 850. — De judiciaria potestate in finali et universali judicio, *ibid.*, 1177. — In fine sæculi Filius Dei veniet judicare vivos et mortuos, S. Hildegardis, CXCVII, 1078. — In tertio adventu ejus Christus veniet ad salvandum, Thomas Cisterciensis et Joannes Allgrinus, CCVI, 230. — De adventu Christi ultimo, Petrus Blesensis, CCVII, 622. — In die judicii Christus non humilis ut judicetur sed ut fortis judicet, egredietur, S. Martinus Legionensis, CCVIII, 40, 41. — In qua forma apparebit, *ibid.*, 53, 54. — Veniet ad judicium Deus et homo Jesus Christus, non sicut pluvia in vellus, sed tanquam ruina trahens inevitabile pondus, *ibid.*, 1197. — Christus cum senatoribus terræ ad judicium sessurus est, id., CCXIX, 63. — Dominus veniet ad judicium, cum sono, igne et lingua, D. Garnerius, Lingonensis episc., CCXII, 625. — Christus rex in die judicii veniet manifeste et non silebit, Sicardus, CCXIII, 282. — Christus visibiliter in homine dominico de cœlo veniet judicare vivos et mortuos, Anonymus sæculi XII, CCXIII, 722. — Qua potestate Filius Dei judicaturus est, *ibid.*, 747. — De potentia, sapientia et justitia judicis, CCXVII, 744. — In judicio Christus erit judex et advocatus, accusator et testis, Innocentius III, papa, CCXVII, 988. — Solus Filius Dei in judicio apparebit, *ibid.*, 1120.

VII. — *De diversis ordinibus hominum qui erunt in judicio seu aliis verbis : De iis qui sunt judicaturi, judicandi ac etiam non judicandi.*

In die judicii non universi a Deo judicabuntur, sed tantum qui sunt in Dei religione versati, Lactantius, VI, 978. — In illo die quinam sunt judicandi et non judicandi? S. Hilarius, IX, 259, 573. — Judicandi potestas sanctis data, *ibid.*, 887. — Super his verbis Christi explanatio : *Qui credit in me non judicabitur, qui autem non credit jam judicatus est*, S. Zeno, XI, 457. — Qui non credit in Christum jam judicatus est, S. Ambrosius, XIV, 949. — Cur impii et perfidi qui in Christum non crediderunt, in judicio ultimo non sunt judicandi, *ibid.*, 949. — De triplici ordine hominum qui in ultimo Christi judicio interesse debent, *ibid.* — Cur sanctus ad judicium venit, impius non veniat, id., XV, 1491. -- Impii in judicio non resurgunt sed tanquam judicio habito puniuntur, *ibid.*, 1701. — Non duodecim apostoli tantum judicabunt nec duodecim tribus judicabuntur, S. Augustinus, XLI, 665. — Jam judicatus est qui non credit, quare judicatus? id., XXXV, 1490. In die judicii fiet separatio... ut alii stent judicandi, alii stent cum Domino judicaturi, id., XXXVI, 570.—In judicio judicabunt omnes perfecti, *ibid.*, 572; XXXVII, 1136 et 1407. — Qui viventes, qui mortui in die judicii, id., XXXIX, 1085. — Reproborum alii judicantur, alii non judicantur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 378. — Quinam in extremo judicio non judicandi sed judices sunt futuri, *ibid.*, 379. — In die judicii sancti omnes qui mundum perfecti reliquerunt judices venient, *ibid.*, 803. — Quinam judicabuntur et quinam non judicabuntur, id., LXXIX, 666. — In judicio duo ordines electorum, *ibid.*, 1170 — In fine sæculi cum Deo judices venient qui nunc pro Deo injuste judicantur, Taio Cæsaraugustanus episcop., LXXX, 806. — In die judicii qui

erunt hominum ordines qui tamen in quatuor dividentur, Beda Venerabilis, XCII, 109. — Venientium ad judicium alii judicabunt et alii judicabuntur, id., XCIII, 488. — Duo ordines erunt electorum simulque duo ordines reproborum, Paulus Winfridus diaconus, XCV, 1216. — De sedibus judicantium, S. Julianus Toletanus episcop., XCVI, 502. — De his qui cum Domino ad judicandum sessuri sunt, *ibid.* — Quod duodecim sedibus non solum duodecim apostoli sessuri sunt, sed omnis perfectorum numerus qui in duodenarium numerum partiuntur, *ibid.* — De ordine futuri judicii, *ibid.*, 513. — Cum Christo judices videbuntur qui modo perfecta opera juxta evangelica præcepta secuti sunt, Smaragdus, CII, 1075. — De iis qui judicaturi sunt cum Filio hominis, *ibid.*, 597. — De quatuor ordinibus qui in pavendi examinis die erunt, Jonas Aurelianensis episcopus, CVI, 271, 272. — Quis, ut judicet, præter Filium Dei, in judicio sedebit, *ibid.*, 271, 272. — Ordines duo sunt electorum et duo reproborum, Rabanus Maurus, CVII, 1024. — Ad judicium venturum ipsum Deum cum cæteris qui judicant orbem terræ in æquitate, mitem et pium invenire meremini, CX, 53.—Quomodo intelligenda sunt hæc verba : *Qui credit in me non judicabitur*, Rabanus Maurus, CXI, 1317. — Qui judicabuntur in die judicii, CXII, 57. — Dominus constituit principes qui judicant de minoribus causis, verbum autem quod gravius fuerit, referant ad ipsum. Walafridus Strabus, CXIII, 246. — In judicio quatuor erunt ordines, *ibid.*, 845. — De iis qui sunt judicaturi cum Christo et de iis qui judicandi, CXIV, 149. — Cur qui non credit judicatur? *ibid.*, 368.

Apostoli Judæorum judices, Angelomus Luxoviensis monachus, CXV, 270. — De iis qui non judicabuntur et qui judicabunt, Haymo Halberstatensis episcopus, CXVI, 200. — Quod in futuro judicio duo erunt ordines electorum et duo reproborum, id., CXVIII, 942. — Quid inter se differant duo electorum ordines in judicio et duo reproborum et quid unicuique opponatur ordini, *ibid.*, 943. — Sancti cum Domino in futuro judicio judicabunt, Hincmarus, CXXVI, 15. — Resurgentium alii ad judicium, alii non ad judicium resurgent, Remigius Antissiodorensis, CXXXI, 153. — Quatuor futuri sunt ordines in judicio, Ratherius Veronensis episcopus, CXXXVI, 260, 701. — In die judicii duo ordines in quatuor dividentur, Burchardus Wormaciensis episcopus, CXL, 1056. — Resurgunt impii sed non judicio, Justus surget ut judicet, peccator ut judicetur, S. Bruno Herbipolensis episcopus, CXLII, 51. — Judicabunt sancti hunc mundum, B. Lanfrancus, CL, 172. — Quinam judicabunt et judicabuntur, S. Bruno Carthusianorum institutor, CLII, 612. — Quos ad judicandum Christus secum sit congregaturus, Radulphus Ardens, CLV, 1357. — Quatuor ordines erunt in judicio, *ibid.*, 1685. — In die judicii duo ordines in quatuor dividentur, Ivo Carnotensis episcop., CLXI, 1015. — Duo ordines erunt in judicio electorum et reproborum, id., CLXII, 1464. — Resurgent impii et peccatores sed non in judicio, jam enim judicati sunt, S. Bruno Asiensis, CLXIV, 699. — Neque enim omnes qui salvandi sunt, etiam judicabunt sed pauci judices super thronos sedebunt, Rupertus abbas Tuitiensis, CLXVII, 910. — Seniores populi ad judicium cum Christo venientes judiciarios habebunt gladios in manibus suis, *ibid.*, 1018. — In judicio erit quadruplex genus hominum, id., CLXVIII, 1579. — In judicio ultimo qui condemnandi sunt, *ibid.*, 656. — Sancti judicium facient universaliter in die judicii, id., CLXIX, 115. — In judicio erunt tres ordines hominum, judicandi scilicet, judicantes, judicati, Ven. Hildebertus, CLXXI, 411. — Quomodo intelligendum sit de sanctis quod judicabunt malos, Hugo de S. Victore, CLXXV, 447, 523. — Si sancti in hora judicii sedebunt quomodo stabunt? vel si stabunt quomodo sedebunt, *ibid.*, 509. — Queritur qualiter sancti in judicis sunt judicaturi, *ibid.*, 523. — Quatuor sunt genera hominum qui ad judicium venient, *ibid.*, 589. — Quæritur an parvuli morientes vel perfecti justi judicandi sunt in die judicii, Petrus Abælardus, CLXXVII, 631.— In die judicii apostoli judices erunt, Hervæus Burgidolensis, CLXXXI, 475. — Sancti cum Christo ad judicium venient, *ibid.*, 865. — Dominus ad judicium veniet cum senioribus populi sui et principibus, *ibid.*, 62. — Explanatio super his verbis : *Qui credit non judicatur, qui autem non credit jam judicatus est*, Zacharias Chrysopolitanus episcop., CLXVIII, 378.— De duplici ordine salvandorum et damnandorum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 1005 — De judicio Domini et sanctorum, *ibid.*, 1007. — Quatuor ordines in judicio erunt, Petrus Lombardus, CXCI, 65. — Qui judicabunt et qui judicabuntur, *ibid.*, 476. — In die judicii judicabunt qui sua reliquerunt, *ibid.*, 1145. — Quod judicabunt sancti et quomodo, id., CXCII, 951. — De ordine judicii et ministerio angelorum, *ibid.*, 955. — De ordine eorum qui judicandi sunt, Magister Randinus, *ibid.*, 1111. — In judicio quinam a Christo vocabuntur ad consedendum, Garnerius, CXCIII, 247. — Sancti perfectissimi cum Domino judicabunt, Gerhohus, *ibid.*, 740, 1610, 1754. — In die judicii apostoli erunt judices Judæorum, *ibid.*, 663. — Soli amatores fidei judices erunt hujus mundi, *ibid.*, 1597. — De iis qui etiam angelos judicabunt, id., CXCIV, 265. — In fine perfectissimi cum Deo mundum judicabunt, Eckbertus, CXCV, 59. — Perfecti cum Deo sedebunt et judicandos judicabunt, Richardus de S. Victore, CXCVI, 747. — De ordinibus judicandorum et judicantium, salvandorum et damnandorum, *ibid.*, 1177. — Judicandi qui sint a viris apostolicis, *ibid.*, 1179. — Filii hominum erunt conjudices Filii hominis, Garnerius, CCV, 771. — In die judicii qui viles et contemptibiles judicantur divites judicabunt, Petrus Blesensis, CCVII, 695.

VIII. — *De modo et qualitatibus judicii. — De sententia judicis nec non iis quæ illam subsequentur.*

Juxta Tertullianum accurate examinentur in ultimo Christi judicio singulorum hominum merita, Tertullianus, I, 415. — In die judicii restituetur omne humanum genus, *ibid.*, 527. — Judicium tanto magis erit justum quanto tardum. Marcus Minutius Felix, III, 548. — Justum judicium Dei quare serum est, S. Cyprianus, IV, 625. — In die judicii veniet novissima ira Dei super gentes et debellabit eas usque ad unum. Firm. Lactantius, VI, 814.—Nemo a judicio erit immunis, id., VII, 151. — Implorum post judicium quale corpus, S. Hilarius, IX, 258. — Judicii futuri divisio, *ibid.*, 587. — Nemo ab extremo judicio immunis erit, *ibid.*, 525. — Si in judicii severi autem Virgo capax Dei ventura sit, desiderare quis undebita Deo judicari, *ibid.*, 523. — De severitate judicii, *ibid.*, 1056. — In adventu Christi neminem juvabunt aliena merita *ibid.*, 1060. — Malorum et bonorum discretio in judicio, *ibid.*, 1063.—Judicium Christi ultimum quale erit. D. Ambrosius. XIV, 950. — Quam terribilia sunt divina judicia, id., XV, 1286.— Judicio nemo innocens periclitabitur, nemo sceleratus eludet *ibid.*, 1427, 1430.

Judicio Dei solus justus exsultabit, cæteri pavebunt. S. Hieronymus, XXII, 554. — Nullus intrepidus vadit ad judicium Domini, XXIII, 559a — De restitutione principali quæ fiet in novissimo die, *ibid.*, 1017. — Dies judicii dies formidolosa et terribilis, XXIV, 209, 210. — In die judicii omnis creatura nihil esse se sentiet, *ibid.*, 50. — Judicium Dei neminem impunitum abire patietur, *ibid.*, 552. — Omnia occulta revelabuntur et abscondita manifestabuntur, *ibid*, 508. — Judicii dies pavendus, XXV, 290, 985, 1052, 1236. — Diei judicii severitas quanta. *ibid.*, 959, 965. — Dies Domini dies est tenebræ et non lux, et terribilis valde, *ibid.*, 966. — In die judicii non erit locus pœnitentiæ, XXVI, 161. — Post diem judicii bonorum operum et justitiæ occasio non erit, *ibid.*, 185. — De die judicii ultimi tremendo, XXX, 574. — De horrore diei judicii, S. Augustinus, XXXII, 1472. — De effectibus timoris judicii, *ibid.*, 572. — Quomodo futurum sit judicium, XXXIII, 906, 907. — Non judicabitur homo nisi secundum ea quæ per corpus gessit, non secundum ea quæ si diutius viveret gesturus esset, *ibid.*, 984, 986. — De effectibus timoris adventus Christi, XXXIV, 28. — Quomodo judicium peragetur, XXXV, 1554. — Si credimus futurum judicium bene vivamus, tempus misericordiæ nunc est, tempus judicii tunc erit, XXXVI, 569. — Deus judicabit orbem terrarum in æquitate, *ibid.*, 121. — Cum venerit tempus judicii, erit pœnitentia sed infructuosa, quia sera, *ibid.*, 608. — Eleemosyna materia judicii. XXXVII, 1235. — Judicium sine misericordia quibusnam faciet Dominus, *ibid.*, 1236. — In die judicii pœnitentia erit, sed pœnitentia cruciabilis, non sanabilis, XXXVIII, 131. — Opera misericordiæ sola commemoranda sunt in judicio, *ibid.*, 406 — Ratio cur de eleemosynis tantum agatur in judicio, *ibid.*, 407. — De ultima Christi sententia in die judicii, XXXIX, 1545. — De solis eleemosynis mentio fit in ultimo judicio *ibid.*, 1700. — Sors triplex hominum in judicio, *ibid.*, 1949. — Quales erimus in die judicii, *ibid.*, 1963. — Judicium futurum magna peccati pœna, *ibid.*, 2045. — Quæ de beneficiis Dei ratio in judicii die repetenda, *ibid.*, 2207 — An in judicio securus futurus sit qui aliena non tulit, *ibid.*, 2232. — In judicio nullam incurret perniciem qui comparaverit eleemosynis pietatem, *ibid.*, 2232. — Judicia Dei apparebunt justissima in ultimo die, XLI, 660. — Deus judicabit de angelorum operibus, 659. — In judicio separatio bonorum et malorum, *ibid.*, 702. — Ordo rerum gerendarum in novissimo judicio, 709. — Quomodo fiet judicium, difficile in Scripturis sanctis comprehendi potest, XLIV, 525. — Judicabitur homo

secundum opera sua, *ibid.*, 877, 878. In judicio Dei miseratio et misericordia, *ibid.*, 239.

In finali judicio Deus cætera tacens, de misericordia in pauperes clamabit, S Petrus Chrysologus, LII, 253, 234. — Veniens Christus ante de misericordia disputat quam judicet de reatu, *ibid.*, 519. — De discretione superna quæ fiet ab angelis, *ibid.*, 332, 333. — Tempus judicii non jam pœnitentiæ tempus *ibid.*, 515. — Deus judicabit orbem terræ in æquitate, Salvianus, LIII, 56. — Hæretici an in die judicii gravius punientur quam catholici peccatores, *ibid.*, 96. — In die judicii reddenda erit ratio etiam minimorum peccatorum, S. Patricius Hibernorum apostolus, *ibid.*, 802. — De sententia judicis, S. Leo Magnus, LIV, 290. — De materia examinis ultimi, *ibid.*, 165, 167. — De judicio Dei timendo, S. Maximus Taurinensis, LVII, 528. — Separatio bonorum a malis. Julianus Pomerius, LIX, 420. De metuendo Dei judicio, S. Paulinus Nolanus, LXI, 460. — Judicium tempus vindictæ et non indulgentiæ, S. Fulgentius, LXV, 553. — Tremendum et terribile erit judicium, S P. Benedictus, LXVI, 267. — De judicio Dei tremendo, *ibid.*, 524. — Horrendum et valde extimendum judicium Dei. Primasius Adrumetanus episcop, LXVIII, 756. — In die judicii judicabit Deus occulta hominum, *ibid.*, 424. — In judicio nihil occultum quod non reveletur, *ibid.*, 669. — Dies judicii dies iræ, dies tribulationis et angustiæ, LXX, 61. — Quomodo fiet judicium? *ibid.*, 42, 259. — Deus judicabit orbem in æquitate, *ibid.*, 82. — Qui in die judicii condemnandi, *ibid.*, 88. — De timendo Dei judicio. *ibid.*, 60, 599. — Reprobrorum trepidatio, S. Gregorius Papa, LXXV, 795. — De sententia judicis, S. Gregorius, *ibid.*, 734. — Deus cognos cet in judicio illos qui eum hic spreverunt, *ibid.*, 821. — Tanto major in judicio erit severitas quanto major nunc est misericordia, *ibid.*, 46, 592. — Reprobi unde erubescent in die judicii, *ibid.*, 857. — Judicii extremi quanta severitas, *ibid.*, 876. — De tremendo die judicii, *ibid*, 1082. — Iniqui in judicio accusatores experientur justos et injustos, *ibid.*, 1100. — In judicio mala intus latentia revelabuntur, *ibid.*, 1101. — In judicio vel minima mala punientur, *ibid.*, In die judicii pœnitentia impiorum irrita, LXXVI, 690, 1121. — In die judicii omnis argutio atque correptio furor et ira est quæ venia post correptionem non est, *ibid.*, 973. — De lætitia justorum in die judicii, *ibid.*, 1120. — In die judicii erit pœnitentia sed fructuosa jam non erit, *ibid.*, 1121. — In districtione ultimæ increpationis cessat omne excusationis argumentum, *ibid.*, 1289. — In judicio extremo sanctis novus fiet gloriæ cumulus, LXXVII, 357. — Qualis hinc quisque egreditur talis in judicio præsentatur, *ibid.*, 396. — Districtus judex non ex prærogativa sublimioris gradus, sed ex operum meritis unumquemque approbabit, *ibid.*, 531. — In judicio Deus tanto nos majore gratia consolabitur quanto nunc conspicit quod a nobis nostra delicta puniuntur, *ibid.*, 627. — Quis in judicio securus stabit? *ibid.*, 640. — In judicio nihil aut impunitum aut irremuneratum Deus relinquet, LXXIX, 76. — Non solum verba sed etiam cogitationes a Deo judicabuntur, *ibid.*, 81. — In judicio quæ nobis objecturi sunt dæmones? *ibid.*, 343.

In judicio non solum de injuriosis sed etiam de otiosis sermonibus rationem reddemus, S. Columbanus, LXXX, 251. — De sententia judicis, Taio Cæsaraugust. episcop., id., 730. — De pœnitentia reprobrorum sine fructu, *ibid.*, 987. — Judicii novissima dies expavescenda, S. Gallus, abbas et confessor, LXXXVII, 26. — De sententia judicis, S. Valerius abbas, id., 428, 429. — De terrore et examinatione diei judicii, auctor incertus anni sæculi vii incerti, LXXXVIII, 1074, 1075 — Qui eleemosynam fratribus tribuunt, in die judicii clementem sententiam audituri sunt, S. Bonifacius, LXXXIX, 757. — In ultimo examine quid adveniet, Beda Venerabilis, XCI, 149. — Judicii dies in qua bonorum virtus et malorum demonstrabitur nequitia, id., XCII, 54. — In die judicii Deus judicabit occulta hominum, *ibid.*, 487, 547. — In judicio Dei damnatus dolebit, remuneratus exsultabit, id., XCIII, 20, 21. — In quo inventum erit opus misericordiæ peccati ignis exstinguetur, *ibid*, 21. — De sententia judicis, Paulus diaconus, XCV, 1216. — De bonorum malorumque discretione, S. Julianus Toletanus episcop., XCVI, 514. — Separatis in dexteram partem bonis, in sinistram vero malis, libri aperti erunt, id est conscientiæ singulorum, *ibid.* — In die judicii nullius acceptio erit, S. Paulinus patriarcha Aquileiensis, XCIX, 271. — Horrendum est incidere in manus Dei viventis, B. Alcuinus, C, 1082. — Cum judicii tempus advenerit, unusquisque sub judice stabit et recipiet pro opere suo sive mali quid gesserit sive boni, *ibid.*, 720. — Impii quantum lugebunt in die supremo judicii, *ibid.*, 1094. — Quod dicent in hoc supreme die, *ibid.*, 1128. — Sicut unusquisque sanctus in futuro judicio pro quantitate virtutum glorificabitur, ita et unusquisque impius pro qualitate facinorum condemnabitur, Smaragdus, CII, 810. — Dies judicii timenda, *ibid.*, 777. — Oportet nos stare ante tribunal Christi et de singulis non solum operibus sed et cogitationibus judicari, S. Benedictus abbas Anianensis, CIII, 457. — Quomodo possumus timere judicia Dei, *ibid*, 807. — In die judicii duæ cogitationes in homine accusabunt invicem bona et mala, Sedulius Scotus, id., 27. — In illo die Christus in suis glorificabitur membris quæ solis splendore fulgebunt, *ibid.*, 221. — Quid dicent impii in die judicii, S. Agobardus, CIV, 272. — In retributione meritorum juxta suum quisque opus suum recipiet, Claudius Taurinensis, *ibid.*, 690. — In judicio unusquisque suum portabit, *ibid.*, 906. — In die judicii non solum de opere verum etiam de otioso sermone reddenda erit ratio, Jonas Aurelianensis episcop., CVI, 219. — Quod dies judicii sit timenda atque expavescenda innumerabilia testimonia innuunt, *ibid.*, 270. — De horrore diei judicii, Christianus Druthmarus, id., 1469. — De separatione ovium ab hœdis et de sententia judicis, *ibid.*, 1470.

De separatione malorum de medio justorum ab angelis, Rabanus Maurus, CVII, 955. — De separatione agnorum ab hœdis in ultimo judicio, *ibid.*, 819. — De modo quo fiet judicium, *ibid*, 1097 et 1098. — Quandonam completa erit sententia judicii universalis, id., CIX, 685. — Quomodo stabunt impii et justi in die judicii, *ibid.*, 688. — Quomodo in die judicii cogitationes vel accusabunt animam vel defendent, id., CXI, 1321. — De modo quo Dominus judicabit populum suum, id., CXII, 1147, 1148. — De terribilitate futuri judicii, *ibid.*, 1320. — De metuendo judicio, Walafridus Strabus, CXIV, 295. — De raritate justorum in die judicii, CXIV, 322. — De separatione impiorum a justis, *ibid.*, 765. — Deus bonis et malis per judicem vivorum et mortuorum præmia certa in futuro restituet, Angelomus, CXV, 595. — In die judicii unusquisque secundum opera sua recipiet, Amulo episcop. Lugdunensis, CXVI, 99 et 127. — In die judicii anima pro omnibus in quibus hic peccavit, punietur, Haymo Halberstatensis, id., 219. In illo die dominium diaboli prorsus destruetur, *ibid.*, 222. — In illo die timor justorum non erit tristitiæ sed gaudii, *ibid.*, 574. — De discretione diei judicii, *ibid.*, 730. — Dominus in die judicii reddet unicuique secundum quod meretur, *ibid*, 835. — Hæretici ferient fœdus cum amaritudinis judicio, id., CXVII, 74. — Dies Domini terribilis valde, *ibid.*, 102. — De formidine reproborum in die judicii, *ibid.*, 166. — In die judicii omnia abscondita in lucem proferentur, *ibid.*, 200. — In judicio alii ad dexteram collocabuntur coronandi, alii statuentur ad sinistram damnandi, *ibid.*, 266 et 1150. — Dies Domini manifestabit omnia opera hominum, *ibid.*, 526. — In die judicii Deus non solum opera revelabit, sed etiam singulis electis manifestabit opera et cogitationes omnium electorum, *ibid.*, 532. — Christus ad judicium veniens non solum opera, sed etiam ipsas damnabit cogitationes cordis, *ibid.*, 982. — De horrendo Dei judicio, *ibid.*, 897. — In die judicii separabuntur omnes mali nec ultra invenientur in societate bonorum, *ibid.*, 1165. — In die judicii nulla possibilis excusatio, id, CXVIII, 941. — Quod etiam minima peccata deducentur ad udicium futurum, *ibid.* — Quot longanimitatem et patientiam Dei nullus negligat quia districte in judicio judicabit, *ibid.*, 914. — Judicii in solio cum sederit Christus tremendo a dextris stare infit oves, hœdosque sinistris. Hos ire in flammas, illos ad pascua vitæ, Florus diaconus Lugdunensis, CXIX, 264. — De separatione bonorum a malis, S. Paschasius Radbertus, CXX, 245, 507, 640, 821. — De modo quo fiet judicium, *ibid.*, 166. — De sententia judicis, *ibid.*, 865. — De terribilitate diei judicii, Hincmarus Rhemensis archiep., CXXV, 892, 893. — Deus revera in futuro judicabit manifeste qui nunc judicat in occulto, Remigius Autissiodorensis, CXXXI, 180. — In futuro judicio qui in ira emendentur, sic tamen quasi per ignem, qui autem in furore mittentur in ignem æternum, *ibid.*, 541. — De ultimo examine, *ibid.*, 717. — Quomodo cogitationes accusabunt aut defendent in die judicii, Atto Vercell. episcop., CXXXIV, 150. — Quale futurum est judicium, *ibid.*, 268. — In die judicii Dominus adveniet punire malos et glorificare bonos. *ibid.*, 657. — De metuendo Dei judicio, *ibid.*, 793. — In die judicii verecundia damnandorum quanta, Ratherius, CXXXIV, 577. — Deus ad judicium veniet ad feriendum videns et ad salvandum non videns, Burchardus Wormaciensis episcop., CXL, 1040. — Justi, in die judicii, animarum simul et corporum gloria lætabuntur, *ibid.*, 1041, — Judicii divini severitas, S. Petrus Damianus, CXLIV, 513. — Judicii dies timen-

dus, *ibid.*, 477, 478, 479. — Iniqui, in die judicii, seipsos accusabunt, *ibid.*, 481. — Terribilis ultimi judicii dies, *ibid.*, 500. — In tremendi examinis die, crux ulnis advehetur angelorum et ante omnium ponetur ora mortalium, *ibid.*, 775. — In illa die occulta singulorum patebunt, S. Petrus Dam., CXLV, 979.

Judicatis his qui scripti non sunt in libro vitæ et in ignem æternum missis tunc figura hujus mundi mundanorum ignium conflagratione præteribit, B. Lanfrancus, CL, 179. — In die judicii quid mali malis et quid boni bonis sit collaturus Christus, Radulphus Ardens, CLV, 1337. — Tunc omnia occulta patebunt, *ibid.*, 1685. — Justorum in judicio securitas, Godefridus abbas Vindocinensis, CLVII, 268. — De sereritate hujus judicii, *idib.*, 748. — De forma judicii, *idib.*, 1042. In die judicii de singulis actibus rationem reddemus, S. Anselmus Cantuariensis archiep, CLVIII, 617. — De tremendo Dei judicio. Angustiæ animæ in die novissimo. Non erit tunc tempus misericordiæ, *ibid.*, 721, 722, 725, 796. — Quidquid operamur quasi in libro scribitur ut in die judicii coram Christo recitetur, *ibid.*, 657. — In illo die universa peccata manifestabuntur in conspectu angelorum, *ibid.*, 881. — Justi in die judicii animarum simul et corporum gloria lætabuntur, Ivo Carnotensis episcop., CLXI, 997. — Finito judicio, incipiet esse cœlum novum et terra nova, *ibid.*, 1014. — Quam terribilis erit Christi sententia super iniquos in die judicii, S. Bruno Astensis, CLXIV, 668. — De terribili judicio Dei, Rupertus abbas Tuitiensis, CLXVII, 1811, — De separatione ovium ab hœdis, *ibid.*, 1816. — De sententia judicis, *ibid.*, 1818 *et seqq.* — Judicium universale, in duas partes divisum erit, *ibid.*, 960. — De horrore et magnitudine diei judicii, *ibid.*, 1432. — Dies judicii dies magnus et horribilis, CLXVIII, 244. — Judicii finalis planctus qualis futurus sit, *ibid.*, 797. — Justi quoque in judicio timebunt, tantus erit terror, id., CLXIX, 1034. — Judicium per ignem quomodo veniet, *ibid.*, 969. — Horrendum Dei judicium, Ven. Hildeb, CLXXI, 425. — In sinistra statuentur hœdi, peccatores et mali... In dextera oves et agni, *ibid.*, 625. — In judicio non erit spatium redemptionis, *ibid.*, 947.

In die judicii Christus districte discutiet singula momenta, Ven. Godefridus, CLXXIV, 105. — Judicium extremum omnibus erit terribile, sed diversimode, *ibid.*, 607. — Dies judicii dies furoris Domini, Hugo de S. Victore CLXXV, 521. — Quomodo sit intelligendum quod legitur : *Tremebunt angeli in die judicii? ibid.*, 514. — Quale sit futurum judicium, CLXXVI, 607 *et seqq.* — De celeritate judicii, *ibid.*, 598. — Deus conscientiæ nostra teste utetur ad judicandum nos, *ibid.*, 607. — De judicio Dei tremendo, CLXXVII, 775.

In die judicii Christus conteret scelestos, Hervæus Burgidolensis, CLXXXI, 43. — In illo die impii super peccatis graviter erubescentes confusione pleni stabunt ante tribunal æterni judicis, *ibid.*, 44. — In judicio oculi sublimis hominis humiliabuntur et incurvabitur altitudo virorum, *ibid.*, 51. — De sententia judicis in die judicii, *ibid.*, 580, 476. — De discussione quæ fiet in ultimo examine, *ibid.*, 459. — Cum Christus in judicio venerit et videri potest et inveniri non potest. Modo non videtur et prope est, tunc videbitur et prope non erit, *ibid.*, 507. — In die judicii Deus tam juste judicabit ut reddat unicuique secundum opera ejus, *ibid.*, 620. — In judicio omnes nostræ cogitationes subtiliter exquirentur, *ibid*, 624. — In die judicii omnia omnibus patebunt, *ibid.*, 850. — Judicium ultimum improvisum erit, *ibid.*, 1377. — De sententia judicis, *ibid.*, 1657. — In die judicii justi sicut sol fulgebunt, S. Bernardus, CLXXXIII, 48. — Judicium Dei quam terribile futurum, *ibid.*, 215. — Judicium futurum non fiet sine misericordia, *ibid.*, 229. — Judicium Dei maxime timendum, præsertim peccatoribus, *ibid.*, 551, 552. — De ultimo examine, *ibid.*, 1045. — Judicium Dei omnibus timendum atque est impenetrabile, id. CLXXXIV, 554. — Pro meritorum diversitate diversa erit facies judicis, *ibid.*, 1303, 1304. — De districtione supremi judicis, *ibid.*, 487. — Opera misericordiæ in extremo judicio solum laudanda, *ibid.*, 705. — Qualis erit dies judicii, *ibid.*, 1046. — In judicio nulla erit acceptio personarum, nulla ibi tergiversatio poterit suffragari, *ibid.*, 1093. — Judicium non debet esse sine misericordia nec vicissim. Guerricus abbas, CLXXXV, 216. — Qui prius remunerandi, boni an mali, juxta merita? Robertus Pullus, CLXXXVI, 999. — De bonis et malis manifestandis, *ibid.*, 1002. — Quomodo boni et mali Deum videbunt, *ibid.*, 1004. — De statu miserorum post judicium, *ibid.*, 1008. — In die judicii ab omnibus cognoscetur Deus, Joslenus Suessionensis episcop., *ibid.*, 1492. — Quosam sint quos Christus potius damnaturus est in judicio, S. Thomas Cantuariensis CLXXXIX, 1015, — In die judicii patebunt secreta cordium, Petrus Lombardus, CXCI, 1565. — Quomodo futurus sit judicii dies scire expedit, CXCII, 306. — Judicabitur talis qualis quisque moritur, *ibid.*, 516. — De qualitate luminarium et temporis post judicium, *ibid.*, 957. — De sententia judicii, *ibid.*, 954. — Si post judicium dæmones præerunt hominibus ad puniendum, *ibid* 955. — De sententia judicii, Magister Bandinus, *ibid.*, 1111. — Dies judicii quo plus differtur eo districtius in eo judicabitur, Garnerius, CLXCIII, 324. — In die judicii revera miseri erunt qui non credunt in Christum, Gerhohus, *ibid.*, 670. — De separatione universali quæ fiet in futuro judicio, *ibid.*, 739. — Non resurgent impii in judicio, Gerhohus, *ibid.*, 649, 1610. — De terrore judicii divini, *ibid.*, 1641, 1668. — In die judicii obstrictum erit os loquentium iniqua, *ibid.*, 1801. — Judicium quanto tardius tanto gravius futurum est, *ibid.*, 1735. — In die tremendi judicii terra tremet, amatores terrenorum trement, id., CXCIV, 405. — In ultimo die nec sine misericordia judicium nec sine judicio misericordia erit, *ibid.*, 405. — De sententia judicis, *ibid.*, 492. — De die judicii tremendo, B. Aelredus, CXCV, 210. — Judicium extremum erit plenum indignationis, *ibid.*, 400, 401 *et seqq.* — Adversitates diversæ diei judicii. Richardus de S. Victore, CXCVI, 203, 204. — Formido futura insignis in die judicii, *ibid.*, 205. — De die judicii et qualitate ejus, *ibid.*, 856. — De modo judicii, *ibid.*, 1181.

De judicio superni judicis metuendo, S. Hildegardis, CXCVII, 429. — De qualitate judiciorum Dei circa finem mundi, *ibid.*, 1027. — In die judicii omnes de propriis operibus suis quæ in morituro corpore operati sunt judici suo respondebunt et ibi nulla erit excusatio, *ibid*, 1078. — In die judicii utrum capillos capitis numerabit, Garnerius Lingonensis episcop., CCV, 645. — De tremendo die judicii, *ibid.*, 756. — Judicium extremum manifestum et immutabile erit secundum retributionem, *ibid.*, 784. — In judicio retributionis quisque coram hominibus a Deo judicabitur, Thomas Cisterciensis et Joannes Algrinus, CCVI, 38. Dies judicii dies terribilis, Petrus Blesensis, CCVII, 627. — In die judicii Christus prope non erit reprobis, Martinus Legionensis, CCVIII, 377. — In illo die reddet Dominus consolationem bonis, CCIX, 162, — De timore judicii insignis concio, Alanus de Insulis, CCX, 203. — Judicii extremi severitas, *ibid.*, 229. — Judicii extremi die elementa erunt nova, CCX, 527. — De effectibus ultimi Christi adventus, Helinandus, CCXII, 484. — De sententia judicis et de iis quæ sequentur, Innocentius III, papa, CXVII, 745.

IX. — Appendix.

Quæstiones quædam ad judicium pertinentes.

Quid sit intelligendum per hæc verba : *Judicare vivos et mortuos*, S. Ambrosius, XVII, 527. — De eadem quæstione, Rufinus Aquileiensis. XXI, 569. De eadem quæstione, S. Augustinus, XXXIII, 873. — Quid est habere fiduciam in judicio ? id., XXXV, 2046. — Cur crux in judicio apparebit, XXXIX, 2051, 2052. — Utrum statim in adventu Domini credendum sit futurum esse judicium, XL, 159. — Anve illi morituri sunt qui rapientur in nubibus obviam Domino, *ibid.* Quid sit accipiendum per vivos et mortuos, *ibid.*, 188 et 258. — An morientur qui in die judicii invenientur vivi, *ibid.*, 1161. — Quæritur an illi quos viventes inveniet Christus, ad immortalitatem per mortem mira celeritate transibunt, id., XLI, 688. Quid per vivos et mortuos, S. Petrus Chrysologus, LII, 560. — Num senserit S. Nicetas ad judicium extremum venturos absque morte eos quos Christi adventus vivos reperit, *ibid.*, 1112, 1115. — Fuitne S. Nicetas ex eorum numero qui putarunt coronam gloriæ pro vitæ merito justis non esse reddendam nisi in die judicij, et interim justorum animas a corpore solutas ad illum usque diem Christi consortio et beatifica Dei visione privari, sicut etiam a gehennæ incendiis interim eximi animas impiorum ? *ibid.*, 1119 (F. Braidæ dissertatio in S. Nicetam). — Quid per vivos et mortuos intelligendum, S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 1230. De eadem quæstione, Venantius Fortunatus, LXXXVIII, 330, 592. — Quomodo intelligendum sit quod de die judicii Isaias dicit inter cætera : *Et claudentur ibi in carcere et post dies multos visitabuntur*, Beda Venerabilis, XCIV 702. — Quid per oves et hœdos intelligendum, Paulus diaconus, XCV, 1515. — Quid per sedem super quam Dominus sessurus est judicio, *ibid.*, 195. — Quid per vivos sit accipiendum, S. Hildefonsus, XCVI, 131. — De eadem quæstione. S. Julian. Toletanus episcop., *ibid.*, 502. — Per quot dies futurum judicium extensurum sit, *ibid.*, 498. — Quid per vivos et mortuos, Alcuinus, CI, 1075. — Quid per hæc verba in-

telligendum : *Dominus judicabit extrema terræ*, Claudius, Taurinensis episcop., CIV, 644. Quid sit accipiendum per hæc verba : Dominus judicabit *orbem terræ in æquitate.... Judicabit populos in justitia... Dominus judicabit fines terræ*, Angelomus, CXV, 271. — Si electi qui reperti fuerint (in fine mundi) rapientur in aera, quomodo completur quod dictum est a Deo primo homini et in ipso omni semini ejus : *Terra es et in terram ibis*. — Haymo Halberstatensis, CXVII, 775. — Qualiter intelligendum est quod Christus venturus sit de cœlo judicaturus *vivos et mortuos*, CXVIII, 940.

Quinam sint electi qui congregandi sint ab angelis in die judicii, S. Paschasius Radbertus, CXX, 822. — Quid per vivos et mortuos, Joannes Scotus, CXXII, 980 — Quid sit intelligendum per *librum vitæ*, Burchardus, CXL, 1057. — Quid sunt vivi et quid sunt mortui, S. Bruno Herbipolensis, CXLII, 560, 568. — In die judicii quales mutationes rerum sit facturus Dominus, Radulphus Ardens, CLV, 1375. — Quid per *librum vitæ* sit intelligendum, Ivo Carnotensis, CLXI, 1015. — Quomodo intelligatur quod vivi et mortui dicantur judicandi, *ibid.*, 1019. — Quid per vivos et mortuos, id., CLXII, 606. — Quæritur an Dominus sit venturus in die ad judicium? Hugo de S. Victore, CLXXV, 514. — Cum nemo scit an die an nocte Dominus venturus sit ad judicium, quæritur quomodo Apostolus tempus adventus Domini vocet diem? *ibid.*, 590. — Quomodo intelligendum sit quod scriptum est : *Vivos et mortuos judicabit Dominus*, id., CLXXVI, 601. — Quare Dominus judicium suum in finem servaverit, id., CLXXVII, 634. — Quid per vivos et mortuos, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 628. — De eadem quæstione, Joslenus, CLXXXVI, 1487. — Morituri an sint qui, adveniente Christo, vivent, Petrus Lombardus, CXCII, 504, 945. — Quomodo intelligitur Christus judex vivorum et mortuorum, Petrus Lombardus, *ibid.*, 945. — Quæritur si beatitudo sanctorum major sit futura post judicium quam interim. Petrus Lombardus, *ibid.*, 959. — Quid per vivos et mortuos, Hugo Rothomagensis archiep., *ibid.*, 1326. — In quo differt judicium quod fit in uniuscujusque morte ab eo quod futurum est in communi omnium resurrectione, Richardus de S. Victore, CXCVI, 1181. — Judicare mortuos quid sit, *ibid.*, 796. — Cur Josaphat *judicium* interpretatur, Garnerius, CCV, 771. — Quid per vivos et mortuos, S. Martinus Legionensis, CCVIII, 1328. — De eadem quæstione, Anonymus sæc. XII, CCXIII, 734.

SERIES DECIMA QUINTA.

In hac Serie, omnia exhibemus SS. Patrum opera vel etiam opuscula de virtutibus moralibus, et de perfectione evangelica. Hinc octo Indices; alphabetici, chronologici et analogici auctorum ac operum, uniuscujusque compendiosam præbentes analysim, maximum et optimum Lectori juvamen. His præterea subnectitur Index de Conscientia; quæ est rationis dictamen et interna moralium actionum regula.

CXXXV.

INDEX MORALIS.

SIVE

ALPHABETICA SYNOPSIS AUCTORUM OMNIUM QUI MORALES EXPLANARUNT

VERITATES, ET QUORUM SCRIPTA IN TOTO PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU INVENIUNTUR.

Agobardus (S.), episc. Lugdunens., CIV, 323.
Alleranus (S.), abb. Scoto-Hiber., LXXX, 327, 335.
Alanus de Insulis, CCX, 431.
Ambrosius (S.), episc. Mediolan., eccles. doct., XIV, 275, 361, 419, 595, 644, 751, 759; XVI, 187, 233, 265; XVII, 971, 1057.
Anonymus, CCXIII, 719, 725, 755, 807, 851, 865, 905, 911.
Atto, episc. Vercellens., CXXXIV, 27.
Auctores varii, LXXIII; LXXIV, *passim*.
Augustinus (S.), episc. Hipponens. eccles. doct., XXXII, 959; XL, 373, 429, 431, 591, 831, 1091; XLI, 15; XLIV, 109 291, 415; XLV, 995.
Bachiarius monach., XX, 1057.
Balduinus, archiepisc. Cantuar., CCIV, 415, 429, 411.
Bernardus (S.), abb. Claræval., CLXXXII, 727, 809; CLXXXIII, 757, 1197.
Boetius Severinus, LXIII, 501.
Burchardus, episc. Wormaciens., CXL, 537.
Cæsarius (S.), episc. Arelat., LXVII, 1094, 1151, 1154, 1160.
Cassiodorus senator, abb. Vivariens., LXX, 1279.
Chromatius (S.), episcop., XX, 325.
Columbanus (S.), abb. et confess., LXXX, 225.
Cummianus (S.), abbas, LXXXVII, 981.
Cyprianus (S.), episc. Carthag., IV, 181, 601, 651, 779, 819, 827.
Dionysius Exiguus, monachus, LXVII, 347.
Egbertus (S.), episc. Eboracens., LXXXIX, 379, 401,
Eugyppius, abb. African., LXII, 561.
Evagrius monachus, XX, 1186.
Fulgentius (S.), Ruspens., LXV, 303, 311, 327.
Gerbertus vel Sylvester II pap., CXXXIX, 169.
Gerhohus præposit., Reichersperg., CXCIV, 1187.
Godefridus, abbas Admont., CLXXIV, 1157.
Gregorius Magnus (S.), eccles. doct., LXXV, 527; LXXVI, 9; LXXVII, 149.
Guntherus Cisterciensis, CCXII, 97, 721, 755, 745.
Herbertus de Roseham, CXC, 1295.
Hieronymus (S.), presbyter, eccles. doct., XXII *passim*; XXVI, 823.
Hilarius (S.), episc. Pictav., eccles. doct., X, 549.
Hildebertus, archiepisc. Turon., CLXXI, 989, 1007.
Hildephonsus (S.), episc. Tolet., XCVI, 171.
Hincmarus, archiepisc. Remens. CXXV, 835, 985, 989, 993, 1069, 1087, 1091.
Hugo de S. Victore, CLXXV, 405; CLXXVI, 1203; CLXXVII, 15, 499.

Innocentius III pap., CCXVII, 691, 701, 746, 761, 774, 967.
Isidorus (S.), episc. Hispal., LXXXIII, 599, 736, 827.
Joannes Saresberiens., episc. Carnot., CXCIX, 579.
Jonas, episc. Aurelian., CVI, 279.
Lactantius Firm., VI, 110; VII, 190.
Laurentius (S.), episc. Novariens., LXVI, 89, 105, 116.
Liberius papa, VIII, 1345.
Lucifer, episc. Caralitan., XIII, 1007.
Maximus (S.), episc. Taurin., LVII, 775, 921, 933.
Othlonus, presbyt. monach., CXLVI, 59, 139, 245.
Pacianus (S.), episc. Barc., XIII, 1051.
Paulinus (S.), patriarcha Aquileiens., XCIX, 197.
Petrus Blesens., archidiac., CCVII, 795.
Petrus Cantor., canonic Parisiens., CCV, 22.
Petrus Damiani cardinalis, CXLV, 160, 529.
Philippus de Harveng., abb. Bonæ Spei. CCIII, 489.
Pirminius (S.), abbas, LXXXIX, 1029.
Prosper (S.), Aquitanus, LI, 427, 617.
Rabanus Maurus, abb. Fuldens., CVII, 419; CX, 471.
Ratherius, episc. Veronens., CXXXVI, 145.
Regino, abb. Prumiens., CXXXII, 185.
Rodulphus, episc. Bituricens., CXIX, 705.
Rufinus presbyt. Aquileiens., XXI, 391.
Rupertus, abb. Tuitiens., CLXX, 545.
Salvianus (S.), presbyt. Massil., LIII, 25, 175.
Sedulius Scotus, CIII, 291.
Sicardus, episc. Cremonens., CCXIII, 14.
Sulpicius Severus, XX, 183, 225, 227.
Taio, episc. Cæsaraugustan., LXXX, 731.
Theodorus, archiepisc. Cantuariens., XCIX, 901.
Theodulphus, episc. Aurelian., CV, 191, 207
Tertullianus presbyt., I, 1273, 1303; II, 887, 915, 939, 979.
Valerius (S.), abbas, LXXXVII, 425.
Veranus (S.), episc. Cabellitan., LXXII, 701.
Victorinus rhetor., VIII, 1235.
Victricius (S.), episc. Rothomag., XX, 445.
Walafridus Strabus, monach. Fuldens., CXIV, 965.
Zacchæus Christianus, XX, 1071.
Zeno (S.), episc. Veronens., XI, 253.

NOTA. Hic Index auctores tantum exhibet qui de Ethica specialiter tractarunt; sed cum sæpissime scripta moralia et ascetica vix inter se differant, Indicem asceticum sequentem adeat Lector benevolus.

CXXXVI.

BIBLIOTHECA PATRUM MORALIS.

SIVE

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIÆ LATINÆ DE ETHICA CHRISTIANA

OPERA VEL ETIAM OPUSCULA, ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DIGESTA.

AGOBARDUS (S.), episc. Lugdunens. — De spe et timore libellus; in quo metum, si sine spe fuerit, desperationem rectius vocari, spem vero, si fuerit sine metu, vanam esse præsumptionem ostendit, CIV, 323.

AILERANUS (S.), abb. Scoto-Hiberu. — Christi primogenitorum interpretatio mystica, LXXX, 327. — Eorumdem nominum interpretatio moralis, *ibid.*, 333. — In his duobus opusculis auctor genealogiæ Dominicæ nomina juxta sensum mysticum et moralem exponit, et inde nos docet quid faciendum ut digni efficiamur promissionibus Christi.

ALANUS de Insulis. — De planctu naturæ liber; ubi contra vitia plurima acriter invehitur, CCX, 431.

AMBROSIUS (S.), episc. Mediolan. eccles. — De paradiso liber; in quo ostendit quid, qualis, ubi fuerit; quid egerint in eo primi parentes; qua fraude, quo ordine, qua arte a diabolo tentati in peccatum tandem lapsi sint. In eo bene multa exstant ad informandos Christianorum mores, XIV, 275. — De Noe et arca liber; hic Noe vitam, mores, gesta et mentis altitudinem describit, et hunc justum omnium imitationi proponit, *ibid.* 361. — De Abraham libri duo; in priore vitam et virtutes Abrahæ exponit et moralem sensum; in posteriore vero ad allegoriam transit, et quemadmodum animæ præcipiatur ut exeat de terra sua et de cognatione sua, necnon a quibus ad perfectam purgationem recedendum sit, explicat, *ibid.*, 419. — De Jacob et vita beata libri duo; hic de historia patriarchæ Jacob, et de rebus ad beatam vitam pertinentibus agit. Docet passiones coercendas esse, virtutesque ex exemplis Jacob et aliorum colendas, ut beatitudo quam in una summi boni, scilicet Dei possessione constituit, acquiratur, *ibid.*, 595. — De Joseph patriarcha liber; docet Josephum nobis proponi tanquam speculum castitatis, cum ea virtus simul et quidam castimoniæ comes nitor gratiæ in ejus moribus factisque omnibus perfectissime refulgeat; *ibid.*, 641. — De Nabuthe Israelita ibi crudelitatem avari divitis et pauperis extrema omnia perpetientis calamitatem ob oculos ponit, ac deinceps ad eleemosynam diviles hortatur, *ibid.*, 731. — De Tobia liber; hic in usuram invehitur auctor; probat malum esse, et execrandum, id quidem, utpote divina lege prohibitum, neque idolotria neque homicidio levius. Describit atque reprehendit sceleratas feneratorum technas, quibus illi egenos homines ad pecuniam suam cum solvendi fenoris conditione accipiendam cogunt, *ibid.*, 759. — De virginibus libri tres; in primo virginitatis dignitatem expendit; in secundo virginum institutere mores aggressus, id a se negat commodius præstari posse quam exemplis, quorum primum ac præcipuum a Dei Matre virginum omnium antesignana mutuatur; in tertio quid sequi, quidve fugere virgines oporteat, præscribit; XVI, 187. — De viduis liber; viduitatis professionem proxime ad virginitatem accedere, necnon matrimonio longe præcellere asseverat. Hujus rei argumentum profert non modo apostolicum testimonium, verum etiam exempla Veteris Testamenti; tandem viduas ad perseverandum in vita cælibe cujus sanctitatem, munera, propriasque virtutes ibi describit quanta verborum valet efficacia, compellit, *ibid.*, 233. — De virginitate liber; ubi virginalis instituti defensionem aggressus factum quidem suum potissimum tuetur exemplo Præcursoris: virgineam vero conditionem attollit inde quod Christus virgines quibus redivivus apparere!, elegit: Deinde ad objectas difficultates pulchre respondet, *ibid.*, 565. — De pœnitentia liber; officia et merita pœnitentiæ narrat, XVII, 971, in Append. — De vitiorum virtutumque conflictu liber, ad Simplicianum. Ibi auctor hostis nostri fortia castra, quibus pie viventes in Christo non desinit impugnare, breviter demonstrat, *ibid.*, 1057, in Append. Hæc omnia S. Ambrosii opuscula morum informationi præsertim utilia, magnam redolent pietatem. Plurima sunt adhuc alia quæ in ascetica bibliotheca reperiet lector benevolus.

ANONYMUS. — Explanatio Orationis Dominicæ, CCXIII, 719. — Explanatio Symboli apostolici, Athanasii, *ibid.*, 725, 735. — Liber de diversis ordinibus et professionibus quæ sunt in ecclesia, *ibid.*, 807. — Dialogus de conflictu amoris Dei et linguæ dolosæ, *ibid.*, 851. — Liber de pœnitentia et tentationibus religiosorum, *ibid.*, 865. — Libellus de conscientia, *ibid.*, 903. — Liber de stabilitate animæ, *ibid.*, 911.

ATTO episc. Vercellens. — Capitulare, scilicet monita ad presbyteros, CXXXIV, 27.

AUCTORES VARII. — Vitæ SS. Patrum, ubi multa re-

perire est moralia, præsertim de colendis virtutibus et vitiis vitandis. Qui has SS. Patrum vitas legerint, multum ad mores informandos referent fructum, LXXIII, LXXIV, passim.

AUGUSTINUS (S), episc. Hippon. eccles. doct. — De vita beata liber, ubi probatur beatam vitam nonnisi in perfecta Dei cognitione consistere, XXXII, 959. — De bono conjugali liber; in quo docet nuptias multe hominibus esse honorabiles, et non tantum in fornicationis comparatione, sed ex proprio genere bonas ac de se ab omni peccato immunes; continentiam vero longe esse præstantiorem, XL, 373. — De bono viduitatis liber; viduas hic docet et exhortatur, sanctæ viduitatis professionem nuptiis anteponendam; nuptias tamen secundas, imo et tertias et quotaslibet esse licitas, nec unquam malas docendo probat, *ibid.*, 429. — De conjugiis adulterinis libri duo; ubi probatur : 1 mulieres a viris non posse recedere nisi fornicationis causa; 2 conjuges fideles in relinquendis infidelibus permissa licentia non uti debere, *ibid.*, 451. — De cura pro mortuis gerenda liber; in quo probatur : 1 sepulturam corporibus defunctorum omnino denegatam nihil mortuis ipsis obesse; 2 locum sepulturæ non per se prodesse quidquam, sed per occasionem duntaxat; 3 curam sepulturæ, cum ad felicitatem aut miseriam nihil intersit, a sanctis merito contemptam fuisse; 4 loquitur de mortuis qui narrantur viventibus apparuisse, ut suis corporibus sepultura præberetur; 5 an mortui curis intersint ac rebus humanis, *ibid.*, 591. — De amicitia liber; ubi disseritur de triplici amicitia, scilicet carnali, mundiali, et spirituali, *ibid.*, 851. — De vitiorum et virtutum conflictu liber; hic vicissim virtus et virtutum contrarium alterna voce alloquitur christianum ut ad sua castra transeat, *ibid.*, 1091, in Append. — De civitate Dei libri viginti duo; in quibus multa reperire est moralia simul ac dogmatica, XLI, 13. — De peccatorum meritis et remissione, et de baptismo parvulorum libri tres; hic disserit : 1 de peccato originali et ejus propagatione; 2 probat nullum unquam fuisse, nec esse, nec fore, excepto Mediatore, ab omni peccato immunem; 3 agit de parvulorum baptismo, XLIV, 109. — De perfectione justitiæ hominis liber; in quo docet perfectionem plenitudinemque justitiæ illam, qua homo sine ullo prorsus peccato sit, nec sine gratia possibilem per vires naturæ, præsertim vitiatæ, nec unquam esse præsentis hujus vitæ, *ibid.*, 291. — De nuptiis et concupiscentia libri duo; nuptiarum propria et naturalia bona exponit; et in iis bonis non computandam carnis concupiscentiam probat, *ibid.*, 413. — De dono perseverantiæ liber; in quo probat perseverantiam illam, qua in Christo perseveratur usque in finem, esse donum Dei, hoc enim a Deo irrisorie peti, si a Deo dari non credatur, XLV, 993. — Quoad alia opera vel opuscula S. Augustini moralia, vide Bibliothecam asceticam.

BACHIARIUS monachus. — De reparatione lapsi liber; vel de lapsis recipiendis, in quo docet peccatores summa cum charitate ad pœnitentiam recipiendos, XX, 1037.

BALDUINUS, archiepisc. Cantuar. — De corruptis moribus cleri et populi tractatus, CCIV, 415. — De duplici resurrectione, quæ per obedientiæ perseverantiam obtinetur, *ibid.*, 429. — De requie quam sibi et nobis Christus quæsivit et paravit tractatus, *ibid.*, 441. — Plura alia scripsit auctor quæ in bibliothecam asceticam reperientur.

BERNARDUS (S.), abb. Claræval. — De consideratione libri quinque, ubi disserit de pontificis dignitate, potestate et virtutibus, etc.; CLXXXII, 727 — De episcoporum moribus et officio tractatus, *ibid.*, 809. — Sententiæ, CLXXXIII, 747, 751. — Parabolæ, *ibid.*, 757. — Flores vel sententiæ ex S. Bernardi operibus depromptæ, *ibid.*, 1197. — His in tribus opusculis præsertim de vitiis et virtutibus variis agitur. — Plurima ejusdem opera vel opuscula moralia sunt et ascetica, quæ in bibliothecam asceticam recensentur.

BOETIUS SEVERINUS. — De consolatione philosophiæ libri quinque; opus hoc, mole parvum, doctrina maximum, constat serie argumentorum naturali lumine cognitorum, quibus mens humana adversis casibus suscitata, ad primam causam ultimumque finem attentione sic erigitur, ut hæc, exutis præjudiciis, veritati assequendæ virtutique colendæ aptior efficiatur, LXIII, 581.

BURCHARDUS, episc. Wormaciens. — Decretorum libri viginti; in quibus auctor totum ecclesiasticum munus luculenta brevitate et veteres ecclesiarum observantias complectitur; eos qui legerit fructum non vulgarem sentiet se brevi consequi posse, CXL, 537.

CÆSARIUS (S.), episc. Arelat. — De viduitate servanda opusculum, LXVII, 1091. — De charitate tenenda vel custodienda exhortatio, *ibid.*, 1151. — Epistola ad quosdam germanos; ubi præsertim disserit de castitate, et obiter de aliis virtutibus ad virginitatem spectantibus, *ibid.*, 1154. — De decem virginibus exhortatio; ubi de castitate, *ibid.*, 1160. — Quoad alia, vide bibliothecam asceticam.

CASSIODORUS senator, abb. Vivariens. — De anima liber; hoc opusculum, inter dogmatica referendum, hic memoratur, quia multa ex eo defluunt moralia, præsertim de virtutibus et qualitate animæ disseritur, LXX, 1279.

CHROMATIUS (S.), episc. — De octo beatitudinibus tractatus singularis, ubi de nundina spirituali et de variis virtutibus acquirendis, XX, 323.

COLUMBANUS (S.), abbas et confess. — De pœnitentiarum mensura taxanda liber, in quo juxta culparum magnitudinem longitudo pœnitentiarum statuitur, LXXX, 223.

CUMMIANUS (S.), abbas. — De mensura pœnitentiarum liber; ubi de variis peccatis et de pœnitentiis imponendis, LXXXVII, 981.

CYPRIANUS (S.), episc. Carthag. — De mortalitate liber, a quo christiani mollioris affectus circa amissionem suorum aut, quod majus est, fidei parvioris, consciarentur spe futurorum, IV, 581. — De opere et eleemosynis liber; in quo quantas vires habeat misericordia et quibus donanda sit præmiis demonstrat, *ibid.*, 601. — Epistola ad Fortunatum, de exhortatione martyrii; in qua Christi milites ad cœleste et spiritale certamen hortatur et animat, *ibid.*, 651. — De disciplina et bono pudicitiæ liber; auctor probat pudicitiam locum primum in virginibus tenere, secundum in continentibus, tertium in matrimoniis, et in his omnibus gloriosam esse cum gradibus suis, *ibid.*, 819, opusculum dubium. — De aleatoribus liber; sacerdotes auctor alloquitur; probat aleam esse nocivam et crimen mortale et eos ad illam fugiendam hortatur, *ibid.*, 827, opusculum suppositum. — Plurima sunt alia S. Cypriani opera quæ inter ascetica referuntur; vide Bibliothecam asceticam.

DIONYSIUS EXIGUUS, monachus. — De creatione hominis liber; opus D. Gregorii Nysseni de Græco in Latinum conversum, ubi multa dogmaticis moralia miscentur, et præsertim de anima, LXVII, 347.

EGBERTUS (S.), episc. Eboracens. — Excepliones e dictis et canonibus SS. Patrum concinnatæ; ibi plurimæ reperiuntur regulæ ad ecclesiasticæ politiæ institutionem conducentes, LXXXIX, 379. — Pœnitentiale, sive libri quatuor pœnitentiales; in quibus auctor Ecclesiæ disciplinam referens, ad fletum et compunctionem invitat, *ibid.*, 401.

EUGYPPIUS, abb. Afric. — Thesaurus ex S. Augustini operibus; illud opus multa moralia simul et dogmatica exhibet, et præsertim de virtutibus scilicet charitate, prudentia, temperantia, fortitudine et justitia, necnon et de vitiis vitandis ad assequendam vitam æternam, LXII, 561.

EVAGRIUS, monachus. — Sententiæ ad eos qui in cœnobiis et xenodochiis habitant, scilicet quid faciendum sit et quid vitandum, XX, 1181. — Sententiæ ad virgines; de colendis virtutibus et vitandis vitiis, *ibid.*, 1186.

FULGENTIUS (S.), Ruspens. — Epistola I, ubi disserit de conjugali debito et voto continentiæ a conjugibus emisso, LXV, 303. — Epist. II, ad Gallam viduam; in qua de consolatione mariti defuncti, et de statu viduarum, *ibid.*, 311. — De remissione peccatorum libri duo; ubi auctor demonstrat qualibus Deus peccata dimittat, ubi et quando dimittat, *ibid.*, 527. — Plurima sunt alia ejusdem S. Fulgentii opera moralia, de quibus vide Bibliothecam asceticam.

GERBERTUS vel SYLVESTER II papa. — De informatione episcoporum liber, CXXIX, 169.

GERHOHUS præpositus Reichersperg. — De ædificio Dei liber; ubi de moribus sacerdotum et de disciplina ecclesiastica, CXCIV, 1187.

GODEFRIDUS, abbas Admont. — De decem oneribus Isaiæ liber, quæ figurative auctor explicat ad peccata hominum referens, et inde peccatores docet veram pœnitentiam, CLXXIV, 1157.

GREGORIUS MAGNUS (S.), Eccles. doct. — Moralium libri XXV, in quibus historico, allegorico et morali sensu librum Job explanat; hic præsertim elucent humilitas et in tribulationibus patientia, LXXV, 527, et LXXVI, 9 ad 780. Hæc legendo patientes magnam percipient consolationem. — Dialogorum libri quatuor, sive de vita et miraculis Patrum Italicorum; hic de virtutibus et vitiis, qui studiose libros illos legerint thesaurum invenient indeficientem, LXXVII, 149.

GUNTHERUS CISTERCIENSIS. — De oratione, jejunio et eleemosyna libri tredecim, CCII, 97. — De cognitione sui opusculum, *ibid.*, 721. — De bono regimine

principis; docet quid a rege sit faciendum, quidque vitandum ut Dei regnum obtineat, *ibid.*, 735. — De reparatione lapsi, scilicet exhortatio ad pœnitentiam, in qua docet modos resurgendi ad gratiam, *ibid.*, 745.

HERBERTUS DE BOSEHAM. — Melorum liber, ubi 1. de consonantia visibilis pugnæ militis, id est S. Thomæ ad visibilem pugnam imperatoris, id est Christi; 2. de consonantia visibilis palmæ militis ad visibilem palmam imperatoris; 3. de consonantia invisibilis palmæ militis ad invisibilem palmam imperatoris, CXC, 1293.

HIERONYMUS (S.), presbyt. Eccles doct. — Epistolæ, inter quas plurimæ exhibent ad informandos mores utilissimæ, vide Bibliothecam asceticam, necnon et Indicem materiarum ad calcem tomi XXII. — Breviarium in Psalmos, ubi multa reperire est moralia, scilicet quæ ad virtutes præsertim et vitia spectant, XXVI, 823.

HILARIUS (S.), episc. Pictav. Eccles. doct. — Epistola ad Abram filiam suam; illam hortatur ut modestis utatur vestibus, et promittit ei vestem et margaritam inæstimabilis pretii, X, 549.

HILDEBERTUS, archiepisc. Turon. — De quærimonia et conflictu carnis et animæ; ubi carnem adversus spiritum et spiritum adversus carnem concupiscere demonstrat, CLXXI, 989. — De honesto et utili liber; ubi: 1. Quid sit honestum; 2. De collatione honestorum; 3. Quid sit utile; 4. De utilium comparatione; 5. Quando id quod videtur honestum pugnare videtur cum eo quod utile videtur, *ibid.*, 1007.

HILDEFONSUS (S.), episc. Tolet. — De itinere deserti liber; ubi innuitur qualiter post baptismum ad mansionem æternæ vitæ, veluti post transitum maris usque ad terram repromissionis, per custodiam divinorum præceptorum, homo properat pervenire, XCVI, 171.

HINCMARUS, archiepisc. Remens. — De regis persona et regio ministerio opusculum; ubi ex Scriptura et SS. Patribus documenta ad mores regis informandos idonea et perutilia præbet, CXXV, 833. — Instructio ad Ludovicum Balbum, *ibid.*, 983. — De institutione regia, *ibid.*, 989. — Ad proceres regni pro institutione Carolomanni regis, *ibid.*, 995. Hæc tria opuscula ad principis vel regis informationem utilia. — Capitula synodalia, *ibid.*, 1069. — De officiis episcoporum, *ibid.*, 1087. — De presbyteris criminosis, *ibid.*, 1091. His in tribus opusculis episcopos docet et presbyteros, ostendens quid sit faciendum, quid vitandum ut et suam et aliorum salutem operentur, et ad coronam cœlestem perveniant.

HUGO DE S. VICTORE. — De quinque septenis seu septenariis opusculum; ubi de septem vitiis, de septem Orationis Dominicæ petitionibus, et de septem Spiritus sancti donis, CLXXV, 405. — De nuptiis libri duo; prior de nuptiis carnalibus vitandis, posterior de nuptiis spiritualibus amplexandis; CLXXVI, 1202. — De bestiis et aliis rebus libri tres, CLXXVII, 15, in Append. — Miscellanea, *ibid.*, 469, in Append. His in duobus opusculis multa reperire est ad mores informandos utilia, præsertim quoad virtutes et vitia. Præterea vide Biblioth. asceticam.

INNOCENTIUS III, papa. — Dialogus inter Deum et peccatorem, CCXVII, 691. — De contemptu mundi, sive de miseria conditionis humanæ, *ibid.*, 701. — De eleemosyna libellus, *ibid.*, 746. — Charitatis encomium, *ibid.*, 761. — De sacro altaris mysterio libri sex, *ibid.*, 774. — Commentarium in septem psalmos pœnitentiales, *ibid.*, 967.

ISIDORUS (S.), episc. Hispalens. — Sententiarum liber secundus et tertius; ubi disserit de vitiis et virtutibus, LXXXIII, 599, 736. — Synonymorum libri duo, sive potius de lamentatione animæ peccatricis. Hoc in opere quisquis intenta mente pergere nititur, sine dubio reperiet quo pacto vitia caveat, defleat commissa, et qualiter per pœnitentiæ lamenta reparatus, præmiis donetur æternis. *ibid.*, 827. Quoad alia S. Isidori opera, vide Bibliothecam asceticam.

JOANNES SARESBERIENS., episc. Carnot. — Polycraticus, sive de nugis curialium et vestigiis philosophorum libri octo; in quibus omnia cedere in usum sapientis, habereque materiam virtutis exercendæ, quæcunque dicuntur aut fiunt, auctor probat, CXCIX, 379.

JONAS, episc. Aurelian. — De institutione regia opusculum; in quo auctor ad regem informandum dat præcepta, CVI, 279.

LACTANTIUS FIRM. — Institutionum divinarum libri septem; ubi: 1. De falsa religione; 2. De origine erroris; 3. De falsa sapientia philosophorum; 4. De vera sapientia; 5. De justitia; 6. De vero cultu; 7. De vita beata. Hic auctor multa inter dogmatica, plurima recenset ad mores Christianorum informandos utilia, ideoque hoc opus locum obtinuit inter moralia et cum fructu legetur, VI, 110.

LAURENTIUS (S.), episc. Novariens. — De pœnitentia, de eleemosyna et de muliere Chananæa, ubi de orationis perseverantia et effectu, et plura alia ad mores informandos, LXVI, 89, 105, 116.

LIBERIUS papa. — Oratio ad Marcellinam S. Ambrosii sororem, dato virginitatis velo, in qua de virginitate, de silentio et de vita religiosa, VIII, 1345.

LUCIFERUS episc. Caralitanus. — Moriendum esse pro Dei Filio, liber ad Constantium imperatorem; auctor imperatori crudelitatem exprobrat, illi minatur pœnam æternam, et Christianis patientibus regnum incorruptibile promittit, XIII, 1007.

MAXIMUS (S.), episc. Taurin. — De baptismo tractatus tres; quibus contra Judæos Jesum Christum verum Deum verumque hominem, Redemptorem nostrum, audiendum et adorandum demonstrat; et ut ab obduratione resipiscant atque in Christo lumen veritatis aspiciant, vitæ æternæ promissione adhortatur, LVII, 778. — Epistolæ duæ, in quibus de ægritudine toleranda et de perfecto viro agitur, *ibid.*, 921, 935.

OTHLONUS, presbyt. monach. — Dialogus de tribus quæstionibus, scilicet de divinæ pietatis agnitione, de judiciorum divinorum diversitate, necnon et de varia bene agendi facultate, CXLVI, 59. — De cursu spirituali liber, vel aliter de modo currendi in hac vita, ut comprehendatur æterna; ad omnes Christianos, sed præsertim ad peccatores ut reviviscant, *ibid.*, 139. — De admonitione clericorum et laicorum liber; scilicet monita per quæ a carnalibus ad spiritualia, a visibilibus ad invisibilia omnes possint animum suspendere, et superna conspicere, *ibid.*, 243.

PACIANUS (S.), epidc Barc. — Epistola ad Sympronianum Novatianum; ubi multa de nomine Christiano et catholico. XIII, 1050.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiens. — Exhortationis ad Henricum Forojuliensem liber, sive de salutaribus documentis. Opus hoc ad mores pertinet et concionatoribus perutile est, præsertim sacerdotibus quibus populo verba faciendi onus incumbit, XCIX, 197.

PETRUS Blesens. archidiac. — Compendium in Job, ad Henricum II, Anglorum regem; hic ad patientiam et ad virtutes varias informatur Christianus, CCVIII, 795.

PETRUS CANTOR, canonic. Parisiens. — Verbum abbreviatum; hoc opus salutare et fructuosum est ad peccati fugam et tutelam, ad mores informandos, capescendas virtutes, et ad amorem Dei mundique contemptum instillandum animo, CCV, 23.

PETRUS DAMIANI cardinalis. — Gomorrhianus liber; hic nefandum et detestabile crimen, in quod Deo dicati sui temporis prolabebantur, deplorat, eosque, utpote indignos, a sacris ordinibus removendos esse contendit, CXLV, 160. — Contra philargyriam et munerum cupiditatem; ubi vitium avaritiæ et præcipue in accipiendis muneribus gravissime detestatur, et episcopos hortatur ut illud ab Ecclesia evellere et exterminare conentur, *ibid.*, 529.

PHILIPPUS de Harveng. abb. Bonæ Spei. — Moralitates in Cantica canticorum, ubi multa reperire est moralia, et specialiter quoad virtutes colendas vitiaque vitanda, CCIII, 489.

PRMINIUS (S.), abbas. — De singulis libris canonicis scarapsus, sive collectio; hic auctor omnes a Christianis colendas virtutes et vitia fugienda enumerat, LXXXIX, 1029.

PROSPER (S.), Aquitanus. — Sententiarum ex S. Augustini operibus delibatarum liber, ubi præsertim de virtutibus et vitiis, LI, 427. — De Providentia divina carmen, *ibid*, 617.

RABANUS Maurus, abb. Fuldens. — De oblatione puerorum liber; probat auctor mundum fugiendum esse et laudandos eos qui, omnia relinquentes, in solitudine vivunt ut cœlum lucrifaciant, CVII, 419. — Pœnitentiale; in quo de variis sceleribus quid sacri canones sanciant, et qualiter pœnitentia his agenda sit qui commiserint breviter denotat, CX, 471. Quod alia ejusdem auctoris moralia, vide Bibliothecam asceticam.

RATHERIUS, episc. Veronens. — Prælquiorum libri tres; omnes cujuscunque gradus, conditionis, sexus et ætatis ad vitam informat Christianam, CXXXVI, 145.

REGINO, abb. Prumiens. — De ecclesiasticis disciplinis et religione Christiana libri duo; hic episcopi, presbyteri necnon et clerici magna reperient documenta ad morum informationem et ad regulam vitæ, CXXXII, 185.

RODULFUS, episc. Bituricens. — Capitula; opus ex SS. Patrum canonumque sententiis excerptum, et ad

sacerdotum mores informandos maxime aptum, CXIX, 703.

RUFINUS, presbyt. Aquileiens. — Historia monachorum, seu de vitis Patrum liber; ubi ostendit mirabilia magna ad posteritatis memoriam profutura, ita ut opera eorum discentes vitamque perfectam lectionis indicio colligentes, ad imitationem sancti operis invitentur, et perfectæ sapientiæ palmam vel patientiæ requirant, XXI, 391.

RUPERTUS, abb. Tuitiens. — De læsione virginitatis, et an possit consecrari corrupta, CLXX, 545. Quoad alia Ruperti moralia, vide Bibliothecam asceticam.

SALVIANUS (S.), presbyt. Massil. — De gubernatione Dei libri duo; quibus præclare divina in omnibus et super omnia adstruitur Providentia, LIII, 25. — Adversus avaritiam libri quatuor; in quibus auctor contra hanc idololatriæ servitutem invehitur, et probat bonum Christianorum speciale misericordiam esse et largitatem, *ibid.*, 173.

SEDULIUS Scotus. — De rectoribus Christianis et convenientibus regulis quibus est res publica rite gubernanda; opus ad principem vel regem informandum perutile, CIII, 291.

SICARDUS, episc. Cremonens. — Mitrale, seu de officiis ecclesiasticis summa, CCXIII, 14, et præsertim liber tertius in quo præcipue de ministrorum officiis agit.

SULPICIUS Severus. — Dialogi tres; describit auctor Orientis monasteria, varia refert miracula et obiter disserit de vitiis et virtutibus, XX, 183. — Epistolæ duæ ad sororem suam; in quibus de ultimo judicio et de virginitate, *ibid.*, 223, 227.

TAIO, episc. Cæsaraugustan. — Sententiarum libri quinque; hic auctor sumens exordium ab omnipotentis Domini incommutabilis essentiæ Trinitate, atque ab origine mundi hominumque plasmatione usque ad hujus sæculi consummationem, omnia fere religionis Christianæ documenta revolvit, et ea dogmatice et moraliter eleganti sermone explanat. Ibi lector reperiet in quibus tenacius hærere debeat et a quibus quantocius studeat discedere, LXXX, 731.

TERTULLIANUS presbyt. — Ad uxorem, libri duo; hortatur uxorem ut a secundis nuptiis abstineat, vel si nubere velit, cum viro Christiano tantum conjungatur, I, 1273. — De cultu feminarum libri duo; ubi de auri, gemmarum et vestium vanitate, necnon et de fucis et pigmentis vitandis, *ibid.*, 1303. — De virginibus velandis liber; velandas esse virgines ex Scriptura, ex disciplina Ecclesiæ, sanctorum exemplis et ipsismet virginum non ve atarum periculis probat, II, 887. — De exhortatione castitatis; fratrem quemdam viduum a secundis dehortatur nuptiis, quas modo diserte permittit, nec a S. Paulo prohibitas asserit; modo damnat et tanquam adulteria traducit. Hic tractatus a Tertulliano Montanista exaratus est, *ibid.*, 915. — De monogamia liber; mediam se viam asserit tenere inter eos qui negant nuptias et alios qui plures repetitas inducunt, ideoque monogamiam tuetur, docetque novam non esse hanc disciplinam, sed veterem et propriam Christianorum. Hoc opus jure ab Ecclesia reprehensum damnatumque est, *ibid.*, 929. — De pudicitia liber; hic auctor, præmissa pudicitiæ laude, errorem Montani prosecutus, de non recipiendis pœnitentibus, saltem mœchis et fornicatoribus, agit, *ibid.*, 979.

THEODORUS, archiepisc. Cantuar. — Pœnitentiale, ubi reperire est velut exemplar totius doctrinæ Christianæ et disciplinæ ecclesiasticæ præstantissimum ad morum informationem, XCIX, 901.

THEODULFUS, episc. Aurelian. — Capitula ad presbyteros Ecclesiæ suæ; quorum lectione eos hortatur mores componere, vitam emendare, ut cum subditis populis ad cœlestia regna pergere certent, CV, 191. — Capitulare ejusdem ad eosdem, hic sacerdotibus modum agendi in ministerio prudentem præscribit., *Ibid.*, 207.

VALERIUS (S.), abbas. — De vana sæculi sapientia; hic auctor breviter religionis Christianæ revolvens historiam, et illius prælia simul et triumphos, quantula sit præ illa sæculi sapientia demonstrat, LXXVII, 425.

VERANUS (S.), episc. Cabellitan. — De sacerdotum castitate sententia, LXXII, 701.

VICTORINUS rhetor; — In epistolam Pauli ad Ephesios libri duo, et præsertim secundus, qui præcepta vivendi Christianis vel singulis vel omnibus convenientia continet; quid dominus apud servum, apud patrem quid filius, quid maritus apud uxorem oporteat facere, VIII, 1255.

VICTRICIUS (S.), episc. Rothomag. — De laude sanctorum liber; ad imitationem sanctorum hortatur, et de virtutibus quibus claruerunt disserit, XX, 443.

WALAFRIDUS Strabus, monach. Fuldens. — De subversione Jerusalem tractatus; illam auctor anagogice, moraliter et mystice explanat, et ad animam peccatricem refert; hic perinde multa ad conversionem peccatoris utilia, CXIV, 965.

ZACCHÆUS Christianus. — Consultationum libri tres; tertius præsertim, in quo plurima de vita Christiana, monastica, de virginitate et continentia, XX, 1071.

ZENO (S.), episc. Veronens. — Tractatuum liber primus; ubi de fide, spe et charitate, de justitia, pudicitia, continentia, patientia, timore, avaritia, necnon et de spiritu et corpore, de circumcisione, spirituali ædificatione domus Dei et de resurrectione, XI, 252.

CXXXVII.

BIBLIOTHECA EADEM PATRUM LATINORUM MORALIS

ANALOGICE DISPOSITA, SED IN ANALOGIA SERVANS ORDINEM

ALPHABETICUM NECNON ET CHRONOLOGICUM.

Amicitia. — De amicitia liber, S. Augustinus, XL, 831.

Anima. — De Abraham libri duo, S. Ambrosius, XIV, 419. — De creatione hominis liber, Dionysius Exiguus, LXVII, 347. — De anima liber, Cassiodorus, LXX, 1279. — De stabilitate animæ liber, anonymus, CCXIII, 911.

Avaritia. — Tractatuum liber primus, S. Zeno, XI, 255. — De Nabothe Jezraelita, S. Ambrosius, XIV, 751. — De Tobia liber, *ibid*, 759. — Adversus avaritiam libri quatuor, S. Salvianus, LIII, 173. — Contra philargyriam et munerum cupiditatem, S. Petrus Damianus, CXLV, 529.

Castitas, pudicitia, virginitas. — De virginibus velandis liber, Tertullianus, II, 887. — De castitatis exhortatione, *ibid.*, 913. — De pudicitia liber, *ibid.*, 979. — De disciplina et bono pudicitiæ liber. S. Cyprianus, IV, 819. — Oratio ad Marcellinam S. Ambrosii sororem, Liberius papa, VIII, 1345. — Tractatuum liber primus, S. Zeno. XI, 255 — De Joseph patriarcha liber, S. Ambrosius, XIV, 641. — De virginibus libri tres, idem, XVI, 187. — De virginitate liber, *ibid.*, 265. — Epistolæ duæ ad sororem suam, Sulpicius Severus, XX, 223, 227. — Consultationum libri tres, Zacchæus Christianus, *ibid.*, 1071. — Sententiæ ad virgines, Evagrius, *ibid.*, 1186. — Epistola ad quosdam germanos, S. Cæsarius Arelatensis, LXVII, 1154. — De decem virginibus exhortatio, *ibid.*, 1160 — De castitate sacerdotum sententia, S. Veranus. LXXII, 701. — Gomorrhianus liber, S. Petrus Damianus, CXLV, 160. — De læsione virginitatis, Rupertus, CLXX, 545.

Charitas. — De charitate tenenda vel custodienda, S. Cæsarius Arelat., LXXII, 1151. — De conflictu amoris Dei et linguæ dolosæ, anonymus, CCXIII, 851 — Charitatis encomium, Innocentius III, CCXVII, 761.

Christianus, quid sit et quid ei faciendum.—In Epistolam Pauli ad Ephesios libri duo, Victorinus, VIII, 1255.— Epistola ad Sympronianum Novatianum, S. Pacianus, XIII, 1051.— De paradiso liber, S. Ambrosius, XIV, 275.— De Noe et arca liber, *ibid.*, 361. — Consultationum libri

tres, Zaccheus Christianus, XX, 1071. — De civitate Dei liber, S. Augustinus, XLI, 15. — De viro perfecto epistolæ duæ, S. Maximus, LVII, 921, 933. — De consolatione philosophiæ libri quinque, Boetius, LXIII, 581. — Moralium libri XXV, S. Gregorius Magnus, LXXV, 527; LXXVI, 9. — Christi primogenitorum interpretatio mystica, S. Aileranus, LXXX, 527. — Eorumdem nominum interpretatio moralis, *ibid.*, 555. — Sententiarum libri quinque, Taio, LXXX, 731. — De itinere deserti liber, S. Hildefonsus, XCVI, 171. — De salutaribus documentis, S. Paulinus, XCIX, 197. — De oblatione puerorum liber, Rabanus Maurus, CVII, 419. — Præloquiorum libri tres, Ratherius, CXXXVI, 145. — Dialogus de tribus quæstionibus, Othlonus, CXLVI, 59. — De cursu spirituali liber, *ibid.*, 139. — De admonitione laicorum liber, *ibid.*, 243. — De honesto et utili liber, Hildebertus, CLXXI, 1007. — De corruptis populi moribus, Balduinus, CCIV, 415. — De regule quam sibi et nobis Christus quæsivit et paravit, *ibid.*, 441. — Compendium in Job, Petrus Blesensis, CCVII, 795. — De miseria conditionis humanæ, Innocentius III, CCXVII, 701.

Cognitio sui. — De cognitione sui opusculum, Guntherus, CCXII, 721.

Eleemosyna, misericordia. — De opere et eleemosynis liber, S. Cyprianus, IV, 601. — De Nabothe Jezraelita, S. Ambrosius, XIV, 731. — De Tobia liber, *ibid.*, 759. — Adversus avaritiam libri quatuor, S. Salvianus, LIII, 173. — De eleemosyna, S. Laurentius Novariensis, LXVI, 103. — De eleemosyna, jejunio et oratione libri tredecim, Guntherus, CCXII, 97. — De eleemosyna libellus, Innocentius III, CCXVII, 746.

Judicium extremum. — Epistolæ duæ ad sororem suam, Sulpicius Severus, XX, 223, 227.

Justitia. — Institutionum divinarum libri septem, Lactantius, VI, 110. — Tractatuum liber primus, S. Zeno, XI, 253. — De perfectione justitiæ hominis liber, S. Augustinus, XLIV, 291. — Thesaurus ex S. Augustini operibus, Eugyppius, LXII, 561.

Martyres, Martyrium. — Epistola ad Fortunatum, de exhortatione martyrii, S. Cyprianus, IV, 651.

Mors proximorum, Mortalitas. — De mortalitate liber, S. Cyprianus, IV, 581. — De cura pro mortuis gerenda liber, S. Augustinus, XL, 591. — Epistolæ 11, ad Gallam viduam, S. Fulgentius, LXV, 311.

Nuptiæ, Conjugia. — Ad uxorem libri duo, Tertullianus, I, 1275. — De castitatis exhortatione, *ibid.*, II, 913. — De monogamia liber, *ibid.*, 929. — De bono conjugali liber, S. Augustinus, XL, 373. — De conjugiis adulterinis libri duo, *ibid.*, 451. — De nuptiis et concupiscentia libri duo, *ibid.*, XLIV, 413. — Epistola I, S. Fulgentius, LXV, 303. — De nuptiis libri duo, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1202.

Oratio, Preces. — De orationis perseverantiæ et effectu, S. Laurentius Novar., LXVI, 116. De quinque septenis seu septenariis opusculum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 405. — De oratione, jejunio et eleemosyna libri tredecim, Guntherus, CCXII, 97. — Explanatio Orationis Dominicæ, anonymus, CCXIII, 719.

Patientia. — De mortibus persecutorum liber, ad Donatum confessorem, Lactantius, VII, 190. — Tractatuum liber primus, S. Zeno, XI, 253. — Moriendum esse pro Dei Filio, liber ad Constantium, Lucifer, XIII, 1007. — De ægritudine toleranda epistolæ duæ, S. Maximus, LVII, 921, 933. — De consolatione philosophiæ libri quinque, Boetius, LXIII, 581. Moralium libri XXV, S. Gregorius Magnus, LXXV, 527; LXXVI, 9. — Compendium in Job, Petrus Blesensis, CCVII, 795.

Perseverantia. — De dono perseverantiæ liber, S. Augustinus, XLV, 995. — De duplici resurrectione quæ per obedientiæ perseverantiam obtinetur, Balduinus, CCIV, 429.

Pœnitentia, Lapsi pœnitentes. — De pœnitentia liber, S. Ambrosius, XVII, 971. — De reparatione lapsi liber, Bachiarius, XX, 1037. — De peccatorum meritis et remissione, S. Augustinus, XLIV, 109. — De baptismo tractatus tres, S. Maximus, LVII, 775. De remissione peccatorum libri duo, S. Fulgentius, LXV, 527. — De pœnitentia liber, S. Laurentius Novariensis, LXVI, 89. — De pœnitentiarum mensura taxanda liber, S. Columbanus, LXXX, 223. — Synonymorum libri duo, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 827. De mensura pœnitentiarum liber, S. Cummianus, LXXXVII, 981. — Pœnitentiale, sive libri quatuor pœnitentiales, S. Egbertus, LXXXIX, 401. — Pœnitentiale, Theodorus, XCIX, 901. — Pœnitentiale, Rabanus Maurus, CX, 471. — De subversione Jerusalem tractatus, Walafridus Strabus, CXIV, 965. — De cursu spirituali liber, Othlonus, CXLVI, 139. — De decem oneribus Isaiæ liber, Godefridus, CLXXIV, 1157. — De reparatione lapsi, Guntherus, CCXII, 745. — De pœnitentia religiosorum, anonymus, CCXIII, 865. — Dialogus inter Deum et peccatorem, Innocentius III, CCXVIII, 691. — Commentarium in septem psalmos pœnitentiales, Innocentius III, CCXVII, 967.

Principes, reges. — De rectoribus Christianis, Sedulius Scotus, CIII, 291. — De institutione regia opusculum, Jonas, CVI, 279. — De regis persona et regio ministerio opusculum, Hincmarus, CXXV, 833. — Instructio ad Ludovicum Balbum, *ibid.*, 985. — De institutione regia, *ibid.*, 989. — Ad proceres regni pro institutione Carolomanni regis, *ibid.*, 995. — De bono regiminе principis, Guntherus, CCXII, 735.

Providentia. — De Providentia divina, S. Prosper, LI, 617. — De gubernatione Dei libri octo; S. Salvianus, LIII, 25.

Sacerdotes, Sacerdotium, Episcopatus, Episcopi. — De aleatoribus liber, S. Cyprianus, IV, 827. — De sacerdotum castitate sententia, S. Veranus, LXXII, 701. — Excerptiones e dictis canonibus et SS. Patrum concinnatæ, S. Egbertus, LXXXIX, 379. — Exhortationis ad Henricum Forojuliensem liber, S. Paulinus, XCIX, 197. — Capitula ad presbyteros Ecclesiæ suæ, Theodulfus, CV, 191. — Capitulare ejusdem ad eosdem, *ibid.*, 207. — Capitula, Rodulfus Bituricensis, CXIX, 705. — Capitula synodalia, Hincmarus, CXXV, 1069. — De officiis episcoporum, *ibid.*, 1087. — De presbyteris criminosis, *ibid.*, 1091. — De ecclesiasticis disciplinis libri duo, Regino, CXXXII, 185. — Capitulare, Atto Vercellensis, CXXXIV, 27. — De informatione episcoporum liber, Gerbertus, CXXXIX, 169. — Decretorum libri viginti, Burchardus, CXL, 537. — Gomorrhianus liber, S. Petrus Damianus, CXLV, 160. — Contra philargyriam et munerum cupiditatem, *ibid.*, 529. — De admonitione clericorum liber, Othlonus, CXLVI, 243. — De consideratione libri quinque, S. Bernardus, CLXXXII, 727. — De episcoporum moribus et officio tractatus, *ibid.*, 809. — Melorum liber, Herbertus de Boseham, CXC, 1293. — De ædificio Dei liber, Gerhohus, CXCIV, 1187. — De corruptis cleri moribus, Balduinus, CCIV, 415. — Verbum abbreviatum, Petrus Cantor, CCV, 25. — Mitrale, seu de officiis ecclesiasticis summa, Sicardus, CCXIII, 14. — De diversis ordinibus in Ecclesia, Anonymus, *ibid.*, 807.

Sapientia vera et falsa. — Institutionum divinarum libri septem, Lactantius, VI, 110. — De vana sæculi sapientia, S. Valerius, LXXXVII, 425. — Polycraticus, Joannes Saresberiensis, CXCIX, 379.

Spectacula. — De spectaculis liber, S. Cyprianus, IV, 779.

Vanitas. — De cultu feminarum libri duo, vel de vanitate vestium, Tertullianus, I, 1303. — Epistola ad Abram filiam suam, S. Hilarius Pictav., X, 549. — Verbum abbreviatum, Petrus Cantor., CCV, 25.

Viduitas, Viduæ. — De viduis liber, S. Ambrosius, XVI, 253. — De bono viduitatis liber, S. Augustinus, XL, 429. — Epistola II, ad Gallam viduam, S. Fulgentius, LXV, 311. — De viduitate servanda opusculum, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1094.

Virtutes et vitia. — De Jacob et vita beata libri duo, S. Ambrosius, XIV, 595. — De vitiorum et virtutum conflictu liber, id., XVII, 1057. — Dialogi tres, Sulpicius Severus, XX, 183. — De octo beatitudinibus tractatus singularis, S. Chromatius, *ibid.*, 325. — Sententiæ ad eos qui in cœnobiis habitant, Evagrius, *ibid.*, 1181. — Sententiæ ad virgines, *ibid.*, 1186. — Breviarium in Psalmos, S. Hieronymus, XXVI, 825. — De vitiorum et virtutum conflictu liber, S. Augustinus, XL, 1091. — Sententiarum ex S. Augustini operibus delibatarum liber, S. Prosper, LI, 427. — Thesaurus ex S. Augustini operibus, Eugyppius, LXII, 561. — De anima liber, ubi de virtutibus, Cassiodorus, LXX, 1279. — Vita SS. Patrum, auctores varii, LXXIII, LXXIV, passim. — Dialogorum libri quatuor, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 149. — Sententiarum liber secundus et tertius, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 599, 736. — De singulis libris canonicis scarapsus vel collectio, S. Pirminius, LXXXIX, 1029. — De spe et timore libellus, S. Agobardus, CIV, 525. — De querimonia et conflictu carnis et animæ, Hildebertus, CLXXI, 989. — De honesto et utili liber, *ibid.*, 1007. — De quinque septenis seu septenariis opusculum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 405. — De bestiis et aliis rebus libri tres, ubi de vitiis et virtutibus, id., CLXXVII, 15. — Miscellanea, *ibid.*, 469. — Sententiæ, S. Bernardus, CLXXXIII, 747, 751. — Parabolæ, *ibid.*, 757. — Sententiæ ex S. Bernardi operibus depromptæ, *ibid.*, 1197. — Melorum liber, Herbertus de Boseham, CXC, 1293. — Moralitates in Cantica canticorum, Philippus de Harveng, CCIII, 489. — De planctu naturæ liber, Alanus de Insulis, CCX, 451.

Vita beata. — De Jacob et vita beata libri duo, S. Ambrosius, XIV, 595.— De vita beata liber, S. Augustinus, XXXII, 959.
Vita Patrum, exempla Christianorum. — Dialogi tres, Sulpicius Severus, XX, 183. — De laude sanctorum liber, S. Victricius, *ibid.*, 443. — Historia monachorum, seu de vitis Patrum liber, Rufinus, XXI, 391. — Vitæ SS. Patrum, auctores varii, LXXIII, LXXIV, passim. — Dialogorum libri quatuor, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 149.

CXXXVIII.

INDEX

ALPHABETICUS OMNIUM DE CHRISTIANA MORALI OPERUM

VEL OPUSCULORUM DE QUIBUS IN DUOBUS MORALIBUS PATRUM LATINORUM BIBLIOTHECIS PRÆCEDENTIBUS AGITUR.

Abraham (libri duo de), S. Ambrosius, XIV, 419.
Aleatoribus (liber de), Cyprianus, IV, 827.
Altaris mysterio (libri sex de sacro), Innocentius III, CCXVII, 774.
Amicitia (liber de), S. Augustinus, XL, 831.
Anima (liber de), Cassiodorus, LXX, 1279.
Animæ (liber de stabilitate), Anonymus, CCXIII, 911.
Avaritiam (libri quatuor adversus), S Salvianus, LIII, 173.
Ædificio Dei (liber de), Gerhohus, CXCIV, 1187.
Ægritudine toleranda (epistolæ de), S. Maximus, LVII, 921, 933
Baptismo (tractatus tres de), S. Maximus, LVII, 775.
Beatitudinibus octo (tractatus singularis de), S. Chromatius, XX, 323.
Bestiis et aliis rebus (libri tres de), Hugo de S. Victore, CLXXVII, 15.
Breviarium in Psalmos, S. Hieronymus, XXVI, 825.
Capitula, Rodulfus Bituricensis, CXIX, 703.
Capitula ad presbyteros Ecclesiæ suæ; Theodulfus, CV, 191.
Capitula synodalia, Hincmarus, CXXV, 1069.
Capitulare, Atto Vercellensis, CXXXIV, 27.
Capitulare ad presbyteros Ecclesiæ suæ, Theodulfus, CV, 207.
Carnis et animæ quærimonia et conflictu (de), Hildebertus, CLXXI, 989.
Castitate sacerdotum (sententia de), S. Veranus, LXXII, 701.
Castitatis exhortatione (de), Tertullianus, II, 913.
Charitate tenenda vel custodienda (de), S. Cæsarius Arel., LXVII, 1151.
Charitatis encomium, Innocentius III, CCXVII, 761.
Christi primogenitorum interpretatio moralis, *ibid.*, 333.
Christi primogenitorum interpretatio mystica, S. Aileranus, LXXX, 327.
Civitate Dei (liber de), S. Augustinus, XLI, 13.
Cleri moribus corruptis (de), Balduinus, CCIV, 415.
Clericorum admonitione (liber de), S. Bernardus, CLXXXII, 727.
Cognitione sui (opusculum de), Guntherus, CCXII, 721.
Compendium in Job, Petrus Blesensis, CCVII, 795.
Concupiscentia et nuptiis (libri duo de), S. Augustinus, XLIV, 413.
Conflictu amoris Dei et linguæ dolosæ (liber de), Anonymus, CCXIII, 851.
Conjugali bono (liber de), S. Augustinus, XL, 373.
Conjugiis adulterinis (libri duo de), *ibid.*, 451.
Conscientia (libellus de), Anonymus, CCXIII, 903.
Consideratione (libri quinque de), S. Bernardus, CLXXXII, 727.
Consolatione philosophiæ (libri quinque de), Boetius, LXIII, 581.
Consultationum libri tres, Zacchæus Christianus, XX, 1071.
Contemptu mundi (liber de), Innocentius III, CCXVII, 701.
Creatione hominis (liber de), Dionysius Exiguus, LXVII, 347.
Cura pro mortuis gerenda (liber de), S. Augustinus, XL, 591.
Cursu spirituali (liber de), Othlonus, CXLVI, 139.
Decretorum libri viginti, Burchardus, CXL, 537.
Deserti itinere (liber de), S. Hildefonsus, XCVI, 171.
Dialogi tres, Sulpicius Severus, XX, 183.
Dialogorum libri quatuor, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 149.
Dialogus de tribus quæstionibus, Othlonus, CXLVI, 59.
Dialogus inter Deum et peccatorem, Innocentius III, CCXVII, 691.
Disciplina (liber de), S. Cyprianus, IV, 819.
Disciplinis ecclesiasticis (libri duo de), Regino, CXXII, 185.
Documentis salutaribus (de), S. Paulinus, XCIX, 197.
Eleemosyna (de), S. Laurentius Novar., LXVI, 105.
Eleemosyna, jejunio et oratione (libri tredecim de), Guntherus, CCXII, 97.
Eleemosyna (libellus de), Innocentius III, CCXVII, 746.
Eleemosynis et opere (liber de), Cyprianus, IV, 601.
Episcoporum informatione (liber de), Gerbertus, CXXXIX, 169.
Episcoporum moribus et officio (tractatus de), S. Bernardus, CLXXXII, 809.
Episcoporum officiis (de), Hincmarus, CXXV, 1087.
Epistola ad Abram filiam suam, S. Hilarius Pictav., X, 549.
Epistola ad Gallam viduam, S. Fulgentius, LXV, 311.
Epistola ad quosdam germanos, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1154.
Epistola ad Sympronianum Novatianum, S. Pacianus, XIII, 1051.
Epistola I, S. Fulgentius, LXV, 303.
Epistolam Pauli ad Ephesios (libri duo in), Victorinus, VIII, 1235.
Epistolæ duæ ad sororem suam, Sulpicius Severus, XX, 223, 227.
Epistolæ duæ de viro perfecto, S. Maximus, LVII, 921, 635.
Excerptiones e dictis et canonibus SS. Patrum conciunatæ, S. Egbertus, LXXXIX, 379.
Exhortationis ad Henricum Forojulienseni liber, S. Paulinus, XCIX, 197.
Feminarum cultu (libri duo de), Tertullianus, I, 1303.
Gomorrhianus liber, S. Petrus Damianus, CXLV, 160.
Gubernatione Dei (libri octo de), S. Salvianus, LIII, 25.
Hominis creatione (liber de), Dionysius Exiguus, LXVII, 347.
Honesto et utili (liber de), Hildebertus, CLXXI, 1007.
Institutione regia (de), Hincmarus, CXXV, 989.
Institutione regia (opusculum de), Jonas, CVI, 279.
Institutione regis Carolomanni (de), Hincmarus, CXXV, 993.
Institutionum divinarum libri septem, Lactantius, VI, 110.
Instructio ad Ludovicum Balbum, Hincmarus, CXXV, 853.
Isaiæ decem oneribus (liber de), Godefridus, CLXXIV, 1157.
Jacob et vita beata (libri duo de), S. Ambrosius, XIV, 595.

Jejunio, eleemosyna et oratione (libri tredecim de), Guntherus, CCXII, 97.
Jerusalem subversione (tractatus de), Walafridus Strabus, CXIV, 965.
Joseph patriarcha (liber de), S. Ambrosius, XIV, 641.
Justitiæ hominis perfectione (liber de), S. Augustinus, XLIV, 291.
Laicorum admonitione (liber de), Othlonus, CXLVI, 243.
Lapsi reparatione (liber de), Rachiarius, XX, 1037.
Lapsi reparatione (de), Guntherus, CCXII, 745.
Martyrii exhortatione (epistola de), S. Cyprianus, IV, 651.
Melorum liber, Herbertus de Boseham, CXC, 1295.
Miscellanea, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 469.
Mitrale, seu de officiis ecclesiasticis summa, Sicardus, CCXIII, 14.
Monachorum historia, Rufinus, XXI, 391.
Monogamia (liber de), Tertullianus, II, 929.
Moralitates in Cantica canticorum, Philippus de Harveng, CIII, 489.
Moralium libri XXV, S. Gregorius Magnus, LXXV, 527; LXXVI, 9.
Moribus cleri corruptis (de), Balduinus, CCIV, 415.
Moriendum esse pro Dei Filio, Luciferus, XIII, 1007.
Mortalitate (liber de), S. Cyprianus, IV, 581.
Mortibus persecutorum (liber de), Lactantius, VII, 190.
Munerum cupiditatem (contra), S. Petrus Damianus, CXLV, 529.
Nabuthe Jezraelita (de), S. Ambrosius, XIV, 731.
Naturæ planctu (liber de). Alanus de Insulis, CCX, 431.
Noe et archa (liber de), S. Ambrosius, XIV, 361.
Nuptiis (libri duo de), Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1202.
Nuptiis et concupiscentia (libri duo de), S. Augustinus, XLIV, 413.
Oratio ad Marcellinam S. Ambrosii sororem, Liberius papa, VIII, 1345.
Oratione, jejunio et eleemosyna (libri tredecim de), Guntherus, CCXII, 97.
Orationis perseverantia et effectu (de), S. Laurentius Novar., LXVI, 116.
Orationis Dominicæ explanatio, Anonymus, CCXIII, 719.
Ordinibus diversis et professionibus quæ sunt in Ecclesia (liber de), Anonymus, CCXIII, 807.
Parabolæ, S. Bernardus, CLXXVIII, 757.
Paradiso (liber de), S. Ambrosius, XIV, 275.
Peccatorum meritis et remissione (de), S. Augustinus, XLIV, 109
Peccatorum remissione (libri duo de), S. Fulgentius, LXV, 527.
Perseverantiæ dono (liber de), S. Augustinus, XLV, 993.
Philargyriam et munerum cupiditatem (contra), S. Petrus Damianus, CXLV, 529.
Philosophiæ consolatione (libri quinque de), Boetius, LXIII, 581.
Pœnitentia (liber de), S. Ambrosius, XVII, 971.
Pœnitentia (liber de), S. Laurentius Novar., LXVI, 89.
Pœnitentia et tentationibus religiosorum (liber de), Anonymus, CCXIII, 865.
Pœnitentiale, S. Egbertus, LXXXIX, 401.
Pœnitentiale, Theodorus, XCIX, 901.
Pœnitentiale, Rabanus Maurus, CX, 471.
Pœnitentiales psalmos (commentarium in septem), Innocentius III, CCXVII, 967.
Pœnitentiarum mensura (liber de), S. Cummianus, LXXXVII, 961.
Pœnitentiarum mensura texanda (liber de), S. Columbanus, LXXX, 225.
Polycraticus, Joannes Saresberiensis, CXCIX, 379
Præfoqoiorum libri tres, Ratherius, CXXXVI, 145
Presbyteris criminosis (de), Hincmarus, CXXV, 1091.
Providentia divina (de), S Prosper, LI, 617.
Pudicitia (liber de), Tertullianus, II, 979.
Pudicitiæ bono (liber de), S. Cyprianus, IV, 819.
Puerorum oblatione (liber de), Rabanus Maurus, CVII, 419.
Rectoribus Christianis (de), Sedulius Scotus, CIII, 291.
Regimine bono principis (de), Guntherus, CCXII, 735.
Regis persona et regio ministerio (opusculum de), Hincmarus, CXXV, 835.
Requie quam sibi et nobis Christus paravit (de), Balduinus, CCIV, 441.
Resurrectione duplici quæ per obedientiæ perseverantiam obtinetur (de), *ibid.*, 429.
Sacerdotum castitate (sententia de), S. Veranus, LXXII, 701.
Sanctorum laude (liber de), S. Victricius, XX, 443.
Sapientia sæculi vana (de), S. Valerius, LXXXVII, 425.
Scarapsus vel collectio de singulis libris canonicis, S. Pirminius, LXXXIX, 1029.
Sententiæ, S. Bernardus, CLXXXIII, 747, 751.
Sententiæ ad eos qui in cœnobiis habitant, Evagrius, XX, 1181.
Sententiæ ad virgines, *ibid.*, 1186.
Sententiæ ex S. Bernardi operibus depromptæ, S. Bernardus, CLXXXIII, 1197.
Sententiarum ex S. Augustini operibus delibatarum liber, S. Prosper, LI, 427.
Sententiarum liber secundus et tertius, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 599, 736.
Sententiarum libri quinque, Taio, LXXX, 731.
Septenis vel septenariis quinque (opusculum de), Hugo de S. Victore, CLXXV, 405.
Spe et timore (libellus de), S. Agobardus, CIV, 325.
Spectaculis (liber de), S. Cyprianus, IV, 779.
Symboli apostolici et Athanasii explanatio, Anonymus, CCXIII, 725, 735.
Synonymorum libri duo, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 827.
Thesaurus ex S. Augustini operibus, Eugyppius LXII, 561.
Tobia (liber de), S. Ambrosius, XIV, 759.
Tractatuum liber primus, S. Zeno, XI, 253.
Uxorem (libri duo ad), Tertullianus, I, 1273.
Verbum abbreviatum, Petrus Cantor, CCV, 25.
Vestium vanitate (libri duo de), Tertullianus, I, 1303
Viduis (liber de), S. Ambrosius, XVI, 233.
Viduitate servanda (opusculum de), S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1094.
Viduitatis bono (liber de), S. Augustinus, XL, 429.
Virgines (sententiæ ad), Evagrius, XX, 1186.
Virginibus (libri tres de), S. Ambrosius, XVI, 187.
Virginibus decem (exhortatio de), S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1160.
Virginibus velandis (liber de), Tertullianus, II, 887.
Virginitate (liber de), S. Ambrosius, XVI, 265.
Virginitatis læsione (de), Rupertus, CLXX, 545.
Viro perfecto (epistolæ duæ de), S. Maximus, LVII, 921, 935.
Vita beata (liber de), S. Augustinus, XXXII, 959.
Vita SS. Patrum, Auctores varii LXXIII, LXXIV, *passim*.
Vitiorum et virtutum conflictu (liber de), S. Augustinus, XL, 1091.
Vitiorum et virtutum conflictu (liber de), S. Ambrosius, XVII, 1057.

CXXXIX.

INDEX ASCETICUS

SIVE

ALPHABETICA SYNOPSIS AUCTORUM OMNIUM QUI DE CHRISTIANA

ET RELIGIOSA PERFECTIONE TRACTARUNT ET QUORUM OPERA

VEL ETIAM OPUSCULA IN TOTO PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU REPERIUNTUR.

Abælardus Petrus, CLXXVIII, 611, 618, 639, 653, 677.
Adalgerus episc., ordinis S. Benedicti, CXXXIV, 917.
Adamus Scotus, canonic. Præmonstr., CXCVIII, 459, 604, 795, 843.
Aelredus, abb. Rievallens., CXCV, 503, 621, 639, 701.
Alanus de Insulis, CCX, 269, 281.
Alcuinus (B.), C, 569; CI, 465, 615, 639, 650.
Aldhelmus (S.), episc. Schireburn., LXXXIX, 103, 257, 281.
Algerus (S.), canonic. Leodiens. CLXXX, 857.
Amalarius Symphosius, presbyt. Metens., CV, 816.
Ambrosius (S.), episc. Mediolan Eccles. doct., XIV, 515, 502, 559, 697, 798, 851, 887, 921; XVI, 25, 305, 335, 567, 465, 1095, 1153, 1178, 1263; XVII, 567, 579.
Anonymi sæculi XII, CCXIII, 719, 725, 851, 865, 905.
Anselmus (S.), episc. Cantuar., CLVIII, 677, 687, 709, 821, 855, 1015, 1021, 1063, 1072, 1093, 1115, 1135, 1160; CLIX, 9, 289.
Anselmus episc. Havelberg., CLXXXVIII, 1091, 1117.
Antoninus Honoratus, episc. Constant., L, 567.
Arno præpositus Reichersperg., CXCIV, 1495.
Auctor anonymus, XVIII, 71, 77. Alius, LXXXVIII, 1053.
Augustinus (S.), episc. Hippon. Eccles. doct., XXXII, 747, 869, 977, 1509, 1577, 1451; XXXIII, passim inter epistolas; XXXIV, 15, 245, 887, 1229; XL, 197, 231, 289, 509, 549, 595, 487, 517, 547, 612, 669, usque ad finem; XLIV, 915.
Aurelianus (S.), episc. Arelat., LXVIII, 585, 599.
Bachiarius monachus, XX, 1037.
Balduinus, archiepisc. Cantuar., CCIV, 417, 429, 467, 477, 485, 529, 543.
Beda Venerabilis, XCIV, 531, 540, 561, 568.
Benedictus (S.) abbas, monach. institutor, LXVI, 215, 937, 919.
Benedictus (S.), abbas Anian., CIII, 717.
Berengosus, abb. S. Maximi Trevir., CLX, 981.
Bernardus, prior Carthusiæ Portar., CLIII, 885, 892.
Bernardus (S.), abb. Claræval., CLXXXII, passim inter epistolas; 833, 839, 941, 973, 1133; CLXXXIII, 794, 815, 919, 945, 848, 867, 878 ad 1195.
Bruno (S.) Astens., episc. Signiens., CLXV, 875.
Cæsarius (S.), episc. Arelat., LXVII, 1097, 1107, 1121, 1125, 1135.
Cassianus, presbyt. Massil., XLIX, 55, 477.
Chrodegangus (S.), episc. Metens., LXXXIX, 1057.
Chromatius (S.), episc. Aquileiens, XX, 325.
Columbanus (S.), abb. et confess., LXXX, 209, 229.
Cyprianus (S.), episc. Carthag., IV, passim inter epistolas; 441, 467, 495, 543, 581, 621, 657, 723, 787, 869 881.
Defensor, monach. Locociag., LXXXVIII, 597.
Donatus (S.), episc. Vesont., LXXXVII, 275.
Drogo cardin., episc. Ostiens., CLXVI, 1557.
Durandus, abb. Troarn., CXLIX, 1375.
Eadmerus, monach. Cantuar., CLIX, 587, 605.
Eckbertus, abb. Schonaug., CXCV, 103, 105, 114.
Ernaldus, abb. Bonævallis, CLXXXIX, 1677, 1753.
Eucherius (S.), episc. Lugdun., L, 701, 711, 833, 867, 877.
Eulogius (S.), episc. Tolet., CXV, 821.
Eutropius (S.), abb. et episc., LXXX, 9.
Eutychianus (S.), papa, V, 163.
Fastidius, episc. Brit., L, 383.
Florus, diac. Lugdun., CXIX, 15.
Fructuosus (S.), episc. Bracar., LXXXVII, 1097.
Fulgentius (S.), episc. Ruspens., LXV, 324, 359, 344, 349, 352, 527.
Gregorius (S.), episc. Turon., LXXI, 705, 828, 913, 1009.
Gregorius Magn., Eccles. doct., LXXVII, 15; LXXIX, 550.
Guibertus, abb. de Novigento., CLVI, 31, 579.
Guigo I, Carthusiæ maj. prior, CLIII, 601.
Guigo II, Carthus. maj. prior, CLIII, 885, 892.
Guilielmus, abb. S. Theoderici, CLXXX, 205, 206, 249, 365, 397.
Guitmundus, archiepisc. Aversan., CXLIX, 1427.
Halitgarius, episc. Cameracen., CV, 651.
Haymo, episc. Halberst., CXVIII, 875.
Henricus, archidiac. Huntingdon., CXCV, 979.
Henricus de Castro Marsiaco, cardin., CCIV, 251.
Hieronymus (S.), presbyt. Eccles. doct., XXII, passim inter epistolas; XXX, passim inter epistolas, et 511, 519, 591.
Hildebertus, archiepisc. Turon., CLXXI, 1415, 1169, 1183, 1195.
Hildebrandus Junior, CLXXXI, 1691
Hildegardis (S.), abbatissa, CXCVII, 1053, 1065.
Hincmarus, archiepisc. Remens., CXXV, 857, 1087.
Honorius Augustodunens., CLXXII, 1229, 1259, 1212, 1247, 1249.
Hugo, archiepisc. Rothomag., CXCII, 1525.
Hugo de S. Victore, CLXXVI, 618, 677, 703, 881, 925, 951, 969, 977, 995, 997, 1017, 1183; CLXXVII, 165.
Isaac, abbas de Stella, CXCIV, 1889.
Isidorus (S.), episc. Hispal., LXXXIII, 867, 1131, 1153, 1201, 1245, 1247.
Joannes Carthus., Portarum monach., CLIII, 900.
Joannes Michaelens., CLXVI, 857.
Joannes Saresber., episc. Carnot., CXCIX, 945.
Jonas, episc. Aurelian., CVI, 121.
Joslenus, episc. Suession., CLXXXVI, 1479.
Julianus Pomerius, LIX, 415.
Julianus (S.), episc. Tolet., XCVI, 453.
Lactantius Firmianus, VI, 547, 545, 635.
Lanfrancus, archiepisc. Cantuar., CL, 445.
Laurentius (S.), Novariens., LXVI, 89.
Leander (S.), Hispal., LXXII, 873.
Leo (S.) Magnus, LV, 161.
Leo (S.) IX, papa, CXLIII, 559.
Magister cognomine auctor incertus, LXXXVIII, 945.
Martinus, episc. Dumens., LXXII, 21, 29, 31, 35, 39, 41.
Maximus (S.), episc. Taurin., LVII, 921.
Nicetas (S.), episc. Aquileiens., LII, 865.
Nicetius (S.), episc. Trevir., LXVIII, 563, 571.
Novatus Catholicus, XVIII, 67.
Odo (S.), abb. Cluniac., CXXXIII, 105, 517.
Odo (S.), archiepisc. Camerac., CLX, 1053.
Othlonus, presbyt. monach., CXLVI, 141.
Pacianus (S.), episc. Barcin., XIII, 1048.
Paschasius (S.), Radbertus, CXX, 993, 1267 1351, 1587.
Patricius (S.), episc. Hibern., LIII, 831.
Paulinus (S.), patriarcha Aquil., XCIX, 197.
Petrus Blesens., archidiac., CCVII, 871, 895, 989, 1077.
Petrus Cellens., episc. Carnot., CCII, 927, 1047, 1083, 1101.
Petrus Damian., cardinal, CXLIV, passim inter epistolas, et 912, 919, CXLV, 207, 221, 231, 252, 291, 335, 387, 455, 463, 471, 479, 491, 505, 517, 649, 667, 695, 705, 710, 715, 721, 749, 791, 807, 851.
Petrus de Honestis, cleric. Ravenn., CLXIII, 703.
Philippus, abb. Bonæ Spei, CCIII, 605.
Rabanus Maurus, CI, 1109; CXII, 1229, 1261, 1335, 1425.

Reinerus, monach. Leodiens., CCIV, 31, 61, 69, 155, 181.
Richardus a S. Victore, CXCVI, 1, 65, 201, 265, 1075, 1115, 1195, 1207, 1229.
Robertus de Arbrissello, monach., CLXII, 1079.
Rufinus, presbyt. Aquileiens., XXI, 387.
Rufinus sedis incertæ episc., CL, 1595.
Rupertus, abb. Tuitiens., CLXVII, 1571; CLXX, 13, 337, 477.
Salvianus (S.), presbyt. Massil., LIII, 25, 175.
Smaragdus, abbas, CII, 593, 691, 935.
Stephanus (S.), abb. Cistere., CLXVI, 1384.
Stephanus de Balgiaco, CLXXII, 1275.
Stephanus (S.), de Mureto, CCIV, 1085, 1155.
Sulpicius Severus, XX, 225, 237.
Taio, episc. Cæsaraugustan., LXXX, 727.
Tertullianus, presbyt., I, 619, 1145, 1225, 1249; II, 101, 121, 953.
Theodoricus, canonic. Paderbrun., CXLVII, 535
Vigilius diaconus, I., 575.
Willelmus (S.), abbas Hirsaug., CL, 927.

Nota. Hic Index auctores tantum exhibet qui de Christiana et religiosa perfectione scripserunt, sed cum sæpe sæpius ascetica opera moralibus operibus assimilentur, Indicem moralem adeat lector benevolus.

CXL.

BIBLIOTHECA PATRUM ASCETICA,

SIVE

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIÆ LATINÆ DE CHRISTIANA ET RELIGIOSA

PERFECTIONE OPERA VEL ETIAM OPUSCULA, ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DIGESTA.

ABÆLARDUS PETRUS. — Expositio Orationis Dominicæ, CLXXVIII, 611. — Expositio Symboli apostolorum, *ibid.*, 618. — Expositio fidei in Symbolum Athanasii, *ibid.*, 629. — Ethica, seu liber dictus *Scito teipsum*, *ibid.* 653. — Problemata Heloissæ cum P. Abælardi solutionibus, *ibid.*, 677.

ADALGERUS, episc. ordinis S. Benedicti. — Liber de studio virtutum, seu admonitio ad Nonsuindam reclusam, CXXXIV, 917.

ADAMUS SCOTUS, canonic. Præmonstrat. — Liber de ordine, habitu et professione canonicorum Præmonstratensium, CXCVIII, 439. — De tripartito tabernaculo, præsertim pars tertia, *ibid*, 609. — De triplici genere contemplationis, *ibid.*, 795. — Libri duo soliloquiorum de instructione animæ, *ibid.*, 843.

AELREDUS, abb. Rievallens. — Speculum charitatis, CXCV, 503. — Compendium speculi charitatis, *ibid.*, 621. — Liber de spirituali amicitia, *ibid*, 659. — Regula sive institutio inclusarum, *ibid.*, 701.

ALANUS DE INSULIS. — De sex alis Cherubim, CCX, 269. — Liber pœnitentialis, *ibid*, 281.

ALCUINUS (Beatus). — Liber de Psalmorum usu, seu de variis precandi formulis, CI. 465. — Liber de virtutibus et vitiis, *ibid.*, 615. — Liber de animæ ratione. *ibid.*, 639. — Liber de confessione peccatorum, *ibid.*, 650. — Expositio pia et brevis in Psalmos pœnitentiales et graduales, C, 569.—Inter epistolas ejusdem Alcuini, plurimas reperire est quæ ad ascetica referri, et perutiliter legi possunt, C, passim.

ALDHELMUS (S.) episc. Schireburn. — Tractatus de laudibus virginitatis, LXXIX, 103. — Poema de laudibus virginum, *ibid.*, 237. — Poema de octo principalibus vitiis, *ibid.*, 281.

ALGERUS (S.), canonic. Leodiens. — Liber de misericordia et justitia, CLXXX, 857.

AMALARIUS SYMPHOSIUS, presbyt. Metens.—Libri de regula canonicorum et sanctimonialium, CV, 816.

AMBROSIUS (S.), episc. Mediolan. Eccles. doct. — Liber primus de Cain et Abel; ubi a quarto capite leguntur præclara de voluptate hominum animos irretiente, item quod fortiter resistendum sit tentationibus; quod non nisi labore virtus comparetur; quod vota sine mora solvenda sint, XIV, 315. — Liber de Isaac et anima, sive de spirituali animæ ad virtutem tendentis progressu, *ibid.*, 502. — Liber de bono mortis; hic mortem non esse timendam efficacibus et Christianis rationibus ostenditur, *ibid.*, 539. — Liber de fuga sæculi; in quo hæc fuga posita sit, et quam gloriosa, utilis et necessaria propositis patriarcharum, prophetarum, Apostoli et etiam ipsius Christi Domini exemplis probatur, *ibid.*, 569.— Liber de Elia et jejunio; hic est perelegans de vi et efficacia jejunii tractatus, *ibid.*, 697.— Apologiæ David prior ac posterior; peccantis scilicet ac pœnitentis Davidis descriptio, *ibid.*, 851, 887.— Libri de interpretatione Job et David; ubi de corporea et spirituali hominis infirmitate, nec non et de adversitatum tolerantia, *ibid.*, 798. — Libri duo de pœnitentia, a novitiis præsertim et recenter conversis legendi, XVI, 465. — Enarrationes in Psalmos; quæ morales sunt et singulari elegantia adornatæ, XIV, 921.— Libri tres de officiis ministrorum; perpulchram continent ethicam Christianam, XVI, 23. — Liber de institutione virginis. *ibid.*, 305. — Liber de exhortatione virginitatis, *ibid.*, 335. — Liber de lapsu virginitatis consecratæ, *ibid.*, 367. — Liber ad virginem devotam, XVII, 579. Hæc ultima quatuor opuscula a monachis et ab his qui virginitatem voverint, utiliter legentur. — Liber de dignitate sacerdotali, XVII, 567. — Inter varias S. Ambrosii epistolas, vide præsertim epist. 58, ad Simplicianum, quæ sint Christianæ vitæ divitiæ, XVI, 1095; — epist. 49, ad Sabinum. de solitaria et humili vita, ubi explicat illud : *Nunquam minus solus sum, quam cum solus*, *ibid.*, 1155; — epist. 58, ad eumdem, de eadem vita, *ibid.*, 1178; — epist. 77, ad Horontianum, quæ sit hæreditas Christianorum, *ibid.*, 1263. — Plurimas etiam reperies ad episcopos, in quibus prælati munera præclare describit.

ANONYMI sæculi XII. — Explanatio Orationis Dominicæ, CCXIII, 719. — Explanatio Symboli, *ibid.*, 725. — Dialogus de conflictu amoris Dei et linguæ dolosæ, *ibid.*, 851. — Liber de pœnitentia et tentationibus religiosorum, *ibid.*, 863. — Libellus de conscientia, *ibid*, 903. Liber de stabilitate animæ, *ibid.*, 911.

ANSELMUS (S.), episc. Cantuar. — De contemptu temporalium et desiderio æternorum, CLVIII, 677. — Carmen de contemptu mundi, *ibid.*, 687. — Liber meditationum, *ibid.*, 709. — Meditatio super *Miserere*, *ibid.*, 821. — Orationes, *ibid.*, 855. — Tractatus de pace et concordia, *ibid*, 1015.—Tractatus asceticus, *ibid.*, 1021.— Epistola. 2, lib. I; *ibid.*, 1063; ubi perfectæ vitæ normam præscribit. — Epist. 8, lib. I, 1072; de sæculi odio. — Epist. 29, lib. I, 1093; de vigilantia. — Epist. 43, lib. I, 1113; de profectu religioso. — Epist. 64, lib. I. 1135, de obedientia patienter exhibenda. — Epist. 12, lib. II, 1160; de insidiis Satanæ adversus monachos. — Plurimas etiam alias reperies in lib. III, CLIX, *passim*.

ANSELMUS, episc. Havelberg. — Liber de ordine canonicorum regularium, CLXXXVIII, 1091. — Epistola apologetica pro ordine canonicorum regularium, *ibid.*, 1117.

ANTONINUS Honoratus. — Epist. consolatoria ad Arcadium actum in exilium a Genserico rege Vandalo-

rum Eum hortatur ad subeundos æquanimiter pro Christo labores, mortemque superandam. Hæc epistola stylum apostolicum parum non redolet, et ab afflictis et patientibus multo cum fructu legenda, L, 567.

ARNO præpositus Reicherspeig. — Scutum canonicorum, CXCIV, 1495.

AUCTOR ANONYMUS. — Exhortatio ad monachos, XVIII, 71. — Exhortatio ad sponsam Christi, *ibid.*, 77. — Alius, — Regula ad virgines, LXXXVIII, 1053.

AUGUSTINUS (S.), episc. Hippon. Eccles. doct. — Confessionum liber octavus, ubi de conversione sua; a lapsis et pœnitentibus præcipue legendus; XXXII, 747. — Libri duo de ordine; ubi de providentia Dei super bonos et malos tyronibus; in rebus fidei, *ibid.*, 977. — Libri duo soliloquiorum, *ibid.*, 869. — Liber de moribus Ecclesiæ catholicæ; complectitur totam Christianam ethicam, ac proinde novitiis utilissimus; *ibid.*, 1309. — Regula ad servos Dei, *ibid.*, 1377. — Liber de vita eremitica, ad sororem, *ibid.*, 1451. Quod opus falso attribuitur Augustino.

Inter epistolas multæ sunt morales, sed specialiter quæ sequuntur notandæ : Epist. 243, ad Lætum; in qua contemptum sæcularium et temporalium suadere conatur, XXXIII, 1051. — Epist. 26, ad Licentium; ejusdem argumenti, *ibid.*, 103. — Epist. 127, ad Armentarium et Paulinam; de eodem argumento, ac ad votum continentiæ quod emiserant solvendum impellit, *ibid.*, 483. — Epist. 155, ad Macedonium; de vera felicitate, *ibid.*, 666. — Epist., 118, ad Dioscorum; de non inquirendis vanis et curiosis, *ibid.*, 432. — Epist. 192. ad Cœlestinum; de vera charitate et amicitia *ibid.*, 868. — Epist. 22, ad Aurelium episc., de contentione et dolo, et de contemptu humanæ laudis, *ibid.*, 90. — Epist., 48, ad Eudoxium abbatem et ejus monachos; ne otio et solitudine ad ignaviam abutantur, *ibid.*, 187. — Epist. 210, ad Felicitatem et Rusticum; de malis et fraterna correptione patienter tolerandis, *ibid.*, 957. — Epist., 211, ad sanctimoniales; eas ad subjectionem et pacem adhortatur, regulasque religiose vivendi præscribit, *ibid.*, 958. — Epist. 140, ad Honoratum; quanta est gratia novi testamenti, ac in prosperis hujus sæculi rebus spem nostram non ponendam, sed potius in tribulationibus, *ibid*, 538. — Epist. 130, ad Probam viduam; quomodo Deus orandus sit, *ibid.*, 493. — Epist. 111, ad Victorianum presbyterum; in adversis ad patientiam hortatoria, *ibid.*, 421. — Epist., 101, ad Memorium episc.; damnat disciplinas liberales, nisi adsit studium pietatis, *ibid.*, 367. — Epist. 77, ad Felicem et Hilarium episcopos; adhortatur ad sufferenda hominum maledicta patienter, ac temere non judicandum, *ibid.*, 268. — Epist. 188, ad Julianam; virginem docet nonnisi a Deo virtutes, maxime continentiam, accepisse, ideo eas ipsi referre debere, *ibid.*, 818. — Epist. 145, ad Anastasium; eleganter ostendit servilem timorem ad vincendum vel expiandum peccatum non sufficere, *ibid.*, 592. — Epist. 21, ad Valerium episc.; de secessu necessario prælatis et superioribus, ut idonei sint imposito muneri, *ibid.*, 88. — Epist. 58, ad Profuturum; de toleranda adversa valetudine, et de cohibenda ira, *ibid.*, 152. — Epist. 3, ad Nebridium, de vera beatitudine, *ibid.*, 63. — Epist. 189, ad Bonifacium; in quo consistat vita Christiana, *ibid.*, 854. — Epist. 218, ad Palatinum; ut terrena, quod jam cœperat, contemnere, in Christi sapientia sese exerceat, *ibid.*, 989. — Epist. 263, ad Sapidam virginem; super mortem fratris consolatio, *ibid.*, 1080. — Epist., 95 ad Paulinum et Therasiam; quomodo sit degenda præsens vita, ut ad æternam perveniatur, *ibid.*, 351. — Epist. 231, ad Darium; de humanæ laudis amore, *ibid.*, 1022. — Libri quatuor de doctrina Christiana, XXXIV, 15; præsertim a doctis et Christianam religionem docentibus legendi. — Libri de Genesi ad litteram, *ibid.*, 245; opus sacrarum Litterarum intelligentiæ studiosis utilissimum. — Speculum de Scriptura sacra; quod ad eosdem congruit, *ibid.*, 887. — Libri de sermone Domini in monte, *ibid.*, 1229. Si quis hoc opus pie consideraverit, puto quod inveniet in eo, quantum ad mores optimos pertinet, perfectum vitæ Christianæ modum. — Liber de fide et operibus, XL, 197; tyronibus in rebus fidei et docentibus. — Enchiridion ad Laurentium, sive liber de fide, spe et charitate; ubi quomodo Deus sit colendus; ad eosdem, *ibid.*, 231. — Liber de agone Christiano, ubi hortatur et instituit ad decertandum Christiana pugna cum diabolo, *ibid.*, 289. Hic liber maxime necessarius his qui, calcato sæculo, desudant in certamine Christiano. — Liber de catechizandis rudibus; ibi præcepta tradit ut id officii non tantum certa methodo, sed etiam sine tædio et cum hilaritate impleatur; catechizantibus perutilis, *ibid.*, 309. — Liber de continentia; docet continentiæ virtutem pro suo officio coercendas habere libidines et corporis et animi; monachis legendus, *ibid.*, 349. — Liber de sancta virginitate; scilicet de præstantia sacræ ac Deo dicatæ virginitatis, *ibid.*, 393; Christi virginibus. — Liber de mendacio; in quo quid sit mendacium, et utrum aliquando admittendum sit, exemplis momentisque rationum in utramque partem libratis disquiritur, *ibid.*, 487. — Liber contra mendacium; in quo probatur nunquam mentiendum in his maxime rebus quæ ad doctrinam religionis pertinent, *ibid.*, 517. — Liber de opere monachorum, *ibid.*, 547. — Liber de patientia; afflictis et pœnitentibus, *ibid.*, 612. — Liber de disciplina Christiana; ubi quid sit bene vivere; quæ sit merces bonæ vitæ; qui sint veri Christiani; quis sit verus magister : novitiis et tyronibus in rebus fidei, *ibid.*, 669. — De cantico novo, vel de reditu ad cœlestem patriam ac vitæ periculis; *ibid.*, 677. — De cultura agri Domini, *ibid.*, 685. — De cataclysmo, *ibid.*, 695. — De tempore barbarico, *ibid.*, 700. — De utilitate jejunii, *ibid.*, 707. — De urbis excidio, *ibid.*, 715. Hæc sex opuscula præsertim ad recentes conversos, ad novitios, et etiam ad afflictos proponenda.

Inter subdititia in Appendice tomi XX opuscula, hæc quæ sequuntur, velut ascetica, referenda nobis visa sunt : Liber de substantia dilectionis, 843. — De diligendo Deo, 847. — Soliloquia, 863. — Meditationes, 901. — De contritione cordis, 943. — Manuale, 951. — Speculum, 967 — Speculum peccatoris, 983. — De triplici habitaculo, 991. — De scala paradisi, 997. — De cognitione veræ vitæ, 1005. De vita Christiana, 1031. — De salutaribus documentis, 1047. — De duodecim abusionum gradibus, 1079. — De sobrietate et castitate, 1105. — De vera et falsa pœnitentia, 1113. — De visitatione infirmorum, 1147. — De rectitudine catholicæ conversationis, 1169. — Sermones ad fratres in eremo commorantes, 1235. — De correptione et gratia; ubi de necessitate et utilitate correptionis, XLIV, 915. Multa alia reperire est ascetica, inter ejusdem S. Augustini homilias et sermones, quos ipse lector benevolus compulsare poterit.

AURELIANUS (S.), episc. Arelat. — Regula ad monachos, LXVIII, 385. — Regula ad virgines, *ibid*, 399.

BACHIARIUS monachus. — Liber ad Januarium de reparatione lapsi, XX, 1037; noviter conversis et pœnitentibus legendus.

BALDUINUS, archiepisc. Cantuar. — Tractatus varii inter quos specialiter : De dilectione Dei, CCIV, 417. — De duplici resurrectione, quæ per obedientiæ perseverantiam obtinetur, *ibid.*, 429. — De Salutatione angelica, ubi de triplici gratia Dei, scilicet decoris, favoris et honoris, *ibid.*, 467. — De vulnere charitatis, quod sponsa infligit sponso, *ibid.*, 477. — De beatitudinibus evangelicis, *ibid.*, 483. — Exhortatio ad sacerdotes, *ibid.*, 529. — De vita cœnobitica, seu communi, *ibid.*, 545.

BEDA VENERABILIS. — Libellus de officiis, XCIV, 531. — Excerpta ex SS. Patribus, *ibid.*, 540. — De meditatione Passionis, *ibid.*, 561. — De remediis peccatorum, *ibid.*, 568.

BENEDICTUS (S.), abbas Anian. De concordia regularum, CIII, 717.

BENEDICTUS (S.), abb., monach. institutor. — Regula commentata, LXVI, 215. — Ordo monasticus; qualiter fratribus in monasterio religiose ac studiose conversari, ac Domino militare oporteat, *ibid.*, 937. — Variæ ad monachos regulæ in Appendice ad opera S. Benedicti reperientur quas ad revolvendas monachos hortamur, *ibid.*, 949 *et seqq.*

BERENGOSUS, abb. S. Maximi Trevir. — Libellus insignis de mysterio ligni Dominici, CLX, 981.

BERNARDUS, prior Carthusiæ Portar. — Epistolæ; ubi de fuga sæculi, CLII, 885, et qualiter coram Domino sit vivendum, *ibid.*, 892.

BERNARDUS (S.), abb. Clarævall. — Omnia S. Bernardi opera maximam redolent pietatem; attamen specialiter ut ascetica proponi nobis videntur sequentia, scilicet : 1. Epistolæ, ubi de vocatione, statu et religiosorum virtutibus agit auctor et quæ sunt : Hortatoria, ut animæ cura præferatur corporis sollicitudini, et ut sæculo renuntietur, CLXXII, epist., 440. — Paræneticæ, ad ingressum in religionem, epist. 104, 108, 411, 412. — Ad profectum, epist. 254. 345, 383. — Ad studium disciplinæ regularis; epist. 275. — De moribus primorum Cisterciensium, epist. 488, 492. — De electione vitæ religiosæ, epist., 31, 54, 109, 131, 322. — De reformatione monasterii, epist., 489. — Ad revocandos eos qui ad alios desciverant, epist., 1. — Ad revocandos apostatas, epist. 2, 112, 415. — Ad revocandos errantes, epist. 4, 7. — Contra eos qui a vita religiosa alios avocant, epist. 292. — De amore solitudinis et silentii,

epist. 21, 48, 52, 69. — De vitanda monachis peregrinatione, epist. 57, 399. — De usu pharmacorum, epist. 545. — De consortio mulierum monachis vitando, epist. 79, 405. — Pro pace inter Cistercienses et Cluniacenses, epist. 229 — De brevitate et parcitate litterarum, epist. 88, 90. — De religioso qui nupserat, epist., 76. — De transitu ad aliam religionem, epist. 94, 313, 443. — De admissione alienorum religiosorum, epist. 3, 32, 53. 65, 66. 255, 293, 382, 395. — De virginitatis prærogativa, epist., 115. — Ad sanctimonialem quæ ad meliorem frugem se receperat, epist. 114. — 2. Tractatus varii, scilicet : Liber de conversione ad clericos, CLXXXII, 833. Liber de præcepto et dispensatione, *ibid.*, 851. — Tractatus de gradibus humilitatis et superbiæ, *ibid.*, 941. — Liber de diligendo Deo, *ibid.*, 975. — Liber de passione Christi et doloribus Matris ejus, *ibid.*, 1133.

Sermones S. Bernardi fere omnes qui in tomo CXLXXIII, continentur, inter opera ascetica referendi sunt, præsertim sermones de diversis, et ex sermonibus in Cantica sequentes : serm. 3 et 4, de osculo pedis, manus, oris, et de triplici animæ profectu, *ibid.*, 794. — Serm 9, de Dei amore, 815. — Serm. 15, de efficacia et su vi'a e nominis Jesu, 843. — Serm. 16, de contritione cordis, et de tribus speciebus veræ confessionis, 848. — Serm. 20, de triplici modo dilectionis, 867. — Serm. 22, de quatuor virtutibus cardinalibus, 878. — Serm. 23, de tribus modis contemplationis, 884, et 1029, serm. 52. — Serm. 27, de ornatu sponsæ, quo tota cœlestis reddatur, 912. — Serm. 33, de quatuor generibus tentationum evitandis, 951. — Serm 34, de humilitate et patientia, 959. — Serm. 42, de duplici humilitate, 987. — Serm. 45, qualiter inter prospera et adversa, illæsa permaneat anima intuitu passionis Christi, 995. — Serm. 46, quod activa vita sit via ad contemplationem, 1004. — Serm. 47, de virginitate et martyrio, 1008. — Serm. 49, de duplici charitate, 1016. — Serm. 53, de vera pœnitentia, 1044. — Serm. 57 et 74, de variis visitationibus Domini, 1050, 1139. — Serm. 62. de perfecta mentis puritate, 1075. — Serm. 70, de virtutibus inter quas, velut inter lilia, sponsus pascitur, 1116. — Serm. 75, de quærendo Deum deb to tempore, modo et loco, 1144. — Serm. 79, de perfecta adhæsione animæ cum Deo per amorem, 1163. — Serm. 86, de cautela et verecundia sponsæ quærentis Verbum, 1195. — Inter supposititia S. Bernardi opera, quæ sequuntur præsertim animadvertenda sunt, scilicet: Tractatus ad fratres de Monte-Dei, CLXXXIV, 307. — Tractatus de contemplando Deo, *ibid.*, 563. — Tractatus de natura et dignitate amoris, *ibid.*, 579. — Scala claustralium, *ibid.*, 475. — Meditationes piissimæ de cognitione humanæ conditionis, *ibid.*, 485. — Tractatus de interiori domo, *ibid.*, 507. — De ordine vitæ et morum institutione, præsertim ad novitios, *ibid.*, 559. — Liber de charitate, *ibid.*, 583. — Vitis mystica, seu tractatus de passione Domini, *ibid.*, 635. — Meditatio in passionem et resurrectionem Domini, *ibid.*, 741. — Instructio sacerdotis, seu tractatus de præcipuis mysteriis nostræ religionis, *ibid.*, 771. — Tractatus de statu virtutum, *ibid.*, 791. — Liber sententiarum, *ibid.*, 1135. — Speculum monachorum, *ibid.*, 1175. — Opusculum in hæc verba : *Ad quid venisti? ibid.*, 1189. — Liber de modo bene vivendi, *ibid.*, 1200.

BRUNO (S.) Astens., episc. Signiens. — Sententiarum libri tres, et maxime liber secundus, de ornamentis Ecclesiæ, ubi de variis virtutibus, CLXV, 875.

CÆSARIUS (S.), episc. Arelat. — Regula ad monachos, LXVII, 1097. — Regula ad virgines, *ibid.*, 1107. — Sermo ad sanctimoniales, *ibid.*, 1121. — Epistolæ duæ ad abbatissam et ejus congregationem, *ibid.*, 1125. — Epistola ad virginem Deo dicatam hortatoria, *ibid.*, 1135.

CASSIANUS, presbyt. Massil. — Libri duodecim de cœnobiorum institutis, ubi de virtutibus quas colere et vitiis quæ fugere debent monachi, disseritur, XLIX, 53. — Collationum XXIV collectio, *ibid.*, 477. — Hæc ex mente S. Benedicti, a cœnobitis continuo, præ cæteris libris, revolvenda.

CHRODEGANGUS (S.), episc. Metens. — Regula canonicorum, LXXXIX, 1057.

CHROMATIUS (S.), episc. Aquileiens. — Tractatus singularis de octo beatitudinibus, a novitiis præsertim et monachis perlegendus, XX, 323.

COLUMBANUS (S.), abb. et confess. — Regula cœnobialis, LXXX, 209. — Instructiones variæ ad monachos, *ibid.*, 229.

CYPRIANUS (S.), episc. Carthagin. — Omnia fere ejus opera moralia sunt, ex his tamen magis ascetica videntur sequentia : Epist. 1, ad Donatum, elegantissima omnium, admirabilem efficaciam divinæ gratiæ in mutandis hominum animis ex seipso ostendit, IV, 192. — Epist. 8, ad martyres, 245. — Epist. 15, ad Moysen, 264. — Epist. 26, Moysis ad Cyprianum, 290. — Epist. 56, ad Thibaritanos, de exhortatione martyrii, 349. — Epist. 77, ad Nemesianum et cæteros,... ad metalla damnatos, 414. — Epist. 81, ad Sergium et Rogatianum, in carcere constitutos, 424. — Epist. ad Fortunatum, de exhortatione martyrii, 651. — Liber de laude martyrii, 787. — Liber de duplici martyrio 881. — In his omnibus præclare ad patiendum pro Christo inveniuntur adhortationes.—Liber de bono patientiæ, ad imitationem Tertulliani, IV, 621. — Epist 69, ad Florentinum, de ferendis æquanimiter obtrectatorum calumniis, 400. — Liber ad Demetrianum, calumnias probat non Christianis sed idololatris imputari debere, *ibid.*, 545. — Liber de zelo et livore, *ibid.*, 637. — Liber de mortalitate, *ibid.*, 581. — Epist. 4, 5, 36, de cura pauperum, 230, 231. 326. — Epist. 37, 40, de charitate afflictis exhibenda, 327, 339. — Epist. 6, ad Rogatianum, de observanda disciplina, 238. — Epist. 7, ad clerum et plebem, de deprecando Deo pro peccatis. 240. — Epist. 65, ad Rogatianum, de superbo diacono, 393.— Epist. 9, 10, 11, 13, 31, de non facile danda venia lapsis, 250, 253, 256, 260, 307. — Liber de lapsis, IV, 467. — Liber de unitate Ecclesiæ, ubi de pace et concordia, *ibid.*, 493. — Epist. 33, de Aurelio lectore ordinato, 319. — Epist. 34, de Celerino lectore ordinato, 322. — Epist. 35, de Numidico ordinato presbytero, 326. — Liber de singularitate clericorum, *ibid.*, 835. Hæc quatuor ad sacros ordines promovendi cum utilitate legent. — Liber de habitu virginum, IV, 441. — Liber tertius ad Quirinum, ubi dogmata vitæ Christianæ, *ibid* , 723. — Tractatus de duodecim abusionibus sæculi, *ibid.*, 889. Hæc duo præsertim in rebus fidei tironibus propugnantur.

DEFENSOR, monach. Locoriac. — Liber scintillarum, ubi de virtutibus et vitiis ex S. Scriptura et SS. Patribus, LXXXVIII, 597.

DONATUS (S.), episc. Vesont. — Regula ad virgines, LXXXVII, 273.

DROGO, cardin. episc. Ostiens — Liber de divinis officiis, seu de Horis canonicis, CLXVI, 1337.

DURANDUS, abbas Troarn. — Liber de corpore et sanguine Christi, CXLIX, 1375.

EADMERUS, monach. Cantuar. — Liber de beatitudine cœlestis patriæ, CLIX, 587. — Liber de S. Anselmi similitudinibus, *ibid.*, 605.

ECKBERTUS, abbas Schonaug. — Opusculum de laude crucis, CXCV, 105. — Soliloquium, seu meditationes, *ibid.*, 105. — Stimulus amoris, *ibid.*, 114.

ERNALDUS, abbas Bonævallis. — Tractatus de septem verbis Domini in cruce, CLXXXIX, 1677. — Meditationes, *ibid.*, 1733.

EUCHERIUS (S.), episc. Lugdun. — Libellus de laude eremi ad Hilarium Lirinensem presbyterum, L, 701. — Epistola parænetica ad Valerium cognatum, de contemptu mundi et sæcularis philosophiæ, *ibid.*, 711. — Homiliæ quædam ad monachos, *ibid.*, 833. — Liber de canonicis cœnobiorum institutis, *ibid.*, 867. — Liber de octo malitiæ cogitationibus, *ibid.*, 877. Hæc varia S. Eucherii opuscula præsertim novitiis, monachis et ad perfectionem aspirantibus proponenda.

EULOGIUS (S.), episc. Toled. — Documentum martyrii, sive exhortatio ad virgines in carceribus propter fidem detentas, ut martyrium alacriter subeant, CXV, 821.

EUTROPIUS (S.), abbas et episc. — De octo vitiis, LXXX, 9.

EUTYCHIANUS (S.), papa. — Exhortatio ad presbyteros, ex antiquo codice Vaticano, ubi omnia ad quæ tenentur sacerdotes, breviter exponit, V, 165.

FASTIDIUS, episc. Brit. — Liber de vita Christiana, ubi quid Christianum facere conveniat, exponitur, L, 383. Opus a tironibus in rebus fidei revolvendum.

FLORUS, diaconus Lugdun. — Opusculum de expositione missæ, CXIX, 15.

FRUCTUOSUS (S.), episc. Bracar. — Regula monachorum, LXXXVII, 1097.

FULGENTIUS (S.), episc. Ruspens. — Epist. ad Probam, de virginitate et humilitate, LXV, 324. — Epist. ad eamdem, de oratione ad Deum, et de compunctione cordis, *ibid.*, 339. — Epist. ad Eugyppium abbatem, de charitate et dilectione, *ibid.*, 344. — Epist. ad Venantium, de recta pœnitentia, et futura retributione, *ibid.*, 352. — Libri duo de remissione peccatorum, *ibid.*, 527.

GREGORIUS (S.), episc. Turon. — Libri duo miraculorum, LXXI, 705. — Liber de gloria confessorum, *ibid.*, 828. — Libri quatuor de miraculis S. Martini, *ibid.*, 913. — Liber de vita Patrum, *ibid.*, 1009. Hæc varia opuscula, licet inter ascetica collocari non valeant, nobis tamen hic

memoranda videntur, etenim multum fructum colliget ex illis lector benevolus

GREGORIUS MAGNUS, Eccles doct. — Liber regulæ pastoralis, LXXVII, 13. — Expositio in septem psalmos pœnitentiales, *ibid.*, 550.

GUIBERTUS, abbas de Novigento. — Libri moralium in Genesim, CLVI, 31. — Opusculum de virginitate, *ibid.*, 579.

GUIGO I, Carthus. Maj. prior. — Meditationes, CLIII, 601.

GUIGO II, Carthus. Maj. prior. — Liber de exercitio cellæ, CLIII, 787.

GUILLELMUS, abbas S. Theoderici. — De vita solitaria, CLXXX, 205. — Meditativæ orationes, *ibid.*, 206. — Liber de contemplando Deo, *ibid.*, 249. — De natura et dignitate divini amoris, *ibid.*, 249. — Speculum fidei, *ibid.*, 365. — Ænigma fidei, *ibid*, 397.

GUITMUNDUS, archiepisc., Aversan. — Libri tres de corporis et sanguinis Christi veritate in Eucharistia, CXLIX, 1427.

HALITGARIUS, episc. Camerac. — Libri quinque de vitiis et virtutibus, CV, 631.

HAYMO, episc. Halberst. — Libri tres de varietate librorum, sive de amore cœlestis patriæ, ubi de qualitate patriæ cœlestis, quibus hæc acquiratur operibus, et de qualitate supplicii pœnisque perpetuis, CXVIII, 875.

HENRICUS, archidiac. Huntingdon. — Libellus, seu epistola de contemptu mundi, CXCV, 979.

HENRICUS de Castro Marsiaco, cardinal. — Tractatus de peregrinante civitate Dei, CCIV, 251.

HIERONYMUS (S.), presbyt., Eccles. doct. — Inter epistolas S. Hieronymi plurimas invenies quæ magnam redolent pietatem, inter quas præsertim sequentes : Epist. 14, de laude solitariæ vitæ, XXII, 347. — Epist. 22, de custodia virginitatis, *ibid.*, 394. — Epist. 52, de vita clericorum et sacerdotum, *ibid.*, 527. — Epist. 53, hortatio ad sacrarum Scripturarum studium, *ibid.*, 540 — Epist. 58, de institutione monachi, *ibid.*, 579. — Epist. 125, vivendi forma, *ibid.*, 1072. — Epist 130, de virginitate servanda, *ibid.*, 1105. — Inter dubias, epist. 2, de contemnenda hæreditate, XXX, 45. — Epist. 5, exhortatio ad adversa toleranda, *ibid.*, 50. — Epist. 4, consolatio ad virginem in exsilium missam, *ibid.*, 55. — Epist. 5, 6, ad amicum ægrotum, *ibid.*, 61, 75. — Epist. 12, de septem ordinibus Ecclesiæ, *ibid.*, 148. — Epist. 13, laus virginitatis, *ibid.*, 163 — Epist. 19, de vera circumcisione, *ibid.*, 188. — Epist. 41, de ferendis opprobriis, 282. — Epist. 42, de vita clericorum, *ibid.*, 298 — Homilia ad monachos, *ibid.*, 311. — Regula monachorum, *ibid.*, 319, 391.

HILDEBERTUS, archiepisc. Turon. — Tractatus brevis de sacramento altaris, CLXXI, 1149. — Liber de expositione missæ, *ibid* , 1153. — Liber de sacra Eucharistia, *ibid.*, 1195. — Liber epistolarum primus, quæ scilicet epistolæ ad diversos scriptæ, sunt asceticæ et morales, *ibid.*, 141.

HILDEBRANDUS Junior. — Libellus de contemplatione, CLXXXI, 1691.

HILDEGARDIS (S.), abbatissa — Explanatio Regulæ S. Benedicti, CXCVII, 1055. — Explanatio Symboli S. Athanasii, *ibid.*, 1065.

HINCMARUS, archiepisc. Rhemens. — De cavendis vitiis et virtutibus exercendis, CXXV, 837. — De officiis episcoporum, *ibid.*, 1087.

HONORIUS Augustodunens. — Scala Dei major, CLXXII, 1229. — Scala Dei minor, *ibid.*, 1239. — De animæ exsilio et patria, *ibid.*, 1242. — De vita claustrali, *ibid.*, 1247. — Eucharistion, sive liber de corpore et sanguine Christi, *ibid.*, 1249.

HUGO Ambian., archiepisc. Rothomag. — Liber de fide catholica et Oratione Dominica, CLCII, 1323.

HUGO DE S. VICTORE. — Libri quatuor de vanitate mundi, CLXXVI, 703. — Expositio in Regulam S. Augustini, *ibid.*, 881. — Liber de institutione novitiorum, *ibid* , 925. — Soliloquium de arrha animæ, *ibid.*, 951. — Liber de laude charitatis, *ibid.*, 969. — De modo orandi, 977. — De amore sponsi ad sponsam, *ibid.*, 987. — Opusculum aureum de meditando, seu meditandi artificio, *ibid.*, 993. — De fructibus carnis et spiritus, *ibid.*, 997. — Libri quatuor de claustro animæ, *ibid.*, 1017. — Libri quatuor de arca Noe morali, *ibid.*, 618 — Liber de arca Noe mystica, *ibid.*, 677. — De medicina animæ spirituali cum corporali comparata, *ibid.*, 1185. — De anima et ejus ad sui et ad Dei cognitionem et ad veram pietatem institutione, CLXXVII, 165.

ISAAC, abbas de Stella. — De officio missæ, CXCIV, 1889.

ISIDORUS (S.), episcop. Hispal. — Regula monachorum LXXXIII, 867. — Liber de conflictu vitiorum et virtutum, *ibid.*, 1131. — Liber sententiarum, *ibid.*, 1153. — Exhortatio humilitatis, *ibid.*, 1201. — Sententiæ differentiarum de activa vita atque contemplativa, *ibid.*, 1245. — Norma vivendi, *ibid.*, 1247.

JOANNES Carthus. Portarum monachus. — Epistolæ quinque, ubi de fuga sæculi, de modo orandi, de custodia cordis, de constantia in proposito, CLIII, 900.

JOANNES Michaelens. — Regula templariorum, CLXVI, 857.

JOANNES Saresberiens., episc. Carnot. — De septem septenis, CXCIX, 945.

JONAS, episc. Aurelian. — Libri tres de institutione laicali, CVI, 121.

JOSLENUS, episc. Suession. — Epistola in Symbolum et Orationem Dominicam, CLXXXVI, 1479.

JULIANUS (S.), episc. Tolet. — Libri tres Prognostiçon. — Ubi de animorum nostrorum statu tum mortis tempore, tum post mortem ante judicium extremum, tum denique in ipso judicio quæstio, XCVI, 453.

JULIANUS POMERIUS. — Libri tres de vita contemplativa. LIX, 415.

LACTANTIUS FIRMIANUS. — Liber de falsa sapientia philosophorum, VI, 547. — Liber de justitia, *ibid.*, 545. — Liber de vero cultu, *ibid.*, 655. Hic auctor in multis sapit philosophum Platonicum, ideoque a solis doctis hæc legenda.

LANFRANCUS, archiepisc. Cantuar. — Decreta seu statuta pro ordine S. Benedicti, CL, 443

LAURENTIUS (S.), Novariens. — Homilia de pœnitentia, LXVI, 89.

LEANDER (S.), Hispal. — Regula sive liber de institutione virginum et contemptu mundi, LXXII, 873.

LEO (S.) MAGNUS. — Epistola ad Demetriadem, seu tractatus de humilitate; opus dubium Leoni Magno a Quesnello attributum. Auctor magnis laudibus humilitatem commendat, LV, 161.

LEO (S.) IX, pontifex Romanus. — Libellus de conflictu vitiorum atque virtutum, CXLIII, 559.

MAGISTER cognomine auctor incertus. — Regula ad monachos, LXXXVIII, 943.

MARTINUS, ep scop. Dumiens. — Formula honestæ vitæ, LXXII, 21. — Libellus de moribus, *ibid.*, 29. — De repellenda jactantia, *ibid.*, 31. — De superbia, *ibid.*, 35. — Exhortatio humilitatis, *ibid.*, 39. — De ira, *ibid.*, 41.

MAXIMUS (S.), episc Taurin. — Epistolæ duæ ad amicum ægrotum; prima silicet consolatoria, secunda de viro perfecto tractat. Inter dubia S. Maximi opera referuntur LVII, 921.

NICETAS (S.), episc. Aquileiens — Explanatio Symboli apostolici, ad tirones in rebus fidei, LII, 865.

NICETIUS (S.), episc. Trevir. — Opusculum de vigiliis servorum Dei, LXVIII, 565. — De psalmodiæ bono, *ibid.*, 571.

NOVATUS CATHOLICUS. — Sententia de humilitate et obedientia, et de calcanda superbia, ad monachos, XVIII, 67.

ODO (S.), abbas Cluniac. — Epitome Moralium S. Gregorii in Job, CXXXIII, 405. — Libri tres collationum : in primo, de variis hujus vitæ afflictionibus et contra eos qui censuras ecclesiasticas contemnunt; in secundo, de iis qui malorum exemplo in vitia prolabuntur et ad sacramenta indigni accedunt, vel ut liberius peccent ab iis abstinent; in tertio, de superiorum et inferiorum virtutibus et vitiis, *ibid.*, 517.

ODO (S.), archiepisc. Cameracens. — Expositio in canonem missæ, CLX, 1055.

OTHLONUS, presbyt. monach. — Liber de cursu spirituali, CXLVI, 141.

PACIANUS (S.), episc. Barcin. — Parænesis, sive exhortatorius libellus ad pœnitentiam, XIII, 1018.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.). — Tractatus de corpore et sanguine Christi Domini, CXX, 1267, opus pium et doctum. — Libri tres de fide, spe et charitate, *ibid.*, 1387. — Epistola ad Frudegardum, de corpore et sanguine Domini, *ibid.*, 1381. — Expositio in Psalmum XLIV, ad virgines Suessionenses, *ibid*, 993.

PATRICIUS (S.), episc. Hibern. — Liber de tribus habitaculis, scilicet regno Dei, mundo et inferno, LIII, 851.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiens. — Liber exhortationis sive de salutaribus documentis, XCIX, 197.

PETRUS BLESENS., archidiac. — Liber de amicitia Christiana, CVII, 871. — Liber de charitate Dei et proximi, *ibid.*, 893. — Liber de duodecim utilitatibus tribulationis, *ibid.*, 989. — Liber de confessione sacramentali, *ibid.*, 1077.

PETRUS CELLENS., episc. Carnot. — Liber de pani

bus, CCII, 927. — Tabernaculi Mosaici expositio mystica, *ibid.*, 1047. — Liber de conscientia, *ibid.*, 1085. — Tractatus de disciplina claustrali, *ibid.*, 1101.

PETRUS (S.) DAMIANUS. — Omnes S. Petri Damiani epistolæ salubernimis refertæ sunt documentis, maxime tamen sequentes notandæ. — Epist. 15, lib. I; de sceleribus temporis illius, CXLIV, 225. — Epist. 1, lib. II; de officio pastorali, *ibid.*, 253. — Epist. 5, lib. II; de sabbatismo, seu de vera requie et pace justorum in hac vita, *ibid.*, 260. — Epist. 11 et 12, lib. II; de munere abbatis, 273. — Epist. 5, lib. IV; de judicio extremo, *ibid.*, 300. — Epist. 13, lib. IV; de munere pastorali, *ibid.*, 325. — Epist. 3, lib. V; quid peccatoribus in morte eveniat. *ibid.*, 342. — Epist. 4, lib. V; de clericorum vitiis, *ibid.*, 344. — Lib. VI, per totum; de vita eremitica, de virtutibus et vitiis monachorum, et de abbatum munere, *ibid.*, 371. — Epist. 6, lib. VII; exhortatio ad ferendos æquanimiter labores, *ibid.*, 443. — Epist. 1, lib. VIII; de officio concionatoris, *ibid.*, 461. — Epist. 6, lib. VIII; de adversitate æquanimiter toleranda, *ibid.*, 473. — Epist. 8, lib. VIII; de vanitate temporalium et de die judicii, *ibid.*, 476. — Epist. 12, lib. VIII; contra superbiam, *ibid.*, 485.

Inter Opera et Opuscula. — Sermo de vitio linguæ, CXLIV, 912. — Sermo de spirituali certamine, *ibid.*, 919. — Opusculum de eleemosyna, CXLV, 207. — De horis canonicis, *ibid.*, 221. — Liber qui appellatur *Dominus vobiscum*, ubi de laude vitæ eremiticæ, *ibid.*, 231. — Opusculum apologeticum de contemptu sæculi contra monachos regularem observantiam parvipendentes, *ibid.*, 251. — De perfectione monachorum, *ibid.*, 291 — De sua congregationis institutis, ubi Stephano cuidam qui ex cœnobio ad eremum emigraverat, eremiticæ vitæ et conversionis præcepta desideranti depromit, *ibid.*, 335. — Contra intemperantes clericos, *ibid.*, 387. — De fuga dignitatum ecclesiasticarum, *ibid.*, 455. — Contra clericos aulicos, ut ad dignitates provehantur, *ibid.*, 463. — De brevitate vitæ pontificum Romanorum, ubi et de bonitate Dei et providentia, *ibid.* — Contra clericos regulares proprietarios, *ibid.*, 479. — De dignitate sacerdotii, *ibid.*, 491. — De vita communi canonicorum, *ibid.*, 505. — De vili vestitu ecclesiasticorum, *ibid.*, 517. — De frenanda ira et simultatibus exstirpandis, *ibid.*, 549. — De fide Deo obstricta non fallenda, *ibid.*, 667. — De sancta simplicitate scientiæ inflanti anteponenda, *ibid.*, 695. — De ferenda æquanimiter correptione, *ibid.*, 705. — De castitate et mediis eam tuendi, *ibid.*, 710. — De spiritualibus deliciis, *ibid.*, 715. — De perfecta monachi informatione, *ibid.*, 721. — De vita eremitica, et probatis eremitis, *ibid.*, 749 — De patientia in insectatione improborum, *ibid.*, 791. — De fluxa mundi gloria et sæculi despectione, *ibid.*, 807. — De vera felicitate et sapientia, *ibid.*, 831.

PETRUS DE HONESTIS, cleric. Ravenn. — Regula clericorum, CLXIII, 703.

PHILIPPUS, abb. Bonæ Spei. — Tractatus sex de institutione clericorum, CCIII, 665.

RABANUS MAURUS. — Tractatus de anima, ubi de virtutibus moralibus, CX, 1109. — Liber de agone Christiano, CXII, 1229. — Libri tres de videndo Deo, de puritate cordis et modo pœnitentiæ, *ibid.*, 1261. — De virtutibus et vitiis et peccatorum satisfactione, *ibid.*, 1335. — De passione Christi, *ibid.*, 1425.

REINERUS, monachus Leodiens. — Speculum pœnitentiæ, CCIV, 51. — Palmarium virginale, *ibid.*, 61. — Flos eremi, *ibid.*, 69. — Libelli tres lacrymarum, *ibid.*, 153. — Libri de profectu mortis, *ibid.*, 181.

RICHARDUS A S. VICTORE. — Liber de præparatione animi ad contemplationem, CXCVI, 1. — Libri quinque de gratia contemplationis, *ibid.*, 65. — Libellus de meditatione novissimorum, *ibid.*, 201. — Mysticæ et piæ narrationes in psalmos aliquot, *ibid.*, 265. — Tractatus de exterminatione mali et promotione boni, *ibid.*, 1073. — Libri tres de statu interioris hominis, *ibid.*, 1115. — Liber de gradibus charitatis, *ibid.*, 1207. — De eruditione hominis interioris, *ibid.*, 1229

ROBERTUS DE ARBRISSELLO, monach. — Regulæ sanctimonialium et præcepta recte vivendi, CLXII, 1079.

RUFINUS, presbyt. Aquileiens. — Historia monachorum, XXI, 387. — Hoc quidem opusculum hic improprie ad ascetica refertur, sed eo quod a monachis multo cum fructu legi possit, notandum nobis visum est.

RUFINUS, sedis incertæ episc. — Libri duo de bono pacis, CL, 1393.

RUPERTUS, abb. Tuitiens. — Libri de operibus Spiritus sancti, et præsertim liber II, CLXVII, 1571. — Libri VII, de divinis officiis, in quibus ecclesiastici ritus tropologice explicantur, CLXX, 13. — Libri duo de meditatione mortis, *ibid.*, 357. — Libri tres super quædam capita Regulæ S. Benedicti, *ibid.*, 477.

SALVIANUS (S.), presbyt. Massil. — Libri octo de gubernatione Dei, LIII, 25. Ibi præclare divina in omnibus et super omnia Providentia astruitur. — Libri quatuor adversus avaritiam, *ibid.*, 173.

SMARAGDUS, abbas. — Diadema monachorum, ubi de vitiis fugiendis et virtutibus adipiscendis, CII, 593. — Commentaria in Regulam S. Benedicti, *ibid.*, 691. — Via regia, *ibid.*, 955.

STEPHANUS (S.), abb. Cisterc. — Usus antiquiores ordinis Cisterciensis, CLXVI, 1384.

STEPHANUS de Balgiaco. — Tractatus de sacramento altaris, CLXXII, 1275.

STEPHANUS (S.), de Mureto. — Liber sententiarum seu rationum, CCIV, 1085. — Regula S. Stephani, *ibid.*, 1135.

SULPICIUS SEVERUS. — Epistola ad Claudiam sororem suam, de ultimo judicio, XX, 225. — Epistola ad eamdem, de virginitate, *ibid.*, 227.

TAIO, episc. Cæsaraugustan. — Libri quinque sententiarum, LXXX, 727.

TERTULLIANUS, presbyter. — De patientia, opus asceticum et parænæticum, I, 1259. — Ad martyres; Christianos in carcere propter fidem detentos consolatur, et ad martyrium hortatur, *ibid.*, 619. — De pœnitentia; probe intelligendus usitatus olim in Ecclesia pœnitentiæ publicæ ritus, ne in dubium quis incidat secundæ post lapsum veniæ, *ibid.*, 1223; hæc præsertim ad afflictos. — Scorpiace adversus Gnosticos; de laude martyrii; quam gloriosum et utile sit pro Deo et Christo pati, II, 121. — De oratione; brevis est Orationis Dominicæ explicatio, I, 1145. — Multa et moralia reperies de ferendis æquanimiter pro Christo persecutionibus in libro de fuga in persecutione, II, 101. — Item mira de jejunio et abstinentia in libro de jejuniis, II, 953. Sed cave Montani hæretici dogmata quæ ibi tuetur; in illo quidem docet non licere fugere in persecutione, in hoc vero nimium rigorem jejuniorum, qui omnes astringit, astruere conatur.

THEODORICUS, canonic. Paderbrun. — Commentarius in Orationem Dominicam, CXLVII, 535.

VIGILIUS, diaconus. — Regula monachorum, quæ vulgo dicitur Regula orientalis, I, 373.

WILLELMUS (S.), abb. Hirsaug. — Constitutiones Hirsaugienses, seu Gengenbacenses, CL, 927.

CXLI.

BIBLIOTHECA

EADEM PATRUM ASCETICA ANALOGICE DISPOSITA, SED, IN ANALOGIA,

SERVANS ORDINEM ALPHABETICUM NECNON ET CHRONOLOGICUM.

Amicitia. — De amicitia, S. Augustinus, XXXII, epist. 92, col. 868. — De amicitia spirituali, Aelredus abbas, CXCV, 659. — De amicitia Christiana liber, Petrus Blesensis, CCVII, 871.

Amor, Charitas Dei. — De dilectionis substantia liber, S. Augustinus, XL, 845. — De diligendo Deo, *ibid.*, 847. — De charitate et dilectione, S. Fulgentius, LXV, 344. — Scala Dei minor, seu de gradibus charitatis, Honorius, CLXXII,

1239. — De laude charitatis liber, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 969. — De amore sponsi ad sponsam, *ibid*, 897. — De natura et dignitate divini amoris, Guilelmus abbas, CLXXX, 249. — De diligendo Deo, S. Bernardus, CLXXXII, 973. — De Dei amore, id, CLXXXIII, 815. — De triplici modo dilectionis, *ibid.*, 867. — De duplici charitate, *ibid.*, 1616. — De perfecta adhæsione animæ cum Deo per amorem, *ibid.*, 1195. — De natura et dignitate amoris, id., CLXXXIV, 379. — De charitate liber, *ibid.*, 583. — Stimulus amoris, Eckbertus abbas, CXCV, 114. — Speculum charitatis, Aelredus abbas, *ibid.*, 505. — Compendium speculi charitatis, *ibid.*, 621. — De gradibus charitatis, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1195. — De quatuor gradibus violentæ charitatis, *ibid.*, 1207. — De dilectione Dei, Balduinus, CIV, 417. — De vulnere charitatis, quod sponsa sponso intulit, *ibid.*, 477. — De charitate Dei et proximi, Petrus Blesensis, CCVII, 895. — Dialogus de conflictu amoris Dei, et linguæ dolosæ, anonymus, CCXIII, 851.

Amor, Charitas in proximum. — Charitas afflictis exhibenda, S. Cyprianus, IV, epist. 57; 60, col. 327, 359. — De cura pauperum, *ibid.*, epist. 4, 5, 36, col. 250, 251, 326. — De vera charitate, S. Augustinus, XXXII, epist. 92, col. 868. — De visitatione infirmorum, id, XL, 1147. — De eleemosyna opusculum, Petrus Damianus, CXLV, 207.

Anima, Animus, Mens. — Prognosticon libri tres, S. Julianus, XCVI, 453. — De animæ ratione liber, Alcuinus, CI, 639. — De anima tractatus, Rabanus, CX, 1109. — De animæ exsilio et patria, Honorius, CLXXII, 1242. — De animæ arrha soliloquium, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 951. — De claustro animæ libri quatuor, *ibid.*, 1017. — De animæ medicina spirituali cum corporali comparanda, *ibid*, 1183. — De anima et ejus institutione ad veram pietatem, id., CLXXVII, 163. — De animæ triplici profectu, S. Bernardus, CLXXXIII, 794. — De perfecta mentis puritate, *ibid.*, 1075. — De animæ instructione libri duo, Adamus Scotus, CXCVIII, 843. — De tabernaculo tripartito, pars tertia, *ibid*, 795. — De septem septenis, Joannes Saresberiensis, CXCIX, 945. — De animæ stabilitate, anonymus, CCXIII, 911.

Avaritia. — Adversus avaritiam libri quatuor, S. Salvianus, LIII, 173.

Beatitudines, Beatitudo, Felicitas. — De octo beatitudinibus tractatus, S. Chromatius, XX, 323. — De vera beatitudine, S. Augustinus, XXXIII, epist. 3, col. 63. — De vera felicitate, *ibid.*, epist. 155, col. 676. — De sermone in monte libri, id, XXXIV, 1229. — De vera felicitate, Petrus Damianus, CXLV, 851. — De beatitudine cœlestis patriæ liber, Eadmerus, CLIX, 587. — De beatitudinibus evangelicis, Balduinus, CCIV, 483.

Canonicatus, Canonici. — Regula canonicorum, S. Chrodegangus, LXXXIX, 1057. — De regula canonicorum, Amalarius, CV, 816. — De ordine canonicorum regularium liber, Anselmus, CLXXXVIII, 1091. — Pro ordine canonicorum regularium epistola apologetica, *ibid.*, 1117. — Sentum canonicorum, Arno, CXCIV, 1493. — De canonicorum ordine, habitu et professione, Adamus Scotus, CXCVIII, 439.

Clericatus, clerici. — De lectore ordinato, S. Cyprianus, IV, epist. 33, 34, col. 319, 322. — De clericorum singularitate, *ibid.*, 855. — De vita clericorum, S. Hieronymus, XXII, epist. 52, col. 527. — De septem ordinibus Ecclesiæ, id., XXX, epist 12, col. 148. — De vita clericorum, *ibid.*, epist. 42, col. 288. — De clericorum vitiis, Petrus Damianus, CXLIV, 344. — Contra clericos intemperantes, *ibid.*, 587. — Contra clericos aulicos, *ibid.*, 465. — Contra clericos regulares proprietarios, *ibid.*, 479. — Regula clericorum, Petrus de Honestis, CLXIII, 703. — De conversione ad clericos S. Bernardus, CLXXXII, 833. — De institutione clericorum, Philippus Bonæ Spei, CCIII, 663.

Conscientiæ. — De conscientia liber, Petrus Cellensis, CCII, 1083. — De conscientia libellus, Anonymus, CCXIII, 103.

Contemptus et fuga sæculi vel mundi. — De fuga sæculi liber, S. Ambrosius, XIV, 569. — De contemnenda hæreditate, S. Hieronymus, XXX, epist. 2, col. 45. — De contemptu sæcularium, S. Augustinus, XXXIII, epist. 22, 26, 77, 218, 253. — De contemptu mundi, S. Eucherius, L, 711. — De conversione a sæculo, S. Fulgentius, LXV, 348. — De contemptu sæculi opusculum, Petrus Damianus, CXLV, 251. — De fluxa mundi gloria et sæculi despectione, *ibid*, 807. — De fuga sæculi, Joannes monachus, CLIII, 900. — De contemptu temporalium, S. Anselmus, CLVIII, 677. — De contemptu mundi carmen, *ibid.*, 687. — De sæculi odio, *ibid.*, 1072. — De vanitate mundi libri quatuor, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 703. — De contemptu mundi libellus, Henricus, CXCV, 979.

Correptione. — De correptione et gratia, S. Augustinus, XLIV, 915. — De correptione æquanimiter ferenda, Petrus Damianus, CXLV, 705.

Cultus. — De vero cultu liber, Lactantius, VI, 633.

Disciplina. — De disciplina observanda, S. Cyprianus, IV, epist. 6, col. 235. — De disciplina Christiana liber, S. Augustinus, XL, 669. — De disciplina claustrali, Petrus Cellensis, CCII, 1101.

Doctrina christiana. — De doctrina Christiana, S. Augustinus, XXXIV, 15. — De salutaribus documentis, id. XL, 1037. — De salutaribus documentis, S. Paulinus, XCIX, 197. — De varietate librorum libri tres, Haymo, CXVIII, 875.

Eucharistia. — De corpore et sanguine Christi liber, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1267. — De corpore et sanguine Domini epist., *ibid*, 1351. — De corpore et sanguine Christi liber, Durandus, CXLIX, 1375. — De corporis et sanguinis Christi veritate in Eucharistia liber, Guitmundus, CXLIX, 1427. — De sacramento altaris tractatus brevis, Hildebertus, CLXXI, 1149. — De sacra Eucharistia liber, *ibid.* 1195. — Eucharistion, sive liber de corpore et sanguine Christi, Honorius, CLXXII, 1249. — De sacramento altaris tractatus, Stephanus de Bulgiaco, CLXXII, 1273.

Fides. — De fide et operibus liber, S. Augustinus, XL, 197. — Enchiridion, sive liber de fide, spe et charitate, *ibid.* 231. — De fide, spe et charitate libri tres, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1387. — De fide Deo obstricta non fallenda, Petrus Damianus, CXLV, 667. — Speculum fidei, Guilielmus abbas, CLXXX, 365. — Ænigma fidei, *ibid.*, 397. — De fide catholica et oratione Dominica liber, Hugo Amb. CXCII, 1325.

Gratia divina. — Gratiæ divinæ efficacia in mutandis hominum animis, S. Cyprianus, IV, epist 1, col. 192 — De Salutatione angelica, vel de triplici gratia Dei, Balduinus, CCIV, 467.

Homo interior. — De statu interioris hominis, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1115. — De eruditione hominis interioris, *ibid.*, 1229. — Tabernaculi Moysis explicatio mystica, Petrus Cellensis, CCII, 1047.

Humilitas. De humili vita, S. Ambrosius, XVI, epist. 58, col. 1178. — De humilitate et obedientia sententiæ, Novatus, XVIII, 67. — De humilitate liber, S. Leo Magnus, LV, 161. — Humilitatis exhortatio, S. Martinus Dum., LXXII, 39. — Humilitatis exhortatio, S. Isidorus, LXXXIII, 1201. — De sancta simplicitate scientiæ instanti anteponenda, Petrus Damianus, CXLV, 695. — De gradibus humilitatis et superbiæ tractatus, S. Bernardus, CLXXXII, 941. — De humilitate et patientia, id. CLXXXIII, 939. — De duplici humilitate, *ibid.*, 987.

Ira. — De ira libellus, S. Martinus Dum., LXXII, 41 — De frenanda ira, Petrus Damianus, CXLV, 449.

Jejunium. — De jejunio liber, Tertullianus, II, 953. — De Elia et jejunio liber, S. Ambrosius, XIV, 697. — De jejunii utilitate, S. Augustinus, XL, 707.

Jesu nomen. — De efficacia et suavitate nominis Jesu, S. Bernardus, CLXXXIII, 845.

Judicium ultimum. De ultimo judicio, Sulpicius Severus, XX, 223. — De judicio extremo, Petrus Damianus, CXLIV, 500. — De die judicii, *ibid.*, 476.

Justitia. — De Justitia liber, Lactantius, VI, 545. — De justitia et misericordia liber, D. Algerus, CLXXX, 857.

Lapsi, Lapsus. — De lapsis liber, S. Cyprianus, IV, 467. — De non facile danda venia lapsis, *ibid.*, epist. 9, 10, 11, 13, 31. — De lapsu virginis consecratæ liber S. Ambrosius, XVI, 367. — De reparatione lapsi liber, Bachiarius, XX, 1037. — Confessionum liber octavus, S. Augustinus, XXXII, 747.

Lingua. — De linguæ vitio, Petrus Damianus, CXLIV, 912.

Martyres, martyrium. Ad martyres liber, Tertullianus, I, 619. — Scorpiace adversus Gnosticos, seu de laude martyrii, id., II, 121. — Ad martyres, S. Cyprianus, IV, epist. 8, col. 245. — De martyrio, exhortatio ad martyrium, *ibid.* epist. 13, 26, 56, 77, 81. — De laude martyrii liber, *ibid.*, 787. — De duplici martyrio liber, *ibid.*, 881. — De gloria confessorum liber, S. Gregorius Turon. LXXI, 828. — Documentum martyrii, S. Eulogius, CXV, 821.

Meditatio, meditationes. — Meditationes, S. Augustinus, XL, 901. — Meditationes, Guigo I. CLIII, 601. — Meditationum liber, S. Anselmus, CLVIII, 709. — Meditatio super *Miserere*, *ibid*, 821. — De meditandi utili-

cio opusculum aureum, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 993. — Meditativæ orationes Guillelmus abbas, CLXXX, 206. — Meditationes de cognitione humanæ conditionis, S. Bernardus, CLXXXIV, 485. — Meditationes, Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1753. — Meditationes, seu soliloquium, Eckbertus abbas, CXCV, 103.

Mendacium. — De mendacio liber, S. Augustinus, XL, 487. — Contra mendacium liber. *ibid.*, 517.

Missa. — De expositione missæ, Florus, CXIX, 13. — Expositio in canonem missæ, B. Odo, CLX, 1055. — De expositione missæ liber, Hildebertus, CLXXI, 1153. — De officio missæ, Isaac abbas, CXCIV, 1880.

Monachi, Monastica vita. — Exhortatio ad monachos, Anonymus, XVIII, 71. — Historia monachorum, Rufinus, XXI, 387. — De institutione monachi, S. Hieronymus, XXII, epist. 58, col. 579. — Forma vivendi monachorum, *ibid.*, epist. 125, col. 1072. — — Homilia ad monachos, id., XXX, 311. — Regula monachorum, *ibid.*, 319. — Regula ad servos Dei, S. Augustinus, XXXII, 1377. — Ad monachos, ne otio et solitudine ad ignaviam abutantur, id., XXXIII, 187. — De opere monachorum, id., XL, 547. — Sermones ad fratres in eremo commorantes, *ibid.*, 1255. — De cœnobiorum institutis libri duodecim, Cassianus, XLIX, 53. — Collationum XXIV collectio, *ibid.*, 477. — Regula monachorum, Vigilius, L, 373. — Homiliæ ad monachos, S. Eucherius, L, 855. — De canonicis cœnobiorum institutis liber, *ibid.*, 867. — Regula commentata, S. Benedictus, LXVI, 215. — Ordo monasticus, *ibid.*, 937. — Regulæ ad monachos variæ, *ibid.*, 949. — Regula ad monachos, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1097. — De vigiliis servorum Dei, S. Nicetius, LXVIII, 365. — De psalmodiæ bono, *ibid.*, 371. — Regula ad monachos, S. Aurelianus, LXVIII, 385. — De vita Patrum liber, S. Gregorius Turon. LXXI, 1009. — Regula cœnobialis, S. Columbanus, LXXX, 209. — Institutiones variæ, *ibid.*, 229. — Regula monachorum, S. Fructuosus, LXXXVII, 1097. — Regula ad monachos, Anonymus, LXXXVIII, 943. — Diadema monachorum, Smaragdus, CII, 593. — Commentaria in Regulam S. Benedicti, *ibid.*, 601. — De concordia Regularum, S. Benedictus, CIII, 717. — De munere abbatis, Petrus Damianus, CXLIV, 275. — Liber qui appellatur *Dominus vobiscum*, id., CXLV, 231. — De perfectione monachorum, *ibid.*, 291. — De perfecta monachi informatione, *ibid.*, 721. — Decreta, seu statuta pro ordine S. Benedicti, Lanfrancus, CL, 445. — Constitutiones Hirsaugienses, S. Wilhelmus, CI., 927. — De exercitio cellæ liber, Guigo II, CIII, 787. — Tractatus asceticus, S. Anselmus, CLVIII, 1021. — De profectu religioso, *ibid.*, 1113. — De obedientia monachorum, *ibid.*, 1135. — De insidiis Satanæ adversus monachos, *ibid.*, 1169. — De S. Anselmi similitudinibus liber, Eadmerus, CLIX, 605. — Regula Templariorum, Joannes Michaelensis, CLXVI, 857. — Usus antiquiores ordinis Cisterciensis, S. Stephanus abbas, CLXVI, 1384. — Super quædam capita regulæ S. Benedicti libri tres, Rupertus, CLXX, 477. — Expositio in Regula B. Augustini, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 881. — De institutione novitiorum, *ibid.*, 925. — De vocatione, statu, virtutibus religiosis, S. Bernardus, CLXXXII, in epistolis asceticis et aliis (vide indicem præcedentem, ad S. Bernardum). — De præcepto et dispensatione, S. Bernardus, CLXXXII, 859. — Tractatus ad fratres de Monte-Dei, id., CLXXXIV, 308. — Speculum monachorum, *ibid.*, 1173. — Opusculum in hæc verba : *Ad quid venisti ? ibid.*, 1189. — Regulæ S. Benedicti explanatio, S. Hildegardis abbatissa, CXCVII, 1053. — De paribus liber, Petrus Cellensis, CCII, 927. — Flos eremi, Reinerus, CCIV, 69. — De peregrinante civitate Dei, Henricus de Castro Marisco, CCIV, 251. — De vita cœnobitica vel communi, Balduinus, CCIV, 545. — Regula S. Stephani, S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1133.

Mortalitas, Mors. — De mortalitate liber, S. Cyprianus, IV, 581. — De bono mortis liber, S. Ambrosius, XIV, 539. — De meditatione mortis libri duo, Rupertus, CLXX, 537. — De meditatione novissimorum, Richardus a S. Victore, CXCVI, 201 — De mortis profectu libri, Reinerus, CCIV, 181.

Officia divina, Horæ. — De officiis divinis libellus, Vener. Beda, XCIV, 531. — De horis canonicis, Petrus Damianus, CXLV, 221. — De divinis officiis, seu horis canonicis liber, Drago, CLXVI, 1557. — De divinis officiis libri duodecim, Rupertus, CLXX, 13.

Oratio, Precatio. — De oratione liber, sive explicatio Orationis Dominicæ, Tertullianus, I, 1143. — De deprecando Deo pro peccatis, S. Cyprianus, IV, epist. VII, 240. — Quomodo Deus sit orandus, S. Augustinus, XXXIII, epist. CXXX, 493. — De oratione ad Deum, et compunctione cordis, S. Fulgentius, LXV, 339. — In Orationem Dominicam commentarius, Theodoricus, CXLVII, 355. — Orationes, S. Anselmus, CLVIII, 855. — De modo orandi liber, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 977. — Expositio Orationis Dominicæ, Abælardus, CLXXVIII, 611. — Orationis Dominicæ explanatio, Anonymus, CCXIII, 719.

Passio Christi, Crux. — De meditatione Passionis, Ven. Beda, XCIV, 561. — De passione Domini, Rabanus, CXII, 1425. — De mensuratione crucis, S. Anselmus, CLIX, 289. — De mysterio ligni Domini libellus insignis, Berengosus, CLX, 981. — De passione Christi et doloribus Matris ejus, S. Bernardus, CLXXXII, 1133. — Qualiter Passionis intuitu inter prospera et adversa illæsa permaneat anima, id., CLXXXIII, 993. — Vitis mystica, seu tractatus de passione Domini, id., CLXXXIV, 635. — Meditatio in passionem Domini, *ibid.*, 741. — De septem verbis Domini in cruce tractatus, Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1677. — De laude crucis opusculum, Eckbertus abbas, CXCV, 103.

Patientia, adversitatum tolerantia. — De patientiæ bono liber, Tertullianus, I, 1219. — De patientiæ bono liber, S. Cyprianus, IV, 621. — De ferendis calumniis, *ibid.*, epist. LXIX, 400. — Ad Demetrium liber, *ibid.*, 543. — De interpellatione Job et David liber, S. Ambrosius, XIV, 941. — Exhortatio ad toleranda adversa, S. Hieronymus, XXX, epist. III, 35. — Consolatio ad virginem in exsilio missam, *ibid.*, epist. IV, 53. — Ad amicum ægrotum, *ibid.*, epist. V, VI, 61, 75. — De ferendis opprobriis, *ibid.*, epist. VII 282. — De malis patienter tolerandis, S. Augustinus, XXXIII, epist. 58, 78, 109, 140, 210, 244, 265. — De patientia liber, id., XL, 612. — De cataclysmo, *ibid.*, 693. — De tempore barbarico, *ibid.*, 700. — De urbis excidio, *ibid.*, 715. — De laboribus pro Christo subeundis, Antoninus, L, 567. — — Ad amicum ægrotum, S. Maximus, LVII, 921. — Epitome moralium S. Gregorii in Job, S. Odo, CXXXIII, 105. — Libri tres collationum, *ibid.*, 517. — Ad ferendos æquanimiter labores exhortatio, Petrus Damianus, CXLIV, 445. — De adversitate æquanimiter toleranda, *ibid.*, 473. — De patientia in insectatione improborum, id., CXLV, 791. — De duodecim utilitatibus tribulationis liber, Petrus Blesensis, CCVII, 989.

Pax, concordia. — De unitate Ecclesiæ liber, S. Cyprianus, IV, 493. — De Sabbatismo, Petrus Damianus, CXLIV, 260. — De bono pacis, Rufinus, CL, 1593. — De pace et concordia liber, S. Anselmus, CLVIII, 1015.

Persecutio. — De fuga in persecutione, Tertullianus, II, 101.

Pœnitentia, contritio, confessio. — De pœnitentia liber, Tertullianus, I, 1223. Ad pœnitentiam libellus exhortatorius, S. Pacianus, XIII, 1018. — Apologiæ David prior ac posterior, S. Ambrosius, XIV, 465. — De pœnitentia libri duo, id., XVI, 465. — De vera circumcisione, S. Hieronymus, XXX, epistola, 19, 188. — Timorem servilem non sufficere ad explandum peccatum, S. Augustinus, XXXIII, 592. — De contritione cordis, id., XL, 913. — Speculum pecca oris, *ibid.*, 983. — De vera et falsa pœnitentia, *ibid.*, 1113. — De recta pœnitentia, et futura retributione, S. Fulgentius, LXV, 552. — De remissione peccatorum libri duo, *ibid.*, 527. — De pœnitentia homilia, S. Laurentius Novar, LXVI, 89. — In septem pœnitentiales psalmos expositio, S. Gregorius Magn., LXXVII, 550. — De remediis peccatorum, Ven. Beda, XCIV, 568. — De confessione peccatorum, Alcuinus, CI, 650. — In pœnitentiales psalmos expositio pia, id., C, 569. — De contritione cordis, S. Bernardus, CLXXXIII, 848. — De vera pœnitentia, *ibid.*, 1011. — Speculum pœnitentiæ, Reinerus, CCIV, 51. — Lacrymarum tres libelli, *ibid.*, 153. De confessione sacramentali liber, Petrus Blesensis, CCVII, 1077 — Pœnitentialis liber, Alanus, CCX, 281. De pœnitentia liber, Anonymus, CCXIII, 865.

Providentia divina. — De ordine libri duo, S. Augustinus, XXXII, 977. — De gubernatione Dei libri duo, S. Salvianus, LIII, 25. — De brevitate vitæ pontificum Romanorum, Petrus Damianus, CXLV, 471.

Sacerdotes, Sacerdotium, Episcopi. — De presbytero ordinato, S. Cyprianus, IV, epist. 35, 326. — Ad presbyteros exhortatio, Eutychianus papa, V, 163. — De ministrorum officiis libri tres, S. Ambrosius, XVI, 25. — De sacerdotali dignitate liber, *ibid.*, 567. — De secessu necessario prælatis et superioribus ut idonei sint imposito muneri implendo, S. Augustinus, XXXIII, epist. 21, 88. — De catechizandis rudibus, id., XL, 309. — Pastoralis Regulæ liber, S. Gregorius Magn., LXXVII, 15. — De officiis episcoporum, Hincmarus, CXXV, 1057. — De officio pastorali, Petrus Damianus, CXLIV, 253. — De munere pastorali, *ibid.*, 325 — De officio concionatoris, *ibid.*, 461. — De fuga dignitatum ecclesiasticarum, id., CXLV, 435. — De dignitate sacerdotii. *ibid.*, 491. — De vili vestitu ecclesiasticorum, *ibid.*, 517. — Sacerdotis

instructio, S. Bernardus. CLXXXIV, 771. — Ad sacerdotes exhortatio, Balduinus, CCIV, 529.

Sanctimoniales. — Monacharum regula, S. Hieronymus, XXX, 391. — Regulæ vivendi religiose, S. Augustinus. XXXIII, epist. 211, 958. —Ad sanctimoniales sermo, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1121. — Ad abbatissam et ejus congregationem epistola, *ibid*, 1125. — De spiritualibus deliciis, Petrus Damianus, CXLV, 715. — Sanctimonialium regulæ, B. Robertus de Arbrissello, CLXII, 1079. — De vita claustrali, Honorius, CLXXII, 1247. — De ornatu sponsæ, quo tota cœlestis reddatur, S. Bernardus, CLXXXIII, 912. — Scala claustralium, id., CLXXXIV, 475. — Regula, sive institutio inclusarum, Aelredus abbas, CXCV, 701.

Sapientia. — De falsa sapientia philosophorum, Lactantius, VI, 547.

Scriptura sacra. — Ad sacrarum Scripturarum studium exhortatio, S. Hieronymus, XXII, epist. 53, 540. — De Genesi ad litteram libri, S. Augustinus, XXXIV, 245. — Speculum de Scriptura sacra, *ibid.*, 887. — De usu Psalmorum, Alcuinus, CI, 465. — In Psalmos aliquod enarrationes mysticæ, Richardus a S. Victore, CXCVI, 265.

Sententiæ. — Sententiarum libri quinque, Taio, LXXX, 727. — Sententiarum liber, S. Isidorus, LXXXIII, 1131. — Sententiarum libri tres, S. Bruno Astensis, CLXV, 875. — Sententiarum liber, S. Bernardus, CLXXXIV, 1135. — Sententiarum liber, S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1135.

Spiritus sanctus. — De operibus Spiritus sancti libri, Rupertus, CLXVIII, 1571.

Superbia, Superbus. — De superbo diacono, Cyprianus, IV, epist. LXV, 393. — De jactantia, repellenda libellus, S. Martinus Dum., LXXII, 31. — De superbia libellus, *ibid.*, 55. — Contra superbiam, Petrus Damianus, CXLIV, 485.

Symbolum. — Symboli explanatio, Nicetus, LII, 865. — Symboli apostolorum expositio, Abælardus, CLXXVIII, 629. — Expositio fidei in Symbolum Athanasii, *ibid*, 653. In Symbolum et Orationem Dominicam expositio, Josienus, CLXXXVII, 1179. — Symboli S. Athanasii explanatio, S Hildegardis abbatissa, CXCVII, 1065. — Symboli expositio, Anonymus, CCXIII, 725.

Virgines, Virginitas, Castitas. — De virginum habitu liber, S. Cyprianus, IV, 441. — De virginis institutione liber, S. Ambrosius, XVI, 305. — De virginitatis exhortatione liber, *ibid.*, 333 — Ad virginem devotam liber, *ibid*, 579. — Ad sponsam Christi exhortatio, Anonymus, XVIII, 77. — De virginitate, Sulpicius Severus, XX, 227. — De virginitatis custodia, S. Hieronymus, XXII, epist. XXII, 394. — De virginitate servanda, *ibid*, epist. CXXX, 1105. — Virginitatis laus, id., XXX, epist. XII, col. 163. — De continentia a Deo accepta, ad Deum referenda, S. Augustinus, XXXIII, epist. CLXXXVIII, 848. — De continentia liber, id., XL, 349. — De sancta virginitate, *ibid.*, 395.—De castitate et sobrietate, *ibid.*, 1103. — De virginitate et humilitate, S. Fulgentius, LXV, 324. — Ad virgines regula, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1107. — Ad virginem Deo dicatam hortatoria, *ibid.*, 1135. — Ad virgines regula, S. Aurelianus, LXVIII, 399. — De virginum institutione liber, S. Leander, LXXII, 875.—Ad virgines regula, S. Donatus, LXXXVII, 273. — De virginitatis laudibus tractatus, S. Aldhelmus, LXXXIX, 103. — De virginum laudibus poema, *ibid.*, 257.—Ad virgines expositio in psalmum XLIV, S. Paschasius Radbertus, CXX, 993. — De castitate et mediis eam tuendi, Petrus Damianus, CXLV, 710. — De virginitate opusculum, Guibertus, CLVI, 579. — De virginitate et martyrio, S. Bernardus, CLXXXIII, 1008. — Palmarium virginale, Reinerus, CCIV, 61.

Virtutes et vitia. — De octo malitiæ cogitationibus, S. Eucherius, L, 877. — De octo vitiis, S. Eutropius, LXXX, 9. — De vitiorum et virtutum conflictu liber, S. Isidorus, LXXXIII, 1131. — Scintillarum liber, vel de virtutibus et vitiis, Defensor, LXXXVIII, 597. — De octo vitiis principalibus poema, S. Aldhelmus, LXXXIX, 281. — De virtutibus et vitiis liber, Alcuinus, CI, 613. — De vitiis et virtutibus libri quinque, Halitgarius, CV, 651. — De virtutibus et vitiis, Rabanus, CXII, 1555. — De vitiis cavendis et virtutibus exercendis, Hincmarus, CXXV, 857. — De virtutum studio liber, Adalgerus, CXXXIV, 917 — De vitiorum et virtutum conflictu, S. Leo IX, CXLIII, 559. — De fructibus carnis et spiritus, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 997. — De quatuor virtutibus cardinalibus, S. Bernardus, CLXXXIII, 878. — De virtutibus inter quas, velut inter lilia, sponsus pascitur, *ibid.*, 1116. — De virtutum statu, id., CLXXXIV, 791. —De exterminatione mali et promotione boni, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1073. — De sex alis Cherubim, sive de virtutibus, Alanus, CCX, 269.

Vita Christiana. — Ad Quirinum liber tertius, S. Cyprianus, IV, 723. — De duodecim abusionibus sæculi, *ibid.*, 869.— De Cain et Abel liber primus, S. Ambrosius, XIV, 315. — De Isaac et anima liber, *ibid.*, 502. — Vitæ Christianæ divitiæ quæ sint, id., XVI, epist. XXXVIII, 1095. — Christianorum quæ sit hæreditas, *ibid.*, epist. LXXVII, 1265. — De moribus Ecclesiæ catholicæ liber, S. Augustinus, XXXII, 1309. — Vita Christiana in quo consistat, id., XXXIII, epist. CLXXXIX, 854. — Vita præsens quomodo degenda, ut perveniatur ad æternam, *ibid.*, epist. XCV, 351. — De agone Christiano, id, XL, 289. — De cultura agri Domini, *ibid.*, 683. — De vita Christiana, *ibid*, 1031. — De duodecim abusionum gradibus, *ibid.*, 1079. — De rectitudine catholicæ conversationis, *ibid.*, 1169.—De vita Christiana liber, Fastidius, L, 383.—Vitæ honestæ formula, S. Martinus Dum., LXXII, 21. — De moribus libellus, *ibid.*, 29. — Norma vivendi, S. Isidorus, LXXXIII, 1247. — Via regia, Smaragdus, CII, 935. — De institutione laicali libri tres, Jonas, CVI, 121. — De agone Christiano, Rabanus, CXII, 1229. — De cursu spirituali liber, Othlonus, CXLVI, 141. — De quatuor generibus tentationum evitandis, S. Bernardus, CLXXXIII, 951. — De ordine vitæ et morum institutione, id., CLXXXIV, 559. — De modo bene vivendi, *ibid.*, 1200.

Vita contemplativa, Contemplatio. — Manuale, S. Augustinus, XL, 951 — Speculum, *ibid.*, 967.—De triplici habitaculo, *ibid.*, 991. — De scala paradisi, *ibid.*, 997. — De tribus habitaculis liber, S. Patricius, LIII, 851. — De vita contemplativa, S. Julianus Pomerius, LIX, 415. — Contemplativam inter et activam vitam differentiarum sententiæ, S. Isidorus, LXXXIII, 1245. — De videndo Deo, Rabanus, CXII, 1261. — Scala Dei major, Honorius, CLXXII, 1229. — De arca Noe morali et mystica, Abælardus, CLXXVI, 618. — De contemplando Deo liber, Guillelmus abbas, CLXXX, 249. — De contemplatione libellus, Hildebrandus junior, CLXXXI, 1691.—De tribus modis contemplationis, S. Bernardus, CLXXXIII, 884, 1029.—Quod activa vita sit via ad contemplativam, *ibid.*, 1004. — De contemplando Deo, id, CLXXXIV, 365. — De interiori domo, *ibid*, 507. — De præparatione animi ad contemplationem, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1. — De gratia contemplationis, *ibid*, 65. — De triplici contemplationis genere, Adamus Scotus, CXCVIII, 795.

Vita eremitica, solitaria. — De vitæ solitariæ laude, S. Hieronymus, XXII, epist. XIV, 347. — De vita eremitica liber, S. Augustinus, XXXII, 1451. — De laude eremi, S. Eucherius, L, 701. — De vita eremitica, Petrus Damianus, CXLIV, 571. — De vita eremitica, id., CXLV, 749.—De vita solitaria, Guillelmus abbas, CLXXX, 205.

Zelus et Livor.—De zelo et livore liber, S. Cyprianus, IV, 657.

CXLII.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM DE CHRISTIANA ET RELIGIOSA PERFECTIONE OPERUM

VEL ETIAM OPUSCULORUM.

DE QUIBUS IN DUABUS ASCETICIS PATRUM LATINORUM BIBLIOTHECIS PRÆCEDENTIBUS AGITUR.

Abbatis munere (de), Petrus Dam., CXLIV, 275.
Abbatissam et ejus congregationem (epistola ad), S. Cæsarius Arel., LXVII, 1125.
Abusionibus duodecim sæculi (de), S. Cyprianus, IV, 869.
Abusionum gradibus duodecim (de), S. Augustinus, XL, 1079.
Ad quid venisti (hæc in verba opusculum.), S. Bernardus, CLXXXIV, 1189.
Adversa toleranda (exhortatio ad), S. Hieronymus, XXX, epist. III, 50.
Adversitate æquanimiter toleranda (de), Petrus Dam., CXLIV, 473.
Ægrotum amicum (consolatio ad), S. Hieronymus, epist. V, VI, 61, 75.
Ægrotum amicum (consolatio ad), S. Maximus, LVII, 921.
Agone Christiano (de), S. Augustinus, XL, 289.
Agone Christiano (de), Rabanus, CXII, 1229.
Agri Domini cultura (de), S. Augustinus, XL, 685.
Alis Cherubim (de sex), vel de virtutibus, Alanus, CCX, 269.
Altaris sacramento (tractatus brevis de), Hildebertus, CLXXI, 1149.
Altaris sacramento (tractatus de), Stephanus de Balgiaco, CLXXII, 1273.
Amicitia Christiana (liber de), Petrus Blesens., CCVII, 871.
Amicitia (epistola de), S. Augustinus, XXXII, 868.
Amicitia spirituali (liber de), Aelredus abbas, CXCV, 659.
Amore Dei (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 815
Amore sponsi ad sponsam (liber de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 987.
Amoris (de natura et dignitate), S. Bernardus, CLXXXIV, 379.
Amoris divini (de natura et dignitate), Guillelmus abb., CLXXX, 249.
Amoris stimulus, Eckbertus abbas, CXCV, 114.
Anima et ejus institutione ad veram pietatem (liber de), Hugo de S. Vict., CLXXVII, 165.
Anima et Isaac (liber de), ubi de vita Christiana, S. Ambrosius, XIV, 502.
Anima (tractatus de), Rabanus Maurus, CIX, 1109.
Anima qualiter lilæsa permaneat inter prospera et adversa Passionis intuitu, S. Bernardus, CLXXXIII, 993.
Animæ arrha (soliloquium de), Hugo de S. Victore, CLXXVI, 951.
Animæ Claustro (libri quatuor de), *ibid.*, 1017.
Animæ cum Deo per amorem adhæsione perfecta (de), S. Bern., CLXXXIII, 1195.
Animæ exsilio et patria (de), Honorius, CLXXII, 1242.
Animæ instructione (libri duo de), Adamus Scotus, CXCVIII, 843.
Animæ medicina spirituali cum corporali comparanda (liber de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 1183.
Animæ ratione (liber de), Alcuinus, CI, 639.
Animæ stabilitate (liber de), Anonymus, CCXIII, 941.
Animæ triplici profectu (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 794.
Animi præparatione ad contemplationem (de), Richardus, a S. Vict., CXCVI, 1.
Arca Noe morali et mystica (de), Abælardus, CLXXVI, 618.
Avaritiam (libri quatuor adversus), S. Salvianus, LIII, 173.
Beatitudine cœlestis patriæ (liber de), Eadmerus, CLXI, 587.
Beatitudine vera (de), S. Augustinus, XXXIII, 65.
Beatitudinibus evangelicis (de), Balduinus, CCIV, 483.
Beatitudinibus (tractatus de octo), S. Chromatius, XX, 335.
Boni promotione et mali exterminatione (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 1075.
Cain et Abel (liber primus de), ubi de vita Christiana, S. Ambrosius, XIV, 315.
Calumniis ferendis (de), S. Cyprianus, IV, epist. LIX, 400.
Canonicorum ordine, habitu, professione (de), Adamus Scotus, CXCVIII, 459.
Canonicorum regula, S. Chrodegandus, LXXXIX, 1057.
Canonicorum regula (de), Amalarius, CV, 816.
Canonicorum regularium ordine (epistola apologetica pro), S. Anselmus, LXXXVIII, 1117.
Canonicorum regularium ordine (liber de), *ibid.*, 1091
Canonicorum scutum, Arno, CXCVI, 1493.
Carnis et spiritus fructibus (de), Hugo de S. Victore, CLXXXVI, 997.
Castitate et mediis eam tuendi (de), Petrus Dam., CXLV, 710.
Castitate et sobrietate (de), S. Augustinus, XL, 1105.
Cataclysmo (de), *ibid.*, 693.
Catechizandis rudibus (de), *ibid.*, 309.
Cellæ exercitio (liber de), Guigo II, CLIII, 787.
Charitas afflictis exhibenda, S. Cyprianus, IV, 327, 339
Charitate (liber de), S. Bernardus, CLXXXIV, 583.
Charitate Dei et proximi (liber de), Petrus Blesens., CCVII, 893.
Charitate duplici (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 1016.
Charitate et dilectione (liber de), S. Fulgentius, LXV, 344.
Charitate vera (de), S. Augustinus, XXXII, 868.
Charitatis gradibus (liber de), Richardus a S. Victore, CXCVI, 1195.
Charitatis laude (liber de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 969.
Charitatis speculi compendium, Aelredus abbas, CXCV, 621.
Charitatis speculum, *ibid.*, 505.
Charitatis violentæ quatuor gradibus (liber de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 1207.
Charitatis vulnere, quod sponsa sponso infligit (de), Balduinus, CCIV, 477.
Cherubim sex alis (de), vel de virtutibus, Alanus, CCX, 269.
Christianorum quæ sit hereditas, S. Ambrosius, XVI, epist. 77, col. 1263.
Circumcisione vera (de), S. Hieronymus, XXX, epist. XIX, 188.
Civitate Dei peregrinante (de), Henricus de Castro Marsiaco, CCIV, 251.
Claustrali vita (de), Honorius, CLXXII, 1247.
Claustralium scala, S. Bernardus, CLXXXIV, 475.
Clericorum institutione (liber de), Philippus Bonæ Spei, CCIII, 665.
Clericorum regula, Petrus de Honestis, CLXIII, 703.
Clericorum singularitate (de), S. Cyprianus, IV, 855.
Clericorum vita (de), S. Hieronymus, XXII, 527.
Clericorum vita (de), id., XXX, 288.
Clericorum vitiis (de), Petrus Dam., CXLIV, 344.
Clericos aulicos (liber contra), *ibid.*, 465.
Clericos intemperantes (liber contra), *ibid.*, 387.
Clericos regulares proprietarios (liber contra), *ibid.*, 479.

Clericos (de conversione ad), S. Bernard., CLXXXII, 833.
Cœnobiorum institutis (libri duodecim de), Cassianus, XLIX, 53.
Cœnobiorum institutis canonicis (liber de), S Eucherius, L, 867.
Cogitationibus malitiæ (de octo), *ibid.*, 877.
Collationum XXIV collectio, Cassianus, XLIX, 477.
Collationum libri tres, S. Odo, CXXXVII, 517.
Compunctione cordis (de), S. Fulgentius, LXV, 559.
Concionatoris officio (de), Petrus Dam., CXLIV, 461.
Concordia et pace (liber de), S. Anselmus, CLVIII, 1035.
Confessione peccatorum (de), Alcuinus, CI, 650.
Confessione sacramentali (liber de), Petrus Blesens., CCVII, 1077.
Confessionum liber octavus, ubi de lapsis, S. August., XXXII, 747.
Confessorum gloria (liber de), S. Gregorius Turon., LXXI, 828.
Conflictu vitiorum et virtutum (de), S. Leo XI, CXLIII, 959.
Conflictu vitiorum et virtutum (liber de), S. Isidorus, LXXXIII, 1131
Conscientia (libellus de), anonymus, CCXIII, 903.
Conscientia (liber de), Petrus Cellensis, CCI, 1085.
Consolatio ad virginem in exsilio missam, S. Hieronymus, XXX, epist. IV, 55.
Constitutiones Hirsaugienses, S. Wilhelmus, CL, 927.
Contemplando Deo (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 365.
Contemplando Deo (liber de), Guillelmus abbas, CLXXX, 249.
Contemplatione (libellus de), Hildebrandus Junior, CLXXXI, 1691.
Contemplationem (de præparatione animi ad), Richardus a S. Vict., CXCVI, 1.
Contemplationis genere triplici (de), Adamus Scotus, CXCVIII, 795.
Contemplationis gratia (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 63.
Contemplationis modis tribus (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 884, 1029.
Contemptu mundi (carmen de), S. Anselmus, CLVIII, 687.
Contemptu mundi (de), S. Eucherius, L, 711.
Contemptu mundi (libellus de), Henricus, CXCV, 979.
Contemptu sæcularium (de), S. Augustinus, XXXIII, 90, 103, 483, 489, 1053.
Contemptu sæculi (opusculum de), Petrus Dam., CXLV, 251.
Contemptu temporalium (liber de), S. Anselmus, CLVIII, 677.
Continentia a Deo accepta, ad Deum referenda (de), S. August., XXXIII, epist. 188, col. 848.
Continentia (liber de), id., XL, 349.
Contritione cordis (de), *ibid.*, 943.
Contritione cordis (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 848.
Conversationis catholicæ rectitudine (de), S. Augustinus, XL, 1169.
Conversione a sæculo (liber de), S. Fulgentius, LXV, 548.
Corpore et sanguine Christi (epistola de), S. Paschasius Radbertus, CXX, 1351.
Corpore et sanguine Christi (liber de), *ibid.*, 1267.
Corpore et sanguine Christi (liber de), Durandus, CXLIX, 1373.
Corporis et sanguinis Christi veritate in Eucharistia (liber de), Guitmundus, CXLIX, 1427.
Correptione æquanimiter ferenda (liber de), Petrus Dam., CXLV, 703.
Correptione et gratia (liber de), S. August, XLIV, 915.
Cruce (tractatus de septem verbis Domini in), Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1677.
Crucis laude (opusculum de), Eckbertus abbas, CXCV, 103.
Crucis mensuratione (de), S. Anselmus, CLIX, 289.
Cultu vero (liber de), Lactantius, VI, 655.
Cultura agri Dominici (de), S. Augustinus, XL, 685.
Cursu spirituali (liber de), Othlonus, CXLVI, 141.
David apologiæ, prior ac posterior, S. Ambrosius, XIV, 465.
Dei scala major, Honorius, CLXXII, 1229.
Deo contemplando (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 365.
Deo contemplando (liber de), Guillelmus abbas, CLXXX, 249.
Deo diligendo (liber de), S. Augustinus, XL, 847.
Deo diligendo (liber de), S. Bernardus, CLXXXII, 973.
Deo videndo (de), Rabanus, CXII, 1261.
Deliciis spiritualibus (de), Petrus Dam., CXLV, 715.
Demono superbo (de), S. Cyprianus, IV, epist. 65, col. 393.
Dignitate sacerdotali (liber de), S. Ambrosius, XVI, 567.
Dignitate sacerdotii (de), Petrus Dam., CXLV, 491.
Dignitatum ecclesiasticarum fuga (de), *ibid.*, 455.
Dilectione Dei (liber de), Balduinus, CCIV, 417.
Dilectionis modo triplici (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 867.
Dilectionis substantia (liber de), S. Augustinus, XL, 843.
Disciplina Christiana (liber de), *ibid.*, 669.
Disciplina claustrali (liber de), Petrus Cellens., CCII, 1101.
Disciplina observanda (liber de), S. Cyprianus, IV, 255.
Doctrina Christiana (liber de), S. Augustinus, XXXIV, 15.
Documentis salubribus (liber de), idem, XL, 1047.
Documentis salubribus (liber de), S. Paulinus, XCIX, 197.
Dominus vobiscum (liber qui dicitur), Petrus Dam., CXLV, 231.
Domo interiori (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 507.
Ecclesiæ catholicæ moribus (liber de), S. Augustinus, XXXII, 1451.
Ecclesiæ unitate (liber de), S. Cyprianus, IV, 493.
Ecclesiasticorum vestitu vili (de), Petrus Dam., CXLV, 517.
Eleemosyna (opusculum de), Petrus Dam., CXLV, 207.
Elia et jejunio (liber de), S. Ambrosius, XIV, 697.
Enchiridion, sive liber de fide, spe et charitate, S. Augustinus, XL, 231.
Episcoporum officiis (de), Hincmarus, CXXV, 1087.
Eremi flos, Reinerus, CCIV, 69.
Eremi laude (de), S. Eucherius, L, 701.
Eremo (sermones ad fratres commorantes in), S. August., XL, 1235.
Eremitica vita (liber de), S. August., XXXII, 1451.
Eremetica vita (de), Petrus Dam., CXLIV, 371.
Eremetica vita (de), id., CXLV, 749
Eucharistia sacra (liber de), Hildebertus, CLXXI, 1195.
Eucharistion, Honorius, CLXXII, 1249.
Expositio in psalmum XLIV ad virgines, S. Paschasius Radbertus, CXX, 993.
Felicitate vera (de), S. Augustinus, XXXIII, 666.
Felicitate vera (liber de), Petrus Dam., CXLV, 851.
Fide catholica (liber de), Hugo Ambian., CXCII, 1323.
Fide Deo obstricta non falienda (liber de), Petrus Dam., CXLV, 667.
Fide et operibus (liber de), S Augustinus, XL, 197.
Fide, spe et charitate (libri tres de), S. Paschasius Radbertus, CXX, 1387.
Fidei ænigma, Guillelmus abbas, CLXXX, 397.
Fidei speculum, *ibid.*, 365.
Formula vitæ honestæ, S. Martinus Dum., LXXII, 21.
Fuga in persecutione (de), Tertullianus, II, 101.
Genere triplici contemplationis (de), Adamus Scotus, CXCVIII, 795.
Genesi ad litteram (libri de), S. Augustinus, XXXIV, 245.
Gratia contemplationis (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 63.
Gratia et correptione (liber de), S August., XLIV, 915.
Gratia triplici Dei (de), Balduinus, CCIV, 467.
Gratiæ divinæ efficacia in mutandis hominum animis, S. Cyprianus, IV, epist. 1, col. 192.
Gubernatione Dei (libri duo de), S. Salvianus, LIII, 825.
Habitaculis tribus (liber de), S. Patricius, LIII, 851
Habitaculo triplici (de), S. Augustinus, XL, 991.
Habitu virginum (liber de), S. Cyprianus, IV, 441.
Hæreditate contemnenda (de), S. Hieronymus, XXX, 45.
Hominis interioris eruditione (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 1229.
Hominis interioris statu (de), *ibid.*, 1115.
Horis canonicis (de), Petrus Damianus, CXLV, 221.
Horis canonicis (liber de), Drago, CLXVI, 1357.
Humilitate (liber de), S. Leo Magnus, LV, 161.
Humilitate duplici (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 987.
Humilitate et patientia (de), *ibid.*, 959.
Humilitate et virginitate (de), S. Fulgentius, LXV, 324.
Humilitate (sententiæ de), Novatus, XVIII, 67
Humilitatis exhortatio, S. Isidorus, LXXXIII, 1201.
Humilitatis gradibus (de), S. Bernardus, CLXXXII, 941
Infirmorum visitatione (de), S Augustinus, XL, 1147.

Institutione clericorum (liber de), Philippus Bonæ Spei, CCII, 665.
Institutione laicali (libri tres de), Jonas, CVI, 121.
Institutione morum et ordine vitæ (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 559.
Institutione novitiorum (de). Hugo de S. Vict., CLXXVI, 925.
Institutione virginis (liber de), S. Ambrosius XVI, 305.
Institutione virginum (liber de). S. Leander, LXXII, 875.
Instructione animæ (libri duo de), Adamus Scotus, CXCVIII, 843.
Instructiones variæ ad monachos, S. Columbanus, LXXX, 209.
Interpellatione Job et David (liber de), in quo de patientia, S. Ambrosius, XVI, 921.
Ira (libellus de), S. Martinus Dumens. LXXII, 41.
Ira frenanda (de), Petrus Dam., CXLV, 619.
Jactantia repellenda (libellus de), S. Martinus Dum., LXXII, 31.
Jejunii utilitate (de), S. Augustinus, XL., 707.
Jejunio (liber de), Tertullianus, II, 953.
Jejunio et Elia (liber de), S. Ambrosius, XIV, 697.
Jesu (de efficacia et suavitate nominis), S Bernardus, CLXXXIII, 843.
Judicii die (de), Petrus Damian. CXLIV, 576.
Judicio extremo (de), idem, ibid. 500.
Judicio ultimo (de), Sulpicius Severus, XX, 223.
Justitia (liber de), Lactantius, VI, 545.
Justitia et misericordia (liber de), D. Algerus, CLXXX, 857.
Labores æquanimiter ferendos (exhortatio ad), Petrus Dam., CXLIV, 443.
Laboribus pro Christo subeundis (de), Antoninus, L, 567.
Lacrymarum tres libelli, Reinerus, CCIV, 133.
Lapsi reparatione (liber de), Bachiarius, XX, 1037.
Lapsis (liber de), S. Cyprianus, IV, 467.
Lapsis (de non facile danda venia), idem, ibid. Epist. 9, 10, 11, 13, 31.
Lapsu virginis consecratæ (liber de), S. Ambrosius, XVI, 367.
Lectore ordinato (liber de), S. Cyprianus, IV, 319, 322.
Librorum varietate (libri tres de), Haymo, CXVIII, 875.
Ligni Dominici mysterio (libellus insignis de), Berengosus, CLX, 981.
Linguæ vitio (de), Petrus Dam., CXLIV, 912.
Livore et zelo (liber de), S Cyprianus, IV, 657.
Mali exterminatione et boni promotione (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 1073.
Malis patienter tolerandis (de), S. Augustinus, XXXIII, epist. 58, 78, 109, 140, 210, 214, 263.
Malitiæ octo cogitationibus (liber de), S. Eucherius, I, 877.
Manuale, S. Augustinus, XL, 951.
Mariæ matris Jesu doloribus (de), S. Bernardus, CLXXXII, 1153.
Martyres (ad), S. Cyprianus, IV, epist. 8, col. 245.
Martyres (liber ad), Tertullianus, I, 619.
Martyrii documentum; S. Eulogius, CXV, 821.
Martyrii laude (de), adversus Gnosticos, Tertullianus, II, 121.
Martyrii laude (liber de), S. Cyprianus, IV, 787.
Martyrio (de), et exhortatio ad martyrium, idem, *ibid.* Epist. 15, 26, 56, 77, 81.
Martyrio duplici (liber de), idem, *ibid*, 881.
Martyrio et virginitate (de), S. Bernardus, CLXXXII, 1008.
Medicina animæ spiritualis cum corporali comparanda (liber de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 1183.
Meditandi (opusculum aureum de artificio), idem, *ibid.*, 993.
Meditatio in passionem Domini, Bernardus, CLXXXIV, 741.
Meditatio super *Miserere*, S. Anselmus, CLVIII, 821.
Meditatione novissimorum (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 201.
Meditationes, S. Augustinus, XL, 901.
Meditationes, Guigo I, CLIII, 601.
Meditationes, Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1753.
Meditationes de cognitione humanæ conditionis, S. Bernardus, CLXXXIV, 485.
Meditationes, seu soliloquium, Eckbertus abbas, CXCV, 105.
Meditationum liber, S. Anselmus, CLVIII, 821.
Meditativæ orationes, Guillelmus abbas, CLXXX, 206.
Mendacio (liber de), S. Augustinus, XL, 487.
Mendacium (liber contra), *ibid.*, 517.
Mentis puritate perfecta (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 1075.
Ministrorum officiis (libri tres de), S. Ambrosius, XVI, 23.
Misericordia et justitia (liber de), D. Algerus, CLXXX, 857.
Missæ expositione (de), Florus, CXIX, 15.
Missæ expositione (liber de), Hildebertus, CLXXI, 1153.
Missæ (expositio in canonem), B Odo, CLX, 1055.
Missæ officio (de), Isaac abbas, CXCIV, 1889.
Monachorum regula, S. Hieronymus, XXX, 391.
Monachi informatione perfecta (de), Petrus Dam., CXLV, 721
Monachi institutione (de), S. Hieronymus, XXII, epist. 58, col. 579.
Monachorum diadema, Smaragdus, CII, 593.
Monachorum forma vivendi, S. Hieronymus, XXII, epist. 125, col. 1072.
Monachorum historia, Rufinus, XXI, 387.
Monachorum obedientia (de), Anselmus, CLVII, 1135.
Monachorum opere (de), S Augustinus, XL. 547.
Monachorum perfectione (de), Petrus Dam., CXLV, 291.
Monachorum regula, S. Hieronymus, XXX, 319.
Monachorum regula, Vigilius, I., 575.
Monachorum regula, S. Fructuosus, LXXXVII, 1097.
Monachorum speculum, S. Bernardus, CLXXXIV, 1175.
Monachos (ad), ne otio et solitudine ad ignaviam abutantur, S. Augustinus, XXXIII, 187.
Monachos exhortatio (ad), Anonym. XVIII 71.
Monachos homilia (ad), S. Hieronymus, XXX, 311.
Monachos homilia (ad), S. Eucherius, I., 855.
Monachos (de insidiis Satanæ adversus), S. Anselmus, CLVIII, 1160.
Monachos regula (ad). S. Cæsarius Arelat. LXVII, 1097.
Monachos regula (ad), S Aurelianus, LXVIII. 385.
Monachos regula (ad), Anonym. LXXXVIII, 945.
Monachos regulæ variæ (ad), S. Benedictus, LXVI, 919.
Monachos variæ instructiones (ad), S. Columbanus, LXXX, 229.
Monasticus ordo, S. Benedictus, LXVI, 215.
Moralium S. Gregorii in Job epitome, S. Odo, CXXXIII, 105.
Moribus Ecclesiæ catholicæ (liber de), S. Augustinus, XXXII. 1309.
Moribus (libellus de), S Martinus Dumens., LXXII, 21.
Morum institutione et ordine vitæ (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 559.
Mortalitate (liber de). S. Cyprianus, IV, 581.
Mortis bono (liber de), S. Ambrosius, XIV, 559.
Mortis meditatione (libri duo de), Rupertus, CLXX, 357.
Mortis profectu (libri de), Reinerus, CIV, 181.
Mundi contemptu (carmen de), S. Anselmus, CLVIII, 687.
Mundi contemptu (libellus de), Henricus, CXCV, 979.
Mundi contemptu (liber de). S. Eucherius, I., 711.
Mundi gloria fluxa et sæculi despectione (de), Petrus Dam., CXLV, 807.
Mundi vanitate (libri quatuor de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 705.
Munere pastorali (de), Petrus Damian., CXLIV, 525.
Noe arca moralis et mystica (de), Abælardus, CLXXVI, 618.
Norma vivendi, S. Isidorus, LXXXIII, 1247.
Novissimorum meditatione (de), Richardus a S. Vict., CXCV, 201.
Novitiorum institutione (de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 925.
Obedientia monachorum (de), S. Anselmus, CLVII, 1135.
Obedientia (sententiæ de), Novatus, XVII, 67.
Officiis divinis (libellus de), Beda Vener., XCIV, 551.
Officiis divinis (liber de), Drago, CLXVI, 1337.
Officiis divinis (libri duodecim de). Rupertus, CLXX, 13.
Officiis episcoporum (de), Hincmarus, CXXV, 1087.
Officiis ministrorum (libri tres de), S. Ambrosius, XVI, 23.
Officio concionatoris (de), Petrus Damian., CXLIV, 461.
Officio pastorali (de). *ibid.*, 253.
Operibus Spiritus sancti (de), Rupertus, CLXVII, 1571.
Opprobriis ferendis (de), S. Hieronymus, XXX, epist. 41, col 282.
Orandi modo (liber de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 977.

Orando Deo pro peccatis (de), S. Cyprianus, IV, epist. 7, col. 240.
Orandus quomodo sit Deus, S. Augustinus, XXXIII, epist. 130, col. 493.
Oratione ad Deum (de), et compunctione cordis, S. Fulgentius, LXV, 559.
Oratione (liber de), Tertullianus, I, 1145.
Oratione Dominica (liber de), Hugo Ambian., CXCII, 1323.
Orationem Dominicam (commentarius in), Theodoricus, CXLVII, 555.
Orationes, S. Anselmus, CLVIII, 855.
Orationes meditativæ, Guillelmus abbas, CLXXX 206.
Orationis Dominicæ explanatio, Anonym., CCXIII, 719.
Orationis Dominicæ expositio, Abælardus, CLXXVIII, 611.
Ordine (libri duo de), S. Augustinus, XXXII, 977.
Ordine canonicorum regularium (epist. apologetica de), Anselmus, CLXXXVIII, 1117.
Ordine canonicorum regularium (liber de), *ibid.*, 1091.
Ordine, habitu, professione canonicorum (liber de), Adamus Scotus, CXCVIII, 439.
Ordinibus Ecclesiæ (liber de septem), S. Hieronymus, XX, 148.
Ordinis Cisterciensis usus antiquiores, S. Stephanus abbas, CLXVI, 1384.
Ornatu sponsæ, quo tota cœlestis reddatur (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 912.
Pace et concordia (liber de), S. Anselmus, CLVIII, 10.5.
Pacis bono (de), Rufinus, CL, 1593.
Palmarium virginale, Reinerus, CCIV, 61.
Panibus (liber de), Petrus Cellens., CCII, 927.
Paradisi scala, S. Augustinus, XL, 997.
Passione Christi (de), et doloribus matris ejus, S. Bernardus, CLXXXII, 1133.
Passione Domini (de), Rabanus, CXII, 1425.
Passione Domini (tractatus de), S. Bernardus, CLXXXIV, 635.
Passionem Domini (meditatio in), *ibid.*, 741.
Passionis intuitu qua iter inter prospera et adversa illæsa permaneat anima, id., CLXXXIII, 993.
Passionis meditatione (de), Beda Vener., XCIV, 561.
Patientia in insectatione improborum (de), Petrus Damian., CXLV, 791.
Patientia (liber ad Demetrium, ubi de), S. Cyprianus, IV, 543.
Patientia (liber de), S. Augustinus, XL, 612.
Patientiæ bono (liber de), Tertullianus, I, 1249.
Patientiæ bono (liber de), S. Cyprianus, IV, 621.
Patrum vita (liber de), S. Gregorius Turonens., LXXI, 1019.
Pauperum cura (de), S. Cyprianus, IV, 250, 251, 526.
Peccatoris speculum, S. Augustinus, XL, 985.
Peccatorum confessione (de), Alcuinus, CI, 650.
Peccatorum remediis (de), Beda Vener., XCIV, 568.
Peccatorum remissione (libri duo de), S. Fulgentius, LXV, 527.
Persecutione (de fuga in), Tertullianus, II, 101.
Philosophorum falsa sapientia (de), Lactantius, VI, 547.
Pœnitentia (homilia de), S. Laurent. Novar., LXVI, 89.
Pœnitentia (liber de), Tertullianus, I, 1223.
Pœnitentia (liber de), Anonym., CCXII, 865.
Pœnitentia (libri duo de), S. Ambrosius, XVI, 465.
Pœnitentia recta, et futura retributione (de), S. Fulgentius, LXV, 552.
Pœnitentia vera (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 1041.
Pœnitentia vera et falsa (de), S. Augustinus, XL, 1113.
Pœnitentiæ speculum, Reinerus, CCIV, 51.
Pœnitentiam (libellus exhortatorius ad), S. Pacianus, XIII, 1018.
Pœnitentialis liber, Alanus, CCX, 281.
Pontificum Romanorum vitæ brevitate (de), Petrus Damian., CXLV, 471.
Præcepto et dispensatione (de), S. Bernard., CLXXXII, 859.
Presbytero ordinato (de), S. Cyprianus, IV, epist. 55, col. 326.
Presbyteros (exhortatio ad), Eutichianus papa, V, 165.
Profectu animæ triplici (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 794.
Profectu religioso (de), S. Anselmus, CLVIII, 1113.
Prognosticon (libri tres), S. Julianus, XCVI, 453.
Psalmodiæ bono (de), S. Nicetius, LXVIII, 371.
Psalmorum usu (de), Alcuinus, CI, 465.
Psalmos aliquot enarrationes mysticæ (in), Richardus a S. Vict., CXCVI, 265.
Psalmos pœnitentiales (expositio pia in), Alcuinus, C, 569.
Psalmos pœnitentiales septem (expositio in), S. Gregorius Mag., LXXVII, 550.
Puritate mentis perfecta (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 794.
Quirinum (liber tertius ad), ubi de vita christiana, S. Cyprianus, IV, 725.
Regula ad monachos, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1097.
Regula ad monachos, S. Aurelianus,, LXVIII, 385.
Regula ad monachos, Anonymus, LXXXVIII, 945.
Regula ad servos Dei, S. Augustinus, XXXII, 1377.
Regula ad virgines, S. Aurelianus, LXVIII, 399
Regula ad virgines, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1107.
Regula ad virgines, S. Donatus, LXXXVII, 275.
Regula canonicorum, S. Chrodegangus, LXXXIX, 1057.
Regula canonicorum (de), Amalarius, CV, 816.
Regula clericorum, Petrus de Honestis, CLXIII, 703.
Regula cœnobialis, S. Columbanus, LXXX, 209.
Regula commentata, S. Benedictus, LXVI, 215.
Regula inclusarum, Ælredus abbas, CXCV, 701.
Regula monachorum, S. Hieronymus, XXX, 319.
Regula monachorum, Vigilius, L, 375.
Regula monachorum, S. Fructuosus, LXXXVII, 1097.
Regula monachorum, S. Hieronymus, XXX, 391.
Regula S. Stephani, S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1135.
Regula Templariorum, Joannes Michaelensis, CLXVI, 857.
Regulæ ad monachos variæ, S. Benedictus, LXVI, 919.
Regulæ pastoralis liber, S. Gregor. Mag., LXXVII, 13.
Regulæ S. Benedicti explanatio, S. Hildegardis abbas, CXCVII, 1055.
Regulæ S. Benedicti (libri tres super quædam capita), Rupertus, CLXX, 477.
Regulæ sanctimonialium, B. Robertus de Arbris, CLXII, 1079.
Regulæ vivendi religiose, S. Augustinus, XXXIII, epist. 211, col. 958.
Regulam B. Augustini (expositio in), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 881.
Regulam S. Benedicti (commentaria in), Smaragdus, CII, 691.
Regularum concordia (de), S. Benedictus, CIII, 717.
Remediis peccatorum (de), Beda Vener., XCIV, 568.
Remissione peccatorum (libri duo de), S. Fulgentius, LXV, 527.
Retributione futura et recta pœnitentia (de), *ibid.*, 552.
Sabbatismo (de), Petrus Damianus, CXLIV, 260.
Sacerdotali dignitate (liber de), S. Ambrosius, XVI, 567.
Sacerdotes (exhortatio ad), Balduinus, CCIV, 529.
Sacerdotii dignitate (de), Petrus Damian., CXLV, 491.
Sacerdotis instructio, S. Bernardus, CLXXXIV, 771.
Salutatione angelica (de), Balduinus, CCIV, 467.
Sanctimoniales (sermo ad), S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1121.
Sanctimonialium regulæ, B. Robertus de Arbrissello, CLXII, 1079.
Sapientia falsa philosophorum (de), Lactantius, VI, 547.
Satanæ insidiis adversus monachos (de), S. Anselmus, CLVIII, 1160.
Sæcularium contemptu (de), S. Augustinus, XXXIII, 90, 103, 483, 989, 1054.
Sæculi abusionibus duodecim (de), S. Cyprianus, IV, 869.
Sæculi contemptu (opusculum de), Petrus Damian., CXLV, 251.
Sæculi fuga (liber de), S. Ambrosius, XIV, 509.
Sæculi fuga (liber de), Joannes monachus, CLIII, 900.
Sæculi odio (de), S. Anselmus, CLVIII, 1072.
Scala claustralium, S. Bernardus, CLXXXIV, 475.
Scala Dei major, Honorius, CLXXII, 1229.
Scala Dei minor, seu de gradibus charitatis, *ibid.*, 1239.
Scala paradisi, S. Augustinus, XL, 997.
Scintillarum liber, vel de virtutibus et vitiis, Defensor, LXXXVIII, 597.
Scripturarum sacrarum studium (exhortatio ad), S. Hieronym., XXII, epist. 53, 540. —
Scutum canonicorum, Arno, CXCIV, 1495.
Secessu (de) necessario prælatis et superioribus ut ido nei sint imposito muneri implendo, S. Augustinus, XXXIII, epist. 21, 88.
Sententiarum liber, S. Isidorus, LXXXIII, 1131.
Sententiarum liber, S. Bernardus, CLXXXIV, 1135.
Sententiarum liber, S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1135.

Sententiarum libri quinque, Taio, LXXX, 727.
Sententiarum libri tres, S. Bruno Astensis, CLXV, 875.
Septem septenis (de), Joannes Saresberiensis, CXCIX, 943.
Sermone in monte (libri de), S. Augustinus, XXXIV, 1229.
Similitudinibus S. Anselmi (liber de), Eadmerus, CLIX, 605.
Simplicitate scientiæ inflanti anteponenda (de sancta), Petrus Dam., CXLV, 695.
Sobrietate et castitate (de), S. Augustinus, XL., 1165.
Soliloquium de arrha animæ, Hugo de S. Viet., CLXXVI, 951.
Solitaria vita (de), Guillelmus abbas, CLXXX, 205.
Solita læ vitæ laude (de), S. Hieronymus, XXII, epist. 14, 347.
Speculum, S. Augustinus, XL, 997.
Speculum de Scriptura sacra, Id., XXXIV, 887.
Speculum monachorum, S. Bernardus, CLXXXIV, 1175.
Speculum peccatoris, S. Augustinus, XL, 983.
Speculum pœnitentiæ, Reinerus, CCIV, 51.
Spiritus sancti operibus (de), Rupertus, CLXVIII, 1571.
Sponsæ ornatu, quo tota cœlestis reddatur (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 912.
Sponsam Christi (exhortatio ad), Anonym., XVIII, 77.
Stabilitate animæ (liber de), Anonym., CCXIII, 911.
Statu virtutum (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 791.
Statuta pro ordine S. Benedicti, Lanfrancus, CL, 445.
Studio virtutum (liber de), Adalgerus, CXXXIV, 917.
Superbia (libellus de), S. Martinus Dumens, LXXII, 55.
Superbiæ gradibus (de), S. Bernardus, CLXXXII, 941.
Superbiam (contra), Petrus Dam., CXLIV, 485.
Symboli apostolorum expositio, Abælardus, CLXXVIII, 629.
Symboli Athanasii explanatio, S. Hildegardis abbat., CXCVII, 1065.
Symboli explanatio, Nicetas, LII, 865.
Symboli expositio, Anonymus, CCXIII, 725.
Symbolum Athanasii (expositio fidei in), Abælardus, CLXXVIII, 633.
Tabernaculi Moysis explicatio mystica, Petrus Cellens., CCII, 1047.
Tabernaculo tripartito (pars tertia de), Ademus Scotus, CXCVIII, 795.
Templariorum regula, Joannes Michaelensis, CLXVI, 857.
Tempore barbarico (de), S. Augustinus, XL, 700.
Tentationum generibus quatuor evitandis (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 951.
Timorem servilem non sufficere ad expiandum peccatum, S. August., XXXIII, 592.
Tractatus ad fratres de Monte-Dei, S. Bernardus, CLXXXIV, 307.
Tractatus asceticus, S. Anselmus, CLVIII, 1021.
Tribulationis duodecim utilitatibus (liber de), Petrus Blesens., CCVII, 989.
Unitate Ecclesiæ (liber de), S. Cyprianus, IV, 495.
Urbis excidio (de), S. Augustinus, XL, 715.
Usu psalmorum (de), Alcuinus, CI, 465.
Usus antiquiores ordinis Cisterciensis, S. Stephanus abbas, CLXVI, 1381.
Vanitate mundi (libri quatuor de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 703.
Verbis septem Domini in cruce (tractatus de), Ernaldus, CLXXXIX, 1677.
Vestitu vili ecclesiasticorum (de), Petrus Dam., CXLV, 517.
Via regia, Smaragdus, CII, 935.
Videndo Deo (de), Rabanus, CXII, 1261.
Vigiliis servorum Dei (de), S. Nicetius, LXVIII, 365.
Virginale palmarium, Reinerus, CCIV, 51.
Virginis consecratæ (liber de lapsu), S. Ambrosius, XVI, 367.
Virginis institutione (liber de), *ibid.*, 305.
Virginem Deo dicatam (hortatoria ad), S. Cæsarius Arelat., XLVII, 1135.
Virginem devotam (liber ad), S. Ambrosius, XVI, 335.
Virgines expositio in Psalmum XLIV (ad), S. Paschasius Radbertus, CXX, 993.
Virgines (regula ad), S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1107.
Virgines (regula ad), S. Aurelianus, LXVIII, 390.
Virgines (regula ad), S. Donatus, LXXVII, 273.
Virginum habitu (liber de), S. Cyprianus, IV, 441.
Virginum institutione (liber de), S. Leander, LXXII, 873.
Virginum laudibus (poema de), S. Adhelmus, LXXXIX 237.
Virginitatis custodia (de), S. Hieronymus, XXII, epist., 22, 394.
Virginitatis exhortatione (liber de), S. Ambrosius, XVI, 335.
Virginitatis laudibus (tractatus de), S. Aldhelmus, LXXXIX, 103.
Virginitatis laus, S. Hieronymus, XXX, epist. 13, 163.
Virginitate (de), Sulpicius Severus, XX, 227.
Virginitate et Humilitate (de), S. Fulgentius, LXV, 324.
Virginitate et martyrio (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 1008.
Virginitate opusculum (de), Guibertus, CLVI, 579.
Virginitate sancta (de), S. Augustinus, XL., 395.
Virginitate servanda (de), S. Hieronymus, XXII, epist. 130, 1105.
Virtutibus (de), inter quas, velut inter lilia, sponsus pascitur, S. Bernar., CLXXXIII, 1116.
Virtutibus et vitiis (liber de), Alcuinus, CI, 613.
Virtutibus et vitiis (de), Rabanus, CXII 1335.
Virtutibus quatuor cardinalibus (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 878.
Virtutum statu (de), CLXXXIV, 791.
Virtutum studio (liber de), Adalgerus, CXXXIV, 917.
Vita activa quod sit via ad contemplativam, S. Bernardus, CLXXXIII, 1004.
Vita Christiana (de), S. Augustinus, LX, 1031.
Vita Christiana (liber de), Fastidius, L, 385.
Vita Christiana in quo consistat, S. Augustinus, XXXIII, epist. 189, 854.
Vita claustrali (de), Honorius, CLXXII, 1247.
Vita cœnobitica vel communi (de), Balduinus, CCIV, 345.
Vita contemplativa (de), S. Julianus Pomerius, LIX, 415.
Vita eremitica (de), Petrus Damianus, CXLIV, 571.
Vita eremitica (de), Id., CXLV, 749.
Vita eremitica (liber de), S. Augustinus, XXXII, 1451.
Vita humili (de), S. Ambrosius, XVI, epist. 58, col. 1178.
Vita Patrum (liber de), S. Gregorius Turon., LXXI, 1009.
Vita præsens quomodo degenda, ut perveniatur ad æternam, S. Augustinus, XXXIII, epist. 95, col. 351.
Vita solitaria (de), Guillelmus abbas, CLXXX, 205.
Vitæ brevitate pontificum Romanorum (de), Petrus Damian., CXLV, 471.
Vitæ christianæ divitiæ quæ sint, S. Ambrosius, XVI, epist. 38, col. 1095.
Vitæ honestæ formula, S. Martinus Dumens., LXXII, 21.
Vitæ ordine et morum institutione (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 559.
Vitæ solitariæ laude (de), S. Hieronymus, XXII, epist. 14, col. 347.
Vitam inter contemplativam et activam differentiarum sententiæ, S. Isidorus, LXXXIII, 1243.
Vivendi (de modo bene), S. Bernardus, CLXXXIV, 1200.
Vivendi norma, S. Isidorus, LXXXIII, 1247.
Vivendi religiose regulæ, S. Augustinus, XXXIII, epist. 211, col. 958.
Vitiorum et virtutum conflictu (liber de), S. Isidorus, LXXXIII, 1151.
Vitiorum et virtutum conflictu (de), S. Leo IX, CXLIII, 559.
Vitiis cavendis et virtutibus exercendis (de), Hincmar., CXXV, 857.
Vitiis et virtutibus (libri quinque de), Halitgarius, CV, 681.
Vitiis octo (de), S. Eutropius, LXXX, 9.
Vitiis octo principalibus (poema de), S. Aldhelmus, LXXXIX, 281.
Vitis mystica, sive tractatus de passione Domini, S. Bernardus, CLXXXIV, 635.
Vocatione, statu, virtutibus religiosis (de), S. Bernardus, CLXXXII, in epistolis asceticis et aliis; vide indicem præcedentem ad S. Bernardum.
Zelo et livore (liber de), S. Cyprianus, IV, 637.

CXLIII.

INDEX DE CONSCIENTIA,

VARIAS REFERENS SS. PATRUM SENTENTIAS DE HOC RATIONIS DICTAMINE,

QUO COMMUNITER STATUITUR INTERNA MORALIUM ACTIONUM REGULA, ETC.

TERTULLIANUS. — Vultis ut Deum ex animæ ipsius testimonio comprobemus? quæ, licet carcere corporis pressa, licet institutionibus pravis circumscripta, licet libidinibus ac concupiscentiis evigorata, licet falsis diis excandellata, cum tamen resipiscit, ut ex crapula, ut ex somno, ut ex aliqua valetudine, et sanitatem suam patitur. *Deum nominat*, hoc solo nomine, quia proprio *Dei veri. Deus magnus! Deus bonus!* et quod, *Deus dederit;* omnium vox est, I, 576, 577. — Judicem quoque contestatur illum : *Deus videt* et *Deo commendo* et *Deus mihi reddet*. O testimonium animæ naturaliter christianæ! Denique pronuntians hæc, non ad Capitolium, sed ad cœlum respicit, *ibid.* — Corpus sumus de conscientia religionis, et disciplinæ divinitate et spei fœdere, *ibid.*, 463. — Consiste in medio, anima seu divina, seu humana, unde et quomodo facis animal rationale, sensus et scientiæ capacissimum, *ibid.*, 610. — Te compello simplicem et idiotam, ea expostulo quæ in hominem infers, quæ aut ex temetipsa, aut ex quocunque auctore tuo didicisti, *ibid.* — Solum enim Deum confirmas, cum tantum Deum nominas. De natura quoque Dei quam prædicamus, nec te latet : *Deus bonus est; Deus benefacit*, tua vox est. *Benedicat te Deus!* tam facile pronuntias quam Christiano necesse est, *ibid.*, 612. — Hæc testimonia animæ, quanto vera, tanto simplicia; quanto simplicia, tanto vulgaria, quanto vulgaria, tanto communia; quanto communia, tanto naturalia; quanto naturalia, tanto divina, *ibid.*, 615. — Quod, cum ita sit, non multum refert, an a Deo formata sit animæ conscientia, an litteris Dei, *ibid.*, 617. — Testimonio animæ naturaliter christianæ comprobatur unum esse Deum; ubi enim resipiscit aut redit ad seipsam, non *deos*, sed *unum Deum* conclamat, unumque judicem contestatur, *ibid.*, 576, 577. — Debemus quidem, ita sancte, et tota fidei substantia incedere, ut confessi et securi simus de conscientia nostra, optantes perseverare id in nobis, non tamen præsumentes, *ibid.*, 1317. — Omnis animæ immortalis; utar et conscientiæ populi contestantis Deum deorum; utar et reliquis communibus sensibus qui Deum judicem prædicant : *Deus videt*; et *Deo commendo*, *ibid.*

ARNOBIUS. — Nam cum hominum vis tanta, magisterüs ejus acceperimus ac legibus, malum pro malo rependi non oportere, injuriam perpeti quam irrogare esse præstantius, suum potius sanguinem fundere quam alieno polluere manus et conscientiam cruore; habet a Christo beneficium jamdudum orbis ingratus per quem feritatis mobilia est rabies atque hostiles manus cohibere a sanguine cognati animantis cœpit, V, 750 — Deum esse omnes naturaliter scimus, sive cum exclamamus, *o Deus*, sive, cum illum testem constituimus improborum, et quasi nos cernat, faciem sublevamus ad cœlum, *ibid.*, 815. — Innata cunctis hominibus Dei unius idea et agnitione ac intima omnium conscientia. Singulorum enim animis a Deo insita est ea notio, ut facile agnoscant se a Deo vero accepisse, non solum quod sint homines, sed quod ab illo omnia creata sint, ejusque providentia regantur, lib. II, 43.

LACTANTIUS. — Distulerat Deus pœnas tyrannorum, ut ederet in eos magna et mirabilia exempla quibus posteri discerent et Deum esse unum et eumdem vindicem, digna videlicet supplicia impiis et persecutoribus irrogaret, VII, 192. — Conscientia boni operis est animarum lux, XI, 795. — Conscientiæ rectæ coram testibus securitas, conscientiæ pravæ trepidatio, *ibid.*, 287.

S. HILARIUS, Pictav. episc. — Interioris conscientiæ nitor est obtinendus ut ea quæ forinsecus sunt eluantur, IX, 793. — Sepulcris quoque eos comparavit quæ humano opere cultuque splendentia, mortuorum ossibus et cadaverum immunditiis sordescunt; præferant scilicet inanibus verbis justitiæ speciositatem, habeant vero intra se conscientiæ suæ mentisque nitorem, *ibid.*, 1050. — Non timet Prophetа vitæ suæ testes, et conscientiæ spectantium se ac contuentium grata est ex innatio; trepidat enim ad omnem intercessionem perturbatæ conscientiæ metus; cæterum ubi constans innocentis vitæ fiducia est, plurium testium interventio jucunda est, *ibid.*, 515 I

S. AMBROSIUS. — Conscientia boni facti merces piæ menti XIV, 476. — Nulla melior est voluptas quam mundatæ conscientiæ gratia, XIV, 497. — Propositum piæ mentis mercedem non expetit, sed pro mercede habet beneficii conscientiam et justi operis effectum, 1127. — Bona conscientia quæ, cum examinatur, probatur, XIV, 1235 — Arbitrium justitiæ, remuneratorem-que meritorum innocens non metuit conscientia, XV, 1211. — Conscientia uniuscujusque apud Deum sermo dit et cogitatio hominis apud eam se aut condemnat, aut purgat, XIV, 1127. — Non possunt aliena verba crimen affigere quod propria non recipit conscientia, *ibid.*, 1045. — Ipsa obmutescit facundia, si ægra sit conscientia, conscientia testis sibi locuples abundat, XVI, 881, XV, 1277. — Ne timeas verborum sonum, si munda est conscientia tua, XVI, 561. — Apud sapientem non tam pudenda publicatio flagitii est quam conscientia, *ibid.*, 153. — Quæ pœna gravior quam interioris vulnus conscientiæ, quod severius judicium quam domesticum, quo unusquisque sibi reus est, seque arguit ipse quod injuriam fratri indigne fecerit? Nonne hoc magis fugiendum quam mors, quam exsilium, quam debilitatis dolor? Quis enim vitium corporis, aut patrimonii damnum non levius ducat vitio animi et existimationis dispendio? *ibid.*, 152. — Nihil sapiens nisi quod cum sinceritate, sine fraude sit; nec quidquam faciet in quo se crimine quoquam obliget, etiam si latere possit; sibi enim reus est prius quam cæteris, *ibid.*, 154, 155. — Etiam si latere posset, non delinquet sapiens, non minus fugiet peccatorum contagium quam si non posset latere; non latebra sapienti spes impunitatis, sed innocentia est quia justus legem habet mentis suæ et æquitatis ac justitiæ suæ normam; ideoque non terrore pœnæ revocatur a culpa, sed honestatis regula, *ibid.*, 154, 155. — Gravis conscientiæ culpa est, ut sine judice se puniat et velare se capiat et tamen apud Deum nuda sit, XVI, 522. — Conscientia reum suum semper tacita sine contradictione convincit et judicat, XVII, 710. — Cum non habeat loquendi usum, nescit tamen tenere silentium, XVII, 975. — Male sibi conscia mens loqui trepidat, sensum perdit, in verbis errat, XVII, 501. — Conscientiæ vermis, *ibid.*, 516. — Potest conscius morte subduci, conscientia sceleris tui semper tecum est, et sine te non est, hæret pectori, nec unquam te deserit, tenet te reum et in sua ditione semper captivum. Si quando mentem tuam lætior secundarum rerum flatus avocaverit, subito illa te stimulat, illa medullitus pulsat et interrumpit. Potest tibi conscius auro corrumpi, potest pecunia comparari, conscientia nihil corruptionis admittit, manet integrum ejus testimonium, tota fidei firmitate vallatum, XVII, 977.

S. HIERONYMUS. — Peccatores propria torqueantur conscientia, uranturque igne quem sibi succenderunt, XXIV, 210. — Felix conscientia quæ pro Deo sustinet opprobrium! *ibid.*, 772. — Felix conscientia quæ afflictionis tempore, bonorum operum recordatur! *ibid.*, 390. — Si quis passione superatus fuerit, doleбit super vulnere suo et conscientiæ tormenta patietur quia liberam frontem et puritatem immaculatæ mentis suæ amiserit, XXVI, 506. — Bona conscientia nullius oculos fugit, XXI, 789. — Verum conscientiæ judicium formidemus, *ibid.*, 611. — Bona conscientia velat circa se sævire tormenta, *ibid.*,

S. AUGUSTINUS. — Conscientia est tanquam ara in

qua immolatur Deo, XXXVI. 378. — Qui erubescit conscientiæ suæ ponit modum iniquitati, XXXVIII. 1457. — Conscientia erronea obligat, XXIII. 1360. — Si quis bonum putaverit quod malum est et fecerit, hoc putando utique peccat, XXVIII, 186. — Conscientia neuter interioris hominis, XXXV, 1643 — Conscientia piorum, sedes Dei, XXXVI, 520. — Conscientia impiorum, quomodo magna est pœna, sic, magnum gaudium est piorum conscientia, *ibid.* 625. — Quomodo conscientia mala tota in desperatione est, ita conscientia bona, tota in spe conquiescit. *ibid* 261. — Refugium in tribulatione sana conscientia, ubi homo inveniet Deum. *ibid.* 515. — Conscientiæ in eremo habitatio et quies XXXVIII, 511. — Conscientia, desertum ubi invenitur requies et consolatio, XXXVI, 635. — Conscientia bona aliquando non sufficit, XXXVII, 475, 480 — Quando sufficiat, XXXVIII. 302. — Conscientia bona non sufficit si est negligens coram hominibus conversatio, *ibid.*, 301. — Conscientia mala, fovea quo cadit impius, XXXVI, 670. — Conscientia mala non fugit seipsam XXXV, 1694. — Conscientiæ discussio. XXXVIII, 110. — Conscientiæ abyssus nuda oculis Dei, XXXII, 779. — Conscientia cito mundanda XXXVIII, 300. — Quomodo, *ibid.*, 312. — Conscientia malorum non sanat nisi indulgentia, *ibid.*, 516. — Conscientiæ bonæ lætitia, paradisus est, XXXIV, 482. — Conscientiæ testimonio virtus melior contenta est, XLI, 156. — Conscientiæ bonæ accedere debet cura de fama, XXXIX. 1508 1568. — Ad existimationem hominum, magna hominum copia necessaria est, ad Dei vero conspectum sola conscientia requiritur, XLIII, 545. — Non major tribulatio quam conscientia delictorum, XXXVI, 515. — Horrendissimos carceres, dirissimaque carnificum tormenta et inferos ipsos vincit sceleratorum conscientia, XXXIII, 651. — Quidquid vis, potes fugere, o homo, præter conscientiam tuam, XXXVI. 234. — Conscientia mala cum uxore mala et incommodo malo comparatur, *ibid.* 312, 344, 515; XXXVII, 1286.

CASSIANUS. — Conscientia, mille testes, judex et vindex criminum est. XXXIX, 856. XLIX ?

S. PETRUS CHRYSOLOGUS.—Nullum est supplicium damnati ubi nullius rei; conscientia sola rea est, LII, 506

S. LEO MAGNUS PAPA. — Circumspiciat se omnis anima christiana et severo examine conscientiæ suæ interiora discutiat, videat ne quid ibi discordiæ inhæserit, ne quid cupiditatis insederit. Castitas in continentiam procul pellat, tenebras simulationis procul lux abigat veritatis. Detumescat superbia, resipiscat iracundia, comminuantur jacula noxarum et obtrectatio linguæ frenetur; cessent vindictæ et oblivioni mandentur injuriæ, LIV, 265. — Scrutetur quisque conscientiam suam videatque si in secreto cordis sui, illam quam Christus dat inveniat pacem, si humilia non spernat, si iniquo non delectetur lucro, et aliena felicitate non uratur, *ibid.* 273, 283. — Discutiant ergo se mentes et intimos sui cordis affectus vera existimatione dijudicent, ac si repositum aliquid in conscientiis suis de fructibus charitatis invenerint, Deum sibi inesse non dubitent, et ut magis ac magis tanti hospitis sint capaces, fiant perseverantis misericordiæ operibus ampliores. Si enim dilectio, Deus est, nullum habere dei terminum charitas, quia nullo potest claudi fine divinitas, LIV, 519.

BOETIUS. — Quoties conscientiæ libertatem adhibui pro tuendo jure, spreta potentium offensione? LIII, 517. — Quid adjicerent sapientis conscientiæ laudes, qui bonum suum, non populari rumore, sed conscientiæ veritate metitur? *ibid.*, 743. — Hic fordatam probris conscientiam specians, et se cum fortuna sua comparans, forsitan pertimescit, ne cujus ei jucundus usus est, sit tristis amissio. *ibid.*, 819.

CASSIODORUS. — Bona et munda conscientia sola est aula regalis et habitatio Spiritus sancti. LXX, 129. — Gravior est enim bonæ conscientiæ metus errare, post veniam, ut qui debet gratiam, iterum incurrat offensam *ibid.* 279.

S. GREGORIUS MAGNUS. Qui male agit, sibi conscientiam carcerem facit, LV, 958. Fugiant ergo iniqui humanos oculos, semetipsos certe fugere non possunt; quia enim malum quod faciunt, noverunt, habent testem conscientiam, habent judicem rationem suam, LVI, 427. — Certe sibi ipsi in conscientia testes sunt, quis inexcusabiles non sunt. Eo enim ipso quo rationabilem creaturam Deus condidit hominem, in manu omnium signat, ut noverint singuli opera sua. LVI, 427. — In omni enim quod de nobis dicitur, semper taciti recurrere ad mentem debemus, interiorem testem et judicem quærere. Quid enim pro est, si omnes nobis derogent et conscientia sola nos defendat? *ibid.*, 876.

S. ISIDORUS Hispalensis. — Nemo potest seipsum effugere, et si te non damnat publica fama, condemnat propria conscientia; vis autem esse non tristis, bene vive. Secura mens tristitiam leniter sustinet, bona vita gaudium semper habet; conscientia, autem, rei semper in pœna est, proprils agitatur stimulis, LXXXIII, 859. — Conscientia bona non est quæ est malorum permista, CXXX, 962.

S. PETRUS DAMIAN. — Conscientia sibi secura gaudium firmissimum habet, CXLV, 148.

GILBERTUS abb. — Mens male conscia propriis semper agitatur stimulis. — Bona autem conscientia, quid suavius, quid in præsenti præmium felicius, CLVI, 605

VEN. HILDEBERTUS. — Conscientiæ bonæ testimonium, tutissimum in adversis solatium, CLXXI, 191. — Conscientia bona nihil felicius, nihil jucundius, *ibid.*, 503, 504. — Conscientia, bonis lectus mollis, durus autem malis. CLXXI. 616.

HUGO A SANCTO VICTORE. — Conscientia et fama; conscientia oleum in vase; fama, oleum in lampide. Propter conscientiam ingredimur, propter famam egredimur; conscientia irriguum superius, fama irriguum inferius. Ad conscientiam meditatio, ad famam prædicatio; ad conscientiam silentium, ad famam verbum; per silentium seminas agrum tuum, per verbum seminas agrum proximi tui, LXXVII, 521. — Sit animæ hostis cuicitra conscientiæ suæ puritas; sit cervical aut capitale, tranquillitas, coopertorium, securitas, et in hoc stratu feliciter dormiat et feliciter requiescat, *ibid.*, 747. — Propterea Deus conscientias hominum in præsenti vita noluit esse manifestas ad invicem, ne videntes, ad malum provocarentur, et habentes, confunderentur. Tanta etenim mala quæ in cordibus hominum versantur, si paterent, et videntibus mutuo essent incitamentum ad culpam, et habentibus testimonium ad ignominiam. Propter hoc velata sunt occulta cordium, ut in futuro judicio locus esset, LXXVII, 506.

S. BERNARDUS Clarævallensis abbas. — Tractatus de conscientia ædificanda, CLXXXIV, 507. — Conscientia prius mundanda est; quis autem eam mundabit? Deus et homo; homo per cogitationes et affectiones, Deus vero, per misericordiam et gratiam, CLXXXIV, 507. — Felix conscientia in qua misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatæ sunt, *ibid.* — Conscientia domus septem columnis ædificanda; prima, bona voluntas; 2. Memoria beneficiorum Dei; 3. cor mundum; 4. liber animus; 5. rectus spiritus; 6. mens devota; 7. ratio illuminata, CLXXXIV, 511 *et seqq.* — Pura conscientia lætificat animam et exhibet se Deo gratam et hominibus ac angelis reverendam et sibimetipsi placata et quieta existit, *ibid.*, 516. — Conscientia est cordis scientia; nihil est jucundius, nihil suavius, nihil tutius, nihil ditius bona conscientia. Premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus et illa erit secura, *ibid.* — Cum corpus morietur, secura erit bona conscientia secura, cum ad tribunal supremi judicis statuetur. Non est certius testimonium futuræ beatitudinis quam bona conscientia, *ibid.* — Conscientia alia bona et tranquilla, alia bona et turbata; alia mala et tranquilla, alia mala et turbata. *ibid.*, 551. (Consuli potest tractatus *De conscientia* S. Bernardo attributus, *ibid.*, 551.)

ADAMUS SCOTUS canonicus. — Reprehensio cordis nostri duplex est, quia cum malo arguimur, non solum tribulatione temporali, sed, cum in malo perseveramus, æterna nos damnatione judicat dignos, CXCVIII, 786. — Similiter et cordis nostri consolatio gemina est, uam cum bonum attenter diligimus et exercemus, non tantum in mentis cubili suaviter pausamus, sed ad æternam supernæ quietis securitatem nos venturos esse confidenter speramus. *ibid.*

PETRUS Cellensis. — Conscientia bona quidquid delectabilius est, quidquid pulchrius, quidquid utilius, quidquid jucundius, quidquid melius, quidquid salubrius potest dici vel cogitari; est futuræ pignus beatitudinis conscientia bona, CCII. 1086. — Conscientia nihil aliud est quam cordis scientia. Quando autem quæ intra se sunt novit cor, vocatur conscientia; quando vero, quæ sunt extra se, scientia appellatur, *ibid.*, 1090. (Uti iter consuletur hujusce auctoris *De conscientia* liber, *ibid.*, 1084.

THOMAS Cisterciensis. — Non quiescit qui sentit vermem pravæ conscientiæ a quo nemo nocens absolvitur, CCVI, 156. — Bona autem conscientia habet gloriam, non timet infamiam, exspectat coronam, *ibid.* — Quater aperitur conscientia nostra; 1. sacerdoti; 2. proximo; 3. Deo; 4. Deo et homini et angelo. 1 In confessione; 2. in attractatione; 3. in gratiarum actione; 4. in judicio, in reddenda ratione. Prima apertio pacificat; secunda,

ædificat; tertia, gratificat; quarta, examinat, CCVI, 507.
ALANUS DE INSULIS. — Conscientia mundanda est ante sumptionem corporis Christi, CCX, 291, 592. — Quomodo conscientia examinanda est, *ibid.*, 171, 196. — Conscientiæ puritas perpetuum affert gaudium, *ibid.*, 16, 138, 139. — Conscientiæ testimonium efficax, *ibid.*, 315 — Conscientiæ erroneæ effectus, *ibid.* — Conscientiæ vitiatæ miseria, *ibid.*—Conscientia mala liber est diaboli, CCX, 138, 139.

SERIES DECIMA SEXTA.

Lex Dei principium est et actuum mensura, secundum quam inducimur ad bonum agendum et a malo reducimur; hinc, in hac decima sexta Serie, coadunamus quæcunque circa legem vel Decalogum et Ecclesiæ præcepta aguntur. Attamen ne Indices nostri majori crescerent numero, in eodem de Decalogo in genere et de unoquoque Decalogi præcepto singulatim disserimus aliud ab alio accurate seponentes, ut vitetur confusio et lector utilius adjuvetur. Circa Ecclesiæ præcepta eadem servatur methodus. Quædam tamen majoris momenti seorsum tractantur; hinc Indices de Dilectione inimicorum et injuriarum Condonatione; de Eleemosyna; de fraterna Correctione; de Festis; de Jejunio et Abstinentia; de Mortificatione sensuum, cordis et mentis, quos subjicimus.

CXLIV.

INDEX DE DECALOGO,

LOGICE COLLIGENS QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE DECEM DEI MANDATIS,

ET DE ADIMPLENDA ILLORUM OBSERVANTIA,

DEINCEPS ORDINATIM UNIUSCUJUSQUE PRÆCEPTI EXPONENS VARIAS OBLIGATIONES.

MONITUM.

In isto de Decalogo indice omnia conglobatim hominis officia erga Deum, proximum et semetipsum, vel omnium actuum humanorum regulæ, in ordine Christiano contmentur.

Illum duas in sectiones dividimus. In prima agemus de Decalogo generatim spectato, hoc est, prout explanat legem naturalem, de ipsius promulgatione, etc.; et in secunda de unoquoque præcepto, prout affirmativum et negativum est, seu de his quæ præcipit et prohibet, etc.

SECTIO PRIMA.

— Decalogi præcepta, et illorum divisio.

I. « Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cœlo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea, neque coles. Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea.

II. « Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen Dei sui frustra.

III. « Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est; non facies omne opus in eo, tu et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, jumentum tuum, et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, et requievit in die septimo; ideirco benedixit Dominus diei Sabbati, et sanctificavit eum.

IV. « Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

V. « Non occides.

VI. « Non mœchaberis.

VII. « Non furtum facies.

VIII. « Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

IX. « Non concupisces uxorem proximi tui.

X. « Non desiderabis domum proximi tui, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt. » (*Exod.*, XX, 2-17).

NOTA. Pars major Patrum talem numerandi præcepta modum sequitur juxta versionem, LXX Interpretum; sed sunt alii qui Hebraicæ et S. Hieronymi versionibus adhærentes, duo inveniunt præcepta in supra memorato primo, et unicum in duobus ultimis..... Hæc differentia numerorum servata fuit cuilibet Patri; solummodo notatur quod Patres præfatum computandi præcepta modum sequuntur, quando non aliter indicatur; quod satis apparebit cum loco numerationis a nobis indicato aberrant alii alium modum sequentes.

II. *— De Decalogo in genere; de ipsius nomine, promulgationis convenientia, modo, deque ejus observantiæ commendatione in lege evangelica.*

ALANUS DE INSULIS. — Religionis Christianæ hostes asserunt a principe tenebrarum, id est a deo maligno legem Mosaicam esse datam; a principe vero lucis, id est a Deo benigno, legem evangelicam ut sicut duo principia rerum, ita ab eis duo sint tradita Testamenta. Quod autem dator Veteris Testamenti malignus fuit, multipliciter volunt asserere, verb. grat., malignus fuit qui colligentem ligna in Sabbato, sine omni misericordia lapidari præcepit. Item, quomodo bonus esse potuit, qui in multis homicidium exercuit? Item, quæ justitia fuit, quæ David homicidæ, perjuro, adultero, superbo pepercit, et Saul, quia regem Amalecitarum ad vitam servaverat, reprobarit? Item, lex Mosaica, lex mortis, lex peccati dicitur; ergo mala fuit. Item, Apostolus ait: « Lex subintravit ut abundaret delictum, » et alibi quod « lex neminem ducit ad perfectionem. » Item, si lex Mosaica, quare deleta, etc., CCX, 337...

Ad supra objecta perapte respondetur, CCX, 337-340, et ad conclusionem mire adjicitur: Quomodo negabitur lex esse bona, cum præcepta quæ in ipsa continentur sint bona et sancta, ut præcepta Decalogi: « Honora patrem tuum et matrem tuam; Non occides; Non mœchaberis; Non furtum facies, et similia ..., CCX, 341.

ATTO, Vercellens. episcop. — Bene Moyses legem Decalogi accipiens quater decies jejunavit, ut per hoc ostenderet in Decalogo nullam esse perfectionem, nisi sancti Evangelii gratia illustraretur... Eliæ quoque hoc jejunium concessum est prophetæ, quia et Veteris exstitit Testamenti prædicator et testis, et Novi etiam adhuc reservatus occurret. Dominus autem noster Jesus Christus hoc etiam jejunium ideo celebrare dignatus est, quia sicut ipse ait, non venit solvere legem sed adimplere, seu ut se ostenderet eumdem Veteris et Novi Testamenti auctorem. Quia sancta quatuor Evangelia Decalogum non destruunt, sed magis stabilire contendunt, sive quia eumdem Decalogum prius apud Judæos signatum et incæsum idem Dominus solvere et per quatuor mundi partes prædicare.... per istos enim quadraginta dies totum activæ vitæ tempus significatur, cui opus est continentia, ut ab istius mundi jejunemus illecebris, sola quæ Dei sunt meditantes, ac divina pabula ruminantes, ut ad contemplativam vitam, quæ per paschale gaudium intelligitur, pervenire mereamur orantes, CXXIV, 840, 841.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop.—Certe legem Moyses ministrandam populo accepit in monte, scriptam in lapideis tabulis digito Dei; hæc decem præceptis constringitur....., ubi nihil de circumcisione mandatum est, nihil de victimis pecorum, quæ nunc a Christianis non immolantur. In illis igitur decem præceptis, excepta Sabbati observatione, dicatur mihi quid non sit observandum a Christiano, sive de non faciendis colendisque idolis aliisque ullis diis præter unum verum Deum, sive de non accipiendo nomine Dei in vanum, sive de honore parentibus deferendo, sive de cavendis fornicationibus, homicidiis, furtis, falsis testimoniis, adulteriis, re aliena concupiscenda. Quis horum quisquam dixerit christianum non debere servare?

In hac mirabili congruentia illud certe plurimum distat, quod ibi populus accedere ad locum ubi lex dabatur, horrendo terrore prohibetur; hic autem in eos supervenit Spiritus sanctus, qui eum promissum exspectantes, in unum fuerant congregati. Ibi in tabulis lapideis digitus Dei operatus est; hic, in cordibus hominum. Ibi ergo lex extrinsecus posita est, qua injusti terrerentur; hic intrinsecus data est, qua justificarentur. Nam, « Non adulterabis, non homicidium facies, non concupisces, et si quod est aliud mandatum, » quod utique in illis stabulis scriptum est, in hoc, inquit, sermone recapitulatur, in eo quod « Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo autem legis est charitas. » Hæc non in tabulis conscripta est lapideis, sed diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Lex ergo Dei est charitas..., XLIV, 215, 218.

Primum lex formata in litteris dari non debuit, quia in natura ipsa quodammodo inserta est, et Creatoris notitia ex traduce non latebat. Nam quis nesciat quid bonæ vitæ conveniat; aut ignoret, quia quod sibi fieri non vult, alii minime debeat facere? At ubi naturalis lex evanuit, oppressa consuetudine delinquendi, tunc oportuit legem manifestari, ut in Judæis omnes homines audirent. Non quod penitus obliterata esset, sed quia maxima ejus auctoritate carebant, idolatriæ studebatur. Timor Dei in terris non erat; fornicatio operabatur; circa rem proximi avida erat concupiscentia. Danda ergo lex erat, ut et quæ sciebantur auctoritatem haberent, et quæ latere coeperant, manifestarentur. Nam invenimus ante Moysen non solum non latuisse, sed etiam vindicata esse peccata. Quamobrem et justi fuisse reperiuntur multi, qui scientes Deum vindicem, timebant peccare. Quod cum cœpisset jam negligi, legem naturalem revelari oportuit, ut scirent cuncti, aperta ratione, Deum requisiturum actus humanos. Quamvis per diluvium vindicatum legatur, et in Sodomam et Gomorrham, sed hæc vetustatis oblivio texerat. Unde per Moysen terroris causa ad disciplinam corrigendam, et fidem in Deum reformandam, commemorata sunt. Quare et Apostolus, « Justis, ait, lex non est posita, sed injustis... », XXXV, 2219, 2220.

Decem sententias, decem verba appellavit, quia et Salvator sensum verbum significavit, dicens inter cætera ad Judæos: « Interrogo vos et ego unum verbum ....» Hunc sensum verbum appellavit. Simili modo et in duabus tabulis decem verba scripta dicuntur, quæ decem sensus sunt. Denique dicit: « Non sint tibi dii alii præter me » primum verbum hoc est; et subjecit secundum, « Non facies tibi ullam similitudinem; » tertium est: « Non assumes nomen Dei tui...; » quartum: « Sabbatum Dei tui servabis.... » Hæc quatuor verba ad Deum proprie pertinent et in prima tabula continentur. Reliqua hæc sunt.... Hæc in secunda tabula scripta probat Apostolus, dicens: « Honora patrem et matrem quod est mandatum primum in promissione. » Quomodo enim esset primum, nisi in secunda tabula ab ipso cœpisset? In promissione autem ideo dicit quia statim subjecit, « Ut sis longævus super terram.... » Hæc est promissio facta his qui mandata custodiunt..., XXXV, 1221, 1222.

Accepta potestate in peccatores cum honorificentia descendit de monte, facie gloriosa. Lex enim contra peccatores data est. Moyses ergo, quia non peccaverat, gloriosus apparuit, et in tantum ut a peccatoribus videri non posset. Ostensum enim in eo est quia peccatores gloriam Dei non merentur aspicere. Post simulacrum enim vituli fusilis, et confractionem tabularum in quibus data lex fuerat, rursus ascendit Moyses in montem cum tabulis in quibus accepta lege, cum descenderat, gloriosa facta est facies ejus, ita ut non possent aspicere filii Israel vultum ejus, neque Aaron, quia et ipse peccaverat. Sed interposito velamine loquebatur ad illos, ut tamdiu indigni essent gloria Dei, quamdiu in peccatis versarentur ..., XXXV, 2222.

« Mensis autem tertii exitus filiorum Israel de terra Ægypti, hac die venerunt in eremum Sina ..... et applicuit Israel ibi contra montem..... Tertia die descendit Dominus in montem Sina coram omni populo »..... Hac die reperitur data lex, quæ in tabulis lapideis scripta est digito Dei. Dies autem iste tertius apparet tertii mensis ab exitu Israel ex Ægypto. Ex die ergo quo Pascha fecerunt, id est, agnum immolaverunt et ederunt, qui fuit quartus decimus primi mensis, usque ad istum quo lex datur, dies quinquaginta numerantur..... XXXIV, 620.

Quæritur decem præcepta legis quemadmodum dividenda sint: utrum quatuor sint usque ad præceptum de Sabbato, quæ ad ipsum Deum pertinent; sex autem reliqua, quorum primum est. « Honora patrem, etc., quæ ad hominem pertinent; an potius illa tria, et ista septem. Qui enim dicunt illa quatuor esse, separant quod dictum est: « Non erunt tibi dii alii præter me, » ut aliud præceptum sit, « Non facies tibi idolum, etc., » ubi figmenta colenda prohibentur. Unum autem volunt esse, « Non concupisces uxorem proximi tui; Non concupisces domum proximi tui. » Qui vero tria illa esse dicunt, et ista septem, unum volunt esse, quidquid de uno Deo colendo præcipitur, ne aliquid aliud præter illum pro Deo colatur. Hæc autem extrema in duo dividunt, ut aliud sit, « Non concupisces uxorem proximi tui; » et aliud, « Non concupisces domum proximi tui. » Decem tamen esse præcepta neutri ambigunt, quoniam hoc Scriptura testatur.

Mihi tamen videtur congruentius accipi tria illa, et ista septem, quia et Trinitatem videntur illa quæ ad Deum pertinent insinuare diligentius intuentibus. Et revera quod dictum est, « Non erunt tibi dii alii præter me, » hoc ipsum perfectius explicatur cum prohibentur colenda figmenta. Concupiscentia porro uxoris alienæ, et concupiscentia domus alienæ, tantum in peccando differunt, ut illi quod dictum est, « Non concupisces domum proximi tui, » adjuncta sint et alia, dicente Scriptura, « neque agrum ejus, neque servum ejus, neque ancillam ejus, neque bovem ejus, neque subjugale ejus: neque omne pecus ejus, neque quæcunque proximi tui sunt. » Discrevisse autem videtur concupiscentiam uxoris alienæ a concupiscentia cujuslibet rei alienæ, quando utrumque sic cœpit, « Non concupisces uxorem proximi tui; Non concupisces domum proximi tui, » et huic cœpit cætera adjungere. Non autem cum dixisset, « Non concupisces uxorem proximi tui, huic connexuit, alia dicens, neque

domum ejus, neque agrum ejus, neque servum ejus, etc.; sed omnino apparent hæc esse conjuncta quæ uno præcepto videntur contineri, et discreta ab illo ubi uxor nominata est. Illud autem ubi dictum est, « Non erunt tibi dii alii præter me, » apparet hujus rei diligentiorem exsecutionem esse in iis quæ subjecta sunt; quo enim pertinet, « Non facies tibi idolum, etc., nisi ad id quod dictum est, « Non erunt tibi dii alii præter me? »

Sed rursum quæritur quo differat, « Non furtum facies, » ab eo quod paulo post de non concupiscendis proximi rebus præcipitur. Non quidem omnis qui rem proximi sui concupiscit furatur; sed si omnis qui furatur, rem proximi concupiscit, poterat in hac generalitate, ubi de non concupiscenda re proximi præcipitur, etiam illud quod ad furtum pertinet contineri.

Similiter etiam quæritur quo differat, « Non mœchaberis » ab eo quod paulo post dicitur, « Non concupisces uxorem proximi tui. » In eo quippe quod dictum est, « Non mœchaberis, » poterat et illud intelligi. Nisi forte in illis duobus præceptis, non mœchandi et non furandi, ipsa opera notata sunt; in his vero extremis ipsa concupiscentia: quæ tantum differunt, ut aliquando mœchetur, qui non concupiscit uxorem proximi, cum alia aliqua causa illi miscetur; aliquando autem concupiscat, nec ei misceatur, pœnam timens; et hoc fortasse lex ostendere voluit, quod utraque peccata sint.

Item quæri solet utrum mœchiæ nomine etiam fornicatio teneatur. Hoc enim Græcum verbum est, quo jam Scriptura utitur pro Latino. Mœchus tamen Græci nonnisi adulteros dicunt. Sed utique ista lex non solis viris in populo, verum etiam feminis data est. Neque enim quia dictum est, « Non concupisces uxorem proximi tui, » nihil hic sibi præceptum debet putare femina, et tanquam licite concupiscere virum proximæ suæ. Si ergo hic ex illo quod viro dictum est, intelligitur, quamvis non dictum sit, quod etiam ad feminam pertineat; quanto magis eo quod dictum est, « Non mœchaberis, » uterque sexus astringitur, cum et ipsum præceptum potest referri ad utrumque, sicut, « Non occides, Non furaberis, » et quæ alia similiter non expresso uno sexu utrique videntur sonare communiter. Tamen ubi unus exprimitur, honoratior utique exprimitur, id est masculinus, ut ex hoc intelligat etiam femina quid sibi præceptum sit. Ac per hoc si femina mœcha est, habens virum, concumbendo cum eo qui vir ejus non est, etiamsi ille non habeat uxorem, profecto mœchus est et vir habens uxorem, concumbendo cum ea quæ uxor ejus non est, etiam si illa non habeat virum. Sed utrum, si faciat qui uxorem non habet cum femina quæ virum non habet, ambo præcepti hujus transgressione teneantur, merito quæritur. Si enim non tenentur non est prohibita in Decalogo fornicatio, sed sola mœchia, id est, adulterium, quamvis omnis mœchia etiam fornicatio esse intelligitur, sicut loquuntur Scripturæ..... Dominus enim dicit in Evangelio: « Quicunque dimiserit uxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam mœchari. » Hic utique fornicationem appellavit, si cum alio peccet qui virum habet, quod est mœchia, hoc est, adulterium. Omnis ergo mœchia etiam fornicatio in Scripturis dicitur. Sed utrum etiam omnis fornicatio mœchia dici possit, in eisdem Scripturis non mihi interim occurrit locutionis exemplum. Sed si non omnis fornicatio etiam mœchia dici potest, ubi sit in Decalogo prohibita illa fornicatio quam faciunt viri qui uxores non habent, cum feminis quæ maritos non habent, utrum inveniri possit, ignoro. Sed si furti nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ (non enim rapinam permisit qui furtum prohibuit; sed utique a parte totum in elligi voluit, quidquid illicite rerum proximi auferatur), profecto et nomine mœchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi. XXXIV, 621, 622.

BEDA Venerabilis. — Successit itaque populus quadragesima septima die egressionis ex Ægypto ad montem Sina, ibique Moyses ascendit ad Dominum, et Dominus ad eum descendit. Sed quid est moraliter quod Moyses ad montem ascendit, et Dominus in monte descendit? Mons quippe altitudo contemplationis nostræ est, in qua ascendimus ut ad ea quæ ultra infirmitatem nostram sunt intuenda sublevemur. Sed in hunc Dominus descendit, quia sanctis multum proficientibus, parum de se aliquid eorum sensibus aperuit. XCIII, 575.

Jam deinde quinquagesima die post actum pascha data est lex Moysi..... Dicitur scripta lex digito Dei, et Dominus dicit de Spiritu sancto: « In digito Dei ejicio dæmonia. » Aspicit illic cunctus populus voces et lampades, montemque fumantem tonitrua et fulgura, clangoremque buccinæ perstrepentem. In vocibus namque et tonitruis clamor prædicantium intelligitur, in lampadibus claritas miraculorum, in sonitu buccinæ fortis prædicatio sanctorum, quæ omnia in adventu Christi..... Dat igitur inde Dominus Moysi legem innocentiæ nostræ et cognitionis suæ, eamdemque in decem verba constituit, et saxeis tabulis digito suo scripsit; et hæc quidem præcepta ita sunt distributa, ut tria pertineant ad dilectionem Trinitatis divinæ, septem vero ad amorem fraternitatis, quibus societas humana non læditur. XCIII, 575, 574.

EUCHERIUS (S.). Lugdunensis episcop. — Quæ referenda sunt inquirentibus quam ob causam Deus uni tantum genti per Moysem legem dederit, atque hanc ipsam multa jam sæculi ætate transcursa? Respond. quod Judæis tantum lex illa prolata sit, quæ omnibus gentibus constitutione naturalis legis innascitur, Apostolo hoc etiam confirmante et dicente: « Cum enim, quæ legem non habent naturaliter quæ legis sunt, faciant, ejusmodi legem non habentes, sibi ipsi sunt lex, qui opus legis ostendunt scriptum in cordibus suis. » Atque idcirco non sero Dominus legem innocentiæ in decem verba collegit, cujus jam insita in pectoribus humanis origo præcesserat. Nam tarde eam saxeis tabulis rursus inscripsit, quam jam antea paginis cordis insculpserat. Etenim ante hanc Moysi legem habebat natura legem suam, per quam et Deum mundi vitæque auctorem agnoscere, et per hoc diligere, in promptu erat, et justitiam erga proximum dilectionemque servare. In quibus mandatis duobus omnis lex pendet et prophetæ. Igitur et illud ante jam noverant: « Omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite eis. » Et ut hoc exemplis etiam probemus: ante hanc legem litteræ per illam naturæ legem Abel justus agnoscitur, Enoch rapitur, Noe eligitur, Abraham pater gentium nuncupatur. Quamobrem hanc Moysi legem non sero esse prolatam, præcedens effecit lex naturæ, per quam multi Deo probabiles exstiterunt. Quis ille est digitus Dei, quo duæ legis tabulæ leguntur scriptæ? Resp. Digitus Dei hic est accipiendus Spiritus sanctus, I., 779, 780.

HIERONYMUS (S.), presbyter. — « Locutus est Dominus cunctos sermones hos: [Præceptum 1.] Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis.

« [Præcept. 2.] Non habebis, Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile neque omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles; ego enim sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me et custodiunt præcepta mea.

« [Præcept. 3.] Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum; nec enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen Dei sui frustra.

« [Præcept. 4.] Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui; non facies in eo omne opus, tu, et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, jumentum tuum, et advena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram, et mare et omnia quæ in eis sunt, et requievit in die septimo; idcirco benedixit Dominus diem Sabbati et sanctificavit eum.

« [Præcept. 5.] Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

« [Præcept. 6.] Non occides.

« [Præcept. 7.] Non mœchaberis.

« [Præcept. 8.] Non furtum facies.

« [Præcept. 9.] Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

« [Præcept. 10.] Non concupisces domum proximi tui; nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

« Cunctus autem populus videbat voces, et lampades, et sonitum buccinæ, montemque fumantem, et perterriti ac pavore concussi steterunt procul, dicentes Mosi: Loquere tu nobis et audiemus; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. Et ait Moses ad populum: Nolite timere, ut enim probaret vos venit Deus, et ut terror illius esset in vobis et non peccaretis. Stetitque populus de longe....., » XXVIII, 265, 266.

HILDEBERTUS Venerabil. Cenomanens. episcop. — De lege scripta ista sunt consideranda: quare sit data, et quibus, et quando, et ubi. Lex scripta ideo data est, ut repararet legem naturalem, et eam reviviscere faceret, quæ per peccatum obsoleta erat, et ut populum rudem legalibus figuris ad futuram veritatem præpararet. Primum effecit per naturalia decem præcepta..... quibus data est? Se-

mini Abrahæ in duodecim tribubus, quæ a duodecim filiis Israel processerunt.

Hic potest quæri quare istis solis? ad quod dici potest, quod ideo illi populo, et non alteri sit data, quia in figura fuit proposita. Unde Apostolus : « Omnia in figura contingebant illis, » et sufficiebat in uno ostendere, quod causa figuræ et exempli proponebatur a Deo. Sed nova lex omnibus imperatur, quæ non figura, sed res ipsa figurata est; et cum essent in populo illo aliqui perfecti, mediocres, pessimi, perfectis in signum fuit data; mediocribus in pædagogum, ut facienda doceret, vitanda prohiberet, errata puniendo corrigeret; pessimis ab irato Judice in vindictam data est, ut, qui in sordibus est, amplius sordesceret; contra a pio Patre bonis provisa est, ut qui justus est, justificetur amplius. Quando data est? Quinquagesimo die ab exitu de Ægypto et immolatione agni paschalis. Sic et nova lex data est apostolis, id est, spiritus scribens in corde, quinquagesimo die post immolationem veri Agni, id est Christi. Ubi? In monte Sina, sicut sermo perfectionem Novi Testamenti continens, quem fecit Christus in monte. In Veteri Testamento sicut in Novo tria continentur..... In præceptis comprehenduntur naturalia et figurativa. Naturalia dicuntur illa decem, quæ a naturali lege manant, nec sunt in scripta lege inchoata, sed renovata, quia per peccata erant deleta. Hæc sunt decem illa mandata, quæ et moralia dicuntur, nec sunt terminata in nova lege, imo perfectius adimpleta. ... CLXXI, 1148-1150.

HUGO DE S. VICTORE. — Lex scripta ideo data est ut repararet legem naturalem, et reviviscere faceret quæ per peccatum abolita erant, et ut populum rudem legalibus figuris ad futuram veritatem præpararet. Primum efficit per naturalia decem præcepta, de quibus solis in Decalogo agitur. Quibus data est? Semini Abrahæ, id est duodecim tribubus quæ a duodecim filiis Israel processerunt... . quando data est? Quinquagesimo die ab exitu de Ægypto, et immolatione agni paschalis. Ubi? In monte Sinai.....

Naturalia præcepta dicuntur illa decem quæ a naturali manant lege; etiam moralia dicuntur; nec sunt terminata in lege nova, imo perfectius adimpleta. In illis decem præceptis dilectio Dei et proximi imperatur. Tria quæ in prima tabula, ad dilectionem Dei; septem alia quæ in secunda tabula ad dilectionem proximi referuntur ,CLXXVI, 420.

MARTINUS (S.) Legionens, canonicus regularis. — Populus quadragesima septima die egressionis ex Ægypto, ad montem Sina accessit, ibique Moyses ad Dominum ascendit, et Dominus ad eum descendit..... Jam deinde quinquagesima die post peractum pascha, lex data est Moysi... Dicitur illic Dei digito lex scripta, qui ejicit dæmonia. Aspicit illuc cunctus populus voces et lampades, montemque fumantem, tonitrua et fulgura, clangoremque buccinæ perstrepentem..... Dat deinde Deus legem Moysi innocentiæ et cognitionis suæ, eamque in decem verbis constituit, et saxeis tabulis digito suo scripsit. Et hæc quidem præcepta ita sunt distributa, ut tria pertineant ad divinæ Trinitatis dilectionem, septem vero ad amorem fraternum quibus societas humana non læditur. In quorum præcepto ambitionem sæculi damnat, et rerum concupiscentiam refrenat. Itaque eorum primum prohibet superstitionem; secundum, errorem; tertium, interficit sæculi amorem; quartum, impietatem; quintum, allidit fornicationem; sextum, crudelitatem; septimum, rapacitatem; octavum, perimit falsitatem; nonum, adulterii cogitationem; decimum, mundi cupiditatem, CCVIII, 781-783.

Et notandum quia sicut decem plagis percutiuntur Ægyptii, sic decem præceptis conscribuntur tabulæ quibus regentur populi Dei. Cur autem in duabus tabulis scripta est lex, nisi aut propter Testamenta duo significanda, aut propter illa duo præcepta dilectionis Dei videlicet et proximi, in quibus lex pendet tota et prophetæ. Hæc enim in singulis tabulis explicanda sunt. In una enim continentur tria Dei præcepta pertinentia ad charitatem; in alia vero septem pertinentia ad proximi societatem..... Sed cur lapideæ eædem tabulæ fuerunt, nisi ad significandum cor lapideum Judæorum?... . Descendens itaque Moyses de monte cum tabulis, cum audisset populum consecratum in idolis, indignos eos judicans accipere legem, projecit tabulas e manibus suis. Quibus fractis, vitulum quem fecerant incendit minutatimque concidit et in aquas aspergens peculium populo dedit..... Ascendit denuo Moyses in montem, iterumque dat ei Deus legem in aliis tabulis instar priorum præcisis, CCVIII, 783, 784.

PETRUS COMESTOR. — Mense ergo tertio egressionis de Ægypto, id est, Junio, die hac, in Kalendis Junii, Hebræi venerunt ad montem Sinai, fixeruntque tentoria e regione montis, quadraginta septima die scilicet a Phase. In exponendo enim Scripturas triginta dies pro mense ponimus quasi mediam, inter lunares et solares menses eligendo viam. Lunares enim infra tricenarium inveniuntur quidem, ultra vero non; solares vero plures hunc numerum excedunt. A Phase quidem sexdecim dies primi mensis restabant; fluxerunt vero postea triginta secundi mensis. Restat ergo quod primi dies Junii quadragesima septima fuerit. Sequenti die diluculo ascendit Moyses in montem ad Deum qui dixit ei : « Dices domui Jacob : vidistis quæ fecerim vobis; nunc adjiciam ut etiam loquar vobis : Si ergo custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis. » Quæ cum Moyses retulisset populo, responderunt : « Cuncta quæ locutus est Dominus faciemus. » Cumque retulisset Moyses ad Dominum, ait ei Dominus : « Veniam ad te in caligine, ut audiat me populus loquentem ad te. Vade et sanctifica populum hodie et cras, id est, lavent se et vestimenta sua. Vacent ab amplexibus, et sint parati in diem tertium, et constitues terminos per circuitum montis, quos quis transierit tunc, et tetigerit, morte morietur. Manus non tanget eum, sed lapidabitur, aut jaculis confodietur, sive jumentum, sive homo. » Utebantur autem, ut dicit Josephus, in his duobus diebus conviviis opulenter et ornamentis decenter, CXCVIII, 1162, 1163.

« Jam advenerat dies tertius et ante solis ortum cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura; et nubes densa operuit montem, et clangor buccinæ perstrepebat. Fumabat mons, quia descenderat Dominus in igne, et fumus ferebatur quasi de fornace; et mons tremuit, ut aiunt Hebræi. Timuit populus; sed et Moysen ira Dei perisse putabant. Tandem lætus apparuit Moyses, et serenus aer cum eo reversus est inter eos. Et ait eis . Hodie non audietis Moysen filium Aram et Jocabeth, sed illum qui pro vobis percussit Ægyptum, qui per mare iter dedit, qui cibum de cœlo misit, potum de petra concessit, per quem Adam de fructibus terræ comedit, Noe ex imbribus ereptus vel exceptus est; Abraham Chananæum obtinuit, Isaac natus est de senibus, Jacob prole ditatus, Joseph sublimatus. Fiant ergo verba hæc vobis amabillora quam filii vel uxores. Et eduxit populum in occursum Domini ad radicem montis. Ascenderunt autem Domino jubente, Moyses et Aaron, ultra terminos, sacerdotes, id est majores, et populus non transierunt. Locutus est eis Dominus, ita ut nullum vox effugeret; et sic quinquagesimo die dedit eis legem, verbo tantum, in figura, quod daturus erat per Spiritum sanctum die quinquagesimo.

« Non habebis deos alienos coram me. » Quod non nisi decem præcepta Dominus dedit omnes asserunt sancti, sed in distinctione eorum differunt. Primum enim et unum, secundum Augustinum, dividit Origenes in duo, et quæ sunt duo ultima, secundum Augustinum, colligit in unum cui consentit Josephus. Præterea dicit Augustinus tria fuisse in una tabula, et septem in alia. Josephus vero et Hebræi quinque in utroque. Forte quia Augustinus voluit tria pertinere ad dilectionem Dei, et septem ad dilectionem proximi, pia dignitate potius quam pro Scriptura, dixit ea esse primæ et secundæ tabulæ; sicut dicere consuevimus homines primæ classis et secundæ. Quocunque vero modo distinguantur idem est sensus. Joseph dicit se vidisse tabulas duas legis lapideas, quarum quælibet continebat duo mandata et dimidium, tam exterior quam interior, CXCVIII, 1164.

« Et ait Dominus ad Moysen : Præcide tibi duas tabulas instar priorum, et scribam super eas verba quæ habuerunt tabulæ quas fregisti. » In Deuteronomio etiam dicitur Deus scripsisse. In sequentibus vero dicit : « Scribe tibi hæc, etc. » Et paulo post : « Fuit Moyses cum Domino quadraginta diebus, et scripsit in tabulis verba fœderis decem. » Potest dici quod auctoritas scribendi fuit in Domino, ministerium in Moyse. Cum excidisset Moyses tabulas, de nocte consurgens montem ascendit, et transeunte Domino coram eo in turbine, pronus in terram adorans, ait : « Obsecro ut gradiaris nobiscum, auferasque iniquitates nostras, et possideas nos. » Cui breviter Dominus memoravit quædam, quæ etiam prædixerat de tribus solemnitatibus, de oblatione primitiarum et primogenitorum, et addidit se cum gentibus terræ promissionis aliquod haberent participium. « Fuitque Moyses secundo cum Domino quadraginta diebus et quadraginta noctibus. Panem non comedit et aquam non bibit. Cumque descendisset de monte cum tabulis apparuit facies ejus cornuta, et ipse ignorabat, » id est miri splendoris radii ferebantur de facie ejus, qui reverberabant oculos intuentium, quos gloriam vultus Moysi appellat Paulus apostolus; posuitque velamen super faciem

suam, cum loqueretur filiis Israel. Locutus quoque est eis omnia quæ sibi fuerant imperata. Quantum autem hæc gloria duraverit, et utrum semel, vel pluries hoc acciderit, ignoramus. Et tradunt Hebræi, quia adhuc tertio ascendit ad Dominum, ad impetrandam ei veniæ certitudinem, et iterum fuit cum Domino quadraginta diebus et quadraginta noctibus jejunans. Cumque redisset cum certitudine veniæ erat nona dies septimi mensis, et in crastino solemnitatem agentes pro venia data, afflixerunt animas suas jejunantes, et deinceps dicta est decima dies mensis hujus dies propitiationis, CXCVIII, 1192, 1193.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episcop. — Decalogus decem habet præcepta quæ sunt decachordum psalterium quæ sic sunt distributa, ut tria quæ sunt in prima tabula pertineant ad Deum, scilicet ad cognitionem et dilectionem Trinitatis; septem quæ in secunda tabula ad dilectionem proximi, CXCII, 850.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — Sunt autem præcepta decem, quæ sic verior translatio distinxit : « Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cœlo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ in aquis sunt sub terra, non adorabis ea neque coles ea. Non assumes nomen Dei tui in vanum. Memento ut diem Sabbati sanctifices. Honora patrem tuum et matrem tuam. Non occides. Non mœchaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt, » CLXVII, 1720.

Locutus est Deus cunctos sermones hos : « Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, et quæ in terra deorsum, neque eorum quæ in aquis sunt sub terra. Non adorabis ea, neque coles .. » Hic Decalogus in capite legis positus est, id est decem præceptorum numerus quorum primum est : « Non habebis deos alienos coram me, » et ultimum, « Non concupisces; » dixit autem Apostolus : « Quia radix omnium malorum est cupiditas. » Cur ergo non hic primum positum est, « Non concupisces? » Sed sciendum quia sicut malæ arboris superiores primum rami præsciduntur, et sic paulatim usque ad radices pervenitur, sic prius opera mala, prout cupiditati viciniora paulatim præsciduntur, et sic ad ultimum ipsa cupiditas, vel concupiscentia voce prohibentis amputatur. Notandum quippe quod prohibendo pene cuncta hæc enuntiantur. Unde verissime Apostolus dicit : « Quia lex justo non posita est, sed injustis, impiis, et peccatoribus, sceleratis et contaminatis. » Injustos nempe et totos cupiditati deditos homines, Deus curandos susceperat, et idcirco tanquam negotioso agricolæ, primum hæc illi cura impendebat, ut malis radicibus occupatam terram sarcitudo meliori plantationi præpararet, scilicet charitati quæ sola justo posita est. Nam et idem Apostolus antequam diceret quia injustis et non subditis lex posita est justo, id est, Timotheo dixerat : « Finis præcepti est charitas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. » Etenim ubi charitas est, non opus est dicere : « Non occides, Non mœchaberis... » Proinde interrogatus Dominus a legisperito dicente : « Magister, quod est mandatum magnum in lege? » respondit : « Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo... In his duobus mandatis universa lex pendet et prophetæ... » Igitur hic in initio non jam charitas imperatur, sed quæ contraria sunt charitati prohibentur, ut in illis exstirpatis tunc demum ipsa charitas radix omnium bonorum substituatur, CLXVII, 679, 680.

Quatuor ex his dilectioni Dei, sex dilectioni subserviunt proximi : « Non habebis Deos alienos coram me; Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem; Non assumes nomen Dei tui in vanum; Memento ut diem Sabbati sanctifices. » Quatuor ista Dei dilectioni repugnantiæ prohibendo, locum eidem dilectioni Dei sermo Dei parare intendit, habere namque deos alienos et Deum verum diligere simul non potes. Ait ergo : « Non habebis deos alienos coram me, » id est neminem æstimabis Deum præter unum Creatorem cœli et terræ. Item facere sculptile vel ullam similitudinem eorum quæ in cœlo, vel in terra, vel in aquis sunt, et æstimare alicui horum Dei similem esse, iniquitas est, et dilectioni Dei repugnat. « Cui similem inquit propheta, fecistis Deum? aut quem imaginem ponetis ei? hoc adversus humaniformios valet, qui Deum humanis putant esse compactum membris, nimirum hoc pacto grande sibi fingunt simulacrum, quod in cœlo sedeat et terram pedibus contingat, dicente ipso : « Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum; » dicit itaque, « Non facies tibi sculptile.... »

Sane quod ait Deus : « Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me et custodiunt præcepta mea. » Hoc in omni præcepto subaudiendum est, videlicet ut timeat pœnam trangressor, speret præmium præcepti exsecutor. Opportuno quoque tempore fortem se et reddentem iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem hic asseruit, videlicet ubi totus mons Sinai fumigabat, et totus erat terribilis eo quod descendisset Dominus, quod erat indicium fortitudinis, et iniquitatem patrum, qui Joseph fratrem suum vendiderant, nunc reddiderat in tertiam et quartam generationem, non absque misericordia, soluta nempe captivitate, revertebantur de Ægypto, generatione quarta. Item assumere nomen Dei in vanum (quod poetæ faciunt), vel reverentia dignum non æstimare ubicunque nomen Domini fuerit invocatum, dilectioni Dei omnino est adversum. Ait ergo : « Non accipies nomen Dei tui in vanum : nec enim insontem Dominus habebit eum qui assumpserit nomen Dei seu in vanum. Item, aliquid boni facere non ad laudem Dei, sive ob spem æternæ retributionis, sed ut videaris ab hominibus, dilectioni Dei contrarium est. Dicit ergo : « Memento ut diem Sabbati sanctifices, » id est in omnibus operibus tuis Dei retributionem attende; vel in Deo requiem tibi præpara pro mercede : quod vere est diem Sabbati sanctificare...

« Honora patrem tuum, etc.; Non occides, » etc. Cuncta quæ dilectioni proximi sunt inimica exstirpant, legemque adjuvant naturalem quæ dicit : « Quod tibi fieri non vis alteri ne feceris. » Hoc a gentibus, sive honestioribus gentilibus, utcunque observari potuerunt sed ad vitam illis absque dilectione Dei non profuerunt, utpote deos alienos habentes, et cætera quæ quatuor præceptis inhibentur facientes, beatitudinem non sunt consecuti.

Decem præceptorum distinctio nunc in nostris codicibus ex translatione beati Hieronymi sic habetur.

Cæterum alias quatuor præcepta quæ ad dilectionem Dei pertinent, in tria esse redacta; et e contrario eorum quæ ad dilectionem proximi spectant, ultimum, id est, « Non concupisces, » in duo divisum legimus, ut aliud sit in auditum, « Non concupisces uxorem proximi tui » et aliud, « Non concupisces rem proximi tui, » et ita ad dilectionem quidem Dei tria, ad dilectionem vero proximi septem pertinere præcepta. Quod ex Septuaginta Interpretibus sumptum fuisse arbitramur, CLXVII, 680, 681.

Verum igitur veritas dixit, tam veraciter quam graviter Christus locutus est : « Nolite putare quia veni solvere legem aut prophetas. Non veni solvere, sed adimplere. » Verum, inquam, et matura gravitate ponderatum verbum locutus est, nimirum conscius sibimet hujus Spiritus sancti, Spiritus consilii, quem daturus erat; per quem et multo melius, et multo abundantius, quam dicere possumus, legem implere habebat. Quibus autem et quamobrem sic dixit et sic locutus est? Dixit nimirum, præsentibus discipulis suis, Christum, sive secundum linguam ipsorum Messiam, venisse, et hunc illum esse credentibus atque gaudentibus, locutus est suis adversariis, Scribis et Pharisæis de proximo audituris, sibique insidias atque calumniam structuris, tanquam adversario legis. Isti carnale Christi regnum carnali sensu exspectantibus, illis invidiæ spiritu pro eodem rege torquendis et frustra quæsituris quomodo doctrinam ejus quasi juste calumniarentur. Et de illis quidem manifestum est quam vere, quam constanter præclusi sint tali promissione, præsertim quia dicta complevit rerum veritate, quia neminem docuit legem solvere aut prophetas, docendo potius ut quod minus jusserat infirma lex, super adjicerent spontanea sui consilii electione. Porro de discipulis ejus carnale regnum ejus fore opinantibus, quid aliud dicamus nisi quia putabant eum legem et prophetas velle dissolvere? cum enim putarent in regno ejus fore licitum occidere et gentium spolia detrahere, aureamque et gemmatam Hierusalem exstruere, quid aliud exspectabant quam sine lege vivere, et sub regno Dei nomine, regnum concupiscentiæ? Tales quidem invenit, et tales vocavit, sed longe alios fecit, datus Spiritus sanctus. Insuper singulis præceptis addidit speciale consilium, quia, juxta doctrinam evangelicam, sola præcepti exsecutio servorum est, et non magnam meretur gratiam, CLXVII, 1729, 1730.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach. — « Mensis autem tertii exitus filiorum Israel de terra Ægypti; hac die venerunt in eremum Sina, et profecti sunt ex Raphidim, et venerunt in eremum Sina, et ap-

plicuit ibi Israel contra montem et Moyses ascendit in montem Dei, et vocavit eum Dominus...; tertia enim die descendet Dominus in montem Sina coram omni populo. Hoc die reperitur dari lex, quæ in tabulis lapideis scripta est digito Dei... Dies autem iste tertius apparet tertii mensis ab exitu filiorum Israel de Ægypto; ex quo die pascha fecerunt, id est agnum immolaverunt et ederunt, qui fuit quartus decimus primi mensis, usque ad istum quo lex datur, dies quinquaginta numerantur, septemdecim scilicet primi mensis, reliqui ab ipso quarto decimo. Deinde omnes triginta secundi mensis, qui fiunt quadraginta septem, et tertius tertii mensis qui a solemnitate occisi agni est quinquagesimus; ac per hoc in ista umbra futuri secundum agni immolati diem festum quia quinquagesimo die lex data est, scripta digito Dei..., CXIII, 247, 248.

In præceptis Decalogi enumerandis Origenes et Augustinus videntur contrarias sequi sententias. Nam Origenes existimat non posse computari decem mandata nisi secundum sit : « Non facies tibi idolum neque ullam similitudinem, etc. » Augustinus autem licet illam Origenis enumerationem non rejiciat, aliam tamen diversam judicat aptiorem, ut prohibitionem de idolis et simulacris adorationis causa faciendis existimet esse primi præcepti explicationem, et deinde duo præcepta statuit ad vetita desideria cohibenda, unum quo concupiscentia uxoris alienæ, alterum quo concupiscentia omnium aliarum rerum quæ proximi sunt referentur. Origenem sequuntur Athanasius, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius. Augustini autem enumerationem eo sensu sequuntur doctores scholastici quo ipsemet Augustinus, ita scilicet eam priori præferentes, ut tamen priorem non reputent incongruam. Et revera repugnantia quam invenit pravus affectus in duobus illis concupiscentiis subjugandis, videtur potius expetiisse duo distincta præcepta, cum sint qui concupiscant uxorem alterius, et dedignentur tamen divitias aut mancipia alterius concupiscere, et vice versa; at nemo est veri Dei cultor qui difficultatem patiatur in idolis spernendis. Cæterum hæc diversitas enumerandi in re ipsa nulla est; non enim ponitur aliquod præceptum ab Augustino quod negatur ab Origene, aut vice versa, sed unus præcepta ratione cujusdam subordinationis conjungit; quæ alter ratione verbalis connexionis separat et e converso. Nam conjungit Augustinus præceptum non faciendi idola præcepto non colendi nisi unum Deum, quia illud huic subordinatur, et est explicatior ejus etiam ad cœremonias gentilium vetandas extensio. Origenes autem ea in duo præcepta dispertitur, quia contextu ipso sermonis discerni videntur, sine ulla nota connexionis, sicut cætera sequentia : « Non habebis Deos alienos; Non facies tibi sculptile; Non assumes, etc. » Rursus illas duas concupiscentiæ duplicis prohibitiones in unum præceptum conjicit Origenes, propter consequentiam contextus, videntur ad unam pertinere sententiam. « Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, neque, etc. » Augustinus autem eas in duo præcepta divisit, quia, ut dixi, præceptum de uxore non concupiscenda non subordinatur divitiis non concupiscendis, sicut nec ipsa concupiscentia vetitæ voluptatis ordinatur ad concupiscentiam possessionum, sed diversi generis vitia procreant, quæ profunde diversis legibus prohibeantur. Quare hæc tota diversitas jure ipso consentit; sive enim una lege, sive duabus distinctis prohibeantur aliqua, idem est, modo fatearis iisdem verbis esse eadem prohibita, licet ambiguas faciant, ne verba illa unam an duas leges, CXIII, 258-258.

ZACCHÆUS, Christianus. — Moyses ad suscipiendam legem vocatur in montem, et quadraginta diebus et noctibus Dei tentus alloquio, scripta in lapideis tabulis refert præcepta; proh nefas! corruptos sacrilegio quos reliquerat deprehendens, dum adhuc manna et cœlesti oblectatione essent refecti. Cum enim ejusdem Moysi moras velut non rediturl idem populus incusaret, prædicti abundantia saturatus cito Deum a quo ex Ægypto eductus esset, oblitus est; poscere per luxuriam quos coleret deos cœpit; missisque in ignem mulierum monilibus, illi se dandum professus est religioni, qua culti in Ægypto idoli formam referret. Reversus Moyses fideliter sævit in facinus et redacto in pulverem lauri capite quod factum in similitudinem abominationis Ægyptiæ fuerat, delatas in legem tabulas indignatione confringit, in lignos fore Dei litteris judicans quos talis ausi exsecratio polluisset. Nec prius ab iræ impetu destitit quam missis per castra sectoribus multorum cæde piaretur admissum, et sedata injuria Dei refecta in tabulis reportarentur præcepta; quorum reparatione monstratum est, Deum non odisse quos permiserit corrigi, sed deleri noluisse, quos sic voluerit castigari... Tunc lex divinitus lata est, quæ sui editione non præceptorum novitatem, sed reparationem justitiæ originalis afferret, ut quod ante pauci admodum et sapientes sciebant, omnes nunc intueantur et perlegant, nec excusandi habeat ignoratio locum, cum id quod sibi ingenitum quis fore non sentit, non solis sensibus quærat, sed visibus recognoscat. XX, 1087, 1088.

SECTIO SECUNDA.

Primum præceptum.

« Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cœlo desuper et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles. Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me et custodiunt præcepta mea. »

ADAMUS, Præmonstratens. — Quæ tibi maxima videntur esse præcepta? Maximum videtur esse præceptum, quo nobis jubetur diligere Deum nostrum et cætera in hunc modum. Maximæ vero, ut æstimo, prohibitiones sunt, quibus prohibemur adulterari, furari, falsum testimonium dicere, et si quæ sunt hujusmodi similia, CXCVIII, 852.

AGOBARDUS (S.), Lugdunens. episcop. — Fides est, qua credimus unum Deum omnipotentem, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, veram Trinitatem, veram unitatem. O quam vera Trinitas, ubi nullus nascitur ex se, nullus procedit a se, sed alter ex altero! Filius vero nascitur ex Patre, Spiritus sanctus procedit ex Patre et ex Filio. Procul dubio igitur apparet quod alius sit qui genuit, alius qui genitus est, alius qui de utroque procedit. O quam vera unitas, ubi non est alius spiritus Patris, alius Filii, sed unus utriusque; nec prius procedit ex Patre in Filium, deinde ex Filio ad diffundendum in cordibus fidelium charitatis donum; sed simul ex utroque. Non est alia deitas Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti, sed una trium deitas, et idcirco vere unus Deus... CIV, 269-287.

Primum præceptum Decalogi est, dicente Deo : « Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos in conspectu meo; non facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium quæ in cœlo sunt desuper, et quæ versantur in aquis sub terra. Non adorabis ea et non coles. » Ad quæ verba S. Augustinus brevissime subjungit, dicens : « In primo præcepto prohibentur aliqua in figmentis hominum Dei similitudo; non quia non habet imaginem Deus, sed quia nulla ejus imago coli debet, nisi illa quæ et hoc est quod ipse, nec ipsa pro illo, sed cum illo. » Hæc dicens docet nos breviter qualiter et cætera hujusmodi præcepta intelligere debeamus. Nam cum distincte dicatur non faciendam similitudinem omnium quæ in cœlo sunt, aut quæ in terra, non de solis similitudinibus alienorum deorum intelligitur dictum, sed et de cœlestibus creaturis, aut quæ in honore Creatoris humanus sensus potuit excogitare... CIV, 199.

Quod autem imagines apostolorum et ipsius Domini ob amorem potius et recordationem, quam ob religionis honorem aut aliquam venerationem more gentilium, ab antiquis expressæ vel conservatæ sint, audiatur Eusebius. Ait ergo : Verum quia Cæsareæ urbis Philippi mentionem fecimus, justum videtur commemorare etiam illud in ea gestum, quod historia dignum duximus. Mulierem quam sanguinis profluvio laborantem a Salvatore curatam Evangelia tradiderunt, hujus urbis civem fuisse constat; domusque ejus in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus vero domus ipsius basis quædam in loco editiori collocata monstratur, in qua mulieris ipsius veluti genibus provolutæ palmasque suppliciter tendentis imago sic expressa videtur... Et nihil mirum, si hi qui ex gentibus crediderant pro beneficiis quæ a Salvatore fuerant consecuti, hujusmodi velut munus videbantur offerre, cum videamus etiam nunc et apostolorum Petri vel Pauli, et ipsius Salvatoris imagine designari, tabulasque depingi, sed et antiquas ipsorum imagines a quibusdam conservatas nos vidimus. Quod mihi videtur ex gentili consuetudine indifferenter observatum, quod ita soleant honorare quos honore dignos duxerint; insignia etenim veterum reservari ad posterorum memoriam, illorum honoris, horum vero amoris indicium est.., CIV, 215.

Notandum sane, inquit, Ven. Beda, quia sunt qui

putant lege Dei prohibitum, ne vel hominum, vel quorumlibet animalium sive rerum similitudines sculpamus, aut depingamus in ecclesia, vel alio quolibet loco, eo quod in Decalogo legis dixerit : « Non facies tibi sculptile.... » Qui nequaquam hoc putarent, si vel Salomonis opus ad memoriam revocassent, quo et in templo intus palmas fecit et cherubim, cum variis cælaturis, et in columnis illius mala gravata et retes, in mari quoque æneo duodecim boves et sculpturas histriatas, sed et in vasibus laterum, leones cum bobus, palmas, axes et rotas, cum cherubim et vario picturarum genere fecit; vel certe ipsius Moysi opera considerassent, qui, jubente Domino, et cherubim prius in propitiatorio, et postea serpentem fecit æneum in eremo, cujus intuitu populus a ferarum serpentium veneno salvaretur. Si enim licebat serpentem exaltari æneum in ligno, quem aspicientes filii Israel viverent, cur non licet exaltationem Domini Salvatoris in cruce, qua mortem vicit, ad memoriam fidelibus depingendo reduci, vel ad alia ejus miracula et sanationes, quibus de eodem mortis auctore mirabiliter triumphavit, cum horum aspectus multum sæpe compunctionis soleat præstare contuentibus, et eis quoque qui litteras ignorant quasi vivam Dominicæ historiæ pandere lectionem?..... Si licuit duodecim boves æneos facere, qui mare superpositum ferentes quatuor mundi plagas terræ respicerent, quid prohibet duodecim apostolos pingere, quomodo euntes, omnes gentes baptizantes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.....? Legis verbis aperte declaratur quod illæ similitudines fieri prohibentur ab hominibus, quæ in venerationem deorum alienorum facere solent impii, quæque ad colendum atque adorandum gentilitas errabunda reperit. Cæterum simpliciter hæc fieri nulla, ut reor, legis divinæ littera vetat. Alioquin et Dominus tentantibus se Pharisæis de tributo Cæsari reddendo, in quo nomen et imaginem Cæsaris expressam esse dicebant, nequaquam ita responderet: « Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. Sed potius eorum corrigeret errorem, dicens: Non licet vobis in percussura auri vestri imaginem facere Cæsaris, quia talem sculpturam lex divina prohibet. Esset namque locus ut ostenso sibi numismate census hoc diceret, si in eo Cæsaris imago, cujus idololatriæ, et non ad judicium magis regiæ potentiæ, esset formata....., CIV, 216, 217.

De hac quæstione amplissime habetur, CIV, a col. 199 ad 227.

ALANUS DE INSULIS. — De dilectione Dei, CCX, 151.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc. — Quomodo loquitur amor Dei, XVII, 1069.

ANTONIUS. — Carmen adversus gentes, V, 262.

ARNOBIUS AFER, apologeta. — Disputatio adversus gentes, V, 718 *et seqq.*

ARNOBIUS JUNIOR. — Quando audis, « Deus unus est, alterum deum omnino non quæras. Pater cum Filio et Spiritu sancto Deus unus penitus est..... », LIII, 245-322.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop. — Omnes qui de Trinitate, quæ Deus est, divinorum librorum catholici tractatores, hoc intenderunt secundum Scripturas, docere quod Pater et Filius et Spiritus sanctus, unius ejusdemque substantiæ inseparabili æqualitate divinam insinuent unitatem, ideoque non sint tres dii sed unus Deus, quamvis Pater Filium genuerit et ideo Filius non sit qui Pater est; Filiusque a Patre sit genitus, et ideo Pater non sit qui Filius est; Spiritusque sanctus nec Pater sit, nec Filius, sed tantum Patris et Filii Spiritus, Patri et Filio etiam ipse coæqualis, et ad Trinitatis pertinens unitatem... Non tamen eamdem Trinitatem natam de Virgine Maria..., sed tantummodo Filium; nec eamdem Trinitatem descendisse in specie columbæ super Jesum baptizatum, sed tantummodo Spiritum sanctum; nec eamdem Trinitatem dixisse de cœlo : « Tu es Filius meus, » sed tantummodo vocem Patris fuisse ad Filium factam, quamvis Pater, et Filius et Spiritus sanctus, sicut inseparabiles sunt, ita inseparabiliter operentur. Hæc est fides catholica.

Sed in ea nonnulli perturbantur, cum audiunt Deum Patrem, Deum Filium et Deum Spiritum sanctum, et tamen hanc Trinitatem non tres Deos sed unum Deum, et quemadmodum id intelligant quærunt; præsertim cum dicitur, inseparabiliter operari Trinitatem in omni re quam Deus operatur, et tamen quamdam vocem Patris sonuisse quæ vox Filii non sit; in carne autem natum, nonnisi Filium, in columbæ autem specie venisse, nonnisi Spiritum sanctum, intelligere volunt quomodo et illam vocem quæ nonnisi Patris fuit, Trinitas fecerit; et illam carnem in qua nonnisi Filius de Virgine natus est, eadem Trinitas creaverit; et illam columbæ speciem, in qua nonnisi Spiritus sanctus apparuit, ipsa Trinitas operata sit. Alioquin non inseparabiliter Trinitas operatur sed alia Pater facit, alia Filius, alia Spiritus sanctus; aut si quædam simul faciunt, quædam sive invicem, jam non inseparabilis est Trinitas... Movet etiam quomodo Spiritus sanctus in Trinitate sit, quem nec Pater, nec Filius, nec ambo genuerint, cum sit Spiritus et Patris et Filii, XLII, 824.

Deus unice diligendus, XXXII, 1319; de charitate Dei unione cordium, *ibid.*, 1378; de dilectione Dei, *ibid.*, 1463; de dilectione Dei conciliandæ in meditatione mysteriorum Dei, *ibid.*, 1465; de origine idololatriæ, XXXIV, 152; de Deo ex toto corde amando, *ibid.*, 160, 948; de idololatria, *ibid.*, 749, 890, 1060, 1066; solus colendus est Deus, *ibid.*, 1055; de dilectione Dei, XXXV, 1851, 2059; servite Domino in jucunditate, XXXVII, 1375; de idololatria, *ibid.*, 1483; non erunt tibi dii alieni præter me, de decem chordis, XXXVIII, 67, 75; de idolis, *ibid.*, 102, 165; XL, 89; stultitia colentium idola, XXXVIII, 777; XL, 653, 654; de amore Dei, XXXIX, 1512; Deus corde laudandus... *ibid.*, 1645; de diligendo Deo, XL, 848; de rejiciendo deorum cultu, XLI, 77, 121, 152...; Deus solus est colendus, XLVI, 948.

BALDUINUS, Cantuariens. archiepisc. — De dilectione Dei, CCIV, 418.

BEDA Venerabil. — Secundum præceptum ad Filium pertinet, dum dicit : « Non assumes nomen Dei tui in vanum, » — id est, ne æstimes creaturam esse Filium hominis, quia omnis creatura vanitati subjecta est; sed credas eum esse æqualem Patri, Deum deorum. Verbum apud Deum, per quem omnia facta sunt, XCIII, 374.

BEDA Venerab., presbyter. — Dilige Dominum, XCI, 584; XCIV, 214.

BERNARDUS (S.) abb. Clarævallens. — Liber de diligendo Deo, CLXXXII, 974; de triplici dilectione Dei, CLXXXIII, 620, 806; de dilectione Dei, CLXXXIV, 1220.

BRUNO (S.), Carthusianor. institut. — De cultu idolorum, CLIII, 175.

BRUNO (S.), Astens. abb. — Non habebis deos alienos coram me, CLXIV, 278.

CANUTUS I, Anglorum rex. — Agedum faciamus etiam seduli simus semper Domino nostro obsequentes et fideles, et perpetuo omnibus viribus cultum ipsius tueamur, et voluntatem ejus operemur. Omne namque, quod unquam pro vero Domino fideliter fecerimus, omne illud nobis ipsis facimus ad majorem utilitatem. Illi namque certe Deus gratiosus est, qui Domino suo vere obsequens est. Magna etiam cuilibet domino est utilitas ut famulos suos juste gubernet, CLI, 1176.

CANUTUS I, Anglorum rex. — Docemus etiam ut quilibet Christianus discat, ut saltem possit veram fidem recte intelligere, et *Pater noster* ac *Credo* discat, quoniam uno quilibet Christianus Deum implorare, et altero veram fidem ostendere debet. Christus ipse orabat prius *Pater noster*, et hanc orationem discipulos suos docebat. Et in oratione hac ecclesiastica sunt septem petitiones; hanc si quis ex animo oraverit, nuntium semper mittit ad Deum ipsum pro quolibet commodo quod ipsi necessarium est, sive in hac vita, sive in futura. Sed quomodo quis unquam ex animo ad Deum orare potest, nisi internam habet charitatem et veram in Deum fidem, quoniam ille deinceps non obit mortem in Christianorum communione nec in consecrato cœmeterio quiescit, neque in vita sua sanctam Eucharistiam percipit, neque bonus est Christianus, qui hoc discere nolit; neque ille debite alium suscipere potest ad baptisma, vel ad confirmationem nisi hæc discat, ut bene illo norit, CLI, 1176.

COMMODIANUS. — Instructiones adversus gentium deos, V, 202 *et seqq.*

Non pudet, non pudet, inquam, fideles homines et Christiani sibi nominis auctoritatem vindicantes superstitiones vanas gentilium cum spectaculis mistas de Scripturis cœlestibus vindicare et divinam auctoritatem idololatriæ conferre... Quid Scriptura interdixit? Prohibuit spectari quod prohibet geri. Omnia, inquam, ista spectaculorum genera damnavit, quando idololatriam sustulit, ludorum omnium matrem, unde hæc vanitatis et levitatis monstra venerunt... Ergo ut taceam quidquid latius idololatria probat, quam vana sunt ipsa certamina, lites in coloribus, contentiones in cursibus, favores in honoribus .. Quam hoc totum otiosum negotium, imo quam turpe et ignominiosum!... Sed ut de hoc scenæ inquinamento inverecundo jam transitum faciam, pudet referre quæ dicuntur; pudet etiam accusare quæ fiunt, argumentorum strophas, adulterorum fallacias, mulierum impudicitias, scurriles jocos, parasitos sordidos, ipsos quoque patresfamilias togatos, modo stupidos, modo obscenos, in omni-

bus stolidos, in omnibus inverecundos... commune dedecus delectat, videre vel recognoscere otio vel discere. Concurritur illic ad pudorem publicum lupanaris, ad obscenitatis magisterium, ne quid secreto minus agatur quam quod in publico discitur, et inter ipsas leges docetur quidquid legibus interdicitur. Quid inter hæc Christianus fidelis facit cui vitia non licet nec cogitare? Quid oblectatur simulacris libidinis, ut in ipsis deposita verecundia audacior fiat ad crimina? Discit et facere, dum consuescit videre... etc., in libro De spectaculis, IV, 779-789.

Evangelica præcepta nihil aliud sunt quam magisteria divina, fundamenta spei ædificandæ, firmamenta corroborandæ fidei, nutrimenta cordis fovendi, gubernacula dirigendi itineris, præsidia obtinendæ salutis; quæ, dum docites credentium mentes in terris instruunt, ad cœlestia regna perducunt. Multa et per prophetas servos suos dici Deus voluit et audiri; sed quanto majora quæ Filius loquitur, quæ Dei sermo, qui in prophetis fuit, propria voce testatur, non jam mandans ut paretur venienti via, sed ipse veniens, et viam nobis aperiens et ostendens; ut qui in tenebris mortis errantes, improvidi et cæci prius fuimus, luce gratiæ luminati, iter vitæ duce et rectore Domino teneremus...

Qui inter cætera salutaria sua monita et præcepta divina quibus populo suo consulit ad salutem, etiam orandi ipse formam dedit, ipse quid precaretur monuit et instruxit. Qui fecit vivere docuit et orare, benignitate ea scilicet qua et cætera dare et conferre dignatus est, ut dum prece et oratione quam Filius docuit apud Patrem loquimur, facilius audiamur. Jam prædixerat horam venire quando veri adoratores adorarent Patrem, in spiritu et veritate, IV, 519.

Adorans autem, nec illud ignoret quemadmodum in templo cum Pharisæo publicanus oraverit, non allevatis in cœlum imprudenter oculis, nec manibus insolenter erectis, sed pectus suum pulsans, et peccata tutus inclusa contestans, divinæ misericordiæ implorabat auxilium..., sic, inquit Dominus, orabitis : Pater noster qui es in cœlis, etc..., IV, 522-544.

CYPRIANUS (S.), Carthaginens. episc. — De idolorum vanitate, IV, 563 *et seqq.*; Idola dii non sunt, id., 655; De comminatione Dei adversus idololatras, id., 657 *et seqq.*; Dilectioni Dei et Christi nihil anteponendum, id., 746.

DODANA. — De diligendo Deum, CVI, 111.

DRUTHMARUS, Christianus. — Adorare Deum quid, CVI, 1299.

FASTIDIUS, Britannorum episc. — Deum quis diligit, I., 392.

FIRMICUS MATERNUS. — De errore profanarum religionum, XII, 982 *et seqq.*

FULGENTIUS (S.) Ruspens. episc. — Fides de Deo quam sancti patriarchæ atque prophetæ ante incarnationem Filii Dei divinitus acceperunt, quam etiam sancti apostoli ab ipso Domino in carne posito audierunt, et Spiritus sancti magisterio instructi, non solum sermone prædicaverunt, verum etiam ad instructionem saluberrimam posterorum scriptis suis inditam reliquerunt, unum Deum prædicat Trinitatem, id est Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Sed Trinitas vera non esset, si una eademque persona diceretur Pater et Filius et Spiritus sanctus. Si enim sicut est Patris et Filii et Spiritus sancti una substantia, sic esset una persona, nihil omnino esset in quo veraciter Trinitas diceretur. Rursus Trinitas vera esset quidem, sed unus Deus Trinitas ipsa non esset, si quemadmodum Pater et Filius et Spiritus sanctus personarum sunt ab invicem proprietate distincti, sic fuissent naturarum quoque diversitate discreti. Sed quia in illo uno vero Deo Trinitate, non solum quod unus Deus est, sed etiam quod Trinitas est, naturaliter verum est, propterea ipse verus Deus in personis Trinitas est, et in una natura unus est. Per hanc unitatem naturalem totus Pater in Filio et Spiritu sancto est, et totus Filius in Patre et Spiritu sancto est, totusque Spiritus sanctus in Patre et Filio est. Nullus eorum extra quemlibet ipsorum est, quia nemo alium aut præcedit æternitate, aut excellit magnitudine aut superat potestate, quia nec Filio, nec Spiritu sancto, quantum ad naturæ divinæ unitatem pertinet, aut anterior aut major est Pater, nec Filii immensitas atque æternitas, velut anterior aut major, Spiritus sancti æternitatem immensitatemque excedere aut præcedere aut excedere naturaliter potest. Sicut ergo nec Filius posterior aut minor est Patre, ita nec Spiritus sanctus posterior aut minor est Filio : æternum quippe est et sine initio est, quod Filius de Patris natura natus exstitit; et æternum ac sine initio est, quod Spiritus sanctus de natura Patris Filiique procedit. Ob hoc ergo tres unum recte credimus et dicimus Deum, quia una prorsus æternitas, una immensitas, una naturaliter trium est divinitas personarum.

Teneamus igitur Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum esse naturaliter Deum; neque tamen ipsum Patrem esse qui Filius est, neque Filium ipsum esse qui Pater est, neque Spiritum sanctum ipsum esse qui Pater aut Filius est. Una est enim Patris et Filii et Spiritus sancti essentia, in qua non est aliud Pater, et aliud Filius, et aliud Spiritus sanctus, quamvis personaliter sit alius Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus. .. LXV, 673, 674.

GARNERIUS, Lingonens. episc. — Ad Trinitatem comprobandam Prophetæ dicit : « Verbo Domini cœli firmati sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. » — Per Verbum Filium, per Dominum Patrem, et per Spiritum oris ejus Spiritum sanctum significare debemus. Sed quoniam per Filium et Spiritum sanctum, sicut per Patrem, cœli et omnis virtus eorum, firmati sunt, patet in personis æqualitas. Singularitatem vero substantiæ probat ipse Dominus, « Audi, Israel, Deus tuus, Deus unus est. » Hæc pertinent ad primum Testamentum. De secundo vero, ipsa Veritas eamdem pluralitatem probat, præcipiens discipulis, et dicens : « Ite baptizantes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. » In nomine, ait, non in nominibus, ut ostendat unum nomen esse Patris, et Filii et Spiritus sancti. Sed et apertius personarum pluralitas ostensa est, ubi, baptizato Domino, Spiritus sanctus in similitudinem columbæ super eum descendit, et vox Patris audita est : « Hic est Filius meus dilectus; » substantiæ vero singularitatem ipsa etiam Veritas comprobat, dicens : « Ego et Pater unum sumus, » etc., CCV, 715 — 718.

GILLEBERTUS de Hollandia, Cisterciens. abb. — Supra Deum nihil amandum, CLXXXIV, 573. De natura et dignitate amoris, CLXXXIV, 579.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — Deum timere quid sit, LXXV, 530.

HIERONYMUS (S.), Stridonens. presbyt. — De idololatria, XXV. 519. Diliges Dominum Deum tuum XXVI, 277.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episc.—Contra idololatras, IX, 765. Rationes cur Deus sit laudandus, IX, 857. Quid infidelitas, IX, 950. Infidelitas quid, IX, 998.

HILDEBERTUS Venerab. Cenoman. episc. — De amore Dei, CLXXI, 458.

HONORIUS Augustodunens. — Primum præceptum est : « Unum Deum adora, » quod pertinet ad Patrem.

HUGO DE S. VICTORE. — Primum præceptum primæ tabulæ tale est : « Dominus Deus tuus est; ipsum adorabis et ipsi soli servies. » Inde videndum est quod alia est servitus quæ soli Deo exhibenda est, quæ Græce dicitur latria; et alia quæ etiam hominibus potest exhiberi, quæ Græce dicitur dulia. Debemus etiam hominibus reverentiam exhibere, sicut præcipit Apostolus, sed non sicut Deo. Unde illud : « Honorem meum nulli dabo. » Honor iste est illa reverentia quam soli Deo exhibemus; quod est totam mentem per humilitatem et devotionem ei substernere; et ipsum principium et finem omnis boni credere. Et hoc modo solus Deus est adorandus. Et servitus ista latria dicitur, ut diximus. Unde idololatræ dicuntur qui hunc cultum creaturæ tribuunt, servientes creaturæ potius quam Creatori, scilicet quod Dei idolo est attribuentes; de quo dicit Apostolus quod nihil est idolum. Quod nec de materia dictum est, sicut de lapide vel ligno, quoniam creaturæ Dei sunt; sed de forma videtur esse dictum : quæ forma non est opus Dei, sed hominis opus imitantis Deum; qua re nihil est, CLXXVI, 121, 352-354.

Magicæ repertor primus creditur Zoroaster, rex Bactrianorum quem nonnulli asserunt esse Cham ipsum, filium Noe, sed nomine mutato. Hunc postea Ninus, rex Assyriorum, bello victum interfecit, ejusque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod usque ad bis et vicies centum millia versuum ejus de arte magica ab ipso dictatos, libri ejus usque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliavit, tempore quo Hippocrates in arte medicinæ insignis habebatur. Magica in philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis et malitiæ magistra, de vero mentiens, et veraciter lædens animos, seducit a religione divina, culturam dæmonum suadet, morum corruptionem ingerit, et ad omne scelus et nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta quinque complectitur genera maleficiorum : manticen, quod sonat divinationem, et mathematicam vanam, sortilegia, maleficia, præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se : Primam necromantiam, unde divinatio, quæ fit per sacrificium sanguinis humani, quem dæmones sitiunt, CLXXVI, 810-

812, 1246, 1247. — De dilectione Dei, *ibid.*, 126-535; quod amor Dei sit vita cordis, CLXXVII, 563; quid sit diligere Deum, *ibid.*, 766; sermo de timore Dei, *ibid.*, 920; de mandato dilectionis, *ibid.*, 1177.

IVO (S.), Carnotens. episc. — Si quis hariolos, aruspices, vel incantatores observaverit, aut phylacteriis usus fuerit, anathema sit, CLXI, 745.

Qui divinationes expetunt, et morem gentilium subsequuntur, vel in domos suas hujusmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte magica, aut explandi causa, sub regula quinquennii jaceant secundum gradus pœnitentiæ definitos, CLXI, 747.

Aliquanti clerici vel laici student auguriis, et sub nomine fictæ religionis per eas, quas sanctorum sortes vocant, scientiam divinationis profitentur, aut quarumcunque scripturarum inspectione futura promittunt. Hoc quicunque clericus aut laicus detectus fuerit, vel consulere vel docere, ab ecclesia habeatur extraneus, CLXI, 747.

Spiritus mundi hic est, per quem corripiuntur phanatici qui sine Deo sunt. Est enim inter mundanos spiritus potior; unde solet conjecturis quæ mundi sunt divinare, quem Pythonem appellant. Hic est qui per verisimilia fallitur et fallit; hic est qui per Sibyllam locutus est sensuum nostrorum secutus, locum volens inter cœlestes habere, CLXI, 747.

De Kalendis Januariis, vel cæteris auguriis..... hoc et nobis et omnibus Christianis detestabile et perniciosum esse judicamus..... Sortes quibus vos cuncta in vestris discriminatis provinciis, nihil aliud quam quod alii Patres damnaverunt divinationes et maleficium esse decernimus. Quam ob rem volumus illas omnino damnari, et ultra inter Christianos nolumus nominari, et ut abscindantur sub anathematis interdictum prohibemus, CLXI, 747.

Illi qui, cum Christiani sint, solemnitates gentilium celebrant, anathema in Ecclesiam introducunt. Et qui de astrorum cursibus vitas hominum et gesta perquirunt; qui volatus avium, et cætera hujusmodi, quæ in sæculo prius observabantur inquirunt, de Jericho anathema inferunt in Ecclesiam, et pollunt castra Domini, et vinci faciunt populum Dei, CLXI, 748.

Eos culpat Apostolus qui dicunt : Non proficiscar hodie, quia dies posterus est, aut quia luna sic fertur; vel : Proficiscar ut prospera cedant, quia ita se habet positio siderum. Non agam hoc in mense commercium, quia illa stella mihi agit mensem; vel : Agam quia suscepit mensem; non plantabo vineam in hoc anno, quia bissextus est. Non autem quisquam sapiens arbitratur observatores temporum reprehendendos qui dicunt : Non proficiscar quia tempestas exorta est, aut : Non navigem, quia hibernæ sunt reliquiæ; aut : Tempus seminandi quia imbribus autumnalibus terra satiata est; vel si forte alii naturales effectus circa motum aeris et humoris ad variandas temporum qualitates in siderum ordinatissima conversione notati sunt, CLXI, 751.

Et de his et aliis incantationibus explicatio datur in vol. CLXI, 751-780.

JOANNES, Saresberiens., Carnotens. episc. — Quid de necromanticis dicam, quorum impietas, Deo auctore, per seipsam ubique jam viluit, nisi quod morte digni sunt, qui a morte conantur scientiam mutuare? Nam de auspicibus, auguribus, salissatoribus, ariolis, pythonicis, aruspicibus et aliis, quorum, præ multitudine, tædiosa est enumeratio, productiorem sermonem texere, cum nemo istorum jam progrediatur in lucem, sed in latibulis, si quis est, exerceat opera tenebrarum, supervacuum est. Quædam tamen eorum certis de causis aliquatenus tangenda sunt. Et, si lateant, supersunt adhuc malo suo aruspices. Hos pro parte in extis animalium divinare prædictum est. Extorum quidem censentur nomine omnia quæ cutis extremitate teguntur. Unde et illos, qui in humeralis arietum, vel quorumcunque ossibus animalium vaticinantur, eis connumerandos esse manifestum est. Chiromantici quoque vera, quæ in rugis manuum latent, se nosse gloriantur. Quorum errorem qua ratione non nititur, non necesse est rationibus impugnare, licet eo ipso illos expugnet ratio, quod deficiunt ratione. Unum tamen est quod a te, si me patienter audias, attentissime quæro. Quid nugatores isti, quoniam eos tibi notos esse non ambigo, quando de dubiis interrogati sunt, proferunt?..... Chironomanticus adhibitus, et consultus quid contulit?..... Pythonicorum vero eo perniciosior est consultatio, quo fallacia malignorum spirituum in illis manifestior est; qui sive mentiantur, sive non, in proposito semper habent ut noceant. Falluntautem interdum studio fallendi, interdum cæcitatis suæ errore decepti; id tamen agunt assidue, ut futurorum conscii per omnia videantur. Inde est quod ambiguitate verborum obnubilare student oracula, ut cum mendaces aut fallaces inventi fuerint, aliquo rationis velamento suam quærant tueri fallaciam. Sic utique fallere non desistunt donec auditores suos præcipitent in ruinam. Cui enim a sæculo vatum profuere responsa? Crœsone, an Pyrrho, aut præcedentium aut subsequentium cuiquam? Dux Thebanus dum de oraculo sperat victoriam, fratris mucrone perfoditur. Et tamen avus Laius belli visus est successus pollicerl..... Crœsus maxima regna, si Halyn transgrediatur, de oraculorum fide sibi subjectum fr. confidit; sed cum res in contrarium cessisset, fallax Apollo se unius verbuli æquivocatione absolvit ab invidia mentiendi. Quid Pyrrhus?..... .

Sed ne fallacitatis nota in historias non oracula refundatur, canonica, et cui fides incolumis acquiescit, discutiatur historia. Saul in tyrannum versus ex principe, cum exigentibus culpis esset a Domino derelictus, et adversus populum Domini, eo duce invalesceret manus hostilis, sollicitus fractis rebus exitum inquirebat. Consuluit ergo Dominum, et non respondit ei, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. Hoc tamen ei ante denuntiaverat Samuel, quia Dominum pœnitebat, quod eum constituerat regem....., CXCIX, 461-466.

Mutavit Saul ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimentis, et abiit ipse et duo viri cum eo veneruntque ad mulierem nocte; et ait Saul ad mulierem (mulieres enim frequentius spiritus Pythonicus implet) : « Divina mihi in Pythone et suscita mihi quem dixero tibi. » Lege libros, revolve historias, scrutare omnes angulos Scripturarum, nusquam fere in bona significatione divinationem invenies.... Iste primo negligens, deinde inobediens, postmodum contumax, exinde obstinatus, postremo ad eam prolapsus est cæcitatem, ut nec prædictum articulum fidei sibi servet incolumem. Deum etenim justum usquequaque non credidit, opinans etiam in sanctos post exitum vitæ hujus, malignis spiritibus concessam potestatem..... Non dicit Scriptura Samuelem Pythonis imperio suscitatum, sed cæcitatem impii sensus prudenter expressit. Ait enim : Audita forma viri et habitu « intellexit Saul quod Samuel esset. » Deceptus utique intellexit; quod et ex eo probatur quod subjungit, « et inclinavit se et adoravit eum. » Si enim fuisset Samuel, nequaquam se permisisset ab homine adorari, qui secundum legem crediderat, et docuerat unum Deum et Dominum adorandum. Præterea sanctæ animæ a potestate malignorum spirituum exemptæ sunt..... Licet eum qui loquebatur crederet Samuelem, tamen in veritate erat angelus Satanæ..... Cum enim dicit : Dominum impleturum quæ locutus est in manu mea, se procul dubio simulat Samuelem per quem Sauli, quæ denuntiat, locutus erat Dominus. Cum autem subjungit : « Cras tu et filii tui mecum eritis, » verum quidem sed fraudulenter enuntiat; erat enim die sequenti sibi manum ex desperatione injiciens, ad inferos transiturus, habiturus partem cum eo..... Sed falso blanditur, ingerens spem quietis, dum se gestu et verbis mentitur Samuelem, cui certum est, collatam esse in quiete sedem a Domino, inter eos qui invocant nomen ejus..... quid ergo Sauli Samuelis sui, vel potius Pythonis profuere responsa? Potuerat forte non præmonitus speʒare meliora et saltem dum alieno confoderetur gladio exspectare. Oraculi vero vanitate certioratus gladio suo incubuit, et in extremis agens, dum propriæ gloriæ consulebat, qui fortius mori potuisset in prælio, suram verborum pertimuit, et infirmi et prostrati animi consilio, corporis et animæ mortem ascivit, CXCIX, 466-470.

Glorientur gentes in fortitudine sua .... Bibat illis auctoribus Cato venenum. Vulterus dextras et mentes sociorum armet ad voluntariam mortem. Per mamillas ad eor venenum aspidum insanabile Cleopatra trajiciat, Lucretia alienam impudicitiam sanguinis sui effusione condemnet, ego evenire non posse arbitror, ut cujuscunque difficultatis articulo, licet propria auctoritate homini sibi mortem inferre, nec etiam ubi castitas periclitatur, licet hunc casum videatur excipere S. Augustinus, CXCIX, 470-472.

Adhuc de similibus sunt multa a col. 472 ad 479 hujus tomi, CXCIX.

JONAS, Aurelianens. episc. — Verum est sanæque fidei congruentissimum nullam prorsus similitudinem omnium quæ in cœlo, vel quæ in terra, vel quæ subter terram sunt faciendam, cui cultus aut adoratio, quæ soli Deo debetur, quodammodo exhibeatur. Quia igitur Deus ubique est omniaque continet et nusquam continetur, estque invisibilis, teste Apostolo, omni creaturæ ejus, idcirco, ne corporeus credatur, et horum quæ dicta sunt similitudinem nobis facere inhibetur. Sed cum hujusce sententiæ manifestus sit sensus, qui utique a sanctis Patribus nobis copiosissime constat expositus, et non

satis ad rem pertineat, intuendum est ne forte similitudinis nomine imagines sanctorum et historias rerum gestarum in ecclesiis ob pulchritudinem et recordationem depictas, volueris comprehendere. Quod si ita est, quæro abs te cur, præcipiente Domino, Moyses duos cherubim aureos et cætera quæ in Exodo leguntur in tabernaculo Domini fecerit, et Salomon in domo Domini similitudines boum et leonum expresserit? quod cum responderis, hoc in mysteriorum figura præcessisse, nullatenus tamen negare poteris quin similitudines cœlestium terrestriumque creaturarum exstiterint. Et si illa non a Deo ad adorationem sed ut typos futurorum prætenderent, in tabernaculo, in domo Domini sunt facta, sinantur a te imagines sanctorum et historiæ quæque sanctorum, non ut adorentur, sed potius ut quamdam pulchritudinem reddant, et quarumdam præteritarum rerum memoriam sensibus imperitorum ingerant, in ecclesiis depingi. Creaturam vero adorari, eique aliquid divinæ servitutis impendi nefas ducimus, hujusque sceleris patratorem detestandum et anathematizandum libera voce proclamamus. CVI, 318.

Alia est adoratio quæ non nisi soli Deo debetur, alia quæ a mortalibus humilitatis et subjectionis gratia æque mortalibus exhibetur. Rursus alius est cultus quo non nisi divinæ potentiæ famulandum est, et alius est qui non solum rationalibus, verum etiam irrationabilibus creaturis juxta modum proprium exhibetur. De diversitate itaque cultus habetur S. Augustinus (De civitate Dei, x, 1)... CVI, 518 — 520.

Aliud est colere, aliud adorare. Potest quis interdum et invitus adorare, sicut nonnulli regibus adulantes, cum eos in hujusmodi studia deditos viderint, adorare se simulant idola, cum in corde ipsorum certum sit quia nihil sit ido'um. Colere vero est toto hic affectu e studio manciparı, CVI, 321, 322.

Putaverunt quidam angelis deferendum honorem (vel adorando vel sacrificando), qui Deo debetur, et eorum sunt admonitione prohibiti, jussique hæc ei deferre, cui uni fas esse noverunt. Imitati sunt angelos sanctos etiam sancti homines Dei. Nam Paulus et Barnabas in Lycaonia facto quodam miraculo sanitatis putati dii, eisque Lycaonii victimas immolare voluerunt, quod a se pietate humili removentes, eis in quem crederent annuntiaverunt Deum... Nos autem martyribus nostris non templa sicut diis sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt spiritus, fabricamus. Nec ibi erigimus altaria in quibus sacrificemus martyribus, sed uni Deo, et martyrum et nostro sacrificium immolamus, ad quod sacrificium sicut homines Dei qui mundum in ejus confessione vicerunt, suo loco et ordine nominantur, non tamen a sacerdote qui sacrificat, invocantur. Deo quippe, non ipsis sacrificat, quamvis in memoria sacrificet eorum quia Dei sacerdos est, non illorum. Ipsum vero sacrificium corpus est Christi, quod non offertur ipsis, quia hoc sunt ut ipsi... homines autem in sanctos attendite, qui sunt similes angelis. Cum inveneritis hominem aliquem sanctum servum Dei, si volueris eum colere et adorare pro Deo, prohibet te, non vult sibi arrogare honorem Dei, non vult tibi esse pro Deo, sed tecum esse sub Deo... Nemo dicat: Timeo ne irascatur mihi ange us si non colo illum pro Deo meo. Tunc enim tibi irascitur, quando ipsum colere volueris; bonus est enim et Deum amat. Quomodo dæmones irascuntur si non colantur, sic angeli indignantur si pro Deo colantur, CVI, 322 — 325.

Quod ergo ob recordationem redemptionis suæ sanctæ Ecclesia ex Patrum traditione crucem Christi reveretur, adoret, colat non cultu et adoratione quæ solius divinitatis est sed eo potius modo humilitatis et recordationis, de quo superius dictum, nemo nisi qui ab ecclesiastica traditione dissentit, ignorat. Unde ob recordationem salutiferæ passionis, Dominicæ annualim in sanctissimo die Parasceves, secundum traditionem ecclesiasticam crucem Christi adorat, id est supplicando salutat, quæ etiam diffusa totum per orbem in Christi laudem prorumpens gratulabunda canit: « Crucem tuam adoramus, Domine; ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit, venite, adoremus, CVI, » 331 — 334.

Pretiosa sunt martyrum corpora, quoniam plagas pro Domino susceperunt, et quia stigmata propter Christum membris suis impressa ferunt; et sicut corona regalis, undique decorata, fulgores varios emittit, ita et sanctorum martyrum corpora, sicut pretiosis lapidibus, exceptis pro Christo vulneribus distincta omni regum diademate pretiosiora et spectabiliora redduntur. Manifestum est enim cunctis fidelibus eorumdem sanctorum corpora multis magnisque miraculis divinitus honorari, nec immerito. Æquum quippe est ut qui corpora sua membra justitiæ utiliter exhibuerunt et in eis diabolum triumpharunt, tam evidentibus coruscent miraculis, quatenus præclaris divinæ remunerationis appareat indiciis quam pretiosa sit mors in conspectu Domini, et quod magna sit eorum virtus apud Altissimum. Nec contemnenda sunt, inquit S. Augustinus, et abjicienda corpora defunctorum maximeque justorum atque fidelium, quibus tanquam organis et vasis ad omnia bona opera sanctus Spiritus usus est. Si enim paterna vestis et annulus, ac si quid hujusmodi tanto charius est posteris, quanto erga parentes major exstat affectus, nullo modo spernenda sunt corpora, quæ utique multo familiarius atque conjunctius quam quælibet indumenta gestamus. Quid vero corpora sanctorum sint a fidelibus honoranda, scribit B. Hieronymus: « Honoramus, inquit, reliquias martyrum, ut eum cujus martyres sunt adoremus. Honoramus servos ut honor servorum redundet ad Dominum... CVI, 328, 329.

Ad sanctorum cineres, ait S. Hieronymus, dæmones rugiunt, et de obsessis corporibus aufugiunt, et alia multa innumera eorum interventu suffragante et Christi gratia cooperante fiunt, CVI, 327.

Tandem in isto tractatu de cultu imaginum, ex quo ista excerpimus, multa sunt de præsenti quæstione consulenda, CVI, 305 — 394.

LACTANTIUS FIRMICUS. — Dæmonum inventa sunt astrologia, et aruspicina, et auguratio, et ipsa quæ dicuntur oracula, et necromantia et ars magica, et quidquid præterea malorum exercent homines vel palam vel occulte. Hominum credulitatem mentita divinitate deludunt, quod illis verum aperire non expedit. Hi sunt qui imagines et simulacra fingere docuerunt, qui, ut hominum mentes a cultu veri Dei averterent, et fictos mortuorum regum vultus et ornatos exquisita pulchritudine statui consecrarique fecerunt.... VI, 336, 337.

LACTANTIUS, rhetor, apologeta. — Divinæ institutiones, VI, 111 *et seqq.* De Deo eoque uno, VII, 110.

LEO MAGNUS (S.) papa. — De cultu Dei, LIV, 187.

MARTINUS (S.), Legionens. canonic. regul. — Qualiter senes ac juvenes Deo servire debeant, CCIX, 119.

Primum Decalogi mandatum ad Deum Patrem pertinet, dum dicit: « Dominus Deus tuus unus est, » utique ut hæc audiens, unum Deum Patrem colas, et in multos fictos deos fornicationem tuam non offendas, CCVIII, 782.

Debemus Patrem et Filium et Spiritum sanctum, unum scilicet et verum Deum ante omnia credere, et inventum in eum fideliter credere, in omnibus illum et super omnia diligere; qui sua nos gratuita bonitate, prius ex nihilo dignatus est creare, et post primi parentis gravissimam transgressionis culpam, in primo, imo in meliori statu misericorditer reformare. Non posse quempiam pervenire credimus ad veram beatitudinem, nisi per veram fidem. Beatus vir, qui et recte credendo bene vivit, et bene vivendo fidem rectam custodit, CCVIII, 1325.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episc. — De superstitiosis festis, LVII, 253. Idololatriæ malum, LVII, 733.

NOVATIANUS, presbyter. — Regula exigit veritatis ut primo omnium credamus in Deum Patrem et Dominum omnipotentem, id est rerum omnium perfectissimum conditorem, qui cœlum alta sublimitate suspenderit, terram dejecta mole solidaverit, maria soluto liquore diffuderit, et hæc omnia propriis et condignis instrumentis et ornata et plena digesserit. Nam et in solidamento cœli luciferos ortus solis excitavit, lunæ candentem globum ad solatium noctis mensurnis incrementis orbis implevit, astrorum etiam radios variis fulgoribus micantis lucis accendit, et hæc omnia legitimis meatibus circumire totum mundi ambitum voluit, humano generi dies, menses, annos, signa, tempora utilitatesque factura. In terris quoque altissimos montes in verticem sustulit, valles in imo dejecit, campos æqualiter stravit, animalium greges ad varias hominum servitutes utiliter instituit. Silvarum quoque robora humanis usibus profutura solidavit, fruges in cibum elicuit, fontium ora reseravit, et lapsuris fluminibus infudit... Post quæ, ne non etiam ipsis quoque deliciis procurasset oculorum, variis florum coloribus ad voluptatem spectantium cuncta vestivit. In ipso quoque mari, quamvis esset et magnitudine et utilitate mirabile, multimoda animalia, nunc mediocria, nunc vasti corporis finxit, ingenium artificis de institutionis varietate testantia. Quibus non contentus, ne forte fremitus et cursus aquarum cum dispendio possessoris humani alienum occuparet elementum, fines littoribus inclusit; quo cum fremens fluctus et ex alto sinu spumans unda venisset, rursum in se rediret, nec terminos concessos excederet, servans jura præscripta, ut divinas leges tanto magis homo custodiret, quanto illas etiam elementa servassent. Post quæ hominem quoque mundo præposuit.... III, 886, 887.

Hunc igitur agnoscimus et scimus Deum, conditorem

rerum omnium; hunc Deum novit et veneratur Ecclesia; cui testimonium reddit tam invisibilium quam etiam visibilium et semper et tota natura, quem angeli adorant, astra mirantur, maria benedicunt, terræ verentur, inferna quæque suspiciunt..... III, 891-899.

Eadem regula veritatis nos docet credere, post Patrem, etiam in Filium Dei, verum Deum, et in Spiritum sanctum æqualiter Deum, ita ut sint unus Deus in substantia licet tres sint personæ, etc.... est de hoc tractatus de Trinitate, III, 885-952.

PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch. — De amore Dei, XCIX, 197-214.

PETRUS CANTOR. — Quaternarius est virtutum cardinalium numerus, scilicet, prudentiæ, fortitudinis, temperantiæ et justitiæ. Est autem prudentia prudens et dispositissima electio, qua transitoriis æterna, vitiis virtutes, exsilio patriam, servituti libertatem præferimus. De qua electione S. Augustinus ad Macedonium ait : « Virtus nihil aliud est quam diligere id quod est diligendum. Id autem eligere quod eligendum est, prudentia est; nullis inde averti molestiis, fortitudo est; nullis illecebris inde averti, temperantia est; nulla superbia inde averti, justitia est....

Porro his paucis ostensa est vitæ perfectio Christianæ. Hæc ea quadriga est, quam non habentes hic manentem civitatem futuram inquirunt, etc., CCV, 305-309.

PETRUS Chrysologus (S.), Ravennat. archiepiscop. — De paterna Dei in nos dilectione, LII, 552.

PETRUS COMESTOR. — Primum præceptum. « Non habebis deos alienos coram me » id est, me solum habebis Deum. Et ponitur, « non habebis, » pro, non habeas, imperative, secundum idioma Hebræorum. Non enim asserit hoc Deus, cum quandoque habuerint : « Non facies tibi sculptile » vel idolum. Alia littera « quod nihil est in mundo, » id est nullius rei naturalis repræsentativum, ut flebat Ammon capite arietino, Anubis, id est Mercurius, capite canino sine barba. « Nec omnem similitudinem, capite canino sine barba. » « Nec omnem similitudinem, quæ est in cœlo, vel terra, vel aquis, vel sub terra, » quasi nec facias tibi pro Deo simulacrum solis, et lunæ, et hujusmodi, nec hominis, aut jumenti, aut hujusmodi, nec draconis, vel reptilis cujuslibet, quæ colebat diversus hominum error : « Non coles, nec etiam adorabis ea. » Colere enim est mente adorare. Adorare autem est, si non animo, saltem pro metu, vel adulando regibus adorare. Postea ad inculcandam custodiam dicti et dicendorum, addidit incidenter : Ego sum Dominus Deus tuus fortis et zelotes, visitans peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem, eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me et custodiunt præcepta mea. « Zelus dicitur invidia, dicitur etiam amor, sed proprie amor viri in uxorem, pro quo sustinere nequit alterius accessum ad eam. In modum hunc dicit Dominus : « Ego sum zelotes, » id est non patiar te fornicari post deos alienos. Quod addidit se visitare peccata patrum in filios, aiunt hæretici : Non est bonus hic sermo, ut pro peccato alterius quis puniatur. Et dicunt Vetus Testamentum non esse datum a Deo. Non enim sic crudelis est Deus, sed econtra in his mitis apparet, quod etiam hoc nomine visitans laudatur. Ex pietate enim visitamus infirmos, et ipse ex mansuetudine non statim peccantem punit, sed exspectat etiam usque ad quartam generationem, quandiu scilicet patres vivere solent, et si corripietur pater vel filii non imitabuntur ipsum, parcit; alioquin quasi post longam exspectationem justius punit. Et de temporali pœna tantum intelligendum est. Sicut de Achab, et Jehu in posteris vindictam sumptam legimus. Vel potest exprimi severitas juste judicantis. Gravius enim puniuntur peccantes, si filios pro se etiam videant puniri et justius pro exspectatione. Origenes tamen hic intelligit per patres, dæmones, per posteros coadjutores, quos quandoque in peccando nobis adjungimus, « utpote primo intravit diabolus in corde Judæ. Ecce pater; post accessit ad principes, ut et ipsi in hoc peccarent, ecce filii; post accepit ab illis cohortem, et ministros, ecce tertia et quarta generatio. Dominus autem non visitat hic peccata patrum, qui reservantur igni æterno, modo tamen sæpe punit homines, CXCVIII, 1161, 1165.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Tres sunt gradus in amore Dei, CXLIV, 647. Deus solus est adorandus, CXLV, 1016.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc. — Primum mandatum in prima tabula est : « Non habebis deos alienos; non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, etc. » Hæc Origenes dicit duo mandata; sed Augustinus (lib. De decem chordis) unum; hoc enim ipsum quod dixerat, « Non habebis deos alienos, » perfectius explicat cum prohibet coli figmenta, scilicet idolum, vel similitudinem alicujus rei, quæ duo Origenes ita dicit, distare, ut idolum sit quod nihil habet simile sui; similitudo vero, quod habet speciem alicujus rei, ut, verbi gratia, si quis in auro vel in ligno vel alia re faciat speciem serpentis, vel avis, vel alterius rei, et statuat ad adorandum, non idolum sed similitudinem facit. Qui vero facit speciem quam non vidit oculus, sed animus sibi finxit, ut si quis humanis membris caput canis vel arietis formet, vel in uno habitu hominis duas facies, non similitudinem, sed idolum facit, quia facit quod non habet aliquid simile sui. Ideo dicit Apostolus « quia idolum nihil est in mundo. » Non enim aliqua ex rebus constantibus assumitur species, sed quod mens otiosa et curiosa reperit. Similitudo vero est, cum aliquid ex his quæ sunt vel in cœlo vel in terra vel aquis formatur. Augustinus vero ita exponit illud : « Idolum nihil est in mundo, » id est, inter creaturas mundi non est forma idoli; materiam enim formavit Deus, sed stultitia hominum formam dedit. Quæcunque facta sunt, naturaliter facta sunt per verbum, sed forma hominis in idolo non est facta per verbum, sicut peccatum non est factum per Verbum, sed est nihil et nihil fiunt homines, cum peccant. Sed quæritur quomodo hic dicetur forma idoli non esse facta per Verbum, cum alibi legatur : Omnis forma, omnis compago, omnis concordia partium facta est per Verbum. Hoc autem a diversis varie solvitur. Quidam enim dicunt omnem formam et quidquid est, a Deo esse in quantum est, et formam idoli in quantum est, vel in quantum forma est, a Deo esse, sed non in quantum idoli est, id est posita ad adorandum. In hoc enim non est creatura, sed perversio creaturæ. Sicut illud quod peccatum est, in quantum peccatum est, nihil est; et homines cum peccant nihil fiunt quia ab illo qui vere est separantur. Unde Hieronymus : « Quod ex Deo non est, qui solus verus est, non esse dicitur. » Ideoque peccatum quod nos a vero esse abducit, nihil esse vel non esse dicitur. Alii vero dicunt omnem formam, quæ scilicet naturaliter est, et omne quod naturaliter est, esse a Deo; sed forma idoli non est naturaliter quia naturæ justitiæ non servit. Id enim naturaliter esse dicitur, quod simplici naturæ justitiæ quæ Deus est, militat non resultat, et creatam naturam non vitiat, CXCII, 851.

PROSPER (S.), Aquitanus. — De idolis, LI, 457 489, 491-501.

RUPERTUS Tuitiensis abbas. — « Non enim, inquit Dominus, habebis deos alienos coram me. » Secundum hoc præceptum tota servi justitia est non coluisse Baal, nec servisse Astaroth, non initiatum fuisse Beelphegor, vel quempiam hujusmodi, quod veræ divinitati adversum sit, non posuisse in templo Dei. Qui autem servilem modum excedere gestit, non solum significatum vocum istarum, id est deorum alienorum sed et nominis hujus, quod est Deus etymologiam attendit, ut videlicet non solum secundum præceptum, deos alienos coram Deo non habeat, sed et nullum alium, propter solum et verum Deum timeat. Deus enim Græce *Theos* dicitur, quod interpretatur *timor*. Idcirco autem Creator tali nomine nuncupatur, quia timendus est, et hoc ab omni rationali creatura jure exigitur ut timeatur. Igitur ultra præceptum hoc tunc acceptatur consilium, quando servus bonus et amore vel gratia dignus solum proponit sibi Deum esse timendum, nullum alium timore suo dignum arbitratus Deum et Dominum. Quod si etiam supplicio mortis cogatur ut timeat, non flectitur a justitia, constans propter Deum verum ac Dominum, amicitiæ gratia cum qua sic ille suos alloquitur : « Dico autem vobis amicis meis : Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius quid faciant. Timete eum qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis : Hunc timete, » CLXVII, 1720, 1721.

« Non habebis deos alienos coram me, » id est neminem adorabis Deum præter unum creatorem cœli et terræ. Item, facere sculptile, vel ullam similitudinem eorum quæ in cœlo, vel in terra vel in aquis sunt, et æstimare alicui horum Dei similem esse, iniquitas est et dilectioni Dei repugnat...., CLXVIII, 680.

SMARAGDUS, abbas. — De dilectione Dei, CII, 598-618.

TAIO. Cæsaraugustanus episc. — Spiritales Patres Veteris Testamenti Deum omnipotentem Trinitatem esse crediderunt, sicut eamdem Trinitatem Novi Testameti Patres aperte locuti sunt. Moyses dixit : « In principio creavit Deus cœlum et terram, et spiritus Dei ferebatur super aquas... » Procul dubio in Dei nomine; Pater; in Principii nomine, Filius; in Spiritu Dei, idem Spiritus sanctus intelligendus est. Deus Trinitas est in gignente, gênito et procedente, id est, in Patre, et Filio, et Spi-

ritu sancto, in appellativis videlicet, vel relativis nominibus....., LXXX, 758, 759.

RABANUS MAURUS. — In concilio Agathensi de sortilegis vel augurium servantibus scriptum est : « Ne de eo fortasse videatur omissum, quod maxime fidem catholicæ religionis instat quod aliqui, sive clerici, sive laici student auguriis, et sub nomine ficto religionis, quas sanctorum sortes divinationis scientiam profitentur, aut quarumcunque scripturarum inspectione, futura promittunt. Hoc quicunque clericus vel laicus detectus fuerit vel consulere, vel docere, ab Ecclesia habeatur extraneus, CX, 492. Et de magicis artibus est integer tractatus, CX, 1095-1110.

De idolis non faciendis, CVIII, 550. De diligendo Deum, CVIII, 865. De idololatriæ errore, CIX, 720. Dilectio Dei, CX, 548. De pœnis idololatriæ, CX, 603-741. Increpatio idololatriæ, CXI, 877.

RODULPHUS, Bituricens. episc. — Quicunque fidelium augurla et auspicia sive somnia vel divinationes quaslibet more gentilium observaverint, sive sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quæ clerici vel laici detecti fuerint vel consulere vel docere, aut in domos suas hujusmodi homines introduxerint exquirendi aliquid arte maleflca, aut domos suas lustraverint, ab ecclesia quinquennio habeantur extranei pœnitentiam agentes secundum antiquas regulas constitutas. Non enim licet Christianis traditiones gentilium observare, vel colere elementa, aut lunas, aut stellarum cursus, aut inanem signorum fallaciam, pro domo facienda, vel segete vel arboribus plantandis, vel conjugiis sociandis, Scriptum est enim : « Omnia quæcunque facite, in nomine Domini facite. » Nec licet in collectionibus herbarum aliquas observationes vel incantationes attendere, nisi tantum cum Symbolo divino et Oratione Dominica....., CXIX, 722

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyter. — Proxima facta est liberalitas præstantissimorum imperatorum; expungebantur in castris milites laureati. Adhibetur quidam illic magis Dei miles, cæteris constantior fratribus, qui se duobus dominis servire posse præsumpserant, solus libero capite, coronamento in manu otioso..... Murmur tribuno defertur; et persona jam ex ordine accesserat. Statim tribunus : Cur, inquit, tam diversus habitu ? Negavit ille cum cæteris sibi licere; causas expostulatus, Christianus sum respondit. O militem in Deo gloriosum ! reus ad præfectos; ibidem gravissimas penulas posuit, relevari auspicatus, speculatoriam morosissimam, de pedibus absolvit .., gladium nec dominicæ defensioni necessarium reddidit; laurea et de manu corruit,.... et donativum Christi in carcere exspectat...., ubi prohibemur coronari, dicunt quidam.... et aiunt veri Christiani; ubi scriptum est ut coronemur, II, 76-78.

Et quandiu per hanc lineam..... Hanc si nulla scriptura determinavit, certe consuetudo corroboravit, quæ sine dubio de traditione manavit. Quomodo enim usurpari quid potest, si traditum prius non est ? Etiam in traditionis obtentu exigenda est, inquis, auctoritas scripta. Ergo quæramus an et traditio debeat recipi. Plane negabimus recipiendam, si nulla exempla præjudicent aliarum observationum quas sine ullius scripturæ instrumento, solius traditionis titulo et exinde consuetudinis patrocinio vindicamus, II, 78, 79.

Sed cur major efficitur ratio Christianarum observationum, cum illas etiam natura defendit ? Ideoque hæc prima scribit coronam capiti non convenire ...., II, 82. Ita et corona idolothitum efficitur. Propterea Apostolus inclamat : « Fugite idololatriam » ..... « Filioli, ait B. Joannes, recedite ab idolis, » II, 90-99

Ad nationes, I, 559 *et seqq*. De idololatria, I. 661 *et seqq*. De animo grato erga Deum, I, 1255. De cultu idolorum, II, 90, 91.

VENANTIUS FORTUNATUS. — Exemplar Athanasiani symboli : « Quicunque vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem....., ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate veneremur, neque confundentes personas neque substantiam separantes. Alia enim est persona Patris, alia persona Filii, alia persona Spiritus sancti; una est divinitas, æqualis gloria, coæterna majestas. Qualis Pater, talis Filius, talis et Spiritus sanctus. Increatus Pater, increatus Filius, increatus Spiritus sanctus. Immensus Pater, immensus Filius..... Æternus Pater. .... et tamen non tres æterni, nec tres increati, nec tres immensi, sed unus æternus, unus increatus, etc..... Similiter omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus sanctus, et non tres omnipotentes, sed unus omnipotens.... ? ita Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, et tamen non tres dii, sed unus Deus .... , » LXXXVIII, 593.

Explicatio succincta hujus symboli, LXXXVIII, 586-592.

ZENO (S.). — Tribus in rebus Christiani culminis fundamenta consistunt, id est, in spe, in fide et in charitate, quæ ita invicem sibi videntur esse connexa ut sint alii alia necessaria. Spes enim nisi præcedat, cui laborat fides? fides si non sit, quomodo spes ipsa nascetur? quibus si deneges charitatem, utræque cessabunt, quia neque fides sine charitate, neque spes poterit operari sine fide. Itaque Christianus tribus in rebus, si cupit esse perfectus, debet esse constructus; si quid enim ei ex his defuerit, perfectionem sui operis non habebit. Unde primo omnium spes nobis proponenda est futurorum, sine qua nec præsentia quidem ipsa stare posse perspicimus. Adeo tolle spem, torpet humanitas tota. Tolle spem, artes universæque virtutes cessabunt. Tolle spem, et interempta sunt omnia.... .

Sed spes ex fide est, quæ quamvis in futuro sit posita, fidei tamen est jure subjecta; ubi enim fides non est, nec spes est; fides enim spei substantia est, et spes fidei gloria, quoniam præmium quod spes habet, fides meretur; quæ quidem pro spe pugnat, sed sibi vincit..., ipsa enim fides est vitæ nostræ immobile fundamentum, invictum adversus diaboli impetus propugnaculum, pariter ac telum, animæ nostræ impenetrabilis lorica, legis compendiosa ac vera scientia, terror dæmonum, martyrum virtus, Ecclesiæ pulchritudo, vel murus, Dei ministra, Christi amica, Spiritus sancti conviva.....

Triumphet, licet, quibus vult virtutibus fides, ac spes multa et magna proponat, tamen sine charitate utræque non stabunt; fides primo omnium. Si seipsam non amet ; spes, si non ametur. Adde quod fides sibi soli prodest, charitas omnibus. Adde quod fides non gratis pugnat, charitas autem etiam ingratis conferre consuevit. Adde quod fides non transit in alium; charitas parum est dicere transit in alium, quæ transit in populum. Adde quod fides paucorum est; charitas omnium. Adde quod spes ac fides tempus habent; charitas autem finem non habet; momentis omnibus crescit, quantoque ab ea diligentibus invicem creditur, tanto invicem plus debetur, etc....., XI, 269-275.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach. — « Ego sum Dominus Deus tuus. » Qui contemnit præsens sæculum, scilicet Ægyptum, et per Verbum Dei transitus non invenitur, quia ad futurum sæculum festinet; de eo dicit Deus : « Ego sum.....,» non ad illos tantum qui de Ægypto profecti sunt, sed et ad eos qui ultra Ægyptios nou serviunt, de Ægypto educti de domo servitutis. Negotia sæculi, actus carnis, domus servitutis est, sicut relinquere sæcularia, et secundum Deum vivere, domus libertatis est. Unde Joan. : « Si permanseritis in sermone meo, agnoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. » Ergo Ægyptus est domus servitutis; Judæa et Hierusalem domus libertatis. Unde Galat. : « Quæ sursum est Hierusalem, libera est. » Sicut ergo terrena Ægyptus filiis Israel domus dicitur servitutis ad comparationem Judææ et Hierusalem, quæ eis est domus libertatis, ita ad comparationem cœlestis Hierusalem, quæ est mater libertatis, totus mundus et quæ in eo sunt, domus dicitur servitutis; et quia de paradiso libertatis per peccatum ventum est ad servitutem mundi, primus sermo Decalogi de libertate est : « Ego sum... .. qui eduxi te de terra Ægypti; » hanc vocem in Ægypto audire non poteris. Et si tibi injungatur ut facias Pascha, accingas lumbos, accipias sandalia in pedibus, virgam teneas in manu, et azyma cum amaritudine comedas. Sed nec in prima mansione, nec in secunda, nec in tertia, nec cum transieris mare Rubrum, etiamsi ad mare veneris, et fuerit tibi amaritudo in dulcedinem versa, nec in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, et septuaginta arbores palmarum, etiamsi Raphidim præterieris, cæterosque profectus ascenderis, nondum idoneus judicaris, sed cum veneris ad montem Sina vix ergo mereberis aliquando suscipere præcepta libertatis, et audire : « Ego sum..... qui eduxi te de terra.....» hic tamen non est sermo mandati, sed quis sit qui mandat ostendit. Primum mandatum ergo est : « Non erunt dii tibi alii præter me. » Istud primum mandatum pertinet ad Deum Patrem, « Dominus Deus tuus Deus unus est, » ut hoc audieus unum Deum colas Patrem, et in multos fictos deos fornicationem non effundas. « Non facies tibi idolum, neque ullam similitudinem. » Hæc omnia quidam simul putant esse unum mandatum. Quod si ita computetur, non complebitur numerus decem mandatorum. Est ergo primum mandatum, « Non erunt tibi dii alii præter me, etc. » Secundum : « Non facies tibi idolum, neque ullam similitudinem, etc. »

Incipiamus ergo a primo mandato, « Non erunt tibi dii alii præter me. » Si dixisset, non sunt, absolutior sermo videretur; sed quia dixit, Non erunt, non negavit quia sint, sed ne illi sint, cui hæc præcepta dantur inhibuit. Hinc Paulum sumpsisse puto : « Siquidem sunt qui dicuntur dii sive in cœlo, sive in terra. » In aliisque locis invenies deos nominari sicut ibi : « Rex magnus super omnes deos, » et, « Deus Deo locutus est. » De dominis idem Apostolus dicit : « Sive throni, sive dominationes, etc. » Dominationes vero non aliud sunt quam ordo quidam dominorum et multitudo. In quo videtur sensum legis aperire Apostolus, ac si dicat. Licet sint multi domini, qui aliis gentibus dominentur, et dii multi qui ab illis colantur; sed tamen unus Deus est nobis et unus est Dominus. Unde : « Cur divideret Excelsus gentes et separabat filios Adam, statuit terminos gentium secundum numerum angelorum Dei. » Angelos ergo, quibus gentes commisit Excelsus, dominos vel deos appellat Scriptura, deos quasi a Deo datos, et dominos a Domino potestatem sortitos. Unde eis dicitur : « Ego dixi : Dii estis, et filii Excelsi omnes..... » Tibi ergo, o Israel, qui pars Dei et funiculus ejus es, « Non erunt, inquit, tibi dii alii præter me, » quia vere Deus, unus est Deus, et vere Dominus, unus est Dominus ; cæteris vero ab ipso creatis contulit hoc nomen non natura, sed gratia. Non hoc tantum dicuntur ad Israel secundum carnem, imo ad te qui Israel effectus es mente Deum videndo, et circumcisus corde, non carne, si tamen ita agas ut dignus sis esse pars Dei, et in funiculo hæreditatis ejus metiri, alioquin exemplo tibi sint qui ad hoc vocati fuerant ut essent pars Dei, et exigentibus peccatis dispersi sunt per omnes gentes, et eduti de domo servitutis jam non Ægyptiis solis, sed omnibus gentibus serviunt : « Qui enim peccat, servus est peccati, » CXIII, 249-251.

« Non facies tibi ipsi idolum, neque omnem similitudinem... » Aliud sunt idola, aliud sunt dii. De diis enim dicit Apostolus : « Si quidem sunt dii multi, et domini multi. » De idolis vero, quia « Nihil est idolum in mundo; de similitudinibus non addidit quia nihil sunt. » Hic autem dicitur : « Non facies tibi idolum... » Aliud est ergo facere idolum, aliud similitudinem, verbi causa, si quis in auro et argento, ligno vel lapide faciat speciem quadrupedis, vel serpentis, vel avis, et statuat adorandum, non idolum, sed similitudinem facit. Qui vero facit quod non est, speciem scilicet quam oculus non videt, sed animus sibi fingit; ut si quis humanis membris caput canis aut arietis formet, vel in uno hominis habitu duas facies, aut humano pectori postremas partes equi aut piscis; qui hoc facit, non similitudinem, sed idolum facit, facit enim quod non est, nec habet aliquid simile sui. Ideo dicit Apostolus : « quia idolum nihil est in mundo. » Non enim aliqua ex rebus constantibus assumitur species, sed quod mens otiosa et curiosa reperit. Similitudo vero est cum aliquid ex his quæ sunt vel in cœlo vel in terra vel in aquis formatur. Sed non sicut de his quæ in terra sunt vel in mari similitudinibus promptum est pronuntiare; ita etiam de cœlestibus, nisi quis dicat de sole, et luna et stellis hoc posse sentiri, quorum formas exprimit gentilitas. Sed Moses eruditus omni sapientia Ægyptiorum etiam quæ illos apud erant in occultis prohibere cupiebat, sicut Hecatem aliasque dæmonum formas, quæ Apostolus « spiritualia nequitiæ in cœlestibus vocat, » his enim formis et similitudinibus invocabant dæmonia ad repellenda vel vitanda mala. Sciendum tamen quia cum decreveris hoc servare mandatum, et habere unum tantum Deum et Dominum, hoc est bellum denuntiare omnibus aliis quibus in baptismo renuntiasti, solum Deum confitens Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Sed hoc confitentes nisi toto corde diligamus Dominum Deum nostrum tota anima, tota virtute et adhærentes, non sumus effecti pars Domini, sed in confinio positi illos patimur offensos quos fugimus, et ad quem fugimus, propitium non efficimus. Quibus propheta dicit : « Væ duplici animo » ... Nulla ergo societas templo Dei cum idolis. Si Dei discipuli tales esse debemus in quibus habitet et inambulet Deus... CXIII, 251, 252.

« Non adorabis ea, etc., » aliud est colere, aliud adorare. Potest quis invitus adorare, vel adulando regibus idololatris, vel tormentis victus, cum sciat quia idolum nil est. Colere vero est toto his affectu et studio mancipari. Utrumque ergo resecat, ut nec affectu adores, CXIII, 252.

« Ego sum Dominus, etc. » Unde benignitatem Dei, ut nos doceat et perfectos faciat fragilitatem humanorum affectuum non recusat; omnia agit et patitur propter nos, notis et usitatis nobis loquitur affectibus.

« Zelotes. » Omnis mulier aut sub viro est, et subjecta est legibus viri, aut meretrix est, et utitur libertate peccandi. Qui ingreditur ad meretricem, scit quod ad prostitutam et cunctis patentem ingressus est, ideo de aliis indignari non potest. Qui legitimo utitur matrimonio, non patitur uxorem peccare, sed accenditur zelo ad servandam castitatem matrimonii ut possit legitimus fieri pater. Sic omnis anima aut prostituta est cum dæmonibus, et habet plures amatores ut intrent ad eam, modo spiritu fornicationis, modo avaritiæ; post hunc veniet spiritus superbiæ, et alii plurimi; alter tamen alteri non invidet, nec zelotypia movetur, sed sese invicem invitant... Sic nullam zelotypiam amatorum suorum patitur anima quæ dæmonibus est prostituta; si vero conjuncta fuerit viro legitimo, id est Christo, etiamsi aliquando fuerit peccatrix, ultra eam peccare non patitur, nec ferre potest ut alludat adulteris; excitatur super eam zelus ejus, et defendit conjugii castitatem; si autem viderit eam temerantem conjugii jura, et occasionem quærere peccandi, dat ei libellum repudii unde Isaias : « Propter iniquitates vestras dimisit matrem vestram; » hæc qui loquitur et zelans est et zelo commotus hoc dicit. Est etiam novum genus hoc bonitatis ejus, ut etiam post adulterium revertentem et toto corde pœnitentem suscipiat... Hic ergo Deus zelans si requirat et desiderat animam tuam sibi adhærere, si servat, corripit et indignatur, velut zelotypia quædam erga te usus spem tibi esse salutis agnosce. Si vero correptionem contemnis, discedit a te zelus ejus, secundum illud : « Propterea discedit zelus meus a te, » vide misericordiam et pietatem Dei; quando vult misereri, indignari se dicit et irasci... hoc autem terribile, hoc extremum; si non corripimur pro peccatis; cum enim modum zelandi excedimus, auferetur a nobis etiam zelus Dei, nec ultra irascitur, CXIII, 252, 253.

« Visitans iniquitatem patrum, etc. » Aiunt hæretici quod non boni Dei sermo sit, qui pro peccatis alterius alterum dicat plecti; Deum tamen legis justum dicunt, nec possunt ostendere quomodo injustus est, si alium alio peccante punit. Sed interior homo noster aut dicitur habere Deum Patrem, si secundum Deum vivit; aut diabolum, si voluntatem illius facit. Unde : « vos de patre diabolo, etc. »... Videamus ergo quomodo peccata patrum reddit Deus in filios in tertiam et quartam progeniem et non in ipso. De patribus enim nihil dicitur. Diabolus ergo, quia jam peccandi modum excessit, tanquam vestimentum concretum in sanguine non erit mundus in sæculo; non flagellatur pro peccato; omnia enim ei servantur in futurum. Unde, « Quid venisti ante tempus perdere nos? » Redduntur autem peccata in filios quos genuit per peccatum, qui in carne positi flagellantur. « Non vult enim Deus mortem peccatoris sed ut magis convertatur et vivat. » Misericors ergo reddit peccata patrum in filios, quia diabolus et angeli ejus, qui etiam peccati patres efficiuntur, indigni sunt quod in præsenti corripiantur; filii eorum et qui per ipsos ad societatem peccati ascîti sunt recipiunt in præsenti quod gesserunt, ut purgati, diabolo in pœna socii non efficiantur. Unde : « Visitabo in virga iniquitates, etc. » Deus enim zelans est et animam quam sibi despondit in fide non vult in contaminatione peccati permanere, sed cito purgari. Si autem noluerit purgari, in interitu eorum ridebit, dicens eis : « Discedite a me .. » Sciamus ergo nos in præsenti corripi, ut in futuro quiescamus. Unde : « Cum castigamur, a Domino corripimur ne cum hoc mundo damnemur, » CXIII, 253, etc.

WERNERUS, abbas. — De mensura diligendi Deum, CLVII, 834-861.

Secundum præceptum.

« Non assumes nomen Dei tui in vanum. Nec enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen « Domini Dei sui frustra. »

ALGERUS, Leodiens. Scholastic. — Ut turpe promissum non fiat, CLXXX, 864.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop. — De juramento, XXXIII, 184; De exsolvendo juramento, XXXIII, 475; De voto, XXXIV, 744; De juramento, XXXIV, 890; De voto, XXXVI, 967; Quid votum, XXXVII, 1717; Non accipies nomen Dei tui in vanum, XXXVIII, 68; De decem chordis, XXXVIII, 75; Blasphemia vitanda est, XXXVIII, 457, De cavenda juratione, XXXVIII, 972; Jurare quid sit, XXXVIII, 975; De juratione, XXXVIII, 1408; De voto, XLV, 1860; Non accipies nomen Dei tui in vanum, XLVI, 948.

AUXILIUS, Francus presbyt. — Ut juramentum pro re mala non sit observandum, CXXIX, 1085; Quod juramentum, etiam per vim datum nisi ad peccandum pertineat, irrefragabiliter sit observandum, *ibid.*, 1101.

BEDA, Venerabil. presbyt. — De juramento Herodis, XCIV, 239.

BRUNO (S.), Astens. abb. — Non assumes nomen Dei in vanum, CLXIV, 278; de voto, id., 459.

BURCHARDUS, Wormaciens. episcop. — Ut multiplex juramentorum et perjuriorum confusio, per quam multæ fidelium animæ perditæ esse noscuntur, quam sit detestanda et Deo odibilis, attente omnibus annuntietur. Tantum namque hoc malum est, ut ad sanctuaria martyrum, ubi diversorum ægritudines sanantur, ibi perjuri, licet manifeste interdum vexari non videantur, justo Dei judicio a dæmonibus arripiantur. Et sicut dicit S. Gregorius, ad horum corpora ægri veniunt et curantur, et perjuri a dæmonio vexantur, CXL, 875.

Sicut mentiri non potest qui non loquitur, sic pejerare non potuerit qui jurare non appetit. Cavendum igitur est juramentum, nec eo utendum nisi sola necessitate. Non est contra Dei præceptum jurare, sed dum usum jurandi facimus, perjurii crimen incurrimus. Nunquam ergo jurat, qui pejerare timet. Multi dum loquuntur, jurare semper delectantur, dum oporteat hoc tantum esse in ore : Est, est, Non, non. Amplius enim quam, Est, et non Est, a malo est. Multi ut fallant pejerant, ut per fidem sacramenti fidem faciant verborum; sic fallendo dum pejerant et mentiuntur, hominem incautum decipiunt. Interdum et falsis lacrymis seducti decipimur, et creditur dum plorant, quibus credendum non erat. Plerumque sine juramento loqui disponimus, sed incredulitate eorum qui non credunt quod dicimus, jurare compellimur, talique necessitate jurandi consuetudinem facimus. Sunt multi ad credendum pigri, qui non moventur ad fidem verbis. Graviter autem delinquunt, qui sibi loquentes jurare cogunt. Quacunque arte verborum quisque juret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui juratur intelligit. Dupliciter autem reus erit, qui et Dei nomen in vanum assumit et proximum dolo capit. Non est conservandum sacramentum quod malum incaute promittitur, veluti si quispiam adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius est enim non implere sacramentum quam permanere in stupri flagitio. Jurare, est Dei illa providentia, quæ statuit non evellere statuta. ..., etc., CXL, 877-884.

CHROMATIUS (S.). Aquileiens. episcop. — De juramento, XX, 352.

CYPRIANUS (S.). Carthaginens. episcop. — Non est jurandum, IV, 741; non maledicendum, *ibid.* : Nunquam mussitandum, sed circa omnia quæ accidunt Deum benedicendum, IV, 742; quod qui Deo voverit, cito reddendum, *ibid.*, 752; nihil licere diabolo in hominem nisi Deus permiserit, *ibid.*, 772.

DEFENSOR, Locociagens. monach. — De juramento, LXXXVIII, 665.

DONATUS (S.), Vesontion. episc. — Ut jurare omnino non liceat, LXXXVIII, 285.

ERMENGAUDUS. — De juramento, CCIV, 1269

GERHOHUS, Venerab. — De juramento, CXCIII, 825.

GREGORIUS VII (S.), papa. — De solutione juramentorum tractatus, CXLVIII, 1250.

HERVÆUS. Remens. archiepisc. — De perjuriis cohibendis, CXXXII, 704.

HIERONYMUS (S.), presbyt. — De voto, XXIII, 1052; Non maledicendum, *ibid.*, 1100; Non jurandum nisi per Deum, XXVI, 40; De juramento Herodis, *ibid.*, 97; Qui jurat et non decipit, *ibid.*, 855; De juramento prohibendo, XXX, 369.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episc. — Jurandi consuetudo Christianis sublata, IX, 940

HINCMARUS, Remens. archiepisc. — De juramentis et perjuriis. CXXV, 882.

GREGORIUS (S.), Turonens. episc. — De perjuris, LXXI, 823.

HUGO DE S. VICTORE. — Secundum præceptum est : « Non assumes nomen Dei tui in vanum. » Et sicut præceptum primum pertinet ad Patrem, ita istud ad Filium. In vanum nomen Dei assumit qui credit Filium Dei tantum esse hominem. In vanum assumit, qui eum non adorat, et quia ab eo factus et quia ab eo redemptus. Unde et ipse dixit : « Creditis in Deum et in me credite, » ut intelligamus eum non solum adorandum a nobis in divinitate qua condidit, sed etiam in humanitate qua redemit. Unde propheta : « Adorate scabellum pedum ejus. » Qui enim sic adorat humanitatem Christi Jesu, id est cum qui in humanitate nos redemit, non creaturam sed Creatorem adorat, CLXXVI, 121.

HUGO DE S. VICTORE. — Votum est testificatio quædam promissionis spontaneæ quæ ad solum Deum et ad ea quæ Dei sunt magis proprie refertur. Vovere siquidem est testificatione promissionis spontaneæ Deo se obligare ac debitorem statuere. Nam qui promittit simpliciter, spondet se facturum aliquid; qui vero vovet contestatur promissioni suæ et affirmat ipsam promissionem. Ubi in quantum est promissio, tenetur, et in quantum est contestatio obligatur. Votorum autem aliud occultum est ad Deum et coram Deo, aliud manifestum ad Deum coram homine occultum votum fractum, peccatum est. Manifestum autem votum fractum, peccatum est et scandalum. In illo Deus offenditur; in isto vero etiam in proximum peccatur. Quod si quæris quæ vota omnino tenenda sint...., etc...., CLXXVI, 521-524 — De votis, *ibid.*, 519; De votis reddendis, *ibid.*, 1054.

HUMBERTUS, cardin. — De voto reddendo, CXLIII, 1070.

INNOCENTIUS III, papa. — De licitis et illicitis juramentis, CCXVI, 1225; De voto. *ibid.*, 1257.

IVO (S.), Carnotens. episcop. — Omne quod in pacis fœdera venit, tunc solidius subsistit, cum juramenti hoc interpositio roborat; sed et omne quod animos amicorum conciliat, tunc fidelius durat, cum eos sacramenti vincula ligant. Omne enim quod testis astipulatur, verius constat, cum id adjectio jurationis affirmat. Quod et si testis deficiat, innocentis fidem sola jurisjurandi taxatio manifestat, CLXI, 781.

Non est contra præceptum Dei juratio, quæ a malo est non jurantis, sed incredulitatis ejus a quo jurare cogitur. Nunc hinc intelligitur ita Dominum prohibuisse a jurando, ut quantum in ipso est, quisque non juret, quod multi faciunt, in ore habentes jurationem tanquam magnum et suave aliquid. Nam utique Apostolus noverat præceptum Domini, et juravit tamen. Non enim audiendi sunt qui has jurationes esse non putant. Quid enim facient de illa : « Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Jesu Domino nostro. » quam Græca exemplaria manifestam esse jurationem convincunt? Quantum ergo in ipso est non jurat Apostolus; non enim appetit jurationem cupiditate aut delectatione jurandi. Amplius enim quam est, est, non, non; et ideo a malo est, sed infirmitatis aut incredulitatis eorum qui aliter moveantur ad fidem, CLXI, 781.

In Novo Testamento dictum est ne omnino juremus; quod mihi quidem propterea dictum videtur, non quia jurare peccatum est, sed quia perjurare immane peccatum est; a quo nos longe esse voluit, qui omnino ne juremus commonuit. Quamvis dictum sit. Ne juremus, nusquam in Scripturis sanctis legisse me memini, ne ab alio jurationem accipiamus, CLXI, 781.

Tu non malum facis, qui bene uteris juratione, quia etsi non bona tamen necessaria est, ut alteri persuadeas quod utiliter suades; sed a malo est illius cujus infirmitate jurare cogeris, CLXI, 782.

Considera quod Salvator non per Deum jurare prohibuerit, sed per cœlum et per terram, et Hierusalem, et per caput tuum. Et hoc quasi parvulis fuerat lege concessum, ut quo modo victimas immolabant Deo, ne eas immolarent idolis, sic et jurare permitterentur in Deum, non quod recte hoc facerent, sed quod melius esset Deo id exhibere quam dæmoniis.

Non est contra Dei præceptum jurare; sed dum jurandi usum facimus, perjurii crimen incurrimus, CLXI, 782

Si peccatum esset juratio, nec in veteri lege diceretur : « Non perjurabis, reddes autem Domino juramentum tuum. » Non enim peccatum præciperetur nobis... Non vobis dicimus nos non jurare; si enim hoc dicimus, mentimur. Quantum ad me pertinet, juro; sed quantum mihi videtur, magna necessitate compulsus. Cum videro, nisi faciam, mihi non credi, et ei qui mihi non credit non expedire quod non credit; hac perpensa ratione et consideratione librata, cum magno timore dico : Coram Deo, aut testis est Deus, aut scit Christus quod sic est esse in animo meo. Et video quia plus est, id est, quod amplius est quam : Est, est, Non, non, etc., et si non a malo jurantis a malo est non credentis, CLXI, 782. — Et alia deinceps, *ib.*, a col. 782 ad 802. De juramento, *ib.*, 801.

JONAS, Aurelianens, episcop. — Cum in multis omnes, apostolo Jacobo teste, offendamus, apud utrumque ordinem, clericalem videlicet et laicalem, imo apud utrumque sexum, in incauta juratione valde et miserabiliter delinquitur, CVI, 221. De vitanda juratione, CVI, 221. De falso testimonio, CVI, 225.

MARTINUS (S.), Legionens. canonicus regular. — Secundum præceptum ad Filium pertinet, cum dicit : « Non assumes nomen Dei tui in vanum, id est non estimes creaturam esse Filium Dei Christum, quoniam omnis creatura vanitati est subjecta; sed credas eum æqualem esse Patri, Deum de Deo, Verbum verum apud Deum, per quem facta sunt omnia, CCVIII, 782

NICOLAUS I, papa. — Perhibetis vos, Bulgari, consuetudinem habuisse, quotiescunque aliquem jurejurando pro qualibet re disponebatis obligare, spatham in medium afferre, et per eam juramentum agebatur; nunc autem per quos jurare debeatis a nobis juberi deposcitis. Sed nos ante omnia non solum per spatham, verum etiam per aliam omnino conditam speciem jurari judicamus indignum. Per quem enim quis jurat, profecto et diligit et veneratur, sed et fiduciam suam ei firma stabilitate commendat; quamobrem per Deum jurandum est, qui ab hominibus diligendus et venerandus, et in quo omnis spes et fiducia est locanda, et a quo præ cunctis creaturis est semper auxilium exspectandum; nam cum a Domino per cœlum, terram, caput et Jerusalem non jurare jubetur, nil nisi ut per creaturam juretur, procul dubio inhibetur. Quod autem per Dei nomen jurare præcipiamur, ipso jubente, didicimus. Sane possumus per eas duntaxat creaturas jurare, quæ divinis sunt cultibus deputatæ, ut est templum et altare, in quibus qui jurat, jurat in ipsis, et qui habitat in ipsis, et si quæ sunt talia. Quapropter jure per Evangelium jurandum est in quo quidquid continetur, nihil nisi Dei, qui in eo scribitur et legitur esse, profecto dignoscitur; ipsum est enim lex nostra, ipsum testamentum nostrum, quod legifer et testator Dominus et Redemptor noster electis suis disposuit, et si hoc amamus per ipsum etiam juramus; etenim omnis vera qui dicit, per eum jurat quem amat; nos ergo si per Evangelium juramus, et testatorem et ipsum testamentum diligere comprobamur, et ab ejus mandatis nos nolle recedere procul dubio significamus..., CXIX, 1005.

OTHLONUS, monach. — Perjurio quanta pœna maneat, CXLVI, 366.

PASCHASIUS RADBERTUS, Corbeiens. abb. — De juramento, CXIX, 253.

PETRUS, Cantor. — De vitando juramento, CCV, 522.

PETRUS COMESTOR. — Non assumes nomen Dei tui in vanum, id est nec falso, nec superflue, nec dolose jurabis per nomen Dei, nec honorem ejus, quantum in te est, evanescere facias, de eo prave sentiendo, CXCVIII, 1165.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Votum solvere contemnens infeliciter perit, CXLV, 636, 1667. In vanum nomen Dei non est sumendum, CXLV, 1017.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. archiepiscop. — Perjurium est mendacium juramento firmatum. Hic quæritur utrum sit perjurium, ubi non est mendacium : quod quibusdam videtur ex auctoritate S. Hieronymi dicentis : « Advertendum est quod juramentum tres habet comites, veritatem, judicium et justitiam; si ista defuerint, non erit juramentum sed perjurium. Ubi autem falsum juratur, veritas deest. » Si ergo falsum juretur, etsi non sit ibi intentio fallendi, videtur esse perjurium, quia deest veritas. Quibusdam placet non esse perjurium, ubi non est mendacium; et sicut dicitur aliquando falsum sine mendacio, ita juratur falsum sine perjurio. Falsum forte dicit Apostolus, cum se venturum ad Corinthios promisit; nec tamen sicut ei imponebatur, culpam mendacii contraxit, quia sic animo sentiebat; etiamsi juramento illud firmasset, non perjurium incurrisset, quia quantum in ipso fuit, verum dixit, et si jurationem addidisset, quantum in se foret, verum jurasset, etsi aliter evenerit quam dixit Ideo sicut quis non est mendax, nisi aliter sentiat animo quam dicit, sive ita sit, sive non, ita videtur quibusdam neminem perjurium constitui, nisi aliter sentiat animo quam loquitur, sive ita sit, sive non, CXCII, 835.

Creditur et ille pejerare qui falsum voluntate fallendi jurat, et qui falsum putans quod verum est jurat, et qui verum putans quod falsum est jurat. Unde S. Augustinus : « homines falsum jurant vel cum fallunt vel cum falluntur. Aut putat homo verum esse quod falsum est, et temere jurat; aut scit vel putat falsum esse, et tamen pro vero jurat, et nihilominus cum scelere jurat. » Distant autem duo perjuria quæ commemoravit. Fac illum jurare quod verum esse putat; pro quo jurat, verum esse putat, et tamen falsum est; non ex animo iste pejerat, sed fallitur. Hoc pro vero habet quod falsum est, non pro falsa re sciens jurationem interponit. Da alium qui scit falsum esse et jurat tanquam verum sit quod scit falsum esse, v. g., ut intelligatis : Pluit in illo loco; interrogas hominem et dicit pluisse; et tunc pluit ibi, sed putat non pluisse, perjurus est. Interest quemadmonum verbum procedat ex animo. ream linguam non facit, nisi rea mens sit. His evidenter traditur quod tripliciter pejerat homo, ut diximus, dum vel sciens falsum jurat, vel putans falsum quod verum est jurat, vel æstimans verum quod falsum est jurat. Sed hoc extremum non videtur esse perjurium, etiamsi perjurium non initur; eo quod falsum juratur, non videatur res esse perjurii qui sic jurat, quia non est mens ejus rea, et ideo nec lingua. Imo ejus mens rea est, dum jurare præsumit quid perspicue verum non deprehendit. Non ergo omne perjurium mendacium est, nec omnis qui pejerat mentitur, sed omnis mentiendo, jurans pejerat, et omnis qui falsum jurat, sive mentiens sive non, pejerat. Cum vero quis jurat quod verum est, existimans esse falsum quæritur quid sit ibi perjurium. Ipsa enim significatio vocis vera est, quia verum nescienter loquitur. Non ergo ipsa significatio vel falsum vel mendacium est quia vera est, et quod verum est, perjurium non videtur esse. Ad hoc dicimus loqui sic, scilicet contra mentem, sub attestatione juramenti, esse perjurium...., CXCII, 835, 836.

Si autem quæritur utrum jurare sit malum, dicimus aliquando esse malum, aliquando non. Sponte enim et sine necessitate jurare, vel falsum jurare, peccatum grande est. Ex necessitate autem jurare, scilicet vel ad asserendam innocentiam, vel ad fœdera pacis confirmanda, vel ad persuadendum auditoribus quod est eis utile, malum non est, quia necessarium eis est. Unde Augustinus : Juramentum faciendum est in necessariis, cum pigri sint homines credere quod eis est utile. Juratio non est bona; non tamen mala cum necessaria, id est non est appetenda sicut bona, nec tamen fugienda tanquam mala, cum est necessaria. Non est enim contra præceptum Dei juratio, sed intelligitur ita Dominus prohibuisse a juramento, ut quantum in ipso est quisque non juret. Quod multi faciunt, in ore habentes jurationem tanquam malum atque suave aliquid. Apostolus enim novit præceptum Domini, et tamen juravit. Prohibemur enim jurare vel cupiditate, vel delectatione jurandi. Quod ergo Christus ait in Evangelio : « Ego dico vobis non jurare omnino, » ita intelligitur præcepisse ne quisquam sicut bonum appetat juramentum, et assiduitate jurandi labatur in periurium. Quod vero addidit: « Sit sermo vester, Est, est, Non, non, » bonum est et appetendum. « Quod autem amplius est a malo est, » id est, si jurare cogeris, scias de necessitate venire infirmitatis eorum quibus aliquid suades; quæ infirmitas utique malum est. Unde nos quotidie liberari precamur, dicentes : « Libera nos a malo. » Ideoque non dixit, quod amplius est, malum est. Tu enim non facis malum, qui bene uteris jurationе; sed a malo est illius qui aliter non credit, id est ab infirmitate, quæ aliquando pœna est, aliquando pœna et culpa. Ibi enim Dominus prohibuit malum, suasit bonum, indulsit necessarium, CXCII, 836.

Quæritur utrum liceat jurare per creaturas. Quod non videtur, cum in lege scriptum sit : « Reddes Domino juramenta tua, » et Christus in Evangelio præcipit, non jurare omnino, nec per cœlum, nec per terram, nec per Hierosolymam, nec per caput tuum. » Judæis quasi parvulis est concessum jurare per Creatorem, et præceptum, ut si jurare contingeret, non nisi per Creatorem jurarent, non per creaturam, quia jurantes per angelos et elementa creaturas venerabantur honore, et melius erat hoc exhiberi Deo quam creaturis. Infirmis ergo illud prohibuit; sanctis vero, qui in creaturis Creatorem venerabantur tantum non prohibuit Unde Joseph per salutem Pharaonis juravit, Dei judicium in eo veneratus, quo positus erat in infimis. Christus vero ita creaturas jurare prohibuit, ne vel aliquid divinum in eis crederetur, pro quo reverentia eis deberetur; vel ne per eas jurantes falsum, homines se juramento teneri non putarent, CXCII, 836.

Quæritur quid sit dicere : Per Deum juro, hoc est testem Deum adhibere. Juravit enim Apostolus dicens: « Testis est mihi Deus, » ac si dixisset, per Deum ita est. Unde Augustinus : Ridiculum est putare hoc : si dicas, per Deum? juras; si dicas, testis est mihi Deus, non juras. Quod enim est, per Deum, nisi, testis est mihi Deus? Aut quid est, testis est mihi Deus, nisi, per Deum? Quid est autem jurare, nisi jus Deo reddere, quando per Deum juras? Jus scilicet veritatis, et non falsitatis. Item, ecce dico charitati vestræ : et qui per lapidem jurat falsum, perjurus est, quia non lapidem qui non audit, sed ejus Creatorem adhibet testem. Hoc est ergo jurare, per quamlibet creaturam, scilicet Creatorem ejus testem adhibere. Est etiam quoddam genus juramenti gravissimum, quod fit per exsecrationem, ut cum homo dicit : Si illud feci, illud patiar, vel illud contingat filiis meis, secundum quem modum accipitur etiam interdum cum aliquis jurando dicit : Per salutem meam, vel, Per filios meos, et hujusmodi. Obligat hoc enim Deo, CXCII, 837.

De eis qui jurant per falsos deos, CXCII, 837.

Videndum utrum omne juramentum implendum sit. Si enim quis alicui juraverit contra fidem et charitatem,

quod observatum pejorem vergat in exitum, potius est mutandum quam implendum. Unde Ambrosius : Est contra officium Dei nonnunquam promissum solvere sacramentum, ut Herodes fecit. Item Isidorus : In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum. Quod incaute vovisti, ne facias ; impia est promissio quæ scelere adimpletur. Idem : Non est observandum sacramentum, quo malum incaute promittitur, ut si quis adulteræ perpetuam fidem cum ea permanendi polliceatur. Tolerabilius enim est non implere sacramentum, quam permanere in stupro. Item Beda. Si quid nos incautius jurare contigerit, quod observatum pejorem vergat in exitum, libere illud salubriori consilio mutandum noverimus....., CXCII, 837, 838.

« Non assumes nomen Dei tui in vanum, » quod est dicere, secundum litteram : Non jurabis pro nihilo nomen Dei. Allegorice vero præcipitur, ut non putes creaturam esse Christum Dei Filium quia omnis creatura vanitati est subjecta ; sed æqualem Patri, CXCII, 831.

De perjurio, CXCII, 835. — De voto, CXCII, 932.

PETRUS PICTAVIENS. — De perjurio et modis juramenti, CCXI, 1157.

PROSPERUS (S.), Aquitan. — De vovendo Deo, LI, 429, 435, 503.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De voto implendo, CVIII, 568, 791. Cavendum est a juramento, CIX, 917.

RODULFUS, Bituricens. episcop. — De perjurio, CXIX, 721.

RUFINUS, Aquileiens. presbyt. — De juramenti servati bono, XXI, 696. De voto, XXI, 958.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — Assumere nomen Dei in vanum (quod poetæ faciunt), vel reverentia dignum non æstimare, ubicunque nomen Domini invocatum fuerit, dilectioni Dei omnino est adversum, CLXVII, 681.

De voto, CLXVIII, 1245.

Sic se habet secundum præceptum : « Non facies sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra ; non adorabis, neque coles ea. » Et per hoc præceptum illud a servo exigitur, ut illius unius vel unici Dei, coram quo non debet deos alienos habere, neque in cœlo, neque in terra, neque in mari, ullam suspicetur similitudinem exsistere. Hoc, inquam, ab illo exigitur, ut sciat Deum verum, nulla forma circumscriptum esse, quod humaniformii putaverunt, dicentes Deum velut hominem membris suis, secundum humanam formam circumscriptum esse, aut determinatum, grande sibi in animo suo pingentes idolum, vel juxta visionem Danielis, senem venerabilem vel Antiquum dierum. Quorum in corde sive errore quantum putas simulabatur simulacrum, cum audirent dicentem : « Cœlum mihi sedes est, et terra scabellum pedum meorum. » A quibus si quæretur illud quod scriptum est . « Qui mensus est pugillo aquas, et cœlos palmo ponderavit, » nimirum quid respondere, aut quid secundum eamdem phantasiam animo præpingere potuerunt? hoc ergo, ut dictum est, a servo per præceptum exigitur, ut Deus illocalem atque incircumscriptum fateatur, ut nullam creaturam Deo similem esse vel fieri posse suspicetur, ne contra se experiatur dictum quod subjunctum est : « Ego enim sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitates patrum in filiis in tertiam et quartam generationem. » Qui enim tale sibi pinxit idolum, magnam Dei fortis, Dei zelotis thesaurizat iram ; utpote consequenter male de Dei Filio sentiens..... Quod si amicus esse gestit homo, post hoc præceptum ad consilium quoque totum animum extendit, ut videlicet eo non contentus sit quod non ita de Deo sentit, sed et quantum potest pro salute aliorum enitens ostendat pulchro dogmate, quia non secundum corporeas....., CLXVII, 1721, 1722.

TERTULLIANUS, Carthagin. presbyt. — De blasphemia, I, 681. De respectu pro nomine Dei, I, 691.

VALERIANUS, Cemeliens. episcop. — De promissis et non redditis, LII, 703.

VICTOR, Capuan. episcop. — De juramento, LXVIII, 269.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episcop. — De juramento, CLXXVI, 153.

WALTERIUS. Aurelianens. episcop. — De juramentis vitandis, CXIX, 756.

Tertium præceptum.

Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est ; non facies omne opus in eo, tu et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, jumentum tuum et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram et mare et omnia quæ in eis sunt, et requievit in die septimo. Idcirco benedixit Dominus diei Sabbati et sanctificavit eum. »

ALCUINUS, abb. — De die Dominica, CI, 1216.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc. — Increpatio ad populum quod ecclesiam non frequentet, XVII, 689.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — De otio Sabbati, XXXIII, 212. De Sabbati observatione, XXXIV, 305. De laudando Deo, XXXVI, 309. Memento ut diem Sabbati sanctifices, XXXVIII, 69, 75. De iis qui raro ecclesiam adeunt, XXXIX, 1755. De die Dominica, XXXIX, 2274 ; XLI, 555 ; XLV, 1868. De vero Sabbato, XLV, 1882 ; XLIV, 950.

AUNARIUS (S.), episc. — De observatione diei Dominicæ, LXXII, 764.

BEDA Venerab. — Tertium mandatum de Sabbato ad Spiritum sanctum pertinet, cujus dono requies nobis sempiterna promittitur. Nam quia Spiritus sanctus dicitur, propterea et septimum diem sanctificavit. In aliis enim diebus operum non est nominata sanctificatio nisi in Sabbato, ubi dicitur, « requievit Deus. » Proinde igitur hoc mandatum pertinet ad Spiritum sanctum, tam propter nomen sanctificationis quam etiam propter æternam requiem, ad donum Spiritus sancti pertinentem. Dicitur enim ibi : « Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex dies operaberis et facies omnia opera tua ; septimus autem dies Sabbatum est Domini Dei tui. » In sex dierum opere sex millium annorum operatio continetur ; in septimo vero requies beati illius temporis regni ostenditur, quod carnaliter Judæi celebrantes peccant ; et hoc non nos ad fidem mendacii falientis aptamus. Clamat per prophetam Deus : « Neomenia et Sabbata vestra odivit anima mea. » Quomodo ergo sanctificata sunt Sabbata illa quæ odivit Dominus ? Illud ergo Sabbatum est sanctificatum, ubi post bona vitæ hujus opera requies nobis æterna promittitur ; ideoque quidquid agimus, si propter futuri sæculi requiem faciamus, veraciter Sabbatum observamus, XCIII, 574.

De Sabbato, XCIV, 85.

BERNARDUS (S.), Clarævallens. abb. — De reverentia locis sacris debita, CLXXXIII, 555.

BRUNO (S.), Astens. abb. — Memento ut diem Sabbati sanctifices, CLXIV, 279.

CANUTUS I, rex Anglorum. — Die Solis mercaturam etiam severissime prohibemus, et omnem conventum populi, nisi pro maxima necessitate sit, et venationem, et ab omnibus mundanis operibus, in hoc sancto die, sedulo cessandum est, CLI, 1175.

EUGYPPIUS, abbas. — De Sabbati requie, LXII, 685.

GAUDENTIUS (S.) Brixiens. episc. — De Sabbato, XX, 920.

HIERONYMUS (S.), presbyt. — De bonis implendi Sabbati, XXIV, 540. De modo incolendi Sabbati, XXIV, 573. Domus mea, domus orationis XXVI, 150.

HUGO DE S. VICTORE. — Tertium præceptum ad Spiritum sanctum pertinet. « Observare diem Sabbati » id est, exspecta requiem per bonitatem Dei, id est, Spiritum sanctum, CLXXXVI, 122, 354.

JONAS, Aurelianens. episc. — Nam in hoc omnixe deprecamur, ut in observatione Dominicæ diei, quo Deus lucem mundi condidit, et quo auctor vitæ a mortuis resurrexit, quo etiam Spiritum sanctum Paracletum de cœlis apostolis misit, sicuti dudum genitorem vestrum admonendo sumus deprecati debitam adhibeatis curam, et tanto diei debitum impendatis honorem, scilicet ut ipsa quantum potestis, a curis et mundanis sollicitudinibus vos exuatis, et quod tanti diei venerationem competit ut vos faciatis, et vestros exemplo vestro ad id faciendum erudiatis et agere doceatis, CVI, 305. — De observatione diei Dominicæ, *ibid.*, 304.

Martinus (S.), Legionens. canonic. regular. — Tertium mandatum est de Sabbato, et pertinet ad Spiritum sanctum, cujus dono requies nobis sempiterna promittitur in cœlis. Nam quia dicitur Spiritus, propterea et septimum diem sanctificavit Dominus. In aliis enim diebus operum non est nominata sanctificatio nisi in Sabbato, ubi dicit : « Requievit Deus ab omni opere suo. » Proinde igitur hoc mandatum pertinet ad Spiritum sanctum tam propter sanctificationis nomen, quam etiam propter æternam requiem ad Spiritus sancti donum pertinentem. Dicitur enim ibi : « Memento ut diem Sabbati, etc., » In sex diebus operum continetur operatio sex millium annorum. In septimo vero requies beati illius regni, tempusque ostenditur, quod carnaliter Judæi celebrantes peccant. . CCVIII, 782.

HUMBERTUS, S. R. E. cardinalis. — Ecclesia com-

patiens passo et sepulto Domino, congaudet resurgenti in die Dominica; quando Judæos nimia occupavit mœstitia, et custodes sepulcri conati sunt corrumpere pecunia. Unde nos traditionem apostolicam usque in hodiernum diem de Sabbato retinentes, et usque in finem retinere cupientes, hic subscribere curavimus quid super hoc senserint et confirmaverint nostri antiqui et venerabiles Patres. Ex quorum numero beatissimus papa Silvester. Magni Constantini Augusti pater spiritualis, inter alia dixit : « Si omnis Dominicus dies resurrectionis gratia est colendus in gaudio Christianorum, omnis ergo Sabbati dies sepulturæ deputandus est in exsecratione Judæorum. Omnes enim discipuli Domini Sabbato fletum habuerunt, sepultum Dominum suspirantes, et Judæis exsultantibus lætitia inerat. Apostolis autem jejunantibus tristitia imperabat. Tristemur itaque cum tristantibus de sepultura Domini, si volumus cum iisdem de resurrectione gaudere. Neque enim fas est ut destructiones ciborum et cæremonias Judæorum more Judaico observemus » Cujus sententiæ concordans sanctus papa Innocentius ait : « Sabbato jejunandum esse ratio evidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicam, ob venerationem resurrectionis Domini nostri Jesu Christi non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulas hebdomadas ipsius diei imaginem frequentius, ac sexta feria propter passionem Domini jejunamus. Sabbatum non debemus prætermittere, quod inter tristitiam atque lætitiam temporis illius videtur inclusum. Quod utique constat apostolis biduo isto et in mœrore fuisse, et propter metum Judæorum se occultasse. Quod utique non dubium est, et in tantum eos jejunasse biduo memoratur, ut traditio Ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari. Quæ forma utique per singulas hebdomadas est tenenda, propter quod commemoratio diei illius semper est celebranda. « Quod si putatis semel atque uno Sabbato jejunandum, ergo et dies Dominica et sexta feria semel in Pascha erit utique celebranda. Si autem Dominicæ diei ac sextæ feriæ per singulas hebdomadas reparanda imago est, dementis est, bidui agere consuetudine Sabbato prætermisso, cum non disparem causam habeat a sexta videlicet feria in qua Dominus passus, quando est apud inferos fuit, ut die tertia resurgens redderet lætitiam, post biduanam præcedentem mœstitiam. Non ergo nos negamus sexta feria jejunandum, sed dicimus in Sabbato hoc agendum, quia ambo dies tristitiam apostolis et his qui Christum secuti sunt indixerunt, qui die Dominico exhilarati non solum ipsum festivissimum esse voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt... CXLIII, 936, 937.

Vos, o miserandi Judæi, Sabbatum carnaliter custoditis, et tamen quid sit Sabbatum omnino ignoratis. Bene illud custodiretis, si spiritaliter intelligeretis. Nomen igitur Sabbati usurpatis, quia non spiritaliter, sed carnaliter illud observatis. Vos delectat legem carnaliter custodire, cum illam debeatis spiritaliter intelligere, Domino per prophetam attestante : « Aperiam in parabolis os mecum..., » et, « Patres nostri annuntiaverunt nobis... » Patres igitur Veteris Testamenti, id est patriarchæ et prophetæ narraverunt nobis hæc. Si ergo lex et prophetæ in parabolis et ænigmatibus constant, quod omnino negare minime potestis, non est accipienda Sabbati observatio carnaliter, sed spiritaliter. Nam carnalia ejusotia et a Domino et a Patribus omnino dissoluta sunt. Legimus in Genesi quod benedixerit Deus diei septimo et sanctificaverit illum, quia in eo cessaverat ab omni opere suo quod patrarat. In quo tamen nihil novum creasse dicitur, nisi forte dicatur die septimo complevisse opus, qui ipsum benedixit et sanctificavit. Ut enim ait Magister Petrus : Benedictio et sanctificatio opus est; nam et Salomon aliquid operis fecit, cum templum dedicavit; septimum ergo diem sanctificasse et benedixisse dicitur, quia mysticæ præ cæteris benedictioni et sanctificationi eum donavit. Unde in lege dicitur : « Memento ut sanctifices diem Sabbati. » Item, si crimen est Sabbati otia non observare, dicite cur Jesu Nave discipulus ac successor Moysi, Domino præcipiente, septem diebus continuis, inter quos utique Sabbatum continetur, exercitum et arma produxit, atque circumeunte arca tubis clangentibus Jericho muros subvertit. Quid iterum de Machabæis eloquar de quibus scriptum est : « Et nolebant Judæi in die Sabbati vindicare se de alienigenis, postea vero consilio accepto pugnaverunt die Sabbati, et triumphaverunt de hostibus. » Quibus testimoniis edocemur non pertinere ad fidem istum Sabbati elementarium diem, sed alium spiritalem. Scitote igitur, o Judæi, hoc carnale Sabbatum non esse datum propter purificationem, sed propter tentationem, dicente Domino in Deuteronomio : « Dabo eis præcepta, ut tentem eos utrum ambulent in viis meis, an non. Hinc est quod loquitur Dominus per Ezechielem prophetam dicens : « Ego dedi eis præcepta non bona, et judicia in quibus non vivent. » Utique, quia quædam carnalia, o Judæi, vobis carnaliter viventibus permissa sunt, quæ tamen adveniente Evangelio cessaverunt, sicut Ezechiel propheta dicit : « Cessare faciam omne gaudium ejus et Sabbata ejus; » subaudis populi Israelitici. Vos interrogo, o Judæi, si Sabbata vestra æterna sunt, cur ea Dominus cessare mandavit? et si bona sunt, cur odivit. Sed quia tam evidenti sententiæ tamque subtili nihil omnino respondere potestis, Dei me præveniente, comitante et subsequente gratia, breviter et diligenter illam exponam vobis, CCVIII, 1333, 1336.

Apostoli verba hæc sunt : « Non prius quod spiritale est, sed quod animale. » Primus homo secundum carnem nos generavit, secundus homo, Deus videlicet et homo Jesus Christus, per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti nos spirituales Dei filios effecit. Prius ergo, o Judæi, vobis cognitione rudibus et carnaliter viventibus dedit Deus carnalia præcepta, nec tamen semper permansura, quia præsciebat vos peccaturos et idola adoraturos. Lacte vobis erat opus, non solido cibo; nondum enim poteratis, sed et nunc quidem potestis. Non ergo oportebat coram vobis adhuc rudibus et in Dei cognitione parvulis margaritas ponere, spiritalia videlicet sacramenta tradere, sed legalibus vos oneribus experiri vel tentare. In quibus præceptis, si secundum ipsius benepl'acitum perseverasselis, vos ad spiritalia Evangelii sacramenta cum cæteris Ecclesiæ filiis transferret, et in spirituales filios adoptaret. Bona igitur Dei præcepta vestris exigentibus culpis vobis sunt damnabilia, et Deo odio habita. Dei quoque præceptum sibi obedientes salvat, et inobedientes condemnat. Sabbatum enim *requies* interpretatur. Sed vos istam Sabbati otiosam festivitatem consummatis in comessationibus et ebrietatibus.

Sed forte dicit aliquis: Si non est Sabbatum custodiendum, quare dictum est in mandatis Dei : « Memento ut sanctifices diem Sabbati?.. » Cui respondendum quia in opere sex dierum sex millium annorum opera demonstrantur. Mille namque anni apud Deum uni diei comparantur... Horum itaque dierum Sabbatum septimi millesimi anni tempus et requies futuri regni ac sæculi est, ubi nulla erit jam operatio rerum, sed sola requies sanctorum, nam ista tempora'ia Sabbata odit Dominus... Bene Sabbata vestra dixit, quia jam non sunt illa, quæ ipse Dominus præcepit, sed sunt illa, quæ vos invenistis vobis, in quibus abundantius comessationibus et ebrietatibus deserviretis... Dominicam diem, ait Isidorus Hispaniarum doctor, ideo sancti apostoli religiosa solemnitate celebrari sanxerunt, quia in eodem die Redemptor noster a mortuis resurrexit. Ideo autem Dominicus dies appellatur, ut in eo a terrenis operibus, vel mundi illecebris abstinentes tantum divinis cultibus serviamus, dantes scilicet diei huic honorem et reverentiam propter spem resurrectionis nostræ, quam habemus in illa Nam sicut ipse Dominus noster Jesus Christus, et Salvator noster tertia die resurrexit a mortuis, ita et nos resurrecturos in novissimo die speramus. Unde et in eodem Dominico die stantes oramus, quod est signum futuræ vitæ. Hoc agit universa Ecclesia, quæ hac in peregrinatione est mortalitatis constituta, exspectans in finem sæculi, quod in Domini nostri Jesu Christi corpore præmonstratum est, qui est primogenitus mortuorum. CCVIII, 1336-1338.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episc. — De Sabbato, LVII, 516, 527, 717.

NICOLAUS I, papa. — Nosse cupitis, si liceat alicui Sabbato vel Dominica die laborationem aliquam exercere. De hoc S. papa Gregorius Romanos alloquens ait : « Pervenit ad me quosdam perversi spiritus homines prava inter vos aliqua et sanctæ fidei adversa seminasse, ita ut die Sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud nisi Antichristi prædicatores dixerim, qui veniens diem Sabbatum atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri? » Quia enim mori se et resurgere simulet, haberi in veneratione vult diem Dominicum; et quia judaizare populum compellit, ut exteriorem legis ritum revocet, et sibi Judæorum perfidiam subdat, coli vult Sabbatum. Hoc enim quod per prophetam dicitur : « Ne inferatis onera per portas vestras die Sabbati, tandiu teneri potuit, quandiu legem licuit juxta litteram custodiri. At postquam gratia omnipotentis Dei Domini nostri Jesu Christi apparuit, præcepta legis quæ per figuram dicta sunt, juxta litteram servari non possunt. Nam si quis dicit hoc de Sabbato esse servandum, dicat necesse est etiam carnalia sacrificia persolvenda; dicat præceptum quoque de circumcisione corporis adhuc esse retinendum. Sed contra se Paulum apostolum audiat dicentem : « Si circumci-

mini, Christus vobis nihil prodest. » Nos itaque quod de Sabbato dictum est, spiritaliter accepimus, spiritaliter tenemus. Sabbatum enim requies dicitur, verum autem Sabbatum ipsum Redemptorem nostrum Jesum Christum Dominum habemus; et qui lucem fidei ejus cognoscit, si peccatum concupiscentiæ mentem per oculos trahit, in die Sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die Sabbati onera per portas introducimus, si in Redemptoris nostri gratia constituti pondera peccati ad animam per sensus corporeos non trahamus. Nam idem Dominus et Redemptor noster multa in die Sabbati legitur operasse, ita ut Judæos reprehenderet, dicens : « Quis vestrum bovem aut asinum suum non solvit in die Sabbati, et ducit adaquare? » Si ergo ipsa per se veritas non custodiri juxta litteram Sabbatum præcepit, quisquis otium Sabbati secundum legis litteram custodit, cui alteri nisi ipsi Veritati contradicit? Dominico vero die a labore terreno cessandum est, atque omnimodo orationibus insistendum, ut quod negligenter per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominicæ expietur, CXIX, 984, 985.

PETRUS COMESTOR. — « Non mœchaberis, » id est, non miscearis alicui, excepto fœdere matrimonii, CXCVIII, 1163.

« Memento ut diem Sabbati sanctifices, » id est sanctum et feriatum habeas. « Non facies in eo omne opus, tu et filius tuus, et filia tua, ne servus, nec ancilla tua, nec jumentum tuum, nec advena, qui juxta portas tuas est, « id est tecum in domo tua serviens, quia, « Deus quievit die septimo, » et nos diem septimum servamus, etsi non hunc quem illi. Nam et Josephus sic ait : Quartus sermo secundum servandas septimanas, cum ab omni opere forent cessaturi, propterea de opere servili dicimus intelligendum, CXCVIII, 1165.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Memento ut diem sabbati sanctifices, CXLV, 1017.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episcop. — Tertium præceptum est : « Memento ut diem Sabbati sanctifices, » ubi secundum litteram præcipitur observantia Sabbati. Allegorice vero, ut requiem et hic a vitiis, et in futuro in Dei contemplatione exspectes ex Spiritu sancto, id est ex charitate et dono Dei, non quod Spiritus sanctus sine Patre et Filio hoc operetur, accepit utique Ecclesia hoc donum, ut in Spiritu sancto fiat remissio peccatorum. Quam remissionem cum Trinitas faciat, proprie tamen ad Spiritum sanctum dicitur pertinere, quia ipse est Spiritus adoptionis filiorum, ipse Patris et Filii amor et connexio vel communitas. Ideoque justificatio nostra et requies ei attribuitur sæpius, CXII, 831.

PROSPERUS (S.), Aquitan. — De Sabbato, LI, 412, 468, 477, 524.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De die Dominica, CVII, 108, 335, 445. Homilia de Domini diebus, CX, 76.

RODULPHUS, Bituricens. episcop. — Diem Dominicum apostoli ideo religiosa sanxerunt solemnitate, quia in eodem die Redemptor noster a mortuis resurrexit. Quique ideo Dominicus appellatur ut in eo a terrenis operibus et a mundi illecebris abstinentes, tantum divinis cultibus serviamus. Nam sicut ipse Dominus Jesus Christus et Salvator noster tertia die resurrexit a mortuis, ita et nos resurrecturos in novissimo sæculo speramus. Unde etiam in Dominica die stantes oramus; quod est signum futuræ resurrectionis...

Dies autem Dominicus a Christianis post resurrectionem Domini celebratus est, et ex illo cœpit habere festivitatem suam. Tanta ergo hujus diei debet esse observantia, ut præter orationes et missarum solemnia, et ea quæ ad vescendum pertinent nihil aliud fiat, videlicet, ut nec opera servilia in eo agantur, nec viri ruralia exerceant, nec vineas colant, nec campos arent, nec messem metant, nec fenum secent, nec sepem ponant, nec silvas stirpent, nec arbores cædant, nec in petris laborent, nec domos construant, nec hortum faciant, nec terram moveant, nec ad placita conveniant, nec venationes exerceant, nisi tantum cibi vel frigoris necessitate. Item feminæ opera textilia non faciant, nec vestimenta capulent, nec consuant, nec vestimenta lavent, nec liniant, nec linum battant, nec lanam carpere præsumant, nec herbices tondeant, ut omnimodis bonorum requies die Dominico persolvatur. Ipse est enim primus dies sæculi. In ipsa formata sunt elementa mundi, in ipso creati sunt angeli, in eo manna de cœlo datum est, in eo Redemptor humani generis a mortuis resurrexit, in eo Spiritus sanctus super discipulos descendit..., CXIX, 716.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Memento ut diem Sabbati sanctifices. » Hoc præceptum legitimum est, et in eo legitime servatur, ut quod operatur servus, cum bene operatur, non suam, sed Domini sui gloriam quærat, non præsentem ab ore conservorum suorum sibi laudem exquirat, vanamque gloriam suo domini constituere proponat, sed Scripturam dicentem audiendat : « Videant opera vestra bona, » non ut vos videamini, sed ut glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. » Hoc revera meminisse est Sabbati sanctificandi, id est, hoc intendere servum, ut bene operando mereatur introire in requiem Domini sui. Nam filius Sabbati meminisse, cujus meminit hodieque Judæus, jam non pro præcepto habemus, imo contra præceptum, et contra voluntatem Domini esse fatemur, quia videlicet Sabbatum illud jam ex illo magno die Sabbati, quo instante crucifixerunt Dominum, pollutum est a servis malignis, sanguine Domini sui; et ex tunc omne Sabbatum et omne festum illorum profundo odio odit anima Domini. Hoc ergo præceptum est, « Memento ut diem Sabbati sanctifices, » id est ut bene operando finem totum operis illic constituas, ubi sancta et vera est requies. Consilium autem hoc est, ut nunc etiam sabbatizes, id est ut activam excedens vitam, contemplationi vaces, quæ pars tanto melior est quantum fideli servo dulcis amicitia præpollet, testante ipso cum dicit : « Martha, Martha, sollicita es... » Marthæ servitium non reprehendit, sed Mariæ partem prætulit, tanquam bono id quod optimum sit..., CLXVII, 1223, 1224.

Lex etiam Sabbati carnalis, lex fuit sancta et justa et bona. Nam sicut signum circumcisionis incarnationem, et immolatio paschalis Agni passionem futuram prædicebant ejusdem unigeniti Filii Dei, sic et Sabbatismus ille requiem annuntiabat, quæ post hanc vitam reposita est sanctis et electis, ubi Deus in luce sapientiæ suæ requiescit, qui et ipsam requiem illis pro mercede præparavit. Porro spiritualis homo non uno die hebdomadis, sed omni tempore Sabbatizare satagit, semper intentus Verbo Dei, juxta Psalmistam, qui de hoc Sabbato loquitur; imo per quem loquitur, ipse Sabbatorum Dominus : « Vacate, inquiens, et videte quoniam ego sum Deus » vacate, namque a sæculi actibus et in sancto et quieto studio videte quoniam Dominus est Deus, illius inchoatio Sabbati est, quam et contemplativam vitam dicimus, quam optimam partem esse testatur ipsa Veritas : « Maria, inquiens, optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. » Cujus suavitatem jam in præsenti suis amatoribus dulciter aspirantem sciens idem Dominus alibi loquitur : « Venite ad me, omnes, etc. » CLXVII, 263, 264.

Aliquid boni facere, non ad laudem Dei, sive ob spem æternæ retributionis, sed ut videaris ab hominibus, dilectioni Dei est contrarium. Dicit ergo : « Memento ut diem Sabbatorum sanctifices, » id est in omnibus operibus tuis, Dei retributionem attende, vel in Deo requiem tibi præpara pro mercede; quod vere est diem Sabbati sanctificare; nam hæc de carnali Judæorum Sabbatismo dictum est, videlicet quod hæc.

« Non assumes nomen Dei tui in vanum. » Hoc necessario servus audit et obaudit, si non vult plagis servilibus male discruciari aut perimi. Quid est enim assumere nomen Domini Dei sui, nisi pejerare nomen Dei sui, aut in rebus vilibus, aut ludicris, cœlis et terris reverendum nomen habere ostentui? Non ergo assumere nomen Dei sui in vanum, necessarium atque legitimum est præceptum, quod qui custodierit servus, pœnam evadat, quanta sub hac intentione valet intelligi. « Nec enim insontem habebit Dominus eum qui assumpserit nomen Dei sui in vanum. » Quodsi ingenuitatem desiderat amici, consilium est ut omnino non juret. Dicit enim in Evangelio Dominus ille et Angelus magni consilii . « Audistis quia... Non pejerabis... ego autem dico vobis non jurare omnino... » Non præceptum hoc esse, sed id quod supra præceptum est, id est consilium ex eo fateri compellimur, quia legem sanctam et bonam, et justam Evangelio, vel Evangelium legi contrarium esse non putamus, imo istud vel suspicari ut nefas devitamus..., CLVII, 1722, 1723.

THODULPHUS, Aurelianens. episcop. — De observatione diei Dominicæ, CV, 198.

Quartum præceptum.

« Honora patrem tuum et matrem tuam ut longævus sis super terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi. »

ABSALO, abb. — De obedientia, CCXI, 175, 232.

ADALGERUS, monach. — De obedientia, CXXXIV, 918.

ADAMUS SCOTUS, monach. — De obedientia, CXCVIII, 251.

ALANUS DE INSULIS, doctor. — De obedientia, CCX, 144.

ALGERUS, scholast. Leodiens. — In malo non est obediendum, CLXX, 869.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episcop. — Æqualem esse debere parentum affectum et filiorum gratiam XIV,

645. Honora patrem et matrem, XV, 1787. Exhortatio ad parentes ut ad virginitatem filios suos astruant, XVII, 196. De inobedientia filiorum, XVII, 62. De obedientia erga potestates, XVII, 162. De obedientia servorum, XVII, 407. Responsio submissionis in libro de vitiorum virtutumque conflictu, XVII, 1061.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc. — De obedientia, CLVIII, 1017, 1135; CLIX, 606, 658.

ATTO, Vercellens. episcop. — Reddite Cæsari, etc., CXXXIV, 260. Filii, obedite, etc., CXXXIV, 581.

Non leve est regalem impugnare majestatem, etsi injusti in aliquo videatur. Dei enim ordinatio est; Dei est dispensatio. Profanum est enim violare quod Deus ordinat : ait enim Dominus per Moysem : « Principem populi tui ne maledicas. » Nam cui nec maledicere licet, liquido patet quia et persequi non licet. Et per B. David : « Nolite tangere christos meos. » Quod quanta mansuetudine ipse observaverit manifestum est. Certe jam Saul sua protervia ab ipso Deo fuerat reprobatus; jam et ipse David divina gratia in regem fuerat unctus, et tamen cum in spelunca in manu ipsius Saul incidisset, dixerunt servi David ad eum : « Ecce dies de qua Dominus locutus est ad te : Ego tradam tibi inimicum tuum ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, et præcidit oram chlamydis Saul silenter..... » Quamvis enim de illius abjectione, usque electione minime dubitaret, eoque persequente usque ad interna coarctaretur spelunca, tamen manum in eum extendere noluit, sed divinum judicium exspectavit. Et quod oram tantummodo chlamydis ipsius absciderit, postea eum pœnituit.....

« Reddite Cæsari quæ sunt Cæsaris. » In quo non tantum tributi redditio, sed totius debiti honoris reverentia intelligendum est. Quod etiam ipse cum ab exactoribus ut redderet urgeretur, non dignatus est persolvere, sed ait Petro : « Vade ad mare, » etc. unde et ipse tanta Magistri eruditus doctrina, admonet Ecclesiam omnimode regibus servare obedientiam. Ait enim : « Deum timete, legem honorificate, »....., CXXXIV, 96, 97.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop. — Obedientia et inobedientia, XXXIV, 577. De reverentia erga parentes, XXXIV, 704, 809, 950, 969. De officiis parentum erga filios, XXXIV, 964. Potestatibus superioribus obediendum, XXXV, 2085; XXXVIII, 109. Honora patrem, XXXVIII, 69, 75, 605; XL, 1248, 1262, 1344. Obedientia Jesu, XXXVIII, 543. Obedientia Mariæ, XXXIX, 2104. De dilectione parentum, XXXIX, 2264; XL, 1054, 1080. Honora patrem, XLXI, 950.

BEDA Venerab. — Post tria priora præcepta septenarius succedit numerus præceptorum, ad dilectionem proximi pertinens, et incipit ab honore parentum, quod tamen in ordine quartum est : « Honora patrem tuum et matrem tuam : » a parentibus enim suis homo aperit oculos, et hæc vita ab eorum dilectione sumit exordium; inde hoc mandatum primum est in septem, sicut et Dominus in Evangelio ait : « Honora patrem... » Quod est mandatum primum. Sed quomodo primum quia quartum, nisi quia prædictum est in septenario numero; quia pertinet ad dilectionem proximi, primus est in altera tabula. Nam ideo duæ tabulæ legis datæ sunt. Jubetur ergo in hoc præcepto filiis honorare parentes, neque contumeliosos illis exsistere, sed officio pietatis debitam reverentiam præstare. Nam qui parentibus honorem deferre non novit, quibus parcere poterit, qui suos odit, XCIII, 374. De obedientia, XCIV, 67.

BENEDICTUS (S.), monach. pater. — De obedientia, LXVI, 221, 349.

BERNARDUS (S.), Clarævallens. abb. — De obedientia, CLXXII, 868; CLXXIII, 60, 542. De virtute obedientiæ, et septem ejus gradibus, CLXXIII, 655.

BRUNO (S.), Carthusianorum institut. — De obedientia erga potestates, CLIII, 105, 153; 563. De obedientia erga parentes, CLIII, 547.

BRUNO (S.), Astens. abb. — Honora patrem tuum, CLXIV, 260. De obedientia, CLXV, 955.

CASSIANUS, Massilien. presbyt. — De obedientia, XLIX, 162, 185.

CASSIODORUS, senat. et abb. — Fidem regi servandam, LXIX, 807

COLUMBANUS (S.), abb. — De obedientia, LXXX, 888.

CYPRIANUS (S.), Carthaginens. episc. — Parentibus obsequendum, IV, 770. Patres asperos esse circa filios non oportere, IV, 771. De servis erga dominos et vice versa, IV, 771.

DEFENSOR, monach. — De honore parentum, LXXXVIII. 685. De filiis, *ibid.*, 687.

GILBERTUS DE HOILANDIA, abb. — Obedientiæ promptitudo commendatur, CLXXXIV, 570. De obedientia, CLXXXIV, 799.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap. — De obedientia, LXXVI, 765. De obedientia tributo debita exhibenda, LXXVII, 565. De obedientia episcopo debita exhibenda, LXXVII,

HAYMO, Halberstatens. episcop. — De honore parentum, CXIX, 717

HERVEUS, monach. — De obedientia, CLXXXI, 774.

HIERONYMUS (S.), Stridonens. presbyt. — Honora patrem et matrem, XXV, 105. Obedientia erga parentes, XXVI, 537. Servi erga dominos, XXVI, 541. Exemplum bonum a parentibus filiis præbendum, XXXVI, 582. Potestatibus superioribus obediendum, XXVI, 590. De honorandis parentibus, XXX, 145. De obedientia, *ibid*, 521. De obedientia prælatis, 598.

HILDEGARDIS (sancta), abbatissa. — De obedientia, CXCVII, 359.

HUGO DE S. VICTORE. — Primum secundæ tabulæ præceptum ad carnalem patrem refertur, sicut primum primæ tabulæ ad Patrem cœlestem; quod tale est : « Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram. » In his honora quæ contra Deum summum non sunt, obediendo et in necessitatibus suis quantum potes subveniendo. « Ut sis longævus super terram » scilicet viventium, CLXXVI, 122, 552, 553.

De obedientia, CLXXVI, 919. Quibus sit præstanda obedientia, CLXXVII, 581. De quintuplici obedientia, *ibid.*, 841.

INNOCENTIUS III, papa. — De obedientia, CCXVII, 1150.

JOANNES, Saresberiens., Carnotens. — Reverentia quæ corporaliter impenditur, aut in personis consistit, aut in rebus. Personarum vero ratio habetur aut a natura, aut ab officio, aut a moribus, aut a conditione, aut a fortuna. Natura parentes veneramur et liberos, et quos nobis caro conjunxit, utputa uxorem, cognatos et affines. Unde et gentilium jure receptum est, eo quod peræque sit apud omnes gentes. Ad hoc etiam divino jure urgemur, qui scriptum novimus : « Honora patrem, » etc... Liberos autem non multum oportuit commendari eo quod « nemo carnem suam odio habuit; » sed nec uxorem, propter quam homo patrem relinquit et matrem, adhærens « uxori suæ » ut sunt, « duo in carne una. » Non tamen in hoc parte divinæ legis mandata desunt. Etsi propter naturæ stimulum, qui satis urget, rarius inserantur, protenduntur tamen ad cognatos et affines, quos per se natura commendat. Officium vero est debitum exsequendi quæ unicuique ex institutis aut moribus agenda sunt. Ex eo namque personis singulis proprii congruunt actus..... Nos autem quibus de cœlo veritas illuxit, non deorum, qui nulli sunt, sed veri Dei ministris et amicis magnam reverentiam credimus exhibendam; sed ut inimicis ejus interdum, quoniam hoc ipse præcepit, qui sæpe maximam ad eruditionem suorum, pessimis hominibus contulit potestatem. Unde illud : « Subjecti estote, etc., » CXCIX, 514-551.

JONAS, Aurelianensis episcop. — Sunt multi qui liberos suos plus spiritu quam carne et sunt qui plus carne quam spiritu diligunt. Sunt item alii qui plus eos legem cœli quam mundi, et sunt e contrario qui plus leges mundi quam cœli discere suadent. Sunt etiam qui plus cœlestibus quam terrenis et sunt e contrario qui plus terrenis quam cœlestibus eos imbiare docent. Audiant igitur qui carnaliter filios suos diligunt, et legibus mundi potius quam cœlestibus eos instruere satagunt, quid Dominus in Deuteronomio dicat :..... « Imitentur ergo B. Job, cujus studium circa filios erudiendos tale exstitit, ut non solum eos exterius perfectos opere et sermone efficeret, verum eorum etiam corda sacrificii oblatione mundaret..... attendant etiam et David instruentem Salomonem filium suum... Attendant et Tobiæ,... CVI, 192-194.

Instruimur, inquit S. Ambrosius, qualis esse debeat affectus parentum filiorumque gratia; sed frequenter amor ipse patrius nisi moderationem teneat, nocet liberis, si aut nimia indulgentia delictum resolvat, aut prælatio unius cæteros ab affectu germanitatis avertat. Plus acquiritur filio, cui fratrum acquiritur amor. Hæc præclarior munificentia patrum, hæc ditior hæreditas filiorum. Jungat filios æqualis gratia, quos junxit æqualis natura. Lucrum pietas nescit pecuniæ in quo pietatis dispendium est. Quid miraris, si propter fundum aut domum oriuntur inter fratres jurgia, quando propter tunicam inter Jacob sancti filios exarsit invidia? Quid ergo? Reprehendendus est Jacob, quia præferebat unum cæteris? Sed nec libertatem possumus auferre parentibus, ne eos plus diligant quos plus credant mereri, nec filiis

resecare studium debemus plus placendi. Denique et Jacob plus illum amabat, in quo majora virtutum insignia prævidebat.

Quidam sunt qui filios suos blandis tantum hortantur sermonibus, et non deterrentur exemplo Heli sacerdotis, qui filios suos verbis tantum coercuit, et severissima districtione ferire detrectavit. Porro sunt plerique parentes qui filios suos, dum lubricæ ætatis exsistunt, verberibus ad bene agendum corrigere negligunt; qui, cum ad intelligibilem ætatem pervenerint et malis operibus deservire cœperint, non facile a malo cohiberi parentum castigatione possunt; quorum peccata parentibus, qui eos in tenera ætate castigare noluerunt, imputari dubium non est, CVI, 194, 195.

Sicut sunt autem qui parentibus honorem digne reverenterque impendunt, ita sunt e contrario qui id facere negligunt, non animadvertentes, aut certe animadvertere nolentes, quod qui parentes dehonorant, Deo, qui omnium creator verusque pater est, injuriam faciunt, et quod Dominus injurias parentum, nisi digna pœnitentia subsecuta fuerit, minime impune remanere patitur. Quantæ igitur sit damnationis, quantumque ab humana dignitate remotum pareutes venerabiliter non agnoscere, quantæque sit remunerationis eis debitum honorem obedienter impendere, demonstrandum est..... Ait Deus in lege : « Honora patrem tuum, etc. » S. Ambrosius in libro *De Joseph* ait : « Primum omnium, quantam discimus parentibus deferre reverentiam, cum legimus, quoniam qui benedicebatur a patre, benedictus erat, et qui maledicebatur, maledictus erat? Ideo hanc parentibus gratiam donavit Deus, ut filiorum pietas provocaretur. Prærogativa parentum, disciplina est filiorum. Honora ergo patrem, ut benedicat te; honoret patrem pius propter gratiam, ingratus propter timorem. Etsi pauper est pater, et non habet divitiarum copias, quas relinquat filiis, habet tamen ultimæ benedictionis hæreditatem, quas sanctificationis opes successoribus largiatur. Et merito plus est beatum quam divitem fieri. » Sunt nempe perversæ voluntatis filii qui honorem parentibus impendendum male intelligentes, eum in eo solo constare dissimulant, quod parentes recognoscunt, eisque se corpore non animo humiliant, et ea quibus indigent eis administrare refugiunt. Animadvertant ergo, quod honor in Scripturis, non tantum in salutationum officiis deferendis, quantum in eleemosynis ac munerum oblatione sentitur. Præcepit Dominus, vel imbecillitates, vel ætates, vel penurias parentum considerans, ut filii honorarent, etiam in vitæ necessariis ministrandis, parentes suos, CVI, 195, 196.

LEO MAGNUS (S.), papa. — Hortatio ad obedientiam, LIV, 645.

LEO IX (S.), papa. — De obedientia, CXLIII, 563.

MARTINUS (S.), Legionens. canonic. regularis. — Post tria præcepta primæ tabulæ, succedit septenarius numerus mandatorum ad dilectionem pertinens proximorum. Primus est in altera tabula, et incipit ab honore parentum. Quod tamen in ordine est quartum? « Honora patrem tuum et matrem tuam. » Quod est ergo mandatum primum nisi quartum? Hoc est quod in septenario a mero, qui pertinet ad dilectionem proximi, primus est in altera tabula; nam a Deo duæ tabulæ legis datæ sunt. Jubentur ergo in hoc præcepto filii parentes honorare, nec contumeliosi exsistere, sed officio pietatis debitam reverentiam præstare. Nam qui parentibus honorem deferre non novit, cui parcere vel præstare poterit? aut quomodo alios diligere poterit, qui suos odit, CCVIII, 783. — Sermo de obedientia, CCIX, 101.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episc. — De dilectione erga parentes, LVII, 903.

NOVATUS, Catholicus. — Sententia de obedientia, XVII, 67.

ODO S. Victoris prior. — De obedientia, CXCVI, 1402, 1404.

OTHLONUS, monach. — De obedientia, CXLVI, 285.

PETRUS CANTOR. — De obedientia, CCV, 314.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennat. archiep. — Dilectio patrum in filios, LII, 532.

PETRUS COMESTOR. — « Honora patrem tuum et matrem tuam, » duplici honore, reverendo scilicet, et necessaria ministrando. In his enim quæ sequuntur, fere et in omnibus, a parte totum intelligitur. Unde et Dominus docens totaliter intelligenda, implevit legem, CXCVIII, 1165.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — De obedientia, CXLIV, 680. Quæ sit vis obedientiæ, CXLV, 570. De obedientia erga parentes, CXLV, 1018.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episcop. — In secunda vero tabula erant septem mandata, ad dilectionem proximi pertinentia, quorum primum ad patrem carnalem refertur, sicut primum primæ tabulæ ad patrem cœlestem. Quod est : « Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, scilicet viventium. » Parentes vero sic sunt honorandi, ut eis debita reverentia exhibeatur, et necessaria ministrentur, CXCII, 832.

De obedientia, CXCI, 1503; CXCII, 217. De reverentia erga dominos, CXCII, 359, 391.

PHILIPPUS DE HARVENG, abb. — De obedientia, CCIII, 839.

PROSPER (S.) Aquitan. — De obedientia, LI, 452, 461.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — Honorandos parentes a filiis, CIX, 777, 808. De obedientia, CXI, 1560.

RADULPHUS ARDENS. — De obedientia, CLV, 1828.

RATHERIUS, Veron. episc. — De dominis, CXXXVI, 174. De servis, *ibid.*, 175. De patre et matre et filiis, *ibid.*, 201.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Quintum præceptum : « Honora patrem tuum et matrem tuam, » magnum præceptum et magna observatione dignum, magnaque et pulchra remuneratione compensandum, quam continuo proponens sermo bene audienti, « Ut sis longævus, inquit, super terram .. » Super hoc præceptum majus atque excellentius est consilium, non habere patrem aut matrem præter Deum. Et hoc quidem consilium palam prædicat majestas Evangelii, sed nec ipsa omnino tacuit humilitas legis. Ait enim : « Qui dixit patri suo : Nescio vos... » Igitur præceptum est patrem et matrem honorare; consilium autem patrem et matrem nescire, non modo contrario quo pater et mater inhonorentur, sed modo rationabili et justo, quo Deus cunctos affectus excellens patri et matri jure præferatur. Neque enim genitores inhonorantur ubi solus Creator ipsis præfertur..., CLXVII, 1724-1726.

SMARAGDUS, abb. — De obedientia, CIII, 519, 649.

STEPHANUS DE MURETO, monach. — De obedientia, CCIV, 1139.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt. — De honore erga potestatem a Deo constitutam, I, 700. De obedientia in genere. *ibid.*, 1254.

THEODULFUS, Aurelianens. episcop. — De officio filiorum erga parentes et vice versa, CV, 202.

Quintum præceptum.

« Non occides. »

ADALGERUS, monach. — De charitate, CXXXIV, 917.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstratens. — De virtute charitatis, CXCVIII, 265.

ADAMUS, Perseniæ abb. — De charitate, CCXI, 1095.

AELREDUS, abb. Rievallens. — Speculum charitatis, CXCV, 505. De spirituali amicitia, *ibid.*, 661.

ALANUS DE INSULIS. — En auctoritates quæ remedium præstant contra detractiones. Hieronymus ait : « Cum factum aliquod a maledico fingitur, alterius fama vexatur. » Idem ait : « Non juste potes in aliis reprehendere quod ipse facis, nec arguere simulationem potes cum ipse reus tentaris. » Item : « Cave ne aut linguam aut aures habeas prurientes, id est, ne ipse aut aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. Nulli detrahas, nec in eo te sanctum putes, si cæteros laceres, si detractionibus tuis alios vulneres. Non est hoc emendare, sed vitio tuo satisfacere. » Item : « Incongruum est latere corpore, et lingua per totum orbem vagari. Vide ne, dum reprehendis vitia, vitium detractionis incurras. » Item : « Querulum est servorum genus, et quantumcunque tribulatur, illis minus est; non enim considerant quid, sed quantum detur, doloremque suum solum detractionibus consolantur. » Idem : « Qui aliis crebro detrahit, quamplurimos offendit; turpe est lacerare absentes, et alienam vitam describere; minus disertus est, qui se excusat alieno errore. Detractor scorpionis gerit imaginem, quia sicut scorpio præfert virginis vultum, et consequenter emittit aculeum, et a superiori vultus infert acutum; sic detractor in facie hominum verba favorabilia proponit, et in occulto aculeum detractionis concludit, et quasi a superiori vulneratus, melioribus detrahit. O homo, quid de te cogitas, dum jaculum detractionis vibras? Prima sagitta in te revertitur, et prius tibi quam aliis vulnus infertur. Male velas tui facti enormitatem, qui eam palliare cupis per alienam detractionem. Dum detrahis hominibus, suspectum te reddis, omnibus te odiosum facis, et quos honestis sermonibus amicare deberes, veneno detractionis eis inimicari studes. Dum alios deturpare niteris, te profundius inficis, et quod in alios commentaris falsum, in te invenis verum. De detractoribus dicitur : « Sepulcrum patens est guttur

CX. 23, 69. De charitate, CX, 85, 243, 303, 389. De homicidio cavendo, CX, 112. Contra invidiam et odium, CX, 114. De scandalo, CX, 301. De charitatis excellentia, CXII, 117.

RADULPHUS ARDENS. — De scandalo, CLV, 1462. Quanta sit benignitas justorum in malos, CLV, 1435. De misericordia, CLV, 1480, 1754, 2110. Non malum reddendum pro malo, CLV, 1748 De operibus misericordiæ, CLV, 1930. De homicidio, CLV, 1998. De ordine diligendi, 155, 2077.

RICHARDUS A S. VICTORE. — De gradibus charitatis, CXCVI. 1193. De vitio invidiæ, CXCVI, 1356.

RODULPHUS, Bituricens. episcop. — De homicidio', CXIX, 722. De operibus misericordiæ exercendis, CXIX, 737.

RUFINUS, Aquileiens. presbyt. — Beatus qui intelligit super egenum, XXI, 799.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Non occides. » Præceptum subauditione indiget, quatenus judex sive potestas, quæ gladium portat, non prævaricari existimatur, cum illum occiderit qui jure occidendus erat, sive propinquus occisi, cum illum ex permissione legis vindicat. Itaque cum dicitur. « Non occides, » subaudiendum est accipiendo gladium qui tibi datus non est. Dominus enim Christus dixit : « Qui acceperint gladium gladio peribunt ; » i lo nimirum gladio de quo Psalmista ait: « De gladio maligno eripe me. » Porro ultra hoc præceptum perfectionis est consilium, « Non resistere malo ; sed si quis te percusserit in dextram maxillam tuam, præbe illi et alteram »...

Quod dictum est : « Diliges proximum tuum et odio habebis inimicum tuum, oculum pro oculo et dentem pro dente... neque præceptum, neque consilium est, sed tantummodo permissum. Cæterum vera et vera Christiana innocentia in tantum abhorret sanguinem ut non resistere malo et inimicum quoque diligere tanquam præceptum audiat et prædicet, CLXVII, 1726.

SMARAGDUS, abb. — De dilectione proximi, CII, 598, 637, 935. De misericordia, CII, 950.

STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimontensis monach. — De iracundia, CCIV, 1115. De excellentia charitatis, CCIV, 1124.

TAIUS Cæsarangustan. episcop. — De non reddendo malo pro bono, LXXX, 881. De iracundia, LXXX, 932. De odio, LXXX, 939.

THEODULFUS, Aurelianens. episcop. — Vera charitas quænam sit, CV, 202.

VALERIANUS (S.), Cemeliens. episcop. — De misericordia, LII, 713.

VICTOR, Capuan. episcop. — Iracundia prohibita, LXVIII, 269. De diligendo proximo, LXVIII, 270.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episcop. — Iracundia prohibetur, CLXXXVI, 127. De diligendo proximo, CLXXXVI, 135.

WERNERUS, abb. — De mensura diligendi proximum, CLVII, 855. De invidia, CLVII, 1030. De amatoribus misericordiæ, CLVII, 1041. De ira, CLVII, 1056. De charitate, CLVII, 1172. (Ad complementum hujus præcepti, *vide* Indices CXLV, CXLVI, CXLVII.)

Sextum præceptum.

« Non mœchaberis. »

ADALGERUS, monach. — De continentia et ejus diversitate. CXXXIV, 920.

ADAMUS, Præmonstratens. — Unde ergo tentaris? cogito multitudinem comptarum et pulchrarum mulierum. Quid tibi de eis videtur ? Quales eas apud te depingis, et quales tibi in cogitatione apparent ? Valde speciosæ, valde suaves et valde dulces.

Ad quid speciosæ et suaves et ad quid dulces ? Speciosæ ad videndum, suaves ad amplectendum et ad osculandum dulces.

Qualiter tecum agitur, quando ista cogitas ? Suspirat mens mea, stimulatur corpus meum, et ad voluptatis expletionem pervenire desiderat cor meum, et caro mea exsultat.

Valde plangenda et deflenda est talis exsultatio. Quare non potius cor tuum et caro tua exsultant in Deum vivum? Deberes namque esse non quasi corvus, sed quasi columba ad fenestras tuas, ne per eas mors intraret, ut cum forte vel mentis vel corporis motu ab arca quietis tuæ ad mundi hujus diluvium egrederis, ubi cordis tui pedem per amorem figas non invenias. Nunc autem e contrario decorte fallit exterior, et dum temere ad eum intuendum carnis tuæ oculum invitat interiorem, etiam aspectum tuum damnabiliter exercesat. Unde fit miserabiliter ut quo vivacius ad videndum quod exterius apparet corporalis in te oculus viget, eo periculosius ad discernendum quod intrinsecus latet intuitus in te spiritualis caliget. Et idcirco ad se desiderandum te trahit quod exterius nitet, quia non intueris quod interius fœtet. Nescis quia, quando deligente et voluptuoso oculo mulierem intueris, latrinam depictam tenere quæris ? Cumque tibi illicite placet quod apparet exterius pulchrum, non vides quod latet interius fœdum ? Et quando mulierem correptam luxuriose amplecti desideras, saccum quoque sericeum stercoribus plenum habere inter brachia optas. Sed cum suavis sit saccus ad tangendum, quod intus continet vel intra continetur fœtidum est ad odorandum. Et quidem placere non debet quod exterius fulget, dum sic intra se continet quod fœtet. Quid enim tibi inhonesta est mulier, dum eam inhoneste diligis, corpore quidem pulchra, sed multimodis quæ nec nominandæ sunt spurcitiis plena, nisi monumentum quoddam et fœtidis mortuorum sordibus, et sordidis fœtoribus plenum? Quando vero decorem mulieris, os breve, labia mollia, genas rubicundas, faciem suavem, oculos ridentes, blandientes, innuentes, loquentes, offerentes, expetentes, attrahentes, capientes, etc., in ea hujuscemodi oculari cupis cum libidine ; cum corpus gracile vel gratiale et membra apta et acceptabilia immundo amore admiraris, sepulcrum dealbatum forinsecus, fœtentibus mortuorum ossibus intus et sævissimis plenum serpentibus et intuendo desideras, et desiderando intueris. Quid enim tibi inhonesta est mulier, nisi monumentum quoddam sordidis fœtoribus plenum ? quid ejus verba mortifera ? quid oculi seducentes ? quid tenera membra illicientia et a te illicite concupita sunt, nisi quædam repentia, mordentia et mordendo perimentia ? Ideo cavendum omni modo, ne, dum nimis diligis hoc quod extrinsecus nitidum et speciosum cernis et blandum, et in id damnabiliter corruas quod intrinsecus inquinat et necat. Ad extremum quidem quando carnis tuæ cum ea voluptatem explere desideras inhianter et desideranter proponis mortiferam escam qua hamum occultat esuris. Cumque gustare appetis quod dulcescit, ille qui sub dulcedine latet aculeus tuum lethaliter guttur transfigit. Ecce tales sunt mulieres de quibus cogitas ; sic speciosæ sunt, sic suaves sunt, sic dulces ; quid tibi videtur ? nonne tales sunt ? Prorsus tales.

Utique tales sunt, et si non in se, tamen in te qui illicite concupiscis. Non enim vel eas, si honestæ fuerint ; vel earum, quam in eis Deus creavit, etiam quamvis ipsæ honestæ non fuerint, formam vel pulchritudinem reprehendo, sed inordinatam mentis tuæ concupiscentiam vel complacentiam, qua eas propter suam immundo illiciti desiderii oculo speciem intueris, condemno. Non, inquam, in eis ligni scientiæ boni et mali vel decorem vel dulcedinem culpo, sed in te Evæ aspectum lascivum et gustum gulosum accuso. Bene dicis.

Igitur « a radice colubri de quo egreditur regulus te observa, ne forte semen ejus absorbeat volucrem. » Multoties in Isaia hæc verba audivi, sed quomodo intelligenda sint nescio.

Coluber est serpens antiquus, radix pestifera ejus suggestio ; regulus vero motus animi, semen reguli malus actus ; volucris anima quæ et puritate levis est et contemplatione sublimis. De radice ergo colubri egreditur regulus et semen ejus absorbet volucrem ; quia et per suggestionem diabolicam concutitur animus et opus illicitum perimit animam, quia « peccatum, cum consummatum fuerit, generat mortem. » Igitur crebra Scripturarum meditatione, assidua Psalmorum ruminatione, pura et humili confessione ab immundis te cogitationibus expurga ; membra tua, quæ sunt super terram, cum vitiis et concupiscentiis mortifica, ut et Babylonis parvulos tenens ad petram allidas et carnis tuæ terrat superbiam potus cibique parcitas... Multum me tua verba et tristem lætificant, et nescium erudiunt, et infirmum corroborant. Jam mihi ostendisti, et quando me hoc vitium tentat, non debere me nimis dolere ; et spernendo id quod nitet et dulcescit, atque plene intuendo quid sit, et ad quam perditionem trahat, posse me illud per gratiam Dei superare, ut sic testa sanies eciam in ulcere meo radere, CXCVIII, 845-847.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstratens. — De munditia, CXCVIII, 203.

ALANUS DE INSULIS. — Si prædicator ad fugam luxuriæ auditores vult instruere, ab hac auctoritate potest initium sumere : Fugite fornicationem. Dominus dicit in Evangelio : « Sint lumbi vestri præcincti et lucernæ ardentes in manibus vestris. » Paulus ait : « Fornicatores et adulteros judicabit Deus. » Salomon : « Fovea profunda est meretrix ; insidiatur in via quasi latro ; quos incautos videt interficit. » Jesus filius Sirac : « Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtute tua et confundaris. » Hieronymus : « Væ illi qui tunc habuit terminum luxuriæ, quando vitæ. Difficile enim inter divitias servatur pudicitia. Qui luxuriatur, vivens

mortuus est, et qui inebriatur, mortuus et sepultus. » Gregorius : « Dum satietate venter extenditur, aculeus libidinis excitatur. » Qui delectationem refrenat libidinosæ suggestionis, non transit ad consensum libidinis. Si plus oblectat delectatio fornicationis quam amor castitatis, adhuc in homine regnat peccatum. Omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur; melius est mori quam fornicari; melius est mori quam libidine maculari. Libido hominem in inferuum mergit. Gravius libido urit quem otiosum repererit; magis approximes igni ardenti quam mulieri juveni, cum et ipse sis juvenis..... Quod monstruosius est monstrum luxuria..... Hæc est pestis illa, in qua cito præterit quod delectat, permanet sine fine quod cruciat..... Hæc est pestis quæ lucem odit, tenebras appetit, velamen quærit, janitorem in porta ponit...., CCX, 121, 122.

Si prædicator vult invitare auditores ad gulæ fugam, hac auctoritate uti potest : « Castigo corpus meum, etc.; et sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc sæculo. » Corpus, inquam, castigandum est ut nobis serviat; indulgendum est ei, non serviendum; oportet enim multis servire qui corpori servit, qui pro illo nimium timet qui ad illud omnia refert..... Dicit Isidorus : « Ubicunque saturitas et ebrietas fuerit, ibi libido dominatur. » Sic ergo te debes gerere, o homo, ut non propter corpus vivere videaris, sed tanquam sine corpore vivere possis te ipso utere, et tui optima parte, carnem magis crede necessariam rem quam magnam..... Castiga ergo carnem, quæ similis est cani, servo, jumento.

Quanto autem magis indulgetur servo, tanto magis dissolvitur otio; quanto magis canis percutitur, tanto magis latratibus indulget; quanto magis nutritur jumentum, tanto magis recalcitrat in dominum. Quanto ergo studio fugienda est gula, quæ corporis domicilium, spiritus et animæ receptaculum reducit ad sterquilinium, et carnis nostræ massam reducit in lutum!.... CCX, 119, 120.

Considera, o homo, quomodo Adam per gulam perdidit paradisum; Elias per abstinentiam ascendit in cœlum; Noe per gulam denudavit femora; Moyses per abstinentiam meruit Dei colloquia; Lot per ebrietatem decidit in incestum; David per abstinentiam pœnitentiæ consecutus est remedium. O homo, consule naturam, illa tibi dicet quæ debeat esse lex vivendi. Lex naturæ est ut famem sitimque depellas. ad hoc necesse non est ut transfretes maria, ut sequaris castra, parabile est et oppositum quod desiderat natura..... Assume medicamenta jejunii contra insultus tanti morbi, jejuna a cibo, ne caro lasciviat; jejuna a temporali voluptate, ne mens languescat; jejuna a peccato, ne animus torpeat, CCX, 121. Contra luxuriam, *ibid.* ad virgines, CCX, 194. Pudicitiæ dona, CCX, 551.

ALCUINUS, abb. — Hortatio ad castitatem, C, 469, 626. De fornicatione, CI, 635.

ALDELMUS (S.), Schirburnens. episcop. — De laudibus virginum, LXXXIX, 258.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episcop. — Quomodo de voluptate tentationibus resistendum, XIV, 324. Adulterii scelus exemplo Pharaonis demonstratum, XIV, 423. Adulterii scelus exemplo Abimelech demonstratum. IV, 442. Joseph castitatis speculum, XIV, 641. Luxuriosis exitium Isaiæ prophetia demonstratur, XIV, 721. Fugiendas comessationes, XIV, 726. Quali otio indulgendum ad conservandam verecundiam, XVI, 50. Virginibus Mariæ exemplum proponitur, XVI, 208. Remedia adversus mulierum tentationes, XVI, 312. Infelicitas illius qui virginitatis beneficium amisit, XVI, 369. Non habitandum est in locis depressis more luxuriosorum, XVI, 1061. Quare lex viros veste muliebri ac mulieres virili uti prohibet, XVI, 1252. De fornicatione, XVII, 207. Verba castitatis, XVII, 1072. De spiritali fornicatione, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepiscop. — De virginitate amissa, CXVIII, 725. De munditia cordis, CLVIII, 1019. De concupiscentia carnis et spiritus, CLVIII, 1026. De castitate, CLVIII, 1029. Quomodo cogitationes timendæ sunt, CLIX, 167.

ATHANASIUS (S.). De castitate, XVIII, 84.

ATTO, Vercell. episc.—De fornicatione, CXXXIV, 545.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — In libro Sapientiæ scriptum habemus, nisi Deus det, continentem neminem esse posse... Dominus autem de ipsa majore et gloriosiore continentia, qua continetur a conjugali vinculo, ait : « Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est, » XL, 350, 532.

Nunc autem quandiu concupiscit caro adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, sat est nobis non consentire malis quæ sentimus in nobis. Cum autem ista consensio, tunc exit ex ore cordis quod coinquinat hominem. Cum vero per continentiam, consensio non tenetur, malum concupiscentiæ carnalis, contra quod pugnat concupiscentia spiritalis, nocere non sinitur, XI., 353. Est in nobis peccati concupiscentia, quæ non est permittenda regnare; sunt ejus desideria, quibus non est obediendum, ne obedientibus regnet. Propter quod membra nostra non sibi usurpet concupiscentia, sed sibi vindicet continentia, ut sint arma justitiæ Deo, ne sint iniquitatis arma peccato; sic enim nobis peccatum non dominabitur. Apostolus hortatur ut non secundum carnem vivamus, ne moriamur, sed spiritu facta carnis mortificemus ut vivamus. Ista carnis opera quæ sint ut sciamus, ait : « Manifesta sunt autem opera carnis quæ sunt fornicationes, immunditiæ, luxuriæ....., XL, 354.

Sunt in nobis desideria mala, quibus non consentiendo, non vivimus male; sunt in nobis concupiscentiæ peccatorum, quibus non obediendo non perficimus malum, sed eas habendo nondum perficimus bonum. Utrumque ostendit Apostolus, nec bonum hic perfici ubi malum sic concupiscitur, nec malum hic perfici quando tali concupiscentiæ non obeditur. Fiunt itaque in nobis concupiscentiæ malæ, quando id quod non licet libet; sed non perficiuntur, cum legi Dei mente serviente libidines continentur. Et bonum fit, cum id quod male libet, vincente bona delectatione non fit; sed boni perfectio non impletur, quandiu legi peccati carne serviente libido illicit, et quamvis contineatur, tamen movetur, non enim opus esset ut contineretur, nisi moveretur. Non igitur mala est caro, si malo careat, id est vitio quo vitiatus est homo, non factus male, sed ipse faciens...., XL, 361, 362.

Ad vos mihi sermo est, o juvenes, flos ætatis, periculum mentis. Tempus quidem omne atque omnis ætas, qua corruptibilis caro illa portatur, vacare a tentationibus non potest. Et tandiu quisque bonus in agone luctatur, ne ab adversario superetur, in periculis agit, quandiu cum illo, sicut in arenoso quodam stadio, sic in ista mortalitate contendit... Quod si nec infantia mortalis hominis propter corruptionis vinculum a tentationibus vacat, quid de cæteris ætatibus dicam? An forte senilis excepta est, et in carne jam vicina cadaveri sanguis ac membra illicitæ concupiscentiæ friguerunt, et a fesso ac prope mortuo jam corpore materies tentationis emarcuit?..... Si ergo puerilis et senilis ætas non est a tentationibus libera, quarum altera, id est puerilis, nondum pene ingreditur, altera jam egreditur istam vitam; et altera paulo ante non erat, altera paulo post non erit, quid sentiendum est, quid dicendum est de flagrantia juvenilis ætatis, quæ utriusque in medio constituta, et ab infirmitate pueritiæ jam recessit, et nondum ad torporem senectutis accessit? Hæc pluribus atque majoribus tentationum tempestatibus quatitur; hæc fluctuum crebriore impetu sæculi exundantis operitur, præsumit viribus, formæ dignitate jactatur, pompa rerum temporalium præfulgere aut exoptat, aut gaudet..... Nec vos, feminæ adolescentulæ, alienum a vobis arbitremini hunc esse sermonem. Ad vos enim, non tamen ut confundam vos, hæc dico, sed ut filias meas charissimas moneo, juvenilia desideria fugite. Nuptæ Susannam, viduæ Annam, virgines Mariam cogitate. Nec in publicum propterea procedatis, ut florem feni vestri oculis hominum ostentare cupientes, in domo vitæ mortem quæratis....., XXXIX, 1706-1709.

« Audistis quia dictum est antiquis : Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. » Justitia ergo minor est non mœchari corporum conjunctione; justitia vero major regni Dei, non mœchari in corde. Quisquis autem non mœchatur in corde, multo facilius custodit ne mœchetur in corpore. Illud ergo confirmavit qui hoc præcepit; non enim venit legem solvere, sed implere. Sane considerandum est quod non dixit : Omnis qui concupiverit mulierem; sed qui viderit ad concupiscendum eam, id est hoc fine et hoc animo attenderit ut eam concupiscat; quod jam non est titillari delectatione carnis, sed plene consentire libidini, ita ut non refrenetur illicitus appetitus, sed, si facultas data fuerit, satietur.

Nam tria sunt quibus impletur præceptum : suggestione, delectatione et consensione. Suggestio, sive per memoriam fit, sive per corporis sensus, cum aliquid videmus, vel audimus, vel olfacimus, vel gustamus, vel tangimus. Quod si frui delectaverit, delectatio illicita refrenanda est. Velut cum jejunamus et visis cibi palati appetitus assurgit, non fit nisi delectatione..... Verumtamen delectatio ante consuetudinem vel nulla est, vel tam tenuis ut prope nulla sit; cui consentire magnum peccatum est, cum illicita est. Cum autem quisque consenserit, committit peccatum in corde. Si autem etiam in factum processerit, videtur sanari et exstingui cupiditas; sed postea cum suggestio repetitur, major ac-

eorum. » Sepulcrum dealbatum exterius, fœtorem cadaveris tenet intus; sic detractor interiorem malitiam colorare volens, in morsus detractionis exit. Sed per hoc potius sepulcrum aperitur, et interioris malitiæ fœtor egreditur. Detractores canum gerunt imaginem, qui indiscrete latratibus intendunt et omnibus morsus inferunt. Hi sunt qui in scirpo inveniunt nodum, in immaculato maculam, in rotundo angulum, in splendido tenebrosum. Hæc est pestis hypocritarum, morsus invidorum; pestis illa nulli parcit, auget culpam, diminuit gratiam, errat in proximum, peccat in Spiritum sanctum. Hac maligna peste intonantes scribæ et Pharisæi dicebant: « In Beelsebub principe... »; et alibi clamaverunt: « Samaritanus es..... » O homo, quæ commoditas in detractione? quæ utilitas in maledico dente? Dum proximo nocere credis, magis honori ejus accedis, quia solet detrahi bonis, et in virtutem desævit tabes livoris. Detractio est inimica virtutum matri, scilicet charitati, quam a se fugat qui proximum detractione sugillat, quia Spiritus sanctus detractioni effugiet figmentum, mendacium abhorret reprehensionis, detractionis peccatum. Nec hic, neque in futuro locum remissionis vix invenit, qui Spiritum sanctum offendit. O homo, qui cinis es et pulvis, qua fronte, quo supercilio verecundiæ perfusus charactere in meliorem audes detractionis venenum evomere, aut in minus malum, vel parum judici sententiam ferre? si proximum judicas injuste, a majori judicaberis juste, pro judicio detractionis, æternæ sentiæ judicium damnationis, CCX, 164-167.

Contra invidiam, CCX, 128. Contra iram, CCX, 129. De dilectione proximi, CCX, 153.

ALCUINUS, abb. — Hortatio ad charitatem, C, 495, 504. De misericordia et indulgentia, C, 617. De iracundia, CI, 631, 1193.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc. — Occisionis scelus, XIV, 403. Invidia si exorta sit, quomodo declinanda, XIV, 622. Job exemplum patientiæ, XIV, 798, 829. De ira, XIV, 975. Justus inter insolentes, XIV, 1045. De charitate, XV, 1636. De scandalo, XV, 1784. De indignatione, amaritudine amovendis et de benignitate exercenda, XVII, 393. Ambulaudum est in dilectione, XVII, 594. De dilectione fraterna, XVII, 1061.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc. — De pace et concordia, CLVIII, 1015. De amicitia et inimicitia, CLIX, 638. De concordia et discordia, CLIX, 638. Commendatio charitatis, CLIX, 686.

ATHANASIUS (S.). — De operibus charitatis, XVIII, 80.

ATTO, Vercellens. episc. — De fraterna dilectione, CXXXIV, 255. De charitatis dotibus, CXXXIV, 587.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — Quod dictum est: « Non occides », non putandum est fieri contra hoc præceptum quando lex occidit, vel occidi aliquem Deus jubet. Ille enim facit qui jubet, quando ministerium negare non licet, XXXIV, 622.

« Audistis, quia dictum est antiquis, Non occides...., ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo, etc.... » ... Audiendum est itaque quantum intersit inter justitiam Pharisæorum, et istam majorem quæ in regnum cœlorum introducit, quod cum sit gravius occidere quam verbo irrogare convicium, ibi occisio reum facit judicio, hic autem ira facit reum judicio...., XXXIV, 1240-1245.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop. — Dilectio sui et proximi, XXXII, 1351, 1453. De charitate proximi unione cordium, XXXII, 1379. De cohibenda ira, XXXIII, 152. De homicidio, XXXIII, 183. De discordia, XXXIII, 245 De dilectione proximi, XXXIV, 161. De scandalo, XXXIII, 930. De dotibus charitatis, XXXV, 2157, 2043; XXXVI, 260. Irascimini et nolite peccare, XXXVI, 80, 189. Non occides, XXXVIII, 70, 75. Proximus quantum diligendus, XXXVIII, 212. De scandalo, XXXVIII, 418, 499. Proximus omnis homo, XXXVIII, 563. Charitas quantum bonum, XXXVIII, 764. Amor impudicus non est amor, XXXIX, 1367. Virtutes et vires charitatis, XXXIX, 1952. De odio vitando, XXXIX, 1973. De nutrienda charitate, XL, 25, 80, 288. Liber de patientia, XL, 611. Mandatum diligendi proximum; quis proximus, XL, 670, 1039, 1055. De amicitia, XL, 832, 1049. De ira et odio, XL, 125. Qui fratrem diligit, Deum diligit, XLII, 937; XLIV, 242; XLV, 1891. Charitas major omnibus donis, XLVI, 887, 997. Non occides, XLVI, 951. Liber de quatuor virtutibus charitatis, XLVII, 1127.

BEDA VENERABIL. — « Non occides. » Etenim non solum opere perpetrans homicidium facit, sed etiam et qui incurrit in eum esurientem vel nudum, qui mori possit nisi indumentum cibumque porrigendo subveniat, et idem homicida teuebitur, XCIII, 375. — De scandalo, XCIV, 442.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb. — De charitate erga proximum, CIII, 512, 687.

BERNARDUS (S.), Clarævall. abb. — De lege veræ charitatis, CLXXXII, 208. De vindicta, CLXXXII, 201. De scandalo, CLXXXIII, 451. De duplici charitate, CLXXXIII, 1020.

BRUNO (S.), Astens. abb. — De homicidio, CLXIV, 286; CLXV, 104. Diliges proximum, CLXV, 110. De charitate, CLXV, 907. De misericordia, CLXV, 919.

BRUNO (S.), Carthusianor. institut. — De charitate, CLIII, 193, 194, 258.

CÆSARIUS (S.), Arelatens. episcop. — De charitate tenenda, LXVII, 1151.

CASSIANUS, Massiliens. presbyt. — De spiritu iræ, XLIX, 323. Perfectio charitatis, XLIX, 857. De amicitia, XLIX, 1011. De invidiæ malo, XLIX, 1122.

CASSIODORUS, senator, abb. — Contra homicidas, LXIX, 783.

CHROMATIUS (S.), Aquileiens. episcop. — De vindicta, XX, 353. De dilectione proximi, XX, 355. De homicidio et dilectione fraterna, XX, 345. De scandalo, XX, 349.

COLUMBANUS (S.), abb. — De dilectione proximi, LXXX, 250.

COMMIANUS (S.), abb. — De homicidio, de ira et invidia, LXXVII, 989.

CYPRIANUS (S.), Carthaginens. episcop. — De iracundia vincenda, IV, 737. De charitate inter fratres, *ibid.* Infirmos visitandos, IV, 777. Viduam et pupillos protegi oportet, IV, 778.

DEFENSOR, Locociagensis monach. — De charitate, LXXXVIII, 599. De dilectione proximi, LXXXVIII, 605, 610, 664, 674. 678. De invidia, LXXXVIII, 634. De iracundia, LXXXVIII, 644. De amicitia et inimicitia, LXXXVIII, 696.

ELIGIUS (S.), Noviomens. episcop. — De vera charitate, LXXXVII, 638.

EUCHERIUS (S.), Lugdunens. episcop. — De iracundia, L, 885.

EUGYPPIUS, abb. — Sermo de laude charitatis, LXII, 1085.

FASTIDIUS, Britann. episc. — Proximi dilectio, L, 393.

FULGENTIUS (S.), Ruspens. episcop. — De charitate, LXV, 344, 738.

GILLEBERTUS DE HOILANDIA, abb. — De charitate, CLXXIX, 83. De dilectione proximi, CLXXIV, 705.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — De iracundia, LXXV, 725. De invidia, LXXV, 727. Proximi dilectio, LXXV, 780, 922, 923. De charitate tenenda, LXXVII, 586.

GUIGO I, Carthusianor. prior. — De dilectione proximi, CLIII, 626.

HALITGARIUS, Cameracens. episcop. — De vitio invidiæ et iræ, CV, 662, 663.

HAYMO, Halberstatens. episcop. — De charitate, CXVIII, 584, 618, 731.

HERVÆUS, Burgidolens. monach. — Nulli malum pro malo reddentes, CLXXXI, 771.

HERVÆUS, Remens. archiepisc. — De iracundia et de homicidiis, CXXXII, 705.

HIERONYMUS (S.), presb. — De scandalo, XXVI, 129. Diliges proximum tuum, XXVI, 408, 494, 517. Irascimini et nolite peccare, XXVI, 510. Exhortatio ad adversa toleranda, XXX, 50. Dilectio proximi adimpletio legis, XXX, 705. Dotes charitatis, XXX, 758.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episc. — Exhortatio ad constantiam, IX, 557. Proximi dilectio, charitatis affectus, IX, 637. Injurias inferens miseratione dignus, non ira, IX, 712. Tribulationis utilitas, IX, 790. Odium pium, IX, 815. Ira sine causa homicidii rea, IX, 937. Lex charitatis, IX, 950. De scandalo, IX, 1019.

HILDEBERTUS, Cenomanens. episc. — Dilectio proximi, CLXXI, 520, 855. De operibus misericordiæ, CLXXI, 835.

HUGO DE S. VICTORE. — Secundum præceptum est: « Non occides. » Homicidium fit manu, lingua, consensu. Judæi enim, quamvis Christum manu non occiderunt, linguis suis tamen occiderunt. Consensu quoque voluntatis multi homicidæ sunt unde; « Qui odit fratrem suum homicida est. » Judici licet occidere, et si zelo justitiæ hoc facit non committit homicidium, CLXXVI, 122, 556. De dilectione proximi, CLXXVI, 125, 550. Laus charitatis, CLXXVI, 971. De invidia et conatibus ejus, CLXXVI, 1000. De duplici scandalo, CLXXVII, 755. Sex sunt opera misericordiæ, CLXXVII, 986.

INNOCENTIUS III, papa. — De injuriis vitandis, CCXVII, 1146.

ISAAC DE STELLA, Cisterciens. abb. — Beati pacifici, CXCIV, 1704

ISIDORUS Mercator. — De fraterna dilectione, CXXX, 143.

IVO (S.), Carnotens. episc. — De occidendis hominibus ne ab eis quisquam occidatur, non mihi placet consilium, nisi forte sit miles aut publicam functionem teneat, ut pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate, si ejus congruit personæ. Qui vero repelluntur aliquo errore ne male faciant, etiam ipsis fortasse aliquid præstatur. Hinc autem dictum est, « Non resistamus malo, » ne nos vindicta delectet, quæ alieno malo animum pascit, non ut correctionem hominum negligamus; unde non reus est Christianus, mortis alienæ, si, cum suæ possessioni murorum ambitum circumduxerit, aliquis ex ipsorum usu percussus intereat. Neque enim reus est si bos ejus aliquando feriendo, vel equus calcem jaciendo aliquem occidat; aut ideo non debent Christianorum boves habere cornua, aut equus ungulas, aut canes dentes. Aut vero, quoniam Paulus apostolus satis egit, ut in tribunis notitiam perferret insidias sibi esse a quibusdam perditis præparatas, et ob hoc deductores acceperit armatos, si in illos scelerati homines incidissent, Paulus in effusione sanguinis illorum suum crimen agnosceret? Absit, ut ea quæ propter bonum aut licitum facimus aut habemus, siquidem per hoc præter nostram voluntatem cuiquam mali si quid acciderit, nobis imputetur. Alioquin nec ferramenta domestica et agrestia sunt habenda, ne quis eis vel se vel alterum interimat. Et quid plura commemorem cum ea commemorando finire non possum; quod est in usu hominum bonum aut licitum, unde non possit pernicies irrogari, si ipsum etiam perimere nulla legis auctoritate permittitur, CLXI, 1304, 1305.

Si non licet privata potestate alicui hominem occidere vel innocentem, cujus occidendi licentiam lex nulla concedit, profecto etiam qui seipsum occidit homicida est; et tanto fit nocentior, cum se occiderit, quanto innocentior in ea causa fuit qua se occidendum putavit — .. Non licet homini seipsum occidere, cum in eo quod scriptum est, « Non occides, » nihil deinde addito, nec ipse utique cui præcipitur intelligatur exceptus. « Non occides, » nec te, nec alterum. Neque enim qui se occidit, aliud quam hominem occidit... Quasdam vero exceptiones eadem ipsa divina fecit auctoritas. Sed his exceptis quos Deus occidi jubet sine data lege ad personam pro tempore expressa jussione, sive autem ipse qui occidit, qui ministerium debet jubenti, sicut gladius administrorum utenti, et ideo nequaquam contra hoc præceptum fecerunt quod dictum est, « Non occides, » qui Deo auctore bella gesserunt, aut personas gerentes publicæ potestatis secundum leges ejus, hoc est justissimæ rationis imperio, sceleratos morte punierunt. Et Abraham non solum est culpatus crudelitatis crimine, verum etiam laudatus est nomine pietatis quod voluit filium nequaquam scelerate, sed obedienter occidere. Et merito quæritur utrum pro jussu Dei habendum sit, quod Jephte filiam quæ patri occurrit occidit, cum se id vovisset immolaturum Deo quod ei redeunti de prælio victori primitus occurrisset. Nec Samson aliter excusatur quod seipsum cum hostibus ruina domus oppressit, nisi quia Spiritus hoc jusserat latenter, qui per illum miracula faciebat. His ergo exceptis quos vel lex justa generaliter, vel ipse justitiæ fons Deus occidi jubet, quisquis hominem vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur... CLXI, 1305, 1306.

JOANNES Carnotens. episc. — Quid enim faciet filius, nisi quod patrem viderit facientem, CXCIX, 409.

Tenera ætas a libidinibus, et voluptate parente vitiorum, arcenda propensius, et ne quid licentius, pueris præsentibus, a majoribus fiat, diligenter præcavendum. Egregie quidem Eleazarus cum redimendæ vitæ causa sollicitaretur committere in legem Domini, exempli periculum opposuit, dicens : « Quis ego sum Eleazarus nonaginta annorum ut transeam ad vitam alienigenarum, et juvenes religiosos seducam? CXCIX, 40.

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata. (Ovid.)

Et aquæ furtivæ dulciores, et panis absconditus suavior est, CXCIX, 403.

JONAS, Aurelianens. episc. — De charitate, CVI, 233. De odio et invidia, CVI, 241. De operibus misericordiæ, CVI, 250.

JULIANUS POMERIUS. — Divina Scriptura immobilem sententiam protulit, dicens : « Initium omnis peccati superbia. » Quid potest apertius, quid probabilius dici? Initium, inquit, non alicujus, sed omnis peccati superbia, ut evidenter ostenderet quod ipsa sit peccatorum omnium causa, quoniam non solum peccatum est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest aut poterit sine ipsa; siquidem nihil aliud omne peccatum, nisi Dei contemptus est, quo ejus præcepta calcantur. Quem contemptum Dei nulla res alia persuadet hominibus, nisi superbia, quæ etiam in ipso diabolo, ut diabolus ex angelo fieret, æternæ perditionis exstitit causa, etc....., LIX, 476.

Jam nunc videamus quibus indiciis possit superbi deprehendi, ut signa ejus eluceant, quibus cavenda possit ostendi. Omitto illos quos etiam ipse habitus et incessus superbos ostendunt; quorum erecta cervix, facies torva, truces oculi et sermo terribilis nudam superbiam clamant; qui libidine dominandi possessi, quos possunt violenter sibi subjiciunt, humana jura divinaque confundunt, honoribus intumescunt, passim cuncta diripiunt, suis criminibus gaudent, et seipsos, superbiæ morbo corrupti, non capiunt. Hos ergo prætereo, in quibus superbia tam aperte regnat, ut nec dignetur se occultare, nec valeat... Ipsa in cordibus talium locum diabolo facit; ipsa ei advenienti pectus immunitum familiariter pandit; ipsa introeuntem suscipit; ipsa capitis jus perdite vivendi constituit; ipsa omnes virtutibus exarmat quos semel invaserit; ipsa quidquid in eis remanserit quod vitiis posset obniti, ne contra se forte convalescat, interimit.

Inde est quod hi quos superbæ mentis tabes purulenta corruperit seniorum suorum non observant imperata, sed judicant; de suis negligentiis objurgati aut rebellant insolenter aut murmurant; de loco superiori disceptant; præferri se etiam melioribus impudenter affectant, etc....; non servant in obsequio reverentiam, in sermone modestiam, in moribus disciplinam, habent in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in sermocinatione jactantiam; in humilitate fallaces, in odio pertinaces, subjectionis impatientes, potentiæ sectatores, omnibus bonis odibiles; ad opus bonum pigri, etc..... Hæc sunt superbiæ grassantis indicia quibus Deus offenditur, et recedit et superba corda destituit. His malis diabolus pastus exsultat, invitatur ut veniat..., etc., LIX, 484-486. De invidia, LIX, 486. De laude charitatis, LIX, 843.

LEO MAGNUS (S.), papa. — Diligendus proximus a nobis quo modo nos a Deo, LIV, 189.

LEO IX (S.), papa. — De vera charitate, CXLIII, 564. De ira et patientia, CXLIII, 565. De misericordia, CXLIII, 570.

MARTINUS (S.), Bracarensis episcop. — De ira, LXXII, 42.

MARTINUS (S.), Legionens. canon. reg. — Sextum mandatum est : « Non occides. » Non solum perpetrans homicidium, sed etiam qui viderit esurientem vel nudum, nisi indumentum cibumque porrigendo subvenerit, idem homicida tenetur, CCVIII, 783. De charitate, CCIX, 272, 281.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episcop. — De scandalo, LVII, 445, 758. Odium corde repellendum, LVII, 843.

OTHLONUS, monach. — De dilectione proximi, CXLVI, 268.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiens. abb. — De misericordia, CXX, 121, 221, 624. Non occides, CXX, 239. De scandalo, CXX, 605.

PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch. — De amicitia, XCIX, 202.

PAULINUS (S.), Nolan. episcop. — Charitas laudatur; LXI, 256, 286.

PETRUS Cantor. — Contra invidiam, CCV, 61. De misericordia generali, CCV, 278.

PETRUS Blesens. — Beati misericordes, CCVII, 698. Beati pacifici, CCVII, 701. De amicitia Christiana et de charitate Dei, CCVII, 871.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennat. archiepisc. — De injuria æquo animo toleranda, LII, 306. De divite et Lazaro, LII, 386, 529. De scandalo tolerando, LII, 572.

PETRUS COMESTOR. — « Non occides, » manu, vel mente, vel consensu, nec violentiam manum inferes insonti, nec subtrahes auxilium vitæ, cui potes et debes dare. Judex quidem non occidit, sed lex. CXCVIII, 1165.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc. — Secundum secundæ tabulæ mandatum est, « Non occides. » Ubi secundum litteram actus homicidii prohibetur, secundum spiritum vero etiam voluntas occidendi. Unde huic mandato secundum litteram fit superadditio in Evangelio, quia littera Evangelii exprimit quod legis littera non exprimebatur. Evangelii littera exprimit intelligentiam spiritualem, id est quam spirituales habent, et secundum quam spiritualiter vivitur; littera legis sensum carnalem, id est quem carnales habent et secundum quem carnaliter vivitur, cui facta est superadditio, CXCII, 832. De charitate, CXCI, 1581, 1591; CXCII, 528. De præcepto et ordine charitatis, CXCII, 814. An melius sit diligere amicos quam inimicos, CXCII, 1084.

PETRUS Venerabil. abb. — De charitate fraterna, CLXXXIX, 172.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De indulgentia,

Grave delictum esse fornicationem, IV, 768. De spectaculis. IV, 780. De bono pudicitiæ, IV, 819.

DEFENSOR, Locociagens. monach. — De virginitate, LXXXVIII, 631. De fornicatione, LXXXVIII, 647.

DONATUS (S.), Vesontion. episc. — De custodia oculorum, LXXXVII, 288.

DRUTHMERUS, Christian. monach. — Non mœchaberis, CVI, 1309.

EUCHERIUS (S.), Lugdunens. episc. — De spiritu fornicationis et de concupiscentia carnis, L, 880.

EUGYPPIUS, abbas. — Ad voluptates, LXII, 601. De peccato David in uxorem Uriæ, LXII, 697. De adultero, LXII, 752. De concupiscentia carnis, LXII, 1005. De nocturna illusione, LXII, 1043.

EUTROPIUS (S.), abb. — De fornicatione, LXXVI, 558.

EVAGRIUS, monach. — Ad virgines, XX, 1185.

FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc. — De virginitate, LXV, 324.

GILLEBERTUS DE HOILANDIA, abb. — De mundo corde, CLXXXIV, 512. De flore castitatis, CLXXXIV, 672. De excellentia veræ virginitatis, CLXXXIV, 692.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap. — Cogitationes pravæ non sunt spernendæ, LXXV, 628. Salubris mœror de prava delectatione, LXXV, 634. Ostia concupiscentiæ, LXXV, 660. Pepigi fœdus cum oculis meis, LXXVI, 189. De adulterio et fornicatione, LXXVI, 200. Carnis desideria, non caro, occidenda, LXXVI, 538.

GUIBERTUS Venerab., abb. — Opusculum de virginitate, CLVI, 580.

HALITGARIUS, Cameracens. episc. — De vitio luxuriæ, CV, 668.

HAYMO, Halberstatens. episc. — De castitate, CXVIII, 915.

HERVÆUS, Remens. archiepisc. — De fugienda luxuria, CXXII, 703.

HIERONYMUS (S.), presbyter. — Merces virginum et pudicitiæ, XXII, 424, 550, 1046, 1087, 1105. De pœnis fornicationi impositis, XXV, 141. De meretrice, XXV, 149. Beati mundo corde, XXV, 717. De effectibus fornicationis, XXV, 850. Desideria carnis non perficienda, XXVI, 410. Fornicatio... nec nominetur in vobis, *ibid.* Laus virginitatis, XXX, 163. De castitate, XXX, 326. De consortio marium fugiendo, XXX, 412.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episc. — Voluptas quid? IX, 998.

HILDEBERTUS, Cenomanens. episc. — Si quid usu jucundum est, ad id sane gratuito declinatur; hinc est quod caro carnalia suspirat oblectamenta, quorum quanto experientia gratior est, tanto intemperantior appetitus. Hanc membrorum legem nec baptismus oblitterat, nec tempus destruit, nec voluntas abradit... Raptus usque ad tertium cœlum, et audiens arcana verba, quæ non licet homini loqui, sentire tamen se conqueritur Paulus hanc legem in membris suis, repugnantem legi mentis suæ, et captivum eum trahentem sub lege peccati, CLXXI, 998.

Totus liber de conflictu carnis et animæ constat hac quæstione, CLXXI, 989-1003.

HILDEBERTUS Venerab., Cenomanens. episc. — De virginitate, CLXXI, 193. Concupiscentia oculorum quid? CLXXI, 469.

HINCMARUS, Remens. archiepisc. — De fuga luxuriæ, CXXV, 868. De pravis cogitationibus, CXXV, 908.

HONORIUS Augustodunens. — Quid sit concupiscentia, CLXXII, 1143.

HUGO DE S. VICTORE. — Tertium præceptum est: « Non mœchaberis. » Duplex est fornicatio; spiritualis de qua dicitur: « Perdidisti omnes qui fornicantur abs te; » et corporalis de qua hic agitur. Et in Evangelio prohibet Christus omnem illicitam concupiscentiam dicens: « Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. » In lege enim inchoata sunt hæc mandata, et in Evangelio consummata, CLXXVI, 122, 556.

Lex corporalem mœchiam prohibuit, concupiscentiam prohibuit. Quid amplius habuit Evangelium, quod faceret? Sed sciendum est quod vetus lex, quamvis concupiscentiam hominis a re aliena cohibuit, in propria tamen minime temperavit quia qui dixit: « Non concupisces uxorem et rem proximi tui, » mulierem et rem omnino concupiscendam non vetuit, sed ab aliena tantum appetitum cohibendum demonstravit. Nova autem lex et in propriis temperatum esse debere edocuit, ut omnem illicitam concupiscentiam excluderet. Potest autem et alio intellectu convenienter dici veterem legem concupiscentiam uxoris sive rei alienæ non illam significasse quæ sola voluntate agitur, sed ambitionem et machinationem quæ studio quodam et adnisu ad implendum desiderium et ad obtinendum id quod in desiderio est exterius opere exercetur. Nova autem lex non solum damnavit illicitam concupiscentiam foris in studio operis, sed intus quoque damnabilem esse ostendit in desiderio voluntatis, CLXXVI, 558, 569.

De concupiscentia carnis, CLXXV, 121. Non concupisces uxorem proximi tui, CLXXVI, 124. De luxuria et ejus comitatu, CLXXVI, 1002. Reprobatio luxuriæ, CLXXVII, 607. De triplici virginitate, CLXXVII, 843.

INNOCENTIUS III, pap. — De luxuria, CCXVII, 725. De coitu contra naturam, CCXVII, 726. De immunditia cordis, CCXVII, 724.

ISAAC, abb. Cisterciens. — Beati mundo corde, CXCIV, 1701.

IVO (S.), Carnotens. episc. — De virginitate, CLXII, 22. De adulterino habitu, CLXII, 607.

JOANNES Saresburiens. Carnotens. episc. — De luxuria et libidine CXCIX, 723.

JONAS, Aurelianens. episc. — Sicut sunt plerique qui turpiloquiis, et scurrilitatibus, conviciisque, atque otiosis sermonibus vacando, ita exsistunt quamplures, qui dum vanis et immundis cogitationibus delectantur, se minime deliquisse credant. Ita quippe non solum dicentibus, verum etiam aurem libenter accommodantibus peccati maculam ingerunt. Porro cogitationes immundæ plerumque ad prava pertrahunt... Manifestum est autem quia sicut cogitationes sanctæ custodiunt, ita contrario immundæ, dum delectant, inquinant. Quæcunque autem, ut ait Beda Venerabilis presbyter, sæpius agere, loqui vel audire solemus, eadem necesse est sæpius ad animam quasi solitam propriamque recurrant ad sedem. Et sicut volutabra sues palustria, columbæ limpida solent frequentare fluenta, ita cogitationes impuram mentem impuræ perturbant, castam spiritales sanctificant. Scribit etiam S. Isidorus: « Quamvis et si opere malo quisquis vacet, pro solius tamen pravæ cogitationis malitia non erit innocens. Non solum factis sed et cogitat onibus delinquimur, si eis illicite occurentibus delectemur » ... CVI, 154, 155. De cogitationibus immundis cavendis, CVI, 154. De turpiloquio, CVI, 250.

JULIANUS POMERIUS. — Cum iste perplura tractaverit quæ ad sextum præceptum spectant, LIX, 480 — 482, addit: Ac ne me ista veraciter arguentem quisquam judicet arguendum, noverit propter hoc forte ab antiquis fuisse decretum ne qui adolescentium legerent Geneseos librum, ac partem pariter Ezechielis prophetæ, vel Canticum canticorum, et cætera talia, in quibus generationes, et actus, et nomina quarumdam scripta sunt mulierum. Quas licet secundum historiam fuisse credamus, earum tamen nominibus virtutes figuratas accipimus. Quoniam sicut illæ non solum viris suis per sanctos mores, sed etiam extraneis, sine dispendio sui pudoris, ob nimiam pulchritudinem placuerunt: ita sanctæ virtutes et suos mirabiles omnibus reddunt, et extraneos quadam admiratione sui perstringunt. Hinc est quod et ipsi qui vitiose vivunt, virtutes vitiis anteponunt, quia aliud est quod faciunt morbo, aliud quod cogunt ur probare judicio. Sed ne forte hæc spiritualia secundum carnem adhuc carnales accipe perent, nec virtutes cogitarent quas mulieres illæ significant, sed ipsas cogitando carnaliter deperirent, consulto juniores legere sunt illa prohibiti, quæ sicut spiritualiter accepta vivificent, ita carnaliter intelligentibus, ipsa carnalis intelligentia occasiones carnalis concupiscentiæ subministrant. Eorum quisque nomina frequenter habet in ore, quarum desideria vulnerato gestat in corde, ac turpitudinem quam exercere verecundatur in facto, tenet in animo, reus non humano judicio, sed divino. LIX, 483. Luctuosa descriptio sacerdotis carnaliter viventis, LIX, 455.

JUSTIANUS, imperator. — De pœna luxuriæ contra naturam, LXXII, 1001.

LEO MAGNUS (S.), pap. — Ager carnis quomodo colatur, LIV, 173. De pœna fornicationis et necationis partus, LVI, 441. Ut mulier veste virili non utatur, LVI, 450.

LEO IX (S.), pap. — De luxuria, CXLIII, 572.

MARBODUS, Redonens. episc. — Carmina de mulieribus, CLXXI, 149. De voluntate, CLXXI, 707.

MARTINUS (S.), Bracarens. episc. — De continentia, LXXII, 25.

MARTINUS (S.), Legionens. canonic. regular. — Quintum mandatum est: « Non mœchatus fueris, » id est ne quisque præter matrimonii fœdus ad explendam libidinem aliis misceatur feminis: nam specialiter adulterium facit, qui præter suam ad alteram accedit, CCVIII, 783.

MARTINUS (S.), Taurinens. episc. — De castitatis studio, LVII, 750.

ODO, S. Victor. prior. — De castitate, CXCVI, 1400.

OTHLONUS, S. Emmeram. monach. — De carnalis concupiscentiæ tentatione superanda, CXLVI, 286.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiens. abb. — Non mœchaberis, CXX, 247.

PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch. — Caro domanda, XCIX, 253

PETRUS DAMIANUS (S.). — Operæ quoque pretium est ut promissa castitati præmia incessanter aspicias, quorum dulœdine provocatus, quidquid versutiæ callidi insidiatoris opponitur, libero fidei pede trauscendas. Si enim felicitas attendatur, ad quam non sine transitu attingitur, leve fit quod transeundo laboratur, et conductus fossor tædium laboris alleviat, dum mercedem operis, quæ debetur, inhianter exspectat. Perpende ergo, quod de militibus castitatis per prophetam dicitur : « Hæc dicit Dominus eunuchis qui custodierunt Sabbata mea, et elegerint quod volui, et tenuerint fœdus meum : Dabo eis in domo mea et in muris meis locum, et nomen melius a filiis et filiabus. » Eunuchi quippe sunt qui insolentes carnis impetus reprimunt, effectumque a se pravæ operationis abscindunt. Plerique autem eorum qui voluptati illecebræ carnalis inserviunt, memoriam sui nominis post se relinquere per posteritatem sobolis concupiscunt; et in hoc toto mentis affectu idcirco desiderant, quia nequaquam se huic mundo mori funditus deputant, si nominis sui titulum per superstites residuæ prolis germen extendant.

Sed multo clarius, multoque felicius hoc ipsum cælibes munus accipiunt, ad quod proletarii, tam fervidæ ambitionis æstibus inflammantur, quia apud illorum memoria semper vivit, qui per æternitatis statum nulla temporum lege pertransit. Nomen igitur eunuchis melius a filiis et filiabus divina voce promittitur, quia memoriam nominis quam filiorum posteritas per breve temporis spatium potuisset extendere, isti merentur absque ullo oblivionis obstaculo in perpetuum possidere : « In memoria enim æterna erit justus. » Et iterum in Apocalypsi per Joannem dicitur : « Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt, et non delebo nomina eorum de libro vitæ. » Ubi iterum dicitur : « Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt, qui sequuntur Agnum quocunque ierit. » Et quod canticum cantant quod nemo possit dicere, nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Singulare quippe canticum Agno virgines cantant, quia cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus, etiam de incorruptione carnis exsultant. Quod videlicet alii justi dicere nequeunt, licet in eadem beatitudine positi mereantur audire, quia per charitatem quidem illorum celsitudinem gratanter aspiciunt, ad eorum tamen præmia non assurgunt. Quapropter pensandum est, atque in mente nostra omni studio revolvendum, quantæ dignitatis, quantæque sit excellentiæ illic fieri summum, ubi summa felicitas est esse vel ultimum; illic privilegii cœlos conscendere, ubi beatissimum est patria æquitatis jura servare; nimirum sicut attestante Veritate, « non omnes capiunt verbum hoc in hoc sæculo; » sic ad illam egregiæ enumerationis gloriam non omnes perveniunt in futuro.

Hæc et alia multa hujusmodi, quisquis es, intra mentis tuæ secreta considera, totisque viribus carnem tuam ab omni peste libidinis immunem servare festina, ut, juxta apostolicæ doctrinæ sententiam, scias vas tuum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut et gentes, quæ ignorant Deum. Si adhuc stas, præcipitium cave; quod si lapsus es, ad unicum pœnitentiæ, qui ubique præsto est, manum fiducialiter tende; ut qui non potuisti cum Abraham procul a Sodomis degere, liceat vel cum Lot, propinquæ combustionis excidio jamjam urgente, migrare... .., CXLV, 186, 187.

PETRUS DAMIANUS (S.).—Primo omnium castitatem servare vigilanti solertia satage, et omne crimen letiferæ pollutionis exclude, ut scias, juxta Apostolum, vas tuum possidere in sanctificatione et honore. Hæc est enim sanctimonia, sine qua nemo videbit Deum. Servetur munda corporis tui tunica, et in tanti regis nuptiis nulla petulantis luxuriæ reperiatur squalore fœdata.

Sit ergo tibi castitas semper in corpore, sit semper in mente, quatenus sic lilia indisciplinatæ carnis velut exaratæ terræ cultura candescant, ut radix quoque in sui viroris gratia inconvulsa permaneat. Carnis titillat illecebra, surgunt libidinis incentiva, ad apostolica mox tela prosiliens, evangelicum quoque gladium bellator fervidus arripe, et frementes cuneos hostiumque barbariem, duce Christo, facile poteris obtruncare.....

Ut ergo non sentiat pudicitia periclitata naufragium inter fluctuantis hujus vitæ discrimina sobrietas magistra tui corporis teneat clavum. Abigendis quoque cogitationibus sollicitus semper invigila, quia non enixius expedit carnem ab illecebrosa titillatione reprimere, quam mentem quoque a turpium cogitationum phantasmate custodire. Novi fratrem in Christo, qui districtam hanc mentis suæ regulam jugi ac pervigili servat intuitu, ut quotiescunque libidinis suggestio subrepit, mox cogitationi suæ, velut expeditus ad proficiscendum dicat : eamus ad circum. Illico omnia cœmeteria ac sepulturas imaginando perlustrans, putrescentium virus saniemque cadaverum, scatentes quoque vermes et fetentium jus carnium curioso rimatur intuitu; cumque considerat quia olim carnes illæ, in sua viriditate florentes, his subjacuere molestiis, corpus etiam suum paulo post futurum esse, non ambigit quod illas esse jam cernit. Compendium dat luxuriæ, qui præbet oculum corruptelæ; nec est libidini diversorium, in qua versatur mente sepulcrum. O quoties ille frater candentem cultrum et vomerem, quasi cauterium quoddam, genitalibus impressit ita ut crepitante quodammodo præfixæ carnis incendio, ad nares usque fumus per energiam exhalare videretur.

Cum ergo necessitatis aliquando casus exigerit, ut tuum feminæ colloquium negare non possis, limis semper oculis, et velut aliorsus intentus, absentem tui præsentiam exhibe, longinquus alloquere, confabulator absiste, terraque deflexis obtutibus, ut neque pallentem, neque rubentem ejus faciem possis judicare. Beatus aliquando Romualdus rediens a Sibyllæ comitissæ colloquio, comitanti fertur callide dixisse discipulo : Quam elegantis et venusti vultus femina, nisi, proh dolor! unius oculi dispendio laboraret! Cui discipulus : Absit, magister, inquit, sicut decora certa facies, ita quoque oculi, prout sagaciter deprehendi, nihilominus incolumes vigent. Quem magister acerrima protinus animadversione corripiens : Et quis te, inquit, in faciem feminarum respicere docuit? Tunc ille circumventum se esse respiciens, pœnitentia ductus erubuit....., CXLV, 722, 723, 724

PETRUS BLESENSIS. — Laudatur virginitas, CCVII, 114. Beati mundo corde, CCVI, 700. De lucta carnis et spiritus, CCVII, 1127.

PETRUS CANTOR. — De suggestione carnalis affectu, CCV, 209. De fornicatione et adulterio, *ibid.*, 532.

PETRUS CELLENS. — Carnotens. episcop. — De gradibus castitatis, CCII, 656.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — De fornicatione, CXLV, 172. De castitate et mediis eam tenendi, *ibid.*, 710. De cura castitatis tuendæ, *ibid.*, 721. Feminarum aspectus est fugiendus, *ibid.*, 769. Non mœchaberis, *ibid.*, 1018.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc. — Tertium mandatum est : Non mœchaberis, » id est, ne cuilibet miscearis, excepto fœdere matrimonii; a parte enim totum intelligitur. Nomine ergo mœchiæ omnis concubitus illicitus, illorum quoque membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi, CXCII, 832.

De fornicatione, CXCI, 1583. Quid per concupiscentiam intelligitur, CXCII, 1060. Non mœchaberis, CXCII, 838.

PETRUS, Pictaviens. — De virginitate, CCXI, 1095.

PHILIPPUS DE HARVENG., abb. — De continentia, CCIII, 727.

PROSPER (S.), Aquitan. episc. — De cupiditate carnis vincenda, LI, 430, 445.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De adultero, CVIII, 928. Vir castus a potestate mulieris fugiat, CIX, 819. De castitate, CX, 87. De continentia, CX, 92. Non mœchaberis, CX, 329. Fornicatio est idololatria, CX, 395. De fornicatione fugienda, CX, 419.

RADULPHUS Ardens. — De virginitate, CLV, 1526.

RATHERIUS, Veronens. episc. — De virginibus, CXXXVI, 202. Abstinendum a carnalibus desideriis CXXXVI, 690.

RICHARDUS a S. Victore. — De munditia, CXCVI, 442. De concupiscentia mali, CXCVI, 1039.

RODULFUS, Bituricens. episc. — De adulterio et fornicatione, CXIX, 725. De pollutionibus nocturnis, CXIX, 725.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Non mœchaberis. » Præceptum hoc olim laxius fecerat permissio legis; nunc autem fortius et arctius stringit severitas Evangelii. Moyses enim mandavit dari libellum repudii. Christus autem .... itaque præceptum est non mœchari; consilium autem supra hoc præceptum conjugio penitus abstinere....., CLXVII, 1726, 1727 De læsione virginitatis liber CLXX, 545.

SMARAGDUS, abb. — De continentia, CII, 625. Quid sit impetus carnis, CII, 685.

SULPICIUS SEVERUS, presbyt. — De virginitate, XX, 227.

TAIO Cæsaraugustan. episc. — Malum luxuriæ aut co-

gitatione perpetretur aut opere. Callidus namque adversarius noster, cum ab effectu operis expellitur, secreta polluere cogitationis molitur. Serpenti a Domino dicitur : « Pectore et ventre reptes. » Serpens videlicet ventre repit, quando hostis lubricus per humana membra sibimet subdita usque ad expletionem operis luxuriam exercet; serpens autem repit pectore, quando eos quos in opere luxuriæ non valet, in cogitatione polluit. Quisquis luxuriam perpetrat actione, huic serpens repit ex ventre; quisquis autem perpetrandam versat in mente, huic serpens repit ex pectore. Ardentem quasi Sodomam fugere, est illicita carnis incendia declinare. Quisquis mundi hujus successibus elevatus, lenocinante cordis lætitia tentari se luxuriæ stimulis sentit, Joseph factum ad memoriam revocet, et in arce se castitatis servet (Moral. xxx, 10), LXXX, 945.

Sciendum nobis magnopere est aliud esse, quod animus de tentatione carnis patitur, aliud, cum per consensum delectationibus obligatur. Plerumque enim cogitatione prava pulsatur, sed renititur. Plerumque autem cum perversum quid concipit, hoc intra semetipsum etiam per desiderium volvit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulsat, sed cum hanc sibi per delectationem subjugat Paulus prædicator egregius ait : « Tentatio vos non apprehendat nisi humana. » Humana quippe tentatio est qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes, quia ut nonnunquam et illicita ad animum veniant, hoc utique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Dæmoniaca est et non humana tentatio, cum ad hoc quod carnis corruptibilitas suggerit, per consensum se animus astringit. Idem Paulus ait : « Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. » Peccatum quippe in mortali corpore, non esse, sed regnare prohibuit, quia in carne corruptibili non regnare potest, sed non esse non potest humano generi de peccato tentari peccatum est, quo, quia quandiu vivimus perfecte omnimodo non caremus; sancta prædicatio, quoniam hoc expellere non potuit, ei de nostro cordis habitaculo regnum tulit, ut appetitus illicitus etsi plerumque bonis nostris cogitationibus occulte se quasi fur inserit, saltem, si ingreditur, non dominetur. In Genesi scriptum est : « Pluit Dominus super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem. » Quid in sulphure nisi fetor carnis, et quid per ignem, nisi ardor desiderii carnalis exprimitur? Cum ergo habitantium Sodomis vel Gomorrhæ carnis scelera punire Dominus decrevisset, in ipsa qualitate ultionis notavit maculam criminis; sulphur quippe fetorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad perversa desideria ex carnis fetore arserant, dignum fuit ut simul sulphure et igne perirent, quatenus ex justa pœna discerent ex injusto desiderio quid fecissent, LXXX, 946, 947. De virginibus et continentibus, *ibid.*, 858. De concupiscentia oculorum, *ibid.*, 939. De luxuria, *ibid.*, 945.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt. — Mœchia, quod etiam fornicationis est res, secundum opus criminis quanti æstimanda sit sceleris prima lex Dei præsto est; siquidem post interdictam alienorum deorum superstitionem, ipsorumque idolorum fabricationem; post commendatam Sabbati venerationem; post imperatam in parentes secundam a Deo religionem, nullum aliud in talibus titulis firmandis monendisque substruxit præceptum, quam : « Non mœchaberis, »..... quale delictum jam intellige, cujus cohibitionem post idololatriam ordinavit. Nihil secundum longinquat a primo; nihil tam proximum primo, quam secundum; quod fit ex primo aliud, quodammodo primum est. Itaque mœchia affinis idololatriæ; nam et idololatria mœchiæ nomine et fornicationis sæpe populo exprobrata, etiam sorte conjungetur illi, sicut et serie; etiam damnatione cohærebit illi sicut et dispositione. Eo amplius præmittens, « Non mœchaberis, » adjungit, « Non occides; » oneravit utique mœchiam, quam homicidio anteponit.

In prima itaque fronte sanctissimæ legis, in primis titulis cœlestis edicti, principalium utique delictorum proscriptione signata, de loco modum, de ordine statum, de confinio meritum cujusque dignoscas. Est et mali dignitas, quod in summo aut in medio pessimorum collocatur. Pompam quamdam atque suggestum aspicio mœchiæ, hinc ducatum idololatriæ antecedentis, hinc comitatum homicidii insequentis. Inter duos apices facinorum eminentissimos sine dubio digna consedit, et per medium eorum, quasi vacantem locum pari criminis auctoritate, complevit. Quis eam lateribus talibus inclusam, talibus costis circumfultam a cohærentium corpore divellet de vicinorum criminum nexu, de propinquorum scelerum complexu. Idololatria et homicidium conclamant : mœchia noster hic cuneus est, nostra compago..... Concorporavit nos Scriptura divina..... Ego quidem idololatrias sæpissime mœchiæ occasionem subministro. Sciunt luci mei et mei montes, et vivæ aquæ, ipsaque in urbibus templa, quantum evertendæ pudicitiæ procuremus. Ego quoque homicidium nonnunquam mœchiæ elaboro. Ut tragœdias omittam, sciunt hodie venenarii, sciunt magi, quot pellicatus ulciscar, quot rivalitates defendam, quot custodes, quot delatores, quot conscios auferam. Sciunt etiam obstetrices, quot adulteri conceptus trucidentur. Etiam apud Christianos, non est mœchia sine nobis; ibidem sunt idololatriæ, ubi immundi spiritus res est; ibidem est et homicidium, ubi homo, cum inquinatur, occiditur. Igitur, aut nec illis..... Idololatram quidem et homicidam semel damnas, mœchum vero de medio excipis idololatriæ successorem, homicidæ antecessorem, utriusque coliegam?..... II, 987-989. De spectaculis, I, 627 De cultu feminarum, *ibid.*, 1305. De virginibus velandis, II, 887. De exhortatione castitatis, *ibid.*, 913. De pudicitia, *ibid.*, 979. De Sodoma, *ibid.*, 1101.

VICTOR (S.), Capuanus episcop.—De adulterio concupiscentiæ, LXVIII, 269.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. — De adulterio concupiscentiæ, CLXXXVI, 129.

ZENO (S.), Veron. episcop. — De pudicitia, XI, 288. De continentia, *ibid.*, 301. (Ad complementum hujus præcepti, *Vid.* Judicem, CLI.)

SECTIO SECUNDA.

Septimum præceptum.

« Non furtum facies. »

ALCUINUS, abb. De fraude cavenda, CI, 627.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc. — Inhumanitas et scelus feneratoris, XIV, 762. Usura lege divina prohibetur, XIV, 777. Quodve fenerandi genus Tobias nos doceat, XIV, 794. De fraude, XVII, 1070.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — De furto, XXXII, 678. De restitutione faciendo, XXXIII, 707, 890. Non furtum facies, XXXIV, 707, 890. De pœna furti, XXXIV, 764. Non fenerandum, XXXVI, 386. Non furaberis, XXXVIII, 70, 71. De decem chordis, XLVI, 952.

BEDA Venerabilis. — « Non furtum facies. » Quod est vitium rapacitatis, XCIII, 575.

BRUNO (S.), Astens. abb. — De furto, CLXIV, 290. De usura, CLXIV, 295.

CASSIODORUS, Vivariens. abb. — Contra pervasores bonorum alienorum, LXIX, 783.

CUMMIANUS (S.), abb. — De furto, LXXXVII, 987. De usura, LXXXVII, 991.

CYPRIANUS (S.), Carthaginens. episc. — Non fenerandum, IV, 739.

HERVÆUS, Rhemens. archiepisc.—De rapinis, CXXXII, 694.

HILARIUS (S.), Pictaviens. archiepisc. — De usuræ iniquitate, IX, 507.

HUGO DE S. VICTORE. — Quartum præceptum est : « Non furtum facies. » Sub furto comprehenditur sacrilegium; quod est auferte vel sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro. Sacrum appellatur quidquid mancipatur cultui divino, sive sit templum, sive res templi. Rapina etiam sub furto comprehenditur qui enim furtum prohibuit, rapinam non permisit. De qua inquit S. Augustinus : « Quandiu res propter quam peccatum est non redditur, non agitur pœnitentia sed fingitur. » Sub rapina usura comprehenditur. Hieronymus : « Usuras quærere, aut fraudare aut rapere nihil interest. Commoda fratri tuo et accipe quod dedisti, et nihil superfluum quæras » Augustinus : « Usura est plus accipere quam dare. » Quod filii Israel Ægyptiis fecerunt non fuit furtum, quia ex famiiiari mandato hoc fecerunt. Si enim ille qui legem edit aliter præcipit, non transgreditur legem qui ei obedit, CLXXVI, 122, 556.

INNOCENTIUS III, pap. — De crimine usurarum, CCXVI, 1237. De restitutione, CCXVI, 1238.

IVO (S.), Carnotens. episcop. — Est in antiquis Ecclesiæ statutis decretum ut qui aliena invadit non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Unde et in Evangelio scriptum est : « Quod si aliquid defraudavi, reddo quadruplum; et in legibus sæculi cautum habetur : Qui rem subripit alienam illi cujus res direpta est, in undecuplum quæ sublata sunt, restituat....., CLXI, 803.

« Dixit Dominus ad Moysem : Petat vir a proximo, et mulier a proxima vasa aurea, et argentea, et vestem. » Non hinc quisquam sumendum exemplum putare debet ad exspoliandum modo isto proximum; hoc enim Deus jussit, qui noverat quid quemque pati oporteret, nec Israelitæ furtum fecerunt, sed Deo jubente ministerium

præbuerunt, quemadmodum cum minister judicis occidit eum quem judex jussit occidi, profecto si id sponte facial, homicida est, etiamsi eum occidat quem scit a judice debuisse occidi, (LXI, 805.

Pœnale est occulte auferre, multo majoris pœnæ est visibiliter eripere. Auferre ergo nolenti, sive occulte, sive palam habet præceptum suum. Furti enim nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ; non enim rapinam permisit qui furtum prohibuit, sed utique sub furti nomine in lege Veteris Testamenti et rapinam intelligi voluit. A parte enim totum significavit, quidquid illicite rerum proximi auferlur, *ibid.*

Si res aliena propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum nisi restituatur ablatum, sed (ut dixi) cum restitui potest. Plerumque enim qui aufert, amittit, sive alios patiendo malos, sive ipse male vivendo, nec aliud habet unde restituat. Huic certe non possumus dicere : Redde quod abstulisti, nisi cum habere credimus et negare. Ubi quidem si aliquos sustinet cruciatus repente dum existimatur habere quod reddat, nulla est iniquitas. Quia etsi non est unde luat (reddat) ablatam pecuniam, tamen dum eam per molestias corporales reddere compellitur, peccati quo male ablata est pœnas luit. Sed inhumanum non est etiam pro talibus intercedere, non ad hoc ut minime restituantur aliena, sed ne frustra homo in hominem sæviat, CLXI, 805, 804.

De his adhuc multa exstant, CLXI, 804-808.

LEO MAGNUS (S.), papa. — De feneratione, LIV, 180, 610; LVI, 398. De usura, LIV, 610.

LEO IX (S.), papa. — De furto, CXLIII, 571. De cupiditate, CXLIII, 569.

LUCULENTIUS. — Non concupisces rem proximi tui, LXXII, 824.

MARTINUS (S), Legionens. canonic. regular.— Septimum mandatum est, « Non furtum facies, » quod est vitium rapacitatis, (CVIII, 783.

PETRUS CANTOR. — Contra feneratores, CCV, 156.

PETRUS COMESTOR — « Non furtum facies, » nec etiam rapies aliena, CXCVIII, 1168.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Non furaberis, CXLV, 1019.

PETRUS LOMBARDUS, Parisions. episcop.—Quartum præceptum est : Non furtum facies, » ubi sacrilegium et rapina omnis prohibetur. Non enim rapinam permiserit qui furtum prohibuit; sed furti nomine bene intelligi voluit omnem illicitam usurpationem rei alienæ. Sacrilegium tribus modis committitur, quando scilicet vel sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro auferlur. Sacrum vero dicitur, quidquid mancipatum est cultui divino, ut ecclesia vel res ecclesiæ. Hinc etiam usura prohibetur, quæ sub rapina continetur. Unde Hieronymus : « Usuras quærere vel fraudare, aut rapere nihil interest. Commoda fratri tuo, et accipe quod dedisti, et nihil superfluum quæras, quia surabundantia usura computatur. « Est enim usura, ut ait S. Augustinus, cum quis plus exigit, in injuria vel qualibet re, quam acceperit. » Item Hieronymus : « Putant aliqui usuram tantum esse in pecunia, sed intelligant usuram vocari superabundantiam, scilicet quidquid est si ab eo quod dederit plus est; ut si in hieme demus decem modios et in messe quindecim recipiamus. Si vero quæritur de filiis Israel, qui Domino jubente ab Ægyptiis mutuaverunt vasa aurea et argentea et vestes pretiosas, et asportaverunt, utrum furtum commiserint, dicimus eos qui ut parerent, Deo jubente, illud fecerunt, non fecisse furtum, nec omnino peccasse. » Unde Augustinus : « Israelitæ non furtum fecerunt, sed Deo jubente ministerium præbuerunt. Hoc enim Deus jussit qui legem dedit. Sicut minister judicis sine peccato occidit quem lex præcipit occidi; sed si id sponte facit, homicida est, etiamsi eum occidat quem scit a judice occidendum. Infirmi autem qui ex cupiditate Ægyptios deceperunt, magis permissi sunt hoc facere illis qui jure talia passi sunt, quam jussi. . CXCII, 833.

RABANUS MAURUS, abb. — De usuris non accipiendis, CVIII, 513, 934. De fenore, CIX, 973. Contra fraudem, CX, 117

RODULFUS, Bituricens. episcop. — De usuris et fenore, CXIX. 720. De furto et rapina, CXIX, 721.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. « Non furtum facies. » Secundum hoc præceptum Apostolus cum dixisset : « Qui furabatur, jam non furetur, » statim consilium, subjunxit, « magis, inquit, laboret manibus suis operando quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. » Verumtamen consilium hoc parum distat a fortitudine præcepti. Cum enim dicit : « Laboret operando manibus suis quod bonus est, » subaudiri vult, si mandueare velit Nam et alibi dicit : « Qui non vult operari, nec manducet. » Item dicendo, tribuat necessitatem patienti, subaudiri vult, si velit et sibi in necessitatibus subveniri ...., CLXVII, 1727.

STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimontens. abb. — De usura, CCIV, 1111.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt. — De usura, II, 398.

Præceptum octavum.

« Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. »

ADALGERUS, S. Benedicti monac. — De continentia linguæ, CXXXIV, 922.

ALANUS DE INSULIS. — Qui vult mendacii vitare pernicicm his se informet sententiis; legitur in Evangelio : « Non falsum testimonium dices; » et Paulus ait : « Deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo. » Salomon autem ait : « Qui mentitur, testis est fraudulentus. ... » Isidorus ait : « Omne quod a veritate discordat, iniquitas est. O homo, quantum a summa veritate discordes, dum figmentis mendaciorum operam præstas! Quomodo putas te venturum ad verum, si es in verbis dissentiens a vero, nescio qua conscientia ea lingua quis rogat Deum qua eructavit mendacium. Nullum est peccatum quo ita cauteriatur conscientia ac mendacii nota. Cum omne peccatum mortale hominem alienet a vero, nullum malum magis quam mendacium quod derogat veritatis naturæ. Hoc est quod falsa testimonia commentatus, fabricat adulationes, invenit fraudes, consummat detractiones. Per hoc vitium corde et ore quis loquitur, et in semetipso diversificatur. Negat ore quod tenet in corde. Per hoc vitium, cor contradicit cordi, os obviat cordi. Hoc vitium hæresim parit; schismata facit, generat suspiciones, inauditos concinnat rumores, colorat probra, palliat denudanda, denudat velanda. Hoc assistit perjuriis, assidet actionibus inhonestis, contra omnes res lege naturali ad utilitatem proximorum tendit, cum ipsam etiam veritatem oppugnat. Hoc tantæ malitiæ rubiginem in se continet, quod ea nulla ratione excusari possit. Non hanc solvit a reatu in obstetricibus naturalis pietas; non in Gabaonitis rationabilis timiditas, non in Petro error mentis, non in Anania providentia necessitatis.

Nullum est peccatum quod ita aspirat ad dolum, tendit ad fraudem, speciat ad deceptionem, anhelat ad proditionem, sicut mendacii vitium, falsitatis flagitium. O Filii hominum, usquequo gravi corde..... nimis vultis sectari nostræ naturæ vanitatem, qui et in verbo commutatis veritatem. Sed si modo in mendacio fuerit culpa, in veritate, in futuro non deerit pœna; et qui nunc fuerit per mendacium falsus, in futuro erit in gehenna verus. Scis quoniam imitaris per mendacium patrem mendacii diabolum, qui in veritate non stetit, sed per superbiæ vanitatem decidit. Hujus filii sunt, qui recedunt a vero. Hujus sunt complices qui indulgent falsis. O homo, si in tuo mendacio est falsitas, in culpa erit veritas, CCX, 161-166. Contra verbositatem, CCX, 162. Contra detractiones, CCX, 166. Contra mendacium, CCX, 161.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc. — Linguæ custodiam esse ponendam, XIV, 1040. De mendacio fugiendo, XVII, 666. De detractione fugienda, XVII, 1062. Quomodo loquitur veritas, XVII, 1070. De multiloquio, XVII, 1071.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc. — De mendacio, CLIX, 680. De detractione, CLIX, 685.

ANSELMUS (S.), Laudunens. canonic. — Nolite judicare, CLXII, 1313.

ATHANASIUS (S.), presbyt. — Ori custodiam esse ponendam, XVIII, 83.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop. — Videndum quid sit mendacium. Verum hic difficillima et latebrosissima gignitur quæstio : Utrum ad officium hominis justi pertineat aliquando mentiri. Nonnulli enim eo usque progrediuntur, ut et pejerare, et de rebus ad Dei cultum pertinentibus, ac de ipsa Dei natura falsum aliquid dicere, nonnunquam bonum piumque opus esse contendant Mihi autem videtur peccatum quidem esse omne mendacium, sed multum interesse quo animo et quibus de rebus quisque mentiatur. Non enim sic peccat ille qui consulendi, quomodo ille qui nocendi voluntate mentitur; aut vero tantum nocet qui viatorem mentiendo in diversum iter mittit, quantum hic qui viam vitæ mendacio fallente depravat. Nemo sane mentiens judicandus est, qui dicit falsum quod putat verum, quoniam quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur. Non itaque mendacii, sed aliquando temeritatis, arguendus est, qui

falsa incautius credita pro veris habet. Potiusque e contrario quantum in ipso est, ille mentitur qui dicit verum quod putat falsum. Quantum enim ad animum ejus attinet, quia non quod sentit hoc dicit, non verum dicit, quamvis verum inveniatur esse quod dicit; nec ullo modo liber est a mendacio qui ore nesciens verum loquitur, sciens autem voluntate mentitur, XL, 240.

Non enim omnis qui falsum dicit mentitur, si credit aut opinatur verum esse quod dicit. Inter credere autem atque opinari hoc distat, quod aliquando ille qui credit, sentit se ignorare quod credit, quamvis de re quam se ignorare novit omnino non dubitet, si eam fortissime credit; qui autem opinatur putat se scire quod nescit. Quisquis enim hoc enuntiat quod vel creditum animo, vel opinatum tenet, etiamsi falsum sit non mentitur. Hoc enim debet enuntiationis suæ fidei, ut illud per eam proferat quod animo tenet, et sic habet ut profert. Nec ideo tamen sine vitio est, quamvis non mentiatur, si aut non credenda credit, aut quod ignorat nosse se putat, etiamsi verum sit; incognitum enim habet quo cognito. Quapropter ille mentitur qui aliud habet in animo, et aliud verbis vel quibuslibet enuntiationibus enuntiat. Unde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, id est, duplex cogitatio, una rei ejus quam veram esse vel scit vel putat, et non profert; altera ejus rei quam pro ista profert, sciens falsam esse vel putans. Ex quo fit ut falsum possit dicere non mentiens, si putat ita esse ut dicit, quamvis non ita sit; et ut possit verum dicere mentiens, si putat falsum esse et pro vero enuntiat, quamvis revera ita sit ut enuntiat. Ex animi enim sui sententia, non ex rerum ipsarum veritate vel falsitate mentiens aut non mentiens judicandus est..... Culpa vero mentientis est, in enuntiando animo suo fallendi cupiditas, sive fallat cum ei creditur falsum enuntianti; sive non fallat, vel cum ei non creditur, vel cum verum enuntiat voluntate fallendi, quod non putat verum....., XL, 188, 189.

Estne vero aliquando utile falsum aliquid enuntiare cum voluntate fallendi? Qui hoc sentiunt adhibent testimonia sententiæ suæ, commemorantes Saram cum risisset, angelis negare quod riserit; Jacob a patre interrogatum, respondisse quod ipse esset Esau major filius ejus; Ægyptias quoque obstetrices, ne infantes Hebræi nascentes interficerentur, etiam Deo approbante et mentitas remunerante; et multa ejusdem exempla eligentes, eorum hominum mendacia commemorant, quos culpare non audeas, atque ita fatearis aliquando esse posse non solum reprehensione non dignum, sed etiam dignum laude mendacium ....

Contra illi, quibus placet nunquam mentiendum, multo fortius agunt, utentes primo auctoritate divina, quoniam in ipso Decalogo scriptum est: « Falsum testimonium non dices; » quo genere complectitur omne mendacium; quisquis enim aliquid enuntiat, testimonium perhibet animo suo. Item: « Os quod mentitur occidit animam, etc..... » Nec illis quæ de veteribus Libris exempla mendaciorum prolata sunt, terreri se dicunt, ubi quidquid gestum est, figurate accipi potest, quamvis revera contigerit; quidquid autem figurate fit aut dicitur, non est mendacium. Omnis enim enuntiatio, ad id quod enuntiat referenda est. Omne autem figurate aut factum aut dictum hoc enuntiat quod significat eis quibus intelligendum prolatum est. Unde credendum est illos homines qui propheticis temporibus digni auctoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, prophetice gessisse atque dixisse; nec minus prophetice eis accidisse, quæcunque sic acciderunt, ut eodem prophetico spiritu memoriæ litterisque mandata judicarentur.

De obstetricibus autem, quia non eas possunt prophetico spiritu significandi futuri veri gratia, aliud pro alio renuntiasse Pharaoni, etiamsi aliquid ipsis nescientibus, quod per eas actum est significavit, pro gradu suo dicunt approbatas et remuneratas a Deo....., XL, 491, 492.

Et ideo de libris Novi Testamenti, exceptis significationibus Domini, si vitam moresque sanctorum ac facta ac dicta consideres, nihil tale proferri potest, quod ad imitationem provocet mentiendi, XL, 492, 540, 543. Cum, ex sacra Scriptura, mentiendo vita æterna amittatur, nunquam pro cujusquam temporali vita mentiendum..., XL, 495-500. Variis mendacii generibus sine ulla dubitatione damnatis, sequitur genus aliud, tanquam gradatim ad meliora surgentibus, quod benevolis et bonis vulgo tribui solet, cum ille qui mentitur, non solum alteri non obest, sed etiam prodest alicui. De isto genere est tota contentio, utrumne sibi obsit, qui sic prodest alteri, ut faciat contra veritatem, aut si veritas illa sola dicenda est, quæ ipsas mentes intimo atque incommutabili lumine illustrat; facit certe contra aliquod verum, quia, etsi falluntur corporis sensus, contra verum tamen facit qui dicit aliquid ita esse, vel non ita, quod ei nec mens, nec sensus, nec opinatio sua fidesve renuntiat. Utrum ergo non sibi obsit, qui hoc modo alteri prodest; an illa compensatione non obsit sibi, qua prodest alteri, magna quæstio est. Si ita est, consequenter etiam sibi prodesse debet per mendacium quod nulli obest. Sed ea connexa sunt, et istis concessis necessario trahuntur quæ multum conturbant. Si enim quæratur quid obsit homini copiis superfluis redundanti, si de innumeris millibus frumentorum amittat unum modium, qui tamen modius possit ad necessarium victum prodesse furanti, consequens erit ut et furtum sine reprehensione fieri possit, et falsum testimonium sine peccato dici. Quod hoc perversius dici potest?, ... XL, 501, 510, 546, 547.

Discutiuntur loca Evangelii quæ videntur patrocinari mendacio; item loca Actuum apostolorum et Epistolarum apostoli B. Pauli... XC, 556-540.

Scriptum est etiam: « Ego autem dico vobis, non jurare omnino. » Juravit autem ipse Apostolus in Epistolis suis... Et sic ostendit quomodo hæc verba sint accipienda; ne scilicet jurando ad facilitatem jurandi veniatur, ex facilitate ad consuetudinem, atque ita ex consuetudine in perjurium decidatur. Et ideo non invenisse jurasse ni scribens, ubi consideratio cautior non habet linguam præcipitem...; illud quod positum est « omnino, » ad hoc est positum, ut quantum in te est, non affectes, non ames, non quasi pro bono cum aliqua delectatione appetas jusjurandum..., XL, 507-509.

Et de falso testimonio, quod in decem præceptis legis positum est, nullo modo quidem contendi potest dilectionem veritatis in corde servandam, et proferendum falsum ad eum apud quem dicitur testimonium. Cum enim Deo tantum dicitur, tunc tantum in corde veritas amplectenda est; cum autem homini dicitur, etiam ore corporis verum proferendum est, quia homo non est cordis inspector. Sed plane de ipso testimonio non absurdo quæritur apud quem quisque testis est. Non enim apud quoscunque loquimur testes sumus; sed apud eos quibus expedit et debetur per nos cognoscere aut credere veritatem, sicut est judex, ne in judicando erret; aut qui docetur doctrinæ religionis, ne erret in fide, aut ipsa doctoris auctoritate dubius fluctuet. Cum autem ille te interrogat, aut vult ex te aliquid nosse qui eam rem quærit quæ ad eum non pertineat, aut ei nosse non expedit, non testem sed proditorem requirit. Itaque si ei mentiaris, a falso fortasse testimonio alienus eris, sed a mendacio profecto non eris, CL, 511-515.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — In eo quod dictum est: « Falsum testimonium non dices adversus proximum tuum, » quæri solet utrum prohibitum sit hoc præceptum adversus eos qui dicunt tunc esse mentiendum quando id mendacium prodest alicui, et nihil obest ei cui mentiris. Tale quippe non est adversus proximum tuum ut ideo videatur hoc addidisse Scripturæ quæ posset breviter dicere, « Falsum testimonium non dices, sicut dixit, « Non occides, Non mœchaberis, Non furaberis. » Sed hinc magna quæstio est, nec a festinantibus commode explicari potest, quomodo accipiendum sit, « Perdes omnes qui loquuntur mendacium » et « Nolle mentiri omne mendacium » et cætera hujusmodi, XXXIV, 622, 623.

Veri et falsi natura, XXXII, 895 Quid sit error, XXXII, 911. De judiciis temerariis, XXXIII, 270. De mendacio officioso XXXIII, 778. Non mentiendum est, XXXIV, 622, 890, 954. Nolite judicare personaliter, XXXV, 1655. De pœna mendacii, XXXVI, 85. Contine linguam a malo, XXXVI, 518. De malitia oris, XXXVI, 581. Lingua dolosa, XXXVII, 1600, 1812; XL, 1287. Quid dolus? XXXVIII, 45. Falsum testimonium non dices, XXXVIII, 75, 77. Bonæ conversationis cura, XXXVIII, 505. Deus linguæ domitor, XXXVIII, 575. De mendacio, XXXVIII, 502. Lingua cohibenda, XXXVIII, 635; XL, 1062. Mentiri et falli, XXXVIII, 738. De judicio temerario, XXXIX, 1873. De mendacio, XL, 240, 487, 1100; XLV, 1880. De detractione, XL, 1056, 1277. Usus linguæ tam necessarius quam periculosus, XLVI, 898. Falsum testimonium non dices, XLVI, 952.

BEDA Venerabilis. — « Non falsum testimonium dices, » quod est crimen mendacii et falsitatis, XCIII, 575.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb. — De verbis otiosis, C II, 513. Quid est detractio. CIII, 513, 653.

BERNARDUS (S.), Clarævall. abb. — De custodia linguæ, CLXXXIII, 583.

BRUNO (S.), Astens. abb. — Nolite judicare, CLXV, 125.

CASSIANUS (S.), presbyter. — De mendacio, XLIX, 1062.

CHROMATIUS (S.), Aquileiens. episc.— Fac ori tuo seras, XX, 345.
COLUMBANUS (S.), abb. — De discretione, LXXX, 213.
CUMMIANUS (S.), abb. — De perjurio et mendacio. LXXXVII, 908.
CYPRIANUS (S.), Car haginens. episc., et martyr. — Quod non sit mentiendum, IV, 777.
DEFENSOR, Locociagens. monach. — De lingua, LXXXVIII, 636. De mendacio, LXXXVIII, 668. De detractione, LXXXVIII, 671.
EUGYPPIUS, African. abb. — De mendacii generibus, LXII, 849. De judicio temerario, LXII, 1038.
FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc. — Firmissime tene, et nullatenus dubites omnem creaturam Dei bonam esse, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: et Dei servos qui a carnibus aut vino abstinent., non tanquam immunda quæ a Deo facta sunt respuere, sed a fortiori cibo et potu, pro sola castigatione corporis abstinere, LXV, 704. De linguæ molestia, LXV, 949.
GERHOHUS, præposit. — De mendacio, CXCIII, 695.
GILLEBERTUS DE HOILANDIA, abb. Cisterc. — De damnis detractionis, CLXXXIV, 532. Monita de vitandis mendacio et vaniloquio, CLXXXIV, 533.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap. — Non temere judicandum, LXXV, 533. De dolo, LXXV, 586. De multiloquio, LXXV, 800. De detractoribus, LXXV, 1070. De mendacio, LXXVI, 40. Tacere sæpe est sapere, LXXVI, 258. De verbo otioso, LXXVI, 634.
HELINANDUS, monach. — De mendacio, CCXII, 599.
HERVÆUS, Rhemens. archiepisc. — De mendacibus, CXXXII, 706.
HIERONYMUS (S.), Stridonens. presbyter. — Recedendum est a calomnia, XXIV, 526. De verbo otioso, XXVI, 82. Omnis sermo malus de ore tuo non procedat, XXVI, 513. Non decipiendum inanibus verbis procacium, XXVI, 522. Qui loquitur veritatem in corde suo, XXVI, 854. Pone custodiam ori tuo, XXVI, 1235. De detractione vitanda, XXX, 569. De refrenatione linguæ, XXX, 411.
HILARIUS (S.), Pictaviens. episc. — De mendacio officioso, IX, 504. Calumnia, quid? IX, 618. Linguæ lapsus et remedia, IX, 826.
HILDEBERTUS, Cenomanens. episc. — De lingua, CLXXI, 516.
HUGO DE S. VICTORE. — Octavum præceptum est: « Non falsum testimonium dices. » hic prohibetur perjurium; sed quia omne perjurium est mendacium, dicendum est quid sit mendacium, et quod mendacium sit perjurium. Augustinus: Mentiri est contra hoc quod animo sentitur loqui. Opponitur de Jacob qui patri dixit: « Ego sum Esau, » matre consulente quod ipse contra conscientiam dicebat; vere enim sciebat se non esse Esau. Augustinus tamen inquit: Jacob quod matre fecit auctore ut patrem fallere videretur, non est mendacium, sed mysterium. Item opponitur de Joseph qui fratribus suis dixit: « Per salutem Pharaonis exploratores estis. » et dixit se augurari in scypho; quod tamen verum non fuit. Dicunt quidam quod mendacium fuit, sed non tale mendacium quod peccatum sit. Dicunt enim quod non omne mendacium peccatum sit, sed illud solum quod dicitur intentione fallendi. Intentio autem Jacob erat matri obedire. Similiter Joseph non intendebat fallere; sed non tam cito volebat se manifestare. Sed hoc non videtur velle Augustinus, dicens quod nec pro vita alicujus mentiendum sit. Melius itaque videtur esse ut eos non esse mentitos dicamus, sed familiari mandato hoc dixisse, sicut et Hebræi a furto excusantur, familiari mandato. Cum enim mater Jacob per Spiritum sanctum hoc ei præciperet, matri obediendo Spiritui sancto obtemperabat..... Augustinus: Nemo sane mentiri judicandus est qui dicit falsum quod putat esse verum; quia quantum est in ipso non fallit, sed ipse fallitur. Ille potius e contrario mentitur qui dicit verum quod putat falsum; mendacium est falsa significatio vocis cum intentione fallendi; cum causa humilitatis mentiris, si antequam mentireris peccator non eras, mendacio reus efficeris. Si enim peccatorem te dicis et ita non credis, veritas in te non est. Celare licet veritatem, ut non prodat eum qui quæritur ad occidendum; sed negare non debet veritatem. Opponitur contra illud: Si bona est intentio, bona est operatio; et qui negat se vidisse eum, cum tamen viderit, bona intentione facit ut liberet eum a morte. Ad quod respondetur quod non debet dici bona intentio illa quæ non est secundum scientiam, licet sit pia. Hoc enim debet habere bona intentio et ut sit pia et ut sit recta, quia non est virtus misericordia sine justitia. Opponitur de obstetricibus et de Raab quo pro tali mendacio remuneratæ sunt. Sed, sicut dicit S. Augustinus, non pro mendacio sunt remuneratæ, sed pro pietate. Duo enim in hujusmodi mendaciis attenduntur: affectus pietatis quo hæc dicuntur, et ipsum mendacium; affectus remuneretur, non mendacium. Jocosa mendacia et ironiæ mendacia non sunt.

Nunc videndum est quid sit perjurium. Perjurium est mendacium juramento confirmatum. Si aliquem alteri facturum se aliquid mali contigerit, melius est frangere juramentum quam implere. Debet autem pœnitere quia temere juravit. Isidorus: Non est conservandum sacramentum quo malum incaute promittitur. Velut si quispiam adulteræ perpetuum cum ea permanendi fidem polliceatur; tolerabilius est enim non implere sacramentum quam permanere in stupro. Beda: Denique juravit per Dominum David interficere Nabal virum stultum; sed ad primam intercessionem Abigail feminæ prudentis minas remisit, ensem in vaginam revocavit, neque aliquid culpæ perjurio tali se contraxisse doluit. Item dicit Isidorus: Qui arte verborum jurat, Deus qui inspectator est cogitationum sic aspicit ut cui juratur intelligit. Quod sic exponendum est, arte verborum, id est qui ad fraudandum alium jurat. Deus autem tunc vere sic aspicit, ut ille qui injuste decipitur intelligit, hoc est, si autem aliquid pro vitando periculo, non ut proximum lædat, sed ut se vel alium a necessitate liberet, veritatem dixerit, et tamen per hanc veritatem aliud occultaverit quod revelatum periculo foret, non peccat, sicut Abraham de Sara, soror mea est, » non est mentitus, cum illa esset soror, id est, cognata, etsi illud jurasset non peccasset, CLXXVI, 121-124.

HUGO DE S. VICTORE, canonic. regul. — De mendacio. CLXXVI, 122. De lingua, CLXXVI, 943.

ISIDORUS MERCATOR. — Detractio vitanda est, CXXX, 99.

IVO, Carnotens. episc.—Descriptio mendacii. CLXI, 795.

JOANNES Sareeb, episc. Carnot. — De detractoribus, CXCIX, 701.

JONAS, Aurelianens. episcop.— Inter decem præcepta quæ Dominus in monte Sina per famulum suum Moysen Israelitico populo dedit, falsum testimonium specialiter prohibuit. « Non falsum testimonium dices. » Justus itaque Dominus justitiam diligendam monuit, et falsitatem promendam inhibuit. Attende quis, quale edictum mortalibus servandum proposuerit, Rex scilicet regum, et Dominus dominantium omniumque creator, inter flammas ignium et fulgura micantia, fragorem quoque tonitruorum et clangorem buccinæ, hanc legem terribiliter promulgavit qua malum vetatur et bonum jubetur, quæ etiam veritas sectanda et falsitas cavenda censetur; et quod valde tremendum et expavescendum est, contemnitur, quoniam in tantum transgressio hujus Dominici præcepti in usum quibusdam devenit, ut pene illud, utpote legem frequentent et cum illud proferunt, aut nihil aut pene nihil se delinquere credant, nisi id quod falso protulerint, verum esse jurejurando affirment. Hi certe vana spe semetipsos decipiunt..... Falsi testes diligentissime perscrutari in Deuteronomio jubentur... Testis falsidicus, ait S. Isidorus, tribus personis est obnoxius. Primum Deo, quem jurejurando contemnit; secundo judici, quem mentiendo fallit; postremo innocenti, quem falso testimonio lædit. Testibus falsis convictis tarde mendacii falsitas reperitur; quod si separati fuerint, examine judicantis cito manifestatur, CVI, 225-227.

Primum est, inquit S. Augustinus in lib. contra mendacium, c. 14, capitale mendacium longe fugiendum quod fit in doctrina religionis; ad quod mendacium nulla conditione quisquam debet adduci. Secundum ut aliquem lædat injuste, quod tale est, ut et nulli prosit, et obsit alicui. Tertium, quod ita prodest alteri, ut obsit alteri quamvis non ad immunditiam obsit corporalem. Quartum, sola mentiendi faciendique libidine; quod verum est mendacium. Quintum, quod fit placendi cupiditate, de suavi eloquio. His omnibus penitus evitatis atque rejectis, sequitur sextum genus, quod et nulli obest et prodest alicui, velut si quispiam pecuniam alicujus injuste tollendam, sciens ubi sit nescire se mentiatur. Septimum, quod et nulli obest, et prodest alicui, velut si nolens hominem ad mortem quæsitum prodere, mentiatur, non solum justum atque innocentem, sed et reum, quia Christianæ disciplinæ est, ut neque de cujusdam correctione desperetur, neque cuiquam pœnitendi aditus intercludatur..... Non ergo mentiendum quærenti ubi sit, qui se fidei cujuspiam commiserit, sed potius respondendum. « Nec prodam, nec mentiar..... Octavum est genus mendacii quod et nulli obest, et ad hoc prodest ut ab immunditia corporali quemquam tueatur. Non igitur est mentiendum in doctrina pietatis. Magnum enim scelus est, et primum genus detestabilis mendacii. Non mentiendum secundo

genere, quia nulli est facienda injuria. Non est mentiendum tertio genere, quia nulli cum alterius injuria est consulendum. Non est mentiendum quarto genere, propter mendacii libidinem, quæ per semetipsam vitiosa est. Non est mentiendum quinto genere, quia nec ipsa veritas fine placendi hominibus enuntianda est; quanto magis mendacium, quod per semetipsum, quia mendacium est, turpe est! Non est mentiendum sexto genere; neque enim recte etiam testimonii veritas, pro cujusquam temporali commodo ac salute corrumpitur. Ad sempiternam vero salutem nullus ducendus est, opitulante mendacio; nemo enim malis convertentium moribus ad bonos mores convertendus est, quia quod erga illum faciendum est, debet etiam ipse conversus facere erga alios. Atque ita non ad bonos, sed malos mores convertetur, cum hoc ei præbetur imitandum converso, quod ei præstitum est convertendo. Neque septimo genere mentiendum est; non enim cujusdam commoditas aut salus temporalis perficiendæ fidei est præferenda. Nec si quisquam pro recte factis nostris tam male movetur, ut fiat etiam animo deterior, longeque a pietate remotior; propterea recta facta deserenda sunt, cum id nobis præcipue sit referendum, quo vocare atque invitare debemus, quos sicut nosmetipsos diligamus..... Nec octavo genere mentiendum est, quia et in bonis castitas animi pudicitia corporis; et in malis id quid ipsi facimus, eo quod fieri sinimus, majus est. In his autem octo generibus, tanto quisque minus peccat cum mentitur, quanto emergit ad octavum; tanto amplius quanto emergit ad primum. Quisquis autem esse aliquid genus mendacii, quod peccatum, non sit putaverit, decipiet seipsum turpiter cum honestum se deceptorem arbitratur aliorum, CVI, 227, 228.

De mendacio, CVI, 227; CIX, 676. De detractione, CVI, 247. De otiosis sermonibus, CVI, 248.

LEO IX (S.), pap. — De detractione, CXLIII, 564. De mendacio, CXLIII, 571.

MARTINUS (S.), Legionens. canonic. regular. — Octavum mandatum est : « Non falsum testimonium dices » quod est crimen mendacii et falsitatis, CCVIII, 783. De lingua, CCIX, 193.

MAXIMUS (S.), Taurinens, episc. — De lingua mala, LVII, 198.

PAULINUS (S.), Aquileiens., patriarch — Detractionis mala, XCIX, 221. Linguæ custodia, XCIX, 244.

PAULUS WINFRIDUS, diacon. — Nolite judicare', XCV, 1364.

PETRUS CANTOR. — Contra detractionem, CCV, 54. De vitio linguæ. CCV, 195.

PETRUS COMESTOR. — « Non falsum testimonium dices contra proximum tuum. » Hic prohibet omne mendacium. Licet quidam male senserint. Deum tacite concessisse mendacium quod prodest, si nulli obest, CXCVIII, 1165.

PETRUS DAMIANUS, (S.), cardinal. — De vitio linguæ, CXLIV, 912. De vaniloquii temeritate, CXLV, 786. Non falsum testimonium dices, CXLV, 1020.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc. — Octavum præceptum est : « Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, » ubi crimen mendacii et perjurii prohibetur. Solet etiam quæri utrum prohibitum sit omne mendacium. Quidam dicunt illud tantum prohiberi quod obest et non prodest ei cui dicitur. Tale enim non est adversus proximum, ut ideo videatur hoc addidisse Scriptura, CXCII, 853.

PETRUS LOMBARDUS, magist. Sententiar. — De mendacio, CXCI, 98; CXCII, 1088.

PETRUS Pictaviens. — De mendacio et ejus speciebus, CCXI, 1152.

PROSPER (S.), Aquitan. — De mendacio, LI, 462. De adulatione, LI, 525.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De mendacio, CIX, 804. Beatus vir qui non lapsus est in ore suo, CIX, 854. De malo linguæ in susurrone. CIX, 971. Ananias propter mendacium punitus, CXI, 1013. De judiciis temerariis, CXII, 43.

RATHERIUS, Veronens. episc. — De verbo otioso, CXXVI, 573. De mendacio, CXXVI, 704.

RICHARDUS a S. Victore. — De discretionis utilitate, CXCVI, 48. De custodia linguæ, CXCVI, 461. De vitio frandulentiæ, CXCVI, 1358.

RUFINUS, Aquileiens. presbyt. — De mendacio, XXI, 660. De veritatis bono, XXI, 695.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. » Super hoc præceptum magnum et laude dignum est, pro tempore et re falsum pati, cum possis refellere testimonium, juxta illud Domini nostri exemplum. « Novissime venerun duo falsi testes et dixerunt : Hic dixit : Possum destruere templum Dei, et post triduum reædificare illud. » Cum hoc dicerent, et princeps quoque sacerdotum surgens urgeret, « Nihil, inquiens, respondes ad ista quæ isti adversum te testificantur? Jesus autem ait evangelista, tacebat. » Item, « cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus, » et Pilatus instaret dicens : « Non audis quanta adversum te dicunt testimonia, non respondit ei ullum verbum, ita ut miraretur præses vehementer. » Quare, quia « si dixero vobis, inquit, non credetis mihi. Si autem et interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. » Cui ergo placet exemplum hujus in sufferenda temeritate falsi testimonii, placeat et respectus rationis, ut videlicet si sperare licet, falsitatem vera posse responsione corrigi respondeat, et respondendo lucretur, ut nonnunquam factum est, animas obloquentium, si non omnium, at saltem aliquorum ex illis qui audirent sanguinem, non scienter aut ex deliberatione, sed falso testimonio induci. Sic enim Jeremias cum testificarentur adversus eum sacerdotes et prophetæ ad principes, et ad omnem populum dicentes : « Judicium mortis est viro huic... » non tacuit sed ait : « Dominus misit ut prophetarem... » Econtra Naboth Jezraelites, quia non per errorem vel subitam animorum perturbationem; sed per malitiosam Jezabelis et optimatum sive majorum natu deliberationem, submissis testibus viris diabolicis accusabatur sive judicabatur, tacuisse et nihil respondisse legitur, recte nimirum et sapienter. Frustra namque effunderet sermonem, ubi non erat auditus..., CLXVII, 1727, 1728. De detractione, CLXVIII, 1292. De judicio temerario, CLXVIII, 1450.

SMARAGDUS. abb. — De multiloquio, CII. 634.

STEPHANUS DE MURETO, abb. Grandimontens. — De veritate proferenda, CCIV, 1101.

TAIO, Cæsaraugustan. episc. — Plana est omnino veritatis via, et grave est iter mendacii,... quisquis, relicta veritate, mentiri deliberat, ut audientium animum fallat, quantus ei labor est sollicite custodire ne ipsa ejus fallacia deprehendi queat. Ponit quippe ante oculos quid sibi a veritatem scientibus responderi possit, et cum magno cogitatu pertractat quomodo per argumenta falsitatis documenta veritatis exsuperet. Fallacia laborans mendacii hinc inde se circumtegit, et contra hoc, ubi deprehendi potuerit, veritatis similem responsionem quærit; qui si vellet verum dicere, utique sine labore potuisset. Omne mendacium iniquitas est, et omnis iniquitas mendacium, quia profecto ab æquitate discrepat quidquid a veritate discordat. Nonnunquam pejus est mendacium meditari quam loqui. Nam loqui plerumque præcipitationis est, meditari vero studiosæ pravitatis; et quis ignoret in quanta distantia culpa distinguatur sutrum præcipitatione aliquis an studio mentiatur? Summopere cavendum est omne mendacium, quamvis nonnunquam sit aliquod mendacii genus culpæ levioris, si quispiam præstando mentiatur... hoc quoque mendacii genus perfecti viri summopere fugiunt, ut nec vita cujuslibet, per eorum fallaciam defendatur, nec suæ animæ noceant, dum præstare carni nituntur alienæ, quanquam hoc ipsum peccati genus facilime credimus relaxari. Nam si quælibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quanto magis hoc facile abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur? Nonnulli ex obstetricum fallacia conantur asserere hoc mendacii genus non esse peccatum. etc. De cavenda detractione, LXXX, 690. De multiloquio, LXXX, 944. De mendacio, LXXX, 949.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt. — De judicio temerario, II, 400.

VALERIANUS (S.), Cemeliens. episc. — De oris insolentia, LII, 706. De otiosis verbis, LII, 709.

WERNERUS, abb. — De mendacio, CLVII, 1075.

WIBALDUS, abb. Stabulens. — Discrimen inter mentiri et falsum dicere, CLXXXIX, 1210.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episc. — Non judicandum nec condemnandum, CLXXXVI, 147.

Præceptum nonum.

« Non concupisces uxorem proximi tui. »

BEDA, Venerabilis. — « Non concupisces uxorem proximi tui. » In hoc præcepto vetat intentionem adulteræ cogitationis. Nam aliud est facere aliquid tale propter uxorem ; aliud, non appetere alienam uxorem. Ideo sunt duo præcepta : « Non mœchaberis, et non concupisces uxorem proximi tui, XCIII, 575.

HUGO DE S. VICTORE — Sextum præceptum est : « Non concupisces uxorem proximi tui. » Hic opponitur de hoc quod Dominus in Evangelio, cum suppleret illud præceptum, « Non mœchaberis » dicit : « Ego autem dico vobis : Qui viderit mulierem ad con-

cupiscendum eam an mœchatus est eam. » Sed hoc non fuit superaddere, cum in lege *idem* prohibeatur, ut in hoc præcepto : « Non concupisces uxorem proximi tui. » Hic enim concupiscentia prohiberi videtur sicut ibi. Ad quod potest dici quod vere hoc præceptum bene intellectum et actum prohibet et voluntatem et qui hoc præcepto sic intellecto et opere et voluntate a malo cessabant, non homines Veteris Testamenti sed Novi dicendi sunt, et lex eis sic intellecta, non vetus sed nova erat. Et secundum hoc in Evangelio nulla superadditio facta est, sed explanatur quod ibi occultum fuerat. Sed cum utrumque prohiberet lex bene intellecta secundum quod non littera sed spiritu dicenda erat; carnales autem alterum tantum intelligebant scilicet actum prohiberi, et hoc secundum litteram legis. Unde illud : « Littera occidit, spiritus autem vivificat. » Et secundum hoc facta est superadditio, CLXXVI, 124, 358, 359.

PETRUS COMESTOR. — « Non desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt. » Hic prohibet concupiscentiam rei mobilis. Secundum Origenem, unum est præceptum, CXCVIII, 1166.

(Ad complementum vide præceptum sextum in hoc indice, supra.)

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt. » Præcepti hujus decimi quasi quadam ferrea securi cunctarum prævaricationum radix amputatur, sive exstirpatur. « Radix enim omnium malorum cupiditas. » Et notandum quia septem quasi percussionibus, quo numero plerumque universitas designatur, universa cupiditas percutitur dum septenaria prohibitione inhibetur. Nam cum sufficere posset ut diceret, « Non concupisces, » etiamsi nihil addidisset, maluit septenariam facere prohibitionem. Primo, « Non concupisces domum proximi tui. » Secundo, « Non desiderabis uxorem ejus. » Tertio « Non servum. » Quarto « Non ancillam.... » Et septimo, « Nec omnia quæ illius sunt. » Omnium igitur quæ in mundo sunt dilectio damnata est, « quoniam omne quod est in mundo, inquit apostolus Jacobus, concupiscentia carnis est.... » Hujus præcepti transgressor, jam tunc quisque addicitur, cum in voluntate habet mœchari, aut furari, sive aliquid quidpiam talium prævaricationum perpetrare, etiamsi voluntatem ipsam nequeat actu adimplere. Et quid dicemus de superadjiciendo consilio, quando vix aut fere nullus perfectus invenitur in adimplendo præcepto isto? « Quis enim gloriabitur castum se habere cor. » Audenter dico plures esse vel fuisse qui acceptaverunt consilium quam qui perfecte adimpleverunt mandatum. Plures enim, id est aliquos, non dubitamus dicere vel dixisse : « Cupio dissolvi et esse cum Christo, » qui autem glorietur castum se habere cor, nullus aut rarissimus est. Hoc itaque tantum dixisse libeat, præceptum esse, non concupiscere; consilium autem cupere dissolvi et esse cum Christo, CLXVII, 1728.

Præceptum decimum.

« Non concupisces domum proximi tui, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt. »

BEDA VENERABILIS. — « Non concupisces rem proximi tui. » In hoc præcepto damnat ambitionem sæculi et refrenat concupiscentiam rerum et mundi cupiditatem, XCIII, 375.

HUGO DE S. VICTORE. — Septimum præceptum est : « Non concupisces rem proximi tui, » ibi prohibetur voluntas et actus. Voluntas secundum quod littera sonat... , CLXXVI, 124.

JOANNES Saresberiens., Carnotens. episcop. — Qui solas divitias congerere curant nihil in vita potius credi volunt via, quam cæteris prætulerunt : Ut eis indigentia expleatur, diversa probantur a diversis. Nullum grave periculum est, si spes dolosi nummi refulgeat. Ipsam fere naturam vincit amor pecuniæ, et res pene impossibiles ad possibilem redigit facultatem Avaro nihil vile videtur, aut sordidum, et sibilante populo seipsum consolatur, imo et sibi applaudit, simul ac nummos contemplatur in arca ... Dum itaque quærstum faciat, nulla pars mundi videtur inaccessibilis, et ipsius torridæ æstum major avaritiæ ignis exsuperat..... CXCIX, 673.

PETRUS COMESTOR. — « Non concupisces domum proximi tui. » Secundum S. Augustinum, hic prohibet concupiscentiam rei immobilis alienæ, CXCVIII, 1165.

(Ad complementum, *vide* septimum præceptum, *supra*, in hoc indice.)

PETRUS DAMIANUS (S.). — Hæc sunt divinæ legis edicta. Ab his omnia Scripturæ sacræ prodeunt instrumenta ; his omnibus sancta religionis innititur disciplina. Hæc certe fluentium vulnerum vincula ; hæc salubris est animarum languentium medicina. Omnes plane plagas, quas in Ægypto pertulimus, imo cunctos interiorum ægritudinum morbos, quos in planitie sæcularis vitæ concepimus, apud montem Sinai, hoc est in sublimitate sacri propositi, curare debemus. In his itaque, homo, semper Esto. Hæc sedulus meditare, et, ut ita loquar, hæc pigmenta vel species in ptisanario mentis tuæ jugiter tere. Ex hac igitur aromatum cella non exeas ; sed hic omnes animæ tuæ latebras curiosius inspice ; cuncta viscerum tuorum arcana scrutare ; medicamenta vulneribus, prout cuique apta perspexeris, adhibe, et incolumitatem, postquam semel adeptus fueris, pervigili satage solertia custodire. Nam pejor est recidiva quam febris, et, sicut medici perhibent, diæta non minus est observanda quam cura, videlicet ut alimenta quæ sunt contraria caveas, et quidquid noxium, quidquid acceptis antidotis probatur adversum, tanquam virus lethale contemnas. Hoc est plane decachordum illud psalterium, quod crebra plectri jubemus impulsione percutere. Hoc est sanctis operibus quasi tot chordas quot sunt mandata, crispare. His itaque bene compositis, cum Moyse montana conscende, districtioris vitæ fastidium arripe, ut cum eo simul merearis audire : « Vade et dic eis : Revertimini in tentoria vestra ; tu vero sta hic, et loquar tibi omnia mandata, et cæremonias et judicia. » Tu quoque dans mundo repudium, cum Domino jugiter permane, et in ejus conspectu promptus assiste. Neque enim dicit : Sede hic, vel recumbe mecum, sed, sta hic mecum, ut intelligas ipsum spirituale otium in laboris exercitio constitutum. Sta igitur in monte cum Domino, ut infœderabile bellum cum spiritibus nequitiæ jugiter conseras, ut illices passionum carnalium petulantias non enerviter frangas. Sic itaque adversus ingruentium vitiorum barbariem dimica, ut rebelles cum Josue victor obtineas reges ; ipseque te jubeat victricibus plantis eorum calcare cervices, quatenus hostium manubiis opulentus, et victoriarum titulis insignitus, terram repromissionis triumphator attingas, imo cum veris Israelitis terram viventium hæreditario semper munere possideas. CXLV, 694.

CXLV.

INDEX DE DILECTIONE INIMICORUM,

ET DE INJURIARUM CONDONATIONE,

EX PATRIBUS OSTENDENS QUOAD NOS HUJUS OBLIGATIONIS EFFECTUS.

Hunc indicem duas in partes dividimus : prima pars quæstionem tractat ordine Patrum chronologico, et pars secunda ordine alphabetico, etc.

PARS PRIMA.

Quæstio hic tractatur juxta ordinem chronologicum Patrum.

TERTULLIANUS, Carthaginis presbyter et apologeta. — Diligite inimicos vestros et benedicite eis qui oderunt vos, et orate pro eis qui vos calumniantur, dicite : Fratres nostri estis, eis qui vos oderunt. Si enim qui inimici sunt et oderunt et calumniantur, fratres appellandi sunt, utique et benedici odientes, orari pro calumniantibus

divinum est quam humanum, CLXXXIII, 443. Prout potestis, perfecti estote, ut quæratis prodesse etiam inimicis, quod Deum facere manifestum est, CLXXVI, 137.

ZACHARIAS, Chrysopolitanus episcopus. — Ipse Christus omnium judex gladium in vaginam revocari præcipiens, pro suis interfectoribus in cruce orat ac veniam petit, CLXXIX, 1765.

ERNALDUS, Bonævallis abbas. — Jugum Christi suave, charitas est, et onus leve, fraterna dilectio, CXCV, 531.

ÆLREDUS (B.), Rievallensis abbas. — Quis illam audiens vocem plenam dulcedinis, plenam charitatis: « Pater ignosce illis, » non statim omni affectu suos amplectitur inimicos? CXCV, 582. Ut perfectius ac suavius in fraterna charitate quiescat, etiam inimicos in brachiis veri amoris astringat, *ibid.*

RICHARDUS A S. VICTORE, abbas. — Magna dilatatio charitatis quæ se ad inimicos extendit et omnes in suo sinu includit, CXCVI, 526.

ADAMUS, Præmonstratensis regularis canonicus. — Nobis præcipitur ut et amicum diligamus in Deo et inimicum propter Deum, CXCVIII, 782.

STEPHANUS (S.), Grandimontis abbas. — Qui bonum pro malo reddit inimico, de malitia ejus plene ulciscitur quia illum destruit, CIV, 1112.

PETRUS Comestor. — Jugum Domini suave est charitas Dei, et onus leve est dilectio proximi, CCVII, 904. Si ergo imitator es Christi, semper tibi injuriam inferenti ignosces, CCV, 280.

PETRUS Blesensis. — Quomodo Christus seipsum vobis dabit, si viscera misericordiæ indigentibus claudatis? CCVIII, 728.

GUATHERUS Cisterciensis, monachus. — Attende conditionem; si enim culparum debita relaxari a Patre cœlesti cupimus, necesse est ut et nos dimittamus, CCXIII, 193.

INNOCENTIUS III, papa. — Charitatis latitudo usque ad inimicum extenditur, CCXVII, 763. — De offensa debes omnino dimittere, cum ex præcepto divino tenearis diligere inimicos, *ibid.*, 758. Diligite inimicos corde, orate pro eis ore, benefacite opere, *ibid.*, 756. Eleemosyna mundat, liberat, redimit, protegit, postulat, impetrat, perficit, benedicit, justificat, resuscitat, salvat, *ibid.*, 747.

PARS SECUNDA.

Quæstio de dilectione inimicorum; in hac parte quæstio tractatur juxta ordinem Patrum alphabeticum.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc. — Joseph oblivionis injuriarum exemplum, XIV, 642. De patientia erga convicIantes, XIV, 1033. De bono convicium ferendi et illud non referendi, XV, 1272. Inimicis non solum ignoscendum, sed etiam benefaciendum, XVII, 161. Ne sol occidat super iracundiam vestram, XVII, 592. Exemplum charitatis a Christo datum, XV, 1637.

AUGUSTINUS (S.), Hipponen. episc. — In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, XXXIII, 379. Diligite inimicos, XXXV, 1089, 2035, 2083. Qui odit fratrem in tenebris est, XXXV, 2016, 2053. Inimicos diligendos, XXXVII, 1275, 1433. Delicta remittenda inimicis, XXXVIII, 53, 524, 566, 583, 591, 401. De remittendis injuriis, XXXVIII, 514, 652, 806. De fraterna concordia et condonatione offensarum, XXXVIII, 1054, 1274. Præceptum de inimicis diligendis, XXXIX, 1684, 1695, 1859, 1870, 1907, 1957, 2137. De odio vitando, XXXIX, 1973. Modus diligendi amicos et inimicos, XXXIX, 2156, 2160, 2250, 2253, 2256. Quo odio odiendi sunt mali, XLV, 1863.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb. — Quomodo diligamus inimicos, CII, 540.

BRUNO (S.), Astens. abb. — Dimittendum est proximo, CLXV, 226.

CASSIANUS, Massiliens. presbyter. — Dimittenda debita, XLIX, 796.

CYPRIANUS (S.), Carthaginens. episc. — De bono patientiæ, IV, 621. Accepta injuria remittendum et ignoscendum, IV, 750, 777.

DRUTHMARUS, Christian. Corbeiens. abb. — Dimittendum est fratribus, CVI, 1508.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap. — Orationis pro inimicis virtus, LXXV, 873.

HIERONYMUS (S.), presbyt. — Diligite inimicos, XXV, 41. Oblivio injuriarum, XXVI, 175. Exhortatio ad ferenda opprobria, XXX, 282. De vindicta prohibenda, XXX, 569.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episc. — De patientia, IX, 398. Inimicos diligere est præceptum, IX, 999. Vindicta Deo demittenda, IX, 791. Ulciscendi libido coerceatur, IX, 941. Inimicorum dilectio, IX, 942. De oblivione injuriarum, IX, 1022.

LEO MAGNUS (S.), pap. — Inimicos diligendos esse, LIV, 167, 291.

PASCHASIUS RADBERT., Corbeiens. abb. — Inimicos diligendos, CXX, 262, 631.

PAULUS WINFRIDUS, diacon. — Ignoscendum est fratri, XCV, 1264, 1443. Diligite inimicos, XCV, 1538, 1545.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennat. archiepisc. — Dimitte nobis debita, etc., LII, 392, 395, 400, 406. De remittendo fratri delicto, LII, 572.

PETRUS, Blesens. — Inter proximos diligere præcipimur inimicum, et præcedentibus adversari videtur, habere odio inimicum; quod mirabili artificio charitatis dispensatio divina decrevit; ut scilicet voluntas hominis, quæ prompta est in odium inimici, mandatæ dilectionis imperio refrenetur, et quæ nimia erat præceps ad diligendum amicum, censura divinæ legis, quæ inimico indicit odium temperetur. De virginitate, de eleemosyna, de humilitate, de possessione dimittenda et danda pauperibus, de visitandis infirmis, et de aliis operibus misericordiæ consilium habemus a Domino, et de his, licet indictam quandoque necessitatem non habeant, retributionem exspectamus æternam. Verumtamen de inimici dilectione certo et expresso sententiæ decreto Dominus in Evangelio nos astringit, ita quod si quis inimicum non diligit, divinæ legis prævaricator exsistit. « Diligite, inquit, inimicos vestros, et benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos, » et modum mercedis adjungens, « Ut sitis, inquit, filii Patris vestri qui in cœlis est. » Summa bonitas Deus est, in cujus amore vim tuæ voluntati facere te oportet, ut sicut solem suum oriri facit super bonos et malos, ita eodem oculo gratiæ amicum et inimicum pro Christo respicias. Si amicum diligis, quia te amat, lex amicitiæ hoc exigit; si amicum pro Christo amas, hoc accedit ad meritum. Sed tanto differentius et eminentius mereris gratiam Dei, si tuæ pro Christo imperans voluntati, inimicum diligis propter Deum. Addi quid Veritas in Evangelio dicat: « Si diligitis eos qui diligunt vos, quam mercedem habebitis? Nonne et publicani hoc faciunt? » Sed et ursæ et leones et lamiæ circa suorum dilectionem naturæ inserviunt. At si Christi discipulus es aut professor, malefacientibus benefacere, et maledicentibus benedicere et orare pro persequentibus te oportet. Exigit enim ordo cœlestis justitiæ et divinæ regulæ æquitatis, ut qui jam sunt illuminati a Sole justitiæ orent, ut eorum illuminentur adversarii, et qui tenebræ sunt, fiant lux in Domino, juxta orationem Prophetæ dicentis: « Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine, illumina tenebras meas. » Paulus dicit: « Nemini malum pro malo reddentes nec maledictum pro maledicto. » Christus, teste B. Petro, pro nobis passus nobis reliquit exemplum ut sequamur vestigia ejus. Ipse pro suis crucifixoribus exoravit, « Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. » Hæc vestigia secuti sunt Jacobus et Stephanus, quam plures etiam alii, qui inter angustias mortis occisores suos totis præcordiis animæ sibi astrinxerunt amplexibus intimæ charitatis. Ille siquidem quem tuum reputas inimicum, sibi et non tibi est inimicus. Sibi obest, et non tibi; nocere hunc æstimas, et ipse ad innocentiam te promovet. Scriptum est enim, Abel non esse potest quem Cain malitia non exercet. Si malum pro malo, maledictum pro maledicto retribuis, jus in causa propria tibi dicis, teque in re tua judicem faciens, eum cui omne judicium dedit Deus Pater, qui dicit: « Mihi vindictam ego retribuam, » quantum in te est judicandi atque retribuendi potestate destituis. Tuis ergo pro Christo inimicis illum amorem exhibeas, quem te diligentibus exhiberes. Licet enim hoc tibi grave prima facie videatur, colliges tamen ex hoc amore dulcissimos vitæ fructus. Novum quidem præceptum est, a quo emanat ista dilectio. Nam cum veteris legis edicto præcipiamur amicum diligere et habere odio inimicum, novæ legis censura constringimur inimicum diligere, non umbratice nec simulatorie, sed opere et veritate. Ideo legislator non contentus dicere, « Diligite inimicos vestros, » sed aperte insinuans voluntate et opere diligendos adjecit: « Benefacite his qui oderunt vos; » et item: « Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, et si sitit, da illi potum. Hoc enim facies carbones congeres super caput ejus. » Caput interioris hominis est ratio, nec ut ego puto, alias aliquis adeo erudelis est, qui ad collata beneficia non mitescat; qui ad proximi benevolentiam odium odio non habeat, qui cogitationes charitatis quasi carbones ignis remoto calore iracundiæ non accendat. In eo itaque qui te molestius inquietat

dilige imaginem Dei naturæ consortem, et sic peccatum ejus odio habeas, ut diligas peccatorem. Hoc est enim odium perfectorum. « Perfecto, inquit, odio oderam illos. » Recole charitatem Joseph ad fratres impios ; Moysi ad populum rebellem ; David lugentis persecutores gravissimos, Saul et filium parricidam. Et licet evangelicus legislator Christus prius promulgaverit hujus dilectionis decretum, multi tamen Patres antiqui, ejus gratia inspirante, humiliter observantiam coluerant, CCVII, 936-938.

Imprimis dilectio nostra naturali ordine ad domesticos nostri sanguinis derivetur, quos diligere, sicut ex naturæ necessitate tenemur, sic nimis inhumanum est quod a nostro dilectionis sacrario repellantur. Nam teste Apostolo, « Qui suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidei transgressor est, et deterior infideli. » Hinc est quod hæc dilectio, quæ ex natura proficiscitur in mandatis quæ pertinent ad dilectionem proximi, primum Deo præcipiente sancitur. « Honora, inquit, patrem tuum et matrem tuam. » Hinc ad eos qui nobis specialiter amicitiæ vel officii vicissitudine copulantur dilectio nostra progrediens, quodam sinu diffusiore laxatur. Verumtamen ista dilectio Pharisæorum justitiam non transcendit, quibus dictum est : « Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum tuum. » Sane et parentum et amicorum affectio, quamvis servata parum præmii consequatur, quippe cum ad illam lex naturalis inducat ; ad istam mutua obsequia nos provocent ; utraque tamen, si neglecta fuerit, cumulum damnationis importat.

Veritas in Evangelio dicit : « Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis ? Nonne ethnici hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros, quid amplius facitis? » Ut ergo in majorem amplitudinem dilectio nostra se porrigat, amplectatur et eos qui nobiscum Deo militant, et ejusdem vitæ professionem nobis in vinculo pacis et spiritus unitate cohærent. Deus equidem hujus dilectionis est causa efficiens, dum a capite in barbam Aaron, et usque in oram vestimenti unctio spiritualis, emanat, ut qui ab uncto uncti, a Christo Christiani vocantur, omnes in participium nominis Jesu se communi vinculo mutuæ charitatis invicem complectantur. Adhuc duo genera hominum restant, illi videlicet qui foris sunt, gentilium videlicet ac Judæorum, schismaticorum etiam et hæreticorum.... Adhuc dilatat tentorium suum charitas et pallium, quod veteris legis tempore erat breve, sic ampliat, sic extendit, ut duos operire sufficiat, dum inimicum suum animæ suæ nova Spiritus sancti unctione conglutinat. Hac dilectione homo Dei filius efficitur, ac divinæ bonitatis imago plenissime reparatur. « Diligite, inquit Dominus, inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est. » Ita dimittitur qui dimittit. Hæc dilectio dum inimicum simplici oculo intuetur, securissime dicere potest : « Dimitte nobis sicut et nos dimittimus. » Sic filius Dei, sic hæres Dei et Christi cohæres efficitur. Attende, homo, quam securum, quam dulce sit, quam jucundum inimicis compati, injuriis non moveri, eum amare pro Christo, a quo me sentio non-amari, et eam affectionem gerere erga ipsum quam indulgentissimus pater erga charissimum sibi filium phrenesi laborantem, ut quo majores ab eo irrogantur injuriæ, propensiore erga eum ferveat charitate, CCVII, 912, 913.

PROSPER (S.), Aquitan. episcop. — De inimicis diligendis, LI, 427, 433, 450, 452, 466.

STEPHANUS DE MURETO (S.). Grandimontens. monach. — De ultione inimicorum, CCIV, 1124.

STEPHANUS, Tornacens. episcop. — De injuriarum oblivione, CCVI, 410.

TERTULLIANUS, presbyt. — De charitate erga inimicos, I, 697. De oblivione injuriarum, I, 1264.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episc. — De remittendo fratribus ex toto corde, CLXXXVI, 310.

CXLVI.

INDEX DE ELEEMOSYNA.

ORDINE LOGICO REFERENS VARIA SCRIPTURARUM ET PATRUM DICTA DE ILLIUS NATURA ET NECESSITATE, DE CONDITIONIBUS, SUBJECTO, ETC.

Hic index duas in partes dividitur; in prima parte quædam specialia habentur relative ad eleemosynam, et in secunda quæstio tractatur unice secundum ordinem alphabeticum.

PARS PRIMA.

SPECIALIA QUÆDAM CIRCA ELEEMOSYNAM.

Eleemosynæ natura et necessitas.

HILARIUS (S.). — Indigentium vel sitim potu, vel famem cibo, vel nuditatem vestitu arcendi præceptum, IX, 941.

ZENO (S.). — Eleemosynam denegare homini inopia morienti est ipsum occidere, XI, 287.

AMBROSIUS (S.). — Dives eleemosynam debet pauperibus, XIV, 740, 746, 749, 753. Eleemosynam qui facit debitum reddit, non largitur indebitum, 743. Quam justum ut de bonis tuis aliquid pauperibus aspergas, XV, 1305. Unusquisque, secundum quod habet, debet tribuere egentibus, XVII, 655. Hæc est justitia, ut quia Deus dat, retribuat ex eo homo ei cui deest, 313. Quam male aliqui se excusent ab erogandis eleemosynis, 683. Non alieno spolio misericordem te ostendas, 750.

JUVENCUS. — Eleemosyna commendatur, XIX, 123.

HIERONYMUS (S.). — Quidquid supra victum et vestimentum habere possumus, in pauperibus nutriendis et egentium largitione consumendum, XXIII, 360.

AUGUSTINUS (S.). — Eleemosyna Græce misericordia est, XXXVIII, 1043 ; XL, 268 Commendatur, XXXV, 2025 ; XXXVI, 425 ; XLI, 25. Eleemosynam impendi Deus jubet. XXXIV, 1092 Eleemosynæ munera sunt in quibus rex adoratur, XXXVI, 1511. Consilium Dei de faciendis eleemosynis amplectendum, XXXVIII, 550. Christus in paupere eget, 240, 615, 524, 253, 1129. Christus nihil a te petit, nisi quod tibi dedit : ipse largitor vult fieri debitor, 686, 326. Deo credimus quæ pauperi largimur, XXXIII, 1092. Eleemosyna vide quid emas, quando emas, quanti emas, XXXVII, 1326. Avaritia se excusat specie pietatis erga filios, XXXVIII, 89. Eleemosynas facere quomodo possint pauperes, XXXVII, 1664, 1665. Sepone aliquid tanquam debitum, quasi fisco reddendum, XXXVII, 1911.

CASSIANUS. — Eleemosynarum erogandarum necessitas, XLIX, 1159.

VALERIANUS. — Eleemosynæ necessitas, LII, 739. Misericordia opus est, ut nobis pateat regnum cœleste, 711. Sæpius exercenda, 718.

LEO MAGNUS (S.). — Qui necessitatibus alienis non consulit nihil distat a bestiis, LIV, 189. Ejus omissio damnationis ratio, *ibid.* 164, 184.

EUGYPPIUS. — Eleemosynarum neglectores æterna pœna plectendi, LXII, 795.

FULGENTIUS (S.). — Divitiæ ad Christum præmittendæ, LXV, 321. De apparatibus subtrahi debet quod egenis expendatur, *ibid.* Si non omnes possunt implere quod Dominus ait, « Vendite quæ possidetis, » illud tamen quod adjicit dicens, « Date eleemosynam, » omnibus est possibile, cunctis debet esse commune, 725.

VITA SS. PATRUM. — Eleemosyna, virginis specie

oliva coronata sancto Joanni Eleemosynario apparet, LXXIII, 344.
GREGORIUS MAGNUS (S.). — Pauperes fovendi et sermone blando, et largitatis ministerio, LXXVI, 206. Etiam ex necessariis eleemosyna eroganda, 1165. Eleemosyna opus est justitiæ non misericordiæ, LXXVII, 86. Quod superest in eleemosynam distribuendum, 1186.
ALCUINUS. — Eleemosyna omnibus commendatur, C, 224. Ab omnibus bona terrena habentibus facienda, CI, 625.
RABANUS. — Eleemosynam facit qui bona temporalia cum fratribus suis participare non desinit. Qui victum et vestitum indigentibus præbet, qui hospitio suscipit, qui infirmos visitat, qui ad mortem et ad supplicia destinatos eruere non cessat, CVII, 340. Per eleemosynas de peccatis præteritis est propitiandus Deus, CIX, 785. Ab inope non avertendi sunt oculi, 784. Eleemosynam ut Corinthii pauperibus Hierusalem mittant adhortantur, CXII, 207. Eamque dandam esse velociter et abundanter, 211. Donum eleemosynæ non protrahendum, CIX, 783.
REGINO— Eleemosynis redimenda peccata, CXXXII, 212, 246.
RATHERIUS. — Eleemosyna eroganda, CXXXVI, 179, 180. A divitibus facienda dum vivunt, 179.
PETRUS DAMIANUS (S.). — Eleemosyna fortis armatura, CXLIV, 775.
BRUNO (S.) Carthus. fund. — Eleemosyna substantia vocata, CLIII, 258.
ZACHARIAS. — Quisquis in quacunque necessitate morituro succurrere potest, si non fecerit, occidit, CLXXXVI, 135.
PETRUS LOMBARDUS. — Eleemosyna odor suavitatis, et incensum Dei, CXCII, 255.
PETRUS CANTOR. — Eleemosyna filia est misericordiæ, CCV, 265.

Conditiones eleemosynæ.

CYPRIANUS (S.). Eleemosyna non fiat ad ostentationem, IV, 756
AMBROSIUS (S.). Largiendo pauperibus, angelorum nobis cæterorumque sanctorum gratiam comparemus, XV, 1765. Multi qui sua pauperibus donaverunt, locupletati non debent a Domino sæculorum hujusmodi exigere mercedem, 1297. Dominus non vult simul effundi opes, sed dispensari, XVI, 66. Sic dandum est, ut non egestatem præstet dantibus, XVII, 308. Non solum quæritur quantum, sed et de quanto et quo animo detur, 313. Quid sit largiri in simplicitate, 136.
JUVENCUS.— Eleemosyna occulte facienda, XIX, 131.
CHROMATIUS (S.) — Eleemosynam facientes tuba canere non debent, XX, 70, 71.
HIERONYMUS (S.). — Substantia Christi non imprudenter effundenda, XXII, 583. Prudentia in danda eleemosyna facit, ut nullus pauperum vacuus remittatur, 891. Quotiescunque manum extendis, Christum cogita, 556. Cum facis eleemosynam, Deus solus videat, 412. Multi illam faciunt vanitatis causa, 417. Singulis dandum non ad luxuriam, sed ad necessitatem, 583. Da quo necessitas sustentetur, non augeantur opes, 642. In eleemosyna quærimus vanam gloriam, XXIII, 546. Rarus qui ea mente non faciat. *ibid.* Non omnis eleemosyna placet Deo, XXVI, 242.
AUGUSTINUS (S.). — Eleemosyna non de rapinis, sed de justis laboribus facienda, XXXVIII, 648, 962. Eleemosynæ qua mensura, et quo fine faciendæ, 245, 253. Ex animo facienda, XXXVI, 482. Eroganda est cum humilitate et hilaritate, XXXVIII, 1200. Non superbe, neque parce facienda, 89. Super pauperem non sese efferat, qui ipsum adjuvat, 1128. Si panem dederis tristis, et panem et meritum perdidisti, XXXVI, 482. Eleemosyna de corde procedit, XXXVII, 1660. Fiat in occulto, XXXVI, 512.
VALERIANUS.— Eleemosyna sit spontanea, LII, 716.
PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). Eleemosyna sit comes jejunii, et maxima inde bona, LII, 208. Sit secreta ob puperis verecundiam. In ea dextera nesciat sinistram, et quomodo, 226 et *seq.* Semper sit cum oratione et jejunio, 349. Offerenti damnosa, cum fit de fraudibus, vel bonis alienis, *ibid.* Eleemosynam qui de suis non facit, criminosus est, 537.
LEO MAGNUS (S.). — In eleemosyna si non est omnium æqualis facultas, debet esse par pietas, LIV, 159, 168, 173, 175. Potest eorum esse par animus, quorum impar est census. 442. Cum jejunio copulanda, 459. Abundantiores sint eorum eleemosynæ, qui jejunare non possunt, *ibid.* Eleemosynæ largitas sic temperanda ut de illa et pauperum refectio gaudeat, et domestica sufficientia non laboret, 445.
PRUDENTIUS. — Eleemosyna occulta, et laus inde exsurgens, LIX, 835. Eleemosynas ei maxime faciunt qui divitias templis conferunt, 634.
EUGYPPIUS. — Eleemosynæ dignæ, LXII, 796.
FULGENTIUS (S.). — Qui dat non debet se ei cui dat superiorem existimare, LXV, 321.
VICTOR CAPUAN.— De occulta eleemosyna, LXVIII, 270.
CASSIODORUS. — Eleemosyna perfecta quæ sit, LXX, 265. Quomodo danda, 295. Non morose danda, 1092.
Vita Patrum. — Eleemosyna sine mensura danda, LXXIII, 1945. Danda in hilaritate, 1187. Non ex naturali affectu, sed ex pietate danda pauperibus, LXXIV, 33.
GREGORIUS MAGNUS (S.). — Eleemosyna quo fine et quo modo facienda, LXXV, 923. Ex mentis affectu potissimum æstimanda, LXXVI, 178. Eleemosyna de rapinis mala, LXXV, 1012 Eleemosyna, quæ perfecta, LXXVI, 178. Ex animo mundo procedere debet, 229. Quæ cautio in eleemosynis adhibenda, LXXVII, 84. Ex furto non facienda, 87. Quænam eleemosyna oculis Redemptoris placeat, 1029. Eleemosynarum sapienter facienda distributio, 1146. Eleemosynarum largitores non tumor sublevet, sed premat timor, 84.
PAULINUS (S.), Aquil. — Eleemosyna ut danda, XCIX, 201. De suo, non de alieno facienda, 225, 258.
RABANUS. — Simplici animo facienda est eleemosyna, CIX, 845.
PASCHASIUS (S.). — Eleemosyna tam occulte fiat, ut nec sinistræ id scire liceat, CXX, 279.
HINCMARUS. — Eleemosyna Dei oculis illa placet, quæ non de illicitis et iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis et bene acquisitis impenditur, CXXV, 863.
ISIDORUS MERCATOR. — Eleemosyna de alienis non est facienda, CXXX, 269.
RATHERIUS. — Eleemosyna non facienda ex alieno, CXXXVI, 150, 272, 698. Nec ex eo quod ab aliquo datum fuit in alium usum, etiam pium, 631 et *seqq.* Vitanda inanis gloria, 698. Nam eleemosyna facta ob inanem gloriam vitiosa est, 276.
ANSELMUS (S.). — Non ex rapinis et usuris et fraudibus acquirere debemus, unde eleemosynas faciamus, CLVIII, 657. Eleemosyna pauperum non minuenda, CLIX, 57.
RUPERTUS. — Eleemosyna fiat de eo quod abundat, CLXVIII, 814.
HILDEBERTUS. — Eleemosyna detur hilariter, CLXXI, 1369 Dan lum sine exprobratione, 1016, 1017.
ZACHARIAS. — Cum facis eleemosynam vel quodlibet bonum, noli humanam laudem admiscere, CLXXXVI. 137.
ROBERTUS PULLUS. — Si languore aut carcere devinctos visitare disponimus, si nudos, sitientes, famelicos, viatores aut qualibet necessitate prægravatos, aut consilio desolatos confortemus, aut reipsa subveniamus, CLXXXVI, 917.
GRATIANUS. — Nolite velle eleemosynas facere de fœnore et usuris, CLXXXVII, 961. Oblatio de rapina reprobatur a Deo, *ibid.* Non est aliquid rapiendum a divitibus ut detur egenis, *ibid.*
PETRUS CANTOR. — Quomodo est quo ordine facienda sit eleemosyna, CCV, 148, 182, 183, 492. Eleemosyna danda est ex solo Dei intuitu, 288. Eleemosynam a sacerdote Simoniaco factam abjecit Stephanus abbas, 144. Ex illicite acquisitis non sunt faciendæ eleemosynæ, 146.
ALANUS DE INSULIS. — Eleemosynæ largiendæ ex propriis. CCX, 316.
GUNTHERUS. — Occulte fieri debet eleemosyna, CCXII, 212. Eleemosynam facienti conveniunt mentis puritas, simplicitas, humilitas, liberalitas, hilaritas, 211.
INNOCENTIUS III. — Eleemosyna fieri debet ex charitate, propter beatitudinem, ex hilaritate et secundum regulam, CCXVII, 753 *et seqq.*

Laus eleemosynæ.

CYPRIANUS (S.). — Eleemosynæ bonum, IV, 728. Monet ne viduas, infirmos, pauperesve aut peregrinos negligant, 326.
AMBROSIUS (S.). — Vilis pecunia, cum conditur; pretiosa, cum dispergitur, XIV, 1020. Fac de instrumento avaritiæ subsidium misericordiæ, sinceritatis gratiam de corruptionis illecebra, 724. Quid prodest misereri inopis, nisi alimoniam eidem largiaris, XV, 1376.
HIERONYMUS (S.). — Eleemosynas exercuisse, magnum est, XXII, 726. Præferuntur ædificationi ecclesiæ-

rum, 1119. Eleemosyna et humilitas, si veræ sint, pro victimis deputatæ, XXVI, 64.
LEO MAGNUS (S.) — Eleemosynæ meritum et utilitas, LIV, 157, 289, 439. Qui dat eleemosynam, est minister misericordiæ divinæ, 304.
MAXIMUS (S.). — Eleemosynæ meritum commendatur, LVII, 297, 478, 739.
ISIDORUS (S.), Hispal. — Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, LXXXIII, 1241.
INNOCENTIUS III. — Eleemosyna jejunio et oratione melior, CCXVII, 752.

Eleemosyna spiritualis.

BENEDICTUS (S.). — Qui doctrinam stultis et scientiæ verbum ministrat ignaris, eleemosynarii dignus est laudari præconiis, LXVI, 514.
AUGUSTINUS (S.). — Eleemosyna una fit de corde, XXXVIII, 598. — Eleemosynæ duplex genus, dimittere et dare, 252, 1199. — Eleemosynæ genus alterum, parcere inimicis, 1042, 1045, 1053. Ea nihil est majus, qua ex corde dimittimus quod in nos quisque peccavit, XL, 266.
GREGORIUS MAGNUS (S.). — Pauperes vitiosi corripiendi sunt, LXXVI, 1309.
ALCUINUS. — Fiat eleemosyna tua in salvandis animabus, C, 224. Est eleemosyna spiritualis, dimittere ei a quo læsus fueris, CI, 626.
RABANUS. — Eleemosynam facit, qui peccantem et pravis operibus insistentem corrigit; qui errantem in viam veritatis deducit, qui indoctum docet, qui verbum Dei proximis suis prædicat, CVII, 340. Qui dat veniam peccati, qui emendat verbere, eleemosynam dat, CIX, 783.
HAYMO. — Qui dat veniam peccati; qui emendat verbere vel coercet aliqua disciplina eleemosynam dat, CXVIII, 905.
RATHERIUS. — Eleemosynæ species, si proximus recto consilio, sive arguendo, sive obsecrando, sive increpando in viam Domini dirigamus, CXXXVI, 698.
HILDEBERTUS (S.). — Eleemosyna duplex, dando bona sua, remittendo aliis mala sua, CLXXI, 448.
ROBERTUS PULLUS. — Enitamur proximo prodesse ut, si malus est, ab errato revocetur; sin bonus, in proposito provehatur, CLXXVI, 916.
PETRUS CANTOR. — Multiplex est eleemosyna hominis ad proximum in correptione fratris, ut corrigat; in oratione pro ipso, in compassione, in consilii sancti datione, CCV, 290.
ALANUS DE INSULIS. — Eleemosyna est, ignoscere iis qui nos læserunt, CCX, 301.
GUNTHERUS Cisterciens. — Proximo miseremur oratione, correctione, consilio, CCXII, 210.

Subjectum.

CYPRIANUS (S.). — Eleemosyna nemini neganda, IV, 750.
HIERONYMUS (S.). — Eleemosyna quibus facienda, XXII, 535, 962; XXV, 174. Quibus potissimum facienda, XXIII, 550. Non eligendus cui bonum faciamus, 416. Qui considerat cui benefaciat, et non omni petenti se tribuit, sæpe præterit eum qui meretur accipere, 417.
AUGUSTINUS (S.). — Quærendi sunt quibus eleemosynam faciamus, XXXVII, 1366, 1367. Eleemosyna in pauperes etiam simulatores, XXXVIII, 1251. Quomodo jubemur dare omni petenti, et prohibemur dare peccatori, XXXVII, 1327. Eleemosynæ pro mortuis, XL, 158.
LEO MAGNUS (S.). — Quibus maxime danda eleemosyna, LIV, 62. Infidelibus etiam danda, 274. Fideles præferendi, *ibid.* Verecundis ita danda, ut consulatur et paupertati et pudori, 162. Indigentibus danda antequam petant, 490.
CASSIODORUS. — Eleemosyna indigentibus danda, sed præcipue viris sanctis, LXX, 295.
Vita Patrum. — Eleemosyna quæ in pauperes confertur, a Christo tanquam sibi exhibita suscipitur, LXXIII, 499. Optime pauperibus impenditur, 920, 922. Danda potius non consanguineis, 930. Eleemosynæ nomine pauperibus utiliter datur hæreditas, 1053.
GREGORIUS MAGNUS (S.). — Apud Deum intercessores quærendi sunt pauperes, LXXVI, 1309. Etiam incognitis erogetur eleemosyna, 207. Non omnibus æqualiter est præbenda, LXXVII, 1147. Utrum pauperi peccatori præbenda, 85. Prius fidelibus, deinde Ecclesiæ hostibus facienda, 585.
ALCUINUS. — Omni petenti absque discrimine faciendo eleemosyna, C, 712.
BENEDICTUS (S.), Anian. — Eleemosyna omni petenti danda, CIII, 1049.
RATHERIUS. — Eleemosyna quibus facienda, CXXXVI, 272. Præcipue sanctis et pauperibus spiritu, 653. His potius tribuenda, qui dum accipiunt erubescunt, 607. Tribuamus potius bono quam malo si possint discerni, 698.
PETRUS DAMIANUS. — Eleemosynæ quibus tribuendæ, CXLIV, 297.
BERNARDUS (S.). — Eleemosyna et præsertim tribuenda qui invitus petit, verecunde accipit, accipiens glorificat Deum, CLXXXII, 373.
ZACHARIAS. — Sine discretione omnibus indigentibus simpliciter tribuamus, non quærentes cui, sed quare demus, CLXXXVI, 155.
PETRUS LOMBARDUS. — Eleemosynæ etiam malis peccatoribusque tradendæ, CXCII, 165.

Fructus.

CYPRIANUS (S.). — Eleemosyna purgat peccata, IV, 603.
LACTANTIUS. — Eleemosynæ Deus tribuit veniam peccatorum, VI, 686.
HILARIUS (S.). — Eleemosynæ fructus, IX, 1061. Eleemosynæ sunt plane ambitiosæ apud Deum humani thesauri legationes, 320.
AMBROSIUS (S.). — Ad meritum proficit, cum quis de proprio tribuit egenis, XVII, 391. Eleemosynam facere ipsi proficit, qui largitur, 683 Et hinc fit ditior, *ibid.* Quam gratum eleemosyna opus est, ut omnem maculam hominis et sordes emundet, 419. Bonum munus est eleemosynæ, quæ purgat omnem sordem et squalorem, 585, 636.
HIERONYMUS (S.). — Eleemosyna quantas habet vires et præmia, XXII, 642. In ea non fit substantiæ diminutio sed commutatio, *ibid.* Quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa, 549.
AUGUSTINUS (S.). — Eleemosynam facientes mercatura, XXXVIII, 410. Illi dant pretium redemptionis animæ suæ, qui non cessant eleemosynas facere, XXXVI, 549. Eleemosynæ multum adjuvant orationem, XXXIII, 503. Earum virtus ad redimenda peccata, XXXVIII, 407. Eleemosynæ illis prosunt, qui vitam mutarunt, id, 215; XL, 265, 267, 268. Nihil prosunt iis qui a libidinibus et criminibus non abstinuerint, XXXIII, 675.
PROSPER (S.). — Eleemosynarum fructus æternus, LI, 571.
PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). Eleemosyna facit beatum; est auxilium adversus sæculi mala; ditat, et quomodo, LII, 260 Sanat manum aridam, 291. Cum jejunio quas afferat virtutes et bona, 315. Ubi dicuntur effectus. Quomodo credat vivere post mortem eleemosynarius, 351. Supplicat pro delictis, 499.
LEO MAGNUS (S.). — Eleemosyna est quidam baptismus, et alterum a peccatis lavacrum, LIV, 158, 190. Ejus purificatione mundantur peccata, 165, 190, 502. Misericordia in pauperes quam Deo grata, 500. Misericordiæ opera salvant homines, 161. Eleemosynæ mortuorum refrigeria, LV, 1145.
MAXIMUS (S.). — Eleemosynæ fructus recensentur, LVII, 424. Exigua eleemosyna magnam habere potest remunerationem apud Deum, 818. Misericordia in pauperes quam grata sit Deo, et quam utilis ad promerendam peccatorum veniam, 266.
PAULINUS (S.), Nol. — Eleemosynas pauperibus largiri quam utile, LXI, 339 *et seqq.* Illa dæmonum insidias et laqueos evadimus, 349 *et seqq.*
EUGYPPIUS. — Eleemosynæ ad priora delenda valent, LXII, 795.
LAURENTIUS (S.). — Eleemosyna non solum peccata purgat, et vulnera conscientiæ curat, sed etiam animam ipsam de morte revocat, regnorumque cœlestium facit esse consortem, LXVI, 105. Si justum invenerit eleemosyna, cumulat eum meritis; si peccatorem, absolvit a peccatis; si ægrotum, sublevat a doloribus, 106.
CASSIODORUS. — Merces eleemosynam facientis, LXX, 295. Deo acceptissima est, 286. Generis humani est reconciliatrix, 295. Per eam purgatio fit peccatorum, *ibid.*
GREGORIUS (S.), Turon. — Eleemosyna semper Dominum ad misericordiam deflexit, LXI, 194. Dum Tiberius Cæsar hilari distributione pauperibus opem præstat, magis ac magis Dominus ei subministrat, 559.
Vita Patrum. — Eleemosyna palatium in cœlo parat, LXXIII, 564. Ejus virtus stannum in argentum convertit, 546. Eleemosynam in cœlum præmittere pulchra parabola docetur, 491, 496.
GREGORIUS MAGNUS (S.). — Eleemosynæ prosunt

cum peccata plangimus et abdicamus, LXXV, 1012. Eleemosyna dicitur pretium peccatorum, *ibid.* Ejus virtus quanta, LXVI, 1165. Qui præmissis probris eleemosynam tribuunt, vix pro illata injuria satisfaciunt, 206. Eleemosyna nobis aurea domus in cœlo ædificatur, LXXVII, 484, 485.

TAIO. — Quoties post culpam eleemosynam facimus, quasi pro pravis actibus pretium damus, LXXX, 891.

ALCUINUS. — Efficacissima pro peccatis deprecatio est in eleemosynis, CI, 625.

RABANUS. — Qui promptus est ad misericordiam et largus ad præbendam eleemosynam, pro hoc mercedem bonam sibi in futuro præparat, CIX, 973.

HAYMO. — Per eleemosynam omnium peccatorum tribuitur remissio, CXVIII, 901. Deus eleemosynas pauperum feneratur, et cum datur minimis, Christo datur, *ibid.*

WALTERIUS. — Operibus misericordiæ propitiatio Dei obtinetur, CXIX, 737.

RATHERIUS. — Eleemosynæ pro peccatis erogatæ meri um, CXXXVI, 276.

SALVIANUS. — Eleemosyna exstinguit peccatum, sicut ignem aqua, CXL, 183.

ANSELMUS (S.) — Si quis eorum qui habent substantiam mundi dederit indigenti vel calicem aquæ frigidæ, propter verum amorem Dei et proximi, eleemosynam facit, et non perdet mercedem suam, CLVIII, 1112. Per eleemosynam pervenitur ad æternam vitam, 802.

BRUNO AST. (S.). — Quantum Deo accepta sit eleemosyna, quamque mercedem accipit, CLXV, 165.

RUPERTUS. — Eleemosyna salvabit in judicio, CLXVII, 1777.

HILDEBERTUS. — Eleemosynæ quam utiles, CLXXI, 180. Eleemosynarius divitibus in ultimo judicio, *ibid.* Per eam regnum cœlorum, quod est pauperum, fit regnum divinum, 837. Qui pro Deo seminat, mercedem cito metet, 840.

PETRUS LOMBARDUS. — Eleemosyna utilior danti quam recipienti, CXCII, 58.

GUNTHERUS. — Proveniunt ex eleemosyna quinque hæc : remissio peccatorum, charitatis augmentum, spirituale gaudium, certa spes promissorum, perceptio præmiorum, CCXII, 214.

INNOCENTIUS III. — Eleemosyna mundat, liberat, protegit, postulat, impetrat, perficit, benedicit, justificat, resuscitat, CCXIII, 748.

Charitatis et eleemosynæ exempla mirabilia.

TERTULLIANUS. — Christianorum erga invicem charitas quanta I, 471. Sese invicem fratres appellabant, *ibid.* Charitate omnia habebant communia, 472. Illorum quanta in egenos, ac potissimum, martyres, charitas, 470, 475, 619. Hominibus et diis gentilium mendicantibus opem ferre non sufficiebant, 494. Charitas mutua Christianorum ipsis ethnicis valde miranda, 704. Inter fratres atque conservos communis spes, metus, gaudium, dolor, passio, quia communis spiritus, 1215.

EUSEBIUS. — Constantini in pauperes beneficentia, VIII, 27. Nullus unquam ad illum propius accessit qui fructum alicujus beneficii non retulerit. Extraneis qui ipsum adirent, humanum se ac liberalem præbebat, *ibid.* Suis victoriam adeptis præcipiebat, ut victis parcerent, 40.

PAULINUS NOLAN. — Pauperibus subveniendum esse, exemplo Lazari et divitis epulonis evangelici ostenditur, LXI, 216, 217, 686. Pauperibus omnibus Romæ in basilica S. Petri epulum præbuit Pammachius pro defunctæ uxoris suæ anima, 215, 214. Quam bene eleemosynam largiebatur S. Felix, 482. Martinianus a fratribus amice excipitur, 620. A Paulino cohospite Theridii vestibus donatur, 621. Maximum episcopum humeris sublatum feminæ cuidam sanctæ commendat Felix, 474.

BENEDICTUS (S.). Eleemosynæ largæ monachorum Ægyptiorum, LXVI, 310. Benedictinorum, 311, 312. Erga pauperes quam propensus S. Benedictus, 310. In gratiam pauperum erecta xenodochia in monasteriis, 312. Vasa sacra vendita, 313. Pauperibus datæ monasteriorum decimæ, 310, 311. Pars quinta redituum monasterii, *ibid.* Item tertia pars, *ibid.* Pauperibus datæ ciborum reliquiæ, *ibid.* Eis distribuendæ vestes vetustæ, 788. Tribus pauperibus pedes quotidie lavandi, eisque eleemosyna tribuenda, 763. Amator mittit Sylverio munuscula ad levandam exsilii inopiam, 86.

SYLVERIUS. — Amatorem laudat Sylverius quod non solum de eo sciscitando et visitando curam habeat, sed etiam bonis suis fulcire eum et sustentare non desinat.

GREGORIUS TURON. (S.) — Multitudo pauperum, sicut apes ad alvearium, conveniebant ad Aridium, et nullus vacuus ab eo recedebat, LXXI, 1122. Quidquid habuit totum in pauperibus vel in cœnobiis, vel per diversas ecclesias vel etiam monasterio suo distribuit, *ibid.* Erat pes claudorum, oculus cæcorum, orphanorum pater, viduarum consolator, 1129. Quintianus in eleemosynis magnificus fuit, 1025. Senoch dabat quæ accipiebat, in diversis necessitatibus indigentium, ita ut in vita sua de his amplius quam ducentos a nexu servitutis debitique onere sublevaret, 1072. S. Martinus innocenti opem fert, 566. Vinum pauperi procurat, 947. Tiberius Cæsar eleemosynarius, pauperum optimus defensor, captivorum redemptor, 539. S. Paulinus Nolanus venditis omnibus quæ habebat, pauperibus erogavit. Pauperibus thesauros Guntramnus largitur, 444, 450. Perpetuus egenos, mendicos, ægros, viduas, orphanos hæredes suos scribit, dicit, statuit, 1152. Benedictus Agricola ædificat xenodochium leprosorum, 893.

RADEGUNDIS (S.), regina Franciæ, præter quotidianam mensam qua refovebat egenos, capita eorum lavans, purulentam tineam non fastidiens, interdum et vermes extrahens, sigillatim capita pectebat quæ ipsa laverat. Ulcera cicatricum oleo superfuso mulcebat morbi contagium. Languidis et cæcis non cessabat cibos cum cochleari porrigere, LXXII, 657, 658.

DOMNOLUS (S.) monasticum institutum mirifice augmentavit ad recipiendos monachos, peregrinos et adventantes. Aliud xenodochium ædificavit in pauperes, peregrinos egentesque, LXXII, 631.

GERMANUS (S.) e carcere captivos educit, LXXII, 73. Contentus casula vel tunica, quidquid erat residui, nudum pauperem vestiebat, 76.

COGITASUS. — S. Brigida nunquam inopes a se recedere sinu vacuo passa est, LXXII, 786.

Vita Patrum. — Joannes Eleemosynarius quos hospitio recipiebat, et consolabatur non tanquam captivos, sed quasi natura veraciter fratres, LXXIII, 344. Flagatos et infirmos in xenodochiis et nosocomiis fecit recumbere præcipiens curam eis et medicinam gratis impendi, *ibid. et seqq.* Ægrotos visitat bis, vel ter in septimana, 283. Charitas Abrahamis pro affligentibus se infidelibus intercedentis, LXXIV, 76. Achillis, indigniori beneficium præstantis, 913 ; Anastasii, leprosum domi foventis, LXXIII, 306.

Charitas Apollinis in proximo Christum cogitantis, 107 8 ; Apollinis patriarchæ insigni arte verecundum adolescentem adjuvantis, LXXIV, 220, 222. Apollonii, medicum se et pharmacopolam fratribus exhibentis, LXXIII. 1105 ; LXXIV, 263. Christianorum in milites, LXXIII, 231. Eremitæ cujusdam, latrones sui causa comprehensos liberantis, *ibid.*, 1031. Eulogii elephantiosum et mutilatum fovent is, *ibid.*, 1040, 1123. Fratris cujusdam patrem suum a lapsu servantis, *ibid.*, 880. Fratris cujusdam in ægrotum panem calidum ex Ægypto afferentis, *ibid.*, 975 Fratris cujusdam, ut seni ex vulnere decumbenti inservire pergat, lavaturam vulneris ebibentis. *ibid*, 977. Fratris cujusdam, pro fornicante fratre se affligentis, LXXIV, 166. Fratrum quorumdam, deficientibus in monasterio lignis, LXXIII, 850. Fratrum pro infirmo laborantium, et mercedem ut accipiat cogentium, *ibid.*, 975. Joannis Eleemosynarii pauperes dominos suos vocantis, *ibid.*, 342. Ejusdem convicianti nepotem suum benefacientis, *ibid*, 352. Ejusdem datum sibi stragulum pretiosius aliquoties vendi curantis, *ibid.*, 355. Joannis abbatis fratris errorem tegentis, *ibid.*, 974. Monachorum uvam ad proximos transmittentium, *ibid.*, 764. Monachorum Ægypti, ut pauperibus subveniant operantium, *ibid.*, 838. Moysis noctu hydrias monachorum aqua replentis, *ibid.*, 1120. Pachomii absentium fratrum officium supplentis, *ibid.*, 244. Pambonis camelum suum alteri concedentis, *ibid.*, 788. Polychronii septem dies jejunari soliti, refectionis aliquid sumentis ut ægrotum ad id induc at, LXXIV, 83. Senis cujusdam sportellarum suarum retinacula alteri dantis, LXXIII, 790, 975. Senis cujusdam docentis debitum a fratribus sollicite non esse exigendum, *ibid.*, 797. Senis cujusdam charitas admiranda in vivos et mortuos, LXXIV, 129. Serapionis omnia ad ipsum usque librum Evangeliorum elargientis, LXXIII, 772, 888. Serapionis Sindonitæ mercedem laborum fratrum sibi subditorum pauperibus distribuentis, *ibid.*, 1176. Ejusdem, mimis et Manichæo cuidam ut illos Deo lucretur se vendentis, *ibid.*, 1178, 1180. Simeonis Stylitæ suos cibos pauperibus erogantis, *ibid.*, 326. Sisoi cum hospite discessuro, jejunii tempore, gustantis, *ibid.*, 907. Theodori singularitatem cibi in communitate improbantis, *ibid.*, 767.

Eleemosyna Onuphri, LXXIII, 217. Joannis, *ibid.*, 236. Eleemonis libros vendentis ut pauperibus subveniat, *ibid.*, 1197. Anus quidquid manu lucratur in templo erogantis, LXXIV, 183. Eleemosyna Zenonem imp a pœna

liberat, *ibid.*, 208. Mulieri miseræ præstita Moschum e carcere liberat, *ibid.*, 215. Petri Telonearii in pauperem stigieum panem projicientis, LXXIII, 355. Insignis eleemosynator evadit, *ibid.* Vestem suam interiorem pauperi largitur; vendi se jubet, et pretium pauperibus distribui, *ibid.*, 357. Serapionis ut pauperibus subveniat, cum monachis operam suam messis tempore elocantis, *ibid.*, 1176. Vendentis Evangelium, *ibid.*, 359. Sese vendentis ut filios lucrifaciat, *ibid.*, 359, 1178. Eleemosynæ Josaphat in pauperes, *ibid.*, 579, 586, 591. Eleemosynæ largæ Olympiæ, *ibid.*, 1209.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Ecclesiæ Romanæ servos libertate donat, LXXV, 858. Eorum qui schisma vel hæresim deserebant sustentationi providebat, *ibid.* Tribus monialium millibus subvenit, *ibid.*, 859. Pro populis exactionibus oppressis ad Mauricium scribit, 794. Episcoporum reditus, si ad pauperes alendos minime sufficerent, ipse quæ satis essent suppeditabat, *ibid.*, 838. Totus ergo animarum lucra vacabat, *ibid.*, 742. Gregorii in faciendo eleemosyna studium, *ibid.*, 452. Fundatis monasteriis facultates suas vendit, ac pauperibus largitur, *ibid.*, 242, 252. Eleemosynam ex patrimonio quater in anno pauperibus erogabat, *ibid.*, 96. Eleemosynas ipse localiter et personaliter ordinabat, *ibid.*, 111 *et seqq.* Nihil habens unde eleemosynam tribueret, scatellam argenteam pauperi dari præcipit, *ibid.*, 65. Pauperum qualem curam gesserit *ibid.*, 106, 124, 294. Etiam post mortem, *ibid.*, 232, 23 . Episcoporum defunctorum bona pro pauperibus servari voluit, *ibid.*, 391. Pro paupere in inopia defuncto, tanquam si propria manibus peremisset, defiet, *ibid.*, 96. Xenodochium Jerosolymæ instituit, *ibid.*, 110. Xenodochiis rectores constituit pro rebus pauperum strenue gubernandis, *ibid.* S. VII. S. Desiderius erat parvulorum nutritor, senum tutor, viduarum protector, pupillorum defensor, *ibid.*, 87, 239.

ELIGIUS (S.) assidue turbis pauperum constipatus incedebat, quibus alimoniam pariter et eleemosynam tribuebat : quidquid habuit, excepto tegumento et victu, totum egenis et monasteriis dispersit, LXXXVII, 489. Maximam semper dilectionem erga pauperes habuit, et inter cætera, senibus ac viduis atque pupillis exsistebat, *ibid.*, 507, 508. Eximia bonitate peregrinos fovebat, *ibid.*, 508.

VENANTIUS. — S. Menardus quidquid ad escam accipere deberet, si pauperem vidisset, cibum egenti porrigebat, ipse ferens inopiam, LXXXVIII, 535. S. Maurilius infirmos tanquam verbi Dei fidelissimus dispensator circumibat, *ibid.*, 367.

WALAFRIDUS STRABUS. — Quantam S. Othmarus in pauperes misericordiam habuerit, CXIV, 1054, 1055.

S. BERNARDUS. — Charitas Moysis sese pro delinquentibus objicientis. Charitas Jeremiæ qui, libertate uti nolens, maluit captivus adduci cum populo; Pauli optantis anathema esse ab ipso Christo pro fratribus; David in se potius transferri divinam ultionem flagitantis, CLXXXII, 192.

ANASTASIUS. — Eleemosyna quotidiana assignata ab Adriano I centum pauperibus, CXXVIII, 1183. Pauperum cura singularis exercetur a S. Nicolao I, *ibid.*, 1369.

Libri de eleemosyna tractantes, homiliæ, sermones.

De faciendis eleemosynis sermones, S. Augustinus, XXXIX, 1700, 1701, 1705, 2331, 2335, 2338, 2340, 2342, 2343. — Sermones de eleemosyna, S. Petrus Chrysol., LII, 202, 205, 251, 314, 320. — De eleemosyna sermones, S. Leo Magnus, LIV, 157, 159, 164, 168, 174, 176, 297. — Homilia de eleemosyna, S. Laurentius Novar., LXVI, 105. — De eleemosynis, Taio Cæsaraugust., LXXX, 891. — De operibus misericordiæ, et quod unusquisque a seipso eleemosynam incipere debeat, Jonas Aurelian., CVI, 251. — De eleemosyna, Haymo Halberst., CXVIII, 903 *et seqq.* — Quod eleemosyna de alienis fieri non debeat, Hincmarus Rem., CXXV, 863. — De eleemosyna, S. Petrus Damianus, CXLV, 207 *et seqq.* — De eleemosyna, Alanus de Insulis, CCX, 175.

PARS SECUNDA.

DE ELEEMOSYNA.

Quæstio per supplementum tractatur juxta ordinem alphabeticum Patrum.

ALANUS DE INSULIS. — « Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam. » Et alibi : « Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. » Item : « Omni petenti te tribue. » Item : Beatus qui prævenit manum perituri. Item : Si vides fame percutientem et non subvenis, occidisti.

O homo, eleemosyna est condimentum jejunii, ornamentum orationis, vigiliarum decus, largitatis insigne, peccati remedium speciale. Ad hanc invitat te Christus, exemplo pauperis omnia erogans, verbo opera misericordiæ prædicans, ab hac nulla paupertate te excuses. Si pecuniam dare non potes, da frustum panis; si hoc non vales, saltem aquæ frigidæ potum. Si proximo non potes subvenire facto, subveni verbo, vel pro eo intercedens, vel eum instruens. Est enim eleemosyna multiplex, a manu largiendo pauperi; ab officio, ministrando erogandi; a lingua, proximum instruendo, vel pro eo intercedendo; ab animo, peccanti compatiendo, vel injurias remittendo. Sunt autem quædam eleemosynæ ordinatæ, quædam exordinatæ. Ordinatæ sunt quæ circumstantiis suis formantur : exordinatæ quæ privantur iisdem. Circumstantiæ eleemosynarum hæ sunt : Quis, quid, quantum, cui, ubi, quando, quare. Quis, si sit dives vel pauper; gratior est enim eleemosyna pauperis quam divitis. Unde Dominus dicit in Evangelio, pauperculam mulierem quæ posuit duo minuta in gazophylacium plus misisse quam divites qui miserant magnas summas. Per *quis*, etiam intelligitur, utrum justus sit vel injustus. Quia si justus det eleemosynam, ad utrumque valet; si vero injustus det eleemosynam, valet et ad fugam pœnæ, non ad meritum gloriæ. Per *quid*, insinuatur quod de proprio debeat fieri eleemosyna, non de alieno. Non enim de furto vel de rapina recte fit eleemosyna, quia ut dicit Scriptura, facere eleemosynam de substantia pauperis, hoc est filium mactare in conspectu patris. Per *quantum*, ostenditur quod non totum uni, sed plura pluribus particulatim distribuenda sunt. Per *cui*, innuitur quod potius pauperi quam diviti largienda sit eleemosyna, potius cognato, vel affini quam extraneo, potius domesticis fidei q am dyscolis. Unde ad insinuandum, quantum, et cui, dictum est : « Dispersit, dedit pauperibus. » Ubi scilicet in aperto ad aliorum instructionem, procul tamen omni humana laude remota. Unde ait Dominus : « Sic luceant opera vestra... » *Quando*, tempore necessitatis. *Quare* intuitu Dei, non terreni emolumenti, vel favoris humani. Eleemosyna est ros cœlestis, exstinguens peccati caminum, quæ sole allegat apud Deum, quæ sola allegabit pro te apud districtum Judicem. Pro quo enim a Christo laudabuntur beati in judicio? quod silentium tenuerunt? non; quia continenti s fuerunt? minime; quia vigiliis intenderunt? nequaquam, sed quia eleemosynis operam tribuerunt.

Eleemosyna gerit similitudinem olei, jejunium luminis. Sicut enim lumen subtracto oleo exstinguitur, sic jejunium sine eleemosyna meriti privatur virtute. Illo speciali et naturali præcepto quo dicitur, « Quod vis ut faciant tibi homines, et tu fac illis, » obviat, qui eleemosynam indigenti negat.

Est autem triplex eleemosyna, frigida, tepida, calida. Frigida est quæ non fit instinctu naturalis pietatis vel fervore charitatis, sed tantum humani favoris; tepida est, quæ fit instinctu naturalis pietatis, ut illa quæ fit infidelibus, motu naturalis affectionis; calida vero, quæ fit æstu charitatis. Prima meretur pœnam; secunda vitat eam; tertia consequitur gratiam. Eleemosyna non solum de superfluis, sed et de necessariis fieri debet. Unde dictum est : « Qui habet duas tunicas, det non habenti. » Ideo tunicam nominat, non pallium, quia tunica est magis necessaria, ad insinuandum quod non tantum superflua, verum etiam necessaria dare tenemur. Quod in beato Martino claruit, qui asperitate temporis partem chlamydis qua sola indutus erat pauperi erogavit. Sunt quidem qui ea quæ vix porcis exponenda erant erogant pauperibus, quibus sua peccata redimi putant; et hoc est quasi in Deum blasphemia, indignis honorare divos, et quæ proculcanda sunt a porcis offerre cœlestibus margaritis, CCX, 175, 176.

Hospitalitatem nolite oblivisci..... O homo, Christus in membris suis clamat ad ostium, petit hospitium. Suscipe peregrinum in terra, ut te recipiat exsultantem in patria. Abraham, quia angelos suscepit sub specie hospitum, meruit donari filio. Lot, quia angelos quasi hospites suscepit, meruit liberari a Sodomorum incendio. Vidua quæ hospitii beneficio Eliam honorabat, meruit suscitationem filii. Euntes in Emmaus discipuli per Christi doctrinam illuminati sunt, sed per hospitalitatis obsequium plenius et perfectius ab ipso illuminari meruerunt. O homo, si scias te advenam et peregrinum in hoc sæculo, si recognoscis peregrinationis tuæ statum, non negabis peregrino hospitium. Nam si pauperem Christi excludis a tecto, ipsum Christum excludis a pectoris tui hospitio... Audi quid ipse dicat : « Quod uni ex minimis meis fecistis.... » Debet autem ipsa hospitalitas esse læta, munifica, humilitatem exhibens, largitatem amplectens. Magna enim pars hospitalitatis honestæ est vultus serenitas.

Munificentia quoque hospitalitatis est portio, ut non suscipiamus postulantem victi fastidio, sed etiam præveniamus præcelenti officio. Exemplo enim illorum euntium in Emmaus, non solum hospites invitandi sunt, sed trahendi. Exhibenda est quoque hospitibus humilitas, ut gratia humilitatis, quæ etiam totam consummat hospitalitatem, gratius sit obsequium quod impendit. Recipiamus igitur in peregrino illum qui pro nobis in terra peregrinatus est de cœlo, qui pro nobis egressus de patria, mendicus exstitit in via. O felix hospitium, quod Christo exhibetur in paupere ! o felix lectus, in quo requiescit Christus in corpore ! felix mensa ad quam sedet homo Deus in homine ! O homo apud gentiles jura hospitalitatis servantur, apud fideles franguntur. Bruta animantia in adventu similium gaudent, et eis quodammodo jus familiaritatis exhibent ; homines vero humanitatis officium inhibent. « Erubesce, Sidon, ait mare. » Erubescat mare a fluminibus adjuvari. Erubescat rationale ab irrationali instrui. Erubescat sol a camino et facibus calefieri...., CCX, 181, 182. De eleemosyna, CCX, 175.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episcop. — De eleemosyna facienda, XIV, 724. De eleemosynæ bonis, XIV, 1069. Liberalitatis exemplum erga pauperes a vidua evangelica propositum, XVI, 242.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepiscop. — De eleemosyna, CLIX, 56.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop. — Sane cavendum ne quisquam existimet infanda illa crimina qualia qui agunt, « regnum Dei non possidebunt, » quotidie perpetranda, et eleemosynis quotidie redimenda. In melius quippe est vita mutanda, et per eleemosynas de peccatis præteritis est propitiandus Deus, non ad hoc emendus quodam modo, ut ea semper liceat impune committere, XL, 265.

Sane qui sceleratissime vivunt nec curant talem vitam moresque corrigere, et inter ipsa facinora et flagitia sua eleemosynas frequentare non cessant, frustra ideo sibi blandiuntur, quoniam Dominus ait : « Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. » ....., XL, 267.

Qui enim vult ordinate dare eleemosynam, a se ipso debet incipere, et eam sibi primum dare : « Miserere animæ tuæ placens Deo. »..... Propter quem dilectionis ordinem dictum est : « Diliges proximum tuum sicut teipsum. » Cum ergo Dominus Pharisæos increpasset quod forinsecus se lavabant, intus autem rapina et iniquitate pleni erant, admonens quadam eleemosyna, quam sibi homo debet primitus dare, interiora mundari : « Verumtamen, inquit, date eleemosynam .., XL, 268.

Cum auditis omnia male facta eleemosynis redimi, nolite sic intelligere, ut intelligunt quidam perversi. Eleemosynæ enim possunt tibi prodesse ad delenda peccata præterita, si mores mutaveris. Si autem in eisdem malis perseveras, eleemosynis tuis non corrumpis judicem. Ego dico propter illa scelera et crimina quæ omnes modo vitare debent qui accipiunt corpus Domini et sanguinem. Cæterum non me latet, vitam istam mortalem et in carne corruptibili constitutam sine peccatis esse non posse, sed illa quotidiana et levia habent etiam sua lavacra quotidiana..... Quod enim Deus statuit ut eleemosynæ, propter levia peccata, ille putat ad ilia gravia sibi posse opitulari, a quibus non vult discedere, sed in his cupit permanere perpetuo. Faciat pro his eleemosyna, sed vita mutata ; inde recedat, et huc accedat. Si autem dixerit in animo suo : Si quotidiana faciam latrocinia, etsi quotidianis corruptionibus adulterinis me contaminem...., et a tali vita omnino non recedam, faciens tamen quotidianas eleemosynas exstinguo omnia peccata ; tamen exstinguis, sed cum exstingueris...., pereunt ergo peccata, sed tecum. Si autem vitam mutaveris, illa pereunt, tu invenieris...., XXXIX, 1701, 1901, 2343.

Sed ne putetis, quia facienda sunt quotidie adulteria, et eleemosynis quotidianis mundanda sunt. Ad illa majora scelera non sufficiunt quotidianæ eleemosynæ, ut ea mundent. Aliud est ubi mutes vitam ; aliud est ubi toleres vitam. Illa mutanda est ; si mœchus eras, noli mœchus esse ; si fornicator eras, noli fornicari ; si homicida, noli esse homicida..., arbitraris hæc, nisi fieri desinant, quotidianis eleemosynis posse mundari?.... XXXVIII, 88.

Beneficentia in corpus et animam proximi, XXXII, 1332. De sublevandis pauperibus, XXXIII, 471. De mercede eleemosynæ, XXXVI, 588, 455. Misericordia est exercenda, XXXVII, 1328. Christus in pauperes vestiendus, XXXVIII, 170, 219, 239, 243, 250, 253, 524. De operibus misericordiæ, XXXVIII, 406, 433, 1198, 1199. Quid eleemosyna sine fide, XXXVIII, 626. Eleemosyna justis laboribus facienda, XXXVIII, 648, 1200. Duo genera eleemosynarum, XXXVIII, 1041, 1045, 1053. Christus accipit quod pauperibus erogatur, XXXIX, 1519. De charitate humana, XXXIX, 1530, 1535, 1536, 1586, 1590, 1651, 1671, 1690. De faciendis eleemosynis, XXXIX, 1700, 1842, 1846, 1876, 1895, 1937, 1949. Eleemosynæ inanes ; an Deus velit eleemosynam fieri, XXXIX, 2259, 2230. Eleemosynarum genera multa, XL, 266. De visitatione infirmorum, XL, 1147. De misericordia, XL, 1246. De generalitate eleemosynarum, XLI, 1223. Opera misericordiæ sunt remedia, XLIV, 152.

BEDA Venerab., presbyt. — De eleemosyna, CXIV, 268.

BERNARDUS (S.), Clarævallens. abb. — Beneficentia erga pauperes laudatur, CLXXXII, 235.

BRUNO (S.), Astens. abb. — De eleemosyna, CLXV, 422.

CÆSARIUS (S.), Arelatens. episcop. — De eleemosynis, LXVII, 1077.

CHROMATIUS (S.), Aquileiens. episcop. — De eleemosyna, XX, 354.

CYPRIANUS (S.), Carthaginens. episcop. et martyr — Loquitur in Scripturis divinis spiritus sanctus : « Eleemosynis et fide delicta purgantur. » Et : « Verum date eleemosynam, et ecce vobis omnia munda », etc..... Quorum præceptorum memor Daniel, cum rex Nabuchodonosor, adverso somnio territus, æstuaret, pro avertendis malis ad divinam opem impetrandam remedium dedit dicens : « Propterea, o rex, peccata tua eleemosynis redime et injustitias tuas misericordiis pauperum. » Cui rex non obtemperans, adversa quæ viderat et infesta perpessus est ; quæ evadere et vitare potuisset, si peccata sua eleemosynis redemisset. Raphael quoque angelus paria testatur, et ut eleemosyna libenter ac largiter fiat hortatur, dicens : « Bona est oratio cum jejunio et eleemosyna, quia eleemosyna a morte liberat, et ipsa purgat peccata, ostendit orationes nostra ac jejunia minus posse, nisi eleemosynis adjuventur ; deprecationes solas ad impetrandum parum valere, nisi factorum et operum accessione adjuventur, IV, 605, 606.

Nec sic ista proferimus, ut non quod Raphael angelus dixit veritatis testimonio comprobemus. In Actibus apostolorum facti fides posita est, et quod eleemosynis, non tantum a secunda, sed a prima morte animæ, liberentur gestæ et impletæ res probatione compertum est. Tabitha, operationibus justis et eleemosynis præstandis plurimum dedita, cum infirmata esset et mortua, ad cadaver exanime Petrus accitus est ; qui cum impigre pro apostolica humanitate venisset, circumsteterunt eum viduæ flentes et rogantes, pallia, et tunicas, et omnia illa quæ prius sumpserant indumenta monstrantes, nec pro defuncta suis vocibus, sed ipsius operibus deprecantes. Sensit Petrus impetrari posse quod sic petebatur, nec defuturum Christi auxilium viduis deprecantibus, quando esset in viduis ipse vestitus. Cum itaque genibus nixus orasset, viduarum ac pauperum idoneus advocatus legatas sibi preces ad Dominum pertulisset, conversus ad corpus, quod in tabula jam lotum jacebat : « Tabitha, inquit, exsurge in nomine Christi. » Mors itaque suspenditur, et spiritus redditur, ac mirantibus et stupentibus cunctis, ad hanc mundi denuo lucem redivivum corpus animatur,.. IV, 606, 607.

Plura de hac quæstione leguntur in opere. De eleemosynis, IV, 601, 622.

De eleemosyna, IV, 601. De bono operis et misericordiæ, IV, 725.

ELIGIUS (S.), Noviomens. episcop.—De eleemosyna, LXXXVII, 593.

FASTIDIUS, Britannor. episcop. — Eleemosynæ de lucris injustis, L, 396.

GAUDENTIUS (S.) Brix. episcop.—Sermo contra avaritiam et pro pauperibus, XX, 955. De mammona iniquitatis facite vobis amicos, *ibid.*, 973.

GEZO, abb. Dertonens. — De iis qui eleemosynas faciunt et peccata non dimittunt, CXXXVII, 493.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap. — De eleemosynis, LXXVI, 122, 179, 206, 229.

GUIGO I, Carthusianor. prior. — De cura infirmorum, CLIII, 642.

GUNTHERUS, Cisterciens. monach. — Proximo autem miseremur pluribus modis, videlicet compassione, oratione, correctione, consilio, auxilio et beneficio. Compassione miseremur proximo, quando vel ejus pecca is vel ærumnis misericorditer condolemus. Peccatis Absalon filii sui condolebat David, cum ille patrem persequeretur, et condolebat ærumnis, cum ipse miserabilem ejus mortem lamentaretur. Oratione similiter miseremur proximo duobus modis, cum vel pro peccatis ejus vel miseriis Deum orando humiliter imploramus. Pro peccatis proximorum orabat Stephanus, cum pro se lapidantibus imploraret, pro miseriis autem Paulus, cum juvenem

Eutychum misera sorte peremptum orando suscitaret. Correctione quoque miseremur proximo duobus modis, cum vel eum de factis suis jam malis increpantes corripimus; vel a faciendis misericorditer abstrahimus... Consilio quoque proximo miseremur quando erranti et sui prorsus ignaro salubri consilio subvenimus. Auxilio etiam eidem proximo miseremur, quando ad faciendum vel obtinendum bonum quod per se non potest, auxilium ei misericorditer obtinemus, vel exhibemus. Beneficio autem eidem miseremur, quando indigenti materiale stipendium, utpote cibi vel potus, aut vestis, vel pecuniæ effectu pietatis impertimur. In cujus beneficii exhibitione ista candida sunt, ne fiat de alieno, ne absque modo, ne detur indigno. Ne fiat de alieno...; ne absque modo, velut si uni dederis, unde pluribus poteras subvenire, ne dederis indigno, si dignus æque indigens valeat reperiri, quemadmodum scriptum est : « Sudet eleemosyna tua in manu, donec invenies justum cui dederis, » licet alibi scriptum sit : « Omni petenti te tribue, » tamen hæc nostra beneficia ad domesticos fidei, et vicinos seu familiares nostros copiosius et frequentius debent extendi, CCXII, 210, 211.

Eleemosynam facienti ista conveniunt : mentis puritas, simplicitas, humilitas, liberalitas, hilaritas. Mentis puritas ei valde necessaria est, sine qua nec esset eleemosyna quidquid facere posset ; quia cum eleemosyna nihil aliud sit quam misericordia, nulli misericors esse potest qui sibi ipsi per cordis impuritatem impius et immisericors esse convincitur. Quocirca si eleemosynam facere meditaris, necesse est eam a te ipso incipere et transire in proximum... Competit ei etiam simplicitas, ut ex eo quod sola pietatis causa fieri debet, non quærat favorem hominum, velut Pharisæi... Humilitas etiam eidem multum est necessaria, ne quod ob amorem Dei et proximi humiliter faciendum est, arroganter et superbe fiat, ut faciunt quidam homines perditissimi, qui ea quæ pauperibus erogando erunt scurris et histrionibus largiuntur... Liberalitas quoque facienti eleemosynam adesse debet, ne sit exsanguis et aridus in erogando, sed pro modo facultatis fratri libenter impertiatur, non tam timens in posterum defectum suum quam præsentem illius attendens penuriam. Meminisse siquidem debet, quoniam qui dedit præsentia poterit, illis erogatis, alia copiosius ministrare .. Hilaritas facienti eleemosynam semper adesse debet, ut id ipsum quod dat læto animo largiatur.....

Proveniunt autem ex eleemosyna quinque hæc : remissio peccatorum, charitatis augmentum, spirituale gaudium, certa spes promissorum, perceptio præmiorum. Remissionem peccatorum ex eleemosyna provenire nulli dubium e se debet ... Charitatis augmentum provenit ex eleemosyna tum erga Deum quam erga proximum,... et alia, CLXII, 209-222.

De eleemosyna, CCXII, 210.

HAYMO, Halberstatens. episcop. — De modo largiendi eleemosynas, CXVIII, 188. — De eleemosyna, *ibid.*, 902.

HILDEBERTUS, Cenomanens. episcop. — Beneficentia erga pauperes, CLXXI, 189.

HINCMARUS, Remens. archiepiscop. — Quod eleemosynæ de alienis fieri non debent CXXV, 863 De operibus misericordiæ, CXXV, 888.

HIERONYMUS (S.), presbyt.— Hortatio ad eleemosynam, XXIII, 1101. Merces eleemosynæ, XXVI, 69. De infirmis et pauperibus recreandis, XXX, 385. De charitate erga infirmos, *ibid.*, 424.

INNOCENTIUS III, papa. — « Date eleemosynam et ecce omnia munda sunt vobis. » Nemo dignius posset eleemosynam commendare quam ipsa Veritas commendavit, quæ per eleemosynam asserit universa mundari. Unde bene congruit nomen effectui, et interpretatio veritatis. Nam eleemosyna dicitur ab *elimino*, vel ab *eli*, quod est *Deus*, et Moys, quod est *aqua*, quia Deus per eleemosynam maculas peccatorum eliminat, et sordes abluit vitiorum. Eleemosyna quidem est, indigenti pietatis intuitu subvenire, cujus quantus sit fructus Scriptura sacra demonstrat. Nam eleemosyna mundat, eleemosyna liberat, eleemosyna redimit, eleemosyna protegit, eleemosyna postulat, eleemosyna impetrat, eleemosyna perficit, eleemosyna benedicit, eleemosyna justificat, eleemosyna resuscitat, eleemosyna salvat.

Audi de singulis exempla per ordinem : « Date, inquit Dominus, eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis; » ecce qualiter eleemosyna mundat. Raphael angelus ad Tobiam : « Bona est, inquit, oratio cum jejunio et eleemosyna, magis quam thesauros auri recondere, quoniam eleemosyna a morte liberat, et ipsa est quæ purgat peccata, et facit invenire vitam æternam; » ecce qualiter eleemosyna liberat. Daniel autem dixit ad Nabuchodonosor : « Placeat tibi consilium meum, rex, et peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet Deus delictis tuis, » ecce qualiter eleemosyna redimit. Tobias vero, quia pergens « per omnem cognationem suam, dividebat unicuique prout poterat de facultatibus suis, esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, et mortuis sepulturam sollicitus impendebat. Cum rex jussisset illum occidi, fugiens nudus latuit, quia multi diligebant eum; » ecce qualiter eleemosyna protegit. « Absconde, inquit, eleemosynam in sinu pauperis, et ipsa orabit pro te » quia ignem ardentem aqua exstinguit, et eleemosyna resistit peccatis; ecce qualiter eleemosyna postulat. Cornelius autem centurio, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper, vidit in visu manifeste angelum Dei dicentem sibi : « Orationes tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei; » ecce qualiter eleemosyna impetrat. Dominus quoque dicit : « Si vis esse perfectus, vade et vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum multum in cœlis ; » ecce quomodo eleemosyna perficit. « Anno tertio, dicit Dominus, separabis aliam decimam ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore, et repones intra januas tuas, venietque Levites, qui aliam non habet possessionem tecum, et peregrinus, et pupillus ac vidua, qui intra portas sunt, et comedent et saturabuntur, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris; » ecce qualiter eleemosyna benedicit. « Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi, cornu ejus exaltabitur in gloria ; » ecce qualiter eleemosyna justificat. Eum Tabitha, quæ plena erat bonis operibus et eleemosynis, obiisset, « circumsteterunt Petrum omnes viduæ flentes et ostendentes tunicas et vestes quæ faciebat eis; qui ponens genua oravit, et dixit : Tabitha, surge, et illa aperuit oculos, et viso Petro resedit ; » ecce qualiter eleemosyna resuscitat. « Stans autem Zachæus dixit ad Dominum : Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Ait Jesus ad eum : Quia salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius sit Abrahæ. Venit enim Filius hominis quærere et salvare quod perierat : » ecce qualiter eleemosyna salvat, CCXVII, 745-748.

Sunt quoque et alii plures eleemosynarum effectus, quos ex subjectis testimoniis poteris cognoscere. Dominus in judicio pietatis opera commendavit, pro quibus ipse misericordibus regnum largietur æternum. « Venite, inquit, benedicti Patris... esurivi enim et dedistis mihi manducare... Beati misericordes... In qua mensura mensi fueritis, remetietur.. Dives ille qui induebatur purpura et bysso et epulabatur quotidie splendide, quia non misertus mendico, nomine Lazaro,... mortuus est et sepultus in inferno... Servus ille qui noluit misereri conservo suo, sicut dominus fuerit ei misertus, traditus est tortoribus,... » etc ,... CCXVII, 748, 749, 750. De eleemosynis, CCXVII, 432, 747, 1145.

« Quod eleemosyna in peccata facta non valet ad meritum, nec suum effectum sortitur, sed est tamen præparatoria ad Dei gratiam consequendam .. » Verum si tantæ virtutis est eleemosyna, vel potius tantæ est eleemosynæ virtus, faciant igitur homines quæcunque libuerint, et eleemosynis duntaxat insistant, securi de Veritate quæ dicit : « Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. » Numquid ergo facientibus eleemosynas omnia munda sunt, ebriosis, adulteris, homicidis, cæterisque vitiorum sordibus involutis? Licenter ergo suas exerceant turpitudines, et peragant voluptates, si eleemosyna sufficit ad redimenda peccata. Absit omnino! qui teste Scriptura, « quidquid immundus tetigerit immundum erit. » Non enim offerentes a muneribus placent, sed munera ab offerentibus... attende prudenter quod dicit Apostolus : « Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum,... charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest... » Vera igitur eleemosyna de vera charitate procedit. Nam secundum charitatis mandatum hoc est : « Diliges proximum tuum sicut teipsum. » Ad quod pertinet illud : « Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis. » Sicut ergo volumus nobis ab aliis in nostris necessitatibus subveniri, sic et nos debemus aliis in suis necessitatibus subvenire, ut sicut nos, ita proximum diligamus. Nisi enim ramus eleemosynæ de charitatis radice procedat, non habet pinguedinem vel humorem ut suavem vel maturum fructum producat. Nam vere eleemosyna fructus est charitatis. « Charitas autem operit multitudinem peccatorum. » De qua Veritas ait : « Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. » Eleemosyna quæ de charitate procedit, ipso profecto mundat a vitiis et redimit a peccatis... Sic eleemosyna præter charitatem vel potius ante charitatem donata, proficit quidem, etsi non sufficit ; præparatoria, licet non

promeritoria gratiæ vel salutis, per quam tamen pervenitur ad gratiam et salutem. Reddit enim hominem habilem, reddit aptum, reddit idoneum, velut sitientem, velut anhelantem, velut appropinquantem ad fontem gratiæ salutaris, per quem liberatur a morte, mundatur a culpa, redimitur a peccato, CCXVII, 750, 751, 752.

Inter opera pietatis, quæ, secundum Apostolum, promissionem habent vitæ, quæ nunc est, pariter et futuræ, hospitalitatem nobis specialiter et frequenter divina Scriptura commendat, utpote quæ illa omnia comprehendit, propter quæ Dominus in ultimæ discussionis examine remuneraturus se bonos et malos asserit puniturus. Hæc enim pascit esurientes, sitientes potat, colligit hospites, nudos vestit, et non solum infirmos visitat, sed eorum in se infirmitates assumens, infirmantium curam agit, in carcere positis subvenit, et quibus vivis in infirmitate communicat, participat in sepultura defunctorum. Per hanc quidam angelis receptis hospitio placuerunt, cum Abraham et Lot hospitalitati vacantes angelos meruerunt hospitari, per quos Abraham jam senex futuræ sobolis accepit promissionem, et Lot fuit de incendio Sodomæ liberatus. Duo quoque discipuli, qui Jesum hospitio coegerunt, quem in expositione Scripturæ non noverant, in panis fractione noverunt. Per hanc superflua divitum quæ congregata forte servarentur ad mortem, in necessitates pauperum erogantur ad vitam. Per hanc terrena in cœlestia, et transitoria in æterna felici commercio transmutantur, dum per manus pauperum thesaurizamus in cœlis, ubi nec ærugo, nec tinia demolitur, et ubi fures non effodiunt nec furantur; et facimus nobis de mammona iniquitatis amicos, qui, cum defecerimus, in æterna tabernacula nos admittant,... CCXV, 77.

Bonum est jejunium, sed melior est eleemosyna, quia quod jejunium subtrahit, eleemosyna tribuit. Alioquin quod jejunium subtrahit voluptati, reponit cupiditati. Qui vero dat eleemosynam, quodcunque sibi subducit, alii totum impendit. Per jejunium enim affligitur caro propria, per eleemosynam vero relicitur aliena. Illud præstat esuriem, ista vero satietatem procurat. Rursum, bonum est orare, sed melius erogare, quoniam eleemosyna agit utrumque descendens ad proximum et ascendens ad Deum. Audi super hoc sententiam Sapientis : « Conclude eleemosynam, inquit, in corde pauperis, et ipsa pro te orabit ad Dominum. » Non enim desistit orare, qui non desinit bene agere, cum melius sit orare opere, quam sermone. Sed dices : Ego sum pauper, egenus et inops. Non habeo panem, non habeo vestem, non habeo stipem, ut quidquam valeam erogare. Verum attende quod apud Deum sufficit bona voluntas, ubi deest opportuna facultas. Nec tam attendit in munere quantitatem, quam devotionem in opere, pensans magis ex quanto, quam quantum. Respiciens enim Jesus, vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium divites. Vidit autem quamdam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo, et dixit : « Amen dico vobis quia vidua pauper plus quam omnes misit. Nam hi omnes ex abundantia sibi miserunt, in munera Dei; hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit misit...., CCXVII, 752.

Cæterum solerter attende quod nisi dederis eleemosynam cordis, Deus non acceptat eleemosynam operis, ipso dicente : « Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis Pater cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis, nec Pater vester vobis dimittet..... » Vides aperte quod Deus non approbat munus operis, nisi prius offeras munus cordis. Eleemosynam vero cordis prudenter impendis, cum aut offendenti dimittis, aut satisfacis offenso, ut nec ille contra te rancorem vel odium in corde retineat, nec tu contra ipsum retineas rancorem, vel odium in corde....., CCXVII, 755-757.

Quod ad eleemosynam sicut ad aliquod et quodlibet opus bonum requiratur perseverantia, vide, CCXVII, 759, 762.

Restat dicendum de quibus sit eleemosyna facienda. Videtur profecto de his quæ juste possides et rationabiliter acquisisti, secundum illud Sapientis : « Noli offerre munera prava; non enim suscipiet illa Deus. »... Multa sunt talia in Scripturis... Contrarium autem videtur Dominus in Evangelio docuisse : « Facite, inquit, vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. » Verum inter ea quæ acquiruntur injuste, quædam sunt in quibus transfertur dominium, quædam in quibus non transfertur. De illis ergo in quibus transfertur dominium, ut in negotiatione, militia, et hujusmodi, licite potest eleemosyna erogari, quia, cum effecta sint tua, licet offenderis illicite acquirendo, jam tamen, quasi de tuis, licite poteris erogare. De illis autem in quibus dominium non transfertur, ut de furto, rapina, sacrilegio et usura, non licet eleemosynam erogare, quia cum sint aliena, non tua, teneris ea his, quorum sunt, restituere, non autem ea invitis dominis contrectare.... Quod autem de mammona iniquitatis in Evangelio legitur, ad illas acquisitiones injustas, in quibus transfertur dominium, referatur, de quibus licite potest eleemosyna erogari. Quia vero, non auditores legis sed factores justi sunt apud Deum, rogo te, frater, et hortor, et precor, et moneo, quisquis es, Christiane, si vis esse quod diceris, ut studeas facere quod audisti, tenens pro certo quod eleemosyna quæ datur « de corde puro et conscientia bona et fide non ficta, magnam præstat fiduciam apud Altissimum, et ipsa contra omne periculum salutaris est medicina, CCXVII, 758, 759. Enchomium charitatis, CCXVII, 761-764.

Circa eleemosynam quatuor diligenter attendas, videlicet causam, finem, modum et ordinem : causam, ut fiat ex charitate; finem ut fiat propter beatitudinem; modum, ut fiat ex hilaritate; ordinem, ut fiat secundum regulam.

Ex charitate autem danda est eleemosyna ; quia sicut arbor ad fructum, ita charitas se habet ad eleemosynam. « Non enim potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala bonos fructus facere. » Propterea dicit Apostolus : « Si distribuero omnes facultates meas, » etc... Non ergo se quisquam frustra decipiat, ut æstimet eleemosynam sine charitate sibi posse sufficere ad salutem, licet ad tria valeat eleemosyna extra charitatem distributa. Vel ad habilitatem suscipiendi gratiam, vel ad pœnæ æternæ mitigationem, vel ad obtinendum bonum aliquod temporale.

Cum ergo quis erogat eleemosynam, debet eam propter æternam beatitudinem erogare, non propter favorem mundanum, vel propter humanam retributionem. Unde Veritas inquit in Evangelio : « Cum facis eleemosynam noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis et vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. » Non est contrarium quod Dominus alibi ait : « Luceat lux vestra coram hominibus, et videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. » Primo quia et intentio potest existere in abscondito, et operatio in aperto, ut propter intentionem absconditam, nesciat sinistra quid faciat dextra. Et propter operationem opertam, videntes opera bona glorificent Patrem. Secundo, quia nemo debet facere opus bonum, ut ipse glorificetur ab hominibus, sed ut homines glorificent Deum. Unde primum prohibetur, secundum præcipitur. Rursum alibi Veritas ait : « Cum facies prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos aut fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, ne forte et ipsi te reinviteni, et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos et cæcos, et beatus es, quia non habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in retributione justorum. » Hic finis, hæc merces, hoc præmium propter quod facienda est eleemosyna.

Porro danda est eleemosyna non ex tristitia, sed cum hilaritate; non cum mora, sed cum velocitate. Juxta quod docet Apostolus, dicens : « Unusquisque, prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus. »

Cæterum in eleemosyna danda serva regulam ordinatam. Triplex enim eleemosyna est, cordis videlicet, oris et operis : ex corde datur per compassionem, ex ore per correctionem, ex opere per largitionem. De prima dicit Apostolus : « Quis infirmatur, » etc ..; de secunda Dominus ait : « Si peccaverit in te frater tuus, » ...; de tertia dicit propheta : « Frange esurienti panem tuum.. » Verum hæc triplex eleemosyna danda est ordinate. Primo nobis, secundo proximo. Crudelis est enim et fatuus, qui alii compatitur, et sibi non miseretur; qui alium castigat, et seipsum non emendat; qui alii subvenit, et se despicit. E contra præcipitur : « Miserere animæ tuæ placens Deo... » Ergo tibi ipsi primo danda est eleemosyna. Post te da proximis eleemosynam, et in eis quoque ordinem serva, præferens fideles, domesticos, propinquos. Propter quod dicit Apostolus : « Operamini bonum ad omnes, maxime ad domesticos fidei. » Nam hoc exigit charitas ordinata... Sed inter hos præferendi sunt justi, si cæteræ circumstantiæ pares exsistant... Cum enim omnis homo tam bonus quam malus nobis ratione naturæ sit proximus, et ex præcepto divino teneamur diligere proximos sicut nos ipsos, profecto videtur, quod passim omni homini teneamur indigenti, cum possumus, subvenire, et cum majoris meriti videatur, inimicis benefacere quam amicis .. E contra Veritas ipsa testatur : « Quicun-

que recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet... »

Multum ergo contingeret eleemosynam retardari, si semper oporteret inter bonos et malos discerni. Sed cur in eleemosyna danda non præferas justum iniquo, cum ipse tibi meritis et precibus suis plus valeat apud Dominum promereri? Sane benefaciendum est et bonis et malis, et justis et impiis, et amicis et inimicis, cum necessitas exigit et facultas permittit; sed in talibus ponderandæ sunt circumstantiæ, ut possit discerni, quando et quomodo, et ubi, et cui magis debeat subveniri. Contingere enim potest, ut aliquando magis subveniendum sit malo quam bono, si videlicet premitur majori egestate, præsertim cum absque periculo non potest subventio prorogari. Et licet majoris sit meriti benefacere inimicis, quia tunc maxime propter Deum animo vis infertur; unde: « A diebus Joannis Baptistæ, regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. » Si tamen parentes indigeant, eis credo potius succurrendum, propter illud speciale mandatum : « Honora patrem tuum et matrem tuam. » ... Licet ergo benefaciendum sit generaliter omnibus proximis, amplius tamen bonis quam malis, justis quam impiis, nisi regulæ generali detrahat aliqua specialis exceptio, circumstantiis ponderatis.

LAURENTIUS (S.), Novariens. episc. — Inter multa utilia et salutaria præcepta quæ scripta sunt in divinis Paginis, nulla est alia tam efficax, tam valida et velox nostrorum vulnerum medicina, quam præceptum eleemosynæ; siquidem eleemosyna non solum peccata purgat et vulnera conscientiæ curat, sed etiam animam ipsam de morte revocat, regnorumque cœlestium facit esse consortem. Hujus præceptionis vel operis auctor est justissimus Tobias, cæcus corpore, et clarus opere; tentatus ad tempus et non mortificatus; temporali aspectu paulisper privatus, et perpetuo bonorum operum lumine plenus. His talibus monitis instruebat filium : « Fili, de substantia tua fac eleemosynam, et ne avertas faciem tuam ab omni paupere; sic fiet ut a te non avertatur facies Dei. » Tulit etiam scrupulum de animo trepide vel dubie largientis, ut sive de multo, sive de modico, quispiam largiri non desinat. « Fili, secundum quod tibi est facito; si largior est substantia, largius eroga; si modica, porrige modicum. » Et noli dubitare dum erogas, noli diffidere, dicens : Ne forte non sufficiat nobis; sed esto lætus, dum erogas, quia hilarem datorem diligit Deus.

Homines cum simus in lubrica natura plerumque peccantes, non cesset anima justitiæ aqua exuberans. Radix omnium malorum quid est? Avaritia. Radix omnium bonorum quid est? Eleemosyna. Et qui nunc vulneratus es per avaritiam, cura te per eleemosynam. Mortuus es per avaritiam? vivifica te per eleemosynam. Exulcerata est peccatis anima tua? unge eam pietatis ac justitiæ opere. Audisti commonitionem justi : « Eleemosyna de morte liberat et non permittit intrare in tenebras. » Implicavit te cupiditas, habes multa piacula. Jaces avaritia perditus, depravatus luxuria, derogasti, blasphemasti, quia plurimis sæpe mentitus es, plerumque pejerasti? his nequitiæ partibus, aliisque similibus obruta est mens, convulsa est conscientia? quid modo? numquid desperandum est inter hæc? Non sic jubet Dominus. Sed quid præcipit? « Facite, inquit, eleemosynam, et erunt vobis omnia munda?...» LXVI, 105, 116.

LAURENTIUS (S.), Novariens. episc. — De eleemosyna, LXVI, 105.

LEO MAGNUS (S.), pap. — De eleemosyna, LIV, 157, 159, 164, 166, 263, 281, 294, 297, 301, 438, 444, 490; misericordiam exercendam, LIV, 305, 444, 460.

LEO IX (S.), pap. — De eleemosyna, CXLIII, 1093.

LUCULENTIUS. — De eleemosyna, LXXII, 822, 831, 848.

MAXIMUS (S.), Taurinens, episc. — Misericordia erga indigentes, LVII, 473, 478, 480, 531, 759.

NICOLAUS I, pap. — Quibus eleemosyna sit eroganda investigastis, Bulgares, quod Dominus in Evangelio manifeste demonstrat, dicens : « Omni petenti da. » etc... verumtamen est in eleemosyna facienda quidam ordo discretionis observandus, quem nos pleniter exponere studio nunc brevitatis omittemus. Sed quidnam hoc nomen signet primitus indicemus; eleemosyna quippe Græce, Latine misericordia dicitur; et certe scriptum est : « Miserere animæ tuæ placens Deo. » Ergo primum sibi debet homo præ cæteris eleemosynam facere, siquidem omnem regulam bene agendi a se debet homo incipere, placens scilicet Deo per munditiam mentis et corporis ac per hoc sibi tribuens illum panem vivum, qui de cœlo descendit. Deinde vero eleemosyna exhibenda est propinquis egestatem patientibus, sicut scriptum est : « Carnem tuam ne despexeris; » nam et ipsa natura docet nos de hoc; et quod ipse propinquo meo non exhibuero quando extraneus exhibebit? Deinde autem his maxime misericordia præstanda est qui petere confunduntur. Sane notandum est, quia sunt nonnulli quibus nihil conferri debet, sicut scriptum est : « Da bono et ne receperis peccatorem .. » etc., CXIX, 1013, 1014.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiens. abb. — De modo eleemosynam exercendi, CXX, 270.

PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch. — De eleemosynis et piis operibus, XCIX, 200, 227.

PAULUS WINFRIDUS, diacon. — De eleemosyna, XCV, 1218, 1546.

PETRUS Cantor. — De eleemosyna, CCV, 286.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennat. archiepisc. — De eleemosyna, LII, 208, 231, 314, 320.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Laus eleemosynæ : O virtus eleemosynæ, quæ velut fluentum fontis irrigui, et peccatorum inquinamenta detergis, et æstuantium vitiorum flammas exstinguis! o felix eleemosyna, quæ de gehennæ barathro tenebrarum filios extrahis, et adoptatos luci perpetuæ regnis cœlestibus introducis! Tu de manibus pauperum volas in cœlum, et illic tuis amatoribus paras hospitium. Si vinum es, non coacescis; si panis, non emittis mucorem; si caro vel piscis, non verteris in putredinem; si vestis præterea, nullam contrahis vetustatem; recens, jugiter servaris et nova, et mox ut tuus oblator obierit, ad eum illico multiplicata reverteris. Tu de jacentibus sub criminum squalore conspicuos; tu de damnabilibus sanctos; tu facis de gentilibus Christianos. Quod mirum Cornelius probat, cujus eleemosynæ ad divini conspectus culmen ascenderant.

O dives eleemosyna, quæ tuis amatoribus præbes hæreditatem immarcescibilem, et cœlestis curiæ dignitatem! o miranda misericordiæ virtus quæ peccatorum omnium rubiginem purgat, frumentum vitiorum incitamenta mortificat, et splendore cœlestis gratiæ tenebrosas hominum mentes illustrat! Hoc Deum facit hominibus debitorem, ut regnum sibi cœlorum non jam quasi quod alienum est, quærant; sed veluti quod sui juris est, audacter invadant. O felix misericordia, quæ de miseria quidem nasceris, sed veram tuis exsecutoribus beatitudinem paris! Tu negotiatrix omni mangone prudentior, quæ terrenis mercibus cœlestia comparas, et transitoriis æterna permutas! Felices nundinæ tuæ, in quibus datur hospitium, suscipitur habitaculum, præbetur panis exiguus, recipitur regnum, porrigitur nummus, comparatur aula cœlorum..., CXLV, 222.

Opusculum iste S. Pater habet de eleemosyna, in quo optima leguntur, CXLV, 207-227.

Quamvis unusquisque sanctus omnibus florere virtutibus necessario debeat (neque enim singula quæque vere virtus est, si mista aliis virtutibus non est), una tamen virtus cuique est præ cæteris eligenda, cui mens familiarius inhærendo deserviat, atque ab ejus, ut ita loquar, obsequio non recedat. In cunctis quippe virtutibus æque nos exercere non possumus, sed dum unam arctius custodimus, in hac, quod ex reliquis minus est, adimplemus; et dum hanc indesinenter amplectendo constringimus, quasi totum virtutum corpus unius membri participatione tenemus.

Quam itaque virtutem tibi persuadeo peculiarius exsequendam? Numquid jejunium? sed continuo respondebis: Si immoderatis corpus meum jejuniis attero, imminentibus tot causarum discursionumque laboribus mox succumbo. Si psalmodiæ meditationes indixero, ab orationis, inquies, assiduitate præpedior; quoniam ad respondendum salutationibus amicorum ac miscenda colloquia quotidie coactus impellor. Si nudis te, juxta morem apostolorum, pedibus hortor incedere; si duris, instar Joannis, membra tuis ciliciis edomare; si denique te in exsilium proficisci; si carcerali custodia te jubeam pœnitentium more concludi, imminentem præsto causaberis ægritudinem, vel potius non te posse perferre tam duram corporalis incommodi gravitatem. Qui ergo membra corporis tui adhuc times affligere, imo quia temetipsum per acrimoniam pœnitentiæ necdum vales Deo sacrificium offerre, ad ea, quæso, quæ circa te sunt manum porrige, et quia non te, saltem quæ tua sunt, impertire, CXLV, 209, 210.

« Quod fructus ex divitiis capitur, si dispensentur pauperibus. » Nulla sane putredo vulneris in Dei naribus intolerabilius fetet, quam stercus avaritiæ. Et cupidus quisque dum sordentis pecuniæ quæstus accumulat, vertens exedram in latrinam, quasi molem stercoris coacervat. Hinc est quod per Ezechielem dicitur : « Argentum eorum foras projicietur, et aurum eorum in sterquil-

nium erit; argentum eorum et aurum non valebit liberare eos in die furoris Domini. » Et alibi : « Væ ei, qui multiplicat non sua, usquequo, et aggravat et contra se densum lutum! Avaro sane contra se densum lutum aggravare, est terrena lucra cum peccati pondere cumulare..... Sit ergo quilibet castus sit, sobrius sit, indigentibus alendis intentus, hospitalitati deditus, jejunet, vigilet, diem nocti psallendo continuet, si tamen avarus est, totum perdit, ita ut inter omnium criminum reos nequiorem se invenire non possit. Nihil est enim avaro scelestius, nihil iniquius quam amare pecuniam. » Quid ergo proderit non occidere, non mœchari, non rapere, non denique perjurare, immunemque te prorsus a cunctis criminibus custodire, dummodo si a te avaritia non expellitur, nihil te nequius, nihil scelestius reperitur? CXLV, 532, 533.

De eleemosynæ bonis et effectibus, CXLV, 307. De charitate, CXLV, 526. De frenanda ira, CXLX, 649. Non occides, CXLV, 1019.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De eleemosyna facienda, CVII, 814. De eleemosynis et pauperibus, CIX, 783, 845. De eleemosynarum largitate, CX, 23, 97, 112, 205.

RATHERIUS, Veronens. episcop. De eleemosyna, CXXXVI, 698.

TAIO, Cæsaraugust. episcop. — Qui indigenti proximo exteriorem substantiam præbet, sed vitam suam a nequitia non custodit, rem suam Deo tribuit, et se peccato. Hoc quod minus est obtulit Auctori, et hoc quod majus est, servavit iniquitati. Nonnunquam divites elati inferiores opprimunt et aliena rapiunt; et tamen quasi quædam aliis largiuntur...., LXXX, 891-895.

De eleemosynis, LXXX, 959.

CXLVII.

INDEX DE CORRECTIONE FRATERNA,

EXPONENS CIRCUMSTANTIAS ET CONDITIONES REQUISITAS UT HOC PRÆCEPTO UNUSQUISQUE CIRCA PROXIMUM OBLIGETUR, ET FRUCTUS EX ILLA PERCIPIENDOS.

MONITUM.

Hic index duas in partes distribuitur; in prima parte sunt quædam notiones generales in ordine alphabetico, et in secunda sunt solutionis hujus quæstiones, velut appendix ad Indicem CXLV de dilectione inimicorum, in ordine chronologico.

PARS PRIMA.

Notiones speciales de correctione fraterna, in ordine alphabetico.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — Cavete ne sic ab alterius oculo festucam ejicialis, ut in oculo proprio trabem non videatis, nec sic alterius velitis relevare ipsum, ut vestrum non videatis casum. Nec sic alterius curare debetis morbum, ut et vos ipsos postponatis ægrotos, ne cuilibet vestrum dicatur : « Medice, cura te ipsum, » Cura ergo primo teipsum, ut curatus alterius vulnera curare possis. Audite quid Dominus dixerit Pharisæis adulteram accusantibus : « Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. » Qua fronte poteri nus arguere alios de eo quod in nobis gravius invenimus? Ad nos igitur pertinet mundos esse et sanctos; et si tunc fratrem nostrum peccare videmus, reprehendere eum cum omni mansuetudine debemus, ne per nostram negligentiam pereat. Charitas autem non odii, non rancoris, sed zelo justitiæ gladium correctionis evaginare debet. Tunc semper misericordia ligata sit in cordibus vestris, ne velut Judas, ille qui peccavit, desperatus ad suspendium pergat, XL, 1258.

PETRUS DAMIANUS. — Inter cætera sanctæ conversationis insignia, unum præ cæteris cave ne correptiones aliquando graviter feras, ne qualibet occasione redargui a tuis quoque junioribus erubescas. Quod videlicet hujus loci tam familiare est atque nativum, ut qui corripitur fugit... ad hoc enim homo de sæculo magisterio regularis disciplinæ submittitur, ut rubiginem quam de mundo lenocinante contraxerat, asperæ correptionis lima detergat. Unde est quod Sapientia loquitur in Proverbiis : « Convertimini ad correptionem meam; et proferam vobis Spiritum meum. »... Jure non hominis sed Domini correctio dicitur, cum in amore Christi a proximo in proximum quælibet severitas irrogatur, et nimis a sapientia deviat qui superbum cor divinis increpationibus non inclinat. Unde et Salomon ait : « Qui diligit disciplinam, diligit sapientiam; qui autem odit increpationes, incipiens est. » Quapropter idem dicit : « Cur detestatus sum disciplinam, et increpationibus non acquievit cor meum, nec audivi vocem docentium me et magistris non inclinavi aurem meam?... CXLV, 704, 705, 706.

Nunc ad memoriam redit quod Paulus, sicut ad Galatas scribit, beatum Petrum coapostolum increpavit; sed ei quem velut discordando redarguit, votis interioribus concordavit. « Cum venisset, inquit Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti...» O quam dura superficie tenus verba, et si solis attendatur in syllabis, ab apostolici culminis gravitate funditus aliena! Reprehensibilis est Petrus, cui ad reprehendendum et ad corrigendum commissa sunt omnia regna terrarum. In faciem ei resistitur ad cujus imperium janua regni cœlestis Christi fidelibus aperitur; simulationis auctor asseritur, qui primus est in prædicatoribus veritatis. « Sed cum vidissem quod non recte ambularent in veritate Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus...» Quid est hoc, beate Paule, quod priorem tuum increpationibus laceras, objurgationibus exacerbas? Quo pacto non vereris eum ante hominum ora confundere, cui speciali jure concessum est universali totius orbis Ecclesiæ præsidere? An fortassis excidit quod vos communis utriusque Doctor instruxit? «Si peccaverit, inquit, in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum; si autem te non audierit, adhibe duos vel tres testes. » Tu vero non private conventum, non clam coram testibus allocutum, sed palam omnibus arguis, et insuper ad posteritatis venturæ notitiam, quod gravius est, hoc te fecisse conscribis. An et illud ex oblitus quod Timotheo ipse jussisti : « Senem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem? » Sed in eo quod B. Petrum Paulus coram omnibus manifeste redarguit, foris quidem contradictor apparuit, sed cordis ejus vota complevit. Gentiles enim venientes ad fidem non audebat Petrus, eis præsentibus qui ex circumcisione credidérant, in convescendi societate recipere, ne videlicet illi scandalum sustinerent, et mox a fide adhuc tenera sub hac occasione recederent. Et ideo qui cum gentibus edere consueverat, quibusdam a Jacobo venientibus, ab eorum se consortio subtrahebat, timens scilicet ex circumcisione credentibus, ne, si eum convesci gentibus cernerent, perfidiæ periculum sustinerent Nam quia Petrus ita per omnia sentiebat ut Paulus, gentes scilicet observare ritus Judaicos non debere, qui Actus apostolorum legit dubitare non poterit; imo hujus sententiæ primus auctor Petrus inter apostolos indubitanter invenitur, cujus nunc a Paulo quasi prævaricator arguitur. Ait enim : « Nunc ergo quid tentatis imponere jugum super cervices discipulorum, etc...? » Volebat ergo Petrus permaxime coram omnibus argui, gaudebat objurgantis inventione confundi, ut id quod invitus agebat, correptus omitteret, et in eo quod solus

attentare timuerat, socium inveniret. Paulus ergo cum Petro restitit, eique procul dubio intrinsecus concordavit, quem intrinsecus arguit; alioquin quomodo Paulus in alio condemnaret quod ipse non dissimili necessitate compulsus egisset? Nam propter Judæos, qui legis observantiam et veteres ritus tenendos esse perhibebant, et Timotheum, gentilis videlicet hominis filium circumcidit, et ipsa votum solvens, sibimetipsi caput rasit, et sacrificium juxta veteris legis cæremonias obtulit, CXLV, 708, 709, 710.

PETRUS BLESENS. — Amicus sic faciem revereatur amici, ut aures vel oculos ejus verbo sive gestu vel opere non offendat. Optimus amicitiæ comes et ornamentum pretiosissimum verecundia est. E diverso peremptoria ejus est inverecundia, et attritæ frontis infrunitas. Plerisque accidit quod, cum iracundiæ ignis in eorum corde conceptus jam prodiret in publicum, aut cum jam verbum contumeliæ protulisset ad fauces, supervenientis aspectus amici sedabat æstuantis animi motum, turbatamque mentis faciem quodam placore vultus et auctoritate venerabili subito serenabat In hoc etiam apparet amicitiæ magna virtus, quod in suadendo vel dissuadendo aliquid multum potest. Quippe cum nec fides ejus sit dubia, nec blanda admonitio ejus suspecta. Amico igitur quod honestum est suadeas aperte, libere et secure; et, si utilitas ejus exegerit, eumdem ne timeas objurgare. Cum autem plerumque molesta sit veritas, et propter hoc amicitia quandoque turbetur, illud quidem obsequium damnabile est quod amicum indulgentiorem vitiis facit. Fiat itaque admonitio non acerba, objurgatio non contumeliosa, adsit honesta et suavis affabilitas. Omnis autem assentatio sit procul a conditione amicitiæ aliena. Verbum B. Ambrosii est : Si quid vitiosum deprehendis in amico, illum prius occulte corripe; si te non audierit, corripe eum palam; si vero se lædi putat, tu tamen eum corripe; et si animum ejus vulneret amara correptio, tu tamen corripe. Tolerabilia enim magis sunt amici vulnera quam adulantium oscula. Sicut Romani scribit auctor eloquii, objurgationes nonnunquam necessariæ sunt, quas fieri oportet et majore vocis contentione, et acriore gravitate verborum, ita ut videamur irati; verum sicut ad urendum et secandum, sic ad hoc genus castigandi inviti et rarissime veniamus, maxime si nulla alia medicina supersit. Ira vero procul absit, cum qua nihil considerate, nihil recte fieri potest. Castigatio ergo ex gravitate et clementia condiatur, ut repellatur contumelia, et qui objurgatur se ipsum causam esse hujus acerbitatis agnoscat. In omnibus itaque servetur censura modestiæ, ne videatur quis iracundiæ suæ plus satisfacere quam amori. Sunt enim qui ebulliunt interius, et astum vesaniæ nomine zeli palliant et colorant; sed qui sequuntur suæ mentis impetum, et non potius rationem, vix aut nunquam in corripiendo proficiunt. Sit ergo, quæso, in corripiendo sermo tristior, dejectior vultus, intercipiant verba singultus et lacrymæ; ut sentiat qui corripitur totum hoc ex amore, non ex rancore procedere. Si primam correptionem forte respuerit, recipiet vel secundam. Interim ora, plora, suspira, et vocem gemitus intercidat. Agat amicus in veritate quidquid emollire potest animum alterius; nihil tamen sit in verbo vel planctu aut singultu simulatione aliqua subornatum Simulatio siquidem et assentatio duæ virulentissimæ pestes sunt, quæ semper procul ab amicitia relegentur..... Amici ergo correctio tota de medullis animæ et de intima compassione procedat, ut sic se habeat in melioratione amici, sicut circa se fieri Propheta desiderat, dicens : « Utinam corripiat me justus in misericordia et increpet me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum ..... » Sicut autem simulatio assentatioque amicitiæ intoxicant puritatem, sic dissimulatio inter amicos quandoque parit et nutrit affectuum puritatem. Est enim quædam simulatoria, sed dispensatoria correctionis dilatio pro loco, pro tempore, pro persona. Nam si amicus publice objurgandus est, quantum salva lege amicitiæ fieri potest, decet nos ejus dissimulare aut excusare erratum, et ad correctionem ejus tempus exquirere opportunum et familiare secretum. Dum enim ex turbatione recenti adhuc est inquietior æger animus, tanta dissimulatione opus est, donec, mentis nubilo serenato, pacatior verba blande monentis admittat. Certe cum rex David adulterio proditionem et homicidium adjecisset, correpturus eum propheta Nathan, regiæ tamen deferens majestati, non subito, non mente turbata, tanti sceleris et crimen impegit, sed congrua dissimulatione præmissa, et proposito ænigmate competenti sententiam contra se judicantis extorsit, CCVII, 891-893.

SMARAGDUS, abb.—Paulus apostolus ait : « Si quis autem non obaudit verbo nostro, per Epistolam hanc notate; et non commisceamini cum illo, ut confundatur; et nolite quasi inimicum existimare illum, sed corripite ut fratrem. » Ac si diceret, si eum auctoritas Epistolæ nostræ non corrigit, per litteras vestras quis sit ipse nobis notificate, ut a nobis corripiatur, vel etiam per nostram Epistolam excommunicetur. Et vos non commisceamini cum excommunicato tandiu donec obediens præceptis consentiat apostolicis. Apertum hoc in loco dat Apostolus indicium, ut cum excommunicato nec in actu, nec in consilio, nec in aliquo commisceamur consortio. In uno eodemque homine et fraternitatem simul diligere, et vitia possumus odisse. Aliud enim est quod frater est, aliud quod vitiosus est homo. Diligamus ergo in eo fraternitatem nostram, et odio habeamus vitiositatem ejus. Persequamur in eo vitium, et emendatum ut nosmetipsos diligamus eum. Hinc beatus Gregorius : Sic nimirum proximis nostris exhibere odii discretionem debemus, ut in eis et diligamus quod homines sunt, et habeamus odio quod in Dei nobis itinere obsistunt. Dixit quidem senex : Quis debet homo mortificare se ipsum ab omni re mala, priusquam egrediatur de corpore, et non lædat ullum hominem. Et nisi habuerit homo in corde suo quod peccator est, Deus non exaudiet illum. Quid est in corde habere quod peccator est? Id est, si quis supportat peccata sua et non videt peccata proximi sui. Quando enim dimiserit homo voluntatem suam, tunc ei reconciliabitur Deus et suscipit orationem ejus. Si enim conspexerimus peccata nostra, non videmus peccata proximi. Stultitia est enim homini habenti mortuum suum, et relicto eo abire et fiere mortuum proximi sui... Unusquisque ergo mortuum, id est peccatum suum plangere debet... Peccatum enim mortuum dicit propheta, ubi ait : « Qui lavatur a mortuo, et iterum tangit mortuum, » id est, qui plangit peccatum, et iterum committit peccatum, « nihil proficit lavatio ejus. » CII, 672, 673.

PARS SECUNDA.

Divisiones variæ de correctione fraterna in ordine chronologico.

1 *Correctionis fraternæ negligentia sublata.* — S. Ambrosius, XVII, 715. – S Augustinus (*), V, 111, 519; IX, 83, 98; X, 918; VII, 21. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 72. — Rabanus Maurus, CXII, 47. — Amulo, episc. Lugdun., CXVI, 128.— Ratherius, episc. Veron., CXXXVI, 414. — Ivo Carnot., episc., CLXV, 712; CLXI, 850. — Hildebertus, Cenoman., CLXXI, 605. — Algerus Scholastic., CLXXX, 901.— Petrus Lombardus, CXCII, 573.

2. *Correctionis fraternæ exercitium, pietas, negligentia, crudelitas* — S. Augustinus, V, 111. — Sidonius Apollinaris, LVIII, 747. — S. Benedictus LXVI, 278. — Petrus Damianus, CXLV, 708. — S. Bernardus, abbas Clarævall., CLXXXI, 108.

3. *Correctio fraterna, officium, munus, obligatio.* — S. Augustinus, XXXIII, 657; XXXIX; 1666, 1697, 1698; XLI, 21. — Leo Magnus, LIV, 1126. — S. Greg., episc. Turon., LXXI, 521. — S. Gregorius Magnus, LXXV 921; LXXVI, 895. — S. Columbanus, abbas, LXXX, 218. — Rabanus Maurus, CX, 89. — Hugo, episc. Lincoln., CLIII, 1042. — S. Anselmus, Cantuar., CLIX, 174. — Ivo Carnot. episc., CLXI. 711. — Algerus Scholastic. CLXXX, 873. — Adamus, Præmonstrat. abbas, CXVIII, 258. — Philippus de Harveng, abbas bonæ Spei, CCIII, 1197.

4. *Correctionis fraternæ necessitas, utilitas.* — S. Ambrosius, Mediolan. arch., XV, 1715; XVII, 396. — S. Augustinus, XXXIX, 2289; XL, 202; XLV, 919-921. — Petrus Damianus, CXLV, 707. — Rupertus, abbas, CLXVIII, 1002. — Algerus Scholastic., CLXXX, 869, 870, 901. 903, 905, 906, 909, 910. — Gaudefridus, abbas, CLXXXIV, 500. — S. Hildegardis, CXCVII, 151, 202, 218, 298. — Philippus de Harveng, abbas bonæ Spei, CCIII, 199. — Cœlestinus III, CCVI, 1085. — Innocentius III, CXV, 62; CCXVI, 564; CCXVII, 1143.

5. *Correctio fraterna, commodum publicum, commune.* — S. Ambrosius, XVII, 507, 337. — S. Augustinus, XXXIX, 2283; XLI. 644. — Petrus Cantor, CCV, 285. — Petrus Blesensis, CCVII, 891. — Petrus Damianus, CXLV, 704.

6. *Correctio fraterna, medicamentum, remedium.* — S. Ambrosius, XIV, 591, 592, 1057. — S. Hieronymus, XXVI, 513; XXIII, 587.— S. Augustinus, XL, 722; XLVI, 228.—Cassiodorus, LXIX, 584, 647.—S. Gregor. Turon, LXXI, 528. — S. Eligius, episcop. Noviom., LXXXVII, 589. — Petrus Damianus, CXLIV, 276; CXLV, 706. —

(*) Tomi hujus Patris indicantur separatim e tomis Patrologiæ.

Algerus Scholastic., CLXXX, 915. — Guerricus, abbas, CLXXV, 111.

7. *Correctio fraterna. præceptum Domini pro omnibus.* — S. Ambrosius, Mediolan. arch., XVII, 30, 209. — S. Augustinus, XL, 200; XLV, 931, 916, 944; XL, 200; XLI, 21. — Ekkehardus Ursugiensis, CLIV, 814, 815. — Guichardus, Lugdun. arch., CXCIX, 1107.

8. *Libertas in praxi Correctionis (pia et sancta).* — S. Augustinus, XXXIII, 1074 — S. Petrus Chrysologus, LII, 617. — S. Benedictus, LXVI, 277, 922. — Petrus Damianus, CXLV, 416.

9. *Correctionis fraternæ natura.* — S. Ambrosius, XVII, 777. — S. Petrus Chrysologus, LII, 572, 575. — Cassiodorus, LXIX, 766. — S. Gregorius Magnus, LXVII, 30, 472 — B. Albinus seu Alcuinus, C, 775. — Petrus Lombardus, CXCII, 505.

10. *Correctio fraterna, licita quatenus.* — S. Augustinus, XLIII, 432.

11 *Conditiones, qualitates correctionis fraternæ; quo animo?* — Tertullianus, I, 121, 122, 697; II, 152, 153, 193, 196, 259, 240. — S. Ambrosius, XIV, 391, 392. — S. Hieronymus, XXVI, 425. — S. Augustinus, XL, 200, 1093; XXXIV, 1261, 1262, 1263, 1298, 2145; XXXIII, 531; XXXVIII, 507, 549, 1698; XL, 199. — Leo Magnus, LIV, 1126 — S. Benedictus, LXVI, 278. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 799, 1070; LXXVI, 552; LXXV, 1057; LXXVI, 587; LXXVII, 56. — Rabanus Maurus, CVIII, 1200; CXII, 53. — Ivo, Carnot. episc., CLXI, 997. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 268.

12. *Correctio fraterna ex auctoritate et potestate superiorum. Quomodo?* — S. Augustinus, XXXVIII, 274, 549, 762. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 114. — S. Jonas, abbas Elnon., LXXXVII, 1078. — Halitgarius, episc. Camerac., CV, 691. — Amalarius, presb. Metens., CV, 966, 967. — Rabanus Maurus, CIX, 981; CXII, 43. — Walafridus Strabus, CXIV, 980. — S. Lupus, abbas Ferrar., CXIX, 614. — Hincmarus, Rhem. arch., CXXV, 850 — Joannes VIII, papa, CXXVI, 750, 814. — Joannes, arch. Rotomag., CXLVII, 51. — S. Anselmus, CLIX, 146, 175, 175. — Sigebertus Gemblacens., CLX, 798. — Algerus Scholastic., CLXXX, 869. — Gillebertus, abbas, CLXXXIV, 123. — Guichardus, Lugdun. arch., CXCIX, 1107. — Innocentius III, CCV, 593, 526, 723, 1146, 1539.

13. *Correctio fraterna, quomodo recipienda?* — B. Lanfrancus, Cantuar. arch., CL, 365, 631. — Gillebertus, abbas, CLXXXIV, 238. — Ogerius, *ibid.*, 1192.

14. *Correctio fraterna, non est redditio mali pro malo.* — S. Hieronymus, XXV, 1044. — S. Augustinus, XXXIX, 1693; XL, 1232; XLIII, 550; XXXIII, 958. — B. Lanfrancus, Cantuar. arch., CL, 539.

15. *Correctio fraterna redditio boni pro malo.* — S. Augustinus, doct., XLIV vel XLV, 946.

16. *Correctionis fraternæ utilitas a Deo.* — S. Hieronymus, XXV, 1367. — S. Augustinus, XLV, 920. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 72, 90.

17. *Correctio fraterna non fit sine auxilio divino.* — S. Augustinus, XLV, 1246. — Amulo, episcop. Lugd., CXVI, 129. — Petrus Lombardus, CXCII, 373.

18. *Iusie corripiuntur inobedientes etiam gratia nondum accepta.* — S. Hieronymus, XXV, 1575. — S. Augustinus, XLV, 920. — Amulo, episcop. Lugd., CXVI, 129.

19. *Correctio fraterna in regeneratos vel non.* — S. Augustinus, doctor, XLV, 921.

20. *Correctio fraterna, prædestinato medicamentum, reprobo pœnale tormentum.* — S. Augustinus, doctor, XLV, 942. 943.

21. *Dei eadem mansuetudo sive in corripiendo sive in erudiendo.* — S. Ambrosius, episc. Mediol., XIV, 1017. — S. Augustinus, doctor., XL, 98; XXXVI, 1145. — S. Benedictus, LXVI, 555. — S. Gregorius Magn., LXXVI, 554; 912; LXXVII, 45. — Walafridus Strabus, Fuld. mon., CXIII, 254. — Werneras, abbas S. Blasii, CLVII, 1201, 1202. — Rupertus, abbas, CLXVII, 415. — Richardus S. Victoris, CXCIV, 1557.

22. *Usus præcepti correctionis fraternæ et orationis.* — S. Ambrosius, doctor, XIV, 1324; XVII, 311. — S. Augustinus, doctor, XXXIX, 2289; XLV, 919. — Hincmarus, Rhem. arch., CXXV, 845. — Guichardus, Lugdun. arch., CXCIX, 1103

23. *Correctionis fraternæ, viæ sive modi, objurgatio, monitio, oratio.* — S. Augustinus, Hipp. episcop., doctor, XXXIX 2279; XL, 125; XLI, 21; XXXIV vel XXXV, 1263; XXXIII, 23. — Cassianus, XLIX, 172-174, 173-174. — S. Prosper Aquitanus, LI, 185. — Cassiodorus, LXIX, 827. — S. Gregorius Magnus, doct. eccl., LXXVI, 511-598, 599; LXXVII, 91. — S. Chrodegangus, episc. Metens., LXXXIX, 1080. — Amulo, episc. Lugdun., CXVI, 128. — Paschalis II, papa, CLXIII, 436. — Rupertus, abbas Tuitiensis, CLXVII, 1123. — Ven. Hildebertus, Cenoman. episc., CLXXI, 279. — Algerus Scholasticus, CLXXX, 896. — Ogerius, abbas Luced., CLXXXIV, 1252. — Gerhohus, præpos., Reichersp., CXCIV, 1506. — S. Stephanus, Grandimontens., CCIV, 1096.

24. *Correptio et gratia non se invicem tollunt.* — S. Ambrosius, Mediol. arch. doct., XIV, 392-393. — S. Hieronymus, presbyt. doct. eccl., XXIII, 563. — S. Augustinus, Hippon. episc. doct., XLI, 442; XLV, 942. — Supplementum ad opera S. Augustini, XLVII, 561. — Cassianus, XLIX, 532, 417, 418, 514, 548. — S. Leo Magnus, pap. doctor, LIV, 263. — S. Eugyppius, abbas, LXII, 998. — Cassiodorus, LXIX, 602. — S. Gregorius Magnus, doct., LXXVII, 46, 792. Amulo, episcop. Lugd., CLVI, 129. — Isidorus Mercator, CXXX, 856. — Petrus Damianus, CXLV, 705.

25. *Correctio fraterna, quomodo facienda?* — S. Hilarius, Pictav. episc. doct., IX, 1021. Eusebius Vercellens., XII, 261. — S. Hieronymus, presbyt. doct., XXVI, 131. — Ambrosius, arch. Mediol., XV, 1507. — S. Hieronymus, presb. doct., XXIX, 565. — S. Augustinus, Hippon. episc. doct., XXXII, 1381; XLIII, 81, 82; XLV, 902, 916; XLIII, 83, 84. — Cassianus, XLIX, 172, 551, 552, 555. — S. Petrus Chrysologus, LII, 617. — S. Leo Magnus, LIV, 688. — S. Maximus Taurinens., LVII, 747. — S. Benedictus, LXVI, 921. — S. Cæsarius, Arelat. episcop., LXVII, 1086. — S. Gregorius Magnus, doct., LXXVII, 488. — S. Albinus seu Alcuinus, C, 775. — Smaragdus, abbas, CII, 672. — Sedulius Scotus, CIII, 224. — Rabanus Maurus, CIX, 891. — Lanfrancus, Cantuar. arch., CL, 365, 631. — Rupertus, abbas Tuitiens., CLXVII, 919. — Algerus, Scholastic., CLXXX, 869. — Ogerius, abbas, CLXXXIV, 1184 — Adamus, Præmonstrat., CXCVIII, 538 *et seqq.* — Alanus de Insulis, CCX, 161.

26. *In correctione fraterna diversitas pro culpis diversis.* — S. Augustinus, Hippon. episc., XXXVIII, 799; XLV, 944. — S. Leo Magnus, papa et doct., LIV, 669. — Julianus Pomerius, LIX, 443. — Amulo, episc. Lugdun., CXVI, 128. — S. Anselmus, Cantuar. episc., CLIX, 130. — L. Guillelmus, abb. Hirs., CL, 1042, 1044, 1046, 1047, 1048.

27. *Correctio fraterna, alia secreta, alia publica.* — Aquilelus Juvencus, XIX, 250, 430. — S. Hieronymus, XXVI, 513; XXIII, 460. — S. Augustinus Hipponens., XXXIV, 1134; XXXVIII, 506, 652; XL, 842; XXXVIII vel XXXIX, 127, 510, 511, 946. — S. Benedictus, LXVI, 921. — S. Gregorius Magnus, doct., LXXV, 1021. — Lege: Beda Ven., XCII, 83, 84. — Rabanus Maurus, archiep. Mog., CVII, 1011; CX, 475. — Walafridus Strabus, Fuld. monach, CXIV 146. — Petrus Damianus, CXLV, 705, 708. — B. Lanfrancus, arch. Cantuar., CL, 237, 357. — S. Guillelmus, abbas Hirsaug., CLIII, 950. — S. Hieronymus (supra legitur), XXVI, 513. — Ivo Carnot. episc., CLXI, 888. — S. Bruno, episc. Signiens., CLXIII, 797. — Rupert., abb. Tuitiens., CLXVII, 657; CLXVIII, 1411; CLXIX, 869. — Hildebertus, Cenoman., CLXXI, 250. — Algerus, Scholastic., CLXXX, 909, 921 — Ogerius, abbas, CLXXXIV, 1184. Petrus Lombardus, CXCII, 555 — Gerhohus, præpos. Reichersperg., CXCIV, 1280. — Burchardus, Wormat. episc., CLX, 926. — Regino, Prumiens. abbas, CXXXII, 554 — Haymon, Halberstad. episc., CXVIII, 266. — S. Eugyppius, abbas, LXII, 865.

28. *In correctione fraterna, sævire non licet in malos.* — S. Augustinus, Hipponens. episc., XL, 1097; XXXIX, 1589. — S. Gregorius Magnus, pap. doct., LXXV, 926.

29. *Correctio fraterna, sanatio per confusionem.* — S. Ambrosius, arch. Mediol., XIV, 910; XV, 1524. — S. Hieronymus, presb. doct., XXIV, 685; XXX, 556, 557. — S. Augustinus, Hippon. episc., XXXIII, 654; XXXVIII et XXXIX, 779, 780. — S. Petrus Chrysologus, LII, 550, 569. — S. Gregorius Magnus, pap. doctor, LXXVI, 912, 913, 1018; LXXVII, 145. — Isidorus Mercator, CXXX, 852.

30. *Correctionis fraternæ origo (ex charitate).* — Tertullianus, III, 103. — S. Hieronymus, presb. doctor, XXV, 853. — S. Augustinus, Hippon., XLIV et XLV, 942-944. — S. Leo Magnus, pap. doct., LIV, 554.

31. *Correctio fraterna, officium dilectionis est.* — S. Ambrosius, Mediolan. arch., XV, 1523. — S. Augustinus, Hippon. Episc., XXXIX, 2116; XXXVIII, 54. — S. Leo Magnus, papa, doctor, LIV, 669. — S. Gregorius Magnus, papa, doctor, LXXVII, 476. — Walafridus Strabus, CXIV, 317. — Amulo, episc. Lugdun, CXVI, 128. Florus, diac. monach., CXIX, 398. — Petrus Damianus, CXLVII, 787. — Rupertus, abbas Tuitiens., CLXVII, 1803. — Ven. Hildebert, episc. Cenom., CLXXI, 279, 774. — Algerus,

scholasticus, CLXXX, 695, 896, 901. — Herveus, Burgidol. monach., CLXXXI, 1401. — Petrus Lombardus, CXCII, 522. — Joannes Saresberiensis, CXCIX, 996. — Innocentius III, papa, CCXVII; 1147.

52. *In correctione fraterna, severitas et charitas osculantur.* — S. Ambrosius, Mediol. arch., XIV, 1017. — S. Hieronymus presb. doctor, XXV, 111. — S. Augustinus, doct., XXXVI, XXXVII, 504; XXXIII, 530. — S. Benedictus. LXVI, 278. — S. Gregor. Magnus, papa doct., LXXV, 311, 594, 970; LXXVI, 594, 912; LXXVII, 727, 1077. — Regino Prumiens. abbas, CXXXII, 534. — Burchardus, Wormat. episc., CXI., 926. — Ivo, Carnot. episc., CLXI, 717. —Algerus, Scholasticus, CLXXX, 898. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 272.

53. *In correctione fraterna melior cum severitate dilectio quam cum lenitate deceptio.* — S. Ambrosius, Mediolan. arch., XVI, 180. — S. Augustinus, Hippon. episc., XXXVIII, 124; XXXIX, 1697; XLI, 21. — S. Augustinus, Hipp. episc., XXXIII, 523.—S. Gregor. Magnus, pap., doct LXXVII, 72, 73, 738, 1077. — Regino, Prumiens. abb., CXXXII, 210, 231. — Petrus Damianus, CXLV, 709. — S. Anselmus, Cantuar. arch., CLIX, 118. — Yvo, Carnot. episc., CLXI, 536. — Hildebertus, Cenoman., CLXXI, 996.— Algerus, Scholastic. CLXXX, 903, — Richardus S. Victoris, CXCIV, 1337. — Petrus Cellensis, CCII, 478.

54. *In correctione fraterna multa cum patientia agenda, etiam cum invitis benigne et severe plectendis.* — S. Augustinus, XXXIII, 551. — Petrus Damianus, CXLV, 705.

55. *Ubi nullus locus correctionis, ibi juste poscitur vindicta ultima.* — Tertullianus, II, 18.— S. Augustinus, XXXIII, 530.

56. *Correctionis fraternæ opportunitas, tempus.* — S. Cyprianus, IV, 772. — S. Benedictus, LXVI, 277.— S. Gregorius Magnus, LXXVII, 596. — S. Columbanus, abbas, LXXX, 218.

57. *Correctionis fraternæ vis et efficacia unde?* S. Augustinus, XLIV, 942; XXXVI, 595.

58. *Correctionis fraternæ utilitas unde?* — S. Augustinus, XL, 1150. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 1020. — Amulo. episc. Lugdun., CXVI, 129. — S. Augustinus, XLIV, 944.

59. *In correctione fraterna opus est magna consideratione ne peccetur.* — Tertullianus, III, 1603. — Sixtus, pap. II, V, 87. — S. Julius, pap. I, VIII, 986. — S. Hieronymus, XXII. — S. Augustinus, XXXIII, 555.— S. Leo Magnus, LVI, 891. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 266, 552; LXXVII, 48, 1166, 1055, 1101, 1307. — Hildebertus Ven., Cenom. ep., CLXXI, 27, 774; CLXXI, 1020. — Ogerius, abbas Luced., CLXXXIV, 876.

60. *In correctione fraterna faciendia, quotidie peccatur.* — S. Ambrosius. arch. Mediol., XV, 1771. — S Augustinus, doctor eccl., XXXIII, 353.—S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1044. — Adamus, Præmonstrat. abb., CXCVIII, 539. — Stephanus, Tornac. episc., CCXI, 495.

61. *Melius vel facilius corriguntur parvus homo et indoctus docilis, quam franguntur durus et pervicax.* — S. Cyprianus, IV, 776. — S. Augustinus, doctor eccl., XXXIII, 875; XL, 100.

62. *Correctio fraterna neglecta vel omissa aliquando ex consilio charitatis.* — S. Ambrosius, arch. Mediol., XVII, 214. — S. Augustinus, doct. eccl., XXXIX, 2116; XLI, 21. — S. Leo Magnus, doct. eccl., LIV, 1039. — S. Gregor Magnus, LXXVII, 669. — Ratherius, episc. Veron , CXXXVI, 414.

63. *Incorrigibiles tolerandi.* — S. Augustinus, XL, 199, 200; XXXVI, 1692. — S. Prosper. Aquitanus, LI, 274. — S Benedictus, LXVI, 519, 864. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 1017, LXXVII, 91. — S. Algerus, Scholastic. Leodiens., CLXXX, 891. Petrus Blesensis, CCVII. 893.

64. *Correctio fraterna a minore quolibet non dedignanda.* — S. Hieronymus, XXII. — S. Augustinus, doct. eccl., XXXIII, 290.

65. *Contra incorrigibiles.* — S, Hieronymus, presb. doct., XXVI, 426. — S. Augustinus, doct. eccl., XLI, 45; XLIV, 920, 921. — S. Leo Magnus, LIV, 1017, 18, 1126. — Cassiodorus, LXIX, 776. — S. Gregor. Magnus, LXXVI, 708; LXXV, 920. 812, 1021; LXXVI, 704, 884, 892, 895, 1250, 1510; LXXVII, 1279, 46, 43. — Walafridus Strabus, CXIV, 317, 365. — Haymon, Halberstat., episc., CXVII, 783. — Petrus Damianus, CXLV, 706. — S Hincmarus, arch. Rhem., CXXV, 798. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 159.— S. Bernardus, abbas Clarær., CLXXXI, 1170.— Gerholus præpos. Reichersp., CXCIV, 1280.

66. *Correctionem fraternam moleste ferentes disputant cum iis qui secum sedulo agunt, eosque objurgant.* — S. Ambrosius, arch. Mediol., XVII, 205.— S. Augustinus, Hipp. ep , XXXIX. 2521; XXXVIII, 73; XLIII, 450. — S. Leo Magnus, LVI, 891. — Lanfrancus, arcb. Cantuar., CL, 357. — Hildebertus, episc. Cenoman., CLXXI, 1474.

67. *Corripi pudere vitium superborum.* — S. Ambrosius, doct. eccl., XVII, 307. — S. Augustinus, doct., eccl., XLI, 309. — S. Columbanus, abbas, LXXX, 218. — S. Isidorus, Hispal., LXXXIII. 1206.

68. *In correctione fraterna quot fructus in honestioribus!* — S. Cyprianus, III, 1011. — S. Ambrosius, XVII, 690. — S. Augustinus, doct. eccl., I, 725. — Petrus Damianus, CXLIV, 590.

69. *Correctio fraterna facilior in aliis quam lubens in nobis.* — S. Augustinus, doct. eccl., XL, 1258; XXXV, 2114. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 594. — Petrus Damianus, CXLVII, 518.— Gillebertus, abbas, CLXXXIV, 124.

70. *Laudabilius libenter accipere corrigentem, quam audacter corrigere devientem.* — S Augustinus doct. eccl., XXXIII, 286. — Algerus, Scholastic., CLXXX, 869.

71. *Petrus humilis in correctione accepta magis ædificat, quam Paulus corripiens.* — S. Augustinus, XXXIII, 112, 208, 277, 779; XL, 493; XXXIII, 285.—S Petrus Damianus, CXLV, 708. — Hildebertus Cenoman., CLXXI, 997. — Algerus Scholastic., CLXXX, 869. — Gerholus Reichersp., CXCIV, 1316.

72. *Correctio promissa facit veniabiliora peccata* — S. Augustinus, doct. eccl., XXXIII, 654.

73. *Dum verum nos molestat, a Christo non ab homine forte peccatore emendamur.* — S. Augustinus ep. Hipp., XXXIII. 247, 975; XXXIII, 150.

74. *Paulus non parcit vitiis sibi honorem exhibentium.* —S. Hieronymus presb. doct., XXIII, 1022. — S. Augustinus, doct. eccl., XXXVIII, 273.

75. *Quomodo Deus corrigit.*—S Augustinus, doct eccl., CLIV, 921, 946; XLI, 159. — S. Prosper. Aquitan., LI, 633. — S. Petrus Chrysologus, LII, 629-650; 647. — S. Leo Magnus, LV, 71 — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 573.— Rabanus Maurus, arch. Mog., CIX, 25.

76. *Flagellum Dei patienter ferendum.* — S. Ambrosius arch. Mediol., XV, 1440. — S. Augustinus, doct. eccl., XXXVIII, 146. — S. Gregor. Turon. episc., LXXI, 528 — S. Gregor. Mag., LXXV, 919-920; LXXVII, 651, 1166.

77. *Correctio hæreticorum quo modo?*— S. Augustinus doct. eccl., XXXII, 650, 656; XLII, 173 — S. Leo Magnus, LIV, 944, 1098, 1109, 1110, 1132, 1148.

78. *Correptio hominis, per visum cæsi.*—S. Augustinus, doct. eccl., XXXVIII. 1410 — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 913; 1054.—Rabanus Maurus, arch. Mog. CVIII, 941 —Wernus, abb. S. Blasii, CLVII, 1202.

79. *Omne quod corrigitur imperfectum est.* — S. Hieronymus, presb., doct., XXVI, 56 .—Innocentius III, pap., CCXV, 62.

80. *Correctio proximi semper optanda.* — S. Leo Magnus, pap., doct., LIV, 299; 1205.—S. Augustinus, doct. eccl., XXXVIII, 761.

CXLVIII.

INDEX DE SEX ECCLESIÆ PRÆCEPTIS,

LOGICE REFERENS PATRUM SENTENTIAS DE NECESSITATE ILLA ADIMPLENDI, ET ORDINATIM MEMORANS, CIRCA UNUMQUODQUE CHRISTIANORUM OFFICIA.

—

Ecclesia hæc sex præcepta Gallice sic nobis proponit :

1. *Les dimanches messe ouïras*
   Et les fêtes de commandement.
2. *Les fêtes tu sanctifieras,*
   Qui te sont de commandement,
3. *Tous les péchés confesseras*
   A tout le moins une fois l'an.
4. *Ton Créateur tu recevras*
   Au moins à Pâques humblement,
5. *Quatre-Temps, vigiles jeûneras,*
   Et le carême entièrement.
6. *Vendredi chair ne mangeras*
   Ni le samedi mêmement.

MONITUM DE POTESTATE ECCLESIÆ.

Postquam beato Petro principi apostolorum Dominus ac Redemptor noster Jesus Christus ex utero Virginis pro nostra redemptione, ut erat verus Deus ante sæcula, verus homo in fine sæculorum apparere dignatus est, ligandi atque solvendi in cœlo et in terra potestatem tribuit, et januas regni cœlestis reserandas concessit, supra soliditatem fidei suam sanctam dignatus est stabilire Ecclesiam, secundum illius veridicam vocem dicentis : « Tu es Petrus, etc., » ad quam promissionem sanctæ apostolicæ institutionis cæmento cœperunt hujus fundamenta ex pretiosis succrescere lapidibus et annuente divina clementia, per studium structorum, et apostolicæ auctoritatis sollicitudinem usque ad culmen insolubiliter perducta perpetualiter mensura, sine sinistræ auræ impulsu consistere, cujus primatum B. Petrus merito promeruit. Post quem et hujus vicarii sincerissime Deo famulantes, carentes nebularum densitatibus, quæ recto ab itinere impedire assolent, dignius perceperunt, et in cura regiminis, quam pro dominicis ovibus susceperunt sollicite permanserunt..... Constat enim sanctam Romanam Ecclesiam per beatum Petrum principem apostolorum qui Dominico ore primatum Ecclesiarum suscipere promeruit, omnium Ecclesiarum esse caput, et ab ea rectitudinem atque ordinem in cunctis utilitatibus et ecclesiasticis institutionibus, quas secundum canonicas et synodicas, sanctorumque Patrum sanctiones inviolabiliter atque irrefragabiliter retineret exquirere ac sectari. — Et ideo consequens est ut, quod ab hujus sedis rectoribus plena auctoritate sancitur, nullius consuetudinis propediente occasione, proprias tantum sequendo voluntates removeatur, sed firmius et inconcusse teneatur, Nicolaus II papa, CXIX, 785, 786.

Sæpe, inquit in epistola ad Adonem Viennensem archiepisc., Sanctitatis vestræ litteras suscepimus, quæ nos monebant et obnixe rogabant, ut de ecclesiasticis causis Ecclesiam vestram qualiter agere deberet instrueremus. Unde nobis nihil melius visum est ut sanctitatem vestram ex decretis et institutis prædecessorum nostrorum doceremus, qui quo ordine Ecclesia in Deo auctore præesse dignoscimur, sive aliæ ab ipsa longe lateque fundatæ versentur, in scriptis suis evidentissime nobis tenendum reliquerunt. Beatissimus Innocentius papa, ita instruendo posuit : Si instituta ecclesiastica, ut sunt a beatis apostolis tradita, integra vellent Domini sacerdotes observare, nulla varietas, nulla diversitas, in ipsis ordinibus ac consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diversa in diversis ecclesiis aut tenere aut celebrare videntur ; ac ut scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi aut Ecclesias non convenire, aut ab apostolis ipsam contrarietatem indictam. Quis enim nesciat, aut non advertat id quod a principe apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superduci aut introduci aliquid quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde videatur accipere exemplum?..... Oportet eos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis affectionibus student, caput institutionum videantur amittere..... Si prædecessores tui minus aliquid aut aliter tenuerunt, idcirco nunc respondemus non quod te ignorare credamus, sed ut majore auctoritate vel tuos instituas, vel si qui a Romanæ Ecclesiæ institutionibus errant, aut commoneas, aut judicare non differas, ut scire valeamus qui sint qui aut novitates inducunt, aut alterius Ecclesiæ, quam Romanæ existimant consuetudinem esse servandam, Nicolaus, CXIX, 889, 890.

PRIMUM PRÆCEPTUM.

Les dimanches messe ouïras,
Et les fêtes de commandement.

FLORUS, Lugdunens. diaconus. — Erant autem sacrificia antea Judæorum secundum Aaron in victimis pecorum, et in hoc mysterio nondum erat sacrificium corporis et sanguinis Domini, quod nunc diffusum est toto orbe terrarum..... Scriptum est enim : « Juravit Dominus et non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. »..... Sublatum est enim sacrificium Aaron, et cœpit esse sacrificium secundum ordinem Melchisedech. Dominus itaque noster Jesus Christus in corpore et sanguine suo voluit esse salutem nostram..... Ipse ergo a Domino Deo missus sacerdos noster assumpsit a nobis quid offerret Deo ; illas sanctas primitias carnis ex utero Virginis holocaustum obtulit Deo..... Tu sacerdos, tu victima, tu oblator, tu oblatio. Ipse sacerdos est qui nunc ingressus est interiora veli..... Sancti Patres in Veteri Testamento uni Deo et Creatori omnium victimas obtulerunt, quas sibi ipse offerri voluit, per earum similitudinem promittens victimam veram, per quam nos sibi peccatorum remissione reconciliavit in Christo Jesu Domino nostro, ut ei offerretur similitudo, promittens veritatem sacrificii, cui erat offerenda ipsa reddita veritas in passione corporis et sanguinis Christi : hujus sacrificii caro et sanguis ante adventum Christi per victimas simi-

litudine promittebatur, in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur, post ascensum Christi per sacramentum memoria celebratur. Proinde prima sacramenta, quæ observantur et celebrantur ex lege, erant prænuntiativa Christi venturi, quæ cum suo adventu Christus implevisset, oblata sunt; et ideo oblata, quia impleta; non enim venit legem solvere, sed adimplere. Alia sunt instituta virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora....., ut in ipso sacerdote ac sacrificio fieret remissio peccatorum....., CXIX, 11-21.

Hanc igitur gratiam purgationis et redemptionis nostræ, quam nobis Dominus et Salvator in sacramento sui corporis et sanguinis commendavit, longe antequam pateretur in populis prædicavit; sed pridie quam pateretur, id est ea nocte qua tradebatur, in Cœna suis discipulis tradidit....., CXIX, 11-24.

Hinc est quod in illa Cœna paschali, quando Dominus traditus est, nihil de ipso corporis et sanguinis mysterio idem Joannes commemorat, quia videlicet copiosius hoc et sublimius in præcedentibus Evangelii sui partibus explicaverat, et a reliquis tribus evangelistis, quod in eadem Cœna in commemorationem Dominicæ passionis ad salutem fidelium fuerat traditum, diligenter noverat commendatum. Matthæi enim verba hæc sunt, etc....., CXIX, 21-24.

Primo igitur conventientibus in unum, et astantibus in domo Dei fidelibus, præcedente modulatione divinarum laudum, præcedente lectione apostolorum et evangeliorum, præcedente etiam nonnunquam sermone et allocutione magistrorum, subjuncta quoque Symboli confessione, et oblatione populorum, et initiata consecratione sacramentorum, in quibus mens astantium ad divina et cœlestia cogitanda ac desideranda præparatur, assistit sacerdos altari, et celebraturus divina mysteria, Ecclesiam salutando orat, et orando salutat, dicens : « Dominus vobiscum... sursum corda, etc., » CXIX, 25-72.

IVO (S.), Carnotens. episcop. — Oportet ut in diebus Dominicis vel festis post sermonem missarum intra solemnia habitum, plebem sacerdos admoneat, ut juxta apostolicam institutionem, omnes in commune pro diversis necessitatibus preces fundant ad Dominum pro rege, et episcopis et rectoribus Ecclesiarum, pro pace, pro peste, pro infirmis qui in ipsa parochia lecto decumbant, pro super defunctis, in quibus singulatim precibus orationem Dominicam sub silentio dicat. Sacerdos vero orationes ad hoc pertinentes per singulas admonitiones solemniter expleat. Post hæc celebretur sacra oblatio : ait enim Apostolus : « Obsecro primo omnium fieri orationes, etc....., CLXI, 193.

Admonere debent sacerdotes plebes subditas sibi, ut bubuleos atque porcarios, et alios pastores vel aratores, qui in agris assidue commorantur, vel in silvis, et ideo more pecudum vivunt, in Dominicis et in aliis festis diebus saltem vel ad missam faciant vel permittant venire. Nam et hos Christus pretioso sanguine suo redemit....., CLXI, 194.

Ut Dominicis vel festis diebus presbyteri antequam missas celebrent plebem interrogent, si alterius parochianus in ecclesia sit qui, proprio contempto presbytero, ibi velit missam audire. Quem si invenerint, statim ab ecclesia ejiciant, et ad suam parochiam redire compellatur....., CLXI, 194.

IVO (S.). — In Scripturis quidem veteribus ad agendum Pascha non est præceptum tempus, nisi ex mense Novorum luna decima quarta usque ad vicesimam primam. Ex Evangelio tamen quia manifestum est quo etiam die Dominus crucifixus sit, et in sepultura fuerit, et resurrexerit, adjuncta est etiam ipsorum dierum observatio per Patrum concilia, et orbi universo Christiano persuasum, eo modo Pascha celebrari oportere. Quadragesima jejuniorum habet auctoritatem et in veteribus Libris ex jejunio Moysi et Eliæ, et ex Evangelio, quia totidem diebus Dominus jejunavit, demonstrans Evangelium non dissentire a lege et prophetis. In persona quippe Moysi lex, in persona Eliæ prophetæ accipiuntur. Inter quos in monte gloriosus apparuit Dominus, ut evidentius emineret, quod de illo dicit Apostolus : « Testimonium habens a lege et prophetis. » In qua ergo parte anni congruentius observatio Quadragesimæ constitueretur, nisi continis atque contigua Dominicæ passioni? Quia in ea significatur hæc vita laboriosa, cui opus est hac continentia, ut ab ipsius mundi amicitia jejunetur, quæ utique fallaciter blandiri, et illecebrarum succos circumspargere atque jacere non cessat, CLXI, 190. (Vide tertium Decalogi præceptum, in indice, 144, et indicem de festis, 149.)

SECUNDUM PRÆCEPTUM.

Les fêtes tu sanctifieras
Qui te sont de commandement.

NICOLAUS I, papa. — In quorum apostolorum vel martyrum, seu confessorum atque virginum diebus festis a labore terreno recedere debeatis, inquiritis. In solemnitatibus utique beatæ Mariæ Virginis et sanctorum duodecim apostolorum, ac evangelistarum, atque præcursoris Domini Joannis, et S. Stephani primi martyris, necnon et in eorum sanctorum natalitiis, quorum apud vos, Deo favente, memoria celebris et dies festivus habebitur. Sane sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano est cessandum, ut liberius ad ecclesiam ire, psalmis et hymnis et canticis spiritalibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus. Quæ omnia si quis negligens, orationi tantum vacare noluerit, et ad cæteras mundi vanitates illicitos labores converterit, melius illi fuerat ipso die beati apostoli Pauli præceptis obaudiens laborare manibus suis, ut haberet unde tribueret necessitatem patientibus, quemadmodum ipse, qui liret Dominum ordinasse dicat, ut qui Evangelium annuntiaret, de Evangelio viveret, non tamen usus est hac potestate, sed manibus suis laborabat ne quem eorum quibus Evangelium prædicabat, gravaret.

Quod interrogatis : Utrum liceat in festivitatibus sanctorum judicium peragi, et utrum eadem die debeat homo, si dignus fuerit, ad mortem judicari, sciendum quoniam in his festivitatibus, in quibus superius ab omni opere mundano cessandum esse monstravimus, multo magis a sæcularibus negotiis, et adhuc a moribus abstinendum fore decernimus, quoniam, quamvis utrumque fortasse sine culpa valeat exerceri, quando tamen his quæ Dei sunt, arctius homo debet hærere, quæ mundi sunt a se convenit penitus resecare, præcipue enim eo die ad militiam divinam accedens homo, implicari non debeat negotiis sæcularibus, et ob reverentiam tantæ solemnitatis non oporteat in medium proferri, nisi unde omnibus gaudium, pax, et spiritalis lætitia generetur, CXIX, 985, 986.

RODULFUS, Bituricens. episcop.—Festos dies in anno celebrare sanximus, hoc est, diem Dominicum Paschæ cum omni honore et sobrietate venerari, simili modo totam hebdomadam illam observare decrevimus, diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. In Pentecosten similiter ut in Pascha. Nativitatem sancti Joannis Baptistæ, Petri et Pauli diem unum, sancti Laurentii, Assumptionem sanctæ Mariæ, Dedicationem S. Michaelis, Natalem sancti Martini, sancti Andreæ et omnium apostolorum..... Et illas festivitates sanctorum observare decrevimus quorum in unaquaque parochia sancta corpora requiescunt, vel reliquiæ venerantur : his prædictis diebus ab operibus quiescendum esse diximus. Cæteras festivitates sanctorum apostolorum, martyrum, confessorum, atque virginum congruo honore celebrandas esse censemus, CXIX, 717. (De hoc præcepto vide indicem amplissimum de festis infra, 149.)

TERTIUM PRÆCEPTUM.

Tous tes péchés confesseras
Au moins une fois l'an.

CANUTUS I, Anglorum rex. — Rogamus etiam per Dei amorem ut quilibet Christianus intelligat sedulo proprium suum commodum..... sed agendum, quam diligentissime a peccatis revertamur, et singuli delicta nostra confessario nostro sedulo confiteamur, ut semper abstineamus, ac sedulo compensemus, CLI, 1175.

REGINO, Prumiens. abb. (ex Burchard.).—Presbyteri debent admonere plebem sibi subjectam, ut omnis qui se sentit mortifero peccati vulnere sauciatum, feria quarta ante Quadragesimam cum omni festinatione recurrat ad vivificantem matrem Ecclesiam, ubi quod male commisit cum omni humilitate et contritione cordis simpliciter confessus suscipiat remedia pœnitentiæ secundum modum canonicis auctoritatibus præfixum, tradaturque Satanæ in interitu carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Non solum autem ille qui mortale aliquod commisit, sed etiam omnis homo quicunque se recognoscit immaculatam Christi tunicam quam in baptismo accepit, peccati macula pollusse, ad proprium sacerdotem venire festinet....., CXXXII, 215. (Vide sequens præceptum.)

QUARTUM PRÆCEPTUM.

Ton Créateur tu recevras
Au moins à Pâques humblement.

FLORUS, Lugdunens. diaconus. — « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. » Qua petitione nostra sufficientiam quotidiani victus petimus; nomine panis totum significantes, quoniam panis dicitur totum id sacramentum fidelium, quod in hoc quoque tempore necessarium est non tamen ad hujus temporis, sed ad illam æternam felicitatem assequendam. Nam panis vitæ Christus est, quam dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus et Eucharistiam quotidie sumimus, intercedente aliquo graviori delicto, a Christi corpore separemur..... Et ideo panem nostrum, id est Christum, quotidie nobis dari petimus, ut qui in eo manemus et vivimus, a sanctificatione ejus et corpore non recedamus, sine quo vivere in æternum non valemus, CXIX, 67.

GEZO, Dertonens. abb. — Confessiones autem dari diligentius præcipimus, maxime de commotionibus animi, antequam ad missam eatur, ne forte quis accedat indignus ad altare, id est, si cor mundum non habuerit. Melius est enim expectare donec sanum fuerit et alienum a scandalo atque invidia, quam accedere audacter ad judicium tribunalis. Tribunal enim Christi altare est, et corpus suum ibibi cum sanguine judicat indigne accedentes. Sicut ergo a peccatis carnalibus et capitalibus temperandum est antequam communicandum sit, ita etiam ab interioribus vitiis et morbis languentis animæ abstinendum est ante veræ pacis conjunctionem et æternæ salutis compaginem. Cum itaque ad terribilem mensam opportunum tempus invitat, præcavendum est summopere ut nullus ibi Judæus reperiatur, nullus malignus accedat, non fucata verba lingua proferat, nec insidiæ mente condantur, sed quod voluntas possidet, sermo declaret. Et nunc ille præsto est Christus, qui illam ornavit mensam, ipse istam quoque consecrat. Non enim homo est, qui proposita corpus Christi facit et sanguinem, sed ille qui crucifixus pro nobis est Christus. Ore sacerdotis verba proferuntur, et Dei virtute consecrantur et gratia: « Hoc est, ait, corpus meum. » Hoc verbo proposita consecrantur, et sicut illa vox quæ dicit : Crescite et multiplicamini et complete terram, » semel quidem dicta est, sed omnium tempore sentit effectum, ad generationem operante natura; ita et vox illa simul quidem dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ usque ad hodiernum diem et usque ad ejus adventum præstat sacrificio firmitatem. Nullus igitur fictus accedat, nullus fucato animo tantis audeat proximare mysteriis, ne condemnetur et sententiam mereatur et quod Judas sustinuit patiatur. Nam illum post communicationem mensæ diabolus intravit, non quia contempserat Dominicum corpus, sed quia impudentia et malignitas mentis ejus ut adversarius in eo habitaret effecit, ut discas quod indignis et fucate mysteriorum secreta celebrantibus, a diabolo præparantur insidiæ, et magis magisque ademptantur, qui non æquo animo communicare festinant. Et hæc dico, non ut vos terream, sed ut cautiores efficiam. Nemo sit Judas in mensa. Hoc sacrificium cibus est spiritualis; nam sicut corporalis cibus cum ventrem invenerit adversis humoribus occupatum amplius lædit, magis nocet, nullum præstat auxilium, ita est iste spiritualis cibus si aliquem repererit malignitate pollutum, magis eum perdit, non sua natura, sed accipientis ex vitio. Pura igitur mens, etc...., CXXXVII 591, 592.

IVO (S.), Carnotens. episcop. Liquido apparet quando primo acceperunt discipuli corpus et sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos. Nunquid tamen propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quod a jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti prius in os Christiani Dominicum corpus intraret quam cæteri cibi. Nam ideo per universum orbem mos iste servatur. Neque enim quia post cibos Dominus dedit, propterea pransi aut cenati fratres ad illud sacramentum accipiendum convenire debent, aut sicut faciebant quos Apostolus arguit, et emendat, mensis suis ista miscare. Namque Salvator quo vehementius commendaret mysterii illius altitudinem ultimum hoc voluit infigere cordibus et memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat. Et ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, ut apostolis per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur, credo quod eum morem nemo variasset. Cum vero ait Apostolus, de hoc sacramento loquens : Propter quod, « fratres, cum convenitis ad manducandum, invicem exspectate; si quis esurit, domi manducet ut non ad judicium conveniatis; » statim subtexuit : « Cætera autem, cum venero, ordinabo. » Unde intelligi datur quia multum erat, ut totum illis agendi ordinem insinuaret, quem universa per orbem servat Ecclesia, ob ipsum ordinatum esse, quod nulla horarum diversitate variatur, CLXI, 190, 191.

JONAS, Aurelianens. episcop. — Ad perceptionem vero sacri corporis et sanguinis Domini nostri Jesu « hristi nihilominus monemus, ut sicut « hristianæ religioni expedit, congruis temporibus salubriter vos præparetis, attendentes illud evangelicum : « Qui manducat..., etc. » CVI, 304.

NICOLAUS I, papa... — Corpori et sanguini Dominico quotidie in Quadragesima majori si deberetis communicare consulitis; quod ut fiat Dominum omnipotentem suppliciter exoramus, et vos omnes vehementissime exhortamur, si tamen mens in affectu peccandi non sit, vel si hanc non de criminalibus peccatis conscientia impœnitens, vel non reconciliata fortassis accuset, vel si fratri discordanti quis vestrum suo vitio reconciliatus minus existat. Nam quem de horum aliquo conscientia mordet, gravari tanto munere potius quam remedium consequi quodlibet arbitramur : Verum de hoc et de his qui Ecclesiam quidem intrant, nec tamen facta oblatione communicant, sacri canones forte sufficienter enuntiant, qui antistiti vestro sunt, qui Deo vobis auctore per mediocritatem nostram ordinandus est, tribuendi, et ab eo sacerdotibus, qui claves tenent scientiæ duntaxat aperiendi, et vobis nihilominus, in quibus opus est et minime prohibetur, insinuandi. Interim tantum Quadragesima, quam mos Ecclesiæ majorem appellat, omni est die servato superiore tenore communicandum quoniam semper est orationi vacandum, et sacrificiis fidelium concurrendum....., CXIX, 985, 984.

Tunc recte non licet cuilibet communionem Christi percipere, quando gulæ deditus non invenitur jejunus, adeo ut mysticam mensam parvipendens prius cibi laici sumptu jejunium solvisse videatur, Christique veneradum corpus ac pretiosum sanguinem a cæteris non discernens alimentis non præposuisse omni humanæ refectioni, sed postposuisse noscatur. Remedium quippe salutiferum est corpus Christi contra peccatum, et qui hoc ante omnem escam veneranter non sumit.... Et certe quotidie medicos vacuis visceribus sua cernimus pocula propitiare; et si hoc pro sanitate corporis agitur quanto potius est pro animæ salute patrandum? Cæterum quamobrem non debeat is cui sanguis ex ore vel naribus profluxerit corpus ac sanguinem Christi percipere, regula nulla docet. Nam quod invitus quis patitur, in culpam ei non debet imputari, ac per hoc nec a participatione tanti remedii coerceri : novimus namque quia mulier quæ fluxum patiebatur sanguinis, post tergum Domini humiliter veniens vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque ab ea statim infirmitas recessit. Si itaque mulier hæc influxu sanguinis posita vestimenti Domini tactu non judicatur indigna, ipsius imo Domini; nam ipse dixit : « Tetigit me aliquis » cur ei qui sanguinis ex ore vel naribus fluorem sustinet, non liceat salutifera Christi sacramenta percipere, CXIX, 1004, 1005.

TAIO, Cæsaraugustanus episcop. — Unusquisque peccator redemptionis cruce pretium sumens conditetur se laudat Deum... Ut sacramentum Dominicæ passionis in nobis non sit otiosum, debemus imitari quod sumimus, et prædicare cæteris quod veneramur...., LXXX, 795.

QUINTUM PRÆCEPTUM.

Quatre-Temps, Vigiles jeûneras,
Et le Carême entièrement.

ANSALON, Sprinckirsburgens. abb. — Videres homines, oblitos mandatorum Dei, etiam ipsos dies jejuniorum in derisum sibi potius, quam in fructum convertere, quia etsi quandoque jejunent, neque integre, neque pie, neque sobrie jejunant. Non integre, quia semel aut bis in hebdomada jejunantes, cæteris diebus vacant comessationibus et calicibus epotandis, cum tamen omnes a quinto decimo anno et supra ad universum teneantur jejunium, nisi infirmitate, vel alia certa et rationabili causa excusentur. Non pie jejunant, quia, etsi abstineant a cibis, sed a vitiis nunquam, cum tamen infructuosa sit ciborum abstinentia, cui comes non est abstinentia vitiorum. Eo etiam pie non jejunant, quia quod corpori jejunando subtrahunt, in area reponunt, iterum ventri offerendum, teste Gregorio, non Dei, sed ventris debet appellari eo quod alienæ paupertati impendi debeat quod per abstinentiam sibi nobis possemus defraudare. Non sobrie jejunant, quia aut avidius, aut splendidius, aut citius, aut abundantiore cibo et potu quam oportet, jejunium solvunt. Avide enim comedere reprehenditur Esau, qui propter avidam comestionem lenticulæ primogenituræ perdidit dignitatem. Sic etiam

splendide nimium comedere reprehenditur in divite evangelico de quo dicitur : Qui epulabatur quotidie splendide. Citius etiam quam oportet, jejunium solvere, ecclesiastica sanctio probat esse vitiosum, quæ stabilivit jejunandum esse usque ad horam nonam. Unde beatus Hieronymus dicit : Tertiam et Sextam et Nonam, Vesperum quoque et diluculum nemo est qui nesciat, nec cibus ante sumatur quam istæ orationes Deo solvantur. Quod utique de tempore jejuniorum recte intelligi potest. Abundantiore etiam cibo vel potu quam decet, jejunium solvere, probat ipsa ratio esse vitiosum, quando quidem hoc non est abstinere sed voluptati operam dare..., CCXI, 105-108.

ALANUS DE INSULIS. — De vigiliis, CCX, 178.

ATTO, Vercellens. episc. — De jejunio quadragesimali, CXXXIV, 40.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc.—Quadragesima sex septimanas habet, cui addidit Telesphorus septimam hebdomadam, et vocatum est hoc tempus Quinquagesima. Quadragesima ideo servatur, quia Moyses et Elias et Salvator quadraginta diebus et noctibus jejunasse leguntur, XVII, 853.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — Scire debetis quod hoc solemne jejunium quod alma mater Ecclesia hodierna die præcipit observari, a creatione hominis in ipso mundi primordio præcepit Deus in paradiso Adæ et Evæ, ut a fructu arboris abstinerent. Hoc etiam ante legem Moyses sanctus observavit et legem suscepit. Hoc sub lege Elias astrinxit, et ad cœlum in curru volavit. Eva quandiu abstinuit, virgo fuit, et in paradiso permansit ; sed dum jejunium violavit, in miseriam corruit, libidinis corruptionem persensit, sub domino constituta remansit, et de paradiso expulsa fuit. Moyses etiam post jejunium cum Deo facie ad faciem locutus est, qui ante jejunium Deum nec videre, nec ad eum accedere ausus fuerat. Jerosolyma a Sennacherib tempore Ezechiæ regis et Isaiæ per jejunium liberatur, et centum et octoginta quinque millia cœlitus interfecti sunt in nocte una, et ne feterent eorum corpora, incinerati et in pulverem redacti sunt. Tempore etiam Jonæ jejunium prædicantis in cinere et cilicio veniam impetravit. Nunquid et Josue filius Nave jejunavit, priusquam per diem et cursum solis et lunæ temperavit et hostes superavit?... Sed scitote quod antiquitus patres nostri fideles jejunare consueverunt in vigiliis magnarum solemnitatum usque ad noctem ; quod laudandum erat et bonum..... Nolo tamen quod diebus Dominicis jejunetis....., XL, 1275, 1276. De utilitate Jejunii, XL, 707 716. De quadragesimali jejunio, XXXII, 1456. De jejunio filiorum sponsi, XXXV, 1339. De jejunio quadraginta dierum, XXXV, 2170. Quadragenarius numerus in jejunio, XXXVIII, 695, 811.

BENEDICTUS (S.), monachor. institut. — De observatione quadragesimali, LXVI, 731.

BERNO, Augiensis abbas. — Ut ex veterum, præcipue S. Augustini sermonibus potest intelligi, necessarium est nostræ religioni annuatim quatuor jejunia celebrare. Nam quatuor temporibus volvitur annus, vere, æstate, autumno et hieme. Hæc quatuor tempora solent nos per delectamenta sua revocare a Creatoris amore, qua de re jejunandum est in unoquoque tempore ut castigentur nostra quatuor elementa, ne subripiantur a delectatione mundi....., CXLII, 1090.

BERNO, Augiæ Divitis abb. — De jejunio Quatuor Temporum, CXLII, 1073. Dialogus de jejunio Quatuor Temporum, CXLII, 1087.

BERNARDUS (S.), Clarævallens. abb. — De jejunio Quadragesimæ, CLXXXIII, 173. De vigiliis sanctorum jejunio celebrandis, CLXXXIII, 501.

BERTARIUS (S.), Cassinens. abb. — Quomodo per annum jejunandum sit, CXXVI, 987.

BONIFACIUS (S.), Moguntin. episc. — Exhortatio de jejunio Quadragesimæ, LXXXIX, 854.

BURCHARDUS, Wormaciens. episc. — Quadragesima summa observatione est observanda, ut jejunium in ea præter Dominicos qui de abstinentia subtracti sunt, nisi quem infirmitas impedierit, nullatenus solvatur, qui ipsi dies decimæ sunt anni. A prima igitur Dominica Quadragesimæ usque in Pascha Domini sex hebdomadæ computantur, quarum videlicet dierum XL et II fiunt. Ex quibus dum sex dies Dominici abstinentiæ subtrahuntur, non plus in abstinentia quam triginta et sex dies remanent, v. g. si per CCCLXV dies annus ducitur, nos autem per XXXVI dies affligimur, quasi anni decimas Deo damus. Et ut sacer numerus quadraginta dierum adimpleatur, quem Salvator noster suo sacro jejunio consecraverat, quatuor dies prioris hebdomadæ ad supplementum quadraginta dierum tollantur, id est, quarta feria, quæ caput jejunii subnotatur, et quinta feria sequens, sexta et Sabbatum. Nisi istos quatuor dies superioribus triginta et sex adjunxerimus, quadraginta dies in abstinentia non habebimus. Jubemur autem ab omnipotenti Deo omnium bonorum nostrorum decimas dare. Quapropter ut omnis decimæ a nobis Deo rite persolvatur, tollamus decimam anni, et in ea peccata nostra confitendo, corrigendo nos, jejunando, vigilando, orando, eleemosynas largiendo, abstergamus, et carnem nostram decimemus, ut ad sanctum Pascha securi pervenire possimus, CXL, 884, 883.

Constituimus ut Quatuor Tempora anni, ab omnibus cum jejunio observentur, id est, in Martio hebdomada prima ; in Junio, secunda ; in Septembri, tertia ; in Decembri, quarta : quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini, id est, feria quarta, et sexta et Sabbato.

Cum, exigentibus peccatis, Galliarum populi luporum rabie sæviter interimerentur, nec hujus flagelli aliquod remedium inveniri posset, congregati traduntur Galliarum episcopi apud Viennam urbem, atque in commune statuerunt ut triduanum jejunium facerent. Cumque Dominus pestem misericorditer abstulisset, hi dies in consuetudinem annuæ celebritatis venerunt, ut per Galliarum provincias, ante Ascensionis Domini diem, celebrarentur. Agamus et nos hos dies cum summa reverentia et devotione, cum abstinentia carnis et humilitate cordis, non ut visibilium luporum rabiem evadamus, sed ut invisibilium, id est, spirituum immundorum tentamenta vincere valeamus. Nullus autem his diebus vestimentis pretiosis induatur, qui in sacco et cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates et comessationes, CXL, 886. Presbyteri cum sacras festivitates populo annuntiant, etiam jejunium vigiliarum eos omnimodis servare moneant, CXL, 887.

CALIXTUS, papa. — Sic Benedictum coepiscopum alloquitur : « Fraternitatis amore constringimur, et apostolico moderamine cogimur, ut consultis fratrum, prout Dominus dederit respondeamus, eo-que apostolicæ sedis auctoritate instruamus. » Jejunium quod ter in anno apud vos celebrare didicistis, convenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, ut sicut annus per quatuor volvitur tempora, sic et nos quaternum solemne agamus jejunium, per anni quatuor tempora, et sicut replemur frumento, vino et oleo ad alenda corpora, sic repleamur jejunio ad alendas animas.... CXXX, 129.

CANUTUS, Anglorum rex. — De jejunium violante, CLI, 1179.

CHRODEGANGUS (S.), Metens. episc. — De Quadragesimæ observationibus, LXXXIX, 1075.

ERNALDUS, Bon. Val. abb. — De jejunio Christi, CLXXXIX, 1163.

GUIDO, abb. Farfens. — De jejunio Quatuor temporum, CL, 1237.

HONORIUS, Augustodunens. — De Quadragesima, CLXXII, 655. De jejunio Domini, et cur nos non jejunemus eo tempore quo ipse jejunavit, CLXXII, 656. De jejunio Quatuor temporum, CLXXII, 684.

HUGO DE S. VICTORE. — De capite jejunii et panitentia eadem die incipienda, CLXXVII, 881.

IVO, Carnotens. episc — De capite jejunii, CLXII, 578.

JOANNES BELETHUS, Parisiens. theolog. — De institutione Quadragesimæ et reliquis jejunandi formis, CCII, 22. Quare non jejunemus eo tempore quo Christus jejunavit, CCII, 90 De jejuniis Quatuor temporum et de filiorum institutione, CCII, 137. De vigilia sancti Joannis, CCII, 141.

LEO MAGNUS (S.), pap. — Cur Quatuor temporum jejunia instituta, LIV, 183 De quadragesimali jejunio, LIV, 263. De jejunii Pentecostes institutione, LIV, 418. De modo implendi jejunium, LIV, 453. Dissertatio de jejunio Sabbati, LV, 627.

MARTINUS (S.), Legionens. canonic. regular. — Quid autem sibi vult, quod Moyses quadraginta diebus jejunavit? Cujus jejunium quædam figura est in consideratione hujus numeri. Quadragenario enim numero dierum Moyses et Elias, et ipse Dominus jejunaverunt. Præcipitur enim nobis ex lege et ex prophetis (unde etiam in monte inter utrasque personas medius Salvator effulsit), ut ab omnibus mundi illecebris aviditatem nostram tanquam jejunio temperantiæ refrenantes, quandiu perfectio Decalogi legis per quatuor ejusdem mundi partes, id est in toto orbe prædicatur, ut decem quater ducta quadragenarium numerum signent, CCVIII, 785.

Notandum præterea quia dierum sanctæ Quadragesimæ numerus non solum a sanctis Patribus est institutus, sed etiam a Domino Jesu Christo est consecratus. Quod Moyses in monte Sinai quadraginta diebus et totidem noctibus jejunavit, non hoc propria virtute, sed divina dispensatione gratia fecit. Elias etiam in fortitudine vel

refectione unius subcinericii panis quadraginta diebus et quadraginta noctibus ambulare non posset, nisi hoc illi Dei clementia præstitisset. Hunc etiam numerum Dei Filius per seipsum jejunando consecravit et in remissionem peccatorum Ecclesiæ omni suæ id fieri mandavit. Non sunt ergo hoc sacra jejunia a fidelibus vilipendenda, nec otiose vel negligenter prætereunda, quia non humana voluntate aut sapientia, sed divina dispensatione sunt instituta. Non igitur homo in remissionem peccatorum suorum negligat facere, quod Dei et hominis Filius, qui peccatum non fecit, et in cujus ore non est inventus dolus, ut nobis exemplum daret abstinentiæ, cognoscitur fecisse. .... CCVIII, 785.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episcop. — Sanctæ Quadragesimæ rationem, cujus hodie initium celebramus, frequenter edidimus, et cur tot dierum numero jejunemus sæpe docuimus. Diximus enim quod Dominus Jesus Christus hunc eumdem numerum jejunii consecraverit, et continuatis diebus et noctibus, non capiens cibum, unum jejunii corpus effecerit, hoc est, licet diei ordo noctis interrumperetur adventu, non tamen interruptus est ordo jejunii....., LVII, 311.

Advertite quanta nobis spiritualis vitæ documenta succrescunt, quamque magnificis ad propositum sanctitatis provocamur exemplis, quod quadragenis diebus referuntur beatus Moyses et Dei Filius jejunasse. Illud sane perspicite quia quantum distat servus a domino, tantum necesse est eorum distare jejunium. Moyses enim veteris editor legis est, Christi Novi conditor Testamenti. Jejunat Moyses ut præceptis legalibus unius populi erudiat disciplinam; Christus jejunat ut universas redimat gentes....., LVII 325. Nos vero, quibus propugnator invictus hanc venerabilem Quadragesimam dedicavit, repudiantes carnalia desideria, sic castigemus membra jejuniis, ut animus virtutibus saginemus. Jejunet in nobis perniciosa luxuries, jejunet omnis iniquitas, jejunet odiosa contentio; abstineamus ab epulis, magis abstineamus a vitiis; sic nos temperemus, sic sobrii simus a vino, ut nulla nobis voluptatum dominetur ebrietas. Quid enim prodest observatione quadraginta dierum jejunandi nos tempora custodire, et legem non tenere jejunii? Quid prodest vobis vacare a conviviis et diem litibus occupare? Quid prodest proprium non edere panem, et victum diripere miserorum? Jejunium Christiani egentis debet esse refectio...., LVII, 326, 328, 561, 588.

De jejunio quadragesimali, LVII, 503. De jejunio generali, LVII, 558. De jejunio Domini in festo, LVII, 561.

NICOLAUS I, papa, — Consulentibus Bulgaris si liceat absque jejuniorum tempore quantulumcunque valde mane comedere, respondemus, quoniam neminem patrum nostrorum ante horam hanc tertiam manducasse, nec sancta Ecclesia ante horam hanc traditionem sumendi cibum accepisse, recolimus, vel monumentis quibuscunque reperimus; e contrario vero quosdam eorum usque ad vesperum, alios autem usque ad nonam horam diei, porro alios usque ad sextam invenimus jejunasse; nullum autem mane ubi quantulumcunque sumpsisse comperimus, cum potius Væ dictum qui mane comedunt fuisse legerimus. Quamobrem ab isto maledicto vos alienos esse desiderantes hortamur, ut ante horam diei tertiam, nullum omnino corporalem cibum, etiam in ipsis insignibus solemnitatibus omnino sumatis; nam quæ solemnitas potest esse Pentecoste sublimior, in qua Spiritus sanctus super apostolos descendit, ac per hoc homines meruerunt in se suscipere Dominum? In ista nempe festivitate sancti apostoli cum aliis nonnullis hora diei tertia reperiuntur fuisse jejuni, cum repletos Spiritu sancto, et loquentes omnium gentium linguis, quibusdam incredulis audientibus et obstupescentibus, eo quod musto essent repleti iis, qui simul aderant falso dicentibus, Petrus apostolorum princeps responderit dicens : « Non enim, sicut vos æstimatis, ebrii sunt isti, cum sit hora diei tertia. » Ubi notandum quod non solum apostoli, sed et omnes qui cum ipsis erant, id est centum viginti viri, super quos Spiritus sanctus cecidit, hora diei tertia jejuni reperiantur. Simul etiam notandum quod non dixerit beatus Petrus simpliciter..... Sed addiderit, « cum sit hora diei tertia, » ac si patenter diceret : Ipsi liquido nostis, quod non sit istis consuetudini ante horam diei tertiam jejunium solvere, quamobrem frustra illos chrios esse putatis. Imitamini itaque hos, ut Spiritus sanctus, etsi non tardius, saltem hora tertia diei vos jejunos inveniens, sicut istos, vos quoque inspiratione suæ gratiæ repleat. CXIX, 1002, 1003.

PETRUS CHRYSOLOGUS, Ravennat. archiepisc. — De jejunio quadragesimali, LII, 634, 678.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — De vigiliarum jejunio, CXLV, 800. De triduano jejunio, CXLV, 962.

PETRUS DE HONESTIS, Ravennat. cleric. — De jejunio Quatuor temporum et vigiliarum, CLXIII, 722.

PRUDENTIUS, poeta :

Jejuniorum dum litamus victimam
Nil hoc profecto purius mysterio.
Quo fibra cordis expietur vividi,
Intemperata quo domantur viscera.
Hinc si licenter diffluens potu et cibo;
Jejuna rite membra non coerceas,
Sequitur, frequenti marcide oblectamine,
Scintilla mentis, ut tepescat nobilis,
Animusque pigris sternat in præcordiis.
Frenentur ergo corporum cupidines .... etc.
(LIX, 813-814.)

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De jejunio quadragesimali et Pentecostes, CVII, 535. De jejunio decimi mensis, CX, 15. De jejunio quadragesimali, CX, 20. De jejunio quarti mensis, CX, 43. De jejunio septimi mensis, CX, 56. De vigiliis, CX, 90. De jejunio, CXI, 136.

REMIGIUS, Curiens. episc. — De jejunio septem hebdomadarum ante Pascha, CII, 1105.

REGINO, Prumiens. abb. (ex concilio Moguntin.). — Constituimus ut Quatuor tempora anni ab omnibus cum jejunio observentur, id est in Martio, hebdomadæ prima, in Junio, secunda; in Septembri, tertia; in Decembri, quarta, quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini, id est feria quarta et sexta et Sabbato. Veniant omnes ad ecclesiam hora nona cum litaniis ad missarum solemnia, CXXXII, 245.

(Ex Burchardo). — Presbyteri cum sacras festivitates populo annuntiant, etiam jejunium vigiliarum eos omnimodis servare moneant, CXXXII, 244.

(Ex concil. Moguntin.). — Si quis indictum jejunium superbiendo contempserit et observare cum cæteris Christianis noluerit, in Gangrensi concilio præcipitur ut anathematizetur. Quicunque indictum jejunium violaut sine gravi necessitate, memorentur Jonathæ filii Saul regis, qui maledictum patris parvipendens parumper mellis in summitate virgæ comedit, et idcirco mortis sententiam promeruit, CXXXII, 244.

REGINO, Prumiensis abb. — De jejunio Rogationum, CXXXII, 243. De jejunio Quatuor temporum, CXXXII, 243. De vigiliis sanctorum, CXXXII, 244.

RODULFUS, Bituricens. episc. — Dies autem quadragesimales cum summa observatione custodiendi sunt, ut jejunium in eis, præter dies Dominicos, qui ab abstinentia subtracti sunt, nullatenus solvatur, quia ipsi dies decimæ sunt anni nostri, quos cum omni religione et sanctitate transigere debemus. Nulla enim in his occasio sit resolvendi jejunii, quia alio tempore solet jejunium charitatis causa dissolvi. Isto vero nunquam debet, et in alio tempore jejunare præmium acquirere est. In hoc vero præter infirmos aut parvulos, quisquis non jejunat, pœnam sibi acquirit quia eosdem dies Dominus et per Moysem et per Eliam et per semetipsum sacro jejunio consecravit... ., CXIX, 718.

De jejunio in quatuor anni temporibus conservando, quando lectiones duodecim in Sabbato leguntur, statutum est a sanctis Patribus ut in primo mense in prima hebdomada, in Junio in secunda hebdomada, in Septembri in tertia hebdomada, in Decembri in quarta hebdomada, tribus diebus, id est, quarta et sexta et septima feria, omnes exceptis infantibus et infirmis, usque ad nonam jejunent et abstineant se a carne. Eodem modo in diebus Rogationum jejunandum est, et a carne triduo abstinendum est. Jejunia vero a sacerdotibus indicta, sine necessitate rationabili solvenda non sunt. In diebus itaque jejunii eleemosyna facienda est, et cibum et potum quo quisque uti vellet, si non jejunaret, pauperibus eroget, quia jejunare et cibos prandii ad cœnam reserva non mercedis, sed ciborum est incrementum, CXIX, 718.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — De Quatuor temporum jejunio, CLXX, 62.

SIGEBERTUS, Gemblacens. — De differentia Quatuor temporum, CLX, 814.

STEPHANUS, Cisterciens. abb. — Qua septimana jejunia Quatuor temporum in mense Septembri agenda sunt, CLXVI, 1412.

STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimontens. instit. — De temporibus jejunandi, CCIV, 1158.

UDALRICUS, Cluniacens. monach. — De jejunio Quatuor temporum in mense Junio, CXLIX, 675. De septimana jejunii Quatuor temporum, CXLIX, 691. De capite jejunii et de Quadragesima, CXLIX, 696. De jejunio Quatuor temporum in mense Martio, CXLIX, 697

URBANUS III, pap. — De jejunio servando, CCII, 1339.

AUCTOR incertus. — De vernali jejunio, CLI, 995. De æstivali jejunio, CLI, 997. De autumnali jejunio, CLI, 1000. De hiemali jejunio, *ibid.* De capite jejunii et de Quadragesima, CLI, 1013

TERTULLIANUS, presb. Carthaginens. — Æque stationes (jejunia, secundum Pamelium) nostras, ut indignas; quasdam vero et in serum constitutas, novitatis nomine incusant, hoc quoque munus et ex arbitrio obeundum esse dicentes, et non ultra nonam detinendum, de suo scilicet more. Sed quod pertineat ad interdictionis quæstionem, semel pro omnibus causis respondebo... Si quia Petrus, et qui cum eo, ad horam nonam orationis templum introgressi leguntur, quis mihi probabit illos illa die statione functos, ut horam nonam ad clausulam et expunctionem stationis interpretetur?... Atqui facilius invenias Petrum horæ sextæ capiendi cibi causa, prius in superiora ad orandum ascendisse, quo magis sexta diei finiri officio huic possit, quæ illud absolutura post orationem videbatur. Porro, cum in eodem commentario Lucæ, et tertia hora orationis demonstretur, sub qua Spiritu sancto initiati, pro ebriis habebantur, et sexta, qua Petrus ascendit in superiora, et nona qua templum sunt introgressi, cur, non intelligamus, salva plane indifferentia semper et ubique et omni tempore orandi? II, 966, 967.

Horum igitur tempora observantes, et dies, et menses, et annos galaticamur? Plane, si Judaicarum cæremoniarum, si legalium solemnitatum observantes sumus; illos enim Apostolus dedocet, compescens Veteris Testamenti in Christo sepulti perseverantiam, et Novi sistens. Quod si nova conditio in Christo, jam nova et solemnia esse debebunt; aut si omnem in totum devotionem temporum et dierum et mensium et annorum erasit Apostolus, cur Pascha celebramus annuo circulo in mense primo? Cur quinquaginta exinde diebus in omni exsultatione decurrimus? Cur stationibus quartam et sextam Sabbati dicamus, et jejuniis Parasceven?... II, 973, 974.

Processimus itaque ad exempla... Deliquerat Israel in aquatione apud Maspha, congregatus a Samuele, sed ita statim delictum jejunium diluit, ut periculum prælii simul fugerit. Cum maxime Samuel offerebat holocaustum, in nullo magis procuratam audimus Dei clementiam quam abstinentia populi..., II, 962, 963.

Redeamus et ad nova documenta properamus; in limine Evangelii, Anna prophetis filia Phanuelis, quæ infantem Dominum et agnovit. . Jejuniorum quoque testimonio sugetur; ipse mox Dominus baptisma suum, et in suo nomine, jejuniis dedicavit..... Docuit etiam adversus diriora dæmonia jejuniis præliandum. Denique ut in centurionem Cornelium, necdum tinctum dignatio Spiritus sancti cum charismate insuper prophetiæ festinasset, jejunia ejus legimus exaudita. Puto autem et Apostolus inter labores suos et pericula et incommoda post famem et sitim, jejunia quoque plurima enumerat, II, 963, 964.

THEODULFUS, Ambianens. episc. — De jejunio quadragesimali, CV, 203.

(*Vide* INDICES. — De jejunio et abstinentia CL; et De sensuum mortificatione, CLI, infra).

SEXTUM PRÆCEPTUM.

Vendredi chair ne mangeras
Ni le samedi mêmement.

NICOLAUS I, papa. — Quot temporibus vel diebus in circuitu sit anni a carnibus abstinendum..... Verum interim in diebus jejuniorum, in quibus per abstinentiam et lamentum pœnitentiæ præcipue Domino supplicandum est, modis omnibus est a carnibus abstinendum. Quoniam licet omnibus orare et abstinere conveniat, jejuniorum tamen temporibus amplius abstinentiæ inservire oportet, videlicet, ut qui se sciverit illicite perpetrasse, secundum sacra decretalia in his etiam a licitis se quibusdam abstineat, quadragesimali videlicet tempore quod est ante Pascha; jejunio post Pentecosten, jejunio ante solemnitatem Assumptionis sanctæ Dei Genitricis et semper virginis Dominæ nostræ Mariæ, necnon jejunio ante Natalis Domini nostri Jesu Christi festivitatem: quæ jejunia sancta Romana suscepit antiquitus et tenet Ecclesia. In sexta vero feria omnis hebdomadæ, et in cunctis vigiliis insignium festivitatum a carnium esu cessandum et jejunio incumbendum, ut veraciter cum Psalmographo dici valeat: « Ad vesperum demorabitur fletus et ad matutinum lætitia. » Si quis vero vestrum aliis voluerit forte diebus a carnibus abstinere, non est prohibendus, quoniam quanto quis hic in lacrymis magis seminaverit, tanto amplius in gaudio messurus est in vita æterna,..., CXIX, 980, 981.

Quarta feria quamvis e cæteris diebus præter sextam feriam sit amplius mœroribus operandum, pro eo quod Dominus ipso jam die in corde terræ, hoc est Judæ traditoris, quodammodo sepultus erat, dum hunc ipse morti tradere meditabatur; tamen si vestrum quis eodem die vult, potest omnino carnes comedere, nisi forte sibi aut a sacerdote esset interdictum, quoniam scriptum est: « Melior obedientia quam sacrificium, » aut ipsam feriam inter dies jejuniorum evenire contigerit.....

Sexta vero feria passionem Dominicam, et apostolorum mœstitiam recolentes, ab omnium carnium epulis, et pinguedine gustus noster arcendus est, præter si Nativitas Domini et Epiphaniorum ejus, aut festivitas beatæ Matris Domini et intemeratæ Virginis Mariæ, seu apostolorum principum Petri et Pauli, atque sancti Joannis Baptistæ, seu B. Joannis evangelistæ, necnon et clavigeri cœli germani, Andreæ scilicet apostoli, quin etiam et beati Stephani protomartyris ipso die fortassis evenire contigerit. Nam quod sancta Ecclesia, ut fidelis anima in festivitate eorum jejunia, vel abstinentias quæ non sunt perpetuo voto propositæ, solvere debeat, Dominus testatur in Evangelio dicens: « Mulier cum parit tristitiam habet; cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum, » mulierem dicit sanctam Ecclesiam. Sicut enim mulier nato in hunc mundum homine lætatur, ita Ecclesia in vitam futuram fidelium populo migrante digna exsultatione repletur, pro qua ejus nativitas multum laborans et gemens in præsenti quasi parturiens dolet; nec novum debet cuiquam videri, si natus dicitur qui ex hac vita migraverit; quomodo enim usitato more dicitur nasci, quando quis ex utero materno procedens in hanc lucem exit; sic quoque jure natus appellari potest quilibet ab hujus sæculi tenebris ad lumen pertingens viventium: pro qua ergo re apte consuetudine tenetur ecclesiastica, ut solemnes beatorum martyrum, vel confessorum Christi dies, quibus de hoc mundo ad regionem migravere vivorum, nuncupentur natales, sed et eorum solemnia non funebria tanquam morientium, sed utpote in vera vita nascentium natalitia vocitentur....., CXIX, 980-982.

(Vide Indices CXLIX et CL, in quibus hoc præceptum per occurrentiam frequentius tractatur).

CXLIX.

INDEX DE FESTIS,

IN QUO VICISSIM ET LOGICE DISSERITUR DE FESTIS IN GENERE, ET DE ILLORUM ORIGINE, NUMERO ET ANTIQUITATE; DE VIGILIIS ET OCTAVIS,

DE FESTIS DOMINI, B. MARIÆ VIRGINIS, SANCTORUM ET SANCTARUM, ET DE DIE DOMINICA, ETC.

MONITUM.

Hic : *De festis in genere et in specie Index* analyticus quinque partes includit : Primam scilicet de festis in genere, de Vigiliis et de Octavis; — Secundam de festis Domini; — Tertiam de festis B. Mariæ; — — Quartam de festis sanctorum tum in genere, tum in specie spectatis; — Quintam denique de die Do-

minica in genere et de singulis Dominicis per annum. Pars quæque in capita iterum iterumque subdividenda dividitur. Res ad quodlibet festum vel ad quamcunque diem Dominicam spectantes, ex SS. Patribus accuratissime excerptæ, in unum coactæ et secundum ordinem logicum digestæ, uno capite vel articulo concludantur. — Festis cujusque datur definitio litteralis, logica ; interpretatio mystica ; exponuntur institutio, antiquitas, excellentia, modus rationesque quibus est observandum : et sub fine cujuslibet articuli, ad instar appendicis, indicantur officium, missa, preces liturgicæ, sermones, homiliæ, hymni, carmina, etc., etc., quæ ad illud festum pertinent. Hunc de festis diligentius exaratum et maxime completum indicem non sine multo fructu consulere possunt, quicunque prædicatores vel scriptores hanc materiam sunt aggressuri.

PARS PRIMA.

De festis in genere.

Caput primum. — *De definitione, institutione et numero festorum.*

Festi inde vocantur dies quod jus in eis fatur et nefasti quibus jus non dicitur ; feriæ a fando dicuntur, Raban. Maurus, CX, 361. — Festivitas a festis diebus quasi festivitas quod in eis sola res divina fit, id., CXI, 307 ; S. Isidorus, LXXXII, 250. — Festivitas quasi fasti divinitas, Honorius, Augustodun., CLXXII, 644 — Dies festus mystice communio fidelium, Godefrid. abb., CLXXXIV, 102. — Festus dies de malo in bonum transire, *ibid.*, 170. — Quid per festivitatem nisi gaudium internum, quid per Sabbatum nisi quies mentis accipitur? Hugo a S. Vict., CLXXV, 587. — Festivitas indesinens in cœlo celebrabitur, Rabanus Maurus, CX, 1032. — Ea in Ecclesia anniversarie celebrantur quæ insigniter certis diebus facta sunt, S. August. XLII, 803. — Dies miraculo aut mysterio aliquo nobilitati quotannis festivitate celebriori coluntur, S. Paulin. Nolan., LXI, 649. — Festus dies solemnis in honore Dei et sanctorum confessione sacratus, Aur. Cassiod, LXX, 822. — Solemnia festa vocat Ecclesia quæ certa sunt observatione constituta. Beleth. CII, 17.— Diem festum e cœlo nobis præstat Deus, S. Petrus Chrysol., LII, 472. — Festos dies instituit Deus, Joann. Rothomag. archiepisc., CXLVII, 253.—Festivitas ecclesiastica non est infructuosa, S. Petrus Chrysolog., LII, 467, 468. — Non consecranda pro nostris voluntatibus sed pro suis virtutibus *ibid.*, 471, 472. — Festivitates Domini suis vocabulis suas causas eloquuntur, *ibid.*, 613 — Variis nominibus concordant, Anonym., XIII, 652. — Pluribus nominibus exprimi solent : Festivitas, Festum, Celebritas, Exitus, Obitus, Transitus, Assumptio, Depositio, Dormitio, Passio, Dedicatio, Nativitas, Natalis vel Natale et Natalitium, Beleth., CII, 17. — Festa quædam generalia, quædam particularia, *ibid.*, 18. —Triplex est solemnitas, solemnitas peccatorum, solemnitas justorum, solemnitas beatorum ; primam celebrat caro exterius, secundam spiritus, tertiam angeli et homo glorificatus, Thom. Cistercien., CCVI, 220.

Festis ethnicorum abstinebant Christiani, Tertull., I, 492. A feriis gentilium abstinendum et cur, S. Ambros., XVII, 617, 618. — Christiani celebrabant festa a Judæorum et Ethnicorum festis prorsus distincta ; Tertull., I 682. — Si Judaicarum cæremoniarum observantes sumus, galaticamur, id., II, 973. — Non tantum gentilium sed et Judæorum vitanda sunt consortia, S. Ambrosius, XVII, 617, 618. — Dies festi Judæorum post Evangelium non observandi, S. Hieron., XXII, 1220, 1221. — Festivitates Judæorum figuræ festivitatum Christianorum, Raban. Maur., CVII, 359.—Festivitates Judæorum causas terrenas habuerunt, Rupert., CLXVII, 1756. — Nostræ vero spirituales sunt, *ibid.*, 1647. — Populus Israeliticus quatuor præcipue celebrabat solemnitates, Pascha, Pentecosten, Scenopegiam et Encæniam ; nos autem tantum duo istorum servamus, Pascha, Pentecosten sed alia et alia ratione. Beleth., CCII, 135 ; Sicard., CCXIII, 378. — Ecclesia anathematizat eos qui cum Judæis in festivitate paschali decimum quartum diem celebrari definiunt et Sabbata, S. Hieron., XXII, 1222. — Festivitatum pompa reddidit Judæos obstinatos, S. Petrus Chrysolog., LII, 219, 220. — Festi dies Christianorum et dies solemnes paganorum, S. August., XL, 543. — Festi dies Christianorum non iidem ubique. — Aurel. Cassiod., LXIX, 1045, 1055. — Apostolus et Evangelia festivitatem Paschæ et alias celebritates honorandas esse dixerunt, Aurel. Cassiod., LXIX, 1053, 1153. — Origo sanctorum synaxium. — Walafrid. Strab., CXLV, 921 ; Arnob., V, 1076. — Festivis diebus convivia, S. Gregor. Turon., LXXI, 542.

Christiani celebrabant diem Dominicum, Tertull. II, 79. — Natalitia martyrum, *ibid.*, S. August., XL, 676. S. Paulin. Nolan., LXI, 572, 573. — Oblationes pro defunctis offerebant, Tertull., II, 79. — Octo festivitates Ecclesia catholica detinet, Sabbatum, Dominî Natalem, diem Epiphaniæ, Jejunium Quadragesimæ, Quartam Sabbati, Parasceven, Paschæ festivitatem, Pentecosten, S, Philast. XII, 1273, 1274. — Ascensionis Domini et adventus Spiritus sancti festa traditione recepta, S. August., XXXIII, 200. — Solemnitates Christianorum receaset S. Paulin. Nolan., LXI, 649, 828. — Festa Nativitatis, Epiphaniæ et Ascensionis Christi antiquitus instituta, *ibid.*, 648. — Distinctis temporibus in Ecclesia celebrantur, *ibid.*, 649, 650. — Sanctorum festa antiquitus in Gallia recepta, Ling. Gallican. LXXII, 169, 170, 171. — Solemnitas Circumcisionis circa medium sæculi VII, inter præcipuas festivitates relata, S. Isidor., LXXXI, 478 (*n.*).— Festa ætate Paulini Aquileiensis ut dies Dominicæ sabbatizanda, S. Paulin Aquileiens., XCLX, 539(*n.*).—Festa in medio sæculi XVIII Gallia recepta. Adalhard., *Statuta pro monachis*, CV, 537, 538. — Dies quibus monachis ab opere Dominico parendum, *ibid.*, Festivitates in quibus meiræ dabantur, *ibid.*..544.—Tempora feriandi per annum, Hetto, CV, 764 ; Rodulf. CXIX, 717 ; Walter, *ibid.*, 740 ; Grimald., CXXI, 768 ; Regino CXXVII, 265 ; Ludovici II Capitularia ecclesiastica, CXXXVIII, 624, 625 ; S. Ivo, CLXI, 266, 267 ; Gratian. — CLXXXVII, 1781. — Festa absque omni forensi opere excolenda. Flodoard., CXXXV, 498. — Quibusnam festis præsuli Beneventanæ cathedræ pallii usus concessus, Joann. XIII, CXXV, 677 ; Joann. XIX, CXLI, 1138. — Solemnitatum octo veteris legis cum octo festivitatibus novæ legis mira concordantia, S. Petrus Damian., CXLIV, 331-334. — Quatuor gradus festivitatum in monasterio Cluniacensi, Udaric., CXLIX, 654-656 — In ordine S. Benedicti, Lanfranc., CL, 475. — Apud Carthusianos, Guigo. CLIII, 651-654. — Novem præfationes tenet Ecclesia sancta Romana et quibusnam festis, Gratian., CLXXXVII 7311. — Quid sit statio vel processio, Beleth. CII, 18, — Videntur stationes a veteri lege ad nos fluxisse, *ibid.*, Processiones duæ sunt, una in ramis Palmarum, altera in Dominicis diebus in ejus memoriam quam discipuli Christo exhibuerunt in die Ascensionis, *ibid.*, 20.

Litania *supplicatio* vel *rogatio* interpretatur ; duplex major et minor. Quare, Beleth., CCII, 28. — Major litania celebratur in festo B. Marci, minores litaniæ celebrantur cum jejunio et processionibus in triduo ante Ascensionem, Sicard., CCXIII, 367.

Primitiva Ecclesia quintam feriam observabat in memoriam Ascensionis sicut et Dominicam in memoriam Resurrectionis, Sicard., CCXIII, 374. — Baptismus ad diem Dominicam et ad horam tertiam pertinet, sed in Sabbato ponitur et quare.

Festis tantum diebus et solo solemnitatis studio Ecclesiam adeuntes, ab Origene increpantur, S. Augustin., XXXIX, 1755, 1757. Festivitates Turonum, S. Gregor. Turonens., LXXI, 565. — Festum duplex aut triplex in Dominica occurrens celebratur, Joann. Rothomag. archiepisc., CXLVII, 39. — Festa nova non temere et inconsulta sede apostolica instituenda, S. Bernard., CLXXXII, 535.

Cap. II. — *De agendis vel vitandis in celebratione festorum.*

Quomodo Dominica solemnia celebrabimus? Utique quomodo et apostoli, fide non pecunia tuti. Tertull., I, 119. — Piæ et sanctæ Christianorum synaxes, *ibid.*, 468. — Nefas Christianis turpia gentilium convivia in collegio frequentare, S. Cyprian., III, 1050. — Festi dies non agendi cum Judæis vel hæreticis, nec cum paganis, S. Ambr., XVII, 617, 618 ; S. Leo Magn., LVI, 718. — Christiani ad congregationes idololatriæ non colligentur, S. Isidor. conc. Laodicens., LXXXIV, 132, 133. — Festa cum paganis non celebrentur, *ibid.*—Convivia Judæorum Christianis interdicuntur, *ibid.* ; Concil. Aurel., II, 281 — Celebrare festa cum hæreticis, Judæis vel paganis aut ab eis munera festiva recipere vetitum, Fulgent Ferrand., LXXXVIII, 187, 872 ; Raban. Maur., CXII, 1417, 1418 ; Isidor. Mercat., CXXX, 289. — Festivitates celebrare spiritualiter est a malis operibus vacare, Rupert. abb., CLXVIII, 679. — Sanctificantes nosmet ipsos ut sanctum diem in sanctitate celebremus, S. Hieronym., XXIII,

99. — Solemnitatum gaudia nescit cui nec cor purum nec corpus castum, S. Augustin., XXXIX, 2169. — Per omnes festivitates castitas servanda, S. Ambros., XVII, 603. — Festa religiose observanda, S. Augustin., XXXVIII, 274. — Festa quædam celebrata cum lætitia convivantium in publicis mensis, *ibid.*; S. Gregor. Turonens., LXXI, 542; S. Gregor. Magn., LXXVII, 518. — Festivis diebus conviva sibi parant seculares, cordis delicias religiosi, S. Bernard., LXXXIII, 452. — Principio permissum fuit Ecclesiæ festos dies martyrum cum luxu celebrare, S. August., XXXIII, 118. — Per diversa loca diebus Dominicis et quinquagesima post Pascha et solemnibus martyrum et festis quibusque, prandetur, *ibid.*, 146.—Solemnitatibus martyrum insultant Christiani quidam luxuriis suis, id., XXXVI, 867. — Festa in vanitatem et delicias vertit indignum, S. Bernard., CLXXXIII, 44. — Abusus in festis sanctorum, *ibid.*, 480. — In festis paschalibus, *ibid.*, 282. — Festivitates sanctorum non in epulis profusioribus sed in eorum imitatione celebrantur, S. Petr. Chrysolog., LII, 535. — Festivitates bonis operibus ante plures dies debent præveniri, S. August., XXXIX, 1974, 1976. — Observatio Sabbati bonis operibus intendere, S. Prosper Aquitan., LI, 467. — Vera Sabbati observatio, abstinentia a peccato, *ibid.*, 477. — Male celebrat Sabbatum qui ab operibus bonis vacat, *ibid.*, 467. — Festivitatis gaudium habeat misericordiam in egenos, S. Petr. Chrysolog., LII, 489. — Festivitates cœlestes Judæus decimis honoravit, Christianus vel centesimis honoret, *ibid.*, 219, 220. — Gaudia festivitatum sint cauta, *ibid.*, 549, 550. — In festivitatibus procurandum, ut omnes ad Dei gratiam recurrant, *ibid.*, 214.

Diebus festivis vestitus nitidior, S. Leo Magn., LIV, 272. — Templa ornatiora, *ibid.*; S. Paulin. Nolan., LXI, 464, 908, 909; Floribus, *ibid.*, 467, 909; Velis, *ibid.*, 909. — Anima maxime purganda, S. Leo Magn., LIV, 272. — Dies festi jucunditate tum externa, tum interna celebrandi, *ibid.* — Cessandum a peccatis, cessandum a labore, *ibid.*, 506. — Festis diebus pulmentaria augenda, S. Benedict. abb., CIII, 1222, 1223.—In solemnitatibus Natalis Domini et Paschæ pulmenta monachis aucta, Anonym., CV, 749. — Festis diebus antiqui Christiani vacabant prorsus orationi, S. Agobard., CIV, 75.—Festum diem agere vacare ab operibus noxiis et coliberi a quibusque superfluis, Godefrid. abb., CLXXIV, 96. — Festi dies solemnes a jejunio immunes, Tertull., II, 79; S. Petr. Damian., CXLV, 331.

In die Dominico aut aliis majoribus festivitatibus integre audienda divina mysteria, S. Augustin., XXXIX, 2276, 2278.—In missis unius vel duarum horarum spatio standum, *ibid.*, 2277, 2278, 2279. — Missarum solemnia, S. Gregor. Turon., LXXI, 820, 821. — In festivitatibus si una agenda non sufficerit, nulla sit dubitatio iterare sacrificium, S. Isidor., Epistol. Leon., LXXXIV, 119. — Missæ in præcipuis duntaxat solemnitatibus hora tertia celebrentur, *ibid.*; Conc. Aurelian., II, 281. — Quibusnam diebus fiebant eulogiarum distributiones, S. Eutychian., V, 166; Udalric., CXXXV, 1073; Ratherius, CXXXVI, 682.—In solemnitatibus beatæ Mariæ Virginis et sanctorum duodecim Apostolorum ac Evangelistarum, etc., ab opere mundano cessandum et divino vacandum, Nicol. papa, CXIX, 986 —Die Dominica vel cæteris festis diebus, etiam urgente bello, aptius ab armis quam ab oratione cessandum, *ibid.* — Lucernæ constitutæ in ecclesiis ad sacras lectiones diebus Dominicis et festis, Anastas. biblioth., CXXVIII, 1227, 1245. — Festis diebus stantes oportet orare, Regino, CXXXII, 388.—Quibusnam festis non genuflectitur, S. Ivo, CLXI, 261, 267. — Parcharil et bubulci diebus Dominicis et festivis ad missam veniant, Regino, CXXXII, 279, 365, 457, 459, 461; Burchard., CXL, 638. — Missarum solemnia non ante horam tertiam celebranda, Regino, CXXXII, 188.— Telesphorus papa constituit ut nullus ante horam tertiam missas celebraret, Gilbert., CXXXIX, 557. — Dies Dominica et approbatæ sacerdotibus festivitates observandæ, Atto, CXXXIV, 106 —A proprio episcopo prædicatæ, Ludovici Germaniæ regis conventus, CXXXVIII, 614. — Regem procedere coronatum in diebus festis non usu receptum, Atto, CXXXIV, 983. — Beatus Remigius petit ut pro sua commemoratione omnibus diebus festis ac Dominicis ab.atio offeratur, Flodoard., CXXXV, 65. — Quodlibet diei solis festum celebretur ab hora promeridiana diei Saturni, usque ad diluculum diei Lunæ, Anonymus, CXXXVIII, 514. — Ut Paschalis hebdomada festive tota celebretur, et in Pentecoste ferme II, III, IV, non minus quam dies Dominicus solemniter honorentur, Ottonis Magni Constitutiones, id., 852. — Dies quibus forense opus agere prohibetur, *ibid.*; Ottonis III Edictum, CXXXVIII, 854. — Ne per missas peculiares plebs a missis publicis abstrahatur, Burchard., CXL, 635. — Presbyteri cum sacras festivitates populo annuntiant, etiam jejunium vigiliarum eos omnimodis servare moneant, *ibid.*; Conc. Aurel., CXL, 887.—In exordio nascentis Ecclesiæ non eo quo nunc modo vel ordine sacra celebrabantur missarum solemnia, Berno abb., CXLII, 1055, 1056. — Ad missarum solemnia semper est aliquid offerendum, Gratian., CLXXXVII, 1720. — Celebratio missarum solemnium in Ecclesia Lugdunensi juxta antiqua statuta, *Statuta Eccles. Lugdunens.*, CXCIX, 1091, 1095.

Quater in anno, id est, Natale Domini, et Cœna Domini, Pascha et Pentecoste, omnes fideles communicare debent, Udalric., CXXXV, 1075; Rather., CXXXVI, 562 (*n.*); Burchard., CXL, 963 — Ter in anno quisque fidelium communicet in Pascha videlicet et Pentecoste et Natali Domini, Rather., CXXXVI, 562 (*n.*); Gratian, CLXXXVII, 1738.

Apud Saxones populus debebat solvere aratri eleemosynas XV dies a Paschate et fetuum decimas ad Pentecosten et frugum terræ ad Omnium Sanctorum festum et denarium S. Petri ad S. Petri festum et census ecclesiæ ad S. Martini festum, Opera adespotica, CXXXVIII, 458; Sæculi XI Monument. liturgica, CLI, 1174, 1195.

Fidelibus aliquid de Evangelio aut epistola omni die Dominico vel festis diebus annuntiandum, Leo IV papa, CXV, 679.—In festis diebus concio ad populum habenda, Flodoard., CXXXV, 409. — Ut unus sit omnibus sacerdotibus modus orandi, Edgard. regis canones, CXXXVIII, 502.—Ut omnis presbyter in diebus festis populum admoneat quas preces ad Deum fundere debeat, Burchard, CXL, 658; S. Ivo, CLXI, 193. — Parochia absentes a divinis officiis in Dominicis et festis observentur et notentur, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 254. — Festivis diebus quales sermones conveniant, S. Bernard., CLXXXIII, 44.—Ecclesia sua prælatus non debet abesse, Petr. Cantor, CCV, 179. — Festa in quibus Rothomag. archiepiscopi capitulo distributiones faciebant et quibus panem et vinum offerebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — In festis vinum populo in atrio Ecclesiæ distribuebatur, Gregor. Turon., LXXI, 1021. — Festivitates apostolorum, martyrum, confessorum atque virginum congruo honore celebrandæ sunt, Rodulph., CXIX, 717.

Festa quibus olim carnes edere licitum etsi in feria sexta contingerent, Nicolaus papa, CXIX, 981.—Festivitates quædam non suo tempore celebrantur. Quare, S. Petr. Damian., CXLV, 243. — Sic Paschalis festivitas, Ascensio Domini, Pentecoste, Decollatio S. Joannis Baptistæ, festivitas S. Jacobi nec non et B Petri a Vinculis, *ibid.* — In festis solemnioribus omnes campanæ pulsandæ, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 32, 40, 53, 57, 58, 59, 73, 84, 103, 160, 161, 178, 181, 187, 189. — Festa quibus *Credo* cantatur, *ibid.*, 38. — Quibusnam festis in ordine S. Benedicti dicebatur *Credo*, Lanfrancus, CL, 481. — In festis tempore Adventus et Quadragesimæ non psallebatur *Gloria in excelsis*, Joannes Roth. archiepiscop., CXLVII, 38, 81, 165. — Festa si in Quadragesima contingant ut dies Dominici celebrantur, Udalric., CXLIX, 656 —Tempora et festa quibus dabatur pax Dei et sanctæ Ecclesiæ per omne regnum, Edward. III, leges, CLI, 1191. — Solemnitates dedicationum ecclesiarum singulis annis octo diebus sunt celebrandæ, S. Ivo, CLXI, 203. — Curia regum in Natali, Pascha et Pentecoste; in Hispania in quatuor solemnitatibus scilicet, Natalis, Paschæ, Pentecostes et S Jacobi, id., CLXII, 528. — In omnibus festivis diebus quando pulsantur magnæ campanæ, cantant canonici Vesperas, Matutinum et missam Dominicam per totum annum, Guichard., CXCIX, 1094. — Quodlibet festum sive apostolorum, sive martyrum, si Dominicis privilegiatis contingat, ad feriam secundam remittendum, Beleth., CCLI, 73. — Prohibetur festum fatuorum quod singulis annis in festo Innocentium, aut S. Stephani aut Circumcisionis fieri solebat, Petrus Blesens., CCVII, 1168, 1173. — In solemnibus diebus ut Dominicis et aliis officium per tres nocturnos distinguimus, Sicard., CCXIII, 154. — In solemnitatibus quoque sanctorum tres nocturnos aut Vigilias celebramus, *ibid.*, 158.

In festivitatibus Domini et S. Mariæ, vel duodecim apostolorum seu reliquorum sanctorum quorum usus est in Provincia, sonis singulis officium divinum die noctuque procurandum, S. Chrodegang., LXXXIX, 1074. — Festa in quibus episc. e ericis suis refectionem faciebat, *ibid.* — In solemnitatibus præcipuis officium plenarium celebretur et bis reficiatur, *ibid.*, 1089. — Festa quorum Vigilias in pane et aqua faciunt Carthusiani, Guigo, CLIII, 646. — Quibusnam festis et Octavis officium defunctorum non celebrant Carthusiani, *ibid.*, 656. — In Nativitate quoque Pascha et Pentecoste cum fratre ali-

quis professionem facturus est missam cantat majorem, LXXXIX, 666. — In festis Purificationis et Annuntiationis dicitur *Gloria in excelsis*. quandocunque contingant, *ibid.*, 1146. — Festa in quibus fratres Carthusiani bis habent vinum, *ibid.*, 735. — Festa semel in anno cum capitulo celebranda, *ibid.*, 1149. — Monachi festis diebus stant in albis, Rupertus, abb., CLXX. 53.

Dies Dominica et aliæ festivitates absque opere servili a vespera in vesperam celebrandæ, S. Eutychian., papa, V, 166; S. Hieronym., XXII, 1222; Regino, CXXXII, 190, 285, 356; Udalric., CXXXV, 1073; Rather., CXXXVI, 453, 562 (*n.*). — Festorum ac Dominici otium a Patribus sancitum S. Augustin., XXXIX, 2274. — Feriatis diebus in quibus res divina fit et abstinere homines a litibus oportet, S. Isidorus, LXXXIII, 965. — Dies Dominicus et alia festa colenda cessando ab operibus servitutis et carnis, et operibus sanctis vacando et audiendo verbum sacrum, S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 336, 337. — Abstinere primum oportet ab omni peccato, et ab omni opere terreno, cessante omni causarum strepitu, *ibid.*, 338 (*n.*). — Deus prohibet laborem in die festo, Haymo, CXVIII, 1005. — Festa quibus ab operibus quiescendum, Rodulph., CXIX, 717; Nicol., *ibid.*, 986. — In his festivitatibus nulla sint judicia, *ibid.* — Super omnia Dominicum diem et sanctorum festivitates ab omni sæculari opere cautissime custodire procuremus, S. Odo abb., CXXXIII, 959. — In diebus festivis etiam a licitis vacandum est cum urgeat Ecclesiæ mandatum, S Bruno Astens., CLXIV, 279. — Festis diebus aliquando laborare permissum, Regino, CXXXII, 438. — Tempora quibus mallum vel placitum publicum prohibitum, Adrevald., CXXIV, 1077; Ludovici Germaniæ regis conventus, CXXXVIII, 593; Burchard., CXL, 888; S. Ivo, CLXI, 274. — Festa et jejunia celebranda, *Canuti regis edicta*, CLI, 1175. Festa et tempora quibus ordalia et juramenta prohibita, *ibid.* — Festivitatum violatores puniendi, S. Gregor. Turon., LXXI, 1159. — Deus transgressores punit, Haymo, CXVIII, 1006. — Ratherius cum excommunicatione interdixit ut Dominica die ab opere servili cessaretur; idque vi obtinuit, Rather., CXXXVI, 682.

Si liber diebus festis operetur perdat libertatem, si servus, perdat eorum vel hidgildum, Alfredi Magni leges eccles., CXXXVIII, 458. — Eduardi Senioris leges, *ibid.*, 461. — Si dominus servos suos die festo ad opus cogat, puniatur, *ibid.*, 461. — Perdat servum et solvat violatæ legis pœnam apud Danos, multam apud Anglos, Canuti regis edicta, CLI, 1179. — Abstinere primum oportet a peccato, S. Prosper Aquit., LI, 477; S. Leo Magnus, LIV, 506; S. Paulinus Aquileiensis, XCIX, 336. — Dominica die cibis carnium se ingurgitare improbatur, Gregor. Turon., LXXVII, 1551, 1552. — Tempora in quibus ab uxoribus et a nuptiis abstinendum, S. Eutychian., papa, V, 166, 167; S. Paulin. Aquileiensis, XCIX, 338; Burchard., CXL, 960, 100, 1013; Belethus, CCII, 72. — Item tribus hebdomatibus ante festivitatem S. Joannis Baptistæ, S. Ivo, CLXI, 616. — Nec non et in sanctorum solemnitatibus, Gratian, CLXXXVII, 1643. — Quadragesimæ, noctis Dominicæ, aut festivitatis ullius præclaræ violatores, quadraginta diebus pœnitentiam agant, Rather., CXXXVI, 573. — Christiani abstinere debent a solemnitate nuptiarum, a choreis et clamorosis venationibus, S. Bruno Ast., CLXIV, 729. — Ut in diebus festis spectacula minime celebrentur, Fulgentius Ferrand., LXXXVIII, 931; Atto, CXXXIV, 43. — Festis solemnibus saltationes et tripudia vetita, Isidorus Mercat., CXXX, 455. — Qui die solemni ad spectacula vadit, excommunicetur, S. Ivo, CLXI, 265. — Ut nullus festivitates majores in villa celebret, *ibid*, 266. — Diebus festis saltem tempore divini officii campanæ occludantur, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 43. — Nundinæ diebus festis non fiant, *ibid.*, 253.

Cap. III. — *De Vigiliis in genere.*

Dies festi præcedens dicitur Vigilia vel ejus loco jejunium quod vice Vigiliarum est institutum. Belethus, CCII, 141. — Vigiliarum devotio perantiqua, Tertull., I, 1294; Alcuin., CI, 1275. — Antiqua est Vigiliarum devotio, familiare bonum omnibus sanctis, S. Hieronym., XXX, 254; S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 759; S. Chrodegand., LXXXIX. — Vigiliæ antiquæ et auctoritate fundatæ, S. Hieronym., XXX, 257. — Testamento tum Veteri, tum Novo consignatur gratia Vigiliarum, *ibid.*, 235. — Constat exemplis et monitis, *ibid.* — Vigiliæ a pastoribus cœperunt qui vigilias super greges suos nascente Christo custodierunt, Honorius, CLXXII, 644; Sicard., CCXIII, 416. — Institutæ fuerunt forsitan ad corrigendas paganorum vigilias, S. Paulin. Aquileien., XCIX, 231 (*n.*). — Hæretici Nyctages superfluas esse Vigilias æstimabant, S. Chrodegand., LXXXIX, 1067.

Vigiliæ vocantur nocturni, Aurel. Cassiodor., LXX, 547. — Vigiliæ nocturnæ, S. Greg. Turon., LXXI, 428; Regino, CXXXII, 356. — Vigiliæ tres de nocte olim in Ecclesia, Joann. Rotomag. archiepisc., CXLVII, 83, 84. — Vigiliæ nocturnæ in tres nocturnas dispertiuntur, Rupert., abb., CLXX, 14; Sicard., CCXIII, 158. — Vigiliæ matutinæ, S. Greg. Turon, LXXI, 294. — Vigiliæ sunt duplices spirituales et materiales, Alanus de Ins., CCX, 178, 179. — Vigiliæ spirituales materialibus præferendæ, *ibid.* — Vigiliæ aliæ carnalium, aliæ spiritualium, S. Bernard., CLXXXIII, 405.

Vigiliæ Dominicæ, S. Greg. Turon., LXXI, 807, 978. — Vigiliæ S. Mariæ, S. Eutych., V, 166. — Vigiliæ sanctorum, S. Paulin. Nolan, LXI, 660; Sicard., CCXIII, 158. — Vigiliæ apostolorum, Leo IV. CXV, 681. — Vigiliæ martyrum, Flodoard., CXXXV, 41. — Vigiliæ solemnes mortuorum, Atto., CXXXIV, 974.

Vigiliæ utiles, S. Bernard., CLXXXIII, 678. — Vigiliarum utilitates, Alan. de Insul., CCX, 178, 179. — Fructuosæ, S. Aug., XLII, 1117. — Vigiliarum locus et necessitas, Raban. Maur., CX, 90. — Observatio Vigiliarum, Aurel. Cassiod, LXIX, 962, 985, 1189. — Vigiliæ frequentandæ, S. Aug., XXXIX, 1977, 2019, 2022, 2029. — Ante lucem ad Vigilias conveniendum in Ecclesiam, *ibid.*, 2275, 2280. — Ad Vigilias cum pueris baptizandis mulieres veniebant Quadragesima, *ibid.*, 1751. — Vigiliis pauperes et artifices diebus etiam non festis interesse inuitur., *ibid.*, 2284. — Vigiliæ Dominicæ a fidelibus frequentatæ, S Greg. Turon., LXXI, 807, 978. — Vigiliæ devote celebrandæ, *ibid.*, 782. — Vigiliæ in jejunio agendæ ut purificati per abstinentiam dignius celebremus sequentis festi lætitiam, Alcuin., CI, 1214; S. Bernard., CLXXXIII, 501. — Vigiliis sanctorum necesse et vigilare hominem spiritualem qui solemnitate celebrare desiderat in spiritu et veritate, *ibid.*, 403. — In Vigiliis solemnitatum sanctificatio requiritur, Adam. Scot., CXCVIII, 209. — Vigiliis in sanctorum festivitatibus populus interesse studuit, Alcuin., CI, 712. — Sanctorum solemnitates antiquitus privilegio celebratæ, S. Paulin. Nol., LXI, 660. — Vigiliæ apostolorum observandæ, Leo, IV, CXV, 681. — Vigiliæ martyrum religiosissime observatæ, Flodoard., CXXXV, 41. — Vigiliæ apud sepulcra martyrum extra templa, Aurel. Cassiod., LXXIX, 1008. — Quomodo observabantur in sanctorum festivitatibus vel omnibus solemnitatibus Vigiliæ, S. Benedict., CIII, 897. — In Vigiliis omnium festivitatum ab uxoribus abstinendum, Ratherius, CXXXVI, 566. — In Vigiliis debet celebrator affligi ut in solemnitate valeat gratulari, S. Petr. Damian., CXLIV, 548. — Ut in omnibus Vigiliis pax sit ubique, sæc. XI, monum. liturg., CLI. 1191, 1134. — Ut clerici Vigiliis non desint, Atto, CXXXIV, 38. — In Vigiliis sanctæ Mariæ, sancti Joannis et Vigiliis indictis aliorum sanctorum eulogiæ post missam plebi distribuendæ, S. Eutychian., V, 166. — Vigiliæ nocturnæ in festis ab omnibus celebrabantur, S. Greg. Turon., LXXI, 821, 898, 978. — Vigiliæ singulis hebdomadibus a vespera illucescente Sabbato celebrantur, Cassian., XLIX, 141. — Vigiliæ et plures et strictiores in monasteriis *ibid.*, 134. — Longiores in Sabbato, *ibid.*, 145. — In Vigiliis jejunabant, Regino, CXXXII, 244; S Paulin. Nolan, LXI, 610. — In Vigiliis sanctorum in quadragesimali cibo jejunetur, S. Aug., XXXII, 1438. — In nonnullis sanctorum Vigiliis jejuna instituta, id., XL, 1276; Alcuin., CI, 1215. — Jejunium ante Assumptionem et ante Nativitatem Domini antiquitus ab Ecclesia Romana receptum et servatum, Nicolaus, pap., CXIX, 931

Praxis Vigiliarum, S. Paulin. Aquileien., XCIX, 327. — Vigiliæ a Paschali primo de more celebratæ Sabbato in basilica, S. Petri Anastas., Biblioth., CXXXVIII, 1263. — De exsistentia et celebratione sacrarum Vigiliarum in Ecclesia Aquileiense ætate S. Nicetæ, S. Nicetas, LII, 1091. — Stationes Vigiliarum in præcipuis solemnitatibus a Perpetuo episcopo Turonens. in Ecclesia Turonensi institutæ, S. Greg. Turon., LXXI, 567. — Quibusnam Vigiliis ætate S. Paulini, jejunium indictum, S. Paulin. Aquileien., XCIX, 235. — Gregorius III regulas celebrandi solemnia Vigiliarum restauravit ampliavitque, Anastas. Biblioth., CXXXVIII, 1029, 1030. — Praxis Vigiliarum in Ecclesia Antissiodorensi ab Amario episcopo statuta, Anonym., id., 233. — Apud monachos Cluniacenses, Lanfranc., CL, 573. — Apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 646. — Quando Vigilia die Dominico contigerit fiat jejunium et commemoratio die Sabbati, *ibid.*, 1145. — Presbyteri fideles jejunium Vigiliarum servare moneant, Burchard., CXL, 887.

Vigiliarum praxis in jejunium commutata, S. Paulin. Aquileiens, XCIX, 251; Joannes Rothomag., CXLVII, 84; Beleth., CCII, 141.

More antiquo duo nocturnalia præcipuis festivitatibus agebantur officia, unum in initio noctis a pontifice cum capellanis, alterum in medio noctis articulo cui populus aderat, Sicard., CCXIII, 216. — Postea Vigiliæ interdictæ jejunium locum et nomen retinuit, *ibid.*, 375. — De Vigiliis, Regino Prumiens., CXXXII, 225, 476.

CAP. IV. — *De Vigiliis in particulari.*

§ I. — *De Vigiliis Domini.*

De Vigilia nativitatis Domini. — Praxis Ecclesiæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 29; S. Protad., LXXX, 422; S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 112; Christian Druthmar., CVI, 1261; Grimald., CXXI, 859, 884, 886; Isuard., CXXIII, 833; Ado, id., 177, 201; Robert. rex, CXLI, 945; Udalric., CXLIX, 691; CLI, 951; Stephanus, CLXVI, 1385; Honor., CLXXII, 729, 735; Beleth., CCII, 75. — Vigilia Nativitatis jejunio celebranda, Nicolaus, pap., CXIX, 981; S. Petr. Damian., CXLV, 800, 801. — Inter Vigilias præcipua proprium officium habens nocturnum atque diurnum, Sicard., CCXIII, 375; Sermones, S. Bernard., CLXXXIII, 87, 90, 94, 100, 105; Adam. Scot., CXCVIII, 200, 203, 208, 213; Petr. Collens., CCII, 654. — *Homiliæ*: S. Greg. Magn., LXXVI, 1105; Beda Vener., XCIV, 51; Paul. Winfrid., XCV, 1162; Haymo, CXVIII, 47; Godefrid., CLXXIV, 639, 642, 645, 648, 651, 655.

De Vigilia Epiphaniæ. — Praxis Ecclesiæ, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 38; S. Protad., LXXX, 412; S. Isidor., LXXXV, 626; LXXXVI, 150; Raban., CX, 1124; Grimald., CXXI, 859, 884, 886; Sæc. XI, Monument. liturg., CLI, 952; Stephan., CLXVI, 1391. — Vigilia Epiphaniæ jejunio caret, S. Greg. Magn., LXXVIII, 295 (*n.*); Helperich., CXXXVII, 487. — Jejunium tamen olim in ea celebratum, Joannes Rothomag., CXLVII, 43, 90. — Homilia, Paul. Winfrid., XCV, 1186.

De Vigilia Paschæ. — Pars dicitur nox Vigiliarum, S. Gaudent., XX, 843. — Paschæ Vigilia velut mater omnium sanctarum Vigiliarum, S. Aug., XXXVIII, 1088. — Paschæ noctem pervigilabant Christiani, hanc Vigiliam habebant solemnem, Tertul., I, 1291. — Celeberrimam, Aurelius Prudent., LIX, 818. — Paschæ Vigilium forinsecus et intrinsecus celebremus, S. Aug., XXXVIII, 1088. — In Vigilia Paschæ *Gloria in excelsis Deo* canitur pro baptizandis, S. Petr. Damian., CXLV, 804. — Missa in nocte, S. Greg. Turon., LXXI, 251, 252. — De Vigilia Paschæ, Alcuin., CI, 1215. — Noctis Paschalis mera præconia, Rupert., CLXX, 168. — *Homiliæ*: Beda Vener., XCIV, 155; Paul. Winfrid., XCV, 1326; Raban. Maur., CX, 135, 137; Haymo, CXVIII, 444 (*Vide* SABBATUM SANCTUM).

De Vigilia Ascensionis. — Praxis Ecclesiæ, Amalar., CV, 1300; Grimald., CXXI, 898; Honor., CLXXII, 700; Eginhard., CIV, 418; Sicard., CCXIII, 375. — In Vigilia Ascensionis olim jejunium, S. Greg. Magn., LXXVIII, 688. — Homiliæ, S. Aug., XXXV, 1901; Raban. Maur., CX, 226, 228.

De Vigilia Pentecostes. — Praxis Ecclesiæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 110; S. Isidor. Hispal., LXXXV, 609; LXXXVI, 685; Alcuin., CI, 1225, 1226; Amalar., CV, 1068, 1215; Grimald., CXXI, 868, 896; Joannes Rothomag., CXLVII, 57; Udalric., CXLIX, 671; Stephan., CLXVI, 1407; Honor., CLXXII, 701, 735, 756; Sicard., CCXIII, 375. — Jejunium in Vigilia Pentecostes, Liturg. Gall., I XXII, 206, 207. — In Vigilia Pentecostes leguntur lectiones, Alcuin., CI, 1225, 1226. — Baptismus in Vigilia Pentecostes, Alcuin., 1225, 1226; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 453; Sicard., CCXIII, 375. — *Homiliæ*, Beda Vener., XCIV, 189; Godefrid., CLXXIV, 876; Raban. Maur., CX, 247, 249, 252, 253. (*Vide* PENTECOSTEN.)

§ II. — *De Vigiliis B. Mariæ Virginis.*

Vigilia Nativitatis B. Mariæ celebrata et miraculum in ea obtentum, Joann. XIII, CXXXV, 1066. — Olim jejunium ante Purificationem B. Mariæ, Joannes Rothomag., CXLVII, 90.

De Vigilia Assumptionis. — Praxis Ecclesiæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 130, 132; S. Protad., LXXX, 418; Amalar., CV, 1306; Grimald., CXXI, 912; Sæc. XI, Monument. liturg., CLI, 897, 967. — Vigilia Assumptionis jejunio celebranda, S. Paulin. Aquil., XCIX, 255 (*n.*); Nicolaus, CXIX, 981; Petrus Damian., CXLV, 800, 801. — *Homiliæ*, Godefrid., CLXXIV, 957.

§ III. — *De Vigiliis sanctorum.*

De Vigiliis sanctorum, Stephan., CLXV, 1415; Honor., CLXXII, 644. — Missa in Vigilia apostolorum, S. Greg. Magn., LXXVIII, 150; Sæc. XI Monument. liturg. CLI, 945. — Missa in Vigilia unius martyris, S. Greg. Magn., LXXVIII, 163. — Missa in Vigilia plurimorum martyrum, *ibid.*, 165. — Missa in Vigilia confessorum, *ibid.*, 167, 169. — Missa in Vigilia Virginum, *ibid.*, 171.

De Vigilia S. Joannis Baptistæ. — Praxis Ecclesiæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 120; S. Protad, LXXX, 417; Grimald., CXXI, 909; Guido abb., CL, 1219; CLI, 892; Honor., CLXXII, 700; Eginhard., CIV, 589. — Missa in Vigilia S. Joannis Baptistæ post solis occubitum, S. Greg. Magn., LXXVIII, 394, 695. — *Homiliæ*, Beda Vener., XCIV, 202; Raban. Maur., CX, 336, 337.

De Vigiliis apostolorum Petri et Pauli. — Praxis Ecclesiæ, S. Greg. Magn, LXXVIII, 125; S. Protad., LXXX, 417; Amalar., CV, 1306; Guido abb., CL, 1221; Sæc. XI, Monument. liturg., CLI, 892; Sermo S. Bernard., CLXXXIII, 405; Odilo, CXLII, 1020. — *Homiliæ*, Beda Vener., XCIV, 214; Raban. Maur., CX, 343, 348; Bruno Ast., CLXV, 825.

De Vigilia Omnium Sanctorum. — Praxis Ecclesiæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 146; S. Protad., LXXX, 420; Guido abb., CL, 1240. — Vigilia sanctorum omnium dies est afflictionis, Sicard., CCXIII, 424.

CAP. V. — *De Octavis.*

Cum Octava celebrabantur festa Christianorum, non autem ethnicorum, Tertul., I, 683. — Octavum diem celebrandum Leviticus liber insinuat dicens : « Dies octavus erit celeberrimus atque sanctissimus. » Sicard., CCXIII, 226. — Per Octavam secundus Christi adventus significabatur, Aurel. Cassiod., LXX, 58. — Octava ad æternam pertinet requiem, *ibid.*, 94. — Octavarum dies sancti, S. Aug., XL, 581. — Sunt Octavæ institutionis, nonnullæ devotionis, nonnullæ etiam venerationis, Beleth., CCII, 78.

Octavæ celebrantur diversis et specialibus causis, — Sicard., CCXIII, 226. — Ob similem causam celebratur Octava Epiphaniæ *ibid.* — Non celebratur Octava Passionis quia superveniens festum lætitiæ obumbrat et abolet commemorationem tristitiæ, *ibid.*

Octavæ sanctorum cur celebrantur, Rupert., CLXX, 218. — Octavæ paschalis solemnitas; *ibid.* — Cur paschalis sacra solemnitas Octavas habeat, *ibid.*, 198. — Octavæ regeneratorum, S. Aug., XXXIV, 1235. — Octo dies Neophytorum distincti, id., XXXIII, 220. — Octavarum dies tertius vel etiam ipse octavus ad lationem pedum a nonnullis electus, *ibid.*

Oblationes panis et vini in Octavis Paschæ et Pentecostes capitulo Rothomagensi factæ, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — De Octavis Domini et sanctorum, Stephan., CLXVI, 1415.

PARS SECUNDA.

DE FESTIS DOMINI.

CAPUT PRIMUM. — *De Nativitate Domini.*

Dies in quo Christus natus est, S. Philastrius, XII, 1275. — Nativitas dicitur quod in ea Christus natus est, Alcuin., CI, 1173. — Christus in sexta feria conceptus et crucifixus, in Dominica natus est et resurrexit, Sicard., CCXIII, 218. — Natalis Domini a Patribus votivæ solemnitatis institutus quia in eo Christus pro redemptione mundi corporaliter nasci voluit, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 761; Raban. Maur, CVII, 345 — Annue celebratur ad memoriam duplicis adventus revocandam, Godfrid., CLXXIV, 21, 36, 42. — Celebratur vin Kalend Januarii, S. Protad., LXXX, 422; S. Isid. Hisp., LXXXIV, 441; Raban. Maur., CX, 1186. — Non idem ac Epiphaniorum dies, S Hieronym., XXXI, 18, 19. — Etsi in Ægypto eadem solemnitate celebratus, Cassian., XLIX, 820, 821. — Non ad eamdem recurrit diem quia non in sacramento celebratur, S. Aug., XXXIII, 205; Alcuin. CI, 1175. — Nativitatis Domini festivitas Lanfranc., CL, 448; Adam. Scot., CXCVIII, 265. Pompa et celebritas, S. Bernard., LXXXIII, 126. — Festivitates Domini suis vocabulis suas causas eloquuntur, nascendo diem dedit Natalem, S. Petr. Chrysolog., LII, 613. — Celebratur in Ecclesia tantum Natalis dies Christi et Joannis, S. Aug., XXXVIII, 1301, 1309, Godefrid., CLXXIV, 45. — Et Mariæ, *ibid.*, — Dominicæ Nativitatis magna, nova et gloriosa solemnitas, adventus Dei ad homines, S. Isidor., LXXXIII, 762. — Dies Natalis sol novus recte dictus S. Ambros., XVII, 613. — In quo sol justitiæ, Deo auctore nobis oritur, *ibid.*, 614, 615. — In tenebris sæculi lumen ingressum est, S. Hieronym., XXV, 220. — Natalitia Domini a sole revocata, S. Petr. Chrysolog., LII, 471, 472. — Tempus desideratissimum, Godefrid., CLXXIV, 21, 36, 42. — Mira hujus mysterii dispensatio, S. Leo Magn., LIV, 190.

— Novo ordine, nova nativitate Filius Dei est generatus, I. IV, 195. — Ecclesia, dum Christi ortum veneratur, suum celebrat, *ibid.*, 213. — Natale Christi Ecclesiæ nuptiæ, Hildebert., CLXXI, 388. — Natalis est pacis, S. Leo Mag. LIV, 213. — Visitatio, potest appellari, Aurel. Cassiod., I.XX, 75. — Nox Nativitatis Domini plena gratiæ, Godefrid. abb., CLXXIV, 44. — Mira et rara in Christi Nativitate, Nicolaus Claræval., CLXXXIV, 827. — Christi Nativitas miranda, S. Bernard, CLXXXIII, 86. — Dies redemptionis novæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ, *ibid.*, 96. — Debet semper nova videri, *ibid.*, 111. — Portenta et signa quæ Nativitatem præcesserunt, Alcuin., CI, 1175. — Nativitatis et infantiæ Christi mysteria nunquam satis recolenda, S. Leo Mag, LIV, 212. — Incarnatio Filii Dei, opus Dei maximum est, Adam. Scot, 245. — Ilitus sublimitas et incomprehensibilitas. *ibid.*, 219. — Duplex Christi adventus, Rabbas Samuel., CXLIX, 545. — Christi genuina nativitas describitur, Adam. Scot., CXCVIII, 190. explicatur, *ibid.*, 200. — Nativitates Christi tres, Thomas Cister., CCVI, 128. — Nativitatis locus, S. Bernard. CLXXVIII, 112; Adamus Scot., CXCVIII, 235, fructus; S. Bernard. CLXXXIII 87; S. Thomas Cisterciens., CCVI, 398. — Circumstantiæ S. Bernard. CLXXXIII, 122. — Adam. Scot., CXCVIII, 235. — Mirabiles effectus, Aurel. Cassiodor., LXIX, 125, 446, 450, 663; LXX, 136. — Deus factus est homo ut homo fieret Deus, S. Hieronym., XXX, 220. — Natus est in carne ut renascerennur ex spiritu, S. Leo Mag., LIV, 198. — Incarnatio Filii Dei fecit nos fratres ipsius et filios adoptatos Dei Patris, Adam. Scot.. CXCVIII, 116. — In fine anni nasci voluit ut ostenderet se venire in ultima ætate mundi, Sicard., CCXIII, 218. — Natus Jesus est humilitatis et mansuetudinis exemplum, Adam. Scot, CXCVIII, 244. — Nocte natus docet ostentationem fugiendam; hieme natus molesta docet eligenda, S. Bernard., CLXXXIII, 123. — Remedia ex Nativitate allata, *ibid.*, 100. — Nativitas Christi quid a nobis exigat? Aelred., CLXXXIV, 856 — Christum omnes dormientes perdunt, vigilantes inveniunt, S. Ambros., XVII, 606, 608, 615. — In tanta festivitate ad magnificandum Deum deficiente humana loquela recurrendum ad angelorum præconia, S. Ambros., XVII, 612. — Lætandum in ea, Aurel. Cassiodor., LXX, 832. — Nemo extraneus esse debet a lætitia Nativitatis, S. Leo Mag., LIV, 190. — Nativitas non carnali sed spirituali lætitia celebranda, *ibid.*, 199. — Quanta lætitia mysterium Christi nascentis sit excipiendum, *ibid.*, 221. — Nativitas Christi de Virgine causa est exsultationis nostræ, Rupert. abb., CLXVII, 233.

Festum Nativitatis antiquitus institutum, S. Paulinus Nolan., LXI, 648, 649, 922; L. Greg. Turon., LXXI, 567; Raban. Maur., CX, 1686. — Antiquitus in Gallia receptum, Liturg. Gallica, LXVII, 169.

Nativitas Domini feriandi, Adalhard., CV, 544; Hetto, *ibid.*, 764; Rodulf, CXIX, 717; Regino, CXXII, 265; Flodoard., CXXXV, 409; Anonym., CXXXVIII, 624; S. Ivo, CLXI, 266, 267. In nativitate feriandæ dies quatuor, Rodulf., CXIX, 717; Walter., *ibid.*, 740. — Guigo., CLIII, 753. Dies octo, Sæc., XI, Diplom. CLI, 1194. — Natale festum generale Beleth., CCII, 18. — Inter præcipuos festivitates recensetur, Udalric., CXLIX, 691; Lanfranc., CL, 473. — Habet Vigiliam, S. Greg. Turon., LXXI, 567; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 255 (*n.*). — Joan. arch. Rothomag. CXLVII, 83, 84; Rupert., CLXX, 68; Udalric., CXLIX, 691. — Cum jejunio celebrandum, S. Petr. Damian. CXLV, 800. — Prostratio in Vigilia Nativitatis ad lectionem Martyrologii, S. Bernard., CLXXXIII, 110; Adam. Scot., CXCVIII, 201. — Habet *Jejunium* S. Greg. Turon., LXXI, 567; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 255 (*n.*). — Jejunium ante Nativitatem indictum, Raban. Maur., CCVII, 554. — Ab Ecclesia Romana antiquitus susceptum et servatum, Nicolaus papa, CXIX, 981. — Habet Octavam, S. Protad., LXXX, 422., S. Chrodegang., LXXXIX, 1074. — In Octava Nativitatis Jejunium excluditur, Petr. de Honestis, CLXIII, 721. — Octava Nativitatis veneratione est, Bethelus, CCII, 78. — Infra Octavam Nativitatis Carthusiani non faciunt officium defunctorum nisi presente corpore, Guigo, CLIII, 656.

Nativitas Domini nonnisi in civitate et parochiis celebranda, Isidor. Mercat., CXXX, 411; S. Ivo, CLXI, 266; Gratian., CLXXXVII, 1783. — Ante Natale Domini abstinentia a carnibus quatuor Septimanis præscripta, Rather., CXXXVI, 565. — Si Nativitas Domini in feria sexta contigerit carnes edere licitum, Nicolaus papa, CXIX, 881. — Jejunare die Natalis hæresim sapit, Isidor. Mercat., CXXX, 894. — Natale Christi secundum carnem non vere honorans hæreticus est, *ibid.*, 410. — Priscillianistæ in Natali Domini jejunantes damnantur, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 160; A natali Domini usque ad Circumcisionem jejunium a SS. Patribus dissolutum, S. Benedict., CIII, 1146. — Ante Natale Domini ab uxoribus abstinendum, Regino, CXXII, 249. — In Natali Domini baptismus olim celebratus, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 390 (*n*.); Isidor. Hisp., LXXXIV, 514. — Miraculum circa baptisterium S. Marcellini, S. Greg. Mag., LXXVIII 390 (*n.*); — In Natali non baptizandum, S. Siric. pap., XIII, 1134. — Omnes fideles communicare debent, *ibid.*, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 266; Leo IV pap., CXV, 681; Regino, CXXII, 189, 227; Atto, CXXIV, 42; Udalric., CXXXV, 1073; Rather., CXXXVI, 562; S. Ivo, CLXI, 168; Gratian, CLXXXVII, 1738. — Qui non communicat non reputandus Catholicus, Egbert. Eborac. episc., LXXXIX, 585. — Vigilii dies in pane et aqua debet pœnitere, Burchard. CXL, 963. — Coram altare aduretur incensum novem diebus ante Nativitatem Domini, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 41, 86, 160. — Octo diebus ante Nativitatem Domini antiphonæ. *ibid*, 123, 159, 184. — Missa una Natali Domini olim in ordine Gallicano, Liturgia Gall., LXXII, 170. — Missæ in Nativitate, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 29, 30, 31; Alcuin., CI., 1175; Anonym., CLI, 836; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 441, 877; Petr. Lombard., CXCI, 1217; Petr. Cantor, CCV, 100; Sicard., CCXIII, 221. — Tres missæ non in eadem ecclesia nec ab eodem sacerdote celebratæ, Liturg. Gall., LXXII, 173, 174. — A 3 diversis presbyteris, Joannes archiepiscop. Rothomag., CXLVII, 41, 86, 160. — In Ecclesia Lugdunensi olim omnes tres missæ archiepiscopi erant. Statuta antiqua., CXCIX, 1094. — Tres missæ Deo Creatori, Redemptori et Remuneratori offerunturæ, Godefrid. abb., CLXXIV, 45. — Tres missæ tria tempora significant.

Nocte prior, sub luce sequens, in luce suprema... Nox, aurora, dies, umbra. figura, Deus, Sicard., CCXIII, 221-225. — In ordine missarum mysterium, Petr. Lombard., CXCI, 401. — In prima æterna generatio cantatur, in secunda promissio adventus, in tertia promissionis adimpletio, *ibid.*, Duæ missæ in nocte celebrantur propter duas Nativitates, Rupert., CLXX, 75, 76. — Missa de Nocte a Telesphoro papa instituta, S. Greg. Mag., LXXVIII, 29; Raban. Maur., CVII, 344; Ado, CXXIII, 209; Anastas., CXXVII, 1175; Gilbert., CXXXIX, 857; sæc. IX, monum. Liturg., 856; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 200; Sicard., CCXIII, 221-225. — Aliis temporibus missa non ante horam diei tertiam celebranda, S. Ivo CLXI, 175; Gratian., CLXXVII, 1721. — In nocte Nativitatis *Gloria in Excelsis* celebriter cantabatur, Joannes archiep. CXLVII, 161. — Nocte Dominica hymni et sacra mysteria, Incertus, LXXIII, 611. — Natalis Domini Matutina celebrabantur, S. Aug. XXXVIII, 533. — Primæ Nativitatis omnes campanæ pulsantur, Joannes archiepisc. CXLVII, 40, 53, 58, 161. — Processio post tertiam, *ibid.*, 41, 162. — Benedictio episcopalis ad missam, *ibia.*, 154. In Nativitate *Credo* cantatur *ibid.*, 58. — In primo die Dominicæ Nativitates, Lanfranc., CL, 481. — Nativitatis solemnitas apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 631, 656, 666, 755. — Infra Octavam officium plenarium celebretur et bis reficiatur, S. Chrodegang., LXXXIX, 1069. — In Nativitate in domo sua episcopus refectionem faciat, *ibid.*, 1074. — Quasdam distributiones faciebant, Rothomag. archiepisc., Petr. Blesens., CCVII, 1179. — In Natali Galliæ episcopi eulogias sibi mutuo vel ipsi regi mittebant, S. Protad., LXXX, 594; Marculf. monach., LXXXVII, 792, 753. — In Natali pax regis dies octo, sæc. XI diplomat. CLI, 1194. — Curia regum, S. Ivo, CLXII, 528. — Usus pallii concessus, Heribert., CXLI, 1158. — Ordalia et Juramenta prohibita, Adrevald. CXXIV, 1077; sæc. XI diplomat. CLI, 1175. Annus a Natali Domini incœptus, Liturg. Gall, LXXII, 547. — Natalitius dies Domini in castris celebratur, Eginhard., CIV, 421, 422; etiam in bello, *ibid.*, 429, 435 437, 440, 441, 444, 445, 448, 449, 452, 455, 457, 465, 469. — Baldewinus Natale Domini Hierosolymæ celebrat, Willelmus, CLXXIX, 1528. — Bethleem die Natalis coronatur, *ibid.*, 1382. — Carolus Mag. a Leone papa in die Natalis coronatus est., Orderic. Vital., CLXXXVIII, 225. — Nativitas Domini, S. Greg. Mag., LXXVIII, 29, 30, 31; S. Protad., LXXX, 422; Tam, *ibi* ..., 775; S. Isidor. Hisp, LXXXV, 185. LXXXVI, 114; Alcuin., CI, 1175; Eginhard., CIV, 958; Adalhard., CV, 537; Hetto, *ibid.*, 1159, 1221; Raban. Maur., CVII, 754, CX, 1186; Wandalbert., CXLI, 62; Ratramnus, *ibid.*, 81, Ado, CXXIII, 177, 205; Usuard., CXXIV, 835; Kalendaria et Martyrolog., CXXXVIII, 1188, 1194, 1204, 1210, 1257, 1264, 1279; Joannes archiepisc., CXLVII, 40; Udalric, CXLIX, 691; Lanfranc, CL, 448; sæc., XI monument. liturg., CLI, 1004; Bruno Ast., CLXV, 984; Stephan. abb., CLXVII, 1387; Rupert., abb., CLXX, 68, 75; Honor., CLXXII, 644, 729, 753, 780, 797, 807, 815; Godefrid. abb., CLXXIV, 656, 659 663; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 17; Ernald. abb. CLXXXIX, 1645; Petr.

Comest., CXCVIII, 1537; Beleth., CCII, 75; Ermengaud., CCIV, 1245; Alan. de Insul., CCX, 232, 234; S. Sicard., CCXIII, 218, 226.

De nativitate Domini sermones, S. Ambros., XVII, 606, 608, 610, 612, 614, 615; S. Petrus Chrysolog., LII, 656, 698; S. Leo Mag., LIV, 190, 193, 199, 203, 208, 212, 216, 221, 226, 229, 487; S. Maxim. Taurin., LVII, 237, 239, 241, 247, 249, 251, 253, 535, 537, 541, 549, 847; S. Fulgent., LXV, 726, 858; S. Eleuther., *ibid.*, 91, 93; Atto, CXXXIV, 435; Odilo, CXLII, 999; Goffrid., CLVII, 237, 240, 244, 248; Werner. abb., *ibid.*, 775, 778, 785, 788; S. Ivo, CLXII, 568; Hildebert, CLXXI, 576, 581, 588, 590; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 946, 1029, 1092; Abaelard., CLXXVIII, 587; S. Bernard., CLXXXIII, 115, 119, 122, 126, 127; Nicolaus Clarevall., CLXXXIV, 827, 852, 859; Guerric. abb., CLXXXV, 29, 32, 35, 38, 45; Odo abb., CLXXXVIII, 1646, 1653; Aelred. abb., CXCV, 220; Adam. Scot., CXCVIII, 219, 220, 235, 244, 251, 259; Petr. Comest., *ibid.*, 1738; Petr. Cellens., CCII, 658, 661, 664, 666, 669; Garner. Ling., CCIV, 599, 608, 615; Petr. Blesens., CCVII, 575; S. Martin. Legion., CCVIII, 65, 83; Absalon abb., CCXI, 45, 48, 53; Helinand., CCXII, 486; Innocent. III, CCXVII, 451, 455, 459.

Homiliæ, S. Aug., XXXVIII, 999; XXXIX, 1635, 2176; S. Leo Mag., LIV, 190, 193; S. Maxim. Taurin., LVII, 245; S. Greg. Magn., LXXVI, 1105; S. Elig., LXXVII, 593; Beda Ven., XCIV, 54, 58, 535, 498; Paul. Winfrid., XCV, 1167; Raban. Maur., CX, 14, 16; Haymo, CXVIII, 54; S. Petr. Damian., CXLIV, 846; Radulph., CLV, 1696, 1699, 1701, 1707; Bruno Ast., CLXV, 756; Amadeus Lausannen. episc., CLXXXVIII, 1319.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1171, 1190, 1200, 1201; Anonym., LXXXVII, 51, 54, 55; Venant. Fortunat., LXXXVIII, 264; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 498; Alcuin., CI, 562; Sedul. episc., *ibid.*, 609; Raban. Maur., CXII, 1651, 1659; Walafrid. Strab., CXIV, 1085; Robert. rex, CXLI, 945; Heribert., CXLI, 596, 598; Abaelard., CLXXVIII, 1789.

Sequentiæ, Notker, CXXXI, 1005, 1006; Fulbert., CXLI, 341; sæc. XI, Monument. liturg., CLI, 836.

Præfatio, Grimald., CXXI, 885.

Benedictiones, *ibid.*, 859, 860.

Carmina, Alcuin., CI, 735; Froumund., CXLI, 1297; Alphan, CXLVII, 1244; Hildebert., CLXXI, 1416; Arnulf. episc., CCI, 195.

Tractatus de Incarnatione, Samuel Marochian., CXLIX, 345; Hildebert, CLXXI, 811; Hugo a S. Vict., CLXXVI, 571; Robert. Pull., CLXXXVI, 790; Herman. abb., CLXXX, 9; Petr. Lombard., CXCII, 757.

Fragmenta officii, Joannes archiepisc., Rothomag., CXLVII, 124. — De tribus missis in die Nativitatis, Godefrid., CLXXIV, 656, 659, 663; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 877.

Liber Ratramni de Nativitate Christi a Dacherio evulgatus, CLXXXVI, 1043.

Cap. II. — *De Circumcisione Domini.*

Kalendæ Januariæ varia gentium superstitione polluebantur, S. Petr. Chrysolog., LII, 609; Alcuin., CI, 1176. — Olim Christiani superstitionibus paganorum obnoxii, S. Greg. Magn., LXXVIII, 291 (n.) — Festum futurum, Petr. Blesens., CCVII, 1168, 1175. — Jejunium publicum Kalendis Januariis per omnes ecclesias indictum, S. Aug., XXXIX, 2092, 2004; S. Benedict., CIII, 1141. — Propter gentilium errorem, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 774. — Et profanationem, S. Alcuin., CI, 1177. — Qui jocari voluerit cum diabolo non poterit gaudere cum Christo, S. Ambros., XVII, 617, 618; S. Petr. Chrysolog., LII, 610, 611. — Ut nullus Kalendas Januarii colere aut choros ducere præsumat, Atto, CXXXIV, 45. — Hæc die missa assignatur ad prohibendum ab idolis, S. Greg. Magn., LXXVIII, 291. (n.)

Circumcisionis festum concurrit cum octavo die Natalis Domini, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 291 (n.); Rabam. Maur., CX, 1121, 1122. — In circumcisione duo simul festa concurrunt Parentis scilicet et Partus propter octavas, Beleth., CCII, 78. — Circumcisionis mysterium, Alan. de Insul., CCX, 236. — Christus circumcisionem non recepit ut nos in spiritu circumcideremur, Alcuin., CI, 1176. — Legalia suscepit ut nos ab eis liberaret, Hildebert., CLXXI, 399. — Circumcisio Christi explicatur, S. Ivo, CLXII, 571. — Christi circumcisio veritatem humanitatis assumptæ probat, S. Bernard., CLXXXIII, 152. — Christi humilitas in circumcisione, *ibid.*, 131. — In ea nos docet aliquid amandum, aliquid admirandum, aliquid imitandum, *ibid.*, 136. — Circumcisio cordis melior circumcisione carnis, Godefrid. abb., CLXXIV, 444. — Circumcisioni successit baptismus, Alan. de Insul., CCX, 548. — Antiqua circumcisionis celebritas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 291. — Circa medium sæculi VII legibus Wisigothorum inter festivitates quibus forum vacabat, relata est, S. Isidor. Hisp., LXXXI, 478.

Circumcisionis solemnitas apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 735. — Apud Cluniacenses monachos missa finita, omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 655. — *Credo* ad missam majorem dicitur, Lanfranc, CL, 481. — In die circumcisionis Rothomag. archiepiscopi quasdam distributiones faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — Circumcisio ferianda, Gratian., CLXXXVII, 1781. — De Kalendis Januariis in octavis Domini, S. Greg. Magn., LXXVIII, 56; Alcuin., CI, 1176, 1177; Raban. Maur., CX, 1121, 1122; Wandalbert., CXXI, 585; Martyrologia *Adonis*, CXXIII, 145, 205; Usuardi, *ibid.*, 601; Notkeri, CXXXI, 1029; Kalendaria et martyrol. antiqua, CXXXVIII, 1185, 1193, 1205, 1209, 1257, 1265; Udalric., CXLIX, 693; sæc. XI, Monum. Liturg., CLI, 1007; Stephan., CLXVI, 1388; Honorius, CLXXII, 647, 839.

De circumcisione, S. Hieronym., XXX, 437; Flodoard., CXXXV, 442; S. Protad., LXXX, 411; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 217; LXXXVI, 139; Alcuin., CI, 1176; Raban. Maur., CX, 1121, 1122; Lanfranc, CL, 451; Bruno Ast., CLXV, 987; Honor., CLXXII, 797; Ernald., abb., CLXXIX, 1621; Beleth., CCII, 78.

De Octavis Natalis, Kalendis Januarii et circumcisione sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 609; S. Maxim. Taurin., LVII, 543; Atto, CXXXIV, 835; Werner. abb., CLVII, 801; S. Ivo, CLXII, 571; Hildebert., CLXXI, 591; Hugo a S. Viet., CLXXVII, 1031; Abaelard., CLXXVII, 397; S. Bernard., CLXXXIII, 151, 155, 157, 673; Adam. Scot., CXCVIII, 372, 382; Petr. Blesens., CCVII, 583, 585; Innocent. III, CCXVII, 465.

Homiliæ, S. Maxim. Taurin., LVII, 255; Beda Ven., XCIV, 53, 539; Paul. Winfrid., XCV, 1185, 1186; Raban. Maur., CX, 17; Haymo, CXVIII, 90; Radulph., CLV, 1725; Bruno Ast., CLXV, 765; Godefrid., CLXXIV, 673.

Sequentiæ, sæc. XI, Monum. liturg., CLI, 857, 874.

Benedictio, Grimald., CXXI, 861; Præfatio, *ibid.*, 886.

Hymni, Aurel. Prudent., LIX, 888; Walafrid. Strab., CXLV, 1083. — Jubilus rhythmicus de nomine Jesu, S. Bernardo ascriptus, CLXXXIV, 1317.

Cap. III. — *De Epiphania Domini.*

Epiphania dicitur, id est apparitio vel manifestatio, Hildebert., CLXXI, 401; Alcuin., CI, 1178. — Theophania, *ibid.*, 415. — Dies luminum, Guerric. abb., CLXXXV, 51. — Dies apparitionum quas plures leguntur fuisse eodem die, annis tamen diversis, Beleth., CCII, 79. — Epiphania, Dei apparitio, Epiphaniæ sacræ dies, S. Greg. Magn., LXXVIII, 292 (n.) — Epiphania prima Christi in mundo manifestatio, S. Ambros., XVII, 619, 620; S. Philastr., XII, 1275. — Apparet non tam oculis hominum quam saluti, S. Ambros., XVII, 619, 620. — Epiphania et quotannis ad memoriam hominum, S. Petr. Chrysolog., LII, 614, 615. — Mense Januario ex antiquo ritu celebratur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 293 (n.), 619. — Non idem Epiphaniorum ac natalis dies, S. Hieronym., XXXI, 18, 19. — Etsi in Ægypto eodem die celebratur, Cassian., XLIX, 820, 821. — Epiphaniæ festum majus quam Nativitatis Christi, Hildebert., CLXXI, 415. — Solemnitas hæc sacratissima multimoda in se continet mysteria, Alcuin., CI, 1178.

Epiphaniorum diem festa solemnitate viri apostolici signaverunt, quia in eo est proditus stella Salvator, S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 762; Raban. Maur., CVII, 346. — Dies tripliri de causa celebris., S. Ivo, CLXII, 573. — Tribus miraculis ornata, Sicard., CCXIII, 235. — Est solemnitas una de trina ostensione Christi, S. Petr. Chrysolog., LII, 620; Guerric. abb., CLXXXV, 38. — Revelat tribus modis Deum humanatum, *ibid.*, 611, 620. — Quatuor festa sunt uno die, Belethus, CCII, 79. — In ea magi Deum confitentur muneribus; in ea Christus aquam transfert in vinum, baptizatur in Jordane, S. Petr. Chrysolog., 620 *et seqq.*; S. Gregor. Turon., LXXI, 407, 707; S. Isidor. Hisp., LXXXII, 259. — Christus magis apparuit paucis post nativitatem diebus, S. Bernard., CLXXXIII, 149. — Triplex una die manifestatio, *ibid.*, 147, 148. — In prima verus homo, in secunda Filius Dei, in tertia verus Deus innotuit, *ibid.*, 147, 151. — Christus eodem die baptizatus quo et a magis adoratus, *ibid.*, 145. — Sunt tria hujus festivitatis evangelia, unum de baptismo, secundum de magis, tertium de Nuptiis, Beleth., CCII, 80. — Christus natus ab omnibus vult

agnosci, S. Leo, LIV, 234. — Stella Gratiam. magi omnes gentes, Herodes paganos, infantes occisi martyres figurant, omnium est temporum præsens festivitas, *ibid.*, 240. — Baptismus Christi Nativitas Christiani. Hildebert., CLXXI, 415. — Epiphania, Nativitas Christianorum, Guerric. abb. CLXXXV, 58 — Christus vinum in aquam mutans mysterium et formam futuræ resurrectionis ostendit, S. Ambros., XVII, 619, 620. — Manifestatio Trinitatis in baptismo Christi. *ibid.*, 623, 624.

Magi tres interius illuminati, Adam. Scot., CXCVIII, 394. — Muneribus fidem suam protestantur, S. Leo, LIV, 234. — Magorum vocatio vocationis nostræ primordia, *ibid.*, 237, 240; Adam. Scot, CXCVIII, 394. — Magorum munera quisque debet æmulari, S. Leo, LIV, 237. — Cum gratiarum actione celebranda hæc festivitas, *ibid.*, 240

Festum Epiphaniæ antiquitus institutum, S. Paulin. Nolan., LXI, 648. — Antiquitus in Gallia receptum, Liturg. Gall., LXXII, 169, 170. — Feriandum. S. Philastr., XII, 1273; S Paulin. Aquileiens. XCIX. 339 (n); Adalhard., CV, 537, 538; Hetto, *ibid.*, 764; Rodulf., CXIX, 717; Walter., *ibid.*, 740; Regino. CXXII, 265; Flodoard., CXXXV, 408; Joannes, XIII, *ibid.*, 977; S. Chrodegang., LXXIX, 1074, 1089; Anonym., CXXXVIII, 624, 625; S. Ivo, CLXI, 266. — Nonnisi in civitatibus et parochiis celebrandum, *ibid.* — Inter præcipuas solemnitates recensetur, Lanfranc., CL, 475. — Et celebratur, Udalric., CXLIX, 655. — Caret invitatorio, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 42, 89, 164. — *Venite, exultemus* in tertio nocturno psallebatur, *ibid.*, 42, 189. — Cantatur *Credo* ad majorem missam, Lanfranc., CL, 481. — Fit processio, S. Greg. Turon., LXXI, 319, 328; Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 155. — In die Epiphaniæ nuntiatur Quadragesimæ initium, Liturgia Gall., LXXII, 178. — Annuntiatur, Pascha. S. Greg. Mag., LXXVII, 947; S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 567. — Aqua benedicebatur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 293 (n.) — Virginibus velamen imponebatur, Isidor. Mercat., CXXX. 943. — Epiphaniæ in Vigilia sermo de Innocentibus ab Herode occisis, Liturg. Gall., LXXII, 432. — Herodes Christum natum mundo nuntiat, eum tentat auferre, S. Leo Mag., LIV, 237. — In Epiphania non baptizandum, Dionys. Exiguus, LXVII, 281; S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 165; Alcuin., CI, 1178, 1236; S. Ivo, CLXI, 79, 81; Rupert., CLXX, 84. — In quibusdam locis baptismus solemnis conferebatur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 389, 725. — In Epiphania in Cæsaraugustanensium civitate baptisterium sudat, Anonym., LXXIV, 237. — Non jejunandum in Epiphania, S. Benedict., CIII, 1146. — Infra Octavam Epiphaniæ, Petr. de Honestis, CLXIII, 721. — Si feria sexta contingat epiphania carnes edere licitum, Nicolaus pap., CXIX, 941. — Abstinendum ab uxoribus et nuptiis, S. Eutychian., p pa, V, 166. — A motu judiciario, Anonym., CXXXVIII, 8 4. — Quomodo apud Carthusianos celebratur Epiphania, Guigo, CLIII, 733, 1145. — Epiphaniæ festo communicabat Evagrius, ex Vitis Patrum., LXXIII, 1184. — Rothomag. archiepiscopi, quasdam distributiones faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179.

De Epiphania, Kalendarium antiq., XIII, 676; S. Hieronym., XXX, 437; S. Greg. Magn., LXXVIII, 38, 40; S. Protad., LXXX, 412; Isidor. Mercat., LXXXV, 250; LXXXVI, 175; Raban. Maur., CX, 18, 1124; Alcuin., CI, 1178; Amalar., CV, 1226, 1275, 1278; Christian. Druthmar., CVI, 1279; Wandalbert., CXXI, 585; Ado, CXXIII, 145, 211; Usuard., *ibid.*, 619; Notker., CXXXI, 1032; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1183, 1193, 1203, 1210, 1257, 1265; Udalric., CXLIX, 634, 695; Lanfranc., CL, 191; sæc. XI monum. liturg., CLI, 1008; S. Ivo, CLXII, 584; Bruno Ast., CLXV, 989, 993; Rupert. abb., CLXX, 84; Honorius, CLXXII, 647, 731, 781, 797, 843; Sicard., CCXIII, 235.

De Epiphania Sermones, S. Ambros., XVII, 618, 620, 621, 622, 624, 626; S. Petr. Chrysolog., LII, 611, 614, 616, 619, 620; S. Leo Mag., LIV, 234, 237, 244, 247, 249, 253, 257, 260; S. Maxim. Taurin., LVII, 543, 547, 549, 551; S. Fulgent., LXV, 732, 863; Atto, CXXXIV, 838; Odilo, CXLII, 995; CXLIV, 505; Werner. abb., CLVII, 803; S. Ivo, CLXII, 573; Bruno Ast., CLXV, 863; Hildebert., CLXXI, 401, 409, 413; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 931, 988; Abælard., CLXXVIII, 409; S Bernard., CLXXXIII, 141, 147, 149; Guerric., CLXXXV, 45, 51, 54, 59; Aelred abb., CXCV. 227; Adam. Scot., CXCVIII, 399, 401; Petr. Comest., *ibid.*, 1741; Garner. Lingonens., CCV, 623, 628; Petr. Blesens., CCVII, 587; S. Martin Legionen., CCVIII, 549; Absalon abb., CCXI, 57, 65, 68, 76, 81; Helinand., CCXII, 511, 521; Innocent III, CCXVII, 483.

Homiliæ, S. Leo, papa, LIV, 235; S. Maxim. Taurin., LVII, 71, 259, 261, 265, 265, 269, 272, 277, 279, 281, 283, 287; Sedatus, LXXII, 771; S. Greg. Magn., LXXVI, 1110; Beda Ven., XCIV, 58; Haymo, CXVIII, 107; Rodulphus, CLV, 1727, 1731; Bruno Astens., CLXV, 766; Godefrid. abb., CLXXIV, 677, 683.

Sequentiæ, Notkerus, CXXXI, 1008; sæc. XI Monum. Liturg., CLI, 857.

Benedictio, Grimald., CXXI, 862.

Hymni, Aurelian. Prudentius, LIX, 901; Anonym., LXXXVII, 51, 54, 55; Raban. Maur., CXII, 654; Walafrid. Strab., CXIV, 1083; Abælard., CLXXVIII, 1791.

Versus de Epiphania, Marbod., CLXXI, 1661; Hildebert., *ibid.*, 1446.

De baptismo Domini, Alcuin., CI, 1180. — De baptismo Christi et manifestatione Trinitatis, Ernald. abb., CLXXXIX, 1628.

Sermones de baptismo Christi, S. Maxim. Taurin., LVII, 553, 555, 557.

Homiliæ de baptismo Christi, *ibid.*, 289, 291, 293, 295, 297, 299.

De stella et Magis, Ernald., abb., CLXXXIX, 1625; Petr. Comest., CXCVIII, 1541, 1542.

De Octava Epiphaniæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 40; Amalar., CV, 1226, 1275, 1278; Udalric; CXLIX, 654, 693; Bruno Ast., CLXV, 992; Honor., CLXXII, 648.

Benedictio in Octava Theophaniæ, Grimald., CXXI, 862; Præfatio, *ibid.*, 886.

Sermones de Octava Epiphaniæ, S. Bernard., CLXXXIII, 153, 677.

Homiliæ in Octava Epiphaniæ, Beda Ven., XCIV, 74; Haymo, CXVIII, 115; Godefrid., CLXXIV, 696, 699, 703.

Cap. IV. — *De Præsentatione Domini.*

(*Vide* Purificationem B. Mariæ.)

Cap. V. — *De Incarnatione Verbi.*

(*Vide* Annuntiationem).

Cap. VI. — *De Resurrectione Domini.*

Pascha Hebræum nomen non Græcum. S. August., XXXVI, 842; XXXVII, 1609, 1709; Eugypp., LXII, 752; Alcuin., C, 925; Raban. Maur., CVII, 551; Petr. Lombard., CXCI, 1399. — A Phase nomen accepit, S. Hieronym., XXV, 1229; XXVI, 190; Beleth., CCII, 118. — *Transitus* dicitur, S. Ambros., XVII, 672; S. Aug., XXXVI, 785; S. Leo, LIV, 608; S. Fulgent., LXV, 741; Alcuin., C, 925; S. Paschas. Ratbert., CXX, 1345; S. Bruno, CLIII, 147; Godefrid. abb., CLXXIV, 170; S. Bernard., CLXXXIII, 280; Petr. Lombard., CXCI, 1572; Richard. a S. Vict., CXCVI, 1060. — Quia Christus *transivit* de morte ad vitam, Candid., CVI, 60, 61; Rather., CXXXVI, 555. — Quia per hoc mysterium de pejoribus ad meliora *transimus*, S. Maxim. Taurin., LVII, 515; Beda Vener., XCIII, 570. — Pascha, *Phase* Hebraice, *Pascha* Græce, *transitus* Latine dicitur, Honorius, CLXXII, 676. — Pascha non passionem sed transitum significat, S. Hieronym., XXIV, 556; Beda Ven., XCIV, 536; Beleth., CCII, 117. — Hoc nomen Pascha divina dispositione compositum est a Græco πάσχειν et Hebræo Phase (transitus), quoniam in passione Domini fuit transitus ejus, Beleth., CCII, 118; Sicard., CCXIII, 345. — Pascha transitus animarum a vitiis ad virtutem, S. Ambros., XIV, 129; XVI, 907. — Appellatur Pascha ipsa dies resurrectionis, S. Philast., XII, 1278; Beleth., CCII, 117, 118; Sicard., CCXIII, 310.

A Paschate Judæorum figuratum, Tertull., I, 1294; II, 460; S. Ambros., XVI, 1034, 1055; S. Aug., XXXV, 1758; XLI, 322; S. Isidor., LXXXIII, 766; Beda Ven., XCIV, 535; Alcuin, C, 904; Raban. Maur., CVII, 550. — Paschæ traditio ex antiquis Judæis notatur, Rupert., CLXVIII, 1531. — Paschæ Judaici observantia spiritualibus typis referta, S. Gaudent., XX, 867. — Quinquagesimæ typus in veteri lege, Cassian., XLIX, 1194. — Pascha, Pentecoste et Scenopegia Judæorum triplicem Christianæ religionis significabant statum, nempe pœnitentiæ, justitiæ et gloriæ, Petr. Lombard., CXCI, 970. — Pascha Judæorum ultimum, Rupert., CLXIX, 647. — Antiqua illa festivitas populi Judæorum diei istius solemnitate mutata est, S. Hieronym., XXX, 225. — Pascha mysticum abolitum est immolatione Agni veri Paschalis Christi, Gezo abb., CXXXVII, 398. — Christo a mortuis resurgente Judæorum solemnitates completæ sunt, S. Anselm., CLVIII, 627. — Manducavit Christus Pascha quo passurus significabatur antequam voluntarie pateretur, S. Fulgent., LXV, 451. — In eadem cœna Christus Judæorum Pascha comedit et nostrum instituit, *ibid.*

Pascha nostrum a Pascha Judæorum discretum, Eu-

gypp. abb., LXII, 757. — Pascha vetus in Azymis celebratum, S. Anselm., CLVIII, 541, 543; Richard. a S. Vict., CXCVI, 264. — Est figura nostri, *ibid.*; Godefrid., CLXXIV, 269 — Novum Pascha in Azymis sinceritatis et veritatis celebrandum, Jul. Hilarian., XIII, 1106; S. Petr. Chrysolog., LII, 650; Rupert., CLXX, 207; Richard., CXCVI, 264. — Paschæ Judæorum in umbra, nostrum in luce, Alcuin., C, 904. — Judæi in Paschate suam liberationem celebrabant, Christiani suam Redemptionem, Beleth., CCII, 135. — Paschalis solemnitas novis vetera non conjungit, sed novæ regenerationis oblectat infantiam, S. Petr. Chrysolog., LII, 406, 407. — Non conjungitur cum vetustate Judaica Paschalis solemnitas, *ibid.*, 650. — In eo Agnus immolatur, in eo Christus natus et immutatus ad totam lætitiam et gloriam, *ibid.*, 651. — Pascha verum Christianorum, Eugypp. abb., LXII, 830. — Pascha verissimum in Christo celebratum, S. Aug., XXXVIII, 844. — Verum Pascha, Christi immolatio, id., XXXV, 1785 — Paschalis Agnus in una Ecclesia comeditur, id., XL, 1196, 1201. — Christus est Pascha nostrum, S. Greg. Magn., LXXVI, 1177. — E tot festis Judæorum Christus Paschæ diem elegit; Christus legis destructor etiam Pascha servare concupierat, Tertull., II, 460. — Paschalis ritus Judaicus cum Christiano Paschate collatus, Hildebert., CLXXI, 475. — Ratio celebrandi Pascha, Rab. Maur., CVIII, 501. — Veteris et Novi Testamenti consensus quoad celebritatem Paschæ, S. Aug., XXXIII, 217, 218; Ceolfrid., LXXXIX, 350. — Paschale tempus Veteri Testamento quadrupliciter præscriptum, Raban. Maur., CVIII, 639-645. — Quo mense et qua die mensis creditur crucifixus Christus et ubi resurrectio ejus primum celebrata est hoc diverse a Patribus nuntiatum est, id., CVII, 704, 721. — Apostoli quomodo Pascha deberent observare nihil ordinare potuerunt; Pascha decima quarta luna Martii celebrabant, Beda Vener., XC, 607. — Dubietas de celebratione Paschæ, S. Greg. Turon., LXXI, 564. — Quæstio de Paschatis die, S. Prosper Aquitan., LI, 565. — Diu et multum agitur, S. Greg. Magn., LXXVII, 946. — Non eodem tempore apud omnes celebrabatur, S. Cyprian., III, 1139; Eusebius Pamphil., VIII, 50; Julius Hilarian., XIII, 1106; S. Bernard., CLXXXII, 403; Petr. Lombard., CXCII, 505. — Quando a Græcis et Latinis celebratur, Alcuin., CI, 984. — Cum Judæis XIV luna celebrabant Asiæ episcopi, S. Hieronym., XXIII, 657; Tessaracædecalitæ, S. Aug., XLII, 31; Quartodecimani, S. Leo, LVI, 715. — In assignando Paschatis die Scoti ab Ecclesia dissidebant, S. Gregor. Magn., LXXVII, 951-953. — S. Leo de die Paschatis determinanda S. Cyrillo et Paschasio scribit, S. Leo, LIV, 606. — Contentio, *ibid.*, 601, 602. — Gallicanæ eccl. cyclum Paschalem Anatolii amplexæ sunt, S. Greg. Magn., LXXVII, 952.

Pascha ab omnibus eodem die celebrandum censet concil. Arelatense, S. Aug., XLIII, 787; Concil. Antioch., S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 125; Concilium Aurel. I, *ibid.*, 258; Conc. Carth. IV, *ibid.*, 204; S. Leo, LIV, 1079; LVI, 846; Isidor. Mercat., CXXX, 572; S. Ivo, CLXI, 265, 267. — Statuit concil. Nicænum ut omnes Christiani Pascha uno eodemque tempore peragerent, S. Ambros., XVI, 1027; Gennad., LVIII, 1000, 1053; Isidor Mercat., CXXX, 277. — Hæc de celebrando Paschate Nicæna regula illustratione sancti Spiritus sancita, Dionys. Exig., LXVII, 19.

Pascha celebrandum primo mense, Tertull., II, 973; S. Ambros., XVI, 1052; Gaudent. episc., XX, 854, 844; Ceolfrid., LXXXIX, 350; Beda Vener., XC, 512; Theod. archiepisc., XCIX, 952; Raban. Maur., CVII, 714, 722, 725; CVIII, 895; S. Abbo, CXXXIX, 538; S. Ivo, CLXI, 190. — Propter innovationem vitæ quam significat, S. Aug., XXXIII, 206, 208.

In secundum mensem aliquando differri exstat auctoritas, S. Ambros., XVI, 1033; Gaudent., XX, 846, 847; S. Aug., XXXIV, 722; Ratbert., CXX, 1312 — Ante sexennium Pascha XI Kal. Maii celebratum, S. Ambros., XVI, 1053; IX Kal. Maii, S. Prosper Aquit., LI, 600; VIII Kal. Maii per errorem, *ibid.*, 605. — Anno 444, VII Kal. Aprilis, S Leo, LIV, 601, 602. — Anno 457, IV Kal. Aprilis, Victor, LXVIII, 943.

Post vernum æquinoctium, S. Aug., XLII, 1221; Gennad. Massil., LVIII, 1000, 1053; Dionys., LXVII, 142, 148; S. Fulgentius, LXXXVIII, 840; Ceolfridus, LXXXIX, 350; Beda Vener., XC, 512; Isidor. Mercat., CXXX, 15, 121, 838; S. Ivo, CLXI, 190. — Non ante plenilunium quod primum occurrit post vernum æquinoctium, S. Aug., XLII, 1221; Rupert., CLXX, 169.

Tertia mensis primi septimana, Ceolfrid., LXXXIX, 350; Beda Vener., XC, 512; S. Ivo, CLXI, 190. — Christiani ac solis et lunæ computationem Paschæ celebrant, S. Aug., XXXIII, 209.

Nec intra decimam quartam lunam, nec ultra vicesimam primam, Julius Hilarian., XIII, 1106, 1114; S Ambros., XVI, 510, 1032, 1398; Gaudent., XX, 847; Eugypp., LXXII, 757; Beda Vener., XC, 510, 607, 609, 610; XCIV, 675, 676, 682; Theod., archiepisc., XCIX, 952; Raban. Maur., CVII, 713, 714, 720, 722, 725; CVIII, 501; Anonym., CXXIX, 1299; Abbo. CXXXIX, 538; Humbert., CXLIII, 935; S. Ivo, CLXI, 190; Rupert., CLXVIII, 1333.

Non celebrandum cum Judæis, Tertull., II, 72; S. Hieronym., XXII, 1222; S. Ivo, LVI, 706; Dionys. Exig., LXVII, 22, 142, 148, 458, 459; S. Gregorius Turon., LXXI, 564; S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 125; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 822; Isidor. Mercat., CXXX, 15, 121, 838 — Pascha nostrum non ad diem Judæorum occurrit, S. Aug., XLII, 505. — Victor papa cum Judæis Pascha celebrari prohibuit, S. Greg. Magn., LXXVII, 932. — Joannes pap. IV quosdam reprehendit Scotiæ Christianos a celebrando cum Judæis Pascha, S. Protad., LXXX, 601. — Hujus legis violatores Ecclesia anathematizat, S. Hieronym., XXII, 1222; Excommunicat, Dionys. Exig., LXVII, 22, 458, 459; Abjicit, *ibid.*, 142, 148; S. Leo Magn., LVI, 706.

Paschæ festivitas nonnisi die Dominica celebranda, S. Ambros., XVI, 1029, 1030; S. Aug., XXXIII, 209, 211; Ceolfrid., LXXXIX, 350; Beda Vener., XC, 510, 512; Theod. archiepisc., XCIX, 952; Raban. Maur., CVII, 713, 720; Helperich, CXXXVII, 45; S Ivo, CLXI, 190, 265, 267. — Resurrectio Domini contigit prima die hebdomadæ, S. Greg. Turon., LXXI, 172, 572; S. Anselm., CLVIII, 62; Rupert., CLXX, 198. — Christus eodem die resurrexit quo mundum creaverat, S. Gaudent. XX, 845. — Diem resurrectionis observari oportet, S. Ambros., XVI, 996, 1029, 1030.— Victor papa constituit ut Pascha die Dominica celebraretur, S. Abbo, CXXXIX, 538; sic Pius papa, Anast. Biblioth., CXXVII, 141, 1214; S. Abbo, CXXXIX, 537; Orderic. Vital., CLXXVIII, 200; Sic Eleuther., Anast. Biblioth., CXXVII, 1279.

Dies Paschatis concilio denuntianda, Dionys. Exig., LXXVII, 203. — Paschalis celebritatis et ineundi concilii fieri debet insinuatio, Isidor. Mercat., CXXX, 554. — Conciliis provincialibus designanda. *ibid.*, 571. — De annuntiatione Paschæ ante Epiphaniam inter episcop. inquirenda, conc. Toletan., IV, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 567. — Dies Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur, Conc. Carth. V, *ibid.*, 210. — Per singulos annos Pascha a metropolitano episc. prænuntietur, Conc. Bracar. II, *ibid.*, 575. — Apud Hispanos a metropolitanis annuntiatur sacerdotibus, Isidor. Mercat., CXXX, 465. — Per epistolas episcopi Alexandrini dies Paschalis designabatur, Cassian., XLIX, 820, 821; S. Leo, LIV, 1035, 1071. — Denuntiatio pontifici Romano commissa, S. Greg. Magn., LXXVII, 947. — Die Epiphaniæ fiebat ista denuntiatio, *ibid.* — Paschalis dies omnibus Occidentalibus a summo Pontifice indictus, S. Leo, LIV, 1110. — In Sardinia denuntiatio ad metropolitanum pertinebat, S. Greg. Magn., LXXVII, 946, 947. — Paschæ dies ab ecclesia Carthaginiensi auditur, S. Leo Magn., LVI, 420; Dionys. Exig., LXVII, 196; Fulgent Ferrand., LXXXVIII, 830. — Dies Paschalis apud Afros designabatur per synodum et divulgabatur per legatos a concilio missos, Isidor. Mercat., CXXX, 556. — Paschalis dies anni 417, per miraculum declaratur, S. Leo, LIV, 609. — Constantinus de festo Paschali ad Eusebium epistolam scribit, Euseb., VIII, 79.—Post concilium Nicænum congratulatur Ecclesiæ de consensu in celebratione Paschæ, *ibid.* 501. — Tres epistolæ Paschales (annis 401, 402, 403) Theophili Alexandrini ab Hieronymo interpretatæ. S. Hieron. XXII, 773, 792, 813. — Victor Romanæ urbis episcopus, Narcissus Hierosolymorum, Polycrates, Irenæus et Bachilus de hac quæstione scripserunt, S. Prosper Aquit., LI, 566. — Cyclus Paschalis, primo ab Hippo ytо conscriptus, postremum a beatissimo Cyrillo perfectus, Rabanus Maur., CXI, 123. — Computi Paschalis auctores Hippolyt., Eusebius, Theophilus, et Prosper, post quos Victorinus rem diligentius instauravit, S. Petr. Damian., CXLV, 632. — Benedicto papa, Dionys. abbas Paschalem calculum mira argumentatione composuit. Orderic. Vital., CLXXXVIII, 215 — Per Paschalem terminum cæteri inveniuntur, Helperich, CXXXVII, 45.

Paschæ diei laus, S. Aug., XXXV, 2568. — Apostolus et Evangelia festivitatem Paschæ honorandam esse dixerunt, Aurel. Cassiodor., LXIX, 1053. — Dies a Jeremia prophetа prænuntiatus, Tertull., I, 1222. — Dies sacramenti Dominici imaginem portans, quatuor temporum munera expungens, Zeno, XI, 503, 506, 507,

508. — Dies in quo Christus resurrexit. S. Philastrius, XII, 1275. — Quasi festivitatum corona et perfectionis et felicitatis adipiscendæ et consummandæ quædam figura, *ibid.*, 1275. — Permagna habebantur solemnia Paschæ, S Cyprianus, IV, 348. — Festivitates Domini suis vocabulis suas causas eloquuntur, resurgendo resurrectionis diem dedit, S. Petrus Chrysolog., LII, 613 — Pascha dies solus magnus dicendus, S. Leo Magn., LIV, 498. — Festorum maximum, *ibid.*, 294, 297, 300, 305, 944, 1100. — Solemnitas solemnitatum. S. Greg. Mag., 1177; S. Aug., XXXIX, 2068; Rupert. abb., CLXX, 195. — Umbra solemnitatis venturæ, *ibid.*, 1205. — Festivitatum omnium prima, S. Isidorus Hispalens., LXXXII, 250. — Dies celsior cunctis, lucidior universis, solemnitas solemnitatum non immerito dicta, Rabau. Maur , CX, 54, 55. — Paschæ et Pentecostes solemnitates maximæ omnium festivitatum, *ibid.*, CXI, 307. — Festum ad superlativum gradum pertingens. Udalric., CXLIX, 656; Lanfranc., CL, 473. — Dies celeberrimus, Rupert. abb., CLXVIII, 29. — Est festivitatum maxima et consolationis plena, Godefrid., CLXXIV, 186. — Hæc solemnitas usque adeo est magna ut per antonomasiam atque excellentiam vocetur solemnitas solemnitatum. Belethus, CCII, 119.— Paschæ epitheta honorabilia, S. Benedict., CIII, 1196. — Paschæ festum, S. Greg. Turon., LXXI, 387, 393, 406, 549, 602, 963, 981. — Sanctum, *ibid.*, 701, 1093. — Resurrectionis festum, *ibid.*, 302, 502, 566. — Festivitas magnifica et desiderabilis, *ibid.*, 916. — A Dominica resurrectione dicta dies Dominica, *ibid.*, 173; S. Greg. Magn., LXXVIII, 476 (n.) — Paschæ dies festus universalis Christianorum, Ex Vitis Patrum, LXXIII, 233. — Paschalis diei solemnitas, Alcuin., 1221; Rabau. Maur., CVIII, 501. — Festivitas veneranda, Eginhard., CIV, 958. — Resurrectio Christi fecit illum conspicuum, Rupert. abb., CLXVIII, 1694, 1696. — Resurrectionis dies est Octava in qua Sabbatum et requies nostra est, *ibid.*, 1712 — Resurrectionem Christi docet Petrus ex psalmis, *ibid.*, 1673 — Apostolorum metus et silentium a Pascha usque ad Pentecosten, CLXX, 15. — Apostoli viderunt Christum die octavo Paschæ in Nazareth in domo Mariæ, *ibid.*, 232. — Dies resurrectionis Dominicæ duplici munere gaudet: solemnitas est inenarrabilis, inæstimabilis ac infinitæ dignitatis, *ibid.*, 154. — Mysterium Paschæ, in plenilunio, *ibid.*, 166.

Paschalis solemnitatis tres præcipuæ causæ, redemptio animarum, resurrectio corporum, baptismi solemnitas, *ibid.*, 169. — Pascha dupliciter sumitur, Alan. de Insul., CCX, 567. — Paschæ mystica interpretatio, *ibid.*, 337. — Tempus ante Pascha significat tribulationem in qua modo sumus, S. Aug., XXXVII, 1957. — Pascha significat futuram vitam, *ibid* , 1958. — Æternam felicitatem, Honorius August., CLXXII, 651. — Paschæ tempus significat tempus futurum gratulationis, sex hebdomadæ quadragesimales sunt sex ætates mundi, *ibid.*, 658. — Ex hac solemnitate exemplum futuræ resurrectionis, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1177. — Pascha nunquam rite celebrat qui adhuc residet per negligentiam et desidiam, S. Paschas. Rathert., CXX, 1345.— Qui quotidie missam celebrant quotidie pascha faciunt, id est carnem Agni comedunt, Rather., CXXXVI, 557. — Solemne Pascha Domino quilibet agit qui illud agere satagit quod Deus præcepit, *ibid.*, 726. — Pascha immolatio est, Petr. Lombard., CXCI, 1572. — Istud Pascha legitimum sæpissime cum reverentia edendum, Gezo abb., CXXXVII, 598. — Verum pascha celebramus si quod rerum et temporum mysteriis exprimitur vita et moribus semper teneamus, S. Ivo Carnot., CLXII, 590. — Pascha quando alleluia canitur, innuit transitum de labore ad felicitatem, Honor., CLXXII, 651. — Pascha Dei jucundum, conversio hominis, Godefrid., CLXXIV, 179.

Paschæ festivitas quam antiqua, S. Paulin. Nolan , LXI, 93, 619, 828. — Paschæ noctem pervigilabant Christiani, Tertull., I, 1294. — Resurrectionem Domini mane celebramus, S. Cyprianus, IV, 387. — Antiquitus in Gallia recepta, Liturg. Gall., 169, 170. — Paschalis celebritas anniversaria, S. Aug., XXXVI, 171. — Pascha agitur et in sacramento et in memoriam rei quæ gesta est, XXXIII, 205. — Dies anniversarius paschalis non ad eumdem anni diem redit, propter dominicum diem et lunam, S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 768; Rabau. Maur , CVII, 551; Honor., CLXXII, 651. — Nonnisi in civitatibus et parochiis celebranda, S. Ivo, CLXI, 266; Gratian., CLXXXVII, 1785; Regino, CXXII, 396. — Resurrectio Christi ad quid nobis profuit, Petr. Lombard., CXCII, 245. — Justificatio nostra est, *ibid* —Paschalis festivitas ferventiores facit, S. Aug., XLIII, 330. — Resurgente Domino spem resurrectionis membra perceperunt, Aurel. Cassiod., LXX, 653. — Resurrectio et Ascensio Christi cœlestium spem in nobis confirmant, Godefrid., CLXXIV, 561. — Resurrectio Christi ejus divinitatem manifestat, *ibid.*, 879. — Omnem ambiguitatem et diffidentiam excludit, Petr. Lombard., CXCI, 1514. — Resurrectio Christi duplicem animæ præparat resurrectionis gratiam, Guerric. abb., CLXXV, 148. — Resurrectionis Dominicæ jucunditas, id , CLXXXIV, 736. — Resurrectionis fides pura non gentilium aut Judæorum sed Christianorum, *ibid.*, 168.— Pascha a quibus celebrandum, Alan. de Insul., CCX, 337.

Paschæ sanctificatio, Rabau. Maur., CVIII, 148, 149, 696. — Paschæ dies observantia religiosæ mentis observari debet, S. Ambros., XVI, 1027. — Quisquis bene hic Domini Pascha celebraverit in perpetuo lumine erit, id , 1398. — In azymis sinceritatis et veritatis celebrandum, Jul. Hilarian., XIII, 1106, 1144; S. Petr. Chrysolog., LII, 610. — Castos et sanctificatos oportet celebrare Pascha Domini, S. Ambros., XIV, 129; XVI, 907; S. Hieronym., XXIII, 99. — Cessandum a peccatis inita virtutum consuetudine ut corda ad celebrandum Pascha præparentur, S Hieronym., XXII, 789. — Charitate et puritate parari corda ad paschalis festum celebrandum, S. Leo, IV, 322. — Qui paschalis gaudii solemnitatem celebrare desiderat Agni carnes assas igni comedat ut dispensari omnia per Spiritus sancti patientiam sciat, S. Greg. Magn., LXXVI, 1179. — Virgines in Paschate velantur, S. Ambros , XIV, 708; XVI, 548; XVII, 674. — In Albis velamen virginibus imponebatur, Isidor. Mercat., CXXX, 943. — Consecratio virginis in feria II Paschæ, anonym., CXXXVIII, 1094, 1104.

In die Paschali vinculis constricti olim solebant laxari, S. Ambros., XVI, 996. — Rei ab imperatoribus relaxati, S. Leo, LIV, 271, 297, 559.

Nihil cruentum statuendum, S. Ambros., XVI, 1027.— A septuagesima usque in Octavas Paschæ abstinendum a nuptiis, S. Eutychian., V, 167; S. Ivo, CLXI, 616. — Abstinendum ab uxoribus a Septuagesima usque ad transactas octavas Paschæ, S. Eutychian., V, 167. — In octava Paschæ, Rather., CXXXVI, 566.—In solemnitate, Beleth , CCII, 72. — A litibus per XV dies cessandum, S. August., XXXVIII, 1201. — In Paschate pax regis dies octo, sæc. XI, Diplomat., CLI, 1194. — In Pascha solemne celebrabant Jejunium, S. Philastrius, XII, 1286; S. Aug., XXXIII, 222; Rupert., CLXX, 169. — Sacerdotibus omnibus est decretum ut ante solemnitatem Paschæ Quadragesima teneatur, Gratian., CLXXXVII, 1783. (*Vid.* Quadrag.)— Paschale gaudium etiam præcedenti Jejunio ampliatur, *ibid.* — A Paschate ad Pentecosten vacant Jejunia, Tertull., II, 79; S. Ambros., XIV, 866; S. Aug., XXXIII, 218; Cassian., XLIX, 1184, 1193, 1194; S. Greg. Magn., LXXVIII. 586; S. Benedict. abb , CIII, 1037, 1146; Rather., CXXXVI, 734; Petr. de Honestis, CLXIII, 721. — Per quadraginta dies Jejunium Ecclesia prohibuit, quia per XL dies post resurrectionem cum hominibus conversatus est, Hildebert., CLXXI, 579. — Per tempus paschale genua non curvantur, Cassian., XLIX, 110, 111, 1184, 1193; S. Leo, LVI, 925; Burchard , CXI., 641; Rupert., CLXX, 211. — Tempus remissionis et indulgentiæ dies paschales, S. Aug., XXXIX, 2075.—Tempus lætitiæ, Tertull., II, 80, 873; S. Ambros., XIV, 896; XVI, 1054, 1055; S. Aug., XXXIII, 218; Venant. Fortunat., LXXXVIII, 130; Rather., CXXXVI, 720. — Quinquaginta dies Paschæ celebrabant, S. Ambros., XV, 1775. — Juxta majorum præcepta Paschæ festum publicæ salutis læti exsultantesque celebrabant fideles, id., XVI, 1034, 1035. — Pascha signum exsultationis et lætitiæ in cœlo et in terra, S. Hieronym., XXX, 215. — Tempus Resurrectionis dies lætitiæ cordis Jesu, Wolbero, CXCV, 1146. — A Pascha ad Pentecosten quadragesima lætitiæ, Beleth., CCII, 84.— Dominicæ a Pascha ad Ascensionem pertinent ad gaudium resurrectionis quod Dominus pro miseratione futurorum post tristitiam passionis, Sicard., CCXIII, 584. — A Paschate ad Pentecosten laus Deo dicitur, Alleluia cantatur, S. Ambros., XIV, 866; S. Benedict., LXVI, 452, 455. 454.— Alleluia die noctuque canendum, Rather., CXXXVI, 734. — Non cantatur responsorium, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 454. — Paschalis hebdomada in Albis celebratur, *ibid.*, 455. — Eulogias sibi mutuo vel ipsi regi in solemnitate Paschæ episcopi Galliæ transmittebant, S. Protad., LXXX, 594; Marculf., monachus, LXXXVII, 752, 753. — In Paschate curia regum, S. Ivo, CLXII, 528.

Paschali solemnitati fideles sese præparare debent. S. Aug., XXXIX, 1801. — Pascha Domino præparandum est in alio non in imo, Hildebert., CLXXI, 357.— Paschate imminente ingravescere solent tentationes, S. Aug., XXXIX, 1775. — Paschalis solemnitatis conclusione neophytorum habitus commutatur, *ibid.*, 2075.— Cum Christo

mortuorum ut cum Christo resurgamus, S. Leo Mag., LIV, 382, 384, 392. — Negligere paschale festum maximum malum *ibid*, 383. — Tales permanere debemus quales in die festo dignum est inveniri, *ibid.*, 275. — Resurrectio Christi exigit a nobis transitum ad meliorem vitam, S. Bernard, CLXXXIII, 383. — In Paschate confitendum, S. Bernard., CLXXXIII, 281. — Ad confessarium in Paschate accedendum etiamsi nullius peccati quis sibi conscius sit, Alan. de Insul., CCX, 107, 298. — Communicandum, S. Eutychian., V, 167; S. Leo Magn., LIV, 305; S. Isidor., LXXXIV, 266; S. Egbert., LXXXIX, 350; S. Leo, CXV, 681; Regino Prumiens, CXXXII, 189, 227; Udalric., CXXXV, 1075; Rather., CXXXVI, 719, 720, 722, 724; S. Ivo, CLXI, 167, 168; Gratian., CLXXXVII, 1738; S. Bernard., CLXXXIII, 281. — Qui non communicaverint non inter Catholicos reputandi, S. Egbert., LXXXIX, 350; Atto, CXXXIV, 42. — XX dies in pane et aqua debent pœnitere, Burchard., CXL, 963. — Parvuli baptizati omnibus diebus septimanæ communicare debent, Anonym., CXXXVIII, 1076

Paschatis cæremoniæ, Alcuinus, CI, 1221. — Ritus, Raban. Maur., CVIII. 148, 149, 696 — Festivitas et precum ordo, Isidor. Mercat., CXXX, 1077

Symbolum octo dies ante Pascha publice in omnibus ecclesiis recitandum, S. Ivo, CLXI, 114. — Paschali tempore sacramenta symboli explicabantur, S. Petr. Chrysologus, LII, 558.

In celebratione Paschæ observandum triduum, crucifixi, sepulti, suscitati, S. Aug., XXXIII, 215. In vigilia Paschæ fit baptismus solemnis, Tertull., I, 1222; S. Eutychian., V, 166; S. Siric. pap., XIII, 1188; S. Ambros., XIV, 708; XVI, 348; XVII, 674; Dionys. Exig., LXVII, 284; S. Isidor., LXXXIV, 167, 185, 314; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 906; Hetto, CV, 764; Leo IV, CXV, 679; Isidor. Mercat., CXXX, 328; Regino Prumiens., CXXXII, 210, 241; Udalric., CXXXV, 1072; Ratherius, CXXXVI, 555, 556: Anonym., CXXXVIII, 624; Burchard., CXL, 725, 729; Joannes Rothomag., CXLVII, 272; S. Ivo, CLXI, 81, 82, 110; Rupert., CLXX. 84, 169; Gratian., CLXXXVII, 1796, 1799. — In Thessalia in diebus Paschæ tantum baptizabatur, Ratramn. Corbeien., CXXI, 308. — Baptismus Paschæ Romæ olim celebrabatur in basilica, S. Agnetis, Anast. Biblioth., CXXVIII, 185. — In monasterio beati Martialis in Pascha baptismus agitur et ibi servi a Dominis suis libertate donantur, Jordan. Lemovicensis episc., CXLII, 1394.

Pascha olim incipiebat celebrari post vesperam sabbati, S. Greg. Mag., LXXVIII, 380 (*n.*). — Olim missæ tres in Paschate, Liturg. Gall, LXXII, 175. — Rogationes seu processiones ubique in Paschate, S. Greg. Turon., LXXI, 1054, 1175. — Litaniæ ad missam, S. Henrici imp. acta, CXL, 54. — Processio in Pascha quadruplex, Joannes arch. Rothomag., CXLVII, 54, 104. — In laudibus ad crucifixum in octava Paschæ, *ibid.* Archiepisc. Rothomag. olim in die Paschæ ad laudes clericis osculum pacis dabat, *ibid.*, 104. — In die resurrectionis usque in sabbatum in Albis tres psalmi tantum ad nocturnos tresque lectiones antiquo more leguntur, Gratian., CLXXXVII, 1859. — Tres nocturnæ tempore Paschali, Joannes Rothomag., CXLVII, 55, 107, 180.— Tempore Paschali officium mortuorum non celebrandum nisi in depositione aut anniversario, *ibid.*, 57, 56, 191. — In octo diebus Paschæ *Credo* cantabitur, *ibid.*, 58. — Ad majorem missam in prima die Dominicæ resurrectionis, Lanfranc., CL, 481. — Paschæ statio Romæ ad sanctam Mariam, Rupert., CLXX, 55, 204. — In Paschate unicum cantatur Alleluia, duplex autem in Sabbato, Alan. de insulis, 209, 210. — Solemnitas Paschæ apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 646, 655, 656, 666, 735.

Octava Paschæ octava venerationis Christi, Beleth., CCII, 78. — Paschales dies olim octo solemnes dies sancti appellati, in quibus conciones quotidie ad populum habiti, S. Gaudent., XX, 828, 829 (*n.*). — Paschæ hebdomada, feriandæ, Liturg. Gall., LXXII, 201, 285, 577, 578; S. Benedict. abb., CIII, 1196; Ratramnus Corbeiens., CXXI, 770; Anonym., CXXXVIII, 652; Bernо abb., CXLII, 1061; S. Ivo, CXLI, 266, 267. — Resurrectio Domini per dies paschales secundum quatuor evangelistas recitari solita, S. August., XXXVIII, 1107, 1126. — Resurrectio secundum omnes evangelistas per septem dies octavarum Paschæ legitur in ecclesia, S. Greg. Magnus, LXXVIII. 515, 546. — Octavæ Paschalis solemnitas, Rupert., CLXX, 218. — Cur hæc paschalis sacra solemnitas octavas habeat, *ibid.*, 198. — In quinquagesima duæ lectiones una de Apostolo, altera de Evangeliis sicut in Dominicis et Sabbatis fiebant, Cassian., XLIX, 90. — Persolvatur orationis eleemosyna decimo quinto die a Paschate, sæc. XI, diplomat., CLI, 1174.

Paschæ festum plissime celebratum a Constantino Magno, Euseb. Pamph., VIII, 74 — Maxima solemnitate a monachis, S. Hieronym., XXIII, 92. — Tepidissima celebritate frequentatum a paucis Manichæis, S. Aug., XLII, 178. — Pissime a Ludovico I, Eginhard., CIV, 967; S. Eutogius, CXV, 1377, 1378, 1381, 1390. — Celebratio Paschæ in expeditione militari, Heribert., CXLI, 596, 598. — Sisinnius a Clemente papa cum 525 in Paschate baptizatus est, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 198. — In Pascha Rothomagens. archiepiscopi quasdam distributiones Rothomag. capitulo faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — Nundinæ die Paschatis celebratæ, Martin., Legion., CCIX, 899.

Annus a Paschate inceptus Liturg. Gallica, LXXII, 405. — Pascha *clausum* seu clausum Paschæ, *ibid.*, 200, 201.

Annotinum Pascha celebratum fuisse videtur post Dominicam in Albis, S. Greg. Mag., LXXVII, 381 (*n.*), 775. — Pascha annotinum est anniversarium Paschæ præteritæ, Beda Vener., XCIV, 556. — Vocatur Pascha annotinum quando quis diem quo baptisma suscepit, annuatim celebrat Beleth., CCII, 88.

De Paschæ festivitate. — *Sermones*, S. Zeno, XI, 500, 503, 506, 507, 508; S. Ambros., XVII, 671, 672; S. Petr. Chrysolog., LII, 404, 406, 408, 411, 414, 417, 422, 424, 430; S. Leo Mag., LIV, 390, 395, 495, 497, 499; LVI, 1134, 1136; S. Maximus Taurin., LVII, 590, 592, 594, 595, 598, 601, 603, 605, 609, 611, 613, 615, 617, 619, 621, 905; Faust. Rhegiens., LVIII, 877; Atto, CXXXIV, 843; Rather., CXXXVI, 719, 729; Odilo, CXLII, 1001, 1005, 1009; Werner. abb., CLVII, 915, 921, 952; S. Ivo, CLXII, 590; Bruno Ast., CLXV, 1011; Hildebertus, CLXXI, 556, 564; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 1191; Abælardus, CLXXVIII, 484; S. Bernard., CLXXXIII, 275, 283, 288; Guerric., CLXXXV, 144, 144, 148; Isaac abb., CXCIV, 1821, 1827; Aelredus abb., CXCV, 271, 278; Richardus a S. Vict., CXCVI, 1067; Garnerius Ling., CCV, 681, 686, 691; Petr. Celiens., CCII, 770, 774, 777, 778, 779, 780, 785, 785; Petr. Blesens., CCVII, 618, 621; S. Martinus Legion., CCVIII, 921, 925, 951; Alan de Insulis, CCX, 206; Absalon abb., CCXI, 152; Helinandus, CCXII, 588; Innocent. III, CCXVII, 469.

Sermones in hebdomada Paschæ, S. Petr. Chrysologus, LII, 246, 420; S. Fulgent., LXV, 897, 900, 901, 902 903, 905; Ogerius abb., CLXXXIV, 965; Atto, CXXXIV, 844.

Homiliæ in die Paschæ, S. Bernard, CLXXXIII, 291, 296; S. Maxim. Taurin., LVII, 535, 559, 561, 563, 565; S. Cæsar. Arelat., LXVII. 1041, 1045, 1047, 1050, 1052, 1056; S. Greg. Mag., LXXVI, 1169; Beda Venerabilis, XCIV, 425; Raban. Maur., CX, 54, 135, 140, 141; Haymo, CXVIII, 415; Anonym., CXXIX, 1435; S Petr. Damian., CXLIV; Radulph., CLV, 1848, 1852; Bruno Ast., CLXV, 807; Godefrid., CLXXIV, 795, 801.

Homiliæ in Hebdomada Paschæ, S. Aug, XXXIX, 2075; S. Maxim Taurin., LVII, 590; S. Greg. Mag., LXXVI, 1174, 1181, 1185, 1188, 1197; Beda Vener., XCIV, 159; Paulus Winfrid., XC, 1329.; Raban. Maur., CX, 56, 142, 144, 145, 173, 176; Haymo, CXVIII, 455, 461, 466, 487, 489; Rather., CXXXVI, 726, 732; Beda Venerab., XCIV, 427; Radulph. Ard., CLV, 1857; Werner., CLVII, 929, 931, 933, 957; Bruno Astens., CLXV, 807, 808; Godefrid., CLXXIV, 807, 811. — Homilia de tempore paschali, *ibid.*, 296.

De sancto Paschate, S. Greg. Turon., LXXI, 172, 707; Liturg. Gall., LXXII, 405; ex vitis Patrum, LXXIII, 467; S. Greg. Mag., LXXVIII, 92; Taio, LXXX, 785; Alcuin., CI, 1222; CV, 1081, 1295; Dunstan., CXXXVII; Udalric., CLIX, 661; sæc. XI monum. liturg., CLI, 847; Goffrid. abb., CLVII, 252; Rupert., abb., CLXX, 193, 195, 229; Hildeb., CLXXI, 562; Honorius Augustod., CLXXII, 651, 676, 692, 694, 695, 735, 787, 798, 927; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 60; Ernaldus, CLXXXIX, 1662; Ermengaudus, CCIV, 1145.

De Hebdomada Paschæ, S. Greg. Mag., LXXVIII, 93-97; Dunstanus, CXXXVII, 496; Guido abb., CL, 1207, sæc. XI monum. liturg., CLI, 848; Stephan., CLXVI, 1405, 1406; Honorius CLXXII, 754, 955.

De ratione Paschæ, Epistolæ, Dionys Exiguus, LXVII, 19, 513. — Liber Beda Venerab., XCIV, 556.—Tractatus, Anonym,, CXXIX, 1350, 1362.

De celebratione Paschæ. — Dionysius Exig., LXVII, 485; Martinus Dumiens., LXXII, 49; Beda Ven., XC, 599; XCIV, 675; Chris. Druthmarus, CVI, 1461; Reban. Maur., CVIII, 501; Anonym., CXXIX, 1297; Joannes Rothomag., CXLVII, 55, sæc. XI monumen. liturg., CLI, 1016, 1017.

Argumenta paschalia, Dionys. Exig., LXVII, 497; Beda Vener., XC, 510.

De quarta decima luna paschali, Beda Ven., XC, 510; Raban. Maur., CVII, 720, 775; Anonym., CXXIX, 1299.

De cyclo paschali, Beda Venerab., XC, 519; Rabanus Maur., CXI, 125; Beda presbyter CXXXIX, 578.

De computo, Anonym., CXXIX, 1275; Helperichus, CXXXVII, 17.

De termino Paschali, Anonym., CXXIV, 1282, 1283, 1300, 1308, 1309; Regino Prum., CXXXII, 191; Helperich., CXXXVII, 40, 43.

Tabula Paschalis auctoritate sacri concilii Nicæni statuta, Anast. Biblioth., CXXVIII, 514; Joannes Rothomag., archiep., CXLVII, 151.

De tempore Paschatis Lanfranc., CL, 468. — Mores paschales in Farfensi monasterio, Guido, CL, 1205. — Pascha annotina, *ibid.*, 1208; CLI, 1018; Honorius, CLXXII, 680. — De varietatibus temporis Paschalis, Belethus, CCII, 134, 135. — De genuino Paschate, Richard. a S. Victore, CXCVI, 1059. — Phase quinque, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 454. — De quinquagesima Paschæ et de his quæ circa hoc tempus sunt observanda, Honorius, CLXXII, 677, 679, 680, 684, 754, 755, 760; Belethus, CCII, 119. — De Pascha et diversis nominis hujus acceptionibus, Petr. Comestor, CXCVIII, 1614. — De diebus Pentecostes, Amalarius, CV, 1064. — De completione dierum Pentecostes, *ibid.*, 1160, 1224, 1281. — Decreta SS. PP. Pii, Victoris et Leonis de Pascha, Isidor. Mercat., CXXX, 838, 839. — Schisma exortum de Paschatis celebratione, Fridegodus, CXXXII, 987. — Paschalia festa et gaudia celebrat, Venant. Fortunatus LXXXVIII, 130. — Officium in dominica resurrectionis, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 209; LXXXV, 478, LXXXVI, 615; sæc. XI monum. liturg. 956.—Officium in hebdomad., S. Isidor., LXXXV, 487, 495, 569; LXXXVI, 621, 625, 659. — De festis intra paschale tempus, sæc. XI monum. liturg., CLI, 1017. — Vetus missa in die Paschæ, S. Greg. Mag., LXXVIII, 239. — Benedictiones in Paschate, Grimald., CXXI, 866, 867. — Præfationes, *ibid.*, 896, 897. — Completorium in octava Paschæ, Joannes archiep. Rothomag., CXLVII, 179.

De resurrectione sequentiæ, Notkerus, CXXXI, 1009; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1455, 1459, 1440, 1442.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1207; Anonym., LXXXVII, 82; S. Paulin. Aquileien., XCIX, 490; Sedulius, CI, 609; Raban. Maur., CXII, 1655; Walafrid. Strab., CXIV, 1083; Fulbertus, CXLI, 352; Robert. rex, *ibid.*, 940, 941; Abælard, CLXXVIII, 1793.

Carmina, Theodulfus, CV, 579, Joannes Scotus, CXXII, 1225, 1228; S. Petr. Damian., CXLV, 931; Petr., Ven., CLXXIX, 1017.

Homilia de gaudio et admiratione B. Mariæ in resurrectione Filii sui, Amedeus Lausann. episc., CLXXVIII, 1331.

Sancta Elisabeth mysteria resurrectionis videt, CXCV, 147.

Cap. VII. — *De Ascensione*

Quadragesimo a Resurrectione die Ascensio Domini celebratur, Anonym., CXXVIII, 624; S. Anselmus, CLVIII, 729. Ideo celebratur quia ascendere Christus memoratur ad cœlos, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 768; Alcuin., CI, 1225; Raban. Maur., CVII, 335, 337. — Christus antequam ascenderet omnia consummavit, S. Leo Magn., LV, 38. — In Ascensione completa sacramentorum quæ in lege et prophetis scripta erant revelatio, S. Maxim. Taurin., LVII, 628. — Ascendit Christus in cœlum videntibus discipulis, *ibid.*, 371; S. Greg. Turon., LXXI, 173, 484, 1025. — Ascensio Christi aliarum solemnitatum consummationem habet, fructum declarat, auget gratiam, S. Bernard., CLXXXIII, 309. — Ascensio apostolis et toti Ecclesiæ utiles, Aurel. Cassiodor., LXX, 1104. Ascensio Christi pignus nostræ, S. Aug., XXXVIII, 1210. — Cautio et arrhæ nostræ, id., XXXIX, 2081, 2082. — Glorificatio nostra, *ibid.*, 2083; S. Bernard., CLXXXIII, 385. — Post dies quadraginta dilata ad nostram fidem firmandam; S. Leo Magn., LIV, 394, 395. — Nobis causa gaudiorum, *ibid.*, 398; LV, 37; Rupert, CLXIX, 734; Guerric. abb., CLXXXIV, 736. — Non erat differenda, S. Bernard., CLXXXIII, 1151. — Ejus fides, *ibid.*, 1163. — Ascensionis Dominicæ effectus cœli desiderium, S. S. Leo Magn., LIV, 500. — Ascendendum post Christum scilicet corde, S. Aug., XXXIX, 2082. — Qui vult festivitatem Christi particeps fieri studeat quod facit et ipse Lcere, Rather., CXXXVI, 743. — Resurrectio et Ascensio Christi cœlestium spem in nobis confirmant, Godefrid., abb., CLXXIV, 561. — Ascensus Domini triumphalis, S Greg, Turon., LXXI, 231; Rather., CXXXVI, 735. — Ascensio Filii et Matris Assumptio simili stylo describuntur, S. Petr. Damian, CXLIV, 713. — Ascensio dupiex ab Apostolo commendata, S. Bernard., CLXXXIII, 317. — Ascensionis quatuor gradus, *ibid.*, 740. — Ascensus Domini triformis, Guerric. abb, CLXXXIV, 1146. — Ascendit in crucis patibulum, ascendit ad resurrectionis triumphum, ascendit in cœlum, Alan. de Insul., CCX, 242. — Triplicis hujus ascensus effectus, *ibid.* — Christus in corpore ascendit in cœlum, *ibid.*, 521. — Ascendit ut vitam doceat futuram, S. Damas., pap., XIII, 377, — Ut captivitatem captivam ducat, S. Maxim. Taurin., LVII, 371; Alan. de insul., CCX, 242. — Ascensionis festum traditione receptum, S. Aug., XXXIII, 200. — Antiquitus institutum, S. Paulin. Nolan., LXI, 648. — Et in Gallia receptum, Liturg. Gall., LXXII, 169, 170 — Dies Ascensionis ferianda, Anonym., CXXXVIII, 624, Udalric., CXLIX, 655; Lanfranc., CL, 475; S Ivo, CLXI, 266 — Non nisi in civitatibus et parochiis celebranda, *ibid.* — Processionem discipuli exhibuerunt Christo in die Ascensionis, Beleth., CCII, 20 — Processio in Ascensione in qua reus solvitur, Joannes archiep. Rothomag., CXLVII, 110, 122. — Prohibetur motus judiciarius, Anonym., CXXXVIII, 854. — Ad missam *Credo* cantatur, Lanfranc., CL, 481. — Festum Ascensionis et depositionis S. Leontii eodem die celebratur, S. Aug., XXXVII, 1208. — De die Ascensionis in basilica domni Martini, S. Greg. Turon., LXXI, 566. — Ascensionis Domini celebritas in Ecclesia cathedrali Rothomag., Joannes archiep., CXLVII, 57, 110. — Apud Cluniacenses monachos, Udalric., CXLIX, 654. — Apud Carthusianos, Guido, CLIII, 646, 733, 1145. — In Ascensione archiep., Rothomag., quasdam distributiones faciebant, Petr. Blesens., CVII, 1179. — S Elisabeth videt mysteria Ascensionis, Egbert., CXCV, 147. — Primitiva Ecclesia feriam quintam in memoriam Ascensionis ob ervabat, Sicard., CCXIII, 374. — Octava Ascensionis usque ad Pentecosten protenditur, *ibid.*, 375.

De Ascensione Domini, Tertul., I, 1222; S. Philastr., XII, 1273, 1286; S. Hieronym., XXX, 508; S. Gregor. Turon., LXXI, 172, 325, 707; ex vitis Patrum, LXXIII, 457; S. Greg. Magn., LXXVIII, 108; S. Isidor., LXXXV, 598; LXXXVI, 651; Alcuin., CI, 1225; Raban. Maur., CVII, 333; Rather., CXXXVI, 736; Joannes Rothomag., archiepisc., CXLVII, 57, 125; Samuel. Maroch., CXLIX, 547; Guido abb., CL, 1213; sæc. XI Monum. liturg., CLI, 849; Gotfrid. abb., CLVII, 258; Stephan., CLXVI, 1107; Rupert. abb., CLXX, 255; Honor., CLXXII, 685, 700, 935; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 60; Ernald. abb., CLXXIX, 1667; Sicard., CCXIII, 372; Innocent. III, CCXVII, 409. — De triplici ascensu Domini, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 806. — De gaudio et admiratione B. Mariæ in Ascensione filii sui, Amadeus Lausann. episc., CLXXXVIII, 1331.

De Ascensione Domini Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 432; S. Leo Mag., LIV, 394, 396, 499; S. Maxim. Taurin., LVII, 623, 625, 627, 653; S. Fulgentius, LXV, 914, 915; Atto, CXXXIV, 845 Rather., CXXXVI, 734, 740, Odilo, CXLII, 1011; Werner. abb., CLVII, 952, 969, 972; S. Ivo, CLXXII, 591; Bruno Ast., CXLV, 1012, 1014; Heribert., CLXXI, 580, 583; Honor., CLXXII, 1127; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1200, 1114; Abælard., CLXXVIII, 495; S. Bernard., CLXXXIII, 299, 301, 304, 309, 316; Guerric. abb., CLXXV, 153; Isaac, CXCIV, 1829; Aelred. abb., CXCV, 283; Petr. Comest., CXCVIII, 1778; Petr. Cellens., CCII, 785, 788, 791; Garner. Lingonen., CCV, 700; Petr. Blesens., CCVII, 627; S. Martin. Legion., CCVIII, 1085, 1197; Absalon, CCXI, 182, 187, 193; Helinand., CCXII, CCII, 591, 595.

Homilia, S. Leo, papa, LIV, 394; S. Maxim. Taurin., LVII. 367; S. Greg. Magn., LXXVI, 1215; Beda Vener., XCIV, 174, 429; Raban Maur., CX, 42, 231, 235; Haymo, CXVIII, 540, 542; Radulph., CLV, 1917, 1923; Bruno Ast., CLXV, 817; Godefrid., CLXXIV, 861, 871.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1012; Robert. rex, CXLI. 941.

Benedictio, Grimald.; CXXI, 868. — Præfatio, *ibid.*, 898.

Hymni, Ennodius episc., LXIII, 330; Sedul., CI, 609; Raban. Maur., CXII, 1654. 1656, 1657; Walafrid. Strab., CXIV, 1084; S. Petr. Damian., CXLV, 933, 961; Abælard, CLXXVIII, 1795, 1796, 1797, 1798.

Carmina, Beda Vener., XCIV, 624; Marbod., CLXXI, 1664.

Responsorium in die Ascensionis, Robert. rex, CXLI, 943.— Sermo in Octava Ascens., Abælard., CLXXVIII, 494.

Cap. VIII. — *De Pentecoste.*

Dicitur Pentecoste a πεντήκοντα (*quinquaginta*), quia dies hæc a Resurrectione Domini distat quinquaginta diebus, Belet., CII, 137. — Aliud Pentecoste, aliud Quin-

quagesima, *ibid.*, 155. — Pentecoste *Quinquagesima* interpretatur, sed non omnis Quinquagesima vocatur Pentecoste, Sicard., CCXIII, 378. — Pentecosten facit octavæ hebdomadis initium, S. Ambros., XV, 1775. — Pentecoste dicitur festum in Quinquagesimo, S. Greg. Magn., LXVIII, 381 (*n.*). — Pentecoste apud Hebræos celebris dies erat quæ post quinque decadas celebratur, S. Isidor. Hispal., LXXXII, 250. — Quinquagesimo die post occisionem agni lex datur in Sina, quinquagesimo post resurrectionem Christi die Spiritus sanctus apostolis mittitur, Rather., CXXXVI, 746; S. Cyprianus, III, 1189, 1202.— Dies Pentecostes, id est tempus paschalis Quinquagesimæ, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 81. — Veteris et Novi Testamenti consensus quoad celebritatem Paschæ et Pentecostes, S. Aug., XXXIII, 217, 218. — Pentecostes dies festus de Septimanis factus, id., XXXVIII, 75. — Pentecoste Judæorum figura Pentecostes Christianorum, id., XLII, 503. — Causa festivitatis Pentecostes lex data in Sina, adventus Spiritus sancti, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 768; Beda Vener., XCIV, 557; Alcuin., CI, 1226; Raban. Maur., CVII, 554. — Pascha, Pentecoste et Cœnopegia Judæorum triplicem religionis Christianæ statum figurabant, nempe pœnitentiæ, justitiæ et gloriæ, Petrus Lombard., CXCI, 970. — Pentecostes festum causam magis sacram habuit quam cæteræ festivitates Judæorum, Rupert. abb., CLXVII, 1756. — Judæi celebrant Pentecosten quod tunc legem acceperant, nos quia Spiritum sanctum accepimus, Beleth., CCII, 135. — Adventus Spiritus sancti solemnitas est veneranda tum propter personam, tum propter causam, Sicard., CCXIII, 375. — Tantum Deus Christum in die Pentecostes glorificavit, quantum a Judæis in Paraseeve dehonestatus est, Balduin., CCIV, 1132. — In Pentecoste apostoli receperunt perfecti baptismatis atque omnigenæ consecrationis mysterium, S. Petr. Damian., CXV, 105. — Receperunt secundam gratiam S. Spiritus, Rupertus, CLXVII, 1647.—Nunc Spiritus sancti adventum præfigurat baptismus in Sabbato constitutus, Sicard., CCXIII, 375.

Dies festus a Jeremia significatus, dies proprie festus, Tertul., I, 1222. — Dies omni ævo præ cæteris solemnis, S. Aug., XXXIX, 2094. — Pentecostes festum comparatur cum festo Incarnationis, S. Greg. Magn., LXLVI, 1225. — Solemnitas Pentecostes quam honorabilis, *ibid.* — Pentecostes lætitiæ, S. Philastr., XII, 1273; Nicolaus papa, CXIX, 1210. — In lætitia celebranda, Raban. Maur., CVII, 554. — Per Quinquagesimam Pentecostes æterna lætitia ostenditur, Haymo, CXVIII, 883. — Paschæ et Pentecostes solemnitates omnium maximæ festivitatum, Raban. Maur., CXI, 307.

Pentecostes festum antiquum, S. Paulin. Nolan., LXI, 95, 649, 828. — Traditione acceptum, S. Aug., XXXIII, 200 — Antiquitus in Gallia receptum, Liturg. Gall., LXXII, 169, 170. — Generale, Beleth., CCII, 18. — Nonnisi in civitatibus et parochiis celebrandum, S. Ivo, CLXI, 266. — Ad superlativum gradum pertingit, Udalric., XLIX, 656; Lanfranc., CL, 475. — Domiuico die semper agendum Pentecostes festum, S. Aug., XXXV, 2289; Egbert. Eborac., episc., LXXXIX, 384. — Pentecostes die Christum ad cœlos ascendisse multi putant, S. Aug., XLV, 2095. — A Paschate ad Pentecosten jejunare nefas putabant, Tertull., II, 79; S. Ambros., XV, 1775; S. Maxim. Taurin., LVII, 372; S. Benedict. abb., CIII, 1157, 1146; Petr. de Honestis, CLX, 111, 721. — Causa lætitiæ et ob conversationem Christi cum apostolis, S. Maxim. Taurin., LVII, 372. — Pentecostes finito festo jejunia relaxantur, Eugypp., LXII, 760.— In diebus Pentecostes non flectuntur genua, Dionys. Exig., LXVII, 152; S. Isidor. Hisp , LXXXIII, 768; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 828, 829, 887; S. Ivo, CLXI, 267; Gratian. CLXXXVII, 1784. — Quinquagesima Pentecostes futuram vitam significat, S. Bernard., CLXXXIII, 526. — Sancti dies Pentecostes feriandi, Gratian., CLXXXVII, 1781. — Sunt omnes dies tanquam Dominicæ, S. Ambr., XV, 1773. — Infra Pentecosten non cantatur graduale, Rupert., CLXX, 29. — A Pascha ad Pentecosten non cantatur responsorium, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 454. — A rogationibus usque ad transactas Octavas Pentecostes ab uxoribus et nuptiis abstinendum, S. Eutychian., V, 167. —Ante Pentecosten ab uxoribus abstinendum, Regino, CXXXII, 249. — In Pentecoste, Beleth., CCII, 72. — In Octava, Rather., CXXXVI, 566. — Sabbatum Pentecostes sabbato sancto æquiparandum, Rab. Maur., CVII, 335. — Eodem modo celebrandum, Anonymus, CXXXVIII, 1076; Beleth., CCII, 137. — Pentecoste ordinandis lavacris latissimum spatium est, Tertull , I, 1222. — Vigilia Paschæ et Pentecostes, duo ad baptizandum tempora legitima, S. Eutychian., V, 166; S. Siric., papa, XIII, 1134; Dionys. Exig., LXVII, 252, 284; Isid. Hispal., LXXXIV, 167, 183; Hetto, CV, 764; Leo IV, CXV, 679; Regino, CXXXII, 240, 241 ; Rather., CXXXVI, 555, 556; Anonym., CXXXVIII, 624; Burchard., CXL, 725; Jordan., CXLII, 1394; S. Ivo, CLXI, 81, 82, 110; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 455; Gratian., CLXXXVII, 1798, 1799. — In monasterio beati Martialis in Pentecoste baptismus agitur et servi a Dominis libertate|donantur, Jordan. Lemov., episc., CXLII, 1394, — In Sabbato Pentecostes tres litaniæ nulla ratione prætermitti possunt, *ibid.*, 1395; Joann. Rothomag., CXLVII, 52, 105, 176. — Omnes campanæ pulsantur ad *Gloria in excelsis* in Sabbato Pentecostes, *ibid.*, 42, 105, 177, 181. — In Sabbato Pentecostes *Credo* non cantatur, *ibid.*, 38. — Aqua benedicebatur, Ratramn , CXXI, 768. — Vigilia Pentecostes cum lectionibus celebrabatur, *ibid.*, 770. — Jejunium in eo, Liturg. Gall., LXXII, 206, 207. — Dies Pentecostes incipiebat olim celebrari post vesperam Sabbati, S. Greg. Magn., LXXVIII, 380 (*n.*). — Flores ad tertiam olim in die Pentecostes projiciebantur, Joannes Rothomag., CXVII, 58, 112. — Altare incensatur a septem presbyteris casulatis, *ibid.*, 111. — Infra Octavam a celebrante tantum et diacono, *ibid.* — In Pentecoste olim missæ tres, Liturg. Gall., LXXII, 173. — In Pentecoste omnes fideles communicare debent, S. Eutych., V, 166; S. Isidor., LXXXIV, 266; Egbert. Eborac., episc., LXXXIX, 385; Regino, CXXXII, 189, 227; Atto, CXXXVI, 42; Udalric., CXXV, 1075; Rather., CXXXVI, 542 (*n.*); S. Ivo, CLXI, 163; Gratian., CLXXXVIII, 1738. — Qui non communicat non reputandus catholicus, Egbertus, LXXXIX, 385; Atto, CXXXIV, 42.— Viginti dies in pane et aqua debet pœnitere, Burchard., CXL, 963. — Cum pietate Ludovicus I Pentecosten celebrabat, Eginhard., CIV, 967. — In Pentecoste motus judiciarios exsequi penitus prohibitum, Anonym., CXXXVIII, 854. — Apud Saxones populus solvebat letuum decimas, *ibid.*, 503, 514; sæc. XI, Diplomat., CLI, 1174. — In Pentecoste pax regis dies octo, *ibid.*, 1191, 1194. — Curia regum, S. Ivo, CLXII, 528. — S. Elisabeth videt mysteria Pentecostes, Egbert. abb., CXCV, 147. — In die Pentecostes usque in Sabbatum tres Psalmi ad nocturnos tresque lectiones antiquo more dicuntur, Gratian., CLXXCVII, 1859. — In octo diebus *Credo* cantatur, Joannes Rothomag., CXLVII, 38. — Octava Pentecostes, veneratiouis, Beleth , CCII, 78. — Octavæ Paschæ et Pentecostes olim feriabantur, Ratramn., CXXI, 770; Berno, CXLII, 1061. — In Pentecoste secunda, tertia et quarta feria non minus quam dies Dominicus solemniter honorabantur, Anonymus, CXXXVIII, 852. — Litaniæ post Pentecosten a quinta feria ad Sabbatum celebrabantur, S. Isidor. Hispalens , LXXXIV, 314. —Solemnitas Pentecostes apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 646, 656, 666, 733. — In ordine S. Benedicti, Lanfranc., CL, 471. — In die Pentecostes archiepiscopi Rothomag. quasdam distributiones faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — Jejunium in Pentecoste celebratum, S. Philastr., XII, 1686; Rupert., CLXX, 29. — Ex traditione apostolica et institutione Spiritus sancti, S. Leo Magn., LIV, 415. — Quadragesima post Pentecosten, Egbert., LXXXIX, 425, 426. — Jejunium non contristat solemnitatem Spiritus sancti, Ruper., CLXX, 96.

Pentecostes festum, S. Hieronym., XXX, 509; Eugyp., LXXII, 702; S. Greg. Magn., LXXXVIII, 111; S. Isidor. Hispal., LXXXV, 615; LXXXVI, 689; Alcuin., CI, 1226; Amalar., CV, 1301 ; Raban. Maur , CVII, 354; Heribert., CXLI, 609; Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 58, 126; Udalric., CXLIX, 672; Lanfranc., CL, 471; Guido, id., 1214, 1215; sæc XI Monument. liturg., CLI, 849, 850, 1018: S. Ivo, CLXI, 267; Rupert., CLXX, 276; Honor , CLXXII, 651, 683, 701, 939; Orderic, CLXXXVIII, 65; Ernald., CLXXXIX, 1671; Beleth., CCII, 135, 137; Petr. Cellens., CCII, 795, 798, 802, 805; Stephan. de Murete, CCIV, 1132; Sicard., CCXIII, 378. — De Pentecostes celebratione ejusque ceremoniis apud Judæos, Raban. Maur., CVIII, 897. — Terminus Pentecostes, Anonym., CXXIX. 1283. —Argumentum inveniendi Pentecosten, *ibid.*, 1299.— Hebdomada Pentecostes, Dunst., CXXXVII, 498. — De Pentecostali tempore, Honorius, CLXXII, 735. — De officio missarum infra hebdomadam Pentecostes, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 456. — De Octavis Pentecostes, Udalric., CXLIX, 672; sæc. XI Monument. liturg., CLI, 1019.— Differentia officii sabbati Pentecostes cum Sabbato sancto, Beleth., CCII, 137.

De Pentecoste Sermones, S. Ambros., XVII, 675; S. Leo Magn., LIX, 400, 404, 411; S. Maxim. Taurin., LVII, 629, 631, 635, 635, 637, 639, 641, 857; S. Fulgent., LXV, 742, 916, 917, 918; Atto, CXXXIV, 846; Rather., CXXXVI, 745; Odilo, CXLI, 1014; S Petr. Damian., CXLIV, 619; Werner. abb., CLVII, 979, 983; S. Ivo, CLXII, 592; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1119; Abælard., CLXXVIII,

festis, Alcuin., CI, 1181. — Sergius papa præcepit in ea litanias fieri, *ibid.* — Theophanes refert ad annum 512 festi hujus institutionem, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 298. — Institutum fuit juxta quosdam ex occasione lustrationis urbis quæ Romæ agebatur, *ibid.*, 299. — Quadragesima die a Nativitate Domini Purificatio sanctæ Mariæ, CXXXVIII, 714. — Benedictio super cereos in Purificatione sanctæ Mariæ, sæculi XI, Monum. liturgica, CLI, 838. — Ecclesiæ mos ut fideles in festo Purificationis cereos sive candelas portent, S. Anselm., CLXVIII, 625. — In Purificatione S. Mariæ candelas portamus ut felici gaudio justi Simeonis aliquatenus participemur, Rupert. abb., CLXX, 87. — Remis in ecclesia B. Mariæ miracula in die Purificationis bis obtenta, Flodoard., CXXXV, 441, 442. — Si Purificat. infra Septuagesimam evenerit nihil in ea juxta romanam consuetudinem præter *Alleluia* de solita glorificatione mutandum, sæcul. XI Monumenta liturgica, CLI, 1012; Sicard., CCXIII, 410. — In festo Purificationis *Gloria in excelsis* dicatur quandocunque contingat, Guigo, CLIII, 1145. — In Purificatione fratres Carthusiani bis habent vinum, *ibid.*, 733. — In Purificatione Rothomag. archiepisc. quasdam distributiones Rothomagensi capitulo faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179.

De Purificatione sermones, Anonym., XCVI, 272; Odilo, CXLII, 999; S. Anselm., CLVIII, 621; S. Ivo, CLXII, 575; Bruno Astens., CLXV, 865, 1023; Hildebert., CLXXI, 611, 615, 623; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 1006, 1009, 1181; Abælard., CLXXVIII, 417; S. Bernard., CLXXXIII, 365, 368, 369, 373; Guerric. abb., CLXXXV, 63, 67, 71, 75, 79; Aelred., CXCV, 254; Petr. Comest., CXCVIII, 1544; Petr. Cellens., CCII, 674; Garner. Lingon., CCV, 633, 636, 645; Petr. Blesens., CCVII, 592, 596; Absalon abb., CCVI, 87, 92, 97; Helinand., CCXII, 529, 535; Innocent. III, CCXVII, 505.

Homiliæ, S. Eligius, LXXXVII, 597; Ambros. Rutpert., LXXXIX, 129; Beda Vener., XCIV, 79; Paul. Winfrid. (ex Herico), XCV, 1200, 1461; Raban. Maur., CX, 19; Radulph. Ardens., CLV, 1339, 1342; Bruno Astens., CLXV, 768; Godefrid., CLXXIV, 708. — Missa in die Purificationis, sæcul. XI, Monumenta liturgica, CLI, 859. — Officium in Purificatione, *ibid.*, 958. — Fragmenta officii, Joannes Rothomag. archiepiscopi, CXLVII, 426. — Præfatio. Grimald., CXXI, 886. — Benedictio in Purificatione, *ibid.*, 863. — Responsorium in Purificatione, Robert. rex, CXLI, 945.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1008; Adamus, CXCVI, 1481.

Hymni, Raban. Maur., CXII, 1658; Walafrid. Strab., CXIV, 1083; Abælard., CLXXVIII, 1792. — De Purificatione, Alcuin., CI, 1181. — De Purificatione et processione candelarum, Raban. Maur., CVII, 545. — De Purificatione, Lanfranc., CXLIX, 695; Goffrid. abb., CLVII, 262; Stephan, CLXVI, 1417; Honor. Augustodun., CLXXII, 649, 734, 782, 798, 819; Adam., CCXI, 726. — De Hypapante Domini, Petr. Comest., CXCVIII, 1542; Sicard., CCXIII, 242. — Versus de Hypapante Domini, Marbod., CLXXI, 1663.

§ VIII. — *De Compassione B. Mariæ.*

De Compassione Beatæ Mariæ pro Filio crucifixo, S. Anselm., CLIX, 566. — Liber de doloribus Matris Domini, S. Bernard., CLXXXII, 1134. — Homilia de mentis robore seu martyrio B. Virginis, Amedeus Lausannensis episc., CLXXXVIII, 1325.

§ IX. — *De Assumptione B. Mariæ.*

Assumptionis festum, Kalend. S. Hieronym., XXX, 437; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 132, 151; Martyrol. S. Protadii, LXXX, 418; Eginhard., CIV, 585; Martyrol. Rabani, CX, 1165; Wandalberti, CXXI, 607; Adonis, CXXIII, 165, 331; Usuardi, CXXIV, 365; Notkeri, CXXXI, 1141; Kalendar. et Martyrol. antiqua, CXXXVIII, 1188, 1190, 1199, 1206, 1238, 1262, 1273; Adalhardus, CV, 344; Hetto, *ibid.*, 764; Rodulphus, CXIX, 717; Walter., *ibid.*, 740; Grimaldus, CXXI, 768; Regino, CXXXII, 265; Flodoardus, CXXXV, 408; Joannes XIII, *ibid.*, 977; in capitulis ecclesiast. Ludovici II, CXXXVIII, 624; Joannes XIX, CXLI, 1138; S. Petr. Damian., CXLIV, 521; Udalric., CXLIX, 473; Goffrid., abb., CLVII, 65; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 807, 808; Gratianus, CLXXXVIII, 1781.

Hodie gloriosa semper Virgo Maria cœlos ascendit, S. Hieronym., XXX, 126. — Merito Beata Maria a nobis præconio attollitur quæ singulare commercium mundo præbuit, *ibid.*, 143. — Assumptionis B. Mariæ solemnitas martyrum solemnitatibus præferenda, S. Augustinus, XXXIX, 2130. — Ad cœlos assumpta creditur, *ibid.* — Nihil divina Scriptura commendat, id., XL, 1144. — Vere reginam cœlorum Mariam fatemur, id., XXXIX, 2130. — De B. Mariæ corporis Assumptione in cœlum, S. Gregor. Turon., *ibid.* Primus omnium litteris commendavit, id., LXXI, 707. — Assumptio et Nativitas B. Mariæ a Bonifacio martyre notatæ, Liturgia Gallicana, LXXII, 171, 172. — Item concilio Narbonensi et Gregorio Turonensi, *ibid.* — Ascensio Filii et Assumptio Matris simili stylo describuntur, S. Petr. Damian., CXLIV, 713. — Maria ad cœlos assumpta a dextris Filii sui residet, *ibid.*, 717. — Maria assumpta, Christus vero ascendisse dicitur, quia Salvator descendit potestativæ virtutis imperio, Maria assumpta est gratiæ sublevantis auxilio, *ibid.* — Assumptæ Mariæ celebritas, encomium, Raban. Maur., CX, 433, 435. — Assumptionis Mariæ gloria et felicitas, S. Anselmus, CLVIII, 964. — In Assumptione B. Mariæ angeli admiratione perculsi, S. Bernard., CLXXXIII, 425. — Christi generatio et Mariæ Assumptio inenarrabiles, *ibid.*, 415. — Christi de cœlo descensus Mariæ Assumptione mirabilior, *ibid.*, 425. — De Mariæ Assumptione sententia *Gatteri* a Victore, Robert. Pullius, CLXXXVI, 1061, 1062. — Beatam Mariam jam in carne glorificatam credit ecclesia, nec dissentit Pullius, *ibid.* — Assumpta est Maria, Thomas Cisterciensis et Joannes Algrinus, CCVI, 763. — Triplex assumptio, *ibid.* — Corpus Mariæ assumptum, Alanus de Insulis, CCX, 64. — Maria Christum invenit in Assumptione sua, *ibid.*, 72. — Transitus B. Mariæ antonomastice Assumptio nominatur, quia prius est assumpta in anima et postmodum sicut pie creditur assumpta est in corpus, Sicardus, CCXIII, 420. — Dies Assumptionis B. Mariæ ferianda, S. Ivo, CLXI, 266, 267. — Gratianus, CLXXXVII, 1781. — Assumptio B. Mariæ inter ejus festivitates præcipua, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 59. — Dies Assumptionis festive celebratur, *ibid.*, 43, 44. — Assumptio S. Mariæ ad superlativum gradum pertingit, Udalricus, CXLIX, 656. — Inter præcipuas festivitates recenseitur, Lanfrancus, CL, 475. — B. Mariæ Assumptionem solemnius celebrandam suadet Hildebertus, CLXXI, 266. — Assumptionis festum receptum, S. Bernardus, CLXXXII, 333. — Sacerdotes omnes celebrant in hoc festo, id., CLXXXIII, 713. — Quinque festa B. Mariæ authentica ac comprobata, Belethus, CCII, 149, 150. — Festum Parientis in Natali Domini, festum Nativitatis et Annuntiationis, festum S. Mariæ ad martyres et festum Assumptionis, *ibid.* — Beatæ Mariæ Constantinus dedicavit basilicam, S. Gregorius Turon., LXXI, 713. — Festivitas Beatæ Mariæ mense undecimo, *ibid.* — Olim in Gallia Assumptio in mense Januario celebrabatur, *ibid.*, Liturgia Gallicana, LXXII, 179, 180. — Assumptio B. Virginis die 18 Januarii aliquando celebrata, S. Isidorus, LXXXV, 819; S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 401 (*n.*). — Die 15 mensis Augusti solemnia de Pausatione S. Mariæ, *ibid.*, 132. — Dormitio sanctissimæ Deiparæ, *ibid.*, 401. — Gloriosissimæ sanctæ Dei Matris emigratio, *ibid.* — Assumptionis B. Mariæ cæremoniæ, Guido abb., CL, 1226. — Octava S. Mariæ, *ibid.*, 1229. — S. Leo octavam Assumptionis diem celebrari præcepit, Anastasius, CXXVIII, 1311. — Infra octavam Assumptionis dicatur feriale *Kyrie eleison* sine *Gloria in excelsis*, nisi in Sabbato aut festo XII lectionum, Guigo, CLIII, 1145. — In Assumptione legitur evangelium *Intravit Jesus*, Guibertus abb., CLVI, 557. — *Credo* ad majorem missam cantatur, Lanfrancus, CL, 481. — In octava Assumptionis S. Mariæ sequentia cantatur, Udalricus, CXLIX, 655. — Octava dies Assumptionis, Lanfrancus, CL, 475. — In Assumptione, tempore nocturno, orationes et litaniæ fieri solebant, S. Petrus Damian., CXLV, 566. — Olim ad *Magnificat* antiphona *Ascendit Christus* trina repetitione cantabatur, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 155. — Olim in Assumptione aliam ac nunc orationem dicebat Ecclesia, Hildebertus, CLXXI, 623. — Assumptio si in feria sexta contigerit, carnes edere licitum, Nicolaus papa, CXIX, 981. — Celebratio Assumptionis etiam in expeditione militari, Heribert., CXLI, 598. — Maria in suæ Assumptionis festivitate innumeros liberat a pœnis purgatorii, S. Petr. Damian., CXLV, 586. — In Assumptione fratres Carthusiani bis habent vinum, Guigo, CLIII, 737. — In festo Assumptionis Roth mag. archiepisc. distributiones quasdam Rothomagensi capitulo faciebant, Petrus Blesensis, CCVII, 1179.

Officium in festo Assumptionis. S. Isidor., LXXXV, 819; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 701, 703, 798, 801. — Fragmenta officii in Assumptione, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 129, sæcul. XI Monumenta liturgica, CLI, 968, 669. — Missa de Assumptione, S. Isidor., LXXXV, 819; Guibertus abb., CLVI, 888. — Sequentiæ in Assumptione, Notkerus, CXXXI, 1015; Anonymus, CLI, 807; Adamus a S. Victore, CXCVI, 1501. — Præfatio in die

Assumptionis, Grimaldus, CXXI, 912. — Hymni, Raban. Maur., CXII, 1758; Walafridus Strabus, CXIV, 1084. — Carmen in Assumptione, S. Petrus Damian., CXLV, 934.

Tractatus de Assumptione, S. Augustinus, XL, 1141. — De Assumptione, Udalricus, CXLIX, 685. — In die Assumptionis S. Mariæ, sæcul. XI Monumenta liturgica, CLI, 852, 897. — De Assumptione, Honorius, CLXXII, 991. — De Assumptione B. Mariæ ejusque laudibus, Richardus a S. Victore, CXCVI, 522. — De Assumptione B. Mariæ, Belethus, CCII, 148. — Mariale, in Assumptione, Adamus, CCXI, 733.

Sermones de Assumptione, S. Maximus Taurinensis, LVII, 865, 867; Auctor. incert., XCVI, 259, 250, 254, 258, 259, 264, 267, 269, 271; Atto, CXXXIV, 856; Odilo, CXLII, 1028, 1029; S. Petr. Damian., CXLIV, 717; S. Anselmus, CLVIII, 644; Bruno Astens., CLXV, 1052; Hildebert., CLXXI, 627, 631, 636; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 979, 1024, 1025, 1207; Abælard., CLXXVIII, 559; S Bernard., CLXXXIII, 415, 417, 421, 425; Oger., abb., CLXXXIV, 1001; Guerric. abb., CLXXXV, 187, 190, 193, 197; B. Pater Isaac, CXCIV, 1862, 1866, 1870; Aelredus abb., CXCV, 303, 309; Petr. Comest., CXCVIII, 1784; Petr. Celleus., CCII, 848, 850, 851, 860, 861, 863, 864, 867; Garner. Lingonensis, CCV, 741, 750; Petr. Blesensis, CCVII, 660, 663, 665, 667; S. Martin. Legionensis, CCIX, 19; Absalon abb., CCXI, 245, 250; Helinandus, CCXII, 656, 646; Innocent. III, CCXVII, 575, 581. — Homiliæ, S. Hieronym., XXX, 122; S. Augustin., XXXVIII, 613; Beda Vener., XCIV, 420, 421, 422; Paul. Winfrid., XCV, 1494, 1505, 1565; Raban. Maur., CX, 55, 433, 435; Haymo, CXVIII, 767; Radulphus Ardens., CLV, 1421, 1425; Bruno Astensis, CLXV, 839; Godefrid. abb., CLXXIV, 959, 964, 971, 974, 977, 979, 985, 988; Amed., Lausann. episcop., CLXXXVIII, 1336.

PARS QUARTA.

De festis sanctorum.

Caput primum. — *De festis sanctorum in genere.*

Christiani celebrabant Natalitia, Tertull., II, 79. — Multum valent merita martyrum si nihil petant contra judicem et contra legem Domini, S. Cyprianus, IV, 480. — Festivitas Omnium Sanctorum, S. Hieronym., XXX, 457. — Sanctorum exempla nobis proficiunt, S. Leo Magn., LV, 198; sicut et eorum memoria, *ibid.*, 23; nec non solemnia frequentata, *ibid.*, 28. — Memoriæ sanctorum patrum in religiosis christianorum conventibus celebrabantur, virtutes eorum in mentes revocantes, S. Maxim. Taurin., LVII, 415. — Festi dies in honorem sanctorum antiquitus instituti, S. Paulin. Nolan., LXI, 572, 573. — Festa sanctorum Romæ instituta a Gregorio III, Anastas., CXXVIII, 1025, 1029. — Sanctorum antiqua veneratio, S. Paulin. Nolan., LXI, 529; Liturgia Gallicana, LXXII, 169. — Invocatio sanctorum, S. Paulin. Nolan., LXI, 463, 464, 468: S. Gregorius Turon., LXXI, 800; Raban. Maur., CXII, 1605; S. Anselm., CLVIII, 732. — Intercessio et invocatio, Alcuin., CI, 1258. — Invocatio sanctorum propugnatur, Hildebert., CLXXI, 239. — Sancti honorandi, S. Gregor. Turon., LXXI, 991; invocandi ex Vitis patrum, id., LXXIV, 87. — Sanctorum solemnitates antiquitus pervigilio celebratæ, S. Paulin. Nolan., LXI, 166; S. Greg. Turon, LXXI, 566, 815. — Sanctorum merita perpetuo celebrantur, S Paulin. Nolan., LXI, 670. — Sanctis detrectans divinitus punitur, S. Gregor. Turon., LXXI, 281. — Sanctorum invocatio in missa, *ibid.*, 1361. — Sanctorum vitas et gesta scribere utilissimum, *ibid.*, 1117, 1119; Arevald., CXXIV, 106. — Innumeræ sanctorum virtutes, Eginhard., *ibid.*, 594. — Deus virtutes per sanctorum interressionem operatur, Joseph. sacerdos, CVI, 898. — Sancti sunt potentes intercessores nostri, Alcuin., C, 296. — Advocati nostri apud Christum judicem, S Petr. Damian., CXLIV, 815; consiliarii nostri, *ibid.* — Sanctorum patrocinia magni facienda, *ibid.*, 591. — Sanctorum præcedentium æquiparare triumphos gloriosum, *ibid.*, 453. — Sanctorum mors vitæ initium, *ibid.*, 585. — Natalitia vocantur dies transitus sanctorum de sæculo, Alcuin., C, 955. — Natales dicuntur quia ad gloriam nascuntur, id., CI, 1213; CLXXXIV, 995; Nicolaus, papa, CXIX, 982. — Mortem sanctorum celebrat Ecclesia quia est introitus ad vitam, S. Bernard., CLXXXIII, 410. — Festivitates sanctorum celebrandæ, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 43. — Festa Beatæ Mariæ et sanctorum celebrantes eorum intercessione digni fiunt, Godefrid. abb., CLXXIV, 374. — Festa sanctorum recolenda, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 54, 540 541. — Festa Virginum, confessorum et martyrum, *ibid.*, 540. — Festa sanctorum triplici fructu celebrantur, S. Bernardus, CLXXIII, 462. — Festivitates sanctorum triplex in nobis excitant desiderium, *ibid.*, 477. — Tria in festivitatibus sanctorum consideranda, auxilium sancti, exemplum ejus et confusio nostra, *ibid.*, 404. — Per sanctorum preces in Ecclesia peccata dimitti confidimus, Alcuin., C, 409. — Preces sanctorum, murus fortissimus, Raban. Maur, CX, 651. — Ex parte sancti in hoc mundo festum agunt, id., CVIII, 788. — Tranquille Deo vacant, id., CIX, 640. — Suffragia sanctorum nobis imploranda et speranda quatuor ex causis, S. Bernard., CLXXXIII, 480. — Octavæ sanctorum cur celebrantur, Rupert. abb., CLXX, 218. — Sanctorum exempla ad tria nobis excitant, Adam. Scot., CXGVIII, 749. — Reliquiæ sanctorum honorandæ ex Vitis Patrum, LXXII, 551; Alcuin., CI, 773. — Altaris cum reliquiis sanctorum dedicatio; altari impositæ reliquiæ, S. Gregor. Turon., LXXI, 734, 735; S. Gregor. Mag., LXXVII, 285, 540, 619, 812, 832, 854, 908, 964. — Antiquum est ecclesiæ institutum basilicas reliquiarum sanctarum illatione et appositione dedicare, id., LXXVIII, 422 (*n.*). — Reliquiarum inferendarum in novam basilicam ritus, *ibid.* — Reliquiæ solemni processione in novam transferuntur, *ibid.* — Translationis reliquiarum sanctorum solemnitas, Eginhard., CIV, 450. — Reliquiarum vis et efficacia contra dæmones, Alcuin., CI, 821. — Reliquiarum S. Crucis et aliarum patrocinia petit Alcuin., C, 202. — Magnus ad sanctorum reliquias concursus, id., CI, 708.

Gregorius III Regulas celebrandi solemnia omnium sanctorum, restauravit ampliavitque, Anast. Biblioth., CXXVIII, 1029, 1030. — Corpora sanctorum quorum nomina soli Deo sunt cognita, cum aliis notis, simul sub altari reconduntur a Sergio II, *ibid.*, 1299.

Martialis duo oratoria construxit, unum in honore S. Stephani protomartyris, aliud in honore S. Petri apostoli, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 195; et solemniter dedicavit, *ibid.*, 195. — Hilarius Sardus multa pretiosa ornamenta in basilicis sanctorum perfecit, *ibid.*, 209. — Symmachus Sardus basilicas sanctorum multimodis ornamentis decoravit, *ibid.*, 210. — In primitiva ecclesia cum apostoli nondum haberent particulares solemnitates statutum fuit ut ipsis Kalendis Maii celebraretur solemnitas in honorem omnium apostolorum, Beleth., CCII, 131.

Bonifacius quartus Pantheum a Phoca obtentum dedicavit in honorem Beatæ Mariæ et omnium martyrum (nondum enim fiebant festa confessoribus), et statuit ut singulis annis celebraretur illo die festum martyrum, sicut ipsis Kalendis Maii festum apostolorum, *ibid.*, 135. — Gregorius quartus duo festa hæc transtulit in Kalendis Novembris, *ibid.*, 133, 134. — Non celebramus festa sanctorum qui cum Christo surrexerunt, quare, *ibid.* — Gloria omnium sanctorum, Thom. Cisterciens., CCV, 562.

Sanctorum festa antiquitus in Gallia recepta, Liturgia Gallicana, LXXII, 199, 170, 171. — Festa S. Stephani, S. Joannis evangelistæ atque Innocentium, S. Genovefæ, S. Mariæ, cathedra S. Petri, festivitas S. Joannis Baptistæ, festum apostolorum Petri et Pauli, Passio S. Joannis Baptistæ, deinde Commune martyrum et confessorum, *ibid.*

Confessorum commemorationes inter martyrum memorias celebrantur, S. Cyprian., IV, 328. — Qui toleraverunt mala propter Christum debent et gloriam habere cum Christo: « Sicuti socii passionum estis, sic resurrectionis eritis. » S. Ambros., XVII, 713, 718. — Martyrum sanguis in veneratione habitus a Christianis, S. Augustinus, XLI, 612. — Martyrum memoriæ, id., XXXVII, 1782. — Martyrum Natalitia celebrantur, id., XL, 676; Liturgia Gallicana, LXXII, 281, 299, 300; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 830; S. Paulinus Nolan., LXI, 578. — Martyrum memorias honorant Christiani, S. Augustin., XLI, 255; XLII, 584. — Martyrum memoriæ in ecclesia celebrandæ, S Maxim. Taur., LVII, 871. — Martyres præcipuo honore colendi, *ibid.*, 709. — Memoriæ non contemnendæ, Fulgentius Ferrand., LXXXVIII, 826. — Martyrum octo basilica, S August. XXXVIII, 1578. — Martyrum viginti natale, *ibid.*, 1447. — Martyribus templa, altaria, sacrificia, sacerdotia non constituuntur, *ibid.*, 1251, 1437; XLI, 253, 772. — Nos martyribus non templa sed memorias fabricamus, Jonas Aurelian. episc. — Sed ipsi Deo martyrum quamvis in memorias martyrum constituamus altaria, S. Augustin., XLII, 584, 585; Raban. Maur., CVII, 556. — Martyres non cultu latriæ colantur, S. Augustin., XLII, 584, 585.

Soli sancti martyres antiquitus in ecclesia colebantur, festo die indicto cum peculiario officio et missa, paucis tantum decursu temporis, eisque celebrioribus, inductis confessoribus, S. Nicetas, LII, 1076, 1077. — Festum

omnium apostolorum infra Octavam SS. Petri et Pauli celebratam, S. Leo Magn., LV, 58. — Ad martyrum festa multitudo concurrebat, *ibid.*, 53.

Martyrum obitus in Ecclesia Dei veluti genuinus natalis excolitur, Maxim. Taurin., LVII, 684; S. Bruno, CLII, 1252. — Martyrum suffragia imploranda, S. Greg. Magn., LXXV, 1151. — Martyres diligendi sunt et venerandi tanquam discipuli Domini, S. Agobard., CIV, 214. — Beatus Gregorius papa constituit supra corpus martyrum missas celebrari, Raban. Maur., CVII, 357; CXXVII, 142, 1435. — Fidelium mos est ecclesias visitare et atria venerabilium martyrum pro devotionis affectu requirere, S. Eulog., CXV, 789. — Solemnes beatorum martyrum Christi dies, nuncupantur Natales, Nicolaus papa, CXIX, 982. — Symmachus papa constituit ut omni die Dominico vel natali martyrum *Gloria in excelsis* diceretur, Anastas. Biblioth., CXXVII, 143. — Bonifacius impetravit a Phoca templum Pantheum in quo fecit ecclesiam S. Mariæ et omnium martyrum, *ibid.*

Martyres honorantur, S. Gregor. Turon., LXXI, 1009. — Martyrum patrocinia, *ibid.*, 826; encomia, *ibid.*, 799. — Missa in honorem martyrum, *ibid.*, 748. — Basilica quadraginta octo martyrum, *ibid.*, 555. — Antiquitus baptismus solemniter conferebatur in solemnitatibus martyrum quod postea prohibitum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 391. — Oblata per festivitates martyrum æqualiter sunt clericis dividenda, Isidor. Mercat., CXXX, 568. — Exempla sanctorum muniunt nos contra irruentia mala, S. Bruno, CLIII, 555. — Martyres sunt murus Ecclesiæ, Rupert. abb., CLXVIII, 954. — Ecclesia catholica sola martyres veros habet, *ibid.*, 1077. — Martyribus Veteris Testamenti dies festos non discernit ecclesia, quia non eamdem adepti sunt martyrii formam, S. Bernard., CLXXXII, 231.

Ab initio in Ecclesia nulla non martyrum veneratio aut cultus, S. Nicet., LII, 1076, 1077. — Sanctorum non martyrum paulo antiquiorum canonizatio ab inventione corporum sumebat exordium, *ibid.*, 1079. — Confessorum memoriæ in Ecclesia celebrantur, confessorum encomium, Raban. Maur., CX, 70. — Solemnes confessorum Christi dies, nuncupantur natales, Nicol., papa, CXIX, 982.

Festivitates martyrum ad hoc institutæ ut eos admoneamur imitari, S. Augustin., XXXVIII, 52, 1293, 1252, 1364, 1414, 1447. — Ut ad eorum imitationem accendamur, id., XXXV, 1248. — Martyrum solemnitates martyriorum sunt exhortationes, id., XXXIX, 2160. — Festivitates sanctorum annuæ celebrantur ad nostram recordationem, S. Petr. Chrysolog., LII, 556. — Martyrum celebramus triumphum ut eorum imitemur constantiam, S. Leo Magn., LV, 26. — Ut nulla omnino martyrum memoria probabiliter acceptetur, nisi ubi corpus aut reliquiæ sunt, Dionys. Exig., LXVII, 170. — Sanctorum memoria ad virtutem via, ex Vitis Patrum, LXXII, 531. — Festivitates apostolorum seu in honorem martyrum solemnitates cur institutæ, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 770; Raban. Maur., CVII, 356.

Sanctorum solemnia plissime celebranda, S. Leo Magn., LV, 84. — Sanctorum commemoratione lætandum, id., LIV, 426. — Solemnia sanctorum celebraturi habeamus mentis puritatem, id., LV, 84. — Cum lætitia celebrandi dies obitus eorum ad gloriam et felicitatem fratrum nostrorum, Alcuin., CI, 1211, 1212, 1213, 1214. — In natalitiis sanctorum jucundamur de illorum gloria, S. Anselmus, CLVIII, 584. — Ecclesia lætatur in Filii sui Nativitate, S. Petr. Chrysolog., LII, 556. — Natales martyrum annua lætitia celebrantur ad memoriam facti, *ibid.*, 565. — Non tam mors quam fides et devotio facit martyrem, *ibid.*, 552, 555. — In morte martyris stat turba, sicut et in annua festivitate, sed modo diverso, *ibid.*, 555. — Festa illorum celebrantur oratione fervente et imitatione fideli, *ibid.*, 602. — Solemnitates martyrum celebrandæ imitatione virtutum, S. Augustin., XXXVIII, 1414. — Festivitates martyrum honorare et non imitari nihil aliud est quam mendaciter adulari, *ibid.*, 1447. — Solemnitatibus martyrum insultant Christiani quidam luxuriis suis, id., XXXVI, 867. — Qui vult recte celebrare Natalitia martyrum, desideret imitationem martyrum, *ibid.*, 869. — Eos vere colunt qui imitantur, id., XXXIX, 2160. — Martyrum cultu laudatur Salvator, *ibid.*, 2154. — Sanctorum festivitates honorandæ cum laude divina et eleemosyna, Alcuin., C, 472. — Eorum memorias ab hoc tantum celebrare debemus ut posteritas ad eorum imitationem excitetur, S. Agobard., CIV, 214. — Memorias sanctorum ambitiose honorare ad captandam gloriam popularem reprehensibile est, *ibid.*, 215. — A vitiis et peccatis maxime cessandum in diebus festis, Joannes archiepisc., Rothomag., CXLVII, 265. — Superfluæ non agendæ, *ibid.*, 59. — Festis sanctorum præcipuis præmissa jejunia ut per abstinentiæ purificationem digniores et capaciores inveniamur spiritualium gaudiorum, S. Bernard., CLXXXIII, 501. — In Vigilia sanctæ Mariæ, S. Joannis, et apostolorum et Vigiliis indictis aliorum sanctorum et eorum festis eulogiæ post missam plebi distribuendæ, S. Eutychian., papa, V, 166. — Per diversa loca solemnibus martyrum et festis quibusque prandetur, S. Augustin., XXXIII, 146. — Principio permissum fuit Ecclesiæ festos dies martyrum cum luxu celebrari, *ibid.*, 118. — Convivia in natalitiis martyrum, *ibid.*, 115. — Epulæ ad sepulcra martyrum, S. Paulin. Nolan., LXI, 601. — Abusus, S. Bernard., CLXXXIII, 480. — Festivitates sanctorum non celebrantur in epulis profusioribus sed in eorum imitatione, S. Petr. Chrysolog., LII, 555. — Bene virtutes sanctorum admiramur cum eas Creatoris bonitati ascribimus, S. Gregor. Magn., LXXIX, 302. — Sanctorum exemplis fideles ad virtutem adhortandi, *ibid.*, 359. — In sanctorum solemnitatibus a conjugali concubitu abstinendum, Gratian., CLXXXVII, 1645. — Divinis officiis non saltationibus vel cantilenis populi debent vacare, *ibid.*, 1782. — Spectacula minime celebrentur, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 931. — Passiones martyrum in anniversario die lectæ in ecclesiis, S. Leo Magn., LVI, 429; Dionys. Exig., LXVII, 196; S. Greg. Turon., XXXI, 781, 1119; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 830; S. Benedic. abb., CIII, 898. — Sanctorum vitæ libenter audiendæ, S. Petr. Damian., CXLV, 747.

Ut Natalitia in Quadragesima non fiant, Dionys. Exig., LXVII, 170; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 828; Regino Prumiens., CXXXII, 371; Joannes Rothomag., CLVII, 46, 94. — Nisi Sabbato et Dominica, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 324 (*n.*). S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 154. — Atto, CXXXIV, 44. Joannes Rothomag., CXLVII, 46, 94. — Commemorationes martyrum ne fiant diebus jejuniorum, Fulgent. Ferrand. LXXXVIII, 899. — Neque in Dominicis post Pascha, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 56. — Corpora martyrum recte sub ara collocantur qua super aram Christus imponitur, S. Maximus Taurin., LVII, 689. — Corpora translata sepeliuntur juxta altare, S. Greg. Turon., LXXI, 883. — Martyres loca in quibus passi sunt ramis suæ protectionis obumbrant, S. Petr. Damian., CXLIV, 879. — Sanctorum sepulcra invisendi quantus amor, *ibid.*, 835. — Lumina ad sanctorum sepulcra S. Gregor. Turon., LXXI, 872. — Luminaria apponenda in cœmeteriis circum Romam, die Natalitiorum, Anastas. Biblioth., CXXVIII, 1929. Apponenda in cœmeteriis martyrum per omnes Dominicas de Lateranis ministranda *ibid.*, 623. Missarum solemnia in cœmeteriis celebrata vu etiam sæculo *ibid.*, 891.

Frequentia et pietas Natalem S. Felicis celebrantium S. Paulin. Nolan., LXI, 405. — Cantica in festis martyrum Aurel. Cassiodor., LXIX, 1114. Laudes sanctorum quorum reliquiæ in Naumetensi basilica repositæ sunt, Vernant. Fortunat., LXXXVIII, 126. — Dies festus anniversarius S. Juventii et Maximini, Aurel. Cassiodor., LXIX, 1054. Festa sanctorum quæ cum capitulo apud Carthusianos celebrantur, Guigo, CLIII, 1149. — Festa nova non temere et inconsulte, sede apostolica instituenda, S. Bernard., CLXXXII, 535. De sanctorum festivitatibus colendis, Prudent., CV, 486; Amalar., *ibid.*, 1300; Raban. Maur., CVII, 356; Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 184, — De variorum apostolorum et sanctorum festivitatibus, Raban. Maur., CXII, 1659. — Januarii dies festivi, id., CX, 1122. — Aprilis festarum sanctorumque enumeratio copiosa, *ibid.*, 1138. — Descriptio festorum Junii, *ibid.*, 1148; Julii, 1154; Augusti, 1160. — De sanctorum festivitatibus indicendis et observandis, Rodulf., CXIX, 740. — Transferendis, Joannes Rothomag. archiepisc. CXLIX, 272.

De sanctorum festivitatibus in Cluniacensi monasterio, Udalric. CXLIX, 674.

De veneratione sanctorum, Thiafrid., CLVII, 507. — De Natalitiis sanctorum, de octavis Natalitiorum sanctorum, Amalar., CV, 1228. — Memoriale sanctorum, S. Eulog., CXV, 739. — Documentum martyriale, *ibid.*, 821. — Historia translationis corporum sanctorum, Joseph. sacerdos, CVI, 891. — Reliquiarum inferendarum in novam basilicam ritus, S. Greg. Magn., LXXVIII, 422, De Dedicatione Ecclesiæ reliquiis sanctorum et de virtutibus quas Dominus ipso die per servos suos ostendit, Joseph. sacerdos, CVI, 898.

Cap. II. — *Commune sanctorum.*

§ I. — *Commune apostolorum.*

Kalend. Hieronym. XXX, 457. — Natalitia apostolorum feriandi S. Ivo CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. Festa apostolorum festa generalia, Beleth., CCII, 18. —

Festum apostolorum omnium infra Octavam SS. Petri et Pauli celebratum, S. Leo Magn., LV, 57. — Kalendis Maii celebratum, Beleth., CCII, 87. — In festivitatibus apostolorum *Credo* cantatur, Joannes Rothomag. archiepisc. CXLVII, 58. — Lanfranc., CL, 481. — Festa quatuor Evangelistarum cum capitulo apud Carthusianos celebrantur, Guigo, CLIII, 1149. — In Vigiliis et festis apostolorum omnium pars Dei et sanctæ Ecclesiæ, Edwardi III leges ecclesiasticæ, CLI, 1191. — Apostoli quatuor nobis præstant, S. Bernard., CLXXXIII, 414.

De apostolis sermones, S. Fulgent., LXV, 939; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 914, 971, 1039; Petr. Cellens., CCII, 882, Innocent. III, CCXVII, 595, 601, 605.

Homiliæ, S. Augustin., XXXV, 1852; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1089, 1205; Beda Venerabilis, XCIV, 455; Raban. Maur., CX, 66; Rodulph. Ardens., CLV, 1489, 1494, 1498, 1501, 1506, 1509, 1513, 1517; Bruno Astens., CLXV, 816, 842, 843, 844, 845.

Missa, Alcuin., CI, 456, 457; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 945.

Officium, Grimald., CXXI, 816.

Sequentiæ, Notker., CXXX, 1022; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 860, 861.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 877.

Hymni, Walafridus Strabus, CXIV, 1084; Abælard., CLXXVIII, 1805, 1806.

Versus in honorem apostolorum omnium, S Adhelm., LXXXIX, 291, 292, 297, 298.

De SS. apostolis et evangelistis, Taio, LXXX, 787, 788; Bruno Astensis, CLXV, 1070. — Libellus de festivitatibus apostolorum; Ado, CXXIII, 209. — De gloria apostolorum, Henric. cardinal., CCIV, 512.

In Octavis apostolorum, Guido CL, 1224; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 1010.

§ II. — *Commune unius martyris.*

Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 259, 263, 266, 552, 555; S. Valerian. episc., LII, 738, 741, 744, 746; S. Leo Magnus, LVI, 1144; S. Maxim. Taurin., LVII, 683, 685, 687, 689; S Fulgent., LXV, 740, 944; Innocent., III, CCXVII, 609, 615.

Homiliæ, S. Hilar., LX, 975; Paul. Winfrid. (ex Opp. beati Chrysostomi), XCV, 1559; S. Maximus Taurin., LVII, 423, 425; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1204, 1232, 1239, 1274; Radulph. Ardens., CLV, 1522, 1526, 1533, 1538, 1541; Bruno Astens., CLXV, 850, 851, 860.

Missa, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 164; Alcuin., CI, 457; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 944.

Officium, S. Isidor., LXXXV, 666, 947, 953, LXXXVI, 990, 996; Grimald., CXXI, 817.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1023; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 861.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 877.

Præfatio, *ibid.*, 917.

De Natali unius martyris, Bruno Astens., CLXV, 1054.

§ III. — *Commune plurimorum martyrum.*

In Natalitiis martyrum *Gloria in excelsis* dicitur, Berno abb., CXLII, 1059.

Sermones, S. Ambros., XVII, 728; S. Valerian. episc., LII, 738, 741, 744, 746; S. Leo Magn., LIV, 317; S. Maxim. Taurinen., LVII, 703, 705, 707, 711, 714, 715, 717, 869, 871; S. Fulgent., LXV, 940, 441; Berengos. abb., CLX, 1011, 1018; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 950; Innocent. III, CCXVII, 617, 621, 627, 633.

Homiliæ, S. Maxim. Taurinens., LVII, 429; Beatus Hieronym., XXVI, 65; S. Augustin., XXXV, 1229; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1259; Vener. Beda, XCIV, 457, 460; Paul. Winfrid. (ex Leone papa?), XCV, 1543 (ex Haym.), 1543; Raban. Maur., CX, 68; Haymo, CXVIII, 776; Radulph. Ardens., CLV, 1544, 1548, 1552, 1555, 1559, 1564; Bruno Astens., CLXV, 849, 850.

Missa, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 123, 166, 695, 787; Alcuin., CI, 458, 459; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 944, 945.

Officium, Liturgica gallica, LXXII, 299; S. Isidorus, LXXXV, 635, 958, 962; LXXXVI, 998; Grimald., CXXI, 817.

Responsorium, Robertus rex, CXLI, 941.

Sequentiæ, Notkerus, CXXXI, 1022; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 861, 909.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 877.

Præfatio, *ibid.*, 918.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1182; Walafrid. Strab., CXIV, 1085; Abælard., CLXXVIII, 1810. — Rhythmus martyrum Marcellini et Petri, Eginhard., CIV, 595.

De martyribus, Taio, LXXX, 805; Raban. Maur., CXI, 89; Bruno Astens., CLXV, 1031, 1037, 1040, 1043; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 540. — Historia translationis reliquiarum SS. martyrum Chrysanthi et Dariæ, Ratramn., CXXI, 674. — De translatione martyrum, Hincmarus, CXXVI, 1027.

§ IV. — *Commune confessorum.*

Sermones, S. Augustin., XXXIV, 1237; S. Maximus Taurin., LVII, 895; Berengos. abb., CLX, 1025, 1028; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 927, 966; Petr. Cellens, CCII, 886; Petr. Blesens., CCVII, 706, 709; Innocentius III, CCXVII, 641.

Homiliæ, S. Fulgent., LXV, 719; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1106, 1123; Vener. Beda, XCII, 461, 465, 465, 471; Paul. Winfrid. (ex Haymone), XCV, 1551, 1555; Raban. Maur., CX, 70; Walafrid., Strab., CXLIV, 1085; Haymo, CXVIII, 781, 785; Radulph. Ardens, CLV, 1566, 1573, 1578, 1583, 1586, 1590, 1594, 1598, 1601; Bruno Astens., CLXV, 851, 852, 853; S. Maxim. Taurin., LVII, 415, 417, 887, 889.

Missa, S Gregor. Magn., LXXVIII, 168, 169; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 945.

Officium, S. Isidor., LXXXV, 968; Grimald., CXXI, 817.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1023; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 861, 909.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 877, 878.

Præfatio, *ibid.*, 918.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1228; S. Petrus Damianus, CXLV, 959; Abælard., CLXXVIII, 1811.

De confessoribus, Bruno Astens., CLXV, 1847, 1050, 1054, 1058, 1062, 1064. — Festa confessorum, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 540.

Festa quatuor doctorum semel in anno apud Carthusianos cum capitulo celebrantur, Guigo, CLIII, 1149.

§ V. — *Commune Virginum.*

Sermones, S. Petrus Chrysolog., LII, 564; S. Petrus Damian., CXLIV, 889, 892; CXLV, 1029, 1082, 1090, 1111, 1145, 1145, 1148; Innocent. III, CCXVII, 645.

Homiliæ, S. Augustin., XXXVIII, 573; S. Gregorius papa, LXXVI, 1118; Paul. Winfrid. (ex Haymone), XCV, 1561; Apud Chrysostomum inter spuria, operum ejus, VI, 929; Raban. Maur., CX, 71; Haymo, CXVIII, 790; Radulph. Ardens., CLV, 1605, 1609, 1621; Bruno Astens., CLXV, 857, 860.

Missa, sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 946.

Officium, S. Isidor., LXXXV, 975, 978; Grimald., CXXI, 818.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1024; Godeschalk., CXLI, 1331; sæc. XI Monument. liturg., CLI, 862, 909.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 878.

Præfatio, *ibid.*, 918.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1221; Walafridus Strabus, CXIV, 1086; Abælard., CLXXVIII, 1814.

De Virginibus, Bruno Astens, CLXV, 1075. — Festa virginum, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 540.

Hymnus in communi non virginum, Abælardus, CLXXVIII, 1812.

Cap. III. — *De præcipuis sanctorum festivitatibus in particulari.*

§ I. — *Die XXX Novembris : S. Andreas.*

Natale S. Andreæ apostoli : Liturgia gallica, LXXII, 251; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 151; S. Protadii martyrologium, LXXX, 421; Rabani martyrologium, CX, 1182; Wandalberti, CXXI, 620; Martyrologium Adonis, CXXIII, 183, 408; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1202, 1208, 1255, 1264, 1277. — Festivitas., Lanfranc., CL, 475; Honor. Augustodun., CLXXII, 1031. — Orderic. Vital., CLXXXVIII, 139, 142; Beleth., CCII, 165: Sicard., CCXIII, 406. — Octava, S. Protadii martyrologium, LXXX, 421; Paul. Winfrid., XCV, 1457; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 888. — In festivitate S. Andreæ missa finita omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 655. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 1149.

Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 563; S. Petrus Damian., CXLIV, 822; CXLV, 1025, 1072, 1073, 1074; Hildebert, CLXXI, 712; S. Bernard., CLXXXIII, 503, 509; Petrus Blesens., CCVII, 572.

Homiliæ, S. Augustinus, XXXVIII, 442; S. Gregorius Magn., LXXVI, 1092, 1093; Paul. Winfrid, XCV, 1457; Beda Vener., XCIV, 256, 471; Rabanus Maurus, CX, 65; Haymo, CXVIII, 747; Radulph. Ardens, CLV, 1501, 1505; Bruno Astens., CLXV, 842; Godefridus abb., CLXXIV, 655.

Missa, S. Isidor., LXXXV, 158; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 888.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1021; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 855, 857, 957; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1469.
Præfatio, Grimald., CXXI, 916.
Hymni, Raban. Maur., CXII, 1662; S. Petrus Damian., CXLV, 942. — Carmen, Beda Vener., XCIV, 632. — Opus metricum in honorem S. Andreæ Flodoard., CXXXV, 497. — Alcuini versus ad aram S. Andreæ, CI, 739, 751, 757, 765.

§ II. — *Die XXI Decembris : S. Thomas.*

Sancti Thomæ apostoli historia, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 159. — Passio, S. Protadii martyrologium, LXXX, 422. — Festivitas, Martyrolog. Adonis, CXXIII, 177, 185, 416; Usuardi, CXXIV, 833; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1203, 1210, 1256, 1264, 1279; Lanfranc., CL, 475; Beleth., CCII, 165. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 1149. — In missa sequentia cantatur Udalric., CXLIX, 655.
Sermo, S. Petr. Chrysolog., LII, 436.
Missa, S. Isidor., LXXXV, 177; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 883.
Præfatio, Grimald., CXXI, 917. — Alcuini versus ad aram S. Thomæ, CI, 767. — Opus metricum in ejus honorem, Flodoard., CXXXV, 499.

§ III. — *Die XXVI Decembris : S. Stephanus.*

S. Stephanus primus martyrum, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 105; Adam. Scot., CXCVIII, 265; Stephani laus, S. Cyprian., IV, 632; Philipp. de Harveng., CCIII, 446. — Ejus martyrium, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 105; Petr. Comest., CXCVIII, 1665. — Dies ejus natalis ferianda, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Ejus festivitas, Kalendarium Hieronymi, XXX, 437; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 33; S. Protadii martyrolog., LXXX, 422; S. Isidor., LXXXV, 190; LXXXVI, 123; CV, 1275. — Martyrol., Rabani, CX, 1188; Wandalberti, CXXI, 622; Adonis, CXXIII, 177, 187, 204; Usuardi, CXXIV, 839; Grimald., CXXI, 860. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1191, 1204, 1210, 1257, 1264, 1279; Honor. Augustodun., CLXXII, 646, 733; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 105; Adam. Scot., CXCVIII, 265; Beleth., CCII, 77; Sicard., CCXIII, 407. — Solemnitas S. Stephani in ecclesia, Rothomag. Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 41, 86. — In monasterio Cluniacensi, Udalric., CXLIX, 655.
Officia et processio diaconorum in hac festivitate, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 41, 86, 87, 165. — In nocturnali officio palæstram imitantur in qua pro corona certatur; Honor., CLXXII, 646. Festum fatuorum quotannis in festo S. Stephani fieri solebat, Petr. Blesens., CCVII, 1168, 1173.
Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 608; S. Maximus Taurin., LVII, 701, 905, 913; S. Fulgent., LXV, 729, 859, 860; S. Petr. Damian., CXLIV, 853; Hildebert., CLXXI, 715, 720; Abælard., CLXXVIII, 569; S. Bernard., CLXXIV, 845; Adam. Scot., CXCVIII, 265, 272, 284, 293.
Homiliæ, S. Hieronym., XXVI, 172; S. August., XXXIX, 2145; S. Maxim. Taurinens., LVII, 579; Fulgent., LXV, 139; Paul. Winfrid. (ex Herico), XCV, 1169; Beda Vener., XCIV, 475; Haymo, CXVIII, 64; Radulph. Ardens., CLV, 1308, 1313; Bruno Astens., CLXV, 757; Godefrid. abb., CLXXIV, 663.
Homilia de miraculis S. Stephani, S. Augustin., XLI, 766.
Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1006. sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 829, 857; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1452.
Benedictiones, Grimald., CXXI, 860.
Præfatio, *ibid.*, 885.
Hymnus, Ennod. episc., LXIII, 329. — Alcuini versus ad aram S. Stephani, CI, 739, 756, 770, 772, 775. — Opus metricum in ejus honorem, Flodoard., CXXXV, 501.

§ IV. — *Die XXVII Decembris : S. Joannes evangelista.*

S. Joannis historia, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 148. — Encomium, Wolbero, CXCV, 1025; Adamus Scotus, CXCVIII, 301. — Ejus præconia, S. Petr. Damian., CXLIV, 874. — Hujus vita imitanda, *ibid.*, 875. Fuit apostolus, evangelista et propheta, *ibid.*, 868. — Joannes præ cæteris discipulis cum Christo familiaris, Adamus Scotus, CXCVIII, 265, 303, 304. — Honoratus a Christo in vita tripliciter, familiaritate, virginitate, intelligentiæ perspicacitate, *ibid.*, 299. — In morte tripliciter honorandus, *ibid.*, 306. — Dies natalis ejus ferianda, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXII, 1781. — Ejus festivitas, Kalendarium S. Hieronymi, XXX, 437; S. Protadii, LXXX, 422; Martyrogium Adonis, CXXIII, 177, 187, 204; Usuardi, CXXIV, 845; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1194, 1204, 1210, 1237, 1264, 1279; S. Gregorius Turon., LXXI, 193; S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 33, 54; S. Isidor., LXXXV, 199; LXXXVI, 127; Amalar., CV, 1273; Grimald., CXXL, 860, 885; S. Petr. Damian., CXLIV, 857; Honorius CLXXII, 646; Beleth, CCII, 77, 153; Sicard., CCXIII, 406. — Solemnis conventus ad ejus festivitatem, S. Petr. Damian., CXLIV, 866. — Ejus festivitas habet octavam, S. Protadius, LXXX, 422. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 1149. — Missa finita omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 655. — Processio sacerdotum cum casulis, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 41.
Sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 857, 866; CXLV, 1150; Hildebert., CLXXI, 725, 728; Abælard., CLXXVIII, 553; Adam. Scot., CXCVIII, 299.
Homiliæ, S. Augustin., XXXV, 1969; Vener. Beda, XCIV, 44; Haymo, CXVIII, 70; Radulph. Ardens., CLV, 1318, 1321; Bruno Astens., CLXV, 761; Godefrid. abb., CLXXIV, 670.
Missa, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 33.
Officium, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 156.
Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1007. — Sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 851, 857; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1427.
Benedictiones, Grimald., CXXI, 860.
Præfatio, *ibid.*, 885.
Hymni, S. Ambros., XVII, 1210; S. Petr. Damian., CXLV, 949; Abælard., CLXXVIII, 535, 1806. — Versus ad aram S. Joannis evang., Alcuin., CI, 751, 365. — Opus metricum in ejus honorem, Flodoard., CXXXV, 497.

§ V. — *Die XXVIII Decembris : SS. Innocentes.*

SS. Innocentium martyrium, Raban. Maur., CVII, 754; Ernald. abb., CLXXXIX, 1625; Petrus Comestor, CXCVIII, 1545. — Natalitia, Kalend., S. Hieronymi, XXX, 433. — Martyrologium, S. Protadii, LXLX, 422; Rabani, CX, 1188; Wandalberti, CXXI, 625; Adonis, CXXIII, 177, 204; Usuardi, CXXIV, 247. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1204, 1210, 1257, 1265, 1279; S. Isidor., LXXXV, 206; LXXXVI, 131; Christian. Druthmar., CVI, 1286; Honor. Augustodunens., 835; Beleth., CCII, 77; Sicard., CCXIII, 409.
Natalitia Innocentium ferianda, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Habent octavam, S. Protad., LXXX, 422. In festo Innocentium officium infantium, Joannes Rothomag., CXLVII, 41, 88, 153. — Processio, *ibid.*, 135, 136. — Infantes in cappis regebant chorum, *ibid.* — In festo, finita missa omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 655. — Cantica lætitiæ tacentur, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 451, 442. — Festum fatuorum in festo SS. Innocentium quotannis fieri solebat, Petr. Blesens., CCVII, 1168, 1173.
Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 600, 602, 604, 607; S. Fulgent., LXV, 732; Abælard., CLXXVIII, 611; S. Bernard., CLXXXIII, 129; Adam. Scotus, CXCVIII, 309, 320, 328.
Homiliæ, S. Augustin., XXXIX, 2102; Beda Vener., 50; Paul. Winfrid. (ex S. Severiano), XCV, 1174. (Ex beato Chrysostomo), *ibid.*, 1176; Haymo, CXVIII, 75; Radulph. Ardens., CLV, 1324, 1328; Bruno Astens., CLXV, 762.
Missa Innocentium, Amalar., CV, 1074.
Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1007. Sæc. XI Monum. liturg., CLI, 852, 1005.
Benedictiones, Grimald., CXXI 861.
Præfatio, *ibid.*, 885.
Hymni, Hartmann, LXXXVII, 31; Raban., CXXI, 1852; Abælard., CLXXVIII, 1807. — Carmen in honorem SS. Innocentium, Vener. Beda, XCIV, 625. — Opus metricum, Flodoard., CXXXV, 515. — Ode, Alphan., CXLVII, 1242.

§ VI. — *Die XVIII Januarii : Festum cathedræ S. Petri. Romæ.*

§ VII. — *Die XXII Februarii : Festum cathedræ S. Petri, Antiochiæ.*

Tres cathedras in Scripturis specialiter commendatas legimus, Mosis scilicet, Elisæi et Petri per quas significantur, doctrina legis, doctrina prophetica, doctrina apostolica, Henric. cardin., CCIV, 320. — Cathedra Petri potius Christi quam Petri dicenda, *ibid.*, 516, 519.

Cathedræ S. Petri festivitas, S. Augustin., XXIX, 2101; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 50, 654 (*n*); S. Protadii martyroi., LXXX, 414. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1199, 1236, 1262, 1273; Honor. Augustodun., CLXXII, 649, 783, 898. — Cathedræ natalis ubique celebratur, S. Paulin. Nolan., LXI, 855. — Duplex S. Petri cathedræ festum, Liturgia Gallica., LXXII, 181, 182, 251, 256; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 50, 654 (*n.*); Rabanus Maurus, CX, 1127, 1133; Adonis, martyrologium, CXXIII, 147, 149, 217, 331; Beleth., CCII, 87. — Utriusque cathedræ festum olim die 22 Februarii colebatur, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 503 (*n.*). Postea solius Antiochenæ cultus remansit, *ibid.*; Raban. Maur., CX, 1133. — Martyrologium Adonis, CXXXII, 149, 331; Usuardi, *ibid.*, 785; Notkeri, CXXXI, 1048. — Hanc celebramus eo quod in sede Antiochena S. Petrus fuit locatus episcopus, Sicard., CCXIII, 411.

Festum cathedræ S. Petri Romæ videtur recentius, S. Greg. Magn., CLXXVIII, 50 (*n.*), 303 (*n.*); Beleth., CCII, 87; Raban. Maur., CX, 1127; Martyrol. Adonis, CXXIII, 147, 217; Usuardi, 665; Notkeri, CXXXI, 1037. — Non fuit a Gregorio III institutum, sed forte restauratum, S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 480 (*n.*). — Cathedra S. Petri Romæ in mense Januario antiquissima in Galliis, Liturg., Gall., LXXII, 181, 182, 251, 256; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 588. — In Hispania, *ibid.* — Olim mense Januario Galliis et Februario Romæ celebrari consuevit, *ibid.*, 651 (*n.*). — Unde occasio duplicis celebrandæ festivitatis, *ibid.* — Quomodo celebratur festum cathedræ S. Petri, si extra Quadragesimam evenerit, Udalric., CXLIX, 655. — Quomodo si intra, S. Aug., XXXIX, 2101; Guigo, CLIII, 1143, 1146; Sicard., CCXIII, 410.

De festo Sermon., S. Leo. Mag., LIV, 505; S. Ivo, CLXXII, 595; Petr. Cellens., CCII, 817; Odo. abb., CXXXVIII, 709.

Homiliæ, Venerabilis Beda, XCIV, 475; Paul. Winfrid., XCV, 1463, 1465; Radulph. Ardens., CLV, 1346; Godefrid. abb., CLXXIV, 751.

Missæ S. Isidor., LXXXV, 718.

Sequentia, sæculi XI Monumenta liturgica, CLI, 840.

Præfatio, Grimaldus, CXXI, 907.

Hymnus, S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 479.

§ VIII. — *Die XXV Januarii : Sancti Pauli conversio.*

Conversionis S. Pauli historia, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 105. — Festum, S. Greg. Magn., LXXVIII, 44; S. Protadii Martyrologium, LXXX, 415; Lanfrancus, CL, 475. — In eo sequentia cantatur, Udalric., CXLIX, 655.

De festo Sermones, S. Fulgent., LXV, 729; Abælard., CLXXVIII, 529; S. Bernard., CLXXXIII, 359, 365; Innocent. III, CCXVII, 489, 493.

Homiliæ, S. Hieronym., XXVI, 138; S. Aug., XXXVIII, 1268, 1275; Radulph. Ardens., CLV, 1352, 1535.

Sequentia, Godeschalk., CXLI, 1323; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1479. — Præfatio, Grimald., CXXI, 906.

§ IX. — *Die XXIV Februarii : S. Matthias apostolus.*

S. Matthiæ historia, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 177. — Festum, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 144; Adonis, CXXIII, 149, 186, 252; Usuardi, id., 791; Notkeri, CXXXI, 1048. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1195, 1204, 1216, 1259, 1267. — Solemnitas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 50; Sicard., CCXIII, 411. — Sicut dies Dominicus apud Cluniacenses agitur, Udalricus, CXLIX, 654. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 1149. — Si infra Quadragesimam celebratur, cantica lætitiæ non supprimuntur, Beleth., CCII, 87; Sicard., CCXIII, 410.

De S. Matthia homiliæ, Radulph. Ardens, CLV, 1349; Godefrid. abb., CLXXIV, 739.

Præfatio, Grimald., CXXI, 907.

Opus metricum in S. Matthiam, CXXXV, 499.

§ X. — *Die XXV Aprilis : S. Marcus.*

S. Marci historia, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 181. — Dies natalis, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 415; Raban., CX, 1141; Wandalberti. CXX, 597; Adonis, CXXIII, 155, 255; Usuard., id., 970; Notkeri, CXXXI, 1069; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1196, 1224, 1260, 1269. — Festum. S. Greg. Magn., LXXVIII, 100, 381; S. Petr. Damian., CXLIV, 572; Sicard., CCXIII, 413. — In eo litania major, S. Protad., LXXX, 415; Beda Vener., XCIV, 537; Bruno Astens., CLXV, 816; Petrus Comest., CXCVIII, 1175. — Processio, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 56, 109, 119, 186. — Psalmi pœnitentiales, *ibid.*, 119. — Missa de jejunio ad locum stationis, *ibid.*, 117, 169, 186. — Romana consuetudo unum diem interponit quem vocat in litania majore non in jejunio, Vener. Beda, XCIV, 537. — Litania major a Gregorio instituta, Honor., CLXXII, 680, 681, 941.

Sermones in litaniam majorem, S. Petr. Damian., CXLIV, 572; CXLV, 1151; Petr. Comest., CXCVIII, 1775.

Homiliæ de S. Marco et litania majore, Beda Vener., XCIV, 537; Bruno Astens., CLXV, 816.

Sequentia, sæculi XI Monumenta liturgica, CLI, 849, 874.

Præfatio, Grimald., CXXI, 908.

Hymnus, S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 495.

§ XI. — *Die prima Maii : Festum SS. Philippi et Jacobi apostolorum.*

SS. Philippi et Jacobi historia, Ordericus Vitalis, CLXXVIII, 156, 157. — Dies natalis, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 415; Rabani, CX, 1142; Wandalberti, CXXI, 597; Adonis, CXXIII, 157, 184, 252; Usuardi, CXXIV, 9; Notkeri, CXXXI, 1075. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1196, 1225, 1260, 1269. — Festum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 127; Lanfranc., CL, 475; Honor., CLXXII, 947; Beleth., CCII, 37; Sicard., CCXIII, 413. — S. Jacobi festum olim natali S. Joannis evangelistæ conjunctum, Liturgia Gallica., LXXII, 252. — Eodem die olim celebrabatur solemnitas omnium apostolorum, Beleth, CCII, 87. — Festivitas hæc habet sequentiam, Udalric., CXLIX, 655. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 1149. — SS. Philippi et Jacobi laus, Godefrid abb., CLXXIV, 252. — De hac festivitate homiliæ, S. Aug., XXXV, 1812; Beda Vener., XCIV, 228; Raban. Maur., id., 198; Radulph. Ardens, CLV, 1361; Bruno Astens., CLXV, 816; Godefrid. abb., CLXXIV, 842, 849.

Præfatio, Grimald., CXXI, 908.

Opus metricum in honorem SS. Philippi et Jacobi, Flodoardus, CXXXV, 497.

§ XII. — *Die III Maii : Inventio S. Crucis.*

Crucis duæ solemnitates, S. Petrus Damian., CXLIV, 766. — Inventio S. Crucis, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 415; Rabani, CX, 1142; Wandalberti, CXXI, 598; Adonis, CXXIII, 157, 256; Usuardi, CXLIV, 15; Notker., CXXXI, 1075; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1196, 1225, 1260, 1299; S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 101; Anastasius bibliothecarius, CXXVIII, 142; Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 56; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CLI, 960; Bereng. abb., CLX, 955, Honor. Augustodun., CLXXII, 941. — Crux ab Helena anno 235 inventa, Raban. Maur., CX, 1142. — Eusebius papa festum solemniter celebrandum ubique terrarum curavit ac præcepit, S. Ivo, CLXI, 265; Beleth., CCII, 131. — Festum S. Crucis festum generale, *ibid.*, 18. — In eo triplex olim processio. Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 56, 116, 186. — Sequentia cantabatur, Udalric., CXLIX, 655. — De inventione S. Crucis Sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 601; CXLV, 1012, 1021, 1022, 1029, 1038, 1081, 1121, 1122, 1121, 1152; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1205; S. Martin. Legionens., CLIX, 29.

Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 494; Paul. Winfridus (ex S. Augustino), XCV, 1476 (ex S. Chrysostomo), *ibid.*; Raban. Maur., CX, 215; Radulph. Ardens., CLV, 1368, 1372; Bruno Astens., CLXV, 816; Godefrid. abb., CLXXIV, 853.

Missa, S. Isidor., LXXXV, 739.

Sequentiæ, Adam. a S. Vict., CXCVI, 1484, 1512.

Præfatio, Grimald., CXXI, 909.

Hymnus, Abælard., CLXXVIII, 1796.

Opus metricum de S. Cruce, Flodoard., CXXXV, 515.

§ XIII. — *Die VI Maii : Passio S. Joannis evangelistæ ante portam Latinam.*

Passio S. Joannis evangelistæ, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 415; S. Greg. Magn., LXXVIII, 102, 285 (*n.*); Honor. Augustodun., CLXXII, 688; Sicard., CCXIII, 414. — Huic festo duæ missæ assignantur, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 290, 647 (*n.*).

Homilia, Vener. Beda, XCIV, 472.

§ XIV. — *Die XXIV Junii : Nativitas SS. Joannis Baptistæ.*

S. Joannis Baptistæ nativitas, Kalendarium S. Hieronymi, XXX, 437; Martyrologium S. Protadii, LXXX, 417; Adonis, CXXIII, 161, 290; Usuardi, CXXIV, 187; Notkeri, CXXXI, 1108; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1189, 1198, 1232, 1261, 1271.

Festivitas, S. Greg. Taron., LXXI, 565, 823; S. Greg., Magn., LXXVIII, 120, 121, 693, 786; Alcuin., CI, 1230; Amalar., CV, 1157, 1304; Raban. Maur., CXII, 1660; Heribert., CXLI, 609; Udalric., CXLIX, 679; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CL, 1219; Honor. Augustodunens., CLXXII, 769, 800, 965; S. Bernard., CLXXXII, 231; Robert. Pull., CLXXXVI, 59; Beleth., CCII, 140; Alan. de Insul., CCX, 243; Sicard., CCXIII, 415. — S. Joannis Baptistæ præconia, S. Petr. Damian., CXLIV, 627; Hildebert., Cenoman., episc., CLXXI, 655; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 442. — Sanctitas, prærogativæ, S. Bernard., CLXXXIII, 984; Guerric. abb., CLXXXIV, 992; Alan. de Insul., CCX, 319. — Sanctificatio in utero, S. Bernard., CLXXXIII, 332; Guerric. abb., CLXXXIV, 992. — Fervor triplex in S. Joanne, S. Bernard., CLXXXIII, 399. — Gaudium infert, *ibid.*, 401. — Propter opus Domini et natus et defunctus est, S. Ambros., XVII, 706, 707. — Annuntiatio et nativitas ejus quam gloriosa et singularis, Guerric., CLXXXIV, 991. — Conceptio et nativitas ejus a bono angelo nuntiata, Ermengaud., CCIV, 1242. — Nativitas Christi sola et Joannis in Ecclesia celebratur, Guerric. abb., CLXXXIV, 995. — Celebratur secunda nativitas Joannis quia hæc sine peccato fuit, Belethus, CCII, 140. — Læta nativitas quia mundo senescenti gratiam prædicaturus erat renascendi, Guerricus abbas, CLXXXIV, 163. — Celebrior morte, S. Bernard., CLXXXII, 231. — Etiam apud infideles solemnis, id., CLXXXIII, 401. — Feriauda, S. Ivo, CLXI, 263, 267; Gratianus, CLXXXVII, 1781. — Inter festivitates generales deputata, Beleth., CCII, 18. — Non nisi in civitatibus et parœchiis celebranda, S. Ivo, CLXI, 266. — Habet jejunium, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 120; Beleth., CCII, 73. — Vigiliam, S. Greg. Magn., LXXVIII, 120; Beleth., CCII, 141; Edwardi III leges ecclesiasticæ, CLI, 1191. — Octavas, S. Protad., LXXX, 417; S. Petr. Damian., CXLIV, 331; Udalric., CXLIX, 654; sæc. XI, Monument. liturgica, CLI, 893. — S. Joannis Octavis major quam alicujus alterius sancti reverentia debetur, S. Petrus Damianus, CXLIV, 331. — Sicut dies Dominicus apud Cluniacenses agebatur, Udalric., CXLIX, 654, 655. — Tribus septimanis ante nativitatem nuptiæ olim prohibitæ, Belethus, CCII, 73. — In ea cantabantur duæ missæ, Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 41, 87, 186, 187, 203; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 442. — Tres missæ, S. Gregor., Magn., LXXVIII, 120, 394, 695; *Credo* cantatur, Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 38. — Regnum pace Dei gaudet, Edwardi III leges eccles., CLI, 1191. — Carthusiani bis habent vinum, Guigo, CLIII, 733.

De S. Joannis Baptistæ nativitate sermones, S. Ambros., XVII, 706, 709; S. Petr. Chrysolog., LII, 441, 444, 446, 450, 452, 455, 456, 636; S. Maxim. Taurinens., LVII, 647, 648, 649, 651, 653, 658, 661, 859, 863; S. Fulgent., LXV, 926; Atto, CXXXIV, 850, 851; Odilo, CXLII, 1019; S. Petr. Damian., CXLIV, 627, 637, 640; Hildebert., CLXXI, 625; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1126, 1199; S. Bernard., CLXXXIII, 397; Oger, CLXXXIV, 991; Guerric. abb., CLXXXV, 163, 167, 169, 173. — Odo abb., CLXXXVIII, 1653; B. Pater Isaac, CXCIV, 1845, 1849, 1853; Aelred., CXCV 290; Petr. Cellens., CCII, 803, 813; Garner. Lingonens., CCV, 721, 731, 736; Petr. Blesens., CCVII, 641; S. Martin. Legionens., CCIX, 13; Innocent. III, CCXVII, 529, 533, 559, 541.

Homiliæ, S. Maxim Taurinens., LVII, 383, 387, 390; S. August., XXXVIII, 1319; Beda Vener., XCIV, 44, 200, 202, 494; Raban. Maur., CX, 50, 312, 359; Haymo, CXVIII, 755; Radulph. Ardens., CLV, 1370, 1781; Bruno Astens., CLXV, 821; Godefrid. abb., CLXXIV, 897; Alan. de Insul., CCX, 243.

Missa, S. Isidor., LXXXV, 758; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 893.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1013; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 851, 898; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1489.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 875.

Præfatio, *ibid.*, 909.

Hymni, S. Amb os., XVII, 1214; Walafrid. Strab., CXIV, 1084. — Poemata, S. Paulin. Nolan., LXI, 440; Beda, XCIV, 627; Flodoard., CXXXV, 495. Alcuini versus ad aram S. Joannis Baptistæ, CI 755, 758, 759, 771, 772.

De inventione capitis S. Joannis Baptistæ, Dionys Exig., LXVII, 419.

§ XV. — *Die XXIX Junii : Natalis SS. Apostolorum Petri & Pauli.*

Petrus et Paulus duo præclara divini seminis germina, S. Leo, LIV, 422. — Duo Ecclesiæ Gemelli, Guerric. abb., CLXXXV, 182. — Non mortui sunt sed renati vivunt, S. Ambros., XVII, 712, 714. — Eorum vita et martyrium, Order. Vital., CLXXXVIII, 128, 130. — Festa ubique culta, S. Paulin. Aquil., XCIX, 484, 487 (*n.*) — Dies natalis, Kalendarium, S. Hieronym., XXX, 457. — Martyrologium S. Protadii, LXXX, 417; Rabani, CX, 1154; Wandalberti, CXXI, 6 3; Adonis, CXXIII, 161, 181, 266; Usuardi, CXXIV, 207; Notkeri, CXXXI, 1111; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1189, 1198, 1232, 1261, 1271. — Festum, S. Ambros., XVII, 712, 714; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 124, 125; Udalric., CXLIX, 656; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CL, 1223; Honor., CLXXII, 800, 869; Alan. de Insul., CCX, 244; Sicard., CCXIII, 416. — Natalitium SS. Petri et Pauli feriandum, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Habet vigiliam., Beda Vener., XCIV, 214; Godefrid. abb., CLXXIV, 909; Beleth., CCII, 143. — Octavas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 126; S. August., XXXVIII, 479; Udalric., CXLIX, 655; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 894; Beleth., CCII, 143. — Quomodo celebratum a S. Zacharia papa, Anastas. Biblioth., CXXVIII, 1053. — Apud Cluniacenses monachos, Udalric., CXLIX, 655; Lanfranc., CL, 481. — Apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 733, 1149. — Passio eorum in missa lecta, Liturgica Gallica., LXXII, 208. — In festo oblationes panis et vini, Petr. Blesens., CCVII, 1179.

De SS. Petri et Pauli nativitate sermones, S. Ambros., XVII, 712, 714; S. Petr. Chrysolog., LII, 497; S. Leo Magn., LIV, 422, 429, 433, 511, 512; LVI, 1138; S. Maxim. Taurin., LVII, 663, 665, 669, 671; Faust. Rhegiens., LVIII, 880; S. Fulgent., LXV, 927, 928, 929; Atto, CXXXIV, 852; S. Petr. Damian., CXLIV, 646; Hildebert., CLXXI, 658, 662, 665; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1098; S. Bernard., CLXXXIII, 405, 408, 412; Guerric. abb., CLXXXV, 177, 180, 183; B. Pater Isaac, CXCIV, 1856, 1858; Aelred., CXCV, 294, 298; Garner. Lingon., CCV, 741; Petr. Blesens., CCVII, 644, 648; Innocent. III, CCXVII, 547, 555.

Homiliæ, S. Maxim. Taurin., LVII, 391, 397, 399, 402, 407; S. August., XXXVIII, 479; XXXIX, 2119, 2124; Beda Vener., XCIV, 214, 219, 495; Paul. Winfrid., XCV, 1471; Raban. Maur., CX, 52; Haymo, CXVIII, 759; Godefrid. abb., CLXXIV, 909, 918.

Missa, S. Isidor., LXXXV, 764. — Missa in Octava, sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 894.

Officium, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 788.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1014; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1493, sæc. XI Monumenta liturg., CLI, 852, 893, 961, 962.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 875.

Præfatio, *ibid.*, 910.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1215; S. Paul. Aquil., XCIX, 484; Raban. Maur., CXII, 1660; Abælard., CLXXVIII, 1805.

Carmina, Beda, XCIV, 628; Flodoard., CXXXV, 495.

S. Petri propria, Petrus omnium apostolorum etiam pater, S. Petr., Damian., CXLIV, 822. — Petrus singulariter insignitus et nobilitatus, *ibid.*, 677. — Ejus præconia, *ibid.*, 648. — Anacletus ædem sacram B. Petro dedicat, Anastas., CXXVIII, 1115. — Denarius Petri ad ejus festum solvebatur, sæc. XI Diplomata, CLI, 1174, 1193.

Sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 646; Abælard., CLXXVIII, 524; Innocent. III, CCXVII, 545.

Homiliæ, Raban. Maur., CX, 350, 351; Radulph. Ardens., CLV, 1384, 1388; Bruno Astens., CLXV, 823.

Hymnus, S. Petr. Damian., CXLV, 941, 961.

Sequentia, Adam. a S. Vict., CXCVI, 1491.

Carmina, Alcuin., CI, 740, 743, 748, 756, 757, 763, 770, 772, 774; Alphan., CLXVII, 1251.

S. Pauli propria, commemorationis S. Pauli festum, Udalric., CXLIX, 655; Honor., CLXXII, 859.

De S. Paulo homiliæ : Raban. Maur., CX, 354, 355, Radulph. Ardens., CLV, 1592; Godefrid., CLXXIV, 906.

Hymnus, S. Petr. Damian., CXLV, 942, 961.

Carmina, Alcuin., CI, 758, 764, 770, 773.

§ XVI. — *Die XXII Julii : Conversio S. Magdalenæ.*

S. Magdalenæ festum, Martyrologium Rabani, CX, 1158; Wandalberti, CXXI, 605; Adonis, CXXIII, 164, 505; Usuardi, CXXIV, 285; Notkeri, CXXXI, 1123; Honor. Augustodunens., CLXXII, 979. — De S. Magdalena sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 460; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1239; Odo abb., CXXXIII, 715; S. Petr. Damian., CXLI, 660; Goffrid. abb., CLVII, 270; Nicolaus Clarævallensis, CLXXV, 213; Petr. Comest., CXCVIII, 1778; Petr. Cellens., CII, 822, 825, 850, 854, 856; Petr. Blesens., CCVII, 650; Innocent. CCXVII, 557.

Homiliæ, S. August., XXXVIII, 595; Radulph. Ardens., CLV, 1597; Godefrid. abb., CLXXIV, 933.
Officium, sæcul. XI Monumenta liturgica, CLI, 962.
Missa, S. Isidor., LXXXV, 788; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 895.
Sequentia, Godeschalk., CXLI, 1326.
Hymni, Odo abb., CXXXIII, 514; Abælard., CLXXVIII, 1816; Petr. Vener., CLXXXIX, 1019.
Carmen, Flodoard., CXXXV, 509.

§ XVII. — *Die XXV Julii : S. Jacobus major.*

S. Jacobi historia, Ordericus Vitalis., CLXXXVIII, 148. — Passio, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 417; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1198, 1233, 1262, 1275. — Festum, Lanfranc., CL, 475; Guigo, CLIII, 1149; Honor., CLXXII, 981; Beleth., CCII, 144; Sicard., CCXIII, 418; S. Jacobi locus, Godefrid. abb., CLXXIV, 841, 845. — Festum ejus non suo tempore celebratur, S. Petr. Damian., CXLV, 245. — In eo apud Hispanos curia regum, S. Ivo, CLXII, 528.
Sermones, Petr. Comest., CXCVIII, 1778, 1782.
Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 228; Radulph. Ardens., CLV, 1402; Godefrid., abb., CLXXIV, 944.
Carmina, Alcuin., CI, 765, 766; Flodoard., CXXXV, 497.

§ XVIII. — *Die I Augusti : S. Petrus ad Vincula.*

Festum S. Petri ad vincula, S. Hieronym, XXX, 226; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 699; Martyrologium S. Protadii, LXXX, 418; Adonis, CXXIII, 165, 313; Usuardi, CXXIV, 319; Notkeri, CXXXI, 1129; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CL, 1224; Honor., CLXXII, 680, 769, 985; Beleth., CCII, 146; Sicard., CCXIII, 418.
Hæc solemnitas celebratur in Kalendis Augusti S. Hieronym., XXX, 226. — A S. Sylvestro papa instituta, *ibid.*, 228. — Ut piscatoris solemnitas imperatoris offuscaret solemnitatem, Beleth, CCII, 146; Sicard., CCXIII, 418, 419. — Nomen accepit a vinculis, S. Hieronym., XXX, 228. — Catenæ ipse die festi venerantur, S. Gregor. Mag., 391 (*n.*). — Festum non suo tempore celebratur, S. Petr. Damian., CXLV, 245. — Cum maxima solemnitate agebatur, Udalric., CXLIX, 656. — In ipsa ecclesiola ex carcere a Joanne Wirzburgensi celebratum, Joannes Wirzburgens., CLV, 1086.
De hoc festo sermones, S. Leo Mag., LIV, 515; S. Gregor. Mag., LXLVIII, 128; Hildebert., CLXXI, 678; Petr. Comest, CXCVIII, 1782; Petr. Blesens., CCVII, 633; Innocent. III, CCXVII, 561.
Homiliæ, S. Augustin., XXXIX, 2102; Vener. Beda, XCIV, 498; Paul. Winfrid., XCV, 1485.

§ XIX. — *Die X Augusti : S. Laurentius martyr.*

S. Laurentii natale, Vetus Kalendarium, XIII, 684; Liturgia Gallica., LXXII, 297; Martyrologium S. Protadii, LXXX, 418; Rabani, CX, 1161; Wandalberti, CXXI, 607; Adonis, CXXIII, 165, 322; Usuardi, CXXIV, 349; Notkeri, CXXXI, 1136; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1190, 1199, 1206, 1237, 1262, 1275. — Festum, S. Gregor. Turon., LXXI, 175, 378; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 130; Lanfranc., CL, 475; Honor., CLXXII, 987; Sicard., CCXIII, 419; Feriandum S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — S. Laurentii encomium, Guerric. abb., CLXXXIV, 211. — Natalitium ejus festum generale, Beleth., CCII, 18. — Habet vigiliam, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 129; Beleth., CCII, 148. — Octavas, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 401 (*n.*), 701; Beleth., CCII, 148. — Duas missas, S. Gregor. Magn., LXXXVIII, 400 (*n.*), 700. — Missa finita omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 655; S. Laurentii reliquiæ, S. Gregor. Turon., LXXI, 719. — Ecclesia, *ibid.*, 745, 744.
De S. Laurentio sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 563; S. Leo Mag., LIV, 434; S. Maxim. Taur., LVII, 675, 679, 681, 872; S. Petr. Damian., CXLIV, 623; Petr. Blesens., CCVII, 655; Innocent. III, CCXVII, 566, 571.
Homiliæ, S. August., XXXV, 1765; S. Maxim. Taur., LVII, 407, 410, 415; Beda, XCIV, 491; Raban. Maur., CX, 451, 452; Haymo, CXVIII, 763; Radulph. Ardens, CLV, 1415; Bruno Astens., CLXV, 757; Godefrid. abb., CLXXIV, 950.
Officium, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 795.
Missa in Octava, sæcul. XI Monument. liturgica, CLI, 897.
Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1015; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 852; Adam a S. Vict., CXCVI, 1498.
Præfatio, Grimald., CXXI, 911.
Hymni, S. Ambros., XVII, 1216; Heribert, CXLI, 1371.
Carmina, Alcuin., CI, 739, 748, 770, 773; Dungal. reclusus, CV, 521; Flodoard., CXXXV, 685; Marbod., CLXXI, 1608.
Epistola de S. Laurentio, Hervæus Rhemens., CXXXII, 668.

§ XX. — *Die XXIV Augusti : S. Bartholomæus.*

S. Bartholomæi Natalis, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 134; Martyrologium Adonis, CXXIII, 167, 185, 335; Usuardi, CXXIV, 393; Lanfranc, CL, 475; Guido abb., CLI, 1230; Honor., CLXXII, 993; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 164. — Festum est translatum, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 402 (*n.*) — In natali sequentia cantatur, Udalric., CXLIX, 655. — De translatione corporis, S. Bartholomæi Haymo, CXVI, 51. — De S. Bartholomæo sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 722, 726; CXLV, 1026, 1070, 1071, 1075, 1136, 1155.
Petrus Blesensis, CCVII, 669.
Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 423, 499.
Raban. Maur, CX, 443; Radulph. Ardens, CLV, 1450; Godefridus abb., CLXXIV, 990.
Missa, S. Gregorius Mag., LXXXIII, 134; S. Isidorus, LXXXV, 826; S. Petr. Damian., CXLV, 944; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 898, 945.
Sequentia, Adam. a S. Victore, CXCVI, 1505.
Carmen, Flodoardus, CXXXV, 799.

§ XXI. — *Die XXIX Augusti : Decollatio S. Joannis Baptistæ.*

S. Joannis Baptistæ decollatio, S. Gregor. Turonens., LXXI, 565; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 136; Martyrologium S. Protadii, LXXX, 418; Martyrologium Rabani, CX, 1165; Wandalberti, CXXI, 609; Raban. Maur., CVII, 958; CX, 444; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CLI, 1250; Honor., CLXXII, 689, 776, 997; Petrus Comestor, CXCVIII, 1574; Belethus, CCII, 151; Sicard, CCXIII, 421. — Multiplex causa hujus festivitatis instituendæ, *ibid.* — In suo tempore non celebratur, S. Petr. Damian., CXLV, 245. — In ea sequentia cantatur, Udalric., CXLIX, 655.
De hoc festo sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 648, 650, 655; S. Fulgent., LXV, 924; Atto, CXXXIV, 857.
Homiliæ, Beda venerab., XCIV, 257; Paulus Winfrid., XCV, 1508; 1519; Rabanus Maur., CX, 444, Radulphus Ardens, CLV, 1455; Bruno Astens., CLXV, 840; Godefrid. abb., CLXXIV, 993.
Missa, S. Isidor., LXXXV, 837.
Sequentiæ, Godeschalk., CXLI, 1337; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1510.
Benedictiones, Grimald., CXXI, 876.
Præfatio, *ibid.*, 913.
Carmen, Beda Vener., XCIV, 650.

§ XXII. — *Die XIV Septembris : Exaltatio S. Crucis.*

Exaltatio S. Crucis, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 158; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1191, 1200, 1206, 1241, 1262, 1275; Udalric, CXLIX, 684; Lanfranc., CL, 475; Guido, id., 1223; Honorius, CLXXII, 1001. — Exaltata fuit crux ejusque festum institutum quando Heraclius, victo Chosroa crucem in locum restituit, Beleth, CCII, 152, 153; Sicard., CCXIII, 421, 422. — Minor festivitas exaltationis quam inventionis, Belethus, CCII, 153.
Sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 761, 766; CXLV, 998, 1024, 1038, 1039, 1121.
Homiliæ, Radulph. Ardens, CLV, 1447; Hildebert., CLXXI, 683, 685; Godefrid abb., CLXXIV, 1030.
Missa, S. Isidorus, LXXXV, 848. — In ea sequentia cantabatur, Udalric., CXLIX, 655.

§ XXIII. — *Die XXI Septembris : S. Matthæus.*

S. Matthæi Vita, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 168. — Natalis, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 419; Rabani, CX, 1170; Wandalberti, CXXI, 611; Adonis, CXXIII, 169, 185, 361; Usuardi, CXXIV, 492; Notkeri, CXXXI, 1153; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1191, 1200, 1207, 1243, 1263, 1275. — Festum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 140; Lanfrancus, CL, 475; Honorius, CLXXII, 1005; Belethus, CCII, 154. — In festo missa finita omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 655.
De S. Matthæo sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 278, 306, 309, 312; S. Petr. Damian., CXLIV, 777, 785, 788; CXLV, 1026, 1036, 1083, 1100, 1155, 1171, 1172.
Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 419, 249; Radulphus Ardens, CLV, 1450; Bruno Astens., CLXV, 840; Godefridus, CLXXIV, 1033.

Missa, S. Petr. Damian., CXLV, 943.
Sequentia, Adamus a S. Vict., CXCVI, 1515.
Præfatio, Grimaldus, CXXI, 913.
Carmina, Alcuin., CI, 768, 769; Flodoardus, CXXXV, 497; Alphanus, CXLVII, 1225.

§ XXIV. — *Die XXIX Septembris : Dedicatio basilicæ S. Michaelis.*

Duplex S. Michaelis festum apparationis scilicet et dedicationis, Belethus, CCII, 154, 154. — Hoc festum angelorum omnium dicitur, *ibid.* — Angelis debemus reverentiam, devotionem et fiduciam, S. Bernardus, CLXXIII.

Dedicatio S. Michaelis, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 419. — Rabani Mauri, CX, 1171; Wandalberti, CXXI 612; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1191, 1201, 1207, 1265, 1275.

Festivitas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 145; Lanfranc., CL, 475; S. Anselm., CLIX, 215, 222; Bruno Astensis, CLXV, 1075; Honorius, CLXXII, 690, 1007; Belethus, CCII, 154, 154; Sicard., CCXIII, 414, 422. — Feriandæ, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratianus, CLXXXVII. 1781 — Festum habet vigiliam, Sæculi XI diplomata, CLI, 1191. — Et jejunium triduanum, *ibid.*, 1167. — In eo pax Dei, *ibid.*, 1191. — *Credo* cantatur, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 38. — Missa finita signa pulsantur, Uldaricus, CXLIX, 655. — Fratres Carthusiani bis habent vinum, Guigo, CLIII, 757.

De S. Michaele sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 794; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 1169, 1172, 1175; S. Bernardus, CLXXXIII, 447, 451; Petrus Blesensis, CCVII, 677, 681; Martinus Legion., CCIX, 37.

Homiliæ, S. Maximus Taurin., LVII, 445; Beda Ven., XCIV, 441, 502; Paulus Winfridus, XCV, 1522, 1525; Raban. Maur., CX, 58, 60; Haymo, CXVIII, 770; Radulphus Ardens, CLV, 1456, 1459; Godefridus abb., CLXXIV, 1040.

Missa, S. Isidor., LXXXV, 875. — Missa feriæ secundæ in sanctorum angelorum honore, sæc. XI monumenta liturgica, CLI, 937.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1018. — Sæc. XI monumenta liturgica, CLI, 854, 907; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1523.

Præfatio, Grimaldus, CXXI, 914.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1218; Drepanus Florus, LXI, 1086; Raban. Maur., CXII, 1659.

Versus ad aram S. Michaelis, Alcuin., CI, 737, 740, 770, 774.

§ XXV. — *Die XVIII Octobris : S. Lucas evangelista.*

S. Lucæ Vita, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 185. — Natalis, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 144; Martyrologium Rabani, 1173; Wandalberti, CXXI, 615; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1201, 1207, 1247, 1265, 1275; Honor., CLXXII, 1013; Beleth., CCII, 135; Sicardus, CCXIII, 422. — In festo sequentia cantatur, Udalric., CXLIX, 655.

Sermones, S. Petrus Chrysolog., LII, 644; S. Petrus Damian., CXLIV, 800; CXLV, 1010, 1069, 1070, 1159.

Homiliæ, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1138; Beda Ven., XCIV, 443; Paulus Winfridus, XCV, 1530; Radulphus Ardens, CLV, 1465.

Præfatio, Grimaldus, CXXI, 914.

§ XXVI. — *Die XXVIII Octobris : SS. Simon et Judas.*

SS. Simonis et Judæ natalis, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 420; Rabani, CX, 1176; Wandalberti, CXXI, 616; Adonis, CXXIII, 171, 185, 385; Usuardi, CXXIV, 629; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1202, 1208, 1248, 1265, 1277. — Festum, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 145; Lanfranc., CL, 479; Honorius, CLXXII, 1013; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 177; Beleth., CCII, 155; Sicard., CCXIII, 425. — Cum capitula celebratur, Guigo, CLIII, 1149. — In missa sequentia cantatur, Udalricus, CXLIX, 655.

Missa, S. Isidorus, LXXXV, 888.

Homilia, Beda Ven., XCIV, 489.

Præfatio, Grimaldus, CXXI, 914.

Carmina, Alcuin., CI, 768, 769; Flodoardus, CXXXV, 499.

§ XXVII. — *Die I Novembris : Festum omnium sanctorum.*

Festum sanctorum omnium a Gregorio papa III institutum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 409. — Templum Pantheum a Bonifacio in honorem sanctorum omnium dedicatum, Alcuin., CI, 1250; Anastasius Bibliothecarius, CXXVIII, 143; Ordericus Vital., CLXXXVIII, 216; Beleth., CCII, 133. — Natalis sanctorum omnium, S. Protadius, LXXX, 415, 420; Martyrologium Rabani, CX, 1177; Wandalberti, CXXI, 617; Adonis, CXXIII, 175, 587; Usuardi, CXXIV, 641; Kalendaria et martyrologia, CXXXVIII, 1249, 1263, 1277; S. Hieronym., XXX, 437; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 146; Alcuin., C, 294; CI, 1230; Uldaricus, CXLIX, 688; Lanfrancus, CL, 475; Guido abb., *ibid.*, 1242; Goffridus abb., CLVII, 46, 71, 76; Honorius, CLXXII, 690, 1013; Belethus, CCII, 133, 156; Sicardus, CCXIII. 423. — Feriandæ, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratianus, CLXXXVII, 1781. — Kalendis novembribus celebranda, Regino Prumiens., CXXII, 265; Sæc. XI Diplomata, CLI, 1191. — Habet litanias, S. Isidorus, LXXXIV. — Vigiliam, XCII, 401. — Jejunium, Alcuinus, C, 496; Beleth., CCII, 1561. — Solemnitatem, *ibid.* — Octavas, *ibid.* — Hoc festum in Gallia et Germania antiquissimum, Alcuin., C, 296. — Eodem modo quo Assumptio celebratur, CXLVII, 60, 114. — Cum maxima solemnitate; Udalric., CXLIX, 636. — Sanctos de terra comprehendit, S. Bernard., CLXXXVII, 475. — In eo *Credo* cantatur, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 38; Lanfrancus, CL, 481. — Terræ primitiæ persolvuntur; Sæc. XI Diplomata, CLI, 1174. — Fit communio, S. Bernard., CLXXXIII, 453. — Distributiones faciebant Rotomagenses archiepiscopi, S. Petr. Blesens., CCVII, 1179. — De sanctorum festivitatem sermones, Hildebert., CLXXI, 695, 701, 705; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 960, 1082, 1160, 1165; S. Bernardus. CLXXXIII, 453, 462, 468, 471, 475; Guericus abb., CLXXXV, 205, 210; Isaac, CXCIV, 1689, 1693, 1701, 1704, 1708; Aelredus, CXCV, 336, 339; Petr. Comest., CXCVIII, 1800, 1806; Petr. Cellens., CCI, 880; Garner. Lingon., CCIV, 798; Petr. Blesen., CCVII, 685, 688, 695, 695, 697, 698, 700, 701, 705; S. Martin. Legion. CCIX, 45; Absalon abb., CCXI, 270, 277, 287; Helinand., CCXII, 668, 678, 687; Innocent. III, CCXVII, 587, 589.

Homiliæ, S. Leo Magn., LIV, 461; Vener. Beda, XCII, 401; XCIV, 447, 450; S. Petr. Damian., CXLIV, 811; Radulph. Ard., CLV, 1470, 1475; Goffrid. abb., CLXXIV, 1043.

Missa, S. Isidorus, LXXXV, 893.

Sequentiæ, Notkeri, CXXXI, 1019; Sæculi XI monum. liturgica, CLI, 854, 875, 899, 900; Adam. a S. Victore, CXCVI, 1526.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 876.

Hymni, Raban., CXII, 1668; Ratramnus, CXXI, 624; Heribertus, CXLI, 1371. — Versus de omnibus sanctis, S. Petrus Damian., CXLV, 960.

§ XXVIII. — *Die II Novembris : Commemoratio omnium fidelium defunctorum.* (S. Protadii martyrologium, LXXX, 420.)

Oblationes pro mortuis offerebantur, Tertullianus, II, 79; S. Cyprianus, IV, 399. — Tempore S. Hieronymi eædem ac hodie lectiones legebantur, S. Hieronymus, XXX, 332. — Sacrificia altaris et eleemosynarum pro defunctis, S. Augustinus, XL, 158, 283; S. Gregor. Tur., LXXI, 507, 875. — Sacrificium pro defunctis, S. August., XXXVIII, 936. — In cameteriis celebratum, *ibid.*, 777, S. Leo Magn., LVI, 506.

Missa pro defunctis certis diebus fieri solita, Cassian., XLIX, 530. — Defunctorum dies tertia, septima et tricesima celebratur, Alcuin., 1278, 1280; Hincmar., CXXV, 775. — Nec non et anniversaria dies, *ibid.* — Mortuorum anniversarium potius præveniendum quam remittendum, Belethus, CCII, 75. — Variæ missæ defunctorum, S. Isidorus, LXXXV, 1010, 1027. — In omnibus missarum solemnibus pro defunctis oratio fiat, Gratian., CLXXXVII, 1730. — Vigiliæ solemnes mortuorum, Rabau. Maur, CX, 128; Atto, CXXXIV, 974. — Commemoratio fidelium defunctorum post Festum omnium sanctorum, Guigo, CLIII. 655; Hildebertus, CLXXI; Sicardus, CCXIII, 424. — Olim jejunium in eo, Hildebert., CLXXI, 612. — Proprium recitabatur Completorium, Joannes Rothomag. archiepisc., CXXVII, 60. — Majus altare et celebrans incensantur, *ibid.*, 126. — Mortuorum officium antecedebant horæ diei, *ibid.*, 60, 114.

Homiliæ in die animarum, S. Augustin., XXXV, 1746; XXXVIII, 935; XXXIX, 1961.

Officium, S. Isidor., LXXXVI, 977; Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 126. — Beleth. CCII, 156, 159, 161. — De recordatione omnium fidelium. Udalric., CXLIX, 688. — De celebritate defunctorum atque resurrectione mortuorum, Raban. Maur., CX, 130.

Hymnus circa exsequias defuncti, Aurel. Prudent., LIX, 875.

§ XXIX. — *Die XI Novembris. S. Martinus.*

Natalis S. Martini, Martyrologium S. Protadii LXXX, 420; Raban., CX, 1178; Wandalbert., CXXI, 618. — Festum, Heribert., CLXI, 609. — Lanfranc., CL, 475 — Beleth., CCH, 164. — Sicard., CCXIII, 431. — Seminum primitiæ in eo persolvebantur ; Sæc. XI diplomata, CLI, 1174.—Turonibus habet Octavam, S Protad., LXXX, 420.

De S. Martino sermones, Odo abb., CXXXIII, 749. — Alphan., CXLVII. 1145.

Sequentia, Notker., CXXXI, 1020.

Hymni, S. Ambros,, XVII, 1217, 1218; Ermod. episc., LXIII, 333; Walafrid. Strab., CXIV, 1086 ; Odo abb., CXXXIII, 515.

PARS QUINTA.

De die Dominica.

Caput primum. — *De Dominica in genere.*

In veteri lege tria tempora requiei Sabbati consecrata, Aelred., CXCV, 575, 628. — Sabbatum, vacatio dicitur seu requies, Rather., CXXXVI, 557; Raban. Maur., CXI, 308 ; Hugo a S. Vict., CLXXV, 587. Sabbato non vacandum cum Judæis, S. Hieronym., XXII, 1221, 1222; S. Leo Mag., LVI, 718; S. Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 827; Humbert., CXLIII, 937; S. Ivo, CLXI, 1121; Gratian., CLXXXVII, 1784. — Sabbati vacatio præcepta, Eugypp., LXII, 725.— Sabbatum cum lege simul ablatum; Rupert. abb., CLXIX, 394, 512. — Judaico Sabbato prælata dies Dominica, S. Isidor., LXXXIII, 761. — Præponitur fide resurrectionis non consuetudine refectionis, S. Augustin , XXX, 146. — Dies Dominicus una Sabbati dicitur, id., XXXVI, 552; XXXVII, 1192, 1960; Aurel. Cassiodor., LXX, 170; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 537 (*n.*).—Dies Dominica in locum Sabbati cessit, Raban. Maur., CVIII, 507. — Sabbato sanctior, Rupert. abb., CLXIX, 197, 198. — Sanctissima ac celeberrima, Raban. Maur., CVIII, 507. — A Deo sanctus declaratus, S. Bruno, Astens., CLXIV, 279. — Dominica Sabbatum perfectum ab apostolis religiose celebratum, S. Hilar. Pictaviens., IX, 239. — Majorem designat requiem, Rupert. abb., CLXIX, 197. — Huic honor impendendus, Jonas Aurelian. episcop , CVI, 304; Regino abb., CXXXII, 396. — Sabbatum illuminatur a Christo ut in die Dominica luceat in Ecclesia, S. Petr. Chrysolog., LII, 411. — Sabbatum primarium est dies Dominicus, secundarium est Judaicus *ibid.*, 417. — Sabbatum Judaicum memoria creationis. prima Sabbati reparationis est, Rupert. abb., CLXIX, 197. — Diei Dominicæ multiplex nomen et privilegium, S. Paulin., Aquil., XCIX, 333, 336. — Multo privilegio donatur jure divino humanoque *ibid.*, — Dominicæ diei præconia, Rupert. abb., CLXX, 64.— Dies Dominica dies salutis et lætitiæ nostræ, S. Leo Mag., LIV, 279, 280. — Non Judæis sed Christianis declarata resurrectione, Eugypp., LXII, 760; S. Isidor., LXXXIII, 761.

Dies Dominicus a Domino dictus, Eugypp., LXII, 685. — S. Gregor. Turon., LXXI, 175. — Dies Dominicæ resurrectionis dicta, S. Leo Mag., LIV, 625, 682; S. Gregor. Turon., LXXI , 808; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 476 (*n.*); S. Isidor., LXXXII, 231 ; Raban. Maur., CXI, 308. — Dominicum diem apostoli religiosa solemnitate sanxerunt quia in eadem Redemptor a mortuis resurrexit, S. Isidor., LXXXIII, 760 ; Beda Vener., XCIV, 551 ; Alcuin., CI, 1226; Rodulph., CXXX, 716; Humbert., CXLIII, 937.

Dies Dominica imago resurrectionis, Atto, CXXXIV, 105. — Dicitur Octava, S. Gregor. Mag., LXXV, 532; LXXVI, 972. — Octavus dies regenerationem significat, Eugpp., LXII, 685. — Dies Dominica tertia a Passione sed Octava a conditione est, S. Gregor. Mag., LXXVI, 1027. — Dies solis dicta, S, Paulin. Aquil., XCIX, 336 (*n.*). — Sæc. XI monumenta liturgica, CLI, 514, 1175. — Dies Dominicus quia ad Dominum pertinet, Rather., CXXXVI, 156. — Uti dies Domini honoranda, *ibid.*, — Omnis dies Dominica paschalis, *ibid.*, 557. — Alios dies Deus fecit imperio suo, hunc sanguine suo dedicavit *ibid.*, — Dominica die et mundus creatus et Christus natus, Rupert. abb., CLXX, 75. — Christus diem Dominicam sanctificavit resurrectione sua, nam Dominica dies prima sæculi et dies Resurrectionis et Pentecostes et ideo sancta, S. Egbert, Eboracens. episcop., LXXXIX, 384. — Dies Dominica tum propter resurrectionem, tum propter S. Spiritus e cœlo missionem, vel quia sic Joannes ipsum nominavit. Beleth., CCII, 17. — Per Dominicam diem gloria resurrectionis ostenditur, Haymo, CXVIII, 884.

Christiani celebrabant diem Dominicam, Tertul., II, 79 ; Philastr ., XII, 1275.—Sanctificatio ab apostolis instituta, Raban. Maur., CVII, 536; CX, 76, — Fundator Scripturæ sacræ. — Hanc diem Deus benedixit et sanctificavit, S. Victor martyr, V, 307.

Diem Dominicam observari præcipit Constantinus. Euseb. Pamphil., VIII, 224. — Sabbatum Christianorum in tranquillitate bonæ conscientiæ, S. Augustin., XXXVII, 1172. — A laboriosa rerum temporalium cupiditate quiescere, S. Petr. Damian., CXLIV, 332. — Sabbatum sanctificare, bonis operibus intendere, S. Prosper Aquitan., LI, 467. — Et ab illis non cessare, S. Bruno Astens., CLXIV, 277. — Sabbatum sanctum qui bene operatur sanctus *ibid.*, — Sabbati vera sanctificatione occiditur amor sæculi, LXII, 725.

Dies Dominici privilegiati, Beleth., CCII, 94.

Dies Dominica a vespera in vesperam celebranda, S. Eutychian., V, 166; S. Benedict. abb., CII, 1144; Regino Prumiens., CXXXII, 190, 260; Udalric., XXXV, 1073; CXXXVIII, 497; Burchard., CXL, 644. —Ab hora pomeri diana diei Saturni usque ad diluculum diei lunæ. Opera ἀδεσποτικὰ, CXXXVIII, 497; CLI, 1175. — A mane ad vesperam, id , CXXXVIII, 624, 625.

In diebus Dominicis officium per tres nocturnos distinctum, Sicard., CCXIII, 154. — Omnes matutinis vigiliis intersunt, S. Gregor. Turon., LXXI, 807, 978; Aunar., CXXXVIII, 253. — Ante missam comedere illicitum, *ibid.*, 255.—Nocte Dominica hymni et sacra mysteria. Ex Vitis Patrum, LXXIII, 611.—Communio Sabbato et Dominica sub Pachomio, *ibid.*, 1110,

In Dominica die ante missam aqua benedicenda, S. Leo papa IV, CXV, 679; Udalric., CXXXV, 1072; Rather., CXXXVI, 560; Richard., CXL, 634; S Ivo, CLXI, 193.— Altarium et chori aspersio, Joannes archiepiscopus, CXLVII, 158.

In die Dominica fiat processio, Hartman., LXXXVII, 52; Joannes Rothomag. archicpiscop., CXLVII, 40, 42; Udalric., CXLIX, 654. — Processio Dominicalis resurrectionem Christi repræsentat, Rupert. abb., CLXX, 150. — Celebratur in ejus memoriam quam Christo in cœlum ascendenti discipuli exhibuerunt, Beleth., CCII. 20.

Missarum solemnia celebrentur, S. August., XLI, 829; Theodulf., CV. 198; Burchard., CXL, 749; Udalric. Cluniacens. monachus, CXLIX, 654. —Solemniter celebratur hora circiter septima, S. Augustinus, XLI, 829. — In Cluniacensi monasterio duplex missa, matutinalis et major. Udalric., CXLIX, 654.

Singulis Dominicis diebus aliquid de Evangelio aut Epistola populo annuntiandum, S. Leo papa IV, CXV, 679. — Legendum, Udalric. Augustan. episc., CXXXV, 1072. — Prædicandum, Opera ἀδεσποτικὰ, CXXXVIII, 502.

Gloria in excelsis cantetur, Anastas. Bibliot. CXXVII, 145; Berno abb., CXLII, 1059; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 210.

In omnibus ecclesiis omni die Dominica Symbolum recitetur, S. Isidor., LXXXIV. 351. — Cantetur, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 38; Lanfranc., CL, 481. —Eulogiæ post missam plebi distribuendæ, S. Eutychian., V, 166.

Hæc dies observanda, Euseb. Pamphil., VIII, 73; S. Isidor., LXXXIV, 253; S. Paulin. Aquil., XCIX, 333, 336 (*n.*); Odo abb., CXXXIII, 950; Atto, CXXXIV, 105. — Sanctificanda, S Gregor. Turon., LXXI, 959, 1159. — A curis mundanis abstinendum, Jonas Aurelian. episc., CVI, 304. — Tota die tantum Deo vacandum, Rodulf. Bituric. episc., CXIX, 716. — Solemnia Dominica S. Martinus semper impollute celebravit, S. Gregor. Turon., LXXI, 917.

Missæ auditione, S. August., XXXIX, 2275; S. Maxim. Taurin. episc., LVII, 719; Isidor. Mercat., CXXX, 405; Regino Prumiens., CXXXII, 279, 363, 457, 459, 461; Rather., CXXXVI, 563; Burchard., CXL, 638; Opera ἀδεσποτικὰ, CXXXVIII, 587, 595; Sæc. XI monum. liturgica, CLI, 1246. —Porcarii et bubulci diebus Dominicis et festivis ad missam veniant, Regino Prumiens., CXXXII, 279, 363, 457, 459, 461; Rather., CXXXVI. 563; Burchard., CXL, 638. — Dominicis diebus clerici debent missarum solemniis interesse, Isidor Mercat., CXXX, 886. — Episcopus diebus Dominicis non desit ecclesiæ, Gratian., CLXXXVII, 1783. — Nullus de ecclesia discedat donec divina mysteria compleantur, S. Augustinus, XXXIX, 2276, 2278.—Ut populus per missas peculares a publicis non abstrahatur, Theodulf., CV, 205. — Parochiani absentes a divinis officiis in diebus dominicis notentur. Joannes Rothomag. archiep., CXLVII, 254.

Auditione verbi sacri, S. Paulin. Aquil., XCIX, 333, 336 (*n.*).

Communione in singulis Quadragesimæ diebus, Rodulf., CXIX, 718, 719; Burchard., CXL, 749; S Ivo, CLXI, 193. — Græci omni die Dominica communicant sive laici,

De Dominica quinta post Epiphaniam, S. Greg. Magn., LXXVIII, 48; S. Isidor., LXXXV, 236; LXXXVI, 224; Grimald., CXXI, 804, 863, 887. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 253, 257; Werner. abb., CLVII, 837. — Homiliæ, S. August., XXXVIII, 433; Godefrid., CLXXIV, 125.

De Dominica sexta post Epiphaniam, S. Isid., LXXXV, 263; LXXXVI, 229; Grimald., CXXI, 804, 863, 887. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 469, 471.

De Dominica septima post Epiphaniam (Septuagesima), S. Isidor. Hisp., LXXXV, 268; LXXXVI, 232; Grimald., CXXI, 804.

De Dominica octava post Epiphaniam (Sexagesima), S. Isidor., LXXXV, 273; LXXXVI, 236.

De Dominica nova post Epiphaniam (Quinquagesima), S. Isidor., LXXXV, 278; LXXXVI, 239.

§ IV. — *De Dominicis a Septuagesima usque ad Pascham.*

De Septuagesima. — De Dominicis a Septuagesima ad Dominicam Passionis, Lanfranc., CL, 452; Honor., CLXXII, 753. — Quadragesimæ caput dicitur Septuagesima, S. Rupert. abb., CLXX, 508. — Inter quinque principales Dominicas recensetur. Lanfranc., CL, 475. — Varie apud varios celebratur, Alcuin., C, 259, 263; CI, 1183. — Septuagesimæ variæ interpretationes, Amalar., CV, 993. 994; Raban. Maur., CVII, 546; Nicolaus papa, CXIX, 1207, 1208; S. Ivo, CLXII, 577. — Septuagesima a Septuaginta dicitur, Honor., CLXXII, 652; Beleth., CCII, 82; Sicard., CCXIII, 244. — Non a LXX diebus sed a VII Dominicis ita vocatur, Rupert. abb., CLXX, 87. — Computatur novem hebdomadibus ante Pascha Domini et finitur post Pascha Domini in septima sabbati. Beda Vener., XCIV, 534, Amalar., CV, 993, 994; Alanus, CCX, 210. — Decem hebdomadibus quæ sunt ab ipso die usque ad clausum Pascha, Alcuin., C, 261. — Septenarius numerus in Scriptura perfectus, *ibid.*, 571. — Sacer et mysticus, S. Benedict. abb., CIII, 899. — Septuagesima primæ mundi ætati convenit, Henric. card., CCIV, 361, 562, 395. — Vitæ præsentis typum gerit et figuram, Alanus de Insulis, CCX, 210. — Est rememorativa præteritorum, significativa præsentium, Sicardus, CCXIII, 244.

Tempus fletus et pœnitentiæ, Anonym., XIII, 641. — Mœroris, Beleth., CCII, 71. — Ab immoderata lætitia cessandum, Anonym., XI.I, 641. — In ea vita renovanda, S. Ambros., XVII, 631, 632. — Cantica lætitiæ tacentur, Anon., XIII, 641, Joannes Rothomag. archiep., CXLVII, 40, 165; Sæc. XI monum. Diplom., CLI, 1012; Honorius, CLXXII, 651; Beleth., CCII, 71. — Organa non pulsantur, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 165. — S. Purificatio, intra Septuagesimam evenerit in ea nihil mutatur præter *Alleluia*, Sæc. XI monum. liturg., CLI, 1012; Sicard., CCXIII, 410. — Item de festis S. Matthiæ, Annuntiationis, Beleth., CCII, 87; Sicard., CCXIII, 410. — Cathedræ S. Petri et Dedicationis et patroni specialis et in annotino Paschate, *ibid.* — Septuagesimæ celebratio Rothomagis, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 58, 75, 159, 165, 168, 208. — In monasterio Cluniacensi, Udlaric., CXLIX, 635. — In ea pinguedo intermittitur, Dunstan., CXXXVII, 488. — Initium jejunii ecclesiasticorum, S. Gregor., LXXVIII 305. — Addita ad complenda jejunia quadragesimalia, Beda Ven., XCIV, 533; Alcuin., C, 259, 262; CI, 1184; S. Benedict. abb., CIII, 1200; Beleth., CCII, 84. — A Septuagesima usque ad transactas Octavas Paschæ prohibentur *nuptiæ*, S. Eutychian., V, 166; S. Ivo, CLXI, 616; Beleth., CCII, 72. — *Uxorius concubitus*, S. Eutychian., V, 166. — *Juramenta et ordalia* usque ad XV diem post Pascha, sæc. XI Diploma, CLI, 1175. — Pax Dei servatur usque post Octavas Pentecostes, *ibid.*, 1154. — Usque ad transactas Octavas Paschæ, *ibid.*, 1193.

De Septuagesima, S. Ambros., XVII, 631, 632; S. Greg. Mag., LXXVIII, 55; Alcuin., CI 1182, 1184; S. Benedict. abb., CIII, 1198; Amalar., CV, 995, 1281; Udalricus, CXLIX, 696; Sæc. XI monum. liturg., CLIV, 1012; Stephan., CLXVI, 1395; Rupert. abb., CLXX, 88; Honor., CLXXII, 651, 689, 737, 783, 851; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 443; Beleth., CCII, 81; Henric. card., CCI, 361; Sicard., CCXIII, 243; Innocent. III, CCXVII, 351, 355. — De ratione Septuagesimæ, Alcuin., C, 259, 263; CI, 1182; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 878.

Sermones, Anonym., XIII, 611; S. Ambros., XVII, 630, 632; S. Petr. Chrysolog., LII, 524; Werner. abb., CLVII, 843, 849; S. Ivo, CLXII, 577; Hildebert., CLXXI, 419; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1043, 1046; Abælard., CLXXVIII, 425; S. Bernard., CLXXXIII, 161, 166; Odo abb., CLXXXVIII, 1649; Isaac abb., CXCIV, 1741, 1945; Garner. Ling., CCV, 657; Petrus Blesens., CCVII, 590; S. Martin. Legion., CCVIII, 554, 559. — Homiliæ, S. Greg. Magn., LXXVI, 1153; Paulin. Winfrid., XCV, 1205; Haymo, CXVIII, 154; Radulph. Ard., CLV, 1759, 1761; Bruno Ast., CLXV, 770; Godefrid. abb., CLXXIV, 131, 139, 144.

Officium, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 124, Benedictiones, Grimald., CXXI, 863.

Præfatio, *ibid.*, 887.

Responsorium, Robert. rex, CXLI, 945. — Hymnus, Walafrid. Strab., CLIV, 1085.

De Sexagesima. — Sexagesimæ nomen et mystica significatio, Hildebert., CLXXI, 421. — Dominica sexta ab ultima Sexagesima vocatur, Rupert. abb., CLXX, 88. — Sexagesima a sexaginta, Alcuin., C, 259, 263; Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 45, 206. — Incipit ab ipso die usque ad medium Paschæ, Beda Vener., XCIV, 534; Alcuin., CI, 1187; Amalar., CV, 998; Beleth., CCII, 82. — Sexagesimæ typicæ interpretationes, Amalar., CV, 998; Raban. Maur., CVII, 546; Nicolaus pap., CXIX, 1207, 1208. — Senarius numerus significat perfectionem, S. Ambros., XVII, 633. — Afflictionem et pœnitentiam, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 46. — Viduitatem, Sicard., CCXIII, 250. — Secundæ mundi ætati convenit, Henric. card., CCIV, 361, 362, 395. — Sexagesima initium Græcorum jejunii, Beda Ven., XCIV, 533; Alcuin., CI, 1182. — Addita in supplementum Sabbatorum et Dominicarum, S. Greg. Mag., LXXVIII, 305. — A Melchiade pap. in supp. Dominicarum et feriæ quintæ, Beda venerab., XCIV, 533; Alcuin., C, 259; Beleth, CCII, 84.

De Sexagesima, S. Ambros., XVII, 631, 632, 633; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 53; Alcuin., CI, 1182, 1184, 1187; S. Benedict., CIII, 1198; Amalar., CV, 998, 1283; Rupert. abb., CLXX, 93; Honor., CLXXII, 655, 691, 739, 784; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 444, 878; Beleth., CCII, 81; Henric. cardinal., CCIV, 371, 395; Sicard, CCXIII, 250. — De ratione Sexagesimæ, Alcuin., C, 263; CI, 1182.

Sermones, Werner. abb., CLVII, Isaac abb., CXCIV, 1749, 1752, 1756, 1758, 1761 1765, 1768, 1772, 1774; S. Martin. Legionens., CCVIII, 607.

Homiliæ, S. Greg. Magn., LXXVI, 1131; Beda vener., XCIV, 345; Paul. Winfrid., XCV, 1208; Haymo, CXVIII, 163; Radulph. Ard., CLV, 1765, 1768; Bruno Astens., CLXV, 772; Godefrid abb., CLXXIV, 157.

Benedictio, Grimald., CXXI, 865. — Præfatio, *ibid.*, 887.

De Quinquagesima. — Dominica quæ quinta est ab ultima dicitur Quinquagesima, Rupert. abb., CLXX, 88. — Quinquagesima ante Quadragesimam, S. Benedict. abb., CIII, 1198. — Quinquagesimæ interpretationes, Amalar., CV, 999; Raban. Maur., CVII, 546; Nicolaus papa, CXIX, 1207, 1208. — Aliud Pentecoste, aliud quinquagesima, Beleth., CCII, 133, 136; Sicard., CCXIII, 378. Quinquagesima dierum triplex; una pœnitentiæ et afflictionis, alia lætitiæ, et altera figuræ, *ibid.* — A Quinquaginta diebus dicta, S. Ambros., XVII, 633; Alcuin., C, 259, 264. — Tendit ad ipsum diem Paschæ, Beda Ven., XCIV, 534; Alcuin, C, 259; CI, 1189; Honor., CLXXII, 654, 657; Beleth., CCII, 82. — Septem hebdomadæ pœnitentiæ ideo ascribuntur quia septem modis peccata remittuntur, Honor., CLXXII, 657. — Quinquagesimus numerus remissionis est, S. Ambros., XIV, 866; Rupert. abb., CLXVIII, 693; Sicard., CCXIII, 252. Pœnitentiam exprimit, Honor., CLXXII, 654. — Quinquagesima tertiæ mundi ætati convenit, Henric. card, CCIV, 361, 362, 395. — Initium clericorum jejunii, S. Greg. Mag., LXXVII, 1350; Alcuin., CI, 1182. — A quibusdam servata, S. Ambros., XVII, 633. — Ab ea quadragesimalem abstinentiam teneant monachi, Dunstan., CXXXVII, 488. — Cur et quomodo celebratur, Alcuin., C, 264; CI, 1189, 1230.

De Quinquagesima, S. Ambros., XVII, 631, 632; Eugypp., LXII, 979; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 54; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 282; LXXXVI, 243; Alcuinus, C, 259, 263, 264; CI, 1182, 1189; Amalarius, CV, 999, 1285; Rupertus, CLXX, 94; Honorius, CLXXII, 654, 691, 740, 784, 870; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 445, 879; Beleth., CCII, 81; Henricus card., CCIV, 380, 395; Sicardus, CCXIII, 251.

Sermones, Wernerus abb., CLVII, 849, 853, 859; Isaac abb., CXCIV, 1778, 1780, 1784; S. Martinus Legion., CCVIII, 621.

Homiliæ, S. Greg. Magn., LXXVI, 1081; Beda vener., XCIV, 347; Paulus Winfrid., XCV, 1210; Haymo, CXVIII, 172; Raduiphus Ardens, CLV, 1770, 1775; Bruno Ast., CLXV, 775; Godefridus, CLXXIV, 158.

Benedictiones, Grimaldus, CXXI, 861; præfatio, *ibid.*, 888.

De feria quarta Cinerum. — Quadragesimæ initium feria quarta ante primam Dominicam vetustum in Ecclesia, S. Maxim. Taurin., LVII, 501. — Debet esse aliquid quod Quadragesimæ diebus addatur, S. Ambros., XVI, 225. — Caput jejunii Quadragesimalis, id est feria quarta Quinquagesimæ, cœpit in Ecclesia post ætatem Gregorii Magni, LXXVIII, 306 (*n.*).

Feria quarta initium Quadragesimæ, S. Greg. Magnus, LXXVIII, 949; Alcuin., CI, 1192; Adrevald., CXXIV, 1077; Anonym., CXXXVIII, 595; sæc. XI monum. liturg., XLI, 1013; Goffridus abb., CLVII, 143; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 445, 880; Sicardus, CCXIII, 253. — In ea imponebatur pœnitentia, Alcuin., CI, 1192; Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 46; Hugo a S. Viet., CLXXVII, 881. — Plebs ad confessionem hortanda, S. Eutychian., V, 166. — A feria quarta in capite jejunii usque post octavas Paschæ prohibentur mala vel placita publica, Adrevaldus, CXXIV, 1077; Anonym., CXXXVIII, 595. — Pœnitentium ejectio ante processionem, Joannes archiep. Rotomag., 47, 91, 151. — Prostratio, *ibid.*, 151. — Psalmi pœnitentiales, *ibid.*, 96, 131, 132, 165.

In capite jejunii missa ad Nonam et omnia ut in Quadragesima, sæc. XI monum. lit., CLI, 1013. — Raduntur Carthusiani, Guigo, CLIII, 653. — Nocturna et diuturna mutant et orationes, *ibid.*, 641. — Cruces cooperiunt in Parasceve detegendas, *ibid.* — De feria quarta in capite jejunii, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 55, 949; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 298; LXXXVI, 246; Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 125; Udalric., CXLIX, 696; Lanfranc., CL, 458, 462; sæc. XI monumenta liturg., CLI, 879, 935, 1013; Stephanus, CLXVI, 1393; Honorius, CLXXII, 654, 656, 734, 741, 785, 875; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 445, 880; Sicardus, CCXIII, 253; Innocent. III, CCXVII, 357; Alcuin., CI, 1192. — Quadragesimalis initii cæremoniæ, S. Petrus Damian., CXLIV, 432.

Sermones, S. Petrus Chrysolog., LII, 205, 208, 212, 259, 634, 234, 484; S. Maximus Taurin., LVII, 301; Atto, CXXXIV, 859, 889; S. Ivo, CLXII. 579; S. Bernardus, CLXXXIII, 167, 171, 173, 176, 178, 181, 183; Petrus Comestor, CXCVIII, 1749; Petr. Cellens., CCI, 677, 680; S. Martinus, CCVIII, 631.

Homiliæ, S. August., XXXV, 1287; XXXVIII, 243; S. Maximus Taurinens., LVII, 501; Beda Ven., XCIV, 349, 360; Radulphus Ard., CLV, 1778, 1782; Bruno Ast., CLXV, 777.

De Quadragesima. — Prima Dominica Quadragesimæ Quadragesima vocatur eo quod habet hic exordium et terminatur in Cœna Domini, Beleth., CCII, 82; Sicard., CCXIII, 253.—Ante Paschæ solemnitatem Quadragesima tenebitur, S. Isidor. Conc. Aurel. I, LXXXIV, 277; Isidor. Mercator, CXXX, 410. — Quadragesima una secundum traditionem apostolorum, S. Hieronym., XXII, 475. — In monasteriis quibusdam duplex, S. Petr. Damian., CXLV, 330.— Triplex, Thomas Cisterc., CCVI, 130. — Jejunium Quadragesimale ante Paschæ ab Ecclesia Romana antiquitus susceptum et servatum, Nicolaus papa, CXIX, 981. — Vetus et sanctum, S. Ambrosius, XIV, 699. — Non ab hominibus constitutum sed divinitus consecratum, id., XVII, 661; S. Maximus Taurin., LVII, 509. — Non superstitiose sed divina lege servatur, S. Aug., XL, 492. — Auctoritate utriusque Testamenti roboratur, Eugyppius, LXII, 761. — Consecratur, Beda Ven., XCIV, 353. — Oritur ex divina et apostolica institutione, S. Leo Magn., LIV, 275, 286, 294. — Magnam auctoritatem habet a lege et prophetis et ex Evangelio, Anonym., XIII, 646; Alc., CI, 530. — Jejunium Quadragesimale non tam instituit, Telesphorus, Ado, CXXIII, 209; Gilbertus, CXXXIX, 537; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 212; Gratianus, CLXXXVII, 56. — Quam sanxivit, Anastasius Biblioth., CXXVII, 1175, 1177. — Jejunium enim Quadragesimæ a Domino institutum agnovere Patres, *ibid.* — Cœpit ex jejunio Moysis et Eliæ et ex jejunio Quadragenario Christi, S. Ambros., XVII, 655; S. Hieronym., XXVI, 31; Cassian., XLIX, 1204; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1137; S. Isidorus Hisp., LXXXIII, 771; Alcuinus, CI, 1190, 1191. — Quadragesimale jejunium a Mose et Elia figuratum, Raban. Maur., CVII, 555, 779; Hildebertus, CLXXI, 466. — A Christo consecratum, *ibid.*; S. Maximus Taurin., LVII, 310; Beleth., CCII, 84; S. Aug., XXXIX, 2025, 2031. — Et exemplis sanctorum, *ibid.* — Est velut decima anni quam Deo solvimus, Anonym., XIII, 646; Cassianus, XLIX, 1200; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1137; Beda Ven., XCIV, 554; Rupert. abb., CLXX, 96; Honorius, CLXXII, 657; Beleth., CCII, 22, 84. — Quadragesima a quadraginta diebus dicitur, Honorius, 655. — Quadragesimæ mystica interpretatio, Raban. Maur., CVII, 535, 779; Nicolaus papa, CXIX, 1207, 1208; S. Ivo, CLXII, 580. — De ejus etymologia variæ sententiæ, Raban. Maur., CVII, 546. — Quadragesimæ caput dicitur Septuagesima, Rupertus abb., CLXVIII, 430. — Initium Quadragesimæ regulatur et observatur secundum lunam mensis Martii, Rabanus Maur., CVII, 715. — Initium Quadragesimæ feria quarta ante primam Dominicam in Ecclesia antiquissimum, S. Maximus Taur., LVII, 509. — Quadragesimæ caput non a die Cinerum sed a Dominica sequenti ducendum, Liturgia Gall., LXXII, 183; Alcuin., CI, 1190. — Quadragesima sancta, S. Gregor. Turon., LXXI, 1071. — Sanctissima, S. Leo Magn., LIV, 275, 301. — Dies sacrati, Eginhardus, CIV, 958; Anonym., XIII, 646. — Toto orbe sacratissimi, S. Aug., XXXVIII, 1046, 1051. — Non libidonosis cupiditatibus polluenda, Anonym., XIII, 646. — Sed magno cultu et religione veneranda, *ibid.* — Omni observatione custodienda, S. Ambrosius, XVII, 646; S. Donat., LXXXVII, 285; Theodulf., CV, 203; Rodulf., CXIX, 718; S. Odo abb., CXXXIII, 950; Burchard., CXL, 884; S. Ivo, CLXI, 271; Gratian., CLXXXVII, 1860.

Quadragesimale tempus est tempus remissionis, S. Amb., XIV, 581. — Redemptionis et cœlestis quodammodo medicinæ, id., XVII, 657. — Reconciliationis, *ibid.*, 659. — Remissionis per jejunium et eleemosynam, Hildebert., CLXXI, 466. — Salutis, CLXXIV, 834.

Quadragesimalium jejuniorum observatio præcipua, S. Aug., XXXIV, 594; XLIII, 700.—Sancta, S. Hieron., XXII, 813. — Jejunium Quadragesimale, Liturgia Gall., LXXII, 258, 259.—Mysticum et sacratissimum, S. Amb., XVII, 649. — Maximum et sanctissimum, S. Leo Magn., LIV, 275, 301. — Christianis utile, necessarium, *ibid.*, 285, 301. — Paschale dicitur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 306 (*n.*). — Est Paschæ præparatio, S. Leo Magn., LIV, 291, 298; S. Maxim. Taurin., LVII, 309. — Ecclesiæ consuetudo ad passionem Domini et resurrectionem ut spirituali saginæ jejunio corporis præparemur, S. Hier., XXVI, 57. — Observandum anni tempus et dierum numerus, S. Aug., XXXVIII, 1047. — Jejunium districtius aliis, S. Hieronym., XXII, 420. — Bonum cunctis temporibus jejunare et melius cum Christo Quadragesimam jejunare, S. Ambros., XVII, 647, 648, 649. — Cum ad immolationem Agni præparamur, S. Hieronym., XXX, 325. — Christus jejunii nobis præbuit exemplum, S. Maximus, LVII, 310.—Quem jejunantem sequi debemus, id., LVII, 507. — His dierum quadraginta numero jejuniis reconciliatur Deus, aperiuntur cœli, inferna reserantur, S. Ambros., 650, 650, 654. — Carualia desideria reprimuntur, diabolus vincitur, S. Maxim. Taur., LVII, 515; Ratherius, CXXXVI, 691. — Nulli debet esse fastidiosum, S. Aug., XXXIX, 2027. — Non tantum a baptizandis sed et omnibus renatis observandum, S. August., XXXIX, 2033. — Etiam ab infantibus olim observatum, Hildebert., CLXXI, 503. — Quadragesimam in totum non observare sacrilegium, S. August., XXXIX, 2022. — Ex parte violare peccatum, S. Ambros., XVII, 644, 647, 648; S. August., XXXIX, 2022. — Nisi infirmitas excuset, *ibid.* — Qui illam una die violaverit totius violator arguitur, S. Ambrosius, XVII, 661. — Dies Quadragesimæ, Rufinus Aquileiensis, XXI, 515. — Jejuniorum dies apud Orientales, Græcos et Latinos quot et quales fuerunt, Alcuin., C, 259. — Jejunium primitivæ Ecclesiæ prolixius, Rupertus abb., CLXVIII, 430. — Non amplius, XXXVI dies in eadem abstinentia reperiuntur, Anonym., XIII, 646; Cassian., XLIX, 1204; S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 306 (*n.*); Joannes archiepiscopus Rotomag., CXLVII, 46, 91; Hildebert., CLXXI, 466; Belethus, CCII, 84; Sicardus, CCXIII, 253. — Quatuor dies postea fuerunt additi, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 306 (*n.*); S. Benedictus abb., CIII, 1146, Joannes archiepiscopus Rotomag., CXLVII, 46, 206; Belethus, CCII, 84. — Quadragesimam tamen jejunare Christiani dicti sunt, S. Greg. Magn., LXXVIII, 306 (*n.*). — Dies jejunii quadraginta, S. Ambros., XIV, 581; XVII, 639, 650, 654; S. August., XXXVIII, 695, 1048, 1049, 1052, 1147, 1178, 1181; S. Leo Magn., LVI, 719; S. Maxim. Taurin., LVII, 515; S. Greg. Turon., LXXI, 1072; Liturgia Gall., LXXII, 258, 259; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 305 (*n.*); LXXVI, 1137; Theodor., XCIX, 932; Raban. Maur., XCII, 743; Atto, CXXXIV, 44, 45; Rather., CXXXVI, 565; Gratian., CLXXXVII, 1783; Beleth., CCII, 84. — Ideo quadraginta dies jejunamus ut diebus illis quadraginta a Pascha usque ad Ascensionem quos in lætitia acturi sumus non excedamus, *ibid.* — Per quos quadraginta dies rememoramus quadraginta annos quibus populum ab Ægypto ad patriam redire cognovimus, Sicard., CCXIII, 256.

Quadragenarii numeri mysterium, S. Hieronym., XXII, 416, 420, 428; S. August., XXXIV, 48; XXXVIII, 562,

695, 1039, 1051, 1177, 1178, 1216, 1239; XL, 40, 96; S. Petr. Damian., CXLIV, 415. — Ecclesiam præsentem figurat, S. Aug., XL, 40, 97. — Mysterium perfectionis insinuat, id., XLII, 895. — Numerus afflictionis et doloris S. Hieronym., XXV, 1010. — Pœnitentiæ typus, Alcuin., C, 261, 530; Rupertus abb. CLXVIII, 430. — Temporali vitæ congrue aptatur, Amalarius, CV, 1002.

Significat vitæ præsentis cursum, S. Petr. Damianus, CXLV, 1068. — Laborem, S. August., XXXVIII, 1041; Eugyppius, LXII, 979. — Humilitatem, S. Augustinus, XXXVIII, 1041. — Mœrorem, id., XXXVII, 1463. — Afflictionem, Haymo, CXVIII, 885; Honorius, CLXXII, 688; S. Bernardus, CLXXXIII, 326.

Convenit peccatoribus, orationi, sacco, S. Hieronym., XXV, 1140. — Jejunio, *ibid.*; Alanus de Insulis, CCX, 205.

Varii modi celebrandi Quadragesimam, S. Ambros., XVII, 632. — Alii sex hebdomadis abstinent, Alcuin., C, 251; Burchardus, CXL, 885; Honorius, CLXXII, 657. — Alii septem, Alcuinus, C, 251, CI, 1182; Gilbertus, CXXXIX, 537; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 212; S. Ivo, CLXI, 267; Honorius, CLXXXI, 657; Gratian., CLXXXVII, 36; CLXXXVIII, 200. — Telesphorus papa constituit ut clerici septem hebdomadas ante Pascha a carne et aliis deliciis abstineant, S. Ivo, CLXI, 267; Gratian., CLXXXVII, 56; CLXXXVIII, 200. — Septem hebdomadæ ideo abstinentiæ adscribantur quia septem modis peccata remittuntur, Honorius, CLXXII, 657. — Isti quadraginta et duo dies mansionibus Israelitarum comparantur, S. Ambrosius, XVII, 640, 641, 642, 643; S. Maxim. Taur., LVII, 511. — Sex septimanas ideo jejunamus quia in sex ætatibus peccamus et per sex opera Evangelii nunc satisfacere festinamus, Honorius, CLXXII, 657. — Alii octo hebdomadas abstinent, Alcuin., C, 251. — Nunc dies XL jejunii et XLV abstinentiæ. Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 45, 46, 206. — Quia per carnis desideria Decalogi mandata contempsimus dignum ut eamdem carnem quater decies affligamur, S. Greg. Magn., LXXVI, 1137. — Pascha jejunium concludit, S. Ambros., XIV, 708; S. Hieronym., XXII, 790.

Observatio Quadragesimæ, Cassian., XLIX, 669, 820. — Varia pro variis locis et temporibus *ibid.*, 1200; Aurel. Cassiodor., LXIX, 1155; Auctor incertus, LXXIII, 1113; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 306, 307; Alcuin., CI, 1190. — Quomodo a monachis observata, Auctor incertus, LXXIII, 1111. — Eadem ab iisdem diversimodo servata, *ibid*, 1115. — Quidam solitudinem petebant *ibid.*, 674. — Quomodo a S. Paulino observatum, S. Paulin. Nolan., LXI, 226. — A Ludovico primo, Eginhard., CIV, 967. — Græci præsanctificatis utuntur per totam Quadragesimam, S. Greg. Mag., LXXVIII, 324 (*n.*) — In Sabbatis, Dominicis et festo Annuntiationis consecrant et non jejunant, *ibid.*, — Jejunium Græcorum a Sexagesima inchoatum; cleri jejunium a Quinquagesima, Alcuin., CI, 1182. — Sexagesima in supplementum Sabbatorum et Dominicarum addita, S. Greg. Mag., LXXVIII, 305 (*n.*).

Oportet omnibus diebus jejunare aridis vescentes, S. Paulin. Aquil., XCIX, 194. — Omnibus diebus, exceptis Dominicis, clerus post vesperam reficiat, S. Chrodegang., LXXXIX, 1073. — Sabbatis olim a jejunio relaxatum, Liturgia Gall., LXXII, 185; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 305, 324 (*n.*). — A Quadragesimali jejunio Dominicæ exceptæ, S. Gregor. Mag., LXXVI, 1136; Radulph., CXIX, 718; Isidor. Mercat., CXVX, 239; Atto, CXXXIV, 44, 45; Rather, CXXXVI, 565; S. Ivo, CLXI, 271; Rupert. abb., CLXVIII, 98; Gratian., CLXXXVII, 1784, 1860; Sicard., CCXIII, 253. — Jejunium nec in Cœna Domini solvendum, Burchard., CXL, 886; Gratian., CLXXXVII, 1783. — Gregorius instituit ut in Quadragesimali tempore in feria quinta jejunium et missarum celebratio fierent, S. Abbo, CXXXIX, 570. — Pœnitentes in pane et aqua Quadragesimam jejunabant, S. Egbert. abb., LXXXIX, 425, 426. — Lectores qui in Quadragesima feriam quartam vel Parascevem non jejunaverunt, deponantur, S Gregor. Mag., LXXVIII, 514 (*n.*). — Arguuntur qui septem diebus prandunt et septem jejunant, S. Ambros., XVII, 649. — Quidam Quadragesimam facere se mentiuntur, S. Ambros., XVII, 647; S. Aug., XXXVIII, 1044, 1045. — Nullus in ea manducet et bibat ante Nonam, S. Ambros., XXII, 655. — Ante horam vespertinam, Joannes archiepiscop. Rothomag., CXLVII, 272. — A carnibus abstinendum, Anonym., XIII, 646; S. Hieronym., XXII, 818; S. Aug., XXXVIII, 1040, 1045; XLII, 491, 493; Raban. Maur., CX, 1194; S. Ivo, CLXI, 267; Gratian., CLXXXVII, 36. — A quibusdam fructibus, S. Aug., XLII, 491, 493. — Qui legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in jejuniis, carnium esum repudiant, S. Hieronym., XXII, 818; S. Aug., XXXVIII, 1040, 1145. — Insatiabilem compescunt avaritiam, S. Hieronym., XXII, 818. — Pauperum victus omnibus imitandus, S. Aug., XXXVIII, 1035. — Corpus vilioribus alimentis fulciendum, *ibid.*, 1044, 1045.

Ante omnia jejunandum a vitiis, id., XXXIX, 2025. — A carnalibus operibus et aliis deliciis. Anonym., XIII, 646; S. Ivo CLXI, 267; Gratian., CLXXXVII, 36. — Ab uxoribus, S. Aug., XXXVIII, 1040, 1043, 1045, 1047, 1052; Theodor. archiepiscop., XCIX, 932 — A nuptiis, S. Leo Mag., LVI, 719; Dionys. Exig., LXVII, 170; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 828; Ratramn., CXXI, 772; Gratian., CLXXXVII, 56. — A litibus, S. Aug., XXXVIII, 1040. — A juramentis et ordaliis, sæc. XI Diplomat., CLI, 1175. — A mallis et placitis, Opera ἀδέσποτικά, CXXXVIII, 595. — Sit pax Dei ubique, sæc. XI Diplomat., CLI, 1134.

Pia opera ferventius exercenda, S. Ambros., XIV, 381; S. Aug., XXXVIII, 1040, 1041, 1053. — Diligentius Deo serviendum et sanctius vivendum, S. Leo Mag., LIV, 264, 268, 272, 276, 286, 290, 295, 300, 302, 507. — Fervor sit major, S. Bernard., CLXXXIII, 175. — Singulis Quadragesimæ Dominicis fideles communicare debent, Rodulph., CXIX, 718, 719; Burchard., CXL, 749; S. Ivo CLXI, 267. — In Quadragesima continentiæ vela pandenda, S. Hieronym., XXII, 876. — Restringendæ deliciæ, non mutandæ, S. Aug., XXXVIII, 1043, 1044. — Eleemosynæ largiores erogandæ, *ibid.*, 1040, 1042, 1045, 1046, 1047, 1052, 1053. — Finiendæ inimicitiæ, *ibid.*, 1042, 1045, 1046, 1054. — Totius anni cibaria animæ nostræ providenda, S. Aug., XXXIX, 2019. — Damna spiritualia reparanda, *ibid.* — Quadragesimali tempore sermo habendus. Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1057, 1179. — Sex diebus Paschatis nihil præter panem, sal et aquam sumendum, S. Paulin. Aquil., XCIX, 194 (*n.*). — Solemnitatem Quadragesimæ nullus in villa celebrare debet, Isidor. Mercat., CXXX, 411; Gratian., CLXXXVII, 1783. — In Quadragesima non fit baptismus, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 828. — Initio Quadragesimæ baptizandi parvuli sunt offerendi, S. Aug., XXXIX, 1751.

Quadragesimæ velum appenditur inter nos et sancta sanctorum, id., XXXII, 1457. — Omnes his diebus ad Vigilias, Tertiam, Sextam et Nonam conveniant, id., XXXIX, 2019. — Quadragesimæ legem supergrediuntur perfecti, Cassian., XLIX, 1207, 1208. — Quadragesimali tempore maxime tentantur monachi, *ibid.*, 1204. — Insidiæ parantur a diabolo, S. Leo Mag., LIV, 265.

Rogationes in Quadragesima habitæ, S. Greg. Turon., LXXI, 273, 278. — In Quadragesima tacentur cantica lætitiæ, S. Benedictus, LXVI, 452, 453, 454; Joannes archiepisc., CXLVII, 38, 81, 165. — Non offerendus panis nisi in Sabbato et Dominica, S. Leo Mag., LVI, 719; Dionys. Exig., LXVII, 169; S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 154. — Opera ἀδέσποτικά, CXXXIV, 589. — Natalitia martyrum non celebranda sed eorum memoria facienda in Sabbatis et Dominicis, S. Leo Mag., LVI, 719; Dionys. Exig., LXVII, 170; S. Greg. Mag., LXXVIII, 324 (*n.*), S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 154; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 828; Atto, CXXXIV, 44. — Opera ἀδέσποτικά, CXXXVIII, 589; Burchard., CXL, 886; Joannes archiep. Rotomag., CXLVII, 46, 94. — A Septuagesima usque ad Pascha organa non pulsantur, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 165. — Dominicæ primæ apud Cluniacenses monachos celebratio, Udalric., CXLIX, 654. — Cathedræ S. Petri apud Carthusianos celebratio, Guigo, CLIII, 1145. — Quæcunque festivitas in Quadragesima celebratur, nihil ei amplius ullo modo defertur quam uni diei Dominicæ, Uldaric., CXLIX, 656. — Celebrari festum Dedicationis in Quadragesima prohibetur, Lanfranc., CL, 657. — Annuntiationis festum in Quadragesima congrue celebratur, Guerric. abb., CLXXXV, 115. — Quadragesima confinis Dominicæ passioni quia significatur hæc vita laboriosa, Eugypp., LXII, 761. — Ut intelligamus quia vitæ præsentis afflictio immortalitatem futuram parit, Alcuin., CI, 1281. — Congruissime Passioni confinis et contigua, Amalar., CV, 1002.

Symbolum octo dies ante Pascha publice in omnibus ecclesiis recitandum. Burchardi CXL, 726.

De Quadragesima. Eugypp., LXII, 761; S. Phylastr., XII, 1273; S. Greg. Turon., LXXI, 273, 278, 575, 429, 547, 602, 677, 936, 1033; Beda Ven. XCIV, 534, 535; Alcuin. CI, 1182, 1190; Amalar., CV, 1001, 1286; Udalric., CXLIX, 696; Lanfranc., CL, 452; sæc. XI, monum. liturg., CLI, 1015; Honor. CLXXII, 657, 685, 693, 742; Hugo a S. Vict. CLXXVII, 445, 446, 880, 1057; Beleth. CCII, 81; Henric. card., CCIV, 385, 395. — Terminus Quadragesimæ, CXXIX, 1282. — Argumentum inveniendi Quadragesimæ initium. *ibid.*, 1299. — Quadragesimæ explicatio, S. Ivo, CLXII, 580. — De Dominicis Quadragesimæ, Stephan. CLXVI, 1595. — De duabus hebdomadis ante Pascha, *ibid.* 1596. — De septem hebdoma-

dis, Honor., 657. — De Dominicis a Septuagesima usque ad Pascha, *ibid*., 755.

Sermones, S. Ambros., XVII, 636, 637, 639, 642, 644, 646, 648, 651, 654, 657, 660, 662, 664, 665, 667, 668, 669; Petr. Chrysolog., LII, 219, 222, 226, 287, 314, 317, 320, 634; S. Valerianus, episc., LII, 749; S. Leo Mag., LIV, 265, 267, 272, 274, 281, 285, 282, 291, 294, 297, 301, 305, 488, 490. — Sermones de jejunio, id., LIV, 168, 172, 173, 174, 176, 180, 182, 185, 188, 437, 438, 441, 444, 447, 450, 453, 456, 458; LVI, 1131; S. Maxim., Taurin. LVII, 558, 561, 565, 565, 567, 569, 573, 575, 577, 579, 583, 585, 587; Rather., CXXXVI, 689; S. Ivo, CLXII, 581; Hildebert., CLXXI, 428, 432, 440, 451, 456, 463, 467, 471; S. Bernard., CLXXXIII, 167, 171, 173, 176, 178, 181, 183; Guerric. abbas, CLXXXV, 91, 96; Petr. Comest., CXCVIII, 1752; Garner. Lingon., CCV, 662; Petr. Blesens., CCVII, 600, 603, 605, 607; S. Martin. Legion., CCVIII, 633; Absalon abb., CCXI, 102, 108, 115.

Homiliæ, S. Maxim. Taurin., LVII, 503, 507, 511, 515, 518, 519, 523, 525; S. Elig., LXXXVII, 603.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1202, 1211; Aurel. Prudent., LIX, 812, 856; Walafrid. Strab., CXIV, 1083.

Responsorium, Robert. rex, CXLI, 945.

De Dominica et hebdomada prima Quadragesimæ, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 57; S. Isidor., LXXXV, 206; LXXXVI, 258; Grimald., CXXI, 864, 888; sæc. XI monum. liturg., CLI, 841; Rupert. abb., CLXX, 96; Honor., CLXXII, 691, 785, 879; Sicard., CCXIII, 256; Innocent. III, CCXVII, 371. — Sermones S. Petr. Chrysolog., LII, 219, 222, 226, 231, 275, 479; S. Leo Mag., LIV, 308; Werner abb., CLVII, 863, 872; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1179; Isaac abb., CXCIV, 1787, 1790, 1795; Petr. Comest., CXCVIII, 1754, 1757; Petr. Cellens., CCII, 682; S. Martin. Legion., CCVIII, 675. — Homiliæ, S. Leo Mag., LIV, 268; S. Greg. Mag., LXXVI, 1134, 1135; Beda Ven., XCIV, 85, 110, 356, 364; Raban. Maur., CX, 20; Haymo, CXVIII, 190, 208, 217; Radulph. Ard., CLV, 1785, 1788, 1795; Bruno Ast., CLXV, 782; Godefrid. abb., CLXXIV, 165.

De Dominica et hebdomada secunda Quadragesimæ, S. Greg. Mag., LXXVIII, 62; S. Isidor., LXXXV, 316; LXXXVI, 322; Grimald., CXXI, 864, 889; Rupert., CLXX, 98; Honor., CLXXII, 691, 785, 886; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 881; Sicard., CCXIII, 265. — Sermones, S. Petr. Chrysol., LII, 183, 187, 190, 194, 365, 529, 535, 536, 540; Werner. abb., CLVII, 873; Isaac abb., CXCIV, 1797, 1800, 1809, 1812; S. Martin. Legion., CCVIII, 741. — Homiliæ, S. Leo Mag., LIV, 272; Beda Vener., XCIV, 96, 102; Paul. Winfrid., XCV, 1233, 1248, 1252; Raban. Maur., CX, 22; Haymo, CXVIII, 226, 238, 244; Radulph. Ard., CLV, 1797, 1800; Bruno Ast., CLXV, 789; Godefrid. abb., CLXXIV, 191.

De Dominica et hebdomada tertia Quadragesimæ, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 65; S. Isidor., LXXXV, 333; LXXXVI, 379; Grimald., CXXI, 865, 890; Rupert. abb., CLXX, 99; Honor., CLXXII, 692, 786, 889; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 881; Sicard., CCXIII, 268; Innocent. III, CCXVII, 381. — Sermones, S. Petr. Chrysol., LII, 216, 572, 647; Werner. abb., CLVII, 877; Isaac abb., CXCIV, 1817; S. Martin. Legion., CCVIII, 735. — Homiliæ, S. Leo Magn., LIV, 275; Beda Ven., XCIV, 106, 380; Paul. Winfrid., XCV, 1267, 1272; Raban. Maur., CX, 24; Haymo, CXVIII, 253, 268, 272; Radulph., CLV, 1803, 1805; Bruno Ast., CLXV, 794; Godefrid. abb., CLXXIV, 210.

De Dominica et hebdomada quarta Quadragesimæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 69; S. Isidor., LXXXV, 353; LXXXVI, 438; Grimald., CXXI, 865, 891; Honor., CLXXII, 692, 786, 894; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 882; Sicard., CCXIII, 272; Innocent. III, CCXVII, 380, 393. — Sermones, S. Petr. Chrysol., LII, 579, 582, 487; Werner. abb., CLVII, 887; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1015; Petr. Comest., CXCVIII, 1761; Petr. Cellens., CCII, 694, 695, 699; S. Martin. Legion., CCVIII, 769. — Homiliæ, S. Leo Mag., LIV, 281; Beda Ven., XCIV, 110; Paul. Winfrid., XCV, 1293, 1299; Raban. Maur., CX, 25; Haymo, CXVIII, 284, 305, 313; Radulph., CLV, 1815; Bruno Ast., CLXV, 800; Godefrid., CLXXIV, 235.

De Dominica et hebdomada quinta Quadragesimæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 72; S. Isidor., LXXXV, 370; LXXXVI, 500; Grimald., CXXI, 865; Honor., CLXXII, 787. — Sermones, S. Petr. Chrysol., LII, 460, 467. — Homiliæ, Raban. Maur., CX, 27; Haymo, CXVIII, 327, 542, 547; Radulph. Ard., CLV, 1820, 1823; Godefrid. abb., CLXXIV, 244.

De Dominica Passionis. — Dies Passionis Domini computantur duabus hebdomadibus ante Pascha Domini, Amalar., CV, 1199. — Congruentissime duabus hebdomadis recolitur memoria Passionis quæ duabus mundi ætatibus scribitur et informatur, *ibid*.

Capitula mutabant Carthusiani, consueta suffragia usque ad secundam post octavas Paschæ feriam intermittentes, Guigo, CLIII, 646. — *Gloria in excelsis* tacetur, Rupert., CLXX, 122.

Post septem Dominicarum ordinatissimam dispositionem quibus septem ætates mundi quæ omnes sunt Passione redemptæ, figurantur, ipsius Dominicæ Passionis celebratio inchoatur, Sicard., CCXIII, 287.

Dominica Passionis, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 73; Amalar., CV, 1199, 1291; Udalric., CXLIX, 698; Rupert. abb., CLXX, 119; Honor., CLXXII, 734, 908; Sicard., CCXIII, 287.

Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 557; Wernerius abb., CLVII, 895; Petr. Cellens., CCII, 725, 728, 731, 734; S. Martin. Legionens., CCVIII, 791, 799; Absalon abb., CCXI, 137, 148.

Homiliæ, B. Leo papa, LIV, 313; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1149, 1150; Bruno Astens., CLXV, 892. — Homiliæ in hebdomada Passionis, Paul. Winfrid., XCV, 1317, 1322.

Officium, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 883.

Responsorium, Robert. rex, CXLI, 945.

Præfatio, Grimald., CXXI, 893.

Hymni, S. Ambros., XVIII, 1197, 1203.

De Dominica Palmarum. — Praxis Ecclesiæ in Dominica Palmarum, S. Gregor. Turon., LXXI, 956; S. Greg. Magn., LXXVIII, 76; S. Isidor., LXXXV, 388; LXXXVI, 565; Alcuin., CI, 1200; Amalar., CV, 1008; Udalric., CXLIX, 698; Guido abb., CL, 1195; sæculi XI monument. liturgica, CLI, 879; S. Ivo, CLXII, 584; Rupert. abb., CLXX, 129; Honor., CLXXII, 658, 662, 734, 744, 913; Sicard., CCXIII, 292.

Varia hujus Dominicæ nomina. Hildebert., CLXXI, 502, Alcuin., CI, 1200. — Festivitas dicitur Palmarum seu Olivarum, S. Ambros., XVII, 667. — Capitilavius dies, Liturgia Gallica, LXXII, 127. — Dominica in Palmis dicta in Symboli traditione, *ibid*., 263. — Pascha floridum, Sicard., CCXIII, 343.

Festivitatem Palmarum sive Olivarum dicimus quia psallentes ramos palmarum sive olivarum portamus in manibus. S. Ambros., XVII, 667; S. Isidor. Hispalens., LXXXII, 251. — Palmarum Dominica ideo dicitur quia hac die turbæ Domino cum palmis obviaverunt et triumphantem laudibus exceperunt. Raban. Maur., CVII, 547; Honor., CLXXII, 662; Sicard., CCXIII, 295. — Palma significat triumphum Christi, Alcuin., CI, 650. — Significat crucem, Rupert. abb., CLXVIII, 946. — Sine causa ramum olivæ portat quem decipiendo diabolus superat. S. Ambros., XVII, 669.

Celebratur quinta die ante Passionem. S. Ambrosius, XVII, 606. — Antiquissima est solemnitas. S. Gregor. Magn., 309 (*n*.). — In qua fit processio cum ramis benedictis, *ibid*.; Joannes XIX, CXLI, 1129, 1130; Joannes archiepisc., Rotomag., CXLVII, 93, 111, 117, 118; Hildebert., CLXXI, 502; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 473; Beleth., CCII, 20. — Celebrat Ecclesia processionem cum ramis et floribus, olivas et palmas gerens in manibus. Sicard., CCXIII, 293. — Nec hæc processio inter alias Dominicales computanda, *ibid*.

Dominica Palmarum duas habet processiones. Rupert. abb., CLXX, 129; Dunstan., CXXXVII, 489. — Eadem die Dominus de Bethania descendit Jerusalem. Anonym., XIII, 652; Amalar., CV, 1008. — Christus in ea gloriosus et confusus exhibetur. Guerric. abb., CLXXXV, 135. — Istius festi cæremoniæ apud Cluniacenses monachos, Udalric., CXLIX, 654. — In ecclesia S. Petri ante Joannem XIX non fiebat processio cum palmis, Joannes XIX, CXLI, 1129. — Benedictio palmæ et olivæ, Ottonis III edictum, CXXXVIII, 1057; sæc. XI monumenta liturgica, CLI, 843; Hugo a S. Vict., CLXXVI, 473.

Officium, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 125. Stephanus, CLXVI, 1397. Hugo a S. Victore, CLXXVII, 884.

Missa, sæculi XI monumenta liturg., CLI, 843.

Sermones, Atto, CXXXIV, 842. Wernerus abb., CLVII, 899, 903. S. Ivo, CLXII, 586. Bruno Astens., CLXV, 997. Hildebert., CLXXI, 476, 481, 485, 491, 502. Abælardus, CLXXVIII, 429, 433, 443, 443. S. Bernard., CLXXXIII, 253, 256, 259. Aelred., CLXXXIV, 869; CXCV, 258, 264. Guerric. abb., CLXXXV, 127, 130, 134, 137. Richard. a S. Vict., CXCVI, 1059. Petrus Comestor, CXCVIII, 1764. Petr. Cellens., CII, 735. Garner. Lingon., CCV, 669. S. Martin. Legion., CCVIII, 811, 827, 851. Absalon abb., CCXI, 143. Helinand., CCXII, 544, 554, 561, 572, 580.

Homiliæ, S. August., XXXVI, 172; S. Maxim. Taurin., LVII, 527. Beda Vener., XCIV, 120, 121. Raban. Maur.,

CX, 29. Haymo, CXVIII, 553, 558. S. Petr. Damian., CXLIV, 545. Radulph. Ardens, CLV, 1827, 1830. Bruno Astens., CLXV, 805. Godefrid., CLXXIV, 258, 269, 271, 275, 288, 292.

Præfatio, Grimald., CXII, 894.

Hymnus, Walafrid. Strab., CXII, 1083.

Versus a pueris in die Palmarum cantandi. Theodulf., CV, 504.

De triduo ante Pascha — De officiis in noctibus a Cœna Domini usque in Pascha, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 959. — Triduo ante Pascha officium nocturnum de nocte celebratum, Joannes archiep. Rotomag., CXLVII, 168. — Campanæ non pulsandæ, *ibid.*, 50, 170, 206. — Osculum pacis non datur, *ibid.*, 49, 53, 170, 175, 177, 296. — Missæ privatæ prohibentur, *ibid.*, 99. — Fit populi et cleri communio generalis, Liturgia Gall., LXXII, 195; S. Gregorius Magn., LXXVIII, 324, 338 (*n.*); Rodulfus Bituricens. episc., CXIX, 718, 719; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 50, 52, 98, 100, 101, 128, 131, 132, 175, 206. — In ordine S. Benedicti defunctus sine lumine et incenso sepelitur, Lanfrancus, CL, 1145.

Biduo ante Pascha non fit consecratio, S. Leo, LIV, 515; S. Gregorius Magn., LXXVIII, 379 (*n.*); Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 49, 206.

De Cœna Domini. — Feria quinta in Cœna Domini, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 127. — Cœna Domini est feria quinta ultimæ Quadragesimalis septimanæ quando mysterium corporis et sanguinis sui primum apostolis tradidit, S. Isidor., LXXXIII, 764; Raban. Maur., CVII, 547; Honorius, CLXXII, 662. — Cœna vocatur quia hodie Dominus cum discipulis suis cœnasse traditur, *ibid.*, 665. — Dicitur feria magna, S. Greg. Mag., LXXVIII, 81. — Natale calicis, Liturg. Gallica, LXXII, 187. — Quatuor ex causis celebris, Honorius, CLXXII, 662. — Cœna Domini mystica timore et amore præparatur, Godefrid. abb., CLXXIV, 60. — Manducavit Christus pascha quo passurus significabatur antequam pateretur, S. Fulgentius episc., LXV, 431. — In eadem Cœna Judæorum Pascha comedit et nostrum instituit, *ibid.*

In Cœna Domini tres missæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 318 (*n.*). — Duæ in Africa, *ibid.* — Hora missæ anticipatur, *ibid.*, 314 (*n.*). — Ultima quinta Sabbati alibi offertur tantum ad vesperam alibi et mane et ad vesperam, S. Aug., XXXIII, 202. — Missa in lætitia et horæ in tristitia peraguntur, Rupert. abb., CLXX, 136. — Psalmi pœnitentiales recitantur, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 96, 131, 172, 165. — In ecclesia, S. Petri ante Joannem XIX in Cœna Domini *Gloria in excelsis* non dicebatur, Joannes, CXLI, 1129, 1130. — In Cœna Domini *Gloria in excelsis* canendum, *ibid.* — Hac die pœnitentibus remittendum, Raban. Maur., CX, 482; Isidorus Mercator, CXXX, 696; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 132; Hildebertus, CLXXI, 520; Honor., CLXXII, 662; Gratianus, CLXXXVIII, 1786. — Chrisma consecratur, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 316 (*n.*); Joannes XIX, CXLI, 1129; Rupertus abb., CLXX, 140; Honorius, CLXXII, 662. — Oleum benedicitur, S Greg. Magn., LXXVIII, 316 (*n.*); Ottonis III edict., CXXXVIII, 1063; Honorius, CLXXII, 662 — Fit cleri et populi communio. Rather., CXXXVI, 562 (*n.*), 694; Burchard., CXL, 749, 763; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 50, 98, 103, 177; Gratianus, CLXXXVII, 1758. — Servato jejunio usque ad Nonam et cæteris diebus corporis et sanguinis Domini percipiebatur sacramentum, Ratherius, CXXXVI, 697. — Fit processio ad deportandum Christi corpus, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 50, 127, 128. — Omnes olim campanæ ad Vesperas pulsabantur, *ibid.*, 50. — Altaria nudantur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 333 (*n.*); Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 49, 50, 99, 171. — Incensantur, *ibid.* — Altaria, parietes, pavimenta et vasa sacra lavantur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 333, 334 (*n.*); S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 764. — Alii nec quinta Sabbati lavant, relaxantve jejunium, secus alii, S. Aug., XXXIII, 202. — Fit ablutio pedum, S. Isidorus, LXXXIV, 556; S. Benedictus CIII, 1201; Rather., CXXXVI, 694, 718; Rupert., CLXX, 145 — Jejunium olim a quibusdam solutum, S. Greg., LXXVIII, 318 (*n.*). — In Cœna non solvendum, Regulæ ecclesiast., LXVII, 169; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 134; Fulgent Ferrand., LXXXVIII, 828; Alcuinus, CI, 859; Rather., CXXXVI, 694; Burchard., CXL, 886; S. Ivo, CLXI, 273; Gratian., CLXXXVII, 1785.

Miraculum circa baptisterium a S. Marcellino Ebroduni ædificatum quotannis in Natali et Cœna Domini olim contingere solebat, S. Greg. Magn., LXXXVIII, 393 (*n.*). — Qualiter agatur in Cœna Domini apud farfenses monachos. Guido, abb., CL, 1197. — Apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 645. — Victor II papa in Cœna Domini ordinatus fuit, Bertholdus, CXLVII, 515.

De Cœna Domini, S. Greg. Magn., LXXVIII, 81, 951, 1009; Alcuin., CI, 1203; Amalarius, CV, 1009, 1200; Candidus, CVI, 61, 62, 63, 64, etc; Udalric., CXLIX, 676; sæc. XI monum. liturg., CLI, 843, 880; S. Ivo, CLXII, 586; Stephanus, CLXVI, 1398, 1399; Rupertus abb., CLXX, 138; Honorius, CLXXII, 735, 745, 787, 921; Ernaldus abb., CLXXXIX, 1641, 1650; Petrus Comestor, CXCVIII, 1615; Beleth, CCII, 95; Sicardus, CCXIII, 301; Innocent. III, CXVII, 397.

Officium feriæ quintæ in Cœna Domini, S. Isidorus, LXXXV, 406; LXXXVI, 596; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 449, 886, 887, 889.

Benedictio, Grimaldus, CXXI, 865.

Præfatio, *ibid.*, 895.

Versus et orationes in Cœna Domini, Rather., CXXXVI, 1077.

Sermones, Rather., CXXXVI, 714; S. Petrus Damian., CXLV, 1033; Werner. abb., CLVII, 907, 909, 911; S. Ivo, CLXII, 588; Bruno Ast., CLXV, 1001; Hildebert., CLXXI, 505, 510, 524, 531, 534, 538, 545; S. Bernard., CLXXXIII, 271; Ogerius, CLXXXIV, 880, 883, 889, 895, 898, 902, 905, 910, 912, 920, 929, 935, 940, 944, 946, 949; Petrus Comestor, CXCVIII, 1768, 1769; Petrus Cellensis, CCII, 738, 742, 748, 751, 757, 761, 766, 769; Garnerius Ling., CCV, 673; Petrus Blesensis, CCVII, 611, 614; S. Martin. Legion., CCVIII, 837, 843, 865.

Homiliæ, S. Aug., XXXVI, 761; S. Elig., LXXXVII, 607, 611, 612, 614, 628, 650, 658, 659; Beda Venerab., XCIV; Raban. Maur., CX, 50; Haymo, CXVIII, 440; S. Petr. Damian, CXIV, 553; Radulph. Ardens, CLV, 1835, 1838; Godefrid. abb., CLXXIV, 780.

Feria sexta in Parasceve. — Dies in quo Christus passus est, S. Philastr., XII, 1275; S. Gregor. Turon., LXXI, 707, 833; Ex vitis Patrum, LXXXII, 467. — Feria sexta in ipso Paschate, S. Gregor. Turon., LXXI, 565, 566. — Feria privilegiata, Beleth., CCII, 99. — Alium diem passionis, alium resurrectionis celebrandum Veteris Testamenti series ostendit, S. Ambros., XVI, 1035. — Illo jejunamus, isto reficimur, *ibid.*, 1029. — Passionis festum, Ex Vitis Patrum, LXXIV, 52. — Parasceves solemnitas. Alcuin., CI, 1207. — Passionis Christi tempus nunc totius orbis festivissimum, S. August., XLII, 179.

Dies Passionis et Resurrectionis Christi quo liberati sumus a servitute diaboli celeberrimus est, Rupertus abb., CLXVIII, 29. — Parasceve præparatio interpretatur, Alcuin., CI, 1207; Rather., CXXXVI, 557; Rupert., CLXX, 133; Honor., CLXXII, 666; Beleth., CCII, 99. — Quare? Hugo a S. Vict., CLXVII, 430. — Quia Dominus hac die nobis et pro nobis obtulit illud manna dulcedinis quod nobis sufficiat ad Sabbatum æternitatis, Sicardus, CCXIII, 311. — Dicitur cœna pura, Sabbatum requiei, Rupert. abb., CLXX, 153. — Phase, Sicard., CCXIII, 343.

Parasceve ideo in solemnitate habetur, quia in eo die Christus mysterium crucis explevit, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 764; Raban. Maur., CVII, 548. — Feria sexta primus homo conditus, eadem deceptus, eadem etiam per Christum reconciliatus est, Hildebert., CLXXI, 504. — Eadem die formatus homo, deformatus, et reformatus, Sicard., CCXIII, 311. — Salvatoris passio vitæ humanæ salus, S. Ambros., XVII, 674. — Quo mense et qua die mensis creditur crucifixus Christus, hoc diverse a Patribus nuntiatum est, Raban. Maur., CVII, 704, 721. — Passionis Christi memoria fiebat semel in anno, Anastas. Biblioth., CXXVII, 1147. — Hæc ab Alexandro potius scriptis mandata ac decreto roborata quam recens statuta, *ibid.*, 1149. — Hoc die primitivæ Ecclesiæ fideles aut stationem Deo aut jejunium faciebant, S. Victor. martyr., V, 307. — Feriam sextam tam populares quam et ipsos milites servare præcepit Constantin. Euseb. Pamphil., VIII, 73 — Christus in Parasceve a Judæis dehonestatus, Balduin., CCIV, 1132.

Dignum ut publice laudetur qui pati pro omnium salute dignatus est, Aurel. Cassiodor, LXX, 853. — In passione Christi divinitas non abfuit, *ibid.*, 153. — Mors Domini describitur, *ibid.*, 400. — Variæ passionis Dominicæ circumstantiæ, Hugo a S. Victor., CLXXVII, 888, 897. — Crucis et Redemptionis mysterium antiquitus figuratum, S. Leo Magn., LIV, 318. — De crucifixione Christi in qua per latrones electorum et reproborum discretio figuratur, *ibid.*, 322. — Salus nostra in cruce posita, *ibid.*, 325. — Crucis Dominicæ virtus, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 455, 456. — Crux Christi conjungit cœlum et terram, S. Petr. Damian., CXLIV, 762. — Tria in Christi passione consideranda, opus, modus et causa, S. Bernard., CLXXXIII, 262. — Christus in cruce exaltatus omnes creaturas in suæ passionis communionem traxit, S. Leo

Magn., LIV, 325. — In solemnitate Paschali Christus pati elegit, *ibid.*, 531. — Non nobis vivendum sed Christo pro nobis mortuo, *ibid.*, 537. — Non mœste celebranda Paschalia festa quæ nobis veram peperierunt redemptionem, *ibid.*, 541. — Pascha non rite celebratur nisi a credentibus, *ibid.*, 558. — Crux jugiter ferenda, *ibid.*, 380. — Passio Domini usque ad finem mundi perficitur mortificatione membrorum, *ibid.*

Parasceve in tristitia celebratur, Alcuin., CI, 1210. — Non cum gaudio sicut passiones martyrum, Rupert. abb., CLXX, 52. — Dolore potius quam gaudio celebranda, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 490. — Cum abstinentia et compunctione mœroris in commemorationem Dominicæ passionis, Atto, CXXXIV, 105. — A mane usque ad Nonam teneamus profundum mœrori amicum silentium, recolentes pugnam et opprobria Salvatoris, Sicardus, CCXIII, 312.

Jejunium in Parasceve non solvendum, S. Isidorus, LXXXIV, 566. — Jejunium Parasceves sine cibo, Liturg. Gall., LXXII, 137; S. Benedict., CIII, 1202. — In pane et aqua, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 52, 101, 151, 175. — Jejunium religiose et stricte observatum in memoriam jejunii spiritualis Christi, Petr. Lombard., CXCI, 353. — Passionis non ad eumdem semper cedit diem, Eugypp., LXII, 752 — Anniversario die cantatur psalmus XXI, S. Aug., XXXVI, 170, 171, 172, 178, 179. — Passio Domini solemniter legitur, id., XXXVIII, 1084. — Sed non nisi secundum Matthæum, *ibid.*, 1107. — Postea ex quatuor evangelistis lecta sed ad diversas horas, Liturg. Gall., LXXII, 187. — Prostratio in Passione, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 129.

Parasceve cæremoniæ, Beleth., CCII, 105, 108, 109. — Publicæ preces feria sexta hebdomadæ sanctæ fieri solitæ per totum orbem ex traditione apostolica, S. Prosper Aquil., LI, 209, 210; Alcuin., CI, 1210. — Oblationes, Joannes XIX, CXLI, 1129. — Cantari hymni et recitari preces nocturnæ solebant, Flodoard., CXXXV, 51. — Psalterium totum olim recitabatur, Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 51, 99, 175. — Tractus a quatuor canonicis cantatur, *ibid.*, 129, 173. — Crucem portantibus respondetur Latine et Græce non autem Hebraice, Rupert. abb., CLXX, 163. — Missa non cantatur, *ibid.*, 153. — Crux detegebatur, Guigo, CLIII, 641. — Crux adoranda, Aurel. Cassiodor., LXX, 949. — In Parasceve fit adoratio crucis, S. Greg. Magn., LXXVIII, 85; Alcuin., CI, 1210; Raban. Maur., CVII, 349; Joannes Rothomag. archiepisc., CLVII, 51, 100, 129, 174. — Ad Vesperam, S. Greg. Magn., LXXVIII, 83. — Hora nona, Rupert. abb., CLXX, 157. — Est mos antiquus, S. Greg. Magn., LXXVIII, 332 (*n.*).

Processio, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 51, 130, 174. — Hostiæ elevatio novissima, *ibid.*, 130. — Celebrans communicat sub unica specie panis, S. Greg. Magn., LXXVIII, 332 (*n.*); Alcuin., CI, 1211 (*n.*). — In præsanctificatis, Guigo, CLIII, 644. — Quadruplici causa hac die non conficitur corpus Christi, Beleth., CCII, 99. — Luminaria non accenduntur, S. Benedict., CIII, 1203; Raban. Maur., CVII, 349. — Altaria denudantur, *ibid.*; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 450. — Altaria, parietes, et pavimenta templi et vasa sacra lavantur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 333, 334 (*n*); S. Benedict., CIII, 1203. — Pedes lavantur, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 450. — In ecclesia S. Petri ante Joannem XIX Parasceve irreverenter colebatur, CXLI, 1129. — Qualiter agatur in monasterio Farfensi, Guido, CL, 1201.

De Parasceve, S. Greg. Magn., LXXVIII, 85, 1013; Alcuin., CI, 1207; Amalar., CV, 1024; Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 129; Udalric., CXLIX, 661; sæc. XI monument. liturg., CLI, 844, 882; Stephan., CLXVI, 1398, 1401; Rupert., CLXX, 153; Beleth., CCII, 99; Sicard., CCXIII, 311; Innocent. III, CCXVII, 823. — Officium Parasceves, S. Isidorus Hispalens., LXXXV, 422; LXXXVI, 604; Dunstan., CXXXVII, 492; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 450, 889. — Missæ siccæ officium, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII. 51, 129. — De officio tenebrarum, Beleth., CCII, 105 — De numero candelarum, *ibid.* — De lotione pavimenti, *ibid.*, 108. — De nudatione altaris, *ibid.*, 109. — Benedictiones in Parasceve. Ottonis III edict., CXXXVIII, 1070. — Versus et orationes in Parasceve, Anonym., 1077.

De Passione Christi, Taio episc., LXXX, 780; Rabanus Maurus, CVII, 1125; CX, 1117; Wandalbert., CXXI, 593; Honor., CLXXII, 661, 666, 735, 746, 787; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 31-58; Ernald. abb., CLXXXIX, 1656; Ermengand., CCIV, 1245. — Liber de Passione Christi, S. Bernard., CLXXXII, 1134. — Opusculum de Passione Domini, Candid., CVI, 57-103. — Expositio in Passionem Dominicam, Christian. Druthmar., *ibid.*, 1471. — De Passione Christi meditatio, S. Anselm. Lucensis episc., CXLIX, 601; S. Anselm., CLVIII, 761. — Benedictio de Passione, Grimald., CXXI, 866.

Hymni de Passione, Sedulius, CI, 609; Walafridus Strabus, CXIV, 1083. — Versus de Passione Domini, Theodulph., CV, 379. — De Christo crucifixo, Joannes Scot., CXXII, 1222. — Ad imaginem Crucifixi, Froumund., CXLI, 515. — Rhythmus de Passione Christi, Eginhard, CIV, 595. — Rhythmica oratio ad unumquodlibet membrorum Christi patientis et a cruce pendentis, Ogeric. abb., CLXXXII., 1319.

De sancta cruce, Alanus de Insulis, CCX, 223, 224; Sicard., CCXIII, 413. — De crucis Dominicæ virtute, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 455. — De laude S. crucis, S. Petr. Damian., CXLIV, 406, 601, 602; Egbert. abb., CXCV, 103. — De laudibus S. crucis libri duo, Rabanus Maurus, CVII, 135. — De adoratione S. crucis, Amalar., CV, 1028, 1200.

Missa de S. cruce, Alcuin., CI, 454; sæc. XI monum. liturg., CLI, 907.

Hymni de S. cruce, S. Fortunat., CI, 562; Fulbertus, CXLI, 345; Heribert., *ibid.*, 1369; S. Petr. Damian., CXLV, 930, 931.

Versus de cruce, Venant. Fortunat., LXXXVIII, 87, 89, 95; Joannes Scot., CXXII, 1223. — Ad crucem Bernowin., CV, 446. — Ad aram, S. crucis, CI, 761, 770.

Sermones de Passione, S. Leo Magn., LIV, 313, 317, 318, 322, 325, 328, 331, 337, 342, 348, 349, 353, 357, 361, 364, 368, 372, 375, 380, 491, 492; LVI, 1133; Wern. abb., CLVII, 952; S. Anselm., CLVIII, 675; Hildebert., CLXXI, 547, 551; Oger. abb., CLXXXIV, 955.

Homiliæ de Passione, S. Maxim. Taurin., LVII, 331, 333, 335, 339, 341; S. Faustin., LIX, 408.

Sermones de S. Cruce, Odilo, CXLII, 1031; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1205, Abælard., CLXXVIII, 453. — Sermo in Parasceve, Bruno Ast., CLXV, 1007. — Homiliæ in Parasceve, S. Leo Magn., LIV, 337; Radulphus Ard., CLV, 1842; Godefrid. abb., CLXXIV, 788.

Sabbatum sanctum. — Sabbatum in ipso Paschate, S Greg. Turon., LXXI, 565, 566; Alcuin., CI, 1215. — Celebratum apud veteres Christianos pervigilium Paschæ, Aurel. Prudent., LIX, 818. — Sabbati Paschalis veneratio hinc celebratur pro eo quod eodem die Dominus in sepulcro quievit, S. Isidor., LXXXIII, 766; Rab. Maur., CVII, 350; Beleth., CCII, 110; Sicard., CCXIII, 322. — Sabbatum per excellentiam quia significat requiem Christi ab opere recreationis, Beleth., CCII, 110; Sicard., CCXIII, 322. — Tribus de causis illuminata refulget in deliciis nostris propter redemptionem animarum, resurrectionem corporum et baptismi sacramentum, *ibid.* — Huic præceptum Sabbati proprie convenit, Raban. Maur., CVIII, 862. — Magna per noctem festivitas et lætabunda celebratio, id., CVII, 550. — Incipit hora secunda post meridiem solemnitas, S. Greg. Magn., LXXVIII, 86. — Sabbato sancto redditur gaudium, canitur hymnus angelicus, Rupert. abb., CLXX, 190. — Omnes campanæ pulsantur ad *Gloria in excelsis*, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 52, 105, 177, 181. — Incipit officium Paschale, tempus Paschale, Beleth., CCII, 117.

Sabbati Paschalis veneratio sacra et ritus, Alcuin., CI, 1215-1217. — Variæ cæremoniæ, Amalar., CV, 1032. — Sabbatum sanctum a statione vacat, Hildebertus, CLXXI, 499. — Non celebratur corporis et sanguinis Christi sacramentum, S. Greg. Magn., LXXVIII, 279 (*n.*). — Missa de nocte celebranda, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 49, 52, 97, 101, 175. — In missa solemni quædam desunt, Rupert. abb., CLXX, 90. — Non cantatur Introitus, Hugo a S. Vict. CLXXVII, 453. — *Credo*, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 58. — *Agnus Dei*, S. Greg. Magn., LXXVIII, 87. — Sabbat, S. jejunium solutum a quibusdam, Alcuin., C, 265. — Vespere apud Alexandrinos, S. Leo Magn., LIV, 1087. — Servatum non modo a Romanis sed et ab Orientalibus, Cassian., XLIX, 1201. — Etiam a parvulis, Joannes diac., LXXV, 65. — Sicut in aliis diebus Quadragesimalibus tenendum, Alcuin., C, 287. — Non solvendum ante noctis initium, Burchard., CXL, 886; S. Ivo, CXLI, 271. — Ante Gallicinium Dominicæ apud Orientales, S. Greg. Magn., LXXVIII, 306 (*n.*).

In Sabbato sancto fit benedictio ignis et thymiamatis, sæc. XI monum. liturg., CLI, 845, 846; Sicard., CCXIII, 324, 325. — Lucernæ, Liturg. Gall., LXXII, 196, 197; S. Benedict., CIII, 1203. — Cerei, Alcuin., CI, 1215; Grimald., CXXI, 800; Isidor. Merc., CXXX, 467; Sicard., CCXIII, 324, 325.

Agni cerei loco cerei paschalis olim Romæ benedicebantur ab archidiacono populo distribuendi. S. Greg. Magn., LXXVIII, 357, 550 (*n.*) — Aqua benedicebatur. Ratramn., CXXI, 768. — In quibusdam locis fiebat aquæ

benedictæ usurpativa et inordinata aspersio. Berthold., CXLVII, 386. — Fit benedictio fontium. S. Greg. Magn., LXXVIII, 87, 338 (*n.*); Joannes Rotomag. arch., CXLVII, 48, 176. — Celebratur baptismus solemnis. Gratian., CLXXXVII, 374; Sicard., CCXIII, 522. (*Vide* Vigilias.) — Processio ad benedictionem novi ignis et fontium. Joannes Rotomag. archiep., CXLVII, 48, 176. — Litania septena ad fontes cantatur. S. Greg. Magn., LXXVIII, 87, 338 (*n.*); S. Eulog., CXV, 1445 — Litaniæ in Sabbato S. dicuntur, Alcuin, CI, 1477. — Lac in missa benedicitur propter recens baptizatos. S. Greg. Magn., 379 (*n.*). — Lavantur pedes post baptismum. Liturg. Gall., LXXII, 220, 275. — Completorium in Sabb. sancto. Joannes archiep. Rotomag., CXLVII, 55, 178. — Sabbato magno post horam baptismi episcopus valet ordinari. Gratian., CLXXXVII, 374. — Qualiter agatur in Sabbato sancto apud Farfenses monachos, Guido abb., CL, 1203.

De Sabbato sancto. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 87, 1014; Alcuin., CI, 1215; Amalar., CV, 1052, 1200; Dunstan., CXXXVII, 494; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1203, 1260; Udalric., CXLIX, 663; sæc. XI monum. liturg., CLI, 1016; Stephan., CLXVI, 1398, 1403; Rupert. abb., CLXX, 168; Honor., CLXXII, 668, 735, 747, 787; Beleth., CCII, 109; Sicard., CCXIII, 521.

Officium in Sabbato sancto. S. Isidor., LXXXV, 456; LXXXVI, 614; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 889; Beleth., CCII, 110. — De cereo Paschali, *ibid.*

Benedictiones in Sabbato sancto, Opera ἀδέσποτικὰ CXXXVIII, 1072; Grimald., CXXI, 866.

Præfatio Grimald., CXXI, 895. — Lectiones sanctæ pro Sabbato sancto. Anastas. Biblioth., CXXVIII, 1354.

Hymni de cereo Paschali. Aurel. Prudent., LIX, 818; Drepan. Florus, LXI, 1087.

Versus et orationes in Sabbato sancto. Anonymus, CXXXVIII, 1077.

Sermo in Vigilia Paschæ, S. Maxim. Taur., LVII, 853.

Homiliæ in Vigilia Paschæ, Beda Ven., XCIV, 133, 139; Paul. Winfrid., XCV, 1326; Raban. Maur., CX, 33, 133, 137; Haymo, CXVIII, 444; Radulph. Ard., CLV, 1844; Bruno Astens., CLXV, 807.

§ V. — *De Dominicis a Pascha usque ad Pentecosten.*

De Dominicis post Pascha. — De Dominica in Albis vel in Octavis Paschæ quæ et prima post Pascha. S. Greg. Magn., LXXVIII, 97; Rupertus, CLXX, 229; Honor., CLXXII, 697, 799, 935; Sicard., CCXIII, 561; Innocent., III, 393. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 456; Petr. Blesens., CCV, 623. — Homiliæ, S. Aug., XXXIX, 2075; Beda Ven., XCIV, 149; Raban. Maur., CX, 173, 176; Haymo, CXVIII, 487, 489; Radulph., CLV, 1862, 1864; Bruno Ast., CLXV, 810; Godefrid., CLXXIV, 508.

De Dominica secunda post Pascha. S. Greg. Magn., LXXVIII, 103; Grimald., CXXI, 805, 897; Rupertus abb., CLXX, 239; Honor., CLXXII, 698, 799; Sicard., CCXIII, 563; Innocent. III, 405. — Sermones. S. Petr. Chrysolog., LII, 312; Werner. abb., CLVII, 959; S. Anselm., CLVIII, 670; S. Martin. Legion., CCVIII, 977. — Homiliæ, S. Greg. Magn., CXXVI, 1127; Raban. Maur., CX, 186; Haymo, CXVIII, 498, 499; Radulph. Ard., CLV, 1870, 1873; Bruno Ast., CLXV, 810; Godefrid., CLXXIV, 518, 522.

De Dominica tertia post Pascha, S. Gregor. Magnus, LXXVIII, 104; S. Isidor., LXXXV, 575; LXXXVI, 642; Grimald., CXXI, 805, 897; Rupert., CLXX, 240; Honor., CLXXII, 698, 799; Sicard., CCXIII, 564. — Sermo, Wernerius abb., CLVII, 945. — Homiliæ, Beda Ven., XCIV, 154; Raban. Maur., CX, 194, 196; Haymo, CXVIII, 506, 508; Radulph., CLV, 1877, 1880; Bruno Ast., CLXV, 813; Godefrid., CLXXIV, 526, 533.

De Dominica quarta post Pascha. S. Gregor. Magnus, LXXVIII, 105; S. Isidor., LXXXV, 579; LXXXVI, 645; Grimald., CXXI, 805, 897; Rupert., CLXX, 241; Honor., CLXXII, 699, 799; Sicard., CCXIII, 565. — Sermo. Wernerius abb., CLVII, 947. — Homiliæ. Beda Ven., XCIV, 158; Raban. Maur., CX, 207, 209; Haymo, CXVIII, 514, 516; Radulph., CLV, 1884, 1888; Bruno Astens., CLXV, 813; Godefrid., CLXXIV, 538, 547.

De Dominica quinta post Pascha. S. Gregor. Magnus, CLXXVIII, 105; S. Isidorus, LXXXV, 585; LXXXVI, 647; Grimald., CXXI, 897; Rupert., CLXX, 247; Honor., CLXXII, 699, 799; Sicard., CCXIII, 566 — Sermo. Wernerius abb., CLVII, 955. — Homiliæ. Beda Ven., XCIV, 163, 168; Raban. Maur., CX, 219, 222; Haymo, CXVIII, 520, 522; Radulph., CLV, 1892, 1894; Bruno Astensis, CLXV, 816; Godefrid. abb., CLXXIV, 555, 559.

De triduo Rogationum. — Litania deprecatio vel rogatio dicitur inde et Rogationes. Alcuin., CI, 1224. — A litaniis dictæ, Liturg. Gall., LXXII, 205; Ratherius, CXXXVI, 735 (*n.*). — Rogationes vel processiones tres principales. Hugo a S. Victore, CLXXVII, 817. — Processiones publicæ. S. Greg. Turon., LXXI, 886; Joannes Rotomag. archiep., CXLVII, 120, 122. — Solemnes. S. Greg. Turon., LXXI, 783, 842. — Litaniæ non Romanæ sed Gallicanæ sunt. Sæc. XI monum. liturg., CLI, 1018. — Supplicationes Rogationum et aliorum dierum in Gallia, Liturgia Gall., LXXII, 203, 204, 205.

Rogationes a S. Mamerto Viennensi episcopo institutæ, S. Greg. Turon., LXXI, 225, 231; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 381 (*n.*); Beda Vener., XCIV, 557; Rather., CXXXVI, 735 (*n.*); Anonym., CXLIX, 32; Rupert. abb., CLXX, 218. — Ad implorandam Dei misericordiam et iracundiæ flagella deprecanda, Raban. Maur., CX, 37, 38; Hildebert., CLXXI, 571. — Ad pestem sedandam, ad luporum rabiem reprimendam, Heribert., CLXXI, 577. — Ante Ascensionem celebrantur, S. Greg. Turon., LXXI, 223, 231; Beda Ven., XCIV, 557; Alcuin., CI, 1225; Burchard., CXL, 886; Anonym., CXLIX, 32; sæc. XI monum. lit., CLI, 1018; Honor., CLXXII, 681, 699, 755; Gratian., CLXXXVII, 1783.

Ante S. Mamertum fuerunt litaniæ, rogationes, processiones, sed non certo die stabiles, S. Greg. Magn., LXXVII, 385 (*n.*). — Processiones Romæ a S. Gregorio mandatæ, S. Greg. Turon., LXXI, 528. — Leo III constituit ut ante Ascensionem litaniæ celebrarentur, Anastasius Bibliot., CXXVIII, 144, 1225.

Rogationum tres dies feriandæ, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Dies non tam festi quam pœnitentiales, Liturg. Gall., LXXII, 170. — In Rogationibus celebrandis eadem auctoritas et habitus fidelibus indicta quæ publice pœnitentibus imposita, Hildebert., CLXXI, 576, 577, 579. — Psalmi pœnitentiales recitantur, Joannes Rotomag. archiep., CXLVII, 121, 122, 180 — Dies abstinentiæ, Burchard., CXL, 886. — Jejunium olim in triduo Rogationum, Liturg., LXXII, 580; S. Greg. Magn., LXXVIII, 384, 386 (*n.*); Amalar., CV, 1066, 1207. — Opera ἀδέσποτικά, CXXXVIII, 832; Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 56, 110; Anonym., CXLIX, 32. — Jejunium Rogationum in Gallia decimo sæculo inductum, Rather., CXXXVI, 561 (*n.*).

De Rogationibus et litaniis, S. Greg. Magn., LXXVIII, 106; Alcuin., CI, 1221, 1225; Amalar., CV, 1066, 1207; Udalric., CXLIX, 669; Guido abb., CL, 1210, 1212; Stephan., CLXVI, 1406; Honor., CLXXII, 681, 699, 755; Sicard., CCXIII, 567. — De vigilia Ascensionis, Honor., CLXXII, 700, 749. — De missa in vigilia, Rupert., CLXX, 250. — Terminus ad Rogationes, Anonym., CXXIX, 1283. — Argumentum inveniendi Rogationes, *ibid.*, 1299. — Præfatio in feriis Rogationum, Grimald., CXXI, 897, 898.

Sermones, S. Petr. Chrysolog., III, 352; Werner. abb., CLVII, 961, 964; Heribert., CLXXI, 567, 572, 574, 577; Abælard., CLXXVIII, 489; S. Bernard., CLXXXIII, 297; Guerric. abb., CLXXXV, 151; S. Martin., Legion., CCVIII, 1009, 1035.

Homiliæ, S. Aug., XXXV, 1901; Beda Vener., XCIV, 168, 499; Paulin. Winfrid., XCV, 1359; Raban Maur., CX, 57, 59, 223, 224, 226, 228; Haymo, CXVIII, 527, 529, 530, 534, 536; Radulph., CLV, 1899, 1902; Bruno Ast., CLXV, 816. — Homiliæ in vigilia Ascensionis, Radulph., CLV, 1906, 1911; Godefridus abb., CLXXIV, 861.

De Dominica intra Octavam Ascensionis, S. Gregor., Magn., LXXVIII, 109; S. Isidor., LXXXV, 595, 605; LXXXVI, 650, 698; Grimald., CXXI, 805, 898; Rupert., CLXX, 269; Honor., CLXXII, 700; Sicard., CCXIII, 574. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 975. — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 181; Raban. Maur., CX, 256, 257; Radulph., CLV, 1927, 1932; Bruno Astens., CLXV, 818; Godefrid. abb., CLXXIV, 564.

§ VI. — *De Dominicis post Pentecosten.*

De Dominicis post Pentecosten in genere, Honorius, CLXXII, 704.

De Dominica in octavis Pentecostes quæ et prima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 116; S. Isidorus Hispal., LXXXV, 621; LXXXVI, 695; Grimald., CXXI, 806, 869, 873, 900; Rupert., CLXX, 315; Honorius, CLXXII, 704, 1037. — Sermo, Wernerus abb., CLVII, 1003, 1007. — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 197; Raban. Maur., CX, 279, 282; Haymo, CXVIII, 578; Bruno Ast., CLXV, 818; Godefrid. abb., CLXXIV, 587, 401. (*Vide* Trinitatem.) — Ab octavis Pentecostes usque ad primam Dominicam Adventus Domini sunt septimanæ viginti octo, quando prolixius est spatium temporis, quando vero brevius, viginti tres. Stephan., CLXVI, 1408.

Dominica de SS. Trinitate. — Festivitas SS. Trinita

tis, Godefrid. abb., CLVII, 141, 159, 175. — Festum Trinitatis festum generale, Beleth., CCII, 18. — In die octava Pentecostes missa cantatur de SS. Trinitate, Udalric., CXLIX, 673. — Dominica in octavis Pentecostes, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 116; Isidor., LXXXV, 621; LXXXVI, 695; Grimald., CXXI, 806; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., *ibid.*, 1217; Stephan., CLXVI, 1407; Rupert. abb., CLXX, 293, 314; Honor. Augustodun., CLXXII, 686, 703, 756, Magister Bandin., CXCII, 971; Richard. a S. Vict., CXCVI, 987. — Dominica in octava Pentecostes quæ est prima post Pentecosten. De hac Dominica triplex est varietas. Quidam enim cantant de Trinitate, alii de octavis, alii vero de prima Dominica post Pentecosten, Sicard., CCXIII, 385. — Officium de Trinitate ab Alexandro a Gregorio magno approbatur, *ibid.*, 387. — Antiqua in Ecclesia SS. Trinitatis solemnitas, *ibid.*

De Trinitate missa, Alcuin., CI, 445; sæc. XI monumenta liturgica, CLI, 856, 937.

Officium, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 126; sæc. XI monum. liturg., CLI, 1019.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1024; Anonym., CLI, 807; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1456.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 878, 879.

Præfatio, *ibid*, 900.

Hymnus, Fulbert., CXLI, 342.

Sermones, S. Leo Magn., LIV, 500; Eleuther., LXV, 87; Werner. abb., CLVII, 993; Hildebert., CLXXI, 595; Garn. Lingon., CCV, 710; Petr. Comest., CXCVIII, 1778; Petrus Blesens., CCVII, 637; S. Martin. Legion., CCVIII, 1269.

Homiliæ, Paul. Winfrid. (ex Herico), XCV, 1358; Radulph. Ardens. CLV, 1945, 1949, 1955; Bruno Astens., CLXV, 818, 973, 977, 981; Godefrid., CLXXIV, 579.

De Dominicis post Pentecosten. — De Dominica secunda post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 174; S. Isidor. Hispal., LXXXV, 628; LXXXVI, 699; Grimald., CXXI, 807, 870, 873, 900; Guido abb., CL, 1218; Rupertus, CLXX, 315; Honor., CLXXII, 705, 1045; Sicardus, CCXIII, 389. — Sermones, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1265, 1301; Werner. abb., CLVII, 1015, 1019. — Homiliæ; Beda Vener. XCIV, 267; Raban. Maur., CX, 292; Haymo, CXVIII, 584, 589; Radulph. Ardens, CLV, 1957, 1963; Bruno Astens., CLXV, 820; Godefrid. abb.; CLXXIV, 415, 425.

De Dominica tertia post Pentecosten, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 175; S. Isidor. Hispal., LXXXV, 630; LXXXVI, 702; Grimaldus. CXXI, 807, 870, 874, 900; Udalric., CXLIX, 677; Guido abb., CL, 1218; Rupert. abb., CLXX, 316; Honor., CLXXII, 706; Sicard., CCXIII, 390. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 639; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1266; Werner. abb., CLVII, 1029 — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 272; Raban. Maur., CX, 303, 305; Haymo, CXVIII, 599, 601; Radulph., CLV, 1966, 1969; Bruno Astens., CLXV, 821; Godefridus abb., CLXXIV, 453.

De Dominica quarta post Pentecosten, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 176; S. Isid. Hisp., LXXXV, 634; Grimald., CXXI, 807, 870, 874, 900; Rupert., CLXX, 316; Honor., CLXXII, 807; Sicard., CCXIII, 591. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 1037; S. Bernard., CLXXXIII, 533. — Homiliæ, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1246; Beda Ven., XCIV, 274; Raban. Maur., CX, 324, 325; Haymo, CXVIII, 608, 609; Radulph. Ard., CLV, 1972, 1976; Bruno Ast., CLXV, 821; Godefrid. abb., CLXXIV, 440, 449.

De Dominica quinta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 176; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 637; Grimald., CXXI. 808, 870, 874, 901; Rupert., CLXX, 317; Honor., CLXXII, 708; Sicard., CCXIII, 391. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1043. — Homiliæ, S. Aug., XXXIX, 1781; Beda Ven., XCIV, 276; Paulus Winfrid. (ex Herico) XCV, 1363; Raban. Maur., CX, 333, 334; Haymo, CXVIII, 615; Radulph., CLV, 1979, 1982; Bruno Ast., CLXV, 823; Godefrid., CLXXIV, 459, 467.

De Dominica sexta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 177; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 640, Grimald. CXXI, 808, 870, 874, 901; Rupert., CLXX, 317, Honor., CLXXII, 709; Sicard., CCXIII, 392. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 1053; S. Bernard., CLXXXIII, 533, 539, 541. — Homiliæ, S. Ambros., XV, 1633; Beda Vener., XCIV, 278; Raban. Maur., CX, 343, 344; Haymo, CXVIII, 622, 624; Radulph., CLV, 1986, 1989; Bruno Ast., CLXV, 824; Godefrid., CLXXIV, 472.

De Dominica septima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 177; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 643; Grimald., CXXI, 808, 871, 874, 901; Rupert., CLXX, 318; Honor., CLXXII, 710; Sicard., CCXIII, 392. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 1061, 1064. — Homiliæ, S. Aug., XXXIV, 1239; Rabanus Maurus, CX, 357; Haymo, CXVIII 629; Radulph., CLV, 1995, 1996; Bruno Astensis, CLXV, 824; Godefrid., CLXXIV, 483, 494, 498.

De Dominica octava post Pentecosten, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 178; Grimald., CXXI, 809, 871 874, 901; Rupert. abb, CLXX, 318; Honor., CLXXII, 711; Sicard., CCXIII, 393. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1073. — Homiliæ, S. Aug., XXXIX, 1902; Beda Ven., XCV, 281; Raban. Maur., CX, 574; Haymo, CXVIII, 634; Radulph. Ard., CLV, 2000, 2003; Bruno Ast., CLXV, 826; Godefrid. abb.; CLXXIV, 512, 521.

De Dominica nona post Pentecosten, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 179; Grimald., CXXI, 809, 871, 875, 901; Rupert., CLXX, 319; Honor., CLXXII, 712; Sicard., CCXIII, 393. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 543, 546; Werner. abb., CLVII, 1083; Innocent. III, CCXVII, 427. — Homiliæ, S. Aug., XXXV, 1304; Beda Ven., XCIV, 285; Raban. Maur., CX, 384; Haymo CXVIII, 640; Radulph., CLV, 2007, 2010; Bruno Ast., CLXV, 826; Godefrid. abb., CLXXIV, 524, 529, 526.

De Dominica decima post Pentecosten; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 179; Grimald., CXXI, 810, 871, 875, 902; Rupert., CLXX, 319; Honor., CLXXII, 713, 1049; Sicard., CCXIII, 395. — Sermones, Werner. abb., CLVII. 1089, 1092. — Homiliæ, Beda Ven., XCIV, 284; Paul. Winfrid., XCV, 1370; Raban. Maur., CX, 394; Haymo, CXVIII, 646; Radulph., CLV, 2013, 2017; Bruno Ast., CLXV, 826; Godefrid. abb., CLXXIV, 512.

De Dominica undecima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 180; Grimald., CXXI, 810, 871, 875, 902; Rupert., CLXX, 320; Honor., CLXXII, 714, 1053; Sicard., CCXIII, 394. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1099. — Homiliæ, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1294; Beda Vener., XCIV, 286; Raban. Maur., CX, 405 406; Haymo, CXVIII, 653; Radulph., CLV, 2020, 2022; Bruno Ast., CLXV, 827; Godefrid. abb., CLXXIV, 542.

De Dominica duodecima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 181; Grimald., CXXI, 810, 871, 902; Rupert., CLXX, 321; Honor., CLXXII, 715, 716; Sicard., CCXIII, 395. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 1107, 1110. — Homiliæ, S. Aug., XXXVIII, 655; Beda Ven., XCIV, 234, 289; Paul. Winfrid. (ex Herico), XCV, 1375; Raban. Maur., CX, 414; Haymo, CXVIII, 661; Radulph., CLV, 2026, 2050; Bruno Ast., CLXV, 827; Godefrid., CLXXIV, 555.

De Dominica decima tertia post Pentecosten, S Greg. Magn., LXXVIII, 181; Grimald., CXXI, 811, 871, 902; Rupertus, CLXX, 321; Honorius, CLXXII, 716, 1059, Sicard., CCXIII, 396. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1115. — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 234, 290; Raban. Maur., CX, 436; Haymo, CXVIII, 664; Radulph., CLV, 2033, 2036; Bruno Ast., CLXV, 827; Godefrid. abb., CLXXIV, 564, 570.

De Dominica decima quarta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 182; Grimald., CXXI, 811, 872, 902; Rupert., CLXX, 322; Honor., CLXXII, 717; Sicard., CCXIII, 396. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1131. — Homiliæ, Beda Ven., XCIV, 293, 507; Paul. Winfrid., XCV, 1380; Raban. Maur., CX, 446; Haymo, CXVIII, 669; Radulph., CLV, 2039, 2043; Bruno Ast., CLXV, 828; Godefrid., CLXXIV, 575.

De Dominica decima quinta post Pentecosten, S. Greg. Magn., LXXVIII, 182; Grimald., CXXI, 811, 872, 902; Rupert., CLXX, 323; Honor., CLXXII, 719; Sicard., CCXIII, 398. — Sermo, Wernor. abb., CLVII, 1139. — Homiliæ, Beda Ven., XCIV, 296; Paul. Winfrid., XCV, 1394, 1396; Haymo, CXVIII, 675; Radulph., CLV, 2048, 2052; Bruno Ast., CLXV, 828; Godefrid., CLXXIV, 580.

De Dominica decima sexta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 183; Grimald., CXXI, 812, 872, 902; Rupert., CLXX, 324; Honor., CLXXII, 720; Sicard., CCXIII, 398. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 487; Werner. abb., CLVII, 1152. — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 298; Paul. Winfrid., XCV, 1403, 1407; Haymo, CXVIII, 680; Radulph., CLV, 2056, 2060; Bruno Astens., CLXV, 828; Godefrid., CLXXIV, 585.

De Dominica decima septima post Pentecosten, S. Gregor. Magn.. LXXVIII, 183; Grimald., CXXI, 812, 872, 902; Rupert., CLXX, 325; Honor., CLXXII, 721; Sicard., CCXIII, 399. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1165. — Homiliæ, S. Ambros., XV, 1660; Paul. Winfrid., XCV, 1415; Beda Vener., XCIV, 299; Haymo, CXVIII, 684; Radulph., CLV, 2063, 2065; Bruno Astens., CLXV, 828; Godefrid., CLXXIV, 589.

De Dominica decima octava post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 184; Grimald., CXXI, 812, 872, 903; Rupert., CLXX, 326; Honor., CLXXII, 722; Sicard., CCXIII, 399. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1171 — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 301; Paul. Winfrid., XCV, 1423;

Haymo, CXVIII, 688; Radulph., CLV, 2067, 2070; Bruno Astens., CLXV, 829; Godefrid. abb., CLXXIV, 595.

De Dominica decima nona post Pentecosten, S. Gregor., Magn., LXXVIII, 185; Grimald., CXXI, 812, 872, 903; Rupert., CLXX, 526; Honor., CLXVII; Sicard., CCXIII, 400. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1177. — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 302; Paul. Winfrid., XCV, 1429; Haymo, CXVIII, 701; Radulph., CLV, 2073, 2076; Bruno Astens., CLXV, 829; Godefrid., CLXXIV, 602, 603.

De Dominica vicesima post Pentecosten, S. Gregor., Magn., LXXVIII, 185; Grimald., CXXI, 813, 873, 903; Rupert. abb., CLXX, 527; Honor., CLXXII, 724, 1065; Sicard., CCXIII, 400. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1187. — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 304; Paul. Winfrid., XCV, 1430, 1432; Haymo, CXVIII, 711, 803; Radulph., CLV, 2085, 2089; Bruno Astens., CLXV, 829; Godefrid., CLXXIV, 611.

De Dominica vicesima prima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 186; Grimald., CXXI, 813, 875, 903; Rupert., CLXX, 528; Honor., CLXXII, 724; Sicard., CCXIII, 401. — Sermo, Werner. abb, CLVII, 1199. — Homiliæ, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1282; Haymo, CXVIII, 717, 806; Radulph., CLV, 2092, 2095; Bruno Astens., CLXV, 830; Godefrid. abb., CLXXIV, 617.

De Dominica vicesima secunda post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 186; Grimald., CXXI, 813, 875, 903; Rupert., CLXX, 529; Honor., CLXXII, 725, 1067; Sicard., CCXIII, 402. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1201. — Homiliæ, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1211; Paul. Winfrid., XCV, 1438; Haymo, CXVIII, 706, 808; Radulph., CLV, 2098; Bruno Astens., CLXV, 831; Godefrid., CLXXIV, 621.

De Dominica vicesima tertia post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 187; Grimald., CXXI, 814, 873, 904; Rupert., CLXX, 529, 1071; Sicard., CCXIII, 403. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1213. — Homiliæ, S. August., XXXVIII, 514; Paul. Winfrid., XCV, 1443; Haymo, CXVIII, 728, 812; Radulph., CLV, 2104, 2107; Bruno Astens., CLXV, 831; Godefrid., CLXXIV, 625.

De Dominica vicesima quarta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 188; Grimald., CXXI, 814, 873, 904; Honor., CLXXII, 726; Sicard., CCXIII, 403. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 292, 296, 299, 301. — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 307; Paul. Winfrid., XCV, 1448, 1449; Haymo, CXVIII, 733; Radulph., CLV, 2102, 2110, 2115; Bruno Astens., CLXV, 832.

De Dominica vicesima quinta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 188; Grimald., CXXI, 904; Sicard., CCXIII, 403. — Homiliæ, S. Ambros., XV, 1682; Beda Vener., XCIV, 308; Paul. Winfrid., XCV, 1453; Haymo, CXVIII, 736; Bruno Astens., CLXV, 832.

De Dominica vicesima sexta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 189; Grimald., CXXI, 904. — Homiliæ, Paul. Winfrid., XCV, 1453; Haymo, CXVIII, 741; Bruno Astens., CLXV, 834.

De Dominica vicesima septima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 189. — Homilia, Bruno Ast., CLXV, 835.

De Dominica vicesima octava post Pentecosten homilia, Bruno Astens., CLXV, 835.

Sermo in Dominica infra Octavam Assumptionis, S. Bernard., CLXXXIII, 429.

Dominica prima mensis Septembris, Guido abb., CL, 1251.

Dominica prima mensis Octobris, *ibid.*, 1257.

In Dominica ante jejunium Kalendarum Novembrium, S. Isidor. Hispal., LXXXV, 648; LXXXVI, 705.

Sermo in Dominica prima Novembris, S. Bernardus, CLXXXIII, 543, 546, 549, 551, 553.

De festo Dedicationis ecclesiarum.

Dedicatio ecclesiæ a Vetere Testamento sumpsit exordium, Raban. Maur., CX, 73. — Festivitates annuas dedicationis ecclesiarum ex more veterum celebrari in Evangelio legimus, S. Isidor., LXXXIII, 771. — Eorum quæ in dedicatione ecclesiæ aguntur mystica significatio, Hugo a S. Vict., CLXXVI, 439, 440. — Expositio historica, tropologica, id., CLXXVII, 903. — Anagogica, *ibid.*, 907. — Dedicatio ecclesiæ, dedicatio cujuscunque oratorii feriando, Gratian., CLXXXVII, 1781. — Solemnitates Dedicationum ecclesiarum per singulos annos sunt celebrandæ, *ibid.*, 1711; S. Ivo, CLXI, 203. — Olim per octo dies Dedicationis festum fuit celebratum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 160, 426 (*n.*); S. Ivo, CLXI, 203.—Antiquum est Ecclesiæ Institutum basilicas reliquiarum sanctorum illatione et appositione dedicare, S. Gregorius Magn., LXXVII, 285, 340, 812, 832, 834, 908, 964; LXXVIII, 422 (*n.*). — Dedicatio S. Mariæ ad Martyres, *ibid.*, 687.—Romæ dedicatio primæ ecclesiæ a beato Petro apostolo constructæ et consecratæ, *ibid.*, 599 (*n.*). — Kalendis Augusti celebrata, Raban. Maur., CX, 1160. — Innocentius Albaneus basilicam sanctorum Protasii et Gervasii dedicavit, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 207. — Solemnia Dedicationis ecclesiæ celebrantes debemus congruere solemnitati ut sicut templa luminibus et cantu ita cordium penetralia necessariis bonorum operum decoremus ornatibus, S. Hilar., X, 879. — Dedicationes ecclesiarum in mentium puritate celebrandæ, S. Maxim. Taurin., LVII, 870, 880. — Plurima miracula facta in illis memorantur, *ibid.*, 898.— Epulæ in Dedicatione olim fieri solitæ, S. Gregor. Magn., LXXVII, 518.

In festivitate Dedicationis *Credo* cantatur, Joannes Rotomag., CXLVII, 58. — Ad majorem missam, Lanfranc., CL, 481. — Dedicatio si evenerit extra Quadragesimam maxima solemnitate celebratur, Udalric., CXLIX, 656. — In Quadragesima celebrari Dedicationis festum prohibetur, Lanfranc., CL, 657. — In festo Dedicationis si a Septuagesima ad Pascha celebrari contingat, laudis cantica præter *Alleluia* non supprimuntur, Sicard., CCXIII, 410. — Distributiones quasdam faciebant capitulo Rotomag. archiepiscopi in festo Dedicationis, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — In Dedicationis festo fratres Carthusiani bis habent vinum, Guigo, CLIII, 733.

Ecclesiarum dedicationes, Leo papa IV, CXV, 56, 57; S. Petr. Damian., CXLIV, 900; Lanfranc., CL, 475; sæc. XI monum. liturg., CLI, 850; S. Ivo, CLXII, 527; Honor., CLXXII, 690; Thom. Cisterc., CCVI, 179.

Officium in Dedicatione ecclesiæ; sæc. XI monumenta liturgica, CLI, 969.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 882, 883.

Præfatio, *ibid.*, 919.

Responsorium, Robert. rex, CXLI, 944.

Sequentia, Notker., CXXXI, 1017.

Hymni de Dedicatione ecclesiæ, S. Ambros., XVII, 1218; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 497; Abælard., CLXXVIII, 1799, 1800.

Versus de Dedicatione ecclesiæ et translatione martyris, Egilis Fuldens., CV, 412.

In Dedicatione sermones, S. Maxim. Taurin., LVII, 879, 883, 895, 907; S. Petr. Damian., CXLIV, 897, 904, 906, 908; Werner. abb., CLVII, 1225, 1227, 1230, 1234, 1239, 1242; Berengos. abb., CLX, 1032; S. Ivo, CLXII, 527; Hildebert., CLXXI, 731, 733, 736, 739, 744, 748; Honor., CLXXII, 1099, 1105; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 901; Abælard., CLXXVIII, 551; S. Bernard., CLXXXIII, 517, 521, 523, 526, 529, 535; Petr. Comestor, CXCVIII, 1806; Garner. Lingon., CCV, 806, 813; Petr. Blesens., CCVII, 713; S. Martin. Legionens., CCIX, 61, 67; Absalon abb., CCXI, 219; Helinand., CCXII, 700; Innocentius III, CCXVII, 433.

Homiliæ, S. Hilarius, X, 879; S. August., XXXIX, 2166, 2171; Beda Vener., XCIV, 243, 433, 459; Raban. Maur., CX, 73, 74; Haymo, CXVIII, 741, 813; Bruno Astens., CLXV, 860.

CL.

INDEX DE JEJUNIO ET ABSTINENTIA,

LOGICE REFERENS VARIA SS. PATRUM DICTA DE ILLIUS NATURA ET NECESSITATE, CONDITIONIBUS, VIRTUTE, ETC.

—

Hic index in tres partes dividitur; in prima parte sunt per sententias specialia documenta; in secunda quæstionis index datur ordine Patrum chronologico; et in tertia est diffusior in ordine alphabetico.

—

MONITUM.

Quamvis in Indice CXLVIII De Ecclesiæ præceptis in quinto et sexto præcepto quædam, etsi pauca, cum ad istum præcipue indicem lectorem vocavimus, de jejunio et abstinentia notaverimus, hic præsertim ex professo quæstio tractatur, ut legenti patebit.

PARS PRIMA.

SENTENTIÆ EX PATRIBUS DECERPTÆ DE JEJUNIO ET ABSTINENTIA.

I. — *Jejunium in quo consistat.*

Quid jejunium Christianum. S. Augustinus, XXXV, 1339; XL, 711. — Jejunium essentialiter voluntarium, id., XXXVI, 476. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 258. — Jejunii etymologia, Rabanus Maurus, CVII, 557. — Jejunium est abstinentia cibi. *ibid.* Radulphus Ardens., CLV, 1795. — Ciborum discretio in jejunio. S. Hieronymus, XXII, 620. S. Leo, LIV, 444. S. Agobardus, CV, 204. — De refectione in diebus jejunii, Cassianus, XLIX, 1198. Joannes Rotomagens., CXLVII, 92. Ivo, CLXI, 275. — De hora qua cibum in jejunio sumere licet, S. Agobardus, CV, 204; Ratherius, CXXXVI, 566 *not.* Hildebertus, CLXXI, 449. S. Bernardus, CLXXXIII, 174. Robertus Pullus, CLXXVI, 1144. — In diebus jejunii unum prandium, S. Bernardus, CLXXXVI, 1145, 1144. Petrus Cantor, CCV, 103.

II. — *Jejunii excellentia.*

Opponuntur gulæ mala et jejunii bona. S. Ambrosius, XIV, 709, 761, 1068. S. Hieronymus, XXIII, 503, 507. S. Petrus Chrysologus, LII, 225. S. Maximus Taurinens., LVII, 561. Julius Pomerius, LIX, 463. S. Gregorius Mag., LXXIX, 315, 316. Alcuinus, CI, 625, 1191. Halitgarius, CV, 677. — Jejunii mirabilis virtus exprimitur. S. Ambrosius, XIV, 698, 704, 710; XVII, 644, 645. S. Hieronymus, XXII, 1116; XXIII, 305, 307, 308. S. Augustinus, XXXII, 1358, 1360; XXXVII, 1108. S. Petrus Chrysolog., LII, 209, 225. S. Maximus Taurinensis, LVII, 577. Julius Pomerius, LIX, 462. Cassiodorus, LXIX, 627, 829. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 776, 848. S. Paulinus, XCIX, 235 *not.* Rabanus Maurus, CVII, 553. CXXXVIII, 454. S. Bernardus, CLXXV, 1243. — Jejunium exemplo Christi et sanctorum commendabile, S. Ambrosius, XIV, 698, 999; XVI, 1191, 1193, 1194; XVII, 639; XVIII, 72. S. Hieronymus, XXIII, 310. S. Augustinus, XXXIII, 725. S. Maximus Taur., LVII, 575, 576. S. Greg. Magn., LXXIX, 321, 322; LXXVI, 556. S. Eligius, LXXXVII, 605, 606. Haymon, LXVIII, 194. S. Remigius Ant., CXXXI, 882. Rupertus, CLXVIII, 1369, 1436. S. Bern., CLXXXVIII, 167; CLXXXIV, 776. — Jejunium castitatis propugnaculum, S. Ambros., XV, 1618; XVI, 1195; XVII, 529; XVIII, 72. Zacch., XX, 1187. S. Hieronym., XXII, 817, 897. S. Augustin., XL, 706; XXXVIII, 1019. S. Leo LIV, 416. S. Maximus Taurinens., LVII, 571. Julius Pomerius, LIX, 467. Eugyppius, LXI, 627. S. Benedictus, LXVII, 535. S. Martinus Damiens., LXXII, 25. S. Gregor. Mag., LXXVII, 30; LXXIX, 328, 523, 524, 325, 364, 597. Taio, LXXX, 942. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 648, 649, 651, 848. Rabanus Maurus, CX, 21, 90. Petrus Cantor, CCV, 532. — Infirmitas ex jejunio non formidanda. S. Ambrosius, XVI, 559. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 317. — Jejunia Christianis sunt castra. S. Ambrosius, XVII, 644. — Pedes animæ pernices sunt fides atque jejunium. *ibid.*, 978, 979. — Diluitur contra jejunii excellentiam objectio. S. Hieronymus, XXIII, 312. — Jejunandum et in tribulatione et in gaudio, S. Augustinus, XXXVI, 1539. — De ratione et utilitate jejunii, Cassianus, XLIX, 1192. S. Leo, LV, 59. Julius Pomerius, LIX, 502. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 328. S. Bernardus, CLXXXIII, 176. Innocentius III, CCXVII, 557. — De jejunio sermones varii. S. Petrus Chrysologus, LII, 314, 208, 219. S. Maximus Taurinens., LVII, 559. — Jejunium satisfactio peccati, Salvianus, LIII, 185. S. Eligius, LXXXVI, 605. Ven. Beda, XCIV, 24. S. Paulinus, XCIX, 235 *not.* Alcuinus, CII, 120. Burchardus, CXL, 888. — De gulæ repressione. Cassianus, XLIX, 229. Eugyppius, LXII, 857. S. Paulinus, XCIX, 253. Burchardus, CXL, 888. S. Anselmus, CLVIII, 680. Hildebertus, CLXXI, 1040. — Jejunium amandum. S. Benedictus, LXVI, 519. — Jejunium carnem efficit ancillam, S. Leander, LXXII, 884. S. Benedictus, CIII, 694. S. Petrus Damianus, CXLIV, 520. — Abstinentia bona. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 535. — Abstinentia miraculo approbata, id., LXXVII, 155, 155. — Dapes corpus, jejunium animam saginat. Id., LXXIX, 314. — Jejunium virtutis conditio. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 649. Valerius, LXXXVII, 424. Haymo, CXVIII, 192, 194. — Facilius per jejunium oratio penetrat cœlum. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 65. S. Bonifacius Moguntin., LXXXIX, 866; S. Benedictus, CIII, 524. CLIV, 1249. CLX, 876. — Caro jejunio exstincta Dominum sitit. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 651. — Jejunium Deo gratum. Haymo, CXVIII, 114. — Jejunia medelam conferunt vitæ perpetuæ, *ibid.*, 901. Rupertus, CLXVIII, 760, 761. — Jejunio superatur tentatio, Ratherius, CXXXVI, 691. S. Anselmus, CLVIII, 680. — Jejunium vivis et defunctis utile. Ratherius, CXXXVIII, 454.—In publicis calamitatibus ira Dei jejunio placanda, Burchardus, CXL, 888. — Excellentia jejunii ex Scriptura, Radulphus Ardens., CLV, 1795, 1796. S. Anselmus, CLVIII, 89. — Abstinendi tres gradus, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 548. Alanus de Insulis, CCX, 121. — Jejunio impletur præceptum abnegationis. Godefridus, CLXXIV, 715. — Jejunium refectio cordis. S. Bernardus, CLXXXIII, 171. — Jejunium impinguat, *ibid.* — Jejunii laus, Ernaldus, CLXXXIX, 1334. — Exhortatio ad jejunium. Adamus Scotus, CXCVIII, 422; CCX, 176, 177. — Jejunium efficax. Id., CXCVIII, 422. Alanus de Insulis, CCX, 176, 177.

III. — *Jejunii præceptum.*

A constitutione mundi institutum jejunii præceptum, S. Ambrosius, XIV, 700. — Christus jejunavit ne præceptum declinares, id., XV, 1588 — Præcepto jejunii tenemur, Rufinus, XXI, 1040. S. Leo, LIV, 473. S. Benedictus, LXVI, 659. S. Isidorus Hispalens., LXXIV, 114. Regino, CXXXII, 244. — Jejunii præceptum ex

Scriptura indicitur, S. Augustinus, XXXIII, 147. S. Leo, LIV, 447. V. Beda, XCI, 714; XCIII, 434; XCIX, 233 *not.* — In nova lege jejunii præceptum non abrogatum, sed confirmatum, S. Leo, LIV, 175. — Jejunii præceptum ex auctoritate Ecclesiæ et apostolorum, S. Leo, LIV, 416, 421. S. Benedictus, LXVI. 503. S. Paulinus, XCIV, 190, 195. Burchardus, CXL, 885. Rupertus, CLXX, 97. — Præceptum jejunii ante legem, sub lege, sub gratia. Alcuinus, C, 531. — Jejunium divinæ auctoritatis res, Rupertus, CLXVIII, 1436. — Triplici auctoritate indicitur jejunii præceptum, Garnerus, CCV, 660.

IV. — *Jejunii dispensatio.*

Quam male quidam a jejunio sese excusent, S. Ambrosius, XVII, 681. Salvianus, LIII. 32. — Jejunii dispensationis causa tenerior ætas. S. Hieronymus, XXII, 874, 875. S. Benedictus, CIII, 366. — Quomodo, posita dispensatione, jejunio supplebatur, S. August., XXXVIII, 811; XXXIX, 2022. S. Leo, LIV, 440. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 451, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1219. Theodorus Cant., XCIX, 938, 939. Galitgarius, CV, 703, 706. Rab. Maur., CX, 22. Ratherius, CXXXVI, 567. — Jejunii dispensationis causa senectus, Cassianus, XLIX, 210, S. Benedict. CIII, 566. — Jejunii dispensationis causa infirmitas. S Leo, LIV, 286, 489. S. Leander Hispal., LXXII, 884. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1219. Theodulphus, CV, 204. Joannes Scotus, CXLVII, 56 — Jejunii quisnam dispensator. S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 423.

V. — *Jejunii conditiones.*

Prima jejunii conditio, eleemosyna. — Jejunium et eleemosyna in Scriptura unita. S. Ambros., XVI, 1194. — Jejunium bonis operibus sanctificatum, S. Hieronym., XXIII, 312 S. Gregor. Magn., LXXXII, 82. Haymo, CXVIII, 195. Rupertus, CLXVIII, 223. V. Hildebertus, CLXXI, 1448. — Jejunium bonorum operum otium non habeat, S. Hieronymus, XXIV, 35. — Jejunium eleemosynæ adjungatur, S. August., XXXVI, 482; XXVIII, 88, 598, 811, 1041, 1042, 1046. Taio, LXXX, 861, Rab. Maur., CX, 22. Ivo Carnot., CLXI, 273. — Cibi quos nobis subtrahit jejunium, pauperibus erogentur, S. Augustinus, XXXIX, 2027. Taio, LXXX, 861. S. Eligius, LXXXVII, 536. Smaragdus, CII, 683. Theodulfus, CV, 204. Galitgarius, CV, 668. Ratherius, CXXXVI, 695. Burchardus, CXL, 887. Radulphus Ardens, CLV, 1795. S, Anselmus, CLVIII, 1116. — Jejunium cum eleemosyna Deo gratum. S. Gregor. Magn., LXXVI, 428; LXXVII, 83, Alcuinus, CI, 1191. Haymo, CXVIII, 194, 195, 902. — Jejunium sine eleemosyna nullum. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1220. Ratherius, CXXXVIII, 434. V. Hildebertus, CLXXI, 443.

Secunda jejunii conditio, oratio. — Tempore jejunii orationi vacemus, S. Hieronymus, XXIV, 563. — Jungantur jejunium et oratio, S. Fulgent., LXV, 521. — Jejunantes spirituali cibo indigent. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 305; LXXIX, 364. — Jejunium in oratione perfectum. Alcuinus, CI, 624, Haymo, CXVIII, 901. S. Bern., CLXXXIV, 180. Innoc. III, CCXVII. 364. — Jejunio sociandus devotio. S. Bernard., CIII, 524. — Virtus jejunii cum oratione conjuncti ex Evangelio asserta. Raban. Maur., CX. 90. — Jejunium oratione cœlum conscendit. Ratherius, CXXXVI, 696.

Tertia jejunii conditio, peccati absentia. — Jejunium inutile absque peccati vitatione. S. August., XXXIX, 2029. S. Eucherius, L, 842, 843. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1161 *et seqq.* Haymo, CXVIII, 901. Radulphus Ardens, CLV, 1795. — Ante omnia jejunandum a vitiis. S. Aug., XXXIX, 2025. — Jejunium animæ a vitiis jejunio corporis a cibis sociandum. Cassianus, L, 307. S. Eucherius, L, 482. S. Leo, LIV, 187; LV, 106, 108. S. Maximus Taur., LVII, 569, 578, 580. S. Columb., LXXX, 234. Raban. Maur., CVII, 539. Haymo, CXVIII, 901, Ratherius, CXXXVI. 567. S. Bruno Astensis, CLXV, 93. S. Bernard., CLXXXIII, 171. — Quid prodest vinum non bibere et iracundiæ veneno inebriari? S. Maximus Taur., LVII, 569. — Jejunio insidiantur impatientia et superbia. S. Greg. Magn., LXXVII, 30. Taio, LXXX, 861, 862. Haymo, CXVIII, 195. S. Bern., CLXXXIII, 171. — Peccata proximum lædentia in jejunio vitanda. S. Gregor. Magn., LXXVII, 89. Ratherius, CXXXVI. 695. — Jejunium altritione vitiorum sanctificandum. Alcuinus, CI, 1192. Smaragdus, CII, 682, 683. — Jejunantes et peccato indulgentes dæmones imitantur. Alcuinus, CI, 625. — Jejunantes in conscientia munditiam servent. Radulphus Ardens., CLV, 1784, 1789.

Quarta jejunii conditio, illius dissimulatio. — Jejunium hilare sit, S. Leo, LIV, 443. — Vana gloria jejunantes non Deo, sed hominibus jejunant. S. Gregor. Magn., LXXVI, 1254. S. Paschasius, CXX, 503. Rupertus, CLXVIII, 751, 752. — Jejunia sint in abscondito. S. Isid. Hisp. LXXXIII, 681. —Jejunantibus non tristis gerenda facies. S. Isid. Hisp. LXXXIII, 1211. S, Eligius, LXXXVII, 536. Haymo, CXVIII, 182. S. Paschasius, CXX, 502. — Jejunandum pro peccatis non pro gloria. S. Bruno Astensis, CLXV, 777 *et seqq.*— Quadruplici modo hominibus videntur jejunantes. Petrus Comestor, CXCVIII, 1750.

Quinta jejunii conditio in jejunando prudentia. — Non jejunandum usque ad corporis nimiam debi litatem. S. Hieronymus, XXII, 1116. — Jejunium perfectius in moderato cibo quam in omnimoda abstinentia. *ibid.*, 404, 555. Divus Hier., LXXIII, 1026. Ratherius, CXXXVI, 696. Radulphus Ardens., CLV, 1796. S. Bernard, CLXXXIX, 716. — In jejuniis servanda discretio. S. Hier. XXII, 537. S. August. XXXIII, 960. S. Gregor. Mag., LXXVI, 185. S. Bernard. CLXXXIII, 1095. — Scriptura diuturno jejunio adversa. Cassianus, XLIX, 1192. — Caro jejuniis, non occidenda. S. Greg. Mag. LXXVI, 558. S. Isid. Hisp. LXXXIII, 652. Adamus Scotus, CXCVIII, 256.

VI. — *Jejunii varia tempora.*

1. *Adventus.*—Agitur de jejunio Natalis Domini. S. Aug. XXXIII, 254. — Vario modo antiquitus observatum Adventus jejunium. S. Germ. Par., LXXII, 169, 170. S. Gregor Mag. LXXVIII, 434. — In tempore jejunii Adventus viguit abstinentia a carnibus et a coitu conjugali. S. Germ. Par. LXXII, 169, 170. Ratherius, CXXXVI, 566. — Jejunium Adventus inter pœnitentiæ tempora recensetur. V. Beda, XCIV, 534, Amanus de Insulis, CCX, 208. —Varia testimonia de jejunio Adventus, Rather., CXXXVI, 565, *not.* — Sermo de festis et jejuniis Adventus. Belethus, CCII, 72.

2. *Vigiliæ.* — De vigiliis sanctorum in genere, S. Aug. XL, 1276. Alcuinus, CI, 1214, 1215. S. Bern., CLXXXIII, 501. — De vigiliis quorumdam apostolorum. S. Leo, LIV, 144; LXXIV, 1178. S. Bernardus, CLXXXIII, 503 Robertus Pullus, CLXXXVI, 1143. — De vigilia Pentecostes. S. Leo, LV, 643 *not.* S. Germanus Parisiensis, LXXII, 206, LXXXV, 612. — De vigiliis in genere, Alcuinus, CI, 1275, Regino Prum., CXXXII, 244. Burchardus, CXL, 887. Innocentius III, CCXVII, 359, 362. — De vigiliis Epiphaniæ et Purificationis. Joannes Rotomagens. CLVXII, 43. — De vigilia Ascensionis, Guido, CL, 1212.

3. *Quatuor tempora.*—In quatuor temporibus jejunium. S. Augustinus, XXXII, 1458. S. Gregorius Magn., LXXVIII, 594. V. Beda, XCIV, 538, 539.— Cur jejunia quatuor temporum instituta. S. Leo, LIV, 185, 180. Alcuinus, CI, 1227. Berno, CXLII, 1090, 1091. Garnerus, CCV, 661. Innocent III, CCXVII, 360. — Jejunii quatuor temporum origo. S. Leo, LIV, 418, 519, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 394. Garnerus, CCV, 661. — De quatuor temporibus seorsim sumptis. S. Germanus Parisiens., LXXII, 165, 170. S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 308; CLI, 995, 997, 1000. Rupertus, CLXX, 289. — Usus varii in jejunio quatuor temporum. S. Gregorius Magnus LXXVIII, 61, 62. Udalricus, CXLIX, 675, 674, 690, 697. — Jejunia quatuor temporum denuntiamda. S. Greg. Mag., LXXVIII; 594. Regino, CXXXII, 189. Ratherius, CXXXVI, 562. — Quomodo distribuebatur jejunium quatuor temporum. S. Paulinus, XCIX, 235, 236 *not.* Alcuinus, CI, 1229. Berno, CXLII, 1087. — Concilii Moguntini decretum de jejunio quatuor temporum. Regino, CXXXII, 242.

4. *Rogationes.* — In Rogationibus amplectenda jejunium et mortificatio. S. Germ. Par. LXXII, 287. Regino, CXXXII, 243. Ratherius, CXXXVI, 562. Guido, CL, 1212. Joannes Mich. CLXV, 1407. — De institutione Rogationum. Regino, CXXXII, 243. V. Beda, XCIV, 547. Ratherius, CXXXVI, 561 *not.* Burchardus, CXL, 886. — Sermones in Rogationibus. Wernerus, CLVII, 561. Abælardus, CLXXVIII, 485. S. Bern. CLXXXIII, 297. S. Mart. Leg, CCVIII, 1009, 1035.

5. *Quadragesima.*—Sermones varii pro tempore jejunii quadragesimalis. S. Ambr. XVII, 636. S. Aug. XL, 1314. S. Petrus Chrysol., LII, 634. S. Maximus Taurin. LVII, 565 *et seqq.* S. Leo, LIV, 265. S. German. Paris. LXXII, 185 S. Bonifac. Mog. LXXXIX, 865. Henr. card. CCIV, 385. S. Mart. Leg. CCVIII, 651 *et seqq.* Isaac de Stella, CXCIV, 1749. — Gravitas præcepti quadragesimalis vario modo exprimitur. S. Ambr. XVII, 645. S. Aug. XXXIX, 594, 2022, 2031; XLII, 492; XXXII, 1456. S. Leo, LIV, 301. S. Max. Taur. LVII, 568, 583. Dionys. Exig. LXVII, 76. S Germ. Par. LXXII, 185. S. Greg. Mag. LXXVIII, 307. S. Isid. Hisp. LXXXIV, 268, 425. S. Paul. XCIX, 194. Theod. CV, 204. Regino Prum. CXXX 250. Burch., CXL,

884 Innoc. CCXVII, 825. — Quadragesimæ antiquitas notatur. S. Amb. XVII, 648, 649. S. Hier. XXII, 475; XXIII, 311, 386. S. Aug. XXXII. 1456, XXXIII, 217, XLII, 492 S. Leo, LIV, 275. S. Max. Taur. LVII, 568. Eugyp. LXII, 761. Cassiod. LXX, 246. S. Germ. Par. LXXII, 259. S. Isid. Hisp. LXXXIII, 238, 389. 771, LXXXV, 287, V. Beda, XCII, 18 366; XCV, 128; XCIX. 804. S. Paul. XCIX, 194 Alc. CI, 1179, 1183. Rab. Maur. CX, 22. Atto Vercell. CXXXIX, 840. Ivo, CLXI, 270 S. Ber. Clar. CLXXXIII, 175. — Observatio quadragesimalis in Ecclesia universalis. S. Aug., XXXVIII, 1096, 1054 S. Leo, LIV, 269. S. Isidor Hispalens., LXXXIII, 258. S. Bernardus, CLXXXIII, 185. — Varii usus in observatione Quadragesimali. S. Augustin., XXXII, 1456. S. Gregor. Magnus, LXXVIII, 507, 516. Udalricus. CXLIX, 696 *et seqq.* — De numero dierum ex quibus coalescit Quadragesima. S. Augustin., XXXVIII, 695. Cassian., XLIX, 1204, 1208. Eugyppius, LXII, 761, 762. S. German. Parisiens., LXXII, 184 S. Gregor. Magn., LXXVIII, 307, 308. S. Bonifac. Moguntin., LXXXIX, 865. Alcuinus, C. 264. Burchardus, CXL, 985. Joannes Rotomagens., CXLVIII, 46. Lanfranc., CL, 453; CLI, 1015. — Origo Quadragesimæ, Quinquagesimæ, Sexagesimæ, Septuagesimæ. S. Augustinus, XXXVIII, 1051. S. Leo, LIV, 488 *not.* S. Maximus Taur., LVII, 584. S. Benedict., LXVI, 737. Vener. Beda, XCIV, 804. Alcuinus, CI, 1183, 1185. Amalarius, CV, 1002. Raban. Maur., CVII, 346. Atto Vercell., CXXXIV, 859. Hugo de S. Victore, CLXXVII, 445 et 446. — Numeri Quadragesima mystica significatio. S. August., XXXVIII, 1051, 1216. S. Isidor. Hispalens., LXXXIII, 772. S. Bonifacius Moguntinus, LXXXIX, 867. Alcuinus, C, 261, 262, 263, 531. Smaragdus, CII, 124. Raban. Maur., CVII, 219, 220, 346 Haymo, CXVIII, 193 et 194. S. Petrus Damian., CXLIV, 545. Joannes Rotomagens., CXLVII, 46. Goffrid., CLXII, 863; S. Bruno Astensis, CLXV, 93. Alanus de Insulis. CCX, 205. — Utilitas Quadragesimæ. S. Augustin., XXXIX, 2019, 2027. S. Leo, LIV, 283. S. Maximus Taurinens., LVII, 569, 573, 575. — In Quadragesima amplectendum jejunium. S. Augustinus, XXXVIII, 1040, 1043, 1044, 1047; XXXII, 1261, 1262. S. Leo, LV, 633. LVI, 720. S. Maximus Taurinens., LVII, 583. S. Bened., LXVI, 475. LXXIV, 1066. S. Gregor. Magnus, LXXVIII, 297, 306. S. Isidorus Hispalens., LXXXIV, 569. Rather., CXXXVI, 565 *not.*, 566. Burchardus, CXL, 886. Ivo, CLXI, 270. Ven. Hildebertus, CLXXI, 503. — In Quadragesima abstinentia a carne et vino. S. Aug., XXXVIII. 1040, 1043; XLII, 491, 492. S. Maxim. Taurinens., LVII, 569. S. Germanus Parisiensis, LXXII, 184. S. Isidor. Hispalens., LXXXIV, 134. S. Fructuosus, LXXXVII, 1108. S. Chrodegangus, LXXXIX, 1073. Ivo, CLXI, 882. Robertus Pullus, CLXXXVI, 426. — In quadragesima custodienda continentia. S. August., XXXVIII, 1040; XXXIX, 2031. Dionysius Exiguus, LXVII, 76. S. Isidor. Hispalens., LXXXIII, 1220; LXXXIV, 134, 581. S. Donat., LXXXVII, 285. S. Bonifac. Moguntin., LXXXIX, 867. Raban. Maur., CX, 22. Isidor. Mercator, CXXX, 290. Burchardus, CXL, 887. — In Quadragesima mortificatio omnimoda amplectenda. S. Augustinus, XXXVIII, 1039, 1040 *et seqq.* S. Benedict., LXVI, 741. S. Paulinus, XCIX, 255. Alcuinus, CI, 1213. Smaragd., CII, 124. Atto Vercell., CXXXIV, 841. Ivo, CLXI, 274. S. Bernardus, CLXXXII, 220; CLXXXIII, 184 — In Quadragesima venatio prohibita. S. Augustin., XXXIX, 2029. S. Maxim. Taurinens., LVII, 581. Raban. Maur., CX, 24, 25. — In Quadragesima bellum vitiis inferendum. S. Petrus Chrysolog., LII, 226. S. Leo, LIV, 276. S. Bonifac. Moguntin., LXXXIX, 867. — In quadragesima eleemosynæ erogandæ. S. Augustinus, XXXVIII, 1040. Raban. Maur., CX, 22. Ven. Hildebert., CLXXI, 466. — In quadragesima inimicis donatio injuriarum. S. Augustin., XXXVIII, 1041 *et seqq.* Theodulfus, CV, 203. — In Quadragesima Deo ferventius serviendum. S. Augustinus, XXXIX, 2019. 2021. S. Leo, LIV, 276, 291. S. Maxim. Taurinens., LVII, 569, 577. — In Quadragesima non celebrandæ nuptiæ. S. Isidor. Hispalens., LXXXIV, 134. Isidor. Mercator, CXXX, 290. Ivo, CLXI, 894 et 895.

6. *Alia jejunii tempora.* — De jejunio Kalendarum Januarii vel Novembris. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 774; LXXXV, 226, 633, 1051. Ven. Beda, XCIV, 538. — De jejunio quartæ feriæ. S. Augustinus, XXXIII, 140, 150. S. Gregor. Magnus, LXXVIII, 458. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 258 — De jejunio Sabbati. S. Augustinus, XXXIII, 137, 138, 139, 140, 150, 281. S. Leo, LV, 627, 628, 650; LVI, 516. Paulus diaconus, XCV, 1577. Regino, CXXII, 372. — De jejunio in variis mensibus. S. Leo, LIV, 175, 189, 458; LV, 41, 105, 107; LXXIV, 1153, 1178. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 591. Rabanus Maurus, CX, 57 — De jejunio Pentecostes S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 773. Ven. Beda, XCIV, 538. Rabanus Maurus, CX, 45. — Ex concilii Eliberitani decreto singulis mensibus jejunandum. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIV, 504.

VII. — *De abstinentia a carne et vino.*

Abstinentia a carne et vino in diebus jejunii, S. Hieronymus, XXII, 620, 818. — Abstinentia a carne et vino, in tempore quadragesimali, S. Augustinus, XXXIX, 2025, 2029; S. Maximus Taurinens., LVII, 567, 578; S. Germanus Parisiensis. LXXII, 184; S. Isidorus Hispalensis, LXXXIV, 425; Atto Vercellens., CXXXIV, 40; Ivo, CLXI, 694. — Explicatur ratio vera abstinentiæ ab his alimentis, S. Augustinus, XXXVIII, 1047, 1052; S. Leo, LIV, 279; LVI, 439; Julius Pomerius, LIX, 469; Eugyppius, LXII, 702, 703; S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 325, 778, 1241; LXXIV, 582; LXXV, 115; Alcuinus, C, 1079; S. Bernardus, CLXXXIII, 1096. — Abstinentia a carne perantiqua, ante et post legem gratiæ, Salvianus, LIII, 195; S. Benedictus, LXVI, 654; S. Leander Hispal., LXXII, 589; S. Bernard., CLXXXIV, 718, 719; Robertus Pullus, CLXXXVI, 1144. — Abstinentia a carne et vino bona et Scriptura approbata, Gennadius, LVIII, 996; S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 777; Rabanus Maurus, CVII, 339; Regino Prumiens., CXXXII, 189; Ivo, CLXI, 77. — Varia dicuntur de abstinentia carnium apud monachos, S. Benedictus. LXVI, 391, 475, 588, 596, 640, 760; S. Bernardus, CLXXXII, 387; Innocentius III, CCXVII, 1141. — Abstinentia carnium in Adventu, S. Germanus Parisiens., LXXII, 169, 170; Ratherius, CXXXVI, 566. — De abstinentia a carnibus in sexta feria, S. Bernardus, CLXXXVI, 975, 1141.

PARS SECUNDA.

DE JEJUNIO ET ABSTINENTIA, IN ORDINE PATRUM CHRONOLOGICO.

TERTULLIANUS. — In nullo magis procuratur Dei clementia quam abstinentia populi, II, 962.

AMBROSIUS. — Jejunium contritio atque humiliatio est animæ. XVII, 11.

S. AUGUSTINUS. — Jejunium, magnum opus, Christianum opus, XXXVII, 1108. Jejunium Christianum, quod, XXXV, 1539. Jejunium nostrum fine diversum a jejunio paganorum, Judæorum et hæreticorum, XL, 611. Jejunium est animæ humiliatio, XXXIX, 2080. Cunctorum membrorum est debita satisfactio, XL, 1274. Jejunium ac cibus duplex, 1064. Jejunium siccis escis, XLI, 811, 812. Jejunium præcipuum a vitiis, XXXIX, 2025, 2079. Abstinentiæ duo genera, XXXIX, 2112. Abstinentia a vino, carnibus, oleo, balneo, XXXIII, 1111, XL, 768, 727.

CASSIANUS. — Jejunium aliud spirituale, aliud corporale. XLIX, 238.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Est jejunium schola meritorum, magisterii magisterium, disciplinarum disciplina, LII, 209. Est ecclesiasticæ vitæ viaticum salutare. Est invictus Christianæ militiæ principatus, *ibid.*

S. LEO MAGNUS. — Duplex jejunium carnis et spiritus, LIV, 458. Spiritale jejunium in quo positum, *ibid.* Jejunium corporale absque spirituali non prodest, *ibid.* Jejunia Ecclesiæ auctore Spiritu sancto instituta, 415. Jejunium Quadragesimæ, 505. Jejunium quatuor temporum ab Ecclesia per totum annum descriptum, 186. De jejunio Sabbati quatuor temporum, LX, 631. Sabbatorum Quadragesimæ, 632. Jejunium Quadragesimale, 635. Jejunium mensis quarti, 41; mensis septimi, 105; mensis decimi, 106.

S. MARTINUS Legion. — Abstinentia ab esu carnium quadragesimalis jejunii tempore vetustissima in Ecclesia, LVII, 570. Jejunium Quadragesimæ non ab hominibus constitutum, sed cœlesti majestate præceptum est, 508. Ejus initium feria 4, ante primam Dominicam in Quadragesima, valde vetustum est in Ecclesia, 505.

EUGYPPIUS. — Jejunium omnis corporis castigatio, LXII, 1013.

CASSIODORUS. — Jejunium dictum est quasi *ineditum*, quod abstinentes diutius ad inediam usque perducat, LXX, 246.

Vita Patrum — Abstinentia a potu, LXXIII, 824; a vino, a pane; ab aqua; a pane et aqua; a pane et vino; a carnibus; a coctis, 1103.

S. ISIDORUS Hispal. — Jejunium res sancta, opus cœleste, janua regni, forma futuri, quod qui sancte agit Deo jungitur, alienatur mundo, spiritualis efficitur, LXXXII, 776.

S. ELIGIUS. — Jejunia sunt gratiæ Dei primordia, re-

conciliationis sacrificia, salutis remedia, castitatis fundamenta, LXXXVII, 605.

S. PAULINUS. — Duplex jejunium corporis et animæ, XCIX, 252.

SMARAGDUS. — De abstinentia, CII, 622.

S. BENEDICTUS Anian. — De jejunio, CIII, 807. Jejunium quartæ et sextæ feriæ, 1138. Kalend. Januarii, 1141. Quadragesimæ, 1137, 1198. Hebdomadæ sanctæ, 1202. Parasceves, 1202.

RODULPHUS. — De jejunio quadragesimali et aliis jejuniis institutis, CXIX, 718.

REGINO. — Jejunium quatuor temporum. CXXXII, 456. Jejunium vigiliarum, 244. Rogationum, 243.

GOFFRIDUS. — Hoc est spirituale jejunium, per quod sine dubio societas acquiritur civium supernorum, et ille laudabiliter hoc jejunium servat, quem detractio nulla exasperat, quem nec furor nec immoderata ira exagitat, quem superbia gratia Dei non spoliat, quem maledictis lingua non maculat, quem rancor non cruciat, CLVII, 171.

HONORIUS. — Ob tres causas Ecclesia ante Pascha instituit jejunium: primo, quia ante Pascha Christi passio celebratur, ut ei per afflictionem carnis compatiatur, quatenus ei conregnare mereatur; secundo, ut quia cuncta verno tempore naturali motu in libidinem concitantur, per jejunia ab impetu luxuriæ reprimantur; tertio, quia illo tempore filii Israel terram repromissionis intraverunt, vel illi de Babylonia reversi sunt, CLXXII, 636.

HILDEBERTUS — Duplex est jejunium, corporale et spirituale; corporale est, quo nos contemperamus a cibis; spirituale, quo abstinemus a vitiis, CLXXI, 447.

S. BERNARDUS. — Jejunium quadragesimale, CLXXIII, 174.

BELETHUS. — Jejunium est communis omnium membrorum satisfactio, ut scilicet membra satisfaciant pro peccatis quæ admiserunt, CCII, 20. Aliud carnis, aliud mentis; carnis est, cum quis abstinet a cibis; mentis, quando quis jejunat a vitiis, 22. Aliud etiam institutionis, aliud devotionis, aliud paritatis, aliud dispensationis.

PETRUS, Cellensis. — Abstinentia duplex est, abstinentia a cibo, et abstinentia a malo, CII, 681.

GARNERIUS. — De variis jejuniorum speciebus, CV, 660.

ALANUS DE INSULIS. — Est multiplex jejunium, consuetudinis, avaritiæ et cupiditatis, infirmitatis, crapulæ et gulositatis, laudis et apparentiæ, CCX, 177. De variis jejunii circumstantiis. Jejunium est abstinentia a cibo et potu, 822. Dicitur abstinentia a temporalibus bonis: dicitur etiam immunitas peccati, *ibid.*

GUNTHERUS. — Jejunare abstinere est, ex quo jejunium, id est, abstinentia derivatur. Est jejunium spirituale et corporale; spirituale est ab omnibus pravis voluptatibus mentis et corporis humiliter abstinere, CCXII, 207. Jejunium corporis est a cibo et potu corporali ob salutem animæ rationabiliter abstinere, 208.

INNOCENTIUS III. — De triplici solemni jejunio, videlicet quatuor temporum, Quadragesimæ, et vigiliarum, CCXVII, 360.

I. — *De jejunii et abstinentiæ conditionibus.*

TERTULLIANUS. — Ut facilius homo ad jejunandum formaretur, paucis et non gloriosis escis assuefactus est, et nihil de lautioribus esuriturus, II, 506.

S. AMBROSIUS. — Jejunium quale debeat esse, XIV, 709 *et seqq.* Jactantia in jejunio declinanda, 710. Jejunare et abstinere a cibis non multum prodest, nisi addatur pietas, 473. Qui jejunant a cibo, et non se abstinent a malo, similes sunt diabolo, qui non manducat, et tamen a malo non cessat, XVII, 664. Jejunia nostra non debent sæculi actibus occupari, sed sacris Litteris exerceri, 662. Quod vobis subtrahitis jejunando, in cœlum debetis transmittere in pauperes, 663.

S. HILARIUS. — Jejunantium sit conscientia pura, et bona opera, IX, 943.

JUVENCUS. — Jejunandum est, sed non ad vanam captandam famam, XIX, 133.

S. CHROMATIUS. — Non propter humanam gloriam, sed propter futuram spem, soli Deo jejunemus, XX, 363. Qui ita jejunant, ut magis hominibus quam Deo placeant, habent quidem laborem de corporis afflictione, sed per inanem gloriam mercedem laboris apud Deum habere non possunt, *ibid.* Opus jejunii, et ipsius corporis atque animæ afflictionem vultus hilaritate velemus, 364.

S. HIERONYMUS. — Jejunii tempore a vino et carnibus abstinendum est, XXIII, 610. Fortissimum jejunium quod et quale sit, 234. Jejunia sint moderata, 575. Superstitiosa vitentur, 234. Nihil est grande simulare jejunia, possessionum reditibus abundare, et vile jactare palliolum, 281. Nihil prodest biduo triduoque transmisso vacuum portare ventrem, si compensetur saturitate jejunium, 255. Sint quotidiana jejunia, et refectio satietatem fugiens, *ibid.* Jejunia tunc proficiunt, cum recedimus a vitiis, et flemus antiqua peccata, XXIV, 772. Jejunium nostrum non sit lucrum marsupii, 566. Cum jejunas, læta sit facies, XXII, 412. Sic debes jejunare, ut non palpites, et respirare vix possis, 1117. Jejunantes quomodo pejores non jejunantibus, 421.

S. AUGUSTINUS. — Qui jejunant ut prandeant lautius, negotium ventris agunt, non religionis, XXXVII, 1108. Jejunia Deo accepta quænam, XXXVIII, 1012. Jejunium cum oratione et eleemosyna, 811. Jejunium sine oratione et eleemosyna non sufficit, XXXVI, 482. Oratio jejunantis libera sit a cupiditate et odio, XXXVIII, 1044. Jejunium sine misericordia ei nihil est qui jejunat, 1043. Pauperibus erogandum est prandium quod per jejunium intermittitur, XXXVI. 482. Accipiat esuriens Christus, quod jejunans minus accipit Christianus, XXXVIII. 1053. Voluntaria copiosi inopia fiat necessaria inopis copia, *ibid.* Quod vobis demitis jejunando, eleemosynis addite prærogando, 1040, 1047. Jejunium inutile esse ab iniquitate non recedentibus, aut piis exercitiis non vacantibus, XXXIX, 2029. Quidquid præter Dei mandatum feceris, quamvis abstineas, non jejunas, 2030. Jejunia Deo accepta, 2080. Cum accepta sunt Deo, si illi qui necessitate jejunant, reficiantur a nobis, 2026. Sic jejuna, ut in alio manducante, te prandisse gaudeas, 2027. Jejunia nostra ut plena sint, eleemosynæ pinguedine saginentur, *ibid.* Jejunii refectio est oratio, 1887. Jejunii sit comes oratio cum misericordia, XXXV, 2564. Jejunium cum eleemosyna duplex bonum, sine eleemosyna nullum bonum, 2023. Sine eleemosyna tale est, qualis sine oleo lucerna, 2024. Jejunium sine eleemosyna negotiationis est genus, 2029.

CASSIANUS. — Abstinentia qualis esse debeat ad superandum fornicationis spiritum, XLIX, 274. Abstinentiæ modus non omnibus uniformis, 158.

S. PETRUS CHRYSOLOG. — Jejunium esurit et sitit, quod non pietatis cibo pascitur, quod potu misericordiæ non potatur, LII, 209. Alget et deficit jejunium quod non eleemosynæ vultus tegit, quod non miserationis operit vestimentum. Pietas facit splendere jejunium, et ad totam radiare continentiæ claritatem. Sicut jubar solis clariorem perficit diem, et totam nubium dispergit obscuritatem, sic eleemosyna jejunii sanctificat sanctitatem. Misericordia et pietas jejunii sunt alæ, per quas tollitur et portatur ad cœlum, sine quibus jacet et volutatur in terra. Jejunium sine misericordia simulacrum famis est; sine pietate jejunium occasio est avaritiæ, non est propositum parcitatis, 210. Jejunium sine misericordia non est veritas, sed figura. Qui non jejunat pauperi, Deo fingit, qui jejunans prandium suum non erogat, sed reponit, cupiditati probatur jejunare, non Christo, *ibid.* Gubernator prudens a littore cum navim solvit, cum mare transiturus intra fluctus, domus, patriæ, conjugis, pignorum curas deponit, et ita totus mente, corpore, sensu, nauticis laboribus occupatur, ut et fluctuum possit superare discrimina, et stationem lucrosi portus periculi victor intrare, 208 Sic nos ingressi iter abstinentiæ, pelagum jejunii, Quadragesimæ viam, navim corporis nostri solvamus a littore mundano; sæcularis patriæ renuntiemus curis; in crucis arbore tota mentis vela tendamus; virtutum funibus, sapientiæ remis, gubernaculis disciplinæ, navigii nostri muniamus incessum. Et subducti terris speculemus cœlum, ut ducatu signorum cœlestium inter liquidos colles latentis viæ inoffensum tramitem tenere possimus; ac si gubernando Christo, flante Spiritu sancto, evictis voluptatum spumis, superatis vitiorum fluctibus, decursis criminum procellis, transvectis scopulis peccatorum, atque omnium delictorum naufragiis evitatis; Paschæ portum, lucrum vitæ, gaudia resurrectionis intremus, 208 *et seqq.*

S. SALVIANUS. — Jejunium inutile, quod et quale, LIII, 233. Jejunium cum eleemosyna bonum, 183. Jejuniis longis ei opus est qui tempus satisfactionis amisit, 233.

S. LEO MAGNUS. — Jejunium sine eleemosyna non tam purgatio animæ quam carnis afflictio est, magisque ad avaritiam quam ad continentiam referendum est, quando aliquis sic a cibo abstinet, ut etiam a pietate jejunet, LIV, 175. Nostra jejunia abundent fructibus largitatis, et in pauperes Christi benignis sint fecunda muneribus, *ibid.* Jejunio addenda eleemosyna, 172. Et oratio, 173. Jejunium quomodo observandum, LV, 106. Non solum a cibis carnalibus,

sed etiam a noxiis animi delectationibus jejunandum, 110.

S. MAXIMUS. — Sanctificat ille jejunium cujus cor adulatio potentum amicorum parentumque gratia, clientum parva magnaque munuscula a recti tramite non avertunt. Sanctificat jejunium suum, cujus justitia cor non vilescit. Sanctificat jejunium qui flammas sævientis iracundiæ mansuetæ mentis placabilitate restinguit; qui lascivientes oculos turpi ab aspectu habenis castitatis avertit; qui conviciorum jacula, scuto patientiæ repercussa dispergit; qui litigantium tumultus pacifici sanitate sermonis, et linguæ prudentioris arte compescit; qui consurgentes in semetipso vanarum cogitationum spinas evangelico sulcante vomere, velut quidam pectoris sui arator excidit; qui inopias egenorum pro quantitate substantiæ suæ miserantis manus humanitate solatur; qui præceptis divinæ legis intentus, diabolica a corde suo respuit tentamenta. LVII, 307, 308. Si volumus Deo placita exhibere jejunia, simus in corde fortes, in judiciis justi, in amicitia fideles, in injuriis patientes, in contentionibus moderati; refugiamus turpiloquia, adversus iniqua constantes, in conviviis sobrii, in charitate simplices, inter subdolos cauti, condolentes tristibus, contumacibus resistentes; in suspicionibus parci, inter maliloquos taciti, inter humiles coæquales, *ibid.*

S. FULGENTIUS. — Voluntarium jejunium esuriem sublevet jejunantium, ut in fructu misericordiæ tuorum possit jejuniorum fecunditas apparere, LXV, 321. Jejuniis adhibenda temperies, ut corpus nostrum nec saturitas excitet, nec inedia immoderata debilitet, 532.

S. BENEDICTUS. — Jejunium in pane et aqua in pœnam ebrietatis, LXVI, 320. — Violatæ abstinentiæ, 640. Violati silentii, 365.

VICTOR CAPUANUS. — Occultum sit jejunium, LXVIII, 271

Vita Patrum. — Abstinentia cibi et potus quæ et qualis sit oportet, LXXIII, 1090. — Jejunia moderata sunt meliora, LXXIV, 29. Jejunii modus optimus, LXXIII, 920.

S. ISIDORUS Hispal. — Hoc est perfectum et rationabile jejunium, quando noster homo exterior jejunat, interior orat, LXXXIII, 651. Sæpe abstinentia simulate agitur, jejuniaque per hypocrisim exercentur. Quidam incredibiliter abstinent, ut hominibus curiosis sancti appareant. Jejunium et eleemosyna in abscondito esse amant, ut solus Deus, qui inspicit omnia, meritum bonorum operum rependat, 652. Jejunia cum bonis operibus Deo acceptabilia sunt. Qui autem a cibis abstinent, et prave agunt, dæmones imitantur, quibus esca non est, et nequitia semper est. Qui exsecrationis studio non abstinentiæ voto ab escis carnium se suspendunt, hi potius exsecrandi sunt. Spernitur jejunium quod in vesperum repletione ciborum reficitur. Spernitur, jejunium quod in vesperum deliciis compensatur.

SMARAGDUS. — Bene jejunat quicunque esuriem suam refecti pauperis satietate sustentat, CII, 683. Bene jejunat qui divini recordatione judicii semetipsum refrenans, ab omni se illecebrarum voluptate suspendit. Bene jejunat qui carnem suam vitiorum germina pullulantem, sanctarum meditatione virtutum, et sobrietatis amore castigat. Bene jejunat qui fraternas injurias pacifici pectoris lenitate dimittit. Gratissimum Deo defert jejunium, qui mentem suam a pravis cogitationibus, oculos a concupiscentia, linguam manusque a lite custodit. Et sic jejunium nostrum sanctificet castitas, ornet patientia, benignitas foveat, misericordia lætificet, commendet humilitas, *ibid.* Quomodo sanctificetur jejunium, *ibid.*

THEODULFUS. — Jejunium Quadragesimæ summa cura observandum est, CV, 203. Cum jejunio eleemosyna jungenda est, 204. A quibus abstinendum sit cum jejunatur, *ibid.* Nihil valet jejunium quod conjugali opere polluitur, et quod orationes, vigiliæ et eleemosynæ non commendant, 205.

HAYMO. — Non est tantummodo jejunandum a concupiscentia ciborum; seb ab omni lætitia temporalium delectationum, CXVIII, 901. — Si corporaliter jejunantes perniciosissimis animæ vitiis implicemur, nihil nobis proderit carnalis afflictio pretiosiore parte pollutis, *ibid.* Quia comes jejunii eleemosyna est, dignum est, ut quod corpori nostro subtrahimus per abstinentiam, pauperibus erogemus per misericordiam, 194. Sibi et non Deo jejunat, qui hoc quod corpori subtrahit per abstinentiam, non pauperibus erogat, sed sibi in posterum reservat, 195. Qui autem jejunat et eleemosynam tribuit, necesse est ub ab omni iracundia et odio atque impatientia cor suum custodiat, *ibid.* Sanctificare jejunium, est cum abstinentia carnis eleemosynam tribuere, et cætera pietatis opera impendere, *ibid*

S. PASCHASIUS. — Hominibus ille jejunat, qui favore eorum captus vanam gloriam quærit. Ille vero Deo Patri qui propter ejus amorem sese macerat, et quod sibi subtrahit alteri largitur, CXX, 503. In diebus jejuniorum nostrorum, nec caput sufficit misericordiæ operibus perungi sine pura conscientia, neque conscientiam sufficit lavare ab operibus peccati, si non bona quæ possumus instanter agamus, *ibid.* Ut reniteat caput Spiritus sancti gratia perfusum, purgetur conscientia ab omni labe peccati, et lavetur fonte lacrymarum, quatenus jejunium acceptabile fiat, et nos Spiritus sancti gratia delibutos candidioresque commendet, *ibid.*

RATHERIUS. — Abstinentia nostra, nisi sit triformis, est per omnia ad perfectionem inutilis, ut primum a meditatione prava, secundo a locutione noxia, tertio ab operatione, pro Dei timore vel amore, perversa cessemus, CXXXVI, 692. Jejunandum a vitiis abstinendo, 691. Male jejunant, qui quod subtrahunt ventri, non tribuunt pauperibus; sed aut ventri aut mammonæ reservant, 695. Reprehensi qui abstinentiæ diebus a peccatis non abstinent, *ibid.* Nulla solemnitate amplius delectatur Deus quam illo jejunio, quo cibo abstinetur et a vitiis, 567. Cum jejunio jungenda oratio et eleemosyna.

RADULPHUS. — Habenda est recta intentio in jejunio, in mente misericordiæ compassio; in conscientia munditia, in cœlo thesauri repositio, CLV, 1782.

RUPERTUS. — Jejunantium distantia triplex, dum jejunant alii propter Dei regnum; alii propter infaustam memoriam casuum adversorum; alii propter humanæ laudis appetitum, ut glorificentur ab hominibus tanquam justi, quia misera ambitione repleti sunt, CLXVIII, 1458. Qui jejunantes caput suum non unxerunt, nec faciem suam lavarunt, hi sunt quorum thesauros in terra thesaurizatos tinea vel ærugo demolita est, quia valde tineosum caput est et æruginosa facies, ubi totus jejunii fructus est videri et glorificari ab hominibus, dum propter tristitiam tristemque vultus maciem, hypocritæ nequam sancti putantur, *ibid.*

HILDEBERTUS. — Ad sanctificandum jejunium non modo a cibis sed a vitiis nos contineamus, in nos delinquentibus dimittamus, indigentibus bona impendamus, CLXXI, 448. Jejunium sanctificandum oratione et misericordia, 450.

S. BERNARDUS. — Sic debes nutrire corpus tuum, ut non superbiat; et iterum sic debes reprimere, ut non cadat; sic debes reficere carnem tuam, ut serviat, CLXXXIV, 1244. Omni studio debemus despicere gulam ciborum; spernanda est concupiscentia escarum; cavenda est cura ventris; non debemus comedere ut venter impleatur, sed ut corpus sustentetur, *ibid.* Cum devotione et fervore suscipiendum est jejunium, CLXXXIII, 175.

PETRUS LOMBARDUS. — Jejunium cum eleemosyna jungendum, CXCI, 1622.

PETRUS COMESTOR. — Jejunantis est sordes quærere, in cinere et cilicio sedere, sordidas vestes habere, esse in carnis maceratione, in victus attenuatione, in vultus tristitia et pallore, faciem non lavare, nec ad mensas opulenti capite delibuto sedere, CXCXVIII, 1749. Jejunans eligat desertum, id est membra ipsius consuetas desideriorum carnalium deserant officinas, deserant oculi videre vanitatem, desinant aures intendere fabulosis nugationibus; deserat lingua ingurgitari cibo et inebriari vino, et in quo est luxuria; desinant manus innoxium fundere sanguinem; desinant pedes currere post filios alienos, 1760. Actio jejunantis triplex : jejunium, eleemosyna, oratio, *ibid.*

PETRUS Blesensis. — Jejunium sanctificare est jejunare in sanctitate et justitia coram Deo, non coram hominibus, sicut hypocritæ tristes, CCVII, 601. Forma et modus jejunii, *ibid.*

S. MARTINUS Legion. — Jejunandum non propter humanam gratiam, sed propter æternam gloriam; non propter hominum laudem, sed propter cœlestium bonorum spem; non propter mundum, sed propter Deum; non sicut hominibus placentes, sed sicut Deo servientes, CCVIII, 673. Hypocritæ facies suas exterminant, quia non devote propter Deum jejunant, sed ut ab hominibus temporalem mercedem recipiant. Non jejunant ut remissionem peccatorum consequantur, sed ut mortalibus honorentur. Tristes jejunant, non ut peccata redimant, sed ut adulantibus placeant, 674.

ALANUS DE INSULIS. — Non prodest jejunium corporis absque jejunio mentis. Quid enim valet, si os jejunet a cibo, dum lingua resolvitur mendacio, dum oculus epulatur in vanis, auris deliciatur in fabulis, nares otiantur in odoramentis? CCX 177.

GUNTHERUS. — Conveniunt hæc jejunanti : mentis constantia, corporis munditia, spiritualis lætitia, in vultu

hilaritas, in verbis et factis maturitas, in cibo et potu sobrietas, CCXII, 209.
INNOCENTIUS III. De modo jejunii, CCXVII, 364.

II. — *De jejunii virtute et efficacia.*

TERTULLIANUS. — Jejunia non modo naturæ mutationem aut periculorum aversionem aut delictorum obliterationem, verum etiam sacramentorum agnitionem merentur, II, 963. Jejuniis siccitates depulsæ, I, 705. Israel statim jejunio delictum delevit, II, 962.
S. AMBROSIUS. — Elias jejunus filium viduæ ab inferis resuscitavit; jejunus pluvias ore deposuit; jejunus ignes de cœlo eduxit, jejunus curru raptus est ad cœlum; et quadraginta dierum jejunio divinam acquisivit præsentiam, XIV, 698, 699. — Jejunio ore statuit fluenta Jordanis et redundantem fluminis alvenm repente siccatum pulverulento transmisit vestigio, *ibid.*
Jejunium refectio animæ, cibus mentis, vita angelorum, culpæ mors, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiæ, fundamentum castitatis, 699. Jejunium bonum operimentum, quod animam tegit, ne a tentatore deprehendatur, bonum velamen quod tegit culpam. Jejunium a peccato liberat, 701. Jejunium virtutem ignis exstinxit, ora obstruxit leonum, maris fluenta solidavit, petram solvit in fontes aquarum, 704. Jejunium continentiæ magisterium est, pudicitiæ disciplina, humilitas mentis, castigatio carnis, forma sobrietatis, norma virtutis, purificatio animæ, miserationis expensa, lenitatis institutio, charitatis illecebra, senilis gratia, custodia juventutis. Est infirmitatis allevamentum, alimentum salutis Nemo eruditatem jejunando incidit, nullus per continentiam ictum sanguinis sensit. Bonum itineris viaticum, bonum totius vitæ, bonum in mari, sedat naufragia, cibum servat, 705. Abstinentiæ potus, cibus parcimoniæ docet vitia nescire, qui docet causas nescire vitiorum, XVI, 203. Abstinentia facit etiam juventutis annos senescere, 1196. Jejunii spiritali adipe pinguescit anima. Ipsi sancti cum jejunant, tunc fiunt præstantiores. Moyses cum jejunaret legem accepit, Petrus edoctus est Novi Testamenti gratiam, Daniel ora clausit leonum, futurorumque temporum vidit negotia, 1193. Venter abstinentia contractus humanos in altum elevat sensus, XVII, 759. Nullum tam grave delictum est, quod non purgetur abstinentia, eleemosynis exstinguatur, 605. Murus est Christiano jejunium, inexpugnabilis diabolo, intransgressibilis inimico, 644.
S. HIERONYMUS. — Possumus per jejunium redire in paradisum, unde per saturitatem fueramus ejecti, XXIII, 507. Elias, quadraginta dierum jejunio præparatus, Deum vidit in monte Oreb, 508. Congregatum Samuel populum in Nasphat, indicto jejunio, roboravit, et fecit hostibus fortiorem. Achab rex impiissimus, ut sententiam Dei subterfugeret, jejunio impetravit. Anna uxor Helcanæ inanem cibo ventrem, filio meruit implere, Daniel et tres pueri revelationem merentur jejunio. Cornelius centurio ut Spiritum sanctum acciperet antequam baptisma, eleemosynis meruit crebrisque jejuniis.
S. AUGUSTINUS. Jejunium fraudatio carnis et lucrum mentis, XL, 706. Jejunii virtus, XXXII, 1456. Fructus, XXXIX, 1887. Jejunii utilitas pluribus exemplis ostenditur, 2023, 2026.
CASSIANUS. — Jejunii virtus et utilitas, XLIX, 553.
S. PETRUS CHRYSOLOG. — Jejunium est singulare sanctitatis aratrum, colit corda, eradicat crimina, evellit delicta, vitia subruit, charitatem serit, copiam nutrit, parat innocentiæ messem, LII, 288. Est jejunium vitiorum mors, vita virtutum, pax corporis, membrorum decus, ornamentum vitæ, robur mentium, vigor animarum. Est castitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, civitas sanctitatis, 209.
S. LEO MAGNUS. — Abstinentia Domino viam parat et mentem erigit ad cœlestia, LIV, 186. Cum a licitis abstinetur, facilius illicitis resistitur, 450. Per abstinentiam vitiorum incentiva truncantur, 416. Jejunia nos contra peccata faciunt fortiores, concupiscentias vincunt, tentationes repellunt, superbiam inclinant, iram mitigant, et omnes bonæ voluntatis affectus ad maturitatem totius virtutis enutriunt, 175.
S. MAXIMUS. — Jejunium sanctificat hominem, magnamque ei gratiam præstat, LVII, 314. Quadraginta duabus mansionibus comparatur jejunium Christianorum, quibus peractis Israelitæ ex Ægypto ad terram promissam pervenerunt, 311. Per jejunium quadraginta dierum et quadraginta noctium Moyses scriptas digito Dei tabulas meruit accipere, 577.
S. PAULINUS. — Jejunium, quo ab omnibus vetitis abstinemus, est animæ vestimentum, LXI, 513. Corporis animam saginat, 238. Castitatem fovet, 626.
S. BENEDICTUS. — Jejunium conservandæ castitati inservit, LXVI, 334.
S. GREGORIUS TURON. — Jejunii efficacia, LXXI, 193.
Vita Patrum. — Abstinentia hostis domesticus infirmatur, LXXIII, 866. Dæmon fugatur, 436. Jejunium passiones superat, 768. Hostem domesticum debilitat, 866. Frenum est peccati, 868. Monachi condimentum est; siccat fistulas delectationum, mentem elevat, *ibid.* Jejunium et vigiliæ animam humiliant, 1014.
S. GREGORIUS MAGN. — Abstinentiæ sacræ fructus et dignitas, LXXIX, 323. Abstinentia multi carnis motus enervantur, 324. Abstinentia cum humilitate potest fornicationem superare, 397.
S. ISIDORUS HISPAL. — Per jejunium occulta mysteriorum cœlestium revelantur, divinique sacramenti arcana panduntur, LXXXIII, 631. Jejunia fortia tela sunt adversus tentamenta dæmoniorum. Cito per abstinentiam devincuntur, *ibid.* Jejunio libido restringitur, luxuria superatur; sequestrata saturitate, non dominatur luxuria, 848. Abstinentia carnem superat, luxuriam frenat, libidinis impetum frangit, sitis et fames carnis luxuriam interimunt, *ibid.* Per jejunium prosternuntur vitia, humiliatur caro, diaboli tentamenta vincuntur, 776.
S. ELIGIUS. — Jejunia vitam imitantur angelicam; his excitantur mentes fidelium, his reficiuntur animæ, per hæc moriuntur culpæ, delentur delicta, his gradibus pervenitur ad cœlestia, his armis dimicamus contra diabolum, LXXXVII, 605.
S. PAULINUS. — Jejunium bonum animæ et corpori, XCIX, 234.
HAYMO. — Sicut fomentum omnium vitiorum est gula, sic nutrix omnium virtutum abstinentia, CXVIII, 194. Quamdiu primi parentes in paradiso manserunt, tandiu a cibo vetito abstinuerunt. Postquam gulæ desideriis satisfecerunt, paradisi amœnitatem statim amiserunt. Daniel et tres pueri, qui in aula regis miræ abstinentiæ fuerunt, non solum leonum dentes evaserunt, et fornacem ignis non senserunt, sed etiam interpretandi sacra mysteria scientiam acceperunt. Joannes, quia miræ abstinentiæ fuit, Redemptorem non solum videre, sed etiam baptizare meruit, *ibid.*
GODEFRIDUS. — Jejunium una cum humilitate dæmonum tentationes superat, CLXXIV, 166. Præparat nos ad Christi adventum, 66.
S. BERNARDUS. — Per jejunium fornicatio superatur, luxuria restringitur, CLXXXIV, 1243. Abstinentia carnem superat, frangit motum libidinis, dissolvit virtutem fornicationis. Per famem et sitim luxuria destruitur. Abstinentia ædificat in anima virtutes, et destruit vitia corporis, 1244. Pueri in camino ignis non arserunt, quia abstinentes fuerunt. Daniel liberatus est de ore leonum, quia servavit in se abstinentiam ciborum. Jejunium est refectio cordis, 171. Medetur vulneribus, exasperatas conscientias lenit, *ibid.* Jejunium non solum abolitio est peccatorum, sed exstirpatio vitiorum; non solum obtinet veniam, sed et promeretur gratiam, non solum delet peccata præterita quæ commisimus, sed et repellet futura quæ committere poteramus, CLXXXIII, 176. Jejunium orationi devotionem et fiduciam donat, orandi promeretur gratiam, *ibid.*
BELETHUS. — Eva, quamdiu abstinuit, virgo fuit incorrupta. Moyses post jejunium cum Deo locutus est. Elias post jejunium igneo curru in cœlum subvectus est. Hierosolyma a Sennacherib tempore Ezechiæ regis et Isaiæ, centum octoginta quinque millibus civibus una nocte interfectis, fuit liberata, et ne inter cineratos feterent, solus Sennacherib cum decem tantum aufugit in Ninivem, ubi sexagesimo die post a propriis suis filiis fuit interemptus. Item, Jona iram Dei concionante, Ninivitæ in sacco et cinere jejunium pœnitentiæ agentes consecuti sunt veniam. Josue filius Nave jejunio, dum illud per integrum diem agebat ad Gabaon, solis et lunæ cursum cohibuit, et hostes suos superavit, CCII, 21.
PETRUS BLESENS. — Jejunio carnis petulantia refrenatur; fletu et p anctu purgatur anima se in eis mortificans, et quasi complantata similitudini mortis Christi, convertitur in ærumna sua, et ærumna ejus vertitur in gratiam et in gloriam, CCVII, 601.
S. MARTINUS Legion. — Moyses per jejunium quadraginta dierum et noctium a Domino legem accipere meruit, CCVIII, 673. Elias quadraginta dies jejunans in eremum secessit, stansque in ostio speluncæ magnam Dei visionem vidit. Daniel, angelo revelante, meruit sacramenta mysteriorum cognoscere.
ALANUS DE INSULIS. — Jejunium carnem macerat, animam elevat, concupiscentiæ fomitem refrenat, excitat rationem. Jejunio meruit Moyses Dei colloquium,

Daniel interpretationem somniorum, Elias subsidium, Ninivitæ remissionem peccatorum, CCX, 177. Jejunium valet ad medicinam corporis et animæ, conservat corpus a morbo, animam a peccato, 178.

GUNTHERUS. — Jejuniorum effectus est : dæmonum expulsio, malarum cogitationum exclusio, peccatorum remissio, vitiorum mortificatio, futurorum bonorum exspectatio, cœlestium gaudiorum perceptio, CCXII, 210.

INNOCENTIUS III. — Valet jejunium ad iram Dei placandam et veniam impetrandam ; ad pœnam vitandam, et nequitiam exstirpandam ; ad munditiam retinendam, et ignorantiam repellendam ; ad victoriam consequendam et gratiam obtinendam, CCXVII, 357 *et seqq.*

III. — *De jejunii necessitate.*

S. AMBROSIUS. — Sicut homo per appetentiam interdicti fructus amiserat gratiam, ita per jejunium reparari ejus virtutem oportuit, XIV, 1067. Jejuna, si vis vincere carnis illecebram, XV, 1618. Quadraginta dierum numero jejuniis et orationibus crebrioribus nostrorum levemus supplicia peccatorum, XIV, 360. Qui non jejunat, intectus est, et nudus, et patet vulneri, XVI, 1127. Quæ salus nobis esse potest, nisi jejunio eluerimus peccata nostra, 1193. Abstinentiæ et sobrietatis arma sumenda sunt adversus spiritalia nequitiæ, XVII, 401.

S. AUGUSTINUS. — Jejunium ad carnem domandam est necessarium, XL, 709. Jejunandum quando acriore luctamine cum hoste confligimus, XXXVIII, 1049.

CASSIANUS. — Abstinentia a carnibus necessaria ad frenandam libidinem, LIX, 225. Ejus necessitas, 551.

S. LEO MAGNUS. — Jejunium ab omnibus observandum, LIV, 301. Jejunium pœnitentiæ necessarium, 447. Per jejunium omnia vitia expellenda, 1438.

S. FULGENTIUS. — Jejuniis insistendum, LXV, 521.

S. LEANDER. — Jejunia valido corpori imponenda sunt ; et quas rebellis caro lege vitiorum impugnat, jejunio attenuandi sunt jugi, LXXII, 884. Subjuganda est jejuniis caro rigida, et eatenus refrenanda, ut legi mentis et imperiis animæ subjaceat ut ancilla, 882, 883.

S. ISIDORUS. — Si carnis molestias sentis, si carnis stimulis tangeris, si libidinis suggestione pulsaris, si animum tuum fornicationis titillat memoria, si caro te impugnat, si te luxuria tentat, si libido invitat, adime tibi saturitatem panis, parcimonia tuum corpus castiga, jejuniis et abstinentiæ inservi. Esuri et siti, abstine et aresce ; non potes tentationes vincere, nisi jejuniis eruditaris, LXXXII, 848. Escis libido crescit, ciborum saturitas carnis luxuriam suscitat, edacitatis vitio crescit tentatio carnis, *ibid.*

S. ELIGIUS. — Sicut corpori vulnerato medicamenta, sic, et multo amplius, animæ peccatorum vulneribus sauciatæ necessaria sunt jejunia ; maximeque, quia primos parentes nostros, propter gulam, a paradisi gaudiis expulsos novimus, procurandum nobis est, si ad ea reverti cupimus, ut per abstinentiam viam nobis illo redeundi præparemus, LXXXVII, 605.

HAYMO. — Jejunium necessarium est ad superandas diaboli tentationes, CXVIII, 192. Maceremus carnem nostram per abstinentiam, 194. Virtutem abstinentiæ toto corde suscipere debemus ; ut et futura mala possimus exstinguere, et præterita peccata diluere, *ibid.*

ADALGERUS. — Debet corpus affligi per abstinentiam, CXXXIV, 924. Castigandum semper et affligendum est, ut ad malum opus animam non trahat, et ad peragendum bonum sit semper idoneum, *ibid.*

RATHERIUS. — Jejunandum ut a corde expellatur diabolus, CXXXVI, 692.

GOFFRIDUS. — Ad conquirendam salutem æternam abstinentia corporalis sola non sufficit, nisi et animæ quoque jejunium per abstinentiam vitiorum fuerit sociatum, CLVII, 171.

S. ANSELMUS. — Adime tibi saturitatem panis ; parcimonia tuum corpus castiga : jejunils et abstinentiæ intentus pallida ora gere, aridum porta corpus. Nisi jejuniis erudiaris, non potes tentationes vincere, CLVIII, 689.

HUGO A S. VICT. — Maceratio carnis jejuniis attenuanda est, ne nova prurigine ad voluptuosam vitam revolet CLXXVII, 857.

S. BERNARDUS. Non potest quisquam accipere perfectionem virtutum, nisi prius domuerit in se ventris gulam, CLXXXIV, 1241. Sicut per abstinentiam omnes virtutes spirituales radiantur atque ædificantur in anima, ita et per suavitatem ciborum omnia vitia nutriuntur et confortantur in corpore. Nemo potest a semetipso tentationes dæmonum expellere, nisi refrenaverit in se appetitum gulæ, *ibid.* Jejunandum et abstinendum a cibis. Aridum portandum corpus. Per cibum et potum crescit luxuria. Si per gulam et ingluviem peccavimus, quid restat nisi ut per abstinentiam reparemur ? CLXXXIII, 678. Jejunet oculus qui deprædatus est animam, jejunet auris ; jejunet lingua, jejunet manus, jejunet ipsa anima, 176. Jejunet oculus a curiosis aspectibus et omni petulantia ; jejunet auris a fabulis et rumoribus, jejunet lingua a detractione et murmuratione, ab inutilibus, vanis atque scurrilibus verbis ; jejunet manus ab otiosis signis, et ab operibus omnibus, sed et multo magis anima ipsa jejunet a vitiis et propria voluntate sua, *ibid.*

S. MARTINUS LEGION. Jejunet in nobis perniciosa luxuries, jejunet sumptuosa ventris ingluvies, jejunet omnis iniquitas perversa ; jejunet contentio odiosa ; jejunemus ab epulis, et maxime a vitiis, CCVIII, 731.

IV. — *De jejunii tempore.*

S. AMBROSIUS. — Dominica die jejunare non possumus, XVI, 1029. Hoc est in resurrectionem Christi non credere, si legem quis jejunii die resurrectionis indicat, *ibid.* Sunt quidam qui quarta feria carnem non edendam statuerunt, sunt qui Sabbatis, sunt iterum qui a Pascha usque ad Pentecosten edant, XVII, 167.

S. AUGUSTINUS. Jejunium ante solemnitatem passionis Christi maxime conveniens, XXXVIII, 1050. Quadragenario numero cur institutum, 1051. Jejunium Quadragesimæ habet auctoritatem et in veteribus et libris ex Evangelio, XXXIII, 217. Jejunium ante Pascha non celebrabant Manichæi, XLII, 178. Jejunia Christianorum per dies Paschæ perque alias in Christo solemnitates, et eorumdem jejunia pro paganis in ipsorum festis profanis, XXXVII, 1261. Jejunium Natalis Domini, XXXIII, 234. Quarta feria jejunatur, quia eo die Judæi ad occidendum Dominum reperiuntur, 150. Plebs Romana quarta et sexta feria et Sabbato jejunare consuevit, 140. Jejunandum quint. Sabbati Romanis non videtur, *ibid.* Jejunant Sabbato quod Pascha præcedit, etiam qui aliis Sabbatis prandent, 150. Jejunent alii Sabbato propter humilitatem mortis Domini alii jejunium relaxent propter requiem Dei, *ibid.* Sermo cujusdam Urbici, quo probat Sabbato jejunandum, adversus Ecclesiam universam injuriosissimus. 137. Jejunium Sabbati exinde profectum esse, quod Petrus Dominico die cum Simone certaturus, pridie jejunaverit, Romanorum aliqui existimant, alii falsum putant, 146. In observando Sabbati jejunio, sequendus mos episcoporum, 156. Jejunare per nonnullos dies certis de causis mos Ecclesiæ prohibet XXXVIII. 1052. Jejunium maxime festis diebus non agitare XXXIII, 145. Jejunia Christiani relaxant paschali tempore, stantes orant, alleluia canunt, quod est signum resurrectionis, 218. Jejunium die Dominico non est illicitum, sed non sine justo scandalo hunc diem quis jejunio decernat, XXXVIII, 144, 150. Apostoli non solebant die Dominico solemniter jejunare, 249. Dies quibus jejunandum est aut non jejunandum non definiuntur, 158. Jejunia statuta solemniter celebrari nolunt Ariani, sed cum quis que voluerit, jejunandum, XLII, 40. Jejunium quotidianum suadetur, exceptis iis diebus quibus Ecclesia prohibet jejunare, XXXVIII. 1052. Excepto Sabbato et Dominico, multi tota vita sua jejunant, maxime in monasteriis constituti XXXIII, 140. Jejunia crebra, quotidiana vel etiam incredibilite continuata in catholica communione, XXXII, 225. Jejunium publice indictum XXXIX, 1865, 1948. Jejunium publicum in Kalend. Januarii, 2002. Jejunia ante Pascha XXXV, 2364. Cur et in nonnullis sanctorum vigiliis instituta XL, 1276. In jejuniis quatuor temporum in vigiliis sanctorum, necnon feria quarta et sexta in quadragesimali cibo jejunetur XXII, 1458.

CASSIANUS — Jejunium Sabbati Romæ et in Ecclesia occidentali cur institutum, XLIX, 147. Jejunium solvendum diebus Dominicis et in Pentecoste, 111.

S. LEO MAGNUS. — Quatenus non jejunandum die Domico, LVI, 886.

S. BENEDICTUS. — Jejunium IV et VI feriæ LXVI, 662. Jejunium feria VI etiam tempore paschali, *ibid.* Jejunii relaxatio tempore paschali diebus Dominicis, 669. Et in præcipuis festis, 668.

S. GERMANUS — Jejunium quadragesimale LXXII, 257. Jejunium triduum Rogationum, 286, Jejunium in vigilia Pentecostes, 206.

Vita Patrum — Jejunium IV et VI feriæ, LXVIII, 1161. Jejunium hebdomadarium in Scythia, 931. Jejunio XXX dierum torquentur martyres Epictetus et Astion, 402. Jejunia hebdomadaria, 897.

S. ISIDORUS, Hispal. — De jejunio Quadragesimæ, septimi mensis, Pentecostes, Kalendarum Novembrium, Januariarum, triduano, diversorum dierum, LXXXIII, 771.

Liturgia Mozarab. — Jejunium Epiphaniæ, LXXXV, 224. Kalendarum Januarii, *ibid.* Jejunium Sabbati.

S. FRUCTUOSUS. — A Pascha usque ad Pentecosten

observanda sunt jejunia, a Pentecoste usque ad octavo decimo Kalendas Octobris, ab octavo decimo Kalendas Octobris usque ad Pascha sollicite jejunandum est, et in Quadragesima vino et eo penitus abstinendum, LXXXVII, 1107, 1108.

S. BONIFACIUS. — De jejuniis Quadragesimæ, LXXXIX. 867.

S. BERTORIUS. — Mensis primi hebdomada prima feria quarta et sexta et Sabbato jejunandum usque ad vesperam, CXXVI, 987. Mensis quarti, id est Junii hebdomada secunda, feria quarta et sexta et Sabbato jejunandum usque ad Nonam. De reliquis jejuniis, 988.

ANASTASIUS. — Jejunium quatuor temporum servare mandavit S. Calixtus, CXXVII, 1317. Jejunium Sabbati imperavit S. Innocentius I, CXXVIII, 147. Jejunium VII hebdomadarum ante Pascham Telesphorus, CXXVII, 1175. Jejunium nulla ratione die Dominica aut fer. V peragatur, 1499.

S. ISIDORUS. — Jejunandum non est diebus Dominicis, CXXX, 271. Nec feria quinta quæ dicitur Cœna Domini, 563. Jejunandum non est mensibus Julii et Augusti, 420. Jejunare die Natalis Domini, hæresim sapit, 894. Jejunans die Dominica habendus est hæreticus, 583.

ATTO. — De jejunio quadragesimali et quatuor temporum, CXXXIV, 44, 45.

RATHERIUS. — Jejunium quatuor temporum, Rogationum, CXXXVI, 560. Jejunium usque ad Nonam protrahendum, 565. Quadragesimæ tempore quotidie jejunandum, exceptis Dominicis, *ibid.*

Canonum prisca collectio. — Quod non est jejunandum die Dominico, CXXXVIII, 134. Quod jejunandum est in quarta et sexta feria, *ibid.*

BURCHARDUS. — De jejunio, CXL, 883.

JOANNES ROTOMAG. — Jejunium quadragesimale, CXLVII, 212. Quatuor temporum, 207.

PETRUS DE HONESTIS. — Jejunandum est a Kalendis Novembris usque ad Nativitatem Domini, et a Septuagesima usque ad sanctum Pascha, CLXIII, 723. Quarta, et sexta feria, ac Sabbato quatuor temporum et in vigiliis jejunandum, *ibid.*

GRATIANUS. — De temporibus quibus jejunia celebranda sunt, CLXXVII, 369 *et seqq.*

S. BERNARDUS. — Jejunium in vigilia S. Andreæ, CLXXIII, 503. Jejunium Sabbati Romæ observatum, non Mediolani, CLXXII, 402. Jejunia regularia usque ad Nonam, CLXXIII, 174.

S. MARTINUS Legion. — Est quadruplex ratio quare jejunium nostrum Paschæ continuamus. Ideo jejunamus ante Pascha ut passionem statim sequatur resurrectio. Secunda causa est, ut per hoc filios Israel imitemur qui statim post egressum pascha celebraverunt; tertia quoniam fervor libidinis magis solet nos incendere in tempore veris; quarta, quia statim post jejunium debemus corpus Domini accipere.

V. — *De mirandis jejunii et abstinentiæ exemplis.*

S. AMBROSIUS. — Elias ad caput suum collyridam et vas aquæ reperit, et ideo in virtute escæ illius quadraginta diebus jejunavit, XVI, 1197. Patres nostri, cum mare transirent pedibus, aquam, non vinum bibebant. Daniel et Hebræi pueri pañio cibo, et aquæ potu, furorem leonum represserunt, 1197. Ninive sed a morte jejunio liberavit, 1128.

JUVENCUS. — Jejunium Christi, XIX, 113. Discipulorum Joannis et Christi, 176.

RUFINUS. — Abstinentiia monachorum Evagrio cohabitantium pane, sale, et aqua tantum utentium, XXI, 449.

CASSIANUS. — Abstinentia antiquorum Patrum, XLIX, 164. Abstinentia cujusdam senis sexies comedentis et adhuc esurientis, 244. Pæsii abbatis usque ad solis occasum, 245. Abstinentiæ singularis exemplum, 958.

S. PAULINUS NOLAN. — Jejunium quadragesimale quomodo Paulino observatum, LXI, 226.

Vita Patrum. —Abstinentia Abbas abaqua, LXXIV, 41. Abrasamis, lactucis, intybis et apiis vitam ducentis, in autumno vero fructibus, 77. Æpsimæ lente madefacta viventis, *ibid.* Item Damiani, discipuli Polychronii, 95. Adolii, altero tantum die comedentis, in Quadragesima vero post quintam diem se reficientis, LXXIII, 1191. Ammonii, nihil co.tum unquam gustantis, 1105. Item suorum 1175. Ammoy, in morbo etiam ciborum incuriosi, 865. Anaxamontis, paucissimo cibo contenti, LXXIV. 139. Antonii, pane, sale et aqua duntaxat utentis, LXXIII, 132. Item Palæmonis, 221. Item monachorum Evagrio cohabitantium. Arsenii, parcissimo cibo contenti, 865. Barlaam, aqua et oleribus victitantis, 564. Benjamin, triennio oleum non gustantis, 895. Candidæ, a carnibus, 1211. Cononis, XXX annis semel in hebdomada panem comedentis, et aquam bibentis, LXXIV, 190. Eliæ jam episcopi a vino abstinentis, 154. Elpidii, Sabbato tantum et die Dominica comedentis, LXXIII, 1192. Esti ante solis occasum cibum non sumentis, 819. Alterius Evagrii aqua et oleribus tantum victitantis, 1185. Eusebii cicere et fabis aqua madefactis se nutrientis, LXXIV, 79 Ejusdem, XV caricis Quadragesimam transigentis, *ibid.* Hilarionis, in monachatu nihil occisum comedentis, 865.

Joannis, ad decennium omni cibo corporali se privantis 1152. Joannis, a viatico se abstinentis, quia ei senior non benedixerat, LXXIV, 146. Macarii Romani, triennio herbis viventis, LXXIII, 424. Macarii Alexandrini et suorum ab uva, 1112. Annis VII tantum cruda comedit, *ibid.* Macedonii, hordeo madefacto se sustentantis, LXXIV, 65. Marciani, nunquam ad satietatem comedentis aut bibentis 27. Mariæ Ægyptiacæ, septemdecim annis in eremo tribus panibus victitantis, LXXIII, 683. Deinde herbis contentæ, 684. Monachi cujusdam ab omni potu abstinentis, 824. Item alterius senis XI diebus a potu se continentis, 872. Monachi alterius, ab omni potu etiam in ardentissima febri, in agro metentis, et ne spicam quidem sine venia comedentis, 867. Monachorum circa Jordanem commorantium, tempore Quadragesimæ, 675. Eorumdem pane non vescentium, LXXIII, 1195. Monachorum septem, herbis, pomis et rore viventium. 804. Monachorum in Scythia ab omni jusculo abstinentium, 865. Moysis duodecim unicis sicci panis viventis. 1120. Onuphrii dactylis et herbarum foliis victitantis, 215. Pachomii, qui toto conversionis suæ tempore nulla unquam fuit creatura satiatus, 262. Palæmonis, pane, sale, et aqua tantum victitantis, 233. Pauli Galatæ, sextario lentis et parvo vasculo aquæ Quadragesimam transigentis, 1028. Pauli Nazarbensis, quinquaginta annis panis eleemosyna ab Ecclesia ministra viventis, LXXIV. 159. Petri Pyoni, tepida aqua pro vino utentis, 868. Philoromi, a coctis, 1194. Pior, aqua salsa, uno paximatio, et quinque olivis victitantis, 757. Pityrionis, bis tantum in hebdomada comedentis, 1177. Polychronii, septem dies jejunare soliti. Posidonii a pane XL annis abstinentis, LXXIII, 1178. Posthumii, aqua et oleribus tantum vescentis. 452. Publii, panem ad trutinam comedentis LXXIV, 142. Romani, pane, sale et aqua tantum contenti 62. Veterum Scythiotarum, nunquam nisi hospitalitatis ergo cibum sumentium, 147. Senioris cujusdam LXXIII, 740 Alterius etiam in morbo cibum recusantis, 872. Item alterius ægroti, omnis cibi obliti, *ibid.* Senis cujusdam, XL diebus a potu se continentis, *ibid.* Simeonis Stylitæ, septimo tantum die cibum sumentis, 525. Sisvi, a vino abstinentis, *ibid.* Theodori pueri admiranda, 250. Virginis cujusdam Sabbato tantum et Dominica comedentis, 1122. Macarii vini pocula etiam aquæ abstinentia castigantis, 767.

Jejunium Adolii v dierum, 1192. Cononis XXX annis, semel tantum in hebdomade comedentis. LXXIV, 129. Cyræ portentorum, 112. Davidis, Eusebii discipuli, biduanum 140. Eliæ in juventute hebdomadarium LXXIII, 1155. Elpidii comedentis tantum Sabbatis et Dominicis, 1192 Eronis trium mensium, communione excepta, et quandoque olere agresti, 1135. Euphrosinæ triduanum et quatriduanum, 630. Macarii mirandum, 1115. Marci, hebdomadas integras jejunantis LXXIV, 126. Theodori sæcularis usque vesperam, annis XXII, præter Sabbata et Dominicis, 198.

S. GREGORIS MAGNUS. — Hic erat abstinentia tanta ciborum, ut infirmato stomacho lacessitus vix subsistere procul dubio videretur; LXXV 65. Moyses ut legem percipere mereretur, bis quadraginta dies numero jejunavit, LXXIX, 321 Elias ut Jezabel manus evaderet, quadraginta diebus in unius cibi fortitudine ad Oreb Dei montem pervenit. Jesus Christus per quadraginta dies in eremo jejunans, nullum cibum sumpsit, *ibid.*

S. ELIGIUS. — Moyses XL dies jejunavit; Daniel trium hebdomadarum, jejunium continuavit, et angelica colloquia promeruit. Elias propheta in fortitudine unius panis subcinericii, cum modico aquæ poculo ambulavit XL diebus et noctibus. Joannis Baptistæ esca erant locustæ et mel silvetre LXXXVII, 606.

RABANUS MAURUS.—Leguntur aliqui sanctorum per biduanas, sive per triduanas, sive etiam per totam hebdomadam jejunium extendere; plerique quod nec vinum nec siceram biberunt, nec aliquid manducaverint præter panem siccum et olera; alii quod ab omni carne se abstinuerint, alii quod in tantum se abstinuerint, quod nec pane in cibo usi sint, sed paucis caricis corpus suum sustentaverint, CVII, 338.

HAYMO. — Christus quadraginta diebus et noctibus jejunavit. Item Moyses et Elias, CXVIII, 195. Mira Danielis et Joannis abstinentia, 194. Item Ninivitarum, *ibid.*

S. PETRUS DAMIAN. — Rodulphi abstinentia, CXLIV, 1011. S. Venerius non panem comedit, non vinum bibit, non coctum aliquid omnino gustavit; sed solis arborum pomis et herbarum radicibus vixit, 975. Per continuum annum Romualdus nihil aliud in cibum habuit, nisi tantum per singulos dies ex uno pugillo elixi ciceris vixit, 961. Abstinentia Cæsarii Augusti quanta, CXLV, 565. Abstinentia quorumdam fratrum eremitarum commendatur, 545.

HONORIUS. — Dominus quadraginta diebus absque cibo jejunavit; Moyses bis quadraginta diebus ab omni cibo abstinuit; Elias quadraginta diebus jejunus permansit; Daniel tres septimanas absque cibo fuit, CLXXII, 650.

S. BERNARDUS. — Christus prædicaturus jejunat; Elias, ut curru igneo levaretur, jejunat; Ninivitæ excidium suum jejunio redimunt; Esther jejunio populum servat, et Assueri indignationem sedat; Joannes Baptista totam vitam jejunio transigit ad viam Evangelio sternendam, CLXXXII, 705. Cujusdam novitii mirabilis abstinentia, *ibid.*

PETRUS CANTOR. — Paulus primus eremita semper jejunavit, quousque de cœlis panis sibi mitteretur, CV, 528. Hilario quinque caricis in die per quindecim annos contentus fuit. Sancta Ægyptiaca quadraginta annis vixit de duobus panibus et radicibus. Hieronymus contentus fuit vili olusculo, pane cribrario et aqua, *ibid.*

PARS TERTIA.

QUÆSTIO DIVERSIMODE EXPLICATUR ORDINE ALPHABETICO.

ADALGERUS, monach. — De abstinentia, CXXXIV, 934.

ALANUS DE INSULIS. — De jejunio, CCX, 176.

ALCUINUS, abb. — De jejunio, CI, 624.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. episc. — De jejunio, CLIX, 88.

ANSELMUS, Havelbergens. episc. — De forma jejunii, et abstinentia carnium, CLXXXVIII, 1104. — De jejunio, *ibid.*, 1108.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop. — Non vobis ergo videatur levis res aut superflua, ne quisquam forte hoc faciens Ecclesiæ consuetudine cogitet apud se, et dicat sibi, aut suggerentem intrinsecus audiat tentatorem : Quid facis quia jejunas? Defraudas animam tuam, non ei das quod eam delectat; tibi ipsi ingeris pœnam, tui ipsius tortor et cruciator exsistis. Deo ergo placet quia te crucias? ergo crudelis est, qui delectatur pœnis tuis. Responde hujusmodi tentatori : Excrucio me plane, ut ille parcat; do de me pœnas, ut ille subveniat, ut placeam oculis ejus, ut delectem suavitatem ejus : nam et victima excruciatur, ut in aram imponatur. Minus premet membrum meam caro mea. Et tali dissuasori malo, servo ventris, responde per hanc similitudinem, et dic : Si jumento forte insideres, si equo utereris, qui te gestiendo posset præcipitare, nonne ut securus iter ageres, cibaria ferocienti subtraheres et fame domares quem freno non posses? Caro mea jumentum meum est, iter ago in Jerusalem, plerumque me rapit, et de via conatur excludere; via autem mea Christus est; ita exsultantem non cohibebo jejunio? Si quis hoc sapit, etiam ipso experimento probat quam utiliter jejunetur. Nunquid enim caro ista, quæ nunc domatur, semper domabitur? Dum temporaliter fluitat, dum mortalitatis conditione prægravatur, habet exsultationes suas manifestas et periculosas menti nostræ. Caro est enim adhuc corruptibilis, nondum resurrexit; nam non semper sic erit; nondum habet statum proprium cœlestis beatitudinis; nondum enim facti sumus æquales angelis Dei, XC, 709.

Finis nobis jejuniorum nostrorum, ad iter nostrum. Quid sit ipsum iter, et quo tendamus, hoc considerandum est. Namque et pagani jejunant aliquando, nec regionem quo tendimus norunt; et Judæi jejunant aliquando, et viam in qua ambulamus, non apprehenderunt. Tale est hoc, ac si aliquis equum domet, in quo erret. Jejunant hæretici; video quales eant, interrogo quo eant : jejunatis, ut cui placeatis? Deo, inquiunt. Munus, putatis, accipit? Sed prius vide quid dicit : « Relinque munus, et vade prius reconciliare fratri tuo. Nunquid membra tua recte domas, qui Christi membra dilanias? Improbaretur ergo jejunium tuum si immoderate severus exsisteres in servum tuum. Approbabitur jejunium tuum, cum non agnoscis fratrem tuum? Non ego quæro a quo cibo abstineas, sed quem cibum diligas. Dic mihi quem cibum diligas, ut approbem quod ab isto cibo te abstineas. Diligis justitiam? forte, inquis, diligo. Appareat ergo justitia tua.., XL, 711, 712

De jejunio XXXVIII, 811; De jejunio et abstinentia, XXXVIII, 1043; Sermo de utilitate jejunii, XL, 707; De jejunio et ubi fuit institutum, XL, 1275.

BENEDICTUS (S.) Anianens. abb., — qualiter ordo jejuniorum teneatur, CIII, 458; De modo jejunandi, CIII, 524; De jejuniis, CIII, 566, 694.

BERNARDUS (S.), Clarævallens. abb., — De jejunio, CLXXXIII, 176; de duplici vitio jejunantibus timendo, CLXXXIII, 743; De abstinentia, CLXXXIV, 716.

BRUNO (S.), Signiens. episc., — De abstinentia, CLXV, 956.

BURCHARDUS, Wormacens. episcop. — De jejunio, CXL, 684.

CANUTUS, Anglorum rex. — De jejuniis, CLI, 1175.

ELIGIUS (S.), Noviemens. episcop. — De jejunii laudibus, LXXXVII, 605.

EUGYPPIUS, African. abb. — De jejunio LXII, 1035.

FRUCTUOSUS (S.), Bracarens. episcop. — De jejuniis, LXXXVII, 1107.

GARNERIUS Lingonens. episcop. — De jejunio, CCV, 660.

GUIGO I, Carthusian. prior. — De jejuniis, CLIII, 765.

GUNTHERUS, Cisterciens. monach. — Videamus de jejunio, quid illud sit, quot species, cui conveniat jejunanti, quæ sit jejuniorum utilitas vel effectus. Jejunare, ut aiunt, abstinere est; ex quo jejunium, id est abstinentia, tam sensu quam voce derivatur. Hujus autem diversæ sunt species. Est enim jejunium spirituale et jejunium corporale. Jejunium spirituale est, ab omnibus pravis voluptatibus mentis et corporis humiliter abstinere. Jejunium vero corporis est, a cibo et potu corporali ob salutem animæ rationabiliter tenere. De jejunio spirituali nihil verius dici posse puto quam quod omni tempore ab omni homine servandum atque tenendum est. De corporali autem jejunio secundum diversas ejus species certa potest ordinari doctrina.... Quæ autem jejunia tempore gratiæ in Ecclesia recepta sunt, aut sunt catholicæ institutionis, aut monasticæ religionis, aut spontaneæ devotionis, aut necessariæ correctionis. Catholicæ institutionis sunt illa, quæ omnibus quos ætas vel ægritudo non impedit observanda proponuntur, veluti jejunium Dominici adventus, vel Quadragesimæ, vel Quatuor Temporum, vel sanctarum Vigiliarum. Monasticæ religionis sunt... Inter quæ jejunia, quoniam illud quod Pascha præcedit famosius est, dicitur de Salvatore : « Cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, etc... »

Conveniunt autem jejunanti hæc, mentis constantia, corporis munditia, spiritualis lætitia, in vultu hilaritas, in verbis et factis maturitas, in cibo et potu sobrietas; mentis constantia quæ gulæ tentantis insidias conculcet et reprimat; corporis munditia ne plus jejunanti noceat libido et carnis impuritas quam prosit jejunium; spiritualis lætitia, qua jam de præmio futuræ beatitudinis certus exsultet et gaudeat. In vultu debet esse hilaritas, ut non sit sicut hypocritæ tristes. ., in verbis et factis maturitas..... Sunt autem quinque modi quibus contra sobrietatem agi solet, videlicet cibum impatienter appetendo, tempus præveniendo, lautiores cibos quærendo, nimis ambitiose præparando, in nimia quantitate sumendo. Primo modo in cibo peccavit Esau, quando lentis edulio primogenita commutavit. Eodem modo potu David, quando concupivit aquam de cisterna quæ erat in Bethleem,... Secundo modo peccavit Jonathas..... Tertio modo, est de illis, quibus melius sapiunt quæ pluris emuntur.... CCXII, 207-209.

Jejuniorum utilitas vel effectus est dæmonum expulsio, malarum cogitationum exclusio, peccatorum remissio, vitiorum mortificatio, futurorum bonorum certa exspectatio, cœlestium gaudiorum perceptio. Dæmonum expulsio, non tam ab aliis quam a nobis, quia malignus spiritus cum viderit hominem pro peccatis suis affligi, contemnis se videns, ulterius penes eum residere non audet, licet etiam ab obsessis aliorum corporibus virtute jejunii dæmonia frequenter expellantur, sicut dicit Salvator : « Hoc genus dæmonii non ejicitur nisi in oratione et jejunio, » Malarum cogitationum exclusio, quia jejunanti pro peccatis detestabile est de faciendo peccato cogitare. Peccatorum remissio, quia jejunantibus Ninivitis Dominus placatus est; quod utique non esset, si eis peccata dimissa non fuissent. Vitiorum mortificatio, quia mortificata carne assiduitate jejunandi, etiam in ipsa peccati fames exstinguitur. Futurorum bonorum certa exspectatio, quia qui pie et pure pro peccatis affligitur, non potest promissa pœnitentibus præmia non sperare. Cœlestium gaudiorum perceptio, quia omnes qui pro vita æterna diuturnis jejuniis corpus affligunt, mox ut e carne migraverint, ad æternæ satietatis convivia perducuntur, CCXII, 210.

Liber de jejunio, CCXII, 207.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episcop. De jejunio, XIV, 697. De origine et antiquitate jejunii, XIV, 709. Sermo de jejunio, XVII, 644.
HILDEBERTUS, Cenomanes. mon.—De jejunio, CLXXI 442.
HILDEGARDIS (sancta) abbatissa, — In abstinentia discretionem esse servandam, CXCVII, 519.
HUGO DE S. VICTORE.—De jejunio, CLXXXVI, 891. De tribus gradibus abstinentiæ, CLXXVII, 548. De duplici fructu jejunii, 553.
ISAAC DE STELLA, abb. — De jejunio, CXIV, 1790.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episcop. — De jejunio, LXXXIII, 1211. De abstinentia, LXXXIII, 631, 1241.
IVO Carnotens. episc. — De jejuniis, CLXI, 264.
JOANNES BELETHUS, Parisiens. theolog. — De jejunio, CCII, 20. De jejunis Adventus, CCII, 73.
LEANDER (S.), Hispalens. episc. — De abstinentia, LXXII, 882. De jejunii modo, *ibid.*, 884.
LEO MAGNUS (S.), pap. — Præceptum jejunii, LIV, 172, 180. De abstinentia, LIV, 185. Cur Quatuor Temporum jejunia instituta, *ibid.* Jejunium omnibus præceptum quia omnibus necessarium, *ibid.*, 301. Jejunia ex traditione apostolica indicta, *ibid.*, 409, 418. De fructibus jejunii, *ibid.*, 420. De necessitate jejunii, *ibid.*, 441. Jejunium Christianorum quantum præstet observantia carnali Judæorum, *ibid.*, 444. Dissertatio de jejunio Sabbati, LV.
ODO (S.), Cantuariens. archiepiscop. — De jejunio, CXXXIII, 949.
PAULUS WINFRIDUS, diaconus. — De jejunio, XCV. 1213.
PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennatens. archiepiscop. — Sermones de jejunio, LII, 208, 219, 314, 320. De quadragesimali jejunio, LII, 634, 678.
PETRUS BLESENS. — De jejunio, CCVII, 601.
PETRUS CELLENS. Carnotens. episc. — De abstinentia, CCII, 680.
PETRUS COMESTOR. — De jejunio, CXCVIII, 1536, 1749.
PETRUS DAMIANUS, cardinal. — De jejunio, CXLV, 347, 795.
PETRUS DE HONESTIS, Ravennat. cleric. — Quæ sunt legitima jejunia, CLXIII, 725.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiens. abb. — De jejunandi modo, CXX, 302.
PETRUS, Cantor. — Jejunio generali abstinetur ab omni peccato mortali; jejunio speciali, de quo hic, a cibo et potu. Hoc consecravit Dominus, jejunans in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus, quod præfiguratur per jejunium Moysis, et jejunium Eliæ. De hoc ait Propheta in persona Domini : « Humiliabam in jejunio animam meam. » Et Dominus in Evangelio : « Hoc genus dæmonii non potest ejici, nisi in oratione et jejunio. » Et Apostolus : « Exhibeamus nos sicut Dei ministros, in multa patientia, in jejuniis, etc. » Et Dominus : « Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, etc. »
Est autem jejunium avari detestabile, et est jejunium medici indifferens; et est jejunium hypocritæ et superbi exsecratio... Et est jejunium christiani in macerationc carnis, siccum et sobrium...
Hæc fuit via sanctorum pallidorum et exsanguentium tendentium ad patriam. Ut enim testatur S. Hieronymus in *Vita S. Pauli*, Paulus primus eremita semper jejunavit, quousque de cœlis sibi panis mitteretur. Qui duplicatus est, cum ad eum veniret Antonius. Cui ille : Eia, frater, comedamus; duplicata est nobis annona. Et quod incredibile vobis videtur, S. Hilario quinque caricis in die per quindecim annos contentus fuit. Sed tunc senex et imbecillis frusto panis hordeacei refectus est. Sancta Ægyptiaca quadraginta annis vixit de duobis panibus et radicibus. S. Hieronymus contentus fuit vili olusculo, pane cribrario et aqua. Sed hoc arctissimum jejunium pro ignavia et corruptione nostra attingere non possumus. Sit ergo nobis jejunium arctum de pane et aqua, ita etiam ut rationabile sit obsequium nostrum..., CCV, 527, 528.
PONTIUS abb. — De jejunio et abstinentia, CLXIII, 1478.
ROBERTUS PULLUS, cardinal. — De jejunio, CLXXXVI, 914. De abstinentia, *ibid.*, 1145.
RADULPHUS ARDENS. — De jejunii modo, CLV, 1782.
RATHERIUS, Veronens. episcop. — De jejunio, CXXXVI, 692.
RICHARDUS A S. VICTORE. — De abstinentia, CXCVI, 14. De austeritate abstinentiæ, *ibid.*, 1109.
RUPERTUS, Tuitiens. abbas. — De jejunio in Adventu, CLXX, 63, 525.
SMARAGDUS, abb. — De abstinentia, CII, 622. — Quid sit sanctificare jejunium, CII, 682.
TAIO, Cæsaraugustan. episc. — De jejunio, LXXX, 860.
TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt. — Lib. de jejunio, II, 953.
VICTOR, Capuanus episc.— De occulto jejunio, LXVIII, 271.
ZACHARIAS, Chrysopolitan. episc. — De occulto jejunio, CLXXXVI, 142.

CLI.

INDEX DE MORTIFICATIONE SENSUUM,

SEU MENTIS ET CORDIS,
ORDINE LOGICO VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS COLLIGENS.

Hic index duas in partes dividitur. Pars prima est secundum ordinem Patrum chronologicum summatim enuntiativa ; secunda vero, in ordine alphabetico varias Patrum sententias refert in extenso, ut apprime quæstio capiatur ab omnibus.

PARS PRIMA.

LOCA PATRUM IN ORDINE CHRONOLOGICO, SPECIALI PRÆNOTATA SENTENTIA, TANTUM INDICANTUR.

I. — *De mortificatione sensuum in genere.*

Mortificatio sensuum exemplo Christi comprobata, S. Hilarius, IX, 923; S. Ambrosius, XV, 1765; S. Augustinus, XXXVIII, 275; S. Gregorius Magnus, LXXV, 628, 666; Smaragdus, CII, 284; Rupertus, CLXVII, 1036; Hildebertus, CLXXI, 842; S. Bernardus, CLXXXII, 663.
Mortificatione moriendum sensibus, S. Ambrosius, XIV, 828; XVI, 251, 485; XVII, 24; S. Gregorius Magnus, LXXIX, 85, 86. — Suadetur abnegatio sui ipsius, S Ambrosius, XVI, 65.—Augetur carnis infirmitate animæ fortitudo, S. Ambrosius, XVI, 485; S. Hieronymus, XXII, 555; S. Eucherius, LIII, 166; S. Leo, LIV, 421; S. Paulinus, LXI, 204; S. Bernardus, LXXXIII, 932. — Corpus in servitutem redigendum, S. Ambrosius, XVI, 1093; XVII, 233; S. Augustinus, XL, 294; Cassiodorus, LXX, 1083; Beda, XCIV, 113.—Mortificatione caro cum Christo crucifigitur, S. Ambrosius, XVII, 123; Beda, XCII, 137, S. Petrus Damianus, CXLIV, 550; Joannes Rotomag., CXLVII, 46; Lanfrancus, CL, 283, 284; Radulphus Ardens., CLV, 1536, 1538. — De calice mortificationis, S. Hieronymus, XXII, 480. — Mortificatio grande virtutis meritum, *ibid.*, 554; S. Eucherius, L, 836.—Abstinentia facilior quam temperatus usus, S. Augustinus, XL, 590. — Sensibus tantum utendum ad vitæ necessitatem, id.

LXXVI, 88

XXXII, 1327. — Amor rerum sensibilium perniciosus, id., XXXVIII, 646, 1415.—Caro mortificatione domanda, id., XL, 691, 709; XXXVIII, 107, 854; XLIV, 185; XXXVII, 1826; XLII, 391; Eugyppius, LXII, 962. — De mortificatione, Cassianus, XLIX, 1279; Adalgerus, CXXXIV, 924; Alanus de Insulis, CCX, 149. — Corpus castigandum ut diabolus et mundus vincantur, S. Augustinus, XL, 294; XLI, 285. — Corpori non parcendo ei consulitur, id., XXXVIII, 1258, 1261. — Deliciæ contemnendæ, id., XXXIII, 396. — Saturitati non cedendum, Cassianus, XLIX, 240.—Sensuum mortificatio perfectionis instrumentum, id., L, 306. — A licitis etiam temperandum, *ibid.*, 511; S. Gregorius Magnus, LXXV, 666; LXXVI, 1256; Theodorus Cantuar., XCIX, 935; Halitgarius, CV, 678; S. Remigius Antissiodor., CXXXI, 885; Radulphus Ardens, CLV, 1795. — Mortificatio interna gratia mitigatur, S. Benedictus, LXVI, 239. — Mortificatos Deus visitat, Cassiodorus, LXX, 1075.

Myrrha symbolus mortificationis in Ecclesia, Cassiodorus, LXX, 1075; S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1115; Haymo, CXVIII, 114; Rupertus, CLXVII, 915. — Inferni cogitatio mortificationis laborem levat; qui gulam edomare non curant, incaute ad spiritualia bella insurgunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 555, 556. — Mortificatio thesaurus, id., LXXV, 688. — Effectus mortificationis, *ibid.*, 685; LXXVI, 1157. — Mortificatio carnis nunquam deserenda, id., LXXIX, 520. — Maxima pars regulæ monachorum mortificatio est, S. Columbanus, LXXX, 215.

Mortificatio humilitatis socia, S. Columbanus, LXXX, 215. — Mortificatio triplex, *ibid.*, 266. — Discumbere super fenum, quid? Ven. Beda, XCII, 72. — Christus mortificationes nostras Deo Patri offert, *ibid.*, XCIII, 53. — Justi in siti, frigore et nuditate vicernut, S. Paulinus, CXIV, 251. — Juxta vocem Pauli per mortificationem hostia viva flamus, Alcuinus, CI, 1191. — Mortificatio in quo consistat, Smaragdus, CII, 618.—Amarum mortificationis poculum sumamus, ut de subsequente salute gaudeamus, S. Odo, CXXXIII, 651; Atto Vercell., CXXXIV, 841. — Carnis immortificatæ horrenda vastatio, S. Petrus Damianus, CXLIV, 229. — Mortificatio pœnitentibus salutaris, *ibid.*, 231, 351, 609; Joannes Rotomag., CXLVII, 45. — Caro non mortificata pigri viri ager habetur, S. Petrus Damianus, CXLIV, 427. — Mortificationis insignia præferamus, *ibid.*, 912. — Mortificatio vitia refrenat, *ibid.*, 758; Ven. Hildebertus, CLXXI, 511. — Carnaliter non vivendum, Lanfrancus, CL, 213, 252. — In mortificatione Deus laudatur, S. Bruno Carthusian., CLII, 819. — Mortificanda membra nostra, Rupertus, CLXVIII, 999.

Laus mortificationis sensuum exteriorum, *ibid.*, 1103. — Carnis mortificatio quam necessaria christianis, V. Hildebertus, CLXXI, 588. — Mortificatio assiduitate mitescit, *ibid.*, 941; S. Bernardus, CLXXXII, 508. — Mortificatio animam vivificat, Godefridus, CLXXIV, 328, 682. — Castigatione ad mortem paramur, *ibid.*, 25. — Mortificatio Deo dulce ferculum, *ibid.*, 612. — Carni molestum potius eligendum, S. Bernardus, CLXXXIII, 123. — Carnis mortificatio ipsi carni proficit, *ibid.*, 223, 547.

Carnis mortificatio martyrii genus, S. Bernardus, CLXXXIII, 959.—Mortificationis conditiones, *ibid.*, 631; CLXXIV, 328. — De mortificatione concupiscentiæ, *ibid.*, 46, 315. — Mortificationis necessitas, *ibid.*, 757. — Carnis mortificatione configuramur Christo, id., CLXXXV, 132. — Stupenda mortificationis exempla, S. Ambrosius, XVI, 494; Juvencus, XIX, 106; Sulpicius Severus, XX, 193; Rufinus, XXI, 449; S. Hieronymus, XXII, 891; XXIII, 304; S. Augustinus, XXXII, 1340; XLII, 225; XXXIII, 149; Cassianus, XLIX, 244, 265; Salvianus, LIII, 193; Julius Pomerius, LIX, 563; S. Paulinus, LXI, 226, 321; S. Benedictus, LXVI, 623, 630, 740; Cassiodorus, LXIX, 1105, 1109; LXX, 245; S. Leander, Hispal., LXXII, 882; Ven. Beda, XCI, 755, 666, 790, 804; Alcuinus, CI, 661, 679, 684; Smaragdus, CII, 873; S. Benedictus, CIII, 555; Rabanus Maurus, CVII, 336; Burchardus, CXL, 822; S. Petrus Damianus, CXLIV, 351, 1017; S. Bernardus, CLXXXII, 705; S. Stephanus Grandimontens., CCIV, 1016.

II. — *De mortificatione gulæ.*

(*Vide supra*, in integrum Indicem CL. De jejunio et abstinentia.)

III. — *De mortificatione visus.*

Referuntur varia de S. Augustino in visus delectatione præcavenda. S. August., XXXII, 799, 800. — In lege evangelica jubetur oculorum mortificatio. Salvianus, LIII, 195. — Commendatur oculorum custodia. S. Maximus Taur., LVII, 810; S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 1172. — De mortificatione oculorum apud monachos. S. Bened., LXVI, 407. — De refrenanda oculorum concupiscentia. S. Gregorius Magn., LXXVII, 89; Taio, LXXX, 939; V. Beda, XCIV, 57. — Per oculos immortificatos penetrans vitia. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 849; V. Beda, XCII, 68; S. Anselmus, CLVIII, 679; V. Hildebertus, CLXXI, 506.

IV. — *De mortificatione auditus.*

Delectatio carnis etiam in cantu præcavenda, S. Aug., XXXII, 799. S. Agobardus, CIV, 555. — Cantus illecebræ reprimendæ, Eugyppius, LXII, 581. — In monasteriis organa prohibita. S. Bened., LXVI, 475.—Canora musica animam molliens ad vitium disponit. B. Beda, XCIII, 68 — Sepiendæ sunt aures spinis. id., XCIV, 57; S. Agobardus, CIV, 555, 556.

V. — *De mortificatione tactus per cilicium.*

Cilicium perantiquum pœnitentiæ instrumentum, S. Pacianus, XIII, 1088. S. Paulinus, LXI, 312, 515, 871, 900. V. Beda, XCII, 15; XCIII, 682. — Suadetur usus cilicii. S. Hier., XXIII, 97. S. Paulinus, LXI, 52. — Cilicium pœnitentibus induendum. Salvianus, LIII, 185. S. Greg. Magn., LXXVIII, 458. S. Fructuosus, LXXXVI, 1126. V. Beda, XCII, 15. Joannes Rotom., CXLVIII, 94. Hugo de S. Victore, CLXXVII, 881. Petrus Cantor. CCV, 549. — Definitur quid sit cilicium. S. Benedict., LXVI, 777. Cassiodor., LXX, 245. Hugo de S. Victore, CLXXVII, 881.—Morientibus cilicium imponitur. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 540, 541. Alcuinus, CI, 1277. —Cilicium dicitur vestimentum ecclesiæ. Regino Prum., CXXXII, 454. — Cilicio sancti assidue tecti. Marbodus, CLXXI, 1557.

VI. — *De mortificatione linguæ.*

Lingua immortificata peccatorum fons, S. Ambr., XVI, 27, 28. S. Hier., XXII, 954. Arnobius Junior, LIII, 550. S. Greg. Magn., LXXVII, 73. Taio, LXXX, 942, 945. Jonas Aurel., CVI, 250. Haymo, CXVIII, 292. Isidorus Mercator, CXXX, 150. S. Bernardus, CLXXXIV, 537, 1229. Alanus de Insulis, CCX, 163. — Ad linguam domandam exhortationes, Zacchæus, XX, 1186. S. Aug., XXXVIII, 935, 978; XLIV, 254. XL, 1259. Salvianus, LIII, 65 S. Bened., LXVI, 550. S. Greg. Magn., LXXV, 802. S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 1174. S. Petrus Damian., CXLIV, 912 *et segq.* S. Anselmus, CLVIII, 679. V. Hildebertus, CLXXI, 1569. S. Bern., CLXXXIII, 597. — Varia silentii bona. S. Hieron., XXII, 554. S. Aug., XXXVI, 414. XXXVIII, 1146; XL, 1102. S. Greg. Magn., LXXVI, 907. LXXVII, 72; S. Donatus, LXXXVII, 288. S. Odo, CXXXIII, 149. Adalgerus, CXXXIV, 925. S. Petrus Dam., CXLIV, 913. S. Bern., CLXXXII, 589. CLXXXIII, 455, 445; CLXXXIV, 569, 569, 568, 688, 682. Adamus Scotus, CXCVIII, 524, 422. S. Stephanus Grand., CCIV, 1154. — Silentii exempla. S. Hieronymus, XXIII, 1037. S. Aug., XXXII, 1450, 1453. S. Bened., LXVI, 560. 565, 568. S. Greg. Magn., LXXVII, 256. LXXIX, 521, 522. S. Columb., LXX, 240. S. Isid. Hisp., LXXXIII, 878. S. Donatus, LXXXVII, 281. S. Bern., CLXXXIV, 687. — Silentium natura hominis docet. S. Bened., LXVI, 406, 47. — Elocutio de commodis silentii. Cassiod., LXX, 280, 285, 286. — De verbis otiosis. S. Paulinus, XCIX, 244. S. Bened., CCII, 515. Jonas Aurel., CVI, 249. Adalgerus, CXXXIV, 922.—Monachus habet linguam crucifixam quam Christus non habuit. S. Hildebertus, CLXXI, 569.

PARS SECUNDA.

QUÆDAM PATRUM IN ORDINE ALPHABETICO SENTENTIÆ IN EXTENSO REFERENTUR, UT COMMODIUS QUÆSTIO CAPIATUR.

ADALGERUS, episcopus.—Admoneo, inquit in epistola ad Nonsuidam reclusam, dilectionem tuam ut non delicatos cibos quæras, nec ante horam congruam comedere velis, nec dicas in corde tuo : Ecce aliæ, ita vel ita faciunt. Scito pro certo quod unusquisque, quo in hac vita plus in Dei servitio laboraverit, eo majorem post mortem a Domino mercedem recipiet. Ne igitur tam gravis videatur continentiæ virtus, miraculum hic inseram :

Dorotheus talem vitam ducere curavit, ut quotidie lapides a mari colligeret, et annis singulis hospitium ædificaret, et ipsa hospitia dabat illis qui non habebant hospitia; noctibus autem propter eorum cibum faciebat sportellas. Cui cibus erat panis unciæ sex, et olerum minutorum fasciculus unus, et ad bibendum aqua. Sic a

juventute sua vivens, nec in senectute defecit. Nunquam visus est in lectulo soporatus, vel pedes pro requie tetendisse, aut dormire pro voluntate.... huic laboranti quidam dixit : « Cur ita perimis corpus tuum? » Cui ille: Quia me, inquit, illud occidit....., CXXXIV.. 920-922. Varia sunt exempla de continentia oculorum, locutionis et vestitus, de abstinentia, de compunctione et de qualitate orationis...., *ibid.*, 921-928.

Magnum certamen est vitiorum adversus virtutes. Tunc enim poteris omnia vitia vincere repugnando cum divino adjutorio, si contra vitia singula opposueris virtutes. Solet enim pugna vitiorum adversus virtutes ad profectum hominis venire, quia per illud certamen mens excitatur, et ab elationis vitio purgatur. Contra singula quoque vitia virtutes sunt adhibendæ; contra luxuriam, munditia cordis est adhibenda; contra iracundiam vero patientia, contra timorem mittenda est fiducia; contra teporem vero zelus est opponendus; contra tristitiam quoque malam adhibendum est gaudium spirituale; contra acediam vero fortitudo est assumenda; contra avaritiam assumenda est largitas; contra superbiam autem humilitas est proponenda; contra odium vero charitas virtus assumenda est... Si te somnolentia gravat, stude illam vincere amando vigiliam... Si te delectat balneorum usus, veniat tibi ad memoriam beatus Jacobus frater Domini, qui primus post apostolos Jerosolymorum rexit Ecclesiam, de quo Josephus narrat, quod nunquam carnem comederit, nec balneo usus fuerit unquam, nec lineis vestibus fuerit indutus, non caput suum secundum consuetudiuem gentis suæ oleo unxerit. Si in delectationem tibi deliciæ veniunt, propone ante oculos tuos Joannem Baptistam, qui fuit in utero matris suæ sanctificatus, et de quo Dominus Jesus dixit, quod major illo inter natos mulierum non surrexit. Narrat enim de eo sanctum Evangelium, quod mel silvestre et locustas edebat. Si ei, qui in te peccat, qui tibi detrahit, aut maledicit, aut in aliquo lædit non potes ignoscere, sicut vis, veniant ad memoriam quanta et qualia passus fuerit pro te Christus : pro te factus est homo, mortalis, corruptibilis, passibilis, qui erat immortalis, impassibilis. Assumpsit pro te carnem ex Virgine, in qua pateretur et moreretur; pro te quoque fuit flagellatus, alapis cæsus, sputis linitus, spinis coronatus, ad extremum etiam crucifixus; pro te hæc omnia sustinuit Christus, ut te a diaboli potestate liberaret. Pendens vero pro te in cruce, quid dicebat? « Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. » Ille ergo qui sine peccato occidebatur, pro suis inimicis orabat; et, tu, si aliquam molestiam patiaris ab aliquo, non potes ex toto corde dimittere?..... Si tibi venerit voluntas vagandi, recole quod jam mortua es, quod crucifixa es. Nunquam crucifixo homini venit volun as vagandi; non, quia nihil cogitat nisi de morte sua... Tu ergo, si vis vivere, mortifica per virtutes omnia vitia. Per charitatem mortifica odium; per gaudium occide tristitiam; per pacem exstingue dissensionem; per patientiam mortifica impatientiam; per bonitatem occide malitiam; per mansuetudinem exstingue ferociam; per continentiam mortifica intemperantiam; per castitatem occide impudicitiam. Si isto modo actus carnis mortificare curaveris, sine dubio perenni lætitia cum angelis frueris, CXXXIV, 929-931.

AELREDUS, Rievallens. abb. — Assiduis vigiliis corpus tabefacere, quotidianis laboribus carnem affligere, vilissimis cibis membrorum labefactare vigorem, non solum non modici laboris, sed et ei, quam tantopere niteris commendare adeo charitati constat esse contrarium, ut totam mentis suavitatem evacuans, omni eam spirituali dulcedine reddat effœtam. Hæc est illa ridenda quorumdam opinio, qui spiritualem dulcedinem in carnis quodammodo suavitate constituunt, asserentes corporis afflictionem contrariam esse spiritui, exteriorisque hominis passiones interioris minuere sanctitatem. » Cum enim, inquiunt, caro ac spiritus affectu sibi naturali cohæreant, necesse est suas invicem communicent passiones. Ac sic impossibile ut non hujus oppressione alterius hilaritas perturbetur, ita ut in illud gaudium spirituale, mœroris quadam anxietate dejectus, spiritus nullatenus valeat respirare. Acute hæ vel investigari videntur, vel probari. O rem pudendam! secundum regulas Hippocratis gratia quæritur spiritualis. Sic nimirum, sic errant, qui physicis argumentis magis quam præceptis apostolicis innituntur. Ipsius namque sunt hæc, qui super ventrem repit, qui terram comedit, qui sub umbra dormit in locis humentibus, qui negotium ventris et libidinis sub colore actitat sanctitatis. Sic enim facilius simplices quosque ab apostolica paupertate et angelica puritate cogitat exterrendos, si majorem divinæ dulcedinis gratiam in remissiore vita sibi æstiment ad futuram. Plane hæc est sapientia non desursum descendens sed prorsus terrena, animalis diabolica. Hæc est prudentia verbi, sapientia carnis, quæ cum suavitatem doceat carnis, crucem Christi evacuare contendit; in qua profecto quantum ad carnem nihil est suave, nihil molle, nihil tenerum, nihil omnino delicatum. Sed non illa evacuatur. Illa potius hanc delicatam doctrinam evertit, quam clavi sacris inditi membris expugnant, quam lancea illa dulcibus impressa visceribus acumine salutari debellat. Ego prorsus contra sentio, audacterque pronuntio, carnis afflictionem, si sana præcedat intentio, et fuerit servata discretio, quam tamen, non propria conjectura, sed exemplis majorum capere oportet, ne forte remissio et dissolutio sub colore se discretionis oppallient,; sic, inquam, carnis afflictionem, non spiritui contrariam, sed necessariam; sed nec divinam minuere consolationem, sed potius sentio provocare; adeo ut hæc duo semper æquari in hac duntaxat vita existimem, exteriorem scilicet tribulationem et interiorem consolationem. Quid enim? forte Deus huic divitiis et deliciis affluenti suæ consolationis dulcedinem impertit, quam a pauperculo suo pro se quotidie moriente rigida censura suspendit? Absit hoc de illo dulcissimo, suavissimo, compatientissimo sentire vel credere! Sed si ego dico, potest forsitan dubitare. Si autem Christus dicit, hæreticum est non credere. Quid ergo, inquis? Tuæne sententiæ magis quam propriæ credam experientiæ? Et quid, si alius longe aliud se testatur expertum? Certe ille, quo magis affligitur, eo majorem divinæ dulcedinis gratiam experitur. Plane cui vult miseretur, CXCV, 654, 655.

Accedat ergo ille athleta fortissimus, testis fidelissimus, disputatur egregius, in quo Christus loquitur; qui quotidie pro Christo moritur, qui omnem tribulationem patitur, cui foris pugnæ, intus timores, qui castigat corpus suum et in servitutem redigit; qui non gratis panem suum manducat, sed in fatigatione nocte et die operatur, cujus manus et sibi et qui cum eo sunt, necessaria subministrant; qui denique in labore et ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in frigore et nuditate, sub signis Jesu acerrimus miles insudat: ille, inquam, hanc dirimat quæstionem, et utrum tanta tribulatio, tam mira fatigatio, consolationem ei subtraxerit spiritualem, ostendat. Dicat ergo Paulus, utrum suos in præsenti tribulatione, plus ille consolator sine consolatione relinquat..... Ergo qui majorem divinæ dulcedinis consolationem in carnis suavitate quam tribulatione constituunt. Paulum audiant dicentem : « Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, etc. Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. » Sive ergo jejuniis maceremur, sive afficiamur jejuniis, sive laboribus atteramur : « Benedictus Deus qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. » Etsi lapidibus obruamur, etsi vinculis astringamur, etsi cædamur virgis, etsi carceris toleremus angustias : « Benedictus Deus, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. » Fremat diabolus, sæviat mundus, insectetur odiis, aggrediatur maledictis, diripiat substantiam, commaculet famam : « Benedictus, etc. » Et hic non his qui in divitiis et deliciis, sed his qui in omni pressura sunt, suam consolationem promittit. Et nihil quæstionis relinquens adjecit : « Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra. Quid manifestius? Hoc est plane, duo scilicet hæc coæquari, exteriores passiones et interiores consolationes. Denique Salomon, quibus divina consolatio sit infundenda, mysticis verbis declarat, dicens : « Date siceram mœrentibus et vinum his qui amaro animo sunt, Bibant et obliviscantur egestatis suæ, et doloris non recordentur amplius. » Aperte his verbis vinum illud, quod lætificat cor hominis, non otio dissolutis, non diem in cachinno et fabulis expendentibus, sed his qui amaro sunt animo, repromittit; siceramque illam quæ de pomis novis et veteribus, quæ in sponsi deliciis sponsa conservat, conficitur; non opulantibus et potantibus, sed propter angustias hujus vitæ mœrentibus, et egestate et dolore laborantibus pronuntiat esse domandam : « Bibant, inquit, et obliviscantur egestatis suæ, laboris videlicet magnitudinem, divina consolatione asserens minuendam. Cui sententiæ apertissime concinit Psalmista : « Secundum multitudinem, inquiens, dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. » O consolatio quæ infirmos sanat, debiles roborat, allevat desperatos. Ipsa est consolatio gementibus, pausatio laborantibus, tentatis protectio, viaticum itinerantibus. Quam quidem consolationem illi sibi adimunt, qui statim ad primos sudores resilientes, vel in pristinum torporem devolventes, vel viles quasdam consolationes in crebra

confabulatione, vel amicorum visitatione, vel certe in propriæ voluntatis libertate conquirunt. Quas consolationum sordes sanctus Propheta contemnens : « Renuit, inquit, consolari anima mea. » Quid ergo? Sine omni consolatione relictus est? Absit ! « Memor fui Dei, et delectatus sum. » Nemo ergo arduam illam viam, quæ ducit ad vitam exhorreat. Nemo remissionem quam semel abjecit, timida infelicitate repetat, sed sicut ait S. Bernardus, sustinens non lassescat, nec discedat, sciens, quia secundum multitudinem laborum, quos tolerat pro Christo, consolationes ejus lætificabunt animam illius. Verum gustata dulcedine spirituali non statim odio dissolvaris; mox enim latere spiritualis insurget Amalec, non armis, sed orationibus evincendus. Quoniam enim in tentationibus animus plus nimio fatigatur, sollicita orationum devotione ad materna ubera Jesu properandum, ex quorum abundantia lac tibi mirse consolationis elicieus, dicas cum Apostolo : « Benedictus Deus, qui consolatur, etc....., CXCV, 656, 657...

Sicque probabit expertus, non modo nullius laboris, imo summæ esse jucunditatis, pudicitiæ suavitate perfundi, quanquam onerosum sit naturalia incentiva, immundaque desideria, quæ de concupiscentia carnis emergunt freno temperantiæ cohibere. Similiter non solum jucundum, sed insuper gloriosum, cum gulæ fuerit concupiscentia superata; non se servum sui ventris, sed dominum intueri, illa mira exsultatione tripudians : « Ego autem didici in quibus sum sufficiens esse. Scio humiliari, scio et abundare; ubique et in omnibus institutus sum, et esurire, et satiari, et abundare et penuriam pati. Sed et amor carnis si fuerit perfecte sopitus, vel certe igne divini amoris absorptus, nullum erit in exterioribus labor, quia non poterit mens ejus afflictione turbari, cujus non potest dilectione dissolvi. Suavitas ergo jugi Dominici et levitas oneris ejus in voluptatum contemptu consistit. Nemo ergo æstimet majorem in vitiis quam in virtutibus esse delectationem, CXCV, 657, 658.

ALANUS DE INSULIS. — Monet propheta pœnitentes, in jejunio, et fletu et planctu esse. Et Dominus ait : « Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. » Gregorius quoque ait quod peccator debet etiam indulgere jejuniis, ut Deus aliquando convertat cor ejus ad pœnitentiam. Jejunium carnem macerat, animam elevat, concupiscentiæ fomitem refrenat, excitat rationem. Jejunio meruit Moyses Dei colloquium, Daniel interpretationem somniorum. Elias subsidium, Ninivitæ remissionem peccatorum. Exemplum jejunandi nobis Christus dedit, qui in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus jejunavit. Non tamen prodest jejunium corporis, absque jejunio mentis; aliter fallax est et deceptorium, quid enim valet, si os jejunet a cibo, dum lingua resolvitur mendacio, dum oculus epulatur in vanis, auris delicatur in fabulis, nares otiantur in odoramentis, tactus discurrit in planis, manus in rapina, pes extra ordinariam viam? Jejunent cæteri sensus cum gusto, ut qui fuerunt comites delectationum, socii sint passionum.

Est autem multiplex jejunium : jejunium consuetudinis, quod non fit ex charitate, sed ex sola consuetudine, ne homo videatur contra publicum navigare. Istud ad hoc solum proficit, ut vitet pravum exemplum, ne præbeat scandalum. Est jejunium avaritiæ et cupiditatis, ubi sic evacuatur stomachus, quod impleatur loculus, et istud est perniciosum. Est jejunium infirmitatis, ut consequatur sanitas; et istud indifferens est, quia nec bonum nec malum. Est etiam jejunium crapulæ et gulositatis, ut affectuosius sumatur cibus, et istud est pessimum. Est jejunium laudis et apparentiæ, quo utuntur hypocritæ ut inde laudem humanam consequantur; et istud est malum.

Est jejunium indigentiæ et necessitatis, quo jejunant pauperes; et istud est indifferens. Est jejunium coactionis, quo multi utuntur claustrales, et istud est insufficiens. Cæteris ergo omissis jejuniis, ad istud est aspirandum, quod est charitatis, quo castigatur corpus, imperat spiritus, et sic homo vivit ut angelus. Per jejunium enim fit homo spiritus; per mediocre edulium, homo; per superfluum, pecus.

Multæ jejunii circumstantiæ, quæ informant ipsum jejunium, scilicet, a quo, ubi, quando, et quare. *A quo*, ut a cibis deliciosis abstineat; quid enim prodest jejunare a cibo, si quod amisit in tempore, recuperet delectatione vel quantitate? Tempore enim prandii debet jejunans mediocri cibo uti, ut in pane subveniat proximo, et sic affligat se ipsum, ut reficiat proximum. Considerandum est etiam, *ubi*; servanda enim est patriæ consuetudo, ut si fueris Romæ, Romano vivito more; unde Augustinus ait : « Cum Romæ sum, in Sabbato non jejuno; cum Mediolani jejuno. *Quando*, ut in diebus constitutis fiat jejunium. Sunt enim quidam dies in quibus non est jejunandum, ut in diebus dominicis et quibusdam magnis festivitatibus, propter scandalum. Quare ut intuitu Dei ex charitate fiat. Quot sunt a carnalibus abstinentiæ, tot sunt species jejuniorum diversæ. Est jejunium in continentia, in abstinentia, in humilitate, in mansuetudine, exsultatione. De jejunio dicit Augustinus : « Laudent te jejunia, non viscera eructantia. »

Jejunium ad medicinam corporis et animæ valet. Conservat enim corpus a morbo, animam a peccato. In hac medicina, cœlestis philosophia cum naturali concordat. Hæc enim medicina et stomachum purgat a vitio crapulæ, et animam ab indignatione. Si Adam in paradiso jejunasset ab esu vetito, non esset damnatus exilio. Si jejunasset Esau a lenticula, non perdidisset primogenita. Si Noe jejunasset a vino, non denudasset femora vel pudenda. Ergo per jejunium purgatur corpus ut recipiat eucharistiam sacramentaliter; spiritus, ut recipiat spiritualiter. Hoc debet esse præambulum ad Eucharistiæ sumptionem. Contemnat ergo homo in præsenti escam materialem, ne in futuro sentiat ignem gehennalem. Adsint tria ista quæ informant jejunium, bona intentio, eleemosynarum elargitio, charitatis inflammatio. Si caro optat delectamenta ciborum, consideret homo quia non refert unde fiat materia stercorum. Si velit caro prævenire horam prandii, confugiat ad asylum exercitii, ne otium gula excitet, appetitum augeat. O homo, si consideres Patres antiquos, qui bis tantum aut semel in septimana utebantur tenui esca, nulla vel modica tua tibi viderentur jejunia. Sed, si te non movent antiquorum exempla, saltem moveat beati Nicolai infantia, qui quarta vel sexta feria semel tantum sugebat ubera.

Pudeat non jejunasse adultum, dum videret jejunasse parvulum. In nostri confusionem cedit exemplum parvuli dum nos corrigunt infantes et pueri, CCX, 176-178.

Si ad fugam avaritiæ et cupiditatis prædicator voluerit auditorum animos inclinare, sumat initium sermonis ab illa autoritate quæ dicit, avaritiam esse idolorum servitutem; vel ab illa quæ dicit, tria esse insatiabilia; quartum vero quod nunquam dicit : Sufficit.... Cum cætera certis terminis claudantur, avaritia nullo concluditur. Terra suis limitibus terminatur; cœlum suis terminis arctatur, sola avaritia mensura non sistitur.....

Audi quid contra te dicat natura! O homo, sine honoribus te genui, sine honoribus ad me redeas; sine divitiis te peperi, sine divitiis ad me venias: sine mundana gloria intrasti, sine illa exeas! O homo, quæris facere tua, quæ sunt aliena! Certe a te aliena sunt, quæ tecum nata non sunt; tua esse nequeunt tecum diu, vel semper esse non possunt. Considera illud philosophi : « Honesta res est læta paupertas..... » Si ad naturam vivas, nunquam pauper eris; si ad opinionem, nunquam dives. Exiguum natura desiderat, opinio immensum..... CCX, 123, 124.

Audi quid dicat contra te charitas : O homo, cur ditas te his quibus indiget proximus ? Cur tibi approprias quæ communicanda sunt pauperibus? Cur cibas his tineas et vermes, quibus cibandi sunt pauperes ?,....

Audi quid contra te dicat proximus : O homo, cur mihi injuriaris, cur mihi pro meis mortem moliris ? Cur imponis falsa et commentaris crimina ut meam evacues bursam, ut emungas pecuniam? Si injuriaris mihi, vindicta de te sumetur in instanti; si me deprædaveris pecunia, prius te deprædaveris in anima; si me vulneres in corpore, prius vulneraberis in mente, CCX, 124.

* AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — *Ut se gerit ad tentationes gulæ.* — Reficimus quotidianas ruinas corporis edendo et bibendo, priusquam escas et ventrem, Domine, destruas, cum occideris indigentiam meam satietate mirifica, et corruptibile hoc indueris incorruptione sempiterna. Nunc autem suavis est mihi necessitas, et adversus istam suavitatem pugno ne capiar, et quotidianum bellum gero in jejuniis, sæpius in servitutem redigens corpus meum, et dolores mei voluptate pelluntur. Nam fames et sitis quidam dolores sunt ; urunt et sicut febris necant, nisi alimentorum medicina succurrat. Quæ quoniam præsto est, ex consolatione munerum tuorum, in quibus nostræ infirmitati terra et aqua et cœlum serviunt, calamitas deliciæ vocantur.

Hoc me docuisti, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem satietatis ex indigentiæ molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ. Ipse enim transitus voluptas est, et non est alius qua translatur quo transire cogit necessitas. Et cum salus sit causa edendi et bibendi adjungit se tanquam pedisequa periculosa jucunditas, et plerumque præirè conatur, ut ejus causa fiat, quo salutis causa me facere vel dico vel volo. Nec idem modus utriusque est; nam quod saluti satis est delectationi parum est. Et sape incertum fit utrum adhuc

necessaria corporis cura subsidium petat, an voluptaria cupiditatis fallacia ministerium suppetat. Ad hoc incertum hilarescit infelix anima, et in eo præparat excusationis patrocinium, gaudens non apparere quid satis sit moderationi valetudinis, ut obtentu salutis obumbret negotium voluptatis.] His tentationibus quotidie conor resistere, et invoco dexteram tuam ad salutem meam, et ad te refero æstus meos; quia consilium mihi de hac re nondum stat..... Docuisti me, Pater bone « omnia munda mundis..., » et omnem creaturam tuam bonam esse, nihilque rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur ..... Didici hæc; gratias tibi, laudes tibi Deo meo magistro meo, pulsatori aurium mearum, illustratori cordis mei; eripe me ab omni tentatione. Non ego immunditiam absorpti timeo, sed immunditiam cupiditatis. Scio Noe omne carnis genus quod cibo esset usui manducare permissum; Etiam cibo carnis refectum, Joannem mirabili obstinentia præditum, animalibus hoc est locustis, in escam cedentibus, non fuisse pollutum. Et scio Esau lenticulæ concupiscentia deceptum; David propter aquæ desiderium a se ipso reprehensum, et Regem nostrum non de carne, sed de pane esse tentatum. Ideoque et populus in eremo, non quia carnes desideravit, sed quia escæ desiderio adversus Dominum murmuravit, meruit improbari.

In his ergo tentationibus positus certo quotidie adversus concupiscentiam manducandi et bibendi; non enim est quod semel præcidere et ulterius non attingere decernam, sicut de concubitu potui. Itaque freni gutturis temperata relaxatione et constrictione tenendi sunt. Et quis est, Domine, qui non rapiatur aliquantulum extra metas necessitatis? Quisquis est, magnus est, magnificet nomen tuum..... XXXII, 797-799.

Confitetur ut se habet ad tentationes carnalis libidinis. — Jubes certe, Domine, ut contineam a concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum, et ambitione sæculi...: Sed adhuc vivunt in memoria mea, talium rerum imagines, quas ibi consuetudo me fixit; et occursant mihi vigilanti quidem carentes viribus, in somnis autem non solum usque ad delectationem, sed etiam usque ad consensionem factumque similillimum. Et tantum valet imaginis illusio in anima mea et in carne mea, ut dormienti falsa visa persuadeam quod vigilanti vera esse non possunt. Nunquid tunc ego non sum, Domine Deus meus? Et tamen tantum interest inter meipsum et meipsum, intra momentum quo hinc ad soporem transeo, vel huc inde retranseo! Ubi est tunc ratio, quæ talibus suggestionibus resistit vigilans? Et si res ipsæ ingerantur, inconcussus manes. Nunquid clauditur cum oculis? Nunquid sopitur cum sensibus corporis? Et unde sæpe etiam in somnis resistimus, nostrique propositi memores atque in eo castissime permanentes, nullum talibus illecebris adhibemus assensum? Et tamen tantum interest, ut cum aliter accidit, evigilantes ad conscientiæ requiem redeamus; ipsaque distantia reperiamus nos non fecisse; quod tamen in nobis quoquo modo factum esse doleamus.

Nunquid non potens est manu tua, Deus omnipotens, sanare omnes languores animæ meæ atque abundantiore gratia tua lascivos motus etiam mei soporis exstinguere? Augebis, Domine, magis magisque in me munera tua, ut anima mea sequatur me ad te, concupiscentiæ visco expedita, ut non sit rebellis tibi, atque ut in somnis etiam, non solum non perpetret istas corruptelarum turpitudines per imagines animales usque ad carnis fluxum, sed ne consentiat quidem. Nam ut nihil tale vel tantillum libeat, quantulum possit nutu cohiberi, etiam in casto dormientis affectu non tantum in hac vita, sed etiam in hac ætate, non magnum est Omnipotenti, qui valet facere supra quam petimus et intelligimus. Nunc tamen quid adhuc sim in hoc genere mali mei, dixi Domino bono meo, exsultans cum tremore, in eo quod donasti mihi, et lugens in eo quod inconsummatus sum, sperans perfecturum te in me tuas misericordias usque ad pacem plenariam, quam tecum habebunt interiora et exteriora mea, cum absorpta fuerit mors in victoriam, XXXII, 796, 797.

Ut se gerit ad odorum illecebras. — De illecebra odorum non satago nimis. Cum absunt non requiro; cum adsunt, non respuo, paratus etiam eis semper carere. Ita mihi videor; fortasse fallor. Sunt enim et istæ plangendæ tenebræ, in quibus me latet facultas mea quæ in me est; ut animus meus de viribus suis ipse se interrogans non facile sibi credendum existimet, quia et quod inest, plerumque occultum est, nisi experientia manifestetur. Et nemo securus esse debet in ista vita, quæ tota tentatio nominatur, utrum qui fieri potuit ex deteriore melior, non fiat etiam ex meliore deterior. Una spes, una fiducia, una firma promissio, misericordia tua, XXXII, 799.

Ut se gerit ad oculorum illecebras. — Pulchras formas et varias, nitidos et amœnos colores amant oculi. Non teneant hæc animam meam; teneat enim Deus qui fecit hæc, bona quidem valde, sed ipse est bonum meum, non hæc. Et tangunt me vigilantem totis diebus, nec requies ab eis datur mihi, sicut datur a vocibus canoris, aliquando ab omnibus, in silentio. Ipsa enim regina colorum lux ista, perfundens cuncta quæ cernimus ubiubi per diem fuero multimodo allapsu blanditur mihi aliud agenti et eam non advertenti. Insinuat autem se ita vehementer, ut si repente subtrahatur, cum desiderio requiratur, et si diu absit, contristat animum.

O lux quam videbat Tobias, cum clausis oculis istis filium docebat vitæ viam ..... Resisto seductionibus oculorum, ne implicentur pedes mei, quibus ingredior viam tuam..... Quam innumerabilia, variis artibus et opificiis in vestibus, calceamentis, vasis et cujuscemodi fabricationibus, picturis etiam diversisque figmentis, atque his usum necessarium atque moderatum et piam significationem longe transgredientibus, addiderunt homines ad illecebras oculorum, foras sequentes quod faciunt, intus relinquentes a quo facti sunt et exterminantes quod facti sunt! At ego, Deus meus et decus meum, etiam hinc dico tibi hymnum, et sacrificio laudem sacrificatori meo, quoniam pulchra trajecta per animas in manus artificiosas ab illa pulchritudine veniunt, quæ super animas est, cui suspirat anima mea die ac nocte. Sed pulchritudinum exteriorum operatores et sectatores inde trahunt approbandi modum, non autem inde trahunt utendi modum. Et ibi est, et non vident eum, ut non eant longius et fortitudinem suam ad te custodiant, nec eam spargant in diliciosas lassitudines. Ego autem hæc loquens atque discernens etiam istis pulchris gressum inuecto; sed tu evellis, Domine, evellis tu, quoniam misericordia tua ante oculos meos est. Nam et ego capior miserabiliter, et tu evellis misericorditer; aliquando non sentientem, quia suspensius incideram; aliquando cum dolore, quia jam inhæseram, XXXII, 800, 801.

Ut se gerit ad voluptates aurium. — Voluptates aurium tenacius me implicaverant et subjugaverant; sed resolvisti et liberasti me. Nunc in sonis quos animant eloquia tua, cum suavi et artificiosa voce cantantur, fateor aliquantum acquiesco, non quidem ut hæream, sed ut surgam cum volo. Attamen cum ipsis sententiis quibus vivunt, ut admittantur ad me, quærunt in corde meo nonnullius dignitatis locum, et vix eis præbeo congruentem. Aliquando enim plus mihi videor honoris eis tribuere quam decet, dum ipsis sanctis dictis religiosius et ardentius sentio moveri animos nostros in flammam pietatis, cum ita cantantur, quam si non ita cantarentur; et omnes affectus spiritus nostri pro sui diversitate, habere proprios modos in voce atque cantu, quorum nescio qua occulta familiaritate excitantur. Sed delectatio carnis meæ, cui mentem enervandam non oportet dari, sæpe me fallit, dum rationem sensus non ita comitatur ut patienter sit posterior; sed tantum quia propter illam meruit admitti, etiam præcurrere ac ducere conatur, ita in his pecco non sentiens, sed postea sentio.

Aliquando autem hanc ipsam fallaciam immoderatius cavens, erro nimia severitate; sed valde interdum, ut meles omne cantilenarum suavium quibus Davidicum Psalterium frequentatur, ab auribus meis removeri velim, atque ipsius Ecclesiæ; tutiusque mihi videtur quod de Alexandrino episcopo Athanasio sæpe mihi dictum commemini, qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem Psalmi, et pronuntianti vicinior esset quam canenti. Verum tamen cum reminiscor lacrymas meas, quas fudi ad cantus Ecclesiæ tuæ in primordiis recuperatæ fidei meæ, et nunc ipso quo moveor, non cantu, sed rebus quæ cantantur, cum liquida voce et convenientissima modulatione cantentur, magnum instituti hujus utilitatem rursus agnosco. Ita fluctuo inter periculum voluptatis et experimentum salubritatis, magisque adducor, non quidem irretractabilem sententiam proferens, cantandi consuetudinem approbare in Ecclesia, ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat. Tamen cum mihi accidat, ut me amplius cantus, quam res quæ canitur, moveat, pœnaliter me peccare confiteor, et tunc mallem non audire cantantem. Ecce ubi sum; flete mecum, et pro me flete, qui aliquid boni vobiscum intus agitis unde facta procedunt. Nam qui non agitis, non vos hæc movent..... XXXII, 800.

CASSIANUS, Massiliens. presbyt. — Vitia cum omne hominum genus pulsent, non tamen uno modo impetunt cunctos. In alio namque spiritus fornicationis locum obtinet principalem, in alio superequitat furor, in alio

cenodoxia vindicat tyrannidem, in alio arcem superbia tenet. Et cum constet omnes ab omnibus impugnari, diverso tamen modo et ordine singuli laboramus.

Quamobrem ita nobis adversus hæc arripienda sunt prælia, ut vitium unusquisque quo maxime infestatur explorans, adversus illud arripiat principale certamen, omnem curam mentis ac sollicitudinem erga illius impugnationem observationemque diligens, adversus illud quotidiana jejuniorum dirigens spicula contra illud cunctis momentis cordis suspiria crebroque gemituum tela contorquens, adversus illud vigiliarum labores ac meditationes sui cordis impendens, indesinenter quoque orationum ad Deum fletus fundens, et impugnationis suæ exstinctionem ab illo specialiter ac jugiter poscens. Impossibile namque est de qualibet passione triumphum quempiam promereri, priusquam intellexerit industria vel labore proprio victoriam certaminis semel obtinere non posse, cum tamen ut valeat emundari, necesse sit eum die noctuque in omni cura et sollicitudine permanere. Cumque se ab ea senserit absolutum, rursum latebras sui cordis simili intentione perlustret, et exploret quam sibi inter reliquas perspexerit diriorem, atque adversus eam specialius omnia spiritus arma commoveat, et ita semper validioribus superatis celerem de residuis habebit facilemque victoriam, quia et mens triumphorum processu reddetur fortior et infirmiorum pugna succedens promptiorem et proventum faciet præliorum, ut fieri solet ab his qui coram regibus mundi hujus omnigenis congredi bestiis, præmiorum contemplatione, consueverunt, quod spectaculi genus vulgo pancarpum vocatur. Hi, inquam, feras quascunque fortiores robore vel feritatis rabie conspexerint diriores, adversus eas primæ congressionis certamen arripiunt, quibus exstinctis reliquas, quæ minus terribiles minusque vehementes sunt, exitu faciliore prosternunt. Ita et vitiis semper robustioribus superatis, atque infirmioribus succedentibus, parabitur nobis absque ullo discrimine perfecta victoria. Nec tamen putandum quod principaliter quis contra unum dimicans vitium, et velut incautus aliorum tela prospiciens, inopinato ictu facilius valeat sauciari; quod nequaquam fiet. Impossibile namque est eum qui pro cordis sui emundatione sollicitus erga impugnationem vitii cujuslibet intentionem suæ mentis armaverit, adversus cætera quoque vitia generalem quemdam horrorem et custodiam similem non habere, sed cum principalis cordis nostri intentio velut specialem sibi pugnam adversus unam exceperit passionem, pro ipsa orabit attentius, peculiari sollicitudine ac studio supplicans, ut eam diligentius observare, et per hæc celerem mereatur obtinere victoriam, XLIX, 630, 631.

PATRICIUS (S.), Hibernorum episcop. — Fortiter ergo resistendum carnali voluptati; fortiter contra fallaces hujus mundi blanditias pugnandum, contraque multimodas Satanæ suggestiones invigilandum. Omni studio lata sæculi via vitanda est, quæ ducit ad mortem; at vero omni cordis desiderio via angusta quæ ducit ad vitam, adeunda est et appetenda. Via hæc angusta, est via abstinentiæ et castitatis et humilitatis, et omnis religionis, quam viam ante nos Christus attrivit, qua via ad suum regnum migravit. Cujus et vestigia et nos sequamur, donec post eum ad urbem regiam perveniamus in qua ipse regnat..., LIII, 833.

PAULINUS (S.) Aquileiens. patriarcha. — Teramus carnis nostræ superbiam, quia caro est quæ animam perdit, et totam superbiam affert. « et qui in carne seminat, de carne et metet corruptionem. » Caro est quæ recipit diabolum; diabolus enim seminat in carne nostra semina sua, id est homicidium, fornicationem, concupiscentiam, libidinem, iram, rixam, ebrietatem, superbiam, furtum, et omnem suggestionem malam, dicente Apostolo: « Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus spiritus aeris hujus, adversus spiritalia in cœlestibus. » ... Caro est misera bestia, quæ gravat animam, dicente Apostolo; « Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. »,.. Caro enim nostra in malitia semper vult potens esse; in abstinentia autem, id est in jejunio et in vigiliis et orationibus ac bonis operibus infirmam se esse fingit...

Itaque mortificemus carnem nostram per abstinentiam et jejunium et vigilias et orationes, ne vobis adducat diabolum cum concupiscentiis malis. Caro autem data est nobis quasi animæ bellum quæ si mortificetur, adducit vitam; si nutriatur, præparat se contra animam ad bellum. Laudo autem illum qui carnis suæ potest habere potestatem. Dum infirmitatem carnis nostræ timemus salutem animæ nostræ negligimus....Væ, væ animæ miseræ quam caro persequitur! Caro nostra quotidie contra animam pugnat, et nos contra carnem pugnare quotidie debemus... Omnem suggestionem malam caro concupiscit et demonstrat; caro concupiscit omne malum; caro hortatur maleficia; caro provocat iram, homicidium, adulterium et rixam; caro inserit ebrietatem et portat omnem concupiscentiam malam hujus sæculi; et omnia mala desiderat caro. O caro bestia crudelis, quid habes, quid gravas animam, quæ nihil desiderasset nisi Deo servire, si tibi inimicæ non se junxisset? Tu autem caro misera, non solum te ipsam occidis, sed et animam occidis. Non sufficit tibi perditio tua, sed adhuc animam vis in infernum demergere. Væ tibi, anima quæ carnem accepisti contrariam, quæ nec ipsa intrat, nec te permittit introire in regnum cœlorum! O caro mala, quid quæris, quid desideras? Non vis laborem sustinere; non vis inquieta conquiescere; suffocas animam, ut versa vice tu sis domina et illa ancilla... Nec tu effugies pœnam, dum ipsa anima patitur gehennam; nec enim sine te poterit judicari in die judicii, XCIX, 274–278.

Est adhuc alia malorum carnis congestio, XCIX, 278, 279.

Oratio animæ ad Deum adversus mala carnis.—Non sit in me obsecro, Domine, concupiscentia libidinis, sed amor pulcherrimæ castitatis. Sim ad malum audiendum tarda, ad verbum tuum festina, ad perficiendum accelerans. Sim in tuo timore sollicita, in amore perfecta, in fide constans, in spe nullatenus dubitans. Dilectione proximi ferveam, odii amore non urar, nec invidiæ livore tabescam. Sanctum opus in me semper spira ut cogitem, compelle ut faciam. Suade me ut diligam te, confirma me ut teneam te, custodi me ne perdam te. Non ingrediatur nec requiescat in domicilio meo, ubi tua debet esse mansio, pes superbiæ nec gulæ concupiscentiæ, fornicatio, nec avaritia, invidia nec ira, tristitia nec vana gloria. Sed profundam humilitatem posco... Da mensuratam abstinentiam, qua superflua ventris refrenetur edacitas, quæ me perimit. Da castitatem cordis, quæ me impollutam reddat. Da munditiam spiritus, quia immunda carnis luxuria me demergit. Da manus largifluos ad erogandum eleemosynas, quo tenax avaritia respuatur. Da dilectionis amorem, quo zelus exstinguatur invidiæ. Concede tolerantiæ patientiam, per quam ira crudelis bestia superata deficiat. Tribue æterni gaudii spem, qua tristitiæ amaritudo demulceatur. Fac intrinsecus mentem de bono opere gloriari in te, ut vanæ gloriæ foras ex me non prodeat jactantia. Dona etiam mihi in omnibus tenere justitiam, magnanimitatem, temperantiam, et fac me cum simplicitate esse prudentem, ut et beatam vitam sinceriter agam, et malum prudenter fugiam; atque fraudulentam atque deceptoriam astutiam diaboli intelligere valeam, ne me per speciem boni fallat; et discernere rationabiliter valeam et providere quid boni agam, vel quid mali refugiam. Fac me post hoc mitem, benevolam, pacificam, mansuetam, sine simulatione esse, omnibus bonis concordem, in vigiliis, in jejuniis, in orationibus constanter strenuam. Da etiam in mansuetudine moderatum sermonem, adipisci silentium, ut loquar quod condecet, taceam quod loqui non oportet, ve quidquid ex virtutum fructu conferre dignaberis. Da sine aliquo errore immaculatam tibi servare fidem, et juxta fidem digna esse opera mea, ut fidem rectam opere pravo non polluam; et te quem credendo confiteor, male vivendo non denegem; et te quem strenua fide sequor actu, negligentiæ operibus non offendam.

Fac me in sancto conversantem proposito sequi justitiam, diligere misericordiam, amare veritatem, refutare mendacium, falsum nihil meditari vel loqui, te indesinenter timere, te amare, te diligere, tua præcepta servare, pacem cum omnibus sine dolo retinere, discordes sine simulatione ad concordiam provocare, charitatem cunctis insimulatam offerre, nullum scandalizare, nulli me præferre, sed omnibus inferiorem judicare, reverentiam et timorem, non propter timorem potentum, sed ob Altissimum exhibere; senioribus obedientiam, et charitatem æqualibus offerre; gratiam opportune dilectionis junioribus ostendere; fraterna onera, sive pericula æquanimiter sustinere; cunctis simul prodesse, non obesse; nulli nocere, nulli adversari, nullum calumniari, nulli offendiculum ponere, nullum judicare, nulli detrahere, nulli injuriosam esse, nullius carpere vitam, nullius explorare semitam; sed de me ipsa tantum esse sollicitam, malum pro malo nequaquam rependere; injuriarum mearum nec memorem esse ullatenus nec vindicem, sed in omni bonitate superare malitiam; maledicenti benedictionem parare, inimicum et amicum diligere; convicia et contumelias irascentium sustinere, non rependere, injurias cito oblivisci, offensori meo ignoscere, ad veniam concedendam semper paratam esse; aliena non concupiscere, nec occasione qualibet auferre; mea vero non habentibus misericorditer erogare; advenam et peregri-

num propter te, qui redemisti me, retinere, esurientem reficere, sitientem potare, hospitem colligere, nudum operire, visitare languidum, requirere carceratum, consolari tristem, afflicto et lugenti compati, non habenti præbere necessaria, victum et vestitum dividere cum egeno, amplecti indigenam, fovere domesticum, amare peregrinum, redimere captum, suscipere advenam, tueri pupillum et orphanum, suffragari viduæ, subvenire oppresso, præstare auxilium desolato,...; vel quæcunque præceptorum tuorum documenta declarant, diligenter credere et audire, ardenter investigare, prudenter scire, festinanter exercere, desideranter implere et coram te humilem semper exsistere, ut surgam, non dejiciar; erigar, non subruar; ascendam, non descendam, quia caro cum qua inhabito, semper perducere me vult ad peccatum, mecum vult coronari, sed non mecum decertare.

Nullum pessimiorem patior hostem quam corpus meum in quo inhabito. Est enim quasi leo subversor in domo mea; undique me pestifero morsu dilacerando consumens. Ideo longa trahens suspiria, clamitando dicam; « Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei. » per quem? « Per Jesum Christum Dominum nostrum. » hæc velim, o Jesu salvator bone, redemptor optime; hæc velim quæ hucusque nunc supplicanda deprecata sum; hæc et hæc deprecor, quia pretiosissimo sanguine tuo redempta sum, ut propter carnis corruptionem non peream in æternum, non veniam in mortem secundam, neque in terram oblivionis. Hæc vox mea in auribus misericordiæ tuæ sonet, ut tuam, non carnis faciam voluntatem; et omnis mens mea te meditetur, in te delectetur, te sequatur, te confiteatur, quia redimendo me in æternum misericordia tua est, et in misericordia tua revixi perdita peccatis adolescentiæ meæ, et egi pœnitentiam coram te, quia servasti mihi tempus conversionis, quæ considerans peccata mea compuncta sum, et te inspirante egi pœnitentiam coram te.

Læta jam inde tibi nunc et semper innumeras gratias refero, quia ut invenirem te, tu prius quæsisti me; ut redirem ad te, tu compulisti; ut verberarer, tu sicut pius Pater respexisti; ut confiterer, tu es operatus; ut me recognoscens plangerem, tu dedisti mihi. Pone, Domine, lacrymas meas in conspectu tuo, et perveniat ad te in cœlum deprecatio mea. Adesto, precor, et subveni, atque in manibus tuis commendatam tibi me ipsam suscipe, liberans me de ore sævissimi draconis et de manu atrocissimi inferni. Cum acceperis me, et auferes de medio umbræ mortis, imo deduces in semitam lucis, in clarissimam regionem viventium. Colloca me in caulis tutissimis gregum tuorum, quia tu es pastor bonus, qui requiris et reducis perditam ovem, tueris et salvas inventam; sanas et foves languidam. Et tu es misericors Dominus, qui sperantes in te non confundis, requirentes te non derelinquis, revertentes ad te non respuis; sed exsultando et laudando suscipis, atque in æterna beatitudine una cum sanctis et electis tuis æternaliter regnare concedis, quia est tibi cum æterno Patre et Spiritu sancto, una deitas, gloria, virtus, imperium et potestas in sæcula sæculorum. Amen, XCIX, 279-282.

PETRUS CANTOR. — *De vitio linguæ.* Malæ autem loquacitatis, vel garrulitatis quatuor sunt causæ : adulatio, jactantia, cupiditas, incauta loquacitas. Loquacitas itaque contraria est bonæ taciturnitatis, contra quam clamat Propheta dicens : « Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis. Non declines cor meum in verba malitiæ, » unde abbas Serapion : Non est membrum in corpore meo quod ita timeam sicut linguam : « Si quis putat se esse religiosum, non refrenans linguam suam a malo, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. » Idem Serapio ait : Diu flevi, multos labores sustinui, et diu in eremo vixi, nunquam tamen ad mensuram humilitatis et taciturnitatis, quam habuit filius meus Zacharias potui pervenire. Item ; Nunquam præsente sene emisi verbum, sed quod dicebat laudabam. Item idem cuidam quærenti : Quomodo quietus habitabo? respondit : Inter quos vivis, vive sicut advena, non dominus, et nunquam potestatem habeat verbum tuum coram te. Item idem : Si vis amari et quietus vivere, multum tace. In multiloquio enim non deerit peccatum. » Lanfrancus ne pro sua litteratura superbiret, semper tacuit, quousque perventum est usque ad fidei periculum.

Quidam enim Patrum ne peccaret in lingua fere semper quasi frenum, calculum in ore detulit. Item, sicut totius est peccare in remissione misericordiæ, quam in rigore justitiæ, sic et in taciturnitate magis quam in loquacitate. Item : « Quis est homo qui vult vitam, etc. »....., CCV, 195, 196.

Gula quatuor habet satellites : quid, quantum, quale, quando. *Quid*, consistit et attenditur in genere edullii; *quantum* in quantitate; *quale* in condimento cibi, vel salsamenti, vel etiam utilitate; *quando* in temporis maturitate et frequentia.

Propter gulam, hinc maria homo scrutatur; hinc terram; alia hamis, alia laqueis, alia retium variis generibus cum magno labore prosequitur. Nullis animalibus, nisi ex fastidio, pax est. Quantulum est quod ex istis epulis, quæ per tot comparatis manus, lesso voluptatibus ore bibatis? quantulum ex ista periculose capta dominus crudus ac nauseans gustat? quantulum ex tot conchyliis tam longe advectis per istum stomachum inexplebilem labitur? Dico vos infelices esse, quod non intelligitis, majorem vos famem habere quam ventrem, CCV, 330.

S. Hieronymus ait : Quidam impinguati et dilatati de patrimonio Crucifixi, dapibus et vino ventrem confundunt et distendunt, ventris officio dissuetum conversum in saccum; marcidos cibos et putridos ingerunt et egerunt, stomachumque æstuantem potione sedant et relevant, ut Saul aquas bibens singulis noctibus inebriatus est..... Quod si Apostolus, o filia, castigat corpus suum, et in servitutem redigit, ne aliis prædicans, ipse reprobus efficeretur, quomodo tu juvencula adhuc in fervore juventutis posita, dapibus et vino plena, de castitate eris secura. Quod si Vesuvius ardens, si Olympus ignivomus, si Ætna vaporibus plena caloribus ardet, quanto magis juveniles medullæ vino et dapibus plenæ et inflammatæ !....., CCV, 331.

Patet ergo ex sanctorum auctoritatibus abstinentiam et sobrietatem collectaneas et nutrices esse continentiæ, gulam vero luxuriæ. Venter enim mero æstuans de facili labitur in libidinem. Cave tibi, ne prosternaris in convivio inter epulas cum filiabus Job. In majoris fratris convivio filios Job Satan obruit, non quod illi ventri vacabant, sed tamen quia inter convivia intentio mentis bona minus fervet et minus providet. Samson inter epulas Philistæos prostravit; Nabuchodonosor abutens epulis et vasis Domini audivit voces terribiles..... Diabolus gula primos parentes tentavit....., CCV, 332.

Gulam et ebrietatem conjungimus, quia sicut gula, ita et ebrietas ventrem distendit, carnem accendit, libidinem fovet et nutrit. Unde Lot, quem non vicit Sodoma, vicerunt vina, ut committeret incestum cum filia; Noe etiam, etc..., CCV, 330.

Contra pigros. — Enervantibus autem sacræ Scripturæ, peccatorumque pessimis ponderatoribus, adjuncta est, et collectanea pigritia, ob quam nec lectitant, nec per scrutantur sacram Scripturam. Pigritia maximum est peccatum. Quid accusans Salomon, ait : « Usquequo, piger, dormis? quando consurges ex somno tuo ...? » CCV, 246-249.

Et cum in omni fere genere humano, pigritia redargui possit et inveniri, maxime in clero reperitur, quia magna otia clericorum sunt. Non est quid agatur apud eos, cum tamen dicat Apostolus : « His denuntia ut panem suum scilicet proprii laboris, manducent. » Sic et illud exponitur : « In labore et sudore vultus tui vesceris pane tuo. » Per panem omne necessarium corpori intelligitur. A parte, totum scilicet corpus intellige. Labor enim hominis consistit, non tantum in acquirendo cibum, sed in vestiendo, in ædificium in quo habitat præparando. Est autem labor multiplex, naturæ, gratiæ et culpæ. Labor naturæ duplex, corporalis scilicet et spiritualis; spiritualis in cogitatione, corporalis multiplex. Nec prohibet Dominus laborem naturæ, qui est scilicet ad necessitatem, ubi ait : « Nolite solliciti esse de crastino, » secundum sollicitudinem vitiosum, non necessariam providentiam. Labor gratiæ est ad gratiam et propter gratiam. Qui duplex est, corporalis scilicet et spiritualis, et uterque triplex. Est enim labor pœnitentialis, ut : « Laboravi in gemitu meo...., » CCV, 249, 250.

Commendatio solitudinis loci.—S. Hieronymus a scholis liberalium artium convolans ad eremum, sic scribit cuidam, cum ad eremum, et mundi contemptum invitans : O desertum Christi floribus vernans! O solitudo, in qua nascuntur illi lapides de quibus in Apocalypsi civitas magni regis exstruitur! O eremus familiarius Deo gaudens! Quid agis, frater, in sæculo, qui major es mundo? Quandiu tectorum umbræ te premunt? Quandiu famosarum urbium carcer includit? Crede mihi, in eremo nescio quid pius lucis aspicio. Licet, sarcina carnis abjecta, ad purum ætheris volare fulgorem. Paupertatem times? Sed beatos pauperes Christus appellat. Labore terreris? Nemo athleta sine sudoribus coronatur. De cibo cogitas? Sed fides famem non timet. Supra nudam metuis humum exesa jejuniis membra collidere? Sed jacet Dominus tecum. Squalidi capitis horret inculta cæsaries? Sed caput tuum Christus est. Infinita eremi vastitas terret? Sed tu paradisum mente deambula.

Quotiescunque illuc cogitatione transcenderis, toties in eremo non eris. Scabra sine balneis attrahitur cutis? Sed qui in Christo semel lotus est, non habet necesse iterum lavari. Et breviter ad cuncta audias Apostolum respondentem : « Non sunt condignæ passiones hujus temporis.... » Delicatus es miles, si hic vis gaudere in sæculo, et postea regnare cum Christo, CCV, 213, 214. .... . Intremus, idem inquit, solitudinem, quasi quædam secreta ruris, ubi cibarios panes et olus manibus nostris irrigatum, lac deliciæ rusticanæ, viles quidem, sed innocentes cibos præbent. Ita viventes, non ab oratione somnus, nec saturitas a lectione revocabit. Si æstus est, secretum arboris umbram præbebit. Si autumnus, ipsa aeris temperies et strata subter folia, locum quietis ostendit. Vere ager floribus depingitur, et inter querulas aves psalmi dulcius cantabuntur. Si frigus fuerit et brumales nives, ligna non emam, calidus vigilabo, vel dormiam certe, quod sciam utilius, non algebo. Habeat sibi Roma suos tumultus, arena sæviat, circus insaniat, theatra luxurient, rumoribus vacet, salutationibus gaudeat : « Nobis Deo adhærere bonum est..... CCV, 214.

Idem sit : quoties in eremo constitutus, scilicet in horrido monachorum habitaculo, putavi me Romanis interesse deliciis, sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra, deformis et squalida cutis, sicut Æthiopicæ carnis obduxerat; quotidie lacrymæ, quotidie gemitus, et si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. Sic ob gehennæ metum tali carcere ipse me damnaveram, et socius factus scorpionum et ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora jejuniis, et mens desideriis æstuabat, ad Jesu pedes jacebam, rigabam lacrymis, crine tergebam, et repugnantem carnem vigiliis et jejuniis cibo crudo utens et aqua frigida, cum in cocto aliquid sit luxuriæ, mihi subjugabam, CCV, 215.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Age, homo, quid est caro ista, quam videlicet tam vigilanti cura vestibus contegis, et tanquam regiam sobolem molliter nutris? Nonne massa putritudinis? Nonne vermis, pulvis ac cinis? Nec iste qui nunc est, a sapiente viro attenditur, sed potius dignum est ut sanies, virus, fetor et obscenæ corruptionis illuvies, quæ postmodum futura est, perpendatur. Quas ergo gratias tibi referent vermes, qui voraturi sunt carnes quas moliter ac suaviter enutristi? Age, inquam, cur passus est Christus? An ut proprios reatus ablueret, et excessus sui commissa deleret? Sed audi Petrum de illo dicentem : « Qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. » Ad quid ergo passus est? Adhuc Petrus ipse respondet: « Christus, ait, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus. » Christus ergo primo passus est, quem protinus apostoli sunt secuti, quorum et nos vestigia præcipimur imitari sicut unus eorum dicit: « Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. » Ad quid ergo Christum legimus passum, nisi ut ejus e vestigio prosequamur exemplum? Obsecro itaque vos, dilectissimi, aures vestras a serpentinis perversa loquentium sibilis claudite, easque in simplicitate pauperis et crucifixi Christi Jesu virgines custodite; aureum Babylonis poculum et calicem iræ Dei, qui vobis blande porrigitur, ab ore vestro repellite; pestifera superborum et adulterantium verbum Dei venena vitate. De quibus ad Timotheum Apostolus ait : « Profana et vaniloqua devita; multum enim proficiunt ad impietatem; sermo eorum ut cancer serpit, » Ne vobis et mihi, quod absit! gemina formido contingat, quam Apostolus diversis ponit in locis : « Vobis quidem timeo, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate quæ est in Christo Jesu; mihi autem illud timeo ne sine causa laboraverim in vobis... » Non ergo mens sancta participare crucem Christi metuat, non ejus contumeliam in nuditate corporis erubescat.... Numquam plane de sui corporis nuditate confunditur qui clara mentis acie futuræ præmia retributionis contemplatur, nec perhorrescit plagarum sub momento volantem asperitatem qui provide considerat eam quæ sibi compensanda est suavitatis æternæ dulcedinem.

O quam jucundum, o quam insigne spectaculum! cum supernus judex de cœlo prospectat, et homo semetipsum in inferioribus pro suis delictis mittat! Ubi reus ipse, in pectoris sui tribunalibus præsidens, trifarium tenet officium: in corde se constituit judicem, reum in corpore, manibus se gaudet exhibere tortorem, ac si Deo sanctus pœnitens dicat : Non opus est, Domine, ut officio tuo me punire præcipias; non expedit ut me ipse justi examinis ultione percellas; ipse mihi manus injicio, ipse de me vindictam capio vicemque meis peccatis reddo. Et hoc est profecto quod Petrus apostolus admonet dicens : « Nemo vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor; si autem ut Christianus non erubescat. » Enimvero ubi hoc fit, dæmones fugiunt, et quod ad Christi gloriam earumque fit ignominiam, cernere perhorrescunt. Huic econtra spectaculo assistunt angeli, qui gaudent de peccatore converso; et hoc Deo gaudentes annuntiant, cum jam invisibilis judex id ipsum per se delectabiliter cernat. Hæc est hostia quæ viva mactatur, ad Deum per angelos oblata defertur; et sic humani corporis victima illi unico sacrificio quod in ara crucis oblatum est, invisibiliter permiscetur; et sic in uno thesauro sacrificium omne reconditur, videlicet et quod unumquodque membrum et quod caput omnium obtulit electorum, CXLV, 684-686.

SMARAGDUS abb.—Jejunia nostra sanctificemus religionis obsequiis. Quid autem est aliud : « Sanctificare jejunium, » nisi jejunii causa sancta velle, justa facere, iniqua vitare. Sanctificat ille jejunium qui flammas sævientis iracundiæ, mansuetæ mentis placabilitate restinguit. — Sanctificat jejunium, qui lascivientes oculos turpi ab aspectu habenis castitatis avertit. — Sanctificat jejunium, qui conviciorum jacula scuto patientiæ repercussa dispergit. Sanctificat jejunium qui litigantium tumultus pacifici sermonis et linguæ prudentioris arte compescit. Sanctificat jejunium qui consurgentes in semetipso vanarum cogitationum spinas evangelico sulcante vomere, velut quidam pectoris sui arator excidit. Sanctificat jejunium qui inopias egenorum pro quantitate substantiæ suæ miserantis manus humanitate solatur. Apprime sanctificat ille jejunium qui per omnia præceptis divinæ legis intentus diabolica a corde suo repulit tentamenta. Et ideo, si volumus placita exhibere jejunia, simus in fide fortes, in judiciis justi, in amicitia fideles, in injuriis patientes, in contentionibus moderati, refugientes turpiloquia, adversus iniqua constantes, in conviciis sobrii, in voluptatibus continentes, in charitate simplices, inter subdolos cauti, condolentes tristibus, contumacibus resistentes, in suspicionibus parci, inter maliloquos taciti, inter humiles cœquales. Si hujusmodi virtutibus nostra voluerimus sanctificare jejunia, tribuente Domino ad festivitatem Paschalis gratiæ, et ad gaudia cœlestium promissionum indubitata fiducia et conscientia lætiore veniemus.

Bene jejunat quicunque esuriem suam refecti pauperis satietate sustentat. Bene jejunat qui divini recordatione judicii semetipsum refrenans, ab omni se illecebrarum voluptate suspendit. Bene jejunat qui carnem suam vitiorum germina pullulantem, sanctorum meditatione virtutum et sobrietatis amore castigat. Bene jejunat qui fraternas injurias pacifici pectoris lenitate dimittit. Gratissimum Deo defert jejunium qui mentem suam a pravis cogitationibus, oculosa concupiscentia, linguam manusque a lite custodit. Et sic jejunium nostrum sanctificet castitas, ornet patientia, benignitas foveat, misericordia lætificet, commendet humilitas, ut gemino quodam corporis animique jejunio divinæ nos gratiæ semper commendemus, CII, 682, 683.

TAIO, Cæsaraugustan. episcop.—Peccata carnis ignorantes tanto sollicitius ruinam præcipitem metuant, quanto altius stant. Noverint itaque quia quo magis loco prominenti consistunt eo crebrioribus sagittis insidiatoris impetuntur, qui tanto ardentius solet erigi, quanto se robustius conspicit vinci; tantoque intolerabilius dedignatur vinci, quanto contra se videt per integra infirmæ carnis castra pugnari. Admonendi sunt castimoniam servantes, ut incessanter præmia suspiciant... Eunuchi quippe sunt, qui, compressis carnis motibus, affectum in se pravi operis abscidunt. Hi sequuntur Agnum quocunque ierit; hi cantant canticum quod nemo possit dicere, nisi illa centum quadraginta quatuor millia..., LXXX, 858-660.

Abstinentes sollicite semper aspiciant ne cum gulæ vitium fugiunt, acriora his vitia ex virtute generentur; ne dum carnem macerant, ad impatientiam spiritus erumpant, et nulla jam virtus sit quod caro vincitur, si spiritus ab ira superetur. Pensandum est virtus abstinentiæ quam parva respicitur, quæ non nisi ex aliis virtutibus commendatur... Jejunium quippe sanctificare est adjunctis bonis aliis dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Admonendi sunt abstinentes ut noverint quia tunc placentem Deo abstinentiam offerunt, cum ea quæ sibi de alimentis subtrahunt indigentibus largiuntur ..., LXXX, 861, 862.

SERIES DECIMA SEPTIMA.

In Serie præcedenti de præceptis tum Dei tum Ecclesiæ tractavimus, et cum ex illorum observatione oriantur virtutes, Series hæc decima septima vicissim exhibebit Indices de virtutibus theologicis, Fide, Spe, Charitate; de Virtutibus moralibus, quæ sunt multiplices; de Officiis vel muneribus cleri tam regularis quam sæcularis; de Continentia et Cælibatu; de Virginitate et Virginibus; de Monialibus Deo consecratis; de Viduis; de Regibus, etc. Illis præterea subnectimus tres Indices, quorum primus Anecdotalis Lectori proponit præclarissima Facinora quæ in Patrologiæ Cursu referuntur; secundus revocat memorabiles sententias ex SS. Patribus excerptas, quæ præsertim ad virtutes et ad vitæ christianæ informationem attinent; tertius vero memorat Virtutes ethnicorum speciales quas Patres laudibus extulerunt.

CLII.

INDEX DE FIDE,

IN EO SPECTATA QUOD SIT VIRTUS THEOLOGICA, ET PRÆBENS PATRUM DOCTRINAM DE ILLIUS NATURA ET PRÆSTANTIA, DE NECESSITATE ET EFFECTIBUS, DE QUALITATIBUS, OBJECTO ET PRÆMIO.

I. — *De fidei natura.*

Fidei donum, S. Hilarius, X, 258. — Fides animæ et cordis officium est, id., IX, 434. — Fides donum est misericordiæ Dei, S. Ambrosius, XVI, 83. — Fides est a Deo, S. Augustinus, XXXIV, 83. — Est opus Dei, id., XXXV, 1602. — Donum Dei, id., XXXII, 622; XXXVII, 1116; XXXVIII, 254, 730, 911, 915, 915; XLIII, 247; XLIV, 552, 897, 976. — Donum omnino gratuitum, id., XLVI, 399, 616. — Fidei initium Dei donum est, id., XXXVIII, 979; XLIV, 961. — Non solum initium fidei, sed etiam incrementum donum Dei est, *ibid.*, 992, 995. — Fides unde dicta, id., XXXV, 1760; XL, 515. — Fides sic appellata est, quia fit quod dicitur, XXXIII, 285; XXXVIII, 520. — Fides est sperandorum substantia, convictio rerum quæ non videntur, id., XXXVIII, 699. — Fides catholica testimonio lectionis collecta, et apostolica veritate fundata, *ibid.*, 355. — Fides titubat, si divinarum Scripturarum auctoritas vacillat, id., XXXIV, 35. — Fides habet quoddam lumen suum in Scripturis, id., XXXVIII, 698. — Fides est credere quod non vides, id., XXXV, 1690. — Fides proprie est rerum quæ non videntur, id., XL, 235. — Fides tollitur si tollatur assensio, *ibid.*, 243. — Ubi defecerit ratio, ibi est fidei ædificatio, id., XXXVIII, 1157. — Fides est recta credulitas, ex qua omne quod non est peccatum est, et sine qua impossibile est placere Deo, S. Fulgentius., LXV, 570. — Fides a Deo datur, *ibid.*, 159, 448, 473. — Fides unde dicta, Cassiodorus, LXX, 565. — Fides est rerum non apparentium argumentum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1202. — Fides illarum rerum argumentum est quæ apparere non possunt, Taio Cæsaraug., LXXX, 816.

Fides idipsum est quo fieri credimus id quod nondum videre valemus, S. Hildephonsus, XCVI, 108. — Fides est ignotæ rei et mirandæ certitudo, Alcuinus, CI, 972. — Est credere quod non vides, C, 867. — Fides ideo sperandorum substantia est, quia in se omnia illa gerit quæ non videntur, S. Paschasius, CXX, 1394. — Fides maximum Dei donum est, *ibid.*, 1456. — Fides justitiæ est origo, sanctitatis caput, devotionis principium, religionis fundamentum, *ibid.*, 1389. — Fides ea est per quam vere credimus et confitemur etiam si nondum intelligimus, *ibid*, 1399. — Fides est fundamentum tam præsentis quam futuræ vitæ, Isidorus Mercator, CXXX, 27. — Fides est credulitas Dei promiscue accepta, Ratherius, CXXXVI, 594. — Fides quid sit, S. Petrus Damianus, CXLIV, 708. — Quid fides, Guibertus, CLVI, 637. — Fides est virtus quædam per quam ea quæ dicuntur nobis, etsi nondum appareant, certissime tamen credimus et fieri non dubitamus, S. Bruno Sign., CLXV, 903. — Definitio fidei secundum Apostolum, Hildebertus Cen., CLXXI, 1068. — Est vera virtus si per dilectionem operetur, *ibid.*, 1069. — Fides unde dicta sit, eo quod scilicet fiat dictum, *ibid.*, 1022. — Fides prima omnium virtus, *ibid.*, 1213. — Fides est omnium virtutum maxima, Godefridus, CLXXIV, 342. — Compendium veteris et novi Testamenti, *ibid.*, 515. — Fides quid sit, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 45. — Refellit definitionem fidei, qua dicit Abælardus fidem esse æstimationem, S. Bernardus, CLXXXII, 1061. — Fides ab intellectu qui differat, *ibid.*, 790. — Fides ex merito non est, sed Dei donum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 837. — Fides quid sit, Petrus Lombardus, CXCI, 883. — Fides sola gratia nobis donatur, Balduinus, CCIV, 587. — Deus est consummator fidei, *ibid.*, 592. — Fides ex Deo sola est, Petrus Cantor., CCV, 266.

II. — *De variis speciebus fidei.*

Fides jacens et pene dormiens, S. Cyprianus, IV, 468. — Fides scabra, id., III, 1194. — Fides certa futurorum, id., IV, 676. — Fides cordis, S. Hilarius, IX, 338; S. Philastrius, XII, 1297. — Fides baptismi, *ibid.*, 1181. — Fides historica et temporalis, fides spiritalis et æterna, S. Augustinus, XXXIV, 166. — Fides duplex, fides qua credimus et fides in promissis, id., XLIV, 235. — Fides alia vulgaris, alia superior a qua fideles vocantur, id., XXXVIII, 145. — Fides alia humanorum pactorum, alia qua baptizati fideles vocantur, id., XXXIII, 184. — Viva fides est, quæ credit in id quod credi debet, S. Anselmus Cant., CLVIII, 221. — Mortua vero fides quæ tantum credit in id quod credi debet, *ibid.* — Fides perhibetur esse duplex, Rupertus Tuit., CLXIX, 455. — Fides triplex, præceptorum, signorum, promissorum, S. Bernardus, CLXXXIII, 668. — Vivida et victoriosa

quæ, *ibid.*, 295. — Mortua et ficta quæ, *ibid.*, 668. — Fides in trifariam dividitur, et quæ dicatur fides ficta, mortua et probata, Wolbero, CXCV, 1019.

III. — *De excellentia fidei.*

Fide nihil pretiosius, S. Ambrosius, XIV, 1020. — Pretium tuum est, quo emuntur divina mysteria, *ibid.*, 660. — Pretium nostrum est, quæ omnes homines Christo acquisivit, *ibid.*, 1175. — Fides enim æternum patrimonium est, pecunia temporale, *ibid.*, 420. — Nihil sublimius fide, *ibid.*, 1258. — Fides thesauris omnibus opulentior, *ibid.*, 580. — O thesauris omnibus opulentior fides! o virtutibus corporis omnibus fides fortior, *ibid.*, 292. — Dignitatem et meritum facit fides, id., XVII, 81. — In omnibus decora est fides, id., XVI, 164. — Major fides est, quam lex, *ibid.*, 78. — Fides auro præferenda, S. Augustinus, XXXVII, 218. — Fides aurum est, carnalis concupiscentiæ frenum, id., XXXVII, 1242. — Fidei christianæ quanta sit præstantia, S. Maximus Taurin., LIII, 548. — Fides omnium prima virtutum, S. Gregor. Magnus, LXXIV, 588. — Prima mater virtutum et origo est fides, Petrus Cantor., CCV, 270. — Fides est fundamentum aliarum virtutum, Petrus Pictav., CCXI, 1090.

IV. — *De necessitate fidei.*

Deus sanguinem nostrum non desiderat, sed fidem quærit, S. Cyprianus, IV, 594. — Solus evadet in fine mundi quisquis in sanguine et signo Christi inventus fuerit, id., III, 1120. — Fides in Dei rebus necessitas, S. Hilarius, X, 57. — Credendi necessitatem præstat sola dicti Dominici auctoritas, *ibid.*, 275. — Fides ad sanitatem merendam prærequisita, *ibid.*, 195. — Eadem reposcitur ad animæ salutem, *ibid.* — Fidei fundamento eruto non superest spes, id., IX, 785. — In fide catholica salus principaliter consistit, id., X, 718. — Sine fide frustra fiunt opera bona, id., IX, 504. — Virtutes sine fide folia sunt, videntur virere, sed prodesse non possunt, S. Ambrosius, XIV, 945. — Et opera vana sunt, id., XV, 1725. — Fides hic necessaria, S. Augustinus, XXXVIII, 236. — Necessaria ad salutem, *ibid.*, 784. — Sine fide nullus unquam justus fuit aut erit, id., XL, 621. — Fides quousque necessaria, id., XXXII, 877. — Sine fide impossibile est placere Deo, XLIV, 755. — Fides primum præceptum et initium religionis, id., XXXVIII, 237. — Initium salutis, *ibid*, 912. — Fides necessaria ad pie vivendum, id., XLI, 610. — A fide omnis justitia sumit initium, id., XXXIII, 877. — Fides sine operibus nihil prodest, sicut nec opera sine fide, id., XXXVI, 258. — Fidei necessitas, id., XXXIX, 1950; XL, 753, 775. — Sine fide nihil unquam boni operis inchoatur atque perficitur, id., XXXIX, 2234; XLV, 1791. — Fidei integritas in omnibus articulis ad salutem necessaria, S. Nicætas, LII, 1081. — Sine fide nihil sanctum, nihil castum, nihil vivum, S. Leo Magnus, LIV, 207.

Fides quam necessaria, S. Fulgentius, LXV, 671. — Sine fide qua in Deum credimus impossibile est placere Deo, *ibid.*, 622. — Fides et baptismus ad salutem necessaria, *ibid.*, 702. — Cordis puritas esse non potest, ubi fides non est, *ibid.*, 171. — Non credentes mortui dicuntur, Cassiodorus, LXX, 625. — Fidei necessitas, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 320. — Sicut rami sine virtute radicis arefiunt, sic opera bona a fide sejuncta nulla sunt, *ibid.*, 711. — Nemo potest ad veram pervenire beatitudinem, nisi per fidem, Haymo, CXVIII, 896. — Placere Deo non possumus nisi rectam fidei regulam sequamur, S. Petrus Damianus, CXLV, 21. — Fides est origo virtutum, bonorum operum fundamentum, totius humanæ salutis exordium, *ibid.* — Sine fide impossibile est placere Deo, Lanfrancus, CL, 400. — Necessitas fidei, S. Anselmus Cant., CLVIII, 221. — Necessaria fides ut anima summam essentiam credendo, tendat in illam, *ibid.*, 265. — Sine fide nullus homo habens intellectum regnum Dei mereri potest, 531. — Fidei necessitas ad salutem maxima, Ivo Carnot., CLXI, 482. — Sine fide regni cœlestis palatium non ingrediuntur, S. Bruno Sig., CLXV, 902. — Sancta Ecclesia neminem ad se venientem recipit, nisi prius fidei ornamento indutus fuerit, *ibid.* — Fides necessaria est qua credantur quæ non videntur et subsistant in nobis per fidem quæ nondum præsentia nobis sunt per speciem, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 983. — Fides origo est in nobis ac fundamentum virtutum ac bonorum operum, *ibid.* — Sine fide nemo justus esse potest, Philippus de Harveng., CCIII, 290.

V. — *De effectibus fidei.*

Fides integra de salute secura est, Tertullianus, I, 1222. — Fide tuti sunt Christiani, id. II, 119. — Ubi fides fuerit, ibi nec bestiæ ipsæ nocere possunt, *ibid.*, 421. — Si montes transferre potest, multo magis militem, *ibid.*, 119. — Fide mundantur corda, S. Cyprianus, III, 1204. — Fides multum prodest, *ibid.*, 735. — Fidei robur immobile, *ibid.*, 798. — Fides nostra terret iniquos, recreat justos. S. Hilarius, IX, 412. — Fidei vis contra præstigia, *ibid.*, 569. — Ad arrendum dolorem, id., X, 578. — Per fidem habet unde sedetur animus, id., IX, 193. — Habet in se virtutem generalis auxilii contra omnes morbos, id., X, 64. — Fides vitæ nostræ immobile fundamentum, S. Zeno, XI, 270. — Conscientiam medullitus mundat et quomodo, *ibid.*, 258. — Ubi fides est, non est dolor, *ibid.*, 420. — Fides Deo commendat, S. Optatus, XI, 883. — Fides ubi vera est, ibi veri luminis gratia, S. Ambrosius, XV, 1316. — Christus illuminat fidei claritate, resurrectionis suæ gloria, et divinorum operum potestate, XV, 1442. — Fides sapientes facit, *ibid.*, 1452.

Fide tangitur Christus, fide Christus videtur, S. Ambrosius, XV, 1638. — Fides nos Deo repræsentat, id., XIV, 977. — Fides est quæ dona conciliat, *ibid.*, 753. — Fides justificat confugientes ad se, *ibid.*, 117. — Fidem solam gratia Dei posuit ad salutem, *ibid.*, 82. — Qui credit in Christum sola fide gratis accipit remissionem peccatorum, *ibid.*, 183. — Fides propitium facit Deum, si bonis operibus approbetur, *ibid.*, 220. — Fides christiana omnem superbiam amputat, id, XVI, 506. — Fidei victoria est, cum omnia vitia et crimina subjugantur, *ibid.*, 482. — Quicunque fidei christianæ se sociaverit, fit civis sanctorum et domesticus Dei, *ibid.*, 579. — Ubi fides, ibi libertas; ubi libertas, ibi gratia; ubi gratia, ibi hæreditas, id., XVII, 1258. — Fide potestatem accepimus filii fieri Dei, S. Augustinus, XLV, 1614. — Fides ad Christum nos traxit, id., XXXIII, 878. — Fide vere acceditur ad Jesum, id., XXXIV, 1101. — Fides in Christum, si adsit, nulla peccata remanebunt, id., XXXVIII, 788. — Fides vita, id., XXXV, 1577, 1727, 1815. — Fides ad divina capienda facit habiles, id., XLII, 832. — Fide corda mundantur, id., XXXIV, 447; XXXVII, 1550. — Per rerum temporalium fidem pervenit homo ad æternam veritatem, id., XXXIV, 1070. — Fides ad visionem perducit, id., XXXVIII, 103. — Lætificabit in patria quem fides non consolatur in via, id., XXXIV, 541. — Fides reipublicæ divinæ nos adsciscit, XXXIII, 535. — Fides præparat sanctos regno Dei, id., XXXV, 1815. — Fide mens purgatur, ut Deum videre valeat, id., XXXVIII, 56, 568, 541.

Per fidem salus gentium, S. Petrus Chrysologus, LI, 18. — Fides subito curat quod ars diu non curat, *ibid.*, 33. — Dat salutem, *ibid.*, 34. — Fide accedimus ad Deum, *ibid.*, 100. — Fides et impios ad justitiam et mortuos revocat ad vitam, S. Leo Magnus, LIV, 509. — Fides peccati radices evellit, S. Paulinus Nolanus, LXI, 299. — Fides renovatio vitæ, Eugyppius, LXII, 587. — Tam suaves offert fides fructus, ut etiam ipsa conciliet corda regnantium, Cassiodorus, LXIX, 522. — De efficacia fidei, S. Gregorius Turon., LXXI, 935, 1020. — Per fidem operibus junctam illuminantur tenebræ, serpentes, fugiunt idola prosternuntur, etc., *ibid.*, 741. — Fide et operibus ad æternam gloriam pervenitur, id., LXXIII, 470. — Fides operi juncta salvat hominem, S. Hildephonsus, XCVI, 189. — Fides nos a peccatis omnibus purgat, mentes nostras illuminat, Deo reconciliat, etc., Halitgarius, CV, 671. — Fructus fidei in centurione, S. Paschasius, CXX, 349. — Per fidem justificantur peccatores, Lanfrancus, CL, 117. — Fide mundamur a peccato originali, Guibertus, CLVI, 490. — Pro fidei mensura gratiæ donantur, *ibid.*, 422. — Quanta sit fidei efficacia apparet exemplis variis, S. Bruno Sign., CLXV, 903, 904. — Fides hominem facit recte merentem, Rupertus, CLXIX, 45. — Homines ad principatum angelorum sublimat, *ibid.*, 18. Fide conjunguntur electi Deo, sicut mulier viro suo, *ibid.*, 200. — Fides nos generat Christo, Godefridus, CLXXIV, 760. — Petro promeretur clavem regni cœlestis, *ibid.*, 124. — Fides justum facit et custodit, S. Bernardus, CLXXXV, 115. — Prospera et adversa vincit, *ibid.*, 114. — Item mundum et mortem, id., CLXXXIV, 274. — Omnes æque nobilitat, *ibid.*, 140. — Fide vincimus hostes, id., CLXXXIII, 295. — Fides quæ per dilectionem operatur sola virum bonum parit, Robertus Pullus, CLXXXVI, 859. — Fides complet voluntatem, obtinet salutem, *ibid.* — Per fidem in novam creaturam mutamur, Balduinus, CCIV, 592. — Filii Dei efficimur, *ibid.*, 593.

VI. — *De qualitatibus fidei.*

Cedat curiositas fidei, Tertullianus, II, 27. — Laudanda fides quæ ante credit observandam esse quam didicit, *ibid.*, 78. — Fidei perversitas est probata non credere,

non probata præsumere, *ibid.*, 146. — Fidei qualitas de genere conversationis æstimari potest, *ibid.*, 56. — Fides habet tentationem et probationem, *ibid.*, 112. — Famem non timet, I, 678. — Martyrii debitrix est, id., II, 138. — Fides nostra debet esse simplex, S. Cyprianus, IV, 760. — Fides una est, *ibid.*, 1136. — Fidei et perfidiæ non potest esse societas., id., III, 829. — Fides ori atque cordi debet esse connexa, S. Hilarius, X, 597. — Scientia in fide est, ratio in Dei virtute, *ibid.* — Fides in simplicitate est, in fide justitia, *ibid.*, 598 — Fidei timor in custodia mandatorum Dei comprobatur, *ibid.*, 559. — Fidei militia est custodire mandata, *ibid.*, 626. — Fidei nostræ maximum opus est humilitas, *ibid.*, 725. — Fidei unitas, *ibid.*, 267. — Fidei natura subjici loquacitatis artificia non patitur, *ibid.*, 259. — Fides quam præsumpta quæ mavult magis novellæ suæ traditioni credi, quam antiquitati, *ibid.*, 265. — Ubi fides modica, illic turbatio, S. Ambrosius, XV, 1633. — Non debet scindi, sed solida permanere, *ibid.*, 1834. — Bona fides cum pulchro operum renitet ornatu, id., XVII, 562. — Si fides opera non habuerit, mortua est, S. Hieronymus, XXIII, 227. — Perfecta est Deum de Deo credere. *ibid.*, 171. — Pura moram non patitur, *ibid.*, 1040. — Non sit otiosa, id., XXIV, 660. — Fides non est superborum. S. Aug., XXXVII, 650, 874. — Humilitatem habet, id., XXXV, 1670. — Fidei simplicitate lactari oportet, cum parvuli sumus, id. XL, 509. — Fides sine spe et sine charitate pia non est, id., XXXIII, 456. — Fides qualis esse debeat, id., XXXIX, 1959. — Fides christiani quæ et quæ diaboli, id., XL, 1190. — Fides interior et exterior, *ibid.*, 1189. — Fides sola sine operibus non commendat apud Deum, id., XXXV, 2412. — Fides spe nutritur ut corpus cibo, dilectione animatur ut corpus anima, id., XL, 1025. — Fides nostra ex moribus hominum pendere non debet, id., XXXVII, 1592. — Qui non amat, inaniter credit et sperat, id., XLI, 286. — Fides sine charitate mors est, id., XXXV, 1578. — Fides non requirit arbitros, S. Petrus Chrysologus, id., I, II, 9. — Fides stat per orationem, jejunium et eleemosynam, *ibid.*, 43. — In corde, non in chartis ponenda, *ibid.*, 57. — Qui fidem quærit, rationem non quærit, *ibid.*, 58. — Fides tradenda memoriæ, non libro, *ibid.*, 61. — Fides Christiani quæ et qualis esse debeat, S. Salvianus, I, III, 69. — Charitas robur fidei, fides fortitudo est charitatis, *ibid.*, 289.

Vera salus non erit ubi vera fides non fuerit, S. Fulgentius, LXV, 573. — Conscientia bona non est, nisi ubi est fides non ficta, *ibid.*, 543. — Fidem fictam Apostolus fidem vocat non secundum rei veritatem, sed secundum opinionem, *ibid.* — Quod mens credit lingua non taceat, S. Gregorius Magnus, LXXV, 1029. — Fides charitatem præcedit, id., LXXVI, 98. — Quæ signa veram fidem comitari debeant, *ibid.*, 1374. — Fides nullis operibus compta non solum invenitur indecora, sed etiam mortua, S. Hildephonsus, XCVI, 189. — Fides omnium Christianorum una esse debet, Alcuinus, CI, 1546. — Fides sine fiducia et fortitudine ubique infirmatur, S. Paschasius, CXX, 360. — Meditandum omni Christiano ut integra sit ei fides, et non qualiscunque, *ibid.*, 717. — Fides nuda sit viribus humanis, nulli unquam defuit victoria, nisi cui talis fides deficit, *ibid.*, 1425. — Fides recta verior quam visio, *ibid.*, 1595. — Fides quomodo vera, Lanfrancus, CL, 115. — Fides mortua est sine Dei dilectione, Goffridus, CLVII, 232. — Sine charitate fides nihil prodest, Rupertus, CLXIX, 869. — Fides sine opere, stella sine luce, Hildebertus Cenonens., CLXXI, 403. — Sola perfecta fides Deo placet, S. Bernardus, CLXXIV, 728. — Fides ficta pejor et periculosior quam nulla, id., CLXXXV, 111. — Fides otiosa inutilis, id., CLXXXII, 216. — Fides qualis a nobis exigitur, Petrus Lombardus, CXCI, 127.

VII. — *De objecto et merito fidei.*

Fidei primum et maximum officium est, ut in verum Deum credatur, S. Augustinus, XLI, 127. — Fides in Deum creatorem non sufficit ad salutem, id., XLIV, 249. Nullus justorum etiam antiquorum a damnatione totius massæ perditionis salvus esse potuit, nisi per fidem in Christum, id., XXXV, 1918. — Fidei catholicæ quod contrarium est, illud nulla dubitatione falsissimum esse credendum esse, id., XXXIV, 262. — Fides catholica quid tenet, *ibid.*, 221. — Fidei catholicæ expositio, id., XXXIX, 2180. — Fidei nihil addi, nihil minui potest, S. Leo Magnus, LIV, 1062. — Quocunque loco fueris constitutus, principaliter atque indubitanter toto corde retine Patrem Deum et Filium Deum, et Spiritum sanctum Deum, S. Fulgentius, LXV, 673. — Ista est fides catholica ut credamus, etc., S. Bonifacius, LXXXIX, 857. — Credendum est pariter in Patrem et Filium et eorum Spiritum, etc., S. Anselmus, CLVIII, 220. — Velle credere quod est credendum est recte velle, *ibid.*, 529. — Quæ de Christo credenda sunt, diserte exponuntur, id., CLXIV, 425.

Secundum fidei merita tantum quisque accipit, quantum se credat accipere, S. Cyprianus, IV, 665. — Fidei meritum, S. Hilarius, X, 184, 195, 627. — Non ex salute fides, sed salus ex fide exspectanda, id., IX, 965. — Fide merendum quod petitur, *ibid.* — Fidei meritis reservatur beatitudo, *ibid.*, 599. — Fidei merito præcedenti quomodo tribuitur misericordia, S. Augustinus, XXXV, 2061. — Fides inchoat meritum, sed etiam fidei meritum est donum Dei, id., XLIV, 965. — Fides est principium meriti, S. Bruno Sign., CLXIV, 736. — Fides ex merito non est, sed Dei donum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 857. — Fides non merito operum præcedentium donatur, Balduinus, CCIV, 587.

VIII. — *De fide antiquorum.*

Fides ante Christum non erat in terris, Tertullianus, I, 1260. — Ante Domini Passionem salus per nudam fidem fiebat, *ibid.*, 1215. — Fides Antiqui et Novi Testamenti eadem, S. Leo Magnus, LIV, 319, 354. — Antiqui in fide Christi vixere et placuere, *ibid.*, 314, 319, 454, 565, 577. — De fide antiquorum, de perfectione et imperfectione charitatis, Petrus Pictaviens., CCXI, 1115.

Libri de fide tractantes.

Tractatus de fide, S. Zeno, XI, 269.
De fide libri quinque, S. Ambrosius, XVI, 525.
Liber de fide, Rufinus, XXI, 1124.
De fide rerum quæ non videntur, liber unus, S. August., XL, 172.
De fide et symbolo liber unus, *ibid.*, 181.
De fide et operibus liber unus, *ibid.*, 197.
De fide spe et charitate, *ibid*, 231.
De fide seu de regula veræ fidei liber unus, S. Fulgentius, LXV, 672.
De fide, Taio Cæsar., LXXX, 816, S. Hildef., XCVI, 188.
Homilia de fide spe et charitate, Raban. Maur., CX, 83.
De fide, Haymo Halberst., CXVIII, 896.
De fide, spe et charitate, S. Paschasius Radb., CXX, 1388.
De fide catholica, S. Petrus Damianus, CXLV, 19.
De fide, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 327; Abælardus, CLXXVIII, 1695.
De fide, S. Bernardus, CLXXXIV, 1200; CLXXXIII, 770.
De fide, Robertus Pullus, CLXXXVI, 816.
De fide, Petrus Lombardus, CXCII, 805, 1082.
Liber de commendatione fidei, Balduinus, CCIV, 571.
De commendatione fidei, defectio fidei, Petrus Cantor., CCV, 266.
Testimonia gentilium de fide, Petrus Bles., CCVII, 869.
De fide, Petrus Pictav., CCXI, 1089.

CLIII.

INDEX DE SPE, UT VIRTUTE THEOLOGICA,

QUA ERIGITUR ANIMUS AD SPERANDAM A DEO ÆTERNAM BEATITUDINEM EJUS AUXILIO OBTINENDAM,

IN QUO DE ILLIUS NATURA ET CERTITUDINE, DE NECESSITATE, PRÆSTANTIA, OBJECTO ET EFFECTIBUS, AC DE PRÆSUMPTIONE ET DESPERATIONE ILLI OPPOSITIS.

—

I. — *De spei natura.*

Spei natura, S. Hilarius, X, 628. — Spes ne sit incertorum præsumptio, sed exspectatio cognitorum, id., IX, 417. — Spes quid sit nisi futurorum exspectatio, S. Ambrosius, XVI, 1081. — Spes non nisi bonarum rerum est, nec nisi futurarum, et ad eum pertinentium qui sperat, S. Augustinus, XL, 255. — Quid spes, Haymo, CXVIII, 875; S. Paschasius Radbertus, CXX, 1455. — Quid sit inter spem et fidem, *ibid.*, 1458. — Spes autem quæ videtur non est spes, Lanfrancus, CL, 132. — Spes quæ sit, S. Bruno Carth., CLIII, 47, 74, 427. — Quid spes, S. Bruno Sign., CLXV, 906; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 1069; Hugo de S. Victore, CLXXV, 464. — In quo differant spes et fides, id., CLXXI, 1069. — De spe, quid sit, Petrus Lombardus, CXCII, 811. — Quid sit inter fidem et spem, *ibid* — Spes quid, Petrus Pict., CCXI, 1094.

II. — *De variis speciebus spei.*

Spes alia gentium, alia christianorum, S. Augustinus, XXXVIII, 1024. — Spes carnalis, *ibid.*, 34. — Spes bonorum temporalium quam inanis et incerta, *ibid.*, 861. — Spes vana in pecunia, in honore, in amico potente, id., XXXVI, 237, 600. — Spes perversa decipit, sicut bona et recta liberat, id., XXXVIII, 535. — Spes alia est præmiorum æternorum, alia divini auxilii, id., XXXVII, 1541. Quotuplex spes, S. Bernardus, CLXXXIII, 668.

III. — *De certitudine spei nostræ.*

Spes nostra nititur Dei promissis, S. Hilarius, IX, 548. — Maxime nititur Dei misericordia, *ibid.*, 522. — Quantis ad sperandam veniam nos Deus titulis indulgentiarum provocaverit, S. Ambrosius, XV, 1442. — Spei nostræ certitudo, S. Augustinus, XXXVIII, 861. — Spes Christianorum quam solida, id., XXXVII, 1074. — Spes nostra in promissione Dei fundatur, XXXV, 1656. — Spes nostra quibus arrhis salutis a Deo erigitur, XXXVII, 1941, 1942. Spes nobis data salutis, quia certa est, tanquam jam data esset eadem salus loquitur Apostolus, XLII, 251, 252. — Spes nobis in Christo est, quia jam in illo completum est, quod nobis promissum speramus, XLII, 251. — Spei certitudo in causa est, ut quod faciendum est, factum dicatur, id., XXXVIII, 180. — Spes quam certa, S. Bernard., CLXXXIII, 200. — Spes ex Dei cognitione et sui nascitur, id., CLXXXIII, 975. — Tria considero in quibus tota spes mea consistit, charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redditionis, S. Bernardus, CLXXXIII, 544. — Spes nostra innititur gratuitæ Dei electioni et bonitati, Adamus Præmonst., CXCVIII, 820.

IV. — *De necessitate et præstantia spei.*

Spes gestis est ostendenda, S. Hilarius, IX, 548. — Spes æternorum bonorum in veterum Patrum vita et gestis continetur, *ibid.*, 651. — Spe futuri sæcularia contemnenda, *ibid.*, 941. — Spes ita videtur esse connexa fidei et charitati ut sint aliis aliæ necessariæ, S. Zeno, XI, 269. — De Domini miseratione non diffitendum et quare, S. Ambrosius, XIV, 1035. — Spes hic necessaria est, S. Augustinus, XXXVIII, 569. — Comes est fidei, *ibid.* — Spes nequit esse sine fide, sed sine ea fides potest esse, id., XL, 234. — In Dei misericordia spes omnis collocanda est, S. Fulgentius, XLV, 5. — Quantum necessaria spes peccatoribus ad pœnitendum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1021. — Animæ necessaria est spes, Alcuinus, CI, 616. — Præter amorem Dei necessaria est spes, S. Anselmus Cant., CLVIII, 219. — Præstantia spei, S. Hilarius, X, 627. — Spei meritum et excellentia in quo sit, S. Leo Magn., LIV, 397. — Sicut desperatione nihil est deterius, ita firma spe nihil est melius, CLXIV, 794.

V. — *De qualitatibus spei.*

Spes nostra debet esse patiens, S. Cyprianus, IV, 758. — Spes pertinax, id., IX 672. — Spes fidelium quæ, S. Hilarius, IX, 661. — Etsi conteraris, etsi affligaris, etc., tamen exspecta Dominum et non te confundet spes, S. Ambrosius, XIV, 1005. — Fides excludit timorem, S. Fulgentius, LXV, 511. — Spem nostram potius comitetur timor quam securitas, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 493, 670, 686. — Qualiter spes crescit inter adversa, Haymo, CXVIII, 896. — Quod in præsentiarum nec spes sine timore admodum agitur, nec timor sine spe ad alta subrigitur, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1455.

VI. — *De objecto spei.*

Spes unica totius orbis, Christus, Tertullianus, II, 760. — Spes Christianorum in cœlis, id., I, 260. — Quod speramus, in glorioso Christi corpore speculamur, S. Hilar., IX, 715. — Spes omnis nostra in Deo, *ibid.*, 320. — Christus spes, *ibid.*, 592, 417. — Spes tota collocanda in Deo, S. Augustinus, XXXVIII, 165. — Insana est spes eorum, qui aliquid a Deo præter ipsum Deum sperant, id., XXXVI, 457, 458. — Speramus angelorum æqualitatem, id., XXXVIII, 854. — Spes nostra in Deo esse debet, S. Leo Magnus, LIV, 154. — De spe non ponenda in homine, Haymo, CXVIII, 896. — Sancta spes est adipiscendi regnum Dei et justitiam ejus, S. Anselmus Cant., CLVIII, 594. — Ejus bona inexcogitabilia, S. Bernardus, CLXXXIII, 221. — Speramus non solum in Deo, sed ipsum Deum, CLXXXIII, 220.

VII. — *De effectibus spei.*

Afflictum spes consolatur, S. Hilarius, IX, 548. — Spes tutissima est contra diabolum munitio, *ibid.*, 592. — Dat vires spes proxima, S. Ambrosius, XV, 1349. — In tempore humilitatis nostræ spes consolatoria est, *ibid.*, 1282. — Quando anxii et solliciti sumus, spes nos futurorum exspectatione confirmet, id., XIV, 816. — Spes dilectionem accendere solet, S. Augustinus, XXXVII, 1487. — Reipublicæ divinæ nos adscrisit fides, spes, charitas, id., XXXIII, 535. — Spes salutem et beatitudinem in hac vita nobis obtinet, id., XLI, 651. — Spes solatium in hac peregrinatione, id., XXXVII, 966. — Spes lactat nos,

nutrit nos, confirmat nos, hic consolatur nos, *ibid.*, 1188. — Spes certa reditus nostri etiam peregrinando tristes consolatur et exhortatur, id., XXXVII, 1884, 1889. — Sperantibus revelatur dulcedo Dei, id., XXXVIII, 791. — Spes sine gaudio esse non potest, id., XXXVII, 1885. — Sancti semper gaudentes, et hic et in cœlis, hic de spe, ibi de re, XXXVIII, 1498, 1659, 1679, 1703, 1889. — Spes in Domino omnia commutat in melius, Cassiodorus, LXX, 303. — Spes cœlestium mentem solidat, S. Greg. Magnus, LXXVI, 994. — Qui in Deo firmiter sperant, etsi persecutiones, cruciatus, et mortem ipsam ab inimicis patiantur, a fidei stabilitate et proposito justitiæ divelli nequeunt, quia Deus nunquam deserit sperantes in se, id., CLXIV, 716. — Sancti in solo Deo spem habentes, nunquam ejus auxilio et consolatione destituentur, CLXIV, 762. — Mirabiles spei effectus, S. Bruno Sign., CLXV, 907. — Capaces nos reddit misericordiæ, S. Bernardus, CLXXXIII, 394. — Hominem reddit omnipotentem, id., CXXXHI, 1190.

VIII. — *De desperatione, et præsumptione.*

Spes et desperatio in peccatis timenda, S. Augustinus, XXXVII, 1876, 1877. — Sperando et desperando homines periclitantur, quomodo, id., XXXV, 1651. — Sperantibus et desperantibus quomodo consulit Deus, *ibid.* — Ne spe veniæ pejus homines viverent, mortis diem fecit Deus incertum, id., XXXVII, 1501. — De desperatione, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1450. — De Dei misericordia nunquam desperandum, id., CLVIII, 737, 873. — Qui peccat spe remissionis, non meretur remissionem, CLVIII, 1162. — Tentatio contra spem omnium gravissima, S. Bernardus, CLXXXIII, 240.

Libri de spe tractantes.

Tractatus de spe, S. Zeno, XI, 269.
Tract. de spe, Taio Cæsar., LXXX, 817.
Tract. de spe, Alcuinus, CI, 616.
Tract. de spe, Halitgarius Camer., CV, 672.
Tract. de spe, Haymo Halberst., CXVIII, 895.
Tract. de spe, fide et charitate, S. Paschasius Radb., CXX, 1387.
Tract. de spe cœlesti, Othlonus mon., CXLVI, 267.
Tract. de spe, S. Bruno Sign., CLXV, 904.
Tract. de spe et charitate, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 45.
Tract. de spe, S. Bern., CLXXXIV, 1201; CLXXXIII, 770.
Tract. de spe, quid sit, Petrus Lombardus, CXCII, 811.
Tract. de spe, Petrus Pictav., CXCII, 1094.

CLIV.

INDEX DE CHARITATE,

QUANTUM SIT VIRTUS THEOLOGICA,
IN QUA ASSERUNTUR EJUS EXCELLENTIA, NECESSITAS, EFFECTUS ET OBJECTUM,

SCILICET ERGA DEUM, PROXIMUM ET SEIPSUM;

ENUMERANTUR PRÆTEREA LIBRI DE CHARITATE TRACTANTES.

—

I. — *De charitatis natura et excellentia.*

Charitatis natura, S. Hilarius, X., 628. — Charitatis præstantia, *ibid.*, 627. — Charitas omnium est, S. Zeno, XI, 272. — Charitas finem non habet, *ibid.*, 273. — Manifestum est, dilectionem virtutum omnium divinarum esse substantiam naturalemque magistram, *ibid.*, 274. — Ejus laudes, *ibid.*, 278. — Cum spes et fides in charitate sint, non est dubium quod major sit charitas, S. Ambrosius, XV, 1439. — Major omnibus charitas, *ibid.*, 1848. — Quam bonum ignis charitatis, *ibid.*, 1380. — Charitas uno licet vocabulo appelletur, multis tamen consistit, XVII, 226. — Quasi mater est animarum, *ibid.*, 167. — Charitas sine cæteris virtutibus et cæteræ virtutes sine charitate esse non possunt, *ibid.*, 821. — Charitas mater est omnium virtutum, S. Hieronymus, XXII, 742. — Charitas non potest comparari nec pretium habet, *ibid.*, 535. — Charitatis dignitas, XXIII, 425. Principatum tenet inter virtutes, XXVI. — Charitas quid sit, S. Aug., XXXVIII, 145; XL, 25. — Charitas virtus est, qua id quod diligendum est, diligitur, XXXIII, 739. — Charitatem donum Dei esse negant Pelagiani, XLV, 1292. — Charitas est donum Dei, XXXIII, 576, 595; XXXVIII, 210, 577, 620, 715, 793, 1323, 1241, 1462; XLIV, 237, 240, 290, 904. — Charitate nullum Dei donum excellentius, XLII, 864, 865. — Charitatem a nobis habere non possumus, sed a Deo per Spiritum sanctum, XLV, 1105. — Charitas quantum bonum, XXXIX, 764. — Maximum omnium bonorum, XXXIII, 811.

Charitatis laus, XXXIII, 854; XXXIX, 1533, 1534. — Charitas est Deus ipse, *ibid.*, 818. — Usque adeo charitas est donum Dei, ut Deus vocetur, XXXVIII, 852.—Charitas est magna et vera virtus, S. Augustinus, XXXIII, 737; XXXVIII, 1397. — Virtus animæ, XXXVII, 1353. — Charitas major est fide et spe, quia adveniente objecto hæ cessant, illa vero crescit, *ibid.*, 1171.—Charitas in omnibus et super omnia habenda, XXII, 1310. — Charitas gratia est Novi Testamenti, XXXIV, 755.—Charitas dicitur amor Dei et proximi, XXXVI, 260. — Charitas est nexus quo homines invicem sibi et Deo connectuntur, XXXV, 878. — Charitas est motus animi ad fruendum Deo propter ipsum, et se atque proximo propter Deum, XXXIV, 72. — Charitas est amor Dei, et proximi, suique ipsius secundum Deum, XLI, 410. — Charitas radix omnium bonorum, XFIV, 370, 374. — Charitate quid pretiosius, quid luminosius, quid firmius, quid utilius? XXXVIII, 764.— Quod nihil charitati præponendum sit. Cassianus, XLIX, 1023. — Nihil est sublimius charitate, quæ inter Dei omnia dona supereminet, S. Prosper Aquit., LI, 288. — Charitas omnium virtutum mater, S. Leo Magn., LIV, 262. — De laude charitatis, Julianus Pomerius, LIX, 493. — Charitas primus fructus spiritualium donorum, S. Fulgentius, LXV, 344. — Charitas est omnium fons et origo bonorum. *ibid.*, 732. — Deus charitas est, et charitas ex Deo, *ibid.*, 353, 512, 634. — Charitatis excellentia est quod qui eam habet in corde nunquam valet sermonibus explicare, CLXV, 345. — Charitas donum Dei, cupiditas laqueus diaboli, LXV, 739, 740. Charitas principale Spiritus sancti donum, Fulg., LXV, 187. — Charitas vera in quo consistat, Cassiodorus, LXX, 100. — Vera charitas quænam sit, Theodulphus Aurel., CV, 202. — De laude charitatis et quod ipsa sit mater omnium virtutum, Haymo Halbers., CXVIII, 887. — Quid sit charitas, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1461.— Charitas est bonorum omnium magistra, Isidorus Mercator, CXXX, 221. — Charitas mater omnium virtutum, S. Petrus Damianus, CXLIV, 866. — Charitas excellentior est omnibus donis. Lanfrancus, CL, 199. — Charitas est et boni malique discretio, S. Bruno Sign., CLXV, 624.— Principale bonum charitas est, Rupertus Tuit., CLXIX, 867. — Charitas virtutum consummatio est, Hildebertus Cenom., CLXXI, 771. — Charitas virtutum omnium radix, *ibid.*, 900. — Regina virtutum, 344. — Charitas omnibus virtutibus supereminet, *ibid.*, 854. — Ejus præstantia, *ibid.*, 241.— Charitas quid sit et an Deus sit charitas secundum Augustinum, Hugo de S. Vict., CLXXV,

900. — Quod sola charitas virtus dicenda sit et non, P. Abælardus, CLXXVIII, 1570. Verse charitatis natura, S. Bernardus, CLXXXII, 188, 500, 508.—Charitatis excellentia demonstratur, Aelredus abb., CXCV, 505 — Charitatis excellentia, *ibid.*, 1078. — Charitate nihil melius et jucundius, Richard. a S. Victore, CXCVI, 917. — De charitate et excellentia charitatis, S. Stephanus Grand., CCIX, 1038. — Quod charitas sit virtus omnium præstantissima, Petrus Bles., CCVII, 895.

II. — *De charitatis necessitate.*

Qui charitatem non habet, Deum non habet, S. Cyp., IV, 511; S. Zeno, XI, 275. — Sine qua nullum nec nominari potest vel esse martyrium; sine qua maxima et imperiosa virtus caret effectu; sine qua nihil valet omnium scientia linguarum, etc., S. Optatus, XI, 1019. — Maximum mandatum in lege dilectio Dei, S. Ambros., XV, 1280. — Charitatem Dominus exigit, servus timorem, S. Ambrosius, XVI, 1257. — Qui charitatem non habet, sciat se Deum non habere, XVII, 252. — Charitas sine cæteris virtutibus et cæteræ virtutes sine charitate esse non possunt, *ibid.*, 821. — Charitatis duo præcepta semper cogitanda, semper meditanda, S. Aug., XXXV, 1531. — Charitatis præcepta duo in omnibus Scripturæ sermonibus reperit Augustinus, XXXIII, 225. — Sine charitate nihil est homo, quidquid aliud habuerit, XXXV, 1539.—Quod fit sine charitate, nullo modo fit bene, XLIV, 993 — Lex non impletur sine charitate, XXXVIII, 267, 696, 1241. — Ubi charitas est, quid possit deesse? Ubi autem non est, quid est quod possit prodesse? XXXV, 1141, 1151; XXXV, 1845. — Cum charitate omnia habentur, sine illa nihil prodest, quidquid haberi potest, XXXV, 1646; XXXVII, 1627. — Charitatem adde, prosunt omnia, detrahe charitatem, nihil prosunt cætera, XXXVIII, 44, 362, 575, 764, 783. — Sine charitate omnia bona nihil prosunt, XXXIII, 229, 755. — Nec veritas, nec sacramenta, scientia, prophetia, aut fides, XLIII, 512, 514, 601. — Charitatem non habenti cætera dona auferuntur, XXXVII, 1905. — Qui noluerit servire charitati, necesse est ut serviat iniquitati, XXXVI, 163. — Sine charitate cæteræ virtutes non prosunt, S. Prosper Aquit., LI, 697. — Sine ea pereunt, *ibid.*, Sine charitate ex Apostolo nihil prosunt cætera, *ibid.*, 83. — Sine charitate habent cætera pietatis similitudinem, non veritatem, *ibid.* — Præceptum charitatis super omnes libros est, cui militat omnis lingua et omnis doctrina sanctorum, S. Prosper Aquit., *ibid.*, 585. — Duo præcepta charitatis duæ pennæ, quibus animæ ad Deum tendunt, *ibid.*, 289. — Charitatis necessitas, *ibid.*, 476. — Sine charitate nudas esse et infructuosas virtutes, S. Leo Magn., LIV, 299. — Sine charitate cæteræ virtutes ad salutem nihil proficiunt, *ibid.*, 299, 400, 449. — Charitas Christi mundo est præferenda, S. Maximus Taurin., LVII, 711. — Charitas proximi ad omnem virtutem necessaria, *ibid.* — Charitas hic quidem necessaria est, quæ nos separat a diabolo, purificat a peccato, reconciliat Deo, Julianus Pomerius, LIX, 495. — Sine charitate quisquam sonum dare potest, vitam habere non potest, S. Fulgent. Ruspen., LXV, 187. — O charitatis debitum bonum, debitum sanctum, debitum cœlestibus refertum commodis! *ibid.*, 737. — De præcepto charitatis, S. Columbanus abb., LXXX, 250. — Quod sine charitate nulla bona prosunt, Haymo Halberst., CXVIII, 892.— Charitas quibus necessaria, S. Petr. Damian., CXLIV, 66, 521. — Ejus virtus et necessitas, S. Bruno Sign., CLXV, 907. — Charitas est oculus cordis, quo qui caret cæcus est, Rupert. Tuit., CLXX, 95. — Quare non sunt tria præcepta charitatis, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 531. — Sine charitate nihil prosunt reliquæ virtutes, S. Bernardus, CLXXXII, 817. — Duo præcepta charitatis, P. Lombardus, CXCII, 1083. — Absque charitate virtutes cæteræ deficiunt, Petrus Cantor., CCV, 272.

III. — *De effectibus charitatis.*

Per quam ira, æmulatio, ambitio, iniquitas, luxus cupiditas comprimuntur, S. Hilarius, X, 628. — Charitas rura, urbes ac populos compescit pacemque conservat, S. Zeno, XI, 273. — Hæc bella premit, lites tollit, jura evacuat, fora compescit, odia eradicat, iras exstinguit, *ibid.* Mirabiles effectus charitatis, *ibid.*, 278.— Charitas culpam et omnia peccata mortificat, S. Ambrosius, XV, 1423.—Multam charitatem remittere peccata, XIV, 870. — Exeludit omnem perturbationem, XV, 1321. — Nos superioribus nectit, cœlo que inserit, XIV, 177.—Libertas liberum facit hominem, charitas amicum Deo, XVI, 1090. — Omnia potest, S. Hieronymus, XXII, 527. — Charitas capaces reddit ad capiendæ divinæ, S. Augustinus, XXXVIII, 705. Charitas reipublicæ divinæ nos adsciscit, XXXIII, 553. — Charitate fideles in uno incommutabili unum sunt, XLIV, 109. — Charitas de multis cordibus hominum facit cor unum, XXXV, 1558. — Charitas occidit quod fuimus, ut simus quod non eramus, XXXVII, 1628. — Charitas vincit carnis concupiscentias, XXXV, 2061, 2062. — Charitatis vis, XXXVI, 541. — Persecutionibus sola charitate resistitur, XXXVI, 424. — Quanto magis regnat in quocumque Dei charitas, tanto minus ei dominatur iniquitas, XXVII, 1058. — Charitas facit cives Jerusalem, XXXVII, 773. — Quod charitas non solum de servis filios facit, sed etiam imaginem Dei ac similitudinem ferat, Cassianus XLIX, 853. — Charitas Dei mundum impiorum vicit, S. Prosper Aquit., LI, 702. — Quia charitate multitudo tegitur peccatorum, LIV, 189. — Nil contra diabolum efficacius quam largitas charitatis per quam omne peccatum aut declinatur aut vincitur, *ibid.*, 400. — Charitas fidem et alias virtutes vivificat, easque facit utiles, *ibid.*, 166. — Quantum perfectionis charitas in se fundatis exhibeat, Julianus Pomerius, LIX, 496. — Charitatis effectus remissio peccatorum, S. Fulgentius Rusp., LXV, 737. — Charitatis effectus recenscntur, S. Gregor. Mag., LXXVII, 782, 847, 935. — Quæ et quanta bona operata sit charitas in sanctis Patribus, Haymo Halberst., CXVIII, 891. — Quod ne tantæ virtutis sit charitas, ut omnem legem et universa mandata Dei in ea possimus complere, *ibid.*, 894. — Ejus effectus et proprietates, Lanfranc., CL, 199. — Charitas facit homines venire ad Dei similitudinem, Rupert. Tuit., CLXX, 513. —Charitatis duo fructus, affectus et effectus, Hildebert. Cenom., CLXXI, 544. — Charitas longe etiam dissitos nobis præsentes facit et familiariores. CLXXI, 217.—Unam rempublicam facit cœlum et terram. *ibid.* Veræ charitatis effectus, S. Bernardus, CLXXII, 93.— Est amicitiarum mater, *ibid.*, 109.

IV. — *Quibus comparatur charitas.*

Charitas cur aquæ comparetur, S. Augustinus, XXXVII, 1353. — Charitas per superiora cœli designatur, *ibid.*, 1342. — Charitatis symbolum coccinum, XXXIV, 734. — Tabernaculum decem aulæorum, *ibid.*, 634. — Charitas lex civitatis Dei, XXXVII, 1261. — Charitas lux est, XXXIII, 561; XXXV, 1598. — Margarita Evangelii pretiosa, XL, 670. — Charitas quasi navis, XXXVII, 1699. — Charitas est oleum, XXXV, 1435; XXXVIII, 575. — Panis, XXXV, 1542. — Radix nostra, XXXVI, 557, 607. — Charitas sapientia Dei est, XXXIII, 557, 607. — Tunica Christi desuper texta, XXXVII, 176. — Charitas vestis nuptialis, XXXVIII, 563; XLIII, 669. — Charitas clavus dicitur, Cassiodorus, LXX, 878. — Per vinum fervor charitatis intelligitur, *ibid.*, 1100. — Charitas vernali pluviæ comparatur, *ibid.*, 100. — Per carbones orationes charitatis igne succensæ intelliguntur, *ibid.*, 905. — Charitatis typus est oleum, S. Gregorius Magnus, LXXV, 595. — Charitas dicitur lex Christi, *ibid.*, 922. — Charitas calori comparatur, *ibid.*, 1160. — Auri nomine charitas intimatur, LXXVI, 732. — Charitas dicitur latitudo spiritalis ædificii, *ibid.*, 955. — Cocco bis tincto charitas Dei et proximi significatur, *ibid.*, 975, 1288. — Charitas dicitur ignis, *ibid.*, 1241. — Cur charitas per vestem nuptialem signata, *ibid.*, 1287. — Charitas cocco bis tincto quomodo similis, LXXVII, 29, 471. — Charitas per aurum significatur, S. Bruno Carthus., CLII, 852 — Domus vocatur, *ibid.*, 1085. — Charitas per solis splendorem designata, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 711. — Vino comparata, *ibid.*, 1045. — Quomodo lex Domini dicitur, CLXXXII, 111. — Charitas aurum, Garnerius Can. Reg., CXCIII, 505. — Ignis, *ibid.*, 551. — Charitas Dei et proximi per coccum bis tinctum demonstrata, *ibid.*, 429.

V. — *De objecto charitatis.*

Sequens est, ut etiam proximos eo affectu, quo nos ipsos diligimus, diligamus, S. Zeno, XI, 276. — Quisquis nobilitatis suæ conscientiam retinet, diligit fratrem, *ibid.*, 276. — Videamus unde vera charitas veniat, ubinam consistat, cui vel maxime debeatur, *ibid.*, 278. — Si parentes diligimus, quanto magis diligere debemus creatorem parentum auctoremque nostrum? S. Ambrosius, XIV, 574. — Quo sensu Christus præcipiat parentes odisse et inimicos diligere, id., XV, 1415. — Charitas circa quæ debeat occupari, S. Augustinus, XXXIX, 1599 — Charitas Dei in tribus consistit, charitas proximi in septem. XXXVI, 281. — Charitas ad inimicos extendi debet, XXXVIII, 564. — Charitas non tantum præsentes sed et toto orbe dispersos fratres complectitur, XXXV, 2048. — Charitatem non solum in fratres, sed etiam in eos qui foris sunt, exhibere debemus, XXXVI, 299. — Charitas dicitur amor Dei et proximi, *ibid.*, 260. — Charitate et Deum diligimus, et invicem diligimur, XXXV,

1852. — Charitas est nexus, quo homines invicem sibi et Deo connectuntur, *ibid.*, 878. — Quod perfectio charitatis sit pro inimicis orare, Cassianus, XLIX, 857. — Etiam ad infideles et inimicos se extendit charitas, S. Leo Magnus, LIV, 251, 262. — Diligendus Deus toto corde, *ibid.*, 169. — Cum proximus diligitur, Deus diligitur, *ibid.*, 460. — Cui charitas debeatur, S. Fulgentius Rusp., LXV, 733. — Etiam ad inimicos extendi debet charitas, *ibid.*, 739.

Charitas a duobus præceptis incipit, et ad innumera se extendit. S. Gregorius Magnus, LXLV, 922. — Charitas erga proximum in duobus consistit, id., LXXVI, 226, 1205. — Charitate a semetipso incipere debet homo, *ibid.*, 122. — Amorem proximi inculcat et concordiæ studium, S. Paulinus Aquil., XCIX, 216. — Quomodo apparet qui diligit fratrem secundum mandatum et quomodo arguitur qui non diligit, S. Benedictus, CIII, 540. — Qui sunt inimici quos diligere jubemur, *ibid.* — Qualiter per charitatem in Deo diligitur amicus et propter Deum diligitur inimicus, Haymo Halberst., CXXVIII, 895. — Quod charitas gemina sit, id., CXX, 1466. — Quod quatuor sint diligenda, *ibid.*, 1467. — Quid sit proximus quem jubemur diligere, *ibid.*, 1469. — Charitas ad inimicorum dilectionem extenditur, Isidorus Mercator, CXXX, 224. — Non solum amici, sed ipsi inimici nostri ex Christi præcepto sunt diligendi, S. Bruno Sign., CLXV, 110. — Quatuor sunt a nobis diligenda, Deus qui supra nos est, nos ipsi qui intra nos, proximus qui juxta nos, corpus nostrum quod infra nos, Hildebertus Cenom., CLXXI, 520. — Charitas duplex videlicet Dei et proximi, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 528, 529 *et seqq.* — Quod dilectio omnem hominem complectatur et non, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1569. — Charitas a seipsa incipit, S. Bernardus, CLXXXII, 735. — Charitas proximi tripliciter exercetur, *ibid.*, 723. — Si illo præcepto jubemur diligere totum proximum et nos totos, Petrus Lombardus, CXCII, 814. — Si melius est dilige:e amicos quam inimicos, vel econverso, *ibid.*, 818, 1084. — Quod in præsenti tempore perfecte non diligitur Deus, id., CCIV, 419. — Quod toto corde diligendus sit Deus in beneficiis suis, *ibid.*, 420. — Tota anima diligendus sit in beneficiis suis, *ibid.* — Quod ex omnibus viribus diligendus est Deus in judiciis suis, *ibid.*, 423. De dilectione hominis erga Deum, S. Stephanus Graud., CCIV, 1099. — Charitas debet a teipso inchoari et in proximo perfici, Petrus Cantor., CCV, 278.

VI. — *De qualitatibus charitatis et ejus ordine.*

Dotes charitatis, S. Cyprianus, IV, 510, 632; S. Zeno, XI, 373. — Vere diligit qui sine tristitia, sine timore, voluntario potius studio quam coacto præcepta conservat, S. Ambrosius, XV, 1380. — Charitas non potest esse sine fide, id., XVI, 280; XVII, 252. — Perfecta charitas omnem fidem habet, id., XVII, 1268. — Qui charitatem sequitur, omnibus humilis est, *ibid.*, 492. — Nulla illam vincunt tormenta, *ibid.*, 430. — Mensuram non habet charitas, S. Hieronymus, XXII, 485. — Prona sit ad misericordiam, non insultans peccantibus, *ibid.*, 789. — Charitas nequit esse sine fide, id., XXXVIII, 564. — Ubi dilectio est, ibi necessario fides et spes, XXXV, 1826. — Charitas de corde puro, et de conscientia bona, et fide non ficta quid sit, id., XXXIV, 56. — Charitas sola semper manet, id., XXXVIII, 867. — Charitas major est fide et spe quia adveniente objecto hæ cessant, illa vero crescit, id., XXXVII, 1171. — Charitatis latitudo, longitudo, sublimitas et profundum, id., XXXIII, 564, 565, 611. — Charitas duplex severitatis et mansuetudinis, id., XLIII, 85. — Charitas serviens, id., XXXVII, 1733. — Aliquando amicis molesta esse non timeat, id., XXXVIII, 539.

Dilectio Dei sit gratuita, proximi benefica, S. Hieronymus, XXXVIII, 571. — Charitas mittit foras timorem sed servilem, id., XXXIII, 560. — Charitas timorem alium pellit, alium introducit, id., XXXVII, 888. — Charitas semper augeri potest, id., XXXIII, 739. — De charitatis perpetuitate, Cassianus, XLIX, 496. — De gradibus charitatis, *ibid.*, 1028. — Quibus gradibus ad sublimitatem charitatis possit ascendi et quæ sit in ea stabilitas, *ibid.*, 853. — Charitas perfecta et imperfecta, S. Prosper Aquit., LI, 696. — Nullum habet terminum charitas, quia nullo potest claudi fine Divinitas, S. Leo Magnus, LIV, 500. — Dotes charitatis, Julianus Pomerius, LIX, 495. — Laudes charitatis, S. Fulgentius, LXV, 195. — Charitatis latitudo qualis, id., LXXVI, 987, 993. — Charitatis officia explicantur, id., 925. — Charitas patiens contra mala, benigna, ut amet quos portat, id., LXXVI, 1262. — Charitatis descriptio, S. Agobardus Lugdun., CIV, 261. — Quid sit initium charitatis quidve perfectio, L. Paschasius Radbertus, CXX, 1474. — Qualis est charitas, S. Bruno Sign., CLXV, 909. — Characteres charitatis a D. Paulo assignati eximie explanantur, CLXV, 910. — Charitatis elogium, Hildebertus, CLXXI, 521. — Utrum charitas semel habita amittatur, Hugo de S. Victore, XLXXVI, 539; CLXXVIII, 1574; Petrus Pictav., CCXI, 1125.

Charitatis ordo, S. Augustinus, XLI, 615. — Charitatem ordinare, id., XXXVIII, 603. — Non ordine amandi, sed ordine subveniendi, infirmiores fortioribus anteponit, id., XXXIII, 537. — Ordo charitatis, Julianus Pomerius, LIX, 497. — Charitas ordinari præcipitur ut peccatum vitetur, S. Fulgentius, LXV, 167. — De ordine charitatis, Paschasius Radbertus, CXX, 1472; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 125. — Charitatis ordinatio quid sit, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 15. — Charitas a seipso incipit, S. Bernardus, CLXXXII, 734. — In prælato quomodo recte ordinanda, id., CLXXXIII, 1018. — De ordine diligendi quid prius, quid posterius, Petrus Lombardus, CXCII, 816. — De modo et ordine charitatis, ubi plura tractantur dubitabilia, Petrus Pictav., CCXI, 1095.

Libri de charitate tractantes, sermones, homiliæ, etc.

Tract. de charitate, S. Zeno, XI, 269.

Sermones de charitate, S. Augustinus, XXXIX, 1529, 1533, 1886, 1952, 1957, 1959 *seqq*, 2245.

De charitate, id., XL, 25, 231, 288, 1065.

De diligendo Deo liber unus, *ibid.*, 847.

De quatuor virtutibus charitatis, id., XLVII, 1128.

De charitate, Cassianus, XLIX, 853.

De laude charitatis, Julianus Pomerius, LIX, 494.

De nutrienda charitate, Eugyppius, LXII, 1083.

Sermo de laude charitatis, *ibid.*, 1085.

Sermo de charitate Dei ac proximi, S. Fulgentius, LXV, 737.

Epistola ad Eugyppium de charitate et ejus dilectione, *ibid.*, 544.

De diligendo proximo, id., LXVIII, 270.

Sermo de dilectione Dei et proximi, Talo Cæsar., LXXX, 761.

De charitate, *ibid.*, 818.

De dilectione Dei et proximi, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1099.

Sermo de fide et charitate, S. Bonifacius Mogunt., LXXXIX, 856.

De charitate et nomine ejus, S. Hildephonsus Tolet., XCVI, 192.

De charitate, Alcuinus, CI, 615; C, 508 *seqq.*

De charitate, Benedictus Anian., CIII, 647, 539, 540.

De dilectione Dei, *ibid.*, 686.

De dilectione proximi, *ibid.*, 687.

De charitate, Halitgarius, CV, 672.

De charitate, Jonas Aurelian., CVI, 233.

Homilia de fide, spe et charitate, Rabanus Maurus, CX, 85.

Homilia de charitate, *ibid.*, 85.

De charitate, Haymo Halberst., CXVIII, 887.

Liber de charitate, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1459.

De charitate, Adalgerus, CXXXIV, 917.

De dilectione Dei et proximi, Othlonus monachus, CXLVI, 268.

De charitate, Eadmerus Cant., CLIX, 697.

De charitate, S. Bruno Sign., CLXV, 907.

De spe et charitate, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 43.

De dilectione proximi, *ibid.*, 125.

De dilectione Dei, *ibid.*, 126.

De charitate, *ibid.*, 528.

Liber de diligendo Deo, S. Bernardus, CLXXXIV, 1206.

Tractatus de charitate, *ibid.*, 583.

De charitate, *ibid.*, 806, 1206; CLXXXIII, 770.

De diligendo proximo, Zachar. Chrysopol., CLXXXVI, 135.

De dilectione Dei, Robertus Pullus, CLXXXVI, 695.

De perfecta charitate, *ibid.*, 861.

Speculum charitatis, id., CXCV, 501.

De gradibus charitatis, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1195.

De quatuor gradibus violentæ charitatis, *ibid.*, 1208.

De dilectione Dei tractatus, Balduinus Cant., CCIV, 417.

De charitate, Petrus Cant., CCV, 274.

De charitate Dei et proximi tractatus duplex, Petrus Bles., CCVII, 871.

De dilectione Dei, Alanus de Insulis, CCX, 251.

De dilectione proximi, *ibid.*, 453.

De charitate, Petrus Pictav., CCXI, 1095.

CLV

INDEX DE VIRTUTIBUS.

In hoc Indice analogice agemus de virtutibus, scilicet de virtutibus in genere, de virtutibus theologicis, hoc est de fide in se spectata, et de fidei fundamentis, seu de Scriptura sacra, traditione et auctoritate Patrum et conciliorum, in rebus fidei et de fide in actum adducta seu de religione et pietate; deinceps de spe; postea de charitate, seu de amore debito Deo, et proximo et nobismetipsis. Quæ quæstiones adhuc augentur indicationibus ex Patribus deductis, quæ tantum alphabetice notantur, consulendæ.

Deinde agemus de virtutibus moralibus, de donis Spiritus sancti; de præcipuis consiliis evangelicis iisdem regulis servatis; postea, alphabetice, de quibusdam specialibus virtutibus, et tandem de beatitudinibus evangelicis.

En virtutes de quibus in hoc indice tractatur:

Abnegatio.
Abstinentia.
Æquitas.
Amor.
Benignitas.
Bonitas.
Castitas.
Charitas.
Clementia.
Compassio.
Compunctio.
Confessio.
Constantia.
Continentia.
Contritio.
Discretio.
Eleemosyna.
Fidelitas.
Fides.
Fletus.
Fortitudo.
Gaudium.
Gratitudo.
Hilaritas.
Hospitalitas.
Humilitas.
Indulgentia.
Innocentia.
Intellectus.
Jejunium.
Liberalitas.
Mansuetudo.
Misericordia.
Modestia.
Mortificatio.
Obedientia.
Oratio.
Parcitas.
Patientia.
Paupertas.
Pax.
Perseverantia.
Pietas.
Pœnitentia.
Probitas.
Providentia.
Prudentia.
Pudicitia.
Religio.
Sapientia.
Simplicitas.
Sobrietas.
Sollicitudo
Spes.
Taciturnitas.
Temperantia.
Timor.
Vigilantia.
Virginitas.
Zelus.

I. — De virtute in genere.

Nomine virtutis intelligitur donum Dei, quo quis ad cognoscenda et implenda officia vitæ Christianæ et facilitatem habet et propensionem. Hæc autem propensio et facilitas a Deo est. Hanc nemo potest propriis viribus acquirere. « Et ut scivi, ait Scriptura sacra, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, et hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum; adii Dominum et deprecatus sum illum. » Et alibi: « Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum. »

Sunt aliæ virtutis definitiones quæ ad hanc omnes fere recidunt, ut, Virtus est bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nullus male utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur; aut, Virtus est animi habitus bonum faciens habentem, et opus ejus bonum reddens; vel tandem, Virtus est habitus naturæ modo atque rationi consentaneus, quæ animam facit optimam.

BONIFACIUS, Mogontin. archiepisc. — Considerare nos oportet præsentis vitæ statum, vel qui actus sint nobis omni studio evitandi, vel qui tota virium nostrarum instantia sectandi. Inter omnia quæ hic agi possint, semper aspicere debemus quomodo diabolo deceptori nostro resistamus, et quomodo Deo Jesu redemptori nostro placeamus. In eo illi placemus, si hoc agimus quod ille jussit, et quod ille interdixit refutamus. Peccata vero et iniquitates prohibet nos committere, commissa pœnitentiæ medicamine citius curare. Recte itaque vivere et pie, et æterna quærere præcepit nobis, et unumquemque locum et conditionem suam diligenter procurare, ne vacuus appareat vel minus utilis in loco suo. Una est enim corpori nostro anima, in qua vita consistit, sed multa sunt membra diversis distincta officiis. Sic in Ecclesia una est fides, quæ per charitatem ubique operari debet, sed diversæ dignitates proprias habentes ministrationes. Nam alius ordo præpositorum est, alius subditorum; alius divitum, alius pauperum; alius senum, alius juvenum; et unaquæque persona habens sua propria præcepta, sicut unumquodque membrum habet suum proprium in corpore officium. Nam episcoporum officium est prava prohibere, pusillanimes consolari, protervos corripere. Deinde regius honor populis debet esse timori et veneration, quia non est potestas nisi a Deo. Item, potentes et judices omnes qui regi adhærent fideles sint oportet, et humiles et misericordes, in æquitate judicare et non in muneribus, viduas et pupillos et pauperes defendere, episcopis suis subditos esse, neminem vi opprimere, non injustis divitiis inhiare, sua magis indigentibus dare quam aliena rapere. Item sunt in populo Dei alii sapientes et alii stulti. Sapientium est bona quæ sciunt et opere complere et aliis prædicare. Quid prodest viatori scire viam, si non vult intrare? Ille vero qui viam Dei scit et intrat, aliosque introduci, similis est firmamento, quod multis splendet sideribus. Qui vero multos ædificat, multorum mercede gloriatur. Debent itaque potentes Deum habere sibi præsentem semper, et licet hominem non timeant, Deum tamen metuant, et potestate sibi concessa in Dei honorem et in salutem animæ suæ fruantur. Qui vero stulti sunt et indocti, discant humiliter a sapientibus, quia qui ignorat, ignorabitur, ne ignorantia se putent excusari posse apud districtum judicem; ille considerat occulta uniuscujusque.

Tres distantiæ sunt in humano genere; alii sunt qui bene sciunt, et faciunt quæ sciunt; hi sunt optimi hominum ac Deo proximi. Secundus gradus est in hominibus qui per se bona nesciunt, volunt tamen discere a bene scientibus, et implere quæ didicerint, et horum vita utilis est in Ecclesia. Qui bona quæ ignorat discere contemnit, hujus vita omnibus inutilis est et plurimis noxia. Quapropter qui sciat bonum faciat, et qui nesciat discat, ut et ille de sua scientia gaudeat, et hic de sua industria proficiat. Alii sunt in Ecclesia divites, alii pauperes. Pauperibus præceptum est humiles esse et sperare in Deum, qui dixit: « Beati pauperes spiritu, » et meliores divitias tanto avidius amare, quanto his terrenis vacui sunt. Divitibus præceptum est sua dare, non aliena rapere, vestire, induere, quia multa sunt quæ divites per abundantiam divitiarum superflua faciunt, vel in cibo, vel in vestitu. Ideo refectio pauperum abluat peccata quæ superfluitas contraxit, quia « Sicut aqua exstinguit ignem, ita eleemosyna exstinguit peccatum. Dives qui parcit divitiis, non parcit animæ, aut cui largus est qui semetipso tenax est? Cogitet unusquisque quanto pretio ab igne præsenti, si cogatur ardere vel unum diem, velit se redimere, quanto est acrior ignis judicii?

Ignis gehennæ insuper æternus est. Ideo qui habeat divitias, præveniat faciem judicis, et misereatur miseris, ut ei misereatur Deus, qui pauperi miseretur; feneretur domino, et ipse reddet ei. Senes vero decet religiosos esse, compositis moribus, et canitiem ornare sobrietate, et semper de ingressu alterius vitæ cogitare. Adolescentes convenit obedientiæ et subjectioni seniorum operam dare ut proficiant semper in domo Dei, ut meliores ac meliores fiant, nec vanis oblectationibus et noxiis cupiditatibus malignos se spiritus mancipare sinant, sed castos se et immaculatos studeant ad maturam perducere ætatem.

Parentibus quoque præceptum est ut erudiant filios suos in timore Dei. Quid enim parenti proficit, si habeat filium tormentis perpetuis deputatum? Ideo diligentius erudiant in disciplina pietatis filios suos patres, ut benedictione hæreditatis hic et in futuro sæculo habeant illos. Sed et filii obediant parentibus suis, nam et ipsemet Christus subditus fuisse parentibus suis legitur. Viri vero diligant uxores suas in castitate et continentia pura, et quasi fragiliori vasculo honorem eis competentem in timore Dei faciant; uxoresque viris suis sint subditæ in timore et fide, scientes a Deo constitutam esse subjectionem uxoris viro. Sunt quoque alia communia in Ecclesia omni dignitati, ætati et sexui, præcepta, ut est diligere Dominum Deum ex toto corde, ex tota mente, totaque virtute, et proximum sicut seipsum, nullusque hoc alteri faciat quod sibi fieri nollet. Patientia quoque omnibus necessaria est et compassionis affectus, et misericordiæ largitàs et justitiæ æquitas, et fidei puritas, et spei firmitas, orationumque instantia et mansuetudo morum. His enim et hujusmodi hostiis promeretur divina clementia. Hæc enim salutis præcepta et omnibus conveniunt, et cunctis necessaria esse noscuntur. His passibus iter cœleste, et his clavibus supernæ patriæ janua panditur. Per hæc vestigia omnes sancti cursum vitæ præsentis peregerunt, et qui nunc regnant cum Christo, per has semitas ad eum pervenerunt, nec est hæc via laboriosa, sed valde gloriosa, quæ brevi spatio peragitur, sed perpetua lætitia et gloria coronatur. Qui vero hac pergere non cessat, angelicæ beatitudinis consors efficitur, et ipsius Domini Dei omnipotentis æterno fruitur aspectu. LXXXIX, 860-862.

Virtutes in genere sunt fides recta et vita immaculata; fides recta, quod est credere in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus, et in Spiritum sanctum, unum omnipotentem Deum in Trinitate perfecta. Sed quia scriptum est : « Fides sine operibus mortua est, » oportet Deum diligere.....; deinde proximum... timor Domini, pax, benignitas, patientia, humilitas, continentia, modestia, justitia, misericordia... Bonifac., episc., LXXXIX, 856.

JULIANUS POMERIUS. — Omnis sancta virtus res est divina, incorporea prorsus atque mundissima; quam mentes inquinatæ non inquinant, sed ipsa inquinatas emaculat; cujus participatione formantur informia, suscitantur mortua, sanantur infirma, corriguntur prava, reconciliantur adversa. Hanc non habet nisi Deus, et is cui dederit Deus. Quæ in animo habitat, sed animum corpusque sanctificat; ad quam nullus accedit invitus, quam nullus amittit, nisi propria voluntate deceptus. Nemo eam sibi conferre potest, cum possit auferre; alteri autem nec conferre prævalet nec auferre.

Itaque cum talis ac tanta virtus cuilibet inter voluptates suas adhuc marcescenti refulserit, atque ei ad se concupiscendam desiderium salubre commoverit, protinus in animo ejus duarum delectationum contrariarum rixa consurgit, et mentem voluntas adversum se ancipiti delectatione divisam in diversa ducit ac reducit; modo reprehendendo, quod elegerat, modo quod reprehenderat eligendo; atque ita in alterutrum latus se cogitationum varietate versantem, ipsa velut virtutis ac vitii tepida medietas, vexat ac lacerat. Quoniam quidem quemlibet hominem, donec se in eo quod elegerit, certa definitione confirmet, quandiu modo non vult quod volebat, modo velle incipit quod nolebat, velut in quodam deliberationis incertæ bivio constitutum, discerpit ipsa diversitas voluntatum. Hinc eum virtus admonet suæ salutis et vocat; inde consuetudo vitiosa discedere a se volentem remoratur et revocat, et paulisper a se averso, nec ad virtutem plene converso, usitatæ voluptatis admonitione blanditur, et omnes illecebras quibus olim perdite fruebatur ostendit. Turpia quoque desideria quibus vinciatur immittit, ac jam pene fastidienti blandum nescio quod molliter insusurrat, et supplicat ne præponat mollibus dura, lætis tristia, certis dubia, præsenti voluptati futura; cogitet quam pœnale sit atque difficile dulcibus carere deliciis, illecebris renuntiare carnalibus, abstinentiæ jugis gravari laboribus, jejuniorum ac vigiliarum continuatione torqueri, certa carnis afflictione præmium dubiæ remunerationis ambire, contra diabolum decipiendi peritum resistendo arma corripere, insidias ejus ac fraudes vigilantis animi cautione vitare, quam denique miserum sit enormitate tantæ asperitatis evictum, ac diaboli a fraude deceptum, ad repudiata redire, voluptatibus quas abjecerat frui, et omnibus quæ incaute laboriosum susciplendo propositum contempserat delectari, LIX, 498, 499, 500.

ABÆLARDUS, PETRUS, CLXXVIII, 1752.
ADAMARUS (S.), monach., LXXXVIII, 743, 766.
ADEMUS, Persenïæ, CCXI, 664.
ADRIANUS IV, papa, CLXXXVIII, 1536.
ADSO, Dervens. monach., CXXXVII, 603, 621, 628, 647, 652.
AELREDUS, abb., CXCV, 200, 577.
AIMOINUS, Floriacens. monach., CXXXIX, 775.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 487, 489, 552, 519, 602, 666, 669.
ALBERICUS, Ostien. episc., CLXVI, 451.
ALCUINUS, abbas, C. 161, 166, 167, 168, 173, 175, 214-217, 232, 554, 560, 561, 506; CI, 637, 943, 1254.
ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1279.
ALEXANDER III, papa, CC, 1370.
AMBROSIUS (S.), Mediolanens episc., XV, 219, 228, 248, 262; XV, 57, 61, 75, 81, 116, 204, 250, 279, 294, 454, 600, 750, 1033, 1200, 1229, 1508, 1510.
ANACLETUS, antipap., CLXXIX, 707.
ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc., CLVIII, 592, 595, 658, 641, 642, 876, 878, 885, 1161.
ARIALDUS, diaconus, CXLIII, 1463.
ARNOBIUS, rhetor. V, 227, 309, 826.
BEDA, Venerabil., XCII, 146.
BENEDICTUS (S.), abbas, CIII, 441, 447, 477.
BERNARDUS (S.), Clarævall. abb., CLXXXII, 778, 819; CLXXXIII, 47, 547, 878, 1055, 1116; CLXXXIV, 312, 566, 674, 652, 766; CLXXXV, 505, 514, 457, 492, 660, 1010, 1334.
BERNO, abb., CXLII, 1065.
BONIFACIUS (S.), episc., LXXXIX, 827, 848, 852.
BRUNO (S.), Carthus. ord., CLII, 687, 1072, 1108.
BRUNO (S.), ord. S. Trinit., CLIII, 274, 548.
BRUNO (S.), Signiac. episc., CLXIV, 105; CLXV, 911-915.
CASSIANUS, presbyt., XLIX, 666, 900.
CASSIODORUS, senat. et Vivariens. abb., LXIX, 798, 1149, 1184, 1185; LXX, 1290, 1291.
CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VIII, 52, 272, 440, 469, 1546.
CYPRIANUS (S.), Carthagin. episc., IV, 663.
EADMERUS, monach., CLIX, 579, 665, 682.
ELIGIUS (S.), Noviomens. episc., LXXXVII, 519.
ETHELWOLDUS, Wintoniens. episc., LXXXVII, 97.
EUGYPPIUS, abb., LXII, 570, 571, 879.
GERHOHUS, præposit. Reichersp., CXCIII, 652, 884; CXCIV, 1163, 1271, 1428.
GODEFRIDUS BULLONIUS, Hierosolymit. rex, CLV, 592, 458, 440.
GREGORIUS (S.), Turonens. episc., LXXI, 445.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 509, 589, 592, 593, 631, 632, 696; LXXVI, 1068; LXXVII, 18, 121; LXXIX, 26, 59, 141, 397, 481, 514.
GUALBERTUS, abb., CXLVI, 771.
GUIBERTUS, abb., CLVI, 27, 21, 41, 47, 96, 140, 141, 207, 334, 547, 550.
HALITGARIUS, Cameracens. episc., CV, 673.
HAYMO, Halberstatens. episc., CXVII, 791.
HERVÆUS, Remens. archiepisc., CLXXXI, 66, 857, 1106.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 423, 554, 659, 815, 819, 827, 881, 1112; XXIII, 228, 286, 301, 512.
HILARIUS (S.), Pictaviens. episc., IX, 75, 74, 961.
HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 141, 146, 156, 163, 164, 176, 355, 783, 847, 900, 1009, 1015, 1043.
HILDEGARDIS (S.), abbatissa, CXCVII, 151, 182, 191, 272, 770, 783, 785, 941.
HUCBALDUS, monach., CXXXII, 868.
HUGO (S.), Lincoln. episc., CLIII, 946
HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 1152; CLXXVI, 121, 273, 541, 525, 997, 1184; CLXXVII, 185, 494, 502, 627, 822.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 710, 894.
INNNOCENTIUS III, papa, CCXV, 984.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 795.
JOANNES SCOTUS, Erigena, CXXII, 1156, 1157, 1167.
JOANNES CIRITA, abb., CLXXVIII, 1668.

JOANNES SARESBERIENSIS, Carnotens. episc., CXCIV, 492, 497, 518, 612, 651, 740, 954.
JULIANUS POMERIUS, LIX, 473, 501, 510, 518.
LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 366, 380, 382, 386, 454, 435, 443, 446, 496, 470, 571, 587, 609, 610, 649, 650, 651, 654, 659, 663, 665, 685, 687, 735, 737, 738, 766, 768, 885; VII, 137, 824.
LEO MAGNUS (S.), pap., CXLIII, 559.
LEO MARSICANUS, monach., CLXXIII, 901.
LUPUS SERVATUS, presbyt., CXIX, 683.
MARBODUS, Redon. episc., CLXXI, 1475, 1476, 1540.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 202, 398; CCIX, 151.
MATHILDIS (S.), regina, CXXXV, 889.
NORBERTUS (S.), archiepisc., CLXX, 1291.
ODO (S.), Cluniacens. abb., CXXXIII, 49, 112, 122, 129, 184, 370.
ORDERICUS, monach., CLXXXVIII, 652.
OSBERNUS, monach., CXLIX, 378.
OTHLONUS, presbyt. et monach., CXLVI, 119, 290.
PASCHALIS II, papa, CLXIII, 78.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), CXX, 527.
PAULINUS (S.), episc., XCIX, 219.
PETRUS BLESENSIS, CCVII, 51, 92, 247, 881.
PETRUS CANTOR, CCV, 505.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXLV, 209, 775.
PETRUS, Clarævall. abb., CCI, 1402.
PETRUS LOMBARDUS, CXCI, 1528; CXCII, 84.
PETRUS, Pictaviens. episc., CCXI, 1039, 1078, 1088, 1153, 1154.
PHILIPPUS DE HARVENG, abb., CCIII, 103, 147.
PROSPER (S.), Aquitan., LI, 185, 248, 653.
RABANUS MAURUS, archiepisc., CVIII, 553, 812, 813; CIX, 14; CX, 1115; CXII, 1148.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 161, 544
REGINO, Prumiens. abb., CXXXII, 279.
REINERUSIS. Laurentii monach., CCIV 61.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 6, 17, 38, 442, 662, 1098, 1129, 1269, 1291, 1292.
RICULFUS, Suessionens. episc., CXXXI, 16.
RUFINUS, presbyt., XXI, 511, 512, 513.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVII, 519, 1593; CLXVIII, 553, 880, 930, 966, 1421; CLXIX, 105, 106, 117, 1327, 1588.
SIGEBERTUS, Gemblacens. monach., CLX, 665.
SMARAGDUS, abb., CII, 671, 676.
STEPHANUS, Tornacens episc., CCXI, 588.
STEPHANUS DE MURETO, monach., CCIV, 1071, 1084.
SULPICIUS SEVERUS, XX, 1175, 1778.
TAIO, Cæsaraugustan. episc., LXXX, 874, 875, 925, 926, 942.
THOMAS, Cisterciens. CCVI, 88.
THOMAS DE RADOLIO, monach., CCIX, 1028.
TERTULLIANUS, presbyt., I, 416, 441, 452, 624, 910, 923, 924; II, 41, 619; III, 111, 138, 555.
THEODORUS, Cantuariens. archiepisc., XCIX, 941.
VALCANDUS, monach., CLI, 590.
VENANTIUS FORTUNATUS, LXXXVIII, 118, 128, 137, 147, 154, 198, 208, 240, 311.
ZACHÆUS, Christianus, XX, 1079-1082.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach., CXIV, 934, 991, 993.
WILLELMUS (S.), abb., CCIX, 610.

II. — De virtutibus theologicis.

Virtutes theologicæ eæ sunt quæ ad Deum immediate referuntur, quæ nonnisi divina revelatione cognoscuntur, et quæ sunt fides, spes et charitas. Notum est quod sic referantur immediate ad Deum, cum per fidem credimus in Deum; per spem speramus in eum, et per charitatem eum diligimus. Est ergo Deus objectum proprium, et primarium, et immediatum virtutum theologicarum.

Virtutes morales plurimæ sunt. Sed omnes reducuntur ad quatuor principales, quæ cardinales dicuntur, quia sunt veluti cardines et fundamenta cæterarum; videlicet a l prudentiam, temperantiam, fortitudinem et justitiam. Istæ non ad Deum immediate, sed ad mores recte componendos primo et directe, et immediate referuntur; qui quidem postea ad Deum referendi sunt. Deus enim est finis ultimus ad quem oportet omnia referri quæ ad mores pertinent. Nec omnino puri mores sunt nisi ad Deum eorum sanctitas referatur. Si vis scire, ait S. Hieronymus, quales ornatus hominus quærat? Habeo prudentiam, justitiam, temperantiam, fortitudinem. His plagis cœli includere, hæc te quadriga, velut aurigam Christi, ad metam concita ferat. Nihil hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius; ex omni parte decori et ornamento tibi sint et tutamini. Philosophorum sententia est sibi hærere virtutes, et apostoli Jacobi, cui una defuerit, omnes deesse.

PETRUS LOMBARDUS, magister sententiarum. — Fides, spes, charitas et operatio secundum aliquid æqualia sunt in præsenti. Unde S. Gregorius : « Fidem, spem, charitatem atque operationem, dum in hac vita vivimus, æquales sibi esse apud nos invenimus, quia quantum credimus, tantum amamus; et quantum amamus, tantum de spe præsumimus. Quisque enim fidelis tantum credit, quantum sperat et amat; et tantum operatur, quantum credit, et amat et sperat. Sed tamen major spe et fide charitas dicitur, quia, cum ad Dei speciem pervenitur, spes et fides transit, sed charitas permanet; et quia charitas mater est omnium virtutum, quæ non ideo per fidem et spem ponitur, quod ex eis oriatur, sed quia post illa remanebit aucta. « Charitas nunquam excidit. » Præmissa autem æqualitas proprie secundum interiorum actuum intentionem consideranda est. Huic vero scilicet charitas non est ex fide et spe, sed e converso, videtur obviare quod ait Apostolus : « Finis præcepti est charitas de corde puro, et conscientia bona et fide non ficta » Quod S. Augustinus exponens ait: « Cor accipit pro intellectu, et conscientiam pro spe Qualis, inquit, charitas est finis præcepti procedens de corde puro, id est de puro intellectu, ut nihil nisi Deus diligatur; et conscientia, id est de spe bona et fide non ficta, id est, non simulata. Non ergo charitas fidem et spem, sed fides et spes charitatem præcedere videntur. Hoc ergo ea ratione traditum intellige, non quod fides et spes causa vel tempore charitatem omnium bonorum matrem præcedant, sed quia charitas illis in aliquo esse non potest, sed illæ sine charitate possunt esse, quamvis non sit fixa fides vel spes sine charitate. Ideo ergo ex fide et spe procedere dicitur charitas, quia nulli provenit sine istis, CXCII, 510, 511.

Idem S. Augustinus : « Fides operans per dilectionem utique sine spe esse non potest; nec amor sine spe, nec sine amore spes, nec utrumque sine fide; et fides sine amore nihil prodest : potest tamen credi aliquid quod non speratur; nihil autem potest sperari quod non creditur. Idcoque credere, quod est actus fidei, naturaliter præcedit sperare, quod est actus spei, quia nisi aliquid credatur non potest sperari. Creditur enim aliquid quod non speratur. Inde est quod in Scriptura pleraque reperitur quod fides præcedit spem, et spes sequitur fidem, non quod virtus fidei præcedat virtutem spei virtute vel causa, sed quia actus fidei naturaliter præcedit actum spei; quod etiam quidam concedunt de ipsa virtute fidei, ut naturaliter præcedat spem, non tempore. Unde et recte ea sola dicitur fundamentum omnium virtutum et bonorum operum, non autem fundamentum est charitatis, quia non ipsa charitatis, sed charitas ipsius virtutis fidei causa est.

Charitas enim causa est et mater omnium virtutum ; quæ si desit, frustra habentur cætera; si autem adsit, habentur omnia. Charitas autem Spiritus sanctus est. Ipsa est ergo causa omnium virtutum, non ipsius aliqua virtutum causa est, quia omnia munera excellit. Unde S. Augustinus : « Respice ad munera Ecclesiæ, et universis excellentius charitatis munus cognosces, quæ, ut oleum, non potest premi in imo, sed superexsilit. Non ergo ejus causa vel fundamentum fides est. » S. Gregorius dicit quia, nisi prius fides teneatur, nullatenus ad spiritualem amorem attingitur. Non enim charitas fidem, sed fides charitatem præcedit, quia nemo potest amare quod non crediderit, sicut nec sperare. Sed hoc accipi potest dictum de fide, quæ virtus non est. Ipsa enim spem et charitatem frequenter præcedit; vel de actu fidei, qui forte naturaliter actum charitatis præcedit; sicut actum spei, quod verba præmissa diligenter notata innuunt, et ea etiam quæ addit dicens : Nisi ea, inquit, quæ audis credideris, ad amandum ea quæ audis, non inflammaberis; quæ tantum de non visis est..... Unde S. Chrysostomus : Fides in anima nostra facit subsistere ea quæ non videntur, de quibus proprie fides est; de visis enim non est fides, sed agnitio, CXCII, 807.

De fide.

Hic agemus : 1° de fide in se spectata; 2° de fidei nostræ fundamentis; 3° de fide in actum adducta seu de religione et pietate; 4° de fide in actum adducta per orationem.

1. — *De fide in se spectata.*

Fides est lumen supernaturale a Deo mentibus nostris

infusum, quo in Deum firmiter credimus, iisque omnibus plane assentimus, quæ Deus revelavit, etiamsi illa captum nostrum superent. Quod explicatur. Est lumen, quia per eam mens nostra irradiatur et cognoscit quæ a Deo revelata sunt. Per hoc lumen firmiter, hoc est sine dubitatione, cum assensu pleno, certissime, credimus Deum exsistere, ipsique omnino confidimus. Inter ea quæ a Deo revelata sunt, alia intelligentia consequimur, alia ingenii nostri aciem superant, et utraque per fidem credimus. Intelligimus, v. g., cœlum et terram fuisse a Deo condita. Non plane intelligimus qui fieri possit, ut Deus unus in tribus personis subsistat; utrumque fide certissima credimus, quia Deus utrumque revelavit, cum fidei hujus fundamentum sit Verbum Dei solum. Neque enim aliud fide theologica credimus quam quod dixit et revelavit. Et Deo revelanti credimus, quia Deus nec sapientissimus falli, nec optimus fallere potest; nam impossibile est mentiri Deum.

Cognoscimus autem quæ sunt a Deo revelata, per ministerium Ecclesiæ Christi, cui Deus credidit verbi sui depositum. Quod Ecclesia sumit ex Scriptura sacra et traditione. Quiquid enim Deus revelavit hominibus, quidquid Ecclesia proponit de fide credendum, totum in Scriptura vel traditione continetur. Scripturæ nomine intelligimus Verbum Dei scriptum in iis libris quos canonicos dicimus; traditionis nomine intelligimus Verbum Dei non scriptum in libris canonicis, sed ab apostolis ad nos usque continua successione, ore transmissum et veluti per manus traditum.

Dicimus verbi Dei depositum, nimirum Scripturam et traditionem Ecclesiæ fuisse a Christo commissum, quia ad solam Ecclesiam catholicam ex Christi instituto pertinet, tum Scripturas, tum traditiones seras et sinceras a falsis secernere; et interpretari et significare quis sit sensus Scripturarum et traditionis.

Ait S. Augustinus, lib. XII contra Faustum, c. 4, 5. An Faustus apostolos nostros pro se testes vocabit? Non opinor homines producet, sed libros aperiet, quos non pro se, sed contra se apertos reperiet. Quod si eos infalsatos diverit, ipse testium suorum fidem oppugnabit. Si autem alios quos dicat apostolorum nostrorum codices protulerit, quomodo eis ipse auctoritatem dabit quam per Ecclesias Christi ab ipsis apostolis constitutas non accepit, ut inde ad posteros firmata commendatione transcurreret? Nostrorum porro librorum auctoritas, tot gentium consensione, per successiones apostolorum, episcoporum, conciliorum roborata Manichæis adversa est; vestrorum autem nulla est, quia et a tam paucis profertur, et ab iis qui Deum et Christum mendacem colunt.

Et in lib. XXVIII, c. 2 et 4. Dices illam narrationem non esse Matthæi quam Matthæi esse dicit universa Ecclesia, ab apostolicis sedibus usque ad præsentes episcopos certa successione perducta... istum librum credite esse Matthæi, quem ex illo tempore quo Matthæus ipse in carne vixit, non interrupta serie temporum Ecclesia certa connexionis successione usque ad tempora ista perduxit. Sed alium forte proferes librum, qui nomen habeat alicujus apostoli, quem a Christo constat electum, et ibi Christum natum ex Maria Virgine non esse lecturus es. Cum ergo necesse sit alterum horum librorum esse mendacem, cui nos potius censes fidem accommodare debere? Eine quem illa Ecclesia ab ipso Christo inchoata et per apostolos provecta certa successionum serie usque ad hæc tempora, toto terrarum orbe dilatata, initio traditum et conservatum agnoscit atque approbat, an ei quem eadem Ecclesia incognitum reprobat? Si enim prolatæ fuerint aliquæ litteræ, quæ nullo alio narrante ipsius proprie Christi esse dicantur... quia et illæ litteræ si proferrentur, utique considerandum erat a quibus proferrentur. Si ab ipso, illis primitus sine ambio proferri potuerunt, qui tunc ei cohærebant, et per illos etiam ad alios pervenire. Quod si factum esset per præpositorum et populorum successiones confirmatissima auctoritate clarescerent. Quis est ergo tam demens, qui hodie credat esse epistolam Christi quam protulerit Manichæus, et non credat facta vel dicta esse Christi quæ scripsit Matthæus? aut si etiam de Matthæo, utrum ipse ista scripserit dubitat, de ipso quoque Matthæo non potius id credat quod invenit in Ecclesia, quæ ab ipsius Matthæi temporibus usque ad hoc tempus certa successionum serie declaratur, et credat nescio cui ex transverso de Periside. Cum ipse apostolus Paulus post Ascensionem Domini, de cœlo vocatus, si non inveniret in carne apostolos, quibus communicando, et cum quibus conferendo Evangelium, ejusdem societatis esse appareret, Ecclesia Illi omnino non crederet? Sed cum cognovisset eum annuntiantem quod etiam Illi annuntiabant, et in eorum communione atque unitate viventem, ita eum Domino commendante, meruit auctoritatem, ut verba illius hodie sic audiantur in Ecclesia, tanquam in illo Christus locutus audiatur. Et putat Manichæus credi sibi debere ab Ecclesia Christi, loquenti contra Scripturas tanta et tam ordinata auctoritate firmatas, per quas ei præcipue commendatum est ut quisquis illi annuntiaverit præterquam quod accepit, anathema sit.

Cum igitur tantum auxilium Dei, pergit idem S. Augustinus in lib. *De utilitate credendi*, c. 17, n. 35. tantum profectum fructumque videamus, dubitabimus nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani ab apostolica sede per successiones episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, et partim plebis ipsius judicio, partim conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnatis culmen auctoritatis obtinuit? Cui nolle primas dare vel summæ profecto impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ. Nam si nulla certa ad sapientiam salutemque animis via est, nisi cum eos rationi præcolit fides, quid est aliud ingratum esse opi atque auxilio divino, quam tanto robore prædictæ auctoritati velle resistere?..... Scripturarum a nobis tenetur veritas, cum hoc facimus quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsam Scripturarum commendat auctoritas, ut, quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit, hujus obscuritate quæstionis eamdem ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.

Vincentius Lirinens. in suo Commonitorio ait: Sæpe igitur magno studio et summa attentione perquirens a quamplurimis sanctitate et doctrina præstantissimis viris, quonam modo possim certa quædam et quasi generali ac regulari via catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ pravitatis falsitate discernere, hujusmodi semper responsum ab omnibus fere retuli. Quod sive ego, sive quis vellet exsurgentium hæreticorum fraudes deprehendere, laqueosque vitare, et in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam Domino adjuvante deberet, primum scilicet divinæ legis auctoritate, tum deinde Ecclesiæ catholicæ traditione. Hic forsitan requirat aliquis: Cum sit perfectus Scripturarum canon, sibique ad omnia satis superque sufficiat, quid opus est ut ei ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam sacram pro ipsa sui altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt, sed ejusdem aliloquia alius aliter atque alius interpretatur, ut pene quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit; aliter Arius, Eunomius, Macedonius; aliter Photinus, Apollinaris, Priscillianus, aliter Jovinianus, Pelagius, Cœlestius, aliter postremo Nestorius. Atqui idcirco multum necesse est propter tantos tam varii erroris anfractus, ut prophetiæ et apostolicæ interpretationis linea secundum ecclesiastici et catholici sensus normam dirigatur.

Sancta Tridentina synodus de ista traditionis quæstione, decernit, ad coercenda petulantia ingenia, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei et morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore edendæ forent. Consul. Matth. XI, 25; XVI, 18; XVIII, 17; XXVIII, 20. Luc. X, 16. Rom. I, 14; I Cor. I, 26. Ephes. IV, 14. I Timoth. III, 15.

Fides prorsus necessaria est ad salutem. Nulla salus iis qui firmiter non credunt quidquid credit et docet Ecclesia. Unde necesse est omnino, ut singuli credant in genere quidquid credit Ecclesia; et ex iis nonnulla capita, quæ præcipua sunt, distincte norint; scilicet, Mysteria sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis Verbi, Redemptionis hominum per Christum, quæcunque apostolorum symbolo continentur; præcepta Dei et Ecclesiæ; multa quæ pertinent ad sacramenta, præsertim ad baptismum, Eucharistiam et pœnitentiam. Quod sic explicamus: Distinctam articulorum fidei cognitionem majorem minoremve habere tenetur unusquisque pro ratione status, conditionis, ingenii, temporis et cæterorum hujusmodi. Quæ cuique cognitio distincta necessaria sit difficile est certo statuere. Non hic quæstio est de iis quæ ante Christum essent necessario credenda. Loquimur solum de baptizatis quibus adest liber rationis usus. Nullus ex iis salvari potest, quin noverit mysteria sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis et Redemptionis. Tenentur singuli addiscere saltem præcepta Dei et Ecclesiæ, symbolum apostolorum, effectum baptismi, aliaque multa quæ per-

tinent ad sacramenta sive confirmationis, sive Eucharistiæ, sive pœnitentiæ, sive Extremæ-Unctionis, et ad status sui atque conditionis rationem et officia.

Hæc dicta intelligantur de rudioribus inter Christianos. Qui enim religionem penitus investigare et cognoscere possunt, nec curant, iis periculosior est ignorantia. Nihil enim est, quod nostra pluris intersit, quod ad nos spectet magis, quam singula nosse quæ Ecclesia credit, et omnium Ecclesiæ observationum rituumque rationes investigare. Id si ita est, mirum plerosque Christianorum torpere oscitanter supina ignorantia, cujus valde timendus ipsis exitus est in tremendo Dei judicio. Quod conterunt tempus ludis, nugis, inanibus colloquiis, voluptatibus, id si in religionis studio collocarent, esset hæc illis et facilis et jucunda et utilis occupatio. Non est quod excusent suam ignorantiam.

PETRUS LOMBARDUS. — Dicendum de sufficientia fidei ad salutem. Illis enim qui præcesserunt adventum Christi et qui sequuntur, videtur profecisse fides secundum temporis processum, sicut profecit cognitio. Fides quippe magna dicitur cognitione et articulorum quantitate, vel constantia et devotione. Est autem quædam fidei mensura sine qua nunquam potuit esse salus. Unde Apostolus : « Oportet accedentem ad Deum credere quia est, et quod remunerator est sperantium in se. » Sed quæritur utrum hoc credere ante adventum et ante legem, ad salutem sufficerit. Nam tempore gratiæ constat certissime hoc non sufficere; oportet enim universa credi quæ in symbolis continentur. Sed nec ante adventum nec ante legem videtur hoc sufficisse, quia sine fide Mediatoris nullum hominem vel ante, vel post fuisse salvum sanctorum auctoritates contestantur. Unde S. Augustinus : « Illa fides sacra est qua credimus nullum hominem, sive majoris, sive minoris ætatis, liberari a contagione mortis et obligatione peccati, quod prima nativitate contraxit, nisi per unum mediatorem Dei et hominum Jesum Christum. » Cujus hominis ejusdemque Dei saluberrima fide etiam illi justi salvi facti sunt, qui priusquam veniret in carne crediderunt in carnem venturum. Eadem enim fides est et illorum et nostra. Proinde cum omnes justi sive ante incarnationem sive post, nec vixerint, nec vivant, nisi ex fide incarnationis Christi, profecto quod scriptum est, « non esse aliud nomen sub cœlo, in quo oporteat salvari nos, ex illo tempore valet ad salvandum genus humanum, ex quo in Adam vitiatum est. » Idem S. Augustinus ait : « Nemo liberatur a damnatione, quæ per Adam facta est, nisi per fidem Jesu Christi. Eadem fides Mediatoris quæ nos salvat, salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis, quia, sicut credimus « hristum in carne venisse, ita illi venturum : et sicut nos mortuum, ita illi moriturum; et sicut nos resurrexisse, ita illi et resurrecturum, et nos et illi ad judicium vivorum et mortuorum venturum....., CXCII, 809-811.

Fides est virtus qua creduntur quæ non videntur. Quæ tamen non de omnibus quæ non videntur accipiendum est, sed de his tantum quæ credere ad religionem pertinent. Multa enim sunt quæ si Christianus ignoret, nihil metuendum est, quia non ideo a religione deviat.

Accipitur autem fides tribus modis, scilicet pro eo quo creditur, et est virtus; et pro eo quod creditur, et non est virtus; et pro eo in quo creditur, quod aliud est ab eo quo creditur. Unde S. Augustinus ait : aliud sunt ea quæ creduntur, aliud fides qua creditur. Illa enim in rebus sunt quæ vel esse, vel fuisse, vel futura esse creduntur; hæc autem in animo credentis est, et tantum conspicua cujus est, et tamen nomine fidei censetur utrumque, et illud scilicet quod creditur, et id quo creditur. Id quod creditur dicitur fides, sicut ibi in Symbolo S. Athanasii : « Hæc est fides catholica.... Fides autem qua creditur, si cum charitate est, virtus est, quia charitas mater est omnium virtutum, quæ omnes informat, sine qua nulla vera virtus est. Fides ergo operans per dilectionem virtus est, qua non visa creduntur. Hæc est fundamentum quod mutari non potest, quæ posita in fundamento neminem perire sinit, unde S. Augustinus ait : « Fundamentum est Christus Jesus, id est, Christi fides, scilicet quæ per dilectionem operatur, per quam Christus habitat in cordibus, quæ neminem perire sinit. Fides enim sine dilectione inanis est. Fides cum dilectione Christiani est; alia dæmonis est. Nam et dæmones credunt et contremiscunt. Sed multum interest utrum quis credat Christum, vel Christo, vel in Christum. Non ipsum esse Christum dæmones crediderunt, nec tamen in Christum crediderunt. Aliud est enim credere in Deum, aliud credere Deo, aliud credere Deum. Credere Deo est credere vera esse quæ loquitur, quod et mali faciunt, et nos credimus homini, sed non in hominem. Credere Deum, est credere quod ipse sit Deus, quod etiam mali faciunt. Credere in Deum est credendo amare, credendo in eum ire, credendo ei adhærere, et ejus membris incorporari. Per hanc fidem justificatur impius, ut deinde ipsa fides incipiat per dilectionem operari. Ea enim sola bona opera dicenda sunt quæ fiunt per dilectionem Dei. Ipsa enim dilectio, fidei opus dicitur. Fides ergo quam dæmones et falsi Christiani habent, qualitas mentis est, sed informis, quia sine charitate est. Nam et malos fidem habere, cum tamen charitate careant, Apostolus ostendit dicens : « Si habuero omnem fidem, charitatem autem non habeam, etc. » Quæ fides etiam donum Dei dici potest, quia et in malis quædam Dei dona sunt, CXCII, 805.

2. *De fidei fundamentis quæ sunt, Scriptura sacra, traditio et auctoritas conciliorum et Patrum.*

Cum diversis modis dicatur fides, fatendum est tamen unam fidem, ut ait Apostolus : « Unus Dominus, una fides. » Sive enim fides accipiatur pro eo quod creditur, sive pro eo quo creditur, recte dicitur fides una. Si enim pro eo quod creditur accipiatur, ex hac intelligentia dicitur una fides, quia idem jubemur credere, et unum idemque est quod creditur a cunctis fidelibus. Unde fides catholica dicitur esse, id est universalis. Si vero accipiatur fides pro eo quo creditur, ea ratione una dicitur esse fides, non quia sit una numero in omnibus, sed genere, id est similitudine. Unde S. Augustinus : Fides (quam qui habent fideles vocantur, et qui non habent infideles) communis est omnibus fidelibus; sicut plurimis hominibus, facies communis esse dicitur, cum tamen singuli suas habeant. Non enim fides numero est una, sed genere; quæ cum sit in uno, est et in aliis, non ipsa, sed similis, et propter similitudinem magis unam dicimus esse, quam multas. Sicut idem volentium dicitur una voluntas, cum tamen cuique sit sua voluntas, et duorum simillimorum dicitur facies una.

Notandum est quod fides proprie de non apparentibus tantum est. Unde S. Gregorius : « Apparentia non habent fidem, sed agnitionem. Unde cum Paulus dicat : fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. » Hoc veraciter dicitur credi, quod non solet videri. Nam credi jam non potest, quod videri potest. Thomas aliud vidit, et aliud credidit, hominem vidit et Deum confessus est..., fidem ipsam videt quisque in corde suo esse, si credit; vel non esse si non credit..... Cum ergo ideo credere jubeamur, quia id quod credere jubemur videre non possumus; ipsam tamen fidem, quando est in nobis videmus in nobis, quia et rerum absentium præsens est fides, et rerum quæ foris sunt, intus est fides; et rerum quæ non videntur, videtur fides, et ipsa temporaliter fit in cordibus hominum, et si ex infidelibus fideles fiant, perit ab eis.... Est ergo fides convictio non apparentium, quia per fidem subsistunt in nobis etiam modo sperandæ, et subsistunt in futuro per experientiam. Et ipsa est probatio et convictio non apparentium, quia, si quis de his dubitet, per fidem probantur, ut adhuc probatur futura resurrectio, quia ita crediderunt patriarchæ et alii sancti. Vel probatio est et certitudo quod sint aliqua non apparentia. Proprie tamen fides dicitur substantia rerum sperandarum, quia sperandis substat, et quia fundamentum est bonorum, quod nemo putare potest, CXCII, 805-807.

Cum fides, ex jam allatis testimoniis sit prima virtus quæ subjugat animam Deo, quia cognitio divinitatis et veritatis per fidem discenda est catholicam, quia « Sine fide impossibile est placere Deo, » vere beatus est qui et recte credendo bene vivit, et bene vivendo fidem rectam custodit. Igitur sicut otiosa est fides sine operibus bonis, ita nihil proficiunt opera bona sine fide recta. Ista est fides catholica, etc.

Adhuc de fide in se spectata consulantur Patres sequentes :

ABÆLARDUS PETRUS; abb. Rug., CLXXVIII, 629, 1349 *et seqq.*, 1385, 1695.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstrat. abb., CXCVIII, 135, 684.

AGAPETUS I, papa, LXVI, 32 *et seqq.*, 45.

AIMOINUS, Floriacens. mon., CXXXIX, 655, 749, 775.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 305 *et seqq.*, 428, 539, 541, 545, 615.

ALCUINUS abb., C, 112, 172, 187 *et seqq.*, 190, 193, 250, 503; CI, 597, 615, 918, 1088, 1284, 1315.

ALEXANDER II, papa, CC, 85, 289.

ALGERUS, scholast., CLXXX, 321, 838, 884, 936, 941.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc., XIV, 137, 214, 550, 556, 428, 492, 624, 660, 670, 753, 789, 877, 966, 997, 1012, 1020, 1047, 1061, 1069, 1086, 1097, 1174, 1175, 1219, 1233, 1267, 1279, 1316, 1321, 1353, 1365, 1394, 1419, 1432, 1439, 1441, 1443, 1452, 1481, 1499, 1501, 1520, 1538, 1550, 1559, 1561, 1597, 1599, 1633, 1657

1638, 1662, 1683, 1724, 1725, 1746, 1836; XV, 105, 113, 161, 166, 268, 278, 291, 331, 340, 420, 428, 432, 485, 500, 516, 529, 530, 548, 562, 588, 589, 671, 706, 711, 819, 827, 882, 887, 905, 921, 964, 976, 980, 981, 1006, 1008, 1011, 1138, 1152, 1209, 1247, 1257, 1267-1269, 1339, 1389, 1390, 1512.

ANASTASIUS, Rom. abb., CXXVII, 1014-1016; CXXXVIII, 451.

ANSELMUS, Havelbergens. episc., CLXXXVIII, 1146, 1159, 1200.

ARMENIUS, monac., LXXIV, 1245, 1246 *et seqq.*

ARNOBIUS, V, 491 *et seqq.*

ATTO, Vercellens. episc., CXXXIV, 29.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc., XXXII, 43, 612, 622, 722, 755, 808, 877, 1224, 1304; XXXIII, 146, 184, 285, 338, 374, 375, 386, 447, 448, 453, 456, 457, 482, 525, 533, 549, 574, 593, 598, 681, 768, 819, 820, 845, 858, 875, 877 *et seqq.*, 880, 969, 978, 981, 984, 987, 988, 989, 1042, 1050; XXXIV, 22, 35, 71, 85, 145, 166, 262, 264, 574, 612, 614, 734, 756, 839, 1070, 1101, 1333, 1342, 1400, 1454, 1459, 1568, 1574, 1577, 1578, 1602, 1631, 1670, 1690, 1691, 1724, 1741, 1753, 1755, 1760, 1766, 1778, 1816, 1837, 1850, 1871, 1918, 1927, 1951, 1989, 2054, 2055, 2061, 2066; XXXVI, 31, 32, 34, 36, 72, 87, 103, 127, 136, 144, 145, 190, 218, 219, 236, 237, 240, 247, 248, 251, 254, 257, 258, 320, 321, 338, 357, 359, 368, 369, 399, 424, 436, 504, 541, 564, 571, 620, 627, 649, 655, 656, 669, 698, 700, 708, 727, 730, 784, 786, 787, 788, 808, 851, 874, 911-915, 993, 994, 999, 1008, 1075, 1112, 1116, 1117, 1119, 1126, 1131, 1133, 1143, 1196, 1201, 1278, 1341, 1345, 1362, 1458, 1523, 1537, 1602, 1603, 1614, 1690; XXXVII, 71, 87, 88, 111, 112, 124, 150, 151, 171, 179, 190, 197, 204, 217, 225, 233, 234-238, 286, 287, 293, 299, 316, 332, 341, 343, 368, 370, 376, 515, 521, 561 562; XXXIX, 27, 63, 64, 89, 91, 175, 183, 184, 251, 336, 388, 821, 822, 852, 833, 835, 904, 914, 947, 960, 961, 1014, 1016, 1017, 1038; XL, 501; XLI, 183, 209, 214, 232, 237, 248, 249, 272, 514, 541, 577, 589, 597, 598, 600, 601, 450, 569, 595, 598, 599, 616, 673, 752, 755, 892, 897, 898, 920, 940, 961, 993.

BACHIARIUS, monach., XX, 1015, 1036.

BALDUINUS, Cantuariens. archiep., CCIV, 575 *et seqq.*, 639.

BEDA Venerab., XCII, 45, 175, 259; XCIV, 749; XCV, 57, 97, 104.

BERNARDUS (S.), Clarævall. abb., CLXXXII, 790, 818, 1089; CLXXXIII, 291, 736, 773, 921, 1012; CLXXXIV, 1200; CLXXXV, 111, 419, 1045, 1180, 1382.

BONIFACIUS (S.), episc. et mart., XXXIX, 852 *et seqq.*, 855-858.

BONIFACIUS V, papa, LXXV, 436, 438.

BRUNO (S.), Carthusianor. instit., CLII, 642, 710, 715; CLIII, 200, 225, 327, 357, 551, 552 *et seqq.*, 559, 562.

BRUNO (S.), Herbipol. episc., CXLII, 558, 568.

BRUNO (S.), Signiacens. episc., CLXIV, 103; CLXV, 901-904.

CAROLUS MAGNUS, imperat., XCVIII, 182, 185, 294, 329, 353 *et seqq.*, 587, 588.

De primo fidei fundamento quod est Scriptura sacra.

Scriptura sacra est verbum Dei scriptum in his libris quos canonicos dicimus, hoc est, quod regulam fidei nostræ continent, et quod horum librorum series contineatur in pluribus Ecclesiæ canonibus. Sic regulas ab Ecclesia positas vocamus.

Libri canonici hi sunt qui apud nos continentur in nostris bibliis, etc....., de quibus sic definit synodus Tridentina :

Sacrosancta, œcumenica et generalis Tridentina synodus in Spiritu sancto legitime congregata,..... hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur; quod promissum ante per prophetas in Scripturis sanctis Dominus noster Jesus Christus Dei Filius proprio ore primum promulgavit, deinde per suos apostolos, tanquam fontem omnis salutaris veritatis, et morum disciplinæ, omni creaturæ prædicari jussit ; perspiciensque hanc veritatem et disciplinam contineri in Libris sacris et sine scripto traditionibus, quæ ex ipsius Christi ore ab apostolis acceptæ aut ab ipsis apostolis, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt, orthodoxorum Patrum exempla secuta omnes libros tam veteris quam novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus a Christo, vel a Spiritu sancto dictatas, et continua successione in Ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit ac veneratur.

At debentne Christiani legere Scripturam sacram? Debent profecto. Etenim lectio divinarum Scripturarum, maxime novi Testamenti, Psalmorum et librorum moralium veteris Testamenti deberet esse castæ deliciæ et quotidiana exercitatio Christianorum, qui pietatem, non vanitatem aut curiositatem alere student. Id maxime probat et peroptat Ecclesia.

Sed fatendum est in Christianis esse plurimos quibus præ ignorantia crassiori, vel præ ingenti tarditate Scripturarum lectio parum prodesset ; alios quibus præ superbo et indocili ingenio noceret hæc lectio. Ægri nimium, heu! quibus vel ipsum ægritudinis remedium mortiferum est. Unde Scriptura sacra debet legi cum mente venerabunda, submissa, docili; quæ capiuntur ea tenenda sunt, quæ captum superant credenda et suscipienda. In omnibus obsequendum Ecclesiæ judicio. Deus orandus ante et post lectionem, aperiat nobis sensum ad intellectionem Scripturarum, et verba sua ipse cordibus nostris imprimat. Quidquid legitur, id alte animo infigendum, id jugiter ut sese dat occasio exprimendum in moribus, ne similes simus « homini consideranti vultum nativitatis suæ in speculo: consideravit enim se et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. »

Quæ explananda sunt auctoritate Patrum..... Audiatur primus S. Chrysostomus. Obsecro, ait homil. 2 in Matth., c. 1, ut hæc quæ de Scripturis seminata sunt versetis. De tali enim studio, talique cura ingens quoddam animabus bonum ac salutare conquiritur. Nam et Deo placere possumus ista curando et ab injuriosis obscenisque sermonibus et convictis munda ora servabimus, dum spiritualibus exercemur eloquiis, et dæmonibus terrori esse poterimus, linguam nostram talium armis muniendo verborum, et tunc majorem Dei gratiam valebimus promereri. Hinc enim et mentis vestræ et acumen augetur et lumen... Non sum ego monachus, uxorem habeo, et filios et curam domus gero. Hoc est quod omnia quasi una quadam peste corrumpit; quoniam lectionem divinarum Scripturarum ad solos putatis monachos pertinere, cum multo magis vobis quam illis sit necessaria. Qui enim versantur in publico et vulnera quotidie accipiunt, magis indigent medicamine. Itaque multo est gravius atque deterius rem superfluam esse legem Dei putare, quam illam omnino non legere..... *Ex Scripturis* namque divinis sermo prolatus, ipso igne vehementius animam audientis accendit, atque in omnem illam præparat usum bonorum. Sic etiam Paulus Corinthios, quos inflatos esse agnoverat ac tumentes, castigatione sermonis reddidit mitiores; et David post peccatum, quoniam sermonem audivit Dei ad salutarem illam pœnitentiam convolavit... Non igitur contemnamus audire Scripturas divinas; diabolicæ enim est mentis, non permittentis nos aspicere thesaurum, ne divitias acquiramus. Propterea ille suadet nihil omnino esse commodi divinas audire leges ne quando ex auditu, sequi etiam videat actionem. ....

Idem, Conc. 3, de Lazaro, ait : Id semper hortor et hortari non desinam, ut non hic tantum attendatis iis quæ dicuntur, verum etiam cum domi fueritis, assidue divinarum Scripturarum lectioni vacetis. Ne quis enim mihi dixerit : Sunt frigida illa verba, multa insunt quæ contemni debeant; ego forensibus causis affixus sum, publica gero negotia, artificium exerceo, uxorem habeo, alo liberos, familiæ curam gero, mundanus homo sum, non est meum legere Scripturas, sed eorum qui mundo dixerunt vale, qui montium vertices occuparunt, qui vitam hujusmodi continenter agunt. Quid ait, homo? Non est tui negotii Scripturas evolvere, quoniam innumeris curis distraheris? Imo tuum magis est quam illorum. Neque enim illi perinde Scripturarum egent præsidio atque vos in mediis negotiorum undis jactati. Nam monachi quidem a foro forensibusque negotiis liberi, quique in deserto fixere tuguriola, neque cum quoquam habent commercium, sed in illa quieta tranquillitate cum omni securitate philosophantur, ac velut in portu sedentes, rebus vehementer tutis fruuntur. Nos contra velut in medio mari fluctuantes, innumerisque, velimus, nolimus, peccatis obstricti, semper opus habemus perpetuo jugique Scripturarum solatio..... Quia perpetuo stas in acie, quia frequentes accipis plagas, idcirco magis opus est remediis... Necesse est indesinenter a Scripturis armaturam sumere... Prohibeamus eminus venientia diaboli spicula exstinguentes, depellentesque per assiduam Scripturarum lectionem. Neque enim fieri potest, non potest, inquam, fieri ut quisquam salutem assequatur, ni perpetuo versetur in lectione spirituali... Nobis artis instrumenta sunt Apostolorum ac prophetarum libri, omnisque Scriptura divinitus inspirata et utilis... Per nos

fabricamur animam nostram depravatamque corrigimus, et inveteratam renovamus... Itaque ne negligamus nobis parere libros, ne circa vitalia vulnus accipiamus. . Nobis ipsis recondamus thesaurum librorum spiritualium..... Ubicunque fuerint libri spirituales, illinc omnis expellitur vis diabolica, multæque inhabitantibus accedit consolatio... Ex Libri sacris reddimur tutiores firmioresque. Nam simul atque tetigit aliquis Evangelium, mox composuit suam ipsius mentem, et a rebus mundanis abduxit, idque ex ipso solo aspectu. Quod si accesserit diligens lectio, non aliter quam in sacris adytis rebus divinis initiata anima, sic repurgatur, meliorque redditur, Deo cum ipsa per illas Scripturas colloquente. Quid igitur inquiunt, si non intelligamus ea quæ continentur libris? Maxime quidem etiam si non intelligas illic recondita, tamen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia Quanquam fieri non potest ut omnia ex æquo ignores; propterea siquidem Spiritus gratia dispensavit ita temperavitque, quo publicani, piscatores, tabernaculorum opifices, pastores et apostoli, idiotæ, illitterati, per hos libros salvi fierent, ne quis idiotarum ad hanc difficultatis confugere posset excusationem, ut omnibus facilia conspectu essent ea quæ dicuntur, ut et opifex, et famulus et vidua mulier et omnium hominum indoctissimus ex audita lectione aliquid lucri utilitatisque reportaret... Cui enim non sunt manifesta quæcunque in Evangelio sunt scripta? Quis autem audiens beatos esse mites, beatos misericordes, beatos mundicordes, cæteraque hujusmodi, desiderabit præceptorem, ut aliquid eorum discat quæ dicuntur? Quin etiam signa, miracula, historiæ, nonne cuivis nota manifestaque sunt? Prætextus iste est et causatio pigritiæque velamentum. Non intelligis quæ insunt? Quomodo possis aliquando intelligere quæ ne leviter quidem inspicere velis? Sume librum in manus, lege historiam omnem, et quæ nota sunt memoria tenens, ea quæ obscura sunt parumque manifesta frequenter percurre. Quod si non potueris assiduitate lectionis invenire quod dicitur, accede ad sapientiorem, vade ad doctorem, communica cum his ea quæ scripta sunt, declara vehemens studium; et si viderit te Deus tantam animi promptitudinem adhibere, non despiciet tuam vigilantiam ac sollicitudinem. Verum etiamsi nullus homo te docuerit quod quæris, ipse sine dubio reserabit... Magna adversus peccatum munitio est, Scripturarum lectio; magnum præcipitium, profundum barathrum, Scripturarum ignoratio. Magna salutis perditio, nihil scire ex divinis legibus, ea res et hæreses peperit, et vitam corruptam invexit. Nam fieri non potest, non potest, inquam, fieri ut quis sine fructu discedat, qui assidua attentaque Scripturarum lectione fruatur...

Quid igitur, pergit idem in homil. 10 in cap. 1 Joan, a vobis contendimus? ut una dierum in hebdomade vel saltem Sabbato, curæ vobis sit evangelicas legere lectiones, quas ante has conciones in manibus habere, domi frequenter repetere, earum diligenter sensum disquirere quid clarum, quid obscurum in his sit adnotare velitis, quid pugnare videatur, cum non pugnet: ita omnibus penitus examinatis, vos his concionibus quam attentissimos exhibeatis. Hoc pacto non parum utrisque nostrum emolumenti provenerit... Quod si qui sunt qui negotia, occupationesque et publicarum privatarumque rerum curas causantur, primum in hoc non parum errant quod in tot rebus versantur, et ita semper sæcularibus negotiis affixi sunt, ut ne minimum quidem in his quæ maxime necessaria sunt studium impendant. Deinde frivolam et nullius momenti excusationem afferunt, cum accusati potius hac in parte eorum cum amicis possent consuetudines, et moræ in theatris et consessus, ut equorum certamina speculentur, in quibus sæpenumero diem totum consumunt..... Est et his oscitantibus inepta excusatio, librorum scilicet inopia. Et divitibus quidem ad hoc respondere ridiculum est. Verum cum multos pauperes hac frequenter excusatione uti existimem, cum his parum perjocari, atque ita eos percontari placet, nunquid omnia artis suæ habeant instrumenta, et si inopia in his comparandis admodum impediantur?..... Ita Paulum nonnulli ignorant, ut ne Epistolarum quidem numerum plane norint. Hoc vero non ignorantia facit, sed quod nolint hujus viri scripta assidue in manibus habere. Neque enim nos quæ scimus ab ingenii bonitate atque acumine scimus, sed quod illi nos viro impense affecti, ab illius lectione nunquam discedimus. . Quapropter si et vos quoque in animum induxeritis hujus lectioni studiosam ac diligentem operam navare, nihil sane erit quod aliud requirendum vobis sit.

Nunc vero ut quosdam e nostris sanctis Latinis Patribus in medium adducamus, audianus Hieronymum et Augustinum.

Prior ait, Epist. ad Lætam: Pro gemmis et serico divinos codices amet filia tua, in quibus non auri et pellis Babylonicæ vermiculata pictura, sed ad fidem placeat emendata et erudita distinctio. Discat primo Psalterium, his se canticis avocet, et in Proverbiis Salomonis erudiatur ad vitam. In Ecclesiaste consuescat quæ mundi sunt calcare. In Job virtutis et patientiæ exempla sectetur.

Ad Evangelia transeat, nunquam ea positura de manibus. Apostolorum Acta et Epistolas tota cordis imbibat voluntate. Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriæ prophetas, Heptateuchum, et Regum et Paralipomenon libros, Esdræ quoque et Esther volumina. Ad ultimum sine periculo discat Canticum canticorum, ne si in exordio legerit, sub carnalibus verbis, spiritualium nuptiarum epithalamium non intelligens vulneretur...

S. Augustinus ait, lib. III *Confess.*, cap. 5, n. 9 · Itaque institui animum intendere in Scripturas sanctas, ut viderem quales essent. Et ecce video rem non compertam superbis, neque nudatam pueris, sed incessu humilem, successu excelsam et velatam mysteriis. Tumor meus refugiebat modum ejus, et acies mea non penetrabat interiora ejus. Verumtamen illa erat quæ cresceret cum parvulis; sed ego dedignabar esse parvulus, et turgidus fastu mihi grandis videbar.

Ideoque, lib. VI, *Confess.*, cap. 5, n. 8: Cum essemus infirmi ad inveniendam liquida ratione veritatem, et ob hoc nobis opus esset auctoritate sanctarum Litterarum, jam credere cœperam nullo modo te fuisse tributurum tam excellentem illi Scripturæ per omnes jam terras auctoritatem, nisi et per ipsam tibi credi et per ipsam te quæri voluisses.. Eoque mihi illa venerabilior et sacrosancta fide digna apparebat auctoritas, quo et omnibus ad legendum esset in promptu, et secreti sui dignitatem in intellectu profundiore servaret, verbis apertissimis et humillimo genere loquendi se cunctis præbens et exercens intentionem eorum qui sunt leves corde, ut exciperet omnes populari sinu.

Idem, in Joan. Tract. 18, n. 1: Neque enim natæ sunt hæreses et quædam dogmata perversitatis illaqueantia, animas et in profundum præcipitantia, nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non bene, et quod in eis non bene intelligitur, etiam temere et audacter asseritur. Itaque, vide caute hæc audire debemus, ad quæ capienda parvuli sumus, et corde pio et cum tremore hanc tenentes regulam sanitatis, ut quod secundum fidem, qua imbuti sumus intelligere valuerimus, tanquam de cibo gaudeamus; quod autem secundum sanam fidei regulam intelligere nondum potuerimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus, hoc est, ut etiam si quid nescimus, bonum tamen et verum esse minime dubitemus.

Idem, in Epist. ad Volusianum, c. 1, n. 3: Tanta est enim Christianarum profunditas Litterarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia usque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere, non quod ad ea qua necessaria sunt saluti, tanta in eis perveniatur difficultate, sed cum quisque ibi fidem tenuerit, sine qua recte pieque non vivitur, tam multa tamque multiplicibus mysteriorum umbraculis opacata intelligenda proficientibus restant, ta ntaque non solum in verbis, quibus ista dicta sunt, verum etiam in rebus quæ intelligendæ sunt, latet altitudo sapientiæ, ut annosissimis, acutissimis, flagrantissimis cupiditate discendi hoc contingat quod eadem Scriptura habet, « Cum consummaverit homo, tunc incipit. »

Modus, cap. 5. n. 18, autem dicendi ipse quo sancta Scriptura contexitur, quam omnibus accessibilis, quamvis paucissimis penetrabilis. Ea quæ aperta continet, quasi amicus familiaris, sine fuco ad cor loquitur indoctorum et doctorum. Ea vero quæ in mysteriis occultat, nec ipsa eloquio superbo erigit, quo non audeat accedere mens tardiuscula et inerudita, quasi pauper ad divitem; sed invitat omnes, humili sermone, quos non solum manifesta pascat, sed etiam secreta exerceat veritate, hoc in promptis quod in reconditis habens. Sed ne aperta fastidirentur, desiderata quodam modo renovantur, renovata suaviter intimantur. His salubriter et prava corriguntur, et parva nutriuntur et magna oblectantur ingenia. Illic huic doctrinæ inimicus est animus qui vel errando eam nescit esse saluberrimum, vel odit ægrotando medicinam.

Omissis igitur, lib. De vera relig., cap. 51, n. 100, et repudiatis magis theatricis et poeticis, divinarum Scripturarum consideratione et tractatione pascamus animum atque potemus vanæ curiositatis fame ac siti fessum et æstuantem, et inanibus phantasmatis tanquam pictis epulis, frustra refici satiarique cupientem: hoc vere liberali

1638, 1662, 1683, 1724, 1725, 1746, 1836; XV, 105, 113, 161, 166, 268, 278, 291, 331, 340, 420, 428, 452, 485, 500, 516, 529, 530, 548, 562, 588, 589, 671, 706, 711, 819, 827, 882, 887, 905, 921, 964, 976, 980, 981, 1006, 1008, 1011, 1138, 1152, 1209, 1247, 1257, 1267-1269, 1539, 1589, 1590, 1512.

ANASTASIUS, Rom. abb., CXXVII, 1014-1016; CXXXVIII, 451.

ANSELMUS, Havelbergens. episc., CLXXXVIII, 1146, 1159, 1200.

ARMENIUS, monac., LXXIV, 1245, 1246 *et seqq.*

ARNOBIUS, V, 491 *et seqq.*

ATTO, Vercellens. episc., CXXXIV, 29.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc., XXXII, 43, 612, 622, 722, 755, 808, 877, 1224, 1304; XXXIII, 146, 184, 285, 358, 374, 375, 386, 447, 448, 453, 456, 457, 482, 525, 533, 549, 574, 593, 598, 681, 768, 819, 820, 845, 858, 875, 877 *et seqq.*, 880, 969, 978, 981, 984, 987, 988, 989, 1042, 1050; XXXIV, 22, 35, 71, 83, 145, 166, 262, 264, 574, 612, 614, 734, 756, 859, 1070, 1101, 1333, 1342, 1400, 1454, 1459, 1568, 1574, 1577, 1578, 1602, 1631, 1670, 1690, 1691, 1724, 1741, 1753, 1755, 1760, 1766, 1778, 1816, 1837, 1850, 1871, 1918, 1927, 1931, 1989, 2051, 2055, 2061, 2066; XXXVI, 31, 32, 34, 36, 72, 87, 103, 127, 136, 144, 145, 190, 218, 219, 236, 237, 240, 247, 248, 251, 254, 257, 258, 320, 321, 335, 337, 359, 368, 369, 399, 424, 436, 504, 541, 564, 571, 620, 627, 649, 655, 656, 669, 698, 700, 708, 727, 730, 784, 786, 787, 788, 808, 851, 874, 911-915, 993, 994, 999, 1008, 1075, 1112, 1116, 1117, 1119, 1126, 1151, 1133, 1143, 1196, 1201, 1278, 1341, 1345, 1362, 1438, 1525, 1537, 1602, 1603, 1614, 1690; XXXVII, 71, 87, 88, 111, 112, 124, 150, 151, 171, 179, 190, 197, 204, 217, 225, 233, 231-238, 286, 287, 293, 299, 316, 332, 341, 343, 368, 370, 376, 515, 521, 561 562; XXXIX, 27, 63, 64, 80, 91, 175, 183, 184, 251, 356, 388, 821, 822, 852, 833, 855, 904, 914, 947, 960, 961, 1014, 1016, 1017, 1038; XL, 501; XLI, 183, 209, 214, 252, 237, 248, 249, 272, 314, 341, 377, 389, 397, 398, 400, 401, 450, 569, 595, 598, 599, 616, 673, 752, 755, 892, 897, 898, 920, 940, 961, 995.

BACHIARIUS, monach., XX, 1015, 1036.

BALDUINUS, Cantuariens. archiep., CCIV, 575 *et seqq.*, 639.

BEDA Venerab., XCII, 45, 175, 239; XCIV, 749; XCV, 57, 97, 104.

BERNARDUS (S.), Claræval. abb., CLXXXII, 790, 818, 1089; CLXXXIII, 291, 736, 773, 921, 1012; CLXXXIV, 1200; CLXXXV, 111, 419, 1045, 1180, 1582.

BONIFACIUS (S.), episc. et mart., XXXIX, 852 *et seqq.*, 855-858.

BONIFACIUS V, papa, LXXX, 436, 438.

BRUNO (S.), Carthusianor. instit., CLII, 642, 710, 715; CLIII, 700, 225, 327, 337, 351, 352 *et seqq.*, 559, 562.

BRUNO (S.), Herbipol. episc., CXLII, 558, 568.

BRUNO (S.), Signiacens. episc., CLXIV, 103; CLXV, 901-904.

CAROLUS MAGNUS, imperat., XCVIII, 182, 183, 291, 329, 333 *et seqq.*, 587, 588.

De primo fidei fundamento quod est Scriptura sacra.

Scriptura sacra est verbum Dei scriptum in his libris quos canonicos dicimus, hoc est, quod regulam fidei nostræ contineant, et quod horum librorum series contineatur in pluribus Ecclesiæ canonibus. Sic regulas ab Ecclesia positas vocamus.

Libri canonici hi sunt qui apud nos continentur in nostris bibliis, etc....., de quibus sic definit synodus Tridentina :

Sacrosancta, œcumenica et generalis Tridentina synodus in Spiritu sancto legitime congregata,..... hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur; quod promissum ante per prophetas in Scripturis sanctis Dominus noster Jesus Christus Dei Filius proprio ore primum promulgavit, deinde per suos apostolos, tanquam fontem omnis salutaris veritatis, et morum disciplinæ, omni creaturæ prædicari jussit ; perspiciensque hanc veritatem et disciplinam contineri in Libris sacris et sine scripto traditionibus, quæ ex ipsius Christi ore ab apostolis acceptæ aut ab ipsis apostolis, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt, orthodoxorum Patrum exempla secuta omnes libros tam veteris quam novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus a Christo, vel a Spiritu sancto dictatas, et continua successione in Ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit ac veneratur.

At debentne Christiani legere Scripturam sacram? Debent profecto. Etenim lectio divinarum Scripturarum, maxime novi Testamenti, Psalmorum et librorum moralium veteris Testamenti deberet esse castæ deliciæ et quotidiana exercitatio Christianorum, qui pietatem, non vanitatem aut curiositatem alere student. Id maxime probat et peroptat Ecclesia.

Sed fatendum est in Christianis esse plurimos quibus præ ignorantia crassiori, vel præ ingenti tarditate Scripturarum lectio parum prodesset ; alios quibus præ superbo et indocili ingenio noceret hæc lectio. Ægri nimium, heu! quibus vel ipsum ægritudinis remedium mortiferum est. Unde Scriptura sacra debet legi cum mente venerabunda, submissa, docili; quæ capiuntur ea tenenda sunt, quæ captum superant credenda et suscipienda. In omnibus obsequendum Ecclesiæ judicio. Deus orandus ante et post lectionem, aperiat nobis sensum ad intellectionem Scripturarum, et verba sua ipse cordibus nostris imprimat. Quidquid legitur, id alte animo infigendum, id jugiter ut sese dat occasio exprimendum in moribus, ne similes simus « homini consideranti vultum nativitatis suæ in speculo: consideravit enim se et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. »

Quæ explananda sunt auctoritate Patrum..... Audiatur primus S. Chrysostomus. Obsecro, ait homil. 2 in Matth., c. 1, ut hæc quæ de Scripturis seminata sunt versetis. De tali enim studio, talique cura ingens quoddam animabus bonum ac salutare conquiritur. Nam et Deo placere possumus ista curando et ab injuriosis obscenisque sermonibus et conviciis munda ora servabimus, dum spiritualibus exercemur eloquiis, et dæmonibus terrori esse poterimus, linguam nostram talium armis muniendo verborum, et tunc majorem Dei gratiam valebimus promereri. Hinc enim et mentis vestræ et acumen augetur et lumen... Non sum ego monachus, uxorem habeo, et filios et curam domus gero. Hoc est quod omnia quasi una quadam peste corrumpit; quoniam lectionem divinarum Scripturarum ad solos putatis monachos pertinere, cum multo magis vobis quam illis sit necessaria. Qui enim versantur in publico et vulnera quotidie accipiunt, magis indigent medicamine. Itaque multo est gravius atque deterius rem superfluam esse legem Dei putare, quam iliam omnino non legere..... *Ex Scripturis* namque divinis sermo prolatus, ipso igne vehementius animam audientis accendit, atque in omnem illam præparat usum bonorum. Sic etiam Paulus Corinthios, quos inflatos esse agnoverat ac tumentes, castigatione sermonis reddidit mitiores; et David post peccatum, quoniam sermonem audivit Dei ad salutarem illam pœnitentiam convolavit... Non igitur contemnamus audire Scripturas divinas; diabolicæ enim est mentis, non permittentis nos aspicere thesaurum, ne divitias acquiramus. Propterea ille suadet nihil omnino esse commodi divinas audire leges ne quando ex auditu, sequi etiam videat actionem. ....

Idem, Conc. 3, de Lazaro, ait : Id semper hortor et hortari non desinam, ut non hic tantum attendatis iis quæ dicuntur, verum etiam cum domi fueritis, assidue divinarum Scripturarum lectioni vacetis . Ne quis enim mihi dixerit : Sunt frigida illa verba, multa insunt quæ contemni debeant; ego forensibus causis affixus sum, publica gero negotia, artificium exerceo, uxorem habeo, alo liberos, familiæ curam gero, mundanus homo sum, non est meum legere Scripturas, sed eorum qui mundo dixerunt vale, qui montium vertices occuparunt, qui vitam hujusmodi continenter agunt. Quid ait, homo? Non est tui negotii Scripturas evolvere, quoniam innumeris curis distraheris? Imo tuum magis est quam illorum. Neque enim illi perinde Scripturarum egent præsidio atque vos in mediis negotiorum undis jactati. Nam monachi quidem a foro forensibusque negotiis liberi, quique in deserto fixere tuguriola, neque cum quoquam habent commercium, sed in illa quieta tranquillitate cum omni securitate philosophantur, ac velut in portu sedentes, rebus vehementer tutis fruuntur. Nos contra velut in medio mari fluctuantes, innumerisque, velimus, nolimus, peccatis obstricti, semper opus habemus perpetuo jugique Scripturarum solatio..... Quia perpetuo stas in acie, quia frequentes accipis plagas, idcirco magis opus est remediis... Necesse est indesinenter a Scripturis armaturam sumere... Prohibeamus eminus venientia diaboli spicula exstinguentes, depellentesque per assiduam Scripturarum lectionem. Neque enim fieri potest, non potest, inquam, fieri ut quisquam salutem assequatur, ni perpetuo versetur in lectione spiritali... Nobis artis instrumenta sunt Apostolorum ac prophetarum libri, omnisque Scriptura divinitus inspirata et utilis... Per nos

fabricamur animam nostram depravatamque corrigimus, et inveteratam renovamus... Itaque ne negligamus nobis parere libros, ne circa vitalia vulnus accipiamus. . Nobis ipsis recondamus thesaurum librorum spiritualium..... Ubicumque fuerint libri spirituales, illinc omnis expellitur vis diabolica, multaque inhabitantibus accedit consolatio... Ex Libri sacris reddimur tutiores firmioresque. Nam simul atque tetigit aliquis Evangelium, mox composuit suam ipsius mentem, et a rebus mundanis abduxit, idque ex ipso solo aspectu. Quod si accesserit diligens lectio, non aliter quam in sacris adytis rebus divinis initiata anima, sic repurgatur, meliorque redditur, Deo cum ipsa per illas Scripturas colloquente. Quid igitur inquiunt, si non intelligamus ea quæ continentur libris? Maxime quidem etiam si non intelligas illic recondita, tamen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia. Quanquam fieri non potest ut omnia ex æquo ignores; propterea siquidem Spiritus gratia dispensavit ita temperavitque, quo publicani, piscatores, tabernaculorum opifices, pastores et apostoli, idiotæ, illitterati, per hos libros salvi fierent, ne quis idiotarum ad hanc difficultatis confugere posset excusationem, ut omnibus facilia conspectu essent ea quæ dicuntur, ut et opifex, et famulus et vidua mulier et omnium hominum indoctissimus ex audita lectione aliquid lucri utilitatisque reportaret... Cui enim non sunt manifesta quæcunque in Evangelio sunt scripta? Quis autem audiens beatos esse mites, beatos misericordes, beatos mundicordes, cæteraque hujusmodi, desiderabit præceptorem, ut aliquid eorum discat quæ dicuntur? Quin etiam signa, miracula, historiæ, nonne cuivis nota manifestaque sunt? Prætextus iste est et causatio pigritiæque velamentum. Non intelligis quæ insunt? Quomodo possis aliquando intelligere quæ ne leviter quidem inspicere velis? Sume librum in manus, lege historiam omnem, et quæ nota sunt memoria tenens, ea quæ obscura sunt parumque manifesta frequenter percurre. Quod si non potueris assiduitate lectionis invenire quod dicitur, accede ad sapientiorem, vade ad doctorem, communica cum his ea quæ scripta sunt, declara vehemens studium; et si viderit te Deus tantam animi promptitudinem adhibere, non despiciet tuam vigilantiam ac sollicitudinem. Verum etiamsi nullus homo te docuerit quod quæris, ipse sine dubio reserabit... Magna adversus peccatum munitio est, Scripturarum lectio; magnum præcipitium, profundum barathrum, Scripturarum ignoratio. Magna salutis perditio, nihil scire ex divinis legibus, ea res et hæreses peperit, et vitam corruptam invexit. Nam fieri non potest, non potest, inquam, fieri ut quis sine fructu discedat, qui assidua attentaque Scripturarum lectione fruatur...

Quid igitur, pergit idem in homil. 10 in cap. 1 Joan, a vobis contendimus? ut una dierum in hebdomade vel saltem Sabbato, curæ vobis sit evangelicas legere lectiones, quas ante has conciones in manibus habere, domi frequenter repetere, earum diligenter sensum disquirere quid clarum, quid obscurum in his sit adnotare velitis, quid pugnare videatur, cum non pugnet: ita omnibus penitus examinatis, vos his concionibus quam attentissimos exhibeatis. Hoc pacto non parum utrisque nostrum emolumenti provenerit... Quod si qui sunt qui negotia, occupationesque et publicarum privatarumque rerum curas causantur, primum in hoc non parum errant quod in tot rebus versantur, et ita semper sæcularibus negotiis affixi sunt, ut ne minimum quidem in his quæ maxime necessaria sunt studium impendant. Deinde frivolam et nullius momenti excusationem afferunt, cum accusati potius hac in parte eorum cum amicis possent consuetudines, et moræ in theatris et consessus, ut equorum certamina speculentur, in quibus sæpenumero diem totum consumunt..... Est et his oscitantibus inepta excusatio, librorum scilicet inopia. Et divitibus quidem ad hoc respondere ridiculum est. Verum cum multos pauperes hac frequenter excusatione uti existimem, cum his parum perjocari, atque ita eos percontari placet, nunquid omnia artis suæ habeant instrumenta, et si inopia in his comparandis admodum impediantur?..... Ita Paulum nonnulli ignorant, ut ne Epistolarum quidem numerum plane norint. Hoc vero non ignorantia facit, sed quod nolint hujus viri scripta assidue in manibus habere. Neque enim nos quæ scimus ab ingenii bonitate atque acumine scimus, sed quod illi nos viro impense affecti, ab illius lectione nunquam discedimus. . Quapropter si et vos quoque in animum induxeritis hujus lectioni studiosam ac diligentem operam navare, nihil sane erit quod aliud requirendum vobis sit.

Nunc vero ut quosdam e nostris sanctis Latinis Patribus in medium adducamus, audianus Hieronymum et Augustinum.

Prior ait, Epist. ad Lætam : Pro gemmis et serico divinos codices amet filia tua, in quibus non auri et pellis Babylonicæ vermiculata pictura, sed ad fidem placeat emendata et erudita distinctio. Discat primo Psalterium, his se canticis avocet, et in Proverbiis Salomonis eruditur ad vitam. In Ecclesiaste consuescat quæ mundi sunt calcare. In Job virtutis et patientiæ exempla sectetur.

Ad Evangelia transeat, nunquam ea positura de manibus. Apostolorum Acta et Epistolas tota cordis imbibat voluntate. Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriæ prophetas, Heptateuchum, et Regum et Paralipomenon libros, Esdræ quoque et Esther volumina. Ad ultimum sine periculo discat Canticum canticorum, ne si in exordio legerit, sub carnalibus verbis, spiritualium nuptiarum epithalamium non intelligens vulneretur ..

S. Augustinus ait, lib. III *Confess.*, cap. 5, n. 9 : Itaque institui animum intendere in Scripturas sanctas, ut viderem quales essent. Et ecce video rem non compertam superbis, neque nudatam pueris, sed incessu humilem, successu excelsam et velatam mysteriis. Tumor meus refugiebat modum ejus, et acies mea non penetrabat interiora ejus. Verumtamen illa erat quæ cresceret cum parvulis; sed ego dedignabar esse parvulus, et turgidus fastu mihi grandis videbar.

Ideoque, lib. VI, *Confess.*, cap. 5, n. 8 : Cum essemus infirmi ad inveniendam liquida ratione veritatem, et ob hoc nobis opus esset auctoritate sanctarum Litterarum, jam credere cœperam nullo modo te fuisse tributurum tam excellentem illi Scripturæ per omnes jam terras auctoritatem, nisi et per ipsam tibi credi et per ipsam te quæri voluisses .. Eoque mihi illa venerabilior et sacrosancta fide dignior apparebat auctoritas, quo et omnibus ad legendum esset in promptu, et secreti sui dignitatem in intellectu profundiore servaret, verbis apertissimis et humillimo genere loquendi se cunctis præbens et exercens intentionem eorum qui sunt leves corde, ut exciperet omnes populari sinu.

Idem, in Joan. Tract. 18, n. 1 : Neque enim natæ sunt hæreses et quædam dogmata perversitatis illaqueantia, animas et in profundum præcipitantia, nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non bene, et quod in eis non bene intelligitur, etiam temere et audacter asseritur. Itaque, valde caute hæc audire debemus, ad quæ capienda parvuli sumus, et corde pio et cum tremore hanc tenentes regulam sanitatis, ut quod secundum fidem, qua imbuti sumus intelligere valuerimus, tanquam de cibo gaudeamus; quod autem secundum sanam fidei regulam intelligere nondum potuerimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus, hoc est, ut etiam si quid nescimus, bonum tamen et verum esse minime dubitemus.

Idem, in Epist. ad Volusianum, c. 1, n. 3 : Tanta est enim Christianarum profunditas Litterarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte puertia usque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere, non quod ad ea qua necessaria sunt saluti, tanta in eis perveniatur difficultate, sed cum quisque ibi fidem tenuerit, sine qua recte pieque non vivitur, tam multa tamque multiplicibus mysteriorum umbraculis opacata intelligenda proficientibus restant, ta ntaque non solum in verbis, quibus ista dicta sunt, verum etiam in rebus quæ intelligendæ sunt, latet altitudo sapientiæ, ut annosissimis, acutissimis, flagrantissimis cupiditate discendi hoc contingat quod eadem Scriptura habet, « Cum consummaverit homo, tunc incipit. »

Modus, cap. 5. n. 18, autem dicendi ipse quo sancta Scriptura contexitur, quam omnibus accessibilis, quamvis paucissimis penetrabilis. Ea quæ aperta continet, quasi amicus familiaris, sine fuco ad cor loquitur indoctorum et doctorum. Ea vero quæ in mysteriis occultat, nec ipsa eloquio superbo erigit, quo non audeat accedere mens tardiuscula et inerudita, quasi pauper ad divitem; sed invitat omnes, humili sermone, quos non solum manifesta pascat, sed etiam secreta exerceat veritate, hoc in promptis quod in reconditis habens. Sed ne aperta fastidirentur, desiderata quodam modo renovantur, renovata suaviter intimantur. His salubriter et prava corriguntur, et parva nutriuntur et magna oblectantur ingenia. Ille huic doctrinæ inimicus est animus qui vel errando eam nescit esse saluberrimum, vel odit ægrotando medicinam.

Omissis igitur, lib. De vera relig., cap. 51, n. 100, et repudiatis magis theatricis et poeticis, divinarum Scripturarum consideratione et tractatione pascamus animum atque potemus vanæ curiositatis fame ac siti fessum et æstuantem, et inanibus phantasmatis tanquam pictis epulis, frustra refici satiarique cupientem : hoc vere liberali

et ingenuo ludo salubriter eruditmur. Si nos miscula spectaculorum et pulchritudo delectant, illam desideremus videre sapientiam, quæ pertendit a fine usque ad finem et disponit omnia suaviter.

S. Bernardus, serm., 5 *De adventu Domini*, ait : Serva sermonem Dei; nam et ille panis vivus est et cibus mentis..... Custodi Verbum Dei; beati enim qui custodiunt illud. Ergo trajiciatur in viscera quædam animæ tuæ, et transeat in affectiones tuas, et in mores tuos. Comede bonum, et delectabitur in crassitudine anima tua. Ne obliviscaris comedere panem tuum, ne arescat cor tuum, sed adipe et pinguedine repleatur anima tua.

De secundo fidei fundamento, quod est auctoritas traditionis in rebus fidei.

Errant omnino qui opinantur unicuique jus et facultatem esse interpretandi et cognoscendi, seclusa auctoritate Ecclesiæ, quis sit legitimus Scripturarum sensus; nam ex hac perversa opinione patet aditus ad omne genus erroris et fraudis et licentiæ. Neque enim fuit unquam ullus hæreticus qui Scripturam sacram, privata sua interpretatione, ad suos sensus, ad sua commenta accommodatam non protulerit in medium. Deinde qui sic opinantur, ii adversantur sacræ Scripturæ et rationi : Scripturæ quidem. « Omnis enim prophetia Scripturæ, ait Petrus apostolus, propria interpretatione non fit. » Et certe licitum nunquam fuit singulis Judæis Scripturas sacras pro suo more interpretari, sed in rebus obscuris ad sacerdotes ire tenebantur. « Labia namque sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. »

Nec minus adversantur rationi qui sic sentiunt. Est enim a ratione prorsus alienum id pro certo statuere quod ad praxim revocari nullatenus possit. At ejusmodi est quod illi statuunt de privata Scripturarum interpretatione. Quomodo enim interpretabuntur Scripturas homines imperiti et rudes, ad fidem vocati, non secus ac docti, et quidem pars maxima Ecclesiæ; quomodo, inquam, Scripturas interpretabuntur qui nec legere sciunt, nec callent linguam vel Hebræam vel Græcam, quibus sacer textus constat.

Nec refert quod ad hæc respondeatur quod, etiamsi rudes nesciant Græce vel Hebraice loqui, nihil vetat eos ex vernaculis Scripturarum translationibus intelligere quis sit legitimus sensus Scripturarum; non antequam de legitimo sensu Scripturarum ex versionibus vernaculis judicent, discernendum illis est prius quænam Scripturæ canonicæ sint, quænam apocryphæ. Quis autem sanæ mentis non videt hanc discretionem ab imperitis fieri non posse?

Esto certi sint de librorum auctoritate, quomodo certi esse poterunt de translationum fide. Ab hominibus errori obnoxiis factæ sunt illæ versiones. Quomodo intelligent imperiti num reipsa interpretes erraverint? Arguuntur quotidie et damnantur Scripturarum multæ versiones, ut alienæ a gemino sacri textus sensu, id maxime in Protestantium vel doctissimorum versionibus locum habere certum est. Tolle auctoritatem Ecclesiæ, quæ Christi promissione fulta, dat nobis sine ulla erroris formidine et sacros fontes et sinceram horum versionem, patebunt omnia dubiis.

Esto rudes et imperiti, seclusa auctoritate Ecclesiæ, certi sint de fide versionum, non propterea legitimum Scripturarum sensum assequentur. Ad hoc necesse est testimonium cum testimonio, librum cum libro conferre, præcedentia cum subsequentibus connectere; quod quidem ab imperitis ne tentari quidem potest.

In his adhuc objicitur : Fateor fieri non posse ut singuli Christiani, etiam rudes imperiti legitimum Scripturarum sensum propriis viribus assequantur. Sed si supremo Spiritus sancti lumine illustrentur, si Deus unicuique sensum aperiat ad intelligendas Scripturas, nihil obstabit quominus et ipsi Scripturas intelligant. At memini me audisse vel legisse uspiam hanc esse Protestantium opinionem, quod velint adesse Spiritum sanctum singulis fidelibus Scripturas vel legentibus vel audientibus, ut ipsis legitimum harum sensum suggerat, juxta id quod Christus promisit, « Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. » Idque contendunt Apostolo confirmari, dum is refert hanc Jeremiæ prophetiam : « Hoc est testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus : Dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas, et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum; et non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum; dicens : Cognosce Dominum; quoniam omnes scient me a minore usque ad majorem. » Quibus verbis videtur non obscure innui hanc esse Ecclesiæ prærogativam, ut omnes omnino Christiani supremo Spiritus sancti afflatu illustrentur, ut legem Dei, et proinde Scripturas et eorum genuinum sensum intelligant... Respondetur : Non is est eorum Scripturæ sacræ testimonium sensus. Prius enim quod protulisti ad apostolos et ad corpus Ecclesiæ spectat; et si ad singulos fides extendatur sensus est a nemine haberi posse cognitionem omnis veritatis, nisi per Spiritum sanctum; neque enim omnem veritatem norunt omnes omnino Christiani, ut quotidiana experientia per se patet.

Ad alterum testimonium ex Jeremia et ex Apostolo prælatum, quod spectat, certum est quoque non eum esse illius sensum, quod legem Dei et abstrusum Scripturarum sensum singuli Christiani sine magistro intellecturi sint. Is enim sensus et manifesta experientia refellitur, et aliis Scripturæ locis non obscuris confutatur. « Fides, inquit Apostolus, ex auditu. Quomodo audient sine prædicante » ? Id unum ergo colligendum est ex hoc Jeremiæ testimonio ab Apostolo prolato, hanc esse Novi Testamenti prærogativam, quod ita scribenda esset lex Dei in mentibus et cordibus hominum per Spiritum sanctum, ut legem hanc sine magno labore Christiani edocendi sint. Nimirum Deus ipse per gratiam suam singulorum mentibus et cordibus insinuat quod ipsi a magistris docentur.

Et certe si sensus testimoniorum hujusmodi, qui non pauci in Novo Testamento reperiuntur, is esset quod singuli omnino Christiani superno Spiritus sancti afflatu illuminandi essent, ad perspiciendum abstrusiorem Scripturarum sensum, jam nullus esset modus sectarum undique exsurgentium commentis. Se divinitus illustratum contendet Calvinus adversus Lutherum, Lutherus adversus Calvinum. Idem contendent Anabaptistæ, et quotquot feret orbis fanaticos; contendet, inquam, quivis fanaticus, sibi divinitus infusum fuisse eum Scripturarum sensum, quo sua secta nititur. Sic patebunt omnia fabulis et erroribus et fallaciis. Nam potest Spiritus sanctus, Spiritus utique veritatis, sibi ipsi contradicere. Non potest revelare Luthero Christum esse revera præsentem in Eucharistia, et Zvinglio Christum reipsa abesse ab Eucharistia. Ex his collige, agnoscendam esse omnino hominibus auctoritatem supremam, quæ erumpentes de religione quæstiones sine erroris formidine dirimat; alioqui patebunt omnia disputationibus; nihil nisi dubium occurret in rebus fidei, nec impediri poterit quo minus omnes « simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. »

Huic incommodo occurrit ineffabili sua sapientia Deus opt. max. Nam jussit Ecclesiam ab omnibus audiri et consuli; promisitque permansuram esse ad finem usque sæculorum Ecclesiam, immaculatam utique et incorruptam, nec futurum unquam ut adversus eam portæ inferi prævaleant.

Traditionis necessitas adhuc probatur ex ipsis heterodoxis qui traditionem parvi se pendere profitentur.

Protestantes ipsi multa credunt, multa observant quæ non nisi traditione novimus. Credunt baptisma infantibus collatum, collatum infusione, collatum ab hæreticis, validum esse; id et nos credimus. Id autem non Scripturis, sed sola traditione constat. Diem Dominicam loco Sabbati sanctificant; festos dies complures celebrant; et in Britannia Majori frequentior est ista festorum dierum observatio. Hæc autem esse facienda sola traditio docet, ut ait S. Augustinus.

Quin et multa sunt in Scripturis præcepta, quorum ab observatione abstinent; nec tamen in eo peccare se suspicantur. Hæc autem non esse necessario observanda sola traditione liquet, hujus rei exempla duo ponere sufficiat.

Primum exemplum. Lotionem pedum omnino prætermittunt Protestantes, licet sic a Christo præcepta sit ut sacramentum eo ritu instituere videatur, si spectes literalem verborum sensum. Ait enim Christus Petro : « Si non lavero te, non habebis partem mecum » et deinde, « Vos vocatis me, Magister et Domine, et bene dicitis; sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis. » Quis non his verbis sacramentum institui intelligeret, nisi certissima traditione constaret non esse hæc ea ratione intelligenda.

Alterum exemplum. Solemnis est ea lex ab apostolis in concilio Hierosolymitano sancita, qua præcipitur abstinentia a suffocatis et sanguine; a quibus tamen minime abstinemus, uti nec ipsi Protestantes abstinent. Verba ipsa concilii referre juvat : « Visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam

hæc necessaria : ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine et suffocato. » Nonnisi traditione novimus ad tempus id fuisse ab apostolis præceptum.

Itaque non possunt effugere Protestantes auctoritatem traditionis. Hanc vel inviti sequi tenentur, quidquid in contrarium effutiant.

Nunc testimonia quorumdam Patrum de auctoritate traditionis relaturi sumus.

Ignatius, ait Eusebius lib. III *Hist. ecclesiast.*, cap. 36, secundus post Petrum Antiochensem Ecclesiam sortitus, cum per Asiam sub accuratissima satellitum custodia ductaretur, singularum nihilominus civitatum quas ingrederetur, Ecclesias sermonibus et cohortationibus suis confirmans monebat imprimis, ut alibi a pravis hæreticorum opinionibus caverent, quæ tunc primum in lucem emergere cum cœpissent copiosius pullulabant. Hortatusque est ut apostolorum traditionibus tenaciter inhærerent; quas quidem ad certiorem notitiam posteritatis testimonio suo confirmatas scriptis mandare necessarium duxit.

Cum enim ad eam traditionem, ait Irenæus liber III, *Contra hæres.*, cap. 2, quæ est ab apostolis, quæ per successiones presbyterorum, in Ecclesiis custoditur, provocamus eos, adversantur traditioni, dicentes se non solum presbyteris sed etiam apostolis exsistentes sapientiores, sinceram invenisse veritatem... Evenit itaque, neque Scripturis, neque Traditioni consentire eos.

Traditionem, cap. 3, itaque apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest respicere omnibus qui vera velint videre, et habemus annumerare eos qui ab apostolis instituti sunt episcopi in Ecclesiis et successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt quale ab his deliratur. Etenim si recondita mysteria scissent apostoli, quæ seorsim ac latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maxime traderent ea quibus etiam ipsas Ecclesias committebant. Valde enim perfectos et irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse quos et successores relinquebant, suum ipsorum locum magisterii tradentes, quibus emendate agentibus fieret magna utilitas... Maximæ et antiquissimæ et omnibus cognitæ, a gloriosissimis duobus apostolis Petro et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab apostolis traditionem, et annuntiatam hominibus fidem, per successiones episcoporum pervenientem usque ad nos judicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sibi placentiam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem et malam sententiam, præter quam oportet colligunt.....

Tantæ igitur ostensiones cum sint, non oportet adhuc quærere apud alios veritatem quam facile est ab Ecclesia sumere, cum apostoli quasi in depositorium dives plenissime in eam contulerint omnia quæ sint veritatis, uti omnis quicunque velit sumat ex ea potum vitæ... quæ autem sunt Ecclesiæ cum summa diligentia oportet diligere et apprehendere veritatis traditionem. Quid enim et si de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus apostoli conversati sunt, et ab eis de præsenti quæstione sumere quod certum est et re liquidum est? Quid autem si neque apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis quam tradiderunt iis quibus committebant Ecclesias. Cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum eorum qui in Christum credunt sine charta vel atramento scriptum habentes per Spiritum in cordibus suis salutem et veterem traditionem custodientes.

Clemens Alexandrinus, *Strom.*, lib. I, ait : Sed qui veram quidem beatæ doctrinæ servabant traditionem, istam a Petro, et Jacobo, et Joanne, et Paulo, sanctis apostolis, ita ut filius acciperet a patre, ad nos quoque Deo volente pervenerunt, illa a majoribus data et apostolica deposituri semina. Jam vero non revelavit multis ea quæ non erant multorum, sed paucis quibus sciebat convenire, qui et ea possent accipere, et ex eis informari. Arcana autem sicut Deus verbo creduntur, non scripto..., a nobis quoque audiat, et qui occulte audit, occultum manifestum iri; et ei qui secrete ea quæ traduntur potest servare apertum iri quod opertum est, ut veritas, et id quod multis est occultum fiat paucis manifestum.

Tertullianus, *De corona militis*, cap. 3, ait : Hanc si nulla scriptura determinaverit, certe consuetudo corroboravit, quæ sine dubio de traditione manavit. Quomodo enim usurpari quid potest, si traditum prius non est? Etiam in traditionis obtentu exigenda est, inquit, auctoritas scripta. Ergo quæramus, an et traditio nisi scripta non debeat recipi. Plane negabimus recipiendam, si nulla exempla præjudicent aliarum observationum, quas, sine illius scripturæ instrumento, solius traditionis titulo et exinde consuetudinis patrocinio vindicamus; denique ut a baptismate ingrediar, aquam adituri..... Sed et aliquanto prius in Ecclesia sub antistitis manu contestamur nos renuntiare diabolo, et pompæ et angelis ejus. Dehinc ter mergitamur, amplius aliquid respondentes quam Dominus in Evangelio determinavit. Inde suscepti, lactis et mellis concordiam prægustamus, exque illa die lavacro quotidiano per totam hebdomadem abstinemus Eucharistiæ sacramentum, et in tempore victus et omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quam præsidentium sumimus Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus. Die Dominico jejunium nefas dicimus, vel de genicu is adorare. Eadem immunitate a die Paschæ in Pentecosten usque gaudemus. Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxie patimur. Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum et exitum, ad vestitum et calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quæcunque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Harum et aliarum ejusmodi disciplinarum si legem expostules Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, et fides observatrix. Rationem traditioni et consuetudini et fidei patrocinaturam aut ipse perspicies, aut ab aliquo qui perspexit disces. Interim non nullam esse credes, cui debeatur obsequium. Ergo non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla aut incerta victoria est, aut par incertæ. Nam etsi non ita evaderet collatio Scripturarum, ut utramque partem sisteret, ordo rerum desiderabat illud prius proponi, quod nunc solum disputandum est. Quibus competat fides ipsa; cujus sint Scripturæ, a quo et per quos, et quando et quibus sit tradita disciplina qua fiunt Christiani. Ubi enim apparuerit esse veritatem disciplinæ et fidei christianæ illic erit veritas Scripturarum et expositionum, et omnium traditionum christianarum.

Christus (*De præscript.* cap. 20) quod homini agendum determinaret, quandiu in terris agebat, ipse pronuntiabat, sive populo palam, sive discentibus seorsum. Ex quibus duodecim præcipuos lateri suo allegerat destinatos nationibus magistros. Itaque uno eorum decusso, reliquos undecim digredientes ad Patrem post resurrectionem jussit ire et docere omnes gentes, tinguendas in Patrem et in Filium et in Spiritum sanctum. Statim igitur apostoli.., assumpto per sortem duodecim Mathia in locum Judæ..., consecuti promissam vim Spiritus sancti ad virtutes et eloquium, primo per Judæam, contestata fide in Jesum Christum et Ecclesiis institutis; dehinc in orbem profecti, eamdem doctrinam ejusdem fidei nationibus promulgaverunt, et proinde Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei et semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt et quotidie mutuantur ut Ecclesiæ fiant. Ac per hoc et ipsæ apostolicæ deputantur, ut soboles apostolicarum Ecclesiarum. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima et apostolicæ, dum una omnes unam probant unitatem, dum est illis communicatio pacis et appellatio fraternitatis, et contesseratio hospitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quam ejusdem sacramenti una traditio.

Hinc igitur, cap. 21, dirigimus præscriptionem : Si Dominus Jesus Christus apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos prædicatores, quam quos Christus instituit : quia nec alius Patrem novit, nisi Filius, et cui Filius revelavit. . Quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, et hic præscribam non aliter probari debere nisi per easdem Ecclesias quas ipsi apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando tam viva, quod aiunt, voce, quam per Epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis, apostolicis, matricibus et originalibus fidei conspiret veritati deputandam, sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab apostolis, apostoli a Christo, Christus a Deo susceperit. Reliquam vero omnem doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum et apostolorum, et Christi et Dei. Superest ergo ut demonstremus an hæc nostra doctrina de apostolorum traditione censeatur, et ex hoc ipso an cæteræ de mendacio veniant. Communicamus cum Ecclesiis apostolicis, quod nulla doctrina diversa, hoc est testimonium veritatis.

Dogmata, ait S. Basilius, *De Spirit. sanct.*, cap. 27, et instituta quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus e doctrina scripto prodita, quædam rursus ex apostolorum traditione in mysterio, id est in occulto, tradita recepimus; quorum utraque parem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sane vel

tenuiter expertus est quæ sint jura ecclesiastica. Nam si consuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti conemur rejicere, imprudentes gravissimum Evangelio detrimentum inferemus, imo potius ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus. Quod genus est, ut ejus quod primum est et vulgatissimum primo loco commemorem, ut signo crucis eos qui spem collocarunt in Christum signemus, quis scripto docuit? ut ad Orientem versi precemur, quæ nos docuit Scriptura? invocationis verba cum conficitur panis Eucharistiæ et poculum benedictionis, quis sanctorum in scripto nobis reliquit? Neque enim his contenti sumus, quæ commemorat Apostolus aut Evangelium, verum alia quoque et ante et post dicimus, tanquam multum habentia momenti ad mysterium, quæ ex traditione citra scriptum accepimus. Consecramus autem aquam baptismatis et oleum unctionis, præterea ipsum qui baptismum accipit, ex quibus scriptis? Nonne a tacita secretaque traditione? Ipsam porro olei inunctionem, quis sermo scripto proditus docuit? Jam ter immergi hominem, unde e Scriptura haustum? Reliqua autem quæ fiunt in baptismo, veluti renuntiare Satanæ et angelis ejus, ex qua scriptura habemus? Nonne ex minime publicata et arcana hac traditione? Nonne ex doctrina, quam Patres nostri silentio quieto, minimeque curioso servaverunt? Pulchre quidem illi, nimirum docti arcanorum venerationem silentio conservari. Nam quæ nec intueri fas est non initiatis, qui conveniebat horum doctrinam publicitus circumferri scripto?... Qui in primordiis Ecclesiæ certos ritus præscripserunt apostoli et Patres, in occulto, silentioque mysteriis suam servavere dignitatem. Neque enim omnino mysterium est quod ad populares ac vulgares aures effertur. Hæc est ratio cur quædam citra scriptum tradita sunt, ne dogmatum cognitio propter assuetudinem vulgo veniret in contemptum. Aliud autem est dogma, aliud edictum; nam dogmata silentur, edicta vero publicantur. Est autem silentii species etiam obscuritas qua utitur Scriptura, intellectu difficilem reddens dogmatum sententiam, idque ad utilitatem in Scripturis versantium.... Deficiet me dies, si Ecclesiæ mysteria citra scriptum tradita pergam recensere. Omitto cætera, ipsam fidei professionem, qua credimus in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, e quibus habemus scriptis?

Sufficit enim, ait S. Greg. Nyssenus, cont. Eunomium, ad nostri sermonis demonstrationem, quod habeamus a Patribus venientem ad nos traditionem, velut hæreditatem quamdam per successionem ex apostolis per sanctos sequenter transmissam.

Etiamsi, ait S. Hieronymus, *Adv. Lucif.*, cap. 4, Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis.... consensus instar præcepti obtineret. Nam et multa alia quæ per traditionem in Ecclesiis observantur, auctoritatem sibi legis scriptæ usurpaverunt; velut in lavacro ter caput mergitare; deinde egressos lactis et mellis prægustare concordiam, ad infantiæ significationem; die Dominico et per omnem Pentecostem, nec de geniculis adorare, et jejunium solvere; multaque alia quæ scripta non sunt, rationabilis sibi observatio vindicavit.

S. Augustinus, lib. *Contr. Jul.*, 10, n. 34, ait: Sancti Patres quod invenerunt in Ecclesia tenuerunt; quod didicerunt docuerunt; quod a patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt.

Saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, l. *De Baptis* cap. 7, n. 12, in ipsis quoque schismaticis et hæreticis corrigere quod pravum est, non iterare quod datum est, sanare quod vulneratum est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex apostolica traditione venientem, sicut multa quæ non inveniuntur in Litteris eorum, neque in conciliis posteriorum, et tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, nonnisi ab ipsis tradita et commendata creduntur. Quod universa tenet Ecclesia, lib. iv, cap. 24, n. 31, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur.

Vincentius Lirinens., *Com.* 1, cap. 3, ait: In ipsa item Ecclesia catholica magnopere curandum est, ut id teneamus quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est. Hoc est etenim vere proprieque catholicum, quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia fere universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet, si sequamur universalitatem, antiquitatem, consensionem. Sequemur autem universalitatem hoc modo: si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia; antiquitatem vero ita, si ab iis sensibus nullatenus recedamus, quos sanctos majores ac patres nostros celebrasse manifestum est; consensionem quoque itidem, si in ipsa vetustate omnium vel certe pene omnium sacerdotum pariter et magistrorum definitiones sententiasque sectemur. Christianus, cap. 4, si se aliqua Ecclesiæ particula ab universali communione præciderit, si contagio totam commaculare Ecclesiam conetur..., providebit ut antiquitati inhæreat, quæ prorsus jam non potest ab ulla novitatis fraude seduci. Omnino curabit ut paucorum temeritati vel inscitiæ si quæ sunt universaliter antiquitus universalis concilii decreta præponat. Operam dabit ut collatas inter se majorum consulat interrogetque sententias, eorum duntaxat qui diversis licet temporibus et locis, in unius tamen Ecclesiæ catholicæ communione et fide permanentes, magistri probabiles exstiterunt; et quidquid non unus aut duo tantum, sed omnes pariter uno eodemque consensu aperte, frequenter, perseveranter tenuisse, scripsisse, docuisse cognoverit, id sibi quoque intelligat absque ulla dubitatione credendum.

Nihil novandum, cap. 9, nisi quod traditum est.

Annuntiare ergo aliquid Christianis catholicis præter id quod acceperunt nunquam licuit, nunquam licet, nunquam licebit, et anathematizare eos qui annuntiant aliquid præterquam quod semel acceptum est, nunquam non oportuit, nunquam non oportet, nunquam non oportebit.

Christi vero Ecclesia, cap. 32, sedula et cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in his nunquam permutat, nihil minuit, nihil addit, non amputat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non usurpat aliena; sed omni industria hoc unum studet ut vetera fideliter sapienterque tractando, si qua illa sunt antiquitus informata et inchoata accuset et poliat; si qua jam expressa et enucleata consolidet, firmet; si qua jam confirmata et definita custodiat. Denique quid unquam aliud conciliorum decretis enixa est, nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur; quod antea lentius prædicabatur, hoc idem postea instantius prædicaretur. Antiqua, cap. 39, sanctorum Patrum consensio.... præcipue in fidei regula magno nobis studio et investigandi est et sequenda.... Sed eorum duntaxat Patrum sententiæ conferendæ sunt, qui in fide et communione catholica sancte, sapienter et constanter viventes, docentes et permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt, quibus tamen hac lege credendum est ut quidquid vel omnes vel plures uno eodemque sensu manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi magistrorum consilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato, certo ratoque habeatur; quidquid vero, quamvis ille sanctus et doctus, quamvis episcopus, quamvis confessor et martyr, præter omnes aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias et occultas et privatas opiniunculas a communis, publicæ et generalis sententiæ auctoritate secretum sit.

Quæcunque ergo proponuntur nobis Deo credenda necessario, non continentur libris canonicis; nam multa sunt in iis non scripta et eorum quæ scripta sunt genuinum sensum assequi non valemus, nisi per traditionem. Porro traditionis necessitas patet ex Scripturis, ex omnibus Ecclesiæ Patribus, imo ex ipsis hæreticis qui ipsam parvipendere se profitentur. 1° Ex Scripturis quidem probatur hoc ex Pauli Epistolis, II Thessal. II, 14; I, Col. XI. 2; II Timoth. II, 2; Hebr. V, 11.

2° Ex Patribus. S. Ignatio Petri apostoli discipulo; S. Irenæo qui secundo floruit sæculo; S. Clemente Alexandrino, Tertulliano, Eusebio, S. Basilio, S. Gregorio Nysseno, S. Epiphanio, S. Hieronymo, S. Augustino, Vincentio Lirinensi, et aliis qui vel quinque prioribus Ecclesiæ sæculis, vel cæteris deinceps ad nostra usque tempora floruerunt. Omnium una ea de re vox est. In his ne unus quidem fuit qui non agnoverit traditionis necessitatem; quorumdam testimonia antequam referamus, quædam notanda sunt.

Eadem scilicet est prorsus traditionis auctoritas cum auctoritate Scripturæ verbum divinum scriptum sit necne perinde est, utrobique verbum divinum est. Id patet ex omnibus sanctis Patribus supra laudatis. Ea ratione ad nos usque pervenit verbum illud non scriptum, quod docti a Christo apostoli docuerunt quos constituerunt per civitates episcopos. Illi rursus docuerunt alios sibi successuros, a quibus alii quoque et docti et ordinati sunt. Sic custoditum est in Ecclesia verbi Dei ad nostra usque tempora depositum.

Sed dicitur: Quis certo scit non fuisse adulteratum verbum Dei, dum per tot ora, per tot sæculorum successiones ad nos usque transmeavit? Respondetur quod id fieri non potuisse constat: 1° quia Ecclesia spiritu Dei regitur, nec potest fieri ut erret unquam circa fidem; 2° quia Ecclesia regulam habet certam, qua veræ tradi-

tiones a falsis secernantur. Hæc autem in eo posita est, teste, post S. Augustinum, Vincentio Lirinensi, quod solum id habeatur pro tradito ab apostolis quod ubique docet vel servat diffusa per totum orbem Ecclesia, nec tamen aliquo certo tempore institutum fuisse cognoscitur. Et hæc regula vocatur certa quia fieri non potest, ut diffusi per totum orbem Christiani, qui nullam habent inter se consiliorum societatem, qui non minus moribus et ingeniis et usibus (si fidem excipies), quam regionibus a se invicem disjuncti sunt; fieri non potest, inquam, ut ii in rebus quæ ad religionem pertinent idem omnino doceant, idem serveut, nisi id acceperint ab eodem magistro, qui discipulos suos per totum terrarum orbem miserit iisdem instructos præceptis et mandatis.

Objicitur adhuc : Quid si sensim incuria præpositorum seminatum et receptum aliquid per Ecclesiam fuerit contra Christi doctrinam, contra sanctiones apostolicas, nemine nisi post longa temporum spatia rem advertente?

Respondetur, id fieri nequisse, si quæstio sit de re alicujus momenti, quod quidem sic demonstratur : 1° Christus promisit nunquam futurum ut Ecclesia erret in fide. 2° Est prorsum alienum ab hominum ratione et moribus, receptam ubique terrarum doctrinam et consuetudinem nemine advertente, nemine contradicente, subverti. Norunt omnes quas turbas, quas contradictiones excitare soleat rerum novarum molitio. 3° Si quis unquam novum dogma, novos in Ecclesiam mores invehere tentaverit, statim hunc deprehensum, confutatum, damnatum fuisse docet omnium sæculorum experientia, ut patet ex iis hæresibus quæ unoquoque fere sæculo prodierunt. 4° Quod ab apostolis ad nos usque traditione manavit, id scriptum subinde est a sanctis Patribus, qui singulis ætatibus floruerunt; refert unusquisque quid suo tempore sentiat, quid observet Ecclesia, hujus quoque rei vel vestigia, vel certa argumenta exstant in conciliis, in libris liturgicis, in aliis ejusmodi antiquitatis ecclesiasticæ monumentis, libri illi jam pridem toto terrarum orbe diffusi sunt. Non potest traditio falsa pro vera supponi, quod spectat ad mores vel dogmata, quin simul adulterentur et corrumpantur scripta illa omnia ex quibus eruuntur veræ et genuinæ traditiones. Illud autem fieri posse qui in animum induxerit, nae is insanire videatur. Certumque et certissimum ergo est quod quidquid nunc Ecclesia credit id crediderit jam ab apostolorum temporibus.

Et de observationibus ecclesiasticis, quidquid per totam Ecclesiam sic observatur, ut ignoretur hujus observationis initium, v. gr., jejunium quadragesimale, signum crucis, baptisma parvulorum, etc., hoc ab apostolis ad nos traditione manasse certissimum est .....

Traditione utitur Ecclesia prorsus in duobus : 1° ut intelligatur qui sint libri vere canonici; 2° ut habeatur legitimus Scripturarum sensus. Neque enim libros alios recipit Ecclesia in canonicarum Scripturarum numerum, quam quos certa traditione novit ab apostolis manasse. Neque Scripturam explicat, nisi juxta eum sensum quem tenuit semper Ecclesia.

De tertio fidei fundamento quod est auctoritas conciliorum et sanctorum Patrum in rebus fidei.

Fidei depositum servat summus Pontifex, servant et episcopi, hi insurgentes controversias judicio suo dirimunt vel soli, vel in conciliis. Porro concilia congregantur ut plurimum vel cum occurrit controversia de fide dirimenda, vel cum statuendum aliquid est circa disciplinam, ubi rem unus episcopus non posset pari successu definire. Concilia sunt vel generalia, vel nationalia, vel provincialia, vel diœcesana. Generalia quæ et idiomate Græco dicuntur œcumenica ex episcopis totius Ecclesiæ congregantur; nationalia ex episcopis unius regni vel nationis; provincialia ex episcopis unius vel aliquot provinciarum; diœcesana ex episcopo et clero unius diœcesis.

In conciliis sedent episcopi, alii ut judices, alii ut assertores et vindices canonum, alii vel sedent vel stant ut rerum divinarum et ecclesiasticarum periti, ad ventilandas et discutiendas hinc et inde controversias.

Soli episcopi sedent ut judices de jure. Sunt tamen alii quibus ex primæva consuetudine jus suffragii concessum est ab Ecclesia, puta præpositi generales ordinum religiosorum et abbates, imperatores, reges, principes, vel missi ab iis oratores vel magistratus sedent ut assertores et vindices canonum et publicæ tranquillitatis..... Sedent presbyteri, stant diaconi cæterique rerum ecclesiasticarum periti, ad ventilandas et discutiendas hinc inde controversias, ut, rebus mature discussis, et auditis consultorum votis, statuant judices quid duxerint esse definiendum. Vetus est in Ecclesia consuetudo congregandi in Ecclesia concilia; etenim jam a temporibus apostolorum invaluit. Ipsi subortæ quæstiones graves inter conversos ex Judæis vel ex gentibus fideles habito Hierosolymis concilio diremerunt, his verbis solemnibus: « Visum est Spiritui sancto et nobis. » Et his verbis usi sunt apostoli ut intelligamus sacrosanctis conciliis præesse Spiritum sanctum ipsumque per Patres congregatos loqui.

Conciliorum generalium definitio de fide certa est et erroris expers, quia hæc concilia repræsentant universam Ecclesiam cui promissa a Christo est æterna in recta fide stabilitas. « Portæ inferi non, etc. » Ejusdem auctoritatis est cæterorum conciliorum definitio, si accesserit totius Ecclesiæ consensus, quia ubi constat de totius Ecclesiæ fide, sive Ecclesia sit congregata in generalibus conciliis, sive per totum orbem diffusa, consensum suum præbeat conciliis particularibus, perinde est. Satis est si constet de totius Ecclesiæ fide. Quam enim fidem diffusa per totum orbem Ecclesia tenet; certum est hanc esse consentaneam traditioni, inconcussæ utique fidei nostræ regulæ. Hoc ut intelligatur, revocandum in mentem est fidei depositum Scriptura sacra et traditione contineri, duplicemque hanc esse fidei nostræ certissimamque normam. Ergo ubi de fide quæstiones excitantur, consulit Ecclesia Scripturam et traditionem. Et si quæstio sit de genuina intelligentia Scripturarum, ut fere semper usuvenit; nam obscuris Scripturarum sententiis abusi sunt semper hæretici ad suam et aliorum perditionem, inquit Petrus apostolus; tunc Scripturarum sensum genuinum Ecclesia a traditione accipit : nimirum traditio subortis quæstionibus antiquior et ad tempora apostolica continua successione recurrens, una et certa via est intelligendi quem Scripturarum sensum ab apostolis acceperit Ecclesia. Jam diximus id unum haberi pro traditione divina et apostolica quod tenet et tenuit semper Ecclesia per totum orbem diffusa. Variæ sunt rationes certo intelligendi num in unum vel dogma vel usum omnes omnino Ecclesiæ conveniant. Primo si convocentur omnes omnium omnino Ecclesiarum episcopi, quibus creditum est fidei depositum, ut singuli dicant quæ sit Ecclesiæ suæ traditio circa subortam quæstionem. Id fit in conciliis generalibus. Sed quia non ita facile congregantur ejusmodi concilia, alia via est expeditior juxta et frequentior certo cognoscendi quæ sit Ecclesiæ traditio. Suum fert summus pontifex de proposita quæstione judicium; accedit singularum Ecclesiarum toto orbe consensus. Aliquando ferunt judicium episcopi in conciliis vel provincialibus vel nationalibus aggregati, Romam et ad cæteras Ecclesias hæc judicia referuntur, confirmantur a Romano pontifice; accedit omnium Ecclesiarum consensus; agnoscunt singulæ in hoc judicio quam profitentur fidem. Consensus hic Ecclesiarum in rem ab uno particulari concilio definitam certissimum est traditionis argumentum eamdemque obtinet auctoritatem ac concilium generale. Quamplurima exstant exempla hæresum hac multiplici via proscriptarum sive per concilia œcumenica, sive per summos pontifices, sive per episcopos, sive per concilia particularia, accedente totius Ecclesiæ consensu. Quin et concilia quædam quæ non fuerunt œcumenica convocatione, accedente Ecclesiæ consensu habita sunt pro œcumenicis. Tale fuit concilium primum Constantinopolitanum, in quo proscripta est hæresis Macedonii. Id in œcumenicis secundum numeratur, nec fuit convocatione nisi nationale totius Orientis; sed accedente consensu Occidentis œcumenicum evasit. Contra autem concilium Sardicense œcumenicum fuit convocatione, non exitu, ut asserunt plerique theologi, quia non accessit totius Ecclesiæ consensus. Quod de fide diximus, dictum puta de disciplina et moribus Ecclesiæ. Plures sunt canones circa disciplinam et mores a provincialibus conciliis conditi, qui cum ab universa Ecclesia recepti sint, auctoritatem habent œcumenicam, dicunturque merito « canones Spiritu sancto conditi, et totius orbis reverentia consecrati. »

Scimus omnes Ecclesiam pro hæreticis habere et sine suo expellere eos qui eam definientem in fide non audiunt, juxta illud : « Si quis Ecclesiam non audierit, sit, etc. »

Quæritur adhuc quæ ratio sit habenda sententiæ sanctorum Patrum in rebus fidei. Ad hæc respondetur Ecclesiam Patres venerari ut testes traditionis suo quemque sæculo. Si quis eorum unus a cæteris dissentiat, non magni faciendo ejus hac in re sententia. Maximi faciendo est sententia omnium vel plurimorum idem sentientium. Ubi sancti Patres alii aliud sentiunt, nihil ut plurimum definit Ecclesia, quia cum traditio ea de re certa nec una sit, non habetur pro traditione divina, vel

apostolica. Hinc oritur inter catholicos theologos opinionum varietas de rebus ad fidem non pertinentibus

At, circa hæc, quænam amplectenda est sententia in rebus ad fidem non pertinentibus, in quibus nihil definivit Ecclesia, nec una est theologorum opinio?

Respondetur, quod tunc per Ecclesiam licet ad utramlibet partem se recipere. Quam quisque opinionem veriorem putat eam amplecti tenetur. Sed adhibenda cautio duplex : 1° sic nos affectos esse necesse est, ut opinionem deponamus et subjiciamus nos ex animo Ecclesiæ, si forte Ecclesia definiat tandem aliud ab eo quod sentimus; 2° servanda pax et charitas est cum iis qui aliud a nobis sentiunt. Nihil enim debet esse antiquius pace et charitate : « In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas servetur. »

Et de his ad fidem non pertinentibus dicit adhuc sanctus Augustinus : Quod enim neque contra fidem neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter est habendum, et propter eorum inter quos vivitur societatem servandum est.

Sunt adhuc alia testimonia, quæ sequuntur.

S. Ambrosius, epist. 32 : Sequor tractatum Nicæni concilii a quo me nec mors, nec gladius poterit separare.

S. Gregorius Magn., epist. 24, l. I, dicit se venerari quatuor prima concilia, sicut quatuor Evangelia.

S. Hieronymus Dialog. *contra Lucif.* : Quomodo, inquit, Athanasius, Hilarius poterant adversus synodum Nicænam facere, propter quam exsilia sustinuerunt?

S. Augustinus. *Epist. ad Januar.* cap. 1, n. 1, ait : Illa autem quæ non sunt scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, datur intelligi vel ab ipsis apostolis vel plenariis conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri.

Bellarminus cardin., *Controv.*, t. II, lib. I, c. 2, conciliorum necessitatem ad controversias de fide dirimendas astruit his verbis : Quamvis autem generalia concilia non sint absolute necessaria, tamen concilia aliqua sive generalia, sive particularia sint, omnino necessaria esse ad bonam Ecclesiæ gubernationem vix in quæstionem vocari posse dubito. Nam si necesse est, ut veniant scandala, ut ait Dominus, et oportet hæreses esse, ut sit Apostolus, certe necesse est etiam ut in Ecclesia sit certum aliquod judicium, quo et scandala tolli possint et hæreses damnari; alioquin brevi tempore Ecclesia universa in partes scinderetur et periret; nam omne regnum in seipsum divisum desolabitur. Etsi vero summus pontifex judex est..., tamen non debet in controversiis Dei dijudicandis aut solo suo judicio fidere, aut exspectare divinam revelationem, sed adhibere diligentiam, quantam res tanta postulat, et ordinaria media, et tum demum exspectare assistentiam Spiritus sancti et directionem divinam. Porro medium ordinarium proinde necessarium esse concilium, magnum aut parvum, unum vel plura, prout ipse judicaverit, facile probari potest.

Primum ex divina illa promissione : « Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum. » Hunc enim locum de conciliis intelligit synodus Chalcedonensis et aliæ synodi.

Secundo, ex facto apostolorum, qui cum possent etiam seorsim singuli definire controversias, tamen ne viderentur negligere medium ordinarium et a Christo ipso demonstratum, non sine concilio controversiam de legalibus Antiochiæ exortam definire voluerunt.

Tertio, ex consuetudine totius Ecclesiæ, atque omnium sæculorum. Semper enim fuit in Ecclesia ista consuetudo, ut ad res dubias explicandas concilia episcoporum haberentur. Et ipsi etiam Romani pontifices nullam unquam hæresim novam sine novo concilio damnaverunt, ut cognoscere poterit qui vel tomos conciliorum, vel historias ecclesiasticas evolvere voluerit. Quod autem semper et ab omnibus factum est, quis negare audebit, ordinarium dici posse, et revera esse?

Sed accedat confirmatio ex Patribus. S. Cyprianus, l. II, *epist. I, ad Stephanum* : « Necesse, inquit, habuimus, convenientibus in unum pluribus sacerdotibus cogere et celebrare concilium. » Gelasius ait : « Si præcessit, in l. *De vincul. anathem.*, consensus pontificis, doceatur a quibus, et ubi ille sit gestus, si secundum Ecclesiæ regulam celebratus, si paterna traditione profectus, si majorum more prolatus, si competenti examine depromptus; ubi procul dubio requirendum est, si synodali congregatione celebratus, quod in receptione damnati, et depulsione catholici, quia nova est causa, fieri certissimum est. » Itaque etsi posset Deus per absolutam suam potentiam Ecclesiam sine conciliis conservare, tamen secundum ordinariam providentiam ejus, necessaria concilia sunt ad bonam Ecclesiæ gubernationem

Holden., lib. I *De resol. fid.*, cap. 9, ait : Stabilita jam catholicæ traditionis certitudine, eaque in unitate sua præcipue constituta, superest investigandum, qua via quove medio cognoscenda sint divinitus revelata et instituta, quæ huic innituntur traditioni. Cum autem universum quid seu catholicum sit quod inquirimus (traditio scilicet universalis) constat evidentissime a nullo particulari et singulari homine sub hac petendum esse ratione. Quidquid enim declarare aut denuntiare valeat quivis particularis, quicunque ille fuerit, traditionis universalis rationem habere nequit sub hoc præciso particularis denuntiationis titulo, licet fortassis ei possit competere hæc ratio, eo quod universim et catholice idem ipsum sit et unius et totius societatis judicium. Imo tametsi plurimorum fuerit in concilio congregatorum testimonium, nisi universum et catholicum sit, traditionis certitudinem perfectam non habet. Ex his clare consequitur Ecclesiæ Christi pastores et rectores, quamcunque alias habeant autoritatem, veritatum revelatarum esse tantummodo custodes et testes; fidelissimos quidem et invictissimos, sive sparsim per orbem universum in suis sigillatim diœcesibus et parochiis greges suos docentes et regentes, sive in debitis circumstantiis et conditionibus universim congregatos et consentientes. Verum articulorum fidei conditores audeat eos nemo vere catholicus et perspicax astruere. Omnem puta fidei revelatæ articulum Dei revelantis auctoritati pernecessario inniti, novas autem communicari Ecclesiæ revelationes, quæ fidei catholicæ dogma fundent, nullus agnovit catholicus; ac ideo fidei revelatæ et catholicæ articulorum numerum augeri posse, vel est ignorantis, vel calumniantis oratio. Christum igitur veritatum revelatarum et divinarum institutionum solum et unicum fundatorem ac conditorem fuisse, tanquam axioma indubitatum apud catholicos omnes, præsupponimus. Hanc veritatem subsequitur altera quam habet S. Augustinus, ep. 118 *ad Jan.* : Quæ Christus præscripsit ea nemo audet variare, ut puta, sicut nequit Ecclesia novum aliquod divinitus revelatum aut institutum, fidei scilicet catholicæ articulum tradere, condere, aut fidelibus obtrudere, ita neque in totius Ecclesiæ potestate ac auctoritate situm est veritatem aliquam a Christo revelatam, aut institutionem divinitus editam, vel minime variare aut immutare, sub hoc, inquam, anathemate : « Non præteribit unum iota, aut unus apex a lege »

Statuendum ergo posse concilium generale certissime et absque omni erroris periculo denuntiare et declarare (quod alii vocant, decernere et definire,) quidquid sit directe et expresse divinitus revelatum aut institutum. Quod non aliud est quam posse hos omnes simul episcopos, et unumquemque seorsum testificari, quid in suis singulis et universis provinciis, vel creditur, vel exercetur, tanquam doctrinæ revelatæ articulus, aut divinitus institutum religionis exercitium... Episcopi et rectores Ecclesiæ judicant in concilio generali velut præceptores et doctores, populus vero tanquam discipuli discere et obedire tenentur.

Concilia generalia.

Concilia generalia Græcorum.

Anno 325, concilium generale Nicænum I sub Silvestro, papa.
Ann. 381, conc. Constantinopolitanum I, sub Damaso.
Ann. 431, Ephesinum, sub Cœlestino I.
Ann. 451, Chalcedonense, sub Leone I.
Ann. 553, Constantinopolitanum II, sub Vigilio.
Ann. 680, Constantinopolitanum III, sub Agathone.
Ann. 787, Nicænum II, sub Adriano I.
Ann. 869, Constantinopolitanum IV, sub Adriano II.

I. Anno 325, Nicænum I, concilium œcumenicum a Constantino imperatore convocatum, cui profuit Osius Cordubensis episcopus nomine Silvestri pontificis Romani, ibique Arium et impium ejus dogma trecenti decem et octo Patres proscripserunt; contra vero consubstantialitatem Verbi divini cum Patre æterno stabilierunt, et quæstionem de celebrando Paschate tandiu agitatam in Ecclesia definierunt.

II. Anno 381, Constantinopolitanum secundum œcumenicum a Theodosio convocatum concilii Nicæni confirmandi causa, ut sedi suæ Constantinopolitanæ restitueretur sanctus Gregorius Nazianzenus, et ad stabiliendam fidem circa divinitatem sancti Spiritus a Macedonio impugnatam, convenerunt ibi centum quinquaginta episcopi, qui unanimiter statuerunt ut episcopus Constantinopolitanus post Romanum Pontificem primum obtineret locum.

III. Anno 431, Ephesinum tertium œcumenicum a Theodosio convocatum, cui præfuerunt legati pontificis Romani Cœlestini, celeberrimum fuit ducentorum episcoporum, a quibus Nestorius duas personas in Christo admittens, anathemate percussus fuit, quique virginem Mariam dicendam esse matrem Dei negabat, sed tantum Christi matrem. Vicesima secunda die Junii fuit inchoatum anno 431, in quo iterum proscripta fuit hæresis Pelagii.

IV. Anno 451, celebratum fuit Chalcedonense œcumenicum quartum, sexcentorum triginta episcoporum et quatuor legatorum sanctissimi Patris Leonis, cui interfuit imperator Marcianus cum imperatrice Pulcheria, magno senatorum et magistratuum ordine comitante, octava die Octobris inceptum est et in prima Novembris finitis tredecim Actionibus seu sessionibus, absolutum est; in quo concilium Ephesinum, anno 449 habitum cum Dioscoro et Eutyche qui naturas in Christo confundebant vel personas dividebant, condemnatum est.

V. Anno 533, Constantinopolitanum II, quintum œcumenicum a Justiniano convocatum invito Vigilio pontifice Romano, qui postea tamen illud approbavit; et inde inter œcumenica annumeratum fuit; in quo errores Origenis, tum Tria Capitula damnata sunt.

VI. Anno 680, Constantinopolitanum III sextum œcumenicum convocatum, et anno sequenti finitum, in quo quinque priora concilia probata fuere et contra Monothelitas definitum duas esse in Christo voluntates, Honorius quoque papa damnatus est.

VII. Anno 787, Nicænum II septimum œcumenicum ab imperatore Constantino Leonis et Irenes filio simul et a summo pontifice Adriano convocatum, inceptum Constantinopoli anno 786, sed translatum Nicææ anno 687, trecentorum quinquaginta Ecclesiarum qui cultum sacrarum imaginum adversus Iconoclastas constituerunt.

VIII. Anno 869, Constantinopolitanum IV octavum œcumenicum ab imperatore Basilio convocatum Adriano II pontifice in schimaticum Photium exsulem factum, et de restitutione sancti Ignatii patriarchæ Constantinopolitani in sua sede patriarchali.

Concilia generalia Latinorum.

Anno 1122, Lateranense I, sub Calixto II.
Ann. 1139, Lateranense II, sub Innocentio II.
Ann. 1179, Lateranense III, sub Alexandro III.
Ann. 1215, Lateranense IV, sub Innocentio III.
Ann. 1245, Lugdunense I, sub Innocentio IV.
Ann. 1274, Lugdunense II, sub Gregorio X.
Ann. 1311, Viennense, sub Clemente V.
Ann. 1409, Pisanum, sub Alexandro V.
Ann. 1414, Constantiense, sub Joanne XXIII.
Ann. 1431, Basileense, sub Eugenio IV.
Ann. 1439, Florentinum, sub Eugenio IV.
Ann. 1512, Lateranense V, sub Julio et Leone X.
Ann. 1545, Tridentinum, sub Paulo III, Julio III et Pio IV.

IX. Anno 1122, Lateranense I, nonum œcumenicum, sedente Calixto pontifice, de recuperanda in Saracenos Terra Sancta congregatum est.

X. Anno 1139, Lateranense II decimum œcumenicum ab Innocentio II convocatum in antipapam Petrum Leonis filium, et de conservandis ecclesiasticis bonis.

XI. Anno 1179, Lateranense III œcumenicum undecimum ab Alexandro III papa in Valdenses, Albigenses et schismaticos ab antipapa Victore IV ordinatos convocatum.

XII. Anno 1215 convocatum fuit Lateranense IV, duodecimum œcumenicum, sedente summo pontifice Innocentio III in Albigenses, in eo damnatus est Joachimus abbas. Primum est concilium in quo verbum illud « transsubstantiatio » reperiatur, licet in auctoribus qui centum ante annos degebant legatur. Adfuerunt Patres ducenti octoginta tres supra mille, inter quos sexcenti septuaginta tres erant episcopi.

XIII. Anno 1245, Lugdunense I decimum tertium œcumenicum ab Innocentio IV convocatum de expeditione in Saracenos ad recuperandam Terram Sanctam. Concilium illud præterea tentavit Fredericum imperatorem deponere; et, ea potestas in principes christianos, nec ad summum pontificem nec ad Ecclesiam pertinet.

XIV. Anno 1274, Lugdunense II decimum quartum œcumenicum sub Gregorio X de recuperanda Terra Sancta. In errores Græcorum et ad recipiendos eos qui in parem et in sinum Ecclesiæ redire vellent.

XV. Anno 1311, Viennense, œcumenicum decimum quintum, præside Clemente V. Cui interfuerunt reges Galliarum, Angliæ et Arragoniæ, patriarchæ Alexandrinus, Antiochenus et episcopi plures quam trecenti. Ordo Templariorum in eo abolitus est, damnata Fratricellorum, Dulcinistarum, Beguardorum et Beguinarum hæresis, et de recuperanda Terra Sancta actum est.

XVI. Anno 1409, Pisanum, habetur in Gallia decimum sextum œcumenicum, eo quod a cardinalium collegio servatis omnibus juris formulis fuerit convocatum, sede vacante propter electos simul duos pontifices qui sedem Romanam ambiebant, et uterque tum Benedictus XIII et Gregorius XII depositi sunt, et in eorum loco suffectus Alexander V qui concilium illud approbavit et Constantiensem sequentem synodum indixit.

XVII. Anno 1414, Concilium Constantiense habetur in Gallia decimum septimum œcumenicum vocatum, eo quod a Joanne XXIII, Alexandri V legitimo successore convocatum fuerit tanquam appendix et continuatio concilii Pisani, in quo Joannes XXIII sponte pontificatum abdicavit ad sedandum schisma, et in ejus locum Martinus V electus est, qui probavit quæcunque gesta fuerant in concilio. Hæreses Viclefi et Joannis Hus proscriptæ sunt, anno 1414 inceptum et 1418 absolutum.

XVIII. Anno 1429, Basileense in agro Ticinensi inceptum, postea Senense continuatum, ab Eugenio IV, deinde Basileæ convocatum, qui sexdecim priores sessiones probavit, et alias irritavit a vicesima sexta inclusive, quas etiam Ecclesia Gallicana viginti sex sessiones priores quæ ad solam fere Bohemorum condemnationem pertinent approbandas retinuit, quibus decretum de immaculata Virginis Mariæ Conceptione tricesimæ sextæ sessionis sacræ Theologiæ Parisiensis Facultas adjunxit. Eam synodum Eugenius IV Ferrariam transtulit, postea Florentiam.

XIX Anno 1439, Florentinum, Ferrariæ inceptum ab Eugenio IV, anno salutis 1438, ad tollendum schisma Græcorum cum Latinis, cui interfuit Joannes Palæologus Orientis imperator cum patriarcha Constantinopolitano; plurimi theologi doctores decimi quinti sæculi concilium illud tanquam œcumenicum non agnoscebant, nunc autem ab omnibus recipitur.

XX Anno 1512, Lateranense V, inceptum sub Julio XI et sub Leone X absolutum anno 1517, in synodum Pisanam, de recuperanda Terra Sancta, de disciplina ecclesiastica et abroganda Pragmatica sanctione. De œcumenicitate hujus concilii inter se disputant theologi; et ultramontani doctores ut Bellarminus liberam hac de re dissentiendi facultatem præbuerunt, eo quod Leo X acriter nimis Ecclesiæ Romanæ jura tuitus fuerit.

XXI. Anno 1545, Tridentinum, aliis decimum nonum, aliis vicesimum primum, œcumenicum et ultimum anno 1545 inceptum et anno 1563 consummatum, in Lutherum, Zwinglium et Calvinum, et de reformanda disciplina ecclesiastica, Bononiam anno 1547 translatum, et octo post menses demum Tridentum revocatum. Quo in loco ter interruptum fuit, et totius resumptum, hujus tandem canones in Gallia de dogmate venerantur; de disciplina vero respuuntur.

De fide in actum deducta per virtutes religionis et pietatis.

De religione. — Bonum autem ad quod ordinatur religio est exhibere Deo debitum honorem. Honor autem debetur alicui ratione excellentiæ; Deo autem competit singularis excellentia, in quantum omnia in infinitum transcendit secundum omnimodum excessum. Unde ei debetur specialis honor, sicut in rebus humanis videmus quod diversis excellentiis personarum diversus honor debetur, alius quidem patri, alius regi, et sic de aliis.

Deo reverentiam et honorem exhibemus, non propter seipsum, quia ex seipso est gloria plenus, cui nihil a creatura adjici potest, sed propter nos, quia videlicet per hoc quod Deum reveremur et honoramus, mens nostra ei subjicitur, et in hoc ejus perfectio consistit. Quolibet enim res perficitur per hoc quod subditur suo superiori..... Mens autem humana indiget ad hoc quod conjungatur Deo sensibilium manuductione, quia « invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. »

Et ideo in divino cultu necesse est aliquibus corporalibus uti; ut eis quasi signis quibusdam mens hominis excitetur ad spirituales actus quibus Deo conjungitur. Et ideo religio habet quidem interiores actus quasi principales et per se ad religionem pertinentes; exteriores vero actus, quasi secundarios, et ad interiores actus ordinatos :

Quæ explanantur in indicationibus quæ sequuntur

ADAMUS SCOTUS, Præmonstr., CXCVIII, 334.
ALCUINUS, abb., CI, 945.
AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 862, 1336, 1758; XV, 201, 203, 268, 508, 534, 974, 975, 1179.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc., XXXII, 603, 605, 643, 921, 1080; XXXIII, 575, 577-579; XXXIV, 130, 169; XXXVI, 1414; XXXVII, 20, 21, 171, 232; XXXVIII, 76, 111, 134, 135 *et seqq.*, 139, 179, 242, 278, 279, 286, 312 *et seqq.*, 316, 523, 617, 618, 761, 775 *et seqq.*, 791; XXXIX, 75 *et seqq.*, 89, 90, 91, 355; XL, 142, 748.
BERNARDUS (S.), abb., CLXXXII, 549, 623; CLXXXV, 947.
CANUTUS, rex, CLI, 1171.
CASSIANUS, presbyt., L, 270, 296.
CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VIII, 276.
EUTYCHIANUS (S.), V, 177.
FELIX IV, pap., LXV, 22.
FLODOARDUS, canonicus, CXXXV, 491, 493 *et seqq.*, 886.
GODEFRIDUS BULLONIUS, rex Hieros., CLV, 1097.
GOZPERTUS, abbas, CXXXIX, 368.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 1161.
GREGORIUS III, papa, LXXX, 1227.
GUIBERTUS Venerab. abb., CLVI, 535, 649, 1033.
HERIGERUS, Lobiens. abb., CXXXIX, 1060.
HERVÆUS, monach., CLXXXI, 349, 623.
HIERONYMUS (S.), presbyter, XXII, 724, 870; XXVII, 1090.
HILARIUS (S.), episc. Pictav., IX, 940.
HILDEBERTUS, Venerab., Turon. archiep., CLXXI, 338, 880, 1021.
HORMISDA, pap., LXII, 393.
HUGO (S.), Lincoln., episc., CLIII, 977, 979.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 1035-1035, 1049; CLXXVII, 714.
ISIDORUS (S.), Hispal., LXVII, 205 *et seqq.*; LXXIII, 58, 1134.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 111, 443.
IVO (S.), Carnot., episc., CLXI, 558.
JOANNES II, pap., LXVI, 17.
JOANNES SARESBERIENS, episc. Carnot., CXCIX, 575.
JUNILIUS, episc. Afric., LXVIII, 42.
LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 118, 201, 266, 284, 285, 312, 344, 373, 377, 433, 436, 444, 449 *et seqq.*, 456, 536, 537, 569, 613, 614, 616, 666, 729, 988, 1018, 1061; VII, 95, 97, 114.
LANFRANCUS, archiep. Cant., CL, 531.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 899.
MAXIMUS (S.), Taurinens., episc., LVII, 739.
OTHLONUS, presbyt. et mon., CXLVI, 245.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLV, 223, 300, 1076.
RABANUS MAURUS, episcop., CXI, 90.
SEDULIUS SCOTUS, CIII, 298.
SIGEBERTUS, Gemblacens., CLX, 667.
STEPHANUS, rex, CLI, 209, 1213.
URBANUS II, pap., CLI, 87.
VENANTIUS FORTUNATUS, LXXXVIII, 68, 69, 168.
WALAFRIDUS STRAB., monach., Fuldens., CXIV, 922.

De pietate. — Homo efficitur diversimode aliis debitor, secundum eorum diversam excellentiam, et diversa beneficia ab eis acceptâ. In utroque autem Deus summum obtinet locum, qui et excellentissimus est, et est nobis essendi et gubernationis primum principium; secundum vero nostri esse et gubernationis principia sunt parentes et patria, a quibus et in qua nati et nutriti sumus. Et ideo post Deum homo est maxime debitor parentibus et patriæ; unde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundario gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus et patriæ.

Sed cum Deus sit longe excellentiori modo principium essendi et gubernationis quam pater vel patria, ideo pietas est alia virtus quæ cultum Deo exhibet; et ea quæ sunt creaturarum, per quamdam superexcellentiam et causalitatem transferuntur in Deum. Unde per excellentiam pietas cultus Dei nominatur, cum Deus sit nobis excellenter Pater noster.

Patres sequentes consulantur, si placet:

ADAMUS SCOTUS, monac. Præmonstrat., CXCVIII, 259, 869.
ADAMUS, Persen. abb., CCXI, 631.
ADSO, Dervensis monach., CXXXVII, 652.
ALCUINUS, abb., C, 362; CI, 945.
AIMOINUS, monach., CXXXIX, 686, 720.
ALGERUS, scholasticus Leodiens., CLXXX, 863, 874.
AMBROSIUS (S.), XIV, 209, 229, 629, 931, 986, 1468, 1615; XV, 77, 575, 1187, 1226, 1281, 1309, 1315.
ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVII, 1228.
ANSELMUS (S.), arch. Cantuar., CLVIII, 510, 596.
ARNOBIUS, V, 1228.
BERENGOSUS, abb., Trevirens., CLX, 975.
BERNARDUS, abb., CLXXXII, 737; CLXXVIII, 798, 819, 828; CLXXIV, 313; CLXXV, 227, 471.
BRUNO (S.), Carth. institutor, 454.
BRUNO (S.), Signiacens. episc., LXIV, 101, 427.
CALIXTUS II, pap., CLXIII, 1125.
CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 14, 44 *et seqq.*..., 49, 61, 84, 92, 477.
DROGO, cardin., CLXVI, 1535.
ERNALDUS, abb., CLXXIX, 1600.
GERHOHUS Venerab., CXCIII, 1159.
GOZPERTUS, abb., CXXXIX, 368.
GRATIANUS, CLXXXVII, 167.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 494.
GUIBERTUS, abb., CLVI, 42, 43, 46, 487.
HAYMO, Halberstat. episc., CXVII, 796, 866.
HERICUS, Antissiodorensis monach., CXXIV, 1164.
HERVÆUS, monach., CLXXXI, 141.
HILDEBERTUS Vener., archiepisc., CLXXI, 335, 478, 1022.
HONORIUS, Augustod. monach, CLXXII, 1239.
HORMISDAS, papa, LXIII, 501.
INNOCENTIUS III, CCXIV, 454, 972.
ISIDORUS (S.), Hispalensis episcop., LXXXII, 461, LXXXIII, 52.
JOANNES, Saresb. episc., CXCIX, 420.
LACTANTIUS, I, 373, 580, 595, 597; II, 419, 767.
NICOLAUS II, papa, CXLIII, 1348.
ODO (S.), abbas Cluniacens., CXXXIII, 707.
ORDERICUS VITALIS, monach., CLXXXVIII, 876.
OTHLONUS, presbyt. et mon., CXLVI, 64, 68 *et seqq.*, 72, 78.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb Corb., CXX, 784.
PAULINUS NOLANUS, episc., LXI, 61, 209, 719
PETRUS DAMIANUS (S.), LXLIV, 336, 486, 814; CXLV, 742.
PETRUS LOMBARDUS, Parisiensis, episc., CXCI, 577.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CVIII, 1220; CIX, 30, 32, 33, 43.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 473.
RUFINUS, episcop., CL, 1626.
RUPERTUS, abbas Tuit., CLXVII, 316, 554, 728, 1783 *et seqq.*, 1804; CLXVIII, 1586.
STEPHANUS, Tornac. episc., CCXI, 283.
STEPHANUS, HUNGAR. rex, CLI, 1218.
TAIO, Cæsaraugustanus, episc., LXXX, 890, 891.
VENANTIUS FORTUNATUS, episcop. Pictaviens., LXXXVIII, 74, 168, 201, 286.

4. — *De fide in actum adducta per orationem.*

De oratione. — Est exterior adhuc corporis habitus quo significamus Deo interiorem animi et cordis nostri affectionem, quod est adoratio exterior; quia cum simus Dei non solum quoad animam sed quoad corpus, illi debemus cultum externum et corporeum, qui cultus præsertim exhibetur orationis virtute.

Etenim orantes de membris sui corporis faciunt quod supplicantibus congruit, cum genua figunt, cum extendunt manus, vel etiam prosternuntur solo, et si quid aliud visibiliter faciunt, quamvis eorum invisibilis voluntas, et cordis intentio Deo nota sit, nec ille indigeat his indiciis, ut humanus ei pandatur animus. Sed hinc magis seipsum excitat homo ad orandum gemendumque humilius atque ferventius.

Quia ex duplici natura compositi sumus, intellectuali scilicet et sensibili....., duplicem Deo adorationem offerimus, scilicet spiritualem, quæ consistit in interiori mentis devotione, hoc est in fide, et in exteriori corporis humiliatione, hoc est in oratione, et ipsa exteriora adoratio, seu oratio, fit propter interiorem, ut videlicet per signa humilitatis, quæ corporaliter exhibemus, excitetur noster affectus ad subjiciendum se Deo, quia connaturale est nobis ut per sensibilia ad intelligibilia procedamus.

Quæ plane evolvuntur in sequentibus indicationibus, ut evidentissime apparebit his qui hanc quæstionem omnino capere voluerit. Unde de oratione in sequentibus sermo est.

ABÆLARDUS PETRUS, Rugens. abb., CLXXVII, 489, 611, 1600
ADALGERUS, incertæ sedis episc., CXXXIV, 928.
ADAMUS SCOTUS, ord. Præmonstrat., CXCVIII, 519.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 167.
ALCUINUS, abbas, C, 104, 144, 188, 446, 447, 965, 966; CI, 462, 463, 468, 471, 482, 488, 493, 495, 496, 502, 503, 506, 507, 543, 544, 548, 550, 552, 579, 585, 589, 596, 598, 601, 603, 606, 607, 611, 775, 807, 1135, 1141, 1209, 1262, 1265, 1267, 1269, 1281.

ALEXANDER II, papa, CXLVI, 147, 1460, 1461.
AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc., XIV, 333-335, 351, 352, 1002, 1016, 1028, 1444, 1222, 1233, 1260, 1291, 1313, 1443, 1472 *et seqq.*, 1479, 1513, 1514, 1516, 1854; XV, 44, 217, 223, 225, 249, 253, 307, 308, 357, 450, 451, 456 *et seqq.*, 460, 517, 1017, 1028, 1082, 1163, 1217, 1314, 1392.
ANASTASIUS, Roman. abb., CXXVII, 1034; CXXVIII, 109.
ANSELMUS (S.), episc. Havelbergens., CLXXXVIII, 1107.
ANSELMUS (S.), Lucens. episc., CXLIX, 569, 570 *et seqq.*, 577, 578 *et seqq.*, 584 *et seqq.*, 590, 594.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLXVII, 581, 596, 679, 743, 973; CLXIX, 166.
ATTO, Vercellens. episc., CXXXIV, 39, 41, 42, 48.
AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc., XXXII, 1195; XXXIII, 87, 218, 497, 499, 500 *et seqq.*, 506, 507, 545, 563, 595, 597, 656, 657, 675, 761, 763, 766, 775, 851, 856, 978, 988, 990, 1025; XXXIV, 528, 1266, 1267, 1274, 1275, 1276, 1277, 1285, 1286, 1468, 1519, 1537, 1821, 1824, 1825, 1826, 1854, 1842, 1852, 1896, 1897, 1985, 2024; XXXV, 74, 85, 175, 224, 248, 253, 254, 404, 456, 458, 478, 482, 485, 604, 801, 864, 1081, 1082, 1086, 1087, 1088, 1296, 1721, 1778, 1809, 1818, 1834, 1849, 1882, 1885, 1899; XXXVI, 120, 127, 195, 267, 299, 326, 377, 379, 585, 598, 400, 410, 411, 482, 494, 497, 498, 618, 619, 654, 655, 794, 806, 820, 895, 915, 914, 915, 983, 1040 *et seqq.*, 1044, 1046, 1032, 155, 1064, 1249, 1419, 1429, 1433, 1566, 1567, 1585, 1685; XXXVII, 127, 143, 144, 234, 265, 285, 597; XXXVIII, 508, 655, 737, 748; XL, 429; XLI, 151, 153, 176, 500, 502, 504, 514, 517, 518, 376, 381, 495, 531, 633, 676, 918, 919, 997, 1901, 1002, 1017, 1032.
BEDA Venerab., XCI, 505, 869, 876, 877, 908; XCII, 422, 476; XCIII, 378; XCIV, 559, 562, 738, 749, 752, 781; XCV, 48, 95, 221, 253, 254.
BENEDICTUS (S.), monach. Pat., LXVI, 479, 480.
BENEDICTUS, abb., CIII, 442, 443, 449, 478, 527 621, 628, 692.
BERNARDUS (S.), Clarævall. abb., CLXXXII, 105, 569, 545, 969; CLXXXIII, 176, 178, 181, 755; CLXXXIV, 335, 478, 481, 495, 497, 536, 742, 811, 1271, 1519, 1523; CLXXV, 617, 923, 1024, 1025, 1042, 1304, 1318.
BRUNO (S.), ord. Carthus. institutor, CLII, 642, 808; CLIII, 574, 438.
BRUNO (S.), Herbipolens. episc., CXLII, 558.
BRUNO (S.), Signiensis, episc., CLXIV, 267, 844.
CAROLUS MAGNUS, XCVII, 397.
CASSIANUS, presbyt., XLIX 91 *et seqq.*, 112, 581, 769 *et seqq.*, 817, 851 *et seqq.*, 856.
CHRODEGANGUS, episc., LXXXIX, 1087.
CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VIII, 41.
CYPRIANUS (S.), Carthagin. episc., IV, 240, 242, 243, 363, 599, 508, 519, 521, 524 *et seqq.*, 559.
DONATUS (S.), episc. Vesont., LXXXVII, 331, 283.
DRUTHMARUS, Christian. monac., CVI, 1314.
EBERHARDUS, abb. Tegernsens., CXLI, 1311.
ELIGIUS, episc., LXXXVII, 566, 569.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1062.
EUGENIUS (S.), Toletan. episc., LXXXVII, 393, 598.
EUGIPPIUS, abb., LXII, 687, 1012, 1031, 1034.
FLORUS, Lugdunens. episc., CXIX, 270.
FULBERTUS, Carnotens. episcop., CXLI, 350.
FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc., LXV, 339.
GERHOHUS, præpositi. Reichersberg., CXCIII, 680, 1650, 1769; CXCIV, 1549.
GEZO, Dertonens. abb., CXXXV, 608.
GODEHARDUS (S.), episc. Hildesheimensis, CXLI, 1204, 1205, 1206.
GOFFRIDUS, S. Priscæ cardinalis, CLVII, 234.
GRATIANUS, CLXXXVII, 200, 1221.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXVI, 400; LXXVII, 811, 984; LXXIX, 231, 332, 515, 562, 632-634.
GRIMALDUS, Sangalliens. abbas, CXXI, 802, 819 *et seqq.*, 852.
GUIBERTUS, abbas Gemblacensis, CCXI, 1306, 1307.
GUIBERTUS Ven., abbas S. Mariæ de Novigento, CLVI, 145, 162, 628.
GUIDO, abbas Farfensis, CL, 1290.
GUIGO I, Carthusiæ maj. prior gen., CLIII, 691.
GUIGO II, Carthus. prior gen., CLIII, 785, 864, 869, 871, 875.
GUILLELMUS, S. Theodorici abb., CLXXX, 205 *et seqq.*, 242.
GUILLELMUS, Tyrensis archiepisc., CC, 442.
GUNTHERUS, monach., CCXII, 105 *et seqq.*, 206.
HARIULFUS, Aldenburg. abb., CLXXIV, 1225.
HAYMO, Halberst. episc., CXVI, 703; CXVIII, 858 *et seqq.*, 901.
HERBERTUS DE BOSEHAM, S. Thomæ, cleric. a secretis, CXC, 929.
HERIGERUS, Lobiens. abb., CXXXIX, 1014, 1026.
HERMANNUS, ex Judæo Christian., CLXX, 825.
HERVÆUS Venerab., Burgid. monach., CLXXXI, 1512.
HILDEBERTUS Venerab., Turonens. archiepisc., CLXXI, 22, 519, 569, 576, 681, 895, 1159, 1160, 1411.
HIERONYMUS (S.), Stridonens. presbyt., XXII, 341, 409, 411, 421, 537; XXIII, 32, 564, 585; XXV, 35, 602, 607, 754; XXVI, 394, 541; XXVIII, 126, 198, 3490, 585, 616.
HILARIUS (S.), Pictaviens. episc., IX, 912, 931.
HILDEGARDIS (S.), abbatissa, CXCVII, 158, 177, 283, 289, 301, 306, 316, 325.
HONORIUS, Augustodunens. monac., CLXXII, 556, 565, 574, 575, 580, 582, 628, 667, 1122.
HUGO V, abbas Cluniac., CCIX, 896.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 487, 767, 774, 777, 788, 824; CLXXVII, 171, 172, 174, 175, 409, 425, 430, 432, 433, 435, 440, 445, 553, 598, 621, 760, 799, 871.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 178.
INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 3; CCXVII, 107, 813, 814, 897, 898, 899, 960, 901, 902, 903, 904, 985, 912, 917.
ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXII, 82, 127; LXXXIII, 586, 651, 671, 673, 676, 677, 732, 848.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 288, 583, 766.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 214; CLXII, 315, 599.
JONAS, Aurelian. episc., CVI, 143, 146, 150, 502, 505.
JOANNES SCOTUS, Erigena, CXXII, 1126.
JOANNES, Carthusiæ Portarum monach., CLIII, 915, 918.
JOANNES, Saresberiensis, Carnotens. episc., CXCIX, 1025, 1038.
JOANNES, Michaelensis, CLXVI, 859, 870.
JOANNES BELETHUS, theologus Parisiensis, CCII, 54.
JULIANUS, episc., XCXVII, 471, 472.
LACTANTIUS FIRMICUS, VII, 596, 599.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 171, 172, 175, 459, 442.
MARCULFUS, monac., LXXXVII, 1099.
MARBODUS, Redonens. episc., CLXXI, 1649, 1651, 1669, 1673, 1674.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 913.
ODILO (S.) abbas Cluniacensis, V, CXLII, 1035, 1038.
ODO (S.), Cluniacens. abb., CXXXIII, 47.
OTHLONUS, presbyt. et monach. Ratisbonens., CXLVI, 269, 291.
PAULINUS, Aquil. patriarch., XCIX, 224, 247, 279, 280, 281, 282, 380, 383, 410, 415, 436, 437.
PETRUS Chrysologus (S.), archiepisc., LII, 320, 321, 590 *seq.*, 406, 465 *seq.*, 678.
PETRUS Blesensis, Bathon. archidiac., CCVII, 502, 533, 573.
PETRUS Cantor., CCV, 518, 520.
PETRUS Cellensis, episc. Carnotens., CCII, 1129.
PETRUS Comestor, CXCVIII, 1302, 1564, 1621.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 537; CXLV, 229, 556, 566, 567, 699.
PETRUS DE HONESTIS, Clericus Ravennas, CLXIII, 738.
PETRUS Venerabilis, Cluniac. abbas nonus, CLXXXIX, 911.
PETRUS LOMBARDUS, magist. Sentent., CXCI, 541, 542.
PETRUS, diaconus, monach. Casinens., CLXXIII, 1088.
PROSPER (S.) Aquitan., LI, 721.
PRUDENTIUS (S.), Trecens. episc., CXV, 1456, 1457 *seq.*, 901.
RABANUS MAURUS, Mog. archiepisc., CVII, 93, 332, 821; CIX, 15, 606, 607, 685; CXI, 136, 1202, 1603; CXII, 588, 589, 590, 811.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 234.
REGINO, Prumiens. abb., CXXXII, 214, 356, 869.
REINERUS, monach. Leodiens., CCIV, 93.
REMIGIUS, Antissiodorens. monach., CXXXI, 496.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 451, 476, 1246.
ROBERTUS PULLUS, cardin. et cancell., CLXXXVI, 915.
RODULFUS, Bituricens. episc., CXIX, 714.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVII, 416, 668, 1173, 1410, 1518; CLXVIII, 120, 1002, 1424, 1426, 1434; CLXX, 1368, 1399, 1405, 1459; CLXX, 44, 163, 358, 545, 553.

SIGEBERTUS, Gemblacensis, CLX, 761.
SMARAGDUS, abb., CII, 594, 791, 792, 970.
STEPHANUS DE MURETO (S.), ord. Grandimont, CCIV, 1011, 1018, 1025, 1127.
SYMPHORIUS AMALARIUS, chorepisc., CV, 965.
TAIO, episc. Cæsaraugust., LXXX, 878, 879.
THEODORICUS, Paderbrunnens. canonicus, CXLVII, 533 *seq*, 540.
THEODORUS, Cantuariens. archiepisc., XCIX, 942, 945.
THEODULPHUS, Aurelian. episc., CV, 193, 198, 200.
URBANUS II, papa, CLI, 563, 565.
VALERIUS, abb., LXXXVII, 465.
VICTOR (S.), Capuan. episc., CXVIII, 271.
ZACHARIAS, Chrysopolitanus episc., CLXXXVI, 137, 223, 385, 545.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach., CXIII, 922, 925, 932, 933, 992, 1047, 1065.
WILLELMUS, abbas Hirsaugiens., CL, 888, 957, 959, 961, 992.

III. — De spe.

De spe. — Spes est donum Dei quo fit ut exspectemus cum fiducia quidquid nobis a Deo promissum est, scilicet, dicitur donum Dei, quia hanc Deus dat, nec possumus habere a nobismetipsis, juxta illud Pauli, « Quid habes quod non accepisti? » Dicitur, quo fit ut exspectemus cum fiducia. Nititur enim spes nostra ipsis Dei promissis, Dei, inquam, qui nec falli, nec fallere potest; et Christi meritis, qui ad hoc unum venit ut vitam nobis æternam compararet. Hæc autem fiducia timore aliquo temperatur; obstant enim sæpissime peccata nostra, ne perveniamus ad vitam æternam, quæ nobis a Deo promissa est; et nemo scit utrum amore an odio dignus sit, et utrum sit usque ad finem perseveraturus. Dicitur, quidquid nobis a Deo promissum est; quo generali nomine intelligitur et vitæ æternæ et media ad vitam consequendam necessaria, nimirum gratiæ et auxilia divina, quæ per Christum dantur, et necessaria sunt tum ad justificationem, tum ad bonorum operum perfectionem. Quin et ipsa bona temporalia hoc generali nomine intelliguntur; hæc enim et promittuntur et dantur a Deo, et conducunt ad vitam æternam, si quis illis legitime utatur. Unde ea et desiderare vel petere licet, sed quatenus conducunt ad salutem, nec aliter.

Omnino in Deo est sperandum. Qui enim sperat in eo non confundetur unquam. Maledictus autem qui sperat et confidit in aliquo alio; v. gr., in semetipso, in quovis homine, in divitiis, in sua vel suorum auctoritate. Et in Deo solo sperandum est quia solus Deus est optimus, maximus, et potentissimus. Solus potest nos vere beatos efficere. Extra Deum nihil nisi fragile, caducum, mendax.

Spes non eadem est in omnibus Christianis; nam quod diximus de fide, illud et de spe dici potest; est in quibusdam spes viva, ut eam vocat Petrus apostolus, nimirum si charitate perficiatur, tuncque dicitur a Paulo apostolo firma anchora, quæ nunquam confundit. Est et spes imperfecta, mortua, non sufficiens ad salutem, nimirum si charitate destituatur.

PETRUS LOMBARDUS, Sententiar. magist. — Spes est virtus qua spiritualia et æterna bona sperantur, id est cum fiducia exspectantur. Est enim spes certa exspectatio futuræ beatitudinis, veniens ex Dei gratia et meritis præcedentibus, vel ipsam spem, quam natura præit charitas, vel rem speratam, id est beatitudinem æternam. Sine meritis enim aliquid sperare, non spes, sed præsumptio dici potest.

At quæri potest an descriptio fidei conveniat. Sane concedi potest, vel negari. Si autem dicatur convenire, sunt et alia plura quibus differunt fides et spes; sed non improbe dici potest soli fidei convenire, non spei, quia fides sola fundamentum dicitur, non quia fides virtus possit esse sine spe et charitate, CXCII, 887.

Et sicut fides, ita et spes est de invisibilibus. Unde S. Augustinus : « Fidem appellamus earum rerum quæ non videntur. » De spe quoque dicitur : « Spes quæ videtur non est spes. Quod enim videt quis, quid sperat? » Quod attinet ad non videre vel quæ creduntur, vel quæ sperantur, fidei speique commune est. Distinguitur tamen fides a spe, sicut vocabulo ita etiam rationabili differentia. Est enim fides malarum rerum et bonarum; quia et bona creduntur et mala; et hoc fide bona, non mala..... Spes autem nonnisi bonarum rerum est, nec nisi futurarum, et ad eum pertinentium qui eorum spem gerere perhibetur, CXCII, 811.

De hac virtute, spe scilicet theologica, consulantur Patres qui infra hic citantur.

ADALGERUS, Incertæ sedis episc., CXXXIV, 934.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 133.
ALCUINUS, abb., CI, 616, 78.
AMBROSIUS (S.), episc. Mediol., XIV, 250, 503, 816, 1005, 1077, 1225, 1282, 1521, 1548, 1418, 1419, 1442, 1475, 1510, 1699; XV, 518, 1081.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 219, 595, 681, 756, 863, 864, 873, 1011.
ANSELMUS, Havelbergensis episcop, CLXXXVIII, 1159.
ARNOBIUS, V, 491 *et seqq.*, 1092.
AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXV, 122, 200, 237, 515, 457, 458, 472, 610, 962, 1074, 1140, 1171, 1301, 1389, 1541, 1659, 1679, 1702, 1703, 1775, 1828, 1840, 1841 *et seqq.*, 1890, 1941, 1942; XXXVI, 54, 159, 165, 180, 227, 312, 513, 569, 535, 536, 627, 854, 859 *et seqq.*, 866, 902, 1024, 1110, 1115, 1118, 1120, 1188, 1219, 1456, 1599; XXXVII, 234, 235, 286, 544, 548; XXXIX, 251, 252, 265; XCI, 1028.
BERNARDUS (S.), abbas Claræval., CLXXXIII, 775, 1201.
BRUNO (S.), ordin. Carthusianorum institutor, CLII, 47, 78, 449.
BRUNO (S.), Signiensis episc., CLXIV, 808; CLXV, 904, 905, 906, 907, 941.
CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., 758.
EUGYPPIUS, abb., LXII, 942, 945.
FULBERTUS (S.), Carnotens. episc., CXLI, 345, 346.
GERHOHUS Vener., Reichersp., CXCII, 1007, 1008.
GREGORIUS MAGNUS (S.) papa, LXXV, 749; LXXIX, 532.
GUIBERTUS Vener., abb. Sctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 138, 537.
HALITGARIUS, Cameracens. episc., 672
HAYMO, Halberstatensis episcop., CXVIII, 895, 896, 897.
HERVÆUS Vener., Burgidolens. monach., CLXXXI, 713.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 1095; XXV, 481; XXVII, 1385, 1396.
HILARIUS (S.), Pictav. episc., IX, 31, 45, 949, 955, 965, 1015, 1016; X, 27, 627, 629.
HILDEBERTUS Vener., Turon. archiepisc., CLXI, 715, 858, 1069.
HILDEPHONSUS (S.), Toletan. episc., XCVI, 189, 190.
HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 124.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 43, 94, 104, 177, 488, 622, 865.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episcop., LXXXII, 296 LXXXIII, 92, 563, 603, 1539.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 49, 59, 888.
LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 310, 354, 397.
OTHLONUS, presbyt. monach. Ratisbonens., CXLVI, 181, 267.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb. Corbeiens., CXX, 83, 1436 *et seqq.*, 1458.
PAULINUS (S.), Aquileins. patriarch., XCIX, 255 *et seqq.*, 258.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 481, 799, 835
PETRUS BLESENS., archidiacon, CCVII, 77.
PETRUS CANTOR, CCV, 271.
PETRUS LOMBARDUS, magister Sententiar., CXCI, 218; CXCII, 181, 251, 446.
PETRUS, Pictav. cancellar., CCXI, 1094.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CXI, 916.
ROBERTUS PULLUS, cardin. et cancell., CLXXXVI, 816, 817.
RUPERTUS, abb. Tuitiens., CLXVII, 278, 1181, 1232, 1585, 1404, 1405; CLXVIII, 113, 778; CLXIX, 141, 155 *et seqq.*, 160.
SMARAGDUS, abbas, CII, 614, 650.
TAIO, Cæsaraug. episc., LXXX, 817, 903, 904.
TERTULLIANUS, presbyt., I, 260; II, 760, 886, 1129, 1130.
THEODULPHUS, Aurelianens. episc., CV, 365.
THOMAS, Cisterciens., CCVI, 185 *et seqq.*, 729.
ZENO (S.), XI, 249 *et seqq.*, 279.

IV. — De charitate.

1. — *De charitate in se spectata seu de amore Dei.*

Licet, Dei amoris, et charitatis nominibus, theologice loquendo, unum intelligatur, nos loquelam Patrum sequentes, ista separamus, et in duobus articulis ea submittimus.

Charitas, seu amor Dei, est donum Dei quo fit ut diligamus Deum propter ipsum super omnia, et proximum propter Deum sicut nos ipsos.

Explicatur, scilicet, est donum Dei. Hanc enim largitur solus Deus; hanc habere nemo potest a semetipso. « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, » inquit Apostolus. Necesse est autem, inquit S. Augustinus, ut parum diligat Deum, qui non ab illo, sed a seipso bonum se arbitratur effectum.

Quo fit, dicimus, ut diligamus Deum propter ipsum, hoc est, ut amemus Deum, nec amoris præmium aliud expetamus ullum, nec causam aliam amoris habeamus ullam, quam Deum ipsum.

Super omnia, pergimus, hoc est, amori Dei præferamus nihil, non nosmetipsos, non aliud quidquam.

Et proximum, adhuc amamus, propter Deum sicut nos ipsos. Hæc pars altera præcepti charitatis, quæ debitum nobis ipsis et proximo amorem spectat.

Porro diligimus Deum super omnia, quando sic eum diligimus, ut parati simus quidlibet pati potius quam peccare, ut et bonorum, et parentum, et amicorum, et famæ, et vitæ ipsius jacturam peccato cuilibet anteponamus. Et ad hunc amorem tenemur ex præcepto divino: « Qui amat patrem aut matrem, inquit Christus, super me, non est me dignus; et qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. » Et alibi : « Qui amat animam suam, perdet eam, et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. » Et Paulus apostolus hæc habet : « Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius ....? in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei. »

Neque hoc præceptum novum credatur. Primum omnium est antiquitate et dignitate et necessitate. Fundamentum habet in ipsa hominis natura. Jure quippe naturæ tenemur supremum Deo, utpote Creatori, cultum et honorem exhibere. Non colitur Deus nisi amando, inquit S. Augustinus, quod est coli Deum cultu perfecto non posse nisi per charitatem : Fide, spe, inquit, et charitate colendus Deus, quia nempe, pergit alibi S. doctor, domus Dei credendo fundatur, sperando erigitur, diligendo perficitur. Non alio sensu hæc intelligi possunt, nisi Deum non coli nisi amando.

Præceptum hoc jam Judæis cognitum erat. Primum enim hoc est et maximum mandatum in lege, cujus hæc verba sunt : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo; et narrabo ea filiis tuis, et meditaberis in eis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, etc. »

Hoc ipsum mandatum dedit Christus Christianis, aitque posse neminem ad vitam ingredi nisi illud servaverit. « Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Præcepta nosti : Diliges... et proximum tuum sicut teipsum. » Et interroganti, quod esset mandatum magnum in lege, ait : « Diliges Dominum Deum tuum.... Hoc est maximum et primum mandatum. » At quæritur, quis sit sensus horum verborum, « Diliges Dominum, etc... » Sensus est ad Deum offerri oportere omnia cordis desideria, omnes liberas mentis cogitationes, omnes omnino actus vitæ. Quemadmodum voluptarius refert omnia ad voluptatem, et avarus refert omnia ad divitias. Non vult Deus cor nostrum scindi in duas partes, ita ut partem unam Deus, partem alteram creatura possideat. Cor totum prosuo jure postulat : « Nemo potest duobus dominis servire. »

Et quis est sensus adhuc horum verborum ex Moyse, « Erunt verba hæc.... ligabis ea quasi signum in manu tua? » Respond. : His Moysis verbis non obscure innuitur hoc fuisse Judæis non secus ac Christianis præceptum, ut in omnibus agerent ex intimo amoris in Deum sensu, ut ad Deum omnia referrent, etiam quæ ex innata naturæ propensione ad necessariam vitæ sustentationem quotidie agimus.

Id ipsum a Paulo apostolo præcipitur Christianis : « Sive manducatis, inquit, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. » Quod quidem non eo sensu ab Apostolo dictum existima, ut quidquid fit sine charitate habituali, vel etiam actuali, proprie ac stricte dicta, eo ipso verum sit peccatum, nullamque in ordine salutis laudem mereatur. Actus quippe fidei, spei, timoris supernaturalis, et aliarum virtutum moralium, quibus homo peccator, cœlesti aspirante et adjuvante gratia, sibi ad justitiam viam parat, vera peccata nec sunt nec dici possunt. Quamvis enim absente charitate plenam, perfectam, ac saluti assequendæ parem laudem illa non habeant, habent tamen aliquam etiam in ordine salutis, ex divina scilicet gratia, qua mediante eliciuntur; quam quidem gratiam S. Augustinus interdum bonam voluntatem appellat et amorem recti. Præceptum scilicet dilectionis, cum affirmativum sit, non obligat semper ac pro semper. Mens igitur Apostoli hæc videtur esse, ut nihil unquam homo faciat, quod sit contra charitatem et legem Dei, ut Deo nihil præferat, ut cor ejus non scindatur in duas partes, quarum una sit pro Deo et altera pro creatura, ut omnia referat ad Deum saltem indirecte et interpretative. Quidquid porro in homine boni est, totum illud in Deum, boni totius fontem et auctorem, quasi proprio pondere relabitur. Atque hoc sensu præceptum amoris Dei negativum aliquid includere, nec semper, nec pro omni tempore obligare affirmant omnes theologi post S. Thomam, qui ait : Aliquis totum cor suum ponit in Deo, ita scilicet quod nihil cogitet vel velit quod divinæ dilectioni sit contrarium.

ABÆARDUS PETRUS, abbas Rugensis, CLXXVIII, 1748.
ADAMUS SCOTUS, ordin. Præmonstrat., CXCVIII, 146, 507, 547, 817.
ADAMUS, Perseniæ abb., CCXI. 596, 631, 685.
AELREDUS, abbas Rievallensis in Anglia, CXCV, 508, 566. 579, 583, 591, 592, 594, 595, 598.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 151-155.
ALCUINUS, C, 211, 466, 1000-1002.
ALGERUS, scholast. Leodiens., CLXXX, 899.
AMBROSIUS (S.), episc. Mediol., XV (pars I), II, 50, 958, 1113, 1153, 1349.
AUGUSTINUS (S.), episc. XXXII, 132. 158, 674, 701, 745, 782, 783, 796, 806, 848, 1183, 1184, 1186-1190, 1308, 1316, 1322, 1325-1334; XXVIII, 65, 87, 212, 213, 223, 229, 565, 419, 420, 499, 500, 524, 525, 533, 537, 557, 560, 564, 565, 576, 593, 595, 634, 672, 737, 739, 740, 768, 811, 818, 854, 868, 869, 939, 957, 958, 990, 1015, 1072; XXIV, 27, 28, 29, 34, 160, 161, 741, 1405, 1425, 1497, 1608, 1647. 1691, 1923, 1993, 2036; XXV, 44, 124, 149, 160, 202, 260, 282, 398, 441, 636, 658, 779, 795, 807, 858, 929, 1064, 1085, 1089, 1170, 1292, 1527, 1534, 1565, 1592, 1612, 1618, 1643, 1667, 1745, 1849, 1887; XXVI, 81, 143, 199, 207, 210, 211, 444, 482, 501, 566, 568, 584, 585, 633, 678, 694, 883, 905, 923, 965, 1171, 1358, 1366, 1419, 1444, 1449, 1456, 1457, 1483, 1512, 1513, 1531, 1558, 1646, 1653. 1634; XXVII. 23, 25, 89, 157, 150, 232, 269, 286. 288, 310. 314, 315, 316, 328, 339, 347, 348, 418, 448, 459, 669, 670, 679, 713; XXVIII, 279, 281, 341, 342, 356, 410, 412, 413, 416, 632; XXIX, 374, 873, 888, 910, 914, 952, 954, 957, 964, 966, 971; XL, 46; XLI, 217, 256, 237. 266, 290, 297, 302, 303, 370, 374, 586, 788, 901 *et seqq.*, 905, 968, 1105, 1112, 1292. 1296, 1869.
BALDUINUS, Cantuariens. arch., CCIV, 417 *seqq.*, 425.
BENEDICTUS (S.), Anian. abb., CIII, 686-688.
BERNARDUS (S.), abbas Clarævallensis, CLXXXII, 596, 974. 998; CLXXXIII, 620, 1102, 1163, 1181; CLXXXIV, 11 *et seqq.*, 245, 535, 570 *et seqq.*, 579, 595, 548, 1220, 1222; CLXXV, 190, 205.
CASSIANUS (S.), XLIX, 1015.
COLUMBANUS, abbas et confessor., LXXX, 250, 251.
DODANA, CVI, 111, 113, 115.
EADMERUS, monach. Cantuar., CLIX, 562.
ELIAS DE COXIDA, abb., CCIX, 999, 1000-1006.
EUGENIUS (S.), Tolet. episc., LXXXVII, 395.
EUGYPPIUS, abbas, LXII, 572, 573, 929, 1082.
FULBERTUS (S.), episc., CXLI, 345, 346.
GERHOHUS, præposit. Reichersperg., CXCIII, 631; CXCIV, 1159.
GREGORIUS MAGNUS, (S.) pap., LXXV, 801; LXXXIX, 126, 127, 149. 282, 295, 330, 481, 542.
GUIBERTUS, abb., CLVI, 96, 707, 1154.
GUIGO I, Carth. prior., CLIII, 624.
GUILLELMUS, abbas sancti Theodorici, CLXXX, 250.
HIERONYMUS (S.), presb., XXII, 339, 341, 547-549 423, 535, 957, 1056, 1200; XXXIII, 280, 352; XXIV, 1121; XXVIII, 607.
HILARIUS (S.), Pict. episc., IX, 942.
HILDEBERTUS, Turonens. arch., CLXXI, 188, 458.
HILDEBRANDUS JUNIOR, CLXXXI, 1699, 1701.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 745.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 695; CLXXVI, 125, 126, 527, 619, 874, 875, 876, 987, 1005; CLXXVII, 176, 182, 495, 528, 563, 607, 620, 673, 750, 766.
INNOCENTIUS III, papa, CCXVI, 831.
ISIDORUS (S.), Hispalensis episcop., LXXXII, 147; LXXXIII, 9, 92, 623, 688, 696, 1145, 1144.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 507.
LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 448, 449, 456, 465.
PAULINUS (S.), Aquil. patriarch., XCIX, 197, 214-217.
PAULUS (S.), papa, LXXXIX, 1147.
PETRUS, Blesens. archidiac., CCVII, 478, 871-874.
PETRUS DAMIANUS, cardin., CXLIV, 278, 494, 647, 662, 689, 716; CXLV, 509, 769.
PETRUS, Pictaviens. cancell., CCXI, 864.
PETRUS LOMBARDUS, Magist. sent., CXCI, 888, 1611; CXCII, 290, 328.
PETRUS DIACONUS, monach. Casin., CLXXIII, 1141.
RATHERIUS, Veron. episc., CXXXVI, 198, 747.
REMIGIUS, monach., CXXXI, 297.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 8, 421, 507, 1083, 1084, 1085, 1200, 1204.
ROBERTUS PULLUS, cardinalis et cancellarius, CLXXXVI, 693.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVII, 428, 512, 680; CLXXVIII, 135, 145, 535, 817, 895, 938, 1237, 1629; CLIX, 56, 57, 110-113; CLXX, 296.
SMARAGDUS, abb., CII, 761, 762.
STEPHANUS DE MURETO (S.), et alii Præmonstratenses, CCIV, 1098, 1105.
TAIO, Cæsaraug. episc., LXXX, 761, 762.
THOMAS, Cisterciens. CCVI, 179, 310.
VENANTIUS FORTUNATUS, Pictaviens. episcop., LXXVIII, 198.
WALAFRIDUS STRABUS, CXIII, 122, 1152.
ZACHARIAS, Chrysopolitanus episc., CLXXXVI, 135, 610.

2.—*De charitate quoad nos spectata seu de amore sui ipsius.*

Ex præcepto charitatis tenemur nosmetipsos diligere : « Diliges proximum tuum sicut teipsum. » Quæ quidem impleri nullatenus possunt, nisi nosmetipsos, ut par est, diligamus. Et nosmetipsos debemus diligere propter Deum, hoc est, ad Deum ea dilectio est referenda qua nosmetipsos diligimus. Porro tunc refertur ea dilectio ad Deum, si felicitatem nostram in Deo collocemus; si ad Deum unice tendamus, quia Deus solus summum bonum est, a quo omnia, in quo omnia, propter quem omnia, ad quem omnia. Solus ipse suprema hominum felicitas. At diligere se nihil aliud est quam velle beatum esse, ad veram felicitatem tendere, adeoque ad Deum; et sic non nos diligimus, ut par est, nisi Deum super omnia diligamus. En vera nostri dilectio; alia mala et vetita est. Et nosmetipsos perperam diligimus, quando eo solum tendit ea dilectio, ut affluamus voluptatibus corporeis, divitiis, honoribus; quando sequimur solam concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum et superbiam vitæ. Et quia eo solum tendit corrupta peccato originis natura, ideo tenemur vim continuam nobismetipsis inferre, ut triplicem hanc concupiscentiam superemus.

Cum ergo Christus præcipit ut abnegemus nosmetipsos, ut nobis ipsis moriamur, nihil aliud præcipit, quam ut ab illa inordinata nostri dilectione caveamus. Quoniam autem prava illa dilectio, et novas in dies radices agit, et sequitur naturæ corruptæ propensionem et apprimis accommodatur ad præjudicia hausta ex prava institutione et ex cæterorum hominum exemplo et moribus, idcirco Christus docet vim nobis esse jugiter inferendam, portandam crucem quotidie, cavendum ne nos consuetudinis æstus abripiat, intrandum per angustam portam, gradiendum arcta via, quam pauci admodum sequuntur, alioquin nunquam futurum ut nobis ipsis moriamur, et sic perveniamus ad vitam. Hæc omnia ardua, et difficilia videntur; sed merces infinita, æterna est. Quin et Christus promisit levandum a se magna ex parte laborem : « Venite ad me, etc., jugum enim meum suave, etc... » Promissi divini fidem et veritatem sentiunt quotidie quicunque sincere Deum colunt, et præcepta evangelica sequuntur. Diffusa in cordibus eorum per Spiritum sanctum charitate, fit ut plus suavitatis et consolationis experiantur in cruce ferenda, quam peccatores in cupiditatibus explendis.

Hæc dilectio, qua nos, ut par est, diligimus, charitas etiam dicitur; est enim pars charitatis; charitas enim Deum, vel nos, vel proximum, respicit.

INNOCENTIUS III, papa. — Sunt autem hæ auctoritates quæ formam præferunt charitatis : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo..., et proximum sicut te ipsum... etc... » Augustinus ait : Omnia quæcunque facimus sine charitate, nihil nobis prosunt; fatuum et inane studium expendimus, si non habemus charitatem, quæ Deus est. Item S. Gregorius : Tanto amplius rubigo peccatorum consumitur, quanto igne charitatis crematur cor peccatoris... Unde ex his sic procedendum : Quis præditus Tulliana eloquentia, quis omniformatus sapientia sufficit laudes charitatis exprimere, ejusque virtutes ad unguem exprimere? Hæc est charitas, quæ docet illecebras fugere, voluptates calcare, carnis cohibere concupiscentias, desideria illicita frangere, honores contemnere, postremo universa blandimenta respuere. Dilectio ut mors est fortis. Nam sicut illa sensum carnis, sic ista affectum carnalis concupiscentiæ punit. Dura est sicut infernus æmulatio, quia hos quos intus trahit desiderium æternorum, non solum blanda respuere, sed etiam adversa, pro eo quod diligit adipiscendo, cogit tolerare. Hæc est charitas quæ Abel martyrem fecit, Abraham de terra sua eduxit. Hæc Joseph in Ægypto servavit. Hæc est flamma quæ tribus pueris in fornace flammam exstinxit. Hæc est charitas omnium bonorum maxima, cui nihil sapit extraneum, vel asperum, vel confusum, virtutes cæteras munimine suæ perfectionis solidans. Quisquis in ejus radice se inserit, nec a viriditate deficit, nec a fructibus evanescit, quia fecunditatis opus efficaciter non amittit. De hac Isidorus ait : « Nullum præmium pensatur sine charitatis amore; quamvis recte credat, tamen sine charitate ad beatitudinem pervenire non potest, quia tanta est charitatis virtus, ut etiam prophetia et martyrium sine illa nil esse credatur. Charitas omnium virtutum obtinet principatum. »

Hæc est charitas, quæ tantum in Deum prævaluit, quod eum de sede supernæ majestatis ad infirmitatem nostræ humanitatis adduxit, vulneravit impassibilem, ligavit insuperabilem, traxit incommutabilem, æternum fecit mortalem. Si tantum potuit charitas in Deum, quantum homo deberet posse in seipsum? Si Deus propter hominem tanta pertulit, quid homo propter Deum tolerare recusabit? Pudeat te, homo, non subjici charitati, quæ sibi subjecit auctorem mundi, non pudeat subjici charitati lutum, quæ sibi subjecit et figulum. Charitas omnium virtutum est origo; charitas mentem hominis illuminat, conscientiam mundat, animam lætificat, Deum demonstrat. Animam in qua charitas habitat, superbia non inflat, invidia non devastat, ira non vexat, avaritia non excæcat, tristitia mala non dissipat, gula non inflammat, luxuria non coinquinat. Semper munda est, semper quieta, semper casta, semper læta, semper pacifica, semper benigna, semper modesta. In adversis secura, in prosperis non elata..., CCXVII, 761-764.

JULIANUS POMERIUS. — Charitas est recta voluntas ab omnibus terrenis ac præsentibus prorsus aversa, juncta Deo inseparabiliter et unita, igne quodam sancti Spiritus a quo est et ad quem refertur incensa, inquinamenti omnis extranea, corrumpi nescia, nulli vitio mutabilitatis obnoxia, supra omnia quæ carnaliter diliguntur excelsa, affectionum omnium potentissima, divinæ contemplationis avida, in omnibus semper invicta, summa actionum bonarum, salus morum, finis præceptorum cœlestium, mors criminum, vita virtutum, virtus pugnantium, palma victoriarum, anima sanctarum mentium, causa meritorum bonorum, præmium perfectorum. In peccatis suis mortuos suscitat, languentes sanat, perditos instaurat, spem desperatis inspirat, pacificas mentes inhabitat; fructuosa in pœnitentibus, læta in proficientibus, gloriosa in perseverantibus, victoriosa in martyribus, operosa in omnibus omnino fidelibus. Quam fides concipit, ad quam spes currit, cui profectus omnium servit, ex qua quidquid est boni operis vivit; sub qua obedientia crescit, per quam patientia vincit; propter quam carnalia blandimenta devotio religiosa contemnit; sine qua nullus Deo placuit, cum qua nec potuit aliquis peccare, nec poterit. Hæc est charitas vera, germana, perfecta, quam excellentiorem viam nominat Apostolus..., LIX, 493-497.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episcop. — Charitas est dilectio qua diligitur Deus propter se et proximus propter Deum vel in Deo. Hæc habet duo mandata; unum pertinens ad dilectionem Dei, quod est maximum in lege mandatum, et alterum pertinens ad diligendum proximum illi simile : « Diliges Dominum Deum tuum, etc., et proximum sicut teipsum. » Ex una eademque charitate Deum proximumque diligimus. Una est charitas, et duo præcepta, quia qua charitate Deum diligimus, hoc est propter Deum, eadem proximum diligimus, hoc est propter Deum; duo præcepta sunt, quia duo motus in mente geruntur, cum Deus diligitur et proximus; movetur enim mens ad diligendum Deum, movetur et ad diligendum proximum; et multo magis erga Deum, quam erga proximum.

Consequenter modum utriusque dilectionis advertamus. Hæc regula dilectionis divinitus constituta est, ut Deum propter se ex toto corde, et proximum diligas sicut teipsum, id est ad quod et propter quod te ipsum diligere debes. In bono enim et propter Deum te ipsum

diligere debes; in bono ergo diligendus est proximus, non in malo et propter Deum. Proximum vero, omnem hominem oportet intelligi, quia nemo est eum quo sit operandum male. Qui ergo amat homines, vel quia justi sant, vel ut justi sint, amare debet; hoc est in Deo, vel propter Deum. Sic enim et seipsum amare debet, scilicet in Deo vel propter Deum, id est quia justus est, vel ut justus sit. Qui enim aliter se diligit, injuste se diligit, quia ad hoc se diligit, ut sit injustus; ad hoc ergo ut sit malus, non ergo jam se diligit... Dilectionis Dei modus est ut omnes cogitationes, et omnem vitam, et omnem intellectum in illum conferas, a quo habes ea quæ confers illi. Sic nulla pars vitæ nostræ vacare debet, sed quidquid venit in mentem, illuc rapiatur quo dilectionis impetus currit... CXCII, 812, 814.

ABÆLARDUS PETRUS, abbas Rugensis, CLXXVIII, 1569, 1570, 1574, 1696.

ADALGERUS, episc., CXXXIV, 917.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstrat. ordin., CXCVIII, 41, 259, 265.

ADAMUS, Perseniæ abb., CCXI, 600.

AELREDUS, Rievallens. abb., CXCV, 505, 512, 515, 519, 521, 524, 530, 536, 548, 585, 621 *et seqq.*, 658.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 605, 607, 675.

ALCUINUS, C, 172, 309, 510, 417, 476, 489, 496, 509, 937, 945, 946; CI, 615.

ALGERUS, scholastic. Leodiens., CLXXX, 835, 898.

AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 177, 214, 551, 870, 871, 905, 968, 1071, 1144, 1255, 1256, 1257, 1272, 1317, 1378, 1380, 1407, 1415, 1423, 1424, 1478, 1500, 1508, 1511, 1848; XV (part. I), 60, 114, 274, 280, 332, 354, 517, 1065, 1090, 1257, 1263, 1265, 1266, 1268; (part. II), 129, 164, 167, 226, 252, 265, 274, 300, 457, 492, 757, 786, 820, 897, 952.

ANASTASIUS, abb. Roman., CXXVII, 1145.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiep., CLVIII, 358; 587, 593, 651.

ANSELMUS, Havelbergensis episcop., CLXXXVIII, 1159.

ARNOBIUS, V, 830, 831.

AUGUSTINUS (S.), XXII, 595, 840, 847, 870, 1316, 1317, 1324; XXIV, 55, 56, 136, 427, 654, 755, 1236, 1342, 1348, 1435, 1459, 1445, 1462, 1598, 1646, 1696, 1812, 1845, 1846, 1852, 1853, 1876, 1877, 1982, 2017, 2025, 2054, 2055, 2057, 2045, 2061, 2074; XXV, 149, 165, 176, 240, 260, 261, 281, 299, 307, 515, 571, 595, 599, 453, 507, 541, 557, 607, 661, 758, 823, 905, 912, 1022, 1148, 1154, 1171, 1232, 1269, 1343, 1344, 1353, 1518, 1582, 1627 *et seqq.*, 1630, 1650, 1680, 1699, 1721, 1733, 1736, 1791, 1816, 1817, 1837, 1844, 1861, 1905, 1923, 1949 *et seqq.*, 1952; XXXVI, 44, 142, 143, 159, 160, 210, 267, 569, 550, 562, 564, 571, 577, 603, 620, 696, 705, 715, 729, 764, 783, 793, 852, 865, 867, 889, 904, 925, 966, 1046, 1223, 1236, 1241, 1397, 1422, 1462, 1527, 1529, 1530, 1577, 1673; XXXVIII, 410, 645; XXXIX, 272, 857, 864, 895, 893, 960; XL, 149, 312; XLI, 290, 935.

BALDUINUS, Cantuariens. archiep., CCIV, 477, 535, 536.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 488 *et seqq.*, 491, 512, 647.

BERNARDUS (S.), Claræval. abb., CLXXXII, 67, 108, 262, 265, 358, 816, 818, 901, 903, 916; CLXXXIII, 745, 775, 987, 1016, 1020; CLXXXIV, 585 *et seqq.*, 711, 806, 1208; CLXXXV, 157 *et seqq.*

BONIFACIUS (S.), episc. et martyr, LXXXIX, 856 *et seqq.*, 858.

BRUNO (S.), ordin. Carthus. institutor, CLII, 852, 979, 1085, 1306; CLIII, 195, 595.

BRUNO (S.), Signiensis episc., CLXIV, 792; CLXV, 907, 908, 909, 910, 911, 941.

CÆSARIUS (S.), episc. Arelatensis, LXVII, 1131 *et seqq.*; LXVII, 1154.

CASSIANUS, XLIX, 585, 854, 855 *et seqq.*, 861, 1027, 1028, 1029.

CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., IV, 146, 539, 550, 558, 414, 510, 650.

DUNSTANUS (S.), Cantuariens. archiepisc., CXXXVII, 436.

EADMERUS, Cantuariens. monach., CLIX, 686, 687.

EBERHARDUS, Tegernsens. abb., CXLI, 1311.

ELIGIUS (S.), episc., LXXXVII, 508, 659.

ELPIS, uxor Boetii, LXXIII, 538.

EUGYPPIUS, abbas, LXII, 563, 570, 885, 887, 942, 943, 1083, 1088.

FULGENTIUS (S.), Ruspensis episc., LXV, 318, 349, 353, 737 *et seqq.*, 740.

GELASIUS I (S.), papa, LIX, 60.

GERHOHUS, Reichersp. præposit., CXCIII, 1625

GODEFREDUS, Stabulens. monach., CXLIX, 581.

GRATIANUS, CLXXXVII, 234, 1565.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 505, 416; LXXVI, 846, 1062, 1067; LXXVII, 545, 559, 566, 567 *et seqq.*, 571, 881, 907, 935, 983, 1050; LXXIX, 47, 77, 272, 318, 483, 538, 542, 557, 565, 575.

GREGORIUS (S.), Turonens. episc., LXXI, 494.

GUIBERTUS, abbas Stæ Mariæ de Novigento, CLVI, 185, 272, 275, 1154.

GUIGO I, Carth. maj. prior. generalis quintus, CLIII, 624.

GUILLELMUS, Tyrens. archiep., CCI, 929.

HALITGARIUS, Camerac. episc., CV. 662.

HAYMO, Halberstat. episc., CXVII, 202, 210, 581 *et seqq.*, 590, 808; CXVIII, 889, 895, 896.

HERVÆUS, Burgidolens. monach., CLXXXI, 140, 234, 496, 952 *et seqq.*, 958.

HIERONYMUS (S.), XXII, 527, 536, 539, 483, 484, 602, 742, 789; XXIII, 180, 445; XXIV, 1047, 1136, 1157; XXVIII, 408, 409, 412, 418, 491, 578.

HILARIUS (S.), Pictav. episc., X, 627-629.

HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CLXXI, 216, 217, 241, 459, 461, 477, 520, 521, 534, 538, 542, 612, 688, 771, 853, 854, 863, 900, 1059.

HILDEFONSUS (S.), Tolet. episc., XCVI, 190, 191, 192, 195.

HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 165, 180 191, 539, 563, 745, 911, 1000.

HINCMARUS, Remens. archiepisc., CXXV, 476.

HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 1259.

HUGO, (S.) Lincolniensis in Anglia episc., CLIII, 1022.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 16, 45, 528 *et seqq.*, 545, 875, 881, 969, 970, 971, 1004; CLXXVII, 185, 488, 493, 506, 560, 749.

INNOCENTIUS III, CCXVII, 761 *et seqq.*, 764, 1142.

ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXII, 269, 996 LXXXIII, 92, 602.

ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 221, 645.

IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 227, 249.

JOANNES II, papa, LXVI, 86, 87, 88.

JOANNES SARESB., Carnot. episc., CXCIX, 971.

JONAS, Aurelianens. episc., CVI, 233, 254, 256, 297, 298.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 293, 298.

LANFRANCUS, Cantuariens. archiepisc., CL, 508.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 169, 253, 262, 289, 299, 325, 345, 400, 425, 453, 460, 753, 1215.

LEO III (S.), pap., CII, 1023.

LEO IX (S.), papa, CXLIII, 481, 485.

MARCULFUS, monach., LXXXVII, 1099.

MARTINUS (S.), Legionens., presbyt., CCVIII, 639

MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 894.

ODO (S.), Cluniacensis abbas, CXXXIII, 66, 98, 300, 703.

OTHLONUS, presbyt. et monach., CXLVI, 101, 268.

PASCHALIS II, papa, CLXIII, 310.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiensis abbas, CXX, 83-85, 841, 892, 1041, 1459, 1490.

PAULINUS NOLANUS (S.), episc., LXI, 190 *et seqq.*, 199, 207, 241, 248, 256, 266, 507, 508.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, XCIX, 255, 256, 257, 258.

PETRUS, Blesens. archidiac., CCVII, 108, 114, 366, 897 *et seqq.*, 955.

PETRUS CANTOR, CCV, 275.

PETRUS CELLENS., Carnot. episc., CCII, 1095.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiep., LII, 352.

PETRUS, Claræval. abb., CCI, 1399.

PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1250. 1658.

PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 282, 297, 298, 587, 599, 521, 611, 615, 800, 857, 866, 912; CXLV, 78, 317, 535.

PETRUS DE HONESTIS, clericus Ravennas, CLXIII, 725.

PETRUS LOMBARDUS, Mag. sentent., CXCI, 856, 1586, 1659, 1660; CXCII, 87, 156, 158, 159, 191, 222, 262, 285, 528, 575.

PETRUS Pictaviens., cancellar., CCXI, 1095, 1115, 1125, 1184.

PETRUS Vener., Cluniac. abb., CLXXXIX, 194.

PHILIPPUS DE HARVENG, abb. Bonæ Spei, CCIII, 95.

RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 178, 418, 606.

RABANUS MAURUS, Mogunt. episc., CIX, 767, 768, 770; CX, 85; CXI, 1370, 1571; CXII, 1235.

REMIGIUS, Antissiodor. monac., CXXXI, 104, 142.

RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 168, 195, 1207, 1288.

ROBERTUS PULLUS, cardin., CLXXXVI, 797, 815, 816, 817, 860, 861.
RUFINUS, sedis incertæ episc., CL, 1625.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 278, 679, 772, 1181, 1252, 1267; CLXVIII, 778; CLXIX, 141, 155 *et seqq.*, 160; CLXX, 95, 512, 529.
SIGEBERTUS, Gemblacensis, CLX, 675.
SMARAGDUS, abb., CII, 598 *et seqq*, 601, 722, 764, 765, 935.
STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimont. abb., CCIV, 1073, 1124, 1133.
SUGERIUS (S.), Sancti Dionysii abb., CLXXXVI, 1135.
TAIO, Cæsaraugustanus episc., LXXX, 848.
TERTULLIANUS, Carthag. presbyt., I, 470, 704, 1245, 1268, 1269; II, 147, 759.
THEODULFUS, Aurelianens. episc., CV, 202, 365.
THOMAS, Cisterciens., CCVI, 372, 375, 858.
VALCANDUS, Mediani monaster. monach., CLI, 624.
VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pictaviens., LXXXVIII, 140, 146, 148, 157, 169, 176, 236.
VICTOR, episc. Capuanus, LXVIII, 270.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach., CXIII, 666, 1183.
WERNERUS, abbas S. Blasii, CLVII, 1172.
ZENO (S.), XI, 126, 249 *et seqq.*, 270.

3. — *De charitate erga proximum spectata, seu de amore proximi.*

In præceptis vero Dei charitas obtinet principatum. Ideo diligenda est et tenenda, sine cujus perfectione nihil Deo placere posse, Paulus testatur apostolus. Unde et ipse Dominus, a quodam scriba interrogatus quod esset mandatum maximum, respondit : « Diliges..., etc. »..... Si forte quislibet quærat quis sit proximus, sciat omnem Christianum recte proximum dici, quia omnes in baptismo filii Dei sanctificamur, ut fratres simus spiritualiter in charitate perfecta. Nobilior est generatio spiritualis quam carnalis..... Igitur sicut omnibus æqualiter regni Dei prædicata est beatitudo, ita omni sexui, ætati et personæ æqualiter, secundum meritorum dignitatem regni Dei patet introitus, ubi non est distinctio quis esset in sæculo, laicus vel clericus, dives aut pauper, junior vel senior, servus aut dominus, sed unusquisque secundum meritum boni operis perpetua coronabitur gloria...

Charitatis lege præcipitur, ut et proximum sicut nosmetipsos diligamus. Et per proximum intelliguntur omnes omnino homines, Christiani, hæretici, Judæi, ethnici, quin et ipsi inimici quicunque sint. Sensus autem horum verborum : « Diliges proximum, » etc. est lege charitatis teneri unumquemque, proximi saluti, non secus ac suæ et votis et quantum fieri potest, re consulere et providere; et etiam in bonis temporalibus, sed habita semper ratione Dei et salutis, alioquin non charitas est, sed cupiditas, quod seu proximo seu nobis vel optamus vel quærimus. Et fundamentum hujus dilectionis charitas Dei, siquidem in eo charitas Dei posita est, ut Deum summe diligamus. At non possumus Deum summe diligere, quin optemus Deum ab omnibus omnino cognosci, diligi, amari; id si vere optamus, agimus ergo quantum in nobis est ut id fiat. Si quis autem agit quantum in se est ut ab omnibus hominibus cognoscatur, diligatur, colatur, adoretur Deus, is certe proximorum saluti consulit, adeoque proximum amat. Ergo præceptum dilectionis proximi ex præcepto dilectionis Dei necessario pendet et sequitur.

Unde salutem et quidquid ad salutem vel directe vel indirecte confert, proximo non secus ac nobis optare tenemur lege charitatis. Non tenemur autem eadem media ad salutem optare proximo nostro sicut et nobis, nisi omnia sint undequaque paria. Cum enim aliud ab alio postulet Deus, et alia aliorum officia sint, habita ratione status et conditionis, certe non tenemur lege charitatis idem prorsus, quod spectat ad media quæ conferuntur ad salutem, unicuique optare. Id unum omnibus et singulis optare convenit et oportet et satis est, ut quemadmodum nobis sic et cæteris omnibus nemine excepto, largiatur Deus quidquid novit unicuique necesse esse ad salutem, cætera amoveat prorsus.

Cum ea non sit hominum conditio ut omnibus omnino hominibus possint eadem ratione succurrere; solius enim Dei providentia ad omnes et singulos se extendit, satis est pro virium et facultatum nostrarum mediocritate, si constitutum et necessarium in his rebus charitatis ordinem servemus. Porro hic ordo charitatis est ut prius succurramus iis qui nobis sunt proximiores, ac deinde cæteris, quantum vires humanæ suppetunt, servato semper ut par est ordine majoris minorisve proximitatis. Itaque prius succurrendum parentibus, filiis, fratribus, aliisque cognatione vel affinitate conjunctis, quam cæteris hominibus; prius Christianis quam infidelibus; prius pastoribus et cæteris qui parentum loco habentur, quam Christianorum vulgo; prius subditis quam extraneis, etc... Notæ vero quibus cognosci potest revera an proximum nos diligamus sunt sequentes :

1° Si nullum ipsi malum vel optemus, vel faciamus, vel quæramus; imo si optemus ipsi omne genus boni, habita ratione conditionis ipsius et officiorum; si in omnibus adjuvemus eum pro viribus, servato ordine charitatis.

2° Si, juxta præceptum Apostoli, alter alterius onera portemus; si proximi vitia et infirmitates feramus patienter et benigne, quantum fieri potest, accipiamus.

3° Uno verbo, si in omnibus faciamus alteri, quod nobis fieri vicissim et æquum est et volumus.

4° Et si exerceamus in proximum opera misericordiæ quæ vel spiritualia sunt, ut 1° ignaros et rudes docere quæ ad religionem pertinent; 2° peccantes corrigere, arguere; 3° dare consilium indigentibus consilio; 4° consolari afflictos; 5° injurias acceptas et vitia proximorum patienter ferre; 6° offensiones libenter condonare et remittere; 7° orare pro vivis et mortuis et persequentibus nos.

Vel opera misericordiæ corporalia, quæ sunt : 1° præbere cibum esurientibus et potum sitientibus; 2° suscipere peregrinos in hospitium; 3° nudos vestire; 4° ægrotos invisere; 5° in carcere positos adire et consolari; 6° captivos redimere; 7° mortuos sepelire.

Quæ plus vel minus in sequentibus de charitate explicantur.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episcop. — Tobias meruit edictum, ne quis ex filiis captivitatis mortuum sepulturæ daret. At ille interdicto non revocabatur magis quam incitabatur, ne deserere officium pietatis mortis metu videretur; erat enim misericordiæ pretium, mortis pœna. Talis flagitii deprehensus reus, vix tandem per amicum potuit direpto patrimonio egenus et exsul restitui suis.

Iterum in his versabatur officiis; et si quid alimenti foret, peregrinum cum quo cibum sumeret quærebat. Itaque cum fessus a sepulturæ munere revertisset, appositis sibi edendi subsidiis, misso filio, quærebat consortem convivii. Dum conviva accersitur, nuntiatis insepulti corporis reliquiis, convivium deserebat; nec putabat pium, ut ipse cibum sumeret, cum in publico corpus jaceret exanime.

Hoc illi quoditianum opus, et magnum opus, et magnum quidem. Nam si vivenies operire nudos lex præcipit, quanto magis debemus operire defunctos! Si viantes ad longiora deducere solemus, quanto magis in illam æternam domum profectos, unde jam non revertantur! Nihil hoc officio præstantius, ei conferre, qui tibi jam non possit reddere, vindicare a volatilibus, vindicare a bestiis consortem naturæ...

Tam sancto fessus officio prophetæ dum requiescit in cubiculo suo, cadente de passerum nido albugine cæcitatem incidit; nec conquestus ingemuit, nec dixit : Hæc merces laborum meorum. Fraudari magis se doluit obsequiorum quam oculorum munere, nec cæcitatem pœnam, sed impedimentum putabat. XIV, 760, 761.

LACTANTIUS FIRMICUS. — Maximum pietatis officium est peregrinorum et pauperum sepultura; quod antiqui philosophi virtutis justitiæque doctores non attigerunt. Nec enim poterant id videre, qui utilitate omnia officia metiebantur. In cæteris enim, quamvis verum limitem non tenuerint, tamen quoniam commodi aliquid in his deprehenderunt, quasi odore quodam veritatis retenti, proprius oberrarunt; hoc autem, quia nihil videre in eo commodi poterant, reliquerunt.

Quin etiam non defuerunt, qui supervacaneam facerent sepulturam; nihilque esse dicerent mali jacere inhumatum atque abjectum; quorum impiam sapientiam, cum omne genus respuit, tum divinæ voces, quæ id fieri jubent. Verum illi non audent dicere, id non esse faciendum, sed si forte non fiat, nihil esse incommodi. Itaque in ea re non tam præcipientium quam consolantium fungimur officio, ut si forte id sapienti evenerit, ne se ob hoc miserum putet. Nos autem non quid sapienti ferendum sit dicimus, sed quid facere ipse debeat. Itaque non quæritur nunc utrumne tota sepeliendi ratio sit utilis, necne; sed hæc, etiamsi sit inanis (ut illi existimant), tamen faciendæ est, vel ob hoc solum quod apud homines bene et humane fieri videtur. Animus enim quæritur et propositum ponderatur. Non ergo patiemur figuram et figmentum Dei feris ac volucribus in prædam jacere; sed reddemus id terræ unde ortum est; et quamvis in homine ignoto necessariorum munus implebimus, in quorum locum, quia de-

sunt, succedat humanitas, ubicunque homo desiderabitur, ibi exigi officium nostrum putabimus. In quo autem magis justitiæ ratio consistit, quam in eo, ut quod præstamus nostris per affectum, præstemus alienis per humanitatem; quæ est multo certior justiorque? Quæ cum sit, jam non homini præstatur, qui nihil sentit; sed Deo soli, cui charissimum sacrificium est opus justum .., VI, 681, 682.

Captivorum redemptio magnum atque præclarum justitiæ munus est. Quod quidem ipse Tullius approbat: «Atque hæc benignitas, inquit, etiam reipublicæ est utilis, redimi e servitute captos, locupletari tenuiores. Hanc ego consuetudinem benignitatis largitioni munerum longe antepono. Hoc est gravium hominum atque magnorum. » Proprium igitur opus justorum est redimere captivos, cum apud injustos, si qui hæc faciant, graves et magni appellentur. Iis enim maximæ laudis est benefacere, quos nemo speravit esse facturos. Nam qui bonum facit vel consanguineo, vel proximo, vel amico, aut nullam, aut certe non magnam laudem meretur, quia facere debet, sitque impius ac detestabilis, nisi fecerit id quod ab eo et natura ipsa, et necessitudo exigit; et si facit, non tam gloriæ assequendæ quam reprehensionis vitandæ gratia facit. Qui autem fecit alieno et ignoto, is vero dignus est laude, quoniam ut faceret sola ductus est humanitate. Ibi ergo justitia est, ubi ad benefaciendum necessitatis vinculum nullum est, VI, 679.

Magnum justitiæ opus est pupillos et viduas destitutos, et auxilio indigentes tueri atque defendere. Quod adeo universis divina lex illa præscribit, quando quidem boni quique judices ad officium suum judicant pertinere, ut eos naturali humanitate foveant, ac iisdem prodesse nitantur. Verum hæc opera proprie nostra sunt, qui legem, qui verba ipsius Dei præcipientis accepimus. Nam illi sentiunt quidem natura esse justum tueri eos qui tutela carent, sed cur ita sit, non perspiciunt. Deus enim cujus perpetua clementia est, idcirco viduas pupillosque defendi ac foveri jubet, ne quis respectu ac miseratione pignorum suorum retardetur, quominus mortem pro justitia fideque suscipiat, sed incunctanter et fortiter subeat, cum sciat se charos suos Deo relinquere, nec his unquam præsidium defuturum. Ægros quoque, quibus defuerit qui assistat, curandos fovendosque suscipere, summæ humanitatis et magnæ operationis est..., VI, 680.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompa exsequiarum, magis sunt vivorum solatia, quam subsidia mortuorum... Sepulturæ curam philosophi contempserunt; et sæpe universi exercitus, dum pro terrena patria morerentur, ubi postea jacerent, vel quibus bestiis esca fierent, non curarunt....

Non ideo tamen contemnenda et abjicienda sunt corpora defunctorum, maximeque justorum atque fidelium, quibus tanquam organis et vasis ad omnia bona opera sanctus usus est Spiritus. Si enim paterna vestis et annulus, ac quid hujusmodi tanto charius est posteris, quanto erga parentes major affectus, nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ utique multo familiarius atque conjunctius quam quælibet indumenta gestamus. Hæc enim non ad ornamentum vel adjutorium, quod adhibetur extrinsecus, sed ad ipsam naturam hominis pertinent. Unde et antiquorum justorum funera officiosa pietate curata sunt, et exsequiæ celebratæ, et sepultura provisa; ipsique dum viverent, de sepeliendis vel etiam transferendis suis corporibus filiis mandaverunt; et Tobias sepeliendo mortuos Deum promeruisse, teste angelo, commendatur. Ipse quoque Dominus, die tertio resurrecturus, religiosæ mulieris bonum opus prædicat, prædicandumque commendat, quod unguentum pretiosum super membra ejus effuderit, atque hoc ad eum sepeliendum fecerit. Et laudabiliter commemorantur in Evangelio qui corpus ejus de cruce acceptum diligenter atque honorifice tegendum sepeliendumque curarunt. Verum istæ auctoritates non hoc admonent quod insit ullis cadaveribus sensus, sed ad Dei providentiam, cui placent etiam talia pietatis officia, corpora quoque mortuorum pertinere significant, propter fidem resurrectionis astruendam. Ubi et illud salubriter discitur, quanto possit esse remuneratio pro eleemosynis quas viventibus et sentientibus exhibemus, si neque hoc apud Deum petit, quod exanimis hominum membris officii diligentia persolvitur, XLI, 26, 27.

4. — *De charitate in actum adducta erga proximum seu de eleemosyna.*

Eleemosynæ nomine intelligitur quidquid erga proximum potest exerceri charitatis. Unde eleemosyna est vel spiritualis, vel corporalis; spiritualis si exerceantur opera spiritualia, corporalis autem si corporalis.

Eleemosyna est ex præcepto charitatis, I Joan.. III, 14, 17, 18, et ex oraculo Christi, Matth. XXV, 41 *et seqq.* Si quis his Christi oraculis non terreatur et ad exercendam erga pauperes misericordiam non flectatur, eum et corde induratum et pene reprobum non immerito dixeris.

Utilior est eleemosyna danti quam accipienti. Leve et transitorium est quod das pauperi munus; æternum est quod accipis a Deo præmium. Ut huic præcepto satisfiat dandum quidquid dempto necessario superfluit. Necessarium autem duplex est. Nimirum necessarium naturæ et necessarium status. Necessarium naturæ illud est quod ad victum et vestitum requiritur; necessarium status illud est quod ad decentiam status et conditionis omni luxu seposito requiritur.

Rursus variæ sunt pauperum necessitates. Vel enim pauperes patiuntur necessitatem communem, vel necessitatem gravem, vel necessitatem extremam. Necessitas communis est ea quam vulgo patiuntur pauperes omnes. Necessitas gravis est ea quam patitur is qui, nisi adsit amica manus, venit in vitæ discrimen. Necessitas extrema est ea quam patiuntur hi qui sunt in extremo vitæ periculo. His positis, ut eleemosynæ præcepto satisfiat, ubi pauperes patiuntur solum necessitatem communem, dandum est omnino quidquid superest dempto status necessario. Ubi patiuntur necessitatem gravem, detrahendum aliquid prudenter de necessario status, plus minus pro majori vel minori pauperum necessitate. Ubi vero urget extrema necessitas, dandum prorsus, si aliter subveniri nequit, quidquid dempto necessario naturæ superest. Qui secus fecerit venit in damnationis æternæ discrimen. Peccat enim plus minus pro majori vel minori superfluo; item pro majori vel minori pauperum necessitate: « Non pavisti pauperem, occidisti, » inquit sanctus Ambrosius.

De his tractatur in indicationibus submissis.

ABÆLARDUS PETRUS, Rugensis abb., CLXXVII, 564.
AIMOINUS, Floriacens. monach., CXXXIX, 817.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 175.
ALCUINUS, abbas, C, 469; CI, 495, 625, 626, 628, 1199.
ALEXANDER II, pap., CXLVI, 1406.
ALPERTUS, monach., CXL, 463.
AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc., XIV, 724, 739, 740, 747, 749, 753, 1021, 1256, 1298, 1303, 1764; XV (part. I), 67, 203, 1043; (part. II), 158, 509, 513, 592, 420, 584, 655, 657, 750.
ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc., CLVIII, 659, 660, 1112; CLIX, 57, 154.
ARNULPHUS, Lexoviens. episc., CCI, 199.
AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXIII, 503, 675, 1079, 1080, 1092; XXXIV, 2019, 2041; XXXV, 871, 585, 423, 424, 482, 511, 512, 549, 552, 965, 964, 1326, 1337, 1351, 1469, 1680, 1664, 1665, 1769; 1910, 1911, 1922, 1923; XXXVI, 12, 88, 89, 90, 240, 243, 250, 251, 252, 253, 326, 398, 407, 524, 525, 530, 615, 620, 621, 648, 649, 686, 806, 811, 839, 959, 962, 1025, 1041, 1043, 1044, 1128, 1129, 1387, 1402 1445, 1453, 1557, 1572, 1651, 1671, 1709, 1706; XXXVII, 138, 265, 267, 268; XXXVIII, 25, 27, 740, 747; XLI, 500.
BERNARDUS (S.), Clarævallens. abb., CLXXXII, 125, 642.
BONIFACIUS (S.), episc. Mogunt. et martyr, LXXXIX, 870.
BRUNO (S.), Carthusianorum institut., CLIII, 258.
CAROLUS, cognom. Magnus, imp. August., XCVII 135.
CHRODEGANGUS (S.), Metensis episc., LXXXIX 1076.
CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 82.
DUNSTANUS (S.), Cantuariens. archiepisc., CXXXVII, 426.
DRUTHMARUS, Corbeiens. monach., CVI, 1313.
ELIGIUS (S.), episc., LXXXVII, 593, 597.
ETHELWOLDUS, Wintoniens. episc., CXXXVII, 94.
EUGYPPIUS, abb., LXXI, 795, 796, 797, 1026, 1029, 1031.
FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc., LXV, 320.
GERHOHUS Venerab., CXCIV, 1261, 1306, 1313, 1329.
GEZO, Dertonens. abb., CXXXVII, 405.
GRATIANUS, CLXXXVII, 961, 962.
GREGORIUS MAGNUS, papa, LXXV, 94, 110, 116, 117, 454; LXXVI, 229; LXXVII, 605, 756, 885, 1006; LXXIX, 480, 647.
GREGORIUS (S.), Turon. episc., LXXI, 539, 605.

GUIBERTUS Venerab. abb. de Novigento, CLVI, 776, 1006.
GUIGO I, Carthusian. prior general., CLIII, 775.
GUNTHERUS, Cisterciens. monach., CCXII, 209 *et seqq.*, 222.
HAYMO, episc. Halberstatensis, CXVII, 213; CXVIII, 902, 903, 904.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 413, 418, 535, 549, 537, 583, 584, 642, 726, 789, 892, 963, 1118, 1119; XXIII, 36, 546; XXIV, 1039, 1045, 1105; XXV, 207; XXVI, 174; XXXVIII, 41.
HILDEBERTUS Venerab., Turonensis archiepisc., CLXXI, 180, 189, 448, 569, 858, 841, 1016, 1017.
HUGO (S.), Lincolnens. episc., CLIII, 1007.
HUGO Vener., abb. Cluniacens., CCIX, 888, 896.
INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 189; CCXV, 1123; CCXVI, 156, 300, 564, 860; CCXVII, 747 *et seqq.*, 759, 1145, 1152.
ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 651, 733, 734 1182.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 271.
IVO (S.) Carnotens. episc., CLXI, 1240; CLXII, 157, 515.
JONAS, Aurelianensis episc., CVI, 251.
LANFRANCUS, Cantuariens. arch., CL, 491.
LAURENTIUS (S.), Novariensis episc., LXVI, 105 *et seqq.*, 116.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 157, 158 *et seqq.*, 164, 175, 176, 188, 287, 305, 387, 437, 445, 446.
LEO IX (S.), papa, CXLIII, 491, 674.
LEODEGARIUS (S.), episc. Augustod., XCVI, 557.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 727-729, 1044.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 894.
MAXIMUS (S.), Taurinens. episc., LVII, 477, 432.
ODO (S.), Cluniacens. abb., CXXXIII, 62, 98, 949.
OSBERNUS, Cantuariens. monach., CXLIX, 578.
OTHLONUS, presbyt. monach., CXLVI, 371.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb. Corb., CXX, 272.
PAULINUS (S.), patriarcha Aquileianus, XCIX, 201, 227.
PETRUS BLESENSIS, archidiacon., CCVII, 130.
PETRUS CANTOR, CCV, 286 *et seqq*, 291.
PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), LII, 207, 209, 210, 212, 213, 214, 232, 315 *et seqq.*, 321.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXLIV, 298, 299, 401, 425, 618; CXLV, 207 *et seqq.*, 222.
PETRUS LOMBARDUS, Magist. sententiar., CXCII, 166, 256.
RABANUS MAURUS, archiep. Moguntin., CVII, 340; CIX, 783, 808, 845, 846, 877, 888, 896, 973; CX, 22; CXI, 747; CXII, 207, 211.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 150, 151, 180, 182, 187, 273, 274, 275, 276, 278, 635, 634, 667, 668, 669.
REGINO, Prumiensis abb., CXXXII, 246.
RUPERTUS (S.), Tuitiens. abb., CLXVIII, 895, 897, 1106.
STEPHANUS, Tornac. episc., CCXI, 518, 533.
STEPHANUS (S.) de Mureto, monach. Grandim., CCIII 1077, 1147, 1152.
SUGERIUS (S.), Sancti Dionysii abb., CLXXXVI, 1455.
TAIO, Cæsaraugustan. episc., LXXX, 891, 892, 895.
THOMAS, Cisterciens., CCVI, 434.
VICTOR, episc. Capuanus, LXVIII, 270.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuld. mon., CXIII, 1033.
WILLHELMUS (S.), abb. in Dania, CCIX, 854.
ZACHARIAS, Chrysopolitan., episc., CLXXXVI, 157.

5. — *De charitate in actum adducta erga proximum seu de hospitalitate.*

LACTANTIUS FIRMICUS. — Hospitalitas præcipua virtus est beneficentiæ; quod philosophi quoque aiunt; sed eam detorquent a vera justitia et ad commodum rapiunt : « Recte, inquit Cicero, a Theophrasto est laudata hospitalitas. Est enim, ut mihi quidem videtur, valde decorum patere domos hominum illustrium hospitibus illustribus. » Eodem modo rursus erravit quo tum, cum idoneis esse diceret largiendum. » Nam illustres illi atque potentes nulla re possunt indigere; quos opulentia sua et munit et honorat. Nihil autem a viro justo faciendum est nisi quod sit beneficium. Beneficium autem si refertur, interit atque finitur; non enim possumus id habere integrum, cujus pretium nobis persolutum est. In his itaque beneficiis justitiæ ratio versatur, quæ salva et incorrupta permanserint.

Permanent non aliter, quam si præstantur hominibus iis qui prodesse nullo modo possunt. At ille in recipiendis illustribus nihil spectavit aliud nisi utilitatem, nec dissimulavit homo ingeniosus, quid ex eo commodi speraret. Ait enim qui id faciat, potentem apud exteros futurum per gratiam principum, quos sibi hospitii et amicitiæ jure constrinxerit... quomodo ergo defenderet, quominus ambitiosa illa hospitalitas malitia esset? « Tu mihi, adjecit idem, per omnes portas circumcurris ut advenienti populorum atque urbium principes domum tuam invisantes, ut per eos apud cives eorum potentiam consequare, velisque te justum et humanum et hospitalem videri, cum studeas utilitati tuæ. » En quod palam testificatus est non ad veram justitiam quam non teneat, præcepta se dare, sed ad umbram imaginemque justitiæ: ignoscendum est igitur umbratico et imaginario præceptori; nec ab eo veritas exigenda est, qui se nescire fateatur. VI, 678, 679.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 181.
ALCUINUS, C, 541.
AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 229, 289, 435, 1646, 1685, 1752; XV (1ª parte), 151, 152, 235, 984, 1217.
ANSELMUS (S.), Cant. episc., CLIX, 57.
BENEDICTUS (S.), Cluniacensis abbas, CIII, 458, 440, 450, 571, 572, 647.
BERNARDUS (S.), Claræval. abb. CLXXXII, 458, 597.
BRUNO (S.), Carthus. inst., CLIII, 502.
CAROLUS, cogn. Magnus, imper. Augustus, XCVII, 179; XCVIII, 370.
DUNSTANUS (S.), archiepisc. Cantuar., CL, 490.
GRATIANUS, CLXXXVII, 1021.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 994; LXXVII, 1134.
GUIDO, Farfensis abb., IL, 1278.
HERICUS, Antissiodorens. monac., CXXIV, 1167.
HERVÆUS, Burgidol. monac., CLXXI, 1484.
HIERONYMUS (S.), XXII, 1080; XXIII, 459; XXVIII, 566.
HILDEBERTUS Venerabilis, Turon. archiep., CLXXI, 170, 171, 293, 535.
HUGO V, abb. Cluniacens., CCIX, 899.
INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 1146.
JONAS, Aurelian. episc., CVI, 251.
LACTANTIUS, VI, 677.
MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 485, 484, 725, 726, 727.
NORBERTUS (S.), Magdeb. archiepisc., CLXX, 1556.
PAULINUS (S.), Nolan. episc., LXI, 153.
PETRUS, Blesensis archidiac., CCVII, 98.
PETRUS CANTOR, CCV, 524.
PETRUS DE HONESTIS, cleric., CLXIII, 747.
RABANUS MAURUS, archiepiscop. Mogunt., CIX, 1250.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 182.
REGINO, Prumiens. abb., CXXXII, 193.
RODULPHUS, Bituricens. episc., CXIX, 708, 709.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVII, 401, 405, 408; CLXVIII, 1505, 1575.
SMARAGDUS (S.), abb., CII, 890, 891, 892, 893, 897.
STEPHANUS (S.) Cisterc. CLXVI, 1462, 1481, 1498.
STEPHANUS DE MURETO (S.), monac., CCIV, 1157.
TAIO Cæsaraugustanus episc., LXXX, 906, 907.
TERTULLIANUS, I, 1295; II, 32.
THEODULPHUS, Aurelian. episc., CV, 199.
VENANTIUS FORTUNATUS, Pictav. episc., XVIII, 148.
WALTERIUS, Aurelian. episc., CXIX, 735.
WILLELMUS, abb., CL, 1114.
WILLELMUS, Malmesbur. monac., CLXXIX, 1699.

6. — *De charitate in actum adducta erga proximum, seu de misericordia.*

« Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, » et alii multi textus Evangeliorum adduci possent... Et Paulus apostolus ait etiam : « Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis... Induite vos, sicut electi Dei, viscera misericordiæ, benignitatem.., supportantes invicem et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam... »

Homo, inquit sanctus Ambrosius, quam latus es, si ad amplitudinem præceptorum cœlestium sinum mentis tuæ expandas! Quam latum est mandatum charitatis, « Diligite, inquit, inimicos vestros! » Omnes utique in affectu charitatis inclusit, qui non exclusit inimicos... Non potest dici Judæis, non gentibus, ut cum omnibus

pacem habeant. Illi vix suos diligunt... Christiano etiam inimicos non licet non amare. Christianum cum dico, perfectum dico. Audi latum mandatum: « Benedicite eos qui persequuntur vos... et nolite maledicere. Iste ipse qui latum dicit esse mandatum, probavit, dicens. « Illi quidem detrahebant, ego autem orabam. »

De variis misericordiæ in proximum operibus agitur in indicationibus quæ infra notantur censendæ.

LACTANTIUS FIRMICUS. Tenendum est omni modo, ut ab officio misericordiæ spes recipiendi absit omnino. Hujus enim operis et officii merces a Deo est exspectanda solo; nam si ab homine exspectes, jam non humanitas erit illa, sed beneficii feneratio; nec potest videri bene meruisse qui quod facit, non alteri, sed sibi præstat, et tamen res eodem cedit, ut quod alteri quisque præstiterit, nihil ab eo commodi sperans, vere sibi præstet qui mercedem a Deo capiet. Idem Deus præcepit ut, si quando cœnam paraverimus, eos in convictum adhibeamus qui revocare non possint et vicem reddere, ut omnis actus vitæ nostræ non careat misericordiæ munere. Nec tamen quisquam interdictum sibi putet aut communione cum amicis, aut charitate cum proximis. Sed notum nobis Deus fecit quod sit verum et justum opus, ita nos oportet cum proximis vivere, dummodo sciamus illud ad hominem, hoc ad Deum pertinere, VI, 676, 677.

VALERIANUS (S.), Cemeliens. episc. « Beati misericordes quonism ipsi misericordiam consequentur. » Principatus misericordiæ est quidem lapso manum porrigere, erranti viam salutis ostendere, infirmos visitare, in tribulatione positos solatiis inhærere; sed illa est præcipue exspectanda, esurientem pascere, nudum vestire, captivum redimere, ad tempus non habenti necessaria commodare .. Nemo claudum refugiat, nemo surdum non audisse se fingat, nemo debili manu subtrahat... Tanta enim est apud Dominum nostrum cura miserorum, ut sibi præstitum putet quidquid egentibus erogatio miseranda contulerit.. Si respiciamus ad nostri laboris fructum et cœlestis indulgentiæ pietatis multo plus recipimus quam damus. Ecce pro pastu pauperis in Evangeliis cœlorum nobis regnum promittitur, pro erogatione fracti panis et hospitii receptaculo, vel nudati corporis vestimentis, opem suam nobis invocantibus per prophetas Dominus pollicetur. Ecce nos damus terrena, ille cœlestia; a nobis temporanea offeruntur, ille sempiterna largitur, LII, 715-722.

ABÆLARDUS PETRUS, Rugens. abb., CLXXVIII, 1584.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstratens., CXCVIII, 798, 828.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 147, 547, 605.

ALCUINUS abb., C, 492; CI, 617.

ALGRINUS JOANNES, cardin., CCVI, 25.

ALGERUS, scholastic., CLXXX, 858, 968.

ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1408.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc., XV (parte prima), 54, 159, 181, 483, 905, 1391, 1394.

ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVIII, 415.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiep., CLVIII, 253, 377, 595, 736, 738, 869, 870, 872.

BEDA Venerabilis, XCII, 24.

BERNARDUS (S.), Clarævall. abb., CLXXXII, 145, 182, 201, 235, 289, 850; CLXXXIII, 359, 541, 565, 412, 575, 803, 1070; CLXXXIV, 705, 1225; CLXXXV, 418, 471.

BRUNO (S.), Signiac. episc., CLXIV, 375, 393.

CYPRIANUS (S.), episcop., IV, 560, 601.

DROGO. cardinal.. CLXVI, 1556.

DRUTHMARUS, Corbeiens. monachus, CVI, 1304.

EUGENIUS (S.), episc. Toletanus, LXXXVII, 396.

EUGYPPIUS, abb., LXII, 793, 799, 964.

FLODOARDUS, canonicus Remensis, CXXXV, 408.

GERHOHUS Venerabil., CXCIII, 1114; CXCIV, 1428.

GOFFRIDUS, cardinal , CLVII, 229.

GRATIANUS, CLXXXVII, 1368.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 97, 120, 505; LXXVI, 229; LXXVII, 515; LXXIX, 222, 461, 567, 582, 603, 616, 622, 636, 649, 650.

GUIBERTUS Venerabil., abb., CLXVI, 487.

HARIULFUS, abb., CLXXIV, 1315.

HAYMO, Halberstat. episc., CXVII, 16, 22, 202, 443; CXVIII, 902, 912.

HERMANNUS, Tornacens. abb., CLXXX, 56.

HERVÆUS, venerab. monach., CLXXXI, 1609, 1410.

HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 694, 881, 1042; XXIII, 36; XXV, 217, 505; XXVI, 85, 1460, 1461; XXVIII, 54, 236, 239.

HILARIUS (S.), Pictav. episc , IX 955.

HILDEBERTUS Venerabil., Turonens. arch., CLXXI, 552, 540, 1019, 1024.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 606, 773.

INNOCENTIUS III, papa, CXVII, 1145, 1146..

ISIDORUS, Hispalensis episc., LXXXII, 384; LXXXIII, 724, 735, 1141.

IVO (S.), Carnot. episc., CLXI, 68.

JONAS, Aurelian. episc. CVI. 251.

LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 423, 666, 668, 671, 680, 696, 1078.

LANFRANCUS, Cantuar. archiep., CL, 507, 538.

LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 144, 166, 167, 168, 177, 178, 185, 188, 267, 271, 274, 284, 285, 289, 297, 303, 507, 446, 464, 813; LV, 527.

MATHILDIS (Sta), regina, CXXXV, 917.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episc., LVII. 759.

ODO (S.), abbas Cluniac., CXXXIII. 99, 368.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, XCIX, 263, 264, 265.

PAULUS EMERITANUS, diaconus, LXXX, 160.

PETRUS BLESENS., archidiacon., CCVII, 105.

PETRUS CANTOR, CCV, 273, 280, 282, 285.

PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1591.

PETRUS DAMIANUS (S), CXLIV, 761; CXLV, 185, 212.

PETRUS LOMBARDUS, Mag. sent., CXCI, 162, 252. 504, 409, 985, 1167, 1168; CXCII, 532.

RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CX, 23, 25, 94; CXI, 1550; CXII, 1147.

RATHERIUS, Veron. episc., CXXXVI. 188, 246, 405.

RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI. 25.

ROBERTUS PULLUS, CLXXXVI, 772.

RUPERTUS, abb. Tuitiens , CLXVII. 1129; CLXVIII, 67, 92, 94, 165, 176, 521, 524, 632, 927, 1423; CLXIX, 186, 189; CLXX, 182, 547.

SERVATUS LUPUS (S.), abbas Ferrar., CXIX, 612, 615.

SMARAGDUS, abbas, CII, 757 *et seqq.*, 761, 950, 951.

STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimont. mon , CCIV, 1097, 1121, 1122, 1134.

TAIO, Cæsaraugustanus episc., LXXX, 890, 891.

TERTULLIANUS, presbyt., II, 498.

THEODULFUS, episc. Aurelianens., CV, 201.

VALERIANUS (S.), episc., LII, 713 *seqq.*, 722.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach., CXIII, 918; XCIV, 1034.

WILLELMUS, abbas Hirsaugiensis, CL, 985.

De istis præfatis virtutibus theologicis, etsi hic abundantius tractentur, jam perque superque multa de illis dicta sunt in Indice de Decalogo, in primo præcepto; et in Indicibus, De dilectione inimicorum, De eleemosyna, De correctione fraterna, et in aliis, ut lector facile animadvertet; at cum de istis virtutibus materies sit amplissima et maximi momenti, nunquam nimis prædicabuntur; et de illis merito dici posset, « Repetita placent. »

DE QUATUOR VIRTUTIBUS CARDINALIBUS.

Ad consilium impiorum itur quatuor modis. Quidam trahuntur inviti, alii attrahuntur illecti, alii seducuntur ignari, alii sequuntur spontanei. Istis necessariæ sunt quatuor virtutes per quas armati resistant, ne in consilio eant. Invitis necessaria est fortitudo, qua resistant usque ad mortem minis, cruciatibus et damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia quæ reprimit illicita desideria, nec cedit promissionibus, nec emollitur blanditiis. Illis qui seducuntur ignari est opus prudentia, quæ ab utilibus inutilia discernit et docet quid tenendum, quidve rejiciendum sit. Justitia indigent illi qui sequuntur spontanei : justitia est rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato consentire. Est autem justitia ordinata hoc modo, scilicet mala respuens, bonis meliora præponens.

Est quippe prudentia ratio docta, scilicet a gratia, vitare contagia injustitiæ propter justitiam.... justitia est perfectio animæ rationalis. Aliæ virtutes sunt ad ejus acquisitionem vel conservationem, fortitudo, temperantia, prudentia quæ justitiam conservant ne amittatur aut minuatur. Postquam vero perfecta est justitia, et transit in affectum cordis, idem est quod illa tria, quia fortis est, prudens, temperata.

Quid hujus sæculi sapientibus cum virtutibus, qui Dei virtutem Christum ignoratis ? ubinam, quæso, vera prudentia nisi in Christi doctrina ? unde vera justitia, nisi de Christi misericordia ? ubi vera temperantia, nisi in Christi vita ? ubi vera fortitudo, nisi in Christi passione ? Soli ergo qui ejus doctrina imbuti sunt, prudentes di-

cendi sunt; soli justi, qui de ejus misericordia veniam peccatorum consecuti sunt; soli temperantes, qui ejus vitam imitari student; soli fortes, qui ejus patientiæ documenta fortiter in adversis tenent. Incassum proinde quis laborat in acquisitione virtutum, si aliunde eas sperandas putat quam a Domino virtutum cujus doctrina seminarium prudentiæ, cujus misericordia opus justitiæ, cujus vita speculum temperantiæ, cujus mors insigne est fortitudinis. — S. Bernard. in serm. 75, De diversis.

Et idem, in lib. De consid. pergit. « Ibi etiam advertendum tibi est suavissimum quemdam concentum complexumque virtutum, atque alteram pendere ex altera, sicut hoc loco vides fortitudinis matrem esse prudentiam, nec fortitudinem, sed esse temeritatem quemlibet ausum quem non parturivit prudentia. Hæc item est quæ inter voluptates et necessitates media quasi quædam arbitra sedens, utrinque certis limitibus disterminat fines, illis assignans et præbens quod sat est; illis quod non sit demens, et sic ex alterutro tertiam formans virtutem quam dicunt temperantiam, nempe intemperantem ipsa consideratio censet, tam eum qui necessariis pertinaciter demit, quam qui indulget superfluis. Non est ergo temperantia in solis resecandis superfluis, est et in admittendis necessariis.... Hujus sententiæ Apostolus non fautor tantum, sed auctor esse videtur qui curam carnis nostræ docet non perfici in desiderio; in his primis verbis superflua cohibet, et in istis « in desiderio, » necessaria non excludit. Unde non videtur omnino absurde definire temperantiam qui hanc nec præcedere necessitatem, nec excedere dicat, juxta illud philosophi : » Ne quid nimis. »

Jam de justitia, quæ una ex quatuor est, nonne constat consideratione mentem prævenire, ut se formet in ea? Se enim necesse est prius cogitet, ut ex se normam ducat justitiæ, nec factura utique alteri quod sibi fieri nolit; nec quod sibi velit fieri negatura. In his nempe duobus, liquet integrum esse justitiæ statum. Sed nec ipsa solitaria est. Intuere etenim nunc mecum etiam hujus pulchram connexionem et cohærentiam cum temperantia, et item ambarum cum duabus superioribus, id est prudentia et fortitudine. Nam cum justitiæ dicatur portio, quod sibi non vult fieri quid alii non facere; porro perfectio, quod ait Dominus : « Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis, » neutrum horum erit, nisi ipsa voluntas, de qua tota ducitur forma, sic ordinata fuerit, ut nec velit aliquid superfluum, nec necessarium quid superstitiose nolit; quod quidem temperantiæ est. Denique ipsi justitiæ, ut justa sit, temperantia modum imponit : « Noli nimium esse justus, » ait Sapiens, ostendens per hoc minime approbandam justitiam quæ temperantiæ moderamine non frenetur. Quid quod et ipsa sapientia hoc frenum non respuit, dicente Paulo : « Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem... ? » Ergo modum tenere justitia est, temperantia est, fortitudo est.... Itaque justitia quærit, prudentia invenit, fortitudo vindicat, temperantia possidet.

Opus est fortitudine adversus tentamenta peccati, ut rugienti leoni resistamus fortes in fide, et ignita ipsius jacula hoc ipso clypeo viriliter repellamus. Opus est justitia, ut operemur bonum. Opus prudentia, ne cum fatuis virginibus reprobemur. Opus denique temperantia, ne voluptatibus indulgentes audiamus aliquando quod miser ille epularum pariter et vestium splendore finito, dum misericordiam precaretur audivit : « Memento, fili, quod recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. »

Temperantia sit amor integrum se præbens ei quod amatur; fortitudo amor facile tolerans omnia propter quod amatur; justitia amor soli amato serviens, et propterea recte dominans; prudentia amor ea quibus adjuvatur, ab eis quibus impeditur sagaciter seligens....

Si enim Deus est summum hominis bonum, sequitur profecto, quoniam summum bonum appetere est bene vivere; ut nihil aliud sit bene vivere, quam toto corde, tota anima, tota mente Deum diligere, a quo exsistit, ut incorruptus in eo amor atque integer custodiatur; quod est temperantiæ; ut nullis frangatur incommodis, quod est fortitudinis; nulli alii serviat, quod est justitiæ; vigilet in discernendis rebus, ne fallacia paulatim dolusve subrepat, quod est prudentiæ. Hæc est hominis una perfectio....

Vera est illa philosophorum sententia, quæ quatuor virtutes, velut quosdam virtutum omnium fontes..... definiunt. Principales quatuor esse virtutes non solum philosophi sentiunt, sed etiam nostri consentiunt. Sed quare quatuor, vel quæ sint opera singularum?... Quaternarium numerum perfectioni sacratum pene nullus ignorat; siquidem totus orbis Oriente et Occidente, Aquilone et Meridie, quatuor determinari partibus vel angulis invenitur; et ipse Adam, qui est humani generis pater, vel generale nomen, quod dicitur homo, quatuor litteris explicatur. Corpus autem quatuor elementis exstructum, quaternarii numeri in se continet sacramentum..... Sed et quatuor flumina quæ de paradisi fonte procedunt, vel quatuor Evangelia, divini currus rotæ quatuor, et animalia, alæ eorum quatuor ac facies, dignitatem hujus numeri abunde commendant, et ideo virtutes istæ quæ tantum continent perfectionis in numero, solliciте considerare debemus, quantam sanctitatem conferant animo Christiano, et quam nihil perfectionis usquam sit, quod in istis virtutibus non sit. Nam etsi faciat temperantia temperantem, prudentia prudentem, justitia justum, fortitudo fortem, eo qui temperanter juste et prudenter agit ac fortiter, nescio quid possit esse perfectius. Itaque difficile quidem est nomina virtutum quæ ex illis quatuor oriuntur ostendere; sed cum proprietates et actus earum cœperint aperiri ex ipsis affectionibus singularum apparebit. Verumtamen hoc imprimis nosse et tenere debemus, quod istæ quatuor virtutes, et omnes quæ ex illis exsistunt, sint dona Dei, et quod nullus eas habet, habuit aut habebit, nisi cui Deus, qui est omnium virtutum proprietas et origo, contulerit, quoniam quicunque, quocunque tempore, in quacunque gente in Deum credentes ex fide vixerunt, illius dono temperantes ac prudentes, justi ac fortes fieri utique potuerunt. Qui autem nescientes Deum, vel etiam blasphemantes, sine fide vixerunt, nihil earum virtutum a Deo accipere, vel habere potuisse credendi sunt, LIX, 501, 502.

De virtutibus cardinalibus seorsim spectatis.

De prudentia.

Prudentia Christiana, seu virtus moralis definitur a S Augustino: « Amor bene discernens ex quibus adjuvetur in Deum ab iis quibus impediri potest; » vel : « Cognitio rerum appetendarum vel fugiendarum. »

Definitur a S. Thoma post Aristotelem, « Recta ratio agibilium. »

Definitiones illæ eodem recidunt. Sensus enim earum omnium is est, prudentiam esse virtutem qua fit ut discernamus ea quæ ad Deum ducunt ab iis quæ a Deo abstrahunt; hæcque fugiamus, illa sagaciter seligamus... Unde sanctus Augustinus ait : « Hæc affectio animæ, vel motus quo intelligit æterna, et iis inferiora esse temporalia, etiam in se ipsa, et hæc appetenda potius quæ superiora sunt quam illa quæ inferiora sunt, novit, nonne tibi prudentia videtur? »

ALANUS DE INSULIS, CCX, 157, 493, 495, 500, 501, 505, 509, 524, 529, 532, 545, 547, 548.
ALCUINUS, abbas, CI, 640, 944.
AMBROSIUS (S.) XV (1ª parte), 57, 58, 120, 123, 295, 296, 1143, 1212, 1307.
ANACLETUS, antipap., CLXXIX, 699.
ANSELMUS (S.), Cantuariens. arch., LVIII, 465.
AUGUSTINUS (S.), XXXII, 1189, 1253, 1322; XXXIV, 2072, 2075; XXXV, 945, 1065; XXXVII, 20, 65; XXXVIII, 629; XXXIX, 125, 526, 1017.
BERNARDUS (S.), clar. abb., CLXXXIV, 1285.
BRUNO (S.), Signiacens. episc., CLXIV, 99.
EADMERUS, Cantuariens., monac., CLIX, 582.
EGBERTUS (S.), Eboracens. archiepisc., LXXXIX, 401.
EUGERIUS (S.), episc. Toletan., LXXXVII, 396.
GERHOHUS, vener. præpos., CXCIII, 490.
GEZO, abbas Dertornensis, CXXXVII, 585, 586.
GREGONIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 503, 533, 429.
GUIBERTUS, abbas Stæ Mariæ de Novigento, CLVI, 44, 64.
HALITGARIUS, Camerac. episc., CV, 674.
HARIULPHUS, abb., CLXXIV, 1296.
HIERONYMUS (S.), XXII, 816, 877; XXIII, 406, 474; XXV, 61, 87; XXVI, 149; XXXVIII, 452.
HILDEBERTUS Venerab., Tur. arch., CLXXI, 175, 1010, 1011.
HILDEGARDIS (Sta.), abbat., CXCVII, 214.
HUGO A S. VICTORE, CLXXV, 789; CLXXVI, 1003.
ISIDORUS, Hispalensis episc., LXXXIII, 93, 94, 601.
JOANNES SARESB., Carnot. episc., CXCIX, 1620.
JULIANUS POMERIUS, LIV, 509, 511, 512.
OTHLONUS, presbyt. et monach. Ratisbonn., CXLVI, 347.
PASCHALIS II, papa, CLXIII, 310.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiensis, CXX, 420, 833.

PETRUS CANTOR, CCV, 506.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLV, 235.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CX, 1115. CXII, 1255, 1632.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1290.
RUPERTUS. Tuitiens. abb., CLXXVII, 438, 531, 1703; CLXVIII, 83, 1390, 1391.
SMARAGDUS, abbas, CII, 605, 945.
STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandin., CCIV, 1015.
STEPHANUS, Tornac. episc., CCXI, 483.
TERTULLIANUS, I, 501; II, 54, 685.
VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pictav., LXXXVIII, 148, 168, 170, 231, 246.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach., CXIII, 195.

De justitia

Sanctus Augustinus multas justitiæ Christianæ definitiones tradit : « Justitia, inquit, est virtus qua sua cuique tribuuntur; » vel, quod idem est : « Justitia est habitus animi, communi utilitate servata suam cuique tribuens dignitatem; » vel : « Est ordinatio animæ qua fit ut nulli serviamus, nisi uni Deo; nulli cæsquemur nisi purissimis animis; nulli dominari appetamus, nisi naturæ bestiali atque corporeæ; » vel : « Justitia est amor Deo tantum serviens, et ob hoc bene imperans cæteris quæ homini subjecta sunt. »

Ex his omnibus justitiæ definitionibus, quæ eodem recidunt, potest definiri justitia : « Virtus qua fit ut anima et Deo, et proximo, et sibi ipsi tribuat quod cuique debetur. »

Sumi potest justitia pro aggregatione virtutum omnium christianarum, et eo sensu, « Justitia est dilectio Dei et proximi. »

Et hac ratione per justitiam, et Deo, et nobismetipsis et proximo tribuimus quod debemus, dum Deum super omnia, nosque propter Deum, proximumque sicut nos diligimus, adeoque cum reddimus unicuique, sive superiori enti, sive æqualibus, sive inferioribus quod suum est.....

Justitia, inquit S. Ambrosius, lib. *De off.* c. 28, ad societatem generis humani et ad communitatem refertur. Quanta autem justitia sit, ex hoc intelligi potest, quod nec locis, nec personis, nec temporibus excipitur, quæ etiam hostibus reservatur, ut si constitutus sit cum hoste aut locus aut dies prælio, adversus justitiam putetur aut loco prævenire aut tempore. Si ergo etiam in bello justitia valet, quanto magis in pace servanda est. Sola justitia est quæ omnibus temporibus, aliis potius nata quam sibi, quotidiano usu, et fructu publico, suo damno alienas custodit utilitates; quæ nihil habeat utilitatis, et plurimum laudis; fons est justitia cæterarum virtutum, quæ virtutes alias illuminat. Prudentia enim sine justitia nocet; fortitudo quoque nisi eam justitia temperet, intolerabilis insolentia est, furori quam rationi propior, dominationi quam libertati... justitia sola est quæ virtutes omnes complectitur et commendat omnes...

Quæ evidentius apparebunt ex indicationibus quæ subnotantur.

Si in hac vita justitiam conamur implere, cujus justitiæ opus est proprium sua cuique tribuere, Deo nos, a quo sumus facti, reddamus; nec dominari nobis ea quibus sumus naturaliter præpositi permittamus. Dominetur vitiis ratio, subjiciatur corpus animo, animus Deo, et impleta est hominis tota perfectio. Ac per hoc, et nos justitiæ facit participes, suum cuique tribuimus, si inferiora melioribus et virtutibus carnalia oblectamenta subdimus; et sicut viventia vita carentibus, sensibilia viventibus, intellectualia sensibilibus, immortalia mortalibus, ratiocinando præponimus, ita bene vivendo voluptuosis utilia, utilibus honesta, honestis sancta, sanctis perfecta omnia præferamus. Verumtamen nec corpus spiritui, nec appetitus obtemperare poterit rationi, nisi Deus qui ipsum spiritum creavit et corpus, delectatus cogitationibus nostris, requiescat in nobis, ac tanquam verus agricola in agro suo, corde nostro proficiat, ut quidquid in eo fides plantat, devotio rigat, ipse ad incrementum consummatæ maturitatis adducat, atque ita nobis, voluntarie sibi subjectis desideria mala subjiciat, ut ex ipsis actibus nostris, qui sit habitator noster et cujus in nobis fiat voluntas, appareat, LIX, 508.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstratensis, CXCVIII, 259.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 149, 605, 679.
ALCUINUS, abb., CI, 629, 640, 651, 944, 950.
ALGERUS, Scholast., CLXXX, 858, 859, 968.
AMULO, Lugdunens. episc., CXVI, 107 *et seqq.*, 115.
AMBROSIUS (S.), XIV, 282, 283, 365, 498, 845, 955, 956, 1021, 1429, 1461, 1563, 1631, 1657, 1670; XV, (1ª parte), 57, 60, 61, 63, 111, 128, 295, 910, 1309.
AUGUSTINUS (S.), XXXII, 1189, 1195, 1235; XXIII, 296, 323, 461, 569, 570, 594, 595, 660, 760, 768, 769, 818, 875, 881; XXXIV, 39, 74, 164, 565, 618, 755, 1537, 1604, 1609, 1760, 1840, 2006, 2010, 2093, 2094, 2095; XXXV, 87, 137, 259, 282, 285, 322, 446, 487, 639, 673, 674, 675, 744, 751, 904, 1001, 1065, 1080, 1314, 1330, 1335, 1370, 1517, 1522, 1577, 1638, 1639, 1827, 1922, 1930, 1938; XXXVI, 36, 694, 700, 753, 788, 789, 790, 834, 864, 868, 869, 870, 871, 872, 877, 898, 915, 918 *et seqq.*, 923, 926, 929, 930, 931, 965, 998, 1170, 1295, 1295, 1323, 1470, 1515, 1648; XXXVII, 20, 61, 99, 121, 330; XXXVIII, 376, 380, 551, 629, 641, 649, 656, 657, 658, 739, 740; XXXIX, 889, 954, 959, 968, 1026, 1028, 1046, 1052; XLI, 120, 154, 155, 157, 158, 162, 164, 169, 170, 183, 201, 202, 204, 206, 209, 211, 231, 232, 236, 242 *et seqq.*, 249, 282, 283, 290, 299, 300, 367, 368, 395, 597, 600 *et seqq.*, 606, 616, 622, 629, 631, 632, 654, 690, 746, 895, 896, 915, 1002, 1065, 1064, 1200, 1202, 1209, 1216, 1234, 1249, 1256, 1257, 1265, 1498, 1514, 1542, 1604.
BALDUINUS, Cantuar. archiepisc., CCIV, 509.
BEDA Venerab., XCXI, 168.
BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 582, 585.
BERNARDUS (S.), abbas Clarævall., CLXXXIII 580.
BONIFACIUS (S.), Mog. episc., LXXXIX, 847, 850.
BRUNO (S.), Signiacens. episc., CLXIV, 205, 769.
CAROLUS MAGNUS, imper., XCVII, 135, 178.
CASSIANUS, presbyt., XLIX, 1248.
CASSIODORUS, abb., LXIX, 856.
CYPRIANUS (S.), IV, 575, 510, 514, 592.
DONATUS, Vesont., episc., LXXXVII, 595.
EADMERUS, Cant. monach., CLIX, 581.
EUGYPPIUS, abb., LXII, 864, 965, 1012.
GODEFRIDUS, Stabulens. episc., CXLIX, 517.
GRATIANUS, CLXXXVII, 1224.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 494; LXXIX, 145, 185.
GREGORIUS VIII, pap., CCII, 1558.
GUIGO I, Carthus. prior, CLIII, 627.
HALITGARIUS, Carn. episc., CV, 674, 675.
HAYMO, episcop., CXVII, 447, 449, 755.
HELINANDUS, Frigidi-Montis monach., CCXII, 758.
HERVÆUS, monach., CLXXXI, 112, 551.
HIERONYMUS (S.), XXIII, 506, 545, 549, 559, 569; XXV, 36, 597, 625, 624, 806, 879; XXVI, 450; XXVII, 1067, 1142; XXVIII, 54.
HILARIUS (S.), episc., IX, 932, 957.
HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 557, 448, 1009, 1024, 1042.
HILDEGARDIS (Sta), abbatissa, CXCVII, 2, 5.
HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1223.
HUGO (S.), Lincol., episc., CLIII, 1007.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 257, 295, 510, 511, 583, 422, 1003; CLXXVII, 502, 609.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 635.
INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 165; CCXV, 54; CCXVI, 904; CCXVII, 744.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXII, 95; LXXXIII, 1250, 1251.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 50, 64.
IVO (S.), Carn. episc., CLXII, 475.
JOANNES SCOTUS, CXXII, 1157, 1159
JOANNES, cogn. Saresberiensis, Carnot. episc., CXCIX, 518, 529, 552.
JULIANUS POMERIUS, LIX, 505, 609.
LACTANTIUS, VI, 322, 375, 417, 420, 496, 547 *et seqq.*, 572, 659, 662, 663, 679, 698, 720, 729, 780, 1042, 1063, 1070; VII, 196, 503, 626 *et seqq.*, 644.
LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 143, 462.
LUCIUS II, pap., CLXXIX, 861.
MARTINUS (S.), Legionensis presbyt., CCVIII, 119, 410.
MATHILDIS (Sta), regina, CXXXV, 899.
MUNIO, episc., CLXX, 1125.
ODO (S.), abb. Clun., CXXXIII, 196.
OTHLONUS, presbyt., CXLVI, 182.
NICOLAUS, Clarævallens. monach., CXLVI, 1652.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb., CXX, 256.
PAULINUS (S.) NOLANUS, episcop., LXI, 85.
PETRUS CANTOR, CCV, 505.
PETRUS DAMIANUS, CXLIV, 515.
PETRUS LOMBARDUS, Magist. sententiarum, CXCI, 79, 440; CXCII, 205, 249.
PHILIPPUS DE HARVENG, abb., Bonæspei, CCIII, 707.

PLACIDUS (S.), episcop., CLXIII, 681.
RABANUS MAURUS, arch. Mogunt., CVIII, 125; CIX, 17, 769; CXII, 288, 686, 1254.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 162.
RODULPHUS, abb., CLXXIII, 199.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVII, 428, 482; CLXVIII, 83, 537, 544, 686, 939, 1412; CLXIX, 82, 175, 186, 1259, 1309, 1389, 1390, CLXX, 180.
SERVATUS LUPUS, CXIX, 615.
SMARAGDUS, abb., CII, 947, 948.
STEPHANUS DE MURETO (S.), ordinis Grandimontensis, CCIV, 1076, 1112, 1121.
TERTULLIANUS, I, 1230; II, 104, 299, 305, 315, 747, 890.
VENANTIUS FORTUNATUS, Pict. episc., LXXXVIII, 170, 203.
ZENO (S.), XII, 280 *et seqq.*, 288.
WILLELMUS, monach., CXLIX, 886.

De fortitudine.

Fortitudo christiana, seu virtus cardinalis definitur a sancto Augustino : « Amor omnia propter Deum facile perferens; » vel : « Animæ affectio, qua omnia incommoda et damna rerum non in nostra potestate constitutarum contemnimus; » vel : « Firmitas animi adversus ea quæ temporaliter molesta sunt. »

Describi potest ex mente earum definitionum virtus, qua fit ut nihil nos separare possit a charitate Dei, non persecutio, non gladius, sed omnia pati parati simus potius quam Dei legem et præscripta nobis officia deserere.

Ex his ad praxim advenimus : Cur, ait Origenes, *De divers. hæres.* lib. VI, non habetis fortitudinem ? Cur non habetis confidentiam, et fiduciam apud me tenetis? Etsi mors irrueret, nonne eam debuistis constantissime sustinere? Ad omne enim quidquid evenerit fortitudo necessaria est; ad omne periculum, vel tribulationem usque ad exitum animæ. Similiter et circa divitias et delicias, et terrenos honores, animi fortitudo tenenda est, ut neque extollaris, o homo, neque in superbiam erigaris, non despicias inimicos, nec humilem spernas, neque obliviscaris Dominum, neque derelinquas Creatorem, nec exsistas ingratus. Si ergo in necessitate et in periculis fortitudo necessaria est, ut viriliter cum fide toleres universa, multo magis circa delicias, et luxurias fortitudo necessaria est, ne in decipulam incidas diaboli.

De fortitudine, inquit S. Augustinus : lib. *De moribus Ecclesiæ*, non multa dicenda sunt. Amor numquam ille, quem tota sanctitate inflammatum esse oportet in Deum, in non appetendis istis temperans, in amittendis fortis vocatur. Sed inter omnia quæ in hac vita possidentur, corpus homini gravissimum vinculum est, justissimis Dei legibus, propter antiquum peccatum, quo nihil est ad prædicandum notius, nihil ad intelligendum secretius. Hoc ergo vinculum ne concutiatur, atque vexetur, laboris et doloris; ne auferatur atque perimatur, mortis terrore animam quatit. Amat enim illud vi consuetudinis, non intelligens, si eo bene atque scienter utatur, resurrectionem reformationemque ejus ope ac lege divina sine ulla molestia juri suo subditam fore, sed cum se hoc amore tota in Deum converterit, his cognitis mortem non modo contemnet, verum etiam desiderabit. Quia ergo fortitudine opus est, imploranda ab illo qui jussit ut fortes simus, et nisi fortes ipse fecerit, non erimus quod jussit; ab illo qui dixit : « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, » ne sibi ipsa anima arrogando fortitudinem debilitetur.

Est itaque, ait S. Ambrosius, lib. *De officiis*, c. 35, n. 176, fortitudo velut excelsior cæteris, sed nunquam incomitata virtus; non enim seipsam committit sibi; alioquin fortitudo sine justitia iniquitatis materia est. Quo enim validior est, eo promptior ut inferiorem opprimat.

Nunquam David, nisi lacessitus bellum intulit. Itaque prudentiam fortitudinis comitem habuit in prælio. Nam et adversus Goliam immani mole corporis virum singulari certamine dimicaturus, arma quibus oneraretur respuit; virtus enim suis lacertis magis quam alienis integumentis nititur. Deinde eminus, quo gravius ferret, ictu lapidis hostem interemit..... Postea nunquam nisi consulto Domino bellum adortus. Ideo in omnibus victor prœliis, usque ad summam senectutem manu promptus, bello adversus Titanas suscepto, ferocibus bellator miscebatur agminibus, gloriæ cupidus, incuriosus salutis.

Sed non hæc sola præclara fortitudo est; sed etiam illorum gloriosam fortitudinem accipimus, « qui per fidem magnitudine animi obstruxerunt leonum ora, exstinxerunt virtutem ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate fortes, » qui non comitatu et legionibus succincti communem cum multis victoriam, sed nuda virtute animi singularem de perfidis retulerunt triumphum....

Non igitur in viribus corporis et lacertis tantummodo fortitudinis gloria est, sed magis in virtute animi; neque in inferenda, sed in depellenda injuria lex virtutis est. Qui enim non repellit a socio injuriam, si potest, tam est in vitio quam ille qui facit.....

Et revera jure, ea fortitudo vocatur, quando unusquisque seipsum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur atque inflectitur, non adversis perturbatur, non extollitur secundis, et quasi vento quodam, variarum rerum non circumfertur mutatione. Quid autem excelsius et magnificentius, quam exercere mentem, affligere carnem, et in servitutem redigere, ut obediat imperio, consiliis obtemperet, ut in adeundis laboribus impigre exsequatur propositum animi atque voluntatem.

Hæc igitur prima vis fortitudinis, quoniam in duobus generibus fortitudo spectatur animi. Primo, ut externa corporis pro minimis habeat, et quasi superflua despicienda magis quam expetenda ducat. Secundo, ut ea, quæ summa sunt, omnesque res in quibus honestas cernitur, præclara animi intentione usque ad effectum persequatur. Quid enim tam præclarum, quam ut ita animum informes tuum, ut neque divitias, neque voluptates, neque honores in maximis constituas, neque in his studium omne conferas? Quod cum ita affectus animo fueris, necesse est ut illud honestum ac decorum præponendum putes, illique mentem ita intendas tuam, ut quidquid acciderit quo frangi animi solent, aut patrimonii amissio, aut honoris imminutio aut obtrectatio infidelium, quasi superior non sentias; deinde ut te salutis ipsius pericula pro justitia suscepta non moveant.... Non est igitur mediocris nec discreta a cæteris animi fortitudo, quæ bellum cum virtutibus gerat; sed quæ sola defendat ornamenta virtutum omnium, et judicia custodiat, et quæ inexpiabili prælio adversus omnia vitia decernat, invicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior adversus voluptates, dura adversus illecebras quibus aurem deferre nesciat...

Quæ omnia evolvuntur et tractantur in indicationibus notatis.....

Animi fortitudo ea intelligi debet quæ non solum diversis pulsata molestiis inconcussa permaneat, sed etiam nullis voluptatum illecebris resoluta succumbat; alioquin si impetus quidem malorum sævientium frangat, si calamitatibus quibuslibet impactis obsistat, si inter injuriarum sæva, inter procellas angentium pressurarum, inter inimicitias aut damna præsentia, atque multimodas persecutiones infatigata persistat, et tamen de ipsa se adversariorum sustinentia jactet, nec de dono Dei quo illustratur, exsultet, sed carnaliter se de vulgi favore quo prædicatur, oblectet; plusque gaudeat ex eo quod laudatur, quam ex eo quod habet unde laudetur, et per hoc humanam laudem divinis muneribus anteponat, quis dubitet hanc animi intentionem virtutem dici non posse? Quæ si virtus esset, fortiter etiam blandimentis talibus repugnaret, nec acquiesceret mollibus quæ, adjuvante Domino, dura quæque vel aspera superasset. Quosdam namque insuperabiles asperis passionibus facit mundi cupiditas, in quibus non patientia laudanda, sed miranda durities.

Eos vero quos ad tolerantiam passionum fortes Dei charitas reddit, nulla delectatio carnis, nulla voluptas male blanda corrumpit. Quoniam si non quid, sed propter quid patiamur, plurimum refert; non in eis est patientia qui æquanimiter patiuntur angentia, sed in eis tantum quos fortiter facit sustinere justitia...

Is ergo cui Dominus est animi fortitudo, nullis carnalibus desideriis cedat, nullis voluptatibus acquiescat, ambitionem ac popularem gloriam vincat. Non eum pecuniæ amor addicat, non acerbitas passionum damnorumque subjiciat. Sit illi Deus laus tota, perfecta gloria, delectatio pura, spes certa, securitas firma, possibilitas sana, sanitas incorrupta, ut ei quidquid carnalibus placet, in hoc mundo displiceat; quidquid pretiosum videtur esse vilescat; quidquid nitidum futurorum contemplatione sordescat, nec ab his quæ jam per gratiam Dei elisit, se patiatur elidi, quia et turpius videtur animum ab his vitiis vinci quæ vicerat, et nihil ei prodest aliqua superasse, si alicui quod neglexerit superare subjaceat, quando non ille fortis haberi soleat qui in adeundis laboribus periculisque claruerit, aut frenandis voluptatibus ac domandis insiterit; sed ille magnus et sublimis, ille potens, atque dignus, fortitudinis appellatione censendus est, qui nihil sibi vitii rebellare aut dominari

permiserit, modo absit ignavia, ne nos id desperemus posse quod possumus; absit præsumptio vitiosa, ne nobis hoc quod per Dei gratiam possumus ascribamus. Quia sive de munere Dei, quo fortes efficimur desperemus, sive nos de nostra possibilitate jactemus, idonei ad resistendum vitiis esse non possumus. Et utique animi fortitudo tam desperandi ignaviam debet excutere quam jactantiæ contraire, LIX, 505.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 159.

ALCUINUS, abb., C, 944; CI, 640.

AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 282, 1534, 1818; XV (prima parte) 57, 94 *seqq*, 246, 295.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiep., CLVIII, 596, 695.

AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXII, 1235, 1322, 1329; XXXIV, 59; XXXV, 427, 477, 1066, 1184, 1388, 1498, 1797; XXXVII, 21; XXXVIII, 127, 629, 631, 671, 675.

BERNARDUS (S.), abb. Clarævallens., CLXXXV, 1164.

CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., IV, 246, 321, 550, 558.

DROGO, cardinal. episc., CLXVI, 1536.

EADMERUS, monach., CLX, 582, 590, 650.

EUGYPPIUS, abb., LXII, 564.

GERHOHUS, Præposit. Reichersperg., CXCIII, 967.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 777-779; LXXIX, 46, 559, 598.

GUIBERTUS, Gemblacensis abb., CCXI, 1510.

HALITGARIUS, Cameracens. episc., CV, 675.

HERVÆUS, Burgidal. monach., CLXXXI, 1118.

HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 811, 820; XXIV, 936; XXVII, 972. 1074; XXVIII, 542.

HILARIUS (S.), Pictav. episc., IX, 954

HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXII, 1025, 1028.

HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 151, 201.

HUGO DE Sto. VICTORE, CLXXV, 1003; CLXXVI, 607.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 504, 509.

LACTANTIUS Firmic., VI, 579, 595, 594.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 457.

MARTINUS (S.) Legionens. presbyter., CCVIII, 442.

NICOLAUS, Clarævallens. monac., CXCVI, 1632.

ODO (S.), Cluniacens. abb., CXXXIII, 525.

PETRUS CANTOR, CCV, 506.

PETRUS LOMBARDUS, magister Sententiarum, CXCI, 863.

RABANUS MAURUS, archiep., CX, 1116.

RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 222.

RUPERTUS, abb. Tuitens., CLXVII, 1528, 1739, 1754; CLXVIII, 256, 559, 601, 650 1455; CLXIX, 1595, 1475, 1478.

TERTULLIANUS, Carth. presbyt., I, 334, 942.

VICTOR Vitens., LVIII, 243, 263.

De temperantia.

Temperantia definitur a sancto Augustino : « Amor sese integrum Deo incorruptumque servans » ; vel « Affectio coercens et cohibens appetitum ab his rebus, quæ turpiter appetuntur; » vel: « Refrenatio cupiditatis ab iis quæ temporaliter delectant.

Ex his definitionibus, quæ eodem recidunt describi potest temperantia virtus qua fit ut nihil eorum diligamus quæ temporaliter appetuntur et delectant; sed ex iis ad vitæ hujus atque officiorum necessitatem quantum satis est usurpemus, utentis modestia, non amantis affectu... Per ea quæ temporaliter appetuntur et delectant intelliguntur divitiæ, voluptates, honores, et quidquid cupiditas appetere potest.

Unde vult sermo divinus, aut Origenes, hom. VII, in Levit., sobrios in omnibus esse Domini sacerdotes, utpote qui ad Dei altare accedentes orare pro populo debeant, et pro alienis intervenire delictis, qui portionem in terra non habeant, sed ipse Dominus eorum portio sit... In ebrietatis ægritudine corpus simul et anima corrumpitur; spiritus pariter cum carne vitiatur. Omnia membra debilitat, pedem, manum, linguam resolvit, oculos tenebrat, mentem velat oblivio, ita ut hominem ne nec esse nec sentiat. Habet ergo istud primo dedecoris corporalis ebrietas. Jam vero si discutiamus quot modis mens inebriatur humana, inveniemus ebrios etiam eos qui sibi sobrii videntur. Iracundia inebriat animam; furor vero eam plus quam ebriam facit, si quid tamen esse ebrietate amplius potest. Cupiditas et avaritia non solum ebrium, sed et rabidum hominem reddunt. Et obscenæ concupiscentiæ inebriant animam, sicut e contrario et sanctæ concupiscentiæ inebriant eam. Sed ebrietate sancta illa de qua dicebat quidam sanctorum : « Et poculum inebrians quam præclarum est... » Vide quanta sunt quæ inebriant animam; et formido inebriat eam, et vana suspicio; invidia autem et livor supra omnem ebrietatem macerant eam.

At in temperantia est animi tranquillitas, studium mansuetudinis, moderationis gratia, honesti cura, et decoris consideratio spectatur et quæritur.

Temperantia est socia ac familiaris mentis placiditati, proterviæ fugitanæ, ab omni alieno luxu; sobrietatem diligit, honestatem fovet, decorum illud requirit, temperantia resecat cupiditates.

Sed non illa solum laudabilis temperantia quæ parca est ciborum, sed etiam illa quæ concupiscentiæ.....Unde Paulus etiam in ipsis conjugiis temperantiam docet; est enim) velut quidam adulter incontinens in matrimonio, qui legem apostolicam prævaricatur..... Imperas nobis continentiam... Da quod jubes, et jube quod vis... Tu nosti de hac re gemitum cordis mei et flumina oculorum meorum, S. August., lib. *De moribus Eccl.*

Temperantia temperantem facit, abstinentem, parcum, sobrium, moderatum, pudicum, tacitum, serium, verecundum. Hæc virtus, si in animo habitat, libidinem frenat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, omnia intra nos confusa ordinat, ordinata corroborat, cogitationes pravas removet, inserit sanctas, ignem libidinosæ voluptatis exstinguit, animi teporem desiderio futuræ remunerationis accendit, mentem placida tranquillitate componit, et totam semper ab omni vitiorum tempestate defendit. Temperantia intemperantiam nostram ad honestum modum redigit in cibo ipso vel potu, ut contenti simus appositis, ne poscamus impudenter quod aut ille qui poscitur forte non habeat, aut alios quod desiderio nostro placet offendat, aut gulæ nostræ intemperans appetitus appareat; nec judicemus eos qui volunt cibis, quos ipsi percipimus abstinere, nec eis verecundiam faciamus qui ea quibus ipsi abstinemus forte percipiunt, et Deo gratias agunt, certi quod satis miserum sit aliquos de cibi vel potus perceptione damnare, aut nobis arrogare per abstinentiam sanctitatem, LIX, 502.

Temperantiæ est quod reverentiam senioribus exhibemus, æquales germanitus honoramus, junioribus gratiam parcnæ dilectionis impendimus, quod præstamus loquenti seniori silentium, quod ipsius ad loquendum præstolamur imperium, quod non attollimus immoderatum in collocutionibus sonum, quod risui prorumpere non permittimus in cachinnum, quod nihil detrahimus, nec detrahentes æquanimiter sustinemus, scientes quod tam illi qui detrahunt, quam illi qui detrahentibus acquiescunt, vanitatis morbo corrupti sunt; qui ad hoc alios vitæ videri volunt, ut se commendent eorum comparatione quos carpunt, et videantur ea vitia non habere, quæ malitiose in aliis reprehendunt; quod malum temperantia tollit, cui qui servire voluerit, non quod reprehendat in fratribus, sed unde Deum laudet attendit. Ac. per hoc ipsius temperantiæ est, quod non solum temperantes in omnium membrorum officiis sumus, sed etiam quod omnia libenter quæ nos moderatos ac sobrios faciunt observamus, LIX, 503.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 161, 475.

ALCUINUS, abb., CI, 640.

AMBROSIUS (S.), episc., XIV, 218, 601, 602; XV, (pars prima) 57, 246, 295, 1197, 1198.

ANSELMUS (S.), Havelbergensis. episc., CLXXXVIII, 1110.

AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXII, 711, 961, 1189, 1235, 1222, 1526; XXXIII, 591; XXXV, 1066; XXXVII, 21; XXXVIII, 127, 626.

BERNARDUS (S.), abb., Clarævallensis, CLXXXII, 909.

EADMERUS, Cantuar. monach., CLIX, 582.

EUGYPPIUS, abb., LXII, 565.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 170.

HALITGARIUS, Cameracens. episc., CVI, 676.

HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 164, 1034, 1044.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 1003, 1052.

ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 65, 95.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 467, 469, 502, 509.

OTHLONUS, presbyt. et monach. Ratisbonens., CXLVI, 264.

PETRUS CANTOR, CCV, 507.

RABANUS MAURUS, archiepisc., Mogunt., CIX, 256, 257: CX, 1117.

RUPERTUS, abb. Tuitiens., CLXIX, 1389.

THOMAS Cisterciensis, et Joan. Algrinus cardin., CCVI, 117.

DE SEPTEM DONIS SPIRITUS SANCTI.

EADMERUS, Cantuariens. monach. —Septem sunt dona

Spiritus sancti, videlicet timor, pietas, scientia, fortitudo, consilium, intellectus, sapientia. Horum autem donorum timor est primum, aliorumque velut fundamentum. Hunc namque Spiritus sanctus mentis in campo supponit, aliaque dona suo in ordine velut in ædificio superimponit. Prius mentem metuere facit, ne pro peccatis suis separetur a Deo, et in pœnis inferni cum diabolo torqueatur. Huic denique timori superimponit pietatem, cum menti sic metuenti sui ipsius aspirat compassionem, pieque recolere facit quam miser erit si a Deo separata, et in inferno cum diabolo fuerit torta. Dehinc vero scientiam superimponit pietati, cum mens quæ sic timet, sibique compatitur, quo valeat modo salvari scrutatur, eique Spiritus sanctus hujus rei cognitionem largitur. Exinde autem fortitudinem superimponit scientiæ, cum mens pavida, sibique compatiens, jamque quid agere debeat sciens, fit fortis Spiritus sancti dono ad operandum quæ didicit, quibusque salvari se posse confidit. Post hæc vero consilium fortitudini superædificat, cum mens jam fortis ad operandum, quæ pie timendo scit esse facienda, suo experimento didicit Spiritus sancti gratia quid de his omnibus aliis consulere debeat, CLIX, 680.

Hoc autem quinque Spiritus sancti dona ad activam, duo vero quæ sequuntur, id est intellectus et sapientia, ad contemplativam pertinent vitam. Ipse tamen Spiritus sanctus primis quinque superimponit, ut suorum ædificium donorum possit omnino compleri. Postquam enim Spiritus sanctus mentem facit paventem sibique compatientem, et ea quæ scit esse facienda fortiter operantem, et de ipsis sui exemplo aliis consulentem, accendit eamdem ad intelligendum cur hæc vel illa Deus præcipiat, cur homo, licet alteri homini benefaciat, nullam ab eo remunerationem exigere debeat. Quorum ut intellectum Spiritus sanctus menti aspirat, ad postremum etiam sapientiam superaccumulat, cum quod videlicet intelligit, fit sibi sapidum atque dulcissimum, soloque rectitudinis amore sequitur quod intelligit esse sequendum. Ab hac tamen sapientia, quam extremam posuimus Spiritus sanctus dona sua dinumerare per Prophetam incipit, et usque ad timorem, a quo cœpimus ascendere, dinumerando descendit. Unde notandum quod nobis innuit descendendo quomodo ex iisdem donis construat in nobis ædificium ascendendo. Hoc igitur ædificio ita composito, Spiritus sanctus in eo residet, totamque familiam domus interioris, id est omnes animæ sensus regit et ad obsequium disponit, CLIX, 681.

ABÆLARDUS PETRUS, abbas Rugensis, CLXXVIII, 1703, 1722, 1728.

ALCUINUS, abbas, C, 253, 575, 590, 459; CI, 614, 617, 645, 646, 849, 852, 853.

AMBROSIUS (S.), episc., XIV, 462, 837, 1001, 1021, 1044, 1089, 1111, 1132, 1157, 1221, 1264, 1432, 1509, 1539, 1720; XV (pars I), 60, 100, 116, 119, 153, 350, 451, 597, 906, 913, 1052, 1053, 1085 *et seqq.*, 1094, 1219.

ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 263, 593, 684, 859.

AUGUSTINUS (S.), Eccles. doctor., XXXII, 607, 651, 854, 880, 881, 905, 913, 914, 916, 995, 1253, 1254, 1257, 1262, 1305, 1307, 1324; XXXIII, 441, 443, 557, 568, 1076; XXXIV, 22-24, 39, 40, 78, 167, 243, 249, 250, 551, 592, 441, 1275, 1308, 1510, 1556; XXXV, 390, 756, 1146, 1161, 1574, 1578, 1466, 1566, 1583, 1586, 1742, 1759, 1760, 1908, 1951; XXXVI, 286, 336, 1152, 1177; XXXVII, 90, 96, 251; XXXVIII, 204, 228, 507, 519, 527, 436, 599, 600, 648; XXXIX, 175, 316, 615, 864, 957, 958, 939, 1010, 1013, 1037, 1048, 1056, 1066, 1069; XLI, 130, 214, 255, 485, 745, 821, 980, 981, 1019, 1020, 1420.

BEDA Ven., XCIII, 446.

BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 298, 544.

BERNARDUS (S.), abbas, Claræval., CLXXXIII, 577; CLXXXIV, 403, 404; CLXXXV, 54, 99.

BRUNO (S.), Carthusian. institutor, CLII, 929.

BRUNO (S.), Signiac. episc., CLXIV, 205, 359, 369, 759; CLXV, 940.

DIONYSIUS, papa, V, 131.

DROGO, cardin., CLXVI. 1557.

EADMERUS, monach., CLIX, 593, 634, 682.

EUGENIUS (S.), episc. Toletanus, LXXXVII, 595.

GERHOHUS, præpositus Reichersperg., CXCIV, 1163, 1241.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 146; XXXVII, 37.

GUIBERTUS Venerab., CLVI, 37, 41, 45, 49, 219.

HAYMO, episc., CXVII, 520.

HELINANDUS, Frigidi montis monach., CCXII, 736.

HERVÆUS, Burgidolens., monach., CLXXXI, 56

HIERONYMUS (S.), presb., XXII, 528, 530, 531, 614, 815; XXIV, 1009, 1223, 1226; XXV, 87, 253, 534, 507, 711, 858.

HILDEBERTUS, Turonens. arch., CLXXI, 176, 357, 854, 1015, 1088.

HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 180, 363, 979.

HROTSUITHA, monialis, CXXXVII, 1046 *et seqq.*, 1062.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 212, 383, 633, 646, 662, 742, 811, 828, 852; CLXXVII, 491, 580, 584, 586, 610, 708, 775, 852.

INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 744.

ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXII, 233, 266, LXXXIII, 52, 103, 165, 416, 538, 575, 599, 650, 860.

JOANNES SCOTUS, CXXII, 1155-1156.

JOANNES, cognom. Saresberiens, Carnot. episcop., CXCIX, 560, 582, 653.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 511, 512.

LACTANTIUS, VI, 116, 117, 287, 286, 306, 576, 577, 585, 431 *et seqq.*, 585, 1018; VII, 119, 352 *et seqq.*, 456, 551, 609, 748, 966.

LEO III (S.), papa, CII, 126.

MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 9, 17, 153.

ODO (S.), abb., CXXXIII, 114, 191, 567.

OTHLONUS, monach., CXLVI, 290.

PASCHASIUS RADBERTUS, CXX, 298, 535.

PAULINUS NOLANUS (S.), episc., LXI, 85.

PETRUS ALPHONSUS, CLVII, 615.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 535, 536, 544, 814, 233, 529, 699, 1170.

PETRUS, diaconus, monac., CLXXII, 1081.

PETRUS LOMBARDUS, magist. Sentent., CXCII, 189, 269.

PETRUS Venerabilis, Cluniacensis abb. IX, LXXXIX, 924.

RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CVII, 380, 581; CVII, 612, 615; CVIII, 700, 1135, 1151; CIX, 694, 700, 703, 705, 706, 708, 748, 765 *et seqq.*, 859, 925, 928; CX, 88; CXI, 683, 734, 775, 838.

RADULPHUS Ardens, CLV, 1533, 1552, 1578, 1598, 1614.

REINERUS, monach., CCIV, 56.

RICHARDUS A S. VICTORE, CXCV, 1, 3, 652, 908.

RUPERTUS, abb. Tuitiens., CLXVII, 1125, 1162, 1233, 1323, 1591, 1605 *et seqq*, 1667; CLXIX, 82, 141, 183, 1329, 1475; CLXX, 299.

SMARAGDUS, abbas, CII, 941, 942, 943, 944.

STEPHANUS DE MURETO (S.), ordin. Grandimontensis, CCIV, 1107, 1111.

SULPITIUS SEVERUS, XX, 245, 246, 247

TAIO, Cæsaraug. episc., LXXX, 767, 768.

TERTULLIANUS, presbyt., I, 501; II, 12, 20, 544, 683.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episc., CLXXXVI, 155.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach., CXIII, 1176.

WIBALDUS, abb. Stabulens. et Corbeiens., CLXXIX, 1591.

WILLELMUS, Gemmat. mon., CXLIX, 899.

De intellectu.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstrat., CXCVIII, 809.

ALCUINUS, abb., CI, 944.

AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 1088, 1337, 1561, 1435, 1513, 1514.

ANSELMUS (S.), arch., CLVIII, 197, 200, 227, 251, 256, 320.

AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXII, 906, 1007; XXXIII, 67, 78, 522, 597, 599, 615, 615, 616; XXXIV, 1516, 1618, 1630; XXXV, 296, 1555, XXXVI, 185, 254, 850, 1152, 1645; XXXVII, 14, 311; XLI, 125.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 544.

BERNARDUS (S.), Claræval. abb., CLXXXII, 790; CLXXXIII, 504, 506.

CASSIANUS, abb., XLIX, 972.

CONSTANTINUS MAGNUS, imp., VIII, 417.

DROGO, cardinal., CLXV, 1557.

ERNALDUS, abb., CLXXXIX, 1591.

GERHOHUS, Venerab., CXCIII, 595, 1812; CXCIV, 1090.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXVI, 217, 1185; LXXIX, 564.

GUIBERTUS, abb., CLVI, 159, 257, 295, 500.

GUIGO II, Carth. prior, CLIII, 858.

HERVÆUS, Burdigal. monach., CLXXXI, 504.

HINCMARUS, Rhemens. archiepisc., CXXVI, 551, 485

HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1185.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 804.
ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 59, 565, 600.
ISIDORUS MERCATOR, CXX, 52, 833.
JOANNES SCOTUS, CXII, 1154, 1155.
MARTINUS (S.), Legion. presb., CCVIII, 137, 853.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXLIV, 813.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1116-1118, 1250, 1259.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVII, 786, 1591, 1669, *et seqq.*, 1704; CLXVIII, 751, 760, 1569, 1376, 1435, 1437, 1478; CLXIX, 115.
TERTULLIANUS, præsbyter., II, 668.
WALAFRIDUS STRABUS, monach., CXIII, 1176.
CASSIANUS, presbyt., XLIX, 943; L, 149, 173.
CASSIODORUS, senat. abb. Vivar., LXIX, 928, 991, 1082.
COELESTINUS I, papa, L, 538, 544
CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 515.
CYPRIANUS (S.), Carthaginiens. episcop., IV, 267, 270, 296, 310, 404, 404, 414, 467, 559, 583, 594, 662, 667, 676, 716, 738, 739, 755, 757, 759.
DIONYSIUS, episc. Alexand., V, 91, 119 *et seqq.*
DIONYSIUS, papa, V, 111, 112 *et seqq.*
ECKBERTUS, abb., CXCV, 21, 25.
ELEUTHERIUS (S.), LXV, 99.
ETHELWOLDUS, Winton. episc., CXXXVII, 91.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1328.
EUGENIUS (S.), Carthag. episc., LVIII, 769, 776.
EUGYPPIUS, abb., LXII, 593, 942, 943.
EUTYCHIANUS (S.), pap., V, 187.
FACUNDUS, episc. Hermianens., LXVII, 527, 532, 585, 838, 867, 878.
FLORUS, diac. Lugd., CXIX, 80, 81, 82 *seqq*..... 94.
FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc., LXV, 671 *et seqq.*, 719.
GELASIUS (S.), papa, LIX, 12, 20, 21, 23, 24, 60.
GENNADIUS, Massil. presbyt., LVIII, 979 *et seqq.*, 1000.
GERHOHUS Venerab., præp. Reichersp., CXCIII, 490; CXCIV, 1147, 1474.
GEZO, abbas Dertonens., CXXXVII, 388.
GRATIANUS, histor., CLXXXVII, 104, 1209.
GREGORIUS (S.), Turon., LXXI, 741, 776, 779.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 87, 88, 565, 588, 594; LXVII, 460, 488, 511, 613, 795, 857, 924, 980, 1213; LXXIX, 51, 455, 499, 608, 622.
GREGORIUS II (S.), pap., LXXXIX, 495, 505.
GREGORIUS VII (S.), papa, CXLVIII, 809.
GUIBERTUS, abb. sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 26, 353, 507, 548, 612, 656, 662, 1153.
GUILLELMUS DE CAMPELLIS, Catalaun. episcopus, CLXIII, 1045.
GUILLELMUS, abbas sancti Theodorici, CLXXX, 565, *seqq.* ..., 597, *seqq*...., 440.
HELINANDUS, monach., CCXII, 761.
HALITGARIUS, Camerac. episc., CVI, 671.
HAYMO, episc. Halberstatensis, CXVII, 763, 777; CXVIII, 896, 897.
HERMANNUS, ex Judæo christianus, CLXX, 826.
HERVÆUS, Burdig. monach., CLXXI, 112, 198, 496.
HIERONYMUS (S.), XXII, 349, 354, 355, 415, 579, 581, 593, 672, 694, 739, 817, 820, 821, 868, 881, 905, 947, 1039, 1046; XXIII, 90, 91, 164, 166, 169, 170, 340, 346, 357, 362, 366, 374, 380, 387, 400, 466, 554, XXIV, 1060; XXV, 41, 150, 294, 302, 364, 425, 464, 588, 650, 661, 754, 865; XXVIII, 65, 90, 110, 126, 195, 245, 312, 544, 560, 569, 598, 444, 470, 481, 485, 560, 574.
HILARIUS (S.), Pictaviens. episc., X, 479, 481, 516, 600, 696, 697.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 48, 745, 923, 977, 1025, 1055.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 418, 456, 514, 564, 677, 691, 712, 751, 851, 919, 922, 1022, 1067, *et seqq*....., 1106, 1213.
HILDEPHONSUS (S.), Toletanus episc., CXVI, 119, 120, 127 *seqq*...., 147, 188, 189.
HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 654, 656, 660.
HORMISDA, pap., LXIII, 393, 401, *seqq*., 407, 524.
HUCBALDUS, monach. S. Amandi, CXXXII, 829, 852.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 43, 45, 70, 327, *sq.*, 341, 445, 494, 1004; CLXXVII, 486, 516, 627, 694, 706, 749, 766, 803.
HUMBERTUS, cardinal., CXLIII, 1049, 1056, 1183, 1215.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 531.
INNOCENTIUS III, pap., CXIV, 2, 910, 956; CCXV, 28, 54, 636, 813, 1514; CCXVII, 54.
ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXI, 296, 599; LXXXII, 152, 167, 205, 312; LXXXIII, 56, 58, 91, 368, 601, 687, 725, 817, 998.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 27, 45, 49, 52, 88, 189, 194, 198, 261, 417, 445, 482, 486, 501, 536, 565, 601, 674, 686, 688, 788, 905, 1044.
IVO (S.), Carnot. episc., CLXI, 59 *et seqq.*, 154, 1045, 1058.
JOANNES II, papa, LXVI, 20.
JOANNES VIII, papa, CXXVI, 761.
JOANNES IX, papa, CXXXI, 382.
JOANNES SCOTUS, Erigen., CXXII, 1155, 1156.
JOANNES, Saresberiensis., Carnot. episc., CXCIX, 492, 601, 992.
JONAS, Aurelianens. episc., CVI, 302.
LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 354, 665, 1079.
LANFRANCUS, Cantuariensis archiepisc., CL, 524.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 145, 146, 150, 199, 245, 247, 248, 257, 260, 289, 309, 314, 350, 351, 354, 377, 393, 441, 452, 465, 693, 733, 815, 890, 953, 975, 986, 991, 1075; LVI, 582 *et seqq*., 587.
LEO III (S.), pap., CII, 1025, 1030, 1031, 1047.
LEO IX (S.), pap., CXLIII, 769.
LIBERIUS papa, VIII, 1366, 1367, 1377, 1384, 1388, 1406.
LUCIFER, Calaritanus, episc., XIII, 1049.
MANEGALDUS, CLV, 151, 165.
MARIUS MERCATOR, XLVIII, 417, 418, 506 *et seqq*., 1156, 1168.
MARTINUS I (S.), papa, LXXXVII, 146 *et seqq*., 154, 165, 175.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 177, 234, 410.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 405
NICETAS (S.), LII, 847-874
OTHLONUS, presbyt., CXLVI, 101 *et seqq*, 108, 202, 205, 206, 265, 266, 267.
PASCHALIS II, papa, CLXIII, 57, 121.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiens., CXX, 32, 349, 360, 365, 366, 584, 497, 527, 528, 595, 596, 1589 *seqq*...., 1456.
PAULINUS (S.), patriarcha Aquileianus, XCIX, 255, *et seqq*, 258, 467 *seqq*..., 472, 597, *seqq*...., 622.
PAULINUS EMERITANUS, diac., LXXX, 140, 141.
PAULUS I (S.), papa, LXXXIX, 1146, 1176.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXLIV, 538, 568, 613, 708, 863; CXLV, 19, 40, 260.
PETRUS Blesens. archidiacon., CCVII, 854, 869, 1069, 1144.
PETRUS CANTOR, CCV, 266, 268.
PETRUS LOMBARDUS, Paris. episc., CXCI, 1307, 1432, 1487, 1438; CXCII, 55, 150, 134, 195, 197, 245, 1523 *seqq*.
PETRUS Pictaviensis Cancellar., CCXI, 1090.
PHOEBADUS (S.) episc. Agiunnensis, XX, 31, 32, 33, 49, 50.
PROSPER (S.), Aquit., LI, 262, 691, 713.
PROSPER, Convers., LXV, 23, *seqq*, 26.
PRUDENTIUS Aurelius, LIX, 719, 720.
RABANUS MAURUS, archiepisc Moguntin., CVII, 569, 566, 567, 568, 569; CIX, 806; CX, 906, 908; CXI, 90, 1265; CXII, 717, 735, 788, 803, 1325.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 240, 249.
REGINO, abb. Prumiens., CXXXII, 214, 279.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 891.
ROBERTUS PULLUS, cardinal., CLXXXVI, 816, 818, 834, 857, 839.
RODULPHUS, Bisturciens. episc., CXIX, 704, 705.
RUFINUS, presbyt., XXI, 89, 90, 271, 272 *et seqq*.,
RUPERTUS, R. D. D. abbas Tuitiensis, CLXVII, 278, 396, 716, 772, 834, 983, 1010, 1181, 1232; CLXIX, 45, 46, 84, 85, 94, 95, 132, 141, 145, 148, 149, 154 *et seqq*..., 160, 201, 1309; CLXX, 236, 237, 285, 287, 577
SAMUEL Marochian., CXLIX, 552, 555.
SILVESTER II, pap., CXXXIX, 255.
SMARAGDUS, abbas, CII, 712.
STEPHANUS DE MURETO, monach., CCIV, 1099.
TAIO Cæsar. episc., LXXX, 816.
TERTULLIANUS, Cant. presbyt., I, 417, 667, 942, 948, 1215, 1224, 1234, 1256, 1259, 1260; II, 12, 23, 24, 26, 27, 29, 56, 59, 78, 80, 104, 106, 119, 138, 148, 157, 270, 421, 451, 479, 543, 686, 832, 889, 906, 914, 916.
THEODULPHUS, Aurelian. episc., CV, 277, 239, 240 *et seqq*...., 276, 563.
THIOFRIDUS, abbas Efternacensis, CLVII, 547.
VICTOR Vitens., LVIII, 219, 254, 245.

VICTORINUS MARINUS, Affric., VIII, 1235.
VIGILIUS, pap., LXIX, 61, 66.
VENANTIUS FORTUNATUS, LXXXVIII, 257, 585, 586, 592.
ZENO (S.), XI, 126, 253, 269, 279, 669, 670, 684.
WERNERUS, abbas Sancti Blasii, CLVII, 1179, 1180.

De judicio seu consilio.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Prædmonstrat., CXCVIII, 803.
ALCUINUS, abb., CI, 782, 928, 929, 1293.
ALGERUS, Scholasticus Leodiensis, CLXXX, 88, 925, 963.
AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 889, 1005, 1286, 1429, 1520.
ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVIII, 62.
ANSELMUS (S.), Lucensis episc., CXLIX, 564.
ATTO, Vercellens. episc., CXXXIV, 52.
AUGUSTINUS (S.). Hipp. episc., XXXIII, 267, 269, 509, 512, 536, 613, 656, 659, 660, 661, 1039; XXXIV, 628, 1260, 1296-1298, 1636, 2085; XXXV, 195, 196, 285, 286, 1045, 1590, 1808, 1921; XXXVI, 92, 108 *et seqq.*, 111, 138, 285, 298, 299, 317, 522, 525, 631, 960, 1020, 1145, 1446, 1449, 1504; XXXVII, 121, 269, 603; XXXVIII, 632, 635; XXXIX, 609; XL, 820; XLI, 700.
AUXILIUS, Francus, presbyter, CXXIX, 1097.
BEDA Venerab., XCII, 408; XCIII, 446.
BENEDICTUS (S.), Anianens., abb., CIII, 520.
BERNARDUS (S.), abbas Clarævallens., CLXXXIII, 805.
BRUNO (S.), Signiensis episc., CLXIV, 614; CLXV, 1006.
CASSIANUS, Massill., XLIX, 246.
DONATUS, episc. Vesont., LXXXVII, 596.
EUGYPPIUS, abb., LXII, 1038.
GERHOHUS, Præposit. Reichersperg., CXCIII, 758.
GOFFRIDUS, Stæ Priscæ, cardinalis, CLVII, 231.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 638; LXXIX, 44, 219, 220.
GUIBERTUS, abbas Stæ Mar. de Novigento, CLVI, 504.
GUIGO II, Carthus., maj. prior gen., CLIII, 838.
HAYMO, Halberstatens. episc., CXVII, 189.
HIERONYMUS (S.), eccl. doct. et presbyt., XXII, 778; XXIII, 575; XXV, 41, 65, 538, 846.
HILARIUS (S.), Pictaviens. episc., IV, 950.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 112, 155, 181, 236, 425, 1015, 1020.
HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXI, 568.
HUGO DE S. VICTORE, III, 529, 608.
INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 1145.
ISIDORUS (S.), Hispal., episc., LXXXIII, 40, 621, 701, 721, 725, 1183, 1250, 1251.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 45, 988.
IVO (S.), Carnotensis episc., CLXI, 348.
JOANNES MICHAELENSIS, CLXVI, 868.
ODO (S.), abbas Cluniacensis, CXXXIII, 157.
OTHLONUS, presbyt. et mon. Ratisbon., CXLV, 66, 84, 87, 89, 93.
PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1331.
PETRUS DAMIANUS, CXLIV, 398, 550; CXLV, 331.
PETRUS LOMBARDUS, magist. Sentent., CXCI, 836, 1565.
RABANUS MAURUS, archiepisc. Mog., CVII, 840; CVIII, 1119; CIX, 748; CX, 12, 108; CXI, 745; CXII, 975.
ROBERTUS PULLUS, cardinalis et cancell., CLXXX, 860.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVI, 1407, 1411; CLXIX, 88, 173.
SERVATUS LUPUS, abbas Ferrar., CXIX, 615.
SMARAGDUS, abb., CII, 949.
TERTULLIANUS, Carth., presbyt., I, 699, 1255; II, 103, 813.
WILLELMUS, abbas Hirsaugiensis, CL, 983.

De fortitudine.

(*Vide* Virtutes cardinales.)

De discretione seu scientia.

ALCUINUS, abb., 148.
ALGERUS, Can. et Scholast., Leodiens., CLXXX, 861, 866, 892, 895, 897, 905.
ANSELMUS (S.), Cantuar., archiep., CCVII, 641, 684.
AUGUSTINUS (S.), Eccl. doct., XXXIV, 144.
AUXILIUS, Francus presbyt., CXXIX, 1086.
BENEDICTUS (S.), Anianens., abb., CIII, 631, 632.
BERNARDUS (S.), abbas Clarævallennis, CLXXXII, 129; CLXXXIII, 600, 1016, 1150; CLXXXV, 1146, 1180.
CHRODEGANDUS (S.), Milevit., episcop., LXXXIX, 1094, 1095.
GRATIANUS, CLXXXVII, 41.
GREGORIUS MAGNUS (S.), LXXV, 590; LXXIX, 45, 150, 192, 195, 303, 357, 485, 520, 534, 601.
GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 59.
HERVÆUS, Burgidal., monac., CLXXXI, 306.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 1015.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 519, 849, 862, 924.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 261, 509; CLXXVI, 708,
ISIDORUS (S.), Hispalens., episc., LXXXIII, 1161.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCIX, 85.
ODO (S.), abbas Cluniacens., CXXXIII, 122.
OTHLONUS, presb. monac. Ratisb., CXLVI, 289.
PETRUS DAMIANUS (S.), card., CXLV, 346, 354.
PETRUS DE HONESTIS, cleric. Ravennat, CLXIII, 725.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CVII, 332; CIX, 890.
RATHERIUS, Veron. episc., CXXXVI, 174.
REMIGIUS, monach. Antissiodorens., CXXXI, 617.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 47 *et seqq.*, 51, 429, 442, 455, 1112, 1135, 1137, 1344.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 942; CLXVIII, 915; CLXX, 580.
SMARAGDUS, abbas, CII, 659.
STEPHANUS DE MURETO (S.), Ordis Grandim., CCIII, 1108.
SYMPHOSIUS AMALARIUS, Metensis chorepisc., CV, 855.
TAIO, Cæsaraug., episc., LXXX, 898.
WILLELMUS, abbas Hirsaugiensis, CL, 983.

De Pietate.

(*Vide* articulum fidei.)

De timore.

Timor veniens locum præparat charitati; quippe dum tormenta judicis timemus, tormentorum causa culpas evitamus. Sed dum solo timore id agitur, vitia non jam extrinsecus perpetrantur in opere, necdum intrinsecus expelluntur ex mente. Et quoniam mala actu dimittimus, mente amamus, initium sapientiæ jam adest, sapientia ipsa adhuc abest, adveniet autem cum male agere nolueris, quamvis impune liceret. Sed voluntas hæc cœlica charitati famulatur. Quicunque autem, largiente Spiritu sancto, præventus facit timore, eo servato propter quem præcessit, ditabitur tandem charitate, per initium sapientiæ sapiens factus; nimirum recte amare id demum est sapere. Timor igitur merito initium sapientiæ nuncupatur. Unde quasi jacto semine charitas quæ sapientia est suboriatur. Charitas autem dum augmenta sunt timorem imminuit; ex quo autem perfecta est, mox timor non est, quoniam, teste Joanne, « qui timet non est perfectus in charitate. » Ergo timere potes simul et amare; sed in amore, dum times perfectus esse non potes. Quamobrem, serve Dei, quoniam dum vivis, times; dum vivis perfectus non es. Times Deum dum vivis; propterea ipsi jugiter dicis : « Lætatur cor meum ut timeat nomen tuum. » In futuro lætaberis absque timore; nunc lætaris ut timeas, quoniam ita frueris spe beatitudinis per charitatem, ut re sperata timeas frustrari per fragilitatem; unde Apostolus inquit : « Qui stat videat ne cadat. » Ad justitiam trahit charitas accensa desiderio cœli; ab injustitia retrahit timor punctus horrore inferni. Et quoniam vir bonus non es, nisi declines a malo et facias bonum, merito in te comitantur sese timor et charitas, ut hinc pravorum motuum congressus evincas, hinc bonarum artium studio apprehendas. Quare dum moriturus es, sine intermissione et amas et times, nisi forte tandem revelante Deo, tuæ saluti certus fias, ut qui ante castigabas corpus tuum et in servitutem redigebas, ne forte reprobus efficereris, tandem scias cui credideris, et certus sis, dicens cum Apostolo : « In reliquo reposita est mihi, etc. »

Et quoniam jam nihil times, sed solum amas, jam in te perfecta est charitas : « Quoniam perfecta charitas foras mittit timorem. » Charitas ergo dum gradibus suis accressit, timor paribus in hac vita gradibus decrescit, donec charitas post mortem, ad summum provecta, non amplius secum patiatur timorem. Talem quippe naturam habet charitas atque timor, ut quem nimium timeas, nihil diligas, et quem perfecte diligas, nihil timeas. Ex quo au-

tem vel ex parte quempiam amaveris, eum statim non nimis timeas, nimirum timorem charitas advenions temperat, proveniens resecat. Quocirca quoniam quia infirmat non est perfectus in charitate. Hunc timorem Christus habere non poterat, quoniam perfectione charitatis præeminebat....., CLXXXVI, 815, 816.

JULIANUS POMERIUS. — Ad pœnam quæ peccatis debetur, mens antequam peccet, aspiciat, cruciatus ac dolores, qui solent sequi peccantem carnalibus incentivis opponat; et nihil eam peccati oblectat, nec ad peccandum ulla delectatio corporalis inclinat. Denique non ideo cedimus illecebris ac voluptatibus nostris, quia repugnare non possumus, sed quia securitatem nobis occultandi criminis ipsi promittimus; et dum credimus colorari vel redimi posse quod facimus, spe præsumptæ impunitatis illecti dominationem in nos nostræ voluptati permittimus. Cæterum si eo tempore quo quis peccare deliberat, sana mente consideret quæ pœna exspectet in suis facinoribus ac flagitiis deprehensos, quod supplicium convictos excruciet qui tremor membra quatiat, pallor ora perfundat, quantum denique humiliet et exsecrabilis omnibus reddat; etiam ipsæ sordidæ opinionis opprobrium nescio an possit quibuslibet vitiis accommodare consensum. Quid enim mali operis fieri potest unde nec erubescant etiam illi quos ipsa flagitia sua delectant? Hinc est quod hi qui bona sua vane ac deformiter jactant, dedecora quibus remordentur et humiliantur occultant....., LIX, 490.

ABÆLARDUS PETRUS, abbas Rugensis, CLXXVIII, 1452, 1600.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstrat., CXCVIII, 116.

ADAMUS PERSENIÆ, abbas, CCXI, 612.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 203, 605, 606, 671, 677.

ALCUINUS, abb., C, 484; CI, 624.

AMBROSIUS (S.), Mediol episc., XIV, 128, 357, 982, 1240, 1264, 1265, 1268, 1294, 1317, 1483, 1424, 1430, 1502, 1505, 1518, 1727; XV (prima parte), 25, 115, 691, 1018, 1257, 1258, 1265, 1319.

ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 356, 588, 593, 810, 879, 884.

AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXII, 1337; XXXIII, 186, 558, 559, 593, 594, 801; XXXIV, 39, 136, 625, 653, 655, 792, 1708, 1733, 1849, 1983, 1047, 2049, 2136, 2142; XXXV, 155, 161, 200, 281, 282, 291, 547, 650, 814, 992, 996, 1077, 1119, 1127, 1167, 1190, 1249, 1250, 1262, 1835, 1851, 1912, 1915, 1927, 1945, 1958, 1959; XXXVI, 81, 158, 162, 202, 269, 426, 429, 689, 736, 792, 793, 857, 879, 883, 919, 965, 1524 *et seqq.*, 1535; XLI, 208, 221, 253, 256, 262, 264, 558, 586, 593, 902, 905.

AUXILIUS Francus presbyt., CXXIX, 1087.

BEDA. Venerabil., XCIV, 542; XCV, 71.

BENEDICTUS (S.), abbas Anianensis, CIII, 555.

BERNARDUS (S.), abbas Clarævall., CLXXXII, 107; CLXXXIII, 679, 743, 1038.

BRUNO (S.), ordinis Carthus., institutor, CLIII, 711, 890, 1232.

BRUNO (S.), Signiens., episc. CLXIV, 702.

CASSIANUS, presbyt., XLIX, 195, 861, 862, 865.

DIONYSIUS, papa, 131, 132.

DROGO, cardin. Astiens., episc., CLXVI, 1553, 1554.

EADMERUS, monach. Cantuariensis, CLIX, 693.

ELIAS DE COXIDA, abbas Dunensis, CCIX, 993.

ERNALDUS, abbas Bonævallis, CLXXXIX, 1601.

EUGENIUS (S.), Toletan., episc., LXXXVII, 595.

EUGYPPIUS, abb., LXII, 1034.

FELIX IV, papa, LXV, 22.

FULBERTUS (S.), Carnot. episc., CXLI, 345, 346.

GERHOHUS, præpositus Reichersbergens., CXCIII, 634.

GRATIANUS, CLXXXVII, 1571.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 530, 534, 687, 762, 776, 777; LXXIX, 208, 252, 350, 485, 650.

GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 38, 45, 45, 96, 147, 176, 231.

GUIGO II, Carth. majoris prior gen., CLIII, 854, 856.

HAYMO, Halberstatens. episc., CXVIII, 280.

HIERONYMUS (S.), XXII, 595, 811, 821; XXIII, 508; XXIV, 587, 588; XXV, 480, 489, 891; XXVII, 959; XXVIII; 536, 541.

HILDEBERTUS, Turonensis. archiep., CLXXI, 1028, 1031, 1144, 1145.

HILDEGARDIS (Sta), abbatissa, CXCVII, 515.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 527, 528; CLXXVII, 506, 675, 802, 860.

INNOCENTIUS III, papa, CCXVI, 851.

ISIDORUS (S.), Hispalensis, episc., LXXXIII, 52, 1154.

IVO (S.), Carnotens. episc., CLXII, 142.

JOANNES, cognom. Saresberiensis, Carnot. episc., CXCIX, 526, 560, 980.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 480.

JULIANUS (S.), Toletan. episc., XCVI, 466, 467, 468.

LACTANTIUS, VI, 456, 593, 694; VII, 114.

MARTINUS (S.), Legionensis, presbyt., CCVIII, 847.

MAXIMUS (S.), Taurinensis, episc., LVII, 454, 465, 466, 477.

ODO (S.), abbas Cluniacens., CXXXIII, 111, 114, 118, 148, 865.

PETRUS CELLENSIS, Carnot. episc., CCII, 1094.

PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 477, 565, 799, 814, 834.

PETRUS LOMBARDUS, magister Sentent., CXCI, 511, 513, 514; CXCII, 225, 365, 504.

PETRUS PICTAVIENSIS, Paris. Acad., Cancel., CCXI, 864, 1083.

RABANUS MAURUS, archiep. Moguntinus, CVIII, 41; CIX, 767-770; CX, 99; CXI, 681, 845.

RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 175.

RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1299.

ROBERTUS PULLUS, cardin. et cancell., CLXXXVI, 776, 815, 906.

RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 545, 575, 837, 1329, 1805 *et seqq.*, 1829; CLXIX, 115, 164.

SMARAGDUS, abbas, CII, 602, 605, 705, 706, 959, 940, 941.

STEPHANUS DE MURETO (S.), ordinis Grandimont., CCIV, 1117.

TAIO, Cæsaraugustan., episc., LXXX, 903, 904.

TERTULLIANUS, I, 588, 1235, 1236, 1241, 1518; II, 575, 823.

THOMAS, Cisterc., et Joan. Algrinus, card., CCVI, 58, 528.

ZENO (S.), 522 *et seqq.*, 525.

DE CONSILIIS EVANGELICIS, ET PRÆCIPUE DE CASTITATE, PAUPERTATE ET OBEDIENTIA.

Consilia evangelica spectant perfectionem vitæ christianæ; quæ perfectio, licet constet in perfectione charitatis, facilius acquiritur observatione consiliorum evangelicorum. Scitur quo quis magis alienus est a mundi concupiscentia, et magis adhæret Deo, eo perfectior est, et quo quis magis adhæret mundo, et magis alienus a Deo est, eo pejor est, eo alienior a perfectione; ad charitatem enim referuntur omnia ad religionem pertinentia.

Omnia igitur præcepta divina referuntur ad charitatem, de qua dicit Apostolus : « Finis autem præcepti est charitas, de corde puro, et conscientia bona et fide non ficta. » Omnis itaque præcepti finis est charitas, id est ad charitatem refertur omne præceptum; quod vero ita fit vel timore pœnæ, vel aliqua intentione carnali, ut non referatur ad illam charitatem quam diffundit Spiritus sanctus in cordibus nostris, nondum fit qu emadmodum fieri oportet, quamvis fieri videatur. Charitas ista quippe est Dei et proximi, et utique in his duobus præceptis tota lex pendet et prophetæ; adde Evangelium, adde et apostolos; non enim aliunde vox illa est : « Finis præcepti est charitas, et Deus charitas est, quæcunque ergo mandat Deus ex quibus unum est : « Non mœchaberis, » et quæcunque non jubentur, sed spiritali consilio monentur, ex quibus unum est : « Bonum est homini mulierem non tangere, » tunc rectæ fiunt, cum referuntur ad diligendum Deum et proximum propter Deum et in hoc sæculo et in futuro, nunc Deum per fidem, tunc per speciem; et ipsum proximum nunc per fidem...

At ad perfectionem vitæ christianæ, et ad perfectam charitatem per consilia evangelica pervenitur; unde dici potest quod charitatis perfectio consistit in præceptis principaliter et essentialiter, et quod secundario et instrumentaliter consistit in consiliis; nam dilectio Dei et proximi non cadit sub præcepto secundum aliquam mensuram; et hoc ideo est quia finis præcepti est charitas. In fine autem non adhibetur aliqua mensura, sed solum in his quæ sunt ad finem; et sic patet quod perfectio essentialiter consistit in præceptis; secundo autem et instrumentaliter perfectio consistit in consiliis, quæ omnia sicut et præcepta, ordinantur ad charitatem; sed aliter et aliter; nam præcepta alia a præceptis charitatis ordinantur ad removendum ea quæ sunt charitati contraria, cum quibus scilicet charitas esse non potest; consilia autem ordinantur ad removendum impedimenta actus charitatis, quæ tamen charitati non contrariantur, sicut

est matrimonium, occupatio negotiorum sæcularium.....; et ideo abbas Moyses, in Collationibus, ait: Jejunia, vigilia, meditatio Scripturarum, nuditas, ac privatio omnium facultatum, non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt, quia non in ipsis consistit disciplinæ illius finis, sed per illam pervenitur ad finem.

Ergo consilia evangelica sunt res quædam eximiæ, quas fieri a christianis Christus hortatus est, non præcepit; et interest inter consilia et præcepta, quod præcepta omnibus de necessitate sint salutis; consilia non item, nisi forte quis ad consiliorum observationem se voto obstrinxerit.

Præcipua consilia evangelica sunt castitas, paupertas et obedientia. Castitas evangelica est propositum perpetuæ virginitatis vel continentiæ; paupertas evangelica est abnegatio voluntaria divitiarum, ut sequamur perfectius vestigia Christi; et obedientia est abnegatio propriæ voluntatis, et propositum subjiciendi se in omnibus voluntati superioris alicujus.

Hæc consilia, licet non sint ad salutem necessaria, Christus proposuit ut res ex sua natura eximias quæ ducunt ad perfectionem, et faciliorem reddunt exsecutionem præceptorum. Quod consilia evangelica sint quid eximium, id per se patet. Nemo non intelligit nihil fieri posse Deo gratius quam oblationem et velut sacrificium sui corporis, suæ voluntatis, suæ pecuniæ et fortunæ. Id autem fit per evangelicam castitatem, obedientiam et paupertatem.

Consilia evangelica ducunt ad perfectionem; nam christiana perfectio in eo posita est, ut diximus, ut alieni ab omni peccato, Deo uni adhæreamus perfecta charitate. At nihil est quod ad hunc statum animi nos ducat felicius quam evangelica castitas, et obedientia et paupertas. Alieni enim efficimur per castitatem evangelicam a carnis concupiscentia; per paupertatem evangelicam a concupiscentia oculorum, et per obedientiam evangelicam a superbia vitæ. Hæc autem triplex concupiscentia, fons et origo peccatorum omnium, sola causa est cur non adhæreamus Deo, ut par est.

Tandem consilia evangelica faciliorem reddunt exsecutionem præceptorum, scilicet, omnibus hoc præceptum est, ut uni Deo serviant, nec claudicent in duas partes, ita ut partem unam cordis Deus, partem alteram creatura possideat. Deus toto corde diligendus. Atqui uni Deo servire longe facilius est ei qui vitam agit cælibem qui sine uxore est, quam ei qui matrimonio est implicatus.

Omnibus præceptum est habere cor alienum a divitiis. Atqui illud facilius est cum divitiæ abjiciuntur omnino, quam cum conservantur.

Omnibus præceptum est abnegare semetipsos, frenare superbiam, sibi ipsi mori. Atqui illud longe facilius est illi qui superioris alicujus voluntati in omnibus subjicitur, quam illi qui in suo arbitrio positus facit quod jubet.

Et illis qui consilia sequuntur evangelica, tria sunt omnino necessaria; alioquin nihil confert ad salutem consilia evangelica amplecti, videlicet: 1. rectus finis; nihil aliud sibi proponendum in animo, quam placere Deo, ipsiusque servire gloriæ; 2. magna humilitas; non propterea esse existimandum se meliores et perfectiores iis qui non amplectuntur consilia evangelica; 3. magna in mandatorum observatione fidelitas; præceptum debet prius observari quam consilium, alioquin inutilis prorsus consilii observatio; nam fieri potest ut qui præcepta sequuntur, non consilia, perfectiores sint iis qui consilia evangelica amplexi sunt, si magis alieni sunt ab omni cupiditate, magis conjuncti Deo per charitatem, magis de præceptorum observatione solliciti, qui sui juris sunt, et copulati matrimonio quam qui consilia evangelica sequi se profitentur quod non raro accidit; tunc perfectiores sunt illi qui non consilia sed præcepta evangelica sequuntur, quam hi qui cum consilia evangelica amplexi sunt, præcepta negligunt. Nam perfectio, non in consiliorum evangelicorum exsecutione posita est, sed in perfectione charitatis, quam absolute sine consiliis evangelicis, licet difficilius, assequi possumus.

Quæ omnia explicantur in indicationibus quæ infra notantur.

De virginitate.

ABÆLARDUS PETRUS, abbas Rugens., CLXXVIII, 1565, 1819.
ADHELMUS, Schireburnensis episc., LXXXIX, 103 *et seqq.*, 162, 257 *et seqq.*, 286.
ALCUINUS, abbas, C..469, 470 *et seqq.*
AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 155, 233, 454, 677, 1535, 1556, 1559, 1660, 1752; XV (pars I), 187 *et seqq.*, 232, 266, 384.
ANSELMUS (S.), Cantuariensis archiepisc., CLVIII, 645, 725, 726.
AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc., XXXII, 659, 640; XXXIII, 229, 571, 572, 645; XXXIV, 112, 113, 397, 492, 529, 595, 1449, 1459, 2141; XXXV, 161, 495, 515, 967, 1058, 1068, 1280, 1921; XXXVI, 105, 548, 573, 574, 575, 756, 804, 823, 824, 996, 1010, 1011, 1063, 1065, 1495; XXXVII, 392, 393, 596, 397-399, 467, 664; XXXIX, 45, 492; XLI, 142, 337, 416, 728, 790, 1418, 1544, 1645.
BALDUINUS, archiepisc., CIV, 475.
BENEDICTUS, Anianensis abbas, CIII, 671 *et seqq.*, 684.
BERNARDUS (S.), Clarævall., CLXXXII, 778, 813; CLXXXIII, 669, 1008; CLXXXIV, 690, 1045, 1238
BRUNO (S.), ordin. Carthus. institutor, CLIII, 159, 469.
CÆSARIUS (S.), Arelatens. episc., LXVII, 1135 *et seqq.*, 1138.
CAROLUS MAGNUS, imperator, XCXVIII, 431.
CYPRIANUS (S.), IV, 360, 361, 368, 459, 445, 592, 755.
EADMERUS, monach., CLIX, 192.
EUCHERIUS (S.), Lugdunens. episc., L, 1212.
FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc., LXV, 524 *et seqq.*, 539.
GODESCHALCUS, CXLI, 1351.
GREGORIUS MAGNUS (S.), LXXIX, 537, 539, 553, 413, 457, 517.
GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 137, 186, 497, 500, 501, 580.
HENRICUS (S.), imperator, CXL, 49.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 308, 402, 406 *et seqq.*, 410, 891, 1050, 1053, 1115, 1123; XXIII, 58, 124, 202 *et seqq.*, 271, 513; XXV, 115, 750; XXVI, 442, 461; XXVIII, 154, 616.
HILDEBERTUS, archiepisc., CLXXI, 193, 194, 609, 629, 650, 699, 744, 903, 904, 908.
HILDEPHONSUS (S.), Toletan. episc., XCVI, 51 *et seqq.*, 110, 207, 256 *et seqq.*, 284, 285 *et seqq.*, 518.
HONORIUS Augustodunens., CLXXII, 602.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 799; CLXXVI, 857, 872; CLXXVII, 825, 845.
ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 19, 806, 1241.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 271, 512.
IVO, Carnot. episc., LXI, 549, 553, 1175, 1176 *et seqq.*, 1182.
LACTANTIUS, VII, 255.
LEANDER (S.), Hispalens. episc., LXXII, 875, 894.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 653, 655.
MARTINUS (S.), Legionens., presbyt., CCVIII, 505.
ODO, abbas Cluniacens., CXXXIII, 52.
PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiens., CXX, 993, 1001, 1057.
PETRUS Blesensis, archidiac., CCVII, 114, 166.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 759, 870, 889; CXLV, 226, 570, 600.
PETRUS LOMBARDUS, CXCII, 70.
PETRUS, Pictav. cancellar., CCXI, 1127.
PHILIPPUS DE HARVENG, CCIII, 1559.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CX, 72.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 202.
REGINO, abbas Prumiens., CXXXII, 866.
RICHERUS, monach. Remensis (extra muros), CXXXVIII, 104, 105, 106.
RUPERTUS, abb., CLXVII, 937; CLXVIII, 52, 727, 777, 893, 894, 912; CLXV, 545, 548, 550, 558.
SULPITIUS SEVERUS, XX, 217 *et seqq.*, 242.
TAIO, Cæsaraugust. episc., LXX, 858, 859, 860.
TERTULLIANUS, I, 527, 1184, 1280, 1287; II, 59; 806, 888, 890, 892, 900, 901, 903, 909, 915, 928.
VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pict., LXXXVIII, 266, 284.
VICTORINUS, Afric., VIII, 1545.

De castitate.

ABÆLARDUS PETRUS, Rugens., abbas, CLXXVIII, 555.
ADAMUS SCOTUS, Præmonstrat. ordin., CXCVIII, 552.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 472.
ALCUINUS, C, 95, 469; CI, 626.
AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 281, 664, 1176, 1224, 1275, 1276, 1281, 1360, 1445, 1695; XV (I part.), 44, 193, 202, 241, 251, 257, 258, 260, 275, 899, 975, 1508.

ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 679.
AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXII, 681, 797, 969; XXXIII, 427, 850; XXXIV, 405, 639; XXXV, 658, 928; XXXVI, 718, 735, 756, 759, 760, 1459, 1465, 1505; XXXVII, 514, 515, 545; XXXVIII, 30, 32, 41; XXXIX, 124, 225, 515, 516; XLI, 805, 846.
AVITUS (S.), episc., LIX, 369 *et seqq.*, 582.
BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 689.
BERNARDUS (S.), Clarævall. abb., CLXXXII, 816; CLXXXIII, 1062; CLXXXIV, 575, 672; CLXXXV, 471.
BRUNO (S.), Signiens. episc., CLXIV, 256; CLXV, 929, 930, 931, 932.
CASSIANUS, presbyt., XLIX, 259, 270, 271, 272, 279, 286, 288, 868, 877 *et seqq.*, 897, 1145, 1150.
COLUMBANUS (S.), abb., LXXX, 211.
CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., IV, 77, 635, 753, 754.
FULBERTUS (S.), Carnotens. episc., CXLI, 349.
GRATIANUS, CLXXXVII, 1495.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 507; LXXVI, 189, 202; LXXIX, 322, 323, 327, 398, 412, 413, 416, 569.
GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 579 *et seqq.*, 608, 810.
HAYMO, Halberstatens. episc., CXVIII, 915.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 504, 508, 552-554, 817, 820, 827, 956, 1050, 1054, 1119; XXIII, 227, 251; XXVI, 745; XXVIII, 136, 579, 582, 683.
HILDEBERTUS Venerab., Turon. archiepisc., CLXXI, 306.
INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 225.
ISIDORUS (S.,) Hispalens. episc., LXXXIII, 19, 640, 645, 847, 1145.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 593.
IVO (S.), Carnot. episc., CLXI, 562, 1149 *et seqq.*, 1160.
JOANNES SARESBERIENS., Carnot. episc., CXCIX, 530.
JONAS, Aurelianens. episc., CVI, 170, 192.
LEO IX, papa, CXLIII, 781.
MARBODUS, Redonens. episc., CLXXI, 1653.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 896.
MAXIMUS (S.), Taurin. episcop., LVII, 749 *et seqq.*, 762.
MINUTIUS FELIX, III, 300.
ODO (S.), abbas Cluniacensis, CXXXIII, 714.
PETRUS, Blesensis, CCVII, 113, 114.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardinalis, CXLIV, 423, 452, 491; CXLV, 186.
PONTIUS, diacon. Carthagin., III, 1483.
RABANUS MAURUS, archiep. Moguntinus, CIX, 684; CX, 87, 88.
RATHERIUS, Veronensis episc., CXXXVI, 192, 193, 711.
REGINO, Prumiensis abb., CXXXII, 210, 503 *et seqq.*, 535, 579, 580.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVIII, 941, 1105.
SMARAGDUS, abbas, CII, 788, 789.
TERTULLIANUS, Carthag. presb., I, 326, 472, 1285, 1287, 1320; II, 486, 905, 926, 930, 933, 944.
THOMAS, Cisterciens., CCVI, 181, 403.
VENANTIUS FORTUNATUS, episcop. Pictaviens., LXXXVIII, 248.
VERANUS (S.), LXXII, 701, 702.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach., CXIII, 169.

De continentia.

ALCUINUS, abbas, CI, 945, 1079
ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1402.
AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc., XIV, 235; XV, (1 part.), 258.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 1191.
AUGUSTINUS (S.), episc., XXXII, 706, 729, 761, 796; XXXIII, 487, 677, 852, 997, 1078, 1079; XXXIV, 639, 746; XXXV, 1465, 1969; XXXVI, 159, 235, 236, 575, 755, 756, 850, 1047, 1052, 1201, 1286, 1564, 1565, 1567; XXXVII, 45, 349, 585, 553, 555, 557, 558, 567, 568, 569, 572, 580, 581, 585, 592, 594, 594, 595, 597, 400, 401, 412, 415, 421, 455, 452, 444, 445, 447, 449, 468, 478, 484, 485, 486; XXXVIII, 51, 515; XXXIX, 502, 597; XLI, 422, 740, 741, 758, 807, 819, 886, 897.
BEDA, XCII, 106.
BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 499, 500, 589.
BERNARDUS (S.), abb., CLXXXIV, 1259.
BRUNO (S.), ord. Carthus. inst., CLIII, 156.
CASSIANUS, XLIX, 223, 224, 259, 270, 271, 272, 279, 286, 288.
CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., IV, 599, 647.
EUGYPPIUS, abb., LXII, 851.
FULGENTIUS (S.), Ruspensis episc., LXV, 504.
GRATIANUS, CLXXXVII, 175, 177, 592, 1402, 1645 *et seqq.*, 1651.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 1194; LXXIX, 110, 209.
HERBERTUS DE BOSEHAM, CXC, 1079.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 554, 808, 816, 820, 821, 874, 926, 927, 1050, 1053; XXIII, 187, 256; XXVII, 1516; XXVIII, 421, 582.
HILDEBERTUS, archiepiscop., CLXXI, 629, 709, 710, 909.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVIII, 828.
ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 19, 643, 644, 1240.
IVO (S.), Carnot. episc., CLXI, 558, 624, 625, 633, 1149 *et seqq.*, 1160, 1245, 1257 *et seqq.*, 1266, 1292; CLXII, 137, 515.
LACTANTIUS, VI, 717 *et seqq.*, 721.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 456, 1204.
MARTINUS (S.), Legionens., CCIX, 25.
MATHILDIS (S.), regina, CXXXV, 896.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiens., LXX, 654.
PHILIPPUS DE HARVENG, CCIII, 727.
POTAMIUS, episc., VIII, 1409.
RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CIX, 560; CX, 92.
RATHERIUS, Veronensis episcop., CXXXVI, 193.
REGINO, Prumiens. abbas, CXXXII, 503 *et seqq.*, 535, 571, 579, 580.
ROBERTUS PULLUS, CLXXXVI, 949.
RUPERTUS, abb., CLXVII, 1042.
SMARAGDUS, abbas, CII, 623, 624.
SIRICIUS (S.), pap., XIII, 1139, 1160, 1161, 1184, 1186.
STEPHANUS DE BALGIACO, episc., CLXXII, 1377.
SYMPHOSIUS AMALARIUS, Metensis chorepisc., CV, 879.
TERTULLIANUS, presbyt., I, 1285, 1287; II, 486, 905.
THEODORUS, Cantuar. archiep., XCIX, 948
VENANTIUS, Hon. Clem. Fortunatus, episc. Pictav., LXXXVIII, 204.
ZENO (S.), XI, 301 *et seqq.*, 311.

De obedientia.

ADAMUS SCOTUS ord. Præmonstratens., CXCVIII, 251, 580.
ADSO, Dervensis monach., CXXXVII, 604.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 145.
ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1281, 1295.
ALEXANDER III, papa, CC, 1553.
AMBROSIUS (S.), episc., XIV, 155, 219, 503, 909, 1167, 1463, 1647, 1658; XV (part. II), 1253.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 22, 81, 114, 161, 172, 179, 571, 592, 527, 625, 684, 689, 717, 766, 1208.
AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXII, 690; XXXIV, 577, 584, 400; XXXV, 875, 881, 897, 904, 990, 1566, 1653; XXXVI, 27, 345, 1555; XXXVII, 593, 595, 421; XXXVIII, 572, 594, 420, 421; XXXIX, 615; XLI, 172.
BALDUINUS, archiepisc. Cantuar., CCIV, 429, 431.
BEDA Venerabil., XCIV, 759.

BENEDICTUS (S.), monach. patr., LXVI, 549, 550, 923, 924.
BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 516, 519, 522, 649, 650, 815 *seq.*, 824, 1367.
BERNARDUS (S.), abbas Clarævall, CLXXXII, 79, 866, 871, 874, 878, 884; CLXXXIII, 459, 653; CLXXXIV, 111, 570, 799, 1189, 1252; CLXXXV, 905, 1301.
BRUNO (S.), Ligniens. episc., CLXV, 933, 954, 955, 956.
CALIXTUS II, papa, CLXIII, 1222, 1223.
CASSIANUS, presbyt., XLIX, 27, 88, 189, 190.
COELESTINUS II, papa, CLXXIX, 801.
EADMERUS, Cantuar. monach., CLIX, 606, 638.
ETHELWOLDUS, Veron. episc., CXXXVI, 89.
EUCHERIUS (S.), Lugdunens. episc., I, 1209-1212.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1506, 1538, 1405, 1488, 1583, 1586.
FRECULPHUS, Lexoviens. episc., CVI, 921.
GODEHARDUS (S.), episc. Hildesheimens., CXLI, 1250.
GODEFRIDUS BULLONIUS, rex Hierosol., CLV, 1113.
GRATIANUS, CLXXXVII, 1220.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXIX, 132, 230, 233, 243, 244, 296, 297, 511, 546, 549, 586.
GREGORIUS II (S.), papa, LXXXIX, 503, 504.
GUIBERTUS, abb. Sanctæ Mar. de Novigento, CLVI, 53, 184, 206, 516.
GUICHARDUS, Lugdun. archiepisc., CXCIX, 1093.
HAYMO, Halberstatens. episc., CXVIII, 914, 915, 916, 917.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXVIII, 582, 542, 615.
HILARIUS (S.), episc., IX, 1069.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 182, 229, 522, 589, 882.
HILDEGARDIS (sancta) abbatissa, CXCVII, 163, 328, 559, 750.
HINCMARUS Rhemens. archiep., CXXVI, 98.
HONORIUS II, papa, CLXVII, 1228, 1229.
HUGO (S.), episc. Lincolniens., CLIII, 986.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 689; CLXXVI, 875, 890, 919; CLXXVII, 581, 678, 815, 841, 853, 897.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 98, 115, 131, 279, 347, 369, 505.
INNOCENTIUS III, CCXIV, 58, 378, 455, 704, 724, 734, 740; CCXV, 28, 260, 405, 512, 818, 849, 1013, 1130, 1225; CCXVI, 582, 588, 589, 614; CCXVIII, 1150.
ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 1181.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXII, 47, 49, 76.
JONAS, Aurelianens. episc., CVI, 297.
LANDULFUS JUNIOR, CLXXIII, 1535.
LEO IX (S.), papa, CXLIII, 727.
NOVATIUS, catholicus, XVIII, 67, 68, 70.
OTHLONUS, presbyt. et monach. Ratisbon., CXLVI, 285.
PASCHALIS II, papa, CLXXIII, 254 285, 291, 353.
PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch., XCIX, 450.
PETRUS BLESENSIS, Bathoniens. archidiac., CCVII, 404.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 280, 412, 466, 549, 978. CXLV, 80, 81, 330, 570, 571.
PETRUS DE HONESTIS, clericus Ravennat., CLXIII, 714.
PHILIPPUS DE HARV., abb. Bonæ Spei, CCIII, 839.
RABANUS MAURUS, Mogunt. arch., CIX, 45, 46.
RATHERIUS, Veron. episc., CXXXVI, 191.
REMIGIUS, Antissiod. monach., CXXXI, 746.
REMIGIUS, Curiens. episc., CII, 1095.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 19.
RUPERTUS, CLXVII, 349, 1367; CLXVIII, 905; CLXIX, 81, 129, 1228.
SIGEBERTUS, Gemblacensis, CLX, 767.
SMARAGDUS, abb., 610, 611, 697, 794, 795, 928.
STEPHANUS DE MURETO, ordin. Grandimont., CCIV, 1139, 1140.
TAIO, Cæsaraug. episc., LXXX, 888, 889.
TERTULLIANUS, presbyt. Carl., I, 1164, 1165, 1255.
THOMAS, Cisterciensis, et J. Algrinus, cardin., CCVI, 214.
URBANUS II, papa, CLI, 346, 362, 376, 445, 445, 471, 496.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach., CXIII, 128.
WIBALDUS, abbas Stabulens. et Corbeiens., CLXXXIX, 1129, 1150, 1369, 1525.

De paupertate.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 567.
ALCUINUS, abb., C, 455, 507.
ALGRINUS, cardin., CCVI, 265.
AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 216, 250, 256, 263, 264, 910, 1070, 1192, 1286, 1405, 1656, 1715, 1769; XV (1 part.), 125, 157, 141, 182, 548, 941, 1017, 1047, 1117, 1215, 1255, 1292, 1509.
ANSELMUS (S.), arch. Cant., CLVIII, 535, 692.
AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXIII, 589, 552, 567; XXXVI, 215, 219, 247, 527, 916, 1570, 1572; XXXIX, 1605.
BEDA Venerab., XCII, 24.
BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 533.
BERNARDUS (S.), Clar. abb., CLXXXII, 128, 237, 841; CLXXXIII, 671; CLXXXIV, 552, 1193, 1266; CLXXXV, 205.
COLUMBANUS (S.), abb., LXXX, 211.
CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VIII, 16.
CYPRIANUS (S.), 252, 240, 529, 562, 612.
DRUTHMARUS, Christian., CCII, 1305.
ELIGIUS (S.), Noviomens. episc., LXXXVII, 489.
GERHOHUS, præposit., CXCIII, 775, 1443, 1464, 1625.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVI, 1305, 1506.
GUIBERTUS, abb., CLVI, 1052.
GUIGO II, Carthusian. prior, CLIII, 806.
HERVÆUS, Burgidolens. monac., CLXXXI, 141, 1675, 1677.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 691, 826, 880, 1077, 1089.
HILDEBERTUS, Turon. arch., CLXXI, 284, 416, 475, 611, 732, 1400.
HONORIUS, monach., CLXXII, 1240.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 784.
INNOCENTIUS III, pap., CCXVI, 500, 564, 619, 770.
ISIDORUS (S.) Hispal. episc., LXXXIII, 29, 55, 1140.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 348, 351.
LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 461.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb. Corb., CXX, 216
PAULINUS (S.), Nolan. episcopus, LXI, 30, 59, 55, 287.
PETRUS CANTOR, CCV, 65.
PETRUS DAMIANUS, CXLIV. 425, 445, 484, 494, 552, 621, 622, 806, CXLV, 258, 555.
PETRUS Blesensis, archidiac. CCVII, 7, 178.
PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXCI, 540, 409.
RABANUS MAURUS, Mog. arch., CXI, 775; CXII, 1101, 1128.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 150, 187.
REMIGIUS, Antissiodorens. monach., CXXXI, 194.
RUPERTUS, abb., CLXVII, 852; CLXVIII, 679, 1584, 1445, 1445, 1499; CLXX, 52, 120.
STEPHANUS DE MURETO (S.), monac., CCIV, 1105, 1104.
SYMPHOSIUS AMALARIUS, Metens. chorepisc., CV, 896.
TAIO, LXXX, 862, 863.
TERTULLIANUS, Carth. presb., I, 476, 1196, 1260.
THIOFRIDUS, abb., CLVIII, 536.
ZACHARIAS, episc. Chrysopol., CLXXXVI, 557.
WALAFRIDUS STRABUS, abb., CXIII, 558; CXIV, 1077, 1078.

DE OCTO BEATITUDINIBUS EVANGELICIS.

« Beati pauperes. » Habes temperantiam, quæ a peccato abstinet, sæculum calcat, illecebrosa non quærit.

« Beati qui esuriunt.... » Qui enim esurit, esurienti compatitur, compatiendo largitur, largiendo fit justus, quia justitia ejus manet in æternum. Unde ibi sitim et famem intelligimus spiritalem, qua cibus justitiæ desideratur aut potus, quia virtus ipsa quasi materia quædam est virtutum, ut justus æqualem se inferioribus præstet, dolum excludat, veritatem requirat.

« Beati qui nunc fletis, etc... » Habes prudentiam, cujus est flere occidua, et ea quæ æterna sunt quærere, lugere sæcula, quæ seipsa compugnent, Deum pacis inquirere, qui stulta mundi elegit, ut confundat sapientes, et qui ea quæ non sunt destruat, ut quæ sint possis adipisci.

« Beati eritis cum vos oderint... » Habes fortitudinem, sed eam quæ non odium mereatur ex crimine, sed patiatur ex fide persecutionem; sic enim ad passionis perveniturus coronam, si gratiam hominum negligas, divinam sequaris. Denique ut scias consummationem esse fortitudinis passionem, secundum hæc, inquit, faciebant prophetis patres eorum, quia prophetas Judæi usque ad mortem corporis persecuti sunt. Est etiam fortitudinis iram vincere, indignationemque cohibere, ac per hoc fortitudo animum juxta corpusque confirmat, nec perturbari sinit timore aliquo vel dolore; quibus velut pravis interpretibus plerumque percellimur.

August. Exposit. in Luc. lib. v, 62.

Cum prædicaret Dominus Jesus in quodam loco, et multos infirmos curaret, multæ turbæ convenerunt ad eum, et ascendit excelsiorem locum, et cœpit docere eos, dicens: « Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. » Beatitudinem regni cœlorum Dominus promisit suis præcepta servantibus, ut primo de humilitate loquitur, dicens:

1. « Beati pauperes spiritu, etc., » ne putemus illos esse beatos quos necessitas et penuria pauperes facit; sed illi sunt vere beati qui humiliantur in spiritu, et, licet divitias habeant, non exaltantur in superbiam, sed in humilitate glorificant Deum, qui semper facit bene sperantibus in se. Humilitas enim omnium bonorum est fundamentum, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Per superbiam et inobedientiam perdidit homo regnum cœlorum; ideoque per humilitatem et obedientiam debemus acquirere regnum Dei.

2. « Beati mites, etc. » Mitis est nobis Deus, tribuitque nobis cuncta necessaria; quod propterea facit, ut nos mites simus et benigni proximis nostris, et bona semper quæ possumus libenter faciamus, sicut ipse Dominus in alio loco admonet, dicens: « Discite a me, quia mitis sum, etc... » Mites possidebunt terram, non istam corruptibilem terram quæ corporibus mortuorum plena est, quæ sæpe per superbiam opprimitur, et per sanguinea bella polluitur; sed illam terram habebunt mites, de qua dicit quidam sanctus: « Credo videre bona Domini in terra viventium. » Illa est terra ubi habitant angeli et animæ sanctorum, ubi æterna est lætitia et sine fine felicitas.

3. « Beati qui lugent, etc. » Beati sunt qui in hoc sæculo plangunt sua peccata, ne in æternis pœnis cum diabolo lugeant. Melius est hic parvo tempore pœnitere pro delictis, et in æternum gaudere cum sanctis, quam brevis istius sæculi gaudia immoderanter exercere, et post hanc vitam æternis suppliciis puniri.....

4. « Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, etc. » Non omnes sunt beati qui esuriunt, et sitiunt, sed illi soli beati qui esuriunt semper justitiam. Sic vero debemus esurire justitiam, ut nunquam putemus quod satis justi simus, sed semper deprecemur Deum ut augeat merita nostra in bono. Qui enim putat se satis habere de justitia, non esurit justitiam, sed exaltatur in superbiam et statim cadet. Humilis autem semper ibit de virtute in virtutem, et semper delectatur in melius proficere.

5. « Beati misericordes, etc. » Nos multum optamus ut Deus nostra delicta remittat nobis pœnitentibus. Sic et nos debemus proximis nostris reatibus debita dimittere, sicut ipse Dominus dixit: « Estote misericordes sicut Pater vester cœlestis misericors est. » Misericordes etiam misericordiam consequentur, quia si dimiserimus hominibus peccata eorum, remittet nobis et Pater noster cœlestis nostra delicta.

6. « Beati mundo corde, etc. » Illi erunt mundo corde qui omnem malitiam, et dolum, et invidiam, et concupiscentiam expellent a corde suo, et emundabunt conscientias suas per charitatem et castitatem, et justitiam, et per cæteras sanctas virtutes, ut possint videre Deum in cœlesti regno. Deus enim non vult habitare in corpore polluto peccatis, ideoque mundemus nos ab omni inquinamento carnis et mentis, ut Deus habitet in cordibus nostris, et dirigat nos ad omne opus bonum. Si enim confitebimur peccata nostra et emendabimus, et ad eadem non revertemur, mundabit nos Deus a peccatis nostris, et replebit nos virtutibus cœlestibus, et dignos nos efficiet cœlestis beatitudinis cum omnibus sanctis. Si autem absconderimus, Deus illa manifestabit, velimus, nolimus. Et melius est uni homini confiteri peccata, quam in illo tremendo judicio coram tribus familiis, cœli, terræque et inferorum publicari, et confundi pro peccatis, non ad emendationem, sed ad pœnam perpetuam.

7. « Beati pacifici, etc. » Sic debemus pacem sectari, ut primum inter Deum et nos ipses pacem efficiamus, sectantes quæ ipse præcepit, et fugientes mala quæ Deo sunt odiosa. Deinde pacificare debemus inter proximos nostros quoscunque viderimus inter se discordiam habere. Per pacem filii Dei vocabimur. Magna est bonitas Dei et ineffabilis clementia conditoris, non sumus digni servi Dei esse, et filii vocamur. Studeamus ergo ut nos ipsi per bona opera tantæ hæreditatis digni esse mereamur, et non segregemus nos ipsos a tam pio Patre, qui nos in filiorum sortem adnumerare dignatus est.

8. « Beati qui persecutionem, etc. » Christus Filius Dei flagella et opprobria pro nobis sustinuit, et postremo ipsam mortem pro nobis suscepit; debemus ergo et nos pro ejus nomine adversa quæque tolerare patienter, quia per multas tribulationes intrabimus in regnum Dei, si eas propter justitiam toleramus. Ergo beatitudo nobis in cœlo parata est, ad illam bonis operibus nos præparemus, ad illam toto desiderio curramus. Exspectant nos angeli omnes sancti in cœlis et gaudent, ut ad eos venire velimus. Laudemus itaque misericordiam Dei, et ei in omnibus gratias agamus, eumque semper deprecemur, ut qui nos redimere dignatus est, ipse nos emundet ab omnibus peccatis, et sui regni consortes cum omnibus sanctis efficiat.., Bonifacius Mogunt., LXXXIX, 850-852.

De pœnitentia.

Nec tamen deficiat aliquis, aut de se ipso desperet, si aut cupiditate victus, aut libidine impulsus, aut errore deceptus, aut vi coactus, ad injustitiæ viam lapsus est. Potest enim reduci ac liberari, si eum pœniteat actorum et ad meliora conversus, satisfaciat Deo. Quod fieri posse Cicero non putavit, qui ait: « Quod si liceret ut iis qui in itinere deerravissent, sic viam deviam secutos corrigere errorem pœnitendo, facilior esset emendatio temeritatis. » Licet plane. Nam si liberos nostros, cum delictorum suorum cernimus pœnitere, correctos esse arbitramur, et abdicatos abjectosque rursus tamen suscipimus, fovemus, amplectimur, cur desperemus clementiam Dei Patris pœnitendo posse placari? Ergo idem Dominus ac parens indulgentissimus remissurum se pœnitentibus peccata promittit, et oblitteraturum omnes iniquitates ejus qui justitiam denuo cœperit operari. Sicut enim nihil prodest male viventi anteactæ vitæ probitas, quia superveniens nequitia justitiæ opera delevit; ita nihil officiunt peccata vetera correcto, quia superveniens justitia labem vitæ prioris abolevit. Is enim quem facti sui pœnitet, errorem suum pristinum intelligit; ideoque Græci melius et significantius μετάνοιαν dicunt, quam nos Latine possumus resipiscentiam dicere. Resipiscit enim ac mentem suam quia ab insania recipit, quem errati piget; castigatque seipsum dementiæ et confirmat animum suum ad rectius vivendum; tum illud ipsum maxime cavet, ne rursus in eosdem laqueos inducatur. Denique muta quoque animalia, cum fraude capiuntur, si aliquo se modo in fugam extricaverint, fiunt postmodum cautiora, vitantque semper ea omnia in quibus dolos insidiasque senserunt. Sic hominem pœnitentia cautum ac diligentem facit ad evitanda peccata, in quæ semel fraude deciderit.

Nemo enim potest esse tam prudens, tam circumspectus ut non aliquando labatur. Et idcirco Deus imbecillitatem nostram sciens, pro sua pietate aperuit homini portum salutis, ut huic necessitati, cui fragilitas nostra subjecta est, medicina pœnitentiæ subiret. Ergo quicunque aberraverit, referat pedem, seque quamprimum recipiat ac reformet. — VI, 722, 723.

De patientia.

Etsi beata vita diversis virtutibus quæritur, tamen omnes uno eodemque consensu quasi quemdam patientiæ deferuntur in portum, sine qua nec audiri, nec concipi, nec dici quidquam poterit, nec doceri... Est enim patientia matura semper, humilis, cauta, prudens, provida, omni necessitate contenta, quavis turbationum tempestate tranquilla. Serenitatem suam nebulis turbulentare non novit; pœnitentiam nescit; altercatio quid sit ignorat; omnes aut devitat, aut portat injurias. Incertum est utrum impassibilis judicetur, cum aliquid passa, quasi nihil passa sit invenitur. Postremo impossibile est ejus æstimare virtutem cujus vinci victoria potest. Non illam loco vis ulla detorquet, non labor, non fames, non nuditas, non persecutio, non metus, non periculum, non mors, non tormenta morte ipsa graviora, non potestas, non ambitio, non felicitas. Semper immobilis manet, alta quadam ac divina temperantia robuste librata universas permotiones animorum placida moderatione compescens, et ut omnia non magnopere devincat, se primo vincit..., XI, 311-314.

Jacob per patientiam et benedictionem lucratus est fratrem; dat iracundiæ locum securus, ut redeat domum; patri commendat, sensim mitisque discedit, ut probet se et meruisse et non ambisse quod meruit. Ac ne quis hanc patientiam timiditatis nomine obscuret in ducendis

quoque uxoribus talis est conditio. Libens excipit, prolixa tempora observat; omnia soceri libens tolerat imperata; qui si esset impatiens, astu circumscriptus, pro Rachel postmodum tempore nunquam reparato serviret. Similiter Joseph patiens invenitur, e pascuo cum a fratribus rapitur; patiens cum in puteum demittitur, patiens dura cum hasta distrahitur, patiens in carcere, in regno patientior, patientissimus desideratos cum fratres agnosceret, et ubi jactantia se non potest continere, positus in honore continuit. Cœlestis profecto est ista patientia, quam a suo statu non ærumna, non felicitas, non affectus potuit commovere. — XI, 315.

Adversus Job diabolus, qui non fertur blandus æstimare licet quid moliri potuerit incitatus, maxime cum a Deo acceperit facultatem, ut atrocitatis inveteratæ in examen justi, quibus possit armis, quibus possit viribus niteretur. Igitur novum ac pene incredibile committitur prœlium. Ultra morem diabolus pugnat; sed Job dissimulando plus pugnat. Ille ejus magnum atque opulentissimum censum uno momento disperdit; cohortemque florentissimam dulcium liberorum, atrocissimo impulsu, tectis parietum cum ruina confusis, nimia crudelitate festinus sepelit antequam jugulet. Ipsum postremo, quem divitiis exspoliaverat magnis, magnis vestit ulceribus, quibus insuper vermes immittit edaces, ut in tormenta morientis cum homine adventitium vulnus inquilino vulnere finiretur. At Job cunctis viribus adversæ partis exspectatione placida profligatis, in semet fortior nimis, omnibus, quæcunque deleverat bellum, recuperatis in melius felicitatis pristinæ statum dissimulando non perdidit, sed mutavit. Hic ego patientiam Domini non audeo, ne quam Deus inter homines deputatus patiatur injuriam; idonea laus enim non est, cui principatum adimit peræquatio ..., XI, 316, 317.

Sed, o quam vellem te, si possim, rerum omnium regina patientia, magis moribus concelebrare! Scio enim quia libentius in tuis moribus, tuis fundamentis, tuisque consiliis, quam in alienis nudisque sermonibus conquiescis, neque tantam in multiplicandis virtutibus laudem ponis quantam in finiendis. Tu virginitati præstas, ne flos ejus ullo morbo, ullo tempore deflorescat. Tu variarum semper in tempestatum crebris turbinibus constitutæ fidissimus viduitatis es portus. Tu sanctissimo conjugali jugo rudi cervice subeuntes, in nisum laboris, vel amoris æqualem, retinaculis blandis, quasi quidam peritus auriga, componis. Tu amicitiam idem velle atque idem nolle docuisti. Tu servituti unica ac fortissima consolatio sæpe libertatem paris. Tu paupertati præstas, ut habeat totum sui contenta, cum sustinet totum. Tu prophetas provexisti; Christo tu apostolos glutinasti. Tu quotidiana martyrum et mater es et corona. Tu murus fidei, fructus spei, amica charitatis. Tu specialiter omnem populum, divinasque virtutes, quasi crines effusos in unius verticis nodum, honorem decoremque conducis. Felix, æternumque felix est, qui semper te habuerit in se.— XI, 317, 318.

Cicero ait : « Si quis voluerit animi sui complicitam notionem evolvere, jam se ipse doceat, eum virum bonum esse, qui prosit quibus possit, nisi lacessitus injuria. » O quam iste philosophus simplicem veramque sententiam duorum verborum adjectione corrupit! Quid enim opus fuerit adjungere, nisi lacessitus injuria. Ut vitium bono viro quasi caudam turpissimam opponeret, patientiæque, quæ omnium virtutum maxima est, faceret expertem? Nociturum esse dixit bonum virum, si fuerit lacessitus; jam ex hoc ipso boni viri nomen amittat necesse est, si nocebit. Non minus enim malí est, referre injuriam quam inferre. Nam unde certamina inter homines, unde pugnæ, contentionesque nascuntur, nisi quod improbitati opposita impatientia magnas sæpe concitat tempestates? Quod si patientiam, qua virtute nihil verius, nihil homine dignius invenire potest, improbitati opposueris, exstinguetur protinus, tanquam igni aquam superfuderis. Sin autem provocatrix illa improbitas impatientiam sibi comparem nacta est, tanquam perfuso oleo, tantum excitabit incendium, ut id non flumen aliquod, sed effusio cruoris exstinguat. Magna itaque patientiæ ratio est quam sapiens homo ademit bono viro. Ut enim nihil malorum fiat, hæc sola efficit ; quæ si detur omnibus, nullum scelus, nulla fraus in rebus humanis erit. Quid igitur bono viro potest esse tam calamitosum, tamque contrarium quam iræ frena permittere, quæ illum non modo boni, sed etiam hominis appellatione despoliet? Si quidem nocere alteri, non est secundum hominis naturam... Nam et pecudes si lacessas, aut calce aut cornu repugnant; et serpentes ac feræ, nisi persequaris ut occidas, negotium non exhibent; et homines imperiti et insipientes, si quando accipiunt injuriam, cæco et irrationabili furore ducuntur, et iis qui sibi nocent vicem retribuere conantur. In quo igitur sapiens ac bonus vir a malis et insipientibus differt, nisi quod habet invictam patientiam qua stulti carent, nisi quod regere se ac mitigare iram suam novit quam illi, quia virtute indigent, refrenare non possunt? ..

Duobus igitur verbis duas virtutes maximas bono et sapienti viro, innocentiam patientiamque detraxit. Sed quia ipse caninam facundiam exercuit, voluit quoque hominem canino modo vivere, ut remordeat lacessitus. Quæ retributio contumeliæ quam perniciosa sit, et quas edere soleat strages, unde opportunius petetur exemplum, quam ex ipsius præceptoris casu tristissimo, qui dum his philosophorum præceptis gestit obtemperare, ipse se perdidit? Quod si lacessitus injuria patientiam tenuisset, si dissimulare, si ferre contumeliam boni viri esse didicisset, nec illas nobiles orationes alieno titulo inscriptas impatientia et levitas et insania profudisset, nunquam capite suo rostra, in quibus ante floruerat, crementasset; nec rem publicam funditus proscriptio illa delesset. Sapientis ergo ac boni viri non est velle certare, ac se periculo committere, quoniam et vincere non est in nostra potestate, et est anceps omne certamen; sed est sapientis et optimi viri, non adversarium velle tollere; quod fieri sine scelere ac periculo non potest; sed certamen ipsum, quod fieri et utiliter et juste potest. Summa igitur virtus habenda patientia est...

Ergo quoniam naturæ repugnare est impossibile et inutile, ut non commoveantur omnino, prius tamen quam commotio illa prosiliat ad nocendum, quod fieri potest, maturius sopiatur. Præcepit Deus non occidere solem super iram nostram, ne furoris nostri testis abscedat..., VI, 700-703.

De humilitate.

Sapientes, ut videri volunt, Græciæ viri, præter cæteros curiosi, otioso negotio, cor suum ultra quam licitum est, argumentis insolentibus extulerunt. Hi, cum ascendunt verbis in cœlum, cum Deum persuadent hoc esse quod volunt, cum assimulant se nosse rerum naturæ secreta, cum stellis nomina, soli labores imponunt... sic se et alios perdiderunt... David humilis, abjectus, ignobilis sui jacebat in domo patris, oves semper pascendo, propemodum peregrinus, innocens cum innocentibus deputatus. Hic placuit Deo, unctus in regem, spiratus in vatem, insolescit in regno, obumbrat neminem prophetæ terrore; injurias suas non exsequitur regia potestate; odientes se diligit, inimicis parcit; parricidalibus filiis ignoscit; persecutorem suum, et, quod magis est, regem aliquoties a Deo in manus traditum sibi, mavult semper timere quam occidere, inverso gratus officio, Deo, Dei munus retinendo, placiturus. Rex mansuetus, pater pius, propheta modestus, totum potest, a toto dissimulat, magnis ac mirabilibus sæculi non immutatur, mitem humilemque retinet ubique pastorem... Pharisæus et publicanus Dei stant in templo, Pharisæus insulse manus tendit in cœlum, quæ cædis sæpe, sæpe ministræ sunt rapinarum; oculos impudenter extollit, quorum lenocinio mundus infelix est. Intonat lingua, caret quæ nunquam veneno serpentis, et quod omni est majus insania, Deo se laudat. Publicanus autem non membratim Deum, sed totus exorat, quia timore totus est humilis, sua peccata contestans, pectus crebro percutiens, quodam modo cor suum manu verecunde castigat, postulatque tantum veniam delictorum taciturnitate, non voce. Quorum quis quid sit consecutus accipite. Qui totum sibi ipse promiserat, inanis; qui nihil præsumpsit, justificatus de templo discessit. — XI, 321, 322.

EADMERUS, Cantuariens. monach. — Humilitas est mons magnus, in cujus summitate lux est non modica, et honestarum personarum, id est sanctarum virtutum pulcherrima turba. Sed quicunque ad hunc pervenire desiderat, necesse est ut per gradus quosdam ascendat, si hunc montem agnoscere et inhabitare affectat (et sequitur relatio et explicatio septem graduum humilitatis). CLIX, 665-669.

BERNARDUS (S.), Clarævall. abb. — Humilitas est virtus qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit. Hæc autem convenit his qui ascensionibus in corde suo dispositis, de virtute in virtutem, id est de gradu in gradum proficiunt, donec ad culmen humilitatis perveniant, in quo, velut in Sion, id est in speculatione positi veritatem prospiciant..., CLXXXII, 942 (et sequuntur duodecim gradus humilitatis, CLXXXII, 942-957) et 599, 600.

De liberalitate.

JULIANUS POMERIUS. De justitiæ fonte procedit liberalitas, quæ exuberat etiam in eos qui nihil indigere videntur... Beneficentiæ multa sunt opera quibus necessitati laborantium misericorditer subvenitur et de terreno

censu regni cœlestis hæreditas comparatur, si modo absque ulla ostentatione opus beneficentiæ fiat; nec nos ad misericordiam faciendam turpis amor gloriæ popularis impellat. Inventi sunt quidam, qui diversis quidem diversorum necessitatibus subvenirent, sed aut appetitu comparandæ opinionis impulsi, aut carnali pietate commoti, aut spe recipiendi quod darent, aut reddendi quod accepissent necessitate constricti.

Sunt alii quos ad largiendum aliquid in pauperes sola movet versuta cupiditas, qui ad hoc aliqua erogant, ut hic majora recipiant; et quidquid eis velut pauperum proventibus datum fuerit erogandum, esurientibus illis pro quibus sustentandis accipiunt, totum aut prope totum quod acceperunt in suas voluptates expendunt, et, quod est deterius, inter munificos atque misericordes haberi vel etiam præ illis prædicari turpiter concupiscunt. Ab his omnibus et horum similibus longe diversi sunt illi qui non se in operibus suis, sed Deum cupiunt prædicari, quos ad opus bonum spes futuræ remunerationis adduxit; et ipsum solum volunt habere sui operis testem, a quo se recepturos credunt totæ fidei firmitate mercedem, LIX, 506, 507.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 474, 575.
BEDA, XCV, 125.
BERNARDUS (S.), Clarævall. abb., CLXXII, 478.
GERHOHUS, Vener. præpos., CXCIV, 1428.
GRATIANUS, CLXXXVII, 410.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 146, 291; LXXVI, 204, 105.
GUILLELMUS, archiepisc., CCI, 441.
HILDEBERTUS, Turonens. arch., CLXXI, 1115, 1116, 1117, 1118.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 45.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXII, 50.
JULIANUS POMERIUS, LIX, 506.
JOANNES, Carnot. episc., CXCIX, 719.
PETRUS, Blesens. archid., CCVII, 72.
PETRUS, Clarævall. abb., CCI, 1598.
PETRUS DAMIANUS (S.), Tardin., CXLV, 517.
RUPERTUS, abb. Tuitiens., CLXVIII, 535.
VENANTIUS FORTUNATUS, Pictaviens. episc., LXXXVIII, 104, 137, 164, 167, 168, 215.
WILLELMUS CALCULUS, monach. Gemmeticens., CXLIX, 900.

De mansuetudine.

ADAMUS, Perseniæ abb., CCXI, 644.
AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 619, 1135, 1715.
ANSELMUS, (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 595, 679.
AUGUSTINUS (S.), XXXII, 858, XXXIII, 33, 319, 510, 511, 521, 660; XXXIV, 2158; XXXV, 510, 1717; XXXVI, 870, 1584.
BALDUINUS, Cantuar. archiepisc., CCIV, 494, 496, 498.
BERNARDUS (S.), abb. Clarævall., CLXXXIII, 170; CLXXXV, 111, 511.
BRUNO (S.), ordinis Carthus. institutor, CLIII, 261.
CASSIANUS, XLIX, 1112.
DRUSTANUS, Corbeiens. monach., CVI, 1303.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXVII, 76, 881; LXXIX, 37.
HERVEUS, Burgidolens. monach., CLXXXI, 400.
HIERONYMUS (S.), XXVIII, 493, 592.
HILARIUS (S.), episc., IX, 952.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 1085.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 504.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 1157, 1181.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 709.
OTHLONUS, presbyt. et monach. Sancti Emmeranni Ratisbonnens., CXLVI, 74.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiens., CXX, 1052.
PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, XCIX, 442.
PETRUS Blesens., Bathoniens. archidiac., CCVII, 458.
PETRUS CANTOR, CCVI, 64.
RUPERTUS, abbas Tuitiens., CLXVII, 403.
STEPHANUS DE MURETO (S.), ordinis Grandim., CCIV, 1073.
SULPITIUS SEVERUS, XX, 245, 346.
VENANTIUS FORTUNATUS, episcopus Pictav., LXXXVIII, 148.
WILLELMUS, Malmesburiens. monachus, CLXXIX, 1275.

De æquitate.

AMBROSIUS (S.), Med. episc., XV (pars. 2.), 11.
AUGUSTINUS (S.). Hipp. episc., XXXV, 144.
GERHOHUS, Venerab., CXCIII, 757.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXX, 651.
HELINANDUS, monac., CCXII, 737, 741.
HIERONYMUS (S.), presb., XXVII, 859.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXVIII, 568.
JOANNES, Carnotens. episc., CXCIX, 514.
JULIANUS POMERIUS, LIX, 505.
LACTANTIUS, VI, 897, 598.
NICOLAUS II, papa, CXLIII, 1348.
PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXCI, 584.
RABANUS MAURUS, archiepisc., CIX, 1064, 1065.

DE QUIBUSDAM ALIIS VIRTUTIBUS CHRISTIANIS.

De abnegatione.

AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXV, 858.
BEDA, Venerabilis, LXXXII, 554.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVI, 1273.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXVIII, 577.
HILDEBERTUS, Venerab., archiepiscop., CLXXI, 473, 660, 858.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 339.
RABANUS MAURUS, CXII, 1172.

De abstinentia.

ADALGERUS, episcop., CXXXIV, 924.
ADAMUS SCOTUS, Præmonst. monach., CXCVIII, 1519.
ALCUINUS, abb., C, 1079.
ANACLETUS, antipap., CLXXXIX, 715.
ANSELMUS (S.), Cant. arch., CLVIII, 623, 1112.
ANSELMUS, Havelberg. episc., CLXXXVIII, 1104.
AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXII, 1538-1561; XXXIII, 980; XXXIV, 746; XXXVI, 1045, 1047, 1055; XXXVII, 390, 392; XLI, 506.
BENEDICTUS (S.), Aniapens. abb., CIII, 525.
BERNARDUS (S.), abb., CLXXXII, 782; CLXXXIV, 1245; CLXXXV, 1051.
BRUNO (S.), Signiacens. episc., CLXVI, 936, 940.
CASSIANUS, Massiliens. presbyt., XLIX, 225, 239, 244.
GAUFRIDUS, abb., CCV, 875.
GERHOHUS, præposit. Reichersp., CXCIV, 1241, 1243.
GOZPERTUS, abb., CXXXIX, 568.
GRATIANUS, CXXXVII, 36.
GREGORIUS, (S.), Turonens. episc., LXXII, 576.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 263; LXXVII, 81; LXXXIX, 514, 515, 521, 522, 564, 597.
GUIBERTUS, Venerabil. abb., CLVI, 126.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 556, 585, 874, 1116; XXIII, 305, 306; XXVIII, 567.
HILDEBERTUS, Venerab. archiep., CLXXI, 1040.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 319, 327.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXXVIII, 518.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episcop., LXXXIV, 651; LXXXV, 1142.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 326, 423.
JULIANUS POMERIUS, LIX, 461-470.
LEO MAGNUS (S.), pap., XIV, 105, 266, 272, 439, 440, 457.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 1316; CCIX, 49.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXLV, 544-546, 765.
PETRUS DE HONESTIS, Ravennat. cleric., CLXIII, 723.
PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc., CLCII, 511.
PONTIUS, abb., CLXIII, 1477.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 424, 692.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 18-20, 1102.
SMARAGDUS, abb., CII, 622.
TAIO, Cæsaraugust. episc., LXXX, 861, 862.

De benignitate.

AUGUSTINUS (S.), XXXIV, 259.
BERNARDUS, abb. Clarævall., CLXXXIII, 659; CLXXXIII, 141.
CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 27, 85.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1034.
GERHOHUS, præpos. Reichersperg., CXCIV, 1231, 1261.

GREGORIUS MAGNUS, papa, LXXVII, 1014.
HERVEUS, Burgidolens. monach., CLXXXI, 1192.
HIERONYMUS (S.), XXVIII, 420.
HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CLXXI, 1021.
HONORIUS, Augustodun. monach., CLXVII, 1209.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 227, 585, 811; CLXXVII, 662.
INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 427.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 857.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 18.
LACTANTIUS, VI, 679.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 534.
NICOLAUS II, papa, CXLIII, 1360.
ODO (S.), abb. Cluniacens., CXXXIII, 536.
RABANUS MAURUS, archiepisc., CX, 97.
STEPHANUS, Tornacensis, CCXI, 525, 532, 475
THOMAS Cisterc. et Algrinus cardin., CCVI, 960.
TOMELLIUS, monachus Hasnoniensis, CXLVII, 596.

De bonitate.

ABÆLARDUS PETRUS, abb. Rug., CLXXVIII, 1703, 1722, 1729.
AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 971, 1541; XV (prima parte), 111, 165, (secunda parte) 971, 1541.
BRUNO (S.), Carthus. institut., CLIII, 25, 504, 506.
CASSIANUS, presbyt., XLIX, 1248.
EADMERUS, monach., CLIX, 624.
ELIGIUS (S.), episc., LXXXVI, 508.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXXIX, 580
HERVÆUS, monach., CLXXXI, 1192.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXVIII, 420.
HONORIUS, monach., CLXXII, 1240.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 208, 925.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., CXXX, 65.
RABANUS MAURUS, Mog. arch., CXI, 1585.
ROBERTUS PULLUS, cardinal., CLXXXVI, 804, 806.
STEPHANUS DE MURETO (S.), monach., CCIV, 1106.
TERTULLIANUS, presbyt., II, 271, 287, 290, 299.

De clementia.

ALCUINUS, abb., CI, 945.
AIMOINUS, monach. Floriacens., CXXXIX, 686.
AUGUSTINUS (S.), XXXIII, 659.
BERNARDUS, abbas Clarævallens., CLXXXII, 445.
CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 78.
EUGENIUS (S.), Tolet. episc., CLXXXVIII, 597.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 454.
HAYMO, Halberstatens. episc., CXV, 202.
HIERONYMUS (S.), XXII, 794; XXIII, 555; XXIV, 948; XXVIII, 516.
ISIDORUS, Hispal. episc., LXXXIII, 619, 721.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 544.
JOANNES GUALBERTUS, abb. et Vallumbr. congr. fundator, CXLVII, 710.
JOANNES, cognom. Saresberiens., Carnot. episcopus, CXCIX, 529.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 693.
OTHLONUS, presbyt. et monach., CXLVI, 182.
PETRUS, diac et monach. Casinens., CLXXIII, 1088.
RUPERTUS, abb., Tuitiens., CLVII, 566; CLXVIII, 176.
SMARAGDUS, abb., CII, 958, 959.

De compassione.

ADALGERUS, episc., CXXXIV, 927.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 169.
ALCUINUS, abb., CI, 620.
ALFREDUS, abb., CXCV, 554, 557.
AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXV, 215, 1440.
BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 532, 617 *et seqq.*, 620.
BERNARDUS (S.), abb., CLXXXIII, 708; CLXXXIV, 1216; CLXXXV, 1096.
BRUNO (S.), Signiacens. episc., CLXIV, 561.
DIONYSIUS, Alexandr. episc., III, 95.
FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc., LXV, 559.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXIX, 58, 182, 185, 207, 295, 331, 385, 480, 495.
HAYMO, episc., CXVIII, 922, 925.
HILDEBERTUS, archiep., CLXXI, 917.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 852.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXXVI, 1209.
ISIDORUS (S.), Hispalens episc., LXXXIII, 615.
LEO IX, papa, CXLIII, 451.
PETRUS DAMIANUS (S.), card., CXLIV, 280; CXLV, 510, 697.
RABANUS MAURUS, CVIII, 1114; CX, 101.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1079.
RUPERTUS, abb., CLXVIII, 938, 944.
SMARAGDUS, abb., CII, 615, 614.
WERNERUS, abb., CLVII, 1107.

De confessione (fidei).

ALCUINUS, abbas, C, 764; CI, 475, 485, 495, 500, 1027.
AMBROSIUS (S.), episc., XIV, 1634.
ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVII, 1019, 1035, 1325; CXXVIII, 21, 29, 31, 64, 186, 187.
AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXII, 779; XXXIV, 1566; XXXV, 108, 225, 226, 512, 1020, 1175, 1218, 1281, 1405, 1464, 1495, 1774, 1844, 1878; XXXVII, 276.
BEDA, XCII, 475
BERNARDUS (S.), Clarævall., CLXXXIV, 747.
CAROLUS MAGNUS, imp. Aug., XCVIII, 559.
CASSIANUS, presbyt., L, 60-66, 69, 89, 173.
CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 236.
CYPRIANUS (S.), Carth. episc., IV, 90, 262, 273, 271, 314, 349, 350, 351, 358, 655, 792, 799.
GREGORIUS (S.), Turon. episc., LXXI, 778, 779, 801 *et seqq.*..... 1103 *et seqq.*..... 1106.
HERVÆUS, Burgidolens. monach., CLXXXI, 297.
HILARIUS (S.), episc., IX, 508.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXXVII, 516, 540, 673.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXII, 223; LXXXIII, 604.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 447 *et seqq.*...., 450.
LACTANTIUS, VII, 597.
LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 517, 598, 429, 436, 797; LV, 1005.
LEO MARSICANUS, card., episc. Ostiens., CLXXXIII, 996.
LEODEGARIUS (S.), Augustod. episc., XCVI, 358, 359, 361, 362, 363.
LIBERIUS, papa, VIII, 1357.
MARTINUS (S.), papa, LXXXVII, 163.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 891,
NAZARIUS, VIII, 589, 590.
ODILO (S.), abbas Cluniac., CXLII, 1035.
PATRICIUS (S.), episc., LIII, 801-814.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiensis, CXX, 87 *et seqq.*...., 672.
PAULINUS (S.), patriarcha Aquileien., XCIX, 466.
PETRUS LOMBARDUS, CXCI, 505, 1207.
PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1580.
PETRUS, monach., CCXIII, 607, 608.
PHILIPPUS DE HARVENG, CCIII, 1337, 1349.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CX, 70.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1075.
RUFINUS, presbyt., XXI, 91, 92.
RUPERTUS, abbas, Tuitiensis, CLVII, 1339; CLIX, 196, 1353, 1375.
SMARAGDUS, abbas CII, 712.
TERTULLIAN., I, 702; II, 77, 143, 445.
VALERIANUS (S.), episc., LII, 739.
VICTOR VITENSIS, LVIII, 244, 245, 262, 263, 265, 378, 379, 380, 391, 429.

De compassione.

ALGERUS, canon. et scholast. Leodiensis, CLXXXI, 899.
AUGUSTINUS (S.), XXXIII, 365; XXXV, 1105, 1660.
BERNARDUS, abbas Clarævallensis, CLXXXIV, 1224.
CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 40.
GODEFREDUS, Stabulens. monach., CXLIX, 315.
GUIGO I, Carthus maj. Prior gen., CLI, 622.
GUIGO II, Carth. maj. Prior gen., CLII, 838.
HAYMO, Halberstat. episc., CXVIII, 915.
HINCMARUS, Rhemensis archiepisc., CXXVI, 717.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 1052.
OTHLONUS, presbyt. et monachus, CXLVI, 285.
PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXCI, 1614.

De constantia.

ADAMUS SCOTUS ordinis Præmonst., CXCVIII, 870.
ALCUINUS, abbas, C, 145.
AUGUSTINUS, (S.), XXXIII, 224, 509.
BEDA, XCII, 25.
BERNARDUS, abbas Clarævallens., CLXXXI, 286, 327, 1089; CLXXXV, 1115.

BRUNO (S.), Carth. instit., CLIII, 417.
GELASIUS II, papa, CLXIII, 487.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 292, 555, 569, 793.
GUIBERTUS, abb. Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 41.
GREGORIUS (S) papa, LXXXIX, 503.
HELINANDUS, Frigidimontis monach., CCXII, 761.
HILDEBERTUS, Turon., archiep., CLXXI, 1053.
HILDEGARDIS, (S) abbatissa, CXCVII, 1177.
HUGO DE SANCTO VICTORE, CLXXVII, 748
INNOCENTIUS III, papa, CCXVI, 455.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 1526.
LACTANTIUS, VI, 697.
LEO MAGNUS, (S.), papa, LIV, 845.
LEODEGARIUS, (S.), episc. Augustod., XCVI, 359.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 911.
PAULUS I, (S.), papa, LXXXIX, 1146.
PETRUS DAMIANUS, (S.), CXLV, 518.
PETRUS, Vallis Cernaii monach., CCXIII, 607.
STEPHANUS, Parisiens. episc., CLXXIII, 1114.
STEPHANUS, Tornacens. episc., CCX, 559.
THOMAS (S.), Cantuar. archiep., et martyr, CXC, 506.
VENANTIUS FORTUNATUS, episcop. Pictav., LXXXVIII, 109.
VICTOR Vitensis, LVIII, 246.

De contritione.

AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXII, 739; XXXV, 947, 1902, 1903.
BERNARDUS, (S.), abb., CLXXXII, 819.
GREGORIUS (S.), MAGNUS, papa, LXXIX, 552, 555, 596.
ISIDORUS (S.), Hisp. episc., LXXXIII, 657.
RICHARDUS a S. VICTORE, CXCVI, 1077, 1078.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVIII, 195, 198, 943.

De fidelitate.

BERNARDUS, abbas Clarævallensis, CLXXXII, 580.
CALIXTUS II, papa, CLXIII, 1215.
CANUTUS, rex, CLI, 1171.
GERHOHUS, præposit Reichersperg. CXCIII, 490.
HUGO DE SANCTO VICTORE, CLXXVII, 24.
INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 18, 352, 737, 786; CCXV, 32, 568, 597, 598, 818, 885, 977, 985, 1563; CCXVI, 147, 738, 1169.
IVO (S.), Carnot. episc., CLXII, 313, 335, 386.
JOANNES, cognom. Saresberiensis, Carnot. episc., CXCIX, 626.
LANDULFUS junior, sive de Sancto Paulo CLXXIII, 1539.
LANFRANCUS, Cantuar. archiep., CL, 517, 537.
LEO MARSICANUS, card., episc., et Petrus Diac., monach, CLXXIII, 905.
TERTULLIANUS, I, 933.
URBANUS II, papa, CLI, 376, 445.

De fletu.

AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 241; XV, (prima parte), 215, 226.
ANSELMUS (S.), Cantuar. episc., CLVIII, 892, 893, 894.
AUGUSTINUS (S.), XXXII, 697; XXXV, 1763.
BALDUINUS, Cantuariensis archiepisc., CCIV, 500.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVI, 1068, 1195.
HIERONYMUS (S.), XXIII, 1042; XXV, 874.
HILARIUS (S.), episc., IX, 932.
IVO (S.), episc. Carnotensis, CLXII, 577, 578.
JOANNES VIII, papa, CXXVI, 666.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 264, 311, 312.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CXI, 872, 873.
RATHERIUS, Veronensis episc., CXXXVI, 557.

De gaudio.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstratensis, CXCVIII, 831.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 138.
ALCUINUS, abb., C, 44, 957.
AMEDEUS, Lausannensis episc., CLXXXVIII, 1331.
AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 880, 1501.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 655, 721.
AUGUSTINUS (S.), XXXII, 793, 1189, 1237; XXXIII, 1085; XXXIV, 1306, 1307, 1458, 1502; XXXV, 271, 559, 691, 1083, 1086, 1212, 1640, 1661, 1679, 1764, 1775, 1777, 1796, 1797, 1864, 1870, 1885; XXXVI, 142, 901, 955, 1189; XXXVII, 330.
BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 515.
BERNARDUS (S.), abbas Clarævallensis, CLXXXIII, 587; CLXXXIV, 261; CLXXXV, 115.
BRUNO (S.), ord. Carthus. instit., CLIII, 337, 338.
CYPRIANUS (S.), IV, 318, 351, 417, 434, 885.
EADMERUS, Cantuar. monach., CLIX, 567, 570, 589, 642.
GREGORIUS MAGNUS, papa, LXXV, 741, 742; LXXIX, 291, 345, 567, 588.
GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 160.
HAYMO, Halberstatens. episc., CXVIII, 888, 889.
HIERONYMUS (S.), XXII, 811; XXVIII, 49.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 676.
HILDEBRANDUS junior, CLXXXI, 1696, 1697.
HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 728, 1169, 1240.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 172, 186, 495.
JOANNES, cognom. Saresberiensis, Carnot. episc., CXCIX, 977.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 397.
ORDERICUS VITALIS, Angligena, mon., CLXXXVIII, 686.
PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiensis, CXX. 135, 136.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 825.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CIX, 16.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 417, 1382; CLXVIII, 234, 908; CLIX, 37, 130.
STEPHANUS de Mureto (S.), ordinis Grandimont. CCIV, 1115, 1120.
THOMAS, Cisterciens., CCVI, 675, 860.
URBANUS II, papa, CLI, 538.
WIBALDUS, abbas Stabul. et Corbeiensis, CLXXXIX, 1135.

De gratitudine.

ALCUINUS, abb., CI, 469.
AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 318, 331, 333, 1316, 1656, 1675.
ANSELMUS (S.), archiepisc., CLVIII, 802.
AUGUSTINUS (S.), episc., XXXIII, 110, 558, 576, 851, 856, 988; XXXV, 571, 498, 562, 563, 1140, 1171, 1172; XXXVI, 459, 908, 950, 1956, 1287; XXXVII, 20, 21; XXXVIII, 221; XXXIX, 624; XLI, 151, 989, 996, 1248.
BEDA, Venerab., XCI, 599 *et seqq.*, 512.
BRUNO, Carthusian. institut., CLIII, 20, 293, 435
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 1155; XXVII, 1571.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 295, 297.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 529, 727.
INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 55.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 243.
MATHILDIS (sancta), regin., CXXXV, 893.
MAXIMUS (S.), Taurin. episc., LVII, 456.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 535.
REINERUS, monach., CCIV, 145.
RODULFUS, abb., CLXXIII, 105.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXIX, 171; CLXX, 338.
VENANTIUS FORTUNATUS, episc Pictav., LXXXVIII, 117.
WALAFRIDUS STRABUS, monach., CXIV, 2055.

De humilitate.

ADALGERUS, incertæ sedis episc., CXXXIV, 917.
ADAMUS PERSENIÆ, CCXI, 644.
ADAMUS SCOTUS, monach., CXCVIII, 41, 410, 519, 870.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 475, 605, 607.
ALCUINUS, abb., C, 94, 139, 455; CI, 619, 620.
ALEXANDER III, CC, 505.
ALGERUS, scholastic., CLXXX, 910.
AMBROSIUS (S.), episcop., XIV, 1257, 1255, 1325, 1329, 1333, 1341, 1355, 1570, 1597, 1598, 1599, 1410, 1463, 1486, 1490, 1777, 1817; XV (prima parte), 120, 127, 139, 253, 280, 600, 881, 1394.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 370, 610, 680; CLIX, 112.
AUGUSTINUS (S.), XXXII, 674, 701, 826, 1379; XXXIII, 442, 483, 612, 983, 1029; XXXIV, 1604, 1606, 1690, 1787, 1794, 2138; XXXV, 145, 159, 267, 270, 314, 320, 427, 428, 446, 947, 968, 995, 1082, 1119, 1128, 1142, 1165, 1184, 1186, 1203, 1204, 1205, 1229, 1235, 1254, 1280, 1338, 1427, 1429, 1450, 1454, 1462, 1472, 1475,

1492, 1505, 1541, 1550, 1555, 1566, 1589, 1597, 1669, 1670, 1671, 1705, 1712, 1713, 1714, 1715, 1727, 1735, 1751, 1752; XXVI, 107, 108, 112, 115, 142, 191, 541, 554, 585, 587, 586, 671, 684, 685, 687, 778, 780, 782, 876, 895, 981, 1036, 1278, 1287, 1295, 1322, 1396, 1503, 1555, 1558, 1560, 1561; XXVII, 82, 185, 316, 413 *et seqq.*, 427; XXVIII, 421, XXXIX, 887, 957; XLI, 161, 257.

BEDA, Venerab., XCIV, 759.

BENEDICTUS (S.), monach., LXVI, 371, 376.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 449, 517, 648, 649, 692, 833 *et seqq.*, 870.

BERNARDUS (S.), Clarævall. abb., CLXXXII, 445, 576, 599, 600, 816, 828, 941 *et seqq.*, 955; CLXXXIII, 669, 959, 987; CLXXXIV, 575, 667, 693, 795, 1260.

BRUNO (S.), ordinis Carthus institt., CLII, 799, 912, 1306.

BRUNO (S.), Signiens. episc., CLXIV, 809, 1111; CLXV, 915 *et seqq.*, 919, 942.

CASSIANUS, XLIX, 87, 88, 189, 190, 900, 1004, 1111.

CHRODEGANGUS (S.), episcop., LXXXIX, 1059.

DONATUS (S.), episcop., LXXXVII, 285, 287.

EADMERUS, Cantuar. monach., CLIX, 665, 666, 667, 668.

ELIAS DE COXIDA, abb., CCIX, 993.

ERNALDUS, abb., CLXXXIX, 1598, 1606.

EUCHERIUS (S.), Lugdun. episc., 1209 *et seqq.*, 1212.

EUGYPPIUS episc., LXII, 850.

FULGENTIUS, Ruspens. episc., LXV, 524, 539, 550.

GERHOHUS, præpositi., CXCIII, 654; CXCIV, 1304.

GRATIANUS, CLXXXVII, 441, 450.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 255, 447, 596, 630, 742; LXXVI, 202, 230; LXXVII, 54, 1051; LXXIX, 59, 66, 81, 86, 96, 140, 186, 194, 287, 296, 297, 560, 598, 440, 452, 455, 485, 569, 579, 618, 655.

GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 65, 113, 168, 215, 538, 540, 546, 590, 591, 592.

GUIGO I, Carthus. maj., Prior gen. quintus, CLIII, 795.

GUILLELMUS, archiepisc., CCI, 441.

HAYMO, Halberstatens. episc., CXVIII, 904, 905.

HENRICUS DE CASTRO MARSIACO, cardin., CCIV, 247.

HERVÆUS, Burgid. monach., CLXXXI, 1035, 1036.

HIERONYMUS (S.), XXII, 553, 414, 492; XXIII, 551, 557; XXV, 220, 554, 565; XXVI, 418, 511, 1151, 1538; XXVIII, 24, 145, 492, 495.

HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 149, 171, 295, 431, 516, 517, 539, 641, 669, 900, 902.

HILDEGARDIS (sancta), abbatissa., CXCVII, 174, 191, 302, 979.

HINCMARUS, Remensis archiep., CXXVI, 34.

HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1240.

HUGO, episc. Lincolniens. in Anglia, CLIII, 947, 1001.

HUGO DE SANCTO VICTORE, CLXXV, 700, 715; CLXXVI, 887, 997, 1002; CLXXVII, 505, 548, 804, 659, 707, 758, 846.

INNOCENTIUS III, pap., CCXV, 638, 669, 1397.

ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 704, 849, 864, 1133, 1181, 1201.

IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 792; CLXII, 586.

JOANNES, Carnotens. episc., CXCIX, 526, 985.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 478.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 258, 259, 544; LV, 161 *et seqq.*, 181.

MANEGALDUS, CLVI, 165.

MARTINUS (S.), presbyt., CCVIII, 544.

MARTINUS (S.), Dumiensis episc., LXXI, 59, 42.

MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 889, 895, 894.

NOVATUS, Catholicus, XVIII, 67, 68, 69, 70.

ODO (S.), abbas Cluniacens., CXXXIII, 123, 160, 451, 533.

OTHLONUS, presb. monach. Ratisb., CXLVI, 268.

PAULINUS (S.), Nolanus episc., LXI, 33, 54, 74.

PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch., XCIX, 212, 228, 442.

PETRUS Blesensis archidiac., CCVII, 18, 114, 291, 844.

PETRUS CANTOR, CCV, 43, 58, 61, 181.

PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1591.

PETRUS DAMIANUS (S.), card., CXLIV, 337, 525; CXLV, 233.

PETRUS, Clarævallens. abb., CCI, 1599.

PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXCI, 256.

PLACIDUS, ignotæ sedis episc., CLXIII, 638, 659.

RABANUS MAURUS, CVIII, 1212; CIX, 85, 850; CXI, 742; CXII, 959.

RATHERIUS, Veron. episc., CXXXVI, 167,

RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 465, 1550, 1546.

REMIGIUS, Antissiodorens. monach., CXXXI, 272.

ROBERTUS PULLUS, cardinal., CLXXXVI, 1107.

RUFINUS, incertæ sedis episc., CL, 1627.

RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 544, 580, 1125, 1254; CLXIX, 1228; CLXX, 622, 628.

SIGEBERTUS, Gemblacensis, CLX, 767.

SMARAGDUS, abb., CII, 607, 608, 805 *et seqq.*, 829, 956, 957.

STEPHANUS DE MURETO, monach., CCIV, 1019, 1117, 1149.

SYMPHOSIUS AMALARIUS, chorepisc., CV.

TAIO, Cæsaraugust., LXXX, 827, 847, 885, 886.

THOMAS, Cisterciens., CCVI, 28, 760.

VALERIANUS (S.), episc., LII, 755, 756, 757, 758.

VENANTIUS FORTUNATUS, episcop., LXXXVIII, 115.

VICTOR, Capuan. episc., LXVIII, 207.

ZACHARIAS, Chrysopolit., CLXXXVI, 280.

WERNERUS, abbas Sancti Blasii, CLVII, 1167, 1169.

WIBALDUS, abb., CLXXIX, 1290.

De modestia.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 551.

ALCUINUS, abb., CI, 945.

AMBROSIUS (S.), episc., XV (prima parte), 44, 45, 46, 88.

AUGUSTINUS (S.), episc., XXXII, 711, 975.

AUSONIUS, XIX, 826.

BERNARDUS (S.), abb., CLXXXII, 828; CLXXXIV, 1196.

CYPRIANUS (S.), episc., IV, 1110, 1111, 1112.

HENRICUS DE CASTRO MARSIACO, CCIV, 247.

HIERONYMUS (S.), presb., XXVIII, 421.

HILDEBERTUS, archiep., CLXXII, 1054.

INNOCENTIUS III, pap., CCXIV, 454

ISIDORUS (S.), Hispal. episc., CLXXXIII, 704.

ROBERTUS DE ARBRISSEL., CLXII, 1079.

TERTULLIANUS, presbyt., I, 511, 935, 1288, 1515, 1516; II, 891, 911, 915.

De mortificatione.

AMBROSIUS (S.), episc., XV, (1 part.), 550.

ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 264.

AUGUSTINUS (S.), episc., XXXIII, 549, 552, 504, 507; XXXIV, 26, 28, 1808; XXXV, 1628; XXXVI, 855, 924; XXXVII, 570; XXXVIII, 529; XLI, 849.

BERNARDUS, (S.), Clarævall. abbas, CLXXXVI, 476.

CASSIANUS, XLIX, 194.

COLUMBANUS (S.), abbas et confessor. LXXX, 215, 233, 254, 255.

DRUTHMARUS, Corbeiens. monach., CVI, 1352.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXIX, 85, 520.

GUIBERTUS, abb. Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 95, 333.

HAYMO, Halberstat. episc., CXXVII, 759.

HIERONYMUS (S.), presbyt., XXVIII, 458.

HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 568, 941.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 171, 172, 175, 180, 185, 295, 379, 584, 587, 403, 411, 416, *seqq.*, 456, 441, 454; LV, 627.

MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 459, 460, 461.

PETRUS DAMIANUS (S.) cardin., CXLIV, 427.

PRUDENTIUS, LIX, 841, *seqq.*, 875

RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 476, 495, 505.

RUPERTUS, abb., Tuitiensis, CLVIII, 906, 998, 1102.

SMARAGDUS, abbas, CII, 673, 674.

De pace.

ADAMUS SCOTUS, CXCVIII, 821.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 153.

ALBERICUS Aquensis, CLXVI, 575.

ALCUINUS, abb., CI, 1249.

ALEXANDER III, papa, CC, 49, 51, 55 57, 272, 637, 1243.

ALGERUS, scholasticus Leodiensis, CLXXX, 873, 923, 924.

AMBROSIUS (S.), XIV, 595, 849, 978, 1357, 1509, 1510, 1652.

ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 682.

AUGUSTINUS, (S.), XXXIII, 856, 1020, 1026; XXXIV, 1225, 1546, 1665, 1901, 1902, 2066, 2142; XXXV, 519, 562, 1075. 1076, 1655, 1656, 1668, 1688, 1922, 1956; XXXVI, 121, 125, 170, 912, 1582, 1586; XXXVII, 66,

261, 262, 359, 360; XXXVIII, 84, 108, 440, 444, 516, 547, 656 *seqq.*, 690, 750; XXXIX, 166; XL, 85, 308, 694.
BEDA Venerabilis, XCII, 25; XCV, 82.
BENEDICTUS (S.), abb. CIII, 459, 442, 688.
BERNARDUS (S.), abb. Clarævall., CLXXXII, 129, 283, 916, 1106; CLXXXIII, 725, 740.
BRUNO (S.), Signiens. episc., CLXIV, 121, 226; CLXV, 922, 923, 924, 925, 926.
CASSIODORUS, Senator, LXIX, 918, 919.
COELESTINUS III, papa, CCVI, 1178.
CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 57, 73.
CYPRIANUS (S.), IV, 249 *seqq.*, 293, 505, 554, 548, 412, 464, 477, 482, 518, 641, 647.
DROGO, cardin. Ostiensis, episc., CLXVI, 1558.
DRUTHMARUS, Christian. monach., CVI, 1551.
ELIGIUS, Nov. episc., LXXXVII, 593, 597.
EUGENIUS (S.), Toletan. episc., LXXXVII, 550, 560, 597.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1124.
FULBERTUS (S.), Carnot. episc., CXLI, 553.
GERHOHUS, præposit., CXCIII, 1301.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 458, 758, LXXVII, 552, 1262, 1516, 1517; LXXIX, 59, 215, 238, 526, 545, 616, 654.
GUIBERTUS, abb., CLVI, 185, 1096.
GUIGO I, Carthusian. prior, CLIII, 601.
HAYMO, episc., CVI, 74, 506.
HERBERTUS de Boseham, sancti Thomæ clericus a secretis, CXC, 1259, 1251, 1253, 1320.
HERVEUS, Burgidolensis monach., CLXXXI, 451, 771, 1128.
HIERONYMUS (S.), XXII, 1080; XXIII, 57; XXV, 560; XXVII, 1201; XXVIII, 34, 252, 524.
HILARIUS (S.), episc., IX, 953, 958.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 518, 1025.
HINCMARUS, Remens. archiep., CXXVI, 454.
HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 563, 580, 722, 1240.
HUGO DE SANCTO VICTORE, CLXXVI, 1159; CLXXVII, 457, 620, 767.
INNOCENTIUS I, papa, XX, 540 *seqq.*, 543.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 258.
INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 426, 1228; CCXVI, 469, 774; CCXVII, 810, 909.
ISIDORUS (S.), Hispal., episc., LXXXIII, 55, 854, 1248, 1299.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 141.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 814; CLXII, 62, 278, 442, 445.
JOANNES SCOTUS, CXXII, 1164, 1165-1167.
JOANNES BELETHUS, CCII, 54.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 215 216, 287, 463.
LEO IX (S.), papa, CXLIII, 777.
LUCIUS III, papa, CCI, 1094.
PASCHALIS II, papa, CLXIII, 78, 505, 556, 580.
PASCHASIUS RADBERTUS, abb., CXX, 225, 224.
PETRUS, Blesens., CCVII, 408.
PETRUS CANTOR, CCVI, 295-297.
PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiepisc., XLII, 679.
PETRUS LOMBARDUS, Magister sententiarum, CXCI, 1145; CXCII, 196, 283.
RABANUS MAURUS, archiepisc., CVIII, 911; CIX, 1197, 1246; CXII, 1016, 1256.
REMIGIUS, Antissiod. monach., CXXXI, 97.
RUFINUS, episc., CL, 1594 *seqq.*, 1637.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVII, 559, 1514; CLXVIII, 794, 1500; CLXIX, 186; CLXX, 45.
SMARAGDUS, abb., CII, 609, 710, 764, 957.
STEPHANUS (S.), abb., Cisterciens., CLXVI, 1452.
STEPHANUS DE MURETO, CCIV, 1154.
STEPHANUS, Tornac. episc., CCXI, 516.
SUGERIUS, abb. Sancti Dionysii, CLXXXVI, 1398.
SYMPHOSIUS AMALARIUS, CV, 1329, 1330.
TAIO, Cæsaraugustanus episc., LXXX, 882, 885.
TERTULLIANUS, I, 621; II, 56, 155, 891.
THOMAS (S.), Cantuar. archiepisc., CXC, 298, 505.
URBANUS III, papa, CCII, 1416.
VALERIANUS (S.), episc., XLII, 728 *seqq.*, 731.
VENANTIUS FORTUNATUS, episcopus Pictaviens., LXXXVIII, 199.
WIBALDUS, abb. Stabulens. et Corbeiens., CLXXXIX, 1542, 1577, 1578, 1452.

De patientia.

ADALGERUS, incertæ sedis episc., CXXXIV, 952.
ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstrat., CXCVIII, 261.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 140.
ALCUINUS, abb., C, 545, 546; CI, 152, 530.
ALEXANDER III, papa, CC, 427.
AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 1529, 1419; XV (prima parte), 600, 1050, 1515, 1519.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 597, 681, 1124, 1135; CLIX, 94.
AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXIII, 530, 549, 552, 655, 656, 668; XXXIV, 289, 1259, 1260, 1706, 1955; XXXV, 298, 757, 758, 1276, 1329, 1577; XXXVI, 54, 297, 298, 467, 825, 860, 1253, 1287, 1463; XXXVII, 21, 228, 545, 568, 611 *seqq.*, 662; XLI, 185.
BEDA, XCII, 281.
BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 650, 651, 680.
BERNARDUS (S.), abb. Clarævall., CLXXXII, 129, 136, 561; CLXXXIII, 959; CLXXXIV, 573, 1261; CLXXXV, 509, 674, 801, 1105, 1161.
BRUNO (S.), ordinis Carthus. institutor, CLIII, 545, 299, 554, 467.
BRUNO (S.), Signiens. episc., CLXIV, 206, 947; CLXV, 926, 927, 928, 929.
CASSIANUS, presbyter, XLIX, 201, 556, 1114 *seqq.*, 1128.
CYPRIANUS (S.), episc., IV, 208, 512, 589, 621 *seqq.*, 673, 999.
EUGYPPIUS, abb., LXII 1081.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 60; LXXIX, 525, 576.
GUIGO I, Carth. maj. prior generalis quintus, CLIII, 621.
HAYMO, Halberstat. episc., CXVIII, 907 *seqq.*, 911, 944.
HERBERTUS DE BOSEHAM, Sancti Thomæ clerc. a secretis, CXC, 1276.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 895, 895; XXIV, 1063, 1066, 1090; XXV, 655; XXVIII, 580.
HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 350, 1034.
HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1259, 1240.
HUGO (S.), episc. Lincolniens., CLIII, 970.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 897.
INNOCENTIUS I (S.), pap., XX, 515.
INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 145.
ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 54, 852, 1136, 1180, 1247.
ISIDORUS Mercator, CXXX, 180, 690.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXII, 574.
LACTANTIUS, VI, 625, 694, 700, 701, 702.
LANFRANCUS, Cantuar. archiep., CL, 522.
LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 518, 436, 1154.
LEO IX (S.), papa, CXLIII, 481.
LEODEGARIUS (S.), episc. August., XCVI, 561, 575, 576.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 901.
ODO (S.), abb. Cluniac., CXXXIII, 49, 57, 65, 124, 635.
OTHLONUS, presbyt. et monach. Ratisb., CXLVI, 268.
PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, 247.
PETRUS CHRYSOLOGUS, LII, 506.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 217, 475.
PETRUS, Clarævall. abbas octavus, CCI, 1402.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CXI, 735, 1490.
REMIGIUS, Antissiodorensis monach., CXXXI, 179.
RICHARDUS a S. Victore, CXCVI, 18, 19, 23, 24, 1109.
RUPERTUS, abbas Tuitiens., CLXVII, 544; CLXVIII, 1102, 1594.
SMARAGDUS, abbas, CII, 606, 607, 947.
STEPHANUS DE MURETO, (S.) ordinis Grandimont., CCIV, 1073, 1100.
TAIO, Cæsaraug. episc., LXXX, 883, 884.
TERTULLIANUS, presb., I, 395, 1169, 1251 *et seq.*, 1275.
VENANTIUS FORTUNATUS, episcopus Pictav., CLXXXVIII, 151, 157.
ZENO (S.), XI, 511 *et seqq.*, 518.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuld. monach., CXIII, 666.
WIBALDUS, abb. Stabulens et Corb., CLXXXIX, 1575.

De perseverantia.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstrat. CXCVIII, 259.
ALANUS DE INSULIS. CCX, 145.
ALCUINUS, abb., C, 226, 504; CI, 345, 632.
ALEXANDER III, papa, CC, 80, 96, 109.
AMBROSIUS (S.), episc., XIV, 1343, 1487.
ANACLETUS antipapa, CLXIX, 696.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 329, 333, 402, 884, 895.
AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXIII, 986; XXXIV, 1725; XXXV, 66, 561, 665, 1809; XXXVI, 224; XXXVII,

21; XXXVIII, 328, 742; XLI, 921 *seqq.*, 1005, 1021, 1024, 1026, 1027.
BERNARDUS (S.), abb. Clarævallens. CLXXXII, 139, 527, 558, 644; CLXXXIV, 631, 1235.
CASSIANUS, presbyt., XLIX, 676.
CYPRIANUS (S.), episc., IV, 651.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1559.
EUGYPPIUS, abb., LXII, 1003.
GRATIANUS, CLXXXVII, 1727.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXIX, 460, 586.
HAYMO, episc. Halberstat., CXVI, 135; CXVIII, 932.
HERBERTUS DE BOSEHAM, cleric. sancti Thomæ a secretis, CXC, 1322.
HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CXXVII, 225, 1026.
HILDEGARDIS (S.), abbatissa, CXCVII, 155, 176, 531.
HONORIUS, Augustodunens. monach., CLXXII, 1241.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 897.
INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 813, 984; CCXVII, 100; CCXVII, 759.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 53.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 1201.
OTHLONUS, presb. monach. Ratisbonens., CLVI, 291.
PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiepisc., LII, 509.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXLIV, 845.
PETRUS Blesens., Bathonien. archidiaconus, CCVII, 114, 166.
PETRUS Pictaviens., Paris. Academiæ cancellarius, CCXI, 1130.
PROSPER (S.), Aquitan. episc., LI 162, 676.
RABANUS MAURUS, archiepisc. Moguntin., CVIII, 1112.
REMIGIUS, Antissiodorensis monach., CXXXI, 333.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1346.
STEPHANUS, episcopus Parisiensis, CLXXIII, 1414.
STEPHANUS DE MURETO (S.), ordinis Grandimontensis, CCIV, 1017, 1162.

De pudicitia.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 55.
AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 232, 272, 456, 870, 1244, 1550, 1771; XV, (prima parte), 210, 250, 532, 557, 487, 1307.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 870.
AUGUSTINUS (S.), XXXII, 1228; XXXIII, 1016; XXXV, 1000, 1001; XXXVII, 495, 496, 514, 513, 545; XXXVIII, 51, 473; XLI, 404, 415, 416, 724, 742, 745, 756, 762, 765, 799.
BERNARDUS (S.), abb. Clarævall., CLXXXIV, 562; CLXXXV, 1351, 1377.
CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VIII, 24.
CYPRIANUS (S.), episc., IV, 173, 820 *seqq.*
GUIBERTUS, abb. Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 413.
HIERONYMUS (S.), XXII, 400, 401, 506, 533, 558, 750, 1011, 1047, 1109, 1110, 1113, 1122; XXIII, 31, 94, 275, 281, 349, 541; XXVIII, 185, 582.
HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CLXXI, 1039, 1041.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., CLXXXIII, 52.
IVO (S.), episc. Carnotens., CLXI, 1247, 1248, 1250; CLXII, 159.
JULIANUS POMERIUS, LIX, 483.
LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 719.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 325.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 545.
REMIGIUS, Antissiodorens. monach., CXXI, 65.
RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVI, 445.
TERTULLIANUS, presbyt., I, 518, 555, 1228, 1244, 1316, 1326, 1332; II, 541, 905, 911, 980, 981, 1516.
VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pictav., LXXVIII, 157, 214.
ZENO (S.), episc., XI, 268, 269, 301.

De suavitate.

AUGUSTINUS (S.), XXXII, 1190; XXXV, 1565; XXXVI, 831, 920.
BERNARDUS (S.), abb. Clarævallensis, CLXXXIII, 847; CLXXXIII, 725.
GUIGO II, Carthus. majoris prior generalis, CLIII, 806.
HILDEBRANDUS JUNIOR, CLXXXI, 1698.
HUGO (S.), episc. Lincolnien. in Anglia, CLIII, 1029.
THOMAS Cisterciensis, CCVI, 602.

De taciturnitate.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 652, 655, 824 834.
HUMBERTUS, cardinal., CXLIII, 1170, 1177.
INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 1143.
ODO (S.), abb., CXXXIII, 66, 67.
PETRUS CANTOR, CCV, 191.
PETRUS DE HONESTIS, CLXIII, 720.
PONTIUS, abb., CLXIII, 1477.
RABANUS MAURUS, arch., CIX, 895; CX, 571.
RUPERTUS, abb., CLXVIII, 526.
SMARAGDUS, abb., CII, 801.

De vigilantia.

BERNARDUS (S.), abb. Clarævallensis, CLXXXIV, 1280.
HILARIUS (S.), episc., IX, 1038.
HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 746.
IVO (S.), Carnot. episc., CLXII, 554.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLV, 49, 321.

De zelo.

ALCUINUS, abbas, C, 411.
ALEXANDER III, pap., CC, 109, 111, 321.
AMBROSIUS (S.), episc., XV (prim part.), 146.
ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVII, 1055.
AUGUSTINUS (S.), XXXIV, 1471, 1472; XXXV, 1128, 1503; XXXVII, 140, 141; XXXVIII, 677; XXXIX, 138, 142 147.
BEDA, XCI, 663.
BENEDICTUS, monach. Occidentalium caput et sospitator, LXVI, 927, 928.
BERNARDUS (S.), Clarævall. abb., CLXXXII, 108, 129, 538, 565, 442, 476, 549, 775; CLXXXV, 241.
CASSIODORUS, senator, LXIX, 1081.
CHRODEGANGUS (S.), Metensis episc., CLXXXIX, 1075.
COELESTINUS III, papa, CCVI, 1115.
CYPRIANUS (S.), episcop., IV, 280, 568, 641, 643.
EUGENIUS (S.), episc. Toletanus, LXXXVII, 597.
EUGENIUS III, pap., CLXXX, 1299, 1420.
GERHOHUS, præposit., CXCIII, 634.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 54, 776, 975, 1019; LXXIX, 599.
HERICUS, Antissiodorens. monach., CXXIV, 1146.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 895; XXVII, 1223; XXXVIII, 581.
HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CLXXI, 918.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 958.
INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 874.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 70.
JOANNES GUALBERTUS (S.), abb. Vallumbrosanæ congreg. primus institutor, CXLVI, 803.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 316, 975.
ODO (S.), abbas Cluniacensis, CXXXIII, 418.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXLV, 570.
PETRUS LOMBARDUS, CXCI, 755,
RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CXI, 1250; CXII, 1088.
RUPERTUS, CXLVII, 1314; CXLVIII, 230, 755, 954.
SEDULIUS SCOTUS, CIII, 314.
SMARAGDUS, abbas, CII, 638, 639, 929, 937, 938.
SYMPHOSIUS AMALARIUS, Metensis chorepiscopus, CV, 867.
THOMAS (S.), Cantuariens archiepisc., CXC, 296.
THOMAS Cisterciens., CCVI, 1115.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach., CXIV, 1035, 1044.
WIBALDUS, Stabulens. abb., CLXXXIX, 1165, 1334.
WILLELMUS (S.), abb., CCIX, 599.

De indulgentia.

ALCUINUS, abb., CI, 618.
ALGERUS, Scholastic., CLXXX, 860.
AUGUSTINUS (S.), episc., XXXV, 592, 1301, 1877; XXXVI, 141, 245; XXXVII, 223.
CYPRIANUS (S.), episc., IV, 198, 267, 302, 310, 554, 561.
HAYMO, episcop., CXVIII, 912.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 506, 654, 657, 1050; XXIII, 264, 529.
ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 607, 620
LACTANTIUS FIRMICUS, VII, 533.
THOMAS Cisterc., CXC, 296.

De innocentia.

AIMOINUS, monach. Floriacens., CXXXIX, 776.
AMBROSIUS (S.), XIV, 321, 649, 789, 999, 1008, 1494; XV (prima parte), 97, 154, 165, 1183.

AUGUSTINUS, XXXV, 102, 592, 603, 1008, 1068, 1286, 1317; XXXVI, 1560, 1561; XLI, 1515.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXIX, 327.
HENRICUS (S.), imperator, CXL, 120.
HIERONYMUS (S.), XXII, 962.
HILARIUS (S.), episc., IX, 935.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 1022.
HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 606.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 1141.
LACTANTIUS, VI, 635.
PETRUS BLESENSIS, Bathoniens. archidiac., CCVII, 145.
PETRUS LOMBARDUS, Magist. sentent., CXCII, 285.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 1087; CLXVIII, 935, 1037.
SMARAGDUS, abbas, CII, 635, 682.
VENANTIUS FORTUNATUS, Pictaviensis episc., LXXXVII, 167, 237.
WALAFRIDUS STRABUS, Faldens. monachus, CXIII, 591.

De jejunio.

ADSO, Dervensis monach., CXXXVII, 604.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 176.
ALCUINUS, abb., C, 165, 535, 456; CI, 24, 154, 155, 156, 406, 471, 473, 474, 511, 515, 609.
ANASTASIUS, abbas Romanus, XXVII, 1177.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 680; CLIX, 89, 90.
ANSELMUS, episc. Havel., CLXXXVIII, 1104, 1108.
ARIALDUS, diac., CXLIII, 1443.
ATTO, Vercellensis episc., CXXXIV, 40, 44, 45.
BEDA Venerabil., XCII, 15, 16, 424; XCIII, 445; XCIV, 572.
BENEDICTUS (S.), abb., CIII, 508.
BERNARDUS (S.), Clarævall. abb., CLXXXIII, 175, 176, 501, 745.
BERNO, abbas Augiæ divitis, CXLII, 1073, 1087 *et seqq.*, 1098.
BONIFACIUS (S.), Mogunt. arch., LXXXIX, 887.
BURCHARDUS, Wormatiensis episc., CXL, 883 *et seqq.*, 890.
CAROLUS, cogn. Magnus, imperator, XCVIII, 555.
CASSIODORUS, senator, LXIX, 827.
EGBERTUS (S.), archiepisc. Eborac., LXXXIX, 412 *et seqq.*
ELIGIUS (S.), episcop., LXXXVII, 484, 485, 611, 612 *et seqq.*, 626.
ERNALDUS, abb., CLXXXIX, 1633.
EUGYPPIUS, abbas, LXII, 837, 1012, 1055.
GERHOHUS, præpositi., CXCIII, 1384.
GRATIANUS, CLXXXVII, 36, 1721.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 263; LXXIX, 514, 516, 521.
GREGORIUS VIII, papa, CCII, 1539.
GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novig., CLVI, 859.
GUIGO I, Carthus. majoris prior. gen. quintus, CLIII, 733.
GUILLELMUS, archiepisc., CCI, 322.
GUNTHERUS, monach., CCXII, 207-210.
HAYMO, episcop., CXVII, 202; CXVIII, 925, 932, 951.
HALITGARIUS, episc., CV, 653, 677, 710, 717 *et seqq.*, 750.
HERMANNUS, Christian., CLXX, 818.
HILDEBERTUS, archiepisc., CLXXI, 442, 448-470, 569, 579, 741.
HILDEFONSUS, episc., XCVI, 116, 117, 120, 160, 170.
HINCMARUS, archiepisc., CXXVI, 454.
HONORIUS, Augustod. mon., CLXXII, 654, 684, 758.
HUGO V, abb. Cluniac., CCIX, 888.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 461, 890; CLXXVII, 454, 553.
INNOCENTIUS III, CCXV, 442; CCXVI, 1141.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXII, 258; LXXXIII, 652, 771, 848, 881.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 176, 347, 372, 380, 391, 399, 474, 489, 554, 754, 892, 1111.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 190, 265, 541, 788; CLXII, 579, 581.
JOANNES, archiep. Rotomag., CXLVII, 289.
JOANNES BELETHUS, theolog., CCII, 20, 23, 90, 137.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 171-175, 180, 185, 295, 379, 384, 387, 403, 411, 416, 417 *et seqq.*, 422, 457, 441, 454; LV, 627.
MARCULFUS, monachus, LXXXVII, 1127.
MARTINUS, presbyt., CCVIII, 215, 682; CCIX, 17, 151.
MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 459, 460, 461.
ODO (S.), abbas Cluniacens., CXXXIII, 103, 763, 949.
PASCHALIS II, papa, CLXIII, 364.
PASCHASIUS RADBERTUS, abb., CXX, 130, 151, 156, 157, 575.
PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarc., XCIX, 242, 247, 627, 628.
PETRUS CANTOR, CCV, 527.
PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1556, 1749, 1752.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 962, 963; CXLV, 520, 550, 560, 583.
PETRUS, Blesens. arch., CCVII, 1154.
PETRUS DE HONESTIS, clericus Ravennat., CLXIII, 722, 725.
PONTIUS, abb., CLXIII, 1477.
PRUDENTIUS, Aurel., LIX, 841 *et seqq.*, 875.
RABANUS MAURUS, archiepisc., CIX, 21, 792; CXI, 157, 341; CXII, 820, 1506, 1514, 1515.
RADULPHUS Ardens, CLV, 1778, 1782.
RATHERIUS, Veronensis episc., CXXXVI, 692, 693.
RATRAMNUS, Corb. monach., CXXI, 507, 512, 518.
REGINO, Prumiensis abbas, CXXXII, 221, 245, 244, 246, 571, 572, 457.
REMIGIUS, Curiensis episc., CII, 1103.
REMIGIUS, Antiss., monac., CXXXI, 73.
ROBERTUS PULLUS, cardin., CLXXXVI, 914.
RODULPHUS, Bituricens., episc., CXIX, 718, 719.
RUPERTUS, abb. Tuitiens., CLXVII, 1245; CLXX, 97, 599, 626, 628.
SMARAGDUS, abb., CII, 611, 612.
STEPHANUS DE MURETO, CCIV, 1158.
STEPHANUS (S.), abb., CLXVI, 1595.
SYMPHOSIUS AMALARIUS, Metens. chorepisc., CV, 879.
TAIO, Cæsaraug. episc., LXXX, 861, 862.
THEODORUS, archiep. Cantuar., XCIX, 935 *et seqq.*, 940.
THEODULPHUS, Aurelian. episc., CV, 203, 204, 205, 361.
UDALRICUS, Cluniac. monach., CXLIX, 675, 675, 690, 696.
VICTOR, episc. Capuanus, LXVIII, 271.
WALAFRIDUS STRABUS, CXIII, 338.
ZACHARIAS, episc., CLXXXVI, 142.

De parcitate.

AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XV (1ª parte), 600.
AUGUSTINUS (S.), XXXVI, 1045.
EUGYPPIUS, abbas, LXII, 565, 836.
HILDEBERTUS, Turonens. archiep., CLXXI, 1040.
OTHLONUS, presbyt. et monach. Ratisbon., CXLVI, 284.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLV, 517.

De pœnitentia.

ABÆLARDUS PETRUS, abbas Rugensis, CLXXVIII, 661, 663, 665, 668.
ADAMUS SCOTUS, abb. CXCVIII, 761.
AIMOINUS, monach. Floriacens., CXXXIX, 768.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 175.
ALCUINUS, abbas, CI, 624, 1183, 1191, 1227.
ALBERICUS, Aquensis, CLXVI, 571.
ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1386, 1404, 1405, 1408, 1414.
ALEXANDER III, papa, CC, 691.
ALGERUS, canonicus et scholasticus Leodiensis, CLXX, 911, 912, 913, 914, 917.
AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 349, 353, 889, 1009, 1011, 1014, 1033-1035, 1050, 1208, 1266, 1758, 1760; XV (prima part.), 312, 376, 377 *et seqq.*, 381, 466, 469, 473, 477, 481, 493, 495, 500, 503, 506, 508, 509, 513, 517 *et seqq.*, 521, 1062, 1044, 1116, 1162, 1229, 1250.
ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVIII, 169.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 679, 737, 738, 766, 872, 971.
ANSELMUS (S.), Lucensis episc., CXLIX, 525, 526 *et seqq.*, 550.
ATTO, Vercellens. episc., CXXXIV, 45, 46.
AUGUSTINUS, (S.) XXXIII, 541, 542, 547, 650, 655, 1088; XXXIV, 728, 775, 879, 1266; XXXV, 80, 81, 281, 314, 557, 556, 689, 1501, 1786, 1955, 1965; XXXVI, 126, 151, 153, 150, 262, 408, 448, 471, 1111, 1182, 1185, 1558, 1559, 1555 *et seqq.*, 1559, 1710, 1711; XXXVII, 18, 205, 220, 254, 262, 265, 271, 421, 505, 656, 699; XXXVIII, 444, 739; XXXIX, 52, 109, 110, 442; XLI, 545, 582, 1422, 1427, 1428.

BEDA, XCI, 869; XCIII, 370, 434; XCIV, 534, 538, 539, 540.
BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 458, 524, 566, 645, 646, 647, 694.
BERNARDUS (S.), abbas Claræval., CLXXXII, 168, 500, 644; CLXXXIII, 696; CLXXV, 454, 995, 1045.
BRUNO (S.), Signiensis episc., CLXIV, 177, 361.
BRUNO (S.), ordin. Carthus. institutor, CLIII, 250.
BURCHARDUS, Wormatiens. episc., CXL, 791.
CASSIODORUS, senator, LXIX, 1145, 1146.
COLUMBANUS (S.), Cæsaraugustanus episcop., LXXX, 223, 230.
CYPRIANUS (S.), episc., IV, 249, 255, 260, 273, 276, 292, 296, 314, 338-341, 346, 348, 359, 364, 368, 396, 409, 474, 477, 789, 491, 495, 561, 966.
DRACONTIUS, LX, 663, 666.
DUNSTANUS (S.), archiep. Cantuariens., CXXXVII, 444.
ELIGIUS (S.), Noviomens. episc., LXXXVII, 603, 606.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1564.
FAUSTUS, Rheginens. episc, LVIII, 875, 877.
GERARDUS I, Cameracens. episc., CXLII, 1296, 1298.
GERHOHUS, præposit. Reichersperg., CXCIII, 712; CXCIV, 1286.
GODEFRIDUS, abbas Admontensis, CLXXIV, 1119, 1169, 1174, 1197.
GOFFRIDUS, Sanctæ Priscæ cardin., CLVII, 250.
GRATIANUS, CLXXXVII, 1594 *et seqq.*, 1644.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 80, 438, 651, 653; LXXVI, 1122, 1315; LXXVII, 521; LXXIX, 182, 187, 206, 332, 370, 385, 421, 429, 438, 559, 579, 581, 585, 646.
GREGORIUS VIII, papa, CCII, 1539.
GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 87, 101, 587, 1213.
GUIGO I, Carthus. majoris prior gen. quintus, CLIII, 595.
GUIGO II, Carthusianor. prior, CLIII, 862.
HAYMO, Halberstat. episc., CXVII, 901,
HENRICUS, Salteriensis, CLXXX, 989.
HENRICUS DE CASTRO MARSIACO, cardin., CCIV, 247.
HERBERTUS DE ROSEHAM, Sancti Thomæ clericus a secretis, CXC, 1303.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 695, 731, 1039, 1043, 1044, 1046, 1202; XXIII, 527; XXIV, 1067, 1077, 1109; XXV, 28, 445, 878; XXVI, 318, 319, 320, 451, 540; XXVII, 641, 885, 928, 967, 969, 1057, 1212, 1225; XXVIII, 156.
HILDEBERTUS, archiepisc., CLXXI, 856, 870.
HILDEGARDIS (sancta), abbat., CXCVII, 197, 505, 533, 546, 556, 568, 748, 831.
HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 663, 1155.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 307; CLXXVII, 42, 535, 536, 698, 705, 706, 757, 806, 838, 881.
INNOCENTIUS I (S.), pap., XX, 606.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 127, 195.
INNOCENTIUS III, CCXIV, 208, 599; CCXV, 30, 301, 883.
ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 614, 1161, 1187, 1299.
IVO (S.), Carnotens., CLXII, 128, 261, 275.
LACTANTIUS, VI, 684, 1081.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 256, 284, 447, 845, 1011, 1012, 1013.
MARBODUS, Redonens. episc., CLXXI, 1669.
MARCELLUS (S.), papa, VI, 21.
MARTINUS (S.), presbyt., CCVIII, 202.
MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 351, 459.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb., CXX, 313.
PETRUS CANTOR, CCV, 558, 555.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 551, 552, 745, 834; CXLV, 172, 298, 331, 757.
PETRUS LOMBARDUS, Magister sentent., CXCI, 104, 105, 194, 1167; CXCII, 89.
PROSPER (S.), Aquitanus, LI, 185
RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CVII, 554, 555, 556, 557, 558; CIX, 525; CX, 15, 45, 56, 90; CXI, 156, 157.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 463, 1326, 1327.
RICULFUS, episc., CXXXI, 18.
ROBERTUS DE ARBRISSELLO, ord. Fontis-Ebraldi fundator, CLXXII, 1045, 1084.
RUFINUS, Aquil. presbyt., XXI, 525.
RUPERTUS, abb., CLXVIII, 1445, 1448, 1499.
SEDULIUS SCOTUS, CIII, 300.
SMARAGDUS, abbas, CII, 622, 623, 682, 685, 756, 757.
TAIO, Cæsaraugustanus episc., LXXX, 904, 905, 987.
TERTULLIANUS, presb., I, 486, 487, 936, 937, 1228, 1229 *et seqq.*, 1268; II, 511-514, 403, 709, 785, 1001.
THOMAS (S.), Cantuar. archiepisc. et martyr, CXC, 292.
THEODORUS, archiepisc., XCIX, 1087.
URBANUS II, papa, CLI, 75, 558.
WALAFRIDUS STRABUS, abb., CXIII, 280.

De probitate.

AUGUSTINUS (S.), episc., XXXIII, 75.
BERNARDUS (S.), abb., Claræval., CLXXXV, 228.
COSMAS, Pragens., CLXVI, 295.
LACTANTIUS FIRMIC., VI, 603.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 829.

De providentia.

ALCUINUS, abb., CI, 529.
AUGUSTINUS (S.) episc., XXXIII, 375; XXXIV, 2085.
BERNARDUS (S.), Claræval. abbas, CLXXXV, 45, 1365.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 52, 1270.
HILARIUS (S.), episcop., IX, 947, 948.
HILDEBERTUS, archiepiscop., CLXXI, 1011.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 213; CLXXVII, 597.
LACTANTIUS FIRMIC., VI, 680.
RABANUS MAURUS, archiepiscop., CIX, 714.
ROBERTUS PULLUS, cardinal., CLXXXVI, 860.
RUPERTUS, abb., CLXVII, 1502; CLXVIII, 534, 1230, 1445, 1499; CLXIX, 1374.

De reverentia.

ADAMUS SCOTUS, ord. Præmonstrat., CXCVIII, 564.
ADRIANUS IV, papa, CLXXXVIII, 1582.
ALEXANDER III, papa, CC, 58.
ALGERUS, scholasticus Leodiensis, CLXXX, 870.
ANACLETUS, anti-papa, CLXXIX, 699.
BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 619 620, 627 *et seqq.*, 636.
BERNARDUS (S.), ab. Clar., CLXXXII, 345; CLXXXIII, 447, 535; CLXXXIV, 1190, 1191; CLXXXV, 426, 1334.
DODANA, sive DUODENA, CVI, 112.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1306.
GEZO, abbas Dertonensis, CXXXVI, 404.
GODEFRIDUS BULLONIUS, Hierosol. rex primus, CLV, 1113.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 955; LXXIX, 159.
HAYMO, episc. Halberstat., CXVIII, 898.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 1023.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 287.
HONORIUS II, papa, CLXVI, 1229.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 329, 565.
ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 782.
JOANNES, cognom. Saresberiensis, Carnotensis episcopus, CXCIX, 541, 544, 628.
LANFRANCUS, Cantuar. archiep., CL, 527.
MANEGALDUS, CLV, 172.
PASCHALIS II, papa, CLXIII, 364.
PLACIDUS, Iguotæ sedis episc., CLXIII, 670, 687.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 201.
RODULFUS, abbas S. Trudonis, CLXXXIII, 41, 434.
URBANUS II, papa, CLI, 248, 447.
WIBALDUS, abbas Stabulens. et Corb., CLXXXIX, 1164.
WILLELMUS, Malmesburiens. monach., CLXXIX, 1698.

De simplicitate.

ADSO, Dervensis monach., CXXXVII, 605.
ALGERUS, scholasticus Leodiensis, CLXXX, 901.
AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 391, 957, 970, 1176, 1785; XV (prima parte), 135, 356.
AUGUSTINUS (S.), XXXIV, 208, 1426.
EUGENIUS, episc. Toletanus, LXXXVII, 396.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 520; LXXIX, 605.
GUIBERTUS, abb. Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 157.
HIERONYMUS (S.), XXVII, 878.
HILARIUS (S.), episc., IX, 1018, 1019
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXXI, 196.
HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1240.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 540, 661.
JOANNES, cognom. Saresberiens, Carnot. episcopus, CXCIX, 666.
MANEGALDUS, CLV, 155

MARTINUS (S.), Legionens. presbyter, CCVIII, 50, 1127; CCIX, 26.
ODO (S.), abbas Cluniacensis, CXXXIII, 129.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiensis, CXXI, 421, 422.
PETRUS CANTOR, CCV, 553.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXLV, 164.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CIX, 770, 771.
REMIGIUS, Antissiodorensis monach., CXXXI, 184.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 1542.
SMARAGDUS, abbas, CII, 605, 606, 946.
TAIO, episc. Cæsaraugustanus, LXXX, 886.
TERTULLIANUS, I, 914, 1305, 1306; II, 56, 222, 544.
THOMAS Cisterciensis et JOANNES ALGRINUS, cardinalis, CCVI.

De sobrietate.

ADAMUS SCOTUS, CXCVIII, 259.
HILDEBERTUS, archiepisc., CLXXI, 925, 1040.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 1299.
MANEGALDUS, CLV, 155.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb., CXX, 856.
PETRUS Blesens. arch., CCVII, 259.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLV, 546.
PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXCII, 541.
RABANUS MAURUS, archiepisc., CIX, 959.
RATHERIUS, episcop., CXXXVI, 526.

De sollicitudine.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 429, 454, 458.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXIV, 1034.
HILARIUS (S.), episcop., IX, 949, 950.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 201, 851.
TERTULLIANUS, presbyt., I, 459.
VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pict., LXXXVIII, 118, 291.

CLVI.

INDEX DE VIRTUTIBUS SACERDOTALIBUS.

LOGICE REFERENS OMNES DEI MINISTRORUM OBLIGATIONES, MUNERA VEL OFFICIA DE QUIBUS SS. PATRES TRACTARUNT.

Cum jam in INDICE DE SACERDOTIO disseruimus de dignitate sacerdotum, de virtutibus sacerdoti congruentibus, de vitiis ab illo vitandis necnon de illius officiis et scientia, Index ille, ne repetita displiceant, hic tantum memoratur; adeat lector benevolus Indicem LXXXIV, in tomo præcedenti, et desiderata reperiet.

CLVII.

INDEX DE CONTINENTIA CLERIC. ET MONACHORUM

AC DE CÆLIBATU SACERDOTALI,

EXHIBENS SS. PATRUM SENTENTIAS ET TRADITIONEM DE HAC LEGE IN ECCLESIA CATHOLICA.

MONITUM.

Index quem hodie in lucem edimus de *Cælibatu ministrorum Dei*, sane omnibus profuturus esse videtur qui hanc gravissimam quæstionem sibi solutam cupient. Sed præsertim utilis erit. — I. Iis qui discere volent quam audax, quam injustus, quam scelestus, uno verbo quam *incontinens* fuerit ille Lutheri, aliorumque ejusdem *farinæ* hæreticorum impetus contra hanc venerandam Ecclesiæ legem, semper et undique cunctis spectabilem. — II. Omnibus, tum professoribus et oratoribus sacris, tum forte advocatis (ut res evenit admodum recenti tempore), quibus in medium ferendi testimonia Patrum de præsenti materia occurret lex juris et officii. — III. Demum, his omnibus sanctis presbyteris qui, si carnalis invehatur hostis, præclaram, audita inter pugnandum voce Matris Ecclesiæ, victoriam reportabunt. Duas constituimus partes. — I. De continentia. — II. De cælibatu.

PARS PRIMA.

DE CONTINENTIA IN GENERE.

(Ann. 160-245.) TERTULLIANUS, presbyter Carthaginensis, I, 1285 : Nobis continentia ad instrumentum æternitatis demonstrata est a Domino salutis, ad testimonium fidei, ad commendationem carnis (et alia). — I, 1286 : Aram Dei mundam proponi oportet. — I, 1316 : Cum templum Dei simus, illato in nos et consecrato Spiritu sancto, ejus templi ædituus et antistes pudicitia est. — I, 1325 : Ubi Deus, ibi pudicitia. — I, 1352 : Pudicitiæ christianæ satis non est esse, sed videri. Tanta enim debet esse plenitudo ejus, ut emanet ab animo in habitum et eructet a conscientia in superficiem. — II, 903 : Virginitas gratia constat, continentia vero virtute. — II, 922 : Vani erimus, si putaverimus quod sacerdotibus non liceat, laicis licere. Nonne et laici sacerdotes sumus! — II, 925 : Renuntiemus carnalibus, ut aliquando spiritalia retractemus. — 926 : Debemus ita ingredi in disciplina Domini, ut dignum est, non secundum carnis calentes concupiscentias. — 980 : Pudicitia flos morum,

honor corporum, decor sexuum, integritas sanguinis, fides generis, fundamentum sanctitatis.

(Ann 258.) S CYPRIANUS, episcopus Carthaginensis et martyr, IV, 599 : « Omne quod in mundo est concupiscentiæ carnis est. Mundus transibit et concupiscentia ejus. »

(Ann. 308-329.) LACTANTIUS, VI, 716 : Major in homine quam in cæteris animalibus et vehementior invenitur appetentia, quia Deus soli homini dedit virtutem ut esset laus et gloria in coercendis voluptatibus et abstinentia sui.

(Ann. 333.) S. SYLVESTER papa, VIII, 835 : Nullum autem subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus ne aliqua prævaricatione præsumpserit.

(Ann. 340-397) S. AMBROSIUS episc. Mediolanensis, XVI, 257 : Ait damnandos esse qui proprias manus in se converterint; ostendens illud neque utile esse, cum mentis concupiscentiam minime auferat; neque honestum, cum certamini locus non relinquatur. Soli prædicandi sunt qui se ipsos per continentiam vicerint. Sed nemo ad id cogendus, quando nec apostolus, nec Christus ipse præcepto legem continentiæ imposuit nemini.

(Appendix ad sæcul. IV.) AUCTOR ANONYMUS, cujus opera prodierunt sub nomine S. Athanasii, XVIII, 77 : Quantam in cœlestibus beatitudinem virginitas sancta possideat, præter scripturarum testimonia, Ecclesiæ etiam consuetudine edocemur. — *Ibid.* Grande est et immortale, et pene ultra naturam corpoream, sopire luxuriam, et concupiscentiæ flammam adolescentiæ facibus accensam animi virtute restinguere, et spiritali conatu vim genuinæ oblectationis excludere. (*Alia multa.*)

(Ann. 358-420.) S. HIERONYMUS, presbyter Stridonensis, XXII, 258 : Arma vestra pugnaturis sit castitas. — 245 : Aperuerunt in eum clerici lasciviis dediti ora sua, et despexerunt eum. — 876. Quadragesima continentiæ vela pandenda sunt, et tota aurigæ retinacula equis laxanda properantibus; quamquam alia sit conditio sæcularium, alia virginum ac monachorum. — XXIII, 228 : Alios eunuchos natura facit, alios vis hominum. Mihi illi eunuchi placent, quos castravit non necessitas, sed voluntas. Libenter illos in meo sinu recipio qui se castraverunt propter regna cœlorum, et ob mei cultum noluerunt esse quod nati sunt (Et alia multa)

(Ann. 387 430) S. AUGUSTINUS, episcopus Hipponensis, XXXVIII, 756 : Qui vero jam vovistis continentiam, corpus arctius castigate, et concupiscentiæ frænos nec ad ipsa quæ permissa sunt patiamini relaxare; ut non solum a concubitu illicito divertatis, sed etiam licitum contemnatis aspectum. Mementote, in quocunque sexu sitis, sive mares, sive feminæ, angelorum vitam ducere vos in terra. — 1052. Puto non esse magnum ut tota paschali solemnitate servari possit virginitas. — XL, 380 : Conjugium bonum est non nisi propter aliud expetendum. Conjugio uti debuerunt sancti primis temporibus : Nunc præferenda est continentia, col. 349 *et seqq.*, reperietur liber unus *de continentia*, quem sequuntur tractatus de *sancta Virginitate*, et de *bono viduitatis*. XLIV, 742 : Conjuges bene utuntur quo continentes melius non utuntur Malum igitur quo conjuges bene utuntur, et inest conjugibus quo bene utantur, inest et continentibus quo melius non utantur.

(Ann. 450 460.) S. SALVIANUS, presbyter Massiliensis, LIII, 197 : Superest de ministris et sacerdotibus quiddam dicere, licet superflui forte aliqua dicantur. Quidquid enim de aliis omnibus dictum est, magis absque dubio ad eos pertinet qui exemplo omnibus esse debent. — 198 : Presbyteris Salvator ipse in Evangelio non ut cæteris voluntarium, sed imperativum officium perfectionis indicit. (*Et alia*).

(Ann. 447-461.) OPERA S. Leoni Magno attributa, LV, 129 : Deus castorum corporum benignus habitator,

(Ann. 447-461.) APPENDIX ad S. Leonis magni opera, codex canonum, LVI, 589 : Quod si quis semetipsum sanus abscidit, hic etiamsi est in clero, cessare debet, et ex hoc talem nullum oportet ordinari. — 426 : Ut clerici vel continentes ad viduas vel virgines, nisi ex jussu vel permissu episcoporum vel presbyterorum, non accedant. Nec ipsi episcopi aut presbyteri soli habeant accessum ad hujusmodi feminas. — 525 : Quod dignum et pudicum, et honestum est tenere Ecclesia omnino debet : Ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non coeant, quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur, scriptum est enim : *Sancti estote quia ego sanctus sum.* — 524 : Monachi qui diu morantes in monasteriis, postea ad clericatus ordinem pervenire nituntur, non debent a priori proposito deviare, et uxores habere non possunt. — 558 : Christus Ecclesiæ, cujus sponsus est, formam castitatis voluit splendore radiare, ut in die judicii, cum rursus advenerit, sine macula et sine ruga eam possit, sicut per Apostolum suum instituit, reperire. — 726 : Ut is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum. — *Ibid* : Præterea, quod dignum et pudicum est et honestum suademus, ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non coeant, quia in ministerio ministri quotidianis necessitatibus occupantur. — 864 : In concilio, Carthagine celebrato, ann. 419, Aurelius episcopus dixit : Cum in præterito concilio de continentia, et castitatis moderamine tractaretur; gradus isti tres, qui constrictione quadam castitatis per consecrationes adnexi sunt, episcopi, inquam, presbyteri et diaconi, ita placuit, ut deceret; sacros antistites ac Dei sacerdotes, necnon et levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt, continentes esse in omnibus. (*Et alia.*) — 871 : Placuit quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi qui sacra ministeria contrectant, et diaconi, presbyteri, sed et episcopi secundum priora statuta etiam ab uxoribus se contineant, ut tanquam non habentes videantur esse.

(Ann. 466.) S. MAXIMUS episcopus Taurinensis, LVII, 250 : Diligamus præ omnibus castitatem, quia ut placere hanc sibi Christus ostenderet, pudicitiam uteri virginalis elegit.

(Ann. 492-500.) JULIANUS POMERIUS, LIX, 435 : Hic legi potest luctuosa descriptio sacerdotis carnaliter viventis.

(Sæculi quinti poetæ.) S. PAULINUS episcopus Nolanus, LXI, 634 : Sit sancta sacerdotis nurus.

(Ann. 521-523.) HORMISDAS papa, LXIII, 424 : Irreprehensibiles esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis. *Ibid.* : Qua conscientia absolvat reum qui se peccata sua populo scit teste confessum? Quis enim quem paulo ante vidit jacentem veneretur antistitem?

(Ann. 543.) S. BENEDICTUS, monachorum omnium Occidentalium caput, LXVI, 306 : Omnes personæ ordinis vitent et fugiant parentum visitationes, et carnales affectiones; alioquin pro modo culpæ puniantur. — 307 : Multi monachorum juxta cujusdam Patris sententiam sæcularibus actibus et forensibus negotiis involuti, dum propinquitati prodesse cupiunt, suas animas perdiderunt. — 308 : Abnegatio nostri est omnimoda præteritorum oblivio, et a nostris desideriis secessus. Seipsum abnegare est, ut qui luxuriosus erat sit castus. — 337 : Familiaritatem omnium mulierum, tam parentum quam extranearum pro custodienda vita, vel cavendis laqueis diaboli, prohibere censemus; neque ulla mulier in interius atrium monasterii ingredi audeat. (*Ibid.* multa legi queunt de eadem materia.) — 379 : Desideria carnis amputare festinet. — 594 : Omnimodis monachum et episcopos fugere debere mulieres.

(Ann. 540.) DIONYSIUS EXIGUUS, LXVII, 59 : (Codex canonum Ecclesiæ universæ. Concilii Nicæni œcumenici I, canones XX, an. 325). Si quis sanus seipsum abscidit, hunc, etiam in clero constitutum, abstinere convenit, et deinceps nullum talem promoveri oportet. — 42 : Vetuit omnino magna Synodus, ne liceat episcopo, nec presbytero, nec diacono, nec ulli penitus eorum qui sunt in clero extraneam habere mulierem; nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ omnem suspicionem effugiunt. — LXVII, 50 : (Ex concilio Ancyræ.) Diaconi quicunque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt et dixerunt oportere se uxores ducere, cum non possint sic manere, hi si postmodum uxores duxerint, sint in ministerio; si qui autem tacuerint in ordinatione, postea autem ad nuptias venerint, ii a diaconatu cesseut. — 55 (Ex concilio Neocæsariensi) : Presbyter si uxorem duxerit, ordine suo moveatur. Si autem fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, penitus extrudatur, et ad pœnitentiam redigatur. — 56 : Presbyter in digamorum nuptiis ne conviveture. — *ibid.* : Si alicujus uxorem, cum esset laicus, adulteratam fuisse evidenter fuerit comprobatum, talis ad ministerium venire non potest, — 58 : Si quis discernit presbyterum conjugatum, quasi non oporteat, eo ministrante, ejus oblationi communicare, anathema sit. (E concilio Gangrensi) — 72 (Concil. Laodicenum.) : Non oportet sacerdotes, aut clericos, aut monachos in balneo cum mulieribus lavari. — 94 (Concilium Chalcedonense œcumenicum IV.) : Eos qui rapiunt mulieres sub nomine conjugii, vel auxilium præstant, ac consentiunt iis qui rapiunt, definiit sancta synodus, siquidem clerici fuerint, proprio gradu excidere. — 142 : Episcopus, aut presbyter, aut diaconus nequaquam sæculares curas assumant; sin aliter dejiciantur. — 144 : Si quis abscidit semetipsum, id est si quis amputavit sibi virilia, non fiat clericus, quia suus homicida est, et Dei conditionis inimicus. — 144 : Si quis, cum clericus fuerit, absciderit semet-

ipsum, omnino damnetur. — 147 (Canones Nicæni concilii xx.) Si quis a medicis per languorem desectus est, aut a barbaris abscisus, hic in clero permaneat. Si quis autem se sanus abscidit, hunc, et clero constitutum abstineri conveniet, et deinceps nullum debere talium promoveri. — *ibid.* : Interdixit per omnia Synodus magna, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem : nisi forte matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ suspiciones effugiunt. — 155 (Regulæ Ancyrani concilii.) : Qui quot virginitatem promittentes irritam faciunt sponsionem, inter bigamos censeantur. Virgines autem quæ conveniunt cum aliquibus, tanquam sorores, habitare prohibemus. — 191 (Synodus habitus Carthagine) : Aurelius ait : Placuit quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi, qui sacra mysteria contrectant, et diaconi, presbyteri, sed et episcopi, secundum propria statuta, etiam ab uxoribus se contineant, ut tanquam non habentes videantur esse : Quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. — 194 : Clerici, vel continentes, ad vidnas, vel virgines, nisi ex jussu vel permissu non accedant. — 203 : Episcopi, presbyteri et diaconi debent se continere ab uxoribus. — 254 (Epistola decretalis papæ Siricii) : Monachi et monachæ gravissime puniuntur, si continentiam violaverint. — *Ibid.* : Siricius papa reprehendit clericos incontinentes, eorumque argumenta refellit sumpta ex eo quod in Veteri Testamento licitum fuerit sacerdotibus uxores ducere, filiosque procreare. (*Et alia.*) — 256 : Ut clericus qui secundam uxorem duxerit deponatur. — 257 : Quod si per ignorantiam vel pœnitens, vel digamus, aut viduæ maritus, clerici facti fuerint, non promoveantur. — 242 (Collec. Decreta Innocentii papæ.) Ne viduam clericus ducat uxorem, quia ad sacerdotium contendens, hoc impedimento arceretur. — *Ibid.* : Laicus qui viduam duxerit non potest fieri clericus. — 245 : Qui secundam uxorem habuit, clericus fieri nequit. — 248 : Fusius agitur de Incontinentia sacerdotum. — 248 : Si quis volens partem sibi corporis amputaverit, clericus esse non potest : nolens autem potest. — 249 : Quod digami ad clerum admitti non possint. — *Ibid.* : Laicus qui post baptismum non concubinam, non pellicem noverit, ad clericatus sortem assumi potest. — 250 : Quod hi qui in presbyterio filios genuerint, removeri ab officio debeant. — 258 : Ut si quis cathecumenus habuerit uxorem, et defuncta ea jam post baptismum acceperit alteram, clericus esse non possit. — 307 (Decreta Gelasii papæ.) : De his autem qui semetipsos absciderint paterni canones evidenter sequenda posuerunt. Dicunt enim talia perpetrantes, mox ut agniti fuerint, a munere clericali debere secludi. — 308 : Quod secunda conjugia sæcularibus non negentur, quibus tamen ad clerum pro hoc facto minime venire conceditur.

(Ann. 542.) S. CÆSARIUS, episcopus Arelatensis, LXVII, 1100 (Regula ad monachos.) : Mulieres in monasterio nunquam ingrediantur.

(Ann. 555.) PRIMASIUS, episcopus Adrumetanus, LXVII, 665 (Commentaria in epistolam 1 ad Timotheum.) : Quæritur cur de presbyteris nullam fecerit mentionem : Sed in episcopis etiam presbyteros comprehendit, quia secundus, et pene unus est gradus. *Similiter pudicos, continentes.* — 680 (Commentaria in epistolam ad Titum.) : *Justum, sanctum, continentem.* Talis eligendus est, qui et exhortari possit, et contradicentes arguere. (Et alia multa.)

(Ann. 555.) MAGNUS AURELIUS CASSIODORUS, senator, abbas Vivariensis, LXIX, 933 (Historia tripartita) : Synodus autem corrigere volens hominum vitam, et in Ecclesiis commorantium, posuit leges quas canones appellamus. In quorum tractatu videbatur aliquibus introducere legem, ut episcopi, presbyteri, diaconi et subdiaconi cum conjugibus quas ante consecrationem duxerant, non dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, et castitatem esse dicens concubitum cum propria conjuge. (*Et alia.*)

(Ann. 595.) S. GREGORIUS, episcopus Turonensis, LXXI, 185 : Hic narratur historia de continentia servata inter duos conjuges, ex consensu mutuo — 461 : Post historiam narratam cujusdam abbatis incontinentis, addit Gregorius : Ideoque documentum sit hæc causa clericis, ne contra canonum statuta extraneorum consortio potiantur mulierum, cum hæc et ipsa lex canonica et omnes scripturæ sanctæ prohibeant. — 883 : Narratur historia in qua nitet castitas uxoris episcopi Simplicii, necnon ipsius episcopi continentia. — 884 : Item agitur de alio episcopo qui, post ordinationem, juxta regulas canonum, fortiter uxori restitit.

(Sæculo VI.) *Vitæ Patrum*, LXXIV, 174 : Narratur hic vita presbyteri virginis, ejusque uxoris itidem virginis.

(Ann. 595-604.) S. GREGORIUS MAGNUS, LXXVII, 672 : In epistola ad episcopum Bonifacium. Gregorius illum hortatur ut consulat cleri sui moribus et famæ. Id de subdiaconis ejus decernit, quod supra de siculis. — 691 : In epistola ad Constantium episcopum, illum hortatur ut Venantium Lunensem episcopum in cleri sui ac cæterorum religiosorum emendatione adjuvet. — 996 : Ne mulieres cum episcopis aut clericis in sacris ordinibus constitutis habitent; ea lege, ut uxores non relinquant, sed caste regant. — 1069 : Epistola ad Savinum subdiaconum regionarium. Jubet ut in Sisinnium de Sodomia accusatum inquirat diligentissime. — 1286 : Sacerdotes Nursini habitantes cum extraneis mulieribus coerceri debent.

(Ann. 615) COLUMBANUS, abbas et confessor, LXXX, 211 : Castitas monachi in cogitatione judicatur. Et quid prodest virgo corpore, si non sit virgo mente?

(Anno incerto VIII sæculi.) CRISCONIUS, episcopus Africanus, LXXXVIII, 826 : (e concilio Niceno.) Ut hi qui se absciderunt, de clero eximantur. — 848 : Quod si quis viduam vel ejectam, aut meretricem acceperit, non admittatur in clerum. — *Ibid.* : Ut qui duas sorores habuerit non admittatur in clerum. — *Ibid.* : Ut is qui se eunuchizavit clericus non fiat. — *Ibid.* : Ut clericus qui se eunuchizavit abjiciatur a clero. — 850 (Ex decretis papæ Innocentii Victricio episcopo Rhotomagensi, tit. XXI) : Proposuisti quid de his observari debeat, quos in diaconii ministerio, aut in officio presbyterii positos incontinentes reperisti. Et reliqua. — 880 : De monachis et virginibus qui suam professionem non custodiunt. — 883 : Quo mulieres cum episcopo, presbytero, diacono, debeant commorari. — *ibid.* : De presbyteris qui habuerint conjugia. Quicunque discernit a presbytero qui uxorem habuit quod non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit. — 884 : Quod non oportet in bigami nuptiis orare presbyterum. — 916 : Quid si quis partem sibi corporis volens amputaverit, clericus esse non possit. — 918 : De cathecumeno qui, priusquam baptizetur, uxorem amittit, et post aliam accepit, quod clericus esse non possit. — 923 : Quod secunda conjugia sæcularibus non denegentur, quibus tamen pro hoc ipso ad clerum minime convenit aspirare. — 928 : Ut clerici vel continentes ad virgines et vidnas non accedant. — 587 : (Canon Aurelianensis.) Si quis abbas castus non fuerit, a suo arceatur honore. — *Ibid.* : Monachus parvulorum incestuose aut adolescentium insectator, publice verberetur, coronam capitis, quam gestat, amittat, decalvatusque turpiter opprobria patiatur, vel vinculis arctatus ferreis carcerali angustia maceretur. — 588 (Canon Agathensis.) : Si quis monachus adulterium aut furtum fecerit.., et reliqua. — 589 (Canon Carthaginensis.) : Presbyter convivio secundarum nuptiarum interesse non debet. — 403 (S. Egberti pœnitentiale.) : Si episcopus adulteretur, juxta jus canonicum jejunet duodecim hiemes (*Et alia.*). — *Ibid.* : Presbyter cum fornicatus fuerit, jejunet tres hiemes .. et reliqua. — 405 : Monachus si fornicatus fuerit, jejunet septem hiemes. — 421 : Ministri Dei semper castitatem servare debent. — *Ibid.* : Mulieres arcendo a ministrorum cohabitatione, ne forte per diaboli tentationem cum illo peccatum fiat. — 424 : Si episcopus aliquam fornicationem committat, vel adulteretur, jejunet duodecim annos; presbyter et monachus decem annos, et diaconus septem, et clericus sex annos. — 425 : Si aliquis ordinatus episcopus, vel presbyter, vel monachus, vel diaconus consortem suam habuerit, antequam ordinatus esset, et eam amore Dei deserat, et ordinem suscipiat, et deinde per fornicationem invicem conjungantur, quilibet jejunet juxta ordinem suum, uti supra de homicidio dictum est. — 432 : Si quis clericus lascivus, petulans, turpiloquus fuerit, triduo pœnitere debet. — 433 : Si quis clericus solus cum sola absque testibus duobus aut tribus loqui præsumpserit, quod antiqua canonum statuta prohibent, acerrime corripiatur. — 445 ; in paragrapho cui titulus *de fornicatione* legitur : Si monachus laicam stupraverit, tres annos pœniteat. — 449 : Sub titulo de *clericorum pœnitentia*, multa leguntur quo spectant ad materiam in præsenti tabula tractatam.

(Ann. 766) S. CHRODEGANDUS, episcopus Metensis, LXXXIX, 1085 : Prima quidem tentamenta sunt feminarum frequentes accessus, et reprehensibiles exhibent clericos. Quid tibi revera cum feminis, qui ad altare cum domino fabularis? — *Ibid.* : Numquid in choro apostolorum feminæ adfuerunt? — *Ibid.* : Nemo inter serpentes et scorpiones securus ingreditur. — *Ibid.* — Si cum viris feminæ habitaverint, vicarium diaboli non deerit (Et alia multa.). — 1087 : Clerici viduarum ac virginum

visitationes frequentissimas fugiant. Castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant (*Et alia.*). — 1105 : Si quis clericus de ordine canonico graviores culpas commiserit, id est adulterium, etc., corporali castigationi primitus subjaceat (*Et alia.*).

(Ann. 858.) BENEDICTUS III, papa, XCV, 691 : Hic legitur epistola ad episcopos in regno Caroli constitutos adversus Hubertum clericum, ut infra dies triginta veniat Romano, de innumeris adulteriis, fornicationibus et aliis criminibus responsurus.

(Ann. 800-814.) CAROLUS MAGNUS, imperator, XCVII, 275 : (ex Capitulis datis presbyteris.) Ut nullus sacerdos feminas secum habitare permittat, excepto matrem, sororem, vel amitam. — 512 : Ut clerici et monachi in voto permaneant.—517 : (*De ministris altaris et de schola.*) Sed et hoc flagitamus vestram almitatem, ut ministri altaris Dei suum ministerium bonis moribus ornent (*Et alia.*). — 524 : (De presbyteris qui in domibus feminas habent.) Statutum est ab episcopis de presbyteris qui feminas secum indiscrete habitare permittunt, et propter hoc malæ opinionis suspicione denotantur, ut si deinceps admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum canonum canonica invectione feriantur. — 620 : Quia etiam comperimus quosdam canonicos et monachos postposito religionis suæ pudore monasteria sanctimonialium, tam monacharum quam canonicarum, inconsulto episcopo suo impudenter atque inreverenter adire, quod factum prorsus interdicimus. — 706 : Si ecclesiastici viri supradicta facinora commiserint, si honorabilis persona fuerit, perdat honorem suum ; minores vero vapulentur aut in carcerem mittantur. — 723 : Ut presbyteri secum feminas habendi licentiam non obtineant. — *Ibid.* : Statutum est ab episcopis de presbyteris qui feminas secum indiscrete habitare permittunt, et propter hoc malæ opinionis suspicione denotantur, ut si deinceps admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum canonum canonica invectione feriantur.—743 : Hic legitur eadem prohibitio facta presbyteris. Insuper, episcopi qui correctores esse negligunt consentientes declarantur, ideoque sunt puniendi. — 764 : Lector, subdiaconus, diaconus, presbyter, si clericatus honorem contempserint, curiali conditioni cum suis facultatibus subjiciantur. — — 821 : Sanctum est de presbyteris, qui feminas secum indiscrete habitare permittunt, et propter hoc malæ opinionis suspicione notantur, ut si deinceps admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum canonum canonica invectione feriantur. — 845 : Admonendi sunt clerici et instruendi, ut primum ipsi ab omni fornicatione et immunditia, et luxuria, et ab omni pollutione carnis sint alieni (*Et alia.*). — 857 : Clerici legæ patrum monentur ut a mundi voluptatibus abstineant (*Et alia multa.*). — 899 : Ne mulieres monasterium monachorum ingrediantur. — XCVIII, 1384 : De episcopo feminam stuprante.

(Ann. 804-825) THEODORUS, archiepiscopus Cantuariensis, XCIX, 931 : Ne mulieres in convivio sedeant inter sacerdotes. — 946 : Si quis clericus obtrectaverit puellæ aut mulieris pectus, vel turpitudinem earum, quinque dies pœniteat. Monachus, vel sacerdos, si quid tale fecerint, viginti dies pœniteant. — 948 : Episcopus, aut presbyter, aut diaconus qui in fornicatione lapsus est, deponatur, non tamen communione privetur. — 957 : Similiter si presbyter fornicationem fecerit deponatur. 958 : Si quis amputaverit sibimetipsi virilia, omnino non potest esse clericus. Si quis post gradum amputaverit virilia, omnino damnetur Si quis semetipsum absciderit, tribus annis communione privetur. — 960 : Monachus faciens fornicationem, et non inveniens, annum unum pœniteat et dimidium. Item monachus faciens cum puella, sex annos pœniteat. — *Ibid.* : Si quis fornicatus fuerit, sicut sodomitæ fecerunt, si episcopus, viginti quinque annos pœniteat. Presbyter, quindecim annos pœniteat. Diaconus et monachus duodecim annos. — *Ibid.* : Si quis concupisceus fornicari, et non potuerit, aut mulier non susceperit eum, si episcopus, septem annos pœniteat; presbyter, quinque; diaconus vel monachus, tres. — 970 : (ex pœnitentiali Romano, Theodori episcopi, et Bedæ presbyteri.) Si canonici sunt et fornicentur, annum unum pœniteat illos. Qui in gradu est, annos tres pœnitest (et multa alia de eadem materia). — 972 : Presbyter si osculatus fuerit feminam per immundum desiderium, viginti dies pœniteat. — *Ibid.* : Si quis clericus cum quadrupede fornicatus fuerit, annos duos, subdiaconus tres, diaconus quinque sicut et monachus, presbyter septem, episcopus decem annos pœniteat. — *Ibid.* : De pœnitentia imponenda clericis sodomitis. — 976 : (Ex Burchardo.) Hic agitur de episcopo qui secundum naturam fornicatus est, et de aliis. — 979 : (Tituli capitum libri pœnitentialis Theodori.) De fornicatione clericorum. — 900 : De sodomistis et mollibus, et immundis pollutionibus. — 983 : Ne femina stet inter ordinatos in Ecclesia, nec sedeat inter sacerdotes convivio. — 996 : (canones selecti.) Ne quis ex his qui semetipsos impatientia libidinis absciderunt, veniat ad clerum. — 997 : Si cujus uxor adulterium commisit, iste ad ministerium ecclesiasticum penitus admitti non debet. — 998 : Si quis ancillæ se miscuerit, non potest accedere ad eos ordines qui cognominantur in clero. — 1004 : Qui episcopus ordinandus est, ante examinetur si vita castus. (Et alia multa.) — 1012 : Si quis clericus adulterasse aut confessus vel revictus fuerit, in monasterio toto tempore vitæ suæ retrudatur. — 1046 : (Canon Agathensis.) Nullus clericorum extranearum mulierum familiaritate jungatur pro quacunque causa. — *Ibid.* : (Canon Apostolorum.) Clericus semetipsum abscidens omnino damnetur. — *Ibid.* : Clericis tantum, et lectoribus atque cantoribus liceat habere uxores. — 1054 : (Canon Augustodunensis.) Ut monachus non habeat familiaritatem mulierum extranearum. — *Ibid.* : Ut mulieribus in monasterium virorum nullatenus liceat ingredi. — 1054 : In hac columna, necnon in sequenti legi queunt regulæ ad puellas Deo sacratas. — 1077 : (Rescripta Beati Gregorii papæ ad Augustinum, quem pro se in Saxoniam ad prædicandum misit. *De clericorum stipendiis qui uxores ducunt.*) Si qui vero sunt qui intra sacros ordines constituti se continere non possunt, sortiri uxores debent, quia scriptum est : *Dividebatur, singulis prout cuique opus erat.*

(Ann. 804.) ALBINUS seu ALCUINUS, abbas, Caroli Magni magister, CI, 1079 : Bonas dico nuptias, quas auctore Deo concessæ sunt causa filiorum. Sed his meliorem esse continentiam assero, si causa vacandi Deo eligatur, spretis cunctis deliciis.— 1080 : Unde ego mar.tum duarum post baptismum matronarum clericum non ordinandum puto; neque illum qui unam quidem, sed concubinam, non matronam habuit.

(Ann. 820.) SMARAGDUS, abbas monasterii S. Michaelis Virdunensis, CII, 623 *et seqq.* : Virgines feliciores esse in vita æterna Isaias testatur. Castitas securitas est mentis et sanitas corporis.

(Ann. 820.) SEDULIUS SCOTUS, CIII, 233 : Lege quid dicat post hæc verba epistolæ S. Pauli ad Timoth. *Unius uxoris virum.*

(Ann. 821.) S. BENEDICTUS, abbas Anianensis, CIII, 445 : Quod si cum consilio vel voluntate abbatis monasterium vel cellulas monachorum quædam mulier fuerit ingressa, merito ipse abbas et nomen abbatis deponat. — 460 : (Ex tractatu Orsiesii). Servate pudicitiam corporis vestri, ut sitis *hortus conclusus, fons signatus.* — 488 : (Ex regula sancti Basilii episcopi Cappadociæ ad monachos.) Hic legatur responsio ad sequentem interrogationem; utrum oporteat eum qui se piæ ac devotæ vitæ dederit etiam continentiam observare? 538 : Inquinamentum carnis est communicare cum his qui illicita et nefanda committunt. — 579 : (Ex Grimlaici presbyteri regula solitariorum.) Legatur caput II de præceptis altioribus monachorum. — 689 : (Ex S. Basilii admonitione ad filium spiritualem.) Si ad feminarum domus importune accesserit clericus vel monachus, et virgo patiatur hujusmodi introire ad se, statim immutant pristinam dignitatem, et quod Domino pollicti sunt sua voluntate amittunt.

(Ann 831.) HALITGARIUS, episcopus Cameracensis, CV, 687 : Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet. — *Ibid.* : Simili modo etiam diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerii subtrahatur. — *Ibid.* : (De canone apostolorum) Presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, etc....., captus est, deponatur. Non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura : *Non judicabit Dominus bis in idipsum.* — 688 : Interdicit per omnia magna synodus, non episcopo, non presbytero, non diacono, nou alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem. — Deinde ibidem agitur de monachis et virginibus deserentibus propositum. — 706 : (Ex concilio magno sub Ludovico rege.) Si quis presbyter vitæ suæ negligens,.... et reliqua.

(Ann. 836.) AHYTO seu HETTO, episcopus Basileensis, CV, 764 : (Ex capitulari Hettonis), iisdem sacerdotibus jubetur ut non permittant secum mulieres extraneas habitare, juxta Nicænum concilium.

(Ann. 836) SYMPHOSIUS AMALARIUS, presbyter Metensis et chorepiscopus, CV, 863 : Agitur de his qui bene docent et male vivunt. — 864 : Agitur de presbyteris qui male vivunt. — *Ibid.* : De præpositis carnalibus. — 865 : Hic legitur luctuosa descriptio presbyterorum

male viventium —874 : De subintroductis mulieribus. — 881 : De clericis et monachis non manentibus in proposito.

(Ann. 856.) RABANUS MAURUS, abbas Fuldensis et archiepiscopus Moguntinus, CXII, 1419 : Agitur de continentia clericorum. — 112 : Quod episcopus debeat esse unius uxoris vir.

(Ann. 866.) RODULPHUS, episcopus Bituricensis, CIX, 711 : De feminis a presbyteris non suscipiendis.

(Ann. 867.) WALTERIUS, episcopus Aurelianensis, CXIX, 732 : (Conc. Nic. Theodulphi, epist. ad cler.) Ut juxta sanctorum interdicta Patrum nullus sacerdotum quamlibet sexus muliebris in domo sua cohabitare permittat; neque sine arbitris, vel testibus idoneis cum aliqua solus loqui præsumat. Et reliqua.

(Ann. 865.) S. PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiensis, CXX, 654 : « Sunt eunuchi qui de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus, et sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regna cœlorum. Qui potest capere capiat. »

(Appendix ad sæculum IX. Ann. incert.) ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 256 : (Decretalium collectio; canones concilii Nicæni.) Si quis in ægritudine vel a medicis sectus est, vel a barbaris castratus, placuit ut iste maneat in clero. Si quis autem sanus seipsum abscindat, etiamsi est in clero, cessare debet et ex hoc nullum talem oportet ordinari. — 379 : (Concil. Arelatense secundum.) Nullus diaconus, vel presbyter, vel episcopus ad cellarii secretum intromittat puellam, vel ingenuam, vel ancillam. — 381 : (Concil. in Arelatense.) Nullus audeat digamum ordinare. — 380 : (Concil. Aurel. secundum.) Si qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad clerum pervenire non possunt. — 383 : (Concil. Valentinum.) Decet neminem de digamis ordinari. — 393 : (Concilium Auraicense.) De his autem qui priusquam ordinati fuerint in hoc ipsum inciderint, Taurinatis synodi sequendam esse sententiam qua jubentur non ulterius promoveri. — 401 : (Concil. Agathense.) Ancillas vel libertas a cellario vel secreto ministerio, et ab eadem mansione in qua clericus manet, placuit removeri. — 403 : Monasteria puellarum longius a monasterio monachorum, aut propter insidias diaboli, aut propter oblocutiones hominum collocentur. — 404 : Clerici nuptias fugere debent propter gravissima incommoda quæ in istius modi cœtibus inveniuntur. — 412 : (Concilium Aurelianense.) De familiaritate extranearum mulierum tam episcopi quam presbyteri, vel diaconi præteritorum canonum statuta custodiant. — 416 : (Concilia Hispaniæ. concil. Elibertinum.) Episcopi, presbyteri, diacones, si in ministerio positi, detecti fuerint quod sint mœchati, placuit, et propter scandalum, et propter nefandum crimen, nec in finem eos communionem accipere debere. — *Ibid.* : Episcopus vel quilibet clericus alius, aut sororem, aut filiam virginem dicatam Deo tantum secum habeat. — 428 : (Concilium Ilerdense.) Si qui altario deserviunt, si subito in silenda carnis fragilitate corruerint, et Domino respiciente digni pœnituerint.... (Et alia multa.) — 429 : Familiaritatem extranearum mulierum licet ex toto sancti Patres antiquis monitionibus præceperint ecclesiis evitandam, id nunc tamen nobis visum est, ut qui talis probabitur, si post primam et secundam commonitionem se emendare neglexerit, officii sui dignitate privetur. (Et alia.) — 475 : (Concilium Toletanum quartum.) Monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit;... His ad mundum intercludimus aditum. — *Ibid.* : Nonnulli monachorum egredientes a monasterio non solum ad sæculum revertuntur, sed etiam uxores accipiunt. (Et reliqua.) — 499 : (Concilium Toletanum octavum.) Fusius agitur : 1° De episcopis incontinentibus; 2° De incontinentibus presbyteris, ac diaconibus, et feminis quo talibus conjunguntur; 3° De diaconibus incontinentibus. — 568 : Si quis clericorum propter matrem aut germanam vel etiam quæ proxima consanguinitate junguntur, alias aliquas quasi adoptivas feminas secum retinent, et cum ipsis habitant, sicut Priscilliani secta docuit, anathema sit. (Ex conc. Braccarensi primo.) — 581 : (Ex libro capite Græcorum synodis collectorum.) De eunuchis qui ab aliis fiunt, vel qui sibi naturalia abscindunt. — 582 : Si quis presbyter aut diaconus fuerit fornicatus aut mœchatus, projiciatur et agat pœnitentiam. — *Ibid.* : Si qua vidua episcopi, vel presbyteri, aut diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea convivium sumat. Et reliq. — 583 : De subintroductis adoptivis mulieribus. — 584 : Presbyterum ad secundas nuptias convivam fieri non oportet. Quomodo presbyter ille potest esse qui propter convivium interest tali conjugio? — 597 : Quarta actione nuntiatum est nobis apud Astigitanam ecclesiam quasdam nuper ordinationes illicitas exstitisse, ita ut quidam viduarum mariti levitarum monasterio sacrarentur; quos quidem convenit a gradu suscepto in irritum devocari, nec ultra provehi ad diaconi ministerium qui contra divina atque ecclesiastica jura institui reperiuntur. (Ex conc. Spalensi secundo.) — 678 : Ibi in extento reperientur decreta Siricii papæ : 1° De monachis et virginibus propositum non servantibus; De ministris incontinentibus; 3° Quales debeant ad clericatus officium pervenire; 4° De clericis qui transeunt ad secundas nuptias ut deponantur; 5° De feminis quæ cum clericis debeant habitare. — 698 : (Capitula Innocentii papæ) : 1° De uxoribus clericorum, ut virginibus socientur; 2° Ut si laicus viduam duxerit, clericus non fiat; 3° Ut clericus non sit qui secundam uxorem duxerit; 4° Ut sacerdotes et levitæ cum mulieribus cohærere non debeant. — 702 : (Epistola Innocentii ad Exuperum episcopum Tolosanum.) Proposuisti quid de his observari debeat, quos in diaconii ministerio, aut in officio presbyterii positos incontinentes esse, aut fuisse generati filii prodiderunt.... ne admittantur ad tale ministerium quod sola continentia potest impleri. (Et alia multa.) — 706 : (Epistola Innocentii ad Felicem Nucerianum episcopum.) Decernitur digamos ad clerum admitti non posse. — 709 : (Innocentius Aurelio et Augustino episcopis.) Ut nullus contra ordinationem canonum fiat episcopus. — 720 : (Ad synodum in Tolosana civitate constitutam.) De eo qui ante baptismum uxorem habuit, et post baptismum aliam, clericus non fiat.

(Ann. 902.) RICULPHUS episcopus Suessionensis, CXXXI, 16 : Ad vos ergo dictum esse scitote : « Mundamini qui fertis vasa Domini. » — 20 : Observandum quoque monemus ut presbyteri vel clerici feminis non cohabitent, neque detrahendi se locum donent. (*Et multa alia.*)

(Ann. 915.) REGINO abb. Prum., CXXXII, 192 : Talis exsistat episcopus quem reprobi mores et conversatio reprehensibilis non reddant contemptibilem. — 210 : (Ex verbis S. August.) Ideo nolo ut soror mea mecum sit, quia quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt (*et alia multa*), seu superius, seu inferius, de materia eadem.) — 255 : Ut clerici non intersint nuptiis. — 316 (Concil. Carthag.) : Ne clerici vel continentes ad virgines ingrediantur. — 331 : Si canonici sunt et fornicentur, annum unum pœniteant; si frequenter, duos. — *Ibid.* : Monachus sine gradu, vel canonicus gradum habens, si cum puella laica fornicati sunt, annos tres pœniteant. — *Ibid.* : Si episcopus fornicatus fuerit, octo annos pœniteat (*Et alia multa extracta e canonibus.*) — 333 : Si quis clericus cum quadrupede fornicatus fuerit, annos duos, subdiaconus tres, diaconus et monachus quinque, presbyter septem, episcopus decem pœniteat. (*Et alia.*) — 334 : Clericus vel monachus adolescentium vel parvulorum insectator, vel qui osculo vel aliqua occasione turpi reprehensus fuerit, publice verberetur, et coronam amittat; decalvatusque turpiter, sputamentis obliniatur in facie; vinculisque arctatus ferreis.... et reliqua. — 395 : (Concil. Carth.) Ad reatum episcopi pertinet, vel presbyteri qui parochiæ præest, si sustentandæ vitæ præsentis causa adolescentiores viduæ vel sanctimoniales clericorum familiaritati subjiciantur.

(Ann. 922.) HERVÆUS, archiepiscopus Rhemensis, CXXXII, 698 : (Acta concilii Trosleiani.) Agitur de accessu et frequentatione ac cohabitatione presbyterorum et clericorum cum feminis.

(Ann. 961.) S. ODO, archiepiscopus Cantuariensis, CXXXIII, 946 : Legantur Odonis constitutiones de officio episcoporum, item presbyterorum, item clericorum.

(Ann. 960.) ATTO, episcopus Vercellensis, CXXXIV, 56 : Ut nullus clericus mulierem in consortio familiaritatis habeat. — *Ibid.* : Ut clericus nullam conversationem cum muliere post denominationem habeat. — 59 : Presbyterum in nuptiis bigami prandere non convenit, quia cum pœnitentia bigamus egeat, quis erit presbyter qui propter convivium talibus nuptiis possit præbere consensum?

(Ann. 966-973.) *Auctarium* Flodoardi; Appendix ad historiam Rhemensis Ecclesiæ; Statuta synodalia, CXXV, 408 : Clerici luceant sicut stellæ. — *Ibid.* : Nec mulieres alloquantur, aut domi retineant.

(Ann. 974-977.) RATHERIUS, episcopus Veronensis, CXXXVI, 496 : Agitur de dotibus in ministris Dei inveniendis. — 499 : De eadem materia. — 568 : De nuptu cujusdam illicito. — 585 : Memorantur hæc verba concilii Neoc. : « Si quis presbyter uxorem duxerit, deponatur. »

(Appendix ad sæculum X.) Opera ΑΔΕΣΠΟΤΙΚΑ. Canonum prisca collectio. CXVIII, 599 : Qui concubinam habuit, ad sacrum ordinem non accedat. — 401 : Ut digami non admittantur ad clerum. — *Ibid.* : Qui duas duxit uxores quamvis laicus ante baptismum, ad clerum

non promoveatur. — *Ibid.* : Similiter qui secundam duxit uxorem. — *Ibid.* : Quod si quis viduam, vel ejectam, aut meretricem acceperit, non admittatur ad clerum. — *Ibid.* : Ut is qui se eunuchizavit clericus non fiat. — *Ibid.* : Quod si quis sibi partem corporis volens amputaverit, clericus esse non potest. — *Ibid.* : Ut si digamus, vel viduæ maritus, clericus factus fuerit, non promoveatur. (Et alia ejusdem generis). — 415 : De pœna monachi qui filium genuerit. — 416 : De monachis non manentibus in suo proposito. — *Ibid.* : De monacho adultero. — *Ibid.* : Mulieres in monasterium ingredi non debent, nec fieri commatres. — 479 : In legibus ecclesiasticis Edmundi Anglorum regis legitur : In primis, qui sacris sunt initiati, atque ex quibus populus Dei virtutis exemplum petere debebit ad imitandum, caste, ut eorum feret ordinis ratio, sive viri, sive mulieres fuerint, vitam traducunto : sin minus id fecerint, plectuntor. — 624 : (Ludovici II imperatoris capitula ecclesiastica). Nono jubendum est eisdem sacerdotibus, ut non permittant secum habere mulieres extraneas. (*Et reliqua.*)

(Ann. 1004) S. ABBO, abbas Floriacensis, CXXXIX, 483 : De monachis non servantibus propositum. Memorantur verba Siricii ad Himerium episcopum Tarraconensem.

(Ann. 1024-1027.) S. HEINRICUS imperator Augustus, CXL, 227 :(S. Heinrici leges Papienses.) Nullus presbyter, nullus diaconus, nullus subdiaconus, nullus in clero uxorem aut concubinam admittat. Quod si fecerit, secundum Ecclesiasticam regulam deponatur. — *Ibid.* : Episcopus sicut nullam habebit, ita cum nulla penitus habitabit. Quod si fecerit, honore, quo ipse se fecit indignum, abjiciatur.

(Ann. 1026.) BURCHARDUS, episcopus Wormatiensis, CXL, 628 : Ne ulterius ordinentur filii concubinarum. — 648: (Ex concil. Turonico.) Et quia diabolo nullum locum dare oportet, hoc præcipue custodiendum decrevimus, ut nulli clerici cum extraneis feminis habeant familiaritatem, vel ullum male loquendi vel sentiendi hominibus aditum tribuant, quia frequenter per hanc indecentem occasionem contingit, ut diabolus qui insidiatur sicut leo in cubili suo, de ruinis servorum Dei insultet. Si quis vero clericus post interdictum episcopi sui his inhærere præsumpserit, a communione habeatur alienus. (Et alia multa de materia eadem.) — 645 : Ut illi quibus uxores ducere licitum non est, aliorum nuptias deviteut. — 805 : (Ex concilio Spalensi.) Hæc cautela circa omnes servetur, ut laici remoti a peculiaritate virginum, nec usque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum. Et alia. — 605 : Quod non sit permittendum monachos et monachas in uno monasterio simul habitare. — 812 : Ex concilio Urbico.) Si abbas in monasterium suum mulierem ingredi permiserit, aut festivitates aliquas ibi spectare, tribus mensibus in alio monasterio retrudatur. — 797 : Memoratur epistola Siricii papæ de monachis et monachabus qui se sacrilega contagione miscuerint. — 1068 *et seqq.* : legantur Statuta canonum de officio sacerdotum, quorum collector remansit incertus.

(Ann. 1068.) S. STEPHANUS Ecclesiæ Romanæ cardinalis, CXLIII, 1410 : (concilium Turonense.) De episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, qui mulieris carnali copula detenti ab officio non cessaverint.

(Ann. 1064.) S. PETRUS DAMIANUS, cardinalis, et episcopus Ostiensis, CXLV, 290 : Hortatur Gebehardum archiepiscopum Ravennatem ut viriliter decertet contra episcopos Pisaurensem et Fanensem, quos vocat ministros diaboli. — 344 : In hujus epistolæ fragmento ex quodam loco Jeremiæ ostendit, quam sit detestabilis clericorum impudicitia et intemperantia. — 358 : (Epistola ad Capellanos Gothifredi Ducis.) Contra illos fusius probat clericos non posse uxores ducere. — CXLV, 503 : Ut ergo stylus ad hoc, unde digressus est, redeat, videtur nobis, si placet, hoc episcopis utendum esse consilio, ut indignos ac turpiter lapsos administratione suspendant.

(Ann. 1073.) ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1402 : Alexandri II epistola ad Landulphum. Respondet quod non aliter quam cum consensu uxoris suæ monasticam vitam ingredi et votum continentiæ emittere possit.

(Ann. 1079.) JOANNES Abrincensis primum episcopus, postmodum archiepiscopus Rotomagensis, CXLVII, 225 : (de officio pastorali.) Sacerdotes debent esse casti, hic multa occurrunt de sacerdote et ad sacerdotem scripta.

(Ann. 1085.) S. GREGORIUS VII, papa, CXLVIII, 786 : (Concilium Romanum.) Si qui sunt presbyteri, vel diaconi, vel subdiaconi, qui in crimine fornicationis jaceant, interdicimus eis ex Dei parte omnipotentis et sancti Petri auctoritate introitum, usque dum pœniteant et emendent. (*Et alia.*)

(Ann. 1085.) S. ANSELMUS, episcopus Lucensis, CXLIX, 506. (Collectio canonica.) Ut aliæ mulieres cum sacerdotibus non habitent nisi quas canones permittunt. — 509 : Quod bigamus aut concubinam habens non potest esse episcopus, nec presbyter, nec diaconus, nec cætera. — 511 : Ut qui viduam duxerit uxorem seu ante baptismum, seu post baptismum, clericus non fiat. — *Ibid.* : Ut clericus nec viduam nec ejectam ducat uxorem. — *Ibid.* : Ut qui uxorem non virginem duxerit, ad sacros ordines non aspiret. — 513 : De eunuchis qui seipsos absciderunt. — 516 : Ut presbyteri et levitæ cum uxoribus suis non misceantur. — *Ibid.* : Ut concubinæ clericorum venumdentur, clericis vero pœnitentia imponatur. — 519 : Ut presbyteri qui se expurgare de fornicatione non possunt, a ministerio moveantur. (*Et alia ejusdem familiæ.*)

(Ann. 1115.) D. IVO, episcopus Carnotensis, CLCI, 453 : Quod filii concubinarum ulterius ordinari non debeant. — 455 : De clericis incontinentibus. — 456 : Ut clericus qui secundam uxorem duxerit deponatur. — *Ibid.* : Quæ feminæ cum clericis habitare possint. — *Ibid.* : Ut si laicus viduam duxerit, clericus non fiat..... Nec is qui secundam duxerit uxorem, clericus fiat, quia scriptum est : *Unius uxoris virum*; et iterum : *Sacerdotes mei semel nubant.* — *Ibid.* : De incontinentia sacerdotum vel Levitarum quid observari debeat. — 457 : Clericus esse non potest qui sibi volens partem corporis abscidit. — 461 : De ministris incontinentibus. Gregorius civibus Romæ. Post alia, hæc addit : Neque enim hoc silere debeo (quod cum grandi animi tristitia dico) sacerdotes cum feminis habitare conspicio, quod nefarium est dicere et audire, et contra canonum sancita... Cavere oportet, fratres ab *illicitis*, ut mundas valeamus ad dominum levare manus. (*Et alia*). — 462 : De vitanda familiaritate mulierum. — 465 : Quid agendum sit de clericis incontinentibus. — Ut incontinens presbyter non ministret. — 478 : Ut bigami vel repudiatarum mariti ad sacerdotium non promoveantur. — 479 : Si quis de laicis post uxorem aliam cujuscunque conditionis cognoverit mulierem, in clerum nullatenus admittatur. — 487 : Hic referuntur verba toties laudata 1° concilii Nicæni; 2° it. Neocæsariensis; 3° it. Siricii papæ; 4° it. concilii Agathensis; 5° it. concilii Turonensis; 6° it. concilii Napnetensis. — 537 : (Ex concilio Toletano.) De damnatione filiorum sacerdotum. Leguntur hæc : Cum multæ super incontinentia ordinis clericorum hactenus emanaverint sententiæ Patrum, et nullatenus ipsorum firmari quiverit correptio morum, usque adeo sententiam judicantium protraxere commissa culparum, ut non tantum feriretur ultio in actoribus scelerum, verum etiam in progenie damnatorum, ideoque quilibet ab episcopo usque ad subdiaconum deinceps vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ detestando connubio in honore constituti filios procrearint, illi quidem ex quibus geniti probabuntur, canonica censura damnentur, proles autem ab hac pollutione nata non solum parentum hæreditatem usquam accipient, sed etiam in servitutem ejus Ecclesiæ, de cujus sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt, jure perenni manebunt. — 548 : De monachis propositum non servantibus. (Epist. Siricii). — 549 : Qua pœnitentia purgandus sit monachus qui, relicta professione, ducit uxorem. — 551 : Ne duplex monasterium fiat. Hæc et alia leguntur : Non habitent in uno monasterio monachi et monachæ. Adulterium enim intercipit cohabitatio, si habeat aditum monachus ad monacham, vel monacha ad monachum secreto collocutionem. — 564 : (Ex Registro S. Gregorii.) In nullo loco monachos et monachas permittimus unum monasterium habere; sed nec ea quæ duplicia vocant. — 565 : Monachi filios procreantes in carcerem detrudantur tantum facinus continua lamentatione deflentes. — 1142 : Filii presbyterorum a sacris prohibentur officiis. — *Ibid.* : Qui de sacerdotibus nati apostolicæ sedi præfuerunt. — *Ibid.* : Filii sacerdotum non prohibentur ab episcopatu, si cæteræ virtutes in eis inveniantur. — 1143 : Non excluduntur a clero qui a medicis vel a barbaris, vel a dominis suis castrantur. — *Ibid.* : Bigamus non est ordinandus. — 1149 : Legitur titulus *De continentia ordinandorum.* — 1151 : Sacerdotibus semper castitas servanda præcipitur. — *Ibid.* : Qui divinis sacramentis inserviunt continentes esse oportet. — *Ibid.* : Sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis misceri non debent. — 1161 : Non ingrediantur Ecclesiam presbyteri, diaconi vel subdiaconi qui in crimine fornicationis jacent. — *Ibid.* : Non audiatur missa presbyteri concubinam habentis. — *Ibid.* : Non potest restitui in sacerdotium, cujus crimen fuerit manifestum. — *Ibid.* : Qui voluptatem officio præposuerit, modis omnibus submoveatur.

(Ann. 1135.) VEN. HILDEBERTUS, episcopus Cenomanensis, CLXXI, 709 : Nobis in sacris ordinibus consti-

tutis indicta est necessitas continendi. Nihil medium; aut in monte, aut in Sodomis erimus. Lot de Sodomis egressum in montem angeli deducere volebant. — 931 : Quomodo laici abhorreant immunditiam carnis, cum audiant quosdam clericos vel quosdam sacerdotes infamia fornicationis respersos?

(Ann. 1142.) VEN. GODEFRIDUS abbas Admontensis, CLXXIV, 994 : Hujus spiritalis *Herodiadis*, id est concupiscentiæ sæcularis amore decepti, sacerdotes in uxorem sibi eam accipiunt, et eam in thalamo cordis sui delectabiliter collocantes, illicita cum ea connubia illicite exercent.

(Ann. 1142.) HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 666 : *De sacerdotibus reprobandis*, ex libro Curæ pastoralis beati Gregorii.

(Ann. 1153.) S. BERNARDUS, abbas Clarævallensis, CLXXXII, 853 : (Sermo de conversione ad clericos.) Arguit incontinentes qui sacros ordines impudenter temerare non verentur. — 1074 : Quærebamus virum optimum, multorum liberatorem; et ecce laboramus in inveniendo qui seipsum salvum facere possit. Optimus hodie est qui non est nimis malus. — CLXXXIII, 685 : De valle flagitiorum ascenditur ad montem castitatis triplici continentia, membrorum, sensuum, cogitationum. —1005. Oportet ergo virum, qui ad ornamentum et decorem assumitur domus, bonis ornatum moribus esse. (*Alia multa.*) — 1092 : Nonne aperte vobis videtur deprehensa fraus, et comprehensa vulpes? Si non amovet feminam, non amovet scandalum. (*Et reliqua.*) — 184, 1239 : (Liber de modo bene vivendi.) Legitur caput *De continentia*.

(Sæcul. XII.) DECRETUM GRATIANI, CLXXXVII, 194 : Nuptiarum conviviis presbyteri interesse non debent. — *Ibid.* : Viduam ducens uxorem, si necessitas exigat, subdiaconus fieri potest. — 270 : Diaconus aut presbyter in adulterio deprehensi reparari non possunt. — 302 : Non producantur ad clerum, qui seipsos abscindunt. — 303 : Qui per languorem a medicis desecatur, ad clerum valet admitti. — Licite ordinatur episcopus qui per hominum insidias eunuchizatur. — 304 : Non excluduntur a clero qui a medicis, vel barbaris, vel a dominis suis castrantur. — 306 : Filii presbyterorum a sacris prohibentur officiis. — 311 : (Urbanus II papa.) Filii sacerdotum non prohibentur ab episcopatu, si cæteræ virtutes in eis inveniantur. — 388 : Clericus adulterasse convictus vel confessus in monasterio detrudatur. — 389 : In crimine captus presbyter vel diaconus deponatur, non tamen communione privetur. — 390 : Officio et beneficio privetur episcopus, presbyter, vel diaconus feminam accipiens, vel acceptam retinens. — 391 : Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur — 392 : Simul cum mulieribus sacerdotes habitare non licet. — 394 : Non habitent feminæ cum clericis, nisi quas necessitudo excusat. — 395 : Nisi majorum jussione ad feminarum domicilia clerici non accedant. — 396 : Episcopi provideant ne occasione temporalium clericorum familiaritatibus virgines socientur. — 398 : Quæ pœnitentia sit imponenda sacerdoti qui de fornicatione convictus fuerit. — 399 : Suspendatur episcopus ab officio, clericorum suorum fornicationi consentiens.. — 1375 : Clericus deponatur qui cum sanctimoniali mœchatus fuerit.

(Ann. 1166-1169.) GERHOHUS præpositus Reichersbergensis, CXCIV, 1257 : Clerici vitiorum cœno demersi ad vitam apostolicam reformandi sunt, id quod jam Romæ Gerhohus gaudet factum fuisse.

(Ann. 1179.) PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1809 : Legantur sermones habiti in synodis.

(Ann. 1186.) PHILIPPUS DE HARVENG abbas Bonæ Spei, CCIII, 728 : Legatur tractatus de continentia clericorum.

(Ann. 1197.) PETRUS CANTOR, CCV, 184 : Non nisi perfectus moribus in sacerdotem et levitam est eligendus.

(Ann. 1205.) HUGO V, abbas Cluniacensis, CCIX, 884 : Cunctis liquet quanta ex vicinitate et consortio mulierum, et pernicies animarum, et destructio locorum evenerit. Et ideo decernimus, ut nunquam in alio loco mulier quælibet in monacham, vel conversam, seu præbendariam recipiatur nisi ad succurrendum. In locis autem ubi jam receptæ sunt a mensa, et omni convictu seu consortio monachorum sint remotæ. Excipiuntur loca fortuseca, in quibus ex necessitate mulieres oportet haberi. Quæ tamen tales sint, et ejus ætatis, de quibus nulla suspicio habeatur, et una tantum in singulis grangiis.

PARS POSTERIOR.

DE MATRIMONIO ET CÆLIBATU, IN QUANTUM HÆC QUÆSTIO AD CUJUSLIBET ORDINIS MINISTROS DEI MONACHOS SPECTAT.

(Ann. 160-245.) TERTULLIANUS, presbyt. Carthagin., I, 1286 : præscriptio apostoli non sinit digamos præsidere. II, 922 : In veteri lege animadverto castratam licentiam. Sæpius nubendi. *Sacerdotes mei non plus nubent*. Sed Christo servabatur, sicut in cæteris, ita in isto quoque legis plenitudo. Inde igitur apud nos plenius atque instructius præscribitur unius matrimonii e se oportere qui alleguntur in ordinem sacerdotalem. — *Ibid.* : Si habes jus sacerdotis in temetipso, ubi necesse est; habeas oportet etiam disciplinam sacerdotis, ubi necesse sit habere jus sacerdotis.

(Ann. 333.) S. SYLVESTER papa, VIII, 835 : Nullum autem subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus ne aliqua prævaricatione præsumpserit.

(Ann. 340-397.) S. AMBROSIUS, episcopus Mediolan., XVI, 260 : Qui deorum adulteria et stupra venerantur, cælibatus et viduitatis statuere pœnas. — 1206 : Noster auctor, ad hæc verba *unius uxoris* virum, ait : Qui sine crimine est, unius uxoris vir tenetur ad legem sacerdotii suscipiendi : qui autem iteraverit conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogativa exuitur sacerdotis. — *Ibid.* : Non solum Apostolus hoc de episcopo et presbytero statuit, sed etiam Patres in concilio Nicæno addiderunt neque clericum quemquam esse debere, qui secunda conjugia sortitus est.

(Appendix ad sæculum IV) AUCTOR ANONYMUS, cujus opera prodierunt sub nomine S. Athanasii XVIII, 72; ad hæc verba : *Bonum est nubere, melius est non nubere*, ait : Illicitis cavere, jugum necessitatis est : permissa vincere, munus arbitrii. Malis abstinere, disciplinæ merces est, bona supergredi, libertas meriti est, non finis imperii.

(Ann. 417) INNOCENTIUS I PAPA, XX, 605 : Ut ii, qui in presbyterio filios genuerunt, removere ab officio debeant.

(Ann. 358-420.) S. HIERONYMUS, presbyter Stridonensis, XXII, 656 : Sive episcopi, sive presbyteri, quanquam apud veteres iidem episcopi et presbyteri fuerint, quia illud dignitatis nomen est, hoc ætatis, jubentur monogami in clerum eligi. — XXIII, 230 : Et quod invitis extorquendum est, cur non spe præmiorum afferimus Deo? Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. (*et alia*). — 340, *de cælibatu* clericorum : Proh nefas! Vigilantius episcopos sui sceleris dicitur habere consortes : Si tamen episcopi nominandi sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius uxores duxerint : Nulli cælibi credentes pudicitiam. (*et multa alia.*) — XXV, 441 : Sacerdotis officium est docere populum quid inter sanctum et pollutum, inter mundum et immundum sit; ut prius referamus ad dogmata, secundum ad opera quæ per carnem efficiuntur. — XXVI, 259 : Sicut enim ab ecclesiasticis dignitatibus non solum fornicatio, sed et nuptiæ repellunt, neque enim episcopus, neque presbyter, nec diaconus possunt esse digami : sic forsitan et de cœtu primitivorum immaculatorumque Ecclesiæ, quæ non habet maculam, neque rugam, ejicietur digamus. — 568 : Sit autem episcopus et pudicus, quem Græci σώφρονα vocant. Si autem laicis imperatur, ut propter orationem abstineant se ab uxorum coitu, quid de episcopo sentiendum est, qui quotidie pro suis populique peccatis illibatas Deo oblaturus est victimas?

(Ann. 387-450.) AUGUSTINUS, episcopus Hipponensis, XXXIII, 1078 : Cum conjuncti matrimonio Deo pari consensu continentiam voverunt, et ad eadem pacta continentiæ consenserunt, perseveranter usque in finem reddere debent quod fuit promissum. — XXXIV, 711 : Sane si uxores ducere, vel filios gignere non vetabantur tunc summi sacerdotes, magna oritur quæstio. Cum lex etiam conjugali concubitu immundum hominem dicat usque ad vesperam, etiam cum abluerit corpus suum aqua. — 712 : Unde fit conseguens ut sacerdos summus aut continens esset, aut diebus aliquibus intermitteretur incensum. — 713 : Ablata est omnis dubitatio neminem sacerdotum, vel summorum, vel secundorum, debuisse accedere ad sancta, si immunditia ejus in ipso esset. Erat ergo consequens continentia sacerdotis.

(Ann. 440-461.) S. LEO MAGNUS, papa, LIV, 610 : S. Leo scribit ad episcopos per Campaniam, Picenum, Tusciam et universas provincias constitutos, ut quicunque ad sacerdotium vel viduarum mariti, vel habentes numerosa conjugia, promoti fuerint, ab ecclesiasticis officiis arceantur. — 612 : Viduæ maritum et qui fuerit plus quam unius uxoris vir, a sacro ministerio arcendum. —615 : In epistola ad episcopos Metropolitanos per Illyricum constitutos, S. Leo jubet bigamos, viduarum maritos aut repudiatarum a sacerdotio ex canonibus arceri. — 617 : In epistola ad Anastasium episcopum Thessalonicensem, canonum observantiam, præsertim in ordina-

tionibus, commendat : A quibus arceantur mariti viduarum et bigami. 672 : Ad hanc quæstionem : *Quinam a sacerdotio sint arcendi*, scribit Leo Magnus quæ sequuntur : Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. — *Ibid.* : Nam cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, et procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfecte continentiæ puritatem, nec subdiaconis quidem carnale connubium conceditur : *Ut et qui habent, sint tanquam non habentes*, et qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus a capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo, in secundo, vel tertio servandum est? (*Et alia.*) — 1204 : Quæritur de his qui altari ministrant et conjuges habent, utrum eis licito misceantur. Responsio. Lex continentiæ eadem est ministris altaris quæ episcopis atque presbyteris.... Cum ad prædictos pervenerunt gradus, cœpit eis non licere quod licuit. — 1207 : Scribitur de monacho quod *transgreditur*, meliorum deserendo electionem, cum matrimonium init.

(Ann. 447-461.) *Appendix ad S. Leonis Magni Opera*, Codex canonum, LVI, 443 : Presbyterum qui uxorem duxerit, ab ordine suo deponi debere. — 500 : Ex Epistola Innocentii papæ ad Exuperium episcopum Tolosanum constat diaconos et presbyteros incontinentes ab omni honore ecclesiastico privandos. — 502 : Si quis contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore sacrificare usurpabit? — *Ibid.* : Ne quis credat hoc licere, quia scriptum est : *Unius uxoris virum*. Etenim qui hoc dixit, dixit etiam apertius : *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt.* (*Et alia.*) — 890 : Ut nullus presbyter, diaconus, aut subdiaconus cum mulieribus habitare, aut conversari præsumat; et si inventus fuerit hoc faciens, de gradu ejiciatur. — 895 : Quod si post ordinationem ministro altaris contigerit proprium invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec sacrificii partitor fiat, nec altare contingat.

(Ann. 540.) DIONYSIUS EXIGUUS, LXVII, 54 : (Codex canonum. Ex concilio Neocæsariensi.) Presbyter si uxorem duxerit, ordine suo moveatur. — 90 : (Ex concilio Chalcedonensi œcumenico IV.) Quoniam in quibusdam provinciis concessum est lectoribus et psaltis uxores ducere, statuit sancta synodus nulli eorum licere alterius sectæ uxorem accipere. — 141 : Episcopus, aut presbyter uxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abjiciat : si vero rejecerit, excommunicetur, sed et si perseveraverit, dejiciatur. — 143 : Si quis post baptisma secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit non potest esse episcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorsus ex numero eorum qui ministerio deserviunt. — *Ibid.* : Qui viduam, vel ejectam, aut meretricem acceperit, non admittatur ad clerum. — *Ibid.* : Qui duas in conjugium sorores acceperit, vel filiam fratris, clericus esse non poterit. — 144 : Innuptis autem qui ad clerum provecti sunt præcipimus ut, si voluerint, uxores accipiant; sed lectores cantoresque tantummodo. — 155 : (Regula prolata in synodo Neocæsariensi XIV.) Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. — 174 : (Regulæ ecclesiasticæ promulgatæ a sancto concilio Chalcedonensi.) Quoniam in quibusdam provinciis concessum est lectoribus et psaltis uxores ducere, statuit sancta synodus non licere cuiquam ex his accipere sectæ alterius uxorem. — *Ibid.* : Virginem quæ se Deo Domino consecravit, similiter et monachum, non licere nuptialia jura contrahere : quod si hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur. — 186 : (Synodus apud Carthaginem.) Aurelii episcopi verba legantur. — 187 : Faustinus episcopus Ecclesiæ Potentinæ dixit : Placet ut episcopus, presbyter et diaconus, vel qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes, ab uxoribus se abstineant. Ab universis episcopis dictum est : Placet. — 191 : De episcopis, vel sequentibus ordinibus qui sacrosancta mysteria contrectant, placuit ab uxoribus contineri. — 243 : (Decreta Innocentii papæ.) Quod sacerdotes et levitæ cum mulieribus coire non debeant. — 244 : Quod monachus, si clericus factus fuerit, uxorem ducere nequeat. — 245 : Fusius agitur de incontinentia sacerdotum — 250 : Quod hi qui in presbyterio filios genuerint, removeri ab officio debeant. — 279 : (Decreta Leonis papæ.) Ut quicunque ad sacerdotium, vel viduarum mariti, vel habentes numerosa conjugia, promoti fuerint, ab omnibus ecclesiasticis officiis arceantur. — 288 : Quod diaconi, sicut episcopus et presbyter, cessare debent ab omni opere conjugali : non tamen repudiare conjugia. — 290 : Propositum monachi proprio arbitrio et voluntate susceptum deseri non potest absque peccato; quod enim quis vovit Deo debet reddere. Unde qui relicta singularitatis professione, ad nuptias devolutus est publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est, quia, etsi honestum possit esse conjugium, electionem meliorum deseruisse transgressio est. — 293 : Ut a metropolitanis non laici, non bigami, non viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi. — *Ibid.* : Quod subdiaconis carnale connubium denegetur.

(Ann. 542.) S. CÆSARIUS, episcopus Arelatensis, LXVII, 1090 : Nullus digamum, vel internuptarum maritum in prædictis honoribus audeat ordinare.

(Ann. 548-586.) S. AURELIANUS, episcopus Arelatensis, LXVIII, 390 : (Regula ad monachos.) Mulieres vero, nec religiosæ, nec sæculares, nullæ omnino, nec abbatis, nec cujusquam monachi mater, aut quælibet propinqua aut nota ad salutandum, aut ad orationem ingredi permittatur.

(Ann. 595.) S. GREGORIUS, episcopus Turonensis, LXXI, 181 : (Historia Francorum.) Apud Arvernos vero post Stremonium episcopum prædicatoremque, primus episcopus Urbicus fuit, ex senatoribus conversus, uxorem habens, quæ, juxta consuetudinem ecclesiasticam, remota a consortio sacerdotis religiose vivebat.

(Ann. 595-604.) S. GREGORIUS MAGNUS, LXXVII, 536 : Narratur historia de presbytero jamjam moriturо qui uxorem, seu *presbyteram* prohibuit ne aurem naribus apponeret, exclamans : Recede a me, mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle. — 506 : Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, more Ecclesiæ Romanæ, ut nullatenus uxoribus suis miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui usum continentiæ non invenit, compellatur a sua uxore separari — *Ibid.* : Eos autem qui post prohibitionem factam se a suis uxoribus continere noluerint, nolumus pervenire ad sacrum ordinem. — 515 : Præterea volumus ut sacerdotes qui in Corsica commorantur prohiberi debeant ne cum mulieribus conversentur, excepta duntaxat matre, sorore, vel uxore, quæ caste regenda est. — 996 : Ne mulieres cum episcopis aut clericis in sacris ordinibus constitutis habitent; ea lege, ut uxores non reliquant, sed caste regant. — 1033 : Neque ut aliæ mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi hæ quæ sacris, ut prædictum est, canonibus sunt permissæ. — 1185 : (Responsio Gregorii.) Si qui vero sunt clerici *extra sacros ordines constituti*, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent. — LXXIX, 95 : Sacerdotium novum nitet splendoribus pudicitiæ.

Ann. incerto VIII sæculi.) CRISCONIUS, episcopus Africanus, LXXXVIII, 825 : (Breviatio canonum Fulgentii Ferrandi Ecclesiæ Carthaginiensis diaconi.) Ut presbyter, si uxorem duxerit, deponatur. Si autem fornicatus fuerit, etiam pœnitentiam agere compellatur. — 825 : (Conc. Carth.) Ut lectores, dum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. — *Ibid.* : (concil. Zellens. ex Epistola Syricii.) Ut mulierem clericus non ducat uxorem; et ut is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum. — *Ibid.* : (concil. Carth.) Ut clerici vel continentes, ad viduas vel virgines, sine jussu vel permissu episcopi vel presbyteri accedant. — 840 : (Breviarium canonicum.) Ut episcopus aut presbyter uxorem suam quam debet caste regere, non relinquat. — 846 : Ut digami non admittantur ad clerum. *N. B.* Hic memorantur canones apostolorum; concilium Laodicense; decreta papæ Siricii; item Innocentii; item Leonis papæ. — 149 : (Ex decretis papæ Siricii ad Himerium episcopum Tarraconensem, Tit. 7.) Plurimos enim sacerdotes Christi atque levitas, post longa consecrationis suæ tempora, tam de *conjugibus propriis* quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, et crimen suum hac præscriptione defendere. Et reliqua. — 852 : Innuptis autem qui ad clerum provecti sunt præcipimus, ut, si voluerint, uxores accipiant, sed lectores cantoresque tantummodo. — 877 . De diaconis qui tempore ordinationis de nuptiis attestati sunt. — 882 : De presbyteris qui uxores acceperunt, vel fornicati sunt. — *Ibid.* : Quod sacerdotes et levitæ cum mulieribus coire non debeant. — 922 : Quod subdiaconis carnale connubium denegetur.

(Ann. 729.) S. EGBERTUS, archiepiscopus Eboracensis, LXXXIX, 382 : (Excerpt. e canonib.) Ut nullus sacerdos extranearum mulierum habeat familiaritatem, nec in sua domo in qua ipse habitat ullam mulierem unquam permittat habitare. — 585 : (Ex concilio Nicæno.) Interdicit per omnia magna synodus, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero est, licere subintroductam mulierem habere. — *Ibid.* : Canones quoque docent ut si quis acceperit viduam aut dimissam mulierem, aut qui bis duxerit uxorem, nunquam fiat diaconus, nunquam sacerdos. — 584 : Episco-

pus, presbyter, aut diaconus qui in fornicatione captus est, deponatur. — 421 : Si presbyter vel diaconus uxorem ducat, perdat ordinem suum. Et reliqua. — *Ibid.* : Sacerdotes Dei, et diaconi, et alii ministri Dei, semper servare debent castitatem. — *Ibid.* : Sacerdotes, et diaconi, et Dei ministri, qui ipsi nolunt nec possunt coram Deo castitatem servare, quæ ipsis injuncta est, detrudantur a ministerio suo.

(Ann. 766). S. CHRODEGANGUS, episcopus Metensis, LXXXIX, 1088 : Presbyteri, diacones, subdiacones, vel deinceps quibus *ducendi uxores licentia* non est, alienarum nuptiarum evitent convivia... (Et *reliqua*). — Hi presbyteri qui in presbyterio suo filios genuerint, removeri ab officio suo debent. — 1095 : *Et* non damnabitur subdiaconus, exorcista, ostiarius, lector, acolythus, filios habentes et uxorem et omnino Christum prædicantes.

(Ann. 800, 814.) CAROLUS MAGNUS imperator, LXLVII. 275 : (Ex Capitulis datis presbyteris.) Ut nullus sacerdos feminas secum habitare permittat, excepto matrem, sororem, vel amitam. — 509 : Item in eadem synodo interdictum est presbyteris et diaconibus vel omnibus qui in clero sunt, mulierem non habere in domo suâ, propter suspicionem, nisi matrem aut sororem, vel eas tantum personas quo suspiciones effugiunt. — 641. De feminis cum presbyteris cohabitantibus placuit eas penitus ejici, nec ulterius cum his quoquomodo conversari, et si post primam episcopi sui contestationem, a tribus usque ad septem testibus idoneis convincitur prævaricasse, proprii gradus periculo subjaceat. (*Et alia.*)

(Ann. 804-825.) THEODORUS, archiepiscopus Cantuariensis, LXLIX, 949 : Lex continentiæ eadem est altaris ministris, quæ episcopis, aut presbyteris, qui cum essent laici, sive lectores, licite et uxores ducere, et filios procreare potuerunt. Sed cum ad prædictos pervenerint gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Unde et de carnali fit spiritale connubium. Oportet eos nec dimittere uxores, et quasi non habeant, sic habere, quo salva sit charitas connubiorum, et cesset nuptiarum. — 956 : Sacerdos tangendo mulierem coinquinatus, quadraginta diebus pœniteat.— 1012 : (Canones selecti.) Nullus clericorum a subdiacono, et supra, cum uxore quam antea habuit misceatur. Quod si fuerit, ab officio deponatur. Quod si sciens ad officium admiserit, tribus mensibus cum pœnitentia sit a suo officio sequestratus. — *Ibid.* : Clerici benedictione suscepta si conjugia crediderint eligenda, qui volentes absque ulla reclamatione in ætate legitima fuerunt ordinati, cum ipsis mulieribus (quas acceperint) communione pellantur. (Et alia.) — 1013 : (Canon Cæsariensis.) Presbyter qui uxorem duxerit deponatur. Si fornicatus fuerit, aut adulterium commiserit, ab ecclesia abjiciatur inter laicos ad pœnitentiam agendam. — *Ibid.* : Episcopus degradetur, si sciens ordinaverit clericum eum qui viduam, aut repudiatam, aut secundam habuit uxorem. — 1014 : (Epist. Hormisdæ papæ per universas provincias.) Si quis diaconus, vel presbyter, post acceptam benedictionem leviticam cum uxore sua incontinens invenitur, ab officio abjiciatur. (*Et alia multa.*) — 1041 : (canon Agathensis.) Presbyteri vel cæteri ministri, quibus licentia non est uxores habere, aliorum convivia nuptiarum evitent, ne auditus aut visus sacris mysteriis deputatus polluatur turpium spectaculorum, atque verborum ambagibus (contagione). — *Ibid.*, (canon Africanorum) clericum scurrilem, et verbis turpibus jocularem, ab officio retrahendum. — 1043 : (canon Nicænus.) Ne quis episcoporum, vel cæterorum clericorum cum mulieribus habitet, præter matrem, vel si quæ sunt hujusmodi personæ. — *Ibid.*: (canon Africanorum.) Clericus cum extraneis mulieribus non habitet. — *Ibid.* : (canon Arelatensis.) Nullus episcopus, vel presbyter aut diaconus, ad cellarii secretum intromittat feminam. — *Ibid.* : (canon Agathensis.) Feminas a cellario, vel secreto ministerio, vel ab ea mansione in qua clericus manet, placuit removeri. — *Ibid.* : (canon Maticensis.) Ut nulla mulier in cubiculum episcopi absque duobus presbyteris, aut certe diaconibus ingredi permittatur — *Ibid.* : (canon Aurelianensis.) Statuimus ne quis antistitum clericorumque omnium licentiam habeat intra domum suam ullam mulierem habere, præter eas quas canones eloquuntur. (*Et alia*). — 1044 : (canon apostolorum.) At episcopus, presbyter, vel diaconus, uxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abjiciat, et si rejecerit, excommunicetur; si perseveraverit, dejiciatur — 1046 : Clericis tantum, et lectoribus, atque cantoribus liceat habere uxores. — *Ibid.* : (canon Carthaginiensis.) Lectores usque ad annos pubertatis legant. Deinceps autem, nisi aut custodita pudicitia, aut uxores duxerint, legere non sinantur. — 1047 : Lectores, cum ad annos pubertatis pervenerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

(Ann. 804.) ALBINUS seu ALCUINUS, abbas, Caroli Magni magister, CI, 1090 : Unde ego maritum duarum post baptismum matronarum clericum non ordinandum puto. .

Ann. 540. S. Agobardus episcopus Lugdunensis, CIV, 252 : Unde Patres doceant non posse quemquam ad sacerdotium promoveri, si viduam, etc.

(Ann. 821.) THEODULPHUS, episcopus Aurelianensis, CV, 195 : Nulla femina cum presbytero in una domo habitet. Quamvis enim canones matrem, et sororem, et hujusmodi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant, hoc nos modis omnibus judicio amputamus, quia in obsequio sive occasione illarum veniunt aliæ feminæ quæ non sunt ei affinitate conjunctæ, et eum ad peccandum illiciunt.

(Ann. 831.) HALITGARIUS, episcopus Cameracensis, CV, 687 : Presbyter, si uxorem accepit, ab ordine deponatur. — *Ibid* : Simili modo etiam diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerii subtrahatur. — *Ibid.* : Sacerdotes Dei et diaconi, vel qui sacramenta contrectant pudicitiæ custodes ab uxoribus se abstineant. — *Ibid.* : Præterea, quod dignum et pudicum, et honestum est, tenere Ecclesia omnino debet, ut sacerdotes et levitæ cum mulieribus non coeant.

(Ann. 849.) WALAFRIDUS STRABUS, monachus Fuldensis, CXIV, 628 : *Unius uxoris virum*. .. id est, monogamum post baptismum. Si enim et ante conjugem habuit quo obierit, non ei imputatur, cui prorsus novo, nec stupra, nec alia quo ante fuerunt jam obsunt.

(Ann. incerto. — Appendix ad sæculum IX.) ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 257 : (concil. Nic.) Omnibus modis interdixit sancta synodus neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater aut soror, aut avia aut amita, vel matertera sit. Et reliqua. — 267 . (concilium Neocosariense.) Presbyter, si uxorem duxerit, ab ordine illum deponi debere. Quod si fornicatus fuerit vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abiici et ad pœnitentiam inter laicos redigi oportet. — *Ibid.* : Presbyter non debet interesse nuptiis sæcularibus. — *Ibid.* : Vir uxoris adulteræ clericus fieri non debet. — 322 : (concil. I Carthag.) Gratus dixit : Nullus igitur nullaque sanctimoniæ et virginitati deserviens propter blasphemiam Ecclesiæ, si vobis placet, in una domo cum extraneis penitus commorari debent. (*Et alia.*) — 333 : (concil. III Carth.) Ut cum omnibus omnino clericis extraneæ feminæ non cohabitent sed solæ matres, aviæ... (*Et reliqua.*) — 347 : (concil. IV Carth.) Simili sententiæ subjacebit episcopus, si sciens ordinaverit clericum eum qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam. — 350. (concilium V Carthag.) Propterea, cum de quorumdam clericorum quamvis erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit episcopos et presbyteros et diaconos secundum propria statuta etiam ab uxoribus continere, quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi. — 379 : (concilium Arelatense secundum.) Assumi aliquis ad sacerdotium non potest in conjugii vinculo constitutus, nisi fuerit promissa conversio. — *Ibid.* : Si quis de clericis a gradu diaconatus in solatio suo mulierem præter avitam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel conversam secum uxorem habere præsumpserit, a communione alienus habeatur. — 392 : (concilium Auraicense.) Sedit præterea ut deinceps non ordinentur diacones conjugati, nisi qui prius conversionis proposito confessi fuerint castitatem. — *Ibid.* : Si quis autem post acceptam benedictionem leviticam cum uxore sua incontinens invenitur, ab officio arceatur. — 393 : De idoneis autem probatisque viris, et clericatui alligatis ipsa vitæ gratia ita gerit, si forte inciderint in duplicata matrimonia, ut non ultra subdiaconatum vel ecclesiasticas capiant dignitates. — 399 : (concil. Agathense.) Placuit de digamis... et reliqua. — 401 : Placuit etiam, ut si presbyteri vel diaconi conjugati ad torum uxorum suarum redire voluerint, papæ Innocentii ordinatio, vel Siricii episcopi auctoritas conservetur. (Et alia multa maximi momenti quæ tibi legenda,) — *Ibid.* : At nullus clericorum cum extraneis feminis habitet. — 411 : (concilium Aurelianense.) Si monachus uxori fuerit sociatus, tantæ prævaricationis reus nunquam ecclesiastici gradus officium sortiatur. — 417 : (conc. Hispaniæ. concil. Elibertinum.) Placuit in totum prohibere episcopis, presbyteris, diaconibus ac subdiaconibus positis in ministerio abstinere se a conjugibus suis, et non generare filios. Quod quicunque fecerit, ab honore clericatus exterminetur. —

423 : (concilium Tarraconense.) Si quis lectorum adulteræ mulieris voluerit misceri vel adhærere consortio, aut relinquat adulteram, aut a clero habeatur extraneus. Simili sententia ostiariorum punietur lascivia. — 424 : (concilium Gerundense.) Ut qui sine uxoribus ordinantur, extraneas in domo non habeant. — 433 : De presbyteris et diaconibus, si post ordinationem filios genuerint. (e concilio Toletano I) — 434 : (id. concil. Tolet. I.) Item constituit sancta synodus, ut lector fidelis si viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus. — *Ibid.* : Subdiaconus autem, defuncta uxore, si uxorem aliam duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, removeatur. (Et alia multa.) — 439 : (concilium Toletanum Secundum.) Ut nullus a subdiaconatu et supra extraneam habeat mulierem. — 434 : (concilium Toletanum Tertium.) Compertum est a sancto concilio, episcopos, presbyteros et diaconos, venientes ex hæresi carnali adhuc desiderio uxoribus copulari. Ne ergo de cætero hoc fiat præcipitur. (Et alia multa.) — 471 : (concil. Tolet. Quartum.) Quicunque in sacerdotio Dei positi sunt, irreprehensibiles esse debent, Paulo attestante. — 474 : Cum clericis extraneæ feminæ nullatenus habitent, nisi tantum mater, et soror, filia, amita, in quibus personis nihil sceleris æstimari naturæ fœdus permittit ; id enim et constitutio antiquorum Patrum decrevit. — *Ibid.* : De clericis qui non habentes legitimum conjugium extraneam mulierum, vel ancillarum suarum interdicta sibi consortia appetunt. — *Ibid.* : Clerici qui sine consultu episcopi sui uxores duxerint, aut viduam, vel repudiatam vel meretricem in conjugium acceperint, separari eos ab episcopo proprio oportebit. — 475 : Nonnulli monachorum egredientes e monasterio non solum ad sæculum revertuntur, sed etian uxores acciplunt, igitur revocati in eodem monasterio a quo exierant, pœnitentiæ deputentur, sibique defleant crimina sua. — 584 : (Liber Capitularum ex Græcorum synodis collectorum.) Lector, si viduam alterius acceperit in uxorem, in lectoris statu permaneat, aut si forte necessitas sit, diaconus fiat, et nihil supra. — 592 : (concilium Bracarense tertium.) Ne sacerdotes sive quicunque ex clero sine testimonio cum quibuslibet feminis habitent. Sic incipit canon iste : Quanquam antiqua canonum institutio de hujusmodi præsumptione absolutas et multiplices disciplinas,... et reliqua.

(Ann. 915.) REGINO, abbas Prumiensis, CXXXII, 190 : Ut nullus clericus ad nuptias pergat. — 203 : Memorantur verba concilii Neocæsariensis de continentia sacerdotis. — 209 : Sacerdotes domini et diaconi vel quicunque sacramenta contrectans, pudicitiæ custodes ab uxoribus se abstineant — *Ibid.* : (Burchardus, lib. II) Præterea, quod dignum et pudicum et honestum est, tenere Ecclesia omnino debet ut sacerdotes et levitæ cum mulieribus non coeant. Et reliqua. — *Ibid.* . (Relata invenies verba concilii Nicæni, Siricii papæ, et concilii Carthaginensis) — 210 : (concil. Wormatiense.) Placuit ut episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi abstineant a conjugibus, ut non generent filios. Quod si hoc decretum violaverint, ab honore clericatus pellantur. — *Ibid.* : (Ex dictis sancti Gregorii papæ) Qui corpus suum castitati dedicant, habitare secum feminas non permittant. (*Et alia multa.*) — 392 : (concil. Triburt.) Clericus si tonsuram dimissa uxore receperit, si uxorem habere permittitur, iterum tonderi cogatur.

(Ann. 974-977.) RATHERIUS, episcopus Veronensis, CXXXVI, 619, in fine columnæ legitur : Quam perdita tonsuratorum universitas tota, si nemo in eis qui non aut adulter, aut sit arsenoqnita ? (Id est masculorum concubitor.) Adulter enim nobis est qui contra canones uxorius est. (*Et alia multa.*)

(Appendix ad sæculum X.) Opera ΑΑΕΣΠΟΤΙΚΑ, CXXXVIII, 401 : Qui clerici debeant uxoribus sociari. — 415 : De pœna monachi qui filium genuerit. — *Ibid.* : De monacho qui duxerit uxorem. 443 : (Epistola canonica.) Ut nullus presbyter, diaconus, aut subdiaconus cum mulieribus habitare aut conversari mereatur. — — 503 : (Canones editi sub Edgardo rege.) Docemus etiam, ut nullus sacerdos mulierum consortium nimis amet, sed diligat legitimam suam uxorem ; id est Ecclesiam suam. — 514 : (Oratio Edgari regis ad Dunstanum archiepiscopum Cantuariæ.) Clericorum conjugatorum enumerat vitia, ejiciendos decernit, et introducendos monachos. — 520 : Charta Edgari regis Malmesburiensi cœnobio confecta, anno 974.) Se indicat clericos sæculares ejecisse, monachosque vitæ regularis induxisse. — 850 : (Constitutiones ecclesiasticæ trium Ottonum.) Diaconorum, presbyterorum, episcoporum filios, notarios, sculdasios, comites, judices fieri omnibus modis prohibemus.

(Ann. 1024-1027.) HEINRICUS, imperator Augustus, CXL, 227 : (S. Henrici leges Papienses) Nullus presbyter, nullus diaconus, nullus subdiaconus, nullus in clero uxorem aut concubinam admittat. — *Ibid.* : Episcopus sicut nullam habebit, ita cum nulla penitus habitabit. — *Ibid.* : Filii et filiæ omnium clericorum, ex quacunque libera muliere, quocunque modo sibi conjuncta fuerit, geniti, servi erunt Ecclesiæ suæ. (*Et alia multa similia.*)

(Ann. 1024-1027.) BURCHARDUS, episcopus Wormatiensis, CXL, 645 : De presbytero qui, si uxorem ducat, deponi debet ; et hic memorantur varii canones quos jam in præsenti tabula adnotavimus, necnon decreta Siricii, Leonis, etc. — 650 : Nulli clericorum, ne subdiacono quidem connubium carnale conceditur.

(Ann. 1064.) S. PETRUS DAMIANUS, cardinalis et episcopus Ostiensis, CXLIV, 358 : (Epistola ad capellanos Gothefredi ducis.) Contra illos fusius probat clericos non posse uxores ducere. — CXLV, 391 : Eant igitur clerici molles, incesti, atque a genuina sui ordinis nobilitate degeneres ; cum Abimelech arma corripiant. Omnis tamen eorum conflictus hoc fine concluditur, ut post ictum lapidis, armigeri quoque sui gladio perimantur. — 592 : Sed dicunt : (Clerici pravi) Nonne dicit Apostolus : « Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque virum suum habeat? Vir uxori debitum reddat, et uxor viro? » Ad quod ego : (*Et reliqua quæ tibi sunt legenda.*) — 414 : Qui nimirum, dum coruunt impudici ; dum defendere nituntur, merito judicantur hæretici. Unde et clerici uxorati Nicolaitæ vocantur, quoniam a quodam Nicolao, qui hanc dogmatizavit hæresim, hujusmodi vocabulum sortiuntur. — 492 : Hic legere potes Damiani opusculum de dignitate sacerdotii, in quo multa reperies ad præsentem materiam spectantia.

(Ann. 1085.) S. ANSELMUS, episc. Lucensis, CXLIX, 516 : (Collectio canonica.) Ut presbyteri et levitæ cum uxoribus suis non misceantur. — *Ibid.* : De subintroductis mulieribus. — Quod sacerdotes cum mulieribus non habitent propter quas canonum censura permittit. — Quod lex continentiæ eadem est altaris ministris quæ episcopis atque presbyteris. — *Ibid.* : Quod nec habitare cum mulieribus diaconi debeant. — *Ibid.* : Quod subdiaconi carnale conjugium habere non debent. — *Ibid.* : Ut clerici soli ad feminarum tabernacula non accedant, nec confabulentur cum eis soli. — 519 : A quibus officiis se ministri altaris contineant, si post ordinem cum suis uxoribus miscentur. — *Ibid.* : Quod sacerdotes et levitæ suis uxoribus non misceantur, quia quotidiano ministerio occupantur. (*Et alia ejusdem familiæ.*)

(Ann. 1089-1098.) B. LANFRANCUS, archiepiscopus Cantuariensis, CL, 552 : Post hæc verba *Oportet episcopum esse unius uxoris virum*, et quædam alia, auctor noster addit : Diaconos similiter oportet pudicos esse.

(Sæculo XI.) CANUTI regis ecclesiasticæ leges, CLI, 1173 : Omnes Dei ministros rogamus et docemus, et præsertim sacerdotes, ut Deo obediant et castitatem ament. Diligentissime sciant quod omnino non debeant coitus causa cum femina communicare.

(Ann. 1100.) S. BRUNO, institutor Carthusianorum, CLIII, 156 : Ubi Apostolus ait : *Suam uxorem*, excludit eos quibus non licitum est legitime ducere uxorem, ut eos qui altari ministrant.

(Ann. 1104.) VEN. GUITBERTUS, abbas S. Mariæ de Novigento, CLVI, 848 : Legitur paragr. *De uxoratis presbyteris.*

(Ann. 1115.) D. IVO, episcopus Carnotensis, CLXI, 465 : (Clemens in secunda epist.) Quod si post ordinationem ministro contigerit proprium invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec altare contingat, nec ad Dominici corporis portationem accedat ; sed aquam tantum sacerdotum manibus porrigat. (*Et ali .*) — 467 : De castitate sacerdotum et levitarum. Innocentius Victricio. — 474 : De subdiacono qui duxit uxorem post ordines. (Stephanus Adoni Viennensi archiepiscopo) legitur : De illo clerico, Alvico nomine, quem per ordines ecclesiasticos usque ad subdiaconatum vixisse dicitis, cur vestra auctoritate uxorem duxerit miramur, eo quod nulli unquam exceptis illis quos ecclesiastica regula habere permittit uxorem, ducendi licentiam dederimus. — 572 : (Gregorius Antonio subdiacono.) Quid agendum sit de monachis uxores ducentibus. Legitur : quia aliquos monachorum usque ad tantum nefas prosiluisse cognovimus, ut uxores publice sortiantur, sub omni eos vigilantia requiras. (*Et alia.*) — 573 : Si monachi vel monachæ lapsi fuerint, quid agendum sit? (Pelagius Secundino defensori.)—646 : De clericis qui inconsulto

episcopo uxores ducunt. — *Ibid.* : (Etherio episcopo Gregorius.) De quodam bigamo requisisti an ad sacrum ordinem potuisset accedere, et juxta canonicam regulam vetuimus. — 1135 : Quando presbyteri aut diaconi per parochias constituantur, oportet eos professionem episcopo suo facere, ut caste et pure vivant sub Dei timore, et dum eos tali professione obligaverit, sanctam disciplinam retineant. — 1149 : Sacerdotes, presbyteri, diaconi, subdiaconi Ecclesiæ orientalis matrimonio copulantur, non autem sanctæ Romanæ Ecclesiæ. — *Ibid.* : Dissuasu Pannutii Nicæna synodus non constituit quod presbyteri cum suis uxoribus non dormirent. — *Ibid.* : Non in perpetuum, sed tempore oblationis a complexu suarum uxorum sacerdotes abstineant. — 1150 : Diaconi non prohibeantur a ministerio pro nuptiis, si in ordinatione dicunt se continere non posse. — *Ibid.* : Placuit diaconos, si vel integri vel casti sunt, etiamsi uxores habeant, in ministerio constitui. — 1150 : Qui castitatem non promisit, ab uxore separari non cogatur. — 1151 : Non fiat subdiaconus qui se caste victurum non promisit. — *Ibid.* : Presbyter ducens uxorem, deponatur ab ordine. — 1152 : Qui ab uxoribus suis abstinent, ad sacrificia admittuntur. — *Ibid.* : Sacerdoti cui est semper orandum, matrimonio semper est carendum. — *Ibid.* : Diaconus cum uxore sua, aut presbyter incontinens, ab officio removeatur. — *Ibid.* : Subdiaconus continentiam observare oportet. — *Ibid.* : Subdiaconibus carnale connubium interdicitur. — *Ibid.* : Beneficio et officio careant qui post diaconatum uxoribus vacant. — 1153 : Qui uxorem ducere volunt, ante ordinem subdiaconatus hoc faciant. — *Ibid.* : Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo aut probatæ castitatis. — *Ibid.* : In tribus gradibus constituti etiam ab uxoribus abstineant. — *Ibid.* : Ministris altaris cum episcopis et presbyteris est eadem lex continentiæ. — *Ibid.* : In minoribus ordinibus constituti, uxorem ducant, nisi voto aut religioso habitu prohibeantur. — 1154 : Extra sacros ordines constituti, ducant uxores et exterius stipendia accipiant sua. — *Ibid.* : Lectores aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur. — *Ibid.* : Non habitent cum clericis mulieres, nisi quæ naturali fœdere omnem suspicionem excludunt. — *Ibid.* : Presbyter uxorem suam quasi sororem diligat, et quasi hostem fugiat. — 1162 : Officio et beneficio privetur episcopus, presbyter aut diaconus uxorem suscipiens vel susceptam retinens. — *Ibid.* : Clericus adulterasse convictus, vel confessus, in monasterio retrudatur. — CLXII, 222 : Dicitur de clericis ab ordinatoribus, in die ordinationis : *Hæc est generatio quærentium Dominum*, non dicitur quærentium conjugium.

(Ann. 1124.) CALIXTUS II papa; CLXIII, 1363 : (Concilium Lateranense.) Presbyteris, diaconibus et subdiaconibus concubinarum et uxorum contubernia penitus interdicimus, et aliarum mulierum cohabitationem, præter quas synodus Nicæna. (*Et reliqua.*)

(Ann. 1135.) VEN. HILDEBERTUS, episcopus Cenomanensis, CLXXI, 770 : Fornicatio, fratres charissimi, ideo nobis interdicitur, quia cum simus ministri Dei, membra ejus sumus. Quam turpe est clericum duci a meretrice captivum, ut efficiatur meretricis membrum ! Si enim conjugium nobis prohibetur, quantum crimen in nobis fornicatio judicabitur ! (*Et multa alia.*)

Ann. 1142.) HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 598 : Quæritur an monogamus debeat dici, et possit ordinari qui ante baptismum habuit uxorem; et ea dimissa renatus est in Christo et post fidelem duxit — Solutio — Dicit Hieronymus quod talis non est bigamus, et quod potest ordinari. Sed Augustinus dicit quod monogamus non est, nec debet ordinari. (*Alia multa.*)

(Ann. 1153.) ROBERTUS PULLUS, cardinalis S. R. E., CLXXXVI, 925 : Citra subdiaconi gradum nuptias celebrare licet : postea autem id fieri censura ecclesiastica prohibet. Ideo namque postremi tres sacri ordines nuncupantur, quia quanto altari propinquant, tanto continentiori vitæ se obligant. (*Alia multa.*) — 956 : Legere potes caput cui titulus : *Quid boni malive afferat nuptiæ.*

(Sæcul. XII.) *Decretum Gratiani*, CLXXXVII, 149 : Post baptismum debet esse monogamus, qui in episcopum est ordinandus — *Ibid.* : Qui ante baptismum habuerit uxam, et post baptismum aliam, ordinandus non est. Augustinus vero contra testatur, scribens in epistola ad Titum. (*Vid.* reliqua.) — 150. Bigamus probatur qui ante baptismum alteram. — 153 : Non peccat bigamus, sed prærogativa sacerdotii exuitur. — *Ibid.* : Non ordinetur diaconus nisi castitatem fuerit professus — *Ibid.* : Nubentes post votum non sunt ab invicem separandi. — 154 : Damnabile est voventibus virginitatem velle nubere. — 155 : Non fiat subdiaconus qui se caste victurum non promiserit. — Subdiaconus et supra constituti incontinentes, uxorem aut concubinas ducentes, ecclesiastico beneficio et officio careant. — 156 : In sacris ordinibus constituti non ducant uxores : et si duxerint, separentur — CLVII : Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur. — 158 : In conjugio constitutus ad sacerdotium assumi non debet. — *Ibid.* : Non ordinentur diaconi qui castitatem non profitentur. — *Ibid.* : Diaconi non prohibeantur a ministerio, si in ordinatione dicunt se continere non posse. — 159 : Presbyter ducens uxorem ab ordine deponatur. — 160 ; Cujusdam episcopi ordinatio differtur, quia uxorem habet et filios. — 162 : Presbyter causa religionis non contemnat propriam uxorem — 162 : Ab officio abstineat presbyter non legalibus nuptiis detentus. — 170 : Sacerdotibus semper castitas observanda præcipitur. — *Ibid.* : Qui divinis sacramentis inserviunt, continentes esse oportet. — *Ibid.* : Sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis misceri non debent. — 171 : Qui ab uxoribus suis abstinent, ad sacrificia admittantur. — Sacerdoti, cui est semper orandum, matrimonio semper est carendum. — 172 : Ministris altaris cum episcopis et presbyteris eadem est lex continentiæ. — 173 : Episcopus vel presbyter uxorem propriam a cura sua non abjiciat. — *Ibid.* : Hic memoratur dissuasus Paphnutii in synodo Nicæna. — 174 : Non in perpetuum, sed tempore oblationis a complexu suarum uxorum sacerdotes abstineant. — 175 : Occidentalis, non orientalis ecclesia castitatis obtulit votum. — *Ibid.* : Neque etiam subdiaconis connubium conceditur. — 177 ; Extra sacros ordines constituti ducant uxores, et ab Ecclesia stipendia accipiant. — *Ibid.* : Subdiacono ducere uxorem non licet. — *Ibid* : Non audiatur missa presbyteri concubinam habentis. — 178 : De eadem re tractatur. — 180 : Qui uxorem ducere voluerit, ante ordinem subdiaconatus hoc faciat. — 171 : Lectores aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur. — *Ibid.* : Subdiaconos continentiam servare oportet. — *Ibid.* : Excludendi sunt a suorum graduum dignitate subdiaconi, et deinceps, si continentes esse nolunt. — 182 : Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo aut probatæ castitatis. — 183 : Non habitent cum clericis mulieres, nisi quæ naturali fœdere omnem suspicionem excludunt. — 187 : De quodam episcopo qui ante episcopatus sui apicem concubinam habuit. — 191 : Qui post mortem uxoris habuerit de ancilla filios diaconus fieri permittitur. — *Ibid.* : Non admittatur ad clerum qui præter uxorem aliam cognoverit. — 194 : Inter lectores vel ostiarios deputetur subdiaconus, secundam ducens uxorem. — 1378 : Monachus et virgo Domino consecrata si nupserint, excommunicentur. — 1382 : Monachus et virgo, qui se Deo dedicant, nuptiis jungi non possunt. — 1385 : Monachus uxorem ducens nunquam sacri gradus sortiatur officium. — 1387 : In monasterio recludantur monachi uxoribus sociati. — *Ibid.* : Post professam continentiam quisquis uxorem duxerit, ab ea separetur. — 1388 : Conjugia voventium non sunt dissolvenda. (Ex AUGUSTINO.)

CLVIII.

INDEX DE MONACHORUM OFFICIIS VEL MUNERIBUS.

In hoc Indice tractatur : I. De nomine, titulis et variis generibus monachorum, origine et laude vitæ monasticæ. — II. De vita monachorum et eorum virtutibus. — III. De vitandis a monachis. — IV. De implendis a monachis. — V. De culpis monachorum. — VI. De vestibus monachorum. — VII. De cibo et potu monachorum. — VIII. De dormitione monachorum. — IX. De novitiis. — X. De præcipuis officiis monasterii. — XI. De monasterio. — XII. Regulæ, constitutiones monasteriorum, homiliæ, sermones ad monachos.

I. — *De nomine, titulis, et variis generibus monachorum. — Origo et laus vitæ monasticæ.*

Nomen monachi et propositum, S. Hieronymus, XXII, 582, 583. — Quid significat, *ibid.*, 350. — Monachi unde dicti, S. Augustinus, XXXVII, 1752. — De monachorum nomine catholicis insultant hæretici, *ibid.*, 1730. — Monachi unde vocantur, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 50. — De nomine monachorum, id., XCVI, 1296. — Monachi unde dicti, Rabanus Maurus, CII, 93. — Monachi et canonici significatio, S. Petrus Damianus, CXL, 506. — Monachi etymon., S. Bernardus, CLXXXII, 705. — Monachi cur sic appellati, Philippus de Harveng., CCIII, 770. — Monachi vocabulum quid significat, Petrus Cant., CCV, 366 ; Alanus de Insulis, CCX, 191, 199.

Monachi simpliciter cognominati servi Dei, S. August., XXXIII, 995 ; XXXVIII, 1070. — Milites Christi in silentio pugnantes, etc., id., XXXIII, 997. — Monachi militia christiana, id., XLII, 226. — Monachi, Patres vocantur, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 341. — Hic monachorum titulus reperitur apud scriptores Græcos et Latinos, *ibid.*, 719, 720. — Monachi apostolicæ vitæ sectatores, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 595. — Domestici Dei, id., CLXXXII, 169. — Monachi sancti dicti, *ibid.*, 278. — Ipsis sanctitatis nomen tributum, *ibid.*, 256. — Item beatitudinis, *ibid.*, 449.

Tria in Ægypto monachorum genera, S. Hieronymus, XXII, 419 ; XXX, 324. — Genus monachorum Remboth dictum, *ibid.* — De tribus generibus monachorum quæ intra Ægyptum sunt, Cassianus, XLIX, 1093. — De generibus vel vita monachorum, S. Benedictus, LXVI, 246 ; S. Valerius abbas, LXXXVII, 437. — De quatuor generibus monachorum, id., LXXXVIII, 951 ; CII, 729, 735, 745. — Eorum varia genera, Rabanus Maurus, CXII, 93. — Monachorum tria genera in Ægypto, Philippus de Harveng., CCIII, 795.

Monasticæ institutionis celebritas, S. Ambrosius, XVI, 1107. — Monachi non erant in Syria ante Hilarionem, S. Hieronymus, XXIII, 34. — Per totam Palæstinam innumerabilia monasteria ædificantur, *ibid.*, 41. — Monachi apud Alexandriam a S. Marco instituti, Cassianus, XLIX, 79. — Ab apostolis eorum origo, *ibid.*, 1094. — Monachi a S. Eusebio Vercellensi instituti, ut clericorum officia in Ecclesia exercerent. Plura de eorum institutione habentur, S. Maximus Taurin., LVII, 887. — Monachorum primus institutor Elias, Rupertus Tuit., CLXVIII, 885. — Monachi primi fuerunt prophetæ, et filii eorum, id., CLXX, 527. — Monachorum origo, *ibid.*, 534. — Monasticus ordo primus in Ecclesia fuit, a quo cœpit Ecclesia, S. Bernardus, CLXXXII, 912. — Monachorum fons et origo, Philippus de Harveng, CCIII, 769, 770. — Monachorum vitam solitariam Christus instituit, Joannes Baptista commendavit, Petrus Cantor., CCV, 216.

Monachi et virgines flores Ecclesiæ et ornamenta, S. Hieronymus, XXII, 489. — Monachorum, anachoretarum et cœnobitarum institutum laudatur, *ibid.*, 1338. — Laus vitæ cœnobitæ, *ibid.*, 1077. — Monasticæ vitæ genus toto orbe notissimum, S. August., XLIII, 372. — Ejus brevis commendatio, id., XXXVII, 1277. — Monachi militia christiana, id., XLII, 226. — Angelorum vitam homines adhuc in terra positis exhibetis, S. Eucherius Lugdun., L, 865. — Monasticæ vitæ laus, Cassiodorus, LXX, 734. — Vita cœnobitica et eremitica commendatur, *ibid.*, 985. — Multis est ad salutem necessaria professio et vita monastica, Gregor. Magn., LXVII, 663. — O quam felix est vita monachorum, Deo placabilis, angelis amabilis! etc., Alcuinus, C, 298. — De solitariæ vitæ laudibus, S. Petrus Damianus, CXLV, 336. — Monastica institutio fugaque sæculi virginitati tuendæ optimum remedium, Guibertus de Novig., CLVI, 604. — Professio monastica, velut baptismus, omnia delet peccata, Lanfrancus, CL, 607. — Vita monastica laudibus extollitur, *ibid.*, 558. — Monasticæ vitæ elogium, Hildebertus Cenom., CLXXI, 542, 669, 750. — Cœnobitarum seu monachorum quanta sit jam in hac vita felicitas, *ibid.*, 875. — Monasticus ordo angelicis ordinibus similis, S. Bernardus, CLXXXII, 912. — Monasticæ professionis elogium, id., CLXXXIII, 716. — Est alter baptismus, *ibid.*, 669. — Vita est apostolica, *ibid.*, 641. — Item vita angelica, et quodam modo prophetica, *ibid.* — Monastica vita via ad cœlum compendiosa, *ibid.*, 595. — Monasticæ vitæ præclara descriptio, *ibid.*, 663. — Quam sublimis sit eorum professio, Guigo Carth., CLXXIV, 311.

II. — *De vita monachorum, qualis esse debeat, eorum virtutes.*

Monachi veri descriptio, S. Hieronym., XXII, 1075. — Norma vitæ illius et exercitia, *ibid.*, 1080 *et seqq.* — Falsi monachi, *ibid.*, 1081. — Monacho præcipitur sic vivere, ut clericus esse mereatur, *ibid.*, 1082. — Adolescentiam suam nu la sorde commaculet, *ibid.* — Ad altare Christi, quasi de thalamo virgo procedat, habens deforis bonum testimonium, *ibid.* — Vita eorum dura dicitur, *ibid.*, 595. — Summæ stultitiæ est renuntiare sæculo, patriam deserere, et peræque vivere, quam victurus eras in patria, *ibid.*, 489. — Vita ac conditio veri monachi, id., XXIII, 351. — Monachus ab initio quomodo vitam suam instituere debeat, Cassianus, XLIX, 265. — Monachi finis quis esse debeat, *ibid.*, 773. — Monachi quidam solo habitu et nomine, *ibid.*, 608. — Venire ad eremum summa perfectio est, non perfecte in eremo vivere, summa damnatio est, S. Eucherius Lug., L, 855. — Veri monachi, qui, S. Leo Magnus, LIV, 1015. — Monachus in monasterio, tanquam in portu tuto vivere debet, S. Gregorius Magnus, LXXV, 511. — Frustra monachus vestem religiosam sumit, nisi vitia relinquat, id., LXXVI, 889. — Monachi ad cumulum cœptæ perfectionis ascendant, id., LXXVII, 864, 865. — Monasticæ vitæ sanctitas et officia, id., LXXIX, 516, 517. — Monachorum virtutis et studia, Alcuinus, C, 298. — Quæ est monachorum vita, nisi charitas, humilitas et obedientia, *ibid.*, 288. — Monachus mediocriter perfectus melior est viro sæculari, etiam pio, S. Petrus Damianus, CXLV, 747. — Monachi quales, id., CXLIV, 901 ; Ratherius Veron., CXXXVI, 586. — Quæ mala infelix anima monachi patiatur, cum ad inferiora revertitur, id., CXLV, 263. — Monachica conversatio quæ debet esse, S. Anselmus Cant., CLIX, 183. — Claustralis conversatio monachici propositi, quidam est hujus vitæ paradisus, *ibid.*, 169. — Mores veri monachi, id., CLIII, 688. — Non tonsura sed virtus facit monachum, *ibid.*, 689. — Monachi virtutes, *ibid.*, 703 *et seqq.* — Monachorum et clericorum vita distincta, Rupertus Tuit., CLXX, 526. — Monachi dotes, S. Bernardus Clar., CLXXXII, 550. — Monasticæ vitæ præclara descriptio, id., CLXXXIII, 663. — Ipsis in congregatione vivendum ordinabiliter sibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo, *ibid.*, 407 — Monachorum virtutes propriæ, Alanus de Insulis, CCX, 262.

De humilitate monachorum. — Quantumcunque te dejeceris, humilior Christo non eris, S. Hieronym., XXII, 616. — De humilitate, id., XXX, 376. — Humilitas om

niem virtutum magistra, Cassianus, XLIX, 1015, 1128. — Humilitas abbatis Joannis, *ibid.*, 1128. — De abbatis Pynuphii humilitate, *ibid.*, 190, 1149. — Ad perfectionem acquirendam necessaria, *ibid.*, 450, 475. — Humilitas vera in quo consistat, *ibid.*, 198. — Quomodo acquirenda, *ibid.*, 475. — Humilitati operam dantes, S. Eucherius Lugd., L, 848. — Benedicta illa Deo anima, cujus humilitas alterius confundit superbiam, *ibid.*, 850. — Plantare humilitatem conentur monachi, *ibid.* — Hæc lucerna ut clarissimum lumen habeat, implenda est semper oleo misericordiæ, humilitatis, etc.; humilitas vero maxime excolenda est, quæ nos justis æquat, angelis jungit, Deo appropinquare facit, *ibid.*, 865, 866. — Monachorum professio humilitatis propositum, S. Leo Magnus, LIV, 793. — Si cui nostrum deest pinguissima gratia humilitatis, veniat ad eos quos magis abundare perspexerit, S. Faustus Rheg., LVIII, 871. — Quomodo potest anima sentinari? utique orando, jejunando, veram humilitatem excolendo, *ibid.*, 875. — Iterum rogo et admoneo, ut obedientiam et humilitatem, non solum senioribus et cœqualibus, sed etiam junioribus exhibere jugiter studeatis, *ibid.*, 875. — Sciendum est quod quanto humiliores et obedientiores fuerimus præpositis et Patribus nostris, in tantum obediet Dominus orationibus nostris, *ibid.*, 886. — Quanto plus proficimus, tanto plus humiliemur, *ibid.* — Humilitas atque obedientia in junioribus adhuc necessitas, in senioribus jam dignitas est, *ibid.* — De humilitate, S. Benedictus, LXVI, 371 *et seqq.* — Monachos humilitas maxime decet, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 874. — De humilitate fratrum qualis debeat esse, vel quibus modis acquiratur, vel quomodo acquisita servetur, id., LXXXVIII, 960. — Dilige humilitatem, et non acquiesces tuo consilio, S Benedictus Anian., CIII, 429. — De humilitate, *ibid.*, 648, 835 *et seqq.* — Duodecim gradus humilitatis, *ibid.*, 838 *et seqq.* — De humilitate, Bernardus Carth., CLIII, 898. — Monachos humilitas ornat, Rupertus Tuit., CLXX, 526. — Necessaris nobis est humilitas, quæ designatur per vestem, Hildebertus Cenom., CLXXI, 872. — De humilitate, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 887. — Humilitatem ante omnia sectamini, S. Bernardus, CLXXXII, 549. — Quærenda potio humilitatis, *ibid.*, 551.

De obedientia monachorum. — Si inobediens quis fuerit, decies commonebitur, S. Hieronymus, XXIII, 82. — De obedientia, id. XXX, 321. — Quanta juniorum obedientia, etiam in his quæ naturali necessitate subjecta sunt, Cassianus, XLIX, 162. — De obedientia abbatis Joannis, per quam usque ad prophetiæ provectus est gratiam, XLIX, 183, seqq. — Obedientia abbatis Musii, ib., XLIX, 186. — De obedientia fratris qui, decem sportas circumferens, publice distraxit ad abbatis imperium, XLIX, 189. — Non obedire et velle discedere, hoc est, dupliciter diaboli voluntatem facere. S. Eucherius Lugd., L, 857. — Inobedientia obdurat animum quem semel ceperit, ut ad suscipienda præcepta nec auctoritate nec ratione flectatur, *ibid.* 858. — De effectibus obedientiæ, *ibid.*, 859. — Qui vult tuta esse opera sua vel recta in conspectu Dei, nihil obedientiæ præferat, *ibid.* — In qua obedientia compunctio manifestatur, *ibid.* 860. — Hanc obedientiam maxime Salvator noster inculcavit nobis, *ibid.*, 867. — Benedicta illa anima est a Deo cujus obedientia pigritiam tacite alterius increpat, S. Faustus Rheg., LVIII, 871. — Gaudendum est de monacho in monasterio obedientiam exhibente .. lugendum e contrario de monacho inobediente, *ibid.*, 874. — Non acceptabilia sunt Domino vel opera, vel jejunia eorum qui suis potius quam seniorum voluntatibus obsequuntur, *ibid.*, 886. — De obedientia, S. Benedictus, LXVI, 349; S. Ferreolus Vat., id., 959; S. Columbanus, LXXX, 209; S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1103. — De obedientia discipuli, qualis debeat esse, id., LXXXVIII, 969. — Quomodo invicem obedire debemus, S. Benedictus Anian., CIII, 517. — De obedientia, *ibid.*, 815. — Ut obedientes sibi sint invicem fratres, *ibid.*, 1167. — De obedientia, Adalgerus, CXXXIV, 918. — Obedientiam tibi primum indicito. Ratherius Veron., CXXXVI, 514. — De promptissima obedientia, ut quodcunque præcipitur ferventissime peragatur, S. Petrus Damianus. CXLV, 332. — Obedientia inter virtutes monasticas commendatur, Lanfrancus, CL, 445. — Aut obedientes præmia obtinebimus, aut inobedientes supplicia æterna luemus, Joannes Carth., CLIII, 905. — Monachus non est qui obedientiam non facit, Goffridus Vind., CLVII, 173. — Sine licentia superioris etiam bona patrare non potest, *ibid.*, 170, 279. — Summa quidem virtus monachi parere priori, *ibid.*, 706. — Monastica obedientiæ descriptio, Hildebertus Cenom., CLXXI, 589. — Nihil majus obedientia : sicut enim inobedientia nocet, ita obedientia valet; *ibid.* 882. — Quatuor ordines ante Deum..., quartus eorum qui propter Deum in obedientia subjecti sunt Patribus, *ibid.*, 885. — Necessaria nobis est obedientia, quæ intelligitur per subjectionem, *ibid.*, 892. — Sunt quidam qui crucem obedientiæ portant, ad similitudinem Christi, obedientes Deo et suis prælatis, *ibid.*, 897. — Super omnia quatuor virtutes necessariæ sunt huic ordini : charitas, humilitas, obedientia, disciplina, *ibid.*, 900. — Obedientia est incitatrix virtutis, *ibid.*, 901. — De obedientia, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 919. — Ordo noster abjectio est, humilitas est, obedientia, etc., S. Bernardus, CLXXXII, 297. — Gradus obedientiæ, id., CLXXXIII, 656. — Non attendit quale sit quod præcipitur, hoc solo contentus quia præcipitur, id., Ct. XXII, 100. — Obedientiæ gradus, et inobedientiæ gravitas quomodo noscenda, juxta distinctiones præmissas; *ibid.*, 868. — Obedientiam non esse gravem et molestam nisi imperfectis, invitis, et carnalibus; cæteris suavem et facilem; *ibid.*, 874. — Obedientia qualis apud Claræ-vallenses; *ibid.*, 712. — Obedientiæ perfectæ exemplum in Petro et Andrea, S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 509. — Qualem regulam requirit. S. Benedictus, Aelredus abbas Rievall., CXCV, 610 — De virtute perfectæ obedientiæ, Adamus Præmonst., CXCVIII, 586. — De obedientia, S. Stephanus Grandimont, CCIV, 1159, seqq.; S. Martinus Legion., CCIX, 101; Alanus de Insulis, CCX, 145.

De charitate monachorum. — Sit unusquisque vestrum in charitate jucundior, S. Eucherius Lugd., L, 856 — Inter omnes fratres, hoc observabitur : habeant patientiam, humilitatem, charitatem, Fastidius, L, 379. — Monachorum professio in fide et charitate maxime consistit; S. Leo Magnus, LIV, 845. — Si cui nostrum deest oleum charitatis, veniat ad eos quos magis abundare prospexerit; S. Faustus Rheg., LVIII, 871. — Iterum atque iterum rogo et admoneo, fratres, ut obedientiam, et humilitatem, et charitatem non solum senioribus et cœqualibus, sed etiam junioribus exhibere jugiter studeatis; *ibid.*, 875. — Monachorum mira charitas in pauperes; S. Benedictus, LXVI, 310. — De charitate; S. Ferreolus, id., 961. — Omnia nostra cum charitate fiant; S. Benedictus, id., 990. — De charitate, id., LXXIII, 973. — De dilectione Dei et proximi; S. Fructuosus Bracart, LXXXVII, 1099. — De charitate; S. Benedictus Anian., CIII, 441, 488, 512, 647, 686 seq. — Ubi omnes in communi ad charitatis studium provocat; S. Petrus Damianus, CXLV, 326. — Ordini monastico quatuor virtutes necessariæ, charitas, humilitas, obedientia, disciplina; Hildebertus Cenom., CLXXI, 900. — De charitate Dei et proximi, de unitate cordium; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 881. — Charitati subjicitur S. Benedicti Regula, S. Bernardus Clar., CLXXXII, 408.

De paupertate monachorum. — De paupertate; S. Hieronymus, XXX, 350. — Paupertas religiosa; Cassianus, XLIX, 167. — Nemo in cella sua habeat, præter ea quæ monasterii lege præcepta sunt, nec paucos nummos nec proprium aliquid; id., L, 287. — Vigilius diaconus; *ibid.*, 575. — Peculiarius autem istud ad professionem nostram pertinet, paupertatem studio quærere; S. Eucherius Lugd., id., 842. — Nonne jam magna pars præmii est gloriosæ paupertatis sufficientiam cum timore Domini possidere; *ibid.*, 844. — Monachi peculiariter est, paupertatem studio quærere; S. Faustus Rheg., LVIII, 870. — Monachi et clerici pauperes sancte viventes divitibus et quamlibet dignitate præditis laicis anteponendi; S. Fulgentius Rusp., LXV, 649. — Nihil possidendum tanquam proprium, et specialiter inter monachos; S. Benedictus, LXVI, 991. — Monachus non est qui in terra possessionem quærit; S. Gregorius Magnus, LXXVII, 245. — Aliquid habere proprium monachis non licet; id., LXXVI, 420. — De paupertate ac de cupiditate calcanda; S. Columbanus, LXXX, 211. — Habeant monachi omnia communia; S. Benedictus Anian., CIII, 482. — Nihil proprii debet habere monachus; Ratherius Veron., CXXXVI, 412. — Paupertas in vestibus, quibus commendata; S. Petrus Damianus, CXLV, 555. — Monachis omnia sunt relinquenda; id., CXLIV, 552. — Monachi pecuniam habentes excommunicantur; Joannes Rothomag. CXLVII, 146. — Monachis paupertas laxandi regularem disciplinam præbet ansam; Guibertus de Novig., CLVI, 1053. — Paupertas monastica ab Hildeberto sæpius vocatur communio, quia omnia communia habere debent monachi; Hildebert. Cenom., CLXXI, 892. — Voluntaria paupertas, pro qua sine dubio merces vestra copiosa est in cœlis; S. Bernardus Clar. CLXXXII, 539. — De proprietate monachorum; Petrus Cantor, CCV, 366.

De castitate monachorum. — Boni monachi descriptio; S. Hieronymus, XXII, 1075. — Continentia et mansuetudo monachorum Nitriæ, *ibid.*, 756. — De castitate, id., XXX,

525. — De spiritu fornicationis; Joannes Cassianus, XLIX, 265. — De castitate; *ibid.*, 869. — Castitas eximia abbatis Sereni, XLIX, 669. — Abbatis Theonæ; *ibid.*, 1179. — Exemplum castitatis quo docetur non omnia ab omnibus æmulanda; *ibid.*, 960. — Quid enim juvat, si sit quispiam corpore castus, et mente pollutus? S. Eucherius Lugd., L, 845. — Sit unusquisque vestrum in castitate purior; *ibid.*, 856. — Castitatis votum in professione Benedictina includi; S. Benedictus, LXVI, 824. — Nec statuatis habere vos oculos pudicos, si geratis animos impudicos; *ibid.*, 984. — Appetere tamen et a feminis appeti velle crimen est; *ibid.* — De castitate; S. Columbanus abbas, LXXX, 211. — Qui timetis Dominum, armate vos castitate; S. Benedictus Anian., CIII, 460. — De castitate et mediis eam tuendi; S. Petrus Damianus, CXLV, 710. — Quæ cura tuendæ castitatis habenda sit, *ibid.*, 721. — Quod sobrietas est castitatis præsidium; *ibid.*, 722. — Virtutes monachis propriæ, Alanus de Insulis, CCX, 262. — Castitas ornamentum virtutum, *ibid.*

De mortificatione monachorum. — Modicus ac temperatus cibus et carni et animæ utilis sit, S. Hieronymus, XXII, 1075. — Tu te arbitraris absque lapsu et vulnere posse transire, nisi omni custodia servaveris cor tuum; *ibid.*, 1076. — De abstinentia, et præcipue a carnibus; id., XXX, 345. — De mortificatione, Cassianus, XLIX, 1279, seq. — Agnoscite quod ad salutem perpetuam conquirendam abstinentia corporalis sola non sufficit; S. Eucherius Lugd., L, 845. — Ita corpus exerceamus jejuniis, ut mentem purgemus a vitiis, *ibid.* — Sit unusquisque vestrum in sobrietate parcior; *ibid.*, 856. — Mortificatio carnis servandæ castitati inservit, S. Benedictus, LXVI, 535. — Mortificatio ad orandum necessaria, *ibid.*, 530. — De mortificatione, S. Columbanus abbas, LXXX, 215. — Mortificatio triplex; S. Benedictus Anian., CIII, 856. — De jejunio; *ibid.*, 694. — Cur tres dies in hebdomada apud monachos jejunare institutum sit, S. Petrus Damianus, CXLV, 797. — De molestia corporis, Bernardus Carth., CLIII, 897. — Carnem vestram domate jejuniis et abstinentia escæ et potus, quantum valetudo permittit; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 892.

III. — *Quæ a monachis vitanda sunt.*

Quorumdam in monasteriis degentium vitia perstringuntur, S. Ambrosius, XVII, 814. — Quid monachis fugiendum, S. Hieronymus, XXII, 585. — Monachorum vitia quomodo corrigenda, Cassianus, XLIX, 1142. — Monachorum dissolutorum mores eleganter descripti, S. Paulinus Nolanus, LXI, 254. — Monastici defectus describuntur, Hildebertus Cenom., CLXXI, 668. — Quid vitare debet monachus, Ratherius Veron., CXXXVI, 515. — Quosdam vidimus monasteria reliquisse et in servitio quorumdam potentium sese tradidisse et ad monasteria rediisse, S. Ambrosius, XVII, 857. — Monachi vagi, S. Augustinus, XL, 575. — Monachi gyrovagi egregie a Paulino depinguntur, S. Paulinus, LXI, 918. — De vagis sive fugitivis monachis, id., LXVI, 966. — Revertentes quo ritu et sub quibus pœnis recipiendi, S. Benedictus, LXVI, 526 *et seqq.* — Separati a conventu manebunt, *ibid.*, 530. — Habitu monastico privati, *ibid.* — Monachi fugitivi perquirendi, et ad monasterium reducendi, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 503, 760, 895. — Monachi e monasterio fuga elapsi miraculo deprehenduntur, *ibid.*, 1155 *et seqq.* — Monachi vagi descriptio, S. Benedictus Anian., CIII, 1211. — De monachis assidue discurrentibus, S. Petrus Damianus, CXLV, 260. — Peregrinatio interdicta, Goffridus Vindoc., CLVII, 162. — Monachi fugientes quoties recipiendi, Ivo Carnot., CLXII, 446. — Per urbes discurrente nihil turpius, S. Bernardus, CLXXIII, 716. — De gyrovagis, Hugo Cluniac., CCIX, 889. — Qui monasterium deseruit debet omnino redire, Ratherius Veron., CXXXVI, 417 *et seqq.* — Quare non decet monachum habitare cum matre sua, S. Hieronymus, XXII, 1078. — Aspectus mulierum debet vitare, id., XXIII, 352. — Mulierum conversatio a majoribus improbata, Cassianus, XLIX, 418. — Ne ulla mulier in monasterium ingrediatur, id., LXVI, 961. — Cum mulieribus collocutiones absque testibus prohibentur, *ibid.*, 979. — Feminæ vestrum non frequentent habitaculum, *ibid.*, 985. — Mulieres penitus nunquam nec in salutatorio videndæ, id., LXVIII, 390. — Monachos a monialium colloquio arcebat Equitius abbas, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 168. — Monachi qui uxores duxerint excommunicentur, *ibid.*, 487. — Matrimonium monachi invalidum, *ibid.* — Monachi feminas in monasterium non introducant, *ibid.*, 717. — Nec sibi eas commatres faciant, *ibid.* — De mulieribus, Guido I Carth., CLIII, 681.

Monachi cupidi divitiarum, etiam his quæ necessaria sunt probantur indigni, S. Hieronymus, XXII, 1118. — Monachi sub religionis titulo exercebant injusta compendia, *ibid.*, 1082. — Plenis sacculis moriuntur divites, qui quasi pauperes vixerunt. *ibid.* — Crœsi opes unius morte deprehensæ, *ibid.*, 1077. — Monachi avari opes matronarum venantur obsequiis, *ibid.*, 596. — Damnantur qui ditiores facti sunt, quam fuerant sæculares, *ibid.* — Monachus crebro loquens de nummis, institor est, non monachus, *ibid.*, 584. — Monachis philargyria seu vitium proprietatis summopere detestandum, Cassianus, XLIX, 296. — Avaritia et prodigalitas ex æquo vitandæ, S. Benedictus, LXVI, 542. — De avaritia fugienda, id., CIII, 691. — Quod minus peccaverunt Ananias et Saphira, quam monachi qui pecunias habent, S. Petrus Damian., CXLV, 253. — Quod monachus nequeat Christum simul et pecunias possidere, *ibid.*, 254.

Monachi ambientes præfecturas aut docendi munus notantur, Cassianus, XLIX, 353, 412 *et seqq.* — Monachorum ambitio, Ivo Carnot., CLXII, 55. — Monachi ambitiosi redarguuntur, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 832, 853.

Monachus curas sæculares fugiat, Cassianus, XLIX, 775. — Ut nullis causis extraneis quisquam se inferat, id., LXVI, 952. — De monachis curis sæcularibus implicantibus, Taio Cæsaraug., LXXX, 849. — Nullus mittatur solus ad aliquod negotium solus, id., CIII, 480. — Ne monachi placita sæcularia adeant, Burchardus, CXL, 809. — Monachis in regis curia prohibetur, S. Anselmus Cant., CLVIII, 1155. — Ne monachi placita sæcularia adeant, Ivo Carnot., CLXI, 568.

Monachi otiosi, S. Augustinus, XL, 575. — Monachorum otium, *ibid.*, 560. — Contra otiositatem, Regino Prum., CXLIII, 893. — Segnes et languidi notantur, S. Bernardus, CLXXXIII, 525. — Ab immoderato joco et risu abstinendum, id., LXVI, 957. — Ut monachus raro rideat, *ibid.*, 967. — Ut jurare monachus desinat, *ibid.* 967. — Mendacium et juramentum sive verbum otiosum per omne corpus fraternitatis damnandum est, *ibid.*, 989 — Non jurandum omnino, id., LXVIII, 389.

Qui in monasteriis tepidi sunt, non abjiciendi ut mortui, sed medendi ut ægri, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 246. — De tepiditate monachorum, Taio Cæsar., LXXX, 850.

Monachis singularitas in congregatione vitanda, Cassianus, XLIX, 64. — Monachi singularitatis amantes notantur, S. Bernardus, CLXXXIII, 852. — De monachorum singularitate, Ivo Carnot., CLXV, 544.

IV. — *Quæ a monachis implenda.*

De orationibus, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1099. — De reverentia orationis, id., LXXXVIII, 1009. — De his qui ad opus Dei tarde occurrunt, S. Benedictus Anian., LXXXVIII, 1009. — De his qui ad opus Dei tarde occurrunt, id., CIII, 445, 1151. — De reverentia orationis, *ibid.*, 927. — De fratribus qui longe ab oratorio laborant, aut in via sunt, *ibid.*, 1204. — De oratione communi, Bernardus Carth., CLIII, 896. — Impedimenta orationis, *ibid.*, 897. — De oratione, Hildebertus Cenom., CLXXI, 681. — Ut Psalmi cunctis diebus in ordine psallantur, id., LXVI, 964. — Dum psallatur nemo loquatur, nec operetur manibus, id., LXVIII, 388. — De cursu Psalmorum, S. Columbanus, LXXX, 212. — De officiis divinis in noctibus, id., LXXXVIII, 1002. — De officiis divinis in die, *ibid.*, 1004, *et seqq.* — De disciplina psallendi, *ibid.*, 1008. — De psallendi officio, id., CIII, 555. — De regimine monachorum, S. Dunstanus Cantuar., CXXXVII, 479. — Quomodo se frater levet ad Nocturnos, Udalricus Cluniac., CXLIX, 705. — Quomodo se habeat ad horas regulares, *ibid.*, 705. — De lucernam ligneam portare debeat ad Nocturnos, *ibid.*, 706. — Ordinarium totius anni apud monachos S. Benedicti, Lanfrancus, CL, 446; *et seqq.* — De officio divino, Guigo I Carth., CLIII, 659, 651, 725, 895. — De cæremoniis tam in horis canonicis quam in missarum celebratione observandis, id., CLXVI, 1422. — Omni tempore duabus horis in die spirituali meditationi vacabunt monachi, id., LXVI, 981. — De variis spectantibus meditationem, id., CLIII, 810, 850 *et seqq.*, 856, 838, 840, 845, 855. — Meditatio monachi quadruplex est, Hildebert. Cenom., CLXXI, 681.

De laboribus manuum, S. Hieronymus, XXX, 362. — Opus manuum monachis Ægyptiis præscriptum, Cassianus, XLIX, 389, 390. — De opere manuum quotidiano, S. Benedictus, LXVI, 704. — De artificibus monasterii, *ibid.*, 801. — Ut in artificum officinis nullus importune non jussus audeat intrare, *ibid.*, 955. — De his qui qualemcunque artem discere voluerint, *ibid.*, 756. — Ut in pistrino, vel ad omne opus terrenum unusquisque prompte occurrat, *ibid.*, 956. — De ferramentorum in operatione

custodia, *ibid.*, 957. — Ut monachus quotidie operis aliquid faciat, *ibid*, 969. — Dominica nocte, pro reverentia resurrectionis Dominicæ, manuum opera conquiescant, *ibid.*, 980. — Quando panes faciunt, vel in omni ministerio corporali laborem suum mutuo relevabunt, *ibid.*, 981. — Cum operantur manibus meditatio sancta de corde non cesset, id., LXVIII, 391. — Non est alienum a monachis hortos colere et agros exercere, Cassiodorus, LXX, 1142. — Opus manuum, S. Gregorius Turon., LXXI, 1059. — De operatione, S. Fructuosus Brac, LXXXVII, 1102. — De ferramentis et utensilibus, *ibid.*, 1103; LXXXVIII, 985. — Qualiter fratres debent operari, S. Benedictus Anian., CIII, 458. — De operatione monachorum, *ibid.*, 445. — Operantes nihil loquantur sæculare, *ibid.*, 478. — De opere monachorum, *ibid.*, 555, 1175. — De artificibus monasterii, *ibid.*, 1259. — Monachi quotidianum rurale opus faciunt, Regino Prum., CXXXII, 260. — De opere manuum, Udalricus Cluniac., CXLIX, 675. — De opere manuum qualiter regulariter fiat, S. Guillelmus, CL, 1105. — De opere manuum, Guido Farf., CL, 1235; CLIII, 880. — Labore manuum tenentur monachi duplici tantum ex causa, Guibertus de Novigento, CLVI, 1055. — Ut monachus semper laboret, Ivo Carnot., CLXI, 544. — De labore, CLXVI, 1450. — De opere manuum perspicuum est quia non est beati Benedicti præceptum, sed tantummodo permissum, Rupertus Tuit., CLXX, 514. — De exercitatione regulari, Hildebertus Cenom., CLXXI, 682. — Eorum est vivere de manuum labore, S. Bernard. Clar., CLXXXII, 607. — Monachorum vita in labore, *ibid.*, 589. — Ut quotidie usque ad Tertiam monachi legant, id., LXVI, 968. — Ut in manibus monachi frequens sit lectio, *ibid.*, 966. — Ut nullus monachus litteras ignoret, *ibid.*, 963. — A sexta hora usque ad nonam vacent quieti vel etiam lectioni, *ibid.*, 981. — Libri gentilium a monachis rarius legendi, *ibid.*, 328. — Litteras omnes monachi discant, id., LXVIII, 391. — Monachi sacræ lectioni non vacantes arguuntur, S Gregorius Magnus, LXXVII, 603. — Semper vel opus vel libellus sit in manibus, Alcuinus, C, 216. — Sacræ Scripturæ studium illis ob grassantes hæreses commendatur, *ibid.*, 298. — De lectione monachorum, id., CIII, 445. — Omnibus erit potestas legendi usque ad horam tertiam, *ibid.*, 480. — De monachis qui grammaticam discere gestiunt, S. Petrus Damianus, CXLV, 306. — De lectione, Bernardus Carth., CLIII, 897. — Monachus studio scholarum vitam non debet impendere, S. Anselmus Cant., CLVIII, 1102. — Qualiter se habeant fratres tempore lectionis, S. Stephanus Asterc., CLXVI, 1446.

Monachis professis non licere ad sæculum reverti, S. Benedictus, LXVI, 819. — Monachi, qui claustra monasterii libenter exeunt, sibi et aliis nocent, S. Anselmus Cant., CLIX, 57. — Abbas non concedere debet monachis licentiam exeundi extra claustra, *ibid.* — Monachus manere debet in eo monasterio in quo priorem professionem emisit, S. Anselmus Cant., CLIX, 123. — Qui in uno monasterio votum monachi libere fecit, deinde in altero, tenetur in priori manere, id., CLVIII, 1173. — Stabilitas in monasterio, nisi tale sit ut monachus ibi malum invitus facere cogatur, *ibid.*, 1096. — Qui monachicum habitum publice portavit, etsi non legerit professionem, tenetur coram Deo in sancto proposito et habitu semper vivere, id, CLIX, 191.

Hospitalitas a monachis exercenda, Cassianus, XLIX, 556. — De hospitibus suscipiendis, S. Benedictus, LXVI, 750. — Qualiter clerici hospites suscipiendi sint in monasterio, id, CIII, 440. — De hospitibus recipiendis, *ibid.*, 483, 571, 1215; Guido Farf., CL, 1278; CXIII, 712; CLXVI, 1462.

Qualiter infirmi in monasterio debeant teneri, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1116. — Qualiter infirmitas corporum ab eo qui præest Patre cognoscenda sit, id., CIII, 239. — De infirmis fratribus, *ibid.*, 571, 1083. — De eo qui infirmum fratrem visitare voluerit, S. Guillelmus, CL, 989. — De famulis qui infirmum obsequentur, *ibid.*, 1127. — Quid agendum est quando ingreditur congregatio ad visitandum infirmum, *ibid.*, 1288. — De cura mortuorum, id., CLIII, 660. — De cura infirmorum, *ibid.*, 714, 715; CLXVI, 1465.

V. — *De cu'pis monachorum.*

De diversitate culparum, S. Columbanus, LXXX, 216. — De delictis monachorum, S. Fructuosus Bracar., LXXXVII, 1105. — De culpatis, *ibid.*, 1107. — Quid observandum sit de monachis qui a proprio monasterio per vitia dilabuntur, *ibid.*, 1127. — De excommunicatione culparum, id, LXXXVIII, 976. — Quomodo debeat frater excommunicatus tractari, *ibid.*, 976. — Quomodo excommunicatus debet pœnitere, *ibid.*, 978. — De monachi delictis, S. Egbertus Ebor., LXXXIX, 422. — Qualiter culpæ singulorum emendentur, S. Benedictus Anian., CIII, 440. — De delinquentibus, *ibid.*, 577. — De delictis, *ibid.*, 568. — De excommunicatione culparum, *ibid.*, 973. — De gravioribus culpis, *ibid.*, 999. — De his qui in aliis quibuslibet rebus delinquunt, *ibid.*, 1026. — De pueris minore ætate, qualiter corripiantur, *ibid.*, 1039. — Monachus inobediens Adamo similis, S. Petrus Damianus, CXLIV, 424. — De culpa leviore, Udalricus Cluniac, CXLIX, 708. — De graviori culpa et aliis generibus culparum, *ibid.*, 724. — De culpis et satisfactionibus, Lanfrancus, CL, 497. — De culpa leviori, *ibid.*, 587. — De culpa graviori, S. Guillelmus, CL, 1043. — Culpa levis tali stringatur in ordine facti, *ibid.*, 1239. — Sua et aliorum peccata revelare debet abbati, Goffridus Vind., CLVII, 179. — Quomodo in capitulo se gerere debeat, *ibid.*, 228, 229. — Similitudo inter monachum peccantem et laicum, id., CLIX, 634. — De monachis propositum non servantibus, Ivo Carnot., CLXI, 548.

VI. — *De vestibus monachorum.*

Monastica vestis, S. Ambrosius, XVI, 957. — Monachi cujus coloris veste uterentur, *ibid.*, 48. — De vestibus, S. Hieronymus, XXX, 361. — De habitu monachi, Cassianus, XLIX, 59. — De cingulo monachi, *ibid.*, 60. — De veste monachi, *ibid.* — De cucullis Ægyptiorum, *ibid.*, 68. — De melote et pelle caprina, *ibid.*, 73. — De baculo, *ibid*, 75. — De calceamentis eorum, *ibid.*, 76. — De vestibus monachorum, *ibid.*, 298. — Vestes monachorum, S. Eucherius Lugd., I., 871. — Habitum mutant monachi in ingressu religionis, id, XLIX, 63, 158. — Eorum olim habitus interior, cilicium, S. Paulinus Nolanus, LXI, 313. — De vestimentis monachorum, id., LXVI, 964. — Ut monachis tunica linea uti non liceat, *ibid.*, 970. — Ut vestimenta monachorum odores non habeant exquisitos, *ibid.* — Non sit notabilis habitus vester, nec intendatis vestibus placere, sed moribus, *ibid.*, 984. — Vestimenta alio colore non induantur, nisi laia et lactina et nigra nativa, id., LXVIII, 391. — De habitu et veste monachorum, S. Fructuos. Brac., LXXXVII, 1101. — Monachi vitent cultum vestium, Alcuinus, C, 165. — De vestimentis monachorum, CIII, 443. — De habitu monachorum, *ibid.*, 566. — De monachis qui pretiosis vestibus delectantur, S. Petrus Damianus, CXLV, 267. — Monachorum vestimenta ad imitationem seraphim cœlestium instituta sunt, *ibid*, 515. — Quomodo vel quando pannos suos induat, id., CXLIX, 707. — Quomodo pannos suos lavet, *ibid.* — Quomodo et quando vestimenta sua induat, S. Guilielmus, CL, 975. — Quibus horis et temporibus debeat lavare pannos suos, vel si quid aliud vult de rebus suis, *ibid*, 977 — Quid unicuique fratri singulis annis de vestimentis tribuatur, *ibid.*, 1095. — Quando et quomodo fratres pannos suos noviter totos recipiant, *ibid*, 1101. — De vestimentorum mensura, Guido Farfens., CL, 1235 — De vestitu fratrum et utensilibus cellæ, id., CLIII, 738. — Quibus vestibus utendum, Bernardus Carth., CLIII, 894. — De vestibus monachi, id., CLXIX, 661. — Monachi S. Benedicti habitu nigri, sed formosi, Rupertus Tuit., CLXX. — Quot vestes habere debeant, *ibid.*, 523. — Monachos quales deceant vestes, S. Bernardus Clar., CLXXXII, 704. — Luxus in religiosis vestibus notatur, id., CLXXXIII, 85. — Eorum habitus humilitatis insigne, *ibid.*, 912.

VII. — *De cibo et potu monachorum.*

Plures tota vita sua singulis diebus, excepto Sabbato et Dominico jejunant maxime in monasteriis constituti, S. Augustinus, XXXIII, 139. — Monachi cibus, Cassianus, XLIX, 240. — Apud Ægyptios silentium tempore comestionis, *ibid.*, 176. — Qua hora cibum sumere soliti, *ibid.*, 209. — Nec edere nec bibere extra mensam, *ibid*, 177 — De mensura ciborum, S. Benedictus, LXVI, 615. — De mensura potus, *ibid.*, 641. — Quibus horis oporteat reficere fratres, *ibid.*, 655. — Ut nullus supra statutum modum in cibo vel potu præsumat, *ibid.*, 954. — Ut reficientes cum quiete audiant quæ leguntur, *ibid.* — Ut ad mensam nullus sibi peculiariter aliquid comedendum procuret, *ibid.* — Ut ante Tertiam nullus monachus manducet aut bibat, *ibid.*, 969. — Sedentes ad mensam lectionem quæ legitur cum silentio audiant, *ibid.*, 984. — Quando messes et vindemiæ colliguntur, bis in die, id est hora sexta et duodecima, refectionem accipiant, *ibid*, 981. — Nemo extra monasterium manducet aut bibat, *ibid.* — Caro et vinum sive potus, in quo fit ebrietas, denegandi sunt monachis, *ibid.*, 990. — Sedentes ad mensam ta-

ceant, id., LXVIII, 395. — Carnes in cibo nunquam sumantur, *ibid.* — Extra mensam communem nihil cibi potusve gustare liceat, nisi infirmis et infantibus, *ibid.* — De cibo et potu, S. Columbanus, LXXX, 210. — De mensura potus, id., LXXXVIII, 993. — De mensura ciborum, *ibid.*, 994. — De diebus jejuniorum, vel hora refectionum, *ibid.*, 997. — De silentio ad mensam, S. Benedictus Anian., CIII, 445. — De mensis, *ibid.*, 564. — De mensura ciborum, *ibid.*, 1112. — De mensura potus, *ibid.*, 1129. — Quibus horis oportet reficere, *ibid.*, 1137. — De his qui ad mensam tarde occurrunt, *ibid.*, 1151. — De diversis generibus ciborum, S. Guillelmus, Cl., 942. — De disciplina refectorii, *ibid.*, 993. — De refectione servitorum, *ibid.*, 996. — Quando fratres intra collationem bibant, *ibid.*, 1036. — De mensura vini et casei, id., CLIII, 707. — Quo tempore vinum fratres habeant, *ibid.*, 732. — Quo tempore vescantur avenario pane, *ibid.*, 735. — De silentio ad prandium, *ibid.*, 737. — Monachis carnium esus vetitus, Goffridus Vind., CLVII, 37. — De refectione, id., CLXVI, 1452. — Eorum abusus in cibo et potu, etc., præstringuntur, S. Bernardus Clar., CLXXXII, 909. — Ciborum observatores notantur, id., CLXXXIII, 938, 939

VIII. — *De dormitione monachorum.*

De vigiliis, S. Hieronymus, XXX, 359. — Cumque ad dormiendum se collocaverint, alter alteri non loquatur. Vigilius diaconus, L, 575. — Clausa cella nullus dormiat nec habeat cubiculum quod claudi possit, *ibid.* — Ut monachi lecta singulariter habeant, id., LXVI, 971. — Candelæ plures in dormitorio accendendæ, S. Benedictus, LXVI, 496 et cur, 498. — Possunt omnibus dormientibus exstingui, *ibid.* — Dormire una hora monacho satis esse censet S. Arsenius, *ibid.*, 421. — Veteres monachi omnes uno dormiebant in loco et quare, *ibid.*, 492, 493. — Veteres monachi dormiebant aut humi, aut in stratis junceis, aut in ciliciis, *ibid.* — Vestiti dormiant monachi, et quibus induti vestibus, *ibid*, 498, 499. — Dormientes post Nocturnos a celebratione missarum privati, *ibid.*, 415. — Dormire post Nocturnos diebus Dominicis an licitum? *ibid.*, 418. — Dormire post Nocturnos usus apud Benedictinos quam antiquus, *ibid.*, 417. — Dormitorium nocte obseratum, *ibid.*, 708. — De tempore dormitionis eorum vel qualiter debeat esse locus, vel quo ordini dormiant, id., LXXXVIII, 999. — Clausa cella nullus dormiat, id., CIII, 478. — De strato, *ibid.*, 963. — Monachis vestem exuere non licet cum eunt cubitum, Stephanus Baluzius, CXXXII, 436. — Qua disciplina recollatus jaceat in lecto, id., CXLIX, 706. — Quomodo surgat mane, vel quod statim faciat, *ibid.*; S Guillelmus Hirsaug, CL, 972. — De fratre dormitorium aspergente, *ibid.*, 998. — De dormitorio, S. Stephanus Cist., CLXVI, 1447.

IX. — *De novitiis.*

De petente aggregari numero fratrum qualiter recipiatur, S. Hieronymus, XXIII, 70. — Olim diu multumque probati, antequam admitterentur, Cassianus, XLIX, 154, 160, 186. — Novitiis obedientia et silentium commendantur, *ibid.*, 246. — Novitii sæcularia vestimenta deponebant, et ab abbate monasticis induebantur, *ibid.*, 158. — Novitii cogitationes suas celare non debent, *ibid*, 161. — Novitiorum admittendorum impedimenta, S. Benedictus, LXVI, 806. — Simplicitas et prudentia in novitio suscipiendo requisitæ, *ibid.*, 808. — Novitii quanto tempore probandi antequam admittantur ad novitiatum, et qualis esset illa probatio, *ibid.*, 809. — Novitii probationem agebant in veste sæculari, *ibid.*, 836. — Sed postea alius usus invaluit, *ibid.* — Novitiorum annus probationis quando incipiret, *ibid.*, 818. — Probatio plurium annorum, *ibid.* — Probatio annua, *ibid.*, 816. — Pretium pro monachorum receptione non recipiendum, *ibid.*, 833. — Novitius ante professionem suis possessionibus exuat, *ibid.*, 852. — Novitiorum facultates recusabant veteres monachi, *ibid.* — Novitiorum habitus qualis, *ibid.*, 837. — Novitiis legenda Regula et exponenda, *ibid.*, 815 — An singulis novitiis singuli præficiendi magistri, *ibid.*, 813. — Novitii a capitulari deliberatione exclusi, *ibid.*, 287. — Novitii adversus tentationes præmuniendi, *ibid.*, 241. — In monasterio non minore ætate excipiantur nisi ab annis decem aut duodecim, id., LXVIII, 390. — Servus non excipiatur, libertus tamen si est, et abbati visum fuerit, excipiatur, *ibid.* — Monachi per biennium probandi ex Gregorio, id., LXXVII, 1083. — Monachi in laico habitu probandi, *ibid.*, 1337. — Publicis administrationibus implicatos a monastica vita prohiberi, improbavit Gregorius, *ibid.*, 662. — Servi sine domini consensu ad habitum conversionis non admittendi *ibid.*, 909. — De converso, qualiter debeat suscipi, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1109. — De professione conversi, *ibid.*, 1110. — Quales monachi recipiantur in monasterio, *ibid.*, 1113. — Ut non recipiantur in monasterium nisi qui radicitus omni facultate nudati sunt, *ibid.*, 1024. — Quomodo examinantur qui ex sæculo convertuntur, S. Benedictus Anian., CIII, 435. — De conversis, *ibid.*, 443. — Si quis accesserit ad ostium volens sæculo renuntiare, et fratum aggregari numero, non habeat libertatem intrandi, *ibid.*, 481. — Si oportet omnes qui veniunt ad nos suscipere, aut cum probatione, et qualis ista debet esse probatio. *ibid.*, 497. — De disciplina susciptendorum fratrum, *ibid.*, 1261. — Servus in monasterium non recipiatur, nesciente domino suo, Burchardus Wormac., CXL, 797. — De novitiis, S. Petrus Damianus, CXLV, 321. — De diversitate novitiorum, Udalricus Cluniac., CXLIX, 700. — Quomodo se habeant in cella novitiorum, *ibid.*, 701. — De novitiis suscipiendis, Lanfrancus, CL, 500 — De diversitate novitiorum, S. Guillelmus, Hirsaug., CL, 930. — Qua lege se novitii ante consecrationem eorum habeant, *ibid.*, 1000. — De iterata novitiorum petitione, *ibid.*, 1001. — De benedictione novitiorum, *ibid.*, 1002. — De habitudine novitiorum in illo triduo post benedictionem, *ibid.*, 1003. — Quod diligenter examinandi sint novitii sacerdotes et levitæ antequam officium suum agere permittant, *ibid.*, 1004. — Quomodo agendum sit de novitiis, Guigo abbas, CL, 1251. — De novitio, Guigo Carthus., CLIII, 681, 683. — De ætate suscipiendorum, *ibid.*, 691. — Quomodo se habeat frater postquam susceptus est, *ibid.*, 748. — Excommunicati non admittentur ad monachicam professionem, S. Anselmus Cant., CLIX, 198. — Monachus ante unius anni probationem non fiat, Ivo Carnot., CLXI, 1173. — Ante probationem triennii nullus in monasterio suscipiatur, *ibid.*, 1174. — Impubes in monasterium ingressus post annum a parentibus revocari non potest, *ibid.* — De novitiis, S. Stephanus Cistersc., CLXVI, 1481. — Novitiorum tentatio de rigore ordinis, S. Bernardus, CLXXXIII, 719. — Novitiorum primitias ferre nequeunt dæmones, *ibid.*, 1068. — Novitiorum pericula, *ibid.*, 1083. — Eorum prima tentatio pusillanimitas, *ibid.*, 198. — Novitiorum defectio et ruina describitur, *ibid.*, 1083. — Incorrigibiles ejiciendi, *ibid.*, 530. — Eis necessarius est pædagogus, *ibid*, 564. — Novitii describuntur, Adamus Præmonst., CXCVIII, 193. — Novitiis triplex panis spiritualis necessarius, *ibid.*, 196. — Per flumen Phison novitii significantur. *ibid.*, 616. — Novitiorum cum Lazaro analogia, *ibid.*, 741.

X. — *De præcipuis officiis monasterii.*

Abbas. — Abbas qualis esse debeat, Cassianus, XLIX, 82. — Abbas quidam moriturus ob meritum obedientiæ, successorem delegit, *ibid.*, 188 — Qualis debeat esse abbas, S. Benedictus, LXVI, 263. — Abbas non tam propter malos quam propter bonos institutus, *ibid.*, 516. — Abbas a congregatione et de congregatione eligendus, *ibid.*, 880. — Abbates debent esse sacerdotes. *ibid.*, 884. — Abbas doctus esse debet, *ibid.*, 391, 883, 887. — Abbati necessaria discretio, *ibid.*, 891. — Abbas prudens sit in correptione, *ibid.*, 888. — Misericors, *ibid.*, 887. — In se austerus in alios sit benignus, *ibid.*, 273. — Fragilitatem suam attendat, *ibid.*, 889. — Abbas de subditorum culpis puniendus, *ibid.*, 267. — Ut se gerat erga fratres occultas sibi cogitationes revelantes, *ibid.*, 391. — Abbas duplicem curam debet subditis, *ibid.*, 268. — Abbas plus prosit quam præsit, *ibid.*, 886. — Studeat plus amari quam timeri, *ibid*, 889. — Abbas verbis et exemplis prælucere debet, *ibid.*, 269, 271. — Abbas præ omnibus Regulam observet. *ibid.*, 201, 535, 892. — Abbas cum fratribus dormire debet, ejus lectus in medio dormitorii, *ibid.*, 493, 494. — Abbas a coquinæ officio an eximendus, *ibid.*, 569. — Abbas quare officii divini tempus significare jubeatur, *ibid.*, 700. — Abbas infirmos visitet. *ibid.*, 590. — Abbatis potestas in tribus sita, *ibid.*, 266. — Imperare supra, infra, aut contra Regulam non potest, *ibid.*, 535. — Abbas an possit universam congregationem a carnis abstinentia dispensare. *ibid.*, 641. — Abbas in deliberatione capitulari quomodo se gerat, *ibid*, 288. — Abbas non sit litigiosus, *ibid.*, 264 — Ad placita sæcularia non veniat sine consensu episcopi, *ibid.* — Abbas inducens feminas in monasterium deponendus, *ibid.*, 537, 538 *et seqq.* — Excommunicandus, *ibid.* — Recludendus in alio monasterio tribus mensibus in pane et aqua, *ibid.* — Abbatis electio monachis permissa, S. Gregorius Magn., LXXVII, 578. — De congregatione eligatur, *ibid.* — Quæ dotes in abbate requirantur, *ibid.*, 1028, 1341. — Ab episcopo ordinetur, *ibid.*, 1341. — Episcopo suo obe-

diat, *ibid.*, 574. — Abbas quomodo in monasterio se gerat, *ibid.*, 1126 *et seqq.* — Sacram lectionem et orationem non negligat, *ibid.*, 605. — Nec hospitalitatem et eleemosynam, *ibid.* — Quod abbas acquirit, non sibi sed monasterio acquirit, 1067. — Invito abbati monachi nec ad ordines sacros, nec ad alia ordinanda monasteria tollantur, *ibid.*, 579. — De ordinando abbate, S. Benedictus Anian., CIII, 755. — Qualis debet esse abbas, *ibid.*, 769 — Abbates qualiter vendere possunt, Isidorus Mercator, CXXX, 406. — Episcoporum potestati subsunt, *ibid.* — Abbas idem duobus monasteriis non potest præsidere, *ibid.* — Abbates in episcoporum potestate consistant, Regino Prum., CXXXII, 376. — Abbatum institutio et depositio in potestate principum, *ibid.*, 401. — Abbas quis, et ejus qualitates, Ratherius Veron., CXXXVI, 314, — Abbas qua ratione subditos castigare debeat, S. Petrus Damianus, CXLV, 313. — Abbatum in præsidendo summa difficultas, *ibid.*, 439. — Benedictio abbatis monachorum, Joannes Rothomag., CXLVII, 145. — De abbate, Lanfrancus, CL, 482, 1049, 1037, 1039, 1135. — Abbas diversis monasteriis qua ratione præfici potest, Guibertus de Novigento, CLVI, 1115. — De ordinandis abbatibus, *ibid.*, 1125 — Abbatibus episcopalia ornamenta concessa, Gosfridus Vindoc., CLVII, 94. — Abbatum professio apud episcopos, *ibid.*, 95, 227. — Abbas potest dispensare vel commutare vota sine juramento facta ante professionem, S. Anselmus Cant., CLIX, 187 — Abbas beatitudinis titulo compellatus, S. Bernardus Clar., CLXXXII, 469. — Item sanctitatis, *ibid.*, 398, 394. — Reverentiæ, *ibid.*, 518. — Serenitatis, *ibid.*, 592. — Magnitudinis, *ibid.*, 596. — Coronæ, *ibid.*, 599. — Abbas electus professiones monachorum accipiebat, *ibid.*, 526. — Non tam propter bonos, quam propter vitiosos institutus, *ibid.*, 187. — Abbatem monachis virtute inferiorem esse turpe est, *ibid.*, 705. — Doctrina et necessaria, *ibid.*, 509. — Abbates exemptionibus præpostere studentes arguuntur, *ibid.*, 830. — In Regulæ dispensatione quid ipsi liceat, *ibid.*, 965. — Abbatum luxus et superfluitates notantur, *ibid.*, 913. — Abbas an cum hospitibus cibum sumere debeat, *ibid.*, 407. — Id in Cisterciensi abbate improbatur, *ibid.*, 704. — Abbas, auditis in capitulo fratrum sententiis, eorum non consensum tenetur exspectare, *ibid.*, 608. — Abbates subesse debent episcopis in cujus sunt diœcesi, Petrus Cantor, CCV, 139. — Abbatis benedictio seu inauguratio simplex est et potest iterari, *ibid.*

Cellerarius. — De cellerario monasterii, qualis sit, S. Benedictus, LXVI, 535. — A coquina excusetur, *ibid.*, 572. — Cellerarius dicitur œconomus, vel etiam præpositus, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1253. — De cellerario monasterii, qualis sit, S. Benedictus Anian., CIII, 1041. — De cellerario, Lanfrancus, CL, 489; S. Guillelmus Hirsaug., CL, 1102.

Decanus. — Decanorum nomen prioribus attributum, S. Benedictus, LXVI, 483, 486 — Novitiorum magistris, *ibid.* — Decani nomen apud Cluniacenses inauditum, *ibid.*, 485. — Decani in castris decem militibus præpositi, in claustris decem monachis, *ibid.* — Supra quindecim possunt constitui, *ibid.*, 487. — Decanorum ordinatio per virgæ traditionem, *ibid.* — Decani plures in annos in suo officio possunt continuari, *ibid.*, 549. — Decani nocte vigilant in dormitorio, *ibid.*, 496. — Decanorum officium apud monachos quandiu viguerit, *ibid.*, 485. — Quid debeant observare decani, S. Fructuosus Bracar., LXXXVII, 1120. — Decanus quid, S. Benedictus Anian., CIII, 958 — Officium, *ibid.*, 962. — Qualiter eligendus, *ibid.*, 950. — De decano villæ, S. Guillelmus Hirsaug., CL, 1104. — Decani sint presbyteri, S. Bernardus Clarev., CLXXXII, 770.

Hortulanus. — Nullus de horto tollat olera, nisi ab hortulano acceperit, S. Hieronym., XXIII, 73. — Hortulanus sub cellerario, S. Benedictus, LXVI, 545. — De hortulano, S. Guillelmus Hirsaug., CL, 1103; CXLIX, 763.

Ostiarius. — Ostiarius debet esse senex moribus et ætate, S. Benedictus, LXVI, 901. — Ostiarii olim præcipue in monasteriis instituebantur, *ibid.*, 900. — Ostiarii nulli apud Cluniacenses, *ibid.*, 902. — Ostiarii solatium, *ibid.*, 903. — Ostiarii munia, *ibid.*, 904. — Pulsanti quid respondeat ostiarius, 903. — De ostiariis monasterii, S. Benedictus Anian., CIII, 1335, 1339; S. Guillelmus Hirsaug., CL, 1111; S. Stephanus Cist., CLXVI, 1498.

Præpositus. — De præposito, S. Hieronymus, XXIII, 67 *et seqq.* — De præposito monasterii, S. Benedictus Anian., LXVI, 892; Id., CIII, 935 *et seqq.*; Cassianus, I., 300.

Prior. — Prior in Regula S. B. quid significet, S. Benedictus, LXVI, 366, 609. — Prior pro abbate, *ibid.*, 537, 633. — Priores decani appellati, *ibid.*, 483, 486. — De priore, Lanfrancus, CL, 483. — De ordinando priore, S. Guillelmus Hirsaug., *ibid.*, 1056. — Quæ reverentia priori impendatur, *ibid.*, 1037. — De claustrali priore et ejus adjutore, *ibid.*, 1065. — De ordinatione prioris, Guigo Carth., CLIII, 661. — De priore, S. Stephanus Cist., CLIII, 1490. — De subpriore, *ibid.*, 1491. — De electione prioris, S. Stephanus Grandim., CCIV. 1160. — Quod nullus exterior eligatur in priorem, *ibid.* — Quomodo prior erga suos cognatos se habeat, *ibid.*, 1161. — De prioribus, Hugo Cluniac., CCIX, 901, 905, 904.

Nota. Pro aliis officiis vide Regulas et Constitutiones variorum monasteriorum.

XI. — *De monasterio.*

De variis ejus nominibus. — Monasterium domus Dei, S. Benedictus, LXVI, 546. — Domini ovile, *ibid.*, 256. — Laqueus, *ibid.*, 588 — Officina fullonica, *ibid.*, 550. — Arcæ Noe comparatur, *ibid.*, 228. — Monasteria vivaria sunt animarum, S. Petrus Damianus, CXLV, 766. — Monasterium paradisus, S. Bernardus Clarev., CLXXXVII, 1083. — Jerusalem, civitas sancta, id., CLXXXII, 169 *et seqq.* — Dei tabernaculum, *ibid.*, 116. — Pœnitentiæ locus, *ibid.*, 667. — Lectulus floridus sponsæ, id., CLXXXIII, 1004. — Carcer, *ibid.*, 519. — Monasteria stagnis comparata, *ibid.*, 506.

De fundatione, exemptionibus monasteriorum. — In fundandis construendisve monasteriis quid observandum, S. Benedictus, LXVI, 906. — Monasteria non construenda nisi de licentia episcopi, *ibid.*, 909. — Monasteria debent esse remota a principum curia, a locis devotionis seu peregrinationis et ab urbibus, *ibid.*, 907. — Monasteria loca regularia quo sita constituenda, *ibid.*, 903. — Monasterium ubi construendum, debet prius crux collocari maxime ubi altare, *ibid.* — Monasterium non potest fundari in alieno prædio, invito domino, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 684. — Monasterium non consecrandum nisi assignata prius donatione legitima, *ibid.*, 1117, 1271.

Præcipua exemptionum causa monasteriorum fuit oppressio subditorum, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 458, 1341. — Vel avaritia prælatorum, *ibid.*, 723. — Exemptiones monasteriorum Gregorio Magno longe antiquiores, *ibid.*, 458. — Monasteria quibuslibet obsequiis sæcularibus nullo modo subjaceant *ibid.*, 580, 1342. — Monasterii exemptio ab episcopi jurisdictione, disciplina regulari faveat, non vitiorum impunitati, *ibid.*, 580. — Mortuo abbate res monasterii nec describant, nec administrent episcopi, *ibid.*, 578, 1341 *et seqq.* — Causæ si quæ oriantur, ad electos abbates et Patres Deum timentes deferantur, id., LXXIII, 579. — De privilegiis monasteriorum, *ibid.* — Missas publicas in cœnobio episcopus non celebret, id., LXXVII, 579, 1342. — Cur hoc ipsi interdictum, *ibid.*, 852. — Episcopo non liceat cathedram suam in monasterio collocare, *ibid.* — In monasteriis nullam potestatem imperandi, vel levissimam aliquam ordinationem faciendi habeat episcopus, nisi ab abbate rogatus, *ibid.*, 580, 1342. — Episcopus ad monasteria frequentius non accedat, ne graventur, *ibid.*, 919, 920. — Monasteria a clericis non graventur, *ibid.*, 820, 821. — Exemptio abbatum ab episcopis diœcesanis improbatur, Petrus Cantor, CCV, 139.

Bona monasteriorum. — Bona communia monasteriorum, S. Hieronymus, XXIII, 57. — Monasteria debent esse sufficienti reditu dotata, sed non divitiis abundare, S. Benedictus, LXVI, 908. — Jure communi conversorum bona in ipsa monachi professione monasterio acquirantur, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 673, 1061. — Monasterio cedebant monachi bona, consequenter et debita, *ibid.*, 663. — Quod semel monasterii dominio est sociatum, alterius acquisitionis jus effugit, *ibid.*, 1067, 1077. — Bona monasterio et xenodochio communia dividi jubentur, *ibid.*, 1076. — Quæ abbas acquirit, non sibi, sed monasterio acquirit, *ibid.*, 1067. — Monasteriorum bona ad quid collata, Guibertus, CLVI, 1062.

XII. — *Regulæ, Constitutiones monasteriorum, Homiliæ Sermones ad monachos.*

Regula S. Pachomii, S. Hieronymus, XXIII, 66. — Præcepta et instituta S. Pachomii, *ibid.*, 78. — Regula monachorum ex scriptis Hieronymi, S. Hieronymus, XXX, 320. — Regula ad servos Dei, S. Augustinus, XXXII, 1377. — De opere monachorum liber unus, id., XL, 548. — De cœnobiorum institutis libri duodecim, Cassianus, XLIX, 59. — De monachi intentione ac fine, *ibid.*, 481. — De tribus generibus monachorum, *ibid.*, 1089. — De fine cœnobitæ et eremitæ, *ibid.*, 1125. — Regula monachorum quæ vulgo dicitur Regula Orienta-

lis, Vigilius diaconus, L, 374.—Regula S Pachomii, Cassianus, I., 277.—Homiliæ ad monachos, S. Eucherius Lugd., L, 854 *et seqq.* — Exhortatio ad monachos, *ibid.*, 865, 1207, 1209. — De canonicis cœnobiorum institutis, *ibid.*, 867. — Fausti abbatis Lirinensis sermones ad monachos, id., LVIII, 869.—S. Benedicti Regula commentata, S. Benedictus, LXVI, 246 — Ordo monasticus S. P. Benedicto attributus *ibid.*, 938. — S. Pauli et Stephani abbatum Regula ad monachos, *ibid*, 949. — S. Ferreoli Regula ad monachos, *ibid.*, 960. — Regula monasterii Tarnatensis, *ibid.*, 977. — Regula cujusdam Patris, *ibid.*, 988. — Regula consensoria monachorum, *ibid.*, 993. — Alia Regula incerti auctoris, *ibid.*, 995. — Antiquus ordo Romanus ad usum monasteriorum, *ibid.*, 997. — Regula ad monachos, S. Aurelianus Arelat., LXVIII, 386. — Regula cœnobialis S. Columbani abbatis et confessoris, LXXX, 210. — Regula monachorum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 868. — Regula monachorum, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1099. — Regula monastica communis, *ibid.*, 1112. — De actu et vita monachorum in cœnobiis, id., LXXXVIII, 951. — Regula quadragesimalis, *ibid.*, 1014. — Regula monachorum auctore Chrodegango, id., LXXXIX, 1057. — Regula ad monachos Isaiæ abbatis, id., CIII, 428. — Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii et alterius Macarii, *ibid.*, 436. — S. Orsiesii abbatis Tabennensis doctrina de institutione monachorum. *ibid.*, 452, 454. — Regula orientalis Orientalium Regulis collecta a Vigilio diacono, *ibid.*, 476, 477. — Regula S. Basilii episcopi Cappadociæ ad monachos, *ibid.*, 487. — Grimlaici presbyteri Regula solitariorum, *ibid*, 574 — S. Athanasii episcopi Alexandriæ de observationibus monachorum, *ibid.*, 660. — Concordia Regularum, S. Benedictus Anian., id., 718 *et seqq.*

Statuta antiqua abbatiæ S. Petri Corbeiensis, S. Adalhardus abbas, CV, 536. — De regimine monachorum, S. Dunstanus Cant., CXXXVII, 479. — Opusculum de perfectione monachorum, S. Petrus Damianus, CXLV, 291. — De ordine eremitarum, *ibid.*, 527. — Opusculum de institutis ordinis eremitarum, *ibid.*, 536.—Opusculum de perfecta monachi informatione, *ibid.*, 722. — Opusculum de vita eremitica et probatis eremitis, *ibid.*, 749. — De bono religiosi status, *ibid.*, 764. — Antiquiores consuetudines Cluniacensis monasterii, Udalricus Cluniac., CXLIX, 635 *et seqq.* — Decreta pro ordine S. Benedicti, id., CL, 443. — Constitutiones Hirsaugienses, S. Guillelmus Hirsaug., id., 927. — Disciplina Farfensis et monasterii S. Pauli Romæ, Guido abbas, id., 1194. — Guigonis Carthusiæ majoris prioris quinti consuetudines, id., CLIII, 631.—Liber de exercitio cellæ, Guigo II Carthus., id., 800. — Epistolarum ad Rainaldum inclusum qualiter coram Domino sit vivendum, Bernardus Carth., id., 892. — Carmen de contemptu mundi ad monachum, id., CLVIII, 687. — De monachorum singularitate et quiete et de revocatione et pœnitentia eorum qui continentiæ propositum transgrediuntur, Ivo Carnot., CLXI, 541. — Regula Templariorum, Joannes Michaelens., CLXVI, 859. — Usus antiquiores ordinis Cisterciensis, *ibid.*, 1384 — Super quædam capitula Regulæ divi Benedicti abbatis, Rupertus Tuit., CLXX, 477 — Sermones ad monachos, Hildebertus Cenom., CLXXI, 875, 877, 880, 893, 888 *et seqq.* — De vita claustrali, Honorius Augustod., CLXXII, 1247. — Expositio in Regulam B. Augustini, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 882.—Epistola S. Bernardi ad fratres de S. Anastasio, S. Bernardus, CLXXXII, 549. — Speculum monachorum Arnulphi monachi de Bucriis, id., CLXXXIV, 1175. — Epistola seu tractatus Guigonis prioris quinti Majoris Carthusiæ ad fratres de Monte Dei, *ibid.*, 309 *et seqq.*— Opusculum in verba : *Ad quid venisti*, *ibid.*, 1189. — Scala claustralium seu tractatus de modo orandi, *ibid.*, 475. — Regula S. Benedicti juxta S. Hildegardim explicata, S. Hildegardis, CXCVII, 1055. — De disciplina claustrali, Petrus Cellensis, CCII, 1101. — Regula S. Stephani confessoris, id., CCIV, 1136. — Statuta, Hugo Cluniac., id., 883.

CLIX.

INDEX DE VIRGINIBUS.

In quo disseritur : I. De natura et excellentia virginitatis. — II. Quibus virgines comparantur — III. De virginitate apud ethnicos. — IV. De consecratione virginum. — V. De officiis virginum. — VI. De virtutibus virginum. — VII. De virginitatis prærogativis et præmio. — VIII. De conservatione et amissione virginitatis. — IX. An virginitas sit de præcepto. — X. Objectiunculæ contra virginitatem solutæ. — XI. Regulæ, tractatus, homiliæ de virginitate.

I. — *De natura et excellentia virginitatis.*

Virginitas gratia constat, Tertullianus, I, 1287; II, 903, 915. — Jam in terris non nubendo, de familia angelica deputantur, id., I, 1281. — Pudicitia flos morum, honor corporum, decor sexuum, integritas sanguinis, etc., id., II, 980. — Virginitatis sublimior gloria, S. Cyprianus, IV, 443. — Virginitas flos est, ille ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, etc., *ibid.* — Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, *ibid.* — Virginitas sub forma vestis et margaritæ depingitur. S. Hilarius, X, 549. — Ejus commoda et dotes, 550. — Virginitas est spiritale nubendi genus, S. Optatus, XI, 1074.— Virginis nomen titulus est pudoris, S. Ambrosius, XVI, 190. — Quid est castitas virginalis, nisi expers contagionis integritas? *ibid.*, 194. — Meritum non sola carnis virginitas facit, sed etiam integritas mentis, *ibid.*, 270. — Virginitas vitam angelorum exhibet, *ibid.*, 542. — Non mirum si virgines angelis comparentur, quæ angelorum Domino copulantur, *ibid.*, 191. — Honorabile conjugium, sed honorabilior integritas, *ibid.*, 256. — Bonum conjugium per quod est inventa posteritas successionis humanæ, sed melior virginitas per quam cœlestis hæreditas acquiritur, *ibid.*, 1124. — Vis scire quanta pulchritudo ejus quæ amatur a Rege, probatur a Judice? etc., *ibid.*, 199. — Nihil est tam præclarum et utile, quam virginitas, id , XVII, 221.— Virginitas laus ætatis est, adolescentiam decet, juventutem ornat, amplificat senectutem, XVI, 242.— Excellentia virginitatis, Anonym. auctor, XVIII, 77. — Bonum virginitatis ostenditur, Sulpitius Severus, XX, 228. — De comparatione virginitatis et nuptiarum, S. Hieronymus, XXIII, 203, 229. — Contra naturam est, et ultra naturam virginitas, id., XXII, 1116. — Privilegium virginale in quo positum, id., XXV, 442. — Virginitatis laus, id., XXX, 163. — Virginitas nomen accepit ab abstinentia ab illicitis, S. Augustinus, XXXVIII, 574, 575. —Virginitas cœlestis vitæ imitatio, id., XL, 398.— Angelica portio est, et in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ meditatio., *ibid.*, 401. — Virginitas corporis etiam ipsa est spiritalis, *ibid.*, 400. — Virginitas inde honorata, quia Deo dicata, *ibid.*— Virginitas præferenda conjugio, id., XLIV, 142.—Nulla ei fecunditas conjugalis comparanda, id., XL, 399, 400. — Virginitas sic præferatur, ut non nuptiæ damnentur, *ibid.*, 404. — Virginitas nuptiis non tanquam malo bonus, sed tanquam bono melius anteponitur, XLV, 1418.— Virginitas carnis, corpus intactum; virginitas cordis, fides incorrupta, id., XXXVII, 1920.—Virginitas mentis, id., XXXIX, 1495.— Virginitas mentis fides, spes, charitas, id., XXXV, 1499.—Virginitat. encomium, XXXIV, 112.— Virgo nomen integritatis, non ætatis, *ibid.*, 492. — Virgines bonorabilius membrum Christi, id., XXXV, 1499. — Inter virgines computatur quisquis corruptionem per sensus non admiserit, XXXVII, 1920. — Virginitas in cordis et corporis integritate consistit, Cassianus, XLIX, 1229, 1230. — Quales sunt veri ac incorrupti virgines Christi, etc., *ibid.*, 1230. — Virginitas carnis, corpus intactum, virginitas animæ, fides incorrupta, S. Prosper Aquit., LI, 458, 521. — Virginitas semper cognata angelis, S. Petrus Chrysol., LII, 585. — In carne præter

carnem vivere non terrena vita est, sed cœlestis, *ibid.* — Angelicam gloriam acquirere majus est quam habere, *ibid.* — Virginitas æmula integritatis angelicæ, S. Leo Magnus, LV, 130. — Virginitas utroque bono præcelsior est, Gennadius Massil., LVIII, 996, 1037. — Melior virginitas mentis et corporis, quam alia dona, S. Fulgentius Rusp., LXV, 328. — Multiplex inter virginitatem et connubium comparatio, *ibid.*, 329. — Virginitas longe superior connubio carnali, *ibid.*, 330. — Duplex virginitas, *ibid.*, 335. — Quid prodest virgo corpore, si non sit virgo mente, S. Columbanus? LXXX, 211. — Præeminentia virginitatis conjugio, Taio Cæsaraug., *ibid.*, 859. — Unde dicta sit virginitas, S. Isidorus Hispal., LXXXII, 417. — Virginitas utroque bono præcelsior est, id., LXXXIII, 1241. — Laudetur virginitas, ne nuptiæ condemnentur, *ibid.*, 805. — Bonum virginitatis geminum, *ibid.*, 643. — Virginitatis dignitas, Alcuinus, C, 468. — Virginitas mentis, virginitas corporis, S. Agobardus, CIV, 206. — Supra usum naturæ est, Rabanus Maurus, CX, 72. — Vera enim hæc fit Dei imago, respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, *ibid.* — Virgo typice quid, id., CXII, 1080. — Virginitas unde, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1000 *et seqq.* — Virginitas virtus plus quam naturalis, Guibertus, CLVI, 137. — Nil gratius, nil bonæ menti suavius esse potest quam vera virginitas, *ibid.*, 497. — Quam excellens sit virginitas et arduus, *ibid.*, 880. — Virginitas carnis sociata cum virginitate mentis, Rupertus Tuit., CLXIX, 1091. — Quid virginitas, Hildebertus Cenom., CLXXI, 629. — Virginitas quædam carnis libertas est, *ibid.*, 195. — De triplici virginitate, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 843. — Virginitas hostia Christi est, cujus nec mentem cogitatio, nec carnem libido maculavit, Hervæus, CLXXXI, 887. — De decore et excellentia veræ virginitatis, S. Bernardus, CLXXXIV, 690. — Quid sit virginitas cordis, Petrus Lombardus, CXCII, 70. — Quid sit virginitas carnis, *ibid.* — Virginitatis commendatio, CXCI, 1593 *et seqq.* — Virginitas humanæ naturæ supergreditur, *ibid.* — Species Christi sunt virgines, Richardus S. Victoris, CXCVI, 516. — Virgines angelicæ conversationi vicinantur, Petrus Cantor, CCV, 245

II. — *Quibus virgines comparantur.*

Flos est ille ecclesiastici germinis, S. Cyprianus, IV, 443. — Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, *ibid.* — Christi lilia sunt virgines, S. Ambrosius, XVI, 327; XV, 1752. — Quæ non nubunt, et qui uxores non ducunt, sicut angeli in terris sunt, *ibid.*, 542. — Apibus comparantur virgines, *ibid.*, 200. — Horti conclusi, *ibid.*, 201. — Sunt sicut lilia myrrha plena, candorem integritatis et mortificatæ corporalis illecebræ gloriam præferentes, *ibid.*, 1361; S. Petrus Chrysol., LII, 476. — Virgines utriusque sexus significantur per quadrigam equorum albornm, Rupertus Tuit., CLXVIII, 740. — Sicut in abundantia roris vel imbris temporanei et serotini, germen arridet horti bene culti, vernantibus rosis et candentibus liliis, ita per orbem universum spectantur virgines, 775. — Virginitas flos horti, cui familiaris verecundia est, S. Bernardus, CLXXXIII, 1000. — Libano comparata est virginitas, id., CLXXXIV, 89, 90. — Quis decor comparabitur tuæ florenti virginitati, quæ est tuum lilium verum et speciale? *ibid.*, 690.

De institutione, et origine virginitatis.

Virginitas habet auctoritatem vetustatis a sæculo, plenitudinem professionis a Christo, S. Ambrosius, XVI, 192. — Virgines non facile invenimus in terris, nisi postquam Deus in hæc terreni corporis membra descendit, *ibid.* — Virginitas fluxit e cœlo, *ibid.* — Ejus auctor immaculatus Dei Filius, *ibid.*, 194. — Christus principium est integritatis, qui docuit virgines integritatem mentis et corporis sancto magis dicare Spiritui quam marito, *ibid.*, 600. — Virginitas a Salvatore virgine dedicatur, S. Hieronym., XXII, 406, 510. — Unde ditius virginitatis donum fluxit in feminas, *ibid.*, 408. — Virginalis dignitas quomodo cœpit a Matre Domini, XXXVIII, 548. — Virginis Filius virginitatis auctor et sponsus, S. Fulgentius, LXV, 326. — E cœlo accersivit quod imitaretur in terris, Rabanus Maurus, CX, 72. — Ante incarnationem Salvatoris pauci virginitatem suam Deo voverunt et consecrarunt, Godefridus Tuit., CLXXIV, 978. — Virginitatem prima omnium vovit B. Maria, Alanus de Insulis, CCX, 65.

III. — *De virginitate apud ethnicos.*

Dantur etiam virgines inter ethnicos, apud Romanos, apud Ægium oppidum in Africa, Tertullianus, I, 1284. — Novimus virgines Vestæ, Junonis, Apollinis et Minervæ, Tertull., II, 928. — Ad virginitatis professionem vi adigebantur, Zeno, XI, 289. — Gentilibus inter aras et focos venerabilis solet esse virginitas. S. Ambrosius, XVI, 263. — Affectatur a gentibus, sed consecrata violatur; incursatur a barbaris, nescitur a reliquis, *ibid.*, 192 *et seqq.* — Gentiles non habent sacram virginem, *ibid.*, 193. — Perpetua castitas virginum Vestæ, Apollinis, Junonis, etc., S. Hieronym., XXIII, 270. — Virgines in honore semper habitæ apud Romanos, *ibid.*, 271. — Inter 12 signa cœli, virginem collocarunt gentiles, *ibid.* — In sacerdotibus ethnicis commendata virginitas, id., XXII, 1051. — Apud ethnicos semper tenuit principatum, id., XXIII, 270. — A virginibus procreatorum fabulæ, *ibid.*, 273.

IV. — *De consecratione virginum.*

Quæ semel virginitatem professæ sunt, non debent iterum cogi ut eam profiteantur de novo, S. Optatus, XI, 1071 *et seqq.* — Puellas adolescentulas virginitatem profiteri posse, S. Ambrosius, XVI, 276. — Sacerdotalis cautionis esse debet, ut non temere puella veletur, *ibid.* — Matres filias suas virginitatem profiteri prohibentes arguantur, *ibid.*, 205. — Illud gloriosius si virgines reluctantibus parentibus virginitatem amplectentur, *ibid.*, 206. — Memorabile factum nobilis cujusdam ac piæ virginis reluctantibus parentibus virginitatem profiteri volentis, *ibid.*, 206. — Virgo castitatem professa publice, *ibid.*, 382. — Crinem sacro offerens velamine consecrandum, *ibid.*, 331. — Die Paschæ velabantur virgines, *ibid.*, 548. — Quibus verbis Ambrosius virginem sacram ad altare Deo offerat, *ibid.*, 372. — Populus virginis professioni subscribit, dicens: *Amen*, *ibid* — Quæ se apopondit Christo, et sanctum velamen accepit, jam nupsit, jam immortali juncta est viro, *ibid.*, 375. — Virgo consecrata professione, si voluerit nubere communi lege conjugii, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur, *ibid.* — Virgines sacrandæ veniunt de Placentino, de Bononiensi veniunt, de Mauritania veniunt, ut Mediolani velentur, *ibid.*, 204 *et seqq.* — Quantas Alexandrina totiusque Orientis et Africana Ecclesiæ virgines sacrare consueverint, *ibid.*, 275. — Virginum tantus numerus, ut plebem pudoris, populum integritatis, concilium virginitatis constituant, *ibid.*, 975. — Virginitas inde honorata quia Deo dicata, S. Augustinus, XL, 400. — Votum virginitatis, *ibid.*, 412. — Virginitatis consignatio, id., XXXIII, 229. — Virginitatem ab ineunte ætate quidam vovent, XXXVI, 967. — Virginitatem voventium amplior in Ecclesia gradus, XXXV, 1459. — Virginalis professionis laus, XXXIII, 645. — Quanta cura probarentur puellæ, antequam ad virginitatem Deo dicandam admitterentur, S. Nicet., LII, 1086. — Quænam ætas requirebatur in puellis ut ad virginitatis propositum emittendum admitterentur, *ibid.*, 1094. — In velatione solemni sita erat virginitatis propositi publica et plena professio, *ibid.*, 1097. — Quid velatio virginum indicaret; et unde sumpta hæc velationis in virginibus cæremonia, *ibid.* — Velationis virginum monumenta primi et secundi sæculi in Ecclesia Romana, *ibid.*, 1098, 1099. — Virginum velamen sacrum ac sanctum appellavit antiquitas, et unde illius sanctitas veniebat, *ibid.*, 1099. — Plura de hoc velamine virginali traduntur, quæ formam illius, materiam, qualitatem usumque respiciunt, ex quodam potissimum Tertulliani textu, *ibid.*, 1099, 1100. — Virginum velatio, consecratio antiquitas dicebatur; et ita semper appellata fuit, *ibid.*, 1100. — Hæc vero ad divinum altare peragebatur, ac maxime die sancta Dominicæ Resurrectionis, *ibid.*, 1000, 1001. — Die quoque Natali Salvatoris nostri agebatur hæc solemnitas; cui demum aliæ quoque festivitates præstitutæ fuerunt, *ibid.* — Virginum oblationes ad sacrum altare, S. Leo Magnus, LV, 49, 50. — Ad ipsum altare earum nomina recitata, *ibid.* — Earum benedictio, *ibid.*, 129. — Virgines quibus diebus velandæ, LVI, 697. — Qua ætate consecrandæ, *ibid.*, 868. — Virginitatis professio, et quid de prævaricantibus, *ibid.*, 441, 544, 700. — Nondum velatæ quæ in proposito virginitatis se permanere simulaverant, si postea nubere voluerint, subjiciendæ sunt pœnitentiæ, *ibid.*, 526. — Virgines Deo sacrari, antiquus mos est Christianorum, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 428. — Episcopi est virgines consecrare, *ibid.*, 173. — Presbyter, inconsulto episcopo, virgines non consecret, *ibid.* — Quibus diebus virgines consecrari jubeantur, *ibid.* — Olim virgines Deo sacratæ pulla veste induebantur, *ibid.*, 173. — Velatio virginis, qua ætate fiat, LXXVIII, 429. — Professio virginitatis, quo fiat anno ætatis, *ibid.* — Olim virgines Deo sacræ solemni ritu velabantur, *ibid*, 174. — In partibus Ægypti et Syriæ olim sanctimoniales, seu virgines, seu viduæ tondebantur, *ibid.*, 451: — Postea apud Latinos et Græcos tonsio sanctimonialium venit in usum, *ibid.* — Quæ ætas requiratur in consecrandis vir-

ginibus, S. Petrus Damianus, CXLV, 375. — Virginibus velandis sacrum velamen non ponatur, nisi aut in Epiphania aut in aliis Paschalibus, aut in apostolorum Natalitiis et non ante viginti quinque annos, Ivo Carnot., CLXI, 1175. — Virgines quæ plurimis annis in monasteriis ætatem egerunt, nubere prohibentur, 1178.

V. — *Officia virginum.*

Virgines quæ se ex fide dicaverunt Christo castæ perseverent, S. Cyprianus, IV, 366. — Virgines cum masculis habitare non debent, *ibid.*, 368. — Trepidare virginum est, et ad omnes viri ingressus pavere, omnes viri affectus vereri, S. Ambrosius, XV, 1355. — Nosse debet Christum quem diligit atque omne in eo, et ingenitæ divinitatis, et assumptæ mysterium incorporationis agnoscere, id., XVI, 201. — Insistat orationibus, et vultus ejus assidua obsecratione pallescat, *ibid.*, 337. — Os ejus resonet laudem Domini, gratiam Sponsi, crucis confessionem, cum Symbolum recenset, psalmos in cubiculo concinit, *ibid.*, 333. — Multæ cum studium castitatis profiteantur, affectant adminicula pulchritudinis plus quam sacras Domini decet, *ibid.*, 360. — Virginem prius gravitas sua nuntiet, pudore obvio, gradu sobrio, vultu modesto, *ibid.*, 223. — Ne ipsam quidem liberiorem lætitiam in virginibus decet esse, *ibid.*, 338. — Visitationes in virginibus junioribus esse parciores volo, *ibid.*, 222. — Conviviorum devitandæ celebritates fugiendæ salutationes, *ibid.* — Pro integritate servanda, mori virgines sunt paratæ, *ibid.*, 272. — Virgo devota virginitatem publice professa ab hominum sæcularium usu et familiaritate deterretur, id., XVII, 881. — Virgines oblata sub specie pietatis munuscula virorum debent recusare, *ibid.*, 705. — Virgo debet fugere matronarum consortium, S. Hieronymus, XXII, 403. — Rarus sit egressus in publicum, *ibid.*, 404. — Virgines elegantiore vestitu placere hominibus studentes reprehenduntur, S. Augustinus, XL, 413. — Virgines Sponsum toto corde ament, *ibid.*, 427, 428. — Virgini nec ad dextram nec ad sinistram deflectendum, S. Fulgentius Rusp., LXV, 331. — Virgo quæ virginitatem vovit, si nupserit, damnationem habebit, Ivo Carnot., CLXI, 1175. — Virgines et viduæ a proposito virginitatis et viduitatis discedentes, damnantur, *ibid.*, 1176. — Virgines quæ plurimis annis in monasteriis ætatem egerunt, nubere prohibentur, *ibid.*, 1179. — Virgines sacræ non debent interesse nuptiis, Rupertus Tuit. CLXIX, 278.

VI. — *Virtutes virginum.*

Quæ debeant esse virginis virtutes, S. Ambrosius, XVI, 330. — Sit in corde ejus simplicitas, in verbis modus, erga omnes pudor, pietas erga propinquos, circa egenos et pauperes misericordia, *ibid.*, 332. — Debet esse mitis, humilis atque mansueta, *ibid.*, 327. — Obvia omnibus virginis modestia, ejus adstipulatur integritati, *ibid.*, 893. — Succingat sacræ virginitatis crinem modestia, sobrietas, continentia, *ibid.*, 332. — Præ cæteris præcellit studium sobrietatis, et cujusmodi, *ibid.*, 360. — Virginem prius gravitas sua nuntiet, pudore obvio, gradu sobrio, vultu modesto, *ibid.*, 223. — In virginibus pudor ornat ætatem, taciturnitas commendat pudorem, *ibid.*, 222. — Nihil sanctius in virgine, quam verecundia, *ibid.*, 893. — Quales esse debeant virgines quæ jam votæ sunt, ostendit Ambrosius, S. August., XXXIV, 113. — Virginitas turpis est sine virtutibus, XXXVI, 968. — Virginum sacrarum amor, id., XXXVIII, 884. — Timor ipsis virginibus necessarius, non timor sæcularis aut servilis, sed timor Dei castus, id., XL, 418. — Quid cogitandum virgini, ut veraciter se non audeat mulieri vel conjugatæ præferre, *ibid.*, 422. — Virginitas humilitate tuenda, *ibid.*, 396. — Virginibus humilitas maxime commendatur, *ibid.*, 412, 413, 414 *et seqq.*, 426, 427. — Virgines quantæ magnæ sunt, humilient se in omnibus, id., XXXVIII, 1020. — Quanto sanctiores, tanto sint humiliores, id., XL, 427. — Melius est humile conjugium, quam superba virginitas, id., XXXVI, 968; XXXVI, 1289. — Virginibus qua ratione humilitas exercenda, id., XL, 426, 427. — Virginitatis custos charitas, locus hujus custodis humilitas, *ibid.* Corrupta corde, frustra virgo est corpore, id., XXXVII, 1168. — In fide omnes virgines esse debent, XXXVIII, 1064. — Virginis sanctæ studium sectari justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem, S. Fulgentius, LXV, 335. — Virginitatis cum humilitate copulatio est in hac vita summa perfectio, *ibid.*, 325. — Virginitas carnis sine humilitate non potest ad Christum pervenire, *ibid.*, 338. — Vera humilitas, virginitatis est interna virginitas, *ibid.* — Humilitas in virginitate servanda, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 106.

VII. — *Virginitatis prærogativæ et præmium.*

Regno Dei virginitas destinatur, S. Cyprianus, IV, 444. — Magna vos merces manet, præmium grande virtutis, munus maximum castitatis, *ibid.*, 461. — Angeli propter intemperantiam suam in sæculum ceciderunt de cœlo, virgines propter castimoniam in cœlum transierunt de sæculo, S. Ambrosius, XVI, 203. — Meretur angelorum præsidium castitas virginalis, quorum vitam mereretur, *ibid.*, 202. — Per virum et mulierem caro ejecta de paradiso per Virginem juncta est Deo, *ibid.*, 1198. — Nulli uberiora quam virginitati Christus deputavit munera, *ibid.*, 317. — Virgines habent in cœlo præmia cæteris præstantiora, *ibid.*, 341. — Præmium virginitatis quale, Sulpicius Severus, XX, 228. — Merces virginum et pudicitiæ, S. Hieronymus, XXII, 424. — Virginitas post mortem incipit coronari, id., XXIII, 241. — Nuptiæ terram replent, virginitas paradisum, *ibid.*, 255. — Virginum gloria futura major et propria quædam in cœlis gaudia, S. August., XL, 410. — Sequi Agnum quocunque ierit, proprium est virginum, *ibid.*, 411. — Virginum, canticum quod nemo alius potest dicere, *ibid.*, 410. — Virgines fructum sexagesimum referunt, id., XXXV, 1525. — A Christo decoratur sancta virginitas, ut permaneat pulchra, et coronatur ut regnet gloriosa, S. Fulgentius Rusp., LXV, 326. — Christus sanctæ virginitatis fructus, decus et munus, *ibid.* — Virginitatis merces magna futura est, *ibid.*, 331. — Virgines singulariter Agno cantant canticum, S. Greg. Magnus, LXXVII, 106; Tajo Cæsaraug., LXXX, 859. — Quantam in cœlestibus beatitudinem virginitas sancta possideat, Amalarius Met., CV, 954. — Virginitas res sancta, specialem in regno Dei habens coronam, Rabanus Maurus, CX, 72. — Virginum tres prærogativæ, Hildebertus Cenom., CLXXI, 629. — Virginitatis prærogativæ in præsenti et in futuro, S. Bernardus, CLXXXII, 257.

VIII. — *De conservatione et amissione virginitatis.*

Ipso aspectu virginitatis violatur sanctitas, S. Ambros., XVI, 1199. — Virginum inspectio et visitatio quam incertæ sit fidei, *ibid.*, 893, 894. — Alia esse examinandæ virginitatis documenta et testimonia, *ibid.*, 895. — Lapsus virginis consecratæ plangitur perquam amarissime, *ibid.*, 367. — Virgini lapsæ quanta et qualis necessaria pœnitentia, *ibid.*, 376. — Qui virginem sacram corrupit, adulterium utique perpetravit et sacrilegium, *ibid.*, 379. — Quæ pœnitentia illi subeunda, *ibid.*, 380. — Regulæ dantur ad integritatem virginitatis conservandam, S. Hieronymus, XXII, 410. — Quam difficile servetur integra, *ibid.*, 401. — Virginitas amissa nulla carnis fecunditate compensatur, S. Augustinus, XL, 410. — Virgines sua culpa per vim corruptæ cum incontaminatis se comparare non audeant, S. Leo Magnus, LIV, 653. — Ornatus virginis est virginitatis bonum non minus mente quam carne servare, S. Fulgentius Rusp., LXV, 331. — Ad servandam pudicitiam continuo invigilandum est, Guibertus de Novigento, CLVI, 582. — Quibus mediis tueri debeat castitatis virtus, *ibid.*, 591. — Quibus modis maculetur virginitas, *ibid.*, 602. — Monastica instituta, fugaque sæcularium virginitatis tuendæ optimum remedium, *ibid.*, 604. — Virginitas perditur irrecuperabiliter, quæ servari debet interminabiliter, S. Anselmus Cant., CLVIII, 726. — Quæ virginitatem fornicatione amisit, est perfida Deo, perjura Dei, adultera Christi, *ibid.*, 726. — Deploratio amissæ virginitatis, 725 *et seqq.* — Post amissam virginitatem, plures Deo plus placuerunt per pœnitentiam in castitate, quam plures aliæ, quamvis sanctæ in virginitate, id., CLIX, 192. — Virginitas carnis perditur per corruptionem, spiritualis vero virginitas recuperari potest, Rupertus Tuit., CLXVIII, 55. — Virginitas amittitur per Sodomiam, id., CLXX, 546 *et seqq.* — Virginitas salva judicatur, quandiu corporis integritas retinetur, *ibid.*, 547. — In superbo animo periclitatur, *ibid.*, 550. — Virginitas mentis amittitur per concupiscentiam viri vel feminæ, 549 *et seqq.* — An illa de cujus corruptione non constat nec infamis est consecrari possit in monasterio, *ibid.*, 558

IX. — *An virginitas sit de præcepto.*

Prima sententia crescere et generare præcepit, secunda continentiam suasit, S. Cyprianus, IV, 463. — Virginitas voluntatis res est, non necessitatis, S. Optatus, XI, 1073 *et seqq.* — Virginitas non præcipitur, quæ supra legem est, S. Ambrosius, XVI, 1199. — Imperari non potest, sed optari, *ibid.*, 195. — Sola est, quæ suaderi potest, imperari non potest, *ibid.*, 341. — Res magis voti est, quam præcepti, *ibid* — Cur suadetur et non imperetur, *ibid.*, 235, 239. — Obtinendæ virginitatis

consilium dat Apostolus non præceptum, Sulpic. Severus XX, 229. — Quare de virginitate non datur præceptum, S. Hieronymus, XXII, 507. — Virginitas opus est supererogationis, non præcepti, S. Augustinus, XL, 412. — virginitatem liberam esse Christus voluit, *ibid.*, 598. — Virginitas non præcepto, sed consilio commendata ad promerendam singularem gloriam in vita futura, *ibid.*, 402 *et seqq.* — Virginitas voluntatis res est, non necessitatis, S. Fulgentius Rusp., LXV, 193. — Non præcepta sed consilium erogat Paulus ad virginitatem, *ibid.* — Virginitas cur non imperata, id., LXXV. — Prima Dei sententia crescere et generare præcepit, secunda continentiam suasit, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 805. — Præcepti veteris est ut terra procreationibus impleretur, novi autem ut continentia atque virginitate cœlum adimpleatur, *ibid.* — Virginitas an præcepta, S. Bruno Carthus., CLIII, 159.

X. — *Objectiunculæ contra virginitatem solutæ.*

Virginitatis statum nec improbum, nec novum esse probatur, S. Ambrosius, XVI, 273. — Nec esse inutilem, *ibid.*, 275. — Arguantur qui virginitatem ab Ecclesia Dei arcebant, *ibid.*, 269. — In eos qui putant continentiam non prodesse nisi ad præsentem vitam, S. August., XL, 401. — Errores duo contrarii de virginitate et conjugio, *ibid.*, 405. — Objectio de denario omnibus reddendo, contra diversitatem præmiorum, *ibid.*, 410. — Objectiunculis in virtutem pudicitiæ fieri solitis, occurritur, Guibertus de Novigento, CLVI, 600.

XI. — *Regulæ, tractatus, homiliæ, sermones de virginitate.*

Liber de virginibus velandis, Tertullianus, II, 888.
Liber de exhortatione castitatis, Tertull., II, 914.
Liber de pudicitia, Tertull., II, 980.
Liber de habitu virginum, S. Cyprianus, IV, 440.
De virginibus libri tres, S. Ambrosius, XVI, 187.
De virginitate liber unus, S. Ambrosius, XVI, 259.
De institutione virginis liber unus, S. Ambros., XVI, 305.
De lapsu virginis consecratæ liber, S. Ambros., XVI, 367.
Libellus ad virginem devotam, S. Ambrosius, XVII, 579.
Exhortatio ad sponsam Christi, Auctor anonymus XVIII, 77.
De virginitate, Sulpicius Severus, XX, 227.
Sententiæ ad virgines, Evagrius monachus, XX, 1185.
Epistola de virginitatis custodia, S. Hieronymus, XXII, 394.
Epistola ad Demetriadem de servanda virginitate, S. Hieronym., XXII, 1107.
De sancta virginitate liber unus, S. Augustinus, XL, 396.
Sermo de decem virginibus, S. Augustinus, XXXIX, 1892.
Sermo in festivitate virginum, S. Augustinus, XXXIX, 2164.
De decem virginibus, S. Augustinus, XL, 44.
Admonitio ad virgines, S. Eucherius, L, 1209.
De virginitate atque humilitate, S. Fulgentius Rusp., LXV, 324.
De decem virginibus, Victor Capuanus, LXVIII, 335.
De virginibus et continentibus, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 106.
De virginibus, Taio Cæsaraug., LXXX, 858.
De virginibus, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 801.
Tractatus de laudibus virginitatis, S. Aldhelmus, LXXXII, 105, 258.
Homiliæ de virginibus, Paulus diaconus, XCV, 1566.
Liber de institutione virginum, Amalarius Met., CV, 935.
Sermo S. Augustini ad virgines, Amalarius Metens., CV, 935.
Homiliæ in natali virginum, Rabanus Maurus, CX, 71.
Homilia de virginibus, Haymo, CXVIII, 790.
De virginibus, Ratherius, CXXXVI, 202.
De virginibus varia decreta, Burchardus, CXL, 792.
Opusculum de virginitate, Guibertus abbas S. Mariæ, CLVI, 579.
Sermo de virginibus, S. Bruno Sign., CLXV. 1075.
De læsione virginitatis, et an possit consecrari corrupta, Rupertus Tuit., CLXX, 544.
Epistola de virginitate, Hildebertus Cenom., CLXXI, 193.
De triplici virginitate, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 843.
De virginitatis et humilitatis connexione, S. Bernardus, CLXXXIII, 609.
De virginitate, S. Bernardus, CLXXXIV, 1238.
De tribus incommodis vitæ præsentis, quæ evadunt virgines, et totidem commodis vitæ futuræ quæ eas exspectant, CLXXXIV, 696, 699.
De decore et excellentia veræ virginitatis, CLXXXIV, 690.
De verbis pii et fructuosis virginum, CLXXXIV, 681.
Ad virgines, Alanus de Insulis, CCX, 194.

CLX.

INDEX DE MONIALIBUS.

Disseruntur in hoc Indice quæstiones sequentes : I. De professione, consecratione monialium. — II De obligationibus monialium. — III. De vita monialium, qualis esse debeat, de earum virtutibus. — IV. De vitandis a monialibus. — V. De variis præpositis monialium. — VI. De culpis, confessione monialium. — VII. De refectione, lavacris et dormitione monialium. — VIII. De monasterio monialium. Clausura. — IX. Regulæ, libri, sermones, litteræ ad moniales.

I. — *De professione, consecratione monialium.*

Puellas adolescentulas virginitatem profiteri posse. S. Ambrosius, XVI, 276. — Sacerdotalis cautionis esse debet, ut non temere puella veletur, *ibid.* Matres filias suas virginitatem profiteri prohibentes arguuntur, *ibid.*, 205. Memorabile factum nobilis cujusdam ac piæ virginis, reluctantibus parentibus, virginitatem profiteri volentis, id., 206. Virgo castitatem professa publice. id., 582. Crinem sacro offerens, velamine consecrandum, id., 331. Die paschæ velabantur virgines, id., 348. Quibus verbis Ambrosius virginem sacram ad altare Deo offerat, *ibid.*, 372. — Populus virginis professioni subscribit, dicens : Amen, *ibid.* — Virgines sacrandæ veniunt de Placentino, de Bononiensi veniunt, de Mauritania veniunt, ut Mediolani velentur, *ibid.*, 204, 205. — Quantus Alexandrina, totiusque Orientis et Africana Ecclesia virgines sacrare consueverint, *ibid.*, 275. — Virginum tantus numerus, ut plebem pudoris, populum integritatis, concilium virginitatis constituant, *ibid.*, 975. — Monachorum professio et habitatio, S. Augustinus, XXXII, 1539. — Virginalis professionis laus, id., XXXIII, 645. — Ut præfixis diebus virgines sacræ velentur. Dionysius Exiguus, LXVII, 306. — De puellis, quo tempore velentur, Carolus Magnus, XCVII, 526, 729. — Ut infantulæ non velentur, *ibid.*, 777. — De puellis virginibus a presbyteris non velandis, *ibid.*, 864. — De abbatissis et sanctimonialibus, quæ contra canones viduis et puellis velum imponunt, *ibid.* — Secundum Græcos presbytero licet virginem sacro velamine consecrare, id., XCIX, 1128. — Ut virgines ante viginti quinque annos non consecrentur. Isidorus Mercator, CXXX, 334. — Qualiter virgines sanctimoniales ordinentur, *ibid.*, 339. — De virginibus quæ infra viginti quinque annos, necessitate cogente, velantur, *ibid.*, 574; CXXXII, 396. — De virginibus sacris quando velentur, *ibid.*, 943. — Quo tempore sacrum velamen sacris virginibus imponi debeat, Burchardus, CXL, 795. — De sanctimonialibus quæ aliis

velare præsumunt, CXL, 798. — De virginibus, qua ætate velari debeant, *ibid.* — Quo vestitu virgines ad consecrationem venire debeant, *ibid.*, 796. — De puellis quæ se ante legitimos annos sua sponte sacræ religioni tradiderint, *ibid.*, 812. — De virginibus quæ ante annos 12 inscilis mundiburnis suis velamen sibi imposuerint, Ivo Carnot., CLXI, 553. — Quo tempore velamen sacris virginibus imponi debeat, *ibid.* — De monialibus quæ alias velare præsumunt, *ibid.*, 554. — De virginibus qua ætate velari debeant, *ibid.* — Quo vestitu virgines ad consecrationem venire debeant *ibid.*, 555. — Ne feminæ quarum mariti obierunt, cito se velent, *ibid.*, 559. — Non nisi certis diebus velamen imponitur ipsis virginibus, *ibid.*, 1175. — Ante vicesimum quintum annum virgines non consecrentur, *ibid.*; CLXXXVII, 1102. — Ante sexagesimum ætatis suæ annum non consecrentur.

II. — *De obligationibus monialium.*

De monialibus propositum castitatis non servantibus, S. Siricius papa, XIII, 1137. — De virgine velata quæ propositum mutarit, quid judicatum, *ibid.*, 1182. — Quæ se spopondit Christo, et sanctum velamen accepit, jam nupsit, jam immortali juncta est viro, S. Ambrosius, XVI, 273. — Virgo consecrata professione, si voluerit nubere communi lege conjugii, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur, *ibid.* Ut ancillæ Dei velatæ si publice nubendo vel occulte se corruptioni tradiderint, non admittantur ad pœnitentiam, nisi cui se junxerant de sæculo recesserit, S. Innocentius I, XX, 480. — Monacha si nupserit, adultera reputabitur, S. August., XXXVII, 1058. — Ut virgines continentiam professæ non nubant, Symmachus papa, LXVI, 53. — De virginibus nuptialia jura contrahentibus, Dionysius Exiguus, LXVII, 174. — De virginibus velatis, si deviaverint, *ibid.*, 244. — Moniales non nubant, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1340. Moniales si nupserint puniendæ, *ibid.*, 752. — De virginibus velatis, si deviaverint, S. Zacharias papa, LXXXIX, 956. — Pœnæ adversus sanctimoniales adulterium facientes, Carolus Magnus, XCVII, 452; XCVIII, 91. — De virginibus proposito non servantibus, Halitgarius, CV, 689. De Sanctimonialibus, si a proposito sacro deviaverint, Burchardus, CXL, 794. — Ut non liceat Deo sacratis nuptialia jura contrahere, *ibid.*, 797. — De monachabus quæ se sacrilega contagione miscuerint, *ibid.*, 797. — De virginibus quæ prævaricatæ sunt, *ibid.* — De virginibus proposito non servantibus, Ivo Carnot., CLXI, 548. — De virginibus sacratis, si lapsæ fuerint, *ibid.*, 549. — Quid puellæ spontaneum virginitatis propositum deserentes delinquunt, *ibid.* — De virginibus sacris quæ prævaricatæ sunt, *ibid.*, 556. — Qualiter monachæ pœnitere debeant in adulterium delapsæ, *ibid.*, 572. — De virginibus quæ cum masculis in eodem lecto deprehensæ corruptionem non fatentur, *ibid.*, 573. — Quod major sit incestus sanctimonialium, quam adulterium, *ibid.*, 574. — De viduis et virginibus quæ a religionis proposito discedunt, *ibid.*, 1178. — Non licet puellis nuptias eligere, quæ spontanea voluntate virginitatis susceperunt propositum, Gratianus, CLXXXVII, 1101.

Nosse debet Christum quem diligit, atque omne in eo, et ingenitæ divinitatis, et assumptæ mysterium incorporationis agnoscere, S. Ambrosius, XVI, 201. — Insistat orationibus, et vultus ejus assidua observatione pallescat, XVI, 357. — Variæ exercitationes virginis, S. Hieronymus, XXII, 1119. — Os ejus resonet laudem Domini, gratiam sponsi, crucis confessionem, XVI, 353. — De matutina et modo dicendi divinum officium, S. Hieronym., XXX, 419. — De ordine dicendarum horarum primæ, tertiæ, sextæ et nonæ, *ibid.* Orationibus instate horis et temporibus constitutis, S. Augustinus, XXXIII, 960. — Moniales in communi operentur, *ibid.*, 965. — Codices certa hora singulis diebus petant, *ibid.* — Operetur manibus, ornetur verecundia, *ibid.*, 1455. — Virgo semper pavida se ipsa muniat verbi Dei meditatione, *ibid.*, 1461. — Ut omni tempore duabus horis lectioni vacent, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1109. — Sic lectioni et orationi debetis incumbere, ut ante omnia etiam manibus possitis aliquid exercere, S. Cæsarius Arelat, *ibid.*, 1124. — Ut sedentes ad opera, aut meditentur quæ sancta sunt, aut taceant *ibid.*, 1109. — Ut jugiter virgo oret et legat, S. Leander, LXXII, 885. — Qualiter ad officium divinum curritur, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 280. — De disciplina psalliendi in Oratorio, *ibid.*, 281. — Qualiter silentio studere debeant sorores, *ibid.*, — Quomodo vacent lectioni, *ibid.* Quomodo quotidianis diebus manibus sit operandum, id., LXXXVIII, 1063. — De nutriendis et erudiendis infantibus, *ibid.*, 1070; CV, 969. — Quid agere debeant sanctimoniales, CXXXII, 516. — De qualitate orationis, Adalgerus, CXXXIV, 928.

III. — *De vita monialium, qualis esse debeat; de earum virtutibus.*

Quæ debeant esse virginis virtutes. S. Ambrosius, XVI, 329, 330. — Sit sancta corpore et spiritu, XVIII, 84. — Sponsi tui mores interroga, *ibid.*, 85. — Ornare se et componere virgo debet, *ibid.* Ornetur plane, sed interioribus ornamentis ut spiritualiter, non carnaliter componatur, *ibid.*, 86. — Resplendeat auro justitiæ, gemmis refulgeat sanctitatis, *ibid.*, 86. — Age omnia quasi filia Dei, *ibid.* — Ita te exhibe, ut in te cœlestis nativitas pareat, et ingenuitas divina claresceat, *ibid.* — Christi tibi exemplo vivendum est, *ibid.* — Sancta magis esse quam videri stude, *ibid.*, 88. — Quales esse debeant virgines quæ jam votæ sunt, ostendit Ambrosius, S. Augustinus, XXXIV, 115. — Virginitatem qui voverunt, angelorum vitam ducunt in terra, XXXVIII, 736. — Sanctimonialium communis vita laudatur, XXXVII, 1058. — Sanctimonialium vita communis excellentior, XL, 423. — De ornamentis virtutum præferendis, XXXII, 1462. — Vita sit communis, *ibid.*, 960. — Omnes unanimiter et commoditer vivite, *ibid.* — Non affectetis vestibus placere, sed moribus, *ibid.*, 961. — In incessu, in statu, in habitu, in omnibus motibus vestris nihil fiat quod illiciat cujusquam libidinem, sed quod vestram deceat sanctitatem, *ibid.* — Qualis esse debeat virgo, S. Fulgentius, LXV, 338. — Quantæ estis securæ de præteritis, tantæ sitis sollicitæ de futuris, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1122. — Non sufficit vestes sæculares deponere, mores bonos jugiter retinere, vel contra malas dulcesque voluptates sæculi hujus quandiu vivimus, Christo adjutore laborare debemus, *i. id.* — Tenete firmiter manus in aratro et nolite respicere retro, *ibid.*, 1123. — Sequimini Christum, tenendo perseveranter quod voluistis ardenter, *ibid.*, 1124. — In hac vita necesse est ut nunquam desinat cum vitiis habere conflictum, si vult de hoste referre triumphum, *ibid.*, 1136. — Cogita sine intermissione, quia hujus Ecclesiæ es instituta lucerna, *ibid.*, 1136. — Vita virginis Deo dedicatæ, qualis, *ibid.*, 1137. — Qualiter vita fugiatur privata, S. Leander Hispal., LXXII, 890. — Quæ sunt instrumenta bonorum operum, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 276. — Virgines prudentes, virgines fatuæ, Hildebertus Cenom., CLXXI, 903. — Vanitates hujus sæculi non te moveant. Illæ illa vel in morte deponent, te tua sanctitas non relinquet, S. Bernardus, CLXXXII, 259. — Morum pravitate virginitatis titulus obscurabitur, *ibid.*, 260. — Ex hoc jam falsum nomen, et vacuum velamen, portabis, *ibid.*

Debet esse mitis, humilis atque mansueta, S. Ambrosius, XVI, 327. — De communitate et humanitate servanda, S. Hieronymus, XXX, 396. — Intersit vera humilitas, S. Fulgentius Rusp., LXV, 338. — Mansuetudo, ut illam possideas viventium terram, in qua se David bona Domini visurum plena credulitate confidit, *ibid.* Abjecta superbia cui Deus resistit, profundæ humilitatis jaciat fundamentum, S. Cæsarius Aurel., LXVII, 1122. — Humilitatem veram quantum possumus conservemus, *ibid.*, 1123. — Præcipue fictam humilitatem fugiens, illam sectare quæ vera est, quam Christus docuit, in qua non sit inclusa superbia, *ibid.*, 1127. — Quot sunt gradus humilitatis, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 285 *et seqq.* — De humilitate, Adalgerus, CXXXIV, 917. — Christus voluit habere humilem matrem, vult et habere humiles filias, Hildebertus Cenom., CLXXI, 905. — Sit mens pudica, vultus humilis, sermo mitis, *ibid.*, 905.

Nihil tam contrarium, nihil tam exsecrabile Deo, quam aliquem odisse, aliquem velle lædere; nihil tam probabile, quam omnes amare, Hildebertus, XVIII, 87. — De charitate et unitate servanda, S. Hieronym., XXX, 593. — De dilectione Dei et proximi, ac primum ut in proximum exercenda a sanctimonialibus, S. Augustinus, XXXII, 1463. — De dilectione Dei concitanda in meditatione mysteriorum Christi, *ibid.*, 1465. — Non autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio, id., XXXIII, 964. — Ita inter vos charitatis dulcedinem conservetis, ut vobis invicem per sancta colloquia medicamenta spiritualia præparetis, S. Cæsarius Aurel., LXVII, 1123. — Æqualiter diligas; neve unam plus, minus aliam ames, *ibid.*, 1137. — Quæ præponenda dilectione, *ibid.* — De se invicem diligendo, id., LXXXVIII, 1058. — Nolo eas animas christianas existimes, quæ aut fratres aut sorores non dico, oderunt, sed quæ proximos toto corde non diligunt, S. Benedictus Anian., CIII, 681. — De charitate, Adalgerus, CXXXIV, 917. — Hæc est voluntas Dei, quod nulla invidia, nulla detractio sit inter vos, sed sola dilectio, Hildebertus Cenom., CLXXI, 904.

De obedientia exhibenda prælatis, S. Hieronymus, XXX, 598. — De reverentia et subjectione erga abbatissam, *ibid.*, 599. — De promptitudine adimplendi man-

data, *ibid.*, 402. — Præpositæ tanquam matri obediatur, honore servato, ne in illa offendatur Deus, S. August., XXXIII, 964. — Multo magis presbytero qui omnium vestrum curam gerit, *ibid.* — De habitu mutando et obedientia exhibenda, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1107. — De se invicem diligendo, vel sibi invicem obediendo, id., LXXXVIII, 1058.—De obedientia, Adalger., CXXXIV, 918.

De austeritate exquirenda in stratu, S. Hieronymus, XXX, 418. — De sobrietate, *ibid.*, 421.— De cibi et potus qualitate et quantitate, S. Augustinus, XXXII, 1457. — Carnem vestram domate jejuniis et abstinentia escæ et potus, quantum valetudo permittit, id., XXXIII, 960. — De Quadragesimæ observatione, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 285.— De ratione mensæ qualiter administrandum vel observandum sit, id., LXXXVIII, 1062. — De abstinentia, Adalgerus, CXXXIV, 924.

De non habendo aliquid proprium, S. Hieronymus, XXX, 594. — Non dicatis aliquid proprium, sed vobis sint omnia communia, S. August., XXXIII, 960. — Non ignoras quanta sacræ virgini debeat paupertas spiritus inesse, S. Fulgentius Rusp., LXV, 338. — Nemo sibi aliquid proprium judicet, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1109. — Sint vobis omnia communia, et nulla suum proprium dicere aut vindicare præsumat, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402. — Ut nulli liceat rem propriam possidere, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 278. — Si paupertas vos coarctet, communiter patiamini, Hildebertus Cenom., CLXXI, 904.

Obvia omnibus virginis modestia, S. Ambrosius, XVI, 893. — Succingat sacræ virginitatis crinem modestia, *ibid.*, 852. — Virginem prius gravitas sua nuntiet, pudore obvio, gradu sobrio, vultu modesto, id., XVI, 225.—Roseum verecundiæ colorem et purpureum ruboris pudorisque possideat, id., XVIII, 86.—Sit in te nova gravitas, honestas admirabilis, stupenda verecundia, virginalis incessus, et veræ pudicitiæ habitus, et sermo semper modestus, *ibid.*, 86. — In incessu, in statu, in habitu nihil fiat quod illiciat cujusquam libidinem, sed quod deceat vestram sanctitatem, S. August., XXXIII, 961. — Nec dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos, *ibid.* — Quando simul estis in ecclesia, et ubicunque ubi et viri sunt, invicem vestram pudicitiam custodite, *ibid.*, 962. — De custodia oculorum, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1110; P. Donatus Ves., LXXXVII, 288. — De continentia oculorum, Algerus, CXXXIV, 921. — Cavete a tentatione oculorum, Hildebert. Cenom., CLXXI, 904.

IV. — *A monialibus devitanda.*

Vide ne in aliquo humanam gloriam diligas, XVIII, 87. — Non erigant cervicem quia sociantur eis, ad quas foris accedere non audebant, S. Augustinus, XXXIII, 940. — Nec extollantur, si communi vitæ de suis facultatibus aliquid contulerint, *ibid.* — Superbia etiam bonis operibus insidiatur ut pereant, *ibid.* — Virgo superba, Christi sponsa non est, S. Fulgentius Rusp., LXV, 335. — Integritas carnis non diu servatur, ubi animus superbiæ tumore corrumpitur, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1123. — In primis contra superbiæ morbum fortiter dimicandum est, quare, *ibid.*, 1126. — Elevat quarumdam mentes superbia, vel quia sunt doctiores, vel quia nobiliores, vel quia prudentiores, Hildebertus Cenom., CLXXI, 903. — Nobiles genere ignobilioribus non se præferant, id., CV, 963. — Linguam a maliloquio cohibe, et ori tuo frenum legis impone, id., XVIII, 88. — Absentium obtrectatores quasi malignos Scripturæ auctoritate deterre, *ibid.* — De fictitiis et nocivis sermonibus evitandis, S. Hieronym., XXX, 409. — De refrenatione linguæ in loquendo, *ibid.*, 411. — Quæcunque convicio, vel maledicto, vel etiam criminis objecto, alteram læserit, meminerit satisfactione quantocius curare quod fecit, id, XXXIII, 964. — Linguam refrenet, detractionem quasi venenum respuat, verba otiosa non proferat, etc., S. Cæsarius Arel., LXVII, 1122. — Satis sollicitam ori tuo pone custodiam, *ibid.*, 1127. — Ut inter se litigare, vel convicia dicere non debeant, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 289. — De continentia locutionis, Adalgerus, CXXXIV, 922. — Sunt aliæ virgines, quæ delectantur confabulationibus vanis, detractionibus et risibus, Hildebertus Cenom., CLXXI, 905.

Illud ante omnia admoneo, ut æmulationis, malum, quasi venenum vipereum fugiatis, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1125. — Nullum in anima tua invidia inveniat locum, *ibid.*, 1127. — Virgo debet fugere matronarum consortium et sæcularium virorum, S. Hieronymus, XXII, 403, 1121.

Pro conservando virginitatis præmio consilium do, ut familiaritatem incongruam a vobis, vel a vestris animis, totis viribus repellere laboretis, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1124.—Familiaritatis mali effectus enumerantur, *ibid.* — Familiaritates virorum, quantum potest, rarius habeat, *ibid.*, 1130. — Juvenes vero aut nunquam aut difficile videantur, *ibid.* — In familiaritate assidua nec laici unquam nec religiosi suscipiantur, *ibid.* — Ut videntur laicæ mulieres, S. Leander Hisp., LXII, 881. — Ut viri sancti videntur, *ibid.*, 882. — Ut declinare virgo debeat juvenes, *ibid.* — Viros, id., CV, 968.

Ut occulte ab aliquo litteras vel quælibet munuscula non accipiat monialis, S. Aug., XXXII;, 962. — Nihil occulte accipiendum, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1111. — Epistolæ nullius hominum, etiam nec parentum, occulte accipiantur, *ibid.*, 1118. — Epistolas nec dandas nec accipiendas sine scientia aut permissu abbatissæ, S. Aurelianus Arelat., LXVIII, 401.

De detestatione pretiosarum vestium, S. Hieronym., XXX, 415. — De periculo ambitionis vestium, *ibid.*, 416. — De abjectione exquirenda in vestibus, *ibid.*, 417. — Non sit notabilis earum habitus, non subter tegmina capitum retiola appareant, S. August., XXXIII, 961. — De continentia vestitus, Adalgerus, CXXXIV, 923.

Lites aut nullas habeatis, aut quam celerrime finitis, ne ira crescat in odium, et trabem faciat de festuca, et animam faciat homicidam, S. Augustin., XXXIII, 961. — Lites nullas habeatis, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402. — Discordiarum et litium occasiones subterfuge, S. Benedictus Anian., CIII, 682.

V. — *De variis præpositis monialium.*

Abbatissa. — De regimine abbatissæ, S. Hieronym., XXX, 599. — De reverentia et subjectione erga abbatissam, *ibid.* — de officio et potestate abbatissæ, *ibid.*, 403. — De ordine et operibus abbatissæ, *ibid.*, 405 — Præpositæ tanquam matri obediatur, S. Aug., XXXIII, 964. — Qualiter agere debeat abbatissa, S. Cæsarius Aurel., LXVII, 1113.— Quomodo abbatissa in salutatorium procedere debeat, *ibid.*, 1114. — Ut abbatissa nunquam nisi infirmitate faciente extra congregationem manducet, *ibid.* — De electione abbatissæ, *ibid.*, 1118. Sancta abbatissa in congregatione maneat, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402. — Sanctæ abbatissæ non liceat de facultatibus monasterii vendere aut donare, nec aliquid contra Regulæ instituta agere, *ibid.*, 402. — Sancta abbatissa extra congregationem non reficiat, *ibid.*, 403 — Ut sancta abbatissa quidquid necesse fuerit cum sufficientia præbeat, *ibid.*, 404. — Abbatissa quænam eligi debeat, S. Gregorius Magn., LXXVII, 681 — Qualis debeat esse abbatissa, S. Donatus Ves., LXXXVII, 273, 277. — Qualiter abbatissa in salutatorium ad salutandum exeat, vel qualiter ancillæ Domini suos parentes debeant salutare, *ibid.*, 291. — De electione abbatissæ, *ibid.*, 297. — Abbatissa monasterii qualis esse debeat, id., LXXXVIII, 1055.— De abbatissis, Amalarius Met., id., CV, 961, 963 *et seqq.*

Cellaria. — Qualiter cellaria infirmis debeat obtemperare, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1115. — De electione cellariæ, qualis esse debeat, *ibid.*, 1121. — Infirmorum, infantium, hospitum, pauperum cum omni sollicitudine curam gerat, *ibid.* — Omnia vasa monasterii cunctamque substantiam, ac si altaris vasa sacrata conspiciat, *ibid.* — De cellaria monasterii qualiter esse debeat, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 292; LXXXVIII, 1057.

Portinaria. — Portinaria qualis esse debeat, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1121. — Cellam habere debet juxta portam, *ibid.* — Quales ad posticum eligi debeant, S., Donatus Vesont., *ibid.*, 292. — De monasterii portaria id., LXXXVIII, 1055; CV, 971.

Præposita. — Præpositæ tanquam matri obediatur, S. August., XXXIII, 964. — Qualis in cella infirmarum præposita esse debeat, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1113. — Admonitio vel contestatio qualiter præposita infirmis debeat obtemperare, *ibid.*, 1115. — Nulla opera pro suo libitu eligant facienda, sed quod ab abbatissa vel præposita imperatum fuerit, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402. — De præposita monasterii, S. Donatus Vesont., LXXXVIII, 277. — Qualis debeat esse præposita monasterii, id., LXXXVIII, 1054.

Præpositus, provisor, ubi etiam de episcopo. — De jurisdictione episcopi in sorores, S. Hieronym., XXX, 406. — De ordine servando inter episcopum et sorores, *ibid.*, 407. — De præpositu presbytero post episcopum sororibus adhibendo, *ibid.* — De auctoritate episcopi et præpositi circa observationes ordinis, id., XXX, 424. — Delinquens secundum arbitrium præpositæ vel presbyteri, vel etiam episcopi, gravius emendetur, S. August., XXXIII, 962. — Qualiter provisores monasterii intra monasterium debeant introire, S. Cæsarius Arel.,

LXVII, 1115. — Si quando autem tibi pro necessitate monasterii seorsim cum provisore fuerit colloquendum, cum duabus vel certe cum tribus electis sororibus facito, *ibid.*, 1138. — De provisoribus monasterii, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 290.

VI. — *De culpis, confessione monialium.*

Lapsus virginis consecratæ plangitur perquam amarissime, S. Ambrosius, XVI, 367. — Lapsus virginis consecratæ Ecclesiam maculavit, et hinc omnis anima christiana grave vulnus accepit, *ibid.* — Virgini lapsæ quanta et qualis necessaria pœnitentia, *ibid.*, 376. — De delinquentibus admonendis et corripiendis, S. August., XXXIII, 962. — Ut peccatum alterius non celetur, S. Cæsarius Arel., LXXII, 1110. — Qualiter distingui debeant quæ aut furtum fecerint, aut invicem sibi manum intulerint, *ibid.*, 1111. — Qualis debet esse modus excommunicationis, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 291 — De gravioribus culpis, *ibid.*, 295. — De his quæ sæpius correctæ non emendaverint, *ibid.* — De culparum excommunicatione, id., LXXXVIII, 1067. — Qualis debeat esse excommunicatio, *ibid.* — De his quæ per sedulam correptionis curam sæpius correctæ emendare noluerunt, *ibid.* — Correptionis modus circa delinquentes, id., CV, 966.

Qualiter ad confessionem omnibus diebus veniant, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 282. — De assidue danda confessione, id., LXXXVIII, 1059. — De non manifestandis sororum confessionibus, *ibid.*, 1060. — Ama confessionem, si affectas decorem, confessioni jungitur decor, jungitur pulchritudo, S. Bernardus, CLXXXII, 858. — Si peccata sunt, in confessione lavantur : si bona opera, confessione commendantur, *ibid.* — Bonum animæ ornamentum confessio, quæ et peccatorem purgat, et justum reddit purgatiorem, *ibid.*

VII. — *De refectione, lavacris, et dormitione monialium.*

De cibis et ordine comedendi, S. Hieronym., XXX, 420. — De jejunio, *ibid.*, 421. — De lectionibus ad mensam, *ibid.*, 422. — De cibi et potus qualitate et quantitate, S. August., XXXII, 1457. — Extra horam prandii aliquid alimentorum non sumat, nisi cum ægrotat, id., XXXIII, 960. — Cum acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu et contentionibus audite, *ibid.* — Infirmæ tractantur aliter in victu, *ibid.*, 961. — Ordo convivii, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1120. — Nulla circa lectum suum, quod manducari aut bibi possit, reponat, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 401. — Sedentes ad mensam taceant, *ibid.*, 403. — Carnes in cibis nunquam sumant, *ibid.* — Pulli et reliqua altilia infirmis tantum ministrentur et delicatis; pisces vero certis festivitatibus, *ibid.* — Extra mensam communem nihil cibi potusve gustare liceat, nisi infirmis et infantibus, *ibid.* — De jejunii modo, S. Leander Hisp., LXXII, 884. — De usu vini, *ibid.*, 885. — De his quæ ad lectum suum aliquid occultare præsumpserint, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 282. — De his quæ non custodierint benedictionem ad mensam, et cætera similia, *ibid.*, 283. — De his quæ in coquina aliquid effuderint, *ibid.* — Ut sedentes ad mensam taceant, *ibid.*, 284. — Quibus horis reficiant sorores, *ibid.*, 296. — De ratione mensæ qualiter administrandum vel observandum sit, id., LXXXVIII, 1062.— Quibus congruentibus horis hyeme, vel æstatis tempore, sit reficiendum, id., LXXXVIII, 1063. — De nutriendis infantibus, *ibid.*, 1070. — In refectorio omnes pariter quotidie reficiantur, id., CV, 963. — De quantitate et qualitate cibi, id., CV, 964.

Lavacrum etiam corporum, ususque balneorum non sit assiduus, sed eo quo solet intervallo temporis tribuatur, hoc est, semel in mense, S. Augustinus, XXXIII, 963.—Nisi infirmitatis necessitas cogat corpus sæpius non lavandum, *ibid.* — Nec eant ad balnea, sive quocunque ire necesse fuerit, minus quam tres, *ibid.* — Qualiter balneo debeant uti, S. Cæsarius Arel., LXVII. 1112. — Quatenus uti virgo lavacro debeat, S. Leander Hisp., LXXII, 885.

Ante summum conscientia excutienda, et dolendum de peccatis, S. Augustinus, XXXI, 1459. — In vigiliis studendum ut nemo dormiat., S. Cæsarius Arel., LXVII, 1109; S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402 — Quomodo dormire debent, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 293. — Qualiter in schola debeant dormire, LXXXVIII, 1063. — Omnes in dormitorio dormiant, singulæ scilicet in singulis lectis, id., CV, 963.

VIII. — *De monasterio monialium. — Clausura.*

De clausura domus, S. Hieronymus, XXX, 414. — Imprimis observandum est ut de monasterio usque ad mortem suam nulla egrediatur, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1107; S. Aurelianus Arelat., LXVIII, 399. — Nec viri nec mulieres in monasterium ingrediantur, *ibid.*, 401.— Ut nec ipsis provisoribus liceat in monasterium introire, nisi pro his utilitatibus quas in hac Regula statuimus, *ibid.* — Qualiter provisores monasterii, vel reliqui viri, intra monasterium debeant introire, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 290. — Ut neque matronæ sæculares ingredi permittantur, vel puellæ, *ibid.* — De clausura monialium, Robertus de Arbrissello, CLXII, 1081. Amalarius Met., id., CV, 963.

IX. — *Regulæ, libri, sermones, litteræ ad moniales.*

Regula monacharum, S. Hieronym., XXX, 391.

De vita eremitica ad sororem liber, S. Augnst, XXXII, 1452.

Regula S. Augustini ad sanctimoniales, id, XXXIII, 958.

Animadversiones in regulam, S. Augustini., XLVII, 528.

Regula S. Cæsarii ad virgines, LXVII, 1104.

Regula S. Aureliani Arelat. ad virgines, LXVIII, 399.

Regula sive liber de institutione virginum, a S. Leandro Hispal., LXXII, 874.

Regula S. Donati Vesont. ad virgines, LXXXVII, 273.

Regula cujusdam patris ad virgines, LXXXVIII. 1053.

Regula sanctimonialium ab Amalario collecta, CV, 935.

Regulæ sanctimonialium Fontis Ebraldi, CLXII, 1079.

Regula sive institutio inclusarum, Aelredus abbas CXCV, 702.

De habitu virginum, S. Cyprianus, IV, 440.

Epistola S. Cypriani ad Pomponium de virginibus Deo sacratis, IV, 364.

De virginibus libri tres, S. Ambrosius, XVI, 187.

De institutione virginis, liber unus, S. Ambrosius, XVI, 333.

De lapsu virginis consecratæ liber, S. Ambrosius, XVI, 367.

Exhortatio ad sponsam Christi, auctor anonymus, XVIII, 78.

Epistola de laude virginitatis, XXX, 163.

Epistola S. Hieronymi ad Eustochium, Paulæ filiam, XXII, 394.

Epistola S. Fulgentii Rusp. de virginitate, LXV, 324.

Sermo S. Cæsarii Arelat. ad sanctimoniales, LXVII, 1121.

Epistola S. Cæsarii Arel. ad Cæsariam abbatissam ejusque congregationis, LXVII, 1125.

Epistola S. Cæsarii Arelat. ad easdem, LXVII, 1128.

Epistola hortatoria S. Cæsarii ad virginem Deo dicatam, LXVII, 1135.

Exhortationes ad virgines, S. Benedictus Anian., CIII, 666.

Exhortatio S. Athanasii ad sponsam Christi, CIII, 671.

Admonitio ad Nonsuiudam reclusam, CXXXIV, 915.

Institutio monialis, ad Blancam ex comitissa sanctimonialem, CXLV, 731.

De monacharum singularitate et quiete, Ivo Carnot., CLXI, 542.

Sermones ad sanctimoniales, Hildebertus Cenom., CLXXI, 901, 905.

Sermones ad sanctimoniales, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 256, 259.

NOTA. — Ad ampliora documenta videre est tabulam de virginibus.

CLXI.

INDEX DE VIDUIS.

In hoc Indice tractatur : I. De laude et suasione viduitatis. — II. De cura et honore viduarum. - III. De professione viduitatis, et de vita viduarum. — IV. De officiis viduarum. — V. De habitu viduarum. — VI. Libri, homiliæ de viduitate tractantes.

I. — *De laude et suasione viduitatis.*

Sacerdotium viduitatis, Tertullianus, I, 1286. — Viduitas laudatur, *ibid.*, 1287; II, 806, 1928, 1932. — Viduitas persuadetur, S. Zeno, XI, 803. — Laudatur ob viduitatem tutur et hoc nomine mulieribus anteponitur etiam christianis. S. Ambrosius, XIV, 232. — Discite mulieres, quanta sit viduitatis gratia, *ibid.*, 232. — Viduitatis varia bona, id., XVI, 249 *et seqq.* — Quam viduis gloriosum sit quod ad viduam fuerit Eliæ destinatus, *ibid.*, 235. — Declaratur viduarum dignitas, quod ob illatas ipsis injurias ira gravissime divina moveatur, *ibid.*, 256. — Frustra viduis propter suscipiendos liberos conjugia iteranda videntur, *ibid.*, 261. — Nec vidua præceptum accipit, sed consilium, *ibid.*, 260. — Bona viduitas, quæ toties apostolico judicio prædicatur, hæc enim magistra fidei, magistra est castitatis, *ibid.* — Viduis ita honorificentia larga defertur, ut etiam ab episcopis honorentur, *ibid.*, 237. — Qui sint ejus thesauri, *ibid.*, 244. — De viduitate servanda, S. Hieronymus, XXII, 550. — Suadetur viduitas propter nuptiarum angustias, *ibid.*, 551, 558. — Viduitatis bonum excellentius bono conjugii, S. Augustinus, XL, 432. — Exhortatio ad viduitatis bonum, *ibid.*, 445. — Comparatio inter triplices viduas, *ibid.*, 440. — Bonum viduitatis non minuitur laudato bono conjugii, sed augetur, *ibid.*, 435. — Bonum viduitatis majus quam conjugii, quod tamen vere bonum, *ibid.*, 432. — Honestum dici viduitatis bonum quia honestius, non ut turpe putetur conjugium, *ibid.*, 434. — Exhortatur ad viduitatis bonum, *ibid.*, 445. — Vidua ad secundas nuptias non transeat, Alanus de Insulis, CCX, 194. — Viduitatis bona, *ibid.*

II. — *De cura et honore viduarum.*

Vide quam ex æquo habetur qui viduæ benefecerit, Tertullianus, I, 1287. — Viduarum cura commendatur, S Cyprianus, IV, 327 — Viduas probatas quasque honorandas, *ibid.*, 771. — Viduæ protegendæ, *ibid.*, 778. — Viduas et pupillos defendere, Lactantius, VI, 680. — Ad quos præcipue cura illa pertineat, *ibid.* — Viduarum et virginum domos qui ecclesiastici et quomodo visitare debeant, *ibid.*, 49, 50. — Viduæ quæ pascuntur eleemosynis Ecclesiæ, S. Hieronymus, XXXIII, 232. — Viduas et pupillos Deus custodit, id., XXXIV, 1896, 1897. — Viduarum cura ad episcopos pertinet, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 459. — Eorum causas tueri episcopis ab imperatoribus et regibus est concessum, *ibid.*, 607. — Viduas et virgines suis impendiis alebat Ecclesia, S. Paulinus Aquil., XCIX, 327. — Viduarum, pupillorum patres, Alcuinus, C, 157. — Viduæ adolescentes debiles a sua Ecclesia alnatur, Isidorus Mercator, CXXX, 348. — De viduis quæ Ecclesiæ stipendiis sustentantur, Regino Prum., CXXXII, 395. — Ut adolescentiores viduæ, vel sanctimoniales, ab episcopo non negligantur, id., CXL, 804; Ivo Carnot, CLXI, 565. — Viduarum causas præ aliis curare debet, S. Bernardus, CLXXII, 741. — Si vere vidua est et desolata, tunc rebus Ecclesiæ alatur, Petrus Cant., CCV, 149. — Honora viduas necessaria præbendo, et solatiis fovendo, *ibid.*, 148.

III — *De professione viduitatis, et de vita viduarum.*

Vidua qualis eligi debeat ad viduitatis professionem, S. Ambrosius, XVI, 237. — Apostolus juniores non putavit a viduitatis affectu revocandas, *ibid.*, 238. — Non sola castitas corporis viduæ fortitudo est, sed magna et uberrima disciplina virtutis, *ibid.*, 238. — Non abstinentia corporis tantum definitur, sed virtute designatur, *ibid.*, 235. — Qualis debeat esse ejus vita, *ibid.*, 241. — Vidua quantum misericors in pauperes et liberalis esse debeat, *ibid*, 245. — Casta primum debet esse a vino, ut possit casta esse ab adulterio, *ibid*, 247. — Vidua quæ admittenda sit ad stipendia Ecclesiæ, id., XVII, 476. — Qualem vitam vidua traducere debeat, S. Hieronymus, XXII, 728. — Quomodo vivere debeat vidua, quæ sine liberis derelicta est, *ibid.*, 980. — Viduitatis sancta professio, S. August., XL, 431. — Viduitatis professione non damnari secundas nuptias, *ibid.*, 433. — Vidua debet esse sollicita ut sancta sit et corpore et spiritu, S. Fulgentius, LXV, 343. — Exempla viduarum Judith et Annæ, *ibid.*, 319. — Viduæ ad ecclesiastica ministeria assumptæ quales, Rabanus Maurus, CXII, 619. — Virtutes, *ibid.* — De professione et habitu viduarum sanctimoniallum, Isidorus Mercator, CXXX, 526. — De viduis quæ viduitatem professæ sunt coram episcopo, Regino Prum., CXXXII, 395. — Ut viduæ velum sibi imponere non debeant inconsulto episcopo suo, Burchardus CXL, 597. — Quod viduæ sub nulla benedictione sunt velandæ, *ibid.*, 798 — De viduis, ut nullus eas valere attentet, *ibid.* — De viduis quæ professam continentiam prævaricatæ sunt, *ibid.*, 799. — Ut viduitatis professio coram episcopo fiat, *ibid.* 800. — De viduis propositum relinquentibus, *ibid.*, 801. — De viduis et puellis quæ in domibus propriis habitum religionis susceperunt, *ibid.*, 802. — Viduæ ut sequantur Agnum, S. Petrus Damian., CXLIV, 490. — Viduæ veræ quæ, S. Bruno Carthus., CLIII, 449. — Viduitatis professionem coram episcopo factam, nulli violare licet, Ivo Carnot., CLXI, 201. — Ut viduæ velum sibi non imponant inconsulto episcopo suo, *ibid.*, 556. — Ut nullus viduas velare attentet, *ibid.*, 557. — De viduis quæ professam continentiam prævaricatæ sunt, *ibid.*, 558. — Ut viduitatis professio coram episcopo fiat, *ibid.*, 559. — Ut viduæ a proposito viduitatis discedentes excommunicentur, *ibid.* — Ut viduæ velatæ ad nuptias non transeant, *ibid.*, 560. — De vidua quæ sub obtentu religionis velum sibi ad tempus imposuerit, *ibid.* — De viduis quæ in domibus propriis habitum religionis susceperunt, *ibid.*, 561. — Professionem viduitatis faciant et habitum sumant religionis quæ castitatem servare proponunt, Gratianus, CLXXXVII, 1103. — Professionem viduitatis coram episcopo factam post habitum susceptum nulli violare permittitur, *ibid.*, 1386. — Vidua unde bona æstimetur, S. Bernardus, CLXXXII, 495. — Ei qualiter vivendum, *ibid.* — Viduam qualem eligi jubet Apostolus, Philippus de Herveng., CCIII, 754.

IV. — *Officia viduarum, quænam vitanda ab eis.*

Ut liberos educet vidua, parentes colat, Deo placere desideret, etc., S. Ambrosius, XVI, 236. — Primum pietatis officium, secundum hospitalitatis studium, et humilitatis obsequium, tertium, misericordiæ ministerium, *ibid.*, 238. — Viduæ nurus suas instituere debent, quæ possint in his maturæ subsidium habere senectutis, *ibid.*, 244. — Magis cavere debent ne locum sinistræ relinquant opinioni et cur, *ibid.*, 242. — Quando honorandi parentes a vidua, S. Hieronymus, XXII, 551. — Semper in manibus tuis sit divina lectio et crebræ orationes, *ibid.*, 730, 731. — Cavendæ nutrices et servi, *ibid.*, 551. — Vestium cultus, *ibid.*, 553. — Cavendæ juvenum confabulationes. *ibid.*, 556. Viduæ quibus operibus debeant incumbere, id., 547. — Viduis diligentior orationum cura videtur injuncta, S. Augustinus, XXXIII, 506. — Viduæ ab avaritia caveant, id., XL, 447, 448. — Vidua vera instat orationibus, S. Salvianus Mass., LIII, 195. — Officium viduæ adhærere Deo, et instare orationibus, S. Fulgentius, LXV, 318. — Qualiter in cibo et conviviis se gerat vidua, *ibid.*, 318. — Viduas clericorum, mortuis conjugibus, vetant canones iterum nubere, id., LXXVII, 710. — Viduæ quæ Ecclesiæ stipendiis aluntur suis præcibus Ecclesiam debent adjuvare, Isidorus Mercator,

CXXX, 518. — Viduis colloquia carnalia fugienda, S. Petrus Damianus, CXLIV, 493.

V. — *De habitu viduarum.*

Vidualis habitus a matronali distinctus, S. August., XXXIII, 1081. — In nigellis vestibus esse innuitur. *ibid.* — Viduarum fuerunt certa vestimenta temporibus patriarcharum, id., XXXIV, 585. — Ornatus et habitus viduarum, S. Fulgentius Rusp., LXV, 517. — Viduæ Hispanæ quo colore velum habuerunt, S. Paulin. Aquil., XCIX, 329. — Suscipientes vel invitæ velum non deponant amplius, *ibid.* — An viduæ velari possint, S. Petrus Damianus, CXLV, 374.

VI. — *Libri de viduitate tractantes, homiliæ, sermones.*

De viduis liber unus, S. Ambrosius, XVI, 234.

Epistola de viduitate servanda, S. Hieronymus, XXII, 350.

Epistola ad viduam : quo modo superstites parvulos educare, qualemque ipsa vitam traducere debeat, edocet, *ibid.*, 724.

Quo modo vivere debeat vidua, quæ sine liberis derelicta est, *ibid.*, 982 *et seqq.*

Epistola de monogamia, *ibid.*, 1046.

De bono viduitatis liber, seu Epistola ad Julianam viduam, S. Augustinus, XL, 429.

Opusculum de viduitate servanda, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1094.

Instruit Apostolus Timotheum de viduis, Rabanus Maurus, CXII, 615.

De viduis varia decreta, Regino Prum., CXXXII, 379.

De viduis, Alanus de Insulis, CCX, 194.

De viduis, Ratherius Veron., CXXXVI, 202.

CLXII.

INDEX DE REGIBUS.

In hoc Indice disseritur : I. De potestate regia in se, et circa res ecclesiasticas considerata. — II. De unctione et titulis regum. — III. De officiis regum. — IV. De virtutibus regum. — V. De officiis nostris erga reges. — VI. Libri de regibus tractantes.

I. — *De potestate regia, in se, et circa res ecclesiasticas.*

Rex in suo solio usque ad Deum, tamen infra Deum, Tertullianus, II, 251. — Imperator solo Deo minor, id., I, 448. — A Deo secundus, id., I, 700. — Grande hoc nomen, et cur, id., I, 449. — Inde imperatoris potestas unde spiritus et vita, id., I, 441. — A Deo est constitutus; id., I, 448. — Illos a Deo electos fuisse christiani credebant, *ibid.* — Regum potestas a Deo per Jesum Christum, S. Hilarius, X, 700. — Super imperatorem nullus nisi Deus, S. Optatus, XI, 1001. — Potestatum ordinatio a Deo, S. Ambrosius, XV, 1621. — Leges imperator ferl, quas primus ipse custodiat, id., XVI, 1005. — Imperator intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est, *ibid.*, 1018. — Ea quæ sunt divina imperatoriæ dignitati non sunt subjecta; *ibid.*, 996, 999. — Publicorum imperatori mœnium jus commissum est, non sacrorum, *ibid.*, 999. — Ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem Ecclesiæ, *ibid.* — Veteri jure a sacerdotibus donata imperia, non usurpata, *ibid.*, 1001. — Videntjus divinum humanis auctoritatibus deputatum, id., XVII, 163. — Rex nova præcepta imponere potest subditis, S. Augustinus, XXXII, 690. — Homo rex hominibus ad humana, sed alius rex est ad divina, id., XXXVI, 647. — Potestas omnis principum ac legum, ex Deo est, id., XL, 76 — Reges melius dicti a regendo, quam a regnando, id., XLI, 151. — Ad imperatorum curam non terrena tantum pertinent, sed et ne quis in res divinas impune peccet, id., XLIII, 749. — Regum potestas ex Dei largitate; S. Fulgentius, LXV, 226. — Rex a regendo dicitur, Alcuinus, C, 159. — Imperatoria potestas maxime ad præsidium Ecclesiæ a Deo collata est, *ibid.*, 428. — Quod regnum non ab hominibus sed a Deo in cujus manu omnia regna consistunt, detur, Jonas Aurelian., CVI, 295. — De imperatoria lege, Burchardus, CXI., 896. — Quod reges legibus teneantur, *ibid.*, 907. — De disciplina regum in Ecclesia, *ibid.* — Non licere imperatoribus episcopos in Ecclesiam introducere, Placidus, CLXIII, 633. — De potestate regis circa investituras, *ibid.*, 637. — Qua in re potestatem in Ecclesia terreni principes habere debeant, id., CLXIII, 666. — Quomodo Adrianus papa anathematizavit principes electioni præsulum se inserentes, *ibid.*, 667. — Quare permissum sit imperatoribus Ecclesias investire, *ibid.* — Potestatis ecclesiasticæ et sæcularis officia invicem discreta, Robertus Pullus, CLXXXI, 906. — Cur potestates a Deo sint constitutæ, et qualiter, *ibid.*, 919. — De terrenis potestatibus, *ibid.* 921 — Leges principum naturali jure prævalere non debent, Gratianus, CLXXXVII, 48. In ecclesiasticis causis regia voluntas sacerdotibus est postponenda, *ibid.*, 53. — Tribunalia regum sacerdotali sunt potestati subjecta, *ibid.*, 54. — Reges pontificibus pro æternis, et pontifices regibus pro temporalibus indigent, *ibid.* — Potestas omnis a Deo, Petrus Lombardus, CXCI, 1504. — De differentia principis et tyranni, et quid sit princeps, Joannes Saresb., CXCIX, 513. — Quod princeps minister est sacerdotum, *ibid.*, 513.

II. — *De unctione et titulis regum.*

Unctionem chrismatis regalis confici in captivitate non licere lex jubet, Tertullianus, II, 634. — Unctio triplex, sacerdotalis, regia et prophetica, S. Hieronymus, XXV, 1325. — Reges olim ungebantur et sacerdotes, S. Augustinus, XXXVII, 1952. — Regum unctio typus Christi, id., XLI, 543. — Unctio sacra ad regiam et sacerdotalem personam maxime pertinebat, XXXII, 627. — Non ungebantur reges et sacerdotes, nisi in illo regno ubi Christus prophetabatur, id., XXXVI, 505. — Prioribus temporibus ad duas solas personas regis et sacerdotis pertinebat, *ibid.*, 200. — Per sacram unctionem in Veteri Testamento, sacerdotes et reges constituebantur, a prophetis hæc conferebatur, S. Maximus Taurin., XLVII, 778. — Reges Judæorum cur ungebantur, S Agobardus Lugd., CIV, 171. — Reges olim ut et nunc eligebantur, S. Petrus Damianus, CXLIV, 899 — Mos illos creandi, et inungendi, *ibid.* — Ungebantur in veteri lege reges et sacerdotes in figura Christi, Hildebertus Cenom., CLXXI, 797. — Reges et sacerdotes quare olim uncti, Petrus Lombardus, CXCI, 267.

Imperatores Domini appellati, Lactantius, VII, 573. — Ipsis regium nomen quando inditum a Latinis, *ibid.*, 618, 762. — Imperatoris ac principis appellationes promiscuæ, *ibid.*, 650. — Imperatoribus datur titulus serenitatis, majestatis, S. Bonifacius papa, XX, 770. — Reges patris appellatio decet, S Gregorius Magnus, LXXVII, 1108. — Almitatis titulus regi datus, Alcuinus, C, 335. — Excellentiæ, *ibid.*, 566. Regi datus titulus Celsitudinis, S. Bernardus, CLXXXII, 385, 512, 668. — Excellentiæ, *ibid.*, 463 — Majestatis, *ibid.*, 529. — Serenitatis, *ibid.*, 590. — Sublimitatis, 462.

III. — *De officiis regum.*

Regum est libertati subditorum excubare, S. Hilarius, X, 557. — Rex etsi leges in potestate habeat, plus tamen Deo subditus est, S. Ambrosius, XV, 1435. — Imperatorum est religionem tueri, id., XVI. 961. — Rectores datos ne malum fiat, id, XVII, 163. — Regum officium exhibetur, S. Hieronymus, XXIV, 811. — Regum christianorum officia, S. Augustinus, XLIII, 527. — Reges Domino serviunt, et ut homines sunt, et ut reges sunt,

ta., XXXIII, 801. — Ad religiosos reges terræ pertinet non solum adulteria, vel homicidia, vel hujusmodi alia flagitia, verum etiam sacrilegia severitate congrua cohibere, *ibid.*, 910. — Imperatores ad regnum evecti ea maxime de causa ut fidei et Ecclesiæ auxilium ferant, S. Leo Magnus, LIV, 975, 1149. — Hæretici ab iisdem cohibendi, *ibid.*, 1117, 1133. — Eorum est scandala contra fidem et disciplinam resecare, *ibid.*, 1020, 1023. — In causis sacerdotalibus se immiscere non debent reges, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 689. — Pravorum correctio ad reges pertinet, *ibid.*, 935, 1041. — Quos consilio regunt exterius, perire interius non permittunt, *ibid.*, 1037. — Summum in regibus bonum est sua cuique pura servare, *ibid.*, 1047. — Regni gubernacula erga subjectos temperanda, *ibid.*, 1055. — Regum officium, Alcuin., C, 159; Rabanus Maurus, CXI, 1146. — Quid sit rex, quid esse, quidve cavere debeat, Jonas Aurel., CVI, 287. — Quid sit proprie ministerium regis, *ibid.*, 290. — Princeps jurare debet in diadematis susceptione, se non futurum hæreticorum fautorem, Isidorus Mercator, CXXX, 488. — Principis boni est Ecclesias tueri, *ibid.*, 222. — Regum est non modo aliena non rapere, sed etiam aliorum fraude directa restituere, S. Petrus Damianus, CXLIV, 460. — Imperatores Ecclesiæ defensores, *ibid.*, 458. — Quod iniquos castigare est Deo sacrificium, S. Petrus Damianus, CXLV, 821. — Principis officium quodnam sit, *ibid.*, 825. — Principes non domini Ecclesiæ, sed advocati, S. Anselmus Cant., CLIX, 92, 101. — Principes mala subditorum emendare maxime tenetur, *ibid.*, 174. — Rex debet furta cohibere, adulteria punire, impios de terra perdere, parricidas et perjuros non sinere vivere, Ivo Carnot., CLXI, 1312. — Boni et justi regis officium, Hildebertus CLXXI, 145. — Christiani et optimi principis officium, *ibid.*, 182. — Ministros rapaces debet punire, *ibid.* — Reges Ecclesiæ defensores, S. Bernardus, CLXXXII, 150 — Eorum gloria opus Dei, *ibid.*, 295. — Principis officium, *ibid.*, 281. — Imperatoris officium est Ecclesiam defendere. *ibid.*, 442. — Furta et crimina a rege sunt cohibenda, Gratianus, CLXXXVII, 1239. — Ecclesias restaurare contritas, non pontifices persequi, boni principis est, *ibid.*, 466.

IV. — *De virtutibus regum.*

Imperatores in statuendis legibus severiores, in exigendis suppliciis misericordes esse debent, S. Ambros., XIV, 1018. — Inter honores non obliviscantur reges se esse homines, S. August., XLI, 171. — Quanto sunt in majore sublimitate terrena, tanto magis humiliari Deo debent, id., XXXVII, 1779. — Reges serviunt Domino in timore, ea quæ contra jussa Domini fiunt, religiosa severitate prohibendo atque plectendo, id., XXXIII, 801. — Reges cum Christo regnant cum in eum credunt, S. Fulgentius, LXV, 734. — Imperator vas in gloriam si in recta fide sancte vivat et culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni subjacet, *ibid.*, 648. — Regum dotes, zelus et mansuetudo, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1289. — Regiæ virtutes, Alcuinus, C, 554. — Quid esse debet rex, Jonas Aurelian., CVI, 287. — Quod æquitas judicii, stabilimentum regni, et injustitia sit ejus eversio, *ibid.*, 294. — Principes quales esse debeant, Rabanus Maurus, CVIII, 1129. — Regum virtutes, Ratherius Veron., CXXXVI, 222, 272, 284. — Eleemosynas præ aliis faciant, *ibid.*, 272. — De patientia regum, Burchardus Wormat., CXL, 906. — Regum pietas in Deum regna conservat, S. Petrus Damianus, CXLIV, 439. — Quod justitiæ vigor regna conservet, id., CXLV, 819. — Princeps habet clementiam cum justitia, Rupertus Tuitr, CLXVII, 523. — Reges maxime clementia decet, Hildebertus Cenom., CLXXI, 144. — Exemplum regis in subditos redundat, S. Bernardus, CLXXXIII, 150. — Quæ mala vel bona subjectis proveniant de moribus principum, Joannes Saresb., CXCIX, 554.

V. — *De officiis nostris erga reges.*

Romana fides in imperatores quæ, Tertullianus, I, 583. — Debitam fidem quomodo eis præstabant, *ibid.*, 460. — Illos sincere honorabant, et quomodo, *ibid.*, 448, 700. — Regi reverentia potissima est referenda, S. Hilarius, X, 630. — Preces pro salute regis, *ibid.*, 701. — Imperatori quantus honor debitus, S. Optatus, XI, 1000. — Christiani sublimioribus potestatibus debent esse subjecti, ne quis constitutionem regis terreni putet esse solvendam, S. Ambrosius, XV, 1634. — Subjectos esse non solum propter ultionem præsentem, sed et propter futurum judicium, XVII, 165. — Primum ea quæ sunt potestati regiæ debita exsolvi jubet, *ibid.*, 164. — Orandum pro regibus et imperatoribus, S. Hieronymus, XXII, 827. — Honor et obedientia regibus injustis etiam et infidelibus debetur a Christianis, S. August., XXXVII, 1653, 1654. — Christus ejusque discipuli obsequium regibus exhibendum esse exemplo etiam suo præceperunt, *ibid.*, 1591. — Pro regibus eorumque familiis orare debent subditi, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 859, 862. — Imperatori seu regi ut Deo parendum est, S. Benedictus Anian., CIII, 816. — Quod potestati regali, quæ nonnisi a Deo ordinata est, humiliter atque fideliter cuncti parere debeant, Jonas Aurelian., CVI, 296. — Principi non est maledicendum, Isidorus Mercator, CXXX, 482. — Ut regum adversarii excommunicentur, Burchard. Wormat., CXL, 900. — Ut nullus præsumat principe vivente alium eligere regem, *ibid.*, 901. — Ut nemo intendat in interitum regis, *ibid.* — Rex honorandus maxime cum suo obtemperat Conditori, S. Petrus Damian., CXLIV, 441. — Exhortatio, ut sic serviatur imperatori, ut Deus non offendatur, id., CLXIII, 682.

VI. — *Libri de regibus tractantes.*

De regibus apostaticis ad Constantium imper. XIII, 794.
Epistola Fulgentii Ferrandi diaconi Carthaginiensis ad Reginum comitem, LXVII, 928.
De principibus mundi, Taio Cæsaraug., LXXX, 962.
De bonis principibus, Taio Cæsaraug., LXXX, 964.
Epistola Alcuini ad Carolum regem, C, 554.
Sedulii Scoti liber de rectoribus Christianis, CIII, 291.
Opusculum de institutione regia, CVI, 280.
De regibus, Ratherius, CXXXVI, 220.
De ministerio regis, CXXXIX. 477.
De regibus, Burchardus, CXL, 897, *et seqq.* 905.
De principis officio in coercitione improborum et impiorum, CXLV, 819, 825.
De terrenis potestatibus, CLXXVI, 921.
De principibus, Joannes Saresb., CXCIX, 513.
Ad principes et judices, Alanus de Insulis, CCX, 188.

CLXIII.

INDEX DE PAUPERTATE.

In quo tractatur : I. De natura paupertatis, et ejus speciebus. — II. De prærogativis pauperum et excellentia paupertatis. — III. De officiis pauperum, et eorum vitiis. — IV. De officiis christianorum erga pauperes. — V. De paupertate Christi et Apostolorum a nobis imitanda. — VI. — Pars historica paupertatis. — VII. Sermones, tractatus, etc., de paupertate.

.. — *De natura paupertatis et ejus speciebus.*

Pauper spiritu nullus nisi humilis, Tertullianus, I, 1267. — Pauperes voluntarii, S. Hilarius, IX, 743. — Paupertas media est, possunt et boni et mali esse pauperes, S. Ambrosius, XV, 1650. — Non omnis sancta paupertas, nec criminosæ divitiæ, *ibid.*, 1769. — Paupertas non est pœna peccati, id., XIV, 844. — Quæ paupertas bona sit, nec fugienda, *ibid.*, 910. — Pauper mysticus quis, *ibid.*, 968. — Paupertas non natura, sed opinionis

est, id., XVI, 1213. — Ubi fames cupiditatum, ubi inexplebilis appetentia, ibi utique paupertas, *ibid.*, 1098. — Est enim sanctis viris semper dives ipsa paupertas, id., XVII, 734. - Pauperes spiritu, quinam sint, S. Chromatius Aquil., XX, 325. — Qui pauper est cum Christo dives est, S. Hieronymus, XXII, 548.—Pauperes quinam dicendi, S. Augustinus, XLI, 204. — Pauper verus, id., XXXVIII, 115.—Pauper Dei in animo est, non in sæculo, id., XXXVII, 1727, 1814. — Pauper si Deum habet, quid non habet, id., XXXVIII, 492, 521. — Vere pauperes cujusnam rei divites sint, id., XXXVI, 170; XXXVII, 1649. — Multum dimisit, qui non solum dimisit quidquid habebat, sed etiam quidquid habere cupiebat, id., XXXVII, 1371.—Pauperes divitibus instituti laturarii, id., XXXVIII, 130, 240, 406. — Pauperes occulti canales per quos res nostræ præcedunt nos in cœlum, id., XXXVI, 424. — Pauperes spiritu, quinam, *ibid.*, 943; XXXVIII, 364. — Paupertas ex se nec beatitudo, nec miseria, id., XXXVIII, 527. — Paupertas voluntaria ad perfectionem christianam pertinet, id., XLIII, 541. — Paupertatis quinque genera, id., XL, 1315. — Pauperum et divitum una est natura, S. Leo Magn., LIV, 167.—Pauper christianus semper dives, *ibid.*, 276. — Qui veri et evangelici pauperes, *ibid.*, 462. — Paupertas spiritus, seu humilitas primus gradus ad beatitudinem, *ibid.*, 461. — Pauper humilem significat, S. Gregorius Magnus, LXXV, 750, 1151; LXXVI, 205, 578. — Vere pauperes qui sint, id., LXXVI, 205. — Minus inops est qui vestem non habet, quam qui humilitatem, id., LXXVII, 208.—Paupertas duplex, S. Paschasius Radbertus, CXX, 216. — Pauper spiritu, quis, S. Petrus Damianus, CXLIV, 484. — Pauperum tria sunt genera, coacti, spontanei et voluntarii, Hildebertus Cenoman., CLXXI, 475. — Paupertas voluntaria, Christi castellum, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 671. — Paupertas martyrium, *ibid.*, 462. — Non paupertas, sed paupertatis amor virtus reputatur, *ibid.*, 671. — Paupertas voluntaria universa superflua resecat, *ibid.*, 134. — Vere pauper, quis sit, Richardus S. Victoris, CXCVI, 739. — Paupertas quæ sit voluntaria et honesta, Adamus Præmonst., CXCVII, 379. — Pauperes censu et spiritu, Thomas Cisterc., CCVI, 767. — Paupertas quadruplex, Alanus de Insulis, CCX, 218. — Paupertas spiritus in quo consistat, *ibid.*, 140.

II. — *De prærogativis pauperum et excellentia paupertatis.*

Pauperes Dominus semper justificat, et divites prædamnat, Tertullianus, I, 1260. — Paupertas prodest homini, exercet corpus, non opprimit, S. Ambrosius, XIV, 263. — Bona si a pietate, et virtutum exercitatione suscipitur, *ibid.*, 1152. — Si beata paupertas cui patet cœlum, terrenas istas divitias negligamus, corporalem redundantiam declinemus, *ibid.* — Est pauperies gloriosa et cur, id., XV, 1713. — Pauperes divitibus quomodo præstantiores sunt, id., XIV, 263. — Est in moribus paupertas bona, *ibid.*, 1069. — Esto pauper spiritu, et eris dives qualicunque censu, *ibid.*, 328. — Quanto dotalibus præstat compendiis, casta paupertas, id., XVI, 206. — Pauperies in sacerdotibus gloriosa, *ibid.*, 940. — Christus non fastidit in regno suo pauperem, sed exaudit eum et liberat ex omnibus angustiis et molestiis, *ibid.*, 1275. — Lacrymæ pauperum sunt lacrymæ redemptrices, *ibid.*, 1292. — Munera pauperum Deum obligant, *ibid.*, 1017. — Pauperes vere esse thesauros Ecclesiæ, *ibid.*, 141. — Pauperes pedes Domini, S. Augustinus, XXXIV, 1760 —Pauperes passim in Scripturis benedicuntur, id., XXXIX, 2510. — Solis pauperibus spiritu cœlum promittitur, id., XL, 1084. — Pauperis divitiæ, id., XXXIX, 1936. — Paupertatis evangelicæ pretium, *ibid.*, 1954, 1955. — Pauperes gemmæ magni pretii, Historia Lausiaca, LXXIII, 1097; LXXIV, 257. — Paupertas est thesaurus monachi, Vitæ Patrum, LXXIII, 891. — Pauperes in die judicii mundum judicaturi, S. Gregorius Magnus, LXXV, 950. — Pauper abjectus et despectus, margarita in sterquilinio, id., LXXVI, 1312. — In via ad patriam paupertas est tuta comes, *ibid.*, 1024.—Pauperes beati quinam, S. Paschasius Radbertus, CXX, 216. — Pauperes et senes Ecclesiæ sunt cæteris honoratiores, Isidorus Mercator, CXXX, 548. — Paupertatis evangelicæ fructus, S. Petrus Damianus, CXLV, 258. — Paupertas jure prima virtus ponitur, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 595. — Pauperes præfigurantur in pedibus Domini, unguento Mariæ unctis, Rupertus abb., CLXX, 129. — Pauperes beati, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 456. — Pauperibus et martyribus eadem repromissio facta, *ibid.*, 462. — Pauperes in futuro judicio securi, *ibid.*, 216. — Paupertas evangelica et cœlestia possidet et terrena, *ibid.*, 875. — Paupertas quædam beata, Philippus de Harveng, CCIII, 24. — Paupertate emitur Dei regnum, *ibid.*, 411. — Paupertatis voluntariæ merces, *ibid.*, 720. — Paupertatis laus, Petrus Cantor, CCV, 396. — Paupertas voluntaria custodia virtutum, *ibid.*, 65. — Paupertas humilitatis nutrix, *ibid.*, 181. — Paupertatis commendatio, Alanus de Insulis, CCX, 184. — Paupertatis commoda, *ibid.*, 124.

III. — *De officiis pauperum, et eorum vitiis.*

Oratio alit pauperes, Tertullianus, I, 1196. — Qui ab Ecclesia aluntur frugalioribus cibis contenti sint, S. Cyprianus, IV, 363. — Nemo de paupertate queri debet, citatur exemplum hirundinis quæ abundat industria, S. Ambrosius XIV, 230. — In paupertate et divitiis tentamenta sunt, *ibid.*, 264; CCXV, 1309. — Sæpe frangit sanctos inopiæ deformitas, quos mortis formido non fregerat, id., XV, 1405 — Pauperem egestas commendabiliorem non facit, si inter sordes et inopiam peccata non caveat, S. Hieronymus, XXII, 724. — Pauperes quæ vitia cavere oportet, S. Augustinus, XXXVIII, 521. — Cavenda illis cupiditas divitiarum, *ibid.*, 522, 956. — Pauper tranquillus, diviti cupido præferendus, id., XLI, 114. Pauperes multi cupididate divites, id., XXVII, 1371. — Pauper cupiditate possessus, divite pejor, id., XXXVIII, 114. — Nihil pauperi prodest si eget facultate, et ardet cupiditate, id., XXXVI, 609. — Pauper qui cupit divitias et inflatur, inter divites reprobos deputatur, *ibid.*, 545; XXXVII, 1727. — Verus pauper in pauperum turba vix invenitur, id., XXXVIII, 114. — Pauper superbus non ferendus, id., XXXVII, 112, 218. — Pauperes tenentur frenare cupiditates, id., XXXVIII, 522. — Pauperes multos, utpote viriis et malis moribus locupletes, inopia nihil juvat, id., XXXIX, 2311. — Pauper superbo nihil est stolidius, id., XL, 1084. — Pauperes ab eleemosyna facienda non exclusi, S. Leo Magnus, LIV, 160, 190, 277. — Pauperes pro patientia coronandi, *ibid.*, 177. — Pauper cum anxietate appetit bona, quæ dives cum metu habet, S. Gregorius Magnus, LXXV, 1114. — Ad cœnam vocantur pauperes et debiles, non vero pauperes et superbi, id., LXXVI, 1269. — Deus pauperes novit, divites superbos nescit, *ibid.*, 1305. — Plerumque fit ut dives sit humilis, pauper vero superbus, id., LXXVII, 574. — Pauperes quatenus eleemosynam facere possint, Ratherius Veron., CXXXVI, 187, — Contra pauperes desides, *ibid.*, 188. — Opera victum acquirant, *ibid.*, 186. — Paupertas grande est instrumentum quo creatura subjicitur Creatori, Rupertus abb., CLXVIII, 1584. — Paupertas vitiatur affectu rerum etiam minimarum, S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 636. — Paupertas vacat invidia propria et aliena, *ibid.*, 671. — Paupertatem simulant triplicis generis homines, Petrus Cantor, CCV, 152.—Paupertas adulationem non invenit, *ibid.*, 141.

IV. — *De officiis christianorum erga pauperes, et de hac quæstione, Cur Deus pauperes permiserit.*

Lucrum est pietatis nomine facere sumptum, si pauperes adjuventur, Tertullianus I, 474. — Pauperes pascendi, S Cyprianus, IV, 541. — Pauperum cura commendatur, *ibid.*, 230, 232, 240, 327, 329. — Pauperibus stantibus in fide major cura et dilectio præbeatur, *ibid.*, 329. — Bonum est in Ecclesia pauperes non esurire, S. Hilarius, IX, 745. — Nemo irrideat pauperem et cur, S. Ambrosius, XV, 1783. — Qui irridet pauperem, exacerbat eum qui fecit illum, *ibid.*, 1340. — Qui pauperes præ cæteris juvandi, id., XVI, 125 *seqq.* — Videndus ille pauper, qui te non videt, requirendus ille qui erubescit videri *ibid.*, 124. — Si alas pauperes, laves eorum vulnera illuviemque detergas, tersisti utique pedes Christi, *ibid.*, 1117. — Utinam hoc mihi semper crimen ascribant, quia aurum pauperibus erogatur, *ibid.*, XVI, 1017. Ærarii mei pauperes Christi sunt, hunc novi congregare thesaurum, *ibid.* — Noli pauperem contemnere, ille te divitem fecit, *ibid.*, XVI, 1213. — Erga pauperem nemo simulatur, *ibid.*, 182. — Meliores amicitiæ sunt inopum plerumque quam divitum, *ibid.* — Pauperibus largiri et sibi et suis utile est, S. Gaudentius, XX, 942. — Pauperibus dandum, non locupletibus, non superbis, S. Hieronymus, XXII, 643. — Nonnulli pauperibus paululum tribuunt, ut amplius accipiant, *idid.*, 535. — Pauper ac dives onera sua vicissim partiri ac minuere quomodo valeant, S. Augustinus, XXXVIII, 899. — Pauperes vestiuntur, id., XXXIV, 471. — Pauperum cura, id., XXXVIII, 433. — Pauperes pascit Ecclesia, id., XLIII, 94. — Pauperum procurationem episcopus gerit, id., XXXIII, 809. — Fides amico in ejus paupertate servanda, id., XXXVIII. 247. — Pauperes non sunt contemnendi, id., XXXIX, 1842. — Sed honorandi, id.,

XL, 1068. — Pauperes inter se divites commercium, id., XXXIX, 2335. — Pauperum neglectus an venialis sit, S. Leo Magnus, LIV, 165. — Pauperes adjuvandi, maxime modesti et verecundi, *ibid.*, 162. — In pauperibus Christum pascimus, *ibid*, 165. — Sine misericordia in pauperes nulla virtus prodest, *ibid.*, 165. — Pauperibus eleemosynas distribuere ad quos spectat, S. Benedictus LXVI, 515; S Gregorius Turon., LXXI, 909. — Pauperes sunt patroni quos rogare debemus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1310. — Pauperes vitiosi corripiendi sunt, et cibandi, *ibid.*. — Honor pauperibus debitus exemplo demonstratur, *ibid* — Exhortatio ad colendos et sublevandos pauperes, *ibid.*, 1372. — Pauperes qui monendi sint, id., LXXVII, 52. — Pauperes consolandi, *ibid.* Utrum pauperi peccatori danda eleemosyna, *ibid.*, 85. — Pauperum res dispensandas habet episcopus, id., 1274. — Pauperes venientes ad ostium et petentes, quomodo dimittimus? Et si debet unusquisque porrigere panem, vel quodcunque aliud, etc., S. Benedictus Anian., CIII, 525. — Pauperum cura commendatur, S. Agobardus Lugdunensis, CIV, 184. — Pauperem de familia sua unusquisque pascat, Regino Prumiensis, CXXVII, 563. — De sublevandis miseriis pauperum egregia dicta, Guibertus abb., CLVI, 776. — Quomodo pauperi vel diviti sit dandum, Arnulfus Lexov., CCI, 199. — Paupertas viduarum sublevanda, Petrus Cantor., CCV, 118. — De pauperibus requirendis, Innocentius III, papa, CCXVII, 1208. — De servitio pauperum, *ibid.*, 1146.

Plerumque servos suos, quos potest pascere Deus, ideo facit indigentes ut inveniat operantes, S. Augustinus, XXXVIII, 1128. — Pauperem et divitem cur fecit Deus, id., XXXVII, 1649, 1650; XXXIX, 1980, 2230, 2336, 2341; XL, 1176; S. Leo Magnus, LIV, 176; S. Petrus Damian., CXLIV, 484.

V. — *De paupertate Christi, apostolorum et sanctorum.*

Christi paupertas, S. Ambrosius, XIV, 954. — Christus in pauperе atque despecto mundum redemit, id., XV, 1464. — Ideo pauper huc venit, ne haberet diabolus, quod auferret, *ibid.*, 1624. — Quomodo dives in paupertate, id., XIV, 1070. — Meum paupertas ejus patrimonium, et infirmitas Domini mea est virtus, id., XV, 1568. — Christi paupertas summa, S. Augustinus, XXXVI, 844. — Christus implere venit pauperes, qui pauper effectus est, *ibid.*, 455. — Christi paupertas, divitiæ nostræ sunt, *ibid.*, 454. — Paupertate Christi saturatus quis dicatur, id., XXXIII, 567. — Paupertas et divitiæ Christi, id., XXXVIII, 215. — Magnanima paupertas Christi, S. Leo Magnus, LIV, 462. — Christus pauper factus est ut nos ditaret, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 179. — Christus parentes pauperes elegit, *ibid.*, 1085. — Christus singularitatem pauper, S. Bruno Herbipol., CLXVIII, 262, 519. — Paupertatem quantum Christus in actionibus suis adamavit, Hildebertus Cenoman., CLXXI, 611. — Quam pauper fuerit Christus, *ibid*, 732. — Christi paupertas, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 289. — Paupertatem Christus docuit verbo et exemplo, Petrus Cantor, CCV, 68. — Paupertas Christi maxime apparuit in cruce, *ibid.*, 77.

Beatæ paupertatis exemplum nobis primi in se apostoli præbuerunt, S. Chromatius, XX, 333. — Toto orbe peregrini et pauperes quid dicere poterant? S. Hieronymus, XXII, 1057. — Non divitiarum sarcina prægravati, poterant ingredi per angustias acus, *ibid.* — Quantum ad divitias nihil, quantum ad voluntatem totum mundum reliquerunt, *ibid.*, 646 — Nemo apostolis pauperior fuit, et nemo tantum pro Domino dereliquit, *ibid.*, 1192. — Magnanima paupertas apostolorum, S. Leo Magnus, LIV, 462. — Apostolorum cura in pauperes, S. Petrus Damianus, CXLV, 217.

Amor cujusdam feminæ in pauperes, S. Hieronymus, XXII, 880. — Accusat se publice Cæsarius, quod interdum vestimenticula sua pauperibus dare neglexerit, S. Augustinus, XXXIX, 2024. — Pauperibus thesauros Guntramnus largitur, S. Gregorius Turon., LXXI, 444, 451. — Perpetuus hæredes suos scribit, *ibid.*, 1151. — Pauperias Joannis Eleemosynarii ex testamento ejus apparet, Historia Lausiaca, LXXIII, 579. — Paupertas Agathonis aliquid recipere recusantis, *ibid.*, 775. — Paupertatis studium abbatissæ cujusdam majora respuentis, *ibid.*, 627. — Pauperias Arsenii vestimenta non acceptantis, Vitæ Patr., LXXIII, 888. — Paupertas Juliani nihil habentis præter cilicium, sagum, vasculum ligneum et librum, id, LXXIV, 135. — Paupertas Messinæ unica tunica utentis, *ibid.*, 72. — Paupertas Pauli in Pherme, qui nihil accepit præter quod posset eodem die comedere, id., LXXIII, 1122. — Paupertas Serapionis Sindonitæ, Evangelium et seipsum vendentis ut pauperibus subveniat, *ibid.*, 772, 889. — Paupertas perfecta docetur ab Antonio egregio dogmate et exemplo, *ibid.*, 771. — Paupertas S Malachiæ episc., S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 1098.

VI. — *Pars historica pauperum.*

Quanta charitate pauperibus subveniebant Christiani, Tertull., I, 470. — Pauperibus collationes ab apostolis institutæ, S. Hilarius, IX, 743. — Pauperes templorum foribus astare debent, S. Gaudentius, XX, 938 — Pauperes dimittendi mos per verba : Vade in pace, det tibi Deus, S. Augustinus, XXXIX, 2505. — Pauperes Ecclesia olim alebat, S. Prudentius, LX, *not.* 506 — Ante fores Ecclesiæ aderant, *ibid.*, 41. — In cœnaculis habitabant, *ibid.*, 168. — Pauperum susceptio in monasteriis, S. Benedictus, LXVI, 765. — In gratiam pauperum erecta xenodochia in monasteriis, *ibid.*, 512. — Pauperibus datæ monasteriorum decimæ, *ibid.*, 510. — Pars quinta redituum monasterii, *ibid.*, 511. — Item tertia pars, *ibid.* — Pauperibus distribuendæ vestes vetustæ, *ibid.*, 788. — Tribus pauperibus pedes quotidie lavandi eisque eleemosyna tribuenda, *ibid*, 763. — Pauperes divitum manus osculantur cum aliquid ab eis accipiunt, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 797.

VII. — *Sermones, tractatus,* etc., *de paupertate.*

Sermones de pauperibus, S. Augustinus, XXXVIII, 111, 247; XXXIX, 1934.

Patientiæ pauperum Christi merces æterna, S. Augustinus, XL, 625.

Pauper superbus, pauper spiritu, pauper humilis, nobilis pauper, *ibid*, 1084.

Paupertatem sectentur, paupertatis felicitas, *ibid.*, XL, 1218.

Sermones de divite et Lazaro, S. Petrus Chrysolog., LII, 529 *et seqq.*

De vestium paupertate, et vilitate amanda, S. Petrus Damianus, CXLV, 553.

De paupertate voluntaria, S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 671.

De paupertate sectanda, id., CLXXXIV, 1193.

De divite et Lazaro, Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 537.

De Christi pauperibus, S. Stephanus Grandimont., CCIV, 1104.

De subventione pauperum, *ibid.*, 1108.

Quod Deus pauperibus sit dispensator providus, *ibid.*, 1145.

De beneficio pauperibus erogando, *ibid.*, 1152.

De paupertate, Petrus Cantor, 61.

CLXIV.

INDEX ANECDOTALIS

ORDINE RERUM ALPHABETICO DISPOSITUS,

LECTORI PROPONENS PRÆCLARISSIMA FACINORA QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU REFERUNTUR.

ABÆLARDUS PETRUS. — De suo filio Astralabo ex indignatione eunuchus facto, CLXXVIII, 53.

ADAMUS Præmonstratens. — De ipsius pietate, devotione in Eucharistiam et singulari charitate, CXCVIII, 41.

ADAMUS, Persenïæ abb. — De abbate de Turpiniaco, CCXI, 631. — De Guillelmo nobili adolescente, CCXI, 612.

ADAMUS S. VICTORIS. — De indulgentiis in Terram Sanctam adeuntes, CCVIII, 1275.

ADO, Viennens. archiepisc. — De Antipatro matrem suam transverberante, CXXIII, 58.

ADRIANUS II, papa. — De Waldrada communioni Ecclesiæ recepta, CXXII, 1265.

AGOBARDUS (S.), Lugdunens. episcop. — Anecdot. in libr. De imaginib. sanctorum, CIV, 199 *seq.* De Davidis humilitate, CIV, 161.

ALCUINUS, abb. — De ipsius vita, C, 94.

ALDRICUS. — Anecd. ipsiusmet a discipulis collecta, CXV, 30.

ALEXANDER III, papa. — De ipsiusmet patientia, et scientia in divinis et humanis Scripturis, CC, 12.

AMALARIUS, presbyter., Metens. — De Eucharistia, CV, 1153.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc. — De gula et abstinentia, XIV, 700. — De intemperantia, *ibid*, 374. — De tempore, duratione et aliis variis circumstantiis diluvium universale comitantibus, XV, 583. — Quam ridicula et odiosa sit ebrietas, XV, 711. — De comparatione, in doctrina, animæ variis seminibus, *ibid.*, 1074. — De anima fideli comparata Bethleem, etc., XV, 1237. — De martyribus, certaminibus et beatitudine cœlesti, *ibid.*. 1397. — De veritate, de justitia et de virtute, XVI, 59, 206. — De lucta et coronatione in certaminibus, *ibid.*, 1473. — Quod humilitatem didicimus non solum sermone sed actibus Christi, *ibid.*, 1490. — De Dei et hominis opere in pœnitentia delictorum, *ibid.*, 1581. — De baptismatis institutione, XVI, 427. — In calumniam et tentationem, *ibid.*, 1448. — De Dei adoratione in veritate, *ibid.*, 793. — Quod laboris mutatio sit quædam quies, *ibid.*, 225. — De virginibus sese morti sponte tradentibus, *ibid.*, 229.— Quod flos humilitatis et simplicitatis sit Christus, *ibid.*, 280. — De Arianis varias in sectas divisis, XV, 538. — De humilitatis servandæ mensura *ibid.*,1398.—De Christi et apostolorum humilitate et simplicitate, XVI, 280 —De pœnitentia, venia et culpa delictorum, *ibid.*, 505. — De lacrymis, jejunio et aliis pœnitentiæ modis *ibid.*, 494. — De virginis lapsæ pœnitentia, *ibid.*, 378.— De bona oratione, *ibid.*, 507. — De ebrietate feminarum, XV, 720.—De titubatione, vacillitate ac fluctuatione inebriatorum, XVI, 489.— De converso ad dilectam olim mulierem redeuntes, qui dixit : « Ego non sum ego » *ibid.*, 521. — De luxuria et incontinentia, *ibid.*, 827.— De luxuriosorum insaturitate, *ibid.*, 1062.— De jejunio jejunantes fortes efficiente, *ibid.*, 1193. — De pietate, *ibid.*, 1226. — De pestilentia quæ irrationabilia et ea quæ cum hominibus conversari videntur, inficit, XIV, 575; XV, 1806. —De pietate, XVI, 1226. — De superbiæ et culpæ effectibus, *ibid.*, 1253. — De otiosis, *ibid.*, 1201. — De charitate omnem fidem possidente, *ibid*, 1269. — Quod sacerdos sacerdotem debet consecrare et induere virtutibus sacerdotalibus, *ibid.*, 1206. — De perfectione vitæ sacerdotalis, *ibid.*, 1279. — De diaboli tentationibus cavendis, *ibid.*, 1239. — De gradibus in ordine salutis a timore ad hæreditatem, *ibid.*, 691, 1258.— De mansuetudine, *ibid.*, 1257.— De effectu mortis martyrum, XIV, 530. — De crucis Christi sacrificio, XV, 1259. — De causis terroris mortis, XIV, 554. — De certis diebus mortuis dedicatis, XVI, 1386.

ANASTASIUS, Bibliothec. — De reconsecratione et reordinatione quorumdam, CXXIX, 853. — De loco martyrii B. Petri, juxta palatium Neronianum, in Vaticano, in via Aurelia, CXXVII, 1033. — De ecclesiis Gothorum dedicatione in urbe Roma, CXXVIII, 649.

ANNEMUNDUS (S.), Lugdunens. episc. — De ipsius mortis causa, LXXXVII, 471.

ARNO, præposit. Reichersperg. — De Alexandro II papa canonicos regulariter viventes constituente, qui et ipsi ordinem S. Augustini amplexi sunt, CXCIV, 1493.

ARNOBIUS. — De miseriis omnis generis quæ miseros mortales obsident, V, 724. — De diluvio, *ibid.*, 726. — De assumptione et descensione Simonis Magi, *ibid.*, 828. — De ludis Floralibus et Megalensibus, *ibid.*, 1265. — De ludis Circensibus, *ibid.*, 1272. — De diis ethnicis, *ibid.*, 1014. — De Pygmalione, *ibid.*, 1206. — De statua Jovis velamine laneo contexta, *ibid.*, 1204. — De ebriosis et rationis expertibus, *ibid.*, 1259.

ANSELMUS, Cantuariens. archiepisc. — Quomodo Rodulphus rex conquerebatur se a lectione distrahi ob negotia, CLVIII, 1075.— De monachis in Angliam missis, CLVIII, 1152. — De inductis sacrilego concessis, CLIX, 85. — Ida comitissa per timorem conversa, CLIX, 92. — De liberalitate Lanfranci archiepisc., CLVIII, 1149. — De Ida comitissa, CLIX, 92.

AUDOENUS (S.), Noviomens. episc. — De Dagoberti regis amicitia pro sancto Eligio, LXXXVII, 474.

ARNULFUS, Lexoviens. episc.— De Baudino procuratore domus regiæ, CCI, 25.

AUGUSTINUS (S.), Anglorum apostolus — De ipsomet, per regis Æthelberti clementiam, ingresso cum sociis in perpetuam habitationem Doroberniæ ibique vitam angelicam agente, LXXX, 44.

BALDUINUS, Constantinop. imperat. — De legibus contra homicidas, CCIX, 916.

BEDA Ven. — De Nehemia objurgante optimates Judæ ne Sabbati quies violetur, XCI, 922. — De historia Moysis, XCIII, 366. — De Cuthberto angelum in hospitio suscipiente sub pauperis forma, XCIV, 743. — Iguem fantasticum a diabolo immissum quomodo Cuthbertus exstinxit, *ibid.*, 751. — De animalibus marinis Cuthberto obsequium præstantibus, *ibid.*, 747. — De donis a Gregorio Magno papa missis ad Ædilbertum regem, XCV, 72. — De Ædani episcopi virtutibus, *ibid.*, 123. — Quomodo Cuthbertus vidit sancti Ædani animam in cœlum ab angelis delatam, *ibid.*, 739.

BENEDICTUS (S.), monach. — Quod in quibusdam non minor sit ardor pro regula monastica, quam in multis, pro dilectione Dei derelictio parentum, patriæ, etc., LXVI, 244.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb. — De continentiæ laude, CIII, 1125.

BERNARDUS (S.), Clarævallens. abbas. — De titulis sepulcralibus, CLXXXV, 1625. — De vico Fontanarum, *ibid.*, 1633.

BOETIUS. — In Trinitate de numero personarum et de earum singularitate secundum essentiam, hoc est, quod Pater est Deus, Filius est Deus, et Spiritus sanctus est Deus, LXIV, 1262. — De Trinitate, *ibid.*

BRAULIO (S.), Cæsaraugustan. episc.—De translatione S. Vincentii Levitæ, sub Carolo Calvo rege, LXXX, 647.

BRUNO (S.), archiepisc. Coloniens. — Quod aer serenum se daret tempore et hora quadam notata post cujusdam obitum, CXXXIV, 986.

BRUNO (S.), Sign. episc. — De mandato Gregorii papæ ut ipse sacram ordinationem susciperet, CLXIV, 105.

CAROLUS CALVUS, imperat. — De modo quo Adrianus papa in ipsum regem correctionem fraternam exercuit, CXXIV, 881.

CAROLUS MAGNUS, imperat.— Anecdot. de episcopo inter omnes minimo qui se divinis cultibus honoraturum gloriabatur, XCVIII, 1385.

CASSIANUS, presbyt. monach. — De fratris cujusdam obedientia in sportis circum ferendis, XLIX, 189.

CASSIODORUS, abbas — De calumniis in sanctum Athanasium in eleemosynis pauperibus ab eo collatis, LXIX, 966.

CHROMATIUS (S.), episcop. Aquileiens. — Quod Dominus inter juramentum et loquelam nostram nullam vult esse distantiam, quia sicut in juramento nullam convenit esse perfidiam, ita quoque in verbis nostris nullum debet esse mendacium, XX, 352.

COELESTINUS III, papa. — De ipsomet eadem die ad sacerdotium et ad papatum provecto, CCVI, 863.

COLUMBANUS (S.), abb. — De Deo judice venturo, LXXX, 247.

CYPRIANUS (S.), Carth. episc. — Ordine regiminis inter se creaturarum notatur Deum unicum et unum esse, IV, 576. — De morte Abelis et de immolatione Isaaci, *ibid.*, 797. — De statua Nabuchodonosoris, *ibid.*, 355. — De hominum punitione in diluvio universali, *ibid.*, 786. — De Job patientia et Tobiæ cæcitate, *ibid.*, 634. — De coronandis in stadio, *ibid.*, 653. — De Anna vidua die noctuque in templo Deo jejuniis et orationibus serviente, *ibid.*, 542. — Quod aqua in baptismo adhibita paschali tempore calefiebat, *ibid.*, 480.

DECIUS AUSONIUS. — De adulatione istius erga Gratianum imperat., XIX, 940.

DESIDERIUS (S.), Cadurcens. episc. — Quantum ipsemet fuerit misericors ac benignus, LXXXVII, 222.

DEXTER. — De calumniis Pennoti et aliorum in abbatem Joachinum, XXXI, 614.

DIONYSIUS EXIGUUS. — De monachis inconstantibus, LXVII, 244. — De variis sancti Joannis Baptistæ capitis inventionibus, *ibid.*, 421.

DRACONTIUS — De ipsiusmet peccatorum confessione et pœnitentia, LX, 665.

ERACLIUS, episcop.— De fide ipsiusmet Eraclii Lugdunens. episc., quæ fuit tanta ut insigne miraculum in se expertus fuerit, CXXV, 944.

EUGYPPIUS, abb. — Quod si qui de tempore originis mundi calumniatur, refelli possint de mundi loco, LXII, 619.

EUSEBIUS, Vercellens. episc. — De ipsomet populum hortante ad salutem operandam, XII, 949.

FALCO, Beneventan. — De Matthæo cardinali, qui a primis annis cum pietate peritiam disciplinarum felici successu conjunxit, CLXXIII, 1231.

FIRMICUS MATERNUS. — De dæmonibus quod vidit ipse in simulacris nutriri ex assiduis sacrificiis et sanguine hostiarum, LXXI, 1011.

FULGENTIUS (S.), episc. — Quod Romam terrestrem videns tam splendidam ipsemet exclamaverit : « Quanto splendidior erit civitas Dei! » LXV, 103. — Quod eumdem fidei spiritum habuerunt et Moyses, et David, et apostolus Paulus, *ibid.*, 201.

GERUINUS, Lugdunens. archiepisc. — De ipsius commendatione humilitatis, CXLVII, 1210.

GENNADIUS, Massilien. presbyter. — De Photio patriarcha qui Basilium imperator. homicidam ad sacram admittere noluit, LVIII, 1032.

GERHOHUS, Reichersperg. — De ipsomet a communione episcopi schismatici recedente, CXCIII, 482.

GERMANUS (S.), Parisiens. episc. — De his qui non erant communicaturi olim in missa, et non exspectata communione discedebant, LXXII, 150.

GESO, abb. Dertonens. — De quodam monacho qui per salutarem hostiam supplicium evasit, CXXXVII, 399.

GODEFRIDUS BULLONIUS. — Quod ipse fuerit humilitate et aliis virtutibus insignis, CLV, 359.

GODEFRIDUS, Admontens. abb. — De ipsius prudentia, religione et eruditione, CLXXIV, 9.

GRATIANUS. — De decretis canonum in corpus adjunctis, CLXXXVII, 10.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — Quod zelus animarum gratissimum sit Deo sacrificium, LXXIX, 595. — Quomodo sanctus Audoinus se devovet captivitati ad cujusdam filium viduæ liberandum, LXXV, 804. — De Herulo monacho quod ei apparuit quod ex albis floribus corona de cœlo in caput descenderet, *ibid.*, 70. — De tribus papæ mitris, LXXVIII, 1114.

GREGORIUS (S.), Turonens. episc. — Beato Portiano qui dominum suum mirabiliter sanavit, LXXI, 1027. — De Aredio qui infirmos curabat crucis vexillo eis imposito, *ibid.*, 561. — De sancto Hospitio cæcorum oculos aperiente per sanctæ crucis virtutem, *ibid.*, 578. — De eodem e muliere dæmonia ejiciente, sancta cruce fronti ejus ex oleo imposita, *ibid.* — De virtute singulari reliquiarum sancti Sergii martyris, *ibid.*, 455. — De sancti Martini virtute erga unum puerum, post sanctæ crucis signum, *ibid.*, 444. — De Verano episcopo, de lavacro Theodoricum suscipiente et plerumque sanitati restaurante infirmos per crucis signum, *ibid.*, 485. — De Ratherio Childeberti legato et de ejus agendi ratione in episcopum Massiliensem, *ibid.*, 455. — De Dei vindicta in latronem et incendiarium, juramento falso præstito, *ibid.*, 460. De morte Terentioli urbis Lemovicinæ comitis, deque vindicta adversariorum de eo, *ibid.*, 467. — De Prætextato episcopo ab homicida percusso, *ibid.*, 470. — De circumstantiis quæ dederunt locum inveniendi et detegendi cadavera Merovechi ac Chlodovechi post interitum, *ibid.*, 453. — Quod cujusdam martyris historia vera esset, licet falsa ab episcopo credita, *ibid.*, 765. — De Eberulfo Gregorium occidere machinante, et clericis in basilica Sancti Martini congregatis, *ibid.*, 429. — De Gondovaldi superbia et præsumptione, *ibid.*, 440. — De Desiderii Turonici arte necromantica, *ibid.*, 484. — De Buciovaldo abb. in electione episcopi Viridunensis, *ibid.*, 501. — De Bosonis superbia in negotiis Carcassonensibus, *ibid.*, 509. — De Chrodieldis jactantia et Basinæ pœnitentia, *ibid.*, 547. — De Ranchingo subjectos despiciente nefandaque in eos agente, *ibid.*, 518. — De Riccolemo minitante quod si Guntchramnus a basilica sancta non extraheretur, civitatem subito incendio concremaret, *ibid.*, 519. — De Felicis Namneticæ urbis episcopo jactantia et cupiditate, *ibid.*, 520. — De Leudasto fugitivo et Marcovefa regina, *ibid.*, 564. — De Riculfo presbytero episcopatum ambiente et in tantum e promissis elato ut Simonis Magi superbiæ æquaretur, *ibid.*, 564. — De Palladio Parthenium episcopum injuriis lacessante, ultione divina suo gladio sese trucidante, *ibid.*, 503. — De Guntchramni regis religione in Massiliæ pestis calamitate, *ibid.*, 505. — De Childeberto rege Fredegundam maleficam per legatos expostulante, *ibid.*, 424. — De quodam hæretico Ecclesiam Agathensem spoliante, et coram loci episcopo adducto, *ibid.*, 776. — De sacerdote episcopo obeunte et Nicetio ei succedente, *ibid.*, 299. — De sancti Friardi cellula tota commota, dum Felix episcopus transiret, *ibid.*, 500. — De sancti Germani verbis ad Sigeburtum fratrem suum obsidentem, *ibid.*, 515. — De aggravatione et alleviatione corporis sancti Germani Parisiensis dum sepeliendum esset, *ibid.*, 524. — De pœnitentia Patrocli monach., *ibid.*, 525. — De sancto Martino a quodam agro tempestatem amovente, *ibid.*, 937. — De clericis in Ætherium episcop. perversa machinantibus, *ibid.*, 404. — De muneribus Guntchramno regi oblatis a sacerdotibus ut episcopatum eis concederet, *ibid.*, 403. — De sagittario partes Gundovaldi sequente, *ibid.*, 452, 442. — De Catone presbytero se in episcopatum eligente post mortem sancti Galli, *ibid.*, 273 — De Cautini episcopi prava agendi ratione erga Anastasium presbyterum, *ibid.*, 277. — De Rauchingo suos famulos postulante, *ibid.*, 518. — De Senocho presbytero in cellula se e includente, *ibid.*, 524. — De Merovecho principe tonsurato et monacho facto, *ibid.*, 527. — De Nantino infeliciter obeunte ob injurias sacerdotibus illatas, *ibid.*, 552. — De Salvii episcopi prædictione de morte duorum filiorum regis cujusdam viri spoliatoris domus, *ibid.*, 570.

De hæretico catholicum alloquente : « Legem Arianam quam non colis blasphemare noli; nos vero quæ creditis, etsi non credimus, non tamen blasphemamus, » LXXI, 560. — De Transobado presbyt. a multis deriso et contumeliis affecto quod episcopatum ambiret, *ibid.*, 565. — De fame Burgundiam opprimente, *ibid.*, 220. — De Teuderici regis exercitu urbem Arvernam vastante, *ibid.*, 250. — De Chilperico rege Gundohaldum ad fugam compellente, *ibid.*, 510. — De sancto Gallo nobilitatem mundanam aufugiente, *ibid.*, 1029. — De Leudaste Gregorium iniquis ac nefariis calumniis supplantare conante, *ibid.*, 565. — De Riquuthe filia Chilperici matri molesta, *ibid.*, 511. — De Chrodielde calumniis sæviente in abbatissam monasterii Pictaviensis, *ibid.*, 546. — De Bonulfi ad S. Martini altare prostrati incongruente oratione, *ibid.*, 952. — De Mummolo abbate succedente Pappolo episcopo Ecclesiæ Lingonicæ, *ibid.*, 525. — De puellula Amalonis caput amputante, *ibid.*, 506. — De Richardo legatos ad Guntchramnum et Childebertum reges mittente, ut, intercedente charitate, inter se fœdere uniantur, *ibid.*, 481, 494. — De Childeberto pacem cum Richardo ineunte, *ibid.*, 494. — De Gruntchramni clementia erga Garacharium comitem Burdigalens., *ibid.*, 455. — De diluvio contra generis humani iniquitates a Deo immisso, *ibid.*, 164, 572, 598, 676. — De inundatione aquarum Tiberis fluvii tanta ut urbem Romam obtexerit, *ibid.*, 527, 551. — De Sedulii amore discendi, *ibid.*, 442. — De Bertheflede ignava et molli religiosa, *ibid.*, 510. — De Tiberio quatuor cruces superpositas extrahi jubente, et post thesaurum in eorum locis inveniente, *ibid.*, 539.

De verbis Fredegundis reginæ ad regem : « Diu nos male agentes pietas divina sustentat..... sæpe nos febribus et aliis malis nos corripuit, et non emendavimus, quid tu moraris? » LXXI, 550. — De Gundovaldo Deum precante, *ibid.*, 415. — De Genesio Beorritano mendacium in sacramento prolatum puniente, *ibid.*, 770. — De sanctæ Mariæ Virginis nomine ecclesia consecrata in qua ultio divina in perjuris apparuit in urbe Turonica, *ibid.*, 722. — De Mommolo abbate in episcopatum urbis Lingonicæ electum, *ibid.*, 525. — De Chilperico et quodam episcopo de justitia sermonem habentibus, *ibid.*, 535. — De Simplicii castitate cognita, cum luxuriæ crimen ei fuerat objectum, *ibid.*, 885. — De Gratiano primo episcopo urbis Turonicæ, *ibid.*, 565. — De gentibus grandine, imbre et tonitruis ita territis ut ob hæc convertuntur, *ibid.*, 806. — De ultione divina contra milites Gundavaldi, qui a dæmone corripiuntur, *ibid.*, 410. — De episc. Magnulfi sermocinatione. Gundovaldo Tolosanos obsidente, *ibid.*, 452. — De Ennio episcopo nimium vino dedito, *ibid.*, 557. — De Eberulfi assidua ebrietate, *ibid.*, 428. — De presbytero Brittone qui paulisper mox bibens vinum, postmodum ebrius cernebatur, *ibid.*, 474. — De Chlotachario rege tertiam partem fructuum ecclesiis auferre nitente, *ibid.*, 271. — De Merovecho tonsurato et ad basilicam S. Martini aufugiente, *ibid.*, 529. — De Tiberii Cæsaris eleemosynis ex Justini prædecessoris thesauris, *ibid.*, 559. — De pecunia recondita et ab incluso in custodia, qui illam cognovit, revelata, *ibid.*, 540. — De miraculis quæ ad B. Martini sepulcrum apparuerunt, *ibid.*, 525.

De patre Judæo qui Christo Domino ac suis legibus inimico puerum suum in fornacem ardentem projecit, quia ad participationem corporis et sanguinis Dominici cum aliis infantibus accesserat, *ibid.*, 714. — De quodam Judæo imaginem sanctam in ecclesia parieti affixam telo verberante... *ibid.*, 724. — De Chlodoveo, audita Passionis lectione, exclamante : « Si ego ibidem cum Francis meis fuissem in prætorio, injurias Christi vindicassem, »

ibid, 586. — De Cyrola hæreticorum episcopo catholicos vexante, *ibid.*, 193. — De altercatione ipsiusmet Gregorii cum Oppila legato Hispanico, *ibid*, 407. — De Dianæ simulacro quod populus adorabat in monte quo Ulfilaicus basilicam ædificavit. *ibid.*, 458. — De Crucifixi imagine apud Narbonam, *ibid.*, 723. — De Chilperici vitiis, cum se assereret omnium prudentissimum, *ibid.*, 413. — De intemperantia plurium Tornacensium cum invitati fuissent a Fredegunde, *ibid.*, 558. — De luxuria Aviti imperatoris, *ibid.*, 578. — De dissolutionibus Childerici, *ibid.*, 579. — De intemperantia et libidine Dagoberti regis, *ibid.*, 644. — De Albino provinciæ Massiliensis rectore, *ibid.*, 306. — Quod Gundebaudus converti voluerit et clam ut chrismaretur petierit, *ibid.*, 230. — De Avito episcopo perplures Judæos convertente, *ibid.*, 526. — De Richardi regis conversione, *ibid.*, 493. — De quodam Chuno coronam sepulcri S. Martini violenter arripiente, *ibid.*, 915. — De corona velut naturali in capite Nicetii. *ibid*, 1098.

De Charegisilo Sigeberti regis cubiculario qui tam levis fuit opere quam gravis cupiditate, LXXI, 514. — De Chilperico adulatorem Aetium increpante. *ibid.*, 535. — De Chilperico quemdam episcopum adulante, *ibid.* — De Nantino comite excommunicato et absoluto, *ibid.*, 552. — De quodam clerico Ætherium episcopum occidere machinante, *ibid.*, 403. — De associatione Guntchramni, Childeberti, Brunichildis et Audelai, *ibid.*, 497, 501. — De omnium indifferentia in Chilpericum regem, *ibid.*, 414. — De Justiniani et Ætherii concordia, *ibid.* — De homine in turri recluso militibus cum ex ea expellentibus, vera eventu prædicente, *ibid.*, 577. — De quodam cive Bituricense demente facto insidiis diaboli, *ibid*, 536. — De dæmone qui per invidiam ulcera corporibus humanis immittit, *ibid.*, 459. — De visionibus quibus donati fuerunt abbas Sancti Aviti et Chilpericus rex, *ibid.*, 432. — De S. Martini apparitione cuidam diacono, *ibid*, 459. — De signis ostensis per duas noctes legatis Guntchramni, *ibid.*, 460. — De sanguine qui apparuit in incula civitati Venetiæ proxima, *ibid.*, 465. — De B. Germani apparitione quosdam salvantis in incendio per urbem Parisiacam grassante, *ibid.*, 473. — De prodigiis circa tempus Childeberti, *ibid.*, 483. — De apparitione urbis Antiochiæ destructionem nuntiante, *ibid.*, 555. — De Arvatio Tungrorum episcopo responsum e cœlo habente de ingressione Chunorum in Gallias, *ibid.*, 577. — De apparitionibus variis miraculosis in cœlo sub rege Theuderico, *ibid.*, 617. — De Cantini episcopi avaritia, *ibid.*, 276. — De Ætherio ad episcopatum redeunte, *ibid.*, 404. — De Judæo sceleste ab injurioso interfecto, *ibid.*, 430. — De Claudii avaritia reginam Fredegundam adeuntis, ut ab ea munera obtineat, *ibid.*, 440. — De Chlodovecho baptismum a S. Remigio recipiente, *ibid.*, 226.

De Prisco Judæo incredulo, LXXI, 573. — De sancti Martini reliquiis, *ibid.*, 511. — De Maroveo Pictaviensi episcopo clericos in partes Orientis mittente ad conquirendas reliquias ligni Dominicæ crucis, ac sanctorum apostolorum cæterorumque martyrum, *ibid.*, 518. — De reliquiis sanctorum ab urbe Roma allatis a quodam diacono tempore Childeberti regis, *ibid.*, 527. — De Gregorio diacono qui post reliquiarum raptum ad pontificalis gratiæ officium consecratus est, papaque Urbi datus, *ibid.*, 529. — De Radegundæ reginæ devotione in cruris Dominicæ et sanctorum martyrum reliquias, *ibid.*, 709. — De miraculis per virtutem reliquiarum sanctæ Mariæ Virginis et aliarum monasterii Hierosolymitani, *ibid.*, 715. — De sepulcro Joannis apostoli et evangelistæ manna in modum farinæ eructante ex qua beatæ reliquiæ salutem morbidis præstant, *ibid.*, 730. — De viro Aridio qui per reliquias S. Clementis episcopi et martyris aquas ad quemdam fontem reverti obtinuit, *ibid.*, 738. — De quadraginta et octo martyribus qui suas reliquias colligi petierunt, quia nullus ex ipsis, ut aiunt, periit, *ibid.*, 751. — De uno militum Chrodieldis qui cum abbatissam jamjam gladio occisurus erat ipse ab alio cultro percussus est, *ibid.*, 544. — De sarchophago plumbeo S. Bartholomæi apostoli in mare projecto et in insulam Liparis adducto, *ibid.*, 734. — De Felice Nolano episcopo per telas aranearum divinitus e morte servato, *ibid.*, 796. — De Guntchramno reddi jubente quæ injuste a Chilperico ablata fuerant, *ibid.*, 427. — De Marco referendario qui post congregatos de spoliationibus thesauros subito lateris dolore detentus, caput totondit et pœnitentiam accipiens spiritum exhalavit, *ibid.*, 398.

De pœnitentia Prætextati episc., LXXI, 426. — De quadam puella reclausa monasterii Pictaviensis quæ egressa per murum et permultum in abbatissam iracunda, mox omnino conversa rediit et pœnitentiam egit, *ibid.*, 520. — De Gregorii diaconi oratione ad plebem ut agat pœnitentiam, *ibid.*, 528. — De pœnitentia Ninivitarum, *ibid.* — De pœnitentia Chrodieldi et monachabus ejus partium injuncta. *ibid.*, 549. — De Justiniani et Tiberii reconciliatione, *ibid.*, 547. — De Æga qui inter cæteros primates prudentius agens, cunctis erat præcellentior, *ibid.*, 637. — De Sigismundo filium Sigiricum necante, *ibid.*, 244. — De Siagrii et Sirivaldi prava agendi ratione, *ibid.*, 267. — De Leudasie comite insidias Fredegundi tendente ut ejus filios gladio trucidet, *ibid.*, 528. — De Guntchramno duos Magnacharii filios gladio interimente, *ibid.*, 532. — De Salomii et Sagittarii sacerdotum cædibus, homicidiis, sacrileglisque, *ibid.*, 540. — De Marachario ab inimicis ob præclara facta crudeliter necato, *ibid.*, 551. — De Nantino Marachario mortem vindicante in quemdam præsbyterum accusatum criminis hujus, *ibid.*, 552. — De assiduitate Salvii orationis exercitio, *ibid.*, 418. — De Eupheonii et aliorum comitantium orationis vi et efficacia, *ibid.*, 436. — De Theodori episcopi sanctitate, *ibid.*, 455. — De viro et muliere orantibus flammas non metuentibus dum cellula combureretur, præmunitis firmissima spe de virtute B. Martini qui eos salvaret, *ibid.*, 473. — De ecclesiis in urbe Parisiaca ab incendio servatis, cum domibus vicinis, *ibid.*, 473. — De Massiliensi episcopo qui, lue grassante, cessationem calamitatis obtinuit intercessione sancti Victoris Massil. episc, *ibid.*, 505.

De Ingobergæ reginæ immensis charitatis et pietatis exercitiis, *ibid.*, 505. — De prædicationibus Gregorii diaconi, *ibid.*, 529. — De Chrotechilde regina incessanter ad limina sancti Martini Turonensis orationibus et vigiliis pervacante, *ibid.*, 588. — De beato Columbano episc. et Theuderico rege, *ibid.*, 624. — De quodam sacerdote, qui dum urbs Vasatensis obsideretur, omnes ad orationem hortabatur, *ibid.*, 717. — De Aetio inter hostes pugnante et de uxore sua Dominum pro eo deprecante, *ibid.*, 199. — De sancto Modesto catenis in cippo vincto et oratione ad Dominum facta, basilicam Sancti Medardi mirabiliter introducto, *ibid.*, 567. — De rege Chilperico et Prisco Judæo, *ibid.*, 575. — De sancti Hospitii morte placida, *ibid.*, 578. — De Eulalio a matre reprehenso, *ibid.*, 535. — De odiis Chilperici et Francorum, *ibid.*, 665. — De Guntchramno Rosone a regina veniam petente per episcopos, *ibid.*, 487. — De Fronimio episcopo Vindensi et Leuvichido rege, *ibid.*, 504. — De odio Fredegundæ in filiam, *ibid.*, 512. — De Wadone, conjuge et filio, *ibid.*, 513. — De Adalulfo Longobardonensi et regina Gundebergæ, *ibid.*, 658. — De sancto Ambrosio super altare obdormiente et expergefacto respondente : Nolite turbari; Martinus obiit, et ego funeri ejus obsequium præstiturus sum, *ibid.*, 919. — De Maroveo episcopo, qui a Guntchramno captivus factus, unum sacrum calicem aureum in numismata redegit, seque et populum redemit, *ibid.*, 431. — De largitionibus in sancti Martini honorem a parvulo, si quid numismatis in manus haberet, *ibid.*, 457. — De præsagio nativitatis Childeberti, *ibid.*, 451. — De Childeberto baptizato in sancto Pentecostes die et ad solium evecto in die nativitatis Domini, *ibid.*, 452. — De morte felici in festo Domini sancti Martini Turonens. episcopi, *ibid.*, 184.

De Clodovei morte apud Parisios, LXXI, 240. — De Marcatrudis concubinæ calamitatibus, *ibid.*, 288. — De Amato patricio cum Longobardis prælium committente et terga vertente, *ibid*, 304. — De Chrodoberto rege miserabili exitu, *ibid.*, 512. — De Juliano monacho neque vino neque pulmento utente, *ibid.*, 295. — De Sunniulfi monachorum abbatis simplicitate et charitate, *ibid.*, 296. — De monacho, post miraculum suis precibus obtentum verberibus percusso superioris jussu, ad vanam ab eo amovendam gloriam, *ibid.*, 297. — De Guntchramno sanctorum loca et Sancti Aviti abbatis basilicam invisente, *ibid.*, 450. — De Chrodieldis arte et fallaciis, *ibid.*, 515 — De monacho ab abbate multis opprobriis reprehenso ne nimis gloriaretur, cum illustris et potens esset in oratione, *ibid.*, 857. — De Augusto abbate duo monasteria gubernante, *ibid*, 887. — De sanctitate Aridii, *ibid.*, 1122. — De legato Hispanico se catholicum esse dicente et in missa nec pacem cum catholicis faciente, nec cum eis de sacrificio communicante, *ibid.*, 406. — De missis celebratis in urbe Aurelianensi, astante rege Guntchramno, *ibid.*, 449, 455. — De Rauchingi uxore, quæ, ipso interfecto, equo ascenso ad basilicam Sanctorum Crispini Crispinianique properavit, *ibid.*, 488. — De beatæ Radegundis exsequiis in urbe Pictaviens., *ibid.*, 906. — De Gregorii diaconi mira abstinentia et inauditis jejuniis ita ut infirmato stomacho vix posset consistere, *ibid.*, 527. — De Joanne Eulalii filio, qui, sua pœnitentia omnes in admirationem induceret, *ibid.*, 536. — De pœnitentia Vinnochi Brittonis,

ibid., 512. — De Hospitii monachi catenis ferreis et cilicio quibus induebatur, *ibid.*, 376. — De Mariano recluso sub arbore defuncto reperto, *ibid.*, 889. — De Ægidio episcopo, Sigibaldo et aliis, *ibid.*, 424. — Quid cogitaverit rex Guntchramnus de Judæorum acclamationibus, quando intraret in urbem Aurelianensem, *ibid.*, 449.

GUIBERTUS Venerab., abb. de Novigento. — De gestis bellicis Christianorum quæ gestis gentilium præcellunt, CLVI, 679.

GUIBERTUS, Gemblacens. abb. — De ipsomet Guiberto, Martino cognominato ob specialem quamdam devotionem et obsequium in sanctum Martinum Turonens. archiepisc., CCXI, 1281. — De Guiberto Martino qui se præbet memorem erga Philippum archiepiscopum Coloniensem de beneficiis ab eo acceptis, CCXI, 1287.

GUICHARDUS, Lugdunens. archiepisc. — De concordia restituta inter Ecclesiam Lugdunensem et Guigonem comitem, CXCIX, 1089. — De Rauchingo et Guntchramno sese obviantibus, LXXI, 487. — De quadam muliere injuste a marito adulterii accusata quam in flumen projectam Dei pietas sub aquis sustinuit, LXXI, 767.

GUILLELMUS, abb. S. Arnulfi Metensis. — De ipsiusmet mira humilitate, CL, 876.

GUILLELMUS DANDINA. — De Hugone de Lacerta milite, pauperum Christi non immemore, ita ut non habentibus ligones et cætera labori necessaria ministraret, CCIV, 1182.

HALINARDUS, Lugdunens. episc. — De ipsius virtutis humilitatis praxi quam servavit quoad vixit, opere etiam charitatis multiplicato, CXLII, 1333.

HAYMO, Halberstat. episc. — De sanctis Innocentibus jussu regis Herodis interfectis, CXVII, 75.

HELINANDUS, Frigidi Montis monach. — De ipsius moribus mutatis mundanis, CCXII, 477.

HENRICUS, Imperator. — De ipsius præcipuis gestis a regni principio ad fundatam ecclesiam Banbergensem, CXI, 60.

HENRICUS DE CASTRO, Albanensis episc. — Quomodo Henricus de Campania comite ad bellum sacrum proficiscitur, CCIV, 215.

HERVEUS, Burdigalens. monach. — De Rainaldo abbate qui exterius tanta dulcedine prominebat ut mellis suavitatem vinceret, CLXXXI, 1723.

HIERONYMUS (S.), presbyter. — Quod solum in præsenti sæculo bonum habemus si Christi carne vescamur et cruore ejus potemur non solum in mysterio sed etiam in Scripturarum lectione, XXIII, 1039. — De Romanorum principum ad fidem Christi transitu, XXIV, 589.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episc. — Quod prophetæ David et Christus humilitatis exempla præbuerunt, IX, 632. — Ebrietatis miseria graphice depingitur, *ibid.*, 687. — De doctrina novæ impietatis Osii, X, 522. — De adoratione quam reddunt in cunis Christo infanti Magi, *ibid.*, 68. — De discrimine inter timorem Dei et timorem hominum, IX, 704. — Quinam sint Arianæ hæresis auctores, X, 716. — Arianæ hæresis virus quam late diabolus protulerit, *ibid.*, 479 *seq.* — Quod Ursacius et Valens non cessent Arianam et Eusebianam hæresim spargere, *ibid.*, 641. — Quod hæretici sint viri sanguinum, IX, 814. — Quod hæretici sint incapaces Spiritus sancti et intelligentiæ Scripturarum, X, 507. — Quod sub hæreticorum consortio pacem plerique mentiuntur, IX, 453. — Quod corona terræ sanctificatæ sit Dominus sanctorum, IX, 422. — De idololatriæ eversione per nominis Dei propagationem inter gentes, *ibid*, 789. — Quod diluvio prima mundi crimina Filius Dei abluerit, *ibid.*, 412. — Quod hæreses nascuntur e Scriptura perperam intellecta, X, 52, 202. — Quod Dei Filii nativitas humana nativitate illustretur, *ibid.*, 224.

HILARIUS. De blasphemia apud Sirmium per Osium et Potamium conscripta, X, 487.

HILARIUS (S.), confessor. — Quod crucis virtute, triplici signo facto super aquas, inundationem coercet, XXXI, 1253

HILARIUS (S.), Arelatens. episc. — De Christi gratiæ efficacia in semetipsum qui Honorati adhortationibus convertitur, L, 1262.

HILDEGARDIS (sancta). — Quod fuerit inter cœnobii montis S. Disibodi cæteras virgines candidæ pietatis doctrinæque subtilis exemplum, CXCVII, 139.

HINCMARUS, Rhemens. archiepisc. — De incantationibus in sponsalia injectis et benedictione ecclesiastica sublatis, CXXV, 717. — De responsione ab ipsomet data Gunthario archiepisc. Coloniensi de uxore Bosonis quæ virum suum reliquerat, CXXVI, 154.

HUGO, Flaviniacens. abb. — De sancto Petro et Clemente tertio qui sunt functi viginti annis sacerdotio, et Romæ urbis episcopalem tenuerunt cathedram, ambo eodem annorum numero, CLIV, 21, 26.

HUGO (S.), Lincolniens. episc. — De ipsius educatione a quodam seniore religioso facta, in sæcularibus, ethnicis et ecclesiasticis disciplinis, CLIII, 945.

HUGO DE S. VICTORE. — De gula, acedia, avaritia, et luxuria, quod sint injuriarum Deo a nobis illatarum ultricia, CLXXV, 776. — Quod viri spirituales de rebus spiritalibus ad invicem colloquuntur ad eradenda inferni mala, CLXXVII, 186.

INNOCENTIUS II, papa. — De litteris, mendaciis et astutiis refertis antipapæ Anacleti, CLXXIX, 699.

INNOCENTIUS III, papa. — De licentia quam ipsemet concessit archiepiscopo Mediolanensi ut in sua Ecclesia ad diaconatum et sacerdotium illos possit promovere qui a summo pontifice ordinem susceperunt, CCXIV, 18. — Qui indulget populo Tarvisin., ut cum parati sint ad satisfaciendum Ecclesiæ pro nece episcopi Bellunens., ab interdicti sententia per Ferrarien. episc. solvantur, *ibid.*, 922. — Quomodo ipsemet hortatur populum Tarvisinum ut redeant ad Ecclesiam et facinora sua emendent, *ibid.*, 555. — Quod confirmat fœdus initum inter Philippum Franciæ regem et Flandriæ comitem, *ibid.*, 117. — Quod confirmat constitutionem cujusdem super fructibus beneficii Ivonis, *ibid.*, 138. — Quod confirmat electionem abbatis S. Dionysii, *ibid.*, 162. — Quod confirmat quos redditus capituli Segontin., *ibid.*, 943. — Idem, de dotationibus ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Palenzano, *ibid.*, 1087. — Idem, de concordia inter episcopum Parisiensem et abbatem Sanctæ Genovefæ inita, CCXV, 33. — De admonitione quam ipsemet fecit abbati, et conventui monasterii Abonen, ut episcopo Lunens. debeant obedientiam et reverentiam exhibere, CCXIV, 38. — De diuturna lite de superioritate et obedientia inter cœnobia Montis Sacri et Calanense a semetipso judicata, *ibid.*, 401. — De admonitione archiepiscopo Arelatensi facta ut abbatem S. Gervasii ad obedientiam atque officium reducat, *ibid.*, 435. — De Friderico Siciliæ rege qui hortatur homines de Montefiascone ut sint obedientes Summo Pontifici, *ibid.*, 734. — De rege Hungarorum illustri quem Papa hortatur ad devotionem sive obsequium apostolicæ sedis, *ibid.*, 971. — De admonitione ad Meganippanum, Serviæ nobilem virum, ut ad fidem catholicam redeat et archiepiscopo Colossensi obedientiam exhibeat, CCXV, 28. — De admonitione nobili viro Petro et populo Venetorum facta, ut ad obsequium redeant, CCXVI, 88. — De correctione quid sit faciendum monasterio Cluniacensi, de abbate et monachis, *ibid.*, 86. — De monitione data quibusdam ad correctionem faciendam in monasterio de Vaugadilia, *ibid*, 801. — De correctione clericorum et aliorum, *ibid.*, 1143.

ISAACUS DE STELLA. — De Alcharo, quod artes liberales cum pietate coluerit, in abbatia Clarævallensi, fueritque peritissimus, CXCIV, 1687.

ISIDORUS (S.), Hispalens. episc. — De Redempto clerico pœnitentiam agente, LXXXI, 50. — De mira fidei catholicæ propagatione, insania Arianorum debellata, reverendo doctore Leandro adjuvante, LXXXII, 29.

IVO (S.), Caruot. episc. — De ipsiusmet liberalitate erga Sancti Quintini abbatiam, CLXI, 10.

JOANNES Belethus, theolog. Parisiens. — Narratur de illo quod fuerit gemma theologorum, CCII, 9.

JOANNES DE BELMEIS, arch. Lugdun. — Quod ipse abdicato sponte episcopatu, monasticam vitam in abbatia Clarævall. amplexus est, CCIX, 877.

JONAS, Elnonens. abb. — De Herchantrude quæ in tenera ætate tanta sustinuit flagella, ut ipsius patientia in pœnis patientiæ Jobi æquiparari posset, LXXXVII, 1073.

JONAS, Aurelianens. episc. — De mendacio fugiendo, CVI, 227.

LACTANTIUS Firmicus. — Quod in adorationis ritu manus ad os admoveri solita sit, VI, 135. — Quod non solum imagines, sed et simulacra gentium urbiumque subactarum præferuntur et exhibentur in funeribus imperatorum, *ibid.*, 559. — Quod inter angelos alii sunt custodes, et alii perditores hominum, *ibid.*, 332. — De sacrilegiis et dictis in Deos jocularibus Dionysii Siciliæ tyranni, *ibid.*, 273. — Quod ethnicorum pietas solum falsa esse potuit, *ibid.*, 581. — Quod ludorum celebrationes sunt deorum festa, et ob eorum natales dedicationes templorum fiunt, *ibid.*, 712. — De duabus virtutibus, innocentia et patientia, quæ præcipuæ et maximæ sunt in viro bono, et sapiente, *ibid.*, 701. — Quod miles quidam recens occisus Pompeii rogatu in vitam sit revocatus, *ibid.*, 778. — De baptismo olim collato in magno Sabbato ante Paschum aut in Sabbato ante Pentecostem, VII, 617. — Quod Christi militibus sint paratæ coronæ post victoriam, *ibid.*, 704, 705.

LAMBERTUS, Atrebatens. episc. — De gestis Atrena-

tensium sub Urbano papa, excusso Cameracensium subjectionis jugo, et antiqua dignitate acquisita, CLXII, 627.
LUCIFERUS, Calaritan. episc. — De Constantio imperatore qui sacrilegium exercebat etiam in Christum, eum negando, VI, 273.
MAMERTINUS. — De istius adulatione erga Julianum Augustum, XVIII, 415
MARTINUS I (S.), papa. — De Theodoro episcopo qui hæreticorum furorem represserat, LXXXVI, 63.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt. — De ipsomet ad presbyteratum elevato, et in monasterio sub regula B. Augustini vivente, CCVIII, 15.
MAXIMUS (S.), Taurinens. episc. — De Dei amore per fidem et Salvatoris desiderium accendendo, LVII, 676.
MILO, monachus. — Quod Gaudenses a S. Amando ad fidem sunt adducti, CXXI, 945.
NOTKERUS, S Galli monach. — De Natali apostolorum Philippi et Jacobi, et de eorum vita, CXXXI, 1074.
NOVATUS, catholicus. — Quod quisque alium sibi esse superiorem credat, non facit nisi perfectam humilitatem habet, XVIII, 67.
ODALRICUS, Rhemens. archiepisc.— De anathemate et excommunicatione contra fures sacrilegos, CXXXIII, 965.
ODO DE SOLIACO, Parisiens. episc. — De Petro præcentore et diacono male sentientibus de modo consecrationis panis et vini in Eucharistia, CCXII, 48. — De festo Fatuorum in Kalendis Januariis, *ibid.*, 49. — De donationibus Ecclesiæ Parisiensi factis, *ibid.*— De ipsiusmet liberalitate ut concursus major fieret ad festum S. Stephani, *ibid.*, 50.
OPTATUS (S.), episc. — De triplici sacerdotii gradu, quod diaconi in tertio, presbyteri in secundo gradu sint constituti, et quod episcopi apicem sacerdotii teneant, XI, 910.
ORDERICUS VITALIS. — De facinoribus Herodis in Christianos, præsertim in Joannem Baptistam, in Jacobum et Petrum, CLXXXVIII, 112. — De pietate et laudabili agendi modo Guillelmi regis, maximeque in ministros Dei, *ibid.*, 522. — De Rannulfo clerico, qui Rufi regis familiaritatem adeptus est, et super omnes regios officiales ingenuosis accusationibus et multifariis adulationibus a rege magistratum consecutus est, *ibid.*, 580. —De variis eventibus in Anglia, Northmannia et Burgundia, *ibid.*, 94. — De variis eventibus aliis inter Francos et Northmannos et præsertim de Roberto qui rebellavit contra Willelmum, ducem Northmannorum, et veneno interfectus defunctus est, *ibid.*, 261. — De fulmine in ecclesia plebem prostrante, *ibid.*, 377. — De Guillelmo duce Northmannorum ad Anglos transfretante et sese rege constituente, *ibid.*, 451. — De variis in diversis locis eventibus, *ibid.*, 579, 647, 789.
PALLADIUS (S.), Antissiodor. episc. — De tribus basilicis ab ipsiusmet exstructis cura, LXXXVII, 215.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corb. abb. — De passione Rufini et Valerii, CXX, 1490.
PATRICIUS (S.), Hibernorum apostolus. — De confessione veritatis catholicæ ab ipsomet facta in terra alienigena, postquam Dominus aperuisset illi sensum incredulitatis et toto corde suo ad Dominum conversus fuisset, LIII, 801 *et seqq.*
PAULINUS (S.), Nolanus episc. — Quod confessionis nomine intelligatur locus quo conduntur apostolorum corpora, LXI, 848.
PAULUS OROSIUS. — De parricidio Danaidum deque Perseo Asiam depopulante, XXXI, 718. — De diversorum regnorum collatione et vicissitudine, XXXI, 745.
PAULUS, Viredunens. episc. — De Ecclesia Virodunensi quæ sic rebus destituta erat ut non sufficeret alendis clericis cultui divino necessariis, LXXXVII, 213.
PETRUS, Blesensis episc. — Quod mos lugendi vita defunctos sit pietatis, si sit moderatus, CCVII, 3. — Ipsemet nepotem consolatur de avunculi obitu in incendio, probatque hujus vitæ afflictiones divini amoris in nos esse signa, *ibid.*, 36. — De Anselma sanctimoniali, ut monasticum institutum complexa expugnet omnes carnis et mundi tentationes, castitatisque thesaurum fortiter tueatur, *ibid.*, 113. — Sanctimonialem quamdam laudat quod castitatem Deo in religione consecratam servaverit, etc., *ibid.*, 114. — De ipsomet monachorum preces implorante, ut digne sacerdotio initiari possit causasque reddente cur illud hactenus refugerit, *ibid.*, 415.
PETRUS CANTOR. — De ipsomet quod morum honestate pondus et gravitatem suæ doctrinæ contulerit, cum esset tanquam lilium inter spinas, rosa inter urticas, thus redolens in diebus æstatis, et quasi cœlestis tuba et Dominici tharista, CCV, 11;
PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Quod adulatio sit postrema dæmonis tentatio, LII, 276. — De satisfactione ad mortem duratura, *ibid.*, 544.
PETRUS DAMIANUS, cardinal. — De correctione fraterna non omittenda, CXLIV, 276. — De dilectione proximi, *ibid.*, 278.
PETRUS LOMBARDUS. — De humilitate Philippi Ludovici Crassi filii, CXCI, 9.
PETRUS Venerabil. Cluniacens. abb. — De Petro Mauricio cognitione scientiarum humanarum et divinarum illustri, CLXXXIX, 9.
PETRUS DE RIGA. — De ipsius senectute et aurora, CCXII, 13.
PETRUS BERNARDUS DE CORILO, Grandimontens. abb. — De ipsomet qui fuit prius miles uxoratus, deinde cœnobita, et postea presbyter ordinatus est, CCIV, 1163.
PHILIPPUS DE HARVENG, Bonæ Spei abbas. — De Amando in officium prædicationis episcopo ordinato, CCIII, 1246.
PHŒBADIUS, episcop. Eginn. — De Arianorum blasphemiis, XX, 16.
PIRO, Tullens. episc. — De ipsius institutione in litteris ab Annone Coloniens. archiepiscop., CLVII, 415.
PROSPER (S.), Aquitanus episc. — De modo cognoscendi ecstasim, cum pavor accedit, LI, 331.
RABANUS MAURUS, Moguntin. archiep. — De Paulini ortu, deque ipsiusmet Rabani nativitate, CVII, 9. — De natali B. Mariæ Virginis, CX, 84. — De Jeremia propheta diei suæ nativitatis maledicente, CXI, 962. — De judicio Salomonis erga mulieres de infantibus disceptantes, CIX, 126. — De Cœna Domini, CXII, 31. — De B. Martha quæ sororis suæ animam in cœlos ab angelis ferri vidit, CXII, 1503.
RATHERIUS, Veronens. episc.—De dapibus paschalibus et de agno paschali qui earum figura erat, CXXXVI.720.
REGINO, Prumiens. abb. — Rex Guntchramnus, cum quodam die venatum in silvam isset, gravi somno depressus obdormivit. Aliquantulum post, e somno excitatus, miram se visionem vidisse testatur, asserens se quemdam fluvium in ponte ferreo transivisse, etc., CXXXII, 31.
REINERUS, monachus. — De ipsius adulatorum odio, CCIV, 9
RICHARDUS DE S. VICTORE. — De Achardo Abrincensi episcopo, vitæ integritate et eruditione multiplici florente, qui in humanioribus litteris adolescentiam, in philosophia juventutem, et in theologia maturiorem ætatem ita collocavit, ut in singulis singulares fecerit progressus, CXCVI, 1371. — De domno Hervisio abbate S. Victoris, in cujus reverentiam monachis Alexander III papa præscripsit, *ibid.*, 1375.
ROBERTUS, Francor. rex. — De tribus Responsoriis ab ipsomet compositis pro Officio Nativitatis B. Mariæ Virginis, CXLI, 901.
RUFINUS, Aquileiens. presbyt. — De viro venerabili, Hor nomine, quod cum ad eum apud Thebaidem dæmones venissent sub habitu angelorum, is qui cæteris rex haberi videbatur ad eum dicebat : « Implesti omnia, superest ut adores me, » XXI, 406.
RUPERTUS, Tuitiens. abb. — De incendio oppidi Tuitii ætate ipsiusmet viso, CLXX, 535. — De blasphemia Arii hæretici presbyt. in papam Alexandrum, CXVI, 1122. — De zelo Dei ad Ecclesiam suam, ut electi petant a Deo cum majori instantia, CLXVIII, 230.
HUGO DE S. VICTORE. — De Judæa in quantum « confessio » interpretatur, sicut Hierosalem « pacis visio, » CLXXVI, 1132.
SIGEBERTUS, Gemblacens. abbas. — De gestis vel factis abbatum Gemblacensium, CLX, 595. — De liberalitate et generositate Vicberti, qui ecclesiis et pauperibus omnia sua bona erogabat, CLX, 666.
STEPHANUS, abb. et episcop. — De ipsomet a prima juventute ad pietatis exercitia formato, CCXI, 205. — De quodam simoniace ordinato, *ibid.*, 544. — De ipsomet suum devovente obsequium de Viviano cardinali, *ibid.*, 554. — De Joannis decani homicidio, de quo planctus magnus fuit in Ecclesia Aurelianensi, *ibid.*, 509 — De abbate S. Germani a Pratis ab interfectione cujusdam scholastici excusato, *ibid.*, 471. — De episcopo Suessionensi facultatem ei tribuente in sua diœcesi ministrandi confirmationis sacramentum, *ibid.*, 473.
STEPHANUS, Tornacens. episc. — Quod petierit ab episcopo Suessionensi facultatem ministrandi Marisiaci confirmationis sacramentum, CCXI, 473.
SULPICIUS SEVERUS. — Quomodo ipse aversatus sit vitæ præsentis mala gaudia, et novam vitam amplexatus fuerit, XX, 81.
SYMMACHUS — De ipsius immenso amore in patrimonium, XVIII, 312.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyter. — Non scandalizari quemquam oportere, si aliquis fidelis, si etiam martyr lapsus a regula fuerit, quia ex personis non probatur fides sed ex fide personæ probantur, II, 14 *et seqq.* — De coronamentis apud paganos usitatis, nec a Christianis admittendis, *ibid.*, 85. — Quibus et quam variis horrendisque cruciatibus Christiani ab ethnicis torquerentur et trucidarentur, I, 964.— Quod sanguis martyrum habuerit ad persuadendum vim majorem quam eloquentia oratorum ethnicorum, *ibid.*, 966. — De S. Bonifacii martyrio, I, 619. — De his qui se gladio confecerunt, animo suo ducti, ut Lucretia, Mutius, Regulus, etc., I, 625, 626. — De reatu originis Iudorum idololatriæ imputato cum testimoniis posteritatis subsecutæ, I, 636, 637. — De idololatria, I, 666. — Quod angelorum et dæmonum nomen cognitum fuerit gentilibus poetis, philosophis et vulgo indoctorum hominum, I, 867. — De gigantibus filias hominum concupiscentibus, I, 870. — Quantum a jejuniis Christianorum aberant pagani, I, 939. — De sacris Christianorum synaxibus, I, 948. — Quanta insulsitate Romani venditaverint se in deos pietate meruisse totius mundi imperium, I, 1121, 1123. — Quod per centum septuaginta et amplius annos Romani sine simulacris deos suos coluerint, I, 1139. — Quam absurde simulacra bestiarum Libero, Cybele, etc., applicata sint, I, 1151. — De ethnicis sacris quibusdam per lavacrum initiatis, I, 1204 *et seqq.* — De pœnitentiæ necessitate ad salutem lapsis post baptismum, I, 1242. — De patientia exemplis comprobata prophetarum, apostolorum, Isaiæ et S. Stephani, I, 1270.

THOMAS (S.), Cantuariens. episc. — De ipsius summa humilitate cum ad dominum regem accederet, CXC, 26.

THOMAS Cisterciens. cardinal. — De Joanne Algrino, qui ob doctrinam suam doctor theologus factus, probis moribus accedentibus, Ecclesiæ Ambianensis decanus factus fuit, CCVI, 11.

URBANUS II, papa. — De Gebehardo episcop., quod fuerit maxime laudandus quod inter episcopales curas regularis vitæ fervorem et zelum quem sub Willelmo abbate Hirsaugiæ hauserat, nunquam intermiserit, CLI, 52.

VALERIUS (S.), abb. — De Maximo monacho qui visionem refert de paradisi amœnitate et de inferni lamentis, LXXXVII, 431. — De Bonello monacho cui revelatio inferni facta est, *ibid.*, 433.

VENANTIUS FORTUNATUS. — De Leontio Burdigalensi episcopo qui in basilica S. Vincentii martyr. extruenda et ornanda tantam liberalitatem ostendit, LXXXVIII, 73.

VICTOR, Turonens. — De Eutychete presbytero et archimandrita hæresim prædicante, LXVIII, 941.

VICTOR II, papa. — De sacrilegio quod commisit quidam subdiaconus, immittendo venenum in sacrum calicem ipsiusmet Victoris papæ, CXLIII, 802.

ZACHARIUS CHRYSOPOLITANUS. — De ipsomet nunquam egresso de monasterio Præmonstratensi, ubi studio constanter se dedit, CLXXXVI, 10

ZENO (S.) — De honore habito imaginibus principum, et de pœnis in violatores earum latis, XI, 276. — Quod inter cæremonias baptismi denarius tradebatur, *ibid.*, 360. — Quod contra animæ immortalitatem disseruerint Epicurus, Democritus, etc., *ibid.*, 575. — Quod gentes ad mortuorum sepulcra libantes animarum immortalitatem significarunt, *ibid.*, 572. — De animæ Samuelis evocatione, *ibid.*, 576. — De obstetrice quæ virginem invenit Deiparam, X, 415.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach. — De Gallo abbate dæmonum phantasmata in specie mulierum expellente, CXIV, 988.

CLXV.

INDEX SENTENTIARUM MEMORABILIUM

EX SS. PATRIBUS EXCERPTARUM,

QUÆ PRÆSERTIM AD VIRTUTES ET AD VITÆ CHRISTIANÆ INFORMATIONEM PERTINENT, ORDINE RERUM CONCINNATUS ALPHABETICO.

(Aliquando lector ad numeros crassiores textui insertos revocatur.)

MONITUM.

Perutile nobis visum est, specialem delineare Indicem, quo exquisitissimæ et breviores SS. Patrum sententiæ, lectoribus christianis, in ædificationem, et informationem vitæ, describerentur. Illud synopticum opus, quasi morale promptuarium quoddam, offerre pergratum habemus. Hinc divini eloquii prædicatores, et quicunque regimen animarum susceperunt, saluberrimæ doctrinæ, fidei et pietatis consilia, paucis et præclaris verbis depromere poterunt. Indicem hunc juxta verborum ordinem alphabeticum exhibemus.

A

ABNEGATIO. — Abnegatio sui ad placendum Deo necessaria, S. Bernardus, CLXXXII, 285. — Abnegemus nos ipsos quales peccando non facimus, et maneamus quales per gratiam facti sumus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1567. — Qui se ipsum abnegat, ipse justus, ipse dignus Christi est, S. Ambrosius, XVI, 38.

ABSENTIA. — Non multum perdit absentia qui jugibus litteris jungitur, S. Hieronymus, XXII, 937.—Absentia corporum non obest, ubi fuerint corda sociata per fidem, S. Petrus Chrysol., LII, 32. — Absentes non censentur, quorum animus ab alterutra charitate non discrepat, S. Gregorius Magn., LXXVII, 659. — Absentibus non detrahendum est, sed in faciem objurgandi, S. Petrus Damian., CXLIV, 75.

ABSOLUTIO. — Cui absolvi potest, qui nec sibi innocens est? S. Ambrosius, XVI, 38. — Deus reum non absolvit, sed peccata donat converso, S. August., XXXVIII, 152. — Absolvitur quisque tanto celerius, quanto a semetipso vivacius damnatur, Cassiodorus, LXX, 559. — Absolutionem non meretur peccatorum, qui spe remissionis peccatis addit peccata, S. Anselmus, CLVIII, 546.

ABSTINENTIA. — In nullo magis procuratur Dei clementia, quam abstinentia populi, Tertullianus, II, 962. — Abstinentia multo melius est quotidie parum, quam raro satis sumere; S. Hieronymus, XXII, 289. — In abstinentia non immunditia obsonii timenda est, sed immunditia cupiditatis, S. Augustinus, XXXII, 798. — Abstinentia rerum terrenarum sæpe facilior est quam moderatus usus, id., XXXVII, 590, 592. — Abstinentia est prima hominis medicina, si fit cum eleemosyna, S. Petrus Chrysol., LII, 41. — Per abstinentiam, carnis vitia, non caro est exstinguenda, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 675. — Abstinentia hypocritarum inanis, *ibid.*, 277. — Abstinentiæ probatio, castitas perfecta, *id.*,

LXXIX, 266 — Abstinentiam habere non potest corporis, qui mentem non replet spiritualibus cibis, *ibid.*, 503. — Abstinentia vitiorum potior quam ciborum, S. Bernardus, CLXXXII, 834. — Abstinentia illa grata est Deo, quæ non solum mala fugit, verum et licita alia cum modo sumit, alia, contemplando Deum, omnino dimittit, Robertus Pullus, CLXXXVI, 84. — Cum a licitis abstinetur, facilius illicitis resistitur, S. Leo Magn., LIV, 553.

ABUNDANTIA. — Abundantia ibi, ubi satietas, S. Ambrosius, XVI, 10. — Abundantia in paradiso vera, abundantia post peccatum quæ est? ærumna et calamitas, S. Augustinus, XXXV, 224. — Abundantia terrenarum, mentium oculos premit, V. Gerhohus, CXCIII, 207.

ABYSSUS. — Abyssus in corde bono et in corde malo, sed hæc Deo nuda sunt, S. Augustinus, XXXV, 1749.

ACCESSIO. — Accedimus ad Deum, vel recedimus ab eo, non loco sed conscientia, non vehiculo sed animo, non pedibus sed affectibus, S. Augustinus, XXXV, 1871.

ACCUSATIO. — Insontem accusare est crimina facere, S. Petrus Chrysol., LII, 175. — Accusatio festiva iniquitatis propriæ post commissum peccatum, signum magnum salutis, Adamus Scotus, CXCVIII, 179. — Qui seipsum accusat, et in suam sævit injustitiam, justus est, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1234.

ACTIO, ACTUS. — Tota hominis actio bona, est converti ad Deum, S. Augustinus, XXXIV, 382. — In omni motu actionis, et initium et finis debet attendi, id., XXXVIII, 200. — Quod fit a te, Deus facit in te; nunquam fit a te, quod non ipse Deus facit in te; sed aliquando facit in te quod non fit a te, id., XXXVI, 590. — Activa vita prius et ubertus fecundatur, id., XXXIX, 640. — Nemo melius ordinat quid agat, nisi qui pariter non agere quod divina potestate prohibetur, quam cupidior agere quod humana cogitatione meditatur, id., XXXVII, 516. — Quid egeris, bene age, et Deum laudasti, id., XXXV, 541. — Actus boni clamorem suum habent, Cassiodorus, LXX, 22. — Dominum laudat qui se probabili actione commendat, *ibid.*, 385. — Actio bona ut sit dignior, debet videri agenti ipsi indigna, S. Gregorius Magn., LXXVI, 146. — Actionis finem nequius obsidet diabolus, si in exordio non deceperit, V. Gerhohus, CXCIII, 207. — Actus nostri omnes Christo vel socio vel teste faciendi, S. Maximus Taurin., LVII, 297.

ADHÆSIO. — Adhærere Deo quantum bonum est; beatissimum est, dilectione, amore, charitate, S. Augustinus, XXXII, 1322. — Adhæret Domino qui præcepta voluntatis ejus facere semper studet, S. Gregorius Magn., LXXIX, 178. — Adhærere Deo, et ponere in eo spem, semper bonum est, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 622. — Adhærens Deo, unus cum eo spiritus est, S. Bernard., CLXXII, 181. — Adhærentis Deo quanta felicitas, *ibid.*, 411, 412.—Adhærentes et qui semper et beate est, semper esse et beate esse possumus, id., CLXXXIII, 36.

ADJUTOR, ADJUTORIUM. — Deo desinente ab adjutorio, laborare potes, vincere non potes, S. Augustinus, XXXV, 1424. — Adjuvat Deus ut faciamus ejus jussa a quo speramus promissa, id., XXXVI, 1669. — Non est durum et grave quod imperat, qui adjuvat ut fiat quod imperat, *ibid.*, 584. — Adjuvare imbecillem charitatis est, potentem elationis, S. Gregorius Magn., LXXVI, 545. — Ad utorium alienum requirit, qui intus hostem habet, S. Petrus Chrysol., LII, 171.

ADOLESCENTIA. — Lubricum est adolescentiæ iter, S. Hieronymus, XXII, 19. — Adolescentiæ stultitia est copulata, id., XXIV, 424. — Adolescentes paucissimi sunt, qui ab ineunte ætate, nulla damnabilia peccata committant, S. Augustinus, XXXVIII, 750.

ADULATIO, ADULATOR. — Adulatores sicut lac in secundis blandi, velut coagulum in adversis acerbi, S. Hilarius Pictav., IX, 533. — Magis amandus objurgator severus quam adulator ungens caput, S. Hieronymus, XXII, 501. — Adulari malis propter potentiam, et bonos despicere propter inopiam, vulgatum est vitium, id., XXVI, 82. — Adulatio est fallaci laude seductio, S. Augustinus, XXXVI, 1561.—Comes est omnibus malis, id., XXXV, 142. — Adulatio oleum peccatoris, *ibid.*, 1824. — Adulantium linguæ alligant animas in peccatis; delectat enim facere ea in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudator auditur, *ibid.*, 126. — Magis amat objurgator sanans quam adulator ungens caput, id., XXXIII, 114. — Adulatores latentes scopuli, id., XXXVI, 1835. — Omnes vendunt oleum, *ibid.*, 2550. — Adulatores dicuntur sepelire mortuos suos, S. Greg., Magn., LXXVI, 225. — Sunt olei venditores, *ibid.*, 1478. — Adulationes excæcant oculos interiores, S. Petrus Damian., CXLIV, 76. — Adulari nescit contemptus munerum, Petrus Cantor, CCV, 58. — Adulatio oleum est simul et maledictio, *ibid.*, 114. — Adulatio pauperes fugit, divites sequitur, *ibid.*, 115. — Adulator omnis est proditor, *ibid.*, 117. — Adulatores sæpe virtutes in vitia convertunt, et vitia in virtutes, Alanus de Insulis, CCX, 311. — Melior est severa justi misericordia quam blanda adulatio peccatoris, S. Prosper Aquit., LI, 507.

ADVERSA, ADVERSITAS. — In adversis agendæ sunt Deo gratiæ, S. Hilarius Pictav., IX, 331. — Sine adversario nulla est corona victoriæ, S. Ambrosius, XVI, 840. — Adversarius occultus grande malum, S. August., XXXVIII, 20. — Adversarius est voluntati tuæ sermo Dei, donec fiat auctor salutis tuæ, id., XXXVI, 636. — In adversis magis cogitant amatores hujus sæculi evadere unde angantur, quam capere unde curentur, id., XXXIII, 958. — Adversitas donum est admonentis Dei, *ibid.*, 957. — Adversitas quælibet temporalis facile toleratur, ut æterna pœna vitetur, æterna quies comparetur, id., XXXVI, 444. — Adversitas nulla frangit quem felicitas nulla corrumpit, id., XXXV, 1058. — Adversitas et prosperitas, utraque cavenda est, ista ne corrumpat, illa ne frangat, *ibid.*, 1824. — Magis timendum si nullas aut leves patimur adversitates, id., XXXVI, 1813. — Adversa vel corrigunt vel probant, S. Leo Magn., LIV, 40. — Adversitas fit prospera justis, qua tuti a vanitate reddantur, S. Gregorius Magn., LXXVI, 251, 851. — Qui recta agit et adversa sustinet, laborat in adversitate, sed in gloria consummabitur, *ibid.*, 551. — Adversa sunt ferenda exterius fortiter, et interius clementer, *ibid.*, 710. — Qui nulla prospera appetit, adversa nulla pertimescit, *ibid.*, 717. — Adversitas aliquando utilis sicut tempestas, id., LXXVII, 519. — Studium bonæ operationis ipsa adversitas augeat, *ibid.*, 876. — Eruditi adversitatibus, intellectum Dei subtilius invenimus, *ibid.*, 895. — Spe hæreditatis æternæ gaudeant, qui adversitate humiliantur, *ibid.*, 78. — Nec adversis frangi, nec prosperis debemus elevari, *ibid.*, 662. — Qui ex carnis blandimento multa peccavimus, ex carnis afflictione purgamur, *ibid.*, 1114. — Adversa sæculi potenter tolerant, qui sola cœlestia amant, id. LXXIX, 233. — Adversitatum stimulis tangit Deus nolentes voto proprio corrigi, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 264. — In adversis, tanto judicem exspectamus leniorem quanto nunc illum patienter sustinemus severiorem, S. Anselmus, CLVIII, 518. — Adversa compellunt ad Deum, et mentem separant a terrenis, *ibid.*, 181. — Si Deus ferit, clamamus ut parcat; si parcit, iterum provocamus ut feriat, *ibid.*, 251. — Adversa et prospera urgent nos ad cursum amoris, S. Bernardus, CLXXXII, 395. — Adversitati amor non cedit, nec naturæ infirmitati, *ibid.*, 6. — Nulla nocebit adversitas, si nulla dominatur iniquitas, id., CLXXXIII, 496, 843, 866. — Adversitas animam purgat, Adamus Scotus, CXCVIII, 181. — Adversis difficile resistitur, nisi fortitudini prudentia copuletur, Petrus Cantor, CCV, 275. — Adversitas nox, V. Guibertus, CXLIV, 73. — Adversa et prospera Deus in bonum dirigit, *ibid.*, 83 — Fortes non prosternunt adversa, S. Petrus Chrysol., LII. 124.

ÆDIFICATIO. — Ædificamus tanquam semper victuri, S. Hieronymus, XXII, 965. — Audire et non facere, in arena ædificare est; audire et facere, in petra ædificare; nec audire nec facere, nihil ædificare, S. Augustinus, XXXV, 1535. — Nihil amantes præter Christum, ædificant aurum, argentum, etc., *ibid.*, 413.

ÆGER, ÆGRITUDO. — Ægri salubres cibos respuunt, S. Cyprianus, IV, 59, 41. — Sicut ægris desperatis, sic reprobis non negatur quod desiderant, S. Gregorius M., LXXVI, 681. — Ægritudo carnem vulneret, mentem curat, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 503. — Ægrotus non quærit medicum eloquentem, sed prudentem, Petrus Cantor., CCV, 20.

ÆMULATIO. — Proprium patientiæ non æmulari, Tertullianus, II, 1268.

ÆQUALES, ÆQUALITAS. — Æqualitas ipsa vera atque ipsa et prima unitas, non sensu sed mente conspicitur, S. Augustinus, XXXIV, 146. — Æquali debemus consilium et auxilium, S. Bernardus, CLXXXIII, 725.

ÆQUITAS. — Æquitas sine bonitate, sensu cœlesti, sævitia est, S. Petrus Chrysol., LII, 145.

ÆRUMNÆ. — Ubi ærumna æstimatur humana, inde incipit beatitudo, judicio divino, S. Ambrosius, XVII, 59. — Ærumna afflictionem insinuat pœnitentiæ, S. Gregorius M., LXXIX, 145.

ÆSTUS. — Æstus corporis nescit qui umbra divinæ virtutis protegitur, S. Petrus Chrysol., LII, 142. — Æstus alius corporis, alius cordis, Wolbero, CXCV, 39.

ÆTAS. — Nulla ætas ad perdiscendum sera, S. Ambrosius, XVI, 837. — Perfecta est ætas ubi perfecta virtus, *ibid.*, 1200. — Fides ætatem auget, *ibid.*, 7. — Lubricam ætatem monuisse, pietatis est, S. Hieronymus, XXII, 504. — Ætas matura errores adolescentiæ con-

temnit, *ibid.*, 457. — Ætas, etsi longa videatur, cum pervenerit, convincitur brevis, quia finitur, S. Augustinus, XXXV, 1613. — Ætate juniorem non faciunt tempora, sed mores, S. Petrus Chrysol., LII, 5.

ÆTERNA, ÆTERNITAS. — Æternum nihil, nisi post resurrectionem, Tertullianus, II, 880. — Unum tempus Dei est, æternitas, S. Hieronymus, XXVIII, 691. — Æternitati omne tempus comparatum breve est, id., XXVI, 359. — Æternitas facta est nobis refugium, ut ad eam de hac temporis mutabilitate fugiamus, S. Augustinus, XXXV, 1142. — Æterna ad fruendum, temporalia præstat Deus ad utendum, id., XXXVI, 413. — Æternorum meditatio mentis exercet instabilitatem, id., XXXVII, 824. — Æterna desiderans lassatur ab amore temporalium, S. Gregorius M., LXXVI, 134, 393, 496, 985. — Locus noster est lux æterna, *ibid.*, 134. — Æternis inhians nihil timet a mundo, *ibid.*, 356. — Æternitas in intentione, temporalitas in usu nobis esse debet, *ibid.*, 489. — Qui petit ore, et non corde desiderat vitam æternam, clamans tacet, *ibid.*, 718. — Ante nos æterna, temporalia sunt post nos, *ibid.*, 1198. — Transeuntia vilescunt menti æterna sapienti, *ibid.*, LXXIX, 53. — Æternitas puncto comparatur, S. Anselmus, CLVIII, 48, 61. — Tempora cuncta continet, *ibid.*, 125. — Æternorum amor terrena vilescere facit, S. Bernardus, CLXXXII, 632. — Æterna quantum cognoscimus, tantum transitoria despicimus, Richardus a S. Victore, CXCVI, 431. — Æternitati vita præsens comparata, velut punctum est temporis, Petrus Cantor, CCV, 520. — Mala temporalia despicit, qui retributiones æternas considerat, Cassiodorus, LXX, 217.

AFFECTIO, AFFECTUS. — Affectus tuus nomen imponit operi tuo : quomodo a te proficiscitur, sic æstimatur, S. Ambrosius, XVI, 39. — Affectiones omnes vita recta rectas habet, perversas perversas, S. Augustinus, XXXVIII, 416. — Affectiones si nullæ sunt, tunc recte non vivitur, *ibid.*, 415. — Affectiones hujus vitæ sunt, non futuræ quæ speratur, *ibid.* — Affectus nostri pedes nostri sunt in itinere ad Deum, id., XXXV, 1217. — Affectibus ad Deum curramus, non passibus, id., XXXVIII, 681. — Affectus pius animo illapsus, lac videtur, S. Bernardus, CLXXXII, 89. — Affectum meditatio informat si discreta est, reformat si crebra est, *ibid.*, 93. — Affectiones humanæ in patria commutantur in divinas, id., CLXXXIII, 602. — Affectus supplet quod non potest natura, Alanus de Insulis, CCX, 328.

AFFLICTIO, AFFLICTIONES. — Temporali afflictione, non solum frustrantur supplicia æterna pœnitentes, sed etiam expungunt, Tertullianus, I, 1244. — Afflictio in hoc sæculo, materia præmiorum est, S. Hieronymus, XXII, 711. — Affliguntur homines ut Deum quærant, S. Augustinus, XXXIV, 1163. — Afflictio malis pœna est criminis, bonis corona virtutis, S. Prosper Aquit., LI, 821. — Cum fidelis se affligit, iram Dei castigatus evadit, Cassiodorus, LXX, 298. — Gravis est afflictio a vicinis accepta, *ibid.*, 148. — Hic affligimur, optimo Dei consilio, ne viam pro patria diligamus, S. Gregorius M., LXXVI, 732. — In afflictione Christi præcepta nos consolentur, id., LXXVII, 895. — Afflictio pœnitentiæ via est vitæ, id., LXXIX, 93. — Nulla major afflictio quam quæ ex conscientia delictorum oritur, *ibid.*, 556. — Afflictione carnis melior est amoris affectio, S. Bernardus, CLXXXII, 104. — Afflictorum est proprium ut molestiis eximi summam reputent felicitatem, id., CLXXXIII, 854. — Afflictationi carnis qui non studet, quam misere vivit, Guibertus, CLVI, 457.

AGER. — Ager unus est Dei, alter hominis, S. Augustinus, XXXVI, 2325. — Male colens agrum, sibi non terræ causat malum, S. Petrus Chrysol., LII, 7.

ALÆ. — Alæ duæ quibus in cœlum tollimur, duo præcepta charitatis, vel etiam charitas et humilitas, S. Augustinus, XXXVI, 2312. — Alæ Dei sunt misericordia et charitas, S. Bruno Herbipol., CXLII, Psalm. XVIII. — Alas perdere, est sublimes contemplandi volatus amittere, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1553.

ALTARE, ARA. — Altare cœleste est, quod nemo tangit indignus, et altare visibile, quod multi tangunt indigni, S. Augustinus, XXXV, 193. — Altare Domini est cor justi, S. Gregorius M., LXXIX, 176. — Ara templi Christus est, templum Ecclesia, S. Rupertus, CLXIX, 412. — In altari cor nostrum figuratum est, Wolbero, CXCV, 12.

AMARE, AMOR. — Amare debemus Deum tanquam filii, et timere tanquam servi, Lactantius, VI, 522. — Amari se a nobis exigit Deus, amore ipso non sibi, sed nobis profuturo, S. Hilarius Pictav., IX, 59. — Nihil tam utile quam diligi; nihil tam inutile quam non amari, S. Ambrosius, XVI, 77. — Amantium cæca sunt judicia, S. Hieronymus, XXVII, 109. — Amator sui, ipse se deducit, id., XXVIII, 522. — Amor sanctus impatientiam non habet, id., XXII, 290. — Nemo potest duobus amoribus possideri; si carnis amator es, amorem spiritus non capis, id., XXIV, 505. — Non amamus nisi aliquid pulchrum, S. Augustinus, XXXII, 701, 1185. — Amat homo unde se putat esse beatum, id., XXXVII, 672. — Qui amat non laborat, id., XXXIV, 1741. — Quod amas ad tempus, aut subducetur tibi, aut tu subduceris illi, id., XXXVI, 1653. — Sine dolore non pereunt quæ cum amore possessa sunt, id., XXXVII, 156. — Amate Deum, nihil melius invenietis, id., XXXVI, 1531. — Amare Deum gratis, pietas est, *ibid.*, 1469. — Amas charitate quidquid bene amas, id., XXXVI, 160. — Amando Deum dicimur dii; amando mundum dicimur mundus, *ibid.*, 678. — Amor pondus est quo animus fertur quocunque fertur, id., XXXII, 848. — Amor vacare non potest, id., XXXV, 19. — In eo quod amatur, aut non laboratur, aut et labor amatur, id., XXXVII, 448. — Quando quisque quod amat habere videtur, felix vocatur; vere autem felix est, non si habeat quod amat, sed si amet quod amandum est, id., XXXV, 202. — Ex amore suo quisque vivit, sive bene sive male, id., XXXVIII, 228. — Qui recte amat, recte credit et sperat, qui vero non amat, inaniter credit aut sperat, id., XXXVII, 285. — Modus in amando Deum est eum amare sine modo, id., XXXIII, 419. — Amare Deum, justitia et beatitudo, id., XXXVII, 1047. — Amare alium non potest, qui Deum non amat, *ibid.*, 843. — Amor Dei est onus, sed tollit peccatorum onus, S. Petrus Chrysol., LII, 5. — Amare non potest qui satis timet, *ibid.*, 7. — Amor directus in Deum non debet inter secunda superbire, nec inter adversa deficere, S. Leo M., LIV, 42. — Sine amore boni nullus est bonus, *ibid.*, 549. — Amare Deum homini connaturale, S. Benedictus, LXVI, 106. — Ab amando Deo nemo excusari potest, *ibid.* — Ubi amor est, ibi non labor sed sapor, *ibid.*, 56, 214. — Amare nemo potest quod non credit, S. Gregorius M., LXXVI, 1348. — Amor pigras mentes sæpe ad opus excitat, *ibid.*, 208. — Amor nunquam otiosus, *ibid.*, 1576. — Quo plus in amore Dei roboramur, eo magis deficimus a propria virtute, *ibid.*, 134. — Amor Dei tædium vitæ parit, *ibid.*, 318. — Qui Deum diligit, jam habet ipsum, *ibid.*, 1575. — Modus amandi Deum, amare sine modo, *ibid.*, 1639. — Contra amorem proximi peccant, qui bona occulte agendo, mala de se opinari permittunt, id., LXXVII, 95. — Amanti nihil difficile, S. Petrus Damian, CXIV, 152. — Amor proximi scala est ad amorem Dei, id., CXLIV, 76. — Amor divinus in nobis, nec adversis nec secundis exstingui debet, *ibid.*, 501. — Nihil amatur nisi quod cognoscitur, S. Anselmus, CLVIII, 21, 91. — Qui præter Deum aliud diligit, non est charitas Dei in eo, *ibid.*, 259. — Diligere Deum super omnia justum et rationale est, *ibid.*, 191, 267. — Deus solus et sine fine amandus, *ibid.*, 224. — Qui amat Deum plusquam seipsum, jam incipit tenere quod in regno cœlorum perfecte vult habere, *ibid.*, 349. — Si vis esse rex in cœlo, ama Deum et homines propter ipsum, *ibid.*, 541. — Perdit quod vivit qui Deum non diligit, *ibid.*, 228. — Qui Deum amat fit ipse Deus, *ibid.*, 201. — Amanti præmium debetur, non amato, *ibid.*, 418. — Amor Dei vita cordis, Rupertus, CLXVII, 563. — Amandus Deus sine modo, S. Bernardus, CLXXXII, 58. — Cum Deus amat, nihil aliud vult quam amari, *ibid.*, 401. — Supra Deum nihil amandum, *ibid.*, 238. — Prohibemur plus sapere quam oportet, sed amare etiam plus quam possumus præcipimur, *ibid.*, 396. — Amare Deum edere est, *ibid.*, 951. — Amanti nihil difficile, *ibid.*, 1050. — Amor est oculus; amare videre est, *ibid.*, 396. — Non potest amor esse et dulcis non esse, *ibid.*, 104. — Amor seipso satiari non potest, et tamen nisi seipso pasci non potest, *ibid.*, 58. — Deus amor est, quem qui amat amorem amat, *ibid.*, 394. — Amare amorem circulum facit, ut nullus sit finis amoris, *ibid.* — Amoris irritamentum Christus, *ibid.*, 66. — Amor verus præmium non requirit, sed meretur, id., CLXXXIII, 591. — Amanti Deum omnia cum Deo communia, *ibid.*, 1427. — Amor Dei et sæculi, duo pedes, V. Gerhohus, CXCIII, 511. — Amor ubi est, ibi oculus, Richardus a S. Victore, CXCVI, 10. — Amoris vis ratione non compescitur, nulla impossibilitate frenatur, *ibid.*, 1196. — Amoris visitatio delectat, molestat vicissitudo, *ibid.*, 1198. — Amor est porta mortis vel vitæ; bonus vel malus est : malus cupiditas, bonus charitas vocatur, Adamus Scotus, CXCVIII, 459. — Amor et timor duæ alæ ad æterna quærenda, V. Guibertus, CLVI, 45.

AMARITUDO. — In amaritudinem Deus mutatur nostris vitiis, qui natura sua dulcis ac benignus est, S. Hieronymus, XXVI, 50. — Amarescit sibi qui Deus sapit, S.

Gregorius M., LXXVI, 1280. — Amaritudo cordis virtutes exercet, non evertit, S. Bernardus, CLXXXII, 150; Richardus a S. Victore, CXCVI, 460. — Amaritudines miscet Deus delectationibus etiam innocentibus, ut amorem non habeamus nisi vitæ æternæ, S. Augustinus, XXXV, 488.

AMICITIA, AMICI. — Amicos diligere omnium est, inimicos autem solorum Christianorum, Tertullianus, I, 698. — Amicitia vera non est ubi fallax adulatio, S. Ambrosius, XVI, 140. Meliores amicitiæ sunt inopum plerumque quam divitum, *ibid.*, 140. — Amicitia virtus est, non quæstus; vitæ adjumentum, *ibid.*, 139. Amicus quid est, nisi consors amoris, ita ut unum fieri velis ex duobus, *ibid.*, 140 ?— Alter ego, *ibid* , 664. — Amicitia quæ desinere potest, nunquam vera fuit, S. Hieronymus, XXII, 13.—Vera est illa quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, sed Dei timor et Scripturarum studia conciliant, *ibid.*, 270. — Melius est inimicitias subire perpetuas, quam Dei offensam amicitiis noxiis provocare, *ibid.*, 719. — Amici rari sunt et fideles, *ibid.*, 756. — Amicus diu quæritur, vix invenitur, sed difficile servatur, *ibid.*, 13. — Amicitia similibus moribus conflt, S. Augustinus, XXXIV, 243. — Amicitia vera ex charitate æternitatis et veritatis manat, id., XXXIII, 667. — Non est vera amicitia, nisi Deus eam agglutinat inter ipsi hærentes charitate, id., XXXII, 696. — Amicitia nunquam nisi in Christo fidelis est, id., XXXVI, 555. Amicus nullus inter iniquos, id., XXXV, 1177. — Amici non sunt qui in rebus tantum humanis consentiunt, id., XXXIII, 1072. — Amicus non omnis qui parcit, nec omnis qui verberat inimicus, *ibid.*, 525. — Amici mors amara, amarior mutatio, id., XXXVIII, 635. — Amicitia vera æterna est, nec desinere potest, id., XXXVII, 833, 837, 839, 1040. Hic inchoatur, in cœlo perficitur, *ibid.*, 841. — Amicitiæ nomen falso assumunt, inter quos est convenientia vitiorum, *ibid.*, 853, 856. — Amicus quasi animi custos, S. Gregorius M., LXXVI, 1562. — Amicus Dei est, qui alios facere amicos ejus satagit, id., LXXIX, 226. — Amici in prosperitate multi, in adversitate pauci, B. Alcuinus, C, 224. — Amicitia vera non est, nisi firmum habeat in Deo fundamentum, S Bernardus, CLXXXII, 402. — Amicitiam faciunt mutua conscientia et eadem voluntas, *ibid.*, 278. — Amicitia vera habet nonnunquam objurgationem, adulationem nunquam, id., CLXXXIII, 212. — Amicitia spiritualis semper et ubique sibi constans est, *ibid.*, 66. — Amore indignus qui amico servit contra Deum, *ibid.*, 269. — Amicus, alter ego, *ibid.*, 59. — Amicos pascit gratia Deus, reficit charissimos, Richardus a S. Victore, CXCVI, 500. — Amicitiæ divitiæ et honores ne præponas, Petrus Cantor, CCV, 62. — Amicorum rixæ amoris redintegratio sunt, Alanus de Insulis, CCX, 422. - Amicitia quæ ex toto solvitur, nunquam vera fuit, *ibid.*, 428.

ANIMA, ANIMUS. — Anima est totum quod somus, Tertullianus, II, 775, — Anima obumbrari potest, exstingui non potest, *ibid.*, 720. — Animi omne bonum aut nascitur, aut eruditur, aut cogitur, *ibid.*, 980.— Quid tam homo quam anima ejus, S Ambrosius, XVI, 923.—Animam exsulem de paradiso inventam Christus, recurso anfractu erroris, revocavit ad paradisum, *ibid.*, 1069. Ubi anima mundavit cor, Verbum reperit, Deum vidit, *ibid.*, 236. — Fides, gratia, misericordia, animæ redemptio, *ibid.*, 770. — In animam tuam totus ingrediaris, atque intra ipsam te colligas, et in ea habites, apud eam commoreris, in ipsa tibi sit omnis conversatio, ut sis non in carne sed in spiritu, *ibid.*, 917. — Perturbatio animæ tollit constantiam, destitutio prodit ignaviam, accusat pigritiam, *ibid.*, 61. — Anima credentis est verum Christi templum, S. Hieronymus, XXII, 524. — Quid pulchrius anima quæ Dei filia nuncupatur, et nullos extrinsecus quærit ornatus, *ibid.*, 285?—Dominus magis quærit animas credentium quam opes, *ibid.*, 453. — Quomodo corpus dicitur sanum, si nullo languore vexetur, ita anima, absque vitio, si nulla perturbatione quatiatur, *ibid.*, 794. — Quocunque se converterit anima, in terrenis rebus amaritudinem invenit; unde dulcescat non habet, nisi se levet ad Deum, S. Augustinus, XXXV, 1085, 1086. — Anima sicut se illuminare de se non potest, ita se satiare de se nequit, id., XXXII, 855. — Anima obligata amore terreno, quasi viscum habet in pennis, volare non potest, id., XXXV, 1618. — Animus diligendo corpus fit infirmus, id., XXXIV, 27.—Cujus animus non moritur huic sæculo, is non resurget ad vitam, sed ad supplicium, *ibid.*, 25.— Animi pabulum veritas, id., XXXVIII, 62. — Animæ nullum bonum sufficit præter summum, id., XXXVII, 962.— Nihil eam implet, nisi Deus, *ibid.*, 837. — Animæ Christum non amantis magna miseria, *ibid.*, 955. — Anima jacet in corpore ut in lecto doloris, S Petrus Chrysol., LII, 14. — Non est ab excelsis cœli demergenda in sepulcrum auri, *ibid.*, 22. — Anima tanto fit purgatior, quanto substantia carnis afflictior, S. Leo M., LIV, 314.— Anima fidelis timore corrigitur, correctione lætatur, S. Maximus Taurin., LIV, 29. — Animus amore Dei languet, quando ejus dilectioni nihil præponit, Cassiodorus, LXX, 509. — Possumus corpore curvari, non animo, *ibid.*, 129. — Civitas Dei anima pia, *ibid.*, 554. — Anima sine Deo semper captiva, *ibid.*, 590. — Anima vita corporis, animæ vita Deus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 153. — Anima eo pretiosior Deo, quo sibi fit despectior, *ibid.* 583. — Anima exsultat, cum, contemptis omnibus, solum Deum amat, id., LXXIX, 53. — Anima a Deo divisa, Deum sentire non valet, *ibid.*, 471. — Animam ita mollis necant, sicut carnem dura vulnerant, *ibid.*, 490. — Animarum regimen majus est quam imperiale, S. Agobardus, CIV, 299. — Anima in vitiis desertum dicitur, S Bruno Herbipol., CXLII, Psalm. xxvm. — Anima sancta deliciarum hortus, S. Petrus Damian., CXLIV, 66. — Anima sic facta est, ut semper vivat, si semper velit facere ad quod facta est, S. Anselmus, CLVIII, 25. — Animæ otium contra Dei ordinem est, S. Bruno Astens., CLXIV, 9. — Mens seu cogitatio caput est animæ, *ibid.*, 176. — Anima immortalis est, quæ dum peccat moritur, et a vera vita, quæ Christus est, separatur, id., CLXV, 55. — Animus bonus, hortus voluptatis, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 506.— Animabus, non corporibus tempus præsens assignatur, S. Bernardus, CLXXXII, 299. — Pro animarum salute otia dulcia seponenda sunt, *ibid.*, 145. — Anima Deo propinquior fit virtute, *ibid* , 564. — Verus animæ amor est quo veritas amatur, *ibid.*, 401. — Anima, etsi corrupta, magnæ gratiæ et felicitatis capax, *ibid.*, 155. — Animæ rationalis duo loca; inferior quem regit caro; superior quo requiescit Deus, *ibid.*, 552. — Animæ vera vita Deus, *ibid.* — Animæ seipsam ad semetipsam colligere quam sit difficile, Richardus a S. Victore, CXCVI, 152. — Anima quæ hic vivens Dei similitudinem in se fœdavit, quanta confusione plena ad Deum redibit, *ibid.*, 211, — Anima quæ durius laborabit tentatione, plenius remunerabitur perfectione, *ibid.*, 494.— Anima Deum amans, amore non satiatur, *ibid.*, 1200. — Anima in hac vita continua eget emendatione, Adamus Scotus, CXCVIII, 91. — Anima justi domus sapientiæ, Alanus de Insulis, CCX, 166.

ANNI. — Anni æterni, anni sine annis, unus dies, S. Augustinus, XXXV, 976.

APOSTOLI. — Apostoli salis instar, æternitatis sunt satores, S. Hilarius Pictav., IX, 682. — Apostoli adhuc ingemiscunt, quia multorum est labor qui adhuc fluctuant, S. Ambrosius, XVI, 927 — Virtutes apostolorum prius imitandæ quam simplicitas verborum, S. Hieronymus, XXII, 318.

ARBOR. — Arborem robustam procella non subvertit, S. Cyprianus, IV, 197. — Arbor non dat fructum, quæ vernali tempore, tota exardescit in flore, S. Petrus Chrysologus, LII, 162. — Arborum ramos nobis incidimus imitando meliorum exempla, S. Gregorius M., LXXIX, 296.

ARROGANTIA. — Arrogantia plusquam ignorantia cavenda, S. Bernardus, CLXXXIII, 585.

ARS. — Ars nulla absque magistro discitur, S. Hieronymus, XXII, 942.—Ars sæculi strenuos amatores habet, ars divini timoris languidos, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 294.

ASCENSUS. — Ascensus non est facilis ad magna, S. Cyprianus, IV, 180. — Ascensus in labore est, descensus in voluptate, S. Gregorius M., LXXVI, 224.

ASPECTUS. — Aspectus fumo obscuratur; aspectus arboris maculavit oculos mulieris; aspectus sepulcri Christi mundat, S. Petrus Chrysol., LII, 77.

ASPIRATIO. — Aspiratio Dei pro æterna felicitate, et inclinatio umbrarum pro indeficiente nocte hujus mortalitatis accipitur, Wolbero, CXCV, 39.

AURES —Aurem aperit tribulatio, S. Gregorius M., LXXVI, 843. — Aures diligenter sapiendæ sunt, Rabanus Maurus, CIX, 972.

AURUM. — Aurum fecit Deus, et te super aurum, ut illius sis dominus, non servus, S. Augustinus, XXXV, 1646. — Aurum multi ut acquirant fidem perdunt, *ibid.*, 1645. —Aurum post te debet ire, non tu post aurum, id., XXXVI, 1417. — Debet duci non ducere, possideri, non possidere, *ibid.*, Aurum ejus proprie est qui bene illo utitur, adeoque veritas Dei est, *ibid* , 527. Aurum et argentum bonum est, non quod te faciat bonum, sed unde faciat bonum, *ibid.*, 410. — Aurum malus dominus, proditor servus, *ibid.*, 1933. — Magis prodest cum contemnitur, *ibid.* — Aurum prodest danti, non possidenti, B. Alcuinus, C, 127. — Aurum sapientiæ nascitur ex parturitione novæ vitæ, Adamus Scotus, CXCVIII, 555. —

In auro et argento beatam vitam reponere turpissimum, Petrus Cantor, CCV, 45. — Aurum non omne est quod splendet; Alanus de Insulis, CCX, 426.

AUXILIUM. — Auxilio Domini suffultus non cadet, Rabanus Maurus, CIX, 1131, 1132. — Auxilium Dei duplex, correptio et consolatio, S. Bernardus, CLXXXIII, 585.

AVARUS. — Avari omnes intus sunt leprosi, S. Augustinus, XXXVI, 1832. — Avarus infirmo est similis, id. XXXVII, 1058. — Avarus computat perdidisse quod alter habet, Petrus Chrysol., LII, 7. — In ipsum sacculum se redigit avarus, *ibid.*, 54. — Avarus decipit, cum beneficia præstare dicit, S. Leo Magnus, LIV, 55. — Avarus, avium more, esca rerum terrenarum devorata, peccati laqueo strangulatur, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 65. — Avaro et livido perniciosa sunt divitiæ, Rabanus Maurus, CIX, 856. — Avarus parce vivendo, opes alteri devorandas congerit, *ibid.*, 843. — Avarus quo magis pecunias auget, eo magis pecuniæ siti ardet, S. Anselmus, CLVIII, 188.

AVERSIO. — Aversione a Deo homo tenebratur; conversione ad Deum illuminatur, S. Augustinus, XXXV, 193.

B

BACULUS — Baculus pastoris boni B. Virgo Maria, Adamus Perseniæ, CCXI, 23. — Baculus sustentationis, *ibid.*, 175.

BAJULUS. — Bajulus noster Christus est, S. Petrus Chrysol., LII, 15.

BAPTISMUS. — Baptismum qui recipiunt, et sæculo verbis et non factis renuntiant, verum habent baptismum, sed non vivificantur, S. Augustinus, XL, 189. — Baptismus tanquam character infixus ornat militem, convincit desertorem, id., XXXV, 453. — Quia in baptismate commortuus Christo sum, accepi lumen vitæ a Christo, S. Ambrosius, XVI, 1098. — Qui baptizatus est non sit piger, sed per viam mandatorum Dei tendat ad cœlestem patriam, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 176.

BEATI, BEATITUDO. — Beatitudinis spes omnium est gentium, S. Hilarius Pictav., IX, 187. — Beatum faciunt innocentia et scientia, S. Ambrosius, XVI, 72. — Vita beata fructus præsentium, vita autem æterna spes futurorum est, *ibid.*, 74. — Beatitudinis finis cognoscere Deum, S. Hieronymus XXVI, 460. — Beati qui vocantur non propter virtutem, sed propter munera, præcipitabuntur in mortem, id., XXII, 141. — Beatitudo est adipisci summum bonum, et non vivere, ut quisque vult, S. Augustinus, XXXII, 1254. — Beata vita non est, nisi æterna sit, id., XXXVI, 1403. — Beatitudo fallax et falsa, in qua miseria futura aut ignoratur aut timetur, id., XXXVIII, 571. — Beatitudo non est hic quærenda, *ibid.*, 1.06. — Beata vita si non amatur, non habetur, *ibid.*, 435. — Beatus nullus nisi justus, *ibid.* — Beatum faciunt duæ res, bene velle, et posse quod velis, id., XXXIX, 1020. — Beatus est qui vivit ut Deus vult, id., XXXVI, 2159; XXXVII, 725. — Beatitudo justi a timore incipit, et proficit in desiderium mandatorum Dei, S. Prosper, LI, 461. — Beatus qui vigilat et anticipat dolos hostium, S. Petrus Chrysol., LII, 27. — Beatitudo non otiosis sed laborantibus promissa, S. Leo Magnus, LIV, 150. — Beatitudinem qui hic quærit, surgit ante lucem, Cassiodorus, LXX, 642. — Beatum facit vita recta cum fide, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 191. — Beatitudinis dilatio fidelibus est causa gemendi, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 818. — In beatitudine tanto major erit requies, quanto hic amore Creatoris nulla requies fuerit, id., LXXVII, 712. — Non potest perfecte et laudabiliter esse beatus qui vult quod nec potest nec debet esse, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 68. — Beatitudo est sufficientia in qua nulla est indigentia, id., CLVIII, 85. — Homini non sufficit nisi Deus, qui est ipse vita beata, *ibid.*, 205, 228. — Beatitudo non est, si non est justitia, *ibid.*, 69. — Beatitudo est videre Dei claritatem, S. Rupertus, CLXIX, 582. — Beatus hic et in cœlo, qui Deo et hominibus dilectus, S. Bernardus, CLXXXII, 974. — Beati vere et perfecte beati, qui vere et perfecte Deum amant, *ibid.*, 240. — Beatus qui angitur ne obruatur tam beneficiis quam peccatis, id., CLXXXIII, 870. — Beatitudinem qui amat, omnia terrena parvipendit, V. Guibertus, CLVI, 1151. — Beatitudinis summa est Deum videre, B. Alcuinus, C, 158.

BELLUM. — Bellum nullum gravius et amarius quam voluntatis et passionis, sine ullius victoria, S. Augustinus, XXXVIII, 658. — Bellum magnum nobis est, hostes non videre et vincere, id., XXXV, 1854. — Melius est bellum cum spe æternæ pacis, quam sine ulla liberationis cogitatione captivitas, id, XXXVIII, 729. — Ad bellum sub Christo duce procedentes, hoc opere ostendant quod ore annuntiant, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 991.

BENEDICTIO. — Benedictio Dei vita æterna est, S. Augustinus, XXXV, 1442. — Deus, cum benedicit, facit quod dicit, *ibid.*, 1444. — Benedicunt mali in prosperis, boni etiam in adversis, Cassiodorus, LXX, 163.

BENEVOLENTIA. — Nullus cibus est benevolentia et pietate dulcior, S. Ambrosius, XVI, 412. — Nulla est beneficentia, ubi nulla benevolentia, *ibid.*, 58. — Unusquisque benevolentis se magis quam sapientis credit consilio, *ibid.*, 167. — Tolle ex usu hominum benevolentiam, tanquam solem e mundo tuleris, *ibid.*

BONA, BONI, BONITAS. — Bonitas, nisi justitia regator, ut justa sit, non erit bonitas, si injustitia sit, Tertullianus, II, 298. — Bonum omne quod justum est, *ibid.* — Nihil bonum quam notitia et fruitio Dei, *ibid.* — Boni plus laborant, eos imitare, S. Cyprianus, IV, 261, 505. — Bona nostra egentibus impertientes digni erimus eorum quibus a Deo indigemus, S. Hilarius Pictav., IX, 688. — Bona multa non jucunda, et jucunda non bona, *ibid.*, 517. — Bonum non tam cogitandum quam exsequendum, *ibid.*, 72. — Pulchrius est bonum quod non ex necessitate fit, sed ex voluntate, S. Ambrosius, XVI, 952. — Quod bonum est non vitandum, quod est melius eligendum, *ibid.*, 205. — Boni consuetudo usum pravitatis veteris amisit, *ibid.*, 227. — Vitæ fons est summum bonum ex quo vivendi substantia ministratur omnibus, *ibid.*, 908. — Bonum omne quod habemus, donum est Domini, S. Hieronymus, XXII, 1034. — Scire bonum judicii est; facere laboris, *ibid.*, 106. — Vix laborantes et sudantes mala bonis possumus immutare, *ibid.*, 613. — Nisi oderimus malum, bonum amare non possumus, *ibid.*, 941. — Bonum omne aut Deus aut ex Deo est, S. Augustinus, XXXII, 1265. — Bonum summum Deus, bonum magnum anima, parvum bonum corpus, id., XXXVI, 853. — Bona interiora sola diligenda sunt, cæteris autem ad necessitatem utendum, non ad gaudium perfruendum, id., XXXV, 81. — Quando de lectat bonum, magnum Dei donum, *ibid.*, 1547. — Nemo habet aliquid boni, nisi ab illo acceperit qui solus bonus est, *ibid.*, 1670. — Bona spiritualia non auferet Deus nisi tu dimiseris: carnalia vero et temporalia ipse aufert, *ibid.*, 201. — Bona habere vis et bonus esse non vis? contraria est vita tua votis tuis, id., XXXVI, 521. — Bona temporalia concupita inardescunt, adepta vilescunt, amissa vanescunt, *ibid.*, 861. — Non cessant inflammare ventura, corrumpere venientia, torquere transeuntia, *ibid.* — Bonus est qui, quando potest mala facere, non facit, id., XXXV, 1190. — Non te laudet et quando bonus es, nam laudando te bonum fis malus: bonum enim te fecerat humilitas, malum te facit superbia, *ibid.*, 1193. — Bonus ad tempus laborat, et malus ad tempus floret, *ibid.*, 1191. — Bonum non facit terrena felicitas, XXXVI, 153. — Bona alia sunt quæ faciunt bonum, alia unde fiat bene, id., XXXVII, 2155. — Bona æterna ardentius diliguntur adepta quam desiderata, secus temporalia, id, XLV, 1876. — Bonos Deus erudit per malos, S. Prosper. LI, 577. — Bonum omne a Deo, *ibid.*, 876, 879. — Bonum cum gaudio faciendum, *ibid.*, *ibid.*, 559. — Bona futura, non præsentia quærens, non turbatur de malorum felicitate, *ibid.*, 422. — Bona qualibet sine charitate possunt perire, non possunt sine charitate prodesse, *ibid.*, 931. — Bona temporalia sunt viaticum itineris, non illecebræ mansionis, S. Leo Magnus, LIV, 552. — Bonus non est qui bonus fit sibi soli, S. Maximus Taurin., LVII, 587. — Sub boni specie nonnunquam latet malum, S. Benedictus, LXVI, 207. — Bonarum rerum nulla satietas, Cassiodorus, LXX, 408. — Bonis fluxis inniteatur pravi, cum quibus pereant, despectis veris bonis, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 662. — Bona opera ex mundo corde procedere debent, *ibid.*, 112. — Veri boni sunt qui inter malos boni sunt, *ibid.*, 17, 675. — Boni soli nusquam sunt, nisi in cœlo, *ibid.*, 1657. — Bona nostra Dei sunt opera, *ibid.* — Bonum quod placet non imitari, culpa est, LXXVII, 797. — Bona vana despiciens, a veris malis eruitur, *ibid.*, 276. — Bona temporalia mala nostra sunt, S. Valerianus, LII, 3. — Bonum proprie nihil est, nisi quod æternum est, S. Bruno Herbipol., CXLII, 91. — Non appetimus nisi ea quæ bona putamus, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 4. — Nullatenus est bonum, per quod mutatur vel corrumpitur summum bonum, *ibid.*, 10. — Quod est summum bonum est summum magnum, id., CLVIII, 25. — Bona hujus sæculi et mala, nec vere bona, nec vere mala sunt, S. Bernardus, CLXXXII, 296. — Deus solus seipso melior esse non vult quia non potest, id., CLXXXIII, 98. — Bonum nosse et velle, perfecta religio et religiosa perfectio, *ibid.*, 915. — Bona temporalia si amantur, illicita, si non amantur licita, sed quovis modo pericu-

losa, *ibid.*, 570. — Bono alieno plus aliquando gaudendum quam suo, *ibid.*, 1457. — Bona opera sine fide, spe et charitate esse non possunt, Wolbero, CXCV, 157. — Bonum quod ducit ad summum bonum a paucis apprehenditur, *ibid.*, 116. — Bonos quantum quis diligit, tantum bonus efficitur, Richardus a S. Victore. CXCVI, 429. — Bona malis admista Deo non placent, *ibid.*, 446. — Bona prius amittuntur, deinde committuntur mala, *ibid.*, 1537. — Bona temporalia cum labore acquiruntur, cum amore possidentur, cum dolore amittuntur, Adamus Scotus, CXCVIII, 406. — Bona terrena, vera bona non sunt, Alanus de Insulis, CCX, 156. — Bonum esse inter malos, maxima corona, Joannes Rothomag., CXLVII, 471. — Bonum nullum ubi Deus abest, V. Guibertus, CLVI, 1151.

BREVITAS. — Brevitas vitæ præsentis in memoria nostra semper debet versari, Petrus Cantor., CCV, 32.

C

CADAVER. — Cadaver sepultum in limo, nescit vermium morsus, S. Petrus Chrysol., LII, 121.

CÆCITAS. — Cæcitas interiorum oculorum, est non intelligere. S. Augustinus, XXXV, 1552. — Cæcitas cordis gravis pœna simul et peccatum, id., XLI, 258.

CALOR. — Calor terreni amoris cedit, ubi Christiani mentem flamma divinæ voluntatis accenderit, S. Maximus Taurin., LVII, 628.

CALUMNIA.— Qui calumnias nodosas facere quærunt, prius implicantur quam quos implicare contendunt, S. Augustinus, XXXV, 634.

CANITIES. — Canities est reverenda, quæ est canities animæ, in canis cogitationibus et operibus effulgens, S. Ambrosius, XVI, 823.— Non annorum canities laudatur, sed morum, *ibid.*, 7.

CANTUS. — Cantat nemo digna Deo, nisi ab illo acceperit quod cantare possit, S. Augustinus, XXXV, 325. — Qui desiderat, etsi lingua taceat, cantat corde, *ibid.*, 1101.— Cantandum corde, non carne, *ibid.*, 774.— Cantemus voce ut nos excitemus; corde cantemus ut Deo placeamus, *ibid.*, 1917. — Cantat Deo qui vivit Deo, *ibid.*, 814.

CAPTIVITAS. — Captivitas corporis gravis, longe gravior captivitas animæ, S. Hilarius Pictav., IX, 458. — Captivitas vera hæc est, ubi animæ a peccato captivæ ducuntur ad mortem, S. Ambrosius, XVI, 306. — Captivitas populi propter verbum Dei, gloriosior est quam libertas gentium, S. Rupertus, CLXIX, 597.

CAPUT. — Sanctorum caput Christus, iniquorum diabolus, S. Hilarius Pictav., IX, 590. — Caput languidum doctor agens peccatum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 526.

CARO, CARNALIS, CARNALIA. — Carnis afflictatio, hostia Domino placatoria, per humiliationis sacrificium, Tertullianus, I, 1269. — Carnis cruciatus sagittæ Domini sunt, S. Hilarius Pictav., IX, 420. — Si carnis curam geris, anima peculia est, S. Zeno. XI, 105. — Caro nostra perpetua esse non potest ac diuturna; necesse est ut occidat, ut resurgat, ut resolvatur, ut quiescat, S. Ambrosius, XVI, 5. — Qui carnis voluptate nulla retinetur, non metuit arma, non barbaros, qui etiam mortem non timet, *ibid.*, 863. — Dormiat caro, vigilet fides; dormiant illecebræ corporis, vigilet cordis prudentia; membra tua redoleant crucem Christi et sepulturæ odorem, *ibid.*, 393. — Quod carnale, servile est, *ibid.*, 1165. — Carnalis non est in Christo, sed si quis in Christo est, nova creatura est, *ibid.*, 945. — Dum peccat, caro dicitur, sicut corpus recte gubernatum spirituale appellatur, id., XVII, 127. — Nisi carnis concupiscentias quis sepelierit, ad æternam beatitudinem pervenire non poterit, *ibid*, 11. — Carnaliter non vivere in carne, grandis virtutis est, S. Hieronymus, XXII, 287. — Caro fragilis et cinis futura, pugnat sola cum pluribus, id., XXIV, 89. — Carnis amor spiritus amore superatur, *ibid.*, 100. — Animæ vigor sit fortior infirmitate carnis, *ibid.*, 288. — Quod sustinere non potest carnis fragilitas, vincit animus fide colloquens Deo, *ibid.*, 260. — Aliud est in carne esse, et de carne vivere, *ibid.*, 415. — Quot parati martyria, exsilia, et inopiam sustinere, et nihilominus carnis passione superantur, *ibid.*, 684. — Carni deditus homo, gloriæ est immemor, S. Petrus Chrysol., LII, 114. — Carnis desideria qui vincit, faciliter vincet tormenta carnifici, S. Valerianus, *ibid.*, 23 — Caro unde reficitur, inde deficit spiritus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 358. — In carne non esse, est carnalia non amare, *ibid.*, 483. — Caro mergit quos superba scientia sublevat, *ibid.*, 824. — Carnis desideria, non caro occidenda, *ibid.*, 984. — Hostem nutrit, qui carni plus æquo tribuit, *ibid.*, 1588. — Carnalium gravis labor, spiritualium nullus, *ibid.*, 188. — Carnalem hominem spiritus insiliens, mutat in virum alterum, id., LXXIX, 243. — Carnales dum cœlestia loquuntur, velut ægri rebus utuntur quas sentire prohibentur, *ibid*, 206. — Carnis suæ rex, spe immortalitatis ornatur, *ibid.*, 209. Carnali amori spiritualis amor præferri debet, S. Bruno Astens., CLXIV, 68. — Caro florida cito defloresci et putrescit, S. Bernardus, CLXXXII, 106. — Plus est odisse carnem quam mundum, *ibid.*, 301. — Carnis mortificatio, nota militis Christi, *ibid.*, 901. — Carne nullus vicinior hostis, id., CLXXXIII, 758. — Carnis mortificatio non minus proficit ipsi carni quam spiritui, *ibid.*, 945. — Carnis voluptas malum est, bonum vero afflictio, *ibid.*, 782. — Carnaliter viventes mortui sunt, *ibid.*, 899. — Carnalis vitæ initium suave, ut vinum bonum; finis miser, ut vinum deterius, Adamus Scotus, CXCVIII, 217. — Caro nostra sic dormiat, ut mens in Christo vigilet, Petrus Cantor, CCV, 219. — Caro nostra paries est impediens visionem Dei, Alanus de Insulis, CCX, 15. — Caro ex se sibi parit ruinam, V. Guibertus, CLVI, 311.

CASTIGATIO. — Castigatio religiosa, dulcior est quam blanda remissio, S. Ambrosius, XVII, 449.

CASTITAS. — Castitatem non pœna cohibet, sed religio auget, fidesque conservat, S. Ambrosius, XVI, 222. — Castitas solitudinem quærit, prima ejus victoria est facultatum cupiditates vincere, *ibid.*, 836. — Castitatis et virginitatis patria in cœlo est, *ibid.*, 151. — Castitatis supra laborem est præmium, supra usum gratia, supra opus merces, *ibid.*, 208. — Castitas truncat libidinem, et femina vincit viros, S. Hieronymus, XXII, 293. — Castitas præ omnibus diligenda, S. Maximus Taurin., LVII, 56. — Animæ nostræ ornamentum, *ibid.*, 679. — Castitas sine proximi amore vana, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 205. — Nulla est castitas carnis quam non commendat suavitas mentis, *ibid.* — Castitas superba nihil prodest, *ibid.*, 690, 697. — Castitate homo angelis æquatur, S. Bernardus, CLXXXII, 846. — Cordis puritate magis quam carnis continentia æstimanda est castitas, *ibid.*, 35. — Castitas superba non castitas est, sed ornatum diaboli prostibulum, *ibid.*, 279. — Castitas sine charitate, lampas sine oleo, id., CLXXXIII, 465. — Castitatem qui colit, Deum imitatur, V. Guibertus, CLVI, 311.

CASUS. — Cadis amando sæculum, ascendis amando Deum, S. Augustinus, XXXV, 546. — Ut non caderet, non audivit sanus medici præceptum, audiat vel ægrotus ut surgat, *ibid.*, 458, 951.

CHARITAS. — Charitatem dominus exigit, servus timorem, S. Ambrosius, XVI, 93. — Libertas liberum facit hominibus, charitas amicum Deo, *ibid.*, 936. — Charitas caput religionis et fundamentum, id., XVII, 155. — Charitas si defuerit, quælibet bona videamur habere, mortua sunt, *ibid.*, 509. — Quos charitas jungit, terrarum longitudo non separat, S. Hieronymus, XXII, 435. — Charitas absentes facit esse præsentes, *ibid.*, 347 — Sola sine labore est, *ibid.*, 498. — Vera charitas et a nullo violata, quanto augetur numero, tanto crescit et robore, *ibid.*, 422. — Charitas vita cordis, S. Augustinus, XXXIII, 564. — Si per charitatem nobiscum Christus est in terra, per eam in cœlo cum eo sumus, id., XXXV, 1630. — Charitas cum imponditur, non deficit, idem, XXXIX, 272. — Charitatem tolle, non est quod te moveat ad bonum opus, aut si moves, ut servus moves, id., XXXVI, 569. — Charitate amas quidquid bene amas, *ibid.* — Charitatem adde, prosunt omnia; detrahe charitatem, nihil prosunt cætera, *ibid.*, 44, 562. — Charitas amatur, nec tamen sentitur, *ibid*, 166. — Charitatem qui habet, conscientiam suam attendat, et ibi videt Deum, id., XXXV, 1951. — Regnat carnalis cupiditas, ubi non regnat Dei charitas, id., XXXVII, 287. — Charitas quanto major est tanto melior in quo est, *ibid.*, 286. — Charitate portamur, S. Petrus Chrysol., LII, 81. — Sine Deo est qui charitatem non habet, *ibid.*, 55. — Charitas nul lum habet terminum; charitate homo discernitur a bestiis, S. Leo Magnus, LIV, 62, 63. — In dilectione Dei nulla nimia, in dilectione mundi, cuncta sunt noxia, *ibid.*, 332. — Nihil aliud est diligendum quam diligere justitiam, *ibid.*, 370. — Charitas Christi mundo est præferenda, S. Maximus Taurin., LVII, 628. — Charitatis pedibus ad Deum curritur, S. Benedictus, LXVI, 14. — Charitatis igne beata conscientia examinatur, Cassiodor., LXX, 216. — Qui Deum supra cuncta diligunt, ei cum lætitia serviunt, *ibid.*, 331. — Impigre debemus facere omne quod potest alteri subvenire, *ibid.*, 583. — Charitas non est vera si minus duobus cubitis habet, S. Gregor. Magnus, LXXVI, 1340. — Charitas diversas mentes conflat in unam, *ibid.*, 1343. — Inter fidem et spem positi, tendemus ad charitatem, *ibid.*, 1421. — Pro charitate

cuncta despicienda sunt, id., LXXIX, 457. — Cum charitas in corde fervet, clamorem emittit, *ibid.*, 486. — Charitas est unitas animorum, B. Alcuinus, C, 191. — Charitas pedem movet ad perficiendum, superbia ad cadendum, *ibid.*, 577. — Charitatem præstat non habere quam fingere, S. Petrus Damian., LXLIV, 191. — Charitate qui flagrat, non necesse est ut ei præcipiatur, S. Anselmus, CLVIII, 180. — Charitas omnes virtutes alit, promovet et exornat, S. Bruno Astens., CLIV, 81. — Qui charitatem habent et spem non in incerto divitiarum, sed in Deo ponunt et virtuti operam dant, quamvis in hoc mundo divites sint, mundi tamen amatores non sunt, id., CLXV, 273. — Charitas est vera scientia, S. Rupertus, CLXIX, 508; perfecta et vera gratiarum actio, *ibid.*, 760. — Charitas non tam virtus potens quam virtutum potentia, S. Bernardus, CLXXXII, 392. — Charitas virtutum via et vita, *ibid.*, 405. — Charitas ubicunque est, operibus se ostendit, *ibid.*, 475. — Charitate sola Deus tenetur, *ibid.*, 392. — Sine charitate cæteræ virtutes inanes et insuaves. *ibid.*, 107, 108. — Charitas morte fortior, *ibid.*, 591. — Gloria charitatis est humiliare se pro amicis, *ibid.*, 1006. — Charitas neminem spolians omnia rapit, *ibid.*, 591. — Imperfecta est quæ timoris indiget stimulo, *ibid.*, 60, 61. — Charitas offertur omni, auferitur nulli nisi volenti, *ibid.*, 592. — Charitas est vita fidei, id., CLXXXIII, 899. — Non est quo se immisceat vanitas, ubi totum occupat charitas, *ibid.*, 1522. — Charitas a seipso incipit, *ibid.*, 411. — Charitas fons est in quo alienus non communicat, Robert. Pull., CLXXXVI, 168, 333. — Charitas virtutum virtus et centrum et plenitudo est, Wolbero, CXCV, 171, 186. — Charitas ubi est ibi et plenitudo, Richardus a S. Victore, CXCVI, 730. — Charitate nihil melius et jucundius, *ibid.*, 917. — Charitas debet a teipso inchoari et in proximo perfici, Petrus Cantor, CCV, 248. — Charitatem lædit detractio acrius quam cætera vitia, *ibid.*, 33. — Charitatis filiæ sunt omnes virtutes, *ibid.*, 245. — Charitatis filia specialis est misericordia, *ibid.*, 247. — Charitas forma omnium virtutum, Alanus de Insulis, CCX, 89. — Charitas perfectorum est, salutem spiritalem proximi saluti propriî corporis præferre, Petrus Pictav., CCXI, 218.

CHRISTIANI. — Christiano nomine excluditur qui agit quod non faciunt Christiani, Tertullianus, I, 278. — Fiunt, non nascuntur Christiani, *ibid.* — Christianus cœli discipulus, vitæ negotiator, rerum ædificator, erroris inimicus, veritatis integrator, expressor et custos, *ibid.*, 514. — Christiano carcer est mundus, *ibid.*, 622. — Christianis macies non displicet, nam non ad pondus Deus carnem tribuit, id., II, 978. — Christiani non magna loquuntur sed vivunt, S. Cyprianus, IV, 326. — Christiani non nisi cum ad Deum venerint, Dei promissa capient, *ibid.*, 223. — Christianus peccans fit minister sæculi, operarius diaboli, S. Hilarius Pictav., X, 392. — Christiani fiunt non nascuntur, S. Hieronymus, XXII, 678. — Esse Christianum grande est, non videri, *ibid.*, 325. — Christianus crimen habere non debet, S. Augustinus, XXXIV, 1697. — Christianus est, qui hic peregrinum se esse cognoscit, id., XXXVI, 612. — Christiani boni tota vita sanctum desiderium est, *id.*, XXXIV, 2008. — Christiano amanti lex non est pondus, sed decus, non tormentum sed ornamentum, id., XXXVI, 207. — Christianus certus de vita, regno, immortalitate, non fit anxius de vestitu, S. Petrus Chrysol., LII, 163. — Christianus diabolum renuntiat, ut per aliam viam redeat ad cœlum, *ibid.*, 159. — Christiani non sunt, nisi Christum imitentur, S. Leo Magnus, LIV, 87. — Vita Christiana, crux perpetua, *ibid.*, 173. — Christiani quanto promptiores ad Christi imitationem, tanto viciniores erunt ad gratiam, S. Maximus Taurin., LVII, 687. — Christianus qui non possidet mundum, hic totum possidet Christum, *ibid.*, 130. — Christiani videri multi appetunt, sed non esse, S. Gregorius Magnus LXXVI, 614. — Mali Christiani habent oculos apertos in fide et clausos in opere, *ibid.*, 801, 865. — Ficti Christiani hostes sunt Ecclesiæ graviores, *ibid.*, 1000. — Christiani omnes sunt unus Christus, S. Agobardus, CIV, 116. — Christiani hic sunt velut oves in deserto, S. Bruno Herbipol., CXLII, Psal. LXXVII. — Christiani veri regiæ sunt dignitatis; unde Christiano turpe est vivere sub servitute vitiorum, S. Petrus Damian., CXLV, 49. — Christiani qui bonis moribus rectaque fide Christianæ religioni non conformantur, animo a Christo discessisse videntur, S. Bruno Astens., CLXIV, 74. — Christianos oportet esse oculis plenos, S. Rupertus, CLXIX, 590. — Christiani multi nomine, pauci re, S. Bernardus, CLXXXII, 942. — Inter omnia Christianorum certamina, sola duriora sunt prælia castitatis, ubi quotidiana pugna, rara victoria, *ibid.*, 545. — Falsorum Christianorum vita nox, *ibid.*, 585. — Tota Christiani vita crux est et martyrium, *ibid.* 480. — Christianus a Christo separatus, fit monstrum, id., CLXXXIII, 815. — Christiani vita debet esse crux et martyrium, Petrus Cantor, CCV, 72. — Christiani probe viventes sunt stellæ cœli, Guibertus, CLVI, 17.

CHRISTUS. — Christus unica spes totius orbis, Tertullianus, II, 760. — Remediator valetudinum, *ibid.*, 575. — Christus illuminator et salvator generis humani, S. Cyprianus, IV, 213, 238, 287. — Christum Deum ignorat, qui ignorat Deum natum, S. Hilarius Pictav., X, 381. — Christi resurrectio spem vincendæ mortis attulit, et hominem ad præmia immortalitatis admisit, S. Zeno, XI, 94. — Christus maledictus, quia nostra maledicta suscepit; flevit, ne tu, homo, diu fleres; ille injurias passus est, ne tu injuriam tuam doleres, S. Ambrosius, XVI, 94. — Cum in via sum, Christi sum; cum pervenero Patris sum, sed ubique per Christum, et ubique cum Christo. Ibi præsidium nostræ salutis ubi Christus, *ibid.*, 169. — Omnia Christus est : si vulnus curare desideras, medicus est; si febribus æstuas, fons est; si gravaris iniquitate, justitia est; si auxilio indiges, virtus est; si mortem times, vita est; si cœlum desideras, via est; si tenebras fugis, lux est; si cibum quæris, alimentum est, *ibid*, 257. — Christus requies nostra et principium virtutis nostræ, *ibid.*, 979. — Christus pro parvis magnifica, pro terrenis cœlestia, pro temporibus perpetua præmia cum gloria pollicetur, id., XVII, 74. — Christus una vox est totius mundi, S. Hieronymus, XXII, 354. — Perfectus servus Christi, nihil præter Christum habet, *ibid.*, 33. — Quisquis Christi est, plus noster est, *ibid.*, 782. — Solus Christus omnes languores sanat et infirmitates, id., XXIV, 53. — Christus medicus noster et sanitas, S. Augustinus, XXXIV, 1397; XXXV, 481. — Christus et exemplum et adjutorium nostrum, id., XXXVI, 608. — Christus fit hæres noster : non longe a nobis quærendus, in pauperibus est, S. Valerianus, LII, 10. — Christus omnibus notus et causa lætitiæ, S. Leo Magnus, LIV, 64. — Christus factus est caro nostra nascendo, nos corpus ipsius renascendo, *ibid.*, 77. — Christi vita, lex vivendi, *ibid.*, 136. — Christus venit ad nos, ut nos ad eum redeamus, Cassiodorus, LXX, 234. — Ille odit pacem qui non amat Christum, *ibid.*, 450. — Ut ad Christum perveniatur, omnes homines pertranseundi, S. Gregor. Magn., LXXIX, 423, 467. — Christum scire, nisi ametur, inutile est, *ibid.*, 309. — Mori Christo quiescere est, *ibid.*, 456. — Christus bonis operibus hominum pascitur, S. Petrus Damian., CXLV, 230. — Christi vulnera sensuum nostrorum medicamenta, *ibid.*, 309. — In Christo crucifixo omnis gloria Christiani, S. Anselmus, CLVIII, 217. — Christus non inhabitat molliter viventibus et voluptatibus deditis, S. Bruno Astens., CLXIV, 269. — Christus solus idoneus fuit ad agendum pro nobis pœnitentiam, S. Rupertus, CLXIX, 107. — Christus se hominibus in humanitate exhibuit, quia in divinitate comprehendi non poterat, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 319. — Christi nomen lucet prædicatum, pascit recogitatum, ungit invocatum, S. Bernardus, CLXXXII, 564. — Cum legis, erudieris de Christo, cum oras, familiare cum ipso seris colloquium, *ibid.*, 22. — Christus nobis, non sibi laboravit; Christus fide concipitur, prædicatione nascitur, devotione nutritur, amore tenetur, *ibid.*, 342. — Christus instar panis bis coeli, navigantibus in sæculo necessarius, *ibid.*, 489. — Christus via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio, id., CLXXXIII, 914. — Christi mors a morte, vita ab errore, gratia a peccato nos liberavit, *ibid.*, 535. — Christus quanto pro nobis vilior, tanto fit nobis carior, *ibid.*, 726. — Christum gestare, non onerari sed honorari est, *ibid.*, 840. — Christum sequenti nihil timendum, *ibid.*, 110. — Christus liber hominum semper legendus, Petrus Lombardus, CXCII, 87. — Ad Christum ascenditur per tres gradus, servitutem, vilitatem et asperitatem, Adamus Scotus, CXCVIII, 387. — Christus, verus dies, Alanus de Insulis, CCX, 24.

CIBUS. — Ciborum necessitas, calamitas est, et deliciæ vocantur, S. Augustinus, XXXII, 797. — Cibus noster Deus; solus reficit nec deficit, id., XXXV, 1742. — Cibus serpentis si esse non vis, noli esse terra, *ibid.*, 1386.

CIVITAS. — Civitatis supernæ rex veritas, lex charitas, modus æternitas, S. Augustinus, XXXIII, 553.

CLERICATUS, CLERICI. — Clericatus onus est, non honor, S. Hieronymus, XXII, 937. — Clerici per bona opera lucere debent, Joannes Rothomag., CXLVII, 485. — Clericorum vita informis nullum sanctorum habet magistrum, S. Bernardus, CLXXXII, 362. — Clericis indignum principum obsequiis inservire, id., CLXXXIII, 445

CŒLUM, CŒLESTIA. — Cœlum non mirabilibus

sed bonis operibus reddetur, S. Hilarius Pictav., IX, 696. — Cœlum est ibi, ubi cessavit culpa; cœlum est ibi, ubi flagitia feriantur; cœlum est ibi, ubi nullum mortis est vulnus, S. Ambrosius, XVI, 577. — Terra exercitium est hominis, cœlum corona, *ibid.*, 972. — Tutus ad superiora cursus, periculosus ad inferiora descensus, *ibid.*, 96.—Sit gressus ad superiora, quia melius est ascendere, *ibid.*, 904.—Cœlorum regna expeditos et alarum levitate subnixos habilatores desiderant, S. Hieronymus, XXII, 795. — Post grandia maris pericula, tutissimum cœlorum portum festinemus intrare, *ibid.*, 584. — Nudi hic volare debemus, *ibid.*, 1080. — Cœlum nulli clausum, nisi ei qui se excluserit; homines a patria cœlesti repercutiuntur pravorum morum flatibus, S. Augustinus, XXXIV, 25. — Cœlorum regnum emitur tanti, quantum quisque habere potuerit, id., XXXV, 1470. — Cœlestia cupientes irretire non valent isquei terrenorum, S. Petrus Chrysol., LII, 129. — Cœlum qui possidet quid illi cum terra, *ibid.*, 90. — Cœlo mutanda terra, *ibid.*, 124. — Cœlum caligant terræ nubes, *ibid.*, 41. — Præ cœlestis patriæ amore, exsilii pœnas amamus, S. Gregorius Magn., LXXVI, 219.—Concentus cœlorum a pravis non auditur, *ibid.*, 965. — Arduum est homini terreno cœlorum alta conscendere, *ibid.*, 866. — Cœlestibus civibus confines, qui recte vivunt in hoc mundo, id., LXXIX, 152. — Cœlum est anima sanata et sancta, S. Bernardus, CLXXXIII, 1363. — In cœlum melius de tugurio prosilitur quam de palatio, Petrus Cantor, CCV, 227. — De cœlestibus polverem et quisquilias colligere horrendum est, *ibid.*, 10.

COGITARE, COGITATIO. — Cogitationes corporeæ atque terrenæ cum terreno corpore peribunt, S. Hilarius Pictav., IX, 631. — Cogitare mala sceleratum est : nequius est male cogitata velle perficere, S. Hieronymus, XXII, 943. — Cogitare bonum minus est quam cupere, S. Augustinus, XLI, 584. — Cogitationes bonæ vox ad Deum, S. Prosper, LI, 555. — Cogitatio est os cordis, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 473. — Quod radix arbori, hoc homini sua cogitatio, *ibid.*, 412, 444. — Non cogitans divina, mens peregrinatur, S. Bernardus, CLXXXIII, 443. — Cogitare de sanctis, illos videre est, *ibid.*, 1040. — Cogitatio mala semen peccati, Adamus Scotus, CXCVIII, 227.

COGNITIO, COGNOSCERE. — In Dei cognitione quanto magis proficimus, tanto magis vivere tendimus, S. Augustinus, XXXIV, 1965. — Cognoscere Deum et non sicut Deum glorificare impietas est et insipientia, id., XLI, 212 — Cognoscis jam, timens Deum, quid sit in te sapientia, qui nondum potes quid sit in se, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 610. — Cognoscendo Deum, nosmet agnoscimus, et severius judicamus, *ibid.*, 875. — Deus nisi a tranquillo corde cognosci non potest, *ibid.*, 1115. — Quo quis se magis cognoscit, eo magis sibi displicet, *ibid.*, 1145. — Cognitio sui ad cognitionem Dei perducit, Richardus a S. Victore, CXCVI, 51. — Cognitio Dei frustra in nobis crescit, nisi amor crescat, *ibid.*, 1206. — Cognitio Dei vita æterna, beatitudo perfecta, voluptas consummata, S. Bernardus, CLXXXII, 320.

COLUMBA. — Columbæ simplicitatem habeamus, ne cuiquam machinemur dolos, S. Hieronymus, XXII, 524. — Columbæ alæ sumendæ sunt ad vitandas aereas potestates, S. Petrus Chrysol., LII, 98. — Columba Noe nuntiat discessisse diluvium, et columba Spiritus sancti mundi cessasse naufragium, *ibid.*, 160.

COMMODUM. — Nemo vult nisi quod aliquando putat sibi commodum, S. Anselmus, CLVIII, 68. — Affectio commodi, si sola adsit, nonnisi miserum facit, *ibid.*, 116.

COMMUNIO. — Communio cum fratre in præsenti, erit etiam in futuro, S. Petrus Chrysol., LII, 4. — A communionis sacramenti virtute ideo jejunant, qui ante Eucharistiæ sumptionem non se probant, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 59.

COMPASSIO. — Per compassionem lacrymis pedes Domini rigamus, ergo membra ejus, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1596. — Vera justitia compatitur, falsa despicit et dedignatur, *ibid.*, 1600. — Compassio sacerdotibus quam necessaria est, *ibid.*, 1594.

COMPUNCTIO. — Compungitur mens quam Deus visitat, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 528. — Cor compunctionis igne succensum, altare est, *ibid.*, 1427. — Quos per compunctionem sanciat Deus, per indulgentiæ securitatem curat, id., LXXIX, 146. — Mens amore compuncta angelorum cibo pascitur, *ibid.*, 417.—Compunctio nascitur de amore Dei, S. Petrus Damian., CXLV, 502.

CONCORDIA. — Concordia simul juncta vinci non potest, S. Cyprianus, IV, 95. — Concordia crescit quod æmulatione dissipatum est, S. Hieronymus, XXII, 465.— Sine concordia, nulla est Deo accepta oblatio, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1239. — Qui concordat cum Deo et cum hominibus justis, jam incipit regnare, S. Anselmus, CLVIII, 349.

CONCUPISCENTIA. — Concupiscentiæ nolunt post te ire, noli post eas ire; rebellant, rebella; pugnant, pugna; expugnant, expugna; hoc solum vide ne vincant, S. Augustinus, XXXVI, 816. — Concupiscentia domabilis expugnatoribus, non laudatoribus ejus, id., XLI, 1343.— Ut non regnet concupiscentia, tene membra tua, et noli tu armare adversarium tuum contra te, id., XXXVI, 719. — A quo victoria concupiscentiæ et voluptatis, ab illo etiam robur patientiæ, S. Prosper, LI, 452. — Cum concupiscentia non pax, sed bellum esse debet, *ibid.*, 556.— Concupiscentiæ male medetur, qui eam explere cogitat, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 504. — Concupiscentia sancta et casta est Dei dilectio, S. Anselmus, CLVIII, 259. — Voluptas seu concupiscentia carnis est malum super omnia mala, *ibid.* — Concupiscentia mundi cum transeat et quidquid mundus habet, delectari in Domino debemus, cum ipse sit nunc bonum, S. Bruno Astens., 569. — Concupiscentia reprimi potest, exstingui non potest, S. Bernardus, CLXXXIII, 750.

CONFESSIO, CONFITERI. — Confessio tantum relevat peccatum, quantum exaggerat dissimulatio, Tertullianus, I, 1243.—Confessio culpæ, secunda post naufragium tabula, S. Hieronymus, XXII, 528. — Confitere te esse in captivitate, ut dignus sis liberari, S. Augustinus, XXXV, 1071. — Confitere modo quid tu fecisti in Deum, et in æternum confiteberis quid tibi fecerit Deus, *ibid.*, 226. — Confiteatur infirmitatem qui vult pervenire ad divinitatem, *ibid.*, 1907. — Times confiteri qui non confitendo esse non potes occultus; damnaberis tacitus, qui posses liberari confessus, *ibid.*, 808. — Confessio malorum operum est initium bonorum, id., XXXIV, 1491. — Confessio peccatorum laudat Deum, S. Prosper, LI, 397. — In lacum æternæ miseriæ descendunt, qui per contumacem superbiam remedia confessionis pœnitentiæ perdiderunt, *ibid.*, 513. — Confessio est ingressus vitæ salutaris, S. Petrus Chrysol., LII, 56. — Confitens peccata sua dat gloriam Deo, Cassiodorus, LXX, 188.—Confessio peccatoris est vita, justi gloria, S. Bernardus, CLXXXIII, 120. — Ubi est confessio, ibi pulchritudo, *ibid.*, 122. — Comites habeat mortificationem et orationem, *ibid.*, 1212.

CONFUSIO. — Confusionem temporalem non formidet Christianus; si hanc non habuerit, habebit æternam, S. Augustinus, XXXV, 232.

CONSCIENTIA. — Conscientia coronatur in pace, S. Cyprianus, IV, 219, 274. — Conscientia boni operis, animarum lux, S. Hilarius Pictav., IX, 795. — Apud sapientem, non tam pudenda est publicatio flagitii quam conscientia, S. Ambrosius, XVI, 29. — Conscientia reum suum semper tacita sine contradictione convincit et judicat, id., XVII, 462. — Cum non habet loquendi usum nescit tamen tenere silentium, *ibid.*, 592. — Conscientia est tanquam ara, in qua immolatur Deo, S. Augustinus, XXXV, 578. — Conscientiæ bonæ lætitia, paradisus est, id., XXXIV, 842. — Conscientia mala, fovea quo cadit impius, id., XXXV, 670. — Nulla major tribulatio quam conscientia delictorum, *ibid.*, 515. — Quidquid vis potes fugere, homo, præter conscientiam tuam, *ibid.*, 234. — Conscientias iniquorum non sanat nisi indulgentia, *ibid.*, 516. — Conscientia ex arbore scientiæ frigida, ex arbore sinapis calida fit, S. Petrus Chrysol., LII, 99. — Conscientia dolosa nil palam audet, *ibid.*, 158.—In conscientia nemo desperandus quandiu vivit, S. Leo M., LIV, 1423. — Conscientiam sibi carcerem facit, qui male agit, S. Gregorius M., LXXVI, 370. — Conscientia, speculum animæ, S. Bernardus, CLXXXII, 342. — Conscientia remordens peccatorem ubique sequitur, *ibid.*, 352. — Conscientiæ stimuli peccatores cogunt extra se mendicare solatia, *ibid.*, 307.— Utilius est currere ad conscientiam quam ad sapientiam, nisi ipsa ædificet conscientiam, *ibid.*, 341. — Conscientia bonis referta operibus, lectulus floridus, id., CLXXXIII, 1429. — Conscientia rea animæ carcer et infernus, *ibid.*, 1004. — Conscientiæ bonæ duplex solatium, ob meritum præsens et præmium futurum, Adamus Scotus, CXCVIII, 443. — Conscientiæ serenatæ vocem sequitur vox prædicationis, Petrus Cantor., CCV, 13. — Conscientiæ puritas perpetuum causat mentis gaudium, Alanus de Insulis, CCX, 75.

CONSILIUM. — Ubi consilium, ibi gratia est; ubi præceptum, ibi lex, S. Ambrosius, XVI, 205. — Quomodo potes eum judicare consilio superiorem, quem videas inferiorem moribus, *ibid.*, 84 ? — Consilium stulto dare, charitatis est, S. Gregorius M., LXXVI, 545.—Consilium nullum melius quam exemplum, S. Bernardus, CLXXXIII, 725. — Consilium proprium lepra, *ibid.*, 904.

CONSOLATIO, CONSOLARI. — Consolatio afflicti, spes æterna, S. Hilarius Pictav., IX, 320. — Consolatio

magna patientis, si unum habeat condolentem, S. Ambrosius, XVII, 188. — Consolator non est optimus, quem vincant propria gemitus, S. Hieronymus, XXII, 177. — Consolationes multæ falsæ, id., XXV, 682. — Consolatur Deus cor bonum, torquet cor malum, S. Augustinus, XXXV, 1748, 1749. — Consolatio nostra in spe, gemitus noster in re, *ibid.*, 165. — Consolatio illa est vera qua dabitur quod non amittatur, id., XXXVI, 365. — Consolationem nullam admittunt sancti de his rerumnis exsilii, S. Gregorius M., LXXVI, 587. — Consolatio divina non tribuitur admittentibus alienam, S. Bernardus, CLXXXII, 509, 510. — Consolatio et correptio Dei duplex auxilium, id., CLXXXIII, 1335. — Quisquis desolationem non novit, nec consolationem agnoscere potest, *ibid.*, 796.

CONSUETUDO. — Consuetudinis pestilentiosa dulcedo, S. Augustinus, XXXII, 1307. — Consuetudo fit necessitas, quando ei non resistitur, *ibid.*, 753. — Consuetudo prava est domus in qua quiescit peccator, S. Gregorius M., LXXIX, 372. — Consuetudo peccandi, puteus arctissimus ex quo sola gratia potest nos educere, id., LXXVI, 843. — Per consuetudinem mollescunt omnia, S. Bernardus, CLXXXIII, 7.

CONTEMPLATIO. — Contemplatio, ebrietas sancta alienatæ mentis ab infra labentibus temporalibus æternam lucem sapientiæ continentis, S. Augustinus, XXXIX, 276. — In contemplatione otium sanctum quærit charitas veritatis, id., XXXVIII, 647. — Ad contemplationem non pervenitur, nisi sopitis carnalibus desideriis, S. Gregorius M., LXXVI, 162. — Contemplationis quies tentationes removet, S. Petrus Damian., CXLIV, 186. — Contemplationis præmium, videre Deum, S. Anselmus, CLI, 109. — Contemplatio est felicitatis præludium S. Bernardus, CLXXXII, 16. — Contemplationis culmen non attingimus, si ab exterioribus non cessamus, V. Gerhohus, CXCIII, 368.

CONTEMPTUS, CONTEMNERE. — Ubi contemptus, ibi frequens injuria, S. Hieronymus, XXII, 53. — Contemptus Dei facit nobis tempora mala, S. Petrus Chrysol., LII, 43. — Contemnere mundum est ut lucrifacias Christum, et est lucrosum commercium, S. Bernardus, CLXXXII, 1001. — Contemptus omnium pro Christo, divinæ virtutis opus, id., CLXXXIII, 117. — Contemptu sui repellitur superbia, Petrus Cantor, CCV, 25.

CONTINENS, CONTINENTIA. — Continentem voluntas facit, non infirmitas, S. Ambrosius, XVI, 206. — Continens cogitet quid sibi desit, non quid adsit, S. Augustinus, XXXVI, 1563. — Continente superbo melior est conjugatus humilis. *ibid.*, 1564. — Continentia et abstinentia sunt sorores uterinæ, Petrus Cantor, CCV, 71.

CONVERSATIO. — Felix conversatio, quæ aliis fit salutis occasio, S. Bernardus, CLXXXII, 191.

CONVERSIO, CONVERTI. — Conversio in paucis, error in pluribus est, S. Ambrosius, XVI, 1178. — Nullus pudor est ad meliora transire, *ibid.*, 854. — Præveni accusatorem tuum; si peccata tua ipse accusaveris, accusatorem nullum timebis, *ibid.*, 428. — Grave est mutari in pejus, *ibid.*, 782. — Convertit se homo ad illum a quo creatus est, ut sit aliquid, S. Augustinus, XXXV, 896. — Habes judicem fugiens, patrem habeto rediens, id., XXXVI, 780. — Converti ad Deum nemo potest, nisi ab hoc mundo se avertat, id., XXXIX, 102. — Impium est manum negare conversis, id., XXXIII, 784. — Conversio cordis donum Dei, S. Prosper, LI, 881. — Conversio in ore non accipitur, sed in corde, S. Gregorius M., LXXIX, 95. — Prius a peccato surgendum, deinde ad cœlestia properandum, *ibid.*, 420. — Convertit animas sola Dei dilectio, S. Bernardus, CLXXXIII, 398. — Conversionem nolle, Deum est ignorare, *ibid.*, 1404. — Conversi semel, rierumque perversi, raro resipiscunt, *ibid.*, 994.

COR. — Cor vigilet, caro dormiat, ne male incipiat vigilare peccatis, S. Ambrosius, XVI, 274. — In corde amat esse Christus, *ibid.*, 214. — Altum cor viri est, ubi nihil vadosum est, *ibid.*, 243. — Quorum corda labiaque consentiunt, hos diligit Deus, S. Hieronymus, XXV, 875. — In corde suo quisque navigat, naufragium non facit si bona cogitat, S. Augustinus, XXXVI, 424. — Cor, ut siet, in Deo ligendum, id., XXXII, 814. — Cor nostrum inquietum est, Deus, donec requiescat in te, *ibid.*, 661. — In corde homo est quicunque est, *ibid.*, 781. — Cordium lux Deus; vita Christus, id., XXXIII, 560, 564. — Lacrymæ sanguis vulnerati cordis, *ibid.*, 1081, 1082. — Cor nostrum ubi totum in Deo est, non perit nobis, id., XXXVI, 212. — Corde rectus est qui laudat flagellum patris, *ibid.*, 146. — Cordis clamor, magna cogitationis intentio, S. Prosper, LI, 459. — Cor hominis duo maxime pulsant, amor et timor, quibus geminis aut aperitur aut clauditur Deo, *ibid.*, 509. — Corde migrat qui affectum mutat, *ibid.*, 596. — Cor mundum locus orationis aptus, et Dei templum, *ibid.*, 594. — Cor penetratur a Deo solo, S. Petrus Chrysol., LII, 50. — Inter cor et linguam salutis negotium *ibid.*, 56. — Cor cœlum est ubi regnat Christus, *ibid.*, 75. — Corde non corpore jungimur Deo, *ibid.*, 102. — In corde si cogitemus Deum, ibi illum inveniemus, Cassiodorus, LXX, 110. — Cor altum est quando cœlestia cogitat et terrena devitat, *ibid.*, 209. — Cordis quietem amittunt, qui res terrenas studiose tueri desiderant, S. Gregorius M., LXXVI, 250. — Cor est altare in quo jubetur ignis semper ardere, *ibid.*, 794. — Cor humanum mare fervens quod Deus solus valet coercere, *ibid.*, 915. — Cordis clamor est fervens devotio, id., LXXIX, 168, 486. — Per cogitationes malas in corde requiescit dæmon, *ibid.*, 164. — Cor non habet suum reprobus, quod diabolus possidet. *ibid.*, 54. — Cordis cæcitatem generat libido, *ibid.*, 357. — Cor lividum nequaquam Deus inhabitat, S. Petrus Damian., CXLIV, 299. — Cordis custodia et cogitationum ponderatio utilis, id., CXLV, 345. — Corde humano nihil sublimius, S. Bernardus, CLXXXII, 328. — Cordi totus mundus non sufficit, *ibid.*, 361. — Cor Deo non plenum quot vitiis obnoxium, *ibid.*, 529. — Sermo cordis affectio, *ibid.*, 294. — Cor totum in quatuor affectionibus, amore et timore, gaudio et tristitia, id., CLXXXIII, 817. — Cor deorsum et caput sursum habere, homini turpe, *ibid.*, 1109. — Cor curvum est cum ima appetit, rectum cum superna, V. Gerhohus, CXCII, 201. — Cor pravorum durum et insensibile ævo, *ibid.*, 456. — Cor pessimum ex malitia tabescit, *ibid.*, 498. — Corda cum manibus ad Deum levare, est credere et operari, Wolbero, CXCV, 24. — Cor quod beneficiis liquescere non potest, Deus flagellis mollescit et erudit, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1201. — Cor hominis profundum et inscrutabile, Petrus Cantor, CCV, 191. — Cor mundum fides inchoat, spes et charitas consummant, *ibid.*, 262.

CORONA. — Corona ut reddatur digno, gratis datur indigno, S. Augustinus, XLI, 341. — Tot coronas accipimus quot vitia superamus, S. Petrus Chrysol., LII, 128. — Corona spinarum imponitur Christo non cruentis manibus, sicut a Judæis, sed iniquis sensibus et operum pravitate, S. Maximus Taurin., LVII, 893.

CORPUS. — Corpus per gloriam non aboletur sed mutatur, S. Hilarius Pictav., X, 599. — Peregrinemur a corpore, ne peregrinemur a Christo: etsi in corpore sumus, tamen quæ sunt corporis non sequamur, nec desersmus jura naturæ, sed dona gratiæ præoptemus, S. Ambrosius, XVI, 1144. — Corpora credentium templum Dei sunt, S. Hieronymus, XXV, 1040. — Corpus nostrum ornamentum nobis fuit: peccavimus et compedes inde accepimus, S. Augustinus, XXXV, 1896. — Mirabilius animos incorporeos terrenis corporibus alligari, quam corpora terrena cœlestibus sublimari, id., XXXVII, 1755. — Corpus antea nobis ornamentum, postea compedes factum, S. Prosper, LI, 554. — Neme est in hac vita cujus animam corruptibile corpus non aggravet. *ibid.*, 456. — Corpus absentatur loco, anima peregrinatur affecta, *ibid.*, 456. — Corpus nostrum est mystica navis, S. Petrus Chrysol., LII, 8. — Corpus est lectus doloris nostri, *ibid.*, 14. — Corporis præsentia nihil prodest dum mens abest, *ibid.*, 52. — Corpus sine mente reficientes, mente mortui sunt, carne vivi, S. Gregorius M., LXXIX, 218. — Corpus nostrum villa, cujus villicus homo interior, S. Bernardus, CLXXXII, 696. — Corpus onus nostrum et carcer; ei debemus sanitatem, non voluptatem, id., CLXXXIII, 847. 1112. — Qui corpus pulchrum et fœdam animam habet, magis lugendus est quam si corpus fœdum haberet. V, Guibertus, CLVI, 458. — Corpori non ita providendum est, ut obliviscamur spiritus, Alanus de Insulis, CCX, 432. — Corpus tuum afflictas, quasi quotidie moriens, ut moriendo reviviscas, S. Ambrosius, XVI, 201.

CORREPTIO, CORRIPERE, CORRIPI. — Corrige viam tuam tantum cura quantum prospicis alienam, S. Ambrosius, XVII, 489. — Corripitur qui amatur a Deo: qui negligitur suis peccatis dimittitur, S. Hieronymus, XXVII, 42. — Omne quod corrigitur, imperfectum est, *ibid.*, 693. — Melius homo corrigitur parvus, quam frangitur durus, S. Augustinus, XXXIII, 873. — Qui non corrigit, non regit, id., XXXV, 504. — Feriens pius, parcens crudelis, id., XXXVI, 111. — Corripere veri pastoris est, *ibid.*, 762. — Correptio non fit ut insultet, sed ut confusione sanet, *ibid.* — Corripi a Deo et erudiri, ad eamdem mansuetudinem revocantur, *ibid.*, 510. — Correptio fraterna est corripere et judex, remittere ut frater, S. Petrus Chrysol., LII, 159. — Quos corrigere non possumus admonendo, debemus patienter tolerare, S. Gregorius Magn., LXXVI, 417. — Correptionem non sustinens perfectus esse nequit, S. Petrus Damian., CXLIV, 194. — Correptionem amare sapientis

est, stulti vero odisse, id., CXLV, 735. — Corrigere seipsum nemo potest sine Deo, S. Anselmus, CLIX, 265. — Corripiens alios sit inculpabilis, S. Bernardus, CLXXXII, 76. — Correptio certum est Dei amoris testimonium, id., CLXXXIII, 1100.

CREATOR, CREATURÆ. — Creaturarum vilitas demonstratur, ut appareat sublimitas Dei, S. Hieronymus, XXII, 601. — Creatore neglecto, omnis creatura consurgit in peccatores, id., XXXVII, 944. — Salus creaturæ lucrum est Creatoris, *ibid.*, 947. — Creaturæ indigentiæ explendæ non sufficit nisi Deus, S. August., XXXVIII, 349. — Rationalis creaturæ verus cibus Deus, id., XLI, 255. — Creatura est in continuo fluxu, solius est Creatoris stare, S. Gregorius Magn., LXXVI, 167. — In creatura non est veritas, S. Anselmus, CLVIII, 161. — Creatura rationalis ad vitandum malum facta est, *ibid.*, 65. — Creatura cum non vult quod debet, Deum inhonorat, id., CLIX, 80. — Creaturæ tanquam inferiores homine, ab eo contemnendæ, S. Bernardus, CLXXXII, 415. — Creati efficimur nostri, Dei per bonam voluntatem, diaboli per malam, sed utrobique nostri, id., CLXXXIII, 610. — Creaturis non inhærendum, sed ex his ad Creatorem ascendendum, S. Prosper, LI, 554.

CREDERE. — Credenti totus mundus divitiarum est, S. Hieronymus, XXII, 281. — Credere non est turpe, in religione, antequam scire, S. Augustinus, XXXIX, 183. — Crede quod nondum vides, ne erubescas cum videris, id., XXXV, 1208. — Credere cito, est cito cadere, S. Petrus Chrysol., LII, 83. — In pace multi credunt in Christo, at in persecutione pauci martyres, *ibid.*, 32. — Credere velle quod est credendum, est recte velle, S. Anselmus, CLIX, 130. — Credere in summam essentiam, est credendo tendere in illam; *ibid.*, 27. — In illam credere, nisi tendat in illam, nulli prodest, *ibid.*

CRIMINA. — Criminum amatores, virtutes accusant, S. Petrus Chrysol., LII, 52. — Aves criminum hasta crucis pellendæ, *ibid.*, 171.

CRUCIATUS. — Cruciatibus non delectatur Deus, sed justitia nostra; nec quæritur quid quisque patiatur, sed quare, S. Augustinus, XXXVI, 1293. — Qui cruciatur, si nihil inde acquirat boni, dolet damnum salutis, id., XXXVIII, 641.

CRUX. — Crucis virtute nunc Christus ventilat per crucem, postea ventilaturus per judicium, Tertullianus, II, 98. — Crux Christi posita est in medio terræ, S. Hilarius Pictav., IX, 807. — Crucem nudam nudus sequens, expeditior et levior scandit scalam Jacob, S. Hieronymus, XXII, 519. — Cogitemus crucem Christi, et divitias lutum putabimus, *ibid.*, 265. — Vox impia crucem Christi evacuat, *ibid.*, 186. — Crux Christi navis qua transeamus mare hujus sæculi, S. Augustinus, XXXIV, 1389, 1390. — Crux muscipulum quo captus est diabolus, id., XXXVI, 726. — Cruce Domini portemur necesse est, ut ad patriam transeamus, *ibid.*, 47. — Christianus debet perpetuo pendere in cruce, *ibid.*, 1039. — Crux portanda post Deum, non ante, S. Petrus Chrysol., LII, 54. — Crux Christi veri altaris sacramentum, S. Leo Magn., LIV, 1109. — Crux causa spei nostræ, *ibid.*, 212. — Crux in Ecclesia quod arbor in navi, S. Maximus Taurinens., LVII, 155. — Crucem portare non sufficit, nisi Christum sequamur, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1629. — Crux tempestatum hujus sæculi refugium, Isidorus Hispal., LXXXII, 509. — Crucem portans debet mundo mori, *ibid.*, 193. — Crux confederat cœlum terris, S. Petrus Damian., CXLV, 15. — Crucis signum virtutes omnes adumbrat, *ibid.*, 199. — Crucem qui portant, a Christo portantur, S. Bernardus, CLXXXII, 567. — Crucis lignum, vitæ signum, id., CLXXXIII, 527. — Crux Christi legem dulcem facit, Petrus Lombardus, CXCII, 204.

CULPA. — Culpa non punitur sed persona, cum reus occiditur; ubi vero culpa deponitur, absolutio personæ pœna est peccati, S. Ambrosius, XVI, 897. — Quo major est culpa, eo majora sunt quærenda suffragia, *ibid.*, 401. — Culpam non facit dignitas sed voluntas, S. Hieronymus, XXII, 459. — Ex culpa perdimus fiduciam vultus, S. Petrus Chrysol., LII, 93. — Culpæ sunt graviores quæ virtutes imitantur, S. Gregorius Mag., LXXVI, 1207. — Culpam agnoscere et non deflere, nihil pejus, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 209. — Culpa eo insensibilior quo apud ejus patratores habetur laudabilior, V. Gerhohus, CXCIII, 273.

CUPIDITAS. — Cupiditates animi et corporis frangere, maximum spei cœlestis lucrum, S. Hilarius Pictav., IX, 697. — Cupiditatibus qui mederi nescit, is sicut equis raptatus indomitis, volvitur, obteritur, laniatur, affligitur, S. Ambrosius, XVI, 175. — Cupiditas nescit ubi finiatur necessitas, S. Augustinus, XLI, 773. — Cupiditas frustrata vertitur in dolorem, id., XXXVIII, 711. — Non tam satietas est de plenitudine cupiditatum quam pressura, id., XXXV, 238. — Cupiditas nimis impedit iter ad cœlum, S. Valerianus, LII, 4. — Cupiditas Christum vendidit, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 249. — Cupiditatis humanæ profunditas est locus miseriæ, S. Anselmus, CLIX, 205, 206. — Cupiditas labore, timore et dolore premit, S. Bernardus, CLXXXII, 556. — Cupiditas ex cordis inedia, necessitas ex carnis infirmitate procedit, id., CLXXXIII, 857.

CURA. — Cura omnis nostra non de præsentibus sed de futuris, S. Hilarius Pictav., IX, 688, 694. — Non curare quod feceris, summa inclementia est, S. Ambrosius, XVI, 48. — Cura carnis serviat et non principetur, S. Gregorius Mag., LXXVI, 336. — Curæ majores viam faciliorem vitiis aperiunt, *ibid.*, 546. — Curis occupatus mundanis, in oculis gestat pulverem quo id quod cupit videre non potest, id., LXXIX, 32. — Cura, non curatio, a pastoribus exigitur, S. Bernardus, CLXXXIII, 435. — Cura non minori regitur vita humana in hoc mundo quam navis in mari, Petrus Cantor, CCV, 17.

D

DÆMONES. — Dæmones magistratus sæculi hujus, Tertullianus, I, 168. — Diaboli unum opus est, tentare quid in te est, an velis, id., II, 916. — Diaboli hoc est semper opus, ut servos Dei mendacio laceret, S. Cyprianus, IV, 69. — Diabolus non obtinet nisi quos Deus deserit, S. Hilarius Pictav., X, 428. — Diabolus fortibus est pusillus, S. Ambrosius, XVI, 11. — Diaboli amicitia infelix, id., XVII, 548. — Diaboli civitas, omne corpus reproborum, *ibid.*, 503. — Dæmones per vitia coluntur, S. Hieronymus, XXII, 505. — Quidquid peccamur dæmonum imperium, *ibid.*, 953. — Dæmones neminem vincunt nisi societate peccati, S. Augustinus, XXXVIII, 300. — Diabolus fugiendus, non sequendus, S. Prosper, LI, 561. — Melius est eum hostem habere quam principem, *ibid.* — Esca ejus, terrenis cupiditatibus dediti, *ibid.*, 590. — Diabolus rector iniquorum, Christus fidelium, *ibid.*, 609. — Diabolus saturatur culpis: promittit superna ut ad inferna detrahat; pacem evellit, et malis nostris gaudet; eo victo, vitia non valent, S. Petrus Chrysol., LII, 11, 13, 19, 53, 97. — Dæmonum ludus est humanas mentes de vitio in vitium rotare, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1076. — Tot dæmonia in cordibus requiescunt, quot desideria immunda, id., LXXIX, 164. — Dæmones suscipiunt quos Deus deserit, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 213. — Dæmonum scientia, stultitia est, S. Bruno Herbipol., CXLII, 93. — Diaboli cibus et refectio peccatum est; qui plus peccat, majora ei convivia parat, S. Bruno Astens., CLXV, 522. — Diabolus resistentem sibi non vulnerat sed coronat, S. Bernardus, CLXXXII, 372. — Baculo nostro nos cædit, id., CLXXXIII, 822. — Diabolus in frigidis mentibus securus dormit, Vener. Gerhohus, CXCIII, 601.

DELICIÆ. — Deliciis miseriæ, miseriis deliciæ commutantur, S. Hieronymus, XXIII, 234. — Non putentur beati qui felicitate istius sæculi et deliciis perfruuntur, *ibid.*, 335. — Vita in delictis temporalibus, in comparatione vitæ æternæ, non vita ed mors dicenda, S. Augustinus, XXXIII 223. — Deliciæ homini converso non subtrahuntur, sed mutantur, id., XXXV, 946. — Deliciæ sensuum non reddunt felices, et futuras impediunt, S. Bernardus, CLXXII, 535.

DELICTUM. — Delicti cessatio, radix veniæ, Tertullianus, II, 1001. — Qui ambulat in delictis, in verticem habet diabolum, S. Petrus Chrysol., LII, 105.

DESIDERIUM. — Desiderium est sitis animæ, S. Augustinus, XXXV, 750. — Desiderata diu dulcius obtinentur, id., XXXVI, 411. — Qui non gemit ut peregrinus, non gaudebit ut civis, quia desiderium non est in illo, id., XXXV, 1940. — Desiderium tuum oratio tua est; si continuum desiderium, continua oratio, *ibid.*, 401. — Ad desideria bona trahant pœnæ, quos præmia non invitant, S. Gregorius Magn., LXXVI, 859. — Desiderio proprio relinqui a Deo, gravis pœna, S. Bruno Herbipol., CXLII, Psal. LXXX. — Desiderium, animæ fames, S. Bernardus, CLXXXII, 591. — Desiderium, clamor ad Deum, *ibid.*, — Desideria sæculi fiunt umbræ mortis et perditionis, *ibid.*, 1028. — Desideriis quæritur Deus, non pedum passibus, id., CLXXXIII, 1559. — Desiderium Domini non in carne est sed in anima, S. Hieronymus, XXV, 547.

DESPERARE, DESPERATIO. — Desperare nullus debet, in quacunque ætate sit, si ad Dominum converti voluerit, S. Ambrosius, XVII, 410. — De Deo nihil desperandum, S. Augustinus, XXXV, 597. — Ne desper-

tione homines pejus viverent, promisit Deus indulgentiæ portum; rursus, ne spe veniæ pejus viverent, fecit diem mortis incertam, *ibid.*, 1876. — Desperato potest Deus reddere quod promittit, S. Petrus Chrysol., LII, 90. — Non desperet futura, qui præterita munera considerat, S. Gregorius M., LXXVI, 859. — Desperare non debemus in hac vita de salute peccatorum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 51.

DETRACTIO, DETRACTOR, DETRAHERE. — Detractor discat, dum te videt, non libenter audire, non facile detrahere, S. Hieronymus, XXII, 266. — Detractorem audire perniciosum, Cassianus, I., 29. — Detractores, belluarum more, homines devorant, S. Gregorius M., LXXVI, 459. — Detrahere præsenti levius est quam absenti, Petrus Cantor, CCV, 40. — Detractor sibi magis nocet quam alteri, Alanus de Insulis, CCX, 94.

DEUS. — Deus non vocis sed cordis est auditor, sicut conspector, Tertullianus, I, 1175. — Dei secreta scrutari piam est, sed inscrutabilia confitenda sunt, S. Hilarius Pictav., IX, 491. — Si Deus in nobis regnat, regnat virtus, regnat pudicitia, regnat devotio, S. Ambrosius, XVI, 585. — Deum qui penitus ex suo corde abjicit, ille mortuus, *ibid.*, 309. — Deus cum definitur, ipse sua definitone id., crescit, XVII, 352. — Deus medicus percutiendo sanat, mortificando vivificat, *ibid.*, 404. — Deus natura sua bonus, communione sui efficit sanctos, S. Hieronymus, XXII, 516. — Deus inchoat in tristibus, in lætis desinit, *ibid.*, 756. — Deo reddit anima quod debet, vel patiendo vel faciendo, S. Augustinus, XXXII, 1295. — In Deo habitare, vivere est, *ibid.*, 870. — Deus servat seipsum bonis, id., XXXV, 918. — Deus nobis sufficit, sed sine Deo nihil, id., XXXVI, 492. — Deo qui subjectior, perfectior est, S. Prosper, LI, 952. — Deus, vita animæ, S. Petrus Chrysol., LII, 19. — Servi Dei stant, non jacent, *ibid.*, 15. — Ubi Deus, nullum peccatum, *ibid.*, 44. Deum attendit corda, non verba, *ibid.*, 142. — Mori non potest cui vita Deus est, *ibid.*, 166. — Deus tolerat malos propter bonos, S. Leo Magnus, LV, 223. — Castigando sanat, refovendo benignus erudit, *ibid.*, 58. — Ad — Deum totius vitæ nostræ ratio referenda, S. Maximus, LVII, 61. — Deus quanto nobis dulcescit, tanto illi efficimur chariores, Cassiodorus, LXX, 353. — Ubi Deus non est per gratiam, adest per vindictam, S. Gregorius M., LXXVI, 1241. — Deus tempora mutat non consilia, S. Bruno Herbipol., CXLII, Psal. LXVII. — Deum negare factis perire est, S. Petrus Damian., CXLV, 52. — Deo servire regnare est, *ibid.*, 317. — Dei locutio est ejus voluntas, S. Bruno Asteus., CLXV, 2. — Deus flagellis aliquando visitat, ut spiritum elationis in nobis avertat, et in humilitate confirmet, *ibid.*, 233. — Pœnis miserorum non delectatur, Deus, S. Rupertus, CLXIX, 537. — Deum esurire, est semper quærere, S. Bernardus, CLXXXII, 170. — Homo a Deo divisus, est sibi rebellis, *ibid.*, 329. — Deus amat et est amor ipse, id, CLXXXIII. Deus nec laudabilior quam in quo clementior, Ven. Guibertus, CLVI, 307. — Deo qui feneratur centuplum, excipit, Petrus Cantor, CCV, 109. — Dei solium æternitas, Alanus de Insulis, CCX, 173.

DEVOTIO. — Devotio alacris, festina est fides et spes impigra, S. Ambrosius, XVI, 1046. — Devotio nostra suis viribus fidere non debet, sed divinæ gratiæ boni sui propositi commendet affectum, S. Leo M., LVII, 571. — Devotionis fervor, animæ lingua, S. Bernardus, CLXXXII, 461. — Devotio mentem elevat, ut gratia occurrat, cor aperit ut incipiat, affectum dilatat ut plurimum ipsius capiat. *ibid.*, 409.

DIES. — Dies suos non prolongant ii qui multo tempore vivunt, sed qui grandes eos faciunt bonorum operum magnitudine, S. Hieronymus, XXIV, 455. — Dies mali semper in sæculo, dies boni semper in Deo, S. Augustinus, XXXV, 317. — Dies ideo mali quia transit unus, ut veniat alius; dies boni æterni unus dies erunt, id., XXXVI, 1084. — Dies Christi sine nocte, sine fine est, S. Maximus, LVII, 180. — Dies erit cum nullæ peccati tenebræ supererunt, S. Gregorius M., LXXVI, 919. — Dies cogitatio mentis, id., LXXIX, 522. — Dies verus qui non novit occasum, æterna veritas, vera æternitas, S. Bernardus, CLXXXIII, 875. — Dies Domini ipsa æternitas, Ven. Gerhohus, CXCIII, 521.

DIGNITAS. — Dignitatem perdidisse propensius malum est quam non habuisse, S. Ambrosius, XVII, 79. — Dignitates ambire nefarium, maxime ineptis personis, S. Petrus Damian., CXLV, 155 — Dignitate qui præest præsit et morum honestate, Petrus Cantor, CCV, 98.

DILECTIO, DILIGERE. — Diligi difficile est ab his quos honore præcedas, S. Hieronymus, XXIV, 502. — Quos diligit unusquisque adorat, id., XXV, 933. — Dilige inimicos tuos, ne incautus oderis et amicos, S. Augustinus, XXXVI, 1404. — Dilectio lumen, odium tenebræ, id., XXXV, 633. — Vere ne diligit, qui, ut Deum diligat, non se diligit, S. Prosper, LI, 603. — Dilectio sine justitia non est, S. Rupertus, CLXIX, 140. — Dilectio quo plus bibit, plus sititur, S. Bernardus, CLXXXII, 640. — Diligere inimicos magis divinum quam humanum, *ibid.*, 445. Dilectionis dulcedine nihil dulcius, Richardus a S. Victore, CXCVI, 916. — Dilectio viæ quantacunque sit, non potest æquari dilectioni Dei in patria, Petrus Pictav., CCXI, 210.

DISCERE, DISCIPULUS. — Disce multo tempore quod doceas, S. Hieronymus, XXV, 945. — Discamus in terris quorum nobis scientia perseverat in cœlis, *ibid.*, 281. — Discipulorum salus, præmium magistrorum est, id., XXVI, 560. — Discenda sunt utiliora magis quam mirabiliora, S. Augustinus, XXXII, 1054. — Feliciores qui discunt quam qui docent, id., XXXV, 594. — Discere tutius est quam docere, S. Prosper, LI, 599.

DISCIPLINA. — Disciplinam despiciunt qui negant pœnam, Tertullianus, II, 808. — Disciplina custos est fidei, S. Cyprianus, IV, 175. — Disciplinæ nostræ omnis summa, in misericordia et pietate est, S. Ambrosius, XVII, 297. — Disciplinam spernens hostis est animæ suæ, S. Valerianus, LII, 2.

DIVES, DIVITIÆ. — Divitiæ non tantum contemnendæ, sed et periculosæ, S. Cyprianus, IV, 210. — Divitem illum solum Deus novit, qui sit dives æternitate, qui non opum sed virtutum fructus recondat, S. Ambrosius, XVI, 941. — Omnis sapiens dives est, *ibid.*, 941. Justus etiamsi aliis videatur pauper, dives est, *ibid.*, 109. Divitiæ oneri sunt, si his uti nescias, *ibid.*, 959. — Qui nescit regere suum censum, onere suo mergitur, *ibid.*, 1044 — Qui divitias possidet, valde rarum est, ut ad requiem tendat, id., XVII, 490. — Divitias possidere non laudis est, sed pro Christo eas contemnere, S. Hieronymus, XXII, 692. — Veritas paupertatem, mendacium divitias parit, *ibid.*, 509. — Divitias habes, egestas aucta est, non potestas, S. Augustinus, XXXVI, 956. — Divitias habere non est censendus, nisi qui bene utitur, *ibid.*, 327. — Dives in conscientia securior dormit in terra, quam dives in purpura, *ibid.*, 216. — Dives quanto plus habet, tanto amplius debet, S. Petrus Chrysologus, LII, 26. — Claudens horrea pauperi, sibi claudit, *ibid.*, 121. — Dives nemo sibi soli factus est, S. Leo M., LIV, 29, 52, 61. — Divitum peccatorum pax, semper cum conscientia rixatur, Cassiodorus, LXX, 353. — Divitum felicitas quantacunque sit, desinit in æternam miseriam, S. Gregorius M., LXXVI, 487. — Ex divitiis consolatio quæ accipitur, miseria est, id., LXXIX, 537. — Divitiæ nostræ virtutes, S. Bernardus, CLXXXII, 863. — Divitiæ sine virtute nihil prosunt, Ven. Guibertus, CLVI, 457. — Dives qui necessariis contentus non est, lupus est, Petrus Cantor, CCV, 45. — Divitibus nemo veritatem dicit, *ibid.*, 43, 116. — Divitibus dare perdere est, *ibid*, 122.

DOCERE, DOCTOR, DOCTRINA. — Docere quid facias caput est artis, S. Hieronymus, XXII, 423. — Stultissimum est docere quod noverit ille quem doces, id., XXV, 109. — Doctrinam sanam loqui aliud est, et aliud ea quæ conveniunt sanæ doctrinæ docere, *ibid.*, 715. — Doctor non est qui malus est, S. Augustinus, XXXII, 1223. — Qui non facit quæ docet alios, si aliquando utilis est, non ipse facit sed Deus. id., XXXIV, 1505. — Doctoris gravis imperitia est velle docere meliorem, S. Gregorius Magn., LXXVI, 212 — Doctores ea quæ docent non facientes, sui vastatores sunt, alieni cultores, *ibid.*, 1411. — Audiens doctorem superbum, rosas carpat, spinas caveat, *ibid.*, 855. — Doctrina surdidum sapiens, dicitur lutum, *ibid.*, 1129.

DOLERE, DOLOR. — Quod dolet satis, majori dolore expellitur, S. Hieronymus, XXII, 783. — Dolor hujus vitæ transit, alterius vero non finietur, S. Augustinus, XXXVIII, 658. — Dolor emanat a conscientia tranquille loquendo, qui nimis tacendo plus cruciat, S. Gregorius Magn., LXXVI, 210. — Non dolet cor quod non videt oculus, S. Bernardus, CLXXXIII, 1040.

DOMUS. — In ea domo nullius versetur in qua necesse habet quotidie aut perire aut vincere, S. Hieronymus, XXII, 783. — In domum tuam intras ut eam inhabites; intra in domum Dei ut inhabiteris, S. Augustinus, XXXV, 1721. — Domus mentis est id quod amando habitat, S. Gregorius Magn., LXXVI, 257.

DONA. — Dona dantem spoliant et accipientem interficiunt, S. Hieronymus, XXVII, 514. — Donis Dei non debemus ita delectari, ut data danti præferemus, S. Gregorius Magn., LXXVI, 109.

DULCEDO. — Dulcedo simulata, virus pessimum tegit, S. Hieronymus, XXIII, 403. — Dulcedo efficacior duri-

INTENTIO. — Intentio opus bonum facit, S Augustinus, XXXVI, 259 — Intentio bonæ conscientiæ, oleum est quo vegetantur lampades, id est, bona opera, id., XXXIII, 571. — Ex intentione perversa non sequitur nisi opus pravum, licet rectum esse videatur, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 196.

INVIDIA, INVIDUS. — Invidus resecandus veluti corporis tabes, S. Augustinus, XXXIX, 1950. — Invidia cuncta bona devorat, S Anselmus Cantuar, CLIX, 192. — Invidia non est nisi pusillorum, S. Bernardus Claræv., CLXXII, 936. — Non invidere et de aliena virtute gaudere, rara virtus, id., CLXXIII, 1437.

INVOCARE. — Invocare Deum non decet sine munditia cordis, S. Augustinus, XXXVI, 249.

IRA. — Super iram non occidat iste sol, ne deserat ipsam mentem sol justitiæ, S. Augustinus, XXXVIII, 1045. — Ira Dei transit super justos, non manet, id., XXXVI, 1119. — Iram vincere majus est quam civitatem sibi subjicere, Petrus Cantor, CC, 250.

J

JEJUNIUM. — Jejunat satis diu qui cum voluntate Christi se reficit, S. Ambrosius, XVII, 422. — Jejunantes multo plus accipiunt quam offerunt, S. Hieronymus, XXII, 1020. — Jejunium fraudatio carnis et lumen mentis, S. Augustinus, XL, 706. — Jejunare oportet ab isto sæculo, id., XXXVIII, 695.

JESU. — Jesu nomen peccatoris fiducia, S. Augustinus, XL, 946. — Jesu nomen est salus, unctio et gloria, animæ medicina, mel in ore, in aure melos, in corde jubilus, S. Bernardus, CLXXXIII, 150.

JUDEX, JUDICIUM. — Judicio alieno nemo gravius condemnatur quam insipiens qui sibi auctor est malorum, S. Ambrosius, XVI, 1043. — Judicia Dei bonis prosunt, malis nocent, S. Augustinus, XXXIV, 603. — Judicis ne sit amara sententia, dulcia nobis sint flagella Patris, S. Augustinus, XLIII, 1793. — Judicium vulgare vir fortis præ conscientiæ luce contemnit, id., XLV, 1863. — Ne judicemur, judices nostri simus, S. Petrus Chrysologus, LII, 173. — In judicio tanto major erit severitas quanto major nunc est misericordia, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 563. — Judicans seipsum, judicium non exspectat, S. Petrus Damiani, CXLIV, 129.

JUGUM. — Jugum Christi hoc est Christiano, quod pennæ avi, S. Augustinus, XXXVI, 719. — Jugum Christi amanti suave est, non amanti durum, id., XXXVIII, 1507. — Jugum Christi non premit sed erigit, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 405.

JUSTITIA, JUSTUS. — Justus quandoque quamvis alium quam se æquiorem putat, S. Ambrosius, XVI, 1100. — Justitia sibi parcior, foris tota est, quidquid habet transfundit in proximos, *ibid.*, 1129. — Justus nunquam solus est qui cum Deo semper est, id., XVI, 109. — Justi hæc sunt arma, ut cedendo vincat, id., XVI, 720. — Infelix ubi pax perditur et non est justitia, S. Hieronymus, XXV, 729. — Justitia hominis indiget misericordia Dei, id., XXII, 1068 — Justitiæ sapientia convenit et injustitiæ magis stultitia, S Zeno, XI, 33. — Qui fecit te sine te, non te justificat sine te, S. Augustinus, XXXVIII, 923. — Qui justus, continuo bonus, *ibid.*, XXXVII, 1577. — Justus nemo nisi humilis et plus, id., XXXVI, 585. — Justitia non est aliud quam non peccare, S. Augustinus, XXXIX, 1863. — Justorum nemo sine laboribus ac molestiis in hac vita, S. Petrus Chrysologus, LI, 526. — Justitia magis delectat quam iniquitas, S. Leo Magnus, LIV, 362. — Justitiam defendere amore premii, injustum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 35. — Justus non est qui justitiam in dolore deserit, *ibid.*, 449. — Justus a timore inchoat, in charitate consummat, *ibid.*, 29. — Justitiam aliud est tenere, aliud diligere, S. Bernardus CLXXXIII, 429.

L

LABOR. — Laboris mutatio induciæ sunt quietis, S. Ambrosius, XVI, 178. — Labor præsentis sæculi finem accipiet, et succedet ei perpetuum gaudium, S. Hieronymus, XXVII, 622. — Labor omnis brevis diei ad desideratam mercedem perventitur, S. Hieronymus, XXV, 219. — Laborandum hominibus, ut semper diabolus nos inveniat occupatos, id., XXII, 939. — Laborem si vis sustinere, attende mercedem, S. Augustinus, XXXVI, 572. — Labore emitur requies, id., XXXVII, 1211. — Laboris finis non erit, nisi diligatur quod non possit auferri, id., XLV, 1870. — Labor ubi non est, ibi nec fructus adest, S. Petrus Chrysologus, LII, 14. — Labore acquisita magis delectant, id., LII, 101. — Laboris remedium est alterius laboris initium, S. Bernardus, CLXXIII, 430. — Laborem naturæ convertunt boni in laborem gratiæ, mali autem in laborem culpæ, Petrus Cantor, CCV, 220.

LACRYMÆ. — Lacrymæ pascunt frequenter, et mentem allevant, S. Ambrosius, XVI, 1185. — Lacrymæ nocentium dulciores sunt quam gaudia theatrorum, S. Augustinus, XXXVII, 1683. — Lacrymæ Domini, gaudia mundi sunt, id., XXXIX, 1928. — Lacrymæ sunt baptismata peccatorum, S. Petrus Chrysologus, LII, 103. — Lacrymæ abluunt ulcera reatus, id., LII, 167. — Lacrymæ sanguis pœnitentis, S. Valerianus, LII, 8. — In lacrymis est semper spiritalis seminatio, Cassiodorus, LXX, 440. — Lacrymarum gratia a Deo datur, Rabanus Maurus, CIX, 47. — Lacrymæ vulnerati cordis signa, S. Bernardus, CLXXXII, 98. — Lacrymæ semina justitiæ, id., CLXXXIII, 1402. — Lacrymæ pœnitentium vinum angelorum, *ibid.*, 1376. — Lacrymæ pœnitentiæ calicem altaris faciunt dulciorem, Petrus Cantor, CCV, 84.

LASCIVIA. — Lascivia plerumque latet sub tristi amictu mentis, S. Ambrosius, XVI, 1158.

LAUDARI, LAUS. — Laudis sacrificium ex operum sanctitate descendat, S. Hilarius Pictav., IX, 175. — Laudibus Dei mutum esse magna miseria est, *ibid.*, 552. — Laudabilior nemo est quam qui ab omnibus laudari potest, id, XVI, 147. — Laudari se qui videt, data opera, elaboret ut vera sint quæ dicuntur, S. Ambrosius, XVII, 106. — Laus Dei vere continuatur, si sine cessatione bene vivitur, S. Prosper, LI, 582. — Laudatio tunc est Domino jucunda, quando in unum vox et vita convenerunt, Cassiodorus, LXX, 492. — Laudare malefacta hominum est ea augere, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 559. — Laudari oportet in Deo, non in se, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 510. — Laudis humanæ vanitas bonos cruciat, malos beatificat, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 589. — Laudandus nemo ante mortem, *ibid.*, 1016. — Laudibus supernis velle addere detrahere est, id., CLXXXIII, 357. — Laudatio nulla secura, ubi nec ipsa vita secura est, *ibid.*, 1050. — Laus vera est de recta voluntate quæ per opus bonum innotescit, Richardus a S. Victore, CXCVI, 21. — Laudari a turpibus ita turpe est sicut laudari ob turpia, Petrus Cantor, CCV, 129.

LEX. — Legis recordatio non patitur peccata generari nec ea crescere, S. Hieronymus, XXVII, 901.

LIBERTAS, LIBER. — Liberum innocentia facit, culpa vernaculum, S. Ambrosius, XVI, 1163. — In libertate nascimur, quam miserum est ut moriamur in servitute, *ibid.*, 938 — Liberum esse a Deo maximum crimen est, id., XVII, 135. — Libertas vera est Christo servire, S. Augustinus, XXXIII, 128. — Libertatis lex, est charitatis lex, *ibid.*, 740.

LIBIDO. — Libido velut festuca est, cito accenditur, propere consummatur, S. Ambrosius, XVI, 896. — Libido fines suos egressa si fuerit, redundat in vitium, S. Hieronymus, XXII, 287. — Libido cum vincitur, vincitur diabolus, S. Augustinus, XLIV, 801. — Libido dolorem concipit, peccatum parturit, generat mortem, id., XLV, 1614. — Libido vincenda est fugiendo, id., XXXIX, 2301. — Libidinis flamma si per cordis munditiam non extinguitur, frustra quælibet virtutes oriuntur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 688. — Libido interficit omnia bona opera, id., LXXIX, 571. — Libido nostra ad illustrationem Dei quiescit, non deficit, Guibertus, CLVI, 45. — Potius quam libidine maculari melius est mori, S. Anselmus, CLIX, 191. — Libido eo plus crescit quo plus exercetur, Petrus Cantor, CCV, 247.

LILIA. — Lilia melius in valle quam in monte crescunt, Alanus de Insulis, CCX, 87.

LINGUA. — Lingua tua menti sit subdita, S. Ambros., XVI, 515. — Lingua nihil noverit nisi Christum, S. Hieronymus, XXII, 991. — Qui linguam non frenat concordiam dissipat, S. Gregorius Magn., LXXVII, 55. — Linguæ vitium gravissimis criminibus æquale est, S. Petrus Damiani, CXLV, 588. — Lingua illius sine labore prædicat cujus vitam moribus prædicat, Petrus Cantor, CCV, 17.

LOCUS. — Locus non facit sanctos, S. Augustinus, XL, 1282.

LOCUTIO, LOQUI. — Non loquendo, sed potius tacendo, culpa facilius refugitur, Cassiodorus, CXX, 152. — Locutionis divinæ silentium, est fames mentis, S. Greg., Magn., LXXVI, 201. — Bene loqui novit qui prius bene facere didicit, *ibid.*, 1282. — Loquitur bene qui perfecte vivit, id., LXXVII, 875 — Potius quam loqui, tutius est silere, S Bernardus, CLXXXII, 380.

LUCERNA. — Lucerna prodit furem, S. Petrus Chrysologus, LII, 54.

LUCTARI. — Luctari mundo præsente difficilius sed gloriosius, S. Petrus Chrysologus, LII, 107.

LUDERE. — Ludit nemo securus cum serpente, S. Petrus Chrysologus, LII, 159.

LUMEN. — Lumen sibi esse homo non potest, S. Valerian., LII, 182.

LUX. — Lux rationis in tenebris malæ conscientiæ etiam lucet, Rupertus, CLXIX, 93.

LUXURIA, LUXURIARI. — Luxuriari ubi quis cœperit, incipit deviare a fide vera, S. Ambrosius, XVI, 1818. — Luxuria est ignis usque ad perditionem devorans, S. Gregorius Magn., LXXVI, 688.

M

MAGISTER. — Magister fieri non debet qui discipulus non fuit, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 156.

MAGNA. — Magna res magnas vires desiderat, S. Augustinus, XXXII, 909.

MAGNANIMITAS. — Magnanimitas non arrogantes facit, nec humilitas pusillanimes, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 100.

MAGNITUDO. — Magnitudo in mediocritate probatur, Tertullianus, II, 261.

MAGNUS. — Magnus est qui æterna concupiscit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 180.

MALA, MALI, MALITIA, MALUM. — Malum ex se nihil sed ex vitio humano, S. Hilarius Pictav., IX, 219. — Malum homini nihil nisi sua culpa, *ibid.*, 789. — Infirmitas nostra efficit ut malum esse id quod patimur existimemus, *ibid.*, 563. — Malitia contra se agit, S. Ambrosius, XVII, 98. — Sublato malitiæ semine, nequitiæ fructus arescent, *ibid.*, 55. — Malorum odium melius est habere quam consortium, *ibid.*, 488. — Malitia nostra inebriat Deum, S. Hieronymus, XXVI, 679. — Malum breve putatur quod finis melior subsequitur, id., XXII, 179. — Malum levius est aperte peccare, quam simulare et fingere sanctitatem, id., XXV, 277. — Mali quantumcunque potentes sint, despectui sunt viris sanctis, Rufinus, XXI, 65. — Male viventes etsi lingua taceant, vita Dominum maledicunt, S. Augustinus, XXXVII, 1333. — Mala temporalia pati Christianorum est, et bona sperare sempiterna, id., XXXVIII, 1356. — Malum opus non fit nisi a malis, id., XLI, 421. — Non sunt facienda mala ut eveniant bona, id., XLIV, 808. — Malus sua ipse sibi pœna, id., XXXVIII, 1364. — Malus etiam si regnet, servus est, id., XLI, 114. — Mali propter bonos tolerandi, non boni propter malos deserendi, id., XXXIII, 329. — Mali hic servantur ut boni inde nascantur, id., XXXVIII, 1383. — Mali Christiani plus cavendi quam Judæi et pagani, id., XL, 345. — Mala hic superare possumus, non fugere, id., XXXIX, 2272. — Mala cavere non sufficit, nisi fiat et bonum, id., XL, 1040. — Malorum tempus omne exiguum, S. Prosper, LI, 556. — Malitia convertit homines in viperas, S. Petrus Chrysol., LII, 137. — Mala hujus vitæ gravia non sunt æterna bona cogitanti, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 354. — Malos nec desperemus, nec imitemur, id., 1514. — Male quærens responsum non meretur, Rabanus Maurus, CXI, 727. — Malum in Scriptura non solum peccatum, sed et peccantis supplicium, Hincmarus Remens., CXXV, 56. — Mala nostra solum nostra sunt, bona nostra et Dei sunt et nostra, *ibid.*, 126. — Malorum omnium summa est quod vivimus ad exempla malorum, Petrus Cantor, CCV, 210.

MANDATA. — Mandata Dei non tam in memoria quam in moribus habenda, S. Bernardus, CLXXXII, 621. — Mandata Dei amara malis, dulcia vero bonis, Rufinus, XXI, 87.

MANERE. — Manendum est in eo, qui manet in æternum, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 540.

MANSUETUDO. — Mansuetudinem habet et non duritiam, qui charus est, S. Ambrosius, XVI, 415.

MARE. — Mare in figura sæculum hoc, salsitate amarum, fluctibus turbulentum, S. Augustinus, XXXVI, 780.

MARTYR, MARTYRIUM. — Martyrum sanguis semen Christianorum, Tertullianus, 535. — Martyr Christi thesaurus est Ecclesiæ, S. Ambrosius, XVI, 212. — Ipsa martyrum mors præmium est, *ibid.*, 1074. — Martyres ubicunque sunt, cum Deo sunt, ubi bene est, S. Augustinus, XXXVIII, 1366. — Martyres suos habet pax, id., XXXIX, 2301, 2302, 2307. — Martyres morte nascuntur, fine inchoant, et in cœlis lucent, S. Petrus Chrysol., LII, 152. — Martyrium durum est iter carni, sed beata est via animæ. Cassiodorus, LXX, 223. — Martyrum sanguis clamat vindictam, Christi veniam, S. Bernardus, CLXXXII, 419.

MEDICINA. — Medicina pauperis est dives, et vice versa, S. Petrus Chrysologus, LII, 124.

MEDICUS. — Medici laus est si multos curet. S. Ambrosius. XVII, 233. — Medicus quem æger decipit, difficulter sanat, S. Valerianus, LII, 6.

MEDITATIO. — Meditatio in tentationibus et ærumnis non est relinquenda, S. Hilarius Pictav., IX, 23. — Meditatio quotidiana tollit soporem et facit vigilantiam, S. Ambrosius, XVII, 96. — Meditatione assidua homo ad sui cognitionem illuminatur, S. Anselmus Cantuar, CLIX, 214. — Meditatio parit scientiam, scientia compunctionem, compunctio devotionem, *ibid.* — Meditatio est conscientiæ ægrotantis medicamentum, S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 669. — Meditatio est quasi ignis materia, amor, flamma, *ibid.*, 176. — Meditatione et oratione ascendimus, S. Bernardus, CLXXXIII, 1063.

MENDACIUM, MENTIRI. — Mendacium in verbo turpe est nedum in habitu, S. Ambrosius, XVI, 1061. — Mentiri religionem suam summum nefas, Tertullianus, I, 403. — Mentiri sacrilegium, S. Hieronymus, XXII, 688. — Mentiri est occidere animam, *ibid.*, 118. — Mendacia suos amatores decipiunt, Rufinus, XXI, 69. — Mentiri pejus est quam falli, S. Valerianus, LII, 135. — Mentientis guttur est mortui sepulcrum, Cassiodorus, LXX, 26.

MENDICUS. — Mendicus est qui Deum non habet, licet bonis omnibus aliis rebus affluat, S. Augustinus, XXXVII, 1883. — Mendici Dei omnes sumus, id., XXXVIII, 366, 580.

MENS. — Mens bona, possessio bona, S. Ambrosius, XVI, 11. — Mentis cæcitas non sanatur nisi doctrina Christi, S. Hieronymus, XXV, 120. — Mens juncta Deo provocat ejus clementiam, id., XXVI, 525. — Mens a luce veritatis exclusa, nihil in se nisi tenebras invenit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 386. — Mens nil mali sibi conscia omnia ridet, Rabanus Maurus, CXI, 941.

MERCES. — Merces te erigat, si opus turbat, S. Augustinus, XXXIV, 1517.

MERITA. — Merita hic comparantur, in cœlis præmia redduntur, S. Augustinus, XLV, 1182. — Merita omnia a fide incipiunt, id., XLV, 1850. — Merita nostra sunt Dei dona, et pro his recipimus æterna præmia, S. Prosper, LI, 276.

MICA. — Micam dans pauperi accipit totum, S. Petrus Chrysologus, LII, 8.

MIRACULUM. — Miraculum maximum peccatoris conversio, S. Augustinus, XXXIX, 1919. — Miraculum singulare visa non videre, scita nescire, credita non credere, S. Petrus Chrysologus, LII, 81.

MISERI. — Miseri sunt qui vel non habent quod volunt, vel id habent quod recte non volunt, S. Augustinus, XLV, 1864. — Sub Deo justo nemo miser nisi mereatur, *ibid.* 1865. — Vera miseria est falsa felicitas, id., XXXVII, 1099. — Qui se agnoscit in vera esse miseria erit in vera felicitate, *ibid.* — Tota ista miseria generis humani, dolor medicinalis est, non sententia pœnalis, *ibid.*, 1793.

MISERICORDIA. — Misericordiam, sed justitiam misericordiæ non tenere, si veniam præstemus illicitis, S. Hilarius Pictav., IX, 596. — Pro misericordia melius est invidiam perpeti, quam prætendere inclementiam, S. Ambrosius, XVI, 1103. — Misericordia ipsa justitia est, *ibid.*, 1205. — Redemptio animæ misericordia, *ibid.*, 777 — Misericordiam ad præsens non mereri, magnæ interdum felicitatis est, S. Hieronymus, XXVI, 92. — Misericordiam vendunt, non donant hypocritæ, S. Petrus Chrysologus, LII, 9. — Misericordia est maxima operum Dei, *ibid.*, 62. — Sine misericordiæ pluvia, corda nostra sunt sicut terra sine aqua, Cassiodorus, LXX, 319. — Misericordia nomen Dei, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 522. — Misericordia imprudens est quæ paucis prodest et multis nocet. Alcuinus, C, 148. — Misericordiam a Deo petere, optima est reorum defensio, S. Bruno Herbipol., CXLII, 203. — Miserendi materiam sumit Deus ex seipso, puniendi ex nobis, S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 186. — Misericordia Christum cruci affixit, Alanus de Insulis, CCX, 157.

MODUS. — Modus virtus, nimietas vitium, S. Hieronymus, XXII, 937. — Modus quidem animi est sapientia, S. Augustinus, XXXII, 975.

MORES. — Mores pravi graviores sunt inimici quam hostes infensi, S. Maximus Taurin., LVII, 342. — Boni mores sunt veluti pennæ, quæ nos ad cœli altiora sustollunt, *ibid.*, 458.

MORI, MORS. — Moriuntur cuncta ut reviviscant, Tertullianus, I, 524. — Mors non est interitus animæ, sed discessus ejus a corpore, S. Hilarius Pictav., IX, 329. — Mors malum non est quæ libertatem restituit, excludit dolorem, S. Ambrosius, XVI, 1140. — Morimur quotidie, quotidie commutamur, et tamen æternos nos esse credimus, S. Hieronymus, XXII, 546 — Mors sanctorum somnus

tia, S. Bernardus, CLXXXII, 103, 104. — Dulcedo virtus non est sine justitia, id., CLXXXIII, 309.

E

ECCLESIAM. — Ecclesiam Deus purgat et exercet quibusdam medicinalibus molestiis, S. August., XXXIV, 25. — Ecclesiæ patientiam exercent tyranni, sapientiam hæretici, benevolentiam aut etiam beneficentiam inimici, id., XLI, 615. — Ecclesia nescit loqui, nisi quod expedit credi, Cassiodorus, LXX, 8. — Ecclesia potest fluctibus turbari, mergi non potest, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 160. — Ecclesiæ cantus vox magna de cœlo, S. Rupertus abb., CLXIX, 446. — Ecclesiam nihil ita destruit, quam clericis laicos videre meliores, Petrus Cantor, CCV, 39, 151.

EGENUS. — Non eris egenus tribuendo, quia thesaurus cœlestis certius possidetur, S. Augustinus, XXXVI, 1469.

ELATIO. — Elatio omnis nihil aliud habet quam ruinam, S. Gregorius Magn., LXXVII, 668.

ELEEMOSYNA. — Eleemosyna venditur non donatur, S. Petrus Chrysol., LII, 33. — Eleemosyna nobis aurea domus in cœlo ædificatur, S. Greg. Magn., LXXVII, 453, 456. — Eleemosyna est ignoscere his qui nos læserunt, Alanus de Insulis, CCX, 196.

ELOQUENTIA. — Non eloquentiam peccatricem, sed rusticitatem sanctam melius est habere, S. Hieronymus, XXIV, 264.

EPISCOPI. — Episcoporum et sacerdotum est quotidie se meliores reddere, S. Bruno Astensis, CLXIV, 137. — Episcopalis cathedra oneris est, non honoris operis, non nominis; virtutum, non divitiarum, S. Bernardus, CLXXXIII, 374.

EPULÆ. — Epularum largitas corpus frangit et animam, S. Hieronymus, XXII, 341. — Epulæ terræ hujus, medicamenta quotidiana sunt, S. Augustinus, XXXVII, 489.

ERRARE, ERROR. — Errare humanum est, diabolicum est per animositatem in errore remanere, S. Augustinus, XXXVIII, 901. — Error non modicus est minus bonum præponere majori, Petrus Cantor, CCV, 216.

ERUBESCERE. — Erubescere si crimen est, ejus est qui falsum objicit, non cui objicitur, S. Augustinus, XXXVI, 856.

ESSE. — Esse posse aliud est et aliud est esse, S. Hieronymus, XXIII, 701.

EUCHARISTIA. — Eucharistia medicina est, S. August., XXXIX, 1909. — Eucharistia animæ et corporis solatium, S. Bernardus, CLXXXIII, 1390.

EVANGELIUM. — Evangelium Christi est libellus perfectionis, Adamus Scotus, CXCVIII, 266.

EXCUSARE, EXCUSATIO. — Ut se excusent impii, accusant Deum, S. Augustinus, XXXVII, 1172, 1691. — Excusatio non pœnam removet, sed veniam, id., XL, 567.

EXEMPLUM. — Exemplo docere quam dictis melius est, S. Hilar. Pict., IX, 696. — Exemplis bonorum Deus ad se nos revocat, S. Gregorius Magn., LXXVI, 329, 768. — Exemplo potius docendum quam verbo, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 1469.

EXERCITIUM. — Exercitium laboris mentem roborat, Richardus a S. Victore, CXCVI, 506.

EXPERIMENTA. — Experimenta corrigunt quem verba non corrigunt, S. Augustinus, XXXVIII, 405.

EXSUL. — Exsul nusquam est Christianus, id., XLI, 209.

EXTERIUS. — Exterius muniri nihil prodest, si fames sit intus, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 85.

F

FACIES. — Facies a proximo non est avertenda, Rabanus Maurus, CIX, 1061.

FACTA. — Facta dictis probantur, sine factis dicta nihil prosunt, S. Maximus Taurin., LVII, 64.

FACUNDIA. — Facundia obmutescit ubi ægra subest conscientia, Petrus Cantor, CCV, 14.

FAMA. — Famæ nemo credit nisi inconsideratus, Tertullianus, I, 310. — Fama nostra necessaria est aliis, et nobis vita nostra, S. Augustinus, XL, 448. — Fama bona merces quædam virtutis, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 128. — Famæ stabilitas provenit ex perseverantia virtutis, Alanus Scotus, CXCVIII, 419. — Famam negligens crudelis est sibi et proximo, *ibid.*, 418.

FAMILIARES. — Familiares tibi sint pauci, Alanus de Insulis, CCX, 90.

FAMIS. — Famis dies hæc vita est, Petrus Lombard., CXCII, 79.

FELICITAS. — Felicitas et beatitudo nostra Deus, S. Augustinus, XXXVII, 898. — Quo felicior sibi videtur, eo magis infelicior, id., XXXVIII, 1165. — Quem felicitas nulla corrumpit, nulla frangit infelicitas, id., XXXVII, 1058. — Felicitatis magnæ est felicitate non vinci, id., XXXVIII, 485. — Felicitas prima est non peccasse, secunda, peccati veniam invenisse, S. Petrus Chrysologus, LII, 54. — Felicitatis magnæ pars est mundum despicere, Rufinus, XXI, 192. — Nec felicitas sæculi hujus nos beatos facit, nec adversitas miseros, si vera bona diligamus, S. Prosper Aquitanus, LI, 581. — Felix cui præsens felicitas, si arrisit, non irrisit, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 425.

FIDES. — Fides religionis nostræ portus, S. Hilarius Pictav., X, 568. — Fides res cordis, non corporis, S. Augustinus, XLII, 1016. — Fides oculus cordis, id., XXXVII, 1069. — Fides cum dilectione Christiani, sine dilectione fides dæmonis, id., XXXV, 2055. — Fideli terra sordet, cœlum patet, S. Prosper Aquitanus, LII, 777. — Fidei tempus laboriosum est, Valerianus, LII, 58. — Fides probatur opere, non sermone, non lingua, sed corde, S. Maximus Taurin., LVII, 72. — Ubi fides, ibi libertas; ubi libertas, ibi gratia; ubi gratia, ibi est hæreditas, fides thesauris omnibus opulentior, S. Ambrosius, XVI, 488.

FIDUCIA. — Fiduciam in Deum habent, qui de se vilia sentiunt, S. Gregorius Magn., LXXIX, 478.

FINIS. — Finis quod finitur exiguum est, S. August., XXXIII, 1310.

FLAGELLARI. — Flagellari ne timeas, sed exhæredari, S. Augustinus, XXXVII, 1793. — Flagella Dei beneficia sunt et remedia, id., XXXIX, 1851. — Flagella Dei spem non auferunt, sed augent, S. Prosper Aquitanus, LI, 443. — Flagella Dei cessabunt, si convertamur ad Deum, S. Petrus Chrysologus, LII, 20. — Per flagellum ad Deum convertimur quando ad pœnam revocamur, S. Gregorius Magn., LXXVI, 80.

FLERE. — Flendi non ridendi tempus in hac vita, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 882.

FLETUS. — Fletus præsentium merces est futurorum, S. Ambrosius, XVI, 179.

FORTITUDO. — Fortitudo credentis est periment persecutori non cedere, S. Maximus Taurin., LVII, 572. — Fortitudinis est tolerare patienter adversa, Petrus Cantor, CCV, 284.

FUNDAMENTUM. — Fundamentum prædicationis est sanctitas vitæ et conversatio bona, Petrus Cantor, CCV, 13.

G

GAUDERE, GAUDIA. — Gaudere hic nemo potest cum sæculo, et illic regnare cum Domino, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1415. — Gaudii cœlestis tribulatio est introitus, id., LXXIX, 286. — Gaudium nostrum totum in spe, S. Bernardus, CLXXXII, 51. — Gaudium in tribulatione nos liberat a laqueis diaboli, id., CLXXXIII, 1060

GEMERE. — Gemere solent miseri ad præteritorum bonorum recordationem, S. Hilarius Pictav., IX, 549. — Qui male gemunt vel male gaudent, gemendos se faciunt, S. Augustinus, XXXVII, 1298. — Gemit bene qui suspirat in patriam, non qui premitur ærumnis, id., XXXV, 1435. — Gemunt boni etiam tempore pacis, mali prævalent, S. Prosper, LI, 787. — Gemere non cessat hic qui se exsulem novit, S. Gregorius Magn., LXXVI, 213. — Gemitus recte lugentium in hoc sæculo magni quidem sed dulces, Rupertus, CLXIX, 22.

GLADIO. — Gladio alieno tolerabilius est quam nostro perire, S. Ambrosius, XVI, 615. — Gladius Dei putredinem abscendit, et membra Christi sanat, S. Augustinus XXXVII, 1866.

GLORIA. — Gloriæ cupiditate animus dolorem non sentit, S. Hilarius Pictav., X, 353. — Gloria dilata fugit, nec facile comprehenditur, S. Ambrosius, XVI, 107. — Gloria solida apud Deum in conscientia est, Rufinus, XXI, 86. — Tanto quisque est Deo similior, quanto est a gloriæ cupiditate mundior, S. Augustinus, XLI, 159. — Via ad gloriam virtus, *ibid.*, 156. — Gloriari in Deo, benedictio Dei est, id., XXXVI, 89. — Gloriandum in Deo, et non in meritis, S. Prosper, LI, 58. — Ad gloriam via recta humilitas, S. Bernardus, CLXXXII, 1019. — Gloria summa cedere Deo et Ecclesiæ, id., CCXXXIII, 179. — Gloriandum in solo Deo, non in ore hominum, *ibid.*, 1301. — Gloriæ cœlestis felicitas est dies sine vespere, Adamus Scotus, CXCVIII, 81.

GRATIA. — Qui gratiam Dei sperat, ille vincit, non qui de sua virtute præsumit, S. Ambrosius, XVI, 1204. — Gratia et misericordia sunt aures Dei, Rufinus, XXI,

70. — Gratia regnum Dei, S. Augustinus, XXXIX, 1906. — Gratia prima virginitas, et secunda pœnitentiæ. Rupertus, CCXIX, 578. — Gratia non tam nobis deest quam nos gratiæ, S. Bernardus, CLXXXIII, 1118.

GRATUS. — Gratum Deo sacrificium toties offerimus, quoties propter Deum nos ipsos humiliamus, Richardus a S. Victore, CXCVI, 424.

H

HABERE. — Habere te agnosce, et ex te nihil habere, ut nec superbus sis, nec ingratus, S. Augustinus, XXXVII, 1084.

HÆREDITAS. — Hæreditas illa sola est, in quibus est portio Deus, S. Ambrosius, XVI, 899.

HOMO. — Homini nihil magis necessarium quam cura in Deum verum, Tertullianus, II, 265. — Hominis finis est vita æterna, S. Augustinus, XXXIV, 144. — Homo novus commutat vitia in virtutes, S. Petrus Chrysologus, LII, 114. — Hominis restauratio mirabilior quam creatio, S. Leo Magnus, LV, 151. — Homo deficit, unde se proficere credit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 391. — Homo sibi relictus, cujusque tentationis sura raptatur, *ibid.*, 323. — Homo per peccatum nascitur, per laborem vivit et per dolorem moritur, Alcuinus, CI, 142. — Hominem perfectum efficiunt virtus et sapientia, Richardus a S. Victore, CXCVI, 279.

HONESTAS. — Honestas, velut bona valetudo est, S. Ambrosius, XVI, 229.

HONOR. — Honor debet te quærere, non tu ipsum, S. Augustinus, XXXVIII, 212. — Honorem qui amat Deum imitatur, id., XLII, 593. — Honor quanto major, tanto laboriosior, S. Isidorus Hispal, *ibid.* — Honor qui de amore non venit, non honor sed adulatio est, S. Bernardus Claræv., CLXXII, 490.

HOSTIS. — Hostis terrenus non prævalet cœlestibus, S. Petrus Chrysologus, LII, 12.

HUMANA. — Humana natura per gloriam in æternam substantiam transformatur, S. Hilarius Pictav., IX, 615.

HUMANITAS. — Humanitas flectit sæpe quos nec virtus potuit superare nec ratio, S. Ambrosius, XVI, 89.

HUMILIS, HUMILITAS. — Corde humiles, sensu et anima simus excelsi, S. Hilarius, IX, 498. — Humilior quanto quis, tanto sublimior est, S. Hieronymus, XXII, 396. — Humilitatis via, via vitæ, S. Augustinus, XXXVI, 165. — Simulatio humilitatis major superbia est, id., XL, 421. — Qui sine humilitate bona opera agit, in ventum pulverem portat. id., XXXIX, 2514. — In summo honore summa sit humilitas. *ibid.* — Magis timendum est in gloriam suscipi, quam in humilitate calcari, S. Leo Magnus, LIV, 455. — Humilitate etiam divites ornari possunt, id., LV, 264. — Humiles esse admonemur per omne quod cernimus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 829. — Humilitas a Deo gloriam quærit, superbia ab hominibus, Alcuinus CI, 517. — Humilitas ascendit, descendit elatio, S. Bernardus, CLXXXII, 73. — Humilitate regnum cœlorum emitur, et divina gratia acquiritur, id., CLXXXIII, 767. — Humilitas alienos defectus extenuat, suos incusat, Adamus Scotus, CXCVIII, 200.

I

IGNIS. — Ignis divinus nescit exurere misericordem, S. Petrus Chrysologus, LII, 42. — Ignis friget in lapide, latet in ferro: eorum collisione flammatur, *ibid.*, 109.

IGNORANTIA, IGNORARE. — Ignorare quod credas, non tam veniam habet quam præmium, S. Hilarius Pictav., X, 2191.

IGNOSCERE. — Ignoscens nobis Deus sine modo, vult et nos sine modo aliis ignoscere, S. Hilarius, IX, 760. — Ignoscit melius quam agnoscitur Deus, S. Augustinus, XXXVI, 947. — Ignoscendo homo nihil perdit, charitate amplior domum redit, S. Augustinus, XXXVIII, 252. — Ignosce cum possis ea malum, ne duo mali sitis, id XXXVI, 658.

IMAGO. — Imago sua Deo reddenda est, S. Augustinus, XXXVII, 1579. — Imaginem Dei vere custodit qui ei semper adhæret, id., XXXVI, 896. — Imago Dei veritatem quærit, non vanitatem, id., XXXVIII, 566.

IMMOLARI. — Immolatur Deo virtutum vita, morte viliorum, S. Petrus Chrysologus, LII, 109.

IMMORTALITAS. — Ad immortalitatem et æternitatem, non ad mortem Deus nos condidit, S. Hilarius Pictav., IX, 412. — Immortalitas est oneri potius quam usui, nisi aspiret gratia, S. Ambrosius, XVI, 1148. — Immortalitas Dei vere immortalitas est, S. Augustinus, XXXVIII, 128, 1089 — Immortalitas vera sanitas, S. Valerianus episc., LII, 15

IMPERITIA. — Imperitia non est parva pœna hujus vitæ, S Augustinus, XLI, 728. — Imperitiæ vitium est, rectum non recte sapere, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 897.

IMPIUS. — Impius ipse sibi pœna est, S Ambrosius, XVI, 14, 16. — Impii horrent in ægritudine mortem, justi autem gaudent cum perpetuam sperent hæreditatem, S. Maximus Taurin., LVII, 631.

IMPŒNITENTIA. — Impœnitentia solum crimen est quod veniam consequi non potest, S. Hieronymus, XXII, 1087

INCENSUM. — Incensum Arabicum non tam libenter odoratur a Deo, quam sanctitas cordis sinceri, S. Petrus Chrysologus, LII, 87.

INCIPERE. — Incipere non perficienti nihil prodest, S. Petrus Damian., CXLIV, 132.

INDIGENTES. — Indigentes sumus, tanto verius quanto interius, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 693. — Indiget nemo ex re quam non vult, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 116.

INDUSTRIA. — Industria emendet si quid in natura vitii est, S. Ambrosius, XVI, 21.

INFAMIA. — Infamiam stultum est frustra sustinere, S. Hieronymus, XXIII, 409.

INFELICITAS. — Infelicitas nulla frangit, quem felicitas nulla corrumpit, S. Augustinus, XLV, 1679.

INFERIOR. — Inferior facile facit quod fieri viderit a priore, S Ambrosius, XVII, 29.

INFERNUS. — In infernum viventes descendunt, qui malum quod faciunt noverunt esse malum, S. Augustinus, XXXVI, 659.

INFIRMUS. — Infirma occulta sua qui considerat, sese in humilitate premit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1008 — Infirmior est ille qui suam non valet considerare infirmitatem, id., LXXVII, 853 — Infirmo qui sanus sibi videtur, nemo insanabilior. id., LXXIX, 494.

INGENIUM. — Ingenia liberaliter educata facilius verecundia quam metus superat, S. Hieronymus, XXVII, 597.

INIMICI. — Inimicos nostros, non Dei, amare præcipimur, S. Hilarius Pictav., IX, 587. — Inimicum professum cavere levius est quam hostem latentem sub amici nomine sustinere, S. Hieronymus, XXIII, 520. — Inimicus ipse sibi certo est qui odit alterum, S. Augustinus, XXXVIII, 283. — Inimici diligendi, ut gentibus et bestiis superiores simus, id., XXXIX, 2258. — Inimicus sibi prius est, qui non indulget inimico, *ibid.*, 1882. — Inimicus cum propter Deum, et amicus cum in Deo diligitur, charitas vera est, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1466 — Inimicos nescit charitas, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 391.

INIQUITAS. — Iniquitas eo minus venia digna, quo magis æquitas ignorata non fuit, S. Hilarius Pictav., IX, 786. — Iniquitate et impietate nihil est laboriosius, S. Augustinus, XXXVI, 127. — Iniquus non parva sibi pœna est, id., XXXVI, 605 — Iniquitatem melius est pati quam facere, id, XXXIX, 1881. — Iniqui lætitia transit ad pœnam, innocentis pœna ad lætitiam, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 494.

INJURIA. — Injuriam qui contemnit, melior est quam qui dolet, S. Ambrosius, XVI, 7, 22. — Injuriarum oblivio magna virtus est, S. Petrus Damiani, CXLIV, 183. — Injuriam qui non repellit ubi potest, similem reatum incurrit. Guibertus, CLVI, 2.

INJUSTITIA, INJUSTUS. — Injustitiam ferre melius est quam facere, S. Augustinus, XXXVII, 1655. — Injustus sive sit blandus, sive ferox, et sibi et aliis est noxius, id., XXXVII, 1805. — Injuriæ cum amore amplectendæ sunt, S. Benedictus abb., LXVI, 215.

INNOCENS, INNOCENTIA. — Innocentem ferire homicidium est, reum ferire æquitas, S. Ambrosius, XVI, 1018. — Innocentiam pressam malis non dolere difficile est, S. Hieronymus, XXIV, 793. — Innocentia periret si semper nequitiæ juncta esset potentia, id., XXIII, 418. — Innocens non est, quamvis non noceat, qui vult nocere, S. Augustinus, XXXVII, 1190. — Innocentia illa vera est quæ nec inimico nocet, id., XXXVI, 102. — Innocentia tua, etiam in dormiente, vox est animæ tuæ, id., XXXVII, 1317. — Innocens sine Christo non habetur in terris, S. Petrus Chrysologus, LII, 30. — Innocentia vitæ est fundamentum omnis scientiæ, Petrus Cantor, CCV, 13.

INTELLECTUS, INTELLIGENTIA. — Intelligentiæ fructus est exercere quæ cognita sunt, S. Hilarius Pictav., IX, 358. — Intelligentiæ spiritalis lucem immunda corda non portant, id., 470. — Intelligere excellentius, quam esse aut vivere, S. Augustinus, XXXII, 1244. — Intelligere semper meminisse et amare Deum, hoc est ad ejus imaginem esse, S. Anselmus, CLIX, 293.

est post naufragium miseris tabula, S. Hieron., XXII, 985.— Pœnitentiæ corona texitur de floribus Scripturarum, id., XXII, 899.— Pœnitentia vera non annis, sed cordis contritione censetur, S. Augustinus, XXXIX, 2216. — Pœnitens plus de venia surgit quam corruit de reatu, S. Petrus Chrysologus, LII, 4. — Pœnitentia perfecta est peccata futura cavere, et lugere præterita, Cassiodorus, LXX, 170. — Ex pœnitentium luctu oriuntur virtutes sanctorum, S. Gregorius Mag., LXXVI, 1274. — Per pœnitentiam rapiamus hæreditatem justorum, quam non tenuimus per vitam, id., LXXVI, 1525. — Pœnitentia fervens præponitur innocentiæ torpenti, id., LXXVII, 83. — Pœnitentia sternit iter ad cœlum, S. Petrus Damianus, CXLV, 228. — Pœnitentia pro innocentia reputatur, S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 1151. — Pœnitentiam differens usque ad diem mortis raro vere pœnitet, Petrus Cantor, CCV, 517.

POSSESSIO. — Possessio pretiosa homo mundus, S. Ambrosius, XVI, 5. — Quod possidet unusquisque plus laudat, S. Hieronymus, XXII, 207. — Quæ possides non sunt tua, sed dispensatio tibi credita est, *ibid.*, 524. — Possidetur, non possidet qui rerum cupiditate tenetur, S. Augustinus, XXXVI, 544.— Possidetur sine amore quod sine dolore amittitur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1006.

PRÆCEPTA. — Præcepta Dei non solum agenda sunt, sed et diligenda, S. Hilarius, IX, 594.— Præcepta divina contemnentes, non uno modo errare contenti sunt, Rufinus, XXI, 421.— Præceptis Dei obediendum amore non timore, voluntate non ex necessitate, *ibid.*, 7. — Præceptorum Dei contemptores feno quod super tecta nascitur similes, S. Prosper, LI, 478.— Qui præcepta Dei contemnunt, frustra eum rogant, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 510. — Præcepta servare sacrificium est, S. Petrus Damianus, CXLIV, 271.

PRÆDICARE, PRÆDICATIO. — Prædicator gemmarum spiritualium erogator, S. Augustinus, XXXIX, 2319. — Prædicator bonus currus est et auriga, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1412.— Prædicator ad cor suum redeat, id., LXXVII, 73. — Prædicator prius opere doceat quam voce, id., LXXVII, 100. — Prædicator quæ docet, opere impleat, id., LXXIX, 243, 506. — Prædicator qui non ardet, non accendit, Petrus Cantor, CCV, 14.

PRÆMIA. — Ad præmia magna per magnos labores perveniendum, S. Gregorius Mag., LXXVI. 1627. — Præmia laboribus comparata gratiora sunt, Alanus de Insulis, CCX, 291.

PROFICERE. — Proficiendum semper in via ad Deum, S. Augustinus, XXXVII, 1798. — Qui proficiunt ascendunt, descendunt qui deficiunt, S. Anselm. Cantuar., CLIX, 175.

PROGREDI. — Progrediendo semper aut ascendit in cœlum bene vivendo, aut descendit in infernum male vivendo, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 415.

PROSPERITAS. — Prosperitas iis non est beatitudo, quos torquet mala conscientia, S. Augustinus, XXXVII, 1180.— Prosperitas magis metuenda quam adversitas, id., XLI, 43, 44.—Prosperitatibus homo sordescit ut illaqueatur, Guibertus, CLVI, 643. — Prosperitate utendum, ut non sit occasio peccati, sed adjutorium virtutis, S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 965. — Prosperitas multo plures extollit, licet multos frangat adversitas, id., CLXXXIII, 766.

PROVIDERE. — Non providere novissima, nihil stultius, S. Hieronymus, XXV, 694. — Providens et bonus Deus ipse sit horreum tuum, ipse apotheca, ipse marsupium, ipse divitiæ, etc., S. Augustinus, XXXII, 1471.

PRUDENTIA. — Prudentiæ grandis est, aurum in luto quærere, S. Hieronymus, XXII, 688.— Prudentia seipsam aliis impertiendo, magis augetur, Alanus de Insulis, CCX, 340.

PUDICITIA. — Macula in pudicitia, nullo nitro, nulla fullonum herba elui potest, S. Hieronymus, XXII, 789.

PUGNARE. — Non pugnat sed trahitur qui non juste vivit, S. Augustinus, XXXVIII, 821.—Laboras pugnando, sed lætaberis triumphando, *ibid.*

PULCHRITUDO. — Pulchritudo est bonum Dei, S. Augustinus, XLI, 467. — Cujus corpus pulchrum est, et deformis animus, magis dolendus est quam si deforme haberet corpus, id., XXXIV, 119. — Pulchritudo sine virtute nihil prodest, Guibertus, CLVI, 456.

Q

QUÆRERE. — Quæritur amore, vera sapientia, S. Augustinus, XXXII, 1324. — Qui Deum quærunt, jam transeuntia et moritura non quærunt, id., XXXVI, 122. — Quærendus Deus sine fine, quia sine fine amandus, id., XXXVII, 1392. — Quærendus in nobis Deus, non extra, S. Bernardus, CLXXXII, 255, 320. — Quærere Jesum dulce, dulcius tenere, *ibid*, 1. — Nemo quærit Deum qui ante non invenit, id., 593.

QUIES. — Quies justorum de Christo adeoque in Deo requies, S. Hilarius Pictav., IX, 269. — Quies inops quasi vitæ exsilium, id., X, 1. — Ubi quies non est, ibi mens a proposito sæpe deducitur, S. Hieronymus, XXIII, 54.—Quies est apud Deum valida et vita imperturbabilis, S. Augustinus, XXXII, 682. — Fecit nos Deus ad se, et inquietum est cor nostrum donec in Deo requiescat, *ibid.*, 661. — Ubi quies, ibi sanctificatio, id., XXXIII, 219. — Quies non est ubi servatur aurum, S. Petrus Chrysologus, LII, 22. — Quiescere nescit dilectio, S. Bernardus, CLXXXII, 7.

R

RARUM. — Rarum charum est, Petrus Cantor, CCV, 455.

RATIO. — Ratio res Dei, Tertullianus, I, 1227. — Ratio sine bonitate, ratio non est, *ibid*, 291.—Rationem quæ nobis videntur non habere, justitiæ plena sunt et rationis, S. Hieronymus, XXV, 910.—Ratione præstantior est virtus, S. Augustinus, XXXIV, 147. — Ratio et amor duo oculi ad videndum Deum, S. Bernardus, CLXXXI, 182. — Ratio mentis oculus est, Alanus de Insulis, CCX, 331.

RECLINATORIUM. — Reclinatorium pura conscientia est in qua reclinat se et requiescit Christus, Richardus a S. Victore, CXCVI, 444.

RECTOR, RECTIUS, RECTUM. — Rectum cor cum Deo est, quando propter Deum quæritur Deus, S. Augustinus, XLV, 1879. — Recti non sunt, qui hic mala pro bonis æternis perpeti metuunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 154. — Rectius ac tutius est bona agere dum vivimus, quæ speramus per alios agi pro nobis post mortem, id., LXXVII, 472. — Rector animarum sit opere præcipuus, *ibid.*, 508.

REDEMPTIO, REDEMPTUS. — Redemptio hominis etsi potuit, non debuit tamen alio modo quam per crucem fieri, S. Bernardus, CLXXXII, 495. — Christus plus amandus ob opus redemptionis quam creationis, id., CLXXXIII, 869. — Redimi non potest qui suis viribus fidit, Petrus Lombardus, CXCV, 104.

REGIMEN. — Regimen animarum ars artium, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 5.

RELIGIONE nihil majus, nihil sublimius fide, S. Ambrosius, XVI, 826. — Religionis summa est imitari quem colis, S. Augustinus, XLI, 212. — Religio Christiana, via regalis ad regnum, *ibid.*, 342.—Religionem Christianam professus, et nihilominus honori ejus derogans, abominandus est, Guibertus, CLVI, 264. — Religio humilitate fundatur, paupertate conservatur, munditia decoratur, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 769.

RELINQUERE.—Reliquerunt omnia etiam possidendo, qui in hoc mundo nihil amando possident S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1635. — Reliquit multum qui sibi nihil retinuit, S. Bernardus, CLXXXII. 825. — Relinquere mundum magis expedit quam relinqui, *ibid.*, 285.

REPREHENDERE. — Quod reprehendimus in aliis, absit ut faciamus, S. Hieronymus, XXIII, 552. — Qui reprehendit, amicus est, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 617, 618.

REPROBI. — Reprobi aristarum more nunc eriguntur, electi vero ut grana latent, S. Gregorius Magn., LXXVI, 540. — Reprobi semper justos persequentur, animam vero lædere non valent, S. Petrus Damianus, CXLV, 62.

REQUIES. — Requies nostra in cœlo, non in terra est, S. Ambrosius, XVI, 979. — Tantum nos amat Deus, ut, quia nos requiescimus, se dicat requiescere, S. Augustinus, XXXVII, 1725. — Requies labore emitur, id., XXXVI, 1212. — Requies animæ bona conscientia est, S. Bruno Herbipol., CXLII, 418. — Requies est Domini plenitudo et beatitudinis, Rupertus, CLXIX, 68.

RESPONDERE. — Respondere si malum est, multo majus est provocasse, S. Hieronymus, XXII, 538. — In respondendo sic moderemus omnia, ut objecta diluamus, et ab injuria temperemus, *ibid.* — Non semper facile est insipienti sapienter respondere, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 75.

RESURRECTIO. — Resurrectionis flos immortalitas est, S. Ambrosius, XVI, 1148.

RISUS. — Risus dissolvit ridentem, vix corripit et emendat, S. Hieronymus, XXIV, 457. — Risus brevis, sempiternus mœror, S. Petrus Damianus, CXLIV, 144.

ROGARE. — Rogandus ille solus cujus verum æternumque præsidium est, S. Hieronymus, XXV, 201. — Qui rogantem contemnit, forsitan audit objurgantem, id., XXII, 209

RUINA.—Ruina quæ de alto est graviori casu collidit, S. Ambrosius, XVI, 230. — Ruinæ aliorum, exempla justorum sunt, S. Hieronymus, XXII, 361.

S

SABBATUM. — Sabbatum melius est tota die fodiendo, quam saltando transigere, S. Augustinus, XXXVI, 281. — Sabbatum vere ille observat qui non peccat, *ibid.*, 1212.

SACERDOTES. — Sacerdotibus meliora damna quam lucra sunt sæculi, S. Ambrosius, XVI, 1161. — Grandis sacerdotum dignitas, sed grandis eorum ruina si peccent, S. Hieronymus, XXVI, 585.—Sacerdotium tenere minus est quam mereri, id., XXII, 235. — Sacerdotum linguæ arma sunt quæ iniquitatem destruunt, S. Augustinus, XXXVIII, 1815. — Sacerdos timeat peccare, sed magis desperare, id., XL, 1118. — Sacerdotes apibus comparantur, S. Maximus Taur., LVII, 571. — Sacerdotes sunt animarum condimentum, et animæ sunt Domini cibus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1304. — Sacerdos verbo et exemplo doceat, id., LXXVII, 508. — Sacerdos peccata plebis tanquam propria flere debet, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 534. — Sacerdotis indigni officium est ruina populi, S. Petrus Damianus, CXLV, 168. — Sacerdos est medius inter Deum et populum, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 298.

SACRIFICIA. — Sacrificia Deus non quærit, sed offerentium animum, S. Hieronymus, XXV, 784. — Sacrificium Deo offert qui seipsum punit, S. Augustinus, XXXVII, 1824. — Sacrificium Deo acceptissimum est seipsum illi offerre et sacrificare, Cassiodorus, LXX, 95.

SÆCULUM. — Sæculum Dei est, sæcularia diaboli, Tertullianus, I, 585. — Sæculi tranquillitas tempestas est, S. Hieronymus, XXII, 32. — Sæculi præsentis omne bonum confusio est, futuri perpetua, id., XXIV, 477. — Qui in sæculi rebus confidit, obliviscitur Dei, id., XXV, 936. — Sæculum amatores suos vorare novit, non portare, S. Augustinus, XXXVIII, 694. — Sæculi amore debilitato, necesse est ut in nobis solus convalescat amor Dei, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1346.

SALUS. — Quam salutem animæ perire, melius est rem familiarem minui, S. Hieronymus, XXII, 912. — Salutem aliorum fac lucrum animæ tuæ, *ibid.*, 522. — Salus est ipse medicus noster Christus, S. Augustinus, XXXVII, 1499. — Salus mentis est corporis infirmitas, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 50. — Salutis initium peccati notitia, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 331.

SANCTI. — Sanctorum vita longum est martyrium, S. Hieronymus, XXII, 723. — Sanctorum nemo sine certamine coronatus, *ibid.*, 124. — Sanctis nunc stola una, post judicium erit duplex, S. Augustinus, XXXVIII, 215. — Sanctorum una vita, præmia diversa, id., XXXIX, 2182. — Sanctorum victoria opus Dei habitantis in cultis, S. Prosper, LI, 884, 885. — Sanctitas morum custodita præconium Domini est, Cassiodorus, LXX, 76.—Sanctitas coram hominibus non semper est sanctitas apud Deum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1129. — Sanctorum virtutes tribulationibus clarius innotescunt, *ibid.*, 9.—Quo verius sancti summa cognoscunt, eo sublimius terrena despiciunt, *ibid.*, 264. — Sancti quanto magis Deum cognoscunt, tanto sibi vilescunt, *ibid.*, 596. — A sanctis sumenda est vivendi regula, *ibid.*, 905.—Sanctorum mors vitæ initium, S. Petrus Damiani, CXLIV, 1177. — Sanctorum virtus redolet ut aromata in igne, id., CXLV, 78. — Sanctorum vita fructuosior quam miracula, *ibid.*, 495. — Sanctorum vita est rerum terrenarum contemptus et studiosa cœlestium inquisitio, S. Bruno Astensis, CLXIV, 47.

SAPIENS, SAPIENTIA. — Sapientia friget sine gratia, S. Ambrosius, XVI, 361. — Omnis sapiens liber, omnis autem insipiens servus, *ibid.*, 931. — Sapientis est neque cogi neque cohiberi, *ibid.*, 955. — Quidquid sapiant homines sine Deo, stultum est, id., XVII, 123. — Sapiens nunquam solus esse potest, S. Hieronymus, XXIII, 315. — Sapientis est, sapientiam præviam sequi et vanos non considerare rumores, *ibid.*, 446.— Sapientia est lignum vitæ quod nisi in medio virtutum plantetur, ligna cætera siccabuntur, *ibid.*, 598.— Sapiens est qui juste et prudenter vivit, Tertullianus, I, 1256.—Sapientis est finem vitæ semper habere præ oculis, S. Prosper, LI, 675. — Sapientia non invenitur nisi apud quietos animos, Cassiodorus, LXX, 568. — Sapientis est amare correptionem, stulti odisse, S. Petrus Damiani, CXLV, 735. — Sapere sine Deo desipere est, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 245. — Etsi sapiens sis, deest tibi ad sapientiam, si tibi non fueris, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 417.— Sapientia clausa perit, sparsa augetur, Petrus Cantor, CCX, 594.

SATIARI. — Satiari est ars magna, S. Gregorius Mag., LXXVI, 1388.

SCIENTIA. — Scientia imperfecta est sicut et hæc vita, S. Ambrosius, XVII, 155. — Scientia optima est vitia deserere, atque ad Deum tota mente converti, *ibid.*, 514. — Scientia absque opera infirma est et caduca, S. Hieronymus, XXII, 604. — Scientiæ pars est scire quod nescias, id., XXIV, 510. — Scientiæ veritas de fonte magis quam de rivulis quærenda, id., XXVII, 850. — Scire quanto plus cupimus, tanto magis ostendimus vanitatem nostram et verba superflua, *ibid.*, 455. — Scientia utilis est illa quæ comes est charitatis, magistra humilitatis, S. Augustinus, XXXVII, 1848. — Scientia boni vera non est, nisi ad hoc sciatur ut agatur, id., XLIV, 166. — Scientia mali pessima est malum esse, et pessima ignorantia boni, bonum non esse, S. Prosper, LI, 359. — Scientia humana cæcamur ex nobis, S. Petrus Chrysologus, LII, 76. — Scire meretur ille qui scire timet, *ibid.*, 145. — Scientiæ primus gradus est intelligere, nos minime nosse, Cassiodorus, LXX, 246. — Scientia sine pietate nociva est, S. Gregorius Magn., LXXVI, 32. — Scientiæ primum studium quærere Deum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 690. — Scientia charitate conditur, ne inflet, Guibertus, CLVI, 286. — Scientia damnabilis quam non comitatur dilectio, Adamus Scotus, CXCVIII, 48. — Scientiæ veritatis adsit justitia operationis, ne sit ruinæ occasio, *ibid.*, 49.

SCISSIONES. — Scissiones parietum, ruinam ædium præcedere solent, Rufinus, XXI, 541.

SCRIPTURA. — Scriptura sacra omnis ad id unum tendit, ut fides, spes, charitas, in animo ædificentur, S. Augustinus, XLII, 951.

SECURITAS, SECURUS.—Securitas negligentiam, negligentia contemptum parit, S. Hieronymus, XXVII, 354, 1089.— Securus nullus ingreditur inter serpentes et scorpiones, id., XXII, 89.—Securitas, si intersit Deus, S. August., XXXVI, 391.—Securitas in morte, timor in vita, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 367. — Securitas summa nunquam esse securum, *ibid.*, 914. — Securitas nimia perniciosa animæ, Adamus Scotus, CXCVIII, 183.

SEMINARE. — Seminare in lacrymis omnium est christianorum, S. Valerianus, LII, 51.

SENECTUS. — Senectutis bonæ vita immaculata stipendium est, S. Ambrosius, XVI, 94. — Senectus quæ adolescentiam suam honestis artibus instruxit, metit dulcissimos fructus, S. Hieronymus, XXII, 256. — In senectute deserviat, qui in juventute non servit, Alanus de Insulis, CCX, 63.

SENSUS. — Sensus noster ad ejus rei trahitur appetitum, cujus capitur voluptate, S. Hieronymus, XXIII, 338. — Sensualitatem sequens homo, similis est brutis Guibertus, CLVI, 645. — Sensuum voluptas non reddit felicius, S. Bernardus, CLXXII, 405. — Quinque sensus, quinque amores, *ibid.*, 250.

SEPARARE. — Separatur a Deo, si a Deo desperatur, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 300.

SEPULCRUM. — Sepulcrum homo est hominis, S. Petrus Chrysologus, LII, 120.

SERMO. — Sermo bonus secreta non quærit, quin potius delectatur laudibus suis, et testimonio plurimorum, S. Hieronymus, XXII, 964. — Sermo et ratio et scientia et fides absque opere, cassa sunt et instabilia, *ibid.*, 614. — Sermone et lingua per totum orbem vagari, incongruum est latere corpore, S. Hieronymus, XXII, 782. — Sermo qui sæpe audienti placet, displicet dicenti. S. Augustinus, XXXIV, 1745. — Sermo vanus, vanæ conscientiæ index, S. Bernardus, CLXXXII, 334. — Sermo Dei non in memoria servandus, sed in moribus, id., CLXXXIII, 129.

SERVIRE, SERVITUS. — Quam servire Christo, nulla major dignitas, S. Ambrosius, XVI, 278. — Qui servit ex animo, talis est foris qualis est intus, id., XVII, 274. — Servitus justitiæ vera libertas, S. Augustinus, XL, 247. — Servire qui noluerit charitati, necesse est ut serviat iniquitati, *ibid.*, 163. — Libera servitus, ubi non necessitas, sed charitas servit, id., XXXVII, 1275. — Servum esse Dei magna dignitas et beatitudo, S. Prosper, LI, 514. — Servus Dei stat, servus hominis jacet, S. Petrus Chrysologus, LII, 19. — Servire Deo non onus sed honor, S. Petrus Claræv., CLXXXIII, 364. — Servitus Dei suavior omni suavitate, *ibid.*, 1139. — Servire Deo regnare est, Alanus de Insulis, CCX, 436.

SEVERITAS. — Severitas bona, si justa, si bonus judex, id est justus, Tertullianus, II, 302. — Severitas rectoris intus charitate et humilitate conditur, S. Greg., Magn., LXXVI, 1306.

SILENTIUM, SILERE. — Silet Christus ante judicium, nec tamen silet, S. Augustinus, XLIII, 718 —

Silendum, nisi loquendo aliis prodesse possimus, S. Gregorius Magn., LXXVI, 716. — Silere, sæpe est sapere, *ibid.*, 736. — Non loquendo discendum est tacere, sed tacendo loqui, *ibid.*, 282. — Silentium non est maximum cum multo eloquio cordis, *ibid.*, 240. — Silendo qui linguam refrenat, non mentem, eo periculosius quo securius peccat, id., LXXVII, 133. — Silere nosse difficilius quam loqui, S. Bernardus, CLXXXII, 300.

SIMILITUDO. — Similitudo Dei, perfectio et finis hominis, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 228.

SIMPLEX. — Simplex sibi dives videtur, si suppetat quod alimento satis est, S. Ambrosius, XVI, 295.

SIMULATIO. — Simulatio patrocinium est mendacii, S. Hieronymus, XXVIII, 301. — Nisi simulationis a te ablatum fuerit velamen, non convertetur ad te Jesus, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 155.

SINGULARITAS. — Singularitas cavenda pie viventibus, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1045.

SOCIETAS. — Societati nihil prodest proximos sibi esse corporibus, si mente dissideant, S. Cyprianus, IV, 143. — Societas justa est quæ Deo servit, S. Augustin., XXXII, 691. — Societas hominis innocentis innocentiam docet, perversi ad prævitatem inducit, S. Maximus Taur., LVII, 647.

SPERARE, SPES. — Sperando timebimus, timendo cavebimus, cavendo salvi erimus, Tertullianus, I, 1318. — Spes resurrectionis fastidium est mortis, *ibid.*, 585. — Spes perversa decipit, sicut bona et recta liberat, S. Augustinus, XXXVIII, 535. — Spes sua quisque est in conscientia propria, id., XXXIV, 71. — Spes sine amore esse non potest, nec amor sine spe, id., XL, 255. — Spes lactat nos, nutrit nos, contigmat nos, etc., id., XXXVIII, 1188. — Qui spem non habent in Deo, cito eorum dissipantur propugnacula, S. Hieronymus, XXV, 873. — Sperare pro certo, quod sæpe fit incertum, ridiculum est, id., XXII, 230. — Spes in Domino, omnia commutat in melius, Cassiodorus, LXX, 142. — Spes futura resurrectionis omnia lenit mala, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1614. — Velle spem solidare in labentibus, est in aquis fluentibus fundamentum ponere, *ibid.*, 696. — Spes pereuntium fit recuperatio perditorum, *ibid.*, 1090. — Spes sæculi sicca est, *ibid.*, 1522. — Spes tertia hominis ara, S. Petrus Damiani, CXLV, 279. — Spes nulla ubi nulla merita, Guibertus, CLVI, 287. — Sic spera misericordiam, ut metuas justitiam, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 191. — Sperare sine meritis non spes, sed præsumptio, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 598. — Frustra sperat, qui peccare non cessat, *ibid.*, 816. — Speramus non solum in Deo, sed ipsum Deum, *ibid.*, 853. — Sperando et desperando pericitantur homines, Petrus Lombardus, CXCII, 11.

SPIRITUS. — Spiritus animalis auriga corporis, Tertullianus, II, 740. — Spiritu qui non ducuntur, sequitur ut carne ducantur, S. Augustinus, XXXV, 2139. — Spiritus sanctus de animalibus facit spiritales, id., XXXVIII, 1328. — Spiritus carnis suadet mollia, spiritus mundi vana, spiritus maligni amara, S. Bernardus, CLXXXIII, 1131

STELLÆ. — Stellæ sancti sunt cœlesti gratia refulgentes, S. Ambrosius, XVI, 286.

STULTITIA. — Stultitia caruisse, sapientia prima est, stultitia autem carere non potest nisi qui intellexerit eam, S. Hieronymus, XXIV, 395. Stulti ex suo judicio universos judicant, *ibid.*, 469. — Quam stultitia nulla alia miseria est, S. Augustinus, XXXIII, 64. — Stultum te dic, sed dic intus et sapiens eris, id., XXXVIII, 436.

SUPERBIA, SUPERBUS. — Nihil sicut superbia impedit hic perfectionem, S. Augustinus, XXXVI, 709. — Bonum te fecerat humilitas, malum te facit superbia, *ibid.*, 193. — Superbum quemcumque diabolus fecerit, vincit, id., XXXV, 2051. — Superbus erigitur, mergit inum Deus, id., XXXVI, 1205. — Superbi fumo comparantur, id., XXXVIII, 440. — Superbia tumor, non magnitudo, non sanitas, id., XXXIX, 1996. — Superbus mutus est etsi psallet, Cassiodorus, LXX, 253. — In superbiæ culmen ascendere rumosum, *ibid.*, 449. — Superbia hominum desinit in putredinem, S. Gregorius Magn., LXXVI, 381. — Superbia hominem in bellua vertit, id., LXXVII, 6. — Superbia sibi non alius ruinam facit, S. Petrus Damian., CXLV, 124. — Per superbiam, nihil miserius homine qui se de bono opere extollit, S. Anselmus Cant., CLIX, 248. — Superbia in inferno jacet, humilitas in cœlo manet, *ibid.*, 249. — Superbos præterit Dominus, humiles visitat, S. Bernardus, CLXXXIII, 1435. — Superbia totius ædificii spiritualis ruina est, Adamus Scotus, CXCVIII, 163, 164.

T

TABERNACULUM. — Tabernaculum nostrum cordis secretum est, quod requirit aurum serenitatis cordis, argentum puritatis oris, æs fortitudinis operis, Adamus Scotus, CXCVIII, 417.

TACERE. — Tacere peccata, malum est, S. Bruno Herbipol., CXLII, 157.

TÆDIUM. — Tædium vehemens et amaritudo cordis virtutes exercet, non evertit, S. Bernardus, CLXXXII, 130.

TEMPERANTIA. — Temperantia est regia via totius vitæ nostræ, Alcuinus, C, 77.

TEMPESTAS. — Tempestas est unicuique sua cupiditas, S. Anselmus, CLVIII, 161.

TEMPLUM. — Templum sanctum Deo, mens pura, S. Augustinus, XLIV, 205. — Templum Dei amplum, cor fidelis, id., XXXVIII, 158. — Templum Dei bene vivendo ædificamus, id., XLI, 546.

TEMPORALE, TEMPUS. — Tempus omne revelat, Tertullianus, I, 510. — Quoniam templum Dei sumus, materiales a nobis sollicitudines abdicemus, S. Ambros., XVI, 240. — Tempora nos sumus, bene vivamus, et bona sunt tempora, S. Augustinus, XXXVIII, 493. — Temporale plus diligitur antequam habeatur, vilescit autem cum advenerit, id., XXXIV, 55. — Temporalia concupita inardescunt, adepta vilescunt, amissa vanescunt, idem, XXXVIII, 861. — Tempora mala facit nobis contemptus Dei, S. Petrus Chrysologus, LII, 45. — Quoad tempus, de præteritis pœnitendum, de præsentibus gaudendum, de futuris metuendum, *ibid.*, 46. — Tempus disponenti breve, amanti videtur longum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 455. — Temporalis prosperitas tribulatio est in mundo, *ibid.*, 946. — Tempore nihil pretiosius, et apud homines nihil vilius, S. Bernardus, CLXXXII, 304.

TENTARI, TENTATIONES. — Tentat Deus ut doceat, diabolus tentat, ut decipiat, S. Augustinus, XXXVII, 29. — Tentationes sunt tanquam ignis feno, bonis tanquam ignis auro, id., XXXVII, 1375. — Qui tentationes vincit, non ipse vincit, sed Deus qui in eo est, *ibid.*, 1645. — Tentationibus hujus vitæ eripi, magnum Dei beneficium, S. Prosper, LI, 59. — Tentatio immunda, sicut tinea vestem, carnem hominis consumit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 389. — Tentationes purgant vitia et merita augent, *ibid.*, 516. — Qui tentatione frangitur, Dei providentiam serio non cogitat, *ibid.*, 822. — Tentationem in corde perpeti humanum est, dæmoniacum, in certamine tentationibus superari, LXXVII, 12. — In tentatione sub protectione Dei vigilandum est, *ibid.*, 528. — Inter tentationes nemo subsistit, nisi gratia Conditoris assidue juvetur, Guibertus, CLVII, 190. — Tentatio non capit nisi voluntatem, S. Anselmus, CLVIII, 119, 121, 126. — Nulla tentatio, etiam interior, animam quam Deus defendit, poterit superare, *ibid.*, 256.

TERRA, TERRENA. — Terra provehit ad cœlum, S. Petrus Chrysologus, LII, 124. — Terram urit invidia, id., LII, 172. — Si terrena despicimus, semper ex Deo læti sumus, Cassiodorus, LXX, 278. — Terrena non curans raro invideo, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 180. — In terram cadit lux nostra, cum terrena concupiscimus, *ibid.*, 657. — Quia in terra viventium bona quærit, mala hominis in terra aliena portare debet, id., LXXVII, 1175. — Terrena in usu, æterna in desiderio, S. Bernard. Claræv., CLXXXII, 825. — Terræ hærere homine indignum, id., CLXXXIII, 1348. — Terrena possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant, id., 107.

TESTIS. — Testis de se nemo esse potest, S. Cyprian., IV, 721.

THESAURUS. — Thesaurus pauperum, voluntas bona, S. Augustinus, XXXVI, 371.

TIMERE, TIMOR. — Timor hominis, Dei honor est, Tertullianus, I, 1241. — Timor ad libertatem perducit, libertas ad fidem, fides ad charitatem, charitas acquirit adoptionem, adoptio hæreditatem, S. Ambrosius, XVI, 1084. — Timor Dei præstat, ut omnes alios contemnamus timores, S. Hieronymus, XXII, 190. — Qui timet Deum, nec prosperis elevatur, nec opprimitur adversis, id., XXII, 445. — Non timeat homo quod non habet in potestate devitare, S. Augustinus, XXXV, 547. — Non aquilo, nec maria timenda, sed eorum creator Deus, *ibid.*, 1127. — Timeri vis a minore, time majorem, id., XXXVII, 1762. — Timenti Christum, sed non amanti fides est dæmonis, id., XL, 1190. — Timor ille est utilis qui spe erigitur, non qui desperatione demergitur, S. Prosper, LI, 526. — Timoris pondus est cordis infelicitas, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 208. — Timor hominis sine pietate nullius est pretii ante Deum, id., LXXVI, 1350. — Timendo Deum mala cavemus, et

serviendo bonum agimus, id., LXXIX, 277. — Timor quarta hominis ala, S. Petrus Damiani, CXLV. 279. — Timor Dei, porta ad Deum et ad civitatem cordis, Guibertus, CLVI, 89.

TOLERANTIA. — Tolerantiam qui perdiderit, cecidit de cœlo, S. Augustinus, XXXVII, 1194. — Qui non tolerat alios non profecisse se ostendit, S. Prosper, LI, 560.

TRIBULATIONES. — Tribulationibus assiduis anima purgatur, S. Ambrosius, XVII, 196. — Tribulatur christianus toto tempore vitæ etiam quando bene est ei, S. Augustinus, XXXVII, 1089. — Tribulationes immittit Deus, ut fervescat fides et exerceatur, id., XXXVII, 1118. — In tribulatione non est magnum quod tempore breve est, id., XXXVIII, 402. — Tribulatur anima stans inter Dei præcepta et animæ passiones, S. Petrus Chrysologus, LII, 45. — In tribulatione bonum est orare; jejunare, psallere, misereri, S. Maximus Taurin., LVII, 291. — Tribulationibus emundat Deus quos flagellat, ut purgatos recipiat, Cassiodorus, LXX, 304. — Tribulationes lacrymis nostris dulciores fiunt, *ibid.*, 339. — In tribulatione seritur, ut post gaudii fructus colligatur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 356. — Tribulatio signum est et pignus cœlestis gloriæ, S. Petrus Damiani, CXLIV, 296. — Tribulationes exigunt spiritum pietatis, S. Rupertus, CLXIX, 369. — Tribulatio præsens est medicina misericordis, S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 964, 966. — Tribulatio, via gloriæ, id., CLXXXIII, 878. — In tribulatione spes gloriæ velut messis in semine, *ibid.*, 876.

TRITICUM. — Triticum non rapit ventus, Tertullian., XXXVI, 197.

TRISTITIA. — Tristitia melior est iniqua patientis, quam lætitia iniqua facientis, S. Augustinus, XLIV, 1876. — Tristitia sæpe gravitatem cordis sequitur, S. Gregor. Magnus, LXXVI, 55.

TURPIS. — Turpis turpes infamat, S. Cyprianus, IV, 4.

U

UMBRA. — Umbra mortis via peccati, S. Valerianus, LII, 566. — Umbra est mortis, mors carnis, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1078.

UNUM. — Unum in Christo sunt fideles omnes, S. Hilarius Pictav., IX, 477.

UTILE, UTILITAS. — Utile nihil jucundum nisi quod in commune prosit, S. Ambrosius, XVI, 114. — Sibi utilis esse non potest qui inutilis est omnibus, S Ambrosius, XVI, 114.

V

VANITAS. — Vanitati homo subjectus est qui noluit subjici veritati, S. Augustinus, XXXVII, 1532, 1549. — Vanitas mentem obnubilat, iniquitas cæcat, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 349. — Vanitas fallax est quidquid amor hujus sæculi parturit, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 214.

VELLE. — Velle solum sine operatione, beatitudinem perfectam non obtinet, S. Hilarius Pictav., IX, 22. — Velle et nolle nostrum est, ipsumque quod nostrum est, sine Dei miseratione nostrum non est, S. Hieronymus, XXII, 989. — Velle peccare malum, peccare pejus, in peccato perseverare pessimum, nolle pœnitere mortale, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 542.

VENENUM. — Venenum mors est homini, vita serpenti, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 79.

VENTER. — Venter mero æstuans cito despumat in libidines, S. Hieronymus, XXII, 423.

VERBUM. — Verbum Dei panis noster, sudemus in audiendo, ne moriamur in jejunando, S. Augustinus, XXXVI, 206. — Bene manducat et male digerit qui audit verbum Dei et non facit, id., XXXVIII, 183. — Verba otiosa mentem lædunt, S. Petrus Damianus, CXLV, 587. — Verbis vultus dat gratiam et mentem exornat, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 80.

VERITAS. — Veritas nihil erubescit, nisi solummodo abscondit, Tertullianus, II, 545. — Veritas semper odio est, Tertullianus, I, 354. — Veritas non fallit, non circumscribit justitia, non decipit virtus, S. Ambrosius, XVI, 162. — Veritas ut sit amara, et blanda vitia existimentur, ita se natura habet, S. Hieronymus, XXII, 196. — Veritas laborare potest, vinci non potest, id., XXIII, 821. — Veritas nonnisi magno labore invenitur, S. Augustinus, XLII, 174. — Veritas sola possidetur cum securitate, *ibid.*, 1261. — Veritas occultari potest ad tempus, vinci non potest, id., XXXVI, 740. — Verus dies qui non novit occasum, æterna veritas, et vera æternitas, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 875. — Veritati tanto vicinior quisque efficitur, quanto ab ea se remotiorem arbitratur, id., CLXXXII, 589. — Veritas puritate cordis detegitur, id., CLXXXIII, 17. — Veritatem multi cognoscendo premunt, sed eam vivendo non tangunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 657.

VIA. — In via peccati est quisquis in via Dei non est, S. Hilarius Pictav., X, 299. — Vias Domini sequi debemus, custodire nostras, S. Ambrosius, XVI, 4. — Sit via nostra angustior, virtus exuberantior, trames pressior, etc., S. Ambrosius, XVI, 914. — Viæ nostræ non proprio labore, sed Dei adjutorio et clementia rectæ fiunt, S. Hieronymus, XXV, 791. — In via noli remanere, noli retro redire, noli deviare, S. Augustin., XXXVIII, 926. — In via melius est claudicare, quam præter viam fortiter ambulare, id., XXXVIII, 778. — Via angusta est laboranti, lata fit amanti, id., XXXVII, 1531. — Via impiorum felicitas transitoria; finita via, peracta est felicitas, id., XXXVI, 560. — Via pulchra est de virtute in virtutem ambulare, donec veniatur ad summam virtutem, S. Bruno Astensis, CLXIV, 709. — Viæ hominum necessitas et cupiditas, S. Bernardus Clarævallens., CLXXXIII, 855.

VICISSITUDO. — Vicissitudo sola placet in creaturis, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 1109.

VICTORIA. — Victoria nulla certa est in hac vita, S. Hieronymus, XXV, 90 — Victoriæ cupidus timere nescit, S. Petrus Chrysologus, LII, 22.

VIDERE. — Videre et videri ejusdem libidinis, Tertullianus, II, 891.

VIGILANTIA, VIGILARE. — Vigilantia et custodia sui in qualibet ætate, omnibus necessaria est, S. Bruno Astensis, CLXIV, 179. — Plus vigilare, plus vivere est, S. Petrus Chrysologus, LII, 24.

VINCERE — Vincere iram melius est quam capere civitatem, Rufinus, XXI, 55. — Vinces eum qui vincere solet, si habitet in te qui vinci non potest, S. Augustinus, XXXVII, 2006. — Ad vincendum amor Dei omnia sustinet, omnia superat, S. Maximus Taurin., LVII, 112.

VIRGINITAS. — Virginitas in carne peccatrum est, omnium debet esse in corde, S. Augustinus, XXXVII, 1920.

VIRTUS. — Virtus duritia exstruitur, mollitie destruitur, Tertullianus, I, 624. — Virtutis similitudo non est similitudo naturæ, S. Hilarius, X, 575. — Virtutes bonos dies viventi faciunt, vitia malos, S. Hieronymus, XXII, 572. — Virtus ars perveniendi ad immortalem felicitatem, S. Augustinus, XLI, 128, 258, 789. — Virtus ordo est amoris, *ibid.*, 467 — Virtus omnis a Deo manat, S. Prosper, LI, 854. — Virtutes omnes sine misericordia vacillant, S. Petrus Chrysologus, LII, 53. — Virtutes quasi vitia cavere afflictio est, *ibid.*, 132. — Virtus necat eos, qui ex ea superbiunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 225, 1033. — Una virtus sine alia, vel nulla est, vel minima, *ibid.*, 680. — Prima virtus peccata vitare, secunda perpetrata corrigere, *ibid.*, 199. — Si virtus non creverit, oportet ut decrescat, id., LXXVII, 94. — Virtus et voluptas sunt duæ hominis uxores, S. Petrus Damiani, CXLV, 155. — Virtus nulla sine bona voluntate, Guiberi., CLVI, 69. — Virtutes labore acquisitæ otio amittuntur, S. Bruno Astensis, CLXIV, 178. — Virtus et veritas simul esse volunt, Hugo a S. Victore, CLXVII, 181, 182. — Virtutis merces fama bona, S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 907. — Virtus in pace acquiritur, in pressura probatur, in victoria approbatur, *ibid.*, 131. — Virtus vult doceri cum humilitate, quæri cum labore, haberi cum amore, id., CLXXXII, 208.

VITA, VIVERE. — Vita mala totum hominem corrumpit, S. Ambrosius, XVII, 128. — Vitæ huic congruit flere et gemere, S. Augustinus, XXXIV, 165. — Vivere ex quo homo incipit, incipit mori, id., XLI, 583. — Bene vivere est toto corde, tota mente, tota anima diligere, S. Augustinus, XXXIII, 1330. — Vivere certe novit qui recte novit orare, S. Augustinus, XXXVIII, 1849. — Vita æterna Deus est, vita præsens vapor, S. Valerianus, LII, 503. — Vivit anima ex fide, corpus ex anima, S. Maximus Taurin., LVII, 53.

VITIA. — Vitia non facilius tolerantur quam dæmones, S. Ambrosius, XVII, 550. — Vitia non decipiunt nisi sub umbra et specie virtutum, S. Hieronymus, XXII, 684. — Vitia externa facile abjiciuntur, sed non ita voluptas, id., XXII, 287. — Vitia in semetipsa finiuntur et pereunt, virtutes frugibus redundant, id., XXVI, 505. Vitium noli propter hominem diligere, nec propter vitium odisse hominem, S. Augustinus, XXXVIII, 525. — Vitia sunt morbi animæ, Cassianus, L, 1008. — Vitia carnis dum incipiunt, facile in Christum eliduntur, non autem cum radicem fixerint, Cassiodorus, LXX, 466. — Vitia adversus nos fœdus ineunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI,

99. — Vitia ex vitiis nascuntur et qui minima negligit, paulatim deridit, *ibid.*, 348, 349. — A vitiis qui non abstinent, diabolo faciunt deditionem, Id., LXXVII, 49. — Vitia prius exstirpenda quam virtutes inserantur, *ibid.*, 93, 94.

VOLUNTAS. — Qui voluntate immundus est, non mundatur opere, S. Augustinus, XXXVII, 1528. — Voluntatis humanæ opera sunt sicut tela araneæ, S. Bruno Herbipol., CXLII, 168. — Voluntate bona nihil felicius, Guibertus, CLVI, 3. — Voluntas non est recta quia vult recte, sed recte vult quia est recta, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 128. — Voluntas sola miseriæ vel beatitudinis capax est, S. Bernardus, CLXXXIII, 605. — Voluntas cum sociatur veritati, amor est; cum lætatur a gratia, dilectio est; cum fruitur, charitas est, S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 226.

VOLUPTAS. — Voluptas nulla major quam fastidium ipsius voluptatis, Tertullianus, I, 639. — Quanto voluptates et divitiæ crescunt, tanto sapientia deest hominibus, S. Hieronymus, XXIV, 297. — Voluptatis pretio, animam peccando quisque diabolo vendit, S. Augustinus, XXXV, 2071. — In voluptate est omnis descensus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 224. — Pauci voluptatem foveam et interitum evadunt, *ibid.*, 669.

VULNERA. — Vulnera Christi, victoriæ signa, S. Bernardus, CLXXXIII, 1016. — Vulnerum Christi consideratio sanat animæ vulnera, *ibid.*, 1180.

CLXVI.

INDEX DE VIRTUTIBUS ETHNICORUM SPECIALIBUS,

QUAS PATRES LAUDIBUS EXTULERUNT,

ORDINE RERUM DISPOSITUS ALPHABETICO.

ADULATOR. — Ex Terentio depingitur, Joan. Saresb., CXCIX.

AFFECTUS. — Circa affectus Peripateticorum recta sententia. Lactant., VI, 698. — Academicorum recta sententia circa eosdem animæ affectus, S. Hieronym., XXII, 1148. — Sententia Ciceronis circa affectus, id., XXIII, 512. — Circa affectus seu passiones Horatius, id., XXII, 1148. — Circa affectus recta sententia Platonis cum Evangeliis concors, id., XXVI, 91. — Peripateticorum circa affectus recta sententia, id., XXIII, 542.

AMICITIA. — Recta sententia Pythagoræ circa amicitiam, S. Hieronym., XXIII, 485, 486. — Cicero de amicitia, S. Aug., XXXIII, 1071, 1072. — Cicero circa amicitiam, Petrus Abælard., CLXXVIII, 686. — Seneca circa amicitiam, *ibid.*, 183. — Quid dicit Cicero de amicitia. Joan. Saresber., CXCIX, 570.

ANGELUS. — Angelos admittunt Epicurei, Platonici, Pythagorici, Peripatetici, Stoici, Academici, Rabanus Maur., CXI, 414. — Plato de angelis, Joan. Scot., CXXII, 762.

ANIMA. — Animæ unitas ab Heraclito et OEnesidemo propugnata, Tertull., II, 669. — Stant pro vi principali animæ Plato, Strato, Epicurus, Democritus, Empedocles, Socrates, Aristoteles, Herophilus, Erasistratus, Diocles, Hippocrates, Soranus, *ibid.*, 670 *et seqq.* — Animæ immortalitas ex Platone, Arnob., V, 865, 893. — Xenocratis recta sententia de incorporalitate animæ, Lactant., VII, 66. — S. Augustinus tradit doctrinam Platonis circa illuminationem et beatitudinem animæ et dicit hanc doctrinam esse Evangelio consonam, S. Aug., XLI, 281. — Animæ immortalitatem agnoscit Pythagoras, id., XXXII, 954; XXXIII, 721.

ARBITRIUM LIBERUM. — Circa liberum arbitrium citatur Plato, Arnob., V, 910. — Petrus Abælardus ad probandum liberum arbitrium Aristotelem citat, Petrus Abælard., CLXXVIII, 1213.

ATHEISMUS. — De atheismo recta Stoicorum sententia, Joan. Saresber., CXCIX, 975.

AULA. — Aula fugienda juxta Isocratem, Joan. Saresber., CXCIX, 400. — *Exeat aula*, inquit Lucanus, *qui vult esse pius*, Joan. Saresber., CXCIX, 586.

AVARITIA. — Circa avaritiam Juvenalis, Petrus Abælard, CLXXVIII, 883. — Ovidius de avaritia, Helin. Frigid. Mont., CCXII, 639.

BONUM et MALUM. — Stoici concordant cum Evangeliis circa definitionem boni et mali, S. Hieronym., XXIV, 147. — Plato in sapientia divina finem boni constituit, S. August., XXXIII, 441.

BONUM SUMMUM. — Recta opinio Euclidis de summo bono, Lactant., XI, 580.

CHARITAS. — Charitas erga pauperes; Seneca, Petrus Abælard., CLXXVIII, 593.

CHRISTIANISMUS. — Plato in multis cum christianis concordat, S. August., XXXIII, 442.

CLEMENTIA. — Juxta Ovidium princeps clemens esse debet, Helinand. Frig. Mont. mon., CCXII, 757.

COGNITIO DEI. — Impotentia in qua versatur homo ope solius luminis naturalis perveniendi ad cognitionem Dei, Petrus Abælard., CLXXVIII, 1151, 1152.

CONTEMPTUS DIVITIARUM. — Divitias contemnit Antisthenes, Joan. Saresber., CXCIX, 582. — Divitias et voluptates contemnit Plato, *ibid.*, 739.

CONFESSIO CULPÆ. — Cicero circa confessionem culpæ, Petrus Abælard., CLXXVIII, 443.

CONSUETUDO. — Consuetudinis imperium juxta Horatium, Joan. Saresber., CXCIX, 489.

CONTINENTIA. — Seneca paupertatis et continentiæ sectator, Petrus Abælard., CLXXVIII, 297.

CORRECTIO. — Correctio quomodo administranda ex Plutarcho, Joan. Saresber., CXCIX, 531.

CREATIO. — Recta sententia Stoicorum circa creationem omnium, Lactant., VII, 115. — Circa creationem mundi recta sententia Platonis consona cum Genesi, S. August., XLI, 236. — Plato circa creationem mundi, Petrus Abælard., CLXXVIII, 766. — Circa creationem recta Anaxagoræ opinio, Joan. Saresber., CXCIX, 643. — Recta sententia Platonis circa creationem, *ibid.*, 646.

CULTUS DEI. — Recta opinio Hermetis Trismegisti circa cultum Deo exhibendum, Lactant., VI, 728, 729.

DEFECTUS SOLIS et LUNÆ. — Defectus solis et lunæ invenit et prædixit Thales Milesius, Joan. Saresber., CXCIX, 643.

DESPERATIO. — Circa desperationem recta Stoicorum sententia, Joan. Saresber., CXCIX, 975.

DEUS. — Platonis et christianorum consensus circa Deum, Arnob., V, 830. — Antisthenes admisit unum Deum, opificem rerum, Lact., VI, 154. — Aristoteles admisit unum Deum, *ibid.*, 155. — Ciceronis recta opinio circa Deum, *ibid.*, 155, 156. — Epicuri notatur opinio recta de Deo, *ibid.*, 580. — Opinio recta Hermetis Trismegisti circa Deum, *ibid.*, 139. — Orphei sententia recta de Deo, *ibid.*, 131. — Opinio recta Ovidii circa Deum creatorem, *ibid.*, 153. — Platonis recta sententia circa Deum creatorem, *ibid.*, 135. — Ejusdem recta sententia circa majestatem Dei, *ibid.*, 153, 154. — Poetarum de Deo recta opinio, *ibid.*, 131, 132. — Pythagoras agnovit unum Deum, Id., VII, 113. — Idem confitetur Deum opificem et creatorem, id., VI, 302. — Senecæ opinio recta circa Deum, *ibid.*, 137. — Zeno agnovit Dei unitatem, id., VII, 114. — Cicero deos paganorum irridet, S. Aug. XLI, 136, 137. — Veritates quas philosophi circa Deum invenerunt, S. August., XXXVIII, 776. — Plato circa Deos paganorum, id., XLI, 229. — Varro Deum unum colendum esse sentit, *ibid.*, 178. — Platonici, Epicurei, Pythagorici, Peripatetici, Stoici, Academici Deum creatorem admittunt, Raban. Maurus, CXI, 414. — Platonici dicunt Deum curatorem, judicem et arbitrum esse, *ibid.*, 415. — Platonici affirmant Deum incorporalem, *ibid.* —

De unitate Dei Platonici recte senserunt, Petrus Abælard., CLXXVIII, 1065. — Plato citatur de Deo conditore, *ibid.*, 1175. — Plato admittit Deum creatorem et gubernatorem, *ibid.*, 1317. — Virgilius de immensitate Dei, *ibid.*, 1127. — Antisthenes omniscientiam in Deo docuit, Joan. Saresber., CXCIX, 990.

Dii Paganorum irrisi. — Irridentur a Seneca, Tertull., I, 543. — Homerus, alii quoque vates.

DIVITIÆ. — Crates divitias contemnit, S. Hieronymus, XXII, 580. — Philosophi imprimisque Diogenes contempserunt divitias, S. Hieronymus, XXIII, 304, 305; XXII, 964. — Seneca divitias contemnit, Petr. Abæl., CLXXVIII, 590. — A Diogene divitiæ contemptæ, Joan. Saresber., CXCIX, 585.

DÆMONES. — De eorum exsistentia : Plato, philosophi, poetæ; Socrates, Tertull., I, 404. — Hermes Trismegistus circa liberos ab incursibus dæmonis, Lactant., VI, 335.

DOLORES et Angustiæ. — Clitomachus circa dolores et angustias, S. Hieron., XXII, 592. — In doloribus modestia philosophorum, *ibid.* — Mœror projiciendus juxta Pythagoram, id., XXIII, 485, 486.

ELOQUENTIA. — Locus Ciceronis de malis oratoribus, S. Hieron., XXIII, 353.

ERRORES MULTITUDINIS. — Errores multitudinis juxta Pythagoram devitandi, S. Hieron., XXIII, 485, 486.

EXEMPLA. — Quintilianus circa auctoritatem exemplorum, Petr. Abæl., CLXXVIII, 798. — Exemplorum efficacia ex Juvenali, Joan. Saresber., CXCIX, 581. — Exemplorum vis, ex Claudiano, Helinand. Frig. Mont. mon., CCXII, 817. — Horatius de eodem, *ibid.* — Juvenal. de eodem, *ibid.*, 741.

FELICITAS. — Felicitatem ponunt Stoici in virtute, Lactant., VI, 380. — Idem, Raban. Maur., CXI, 414.

FILIUS DEI. — Philosophi perhibuerunt testimonium de Patre et Filio, S. August., XXXIV, 604, 1390. — Hermes Trismegistus circa Filium Dei, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1060. — Plato de Filio Dei, *ibid.*, 1013.

FRUGALITAS et MODESTIA. — Frugalitas et modestia Pythagoræ, Joan. Saresber., CXCIX, 642, 643. — Laus frugalitatis a Quintiliano, *ibid.*, 764.

GRATIA. — Circa operationem gratiæ in animis, Virgilius, Petr. Abæl., CLXXVIII, 1025.

HOMO. — Juxta Aristonem finis hominis est virtutis cultus, Lactant., VI, 760. — Opinio recta Hermetis Trismegisti circa creationem hominis, *ibid.*, 514.

IMMORTALITAS ANIMÆ. — Immortalitatem animæ docuerunt quidam philosophi, S. August., XXXVII, 1134.

INCARNATIO. — Necessitas adventus alicujus Dei ex Platone ad mundum renovandum, Arnob., V, 731, 732. — Circa Filium Dei testimonium Trismegisti, Lact., VI, 461, 469. — Necessitas incarnationis probatur summa morum corruptione, de hac re Seneca citatur, *ibid.*, 579. — De incarnatione citantur Cumææ sibyllæ versus, S. August., XXXV, 2089; XLI, 780. — Incarnatio Christi prædicta a Cumæa sibylla, Raban. Maur., CXI, 420, 421. — Circa incarnationem Virgilius, Pet. Abæl., CLXXVIII, 247.

INFINITUM. — Cicero circa infinitum, S. August., XXXIII, 454, 444.

INTENTIO. — Aristoteles dicit opus bonum esse intentione, Pet. Abæl., CLXXVIII, 652.

INTERPRETATIO. — Interpretationis bonæ regula ab Horatio proponitur, S. Hieron., XXII, 571.

IRA. — Circa iram Pythagoræ bonum consilium, S. Hieron., XXIII, 485, 486.

JUDÆI. — Philo Pythagoricus de Judæis, Petr. Abæl., CLXXVIII, 234.

JUSTITIA. — Pythagoras de justitia, S. Hieronymus, XXIII, 485, 486 — Cicero de justitia, Petrus Abælard., CLXXVIII, 1544.

LEX DEI, LEX NATURALIS. — Quam recte Cicero illas explicat, Lact., VI, 660, 661.

LEX CIVILIS. — Lex civilis implenda juxta Pythagoram, S. Hieron., XXIII, 485, 486.

MALUM. — Malum. *Vide* Bonum.

MATERIA. — Plato cum S. Augustino concordat in definitione materiæ, Joan. Scot., CXXII, 500, 755.

MATRIMONIUM. — Quod circa matrimonium scripsit Aristoteles vera, S. Hieron., XXIII, 280.

MIRACULA. — Circa possibilitatem miraculorum Suetonius, Petr. Abælard., CLXXVIII, 1204.

MISERIA. — Miseriam humanam persensit Cicero, causam autem istiusce miseriæ non agnovit, S. August., CLIV, 778.

MISERICORDIA. — Ex Seneca opera misericordiæ exercenda sunt, Petr. Abælard., CLXXVIII, 567.

MODESTIA. — Modestia Academicorum a Joan. Saresber. prædicatur, CXCIX, 637.

MORES. — In moribus instituendis Socratis sapientia, CXCIX, 644.

MORS. — Mortem non esse timendam docet Virgilius, Tertull., II, 112. — Sententia Anaxagoræ circa mortem, S. Hieron., XXII, 592.

MULIEBRES. — Quæ mala a mulieribus provenire dicit Epicurus, S. Hieron., XXIII, 280. — Ex Euripide quæ mala proveniunt ex mulieribus, id., XXVI, 279. — Ex Seneca quæ mala proveniunt ex mulieribus, id., XXIII, 280.

MUNDUS. — Opinio Trismegisti circa finem mundi, Lact., VI, 795.

OPINATIO. — Opinatio recte rejecta a Stoicis, Lact., VI, 357.

ORATIO. — Plato de oratione, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1177, 1178.

OTIOSITAS. — Otiositatis periculum juxta Ovidium, Joan. Saresb., CXIX, 405.

PATER. — *Vide* Filius Dei.

PATIENTIA. — Patientia Socratis commendatur, S. Hieron., XXIII, 278, 279.

PATRIA. — Socrates docet amorem patriæ, Petrus Abælard., CLXXVIII, 1181.

PERCEPTIO. — Quasdam perceptiones firmissimas admittebant Academici, S. August., XLI, 646.

PERICULUM. — Periculum vitandum est juxta Senecam, Petr. Abælard., CLXXVIII, 550.

PIETAS. — Pietas quid sit ex Hermete Trismegisto, Lactant., VI, 556.

POENÆ ÆTERNÆ. — Circa hanc quæstionem consensus Platonis cum christianis, Arnob., V, 851. — Pœnas æternas docuit Zeno, Lactant., VI, 761.

PRINCIPIUM RERUM. — Circa principium rerum Anaxagoræ recta sententia, S. August., XLI, 226. — Recta Platonis sententia circa causas rerum, S. August., XXXIII, 441.

PROVIDENTIA. — Ex Aristotele, Petr. Abælard., providentiam probat, Petr. Abælard. CLXXVIII, 1112. — Providentiam sæpe defendit Cicero, Lactant., VI, 121. — Stoici pro providentia stant, Lactant. VI, 120, 121. — Providentia creavit omnia animalia utilia ex Plinio, S. Hieron., XXIII, 293. — Cicero circa providentiam, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 804, 1087. — Cicero de providentia, Joan. Saresber., CXCIX, 588.

PRUDENTIA. — Circa prudentiam Ciceronis sententia, Petr. Abælard., CLXXVIII, 804.

PUDICITIA. — Ovidius dicit pudicitiam difficile servari inter epulas, CLXXVIII, 214.

REMUNERATOR. — Remunerator virtutis Deus juxta Platonem, Joan. Saresber., CXCIX, 646.

RESURRECTIO MORTUORUM. — Consensus Platonis et christianorum de resurrectione mortuorum, Arnob., V, 850. — Male sensit Plato circa resurrectionem et corporum beatitudinem, S. August., XLI, 773.

RESPUBLICA. — Quid sit respublica secundum Plutarchum, Joan. Saresber., CXCIX, 540-560.

REVERENTIA. — Reverentia exhibenda Deo et rebus sacris ex Plutarcho, Joan. Saresber., CXCIX, 544.

SALUS. — Quanta pro salute patienda docent Arianus et Epictetus, Arnob., V, 936.

SAPIENTIA DEI. — De sapientia Dei Plato, Petrus Abælard., CLXXVIII, 917.

SECRETUM. — Hippocrates circa silentium, S. Hieronymus, XXII, 539. — Pythagoras circa silentium, id., 1037.

SOBRIETAS. — Sobrietas Socratis laudatur, Joan. Saresber., CXCIX, 738.

SOLITUDINIS AMOR. — Solitudinis amor; affertur exemplum Platonis, S. Hieron., XXIII, 298. — Solitudinis commoda enumerantur ex Seneca, Petr. Abæl., CLXXVIII, 131.

SPIRITUS SANCTUS. — Plato de Spiritu sancto, Petr. Abælard., CLXXVIII, 1151, 1152. — Seneca circa Spiritum sanctum, *ibid.*, 1133, 1134.

STUDIUM. — Amor studii apud philosophos; exemplum citatur Apollonii, S. Hieron., XXII, 541. — Exemplum citatur Homeri et aliorum poetarum et philosophorum, *ibid.*, 529.

SUPERBIA. — Seneca de superbia, Helinand. Frig. mont. monach., CCXII, 475.

TEMPERANTIA. — Temperantia Epicuri, S. Hieron., XXIII, 300. — Euripidis temperantia, *ibid.*, 504. — Horatius de temperantia, *ibid.*, 502. — Aristotelis temperantia, Joan. Saresber., CXCIX, 758

TEMPUS. — Recta sententia Pythagoræ circa temporis præteriti et futuri curam, S. Hieron., XXIII, 485,

486. — Circa divisionem temporis Eratosthenes, Joan. Scot., CXXII, 719.
TRINITAS. — Trinitas apud Platonem, Joan. Saresber., CXCIX, 739.
TYRANNIS. — De tyrannide recta sententia Platonis, Helinand. Frigid. Mont. monach., CCXII, 736, 737.
VERBUM DEI. — Zeno agnovit λόγον, opificem rerum, Lactant., VI, 469. — Recta sententia Platonis de divinitate Verbi, S. August., XXXII, 740, 741.
VERITAS. — Circa cultum veritatis recta sententia Pythagoræ, S. Hieron., XXIII, 485, 486. — Circa veritatem quid invenerunt philosophi, S. August., XXXVIII, 776. — Aristotelis recta definitio veritatis et falsitatis, Joan. Saresber., CXCIX, 937.
VINDICTA. — De vindicta Lucanus, Petr. Abælard., CLXXVIII, 1655.
VIRTUS. — Locus Ciceronis circa virtutes, S. Hieron., XXV, 1429. — Stoici circa virtutes, S. Augustinus, XL, 20. — Aristoteles de virtute, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1750. — Virtutis amor et sapientiæ juxta Platonem, Joan. Saresber., CXCIX, 655.

SERIES DECIMA OCTAVA.

Postquam in præcedenti Serie exposuimus varias virtutes et officia quæ ex mandatorum Dei observatione oriuntur, nunc peccata et vitia varia illis opposita aggredimur; itaque in hac decima octava Serie exhibemus Indices de Peccatis in genere, de Peccato originali et Peccatis capitalibus; de Vitiis alphabetice ordinatis; de Homicidio, Duello, Suicidio; de Simonia et Usura in clericis; de Voluptatibus profanis et illicitis, ludis, choreis, spectaculis; de Erroribus et vitiis paganorum a SS. Patribus impugnatis, etc.

CLXVII.

INDEX DE PECCATIS.

IN QUO SCILICET LOGICE TRACTATUR DE PECCATI NATURA, GRAVITATE, EFFECTIBUS ET POENIS,

DE PECCATO ORIGINALI ET ILLIUS CONSECTARIIS, ET DE PECCATIS CAPITALIBUS.

MONITUM.

Si propositum nobis fuisset in hoc compendio includere quidquid istius Indicis titulus primo intuitu amplecti videtur, certe quidem multo magis extensa quam quæ hic exstat præjaceret materia. Cum autem alibi, præsertimque in Decalogo, de pluribus peccatis jam sermo habitus sit, iterum de iisdem loqui supervacaneum duximus. Idcirco, postquam expendimus peccata in genere, de septem peccatis seu vitiis capitalibus verba fecimus. — Verum ante omnia, quo majori consuleremus charitati, præsentem materiam varias in partes distribuimus. Sic in sectione prima diximus : I. De natura, specie et gravitate peccatorum. — II. De eorum subjecto et causa. — III. De effectibus, et pœna qua plectuntur. — IV. De necessitate vitandi peccatum mediisque ex eo surgendi; in sectione secunda, de peccato originali ac præcipue de ejus exsistentia atque consectariis. Quoad sectionem tertiam, id est, peccata in specie, de iis dicimus juxta theologicum SS. Patrum ordinem : I. enim expositio est de superbia. — II. De avaritia. — III. De luxuria. — IV. De invidia. — V. De gula. — VI. De ira. — VII. De acedia seu tristitia.

Notandum insuper hic aliqua tantum delibata fuisse peccatorum de remediis; fusiores enim explanationes in Indice analytico de virtutibus reperientur.

His ita præmissis atque intellectis, dicendum superest nos in referendis variis variorum Patrum sententiis omnia sic disposuisse, ut sperare juvet tum oratores sacros, tum theologos, tum pueros catechizantes, largos ex hoc Indice, Domino donante, fructus esse percepturos.

SECTIO PRIMA.

DE PECCATIS IN GENERE.

I. — *De peccatorum definitione et gravitate.*

Peccati variæ traduntur a theologis, maxime ex mente sancti Augustini, definitiones.

Definitur enim, aversio a Deo et conversio ad creaturam. Definitur etiam, quod eodem ferme recidit, inordinatus amor sui et rerum creatarum.

Ait enim sanctus Augustinus, lib. XXII, c. 27, *contr. Faustum* : Ergo peccatum est factum, vel dictum, vel concupitum aliquid contra æternam legem. Lex vero æterna est vel ratio divina, vel voluntas Dei ordinem naturalem conservari jubens, perturbari vetans; si nihil delectaret illicitum, nemo peccaret. Peccat ergo, qui delectationem illiciti relaxat potius quam refrenat. Est autem illicitum quod lex illa prohibet, qua naturalis ordo servatur.

Mitto cæteras peccati definitiones. Hæc una inter alias maxime arridet qua definitur uno verbo peccatum, transgressio legis Dei. Dicitur peccatum « transgressio », quo generali nomine comprehenditur omne genus prævaricationis; tunc enim legem transgredimur, cum vel cogitamus, vel dicimus, vel facimus, vel omittimus aliquid contra legis præceptum. Dicitur « legis Dei, » quo generali item nomine comprehenditur quidquid Deus præcipit vel per se vel per alios. Itaque legis Dei nomine intelligitur lex æterna, naturalis, positiva.

« Lex æterna, » hæc lex nihil aliud est quam increata divinaque ratio, vel Dei voluntas, quæ ordinem naturalem conservari jubet et perturbari vetat. Hac lege tene-

mur avertere amorem a temporalibus, et eum mundatum convertere ad æterna. Quod sic explicatur : Illa lex quæ summa ratio nominatur, ex August. lib. I de liber. arbitr., c. 6, n. 15, cui obtemperandum est, et per quam mali miseram, boni beatam vitam merentur; per quam denique illa, quæ temporalis vocatur, recte fertur, recteque mutatur, nulli non incommutabilis, non æterna videtur. An enim potest aliquando injustum esse, ut mali miseri, boni autem beati sint, aut ut modestus et gravis populus ipse sibi magistratus creet, dissolutus vero et nequam ista licentia careat? Simul etiam, in ista mortali vita, videtur nihil esse justum atque legitimum, quod non ex hac æterna lege sibi homines derivarint... Ut igitur breviter æternæ legis notionem, quæ impressa nobis est, quantum valeo, verbis explicem, ea est qua justum est, ut omnia sint ordinatissima.

Cum ergo hæc sit una lex, ex qua omnes illæ temporales ad homines regendos variantur, ipsa variari nullo modo potest; neque ulla vis, ullus casus, ulla rerum labes unquam effecerit, ut justum non sit omnia esse ordinatissima. Quid enim jubere debet lex temporalis, nisi ut hæc, quæ ad tempus nostra dici possunt, quando eis homines cupiditate inhærent, eo jure possideant, quo pax et societas humana servetur, quanto in his rebus servari potest? Ea sunt autem primo hoc corpus, et ejus quæ vocantur bona, ut integra valetudo, acumen sensuum, vires, pulchritudo, et si qua sunt cætera, partim necessaria bonis artibus, et ideo pluris pensanda, partim viliora. Deinde libertas, quæ quidem nulla vera est, nisi beatorum et legi æternæ adhærentium; sed eam nunc libertatem commemoro, qua se liberos putant, qui dominos homines non habent, et quam desiderant ii qui a dominis manumitti volunt. Deinde parentes, fratres, conjux, liberi, propinqui, affines, familiares et quicunque nobis aliqua necessitate sunt adjuncti. Ipsa denique civitas, quæ parentis loco haberi solet, honores etiam et laudes, et ea quæ dicitur gloria popularis. Ad extremum pecunia, quo uno nomine continentur universa, quorum juste domini sumus aut quorum vendendorum, aut donandorum, habere potestatem videmur. Horum omnium quemadmodum lex illa sua cuique distribuat, difficile et longum esset explicare et plane ad id quod proposuimus non necessarium. Satis est enim videre non ultra porrigi hujus legis potestatem in vindicando, quam ut hæc vel aliquid horum adimat, atque auferat ei quem punit. Metu coercet ergo, et ad id quod vult torquet et retorquet miserorum animos, quibus regendis accommodata est, dum enim hæc amittere timent, tenent in his utendis quemdam modum aptum vinculo civitatis, qualis ex hujuscemodi hominibus constitui potest. Non autem ulciscitur peccatum, cum amantor ista, sed cum aliis per improbitatem auferuntur. Lex naturalis est ratio quædam omnium hominum cordibus ingenita, qua moventur ad bonum et avocantur a malo. De ea lege loquitur Apostolus his verbis : « Cum gentes quæ legem (Moysis) non habent, naturaliter (id est sine lege scripta), ea quæ legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex; quia ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus. » Ea lege novimus alteri non esse faciendum quod nobis fieri nolumus. Ea lex potest obscurari in cordibus hominum, deleri penitus non potest, juxta illud Augustini : « Lex tua scripta est in cordibus hominum quam ne ipsa quidem delebit iniquitas. »

Explicatur istud, scilicet, legem sive naturalem intelligimus (S. August. epist. ad Hilar., n. 15), quæ in eorum apparet ætatibus, qui jam ratione uti possunt, sive conscriptam, quæ data est per Moysem, quia nec ipsa vivificare potuit, et liberare a lege peccati et mortis, quæ tracta est ex Adam, sed magis addidit prævaricationis augmenta. « Ubi enim lex non est, ait idem Apostolus, nec prævaricatio. Proinde quoniam lex est etiam in ratione hominis, qui jam utitur arbitrio libertatis, naturaliter in corde conscripta, qua suggeritur ne aliquid faciat quisque alteri, quod pati ipse non vult; secundum hanc legem prævaricatores sunt omnes, etiam qui legem per Moysem datam non acceperunt. De Aug. in Psal. LVII, n. 1, quando quidem manu formatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripsit : Quod tibi fieri non vis, ne facias alteri? Hoc et antequam lex daretur, nemini ignorare permissum est, ut esset unde judicarentur et quibus lex non esset data. Sed ne sibi homines aliquid defuisse quererentur, scriptum est in tabulis quod in cordibus non legebant. Non enim scriptum non habebant, sed legere nolebant. Oppositum est oculis eorum quod in conscientia videre cogerentur, et quasi forinsecus admota voce Dei, ad interiora sua homo compulsus est... Sed quia homines appetentes ea quæ foris sunt, etiam a se ipsis exsules facti sunt, data est etiam conscripta lex; non quia in cordibus scripta non erat, sed quia tu fugitivus eras cordis tui, ab illo qui ubique est comprehenderis, et ad te ipsum intra revocaveris. Propterea scripta lex quid clamat eis qui deseruerunt legem scriptam in cordibus suis : « Redite, prævaricatores, ad cor. » Quis enim te docuit nolle accedi ab altero ad uxorem tuam? Quis te docuit nolle tibi furtum fieri? Quis te docuit nolle injuriam pati, et quidquid aliud vel universaliter vel particulariter dici potest? Multa enim sunt de quibus singulis interrogati homines clara voce respondeant, nolle se pati. Age, si non vis pati ista, numquid solus es homo? Nonne in societate vivis generis humani? Qui tecum factus est, socius tuus est; et omnes facti ad imaginem Dei, nisi terrenis cupiditatibus conterant quod ille formavit. Quod ergo tibi fieri non vis, noli alteri facere. Judicas enim malum esse in eo quod pati non vis; et hoc te cogit nosse lex intima, in ipso tuo corde conscripta. Faciebas, et clamabatur inter manus tuas. Quomodo cogeris redire ad cor tuum, cum hoc pateris inter manus alienas? Furtum bonum est? Non. Interrogo : Adulterium bonum est? Omnes clamant, non. Homicidium bonum est. Omnes clamant detestari se. Concupiscere rem proximi tui bonum est? Non, vox omnium est. Aut si adhuc non conflteris, accedit qui concupiscat rem tuam. Placeat tibi, et responde quod vis. Omnes ergo de his rebus interrogati clamant, hæc bona non esse. Non ergo immerito prævaricatores æstimantur omnes peccatores terræ. Nullus enim est, qui faciat alteri injuriam, nisi qui fieri nolit sibi; et in hoc transgreditur naturæ legem, quam non sinitur ignorare, dum id quod facit, non vult pati.. ... Lex positiva ea est quæ legislatore vel verbo vel scripto traditur. Hæc autem vel est divina vel humana. Divina, ponitur a Deo; humana ab hominibus...

Lex divina dividitur in veterem et novam. Lex vetus Judæis est scripto tradita per Moysem; lex nova promulgata est per Christum, et per Spiritum sanctum scripta est « non in lapideis tabulis, sed in tabulis cordis carnalibus. »

Lex humana vel est ecclesiastica, vel civilis. Lex ecclesiastica ea est, quæ sancitur ab Ecclesia; lex civilis ea est quæ fertur a principibus temporalibus.

Lege divina præceptum est, ut Ecclesiæ, imo et principibus temporalibus justa jubentibus pareamus, idque non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam; nam qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit ex Apostolo. Ergo et legis humanæ transgressio recte ponitur sub generali notione transgressionis legis Dei.

Duplex vero est genus peccatorum, originale et actuale.

Peccatum originale illud est quod ab Adamo in posteros transmissum, a singulis hominibus ipsa origine contrahitur. De illo mox in particulari dicemus.

Peccatum actuale illud est quod actu proprio et propria voluntate libere committitur ab habentibus rationis usum. Et horum multa genera sunt : Nam sunt, 1. vel mortalia, vel venialia; 2. vel sunt omissionis vel commissionis, hæc autem vel corde, vel ore, vel opere committuntur; 3. vel sunt spiritualia, vel carnalia; 4. vel lædunt directe Deum, vel proximum, vel ipsum peccantem; 5. vel sunt infirmitatis, vel ignorantiæ, vel malitiæ; 6. vel sunt propria, vel simul et aliena. Denique solemnis ea divisio est, qua revocantur omnia peccata actualia ad capita septem quæ dicuntur peccata capitalia. De singulis illis septem peccatis, ex notitia quorum varia genera peccatorum quæ nunc indicamus, cognoscentur, sigillatim agemus post expositionem de his quæ ad peccatum originale spectant, de quo mox; post quædam quæ adhuc ad peccati in genere quæstionem referenda sunt.

Peccatum malum factum, Tertull., I, 1250. — Sunt peccata carnalia et spiritalia, *ibid.*, 1252. — Septem peccata capitalia, id., II, 575. — An sint peccata remissibilia et irremissibilia, *ibid.*, 985. — Peccatorum graviun enumeratio, S. Cyprian., IV, 585. — Peccatum est prævaricatio legis divinæ, et cœlestium inobedientia præceptorum, S. Ambros., XIV, 292. — Peccatorum tres species sunt, cogitationis, operationis, permansionis, *ibid.*, 1929. — Peccata mortalia, *ibid.*, 1694. — Triplex genus peccati, id., XVII, 82. — Peccare ex necessitate et abundantia, quid, Rufin., XXI, 943. — Peccare per ignorantiam, et per inimicitiam, quid distent, *ibid.*, 954. — Peccatum substantiam non habet, S. Hieron., XXII, 776. — Peccati gradus quatuor, id., XXV, 995. — Iniquitas et peccatum in quo differant, *ibid.*, 888. — Peccata carnis et mentis, id., XXVI, 466. — Peccatum quid, S. August., XXXII, 609; XXXIV, 221; XLVI, 38, 105, 586, 590; XLV, 1148, 1464. — Factum vel dictum vel concupitum contra legem æternam, id., XLII, 418. —

Rei qualitas mala, id., XLIV, 294. — Legis transgressio, id., XXXIV, 1077. — Duobus modis constat, prohibitorum perpetratione, jussorum omissione, id., XLIV, 298 — Motus defectivus et voluntarius, id., XXXII, 1270. — Peccati definitio, id., XLV, 1077, 1118. — Peccati genus, differentia, modus, *ibid.*, 1067. — Peccatum actus est, non res, id., XLIV, 294. — Est aversio ab æternis, et conversio ad mutabilia, id., XXXII, 1240, 1269; XLI, 954. — Est conversio aut ad proprium bonum, aut ad dexterius, aut ad inferius, id., XXXII, 1240, 1269. — Peccatum est transgressio, cum aliquid amplius homo appetens, justitiæ regulam excedit, id., XXXVIII, 535. — Peccatum admittitur, dum immoderata in hac infima inclinatione, summa bona deseruntur, id., XXXII, 679. — Dum appetuntur quæ Christus contempsit, aut fugiuntur quæ Christus sustinuit, id., XXXIX, 135. — Peccatum ipsum non amatur, sed ipse inordinatus amor creaturæ est peccatum, id., XXXIV, 143. — Peccatorum genus duplex, id., XXXVI, 816. — Genus triplex, id., XXV, 1747; XL, 17, 228. — Peccata omnia concludunt hæc tria, voluptas carnis, superbia, et curiositas, id., XXXVI, 115. — Peccare in Deum et peccare Deo quid sit, id., XXXIV, 773. — Peccata omnia aut ad corruptelam pertinent flagitiorum, aut ad facinora nocendi, id., XXXVIII, 87. — Peccatum in hominem duobus modis committitur, uno, si lædatur; alio, si cum potest non adjuvetur, id., XXVII, 1332. — Peccata alia sunt contra naturam, alia contra mores, alia contra præcepta, id., XLII, 423. — Peccatum appellatur peccati delectatio, id., XXXIV, 417. — Dicitur concupiscentia, quia inde cuncta oriuntur peccata, id., XXXVIII, 840. — Peccatum appellat Apostolus illicita desideria languoris originalis, id., XXXVII, 1507. — Peccatum ad mortem, quid, id., XXXIV, 1266; XLIV, 938. — Peccatum aliud tantummodo peccatum est, aliud pœna peccati, id., XXXII, 604 608; XXXIV, 156; XLV, 1467. — Peccata quot modis fiunt, id., XLIV, 563. — Peccata multa interioribus dictis, quæ non sunt in exterioribus factis, id., XL, 331. — Sed nulla in exterioribus factis, quæ non præcedant in interioribus dictis, *ibid.* — Peccata linguæ et peccata cordis quis vitare potest, id., XXXVII, 1700. — Tria sunt quibus impletur peccatum, suggestione, delectatione, et consensione, id., XXXIV, 207. — Peccamus non in desiderio pravo, sed in consensione, id., XXXV, 2066. — Omnis qui peccat, adversus charitatem facit: etc., id., XXXIII, 759. — Peccata omnia esse paria Stoici contendunt, id., XL, 530. — Jovinianus, id., XLII, 45. — Et Nectarius, id., XXXII, 587, 593. — Peccatum et crimen quo differant, id., XXXVI, 1507. — Et utriusque definitio, XXXIV, 681. — Peccata venialia et crimina, id., XLIV, 563. — Damnabilia et venialia, *ibid.*, 592. — Grandia, et minuta, XXXV, 1491. — Quæ levia, quæ gravia, non humano sed divino sunt pensanda judicio, id., XL, 269. — Quæ crimina nominentur, id., XXXVIII, 1206. — Peccata gravia quibus debetur certa condemnatio ac seperatio a pane quotidiano, id., XXVIII, 88, 382. — Peccata quæ exigunt pœnitentiæ laborem vehementiorem, *ibid.*, 1273. — Minuta peccata quædam recensentur, *ibid.*, 80, 592. — Peccatorum venialium exempla, id., XLIV, 268. — Peccatum irremissibile nullum est, præter perseverantiam in nequitia, cum desperatione indulgentiæ Dei, id., XXXV, 2104. — Peccatum in Spiritum sanctum quod remitti potest in hac vita, id., XXXIII, 814; XXXVIII, 447, 449. — Peccatorum in Spiritum sanctum irremissibile, *ibid.*, 465; XL, 272. — Peccare in Spiritum sanctum quid, id., XXXIV, 1267; XXXV, 2097, 2098. — Libellus de peccato irremissibili, id., XL, 272. — Peccatum ad mortem, id., XXXIV, 1229, 1259. — Peccatorum profunditas per abyssum significata, id., XXXVI, 548. — Peccata significantur in lege cadaveribus mortuorum, id., XXXIV, 592. — Et velis undecim operientibus tabernaculum, *ibid.*, 635. — Non solum vinculæ sed et criniculi sunt, id., XXXVI, 677. — Peccatum mendacii nomine appellatur, id., XL, 547. — Peccatum omne mendacium est, id., XXXVII, 1174; XLI, 407. — Peccatum opus servile, id., XLIV, 218. — Est dæmoni sacrificium, id., XXXII, 673. — Quasi scorpius est, id., XXXVIII, 818. — Peccata appellantur usuræ ac debita, id., XXXVI, 910. — Vulnera, *ibid.*, 861. — Peccare est in veritatis præceptis vel in ipsa non stare veritate, id., XLII, 1142. — Peccatur, dum aut inconcessa præsumuntur, aut concessa inordinate fiunt, XXXV, 2215 — Peccata quæ sint capitalia, quæ minuta, id., XXXIX, 1946. — Peccata lethalia, id., XL, 1121.

Peccata quædam sunt, quæ ita peccata sunt, ut pœnæ etiam sint peccatorum, S. Prosp. Aquit. LI, 54. — Peccatum nullius substantiæ est, *ibid.*, 569. — Peccatum ipsum malum est, non substantia quæ peccando diligitur, *ibid.*, 495. — Peccatum est vitium naturæ id appetentis quod non est ordinis sui, *ibid.*, 459. — Distinctio inter peccata in Deum, et peccata in fratres, S. Nicetas, LIII, 1129. — Quid peccata in Spiritum sanctum, *ibid.*, 1131. — Non omnia peccata sunt æqualia, S. Leo Magn., LIV, 506. — Peccatum lethale, *ibid.*, 288. — Peccatum ad mortem quodnam sit, et quodnam non ad mortem, id., LVI, 632. — Peccatum in Spiritum, *ibid.*, 321. — Peccatum vocatur opus servile, S. Paulinus Nol., LXI, 185. — Est paries valli separans inter Deum et homines, *ibid.*, 205. — Peccatum actus dicitur, Eugyppius, LXII, 1005. — Peccatum ad mortem varie potest intelligi, *ibid.* 996. — Peccati differentiæ tres, *ibid.*, 1025. — Peccati initium nihil aliud quam ordinatarum rerum inordinata rationalis creaturæ dilectio, S. Fulgentius, LXV, 167. — Crimina a levioribus peccatis et Scriptura et leges humanæ et conscientia discernit, *ibid.*, 497. — Peccata alia gravia, alia levia, *ibid.*, 574. — Culpæ sanctorum peccata dicuntur non crimina, *ibid.*, 595. — Peccata iniquorum aut sunt sacrilegia, aut flagitia, aut facinora, *ibid.*, 595. — Peccata iniquorum tribus modis fiunt, *ibid.* — Peccatum et vitium in quo differunt, S. Benedictus, LXVI, 579. — Peccata omnia non sunt æqualia, *ibid.*, 594. — Peccatum omne tribus modis contrahitur, Cassiodorus, LXXX, 785. — Quando per oculos peccamus, *ibid.*, 849. — Peccata graviora, quando cum advertentia sunt commissa, *ibid.*, 560. — Maximum est vitium post peccatum ad excusationes confugere, *ibid.*, 1000. — Gravissimum est peccatum occasionem alicui præbere peccandi, *ibid.*, 522. — Quis alterius peccati particeps, *ibid.*, 554. — Peccata inter et iniquitates quæ sit differentia, *ibid.*, 219. — Peccata per spinas intelliguntur, *ibid.*, 850. — Cineribus comparantur, *ibid.*, 710. — Peccare, aliud est desidiose, aliud malitiose, aliud scienter, aliud ignoranter, aliud negligenter, aliud arroganter, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 558. — De discrimine inter iniquitatem et peccatum, scelera atque delicta, Taio, LXXX, 973. — Quibus modis peccatum perpetretur, *ibid.*, 950. — De manifestis occultisque peccatis, *ibid.*, 952. — De levioribus, *ibid.*, 954. — De gravioribus, *ibid.*. — Quatuor modis committitur peccatum in corde, quatuor perpetratur et opere. Corde, suggestione dæmonum, delectatione carnis, consensione mentis, defensione elationis, opere, nunc latenter, nunc palam, nunc consuetudine, nunc desperatione, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 620. — Peccatum omne cogitatione, aut locutione, aut operatione fit, Alcuinus, C, 291. — Originale et actuale, *ibid.*, 292. — Peccata opera mortua sunt, *ibid.* — Tribus modis peccatur, cogitatione, locutione et actione, S. Agobardus, CIV, 255. — Peccati natura, Rabanus, CXI, 1545. — Quomodo committatur, id., CVIII, 587; CXII, 1394. — Cogitatione et sermone., *ibid.* — Ejus varia genera, *ibid.*, 1395. — Peccatum est duplex, Isidorus Mercat., CXXX, 81. — Peccatum originale et actuale, Ratherius, CXXXVI, 508. — Peccata quotidiana et leviora, *ibid.*, 275. — Peccati gravitas ob præsentiam Dei læsam, *ibid.*, 482. — Peccatur tribus modis, cogitatione, dicto, et facto, S. Bruno, CXLII, 49. — Peccatum occultum et alienum differunt, *ibid.*, 100. — Peccatum est transgressio legis, CXLIV, 950. — Quotuplex est, *ibid.*, 519. — Qui differat peccatum ab iniquitate, S. Gregorius Magn., LXXV, 978. — Peccatum dicitur uva acerba, *ibid.*, 975. — Dicitur sanguis, *ibid.*, 1027. — Peccata retibus comparantur, *ibid.*, 1046. — Item incendio sulphuris, *ibid.*, 1051. — Per juniperum designatur peccatum, id., LXXVI, 149. — Peccati et criminis differentia, *ibid.*, 201. — Peccatum dicitur puteus, in quem mergitur peccator, *ibid.*, 587. — Peccatum aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio perpetratur, *ibid.*, 559. — Aliud est præcipitatione, aliud deliberatione peccare, *ibid.* — Variæ peccatorum species, *ibid.*, 914. — Peccatum actuale mortale quatuor gradibus in corde, et totidem perficitur in opere, *ibid.*, 661. — Peccare est a Deo fugere, id., LXXVII, 886. — Aliud est quod ab errante committitur, aliud quod per scientiam perpetratur, *ibid.*, 461. — Peccata ex infirmitate et peccata ex certa malitia in quo differant, *ibid.*, 115. — Suggestione peccatum agnoscimus, delectatione vincimur, consensu ligamur, *ibid.*, 107.

Peccatum dicitur diabolus, Lanfrancus, CL, 128. — Quid per peccata occulta et aperta intelligendum, *ibid.*, 634. — Peccatum dicitur spina, S. Bruno, CLII, 760. — Iniquitas, *ibid.*, 861. — Duobus modis committitur, *ibid.*, 1068. — Opus mortuum vocatur, id., CLIII, 558. — Dicuntur peccata opera tenebrarum triplici ratione, Radulphus Ardens., CLV, 1670. — Peccandi quatuor modi, Guibertus, CLVI, 467. — Peccandi consuetudo quam nociva, *ibid.*, 50. — Aliud est infirmitate aut ignorantia peccare, aliud superba deliberatione, *ibid.*, 167. — Peccatum est legis transgressio, S. Anselmus, CLVIII,

655. — Peccare non est aliud quam non reddere Deo debitum, *ibid.*, 575. — Peccare, mala et amara res est, *ib.d.*, 870. — Omne peccatum est injustitia, *ibid.*, 514. — Peccatum dici potest quædam corruptio virtutis, *ibid.*, 463. — Uniuscujusque peccatum est in natura et in persona, *ibid.*, 431. — Peccatum quod quisque trahit cum natura in ipsa origine, vocatur originale. Potest etiam dici naturale, *ibid.* — Actiones quas facit injusta voluntas, vocantur peccata, quia in voluntate, qua fiunt, est peccatum, *ibid.*, 458. — Omne peccatum Deum exhonorat, 725. — Nullum peccatum debet reputari parvum, *ibid.* — Praviter peccamus, quotiescunque scienter aliquid quamlibet parvum contra voluntatem Dei facimus, *ibid.*, 592.

Peccatum hauritur oculis et corde, Rupertus, CLXVIII, 32. — Peccatum committitur eo quod non custodiamus nos, id., CLXIX, 75. — Peccata inveterata gravius puniuntur, *ibid.*, 148. — Peccatum cum fraude pejus est, *ibid.*, 155. — Triplex est, per ignorantiam, per superbiam, per infirmitatem, *ibid.*, 459. — Peccatum cordis et operis quatuor modis perpetratur, *ibid.*, 978. — Peccatum esse irremissibile, vel ad mortem intelligitur, nisi pœnitentiam egerit, *ibid.*, 816. — Lætari in rebus pessimis peccatum gravissimum, *ibid.*, 1030. — Incrementa peccati quæ sint, *ibid.*, 1235. — Blasphemia est defendere peccatum, *ibid.*, 1119. — Peccatum ex nihilo est, id., CLXX, 456. — Peccatum primum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 41. — Peccatum in foribus, *ibid.*, 44. — Peccatum in Spiritum sanctum quid, an irremissibile, *ibid.*, 447. — Peccare in Deum quomodo gravius quam peccare in proximum, *ibid.*, 524. — Peccatum actuale quid sit, id., CLXXVI, 110. — In generali, *ibid.*, 111. — Quæ sit illius natura, *ibid.*, 112. — Quid proprie dicatur peccatum, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 636 *et seqq.* — De peccatis spiritualibus vel carnalibus, *ibid.*, 648. — Peccatum non est nisi contra conscientiam, *ibid.*, 653.

Peccatum quot modis committitur, CLXXXIV, 1246. — Peccatum cujus Deus non miseretur quodnam sit, *ibid.*, 556. — Sicut peccatum est perpetratio mali, ita delictum est desertio boni, *ibid.*, 489. — Peccatum grave onus, id., CLXXXIII, 245. — Peccata sunt opera tenebrarum, *ibid.*, 105. — Sunt parietes, quibus a Christo sejungimur, *ibid.*, 1046. — Peccati gravitas non ex eventu, sed ex intentione, *id.*, CLXXXII, 178. — Peccatum veniale et invincibile, Robertus Pullus, CLXXXVI, 855. — Peccatum quomodo committitur, *ibid.* — Peccata mortalia quæ, *ibid.*, 861. — Peccati interni et externi duplex macula, *ibid.*, 865. — Peccata cordis et consuetudinis et operis, *ibid.*, 1073. — Peccata comparata vinculis, Petrus Lombardus, CXCI, 534. — Peccata funes, *ibid.*, 1241. — Peccatum quare aculeus mortis dicitur, *ibid.*, 1706. — Peccatum nihil est, *ibid.*, 1602. — Stimulus mortis, *ibid.*, 1694. — Veluti scorpius, *ibid.* — Peccatum duplex, aliud originale, aliud actuale, Richardus a S. Victore, CXCVI, 690. — Peccare in Patrem, in Filium et in Spiritum S. quomodo intelligendum, *ibid.*; 1148. — Peccatum quodnam sit detestabilius, *ibid.*, 1188. — Peccatum esse inexpiabile aliud est ab illo quod peccatum sit irremissibile, et quodnam sit inexpiabile et irremissibile, *ibid.*, 1189. — Peccati mortalis et venialis differentia, *ibid.*, 1191. — Duo in omni peccato sunt consideranda, *ibid.*, 1174. — Peccata, quot modis committantur, Adamus Scotus, CXCVIII, 625. — Peccati gravitas ex multis titulis ponderatur, *ibid.*, 384. — Peccatum actuale dicitur naufragium secundum, Alanus de Insulis, CCX, 553. — Peccata venialia disponunt ad mortale, *ibid.*, 298. — Peccata contra naturam pudice et subtiliter describuntur, *ibid.*, 458. — Peccatorum quædam sunt carnalia, alia spiritualia, *ibid.*, 288. — Peccatum quid sit, Petrus Pictav., CCXI, 975. — Peccatum, vitium, et delictum quomodo differunt, *ibid.*, 978. — Peccatum quomodo committitur, *ibid.*, 1027.

II. — *De peccati subjecto et causa.*

Sanctus Augustinus evidentissime docet in lib. *Contra mendac.* cap. 7, omnes actus secundum intentionem et causam judicandos bonos vel malos, præter quosdam, qui ita sunt mali, ut nunquam possint esse boni, etiamsi bonam videantur habere causam. Interest, inquit, plurimum qua causa, quo fine, qua intentione quid fiat. Sed ea quæ constat esse peccata, nullo bonæ causæ obtentu, nullo quasi bono fine, nulla velut bona intentione facienda sunt. Et quippe opera hominum, si causas habuerint bonas vel malas, nunc sunt bona, nunc mala, quæ non sunt per se ipsa peccata : sicut victum præbere pauperibus bonum est, si fit causa misericordiæ cum recta fide; et concubitus conjugalis, quando fit causa generandi, si eo fine fiat, ut gignantur regenerandi, hæc rursus mala sunt, si malas habeant causas, velut si jactantiæ causa pascitur pauper, aut lasciviæ causa cum uxore concumbitur, aut filii generentur non ut Deo sed diabolo nutriantur. Cum vero opera ipsa per se peccata sunt, ut furta, stupra, blasphemiæ, quis dicat causis bonis esse facienda, vel peccata non e se; vel quod est absurdius, justa peccata esse? Quis dicat : Furemur divitibus, ut habeamus quid demus pauperibus, aut . Falsa testimonia proferamus, non ut inde innocentes lædantur, sed potius salventur? Duo enim bona hic sunt, ut innocens non puniatur, et ut inops alatur : Aut quis dicat adulterium esse faciendum, ut per illam cum qua fit homo de morte liberetur? Testamenta enim vera cur non supprimimus, et falsa supponimus, ne hæreditates habeant qui nihil boni agunt, sed hi potius qui indigentes adjuvant? Cur non fiant illa mala propter hæc bona, si propter hæc bona nec illa sunt mala? Cur non ab immundis meretricibus quas ditant stupratores, rapiat divitias vir bonus, ut indigentibus ea largiatur cum nullum malum sit, si pro bono fiat? Quis hoc dicat, nisi qui res humanas moresque conatur et leges subvertere? Quod enim facimus non dicatur recte fieri posse, nec impune tantum, verum etiam gloriose, ut in eo non timeatur supplicium, sed speretur et præmium, si semel consenserimus in malis actibus, non quid fiat, sed quare fiat esse quærendum, ut quæcunque pro bonis fiant causis, nec ipsa mala esse judicentur? At justitia merito punit eum qui dicit se subtraxisse superflua diviti, ut præberet pauperi, et falsarium qui alienum corrumpit testamentum, ut is hæres esset qui faceret eleemosynas largas, non ille qui nullas, et eum qui se fecisse adulterium ostendit, ut per illam cum qua fecit, hominem de morte liberaret.

Ex his dignoscitur quis actus sit peccatum, qui scilicet malam habeat causam; nec ille tantum, quia sunt nonnulli actus qui, etsi bonam habeant causam, tamen peccata sunt, ut ostendimus. Ex quo consequi videtur quia non semper ex fine judicatur voluntas, sive actio mala, sicut in illis quæ per se peccata sunt. Illa enim cum quis gesserit pro aliqua bona causa bonum videtur habere finem; nec ex fine voluntas est mala, non ex voluntate actio fit mala, sed ex actione voluntas fit prava. In quibus aliqui ponunt actum Judæorum, qui crucifigendo Christum arbitrabantur se obsequium præstare Deo, quia bonum finem dicunt eos sibi potuisse, scilicet Dei obsequium; et tamen voluntatem eorum et actionem perversam fore asserant..... Omnia ergo hominis opera secundum intentionem et causam judicantur bona vel mala, exceptis his quæ per se mala sunt, id est quæ sine prævaricatione fieri nequeunt. Ergo simpliciter ac vere sunt boni illi actus qui bonam causam et intentionem, id est qui voluntatem bonam comitantur et ad bonum finem tendunt; mali vero simpliciter dici debent, qui perversam habent causam et intentionem. Unde, S. Ambrosius ait : Affectus tuus operi tuo nomen imponit, et S. August. in Psal. XXXI, Nemo computet bona opera sua ante fidem, Illa enim mihi videntur esse ut magnæ vires, et cursus celerrimus præter viam; quia ubi ipsa fides nonerat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit; non valde attendas quid homo faciat, sed quid cum facit attendat, quo lacertos optimæ gubernationis dirigat..... at inquies, ex his, ubi non est fides, nec intentio bona, nec opus bonum esse videtur. De hac quæstione sunt variæ opiniones..., S. Augustinus ait : Omnium infidelium vita peccatum est, et nihil bonum est sine summo bono; ubi deest agnitio æternæ veritatis, falsa virtus est, etiam in optimis moribus. Et Jacobus in Epist. : « Qui offendit in uno (scilicet in charitate), factus est omnium reus. » Qui ergo fidem et charitatem non habet, omnis ejus actio peccatum est, quia ad charitatem non refertur, quod enim ad charitatem non refertur, non fit quemadmodum fieri oportet, ideoque malum est. Non ergo mandata custodit qui charitate caret, quia sine charitate nullum mandatorum custoditur. Unde S. Augustinus ait : Custoditionem legis dicit Apostolus, non inebriari, non occidere, non mœchari, et alia hujusmodi ad bonos mores pertinentia, quæ sine charitate, fide et spe impleri non possunt. Nullum ergo mandatum implet, nullum opus bonum facit, qui fidem charitatemque non habet .., CXCII, 747-749. Hæc patefiunt ex sequentibus indicationibus.

Omne peccatum impatientiæ adscribendum, Tertullianus, I, 1258. — Peccatum unde ad hominem perveneriit, Lactantius, VII, 123, 134. — Peccati nobis auctores sunt principes aeris, S. Hilarius, IX, 460. — Peccati incentiva suppeditant dæmones, et de eo quod per eos gesserimus nos accusant, *ibid.*, 608. — Peccati usus ex appetitu voluntatis et oblectatione vitiorum accipitur, *ibid.*, 475. —

Qui graviora peccaverit, in cætera facile prolabitur, S. Ambrosius, XIV, 333. — Tu ipse tibi es causa improbitatis et criminum incentor, *ibid.*, 140. — Vel exigua scintilla peccati, si quo vitiorum fomite fuerit excitata, incendium grave excitat, *ibid.*, 934. — Peccati auctor non caro, sed affectus, *ibid.*, 604. — Peccantibus lex absens est : si adesset, non delinqueretur, *ibid.*, 522. — Dum sumus in peccandi libidine, oculi mentis fumo quodam iniquitatis caligant, ne videant eorum quæ concupiscit deformitatem, *ibid.*, 461.

Peccatorum causa non est Deus. S. Augustinus, XXXII, 830, 1269; XLIV, 731. — Etsi in eum peccata sua refundere soleant peccatores, id., XXXIV, 209. — Peccatum solum a se, non a Deo homo habet, id., XXXVII, 1518, 1848. — Peccata non ex Deo, sed ex voluntate peccantium, id., XXXII, 1271; XLII, 560. - Nisi voluntas sit causa peccandi, nihil remanet justitiæ in legibus, institutis, laudibus, id., XXXIII, 1061. — Peccandi causa ex anima, non ex carne, id., XLI, 405. — Cum quisquis peccat, peccat volens, id., XXXII, 1294. — Peccatum omnino voluntarium est, id., XXXIV, 135. — Nec peccatum esset peccatum, si non esset voluntarium, id., XXXII, 603. — Peccati prima causa, sola est voluntas, id., XXXIII, 773. — Peccatum nonnisi a voluntate, id., XLII, 103; XLV, 1312. — Peccati originem voluntas habet, *ibid.*, 1477. — Licet peccatum possit esse sine voluntate peccati, non tamen sine voluntate facti, id., XXXII, 609. — Peccatorum originem non libero arbitrio, sed necessitati naturæ contrariæ tribuunt Manichæi, id., XLII, 566. — Peccandi quædam est necessitas, id., XXXII, 753, 759; XLIV, 286, 295. — Peccatum nonnisi ex libero arbitrio, id., XLII, 537, 538. — Quod nullo modo caveri potest, peccatum non est, id., XXXII, 1295. — Per liberum arbitrium peccant maxime omnes, qui cum delectatione peccant, et amore peccati, id., XLV, 1110. — Peccati actualis duplex est origo, id., XXXII, 1283. — Duplex causa, id., XLIV, 554 — Peccati causa duplex, ignorantia et concupiscentia, *ibid.*, 565. — Ignorantia et infirmitas, id., XL, 271; XLIV, 152, 167. — Peccatorum causa, aut ignorantia aut fragilitas aut contemptus, id., XXXIV, 729. — Peccata ex infirmitate de traduce primi peccati Adam, et de consuetudine mala veniunt, id., XLII, 541. — Peccata quotidiana omnes ex carnis infirmitate contrahimus, id., XXXIX, 1541. — Omnia peccata duæ res faciunt in homine, cupiditas et timor, id., XXXVI, 413. — Peccatum non committitur sine causa, id., XXXII, 679. — Non committitur nisi ob utilitatem aut delectationem, id., XL, 513. — Hominem post baptisma non posse peccare, Joviniani hæresis, id., XLV, 1114, 1116. — Totam Ecclesiam esse absque peccato docuerunt Pelagiani, id., XXXVIII, 980. — Refelluntur, *ibid.* — Posse hominem, si velit, esse sine peccato, doctrina Pelagii, id., XLIV, 550. — Et dogma Cœlestii, *ibid.*, 234. — Nemo in hac vita sine peccato, id., XXXIII, 674; XXXV, 1697, 1780, 1790; XXXVIII, 152, 895, 979; XL, 228, 720. — Quantumvis justus, id., XLI, 657, 748, 788; XLII, 632; XLV, 1115, 1235. — Excepto uno Mediatore, nemo in hac vita sine ullo peccato, id. XLIV, 155, 245, 651, 726, 753. — Solus sine peccato venit, qui nos peccatores invenit, id., XXXVI, 233. — Nemo hic potest sine peccato vivere, id., XXXVIII, 401. — Aliud est non peccare, aliud non habere peccatum, id., XXXV, 2140. — Nemo ita juste vivit in hac carne, ut nullum habeat peccatum, id., XLIV, 516. — Multi sine crimine, nemo sine peccato, id., XLI, 415. — Cur nemo in hac vita sine peccato, id., XLIV, 167. — Testimonia Scripturarum et exempla, quibus probatur hominem non esse sine peccato, *ibid.*, 268. — Etsi aliquoties in Scripturis inveniatur, homines dictos esse sine querela, non invenitur qui sit dictus sine peccato præter Christum, *ibid.*, 253. — Peccati non est auctor Deus, id., XLV, 1833, 1841, 1848. — Peccatum non fit sine dæmonis operatione, id., XL, 1177. — Peccatum esse propriæ voluntatis, ipse etiam Manichæus adactus est confiteri, id., XLII, 1141. — Peccatorum omnium duæ origines, error et superbia, id., XXXIX, 2003

Peccata ex voluntate peccantium, Eugyppius, LXII, 1067. — Sine peccato nemo se putet aut jactet, *ibid.*, 863. — Peccatum non est ex Dei prædestinatione, S. Fulgentius, LXV, 174. — Omne peccatum ex corde sumit initium, *ibid.*, 233. — Peccatum sicut non est in Deo, ita nec ex Deo est, *ibid.*, 156. — Mors et peccatum Dei opus non sunt, *ibid.* — Exceptis parvulis recens baptizatis, ne sancti quidem sine peccato hic vivere possunt, *ibid*, 701. — Absurda quæ sequuntur eorum sententiam qui negant peccatum in infantibus, *ibid.*, 469. — Omnes vincti sumus lege peccati, Cassiodorus, LXX, 490. — Sine levi peccato vita ista non ducitur, *ibid.*, 1074. — Diabolus non inducit nos in peccatum, nisi volentes, S. Gregorius Magnus, LXXV, 1026. — A diabolo ad peccatum trahi propria voluntate consentimus, *ibid.*, 1096. — Deus ad peccatum non impellit, id., LXXVI, 915. — Peccatum ex peccato nascitur, id., LXXV, 785. — Multi vitam sine crimine habere possunt, sine peccato non possunt, S. Isidorus, LXXXIII, 620. — Peccatum Deo non ascribendum, sed homini a Deo condito, libero arbitrio, propositis præceptis quæ servare poterat, Rabanus, CIX, 663, 665. — Ejus causa, id., CXII, 1545. — Nusquam est in hominis natura præter voluntatem peccatum. S. Anselmus, CLVIII, 451. — Adæ posteri naturali peccant necessitate, *ibid.*, 454. — Duabus ex causis oritur peccatum, ex ignorantia et infirmitate, B. Ivo, CLXI, 1021. — Homo interdum animi motu, carnis interdum fragilitate peccat, *ibid.*, 870. — Nullus sanctus et justus caret peccato, *ibid.*, 881.

Omnium vitiorum turpissima est libido, et ad plura peccata impulsum et fomentum præbet, S. Bruno Ast., CLXIV, 266. — Non solum prava intelligentia legis, verum etiam omnis corruptela omnisque depravatio mentis fermentum dici potest, quod plurimorum est causa peccatorum, *ibid.*, 257. — Sunt etiam munera peccatorum causæ, quod excæcant et subvertunt animos, *ibid.*, 295. — A tribus immunditia animæ provenire potest; ab hæreticorum, et quorumcunque malorum hominum deceptione et suggestione, a se ipso, quando in aliquam hæresim, aut in grave peccatum homo propria voluntate præcipitatur, *ibid*, 394. — Peccati auctor Deus non est, Rupertus, CLXX, 213. — Tria nos peccare compellunt, caro, proximus, diabolus sive mundus, Hildebertus, CLXXI, 564. — Animæ tres mortes contingunt, cogitatione, opere, perserverantia, *ibid.*, 474. — Peccatum quam grave sit onus, *ibid.*, 525. — Duobus modis peccatur, cupiditate et timore, *ibid.*, 1142. — Peccati Deus auctor non est, Philippus de Harveng, CCIII, 154. — Peccatorum causa superbia, Petrus Cantor, CCV, 44.

III. — *De peccati effectibus, necnon pœna qua plectitur.*

Quamvis anima humana veraciter immortalis perhibeatur, habet tamen quamdam etiam ipsa mortem suam. Nam ideo dicitur immortalis, quia modo quodam quantulocunque non desinit vivere atque sentire; corpus autem ideo mortale, quoniam deseri omni vita potest, nec per seipsum aliquatenus vivit. Mors igitur animæ fit, cum eam deserit Deus, sicut corporis, cum id deserit anima. Ergo utriusque rei, id est totius hominis mors est, cum anima a Deo deserta deserit corpus. Ita enim nec ex Deo vivit ipsa, nec corpus ex ipsa.... Nam in illa pœna ultima et sempiterna.... recte mors animæ dicitur, quia non vivit ex Deo; mors autem corporis quodammodo, cum vivat ex anima.... Vivit itaque anima ex Deo, cum vivit bene; non enim potest bene vivere, nisi Deo operante in se quod bonum est, S. Augustinus, l. III, *De civit. Dei*, c. 27.

Quæ sunt, putas, mirabilia Dei? Quid mirabilius inter Dei mirabilia quam mortuos suscitare? Numquidnam, inquis, ego mortuus sum? Si non mortuus esses, non tibi diceretur : Surge, qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus. Mortui sunt omnes infideles, omnes iniqui; corpore vivunt, sed corde exstincti sunt. Qui autem suscitat mortuum secundum corpus, reddit eum luci huic videndæ et huic aeri ducendo, non autem suscitator ejus ipse illi lux et aer est; incipit videre, quemadmodum videbat ante. Anima non sic exsuscitatur. Anima enim exsuscitatur a Deo, quanquam et corpus exsuscitetur a Deo; sed Deus quando exsuscitat corpus, mundo reddit; quando exsuscitat animam sibi reddit. Si recedat aer mundi illius, moritur corpus; si recedat Deus moritur anima. Cum ergo animam suscitat Deus, nisi adsit qui suscitavit, suscitata non vivit. Non enim suscitat, et dimittit ut vivat sibi.... suscitat illam Deus, moritur, si discesserit Deus. Dicam enim audacter, fratres, sed tamen verum : Duæ vitæ sunt, una corporis, altera animæ, sicut vita corporis anima, sic vita animæ Deus, quomodo si anima deserat moritur corpus, sic anima moritur, si deserat Deus. Cum mecum es vivo, et animæ meæ vita tu es, quæ morietur, si dimittatur sibi .S. August. enarrat. in Psal. LXX, serm. 2, n. 5.

Qui levi, ait S. Hieronymus, in cap. II Jerem. peccatorum sorde maculatus est levioribus purgatur monitis. Porro peccata gravia quæ ad mortem trahunt, nec nitro, nec herba Borith dilui possunt, sed gravioribus tormentis indigent... Sunt peccata levia, sunt gravia. Aliud est decem millia talenta debere, aliud quadrantem. Et de otioso quidem verbo et adulterio rei tenebimur, sed non est idem suffundi et torqueri; erubescere, et longo tempore cruciari. Audi apostolum Joannem : « Qui scit

fratrem suum peccare peccatum non ad mortem petat, et dabit ei veniam, peccanti non ad mortem. Qui vero peccaverit ad mortem, quis orabit pro eo? » Cernis quod si pro peccatis minoribus deprecemur, impetremus veniam ; si pro majoribus, difficilis impetratio fit, et inter peccata et peccata, esse magnam distantiam...

Cum autem peccatum sit quædam infirmitas animæ, peccatum aliquod mortale dicitur ad similitudinem morbi, qui dicitur mortalis, ex eo quod inducit defectum irreparabilem per destitutionem alicujus principii..... Principium autem vitæ spiritalis, quæ est secundum virtutem, est ordo ad ultimum finem,.... qui quidem si destitutus fuerit, reparari non potest per aliquod principium intrinsecum, sed solum per virtutem divinam....., ideoque hujusmodi peccata dicuntur mortalia quasi irreparabilia. Peccata autem quæ habent inordinationem circa ea quæ sunt ad finem, conservato ordine ad ultimum finem, reparabilia sunt ; et hæc dicuntur venialia. Tunc enim peccatum veniam habet, quando reatus pœnæ tollitur, qui cessat, cessante peccato. Et adhuc dicendum quod ille qui peccat venialiter inhæret bono temporali, non ut fruens, quia non constituit in eo finem, sed ut utens, referens in Deum non actu, sed habitu...., Peccatum veniale a venia dicitur...., non meretur pœnam æternam, sed temporalem.... Cum enim voluntas fertur in aliquid quod secundum se repugnat charitati, per quam homo ordinatur in ultimum finem, illud peccatum ex suo objecto habet quod sit mortale. Unde est mortale ex genere, sive sit contra dilectionem Dei, sicut blasphemia, perjurium et hujusmodi ; sive contra dilectionem proximi, sicut homicidium, adulterium et similia. Quandoque vero voluntas peccantis fertur in id quod in se continet quamdam in ordinationem, non tamen contrariatur dilectioni Dei et proximi, sicut verbum otiosum, risus superfluus, et alia hujusmodi ; et talia sunt peccata venialia ex suo genere ... Quibus ventalibus peccatis licet occidi animam non putemus, ita tamen eam velut quibusdam pustulis et quasi horrenda scabie deformem faciunt, ut eam ad amplexus Sponsi cœlestis, aut vix aut cum grandi confusione venire permittant. Et ideo continuis orationibus, et frequentioribus jejuniis et largioribus eleemosynis, et præcipue, per indulgentiam eorum qui in nos peccant, assidue redimentur, ne forte simul collecta cumulum faciant et demergant animam. Quidquid enim de istis peccatis a nobis redemptum non fuerit, illo igne purgandum est de quo dicit Apostolus : « Quia in igne revelabitur ; et si cujus opus arserit, detrimentum patietur. » Aut enim dum in hoc mundo vivimus, ipsi nos per pœnitentiam fatigamus ; aut certe volente aut permittente Deo, multis tribulationibus pro istis peccatis affligimur ; et si Deo gratias agimus, liberamur..... Ita peccata ipsa in hoc sæculo purgantur, ut in futuro ille ignis purgatorius aut non inveniat, aut certe parum inveniat quod exurat. Si autem nec in tribulatione Deo gratias agimus, nec bonis operibus peccata redimimus, ipsi tamdiu in illo purgatorio igne moras habebimus, quamdiu supradicta peccata minuta, tanquam ligna, fenum, stipula consumantur.

Sed dicit aliquis, ait S. Cæsarius serm. 57, Non pertinet ad me quandiu moras habeam, si tamen ad vitam æternam perrexero. Nemo hoc dicat, quia ille purgatorius ignis durior erit, quam quidquid potest in hoc sæculo pœnarum aut cogitari aut videri, aut sentiri. Et ideo totis viribus unusquisque laboret ut capitalia crimina possit evadere, et minuta peccata ita operibus bonis redimere, ut de ipsis nihil videatur remanere quod ille ignis possit absumere. Illi autem qui capitalia crimina committunt, si quandiu vivunt, ea redimere pœnitentiæ medicamentis noluerint, non ad illum ignem de quo dicit Apostolus : « Ipse salvus erit, sic tamen quasi per ignem ; sed in istum ignem, illam duram et irrevocabilem sententiam adituri sunt, de quo Christus ait : « Discedite a me, maledicti, in ignem æternum. »

Hæc explanantur in sequentibus indicationibus ex Patribus desumptis.

Peccatis amittimus beata et maxima et Deo proxima, S. Hilarius, IX, 788. — Ab omni, qui in peccatis moratur, vultus Domini est aversus, *ibid.*, 429. — Peccata sunt quædam, quæ ex ore verbum auferunt veritatis, *ibid.*, 514. — Peccata opprobrio sunt digna, *ibid.*, 525. — Semper nobis peccatum nostrum tanquam malus exactor occurrit, vel tanquam improbus fenerator conveniens debitorem, S. Ambrosius, XIV, 1070. — Rei sumus sine accusatore, sine tortore cruciamur, sine vinculis astringimur, sine venditore vendimur, *ibid.*, 1023. — Peccata quomodo puniantur, *ibid.*, 548. — Injusti sicut paleæ ventilantur, *ibid.*, 854. — Peccati dies, dies confusionis appellatur, id., XVI, 506. — Nullus major est dolor, quam is qui peccati mucrone vulnerat conscientiam : neque ullum gravius onus, quam peccatorum sarcina, et pondus flagitiorum, *ibid.*, 1235. — Nihil est quod tam summo dolori sit, quam ut unusquisque positus sub captivitate recordetur unde lapsus sit, atque unde deciderit, *ibid.*, 523. — Peccata interna inquinant hominem, Juvencus, XIX, 647. — Mors nostra peccatum est, S. Hieronymus, XXII, 339. — Peccata germinant negligentiam, *ibid.*, 651. — Peccatum murus est, dividens Deum et homines, id., XXIV, 576. — Mortem sonat, id., XXV, 575. — Peccata nostra causa omnium malorum, LVII, *ibid.*, 37. — Peccatum mors animæ, id., XXVI, 165. — Omnis qui peccat, amat tenebras, id. XXIV, 356. — Omnis qui peccat, ex diabolo natus est, *ibid.*, 659 — Qui peccavit et fecit malum mortuus est, *ibid.*, XXIII, 1077.

Peccatum mors animæ, S. Augustinus, XXXV, 1748 — Sola mors animæ, id., XLII, 95. — Iniquitas sola longe a Deo facit, id., XXXVII, 1775. — Peccando recedit homo a Deo, id., XXXIII, 838. — Peccata sola a Deo separant, id., XLI, 500. — Et a salute ac vita æterna, id., XLIV, 129. — In peccato tenebræ et frigus, id., XXXV, 1579. — Peccata tenebræ sunt animarum, id., XLIII, 118. — Peccatum impunitum esse non potest, id., XXXVI, 505, 761 ; XL, 558. — Peccatum aut a Deo aut ab homine puniendum est, id., XXXVI, 505. — Peccati merito vindicta est æterna, id., XXXIII, 581. — Peccatorum pœna et exitus est, ut primo cupiditatum igne vastentur, deinde malorum operum putore a cœtu beatorum abjiciantur, postremo abrepti atque submersi ineffabiles pœnas luant, id., XXXVI, 157. — Peccati pœnæ variæ sunt, id., XYXII, 674. — Deus non de se profert unde peccata puniantur, sed ipsa peccata sic ordinat, ut quæ fuerunt delectamenta homini peccanti, sint instrumenta Domino punienti, *ibid.*, 107, 108. — Peccati effectus, id., XXXIX, 1974, 2224, 2225. — Peccata nulla Deus inulta permittet, id., XL, 1350. — Nulla impunita esse possunt, id., XLV, 1876.

Peccatum est mors animæ, Gennadius, LVIII, 990 — Peccato natura vitiata, Eugyppius, LXII, 1017. — Bonum perditum, *ibid.*, 996. — Peccata tenebræ animarum, *ibid.*, 872 — Peccatum generat mortem, *ibid.*, 118. — Peccatum hominis effecit ut dies a tenebris jam computentur, *ibid.*, 155. — Homiuem ex paradiso detrusit, *ibid.*, 158. — Homo per peccatum facultatem bonæ cogitationis et bonæ voluntatis amisit, Fulgentius, LXV, 467. — Peccata quanto majora sunt, tanto longius a Deo repellunt, Cassiod., LXX, 56. — Qui peccat, gratiam Spiritus sancti amittit, *ibid.*, 567. — Peccatum est morbus animarum, *ibid.*, 298. — Peccata sunt vincula, *ibid.*, 856. — Peccatum mors animæ, Vita Patrum, LXXIII, 509. — Peccatum nullum Deus relinquit inultum, S. Gregorius Magnus, LXXV, 655. — Per ea Deus hominem plectit, quæ peccando suo auctori prætulit, *ibid.*, 606. — Iræ divinæ nullum peccatum absconditur, id., LXXVI, 27. — Peccatis involuti lumen videre non possunt, id., 336. — In sinu Ecclesiæ inique viventes, divina ultio quasi impios percutit, *ibid.*, — Patitur tenebras ultionis, qui hic sponte sustinuit tenebras voluptatis, *ibid.*, 1108. — Peccato anima dum pascitur, panem justitiæ edere non valet, id., LXXV, 975. — Peccati pœna in inferno est æterna, id., LXXVII, 401. — Cur peccatum quod in se est finitum, pœna puniatur æterna, *ibid.* — Peccatum animam occidit, Rabanus, 107, 481 ; CVIII, 227. — Ejus labe infecti cœli aditu arcendi, id., CIX, 654. — Eo polluti frustra in templo fiduciam locant, id., CXI, 859. — Peccatores ut lutum delebuntur, S. Bruno, CXLII, 197. — Sicut pulvis projicientur, *ibid.*, 147. — Ut fumus deficiunt, 249. — Pacem in conscientia non habent, *ibid.*, 274. — De peccatorum effectibus, S. Petrus Damianus, CXLV, 223. — Peccatum nullum impunitum manet, *ibid.*, 578. — Corpora peccatis subjecta mortua sunt, Lanfrancus, CL, 700. — Peccatis obvoluto nihil prodest hostia, *ibid.*, 398. — Peccatum pondus, *ibid.*, 402. — Peccata mentem excæcant interius, Radulphus, CLV, 1670. — Ad exteriores tenebras pertrahunt, *ibid.* — In peccatis lethalibus voluntarie perseverantes tanquam ebrii et mortui nihil vident, nihil sentiunt boni aut mali, Guibertus, CLVI, 34. — Omnia peccata animam lædunt, S. Anselmus, CLVIII, 539. — Justitia aboletur justi ruentis, *ibid.*, 877. — Tanto magis ægrotat, quanto licentius quis peccat, *ibid.*, 665. — Peccata dum attrahunt, dulcia promittunt ; dum pertrahunt, amaritudine perfundunt. Dum suadent, ungunt ; posiquam suaserunt, usque ad mortem animam pungunt, *ibid.*, 1010. — Peccata conscientiam discerpunt, *ibid.*, 950. — Per peccatum moritur homo, etsi aliquatenus vivat, *ibid.*, 873. — Abyssus peccatorum invocat abyssum judiciorum et suppliciorum,

ibid., 1001. — Humana natura quando primum peccavit, hac pœna flagellata est, ut nunquam prolem naturaliter nisi talem, quales videmus infantes nasci, generaret, *ibid.*, 334. — Ac post hanc vitam in inferno a regno Dei ad quod facta est, in perpetuum exsularet *ibid.* — Peccati pœna est peccandi necessitas, *ibid.*, 463. — Morbi, mors, etc., pœna sunt peccati, *ibid.* 464. — Mors ex peccato et pœna peccati, *ibid.*, 394. — Peccata sunt funes, Rupertus, CLXVII, 1018. — Peccatum in homine attulit, nobis mortem animæ et corporis, *ibid.*, 1330. — Peccatum animam diabolo subjicit, Adamus Scotus, CXCVIII, 447. — Hominem ligat, *ibid.*, 744. — Peccatum destruit in nobis habitaculum Dei, Godefridus, CLXXIV, 27. — Et animam ut funiculus ligat, *ibid.* — Nos facit servos, *ibid.*, 483. — Peccatum mors est animæ, Philippus de Harveng., CCIII, 1157.

IV. — *De necessitate vitandi peccatum, mediisque ex eo surgendi.*

Ex dictis in præcedenti paragrapho de pœnis peccatis capitalibus et venialibus reservatis, deducimus quod qui a pœna perpetua et a purgatorio igne desiderant liberari, crimina capitalia non admittant; aut si jam commiserint fructuosam agant pœnitentiam, et illa parva vel quotidiana peccata bonis operibus redimere non desistant.

Quibus tamen operibus, ait sanctus Cæsarius, minuta peccata redimantur, planius vobis insinuare desidero. Quoties infirmos visitamus, in carcere clausos, et positos in vinculis requirimus, discordes ad concordiam revocamus indicto in Ecclesia jejunio jejunamus, pedes hospitibus abluimus..., eleemosynam ante ostium prætereuntibus pauperibus damus, inimicis nostris, quoties petierunt, veniam indulgemus, istis operibus et similibus minuta peccata redimimus quotidie.

Pro capitalibus vero criminibus non hoc solum sufficit, sed addendæ sunt lacrymæ, rugitus et gemitus, continuata et longo tempore pertracta jejunia, largiores eleemosynæ erogandæ, ultro nos ipsos a communione Ecclesiæ removentes, in luctu et in tristitia multo tempore permanentes, et pœnitentiam etiam publice agentes, quia justum est, ut qui cum multorum destructione se perdiderit, cum multorum ædificatione se redimat.

Est pœnitentia, inquit S. Augustinus, Serm. 351, c. 5, n. 5. De utilitat. agendi pœnitent., cujus actio per totam istam vitam, qua in carne mortali degimus, perpetua supplicationis humilitate subeunda est, quia nemo vitam æternam, incorruptibilem immortalemque desiderat, nisi eum vitæ hujus, temporalis, corruptibilis, mortalisque pœniteat... Quis dubitet in quacunque temporali felicitate versemur, pœnitere tamen nos debere hujus vitæ, ut ad illam incorruptionem tota aviditate curramus?..... Quis ergo festinat et optat ad patriam remeare, et illam speciem quæ est facie ad faciem contemplari, nisi quem peregrinationis suæ pœnituerit? Ex quo dolore pœnitentis, etiam vox illa miserabilis erumpit et sonat : « Heu me! quoniam peregrinatio mea longinqua facta est. »

Ne quis igitur per baptismum quamvis justificatus sit a prioribus peccatis, tamen superbire audeat, si nihil committat, unde ab altaris communione separetur, quasi jam de plena securitate se jactans, sed potius servet humilitatem, quæ pene una disciplina Christiana est.....; Nec superbiat terra et cinis, donec ista nox tota transeat..... Quis itaque sanæ mentis non ingemiscat? Cui non per pœnitentiam sic esse displiceat? Quis non tota humilitate supplicans divino adjutorio se exaudibilem præbeat, donec transeat omnis ista tentationum materies atque umbra terrena... Deinde quisque ut mundo crucifixus sit ab omni opere malo, in servitutem membra castigat, ne jam regnet peccatum in ejus mortali corpore, ad obediendum desideriis ejus; solum unum verum Deum colat, nulli simulacrorum ritui deditus, nullis sacris dæmoniorum irretitus, non accipiens in vanum nomen Domini Dei sui, quietem sempiternam certus exspectans, debitum honorem parentibus reddens, nec cruentus homicidio, nec fornicatione turpatus, nec furto fraudulentus, nec mendacio duplicatus, nec rei, nec uxoris alienæ concupiscentia sordidus, non in suis etiam rebus aut luxuria diffluat, aut aresçat avaritia, non sit contentiosus, non sit contumeliosus, non maledicus, vendat postremo omnia bona sua, et det pauperibus et sequatur Christum atque thesauro cœlesti radicem cordis infigat.... Consulat proximo sicut sensit sibi esse consultum. Versabitur ergo iste in rebus humanis, non carnalis, sed spiritalis acquisitionis devinctus officio, non quidem negotiis sæcularibus obligatus, sed tamen quia militat Deo, non otio desidiæ torpidus et abjectus. Det ergo, si potest, suas eleemosynas omnes cum omni hilaritate; non tædio frangatur in difficultatibus rerum, quæ necesse est exsistant, ut ostendatur homini quod homo est. Non ira subrepat in eum, qui aut odiose irruit, aut inopportune inopia coactus petit; aut negotio suo.... Non det quidquam amplius vel minus quam oportet...; non loquatur amplius quam opus est... Sed tamen de terra sicca pulverem contrahunt..... Non solum ergo propter ipsam vitæ hujus mortalitatem et ignorantiam, et propter diei malitiam... quam jubemur ferre atque portare...; et sustinere, Deum viriliter agendo, ut fructum afferamus cum tolerantia; sed etiam propter ipsum pulverem mundi hujus..., qui per itinera consulendi consulentium pedibus adhæresci, et damna quæ in ipsa negotiosissima dispensationis actione contingunt, quæ Dominus præstet ut cum lucris majoribus compensentur, quotidianam debemus habere pœnitentiam.

Quisquis itaque se diligenter attendens, nulla se ipsum adulatione seducit, satis intelligit cum quanto periculo mortis æternæ, et cum quanta penuria perfectæ justitiæ peregrinetur a Domino... Oportet ut oderis in te opus tuum, ait S. Augustinus, tract. in Joan. XII, n. 13, et ames opus Dei. Cum autem cœperit tibi displicere quod fecisti, inde incipiunt bona opera tua, quia accusas mala opera tua; initium operum bonorum, confessio est operum malorum. . Qui autem facit veritatem, accusat in se mala sua, non sibi parcit, non sibi ignoscit ut Deus ignoscat, quia quod vult ut Deus ignoscat, ipse agnoscit.

Christus paratus est ignoscere, sed agnoscentibus. In dilectione autem ejus et in misericordia ejus qui ambulat, etiam liberatus ab illis lethalibus et grandibus peccatis, qualia sunt facinora, homicidia, furta, adulteria, propter illa quæ minuta videntur esse peccata linguæ aut cogitationum, aut immoderationis in rebus concessis, facit veritatem confessionis, et venit ad lucem in operibus bonis, quoniam minuta plura peccata, si negligentur, occidunt... Rer autem hujus sæculi molestum est, plenum est tentationibus; in rebus prosperis ne extollat, in rebus adversis ne frangat. Qui tibi dedit felicitatem hujus sæculi, ad consolationem tuam dedit, non ad corruptionem. Rursus qui te flagellat in isto sæculo ad emendationem, non ad damnationem facit. Ferto patrem erudientem, ne sentias judicem punientem.

Omnes tandem sancti qui Deo fideliter serviunt, lectioni et orationi vacare, et in bonis operibus perseverare contendunt, nec capitalia crimina, nec minuta peccata, id est ligna, fenum, stipulam supra fundamentum Christi, sed bona opera, hoc est, aurum, argentum, lapides pretiosos superædificantes, per ignem illum, de quo dicit Apostolus : « Quis in igne revelabitur, salvus erit violatione transibunt. Illi vero qui quamvis capitalia crimina non admittant, et ad perpetranda minuta peccata sunt faciles, et ad redimenda sunt negligentes, ad vitam æternam pro eo quod in Christum crediderunt, et capitalia peccata non admiserunt venturi sunt; sed prius aut in hoc sæculo per Dei justitiam vel misericordiam, sicut jam dictum est, amarissimis tribulationibus, sunt excoquendi, et illi ipsi per multas eleemosynas, et præcipue dum inimicis suis clementer indulgent, per Dei misericordiam liberandi, aut certe illo igne de quo dicit Apostolus, longo tempore cruciandi, ut ad vitam æternam sine macula et ruga perveniant. Illi vero qui aut homicidium, aut sacrilegium, aut adulterium, vel reliqua his similia commiserint, sicut etiam jam dictum est, si eis digna pœnitentia non subvenerit, non per purgatorium ignem transire merebuntur ad vitam, sed æterno incendio præcipitabuntur ad mortem.

Per ista præfata satis nobis apparent demonstrata ea quæ spectant ad necessitatem vitandi peccatum, et ad media apta ad ex eo exsurgendum. Insuper adhuc demonstrantur ex sequentibus.

Non facti tantum, sed et voluntatis delicta vitanda, et pœnitentia purganda, Tertull., I, 1232. — Munia quæ ad peccatum inducunt, omnino deserenda, *ibid.*, 667. — Peccatis omnibus, seu carne, seu spiritu, seu voluntate commissis, qui pœnam per judicium destinavit, idem et veniam per pœnitentiam spopondit, *ibid.*, 1233. — Peccatorum obliterationem merentur jejunia, id., II, 65. — Oratio diluit delicta, lapsos erigit, cadentes suspendit, stantes continet, id., I, 1196. — Ad obtinendam peccatorum veniam opus est nobis quotidiana sanctificatione, S. Cyprianus, IV, 523.

Peccata nostra quomodo dissimulet Deus, S. Hilarius, IX, 860. — Peccatorum venia, *ibid.*, 783. — Peccatis veniam per pœnitentiam promittit lex et Evangelium, *ibid.*, 789. — Omnium omnino peccaminum veniam per fidem tribuit Deus, post reditum confessionis, suo potius munere quam nostro merito, *ibid.*, 1022. — Peccata humiliatione emendantur, *ibid.*, 567.

Peccata magna tollit magna medicina, S. Ambrosius, XIV, 721. — Quomodo eorum funes et vincula solvan-

tur, id., XV, 1311. — Inflexi vitiis non voluntariis, propitiemus nobis Deum, sequamur quæ jubet, vitemus quæ prohibet, sit propitiandæ divinitatis ambitio, sequendæ præceptionis obeditio, interdictæ prævaricationis cautio, id., XIV, 575. — Peccator culpam fateatur, impius ingemiscat, justus non se extollat, *ibid.*, 805. — Ille justificatur qui proprium peccatum confitetur, *ibid.*, 535. — Peccatum donatur per gratiam, deletur per sanguinem crucis, tegitur per charitatem, *ibid.*, 876. — Justitia remittat iniquitates, fortitudo timorem, temperantia impuritates, ut perpetua fiat remissio peccatorum, id., XV, 1248. — Peccatorum leviorum remissio quomodo haberi possit, *ibid.*, 479. — Peccatum non abscondendum, si velimus nobis remitti culpam, Rufinus, XXI, 803.

Necessitas dimittendi peccata, S. Hieronymus, XXVI, 132. — Pro peccato sanguis proprius digne offertur, id., XXV, 1210. — Non solvuntur peccata nostra, nisi de manu Domini receperimus ea, id., XXIV, 400. — Levia et gravia quibus remediis purgantur, *ibid.*, 693. — Quamvis grave sit peccatum, si quis convertatur, potest sanari, *ibid.*, 100. — Initium salutis est sua intelligere et flere peccata, *ibid.*, 1231. — Peccata diversa, diversis remediis curanda, id., XXV, 677.

Peccata dissolvuntur et abolentur in Christi clarificatione, S. Augustinus, XXXIV, 595. — Peccata solus Christus auferre potest, 638. — De peccato solus liberare potest, qui sine peccato venit, id., XXXV, 1694. — Peccata tolluntur, dum mors Christi attenditur, id., XXXIV, 489. — Nemo a peccatis liberatur nisi gratiæ Dei per Jesum Christum, id., XXXIII, 885; XLI, 1119. — Peccatum propriæ voluntatis etiam solvitur sanaturque per Christum, id., XLIV, 120. — Christus peccatum tollit triplici ratione, XLV, 1176. — A peccato homo non fit liber lege, sed gratia, *ibid.*, 896. — Peccatum per gratiam solam aufertur, id., XXXV, 2065. — Peccata quibus modis mundantur, id., XLIII, 473. — Tribus modis dimittuntur, XL, 656. — Peccatorum medicamenta, eleemosynæ, jejunia, oratio, id., XLIII, 63. Peccata oratione expiantur, et Deus placatur, id., XXXIII, 665, 675. — Peccata exhaurienda sunt quotidie per bona opera, ne navem deprimant, id., XXXVI, 819 — Peccata non redimunt eleemosynæ, nisi vita mutetur, id., XL, 265, 267. — Delentur graviora peccata per Orationem Dominicam, si pœnitendo vita in melius fuerit mutata, *ibid.*, 265. — Peccata quamlibet magna remittuntur in Ecclesia per pœnitentiam, *ibid.*, 262. — Pœnitentia sola quæ in vera religione agitur, impetrat veniam, et purgat admissum, XXXIII, 591. — Peccata non dimittenti, nec dimittuntur a Deo, id., XL, 195, 1275. — Remedium peccatorum, id., XXXVII, 1698; XLIII, 213. — Peccata omnia delentur, cum ex vero corde et plena fiducia dicimus : *Dimitte nobis*, id., XXXVII, 1361. — Peccata venialia in Oratione Dominica delentur, id., XL, 636 — Peccata minuta non contemnenda, id., XXXVIII, 88, 382. — Non negligenda, *ibid.*, 650. — Si negligantur occidunt, id., XXXV, 1492. — Peccata levia si contemnis quando appendis, expavesce quando numeres, *ibid.*, 1982. — Peccata levia simul congregata, quasi scabies, aut necant, aut decus nostrum exterminant, *ibid.*, 1541. — Vitare peccatum quisquis debet levius, id., XL, 499. — Peccata gravia devitanda, minutiora triplici remedio curanda, id., XXXVIII, 88. — Peccatorum quotidianorum mundatio, et medicina quotidiana, *ibid.*, 227, 299, 382, 983, 1207. — Peccare si vis, quærere ubi te non videat Deus, et fac quod vis. *ibid.*, 736. — Peccatorum apud Deum confessio spem excitat, id., XXXII, 675, 787. — Peccata melius accusantur, ut pereant, quam excusantur, ut maneant, id., XXXVII, 1410. — Peccata adduntur peccatis, cum peccata quæ facti sunt cooperiuntur aliis peccatis, id., XXXV, 1469. — Peccati excusatio, et perversa defensio, id., XXXVIII, 138, 183, 186. — Peccata non confitentes, sed defendentes, fumo deficienti comparantur, *ibid.*, 133. — Peccata cum excusamus, diabolus triumphat; cum accusamus, gemit ac dolet, *ibid.*, 186. — Peccatorum sarcina quam cito deponenda, XXXV, 1474. — Peccata duobus modis, aut morbi, ita et cavenlur, id., XLIV, 287. — Peccata triplicis generis triplici remedio sananda, id., XL, 287. — Peccare humanum, Christianum a peccato desistere, perseverare diabolicum, *ibid.*, 1155. — Peccatum nullum tam grande, quod pœnitendo non habeat veniam, *ibid.*, 1179, 1182, 1187, 1199. — Peccata quotidie redimenda, XXXIX, 2221, 2224. — Quoties subrepunt, sine ulla mora his medicamentum provideatur, *ibid.*, 1788. — Peccatis providit Deus medicamenta, quæ divites et pauperes possint adhibere, *ibid.*, 2259. — Peccatorum remedia, *ibid.*, 1877. XI., 1348. — Tria remedia, XXXIX, 1859. — Per charitatem ea redimere possumus, *ibid.*, 1066. — Peccatorum veniam accelerat fratrum indulgentia, id., XXXIX, 1869. — Peccata justorum minuta tribulationis igne sunt consumenda, *ibid.*, 1771. — Peccata capitalia per confessiones veraces ac dignos pœnitentiæ fructus sunt explanda, id., XL, 1066.

Non tantum simplici illo pœnitentiæ nomine salus æterna repromittitur, sed etiam per charitatis affectum peccatorum moles obruitur, Cassianus XLIX, L160. — Per eleemosynarum fructum vulneribus nostris medela præstatur, *ibid.* — Per lacrymarum professionem conquiritur ablutio peccatorum. Necnon per criminum confessionem eorum abolitio conceditur, *ibid.* — Item per afflictionem cordis et corporis, per emendationem morum, *ibid.*, 1161. — Interdum etiam intercessione sanctorum, et misericordiæ ac fidei merito. Per conversionem plerumque et salutem eorum qui nostris monitis salvantur, *ibid.*, 1162 per indulgentiam nostram et remissionem, *ibid. et seqq.*

Omnia peccata, quantalibet fuerint, dimittuntur in baptismo, S. Prosper LI, 454. — Peccata remittentes proximis propria solvunt, *ibid.*, 510. — Peccata confitenda, non excusanda, *ibid.*, 402.

Peccata jejunio vincuntur, S. Petrus Chrysolog., LII, 251. — Per Christum remittuntur, *ibid.*, 360. — De peccatorum magnitudine non desperandum, *ibid.*, 457 — Hominibus per homines remittuntur, *ibid.*, 437. — Peccatum civitatis a solo Christo aboletur, *ibid.*, 462. — Multiplex misericordia ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, S. Leo Magnus, LIV, 1012. — Peccata tollenda sunt ut Deum nobis propitium faciamus, S. Maximus Taurin., LVII, 566. — Peccatores si peccata sua in confessione taceant, criminosiores fiunt, *ibid.*, 522. — Peccatis hominum medicina a Deo præparata, LX, 819. — Peccatoribus munera confert Deus, ut convertantur, *ibid.*, 831. — Peccata eleemosynis superantur, S. Paulinus, LXI, 76. — Iis nunc moriendum, ne postea pœnis vivamus, *ibid.*, 377. — Etiam minima cavenda, ne paulatim decidamus, *ibid.* 725. — Baptismo delentur et pœnitentia, *ibid.*, 552 — Illorum initiis non obsistere perquam periculosum. *ibid.*, 452. — Peccata absque charitate non dimittuntur, Eugyppius, LXII, 984 — Peccata operit charitas, *ibid.*, 998. — Peccatis proximis remediis succurrendum, *ibid.* 662. — Deus tam originale quam actuale peccatum in malis puniturus, S. Fulgentius, LXV, 655. — Supplicii æterni inchoatur retributio cum iniquus mercedem quam oportuit erroris sui recipit in semetipso, *ibid.*, 564. — Naturæ quædam homini perniciose propter culpam, *ibid.*, 592. — Remissionem consequi nihil aliud est nisi a peccati damnatione liberari, *ibid.*, 559. — Tria ad remissionem peccatorum, fides, opera bona et tempus, ita necessaria sunt, ut quolibet deficiente salus non possit obtineri, *ibid.*, 551. — Remissio peccatorum in hac tantum vita, *ibid.*, 571.

Prima remissio est peccatorum, qua baptizamur in aqua, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1075; secunda, charitatis affectus; tertia, eleemosynarum fructus; quarta, profusio lacrymarum; quinta criminum confessio; sexta, afflictio cordis et corporis; septima emendatio morum; octava intercessio sanctorum; nona, misericordia fidei meritum; decima salus aliorum; undecima indulgentia et nostra remissio; duodecima passio martyrii, *ibid.* — Peccata quomodo deleantur, Cassiodorus LXX, 564. — Multis modis dimittuntur per baptismum, passionem martyrii, eleemosynam; per hoc quod remittimus peccata fratribus nostris; cum converterit quis peccatorem ab errore viæ suæ, *ibid.*, 60. — Singulare remedium quo peccata vitentur, est præsentia Dei, *ibid.*, 114. Nunquam relinquit peccatum, qui amat quod peccat, *ibid.*, 574. — Peccatorum nostrorum semper memores esse debemus, *ibid.*, 261. — Peccata odio habenda, Vita Patrum, LXVIII, 910. — Peccata nostra magis quam aliorum pensanda, *ibid.*, 909. — Peccata qui bonis operibus admiscet, idem facit quod qui aquam in vas pertusum haurit, *ibid.*, 762. — Prima virtus peccata vitare, S. Gregorius Magn., LXXV, 751. — Peccata præterita perfecti semper defleant, id., LXXVI, 1058. — Peccata confitenda, non vero, ne gemineutur, excusanda, id., LXXV, 655. — Confessio peccatorum est ruptio vulnerum, id., LXXVI, 1302. — Peccati medicina est humilitas lamenti, id., LXXV, 621. — Qui minimis, sed crebris culpis sunt obnoxii, quomodo moneudi, id., LXXVII, 115. — Qui peccata minima negligit devitare, a statu justitiæ totus cadit, id., 116. — Peccata eleemosynis redempta non iteranda, id., 85. — Peccata operum quomodo plangenda, *ibid.* — Non prodest peccatum deserere, nisi fletibus mundetur, id., 110. — Aliena peccata remittenda ut nostra remittantur, id., 423. —

Peccata manifesta non sunt occulta correctione purgauda, id., 1326. — Peccatum, ut ad pœnitentiam accendamur, mente recogitandum, id., LXXIX, 184. — In peccatum relabi quam cavendum, id., 199. — Peccata non solum confitenda sunt, sed etiam pœnitentiæ austeritate defenda. id., 429. — Peccata tegimus, ea per confessionem detegendo, id., 559.

Peccatum admittere cadere est in puteum, consuetudinem peccandi facere, os putei est angustare, ne is qui cecidit valeat exire, S. Isidorus LXXXIV, 624. — Frequenter peccare cavendum est, *ibid.*, 625. — Cogitatio prava delectationem parit, delectatio consensionem, consensio actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem, *ibid.*, 624. — Quotidiana leviaque peccata Dominica Oratione purgantur, Halitgarius, CV, 656.— Quomodo cætera remittantur, *ibid.* — De septem remissionibus peccatorum, Jonas, CVI, 150, 151. — Peccata eleemosynis redimenda, Regino, CXXXII, 212 — Confessio contra lapsus futuros optimum est remedium, Guibertus, CLVI, 604. — Peccatorum recordationes clavi justitiæ, *ibid.*, 1153. — Peccatum qui nequaquam deserit propter Deum, non ex dono gratiæ, *ibid.*

Peccata nostra indigent confessione et pœnitentia, Goffridus, CLVII, 200. — Prævenienda, ne ab eis prævenlamur, *ibid.*, 209. — Non remittuntur peccata nisi remittenti ex corde in se peccanti, S. Ivo, CXLI, 1017 — Quoties ceciderit peccator, toties resurgere debet, *ibid.*, 877. — Peccata non sine condigna pœnitentia relaxantur, *ibid.*, 880. — Peccatum nostrum, qualiter corrigere debeamus per disciplinam, Rupertus, CLXVII, 854. — Peccatum suum vere cognoscentem Deus nunquam deserit, *ibid.*, 1204. — Peccatum quod non est per malitiam citius dimittitur, *ibid.*, 919. — Peccati confessio meretur veniam, *ibid.*, 760. — Peccatum num defendere cum arguitur peccator, displicet Deo, *ibid.*, 1082. — Peccatori occulto, oleum misericordiæ, publico pœnitentiæ cauterium adhibetur, id., CLXX, 107. — Peccatorum confessio est dæmonum vexatio, Hildebertus, CLXVI, 425. — Peccatum post pœnitentiam non iterandum, S. Bernardus, CLXXXIV, 1249. — Peccata duobus modis plangenda, *ibid.* — Peccati notitia salutis initium, *ibid.*, 529. — Peccatorum remedium sincera confessio, *ibid.*, 550. — Nullum opus delet peccata sine humilitate pœnitentiæ, id., CLXXXV, 61. — Peccati defensio quantum malum, id., CLXXXIV, 987. — Peccatorum mors mala in mundi amissione, pejor in carnis separatione, pessima in vermis ignisque duplici contritione, id., CLXXXII, 240. — Peccandi consuetudine homo in profundum malorum ruit, *ibid.*, 969. — Perseverare in peccato diabolicum, id., CLXXXIII, 40. — Peccati occasio fugienda, Petrus Cantor, CCV, 199.

SECTIO SECUNDA.

PECCATUM ORIGINALE.

De ejus existentia et consectariis.

Nomen primi hominum parentis fuit Adam et uxoris ejus Eva, quos Deus posuit in paradiso voluptatis, qui erat hortus amœnissimus in quo « produxit Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu et ad vescendum suave; lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumque scientiæ boni et mali : » lignum vitæ ideo dictum fuit, inquit S. Augustinus, quia de eo propterea gustandum erat, ne mors vel senectus hominibus subreperet: lignum scientiæ boni et mali, sic dictum fuit ab effectis.

Quod ut planius intelligatur, scire oportet quid præceperit Deus homini in paradiso posito. « Ex omni ligno paradisi comede, inquit; de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas; in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris. » Itaque lignum scientiæ boni et mali ita dictum fuit, quia futurum erat, ut ipsius occasione, vel bonum vel malum homines experientia dignoscerent; bonum quidem, hoc est vitam beatam, si divino jussui paruissent; malum vero, hoc est omne miseriarum genus, si de fructu vetito comedere non verecrentur. Unde hoc lignum natura sua malum non erat; imo natura sua bonum erat, quemadmodum et cætera omnia... Sed obedientia, inquit S. Augustinus, commendata est in præcepto, hoc est, ideo abstinendum a eo ligno, sanxit Deus, ut obedientiam hominum facili præcepto experiretur...

At innocentiam primigeniam, proh dolor! contra Dei præceptum primi parentes peccando perdidere, cum de fructu vetito comedere non erubuerunt. Quod ita factum est, scilicet, Eva mulier a dæmone seducta comedit, deditque Adamo, qui et ipse comedit. Et statim primi parentes, quia in hoc peccaverant, cognoverunt se esse nudos...., at hinc fuerunt pœnæ ipsis impositæ et aliæ quæ in posteros derivarunt

De istis ultimis pœnis solum agemus. Eæ fuerunt eædem prorsus quas ipsi dedere. Hinc nascimur omnimodis infirmitatibus morti, ignorantiæ, triplici concupiscentiæ obnoxii, servi peccati et diaboli, inimici Dei, filii iræ et gehennæ. Et inde æquissima etsi incomprehensibili justitia Dei omnes omnino homines peccati reatu tenentur. Nascuntur omnes ingenita macula, vitiati, et æquum est ut illius pœnas luant....

De his audiatur concilium Tridentinum, sess. 5, decret. de peccat. origin. : 1. Si quis non confitetur primum hominem Adam cum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem et justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam prævaricationis hujusmodi iram et indignationem Dei, atque ideo mortem quam antea illi comminatus fuerat Deus, et cum morte captivitatem sub ejus potestate qui mortis deinde habuit imperium, hoc est diaboli, totumque Adam per illam prævaricationis offensam secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse anathema sit.

2. Si quis Adæ prævaricationem sibi soli et non ejus propagini asserit nocuisse, et acceptam a Deo sanctitatem, et justitiam quam perdidit, sibi soli, et non nobis etiam eum perdidisse; aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem et pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem et peccatum, quod mors est animæ, anathema sit, cum contradicat Apostolo dicenti : « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors; et ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt. »

3. Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum est, et propagatione, non imitatione transfusum omnibus inest unicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini nostri Jesu Christi, qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo, etc., anathema sit.

Unde uno verbo, cum omnes in primo parente modo ineffabili concluderemur : « In hoc, inquit Apostolus, omnes peccaverunt... » et en peccatum originale. At prorsus nequit comprehendi quomodo anima uniuscujusque hominis, quæ pura utique et immaculata a Deo creatur, ipsa sua cum corpore vitiato conjunctione contrahat vitium corporis et maculam peccati tot ante sæcula commissi. Hoc peccatum originis mysterium est. Captum mentis humanæ superat.... Itaque peccati originis veritatem et fide credimus et ratione conjicimus, et ingenita miseria experiemur. hoc Deus plane revelavit in Scripturis. Hoc semper Ecclesia docuit; hoc veluti fundamento innititur tota religionis series; quæ ex sequentibus indicationibus manifeste apparebunt.

Peccatum originale astruitur, Tertullianus, I, 815. — Peccatum originale, S. Cyprianus, IV, 363. — Peccatum originis, S. Hilarius, IX, 599, 601, 976. — Peccato Adæ generositatem primæ et beatæ creationis amisimus, *ibid.*, 644. — Homo sub peccati origine et sub peccati lege natus est, *ibid.* — Homines corporis infirmitas et conditio originis in peccatis detinet, *ibid.*, 754. — Peccati lex, *ibid.*, 404. — Ex uno in omnes sententia mortis et pœnæ labor exiit, *ibid.*, 585. — Peccati labem nonnullam ex consortio carnis anima contraxit, *ibid.* 527. — Peccati et lex et origo manet in nobis, *ibid.*, 376. — Peccatum originale, S. Zeno, XI, 352. — Peccati originalis effectus labor, gemitus, impietas, dolor, ægritudo, miseria, *ibid.*, 340. — Peccatum originis, Philastrius, XII, 1243 — Antequam nascamur, maculamur contagio, et ante usuram lucis, originis ipsius excipimus injuriam, S. Ambrosius, XIV, 872. — Nisi Dominus ignoscat, nemo salvus esse potest quem ipsa noxiæ conditionis hæreditas astrinxit ad culpam, *ibid.*, 1053. — Per naturæ successionem, culpæ quoque ab uno in omnes transfusa successio est, *ibid.*, 914. — Adamus vitii hæreditatem ad nos usque transmisit, *ibid.*, 1125. — Alia iniquitas nostra, alia calcanei nostri, in quo Adam dente serpentis est vulneratus, et obnoxiam hæreditatem successionis humanæ suo vulnere dereliquit, *ibid.*, 1157. — Hinc peccatum Manasse proditur, tanquam corpore animaque genitoribus, dum corporis natura tentatur, anima male sana compatitur, id., XV, 1537. — Peccati originalis per concupiscentiæ propagationem transfusio exemplo magnetis lapidis docetur, id., XVI, 1192. — Originalis peccati successio, *ibid.*, 1248. — Lapsus sum in Adam, de paradiso ejectus in Adam, mortuus in Adam, *ibid.*, 1317. — Diabolus redegerat humanum genus in perpetuam captivitatem obnoxiæ hæreditatis gravi fœnore, quod obæratus auctor ad posteros, defenerata successione, transmiserat, *ibid.*, 1115. — Adam vendidit se prior, ac per hoc omne semen ejus subjectum est peccato, id., XVII,

410. — Manifestum est omnes in Adam peccasse quasi in massa, *ibid.*, 92. — Per traducem fit omnis caro peccati, *ibid.*, 113.

Peccatum originale, S. Hieronymus, XXII, 483. — Nullus est absque peccato parentum, id., XXVI, 541. — Peccatum originale, S. Augustinus, XL, 278; XLII, 1026; XLIV, 115, 198, 415, 463, 633, 649, 720, 810, 824, 874; XLV, 1055, 1082, 1128, 1174, 1198, 1259, 1249, 1276, 1096, 1426. — Peccatum originale ex primo homine tractum, id., XXXVIII, 179, 442, 507, 657, 751, 852, 927, 1156, 1315.— Peccatum Adæ non in fonte mansit, sed in omnes pertransiit, *ibid.*, 852. — A tota Adæ stirpe contractum est, id., XL, 245. — Hinc reatus ingeneratus et additus, *ibid.*, 262. — Primus homo totam massam damnabilem fecit, id., XXXVIII, 909. — Peccato primi hominis universa generis humani massa damnata, id., XLI, 727. — Peccatum originale negant Manichæi, id., XLV, 1008. — Pelagiani, id., XXXIII, 723, 752; XLII, 48; XLIV, 114, 481, 520. — Juliani sententia de peccato originali, id., 720. — Innocentes aliqui, ad quos Adæ culpa non pervenit, secundum Julianum, id., XLV, 1202, 1203. — Capita objectionum Pelagianarum contra peccatum originale, id., XLIV, 186, 188, 672. — Ad destruendum peccatum originale Juliani argumenta, *ibid.*, 721. — Catholicorum sententia Pelagianis opposita, *ibid.*, 673. — Peccatum originis ex Adam adstruitur contra Pelagianos, id., XXXVI, 591; XXXVIII, 906, 1943; XLIV, 129, 461, 575, 614. — Peccatum originale tota catholica Ecclesia docet, id., XLV, 1280. — Disputatio de peccato originali nova est, id., XLIV, 193. — Quandonam de peccato originali cœperunt dubitare, non constat, *ibid.*, 192. — Peccato originali parvulos esse obnoxios de fide credendum est, *ibid.*, 635. — Peccatum originale et secundum Scripturas sanctas est manifestum, et hoc dimitti lavacro regenerationis, fidei catholicæ auctoritate atque antiquitate firmatum, et clara Ecclesiæ celebritate notissimum est, *ibid.*, 638. — Peccatum originale probatur ex Scripturis, *ibid.*, 645, XLV, 1073, 1085. — Per unum hominem peccatum, et per unum reconciliatio, *ibid.*, 1227. — Peccatum unum omnibus commune, non imitatione, sed propagatione. Id., XLIV, 114, 117, 118. — Peccatum per unum hominem intrasse in mundum cum dicit Apostolus, generationem intelligit, non exemplum, id., XLV, 1283, 1286, 1287.

Peccatum imitationis per diabolum intravit in mundum, peccatum generationis per hominem, S. Augustinus, XL, 1163, 1164. — Peccatum originale asserentibus catholicis, hæresis Manichææ crimen objiciunt Pelagiani, id., XLIV, 632. — Peccatum originale qui astruunt non sunt Manichæi, id., XLV, 1083, 1227, 1230. — Etsi fetus, sexus, corpus, fecunditas ex Deo sit, non tamen qui inde nascitur est sine sorde, *ibid.*, 1343. — Judicium Dei accusat, qui negat peccati originalis merito fieri, ut parvuli permittantur vexari a diabolo, *ibid.*, 1457. — Originale peccatum etsi congenitum, discernendum ab institutione conditoris, *ibid.*, 1442. — Peccati originalis causa, id., XLIV, 786. — Et origo, *ibid.*, 1069.—Modus quo trahatur peccatum originale, etsi non facile ratione indagatur, non facile sermone explicatur; non tamen ab Ecclesia non creditur, *ibid.*, 828. — Peccatum originale unde trahatur, aut ex otio discitur, aut sine salutis labe nescitur, *ibid.*, 794. — Per quid inveniatur peccatum in parvulo, id., XLV, 1183. — Peccatum originale qua intravit in mundum, id., XLIV, 462. — Duo modi contrahendi peccati originalis, *ibid.*, 794. — Peccatum originale qua intraverit in mundum, demonstrat Apostolus, id., XLV, 1151 *et seqq.* — Fuit Adam et in illo fuimus omnes; periit Adam, et in illo omnes perierunt, *ibid.*, 1400. — Quicunque ex Adam sunt, in illo unus erant cum peccavit, id., XXXIII, 824. — Peccato originali omnes obnoxii, id., XLIV, 128, 131. — Originale peccatum æqualiter omnes colligavit, id., XLV, 1225. — Peccato originis subjacent omnes ex Adam carnaliter nati, id., XXXIII, 825, 883. — Peccatum originale ex carnali concupiscentia, id., XLIV, 406, 728; XLV, 1160, 1451, 1603. — Peccatum originale traducitur per libidinem, *ibid.*, 429. — Aut corpus et anima ex homine trahuntur vitiata, aut unum in altero tanquam vitiato vase corrumpitur, *ibid.*, 794. — Difficultas explicandi quomodo contrahatur peccatum originale, dubitationem ingerit utrum animæ de novo creentur, id., XXXIII, 860. — Quæcunque teneatur sententia de animarum origine, nulla tenenda quæ neget peccatum originale, *ibid.*, 587, 752, 865. — Peccato originali subjacent etiam infantes fidelium. *ibid.*, 883. — Peccatum originale in nuptias non refundendum, id., XLV, 1459. — Originalis mali causa, non conjugium, sed Adæ peccatum, *ibid.*, 1455. — Peccatum originale etsi remissum in parente, transit ad prolem, id., XLIV, 835. — Parens mortuus peccato, vivens Deo, generat peccato mortuum, *ibid.*, 851. — Undecunque nascatur homo, sive de conjugio, sive de fornicatione, reus est per originale peccatum, *ibid.*, 729. — Quatenus a parentibus regeneratis in prolem trajiciatur peccatum originale, *ibid.*, 1434. — Qui fit ut ex parente, in quo non est peccatum originale, illud contrahatur, *ibid.*, 843, 844. — Peccatum originale de vitio seminis trahitur, *ibid.*, 447. — Peccatum ex propagatione, *ibid.*, 119. — De conjugibus fidelibus rei nascuntur, tanquam ex oliva oleaster, *ibid.*, 555. — Peccatum originale, quod jam remissum est parentibus baptizatis, manere in parvulis, exemplo præputii demonstratur, *ibid.*, 834. — Sicut eorum per quos parvuli renascuntur, justitiæ spiritus trajicit in eos fidem, sic eorum per quos nascuntur, caro peccati trajicit in eos noxam, *ibid.*, 187. — Peccatum originale non absurde vocatur voluntarium, id., XXXII, 604, 608, 610.

Non est in voluntate nascentis, non tamen est sine aliqua primi hominis voluntate, S. Augustinus, XLV, 1395. — Peccatum originale etsi trahunt sine propria voluntate nascentes, tamen per voluntatem primi hominis ipsa est origo vitiata, *ibid.*, 1477. — Peccatum originale voluntati primi parentis factum, ad pueros sine voluntate transit per contagium, *ibid.*, 1396. — Peccato originali omnes præter Christum obnoxii, id., XLIV, 185. — Peccatum originale ex pœnis dignoscitur, id., XLV, 1577.—Ostendunt miseriæ generis humani, *ibid.*, 1177, 1280. — Et mala ac cruciatus quibus et ipsi parvuli gravantur, *ibid.*, 1540. — Miseriæ hujus vitæ testantur peccato primi hominis universam generis humani massam esse damnatam, id., XLI, 784, 787, 788.—Grave jugum super filios Adam injustum esset, si peccatum originale non esset, id., XLV, 1061, 1072, 1355, 1457, 1557. — Justitiæ non est, ut ab ortu suo filii Adam gravi jugo premantur, sine ullo merito peccatorum, *ibid.*, 1147, 1150. — Non erat justum, sine crimine transire in posteros Adæ supplicium, *ibid.*, 1164. — Injuste anima gravatur corpore, si non est originale peccatum, *ibid.*, 1268. — Deus in tot et tantis malis quæ parvuli patiuntur, aut justitiam, aut omnipotentiam, aut ipsam curam humanarum rerum perdit, si non est peccatum originale, *ibid.*, 1148. — Peccati originalis rei parvuli demonstrantur, *ibid.*, 1067. — Peccatum et mors per unum hominem in omnes transiit, *ibid.*, 1180.—Omnes homines propter peccatum originale justo Dei judicio damnationi obstricti, id., XLIV, 953. — Peccatum originale catholica fides credit antiquitus, *ibid.*, 451, 829. — SS. Patrum fides de peccato originali, id., XLV, 1074, 1080. — Patrum consensio ad asserendum originale peccatum, id., XLIV, 192, 466, 697, 719; XLV, 1406, 1411. — Veterum testimonia ad probandum peccato originali parvulos obnoxios nasci, id., XLIV, 190, 614. — Cypriani, 191, 625, 644, 718. — Ambrosii, *ibid.*, 409; XLV, 1068, 1078. — Pro peccato originali, Hieronymi testimonium, id., XLIV, 192. — Peccatum originale docuit Paulinus, id., XXXIII, 831. — Agnovit Pelagius, id., XLIV, 653. — Et nonnulli hæretici, id., XLV, 978. — Peccato Adam genus humanum obnoxium fecit, id., XXXV, 2336. — Peccatum originis inest omni homini qui per concubitum viri et mulieris concipitur, id., XL, 774. — Peccati legi omnes sine ulla exceptione subjecti, id., XXXIX, 1944. — Peccati primi pœna, id., XLI, 572, 433. — Effectus, *ibid.* — Miseriæ hujus vitæ, *ibid.*, 729. — Inobedientia concupiscentiæ et moriendi necessitas, *ibid.*, 379. — Peccatum causa mortis est, id., XXXIII, 873. — Peccando in moriendi necessitatem compulsus est homo, *ibid.*, 547. — Anima post peccatum ordinata regit corpus suum, non omnimodo pro arbitrio suo, sed sicut leges universitatis sinunt. *ibid.*, 587. — Peccati pœnæ, ignorantia et difficultas, id., XXXII, 1296. — Inquietudo animi, *ibid.*, 732. — Errores et perversus amor, id., XLI, 784. — Peccato originali universa in deterius mutata fuit natura, id., XLIV, 752. — Ex peccato originali fit, ut tardi ingenio nascantur, id., XLV, 1380. — Ad peccandum proclivior est natura mortalium ex peccato originali, *ibid.*, 1484. — Originalis peccati nomen quinto sæculo quomodo communiter sumptum, Isidor. Mercat., XLVIII, 639. — Quare non dicitur naturale, *ibid.*, 124. — Peccatum et mors transierunt ab Adam in posteros, *ibid.*, 135.

Peccati originalis et mortis transfusio, LI, 609. — Originalis peccati certum argumentum miseria humani generis, *ibid.*, 466. — Sicut baptismus ita et circumcisionis lex arguunt omnes in Adam damnatione obnoxios nasci. Peccatum originale et ejus pœnæ. *ibid.*, 280. — Egregia casus hominis descriptio, peccati originalis trajectio, mentis cæcitas, *ibid.*, 125. — Peccatum Adæ non ipsi solum nocuit, sed in posteros peccatum cum morte

transfudit. Peccatum originale negant Manichæi, *ibid.*, 472. — Omnes naturæ nostræ incolumitatem primi hominis prævaricatione perdidimus, *ibid.*, 633. — Inde tracta mortalitas, inde multiplex corporis animique corruptio; ignorantia et difficultas, curæ inutiles, illicitæ cupiditates, sacrilegi errores, timor vanus, amor noxius, injusta gaudia, pœnitenda consilia, et non minor miseriarum multitudo quam criminum, *ibid.* — Per peccatum Adæ non corpus solum, sed animæ libertas læsa, *ibid.*, 607. — Adæ peccatum intravit in mundum per culpam, per hominem, S. Petrus Chrysolog., LII, 504.—Non est natura, neque substantia, sed accidens; et nobis adversatur. — Peccatum est naturæ quod est fumus oculis, febris corpori, dulcissimis fontibus amara salsedo, *ibid.*, 197. — Est janua mortis. Fera crudelis trino ore devorans. Hæreditas parentis Adæ. Per unum in omnes transiit. In Adam, seu ejus peccato omnes peccaverunt, *ibid.*, 503. — Peccatum originale, S. Leo Magnus, LIV, 213, 689. — Ex uno in omnes transivit, *ibid.*, 205. — Infirmitas et mortalitas pœna peccati, *ibid.*, 391. — De originali peccato, S. Avitus, LIX, 329 *et seqq.* — De peccato primi hominis, et de malis quæ illum peccantem, Deo judicante, secuta sunt, Julianus Pomer., id., 464. — Peccatum originale, Dracontius, LX, 799. — Peccati originalis contagium in omnibus, Eugyppius, LXII, 1003. — Originalis peccati vinculo nullus est hominum qui non nascatur obstrictus, præter Christum, S. Fulgentius, LXV, 447. — Probatur originis peccatum ex morte infantum, *ibid.*, 468, 469. — Origina is peccati transfusio, *ibid.*, 467. — Originalis peccati macula in conceptu est parvulorum, non in concubitu legitimo nuptiarum, *ibid.*, 607. — Communio peccati originalis omnibus una est, *ibid.*, 618. — Peccatum Adæ non ipsi solum nocuit, sed ad posteros quoque transiit, S. Cæsarius, LXVII, 1142. — Corpus et animam læsit, *ibid.* — Peccatum originale astruitur contra Pelagianos, Cassiodorus, LXX, 360. — Quis eorum error circa hoc peccatum, *ibid.*, 753. — An peccatum originale sit per traducem in anima, *ibid.*, 1291. — Quam juste S. Augustinus de hoc dubitaverit, *ibid.* — Infantes originali peccato obnoxii sunt, *ibid.*, 1010. — Delicta ignorantiæ peccatum originale dicitur, *ibid.*, 179.

Peccatum originale, S. Gregorius Turon., LXXI, 353. — Peccatum originale dicitur culpa tradux, id est quæ a protoparente manavit ad posteros, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 416. — Peccati originalis reatu ligatus tenetur, qui baptismo non regeneratur, id., LXXV, 634. — Remedia peccati originalis apud veteres Judæos, et gentiles, et apud Christianos, *ibid.* — Homo conditus in die justitiæ, sed natus in tempore culpæ, *ibid.*, 630. — Cum culpa simul ab origine pœna propagatur, *ibid.*, 805. — Solius originalis peccati reos Deus damnat infantes, *ibid.*, 876. — Peccatum originale per baptismum aboletur, *ibid.*, 889.—A parentibus trahimus, *ibid.*, 1109.—Per primum hominem omne genus hominum in mortis et corruptionis pœna damnatum, id., LXXVII, 892. — Peccatum originale ex Adam trahitur, S. Bruno, CXLII, 207. — Originale peccatum olim sacrificiis abolebatur, Guibertus, CLVI, 530. — A peccato originali quinam mundabantur in veteri et nova lege, *ibid.*, 486.—De originali peccato, S. Anselmus, CLVIII, 422, 767. — Est peccatum a natura, *ibid.*, 454. — Originale ab origine denominatur, *ibid.*, 432. — Originale peccatum dicitur aut quia ab illis descendat in singulos, a quibus habent naturæ originem; aut ab origine, hoc est ab initio cujusque personæ, quoniam in ipsa trahitur ejus origine, *ibid.*, 454. — De Adam et Eva quorum peccatum in omnes homines propagatum est, *ibid.*, 403. — Peccatum Adæ personale in omnes ejus posteros transit, *ibid.*, 455. — Omnes filii Adæ, præter Christum, originalem habent injustitiam, *ibid.*, 451. — Omnes peccatores, et filii iræ, *ibid.* — Peccatum Adæ in infantes descendit, *ibid.*, 452. — Corruptio naturæ transit in omnes qui paterno gignuntur semine, *ibid.*, 463.

Originale peccatum esse videtur debitum satisfaciendi pro primo peccato, et recuperandi justitiam, S. Anselm., CLVIII, 434. — Non est nisi in anima et natura rationali, *ibid.* — Commisso peccato originali, bonis caruerunt, malisque subjecerunt primi parentes, CLXIV, 162. — Diabolus est, qui contra nos in primo homine pugnavit, et vincit, et non parvam a nobis prædam tulit, *ibid.*, 491. — Sicut mali, ita et boni de massa peccati originem trahunt, *ibid.*, 454. — Originale peccatum unde ortum habuit, et illius radix, Rupertus, CLXVII, 266. — Si non fuisset, tantum nascerentur electi, id., CLXVIII, 292. — Originale peccatum, *ibid.*, 999. — Peccatum originale, Hildebertus, CLXXI, 446. — Omnes contrahunt, *ibid.*, 174. — Ex originali peccato quantæ sordes, *ibid.*, 367. — Per originale peccatum Adam triplici modo descendit, *ibid.*, 847. — Peccatum originale quid sit, *ibid.*, 1135, 1136. — Ejus pœna duplex, ignorantia et difficultas, *ibid.* — Quid sit originale peccatum, Honorius, CLXXII, 1142. — Quomodo peccatum transfundatur etiam a parentibus baptizatis, *ibid.*, 1145. — Peccata patrum utrum omnia transeunt ad filios, Hugo, CLXXVI, 504 *et seqq.* — Ejus pœna, *ibid.*, 27. — Peccatum Adæ, *ibid.*, 96. — Cur posteris imputetur, *ibid.*, 103. — Peccatum originale quid sit, *ibid.*, 106. — Cur sic dictum, *ibid.*, 107, 108. — Peccatum originale maximum, S. Bernardus, CLXXXIII, 265. — Peccati originalis remedium ante Christum, id., CLXXXII, 1035. — Peccato originali delendo in parvulis ante Christum sufficiebat fides parentum, *ibid.*

Originale peccatum quibus nominibus vocetur, et quid sit, Petrus Lombardus, CXCI, 1368. — Quomodo per baptismum dimittitur et tamen in posteritate remanet, *ibid.* — Peccatum originale cur sic appellatum, Philippus de Harveng., CCIII, 20. — In omni homine, *ibid.*, 439. — Quomodo contrahatur, *ibid.*, 569. — Peccatum originale dicitur naufragium primum, Alanus de Insulis, CCX, 553. — Id negant hæretici, *ibid.*, 544. — Peccatum originale omnibus adhærere ostenditur, *ibid.*, 545. — Quomodo voluntarium, *ibid.* — Unde in hominem derivetur, *ibid.*— Peccatum originale quid, et quot modis dicatur, Petrus Pictav., CCXI, 1014. — Est ipsa concupiscentia, *ibid.*, 1015. — Cur anima imputetur, *ibid.* — Modus illud traducendi, *ibid.*, 1016.

SECTIO TERTIA.

DE PECCATIS IN SPECIE SIVE DE PECCATIS CAPITALIBUS.

Per septem peccata capitalia intelliguntur capita septem ad quæ reduci solent cætera peccata omnia, quæ possunt ab homine perpetrari. Et explicatio datur, quia, inquit Gregorius Magnus, lib. III *Moral*, c. 17, plerumque ex bonis per incuriæ vitium mala nascuntur, vigilanti studio contemplatur justus quo modo ex doctrina, arrogantia; ex justitia, crudelitas; ex pietate, remissio; ex zelo, ira; ex mansuetudine, torpor oriatur... Nam cum adipiscendis doctrinæ studiis elaborat, mentem sollicite contra certamen arrogantiæ præparat... Cum culpas delinquentium juste ulcisci desiderat, sagacissime evitat ne modum justitiæ crudelitas vindictæ transcendat... cum se recti zeli stimulis excitat, summopere providet ne plus quam necesse est iræ se flamma succendat — Cum magna mansuetudinis tranquillitate se temperat, vigilanter observat, ne corpore frigescat... Neque enim culpæ omnes pari accessu cor occupant. Sed dum majores et paucæ neglectam mentem præveniunt, minores et innumeræ ad illam se catervatim fundunt. Ipsa namque vitiorum regina superbia, cum devictum plene cor ceperit, mox illud septem principalibus vitiis, quasi quibusdam suis ducibus devastandum tradit, quos videlicet duces exercitus sequitur, quia ex eis procul dubio importunæ vitiorum multitudines oriuntur... Radix cuncti mali superbia est.... Primæ autem ejus soboles, septem nimirum principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur, scilicet inanis gloria, invidia, ira, tristitia, avaritia, ventris ingluvies, luxuria... Nam de inani gloria inobedientia, jactantia, hypocrisis, contentiones, pertinaciæ, discordiæ, et novitatum præsumptiones oriuntur. De invidia, odium, susurratio, detractio, exaltatio in adversis proximi, afflictio autem in prosperis nascitur De ira, rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blasphemiæ proferuntur. De tristitia, malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa præcepta, vaginatio mentis circa illicita nascitur. De avaritia prodi tio, fraus, fallacia, perjuria, inquietudo, violentiæ, et contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur. De ventris ingluvie, inepta lætitia, scurrilitas, immunditiæ, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiam propagantur.

De luxuria cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, horror autem vel desperatio futuri generantur..... Ex quibus videlicet septem quinque spiritalia, duoque carnalia sunt. Sed unumquodque eorum tanta sibi cognatione jungitur, ut nonnisi unum de altero proferatur. Prima namque superbiæ soboles, inanis est gloria, quæ dum oppressam mentem corruperit, mox invidiam gignit, quia nimirum dum vani hominis potentiam appetit, ne quis hanc alias adipisci valeat tabescit. Invidia quoque iram generat, quia quanto interno livoris vulnere animus sauciatur, tanto etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur... Ex ira quoque tristitia oritur, quia turbata mens quo se inordinate concutit, eo addicendo confundit... tristitia quoque ad avaritiam derivatur... post hæc vero duo carnalia vitia, id est ventris in-

gluvies et luxuria supersunt, sed cunctis liquet quod de ventris ingluvie luxuria nascitur.

Vitia capitalia, inquit S. Thomas, prima secundæ quæst. art. 84, in corp., dicuntur, ex quibus alia oriuntur, præcipue secundum rationem causæ finalis, hujusmodi autem origo potest attendi dupliciter, uno quidem modo secundum conditionem peccantis, qui sic dispositus est, ut maxime afficiatur ad unum finem, ex quo, ut plurimum in alia peccata procedat; sed iste modus originis sub arte cadere non potest, eo quod infinitæ sunt particulares hominum dispositiones. Alio modo secundum naturalem habitudinem ipsorum finium ad invicem; et secundum hoc in pluribus unum vitium ex alio oritur, unde iste modus originis sub arte cadere potest. Secundum hoc ergo illa vitia capitalia dicuntur, quorum fines habent quasdam primarias rationes movendi appetitum, et secundum harum rationum distinctionem distinguuntur capitalia vitia.

Peccata vero capitalia sunt, superbia, avaritia, luxuria, invidia, gula, ira et pigritia quam theologi vulgo acediam vocant. Ex his velut ex fonte manant cætera peccata omnia, hinc capitalia dicuntur. At peccata capitalia non sunt omnia mortalia; nam aliquando sunt mortalia et aliquando venialia, seu, quod idem est, vel mortaliter, vel venialiter peccari potest per superbiam, avaritiam, luxuriam et cætera peccata capitalia. Peccatur per ea mortaliter, quando peccatur in re gravi, et cum pleno voluntatis consensu. Peccatur per ea venialiter, cum peccatur in re levi, vel cum imperfecto voluntatis consensu...

Hæc clariora apparebunt cuique subseqnentes indicationes perlegenti, singulis peccatis capitalibus propriæ.

Talis est ordo peccatorum capitalium, scilicet:

1. Superbia. — 2. Avaritia. — 3. Luxuria. — 4. Invidia. — 5. Gula. — 6. Ira. — 7. Acedia.

I. — *De superbia.*

Superbia est perversæ celsitudinis appetitus. Perversa enim celsitudo est, deserto eo cui debet animus inhærere principio, sibi quodammodo fieri atque esse principium. Hoc fit, cum sibi nimis placet. Sibi vero ita placet, cum ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quam ipse sibi.

Superbia est peccatorum omnium et primum, et gravissimum et periculosissimum. « Primum » quidem quia « a superbia initium sumpsit omnis perditio, » inquit Tobias. Peccatum enim angeli et primi hominis per superbiam. « Maximum, » tum quia fons est et origo cæterorum omnium, tum quia nullum aliud est quod Deo magis adversetur, ipsiusque supremum dominium lædat magis. « Periculosissimum, » tum quia etiam bonis operibus insidiatur, ut pereant. Unde etiam in recte factis timenda est, ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur, inquit sanctus Augustinus; tum quia illius peccati fontem et radicem in nobis ipsis habemus, nihilque vivit in nobis prius et moritur tardius quam superbia; tum quia, si forte dominetur in homine superbia, signum est ut plurimum reprobationis.

Fugite superbiam, inquit S. Bernardus, serm. 1, n. 3, in adv. d. quæst., fratres mei, multum fugite. Initium omnis peccati superbia quæ tam velociter ipsum quoque sideribus cunctis clarius micantem æterna caligine obtenebravit Luciferum, quæ non modo angelum, sed angelorum primum in diabolum commutavit..... Delictum arbitror magnum esse superbiam, ait S. Augustinus, enarrat. in Psal. xvm, n. 15, quæritis quam magnum sit hoc delictum, quod dejicit Angelum, quod ex Angelo fecit diabolum, eique in æternum interclusit regnum cœlorum? Magnum hoc delictum est, et caput, atque causa omnium delictorum. Scriptum est enim: « Initium peccati omnis superbia, » et quasi leve aliquid ne contemnas: « Initium, inquit, superbiæ hominis apostatare a Deo. » Non leve malum est hoc vitium, fratres mei: huic vitio in his personis quas videtis amplas displicet humilitas christiana... Ab hoc vitio, quod est caput omnium vitiorum, quia inde cætera vitia nata sunt, facta est Apostasia a Deo, eunte anima in tenebras, et male utente libero arbitrio, peccatis etiam consecutis... Propter hoc vitium, propter hoc magnum superbiæ peccatum, Deus humilis venit. Hæc causa, hoc pectatum magnum, iste ingens morbus animarum omnipotentem medicum de cœlo deduxit, usque ad formam servi humiliavit, contumeliis egit, ligno suspendit, ut per salutem tantæ medicinæ curetur hic tumor. Jam tandem erubescat homo esse superbus propter quem factus est humilis Deus.

Quatuor vulgo recensentur superbiæ species: 1° si quis in semetipso glorietur propter bona vel animæ, vel corporis, vel naturæ, vel gratiæ; 2° si quis, quod sibi datum fuisse desuper fatetur, id putet propriis se accepisse meritis, aut sic se gerat quasi existimaret deberi sibi aliquid a Deo; 3° si quis arroget sibi quod non habet, illudque habere se mentiatur; 4° si quis spernat cæteros.

Prodeunt peccata a superbia velut a radice, inanis gloria, inobedientia, jactantia, hypocrysis, contentio, pertinacia in propria sententia, discordiæ, dissensiones, æmulationes, iræ, rixæ, præsumptio vanit tum in rebus quæ ad fidem vel ad mores pertinent, et tandem ambitio, vitium toties a Christo profligatum...

Exempla superbiæ et suppliciorum quæ Deus superbis irrogat occurrunt passim in Scripturis, videlicet, Exod. xiv, 4 *seqq.*; II Reg. xxiv. 1 *seqq.*; IV Reg. xix, 28 *seqq*; Daniel iv, 1 *seqq.* Id. v, 17 *seqq.*; Esther iii, 1 *seqq.*; Id. v, 8 *seqq.*; II Machab. ix, 4 *seqq.* Act. xii, 21 *seqq...*, etc.

Quæ omnia diffuse evolvuntur in indicationibus quæ subjiciuntur...

Superbia damnatur in christianis, S. Cyprianus, IV, 536. — Superbia humana despicit, S. Hilarius, III, 529. — Inania reddit opera, bona, *ibid.*, 523. — Nullo crimine magis provocatur in nos ira Dei, quam superbia, *ibid.* — Superbiæ sibi fidentis et in alios insolentis remedium, *ibid.*, 503. — Superbia quid et quantum vitii habeat. S. Ambrosius, XV, 1254. — Maximum peccatum in homine superbia est et cur, *ibid.*, 1283. — Nescit stare; et si ceciderit, non novit resurgere, id., XIV, 966. — Superborum descriptio, *ibid.*, 586. — Cur omnis superbus immundus est in conspectu Domini, id., XV, 1421. — Superbia est alta sapere, id., XVII, 160. — Superbia et elatio peccatum est, *ibid.* — Maximum malum est, horrendum atque pavendum, *ibid.*, 756. — Septem vitia ex ea orta. Referuntur, *ibid.* —Velut insania habetur, *ibid.*, 206. — Omnes superbi filii sunt diaboli, *ibid.*, 676. — Superborum mens fructum non facit Deo dignum, *ibid.*, 195. — Inanis gloria cum plene mentem ceperit, mox septiformem in illa nequitiam gignit, inobedientiam, jactantiam, hypocrisim, contentionem, pertinaciam, discordiam ac novitatum præsumptionem, id., XVII, 756. — At si vera humilitas huic opponatur, omnis ejus nequitia vacuatur, *ibid.* Jactare nemo se debet, id., XIV, 252. — Non de prælatione jactantia sit, id., XV, 1619. — Si jactantia declinanda est, quanto magis nemo debet falsa jactare pro veris, id., XIV, 324. — Superbia initium est omnis peccati, Rufinus, XXI, 669. — Magnum delictum dicitur, *ibid.*, 715. — Semper Deo exosa, *ibid.*, 1085. — Superbia adversarium habet Deum, S. Hieronymus, XXII, 546. — Tumens animus, et cervix erecta, Dei contra se odia provocat, *ibid.*, 688. — Nihil est in hoc mundo deterius et omni vento inanius quam superbia, et sibi placens homo, cui nihil placet, nisi quod ipse fecerit. id., XXIII, 1076. — Superbiæ vox quæ, id., XXIV, 160. Superbus omnis promptus est ad injuriam, *ibid.*, 212.

Superbia quid, S. Augustinus, XLI, 356, 420. — Est amor excellentiæ propriæ, id., XXXIV, 436; XXXIX, 1665. — Superbia est velle videri quod non est, XXXIV, 199. — Superbia omnis propriis suis et quasi privatis delectatur, id., XXXIII, 564, 568. — Superbia, tumor, id., XXXIX, 1676. — Non superbit et aliquis, nisi inanis esset; si plenus esset, non inflaretur, id., XXXVII, 1235. — Superbia præpositum non vult habere, nec Deum, *ibid.*, 1470. — Nihilo propinquat, id., XLI, 421. — Superbiæ origo, id., XXXIV, 203. — Ex terrena felicitate, id., XXXVIII, 206. — Superbiam important maxime divitiæ, id., XXXVII, 1769. — Superbiæ nidus colligitur divitiis, id., XXXVIII, 957. — Superbia, vermis divitiarum, *ibid.*, 112, 213, 412. — Superbiæ egregia descriptio, id., XXXII, 1184. — Superbia princeps omnium peccatorum, *ibid.*, 1286. — Caput omnium malorum, id., XXXV, 1603, 1604. — Fons malorum, id., XXXIV, 436. — Primum peccatum, id., XXXVI, 156, 687. — Delictum magnum, et caput atque causa omnium delictorum, *ibid.*, 163. — Superbia omnium vitiorum causa, id., XLIV, 168. — Quantum malum. id., XXXVI, 709. — Nihil eo vitio immanius, id., XXXII, 929. — Superbiæ morbus quam periculosus, id., XXXVIII, 945. — Superbiæ poculo mors nobis propinata atque transfusa est, id., XL, 416. — Fallax infirmorum est magnitudo, quæ ubi mentem possederit, erigendo dejecit, inflando evacuat, distendendo dissipat, id., XXXIX, 1361. — Superbia, caput serpentis, id., XXXVI, 554. — Contra superbiam in primis vigilandum, id., XLIV, 171. Alia quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur ut fiant; superbia vero etiam bonis operibus insidiatur, ut pereant, id., XXXIII, 960. — Superbia cavenda est devicta cupiditate placendi hominibus, id., XL, 26 — Superbiæ periculum, id.,

XLIV, 753. — Superbus est, in quo vivit spiritus suus, S. Aug., XXXVII, 1852.—Et qui spiritum suum sequitur, id., 1886. — Superbi sibi placentes appellantur in Scriptura, id., XLI, 421. — Superba anima in conspectu hominum vult placere, id., XXXVI, 165. — Superbus est, qui in se vult laudari, id., 510. — Laudando te bonum, tis malus : bonum enim te fecerat humilitas, malum te facit superbia, *ibid.*, 193. — Superbus est, qui aut non peccata sua confitetur, aut quæ videtur habere bona, sibi arrogat, id., XXXVII, 1203. — Superbus suam amat sententiam defendere, non quia vera est, sed quia sua est, id., XXXII, 859. — Superbi habent sursum cor, sed contra Dominum, id., XXXVIII, 168. — Superbi casus, unde, id., XXXII, 701. — Ubi superbis de Dei dono, ibi quod acceperas perdis, id., XXXVIII, 751. — Superbum quemcunque diabolus fecerit, vincit, id., XXXV, 2030. — Tanto Deus a te erit altior, quanto tu elatior, id., XXXVIII, 1780. — Superbi fumo comparantur, id., XXXVIII, 440. — Corpus diaboli vocantur, id., XXXVII, 1807. — Superbi, etsi alti sunt, quasi fumus evanescunt, *ibid.*, 1184. — Leonibus comparantur, id., XXXIV, 561. — More ulvis congelascunt et cadunt, *ibid.*, 875. — Per montes figurantur, id., XXXVII, 1245, 1865. — Tenebræ sunt, id., XXXV, 874. — Superbis Deus quomodo resistat, id., XXXVII, 1426. — Regula juris est, ut qui se exaltat humilietur, id., XXXVI, 266. — Superborum capita calcat Christus, id., XXXVII, 1210. — Superbus amittit quod impetrat humilis, id., XXXVIII, 108. — Superbi infirmantur, ut perficiantur, id., XXXIV, 1414. — Superbia quid sit, id., XL, 1089; XLV, 1884. — Ejus diversæ species, id., XXXII, 1462.

Arrogantiæ, insolentiæ, superbiæ et contumaciæ proprietates, S. Augustinus, XL, 1256. — Superbiæ ingenium ac mala, *ibid.*, 1058. — Peccatum omnium pessimum, *ibid.*, 1225. — Superbiæ tumor qua medicina sanatur, id., XXXVII, 1525. — Superborum elationem nec ipsa humilitas mortalitatis edomuit, *ibid.*, 1542. — Adversus superbiam divina medicina, id., XLIV, 168. — Superbiam nostram Christus humilitate sua curat, id., XXXV, 1604. — Propter magnum superbiæ peccatum Deus humilis venit, id., XXXVI, 163. — Magna contra superbiam medicina Deus homo, id., XXXVIII, 487. — Jam tandem erubescat homo esse superbus, propter quem factus est humilis Deus, id., XXXVI, 163. — Superbia venenum quod non curatur nisi veneno, id., XXXVIII, 893. — Superbiæ effectus, id., XXXII, 1190; XXXIX, 1561. — Hoc vitio facta est apostasia a Deo, id., XXXVI, 163. — Superbia diabolum ejecit, id., XLIV, 963. — Non perisset homo, nisi superbia tumuisset, id., XXXVIII, 684. — Superbia lapsi sumus, id., XXXVI, 353. — Per superbiam perit homo a via justa, id., XLIV, 265. — Superbia causa excæcationis Judæorum, id., XXXV, 1778, 1780.—Idololatriæ fons aliorumque peccatorum, id., XXXVIII, 1022. — Superbia mater est invidiæ, XXXIII, 561; XXXVIII, 1290; XXXIX, 783; XL, 413. — Superbia a Deo receditur, id., XLIV, 206. — Ad ruinam non movet pedem nisi superbia, id., XXXVII, 1603. — Prohibet a fide in Christum, id., XXXVIII, 656, 874. — Superbia pellitur homo in tenebras suas, id., XLIV, 206. — Aures cordis obstruit, *ibid.*, 618. — Exstinguit charitatem, id., XXXV, 1982. — Superbia de vana grandilate præsumens, non sinit hominem ambulare per arctam viam, et intrare per angustam portam, id., XXXVII, 1471. — Cenodoxia quid, Cassianus, XLIX, 399. - Multiplex et multiformis, *ibid.*, 402. — Omnibus virtutibus insidiatur, *ibid.*, 622. — Cenodoxiæ duo genera, *ibid.*, 624. — Quomodo purganda, *ibid.*, 393. — Fomites vitiorum omnium e superbia pullulant, *ibid.*, 431. — Tantum est malum superbiæ, ut ipsum Deum adversarium habere mereatur, *ibid.*, 454. — Quomodo superanda sit, *ibid.*, 457. — Superbia duplex carnalis et spiritalis, *ibid.*, 424. — Superbiæ deformitas et pernicies describitur, *ibid.*, 462. — Omnes virtutes pariter aufert, *ibid.*, 424, 425. — Ob superbiam Lucifer de archangelo factus est diabolus, *ibid.*, 426. — Superbia Deo semper odiosa, S. Prosper, LI, 419. — Primum et ultimum hominis vitium, *ibid.*, 441. — Superbiæ plures gradus, *ibid.*, 470. — Superbi gratiam non exquirunt, et non de Deo, sed de se sibi placere volunt, *ibid.*, 560. — Flamma superbiæ quid causet, S. Petrus Chrysologus, LII, 465. — Superbia perdit quod labor acquisierat, *ibid.*, 625. — Superbia omnium peccatorum origo, S. Leo Magnus, LIV, 287. — Duplex genus, id., LV, 167. — Ejus exordium a diabolo, *ibid.*, 168. — Quos nocentior, *ibid.*, 175. — Humilitate et charitate excluditur, *ibid.* — Superbia causa est omnium malorum, Julianus Pomer., LIX, 476 *et seq.* — Humilitatis virtute vincitur, *ibid.*, 478. — Quibus indiciis possit cognosci superbia, *ibid.*, 484, 485. — Vanitas est inflata quædam circa delectationes varias animi languentis affectio, potiendi honoris avida, morbo excellentiæ inanis afflata, cava, morbida, turbulenta, animorum levium domina, anima vitiorum, fomes delectationum carnalium, labes morum, *ibid.*, 488 *et seq.*

Superbia est bonorum omnium operum dissipatrix, S. Paulinus, LXI, 411. — Quid superbia, Fulgyppius, LXII, 640. — — Initium omnis peccati, *ibid.*, 630. — Superbis janua salutis clausa, *ibid.*, 678. — Superbia unde initium sumpserit, S. Fulgentius, LXV, 164. — Initium peccati, *ibid.* — Ideo initium omnis peccati dicitur ut omne peccatum de ipsa tanquam de radice pullulare monstretur, *ibid.*, 334. — Diabolus superbiam injicit, si virginitatem præcipere non possit, *ibid.*, 333. — Gravius peccant qui se pauperibus quibus erogant præponunt, aut de contemptis divitiis sibi gratulantur, quam qui de possessione earum aliquam servant in corde jactantiam, *ibid.*, 321. — Superbia est perversæ celsitudinis appetitus, S. Benedictus, LXVI, 320. — Est superbia cordis, oris, operis, et habitus, *ibid.*, 376. — Superbos permittit Deus in turpe aliquod peccatum incidere, *ibid.* — Superbi qui dicendi, Cassiodorus, LXX, 665. — Superbia vitiorum mater est, *ibid.*, 842. — Maximum est delictum, *ibid.*, 145. — Eam Dominus specialiter exsecratur, *ibid.*, 534. — Deus a superbis faciem suam avertit et gratiam aufert, *ibid.*, 739. — Tanto arrogantes in tartari profunditatem descendunt quanto se altiora contingere putaverunt, *ibid.*, 139. — Omnes laudari volunt, Martinus Dumiens., LXXII, 33. — In superbia omnium iniquorum prima ruina, *ibid.*, 36. — Vana gloria generat ex se præsumptionem omnium novitatum, adinventiones falsorum dogmatum, quæstionum torturas, contentiones, hæreses. Superbia parit indignationem, invidiam, contemptum, detractionem, murmurationem, *ibid.*, 38. — Superbia ingressum in cœlum impedit, *Vita Patrum*, LXXIII, 1034. — Si in cœlum ascenderit, in infernum educitur, *ibid.*, 1035. — Superbia et fastu nil perniciosius, *ibid.*, 1090. — Superbia est principium hæresis, S. Gregorius Magnus, LXXV, 621. — Quomodo hominem excruciet, *ibid.*, 668. — Efferentem se de suis virtutibus diabolus vastat et confringit, *ibid.*, 776. — Per cervicem solet designari, *ibid.*, 961. — Superbia hominum desinit in putredinem, *ibid.*, 972. — Superbia et inanis gloria duo sunt principalia vitia, *ibid.*, 1072. — Superbia cordis quasi quædam pinguedo est crassitudinis, *ibid.*, 1113. — Omnem virtutem destruit, *ibid.*, 1134. — Prima superbiæ ostensio in oculis esse solet, *ibid.* — Quatuor superbiæ species, id., LXXVI, 257. — Elationis motus in discipulis comprimit Dominus, *ibid.*, 258. — Propius ad diaboli similitudinem accedit, qui bonum sibi soli vindicat, *ibid.* — Remedium contra superbiam, *ibid.*, 747. — Est luxuriæ seminarium, *ibid.*, 743. — Omni custodia mens est a superbia servanda, *ibid.*, 364. — Exercitus diaboli dux superbia, *ibid.*, 620. — Vitiorum regina, *ibid.* — Superbiam spiritus sequi solet corruptio carnis, *ibid.*, 648. — Superbia per oculos quasi per quasdam fenestras, *ibid.*, 743. — Non unam tantum virtutem, sed omnes expugnat, *ibid.*, 744. — Quanta strages superbia in anima, *ibid.* — Ejus effectus, *ibid.*, 746.— Superborum conditio, *ibid.*, 300, 301. — Vita et finis, *ibid.*, 971. — Eorum gloria luto et cineri comparatur, *ibid.* — Virtutibus non ditantur, *ibid.*, 1012. — In hoc mundo radicem non habent, *ibid.* — Superbi sibi attribuunt quidquid sciunt, id., LXXVI, 147. — Plus videndo caligant, et cæcutiunt, *ibid.*, 316. — Ex multiloquio suam doctrinam metiuntur, *ibid.*, 372. — Dum se ostentant, pro Deo se loqui fingunt, *ibid.* — Superbia hominem in belluam vertit, id., LXXVII, 18. — Rectitudinis amorem mentitur, *ibid.*, 78. — Quod vulneravit elatio superbiæ, curet abjectio humilis vitæ, *ibid.*, 111. — Calcanda vanitas, S. Columbanus, LXXX, 211. — Vana gloria et elatio immunda atque superbia, vera humilitate et cordis contritione per Dei timorem vincuntur, *ibid.*, 260.

De superbia et vana gloria, LXXX, 928 *et seq.* — Superbia triplex, LXXXIII, 97. — De jactantia, *ibid.*, 697. — Qui inflantur superbia, vento pascuntur, *ibid.*, 639. — Superbia, sicut origo est omnium criminum, ita ruina cunctarum virtutum. Est peccatorum maximum, quia tam per virtutes quam per vitia humanam mentem exterminat, *ibid.*, 640. — Grande malum est superbia, quæ diabolum de cœlo deposuit, et hominem de paradiso projecit, quæ et quotidie de statu rectitudinis miseros ad infima premit, et post obitum ad inferna demergitur, Smaragdus, CII, 961. — Prius in cogitatione elevat hominem, et postea elatum extollit in opere, *ibid.* — Vitanda est superbia, S. Benedictus, CIII, 695. — De vitio superbiæ, Halitgarius, CV, 659. — Quibus indiciis possit deprehendi, *ibid.*, 660. — Ejus

remedium humilitas, *ibid.*, 661. — Superbia initium est omnis peccati, Jonas, CVI, 259. — Grande est peccatum. Ejus effectus, *ibid.*, 240. — Superbia humilitate Christi premitur. Rabanus, CVIII, 1150 — Eam mortales vix fugiunt, id., CIX, 45. — Rarius vero illi, qui aliis præsunt, aut excellunt, *ibid.* — Quomodo fugienda, *ibid.* — Gravitas ejus et detestatio, *ibid.*, 827. CX, 110, 689; CXII, 1210, 1581. — Omni vitio deterior superbia, id., 110. — Quidquid boni homo agit, necesse est Deo laudem quærat, non sibi, *ibid.*, 112. — Cavenda superbia, cui Deus resistit, vitanda jactantia, quæ Deo displicet, abominanda arrogantia, quæ abominatio est coram Deo, *ibid.* — Remedium contra superbiam, id., CXII, 1582. — Natura et origo, *ibid.*, 1331 — Duo ejus genera Deo exosa, *ibid.* — Et magis quam calliditati serpentis primorum parentum lapsus ascribendus, id., CVII, 486, 487. — Quomodo a Propheta appelletur radix omnium malorum, id., 829. — Utriusque effectus varii, *ibid.*, 831, 834. — Superbus semper aliena opera despicit, semper miratur quod facit, Hincmarus CXXV, 872. — Elatio spiritum erigit, *ibid.*, 875. — Superbia delictum maximum, S. Bruno, CXLII, 102. — Superbiæ effectus in mente humana, S. Petrus Damian., CXLIV, 589. — Sibi, non aliis ruinam facit, *ibid.*, 138. — Superbia parem non patitur, S. Bruno Carth., CLIII, 307. — Delictum maximum est, id., CLII, 713 — Per cornu designata, *ibid.*, 1017. — Vitiorum omnium regina, *ibid.* — Superbia excitatem reprobi sensus affert, Guibertus, CLVI, 164. — Non fert rectam intentionem, *ibid.* — Superbi per exteriora effluunt. *ibid*, 155.

Amator vanæ gloriæ unde possit semper laudari agere non quiescit, Vernerus, CLVII, 1106. — Sicut solis radius dum conspicitur, acies oculi hebetatur, sic et qui immoderate altiora sibi scrutatur, ab intentione veri obtunditur, *ibid.*, 1107. — Sicut aquila ex alto ad secas collabitur, sic homo de alto bonæ conversationis per carnalem appetitum ad inferiora demergitur, *ibid.* — Per superbiam cor inflatur, *ibid.*, 1068. — Superbiam sequitur invidia, *ibid.* — Superbiæ tres species, in æstimatione, in voluntate, in opere, Lanfrancus, CL, 111, 112. — Quæ in sola voluntate, damnabilior. Quæ in æstimatione, insanabilior, *ibid.* — Superbia quærit laudes, id., CLVIII, 868. — Vel dum laudes fugit, inde gloriatur, *ibid.* — Superbiæ filiæ, ira, impatientia, discordia, indignatio, rancor animi, tædium mentis, voracitas gulæ, murmuratio, avaritia, rapacitas, *ibid.*, 869. — Inanis gloria non solum hominem malis operibus maculat, sed etiam de bonis operibus jugulat. Superbis certa damnatio, *ibid.* — A superbia quæque vitia originem trahunt. Superbiæ peccatum Deus primo punivit in angelis prævaricatoribus; 2. in Adam, qui credidit hallucinationibus serpentis; 3. in hominibus turrim usque ad cœlos erigere præsumentibus, S. Bruno Ast., CLXIV, 185. — Superbia facit ut peccator sit mortuus et fœteat, Rupertus, CLXVIII, 231. — Superbiæ peccatum est causa quod amittamus donum cœleste et terrestre, *ibid.*, 287. — Superbia est de suis operibus confidere, *ibid.*, 335. — Superbia fons originalis peccati, Godefridus, CLXXIV, 181. — Cor hominis pandit diabolo, *ibid.*, 281. — Est immunditiæ et iræ mater, *ibid.*, 554. — Superbia Deum negat, Hugo a S. Victore, CLXXV, 776. — Ejus origo, *ibid.*, 775. — Superbia est appetitus propriæ excellentiæ, S. Bernardus, CLXXXII, 821. — Primus ejus gradus est curiositas, *ibid.*, 957 *et seq.*; secundus, levitas animi; tertius, inepta lætitia, *ibid.*, 965; quartus, jactantia, *ibid.*, 964; quintus, singularitas; sextus, arrogantia, *ibid.*, 965; septimus, præsumptio; octavus, defensio peccatorum; nonus, simulata confessio, *ibid*, 966; decimus, rebellio; undecimus, libertas peccandi, *ibid.*, 968; consuetudo peccandi, *ibid.*, 969. — Superbia hoc est, cum major es in oculis, quam apud Deum et in veritate, id., CLXXXIII, 946. — Primum in cœlo peccatum, *ibid.*, 689. — Principem angelorum commutavit in diabolum, *ibid.*, 56. — Superbos præterit Dominus, *ibid.*, 1041. — Superbia detestabilis, *ibid.*, 104. — Cave jactantiam, fuge appetitum vanæ gloriæ; nihil de te præsumas, non te insolenter extol'as, nihil boni tibi tribuas, de bono opere non glorieris, non sis inflatus vento favoris, id., CLXXXIV, 1259. — Qui vult omnes virtutes suas augere et non perdere, abscondat eas pro elatione, fugiat videri quod meruit, *ibid.* — Superbia fecit philosophos insipientes et obcæcatos, Petrus Lombardus, CXCI, 1528. — Vitiorum omnium causa est, id., CXCII, 268. — Superbia omnis peccati initium, Garnerius, CXCIII, 148. — Superbia totius ædificii spiritualis ruina est, Adamus Scotus, CXCVIII, 349. — Bonis operibus insidiatur, *ibid.*, 456. — Superbia inflat, perit injustitiam, rapit hominem supra se, Petrus Comestor, CXCVIII, 1828.

Superbia est causa omnium peccatorum et malorum, Petrus Cantor., CCV, 44. — Ultimum est peccatum pœnitentibus, et primum peccantibus, *ibid.* — Hoc vitium super omnia vitia detestatur Deus, *ibid.*, 45. — Superbis passio Christi non prodest, *ibid.*, 46. — Ex superbia mala omnia oriuntur, S. Martinus Legion., CCV, 721. — Quatuor species habet : prima est, cum bonorum quod quis habet, sibi attribuit; secunda, cum credit a Deo esse datum, sed tamen pro meritis suis; tertia, cum se jactat habere quod non habet; quarta, cum cæteris despectis singulariter, *ibid.* — Superbia effeminat habitum, permit obstinatum, dejicit exaltatum, philosophos tradidit in reprobum sensum, Alanus, CCX, 133. — Designatur per aquilonem, novercatur bonis, fructum operis perdit; mentem ligat gelicidio perversitatis, *ibid.* — Est mater omnis nequitiæ. Ventus est qui projicit pulverem a facie terræ; est tumor, qui infusa medicamina depellit, *ibid.* — Superbia cunctis importabilis, et omnibus odiosa, inter omnia vitia est semper prima, et semper ultima, CCXVII, 729. — Quam detestabilis sit, *ibid.*, 730. De proprietatibus arrogantium, *ibid.*, 731.

II. — *De avaritia.*

Avaritia est libido habendi, seu inordinatus amor rerum temporalium. Et avaritia est quando cum cupiditate appetuntur vel possidentur bona temporalia Quod discerni potest : primo, si immoderate vel gaudeamus de possessione, vel doleamus de amissione seu privatione divitiarum; secundo, si per nefas contra Dei præceptum eas vel comparemus, vel retineamus; tertio, si avidius eas vel appetamus, vel possideamus et servemus; quarto, si utamur iis ultra, vel citra modum necessitatis ad explendam vel superbiam, vel concupiscentiam oculorum, vel concupiscentiam carnis; quinto, si quidquid superfluit non expendamus in pauperes.

Et cognosci potest quod animus hominis alienus sit a cupiditate divitiarum : primo, si quis neque se earum possessione beatum, neque earum privatione miserum et infelicem existimet; si neque de earum possessione nimium gaudeat, neque de earum privatione nimium doleat; secundo, si præferat paupertatem divitiis male partis et contra fas retentis; tertio, si divitiis legitime acquisitis non utatur ad cupiditatem, sed ad necessitatem solum; quarto, si quidquid superest et sibi et suis in pia opera expendat.... Quæ evidentissime constabunt ex indicationibus quæ de avaritia sequuntur; sed antequam eas referamus, opportunum nobis videtur quædam afferre exempla hujus vitii ex Scripturis desumpta, quæ ista sunt :

Josue, VII, 11 *et seqq.* : « Peccavit Israel et prævaricatus est pactum meum, ait Dominus; tuleruntque de anathemate, et furati sunt, atque mentiti, et abconderunt inter vasa sua..... Non ero ultra vobiscum donec conteratis eum qui hujus sceleris reus est. Et quicunque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni, cum omni substantia sua. Quoniam fecit nefas in Israel... Et ait Josue ad Achan : Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Respondituque Achan Josue, et dixit ei : Vere ego peccavi Domino, Deo Israel, et sic et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum, et ducentos cicles argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum; et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui ... Dixit Josue : Quia turbasti nos, exturbet te Dominus, in die hac. Lapidavitque eum (Achan) omnis Israel, et cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt.

Est adhuc in veteri lege memorabile exemplum avaritiæ et illius punitionis in persona Nabal sponso Abigail · Consule I Regum, XXV, 2 *et seqq.*

Et in Evangelio perjura sunt, Matth., XXVI, 14 *et seqq.* : Abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes ad principes sacerdotum. Et ait illis : Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? at illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet. .. vespere autem facto discumbebat (Jesus) cum duodecim discipulis suis. Et edentibus illis dixit : Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. Et contristati valde, cœperunt singuli dicere : Nunquid ego sum, Domine? At ipse respondens ait : Qui intingit mecum manum in parapside, hic me tradet. . Respondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit : Nunquid ego sum, Rabbi. Ait illi : Tu dixisti... Adhuc loquente eo (Jesu), ecce Judas unus de duodecim venit, et cum eo turba multa, cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens : Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Jesum, dixit : Ave, Rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi Jesus : Amice, ad quid venisti? Tunc

accesserunt, et manus injecerunt in Jesum et tenuerunt eum.... Et vinctum adduxerunt eum (Jesum) et tradiderunt Pontio Pilato præsidi. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus, dicens : Peccavi, tradens sanguinem justum. .. Et projectis argenteis in templo, recessit, et abiens laqueo se suspendit....

Luc, XVI, 19 *et seqq.* : Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso ; et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat ; sed et canes veniebant et lingebant vulnera ejus. Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus ; et ipse clamans dixit : Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham : Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala ; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris....

Act. Apostol., V, 1 *seqq.* : Vir autem quidam, Ananias nomine, cum Saphira uxore sua, vendidit agrum. Et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua ; et afferens partem quamdam, ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem Petrus : Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, et fraudare de pretio agri ? Nonne manens tibi manebat, et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem. Non es mentitus hominibus, sed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit et expiravit. Surgentes autem juvenes amoverunt eum, et efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius nesciens quid factum fuerat, introivit. Dixit autem ei Petrus : Dic mihi, mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit : Etiam tanti. Petrus autem ad eam. Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini. Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum ad ostium, et efferent te. Confestim cecidit ante pedes ejus, et exspiravit. Intrantes autem juvenes illam invenerunt mortuam, et extulerunt, et sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in universa Ecclesia, et in omnes qui audierunt hæc.

Avaritia gentilium, qui pecuniam animæ anteponunt, Tertullianus, I, 1261. — Avaritiæ caligo, S. Cyprian., IV, 642. — Avarus carituras semetipso carere timet pecunia, negotiosus, tristis, anxius, sine requie ulla, damni metu semper detinetur ; honestatis immemor, amicitiarum inobservans, humanitatis fugax, religionem nescit, bonitatem omnino odit, IX, 687. — Avaritia est inimica justitiæ, XI, 385. — Qui elaborat, ut plus habeat, quam habebat, avaritiæ partes agit, 286. — Avarus est qui quærit, quod non habet, et qui putat se non habere quod habet, *ibid.*, 329. — Avaritia fidem frangit, charitatem negligit, justitiam negat, non cognoscit affectus, jura divina contemnit, humanæ versutiæ argumenta excludit, orbem totum, si possit, ut rapiat, *ibid.*, 337. — Non habentibus divitias habendi injicit cupiditatem : habentibus adimit satietatem, *ibid.*, 331 *et seqq.* — Avaritia quantum malum sit, S. Ambrosius, XVII, 381. — Omnis avarus impius est, et sibi et cæteris nocens, *ibid.*, 442. — Avaritia quam vetus et antiqua sit, id., XVI, 138. — Quam feralis et illecebrosa, *ibid.* — Quam vanum sit opes congregare, *ibid.*, XCIV, — Avare, noli recondere, ne fias nudo quidem nomine christianus, opere Judæus, *ibid.*, 1356. — Præminentem virum thesauri non possideant sui, nec pecuniis serviat, qui præest liberis, *ibid.*, 120. Avaritiæ possessionum jura, quæ Deus omnibus voluerat esse communia, distribuit, *ibid.*, XVI, 1804. — Magna illecebra delinquendi est rerum affluentia secundarum ; in superbiam extollit, oblivionem auctoris infundit, id., XIV, 854.

Avaritia hominum quanta sit, *ibid.*, 217. — Inexplebilis mercatorum avaritia arguitur, *ibid.*, 722.—Inflammatur lucro avaritiæ, non exstinguitur, *ibid.*, 755. — Quo plura abstulerit, eo magis inopem se esse credit, *ibid.*, 827.—Avari bona non sunt vera bona, *ibid.*, 1162.—Sterilitas illi soli est quæstuosa, *ibid.*, 740. — Avaris lucrum omne ad virtutem dispendium est, ad cupiditatem incendium, *ibid.*, 216. — Servus et mendicus omnis avarus, 649. — Quid aliud nisi metallum est mens avari, *ibid.*, 837. — Ex avaritia profecto septem nequitiæ procreantur, proditio, fraus, fallacia, perjurium, inquietudo, violentia, et contra misericordiam obduratio, id., XVII, 758. — Huic opponitur contemptus mundi, *ibid.*, Avaritia nutrix est luxuriæ, id., XIV, 752. — Quæ vitia generat, *ibid.*, 655. — Justitiam prima infirmat, *ibid.*, 62. — Nihil tam contrarium fortitudini, quam lucro vinci, *ibid.*, 87. — Avaritia plerumque sensus habeat humanos, et pervertit opiniones, *ibid.*, 885. — Auri cupiditas materia est perfidiæ, et avaritiæ studio sacrilegia solent generari, *ibid.*, 858. — Fidem frangit, nec tenet verborum simplicitatem *ibid.*, 941. — Etiam animam suam venalem habet, *ibid.*

Avaritia radix omnium malorum, S. Hieronymus, XXII, 418. — Libido, fraus, idololatria est, *ibid.*, 349. — Nullis expletur operibus, *ibid.*, 897. — Quanto amplius habuerit, plus requirit, *ibid.*, Contemnit leges, gehennæ flammas despicit, 826. — Infernum imitatur. In conviviis non cibos vorat, sed injustitiam, *ibid.*, In judiciis jurgia miscet atque discordias. Unam habet mensuram, extra mensuram semper inquirere, *ibid.* — Ardemus avaritia, et contra pecunias disputantes, auro sinum expandimus, nihilque nobis satis est. *ibid.*, 1057. — Radix avaritiæ, cura gentilium, *ibid.*, 417. — Avaritiæ occasio est multis nomen operum, id., XXIII, 56. — Deliciæ et epularum varietates, fomenta avaritiæ sunt, *ibid.*, 331. Avaritia inter idola condemnatur, id., XXIV, 48. — Avari sunt raptores, servi sunt mammonæ, *ibid.*, 476. — Avaritiæ vitandum est malum, id., XVII, 417.—Timor Dei insatiabilem avaritiam compescit, *ibid.*, 818. — Hanc quasi fenebratorem pessimum declinemus, *ibid.*, 211.

Avaritia quid, S. Augustinus, XLI, 356. — Avaritia generalis, quæ plus appetit quisque, quam sat est, id., XXXVII, 1530. — Avaritia inexplebilis, id., XXXVI, 330, 423, 438 ; XXXIX, 1651. — Avaritiæ fauces major pecunia non claudit, sed extendit ; non irrigat, sed accendit, *ibid.*, Avaritia grave peccatum, id., XLIII, 89. — Opus est mali hominis, non Dei, XXXVII, 1691. — Avaritiæ crimen est pœna, id., XXXVIII, 958. — Onus, id., 897. Avaritia catena pedum, id., XXXV, 2037. — Damna eorum, qui ob lucra peccant, XXXVII, 1645. — Avaritia quædam est in libidine et in idololatria, *ibid.*, 650. — Avaritia omnis præcidenda, *ibid.*, 627, 650. — Avaritiæ remedium, *ibid.*, 1636 — Avaritiæ homo servit, non Deo, id., XXXIX, 1205. — Ab avaritiæ jugo Christus liberat, id., XXXVIII, 526. — Ab avaritiæ sordibus purgat amor sapientiæ, id., XLI, 204. — Avarorum adagium : Quantum habebis, tantus eris : frange lunam, et fac fortunam, id., XXXVI, 610 ; XL, 674. — Avarus est, non solum qui rapit aliena, sed et qui cupide servat sua, id., XXXVIII, 628. — Avarus quasi martyr auri, id., XXXIX, 1461. — Non tam habet, quam se credit habere, id., XL, 674. Philargyria quid sit, et unde nascatur, Cassianus, XLIX, 560. — Eam non pecunia, sed pecuniæ amor facit, *ibid.*, 313. — Ejus tria genera, *ibid.*, 303. — Turpe vitium et ignominiosum, *ibid.*, 295. — Omnes virtutes impedit, *ibid.*, 298. — Multa mala procreat, *ibid.*, 296. — Quomodo superanda sit, *ibid.*, 313. — Nisi nuditate vinci non potest, *ibid.*, 315. — Avaritia est radix omnium malorum, S. Petrus Chrysologus, LII, 626. — Est schola impietatis, *ibid.*, 285. — Generat penuriam, cognoscitur per aurum, *ibid.*, 518. Avarus est invidus, *ibid.*, 194. — Ex avaritiæ fomite videmus pullulare odiorum causas, hinc evenire criminum pugnas, hinc fraternas acies instrui, hic amicitiarum fœdera destrui, S. Valerianus, LII, 752 — Contentiones, rixas, furorem, homicidium, *ibid.*, 753 *et seqq.*—Avaritia idololatriæ famula, S. Salvianus, LIII, 188. — Morbus, *ibid.*, 175. — Avaritiæ studentes suas opes in inferno collocant, *ibid.*, 177. — Avaro nihil scelestius, *ibid.*, 182. — Avaritia perniciosa, S. Leo Mag., LIV, 344. — Grande malum est avaritia, S. Maximus, LIV, 476. Qui pecuniam appetit, fidem perdit, qui aurum redigit, gratiam prodigit id., LVII, 476. — Avarus quanta in congerendis divitiis frustra perferat incommoda, *ibid.*, 711. — Avaritiæ detestatio, Victor Vitens., LVIII, 465. —Cupiditas ita mista est superbiæ, ut nihil peccati fiat quod non ex utraque procedat, Julianus Pomer., LIX, 499. — Avari objurgatio, Dracontius, LX, 834. — Avaritia generalis, Eugyppius, LXII, 612. — Specialis, *ibid.* — Avaritia diabolus cecidit, *ibid.*, 645. — Avaritia dicitur amor et fames habendi, Arator, LXVIII, 151. — Radix omnium malorum, *ibid.*, 132. — Avaritia tali sorte punita est, ut cum multa rapiat, semper egeat, Cassiodorus, LXIX, 634. — Gladius contemnitur, ubi aurum suscipitur, id., 709. — Avari manus portum claudit, et cum digitos attrahit, navium simul vela concludit, *ibid.*, 714. Reginam illam procacium vitiorum avaritiam fuge, cui cuncta crimina detestabili devotione famulantur, *ibid.*, 834. Dum pectus hominis ingressa fuerit, gregatim malefidas cohortes admittit. *ibid.*—Avaritiæ vitium, S. Greg. Turon., LXXI, 508. — Fames, *ibid.*, 1029. — Ejus detestatio, *ibid.*, 933.

— Avari semper pauperes, *Vita Patrum*, LXXIII, 513. — Fontibus ranas habentibus similes, *ibid.*, 1186. — Avarus pulchra similitudine describitur, a canibus et venaticis avibus desumpta, *ibid.*, 531. — Avaritia debet quod paraverat eleemosyna, *ibid.*, 564. — Avaritiæ remedium dolo bono Macarius docet virginem, et convertit, *ibid.*, 1095.

Avaritia omnium malorum caput. S. Gregorius Magn., LXXV, 1074. — Igni comparata, *ibid.*, 1093. — Nomine plumbi significata, *ibid.*, 1071. — Sublevatur superbia et inani gloria, *ibid.*, 1073. — Subrepit vel per timorem vel per elationem, 1096. — Avaritiæ quæ sint filiæ, id., LXXVI, 621. — Ejus tentationes quales sint, *ibid.*, 622. — Avarum qua ratione cruciet avaritia, LXXV, 666. — Qui hic ardent igne avaritiæ, ardebunt etiam in carne ignibus gehennæ, *ibid.*, 1016. — Avarorum miseriæ, *ibid.*, 1094. — Hic et in æternum miseri sunt, *ibid.*, 1095. — Impetiginem habet in corpore qui avaritia vastatur in mente, id., LXXVII, 25. — In parvis non refrenata sine mensura dilatatur, *ibid.*, Turpe est plus pecuniæ quam animabus studere, 821. — Avarus, avium more, esca rerum terrenarum devorata, peccati laqueo strangulatur, *ibid.*, 85. — Avaritia quot criminum radix, *ibid.*, LXXIX, 233. — Cupiditas nihil habendo proprium vincitur, et omnia communia possidendo, S. Columbanus, LXXX, 260. — De avaritia, Tajo, LXXX, 931, 932. — Avaritia in geminam distinguitur pœnam, S. Isidorus, LXXXIII, 96. — Avaritiam subjugat eleemosyna, et spes æternæ retributionis, *ibid.*, 98. — Sermo de cupiditate, S. Ambrosius Autpert., LXXXIX, 1277 *et seqq.* — Avaritia est nimia divitiarum acquirendi, habendi, vel tenendi cupiditas, CI, 634. — Cujus germina sunt invidia, furta, latrocinia, homicidia, mendacia, perjuria, rapinæ, violentiæ, inquietudo, injusta judicia, contemptus veritatis, futuræ beatitudinis oblivio, obduratio cordis, *ibid.* — Avari descriptio, id., C, 690. — Illius miseria, *ibid.*, 691, 692.

Avaritia modum ignorat, temperamentum nescit, finem habendi postponit, Smaragdus, CII, 965. — Multa generat mala; inde rugata fronte in conventu inveniuntur falsarii; inde in medio civitatis sicarii; inde in publico venefici; inde aperte crimen admittitur; inde scelus publice patratur, *ibid.* — Pecuniarum cupidus animam suam venalem habet, S. Benedictus, CIII, 691. — Propter avaritiam Achan cum suis omnibus lapidatus est; Saul alienus a Domino effectus est, *ibid.* — De avaritia et ejus remedio, Halitgarius, CV, 665, 666. — De vitio avaritiæ ejusque effectibus, Jonas, CVI, 245. — Avaritia cur idololatria dicta, Rabanus, CXII, 446. — Ejus detestatio, *ibid.*, 1244, 1245. Hydropico assimilatur, *ibid.* — Remedium adversus illam, *ibid.*, 1364, 1367. — Ejus natura et origo. Notæ, id., CVII, 874; CIX, 244. — Avaritia radix peccati, Haimo, CXVII, 796. — De cavendo avaritiæ vitio, Hincmar., CXXV, 870. — De avaritia, Reg., CXXXV, 464. — Avaritia radix omnium malorum, S. Petr. Dam., CXLIV, 234. — Sicut fumus ex igne elibani vaporantis egreditur, ita vitiorum omnium caligo de camino æstuantis avaritiæ generatur, *ibid.* — Avari difficultas in eleemosyna, id., CXLV, 213. — Avarorum triplex genus, *ibid.* — Avaritia omnia scelera superat, *ibid.*, 533. — Ejus natura, *ibid.*, effectus, *ibid.*, 534. — Finis et intentio, *ibid.*, 531. — Exhortatio contra avaritiam, *ibid.*

Avaritia est omnium malorum radix, Lanfrancus, CL, 559. — Avaritia post diluvium producta, Guibertus, CLVI, 147. — Propagatrix totius malignitatis, *ibid.*, 154. — De avaritia ejusque remedio, Wernerus, CLVII, 1164, 1165. — Avaritia est Deus Judæorum, Rupertus, CLXVIII, 155. — Causa malorum, *ibid.* 354. — Mala fuit negotiari in templo, et vendere Christum, *ibid.*, 616. — Avarus congregans divitias acquirit domui suæ confessionem, *ibid.* — Avaritia, quæ est immoderata habendi cupiditas, animum interno bono carentem, et sibi non sufficientem, ad exteriora appetenda compellit, Hugo de S. Vict., CLXXV, 776. — Avarus homo similis est inferno, S. Bernardus, CLXXXIV, 1266. — Cupiditas grave peccatum est, omnium criminum materia, *ibid.* — Judas per cupiditatem vendidit Christum, *ibid.* — Avaritia impedit purum Dei cultum, Petrus Lombardus, CXCI, 1059. — Æquatur idololatriæ, id., CXCII, 280. — Avaritia quid, et quod sit radix omnium peccatorum, *ibid.*, 359. — Avaritia velut amphora est, quæ os cordis ambitu apertum tenet, Garnerius, CXCIII, 141. — Avaritiæ fructus, *ibid.*, 153. — Avaritia cruciat, trahit hominem extra se per vagationem, quia facit eum amplexari stercora pro croceis, Petrus Comestor, CXCVIII, 1828 — Nullum vitium pejus avaritia, Joannes Saresb., CXCIX, 719.

Avaritia quid sit, Petrus Cantor, CCV, 72, 73. — Est idolorum servitus, *ibid.*, 75. — Difficilius curatur quam libidinis vitium, *ibid.*, 76. — Nihil avaritia gravius cui-quam imprecari quis potest, *ibid.*, 75. — Avari sanguisugæ dicuntur, *ibid.*, 94. — Avarus indiget etiam his quæ possidet, *ibid.*, 74 — Omnis avarus immundus est, *ibid.*, 75. — Cupiditas sacerdotum peperit venalitatem missarum, *ibid.*, 102. — Avaritiæ rotæ, currus, aurigæ, Thomas Cisterc., CCVI, 116. — Terra suis limitibus terminatur; aqua suis finibus limitatur; aer suo fine concluditur, cœlum suis terminis arctatur; sola avaritia mensura non sistitur, Alanus, CCX, 123. — Avaritiam accusant fortuna, natura, charitas, proximus, elementa, mare, Deus, *ibid.*, 124, 125. — De malitia avaritiæ, *ibid.*, 464. — Ubi nummus loquitur, Tulliani eloquii tuba raurescit, ubi nummus commilitat, Hectoreæ militiæ fulgura conticescunt, ubi pugnat pecunia, victus expugnatur Hercules, *ibid.* — Nummus vincit, nummus mundum regit, nummus imperat universis, *ibid.* — Quid prodest cum Ptolomæo subterfugientis astronomiæ fugas consequi subtilitatis curriculo; cum Euclide, geometricorum ænigmatum secreta scrutari; cum Milerio musicarum proportionum consonantes amicitias invenire; cum Pythagora pugnas numerorum virtute multiplicationis inspicere, cum Tullio rhetoricis colorum stellari sideribus, etc., cum sapientia nostris temporibus nullius fructus præmietur stipendiis, nullius famæ eam aura favorabilis extollat, ipsa vero pecunia honoris titulos et laudis emat præconia, *ibid.* — — Avaritia laxat amicitias, generat odium, parit iras, bella serit, lites nutrit, rumpit fœdera, natos in parentes excitat, *ibid.*, 465 *et seqq.* — Avaritiæ bellum, *ibid.*, 573. — Superetur a largitate, *ibid.* — Dicitur furia infernalis, *ibid.*, 564. — Cum toto suo famulitio hominem impugnat, *ibid.* et 565. — Avarorum misera conditio, *ibid.*, 585.

Insatiabile est cupidorum desiderium, Innocentius III, CCXVII, 719. — Avarus et infernus uterque comedit et non digerit, *ibid.*, 721. — Avarus nec patientibus compatitur, nec miseris subvenit, sed offendit Deum, offendit seipsum, offendit proximum, *ibid.* — Sicut idololatra servit simulacro, sic et avarus thesauro. De aliis avaritiæ proprietatibus, *ibid.*, 722. — Quam plures perdidit avaritia. Achan populus lapidavit, quia tulit aurum et argentum de anathemate, Naboth interemptus est, ut Achab ejus vineam possideret; Judas laqueo se suspendit, quia vendidit et tradidit Christum; Ananiam et Saphiram subitanea mors exstinxit, quia de pretio agri defraudaverunt apostolos, *ibid.*

III. — *De luxuria.*

Luxuria est peccatum quo venerea voluptas contra legem Dei vel appetitur vel percipitur. Luxuria ait S. Augustinus est vitium... animæ perverse amantis corporeas voluptates neglecta temperantia, qua rebus spiritualiter pulchrioribus et incorruptibiliter suavioribus coaptamur.

Hujus peccati septem sunt species; nimirum fornicatio simplex, adulterium, stuprum, sacrilegium, incestus, raptus et vitium contra naturam, quo generali nomine intelligitur mollities, sodomicum scelus, bestialitas et alia id genus nefanda... Quæ omnia nos connectimus sub nomine Luxuriæ.

In hujus peccati materie peccant non solum illi quicumque actus malos perpetrantur, supra relatos, qui vel soli vel cum aliis peccant actu ipso venereo, sed etiam, 1. qui sine necessitate dicunt, canunt, legunt, scribunt, pingunt, fingunt, audiunt ultro res venereas et impudicas; 2. qui sine necessitate et cum voluptatis sensu spectant oculis, vel personas, vel tabulas, vel statuas, vel alia id genus, ex quibus oritur appetitus luxuriæ; 3. qui pravis circa luxuriam cogitationibus consentiunt; et 4. qui pravis iis cogitationibus ultro et cum voluptate occupantur, licet non consentiant.

Quæri potest quænam sint quæ ad luxuriam solent hominem provocare. Ad hanc quæstionem respondet : « Hoc fuit iniquitas Sodomæ, verba Dei sunt apud Ezechielem, superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius et filiarum ejus, et manum egeno et pauperi non porrigebant. » Præter hæc sunt et alia incentiva luxuriæ, nimirum consortium et familiaritas personarum alterius sexus, spectacula profana, choreæ et saltationes, lectio librorum quibus amatoria describuntur, v. g. comœdiarum, vel fabularum equestrium, vel aliorum nostris temporibus in foliis publicis nimis diffusorum.

Octo luxuriæ filiæ, recensentur a S. Gregorio Magno, nimirum cæcitas mentis, inconsideratio, præcipitatio, inconstantia, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, horror vel desperatio futuri. His addere licet ex luxuria ut plurimum sequi obdurationem cordis, detrimentum sanitatis, rei domesticæ confusionem et dissipationem, scurrilitatem, turpiloquia, tarditatem, et stuporem ingenii, denique mortem in peccato nulla prævia pœnitentia.

Et luxuriæ vel antidota vel remedia, quæ ab eo peccato vel avocant, vel revocant, sunt : primo, fuga eorum omnium quæ nunc diximus ad luxuriam provocare ut plurimum ; secundo, studium orationis, gemitus cordis ; tertio, sejunctio a frequenti hominum consortio ; quarto, labor continuus ; quinto, mortificatio carnis ; sexto, diligens custodia sensuum, alienusque ab omni curiositate animus ; septimo, frequens usus sacramenti pœnitentiæ ; octavo, jugis meditatio mortis et æternitatis. Restat quod dicamus quod luxuria grave est peccatum, peccatum ex genere suo mortale et gravissimum... Raro accidit peccatum in genere luxuriæ veniale esse..

De his omnibus dilucidatio habetur, in sequentibus indicationibus.

Cui libido domina est, in quo cœno dedecoris volutatur, S. Hilarius, IX, 687. — Pendet ad occasiones adulteriorum : anxius circa lasciviæ suæ furta, oculis, mente, corpore, totus in scortis est, *ibid.* — Videns quotidie atque audiens humanas in adulteros leges, adulterium in ipso foro cogitat ; quod agit timet, et quod timet non fugit, *ibid.* — Luxuria hominum quanta, S. Ambrosius, XIV, 218. — Nec fidem habet nec observantiam disciplinæ : seminarium est et origo vitiorum, *ibid.*, 720. — Luxuria mater libidinis est, id., XVI, 1197. — Quam acerbus fructus luxuriæ, *ibid.*, 381. — Luxuriosi adjiciunt domum ad domum, villam ad villam, et effodiunt terram, *ibid.*, 1061. — Opus virtutum detestatur luxuriosus, hellno refugit, *ibid.*, 1947. — Ubi cœperit quis luxuriari, incipit deviare a fide vera, *ibid.*, 1181. — Luxuria cæcitatem mentis, inconsiderationem, inconstantiam, præcipitationem, amorem sui, odium Dei, affectum præsentis sæculi, horrorem vel desperationem gignit futuri, id., XVII, 760, 1072. — Luxuria insatiabilis est, S. Hieronymus, XXII, 826. — Luxuriæ fluctus adversum nos crebrius intumescunt, *ibid.*, 774. — Non possunt suscipere correptionem, qui illius oblectatione capiuntur, *ibid.*, 818. — In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est, *ibid.*, 663.

Luxuria. S. Augustinus, XXXVIII, 526, 529. — Quid, XLI, 356. — Luxuriam esse malum dicit Julianus, non vere concupiscentiam, id., XLV, 1349, 1350. — Luxuriæ malum, concupiscentiæ consentiendo committitur, *ibid.*, 1349. — Luxuria per lubricum significata, id., XXXVI, 528. — Fornicatio duplex, carnis et spiritus, id., XL, 469. — Cordis et carnis, id., XXXVIII, 1063.—Fornicatio divino jure in Scriptura damnatur, id., XLII, 459. — Grande malum, id., XXXIV, 745. — Lethalem habet culpam, id., XL, 578. — Excludit a regno Dei, id., XXXVIII, 879. — Crimen est injuriosum Deo, *ibid.*, LXXXV, 878. — Fornicationis vitio corrumpitur in homine imago et templum Dei, *ibid.*, LXXXVI, 1271. — Et fit injuria gratiæ Dei, *ibid.*, 85. — Generis humani in fornicationibus et adulteriis committendis quanta perversitas, *ibid.*, 84. — Fornicatio cordis in omnibus fuit, in paucis carne, in omnibus corde, id., XXXVIII, 1065. — Libido venerea mentem absorbet, id., XLIV, 773. — Non sinit sancta cogitare, *ibid.*, 808. — Totum hominem commovet ac sibi vindicat, id., XLI, 424. — Ne animus in æterna se attollat impedit, *ibid.*, 227. — Fornicatio spiritalis, Cassianus, XLIX, 973. — De principali remedio adversus spiritum fornicationis, *ibid.*, 269. — Carnis puritas sine munditia cordis nequit obtineri, *ibid.*, 281. — Luxuria dicitur contagio, S. Petrus Chrysolog., LII, 563. — Desperationi similis, *ibid.*, 197. — Totam profanat sanctitatem, *ibid.*, 304. — Luxuria petit castitatis interitum, pudicitiæ necem, mortem sanctitatis, *ibid.*, 654. — Agresti cibo mundi frenatur luxuria, *ibid.*, 227. — Luxuria impedit iter ad cœlum, S. Valerianus, id., 698. — Per luxuriam diabolus sibi totum mundum subjecit, S. Maximus, LVII, 345. — Comes est ebrietatis, *ibid.*, 582. — Luxuria non est vitium pulchrorum suaviumque corporum, sed animæ perverse amantis corporeas voluptates, Eugyppius, LXII, 655.

Luxuria carnis luxuria cordis, S. Benedictus, LXVI, 230. — Luxuriam labore superandam figuli invento uxorem sibi et proles fingentis dextere docetur, Vita Patrum, LXXIII, 746. — Luxuriam dæmon accendit, *ibid.*, 302.—Fornicatio mentis, *ibid.*, 874. — Locis humentibus designatur luxuria, S. Gregorius, LXXVI, 674. — Erucæ nomine signatur, *ibid.*, 714. — Peccata carnis sulphuri fœtenti et ardenti recte comparantur, id., LXXV, 1051. — Luxuria est ignis usque ad perditionem devorans, id., LXXVI, 201. — Luxuriæ tentatione castos animi motus diaboli perturbant, id., LXXV, 112. — Luxuria omnia bona opera exstinguit, *ibid.*, 201. — Quæ sint filiæ luxuriæ, *ibid.*, 622. — Quomodo luxuria refrenanda, *ibid.*, 190. — Fetor et nebula carnalem concupiscentiam significat, id., LXXVII, 388. — Ex gula oritur luxuria, *ibid.*, 80. — Per luxuriam virtutes animæ destruuntur, *ibid.* — Maxima pars hominum in fornicationem cur præceps ruat, id., LXXIX, 358. — Luxuriæ vitium non solum percutiendum, sed etiam eradicandum, *ibid.*, 407. — Ex corde præsertim evellendum, *ibid.*, 408. — Grave Dei odium in luxuriam, *ibid.*—Ut perfecte dometur in carne, et radicitus exstirpetur a mente, quid præstandum, *ibid.*, 401. — Ad eam expugnandam producenda sanctorum exempla, *ibid.*

Luxuria per castitatem et continentiam sollicitam, et semper timentem vincitur, S. Columbanus, LXXX, 260. — De luxuria, Taio, id., 945, 946. — Ex corde primum fornicationes sunt auferendæ, et non prorumpent in opere, S. Isidor, LXXXIII, 642.—Fornicatio carnis adulterium est, fornicatio animæ servitus idolorum, *ibid.* — Maximum scelus, quia templum Dei violat, et tollens membra Christi, facit membra meretricis, *ibid.* — Fornicatione coinquinari deterius est omni peccato. Luxuria perducit hominem ad pœnas inferni, *ibid.* — Luxuria a luxu nomen accepit, Alcuinus, CI, 1194. — Est vitium corporale, *ibid.* — De fornicatione nascitur cæcitas mentis, inconstantia oculorum, periculum vitæ ; odium mandatorum Dei, mentis enervatio, et injustæ cupiditates, negligentia vitæ futuræ, et præsentis dilectio, *ibid.*, 634. — Luxuria est immunditia corporalis, quæ fieri solet ex incontinentia libidinis et mollitie animæ, quæ consentit carni suæ peccare, Halitgarius, CV, 668. — Cum cœperit animus ad delectationem carnis inclinare, oportet timorem judicii ad mentem reducere, pœnasque infernalium sollicite cogitare, *ibid.*, 670. — De vitio luxuriæ, Jonas, CVI, 244, 245. — Luxuriæ detestatio et malitia, Rabanus, CXII, 1371. —Contra eam remedium, *ibid.*, 1372. — Ejus natura et origo, *ibid.*, 1370. — Ejus notæ, *ibid.*—Corpus pollutum carnalibus operibus, nisi lacrymis lotum et dignis pœnitentiæ fructibus fuerit expiatum, in æterni ignis combustione ardebit, Hincmarus, CXXV, 874.

Luxuria convalescit epulis, exardescit saturitate nimia ventris, perfodit animam stimulo ebrietatis, Hervæus, CXXXII, 703 — Vitam animæ perimit, cor aufert, cæcitatem menti ingerit, ipsum corpus cito debilitat, fractumque in miseram celeriter senectutem præcipitat, et, nisi misereatur Deus, in infernum hominem mergit, in pœnasque tartari pertrahit, *ibid.*, 704. — Luxuria fomes avaritiæ, S. Petrus Damian., CXLIV, 232. — De luxuria, S. Bruno, CLIII, 312. — Vitanda fornicatio et omnis immunditia, Radulphus, CLV, 1804. — Voluptate carnis irretitus multis malis coarctatur, Guibertus, CLVI, 805. — Luxuriæ occasiones fugiendæ, *ibid.*, 66. — Luxuria hominem gula seductum servituti subjicit, Wernerus, CLVII, 1068. — Fornicatio duplex tam animæ quam corporis, Rupertus, CLXVIII, 75. — Fornicari est recedere a Deo, *ibid.*, 36. — Luxuria et avaritia insatiabiles sunt, *ibid.*, 75. — Significatur per lutum et quomodo puniatur, *ibid.*, 578. — Luxuriæ remedium a Deo petendum, *ibid.*, 776.—Luxuria vitium bestiæ, Hildebertus, CLXXI, 708. — Ab eo servat humilitas et studium, *ibid.*, 709. — Luxuria est vitium turpissimum, Godefridus, CLXXIV, 80. — Similis est equis, *ibid.*, 78. — Feræ pessimæ, *ibid.*, 201. — Caro inflammata per crapulam, continuo ad libidinem effervet, Hugo de S. Victore, CLXXV, 776. — Luxuria est ex immundis descendens desideriis lubrica, et effrenata mentis corporisve prostitutio, id., CLXXVI, 1002. — Ejus comites sunt voluptas, lascivia, ignavia, petulantia, titubatio, blanditiæ, deliciæ, *ibid.* — Inter cætera septem vitia fornicatio maximum scelus est, S. Bernardus, CLXXXIV, 1241. — Non solum maculat corpus, sed et conscientiam.

Fornicatio sola fuga vincitur, Petrus Lombardus, CXCI, 1584. — Maximum potentissimumque flagitium, *ibid.*— Luxuria malum dupliciter perpetratum, Garner., CXCIII, 220. — Luxuriæ cogitatio per pectus significata, *ibid.* — Luxuria enervat, profert immunditiam, deprimit hominem infra se, quia cum sit factus ad imaginem Dei, ut porcus vivit, Petrus Comestor, CXCVIII, 1828. — De luxuria et libidine, Joannes Saresb., CXCIX, 125.—Luxuria homo dignitatem suam et imaginem Dei amittit, adeo ut totus absorbeatur, terraque efficiatur et de rationali mutetur in reptile et jumentum, Petrus Cantor, CCV, 332.—Libidinem abstinentia domat ; nam quanto corpus inedia frangitur, tanto mens ab illicito appetitu revocatur, S. Martinus Legion., CCVIII, 723. — Luxuria est pestis omni monstro damnosior, quæ bursam evacuat, corpus enervat, animam inebriat, statum mentis effeminat, animum commaculat, famam perdit, proximum offendit, Deum amittit, Alanus, CCX, 122. — Lucem odit, tenebras appetit, velamen quærit, janitorem in porta ponit, *ibid.* — Unguentum est castitas. Illud autem corrumpit luxuria, *ibid.*—Ad vitandam luxuriam cavenda

gula quæ est ad luxuriam fomentum, prologus ad incestum, pons ad impudicitiam, præfatio ad incontinentiam, *ibid.*, 725.

Luxuriam semper præcedunt ardor et petulantia, semper comitantur fetor et immunditia, sequuntur semper dolor et pœnitentia, Innocentius III, CLXVII, 725.— Omnem ætatem corrumpit, omnem sexum confundit, omnem ordinem solvit, omnem gradum pervertit, *ibid.* — Hæc Pentapolim cum adjacente regione subvertit, Sodomitas et Sichen cum populo interemit, raptores Dinæ percussit, Ammon in convivio interfecit, Uriam occidit, presbyteros lapidavit, Ruben maledixit, Samsonem seduxit, Salomonem pervertit, *ibid.*, 726.

IV. — *De invidia ejusque comitatu.*

Invidia est tristitia de bono proximi, perinde ac si malum nostrum esset, eo quod illo bono propriam nostram gloriam aut excellentiam minui existimamus.

Ad hujus definitionis intelligentiam adverte non omnem tristitiam de bono proximi invidiam esse; siquidem ex charitate quandoque dolere possumus, si quis iis bonis affluat quibus omnino indignus est; unde oritur non invidia, sed indignatio. — Ex timore dolere possumus de bono alterius, nimirum quia veremur ne bona illis abutatur ad nostram perniciem neque dolor ille invidia dicitur.

In eo ergo proprie posita est ratio invidiæ, quod de bonis proximi, sicut de malis nostris eo maxime doceamus, quod bona illa putemus vergere in detrimentum nostræ gloriæ, nostræ excellentiæ, verbi grat., vir artis alicujus peritus dolet de fama alterius ejusdem artis periti, eo quod putet hanc proximi sui famam vergere sibi in detrimentum. Hoc invidiam dicimus. Vir gratia pollens apud principem dolet alium gratia pollere; hinc enim putat oriturum esse detrimentum suæ auctoritatis. Hæc invidia est. Idem esto judicium de eloquentia, virtute, scientia, quod sic velimus nobis proprias esse, ut cum alio nemine communicentur, ne forte ista, si in pluribus reperiantur, minuant nostri nominis celebritatem. Item invidia est, si cum simus miseri, doleamus alios esse felices, velimusque eos in eamdem nobiscum miseriam trahere.

Et causæ invidiæ sunt: Superbia semper, et quandoque concupiscentia carnis vel concupiscentia oculorum .. Superbia quidem. Ideo enim de bonis proximi quasi de malis propriis dolemus, quia nosmetipsos proximo anteponimus, et propriam excellentiam nimis diligimus; quod superbia est. Concupiscentia autem sive carnis, sive oculorum, quia pro nimia rerum temporalium cupiditate dolet invidus, proximum habere divitias quas vellet solus habere.

Quinque recensentur invidiæ filiæ a S. Gregorio Magno, nimirum, odium proximi, quo fit ut malum ipsi velimus, susurratio, detractio, exsultatio in adversis et afflictio in prosperis.

Possumus autem alienum servare animum ab omni invidia, si cogitemus attente nullum esse vitium quod nos similiores reddat diabolo. Is enim præ sola invidia nocet nobis; dolet nimirum quod simus ipso beatiores conaturque ideo omni ratione trahere nos secum in ruinam.

Et grave est invidia peccatum, et ex genere suo mortale, ex apostolo, Gal. V, 19 *seqq.*, et ex Patribus qui infra citantur; attamen potest invidia esse culpa venialis, si agatur de re levi, et si motus invidiæ non sit vehemens, nec perfecte deliberatus. Et remedia invidiæ sunt: animum habere liberum a concupiscentia carnis, a concupiscentia oculorum et a superbia vitæ; qui enim nec superbus est, nec magni facit res caducas, honores, dignitatem, celebritatem nominis, voluptates, divitias, et cætera in genus istorum omnium possessionem invidet nemini.

De his sermo habetur in sequentibus:

Invidia cito prosperitatem sequitur, S. Ambrosius, XIV, 444. — Quomodo placanda, *ibid.*, 461. — Quantum Dominus aspernator invidorum sit, id., XV, 1625. — De invidia odium, susurratio, detractio, exsultatio in adversis proximi, afflictio autem in prosperis propagatur, id., XVII, 756. — Huic opponitur charitas, quæ non invidet, sed congaudet; non odit, sed diligit; non susurrat, sed objurgat; non detrahit, sed arguit; non de adversis proximi gaudet, sed mœret; non de prosperis afflictionem contrahit, sed consolationem recipit, *ibid.*, 757. — Invidia mors introivit in orbem terrarum, S. Hieronymus, XXII, 585. — Invidia mordax sui, *ibid.*, 482. — Semper sequitur virtutes, *ibid.* — Invidus aliena felicitate torquetur, et patet insidiis gloriosus, id., XVIII, 1045. — Quanto quis fratri invidet, tanto ipse amplius contabescit et deperit, *ibid.* — Invidiæ natura, id., XXVI, 416. — In duplicem scinditur passionem, *ibid.* — Elegiacum metrum de invidia, *ibid.*, 417. — Invidia similis ærugini et viperis, S. Augustinus, XXXIX, 1769. — Vitium est diabolicum, *ibid.*, 725. — Peccatum ad mortem, *ibid.*, 1970. — Ortum a superbia habet, id., XLV, 1884. — Quid sit, id., XL, 1089. — Invidiæ miseria, id., XXXIX, 1769. — Remedium, XL, 1095. — Invidus resecandus veluti corporis tabes, id., XXXIX, 1950. — Aut velut membrum nocivum, *ibid.* — Sermo de invidia, id., XL, 1264. — Invidia et æmulatio, quo differant, id., XXXV, 2142 — Invidia, odium felicitatis alienæ, id., XXXIV, 456; XXXVII, 1399; XXXIX, 1561. — Superbiæ filia, id., XXXVIII, 783; XL, 315, 450. — Invidiæ mater superbia, XXXIII, 561; XXXVII, 1290. — Et comes, id., XXXVI, 709. — Invidia quantum malum, XLIII, 160. — Invidentia Deo est odibilis, XLI, 444 — Invidia nihil miserius, *ibid.*, 268 — Nil adversius charitati, id., XL, 315. — Peccatum diaboli, id., XXXV, 2017. — Invidia causa est omnium seductionum et supplantationum, id., XXXVII, 1807. — Invidus est qui optat melior esse quam alius, id., 2040. — Odium est ira inveterata, id., XXIII, 155; XXXVI, 180, 632; XXXVIII, 524, 597.

Invidentia, odium felicitatis alienæ, S. Prosper Aquit. LI, 470. — Ex superbia nascitur, *ibid.*, 471. — Invidia nunquam nisi maligna, et malis non saltatur alienis, *ibid.*, 278. — Invidia Hebræorum in christianos, S. Petrus Chrysolog., LII, 191 *et seqq.* — Non admittit pietatem nec charitatem. Pellit gaudium. Non patitur socium, *ibid.*, 197. — Dolet de bono alterius, non de proprio suo damno, *ibid.* — Ut jungat, consueta disjungere, *ibid.*, 287. — Bonum alterius invido est pœna, *ibid.*, 574. — Est morbus. Fax invidiæ est oculus nequam, *ibid.* — Invidia exitialis pestilentiæ morbus, S. Salvian., LIII, 175. — Quo animi tormento invidos affligat invidia, Julianus Pom., LIX, 480. — Quibus signis invidorum declaretur invidia, *ibid.*, 486. — Invidia multorum peccatorum semen, S. Paulinus, LXI, 725. — Invidia quid, Eugyppius, LXII, 640. — Invidentiæ vitium, *ibid.*, 601. — Quidquid ex invidia dicitur, veritas non putatur, Cassiodorus, LXIX, 512. — Mensuram non quærit, *ibid.*, 549. — Premit potiores, *ibid.*, 634. — Invidorum pœna, S. Gregorius, LXXV, 228. — Invidiæ mala, *ibid.*, 232. — Invidus eo cui invidet se minorem testatur, *ibid.* — In invidia serpens antiquus totum virus suum concutit, et vomit, *ibid.*, 233. — Invidi descriptio, *ibid.*, 234. — Invidia ad gravissima scelera viam parat, id., LXXVII, 63. — Virtutes omnes enecat, invidorum cæcitas quanta sit, *ibid.* — Invidia, Talo, LXXX, 955 *et seqq.*

Invidia duplici afficitur in flamma, S. Isidor., LXXXIII, 96. — Invidus membrum est diaboli, *ibid.*, 700. — Invidia cuncta virtutem germina concremat, cuncta bona ardore pestifero devorat, *ibid.*, 853. — Est animi tinea, sensum comedit, pectus urit, cor hominis, quasi quædam pestis, depascit, *ibid.*, 854. — Adversus invidiam charitas præparetur; de bono alterius non dolendum, *ibid.* — Zelare et invidere grande et magnum peccatum, Smaragdus, CII, 961. — Cain per zeli livorem Abel fratrem suum justum occidit; Esau factus est inimicus fratri suo Jacob; a fratribus suis venditus est Joseph, *ibid.* — Per iniquum livoris zelum Dei timor exponitur, magisterium Christi negligitur, *ibid.* — Hinc omne pacis vinculum rumpitur, fraterna charitas violatur, adulteratur veritas, unitas scinditur, *ibid.*, 962. — Invidia tormentum, S. Benedictus, CIII, 732. — Invidorum ingenium, *ibid.*, 977. — De vitio invidiæ ejusque remedio, Halitgarius, CV, 662. — Sicut per concordiam parvæ res crescunt, ita per odium et invidiam magnæ decrescunt, Jonas, CVI, 241. — Hæc vitia diligenter cavenda esse divina oracula docent, *ibid.*, 242. — Invidia quibus modis committatur, Rabanus, CXII, 1245. — Variæ ejus species. Ejus natura et origo, *ibid.*, 1360. — Qui invidos torqueat. Ejus notæ, detestateo, remedium, *ibid.* — De cavendo invidiæ vitio, Hincmarus, CXXV, 876, 877. — De invidia, Regino, CXXXII, 465. — Invidiæ natura, Lanfrancus, CL, 295. — Non invidendum bono alterius, sed exemplum sumendum, *ibid.*, 398. — De invidia, Wernerus, CLVII, 1036, 1037. — Invidæ effectus, S. Anselmus, CLVIII, 682. — Odium a regno Dei hominem separat, a cœlo subtrahit, a paradiso ejicit. Litem sperne; fuge rixas, cave contentiones, *ibid.* — Invidia fervidum in dolore reddit animum ob alterius bonum et honorem, ea videre nolentem, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1000. — Ejus comites sunt odium, afflictio, exsultatio, malitia, detractio, amaritudo, susurratio, *ibid.* — Invidia, oculus venenatus, S. Bernardus, CLXXXIII, 236. — Basilisco similis, *ibid.* — Ejus effectus, id., CLXXXIV, 533. — Invidus dicitur qui alterius felicitate torquetur, Petrus Lombardus, CXCI, 1335. — Perfunditur, et inflatur veneno isto mortifero pectus

invidum, ignescunt oculi, labia tremunt, torquentur viscera. Adamus Scotus, CXCVIII, 504. — Invidentiæ fraternæ typus Cain, *ibid.*, 873. — Invidiæ mater est superbia, Petrus Cantor, CCV, 51. — Etiam Spiritum sanctum persequitur, *ibid.*, 53. — Quam sit detestabilis, *ibid.* — In duobus consistit, in gaudio et dolore, *ibid.*, 52. — Odium fraternum effectus invidiæ, *ibid.*, 51.—Quam grave peccatum, *ibid.* — Adversus invidiam præparatur charitas, S. Martinus, CCVIII, 723. — Invidia est tormentum sine refrigerio, morbus sine remedio, labor sine respiratione, pœna sine interpolatione, Alanus, CCX, 129. — Hæc est tinea quæ purpuramenta virtutum demolitur, ærugo quæ thesaurum sapientiæ deprædatur, *ibid.* — Hæc filios Israel in deserto percussit, contra Joseph fratres armavit, Danielem in lacum leonum detrusit; Caput nostrum patibulo crucis affixit, *ibid.* — Ejus descriptio, *ibid.*, 468. — Quos impugnare soleat. Remedia, *ibid.*, et 469.

V. — *De gula.*

Gula est appetitus inordinatus cibi vel potus : « Inordinatus, » quia cibum et potum possumus licite appetere.

Tunc licite appetimus, cum ad necessitatem solum et ad sanitatis consecrationem appetimus. Illicite et inordinate appetimus, cum ultra necessitatem, et ad solam delectationem extenditur appetitus.

Peccatur autem per gulam, 1° quando nimis manducatur vel bibitur. Hoc est quando ultra necessitatem, vel cum sanitatis detrimento ; 2° quando avidius ; 3° quando lautius; 4° quando studiosius, hoc est quando quæruntur cibi nimis accurate præparati ; 5° Quando frangitur, vel abstinentia, vel jejunium, diebus quibus ex præcepto Ecclesiæ vel est jejunandum vel abstinendum a carnibus, seu ab aliis cibis.

Illi in hoc vitio peccant qui cibis et potibus sese ingurgitant usque ad vomitum, vel usque ad ebrietatem. Et ebrietas est peccatum quo quis ex nimio potu rationis usu destituitur ; est gravissimum peccatum et periculosissimum. Est etiam grave detrimentum et sanitatis et rei familiaris. Ebrii diu vivere nequeunt ; fiunt opprobrium hominum et abjectio plebis... Gulæ filiæ sunt, inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium et hebetudo mentis... Gulæ remedia sunt, temperantia, jejunium, carnis afflictio, meditatio mortis.

Quæ clarissime apparebunt ex subsequentibus notationibus.

Gula a primordio homicida in Adam, Tertullianus, II, 958. — Gulæ comites, libido et luxuria, *ibid.*, 953. — Vitetur malum ebrietatis. Caius, V, 179. — Quid infelicius ebrietatis dominatu? ventri ultra capacitatem infundere, officium suum corpori invidere, sensui rationem adimere, non loqui, non meminisse, et mortem quamdam naturæ incolumi imperare, S. Hilarius, IX, 687. — Gula de paradiso regnantem expulit, S. Ambrosius, XIV, 700. — Quas perturbationes in familiam inferre soleat, *ibid.*, 705. — In utero ambulant, qui gulæ et ventri serviunt, *ibid.*, 512. — Ebrietas in vulgaribus hominibus quam ridicula sit et odiosa eleganti descriptione exponitur, *ibid.*, 712, 718. — Et maxime in militaribus hominibus, *ibid.*, 713. — Necnon in feminis, *ibid.*, 719. — Ebrietatis effectus. Ebrietatis et vini quanta mala, *ibid.*, 701, 705, 718, 721. — Gula mox ineptam lætitiam, scurrilitatem, immunditiam, multiloquium, sensusque hebetudinem circa intelligentiam parturit, id., XVII, 759. — Adam per escam paradisum perdidit ; Esau per lentem honorem primatus amisit ; Judas per bucellam apostolatus sublime deposuit, *ibid.*, 661.

Ebrietas et crapula exhauriunt thesaurum animarum, S. Hieronymus, XXII, 818. — Vino hominis sensus evertitur, pedes corruunt, mens vacillat, libido succenditur, id., XXVI, 417. — Ebrietas nascitur ex variis causis, 416 *et seqq.* — Ei semper jungitur luxuria, *ibid.* — Ejus effectus, 566, 667. — Ebrius nunquam castus, *ibid.*

Gula quid, S. Augustinus, XI, 1090. — Gulosi describuntur, id., XXXIV, 97. — Ebrietas peccatum, id., XLVI, 159. — Ebrio nihil insanius, id., XXXVII, 1570. — Ebrietas cavenda, id., XXXVIII, 1098. — Ebrietatem carpit Augustinus, id., XXXIII, 46. — Ebrietas quasi inferni puteus, id., XXXIX, 2306, 2315. — Nihil aliud est quam manifestissimus dæmon, id., XL, 1060. —Ebrietatis effectus et mala, id, XXXIX, 2302 ; XL, 1106, 1111. — Exemplis et verbis Scripturæ declarantur, *ibid.*, 2305. — Ebrietatis mala in feminis, id., XL, 1110. — Ebriosi velut naufragæ naves, id., XXXIX, 2307. — Quasi paludes ex quibus nihil nascitur quod utile sit, nihil quod non horrorem pariat, *id id.*, 2304. — Ebriosi se et sua perdunt, *ibid.* — Dum putant bibere vinum, biburtur a vino, id., XL, 1060. — Ebrietas ita est usitata, ut nec peccatum putetur, id., XXXIX, 2305. — Huic obnoxii sunt clerici aliqui, *ibid.*, 2306. — Si frequens fuerit, in infernum præcipitat, *ibid.*, 2309. — Grave peccatum est et Deo odibile, *ibid.*, 2308. — Gastrimargia, id est gulæ concupiscentia, Cassianus, XLIX, 203. — Hoc vitium describitur, *ibid.*, 210. — Ei fortiter resistendum, *ibid.*, 612. — Gastrimargiæ tria genera, *ibid.*, 240. — Quomodo vincatur, *ibid.*, 229. — Nisi gulæ vitio fuerimus liberati, nequaquam poterimus ad pugnas interioris hominis pervenire, *ibid.*, 228. — Ebrietas vires enervat, Petrus Chrysologus, LII, 223.— Ebriis comminatur diabolus, *ibid.*, 228. — Est ebrietas sacrilegium in sacerdote, *ibid*, 213. — Ebrietatis natura et effectus, *ibid.* — Filios noctis facit, *ibid.*, 491. — Adam e paradiso gula extraxit *ibid.*, 224. — Gulæ pretio mulier emit mortem, *ibid.*, 377. — Effectus gulæ recensentur, S. Valerianus, LII, 750. — Ebrietas carpitur, *ibid.* — Humanum corpus gravans impedit iter ad cœlum, *ibid.*, 698. — Gulæ flamma et repressio, Eugyppius, LXII, 834, 835. — Gulæ delectamenta fomes libidinis, S. Fulgentius, LXV, 333. — Deum sibi ventrem faciunt qui gulæ serviunt, *ibid.*, 384. — Gula quinque modis nos tentat, S. Benedictus, LXVI, 321. — Gula origo impugnationis diaboli, *Vita Patrum*, LXXIII, 76. — Fenerator pessimus, *ibid.*, 1179. — Gula incendit, *ibid.*, 867, 868. — Gulæ victoria contentum esse præsentibus, *ibid.*, 943. — Gulæ mala, S. Gregorius, LXXVI, 556. — Qui gulam edomare non curant incaute ad spiritalia bella consurgunt, *ibid.* — Gula cunctæ virtutes obruuntur, *ibid* —Gulæ filiæ quæ sunt, *ibid.*, 621. — Ejus tentationes, *ibid.*, 622. — De concupiscentia gulæ, Taio, LXXX, 946 *et seq.* — Omnes animæ virtutes edacitates vitio destruuntur, S. Isidorus, LXXXIII, 648. — Esca crapulam, potus ebrietatem general, *ibid.*, 649. — Ebrietas perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis, *ibid.* — Utile est cavere gulam ciborumque concupiscentiam, *ibid.*, 647. — Gulæ saturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumque evanescere facit, *ibid.*, 648. — Vitanda est crapula, S. Benedictus, CIII, 695. — Sicut piscis, cum avidis faucibus properat ut glutiat escam, et repente hamum inter fauces reperit hostem ; vel sicut aves cum per escam capiuntur in retibus ; ita ebriosus intra se vinum suscipit inimicum, *ibid.* — Sicut ebrietas mater est omnium vitiorum, ita sobrietas mater est omnium virtutum, *ibid.*

Vitium ventris ingluvies atque remedium, Halitgarius, CV, 667. — De vitio gulæ, Jonas, CVI, 244. — Ejus effectus, *ibid.* — Gulæ mala, Rabanus, CXII, 1246. — Parentes primos e paradiso dejecit, *ibid.* — Quomodo devitanda. Non solum in cibo vinoque, sed detractione vinoque committitur, *ibid.* — Remedium contra eam, *ibid.*, 1370. — Detestatio, *ibid.*, 1373. — Ebrietas in quo consistat, id., CXI, 770. — Ejus incommoda et effectus a contrariis probantur, id., CIX, 627. — Satietatem sæpe denotat, id., CVII, 641. — Concupiscentiæ fautrix, id., CXI, 756. — Sacerdotum quæ, *ibid*, 1034. — Omnia vitia eam comitantur, id., CIX, 888. — Levitatem gignit, *ibid.*, 889. — Caveat qui escarum delectationi incumbant ne luxuriæ ac mucrone transfigant, Hincmarus, CXXV, 875. — De gula, Regino, CXXXII, 464. — Gulæ crimina diversa, Ratherius, CXXXVI, 411. — Quod crapula multum sit christianis contraria, Burchardus, CXL, 889. — Ut malum ebrietatis omnino vitetur, *ibid.* — Quod vino inebriari non liceat, sed fugiendum sit, *ibid.*, 892. — Fugienda est ebrietas, *ibid.* — Immoderatam bibendi voluptatem qui vult perdit gratiam, Lanfrancus, CL, 524. — Ebrietas tota imbecillis primum abolet memoriam, dissipat sensum, negligit mentem, confundit intellectum, concitat libidinem, involvit linguam, implicat sermonem, corrumpit sanguinem, obtundit visum, perturbat venas, infirmat nervos, obturat aures, turbat viscera, subvertit sensum, humectat cerebrum, debilitat membra, frangit somnum, Anselmus Laudin., CLXII, 1591. — Mater flagitiorum est, culparum materia, radix criminum, origo vitiorum, subversio sensus, tempestas linguæ, procella corporis, naufragium castitatis, ignominiosus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honestatis infamia, animæ corruptela, *ibid.* — Gulæ vitium pestis maxima est nata ex peccato primi hominis, Rupertus, CLXVIII, 1374. — Ex intemperantia gulæ multa peccata et mala proceduni, Hildebertus, CLXI, 427. — Ventris ingluvies est immoderata qualiumcunque ciborum potuumve illantis concupiscentiæ satisfactio, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1001. — Ejus comites sunt ebrietas, crapula, mentis hebetatio, languor, delicatio, oblivio, *ibid.* — Ebrietas mortale crimen est, S. Bernardus, CLXXXIV, 1245. — Corpus debilitat, animam illaqueat ; generat perturbationem mentis, auget furorem cordis, nutrit flammam fornі-

cationis, *ibid.* — Sicut gula, ita et ebrietas ventrem distendit, carnem accendit, libidinem nutrit et fovet, Petrus Cantor, CCV, 530. — Venter mero æstuans de facili labitur in libidinem, *ibid.*, 532. — In majoris fratris convivio filios Job Satan obruit; Samson inter epulas Philisthæos prostravit, *ibid.* — Nabuchodonosor abutens epulis, et vasis Domini, audivit hanc vocem terribilem : *Mane, Techel, Phares*, quam secuta est destructio domus ejus, *ibid.* — Holopherne ebrietate nimia sopito Judith abscidit caput. Ebrietas hominem sui et Dei immemorem facit, infinita monstra parit, consilia detegit, *ibid.*

Gula est mentis sepulcrum, acervus stercorum, origo luxuriæ, Alanus, CCX, 119. — Animam inclinat in vitiorum pompam, in criminum cœnam, in lutum peccati, *ibid.* — Febris procedit ex gula, morbus caducus ex crapula, paralysis ex ebrietate, hydropysis ex vinolentia, *ibid.*, 120. — Per ebrietatem crescit insolenti superbia, crudelitas servo, malignitas invido. Ebrietas implicat verba, obliquat lumina, stomachi tormenta efficit; ipsam verecundiam mentis et oris custodiam expellit, sigillum castitatis frangit, *ibid.* — Gulosis non sufficiunt fructus arborum, non radices herbarum, non pisces maris, non bestiæ terræ, non aves cœli, sed quæruntur pigmenta, comparantur aromata, Innocentius III, CCXVII, 723. — Quid turpius ebrioso cui fetor in ore, tremor in corpore, qui promittit multa, prodit occulta, cui mens alienatur, facies transformatur, *ibid.* 724. — Gula paradisum clausit, primogenita Esau vendidit, suspendit pistorem, decollavit Baptistam, *ibid.* — Ebrietas verenda nudavit, incestum commisit, filium regis occidit, principem exercitus jugulavit, *ibid.*

VI. — *De ira.*

Ira est immoderatus animi motus, quo quis cum impetu repellit ea quæ sibi displicent. « Immoderatus motus. » Est enim et moderatus ratione motus animi, quo quis cum impetu ratione temperato repellit ea quæ sibi merito displicent; est ira laudabilis: « Irascimini et nolite peccare, » inquit Propheta regius. Sciendum est, ait S. Gregorius Magnus, quod alia est ira quam impatientia excitat; alia quam zelus justitiæ format. Illa ex vitio, hæc ex virtute generatur.

Ira est justa et rationabilis cum excitatur ob causam justam et rationi consentaneam, verb. gr., ad repellendum malum, vel faciendum bonum aliquod, nec immoderatius fervescit. Hac ira accensus Phinees placavit Dominum. Hanc et Christus ipse in se concitavit, dum ejecit e templo vendentes et ementes. Hæc autem ira dicitur zelus.

Ira est peccatum quando excitatur in homine ex pravis affectibus et cupiditatibus, quæ sunt, concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum et superbia vitæ. Ex hoc triplici fonte, ut scitur, manat omne pecca orum genus, atque ideo ira; si quidem sic homo affectus est ut paratus sit cum impetu repellere quidquid suis cupiditatibus adversatur. Ira etiam quando movetur ob justam causam, potest esse peccatum, puta si nimio impetu effervescat vel si absque necessitate, vel præ superbia moveatur; nam et in rebus justis potest iram superbia concitare, superbi enim nullam possunt ferre contradictionem; hinc citius iræ moventur. Tunc solum necesse est ira moveri quando sperare licet hac via malum esse depellendum, vel bonum faciendum. Nec putes fictitiam esse hujusmodi necessitatem; est enim nonnullorum hominum ea indoles, ut nunquam vel a malo avocandi sint, vel ad bonum efficaciter excitandi, nisi adversus eos incitatione vehementi et ira salutari moveatis. Hic salutaris impetus quandoque et ad expergiscendum peccatorem, et ad addendos justis animos, efficacior est. Sed hic multa opus est prudentia; nisi enim zelus prudentia temperetur, nocet multum nedum prosit.

Iræ filiæ sunt contentiones, rixæ, inimicitiæ, lites, contumeliæ, clamores, ultiones, cædes, timor mentis, indignatio et blasphemia.

Ira potest esse peccatum mortale vel veniale. Mortale est, si sit vehementior, si sit inveterata, si adjunctum habeat odium proximi, vel deliberatum ultionis appetitum, si grave scandalum afferat, uno verbo si exstinguat in corde charitatem: veniale vero est peccatum, si levis, si non diuturna, si non exstinguat in corde charitatem.

Remedia iræ sunt, ducem in omnibus sequi rationem et fidem, nihil agere ex cupiditate, nihil ex præcipiti impetu, omnia cum deliberatione gravi, exercitatum habere animum in oratione, in silentio et in patientia.

Quæ indicantur in sequentibus indicationibus.

Ira ex impatientia, Tertullianus, I, 1258. — Ira an sit mala, Lactantius, VI, 693. — Hominum appellatione nos spoliat, *ibid.*, 701. — Ad quem usum a Deo data, *ibid.*, 704. — Iræ gradus et effectus, S. Hilarius, IX, 371. — Irascendum non est iis a quibus aliqua perpetimur, sed sors eorum miseranda, *ibid.*, 712. — Iræ sine causa eadem in Evangelio pœna est ac in lege homicidio, *ibid.*, 639.

Ira quam gravis passio sit, S. Ambrosius, XIV, 975. — Præclarum est motum temperare consilio; nec minoris virtutis ducitur, cohibere iracundiam, quam omnino non irasci, id., XV, 1650. — Si irascimur, affectus noster motum recipiat secundum naturam, non peccatum præter naturam, *ibid.*, 1204. — Satius est in indignatione laudem clementiæ reperire, quam ira in ultionem excitare, *ibid.*, 1590. — Iracundia cavenda, et quomodo, *ibid*, 50. — Omni tempore, quantum fieri potest, Christianus vir iracundiam debet temperare, et maxime quando ad orationem accedit, *ibid.*, 457. — Ira motus est naturalis, qui solet ad profectum pertinere delinquentis, id., XVII, 390. — Necesse iratus animus mala cogitet, *ibid.*, 391. — In ira nemo agnoscit quid sit utile, *ibid.*, 599. — Qualis ira esse debeat in delinquentes, *ibid.*, 593. — Deum ultra modum efferbuerit, atrociter mentem exulcerat, sensum hebetat, linguam immutat, oculos obumbrat, totumque corpus perturbat, *ibid.*, 757. — Hinc protinus rixæ, contumeliæ, clamor, indignatio, tumor mentis, et blasphemiæ suscitantur, *ibid.* — Ira leonis personam nobis imponit, S. Hieronymus, XXII, 478. — Ira viri de perturbata mente procedit, id., XXIII, 540. — Justitia est, iram celeri pœnitudine mitigare, *ibid.* — Tutius est rabiem leonis, quam hominis sustinere, *ibid.*, 58. — Ira pro correptione et eruditione in minores posita, *ibid.*, 1062. — Ira semper juncta superbiæ est, et sapiens, si iracundus sit, insipiens arguitur. *ibid.* — Iræ natura, id, XXV, 953; XXVI, 516. — Ira quid, S. Augustinus, XL, 140. — Est turbulentus appetitus auferendi ea quæ facilitatem actionis impediunt, id., XXXIII, 73. — Motus est animi provocans ad pœnam inferendam, id., XXXVI, 92. — Est libido vindictæ, id., XXXVIII, 396; XLI, 424. — Ira pro vindicta ponitur, id., XLII, 410. — Iræ vani prætextus, id., XL, 1096. — Gradus, *ibid.* — Effectus, *ibid.* — Ira quantum noceat, id., XXXIX, 1151. — Est lumen verum justitia atque sapientia, quod desinit mens videre, perturbatione iracundiæ tanquam nubilo superata, id., XXXVIII, 476. — Ira scorpio est, id., XXXIX, 1430. — Nutritur et crescit malis suspicionibus, id., XXXVIII, 597. — Ira inveterascens fit odium, id., XXXIII, 153; XXXVI, 189; XXXVIII, 324, 397. — Ira surculus, nisi cito evellatur, erexit in trabem, id., XXXVI, 652, 597. — Iram servans, inimicum forinsecus devitat, et multo pejorem in præcordiis retinet, id., XXXVIII, 1045. — Sicut acetum corrumpit vas, si diutius ibi fuerit; sic ira corrumpit cor, si in alium diem duraverit, id, XXXIII, 958. — Irati hominis et alterius patienter ferentis descriptio, id., XXXVII, 1241. — Ira etiam brevis cavenda, Cassianus, XLIX, 341, 342. — Quanta mala generet, *ibid.*, 342 *et seq.* — Quomodo curanda, *ibid.*, 359. — Tria genera, *ibid.*, 626. — Iracundiæ virus et natura, *ibid.*, 323. — Iracundiæ peccatum quomodo expiandum, *ibid.*, 342, 1030. — Iracundiam retinere in pectore et occultare pestilentissimum, *ibid.*, 340.

Ira cito cohibenda, ne vergat in odium, S. Prosper, LI, 477. — Ira peccatoris quando sera et infructuosa, *ibid.*, 323. — Ira exstinguenda in ipsis scintillis, S. Petrus Chrysologus, LII, 307. — Ira perire noverit cum protervis, Cassiodorus, LXIX, 733. — Ira quid sit, id., LXX, 61, 259. — Dentibus fremere furentium belluarum est, quas imitatur iracundus, *ibid.*, 261. — Iræ habitus audax et minax vultus, tristis frons et torvus intuitus; æstuat ab imis præcordiis sanguis; flagrant et micant oculi; tremunt labia, comprimuntur, etc., Martinus Dumiens., LXXII, 45.—Quemcunque obtinuerit, nullus eum meminisse officii sinit. Da eam patri, inimicus est; da filio, parricida; da matri, noverca est; da regi, tyrannus est, *ibid.*, et 44. — De tribus iræ remediis et de causis quibus nascitur, *ibid.* — Quomodo lenienda ira, *ibid.*, 46, 47. — Injuriam vindicare est vitium vitio opponere, *ibid.*, 49.

Vitæ Patrum. — Ira superanda, id., LXXIII, 436. — Ira orationis impedimentum, *ibid.*, 522. — Mentem turbat *ibid.*, 865. — Animam ab oratione excludit, *ibid.*, 1055. — Quatuor causæ, *ibid.*, 775. — Gradus, *ibid.*, 1031. — Iracundus non placet Deo, licet mortuos suscitet, *ibid.*, 914. — Iræ motus in anima varii, S. Gregorius, LXXV, 725. — Virum stultum occidit iracundia, *ibid.* — Imago irati optimis coloribus exprimitur, *ibid.*, 724, 725. — Gradus quatuor quibus ad iram sumus affecti, *ibid.*, 715. — Duplex modus iram compescendi, *ibid.* — Ira quid in homine irato agat, *ibid.*, 723. — Iræ quanta culpa et quot mala, *ibid.* — Cavendum ne ira mentis ex zelo com-

motæ dominetur, *ibid.*, 721. — Iræ duplex species, id., LXXVII, 75. — De iracundia, Taio, LXXX, 952 *et seq.* — Iracundia restringenda; temperandus furor, cohibendus animi motus, refrenandus iracundiæ impetus, LXXXIII, 852. — Grande vitium est iracundia, Smaragdus, CII, 963. — Per iram sapientia perditur, justitia relinquitur, societas amoris disso.vitur, pacis concordia rumpitur, lex veritatis amittitur, *ibid.* — Iracundiæ stimulis agitatum corpus tremit, lingua balbutit, vu tus ignescit, cor palpitans tremulat, et oculi turbati caligant, *ibid.*, 964. — Ira est mentis furor, Halitgarius, CV, 663. — Patientia furorem omneque iræ vitium superat, *ibid.*, 664. — Quisquis motum animi non regit ratione, maturitatem consilii, modum rectæ discretionis, et honestatem piæ actionis facile amittit, Jonas, CVI, 245. — Ejus effectus, *ibid.* — Iræ detestatio, Rabanus, CXI, 1558; CXII, 1241. — Serpentibus confertur. Ejus natura et origo, *ibid.*, 1561. — Tortura notæ. Remedium, *ibid.* — Duo ejus genera, *ibid.*, 767. — Iracundia est janua omnium vitiorum, *ibid.*, 775. — Ejus cum homicidio detestatio, id., CX, 113.

De ira, Regino, CXXXII, 463. — In ira diu non perseverandum, Lanfrancus, CL, 297. — Iræ qui initium non subruit, luxuriæ pondus aliquando ferre non sufficit, CLVI, 591. — Si prævenerit iracundia, restringenda est; si præoccupaverit mitiganda, S. Anselmus, CLVIII, 681. — Temperandus furor, cohibendus animi motus, refrenandus iræ impetus, *ibid.* — Ira est voluntas occidendi, Rupertus, CLXVIII, 1407. — Ira non dicitur qualiscunque, sed quæ prorumpit in odium et mortem, *ibid.* — Iræ flammis cor accensum palpitat, corpus fremit, lingua se protendit, facies ignescit, oculi exasperantur, Hildebertus, CLXXI, 1035. — Ira est strictus concitati animi furor ulciscendi libidine fervens, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1000. — Ejus comites sunt clamor, blasphemia, contumelia, luctus, temeritas, furor, indignatio, *ibid.* — Ira facit ut propriæ salutis non advertatur periculum, S. Bernardus, CLXXXII, 507. — Excæcat hominem, *ib.d.*, 754. — Vitanda est ira, Petrus Lombardus, CXCI, 568. — Iræ motus præcavere prudentiæ est, comprimere patientiæ, Adamus Scotus, CXCVIII, 269. — Adversus iram tolerantia dimicat, S. Martinus Legion., CCVIII, 723. — Tres sunt species iræ, Alanus, CCX, 130. — Ira et rancores ex animo evellendi. — Remedia, *ibid.* — Ira multorum malorum origo, *ibid.*, 159.

VII. — *De acedia seu tristitia.*

Acedia, seu desidia est fastidium boni nobis a Deo præcepti, quo fit ut demissus animus non sese erigat ad illud implendum.

Tenentur peccato acediæ : 1, Qui suo non funguntur officio, secundum statum ad quem a Deo vocati sunt; qui nolunt doceri ea quæ necessaria sunt ad salutem; qui cum obstinatione detrectant ea munera ad quæ vocantur a Deo; 2, qui oscitanter in otio vivunt; 3, qui tempus in inanibus colloquiis, ambulationibus, visitationibus, vel in ludis et voluptatibus, aliisque id genus nugis et ineptiis conterunt; 4, qui negligunt ea quæ Dei sunt et quæ ad salutem consequendam omnino sunt necessaria, verb. gr., qui segnes sunt ad orationem, aliaque ad quæ tenentur ex officio; 5, qui pœnitentiam suam procrastinant, qui non laborant jugiter ad vitia sua exstirpanda; qui non conantur novos in dies profectus facere, et crescere, ut ait Apostolus, in gratia et cognitione Domini nostri Jesu Christi.

Acediæ fontes sunt concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, et superbia vitæ; ideo enim homines acediæ se dedunt qui nolunt sibi, suisque cupiditatibus vim facere. Acediæque filiæ sunt : 1, malitia, qua fit, ut impugnentur bona spiritualia, quorum in detestationem inducit acedia; 2, rancor seu indignatio adversus eos qui ad Deum impeliunt; 3, pusillanimitas, seu abjectio mentis, qua fit ut præcepta negligantur quasi nimis ardua; 4, desperatio, qua quis omnem salutis suæ curam abjicit præ nimia diffidentia, salutis assecutionem judicans impossibilem; 5, torpor seu remissio quædam animi circa præceptorum observationem ita, ut vel omittantur penitus, vel negligenter impleantur; 6, evagatio mentis, qua fit ut anima præ tædio rerum spiritualium sese transferat ad exteriordut iis delectetur. His addi potest cujuscunque laboris fuga, somnus nimius, crapula, odium veritatis, cordis obduratio, aliaque id genus.

Acedia peccatum est letale, si gravis sit et charitatem exstinguat. « Servum inutilem projicite in tenebras exteriores, » inquit Christus. Ut fugatur acedia, diligenter investigandum et sedula meditatione persequendum quid Deus exigat ab omnibus omnino Christianis, quid ab aliis aliter habita ratione status et conditionis, affectus et indolis; et ubi isthæc omnia comperta sint, omni opere ac studio enitendum ut hæc sedulo et fideliter impleantur. Quod ut perfectius intelligas adverte, præter ea quæ Deus ab omnibus omnino Christianis exigit, præter ea quæ uniuscujusque status et conditionis propria sunt, esse et sua singulis officia, v. g., aliud Deus exigit ab homine peccatore, aliud ab homine ejusdem conditionis, qui non indiget gravi pœnitentia; aliud ab homine fervido, aliud a frigidiore; aliud ab ægro, aliud a vegeto : aliud in adversis, aliud in prosperis. Atque ita variantur officia pro varietate indolis, status et affectionis singulorum. Ut quisque affectus est, ut quisque se habet erga cæteros, ut fert conditio, ut fert occasio, ita Deo servire quisque debet. Ergo diligenter investigandum quid Deus velit, quid ab omnibus, quid a singulis exigat, nec minori diligentia id omne faciendum. Peccat per acediam quisquis isthæc vel nosse vel perficere parum curat.

Remedia acediæ sunt, oratio, labor continuus et indefessus, pœnitentia, carnis maceratio, lectio piorum librorum; et conducunt maxime ad fugiendam acediam, jugis meditatio mortis et æternitatis, aliarumque rerum quæ ad salutis negotium procurandum solent homines efficacius movere atque hæc quidem meditatio, ad cætera omnia peccata fugienda maxime conducit...

De his omnibus ampliorem notionem habebit qui sequentium notationum studio incumbere voluerit.

Acedia describitur, Cassianus, XLIX, 560. — Tristitiæ affinis solitarios maxime circa meridiem infestat, *ibid.* — Excæcat mentem ab omni contemplatione virtutum, *ibid.*, 569. — Quam pestilentes sint ejus effectus, *ibid.*, 570. — Quomodo superanda est acedia, *ibid.*, 596. — Unde oriatur, *ibid.*, 620. — Vitanda est pigritia, S. Benedictus, LXVI, 522. — Acedia initium recedendi a Deo, Vita Patrum, LXXIII, 924. — Quomodo superanda, *ibid.*, 900. — Acediam fugat vel sola cellæ custodia propter Deum, *ibid.* — Item inturorum cogitatio, *ibid.*, 780. — Acediæ vitium depellitur, si semper bona cœlestia cogitentur, S. Gregorius, LXXIII, 564. — Instabilitas acediæ mansuetudine stabili et unius loci habitatione corrigenda est, S. Columbanus, LXXX, 260. — De torpore animi et pigritia, Taio, id., 947, 948. — Acedia est pestis qua otiosus homo torpescens in desideriis carnalibus, nec in opere gaudet spirituali, nec in salute animæ suæ lætatur, Alcuinus, CI, 655. — Multis mentem inficit miseriis. De qua nascitur somnolentia, pigritia operis boni, tepiditas laborandi, tædium cordis, *ibid.* — Vincitur per studium lectionis, per assiduitatem boni operis, etc., *ibid.*

De acedia et ejus remedio, S. Benedictus, CIII, 960. — Tristitia pestifera est ea quæ mortem operatur animæ, nihilque in bono operis desiderio valet percere, id., CV, 664. — Superatur hoc nefas spirituli lætitia, et spe futurorum, et consolatione Scripturarum, vel fraterno in spiritali jucunditate colloquio, *ibid.*, 665. — De vitio acediæ ejusque effectibus, Jonas, CVI, 245. — Per acediam tepor mentis et segnities noxia oritur, quæ hominem inutilem ad omne opus bonum ac proclivem ad interitum reddit, Rabanus, CXII, 1251. — Ejus effectus, origo ac natura, *ibid.*, 1252. — Qui suos amatores vexet, *ibid.* — Ejus notæ, detestatio, remedia, *ibid.*, 1253. — Acedia est ex nimia confusione animi nata tristitia sive tædium, vel amaritudo animi nimia, qua jucunditas exstinguitur, et quodam desperationis principio mens in seipsa subvertitur, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1001. — Ejus comites, *ibid.* — Tristitia unum est ex septem principalibus vitiis, S. Bernardus, CLXXXIV, 1220. — Oratio hominis qui semper est tristis, non habet virtutem, nec potest ascendere ad Deum, *ibid.* — Sicut tinea comedit vestimentum, et sicut vermis rodit lignum, ita tristitia nocet cordi, *ibid.* — Pigritia est magnum peccatum, Petrus Cantor, CLXV, 247. — Omnis piger redarguitur, *ibid.*, 248 *et seqq.* — De otio fugiendo, S. Martinus Legion., CCIX, 114 *et seqq.* — Otiosi stant, qui omni tempore vitæ suæ cessantes a bono opere, in foro vanæ gloriæ torpentes perseverant, *ibid.*, 117. — Oportet nos transire de terra ad terram, de exsilio ad patriam, de gente ad gentem, de regno ad populum alterum, de terra morientium ad terram viventium, *ibid.* — Sumendum exercitationis exemplum ab Issachar, *ibid.* — Hæc est acedia quæ Christiani manum ab aratro retrahit, quæ cum uxore Lot in Sodomam respicit; quæ facit votum in monacho tepescere; quæ delicatioribus vult uti cibariis, mollioribus accumbere stratis, quæ timet aggredi magna, fastidit incepta, Alanus de Insulis, CCX, 126. — Hæc est quæ clericum arcet a studio, vitia nutrit, virtutes secludit, parit luxuriam, detractiones seminat, jurgia procreat, *ibid.* O homo ! quid est quod cæteræ creaturæ deputatis sibi officiis indulgent, sol annuum cursum perficit, luna menstruis vicissitudinibus discurrit, bruta animalia ad suæ naturæ exercitia non

torpeat, tu solus, desidia soporatus, a tuo officio devias, imaginem Dei in te deformas, vivens morieris et moriens vivis ? Saltem te ad erubescentiam moveat formicæ industria, *ibid.*, 127. — Quam perniciosa sit segnities, *ibid.*, 128 — Cum David desedit in palatio, laboravit adulterio. Hæc est ignavia quæ hominem offert diabolo inermem, nudum exponit suggestioni, debilem tentationi. *ibid.* — Diabolum vocat ad pugnam, carnem ad lasciviam, os ad gulam, mentem ad negligentiam, *ibid.*

Triplex est somnus, negligentiæ, ignorantiæ, concupiscentiæ, Innocentius III, CCXVII, 322. Ab hoc triplici somno surgendum est, *ibid.* — Nihil est magis amicum iniquitati, quam negligentia. Ex ignorantia error, hæresis, perfidia, excusatio in peccatis, *ibid.* — Quid cogitamus, aut quid agimus tota die, *ibid.*, 323. — Aranearum teximus telas, consumimus dies nostros, perdimus tempus nostrum in vanis studiis et operibus pravis et voluptatibus carnis, *ibid. et seqq.*

CLXVIII.

INDEX VITIORUM,

LIBIDINUM, CUPIDITATUM ATQUE PASSIONUM HOMINIS, DUPLICI ORDINE ALPHABETICO CONCINNATUS,

SECUNDUM SCILICET VOCABULA VITIORUM, ETC., ET SECUNDUM NOMINA PATRUM.

MONITUM.

Index iste, qui facilius quam quilibet alter, in immensum protrahi potuisset, ex consulto abbreviatus minoratusque fuit. Permulta omittuntur, vel quæ jam tractata fuere in Indicibus præcedentibus, v. g. De Decalogo, de Dilectione inimicorum, de Virtutibus (contraria contrariis medentibus), de Vitiis, etc. Sic verb. gr., etiam hic remittimus ad Indicem præcedentem, quæ spectant ad septem vitia capitalia, superbiam, avaritiam, luxuriam, invidiam, gulam, iram et acediam, et ita sæpe de aliis vitiis et defectibus humanis, licet multa transeamus quæ ad istum Indicem specialiter pertinere videantur..... Lector, omissa animadvertens, ex mente sua deducetur ad Indices, quæ illa exponunt et facilem veniam nobis concedet.

ADULATIO. — Adulatio est laus vel falsa, vel nimia. Adulatur quisquis vel falsis laudibus blanditur proximo, vel excedit modum in veris laudibus.

Adulatio est genus mendacii proximo maxime noxii; adeoque peccatum est.

Adulatio, ait S. Hieronymus, lib. Adv. Pelag., semper insidiosa, callida, blanda est. Pulchreque adulator apud philosophos definitur, blandus inimicus. Veritas amara est, rugosæ frontis ac tristis, offenditque correptos. Unde et Apostolus loquitur : « Inimicus vobis factus sum, veritatem dicens vobis. » Et comicus, obsequium amicos, veritas odium parit. »

Adulantium linguæ, ait S. Augustinus, in Psal. x, n. 21, al igant animas in peccatis. Delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudatur auditor.

Qui justificat impium et qui condemnat justum, ait S. Gregorius Magnus, lib. XVIII Moral., n. 4, uterque est abominabilis apud Deum. Sunt namque nonnulli, qui dum male facta hominum laudibus efferunt, augent quæ increpare debuerunt. Hinc enim per prophetam dicitur : « Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, et faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis. » Ad hoc quippe pulvillus ponitur ut melius quiescatur. Quisquis ergo male agentibus adulatur, pulvillum sub capite vel cubito jacentis ponit, ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat. Hinc rursus scriptum est : « Ipse ædificat parietem, illi autem liniebant eum. Parietis quippe nomine peccati duritia designatur. Ædificare ergo parietem, est contra se quempiam obstacula peccati construere. — Sed parietem liniunt qui peccata perpetrantibus adulantur, ut quod illi perverse agentes ædificant, ipsi adulantes quasi nitidum reddant. Sed sanctus vir, sicut mala de bonis non æstimat, ita judicare bona de malis recusat.

Adam. Præmonst., CXCVIII, 491, 495; Alanus, CCX, 469, 470; S. Ambros., XVI, 90; S. Anselm., CLVIII, 636, 637; S. Augustin., XXXII, 772; XXXVI, 870; XXXVII, 1824; XXXVIII, 126; XXXIX, 1561, 1824. — Adulatione perumque homines mentiuntur, 87, 142, 1844; XLI, 66; S. Bernard., CLXXXII, 146, 147, 778, 779; CLXXXIII, 1080, 1081; CLXXXIV, 1283, 1284; S. Bruno Astens., CLII, 1378; Cassiod., LXX, 1001; S. Petrus Damianus CXLV. — In clericis, Simonia est, 463; S. Eugypp., LXII, 978; Flodoard., CXXXVI, 705, 704; Garner., CXCIII, 102, 103, 421; Gerhohus, CXCIII, de adulatione et odio, Gratian., CLXXXVII, 242; S. Greg. Magn., LXXV, 361, 562, 663; LXXVII, 498; Henricus Septimell., CCIV, 862, 864. — Semper insidiosa, callida, blanda, S. Hieron., XXII, 501, 726, 727; S. Hilar., IX, Adulatores sicut lac in secundis blandi, velut coagulum in adversis acerbi, 582; Gilbert., CLXXI, 507, 527, 529, 1011; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 686; Humbert. card., CXLIII. — Eloquacitate adulatorum, Innocent. III, pap., CCXVII, 734; Joannes Sarisb., CXCIX, 481, 483, 485, 485, 487. — De adulatoribus puniendis, S. Paulin., XCIX, 201, 229; Petr. Bles., CCVII, 72. — De adulatore et calumniatore, *ibid.*, 175, 176. — Seductor, *ibid.*, 218. — De adulatoribus aulicis, *ibid.*, 237 *et seq.*, Petr. Cant., CCV, 140; Philipp. de Harv., CCIII, 931, 932, 1040; S. Prosper, L, 402, 445, 525; Rufin., XXI. — Adulatores sepulcra patentia, *ibid.*, 663, 686; Rupert. CLXVIII, 1459; Smaragd., CII, 964.

ADULTERIA. — « Mulier, ait Apostolus, I Cor. VII, 4, non habet potestatem corporis sui, sed vir; similiter autem et vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier. » Hujus autem fidei violatio dicitur adulterium, cum vel propriæ libidinis instinctu, vel alienæ consensu, cum altero vel altera contra pactum conjugale concumbitur; atque ita frangitur fides, quæ etiam in rebus corporeis et abjectis magnum animi bonum est, et ideo eam saluti quoque corporali qua etiam vita nostra continetur, certum est debere præponi.

Debent ergo sibi conjugati non solum ipsius sexus sui commiscendi fidem, liberorum procreandorum causa, quæ prima est humani generis in ista mortalitate societas, verum etiam infirmitatis invicem excipiendæ. Ad illicitos concubitus evitandos, mutuam quodammodo servitutem, ut si alteri eorum perpetuo continentia placeat, nisi ex alterius consensu non possit; et ad hoc enim uxor non habet potestatem corporis sui, sed vir; similiter et vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier, ut et quod non filiorum procreandorum, sed infirmitatis et incontinentiæ causa expetit, vel ille de matrimonio, vel ille de marito, non sibi alterutrum negent, ne per hoc incidant in damnabiles corruptelas, tentante Satana, propter incontinentiam vel amborum, vel cujusquam eorum. Conjugalis enim concubitus generandi gratia non habet cul-

pam ; concupiscentiæ vero satiandæ, sed tamen cum conjuge, propter tori fidem, venialem habet culpam ; adulterium vero sive fornicatio lethalem habet culpam....

De adulterio vide Indicem *De Decalogo* in art. de sexto præcepto, et Indicem præcedentem in artic., *De luxuria* ; et in isto *De fornicatione*.

AMBITIO. — Ambitiosus semper est pavidus, semper attentus, ne quid dicat vel faciat quod in oculis hominum valeat displicere, humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur et obsequitur, cunctos honorat, universis inclinat, frequentat curias, visitat optimates, assurgit et amplexatur, applaudit et adulatur, Innocent. III, CCXVII, 727.

Ambitio, ait S. Bernardus, serm. 6 in Psal. n. 4. Subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris pareus, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem, veste spolians nuptiali, et virtutum exercitia fructu pietatis evacuans. Quantos pestis hæc nequiter supplantatos, turpiter quoque dejecit... Quid vero hunc fovet vermem aliud quam mentis alienatio et oblivio veritatis.....

AMBITIONIS EXEMPLA. — Matth. XX, 20 *et seqq.* « Tunc accessit ad eum (Jesum) mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei : Quid vis ? ait illi : Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Jesus dixit : « Nescitis quid petatis. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. Jesus autem vocavit eos ad se, et ait : Scitis quia principes gentium dominantur eorum. ..., etc. »

Luc. XXII, 24 *seqq.* « Facta est autem et contentio inter eos quis eorum videretur esse major. Dixit autem eis : « Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos benefici vocantur, vos autem non sic. » ut ex his apparet, ambitio peccatum est quo quis honorem inordinate desiderat, vel quem non meretur, vel quem non in Deum, sed ad sui ipsius tantum utilitatem refert. Honor importat quamdam reverentiam alicui exhibitam in testimonium excellentiæ ejus. Circa excellentiam autem hominis duo sunt attendenda : primo quidem quod illud secundum quo homo excellit, non habet homo a seipso, sed est quasi quiddam divinum in eo. Et ideo ex hoc non debetur ei principaliter honor, sed Deo ; secundo considerandum est quod illud in quo homo excellit, datur homini a Deo, ut ex eo aliis prosit. Unde in tantum debet homini placere testimonium suæ excellentiæ quod ab aliis exhibetur, in quantum ex hoc paratur sibi via ad hoc quod aliis prosit. Tripliciter autem appetitum honoris contingit esse inordinatum ; uno modo per hoc quod aliquis appetit testimonium de excellentia quam non habet : quod est appetere honorem supra suam proportionem ; alio modo, per hoc quod honorem sibi cupit, non referendo in Deum ; tertio, per hoc quod appetitus ejus in ipso honore quiescit, non referens honorem ad utilitatem aliorum. Ambitio autem importat inordinatum appetitum honoris. Unde manifestum est quod ambitio semper est peccatum, D. Thom. II 2-2. q. 131, art. 3 in *concl.*

De his vide Indicem præcedentem, in art. *De superbia*, in sequentibus indicationibus.

Abælardus, CLXXVIII, 180 ; Absalon, CCXI, 99 ; Adam., CXCVIII, 305, 598 ; Alberic., CLXVI, 650 ; S. Ambros., XIV, 525. — Sæpe quos vitia nulla delectant, facit ambitio criminosos, S. Ambrosius, XV, 1621 ; S. Anselmus, CLVIII, 1168 ; Arnulf., CCI, 176, 178. — De argumento cæcæ ambitionis, 193. — Ambitiosorum miseria, S. Augustin., XXXII, 724. — Ubique pullulat, S. Bernardus, CLXXXIV, 277 *et seqq.*, 1098 ; Boetius, LXIII, 708, 755, 754. — Boetio male objecta, *ibid.*, 629, 650. — Ejus turpitudo, Cassiod., LXIX, 634, 767, 768. — Cæca semper, S. Petr. Chrysol., LII, 224, 605. — Insana Cadaloi, S. Petrus Damian., CXLV, 414 ; S Eugypp., LXII, 884 *et seqq.* ; Gratian., CLXXXVII, 344 ; S. Greg Magn., LXXV, 153, 282, 283 ; LXXVII, 45, 689 ; Guibert., CLVI, 152 ; Helinandus, CCXII, 551 ; S. Hilar., X, 610, 611 ; Hildebertus, CLXXI, 212. — Hypocritas et improbos facit, *ibid.*, 1049, Humbert. cardinal., CXLIII, 1172 ; Innocent. III, papa ; CCXVII, 727, 728, 754 ; Joannes Sarish., CXCIV, 674, 678. — Ejus impudentia, *ibid.*, 680 ; Juvencus, XIX, 529. — Episcopi. Lambert., CLXIX, 122 ; S Leo Magn., LV, 1299 ; Luitprand, CXXXVI, 841 842, 851 ; Matthæus Vindocinens., CCV, 946, 953. — Cæsaris et Pompeii in bello civili, Oros., XXXI, 1050 ; Othlon., CXLVI, 286 ; S. Paulinus Nol., LXI, 153. — Prodiga proprii, sitiens alieni, *ibid.*, 670 ; Petr. Bles., CCVII, 40, 43, 82. — Summa episcoporum, *ibid.*, 82 *et seqq.* — Tam clericorum quam monachorum coercenda, *ibid.*, 92, 125, 150. — Conflictus lacrymabilis præ ambitione inter summos pontifices, 141 *et seqq.* — Domina, *ibid.* 185. — Anxia, 291 *et seqq.* — Monachi, 386 *et seqq.* ; Petr. Cant., CCV, 165, 168 ; Petr. Cell., CCII, 730 ; Philipp. de Harv., CCIII, 675, 676 ; Absalon, 1072, 1073 ; Prudent., LX, 311 *et seqq.* ; Rabanus Maur., CVIII, 700, 863 ; CIX, 812 ; Tertull., I, 1246, 1314. — Frequentior est omni superstitione, id., II, 671. — ejus repudiatio nulla in egestate, *ibid.*, 284.

ARROGANTIA. — Intus est malum, quo inanescunt qui placent sibi de se, quamvis aliis non placeant, vel displiceant, nec placere affectent cæteris. Sed sibi placentes multum Deo displicent, non tantum de non bonis quasi bonis, verum etiam de bonis Dei quasi suis ; aut etiam sicut ex sua gratia, non tamen socialiter gaudentes, sed aliis invidentes ea, S. August., lib. X *Confess*, c. 39, n. 64.

Neque enim parva condemnatio est, ex eo bono quod communiter datur private gloriari ; scire bonum unde acceperit, et nescire quomodo uti debeat quod accepit. Quatuor quippe sunt species quibus omnis tumor arrogantium demonstratur ; cum bonum aut a semetipsis habere se æstimant ; aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant ; aut certe cum jactant se habere quod non habent. A semetipso enim bonum se habere jactabat, cui per Apostolum dicitur. « Quid autem habes quod non accepisti ? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis ? » Rursum ne dari nobis bonum gratiæ pro nostris præcedentibus meritis crederemus, idem Apostolus admonet dicens : « Gratia estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ne quis glorietur..... rursum nonnulli jactant se habere quod non habent, sicut divina voce per prophetam de Moab dicitur : « Superbiam ejus et arrogantiam ejus ego novi, et quod non sit juxta eum virtus ejus. » Et sicut angelo Ecclesiæ Laodiceæ dicitur : Quia dicit quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo ; et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus et nudus. » Rursum nonnulli, despectis cæteris, videri appetunt singulariter bonum habere quod habent. Unde et Pharisæus idcirco absque justificatione de templo descendit, quia bonorum operum meritum sibi quasi singulariter tribuens, orauit publicano se prætulit. In hac itaque arrogantiæ quarta specie crebro humanus animus labitur, ut id quod habet, habere se singulariter glorietur. In qua tamen similitudini diabolicæ vicinius appropinquat, quia quisquis bonum se habere singulariter gaudet, quisquis videri sublimior cæteris quærit, illum videlicet imitatur, qui despecto bono societatis angelorum, Altissimi similitudinem superbe appetens, per iniquum desiderium, quasi ad quoddam culmen conatus est singularitatis erumpere.

De his infra quæstio habetur.

Absalon, CCXI, 77, Alanus, CCX, 467 ; Alcuinus, CI, 633, 635, 1192, 1193, 1194, 1199. — Divitum quapta sit, S. Ambros., XV, 1769 ; Arnulph., CCI, 194 ; S. Augustinus, XXXV, 1712, 1794 ; S. Bernard., CLXXXII, 514, 965, 966 ; Petr. Chrysol., LII, 567 ; Dudo, CXLI, 632. — Philosophiorum, S. Eugypp., LXII, 593, 594 *et seq.*, Guibert., CLXVI, 967. — Prosperitatis, Gerhohus, CXCIII, 939 ; Gratian., CLXXXVII, 314, 333, 1134 *et sep.* — Henrici castigata, S. Gregor. VII, pap., CXLVIII, 113 ; Guibert., CLVI, 548, 549 ; S. Hieronym., XXII, 691. — Judæorum compescenda, Innocent. III, pap., CCXV, 501, 694 ; CCXVII, 730, 731, 734 ; Isidor. Mercat., CXXX, 192. — Joannes Sarisb., CXCIX, 633 ; S Leo Magn., LV, 882 ; Luitprand., CXXXVI, 801 ; Petr. Bles., CCVI, 75, 76, 293 *et seq.* ; Petr. Cell., CII, 686 ; Rupert., CLXVI, 681, 682 ; CLXVIII, 1111 ; S. Salvian., LIII, 85, 84 ; Vitæ Patr., LXXIII, 233, 236.

AUDACIA. — Peccatur per audaciam quando quis propriis viribus, sine ullo Dei auxilio confidit se posse pervenire ad salutem, vel aliquid boni agere.

Ad virtutis perfectionem quisque, ait sanctus Bernardus, serm. 85 in Cant. cant. n. 5, contendere orietur, sciet profecto quam sit ascensus arduus, et cassus conatus absque Verbi adjutorio... quantæ fiduciæ vox : « Omnia possum in eo qui me confortat. » Ita verbo innixum et indutum virtute ex alto, nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel stantem dejicere, vel subjicere dominantem..... Denique in veritate non stetit, qui non innixus est verbo, qui in sua virtute confisus est. Dicebat enim : « Sedebo in monte testamenti ; » et Deo aliter judicante, cecidit, dicente Domino : « Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem .. »

Si animus humanus, ait S. Augustinus, serm. 2. in Psal. XXXI, n. 1, infirmitati propriæ omni ex parte

donaverit, et in hanc cogitationem se inclinaverit ut dicat, quia misericordia Dei omnibus peccatoribus, in quibuslibet peccatis perseverantibus, tantum credentibus, quia Deus liberat, Deus ignoscit, ita in fine parata est, ut nemo pereat fidelium iniquorum, id est, nemo pereat eorum qui dicunt sibi : Quid vis faciam ; quibuslibet facinoribus et flagitiis inquiner, quantumlibet peccem, liberat me Deus misericordia sua, quia credidi in eum. Qui ergo dicit neminem perire talium, cogitatione mala inclinatur in impunitatem peccatorum ; et Deus ille justus... invenit hominem male de se præsumentem, et ad interitum suum misericordia Dei abutendum et necesse est ut damnet. Talis itaque cogitatio præcipitat hominem.... quid ergo et tu dicebas, qui spe peccas ? Quando me convertero, omnia mihi Deus dimittet, faciam quidquid volo ..... semper exspectas, et de misericordia Dei tibi plurimum polliceris. Sperando decipitur qui ait : Bonus est Deus, misericors, faciam quod mihi placet, quolibet, laxem habenas voluptatibus meis et cupiditatibus, impleam desideria animæ meæ. Quare hoc ? Quia misericors est Deus, bonus est Deus, mansuetus est Deus..... Metuendum est ne te occidat spes, et cum multum speras de misericordia, incidas in judicium.

Eu audacia de qua in sequentibus indicationibus sermo tractatur.

Alcuinus, Cf. 633, 1192, 1194. — Impunitate nutritur, S. Ambros., XIV, 376 ; S. Augustin., XXXVI, 257, 258, 457, 523, 532, 548, 925. — Petri præsumptio, *ibid.*, 448 ; S. Bernard., CLXXXII, 966 ; CLXXXIII, 227 ; S. Petr. Chrysolog., LII, 601, 602, 605 ; S. Cyprian., III, 782, 1117, 1119. — Nuditatis, *ibid.*, 459 ; Dracontius, LX, 747 ; Ernald., CLXXXIX, 1542, 1562 ; S. Eugypp., LXII, 931. — Magorum a Dario detecta, Freculph., CVI, 994 ; Henricus card., CCIV, 222 ; S. Hildegard., CXCVII, 785 ; Humbert., card., CXLIII, 1059. — Feminarum, *ibid.*, 1158 ; Innocent. III, pap., CCXV, 181 ; CCXVI. 84, 222, 786, 978 ; CCXVII, 102 ; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 65, 1325 ; Isidor. Mercat., CXXX, 491. — Impudicæ mulieris, Joannes Sarisb., CXCX, 494. — Cæca quorumdam philosophorum, *ibid.*, 657 ; S. Leo Magn., XIV, 145. — Inaudita, S. Leo IX, pap., CXLII, 744 ; Petr. Bles., CCVII, 478, 803 ; Petr. Cell., CCII. 644 *et seq.*, 685, 730 ; Petr., Lamb., CXCI, 1479 ; Philipp. de Harv., CCIII, 26, 761 ; S. Prosper, LI, 674 ; Tertull., I, 1241, 1318 ; Thomas Cisterc., CCVI, 104 ; Urban. II, pap., CXI, 179. — Monachorum, Wibald., LXXXIX, 1345.

AUGURIA. — Augurium, quod ad artem magicam pertinet, dictum est ab avibus, si quis conetur futura prænoscere per voces vel motus avium, seu quorumcunque animalium sive per sternutationes hominum, vel membrorum saltus. Hoc pertinet generaliter ad augurium quod dicitur a garritu avium ; vel ad auspicium quod dicitur ab inspectione avium. Unde quod pertinet de his ad aures, dicitur augurium, ab avium garritu ; et quod pertinet ad oculos, dicitur auspicium, ab avium inspectatione.

Divinare per auguria, ait S. Thomas, præter naturæ aut Providentiæ divinæ ordinem superstitiosum et illicitum est. Motus vel garritus avium, vel quæcunque dispositiones in hujusmodi rebus consideratæ, manifestum est quod non sunt causa futurorum eventuum ; unde ex eis futuri cognosci non possunt, sicut ex causis. ....

« Non ariolabimini, neque captabitis auguria, » ait Scriptura.

Et concilium Ancyranum, I, an. 314, c. 23, ait : Qui auguria, vel auspicia..... secundum morem gentilium servant, aut in domos suas hujusmodi homines introducunt...., confessi quinquennio pœnitentiam agant secundum regulas antiquitus constitutas....

Ad auguriorum genus pertinent omnes ligaturæ, atque remedia quæ medicorum quoque disciplina condemnat, sive in præcantationibus, sive in quibusdam notis quas characteres vocant, sive in quibusdam rebus suspendendis atque illigandis, sive etiam aptandis quodammodo, non ad temperationem corporum, sed ad quasdam significationes, aut occultas, aut etiam manifestas, quæ mitiore nomine physica vocant, ut quasi non superstitione implicare, sed natura prodesse videantur. His adjunguntur, ait S. Augustinus, lib. II *De doct. Christ.*, c. 20, n. 31, millia inanissimarum observationum : v. g., si membrum aliquod salierit, si junctim ambulantibus amicis lapis, aut canis, aut puer medius intervenerit. Atque illuc quod lapidem calcant, tanquam diremptorem amicitiæ, minus molestum est, quam quod innocentem puerum colapho percutiunt, si pariter ambulantibus intercurrit. Sed bellum est quod aliquando pueri vindicantibus a canibus ; nam plerumque tam superstitiosi sunt quidam, ut etiam canem, qui medius interrenerit, ferire audeant, non impune ; namque a vano remedio cito ille interdum percussorem suum ad verum medicum mittit. Hinc sicut etiam illa : limen calcare, cum ante domum suam transit ; redire ad lectum, si quis dum se calciat sternutaverit ; redire ad domum, si procedens offenderit ; cum vestis a soricibus, plus tremore suspicione futuri mali, quam præsens damnum dolere. Unde illud eleganter dictum est Catonis, qui cum esset consultus a quodam, qui sibi a soricibus erosas caligas diceret, respondit non esse illud monstrum, sed vere monstrum habendum fuisse, si sorices a caligis roderentur.

Vide in isto Indice, SUPERSTITIONES.

CALUMNIA. — Calumnia quæ obtrectationis ramus est cujus nomine intelligitur quidquid dicitur contra famam proximi, est quando falsum est quod contra proximum dicitur ; nam si verum esset, maledicentia esset. At de his obtrectationis nomine, seu calumnia agemus. Est plus minusve calumnia ; 1°, cum proximo falsum crimen imponitur ; 2° cum verum crimen verbis augetur ; 3° cum occultum evulgatur ; 4° cum aliena vel facta vel dicta malam in partem temere accipiuntur, si id verbis fiat ; 5° cum egregie facta verbis minuuntur, vel frigide laudantur ubi sese offert laudis occasio ; 6° quin et silentium quandoque calumniæ locum tenet, si quis, v. gr., egregie factum alterius cum omnino laudare debeat, silet prorsus videatque silentium hoc accipiendum esse a circumstantibus in proximi offensionem.

Calumnia est omnino grave peccatum Hac enim proximi fama læditur ; adeoque fit injuria proximo : « Maledici regnum Dei non possidebunt, » inquit Apostolus.

De his multa dicuntur in sequentibus indicationibus.

Abælard., CLXXVIII, 178 ; Absalon, CCXI, 25, 26 67, 140 ; Adam. Præmonstr., CXCVIII. 491, 493 ; Alanus, CCX, 166 ; Alexand., III, p., CC, 683, 1459 ; Albert., CXXXIV. 465 ; S. Ambros., XVI, 1200, 1201 ; S. Anselm., CLIX, 685, 696 ; S. Augustin., XXXIV, 707, XXXVI, 654, 905, 1434 ; XXXVII, 582 ; XXXVIII, 635 ; XXXIX, 1561, 1883 ; XLIII ; S Benedictus, LXVI, 323, 521, 806, 975, 1072. — Quantum malum, S. Bernardus, CLXXXIII, 534 *et seqq.* CLXXXIV, 532 533, 542. 1256. — De susurrontibus, *ibid.*, 578 ; S. Bonifacius, LXXXIX, 853 ; S. Bruno Carth., CLII, 1297 ; CLIII. 27 ; Burchard., CXL. 909 ; Carol. Magn., XCVII, 843, 844 ; Cassiod ; LXX, 536, 508, 882 ; S. P. Chrysol., LII. 470 ; S. P. Damian., CXLV, 965. — Defensor, id., LXXXVIII, 671, 672 ; Ernald., CLXXXIX, 1751 ; S. Eugypp., LXII, 725 ; Garner., CXCIII, 155 ; Gerard., CLXX, 1172 ; Goffrid., abbatis in monachum suum, Vindocinens., CLVII, 110 ; Gratian., CLXXXVII, 724 *et seqq.*, 732. 982 ; S. Gregorius Magn., LXXV, 438, 439, 440 441 ; LXXVI, 360, 361 ; LXXVII, 456, 457, 699. — Singulari certamine vindicata, S. Gregorius Turon., LXXI, 638 ; Guillelm., CLXXX, 330 ; S. Hieron., XXIV, 312, 313 ; S. Hildegard., CXCVII, 289. — Inter monachos, *ibid.*, 367. — Græcorum contra Latinos, Humbert. card., CXLIII, 929 ; S. Isidor. Mercat., CXXX, 59 *et seqq.* 1115 ; S. Ivo, CLXI, 525, 552. — Joannes Sarisb, CXCIX, 630, 701, 825, 931. — Jonas, CVI, 247. — Beausobre in Ecclesiam Romanam, S. Leo Magn., LV, 881. — Contra Cyrillum, Marius Mercat., 745, 814, 969, 946, 1078 ; S. Martin. Lag., CCVIII, 887, 927 ; Notker ; CXXXI, 1163 ; S. Paulin., XCIX. 217, 218 ; S. Paulin., Nol., LXI, 169, 170. 728, 729, 731 ; Petr. Bles., CCVII, 72 *et seqq.*, 119. — De prælato detractore principum, *ibid.*, 119, 120, 175, 176, 202, 289 *et seqq.* — Apud monachum, *ibid.*, 330, 350 *et seqq.* — Contra Thomam Cantuar., *ibid.*, 557, 583, 584, 548 ; Petr. Cant., CCV, 54 ; Petr. Cell., CCII, 644 *et seqq.*, 686 ; Petr, Lomb., CXCI, 1335. — Familiaris etiam religiosis, Phillipp de Harv., CCIII, 298, 1299. — Christianis objecta, Prudent., LIX, 786 *et seqq.* ; Raban. Maur., CVIII, 448, 449. — Detractor duos inficit, id., CXI, 757, 758, 764. — De omnimodo excessu linguæ, Radulphus, CLV, 1527, 1528. — Græcorum in Ecclesiam Romanam, Ratramnus Paris., CXXI, 222 *et seqq.* Regino, CXXXVII, 221 ; Reiner., CCIV, 124 ; Richer., CXXXVIII, 83 ; Rufin., XXI, 789 ; Rupert., CLXVII, 817, 1114 ; CLXVIII, 334. — In Evangelistas, 799 *et seq.* ; S. Salvianus, LIII, 51 ; Vit. Patr., LXXIII, 94, 93, 247, 569, 930, 951.

BLASPHEMIA. — Blasphemia est verbum injurium et contumeliosum Deo vel sanctis, id est verbum quo tribuuntur Deo defectus aliqui, vel negantur ipsi perfectiones aliquæ, v. gr., blasphemus esset qui negaret Deum esse justum, esse omnipotentem, esse veracem ; blasphemus esset qui diceret Deum esse auctorem peccati, esse mutationi obnoxium, etc. ; quin et verba sanctis contumeliosa inter blasphemias deputantur, quia in Deum ipsum refunditur injuria sanctis irrogata, quemadmodum et ad Deum refertur honos sanctis exhibitus.

Nullum est aliud fere peccatum gravius blasphemia.

XXXII, 743; XXXIV, 743; XXXV, 2405; XXXVIII, 1063. — Grande malum, *ibid.*, 886, 1063, 1079 — Viris putatur licere, non feminis, id., XXXIX, 2046, 2292; XL, 469; Beda Venerab., XCIV, 569. — Ejus remedium, S. Benedictus, CIII, 848; S. Bernardus, CLXXXII, 575, 576; CLXXXIV, 1016. — Quadruplex, *ibid.*, 1104, 1105. — De Sodomitica ibidine, *ibid.*, 565. — Omnimoda, S. Bonifac., LXXXIX, 853, 859. — De incestu, Burchardus, CXL, 779, 815, 919; Canutus rex, CLI, 1180. — Ejus variæ turpitudines, Carol. Magn., XCVII, 756, 882. — Cujusdam episcopi, id., XCVIII, 1586; Cassianus, XLIX, 265 *et seqq.*; S. Petrus Chrysol., LII, 6 0. — De incestu Lot, *ibid.*, 225; Constantin. Magn., VIII, 597. — Ejus variæ immundæ pollutiones, S. Cummianus, LXXXVII, 983. — De Sodomitis, S. Petrus Dami nus, CXLV, 165, 166; Defensor, LXXXVIII, 647 *et seqq*; Dracont., LX, 795, 796; Flodoard., CXXXVI, 103. — Jezabel impia femina cum diabolo fornicata, Gerhohus, CXCIII, 949; CXCIV, 18 *et seqq.*—Fornicationes Jezabel adhuc vigent, *ibid.*, 201; Gratianus, CLXXXVII, 70, 274; S. Gregorius Magn., LXXVI, 331; LXXXII, 1525 *et seqq.* — Omnimoda, Halitgar., CV, 682, 697, 700, 703; Hervæus Burdig., CLXXXI, 1503, 1685; Hervæus Rhemens., CXXII, 696; S. Hieronym., XXV, 210; Hincmar., CXXV, 689, 690.— De Sodomitis, *ibid.*, 689 *et seqq*; Hugo de S. Victore, CLXXV, 522, 526. — Sodomia spiritualis, quæ sit, id, CLXXVII, 169; CLXXVIII. — Triplex; ejus remedium, *ibid.*, 764, 765; Innocentius III, papa, CCXV, 10, 82; CCXVI, 980; CCXVII, 734; Isaac Ling., CXXIV, 1090; S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 11, 57, 60. — Ejus remedia, *ibid.*, 847, 848; Isidor. Mercat., CXXX, 20, 427, 428, 1137; S. Ivo, CLXI, 594, 633, 644.—De Sodomia, bestialitate, et usu mulieris contra naturam, *ibid.*, 681, 852. — De incestu, *ibid.*, 870, 871, 928, 1245, 1287.— De incestuosis matrimoniis, Joannes VIII, papa, CXXVI, 844; Lanfrancus, CL, 174, 175, 592. — Quadriformis, S. Martinus Leg., CCIX, 515, 535; Orderic., CLXXXVIII, 584. — De Catilinæ incestu, *ibid.*, 997. — De vitio Sodomorum, Petrus Blesens., CCVII, 25. — De incestu, *ibid.*, 257, 259; Petr. Cant., CCV, 532, 535; Petr. Cell., CCII, 730; Petr. Comest., CXCVIII, 1776; Petr. Lomb., CXCI, 1335, 1574, 1583. — Prophetæ Osee, Philipp. de Harveng, CCIII, 924. — Apud barbaros, *ibid.*, 1073; Rabanus Maurus, CVIII, 933. — Ejus pœna et gravitas, CIX, 738; CXI, 707; CXII, 1375; Regino, CXXXII, 303, 309, 510, 519, 525, 526. — Mulierum, *ibid.*, 332. — Quadrupedum, *ibid.*, 335, 534. — De Sodomitarum punitione, Robert. Pull., CLXXXVI, 1089, 1090; Rodulf., CXIX, 725; Rufin., XXI, 946, 985 *et seqq*; Rupert., CLXVII, 1056, 1057. — Ejus causa, gula; *ibid.*, 1715, 1716; CLXVIII, 75, 98, 99. — De clericis fornicatoribus, id, CLXIX, 295 *et seqq.*; S. Salvian., LIII, 84, 144, 147, 148; Smaragd., CII, 654; Tertull., II, 987.

FURTUM. — Furti rei habentur qui aliena injuste vel rapiunt vel retinent, et præjudicium afferunt vel damnum proximi bonis. Quod fit vel clam proximo inscio, vel per fraudem proximo decepto, vel invito et vim patiente. Peccatum hoc mirum quam late serpat! In qualibet conditione vix reperiuntur qui ab eo immunes sint. Et quod lugendum magis, vix cuiquam religio est aliena rapere uxores, liberi, servi, mercatores, magistratus, cæterique munerum publicorum administri, litigatores, advocati, procuratores forenses, artifices, operarii, divites non secus ac pauperes, hi omnes in furtum subinde incidunt, vel inscii, vel non satis cauti, vel minus quam par est religiosi, v. gr., mercatores et negociatores furti rei tenentur : 1° quando falsis utuntur ponderibus et mensuris; 2°. quando vel fucosas et fallaces, vel vitiosas merces pro bonis et veris vendunt; 3° quando abutuntur vel necessitate, vel ignorantia proximi ut carius vendant, vel emant vilius quam par est; 4°, cum exercent monopolia fraudulenta; 5° cum vel in emptione vel in venditione quovis alio modo utuntur malo dolo vel fraude.....

De his et similibus unicuique statui propriis in Indice De Decalogo, in septimi præcepti articulo.

HOMICIDIA. — Vide *De Decalogo* in quinto præcepto.

HYPOCRISIS. — Quid est hypocrisis? species arte composita, quæ aliud in re agit, et aliud promittit in vultu. Hæc penes Pharisæos per scientiam tumescebat... Erat in eorum facie hypocrisis; erat in eorum mente invidiæ hydrops; erat in pectore siticulosus fons, erat ardens unda, quæ suis magis ac magis inflammabatur fluentis, ut bibentis non exstingueret sitim, sed augeret incendium...

Vide invidiam... Insuper de hypocrisi habetur *in seqq.*, Alcuin. CI, 636. — Simulationem fallacem in Petro Paulus reprehendit. S. Augustin., XXXIII, 260, 280. — Ejus origo. — id., XXXIV, 208.—De simulatione, id., XXXV, 1525; S. Bernard., CLXXXIII, 169 *et seqq.*; CLXXXIV, 581; Cassian., XLIX, 260; Constantin. Mag., VIII, 85; S. Petrus Damian., CXLIV, 426.—Abominabile vitium, id., CXLV, 262, 269, 270; Garner., CXCIII, 115, S. Gregorius Magn., LXXV, 631, 632, 786, 855, 856; Guibert., CLVI, 81, 134, 326; Henricus Septimell., CCIV, 864. — Simulatio patrocinium est mendacii, S. Hieronym., 665 — Quandoque utilis et assumenda, *ibid.*, 343. — Quam detestanda, Hildebert., CLXXI, 444, 445. — Ejus mala, Hugo de S. Vict., CLXXVII, 755; Innocent. III, p., CCXVII, 417 686, 734; S. Isidor. Hispal., LXXXII, 379; LXXXIII, 699, 1248; Joannes Sarisb., CXCIX, 691, 696, 698. — Quandoque sub habitu regularis vitæ latet simulatio, etc., 55, 56.— De jejunio hypocritarum, S. Martin. Taurin., LVII, 303, 304. — Nebulosa, S. Paulin., XCIX, 296; Petr. Cell., CCII, 685; Petrus Lombard., CXCI, 879, 880; CXCII, 204; Petrus monach., CCXIII, 546; Raban. Maur., CIX, 771. — Pharisæorum, Rupert., CLXVII, 957; CLXVIII, 625, 778. —In concordia, Sigebert., CLX, 929.

IGNAVIA, — *Vide* Indicem præcedentem ad articul. *de Desidia*

IGNORANTIA. — Ignorantia est præceptum Sapientis istud : « Noli inniti prudentiæ tuæ. » Ignorat enim homo quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis suæ, et tempore quod velut umbra præterit. Nisi enim interior oculos caligaret, toties procul dubio in veritatis judicio minime erraret. Unde, quæso, contraria consilia, tam sæpe, tamque diversæ sententiæ, non dicam de diversis, sed de uno eodemque corde et pene a b eodem tempore? Unde, inquam, nisi de cordis caligine et veritatis ambiguitate?

Duobus autem modis in judicii nostri examine peccamus, dum adhuc frequenter sub tantæ ambiguitatis nubilo viam carpimus. Erramus enim modo in discernenda qualitate, modo in examinanda quantitate. Qui dicit bonum malum, vel malum bonum in rerum qualitate errat; et qui dicit quod majus est esse minus, et quod minus est esse majus in quantitate peccat. Qualitas operum profecto eos fefellerat, quos, propheta arguebat, cum diceret: « Væ, qui dicitis, bonum malum, et malum bonum ponentes tenebras lucem et lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum. » In quantitatis examinatione error ille esse deprehenditur, qui per prophetam redarguitur, cum dicitur : « Mendaces filii hominum in stateris, ut deciplant ipsi de vanitatem in vanitatem. » Ad hoc sane aliquid in statera apprehenditur ut ejus quantitas non ignoretur. Sic auri sic argenti pondus quærimus, ut eorum pretium recte æstimemus. Sed nemo in statera mendax esset, si nemo alium deciperet, si nemo ab alio deceptus fuisset; hinc est illud. « Statera dolosus, pondus et pondus, utrumque abominabile Deo. » Quod contra in lege præcipitur : « Sit justus modius, æquusque sextarius. » Hinc est quod filii Israel, cum promissam hæreditatem accipiunt inter se, illam in funiculo distributionis dividunt, ut unaquæque virtus in sua actione justæ æquitatis mensuram teneat, et recte discretionis metas minime excedat. Quis mihi inveniat hominem, qui nunquam erret in æstimatione qualitatis aut quantitatis, qui nunquam circumveniatur a negotio perambulante in tenebris? Optimus negotiator, qui in æstimanda rerum qualitate vel quantitate nunquam valeat falli, nunquam velit fallere? Sed quando poterit hic homo involutus tenebris, habitans in regione umbræ mortis? Impossibile sane est hoc omni homini, quandiu tenebræ sunt super faciem abyssi, donec ille qui dixit de tenebris lumen splendescere, emittens lucem suam et veritatem suam incipiat lucem tenebris dividere, et fiat vespere et mane. Emissa namque et accepta intelligentia veritatis, incipit statim homo videre lucem a tenebris, et discernere primo quidem bona a malis et mala a bonis; postea autem bona a melioribus, et mala a pejoribus; tandem vero meliora ab optimis et pejora a pessimis. In hunc sane modum, secundum Sapientis sententiam, semita justorum quasi lumen procedit, et crescit usque ad perfectum diem. Lumen acceptum paulatim procedit, usque ad perfectum diem excrescit, quando accepta proficit, et quandoque usque ad plenam discretionem pertingit... Debemus itaque certis quibusdam cognitionis gradibus ascendere, si volumus ab hoc infimo ad summum illud ascensionis culmen pertingere.

Et de hac ignorantia et modo ex ea exsurgendi habetur quæstio in sequentibus indicationibus.

Adam., CXCVIII, 285. — Sacerdotum, Alanus, CCX, 195; S. Ambrosius, XIV, 525; XVI, 1363; XVII, 769, 770. — Difficultas bene operandi, S. Anselmus, CLVIII, 718. 719. — Dei veri, causa est omnium malorum, Arnob., V, 1149, 1150; Atto, CXXXIV, 29. — Infirmitas, S. August.,

XL, 271, 296. — Ignorantiæ peccata, id., XLIV, 148, 245, 255, 287, 851; XLV, 1118, 1250 — difficultates vinci possunt, quomodo, *ibid.*, 288; S. Bernard., CLXXXIII, 965 *et seqq.*; CLXXXIV, 540, 541, 447. — Sui ipsius duplex, *ibid.*, 425; Bruno Astens., CLXIV, 566, 695. — Episcopi, Carol. Magn., XCVIII, 1381; Cassiod., LXIX, 651; S. P. Chrysol., LII, 275. — Voluntaria, Constantin. Magn., VIII, 435; Dracontius, LX, 792; Ernald., CLXXXIX, 1654, 1707; S. Eugypp, LXII, 767, 768; S. Fulgent., LXV, 471, 538; Gerhohus, CXCIII, 1224. — Sacerdotis, Gratian., CLXXXVII, 1829. — Sui ipsius, S. Gregorius Magnus, LXXV, 835, 836; Helinand., CCXII, 483, 484; S. Hieronymus, XXIV, 820, 821. — Quomodo sit vitium et unde nascatur, Hugo de S. Victor., CLXXVI, 302; Innocent. III, CCXVI, 563, 680; S. Isidor. Hispal., LXXXII, 382; LXXXIII, 514, 620, 660; Isidor. Mercator., CXXX, 471. — Omnium mater errorum, S. Ivo, CLI, 386. — Sui causa pravitatis, Lactant., VII, 119; Lanfranc., CL, 204, 205, 593, 594. — Cleri, S. Paulin., XCIX, 42. — Excusabilis, Petr. Bles., CCVII, 131; Petr. Comest., CXCVII, 1823; Petr. Lomb. CXCII, 205; Petr. Pictaviens., CCXI, 994. — Philipp. de Harv., CCIII, 696; S. Prosper., LI, 475. — Liberalium disciplinarum, Prudent. Trecens., CXV, 1302; Raban. Maur., CVIII, 270, 589, 677, 678, 681. — Sacerdotum, id., CXI, 812; Robert. Pull, CLXXXVI, 865, 873 *et seqq.* — Cordis est obscuritas, Rufin., XXI, 688. — Multiplex, Rupert., CLXVII, 770; CLXVIII, 625. — Affectata non excusat, CLXIX, 527; S. Salvian., LIII, 96; Stephanus Grandimont., CCIV, 1102; Tertull., I, 261 *et seqq.*; Thomas Cisters., CCVI, 670. Animæ, *ibid.*

IMPIETAS. — Cum virtus ordinetur ad bonum, ubi est specialis ratio boni, ibi esse oportet specialem virtutem. Bonum autem ad quod ordinatur pietas, est exhibere Deo debitum honorem. Honor autem debetur alicui ratione excellentiæ; Deo autem competit singularis excellentia, in quantum omnia in infinitum transcendit secundum omnimodum excessum; unde ei debetur specialis honor.... Et impietas est istius honoris Deo pertinax negatio....

De his habetur, infra, in istis indicationibus :

Pro muneribus justificata, Adam. Pers., CCXI, 667. — Tempore, S. Agobardi, CIV, 187. — Contra naturam est, S. Ambrosius, XIV, 946; XV, 1016, 1110; S. Augustin., XXXIV, 144, 432, 433, 727, 767, 847. — Incredulitas et infidelitas, id., XXXV, 1755, 1778, 1823, 1862; XXXVI, 596, 597. — Gaudium impiorum quale, id., XXXVII, 1251, 1661, 1777; XXXVIII, 441; XL, 123. — Pœnæ impiorum interminabiles, id., XLI, 637; XLII, 1068; S. Bernard., CLXXXIII, 676, 677. — Impiorum triplex refugium id., CLXXIV, 1145, 1146; Cassiod., LXX, 28, 32, 33, 184; Eugypp., LXII, 733. — Hæreticorum, Eulog., CXV, 963; S. Fulgent., LXV, 540. — Non differt a superbia, S. Gregor. Magn., LXXVI, 641. — Impii arbori infructuosæ comparati, *ibid.*, 11. — Impius proprie quis dicatur, *ibid.*, 536, 577, 578. — Judæorum, Helinand, CCXII, 513, 515; Herveus, CLXXI, 1496; S. Hieron., XXIII, 521, 719, 725. — Ejus aut comes est, aut causa crassitudo, S. Hilar., IX, 850. — Disputationes impiorum quam perniciosæ, *ibid.*, 397. — Nihil in se habet sapientiæ et prudentiæ, id., X, 146, 147; S. Hildegard., CXCVII, 1015; Humbert. card., CXLIII, 1039, 1170. — Idololatria, Lanfranc., CL, 371. — Impiis non parcit Deus, *ibid.*, 341. — Omnium malorum mater, S. Leo Magn., LIV, 376. Ariana, id., LVI, 830, 831; S. Martin. Leg., CCVIII, 54, 69. — De incredulis, *ibid.*, 107, 108. — Judæorum, *ibid.*, 895; Matthæus Vindocinens., CCV, 934. — De impiis in hora mortis, Maxim. Taurin., LVII, 714. — De infidelitate, S. Paschas., CXX, 1392; Petr. Pictav., CCXI, 1044; Philipp. de Harv., CCIII, 954, 955, 1152; Prudent., LIX, 451, 506, 675, 675, 676. — Omnium vitiorum mater, Raban. Maur., CVIII, 941, 942, 1148, 1149, 1151; CIX, 688 *et seq.* — De infidelitate Giezi, *ibid.*, 682. — De duplici tædio impiorum, *ibid.*, 722; CX, 585; CXI, 701, 702, 714; CXII, 1258. — Ejus fructus superbia, Rufin., XXI, 1076. — Impiorum nomina a vitiis imposita, *ibid.*, 697; Rupert., CLXIX, 879, 880, 1037, 1038. — Impiorum impiissima verba, quæ et qualia, S. Salviani, LIII, 80, 82. — De incredulitate Tertullianus., I, 1201. — De triplici incredulitate, Thomas Cisterc., CCVI, 545.

IMPRUDENTIA. — *Vide* virtutem contrariam, *De prudentia* in Indice *De virtutibus*.

IMPUDENTIA. — Attende, obsecro, quam sit bestialis, et plus quam bestialis vita, rejecto humano pudore, ad omnia se præcipitem dare, et conspectum divinum, vel vultus hominum, nec in erubescendis erubescere, et tandem aliquando ad omnem se malitiam effrenare. Quid enim aliud est impudentia quam præceps et effrenata malitia? Impudentia tollit homini moderationem et circumspectionem sui. Et sæpe qui ejusmodi sunt, multos labores, multos dolores patienter, imo et libenter toleraut, ut alios affligant, et maluut ipsi miseriam sustinere, quam aliis non inferre. Impudentia omnia comminuit in proximo; non solum enim aliorum infirma, sed et fortia carpit, damnat, annihilat. Omnia itaque per diffamationem lacerat, et quod infamare non potest, per despectum calcat, ut autem cætera taceam, in hoc misero peccato mens improba erubescere nescit, et illam quam habere decet cordis sensibilitatem amittit.

Impudentia est mentis effrenatio, quando absque ulla hæsitatione vel retractatione pudor calcatur, animus se ad omnem prævaricationem exponit et pudoris ch mo frenoque timoris excusso, præceps in omnia ruit, et fit de reliquo sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. Et anima sic depravata, cum in profundum malorum venerit post omnia mala, spem etiam resipiscendi amittit, et in desperationem cadit.

Si autem audivimus quomodo mens de malo semper in pejus corruens, in profundum tandem malorum dejicitur, audiamus quomodo vel unde eadem ipsa quandoque, post multa et ultima mala, ad rectitudinis integritatem reformatur; legimus in Apostolo : « Quoniam ubi abundavit iniquitas, superabundavit et gratia. » Ex hoc Scripturæ loco facile advertere est quod nulla nostra malitia divinam misericordiam vincere potest...

De his lege quæ sequuntur indicata :

Abælard., CLXXVIII, 132, 1038. — Antichristi, S. Agobardus, CIV, 28. — Linguæ, Arnulf., CCI, 177; S. Bernard., CLXXXIV, 294, 568; Cassiod., LXX, 1001; Gerhoh., CXCIII, 1224; Gratian., CLXXXVII, 714; S. Greg. Magn., LXXVI, 892. — Summa eorum qui de vitiis non erubescunt, id., LXXIX, 557. — In voluptate, S. Hieron., XXII, 665; XXIV, 164. — Judæ proditoris, Hildebert, CLXXI, 486, 487. — Ambitionis, Joannes Sarisb., CXCIX, 680. — Clericalis, S. Leo Magn., LVI, 546; Philipp. de Harveng, CCIII, 730. — Libidinis fetori et ardori amica, *ibid.*, 1149. — Rusticorum Flandriæ, *ibid.*, 750.

INCONSTANTIA. — Inconstantia importat recessum quemdam a proposito bono definito.... Sicut enim omnis rectitudo rationis practicæ pertinet aliqualiter ad prudentiam, ita omnis defectus ejusdem pertinet ad imprudentiam; et ideo inconstantia secundum sui consummationem ad imprudentiam pertinet; et sicut præcipitatio est ex defectu circa actum consilii, et inconsideratio circa actum judicii, ita inconstantia circa actum præcepti; ex hoc enim dicitur aliquis esse inconstans, quod ratio deficit in præcipiendo ea quæ sunt conciliata et judicata.

Alcuin., CI, 654; S. Bernard., CLXXXIII, 538, 539; CLXXXIV, 932; S. Petr. Damian., CXLIV, 207, 208. — Rerum, Dracontius, LX, 717 *et seq.* — Mentis humanæ quanta et unde, S. Gregor. Magn., LXXVI, 595, 596. — Fidem non meretur, S. Hieron., XXII, 409, 410. — Ebonis, Marius Mercat., XLVIII, 1127. — Nestorii, *ibid.*, 909, 916. — Judæorum, Martin. Leg., CCVIII, 895. — Contra inconstantes, Petr. Cant., CCV, 225; Petr. Cell., CCII, 686; Prudent., LIX, 259, 260. — Ejus mala, Raban. Maur., CVIII, 28, 1152.

INGRATITUDO. — *Vide* in isto Indice ARROGANTIA, JACTANTIA.

INIQUITAS. — *Vide* in isto indice VITIUM.

INJUSTITIA. — *Vide* FURTUM et USURA, in isto Indice.

INOBEDIENTIA. — Inobediens voluntas, vel inobedientia dicitur etiam propria voluntas. Propria quippe voluntas est quæ Dei voluntatem sibi advocatam habere non potest, ut si quæratur... talis voluntas ex diabolica suggestione nascens.. et, proprie loquendo, inobedientia est *arrogantiæ*, *jactantiæ*, *superbiæ*; ad ista ergo vitia recurre, si inobedientiæ perfectiorem notionem habere velis.

INSANIA. — Insania, seu dementia, prout hic accipitur, suam sedem habet in ira, seu ipsamet est ira; nam quidam de sapientibus dixerunt iram brevem esse insaniam. Unde insania, seu ira de qua specialiter tractatur in præcedenti Indice, est habitus audax et minax vultus, tristis frons et torvus intuitus; faciei aut pallor aut rubor; æstuat ab imis præcordiis sanguis, flagrant et micant oculi, tremunt labia, comprimuntur dentes, crebro et vehementius acto suspirio quatitur pectus, gemitus anxius, rabida vocis eruptio, colla distendit, inquietæ manus, dentes stridunt, citatus gradus, pulsataque pedibus humus, artus trepidi, et instabili fluctuatione totum concitatum corpus; magnas ex se proferens iras horribilis insania, depravat se atque intumescit, ita ut nescias utrum magis detestabile sit vi-

tum, an deforme.... Nihil ergo minus quam irasci prudentem decet.

Quædam in hoc sensu habentur in sequentibus.

Voti Jephte, Abælard., CLXXVIII, 129, 189. — Christiana, quid sit, *ibid.*, 1633, 1637, 1861. — De stultis amatoribus, Absalon, CCXI, 18. — De stultiloquiis, *ibid.*, 61; Adam. Pers., CCXI, 684 *et seqq.*; Alcuin., CI, 1195. — De stultitia et sapientia, S. Anselm., CLIX, 682. — Tenebræ mentis, S. Augustin, XXXII, 990, 1306, 1507. — Etiam stultorum judicio miserrima, *ibid.*, 607, 608, 918, 1231, 1307. — Stultitia maximum vitiorum, *ibid.*, 1306; XXXIII. — Nulla alia miseria est quam stultitia, *ibid.*, 64. — Avari, id., XXXVI, 422, 610. — Idololatriæ, id., XXXVII, 1754, 1957. — Idololatriæ, id., XXXVIII, 777. — Tenebræ mentis, *ibid.*, 456. — Insana gaudia, non sunt gaudia, id., XL, 350; XLII, 85; S. Bernard., CLXXXIV, 316, 317, 383, 384, 617, 618; S. Bruno Astens., CLXIV, 693. — Falsa, S. Bruno Herbipol., CXLII, 121, 133, 167, 168, 170, 210; 210; Cassiod., LXIX, 785. — Insaniæ falsæ, quæ sint, *ibid.*, 289. — De stulto et ejus consuetudine, id., LXX, 284, 344; S. Petr. Chrysol., LII, 610. — Herodis, *ibid*, 652 *et seqq.* — De stulto, qui turpitudini vitiisque servit, *ibid.*, 514; S. Petrus Damian., CXLIV, 415. — Defensor, id., LXXXVIII, 631 *et seqq.*; S. Eugyppius, LXII, 937. — Superbientium infrenata, Gerhohus, CXCIV, 1016. — Insanus non debet clericus fieri, Gennadius, LVIII, 997, 1040. — Eorum qui sibi amputant virilia, Gratianus, CLXXXVII, 502. — Regis, Guillelm. Tyrens., CCI, 812. — Adæ, Helinand., CCXII, 51; S. Hieron., XXII, 519, 520, 908. — Se ipsa prodit dum adversatur veritati S. Hilar., X, 242; Hugo Eterian., CCII, 188; Hugo de S. Victore, CLXXV, 182, 235. — Stultus ut inna movetur, id., CLXXVI, 481; Isidor. Hispal., LXXXII, 393; LXXXIII, 28, 60, 729; S. Ivo, CLXI, 737; Joannes Sarisb., CXCIX, 674; Lact., VI, 595, 602, 608. — Judaica, S. Martin. Leg., CCVIII, 1344. — Vituperium stulti, Matthæus Vindocinens., CCV, 983, 984. — Paganorum, Maximus Taurin., LVII, 782 *et seqq.* — De insaniis sæculi *ibid.*, 254. — Cujusdam ducis in sanctum Emerammum, 979, Hegimfred., CXLI, 981. — Credula Judæorum, Petr. Alphons., CLVII, 58. — Saracenorum, *ibid.*, 597. — Cujusdam doctoris Christiani, Petr. Bles., CCVII, 233 *et seqq.*; Petr. Cell., CCII, 611, 551, 707, 725; Petr. Lomb., CXCI, 858. — Ridicula fabularum, Judæorum, Petr. Venerab., CLXXXIX, 602. — Judaica, *ibid.*, 608, 609, 618. — Sectæ Mahumetis, *ibid.*, 649, 650. — Epicurea, S. Philastr., XII, 1119. — Amentia percussi, qui, Raban. Maur., CVIII, 987; CXI, 714, 727, 728, 736, 747. — De stultiloquio, id., CXI, 447. — Cujusdam hæretici, Radulf. Cluniacens., CXLII, 645, 683. — Juliani Apostatæ, Rufin., XXI, 501, 659 *et seqq.*, 1028, 1029. — Stulti et insipientis differentia, *ibid.*, 841, 842. — Principes insaniebant a vino, Rupert., CLXIV, 775. — De insipiente et stulto, S. Salvian., LIII, 218; Stephanus Grandimont., CCIV, 1107, 1108 *et seqq.*, 1155, 1118. — Hæretica, Thomas Cisterc., CCVI, 430.

INTEMPERANTIA. — Intemperantia vitium est oppositum temperantiæ de qua dictum fuit in Indice præcedenti.....

Intemperantia est in divitiis, voluptatibus, honoribus, et in his quæ cupiditas appetere potest..... Intemperantem ipsa consideratio censet tam eum, qui necessariis pertinaciter demit, quam qui indulget superfluis.... Non est ergo temperantia in solis resecandis superfluis, est et in admittendis necessariis.... In ebrietatis ægritudine, corpus simul et anima corrumpitur, spiritus pariter cum carne vitiatur. Omnia membra debilitat, etc.... et sic de aliis actionibus in quibus temperantiæ modum transgredimur...

De his vide Indicem præcedentem, Indicem *De virtutibus* et Indicem *De mortificatione sensuum*...

LIBIDO. — *Vide* Luxuria in Indice præcedenti.

LOQUACITAS. — *Vide* Indicem *De mortificatione sensuum*.

LUXUS. — Primis parentibus fecit Deus tunicas pelliceas post peccatum, et a Christo dicitur Christianis : « Non duas tunicas habeatis. » Superbus autem ut magnificus videatur, satagit vestiri duplicibus, indui mollibus, pretiosis ornari.

Attende quid contra superfluum ornatum, comminetur Dominus per prophetam : « Pro eo quod elevatæ sunt filiæ Sion, et ambulaverunt extento colle, et nutibus oculorum ibant..., in die illa auferet Dominus ornatum calceamentorum, et lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et mitras, et discriminalia, et periscelidas, et murenulas, et olfactoriola, et inaures, et annulos et gemmas in fronte pendentes, et mutatoria, et palliola, et linteamina, et acus et specula, et sindones, et vittas, et theristra. Et erit pro suavi odore fetor, et pro zona funiculus, et pro crispanti crine calvitium, et pro fascia pectorali cilicium.

Quid ergo superbe phylacteria dilatas et magnificas fimbrias? Dives ille qui induebatur purpura et bysso, sepultus est in infernum. Dina filia patriarchæ Jacob, antequam egrederetur, ut emeret ornatum provincialium mulierum virgo permansit; cum autem exivit, Sichem eam violenter oppressit. Holophernes, qui sedebat in canopes, quod erat ex purpura, et bysso, et auro, et smaragdo et lapidibus pretiosis intextum, jugulatus est a Judith...

De isto luxu mundano tractatur in sequentibus.

De luxu, Adam Pers., CCXI, 684 *et seq.* — Mulierum arguitur, S. Ambros., XIV, 758, 759. — Vestium in episcopis, S. Bernard., CLXXXII, 813, 815 *et seq.* — Prælatorum ac clericorum, id., CLXXXIII, 199, 200, 589, 590, 1155, 1156 — Prælatorum, id., CLXXXIV, 1085 *et seq.* — Diconi, Carol. Magn., XCVIII, 1390; S. Petrus Chrysol., II, 224. — Edax, Henricus Septimell., CCIV, 861; Innocent. III, pap., CCXVII, 752, 753. — Fœdus, Juvencus, XIX, 254. — Feminarum, S. Martinus Legionens., CCIX, 231, 232; Matthæus Vindocinens, CCV, 946. — In cleris detestandus, Othlon, CXLVI, 557. — Iners, S. Paulinus Nol., LXI, 447, 669. — Superfluitas omnimodi, Petrus Cant., CCV, 250, 255. — Clericorum, Petrus Comest., CXCVIII, 1756. — Inter Judæos, Rufin., XXI, 976. — Carthaginensium, S. Salvian., LIII, 156. — Sive Romanorum sive Romanarum, Tertull., I, 298, 304, 1314, 1325. — Conviviorum, S. Valerian., LII, 750.

MAGIA. — *Vide* Superstitiones.

MALEFICIA. — *Ibid.*

MALITIA. — Boni indigentia, S. Ambros., XIV, 525. — Contra se agit, id., XVII, 162; S. Anselm., CLIX, 701; S. Augustin., XXXVI, 291, 329, 330; XXXVII, 1215; XLIII, 87; XLIV, 909; S. Bonifac., LXXXIX, 855. — Cordis, S. Bruno Astens., CXIV, 1006. — Ex macie dicta, Cassiod., LXX, 515. — Origo vitiorum, S. Petr., Chrys., LII, 287; Ernald., CLXXXIX, 1557. — Per frigus expressa, Garner, CXCIII, 64. — Vitiorum mater, Greg. Mag., LXXVII, 61; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 1171. — Auricorum, Petr. Bles., CCVII, 72 *et seq.* — Ejus sequaces, *ibid.*, 634 *et seq.*; Petr. Cell., CCII, 686, 824; Petrus Comest., CXCVIII, 1785 *et seq.*; Petrus Lombard., CXCI, 1335. — Comitis Fuxi, Petr. monach., CCXIII, 600. — Herodis, Radulph. Ardens., CLV, 1329; S. Salvianus, LII, 64, 92.

MENDACIA. — Mendacium est falsa significatio vocis cum intentione fallendi; mentiri est contra id quod animo sentit quis loqui. Manifestum est ergo quod quicunque mendacium dicit, mentitur, sed non contra; potest enim aliquis verum dicendo mentiri, sicut et falsum dicendo non mentiri. Secundum hoc est dubium quin Judæus mentiatur cum dicit Christum esse Deum et hominem, nec tamen mendacium dicit. Sunt autem tria genera mendaciorum : unum quod fit pro salute vel commodo alicujus, qualiter mentitæ sunt obstetrices; secundum, quod dicitur joco; tertium, quod ex malignitate procedit, et animi duplicitate, causa decipiendi, S. Augustinus tamen distinguit octo genera mendaciorum : primum, quod fit sub doctrina religionis; secundum, quod nulli obest, et alicui prodest, quod dividitur in tria, non quia tres habeat species, sed quia tria sunt propter quæ solet dici tale mendacium : Primo, si quis habet pecuniam injuste auferendam, dicat se nescire ubi sit, cum tamen scial; secundo, si quis hominem quæsitum ad mortem nolit prodere, et mentiatur dicendo se nescire ubi sit, cum tamen noverit; tertio, si quis mentiendo, aliquem vel aliquam a corporali defendat immunditia. Omne genus mendacii peccatum est. Cum enim sermo sit inventus in eo, quasi quodam vehiculo, ut intellectus ab uno in alium deferatur, et cogitatio nostra in alterius notitiam veniat, si quis abutitur verbis, ad decipiendum ut aliud quam cogitat intelligi faciat, verbis abutitur quæ sunt Dei dona, et ita peccat.

Quod autem mendacium sit veniale peccatum, et quod mortale, et in quo sit veniale, et in quo mortale, secundum prædicta genera est distinguendum. Illud tertium genus mendacii quod ex duplicitate animi procedit est mortale peccatum, tam in perfectis quam in imperfectis. Illud primum genus quod fit pro salute alicujus, et secundum quod fit joco venialia sunt in imperfectis. Unde et obstetrices venialiter peccaverunt quando Pharaoni mentitæ sunt. Item de Rahab dicendum : hoc dicitur ex S. Augustino et S. Gregorius aliter sentit, vide *Patrol.*, CCXI, 1153, 1154.. sunt etiam multa de mendacio joci et indolis; huc similiter recurre...

At de his singulis, vide Indicem *De Decalogo*, in octavo præcepto.

NEGLIGENTIA. — *Vide* Indicem præcedentem, *De acedia.*

ODIUM. — *Vide* Indicem *De dilectione inimicorum.*

PERJURIA. — Perjurium vel est jusjurandum falsum, injustumve, vel violatio jurisjurandi legitimi.

At si quis vel falso, vel sine necessitate, vel inique juravit, non tenetur rem sic juratam implere; nam si iniquum est, si malum quod adhibito jurejurando promisit, peccavit jurando, et gravius peccaret adimplendo. Sin autem quis sine necessitate juravit ad rei veræ confirmationem, temere juravit, adeoque juravit, adeoque peccavit jurando, sed tenetur servare juramentum. Simili ratione si quis non sine necessitate nec pro re iniqua juravit, sed tamen falso juravit, quia jurejurando adhibito promisit aliquid cum proposito non adimplendi promissum, is gravissimo perjurii crimine se obstrinxit, et implere tenetur, quod promisit.

Illa perjuria sunt cæteris graviora quæ magis lædunt vel Deum vel proximum, vel ipsum pejerantem, quæ injunctam habent vel imprecationem seu maledictionem, cum, v. gr., quis sese vel alios diris devovet, vel blasphemiam de qua quædam supra dicta sunt, etsi non sint in isto indice specialiter denotata.

« Qui jurat proximo suo et non decipit, » quid hoc tandem est? Hic juramentum homini perfecto inter eas virtutes quæ illum decent, concedi videtur; in Evangelio vero prorsus prohibetur. Quid igitur dicemus? Quod ubique Dominus tam in veteri quam in nova lege eamdem habet præceptionis considerationem. Cupit enim peccatorum effectibus occurrere, et a primis initiis malignitatem exscindere. Ut enim vetus lex ait : « Non mœchaberis. » Dominus vero : « Non concupisces.... » Sic itaque abit Propheta in hoc loco contentus juramento quod justum sit ac rectum; Dominus vero vel occasionem ipsam resecat perjurii...., S. Basilius, hom. in Psal. XXV.

Homines, ait S. Augustinus, serm. 180, vel 28 de verb. apost. c. 2, n. 2, falsum jurant, vel cum fallunt, vel cum falluntur. Aut enim putat homo verum esse quod falsum est, et temere jurat; aut scit vel putat esse falsum, et tamen pro vero jurat, et nihilominus cum scelere jurat. Distant autem ista perjuria. Fac illum jurare qui verum putat esse, pro quo jurat; verum putat esse, et tamen falsum est. Non ex animo iste perjurat, fallitur, hoc pro vero habet quod falsum est; non pro re falsa sciens jurationem interponit. Da alium qui scit falsum esse et dicit verum esse, et jurat tanquam verum sit, quod scit falsum esse. Videtis quam ista detestanda sit bellua et de rebus humanis exterminanda. Quis enim hoc fieri velit? Omnes homines talia detestantur. Fac alium, putat falsum esse, et jurat tanquam verum sit, et forte verum est.... perjurus est. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo. Ream linguam non facit, nisi mens rea. Quis est autem qui non fallatur, etsi noluit fallere? Quis est homo cui non subrepat fallacia? Et tamen juratio ab ore, non discedit, frequentatur; plura sunt plerumque juramenta quam verba....

De his lege in sequentibus.

Absalon, CCXI, 60, 77, 140. — Periuri pejeratum degradare non possunt, Agobard., CIV, 504 — Perjuria aut munera finem rebus imponunt apud judices, *ibid.*, 120; Alcuin., CI; 654, 1193. — Non est indulgendum perjuris, Alexand. II, pap., CXLVI, 1281; Alexander III, pap., CC, 49; Bandinus, magist., CXCII, 1068; Beda Venerab., XCIV, 573; Benedict. monach., LXVI, 318; S. Bernard., CLXXXIV, 1256. — Sua est perjurio pœna, Boetius, LXIII, 658, 659; S. Bonifac., LXXXIX, 855, 859; Burchard., CXL, 875; Caput. rex, CLI, 1178. — De pejerante per S. Benedictum castigato, Carolus Calv. rex, CXXIV, 910; Carol. Magn., XCVIII, 234, 286, 294, 292, 328, 505; S. Cummianus, LXXXVII, 988. — A Christo removent S. Petr. Damian., CXLIV, 482, 485. — Perjuro nihil prosunt Christi mysteria, *ibid.*, 483, 484. — Defensor, id., LXXXVIII, 665, 666; S. Eligius, LXXXVII, 580, 681, 590. — Quantum malum sint, Flodoard., CXXXVI, 463; Gratian., CLXXXVII, 733 *et seqq.*, 1121 *et seqq.*; Guibert., CLVI, 925; Halitgar., CV, 686, 698. — Rogeri hæretici, Henricus card., CCIV, 240. — Cohibenda, Herveus Rhemens., CXXXII, 704; S. Hieron., XXV, 165, 1448. — Quid sint, Hugo de S. Vict., CLXXV, 664; Innocent. III, pap., CCXVII, 717, 754; Isaac., CXXIV, 1401; S. Isidor. Hispal., LXXXII, 391; LXXXIII, 653; Isidor. Mercat., CXXX, 508, 509; Juvencus, XIX, 128; S. Martin. Leg., CCIX, 294. — Quanta pœna maneat, Othlon., CXLVI, 366; Petr. Bles., CCVII, 155, 170; Petr. Cell., CCII, 686. — Tolosanorum, Petr. monach., CCXIII, 545, 547. — Comitis Tolosani, *ibid.*, 551; Petr. Pictav., CCXI, 1157; Radulph. Ardens., CLV, 1397; Regino, CXXXII, 511 *et seqq*; Radulf. Bituricens., CLIX, 721. — Aftorum, S. Salvian., LIII, 154; S. Valerian., LII, 697 — Geraldi, Willelmus Calcul., XLIX, 870.

SIMONIA. — Nec solum Simoniacus est qui dat vel accipit de sacris rebus, obsequiis vel ordinibus pretium, sed et qui vendit synodum, suffragia in electionibus papæ, v. gr., et qui distrahit sacerdotale judicium. « Juste quod justum est exsequerit, » ait Scriptura, injuste vero quod justum est exsequitur quisquis ad defensionem justitiæ non virtutis æmulatione, sed amore præmii temporalis excitatur. Nam injuste quod justum est exsequi jure dicitur, qui justitiam quam prætendit, venundare non veretur; at contrarium de illo dicitur, qui in assertione justitiæ nihil aliud præter solam justitiam quærit.

Duo plane Simoniacæ hæreseos reperiuntur auctores, in Scripturis, unus in Veteri Testamento, alter in Novo, quæ etiam duo Simoniacorum genera perfecerunt, vendentium scilicet et ementium. Giezi siquidem donum sancti Spiritus vendidit; Simon Magus comparare tentavit, Giezi, postquam Naaman curatus est, jamque revertens, de dono sancti Spiritus sumus est pecuniam postulare. « Sed ait ei Eliseus : Accepisti argentum et vestes, ut emas oliveta, et vineas, oves et boves, servos et ancillas; sed et lepra Naaman adhærebit tibi et semini tuo in sempiternum. » De Simone Mago, scitur quod de illo legitur in Actibus apostolorum : « Pereat tecum pecunia tua, » etc....

De isto nefando crimine tractatur in sequentibus indicationibus.

Absalon, CCXI, 77. — De Josselino Simoniaco, non consecrando episcopo, Alexand. II, papa, CXLVI, 1296. — Episcopi, *ibid.*, 1297, 1406. — Gervasii Carnotens. Ecclesiæ invasoris, *ibid.*, 1300 — Exstirpanda, *ibid.*, 1297, 1388; Alexand. III, pap., CC, 24, 896, 897. — Algerus, *ibid.*, 945, 918, 954, 967; S. Anselm., CLIX, 158 *et seqq.* — Tempori vetus malum, cupiditati semper novum, S. Bernard., CLXXXII, 811, 812; S. Bruno Ast., CLXIV, 295; S. Bruno Carth., CLIII, 183; S. Petr. Dam., CXLIV, 222, 223; CXLV, 152 *et seqq.*, 535, 556; S. Elig., LXXXVII, 511; Flodoard., CXXXVI, 413, 595; Gerhohus, CXCIII, 1161. — Regum, id., CXCIV, 23. — Clericorum, id., 97; Gratian., CLXXXVII, 479 *et seqq.* — Ejus genus multiplex, *ibid.*, 535, *et seqq.*; S. Gregor. Vit. pap., CXLVIII, 54, 83, 147, 1112. — Episcopi, *ibid.*, 1132 — De emptoribus ecclesiarum, *ibid.*, 1114. — De venditoribus officiorum spiritualium, *ibid.*, 1115; Hildebertus, CLXXI, 157, 273, 274, 783, 784. — Ejus auctores, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 477, 478; Humbert. card., CXLIII, 1005 *et seqq.*, 1038. — Simoniacus pejor latrone, *ibid.*, 1114, 1203; Innocent. III, pap., CCXIV, 210, 657, 702, CCXV, 1260; CCXVI, 1232; CCXVII, 195, 648, 734; Isid. Mercat., CXXX, 17. — Triplex, S. Ivo, CLXI, 585, 1136. *et seqq.* — Principum in conferendis prælationibus, *ibid.*, 529, 550; S. Leo Magn., LIV, 507, 508; LVI, 537, 896 *et seqq.*; S. Paschasius, CXX, 709, 710. — Quam dilatata tempore Paulini, XCIX, 296, 297, 509, 510; Petrus Bles., CCVII, 82 *et seqq.*, 552; Petr. Cant., CCV, 93, 97, 99, 120, 128, 132; Robert. Pull., CLXXVI, 921 *et seqq.*; Rodulf. Cluniacens., CXLII, 698; Rupert., CLXIX, 295 *et seqq.* — Gromulani ejusque judicium per ignem, Stephanus Parisiens., CCXXIII, 1466. — Episcopi, Willelmus monach., CLXXIX, 1245.

SIMULATIO. — Solent simulatrices mentes et hypocrisi deservientes, non solum jactitare quæ habent, verum etiam simulare se habere bona quæ omnino non habent. Solent e contrario manifesta mala callide excusare, occulta autem mala astute dissimulare... Scimus autem quid hypocritarum fraudulentia in omni eo quod actitat ad honoris sui promotionem anhelat. Omne enim quod agit, vel agendo intendit, ambitioni deservit.

Quæ de ambitione dicuntur, dici possunt de dissimulatione et hypocrisi, unde ad illam recurre, et quæ ista sint, amice lector invenies art. *De hypocrisi.*

SUPERSTITIONES.—Superstitio est cultus vel indebitus, sed superfluus, seu observatio inutilis, vana vel periculosa.

Peccatur per superstitionem quatuor modis : 1° Quando in cultu Dei observantur, vana, superflua, prohibita a Deo, nec probata ab Ecclesia; 2° quando committitur idololatria exterior, id est, cum defertur creaturæ supremus latriæ cultus soli Deo debitus; 3° cum spreta prohibitione Dei vel Ecclesiæ usurpantur media, quod nullam habent connexionem naturalem cum effectu qui inde exspectatur; 4° cum vi alicujus pacti vel expressi, vel tacitè initi cum dæmone, imo sine pacto futura vel abscondita curiose investigantur. Quod dicitur divinatio, multasque habet species; 1° Magia diabolica; 2° sortilegium; 3° maleficium; 4° ars cognoscendi futura cujuslibet rei

inspectione, v. g., apparitione mortuorum, quod necromantia dicitur, inspectione manus quod chiromantia dicitur, inspectione aquæ quod hydromantia dicitur; inspectione ignis vel lapidis alteriusve hujusmodi rei, quod geomantia dicitur; inspectione avium quod augurium sive auspicium dicitur; inspectione intestinorum animalis occisi, præsertim dæmonis immolati, quod aruspicium dicitur, etc.; 5° astrologia judiciaria, quæ ex consideratione situs et motus siderum futura contingentia prædicuntur; 6° usus virgæ ligneæ vel ferreæ ad investiganda occulta, v. g., auri argentique cæterorumve metallorum venas, aquæ fontes, thesauros absconditos, furta, homicidia, adulteria, fornicationes cæteraque id genus; 7° investigatio occultorum per aquam frigidam, vel per ignem, per sortes, etc.

Nec solum ejusmodi superstitionum crimine tenentur qui illas exercent, sed et qui exercentes consulunt, etiamsi nullam eorum responsionibus fidem adhibeant; vel qui aliorum superstitioni participant, adjuvando, consulendo, laudando, consentiendo, imo quandoque et tacendo. In rebus enim hujusmodi qui tacet consentire videtur, maxime si superstitionem impedire ex officio tenatur, vel si positus sit in ejusmodi circumstantiis in quibus silenti dum pro tacita rerum approbatione sumendum esse videatur.

Superstitio ergo, sive magica, falsa professione de vero mentiens, et veraciter lædens, homines seducit a religione divina, cultum dæmonum suadet, et ad omne nefas suos sequaces impellit. Hæc quinque genera maleficiorum continet, manticem, mathematicam, maleficia, sortilegia, præstigia... horoscopica in constellationibus constat; maleficia fiunt per incantationes; sortilegia per sortes; præstigia per phantasticas illusiones. Magicam Zoroastres rex Bactrianorum invenit, et post longa tempora Democritus ampliavit; hydromantiam Persæ feruntur invenisse; auguria Phryges; præstigia Mercurius...

De his vide in sequentibus indicationibus.

Alcuin., CI, 1196; Arnob., V, 773, 774; S. August., XXXII, 802; XLI, 243, 244, 286, 817, 728; Beda venerab., XCIV, 573; S. Benedict, CII, 747; S. Bonifac, LXXXIX, 859; Burchard., CXL, 843; Canut. rex, CLI, 1178; Carol. Magn., XCVII, 756, 882; Constantin. Magn., VIII, 25, 162, 220; S. Cummianus, LXXXVII, 990; Dracontius, LX, 797; S. Eugypp., LXII, 949, 950; Gratian., CLXXVII, 1569. — Malefici puniendi. S. Greg. Magn., LXXVII, 757, 758; Guillelm. Tyrens., CCI, 612; Halitgar., CV, 685, 686, 700; S. Hieron., XXIV, 517, 618. — Mullercularum Christianarum, id., XXV, 498, 499, 1256, 1257. — In austeritate vitæ, S. Hilar., IX, 378; S. Hildegard., CXCVII, 1028, 1032; Hincmar., CXXV, 717, 718. — De sortilegis ex sortibus sanctorum, *ibid.*, 718; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 810 *et seqq.*; CLXXVII, 205, 204. — Nefandæ, S. Isidor. Hisp., LXXXI, 840; LXXXII, 312, 393; Isidor. Mercat., CXXX, 408; S. Ivo., CLXI, 263, 168, 748, 756, 1275. — De magorum præstigiis, *ibid*, 1317. — De variis speciebus magiæ, sortilegis etc., Joannes Sarisb., CXCIX, 407, 409, 415, 461. — Ægyptiorum, Lact., VI, 235, 282, 328, 620, 786. S. Leo Magn., LIV, 218 *et seqq.* — Manichæorum, id., LV, 874, 875, 912, 915. — Persarum, *ibid.*, 807. — Zoaræ, *ibid.*, 975, 976; LVI, 412, 891. — In constitutione Honorii, Marius Mercat., XLVIII, 457; S. Martin Leg., CCVIII, 75. — Populi in defectione lunæ, S. Maxim. Taurin., LVII, 256 *et seqq.*; Petr. Bles, CCVII, 190 *et seqq.* — Judiciorum ferri caudentis, etc., Petr. Cant., CCV, 226, 253, 259. — Quorumdam hæreticorum, Petr. Monach., CCXIII, 547. — Judæorum, Petr. Venerab., CLXXXIX, 602. — Basilidis, S. Philast., XII, 1146; Prudent., LIX, 675, 676. — Ethnicorum, id., LX, 456 *et seqq.*; Rabun. Maur., CVIII, 80, 459, 460, 463, 464, 726; CX, 1097 *et seqq.* CXI, 22, 75, 422; Regino, CXXXII, 349 *et seqq.*; Robert Pull., CLXXVI, 1093, 1094. — Ludorum antiquorum, S. Salvian., LIII, 120, 121. — Turpes et otiosæ, Tertull., I, 505, 612; II, 401, 747, 748; Vit. Patr., LXXIII, 178, 181.

TRISTITIA. — *Vide* in Indice præcedent. articul. de INVIDIA.

Abælard., CLXXVIII, 132, 155, 164. — Letalis, Absalon, CCXI, 85; Alanus, CCX, 116. — Pestifera ejusque comitatus, Alcuin., CI, 635; S. Anselm., CLIX, 642. — Impiorum, S. Augustin., XL, 1198. — Desperationis, S. Bernard., CLXXXIII, 973, 974; CLXXIV, 1248, 1249. — Ejus effectus, id., CLXXXV, 81, 82; Boetius, LXIII, 796, 797. — Duplex, S. Bruno Herbipol., CXLII, 181; Cassian., XLIX, 351 *et seqq.* — Fidelibus inimica, Cassiod., LXX, 306; S. Petr. Chrysolog., LII, 434. — Desperatio et voluptas sociæ sunt, *ibid*, 199; S. Petr. Damian., CXLV, 182, 184, 485; Defensor., LXXXVIII, 685. — Judæ, S. Fulgent., LXV, 355. — Mortifera, *ibid.*, 290, 291; Garner., CXCIII, 153. — Impiorum, Gerhohus, CXCIII, 1672. — Desperatio vitanda, S. Greg. Turon., LXXI, 228. — Ejus remedium, Halitgar., CV, 664, 665; Henricus, Card., CCIV, 275; Sanc a Hildegard., CXCVII, 199, 60. — Cujusdam adolescentis, Grotsuita monial., CXXXVII, 1109 *et seqq*; Hugo Eveliau., CCII 189. — Ejus comites, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 1000 *et seqq*; Innocen. III, pap., CXVII, 443, 734; Joannes Sarisb., CXCIX, 975; Lanfranc., CL, 150, 151, 238. — Judæ, S. Maxim. Taurin., LVII, 366, 367; S. Paschas. Rudbert., CXX, 1450, 1451; Petr. Cel., CCI, 685, 686; Petr. Lombard., CXCI, 1340. — Mulieris, Philipp. de Harv., CCIII, 1290 *et seqq.* — Ejus effectus, *ibid.*, 326; S. Prosper., LI, 439, 456. — Ejus incommodum, Rabun. Maur., CIX, 985; CXII, 126. — Ejus natura et origo, *ibid.*, 1562, 1564. — Ejus remedium, *ibid*, 1577. — Magna non potest diu dissimulari, Rupert., CLXVII, 538 — Cæca, Thomas Cisterc., CCVI, 756; Vit. Patr., LXXIII, 1033.

ULTIO. — *Vide* in Indice præcedent. art De IRA, et Indicem de DILECTIONE INIMICORUM.

Abælard., CLXXVIII, 133, 134; S. Agobard., CIV, 265; Alcuin., CI, 634. — Atrocissima Benjaminitarum, S. Ambros., XVI, 899 *et seqq.*; S. Anselm., CLVIII, 567, 568; S. Bernard., CLXXXIV, 551; S. Bruno Herbipol., CXLII, 217, 218, 297, 303; S. Petr. Chrysol., LII, 507. — Injuriam semper cupit exredere, S. Eugypp., LXII, 687, 688. —De morte comitis Flandriæ, Gualbert., CLXVI, 1045. — Sanguinis et malorum, Gerhohus, CXCIV, 11; Gratian, CLXXXVII, 1189 *et seqq.*; S. Greg Magn., LXXVII, 61. — Henrici in Gregorium, S. Greg. VII pap, CXLVI I, 74; S. Hilar., IX, 941.—Dei per diluvium, Sancta Hildegard., CXCVII, 1002; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 806. — Plebium, Humbert. card., CXLIII, 1164; Isidor. Mercat., CXXX, 157, 158. — Deo reservata, Lact., VI, 619; S. Leo Magn., LIV, 284. — Pia Virginii patris virginis Virginiæ in Appium Claudium, Oros., XXXI, 776. — Horrenda in filios Israel, Petr. Comest., CXCVIII, 292; Petr. Lombard., CXCI, 1331; Petr. Monach., CCXIII, 545. — Furti in Achaz, Philipp. de Harv., CCIII, 925, 924; Rab., Maur., CIX, 609, 678. — Electorum de reprobis, id., CXI, 742. — Theodosii, Rufin, XXI, 525, 1068, 1069. An quærenda de inimicis, *ibid.*, 800, 801. — Eam ne inimicis statim sumere imprudentia est, Rupert., CLXVII, 1636. — Dei in superbos, id., CLXIX. 539 *et seqq.* — Inimicorum, Stephan. Grandimont., CCIV, 1112. — De imperio ulciscendo, Suger., CLXXXVI, 1405. — Ejus libido summus impatientiæ stimulus, Tertull., I, 1264; II, 373; Vilbald., CLXXXIX, 1402, 1403.

USURA. — Usura est lucrum ex mutuo. Nomine autem lucri, hoc loco intelligitur pecunia vel quæcunque alia res temporalis pretio æstimabilis, sive obsequium aut quodvis aliud onus pretio æstimabile injunctum, sive aliquid aliud. Usura est ubi amplius requiritur quam datur, v. g. si dederis solidos decem, et amplius quæsieris; vel dederis frumenti modium unum, et super aliquid exigeris.

Si feneraveris homini, inquit S. Augustinus in Psal. XXXVI, serm. 3, n. 6, id est mutuam pecuniam tuam dederis, a quo aliquid plus quam dedisti exspectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus quam dedisti, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud; si plus quam dedisti exspectas accipere, fenerator es, et in hoc improbandus, non laudandus.

Usuram illicitam esse certum est. Nam ex natura rei est illicitum et contra justitiam commutativam, in rei unius commutatione pro alia, plus exigere, aut accipere quam valeat res quæ datur, nisi aliquid aliud intercedat, ratione cujus illud amplius juste accipiatur; sed accipere aliquid ultra sortem pro mutuo est pro commutatione rei mutuo datæ, accipere plus quam valeat, nisi intercedat aliud ratione cujus illiud juste accipiatur; ergo vi solius mutui, nefas est ex natura rei et contra justitiam commutativam aliquid ultra sortem accipere, ac proinde usura illicita est cohtra commutativam justitiam, restitutionique obnoxia...

De his lege quæ sequuntur.

Alexander III, papa, CC, 196, 737, 904; Amalar., CV, 878. — De inhumanitate fœneratorum, Ambrosius, XIV, 984, 985. — Ab usu dicta, *ibid.*, 775, 777; XVI, 983, 984. — Non accipienda, Atto, CXXXIV, 38; S. Bruno Astens., CLXIV, 439, 528. — Prohibita, Bruno Herbipol., CXLII, 85, 215, 216; Canut. rex, CLI, 1196; Carol. Magn., XCVII, 509; Constantin. Magn., VIII, 397, 968; S. Cummianus, LXXXVII, 991.—Clericorum, Gratian., CLXXXVII, 244 *et seqq.*, 958 *et seqq.*; Halitgar., CV, 686. — Ejus iniquitas, S. Hilarius, IX, 307. — Grave et juge furtum, Hildebert., CLXXI, 817. — Non repetenda, Innocent. III, papa, CCXV, 572, 1308; CCXVI, 1257; CCXVII, 229; S.

Isidor. Hispal., LXXXII, 207; Isidor. Mercat., CXXX, 547, 865; S. Ivo, CLXI, 459, 489, 805, 806, 1168. — Clericalis, Petr. Bles., CCVII, 62 *et seqq.*; Petr. Cant., CCV, 153; Petr. monach., CCXIII, 547; Philipp. de Harveng, CCIII, 755. — Usurarius non potest esse clericus, Prudent., LX, 997, 1040; Raban. Maur., CX, 709; Regino, CXXXII, 253 *et seqq.*; Stephanus Grandimont., CCIV, 1111

VANITAS. — Vide indicem præcedentem in art. *De superbia*.

Alanus, CCX, 115; Alcuin., CI, 635, 636. — Temporalium est, S Ambros., XIV, 585, 1249; S. Anselm., CLVIII, 736, 741. — Vanitati subjecta est omnis creatura, S. Augustin., XXXV, 275; XXXVIII, 1095; XXXIX, 1816; S. Bernard., CLXXXII, 908 *et seqq.*, 973, 976; CLXXXIV, 795, 796. — Hominum mundo et carni servientium, *ibid.*, 506; S. Bonifac., LXXXIX, 853; S. Bruno Herbipol., CXLII, 121, 155, 167, 168, 170, 210. — Episcopi, Carol. Magn., XCVIII, 1380. - Episcopi cujusdam, qui voluit adorari, *ibid.*, 1333; Cassiodorus, LXX, 184. 288, 289; Defensor, CXXXVIII, 616; Ernald., CLXXXIX, 1553; Garner., CXCIII, 155; Gerbohus, CXCIV, 1011, 1012. — Quod præterire potest, vanum est, S. Greg. Magn., LXXV, 595, 932, 843, 844; Halitgar., CV, 661; Hervæus Burgidol., CLXXXI, 1502; S. Hieronym., XXII, 412 *et seqq.*, 458, 502, 503, 504, 608, 692. — Ejus definitiones, id., XXIV, 515. — Omnia perdit opera, *ibid.* — In episcopo, Sancta Hildegard., CXCVII, 174. — Cavenda ab episcopo, *ibid.*, 182. — Si sint omnia, quomodo ipse Salomon non vanitas, Hugo de S. Victore, CLXXV, 120, 123, 151 *et seqq.* — Triplex, *ibid.*, 118 *et seqq.* — Mundi, id., CLXXVI, 703. — Ejus comites, *ibid.*, 999; Innocent. III, papa, CCXVII, 734. — Quadruplex, Isidor. Hispal., LXXXIII, 96, 97. — Romanorum, Joannes Sarisb., CXCIX, 494, 711, 716, 974, 983; S. Leo Magn., LV, 177; S. Leo IX, papa, CXLIII, 744. — Magicarum artium, S. Martin. Legion., CCVIII, 566, 645; CCIX, 294; Maxim. Taurin., LVII, 254, 303; Othlon., CXLVI, 285; Petr. Cell., CCII, 730. — Ejus vincula sunt septem vitia principalia, Petr. Comest., CXCVIII, 1783. — Philosophica, Petr. Lomb., CXCI, 1443. — Paganorum, S. Philastr., XII, 1187, 1216, — Philosophica, *ibid.*, 1149. — Nobilium ac divitum, S. Prosper, LI, 485, 496; Raban. Maur., CIX, 731, 1005. 1006, CXII, 1536, 1580; Rodulf., CXIX, 722. — Fugienda, Rufin., XXI, 576, 419, 669. — Humana, Rupert., CLXVII, 775, 776; CLXIX, 145, 151. — Divitiarum, Smaragd., CII, 956; Tertull., I, 1320; II, 1048. — Triplex, Thomas Cisterc., CCVI, 182. — Hominis quadruplex, *ibid.*, 121; Vit. Patr., LXXIII, 248, 249. — Feminarum, Zeno, XI, 295, 305.

VINDICTA. — *Vide* Ultio.

VIOLENTIA. — Adam Præmonst., CXCVIII, 598; Alcuin., CI, 634; Carol. Magn., XCVII, 860. — Virginis, S. Dunstan., CXXXVII, 444. — Tyrannica, Ernald., CLXXXIX, 1617. — De violatoribus *Ecclesiæ*, Gerard., CLXX, 1144, 1174, 1216 — Hostis iniqui, Gerbohus, CXCIV, 61; Godefred., CXLIX, 529. — Puellarum, Gratian., CLXXXVII, 413, 1411. — Conjugalis, *ibid.*, 1412 *et seq.*, 1484 *et seq.*; S. Gregor. Magn., LXXV, 459, 460; LXXVII, 2, 5; Halitgar., CV, 683, 684. — Longobardorum, Helinand., CCXII, 971; Henricus, card., CCIV, 222; Hervæus, CXXXII, 696. — De violatoribus fidei matrimonialis, Sancta Hildegard., CXCVII, 749. — Impiorum et stultorum, Hugo de S. Vict., CLXXV, 252 *et seqq.* — Castrationis in personam presbyteri, Innocent. III, pap., CCXV, 1423; CCXVI, 83. — In clericos, *ibid.*, 613; CCXVII, 220; Isaac, CXXIV, 1093; S. Isidor. Hispal., LXXXII, 397; Isidor. Mercat., CXXX, 231, 991, 932; S. Ivo, CLXI, 562, 579, 580. — De pudicitia violenter rapta, Joannes Sarisb., CXCIX, 503. — In mulierem, Joannes VIII, papa, CXXVI, 891, 932. — Atrox, Juvencus, XIX, 191. — De violenta promotione Anthimi, S. Leo Magn., LV, 978; LVI, 442; Orderic., CLXXXVIII, 384. — Raptoris, Petr. Bles., CCVII, 40. — Cujusdam comitis, Petr. monach., CCXIII, 602; Philipp. de Harv., CCIII, 1148, 1149. — De raptoribus virginum, Regino, CXXXII, 275, 333, 514, 582. — Tyrannorum non simit vociferare oppressos, Rupert., CLXVII, 577, 578.

VIS. — *Vide* Violentia.

VITIA. — Sane sicut aliud est morbus atque aliud est vulnus, sic procul dubio aliud est vitium atque aliud est peccatum. Sicut in corpore videmus, sic et de corde intelligere debemus, quia aliud est ex occulto prodiens interna corruptio, at que aliud extrinsecus inflicta manifesta contritio. Sic aliud est quando malum in sola cogitatione, etiam ab initio sentitur, atque aliud quod nutu spontaneo ex deliberatione committitur. Illud quasi ab intus nascitur, istud quasi extrinsecus infligitur.

Vitium itaque est ipsa infirmitas naturalis corruptionis; peccatum vero est ipsa prava assentatio tentantis infirmitatis. Vitium est quasi quædam passio naturæ, peccatum vero est spontanea quædam actio industriæ. Vitium est ipse appetitus mali, qui solet præcedere vel provocare consensum; peccatum autem ipse est consensus mali, qui solet sæpe subsequi vel comitare appetitum. Profecto illud est pravum, pravum motum in corde sentire, atque aliud pravo motui consentire. Quod pravum motum sentimus, vitium est: quod pravo motui consentimus, peccatum est. Vitium itaque est in sensu et in affectu; peccatum vero est in solo consensu seu etiam affectu. Quando quod verum est videtur nobis falsum, et quod falsum videtur esse verum, vitium est in sensu. Quando quod justum est videtur nobis amarum, et quod justum est videtur esse jucundum, vitium est in affectu. Sed cum falsæ opinioni fidem adhibemus, jam sensus nostri vitium transit in peccatum. Sic cum pravæ delectationi acquiescimus, affectus nostri vitium similiter transit in reatum. In hunc modum vitia in peccata transeunt, et consentientem reum constituunt. Vitium itaque sensuum fit origo errorum, vitium vero affectuum radix iniquitatum. Sensum autem non corporis, sed cordis hic intelligimus, unde et sententiam dici non ambigimus; hebes itaque sensus et exordinatus affectus omnium malorum origo sunt. In hunc itaque modum vitium dominatur sensui et affectui, et cum consensum allicit, vel etiam in effectum transit, fit causa peccati. Consensum autem non semper effectus consequitur, sed cum necessitate præpeditur, solo consensu peccati culpa consummatur. Triplex vitium est: fastidium boni, desiderium mali, ambiguitas utriusque discernendi; hoc est quod homo est torpens ad bonum, fervens et inquietus ad malum, et hebes et lippus ad utrumque discernendum. Ecce tria vitia, impotentia, ignorantia, concupiscentia...

Magnum est certamen vitiorum adversus virtutes; tunc enim poteris omnia vitia vincere repugnando cum divino adjutorio, si contra vitia singula opposueris virtutes. Solet enim pugna vitiorum adversus virtutes ad profectum venire hominis; quia per illud certamen mens excitatur, et ab elationis vitio purgatur. Contra singula quoque vitia virtutes sunt adhibendæ; contra luxuriam munditia cordis est adhibenda; contra iracundiam vero patientia; contra timorem mittenda est fiducia; contra teporem vero zelus est adhibendus; contra tristitiam quoque malam adhibendum est gaudium spirituale; contra acediam vero fortitudo est assumenda, contra avaritiam assumenda est largitas; contra superbiam autem humilitas est adhibenda, contra odium vero charitas est assumenda; et sic de aliis... Et hæc in sequentibus commemorantur.

Eorum turpitudo, Abælard., CLXXVIII, 1175; Absalon, CCXI, 41, 75, 76, 89. — De eorum pugna, Adalger., CXXXIV, 929; Adam. Pers., CCXI, 664. — Judicum et jurisperitorum, *ibid.*, 666 *et seqq.* — Septem principalia, eorumque remedia, Alanus, CCX, 174 — Sacerdotum, *ibid.*, 191. — Conjugatorum, *ibid.*, 193. — Viduarum, *ibid.*, 194. — Virginum, *ibid.*, 194, 195. — Somnolentorum, *ibid.*, 195, 196. — Eorum remedia, *ibid.*, 470, 471. — Octo principalia, Alcuin., CI, 632, 1192. — Prælatorum, Alexander III, papa, CC, 869, 870, 1378. — Ministrorum, *ibid.*, 878. — Prima cavenda, S. Ambros., XIV, 935 — Septem ex superbia orta referuntur, id., XVII, 756, 882. — Eorum enumeratio et unde sint orta, et quomodo fugienda, S. Anselm., CLVIII, 681 *et seqq*, 870; CLIX, 619, 682, 695. — Eorum malitia et fœditas, *ibid.*, 701; Arnulf., CCI, 176. — Quibus armis expugnentur, Atto, CXXXIV, 29; S. Augustin., XXXII, 674. — Dicuntur quod est contra naturam, *ibid.*, 610, 1290. — Radices peccati, id., XXXIII, 561, 571, 736, 737. — Eorum Deus non est auctor, bene tamen ordinator, id., XXXIV, 138, 141, 154, 160, 229. — Vitiosi bene viventibus insultant, id., XXXVII, 1151, 1152. — Omnia vitia inimica sunt Deo, *ib.*, 2082, 2083. — In voluntate ponuntur, *ibid.*, 1956 — Constanter debellanda, id., XL, 256, 370, 1189, 1191. — Tria timenda, *ibid.*, 1105, 1354. — Naturam bonam testantur, id., XLI, 349, 350 — Vitium naturæ inest, sed vitium natura non est, id., XLIV, 249, 370, 690 *et seqq.*, 695, 696, 743, 748, 833, 855. — Vitium non est natura, id., XLV, 1159, 1523, 1537. — Sed contra naturam, *ibid*, 1124, 1427, 1429, 1870, 1896. — Vitium propagat vitium, *ibid.*, 1167, 1871, 1874, 1885, 1896. — Capitalia, Beda Venerab., XCIV, 571. — Vitium et peccatum in quo differunt, S. Benedict. monach., LXVI, 579. — Citius exstirpanda, *ibid.*, 279. — Quid de vitio proprio, *ibid.*, 523, 524; S. Bernard, CLXXXII, 773, 774; CLXXXIII, 741, 742, 1060, 1061, 1085 *et seqq.*; CLXXXIV, 527. — Fovent vitia qui vitiis favent, *ibid.*, 1099. — Vitium est

virtutis privatio, *ibid.*, 543, 544. — Eorum duplex species, *ibid.*, 580, 581; CLXXXV, 155, 156; Boetius, LXIV, 220, 276.—Eorum putredo, S. Bruno Astens., CLXIV, 578. — Contra ea pugna est vita hominis, *ibid.*, 577.—Eorum potestas, S. Bruno Herbipol., CXLII, 298. — Omnia, Carol. Magn., XCVII, 324; Cassian., XLIX, 280. — Octo principalia, *ibid.*, 609, 611 *et seqq.* — Sanctorum, *ibid.*, 1256, 1240. — Eorum fœditas, 1253, 1258; Cassiod., LXIX, 582, 783; LXX, 770, 771, 881, 882, 964, 1032; S. Petr. Chrysol., LII, 207, 219, 220, 314, 318. — Eorum incendium, *ibid.*, 518; Claud. Mar. Vict., LXI, 969, 970. — Eorum varietas, S. Cyprian., IV, 553. — Eorum amplissima enumeratio, *ibid.*, 585. — Eorum assertores blandi, *ibid.*, 781 — Fori, *ibid.*, 213, 214. — Cadaloi, S. Petr. Damian., CXLIV, 294, 295. — Quando superentur, *ibid.*, 328, 329. — Mundi execranda, *ibid.*, 327, 328. — Vitii contra naturam gravitas, id., CXLV, 162. — Quomodo mortificanda, *ibid.*, 554, 555, 556, 768, 769 *et seqq.* — Eorum remedia, *ibid.*, 922, 923. — Defensor, LXXXVIII, 655, 656; S. Eugypp., LXII, 565, 605 *et seqq.* — Eorum enumeratio, *ibid.*, 755, 882. — Non pallianda, Flodoard., CXXXVI, 222. — Capitalia, *ibid.*, 319. — Monachi, S. Fructuosus, LXXXVII, 1105. — Eorum enumeratio, S. Fulgent., LXV, 554. — Septem principalia, Garner, CXCIII, 153, 154. — Clero exprobrata. Gildas sap., LXIX, 567 *et seqq*, 592. — Vitiorum christianorum apud Antiochiam viventium enumeratio, Godefrid. Bullon., CLV, 997 *et seqq.*—Parentum filiis non imputantur, Gratian., CLXXXVII, 307.—Adversum nos fœdus ineunt, S. Gregor. Magn., LXXV, 631, 632. — Capitalia, id., LXXVI, 621 *et seqq.* — Eorum mater, quæ, id., LXXVII, 81, 67, 79, 80. — Quomodo curanda, *ibid.*, 111, 112. — Exstirpanda priusquam virtutes inserantur, *ibid.*, 117 *et seqq.*, 253, 340, 541.—Ad ea quid necessarium, *ibid.*, 324. — Reginæ Brunichildæ, S. Greg. Turon., LXXI, 594, 595, 605, 621, 622.—Laudunensium, Guibert. abb., CLVI, 921. — Fugienda, *ibid.*, 26, 27. — Eorum origo, *ibid.*, 27. — Pravorum pastorum, Guibert. Gemblac., CCXI, 1288, 1289. — Monachorum, *ibid.*, 1291. — Gravissima, Guillelm. Tyrens., CCI, 225, 224. — Octo principalia unde oriuntur, Halitgar., CV, 657. — Sacerdotum, *ibid.*, 692; Henricus Septimell., CCIV, 862. - Causæ sunt calamitatum, S. Hieron., XXII, 410, 600, 875. — Nisi coerceantur superbiunt, et obedientes sibi ad inferna detrudunt, *ibid.*, 814. — Eorum principiis obviandum, ne crescant, *ibid.*, 398 — Habent bestiarum imagines, id, XXIV, 475. — Uva acerba, *ibid.*, 884, 885. — Deum amarum et crudelem efficiunt, id., XXV, 102. — Dulcia sunt, *ibid.*, 954; XXVI, 65, 577. — In ortu necanda, S. Hilar., IX, 781. — Eorum strages, *ibid.*, 825. — Pariunt affectum declinandi a Deo, *ibid.*, 527. — Eorum enumeratio, Hildebert., CLXXI, 428, 817, 818. — Sine iis nemo nascitur, *ibid.*, 1025, 1024. — Ex vitiis aliorum nostra sunt corrigenda, *ibid.*, 1054, 1055, 1665, 1666. —Sacerdotum, sancta Hildegard., CXCVII, 269, 272, 568. — Carnis, *ibid.*, 865. — Septem, Hugo de S. Vict., CLXXV, 400, 401 *et seqq.* — Quæ sint, id., CLXXVI, 525 *et seqq.*; CLXXVII, 515 *et seqq.*, 585. — Vitiorum religionem suffocantium descriptio, *ibid.*, 189, 190, 801, 851 *et seqq.* — Sacerdotum tria, *ibid.*, 850, 851. — In monasterio corrigenda, Innocent. III, papa, CCXIV, 56. — Gravia in Islandia corrigenda, *ibid.*, 288. — Clericorum libere audacter corrigenda, *ibid.*, 297. — Abbatis, *ibid.*, 820. — Enormia in Ecclesia et in terra, id., CCXV, 189. — Archiepiscopi, *ibid.*, 555 — Canonicorum Portugallensium, id., CCXVI, 248.— Monachorum corrigenda, *ibid.*, 511, 615. — Intrusionis, *ibid.*, 541; CCXVII, 417, 659. — De conflictu vitiorum et virtutum, S. Isidorus Hispal., LXXXI, 615; LXXXIII, 654. — Ex vitiis orta, *ibid.*, 634, 635, 642 *et seqq.* — Octo principalia, *ibid.*, 93, 96, 1178, 1205 *et seqq.*—Quæ excludunt a sacerdotio, Joannes Rothomag., CXLVII, 225, 226. — Quæ sacerdotibus debent esse aliena, *ibid.*, 224. — Mathematicorum, Joannes Sarisb., CXCIX, 440, 455. — Mundana comœdiæ, vel tragœdiæ, *ibid.*, 488. — Tyranni, *ibid.*, 512, 513, 628. — Septem principalia et sequela eorum, *ibid.*, 711. — Oriuntur ex aliis, *ibid.*, 984.—Magna generat negligentia parvorum, *ibid.*, 984. — Non excludit locus, *ibid.*, 1008. — Octo principalia, Jonas Aurelian., CVI, 244. — De vitiatis virginibus ac monachis, S. Julian., XCVI, 937; Juvencus, XIX, 275.—Ægyptiorum, Lact., VI, 235, 282, 528, 620, 786. — Affectus juxta Stoicos et Peripateticos, *ibid.*, 688. — Juxta Ovidium, *ibid.*, 689. — Colentium deos plurimos, *ibid.*, 575, 585. — Quam nefanda in Anglia, tempore Lanfranci, Lanfranc., CL, 537, 558, 615.— Graviora, S. Leo Magn., LIV, 266.—Mulier septem vitiis repleta, *ibid.*, 1424. — Eorum somnus, S. Martin. Leg., CCVIII, 61. — Originale et actuale, in matre Christi deleta, *ibid*, 95. — Eorum fetor, *ibid.*, 122. — Eorum deformitas, *ibid.*, 168. — Septem principalia et comitatus eorum, *ibid.*, 721 *et seqq.* — Eorum coacervatio, *ibid.*, 981. — In sancta Ecclesia, *ibid.*, 988. — Quibus fere omnes homines ebrii sunt, *ibid*, 989. — Eorum æstus, *ibid.*, 17. — Eorum remedia, *ibid.*, 31, 116, 121. — Monachorum, *ibid.*, 131.—Quæ ex concupiscentiis oriuntur, *ibid.*, 203. — Eorum pugna, *ibid.*, 262. — Antichristi, *ibid.*, 560, 569 *et seqq.*—Ministrorum Antichristi, *ibid.*, 582, 588. — De muliere vitiis et sanguine involuta et ebria, *ibid*, 587.—Herodis regis, Matthæus Vindocinens., CCV, 296, 811, 950 *et seqq* —Judæ Scarioteæ, S Maxim. Taurin., LVII, 566, 567.—Sententiarum philosophorum de anima, Mencgald., CLV, 154. — Filiorum Ludovici Pii, Nithard., CXVI, 45 *et seqq.* — Eorum rabies, appropinquante tempore Antichristi, grassabitur, Orderic., CLXXXVIII, 375, 376.—Eorum exemplis recta docentur, Othlon., CXLVI, 78. — Eorum varia medicamenta, *ibid*, 151, 251, 253. — Eorum enumeratio, S. Paulin., XCIX, 226. — Eorum remedia, *ibid.*, 210; S. Paulin. Nol., LXI, 725, 726, 750. — Eorum varietas in singulis hominibus, Petrus Bles., CCVII, 37 *et seqq.* — Horrenda cujusdam episcopi, *ibid.*, 65 *et seqq.* — Omnimoda sulicorum, *ibid.*, 72 *et seqq.* — A Deo castigata per calamitates, *ibid.*, 329, 330. — De vitio communi curialium, *ibid.*, 440. — Advocatorum, Petr. Cant., CCV, 159. — Prælatorum, *ibid.*, 185, 189. — Eorum cubile, Petr. Cell, CCII, 609. — Carnis, *ibid.*, 627.—Quæ excluduntur silentio, *ibid.*, 730. — Quæ excluduntur abstinentia, *ibid*, 630. — Monstra vitiorum, *ibid.*, 730, 832; Petr. Comest., CXCVIII, 1760; Petr. Lomb., CXCI, 1458. — Clericorum, Petr. monach., CCXIII, 549. — Comitis Tolosani, *ibid.*, 553, 564, 565, 589. — Sæcularia, quæ, S. Philastr., XII, 1186.—Absalonis, Philipp. de Harveng, CCIII, 1072, 1075.— Sodomorum punita, *ibid.*, 1149. — Prælatorum blanda, *ibid.*, 688, 689.— Regum, *ibid.*, 1169. — Monachorum, Philipp. rex, CLIX, 837. — Naturæ, S. Prosper, LI, 446. — Expugnanda, *ibid.*, 472, 475. — Omnia sunt contra naturam, *ibid.*, 494. — Furiæ dictæ, Prudent., LX, 21. — Specie virtutum fallunt, *ibid.*, 63, 64. — Eorum tres species odibiles, Raban. Maur., CIX, 945, 946; CX, 590; CXI, 920.—Eorum materia et soboles, id., CXII, 1348, 1582. — Carnalium et spiritualium vitiorum discretio, *ibid.*, 586, 1399, 1400. — Evellenda, Raduiph. Ard., CLV, 1580; Reiner., monach, CCIV, 92. — Religiosorum, sive claustralium, Robertus Pullus, CLXXXVI, 941. — Quibus armis comprimantur, Rodulf., CXIX, 707. — Carnis quomodo domantur, Rufin, XXI, 568, 922, 923, 1089. — Cor est statio et sedes eorum, *ibid.*, 817. — Amputanda, Rupert., CLXVII, 1036, 1125, 1804. — Septem, id., CLXVIII, 888, 889.—Eorum causa abundantia rerum, S. Salvian., LIII, 121 *et seqq.* — Pravitatis apud Christianos, *ibid.*, 70, 71. — Eorum sentina fere omnis cœtus Christianorum, hoc tempore, *ibid.*, 66. — Divites, cum divitias amittunt, desinunt esse vitiosi, *ibid.*, 119. — Diversarum gentium propria, *ibid.*, 142 *et seqq.* — Civitatum excidiorum causa, *ibid.*, 125. — Possunt emendari per disciplinam, *ibid.*, 149. — De eorum circumcisione, Smaragd., CII, 633. — De eorum rubigine, Stephan. Grandimont., CCIV, 1096.—De eorum corruptione in cunctis hominibus dupliciter, *ibid.*, 1122. — In quadam Ecclesia pullulantia, emendanda, Stephan. Tornacens., CCXI, 557; Thomas Cisterc., CCVI, 146. — Eorum genera, *ibid.*, 68, 119, 120, 121; Vit. Patr., LXXIII, 164, 165.

CLXIX.

INDEX DE HOMICIDIO,

LOGICE PROPONENS PATRUM DICTA CIRCA HOMICIDIUM, SUICIDIUM, DUELLUM, INFANTICIDIUM, ABORTUM, ETC.,

EXHIBENS PRÆTEREA LEGISLATIONEM ET JURISPRUDENTIAM CIRCA HÆC MEDIA ÆTATE VIGENTES, ET PŒNAS HIS CRIMINIBUS INFLICTAS.

—

MONITUM PRÆVIUM.

Quantæ utilitatis, forte necessitatis, quanti commodi ac profinde ipsius quidem jucunditatis hæc sit tabula synoptica et analytica sanctorum Patrum Ecclesiæ Latinæ circa homicidium et omnes quæstiones ad illud plus minusve attinentes : 1° theologo qui non tantum majoribus traditionis catholicæ lineamentis, sed ipsis etiam minimis in quibus non raro maxima mirabiliter elucent inspiciendis cognoscendisque acriter incumbit ac studet, eo fine ut tum seipsum tum concredilos et ex officio erudiendos discipulos dogmatis catholici et moralis certiores faciat, aut etiam in publicum bonum aliquod ædificium didacticum supra firmam traditionis petram fundatum extollat, vel adhuc quædam specialia puncta, ut duellum, suicidium, etc.; sive historice sive dogmatice altius investiget; 2° doctori et oratori christiano in cathedra veritatis, cujus ibi nervus post Scripturam sacram est certe robustissimus traditio sæculorum christiana continua et universalis, ad illuminandas intelligentias, necnon inclinandas ad veritatis verbum et mulcenda fidelium pectora; 3° cuique tandem Christiano, rectæ ac coram Deo tutæ agendi rationis quantulumcunque diligenti, ne dicam ipsi qui de foris est sapienti, meræ naturali rationi obsequioso, ad enodandas tot justitiæ quæstiones in quibus multi antiqui non minus errarunt quam desudaverunt, ad interrogandos tam profundos, tam obscuros ac proinde lumini humanæ rationis incerto impervios vitæ et mortis abyssos, tu ipse, optime lector, ipse intueberis, oculos in hanc tabellam infigendo et omnes illius rivales, unum post alterum lento attentoque gradu invisendo et sequendo.

MODUS EA UTENDI.

In illa invenies, non dico omnia verba SS. Patrum ad homicidii materiam spectantia, quod forte nec tibi nec mihi de meliori fuisset bono, sed certo omnes sensus, omnes ideas fundamentales et etiam sæpissime remotiores per duodecim sæcula in Ecclesia occidentali emissas, duplici generatim modo indicatas, primo exprimente titulum generalem, deinde caput et aliquando numerum capitis operis talis vel talis Patris; secundo remittente lectorem ad tomum universæ Patrologiæ et ad columnam hujus tomi, sicut utrumque, tomus et columna, in editione nostra occurrunt : ea indicandi ratione his etiam qui nostra non adhuc gaudent editione Patrum, primæ hærentibus notationi, perutilis erit hæc tabella. Unum dictu mihi superest. Nullum occurrit opus in Patrologia Latina quod totum circa materiam præsentem versetur, pauca, tria vel quatuor et hæc brevia majori parte de illa tractant ita ut sæpissime non occurrant nisi loca plus minusve extensa aut accidentales textus. Omnia tamen et hæc et illa, eo sane pretiosiora quo rariora et quasi sententiali brevitate enuntiata accurate collegimus non raro tales describentes breviores textus, longiores autem contractiori forma induentes, adeo ut ipsa nostra tabella tuis occurrat oculis et menti quasi lætus campus, vario ac stupendo idearum numero luxurians et quidquid in Patribus Latinis exstat redolens, et sic pleno jure titulum præferat, ut inscripsimus, tabulæ synopticæ, universalis, uno oris hiatu totam occidentalis Ecclesiæ per duodecim sæcula traditionem circa homicidium et consequentia sonantis; quod non impedit quin ipse ad genuinum textum recurras si forte ex humana fragilitate quædam omisimus aut non sat clare expressimus aut etiam alia, nimis in opere prompti, non sat recte intelleximus. Quoad divisionem rerum theologicam, ordini et claritati pariendæ necessariam, de ea sentito quidquid libuerit. Nostra est tota, si defectuosa, nos soli in culpa sumus.

ORDO RERUM DE HOMICIDIO.

CAPUT PRÆVIUM. — Quæstio 1 : Quid est homicidium? — Quæstio 2 : Quotuplex est homicidium?

CAPUT PRIMUM. — I. *De illegitimitate homicidii.* — Assertio 1 : Homicidium in genere spectatum est graviter illicitum. — Assertio 2 : Homicidium directum privatum quacunque de causa perpetratum sive in se sive in alio est graviter illicitum, ubi de suicidio, duello, parricidio, homicidio sacrilego, abortu.

II. *De legitimitate homicidii.* — Assertio 3 : Homicidium publicum sive directum sive indirectum in semetipso perpetratum non sat demonstratur licitum. — Assertio 4 : Homicidium publicum sive directum sive indirectum, in alios justa de causa perpetratum, est omnino licitum. — Assertio 5 : Homicidium privatum indirectum (id est, non in re intentum et primo volitum) sive in nobismetipsis sive in aliis perpetratum rationabili et sufficienter gravi urgente causa, est licitum. — 1° Ubi de defensione famæ et honoris periclitantis; 2° Bonorum fortunæ magni valoris; 3° Propriæ vitæ contra injustum aggressorem; 4° Pudicitiæ invasæ; 5° Juris maritalis per adulterium læsi. — Assertio 6 : Homicidium mediatum (illud ad quod tantum cooperamur) sortem sequitur respectivam homicidii sub multiplici præcedenti respectu consideratum. — Ubi de homicidium jubente, consulente, illi consentiente, participante. Cuique as-

sertioni annectentur : 1° pœnæ a jure canonico aut etiam civili contra speciale prohibitum crimen latæ, prout in Patrologia occurrunt ; 2° facta varia circa materiam quam sive elucidant, sive confirmant.

Caput II. — De jure publico circa homicidium prout in Patrologia latina occurrit.

Caput III. — De mutilatione vel homicidio imperfecto.

Pauca insuper. — Cum in materia de qua agitur prout difficillima et magis abstrusa, non semper sibi concordent SS. Patres, ad invicem collati imo aliquando si sibimetipsis in diversis eorum operibus contrarii videantur, nos ubi talis dissonantia contingit, curavimus textus non consonantes separandos et opiniones distinguendas, unam post aliam ponentes. Sic ergo omnibus absolutis, capitis prævii quæstio prima.

CAPUT PRÆVIUM.

Quæstio prima. — *Quid est homicidium?*

Occidere est carni animam eripere, Tertull., De resurrectione carnis, II, 835. — Homicidium ex homine et cæde compositum est, Hervæi Burgidolensis monachi, in Epist. ad Rom. cap. I, CLXXXI, 616. — Homicidium filia invidiæ : Invidia mater est homicidii et fratricidii. — Hac enim exagitatus Cain fratri ait in dolo : « Eamus in campum. » Hac exagitatus Joab Amasam sica interfecit. Petri Cantoris verbum abbreviat, cap. 11, CCV, 53. — Homicidium est cædes in hominem, parricidium cædes in parentem. S. Isidor., Hispal. episc. Etymolog., lib. IV, cap. 26, LXXXII, 210. — Homicida componitur ex homine et cæde : patricida est qui parentem occidit, Alcuinus, De div. offic., cap. 15, C, 1195.

Quæstio II. — *Quotuplex est homicidium?*

Ad intelligentiam rectam subsequentium quasdam hic nostras divisiones jungimus, plures alias SS. Patrum adjecturi.

Homicidium est : 1° publica vel privata auctoritate initum sive est publicum et privatum ; 2° directum vel indirectum, directum cum in se primario intenditur, indirectum cum non in se intenditur primario, sed procuratur ut medium aliquod ad finem quem intendimus ; 3° immediatum vel mediatum, prout illud committitur non a nobismetipsis sine addito, sed per interventum alicujus causæ a nobis diversæ e quam ipsi ad occidendum movemus ; 4° in nobis vel in aliis perpetratum. Hos et plures alios respectus præsupponentes loquuntur SS. Patres specialiter de homicidio spirituali.

Homicidæ spirituales nequiores homicidis corporum, S. August., Enarr. in Psal. CIV, XXXVI, 645. — Duplex est homicidium, aliud corporis, aliud multo pejus animæ, S. Benedict., Regul. comment. cap. 4, LXVI, 312. — Homicidiorum tria genera esse dicebat B. Petrus et pœnam eorum parilem fore. Sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita et detractores eorum eosque odientes homicidas esse manifestabat. Decreti Gratian., part. II, causa 35, q. 3, de pœnitentia, cap. 24, CLXXXVII, 1526 ; idem habet Ivo Carnot., Decreti p. X, cap. 157, CLXI, 737 ; et Clemens pap., epist. 4, ad Hierosol., cap. 16.

Homicida qui fratri suo mala persuadet, *ibid.*, cap. 27. Idem habet D. August., tract. 42 in cap VIII Joan.

Homicidium lege vetitum putabatur non aliud esse nisi corporis peremptio. Aperuit autem Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri, in homicidii genere deputari, Gratiani Decret., part. II, c. 23, cap. 28. Idem habet D. Augustinus, lib. XIX Contra Faustum, cap. 25. Omnis iniquitas et oppressio et injustitia judicium sanguinis est, et licet gladio non occidat, voluntate tamen interficit, Gratiani Decret., p. II, c. 23, q. 5, c. 25. Idem habet S. Hieronym., in Isaiam, cap. XXXIII.—Sunt homicidia actus et voluntatis, Petr. Lomb. in Epist. B. Petri ad Rom., cap. I, CXCI, 1355.

Secundum præceptum est : « Non occides, ubi secundum litteram actus homicidii prohibetur, secundum spiritum verum etiam voluntas occidendi, Petri Lomb. Sentent., lib. III, distinct. 37, CXCII, col. 852. — Idem habet magist. Bandini Sentent. lib. III, de Verb. incar., distinct. 37, CXCII, 1088. — De diversis modis quibus aliquis in culpa coram Deo esse potest, cum homicidium perpetrat, Innocent. III, CCXVI, 125. — Homicida spiritalis, S. Greg. Magn., Moralium lib. XVI, in cap. XXIV B. Job., cap. 59, LXXV, 1155.

Interrogandus est a confessario homicida de circumstantiis sui criminis, an interfecerit ex subitaneo iræ motu... vel spe pecuniæ vel vim vi repellendo vel injurias illatas vindicando aut repellendo, Alanus de Insulis, liber pœnitentialis, CCX, 289. — Nemo implet hoc præceptum : « Non occides, » nisi habeat in proposito non occidere, etiamsi sit provocatus, nec omnes qui non occidunt implent hoc præceptum, Petr. Pictav., Sentent. lib. IV, CCXI, 1150. — Homicidii crimen est in hominis salute peccare, Aurelius Cassiod. varia, LXXIX, 701. — Carnem suam homicida spiritalis necessariis cibis nutrit et animam suam operibus malis interficit, S. Fulgentius ep. Rusp. De remissione peccat., lib. II, cap. 6, LXV, 556. — Homicidii prima materia est invidia, Primasius, Adrumet. episc., in Epist. ad Rom., cap. 6, LXVIII, 421. — Primum homicidium et diaboli et Cain de invidia ortum est et adhuc nonnunquam fiunt homicidia per invidiam, Hervæus Burdigal. monach., in Epist. ad Rom., cap. I, CLXXXI, 616. — Intentio ipsa in bello justo juxta D. Bernardum potest mutare naturam actus nempe sub talis vel talis intentionis impulsu fit theologice culpabilis licet externe irreprehensibilis. Perpende verba doctoris, caput I, n° 2, libri ad milites Templi. CLXXXII, 922, 923, dicit : Ex cordis nempe affectu non belli eventu pensatur vel periculum vel victoria Christiani. Si in voluntate alterum occidendi te potius occidi contigerit, moreris homicida, quod si prævales et voluntate superandi vel vindicandi forte occidis hominem, vivis homicida. — Sane de livore invidiæ et de ira et de libidine nec non de avaritia, oriuntur homicidia, Halitgarii episc. Camerac., De pœnit., lib. IV, CV, 681.

Homicidarum tria genera esse, Clemens sanctus in concilio residens asseruit et pœnam eorum parilem fore nos docuit. Sicut enim interfectores fratrum, ita et detractores eorum eosque odientes homicidas appellavit, Goffrid. ab. Vindocinensis, epist. 22, lib. IV, CLVII, 166. — Iterum de intentione. Cum minister judicis occidit eum quem judex jussit occidi, proleçto si id sponte facit, homicida est (subintelligе affective, non in re) ; etiamsi eum occidat quem scit a judice debuisse occidi, Gratiani Decret., p. II, cap. 23, q. 5, cap. 14, CLXXXVII, 1222. Idem habet Ivo Carnot. Decreti par. X, cap. 103, CLXI, 724, et D. August. liber Quæstion. in Exodum, quæst. 59. — Homicidium spirituale caveant episcopi, presbyteri et diaconi, S. Hieronym., Comment. in Jerem., lib. IV, cap. XXIV, 811. — Quod plura sunt homicidarum genera, Burchardus Wormiac., II part., Decret. lib. VI cap. 28, CXL, 771.

Diversos alios respectus et quidem maximi momenti assumunt in homicidio SS. Patres et præsertim jus canonicum, nempe homicidium voluntarium et involuntarium, sponte et non sponte commissum, casu et actu humano, sicut in decursu Indicis videbitur.

Irasci est seminarium homicidii, Raban. Maur. arch. Mog., De festis præcipuis hom. 60, CX, 112.

Quotuplici modo homicidium fiat indicat S. Salvianus, lib. III, cap. 2, LIII, 59. — Tertium Adæ peccatum fuit homicidium quia semetipsum peccando interfecit, Vener. Beda, XCIV, 556.

CAPUT PRIMUM.

I. — De illegitimitate homicidii.

Homicidium in genere spectatum est graviter illicitum.

Natura præcepti. — Illud præceptum : « Non occides, » ita se habet ut nec omnino invariabile nominari possit nec inveniatur.

ASSERTIO PRIMA. — Cuilibet generi hominum vel statui temporum specialiter assignari, sed sic ab initio cunctis est generaliter impositum ut ei qui imposuit tantummodo mutare sit licitum, Philip. de Harveng. abb. Bonæ Spei, De obed. cleric., cap. 37, CCIII, 922. — Quod nulli liceat aliquem occidere illo præcepto probatur quo Dominus in lege homicidium prohibuit dicens : « Non occides, » item in Evangelio : « Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit, Gr. D. XXIV, cap. 23, q. 5, CLXXXVII. — Jesus prohibuit homicidium, dixit enim Petro : « Qui acceperit gladium, gladio peribit, » Ivo Carnot. : Decret pars. X, cap. 78, CLXI, 717, 718. — Omnes leges tam ecclesiasticæ quam civiles effusionem humani sanguinis prohibent, Ivo Carnot., D. part. X, cap. 1, CLXI, 489. — Quicunque hominem occiderit in exsilium mittatur ad

quantum tempus nobis placuerit, Isaaci Lingon., cap. 11, CXXIV, 1085. — Prohibetur ne nonnulli qui nullo ministerio publico fulciuntur propter sua odia in multis perpetrent quod rex saltem in uno debet facere propter terrorem multorum, id., cap. 7, CXXIV, 1086. — Nemo quemquam peccantem clericum cæde attingat, S. Sylvester pap., in concil. Rom., act. 2, cap. 17, VIII, 839.

Quid de illis dicemus qui interficiunt opus Dei, qui humanum sanguinem fundunt, qui dicunt : « Tollamus justum quia inutilis est nobis, » S. Ambros., Hexaemeron lib. VI, cap. 48, XIV, 261. — Gravitas homicidii : « Si bestiæ hominibus nocent, quasi extraneis nocent, ideo gravius homo peccat qui fratri insidiatur, » S. Ambr., De Noe et arca, cap. 26, XIV, 405. — Deus maximus parare cuiquam nescit injuriam : « Meus ille Dominus est qui homicidia vetat et qui bella non concitat. » Verbum alicujus Brachmanni, id., De morib. Brachman., XVII, 1138.

> Audistis veteris jussum moderamine legis,
> Humano si quis maculavit sanguine palmas,
> Ille reus ferro persolvet vindice pœnas.

Juvencus, Evang. Historiæ, lib. I, versicul. 552, 553, 554, XIX, 124.

Homicidium mors est omnium pessima, S. Hieron., XX, 554. — Omnis homicidii species uno verbo prohibita : « Non occides, » Tertull., I, 652. — Omne homicidium extra silvam latrocinium est, id., II, 986. — Homicidii vindicta quanta apud homines, *ibid.*, 706.

Omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem, S. August., in Epist. Joan. ad Parth., tract. 5, cap. 5, n° 10, XXXV, 2018. — Voluntarius homicida pœna dignus, id., Quæst. in hept., lib. II, cap. 73, XXXIV, 626. — Omnis qui sine ulla legitimæ potestatis auctoritate hominem occidit, homicida est, id., epist. 204, XXXIII, 940. — Occidere alterum volentem et petentem et vivere jam non valentem, satis indicat Scriptura non licere, id., XXXIII, 940. — Homicidium patratum ex metu non vacat culpa, id., De lib. arbitr., lib. I, XXXII, 1226. — Occidere quemquam gladio non licet nisi judici, id., XXXV, 2314. — Vide specialius aliquid magis evolutum in lib. De civitate Dei, lib. I, cap. 16, 17, 18, 19, 20, XLI. — Describitur homicida, id., serm. 8, cap. 6, XXXVIII, 70.

Homicidium damnavit Joannes occisus, S. Petr. Chrysolog., serm. 174, LII, 654, 655. — Homicida valde exosus, Eugypp. ab. Afric. Thesaur., cap. 115, LXII, 726. — Lex divina positiva prohibet ne occidamus, Rab. Maur. arch. Mogunt., Hom. de festis præcip., hom. 60, CX, 112. — Homicidæ regnum Dei non possidebunt, id., hom. 60, CX, 114. — In libris Veteris et Novi Testamenti quam abominabilia sint homicidia manifestissime declaratur, id., Pœnitentiale Præfat., CX, 468. — Homicidæ sub magna districtione et correctione sunt corripiendi, Benedicti Capitul. Coll., lib. I, n. 241, XCVII, 731. — Qui voluntarie homicidium faciunt, gravis sententia in Scripturis sacris est de his, dicente Apostolo : « Qui templum Dei violaverit, disperdet illum Deus, » Nicolai I, CXIX. — Reus est nox æqui contra mandatum inhumanus occidit, Philip. de Harveng., abb. Bonæ Spei, De obed. cleric., cap. 38, CCIII, 924. — Quomodo homicidium sit factum contra legem naturalem secundariam, utiliter consules operis, De obedient. cleric., Philippi de Harveng., caput tractatus quinti 38, 39, 40. Excellens opus et quasi didactice scriptum. — Tractatur de præcepto : « Non occides, » Petr. Pictav., Sentent., lib. IV, CCXI, 1150. — Qui juxta legem non habet potestatem occidendi et scienter occidit, peccat, Alanus de Insulis, Contr. hæret., lib. II, cap. 22, CCX. — Non licet occidere, Petr. Pict., Sentent., lib. IV, CCX, 1150. — Qualiter Deus non occidere (nos vult), Ermengardus, Cont. Valdens., cap. 19, CCIV, 1272. — In his qui præceptum : « Non occides, » contemnere præsumpserunt districtius est punitum sicut nostis, quia Cain Dominus graviter reprehendit, et tam illum quam alios occidentes ultio consequens apprehendit, Philip. de Harveng., De obedient. cleric., cap. 38, CCIII, 924. — Nulli licet, excepto judice, gladio quemquam occidere, Ivo Carnot. episc., Panormia, lib. VIII, cap. 23; item D. August., XXXV, 2314. — Plus peccat qui potestati innocentem occidendum livore tradit, quam potestas ipsa si eum timore alterius majoris potestatis occidit, Ivo Carnot. episc., Decret. p. X, cap. 100, CLXI, 722.

ASSERTIO II. — Homicidium directum, privatum, quacunque de causa perpetratum sive in se sive in alio est graviter illicitum.

I. — *De homicidio privato in genere.*

Licet textus utriusque assertionis, alii de alia, jure et in veritate proferri et affirmari possint, tamen cum quodam delectu sequentes generales adjungimus prout, sicut videtur, hic magis ad rem.

Gladiatores homicidæ maledicti a Christo, Tertullianus, De patientia, cap. 3, I, 1254. — Quanta paga eorum stultitia, qui in circo homicidia probant, illa alibi pœnis plexuri, id., De spectaculis, *ibid.*, 655. — Ethnici homicidæ se aqua tingebant in impunitatem sui sceleris, id., I, 1205. — Tanta est apud homines homicidii vindicta quanta ipsa quæ vindicatur natura, id., De anima, cap. 33, II, 705, 706.

Agit de homicidio Alcuinus, LIX, 106, 533. — Qui gladio utitur, gladio cadet. Ille autem utitur gladio qui nulla superiore ac legitima potestate vel jubente vel cogente in sanguinem alicujus armatur, Ivo Carnot., Panormia, lib. VIII, cap. 44, CLXI, 1314. — Non occidatur homo nisi lege jubente, id., Decret, part. X, cap. 41, CLXI, 702. — Jugi pœnitentiæ se submittant qui voluntarie et per insidias hominem interfecerint, id., Decret., part. X, cap. 141, 142, 143, CLXI, 734. — Quod nulla de causa licet Christianis aliquem interficere, et contra, Petr. Abælardi Theologica et Philosophica : Sic et non, cap. 156, t. CLXXVIII. Illic vide hujusce illustrissimi viri sophismata circa præsens punctum. — Ipsi Judæi non sunt interficiendi, D. Bernardus, epist. 363, CLXXII, 564. — Non expedit sive mortuo, sive vivo, sive victori, sive victo esse homicidam; infelix victoria, qua superans hominem, vitio succumbis, id., Ad milites Templi, c. 1, CLXXII, 925. — Qui sine aliqua publica administratione maleficum, furem vel quemlibet criminosum perperam interfecerit, velut homicida judicabitur et tanto acrius quanto non sibi a Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit, Decret. Gratiani, part. II, causa 23, quæst. 8, CLXXXVII, 1262.

Has posterioris assertiones textus textibus prioris junge et sat copiosum tibi effulgebit circa illegitimitatem homicidii lumen. Hic profunde, optime lector, sistere possemus gradum si de nihilo alio quam de probanda generali theologiæ thesi ageretur. Sed ultra extendit se nostrum munus. Integros textus SS. Patrum circa homicidium relaturi et aliunde nimia operis mercede impulsi reliquas de homicidio in specie, prioribus certe multo numerabiliores, iliis hic adordinabimus. Inde paucis verbis sic :

Homicidium in genere spectatum est graviter illicitum, ergo et in specie. Homicidium immediatum, directum, privatum, quacunque de causa sive in nobis sive in aliis perpetratum, est graviter illicitum. In nobis, ergo suicidium, in aliis quod occurrere potest duplici modo. Vel initur ex pacto certamen inter duos cum vitæ, mutilationis vel gravium vulnerum periculo, loco et tempore designatis vel non. In priori casu est duellum, in posteriori est præsertim præter homicidium generale : 1° homicidium sacrilegum; 2° parricidium; 3° fratricidium; 4° regicidium; 5° infanticidium. Ergo et duellum, et homicidium sacrilegum, et parricidium, et regicidium, et fratricidium, et infanticidium sunt graviter illicita. Certo sufficienter probatum. Sed redeamus, singula de singulis his facinoribus SS. Patrum pandituri oracula; et primo quidem :

Homicidium est ferire etiam damnatum, tu quare sævis, quam potestatem accepisti! Si homicidium est inordinate perire damnatum, quid est ferire inauditum, ferire non judicatum, ferire nulla accepta potestate hominem malum, D. August., Serm. 302, cap. 14, XXXVIII, 1390.

II. — *De suicidio.*

Suicidæ vocabantur a Christianis biothanati, Joan. Cassian., Collationes, collat. 2, De discretione, cap. 5, XLIX, 530. — Sensus et etymologia hujus vocis biothanati, *ibid.*, 304. — Judas vitam suam biothanati morte concluserit, id., Institut. lib. VII, cap. 14, *ibid.* — Qui sibi mortem ultro consciverant, eorum memoriam facere in sacris aut pro illis offerre veterum Patrum instituto et ecclesiastica disciplina vetitum fuit, id., collat. 2, De discretione, cap. 5, *ibid.*, 530. — Concilium Braccarense et concilium Aurelianense statuunt ut pro illis missa non offeratur nec corpora eorum cum psalmorum cantu ad sepulturam deferantur, *ibid.*, 529, 530. — Multi ex antiquis philosophis sibi ipsis manus intulerunt narrat Lactantius, VI, 406. — Nihil sceleratius fieri potest, *ibid.*, 407. — Suicidium majus facinus existimandum quam homicidium, *ibid.* — Exsecrabilis et prorsus fugienda suicidii doctrina, *ibid.*, 408. — Catoni quænam fuerunt

spontaneæ mortis causæ, Lactantius, VI, 408. — Pythagorici et Stoici voluntariam mortem insaniter persuadent. Quo nihil sce eratius fieri potest; nam si homicida nefarius est quia hominis exstinctor est, eidem sceleri constrictus est qui se necat quia hominem necat; imo vero majus esse id facinus existimandum est cujus ultio Deo soli subjacet. (Illud vide magis apud ipsum auctorem evolutum); Lactant. Divin. Institut. lib. III, cap. 8, *ibid.*, 406, 407, 408. — Homicidæ omnes illi philosophi et ipse Romanæ sapientiæ princeps Cato, qui seipsos transverberaverunt, id., Divinæ Inst., lib. III, cap. 18, *ibid.*, 407, 408.

In Africa circuitores quos inveniunt in via cogunt ut interficiantur ab illis..... Quidam autem moriuntur sese dantes ad præcipitium, diversumque subeunt calamitatis interitum. Qui cum sine causa ita perire properant, honestæ mortis sustinent detrimenta et judicio Dei futuro se potius implicant quam solvunt, S. Philasterius, De hæres., XII, 1197, 1198. — Exspectare debemus, nec quod rex jubet deserere possumus et contemnere, S. Ambros., XIV, 542. — Nullam animam recipio quæ me nolente separatur a corpore, S. Hieronym., XXII, 468. — Tales stulta philosophia habeat martyres, Zenonem, Cleombrotum, vel Catonem. — Judæ homicidium omnibus pejus homicidiis, Hieronym., XXV, 1052. — Illicitum est ut ipsi nobis inferamus manus, ut patet exemplo Domini dicentis : « Solvite vos, non ego, templum corporis mei, » id., XXVI, 202. — Suicidium illicitum probatur exemplo Jonæ dicentis : « Tollite me et mittite; » non est nostrum mortem arripere, sed illatam excipere, unde non licet propria perire manu in persecutionibus, id., XXV, 1129. — Suicidium Judæ reprobatur, D. August., XLI, 51. — Suicidium illicitum et gravius peccatum, *ibid.*, 50, 51 — Suicidium cur illicitum? Non occides, non alterum neque te, *ibid.*, 55. — Suicidium non nota magnitudinis animi sed potius imbecillitatis, *ibid.*, 55, 56. — Quælibet exempla gentes opponant, manifestum est hoc non licere; exemplum Catonis sensui subjicitur et reprobatur, *ibid.* (Multa alia de suicidio perquire in insigni opere hujus doctoris, De civitate Dei, *ibid.* : « Hoc dicimus, hoc asserimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem spontaneam mortem sibi inferre debere, velut fugiendo molestias temporales ne incidat in perpetuas; neminem propter aliena peccata, ne hoc ipso incipiat habere gravissimum peccatum proprium, neminem propter sua peccata præterita propter quæ magis hac vita opus est ut possit pœnitendo sanari, neminem quasi desiderio melioris vitæ quæ post mortem speratur, quia reos suæ mortis, melior post mortem vita non suscipit, S. August., De civit. Dei, lib. I, cap. 17. — Verba et sententiam hujus sancti doctoris plura post sæcula refert Ivo Carnot. episc. Panormia, lib. VIII, cap. 11. — Pacisci de nobis nostro jure non possumus : habemus enim Dominum et nostri juris non sumus, S. Prosper Aquit. in sua Confessione, LI, 610. — Occidere homo nocentem non debet, nedum seipsum insontem, S. Aug., XXXIII, 666, 940. — A seipso innocens nullus occiditur, id, XLIII, 712. — Exemplo Job ostenditur, *ibid.*, 727. — Mortem sibi inferens, etiam dum ad malam cogeretur, in æternum perit, id., XXXIII, 755. — Qui sibi mortem infert pejor est parricida, id., XI, 617. — Mortes duæ maxime viles et usitatæ, eorum qui se interimunt laqueo et per præcipitium, id., XLIII, 299. — Donatistæ reprehenduntur quod seipsos occidant, id., XXXIII, 797, 798. — Diluitur a D. August. objectio contra præcedentia ex exemplo Raziæ in libris Machabæorum petito. Factum potius judicandum quam imitandum, magnum non tamen bonum, *ibid.*, 941.

Suicidium spirituale, Eugyppius abb. African., LXII, 1081. — Per mortes varias Circumcelliones seipsos necare consueverunt et in istum furorem alios quos potuerint utriusque sexus seducere, aliquando ut occidantur ab aliis mortem, nisi fecerint comminantes, S. August. De hæresib., lib. I, cap. 69, XLII, 43. — Seipsum perimere nulla legis auctoritate alicui permittitur, Gratiani, Decret., p. 2, causa 23, quæst. 5, CLXXXVII, 1218. — Nemini licet sibi violentas manus injicere, *ibid.*, c. 10, 11, 12, CLXXXVII, 1219; idem apud Ivonem Carnot., Decreti part. II, cap. 4, CLXI, 691. — Non veneramur nomine martyrum eos qui sibi collum ligaverunt, sunt pseudomartyres qui seipsos occidebant aut præcipitabant, S. Optat., XI, 1010, ad not 61; *ibid.*, cap. 7, CLXI, 693. — Si homo vexatur a diabolo et nescit quid facit, occidit semetipsum, prodest ut oretur pro eo, Theodor. archiep. Cantuar., De pœnit., XCIX, 932. — Qui suæ vitæ attentavit, istius oblatio non recipiatur, *ibid.*, 945. — Se damnat in mortem qui propria manu se transverberat, ut patet exemplo Pilati, Haymon episc. Halberstatens., CXVIII, 827. — Qui seipsum occidit, homicida est, quia dictum est : « Non occides, » id., CLXI, 691, 692. — Mens infirma deprehenditur quæ ferre non potest vel duram corporis sui severitatem vel stultam vulgi opinionem, Petrus Abælard., CLXXVIII, 1604. — De suicidio Cleombroti et Catonis et Lucretiæ, *ibid.* — Ipse Plato docet exspectandam esse naturam et vetat mortem sibi inferre · Plotinus eadem platonicæ sectæ semina altius exsequitur, *ibid.* — Vetat Pythagoras injussu Dei, de præsidio et statione vitæ decedere, S. August., XLVII, 1044. (Item Cicero, De senectute, n. 73.) — Informatur ut de magno crimine an aliquis, diabolo impellente, semetipsum occiderit, S. Regino Prumiensis abb., CXXXII, 282. — Non licet propria manu perire absque ubi castitas periclitatur, Petr. Abælard., CLXXVIII, 1605. — In suicidio animus multo magis infirmus quam magnus deprehenditur, Rabanus Maur., CIX, 1255.

Facta varia. — Patriciani carnem adeo contemnendam censuerunt et modis omnibus abjiciendam, ut etiam ultro quidam de eis sibi mortem inferre non dubitarint. Deum illum tantum esse perfectum qui se potuerit constanter occidere, S. Philastrius, XII, 1177. — Circuitores in Africa quos inveniunt in via cogunt eos ut interficiantur ab illis, dicentes se desiderare pati martyrium, *ibid.*, 1197. — Idem habetur in Vitis Patrum, lib. IV, cap. 43, LXXIII, 841. — Hero, postquam in omnibus virtutibus senuisset, semper in eremo vivens, a Satana fœde illusus, seipsum in puteum præcipitem dedit. Unde extractus et tres dies post in obstinatione sua mortuus, judicatus est indignus memoria in sacrificio, Joannis Cass. Collationes, collat. 2, De discretione, cap. 5, XLIX, 529, 530, 531. — Judæ suicidium quantum facinus. Etiam moriendo peccavit : tam perversa fuit ejus conversio ut etiam pœnitendo peccavit. Insurrexit in semetipsum non judicio pœnitentis sed furore pereuntis, id., LIV, 328, 352.

Suicidium Lucretiæ discutitur, S. August., De civit. Dei, XLVII, 1042. — Donatistæ semetipsos interficiebant, id., XXXIII, 797. — Razias excusatur sibimetipsi mortem intulisse, id., XLVII, 1044-1046. — Illud Raziæ factum elucidatur a Rabano Mauro, arch. Mogunt. Commentarii in libros Machabæor., lib. II, cap. 14, CIX, 1254. — Herodis facinora qui non tantum filios tres suos, sed etiam semetipsum trucidavit, Haymon Halberstat., Epist. Hist. sacr. lib. I, cap. 8, CXVIII, 820. — Mortes furiosissimæ quas quidam Donatistæ ipsi sibi inferunt, S. August. epist., XXXIII, 204, 940. — Samson, Deo volente, semetipsum occidit, Petrus Abælard., CLXXVIII, 1604. — Propheta Jonas noluit sibimetipsi violentas manus inferre, *ibid.* — Samson in sua morte figura Christi, qui paucos quidem dum viveret, interemit, destructo autem templo hostes innumeros, dum moreretur, occidit, Raban. Maur., CVIII, 1197, 1198. — Saul et armiger ejus seipsos trucidant, id., Comment. in lib. Reg., CIX, 70. — Quidam frater, omnem recusans cibum, stulta præsumptione mortem quam dominus ab eo avertere voluit, ipse sibi consicivit, De Vitis Pat., lib. IV, cap. 44, LXXIII, 841, 842. — Servus quidam nequam seipsum interemit, *ibid.*; Pratum spirituale, lib. X, cap. 75, LXXIV, 154. — Juvencula quædam, in amnem præceps, manus fugiendo impudicorum insequentium, jubetur mandari sepulturæ ecclesiasticæ quia, ait Innocentius III, non sponte se præcipitem dedit, sed casu cecidit, Innocent., Epist. lib. IX, epist 11, CCXV, 816. — Suicidium Samson excusatur quia Spiritus latenter hoc jusserat, D. August., De civitat. Dei, XLI, 55. — Samson seipsum occidit et sic obedivit mandato non olim scripto in tabulis, sed recens intrinsecus inspirato, Philip, de Harveng., De obedient. cleric., cap. 58, CCIII, 926. — Saul qui sibimetipsi mortem intulit non facile excusatur, non obstantibus Davidis laudibus, D. August., XLVII, 1045. — Postquam occidisset filias Saul ipse super ensem moriturus irruit, Venerab. Beda, Exposit. in Samuel, cap. 10, XCI, 709. — Pœna eorum qui sibi mortem inferunt, privantur sepultura ecclesiastica, Theodor. archiep. Cantuar., Pœnitentiale, CXCIX, 945. — Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab aliis libenter excipere. Unde etiam in persecutionibus non licet propria manu perire absque eo ubi castitas periclitatur, sed percutienti colla submittere, Ivo Carnot., CLXI, 1306.

Acta insitata quorumdam Christianorum. — Uxor præfecti Romæ christiana facta, nempe seipsam occidendo ne a Maxentio Romæ tyranno polluereatur, quæ omni voce clarius resonant, cunctis qui nunc sunt et qui posthac erunt mortalibus declaravit pudicitiam penes solos christianos invictam atque inexpugnabilem nec morti obnoxiam esse, Eusebius Pamphil., De vita Constantini, lib. I, cap. 34, VIII, 24 — Virgo Apolonia in ignem sponte prosilivit et sic sibimetipsi mortem intulit, P. Abæ-

lard., CLXXVIII, 1605.—Quædam sanctæ feminæ, tempore persecutionis, ut insectatores pudicitiæ suæ devitarent, in necaturum fluvium aut ignem se sponte projecerunt, probabiliter non humanitus deceptæ, sed divinitus missæ et obedientes, *ibid.*, 1604. — Christianarum quarumdam virginum seipsas propter servandam pudicitiam occidentium exemplum illustratur: hoc fecerunt non humanitus deceptæ, sed divinitus jussæ, D. August., De civit. Dei, XLI, 39. — Aliunde ut videbitur plures admiserunt licitum esse seipsum occidere ad fragilitatis carnis præcavendos lapsus: se occidere non licet, ait S. Hieronymus, absque ubi castitas periclitatur, S. Hieron., XXV, 1129. — Eadem hujusce sancti doctoris sententia elucet ex exemplis paganarum virginum quæ ad virginitatem servandam seipsas necaverunt, de quibus laudans et admirans loquitur, id., XXX, 270, 271, 272, 273. — — Non licet, e contra, seipsum perimere propter pudicitiam servandam, S. August., XLI, 50. — Sententia sancti doctoris quæ communior evasit, ea fulcitur ratione, quod pudicitia in mente et non in corpore sedeat. Unde quælibet actio publica illam per se expugnare nullatenus potest. Ad quid ergo occisio sui? *ibid.*

Principium generale. — His exceptis quos vel lex generaliter justa, vel ipse fons justitiæ Deus specialiter occidi jubet, quisquis hominem vel semetipsum occiderit, homicidii crimine innectitur, et quicumque hoc in seipsis perpetraverunt animi magnitudine fortasse admirandi, non sapientiæ sanitate laudandi sunt, Rab. Maurus, CIX, 1.51.

Pœnæ suicidarum. — Cum pro servanda justitia, pœna semper debet crimini proportionari, hic et ubique, ubi de pœnis agitur in hac tabella, postquam, quasi in theoria tantum, gravitatem criminis perspexeris, illam etiam, ut ita dicam, optime lector, quasi in actione et sensibili modo palpabis. Cum inspexeris proprio visu quomodo tum Ecclesia tum potestas civilis sontes utraque excoperit. Hæc ergo et similia in sequentibus paginis additio, nova et præcedentibus, pro rudibus præsertim, erit de materia currente tractatio et dictorum eximia confirmatio.

Qui sibimetipsis manus violentas injiciunt, nulla in oblatione pro illis commemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepulturam deducantur eorum cadavera, Theodor., archiep. Cantuar pœnit., cap. 26, XCIX, 945.—Qui se occiderit propria voluntate, missas pro eo facere non licet, sed tantum orare et eleemosynas largiri, *ibid.*, 932. — Qui propriæ vitæ attentaverit, istius oblatio non recipiatur, capitul. 26, *ibid.* 945. — Eadem omnino refertur suicidii pœna apud Halitgarium, episc. Camer., CV, 681, 682. — Item apud Rodulphum, Bituricens. episc., his verbis: « Placeat etiam ut hi qui sibiipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium aut per suspendium vel quolibet alio modo violenter inferunt mortem, nulla illis in oblatione commemoratio fiat neque cum psalmis ad sepulturam deducantur eorum cadavera, Rodulph. Bitur. episc., CXIX, 723; CXXXIII, 506. — Missa et oblationibus careat qui seipsum occidit, Ivo Carnot. episc., CLXI, 693. — Idem statuit concilium Antissiodorense, CLXI, 693. — Idem statuit concilium Braccarense primum, Ivo Carnot., CLXI, 746; Concilium Aurelianense, XLIX. Eadem refertur pœna apud S. Isidor. Hispal., CLXXXIV, 567. — Si quis seipsum occidit diaboli instinctu, non est permissum ut pro tali homine missa cantetur vel cum aliqua psalmodia corpus terræ committatur, S. Egbertus Eboracens archiepisc., LXXXIX, 416.

Libri consulendi. — S. Augustinus, in suo præclaro opere De civitate Dei, quæstionem suicidii copiose tractat, lib 14, XLI, 30, 35, 40. — Petrus Abælardus multa testimonia antiquitatis refert et de suicidio, pro et contra, disputat, cap. 155, Theologicæ et Philosophicæ: Sic et non, CLXXVIII, 1603, 1604, 1605. — Utiliter etiam videbis Rabanum Maur., Comment. in lib. II Macch., CIX, 1254.

III. — *De Duello.*

Ex jam dictis, duellum est certamen ex pacto inter duos cum vitæ mutilationis vel gravium vulnerum periculo, loco et tempore designatis, initum. Rariora sunt circa illud SS. Patrum testimonia.

Rationes vitandi duelli. — Injuria est sæpe bonorum sors, S. Hilarius, IX, 444. Sanctus, dum caditur non suam, sed cælentis vicem dolet, *ibid.*, 521. — Injurias inferens, miseratione dignus, non ira, *ibid.*, 484. — Oblivionem injuriæ Evangelia exigunt, non vindictam, *ibid.*, 687, 688. — Duellum ponitur pro bello quod primitivo sensu significat, Aquilin. Juvencus, Hisp. presbyter, XIX, 198. — Duellum vocabatur, Dei judicium, S. Gregorius Turon., LXXI, 424, 419, 638 — Duellum proponitur, *ibid.* — Duellum admittebatur eo fine ut cognosceretur utrum alicujus culpæ sit quis innoxius an fortasse culpabilis, *ibid.*, 638. — Duellum a Gundobado, Burgundiæ rege institutum ad definiendas lites, S. Agobardus, episc. Lugdunens., adversus legem Gundobadam, CIV, 117 et 118. Duelli infaustæ sequelæ, *ibid.*, 117. — Duellum a Gundobado ineunte sæculo VI institutum, *ibid.* — Quantum legi et christianæ charitati repugnet duellum, S. Agobardus, CIV, 118, 119. — Rationes quæ urgent fugam duelli, *ibid.* — Ad objectionem pro licitate duelli: Deus providebit ut justus non succumbat, S. Agobardus respondet quod Deus ut Providentia non tenetur ad dandam innocenti victoriam, nec enim est in præsenti retributio meritorum, sed in futuro. Non in pugna sed in discussione causarum et subtilitate investigationum quærenda est justitia, *ibid.*, 119. — Diluitur objectio duellistarum ex exemplo Judæorum petita qui ad ulciscendum inane flagitium non ad legem sed ad arma, Deo volente, cucurrerunt, *ibid.*, 120, 121, 122. — S. Avitus, episcopus Viennensis, talia certamina graviter reprehendit et ipsius Gundobadi vesaniam sapientissime laudabiliterque repressit ac redarguit, rationesque ad illud instituendum approbandumque confutavit, *ibid*, 124, 125 et 251. — S. Agobardus strenue insequitur duellum, *ibid.*, 117, 118, 119...126. — Apud Gundobados, tempore S. Agobardi fuere certamina singularia frequentiora, *ibid.* — S. Agobardus apud Ludovicum primum, versus annum 820, de duello tractat et pro illo abolendo urget rationes ex benignitate et in charitate unitate in nova lege desumptas, *ibid.* Duella contraria sunt reconciliationi generis humani ac reconciliatori Christo, *ibid.*, 249, 250. — Exploditur denominatio judicii Dei, duello falso attributa, *ibid.*, 251. — Sexcentis effatis Scripturæ sacræ contraria est illa pessima duelli consuetudo, liber Contr. judicium Dei, *ibid.*, 254-268. — Ista bella vehementer contraria sunt simplicitati et pietati Christianæ, *ibid.*, 119. — Ista certamina vetita edictis principum et canonibus conciliorum, *ibid.*, 258. — Convenit honori et est officio principibus dissuasione vel vi totis viribus sese opponere ne fiant duella. S Bernard Clarævall. abb., CLXXXII, 581. — Duelli discrimini se dare juxta S. Bernardum insaniæ est non virtutis, nec audaciæ sed amentiæ potius est, id, CLXXXII, 566. — S. Bernardus rogat ut illa duelli malitia, illa tam dira duelli libido cesset, *ibid*, 566. — Ineunte et medio duodecimo sæculo viguit in Occidente usus duelli ad dignoscendam alicujus facti veritatem aut falsitatem, Vibaldus abb. Stabulensis, CLXXXIX. — Illud certamen tum erat valde honorabile, *ibid.* — Describitur agendi ratio ubi agebatur de inculpato per duelli probationem purgandum, CLXXXIX. — Nullo in casu debent tolerari duella, Clemens III, CCIV, 1501. — Romam mittitur consultatio de duello, an sit tolerandum, *ibid.*, 1501.

Monomachiam sectantes, Deum solummodo tentare videntur, Ivo Carnot. episc., CLXI, 633. — Monomachiam ut legem nullibi sanxit divina auctoritas, *ibid.* — Pulcherrima figura duelli Christum inter et Antichristum, mortem inter et vitam, Rupertus, abb. Tuitiens. CLXVII, 1099, 1103. — In cruce durum Christus bellum cum forti illo antiquo adversario iniit, Venerab. Godefrid., abb. Ad Montens., CLXXIV, 854, 855. — Romæ tempore Constantini Magni vetita tunc primum monomachorum spectacula, Aurelius Cassiod., LXIX, 892. — Theodoricus rex præcipit ut non ad duellum sed ad judicem confugiant pro dirimendis litibus, *ibid.*, 589. — Variarum lib. III, epist. 24. Tempore Theodorici Gothorum regis, apud Pannonias Barbaros viguit duelli usus ad finiendas causas, *ibid.*, 589. — Sensus et etymologia vocis duellum, S. Isidorus Hisp. episc., LXXXII, 640. — Ita vocatur quod duæ sint partes dimicantium in quoquo bello: Non occides nec te nec alium, Petri Cantoris abb., text. alt. cap. 79, 80, CCV.

De cooperantibus ad duellum. — Gravissime peccat qui pugnaturis in monomachia locat armaturas, pugilatorias et multa in hunc modum sine quibus non fieret, *ibid.* — D. Bernardus supplicat Sugerum, maximum principem in regno, ut omnimodo se opponat ne fiant nundinæ (*tournois*), ubi singularia certamina fiebant: Opponite vos tantis malis, epist. 378, CLXXXII, 581. — Non expedit sive mortuo sive vivo, sive victori sive victo esse homicidam. Infelix victoria qua superans hominem, vitio succumbis, id, Ad milites Templi, cap. I *ibid.*, 925. — Ab Innocentio III vocantur duella prava consuetudo id., lib. XI, epist. 64, CCXV, 1381. — Iterum de duello apud eumdem pontificem, *ibid.* — Detestabiles illas nundinas in quibus milites ex condicto convenire solent, et ad ostentationem virium suarum et audaciæ temere congrediuntur, unde mortis hominum et animarum pericula

sæpe proveniunt, omnimodo fieri interdicimus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, ecclesiastica careat sepultura, viaticum non negetur, Ivo. Carnot. episc., Panormia, lib VIII, cap. 148, CLXI, 1344.—Monomachiam in lege non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus, quam licet iniisse quosdam legerimus, sicut sanctum David et Goliæ sacra prodit historia, nusquam tamen ut pro lege teneatur alicubi divina sancit auctoritas, Regino, Prumiens. abb. De ecclesiasti discip., lib. 3, cap. 77, CXXXIII, 300. — Item Nicolaus I, epist 501; Burchardus, lib. IX, cap. 51. — Circa duellum ad dignoscendam uxoris Thielbirgæ innocentiam quod adhibendum proposuerat Lotharius rex, sic dicitur : « Quæ quantum sint omni divinæ legi contraria, quisque prudens jam advertit, » Regino Prumiens. abb, De descript. eccles. lib II, cap 78, CXXXIII, 300. — Duellum dissuadetur, LXIX, 389. — In monomachia est mors animæ et corporis, Petr. Pictav., Sententiar. lib. IV, CCX, 1151. — Decretum regis Rudolphi ut omnes qui jurisdictionem in suo regno habere possint, si judicarint opportunum, prorogare diem pro duello præfixum. Vide hanc sane sat miram epistolam in qua, nedum nota perstringatur mala duellum, imo ab episcopo ipso Leodiensi videtur approbatum, Codex Carolinus, lib. III, epist. 23, anno Dom. 1279, XCVIII, 815 et 816. — Quando aliquis nobis conviciatur, lacessit, ad violentiam provocat, ad jurgium vocat, tunc silentium exerceamus, tunc muti fieri non erubescamus, peccator est enim qui nos provocat, qui injuriam facit et nos similes sui fieri desiderat, S. Ambros., De officiis ministrorum, lib I, cap. 3, XVI, 28, 29, 30. — Quomodo aliquis se gerere debet ubi per injurias vel alio modo ad duellum provocatur.

Homicidium est ferire etiam damnatum, tu quare sævis, quam potestatem accepisti ! si homicidium est inordinate ferire damnatum quid est ferire inauditum, ferire non judicatum, ferire nulla accepta potestate hominem malum, D. Augustin. serm. 302, cap. 14, XXXVIII, 1390.

Facta varia.— De monomachia David et Goliam, Rab. Maur., archiepisc. Mogunt. Comment. in lib. I Reg., CIX, 31. — Mystice explicatur, S. Augustin., serm. 32, XXXVIII, 196. — S. Bernardus intercedit pro Humberto in duello vict., CLXXXII, 145. — S. Bernard. rogat pro altero infelici in duello, *ibid* , 147.— Exemplum insigne duelli, CLVI, 1197. — Singularis certaminis Golian inter et pastorem David exegesis pulcherrima, Rupert., abb. Tuitiens., CLXVII, 1099, 1101, 1102 et 1103. — Inter Allamannum et Vandalum duellum pro utraque gente initum, LXXI, 712. — Item inter Chosroem et Heraclium, *ibid.*, 638. — S. Gregor. Turon. episc., De Historia Francorum.

Monomachia inita inter duos publice a Longobardis ex una parte et ex altera ab assispitiis deputatos, Paulus Diaconus, De Gestis Longob. lib. I, cap. 43, XCV, 450. — Duellum insigne et alia judicia Dei perhibentur, CLVI, 1197, 1198, 1199.

Si quis eorum mortuus fuerit, ecclesiastica careat sepultura, viaticum tamen non negetur, Ivo Carnot. episc. Panormiæ, lib. VIII, cap. 148, CLXI, 1344. — Indices duellorum ecclesiastici nonnisi dispensatione ad aliquam dignitatem provebebantur, Innocent. III, Epist. lib. XI, epist 64, CCXV, 1381.

Illis antiquioribus temporibus jurisprudentiam hodiernam gallicam applicans, nempe regulas tantum juris de homicidio generales, sicut recte fieri potest et aliunde jam indicavimus, habebis sane optime testes materiam sat copiosam ad judicandum, ad arguendum, ad instandum et obsecrandum.

IV. — *De homicidio sacrilego, sive ex parte agentis sive ex parte patientis, sive ex parte utriusque.*

Archiepiscopus Cantuariensis hortatur episcopos ad tollendum e medio abusum qui in Anglia invaluerat, ut scilicet interfectores sæcularium capitali pœna plecterentur, clericorum vero et episcoporum tantum excommunicationis pœna, epist. 73, CCVII, 334.—Episcopus in homicidio deprehensus a sacerdotio divellatur (canon. apost. 25), S. Agobardus, not. CIV, 304. — Scelus Herodis in occisione S. Joannis Baptistæ describitur, S. Maximus Taurin., De capitulis Evang. cap. 4, LVII, 811. — Malefactores vibrantes in abbatem Cononem gladium, manus eorum in sublime suspensæ perstiterunt immobiles, De Vitis Patr., lib. X: Prat. spirit., C 15, LXXIV, 127.—Sarracenus qui anachoretam occiderat in sublime ab ave elatus, inde in terram dimissus, isto lapsu interiit, *ibid.*, 129. — Sarracenus alter quemdam monachum jamjam occisurus, ante perpetratum scelus a terra discissa absorptus est, *ibid.*, 198. — Quidam monachi sat fuerunt scelesti ut suos abbates trucidarint, S. Benedicti Regula Comment. cap. 4, LXVI, 342. — Pœna sacerdotum et monachorum homicidarum, *ibid.*

Occisores Nuneti, miri abbatis, dæmones corripuerunt et vexarunt quousque crudeli morte animas e corporibus excusserunt, P. Emerit. diaconi, De vit. Patrum Emeritensium, cap. 3, LXXX, 128. — Septem hiemes jejunet qui personam sacram occiderit, S. Egbertus, Eborac. archiep., Pœnitent. lib I, cap. 25, LXXXIX, 407. — Si presbyter vel diaconus homicidium fecerit, degradetur et usque ad exitum vitæ pœniteat, id., Excerptiones ex edictis et canonib. SS. Patrum, can. 162, *ibid.*—Si ad homicidium clericus consenserit et factum fuerit, septem annos pœniteat., *ibid.*, 400. — Si episcopus vel presbyter hominem occidat, perdat ordinem suum, id., Pœnitent. lib. II, cap. 1, *ibid.*, 415, 416 : Item S. Nicolaus, Epis. et Decret , cap. 114, CXIX, 1134. — Vide pœnitentiam illi injunctam qui monachum presbyterum occiderat, cap. 147, *ibid.*, 1122. — Wirgildus pro sacerdote occiso episcopo solvatur, Isaac , episc. Lingon., canones, tit. II, de homicidiis, CXXIV, 1084. — De Wirgildo solvendo et pœnitentia explenda pro homicidio in ecclesiis vel earum atriis perpetrato, *ibid.*, 1085. — Qui subdiaconum occiderit, ccc solidos componat, qui diaconum cccc solidos, qui presbyterum dc solidos, qui monachum cccc solidos, *ibid.*, 1085. — Qui occiderit monachum vel clericum arma relinquat Deo in perpetuum in monasterio famulaturus, *ibid.*, 1086. — Clericus homicida septem annis exsulet, Regino, Prumiensis abb., De Eccl. discip. lib. II, cap. 52, CXXXIII, 296. — De iis qui personam Deo dicatam necaverint, Ivo, Carnot. episc., Decret., part. X, cap. 8, 9 et 10, CLXI, 693.— De quodam convicto conscium fuisse de cæde episcopi sub. homicidarum plectitur pœna, cap. 12, *ibid.*, 693. — De pœnitentia presbyteri qui presbyterum occiderat, Isaac., episc. Lingon., CXXIV, 694. — Vide quoque Ivonis Carnot. episc. Decret., part. X, cap. 13, CLXI, 694; item cap. 16, *ibid.*, 695.— De aliquibus qui duos suos episcopos occiderant ut deinceps episcopo careant., cap. 18, *ibid.*, 696. — De abbate qui servum fuste uno ictu percussit et post sex menses mortuus est servus, cap. 21, *ibid.*, 697. — De pœna presbyteri qui diaconum percusserit, cap. 24, *ibid.*, 698. — Presbyter homicida sacerdotali careat officio, cap. 29, *ibid.*, 699. Idem habetur capite 56, *ibid* , 701. — De homicidiis episcoporum et aliorum ordinum, cap. 134 usque ad cap. 140, *ibid.*, 731, 734. — Clericus homicida quanquam nimium coactus, ab ordine cessare cogatur, cap. 17, *ibid* , 741. — Mors atrocissima cujusdam archidiaconi et comitum ejus, Alberic. Aq., Historia Hierosol., lib. III, cap. 53, CLXVI, 468. — Impia cædes Thomæ, prioris S. Victoris Parisiis, Stephan. Paris. episc., epist. 9, CLXXIII, 1416, 1417. — Sententia excommunicationis fulminatur in auctorem et fautores mortis Thomæ, epist. 8. *ibid.*, CLXXIII, 1415. — Si quis episcopum, aut presbyterum vel diaconum interfecerit, capite punietur, Caroli Magni Capitularia, XCVII, 145. — Si quis altaris ministrum occidat sit exlex apud Deum et apud homines, nisi per exsilium et apud cognatos etiam magis compenset vel purget se a capitali purgatione, Canut. I, rex Angl., CLI, 1178. — Si minister altaris homicida fiat, tunc perdat deinde tam ordinem quam honorem. Potest tamen se purgare, quod si non fecerit, sit exlex, *ibid.*, 1178, 1179. — De occisione SS. Innocentium sensu naturali et spirituali intellecta, Radulphus Ardens , hom. 8, CLV, 1528, 1529 et 1530. — S. Bernardus tractat de cæde Archembaldi, subdiaconi Aurelianensis, epist. 161, 162 et 163, CLXXXII, 320, 321. — Miror doctam scientiam tuam, sacerdotem putare post homicidium perpetratum in sacerdotio ministrare, imo (quod est ineptius) nobis suadere velle ut ipsi tali præsumptioni præberemus assensum, Gratian. Decret , p. I, dist. 50, cap. 4, CLXXXVII, 256. — Pœnitentia diversa clericis homicidis sive sponte sive non, jure canonico imposita, cap. 37, 38, 39, 40, 41, *ibid.*, 276, 277. — De illorum absolutione qui violentas manus in clericos injiciunt, Innocentii III, epist. 310, CCXIV, 269. — De eodem, id., epist. 129 et 161, CCXVI, 643, 970. — Sacerdos quidem qui in eamdem culpam relapsus, secundo clerico manus violentas injecerat, declaratur ab Innocentio III post trium annorum pœnitentiam ad officium suum redire posse, epist. 79, *ibid.*, 83. — Innocentii III gemitus et epistola de morte episcopi Herbipolensis, procurata, epist. 135, CCXIV, 1167, 1168, 1169. — Quidam clericus homicida ab exercitio ordinis deponitur, epist. 585, *ibid.*, 361. — Pœna pro homicidio clerici ab alio clerico patrato imposita, Alexand. II, Epist., et Diplom., epist. 115, CXLVI, 1404. — Malus prælatus homicida anima-

rum judicandus est, S. Benedict., abb. Anianens., Concord. Reg., cap. 15, § 19, CIII, 788.

Qui presbyterum occiderit, duodecim annos pœniteat, si liber, septuaginta dies jejunet, si autem servus, super duodecim ferventes vomeres se purget, Theodos. archiepisc. Cantuar., Pœnitentiale, cap. 36 et 37, XCIX, 947. — De pœna sacerdotis qui diaconum percusserat, Nicol. I, epist. et Decret., CXIX, 1131, 1132. — Clericus qui paganum occiderat homicida est, et non oportet provehi ad majorem gradum qui etiam carere debet acquisito, *ibid.*, 1129. — Rogerus Tokellus et Guido qui manus violentas in clericos injecerant excommunicantur, Alexander III, epist. 885, CC, 792. — Quanta severitate utatur Alexander III in eos non tantum qui Thomam, archiep. Cantuariensem, occiderant, sed etiam tantum illius homicidii participes fuerant, id., epist. 1014, CC, 894. — Ludovici regis Francorum epistola de cæde S. Thomæ ad Alexandrum III, epist. 20, *ibid.*, 1378. — Ad quid obligentur qui presbyterum interficiant, Ivo Carnot., CLVI, 1506. — Qui clericum, diaconum, subdiaconum, monachum interficiunt, id., Panormiæ, lib. VIII, cap. 6, 7, 8, CLX, 1396 et 1397. — Cœlestinus III capitulo Tarraconensi præcipit ut Willelmum Raimundi qui Berengarium archiepiscopum in urbe Gerunda crudeliter interfecerat anathematizatum denuntiet terramque ejus interdicto feriat, epist. 164, CCVI, 1045. — De subdiacono qui puerum invitus interfecerat, Clement. III, epist. 31, CCIV, 1503. — De nece S. Thomæ Cantuariensis, Petrus Bernard. Grandimontensis prior, epist 3, 4, 5, 6, CCIV, 1167, 1168, 1169. — De clericis in homicidio deprehensis, CCVI, 1259.

V. — *De parricidio. — Pœnæ impositæ et facta varia.*

Parricidium quam detestabile crimen sit, Dominus ipse ostendit in judicio facto inter Cain et Abel, ipse sententiam protulit : « Maledicta terra... maledictus..., Raban. Maur., CXII, 1410. — *Ibid.* — Vide perplura de parricidio, iterum Pœnitentiale, cap. 2.

De parricidio Romuli quod dii non vindicarunt, D. August., De Civit. Dei, lib. III, cap. 6, XLI, 82. — Fraterni invidus muneris, in fratris Cain anhelat exitium, et exsultat infelix et quod teste caret putat se caruisse facinore, quem Deus vidit, quem conscientia redarguit, quem fratris sanguis accusat, S. Zeno, lib. I, tract. 7, XI, 314 et 315. — Abel a Caino in campo Damasci juxta Hebræorum traditiones interficitur, S. Hieron., XXIV, 516. — Cain impiissimus pariter et stultissimus ad perpetrandum maximum nefas, credidit sufficere si aspectus vitaret hominum, fratricidium Deo teste, facturus, S. Salvianus, presbyt. Massil., De gubernatione Dei, lib I, cap. 6, LIII, 58. — Quomodo Cain punitur qui fratricidium commisit, Petr. Cantor, Verbum abbrev., cap. 11, CCV, 53. — In patris parricidio continentur omnia scelera, S. August. Advers. Academicos, lib. III, cap. 36, XXXII, 953. — Fratricida et parricida in terra peregrina je unet decem hiemes, S. Egbertus, Eborac. archiep., Pœnitent., lib. I, cap. 24, LXXXIX, 407. — Parricidium est cædes in parentes, S. Isidor., Hispal. episc., Etymolog. lib. IV, cap. 26, LXXXII, 210. — Parricidarum supplicium. Olim parricidæ cum simia et gallo et serpente in sacco ex corio inclusi in mare præcipit abantur, lib. V, cap. 27, *ibid.*, 214. — Parricidium multum differt ab homicidio, Tertull. I, 516 — Si quis ex propria cognatione sanguinem occisionis effuderit, sacri canones usque ad mortem abjici et inter rebelles reputari sanxerunt, Nicolaus I, Epist. et Decret., CXIX, 921. — De cujusdam pœna qui matrem occiderat, *ibid.*, 1120 — De quorumdam parricidarum et fratricidarum pœnitentia, prohibentur carnali copula jungi, *ibid.* CXIX, 1128. — Idem pontifex de alio fratricida, *ibid.*, 1119. — Pœnitentes fratricidæ non debent ultra militiæ cingulum sumere et nuptiis atque conjugii copula uti, Rab. Maur., Pœnitent., cap. 7, CX, 473 et 474. — De eodem, vide Isaac., episc. Lingon., Canones, tit. 4, cap. 5, CXXIV, 1690.

Parricidis quidam canones ad pœnitentiam alii septem, alii quatuordecim annos, alii totam vitam assignarunt, Regino, Prumiens. abb., CXXXIII, 296. — Parricida remoto aliorum tormentorum genere, facto de corio sacco in quo cum illo serpentes includantur, et sic in mare vi unum præceps detur, *ibid.*, 296, 300. — Pœnitentia imposita illi qui nolens fraternæ cædis causa fuerat, Alexander II, Epist., CXLVI, 1386. — Rex non debet parricidas et perjuros sinere vivere, Ivo, Carnot. episc., Panormia, lib. VIII, cap. 33, CLXI. — Parricidarum et fratricidarum pœnitentia multiplex refertur, id, Decret., part. X, cap. 163, CLXI, 738. — Iterum refertur quam detestabile sit parricidii crimen, cap. 164, 177, *ibid.*, 742. — De eadem re, cap. 178, 179, 180, 185, *ibid.*, 743, 745. — Cain propter homicidium condemnatus, Philip. de Harveng, abbas Bonæ Spei, De obedient. cleric., cap. 57, CCIII, 922 — Exemplum insigne fratricidii et pœna tali crimini debita, Freculphi Chronicor. lib. I, cap. 6, CVI, 921. — Homicidium Cain diluvio fuit puniendum, Raban. Maur., CVI, 809. — Crimini parricidii annumerandum est regicidium de quo ait S. Optatus : Regicidium non committendum a puero Dei David discere debemus, S. Optatus, De schismate Donatist., lib. II, cap. 23, XI, 980, 981. — Qualiter matricida puniri debet. Ivo Carnot, Decret., part. X, cap. 173, CLXI, 741. — De parricidis et fratricidis, Burchardus, episc. Vormiac., CXL, 1089.

VI. — *De infanticidio et abortu.*

De abortum procurantibus, S. Hieronym., XX, 97. — Informe puerperium abigere lex noluit ad homicidium pertinere, quia nondum dici potest anima viva in eo corpore quod sensu caret, S. August., Quæst. in heptat., lib. II, cap. 80, XXXV, 626. — Homicidii festinatio est prohibere nasci, Tertull., I, 319. — Infantes in utero trucidati, id., II, 691. — Infantes in utero debilitati a matribus, *ibid.*, 909. — Mulier quædam quæ miserabiliter duos filios suos enecaverat, in profundum maris, jussu superno, demergitur, De Vitis Pat., lib. X, Prat. spirit. cap. 77, CXXIV, 158. — Quantum crimen sit infantici dium. *ibid.*, 155. — Quali pœna plectitur ipsius Dei miraculoso interventu et jussu, *ibid.*, 153. — Mulieres quæ secum agunt ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio usque ad exitum vitæ ab Ecclesia removit, humanius autem nunc definimus ut his decem annorum tempus pœnitentiæ tribuatur, Collex canon. ecclesiastic. et Constit. S. Sedis apost. cap. 21, LVI, 441.

Abortum procurans qua pœna afficiendus, Raban. Maur, CVIII, 112. — Quis mystice abortivus, *ibid.* — Pœnitentia eorum qui partus enecant, CXII, 1410. — Herodes rex valde iratus occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, S. Maximus Taurinensis, hom. 28, LVII, 286. — Si mulier abortum promoveat et in quadraginta diebus occidatur id quod semine conceptum est, quasi pro homicidio jejunet tres annos, S Egbert., Eborac. archiep., Pœnitential., lib. I, cap. 30, LXXXIX, 404. — Mulieres fornicantes quæ parvulos suos necant aut abortu excutiunt decem annis pœnitentiam agant, Fulgent. Ferrandi, Abbreviatio canon, can. 152, LXXXVIII, 826. — Idem habet Crisconius, African. presbyter, Breviarium canon. 113, LXXXVIII, 881. — Si mater infantem suum occiderit, jejunet quindecim hiemes absque cessatione, exceptis diebus solis, S. Egbert., arch. Eborac., Pœnit., lib. I, cap. 31, LXXXIX, 407. — Qui male conceptos vel jam editos necare studuerint, septem annos pœniteant, concilium Ancyrit., LXXXIV, 108. — Si qua mulier infantem fornicarium occiderit, si qua studuerit abortum facere vel quod conceptum est necare, aut elaborat ut non concipiat, decem annis pœniteat, S. Isidor. Hisp., Collectio canon., can. 77, LXXXIV, 584 et 585. — Quæ mulieres filios ex adulterio necant, nequidem in finem danda est illis communio, Concil. Eliberitan., can. 63, CXXXIV, 308. — Hujuscemodi mulieres, benignius quam prioribus sæculis tractentur, decem tantum annos pœniteant. S. Rodulphus Bituric. episc., cap. 41, CXIX, 725. — De multiplici pœnitentia Vimaro imposita qui tres filios suos miserabiliter occiderat, Nicolaus I, Epist. et Decret., cap. 136, CXIX, 1130. — Feminæ quæ partus suos ex fornicatione enecant decennio pœniteant., S. Angelramni Metensis episc., Collectio canon., cap. 20, XCVI, 1037. — Referuntur statuta concilii Ancyr. et Eliberitani circa mulieres abortui studentes, Raban. Maur., Pœnitenti, cap 9, CX, 474. — Qui percusserit mulierem in utero habentem et exierit infans ejus nondum formatus, detrimentum patiatur quantum indixerit vir mulieris. Si autem formatus fuerit dabit animam pro anima, Hincmar., Rhemensis archiep. de divortio Loth. et Thetbergæ, interrog. 12, CXXV, 691. — Aborsus putavivus Thetbergæ, *ibid.*, 689. — Presbyter quidam, cum procurasset abortum declaratur ab Innocentio III posse ministrare si conceptus nondum erat vivificatus. alioquin ab altaris officio debet abstinere, epist. 107, CCXVI, 469. — Si quis infantem necaverit ut homicida teneatur, Isaac. episc. Lingon., Canon. cap. 11, CXXIV, 1087. — Mulier aut vir qui infantem propter incuriam in lecto cum ea vel eo enbantem oppresserint pœniteat, *ibid.*, cap. 14. — De mulieribus partus suos necantibus pœnitentia eadem ac supra habetur apud Isidorum Mercat., Decret. Collectio, conc. Ancyranum, can. 21, CXXX, 266, Concilium Braccarense II, can. 78, *ibid.* — Idem habetur apud Reginon., Prumiens. abb., De ecclesiastica discipl., lib. II,

can. 63, 64, 65, 66, 67, 68, CXXXIII, 297, 298. — Parentes qui illios suos necabant in quibusdam Hispaniæ partibus, graviter a rege et episcopis objurgantur, et vetatur ne tam atrox facinus repullulet, Isidor. Mercat., Decret. Collect., conc. Toletanum III, CXXX, 456. — Qui aut voto aut opere aliquo agunt ne eis filii nascantur, quamvis vocentur conjuges non sunt nec ullam nuptiarum retinent veritatem, sed honestum nomen velandæ turpitudini obtendunt, Ratherius, episc. Veron., Præloquior., lib. II, tit. 3, CXXXVI, 193, 194.

De mulieribus quæ absente marito conceperint et fetum sustulerint, Burchardus, Wormaciensis episc., Decret., lib. VI, c. 51; de illis quæ male conceptos necare studuerint, cap. 52; de illis quæ partus suos occulte interficiunt, cap. 53, 54, 55; de illis qui vel quæ partus exeutiunt, cap. 57; de illis quæ infantes in lecto incaute oppresserint, cap. 58; de illis quæ abortum fecerint, cap. 601, CXL, 931, 932, 933, 934.—Clericus qui mulieri herbas quæsiverat quibus necaretur ipsius maritus, si hic inde mortuus est, nunquam ad superiores ordines promoveatur, S. Anselm., Cantuar. episc., epist. 23, CLIX, 52. — Pœnitentia Theodorico imposita qui filium non sponte occidit, Alexand. II, Epist. et dipl., epist. 117, CXLVI, 1405.—Qui puerperium non adhuc formatum et animatum ejicit, juxta legem non homicida habetur, et ideo non fit homicidium, Ivo, Carnot. episc., Panormia, lib. VIII, cap. 2, 12, 13 et 14, CLXI, 1307. — Idem habet D. Augustinus, De quæstionibus Exodi XXXII, quæst. 2, De quæstionibus Veteris et Novi Test., cap. 58, Hieronymus, ad Algarium, quæst. 4.

Monendi sunt parentes ne tenellos secum in uno collocent lecto, ne negligentia qualibet proveniente suffocentur vel opprimantur, unde ipsi parentes homicidii rei inveniantur, Ivo, Carnot. episc., Decret., p. X, cap. 27, CLXI, 699. — Qui conceptum in utero per abortum deleverit, homicida est, cap. 181, 182, 183, *ibid.*, 744. — De quadam muliere quæ filios suos necaverat, cap. 186, *ibid.*, col. 745. — De pœna abortum procurantis, Gratian., Decret., part. I, dist. 50, cap. 48, 49, 50, CLXXXVII, 278, 279. — Alexander III jubet ut mulier quæ infantem suum occiderat monasterium capessat CC, 84, epist. 14. — Iterum de his qui partus diversis modis enecant, Halitgarii, episc. Camer. De pœnit., lib. IV, cap. 5, CV, 1681. — Herodis homicidia in filios et sponsam, Freculphi Chronicor., lib. VII, cap. 18, CVI, 1110. — De Maria quæ urgente fame proprium filium comedit, CXCIX, 423. — De abortum procurantibus, Ivo Carnot., Decret., part. X, cap. 55, CLXI, 706. (Idem habet D. Augustinus, De nuptiis et concupiscent., lib. I, cap. 15.) — Cur lex noluit informe puerperium esse homicidium, cap. 56, *ibid.*, 706. (Idem habet D. August., Quæst. in Exod., cap. XX. — Abortuum frequentior causa juxta S. Petrum Damianum, est sponsorum coeundi furor, etiam prægnante sponsa. Nonne tales ante homicidæ quam patres? S. Petr. Damian., lib. VIII, cap. 15, CXLV. — Abortus fructus avaritiæ. Sepelitur nova odii rabie antequam nascatur; matris jam non in utero sed sepulcro incognitum fetus quod legitimam nec mortem potuit sentire nec vitam, S. Zeno, lib. I, tract. 9, XI, 326.

VII. — *Homicidii generalis illegitimi pœnitentiale, cum variis factis.*

Si quis percusserit aliquem et mortuus fuerit, morte moriatur, hæc verba citans pulchre explicat D. August., Quæstiones in Heptateuch., lib. II, cap. 29, XXXIV, 625. — Homicidium a mutis animalibus perpetratum, vi ipsius legis divinæ plectitur pœna, cap 76, *ibid.* — Reus homicidii involuntarii habebat locum refugii, cap. 79, *ibid.* — Si quis sibi conscius est homicidii, judicet sibi ipsi in corde suo pœnitentiam et vindicet in seipso mala sua, et statuat sibi ante Deum cruciatum pœnitentiæ et spatium, et communicare nullatenus præsumat, id., in Appendice, serm. 117, XXXIX, 1979. — Homicidia tempore S. Salviani, in servis rara, terrore ac metu mortis, in divitibus assidua, spe ac fiducia impunitatis, S Salviani Massil. presbyt. de gubernat. Dei, lib. IV, 5, LIII, 75.—Nullum misericordiæ et amoris sensum habet homicida, ut elucet ex Herode innocentium necatore, S. Petr. Chrysolog., serm. 152, LII, 604.

Qui voluntarie homicidium fecerint ad pœnitentiam se quidem jugiter submittant, circa exitum autem vitæ communione digni habeantur, codex canon. eccles., LVI, 441. — Homicidio involuntario quinquennii tempus pœnitentiæ statuitur, LVI, 442. — Vestrum est vetare homicidam antequam pœnitentiam agat, Eucharistiam accipere, S. Ambros., serm. 6. — Est indignus mensa Domini qui hominem occiderit, Martialis episc., in epistola ad Burdigal., LVIII, 1032. — Qui voluntarie homicidium fecerint pœnitentiæ quidem jugiter se submittant perfectionem vero circa vitæ exitum consequantur; Ancyrani concilii canon, XLI, XLVII, 156.—Pro homicidio involuntario prior definitio septennium pœnitentiæ statuit, secunda vero quinquennium, can. 42, Dionys. Exiguus, XLVII, 156. — Sapientes pagani pleni invidia et homicidio, Primasius, episc. Adrumet., XLVIII, 421. — Homicidæ pulchrum dictum, De Vitis Patr., lib. X, cap. 71, LXXIV, 152.—De sene homicida maxime impio, cap. 72, *ibid.*, 153. — Si quis ex necessitate aliquem occiderit jejunet quadraginta dies, LXXXIX, 407. — Iterum prolatas homicidii pœnas vide apud S. Egberium, Eborac. archiep., Excerptiones canon., can. 62 et 63, LXXXIX, 400; et S Gregorii, epist. 6. LXXVII, 1340, iterum S. Egberti Pœnitentialis, lib. II, cap. 1, alias pro eodem, vide crimine pœnas, *ibid.*, 415, 416; Fulgentii Ferrand. Abbrev. canon., can. 153 et 154, LXXXVIII, 826; et Cresconii. Africani presbyt., Breviarium canonicum, can. 103, 104, *ibid.*, 881. — Veneficis in exitu tantum communio tribuatur, LXXXIV, 322 et 325 — Homicidæ a communione ecclesiæ summoveantur, *ibid.*, 268 — Circa homicidas antiqui Nicæni canones observentur, Collectio canon. S. Isidoro Hispal. attributa, concilium Agathens. et Epaunense, LXXXIV, 289. — Iterum de pœnis homicidarum sive sponte sive non, *ibid.*, 583. — Si domina per zelum ancillam verberando occiderit, septem annos pœniteat, concil. Eliberitan. can. 6, *ibid*, 302, 303. — Iterum de homicidio sive voluntario sive involuntario, Theodori archiep. Cantuar., pœnitentiale, cap. 45, XCIX, 948; S. Caroli Magni opera seu codex Carolinus, XCVIII, 90. — Cain primus homicida et primus fratricida Tertull., I, 1258. — Tanta est apud homines homicidii vindicta quanta ipsa quæ vindicatur natura, Tertull., liber de anima, cap. 53, II, 909. — Qui servum suum licet sontem, sine conscientia judicis occiderit, excommunicatione vel pœnitentia biennii reatum sanguinis emundabit. Si domina ancillam flagellaverit et inde mors sequatur, septem annos pœniteat, Rodulphi Bituric. episc., cap. 40, XCIX, 722. — Vide iterum homicidiorum prolatas pœnas, cap. 59, *ibid.*, 722.—Joannes VIII decernit ut impuberes qui aliquem occiderunt, post peractam pœnitentiam ad ordines non differantur promoveri, Joann. III, epist. 188, CXXVI, 817. — Omnes homicidæ septem annorum pœnitentiam districte sub regula monasterii pœniteant, CXVI, 1290. — Spontanei homicidæ post jugem pœnitentiam in exitu vitæ communionem recipiant, S. Ange ramnus, Metensis episc., Collectio canon., can. 21, XCVI, 1037. — De septennio vel quinquennio pœnitentiæ pro homicidio involuntario, can. 22, *ibid.* — Diversos hucusque relatos homicidii casus sicut et pœnas successive statutas refert Raban. Maur., in suo Pœnitentiali, cap. 1, 2, 3, 4 et 5, CX, 468.

Qui propriam uxorem interfecerit armis deposit is publice pœniteat, Isaaci episc. Lingon. can., tit. 11, cap. 6, CXXIV. — Femina quæ furore accensa, flagellis verberavit ancillam, et hæc intra tertium diem moriatur, septem circiter annos pœniteat, Isidori Mercator. Decretal. Collect. concil. Eliber., can. 5, CXXX, 415. — Qui maleficio aliquem interfecerit, nec in finem impartienda est illi communio, can. 6, *ibid.*, 415.

Homicida voluntarie ad januam Ecclesiæ catholicæ semper subjaceat, si autem casu occiderit, prior canon septem, secundus quinque pœnitentiæ annos constituit, Isidori Mercator. Decret. Collect., concil. Braccarense II, can. 79, CXXX, 587. — Alias iterum atque iterum relatas homicidii duplicis pœnas vide apud eumdem, can. 21, 22, 57, *ibid.*, 404, 266 — Si quis hominem in bello publico occiderit, quadraginta dies pœniteat, *ibid.*, 295. — Iterum de domina ancillam verberante, Reginonis abb., De ecclesiast. disciplina, lib. II, cap. 58, CXXXIII, 296. — Servus a domino emendatus, si forte inde moriatur, dominus culpa homicidii vacat, cap. 59, *ibid.*, 297. — Iterum atque iterum referuntur variæ homicidii pœnæ, can. 81, 98, *ibid.*, 287, 288, usque 303. — Mirum exemplum inutilitatis orationis pro homicidis post illiorum obitum, Gezo, abb., Dertonensis, De corp. et sanguine Christi, cap. 59, CXXXVII, 402. — Homicidæ tanquam panis ineliastus, B. Bruno, Herbipol. episc., Exposit. in psal. LXII, CXLII, 254, 255.

Circa pœnitentiam homicidarum iterum invenies superabundantem materiam apud Burchard., episc. Wormac., Decretor., lib. VI, De homicidio in genere et diversis ejus speciebus, CXL, 763-778. — Eo in libro sat minutatim omnia pœnitentiæ genera illa ætate usitata accurate describuntur, pro his cognoscendis ad illum ergo utiliter recurres. Vide etiam appendicem : Statuta canonum de officio sacerdotum, *ibid.*, 1079, 1081, 1082 — Reus homicidii sive publici, sive privati (occulti), ad

clerum non assumatur, S. Anselm., episc., epist. 163, CLIX, 198. — Homicidio superveniente, pœnitentia plectuntur, licet nec voluntate nec actione perpetrarint, Alexandri papæ Epist. et Decret., CXLVI, 1408. — Omnes hucusque relatæ sæpe sæpius de homicidio pœnæ, iterum ab Ivone Carnot. episc. in Decreti parte X, referuntur; ibi eas invenies, CLXI, 689-746.—Inter alia notari potest : Homicida episcopum non accuset, cap. 36, *ibid.*, 701. — Homicidæ et venefici ad accusationem non admittantur, cap. 37, *ibid.* — A communione summoveantur, cap. 58, *ibid.*, 702. — Theodosium imperatorem S. Ambrosius propter indiscretum homicidium ab ingressu ecclesiæ prohibuit, cap. 48, *ibid.*, 703. — De diversis materiis homicidiorum et damnis per ea illatis sive sponte sive non et reparandis, sive a medico, sive a servo, sive a domino, sive ab alia qualibet persona, Ivo Carnot., Decret., part. X, cap. 49, CLXI, 704, 705. — Iterum de homicidiis voluntariis et modo pœnitentiæ, cap. 130—135, *ibid.*, 750, 751.—Si quis servum proprium sine conscientia judicis occiderit, ut homicidium sponte commissum lugeat, cap. 147, *ibid.*, 735. — De illis qui vacantes operi necessario homicidium perpetraverint, cap. 150, 151, *ibid.*, 735.— De homicida per veneficium, cap. 151, *ibid.*, 737. — Homicidæ a communione Ecclesiæ summovendi, cap. 158, *ibid.*, 738. — Quicunque sacris addictum aut etiam profanum hominem occidisset, peccatum more veteri expiet : omnes demum a cædibus et latrociniis et vi abstineant, Andreæ, Hungaror. regis, Constitut. ecclesiast. VI, CLI, 1258. — Iterum varias variis homicidii generibus oppositas invenies apud Venerab. Bedam pœnas, XCIV, 570, 571.—Si quis hominem diabolo sacrificaverit et in hostiam more paganorum dæmonibus obtulerit, morte moriatur, Caroli Magni Capit., XCVII, 146. — Si quis dominum aut dominam suam interfecerit, morte moriatur, *ibid.* — Si quis homicidii aut facto aut præcepto aut consilio aut defensione post baptismum conscius fuerit et per aliquam subreptionem ad clericatum venerit, dejiciatur, et in fine vitæ suæ laicam communionem tantummodo recipiat, Gratiani Decret., part. I, dist. 50, cap. 8, CLXXXVII, 257, 258. — Iterum multiplex pœnitentia pro homicidio, id., cap. 42, 43, 44, 45, 46, 51, *ibid.*, 277, 278, 279. — Balduini, Flandriæ et Hannoniæ comitis leges de homicidio, CCIX, 916. — Pro hominibus qui milites vel filii militum non fuere, mortuum pro mortuo, membrum pro membro, *ibid.*, 916. — Iterum de homicidiis sponte vel non sponte commissis, Innocentii III, CCXVI, 1252, 1254, 1255. — Vide librum Pœnitentialem Halitgarii, episc. Camerac., CV, 697. 702, et librum IV, De pœnitentia, ejusdem auctoris, cap. 1, et cap. 2, 3 et 4, *ibid.*, 681. (Ibi novam juvenies pœnarum et casuum congeriem.) — De eadem materia, vide etiam Rabanum Maurum, cap. 11, 12, 13, 15, CXII, 1410, 1411. — Sanguinem hominis de manu fratris ejus requiram, qui effuderit sanguinem effundetur, S. Ambros. de Noe et arca, cap. 26, p. t. XIV, 406, 407. — Horrendi homicidii exemplum, Cosmæ Pragensis, Chronica, CLXVI, 377, 376. — Duplex pœnitentialis canon, alter benignior, alter rigidior de homicidio voluntario, uterque tamen jam referentis tempore desuetus et nimis severus, Alanus de Insulis, liber Pœnitent., CCX, 294. — Tempore S. Gregorii Turonensis episcopi, ipso teste, grassabantur homicidia et bella, S. Gregorius Turon., Historia Francorum, lib. VII, cap. 47, LXXI, 446, 447. — An peccavit Moses interficiendo Ægyptium; Christi typus erat, CVII, 16, 17.

CAPUT II.

II. — De legitimitate homicidii.

Assertio III. — Homicidium publicum sive directum sive indirectum in seipso perpetratum non sat demonstratur licitum. Licet nihil in Patribus Latinis de hoc punito occurrat, hæc est tamen sat communior et sanior opinio quam ad rerum connexionem inserere haud nobis inopportunum visum est.

Assertio IV.—Homicidium publica auctoritate et justa de causa in aliis... perpetratum sive directe sive indirecte est omnino licitum. Nempe sequuntur et sunt exceptiones legi generali : « Non occides. »

Præceptum : « Non occides » subauditione indiget quatenus judex sive potestas quæ gladium portat non prævaricari existimetur cum illum occiderit qui jure occidendus erat, Rupertus, abb. Tuitiens., De Trinitat. et De S.-Spiritu, lib. V, cap. 22, CLXVII. — Judici non licet in pluribus causis a gladio temperare, quia legi servit, S. Ambros., in Psal. XXXVII, 51, XIV, 1035. — Homicidas et sacrilegos et venenarios punire non est effusio sanguinis, sed legum ministerium. S. Hieronym. Comment. in Jerem., lib. IV, cap. 22, XXIV, 811. — Idem habetur apud Gratian, CLXXXVII, 1226. — Occidere hominem non semper criminosum est, sed malitia non legibus occidere criminosum est. Rufin. Aquileiens. presbyt., Comment. in Symbol. apost., n. 40, XXI, 377. — In occidendo filio spontaneus motus exsecrabi is, Deo autem jubente obsecundans famulatus non solum inculpabilis, verum etiam laudabi is invenitur. Tantum interest, subjicit sanctus doctor, in ordine natura i, quid, a quo agatur et sub quo quisque agat, S. August., Contr. Faust. Manich., lib. XXII, c. 73, XLII, 446. — Abraham si filium sponte immolaret, quid nisi horribilis et insanus? Deo autem jubente, quid nisi fidelis et devotus apparuit? lib. 22, cap. 73, *ibid.*, 446. — Malus homo habet judices suos : Ordinata est respublica, non enim sine causa gladium portat, id., serm. 32. n. 12, XXXVIII, 1389. — Elias justus etsi multos pseudoprophetas sua manu peremerit, id., XXXIII, 178. — Nequaquam contra præceptum : « Non occides, » fecerunt qui, Deo auctore, bella gesserunt, aut personam gerentes publicæ potestatis, secundum ejus leges, hoc est, justissimæ rationis imperium sceleratos morte punierunt ; sic Abraham, Samson, Jephte, id., De civitate Dei, lib. I, cap. 21, XLI, 135. — Contra præceptum non occidendi non fit quando lex occidit vel occidi aliquem Deus jubet, id., XXXIV, 623.

Judex non obviat legi naturali quando præcipit homicidam interfici quia non ipse sed lex ipsa facit, Alanus de Insulis, Cont. hæret., lib. II, cap. 22, CCX, 397. — Multi hæretici inter quos præsertim Waldenses asseveraverunt in nullo casu et nulla occasione, nulla causæ ratione hominem esse occidendum, *ibid.*, 394. — Invincibiliter et in rigore logicæ astruitur licitum esse pluribus in casibus occidere hominem, enodantur difficultates et solvuntur objectiones, *ibid.*, 396, 397, 398. — Opus docte et logice scriptum Alani utiliter circa hanc materiam consules, præsertim capit. 20, 21, 22 et 23, *ibid.*

Sine peccato miles hostem et judex vel minister ejus et cui forte invito atque imprudenti telum manu figit, hominem occidunt, D. August. De libero arbitr., cap. 4, XXXII, 1226. — Homicida punitur suo scelere cum occiditur a judice, S. Salv., presbyt. Mass., 157. — Occidere hominem non semper criminosum est, Hincmarus, archiep. Rhemen., De regis persona et regio ministe.r., CXXV, 845. — Sancti viri ad incutiendum metum, reos morte jure puniverunt, *ibid.*, 849.— Qui improbos corripit ex amore justitiæ, nedum peccet, Christo servit, *ibid.*, 845. (Idem apud Augustin., epist. 48 ad Vincent.) — Rex debet iniquos corrigere, cap. 25, *ibid.*, 850. — Propter vindictam noxiorum gladius principi a Deo permissus est, cap. 26, *ibid.*, 851. — Non semper injustum est occidere hominem, Aurel. Const. lib. De Concept. Virgin., cap 4, LVIII, 457. — Mundi judices non sine causa gladium portant : sunt enim maxime constituti propter homicidium, ut homicidas damnent et alios suo timore compescere faciant, Ivo Carnot. episc., Panormia, lib. VIII, cap. 5, CLXI, 1300. — Cum homo iste occiditur, lex eum occidit non tu, cap. 40, *ibid.*, 1315. — Judex non est auctor sceleris neque hominem vinciendo, cap. 52 et 53, *ibid.*, 13.5. — Dum legum auctoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis; potestas mortis principi a Deo ipso concessa, id., Decret., p. X, cap. 94, CLXI, 721. — Punit judex non delectatione alienæ miseriæ, quod est malum pro malo, sed dilectione justitiæ quod est bonum pro malo, cap. 102, *ibid.*, 723, 724.—Non frustra instituta sunt potestas regis, jus cognitoris, ungulæ carnificis, arma militis, disciplina dominantis, severitas etiam boni patris; habent ista omnia modos suos, causas, rationes, utilitates, cap. 108, *ibid.*, 725. — Gratian. Decret. Multare propria auctoritate latrones et piratas non est culpandum, cap. 113, *ibid.*, 726. — Non est crudelis qui crudeliter jugulat, cap. 112, *ibid.*, 726. — Judex est insons, etiam cum occidit, cap. 115 et 117, col. 726 et 727. — Rex minister vindictæ maleficos non patiatur vivere, cap. 171, *ibid.*, 740. — Quod licet homines interficere et non, Petri Abælardi Theolog. et Philos., Sic et non, cap. 157. CLXXXVIII, 1609. — Qui malos percutit in eo quod mali sunt et habeat causam interfectionis et occidat pessimos, minister est Domini, S. Hieronym. in Epist. ad Galat., XXVI, 317. — Excommunicatorum interfectoribus prout morem Romanæ Ecclesiæ nosti, secundum ipsorum intentionem modum congruæ satisfactionis injunge. Non enim eos homicidas arbitramur, quod adversus excommunicatos zelo catholicæ matris ardentes, eorum quoslibet trucidare contigerit. Urbani II, epist. 122, CXV, 594.— Qui publicæ potestate fungitur, ipsius legis imperio malos perimit, nec illius præcepti transgressor nec a cœlesti patria alienus habetur, ut patet ex traditione Patrum, Gratiani Decret. part. II, causa 23, quæst. 5, CLXXXVII, 1218 —

officia vindictæ possunt impleri bono animo, quomodo lex, quomodo judex, cap. 16, *ibid.*, 1222. — Reges non tantum possunt sed debent malos comprimere modo quo possunt, cap. 23, *ibid.*, 1224; et cap 38, 39, 40, 41, *ibid.*, 1229, 1230.

Sicut reus est noxæ qui contra mandatum inhumanus occidit, ita et argui meretur qui jussus occidere, non occidit, Philipp. de Harveng, abb. Bonæ Spei, CCIII, 924. — Cum autem non sit occidendum, quasdam tamen exceptiones fecit divina auctoritas ut liceat hominem occidi, salva regula sanctitatis, si tamen occisor prudenter intelligat a mandatis, De obedientia clericor., cap. 58, *ibid.*, 924. — Est etiam concessio divinæ auctoritatis ut si qui, Deo auctore, personam gerunt publicæ potestatis, si corrumpi viderint scita legum et jura civitatis, ratione prævia mortem inferant sceleratis, ne parcendo malis, eorum malitiæ præbeant incrementum et serpente paucorum malitia res incurrat publica detrimentum, *ibid.*, 925. — Legi non se occidendi divina auctoritas fecit quasdam exceptiones, Ivo Carnot., CLXI, 692.

De bello.

Hujus principii usus facit bella, abusus persecutiones. Quæstio ergo de bello et persecutionibus huc pertinet. Cum sæpius nequaquam inutile erit callere quid de bello sit sentiendum, quid dicendum, hic collocabimus quos excerpimus SS. Patrum textus, alibi fortasse de persecutionibus opportunius tractaturi.

Inde bella et rixæ, S. Hieronym., XIX, 764. — Bella privata vehementer contraria sunt simplicitati et pietati christianæ, S. Agobardus, Adv. legem Gundob., CIV, 119. — Constantinus bellator potentissimus Cyrum et Alexandrum superat, Euseb. Pamphil. De vita Constant., lib. I, cap. 7 et 8, VIII, 12, 13. — Multa et gravia mala, sors eorum qui impia gerunt bella, Decret. et Constitut. Constantini Magn., VIII, 237. — Qui alterum in pugna publica occiderit je unet quadraginta dies, S. Egbertus, LXXIX, 407. — Miles unde puniatur si fecerit injussus (nempe si occiderit), inde punietur si non fecerit jussus, Alanus de Insulis, Contr. hæret. lib. II, cap. 22, CCX, 397. — Bella civilia quinque gessit Octavius Cæsar; Paul. Orosius, XXXI, 1042. — Bella civilia consurgunt tempore Valeriani, *ibid.*, 1117, 1118. — Bellum sociale totam commovit Italiam, *ibid.*, 959. — Bellum in aditu Capitolii horridum, *ibid.*, 957, 958. — Bella robore non numero conficiuntur, *ibid.*, 785. — Bellum civile Constantinum inter et Maxentium, *ibid.*, 1134. — In bello justitia ipsis hostibus est servanda. Si constitutus sit cum hoste aut locus aut dies prælio, adversus justitiam putetur aut loco prævenire aut tempore, S. Ambros., De offic. ministr., lib. I, cap. 39, XVI, 63. — Illud ostenditur exemplis Elisæi et Moysis, *ibid.* — Interest quibus causis, quibusque auctoribus homines gerenda bella suscipiunt, D. Augustin., Contr. Faustum Manich., lib. XXII, cap. 73-76, XLII, 447, 448, 449. — Belligerare et regnum dilatare, sola bonos reges impellit necessitas, Hincmar. Rhemens. archiep. de regis person. et regio ministerio, cap. 7, CXXV, 840. (Idem habet div. Augustinus, De civit. Dei, lib. IV, cap. 15.) — Non peccasse eos qui Deo auctore bella gesserunt, Hincmar., cap. 9, *ibid.*, 841; et CLXI, 1305. — Quod qui bella tractant et sub armis militant, Deo non displicent, Hincmarus, *ibid.*, cap. 10, CXXV, 841. (Idem habet August. ad Bonifacium, epist. 205.) — Militem potestati obedientem non peccare, si hominem occidat, *ibid.* (Idem habet D. August. De civit. Dei, lib I, cap. 26.) — Qui improbos corripit ex amore justitiæ, nedum peccet, Christo servit., Hincmar., *ibid.*, 845. (Totum illud opus Hincmari de regis persona et regio ministerio circa punctum præsens utiliter consuletur.) — Plura vide de licitate belli apud Ivon. Carnot., Panorm., lib. VIII, cap., 45, 46, 47; CLXI, 1314, 1305. (*Ibid.* De circumstantiis in quibus versari debet bellum ut sit licitum, idem habet D. August., Contra Faust. Manichæum, lib. XXII, cap. 74.) — Justum bellum est quod edicto geritur, de rebus repetendis aut propulsandorum hostium causa, cap. 54, *ibid.*, 1316. (Idem apud Isidorum, Etymologiar. lib. XVIII, cap. 2.) — Aggrediatur rex cum gladio secure quæ sunt Deo placita, cap. 55, *ibid.*, 1316. — Militare non est delictum, sed propter prædam militare, peccatum est, cap. 60, *ibid.*, 1316, 1317. (Idem habet D. August., De verbo Domini, in Math. serm. 19.) — Non omnia bella sunt culpanda, Decreti part. x, cap. 107, CLXI, 727 et cap. 109, 110, 125, *ibid.*, 725, 728. — Ipsi milites Deo placent licet occidant, cap. 126, *ibid.*, 729.

In bello causa sit justa et pugnantis intentio recta; mors in bello tanto pretiosior quanto et gloriosior, CLXXXII, 912, 923. — De militia et bello vide perpetua utilia in hoc S. Bernardi opere, De laude novæ militiæ ad milites Templi : Si percutere in gladio omnino nefas est christiano, cur ergo præco Salvatoris contentos fore suis stipendiis militibus indixit, et non potius omnem eis militiam interdixit, » D. Bernardus, ad milites Templi, cap. 2, CLXXXII, 924.

Finis belli. — Instituta est militia vel ob injuriam propulsandam, vel ad vindictam inferendam, Gratiani Decret., pars II, causa 23, CLXXXVII, 1159. — An militare sit peccatum? In sensu affirmativo multa exstare videntur testimonia ex Scriptura sacra deprompta. Decem quas enumerat et assumit etiam ex traditione opponit Gratianus propositionem generalem quam sua vice traditione fulcit : præcepta patientiæ non tam ostentatione corporis quam præparatione cordis sunt retinenda, CLXXXVII, 1159, 1160, 1161, 1162, 1165. — Attamen licet bellum in se sit licitum, quædam tamen in bello jure reprehenduntur, nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, impacatus atque implacabilis animus feriter rebellandi, libido dominandi, et si quæ similia his sunt quæ in bellis jure culpantur, Gratiani Decret., part. II, causa 23, quæst. 1, cap. 4, CLXXXVII, 1163, 1164. — Conditiones ut bellum sit justum, quæst. II^a, *ibid.*, 1165. — Ex edicto debet geri de rebus repetendis aut propulsandorum hostium causa; feruntur objectiones ex agendi ratione et verbis Christi desumptæ, quæst. 3, *ibid.*, 1167. — De opportunitate belli, cap. 18, 24, 26, *ibid.* (Totum illud opus consule de qualibet causa ad bellum spectante; quæstiones ponuntur et resolvuntur juxta normam et verba traditionis Christianæ.) Qui Deo auctore bella gesserunt, præcepta non occidendi nequaquam transgressi sunt, Grat. Decret. part II, caus. 23, quæst 5; cap. 9, 13, CLXXXVII, 1219, 1222. — Quid de homicidiis sentiendum quæ jure divino excitati populi perpetrarunt : nunc horum homicidiorum auctores sunt sontes, nunc insontes, cap. 49, *ibid.*, 1235. — In bello licite occiditur; probatur ex pluribus exempl s Veteris Testamenti, Philip. de Harveng., abb. Bonæ Spei, De Obedient. cleric., cap. 58, CCIII, 924. — De Treuga Dei. — Statuitur tempus Treugarum et decernuntur pœnæ illud violantium et indicantur personæ quæ plena securitate gaudent tempore guerræ, Ivo, Carnot. episc., Panormiæ lib. VIII, cap 147, CLXI. — De pœn s eorum qui homicidium in treva Dei fecerint, Decret. part. x, cap. 31, *ibid.*, 700. — De treva Dei, quid sit, quies ab armis ab hora vespertina diei Mercurii usque in feriam secundam sequentem, sanctio hujus conventionis, approbatio et elogium, CXLIII, 1595, 1596.

De judiciis Dei. — Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confessionem extorqueri a quolibet, sacri non censent canones et quod sanctorum Patrum documento sancitum est, superstitiosa adinventione non est præsumendum, Ivo Carnot., Decret. part. x, cap. 27, CLXI, 699. (Perpauca de judiciis Dei, de treva Dei in Patrologia Latina occurrunt.)

Opera consulenda. — Quoad bellum cum fructu consules opus D. Bernardi. De laudibus novæ militiæ, ad milites Templi, CLXXXII, 922. — 2^a Gratiani Decret. part. II, causa 23, quæst., 1, 2, 3, 4, CLXXXVII, 1159, 1215. (Permulta et fere omnia de bello scitu necessaria ibidem logice tractata invenies.)

Facta varia. — Marcionitæ præceptum non occidendi in ipsa pecora extendunt, D. August., De civit. Dei, lib. I, cap. 20, XLI, 34. — Manichæi illud extendunt ad ipsas herbas, *ibid.* — Elias justus etsi multos pseudoprophetas sua manu peremerit, id., XXXIII, 940. — Ipsius vitæ insidias parantes Constantinus Maximianum et alios nocentes morti tradidit, Euseb. Pamphil., De Vit. Const., lib. I, cap. 17, VIII, 29. — Abraham jussus filium immolare non tentandæ fidei sed probandæ gratia, Tertull., I, 1164. — De eodem vide D. August. Contr. Faust. Manich., lib. XXII, cap. 73; XLII, 446. — Phinees occidit, Abraham occidit, Petrus geminum fecit homicidium et sic fecerunt opus spirituale. Non so a igitur respiciamus opera, sed tempus et causam et voluntatem et personarum differentiam et quantacunque alia ipsis operibus acciderint diligentissime requiramus, Ivo, Carnot. episc., Decret. part x, cap. 63, CLXI, 711. (Idem habet S. Chrysost. super Matth. hom. cap. 18.) — De facto S. Bonifacii qui aliquem sermone suo cum mœrore ad mortem jaculavit, cap. 67, *ibid.*, 711. — Ideo Phinees fœdus æterni meruit sacerdotii, quia in zelum se extulit ultionis, Petr. Damian., De cœlibat. sacerd., cap. 1, CXCV, 381. — Jephthe filiam suam legitur obtulisse, non tamen hoc mandatum a Deo legitur accepisse, nec invenitur in Scriptura evidens testimonium, unde constet illum Deo per talem hostiam placuisse, Philip de Harveng., De obed. cleric., cap. 58, CCIII, 325. (Ibidem invenies de facto Abrahæ filium immolaturi.)

Principii hujus abusus. — Necem nefariam fecerunt qui in quadam seditione et prælio principum homicidium perpetrarunt et propter favorem dominorum suorum temporalium, æternum Dominum contempserunt et mandata illius spernentes non casu sed industria homicidium perfecerunt, Raban. Maur., Pœnitent., cap. 4, CX, 471, 472. — Rex David cædis reus, Tertull., II, 14. — Apud Romanos degeneratos homo in spectaculis occidebatur in hominis voluptatem et ut quisque posset occidere, peritia erat, usus erat, ars erat, S. Cypriani, epist. 1ª n. 6, IV, 206. — Apud Romanos homicidium quod cum admittunt singuli crimen est, virtus vocabatur cum publice gereretur, *ibid.*, 205. — Herodes rex valde iratus occidit omnes pueros infra biennium qui erant in Bethlehem, S. Maxim. Taurinens., LVII, 286. — Scelus Herodis in occisione Joannis Baptist. describitur, id., S. De capit. Evangel., cap. 4, *ibid.*, 811.

ASSERTIO V. — Homicidium privatum indirectum (id est non in re et prima mentis acie intentum) sive in nobismetipsis sive in aliis perpetratum, rationabili et sufficienter gravi urgente causa, est licitum.

Licet, nostris scholasticis et persæpe subtilioribus theologiæ distinctionibus non adhuc saltem quoad formam initiali, SS. Patres Latini de præsenti puncto perpauca scripserint, tamen non omnino prætervirere; illa pauca studiose et edulo hic congreganda curavimus, notatu sane et retentu pro rei momento et difficultate digna. — Duplex ergo ponitur quæstio, una generalis circa quam sunt sat unanimes theologi in sensu affirmativo, alia specialis et practica circa quam sat magna viguit discordia, utrum nempe ad homicidium privatum, indirectum rationabilis et sufficientis gravis causa sit et censeatur : 1° fama et honor periclitans ; 2° bona fortunæ magni valoris peritura ; 3° propria vita injuste aggressa ; 4° pudicitia invasa ; et 5° juris maritalis per adulterium læsio. Effata Patrum quintuplici illi quæstioni adnectimus, notantes quod circa primum et ultimum nihil sat expressum et modulatum occurrit.

1° *De fama et honore per occisionem invasoris tuendis.* — Donatistæ honore spoliaverunt episcopos et sacerdotes, homicidæ pessimi. Quid enim prodest quia vivunt homines, si honore a vobis occisi sunt? In comparatione operis vestri, latronum levior videtur immanitas. Vos vivum facitis homicidium, S. Optatus, De schismate Donatist., lib. II, cap. 21 usque 25, 976, 977, 978. — Qui famam suam præ socordia negligit crudelis est, D. August., CLXXI, 504. —Imo, ut ego puto, nec conscientiam bonam habemus si per nostram negligentiam incurrimus infamiam, Hildeberti Cenom. epist., epist. 52, CLXXI, 504. — Melius est nomen bonum quam divitiæ multæ, D. Bernard., CLXXXII, 602 et 606.

Ut vides quid magni de bono nominis prædicant hi textus. Inde ne concluderes recte quod pro tam præstanti, quid dico, pro præstantissimo bonorum naturalium omnium defendendo et illius jactura præcavenda liceat tibi homicidium in adversario commitere? Minime juxta hodiernos.

2° *De bonis fortunæ magni valoris.* — Apud divinam providentiam haudquaquam sunt peccato liberi qui pro iis rebus quas contemni oportet, humana cæde polluti sunt, D. August., De libero arbitrio, lib. I, cap. 5, n. 13, XXXII, 1228.— Cum homo ab homine occiditur, multum distat utrum fiat nocendi cupiditate vel injuste aliquid auferendi, an evadendi vel subveniendi necessitate, sicut interimitur latro a viatore, hostis a milite, Gratian. Decret. part. II, causa 23, quæst. 5, cap. 19, CLXXXII, 1223. — Ut vides, nihil explicitum occurrit. — Attamen D. Augustinus sententiam suam aperit his verbis : Non pertinet ad homicidium si fur nocturnus occiditur, si autem diurnus, pertinet. Poterat quippe discerni quod ad furandum, non ad occidendum, venerit et ideo non deberet occidi. Sic se declarans contra eos qui pro conservandis temporalibus bonis furem occidunt ; similmetipsi contradicit declarando alibi nequidem licere occidere, quod hic excusat, ad tuendam propriam vitam contra furem vel alium nos injuste aggredientem.

3° *De propria vita injuste aggressa et defendenda*, quod etiam nuncupatur de defensione occisiva. Duplex explicite expressa occurrit sententia, altera affirmans, altera negans.

1ª Affirmans. Cum homo ab homine occiditur, multum distat utrum fiat nocendi cupiditate vel injuste aliquid auferendi, an evadendi vel subveniendi necessitate, sicut interimitur latro a viatore, hostis a milite, Gratian, Dec., part. II, causa 22, quæst. 5, cap. 19, CLXXXII, 1223. — Ultra præceptum : « Non occides, » perfectionis est consilium. « Non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi et alteram. » Cæterum vera et vere christiana innocentia in tantum abhorret sanguinem ut non resistere malo tanquam præceptum accipiat et prædicet, Ruperti abb. Tuitiens., de S. Spirit., lib. V, CLXVII, 1726. (Nodus difficultatis omnis hic certo solvitur : « Non resistere malo, » est consilium, ultra præceptum, non præceptum sed tanquam præceptum.) — Fortitudo quæ vel a Barbaris in bello patriam vel domi defendit infirmos, vel a latronibus socios, plena justitiæ est, Ivo Carnot., Panormia, lib. VIII, cap. 51, CLXI, 1312. (Idem habetur apud S. Ambros., De officiis, lib. I.) — Ubi inevitabilis urget opportunitas pro defensione tam *sua* quam patriæ seu legum paternarum, nequaquam bellorum præparationi est parcendum, ne videlicet Deum videatur homo tentare, si habet quod faciat et suæ ac illorum saluti consulere non procuret, *ibid.*, cap. 37, *ibid.*, 1313. — Non inferenda, sed depellenda injuria lex virtutis est ; qui enim non repellit injuriam a socio si potest, tam est in vitio quam ille qui facit, cap. 58, *ibid.*, 1316. (Idem habet, D. Ambros., De officiis, lib. I, cap. 36.) — Injuria occidere intelligitur qui nullo jure occidit. Itaque qui latronem insidiantem occiderit non tenetur, utique si aliter periculum effugere non potest, ac is ne quidem hac lege tenetur qui casu occidit, id., Decret. part. I, cap. 49, *ibid.*, 704. — Defensio occisiva justa declaratur, cap. 118, *ibid.*, 727. (Idem habetur in Pandecte, lib. I, tit. 3.) — Depellere a socio injuriam lex virtutis est, cap. 120, *ibid.* (Idem S. Ambros., De officiis, lib. I, cap. 36.) — Si quis homicidium sponte commiserit et non violento resistens sed vim faciens, graviter pro semper pœniteat, cap. 143, *ibid.*, 734. — Duo viatores a suo hospite ad necem lacessiti illum semetipsos defendentes occiderunt quin timuerunt peccati notam incurrere, Gezo, abb. Derton., De corpore et sang. Christi, cap. 59, CXXXVII, 402. — Licet vim vi repellere. Refelluntur objectiones præsertim ex Scriptura sacra et praxi primitivæ Ecclesiæ desumptæ, Petri Pictaviensis sentent., lib. IV, CCXI, 1150, 1151. — Multorum est opinio non licere homini occidere hominem ne ab eo occidatur, juxta Augustinum..... Sed concedimus etiam quod vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, nec licet repellendo injurias hominem occidere ex deliberatione, si tamen intuitu se defendendi occiderit alium non intendendo eum occidere, non peccavit mortaliter, Alanus de Insulis, Contr. hæreticos, lib. II, cap. 22, CCX, 397, 398. — Lex humana dat potestatem vel viatori ut latronem, ne ab eo occidatur, occidat, S. August., De libero arbitr., lib. I, cap. 5, XXXII, 1227. — Non pertinet ad homicidium si fur nocturnus occidatur, si autem diurnus, pertinet : poterat quippe discerni quod ad furandum, non ad occidendum, venerit, et ideo non deberet occidi. Hoc et in legibus antiquis sæcularibus invenitur impune occidi nocturnum furem quoquo modo discernens autem si se telo defenderit. Jam enim plus est quam fur, S. Augustin., Quæst. in Heptateuchum, lib. II, cap. 84, XXXIV, 627. — Sic divus Augustinus forte sibimetipsi contrarius. Cum homo ab homine occiditur, multum distat utrum fiat nocendi cupiditate vel injuste aliquid auferendi, sicut fit ab inimico, sicut a latrone, an ulciscendi vel obediendi ordine, sicut a judice, sicut a carnifice, an evadendi vel subveniendi necessitate, sicut interimitur latro a viatore, hostis a milite. Non omnis qui causa alienæ mortis est, reus est, id., epist. 153, cap. 6, XXXIII, 660, 661. — Si quis homo hominem invaserit et homo assalitus, supra corpus suum defendendum, illum interfecerit qui eum assalaverit, pacem firmam inde debet habere erga Deum et erga amicos occisi, CCIX, 316. — Si quis se defendendo aut parentes suos aut familiam suam occidit aliquem ille non erit reus, Halitgar., episc. Camerac., lib. Pœnitent., CV, 702. — Si quis, se defendendo, occiderit aliquem, non erit reus, LXXVIII, 456. — Vim atque injuriam propulsemus. Nam jure hoc venit ut quod quisque ob tutelam sui corporis fecerit, jure fuisse æstimetur, Ivo Carnot., Panorm., lib. VIII, cap. 56, CLXI, 1316. — Qui seipsum defendendo alterum occiderit, saltem minus culpabilis judicatur. Isaac, episc. Lingon., Canones, tit. 2, cap. 2, CXXIV, 1085.

Sententia altera negans. — De occidendis hominibus ne ab eis quisque occidatur non mihi placet consilium, nisi forte sit miles aut publica functione teneatur ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, D. August, epist. 47, XXXIII, 183. — Apud divinam providentiam haudquaquam sunt peccato liberi qui pro iis rebus quas contemni oportet humana cæde polluti sunt, id., De libero arbitrio, lib. I, cap. 5, n. 13, XXXII, 1228. — Non videtur quod vir christianus et justus et sapiens quærere sibi vitam aliena morte debeat, utpote qui etiamsi in latronem armatum

incidat, ferientem referire non possit, ne dum salutem defendit, pietatem contaminet, S. Ambros., lib. III, *De officiis*, cap. 4. — Occidentem occidere non licet, sed occidi necesse est, S. Cyprian., epist. 36. — Occidere innocentibus nec nocentem licet, id., epist. 57. — Justis non licet impios interficere, S. Augut., epist. 44, cap 4, 5, XXXIII, 177, 178. — Discutitur tota illa quæstio, scilicet an possimus alterum occidere ne ipsi ab eo occidamur, id.. De liber arbitr., lib. I, cap 5, XXXII, 1227. — Clericus sacerdos qui se defendendo paganum occiderat, multum sibi consulit si ab officio sacerdotali recesserit, Nicol. I, Epist. et Decret., CXIX, 1131, 1152. — Qui se defendendo, injustum aggressorem occiderit, septem annis pœniteat, Isaaci episc. Lingon., Contr., cap. 13, CXXIV, 1087. — Qui sacerdotem in se armis irruentem interfecerit, ad se defendendum, dicitur instinctu diaboli hanc presbyterum occidisse et consequenter pœnitentiæ canonicæ subjicitur, Alexandr. II, epist. 116, CXLVI, 1404. — Refertur sententia divi Augustini circa defensionem occisivam et pudicitiam tuendam, Ivo Carnot., Decret. part. X, cap. 101, CLOI, 722, 723 (Prædixerat tamen auctor quod potest homo aliquando occidi sine peccato.).

4° *De pudicitia invasa.* — Duplex adhuc viget sententia, alia negans et alia affirmans.

Sententia negans. — Pudicitia est in anima, unde a violento stupratore eripi non potest quo pacto illos ergo defendam qui interficiunt non invenio, D. August., De libero arbitr., lib. I, cap. 5, XXXII, 1228. (Vide magis evolutam hanc sententiam in divo Augustino in suo opere De civit. Dei, lib. I, cap 16, 17, 18, 19, 20, 21, 30, 31, 32, 33, 35; licet S. Doctor tantum de occisione suipsius loquatur, tamen illius verba ad invasorem extendi possunt.)

Sententia affirmans. — Quod eos qui non improbant ut quis semetipsum interficiat ad servandam pudicitiam, non videtur an non extenderunt hanc potestatem etiam in vitam aggressoris. — Lex humana dat potestatem cuipiam viro aut feminæ ut violenter sibi stuproatorem irruentem ante illatum stuprum, si possit, interimat, D. August., De libero arbitr., lib. I, cap. 5, XXXII, 1227. — Libertate opus est et audacia ad defendendam pudicitiam, id., XIX, 979. — Pudicitia honestis mentibus magis cura est quam vita, S. Hieronym., XX, 509. — Pudicis mentibus plus virginitas est quam regnum, *ibid.*, 507.

5° *De adultera in flagranti delicto deprehensa.* — Non licet homini christiano adulteram conjugem occidere, S. August., De conjugiis adulterin., lib. II, cap. 25, XL, 481. — Theodoricus rex ad Crispianum scribit, qui quemdam in adulterio cum sua uxore deprehendens occiderit, pro amore pudicitiæ porrigere ferrum maritis non est leges calcare sed condere. Vide totam epist. 37, Aurel. Cassiod., Variarum lib., LXIX, 533. — Primi christiani pudicitiam vitæ anteponebant, Tertull., De pudicit., II, 983.

ASSERTIO VI. — Homicidium mediatum (illud cui tantum cooperamur) sortem sequitur respectivam homicidii immediati sub multiplici præcedenti respectu consideratum.

Homicida est qui cum possit hominem de morte liberare, non liberat, S. Hieronym., XX, 789. — Mandatores cædis, id est qui homines præcipiunt vel suadent interficere perinde ut homicidæ puniantur, Regino abb. Prum., De eccles. disciplin., lib. II, cap. 86, 87, CXXXII, 301. — Qui voluntatem habet occidendi hominem etiamsi non percusserit, occidit, B. Brunon. Herpibol. episc., Exposit in psal. XLI, CXLII, 234, 235. — Homicidia non solum manibus sed tractatione et consensu fiunt, S. Bruno Carthus. institut., Exposit. in Epist. ad Roman., cap. 1, CLIII, 27. —Sunt quidam qui se reos non putant si non operantur quæ mala sunt, consentiunt autem facientibus. Consentire autem est si quis cum possit reprehendere, taceat vel aduletur; sed facientes et consentientes æternam mortem merentur, Hervæi monach. Burgidol, Exposit. in Epist. ad Rom., cap. 1, CLXXXI, 618. — Periculose se decipiunt qui existimant eos tantum homicidas esse qui manibus hominem occidunt, et non potius eos per quorum consilium et fraudem et exhortationem hominis extinguuntur. Nam Judæi Dominum nequaquam propriis manibus interfecerunt, sed tamen illis mors Domini imputatur, majus peccatum habentibus, Ivo Carnot. episc., Decret., part. X, cap. 160, CLXI, 738. — Idem refert, Gratian., Decret., part. II, causa 33, quæst. 3, De pœnit., cap. 23, CLXXXVII, 1526. — Non solum opere perpetrans homicidium facit, sed etiam qui reos subvenit in gravibus necessitatibus proximo, illius homicida habebitur, Alcuinus, Brevis Exp. Decalog., C, 569. — Si ad homicidium clericus consenserit et factum fuerit septem annos doleat, S. Egbert Ebor. archiep., LXXXIX, 400. — Quæ vitia et latrocinia a nobis comprimi possunt, nisi compescuerimus ea, innoxii non habebimur. Scriptum est enim : Qui cum crimina potest emendare et non corrigit, ipse committit, Ivo Carnot, Panormia, lib. VIII, cap. 20, CLXI, 1309, 1310. — Idem habet, Gratian., Decret., part. II, causa 23, quæst. 8, cap. 12, CLXXXVII. — Si quis homicidii aut facto aut præcepto aut consilio aut defensione post baptismum conscius fuerit et per aliquam subreptionem ad clericatum venerit dejiciatur et in fine vitæ suæ laicam communionem tantummodo recipiat, cap. 8, *ibid.*, 257, 258. — Qui hominem voluntarie occidere voluerit et perpetrare non potuerit ut homicida puniatur, CLXI, 703. — Aliquando qui causa mortis fuit, potius in culpa est quam qui occidit, D. August., epist. 153, cap. 6, XXXIII, 661.

Rebus ut in se sunt et a SS. Patribus habitæ jam expositis, restat adhuc unum non omnino intactum in Patrologia Latina punctum, nempe homicidii pars forensis, quomodo tunc circa illud jurisprudentia versaretur quidquid de illa occurit, fideliter exponemus.

CAPUT II.

JUS PUBLICUM CIRCA HOMICIDIUM.

Venefici capite damnentur qui artibus odiosis, venenis vel susurris magicis homines occiderint, Ivo Carnot., episc., Decret., part. X, cap. 26, CLXI. — Homicidæ submittant se et emendent, vel scienter in peccatis moriantur, Canut. I, rex Angl., CLI, 1178. — Si homicidium manifestum fiat quod quis sit trucidatus, tradatur cognatis homicida, et si accusatio sit et purgatio male succedat, judicet episcopus, id., Leges ecclesiast., cap. 25, CLI, 1180. — De his qui homicidii infamantur, archipresbyter consilii illius civitatis nomina eorum ascribat et comes eos convenial et si sunt rebelles, in carcerem redigat donec aut pœnitentiam dignam agant aut si negant igneo ferro sive adjurata aqua examinentur, Bracni, ducis Bohem. leges, CLI, 1258. — Fratricidas et parricidas sive sacerdotum interfectores et hujus modi capitalium criminum reos archipresbyter assignet committi vel duci qui per manum vel ventrem ferratos de regno ejiciat, ut instar Cain juge et profugi circumeant terram, *ibid.*

Si qua mulier mortem viri sui cum aliis conciliata est et ipse vir aliquem illarum se defendendo occiderit, et si hoc probari potest ille vir eam ream esse consilii, potest ipsam uxorem dimittere. Ipsa autem insidiatrix pœnitentiæ subjecta absque spe conjugii maneat, Ivo Carnot., Decret., part. X, cap. 169, CLXI, 740. — In Novo Testamento nullus ignoranter occidens morte punitur, imo quomodocunque occidat si ad ecclesiam confugerit salvus erit. — Puniantur tamen rei a sæcolari judice ut pœna unius sit metus multorum, Alanus de Insulis, lib. II, cap. 22, CCX, 397. — Casus particularis ubi pro pecunia in compensationem alicujus homicidii data, salvus conductus homicidæ liberatur, Appendix ad mortem Marculphi formulas, 59, LXXXVII, 795. — Homicidis vel cæteris reis qui legibus mori debent, si ad ecclesiam confugerint nullus eis victus detur, Benedict., Capitul. Collect., lib. II, cap. 193, XCVII, 721. — Quæ sunt homicidiis in aliqua ecclesia vel in ejus atrio perpetratis propria, vide apud eumdem, cap. 250, *ibid.*, 729.

Diversæ pœnæ flagellatoribus et occisoribus episcoporum imponendæ : Si in sua pravitate obstinate perseverent, ad ultimum ab Ecclesiæ compage sub anathematis interdictione resecari possunt, Nicol. I, Epist. et Decret. cap 141, CXIX, 1134. — Balduini Flandriæ et Hannoniæ comitis leges de homicidio, *ibid.*, 916. — Si homo fugitivus qui hominem interfecerit vel homini membrum abstulerit vel bannitus in patriam redierit, nulla villa libera nullusque dominus vel homo illum tueri vel garrandire potest, *ibid.*, 917. — De eo qui propriam uxorem interfecerit, Ivo Carnot., Decret., part. X, cap. 166, 167, 168, CLXI, 739, 740. — Excommunicatorum interfectoribus prout morem Romanæ Ecclesiæ nosti; secundum ipsorum intentionem modum congruæ satisfactiones injunge. Non enim eos homicidas arbitramur quod adversus excommunicatos zelo catholicæ matris ardentes, eorum quosibet trucidasse contigerit, Urbani II, epist. 123, CLI, 395. — Juxta leges Gratiani, Valentiniani et Theodosi, lata mortis sententia exsecutioni non tradatur nisi post triginta dies, Ivo Carnot. episc., Panormia, lib. VIII, cap. 10, CLXI, 1308. (*Ibid.*, cap. 11, non sunt homicidæ qui zelo Ecclesiæ excommunicatos trucidant.) — De in-

duciis homini a judice dandis antequam occidatur, id., Decret., part. x, cap. 47, CLXI, 705.

Reus sanguinis defendat Ecclesia ne effusione sanguinis particeps fiat. Hoc principium S. Gregorii papæ a Gratiano citatum et longe magis evolutum est summa jurisprudentiæ Ecclesiæ per ætatem mediam ; ipsa enim abhorret a sanguine. Illud evolvens, ut diximus, principium Gratianus extendit præceptum : « Non occides » ad ipsos malefactores et morte plectendos a sæculari potestate. Vide Gratianum, Decret., part. II, causa, 23, quæst. 5, CLXXVII, 1213, 1214, 1215, 1216, 1217.

Præter homicidium, quintum Decalogi præceptum sibi vindicat mutilationis peccatum et recte quidem, cum mutilatio sit quoddam homicidium inchoatum. Ad integritatem igitur nllam subjungimus. Omnes quidem divisiones et distinctiones illi recte competunt quæ de homicidio perfecto tradidimus; illas hic tamen negligimus prout non sufficientibus et sat paucis Patrum textibus instructi.

CAPUT III.

DE MUTILATIONE, SIVE SUI, SIVE ALTERIUS, SIVE DIRECTA SIVE INDIRECTA.

Grave est adulterare opus Dei : bonum habemus artificem et pictorem. Noli, o homo, bonam delere picturam, Ambros., Hexaemer., lib. VI, XIV 260. — Si quis membrum sibi voluntarie truncaverit, tres annos pœniteat, LXXVIII, 455. — Si quis amputavit sibi virilia, non fiat clericus, quia sui homicida est et Dei conditionis inimicus, Dionys. Exig., Cod. can. eccles. XXII, LXVII, 144. — Si quis, cum clericus fuerit, abscinderit semetipsum, omnino damnetur, *ibid.* — Laicus semetipsum abscindens annis tribus communione privetur, can. 24, *ibid.* — De eodem argumento vide concilium Nicænum, can. 1, et Dionys. Exig., LXVII, 147. — Duo monachi castrantes se quasi propter regnum cœlorum, a multis episcopis quos adierunt, imo tandem ab ipso summo Pontifice quem invi serunt, damnati et successive excommunicati sunt, De Vitis Patr., lib. V, LXXIII, 968. — Non licet seipsum castrare propter regnum cœlorum, *ibid.*, 969. — Circumcidit se monachus a diabolo deceptus, lib. IV, cap. 46, *ibid.*, 842. — Sacerdos quidam, qui seipsum mutilaverat, virilia sibi abscindendo, lepræ vitandæ gratia, potest in sacerdotio ministrare ex licentia, Innocent III. epist. 310, CCXIV, 15. — Villicus qui presbytero cuidam voluptuose cum sua uxore agenti nasum absciderat et linguam laeserat, anathemate percellitur, deinde sub quibusdam conditionibus absolvitur, Innocent. III, epist. 156, CCV, 461. — Innocentius III jubet ut presbytero cui præter vulnera inflicta, genitalia amputata fuerant, sacerdotale officium exsequendi licentia tribuatur et adversus tale facinus perpetrantes sententia excommunicationis fulminetur, epist., lib. VIII, Epist. 16. Sacerdoti cui adhuc diacono miles quidam zelotypio commotus virilia totendit, et nonobstante hoc canonico impedimento ordinationi se sistenti et ordinato, Innocentius III benigne indulsit ut possit in ordine suo ministrare, Epist. lib. XI, epist. 103, CCXV, 1423, — Daniel et socios in captivitatem eviratos fuisse tradunt Hebræi, Valafridus Strab. Fuldens. monach., Glossa ord., cap. 59, CXIII, 1280. — Qui se absciderunt, de clero eximentur, Fulgent. Ferr. Abbrev. can., can. 145, LXXXVIII, 826. — Qui per rixam ictu debilem vel deformem hominem fecerit, solvat impensas medico et medium annum pœniteat, Theodor., archiep. Cantuar., Pœnitent., cap. 23, XC, 915. — De membro ablato, CCIX, 917.— Qui aliquem criminosum truncaverit vel membris debilitaverit vetus homicida judicabitur, Decret. Gratian., part. II, cap. 33, quæst. 8, CLXXVII, 1262. — Exemplum horribilis mutilationis, Alberici Aquen. Hist. Hierosoly., lib. VII, cap. 9, CLXVI. 573. — Miles quidam non sat religiosus quemdam monachum et alium presbyterum castravit, inauditum et immane, ut vocatur, facinus longa et dura coactus est piare pœnitentia, Ivo Carnot. episc., epist, 133, Decret., part. XI. cap. 26, CLXI. — Qui sacerdotum vel Levitam vel monachum debilitaverit in monasterio semper sub ardua pœnitentia serviat Deo, Isaaci episc. Lingon., Can., cap. 9, CXXIV, 1086, 1087. — Detestanda est abscissionis passio ut et qui invitis eam intulerit legibus publicis puniatur et qui seipsum castraverit infamis habeatur. S. Hieron. Commentar. in Epist. ad Galat., lib. III, cap. 5, XXVI, 405. — Qui seipsum castraverit, infamis habeatur, *ibid.* — Canones Nicæni statuunt observandum esse ne quas sibi virilia effodit impatientia libidinis, ad clerum venerit et assumeretur (S. Hieronym.).

Diversa genera mutilationis sive voluntariæ sive involuntariæ, sive propria sive aliena manu factæ, sicut et annexas pœnas, vide apud Gratian., Decret., part. I, dist. 55, cap. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, CLXXVII, 305, 304, 305, 306. — Non fiat clericus qui virilia amputavit, cap. 4, 5, *ibid* , 302, 303. — Clericus quibuslibet personis truncationes inferens aut inferendas præcipiens, pro semper concessi ordinis honore privetur, ad finem vitæ ad communionem assumendus, Regino Prum. abb., De eccles. discipl., lib. II, cap. 55, CXXXIII, 296. — Qui hominem castraverit cui aliquid aliud fecerit ne possit generare vel concipere ut homicida capita puniatur, uti jubet lex Romana, cap. 88, 89, CXXXII, 301.

Opera SS. Patrum latinorum consulenda et fructuose circa homicidii et illius varias species legenda.

Pro homicidio in genere, Philippum de Herveng., abbatis Bonæ Spei, vir multi ponderis, *De obedienti cleric.*, versus, cap. 37, CCIII, 920, 927. — Petrum Abælardum, Theologica et Philosophica, *sic et non*, cap. 155, 156, CLXXVII, 1603, usque ad 1609. Permultos antiquorum refert ille celeberrimus vir textus et effata.

Pro licitate homicidii in republica, Alanus de Insul., lib. II, *Contra hæreticos*, opus docte et logice redactum, CXX, 396.

Pro duello, S. Agobardum, Lugdunensem episcopum, in suo libro *Contra judicium Dei, adversus legem Gundobadam.*

Pro suicidio, ut jam diximus, S. Augustinum, in suo præclaro opere *De civitate Dei*, lib. I, XLI.

Pro parte forense homicidii, nempe præsertim pœnis infligendis, Reginonem, Prumiensem abbatem, *De ecclesiastica disciplina*, lib. II. — Burchardum, episc., Vormiacensem, *Decretorum*, lib. VI, CXL, 765 usque ad 778. — Ivonem Carnotensem episcopum, Decret., part. X, CLXI. — Gratiani, Decret., part. I, decret, 50. — Librum Pœnitentialem, Halitgarii episc. Cameracensis, et illius librum IV *De pœnitentia*. CV. — Rabanum Maurum, CXI. — Isidor. Mercat., CXXX.

Pro bello, Gratiani, Decret., part. II, causa 23. Ibi fere totum invenies quidquid scitu dignum aut necessarium ad bellum spectat.

CLXX.

INDEX DE SIMONIA,

USURA ET AVARITIA IN CLERICIS,

LECTORIS OB OCULOS PONENS VARIAS SS. PATRUM DE HIS SENTENTIAS,

LEGES ET DECRETA ADVERSUS PRÆVARICATORES,

TUM CIVILI TUM ECCLESIASTICA POTESTATE LATA, ET PŒNAS ILLIS INFLICTAS.

MONITUM.

Index noster, ad ordinem temporum et proinde tomorum Patrologiæ accommodatus, continet recursus ad *omnia* SS. Patrum loca in quibus de Simonia agitur.

Hoc Indice uti poterunt præsertim, quibus vel officium incumbet, vel inerit voluntas, in quibusvis adjunctis, loquendi aut scribendi de illa tam edaci animarum ærugine quæ Simonia nominatur, cujus usura soror, et mater est avaritia.

Unde, cum plenius absolverimus quæcunque nobis de Simonia notanda occurrent, pauca etiam, ut omnibus omnes hujus nefariæ et detestabilis familiæ vultus innotescant, de usura et avaritia addemus. Sic totus noster hoc triplici titulo includetur labor: 1° qui præcipuus, de simonia; 2° de usura: 3° de avaritia.

I. — De simonia.

TERTULLIANUS presbyter Carthag., I, 672 : Simon Magnus de fide ejectus est, quia scilicet inter miracula professionis suæ etiam Spiritum sanctum per manum impositionem emundinare voluit. — II, 46 : Simonianæ magiæ disciplina, angelis serviens, et ipsa inter idololatrias deputabatur, et a Petro apostolo in ipso Simone damnabatur.

CONSTANTINUS Magnus imperator, VIII, 95: Decernit contra tabularios pauperibus onera indebita imponentes. — 96 : Contra suos procuratores qui alios vexabant. — 101 : Ferme agitur de eadem re. — 189 : Aliud decretum contra exactores.

PHILASTRIUS (S.), episcopus Brixiæ, XII, 1141 : Loquitur de Helena, quam de Tyro meretricem vocat, asseritque eam secutam fuisse Simonem Magum. — 1195 : Petrus apostolus dixerat Simoni Mago : *age pœnitentiam*, si quo modo dimittatur tibi quod fecisti.

AMBROSIUS (S.), episcopus Mediolanensis, XV, 1628 : Cito turpem sequitur lepra mercedem, et pecunia male quæsita corpus animumque commaculat. — 1797 : Qui sunt nummularii, nisi qui de pecunia domini lucrum quærunt, nec bona malaque discernunt? — XVII, 919 : Tales ergo negotiatores flebunt et lugebunt in inferno, quoniam mercedes eorum nemo emet amplius; amittent enim quod tenere videbantur, et incident in malum quod prævidere neglexerunt.

RUFINUS presbyter Aquileiensis, XXI, 475 : Ne quis clericus aut usuras accipiat, etc.

HIERONYMUS (S.), presbyter Stridonensis, XXIV, 527 : Simon et Elimas magi Petro fuerunt resistentes.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 507 : Cathedram pestilentiæ acquirere voluit Simon Magus, cum Spiritus sancti gratiam emere concupivit. — LVI : Appendix ad S. Leonis Magni opera, Codex canonum. — 537 : Si quis episcopus ordinationem per pecuniam fecerit, et vendiderit rem quæ nisi gratia non acquiritur, et sub pecunia ordinaverit episcopum, sive presbyterum, vel diaconum, sui gradus periculum sustinebit. (*Et alia*) — 890 *et seqq.* : Quid episcopi non putent esse venale, qui sancta mysteria sub tecere commerciis?

MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 406 : Simon Magus se Christum dicebat, asserebatque se volando ad Deum patrem suum conscendere posse. Sed Petrus, fixis genibus, precatus est Dominum, et precatione sancta vicit magicam levitatem.

DIONYSIUS EXIGUUS, codex canonum, LXVII, 144 : Quod non debent officia ecclesiastica pecuniis obtineri. — 171 : Quod non oportet episcopos, aut quemlibet ex clero per pecuniam ordinari. — 306 : Ut clerici nullas negotiationes inhonestas et turpia lucra sectentur.

ARATOR (S.) Ecclesiæ Romanæ subdiaconus, LXVIII, 132 : Hic leguntur carmina aliquot de amore auri.

M. AURELIUS CASSIODORUS, senator, abbas Vivariensis, LXIX, 778 : Rex Athalaricus promulgat decreta saluberrima in simoniacos juxta antiqua senatusconsulta. — 781 : Athalaricus rex jubet ut edictum suum et senatusconsulta de abigenda simonia tabulis marmoreis incidantur, et ante atrium basilicæ sancti Petri collocentur.

GREGORIUS (S.), episcopus Turonensis, LXXI, 173 : Auctor noster invehitur in Neronem, qui secum habebat Simonem Magum. — 220 : In memoriam revocat Simonem Magum ab arce excelsa in petram delapsum. — 365 : Superbiam Simonis Magi revocat. — 406 : Turpe lucrum vitare oportet, ne Simoni Mago similes efficiamur. — 728 : Petrus, post neroniana ac simoniaca bella, ad crucem venit.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 127 : Ubi dona supernæ gratiæ venalia judicantur, gloria Dei non quæritur. — LXXIX, 610 : Sunt qui in verbis habere videntur mansuetudinem, quique in corde furorem gestant hostilem. Qualis erat ille Simon Magus ab apostolis baptizatus, sed postea ab apostolorum principe reprobatus propter nefandæ venalitatis ambitionem.

ANGELRAMNUS, episc. Metensis, XCVI, 1036, 1037, 1050. simonia damnatur.

CAROLUS MAGNUS, imperator, XCVII, 531 : De presbyteris, qualiter introitum Ecclesiæ consequantur. — 186 : Ut nullus abbas pro susceptione monachi præmium quærat. — 257 : Ut nullus per pecuniam ordinetur. — 448 : Ut hæresis simoniaca ita caveatur, ut non solum propter munerum acceptionem, sed neque consanguinitate familiaritatis aut cujuslibet amicitiæ aut obsequii causa, deinceps ullus præbeat.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, XCIX, 296 : « Illud decernere curavimus ut nullus donum Spiritus sancti vendere vel emere præsumat. »

REMIGIUS, episc. Curiensis, CII, 1097 : Qui pecuniam vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit.

SYMPHOSIUS AMALARIUS, presbyter Metensis, CV, 874 : simonia damnatur.

RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CVIII, 901 : De non accipiendis muneribus et justis judiciis faciendis.

LEO IV, papa, CXV, 667 : Docet episcopos simoniacos in concilio judicandos esse.

SERVATUS LUPUS (B.), presbyter et Ferrariensis abbas, CXIX, 669 *et seqq.* : Optat ut ecclesiastici honores, qui tantummodo sanctis et eruditis competunt, per pecuniam non obtineantur.

PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiensis, CXX, 709 : Legatur expositio in Matthæum, ad hæc verba : *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis.*

ISAACUS, episc. Lingonensis, CXXIV, 1098 : Si quis præsumpserit obtinere a rege dignitatem quam non meruit, habeatur sacrilegus.

HINCMARUS, archiepisc. Rhemensis, CXXV, 802 : Non idonei ne ad ordinem adducantur pro aliquo munere.

ISIDORUS MERCATOR, Decretalium collectio, CXXX,

17 : Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur. (*Et alia.*) — 509 : Pervenit in sanctam synodum quia de his qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam et reliqua. — 423 : Observandum quoque decrevimus, ne quis sacerdotum vel clericorum more sæcularium judicum audeat accipere pro impensis patrociniis munera. (*Et reliqua.*) — 470 : Perniciosa consuetudo simoniæ Ecclesiam perturbavit. (*Et multa adhuc*). — 473 : Avaritiæ radix est cunctorum malorum, cujus sitis etiam sacerdotum mentes obtinet. — 581 : Si quis presbyter aut diaconus inventus fuerit aliquid de ministeriis Ecclesiæ venumdedisse, quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione ecclesiastica non haberi.

REGINO, abbas Prumiensis, CXXXII, 234 : De his qui per pecunias ordinati fuerint. Ipsi et eorum ordinatores dejici debent. — 257 : Ne presbyteri per pretium ecclesias obtineant. Ex concilio Moguntiacensi.

RATHERIUS, episc. Veronensis, CXXXVI, 429 : Simonis maledictio memoratur. — 512 : Qui non intrat per ostium in ovile ovium, ille fur est et latro. — 593 : Simoniacum quid quis perpetrans, damnationem Simonis non poterit evadere. — 676 : In epistola, Ratherius commendat Martino coepiscopo ne citius alicui manus imponat, et ut recordetur verborum Petri ad Simonem Magum.

Canonum prisca collectio, CXXXVIII, 400 : Quod sacra ordinatio nullatenus vendi debeat. (*Et alia*).

ABBO (S.), abbas Floriacensis, CXXXIX, 483 : Simonia damnatur.

BURCHARDUS, episc. Ecclesiæ Wormatiensis, CXL, 855 : Ne episcopi per simoniacam hæresim regiminis locum obtineant. — *Ibid.* : De his qui pretio mercati sunt sacram dignitatem.

JOANNES XIX, papa, CXLI, 1157 : Invehitur in simoniacos, et, inter cætera, hic præclara leguntur sequentia : « Parcite, quæso, parcite, qui dicimini sal terræ et lux mundi. Sufficiat hominibus jam semel Christum fuisse venditum pro communi salute universorum. »

LEO IX (S.), pontifex Romanus, CXLIII, 621 : S. Leo in synodo Moguntina quadraginta episcoporum, præsente Henrico imperatore, simoniacam hæresim damnat.

HUMBERTUS, cardinalis, episc. Silvæ candidæ, CXLVI, a col. 1006 ad col. 1211 : Exstant libri tres adversus Simoniacos.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinalis et episcopus Ostiensis, CXLIV, 222 : Simoniaci anathematizantur. — CXLV, 105 : Gezi magister fuit vendentium, quemadmodum Simon Magus videtur auctor esse emptorum. (*Et alia multa.*) — *Ibid.* : Quod Balaam simoniacus fuit, et tamen prophetiæ spiritum non amisit. — 139 : Quod usque ad hoc tempus simoniaca hæresis viguit. — 152 : Invehitur scriptor in simoniacos. — 526 : Hic legi potest opusculum de sacramentis per improbos administratis.

ALEXANDER II papa, CXLVI, 1296 : Alexander II Gervasium, Remensem archiepiscopum, prohibet ne consecret Josselinum Suessionensem episcopum de simonia convictum. — 1297 : Alexandri II epistola ad Josselinum archidiaconum Parisiensem, de eo qui episcopatum per simoniam acquisivit. — 1298 : De simoniacis exstirpandis. — 1362 : Alexandri epistola clero Mediolanensi, de archiepiscopo simoniaco. — 1383 : Clero Mediolanensi, de simoniacis. — *Ibid.* : Populo Mediolanensi, de presbyteris simoniacis. — 1406 : De episcopo simoniaco. — 1388 : Alexandri II epistola ad clerum et populum Lucensem contra sacras ordinationes et collationes beneficiorum simoniacas.

JOANNES GUALBERTUS (S.), abbas et Vallumbrosanæ congregationis primus institutor, CXLVI, 792 : Alios hortatur ad eradicandam hæresim simoniacam.

JOANNES archiepisc. Rothomagensis, CXLVII, 225 : De officio pastorali ad pastores Ecclesiæ.

GREGORIUS VII (S.), papa, CXLVIII, 54 : Agitur de Decretalibus epistolis Gregorii contra simoniacos. — 83 : Seditio a simoniacis excitata. — 147 : De gestis Gregorii contra simoniam. — 293 : Epistola ad Beatricem et Mathildem ejus filiam. Hortatur ut simoniacos vitent. — 296 : Ad omnes Christi fideles in Lombardia. Nuntiat se excommunicasse Gotefredum, quod simoniace Mediolanensem Ecclesiam occupaverit. Monet ne ei consentiant, et fidem defendant. — 310 : Ad Albertum episcopum Aquensem. Hortatur ut simoniacos oppugnet. — 312 : Henrici regis Romanorum ad Gregorium papam. Supplex veniam petit, quod invaserit res ecclesiasticas, et ecclesias vendiderit. Rogat ut sua auctoritate simoniacam labem ab omnibus ecclesiis, et imprimis a Mediolanensi, exstirpet. — 317 : In Philippum Francorum regem invehitur ecclesiarum venditorem. — 339 : Excommunicatio ac depositio cujusdam simoniaci. — 343 : Ad Guillelmum Diensem comitem, de simoniaca hæresi exstirpanda. — 354 : Excommunicatos denuntiat omnes qui detinent bona Augensis monasterii collata ab Alberto simoniaco. — 384 : Ad Henricum regem Romanorum. Lætatur quod det operam ut in regno suo simonia eradicetur. — 396 : Ad Rodulphum Sueviæ, Berthulphum Carentanum duces. Invehitur in episcopos qui inobedientes erant in exsequendis apostolicæ sedis decretis de simoniacis clericis ; quare duces monet ut, quoscunque simoniacos cognoverint, nullatenus recipiant. — 407 : Ad Laudenses. Lætatur ipses eorumque episcopum contra simoniacam hæresim insurgere. — 415 : Ad monachos S. Dionysii. Ut eorum abbas, se de simonia purgaturus, ad se veniat. — 417 : Ad Annonem archiep. Coloniensem. Exponit se in synodo contra simoniacos statuta confirmasse. — 427 : Significat Bambergensem episcopum simoniacum a se depositum fuisse. — 431 : Ad Sigefridum archiepiscopum Moguntinum. Præcipit ut inquirat num Straburgensis episcopus simoniacæ labis sit reus ; eique injungit ut simoniam evellendam curet. — 446 : Ad Richerum archiepiscopum Senonensem. Queritur de injuriis ab Aurelianensi episcopo Ecclesiæ suæ illatis, de illius inobedientia et simonia. — 464 : Ad Robertum comitem Flandriæ, ut persequatur simoniacos. — 467 : Ad Carnotenses, ne deinceps recipiant in episcopum Robertum perjurum et simoniacum. — 543 : Quid sentiendum sit de his qui a simoniacis nescienter et sine venalitate ordinati sunt. — 619 : Ad clerum et populum Carnotensem. Præcipit ut episcopum suum de falso simoniæ crimine purgatum debito honore suscipiant, eique ut proprio pastori obediant. — 674 : Epistola ad Willelmum regem Anglorum, de simonia Joannis Dolensis episcopi, et de ejus depositione. — 758 : Concilium Romanum. Fusius agitur de simonia. — 803 : De Gregorii VIII zelo adversus simoniacos. — (N. B. Quædam item de simonia leguntur in col. 1112, 1114, 1115 1116, 1117, Appendicis ad opera S. Gregorii.)

BERNARDUS, comes Bisuldunensis, CXLIX, 420 : Epistola ad Bernardum abbatem Massiliensem, ad eliminandam ex Rivipultensi monasterio simoniam.

URBANUS II (B.), Romanus Pontifex, CLI, 143 : Memoratur concilium Placentinum, sub Urbano habitum, in quo septem canones adversus simoniacos conditi sunt. — 169 : In concilio Claromontano Urbanus papa confirmat statuta concilii Placentiæ. — 362 . Urbanus scribit ad clerum et populum Ambianensem, illosque jubet Gerewino episcopo, de simonia purgato, obedire. — 595 · Urbanus scribit ad Beringerum abbatem S. Laurentii Leodiensis simoniacorum insectatorem. — 528 : Urbani epistola ad vitalem presbyterum, in qua legitur in dignitate servanda simoniacis misericordiam posse impendi, si eos vita commendet. — 551 : Urbanus clero et populo Lemovicensi præcipit ut Humbaldo episcopo, de simonia purgato, obediant.

GOFFRIDUS, abbas Vindocinensis, CLVII, 154 : Loquendo de quodam, cujus pro indignatione nomen supprimit, dicit illum, ad augmentum iniquitatum suarum, contra sanctam Ecclesiam arte Simonis Mazi usum fuisse. — 159 : Bernerius, abbas Bonævallis spiritum reprimere non valuit ab increpatione simoniacæ impietatis. — 218 : Loquitur de simonia, exponitque cur dicatur hæresis. — 227 : Simon Magus hæreticus factus est, quia donum Dei se posse æstimavit pecunia possidere. — *Ibid.* : Loquitur auctor de promissionibus quas pro consecratione, sub nomine professionis, abbates faciunt episcopis.

IVO (D.), episc. Carnotensis, CLXI, 216 : Legitur quod deponendus est presbyter qui alicui vel presbytero vel laico pro investitura ecclesiæ aliquid dederit. — 217 : Prædia quæ presbyter emerit ecclesiæ esse debent, ad quam nihil habens accessit. — 230 : Idem fere legitur quod col. 216. — 231 : Legitur episcopos nihil sibi vindicare debere injuste ex bonis ecclesiarum. — 237 : Episcopus qui res ecclesiæ vendiderit a suo honore privatur. — *Ibid.* : Quid agendum sit de presbyteris, si inventi fuerint de ministeriis ecclesiæ vendidisse aliquid ? — 255 : Quid agendum sit de episcopo qui res ecclesiæ vendiderit ? — 551 : Ne episcopi per simoniacam hæresim regiminis locum obtineant. — *Ibid.* : De his qui pretio sacram mercati sunt dignitatem. — 552 : Erga simoniacos nullam misericordiam servandam Nicolaus Junior synodo præsidens in Constantinopolitana Ecclesia dixit. — *Ibid.* : Quod si Romanus pontifex simoniacus intrusus fuerit, excommunicandus et a sede pellendus. — *Ibid.* : Qualiter judicandi sint qui simoniace ordines acceperint. — *Ibid.* : Quod ordinatores simoniacorum simul cum ipsis damnandi sunt. — 553 : Ut qui simoniace a simoniacis munera acceperint, si clerici fuerint, honoris amissione mul-

tentur, si laici, anathemate damnentur. — 353 : Ut nullus pro gradu sacerdotii conferendo, nec antea, nec post munus sine periculo exigat. — *Ibid.* : Quod simonia alia ab obsequio, alia a manu, alia a lingua sit. — 354 : Quod columbas vendunt qui manus impositionem ad pretium distribuunt. — *Ibid.* : De episcopo simoniace ordinato. — 355 : Ut nullus sacros ordines emat. — *Ibid.* : De simoniaca pravitate exstirpanda. — *Ibid.* : Quod episcopus simoniace ordinatus aurum dedit, et animam perdidit ; ordinans autem pecuniam accepit, lepram dedit. — 361 : De simoniaca hæresi eradicanda. — *Ibid.* : Ut nihil accipiatur pro ordinatione. — 362 : Quod nullum opus simoniaci valeat, et quod iram Dei super populum potius provocat quam placat. — *Ibid.* : De simoniacis. 363 : De simoniacis cunctis ab ordine et dignitate removendis. — 364 : Cui periculo subjaceat episcopus vel aliquis de clero per pecuniam ordinatus, vel ad aliquos honores promotus. — *Ibid.* : De eo qui per pecuniam manus impositionem dedit vel accepit. — 366 : Ne quidquam præmii pro divinis sacramentis accipiatur. — *Ibid.* : Qua sententia feriendi sint qui simoniace ad episcopatum eliguntur, vel electi simoniace ordinantur. — 367 : Ne episcopus per pecuniam aliquem ordinet. — *Ibid.* : Non esse faciendum episcopum præmio, vel patrocinio personarum. — 368 : Quod inexpiabilis sit culpa venditi mysterii. — 1340 : De rebus obtentis, honoribus, ordinibus, etc... per simoniam. — CLXII, 58 *et seqq.* : Quæritur utrum agere debeant sicut episcopum vel sicut tantummodo clericum illum de simoniaca hæresi violentia principis consecrationem adeptum. — 54 : Ivo scribit Urbano summo pontifici a se inquisitum fuisse utrum Willelmus simoniace ad episcopatum vocatus fuerit. — 62 : Canonici Parisienses, necnon decanus, et Rainaldus archidiaconus jurant in conspectu Ivonis se nullo modo coactos fuisse in electione Willelmi. — 141 : Legitur in epistola Ivonis Richardo episcopo quosdam simoniam alia de causa non reprehendere, nisi quod simoniaci esse non possunt.

PASCHALIS II, pontifex Romanus, CLXIII, 100 : In Epistola ad Ivonem episcopum et canonicos Carnotenses, Paschalis vetat ne pro ecclesiasticis beneficiis munus accipiatur. — 138 : Scribit Manassi, archiepiscopo Remensi, de abbate S. Medardi per militem inimicum simoniæ accusato. — 440 : Scribit ad Conradum archiepiscopum Salisburgensem, ut de causa abbatis S. Emmerammi simoniæ accusati cognoscat.

PLACIDIUS, monachus cœnobii Nonantulani ordinis S. Benedicti, postea ignotæ sedis episcopus, CLXIII, 633 : Vera et certa comprobatio quia, sicut simoniacus est ille qui per avaritiam pecuniarum ordinatur, ita et ille qui per avaritiam sublimitatis simoniacus certissime comprobatur. — 657 : Simoniacus est qui officia ecclesiastica a laicis accipit. — 660 : De officiis ecclesiasticis non vendendis. — 665 : De eo quod simoniaci pejores sunt quam Ariani. — 669 : Ut in ecclesiasticis officiis habendis nullo modo adhibeatur pecunia. — *Ibid.* : Quod non sint veri episcopi qui per ambitionem ordinantur. — *Ibid.* : Quam grave sit aliqua fraudulentia sacrum ordinem temerare. — *Ibid.* : Qui a multis testimoniis pateat quod non oporteat dignitates sacras per ambitionem quærere.

CALIXTUS II, papa, CLXIII, 1137 : Decretum a Gaufrido episcopo Carnotensi adversus simoniam latum confirmat papa Calixtus.

BRUNO (S.) episc. Signiensis, CLXIV, 295 : Simon Magus Romanam plebem seduxit, violavit, corrupit, et ab eo emptio et venditio rerum sacrarum simonia dicitur. — 363 : Simoniaci sacramenta Ecclesiæ vendunt. — 485 : Simoniaci et Ecclesiæ invasores exemplo punitionis Chore, Dathan et Abiron a tanto scelere deterreantur. — CLXV, 158 : Cum Deus non det nisi *gratis*, ideo rei fiunt simoniæ qui sacramenta gratis non conferunt, et qui gratis ea non accipiunt. — 245 : Vehementissime redarguuntur a Christo, atque pelluntur a templo Dei vendentes et ementes in illo, in quibus simoniaci intelliguntur.

FRIDERICUS, archiepisc. Coloniensis, CLXVI, 1535 : Epistola Friderici ad Ecclesiam Leodiensem. Mandat ne intrusum per simoniam nominatione regia in sede Leodiensi recipiant.

RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 469 *et seqq.* : Simoniaci furantur idola Laban. — 1020 : Avaritia in prælatis et sacerdotibus damnatur, quasi sit radix simoniæ. — CLXIX, 296 : Non debemus facere domum Dei domum negotiationis. — 1024 : Petrus poterat Simoni Mago vendere quod petebat, imo poterat simulare vendentem.

HILDEBERTUS (V.), episc. Cenomanensis, CLXX, 157 : Ex S. Hieronymo, quia pecuniam accipiebant, prophetia sacerdotum facta est divinatio. — 275 : Hildebertus suspendit ab ordine male suscepto clericum simoniace diaconatum assecutum, et a sacerdotio suscipiendo prohibet. — 769 : Male in dignitates Ecclesiæ introit qui introit per pecuniam. Qui Ecclesiæ prælationes et promotiones emit, cum Simone Mago damnabitur, cui Petrus dixit : *Pecunia tua tecum sit in perditione*. Simoniacus est qui emit Spiritus sancti dona, et postea vendit. Cumque tanquam fur in domum Domini ingressus sit, tanquam fur a domo Domini repellendus est. — 783 : Sunt quidam in Ecclesia quos simoniaca lepra occupat. Simoniaci omnes illi dicti sunt a Simone Mago qui dona Spiritus sancti pecunia conabatur comparare. — 933 *et seqq.* : Hildeberti sermo ad pastores contra simoniacos

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 477 *et seqq.* : Agitur de quinque quæstionibus ; prima, unde dicitur, et quid est simonia ; secunda, de auctoribus simoniæ ; tertia, de iis qui spiritualia vendunt aut emunt ; quarta, de iis qui corporalia in Ecclesia comparando cum eis et in eis spiritualia emunt ; quinta demum de eo quod sola corporalia venduntur.

WILLELMUS monach. Malmesburiens., CLXXIX, 1294 ; Legitur in opere Willelmi, cui titulus *Gesta regum Anglorum* : « Simonicus anguis ita lubricum caput erexerat, ut totus orbis lethali sibilo infectus ecclesiasticos honores corrumperet. »

ALGERUS (D.), canonicus et scholasticus Leodiensis, CLXXX, 945 : Quod simoniacus a fide exorbitet. — *Ibid.* : Quod capitale quidem est facinus venumdare et comparare Spiritum sanctum. — *Ibid. et seqq.* : Qualiter in utroque testamento punita sit simoniaca hæresis. — 946 : Omnino exsecrabile et gravissimum est quod sacri ordines per simoniacam hæresim, quæ prima contra Ecclesiam orta est, conferantur. — 947 : Quid aliud est columbas vendere, nisi pretium de manus impositione percipere ? — *Ibid.* : Quot modis simoniæ pretium impendatur. — 948 : Decernitur omnino ut quicunque deinceps pro accipienda divini doni dignitate quodlibet præmium detectus fuerit obtulisse, ex eodem tempore se noverit anathematis opprobrio condemnatum. — *Ibid.* : Quod proprii honoris periculo subjaceat quisquis, nedum ordines, sed dispensationem alicujus ecclesiastici boni vendiderit vel emerit. — *Ibid.* : Quod Ecclesiam vel decimas vendere aut emere simoniaca sit hæresis. — 949 : Quod simoniaci hujus temporis satagunt Spiritum sanctum emere in sacramentis sicut Simon. — Magus in miraculis. — *Ibid.* : Quod simoniaci nullam auctoritatem habeant a Veteri Testamento vendendi vel emendi, quamvis alicubi hoc innui videatur. — 950 : Quod ex initio simoniæ bonus aliquis fructus non possit provenire. — 951 : Quod Spiritus sanctus in simoniacis non lucet sacramentis. — *Ibid.* : Quod Spiritus sanctus nec vendi, nec emi potest. — 952 : Quod nequidem possit eleemosyna fieri ex pretio simoniæ. — *Ibid.* : Ubi placet aurum sacerdotibus placet et vitium. — 953 : Quod deponendus sit qui permittit se ordinari ab eo quem simoniacum esse scit. — *Ibid.* : Quod vehementer contra simoniam sit exardendum. — 954 : Quod persequendi vel vitandi sunt simoniaci. — *Ibid.* : Quod simonia sit debellanda. — 967 : Avaritia simoniam gignit. — 968 : Simoniam damnandam omnes scire debent.

BERNARDUS (S.), abbas Clarævallensis, CLXXXII, 759 : Abusus judicum eorumque fraudes graviter perstringit. — 812 : Simonia, malum vetus, sed semper novum, filia est avaritiæ.

ROBERTUS PULLUS cardinalis et cancellarius, CLXXXVI : Sub titulo. *Quid agendum ut in suo gradu bene quis vivat*, Robertus Pullus fusius loquitur de simonia.

GRATIANI *Decretum*, CLXXXVII, 479 : Probatur auctoritate multorum quod spiritualia emere peccatum sit. — *Ibid.* : Inaniter sacerdos dicitur qui simoniace ordinatur. — *Ibid.* : Honore spoliari debet qui per pecuniam Ecclesiam obtinuit. — 480 : Partem habebit cum Simone, qui contra simoniacos vehementer non exarserit. — *Ibid.* : Simonis damnatio dantem et accipientem pariter involvit. — *Ibid.* : Anathematis sententia damnatur qui simoniace ordinatur. — 481 : Damnatur episcopus qui per pecuniam ordinationem facit. — 482 : A sacerdotio est alienus qui per pecunias ordinat vel ordinatur. — *Ibid.* : Nec ordinari, nec promoveri in Ecclesia Dei per pecuniam aliquis valet. — 483 : Simoniaci non possunt esse sacerdotes. — 484 : Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert. — 485 : Qui Spiritus perfectionem non habent, ipsam dare non possunt. — 487 : Simoniaci fidei integritatem non habent.

— 488 : Simoniacus infidelis esse probatur. — 488 : Probatur hæresim simoniacorum damnabiliorem esse cæteris. — 491 : — Et qui dat, et qui accipit, ut ordines sacri præstentur, anathema sit. — *Ibid.* : Mali prophetæ, non boni, prophetiam vendebant. — 494 : Non potest fieri eleemosyna ex pecunia simoniace acquisita. — 495 : Pastor simoniacus nullam ovibus præstat medicinam. — 496 : Simoniacorum sacramenta effectu carent. — 502 : Simoniaci rei sunt infidelitatis eorum qui a se scandalizantur. — 533 : De iis qui non simoniace a simoniacis ordinantur. — *Ibid.* : De eo qui ordinatur ab illo quem scit simoniacum esse. — *Ibid.* : Simoniacis in dignitate servanda nulla est impendenda misericordia. — *Ibid.* : De iis qui inviti ad hæreticorum ordinationem trahuntur. — 564 : Ordinationes, quæ simoniace fiunt, falsæ judicantur. — 535 : De multiplici genere simoniacorum. — *Ibid.* : Æternam damnationem accipiat qui quolibet munere ad sacros ordines accedit. — 536 : Nec pretio, nec gratia, nec prece, nec supplicatione aliqui ad sacros ordines accedant. — *Ibid.* : Ad episcopalem honorem nullus per ambitum accedat. — 537 : Neque favore, neque venalitate ad sacros ordines quisquam promoveatur. — 538 : Pretio interveniente sacerdotale officium non restituatur. — 541 : Pro dedicandis Ecclesiis nihil exigatur. — *Ibid.* : Ab iis qui ad conversionem accedunt, nihil est exigendum, nec pretio aliquis ad conversionem est invitandus. — 543 : Ab ordinando non debet aliquid exigi, sed nec voluntaria oblata respui oportet. — *Ibid.* : Quibus sua sufficiunt ecclesiæ alimentis non sustententur. — 547 : De iis qui ecclesias vel ecclesiastica beneficia vendunt. — *Ibid.* : Ab officio suspendatur episcopus beneficia vel ecclesiastica officia vendens. — *Ibid.* : Nec altaria, nec præbendas episcopis vendere licet. — 548 : Quidquid data vel promissa pecunia in sacris ordinibus acquiritur irritum habeatur. — *Ibid.* : Qui ecclesiastica beneficia emerit ecclesias quoque emere probatur. — 551 : Ministri Ecclesiæ absque ulla venalitate ab episcopis ordinentur. — 553 : Qui dona Dei vendunt vel emunt, pariter a Deo damnantur. — *Ibid.* : Qui gratiam, quam a Deo accipiunt, non gratis exercent, venditores columbarum sunt. — 554 : Simoniacus est episcopus qui decimas et oblationes laicis, non clericis distribuit. — *Ibid.* : Spiritum sanctum vendit, qui decimas pro pecunia tribuit — 555 : Careat honore male acquisito qui ecclesiastica beneficia pro pecunia habere tentaverit. — 562 : De parvulis qui cupiditate parentum ecclesias emunt. — *Ibid.* : In dignitate servanda simoniacis misericordia potest impendi, si eos vita commendat. — 564 : De iis qui muneribus ordinationem faciunt. — *Ibid.* : Simoniacus est qui, ut eligatur, præmia largitur. — 565 : De iis qui pro muneribus ordinationem faciunt, et qui redeuntes ab hæresi in suis ordinibus recipiuntur. — 571 : In ordine male accepto simoniaci pœnitentiam agere non possunt. — 599 : De eo qui promissione illectus accusationem deserit. — *Ibid.* : De iis qui accusationem deserunt, ut ordines ecclesiasticos accipiant. — 901 : Qui res ecclesiasticas vendit ad altare non audeat accedere.

GERHOHUS, præpositus Reicherspergensis, CXCIV, 1241 : Episcopi qui in domo et ædificio Dei columnæ quædam et picturæ sunt, manus ab omnium generum muneribus abstineant. — 1336 : Hic, a col. 1336 ad 1372, legitur tractatus de simonia, seu epistola fratris Gerhohi ad Bernardum abbatem adversus simoniacos.

STEPHANUS (S.), de Mureto ordinis Grandimontensis institutor et fundator, CCIV, 1154 : De simonia penitus vitanda.

PETRUS CANTOR, CCV, 92 : Pactio pecuniæ, sive in absolutione, sive ante, vel pro absolutione facta, parit simoniam. — 99 : Agit contra simoniam exsistentem in substantiis sacramentorum, præcipue Eucharistiæ. — 100 : Petrus accenditur in simoniacos eodem zelo quo Dominus contra vendentes et ementes in templo. — 102 : Contra venalitatem et pluralitatem missarum. — 120 : Contra exteriorem simoniam, scilicet in officiis, et dignitatibus, et redditibus Ecclesiæ. — 128 : Quot modis committitur simonia? — 132 : De pœna simoniacorum. — 417 : Simoniæ hæresis contagium jam olim in Balaam pullulavit qui, divinationis pretio proposito, ad maledicendum populum Dei perrexit.

PETRUS BLESENSIS, CCVII, 178 : Amico conquerenti ab episcopis eorum nepotes ex patrimonio Christi ditari. — 352 : Rogat decanum Turonensem, ut nepotem suum simoniace multa Ecclesiæ beneficia venantem, corrigat. — 581 : Graviter invehitur in R. Aurelianensem archidiaconum, quod pestem simoniacam in Ecclesiam induxerit, eamque multis exemplis ostendit esse exsecrabilem.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 292 : Si simoniace aliqua acquisierit, ordinans vel ordinatus, reddere tenetur. Sed prælatus, si aliqua simoniace a subditis extorserit, solvere tenetur. (*Et alia.*) — 591 : Auctor noster quædam carmina edit contra scelus simoniæ. — 311 : Potestas quæ acquiritur simoniace, in peccato et per peccatum acquiritur, et tamen a Deo est. Similiter, pecunia quæ per usuram acquiritur, in peccato et per peccatum habetur.

INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 657 : Hic legitur pontificis epistola adversus simoniacos, quam scripsit ad archiepiscopum Cantuariensem. — 702 : Epistola ejusdem capitulo Bajocensi, de pœna simoniacorum. — 711 : Asisinati episcopo, de discordia exorta inter archipresbyterum et Hermannum canonicum, prædicto Hermanno archipresbyterum præfectum de simonia accusante. — CCXV, 1260 : Simoniam committit qui bona sua legat Ecclesiæ eo pacto ut in ea præbendam obtineat. — CCXVI, 51 : Utrum liceat bona sua Ecclesiæ dare pro beneficio obtinendo.

II. — De usura.

CONSTANTINUS MAGNUS imperator, VIII, 395 : Hic legitur decretum contra usurarios.

HILARIUS (S.), episcopus Pictaviensis, IX, 507 : Quid tam intolerabile, quam ut indigenti ita beneficium tribuas, ut magis egeat? (*Et alia.*)

AMBROSIUS (S.), episcopus Mediolanensis, XIV, 762 : Fœneratorum inhumanitatem in pauperes, et eorum artes quibus illos sibi addicunt oculis subjicit. — 775 : Usuræ etymologiam prosequens ostendit illam plantis quibuslibet fecundiorem esse, fenerationisque aviditate omnem alium superari. — 792 : Cave ne alieno te obliges debito, ne hoc quoque vendidisse dicaris. — 998 : Duplex est feneratio, una pecuniæ, altera gratiæ. — XV, 1792 *et seqq.* : De usura agitur. — XVI, 1291 : Item, sed paucis verbis.

RUFINUS, presbyter Aquileiensis, XXI, 475 : Ne quis clericus aut usuras accipiat, aut frumenti vel vini ampliationem, quod solet in novo datum, vel sextuplum, vel etiam duplum recipi : quod si faciat, tanquam turpis lucri reum abjiciendum.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiepisc. Ravennatis, LII, 271 : Avare, fac tibi sacculos, sed fac tibi sacculos erogando, quia quidquid pauper acceperit, Pater cœlestis suscipit. — 272 : Legitur sermo de fideli dispensatore.

LEO MAGNUS (S.), papa, LVI, 598 : Si quis clericus inventus fuerit usuras accipiens, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectans, abscidatur a clero, et alienus ab ecclesiastico habeatur gradu. — 426 : Ne ullus clericorum amplius recipiat quam cuiquam commodaverit sive pecuniam det, sive quamlibet aliam rem. — 715 : Non licet fenerare ministris altaris, nec usuram accipere. — 868 : Clericus si commodaverit pecuniam, pecuniam recipiat.

GENNADIUS presbyter Massiliensis, LVIII, 997 : Bonum est facultates pauperibus erogare. Melius est pro intentione sequendi Dominum simul donare.

DIONYSIUS EXIGUUS, Codex canonum, LXVII, 46 : Sectantes avaritiam et turpe lucrum Scripturam oblivi-scuntur. — 151 : Decernitur contra clericos usuram sectantes.

M. AURELIUS CASSIODORUS, senator, abbas Vivariensis, LX, 511 *et seqq.* : Usuræ appellatæ sunt, quæ creditæ pecuniæ semper augmentum creant, ex usu.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXVII, 729 : De venatore et laqueo animarum. Laqueus diaboli sunt divitiæ hujus mundi. Quam pauci volunt ab isto laqueo liberari! Quam multi sunt qui dolent quod parum sint irretiti!

CUMMIANUS (S.), LXXXVII, 991 : Usura damnatur.

ANGELRAMNUS episc. Metensis, XCVI, 1036 : Episcopus, presbyter, diaconus usurarii, aut desinant, aut damnentur. — 1040 : Ne clerici sint aliquo modo usurarii. — 1049 : Ne clerici sint conductores vel procuratores, nec ullo turpi negotio victum quærant.

CAROLUS MAGNUS imperator, XCVII, 205 : Ut nullus presbyter aut alius ex clero usuram exigat. — 296 : Ut presbyter negotiator non sit, nec per ullum turpe lucrum pecunias congreget. — 529 : Usura est ubi amplius requiritur quam datur. — 621 : Contra usuras presbyterorum et laicorum.

SYMPHOSIUS AMALARIUS, presbyter Metensis, CV, 874, 882 *seq.* : Usura damnatur.

ATTO, episc. Vercellensis, LXXXIV, 58 : Ut clerici, et laici quoque usuras non accipiant (*Concil. Carth.*). Item placuit ut clericus si commodaverit pecuniam, pe-

cuniam accipiat; si speciem, eamdem speciem quantum dederit accipiat. Similiter quoque laici ab usuris se abstineant; quod si non fecerint, excommunicentur.

Francorum regum capitularia, CXXXVIII, 648 : Qui aliena rapiunt a regno Dei excluduntur, dicente Apostolo : *Rapaces regnum Dei non possidebunt.*

BURCHARDUS, episc. Wormaciensis, CXL, 647 : Usura est ubi amplius requiritur quam datur. Verbi gratia, si dederis solidos decem, et amplius requisieris; vel si dederis frumenti modium unum, et super aliquid exegeris. — 650 : Non licet aliquem ex clero conductorum privatorum fieri.

BRUNO (S.), episc. Herbipolensis, CXLII, 84 : Christus operabatur justitiam, cum ejecit de templo vendentes et ementes. — 215 : Legitur expositio super hæc verba : *Non deficit de plateis ejus usura et dolus.*

JOANNES, Abrincensis episc. primum, postmodum episcopus Rothomagensis, CXLVII, 224 : Vere loquitur justa, qui justa facturus est.

Sæcul. XI, CLI, 1196 : Edwardus III rex Angliæ prohibet ne qui usurarius remaneat in toto regno suo.

BRUNO (S.), institutor Carthusianorum, CLII, 996 : Usura pœnas æternas significat.

IVO, Carnotensis episc., CLXI, 459 : Quod usuras non solum, clerici exigere non debeant, sed nec laici. — *Ibid.* : Ut clericus nec suo, nec alieno nomine, fenus exerceat. — 1167 : Degradatur clericus qui usuras accipere detegitur. — *Ibid.* : Diaconus, presbyter, et episcopus exigens usuras, nisi desierit, deponatur. — *Ibid.* : Clericus non accipiat plus quam commodavit. — 1168 : Quidquid supra dictum exigitur, usura est. — *Ibid.* : Quando amplius quam debetur exigitur, usura accipitur. — *Ibid.* : Turpe lucrum sequitur qui minus emit propter cupiditatem, ut plus vendat.

BRUNO (S.), episc. Signiensis, CLXIV, 459 : Sæpe vidimus parva pecunia mutuata totam subito pauperum substantiam devorari.

RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXIX, 295 : In lege præceptum ut nemo usuras accipiat, et prodesse non potest pecunia fenerata.

HILDEBERTUS (V.), episc. Cenomanensis, CLXXI, 817 : Prohibetur omnis rapina, et omne genus usuræ.

BERNARDUS (S.), Clarævallensis abbas, CLXXXII, 739 : Abusus advocatorum, judicum, procuratorum, eorumque fraudes graviter perstringit. — 741 : In advocatos et procuratores, qui ex iniquitate quæstum faciunt, severe animadvertendum. — 568 : Omnes qui signum crucis susceperunt, ab usurarum exactione vacare debent.

PETRUS CANTOR, CCV, 156 : Legitur caput L *contra fœneratores*. — 455 : Nummus parit usuram. — *Ibid.* : Mos est Ecclesiarum quarumdem, cum quis instituitur in ecclesiasticum beneficium, jurabit quod non dedit, nec promisit, commodavit, nec alius pro eo, se sciente, pecuniam vel obsequium cum pactione, quo magis hoc beneficium conferatur. Sed mihi videtur addendum esse, nec sine pactione, nec cum pactione.

PETRUS BLESENSIS, CCVII, 62 : Ostendit clericum negotiatorem non differre ab usurario; ac studium omne cumulandarum opum vanum esse et perniciosum. — 123 : Arguit præpositum Arcensem, quod electus in Cameracensem episcopum officio episcopi non fungatur, negotiis sæcularibus se implicet, causas sanguinis agat, tyrannice subditos spoliet, nec moveri se a quoquam sinat. — 285 : Vehementer invehitur in episcopum Lexoviensem ob avaritiam et fenerandi studium, ac in primis quod annonæ tempore horrea non aperuerit pauperibus.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 292 : Si quis confessus fuerit peccatum usuræ, consulat ei sacerdos ut ea quæ per usuram rapuit, restituat, si sit facultas restituendi; aliter enim non esset ei salus. — 311 : Potestas quæ acquiritur simoniace, in peccato et per peccatum habetur, et tamen a Deo est. Similiter, pecunia quæ per usuram acquiritur, in peccato et per peccatum habetur.

INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 376 : Archiepiscopis, episcopis, et aliis ecclesiarum prælatis in regno Franciæ constitutis, ut usurarii puniantur, non obstante aliqua appellatione.

III. — De avaritia.

HILARIUS (S.), episc. Pictaviensis, IX, 595 : Memorantur hæc verba : *Nolite sperare in iniquitate;... divitiæ si affluant, nolite cor apponere.*

AMBROSIUS (S.), episc. Mediolanensis, XVI, 80 : Fortitudo adversus omnia vitia dimicare debet, præcipue adversus avaritiam. — 137 : Multis Veteris Testamenti exemplis demonstratur quam vetus malum sit avaritia; hincque præterea patet quam inanis sit pecuniarum possessio. — 138 : In pecuniæ contemptu inest forma justitiæ. — 139 : Refertur memorabilis vasorum sacrorum in captivorum redemptionem ab Ambrosio factorum historia. — 886 : Discere debemus bonorum operum divitias quærere. — 983 : Scriptum est quod is qui non dabit pecuniam suam ad usuram, habitabit in tabernaculo Dei. — 1256 : Noli, avare, recondere, ne fias nudo quidem nomine christianus, opere Judæus. — XVII, 595 : Benigni in invicem esse debemus. — 454 : Avaritia omnia mala potest admittere; ideo radix omnium malorum vocatur. — 758 : Avaritia sequitur tristitiam quæ in utroque Testamento pari notatur exsecratione. — 919 : Contra presbyteros cupidos et negotiatores.

HIERONYMUS (S.), presbyter Stridonensis, XXIII, 1055 : Avarus describitur, quod nunquam opibus expleatur, et quanto plus habuerit, tanto plus cupiat (*Et alia.*). — XXIV, 48 : Dominus præcipit in Evangelio ne thesaurizemus in terra. — XXV, 1297 : Mala dicitur avaritia, ut distinguatur a bona. Væ ergo ei qui multiplicat sibi avari iam malam. — XXVI, 519 : Sanctus non potest appellari qui invenitur in avaritia. — 521 : Qui fuerit obnoxius avaritiæ, hæreditatem in regno Christi et Dei habere non potest.

PROSPER (S.), Aquitanus, LI, 528 : Argentum et aurum diligentium sunt.

JOANNES CASSINUS, abbas, XLIX, agitur de avaritia in col. 300, 513, 516, 522.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiepisc. Ravennatis, LII, 259 *et seq.* : Legitur sermo de terrenorum cura, deque servo vigili. — 281 : Legitur sermo de auro. — 518 : Aurum avaritia non est, sed non cognoscitur avaritia nisi per aurum.

SALVIANUS (S.), presbyter. Massiliensis, LIII, 175, 177, 182, 188, multa tibi de avaritia legenda occurrent.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 345 : Videte, dilectissimi, et prudenter inspicite quæ germina et quales fructus de avaritiæ stirpe nascantur, quam merito Apostolus radicem omnium malorum esse definivit, quia nullum peccatum sine cupiditate committitur.

MAXIMUS (S.), episc. Taurinensis, LVII, 522 : Vincit diabolum qui in corde suo avaritiam coercet.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 458 459 479, multa de avaritia legenti occurrent.

DIONYSIUS EXIGUUS, Codex canonum, LXVII, 46 : Deponendi sunt a clero qui sectantur avaritiam et lucra turpia. — 187 : Sub titulo de avaritia legitur quod dixit episcopus Aurelius in concilio Carthagine habito. — 306 : Ne clerici negotiationes inhonestas et turpia lucra sectentur.

GREGORIUS (S.), episc. Turonensis, LXXI, 294 : Narratur historia triginta monachorum qui perierunt propter avaritiam. — 306 : Narratur quoddam furtum. — 758 : De puella quæ, avaritia stimulante, falsum edit sacramentum ad tumulum sancti Eugenii. — 798 : Legitur stupendum miraculum in avaros. — 909 : De negotiatore qui eleemosynam non fecit. — 934 : De homine qui simul et aurum injuste acquisitum, et filium suum unicum amisit. — 1029 : Prudentius ait :

Auri namque fames procedit major ab auro.

Vitæ Patrum, LXXIII, 564 : Hic legitur historia quæ ad divitiarum contemptum inducit. — 1096 : De quadam virgine quæ laborabat amore divitiarum.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 184 : Nullum bonum parit avaritia, quia mater est omnium malorum. — LXXIX, 235 : Notandum est quia ardor avaritiæ causa est accipiendorum munerum, et acceptio munerum causa est pervertendi judicii. — 564 : Avaritiæ vitio bonum paupertatis voluntariæ contrarium est, sed pauper spiritu esse non poterit, qui amare adhuc æternos thesauros nescit (*Et alia*).

CAROLUS MAGNUS, imperator, XCVII, 512 : De avaritia.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, XCIX, 226 : Cupidus vir animam suam venalem habet (*Et alia*).

BENEDICTUS (S.), abbas Anianensis, CIII, 751 : Philargyria damnatur.

JONAS, episc. Aurelianensis, CVI, 215 : De his qui propter honores terrenos et caducos adeo extolluntur, ut pauperes, natura sibi similes, non recognoscant.

RABANUS MAURUS, abbas Fuldensis et archiepisc. Moguntius, CX, 117 : Hic legitur homilia contra fraudem et avaritiam.

EULOGIUS (S.), archiepisc. Toletanus et martyr, CV, 802 : De odio suorum adversus regem Mahomad, et de ipsius avaritia, et de tributis Christianis impositis.

ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 473 : Avaritia radix est cunctorum malorum cujus sitis etiam sacerdotum mentes obtinet. Deinde agitur de sacerdotibus qui auferebant dona Ecclesiis facta, et illa in usum suum convertebant.

REGINO, abbas Prumiensis, CXXXII, 464 : De avaritia etiam gravissime reum me esse confiteor... (*Et reliqua.*)

RATHERIUS, episc. Veronensis, CXXXVI, 182 : Duo genera divitum sunt, unum bonorum, aliud malorum. (*Et alia.*) — 184 : Avaro, secundum Hieronymum, tam deest quod habet quam quod non habet.

Leges ecclesiasticæ regum Anglo-Saxorum, CXXXVIII, 500 : Docemus etiam ut quilibet sacerdos decenter se gerat, et non sit emptor injustus, nec avarus mercator.

ABBO (S.), abbas Floriacensis, CXXXIX, 493 : Avaritia damnatur.

BRUNO (S.), episcopus Herbipolensis, CXLII, 84 : In cœlum intrabunt qui operantur justitiam.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinalis et episcopus Ostiensis, CXLIV, 254 : Radix omnium malorum avaritia. — 424 : De eadem re. — CXLV, 212 : Noli fratrem tuum in præsenti necessitate despicere, si Deum tibi desideras in ultimæ necessitatis articulo subvenire. « Feneratur Deo qui miseretur pauperi. » 213 : Præmitte ergo tibi, frater, opes tuas, unde postmodum vivas; præcedent te facultates tuæ, quas in illa semper immortalitate possideas. — 256 : Quod avarus nummicola verius quam Christicola nuncupetur. — 532 : Quod fructus ex divitiis capitur, si dispensentur pauperibus. — 533 : Quid sit avaritia? Avarum esse nihil est aliud quam amare pecuniam. Avaritia quasi biceps est coluber. (*Et alia.*) — 534 : Quam sit perniciosum divitias appetere.

JOANNES, Abrincensis primum episc., deinde archiep. Rotomagensis, CXLVII, 224 : Oportet ut sacerdos non sit turpis lucri appetens. — 227 : Gibbosus sacerdos est quem terrenæ cupiditatis pondus deprimit.

LANFRANCUS (B.), Cantuariensis archiepiscopus et Angliæ primas, CL, 500, 501 : Misericordes esse debemus invicem. — 528 : Avaritia vitanda est. — 559 : Avaritia omnium malorum radix.

BRUNO (S.), institutor Carthusianorum, CXLIII, 543 : Avarus pecuniam Deum facit.

GUIBERTUS (V.), abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 156 : Avaritia propagatrix est malignitatis. — 1155 : Avaritia post diluvium producta.

IVO (D.), episc. Carnotensis, CLXI, 239 : Legitur quod Ecclesia aurum habeat, non ut servet, sed ut eroget, et in necessitatibus subveniat.

BRUNO (S.), episcopus Signiensis, CLXV, 406 : Hydropicus, in Evangelio, designat avaros. Avaritia definitur *amor insatiabilis habendi*.

RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 1020 : Avaritia in prælatis et sacerdotibus damnatur, quasi radix sit Simoniæ. — CLXVIII, 75 : Cum semel mentem avaritia occupaverit, nihil sufficit : *Comedent et non saturabuntur sacerdotes.* — 157 : Avaritia est Deus Judæorum. — 219 : Avaritia Romanorum. — 335 : Avaritia est causa malorum. — 364 : Avaritiam esse in capite significare esse in omnium intentione. — 507 : Avaritia significatur per ignem. — 615 : Avaritia mala fuit negotiari in templo et vendere Christum. — 1244 : Avarus semper eget. — CLXIX, 878 : Sub nomine Balaam loquitur de omnibus qui ubivis terrarum, sub nomine vel officio sacerdotii, sectantur avaritiam, et mercedes iniquitatis amant. — 1024 : Petrus poterat Simoni Mago vendere quod petebat, imo poterat simulare vendentem. Ecclesiastici, obstante eorum avaritia, hanc agendi rationem non imitantur.

HILDEBERTUS (V.), episc. Cenomanensis, CLXXI, 156 : Epistola in qua agit cum amico, in aliqua ecclesiastica dignitate recens constituto, de gravitate et periculis avaritiæ, illique eleganter applaudit, quod oblatum aurum et argentum, et alia munera pro Deo generose recusando, pergratum illi sacrificium obtulerit.

GODEFRIDUS, abbas Admontensis, CLXXIV, 1054 : Qui avaritiæ hujus sæculi intendit, more telonarii res alienas accipit.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 584 : Avaritia comparatur cum idololatria, quia non est dispar malitia. Sicut enim idololatra colit truncum, sic avarus nummum. — CLXXVI, 1001 : Avaritia est gloriæ, divitiarum, seu quarumlibet aliarum rerum insatiabilis et inhonesta cupiditas. Ejus comites sunt philargyria, perjurium, violentia, usura, fraus, rapina et fallacia.

ALGERUS (D.), canonicus et scholasticus Leodiensis, CLXXX, 967 : Avaritia simoniam gignit.

BERNARDUS (S.), abbas Claræ-vallensis, CLXXXII, 739 : Abusus advocatorum, judicum, procuratorum, eorumque fraudes graviter perstringit. — 741 : In advocatos et procuratores, qui ex iniquitate quæstum faciunt, severe animadvertendum. — 825 : Ambitionem ecclesiasticorum, promotionem juniorum, et pluralitatem beneficiorum pugnat. — 852 : Graviter perstringit ambitiosos qui temere et indigne sacras Ecclesiæ functiones usurpant. — 274 : In epistola ad episcopos Aquitaniæ contra Gerardum Engolismensem, ubi causam Innocentii, ut legitimi pontificis, egregie tuetur, Bernardus fusius loquitur de ambitione. — CLXXXIII, 198 *et seqq.* : Cupiditas, radix iniquitatis; ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. (Legenda est in extenso hæc eloquens descriptio cupiditatis.) — 511 : Potestatis ambitio angelum felicitate privavit angelica. — 820 : Queritur Bernardus de avaritia eorum qui curam susceperunt regendi animas. — 876 : Avarus esurit ut mendicus. — 979 : Avaritia in partes rapinæ et fraudis sortita est principatum. — 1155 : Pastores Ecclesiæ non possunt diligere Christum, quia diligunt munera, et quia manus dederunt mammonæ. Eos Bernardus redarguit quod incedant nitidi et ornati, circumamicti varietatibus, tanquam sponsa procedens de thalamo suo.

AELREDUS, abbas Rievallis, CLXXXIV, 1265 *et seqq.* : Sub titulo de Avaritia.

ZACHARIAS, episc. Chrysopolitanus, CLXXXVI, 145 : Non debemus thesaurizare in terra. — 337 : De divite et Lazaro.

PETRUS LOMBARDUS, CXCI, 707 : Avari definiuntur non habentes divitias, sed divitiis studentes. — CXCII, 208 : Avarus non habet hæreditatem in regno Christi et Dei. Avaritia æquatur idololatriæ. — 280 : Avaritia, non corpus, sed animam contaminat. — 559 : Radix omnium malorum avaritia, quo proprie est amor pecuniæ.

GARNERIUS, canonicus regularis et superior S. Victoris Parisiensis, CXCIII, 141 : Avaritia est velut amphora quæ os cordis apertum tenet. — 153 : De avaritia oriuntur proditio, fraus, fallacia, perjuria, inquietudo, violentiæ, et contra misericordiam obliurationes cordis. — 518 : In Scriptura sacra aliquando peccatum avaritiæ designatur nomine plumbi.

RICHARDUS S. VICTORIS, CXCVI, 481 : Avaritia peccatum est mortale.

HENRICUS DE CASTRO MARSIACO, abbas Claræ-vallensis, postmodum cardinalis et episcopus Albanensis, CCIV, 222 : Epistola ad Alexandrum papam, de Dolensibus monachis qui armata manu decimas extorserant a monachis Domus Dei, ordinis Cisterciensis, et quosdam etiam vulneraverant.

STEPHANUS (S.) DE MURETO, ordinis Grandimontensis institutor et fundator, CCIV, 1140 : De terris non habendis. — 1143 : De quæstu vitando. — 1148 : Quales redditus liceat habere.

PETRUS CANTOR, CCV, 72 : Radix omnium malorum est cupiditas.

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.
(JUVENAL.)

— 74 : Avaritia in ecclesiasticis detestanda. Nihil est scelestius avaro; nihil iniquius quam amare pecunias. — 75 *et seqq.* : Avaritia indignos frequenter ad dignitates promovet. — 400 : Avaritia est

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.
(HORATIUS FLACCUS.)

PETRUS BLESENSIS, CCVII, 122 : Arguit præpositum Arensem, quod electus in Cameracensem episcopum, officio episcopi non fungatur, negotiis sæcularibus se implicet, causas sanguinis agat, tyrannice subditos spoliet, nec moneri se a quoquam sinat. — 178 : Amico conquerenti ab episcopis eorum nepotes ex patrimonio Christi ditari. — 249 : Simonem canonicum, deserto litterarum studio, opibus congerendis vacantem hortatur ut studium litterarum, cupiditate opum rescissa, exemplo multorum philosophorum prosequatur. — 285 : Vehementer invehitur in episcopum Lexoviensem ob avaritiam et fenerandi studium, ac in primis quod annonæ tempore horrea non aperuerit pauperibus.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 123 : Terra suis limitibus terminatur, aqua suis finibus, aer suo fine concluditur; cœlum suis terminis arctatur : sola avaritia mensuram non cognoscit. (*Et alia*, in cap. 6, cui titulus : *Contra avaritiam.*) — 216. — Sacerdotes avari potius habere videntur claves infernorum quam regni cœlorum. — 511 : Potestas quæ acquiritur simoniace, in peccato et per peccatum acquiritur, et tamen a Deo est. Similiter,

pecunia quæ per usuram acquiritur, in peccato et per peccatum habetur. — 465 : Hic leguntur Alani carmina contra avaritiam.
INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 719 : De venditione justitiæ. — *Ibid.* : De insatiabili desiderio cupidorum. — 720 : De falso nomine divitiarum. — *Ibid.* : Exempla contra cupiditatem. — 721 : De avaritia. — *Ibid.* : Cur avaritia sit servitus idolorum. — *Ibid.* : De quibusdam proprietatibus avaritiæ. — 722 : De iniqua possessione divitiarum. — *Ibid.* : De licitis opibus. — 723 : De incertitudine divitiarum. — 727 : De ambitioso. — *Ibid.* : De nimia concupiscentia ambitiosorum. — *Ibid.* : De ambitionis exemplo.

CLXXI.

INDEX

DE PROFANIS ET ILLICITIS VOLUPTATIBUS,

SENTENTIAS, DICTA, SERMONES, TRACTATUS,

ET IPSOS LIBROS SS. PATRUM ET OMNIUM SCRIPTORUM PATROLOGIÆ LATINÆ COMPLECTENS.

MONITUM.

Primo in limine oculis subjicimus rerum capita quæ eo indice tractantur juxta ordinem numerorum infra scriptorum :

I. Amor profanus ex concupiscentia seu libidine procedens. — II. Cantus lascivi, cantilenæ cantiones, turpes fabulæ, poemata erotica, libri obsceni. — III. Corporis cultus inordinatus, luxus vestium et ornamentorum. Pulchritudinis, vultus falsa et inanis æstimatio. — IV. Ebrietas. — V. Epulæ inordinatæ, seu gula. — VI. Lascivorum consortium et colloquia. Adulatio. — VII. Ludi lucrum sorte facientes ut alea, tesseræ, pila, etc. — VIII. Mulierum frequens conversatio et peccata inde derivantia. — IX. Mundi pompæ, luxus domesticus, gloriæ et divitiarum vana cupido. — X. Mundanæ voluptates festa gentilitia, saltationes. — XI. Oculorum petulantia et curiositas picturæ et imagines minus honestæ. — XII. Spectacula, comœdiæ, tragœdiæ, theatra, histriones. — XIII. Vaniloquium, scurrilitas. — XIV. Venationes tumultuosæ, sumptuosæ et indecentes, tornamenta, etc.

I. — *Amor profanus ex concupiscentia seu libidine procedens.*

TERTULLIANUS. — Nihil amari potest sine eo per quod est id quod est, II, 759. — Dilectio perfecta est fugatrix dæmonum et animatrix confessionis, 147. — Decor naturaliter invitator libidinis, I, 1317. — Non de integra conscientia venit studium placendi per decorem, *ibid.* — Pulchritudinis usus et fructus, luxuria, 1319.

ARNOBIUS. — Mentem excæcat libido, exempla dantur, V, 1207. — Ad libidinem homines proni atque ad voluptatum blanditias naturæ infirmitate proclives, 1044.

LACTANTIUS. — Inflammantur (juvenes) libidine, quæ aspectu maxime concitatur, VI, 711. — De tactus voluptate et libidine, 716. — Maximiani Herculii abominanda libido, VII, 207. — Multi dum existimant nulli Deo nos esse curæ, aut post mortem nihil futuros, totos se libidinibus addicunt, 354. — De Sodomia exclamat : Non potest hæc res pro magnitudine sceleris enarrari... vincit officium linguæ sceleris magnitudo, VI, 707. — Qui voluptatibus indulgent, qui libidini obsequuntur, ii animam suam corpori mancipant ad mortemque condemnant, 718.

EUSEBIUS PAMPHILUS. — De Maxentii tyranni libidine insatiabili, VIII, 24. — Nobilis femina Christiana ipsi tradita se gladio perimit, *ibid.* — Hujus tyranni mors tragica, 26.

HILARIUS (S.), Pictav. — Carnis humanæ labes aboleri penitus non potest in hac vita, IX, 842. — Concupiscentiæ lucta in regeneratis, 876, 877. — Caro nostra Babylonis et confusionis est filia, 783. — Carnis vitia cruci configenda, 603. — Dei recordatione comprimuntur, 405. — Delectatio corporis animam inficiat, 402.

ZENO (S.) Veron. — Necessario unicuique sinceri amoris est noscenda proprietas... est enim et alius amor sane saluti nostræ contrarius,... lineamento puerili depingitur, lascivo vultu, nudus, pennatus, telis constructus et cæcus, XI, 276. — Iste amor jocatur, ludit, suspirat, obsequitur, tentat, decipit, blanditur, furit, 277. — Semper exæstuans libidinis turpitudo aut veritate aut imagine perpetratur, 292.

AMBROSIUS (S.). — Libidinis commotiones plerumque excitantur a diabolo, XIV, 1025. — Homo avertere debet oculos animæ, ne videant sentinam libidinum, XV, 1268. — Libidini quisquis subditus est, servus est, XIV, 650. — Carnis natura disciplinæ repugnat, quia voluptati obtemperat, XIV, 363. — Caro semper exæstuat, 568. — Ejus fragilitas describitur, 167, 168, 825. — Corde qui uritur, comburetur corpore, 891. — Multa de cavenda libidine, *ibid.* — Sævus criminum stimulus libido est, quæ nunquam quietum manere patitur affectum; nocte fervet, die anhelat, de somno excitat, a negotio abducit, a ratione revocat, aufert consilium, amantes inquietat, lapsos inclinat, castis insidiatur, potiendo inflammat, usuque accenditur, 538. — Tenera est amoris titillatio, quæ improvisum affectum excitat, XVI, 1318. — Non est vehementior natura ad diligendum quam gratia, 50. — Quid tam insitum naturæ, quam ut diligentem diligas, 113? — Lascivia plerumque latet sub tristi amictu mentis, 1318. — Ærugo nostra lascivia est, ærugo nostra luxuria est, 742. — Libido velut festuca, cito accenditur, propere consumitur, 1045. — Juvenilis levitas obnoxia est mundi cupiditatibus, 296. — Voluptas sola nos paradiso exuit, 1193.

HIERONYMUS (S.) — Amor impudicus quid agit, XXII, 1195 *seqq.* — Amare aliquid necesse est, 405. — Verba dulcia amantium, 532. — Blandas et dulces litterulas sanctus amor non habet, *ibid.* — Amare et amari sæpe evenit magicis artibus, XXVI, 415. — Amor amore expulsus, XXII, 1080. — Illiciti amores in sene evelli difficile, 957. — Libidinosa mens ardentius inhonesta prosequitur, *ibid.* — Nemo potest duobus amoribus possideri, si carnis amator es, amorem spiritus non capis, XXIII, 1121. — Fomenta libidinis, 553. — Amatorum misera conditio, 1071. — Idolis servire, quid, XXII, 550. — Idolum uniuscujusque id quod diligit, 400.

AUGUSTINUS (S.). — Amatores lubrici, ut sint formosi fallaces, non curant reprehensores veraces, XXXVI, 282. — Semper se et suum corpus amat homo, XXXIV, 27, 29. — Amor pondus est quo animus fertur, XXXII, 858; XXXIII, 677; XLI, 342. — Amate, sed quid ametis videte, XXXVI, 260. — Amor aut ascendit, aut descendit,

XXXVII, 1629. — Amor, cum pravus est, vocatur cupiditas aut libido, XXXVI, 124. — Est amor qui ad omne recte factum, et amor qui ad omne peccatum ducit, 1026. — Amare non sic debemus homines, quomodo gulosi turdos, XXXV, 2038. — Creatura, si diligatur ab homine qui Deum negligit, fit pœnalis dilectori suo, XXXII, 138. — Vitia quæ sunt in amore. XLI, 632. — Amor rerum inordinatus, non ipsa res in vitio est, 556. — Inordinatus amor creaturæ est peccatum, XXXVIII, 143. — Amor rerum temporalium viscum est pennarum spiritalium, 646, 1415 — Amor illicitus, XXXIX, 1530. — Amor tartareus, XXXVII, 1816. — Deum esse amorem turpis et vitio favens fingit libido, XLII, 574. — Vis amoris impuri, XXXVIII, 584, 883. — Quantas molestias habeat, XXXVII, 1351. — Amor immundus in ima præcipitat, amor sanctus ad superna levat, 1618. — Quisquis amat carnaliter, necesse est ut cum zelo pestifero amet, XXXVI, 310.

Libido quid sit, XL, 496. — Voluptas est sensuum. XLIV, 770, 771. — Libido vulgo de obscenis motibus corporis intelligi solet, XLI, 624. — Libidines discernendæ a sensibus, XLV, 1567, 1568. — Libidinis auctor diabolus, XLIV, 801. — Malum peccati originalis, 142. — Mala est libido spiritui resistens, XLV, 1161. — Morbus, XLIV, 469, 765 — Vulnus naturæ, 732. — Pœna peccati, 120, 287. — Latibulum quærit, XLI, 426, 427. — Præ cæteris cupiditatibus turpis est, XLIV, 786. — Merito pudet, XLI, 425, 428, 431. — Quare, 431; XLV, 1161. — Libidinis motus cur aliis magis pudendus est, XLI, 427, 430. — Libidinis morbus a nuptiarum negotio distinguendus, XLV, 1090. — Libido non est fami cæterisque molestiis comparanda, XLIV, 773. — Mentem absorbet, *ibid.* — Non sinit sancta cogitare, 808. — Totum hominem commovet ac sibi vindicat, XLI, 424. — Libido etiam inter conjugis frenanda, XLIV, 716, 717. — Cum vincitur, vincitur diabolus, 801. — Libidinis impetus cautus gravitate fractus, 798. — Libido pertinet ad naturam pecoris, ad pœnam hominis, XLV, 1360, 1363, 1372. — Libidinosi describuntur. XXXIV, 97.

JOANNES CASSIANUS. — De coll ctatione carnis et spiritus, XLIX, 591, 600. — De libidine, 870. — Libidinis memoria penitus excludenda, 1146.

PROSPER (S.). — Concupiscentiæ malæ languores animæ, LI, 285. — Concupiscentia carnis adversus spiritum minui vel augeri potest, 349. — Cum ea non pax sed bellum esse debet, 656. — Quomodo homines diligendi, 465. — De diversitate humanæ affectionis, 448. — Cresturis non adhærendum, 458.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Pulchritudo corporis non est concupiscentia, sed formæ decus concupiscentiæ me rapuit et perduxit ad lapsum, LII, 518. — Luxuria quæ mala parturiat, 190, 190, 198, 549. — Luxuria desperationi similis, 193 — Qui luxuria ardet, mavult cum ea perire quam redire, 550. — Luxuriosi porci diaboli, 190, Contagio carnis dicitur luxuria, 562. — Vide sermones de filio prodigo, 183, 187, 190, 194; et de impio Herode, 549, 653.

SALVIANUS. — Amor stultus est alterius memor et sui immemor (in rebus salutis), LIII, 215. — Libidinum barathro immorantes se ipsi suis sepeliunt ruinis, 184. — Quomodo quædam illecebræ licebant sub lege, quæ sublatæ sunt ab Evangelio, 193.

LEO MAGNUS (S.). — Cum a licitis abstinetur, facilius illicitis resistitur, LIV, 450. — Mens nulli carnali dedit voluptati, nullius sit captiva mendacii, 451. — Insidiæ diabolicæ inter nostra studia non quiescunt, 449. — Duo amores sunt ex quibus prodeunt omnes voluptates, 448. — Cupiditates diabolo militant, 400. — Ab æstu terrenæ concupiscentiæ et ab omnium vitiorum illecebris abstineamus, 506. — Rationabili moderatione sanctoque proposito frenandæ sunt rebelles 459. — Nec concupiscentiis carnis mens principatus sui oblita consentiat, 147.

MAXIMUS (S.) Taurin. — Quisque post acceptam gratiam gustaverit de lascivia sæculari, accipit boni malique discrimen, LVII, 560. — Dominus noster totius turpitudinis emendator.... præcipiti vigore incentiva lubricæ carnis antevertit, 750. — Quam longe a corde hominis vult abesse luxuriam, qui tanta cautela lascivientes reprimit et castigat obtutus, *ibid.* — Scorpionis libido nos compungit, 540. *Vide* 810.

PRUDENTIUS. (S.). — Insani amoris descriptio, LX, 55.

EUGYPPIUS abbas. — Quid præsertim vitare debeant adolescentes, LXII, 605.

BOETIUS. — Ebrio similis est qui bonis caducis adhæret, LXIII, 724.

FULGENTIUS (S.) Rusp. — Amor inordinatus, initium peccati, LXVII, 167. — Defectus a summo bono ad infimum bonum, hoc est peccatoris proprium et voluntarium malum, *ibid.* — Amor mundanus cur vitiosus, *ibid.*

VITÆ PATRUM. — Amor impudicus amore divino vincitur, LXXIII, 563. — Libido vivit etiam in senibus, 883. — Libidinis tentatio molestiis superanda, 810. — Libidinem dæmones incendunt, 566.

GREGORIUS (S.) MAGNUS. — Voluptatis perfectio frustra quæritur, LXXV, 667. — Omnis descensus est in voluptate, 782. — Deus nos docet carnis voluptates cavere, LXXVI, 563. — Contra mundi voluptates invehitur, 1113. — Diabolus ad tentandum tempus observat, LXXV, 566. — Quanta diaboli in decipiendo astutia, 1047. — Ejus suggestiones variæ, 1065; LXXVI, 716. — Malæ cogitationes, unde procedant interrogandæ et repellendæ, LXXV, 587, 628, 629. — Ab iis nemo immunis, 1146. — Ratio instar dominæ, si redeat, ordini redeunt cordis cogitationes et foris dejicitur immundus spiritus, 546. — Libido carnem et per hanc omnia bene acta consumit, 201. — Luxuria ignis est usque ad perditionem devorans, *ibid.* — Virus libidinis de radice nascitur elationis, 564. — Concupiscentiæ ostia consensus noster aperuit, unde innumera mala. LXXV, 660. — Cor hominis abyssus, LXXVI, 77. — Custodiæ cordis et vigilantiæ necessitas, 118. — A rebus exterioribus ad cor redeundum, 550. — Humana corda dum terrena appetunt, diabolo conterenda se sternunt, 594. — Luxuriosi cæcitas, quanta, LXXV, 1162. — Luxuriosus tumultuantem cogitationum turpium in se turbam gestat, 667. — Quandiu vivimus concupiscentiæ incendium metuendum, LXXVII, 536. — Quid iis qui concupiscentia repentina peccant faciendum sit, 115. — Voluptas et adolescentia vanæ, 324.

TAIO, Cæsaraug. episc. — De luxuria, LXXX, 945.

ISIDORUS (S.) Hispal. — Amor vehementior qualis sit, LXXXII, 417. — Libido colebatur ab ethnicis, 324. — Quomodo cavenda, LXXXIII, 640. Libidinis motus, 616.

BEDA (V.). — Dum concupiscentiis blandientibus caro enerviter subjugatur jam vitiorum exercitus firmiter adversus animum armatur, XCIII, 52.

PAULINUS (S.). Aquileien. — Nunquam carnalis amor amorem cœlestem excludat, nunquam te, quæso, hujus fluctivagi ac mirabilis sæculi dulcedo decipiat, XCIX, 220. — Nulla te seducat corporis pulchritudo, ne intret mors in animam tuam per fenestras oculorum tuorum. *ibid.* — Quando mors venerit, dic mihi quanta remanebit in corpore pulchritudo, 220.

ALCUINUS (B.). — Castitatis tibi conscius esto, non libidinis, continentiæ, non luxuriæ, sobrietatis, non ebrietatis, C, 161. — Nulla carnalis concupiscentia beatitudinis iter vobis intercludat, 146. — Ubi immunditia est corporis, ibi habitatio diabolici spiritus, CI, 626. — Opponat homo desiderio carnis suæ æternorum flammas tormentorum, *ib.*

SMARAGDUS, abbas. — Adversus concupiscentiam carnis et spiritus invehitur, CII, 415. — Diabolus quando decipere quærit, prius naturam uniuscujusque intendit, inde se applicat, unde aptum hominem ad peccandum inspexerit, 628.

SEDULIUS SCOTUS. — De veterum Romanorum luxuria pruriente, CIII, 20, 21.

AGOBARDUS (S.). Lugd. — De amore visibilium rerum, CIV, 211. — Vita libidini nimis dedita parum apta fit veritati percipiendæ, 220.

HALITGARIUS. — De luxuria, CV, 668. — Remedia adversus luxuriam, 669. — Canones adversus luxuriæ sectatores, 682 — Descriptio luctuosa sacerdotum carnaliter viventium, 692, 695. — Pastores dici volumus nec tamen esse contendimus, auditus noster nihil unde proficiamus admittit.... Seipsos non oves pascunt... Tantum quid foveat et augeat voluptates nostras attendimus.... Quis ad hæc non infremiscat. *ibid.*

JONAS Aurelian. — De immundis cogitationibus vitandis, CVI, 154. — Sicut volutabra sues palustria, columbæ limpida solent frequentare fluenta, ita cogitationes impuram mentem immundæ perturbant, castam autem spiritales sanctificant, 154?

RABANUS MAURUS. — De concupiscentiæ origine in peccato primi parentis, CVII, 491. — Iniqui dum corde transire ad æterna negligunt et cuncta præsentia fugitiva esse non intuentur, mentem in amore vitæ præsentis figunt, et quasi longæ habitationis in eos sibi fundamentum construunt. 508. — Malorum consortium vitandum, exemplo Lot docetur, 536, 553. — Quomodo lubrica voluptas in prosperis expellenda sit, 632. — Pro carnis voluptatibus, laboriosa hujus vitæ itinera etiam lacrymis plena concupiscunt multi, CVIII, 655. — Immoderatus usus licitarum voluptatum ab ipso Christo arguitur, CX, 425.

EULOGIUS (S.) Toletan. — De impio Mahumeti dogmate, sic habet : Sic fautor immunditiæ et libidinum

voluptatibus serviens omnes vos perennis luxuriæ impuritatibus dedicavit, CXV, 767.

HAYMO Halberstat. — Illi ad custodiam animæ sunt eligendi, qui per longa exercitia incentivum libidinis vel cupiditatis ardorem exstinguere didicerunt, CXVIII, 125. — Semper nos carnalia trahere conantur ad inferna quibus omnimodis resistere debemus et insistere bonis et justis laboribus in castitate et continentia, 506.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Discinctus miles ab impudicitiæ incentore cito vincitur, CXX, 187, 188.

HINCMARUS Rhemensis. — Talis frequenter est pietas ex qua nascitur non semel impietas; cum vincente carnis affectu, charitati illi quæ Deus est, charitas præponitur corporalis, CXXV, 853. — Quidam in vano acciplunt animam suam, dum ei curam carnis anteponunt, 830. — Antiquus hostis vel per elationem, vel per luxuriam premit humanum genus, 875. — Luxuriæ frena, quo liberius laxantur, eo noxius delectatur, *ibid.* — Perpendant luxuriosi qualem inhabitatorem, scilicet diabolum, habeant, qui, Scriptura docente, in locis humentibus, id est in lascivis et luxuria tepentibus cordibus requiescit, quos secum ad æterna tormenta præparat, 875, 874. — Qui ad perversa desideria ex carnis fetore arserunt olim cum sulfure et igne perierunt, 874. — Sic luxuriæ crimen Job definit (xx, 12) : *Ignis usque ad perditionem devorans*, 875.

ODO (S.) Cluniac. — Lugendum est præsentis vitæ tempus, in quo omnia confusa ubi nequitiæ et luxuriæ cuncta plena prospiciuntur, CXXXIII, 584. — Visitabit certe Dominus eritque testis velox adulteris quibus, juxta Amos, fuga non erit, sed si ascenderint ad cœlum detrahet eos, et si celaverint se in profundum maris, ibi mandabit serpenti et mordebit eos, 585.

ATTO Vercell. — Moneantur illi qui ad fidem Christi transeunt ut non solum prava opera a semetipsis repellant, sed et turpes cogitationes exstinguant, CXXXIV, 455. — Apostolus videns impatientes et incontinentes Corinthios concessit licita, ne transirent ad illicita, 551. — Qui servit libidini genua flectit diabolo, 561.

RATHERIUS Veron.—Ipsos judices et criminis ultores insequitur libido, CXXXVI, 164.—Viri est carnem animæ et animam Deo subigere, cum Dei adjutorio, contra sæculi voluptates, contraque carnis illecebras incedere, 190. — Insurgentes adversus spiritum insanos vitiorum voluptatumque tumultus forti mentis vigore mulier studeat devincere, 191.—Nisi præcedat latens superbia, non sequitur manifesta libidinis ruina, 200. — Sicut per superbiam itur in prostitutionem libidinis, ita a libidine pervenitur ad duritiam cordis, 201.—Luxuriosorum corda, diaboli monumenta, *ibid.*—Carnalia desideria, præsertim abstinentia exstinguuntur, 691.

AIMOINUS Floriac. — Miseri clerici ad multa facinora inducti propter libidinem, exemplum terribile cæcitatis et ingrati animi, CXXXIX, 728. — Impiæ reginæ Fredegundis illecebræ et crimina detecta, 730, 751.

Acta S. Henrici imper. et S. Cunegundis ejus uxoris.— Mira utrinsque continentia, CXL, 49, 207.

FULBERTUS (S.) Carnot. — Qui per delectationis suæ mollitiem in cœnum luxuriæ ceciderit, hunc sine dubio diabolus apprehendit, quia eum, libertate castitatis ablata, in servitute libidinis captivavit, CXLI, 287. — Lugendi effectus luxuriæ per quaterniones dispositi, 289, 290.

ODORAMNUS monac. — *Audi, filia, et vide, et inclina aurem, et obliviscere populum tuum* (Psal. XLIV). Idololatriæ sive carnis titillationibus reluctando; *et domum patris tui*, nævum originalis peccati seu delectationes corporis, ne ad consensum usque perveniant, fugiendo, CXLII, 818.

GOZECHINUS, Scholasticus. — Quotidie in pejus pullulat exitialis morum et disciplinæ jactura, adeo ut in nullo regularis officii regimine liceat uti solemni majorum censura vel ferula, CXLIII, 899. — Quia de moribus extrema vel nulla quæstio est : reversi ad suos, excusso ab indomita cervice timoris jugo, et disrupto disciplinæ freno, seipsos perdite vivendo, alios fermento malitiæ corrumpendo, totos rapiunt in præceps, 900.

ANDREAS, Vallumb. monac.—Sancti Arialdi modestia a teneris, CXLIII, 1440. — Cleri hujus temporis mores dissoluti, 1441.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Certe dignum est ut dilectio spiritualis amorem superet carnis, CXLIV, 546. — Est enim amor inutilis aridus et insulsus, qui sic se occupat circa proximum ut non etiam porrigatur in Deum, 278. — Cum tantopere non exigenti naturæ sed impatienti gulæ deserviunt, velint, nolint, libera libidinis frena luxantur, 231. — Arguuntur qui in matrimonio, non gignendæ proli, sed ingenitæ deserviunt voluptati; qui non tam mariti, quam prolectarii, non conjuges, sed potius sunt amatores, 232. — Qui virtutum lapidibus festinat atrium sublime construere, prius necesse est inhorrentia carnalium delectationum dumeta purgare, 426. — Si desideriorum passionumque carnalium sentes in carnis agro pullulare sinuntur, fame boni crescente, tota intus virtutum structura collabitur, 427. — Ager pigri et stulti hominis urticis spinisque repletur, cum caro cujuspiam otiose viventis, non per disciplinam continui laboris excolitur, sed in voluptatis atque lasciviæ mollitur desiderio et enutritur, *ibid.* — Homines pro quibus natus est Virginis Filius luxuriæ voluptabro delectantur, 232. — Incentivæ libidinis fomites sunt avaritiæ et materia cupiditatis, 233. — Infelix cor meum, quod evangelica tenere mysteria centies perfecta non sufficit, semel aspectæ formæ memoriam non amittit 458.

BERNOLDUS. — De cælibatu sacerdotum utilis altercatio, CXLVIII, 1079.

ANSELMUS (S.) Lucensis. — Canones de clericorum, sacerdotumque continentia, CXLIX, 516, 519.—Canones de conjugatis, 525, 524, 527, 528.

LANFRANCUS (S.). — Illos qui carnaliter se amant, intervalla locorum quo prolixiora sunt, eo a mutuo amore impensius separant; eos vero quis sincera Christianæ religionis jungit charitas, corporalis absentia minime disjungit, CL, 518. — Hanc dilectionem propter Deum indeficientem confitetur, 520. — Vere amicis est qui in misericordia nos increpat, hostis vero qui adulatur, *ibid.*

BRUNO (S.), Carthusianor. pater. — Affectionibus graditur animus, sicut pedibus corpus, CLII, 685, 705.— — Item manus dicuntur eo quod per eas debellatur diabolus, *ibid.* — Concupiscentia fomes peccati dicitur, eo quod ab ea delectatio et occupatio mala oriatur, 795. — Puras manus vocat (Apostolus) mundas affectiones, ut nihil velint sibi dari a Deo, quod Deum dare nefas sit, CLIII, 458.

GUIGO prior Carthus. — De voluptatibus et vilibus delectationibus quinque sensuum, CLIII, 695. — Aut exstingue penitus concupiscentiam, aut para te ad conturbandum, id est, ad timendum et dolendum unde non debes, 607.—De cupiditate, amore, et gloriatione terrenorum, 609. — De remedils adversus carnis tentationes, 810.

RADULPHUS ARDENS, Pictav. doctor theol. — De B. Mariæ Magdalenæ imitanda conversione, CLV, 1398. — Terrenæ deliciæ magnæ reputantur quandiu desiderantur, si habeantur vilescunt et in fastidium vertuntur, 1441. — Opera tenebrarum opera præsertim carnalia dicuntur, 1670. — Luxuriosorum civitas luxuria est, 1702. — Ad quale bravium currendum sit, 1761.

GUIBERTUS de Novigento. — Qui proni sunt ad proprias libidines, nil scire nisi quod carni dulce sit quærunt, CLVI, 35. — Ubi Deus non est, neque ullum bonum est omen, 511. — Jesu bone! licet majora per te meruerimus, quid munditiæ, quid tranquillitatis in primo parentes perdidimus! 497. — Nunquam nisi per cœlestis flammam desiderii mitigari poterunt carnis ardores. 498. — Voluptates virginitatis ingerunt contemptum, 497. — Voluptas etiam senes captivat, 580, 581. — Mollities carnalis interna corrumpit et externa, 87. — Quomodo ipsi vita austeri in carnis vitium aliquando labuntur, 598. — Quanta circumspectione vitetur, *ibid.*

GOFFRIDUS, Vindoc. abb. — Anima carnem infecit, non caro animam, CLVII, 176.—Luxuria non est superbia gravior, sed turpior, 241. — Delicta lasciva juventutis Deum meminisse non sinit pœnitentia, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Nihil amatur, nisi quod cognoscitur, CLVIII, 200, 415. — Ea homo diligit quæ sine tristitia non amittit, 1140. — Si adversitas earum rerum quas servus Dei contemnere debet, vos contristat, probatis vos plus quam oportet transitoria diligendo, minus quam decet æterna diligere, 1140. — Duo amores sunt, alter bonus, alter malus; alter dulcis, alter amarus, 897. — Non se simul capiunt in uno pectore, *ibid.* — Concupiscentia, cupiditas, voluntas est, 535. — Est bona et mala concupiscentia sicut est bona et mala voluntas, *ibid.* — Voluptas seu concupiscentia carnis est malum super omnia mala, 870.—Cum homine nascitur, crescit, nec nisi mortuum deserit, *ibid.* — Non sentire appetitus, sed eis consentire peccatum est, 437. — Unicuique sua cupiditas est tempestas, 601. — Infima hæc suas habent delectationes, suos amores, 896. — Quantum distat voluptas carnalis etiam licita a Christi et castitatis delectatione, CLIX, 190. — Quid est lutum fecis, nisi fetor carnalis voluptatis? CLVIII, 718. — Non oblectet te hic terrena delectatio, 678.—Melius est mori quam libidine maculari, 679. — Bella libido movet; tu primos cedis ad

ictus, et tua das fedo colla premenda jugo! 695, 696. — Debita virtuti frena libido tenet, 700.

IVO Carnot. (B.). — Inordinati populorum mores capillis comparantur pectine egentibus, CLXII, 16. — In missæ sacrificio satagendum ut, sicut exteriora abluuntur inquinamenta manuum, sic interiora purgentur illecebrosa desideria mentium, 561.

ANSELMUS Laudun. — Quando aperta fuerit porta concupiscentiæ, CLXII, 1297. — Quisquis amorem suum in aliqua terrena applicat, in terra thesaurizat, 1310. — Multi, inventa via veritatis, capti sæculi voluptatibus, non revertuntur, 1316. — Impiæ comparantur Jezabel qui immunditiæ et voluptati subduntur, 1311. — Item Babyloni meretrici, 1560 *et seqq.* — Homo in sensualitate similis est brutis animalibus, 1589.

BRUNO (S.), Astensis. — Beati illi qui sic pugnant, qui omnia vitia, omnes voluptates carnisque concupiscentias in se interficiunt, CLXV, 754. — Miseri adolescentes quos diabolus perflat et ventilat, 772. — Non omnes casti virgines, nec omnes virgines casti sunt, 930.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — Qui suggestionum turpium blandimentis decipiuntur, per fluxa luxuriæ succumbunt, CLXVIII, 1180. — Varia voluptatis lenocinia in quinque sensibus jacent, CLXIX, 1154. — Libidinosi Balthassaris finis miserrimus, CLXIX, 1559.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Luxuria, vitium bestiæ, CLXXI, 708. — Qui libidini frena laxaverit, mortem æternam procul dubio incurrit, 708, 709. — Sunt alii quos retinet carnis voluptas, hi nec curant pecuniam, sed adeo fragiles sunt quod tentationi gulæ et luxuriæ vix possunt resistere, 756. — Tullio si credas, luxuria cum omni ætati sit turpis, tum fœdissima est senectuti, 1058. — Qui stimulis libidinis agitatur facile corruit in fornicationem et adulterium, 437. — Immundus spiritus sobbles habet plurimas, 432. — Opera tenebrarum, quæ, 466. — Voluptates carnis dicuntur quæ per motum illicitum caro appetit, 468. — Tunc ardet libido cum ei resistitur, 470. — Luxuriæ vitium quam perniciosum, 708 *et seqq.* — Luxuria hominem a Deo separat, diabolo sociat, templum Dei violat, 306.

GODEFRIDUS Admontens. — Amor mundanus cor hominis separat a Deo, CLXXIV, 1068. — Sed unde, miserator Domine, unde nobis tam inaudita delectatio carnalis illecebræ? 134.—Cui comparetur sensus hominis carnalis, 592. — Concupiscentia etiam electos premit, 262. — In hac vita penitus exstingui non potest, 515. — A cœlestibus mentem retrahit, 480. — Concupiscentia non tantum luxuriæ est, sed et animæ labor, 132. — Illud vitium turpissimum, 80. — Homines equis assimilat, 78.

HUGO A S. VICTORE Paris. — Quod per concupiscentiam diligitur, deorsum quoque trahat necesse est ipsa concupiscentia, CLXXV, 193 -- Ambulare, esse, et sapere secundum carnem quid sit, 478. — De concupiscentia, 474. — De luxuria et ejus comitatu, CLXXVI, 1002. — Musica est ut ametur caro, sed plus spiritus; ut foveatur corpus, non perimatur virtus, 757. — Sunt qui amant quædam contra Deum, et in his fundamentum omnino destruitur, quia amor Dei esse non potest, ubi non est vel solus vel summus, CLXXVII, 495. — Caro jumentum est et sessor spiritus qui calcaria adhibet, *ibid.* — Erubescenda mutatio ut, cujus scrutante cœlos meditatione penetrare, mente superpas mente mansiones circuire... Modo turpi se mancipet corporis servituti, 684. — Dulcedo hominis vermes, 695.

ABÆLARDUS. — Insani amoris quo arsit principia et incendia et finis, CLXXVIII, 126 *et seqq.*—Vitæ ejusdem exitus plus apud Cluniacum, 19, 66, 103.

GUILLELMUS, S. Theodorici abbas.—Formæ carnales amore suo nos detinent, CLXXX, 402. — Carnis tentatio, carnis requirit afflictiones, 578. — Amor exordinatus, omnia exordinat, 515. — Amor hominl connaturalis, CLXXXIV, 379.

BERNARDUS (S.) Clarævall.—Amor cæteros affectus omnes absorbet, CLXXXIII, 1182. — Magna res amor, si tamen ad suum recurrat principium, 1183. — Suspectus est mihi amor cui aliud quid adipiscendi spes suffragari videtur, *ibid.* — Amor et odium judicium corrumpunt, CLXXXII, 947. — Amanti nihil difficile, CLXXXIII, 255. — Amor impatiens, 815. — Ubi amor est, non labor est, sed sapor, 1191. — Concupiscentia omnium vitiorum et malorum origo, 611.—Libertatem non perimit, CLXXXII, 1023. — Sed minuit voluntarium, 1174. — Non nocet sine consensu, 618. — Ejus motus indeliberati non sunt peccata, 1176. — Concupiscentiæ carnales tollunt compassionis affectum, 698. — Voluptates fugiendæ, CLXXXII, 708 — Quam exiguæ et vanæ sint. 841. — Voluptas modicant et pietatis non modica jactura, 589. — Voluptas peccati pertransit, fœditas permanet, 803. — Perversæ et immundæ cogitationes separant a Deo, CLXXXIII, 332. — Carnaliter viventes mortui sunt, 284. — Carnalis affectus vino similis, 819. — Mollior affectus excæcat hominem, CLXXXII, 753.

GILLEBERTUS de Hoilandia. — Varii amantium affectus, quia casus varii, CLXXXIV, 11. — Affectus in amore loquitur, verba autem interrumpit, *ibid.* — Malus hic dies qui vitiorum denudavit semitas, illicientes species demonstravit, et oculo concupiscentiæ sollicitantem ingessit materiam, 15. — Fides in portu est sed pravæ consuetudinis impetus et cumulus tentationum adhuc est frangendus, 67.

GUERRICUS Cisterc. — Annon vermis luxuria? Nescio si alter nocentior! CLXXXV, 49.—Vermis luxuriæ ingreditur blandiendo, mordet ridendo, transforat delectando, perimit consensu voluntario, *ibid.*

ROBERTUS PULLUS. — Post primi parentis culpam mutua exæstuans lascivia ruborem generavit titillationeque carnis latebras quæsivit, CLXXXVI, 752. — Concupiscentiæ motus ut comprimantur necesse est, 835.

PETRUS VENERABILIS, Cluniac. abbas. — Absit a vobis, absit ab omni intellectu tam asininus animus ut æterna corporalibus similia habeatis, CLXXXIX, 510. — Non solum actui sed et cogitatui voluptuoso obviat Christus, 595.

GARNERIUS A S. VICT. — De luxuria seu libidine oriuntur cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, horror et desperatio futuri, CXCIII, 153. — Qua ratione propagetur, 154. — Luxuria e gula solet oriri, *ibid.* — Libidinis voluptas in renibus, 231. — Inter se vitia per quamdam cognationem colligantur ut disso'utio spiritus, appetitus gulæ et immunditia luxuriæ, 273. — Lumbos accingere est luxuriam restringere, 178. — Delectatio carnalis caro est, 208 — Desideria lubrica pravorum aquis similia, 282. — Eruca dicitur luxuria, 134. — Carnis desideria, ignis devorans, 558.

ECBERTUS, abbas. — Misera castitas hæreticorum nuptias perimentium, CXCV, 56. — Horum religio a consilio maligni procedit, *ibid.* — Quænam hominem coinquinent, 58. — Laborat omnis homo sub pœnalitate quam mundo induxit culpa originalis, 49. — Quid sentiendum sit de parvulis quinque vel septem annos natis qui ad versus castitatem peccant, 177.

AELREDUS (B.) abbas. — Quantæ infirmitates animæ, quantæ concupiscentiæ, quantæ tentationes, CXCV, 211. — Fetidi peccatores per luxuriam hædis comparantur, 215—Quo fugiunt qui libidinem exstinguere hituntur, 221. — Corpus in servitutem redigendum propter debellantem concupiscentiam, 250. — Corruptio carnis est luxuria, corruptio mentis superbia, 255. — Quæ alta amor non deponat, aut quæ ima non sustollat, ut in se unum faciat, 361.—Amor est animi delectatio, eo dulcior quo castior, 505.—Quanta sit in voluptatum contemptu victoriaque jucunditas, 570.—De duplici affectu carnali, 590.

RICHARDUS A S. VICTORE.—De vitio imaginationis et sensualitatis, CXCVI, 5. — Quomodo imaginatio subserviat rationi et sensualitas affectioni, 4. — Proprium amoris quid sit, 8. — Ubi amor, ibi oculus, 10. — Amor verus et amor vanus aliquando eodem tempore causati, 38. — Amor difficultatis nomen ignorat, 1202. — Amor terrenorum quid agat, 458. — Peccata carnalia quæ sint, 690, 691. — Approbat quod quisque hoc amat. — Mos amantium, quis, 568. — Delectationes carnales animam excæcant, 441. — Concupiscentia crevit ex contactu infirmitatis carnis, 602. — Sensualitati ratio principetur, motus ignoscat, cogitationes regat, 501. — Paulum postulantem auferri a se stimulum carnis suæ melius exaudivit Deus, cum hunc non abstulit, 506. — De infirmitate carnalis desiderii, 1119. — De illius inquietudine, 1121. — De inquietatione carnalis spiritus, 1122. — De diversis corruptionis gradibus, 1282.

HILDEGARDIS (Sta). Manum Dei prædicit mox ulturam injuriam sibi a pravis moribus sacerdotum illatam, CXCVII, 271. — Quare hos vobiscum tenetis et patimini qui totam terram in maculosis iniquitatibus suis polluunt. — Isti enim ebrii et luxuriosi sunt, 250. — Carni suæ resistere et spiritui servire jubetur, 261. — Quibusdam monachis perversis sic invehit : mens vestra est quasi nubes quæ tempestates portat, modo iracundiam in negligentia, modo sordes pecorum in petulantia habens, ubi pacificam hostiam negligitis, 570-571. — Dolet propter nimietatem stultorum, garrulitatem morum, et inhonestatis strepitum, 574. — Deo absconditi nequeunt studia hominum qui in cordibus et factis suis fatigati in contumelia dormitant, 588.

ADAMUS SCOTUS. — Amor est porta mortis vel vitæ; bonus vel malus est : malus cupiditas, bonus charitas vocatur, CXCVIII, 809. — Concupiscentiæ damna, 373. — Figura illius sunt Putipharis uxor et Dalila, 814. — Concupiscentia et ignorantia, duo Satanæ vincula a Christo in electis disrupta, 255. — Libido mentem excæcat, 536. — Voluptatum corporearum appetentia plena est anxietatis, 583. — Amori succedit amaritudo ut factum est in insensato Ammone, 384. — Carnalis vitæ initium suave ut vinum bonum, finis autem miser ut vinum deterius, 436. — Caro est refrenanda sed non perdenda, 256.

JOANNES Saresber. — Unde veteres philosophiæ sectatores traditi sint in passiones ignominiæ, CXCIX, 479. — Concupiscentia lepra generalis quæ omnes inficit, 480. — Voluptas veneris hirsi fetorem habere videtur, 755. — Petulantia in vitiis abjectissima, *ibid.* — Luxuriam per se turpem esse nemo ambigit, 762.

ARNULFUS, Lexovien. — Girardo Montis Pessulano episc. et S. Sedis invasoris fautori exprobrat ignominiosam libidinum spurcitiam, CCI, 182. — Si quis in majoribus intemperans est et petulans numquid in minoribus temperabit? 177. — Parcendum obscenitati verborum, 179.

PETRUS CELLENSIS. — Laboras si non amas, CCII, 428. — Superflua carnis delectatio multum quæsita, multum appetita, multumque a multis amplexata, 429. — Delectatio carnis dicitur radix peccati, totius honestatis tinea, fovea vitiorum, puteus dæmonum, vorago animarum, fœx pessima, 430. — Timendæ et cavendæ sunt diaboli versutiæ, 634. — Luxuriæ familia quæ, 686. — Carnis pruritus et impetus nescit virginitas, 725. — Remedia luxuriæ quæ, 730. — Voluptas carnalis musca est quæ inquietat, contaminat et perdit unguenti suavitatem, 758. — Diabolus et juveniles medullas et mortuos decrepitorum sensus inflammat libidine, 821. — Clibanus libidinis, 1018.

PHILIPPUS DE HARVENG, abbas. — Amor quorumdam inordinatus, CCIII, 292. — Amatorum lascivientium astutiæ, 983-984. — Amantium in loquendo eclipses, 334, 335. — Adolescentia libidinibus obnoxia, 812.

REINERIUS, S. Laurent. Leod. monach. — Librum cui titul. Speculum pœnitentiæ seu Vita S. Pelagiæ peccatricis, CCIV, 51 *et seqq.*

BALDUINUS, Cantuar. archiepisc. — Homo deficiens ab incommutabili Deo, deficit et ipse per gradus veterascit et senescit, CCIV, 516. — Vicissim odit et amat, tractat et retractat, probat et damnat, *ibid.* — Primo crucifigendus est in nobis terrenus homo, deinde carnalis, postea animalis, 521. — Amor naturalis, amor socialis, amor castus, amor divinus, 477, 478. — De triplici statu carnis nostræ, 403. — Turpis servitus in qua ancillæ servit domina sen carni voluntas, 404.

PETRUS CANTOR. — Libidinis nutrix quæ, CCV, 332. — Concupiscentia prima hominis tentatio, 331. — Libido eo plus crescit quo amplius exercetur, 277. — Facilius curatur quam avaritia, 76, 277. — Libidinosus porco assimilatur, 265. — Luxuria consumit quod congregavit avaritia, 403 not. - Voluptates singulæ in singula hominum tormenta convertentur, 264. — Carnalis affectus est reprobandus, 209.

PETRUS BLESENSIS. — Prælati cujusdam vitia increpat, CCVII, 66 *et seqq.* — Spado nonnisi libidinis explendæ causa virginem opprimit, 89. — Deliciæ et blanditiæ exinanitio sunt virtutum et subversio honestatis, 156. — Spiritus vertiginis, spiritus abominationis et nauseæ quando premat, 158. — Ad Alexandrum puberem dictum est : Ætati tuæ jam regnare convenit, pudeat ergo in corpore regio dominari luxuriæ voluptatem, 176. — Nocet empta dolore voluptas, 179. — Turpia ne dixeris paulatim enim pudor per verba dilabitur, 235. — Non durus est sermo Domini, sed tu durus es, terrenus homo, carnalis, animalis, 236. — Hortatur amicum ut frequenter sacras Litteras perlegat si velit carnis tentationes superare, 334. — Eamdem commendat lectionem Waltero episc. exsulanti, 373. — Cum omni diligentia observandum est ne quid pravum in voluntatibus nostris inveniatur, ne quid asperum in moribus vel tenebrosum, vel lubricum aut distortum, 363. — Duo me in præcipitium trahunt : inde conditio corrupta : hinc voluntas infirma, 391. — Quot mala sint in voluptate carnis, 902.

MARTINUS (S.), Legion. — Divinitatis intelligentia ab inferiorum amore tanto disjungitur quanto ad sola æterna sublevatur, CCXIII, 546. — Per abstinentiam renum incentiva et luxuria motus restringuntur, 556. — Cur electis detur stimulus carnis suæ, 371. — Dum caro in delectationem rapitur, etiam a sua rectitudine spiritus infirmatus inclinatur, 393. — Luxuriosa vita cito debilitat, 490. — Concupiscentiæ animæ dicitur laqueus, 677.

ALANUS DE INSULIS. — Amoris veneri descriptio egregia, CCX, 455. — Mentis est atrox tinea, *ibid.* — scelera, eo instigante, perpetrata, *ibid.* — Fuga præsertim vincitur, 456. — Amoris fervor maximus, 280. — Amoris mobile, *ibid.* — Lascivia comes juventutis, 331. — Libidinis malitia, 259. — Remedia contra libidinem, 470, 471. — Luxuriæ descriptio, 121. — Quanta mala importat, *ibid.* — Sterquilinio fœdior est, 203. — Luxuriæ arma, visus, alloquium, contactus, oscula, factum, 122. — Melius est mori quam libidine maculari, 121. — Qui luxuriatur vivens mortuus est, *ibid.* — Pestis est quæ familiarem habet cum gehenna similitudinem, 122. — Bursam evacuat, corpus enervat, animum inebriat, statum mentis effeminat, animum commsculat, famam perdit, proximum offendit, Deum amittit, *ibid.* — Lucem odit, tenebras appetit, velamen quærit, *ibid.* — Fugatur fugiendo, recedendo cæditur, *ibid.*

ABSALO, abbas. — Quilibet amator castitatis a carnis concupiscentia impugnatur, CCXI, 12. — Caro quotidie machinatur castitati in illicitis desiderlis, 41-42. — Concupiscentia est quæ docet hominem quæcunque ad carnis pertinent voluptates, 46. — Currunt tria Babylonis flumina inter cœlum et terram, quæ deorsum rapiunt ascendere cupientes, quorum primum est inundatio carnalium cupiditatum; secundum spiritalium tentationum; tertium imminentium molestiarum, 184.

STEPHANUS, Tornac. — Sanctitas hominem interiorem perficit et consummat, honestas exteriorem disponit et ordinat, CCXI, 572. — Ab ordinibus arcentur, jugem scabiem habentes, fervore libidinis prurientes, 573.

ADAMUS, Perseniæ abbas. — Quid asperius esse potest in via qua itur ad Deum quam carnem suam cum vitiis et concupiscentiis affligere? CCXI, 586. — Nomen amoris ad longe diversa commune est, 589. — Mores et opera justorum quædam odoramenta virtutum, 590. — Mortificanda est voluptas lubrici corporis, 609. — Nemo sapientiæ interesse potest studiis nisi prius, amota insani amoris amentia, factus fuerit compos mentis, 615.

HELINANDUS monac. — Sicut mors animam separat a corpore sic dilectio a carnis voluptate, CCXII, 650. — Inter veram et falsam castitatem quale discrimen, 661. — Vera castitas dentata esse debet, 665.

SICARDUS, Cremonen. — De concupiscentia explicatur hoc poetæ dictum : *Nitimur in vetitum semper cupimusque negata*, CCXIII, 173. — Viriliter agentes in judicio statuentur a dextris, a sinistris vero effeminate viventes, 279.

II. — *Cantus et libri lascivi, cantiones, cantilenæ amatoriæ, fabulæ, et ficta dramata poetarum.*

TERTULLIANUS. — Cantus veterum Christianorum quales fuere, I, 275, 477. — Poetæ quam vani, 609. — Nihil aliud quam cantare amant, II, 707. — Iis nec credendum, *ibid.* — Eos civitate pellendos Plato censuit, et cur, I, 595. — Fabulæ cur a philosophis et poetis excogitatæ, 519. — Inventæ quædam fuere ut auctoritatem Scripturarum infirmarent, I, 595, 599.

CYPRIANUS (S.). — Amatoria non sunt cantanda, IV, 449. — Græca illa certamina vel in cantibus, vel in fidibus, vel in vocibus præsides suos habent varia dæmonia, 783. — Idololatria ludorum omnium mater, ut Christiani ad se veniant, blanditur illis per oculorum et aurium voluptatem, *ibid.* — Fabula Græcæ libidinis, 782. — Virginis peccantis fabula luctuosa, 459.

ARNOBIUS. — Symphoniæ et cantus obsceni in convivils ad corruptelam sollicitant, V, 881. — Voluptas aurium non quærenda in seriis, 798. — Ignobiles et obscenæ fabulæ ethnicorum ubique retunduntur, V, 715, 1075 *passim.*

LACTANTIUS. — De aurium sensu et voluptate, VI, 713. — De sermone compto et suavi, *ibid.* — De iis qui non satis eruditi, falsis hæreticorum cavillationibus capiuntur, 541. — In hoc philosophi et oratores et poetæ sunt perniciosi, quod incautos animos facile irretire possunt suavitate sermonis .. mella venenum tegentia, 519. — De his qui sacras contemnunt Litteras, 550. — Arguuntur qui S. Cyprianum lacessunt tanquam ad aniles fabulas sese contulisset, 552.

HILARIUS (S.) Pictav. — Cantu profano cæremoniarum ante Christum omnis mundus resultabat, IX, 419. — Obscenis turpium spectaculorum fabulis, non amœnius spei nostræ divina eloquia cantantur, 540. — Clavis cujusque libri quæ sit, 247. — Philosophorum ars adversus fidem inanis, 411. — Philosophia incapax cœlestium mysteriorum, X, 286. — Philosophiæ facundia olim gentes detinuit in errore, IX, 415.

ZENO (S.) Veron. — Quid fidei expediat, et detrimenti tum quid afferat, XI, 887. — Non est vera fides quæ factionibus politet, cujus fabulantur professi secreta, quæ mavult novellæ traditioni suæ credi, quam antiquitati, 265.

AMBROSIUS (S.) — Mortiferi cantus et acroamata scenicorum mentem emolliunt ad amores, XIV, 157. — Cantus Christianorum quales, XV, 1667 *et seqq.* — Qui primus philosophiæ nomen invenit quotidie priusquam cubitum iret tibicinem jubebat mollia canere, XVI, 225. — Nec versus poeticos refugit Apostolus, ut fabulas destruat poetarum, XV, 1698. — Otiosorum fabulæ sunt, quibus obtrectatio seritur, malignitas proditur, XVI, 1201 — Librorum impiorum conditores quæ perpetrent mala, XIV, 887 *et seqq.*

HIERONYMUS (S.) — Turpia verba non intelligat (virgo Christiana); cantica mundi ignoret, XXII, 871. — Cantica idolis servientium, non carmina in Deum, sed ululatus, XXV, 880. — Cantorum vitium inter amicos, ut rogati nunquam cantent, injussi nunquam desistant, XXII, 538. — Audiant hæc adolescentuli, Deo non voce sed corde cantandum, nec in tragœdorum modum guttur et fauces dulci medicamine collinendus, ut in Ecclesia theatrales moduli audiantur et cantica... et non introducatur spiritus nequam Saulis in eos qui de Dei domo scenam fecere populorum, XXVI, 528, 529. — Narrant fabulæ, cantibus sirenarum nautas isse in saxa præcipites, XXII, 937. — Lector iniquus quis, 493. — Lector prudens quid agere debeat, 501. — Cito deprehendit cuniculos et insidias quibus veritas subvertitur, 557. — Quid caute legendum, XXVI, 419. — Libri pene omnes eruditionis doctrinæque sæcularis sunt pleni, XXII, 689. — Ex stylo et saliva librum auctoris cognoscimus, 830. — Multi ob ignorantiam liberas nænias libris authenticis anteponunt, 742. — Imperitorum libri lectores inveniunt, XXIII, 412. — Libros quos maximo labore componunt homines, segnibus et otio torpentibus sæpe tradunt, 1032.

AUGUSTINUS (S.) — Cantare amantium negotium, XXXVIII, 207. — Non valde attendas ad vocem cantantis, sed ad mores operantis, XXXVII, 1930. — Canticum nullum aliud nos docuit Deus nisi fidei, spei et charitatis, 4171. — Canticum amatorium Manichæorum, XLII, 507. — Cantionum vanarum periculosa delectatio, XXXVIII, 79. — Ad cantiones vanas quam ad salutaria monita audienda major hominum propensio, *ibid.* — Cantica profana et saltationes pulsæ de ecclesia ubi sepultus est, S. Cyprianus, 1415. — Cantantes turpia corripiuntur, XXXVI. — Cantat ipse in nobis, cujus gratia cantamus, XXXIII, 558. — Delectatio carnis cavenda etiam in cantu divino, XXXII, 799. — Peccatur cum cantus amplius delectat quam res, *ibid.* — Cantus gravitate furentium adolescentium petulantia sopita, XLIV, 797. — Cantant Donatistæ psalmos humano ingenio compositos miscentque ebrietates, XXXIII, 120, 220. — Musicæ consonantia nobis insita naturaliter, XLII, 889. — Musicæ voluptuariæ amatores, XXXIV, 98. — David musicam piam amavit, XXXIII, 369. — Consule opusculum *De musica*, S. Aug, 568. — Cantica diabolica, XL, 1172. — Canticum luxuriosum ex ore ubi corpus Christi ingreditur proferri non est justum, XXXIX, 2239, 2268. — Canticorum turpium loco psalmi cantandi, 2325.

Fabula est compositum ad utilitatem delectationemve mendacium, XXXII, 894. — Fabulas suas ad naturam rerum, vel ad mores hominum interpretari conantur pagani, XLII, 574. — Et ad nescio quas physiologias vel theologias referre, 275. — Poetas tanquam adversarios veritatis urbe pellendos censuit Plato, XLI, 58, 237. — Ab omni honore repellebantur apud Romanos, 57. — Poetæ duodecim tabularum lege prohibentur famam civium lædere, 54, 58. — Poetarum mendacia, XXXII, 1014. — Poetarum fabulæ minus obscenæ quam deorum sacra, XLI, 53. — Non minus digni infamia quam scenici, 58. — Poetæ scenici libidinem inflammant, 59, 60.

Legentium error triplex, XXXVIII, 72. — Lectionis perversum studium reprehenditur, XL, 590. — Liber dulcis in ore, amarus in ventre, XXXVI, 492. — Libri profanorum aquæ sunt non omnibus communes, XXXVII, 1360, 1361. — In libris alienigenarum inveniuntur optima præcepta morum, sed non humilitas, XXXVI, 270. — Librorum improbatorum lectio quibus possit non obesse, XLIV, 510. — Innocentii papæ censura adversus Pelagii librum, XXXIII, 788. — Item Joannis Hierosolymitani patriarchæ, 829, et divi Hieronymi, 764, 781.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.) — Luxus absistat, fugetur effusio, saltatricum pestis, lenocinia cantorum, voluptatum fomenta abscindantur, LII, 552. — Chrysologus non abjicit cantilenam honestis verbis conflatam et ad laborem sublevandum aptam quam decentem plamque supponit, 215. — Hinc nautarum, agricolarum et militum diversæ dantur cantilenæ in quibus neque mores, neque pietas offenduntur, 214-215. — Quid fecerit concilium impietatis, 522, 533 — Assertio fidei in ore hæretici est venenata, 525. Homines mendaces cognoscere nequeunt veritatem, judex animus invenire verum non potest inter nuntia falsitatum, 559.

PROSPER (S.) — Fabulæ] vanarum opinionum ab iniquis narratæ, LI, 350. — In iis nihil utile reperitur, *ibid.*

SALVIANUS. — Philosopho nihil turpius obscena vitia sectante, LIII, 84. — Diabolo locus non est dandus, ut qui stantes impulit in ruinam, lapsos præcipitat in mortem, 185. — Omnis error errantis perditione multatur, 250.

LEO MAGNUS (S.). — Nihil dissonum deprehendatur in vocibus, nihil discordabile reperiatur in moribus, LIV, 505. — Per invidiosos interdum sonos mollibus ictibus pulsatur auditus, ut animi soliditas illecebrosa modulatione salvatur, et lethalium consuetudine suavitatum incauta et parum sobria corda capiantur, 445. — Dum fabulosis narrationibus incautus delectatur auditus in diaboli laqueos inciditis, LIV, 179.

MAXIMUS (S.) Taurin. — Sirenarum fabula utitur ut concupiscentiæ oblectamenta compescat, LVIII, 539.

ISIDORUS (S.) Hispal. — Caute meditando, cautoque sensu probanda sunt quæ leguntur ut teneamus quæ recta sunt, et refutemus quæ contraria veritati exsistant, LXXXIII, 685. — Ideo prohibetur Christianus figmenta legere poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiva libidinum, 685. — Omnis sæcularis doctrina spumantibus verbis resonans ac se per eloquentiæ tumorem extollens per doctrinam simplicem ac humilitatem Christianam evacuata est, 687. — In lectione non verba sed veritas est amanda, *ibid.*,

PRUDENTIUS (S.). — Num propter lyricæ modulamina vana puellæ, nervorumque sonos, et convivale calentis carmen nequitiæ, patulas Deus addidit aures? LIX, 1034.

NICETIUS (S.) Trevir. — Sonus vel melodia consentiens sanctæ religioni psallatur, non quæ tragicas difficultates exclamat, sed quæ in vobis christianitatem demonstrat; non quæ aliquid theatrale redoleat, sed compunctionem peccatorum faciat, LXVIII, 374.

PAULINUS (S.) Aquileien. — Cantica sæcularia negligenda præsertim a clericis, XCIX, 297.

AGOBARDUS (S.) Lugd. — De iis quæ cantari non decet in Christianorum ecclesiis, et antiphonarii emendatione, CIV, 327, 329.

PASCHASIUS RADBERTUS Corbeien. — Inde seculares viri sua traxere dramata, quatenus in nuptiis ob honorem sponsi ac sponsæ, ante thalamum hinc inde vicissim carmen laudis decantarent, CXX, 1010.

REGINO Prumiens. — Quæ ætas aut qui sexus musicis non delectatur cantilenis?... Et si sunt nonnulli qui docte ac suaviter aliis canere non possunt sibi tamen aliquid insuaviter suave canunt, CXXXII, 489. — Hominum mores per musicam cognoscuntur. Lascivus quippe ac petulans animus lascivioribus delectatur modis, aut frequenter eos audiens emollitur atque effeminatur. Econtra durior atque ferocior mens vel asperioribus gaudet vel incitatur, *ibid.* — Juxta Ciceronem, cum vinolenti adolescentes, tibiarum cantu illecti, mulieris pudicæ fores frangerent, ut ejus pudicitiam violarent, 490.

RATHERIUS Veron. — De luxu scandaloso quorumdam sui temporis episcoporum qui cantores, histriones et ipsas saltatrices suis miscebant conviviis, CXXXVI, 292.

HROTHSWITHA (Ven.). Gandersheim. monialis. — Sacras concinnavit comœdias et quædam poemata ut Christianos lectores a profanis et periculosis libris averteret ut ipsa fatetur in Proœmio, CXXXVII, 971.

GOFFRIDUS Vindocin. — Quod pejus est, cantilenam composuit vulgus (adversus papæ legatum)... Quod audivimus et dolemus, CLVII, 65. — Ad Ivonem Carnot: De persona vestra nihil unquam inhonestatis vel contumeliæ dixi;... clericis vero vestris quoniam ipsi mihi male cantaverunt, bene saltare nec possum, nec potui, 75. — Ad Hildebert. Cenoman: Bene in quantum potuimus, vobis cantavimus, et ut nobis saltaretis, exspectabamus... juxta cantilenam saltum non dedistis, 123-124.

ANSELMUS (S.) Cantuar. — Effunde dum tempus est lacrymas, ne in alio sæculo sine utilitate plangas. Hic enim misericordia, ibi judicium; hic voluptas, ibi tormenta, hic risus, ibi vero fletus; hic cantus, ibi ignis æternus, CLVIII, 678. — Ad domini nutus turba parata leves: sexus uterque canit, resonant cytharæ lyræque, et reddunt illic organa dulce melos, 701.

IVO (B.) Carnot. — Canticum turpe vel luxuriosum circa ecclesias atque in atriis ecclesiæ fieri omnino inter-

dicimus; quod ubique vitandum est. (Concil. Carth.). CLXI, 1092. — De quadam cantilena adversus clericum Turon. cujus mores suspicabantur, fit mentio, CLXII, 81.

BRUNO ASTENSIS (S.). — Meretrices Veneris, luxuriæque amatores plangentes, et amatoria carmina componentes, CLXV, 772.

RUPERTUS Tuitiens. — Damnantur omnia lenocinia voluptatum quæ per auditum exercentur, CLXIX, 1154. — Carmen sanctorum in cœlo quod sit, 1158. — Idololatria omne genus musicæ adhibuit ad alliciendos homines, et ut festiva sonorum suavitate inebriati caderent ante statuam superbiæ et voluptatis, 1348. — De ore bestiæ spiritus exivit, qui adulando homines figmentis poeticis in deos evexit, et in cœlum translatos fabulosis nænlis decantavit, 1124.

HUGO A S. VICTORE. — Canticum novum est nova vita; canticum vetus, vita vetus. Qui bene vivit bene cantat, qui male vivit male cantat, quia discordat, CLXXVII, 926. — Non placet vox cujus vita displicet, 927. — Sirenarum seu meretricum cantus lethiferi, 78.

GERHOHUS præposit.—Clericos arguit qui in ecclesia cantabant quasi ore diverso, et multam dissono, tum propter vocis organismos, theatralibus quibusdam modulis variatos, CXCIV, 1258.

AELREDUS abbas. — De vana aurium voluptate, CXCV, 571. — Ad quid, rogo, terribilis ille follium flatus, tonitrui potius fragorem, quam vocis exprimens suavitatem *ibid.* — Nunc vox stringitur, nunc frangitur, nunc impingitur, nunc diffusiori sonitu dilatatur. Aliquando, quod pudet dicere, in equinos hinnitus cogitur, *ibid.* — Stans vulgus sonitum follium, cymbalorum fistularumque tremens et attonitus miratur, sed lascivas cantantium gesticulationes, meretricias vocum altercationes et infractiones, non sine cachinno risuque intuetur, ut eos non ad oratorium sed ad theatrum, nec ad orandum, sed ad spectandum æstimes convenisse, 571.

JOANNES Saresber. — Phrygius modus in musica ut et cætera corruptionis lenocinia, sanæ institutionis non habent usum, sed produnt malitiam abutentis, CXCIX, 402. — Facies meretricis facta est ei (musicæ) quæ viriles animos accendere consueverat ad virtutem, *ibid.* — Convivia nonne per se satis insaniunt, nisi carminibus excitentur? 403. — Imperatoris Neronis frivola vanitas qua se in cantu et instrumentorum peritia principem æstimari ambivit, 404.

PETRUS BLESENSIS. — Amicum quemdam dissuadet a carminibus amatoriis et aliis ludicris juventutis et ad quem mittit cantilenam stylo maturiore concinnatam, CCVII, 172. — Hanc cantilenam de luctu carnis et spiritus vide, 1127. — Item socium ut et ipse Petrum Blesensem dictum et Carnotensem canonicum a vanis et turpibus cantilenis deterret 231 *et seqq.* — Ego quidem nugis et cantibus venereis quandoque operam dedi, sed per Dei gratiam hæc omnia rigui a primo limine juventutis, 234. — Omitte penitus cantus inutiles et aniles fabulas et nænias pueriles, 237.

ALANUS DE INSULIS. — Præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta, CCX, 136. — Nemo potest hic gaudere cum sæculo, et illic regnare cum Deo, *ibid.* — Tria perpetuo plangenda, peccatum animæ, insultus miseriæ, dilatio patriæ, 137. — Nec iis similes simus qui non gaudent vel lugent nisi quando iis fortuna vel prospera vel adversa fit, 138. — Unum servis Dei licet gaudium, felix puræ conscientiæ jucunditas, 139. — Liber diaboli manuscriptus, notis deterrimis deturpatur mens conscia mali, *ibid.*

ABSALO abbas. — Hamum aureum mittunt in aquam turbidam hi qui figmenta poetica et cætera ethnicorum scripta discunt et docent dum legem Domini surda aure prætereunt, CCXI, 47. — Quidam clerici sunt quos frequentius in foro quam in choro videas, et sæpius carmina cantare quam peccata sua plangere audias, 142.

III. — ***Corporis cultus inordinatus. — Luxus vestium et ornamentorum, vestitus indebitus et inhonestus, pulchritudinis et formæ futilitas.***

TERTULLIANUS. — Nunc in feminis præ auro nullum leve et membrum, I, 304. — Vestes purpureæ et aerinæ Deo non placent, 1312. — Cum voce vestis intrat, II, 1059. — Mulierum vestimenta olim qualia, 911. — Matronarum et meretricum vestes olim diversæ, postea similes factæ, I, 301. — Carthaginenses mulieres ita velabantur ut neque nudæ, neque tectæ essent, II, 912. — Arabicæ feminæ ethnicæ faciem totam contegunt, uno tantum oculo liberato, *ibid.* — Muliebris mundus quod, II, 80. — Muliebribus vestibus viris non licet se tegere ex lege, I, 655. — Oculos et suspiria adolescentum post se trahunt comptæ mulieres, 1320.

De capillorum cura, I, 1322, 1323. — In Deum peccant feminæ quæ cutem medicaminibus ungunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt, I, 1325. — Oculi mulierum in exordiis nigro pulvere ornati, 1306, 1321.

CYPRIANUS (S.). — Cultus pretiosæ vestis induitur, IV, 489. — Accipere pretiosa ornamenta et monilia elaborata cum damno divini ornatus, 498. — Licet auro et gemmis et margaritis te condecores, sine Christi decore, deformis es, *ibid.* — Mulier ornari non debet sæculariter, 753. — Virgines auro et margaritis ornatæ ornamenta cordis perdiderunt, 462. — Virgo non vestium quærat ornamenta sed morum, *ibid.* — Increpantur viri et mulieres qui Dei imaginem adulterant, IV, 454, 456.

HILARIUS (S.), Pictav. — Luxu dissoluti dæmonum sunt habitatio, IX, 980. — Placendum Deo etiam corpore, 426. — Placendum hominibus quantum licet, *ibid.* — Placere tantum hominibus velle, Deo displicere, 353. — Vestium modestia commendatur, X, 550, 551. — Ornatus mundanus naturæ contumelia, IX, 612, 613.

ZENO (S.). — Lasciva mulier miris excolit artibus sese, faciemque suam in se quam non habet quærit, XI, 294 *et seq.*

FIRMICUS MATERNUS. — Vehementer arguit ethnicos sacerdotes muliebriter vestitos, XII, 989, 990.

AMBROSIUS (S.). — Arguitur luxus mulierum, XIV, 738. — Utrum puellæ inaures habere debeant, 455. — Ornamentorum muliebrium vanitas, XVI, 203, 204. — Ornamentorum dispendia, 284. — Corripiuntur quæ faciem suam adulterant, 196. — Mulier eo ipso quo placere studet deformior est, 205. — Superbus mulierum ornatus quantum dedeceat, XVII, 467. — Capillorum usus quis deceat præsertim feminas, XV, 1675. — Mulier delet Dei picturam, si vultum suum materiali colore oblinat, et acquisito rubore perfundat, XIV, 260. — Pictus es, o homo, et pictus a Domino Deo tuo. Bonum habes artificem et pictorem; noli bonam delere picturam, *ibid.*

HIERONYMUS (S.) — Illecebræ vestium et ornamentorum, XXII, 957. — Vestium cultus, 553. — De monachis et clericis qui sub habitu religionis mores gerunt mundanos, 413, 414. — Vestis tua nec satis munda, nec sordida sit, et nulla diversitate notabilis, 412. — Matronarum studia, quæ, 1113. — Mutatoria et pallia, mulierum ornamenta, XXIV, 70. — Item acus, sydones, specula, vittæ, theristra, zonæ, fasciæ, etc., *ibid.* — Mundi vestimenta in mundo dimittenda, XXII, 963. — Comam demittere luxuriosum est; barbarorumve et militantium, XXV, 437. — Viros fuge, quibus feminei crines, hircorum barba, nigrum pallium, et nudi in patientia frigoris pedes, quæ omnia argumenta sunt diaboli, XXII, 413. — Sunt alii quibus omnis cura de vestibus si bene oleant, si pes, laxa pelle non polleat. Crines calamistri vestigio rotantur, digiti de annulis radiant; et ne plantas humidior via aspergat, vix imprimunt summa vestigia, 414. — Turpanda est facies quam contra Dei præceptum purpurisso et cerussa et stibio sæpe depinxi, 891, 1113.

GAUDENTIUS (S.). — Quid vestes sericas quotidie comparas? monilia auro gemmisque pretiosa mercaris, dum sterilitatem causaris, necessitates prætendis, dum temporis angustias quereris? pudet dicere, pœnitet recordari, XX, 939. — Quis reatus exspectat eos atque eas quibus sericæ et purpureæ et auratæ vestes in usu sunt, si nudos qualicunque indumento non texerint? 941.

AUGUSTINUS (S.). — Vestimenta linea interiora, XXXVIII, 224. — Vestimentis lineis purpuram miscere et uti inostina veste, quomodo jam sit peccatum, 237. — Veste muliebri qui se ostentant, jure infames sunt et instabiles habentur, XXXII, 898. — Ornamenta ad illecebram invitantia merito reprehenduntur, XXXIII, 1080. — In mulieribus tamen conjugatis excusatur si exigente marito fiat, 1060. Quæ veniunt ad Dei ecclesiam in superbo vestitu corripiuntur, XXXVIII, 205.

Corporis humani fabrica quam pulchra et admirabilis, XLI, 470, 790. — Corporis structura et compositio, opificium indicat artificem suum, Deum verum, XLII, 592. — Quomodo factum sit ad Dei similitudinem, XL, 52. — Corpus imaginem Dei non capit, XLIV, 537. — Corpore melior quælibet incorporea natura etiam vitiosa et misera, XXXIII, 561. — Corpore præstantissimo anima vilissima præstantior est, XXXVII, 1855. — Corpora diligendo, quomodo peccamus, XLII, 109. — Corpus fidelium, templum Dei, XLIV, 433. — Corpora nostra empta sunt sanguine Christi, XXXVIII, 886. — Ornamenta exterioris hominis, quanto magis appetuntur, tanto sunt interioris detrimento, 884. — Corpus nunc onus, post resurrectionem honor; nunc sarcina, tunc levamen, 1259. — Ornatus maxime Christianorum et Christianarum mores boni sunt, XXXIII, 1060. — Auri circumpositio et intorsio crinium, et cætera hujusmodi, quæ vel ad inanem

pompam, vel ad illecebram formæ adhiberi solent, merito reprehenduntur, 1080. — Cogente viro, excusabiles uxores videntur in superbo cultu, si cor humile retineant, 1081. — Pulchritudo est bonum Dei, XLI, 467. — Pulchritudo vera in anima, XXXIII, 65. — Pulchritudo seducit sui consectatores, XXXIV, 159. — Cur sæpe fallat, 150. — Quandonam male amatur, XLI, 467. — Mulieres candore ac rubore simulato et pigmentis illito vultu viros fallentes, XL, 446.

PROSPER (S.). — Corpus antea nobis ornamentum postea compedes factum, LI, 438. — Nemo est in hac vita cujus animam corruptibile corpus non aggravet, 340.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Terrena indumenta splendent novitate, vetustate sordescunt, LII, 432. — Terreni terrenis velantur vestimentis, *ibid.* — Dives malus purpura induebatur et bysso. Quid est, o dives, ab æstu byssus nonne defendit? purpura resistitne inferno? Remanserunt ista, te deseruerunt, et nunc ipse nudus sudas, æstuas, qui aliquando æstibus insultabas, artificiosa nuditate vestitus, 535. — Contra eos qui simulacrorum habitum et vultum in ludis fingebant sic invehit : Si tanta est de assensione damnatio, quis satis lugeat eos qui simulacra faciunt semetipsos? nonne isti amiserunt imaginem Dei, similitudinem perdiderunt, Christi exuti sunt indumento? Ne dicas : Non sunt hæc sacrilegiorum studia, vota sunt hæc jocorum. et hoc esse novitatis lætitiam, non vetustatis errorem... erras, homo, non sunt hæc ludicra, sunt crimina, LII, 611. — Si quæ sunt viscera pietatis in nobis, si quæ fraternæ salutis affectio, abstrahamus eos qui sic ad perditionem currunt, rapiuntur ad mortem, trahuntur ad tartara, festini in gehennam. Abstrahat pater filium, servum Dominus, civem civis, homo hominem, qui se bestiis comparaverunt, exæquarunt jumentis, aptaverunt pecudibus, dæmonibus formaverunt, *ibid.*

MAXIMUS (S.), Taurin. — Viros corripit qui in Kalendis Januarii insanientes muliebres ornatus induebant, LVII, 253 *et seq.*

PRUDENTIUS (S.). — Feminas arguit quæ in se quasdam exercent pictiones, LIX, 1050, 1033.

PAULINUS (S.). — Mulieres quales capilli deceant, LXI, 733.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Vestiri mollibus quid sit, LXVI, 1097. — Vestes pretiosæ damnantur, 1305. — Vina vestimenta virtuti tribuuntur, *ibid.* — Impius et hæreticus sicut adulteri vultum suum operiunt ut securius malitiam effundant, LXXV, 1157.

COLUMBANUS (S.). — Vana est nutibus colorata corporis religio, LXXX, 234. — Ne simus tanquam sepulcra dealbata, *ibid.* — Vide ejusd. serm. *De non serviendo corpori*, 242. — Unum dicam quod scio : qui hic pascitur, hic saturatur, hic jucundatur, hic ridet, hic inebriatur, hic ludit; illic esuriet, illic sitiet, illic lugebit, illic lamentabit, illic ululabit, 244.

TAIO, Cæsaraug. — De cultu vestimentorum, LXXX, 958.

PAULINUS (S.), Aquileiens. — De frivola corporis pulchritudine, XCIX, 220.

ALCUINUS (B.). — Inanis vestimentorum pompa, quæ nec sæcularibus prodest, et multum Deo servientibus obest, C, 166, 168. — Commendatur modestia in vestimentis, 158. — Non te vestimentorum vanitas emolliat, 222.—Insania est vestimentorum pompa, 245. — Corpus quod tanta cura colimus, postmodum vermium esca erit, 227.

ADO (S.) Vienn. — Quomodo sancta Agnes, etsi adolescens et pulcherrima, superbas vestes et pretiosa ornamenta respuit, ut virgo permaneret, CXXIII, 197.)

RATHERIUS, Veron. — Luxum describit ridiculum quorumdam præsulum sui temporis, CXXXVI, 291, 295.

OTBLONUS, mon. S. Emmerammi. — Quam detestandus luxus vestium in clericis, CXLVI, 557. — Quibusdam clericis non semel divinitus admonitis de tali abusu minitatum est fulmen, dum in ecclesia congregarentur, ita ut omnes inde infirmi remansere, 558.

GUIGO, prior Carthus. — Pretiosis ornati vestibus, herminiis et griseis confoti pellibus, numerosis et exquisitis refecti dapibus, plumis instar Sardanapali non tam impositi quam immersi mollibus, divinam indignationem quomodo nostris putamus placandam precibus, CLIII, 596. — Non igitur ejus (animæ) vobis curam eripiat aut favor principum, aut nitor ornamentorum, aut gloria pomparum aut deliciæ conviviorum; aut oblatorum quantitas ulla donorum, 597.

ANSELMUS (S.) Cantuar.— Effunde, dum tempus est, lacrymas, ne in alio sæculo sine utilitate plangas : hic enim risus, ibi vero fletus; hic ornatus vestium, ibi cruciatus vermium, CLVIII, 678. — Quid acquires de pretiosi vestimenti cura nisi æterna supplicia? 679. — Porta semper verecundiam in vultu... pudorem in facie, 680. — Incede deposita facie, abjecto vultu, mœsto ore, percusso corde, lugubri veste, 681. — Despice temporalia et caduca ut tanquam eximius belligerator, pompam relinquens sæculi, possis brevium post victoriam promereri, 679. — Serva corpus et membra ea dignitate qua decet, 715. — Ipse Christus in te dignatur habitare, seipso vestit te, munit et ornat, *ibid.* — Versus contra corporis et vestium luxum, 701, 702. — Corporis senio decidentis descriptio, 694.

ANSELMUS, Laudun. — Docet nos vestis Joannis Baptistæ ut asperis utamur vestibus ad carnem domandam, CLXII, 1263. — Qui non inquinavere vestimenta sua, 1515. — Meretrix Babylon in superbo vestitu describitur, 1561.

RUPERTUS, Tuitiens. — Exemplum impiæ reginæ Jezabel quæ audito Jehu introitu, depinxit oculos suos stibio, ornavit caput suum et per fenestram ut seduceret prospexit, ex quo dejecta est, CLXIX, 885. — Mulierem Apocalypseos purpura circumdatam, coccino et auro, lapidibus et margaritis, tenentem poculum in manu abominatione plenum exponit, 1132.

HILDEBERTUS, Cenoman. — De Joanne Baptista : Cum asperis, ait, induitur, ad domandam carnem laboribus informat, cum pellicea zona lumbos cingit ad castitatem invitat, CLXXI, 657. — Pretiosa vestimenta Deo non placent, 838.

GODEFRIDUS, Admontens. — Corpus est symbolum corruptionis, CLXXIV, 688.— Vestimenta sunt symbolum corporis humani, 785. — Superfluæ curæ fugiendæ, 682. — Divitis molliter vestiti et epulonis finis lugendus, 588 *et seq.*

HUGO A S. VICTORE. — Vestes nec ultra modum mundas esse decet, tanto enim quisque polluitur intus, quantum ad inanem gloriam foris mundatur, CLXXVI, 908.— Multum interest enim inter necessitatem et cupiditatem, *ibid.* — De vestimentis sacerdotalibus, CLXXVII, 927.

BERNARDUS (S.), Claræval. — Carnis deliciæ, spiritus corruptelæ; pelliciæ lenes et calidæ, panni subtiles et pretiosi, longæ manicæ, amplum caputium, opertorium sylvestre et molle stamineum sanctum non faciunt, CLXXXII, 77. — Quod otium parit fastidium, hoc exercitium reddit dulce, *ibid.* — Carnis cura pœnitentiæ contraria, 624. — Caro spiritui servire debet, non spiritus carni, CLXXXIII, 600. — Caro, domesticus hostis valde timendus, 543. — Carni quod molestum, hoc præsertim eligendum, 123. — Vestium luxus in clericis vituperandus, CLXXXII, 770. 812, 912. — Vestium vanitas, lepra luxuriæ, CLXXXIII. 289. — Vestium decor vestium non decorat, CLXXXII, 258. — Luxus vestrium prohibitus præsertim in monachis, CLXXXIII, 85. — Pulchritudo fucata damnatur, CLXXXII, 258. — Internæ nullo modo comparabilis, CLXXXIII, 915. — Non de altari recipitur ut luxurieris, ut inde tibi compares frena aurea, sellas depictas, varia griseaque pellicea, CLXXXII, 86. — Sic ergo et nos contenti simus vestimentis quibus operiamur, non quibus lasciviamus, non quibus superbiamus, non quibus mulierculis vel similari, vel placere studeamus, *ibid.* — Fastus cedit, ubi invalescit affectus, CLXXXIII, 999. — De vera pulchritudine in anima quærenda, *ibid.* — Multi fastu vestium et corporis deliciis tantum festa sanctorum concelebrant, 44.

GILLEBERTUS DE HOILANDIA. — Bona hæc indumenta quorum unum ornat, alterum armat, CLXXXIV, 133. Vestimenta animæ mystice qualia, 181, 182.

GUERRICUS, Cisterciens (V.). — Hæccine est species pietatis quam in eis videmus, habitus et incessus meretricius, sermo scurrilis, oculus impudicus, venter qui pro Deo colitur, et omnis illa vitæ contumelia quæ publice pietati irrogatur? CLXXXV, 59. — Non ex habitu semper dijudicanda virtus, *ibid.* — Non unus Naaman, sed innumeri : O divites, et leprosi! superbi, sed scrumnosi! 61. — Pallium divini amoris in hujus vitæ hieme induendum, 50. — Aurum sapientiæ, animæ pretiosum ornamentum, *ibid.*

GRATIANUS. — Decret. circa habitum cleric. : condemnantur clerici qui claris fulgidisque vestibus lasciviunt, CLXXXVII, 1117. — Item qui sæcularibus vestibus utuntur, 1118.

PETRUS VENERABILIS Cluniac. abb. — Quosdam usus in vestibus arguit apud Clarævallenses solitos, CLXXXIX, 113. — Varietas coloris in monachorum vestibus divisionis schismatisque causa esse non debet nec jactantiæ, 333, 334. — Parvi refert utrum albus nigerve sis, 404. — Etiam in sordido habitu diabolus quod suum est quærit, et humilitatis vestibus quandoque texturam

superbiæ interserit, 944. — Christi indumento quæ sint adhibenda? 960. — Statuta ordinis Cluniac. circa vestimenta quibus mollities et fastus præsertim exstirpantur, 50, 1031.

GERHOHUS, præposit. — Sanctimoniales arguit quæ accipiunt de foris vestes pretiosas, seu alia quælibet ornamenta, CXCIV, 1279, 1283.

AELREDUS abbas. — Vestimenta cilicina, lanea, linea, et purpurea mystice exponuntur de statu animæ, CXCV, 558, 559.

RICHARDUS A S. VICTORE. — Corpus statim ut anima exit voluntarium motum et omnem sensum amittit, CXCVI, 210. — Omni hora deberet homo memorari novissima sua, *ibid.* — O cum quanta confusione ad Deum redibit... qui Dei in se similitudinem conculcavit, fœdavit, obliteravit 211. — Mulieres cum tortis crinibus auro et veste pretiosa ornatas arguit, 536.

ADAMUS SCOTUS. — Pulchritudinis corporeæ periculà, CXCVIII, 884. — Excæcat aspectantium oculos, 815. — In vestitu modestia commendatur, 555.

ARNULPHUS, Lexovien. — Habitus honestas verborum vultusque dignitatem auget, CCI, 183. — Verecundia facei animi castitatem probat, *ibid.*

REINERIUS S. LAURENT. Leod. mon. — Pompa et vanitas tum vestium tum ornamentorum S. Pelagiæ adhuc meretricis, CCIV, 55. — Ejus pulchritudo qua alliciebantur miseri filii sæculi, *ibid.* — Quibus vestimentis jam pœnitens induta sit, 59. — Pulchritudine vana corporis in jejuniis exstincta, pulchritudinem animæ longe pretiosiorem consecuta est, 60.

BALDUINUS, Cantuar. archiep. — Oculus sua pulchritudine amorem provocat, et secreta significatione amorem nuntiat, CCIV, 481. — Mulier quæ oculos pingit stibio, speciem quam non habet mentitur, *ibid.*

PETRUS CANTOR. — Curiositas vestium superflua arguitur, CCV, 251. — Improbantur varii opifices harum vanitatum, 225. — Contra mollitiem vestium invehitur. 454. — Monachorum vestis non splendeat, 485 not. — Christianum non decet sirmatica vestis, 252.

PETRUS BLESENSIS. — Fastum et arrogantiam canonici cujusdam insectatur. CCV, 75. — Elias et Joannes de vestium asperitate laudantur, 578. — Respice puerum Jesum pauperrimis pannis involutum, *ibid.* — Discipuli Christi pannosi, 587.

MARTINUS (S.), Legion. — Mundus non relinquitur nisi vestimentorum respuatur mollities, CCVIII, 651. — Cilicium et cinis corpus pœnitentis involvunt, *ibid.* — Pulchritudo non est diligenda in creaturis, sed in eo qui hanc creaturis distribuit, 678. — Sit gloria nostra delicias corporales respuere, terrena contemnere, cœlestia desiderare, 720.

ALANUS DE INSULIS. — Corpori non indulgendum, CCX, 119. — Corpori non ita providendum ut obliviscamur spiritus, 588. — Forma fragile bonum est, 117. — Hujus novissima sæpe memoranda, *ibid.* — Eam mors perdit, unius acus exaratio perimit, infirmitas demolitur, senium deprædatur, *ibid.* — Noli jactare insigne habitum, 118. — Hominis speculum triplex scriptura, natura et creatura, *ibid.*

ABSALO, abbas. — Attende quam sit conditio carnis nostræ, misera, utpote necessario moritura, victura brevi, custos sepulcri, socianda vermibus, judicio addicta, et nisi misericorditer liberetur in æternum peritura, 24. — Attende miseriam hujus careeris, id est corporis, 42. — Quomodo macula proprietatis per vestimentum diverse contrahitur a monachis, 174. — Luxum quorumdam clericorum arguit, 142.

ADAMUS, Persenæ abb. — Non affectat divina puritas longos vestium tractus ad nihilum aliud necessarios quam ad conculcandos pulveres, et ad gressus festinantium retardandos, *ibid.* — Non erubescant feminæ nostri temporis probrosam assimilari vulpeculæ post se longam trahenti caudam, 610. — Christianam mulierem decet habitus moderatus, vultus verecundus, 611. — Habe pondus, serva numerum, mensuram tene, nec dividi poteris ab auctore, 617. — Modum ignorat superfluitas, *ibid.* — Damnabilis est in vidua curiositas vestium, compturæ superfluitas, pompa equitantium, 694.

BERNARDUS, abbas. — Quis clericus erubescit comptus procedere in publicum? Quis molli et femineo gressu incedere, imo quis mulier esse? CCXII, 635. — Si quid ipsis adhuc deest ad formam lenocinium aut ordinis et corporis injurium tota die quærentibus ad speculum, 633-634. — De compositione corporis humani, 729. — De ejusdem miseria, 750.

SICARDUS, Cremonen. — De habitu clericorum tam sacro, tum domestico et ejusdem significatione mystica, CCXIII, 57 et seqq., 72, 84. — Arma non portant, quæ non homines sed dæmones impugnant, 60. — Cingulo lumbos præcingere est luxuriosos impetus refrenare, 74. — Subdiaconi induunt poderem talarem (l'aube) ut discant munditiam corporis et castitatem induere. Deinde balteo (le cordon) renes accingunt, ut, sub timore Domini, discant carnales concupiscentias refrenare, 85.

Gesta Innocentii III. — Ut videbat magnam regnare superfluitatem in sæculo et maxime in prælatis ut liberius eos possit corripere, ad summam reduxit mediocritatem domum suam, CCXIV, CCXXV. — Pelles hermelinas et griseas commutavit in agninas, *ibid.*

IV. — *Ebrietas.*

TERTULLIANUS. — Vini usus olim mulieribus interdictus, I, 302, 305, 1288. — Ebrietatis et libidinis dæmonia duo inter se conspirata et conjurata, 645.

HILARIUS (S.). Pictav. — Ebrietatis miseria graphice depingitur, IX, 687. — Vinum cor hominis lætificans, et vinum cor hominis compungens, 586. — In vino lascivia, *ibid.*

AMBROSIUS (S.). — Vinum nec suo pepercit auctori, XIV, 701. — Incestus ebrietatis fructus, 702. — De vini abstinentia, *ibid. et seqq.* — Vini ebrietas fomes libidinis, 527. — Quanta vini est vis, XVI, 205. — Ubi caro inebriatur mens titubat, animus vacillat, cor fluctuat, 410. — Glutones et ebriosi servi sunt ventris et libidinis, XVII, 529.

BACHIARIUS, lib. ad Januar. — Donec muscipulam fornicationis evaseris, non te ebrietatis laqueis credas, XX, 1050. — Luxuriæ atque ebrietati quædam sibi in vitiorum nativitate germanitas est, *ibid.*

HIERONYMUS (S.) — Nunquam vinum redoleas, ne illud audias philosophi : Hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare, XXII, 536. — Non Ætnæi ignes, non Vulcania tellus, non Vesurius et Olympus tantis ardoribus æstuant ut juveniles medullæ vino plenæ et dapibus inflammatæ, 554. — Comicus dixit : *Sine Cerere et Libero friget Venus, ibid.* — Festivitates non celebrandæ in vino, XXV, 1245. — Odit autem Deus... eos qui non celebrant festivitates Dei, sed festivitates suas, 1055. — Nisi cerebrum sanum fuerit, omnia membra in vitio erunt, XXII, 662. — Venter mero æstuans cito despumat in libidines : in vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est, 663.

AUGUSTINUS (S.). — Ebrietatis peccatum consuetudine vinci et contemnitur, XXXVIII, 125. — Ebrio nihil insanius, XXXVII, 1370. — Ebrietatis et malæ consuetudinis pugna, XXXVIII, 816. — Ebrietas cavenda, 1098. — Frequentissima temporibus Augustini, XXXIII, 565. — Ebrietates in honorem sanctorum martyrum, 91. — Reprehenditur hoc vitium, 116. — Ebriosum inter et ebrium plurimum interest, XLII, 427.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Crapulæ et ebrietatis consectaria in Herode, LII, 650. — Arguuntur excessus in Kalendis Januarii soliti, 609 *et seqq.* — Ebrietas est dæmon blandus, venenum dulce, rabies voluntaria, invitatus hostis, illecebra honestatis, et pudoris injuria, 273. — Ebrietas cædis mater, parens litium, furoris genitrix, petulantiæ deformiter est magistra. Hanc qui habet, se non habet; homo non est, est ipse peccatum, *ibid.* — Ebrietas in Christiano crimen est, in sacerdote sacrilegium, alter animam suam necat vino, sacerdos spiritum sanctitatis exstinguit, 273.

SALVIANUS. — Ebrietas nobilibus ignobilibusque communis, LIII, 142. — Ebrietas Christianorum detestabilior quam Hunnorum et cæterorum barbarorum, 87. — Ebriosi in ebrietatibus Deum spernere videntur, 170.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Luxuria comes est ebrietatis, LVII, 756.

PRUDENTIUS (S.). — Ne crapula ferveat cavendum est, LIX, 813.

ISIDORUS (S.), Hispal. — Esca crapulam generat, potus ebrietatem, LXXXIII, 649. — Ebrietas perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis, 649. — Ebrietas sensum rationis captivat, 650. — Vino dediti et luxuriantes arguit Isaias, *ibid.* — Multi belluinæ consuetudine detenti luxuriæ tota die epulisque inservunt, *ibid.* — Tota die epulas in cogitatione ruminat qui ad explendam gulam vespere sibi delicias præparat, 652.

ALCUINUS (B.). — Quanta mala generat ebrietas nemo est qui nesciat, C, 166. — Sobrietatem in potu commendat, 175. — Ebrietatis assiduitatem maxime devita, ex vini calore febrium ardor ingreere solet super incautos *ibid.* — Ebrietatem sectantes quasi inferni foveam devita, 245. — Insania est assidua ebrietatis luxuria, *ibid.*

HINCMARUS Rhem. — Apud multos ex usu ebrietas

non solum tenetur, sed etiam de ea quasi pro virtute se jactant et gloriantur, CXXV, 876.

PETRUS DAMIANUS (S.).—Luxuriosa res est vinum et tumultuosa ebrietas, ventrem namque vino et epulis assuescere, quid est aliud quam hostibus animæ ut ingrediatur aditus aperire, 428.

RADULPHUS ARDENS. — Ebrietas quid sit, CLV, 1670. — Quæ mala pariat, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Qui vult ebrietatem seu immoderatam bibendi voluptatem, sua culpa perdit gratiam, quam accepit, CLVIII, 525. — Esuri et siti, abstine et aresce : nisi jejuniis eruditaris, non potes tentationes vincere, 680. — Versibus corripit ebriosos et crapulæ deditos, 701.

BRUNO (S.), Astens. — Ab omni vinolentia et ebrietate abstinendum est, CLXV, 939. — Quanta mala a vino procedant, *ibid.* — Et vini et concupiscentiæ ebrietas mala est; nullum enim secretum est ubi vel hæc vel illa regnat, *ibid.* — Ebrietas sacrilega Balthazaris regis quomodo punitur, 1339.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Suspectus est aureus calix Babylonis, malo sitire, CLXXI, 432. — Ebrietas damnatur, 449. — Ebrietas sensum aufert, corpus debilitat, 468.

GODEFRIDUS, Admont. — Ebrietas et edacitas luxuriæ mater, CLXXIV, 1121-1122. — Craticula est corpus nostrum in qua misera anima ignes diversos tentationum patitur, 956.

HUGO A S. VICTORE, Paris. — Ebrietas est per quam menti quædam sui oblivio generatur ex superfluorum potuum indulgentia, CLXXVI, 1001.

BERNARDUS (S.), Clarævall. — Numquid liquorem illum cujus et color blande arridebat oculis, et sapor dulce in palato respondebat, aut scyphos accuso argenteos? CLXXXII, 708. — Calix dæmoniorum ebrietas, 85. — Christus vina sua dulciora super mel et favum propinare non dignatur ubi curiosa est ciborum diversitas, 86. — Vinum raro bibunt Cistercienses, eo quod corpori potius quam menti militat, 77. — Illi aquam miscebunt, CLXXXIII, 515. — Vina pigmentata eisdem vetita, CLXXXII, 911. — Cum venæ vino fuerint ingurgitatæ, toto in capite palpitantes, sic surgenti a mensa quid aliud libet, nisi dormire? *ibid.*

GRATIANUS. — Non est vacandum comessationibus et ebrietatibus, CLXXXVII, 329.

PETRUS VENERABILIS, Cluniac. abbas. — Voluptuose et superflue bibere et inebriari vult homo carnalis, cui omnino contradicit Christus, CLXXXIX, 595.

GARNERIUS A S. VICTORE. — Ebrietatis et temulentiæ fructus in Herode, CXCIII, 169.

ECBERTUS abbas. — Vini potus non est per se malus; si temperate et ordine fiat licet, contra Catharrhos demonstratus, CXCV, 39.

JOANNES, Saresber. — Turpes esse solent coepulantium et compotantium cœtus, CXCIX, 403.

PETRUS CELLENSIS. — Cum sepelitur aliquis vino, enervatur luxuria, luget natura. CCII, 430. — Non simus dediti vino in quo est luxuria, 631.

PETRUS CANTOR. — Contra ebrietatem, CCV, 530. — Ebrietas sui et Dei immemorem facit, 532. — Imaginem et Dei similitudinem, quæ refulget in homine, cæca deformavit ebrietas, 762. — Ebrietatibus organa tota delirant. *ibid.* — Si vinolentia te ingurgites, quantaslibet lingua tua Dei laudes sonet, vita blasphemat, *ibid.*

MARTINUS (S.), Legion. — Adam cecidit per gulam; Lot per ebrietatem; Salomon per luxuriam, CCVIII, 677.

ALANUS DE INSULIS. — Ebrietatis descriptio, CCX, 120, 462. — Ebrietatis effectus et malitia, *ibid.* — Ad facinora impellit, 253. — Ebriosi fugiendi, 255. — Ipsis clericis familiaris, 463. — Secreta ebriis committi non debent, 581.

V. — *Gulæ excessus. — Comessationes, conviviorum et epularum deliciæ, et crapula.*

TERTULLIANUS. — Victus omnem disciplinam aut occidit, aut vulnerat, II, 960. — In primordio hominis pabulum quale fuerit, 958. — Convivia publica ethnicorum quæ et quam nefanda, I, 452. — Gulæ comites libido et luxuria, II, 953.

CYPRIANUS (S.). — Convivia lasciva vitanda, IV, 457. — Convivia turpia, lutulenta in collegio, III, 1030. — Convivia cum malis vetita, 839. — Epulæ largiores vitandæ, IV, 244. — Epulis atque cœnis inhiare, 391.

HILARIUS (S.), Pictav. — Liber viventium alius est a libro justorum, IX, 485.

AMBROSIUS (S.). — Gula de paradiso regnantem expulit, XIV, 700. — Malæ dominæ servitur gulæ, quæ semper expetit, nunquam expletur, 706. — Quæ non propter ventrem pericula? 705. — In utero ambulant qui ventri et gulæ serviunt, 512. — Tetendit diabolus laqueum gulæ, 525 — Plurimos gula sua occidit, nullum frugalitas, 526. — Libido pascitur conviviis, nutritur deliciis, vino accenditur, ebrietate inflammatur.

HIERONYMUS (S.). — De exquisitis cibis, XXII, 535. — Convivia sæcularium fugienda, 556. — Quid prodest oleo non vesci, et molestias quasdam, difficultatesque ciborum quærere? 537. — Pinguis venter non gignit sensum tenuem, 537. — Multo melius est corpori imperare quam servire, 479. — Quid nos ventris animalia tale unquam fecimus ? quos vel si secunda hora legentes invenerit, oscitamus : manu faciem defricantes, continemus stomachum, 478. — Epularum largitas corpus frangit et animam, XXIII, 501. — Difficile inter epulas pudicitia servatur, XXII, 957. — Plenus venter facile de jejuniis disputat, 580.

AUGUSTINUS (S.). — Cibum et potum non nisi gratia conservandæ salutis lex æterna admittit, XLII, 426. — Alimenta sumenda tanquam medicamenta, XXXII, 797. — Magnus ille est qui in cibo non rapitur aliquantulum extra metas necessitatis, 799. — Quod saluti satis est, parum est delectationi, 797. — Cibus sine voluptate non sumitur ut vivatur, XLI, 622. — Ciborum necessitas calamitas est et deliciæ vocantur, XXXII, 797. — In cibo insidiatur laqueus concupiscentiæ, *ibid.* — Cibus qui in ventre jam non sapit, in memoria quasi sapit, 786. — Cibi aviditas major in curis, 924. — Cibi viles et electi, nihil amplius præstant, XXXVIII, 413. — Cibus spiritalis præstantior corporali, XXXVIII, 1181. — Cibus noster Deus; solus reficit nec deficit, XXXVI, 597. — Gulosi describuntur, XXXIV, 97.

JOANNES CASSIANUS. — Spiritui gastrimargiæ seu gulæ colluctandum, XLIX, 205, 217, 223, 229, 236, 636 *et seqq.* — Deliciæ cibi et potus vitandæ, 625.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Consule sermones de *divite epulone*, LII, 529, 536, 540; et de filio prodigo, 183 *et seqq.* — Jacebat in Herode caro oppressa crapulis, ebrietate captiva, 634. — Ecce quidquid pariunt totis noctibus protracta convivia, *ibid.*

SALVIANUS. — Rusticum cibum et sobrietatem veterum Romanorum laudat, ut excessus sui temporis confundat, LIII, 52, 53. — Dæmoniorum mensæ participare non possumus et mensæ Domini, 155.

LEO MAGNUS (S.). — Adversarii nostri dolos non solum in illecebris gulæ, sed et in ipso jejunio caveamus, LIV, 278. — Per illecebram cibi irrepsit prima causa peccati, 421. — Quotidiano experimento probatur satietate carnis aciem mentis obtundi, et ciborum nimietate vigorem cordis hebetari, 186. — Alibi adversus Manichæos loquens de cibo : Quod si immoderata aviditate sumatur, nimietas edaces et bibaces dedecorat, non cibi neque poculi natura contaminat, 279.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Convivia ebriosa Kalendarum damnantur, LVII, 270. — Gulæ vitium, quot afferat detrimenta, 561. — Luxuria semper juncta est saturitati, 575.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Convivia vix sine culpa celebrantur, LXXV, 532. — In conviviis etiam moderatis diabolus locum invenit, 568. — Convivium reproborum est delectatio temporalium voluptatum, LXXVI, 709. — Non cibus, sed appetitus in vitio est, 557. — Gulæ tentationes, 622. — Quinque modis nos tentat gula, 556. — Gula cunctæ virtutes obruuntur, *ibid* — Gula antiqua est diaboli tela, LXXVIII, 22. — Ab ea quam timendum sit, 514.

EUTROPIUS (S.). — Gulam seu gastrimargiam primum octo vitiorum principalium computat, LXXX, 9. — De gastrimargia oritur fornicatio seu luxuria, 11. — Triplici genere distinguitur, *ibid.* — De gastrimargia nascuntur comessationes, ebrietates, 12.

TAIO, Cæsaraug. — De gulæ concupiscentia, LXXX, 940.

ISIDORUS (S.), Hispal. — De gula, quid et quotuplex sit, LXXXIII, 647. — Per eam accenditur et nutritur libido. Arguuntur comessationes et sumptuosa convivia, 648. — Non facile expelluntur spiritus immundi nisi per gulæ exstinctionem et abstinentiam, 649. — Nullus hominum tam importunus exactor quam venter, *ibid.*

PAULINUS (S.), Aquil. — Crapula et ebrietas maxime vitandæ præsertim a clericis, XCIX, 297.

—ALCUINUS (B.). — Quid conviviorum frequentia quæ animam a religione melioris vitæ avertere solet, C, 166. — Commendatur continentia in cibo et in potu, 158. Non te ciborum luxus enervet, 222. — De gula, CI, 635. — De ventris ingluvie, 1194.

HALITGARIUS. — De ventris ingluvie, CV, 667. — De remedio gulæ, *ibid.*

JONAS, Aurelian. — Vehementer arguit eos qui deliciosis cibis ventribus distentis et diversissimis potionibus irrigatis non ad laudes Dei, sed ad cachinnationes ora dissolvunt, CVI, 164. — Terrendi sunt epulis multiloquioque vacantes damnatione illius purpurati divitis qui micas Lazaro indigenti dare noluit, 165. — Nunc vix sumitur cibus sine detractione, sine simulatione, sine insultatione, sine histrionum saltatione, et obscœna jocatione, et turpiloquiis et scurrilitatibus et cæteris innumeris vanitatibus quæ christianum animum emolliunt, *ibid.*

RABANUS MAURUS. — In luxurioso impuroque Herodis convivio cruentæ allatæ sunt epulæ, CVII, 960. — Carnalis populus Judæorum, cœlestem cibum spernens, voluptatem carnalium desiderabat, CVIII, 661. — Alia carnis tentatio nascitur dum carni immoderatius in refectione servitur, CX, 937. — De natura, tyrannide et remediis gulæ, CXII, 1367 *et seqq.*

PASCHASIUS RADBERTUS. — Per gulam concupiscentiarum fomes nutritur, incentiva libidinum in nobis acrius inflammantur, CXX, 188.

HINCMARUS, Rhemensis. — Capitula quibus tabernæ et comessationes clericis interdicuntur, CXXV, 780. — Admonendi sunt gulæ dediti, ne in eo quod maxime delectationi incumbunt, luxuriæ se mucrone transfigant, 875. — Edacitas ad luxuriam protrahit quoniam dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur, 876.

ODO (S.), Cluniac. — Gulæ cultores Apostolus vocat inimicos crucis Christi, ventrem suum pro Deo habentes, CXXXIII, 567; et in *Job* legitur : *Sapientia non invenietur in terra viventium*, 567.

ATTO, Vercell — Qui frequenter ad alienam mensam convenit, otio deditus, aduletur necesse est pascenti se... quod factum valde abhorret disciplina Dominica, talium enim Deus venter est, qui tam fœda cura sibi necessaria provident, 662.

RATHERIUS, Veron. — De mensa et conviviis luxu redundantibus quorumdam episcoporum sui temporis, CXXXVI, 291. — Quomodo a vitiis abstinebit, qui gulæ deservit, 696. — Unde dicatur gula triformis, *ibid.*

PETRUS DAMIANUS. — Quomodo de inimicis nostris triumphum possumus obtinere, qui semper in epulis, semper in poculorum affluentium volumus ingurgitatione jacere? CXLIV, 428. — Gulæ reprimatur edacitas, ut sinceræ valeamus esse castitatis victores conspicui, 429. — Qui ventrem pro Deo veneratur Deum quodammodo negare convincitur, *ibid.* — Pruritum gulæ cohibeat frenum disciplinæ, 426. — Coquorum princeps jure asseritur venter, cui nimirum a coquis laborioso opere servitur, 427. — Divitis epulonis sæva inhumanitas, 418. — De gula, quid dicam, cum opulenti quique nesciant famem, nunquam præsiolentur esuriem? Tumentes ventres, nisi citius per utrumque spiramen effolleant, crepitum illibus reformidant, et sic in manibus fistulæ consistit incolumitas vitæ, 231. — Ora flammantia crapulantur, nec tamen dicendi sunt, fastidio prohibente, comedere, sed potius ingurgitare, *ibid.*

GUIGO, prior Carthus. — Summopere nitendum est ut et mentis superbia prematur humilitate, et carnis luxuria sobrietate, CLIII, 595. — Numerosis et exquisitis refecti dapibus, divinam indignationem quomodo nostris putamus placandam precibus?

RADULPHUS ARDENS. — Stulte et male animam nostram diligimus, si ejus sensualitati in ingluvie, in luxuria, in voluptate satisfaciamus, CLV, 1527. — Comessationes et ebrietates opera sunt tenebrarum, 1670. — Comessatio superflua est frequens et luxuriosa epulatio, nec in mensura nec in tempore, nec in modo modum observans, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Adversus gulæ et crapulæ sectatores carmine invehitur, CLVIII, 701, 702. — Sunt quæ summa putat meretrix, coquus, histrio : nullum his præfert aut par æstimat esse bonum. Quidquid et ad victum mare nutrit, terra, vel aer, quærit habetque viri luxuriosa fames. Et modico ventri vastus vix sufficit orbis, 701.

IVO (B.), Carnot. — Mens repleta torpescit et irrigata terra corporis hujus spinas et carduos germinat, CLXI, 1126. — Quosdam Belvacenses clericos increpat qui ventri plus æquo erant dediti, 118. — De qualitate ciborum non curat qui sitit.

ANSELMUS, Laudun. — Gula porta est et initium cæterarum voluptatum, CLXII, 1271. — Per eam præsertim homines tentat diabolus, 1272. — In cibo Joannis Baptistæ docemur ut asperis cibis et naturalibus utamur, non multum solliciti circa extraneos et remotos cibos, 1263. — Anima plus quam esca, 1312.

BRUNO (S.), Astens. — Crapula et ebrietas sunt peccata quæ corda gravant, corpus corrumpunt, libidinem provocant, mentem evertunt, exteriorem hominem debilem reddunt, CLXV, 936. — Majus est abstinere a vitiis quam a cibis, 957.

RUPERTUS, Tuitien. — Lætitia satietatis, prænuntia tribulationis, CLXVIII, 968. — Exactor clamans venter est, 1167. — Convivii Balthazaris finis terribilis, 1559 *et seqq.*

HILDEBERTUS, Cenoman. — Cives sunt diaboli qui comessationibus, ebrietatibus et luxuriis student, CLXXI, 865. — Ex saturitate ad libidinem homo inflammatur, 427. — Asper est cibus, sed salutaris; amarus est gustu, sed cum deglutitus fuerit dulcorabitur super mel et favum, 431. — In primæ mulieris peccato, primum oculis capta est et odoratu, ejus auditum deliniverunt verba serpentis, inde tactus ministravit et gustus peccatum consummavit, 842.

HONORIUS, Augustod. — Peccatum est crapula quo quis tantum gulæ illecebris deservit, et omne studium ventri ut porcus impendit, CLXXII, 1010. — Illi quorum corda crapula gravantur, cum divite in flamma arescentes cruciabuntur, *ibid.*

GODEFRIDUS, Admont. — Divitis quotidie epulantis damnatio, CLXXIV, 388 *et seqq.* — Sicut imprudentia animæ ita et intemperantia corpori ascribitur, 1121.

HUGO A S. VICTORE. — De ventris ingluvie seu gula, et ejus comitatu, CLXXVI, 1001. — Cibi sumptio tria habet consideranda : quid, quando et quomodo sumatur, 1054. — Et tria observanda, modus, mensura et numerus, 1055. — Quinque partitum gulæ vitium, CLXXVII, 850. — Non cibus, sed appetitus vitium est, *ibid.*

BERNARDUS (S.), Clarævall. — Nunquid dapes quotidie festivas, (aut inculpabiles scutellas) redarguo? CLXXXII, 708. — Gulæ voluptas quam vilis et indigna, 842. — Gulæ damna plurima, 935. — Calix dæmoniorum crapula, 85. — Quomodo ignis et aqua simul esse non possunt, sic spirituales et carnales deliciæ in eodem se non patiuntur, 86. — Ciborum condimenta nimia in monachis vetantur ut libidinum fomenta, 77. — Venter dum nescit oneratur, sed varietas tollit fastidium, 910. — Adversus delicias invehitur, CLXXXIII, 589.

GUERRICUS. — Sicut stomachus, immoderato usu dulcium corruptus, potione purgatur amara, sic eorum qui suaviter vixerunt in amaricata conscientia, vita et consuetudine curantur austera, CLXXV, 48.

ROBERTUS PULLUS. — Quomodo cibi sint sumendi, CLXXXVI, 969, 974. — Non cibi hominem coinquinant, sed cupiditas et abusus, 975.

GRATIANUS. — De alimentis, CLXXXVII, 217. — De cibo et appetitu, 219. — Non vacandum comessationibus, 229.

PETRUS VENERABILIS, Cluniac. monac. — Ordinis sui monachos arguit qui, spreta abstinentia, post carnes anhelant, CLXXXIX, 419. — Lustranda sunt nemora, venatoribus opus est : aucupum arte fasiani, perdices, turtures capiendi sunt, ne servus Dei fame pereat, *ibid.* — Monachi gulosi finis horribilis, 421. — Voluptuose et superflue vult homo carnalis epulari cui Christus penitus contradicit, 593.

GARNERIUS. — De ventris ingluvie oriuntur inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus, CXCIII, 153. — Qua ratione propagetur, 154. — A dissolutione spiritus procedit appetitus gulæ, 275. — Bruchi nomine designatur ingluvies, 134.

ECBERTUS, abbas. — Etsi bonum et laudabile sit carnibus abstinere, attamen carnium esus sobrius non semper prohibetur ab Ecclesia, CXCV, 36, 39. — Quænam coinquinent hominem, 38.

AELREDUS, abbas. — Quomodo fur pessimus scilicet diabolus per sensus et primum per gulæ concupiscentiam nos ignorantes rapit et decipit, CXCV, 223. — Diæta multum inservit ad frenanda carnis desideria, 243. — Eos qui in sæculo contemnunt divitias, honores et delicias, qui parce, sobrie, caste et religiose vivunt, Ægyptii seu superbi lapidibus obruunt, id est, duris conviciis insectantur, 244.

RICHARDUS A S. VICTORE. — Gula est velut famulatrix et ministra luxuriæ, CXCVI, 690. — Delectatio potus et cibi, quam est vitiosa, 481. — Delectationes exteriores quanto quis contempserit, tanto plus in Deo delectari poterit, 518. — Sensualitati ratio principetur, 501.

HILDEGARDIS (S.). — Cum homo carnem suam moderate pascit, lætus et mansuetos mores habet; sed

cum in nimietate ciborum et conviviorum vivit, quodlibet nocivum vitium pullulare facit, CXCVII, 556.

ADAMUS SCOTUS. — Frenanda est gulæ inhonestas, CXCVIII, 256. — Non minus sobrietatis modum excedis cum a corpore tuo necessaria excludis, quam cum superflua impendis, 256. — Cibi voluptas et deliciæ vitandæ sanis, indulgentur ægris, 552.

RADULPHUS, Lexoviens.— Episcopo cuidam exprobrat conviviorum luxum et sumptus nimios, CCI, 181. — Item thuris odorem in epulas transtulisse eumdem arguit, *ibid.* — Tantæ sensualitatis miseri fructus, 182. — Cibi potusque sobrietatem in Alexandro III papa collaudat, 183.

PETRUS CELLENSIS. — Excessibus gulæ abstinere gaudet natura, paucis contenta, CCII, 450. — Monstri hujus scilicet gulæ facies blanda est ut decipiat, *ibid.* — Sceptrum regni carnis delatione obtinente, quæ pax super Israel? *ibid.* — Ubi sine licentia comeduntur carnes, nonne Adæ prævaricatio renovatur? *ibid.* — Gulæ porta et infusorium ventris, 643. — Epularum abundantia et ciborum repletio fomentum parant titillationibus et incentivis carnis, 681. —Gulæ familia quæ, 686. — Remedium gulæ diæta seu abstinentia, 750. — Diaboli esca quæ, 782.

PETRUS CANTOR. — Gula quid sit, CCV, 73. — De gastrimargia, 328. — Adversus gulam et ebrietatem, 350. — Luxuriam parit, 331. — Gula, concupiscentia carnis et libido vitia sunt adjuncta, 332.

PETRUS BLESENSIS. — Graviter reprehendit cujusdam ingluviem quantaque ex ea nascantur mala exemplis declarat, CCVII, 259 *et seqq.* — Fames prodigi, salutare documentum cuilibet luxuriose viventi, 603. — Qui esurit in præsenti sæculo satiabitur in futuro, *ibid.* — Gastrimargia est eorum quæ odit Deus, 759. — Adversus comessationes et ebrietates invehitur, 762.

MARTINUS (S.), Legion. — Si veraciter mundum vultis relinquere, ciborum delicias et vestimentorum mollitiem respuite, CCVIII, 634. — Jejunet caro a cibis et mens a vitiis, *ibid.* — De gastrimargia nascuntur contentiones et ebrietates, 721. — Libidinem abstinentia domat, 723. — Non exquirenda sunt accuratiora sed communia alimenta, 739.

ALANUS DE INSULIS. — Contra gulam exhortatio insignis, CCX, 119. — Gulæ descriptio, 120. — Gulæ effectus perniciosi, *ibid.* — Morborum origo, *ibid.* —Gula insatiabilis, 591. — Gula dicitur sulfur et luxuriæ seminarium, 248. — De superfluitate ciborum, 464.

ABSALO, abbas.—Gula quotidie machinatur sobrietati, in cibis et potibus superflue appetendis, CCXI, 42. — Per appetitum gulæ æque ac per fluxum luxuriæ, corporalis dignitas corrumpitur, 175. — Convivii Adamo a serpente ministrati in paradiso voluptatis fructus fuere, languor naturæ, afflictio spiritus, appetitus mali et calamitas supplicii, 191.—Vita spiritualis et cætera bona tum gratiæ tum naturæ consumuntur a gula et luxuria, 156.

ADAMUS, Persenieæ abbas. — Ciborum deliciæ et ventris superfluens satietas arguuntur, CCXI, 610. — Victus sobrius mulieri convenit Christianæ, 611. — Damnabilis est in vidua sumptuum superfluitas,numerositas ferculorum, 694.

HELINANDUS. — Beati qui terrenis evacuantur dapibus, ut repleri cœlestibus mereantur, CCXII, 501. — Mentita est iniquitas illorum qui dicunt eos bene vivere qui se bene pascunt, qui suis voluptatibus obsequuntur, 545.—Quotuplici modo exerceatur sobrietas et refrenetur gula, 560 561. — Fames et sitis, cibi et potus optimum condimentum, 200-201.

GUNTHERUS, Cisterc. — Adversus gulam invehitur, CCXII, 209, 210. — Carnis petulantia jejunando restringitur, 219.

SICARDUS, Cremon. — Theodosius pius imperator, templa gentilium omnino destruxit, leges instituit, lascivias in comessationibus prohibuit, CCXIII, 474.

ANONYMUS. — Dialogus de esu volatilium monachis vetito, CCXIII, 931.

Gesta Innocentii III. — Mensam suam tribus ferculis voluit esse contentam, et capellanorum suorum duobus, CCXIV, 226.

VI. — *Lascivorum consortium colloquia et consilia prava, adulationes.*

TERTULLIANUS.—Verba inimica pudoris per loquacitatem increpunt, I, 1288.

CYPRIANUS (S.). —Colloquia cum malis vetita, III, 829. — Colloquia incesta, IV. 457. —Contagium venenati sermonis, III, 829. — Vitiorum blandi assertores, IV, 781.

HILARIUS (S.), Pictav. — Sæpe quod pudet dici, non pudet cogitare, IX, 325. — Linguæ periculosus et promptissimus lapsus, 826. — Linguæ homicidæ gladii et spicula, 410.

AMBROSIUS (S.).—Loquacitas innocentiæ virtutisque naufragium, atque incentivum prolapsionis et culpæ, XIV, 981-982. — Cave ne imprudenter loquaris, 335. — Mella distillabunt a labiis mulieris fornicariæ... postea vero amariorem felle invenies, 324. — Meretrix oculos delectat, aures demulcet, sed mentem inquinat; multa mentitur, falsa adjungit, aufert disciplinam, *ibid.* — Colloquia æqualium plerumque mores bonos corrumpunt, XV, 1210.

HIERONYMUS (S.). — Stultiloquium esse existimo eorum qui aliqua narrant turpia ut risum moveant et fatuitate simulata magis illudant in quibus placere desiderant, XXVI, 519. — Magis stultiloquium ad fatuas et ineptas fabulas transfertur, 520. — Fugiendum est persuasiones et decipulas fraudulentas quæ videntur florem quemdam sermonum habere et blandiri peccantibus, 622.

AUGUSTINUS (S.). — Loqui bona non possunt mali, neque mala boni, XXXVIII, 473. — Loqui dolum, quid sit, 123. — Peccatores cum iniquitatem et cum justitiam loquuntur, falsa loquuntur, XXXVI, 677. — Loquentes vanitatem non audiunt loquentes veritatem, XXXVII, 1866.—Recte non loquitur homo, nisi quantum Dominus adjuvat, XXXIV, 555. — Adulari. adulatores, XXXIII, 571; XXXVII, 1921; XXXVIII, 579, 1229; XL, 46.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.).—Ex consiliis proditur diabolus, LII, 227. — Consilium impietatis quid fecerit, 524, 490. — Adulatio postrema dæmonis tentatio, 276. — Scandalum perniciosissimus nimis repentinus hostis, 275 *et seqq.*

VALERIANUS (S.)—Homilia *de oris insolentia* attento consulatur, LII, 706.

SALVIANUS. — Impiorum impiissima verba, quæ et qualia, LIII, 80, 82. — Improbitas aliena nequaquam nos facere debet improbos, 134. — Scandalis in gehennam trahimur, 64.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Diabolus in serpente mutatus fallacibus linguis novorum hominum piam rudemque innocentiam malignitate decepit, LVII, 798. — Remove mollium labiorum turpe mysterium, et nullus simplicibus viris tendatur laqueus adulantium, 751-752. — Opus pessimum maliloquii consuetudo. 752.

PAULINUS (S.). — Colloquia mala bonos mores corrumpunt, LXI, 211. — De linguæ peccatis Deo veniam petit, 439.

GREGORIUS MAGNUS (S.).— Lingua pravorum bonis quam noxia, LXXV, 754. — Habere sub lingua dulcedinem quid sit, 1087.—Peccatoribus adulari quam noxium, LXXVI, 41. — Linguæ adulantium locustarum instar fructus devastant bonorum operum, 600. — Ignis est sermo adulatorius, 1053. — Subtiliter in mentem subrepit, *ibid.* — Adulatio statim exstinguenda, 911. — Male suadentes angeli apostatæ dicuntur, LXXV, 618. — Astuta diaboli consilia maxime cavenda, LXXVI, 859.

ISIDORUS (S.) Hispal. — Os diaboli verba ejus sunt, seu occultæ inspirationes quibus corda hominum urit cupiditatibus, LXXXIII, 666. — Respue sermones impudicos, fuge inhonesta verba, nulla aures tuas sermonum impuditia subrepat, 857.

BEDA (V.). —De malis per linguæ incontinentiam provenientibus, XCIII, 26 *et seqq.*

ALCUINUS (B.). — Si pro omni otioso verbo reddituri erimus rationem, quanto magis pro noxio et fallaci; C, 247. — Melior est suasor veritatis quam mille adulatores falsitatis, *ibid.* — Labia iniqua sunt, quæ nos suggerendo ad iniquitatem sollicitare niuntur. Pariter lingua dolosa est, quæ nos avertere vult a via justitiæ, C, 619.

JONAS, Aurelian. — Sunt plerique quibus potius cordi est vanis et obscœnis confabulationibus, quam lectionibus divinis aurem accommodare, CVI, 147.

RABANUS MAURUS. — Confabulatione malorum hominum evertitur bonum propositum, CXII, 149

PASCHASIUS RADBERTUS. — Si quis scurrilia replicat verba, vel risum moventia seu aliquid turpitudinis, hic non otiosi verbi, sed criminosi tenebitur reus, CXX, 474.

HINCMARUS Rhemensis. — Pastoralis necessitas habet, ne per plures serpant dira contagia, separare ab ovibus sanis morbidam, CXXV, 713. — Perniciosissima pestis est adulatio ; cito mentem subripit, nisi fuerit in ipso remota initio, 862.—Adulatores blandi sunt inimici, et in adventu judicis inter fatuos et stultos computabuntur, 861.

ODO (S.), Cluniac. — Non est timor Dei ante oculos

eorum, quorum guttur est ut sepulcrum patens, CXXXVIII, 568.

RATHERIUS Veron. — Juvenem decet a coæquævorum loquelis se continere, ut parviloquio assuescat, ne se rudis adhuc ætatis, facile ad illicita loquendo labatur, CXXXVI, 210.

FULBERTUS (S.), Carnot. — Omnis sermo malus facile mentem audientis inficiat, cum assidua colloquia et diuturnus usus pestem animis infundere soleant, CXLI, 361. — Patet fallaciæ ætas juvenilis et facile decipitur, cum fraudulentorum insidiis circumvenitur, *ibid.*

PETRUS DAMIANUS (S.). — De falsis amicis dicit : Dum blandiloquii sui suavitate demulcent, dum adulationis oleo caput audientis impinguunt, interiores oculos, ne solita luce perfruantur excæcant, 279. — Audiat lingua vaniloqua, audiat lingua otiosa, audiat lingua scabiosa, quæ velut scabiem quamdam atque pruritum patitur, nisi semper acuto quodam modo supervacuæ locutionis ungue scalpatur, 916. — Malæ cogitationi pravæ locutionis janua est aperta, 842. — Lingua, membrum inquietum, membrum mortiferum, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Os Christiani est os Christi, CLVIII, 713. — Mentem demulcet favor adulantis, favor autem et laudatio vitiorum maxime damnabilis est, 657. — Cave jactantiam, cave ostentationis appetitum, cave gloriæ inanis studium, 680. — Præpara contra verbum asperum patientiæ clypeum, contra linguæ gladium patientiæ præbe scutum, 681. — Cave gloriam popularem. Non te favor seducat, nec vituperatio frangat, 683. — Sermones impudicos respue, fuge inhonesta verba, ne garrias verba inania. Vanus enim sermo cito polluit mentem, *ibid.* — Linguosus homo imperitus; sapiens paucis utitur verbis, *ibid.*

IVO (B.), Carnot. — Colloquia lascivorum vitanda, CLXII, 22, 23. — Sacerdotem quemdam increpat colloquia quædam suspecta foventem, 41, 42.

HILDEBERTUS Cenoman. — Adulatio quam perniciosa, CLXXI, 507, 527, 1012. — Gaudent impii decipere eives suos et seipsos, 868. — Damnantur sermones qui pertinent ad persuasionem malorum, vel ad dissuasionem bonorum, ut adulationes et turpiloquia, 428.

HUGO A S. VICTORE. — In quatuor consilium impiorum consistit : malitia, astutia, audacia, imprudentia, quæ peccatorem ducunt ad sepelien lum, CLXVII, 537. — Adulatio quam perniciosa, 687. — De sirenarum natura quid dicatur vide, 78.

GUILLELMUS, S. Theodorici abbas. — Sicut malus aer assidue flatu tractus inficit corpus, ita perversa locutio assidue auditu infirmantium inficit animum, CLXXX, 447.

BERNARDUS (S.), Clarævall. — Confabulationes longæ orationis inimicæ, CLXXXIII, 585. — Tenerum membrum lingua, attamen vix teneri potest. *ibid.* — Ita vigilemus super verba nostra, ne in eis vel offendere Deum vel proximum nocere contingat, 586. — Consulentes non temere adulandi. CLXXXII, 518. — Humanum sequentes consilium, divinum amittunt, CLXXXIII, 150. — Consilii impiorum auctor diabolus, 693. — Ad ipsum itur quatuor viis quibus totidem sunt oppositæ virtutes, *ibid.*

GILBERTUS DE HOILANDIA. — Lingua perversa vitiatæ nativitatis mobilis corruptela per se nimis rotatur ad malum, CLXXIV, 128. — Linguæ mala quæ et quanta, *ibid.*

ROBERTUS PULLUS. — Malorum consortia non in quovis loco et tempore vitanda, CLXXXVI, 969.

GARNERIUS A S. VICTORE. — Adulatores canibus comparantur, CXCIII, 102. — Adulatorum linguæ per locustas figuratæ, 421.

AELREDUS (B.), abbas. — Sicut adulteri pruritum libidinis, ita quidam pruritum quærunt adulationis, CXCV, 248. — Multi a prælatis volunt adulari, 248.

JOANNES Saresb. — Quid adulator assentator et palpo: et quod nihil eo perniciosius, CXCIX, 481. — Adulatores quantum multiplicati sint, et quemque honestum e proprio ejiciant, 485. — Eorumdem fraus ab exordio vitanda est, 487. — Adulationem cum dolo esse non dubites, 496. — Adulatoris finis est suaviloquio decepisse, 497. — Adulatores ut hostes puniendi, 506.

PETRUS CELLENSIS. — Sunt qui corde loquuntur, qui molliunt sermones suos super oleum, cum ipsi sint jacula, CCII, 459.

PETRUS CANTOR. — Adulari nescit contemptus munerum, CCV, 83. — Adulatio oleum est simul et maledictio, 140. — Pauperes fugit, sequitur divites, *ibid.* — Adulatione et detractione homo probatur sicut aurum in fornace, *ibid.* — Adulator omnis cæcus est, 141. — Est proditor, 142. — Adulatorum verba corrumpunt, 56. — Laudari a turpibus ita turpe est ut laudari ob turpia, 155. — Periculosa sunt verba quæ delectabilia, 45.

PETRUS BLESENSIS. — Multi sunt qui de calice Babylonis tibi proditoriæ adulationis venena propinant, CCXVII, 115. — Non desunt garruli et loquaces in domibus magnatum, 178. — Lingua dolosa pessime cor depravat, *ibid.* — Corrumpunt bonos mores prava consortia, 228. — Adversus adulatores, 238.

ALANUS DE INSULIS. — Adulationis descriptio egregia, CCX, 469, 470. — Adulationis malignitas, *ibid.* — Adulatio hominem oppugnat, 573. — Quinam adulatione magis infici soleant, 469 — Consortium quale quis frequentet diligenter attendendum, 592. — Consortia prava fugienda, 582. — Consortia prava quam periculosa, 492.

ABSALO, abbas — Criminosus etsi multam habeat scientiam, silentium ei indicitur, eo quod tortuosa et nociva frequenter loquatur, impellente affectu pravæ voluntatis, 116.

STEPHANUS TORNAC. — Suspectum est illud poculum, cujus exteriora lita sunt melle, interiora vinum non sapiunt sed venenum, CCXI, 519. — Utere consilio meliorum et majorum, ne sequaris vestigia Roboam, 539.

HELINANDUS, mon. — Hominibus tres tantum loquelæ notæ sunt : Loquela mundi, carnis et diaboli ; prima suggerit sublimia ; secunda suavia ; tertia maligna, CCXII, 503.

VII. — *Ludorum cupiditas cum famæ sortis suæ et alienæ temporisque detrimento.*

TERTULLIANUS. — Aleas inter majora sui temporis vitia computat : Taceo Neronem et Apicios et Rufos : Dabo catharticum (medicinam) impuritati Scauri, et aleæ Curii et vinolentiæ Antonii, II, 1049.

AMBROSIUS (S.). Aleæ rum tyrannis inexorabilis. aleatorum conventicula. Varios sors ludit eventus. Spondent pro singulis. Ad diversos sæpe transfertur victoria. Eorum vita versatur ut tessera. Fit ludus de periculo et de ludo periculum. Clamor plaudentium, fletus despoliatorum. — Interea ut tyrannus inter illos sedet creditor, etc., XIV, 772 773.

INNOCENTIUS I (S.), pap. — Quidam in muniis voluptates exhibent quas a diabolo inventas esse non dubium est, et ludorum aut munerum apparatibus aut præsunt, aut intersunt, XX, 478.

HIERONYMUS (S.). — Non sedet propheta in concilio ludentium, quod timuerit impendentem sibi manum Dei, sive magis gloriatus sit se malorum non habere consortium. XXIV, 779.

AUGUSTINUS (S.). — Ludi primitus instituti Telxioni regi Sicyoniorum, XLI, 562. — Ludi diis inferi sacri, 99. — Ludi seculares Romæ instituti, 98. — Iidem contemnendi, XXXVII, 1046. — Quare diis instituti, XLI, 569. — Ludi esse non deberent in humanis, si Romani essent honesti, 112. — Ludi a Platone damnati, 257. — Ludi pompatici, XXXVIII, 148.

SIDONIUS APOLLINARIS. — Ravennæ cives exprobrat ubi student pilæ senes, aleæ juvenes, LVII, 468. — Ludentium descriptio, 448, 449. — Aleatores convocabantur tesseras quatiendo, 548. — De ludo pilæ. *ibid.*

EUGYPPIUS, abbas. — Ludi præsertim a juvenibus vitandi. LXII, 603.

ISIDORUS (S.), Hispal. — Alea quid sit, LXXXII, 660. — De aleæ figuris, 661. — De hujus ludi interdictione, 662. — De pyrgis, 661. — De calculis et eorum motu, 661, 662. — De tesseris et eorum jactu, *ibid.* — De pila, 662.

CRISCONIUS. — Canonibus districte prohibetur ne episcopus, presbyter, et quilibet clericus laicusve aleator sit, qui si fuerint communione priventur, LXXXVIII, 860.

RATHERIUS, episc. Veron. — Vehementer arguit quosdam episcopos sui temporis variis ludis deditos, CXXXVI, 290, 291.

IVO (B.), Carnot. — Luxuriosum et saluti animæ contrarium tabulæ ludum velut seminarium peccatorum non solum his diebus, sed etiam omni tempore fuge (August., serm. in Litan.), CLXI, 1170. — Clericum quemdam in episcopum indebite electum denuntiat ut illitteratum, aleatorem, mulierumque sectatorem, et sic rejiciendum, CLXII, 110.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Juxta Tullium, Ludo quidem et joco uti licet, sed sicut somno et quiete, cum satisfecerimus seriis rebus, CLXXI, 1037. — Duplex jocandi genus, aliud illiberale, flagitiosum, et aliud urbanum et ingeniosum, *ibid.* — Ludus genuit trepidum certamen et iram, 1037.

ACTA S. BERNARDI, Clarev. abb. — Sanctus tesseris clericum lucratur ; alium, data pecunia, qua pro se ludat, acinorosum a morte liberat et monachum facit, CLXXXV, 891, 892

GILLEBERTUS DE HOILANDIA. — Suspecta mihi sunt lucra, quorum incertus proventus, vicinum propriæ periculum salutis, certum internæ suavitatis damnum, CLXXXIV, 154.

GERHOHUS præposit. — Arguuntur clerici pravorum surculi, qui etsi nec inveniantur in suis officiis interdicti, sunt tamen lascivi, aleatores, venatores, scurrilitati servientes, CXCIV, 1418.

JOANNES SARESB. — De alea et usu et abusu ejus, CXCVIII, 398. — Aleæ, taciturniores nugæ, *ibid.* — Aleator non tam vivit quam perit ex tesserarum gratia, 399. — Jucundum quidem et fructuosum numerorum nosse certamina, iis nempe qui deprædationi inveniuntur obnoxii, 399. — Quinam olim celebres fuerint aleatores, *ibid.* — Varia hujus ludi genera, *ibid.* — Alea a regione morum jure exterminatur, *ibid.*

PETRUS CANTOR. — Quam detestandum clericorum exemplum in alea ludentium, CCV, 98. — Alea quot mala pariat, 416 not. — Ludus spiritualis Wiboldi Cameracensis episc., 416 not.

PETRUS BLESENSIS. — Alearum ludus est omnium malorum seminarium, a quo abstinendum est, CCVII, 228 — Juvenem vitiosum esse non miror, cujus puerilium pater aleæ dedicavit, *ibid.*

STEPHANUS Tornac. — Laudans reginam Ingelburgensem addit: Aleam nescit, tesseram ignorat, CCXI, 524.

ADAMUS, Perseniæ abb. — Ad comitissam Perticens., scribens ait: Non interest Dei filia ludis aleæ, non ei est cordi schaccorum otiosa sedulitas; ipsius puritati non congruit scurrilitas histrionum, CCXI, 609.

SICARDUS, Cremonens. — Ludi computantur inter pompas et opera diaboli, CCXIII, 279. — Si quis in ludo pilæ vel trochi, choreæ vel balnei subito moriatur, poterit in cœmeterio sepeliri, sed quidam ei negant psalmos et alia mortuorum exsequia, 430.

VIII. — *Mulierum conversatio frequens.— Incontinentia, fornicatio, conjugii legum oblivio, meretricium.*

TERTULLIANUS. — Continentia laboriosior in feminis, II, 903. — Modestia feminarum concidit, I, 501. — Hodie matronarum et luparum discrimen nullum, II, 1044. — Matronis divitibus nomine suo inflatis sordent ecclesiæ, I, 1301. — Mulier est diaboli janua, legis prima deseririx, 1305. — Difficile mulier fit, II, 909. — Raptus virginum apud Romanos, temporibus Tertulliani, justus et licitus habebatur, I, 637. — Continentia omni momento hominibus est necessaria sicut oratio, II, 926. — Continentia, instrumentum æternitatis, I, 1285. — Oculos et suspiria adolescentium post se trahunt comptæ mulieres, 1320.

CYPRIANUS (S.). — Comdemnantur mulieres christianæ quæ cultus mundanos amant, IV, 490. — Femina fortior viris torquentibus, 446. — Plurimæ virgines corruptæ per illicitas et periculosas conjunctiones (fréquentations), 366. — Virgo non est quæ sic vivit ut amari possit, 448. — Pudica non est quæ suspiria adolescentium post se trahit, *ibid.* — Fornicatio grave delictum, 768. — Vocis prostitutæ audacia venalis, 214.

LACTANTIUS. — De diabolo loquens ait: His obscœnitatibus animas ad sanctitatem genitas, velut in cœni gurgite demersit, pudorem exstinxit, pudicitiam profligavit... non potest hæc res magnitudine enarrari, VI, 717.—Adversus mulierum prostitutiones, VIII 574.

EUSEBIUS PAMPHILUS. — Constantinus imper. templum Veneris apud Heliopolim exstructum in quo gentiles sinebant tum mulieres tum virgines stupra impense admittere, e solo erui jussit et in eodem loco ecclesiam vero Deo ædificari et sic ad bonos mores populos revocari, VIII, 66. — Lex ejusdem imperatoris adversus raptores et corruptores, VIII, 197. — De concubinis, 233.

HILARIUS (S.). — Adulteri servitus, IX, 687. — Agit quod timet, et quod timet non fugit, *ibid.* — Adulterium morte et pœnarum quæstione plectitur, 860. — Continentium oculis captiosi sunt lascivientium mulierum occursus, 556, — Continentiæ periculum quomodo caveatur, 551.

ZENO (S.), Veron. — Describitur mundana mulier, XI, 292 *et seqq.* — Inter nuptam et virginem discrimen quale exstiterit, 302.

AMBROSIUS (S.) — De periculis a muliere provenientibus, XIV, 891. — Non est desidiosa petulantia meretricis, non otiosa lascivia, quæ facit juvenum volare corda, ita ut huc atque illuc fervido amore raptantur, 892. — Quantus pudor debeat esse mulierum, 438. — Luxuria hominum, quanta, 324. — Luxurioso carere deliciis pœna est, XV, 1770. — Mulieribus periculosa est copula adolescentis et species juventutis, 1838. — Omnibus modis lascivæ mulieris cavendum occursum, XIV, 891. Asperiores sunt tentationes quæ fiunt per mulieres, XVI, 999. — Muliere nihil perfidiosius, 987. — Adversus fornicantes, XVII, 215.

GAUDENTIUS (S.). — Stupri assiduitas non cohibet luxuriam, sed potius accendit, XX, 941.

HIERONYMUS (S.). — Hospitiolum tuum aut raro aut nunquam mulierum pedes terant, XXII, 531. — Omnes puellas et virgines Christi aut æqualiter ignora aut æqualiter dilige: ne sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confidas, *ibid.* — Solus cum sola, secreto et absque arbitrio vel teste non sedeas, 532.—Quibus in periculis versetur frequenter juvenis mulier, 956 *et seqq.* — Matronarum colloquia devitanda, 584. — Virgines et viduas quæ otiosæ et curiosæ domos circumeunt matronarum, quasi quasdam pestes abjice, 415 — Caput omnium malorum mulieres, XXIII, 1070. — Samson leone fortior et saxo durior in Dalilæ mollescit amplexibus, XXII, 401. — Davidis et Salomonis exempla sequuntur, *ibid.* — Quot quotidie virgines ruant, *ibid.*

AUGUSTINUS (S.). — Mulieris aspectus devitandus, XXXVI, 586. — Mulier etsi longe, libido prope, 587. — Mulier ante virum tentata, quia infirmior, XLI. 419.—Mulieres, candore ac robore simulato, et pigmentis illito vultu, viros fallentes, XL, 446. — Mulieri major adhibetur custodia, quia major infirmitas, XXXVIII, 84. — Feminarum prostitutio unde prohibita, XLII, 432. — Femina non solo tactu, sed affectu quoque et aspectu appetitur et appetit, XXXIII, 961. — Nil magis ex arce dejicit animum virilem quam blandimenta feminea, 878. Per feminam mor; per feminam vita, XL, 505. — Per feminam venenum; per feminam salus, XXXVIII, 554 — Fornicatio, grande malum, XXXIV, 745.—Lethalis culpa, XL, 578.—Excludit a regno Dei, XXXVIII, 779, 1462. — Fornicationis vitio corrumpitur in homine imago Dei et templum, 86. — Parce in te Christo; agnosce in te Christum, 878 — Cor fornicantis servum fit corporis, 887, 888. — Meretrices cur toleratæ, XXXII, 1000. — Meretricis domus, inferni imaginem tenet, XXXIX, 1642.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Lascivæ mulieres quod bellum egerint, LII, 277. — Mulier prostituta nova bellua, quæ caput Joannis truncat, 551. — Ejusdem rabies, 658 *et seqq.* — Tactus malæ mulieris urit male conscium, parem polluit, suspectum notat, hominem malæ voluntatis informat, 464. — Fit femina materia totius ruinæ, quæ facta fuerat ad solatium singulare, 597. — Feminarum pericula, si Joannes non evasit, quin inter eas vivens securus evadet. — Orate, fratres, ut et nos moriamur vitiis, sepeliamur temporalibus pompis, ut æternitati resurgamus in Christo, 652.

SALVIANUS. — Mulieres apostatare faciunt a Deo, LIII, 134. — Libidinis et fornicationis excessus in urbe Roma, 144. — Quis non fornicarius, non adulter, et hoc sine cessatione, sine termino, 145. — Una meretrix multos fornicatores facit, 147.

PRUDENTIUS (S.). — Illecebræ mulierum ad decipiendos oculos, LIX, 1030 *et seqq.*

VITÆ PATRUM. — Mulier dracone circumvoluta, LXXIII, 417. — Mulieris aspectus timendus, LXXIV, 129, 143. — Femina viro periculosa, LXXIII, 561. — Feminæ amor amores aliarum rerum superat, 611. — Feminarum sub specie sæpe insidiantur dæmones, 876.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Mulier propinatrix dicitur iniquitatis, LXXV, 1003; LXXVI, 1194. — Diabolus per luxuriam utrique hominum sexui plerumque dominatur, LXXVI, 548. — Cogitet luxuriosus quale sit mortuum quod diligit vivum, LXXV, 1162. — Mulieres etiam sanctissimæ a sanctiorum virorum consortio removendæ, LXXVII, 229, 1286. — Spiritus fornicationis continentiæ virtute depellitur, LXXVIII, 564. — Cur maxima pars hominum in fornicationem præceps ruat, 558. — Magnum et difficile fornicationis certamen, 408.

EUTROPIUS (S.). — Fornicatio oritur a gastrimargia seu ventris ingluvie, LXXV, 11. — De fornicatione nascuntur turpiloquia, scurrilitates, ludicra ac stultiloquia, 12.

COLUMBANUS (S.). — Consulendus liber *De taxanda pœnitentia*, LXXX, 225.

ISIDORUS (S.), Hispal.—Mulier et femina unde dicta, LXXXII, 417. — Nimius amor seu femineus, *ibid.*

ALCUINUS (B.). — Callida mulier pretiosas animas virorum rapit, et cum in mentem miseri amatoris inciderit, trahit eum in præceps, quasi laqueus et sagena cor adolescentis innectit, C, 698. — Membra nostra Deo dicantur, non fornicationi, CI, 626. — De fornicatione, 633. — Omnibus peccatis major est fornicatio, 1194. — Ex ea nascitur cæcitas mentis, inconsideratio, incon-

stantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, horror sive desperatio futurorum, *ibid.*

SEDULIUS SCOTUS. — In verba Apostoli, *Bonum est homini mulierem non tangere* expositio, CIII, 140. — Adversus fornicationem invehitur, *ibid.* — De mulieris seductione a diabolo, 233.

JONAS Aurelian. — De sanctitate matrimonii, CVI, 167 *et seqq.* — Adversus fornicationem loquitur, 188 *et seqq.*

RABANUS MAURUS. — De excæcatione regis Salomonis per mulierum concupiscentiam, CIX, 198. — De Davidis adulterio, 98. — Luxuriam eo erubescunt homines quod eam turpem esse noverunt, 99. — Vide ejusdem *Pœnitentiale* ubi leguntur canones circa variæ luxuriæ peccata, CX, 485 *et seqq.* — Omnes meretrices mercedem ab amatoribus suis accipere solent, 684. — Plenus est furor viri contra uxorem adulteram et nullo pretio redimi potest, 686. — Quænam in eligenda uxore ad amorem impellere virum soleant, CXI, 193. — Fornicatio arguitur, CXII, 49. — Omnis carnalis voluptas a diabolo est, 50 — Vide insuper, 63 *et seqq.* 1370 et seqq. — Exemplum Mariæ Magdalenæ ex peccatrice conversæ, 1434.

HAYMO Halberstat. — Ad viduas : Discant, inquit, carnis vitare lasciviam ; pudeat in senectute viduas castitatem violare, CXVIII, 88. — Circumcidendi sunt oculi ab illicito visu ne videant mulierem ad concupiscendam eam, 95.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Luxuriæ detestabilis fructus in nece S. Joannis Baptistæ, CXX, 512.

HINCMARUS Rhemens. — Exemplum de sanctitate amori conjugali reddita, CXXV, 717. — De illicito clericorum accensu ad feminas, 780.

ODO (S.), Cluniac. — Quanta culpa sit in stupro vel in pollutione, quæ ad solam libidinem explendam patratur, CXXXIII, 569. — Hæc (fornicatio) fortissimum Samson sola vicit; hæc sanctissimum David non præterit; sapientissimum Salomonem penitus suffocavit, 569. — Exemplum monachi ob immunditiam, 570. — Et sacerdotis pagi Abrigantini, *ibid.*

ATTO, Vercell. — Fornicationis vitium tale est ut filios Dei diaboli faciat, CXXXIV, 345. — Diabolus non virum seduxit sed mulierem ; vir autem per mulierem est deceptus. 670

RATHERIUS Veron. — Insanos vitiorum voluptatumque tumultus forti mentis vigore mulier studeat devincere, CXXXVI, 191. — De conjugatorum mutuis officiis, 191 *et seqq.* — De uxoribus, 197. — De Maria peccatrice addit : Arsit igne divini amoris, quæ prius igne arserat voluptatis, 207. — Periculosa est domus sarcina et ipsi domino onerosa, si moribus vitiosa sit familia, 273.

ABBO, Floriac. — Conjugii ratio sola indulgentia permittitur ne fragilitate carnis in deterius ætas proclivior delabatur, CXXXIX, 463. — Continentium seu viduarum ordo, quam conjugatorum perfectior ! eo quod experta carnis voluptate, utal stineant graviorem sustinent pœnam, 464. — Virginem gloria quanta sit nemo ignorat, ex gratiæ prærogativa habent quod angelus ex natura, *ibid.* — Siricii papæ decretum quo ejiciendum jubet monachos et moniales pravis moribus dissolutos, 488.

AIMOINUS Floriac. — Impiæ reginæ Fredegundis dissolutio detecta, CXXXIX, 730, 731.

Acta S. Henrici imp. et S. Cunegundis ejus uxoris. — Mira utriusque continentia, CXL, 49, 207.

FULBERTUS (S.) Carnot. — Bachiarii verba refert quibus Salomonis lapsus exprimitur, amore captus mulierum, CXLI, 233. — Timores piurimi sequuntur voluptuosum, 283.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Mulieres corripit quæ in viris corpus tantum diligunt, animam vero parum vel minime attendunt, CXLIV, 418. — Omnes illas delicias quas nunc uxorculæ de suis conjugibus exhibent, aliis quoque viris necesse est præbeant, 253. — Novi plane virum, dum illatam uxori ulcisci conaretur injuriam, gladiis interemptum, quæ tamen ad secundas migrasse nuptias dicitur antequam anni circulus impleretur, *ibid.* — Si mulier thalamum violat, cum fama jam convicaneorum omnium pervolitet ; vir tamen adhuc solus ignorat, et qui suæ domus opprobrium primus pertulit, vix deprehendit extremus, *ibid.*, — Infelix cor meum, quod evangelica tenere mysteria centies perlecta non sufficit, semel aspectæ formæ memoriam non amittit, 458. — Quid sit caro docet ipsa caro (exempla memorabilia mulierum olim in mundo celebrium et morte turpissima exstinctarum), CXLV, 743, 744.

URBANUS II, papa. — Non vos demulceant illecebrosa blandimenta mulierum rerumque vestrarum, quin eatis; nec vos deterreant perferendi labores, quatenus remaneatis, CLI, 568. — Væ nobis qui in hanc tam periculosi temporis descendimus miseriam, occiduntur sacerdotes et levitæ, coguntur virgines fornicari aut per tormentum perire, nec matronis ætas maturior suffragatur, 570.

BRUNO (S.), Carthus. institut. — Mulieres, cum orant, velo caput tegant, CLIII, 180. — Mulierem tentavit diabolus quam sensit magis sensualitate premi quam ratione erigi, 182. — Mulieris ornamenta quæ sunt, CLIII, 438. — Vidua quæ est in deliciis carnis, vivens mundo, mortua est Deo, 449.

GUIGO, prior Carthus. — De impudentia animæ fornicantis, CLIII, 616.

ANONYMUS. — De beata Ida Bullionensi comitissa legitur quod, ejus filiis adhuc in cunabulis jacentibus, non sinebat alienis sed propriis lac dari uberibus, timens ne pravis contaminarentur moribus, CLV, 440. — De ejus mirabili castitate in conjugio, 439.

RADULPHUS ARDENS. — Luxuria coinquinatio dicitur, CLV, 1527. — Qui mente corruptus est jam virgo non est, *ibid.* — Vos etiam conjugati beati eritis, si conjugalem pudicitiam illibatam servetis, 1528. — Mater munditiæ et sanctitatis (B. Virgo) mundationem non refugit, et tu, adulter vel adultera, tu, immunde vel immunda, per purificationem disciplinæ et pœnitentiæ mundificari fugis? 1543. — Solent virgines, quæ vere virgines sunt, semper esse formidolosæ et ad subitum occursum virorum insolitorum trepidare, 1560. — Vide serm. de B. Maria Magdalena, 1597. — Impudicitiæ peccata quæ, 1671.

GOFFRIDUS, Vindocin. — Femineus sexus etiam amicis inimicus, CLVII, 67. — Hic sexus aut omnes quos allicit aut excludit a vita aut inducit in mortem, 126. — Væ sexui cui nec timor inest, nec verecundia, nec bonitas, nec amicitia, qui magis timeri potest cum amatur, quam cum odio habetur, 168. — Sexus ille suspectos religiosissimos facere solet, 178.

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Femina, dulce malum, CLVIII, 696. — Femineos jocos effuge ; virus habent, *ibid.* — S. Loth, si Samsonem, si David, si Salomonem femina dejecit, quis modo tutus erit ? 697. — Femina fax est Satanæ, 686. — Non desperent mulieres se pertinere ad sortem justorum, 406 — Damnationis initium a femina, *ibid.* — Qui fornicatur Deum offendit, contaminat animam et totam pulchritudinem corporis fœdat, 559. — Fornicatio continua pœnitentia reparanda, 726, 727. — Adulterium lege naturali vetitum, 583.

IVO (B.), Carnot. — De sanctitate matrimonii, CLXII, 28, 137, 153, 158. — De sanctimonialium sancta conversatione, 22, 23. — Increpantur qui adulteros defendunt, 15. — Quomodo pudicitiam servare valebitis quæ cum impudicis hominibus colloquia miscere quotidie laboratis? 22. — Primum parentem in paradiso mulier seduxit, 27. — Sacerdoti maxime cavenda cum mulieribus privata colloquia, 42. — De pravitate monasterii Sanctæ Faræ in diœcesi Meldensi, 90.

RUPERTUS, Tuitiens. — Qui adulterium perpetrare desiderat tenebras exquirit, CLXVIII, 1066. — De meretrice Babylone et de ejusdem fornicationibus, CLXIX, 1152. — Per mulierum consortia homines decipere solet diabolus, 1261.

HILDEBERTUS Cenoman. — Quam periculosa mulierum familiaritas, CLXXI, 1428. — Adulterii crimen quam perniciosum, 427. — Adversus fornicatores et adulteros subvehitur, 473.

HONORIUS Augustod. — Austera pœnitentia sanctæ Thaidis olim peccatricis, CLXXII, 893. — Vana est pulchritudo mulierum, 1037. — Eximium et singulare sanctæ Marinæ exemplum, 1052, 1054. — Adulteræ et sanatricis horrendum scelus, 997.

GODEFRIDUS Admontensis. — Mulier humanæ fragilitatis typus, CLXXIV, 152, 561. — Plerumque typus mollis vitæ, 835. — Et infirmitatis, 960. — Continentes vitam cœlestem agunt in terris, 1112.

HUGO A S. VICTORE Paris. — Fornicatio gravissimum peccatum et quare, CLXXIV, 526 — Multiplicis est generis, 522. — Conjugium propter libidinem contractum, CLXXVI, 496. — Mulier a serpente quomodo tentata, 25. — Cur de viro facta, 284. — Muliebris commercii et carnalis conjugii detestatio per sacras Scripturas, 1206. — Filiæ diaboli sunt omnes animæ perversæ et in Scripturis dicuntur filiæ Tyri, Sidonis, Babylonis, etc., CLXXVII, 671. — Fornicatio triplex, et de ejus remedio, 761, 763.

ABÆLARDUS. — Amatricis animus quantum insaniat ! CLXXVIII, 181 *et seqq.* — Feminarum infirmitas describitur, 213. — Quomodo admonendæ, 215.

ALGERUS Leodien. — Ex Augustino. Pudicitia mulieri a violento stupratore eripi nequit, CLXXX, 891. — Virgo ut in persecutione si violenter defloratur, apud evangelium virgo suscipitur, *ibid.*

BERNARDUS (S.), Claræv. abb. — Mulierum nomine etiam designantur carnales animæ, CLXXXIII, 976. —

Item spiritualis anima dicitur pulchra inter mulieres seu inter animas terrenas et quæ non sunt sicut ipsa, *ibid.* — Mulierum cohabitatio quam noxia, CLXXXII, 199, 200.— Cum femina semper esse et feminam non cognoscere, plus est quam mortuum suscitare, CLXXXIII, 1091. — Non æque comitatio ut cohabitatio suspicioni patet, *ibid.* — Quotidie ad latus juvenculæ, in oculis, in colloquio te video; et continens vis putari? esto ut sis, sed ego suspicione non careo, *ibid.* —Heus tu, bone vir! Quænam hæc mulier, et unde tibi? 1092.— Si non vis scandalizare Ecclesiam, ejice feminam, *ibid.* — Guerrinum abbatem gratulatur quod feminas penitus e monasterio arceat, CLXXXII, 439 — Monasterium S. Dionysii non probat eo quod feminis interdum pateat, 193. — Fornicationis spiritus injuriis superatus, CLXXXIII, 576. — Fornicationis consuetudo gravis et perniciosa catena, 575.

ROBERTUS PULLUS. — De conjugio et ejus officiis, CLXXXVI, 845 *et seqq.*

GRATIANUS. — Decreta circa mulierum consortia, et peccata inde manantia, CLXXVII, 1475 *et seqq.*

PETRUS VENERABILIS, Cluniac. monac. — Quid sentiendum sit de connubio in quo unus castitati, alter libidini servit; unus sanctitati, alter impuritati, CLXXXIX, 438.

GARNERIUS A S. VICTORE. — Mulieris nomine exprimitur infirmitas, CXCIII, 141. — Mulieres dicuntur mentes carnalium, *ibid.* — Eodem nomine plurima designantur vitia, 142.

GERHOHUS præposit.—Mulier a mollitie dicta, CXCIV, 1027. — Dementia eorum qui crucis loco fornicationi et stupris inserviunt, 1061. — Oculi eorum obcæcati, *ibid.* — A spe prima mulier fracta defecit, quando eam malleus tentationis tetigit, 1194. — Mulier non plasmatur sed ædificatur, *ibid.* — De quibusdam monialium domibus : verecundum est dicere quæ in occulto faciunt, 1278.

ECBERTUS, abbas. — De bono et legitimitate matrimonii, CXCV, 27.

AELREDUS, abbas.— Per mulierem purificatione indigentem post partum significatur humana natura, quæ immunda per vitia et peccata projecta est e paradiso, CXCV, 235. — Mulier cum ita debilis exstiterit in paradiso, in hoc loco miseriæ quis invenire fortem poterit? 333.

RICHARDUS A S. VICTORE. — Conjugati qui voluptati suæ serviunt non sunt possessio dilecti sed diaboli, CXCVI, 314. — Meretricis impudentia Apocalypseos, 853 *et seqq.* — Babylonis prostituta mundi figura, 840 *et seqq.*

HILDEGARDIS (S.) — Mulierum seductores callidi, CXCVII, 251.—Nunc vis virilis fortitudinis in muliebrem debilitatem inclinata est : muliebre tempus istud, cum quodam tyranno incœpit, cum omne malum exortum est, 254. — Per blandita et lusoria verba serpens mulierem decepit, 326. — Evam primum seduxit, ut ipsa Adæ blandiretur quo ei assensum præberet, 394. — Fornicationis et adulterii consectaria, 394.— In his peccatis nec verecundia, nec moderatio libidinis datur, 396. — Abjicitur Dei respectus, 398.

ADAMUS SCOTUS.— Cum muliere pericilitatur virtus robustissima, CXCVIII, 534, 815.

PETRUS CELLENSIS. —Cum muliere seu voluptate pugna incessans unicuique sustinenda, CCII, 684. — Sancta Magdalene mulieribus datum exemplar in ejus conversione, 825 *et seqq.* — A fornicatione, adulterio et quavis immunditia abstinendum, 885.

REINERUS, monac. — Meretricis illecebræ quibus seducere nititur, CCIV, 53. —Sirenes voracissima dicitur, *ibid.* — Per Dei gratiam conversa in columbam commutatur candidissimam, 54. — Discipulam diaboli sese confitetur, item pelagus peccatorum, et cœnum immunditiæ, 55, 57. — Quibus studiis frenabat carnis lenocinia, 59.

BERNARDUS, Fontis calidi abbas. — Mulier plena illecebris vitiorum facile seducit et seducitur, CCIV, 821. — Varia mulierum officia et virtutes, 825, 826.

PETRUS CANTOR. — Matrona munuscula ab amatore recipiens corruptionis suspecta est, CCV, 85. — Meretrix omnia membra venalia habet, 161. — Mulier nonnisi sexagenaria admittatur ad custodiam virginum, 185. — Adulterium quid et quam grave crimen sit, 333. — De fornicatione, 352. — De sodomia, 353. — D. Bernardus monialibus prædicaturus, ab exordio obmutuit propter peccata illarum, 57.

PETRUS BLESENSIS. — Diaconum quemdam increpat quod in mulierum dilaberetur affectum et nuptias ipsas ambiret, quarum multa incommoda eidem describit, CCVII, 243 *et seqq.* — Ciceronis responsum quo declaravit se philosophiæ et uxori vacare non posse, 246. — Mulier quantumcunque honesta sit et pudica, quam citius potest deponere vestem, solet abjicere honestatem, 245. — Tale matrimonium seu potius contubernium a diacono Ecclesiæ contractum nonnisi infaustos habere potest eventus, 2 6. — Videmus hodie sacerdotes sedentes cum Balthassar in conviviis cum uxoribus et concubinis, 725. — Mulieres, dum curam carnis in desideriis agunt, vitam perdunt æternam pro momentanea voluptate, 744. — Virginitas absque humilitate Deo non placet, 746. — Virgines fatuæ quæ, *ibid.* — Ægypti musica vobis frequenter insibilat et occulta inimici tentatio redire ad sæculum vos invitat, 749.

MARTINUS (S.), Legionensis. — Per pœnitentiam Rahab meretrix typus facta est Christi Ecclesiæ, CCVIII, 44. — Hæretici nuptias ut malas habentes repelluntur, 484. — Mulier quæ adultera est non ideo conjux non est, 487. — Mulier a serpente seducitur, et per mulierem vir, 587, 588. — De fornicatione nascuntur turpiloquia, scurrilitas, ludicra et stultiloquia, 721.

ALANUS DE INSULIS. — Mulieribus non est fidendum, CCX, 581. — Ad conjugatos exhortatio, 193. — Grandis inhonestas conjugii violatio, *ibid.* — Fornicatio duplex, 238. — Si mentem plus objectat delectatio fornicationis quam amor castitatis, adhuc in homine regnat peccatum, 121. — Pestis est omni monstro damnosior, 122.

ABSALO, abbas. — Mulier in paradiso facta est, vir autem extra paradisum, tamen citius et amplius peccavit mulier quam vir, CCXI, 18. — Eva peccatrix et janua perditionis, 21.

STEPHANUS Tornac. — Reginæ Ingelburgis nuper a Philippo Francorum rege repudiatæ elogium mirificum, CCXI, 524.

ADAMUS, Perseniæ abbas. — Mónita salutaria dantur mulieri sub lege conjugii viventi, CCXI, 608 *et seqq.* — Conjugii opus non exercendum in abominabili luxuria scortatorum, 679. — Non quia aliquo modo licet, statim omni modo, omni loco, omni tempore licet, *ibid.* — Sermo de muliere forti, 733.

HELINANDUS, monac. — Varium et mutabile semper femina, CCXII, 648. — Ferrea lascivis mollescunt corda sagittis, *ibid.*

SICARDUS. —Amentia Cleopatræ reginæ quæ vestibus pretiosis et sua pulchritudine seducere cupivit Octavium et ad libidinem provocare : sed frustrata in spe, sibi mortem accersivit veneno viperæ, CCXIII, 445.

Gesta Innocentii III. — Laudat eos qui ut meretrices ab erroris semita reducant ut nubant procurant, CCXIV, 102.

IX. — *Mundi et sæculi amor, pompæ vanæ, luxus domesticus, divitiarum superbia, vana gloria, ambitio.*

TERTULLIANUS. — Romanorum luxus, qualis, I. 298.— Adversus luxum invehitur, 1314, 1325.— Vestibula clarissimis et elatissimis lucernis illuminabantur, 459.— Sumptuariæ leges, quæ ambitionem et sumptum comprimunt, spretæ, I, 502. — In nullis divitiis invenitur Dominus, 1260. — Dives difficile in domo Dei, æque ac si quis difficile cælebs, 1301. — Divitibus matronis nomine suo inflatis sordent Ecclesiæ, *ibid.* — Ambitiosi incommoda, 1246. — Ambitionis vires, 1314.

CYPRIANUS (S.).— Mundus una domus in qua boni et mali, IV, 558. — Christianis minime amabilis, 892 — Lex Dei qua omnia in mundo orta occidunt et aucta senescunt, 547. — Mundus senuit, 546. — Nutat, 600. — Corruit, *ibid.* — Gloriandum in nullo, 734. — Gloriarum sublime fastigium, 415. — Undas circumspumantes virtus superat 790. — Sapientia mundi non est regnum Dei, 770.

LACTANTIUS. — Expositis variis hujus mundi miseriis et flagitiis exclamat : Quam beatus esset, quamque aureus humanarum rerum status, si per totum orbem mansuetudo, et pietas, et pax, et innocentia, et æquitas, et temperantia, et fides moraretur! VII, 674.

HILARIUS (S.), Pictav. — Divitiarum illecebræ et vanitas, IX, 799, 1026. — Opulentia inquieta caret opum fructu, X, 25. — In otio et opulentia non est nisi belluina felicitas, *ibid.* — Mundi istius sedes non est regio viventium, IX, 518. — Mundus omnis plenus insidiis, 832. — Vanum est quidquid transitorium, 847. — Vani homines, qui sint, 399. — Divitiarum cupiditas resecanda, *ibid.*

ZENO (S.) — Venenis ejus (libidinis) quotidie totus exæstuat mundus, XI, 277. — Omnis caro, quamdiu flagitiosis illecebris hujus mundi, ac tenebris ferarum agitatur, profecto pecuina est ac misero, fragili detestabilique versatur in jure (id est statu), 383. — In hoc mundo, semper in tribulatione, semper justus in pœna est, 386.

AMBROSIUS (S.) — De mundi vanitate quam frequenter David disseruerit, XIV, 835. — Inane est omne quod magnificum reputat, 582. — Hæc terra captivitatis est, alia terra est libertatis, 987. — Mundum et sæculum fugiendum, 569. — Quid sit fugere mundum, 578. — Cur fugere eum debeamus, 582. — Fugere, quomodo, 590. — Quo fugiendum, 587. — Nihil jam debes mundo, cui semel renuntiasti, 485. — Mundum hunc si effugias, et ipse te effugiet, 1007. — Mundum quasi fetidum vito, quasi luem caveo, quasi nociturum relinquo, XV, 1698. — Mundi lucta et certamen, XVI, 1130. — Luxuriosi addunt domum ad domum, villam ad villam, et effodiunt terram ut elementum eorum cedat habitaculis, XVI, 1072. — Nemo se luxui committit, nisi qui recedit a veri Dei præceptis, 1182. — Consule lib. De Nabuthe, XIV, 731; XV, 1768.

BACHIARIUS. — Lubrica est via sæculi hujus, XX, 1045. — Ager est hic mundus... sancti seminant providentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus, 1051.

GAUDENTIUS (S.) — Quid quod argentum novum quotidie luctari moliris? domos marmoribus exstruis, vestes sericas comparas? pudet dicere, pœnitet recordari! XX, 939.

HIERONYMUS (S.) — Plus placent mundo, qui Christo displicent, XXII, 584. — Diabolus mundum exstruxit vitiis, sceleribus condidit, et iniquitate complevit, 487. — Contemptus mundi exempla, 881, 882. — Mundi hujus omnis gloria instabilis, XXV, 41. — Omnia orta in mundo occidunt et aucta senescunt, 75. — Mundus diabolus dicitur, XXVI, 466. — In sæculo nulla securitas, et quomodo, XXII, 550, 551. — Hostium plena sunt omnia in hoc sæculo, 595. — Qui in rebus confidit sæculi, obliviscitur Dei, XXIV, 769. — Vanitas divitum, XXVI, 540. — Instar undarum ac fluctuum, succedentibus sibi dominis occupantur, XXII, 965. — Filius hominis non habet ubi caput reclinet, et tu amplas porticus et ingentia tectorum spatia metiris, cohæres Christi esse non poteris.

AUGUSTINIUS (S.) — Mundus dominatur per illicitas delectationes, per pompas et per curiositatem, XL, 294. — Mundus iste servus est, *ibid.* — Christianus utitur mundo, non servit, XXXVII, 1677. — Mundo mori ut Deo vivatur, sacrificium est, XLI, 283. — Aliud ignem mittere in mundum, aliud mundum in ignem mittere, XXXVI, 715. — Mundus pressuris plenus, XXXVII, 1189. — Mundi flores quomodo colligeres qui ab spinis non revocas manum, XXXVIII, 241. — Mundus persequens mundum, 587. — Vult te mundus absorbere, tu absorbe mundum, XXXVI, 541. — Malitia sua sævire potest mundus, sed non ultra modum positum a Creatore, XXXVII, 1127. — Mundus blanditur ut decipiat, aut terret ut frangat, XXXVIII, 1256. — Illi nec credere, nec cedere, 255. — Mundi suavitati opponenda suavitas Dei, 866. — De mundi contemptu, XXXVIII, 622; XXXIX, 1517. — Mundus quomodo vilescit sive promittens, sive terrens, XXXV, 2004. — Divitiarum inanitas et incommoda, XXXVII, 1727. — Quantam sollicitudinem afferant, XXXIX, 1520. — Onus sunt, XXXVIII, 899. — Divitiarum sarcina impedit ne homo Christum sequatur, XXXV, 1655. — Cum superflua quærit homo, compedes suas onerare desiderat, XXXVI, 864. — Divitiæ flumina sunt quæ tollunt quos extollunt, XXXVII, 1769. — In eis spes non ponenda, XXXVIII, 958. — Possidere vis terram, vide ne possidearis a terra, 563. — Possidere omnia quomodo liceat, 781. — Aliud possidere Dei, aliud possidere hominis, XXXVI, 576. — Superfluum est quod nec prodest nec nocet, XXXV, 2118. — Inania si quæramus, nihil sufficit, XXXVII, 1922. — Inter superflua quid numerandum, XXXVIII, 421. — Superflua gravant non sublevant; onerant non honorant, 523. — Superflua divitum sunt necessaria pauperum, XXXVII, 1922. — Superflua vide cui remaneant ne forte cum servas unde vivas, colligas unde moriaris, XXXVIII, 629.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.) — Difficilius quidem, sed gloriosius mundo præsente luctari, LII, 493. — Christum nasci triste mundanis est, 592 — Discutiatur a sentibus caligo tota pompæ sæcularis, 521. — Quem Deus faciens vocavit mundum, inimicus inficiens immundum reddit, 470. — Sapientes sæculi fecit stultos (diabolus), speculatores mundi docuit nihil videre, professores scientiæ, scientiam non habere, 470. — In mundo præcedunt Creatoris bona, mala diaboli postsequuntur, 472. — Terreni luxus copiæ non quærantur, 225. — Magna relinquere, amare minora, Dei potestatis est, non cupiditatis humanæ, 640. — Cede, homo, opibus tuis : sufficit tibi divina paupertas, depone sarcinas divitiarum tuarum; onustus non potest per angustam viam pervenire, 646. — *Vide serm.* de malo divite et Lazaro, 529, 536, 540.

SALVIANUS. — Luxui sui temporis sobrietatem opponit atque simplicitatem veterum Romanorum, LIII, 32, 33.

LEO MAGNUS (S.) — Felicior semper est parca temperantia quam profusa luxuria, LIV, 457. — Damnantur qui foris sunt splendidi, intus obscuri; abundantes temporalium, inopes æternorum, 165. — Prudentibus mundi sapientia sua cæcitas facta est, nec potuerunt per illam Deum cognoscere, LIV, 211. — Abjiciendæ sunt exosa Domino sapientiæ mundanæ argumenta, 294. — Mundi pax quam periculosa, 583.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Mundi amatores plurima inutiliter perferunt, LVII, 711, 712. — Mundanæ sollicitudines, suffocant in corde verbum Dei, 688. — In hujus mundi pelago valde nobis pertimescendum est, ne navem nostram aut procella tempestatis abripiat, aut fluctus absorbeat, aut in æternam prædam pirata crudelis abducat, 419, 420. — Divites viam regni cœlestis difficile arripiunt, LVIII, 525. — Plerique in domibus auro sunt, divites tamen in Ecclesia justitia sunt mendici, 475. — Divitiæ insipientibus fomenta sunt improbitatis, sapientibus alimenta salutis, 732.

SIDONIUS APPOLLINARIS. — Luxum domesticum describit, LVIII, 447 *et seq.*

PAULINUS (S.), Nolan. — Mundus hominis hostis, LXI, 295. — Mundus fugiendus ut cœlum assequamur, 670. — Mundi vitiis non sordescere laudabile, 630, 631.

FULGENTIUS (S.), Ruspensis. — Mundi nomine homines mundi dilectores significantur, LXVII, 168. — Dilectio mundi mala non est nisi in quantum a Dei dilectione avertit, *ibid.* — Vere triumphat qui mundum calcat, 349.

Vitæ Patrum. — Mundus fallax in promissis, LXVIII, 493. — Est tyrannus, 497, 498. — Est contemnendus, 908. — Mundi amatorum stultitia, 495. — Ejus blandimenta fallacia, 617.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Ebrii sunt qui mundi amore turbati, mala quæ patiuntur non sentiunt, LXXVI, 715. — Mundi amor sedem evertit jucidii in anima, LXXV, 743. — Aliqui honestatis homine in sæculi retibus illaqueantur, 789. — Vilis Deo est mundus, LXXVI, 71. — Stulta mundi sapientia, 162. — Quibus cladibus quotidie affligatur mundus, 1090. — Labenti inhærere, quam periculosum, *ibid.* — Mundus ipse ab amore sui nos deterret, LXXVII, 517. — In hoc mundo nihil stabile, sed omnia prospera adversis confunduntur, 647. — A fluctibus mundanis ad quietis christianæ littus revocamur, 884, 885. — Mundi pompas qui diligit, somnium vigilans videt, 1105. — Ejus pompæ despiciendæ, 1275. — Divitium felicitas quantacunque sit, desinit in æternam miseriam, LXXV, 1104. — Securæ et pacatæ sunt domus eorum, quia peccantes vivunt, *ibid.* — Unde dives inaniter gaudet, inde pauper inanius affligitur, 1114. — Super avarum divitem pluunt jacula Dei, 1096. — In acquirendis et custodiendis divitiis anxietas æternis præludit supplicis, 1095. — In rerum opulentia plerumque regnat carnis culpa, LXXVI, 1257.

COLUMBANUS (S.). — Præsens vita potius via dicenda est quam vita, LXXX, 240. — Vita umbræ similis, 241. — Vita tua rota est, quotidie currit, non te exspectat, vade cum ea, 258. — Mundus iste transit et quotidie decrescit, 283. — De mundi contemptu, 235.

TAIO, Cæsaraug. — De dilectoribus mundi, LXXX, 957. — De terrenis desideriis et sapientia sæculi, 959.

BEDA Ven. — Mundus perditionis diligit se utique falsa dilectione, non vera; proinde falso se diligit et vere odit, XCII, 845. — Odit in se naturam, diligit vitium, *ibid.* — Mundus intelliguntur qui secundum mundi concupiscentiam vivunt, 859. — Inimici sunt Dei omnes amatores mundi, omnes inquisitores nugarum, XCVII, 32.

ALCUINUS (B.). — Omnia hujus sæculi delectamenta ve ut volatilis fugiunt umbra, C, 157. — Quidquid in sæculo amatur, amittitur, 158. — Non subvertat cor tuum ambitio sæculi, 241. — Non te decipiant blanditiæ sæculi, non exaltent honores transeuntes; non subvertant favores populi, 245. — In omni usu sæculi temperantiam commendat regi Æthelredo, 158. — Inter temporalia et æterna hoc interest, quod temporale plus diligitur antequam habeatur, vilescit autem cum advenerit : æternum vero ardentius diligitur adeptum quam desideratum, 211. — In omni re temperantia servanda est quæ est via regia vitæ nostræ, 249.

JONAS, Aurelian. — Multi propter dies malos quos, fallente mundi amore, putant esse bonos, perdunt dies æternos, CVI, 164.

RABANUS MAURUS. — Hi sunt Dei electi, qui omnia mundi hujus oblectamenta tota deserunt voluntate, CX, 434. — Nemo simul transitoria et æterna amare potest, 937.

HAYMO, Halberstat. — Hoc patitur corpus Christi a mundi amatoribus quod passus est a Judæorum murmurationibus, CXVIII, 341. — Mundus appellatur in malis

hominibus, qui toto terrarum orbe diffusi sunt, 391. — Advena et peregrinus aut hospes non cogitat quod in domo sit aliena; sic et nos quantum possumus, Domino largiente, ista omnino debemus despicere, 506.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Stella Maris sive illuminatrix Maria inter fluctivagas undas pelagi, fide ac moribus sequenda est, ne mergamur undis diluvii, sed per eam illuminemur, CXX, 94. — Omnis mundus laqueorum tentamentis ubique plenus, 184. — Christus solitudinem petit ne mundi premeretur angustiis, 185. — Quicumque sæculi se dederit voluptatibus curisque istius mundi, panem cœlestem et cibum verum nonnisi inter spinas comedit, attamen in sudore et labore nimio, 489.

RATHERIUS, Veron. — Luxum scandalosum quorumdam sui temporis episcoporum ægre reprehendit, CXXXVI, 291, 294.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Dum a contemplationis arce ad terrena vel immunda quælibet exsequenda devolvitur, consequens est ut in Ecclesia probrosæ derisionis obtrectationibus mordeatur, CXLIV, 582. — Anima quælibet quam, suadente diabolo, mundus ad se conatur attrahere, ac negotiorum sæcularium tenebris excæcare, illæsum contemplationis oculum servat, si omnino resistens, in suæ quietis proposito perseverat, *ibid.* — Mundus totus hoc tempore, nihil est aliud nisi gula, avaritia atque libido, 251. — Vitiis totus immersus, *ibid.* — Mundus amatores suos obcæcat, 581. — Contemne hæc omnia, quia omnia contemnenda, et de his omnibus fac sarcinam tuam contemptum mundi, 837. — Mundus similis pelago, 313. — Incentiva libidinis fomites sunt avaritiæ et materia cupiditatis : nam cum luxuria multis sumptuum indigere non ambigitur expensis, nisi multiplicibus exuberent commodis, fluere nequeunt in oblectationibus voluptatis, CXLIV, 233.

LANFRANCUS (S.). — Tot tantisque tribulationibus terra ista in qua sumus, quotidie quatitur, tot adulteriis aliisque spurcitiis inquinatur, ut nullus fere hominum ordo sit qui vel animæ suæ consulat, vel proficiendi in Deum salutarem doctrinam saltem audire concupiscat, CL. 539.

URBANUS II, papa. — *Ad Beringer. abbat. S. Laurent. Leod.* Quis murus staret inconcussus, quæ mens immobilis in sua firmitate permaneret, ubi crassi sues grunniunt assidue, ubi innocentiæ simplicitatem turba malignantium obsidet, CLI, 395. — Gaudete, quia rex Israel filios suos vult super flumina Babylonis sedere et flere, et ad reditum in terram promissionis libero cordis affectu suspirare, non in ipsis fluminibus et sæcularibus studiis implicitos interire, 397. — Certe via ista pessima est, quoniam a Deo omnino remota est, 567. — Non tenetis vere viam per quam eatis ad salutem et vitam, *ibid.* — Esto ut sit semita itinerantium arcta, plena mortibus, suspecta periculis; sed hæc eadem vos amissam ducet ad patriam, per multas enim tribulationes oportet vos ingredi in regnum Dei, 573.

RADULFUS ARDENS. — De mundi contemptu, CLV, 1535. — Flos feni cum pulcher videatur, res parva est et humilis; sic gloria mundi, ira Dei fervescente, decidit, 1525. — Non est finis nostræ cupiditatis et ambitionis, 1529. — Mundum quare diligimus? Quare cum cadente cadimus, et cum pereunte perimus? 1679.

GOFFRIDUS, Vindocin. — Mundum qui sequitur a via Christi aberrat, 192, 205 — Mundum ante oportet descrere quam nos deserat, 209.

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Renuntiandum sæculo, CLXIII, 685. — Brevis mundi felicitas, 681. — Odium sæculi legitimum, 1072, 1075. — Nolite credere mundo etiam cum favet, 1145. — Non favet ut foveat, sed ut suffocet, *ibid.* — Quos allicit dulcedo sæculi eos occupat æterna amaritudo, 1072. — Mundus irridendus cum ridet, 1066. — Mundi gloria, non est gloria sed ignis vorans, 1145. — Tempestati perpetuæ similis, 598. — Mundi vanitas simul et honoris et divitiarum inanitas carmine exponitur, 687. — Mundus hic spongia inanis, et omnis concupiscentia ejus aceto amarior, 759. — Ædificiorum et deliciarum luxus describitur, 700, 701. — Vita quid est præsens? tentatio, pugna molesta, hic acies semper, et hostis adest, 696.

IVO (B.) Carnot. — Apud Deum mundi sapientia vel sæcularis potentia nullius sunt momenti, CLXII, 122.

ANSELMUS, Laudun. — Mundus præsentia bona ostendens, et invisibilia deridens homines ad se attrahit, CLXII, 1284. — Solus pauper et mitis mundum non diligit, qui miserum se recognoscit et ideo cœlum concupiscit, 1286. — Habitatio ista terrena quam gravis, quam misera, *ibid.*

RUPERTUS, Tuitiens. — Mundus Christi mysteria capere non potest, CLXIX, 756 *et seq* — Mundi ultimum incendium miserrimum, 1153, 1154. — Mundus in maligno positus, 1446.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Mundus appellatur et indigne quia mundos non facit nos, sed immundos, CLXXI, 467. — Civitas Dei et civitas diaboli portæ contra portas; portæ Sion contra portas Babylonis, 497. — Mundus iste verum sterquilinium, 565, 696. — Quam vana hujus mundi prosperitas, 837. — In mundo tria sunt odio habenda, concupiscentia carnis et oculorum et superbia vitæ, 848. — Amor mundi ab initio dulcis, in fine amarus, 206.

HONORIUS, Augustod. — Mundus figuratur in Babylone quæ interpretatur confusio, CLXXII, 879. — Mundus quomodo fugiendus, *ibid.* — Mundum fugerunt SS. Paulus, Cyprianus, Theophilus, Sta Maria Magdalena, Maria Ægyptiaca, Thais, 881.

GODEFRIDUS Admont. — Sæculum homini justificato fugiendum, CLXXIV, 145. — Desertum dicitur, 68. — Curæ sæculi sepulcro similes, 391. — Privant dulcedine divinæ visitationis, 546. — Sæculi negotia majore curantur solertia quam salutis, 527. — Mundus mari et rapido fluvio similis, 633, 638. — Omnia in ea fluctuant inconstantia, 674. — Omnia fluxa, 944. — Lucrum hujus mundi est voluptas carnis, vanitas cordis, et superbia mentis, 715. — Divites in opulone habent quod discant, et quod timeant, 587. — Honores mundani a cœlestibus nuptiis nos retrahunt, 615. — Sudarium vocari potest sæculum, 777. — Sæculi amatores ulcera sunt humilitatis, 698.

HUGO A S. VICTORE. — Mundus unde dicitur in maligno positus, CLXXV, 551. — Amoris Dei et mundi discrimen quale, CLXXVI, 619 *et seqq.* — Mundus iste cur pœnitentiæ locus dictus, 28. — Mundi hujus vanitas vel instabilitas, 711, 712. — Ejus contemptus nos provocat ad amorem æternum, 715. — Divitis domus vana affluentia, pericula et casus, 707. — Deliciæ hujus sæculi et pompæ fugiendæ, CLXXVII, 78.

GUILLELMUS, S. Theodorici abbas. — De mundi et Christi jugo, CLXXIX, 218. — Aperi, Domine, ostium lateris arcæ tuæ, ut ingrediantur omnes salvandi tui a facie diluvii hujus inundantis super terram, 226. — O patria, patria, quam de longe te video et saluto, ubi mala nulla, bona omnia, 234. — Quousque hic vivemus, necesse est ut viam præsentis sæculi permisti pergamus, 445.

BERNARDUS (S.), Clarævall. — Mundus lacrymarum vallis in qua sensualitas regnat, CLXXXII, 789 — Plenus est spinis, CLXXXII, 1012. — Mundi noctes plurimæ, 1149 — Ibi nulla quies, 463. — Mundi bona vana et caduca, CLXXXII, 245. — Miseriæ et pericula, CLXXXIII, 139, 636. — Mundus animas suæ dignitatis immemores merito deludit, CLXXXII, 812. — Mundanæ gloriæ vanitas, 256. — Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ adversitates dejiciant, CLXXXIII, 315. — Negotiator prudens, qui videt in divitiis laborem, in honoribus pœnam, invidiam in gloria, facit sarcinam suam mundi contemptum et fugit, 663. — Mundi compedes quantumvis aurei relinquendi, 577. — Stimulus vehemens ad mundi fugam, CLXXXII, 238, 239. — Mundo et Deo servire impossibile, 259. — Mundum qui plus amat quam Deum impius est et idololatra, 248. — Mundo mortuus, mundo crucifixus quis, CLXXXIII, 183. — Filiorum hujus mundi infelicitas, CLXXXII, 244. — Sæculum torrens, 335. — Ejus vita, nox, 106. — Sæculi corruptela, 383, 417. — Luxus et deliciæ hominum arguuntur, CLXXXIII, 590. — Maxime prælatorum, 1155, 1156. — Et clericorum, 200.

GILLEBERTUS DE HOILANDIA. — Quidquid hic videmus per speculum et in ænigmate, totum in nocte est, CLXXXIV, 14. — Sæculi oblectamenta universaliter præferunt refrigerii speciem sed statim arescunt, quasi torrens raptim transeunt, 196. — Væ habitatoribus terræ ubi rara pax, securitas nulla, jugis labor, et lis egestatem parturiens, 263.

GUERRICUS (S.), abbas. — Quidquid mundus dare potest aut promittere, non modo vile et indignum sed et perniciosum, CLXXXV, 34. — Superbiam istam non damnat Dominus, sed remunerat magister humilitatis si ita magnanimus sis in contemptu mundi ut omnem gloriam ejus quasi de sublimi despicias, 47. — Totus fere mundus confitetur verbis se nosse Deum, factis autem negat, 59. — Quantalibet ingruat tibi tempestas bellorum, quantacumque patiaris in deserto, penuriam etiam victualium, noli pusillanimitate spiritus redire mente in Ægyptum. 22.

PETRUS VENERABILIS, Cluniac. abbas. — De mirabili exemplo Henrici Ludovici VII regis fratris qui luxum et pleno cornu fluentes mundi delicias conculcavit, CLXXIX, 398. — De brevi et fugitiva rerum humana-

rum specie, 404. — Mundus vallis lacrymarum dicitur, 411. — Mundus in quo Satanas princeps de mortalibus sicut de avibus ludit, 416. — Diabolus tentat, mundus illicit, peccatum occidit, 957.

GARNERIUS A S. VICTORE. — Ebrii vocantur, qui hujus mundi amore confusi, mala jam non sentiunt, quæ patiuntur, CXCIII, 134-135. — Mundus præsens Æthiopia dictus, CXCIII, 554. — Mundi fructus ruina, 388.

GERHOHUS præposit. — Equus dicitur hic mundus, cujus ascensor diabolus, CXCIV, 1019. — Arca cœlestis ædificii quæ in terra fabricatur nequaquam ad altiora sine aquis diluvii sublimatur, 1196. — Quantum intersit episcopis non implicari sæcularibus negotiis, 1266. — Clerus servit non mundo sed altari, 1272. — Magna res est immaculatum se custodire ab hoc sæculo, 1327.

AELREDUS (B.), abbas. — Qui mundum peritururn diligunt cum mundo peribunt, CXCV, 212. — Christus signum est cui totus contradixit mundus, 262. — Mundi dilectores consolationem quærunt in divitiis, in honoribus, in multis curiositatibus, in desideriis carnis et voluptatibus. Miseri quando tristantur, sed multo miseriores quando sic consolantur, 341, 342. — Fortis est illa anima quæ sæculum relinquit; quæ carnis desideria calcat, quæ mundi gloriam spernit, 333. — De superbia vitæ et vanitate, 374. — De dominandi libidine, *ibid.*

RICHARDUS A S. VICTORE. — Mundus cur desertum dicatur, CXCVI, 430. — Mundus tribus modis accipitur, 795. — Mundus quomodo innovabitur, 859. — Sæcularibus negotiis se implicans, ab internis se alienat, 690. — In mundi contemptu fit prima virtutis promotio, 1076. — Deinde et exterminium mali, 1077.

HILDEGARDIS (sancta). — Mundus umbrosus dicitur, CXCVII, 301. — Qui sæculum diligit, in comprehensione morum suorum tempestati similis est, 315. — O gravis labor, o durum pondus quod sustineo in veste hujus vitæ, quia nimis grave mihi est contra carnem pugnare, 733.

ADAMUS SCOTUS. — Mundanorum typus Absalon, CXCVIII, 816. — Mundi fallacia et tristis exitus, 435, 438. — Mundi vitia tria calcanda, voluptas, curiositas, superbia, 454. — Disce mundo uti, Deo autem frui, 453. — Amore tuo mundus non est dignus, *ibid.*

JOANNES Saresber. — Si nostra tempora concepisset spiritus propheticus, egregie diceretur quia comœdia est vita hominis super terram, ubi quisque sui oblitus personam exprimit alienam, CXCIX, 488. — Cullilet, in hac vita, est causa doloris, 491. — Vanitati subjecta est creatura etiam non volens, *ibid.* — Mundus suos habet Elysios, 492. — Inter insensatos insani habentur qui alienæ insaniæ nolunt esse participes, 493. — Item qui de alto virtutum culmine theatrum mundi despiciunt, ludumque fortunæ contemnunt, *ibid.*

PETRUS CELLENSIS. — Breves sunt dies isti ad lucendum, grandes vero et graves ad occupandum, CCII, 421. — Mundus plenus est cucullatis, et pene vacuus monachis, 600. — Dies isti nubis et caliginis, 687. — Petrosa quidem et spinosa hæc via est, sed tribulatione absolvitur patria, 755. — Quo amplius ad lectum fatigatus veneris, eo indulgentius quiescis, *ibid.*

BALDUINUS, Cantuar. — Cupiditas est amor mundi, sicut charitas est amor Dei, CCIV, 490. — Grandescit amore utendi vel habendi, et desiderio possidendi, *ibid.* — O terra, terra quanta vanitate diligeris a filiis hominum! 492. — Sapientia hujus mundi et Dei sapientia inter se quantum variant, 500. — De causis lugendi in hoc mundo, 502 *et seqq.*

STEPHANUS (S.), Grandimont. fundator. — Dum mundus ab homine diligitur, inimicus eum post se trahit ad libitum suum Cum autem sæculum ab aliquo relinquitur, diabolus multis modis eum insequitur. CCIV, 1090.

PETRUS CANTOR. — Mundi pompæ difficulter caveri possunt, CCV, 46. — In mundi ruinam superbia et invidia simul conspiraverunt, 53. — Mundi laqueos evadet sola humilitas, 59. — Quinam mundum judicabunt, 67. — Cupiditas omnium malorum radix, 72. — Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit, 73. — Sanguinogæ duæ filiæ sunt diaboli incessanter clamantes: Affer, affer, libido insessanter et incessantius cupiditas, 73. — Credenti totus mundus divitiarum est : infidelis autem etiam obolo indiget, 74. — Ambitio profligatur, 165, 168. — Somnium est vita præsens si æternitati comparetur, 352. Superfluitas ædificiorum arguitur, 253.

PETRUS BLESENSIS. — Mundi pompa et favor populi fumus est et aura subito evanescens, CCVII, 114. — Si esset in sæculo, universa tibi exuberarent ad votum, dum omnis risus, omnis lascivia, omnis sæculi voluptates a te modo relegantur, *ibid.* — Quemdam hortatur ad sarcinam vanæ supellectilis deponendam, 150. — Mundi sapientia stultitia est apud Deum, 106. - Jam advesperascit vobis et vitæ vestræ inclinati sunt dies, 150. — Divitiæ hujus vitæ fallaces et opes proditoriæ, 168. — Quemdam arguit monachum quod ambiret amicitias principum et mundi plausus, 386. — Displicet mihi, si, ut mundo placeas, Deo displicere non times, *ibid.* — Pugna est inter nos et mundum, 624. — Vincamus mundum ne vincamur ab eo, 733.

MARTINUS (S.), Legion. — Seminare nos oportet dum in hoc mundo sumus, CCVIII, 62. — Anima fidelis carnalia abjicit, prospera mundi contemnit, transitoria vilipendit, æterna appetit, 81. — Per terram gradiuntur qui in conjugiis implicantur, li vero in terra non ambulant sed ut nubes volant, qui dum cœlestia appetunt de terrenis desideriis nihil tangunt, 160. — Quidam præponuntur ut regant, contra procellas et turbines sæculi foris laborantes, 332. — Sunt qui in occulto delicias appetunt, dum in publico abstinentes apparere volunt, 736.

ALANUS DE INSULIS. — Mundus sæpe accipitur pro mundi amatoribus, CCX, 310. — Mundanarum deliciarum vanitas, 338, 584. — Mundus procellis obnoxius, 582. — Mundus totus in maligno positus, 545, 546. — De mundi contemptu, 114. — Mundanorum multifaria pericula, 466. — Fastus maxime vitandus, 552. — De contemptu timoris mundani, 153.

ABSALO, abbas. — Luget monachorum sortem qui memores pristinæ conversationis, amatores esse sæculi incipiunt, voluptatesque et honores appetunt, 19. — Hæc vita sæculi procellis perenniter impetita, 67. — In quodam sensu Verbum caro fit in his qui Christi legem negligentes carnis illecebras appetunt, 55. — Ambulant per campum floridum mundi hujus amantes divitias, aurum et argentum possidentes, sed ad Deum pervenire nequeunt, nisi amne transmisso, 90. — Quatuor portæ amoris mundi, quæ, 105. — Ut relinquatur mundus exhortatio, 173.

STEPHANUS, Tornac. episc. — Amicum quemdam gratulatur quod mundo valedixerit, CCXI, 447.

ADAMUS, Persenïæ abbas. — Nihil asperius quam sibi mundum et mundo seipsum crucifixum exhibere, CCXI, 586. — Abjicienda sunt onera sæculi, honores computandi in nihilum, 600. — Quam felicius est casti amoris astringi vinculis quam a theatrali mundi petulantia, 605, 604. — Vide insuper epist. XIII, 624. — Mundus miser dictus, 599. — Infelix, 588. — Abyssus, 625.

HELINANDUS, monac. — Dicta mundi inter et Christi dicta discrimen, CCXII, 502. — O stulti filii sæculi qui ponunt fortunæ mensam fortunatos se arbitrantes, 682. — Quanta sit potestas principis hujus mundi, 687.

SICARDUS, Cremonen. — Ecclesia, quæ militat in terris, se temperare debet æquanimiter in prosperis et in adversis, CCXIII, 17. — Nox est præsens sæculum, 24.

X. — *Mundana gentilitiaque festa, saltationes.*

ARNOBIUS. — Vehementer ridiculi et impii ethnicorum ritus corripiuntur in lib. *ad Gentes*, V, 713. — Saltatrices lascivientes inter convivia, 881. — Saltationes theatrales, 1072, 1073, 1265, 1266. — Quid moramini, quid cessatis, quinet ipsos dicatis deos ludere, lascivire, saltare, obcœnas compingere cantiones, 1269.

AMBROSIUS (S.). Annibal ipse diu sacris insultavit Romanorum, XVI, 875. — In sacris Phrygiis impudicitia disciplina est, 195. — In orgiis Liberi, religionis mysterium est incentivum libidinis, *ibid.* — Cum ad cantum tripudiumque invitat propheta, non histrionicos fluxi corporis motus intellexit aut indecoros crepitus viris, plaususque femineos imperavit, non congruunt enim resurrectionis revelata mysteria et opprobria saltationis exacta, XV, 1670. — Saltatio lasciva deliciarum comes et luxuriæ ludibrium est, XVI, 1179.

LUCIUS DEXTER. — Herodiadis saltatricis mors tragica, XXXI. 85.

HIERONYMUS (S.). Projecit Deus festivitates eorum qui fugiunt leonem et incurrunt in ursum, qui non celebrant festivitates Dei, sed festivitates suas, XXV, 1055. — Non sacrificiorum multitudinem sed offerentium merita causasque Deus dijudicat, *ibid.* — Impiorum cantica non dignatur audire, 1054. — Hæreticorum composita laudatio, tumultus est Domino et ut ita dicam, grunnitus suis et asinorum clamor, *ibid.* — Gravissimum onus in gentibus error fuit idololatriæ, quæ cultores suos deprimebat ad terram et salvare non poterat; quæ animas eorum faciebat diabolo dæmonibusque captivas, XXIV, 451. — Muta simulacra insensibilia sunt, *ibid.* — Plerique dæmones colunt, ne noceant, 747. — Dæmones per vitia coluntur, XXVI, 415.

AUGUSTINUS (S.). — Religiones falsæ martyrum passione sublatæ, XLI, 136. — Error ex hoc provenit quod pro Deo colatur creatura, XXXIV, 130 — Varia

falsæ religionis genera, 169. — Religio vera non est apud paganos quærenda, nec apud hæreticos, 163 — Superstitionum varia genera, 50. — In quo noxia sit superstitio, XXXIII, 377. — Dies observare ad aliquid operandum, grande peccatum, XL, 270. — Pluviæ comparatur superstitio, XXXV, 1308. — Superstitiosum quid, XXXIV, 50. — Superstitiosi quinam dicebantur, XLI, 137. — Paganorum ludi ritusque sacrorum turpissimi, XXXIII, 415; XLI, 50. — Ludendi et saltandi mos receptus in solemnitatibus paganorum, XXXIV, 473. — Imitatione deorum suorum peiores fiunt, XXXIII, 414. — Festi dies paganorum in abundantia epularum et ebrietate, 118, XXXVIII, 272. —Saltandi mos ubi sepultus fuerat S. Cyprianus, diligentia episcopi quasi abusus sublatus, 1415. — Saltatio cum caninis cadaveribus supplicium, XLIII, 579. — Turpes saltationes Primianistarum, 106, 107.

PETRUS (S.) CHRYSOLOGUS. — Adversus Indos in Kalendis Januarii solitos acerrime invehitur. — Irrisores sunt, non cultores, qui deos quos venerantur illudunt, injuriis afficiunt, LII, 609. — Sed dicet aliquis: Non sunt hæc sacrilegiorum studia, sed vota jocorum; erras, homo, non sunt hæc ludicra, sunt crimina, 611. — Nemo de impietate ludit aut de sacrilegio jocatur, *ibid.* — Saltatricum pestis, lenocinia cantorum, voluptatum fomenta abscindantur, 552. — Joannes Christi præcursor, metator Domini, Dei testis datur incestæ, traditur adulteræ, addicitur saltatrici, 547. — Saltatricis turpissimæ descriptio, 654. — Non jam puella dicitur, sed nova bellua, 551.

SALVIANUS. — Per sacrilegas superstitiones majestas divina violatur, LIII, 120. — Qui dii colantur in theatris, *ibid.* — Ubique universa dæmonum monstra, *ibid.*

LEO (S.) MAGNUS. — Variæ notantur superstitiones, LIV, 218. — Brevia et caduca sunt terrenarum gaudia voluptatum, quæ ad æternitatem vocatos a semitis vitæ conantur avertere, LIV, 147.

MAXIMUS (S.). Taurin. — Variæ condemnantur superstitiones, LVII, 257, 258. — Adversus Saturnalia festa invehitur, *ibid.*, 491

ISIDORUS (S.), Hispal. — De saltatoribus, LXXXII, 659. — Quibus sub patronis saltationes exercebantur, *ibid.* — Unde detestandæ, *ibid.*

FULGENTIUS FERRANDUS. — Juxta concil. Laodic. tit. 41. nullus christianus ballare vel cantare in nuptiis audeat, LXXXVIII, 827.

CRISCONIUS. — Non oportet christianos euntes ad nuptias plaudere vel saltare, sed venerabiliter cœnare vel prandere sicut christianos decet, conc. Laodic., tit. 55, LXXXVIII, 897.

JONAS, Aurelian. — Improbat obscœnas saltationes in conviviis solitas, CVI, 164.

PASCHASIUS RADBERTUS. — De cæde cruenta, S. Joannis Baptistæ, CXX, 512 *et seqq.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Quon odo luxuriosorum vita festum fit perenne, CLVIII, 701, 702. — Mundi deliciis quæ sint opponenda, 677 *et seqq.* — Nescit habere modum prodiga luxuries, 702.

GODEFRIDUS, Admont. — Festus dies est, de malo in bonum transire, CLXXIV, 780. — Diem festum agere est, turbis inutilium cogitationum semotis, mentem informare ad requiem disciplinæ spiritalis, 96.

HUGO A S. VICTORE. — Sunt Kalendæ et festivitates quædam quas abominatur Deus, CLXXVII, 926, 927. — Qui deliciis hujus sæculi et pompis delectantur, velut gravi somno sopiti adversarii præda efficiuntur, 78.

BERNARDUS (S.), Claræval. abbas. — Festa in vanitatem et delicias verti indignum, CLXXXIII, 44. — Quid tanta ambitione vestes paras in Natale Domini, *ibid.* — Pudeat sub spinato capite membrum fieri delicatum, 480. — Abusus in festorum celebratione arguuntur, 479, 480. — Amatores sæculi, inimici crucis Christi, in vanum accepto nomine christiani, toto hoc tempore quadragesimali ad instantes inhiant dies resurrectionis, heu! ut liberius indulgeant voluptati, 282. — Proh dolor! peccandi tempus, terminus recidendi facta est resurrectio Salvatoris, *ibid.* — Sæcularibus id moris est ut diebus festis festiva sibi convivia parent, 453.

GARNERIUS A S. VICTORE. — Herodiadis filiæ saltatio quam iniqua apud regem temulentum obtineat, CXCIII, 169.

AELREDUS (B.), abbas. — Arguit lascivas cantantium gesticulationes, meretricias vocum alterationes et infractiones quas ipse vulgus non sine cachinno, risuque intuetur, CXCV, 571. — Ad memoriam nugarum theatricarum prurientibus auribus immane fastidium infert honesta gravitas, 572. — Inanibus spectaculis dediti, vel rumoribus audiendis intenti, a nobis eximus, vanitatum imagines postea introducimus, 573.

PETRUS CELLENSIS. — Remotione joculationis inordinatæ, excluduntur vana gaudia, risus, effusio animi, irreligio et effrenatio sensualitatis, CCII, 750.

PETRUS CANTOR. — Eos arguit qui in diebus festivis nonnisi propter pecuniam cantant vel ob pastum et refectionem, CCV, 98. — Et eos qui ludis vacant in his diebus, *ibid.*

ABSALO, abbas. — Puella saltatrix in convivio Herodis maxime peccavit, minus tamen quam Judas in cœna Domini, CCXI, 18. — Religioso hæc insufflat superbia: cum eras in sæculo ambulabas ubi volebas, libere curribus ad exitus viarum, ad conventicula chorearum; ubi erat impetus spiritus i huc gradiebaris, 41.

SICARDUS, Cremonens. — Pompæ diaboli sunt spectacula, choreæ, ludi, lasciviæ, uno verbo omnes honores vani et superflui, CCXIII, 279.

XI. — *Oculorum immodestia, picturæ et imagines minus honestæ.*

TERTULLIANUS. — Oculos et suspiria adolescentium post se trahunt comptæ mulieres, I, 1320. — Oculorum propria tormenta in barathro, quæ, II, 845. — Debet adumbrari facies (virginis) tam periculosa, 899.—Videre et videri ejusdem est libidinis, 891.

CYPRIANUS (S.). — Oculis admittitur adulterium, IV, 785. — Mulieres quæ oculis ad libidinem curiosis pudori ac pudicitiæ corpora dicata prostituunt, 458. — Ad corruptelam desideria præsentium sollicitant et invitant, *ibid.*

ARNOBIUS. — Artifices ludunt et lasciviunt in fingendis diis, V, 1192. — Simulacrorum officinæ descriptio, 1193. — Quæ exemplaria fuerint Praxitelis et Phidiæ in simulacrorum fabricatione, 1190 *et seqq.* — Obscœna et ridicula simulacra, 1188.

LACTANTIUS. — Dæmones sunt qui imagines et simulacra fingere docuerunt, VI, 337. — Quæ fuerit prima causa fingendi simulacra, 258.

HILARIUS (S.), Pictav. — Oculum a laqueo liberare rarum est, IX, 819. — Oculi incidentis motus in Evangeliis adulterio æquatur, 938, 959. — Oculi tum corporis, tum animæ a vanitate avertendi, 510. — Curiositas, quomodo non adeat in eum cujus oculi ad Deum intenti, 831. — Laquei animarum quot et quanti, 832. — Quid Christo venienti afferemus an opum thesauros, an ambitiosos dignitatum titulos, aut veteres delicatæ nobilitatis imagines? IX, 1012.

AMBROSIUS (S.) — Fenestra meretricis est oculus, ideo ab omni irreverenti oculo cave, ne per fenestram introeat amor, libido penetret, XIV, 891. — Non vis amore capi, noli in speciem mulieris intendere, 892. — Pictus es, o homo, et pictus a Domino Deo tuo. Bonum habes artificem et pictorem; noli bonam delere picturam, XIV, 260.

HIERONYMUS (S.). — Periculose tibi ministrat (mulier), cujus vultum frequenter attendis, XXII, 532. — Attende quod nullus sit, etiam in domo, totus aspectus, 401. — Oculi fatentur cordis arcana, 538. — Quod oculis videtur, magis mente retinetur, XXIV, 796, 800. — Per oculorum portas illabuntur maxima vitia, XXV, 1348.— Oculis carnis videre, quid, XXVI, 256.

AUGUSTINUS (S.).—Oculi mentis fenestræ, XXXVI, 468. — Oculi sensuum principes, XXXII, 801. — Oculus impudicus, impudici cordis est nuntius, 1391; XXXIII, 961. — Oculorum petulantia reprimenda, XXXVI, 587. — A viro non figatur oculus in femina, XXXII, 1391. — Oculorum illecebræ, XLI, 232, 813. — Oculos illecebrare, XXXVIII, 1413. — Oculorum corporis quam animi major jactura æstimatur, sed a cæcis, XXXVI, 860. — Oculorum cibus lumen est, XXXVII, 1114; XXXVIII. 185.—Oculos mittere in aliquem, id est amare, XXXIV, 496. — Oculi carnis multum diliguntur, multum negliguntur oculi cordis, XXXVIII. 542. — Interiorum oculorum cæcitas est non intelligere, XXXVII, 1552. — Nuditatis post peccatum pudet, XXXVIII, 542. — Nuditatis pudor cum omni homine nascitur, XLIV, 565. — Picturæ lascivæ, XXXII, 671. - Picturarum et sepulcrorum adoratores, 1342. — Simulacra velut deorum corpora esse asserit Trismegistus, XLI, 247. — Simulacra vitiorum corporalium consecraverunt Romani, XLII, 574. — Usus simulacrorum unde ortus, 409. — A Senera reprehenditur, XLI, 190. — Qui simulacra instituerunt non metum dempserunt, sed errorem addiderunt, 119, 198. — In simulacris fallacia reddebant oracula dæmones, 581. — Simulacrorum cultores quantum devia verint a veritate, XI., 90. — Simulacris gentium non solum homo sed etiam bestia melior, XXXVII, 1482.

PETRUS CHRYSOLOGUS. — Aspectus illecebrosus prostravit mulierem, salutaris levavit, LII, 409.— Aspe-

ctus fumo obscuratur, 410. — Mulieris oculos diabolo claudente, vetitæ arboris ipsam maculavit aspectus, 419. — Hypocrisis, dum cupit captivare oculos, oculis fit ipsa captiva, 205. — Oculus auctor prævaricationis et alia mala oculorum, 575. — Vagus oculus, lascivus intuitus, improbus aspectus suas non respicit ad ruinas, *ibid.* — Cæcus ad sua crimina, lucidus ad aliena, *ibid.* — Quæ ira, quæ ultio sic in Deum de idolis exsequeretur offensam, ut eos quos vetustas aris, incensa, victimis, gemmis, auro deos esse mentita est, posteritas turpi cultu homines fuisse turpissimos judicaret, et eorum vitam, mores, actus ipsis eorum signaret in vultibus ac doceret fugiendos esse potius quam colendos... quorum formant adulteria in simulacris, quorum fornicationes imaginibus mandant, quorum titulant incesta picturis, crudelitates commendant libris, quorum obscœna ludunt, LII, 610.

SALVIANUS. — Petulci impudicorum intuitus noxa adulterii non carent, LIII, 64.—Oculi januæ cupiditatum, *ibid.* — Nunc jubentur oculi custodire censuram, 199. — In illis imaginibus fornicationum omnis omnino plebs animo fornicatur, LIII, 112.

LEO MAGNUS (S.). — Tela inimici trahunt oculos ad varias cupiditates, ut de mundi pulchritudine, aut concupiscentiæ accendantur faces, aut superstitionum gignantur errores, LIV, 444.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Lascivientes obtutus valde criminosi, LVII, 750.—Dominus noster totius turpitudinis emendator petulantiam humanorum refrænat aspectuum, *ibid.* — Si oculus tuus dexter scandalizat te, hoc est, si intentione illicita delectaris videre quod possit occidere, 810. — Visus divini vigoris frenis subjiciendi, ne miles Christi fluxis vincatur cogitationum illecebris; neve casta femina ludentibus oculis serpentinis nexibus teneatur, *ibid.* — Cautius aspiciamus, ne subripiat otioso cordi nostro circumvagantium luminum indisciplinatus aspectus, 751.

VITÆ PATRUM. — Aspectus feminæ causa fit tentationis, LXXIV, 129. — Aspectu virginis sanctæ adolescens exardescit, 148. — Oculorum custodia singularis quorumdam Patrum, LXXIII, 872, 897.

GREGORIUS MAGNUS (S.).—Oculi raptores ad culpam, LXXVI, 190. — Intueri non licet quod non licet concupisci, *ibid.* — Cordi illicita concupiscenti oculus non famuletur, 197. — Amore proprio cordis oculus cæcatur, *ibid.* — Oculi stultorum et oculi sapientum, quantum distant, 14. — Oculi, ut moderandi, 189, 197. — Oculi diaboli, quinam sint, 710. — Oculum non habemus, ubi quædam negligimus, 843. — Quorum oculis obscuratis dorsum incurvatur, LXXVII, 15.

TAIO, Cæsaraug.—De concupiscentia oculorum, LXXX, 939.

ALCUINUS (B.). — Quomodo et a quo hominis oculi vitiati fuerint, CI, 923.

AGOBARDUS (S.). — De imaginibus sanctorum non idem dicendum atque de imaginibus deorum, quas adorabant gentiles, CIV, 225.

JONAS, Aurelian. — Si pulchram mulierem nos viderit (diabolus) crebro respicere, intelligit cor amoris jaculo vulneratum, CVI, 155.

RABANUS MAURUS. — Ut munda mens in cogitatione servetur a lascivia voluptatis suæ deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores a culpa, CVII, 490.—Oculus lucerna corporis, 835.

HAYMO, Halberstat. — Circumcidendi sunt oculi ab illicito visu, ne videant mulierem ad concupiscendam eam, CXVIII, 93. — Qui claudit oculos suos ne videant malum, iste in excelsis habitabit, 97.—Tenebræ metuendæ sunt morum, non oculorum, et si oculorum, non exteriorum sed interiorum, 322.

HINCMARUS, Rhem.—Videre et tamen se non videre asseverare, vetere proverbio Gothico exprimitur: *Capra lusca hortum videt, et sepem nusquam*, XXXV, 505.

BERNO, Cluniac. abbas. — Domum nostram solemus sordidare quinque sensibus nostris : illices formæ intrant per oculos, suspicio mala per aures, odor libidinosus per nares, per os ingluvies polluit, per tactum crudelitas, CXLII, 1082.

PETRUS DAMIANUS (S.). — A venustioribus atque facatis oculis proprios tanquam pueros ab igne custodio, CXLIV, 458. — Infelix cor meum, semel aspectæ formæ memoriam non amittit, *ibid.* — In divitiarum contemplatione solas infelicium oculorum illecebras, cum eas intorquere in nostræ necessitatis impendia non valemus, 424.

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Peccati pudore oculos tuos attollere erubesce, CLVIII, 680. — Deridentur qui sibi oculos reficere fuco nituntur, 696. — Lascivi risus, ardentis nutus ocelli et tua garrulitas displicuere mihi, 697. — Quidquid molle juvat, quod visu, quodque decorum est concupiscit libido, 702. — Si speciosa cupis, quis eo (Deo) speciosior? 708. — Oculi tui oculi Christi sunt, 713. — In mortis articulo, claudentur oculi ad interiora capitis reflexi, quorum sæpe vanis et perniciosis vagationibus delectabar, 620. — Oculos a petulantia compesce, tolle occasionem, et materiam aufer delinquendi, 681.

IVO Carnot. — De quinque sensuum circumcisione, CLXII, 573.

ANSELMUS, Laudun. — De oculorum concupiscentia, CLXII, 1297. — Oculi præsertim intelligentiam designant, *ibid.*, 1311.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Concupiscentia oculorum quam perniciosa, CLXXI, 469. — Quam diligenter præcavenda, 710. — Mulier in paradiso visu decepta, 842. Oculorum mortificatio ad servandam castitatem quantum necessaria, 506. — Oculus alius interior, et alius exterior, 815.

HONORIUS, Augustodun. — De oculorum scandalo, CLXXII, 1044. — Oculus qui nos ducit est sacerdos qui nos de tenebris mundi ad lucem vitæ dirigit, *ibid.*

GODEFRIDUS, Admont. — Duo sunt oculi mentis, intellectus scilicet et affectus, CLXXIV, 165. — Sublevantur oculi per intentionem, 626. — Oculus operis intentionem indicat, 925.—Oculus nequam, duas acies habet, ignorantiam et malitiam, 928.

HUGO A S. VICTORE. — Oculi stulti in tenebris sunt, CLXXV, 196. — Oculus visu non saturatur, quare, 140. — Scandalum oculorum tollendum, CLXXVII, 755.

BERNARDUS (S.), Clarævall. — Curiositas præsertim oculorum, primus superbiæ gradus, CLXXXII, 937. — Viri perversi oculus, *ibid.* — Oculi non levandi nisi ut petatur auxilium, vel impendatur, *ibid.* — Quid spectare libet quod comedere non licet 858. — Oculus meus, memoria mea, CLXXXIII, 478. — Oculus cordis quadruplex, CLXXXII, 881. — A peccatis mundandus, 851. — Oculo simplici uti, pro optime versari, agere, 406, 407. — Oculus nequam, id est cæcitas et perversitas, 882, 883. — Oculus mentis a triplici inquinamento purgandus ad videndum Deum, CLXXXIII, 460.

PETRUS VENERABILIS. — Oculus mentis a quibus mundandus, CLXXIX, 397. —Alius spiritualium oculus, alius carnalium, 405

GERHOHUS (V.), præposit. — Per oculum exprimitur in Scripturis cordis intentio, CXCIII, 157.—Oculus simplex et oculus nequam, quid, 158.—Oculorum nomina varia designantur, 168 *et seqq.*

AELREDUS, abbas. — De concupiscentia oculorum in curiositate sita, CXCV, 572.—In claustris monachorum grues et lepores, damulæ et cervi, picæ et corvi, non quidem Antoniana nec Machariana instrumenta, sed muliebria oblectamenta, 572. — Illi arguuntur qui cum Evangeliis bucolica meditantur, Horatium cum prophetas, cum Paulo Tullium lectitant, *ibid.* — Tota die inanibus spectaculis dediti a nobis quodam modo cum exierimus, revertentes iterum ad nos vanitatum imagines introducimus, *ibid.*

RICHARDUS A S. VICTORE.— Ubi amor, ibi oculus, CXCVI, 10.

ADAMUS SCOTUS. — Quanta cura frenanda sit oculorum concupiscentia, CXCVIII, 814.— Aspectus a curiositate retrahendus, 256. — In feminam præsertim ne figatur, 534. — Oculos sanctus David in feminam temere jecit, et adulter et homicida factus est, *ibid.* — Juxta poetam os sublime homini dedit Deus, cœlumque intueri jussit, 447.

PETRUS CELLENSIS. — Venit finis, venit mors : aufer extollentiam oculorum, o homo, quia fenestræ istæ cito claudentur et non aperientur usque ad diem judicii, CCII, 678. — Oculi impudici dicuntur sola pulchritudinis admiratione, ideo a theatris Babylonicis sedulo avertantur, 676.

REINERUS, monac. S. Laurentii Leod. — Impudicitiæ schemata (habitum) pudicus horret oculus, CCIV, 53.— Avertendi oculi ne videant vanitatem, *ibid.*

BALDUINUS, Cantuar. archiepisc. — Oculus simplex et purus quis sit, CCIV, 480. — Oculus terrena videns quam facile turbatur, 481. — Ubi amor, ibi oculus, *ibid.* — Hic oculus terram respicit, et non cœlum, mundum non Deum; transitoria et non æterna : impurus est et obscurus, 480. — Oculus videre potest et videri, index et illex amoris esse solet, 481. — Christus verus sponsus oculum amat se avertentem et crebro revertentem, *ibid.*

STEPHANUS (S.), Grandimont. fundator.—Vir religiosus cum aliquid concupiscibile aspexerit, oculos in carcere teneat, nec eos ibi defigat, sed visum avertat, CCIV, 1089.

PETRUS CANTOR. — Oculos ante et retro quinam habere debeant, CCV, 74, 117. — Oculorum privatio maxime corpus deturpat, 117. — Mortis hora semper ob oculos habenda est, 353. — Tentatio est hominis concupiscentia oculorum, 331.

ABSALO abbas. — Concupiscentia oculorum abyssus est exterior in quo misere laborant, carnales, CCXI, 250.

ADAMUS, Perseniæ abbas. — Qui sinceriter alterum diligit a dilecto respectus sui oculum vix reflecuit, CCXI, 566. — Fumus oculis molestus esse solet et naribus, 599. — Quot te mirantur et dolent in Dei dilectione potius fumare quam flammare, 593.

SICARDUS, Cremon. — Sine collyrio gratiæ lippus est oculus tam naturæ quam litteræ, CCXIII, 175.

XII. — *Spectacula theatra, comœdiæ, tragœdiæ, circus, pantomimi, histriones.*

TERTULLIANUS. — Spectaculum nunc sine concussione spiritus non est, I, 647. — Spectaculorum origo de superstitione idololatriæ,, 466. — Quantis criminibus contaminata, *ibid.*, 639. — An liceat christianis uti spectaculo, I, 495, 655. — Theatrum proprie sacrarium Veneris, 642. — Consistorium impudicitiæ, 649 — Ars omnium turpitudinum, *ibid.* — Theatra stuprandis moribus orientia, 299. — Quam obscœna et nefanda, 301. — Eorum interdictio ab ipsius impudicitiæ interdictione, 650. — Mulier quæ theatrum adierat, cum dæmone redit, 637. — Tragœdiæ et comœdiæ sunt libidinum et scelerum auctrices, cruentæ et lascivæ, impiæ et prodigæ, I, 650. — Auferimur a circo ubi proprie furor præsidet, I, 648. — Gladiatores, 620. — Maledicti a Christo, 1234. — Innocentes in ludum veniunt, ut publicæ voluptatis hostiæ fiant, 651. — Gladiatores ab ethnicis laudati, 584. — Ad homicidium flagellis et virgis compellebantur inviti, 654. — Feras hominum sanguine et carne sagibatas devorabant, 522, 584. — Bibebant aliorum a se interfectorum sanguinem, 323.

CYPRIANUS (S.). — Theatrorum turpitudo, IV, 206 *et seqq.* — Circenses consecravit Romulus ob rapiendas Sabinas, IV, 785. — Paratur gladiatorius ludus ut libidinem crudelium luminum sanguis oblectet, 206 *et seqq.* — Gladiatorum infelicitas, 618. — Liber de spectaculis contra quæ fortiter invehitur, 779.

ARNOBIUS. — Qui essent actores theatri, qui spectatores, et quæ oculis conspicienda tradelantur? V, 1071, 1072. — Ludi florales quam flagitiosi, 1264. — Amphitheatra loca sanguinis et publicæ impietatis, 875.

HILARIUS, Pictav. — Averteudum est oculos ab iis qui theatralibus lubis incubant, qui Circensium certaminibus serviunt, IX, 540. — Oculi theatralibus spectaculis sordidi, 505.

LACTANTIUS. — De oculorum voluptate et spectaculis, VI, 705 *et seqq.* — Vitanda spectacula omnia ne quid vitiorum pectoribus insidat;..... et a Deo atque bonis operibus avertat, 712. — Si quis spectaculis interest, ad quæ religionis gratia conveniitur, discessit a Dei cultu et ad deos se contulit, 713.

AMBROSIUS (S.). — Acroamata scenicorum mentem emolliunt, XIV, 157. — Vallis est scena, vallis est circus, ubi currit mendax equus ad salutem, 156. — Valentinianus qui primum vehementer ferebatur ludis circensibus delectari, sic istud detersit ut ne quidem solemnibus principum natalibus circenses putaret esse celebrandos, XVI, 1363, 1364.

HIERONYMUS (S.). — A spectaculis removeamus oculos. Arena, circi, theatrorum, et omnibus quæ animæ contaminant puritatem, dum per sensus ingrediuntur ad mentem, XXV, 189. — Omnes delicias et lepores et risu dignas urbanitates et cæteras amatorum ineptias, in comœdiis erubescimus, in sæculi hominibus detestamur, XXI, 532. — Poeta quidam cui anachronismi pro nihilo reputabantur, multos tamen condiscipulos habuit in theatro æque imperitos, 585. — Quomodo in theatralibus scenis ursus atque idem histrio, nunc Herculem robustus ostendit, nunc mollis in Venerem frangitur, nunc tremulus in Cybelem, ita et nos tot habemus personarum similitud nes quot peccata, 479.

AUGUSTINUS (S). — Ludi scenici in rebus divinis positi a Varrone XLI, 132, 137. — Ludos scenicos non turpes judicaverunt Græci, 175. — Iidem scenicos actores in republicæ administratione receperunt, 55. — Ludi scenici deorum jussis Romæ instituti, quare, 44, 53, 58, 75, 132. — Quam periculosi, 75, 76, 154. — Quam turpes, 50, 51. — Licet turpes eos ibi exhiberi jusserunt 155, 237. — Quod turpe est dicere, 239. — Ludi scenici, pestis morum, 97. — Ludis scenicis majestas divina non placatur quibus humana dignitas inquinatur, 78. — Deos habere qui ludis scenicis delectantur simile est furoris, XLI, 187. — Nugatoria iniquitatis ludi et spectacula vana, XXXVIII, 81, 83, 88. — Poetarum mendacia, XXXII, 1014. — Comœdiæ et tragœdiæ inter opera liberalia, XLI, 53. — Poetarum fabulæ minus obscœnæ quam deorum sacra, *ibid.* Poetæ non minus digni infamia quam scenici, 58. — Poeta scenici libidinem inflammant, 59, 60. — Spectacula theatrorum illicita, XXXVIII, 862. — Quam periculosa, XLI, 44, 45. — Et editoribus et intuentibus perniciosa, XXXVII, 1918. — Spectacula prohibita fuere persuasione Scipionis Nasicæ, XLI, 44, 45, 51. — A spectaculis deterrentur christiani, XXXVIII, 548. — Spectaculorum studiis sunt homines dæmonibus similes, XL, 329, 350. — Spectacula permittere non veri pastoris est, XXXVIII, 274. — Spectacula christiani quæ, XXXV, 1440; XXXVI, 439; XXXVII, 1851, 1919, 1923; XXXVIII, 353, — Gladiatores publicæ turpitudinis professores, XL, 220.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Herodiadis scelus quo, impleta turpissime comœdia, nefandam illico ceciuit tragœdiam, LII, 653. — Sermo auversus spectacula in principio anni habita, 600 *et seqq.*

SALVIANUS. — Quomodo, o Christiane, spectacula post baptismum sequeris quæ opus esse diaboli confiteris? LIII, 114. — Rideamus, quæso, lætemur quamlibet jugiter, dummodo innocenter.... Spectacula vero et pompæ juxta professionem nostram opera sunt diaboli, *ibid.* In spectaculis non voluptas, sed mors, 115. — Spernitur Dei templum ut curratur ad theatrum, 116. — Cujuslibet civitatis incolæ Ravenam aut Romam venerint, pars sunt Romanæ plebis in circo, pars sunt populi Ravennatis in theatro, 118 — Carthaginensis Ecclesia insaniebat in circis, luxuriabat in theatris, 122. — Vestigia Salvatoris sequimur in circis, in theatris; tale nobis Christus reliquit exemplum? Quem flevisse legimus, risisse non legimus LIII, 114. — Spernitur Dei templum ut curratur ad theatrum. Ecclesia vacuatur, circus impletur, 116. — Dum in theatris et circis ludimus deperimus, 120.

LEO MAGNUS (S.). — Pudet dicere, plus impeditur dæmoniis quam apostolis et majorem obtinent frequentiam insana spectacula quam beata martyria (templa), LIV, 453. — Quis hunc urbem saluti reformavit? quis a captivitate erult? quis a cæde defendit? ludus circensium an cura sacerdotum, *ibid.*

MAXIMUS (S.). Taurin. — Vide sermones adversus spectacula in Kalendis Januarii solita, 255, 491.

PRUDENTIUS (S.). — Amphitheatralis spectacula tristia pompæ, quid sibi velint? LIX, 151.

ISIDORUS (S.) Hispal. — De spectaculis in genere LXXXII, 651. — De variis spectaculis apud Romanos notis, 652, *et seqq.* — De ludis circensibus, 653, 654. — De aurigis, quadrigis, de curru et equitatione, 655, 656. — De amphitheatro, 659. — De ludo equestri, de retiariis, secutoribus et laqueariis, 659, 660. — De ferali certamine et horum exsecratione ludorum, 660.

CRISCONIUS. — Canon. conc. Laod tit. 54. — Clericis non licet spectaculis lndicris interesse, LXXXVII, 899. — Etiamsi in nuptiis fierent, *ibid.* — Spectacula edere diebus Dominicis non licet ex conc. Carthag., tit. 28, LXXXVIII, 931.

ALCUINUS (B.). — Spectacula condemnantur, C. 462. — Diabolica figmenta dicuntur, *ibid.*

RABANUS MAURUS. — Notiones in vetera spectacula, CXII, 547 *et seqq.* — De ferali certamine et horum ludorum exsecratione, 553. — Theatrum prostibulum et lupanar dictum, *ibid.*

ISIDORUS MERCATOR. — Spectaculis turpibus adesse non debent christiani, CXXX, 404.

REGINO. — Spectacula non sunt a christianis spectanda, CXXXII, 255.

ATTO VERCELLENS. — Spectacula ludorum, theatrorum die Dominica vel cæteris religionis christianæ diebus festivis amoveantur, CXXXIV, 45.

HROTSWITHA (VEN.), monialis Gandersheim. — Comœdias sacras eleganter concinnavit ut a profanis et illicitis scenis lectores christianos averteret, uti ipsa declarat in Procemio, CXXXVII, 971.

HUGO A S. VICTORE. — Qui deliciis hujus sæculi, et pompis, et theatralibus voluptatibus delectantur, tragœdiis et comœdiis dissoluti, velut gravi somno sopiti, adverssarii præda efficiuntur, CLXXVII, 78.

BERNARDUS (S.), Claræval. — Cæterum spectacula vana, rogo, quid corpori præstant quidve animæ conferre videntur? CLXXII, 842. — Frivola prorsus et inanis ac nugatoria consolatio, spectacula, *ibid.* — Theatrum femineis fœdisque anfractibus provocat libidines, actus repræsentans sordidos, 217. — Qui ludus bonus sit *ibid.*

AELREDUS abbas. — Cum tota die inanibus spectaculis dediti a nobis quodammodo exierimus, revertentes ite-

rum ad nos, vanitatum imagines introducimus, noctes ducimus insomnes, CXCV, 575.

JOANNES SARESBER. — Histrionum professio turpis, CXCIX, 404, 405. — Admissa sunt spectacula et infinita vanitatis tyrocinia, 406. — Variæ histrionum species, *ibid.* — Turpia publice exercentes, *ibid* — Non tantum histriones peccant, sed etiam qui eos sustentant et in tali arte confirmant, *ibid.*

PETRUS CELLENSIS. — De sanctorum gloria sic : Celebrantur in foro nundinæ solemnes; et non curris, o peccator? Pulcherrima præparantur spectacula, et oculos claudis? CCII, 882.

ALANUS DE INSULIS. — Spectaculum turpe ad voluptatem turpiter mentem accendit, CCX, 255.

HELINANDUS, monac. — Quod princeps tolerare non debet in regno histriones, mimos, scurras, aut lenones et meretrices, CCXII, 735.

SICARDUS. — Spectacula, diaboli vocantur pompæ et opera, CCXIII, 279.

XIII. — *Stultiloquium, vaniloquium, scurrilitas.*

HILARIUS (S.). — Linguæ periculosus et promptissimus lapsus, IX, 826. — Ori ostium et sera apponenda, *ibid.* — Lingua stulti et lingua sapientis, 5.3. — Ostentatio, jactantia et verborum blandimenta profligantur, 952, 953. — Apud sanos nil proficit, 599.

AMBROSIUS (S.). — Exivit multiloquium, peccatum intravit, XIV, 335. — Laudandus ille qui prius vult loquenda cognoscere quam proferre quæ sentiat, XV, 1210. — Philosophi in sermone divites, fidei inopes, veritatis exsortes, XIV, 981. — Quam plures vidi loquendo in peccatum incidere, vix quemquam tacendo, XVI, 25. — Ingreditur mors per ostium tuum, si falsum loquaris, si turpiter, si procaciter, si ubi non oportet loquaris, 285. — Alliga sermonem tuum, ne luxuriet, ne lasciviat, et multiloquio peccata sibi colligat, 27.

HIERONYMUS (S.). — Nolo te declamatorem esse... verba volvere et celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui facere, indoctorum hominum est, XXII, 534. — Sunt quidam ignorantes mensuram suam, et tantæ stoliditatis ac vecordiæ, ut et in motu et in incessu et in habitu et in sermone communi risum spectantibus præbeant, 662. — Stultiloquium esse existimo, eorum qui aliqua narrant turpia, ut risum moveant, et facilitate simulata magis illudant eis, quibus placere desiderant, XXVI, 519. — Stultiloquium sequitur scurrilitas, 820.

AUGUSTINUS (S.). — Vanitas veritate loquacior, XLI, 174. — Multiloquium, quid, XXXII, 583; XLIII, 447. — Lingua cohibenda, XXXVIII, 655, 976. — Linguam domare quam difficile, XXXVII. Sine gratiæ adjutorio non possumus, XLIV, 254. — Verborum abusio in omnibus linguis, XLII, 410.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Loqui debemus secundum tempus, LII, 337. — Quod mentis contemplatur affectu, ore depromere, effundere labiis, lingua distinguere, et in totum non sufficit evaporare sermonem, 337.

VALERIANUS (S.), Cemeliens. — Homil. de otiosis verbis, LII, 709. — De oris insolentia, 706.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Sermonis indisciplinata licentia arguitur, multorumque malorum causa comprobatur, LVII, 751.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Multiloquium quot malorum causa, LXXV, 800. — Multiloquio mens exterius sparsa dissipatur, *ibid.* — Loquacitas conviviorum comes, 532. — Hosti nudos nos objicit multiloquium, LXXVII, 72.

TAIO, Cæsaraug. episc. — De multiloquio, LXXX, 942. — De perversa locutione, 943. — De stultitia, 944.

ISIDORUS (S.) Hispal. — Vanus sermo cito polluit mentem, LXXXIII, 856 — Nihil ex ore tuo quod impedire possit, procedat; nihil quod non expedit sonus vocis erumpat, *ibid.* — Quidam per incautam virtutum jactantiam relabuntur ad vitia, 698.

BEDA (Ven.). — De lingua custodienda, XCIII, 16, 26.

SMARAGDUS, abbas. — De curiositate nascitur multiloquium, CII, 668, 669.— Grande est vitium quod nec corpus quietum, nec animam dimittit esse sine peccato dum solliciti aliorum domos circuit, vel aliena acta perquirit, *ibid.* — Curiositatis vitium indesinenter comitatur et otium, *ibid.* — De multiloquio, 634.

JONAS, Aurelian. — Quod otiosis turpibusve colloquiis non sit vacandum præsertim in ecclesiis, CVI, 147.

EULOGIUS (S.), Toletan. — Omnis vaniloquus condemnandus veniet in judicium, CXV, 760.

HAYMO, Halberstatensis. — Discant viduæ non circuire domos, nec deliciose vivere, non fabulis otiosis occupare linguam, CXVIII, 98. — Circumcidenda est lingua a maledictionibus, perjuriis, falsitatibus, murmurationibus et a consuetudine otiosi sermonis, 96. — Puer Jesus non repertus est vacans otio aut fabulis, sed in templo audiens doctores et interrogans, 123.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Verba nostra otiosa si, omissis seriis, de rebus frivolis loquamur fabulasque narremus antiquas, CXX, 474.

RATHERIUS, Veron. — Quidam noctibus psalmodiis et orationibus instant, diebus vero detractionibus, praviloquiis, otiositati et desidiæ vacant, CXXXVI, 697.

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Ab otioso sermone linguam compesce; ne garrias verba inania, vanus enim sermo cito mentem polluit, CLVIII, 685. — Sint verba tua pauca; multiloquium non declinat peccatum, *ibid.*

BERNARDUS (S.), Claræval.— Scurrilitates vitandæ, CLXXXIII, 584. — Ab otio et nugis cavendum, CLXXXII, 756.

JOANNES, Saresb. — De arrogantia multitudinis imperitæ, et de libris frivolis, CXCIX, 653. — Quid eo brutius, qui ex defectu rationis, et impulsu libidinis, dimissis propriis, aliena negotia curat nec alienis jugiter occupatur otiis, 389.

PETRUS CELLENSIS. — Silentio excludantur, mendacia, stultiloquia, scurrilitates et omne verbum otiosum, CCII, 730. — Tollenda est multiloquiorum occasio et lingua continenda, 732.

PETRUS CANTOR. — Contra loquacitatem et otiosa verba præsertim prædicantium, suggillatur, CCV, 197.

MARTINUS (S.), Legion. — Assiduus et otiosus sermo est vitandus, CCVIII, 656.

ALANUS DE INSULIS. — Adversus verbositatem et linguæ evagationem, CCX, 162. — Sermo vanus, vanæ conscientiæ index, 165. — Linguæ mobilitas, in adolescentia ad jocosa, in virili ætate ad fraudulenta, in senili ad detractoria mentem inflecit, 163. — Verbositas quanta cura vitanda, 164.

ABSALO, abbas. — A bona conversatione deterrent homines venenatæ detractiones, turpitudo, stultiloquium, et scurrilitas quæ ad rem non pertinent, CCXI, 181.

XIV. — *Venationis, canum, equorum, avium cultus inordinatus.*

OPTATUS (S.). — Egregia descriptio aucupum qui glutine aves capiunt, hæreticis comparantur, XI, 1080.

AMBROSIUS (S.). — De Valentiniani elogio : Aiebant quidam ferarum venationibus eum occupari, atque ab actibus publicis intentionem ejus abduci; omnes feras uno momento jussit interfici, XVI, 1364.

HIERONYMUS (S.). — Quantum possum mea recolere memoria nunquam venatorem in bonam partem legi, XXV, 1201. — Venationes regiæ in Babylone, XXIV, 159.

AUGUSTINUS (S.). — Diabolus pessimus venator mundi, XXXVIII, 334. — Venator, XXXVIII, 85, 156, 533, 718; XL, 560. — Venatorum labor, XXXVIII, 444. — Venatores cum ursis certantes, XL, 639.— Venatorum amatores, et venatores ipsos venatus est Dominus, XXXVIII, 333.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Venatio tempore Quadragesimæ condemnatur, LVII, 581.

PAULINUS (S.), Aquileiens. — Venationes et silvaticæ peregrationes omnibus servis Dei interdicuntur, præsertim clericis, XCIX, 516.

JONAS, Aurelian. — De his qui, propter venationes et amorem canum, causam pauperum negligunt, CVI, 215.

RATHERIUS. Veron. — Quosdam arguit sui temporis episcopos qui Germanorum more venationes sectabantur, CXXXVI, 291.

ANDRÆAS, Vallumbros. monac. — In Vita S. Arialdi mores cleri dissolutos describit, cujus plerique venationi lubricæ cum canibus et accipitribus erant dediti, CXLIII, 1441.

GERHOHUS præposit.— Arguuntur clerici venatores, CXCIV, 1418.

JOANNES SARESBER. — De venatica, de auctoribus et speciebus ejus; de illius exercitio licito et illicito, CXCIX, 390. — Nemrod et Esau venatores coram, id est, contra Dominum, 394. — Venatorum exsultatio non modice vana et ridicula super prædæ caput; regem Cappadocum captum credas, 391. — Venationis et libidinis affinitas in mente antiquorum poetarum, 390, 391. — Venatio pars eorum qui a Deo peregrinantur, 394, 395. — *Ubi sunt*, ait propheta, *qui in avibus cæli lusuri? ibid.* — Venatio voluptatem parit quæ amica epulis est, pota-

tionibus, convivils, modulationibus, et ludis, cultibus operosius exquisitis, stupris et variis immunditiis. Quomodo ratio habenda sit locis, temporibus, modo,et personis ut licita sit venatio, 598.

PETRUS BLESENSIS. — Wattenum episcopum octogenarium hortatur ut a studio venandi cesset, multis rationibus, CCVII, 169. — Item quemdam Saresber. archidiaconum a voluptate aucupii dissuadet, 181. — Non bene conveniunt cilicium et accipiter, afflictio carnis et exercitium voluptatis, 182. — Non decet Christi discipulum currere et clamare post aves voluptuosas, 185.

ABSALO, abbas. — Nonne tibi videtur Verbum caro factum in his qui de patrimonio crucifixi viventes, exinde pascunt non pauperes, sed canes, accipitres, histriones? CCXI, 55.

CLXXII.

INDEX

DE VITIIS ET ERRORIBUS ETHNICORUM SPECIALIBUS,

QUÆ SS. PATRES OBTRECTARUNT ET IMPUGNARUNT,

ORDINE RERUM ALPHABETICO EXARATUS.

ADULATIO. — Aristoteles et Plato adulatores, Tertull., I, 500.

ADULTERIUM. — Speusippus in adulterio periit, Tertull., I, 500.

ÆQUITAS (égalité). — Æquitas Platonis quæ familiam tolleret, Lactant., VI, 417, 418.

AFFECTUS. — Error Chrysippi et Stoicorum de affectibus, S. Hieronymus, XXIII, 542. — Error Stoicorum de affectibus, S. Augustin., XXXIX, 1528; XLI, 259; XXXIV, 395, 596. — Error Academicorum circa affectus, Joan. Saresber., CXCIX, 641.

ANIMA. — Errores Epicureorum circa animam, Tertull., II, 19. — Circa substantiam animæ errarunt Ænesidemus, Anaximenes, Heraclitus, Heraclides, *ibid.*, 660. — Circa animam turbata doctrina Anaxagoræ, *ibid.*, 666. — Error Archimedis de anima, *ibid.*, 669. — Contra vim principalem animæ stant Messenius, Dicæarchus, Andreas, Asclepiades, *ibid.*, 670. — Error Chrysippi de anima, *ibid.*, 653. — Error Cleanthis de anima, *ibid.*, 695. — Errores circa substantiam animæ Hipparchi, Heracliti, Hipponis et Thaletis, Critiæ et Empedoclis, Epicuri, Critolai, Peripateticorum, Stoicorum, Zenonis et Democriti, Tertull., II, 653, 667. — Errores circa immortalitatem animæ Epicuri, Senecæ, Pythagoræ et Empedoclis, Tertull., II, 19. — Error Empedoclis de loco animæ, *ibid.*, 671. — Error de statu animarum post mortem ex Acheronticis libris, Arnob., V, 909. — Aristoxenis erronea opinio de anima, Lactant., VI, 779. — Cicero infideliter docuit immortalitatem animæ, *ibid.*, 410. — Error Dicæarchi circa animam quam dicit perituram cum corpore, *ibid.*, 761. — Argumenta Platonis insufficientia ad probandam immortalitatem animæ, *ibid.*, 762, 763, 764. — Epicurus dicit animam cum corpore perire, S. Hieronymus, XXIII, 294. — Epicuri error circa immortalitatem animæ, S. Aug., XXXII 932. — Error Epicureorum de anima quam dicunt cum corpore perituram, id., XXVIII, 811. — Error Platonis circa animas. Plato dicebat animas e cœlo lapsas in corpora detrudi, id., XXXII, 587; XXXIII, 718. — Error Pythagoræ circa animas. Pythagoras dicebat animas e cœlo lapsas in corpore detrudi, id., XXIII, 718. Error Stoicorum circa animam : Stoici dicebant animas esse a propria substantia Dei, XXXII, 718, 723. — Error Zenonis circa animam quam dicebat esse mortalem, *ibid.*, 955. — Stoici dicunt mortalem esse animam, id., CXI, 414. — Error Peripateticorum de anima : dicunt quamdam particulam animæ esse æternam, reliquam autem esse mortalem, Raban. Maur., CXI, 415. — Epicurus dicit animam nihil aliud esse quam corpus, *ibid.*, —Varro dicit animam esse ignem mundi, *ibid.*, — Error Anaxagoræ circa animam, Joan. Saresber., CXCIX, 982. — Error Epicuri circa animam quam dicit mortalem, *ibid.*, 977. — Error Pythagoræ de animabus, *ibid.*, 926. — Error Socratis circa animam quam credit esse Deum, *ibid.*, 982.

ASTROLOGIA. — Astrologia Mathematicorum reprehenditur, Joan. Saresber., CXCIX, 442, 443.

ATOMI. — Atomorum doctrina ab Epicuro propugnata, S. Aug., XXXIII, 64. — Juxta Epicurum conflat in immensum corpuscula casus acervum, Joan. Saresber., CXCIX, 977. — Error Peripateticorum circa atomos, *ibid.*, 858.

AULICI. — Aulicorum adulationes reprehenduntur ex Juvenali, Joan. Saresber., CXCIX, 482.

BONUM SUMMUM. — Error Aristippi circa summum bonum, Lact., VI, 366, 760. — In quo summum bonum posuerit Aristoteles, et quid per virtutem intelligat, *ibid.*, 370,—Error Dinomachi de summo bono, *ibid.* 364. — Error Epicuri circa summum bonum, *ibid.* — Circa summum bonum error Herilli, *ibid.* — Error Hieronymi philosophi circa summum bonum, *ibid.* — Error Peripateticorum circa summum bonum, *ibid.* — Error Zenonis de summo bono, *ibid.*, 423.— Error Academicorum circa summum bonum, S. Aug., XL, 625, 626, 627.

CERTITUDO. — Anaxagoras errat circa certitudinem, Lact., VI, 424, 428. — Circa certitudinem error Arcesilæ, *ibid.*, — 359. 361, Nihil certum juxta Carneadem, sicut nulla virtus, *ibid.*, 595, 596.

CONCUPISCENTIA. — Effectus concupiscentiæ ex Ovidio, Joan. Saresber., CXCIX, 403.

CORPUS. — Nihil admittebat Zeno nisi existentiam corporum, S. Aug., XXXIII, 955.

CORRECTIO. — Error Archytæ Tarentini circa correctionem, Lactant., VII, 134, 135.

CORRUPTIO. — Corruptor adolescentiæ Socrates, Tertull., I, 500.

CREATIO. — Error Ciceronis de creatione mundi, Lactant., VI, 397. — Error Democriti circa creationem, *ibid.*, 760. — Error Epicuri circa creationem animalium, *ibid.*, 516.—Errores Homeri circa creationem, Lactant., VI, 131.

CRAPULA. — Aristippus nepotatur, Tertull., I, 500.

CULTUS DEO DEBITUS. — Error Ciceronis circa cultum Deo debitum, Lactant, VI, 457. — Lucretii impietas, *ibid.*, 265. — Philosophi eradicarunt cultum et honorem Deo debitum, id., VII, 113. — Plato impius, id., VI, 457.

CURIOSITAS. — Philosophorum curiositas, S. Bernard., CLXXXIII.

DEUS. — Errores circa Deum. Socratis error de Deo, Tertull., I, 500. — Thales errat circa Deum, *ibid.* — Plato errat circa Deum, *ibid.* — Errores Platonicorum circa Deum, id., II, 19, — Stoici errarunt de Deo, *ibid.*

Arnobius probat falsitatem deorum ethnicorum ex eorum historicis et citat Antiatem, Valerium, Antiochum, Arnob., V, 82.—Ex probrosis deorum Arnobius falsitatem istorum deorum probat et Apollodorum memorat, *ibid.*, 1050.—Arnobius falsos arguit deos ex ridicula eorum origine et numero et memorat Aristotelem, Granium, *ibid.*, 979; Cæsium, *ibid.*, 994 ; Ciceronem, *ibid.*, 945, Censium, *ibid.*, 991; Cratem, *ibid.*, 989. — Dii pagani fuerunt homines juxta Evhemerum, Ennium, Nicanorem, Pellæum, Leontem, Theodorum. Hippponem,

Diagoram, Melium, *ibid.*, 1062. — Dissensiones paganorum de Deorum numero ex Ephorbo, *ibid.*, 989. — Plautus, Sophocles, Euripides memorantur de erroribus paganorum circa cultum deorum, *ibid.*, 1265.—Cultus deorum prohibitus ex Heraclito, *ibid.*, 1145. — Errores circa numerum et originem deorum; qua de re citantur Hesiodus, Lucretius, Manilius, Memorialia scripta, *ibid.*, 989, 951, 993, 1185. — Dissidia paganorum circa deorum originem, numerum, probrosa in cultu deorum habita, eorum historiæ ridiculæ, vanæ occupationes et eorum inconstantia ex Mnasea, Myrtilo, Varrone, Nigidio, Homero, Epicharmo, Sophocle, Apollodoro, Panyassi, Polemone, Sosibio, Patrocle, Thurio, Plutarcho, Philostephano, Posidippo, Pindaro, Timotheo theologo, Valerio, Varrone, Constant. *ibid.*, 988, 989, 991, 984, 1121, 1136, 1050, 1206, 1048, 1088, 1096, 995, 1009, 1019. — Anaxagoræ error circa Deum, Lactant., VI, 134. — Error Anaximenis circa Deum, *ibid.* — Error Cleanthis circa Deum, *ibid.*—Error Diagoræ circa deos, *ibid.*, 120.—Ennii de diis historiæ ridiculæ *ibid.*, 190. — Epicurus negat deos, id., VII, 87. — Historiæ ridiculæ Evhemeri circa deos, id., VI, 174. — Ridicula Homeri theologia, *ibid.*, 125. — Insufficiens doctrina Platonis circa Deum, *ibid.*, 597. — Poetarum error circa deos, *ibid.*, 159, 170, 171, 215. — Protagoras deos revocat in dubium, *ibid.*, 120. — Pythagoras pantheista, *ibid.*, 134. — Circa iram Dei Stoicorum error, id., VII, 88.—Stoici putant astra esse deos, id., VI, 278.—Thaletis error circa Deum, *ibid.*, 132. — Anaximenes putat aerem esse Deum, S. Aug., XXXII, 782; XXXIII, 745; vel Deos ex aere gigni, id., XLI, 226. Anaxagoras putat mentem esse Deum, id., XXXIII, 442. — Error Democriti circa Deum, *ibid.*, 455. — Diagoras atheus, id., XLIII, 360. — Epicurus negavit Deos, id., XLI, 601. — Plato multorum deorum cultum docuit, *ibid.*, 225. — S. Augustin. notat ridicula quæ de diis Varro scripsit, *ibid.*, 178. — Zenonis error circa deos quos dicebat ex igne ortos, id., XXXIII, 955. — Theologi inter quos Dionysius Stoicus mundum Deum esse dixerunt, Rabau. Maur., CXCI, 415. — Alii, ut Thales Milesius, contenderunt mentem esse Deum, *ibid.* — Quidam autem animum in omnibus commeantem et lucidum, ut Pythagoras, putaverunt esse Deum, *ibid.* — Quidam mentem solutam putaverunt esse Deum, *ibid.* — Quidam et spiritum et mentem, ut Maro, putaverunt esse Deum, *ibid.* Epicuri admittunt Deum otiosum et inexercitatum, *ibid.* — Stoici affirmant deum corporalem, *ibid.* — Epicurus dicebat Deum constare ex atomis, *ibid.* — Pythagoras dicit Deum constare ex numeris, *ibid.* — Philosophi non aut imperfecte Deum cognoverunt, id., CLXXXIX, 812.— Ciceronis error circa Deum, Joan. Saresber., CXCIX, 992. — Varronis error circa Deum, *ibid.*, 990, 991. Varro quot sunt pestes, tot putat esse deos. *ibid.*

DISSIDIÆ. — Philosophorum dissidia, Lactant., VI, 556, 557; S. Aug., XXXIV, 122, XLI, 601. — Dissidia Varronis in theologia sua, id., XLI, 218.

DIVINATIONES. — Divinationes mathematicorum, S. Aug., XXXII, 737; XL, 29.

DIVITIÆ. — Error Democriti de divitiis, Lactant., VI, 422.

DOLORES. — Error Epicuri circa dolores, S. Hieronym., XXIV, 644. — Circa dolores error Ciceronis, S. Aug., XXXIII, 667, 668.

DUBIUM UNIVERSALE. — Dubium universale Academicorum, S. Aug., XLII, 1019, 1056. — Academicorum dubium universale, Rabau. Maur., CXI, 414. — Circa dubium universale, Petr. Abælardus citat Aristotelem, Petr. Abælardus, CLXXVIII, 1349.—Academicorum dubium universale redarguitur, S. Bernard., CLXXXII, 1062. — De omnibus dubitabant Academici, Joan. Saresber., CXCIX, 638, 981. — Arcesilas docuit dubium universale, *ibid.*, 990.— Dubium universale Ciceronis, *ibid.*, 992. — Dubium universale Zenonis, *ibid.*, 981.

DURITIA. — Agendi ratio Platonis erga Hermiam, Tertull., I, 500.

EDUCATIO. — Error Stoicorum de educatione mulierum et servorum, Lactant., VI, 429.

ERROR. — Cicero non avertit populos ab errore, Lactant., VI, 263, 264. — Homerus multiplices inter errores versatur, *ibid.*, 131. — Errores plures apud Pythagoram, S. Aug., XXXII, 589.

FATUM. — Fatum mathematicorum, S. Aug., XXXIII, 1061. — Epicuri fatum, Joan. Saresber., CXCIX, 977.— Stoici inducunt fatalem necessitatem, *ibid.*, 976.

FELICITAS. — Epicuri exsuperatio ridicula circa felicitatem bonorum, Lact., VI, 454. — Erraverunt philosophi felicitatem ponendo in hac vita, S. Aug., XLI, 627, 628; XXXIII, 830, 667 — Error Stoicorum circa felicitatem, S. Aug., XXXVIII, 812. — Zeno beatitudinem posuit summam in virtutis ipso cultu, S. Aug., XLII, 1019.

FIDES BONA (*bonne foi*). — Anaxagoras infidelis depositi custos, Tertull., I, 500.

FORNICATIO. — Fornicator Diogenes, Tertull., I, 500. — Democritus fornicator, *ibid.* — Aristippus fornicator, Lactant., VI, 395.

FORTUNA. — Error Ciceronis de fortuna, Lactant., VI, 120. — Error Epicuri circa fortunam, *ibid.*

GULA. — Gulam exprobrat Tertullianus Hortensio oratori, Ausidio Lurconi, Asinio Celeri, Tertull., II, 1048.

HÆRESES. — Pythagoræ doctrina fons hæreseon, S. Hieronym., XXII, 1148. — De Zenone quoque hæreses manarunt, *ibid.* — Hæreses a philosophis proveniunt, Rabau. Maur., CXI, 415. 416.

HOMO. — Error Anaxagoræ circa finem hominis, Lactant., VI, 371. — Error Dicæarchi circa finem hominis, *ibid.*, 404.

HOSPITALITAS. — Error Ciceronis circa hospitalitatem, Lactant.; VI, 663, 675.

IDEÆ. — Ideæ innatæ contra Platonem., Arnob., V, 849. — Error Platonis de ideis, Pet., Abælard., CLXXVIII, 1307.

IGNORANTIA. — Ignorantia philosophorum, Lactant., VII, 736. — Ignorantiam philosophi aluerunt quia Deum ut invenerunt non exposuerunt, Rabau. Maur., CXI, 415.

IMPIETAS. — *Vide cultus Dei.*

IMPOTENTIA PHILOSOPHORUM. — Citantur Plato, Cronius et Numenius, Arnob., V, 825, 826.

INSIPIENTIA. — Causa insipientiæ philosophorum, Lactant., VI, 664.

INSOLENTIA. — Insolens Diogenes, Tertull., I, 500.

INVERECUNDIA. —Inverecundia Cynicorum, Lactant., VI, 594; S. Aug., XLI, 428. — Inverecundia Diogenis Cynici, S. Aug., XLI, 428. — Cynicorum inverecundia, Rabau. Maur., CXI, 415.— Gymnosophistarum inverecundia qui nudi per Indiam philosophantur, *ibid.*

IRA. — Non separarunt Stoici iram malam ab ira bona, Lactant., VII, 129.

LIBERTAS. — Error Ciceronis circa libertatem quam fato consonam facit, Joan. Saresber., CXCIX, 992.

MALA. — Error Stoicorum circa mala, S. Aug., XLI, 629, 630.

MATERIA. — Errores Zenonis circa materiam, Tertull., II, 19. — Error Peripateticorum de æternitate materiæ Joan. Saresber., CXCIX, 858.

MUNDUS. — Aristoteles docuit æternitatem mundi, Lactant., VI, 315, 735, 736. — De mundo errores philosophorum et errorum causa, *ibid.*, 739. — Error Platonis circa æternitatem mundi, *ibid.*, 780. — Error Anaximandri de mundis infinitis, S. Aug., XLI, 226. — Error Epicuri de constitutione mundi. Epicurus dicit mundum ex atomis consistere, Sever. Boet., LXIV... Error Platonis circa animam mundi, Petr. Abælard, CLXXVIII, 1720.

MUTILATIO. — Stoici mutilabant homines ad tollendas voluptates, Lactant., VII, 689.

NATURA.— Error Stoicorum circa naturam, Lactant., VI, 741.

OCCUPATIONES. — Occupationes vanæ philosophorum, S. Hieronym., XXVI, 504.

OPTIMISMUS. — Plato docet optimismum, Petr. Abælard., CLXXVIII, 1326.

ORATIO. — Peripateticorum de oratione sententia, Sever. Boetius, LXIV, 406.

PECCATA. — Zeno contendit peccata omnia esse paria, Lactant., VI, 423. — Error Academicorum circa paritatem omnium peccatorum, S. August., XI. 212. — Error Stoicorum de peccatis, *ibid.* 539. — Error Stoicorum circa paritatem peccatorum, Rabau Maur., CXI, 414. — Peripatetici dicebant omnia peccata esse æqualia, Joan. Saresber., CXCIX, 858.

PERCEPTIO EXTERNA. — Errores Academicorum, Heraclidi, Dioclis, Empedoclis, Platonis, Stoicorum, Epicureorum, de perceptione externa, Tertull., II, 674. — Error Epicureorum de perceptione veritatis. S. August., XXXIII, 441.

PERIODI. — Error Epicuri circa periodos, S. Hieronym., XXIII, 1020.

PHANTASIÆ. — Phantasiæ Stoicorum, Joan. Saresber., CXCIX, 641, 642.

PHILOSOPHIA. — Philosophia insufficiens regula ad bene vivendum, Lactant., VI, 117. — Non tradit veram religionem, *ibid.*, 266. — Stultæ cogitationes philosophiæ, *ibid.*, 550. — Philosophia non sapientiæ studiosa, *ibid.*, 552, 553, 433. — Philosophia inutilis ad veritatem inquirendam et ad mores informandos, *ibid.*, 433, 520, 604. — Philosophia perniciosa, *ibid.*, 549 — Philosophia veritatem perturbat, id., VII, 77. Nulla felicitas in philosophia, id., VI, 583. — Impotentia philosophica ad attingendam

veritatem, *ibid.*, 740. — Philosophia civitatum gubernatrix mala, *ibid.*, 418. — Senecæ error circa philosophiæ auctoritatem, *ibid.*, 390, 391.

POETÆ. — Poetæ sunt perniciosi, Lactant., VI, 549.

PRINCIPIUM RERUM. — Errores circa principium rerum, Heraclitus, Tertull., II, 19. — Error Empedoclis circa principium rerum, Lactant., VI, 320. — Heracliti error circa principium rerum, *ibid.*, 309. — Thaletis error circa principium rerum, *ibid.*, 132. — Error Anaximenis circa principium rerum, S. August., XLI, 226. — Error Anaximandri de principio rerum, *ibid.* — Error Democriti de principio rerum, id., XXXIII, 445. — Diogenes dicit aerem esse principium rerum, id., XLI, 226. — Error Stoicorum de principio rerum, *ibid.*, 226, 582.

PRODITIO. — Hippias proditor, Tertull., I, 500.

PROVIDENTIA. — Errores circa providentiam Epicuri primum, Tertull., II, 726, Lactant., VI, 120, 401. — Epicurus negavit providentiam, S. August., XLI, 601. — Error Epicureorum de providentia, Raban. Maur., CXI, 415. — Error Aristotelis de providentia, Joan. Saresberiens, CXCIX, 932. — Stoici negant providentiam, *ibid.*, 417.

RATIO PHYSICA STOICORUM. — Lactant., VI, 185.

RELIGIO. — Error Ciceronis circa explicationem vocis religionis, Lactant., VI, 536. — Epicurus tollit omnem religionem, id., VII, 96. — Socrates sustulit omnem religionem, *ibid.*, 415, 416. — Circa religionem errarunt philosophi, S. August., XXXIV, 126.

RESURRECTIO. — Errores omnium philosophorum circa resurrectionem, Tertull., II, 19. — Negaverunt philosophi resurrectionem carnis, S. August., 1154; XLII, 902, 905.

SAPIENTIA. — Error Ciceronis circa originem sapientiæ, Lactant., VI, 387. — Error Lucretii circa originem sapientiæ, *ibid.*, 386, 387. — Philosophia non est sapientia, nec iter ad sapientiam, *ibid.*, 352, 353. — Error Stoicorum qui dicebant sapientiam esse in scientia, S. August., XXXII, 874. — Dicebant quoque hominem nulla sapientia gaudere nisi in ea perfectus sit, id., XXXIII, 758.

SCIENTIA. — Academici scientiam prorsus sustulerunt, Lactant., VI, 335, 360, 604. — Scientiam sustulit Socrates, *ibid.*, 355. — Error academicorum de scientia, S. August., XXXII, 923.

SENSUS. — Error Epicureorum circa sensus exteriores, S. August., XXXIII, 441.

SIDERA. — Plato contendit sidera esse animata, Sever. Boet., LXIV, 123.

SODOMIA. — Sodomitæ philosophi, S. Hieronym., XXIX, 47.

SUMMUM BONUM. — Summum bonum in quo consistit juxta Peripateticos, Joan. Saresber., CXCIX, 858. — Virtus summum bonum juxta Stoicos, *ibid.*, 975.

SOPHISTÆ. — Sophistæ philosophi, Lactant., VI, 356.

SUICIDIUM. — Doctrina sui ipsius occisionis tradita a philosophis, Lactant., VI, 407, 408. — Sui ipsius occisionem docuit ipse Plato, *ibid.*, 408, 409.

SUPERBIA. — Superbia philosophorum, S. August., XXXVIII, 777; XXXII, 707. — Superbia Platonis effecit ut non potuerit indicare viam salutis, id., XXXII, 737; XXXIII, 440. — Philosophi superbi, S. Bernard., CLXXIII, 559.

TYRANNIS. — Pythagoras et Zeno tyrannidem affectant, Tertull., I, 500. — Lycurgus tyrannidem quoque affectat, *ibid.* — Quæ sit oppressio tyrannidis juxta Platonem, Joan. Saresber., CXCIX, 554.

VANITAS. — Ciceronis vanitas, S. August., XXXIII, 586. — Vanitas philosophorum, S. Bernard., CLXXIII 559.

VERITAS. — Error Democriti circa veritatem quam dicit in puteo inclusam, Lactant., VI, 459. — De veritate error Academicorum, S. August., XXXII, 924. — Philosophi veritatem in iniquitate detinuerunt, *ibid.*, 707. — Philosophi non potuerunt invenire viam veritatis, id., XXXVIII, 776. — Versutiæ philosophorum ut doctrinæ inanitatem celent, id., XXXIII, 431.

VIRTUS. — Plato omnium virtutum eversor, Lactant., VI, 420.

VITA. — Error Ciceronis circa vitam, Lactant., VI, 412.

VITA FUTURA. — Error Epicureorum circa futuram vitam, S. August., XXXIII, 589; XXXIX, 1528; XXXIII, 668.

VOLUPTATES. — Doctrina Epicuri omnibus voluptatibus favet, Lactant., VI, 398, 404. — Voluptati inserviebant Peripatetici, id., 370. — Doctrina Epicuri circa omnes voluptates et summam felicitatem, Joan. Saresber., CXCIX, 673, 977

SERIES DECIMA NONA.

Cum nemo, nisi divina innitatur misericordia, bonum facere et a malo declinare queat, ad Deum precando confugere necesse est. Itaque in hac Serie decima nona proponimus Indices de oratione in genere, scilicet de illius necessitate, præstantia, effectibus, conditionibus variis, etc., de oratione mentali et vocali: de orationibus in Ecclesia catholica usitatis, et præsertim de Oratione Dominica.

CLXXIII.

INDEX DE ORATIONE IN GENERE,

IN QUO LOGICE DISSERITUR

DE ORATIONIS NECESSITATE ET CONDITIONIBUS, DE EFFECTIBUS, TEMPORE ET LOCO, DE ORATIONE MENTALI ET VOCALI, ET DE ILLIUS OBJECTIS, PRO QUIBUS ORANDUM, ETC.

I. — *De orationis definitione ac divisione.*

HILARIUS (S.) — Oratio officium est infirmitati nostræ conveniens, IX, 578. — Orationis varii gradus, 639 — Orationum triplex genus, 548.

AMBROSIUS (S.) — Oratio, obsecratio, postulatio, gratiarum actio quæ sint, XIV, 307. — Orationum varia genera referuntur, XVII, 845.

JUVENCUS. — De oratione, XIX, 64.

HIERONYMUS (S.) — Oratio discursus mentis, XXIII, 32.

AUGUSTINUS (S.) — Oratio locutio est hominis ad

Deum, XXXVI, 1028. — Sacrificium est, 575. — Orationis nomine omnes regulæ sanctæ desiderii intelliguntur, XLIV, 500. — Oratio argumentum necessitatis gratiæ, 514. — Clarissima gratiæ testificatio, XXXIII, 766. — Cum oramus, nihil aliud dicimus quam, *Da quod jubes*, 154. — Oratio duplex, interior et exterior, XXXVI, 404. — Orationes obsecrationibus qui differunt, XXXIII, 635. — Fiunt precationes antequam id quod est in mensa, incipiat benedici; orationes, cum benedicitur; postulationes, cum populus benedicitur; et post hæc omnia gratiarum actiones, 656. — Oratio quid sit, XXXIX, 1884; XL, 997.

CASSIANUS (S.) — Orationes sunt quibus offerimus aliquid vel vovemus Deo, XLIX, 783, 784. — Quatuor orationum species, obsecratio, oratio, postulatio, gratiarum actio, 783 *et seq.*

PROSPER (S.) — Oratio recta Dei donum est, LI, 349. — Orare Deum gratiæ spiritualis munus, 79.

EUGYPPIUS — Obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, LXII, 867.

FULGENTIUS (S.). — Orandi affectus Dei donum est, LXV, 539. — Nec orare condigne quis potest, nec vigilare, nisi se illi Spiritus sanctus infuderit, 185. — Non potest haberi ipse orationis affectus, nisi divinitus fuerit attributus, 350.

BENEDICTUS (S.) — Oratio est ascensio animæ de terrestribus ad cœlestia, inquisitio supernorum, invisibilium desiderium, LXVI, 529. — Est familiaris conversatio, et conjunctio hominis cum Deo. Est hominis Deo adhærentis affectio, et familiaris quædam et pia collocutio, et statio illuminatæ mentis ad fruendum quandiu licet, *ibid.* — Est mentis devotio, id est conversio in Deum per pium et humilem affectum; humilem ex conscientia infirmitatis propriæ; pium ex consideratione clementiæ divinæ, *ibid.*

CASSIODORUS. — Oratio est oris ratio, quem proni allegamus vota nostra pandentes, LXIX, 705. — Deprecatio est frequens et assidua supplicatio, quæ ab imo pectoris profertur arcano, *ibid.* — Duo sunt genera orationum, 706.

GREGORIUS MAGNUS (S.) — Oratio et deprecatio qui differant, LXXIX, 639.

ALCUINUS. — Oratio est suavis animi cum compunctione cordis deprecatio. C, 587.

RABANUS. — Oratio petitio dicitur, CXI, 126. — Est ascensio animæ de terrestribus ad cœlestia, CX, 616. — Obsecratio est petitio pro peccatis, qua vel pro præsentibus vel pro præteritis admissis suis unusquisque compunctus veniam deprecatur, CXII, 590. — Orationes sunt quibus aliquid offerimus Deo, *ibid.* — Postulationes sunt, quibus pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, supplicamus. Gratiarum actiones quas mens Domino refert cum præteriti Dei recolit beneficia, vel cum præsentia compleantur, aut cum in futurum quæ et quanta præparaverit diligentibus eum prospicit, *ibid.*

BRUNO (S.) — Oratio est oris ratio, quam proni referimus, vota nostra pandentes, CXLII, 169. — Deprecatio est frequens et assidua supplicatio, quæ ab imo pectoris profertur arcano, *ibid.*

JOANNES Carth. — Qui orat contritionem habet et gemitum, maxime quando peccata deflentur; qui laudat, et gratias agit, gaudio et lætitia spirituali perfunditur, CLIII, 721.

BRUNO (S.) Carth. — Quid per obsecrationes, orationes, postulationes et gratiarum actiones sit intelligendum ostenditur, CLIII, 435. — Per incensum significatur oratio, 574.

RADULPHUS. — Oratio tantum fit pro bonis adipiscendis, obsecratio pro malis removendis, CLV, 1690. — Oratio ost pius affectus mentis ad Deum, 1901.

Vita Patrum. — Oratio cum Deo colloquium, LXXIII, 520.

HILDEBERTUS. — Obsecrationes sunt, cum per adjurationes nos a malis liberari petimus, CLXXI, 575. — Orationes, cum nobis aliqua bona dari oramus; postulationes, cum pro aliis rogamus, 574. — Gratiarum actiones sunt de collatis beneficiis, 161.

GODEFRIDUS. — Tunc obsecramus, cum pro necessaria virtutum acquisitione assiduis precum singultibus Deo supplicamus, CLXXIV, 72. — Tunc oramus, quando pro adipiscenda peccatorum indulgentia Dei misericordiam imploramus, *ibid.* — Gratiarum actiones persolvimus, cum concessa nobis dona in vera humilitate custodimus, *ibid.*

HUGO DE S. VICTORE. — Oratio est mentis devotio, id est conversio in Deum per humilem et pium affectum, fide, spe, charitate subnixum, CLXXVI, 979. — Tres sunt species orationis, supplicatio, postulatio, insinuatio: supplicatio est sine determinatione petitionis humilis et devota precatio; postulatio est determinatæ petitionis incerta narratio. Insinuatio est sine petitione per solam narrationem, voluntatis facta significatio, *ibid.* — Postulatio tribus fit modis, obsecrando, rogando, simpliciter postulando, 980. — Triplex est oratio: vocis sine devotione; devotionis sine voce; vocis cum devotione, 751, 752.

HERVÆUS. — Obsecratio est oratio cum adjuratione vel obtestatione: oratio autem simpliciter facta est rogatio, CLXXI, 1277.

BERNARDUS (S.) — Obsecratio consistit in verecundo affectu, CLXXXIII, 608; oratio, in affectu puro; postulatio, in amplo affectu et fiduciæ latitudine; gratiarum actio in devotione suavissima, *ibid.*

THOMAS Cisterc. — Obsecrationes fiunt pro remittendo peccato, orationes pro acquirendo bono, postulationes pro proximo, gratiarum actiones Deo, CCVI, 306.

GUNTHERUS. — Catholica oratio est regularis et impensa pro salute animæ vel his quæ ad illam prodesse valeant divinæ pietatis imploratio, CCXII, 166.

II. — *De orationis conditionibus.*

TERTULLIANUS. — Omni animi confusione libera debet esse orationis intentio, I, 1167. — Oratio legitima quæ, 1165, 1193. — Jejuniis preces a'endæ, 1244. — Quidam ante omnem orationem totum corpus abluebant, 1168. — Orationis officia, 1164.

CYPRIANUS (S.) — Orationis conditiones, IV, 240 *et seqq.* — Oratio pacifica et simplex, 524. — Quando patrem Deum dicimus, quasi filii Dei agere debemus, 526. — Oratio inefficax sine operibus, 589. — Cogitemus nos sub conspectu Dei stare, 519. — In sacrificiis non ventilandæ preces, 522. — Petitio modeste Deo commendanda, *ibid.* — Precatio cum disciplina quietem continens et pudorem, 518. — Debet non vocis sonus, sed animus et sensus orare, 538. — Cito ascendunt orationes quas merita operum ad Deum imponunt, 539.

HILARIUS (S.) — Orationes ubique audit Deus, sed sola innocentia promeretur exaudiri, IX, 548. — Reprehenduntur qui a Deo quid postulantes, eum tanquam ex officio debito conveniunt, 544. — Orationes despicabiles quæ, 548. — Orationis bonæ dotes, 591. — Ne sit impacifica, 938. — Oratio pura, 549. — Orat cum fiducia qui in carne a carne est peregrinus, 591. — Cum cordis effusione, 593.

AMBROSIUS (S.) — Orandum quomodo, XIV, 534; XV, 1509. — In oratione quæ requirantur virtutes, XIV, 550. — Quæ sit præclara illa oratio et gemitus quem non despicit Deus, 1027. — Humilitas commendat orationem, 528. — Ea divinum sibi precando asciscit auxilium, XV, 1429. — Flexis genibus mitigatur offensa Domini, et gratia provocatur, XIV, 271. — Si oramus sermone, compatiamur et mente. XV, 1260. — Volare facit bona vita orationem, et dat alas precibus spiritales, quibus sanctorum ad Deum evehatur oratio, 1512. — Oratio fidelium apostolico cibo pasta pinguescit, 551. — Cum oras, magna ora, id est, quæ æterna sunt, quæ divina, quæ cœlestia, XV, 1472. — Non audit Deus nisi quod dignum suis ducit esse beneficiis, *ibid.* — Cur Deus frequenter non concedat oratus, 1722. — Bonæ orationis ordo, XVI, 506. — Prima oratio laudem debet habere Dei, secunda supplicationem, tertia postulationem, quarta gratiarum actionem, 459. — Oratio debet inchoari a Dei laude, et in eam desinere, *ibid.* — Ut mens bene possit orare, præcedit Spiritus et ducit eam in viam rectam, ne obrepant carnalia, ne minora, ne etiam majora viribus, 1082. — Si vis operari orationem tuam, leva puras manus per innocentiam, 458. — Quod oras, mores tui loquantur, fides adjuvet, opera commendent, 358. — Secreto magis orandum quam cum vociferatione, 457. — In oratione multum verecundia placet, et prodest, 44. — Flere in oratione virtutis est, 1314. — Non locus orationem commendet, sed devotus animus, XVII, 51. — Pacificus animus in oratione esse debet, 469.

CHROMATIUS (S.) — Clamore vocis non est opus in oratione ad Deum, quem scimus secreta cordis intueri, sed clamore fidei, ac religiosæ mentis devotione, XX, 358. — Non sit multiloquentia verborum, *ibid.* — Pharisæi se jactantis reprobatur oratio; Publicanus humilis ac submissus justificatus descendit, *ibid.*

HIERONYMUS (S.) — Orandum flexo corpore et mens erigenda ad Dominum, XXII, 592. — Orandum secreto, et clauso pectoris cubiculo, XXIV, 564. — Oratio qualis esse debeat, XXVI, 220. — Perseverantia in oratione commendatur, XXIV, 754. — Oratio perseverans prophetæ notatur, 604.

AUGUSTINUS (S.) — Oratio optima, vita justa, XLI, 655. — Quam celeriter accipiuntur preces bene operantium, XXXVI, 482. — Orationem fides præcedit, XXIII, 878. — Si fides deficit, oratio perit, XXXVIII, 635. — Fides, spes et charitas orantem perducunt ad Deum, XXXIII, 504. — Oratio semper jejunet ab odio, semper dilectione pascatur, XXXVIII, 1044.—Fides in Christum, ratio impetrandi, XXXV, 1528. — In nomine Christi nihil petit, qui de Christo sentit, quod non est sentiendum; vel qui petit aliquid ad salutem non pertinens, 1896. — Petitur in nomine Salvatoris, quod pertinet ad rationem salutis, XXXV, 1852. — Oratio non est justa, nisi per Christum, XXXVII, 1456. — Oramus ad illum, per illum, in illo, 1082.—Supplicantibus congruens situs, genua figere, extendere manus, solo prosterni, XL, 597. — Fronte terram percutere, XXXVIII, 1419. — Orandum est perseveranter, XXXVI, 801. — Orationis instantia commendatur, XXXVII, 1539. — Famelici Dei esse debemus, ante januam conspectus illius mendicemus in orationibus, 1895, 1896. — Orationes justorum cum lacrymis et gemitu, XXXVIII, 195. — Orantis gemitus, XXXVI, 224. — Oratio munda quænam, XLIV, 502, 504. — Orationis alæ duæ, jejunium et eleemosyna, XXXVI, 482.—Oratione sua humiles contingunt Deum, XXXVIII, 267. — Oratio sit casta, ut non quod cupiditas, sed quod charitas quærit optemus, 1044. — Cor quod recte petit, pulsat et quærit, pium esse debet, 568. — Vita pulsat, vitæ aperitur, *ibid.* — Orandum non voce sonante, sed conscientia ad Deum clamante, XXXIX, 2281.—Utilius est sæpius orare breviter, quam semel nimis prolixe, nisi orationi devotio inspirata, ipso nesciente qui orat, prolongaverit, XXXII, 1456. — Oratio qualis esse debeat, 1316. — Oranti humilitas necessaria, XLV, 1865. — Qualiter ante orationem et in oratione affecti esse debeamus, XL, 1057. — Oratio sit perseverans, XXXIX, 1909. — Orando quid observandum, XXXVII, 1551. — Quomodo orandum, XXXIV, 1274.—Quid oremus sicut oportet nescimus, XLIV, 531. — Oranti duo cavenda, ne aut quod non debet, aut a quo non debet petat, XXXVIII, 578. — Sic orandum est quomodo docuit Christus, XXXVII, 1352. — Oratio incipere debet a laude Dei, 1882.—Multiloquium in oratione vitandum, XXXVIII, 558. — Orare in clausis cubiculis quid, XXXII, 1193. — Quando oras, claude ostium, ne tentator ingrediatur, XXXVII, 1854. — Magna in oratione intentio magnum exprimit orantis affectum, 1585. — Qui orationem suam tepidam, frigidam et pene nullam dolet, jam orat, XL, 127. — Orantes quosnam Deus exaudiat, XXXVII, 1390. —Quis fiduciam habere possit, quod accipiat quod petit, XLIV, 511. — Qui manent in Christo, accipiunt quod petunt, XXXV, 1842. — Deus solos pauperes exaudit, XXXVIII, 864.—Qui vult audiri a Deo, prius audiat eum, 126. — Non accipiunt homines quod petunt, quia male petunt, XXXV, 1824. — Aliquando Deus iratus dat quod petis, et Deus propitius negat quod petis, XXXVIII, 1567; XLIII, 429. — Nonnullis impatientibus Deus quod petebant concessit iratus, XXXIII, 173. — Exaudiuntur multi et multis modis, non solum Christiani, sed et Pagani, Judæi, Hæretici, XLIII, 429. — Preces improborum quomodo exaudiuntur, XXXV, 2024. — Multi clauso ore exaudiuntur a Deo, et multi in magnis clamoribus non exaudiuntur, XXXVII, 1604. — Deus alios exaudit, alios non, prout cuique novit expedire, 1088. —Superflua petens non propitio Deo exauditur, XXXVIII, 205, 498. — Deus non exaudit ad temporalia, ut intelligamus ab ipso desideranda sempiterna, XXXVI, 458. — Male usurus homo eo quod vult accipere, Deo potius miserante non accipit, XXXV, 1824. — Pater est Deus, et quod male cupiunt filii non dat, XXXVII, 1899. — Non est petendum aliquid quasi fixum, sed quod nobis Deus expedire scit, XXXVI, 624. — Cum id amamus quod vult Deus ut amemus, procul dubio daturus est nobis, 202.— Deus forte aliquid dare differt, sed neminem relinquit esurientem, XXXV, 1537. — Deus si non dat horam, exercet quærentem, non contemnit petentem, *ibid.* — Vult orationibus desiderium nostrum exerceri, quo possimus capere quod præparat dare, XXXIII, 502.—Fidelis multa deprecatur secundum sæculum, et non exauditur, ad vitam autem æternam semper exauditur, XXXVI, 718. — Quorum preces Deus exaudiat aut respuat, XL, 1041. — Precibus Saul veniam negat Deus, quam David deprecanti concedit, quia non idem utrique cordis affectus, XXXV, 2325.

CASSIANUS (S.) — Attentio et devotio in oratione quomodo habetur, XLIX, 859. — Oratio brevis et frequens Deo accepta, 817, 818. — Altissimum silentium oratio requirit, 99. — Secreto et in abscondito quomodo facienda, 800. — Qualis esse debeat ex sententia S. Antonii, 807. — Orationis perseverantia, seu constantia requiritur, 773. — Orationes nostræ cur non semper exaudiantur, 909.

PROSPER (S.) — Oratio quæ non fit per Christum, non potest delere peccatum, sed etiam ipsa fit ad peccatum, LI, 503. — Quomodo petamus quæ accepimus, *ibid.* — Quod preces Ecclesiæ non exaudiantur pro omnibus, ad occulta Dei judicia referendum, 665. — Cito oblinentur preces quæ hoc petunt quod vult ille qui petitur, 579.

PETRUS CHRYSOLOG. (S.) — De perseverantia orationis, LII, 509, 510, 511. — Oratio optima cum jejunio et eleemosyna. Hæc tria conjunctim esse debent, 519 *et seqq.*

SALVIANUS (S.) — Oratio qualis esse debeat, LIII, 65.

LEO MAGNUS (S.) — Orationis conditio, LIV, 294, 304. — Cur Deus differat exaudire orantes, LV, 74.

MAXIMUS (S.) TAUR. — Quibus proprietatibus præstet oratio, quibusnesit sociandavirtutibus, LVII, 499. — In oratione perseverandum docet exemplum Chananææ mulieris, 745.

LAURENTIUS (S.) NOVAR. — Non strependum in oratione, non confuse atque intemperata voce dispergendaverba, LXVI, 122. — Clamandum, non voce, sed mente, nam et tacentes exaudit Deus, 123. — Si fueris in foro publico, ora intra te, si fueris ante judicem, ora; si fueris in balneo, ora, et ibi templum est. Mare ante te est, et post te sequitur Pharao, ora, *ibid.*

BENEDICTUS (S.) — Ad bene orandum requiritur sincera cordis puritas, LXVI, 330. — Sæcularium negotiorum fuga, passionum et affectionum mortificatio, quærendus est aptus locus ad orandum, remotus et ab omni tumultu secretus, *ibid.* — Summa requiritur attentio, *ibid.* — Brevis debet esse et pura oratio, 480.

CASSIODORUS. — Quis veraciter Deum invocet, LXX, 102. — Quis perfecte oret, 117. — Quomodo ante Deum semper oramus, 1078. — Ad Deum plus clamat causa quam lingua, 220. — Quando sapienter et insipienter petimus, 153. — Oratio ex humili, mansueto et sincero debet corde procedere, 1008. — Aliud est petere tentando, aliud confitendo, 558. — Fidelium clamor est devotæ mentis affectus, 887. — Ad Dominum non clamat, nisi qui petitionem suam ad eum toto cordis affectu dirigit, *ibid.* — Vox deprecationis est puritas orationis, 995. — Si Deum invoces indevotus, judicium postulas, non veniam, 539. — Vitium orantibus commune, et maxime otiosum, 274. — Deus repellit a mandatis subdole rogantes, 840.

GREGORIUS (S.) TURON. — Oratio importuna Deo placet, LXXI, 528. — In secessu facienda, 1068.

GREGORIUS MAGNUS (S.) — Mens immunda orationi inepta, LXXV, 935. — Oratio execrabilis cujus sit, 936. — Mens in oratione culpæ suæ memoriam lacrymis tergat, *ibid.* — Ante orationem immundæ ac terrenæ cogitationes ablegandæ, *ibid.* — Oratio nihil obtinet, nisi injuriarum facta fuerit dimissio, 1107. — Oratio citius fastiditur in qua Deus non quæritur, *ibid.* — Oratione actio, et actione oratio fulciatur, LXXVI, 42. — Oratio vera quæ sit, 1088. — Oratio grata Deo, quando dicatur, LXXV, 915.—Ante orationem conspiciendum est quid in oratione possit reprobari, 936. — Attentio in oratione quantum prosit, LXXVI, 238. — Oratio cum bona actione jungenda, *ibid.* — Orari vult Deus importune, 1084. — Constitutioni postulationis conditionem posuit Dominus pietatis, LXXV, 560. — Veram orationem efficiunt amari gemitus, non verba composita, 702. — Citius exauditur oratio quæ dilectione proximi, præsertim inimici conditur, 760. — Orationis lacrymæ sunt victimæ oblationis nostræ, 816. — Compunctio orationis ex amore Dei concepta, fumo ex aromatibus comparatur, 1071. — Quam panci orent ut oportet, 1208. — Ante orationem debitoribus dimittendum, 1209. — Oratio, ut ad Deum perveniat, de humilitatis profundo ascendat, LXXIX, 632. — Oratio comitetur bona opera, 513. — In oratione perseverandum, 633. — A Deo facile exaudiuntur mundi corde simplices et silentio studentes, LXXVII, 260. — Cur Deus in parvis et vilibus rebus exaudiat preces, 197. — Os nostrum a Deo tanto minus exauditur in prece, quanto amplius inquinatur stulta locutione, 256. — Preces nostræ tanto celerius in Dominicæ pietatis aurem sublevantur, quanto eas vicissim pro nobis fusas charitatis ardor exaeuit, 811.

ISIDORUS (S.) — Nunquam est sine gemitu orandum, LXXXIII, 673. — mens qualem se in oratione offert, talem post orationem conservet. Nihil proficit oratio, si denuo committitur unde jam iterum venia postuletur, *ibid.* — Pura est oratio quam in suo tempore sæculi non interve-

piunt curæ, *ibid.* Mens quæ ante orationem vacans a Deo in illicitis cogitationibus occupatur, dum in orationem venerit, confestim illi imagines rerum quas nuper cogitavit occurrunt. *ibid.* — Purgandus est animus, atque a temporalium rerum cogitationibus segregandus, ut pura acies cordis ad Deum vere et simpliciter dirigatur, 674. — Sicut nullum proficit in vulnere medicamentum, si adhuc in eo ferrum sit, ita nihil proficit oratio illius cujus adhuc dolor in mente, vel odium manet in pectore, *ibid.* — Tardius exaudiuntur quorumdam orationes, ut, dum differuntur, fortius excitatæ majoribus præmiis cumulentur, LXXXIII, 677. — Quoties orantes non cito exaudimur, nostra nobis facta in oculis proponamus, *ibid.* — Non in multiloquio exaudiuntur homines, 678.

ALCUINUS. — Oratio, ut si efficax, per Christum mediatorem Deo offerri debet, C, 1135.

AGOBARDUS (S.) — Oratio debet fieri cum tota fiducia et spe, CIV, 286. — Sine ira et disceptatione, et hæsitatione, *ibid.*

CHRISTIANUS DRUTHMARUS. — Domini est præceptum ut inclusa pectoris cogitatione labiisque compressis, oremus eum, CVI, 1313. — Christianos non est necesse multum loqui in orationibus, 1314.

RABANUS. — Non in multiloquio formemus preces nostras ad Dominum sed in compunctione cordis et effusione lacrymarum nos ab eo exaudiri credamus, CX, 13. — Oratio sine intermissione et cum præparatione peragenda, *ibid.*

WALAFRIDUS STRABUS. — Non in clamosa voce, sed in lacrymis et intentione cordis nos exaudiri sciamus, CXIV, 932. — Qui in oratione aliud quam debet petit, aut alio modo quam magister humilitatis insinuat deprecatur, vel orare nescit, vel minus quam potuit proficit, *ibid.* — Qui peracta oratione, vel ad malam consuetudinem, vel ad nova facinora, sive respectu mox prosilit, fructum orationis perdit, *ibid.* — Quidam in oratione pectus pugnis pavimentant, caput contundunt, voces muliebri gracilitate submittunt, et in proximo vel verbis vel factis alios conturbare, et semetipsos non metuunt culpabiles exhibere, I, 933.— In orando prohibetur similis esse hypocritis, 99.

HAYMO. — Quando stamus ad orationem, invigilare et incumbere ad preces toto corde debemus, CXVIII, 898. — Cogitatio omnis carnalis et sæcularis abscedat; claudatur contra adversarium pectus et soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis adire patiatur, *ibid.* — Si cum hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non præsumimus nisi cum humilitate et reverentia, quanto magis Domino Deo universorum cum omni humilitate et puritatis devotione supplicandum est, 899. — Est acceptabilis Deo oratio quæ sine odio fraterno funditur, *ibid.*

PASCHASIUS RADBERTUS (S.) — Noli orare ut videaris ab hominibus, sed ora intus, clauso ostio, CXX, 277. — Oretur non strepitu verborum tantum, sed fide ac spe et charitate intus quod quærimus impetretur, 275.

ISIDORUS MERCAT. — Orandum est recto vultu, CXXX, 585.

ADALGERUS. — Oratio brevis esse debet, CXXXIV, 928. — Qui in oratione pro remedio animæ suæ, vel pro aliorum peccatis, Dominum deprecatur, iste sine dubio in montem oraturus ascendit, 929. — Sicut impossibile est ut videat quis in aqua turbida faciem suam, sic et anima quæ non purgata fuit a cogitationibus alienis, contemplari non potest Deum, 929.

RATHERIUS.—Male petit qui non petit quod Dominus præcipit, sed quod potius interdicit, CXXXVI, 697. — Orandum indesinenter cum fiducia et nunquam sine gemitu, 689. — Evagationes mentis in oratione sunt valde noxiæ, 697. — Nisi clamantem ad te adjuves pauperem, non te exaudiet Deus orantem, 692.

BRUNO (S.) — Sine ira, id est, sine odio proximi, sine diffidentia orandum, CLIII, 438.

RADULPHUS. — Cum fide, fiducia et simplicitate petendum est, CLV, 1524. — Petamus omnia propter Deum, 1691.—Cum fide, desiderio, perseverantia, humilitate, bonum æternum quod poscimus, Deum potentem dare credamus, 1802. — Non oremus solis labiis, non tepide, non multiloquio, *ibid.* — Cum perseverantia. Deus enim non spernit preces pauperum; cum humilitate reputantes nos immundos canes, et ad vomitum sordium nostrarum sæpe reversos, *ibid.* — Oratio debet esse pia, 1901. — Quæ fit sola corde, etsi non labiis, Deo accepta est. Susanna tacens dicitur clamasse propter vehementem mentis intentionem, et a Deo audita fuisse, *ibid.* — Oratio quæ solis labiis fit, non est ante Deum acceptabilis, *ibid.* Bene vigilamus in orationibus, si non solum corpore, sed etiam mente et operibus vigilemus. 1230. — Qui solo corpore in oratione vigilat, et opere vel mente in peccato dormit, talis non vigilare, sed dormire dicendus, *ibid.*

GUIBERTUS. — Non verba orationis, sed mentem pensat Deus, CLVI, 628.

GOFFRIDUS. — Qui ore Deum precatur, et cor ejus quæ mundi sunt cogitat, hujus orationem improbat Deus, CLVII, 196.

ANSELMUS LAUD. — Orando removenda falsa intentio gentilium, CLXII, 1304. — Vitandum multiloquium, *ibid.*

BRUNO (S.), Signiens. — Ubicunque ores si ideo oras ut videaris ab hominibus, non suscipitur oratio tua, CLXV, 114.—Si vis bene orare, intra in cubiculum tuum, redi ad cor; hoc est cubiculum in quo oratio continetur et in quo Deus ipse quiescit, *ibid.*--Ibi ora, ibi loquere, ubi et quod dicis et cui dicis præsto sunt. Claude ostium; non enim indiget sono oris, non indiget clamore vocis ille quem oras, *ibid.* — Ad cor respicit, in abscondito videt, non verborum compositionem, sed cordis compunctionem attendit, *ibid.* — Non exauditur oratio quia longa est, sed quia pio mentis affectu fit, a corde contrito et spiritu contribulato, *ibid.*

RUPERTUS. — Tres sunt orationis modi : primus cum oratio ex affectu divinæ inspirationis protenditur, secundus quod Deus non in clamosa voce, non in multiloquio, sed in contritione cordis Dominus exaudiat, quodque oratio brevis et pura esse debeat; tertius dum non solum sine clamosa voce, verum etiam absque motu labiorum quis orat intrinsecus oratione clausa, CLXVIII, 1427. — Oratione composita et ornata non flectitur Deus, 1425.— Oratio longa, si fit cum affectu, laudabilis est, 1424. — Oratio fidelis cor tangit Dei fortiter, 420.

HILDEBERTUS. — Oratio vera est amarus cum compunctione gemitus, CLXXI, 349. — Non desinit orare, qui non desinit amare, *ibid.* — Orationi præmittenda confessio, 568. — Oratio sine jejunio et eleemosyna non est vera : sunt enim duæ ejus alæ ad cœlum, *ibid.* — Instanter et cum perseverantia petendum, 571. — Ut impetret oratio, tria debet habere, petere, quærere, pulsare, 574. — Male petit, qui petit quæ non sunt ad salutem, *ibid.* — Inimici mortem petere insana oratio, 576. — Injuriarum remissio præcipua orationis conditio, *ibid.* — Ut oratio impetret, tria sunt necessaria, oratio, bona vita, perseverantia, 372. — Oratio debet esse verecunda, pura, ampla, devota, 681. — Cor sursum levetur, ne putrescat in terra, 1160.

GODEFRIDUS. — Si in tempore orationis cor per multa distentum non recesserit a nobis, imo vox oris concordet labiis cordis, tunc vere a Domino audiri merebimur, et petitionis nostræ effectum consequemur, CLXXIV, 72. — Cum humilitate et patientia a Deo petendum, 356. — Oratio sit bonis operibus intenta, 550. — Fieri debet mente recollecta, 750. — Et attenta, 944. — Reconciliata cum fratre, 945. — Et imprimis pro spiritualibus, 858. — Et cœlestibus, 945.—Et non pro se solo orante, 946. — Sine intermissione quod per bonam fit intentionem, 728.

HUGO A S. VICTORE. — Orandi Deum occasionem et rationem nobis præbent nostræ miseriæ et divinæ misericordiæ, CLXXVI, 977. — Quatuor modis fit oratio : verecundo affectu, CLXXVII, 760. — Puro affectu, quando peccator jam per se accedit, et ore proprio confitetur; amplo affectu, quando fit non solum pro se sed pro aliis; fit cum cordis fiducia, quando sine hæsitatione promitur, *ibid.*

HERVÆUS. — In carne, non spiritu orat qui polluta mente orat, CLXXI, 1277.

BERNARDUS (S.) — Omnis oratio tepida, quam non prævenerit inspiratio, CLXXII, 987. — Cavendum ne oratio sit nimis timida, temeraria et tepida, CLXXIII, 178. — Quæ fidelis, et humilis, et fervens fuerit, cœlum sine dubio penetrabit, *ibid.* — Oranti necessaria puritas intentionis et continentia, 809. — Item secessus et secretum, 983. — Oratio præcipue vigilantiam exigit, 609. — Orationi et jejunii copula, 177. — Oratio perseverans ad gratiam Spiritus sancti necessaria, 322. — Orans tria debet considerare, quid petit, ipsum quem petit, et seipsum qui petit, 734. — Ante orationem præparanda anima, CLXXIV, 1271. — Veraciter orat, qui aliud in corde non cogitat. Citius ad precem judex flectitur, si peccator a pravitate sua corrigatur, *ibid.* — Melius est cum silentio cordis orare, quam solis verbis sine intentione mentis. Oratio sit humilis, lectioni jungatur et operationi, 325, 1252, 176.— Fervor et constantia in oratione necessaria, 59.—Orationem irritam facit tristitia, 1220.

ROBERTUS PULLUS. — Oratio corde contrito et humiliato prodire debet, CLXXVI, 915. — Fit ut, cum preces multiplicamus, Deus non exaudiat, ideo quod manus nostræ sanguine plenæ sint, 916.

ADAMUS SCOTUS. — Necesse est ut cor ab omni phantasmatum inanitate, ante ipsum orationis tempus, præparetur, CXCVIII, 763. — Si volumus ut oratio nostra suave aliquid Deo redoleat, abjicere debemus vanas aut pravas cogitationes, 764. — Orans diligenter in mente attendat quis est ille qui orat, quis ille quem orat, quid sit illud pro quo orat; quomodo orat, *ibid.* — In nos delinquentibus condonandum, 765.

MARTINUS (S.), Legion. — Tam pura, tamque devota et ab omni sterpitu sæculari remota sit oratio, ut et mente et corpore infirmis obtinere possit salutem, peccatoribus remissionem et cunctis fidelibus æternam beatitudinem, CCIX, 513. — Qui veraciter ac devote orat, cum Deo loquitur, *ibid.*

ALANUS DE INSULIS. — Inaniter oramus, si spei fiduciam non habemus, CCX, 169. — Petendum pie, ut informetur oratio; perseveranter, ut eradicata sit intentio; non ex rancore animi cavendum ne pravæ cogitationes, sese immisceant, *ibid.*

GUNTHERUS. — Si fidelis non est qui petit, nec orare dicitur, nec exaudiri putandus est, quoniam Deus, præter fidem, nec orari potest, nec orantem exaudire, CCXII, 136. — Orans si aliud quam bonum, nec orare nec exaudiri dignus est, quia oratio non est nisi de bonis, *ibid.* — Parcimonia oranti necessaria est, quia venter saginatus et stomachus turgens subtilem et puram orationem non possunt intendere, 206. — Castrimonia, ut pura et munda Deo præsentetur oratio, quia nihil turpius est quam orationis puritatem libidinis feditate polluere. Humilitas oranti adesse debet, *ibid.*

INNOCENTIUS III. — Quomodo orandum, CCXVII, 565, 566.

III. — *De orationis necessitate.*

TERTULLIANUS. — Omni momento hominibus necessaria est oratio, II, 926.

CYPRIANUS (S.) Continua prece opus est, IV, 522.

HILARIUS (S.) — Oratio necessaria est ad passionum tolerantiam, IX, 569. — Ad assequendam cœlestium mandatorum scientiam, 568. — Contra tentationes, 409.

AMBROSIUS (S.) — Necessaria est valde oratio, XVII, 139.

JUVENCUS. — Orare oportet, XIX, 139.

HIERONYMUS (S.) — Orationis necessitas, XXV, 399.

AUGUSTINUS (S.). — Orationis necessitas, XLIV, 151, 317, 318. — Asseritur contra Pelagianos, XL, 443. — Oratio necessaria his qui gratia non aguntur, XLIV, 918. — Homini, non tantum ut ipsi ignoscatur, sed etiam ne peccet, 256. — Ut non intremus in tentationem, XXXIII, 990. — Oratio admonet quod indigeamus adjutorio Domini, ne spem bene vivendi in nobis ponamus, XXXIII, 990. — Invocandum Dei adjutorium, XXXVIII, 895. — Oratio non propter quod fuimus, sed propter quod erimus necessaria, XLIV, 531. — Oratio et gratiarum actio necessaria, XXXIII, 851, 856.

PROSPER (S.) — Etsi Deus sciat quid nobis sit necessarium, non propterea non orandum, LI, 77.

LEO MAGNUS (S.)—Oratio necessario contra vim tentationis, LIV, 337.—Deus jubet ut ad eum recurratur, 458.—Orationis necessitas, LVI, 456. — Etiam sancti orationem egent qua petant : *Dimitte nobis debita nostra*, 488, 489.

EUGYPPIUS. — Cur orandum sit, Deo sciente quid nobis necessarium, LXII, 1031.

BENEDICTUS (S.) — Sicut nobis semper necessarius est halitus ad vitam carnis, sic omnino necessaria est continua oratio ad sanitatem mentis, LXVI, 529. — Facilius crederem hominem sine anima, quam religiosum perfectum sine oratione consistere, *ibid.*

SMARAGDUS. — Oratione requirendum est Dei auxilium, CII, 770.

BENEDICTUS (S.), Anian. — Oratione indigemus ad dona Dei obtinenda, CIII, 721.

SEDULIUS SCOTUS. — In quo non sufficit humana fragilitas, auxilium Dei orationibus implorandum est, 113.

JONAS. — Quanto in oratione acrius adversitatibus mundi concutimur, et cogitationum carnalium graviores tumultus patimur, tanto ardentius et vehementius orationi insistere debemus, CVI, 145. — Quantum orationi sit insistendum demonstratur, *ibid.*

HAYMO. — Sicut militi sine armis in bellum ire non convenit, ita homini christiano procedere quolibet sine oratione non expedit, CXVIII, 900. — Quidquid Christianus inchoat, antea orationem ad Deum dirigat, quidquid perficit, et hoc cum oratione perficiat, *ibid.*

ISIDORUS MERCATOR. — Orationibus est invigilandum, CXXX, 15.

PETRUS Cellens. — Necessaria oratio ad præterita delenda et futura cavenda, CCII, 1129.

ALANUS DE INSULIS. — Orationibus vacandum, CCX, 168. — Sicut militi sine armis exire ad bellum non convenit, ita Christiano cuilibet sine oratione procedere non expedit, *ibid.*

IV. — *De orationis effectibus.*

TERTULLIANUS. — Oratio ducit spiritum ad Deum, II, 926. — Qui orat, prope est cœlo, *ibid.* — Sola est oratio quæ Deum vincit, I, 1195. — Diluit delicta, tentationes repellit, persecutiones ex stinguit, pusillanimes consulatur, magnanimos oblectat, peregrinantes deducit, fluctus mitigat, 1196. — Murus est fidei; arma et tela nostra adversus dæmonem qui nos undique observat, *ibid.*

LACTANTIUS. — Orationum piarum efficacia, VII, 596, 599.

HILARIUS (S.) — Orationis virtus contra ignorantiam, IX, 951. — Orationi fidei indulta Dei protectio, 592. — Oratio ad Deum in tentationibus maxima, pars ac spes est salutis, 616. — Spei nostræ doctrina est, ut Deus oratus et misereatur, et salvet, 544.

AMBROSIUS (S.) — Ubi adest oratio, adest verbum, fugatur cupiditas, libido discedit, XVI, 252. — Frequenter orationibus et meritis prophetarum cœlestia patribus adfuere subsidia, 249. — Peccatorum gravierum venia justorum orationibus reservanda, 482. — Simplex oratio sacrificium est, 1165. — Oratio, lacrymæ, jejunia debitoris boni census est, 518. — Quam bonum scutum oratio, 1217. — Inclinat se nobis Deus, ut nostra ad eum ascendat oratio, 1395. — Mira orationis potentia, XVII, 21. — Dei comminantis intentio humillimæ orationis verecundia temperatur, 977. — Sedulæ preces provocant animum judicis ad dandam misericordiam, 455.

SEDULIUS. — Vis orationis, XIX, 691.

HIERONYMUS (S.) — Tota oratio et deprecatio extorquet clementiam Creatoris, XXIII, 579. — Orationis efficacia, XXVI, 616.

AUGUSTINUS (S.) — Orationis fructus, XXXIX, 1889; XL, 1057. — Oratione debellatur et vincitur diabolus, XXXIX, 1797. — Oratio justi, clavis cœli, 1849. — Orare qui recte novit, vere novit recte vivere, *ibid.*

CASSIANUS. — Oratione magis quam studio ad Scripturarum intelligentiam pertingitur, XLIX, 247.

PROSPER (S.) — Fiduciam habemus exaudiendos nos a Deo, quia Filio suo non pepercit pro nobis, LI, 529.

PETRUS CHRYSOLOG. (S.) — Orantes timet diabolus, LII, 226.

MAXIMUS (S.). — Oratio ad Deum quam efficax, LVII, 465.

PAULINUS NOLAN. (S.) — Oratio pauperis penetrat nubes, LXI, 215.

FULGENTIUS (S.) — Oratio ad Deum diluit peccata justorum, LXV, 596. — Medelam sanitatis exposcit, 539. — Oratio humilis divinum promeretur auxilium, *ibid.*

BENEDICTUS (S.) — Oratio est mundi conservatio, Dei reconciliatio, mater lacrymarum et iterum filia, propitiatio peccatorum etc, etc., LXVI, 529.

CASSIODORUS. — Per orationem Deo præsentamur, LXX, 897. — Verba orationis quasi quædam persona ad conspectum Domini introeunt, 621. — Contra peccata continua remedium est Domino jugiter supplicare, 999. — Orationem sanctam velut odorem suavissimum suscipit Dominus, 1000. — Per orationem ira Domini suspenditur, venia procuratur, pœna refugitur, et præmiorum largitas impetratur, 645. — Ea cum Domino loquitur, cum Judice fabulatur, præsentem sibi facit quem videre non prævalet, et illum per eam placat, quem suis actibus vehementer exaggerat, *ibid.* — Sic devotos salvat, ut beatos reddat, dum criminosos accipiat, *ibid.* — Clamat homo, ne sileat Deus, 195. — Bonas orationes velut aliquid voluptuosum Deus inspicit, 1003. — Oratio nos a culpis liberat, judicis animum conciliat, delicta mundat, nec oranti deesse potest misericordia, 999.

GREGORIUS (S.), Turon. — Oranti lumen divinum apparet, LXXI, 841.

Vita Patrum. — Oratio futuræ beatitudinis præludium, LXXIII, 520. — Contra dæmonem valet, 290. — Remedium contra carnis tentationes, 579. — Turpes cogitationes exstinguit, ut aqua ignem, 806. — Contra phantasmata adhibenda, *ibid.* — Cito corrigit mentem, 942. — Infirmo in via Dei medicina, 1017. — Tentationes superat, 1055

GREGORIUS MAGNUS (S.) — Orationis nostræ efficacia, unde nobis suspecta, LXXVI, 42. — Si id quod præcipit Deus facimus, id quod petimus, obtinebimus, *ibid.* — Non verba, sed desideria cordis exaudit Deus,

238. — Oratio dicitur virgula fumi, 1071. — Orationis instantia Deus in corde figitur, et lux mentis amissa reparatur, 1085. — Vis orationis monachorum qua Theodorus juvenis in extremis a dæmone oppressus liberatur, 1159. — Orationis effectus mirabiles, LXXVII, 257.

ISIDORUS (S.) — Oratio pro remedio peccatorum effunditur, LXIII, 679. — Orationibus mundamur, *ibid.*

PAULINUS (S.) — Cogitationes hujus sæculi malæ et sordidæ per orationes puras et vigilias sanctas depelluntur ab anima, XCIX, 225. — Oratio munitio est animæ. Per orationes purissimas omnia nobis utilia tribuuntur a Domino et cuncta noxia effugantur, *ibid.* — Sicut ex carnalibus escis alitur caro, ita ex divinis eloquiis et orationibus interior homo nutritur et pascitur, *ibid.*

BENEDICTUS (S.), Anian. — Oratio vitæ nostræ auxilium, conversatio cum Deo, oblivio terrenorum, via ad cœlum, CIII, 803. — Est mater omnium virtutum, *ibid.*

WALAFRIDUS STRAB. — Quantum valeat justi deprecatio astruitur exemplo Eliæ, qui una oratione terris imbres avertit, fructus mortalibus negavit, CXIV, 680.

HAYMO. — Oratio solvit vincula Petri, CXVIII, 898. — Pauli dilatavit prædicationis fiduciam, caminum ignis exstinxit; conclusit ora leonum; seditionem compescuit, Paradisum aperuit cœli cardines reseravit, sterilem fecundavit, publicanum justificavit, *ibid.* — Oratio frequens diaboli acula submovet, tela exsuperat, flammas vitiorum exstinguit. Grandis est animæ munitio. Per orationes purissimas omnia nobis utilia tribuuntur a Domino, et cuncta noxia procul dubio effugantur, *ibid.*

PETRUS DAMIAN. — Orationis quanta efficacitas, CXLV, 250.

RADULPHUS. — Oratio a Deo impetrat veniam peccatorum, collationem gratiarum, aversionem adversitatum, consolationem prosperitatum, CLV, 1901. — Diabolum fugat, iram Dei placat, nostram viam dirigit et ad regnum Dei perducit. Quantum valeat ostenditur exemplo Eliæ, *ibid.* — Per orationem insultus dæmonum vel vitiorum fugamus, et virtutes donasque Spiritus sancti, æternamque beatitudinem impetramus, 1929.

GUIBERTUS. — Oratione sensualitas vagabunda retinetur, CLVI, 153.

SIGEBERTUS. — Fons per orationem sanctorum producitur, CLX, 762.

IVO Carnot. — Oratione vitia comprimuntur, virtutes nutriuntur, CLXI, 486. — Per usum orationis his quibus in charitate quis conjunctus est prodesse valebit, *ibid.*

RUPERTUS. — Oratio facit nos vincere inimicos spirituales, CLXVII, 669. — Oratio hominis firmissimum munimentum, CLXX, 544. — Oratio pii efficax apud Deum, 555.

HILDEBERTUS. — Oratio dulce in via vehiculum, fidelis præcursor ad Deum, CLXXI, 604. — Oratione vincuntur inimici et acquiritur salus, 575.

GODEFRIDUS. — Oratio omnia reddit dulcia, CLXXIV, 568. — Vera oratio nunquam est sine fructu, et instar teli semper tangit, 602. — Quæ communis est Ecclesiæ, non sinit perire quemquam, 559. — Oratio liberat a tentationibus, 1147. — Dulcedo ejus hominem cœlo reddit vicinum, 722. — Et castæ mentis ab angelis Deo offertur, 770. — Similis est incenso, 746. — Fluvio igneo et rapido, 1126.

BERNARDUS (S.). — Oratione facilius invenitur Deus quam disputatione, CLXXXII, 806. — Oratio est remedium contra pravos concupiscentiæ motus, CLXXXIII, 460. — Orationi incumbentibus libenter astat Christus, 500. — Oratio nulla infructuosa, 180. — Per orationem mundamur a peccatis, CLXXXIV, 1272. — Oratio frequens diaboli jacula submovet; oratio quotidiana diaboli tela exsuperat. Oratio est prima virtus adversus tentationum incursus; superat tentamenta inimicorum, vincit dæmones, superat immundos spiritus. Per orationem vincuntur dæmonia, *ibid.* — Oratio vehemens et devota multam habet dulcedinem, 186. — Per orationem innovatur homo, 74. — Orationis usus animum reddit mundum et candidum, 148. — Orationis tempore anima tota pulchra est, 149.

PHILIPPUS DE HARVENG. — Orationis effectus, CCIII, 1185.

BALDUINUS. — Potens est oratio ad omnia quæ in fide petuntur, ut eveniant, CCIV, 602.

PETRUS CANTOR. — Quantus sit orationis effectus, videndum in secretioribus Dei, quæ sola oratione nobis manifestantur et aperiuntur, CCV, 518, 519.

MARTINUS (S.), Legion. — Efficacia orationis ostenditur, CCIX, 212.

ALANUS DE INSULIS. — Oratio sacrificium est boni odoris, CCX, 168. — Penetrat paradisum et ascendit usque ad Dei thronum, 169. — Dicitur virgula, et directa, quia sicut virga ex directo in altum dirigitur, sic oratio in terrena non curvatur, sed ad cœlestia inflexibiliter dirigitur. Comparatur fumo, quia sicut fumus ex igne nascens tendit in altum, sic oratio fructuosa ex camino charitatis, orta, ascendit in altum. Per desertum dicitur ascendere, quia animus per quem oratio talis effunditur, ab omni pravarum cogitationum strepitu separatur, *ibid.*

GUNTHERUS. — Apparet quam sit utilis et efficax oratio, quæ et in hac vita remissionem accipit peccatorum, et futuræ beatitudinis confert securitatem, et tandem ad vitam perducit æternam, CLXII, 206.

V. — *De orationis tempore et loco.*

TERTULLIANUS. — Quam temerarium sine oratione diem transigere, I, 1196. — Orandum ante cibum, 1195. — Ante lavacrum; atque in ingressu lucis ac noctis, *ibid.* — Noctu ad orationem surgendum, 1294, 1296.

CYPRIANUS (S.) — Mane orandum, IV, 540. — Recedente die, item nocte. Per totum diem. Mane orandum ut resurrectio Domini celebretur, *ibid.*

HILARIUS (S.) — Sine intermissione orandum, IX, 409. — Orandum semper ad Deum, ut in cohibendis peccatis, exstinguendisque incentivis eorum, pendula voluntatis nostræ studia confirmet, 785. — Orare in omni loco docemur, 1942. — Oratio quotidiana, X, 725. — Orationis assiduitas quibus verbis significetur, IX, 427. — Ab orationis assiduitate nos tribulationes non debent impedire, 854.

AMBROSIUS (S.) — Orandum quando, XIV, 535. — Quam frequenter orare nobis præceptum sit, XV, 1720. — Continua et jugis debet esse oratio, XIV, 551. — Quomodo semper orandum, XV, 1475. — Non satis est dies ad deprecandum, surgendum est nocte, et media nocte, 1312. — Maxima ejus pars lectioni et orationibus deputanda, 1291. — Væ mihi est si non media nocte surrexero ad confitendum Deo, 1579. — Qui orat redimitur, si pie intendat orationibus et in oratione assiduus sit, diem prævenit, noctem frequentet, XIV, 1001. — Ubi mens humana turbatur, et certaminum dura atque aspera nos fatigant, Domini auxilium postulandum est, 960. — Quia semper accipis a Deo, eum semper invoca, XVI, 1393. — Deum certis diebus invocare, non omnibus, fastidientis est, non sperantis, *ibid.* — Angelorum militia est semper esse in Dei laudibus, orationibus conciliare crebris, atque exorare Dominum, 1211. — Orationes sunt deferendæ cum gratiarum actione, cum e somno surgimus, cum prodimus, cum cibum paramus sumere, cum sumpserimus, et hora incensi, cum denique cubitum pergimus, 225.

HIERONYMUS (S.) — Die Dominico, et in Pentecoste stantes oremus, XXII, 163. — Apostolus sine intermissione orare nos jubet, XXII, 409. — In quibus orationis arma sumenda, 421. — Egredientes de hospitio armet oratio. Regredientibus de platea oratio occurrat. Noctibus bis terque surgendum ad orationem, *ibid.* — Oratio quotidiana, 547.

AUGUSTINUS (S.). — Oratio sine intermissione certius exauditur, XXXII, 500. — Orare sine intermissione, est vitam beatam a Deo solo sine intermissione desiderare, 501. — Orationes crebræ, sed brevissimæ et raptim jaculatæ fratrum qui sunt Ægypto, *ibid.* — Orare diu cum vacat, id est, cum alia bonarum et necessariarum actionum non impediuntur officia, non est improbum nec inutile, *ibid.* — Orare frequenter; non est orare in multiloquio, 502. — Orandi tempus, tempus gratiæ Dei, XL, 234. — Orandi tempus post galli cantum, XXXVII, 1587. — De loco orationis, XXXV, 1519.

PROSPER (S.) — Orationi locus aptus cor mundum, LI, 479. — Deus incessanter orari debet, qui oranti adjutor fit et testis, 404. — Semper orandum, etiam cum Deus non exaudierit, 401.

PETRUS CHRYSOLOG. (S.) — Mane orandum, LII, 520. — Deus orandus, dum flagellat, 526. — Ferveat oratio in festis sanctorum, 566.

SALVIANUS (S.). — Orationes Deo jugiter offerendæ, LIII, 56. — Orationibus crebris Dei misericordia quærenda, *ibid.*

MAXIMUS (S.) — Preces Deo faciendæ mane postquam surreximus, et vespere ante cubitum, ut die nocteque nos incolumes servare dignetur, LVII, 457.

BENEDICTUS (S.) — Ad bene orandum, oratio debet esse frequens et assidua, LXVI, 551.

CASSIODORUS. — Justum est ut jugiter rogetur, LXX, 879. — Nunquam debet a precibus cessare, qui punienda pravitate peccavit, 611.

GREGORIUS TURON. (S.) — Oratio refectionibus præmittenda, LXXI, 575.

ISIDORUS HISPAL. (S.)—Oratio privatis locis opportunius funditur, majusque obtentum impetrat, dum Deo tantum teste depromitur, LXXXIII, 678.

ALCUINUS. — Cum tribulationes a falsis fratribus patimur, invocemus eum, qui nos ut invocemus hortatur, CII, 481. — Vigilet ad Dominum mane spiritus oretque in ortu surgentis auroræ; ut a luce prima in vesperam sint oculi ejus super nos, et aures ejus ad preces nostras; nostrosque dirigat gressus in viam pacis, ut absque omni errorum scandalo gradientes, non dominetur nostri omnis injustitia, *ibid.* — Orandum est nobis quotidie cum lacrymis pro diversis plagis quas patimur, 486. — Non solum diebus singulis, sed et vespere, mane, meridie, imo singulis quibusque horis diei, tota cordis intentione laudem Domino offeramus, 485. — Post decursum totius diei spatium, cum ad lectulos accedimus dormitum, votis omnibus rogemus dormitum, 490.

SMARAGDUS. — Sine intermissione orandum, CII, 631.

BENEDICTUS ANIAN. (S.) — Oratio ante et post cibum, CIII, 1153. — Ante et post opus manuum, 1195. — In exitu monasterii, 1227. — Ante somnum, 911.

AGOBARDUS (S.) — Orandum est in afflictionibus, CIV, 153.

LANFRANCUS. — Orare sine intermissione quid, CL, 338.

RADULPHUS. — Septies Domino laudem dicamus; quidquid facimus, semper oratione nos armemus, ut ex longa consuetudine, etiam dormientes vel morientes, non possimus non orare, CLV, 1950.

ANSELMUS (S.) — Oratio frequens, CLVIII, 679. — Surgere per noctem ad orationes, *ibid.*

IVO (S.) — Singulis diebus qui amplius, non potest, saltem duabus vicibus oret, mane et vespere, CLXI, 484.

BERNARDUS (S.) — Orandum est indesinenter, CLXXXIV, 1271. — Orandum jugiter, precandus Deus diebus ac noctibus, *ibid.* — Oratio sit sine cessatione et frequens: ejus arma sint assidua, *ibid.* — Gemendum semper et plangendum; surgendum nocte ad preces, 1274. — Ad modicum clausis oculis, rursus orandum, *ibid.*

PETRUS LOMBARDUS. — Orandum est potissimum noctis tempore, CXCI, 1071. — Oratio quotidie offeranda Deo mane, ut primitiæ vocis et cordis, 1115.

GUNTHERUS. — De tempore et loco orationis, CCXII, 163 *et seqq.*

VI. — *Quid petendum, et pro quibus orandum est.*

CYPRIANUS (S.). — Pro omnibus orandum, IV, 243. — Pro omnium salute, 526. — Pro lapsis et stantibus, 512. — Preces pro hæreticis, III, 805. — Orandum ne quis absentus procul remaneat a salute, IV, 532.

AMBROSIUS (S.). — Orandum præcipue pro populo, XIV, 536. — Si pro te roges tantum, solus pro te rogabis; si autem pro omnibus roges, omnes pro te rogabunt, *ibid.*

RUFINUS. — Orandum ne simul tradamur cum peccatoribus, ne pravis moribus corrumpamur et cum operantibus iniquitatem perdamur, XXI, 743.

HIERONYMUS (S.).—Nullus dignus orare pro peccatoribus, XXIV, 775. — Stultum est orare pro peccatoribus ad mortem, 772.

AUGUSTINUS (S.). — Orandum pro persecutoribus Ecclesiæ, XXXIII, 637.—Pro inimicis et persequentibus, XXXVIII, 120, 806. — Orare pro inimico tuo si didiceris, ambulas in viam Domini, XXXV, 1985. — Injuriam Deo facit qui eum orat, ut inimicum suum premat, XXXVI, 436. — Oratio nostra facit eleemosynas, cum pro inimicis ut pro amicis profunditur, XXXVIII, 1044.—Quare nunc Ecclesia orat pro inimicis, et in novissimo judicio non orabit, XLI, 757. — Gratior est Deo pro fratre deprecatio, ubi sacrificium charitatis offertur, XXXIII, 87. — Orent pro se invicem omnia membra; caput pro omnibus interpellat, XXXV, 1985. — Oratur pro infidelibus ut credant, XXXVIII, 914, 915.—Qui sacerdos staus ad altare exhortetur populum orare pro infidelibus, catechumenis, fidelibus, XXXIII, 978, 988.—Orat sacerdos Deum clara voce ad altare, ut incredulas gentes ad fidem suam venire compellat, 988. — Oratio pro quibus et contra quos impendenda, XXXVI, 248, 458. — Orare contra quemquam non licet, XXXIV, 1265.—Oratio pro mortuis ad altare, XXXII, 780. — Oratio pro defunctis, XLI, 737, 738. — Orationis formula ad Deum per merita omnium sanctorum pro se et universis, XL, 939. — Preces in toto mundo uniformiter celebratæ pro idololatris, Judæis, etc., XLV, 1759. — Orandum pro omnibus, XXXIV, 2287. — Orandum ut Deus det, quod ut habeamus jubet, XI., 145. — Ut datum conservet, ac nondum datum suppleat, 444. — Ut Dei dona in vobis augeantur, XXXVII, 1048. — Quod nondum accepimus, nos accepturos esse fidamus, XL. 444. — Nolite aliquid a Deo quærere, nisi Deum, XXXVIII, 1481. — Quid erit mihi, quidquid mihi dederis præter te, 1469. — Orationis remedium contra peccata accepimus post integritatem remissionis, 752 — Orandum est a Domino ne peccemus, XXXIII, 775. — Oranda beata vita, cætera propter ipsam, 497, 499, 503, 505. — Beneficia æterna et temporalia quomodo petenda, XXXVIII, 497. — Temporalia a Deo petentes, nihil petunt, 794. — Multi clamant ad Dominum pro temporalibus rebus, vix quisquam propter ipsum Dominum, XXXVI, 1974. — Necessaria corporis a solo Deo petenda, non a dæmoniis, 752, 753. — Orandum est ut incolumitas, amicitia, sufficientia habeantur, aut si jam adsint, teneantur, XXXIII, 499. — Oremus ut valeamus quod voluerimus, cum Deo donante recte sapuerimus, 990. — Quæ mala sunt non postulanda a Deo, XXXV, 1824. — Toto corde, tota mente peccatorum indulgentia et gratia Dei expetenda, XXXIX, 2281. — Petitur quod Deum audire delectet et nobis expediat, XL, 939.

PROSPER (S.). — Deus vult pro omnibus orari, LI, 664. — Ecclesia pro omnibus orat, *ibid.*

PETRUS (S.) CHRYSOLOGUS. — Orandum ut æterna bona credere, videre, tenere possimus, LII, 574.

SALVIANUS (S.). — Orandum pro inimicis nostris, LIII, 58.

LEO MAGNUS. (S.) — Ut possimus impetrare quæ poscimus, semper Deo placita sunt postulanda, LV, 86. — Deus vult orare pro omnibus, 186. — Ecclesia orat pro omnibus, *ibid.*

PAULINUS (S.), Nol. — Orandum esse pro defunctis, exemplo Paulini preces pro demortui fratris sui anima a Delphino et Amando postulantis ostenditur, LXI, 350.

FULGENTIUS (S.). — Charitatem mutuam reddimus, cum pro eis a quibus instruimur oramus, LXV, 525. — Oratio debitum est cunctis reddendum et ab omnibus exigendum, *ibid.* — Fideles orationibus fidelium adjuvantur, *ibid.* — Petendum ut ea gratia qua factum est ut Ecclesia Christi corpus fieret, eadem gratia fiat ut omnia membra in unitate corporis perseverent, LXV, 190. — — Rogandus Deus ut oculos nostros avertat ne videant vanitatem; ut demonstret viam, ut gressus dirigat et opera manuum nostrarum, 522.

GREGORIUS (S.) MAGNUS. — Orandum pro inimicis ex corde, LXXVI, 1209. — Quid sit petendum a Deo, 1084. — Temporalia, si desint, a Deo requirenda, sed non nimio, 1208. — Quæ sint a Deo in oratione petenda, 1107.

ISIDORUS (S.). — Qui læditur, non desistat orare pro se lædentibus, alioquin peccat qui pro inimicis non orat, LXXXIII, 674.

PAULINUS (S.), Aquil. — Anima poscit a Deo profundam humilitatem, castitatem cordis, munditiam spiritus, dilectionis amorem, tolerantiæ patientiam, æterni gaudii spem, justitiam, magnanimitatem, temperantiam, XCVI, 279, 280. — Ut sit mitis benevola, pacifica, mansueta, sine simulatione, omnibus bonis conors, in vigiliis, in orationibus constanter strenua, *ibid.*

ALCUINUS. — Orandum est pro omnibus secundum apostoli præceptum, CII, 487. — Bonum est orare pro fidelibus defunctis, 488. — Oratio pro patre et maire, et omni parentela, 493. — Pro abbate vel congregatione, 494. — Quando nos delectant mala, et non bona, rogare potius debemus Deum, et nos delectent bona, quam ut concedantur mala, ut delectent mala, C., 955.

AGOBARDUS (S.). — Non tantum pro se unusquisque, aut pro sanctis debet sollicitus esse in oratione, sed et pro omnibus hominibus, CIV, 285.

WALAFRIDUS STRABUS. — Pro fratribus orandum est, ut fraterno fœdere nobis socientur, CXIII, 98.

BRUNO (S.), Herbipol. — Pro inimicis orandum, CXLII, 63.

PETRUS DAMIANUS (S.). —Quæramus a Deo non quod quilibet pauperes ab hujus mundi divitibus quærunt, non numinum, non cibum, non nudi corporis indumentum, CXLIV, 621. — Illud flagitemus quod et nobis est præ omnibus necessarium, et ille magis dare petentibus delectatur, 612.

LANFRANCUS. — Orare Dominum propter temporalia, non est orare Deum, CL, 717.

JOANNES Carth. — Petenda est indulgentia peccatorum, non eorum tantum quorum nobis conscii sumus, sed in quibus ignoranter lapsi sumus, CLIII, 914.—Agnitio et operatio divinæ voluntatis, salus æterna, *ibid.* — Orandum est pro universis Ecclesiæ rectoribus, pro quibusnibet vel in nostro proposito, vel in sancta conversa-

tione degentibus, 918. — Pro universis Ecclesiæ gradibus; pro his qui in spiritali vel corporali tribulatione positi sunt; pro infidelibus, *ibid.*

BRUNO (S.). — Orandum esse pro omnibus demonstratur, CLIII, 437.

RADULPHUS. — Pro fratribus orandum, CLV, 1901. — Pro hæreticis et infidelibus, et in Spiritum sanctum peccantibus, non ita orare tenemur, *ibid.* — Non petendum nisi quod ad charitatem Dei et ejus mandata pertinet, 1505. — Otiose et male petunt, qui res temporales quibus abundant, sibi multiplicari petunt, et qui res non sibi necessarias, imo sibi inutiles, et honores, et administrationes petunt, 1523. — Postulanda præcipue sapientia, *ibid.* — Petamus non transitoria, sed æterna, non terrenam substantiam, sed tantum animæ nostræ salutem, 1801. — Qui vana postulat et vane, vanus est. Qui mortem vel damnum aut ultionem inimici sui petit, malus est, *ibid.* — Non petamus mala a Domino, nec vana; ut quidam faciunt petentes divitias, gloriam, honores, voluptates, et gaudia mundana, sed potius petamus bonum immutabile, ut gaudium nostrum sit plenum, 1895. — Qui sine conditionis discretione petit temporalia, stulte petit, nec exaudiri meretur, 1896.

ANSELMUS (S.). — Non incouvenienter fiunt in Ecclesia preces pro schismaticis et hæreticis, Judæis et Gentilibus, CLVIII, 581.

IVO (B.). — Omnes in commune pro diversis necessitatibus preces fundant ad Dominum, pro rege, pro episcopis, rectoribus ecclesiarum, pro pace, pro peste, pro infirmis, pro nuper defunctis, CLXI, 193.

HILDEBERTUS. — Tria sunt in oratione petenda, panis qui charitatem, piscis qui fidem, ovum quod spem designat, CLXI, 57. — Cœlestia petere debemus continue, et etiam importune; temporalia in necessitate, sed non continue, 576.

HERVÆUS. — Pro infidelibus est orandum, CLXXXI, 1278.

BERNARDUS (S.). — Orandum pro bonis hominibus, ut in bono perseverent, CLXXXIV, 1272. — Pro malis, ut de malo ad bonum convertantur, pro amicis et inimicis; pro omnibus fidelibus, vivis et defunctis, *ibid.* — Temporalia et gratiæ gratis datæ sub conditione petenda; gratia gratum faciens et gloria absolute, CLXXXIII, 608.

MARTINUS (S.) Legion. — Pro invicem oremus, ut salvemur; pro salute proximorum non solum temporali, sed potius æterna Domino devote preces fundamus, CCIX, 213

ALANUS DE INSULIS. — Ut exaudiat Deus, digna digne petenda, alii petunt mala, alii temporalia, CCX, 109.

VII. — *De oratione mentali ejusque conditionibus. — Quid de meditatione et contemplatione.*

HILARIUS (S.). — Oratio non tam verborum est, quam affectus, IX, 401. — Non est in verbis : opus omne dictus præcellit, 942. — Orationis locus, cor, *ibid.* — In oratione clamor oris, non cordis prohibetur. Orationis tacentis clamor, 824, 622. — Medicationis usus et officium, 312. — In tentationibus et ærumnis non est relinquenda, 578. — Continua esse debet, 46.

AMBROSIUS (S.). — Est interioris clamor affectus, qui auditur e cœlo, XV, 1542. — Apud Deum loquentur non verba, sed cogitationes, XIV, 334. — Non de labiis tantummodo procedat oratio : animo totus intende, intra in recessum pectoris tui, totus ingredere, 456. — In spiritu orare est munda conscientia, et fide integra ad Deum precem dirigere, XVII, 402. — Ad Dominum non tam ore quam corde clamandum est, 684. — Meditatio Scripturæ maxime sacerdotibus necessaria, XV, 1544. — Exerceamur indefesso illius usu, 1570. — Et qui in lege meditatur, semper dies est lumen sine defectu, 1579. — Cui lex Dei meditatio est, huic præsto sunt misericordiæ, ut vivat in æternum, 1544. — Meditatio quotidiana tollit soporem et facit vigilantiam, XVII. 159.

AUGUSTINUS (S.). — Orandum in templo mentis, XXXII, 1195. — Non recte oratur, nisi in intimis cordis, XL, 144 — Multorum oratio sonum habet, vocem non habet, XXXVII, 1809. — Orat desiderium, etsi lingua taceat, XXXVIII, 498, 820. — Dignior ex oratione sequetur effectus, quem ferventior præcedit affectus, XXXIII, 504, — Ipsius desiderium, oratio est; et si continuum desiderium, continua oratio, XXXVI, 404. — Meditatio, quasi mentis dilatio, XL, 987. — Quid sit, 802, 80 , 816, 997. — Meditationis officium, 997. — Utilitas, 943. — Effectus, 816. — Quæ nobis sint meditanda, 846, 943. — Meditetur quæ Dei sunt fidelis cum vacat, XLV, 1877. — Meditationum liber, XL, 901. — Contemplationis cum meditatione et oratione collatio, 998, 1002. — Contemplationes multæ, 935, 984. — Contemplantis animi varii affectus, 1003. — Contemplationis pennas hic interim anima Deum sitiens postulat, 935, 953. — Contemplatione homo fit totus spiritualis, 1000. — Contemplationis meritum, XXXIX, 1941. — Suavitas, XL, 791, 804, 826, 922. — Gustus ejus non est perpetuus, 1001. — Contemplationis impedimenta, 1004. — Contemplatio, XXXVIII, 925. — Contemplationis rerum cœlestium excellentia, XXXIII, 128.

PROSPER (S.) — Qui in secreto cordis orat, in conspectu Dei orat, LI, 404.

LEO MAGNUS (S.). — Meditationibus sacris frequenter vacandum, LIV, 186.

BENEDICTUS (S.). — Oratio mentalis, LXVI, 484.

Vita Patrum. — Meditatio cubitum euntium, LXXIII, 270. — Meditationi non prævalet dæmon, 995. — Meditationes duodecim anachoretarum, 1059.

CASSIODORUS. — Meditatio frequens est mater intelligentiæ, LXX, 1107. — Quid sit cum corde meditari, 548. — Contemplatio Dei spiritualium substantiarum est cibus, 864.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Quæ sint quotidie Christiano meditanda, LXXVI, 286. — Contemplationi non est apta mens turbata, LXXV, 725. — Divina contemplatio sepulcrum est, in quo mens mundo mortua quiescit, 683. — Ad contemplationem non pervenitur, nisi sopitis carnalibus desideriis, 707. — Mens contemplationi dedita sollicitius resecat cogitationum superflua, 712. — Ad contemplationem requiruntur timor et amor Dei, 763. — Vis contemplationis ad mentem in invisibilia Dei sublevandam, 928. — Culmen contemplationis non attingunt, nisi ab exterioribus curis liberi, LXXVI, 534. — Contemplatio rore cœli signatur, 831. — Contemplationis dulcedo, 953. — Exteriora immoderatius cogitantes, contemplationi non apti, 995. — Contemplatio frequens esse debet pastoribus et prædicatoribus, LXXVII, 41. — Mundanis occupatus curis in oculis gestat pulverem, quo id quod cupit videre non potest, 51. — Quomodo pulvis ex oculis abjiciendus, *ibid.* — Frustra contemplationem appetit, qui non solum cordis, sed nequidem custodiam habet corporis, 55. — Fructus divinæ contemplationis, 54. — Gradus quibus ad contemplationem ascenditur, 55. — Bonis operibus eo magis studendum, quo altius in contemplatione ascenditur, *ibid.* — Contemplationem comitetur humilitas, 62. — Os mentis repletur, cum ejus ratio per infusam sibi gratiam in contemplationem attollitur, *ibid.* — Mens in contemplationem divinitatis sui Redemptoris assumpta, sapientiæ accipit magnitudinem, et plenitudinem charitatis, 79. — Diversi modi contemplationis explicantur, 433. — Ad cœlestium contemplationem per quietem operis, silentium oris, et superfluarum cogitationum abjectionem præparamur, *ibid.* — Contemplatione pasti virtutum splendore ornantur, 203. — Quo altius in contemplatione suspendimur, eo nobis fortiores, et proximo utiliores invenimur, 251. — Ad altiora contemplanda qua necessario sit mentis præparatio, 265. — Deus vult nos sibi esse vicinos per contemplationem et orationem, 282. — Contemplatio ut cubiculum domus regiæ, 483.

ISIDORUS (S.). — Oratio cordis est, non labiorum, LXXXIII, 652. — Neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit; quod si tacite cor oret, et vox sileat, quamvis hominibus lateat, Deo latere non potest, *ibid.*

GUIDO. — Si Deo placitam, et nobis fructuosam nostram esse orationem præoptamus, omni studio contra insolentes et instabiles, contra nocivas et inutiles cogitationes, et ante tempus orationis, et infra quam maxime vigilemus oratione, CLIII, 865. — Habere debemus, cum oramus, intra nos, et unitatem, et quietem, et claritatem, 861. — Ad orationem accedens diligenter studeat, et totis viribus conetur, ut cor mundum per omnia afferat, 869. — Quidquid conscientiam remordet pœnitentia plena, confessione pura, humili et fideli; satisfactione condigna emendare et a se abjicere studeat, *ibid.*

ANSELMUS (S.). — Meditatione assidua homo ad sui cognitionem illuminatur, CLVIII, 741. — Meditatio parit scientiam, scientia compunctionem, compunctio devotionem, *ibid.* — Meditatio Dei, cibus suavis, 881. — Orationes sive meditationes ad Dei amorem, ac timorem, et ad sui discussionem scriptas, 709. — Contemplatio Dei, 899. — Anima ad contemplanda interna non perducitur, nisi ab his quæ exterius implicant, studiose subtrahatur, 612. — Contemplationis præmium, videre Deum, 595.

HILDEBERTUS. — Contemplatio et sacra Scriptura cella vinaria unde spiritualiter animæ inebriantur, CLXXI, 862. — Contemplatio, nisi Deus illam regat, periculosa, 746.

HUGO A S. VICTORE. — Meditatio quid sit, CLXXVI, 599. — Ejus tria genera, 993 *et seqq.* — Contemplatio Dei multiplex. CLXXVII, 545. 546. —Contemplativorum ordines tres, 649.

BERNARDUS (S.). — Meditatio doctrinæ evangelicæ commendatur, CLXXXIII, 513. — Meditatione et oratione ascendimus, 509. — Meditari cœlestia quam jucundum, CLXXXII, 792.—Meditatio mysteriorum Christi, CLXXXIII, 535. — Meditatio quid, CLXXXIV, 475. — Est conscientiæ ægrotantis medicamentum, 969. — Meditationis pia suspiria coram Deo quam efficacia, 975. — Meditationis officium, 476. — Contemplatio quid, CLXXXII, 744. — Ejus vis et natura, CLXXXIII, 1188. — Ejus objectum, 671. — Reparatio ad contemplationem quæ necessaria, 1006. — Contemplationis duo genera, 1076. — Impedimenta, quæ, et quomodo removenda, CLXXXII, 950. — Suavitas, CLXXXIII, 170. — Somnus et quies, 62. — Effectus 530. — Utilitas, 497. — Contemplatio triplex, 229. — A contemplatione quæ nos avertant, 483. — Eam impediunt tenebræ peccatorum, recordatio eorum, cura terrenorum, 1005. — Eorum remedia, *ibid.*

WOLBERO. — Contemplatio intellectibilis ad naturam et intelligibilem incomparabilis est, CXCV, 1071. — Contemplationis tres sunt partes, *ibid.*

RICHARDUS. — Meditatio quomodo surgat in contemplationem, et contemplatio desinat in meditationem, CXCVI, 62. — Quid sit, 67 — Cur sit ferculum, 499. — Meditatio et contemplatio quæ sint, 1102. — Meditatio quem fructum pariat, 1301. — Contemplationis gratiam obtinere quam sit arduum, 52. — Contemplationum genera duo, 61. — Contemplatio divinorum quam sit suavis et jucunda, 274. — Contemplatio fervorem excitat, 506.

ADAMUS SCOTUS. — Meditationum genera faciunt ad emendationem sensuum internorum, CXCVIII, 457. — Contemplationis secretum, 777. — Triplex genus, et effectus, 858.

ALANUS DE INSULIS. — Contemplatio per montes designatur, CCX, 78. — Contemplationis encomium, *ibid.* — Ejus fructus, *ibid.*

VIII.— *De oratione vocali : conspicua orationis vocalis exempla necnon et mirabiles effectus.*

TERTULLIANUS. — Orabant Christiani manibus expansis, I, 442, 1171. — Ad regionem Orientis conversi, 570, 579. — Sine monitore de pectore intimo, 443. — Capite nudo, 444. — De carne pudica, anima innocente et de Spiritu sancto, 444. — Quantum eorum precum vis Deo grata, 468. — In publicis synaxibus nocte ad preces fundendas surgebant, 273, 381, 468, 477; II, 79. — Deum orabant pro omnibus, 468. — Et pro mora finis mundi, *ibid.*

HILARIUS (S.). — Orandi exemplum, IX, 538.

JUVENCUS — Preces quibus veteres veniam pro extremo die judicii a Deo postulabant, XIX, 60.

CHROMATIUS (S.). — Anna, in conspectu Domini fideliter orans, desiderii sui preces effundebat, XX, 358. — Daniel cum tribus pueris orantibus, exauditus est, *ibid.* — Cornelius in cubiculo suo secrete ac fideliter orat; Jonas utero belluæ clausus in tantum orat, ut de profundo maris et de ventre tam immanis belluæ incolumis ac vivus evadat, *ibid.*

AUGUSTINUS (S.). — Egregiæ Augustini orationes ad Deum, XXXII, 869, 888. — Oratio vocalis sine intentione ad Deum inanis est, XXXVII, 1585.

AURELIUS PRUDENTIUS. — Preces oriente sole et ad orientem conversi Christiani fundebant, LIX, 102. — Eorum preces ante somnum, 142. — Post cibum, *ibid.*

PAULINUS (S.) Nol. — Oratio de naufragio periclitantis, LXI, 402. — Matutina Paulini ad Deum, 439.

FULGENTIUS (S.). Oratio vocalis non tumultuose jactanda, sed modeste Deo commendanda, LXV, 262.

LAURENTIUS (S.). — Perseverantia in oratione mulieris Chananææ, quæ magis aporiata insistit, et repulsa importunius obsecrat, nec ante cessavit, quam quod quæsivit invenit, LXVI, 122.

Vita Patrum. — Orat jugiter Posthumius, LXXIII, 429. 430. — Orat extensis manibus Josaphat, 588. — Certis horis Zosimus, 676. — Orat Arsenius a solis occasu usque ad ortum, 806. — Orat quidam manducans, 941. — Orat centum vicibus flexis genibus in nocte Christophorus, LXXIV, 172. — Orandum quomodo docent Lucius et Macarius, LXXIII, 806. — Oratio Abraham pro gentilium conversione, 283. — Manum barbari se occidere conantis obrigescentem sanitati restituit, LXXIV, 153. — Adelphii monachum liberat, 185. — Apollo reddit idolum colentes cum suo deo immobiles, LXXIII, 1158. — Eosdem solvit, *ibid.* — Antonii diabolum superat, 128. — Astionis et Epicteti etiam pro inimicis, 404. — Barlaam ad Deum pro Josaphat, 599. — Basilii leprosum sanat, 306. — Besarionis aquam maris dulcem reddit, 808. — Besarionis per quatuordecim dies jugiter orantis manibus in cœlum extensis, 941. — Cyriaci lasso et æstuanti nubem impetrat, LXXIV, 146. — Eumdem amicis quos fugit invisibilem facit, *ibid.* — Davidis ignis exstinguitur, 215. — Jacobi Nisibitæ irritas reddit hostium molitiones, 181. — Joanni solvit navem incantatam, 160. — Josaphat pro patris anima, LXXIII, 584. — Ejusdem ad Deum, 599. — Innocentii furtum detegit, 1190. — Juliani febrem pellit, LXXIV, 817. — Militis cujusdam septies in die repetita, 154. — Nautæ cujusdam religiosi pluviam miraculosam impetrat, *ibid.* — Nicolai salvat quem Sarraceni interimere conantur, 1198. — Pachomii pro se affligentibus monachis, LXXIII, 252. — Ejusdem expostulatoria cum Deo, 262. — Ejusdem curat ictum a scorpione, 268. — Posthumii catervas dæmonum fugat, 438. — Publii diabolum emissarium Juliani sistit, 1002. — Senis pluviam impetrat. 1163.—Idem Simeonis Stylitæ, 330.—Suri navem et secundum ventum impetrat, 1165. — Theodori nobilis adolescentis ad Deum, 218. — Theodosii fontem in scopulo impetrat, LXXIV, 156. — Theoni latrones reddit immobiles, LXXIII, 1154. — Zachæi pestem avertit, LXXIV, 187. — Zebinæ assidua, 94, — Oratione Theodori aqua maris dulcescit, 207.

Orationes Antonii, LXXIII, 130. — Orationes plurimas omni die Simeon Stylita Deo offert, LXXIV, 109. — Orationes virgo fundit, quotidie DCC, LXXIII, 1122. — Orationes facit Macarius eundo XXIV, et totidem redeundo, 1110. — Orationes Paulus de Pherne recitat trecentas et totidem calculis utitur, 1122, — Orationibus vacat Josaphat, 558.

ALCUINUS. — Orationes monachorum, CII, 502; S. Augustini, 543; Aurelii Prudentii, *ibid.*; S. Ambrosii, 545; S. Benedicti, 552; S. Cypriani, 567; S. Eugenii Toletani, 579; S. Gregorii papæ, 585; S. Hieronymi, 605; S. Columbani, 608; Alcuini in nocte; Salomonis, in dedicatione templi, C, 720. — Poetæ ad duodecim apostolos, CII, 769.

RABANUS. — Judith orat Deum prostrata in terram, CX, 618. — Oratio Jeremiæ prophetæ, III, 1262.

HAYMO. — Dominus Jesus Christus non tantum verbis, sed et factis docuit nos orare, CXVIII, 898. — Ipse orans frequenter et deprecans fuit, per totam noctem jugiter vigilans continuis precibus orabat, *ibid.*

ADALGERUS. — Beatus Arsenius stabat in oratione, CXXXIV, 928, 929. — Dulos permansit faciens jugiter quatuor dies, manibus extensis ad cœlum. De Sysoio dicebatur quod non cito deponeret manus suas. Quale studium B. Paulus habuerit orandi, in Historia ecclesiastica scriptum habetur, *ibid.*

RADULPHUS. — Sacerdos quidam moriens, qui cum ad id devenisset ut nihil in hoc sæculo intelligeret, tamen ex longa quam vivens consueverat consuetudine, etiam moriens divinas laudes non cessabat frequentare, CLV, 1930.

ROBERTUS (S.). — Vir quidam prostratus humi, faciem lacrymis rigans et Deum orans ut non respiceret peccata sua, petitum impetrat, CLVII, 1285. — Languentes, cæci, surdi, aridæ orationi incumbentes sanitati restituuntur, 1286.

RUPERTUS. — Isaac oratione sanata est sterilitas Rebeccæ, CLXVII, 447. — Orante Moyse Amalec superatur, 669.

GODEFRIDUS. — Exemplar in oratione est B. V. Maria, CLXXIV, 770.

HARIULFUS. — B. Richarius oratione obtinuit ut fons produceretur. CLXXIV, 1223.

GUILLELMUS. — Exemplum præbuit orationis Christus qui aliquando orabat solus, aliquando in turba, aliquando in exsultatione spiritus, aliquando in sudore sanguinis, aliquando exaltatus in cruce, CLXXX, 219.

BERNARDUS. — Si bonum semper orare Deum mente est, etiam cum sono vocis eum glorificare, CLXXXIV, 1274.

PETRUS Venerab. — Abraham pro Ismaele deprecans, Isaac pro sterilitate Rebeccæ, Jacob pro nepotibus, Moyses pro Judæis, CXC, 823. — David, Samuel, Isaias, Jeremias, Ezechias, Jonas precibus suis a populo Judaico iram Domini averterunt, *ibid.* — Oravit Elias pro pluvia tollenda, oravit et pro eadem reddenda, et exauditus est; rogant apostoli Dominum pro Chananæa, et exaudiuntur; orant Martha et Maria ut resurgat frater earum Lazarus, et Christo eas exaudiente resurgit, 825.

IX. — *De paganorum et hæreticorum precibus.*

TERTULLIANUS. — Orabant Judæi ter per diem, I, 193. — Eorum litterales orationes, 579. — Orabant ethnici

deos suos, prævio monitore, 443. — Precabantur expansis manibus, 442. — Ad Orientem conversi, 571.— Sed idolalatria et quolibet scelere polluti, 465.
HIERONYMUS (S.).—Quid de Pelagii oratione, XXIII, 535
AUGUSTINUS (S.). — Orationes quas facit Ecclesia pro infidelibus, ut convertantur, aut pro fidelibus, ut augeatur in eis fides et perseverent, destruunt Pelagiani, XLII, 748.
EUGYPPIUS.—Orationem Dominicam quomodo interpretantur Pelagiani, LXII, 986.
BENEDICTUS (S.).—Circa Orat. Dominicam. Pelagianorum error, LXVI, 448.
ISIDORUS (S). — Judæorum ut hæreticorum oratio non ad purgationis proficit meritum, sed potius mutatur in peccatum, LXXXIII, 676.
BRUNO (S). Astens. — Ethnici nescio quo errore decepti in multiloquio et longa oratione se exaudire cogitabant, CLXV, 114.
RUPERTUS. — Ethnicorum non parvum circa voces compositio neque verborum fuit studium, CLXVIII, 1424. — Putant quod in multiloquio exaudiantur, Deum que judicem magis longa et eleganti oratione quam rerum veritate flectere possint aut vincere, *ibid.*, 1425.
GUNTHERUS. — Non concessum est orare gentilibus et Judæis, imo et hæreticis, qui se ab unitate fidei per diversas hæresum pestes abruperunt, CCXII, 155.

X. — *Libri de oratione tractantes, sermones, homiliæ.*

Liber de oratione, Tertullianus, I, 1149.
Liber de oratione, S. Cyprianus, IV, 519.
Sermones de oratione, S Augustinus, XXXIX, 655.
De oratione libellus, S. Augustinus, XLVII, 1113.
De oratione collatio, Passianus, XLIX, 769, 817.
Quo situ corporis ad orandum, S. Augustinus, XL, 1141.
Sermo de oratione, S. Petrus Chrysolog., LII, 320.
De oratione, Taio Cæsaraug., LXXX, 877.
De oratione, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 671.
De oratione, S. Eugenius Toletanus, LXXXVII, 398.
De instantia orationis, Jonas Aurelian., CVI, 145.
Homilia de orationibus, Rabanus Maurus, CX, 90.
De oratione ejus, Rabanus Maurus Mogunt., CXI, 156.
De oratione, Haymo Halberst., CXVIII, 898, 39.
De modo orandi, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 977, 890; CLXXVII, 760, 751, 799.
Sermones de oratione, S. Bernardus Clar., CLXXXIII, 176, 181, 178.
Officium orationis, S. Bernardus, CLXXXIV, 478, 435, 536
De oratione, S. Bernardus, CLXXXIV, 1271.
De oratione, Robertus Pollux, CLXXXVI, 915.
Quando sit orandum, Anselmus Havelberg., CLXXXVIII, 1107.
De oratione, Petrus Cantor, CCV, 518, 59.
De oratione libri tredecim, Guntherus Cisterc., CCXII, 105.

CLXXIV.

INDEX DE ORATIONE DOMINICA,

PRÆBENS VARIAS SS. PATRUM DE EADEM EXPLANATIONES.

Ex tribus constituta est Oratio Dominica, ex sermone quo enuntiatur, ex spiritu quo prodest, ex ratione qua docetur, Tertullianus I, 1151. — Propriis orationibus præmittitur Christi oratio, 1165. — Liber de Oratione, Tertullianus I, 1149. — Liber de Oratione Dominica, S. Cyprianus, IV, 519, 1123. — Oratio Dominica per speculum verborum communi usu formam occulti sacramenti ostendit, S. Hilarius, IX, 110. — Oratio Dominica brevis et omnium plena virtutum, S. Ambrosius, XVI, 450. — Orationis Dominicæ expositio, *ibid.*, 360. — Oratio Dominica versificata, Juvencus, XIX, 152. Sedacilus, XX, 625. — Oratio Dominica per partes explanatur, S. Chromatius Aquil., XX, 460. — Ex Oratione Dominica, S. Hieronymus, XXIII, 585. — Clausula olim addita in Oratione Dominica, XXVI, 198 — Sermones de oratione Dominica, S. Augustinus, XXXIX, 577, 586, 593, 600. — Oratio Dominica, regula postulandi apostolis a cœlesti Jurisperito data, S. Augustinus, XXXVI, 1819. — Hujus expositio, XXXIII, 505; XXXIV, 1277; XXXVIII. 577; XL, 285. — In ea tria ad vitam æternam, quatuor ad temporalem pertinent, XXXIV, 1285. — Oratio Dominica quotidie dicitur ad altare, XXXVIII, 309. — Continet quidquid congruenter orari potest et ad eam cæteræ aliæ orationes reducuntur, XXXIII, 503. — Est medicina quotidiana, XXXVIII, 127. — Quasi quotidianus baptismus, *ibid.*, 1064. — Hujus expositio, XXXIX, 1907. — Orationis Dominicæ apud Matthæum petitiones septem, S. Augustinus, XL, 285. — Quinque tantum apud Lucam, XL, 286. — De oratione Dominica, Cassianus, XLIX, 788, *et seqq.* — Sermones de Oratione Dominica, S. Petrus Chrysolog., LII, 590, 665, *et seqq.* — De Oratione Dominica, S. Nicætas, LII, 1010. — De petitionibus Dominicæ orationis, S. Leo Magnus, LIV, 449. — Oratio quotidiana quam docuit ipse Jesus, delet quotidiana peccata, Eugyppius, LXII, 797. — Oratio Dominica ad Patris personam dirigitur, S. Fulgentius, LXV, 799. — De Oratione Dominica, S. Benedictus, LXVI, 447, *et seqq.* — Oratio Dominica quotidiana oratio vocatur, Cassiodorus, LXX, 384.

Oratio Dominica in missa ab omni populo recitata apud Græcos et Gallos, S. Germanus, LXXII, 139. — Non apud Romanos, *ibid*, 140. — Ejus captivatio, 353. — Oratione Dominica amplius ligamus nosmetipsos, si non dimittimus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1210.

De Oratione Dominica, S. Hildephensus, XCVI, 166.— Orationis Dominicæ expositio, Alcuinus, CI, 1135, — Ejus septem petitiones, 1267.—Oratio Dominica in Vesperis et Matutinis, S. Benedictus, CIII, 896. — De Oratione Dominica, Amalarius Metensi., CV, 1148. — Orationis Dominicæ formula, Christianus Druthmarus, CVI, 1314. — De discretione Orationis Dominicæ, Rabanus Maurus, CVII, 533.—S. Matthæus in ea septem petitiones complectitur, S. Lucas quinque, ejus explicatio, 817, 886. — Orationis Dominicæ explicatio, Walafridus Strabus, CXIV, 100 *et seqq.* — Sermo de Oratione Domini, Haymo, CXVIII, 800 *et seqq.* — De Oratione Dominica, Radulfus Biturici, CXIX, 714. — De Oratione Domini, Paschasius, CXX, 280 *et seqq.*—Oratio Dominica singulis diebus est dicenda Isidorus Mercator, CXXX, 467.— Post Vesperas et Matutinas debet a sacerdotibus proferri, 424.—Oratio Dominica Christianis insinuanda, Reg. Prum., CXXXII, 189. — Oratio Domini quotidie proferenda, Atto, CXXXIV, 39. — Commentarius in Orationem Dominicam, S. Bruno Herbipol., CXLII, 557. — Oratio Dominica demonstrat unitatem nostræ fraternitatis, Joannes Rothomag, CXLVII, 56.—Ejus formam a Christo suscepimus, 198. — Hujus expositio, *ibid.*—Commentarius in Orationem Dominicam, Theodoricus, CXLVII, 551 *et seqq*, — Meditatio in Orationem Dominicam, S. Anselmus, CXLIX, 569 *et seqq.* — Dominicæ Orationis expositio, Ivo Carnot., CLXII, 599 *et seqq.* — Orationis Dominicæ explanatio, S. Anselmus Laud., CLXII, 1304. — Oratio Dominica exemplar omnium orationum, Rupertus, CLXVIII, 1450.—Orationis Dominicæ et septem ejus petitionum explanatio, Hugo de S. Victore, CLXXV, 767 *et seqq.* — De Oratione Dominica quæ est oratio actionis tertiæ, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 435. — Exponitur Oratio Dominicalis, P. Abælardus, CLXXVIII, 492, 611 *et seqq.* —Sermo de Oratione Dominica, S. Bernardus, CLXXXIII, 181. — Orationis Dominicæ explicatio, CLXXXIV, 811 *et seqq.* — Expositio de Oratione Dominica, Joslenus Luess., CLXXXVI, 1489.— De Oratione Dominica, Hugo Rothomag., CXCII, 1324. — De Oratione Dominica, Petrus Comestor., CXCVIII, 1564. — De Oratione Dominica, Belethus Paris., CCII, 54. — De Oratione Domin., S. Martinus Legion., CCVIII, 1074 *et seqq.* — Orationis Dominicæ fusior explicatio, Guntherus, CCXII, 171 *et seqq.* — Explanatio Orationis Domin., CCXIII, 719.

SERIES VICESIMA.

Annales historici magnam Patrologiæ partem constituunt, ideo quidquid ad hæc spectat colligentes, in hac Serie vicesima oculis lectorum subjicimus Indices circa auctores historicos et varia illorum opera; circa historiam sacram, Judaicam, ecclesiasticam, profanam sive universalem sive specialem, chronica, etc.; Indices abbatiarum et monasteriorum quibus innotescunt illorum fundationes, leges, regulæ, privilegia et monachi sanctitate et scientia illustriores. Præterea alphabetice ordinamus diœceses, urbes, cœnobia, nunc diruta, quorum memoria tantum superest, eorum nominibus e Latino in Gallicum sermonem translatis. Post hæc duos subjungimus Indices biographicos, qui Vitas Patrologiæ Cursui insertas et earum auctores alphabetice referunt.

CLXXV.

INDEX ALPHABETICUS

HISTORIOGRAPHORUM ET CHRONOGRAPHORUM,

QUI IN PATROLOGIA LATINA CONTINENTUR ILLORUMQUE OPERUM INDICATIO.

ABBO Sangerm. monach. (sæcul. x.) — De bello Parisiaco libri tres : Invasionis Northmannorum sæcul. IX relatio, CXXXII, 721.

ADAMANUS (S.), abbas Hiiensis (sæcul. VII.) — De locis sanctis ex relatione Arculfi episcopi Galli libri tres, LXXXVIII, 780.

ADAMUS BREMENSIS (sæcul. XI) — 1. Historia ecclesiastica, seu gesta Hamburgensis Ecclesiæ pontificum, a Carolo Magno usque ad imperatorem Henricum IV, CXLVI, 457. — 2. Historia et descriptio insularum Aquilonis, seu provinciæ Danorum, *ibid.*, 619. — 3. Norvegiæ historia, de primis ejus episcopis, *ibid.*, 646 *et seqq.*

ADELBOLDUS, Trajectensis episc. (sæcul. XI.) — 1. Fragmentum de rebus gestis, S. Henrici imperatoris, CXL, 88.

ADEMARUS, Cœnobii S. Cibardi Engolismensis monachus (sæcul. XI.) — 1. Historiarum libri tres seu Chronicon historiæ Francorum ab anno 420 ad annum 1027, CXLI, 19. — 2 Commemoratio abbatum Lemovicensium, *ibid.*, 80. — 3. De apostolatu S. Martialis, *ibid*, 88.

ADO (S.) Viennensis, archiep. (sæcul. IX.), — 1. Chronicon in sex ætates divisum, nempe ab origine mundi usque ad diluvium; a diluvio ad Abrahami nativitatem; ab Abraham ad David usque; a Davidis regno ad transmigrationem Hebræorum in Babyloniam; ab eadem transmigratione ad Christum Servatorem nostrum; a Christo ad ætatem suam, CXXIII, 23. — 2. Martyrologium cum additamentis, *ibid.*, 181 *et seqq.*

AELREDUS, abbas Rievall. in Anglia (sæcul. XII). — 1. De bello Standartii tempore Stephani regis, CXCV, 701. — 2. Genealogia regum Anglorum, *ibid.*, 711. — 3. Vita S. Edwardi regis et confessoris, *ibid.*, 737.

AGNELLUS, abbas S. Bartholomæi Ravennatis (sæcul. IX). — Vitæ Pontificum Ravennatum, a S. Apollinari qui creditur fuisse discipulus S Petri usque ad Georgium, XLVII episcopum Ludovici Pii contemporaneum, CVI, 476 *et seqq.*

AGOBARDUS (S.), Lugdunensis episc. (sæcul. IX) — 1. De divisione imperii Francorum inter filios Ludovici imperatoris, CIV, 288. — 2. Liber apologeticus pro filiis Ludovici Pii imperatoris adversus patrem, *ibid.*, 308.

AIMOINUS, monachus Floriac. (sæcul. XI) — Historiæ Francorum libri quatuor, ab exordio regni Francorum usque ad Pippinum, CXXXIX, 628, 795.

ALBERICUS Aquensis (sæcul. XII). — Historia Hierosolymitanæ expeditionis, libri XII, CLXVI, 389 *et seqq.*

ALPERTUS, S. Symphoriani Metensis monachus (sæcul. XI)—1. De episcopis Metensibus libellus, CXL, 445. — 2. De diversitate temporum libri duo, in quibus multa historica, præcipue de rebus in diœcesi Trajectensi gestis, *ibid.*, 452.

AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc. (sæcul. IV). — De excidio urbis Hierosolymitanæ, libri quinque, XV, 1962.

AMMONIUS Alexandrinus (sæcul. VI). — Evangelicæ harmoniæ Ammonii Alexandrini historia sacra, interprete Victore episcopo Capuano, LXVIII, 256.

ANAMODUS, Ecclesiæ Ratispon. subdiaconus (sæcul. IX). — Traditionum Emmerammensium libri duo, CXXIX, 901.

ANASTASIUS BIBLIOTHECARIUS (sæcul. IX). — 1. Interpretatio synodi VIII generalis, CXXIX, 28. — 2. Interpretatio synodi VII generalis, *ibid.*, 195. — 3 Interpretatio Chronologiæ S. Nicephori, *ibid.*, 512. — 4 Apologia pro Honorio papa, *ibid.*, 561 *et seqq.*

ANDREAS BERGOMAS (sæcul. XI). — Chronicon ab anno 540 ad annum 877, CLI, 1267.

ANSELMUS, Leodiensis canonicus (sæcul XI). — Historia episcoporum Leodiensium, CXXXIX, 1068; CXLIII, 861.

ANSELMUS Gemblacensis (sæcul. XII). — Chronicon ab anno 1112 ad annum 1135, CLX, 240 *et seqq.*

ANSELMUS, monachus S. Remigii Remens. (sæcul. XI). — Historia dedicationis Ecclesiæ S. Remigii apud Remos, CXLII, 1412.

ANATOR, subdiaconus (sæcul. VI). — De Actibus apostolorum libri duo carmine scripti, LXVIII, 81 *et seqq.*

ARNULFUS, Mediolanensis episc. (sæcul. XI). — Gesta archiepiscoporum Mediolanensium ab anno 925 usque ad annum 1077, CXLVII, 286.

AVITUS (S.), Viennensis (sæcul. V). — De Mosaicæ historiæ gestis libri quinque, LIX, 321.

BALDRICUS, Dolensis archiepisc. (sæcul. XII). — Hierosolymitanæ historiæ libri quatuor, CLXVI, 1057

BEDA (Vener.) (sæcul. VIII). — 1. Martyrologia juxta exemplaria Coloniense et Bolland., XCIV, 797. — 2. Chronicon antiquissimum ex Palatinis membranis eductum, *ibid.*, 1161. — Chronicon breve a mundi exordio usque ad annum Christi, DCCCX. — 4. Historia ecclesiastica gentis Anglorum, libri V, a Julio Cæsare qui primus

Romanorum Britannos bello pulsavit usque ad annum 731, XCV, 24 *et seqq.*

BENEDICTUS, S. Andreæ monachus (sæcul. xi). — Chronicon ab anno 330, seu a Juliano Apostata usque ad annum 877, CXXXIX, 19.

BERNOLDUS (sæcul. xi). — Chronica de sex ætatibus mundi, CXLVIII, 1299.

BERTARIUS, Virdunensis sacerdos (sæcul. x). — Gesta episcoporum Virdunensium, ab anno 379 ad annum 1047, CXXXII, 501.

BERTHOLDUS, Constant. presbyter (sæcul. xi). — Chronicon ab anno 1054, ad annum 1080, CXLVII, 344.

BERTHOLDUS, discipulus Hermanni (sæcul. xi). — Continuatio Chronici Hermanni ab anno 1054 usque 1066, CXLIII, 263.

BRUNO, Magdeburgensis clericus (sæcul. xi). — Liber de bello Saxonico ab anno 1056 ad annum 1082 CXLVII, 491.

CAROLUS CALVUS (sæcul. ix). — Libellus proclamationis domni Caroli regis adversus Wenilonem archiepiscopum Senonum, CXXIV, 897.

CASSIODORUS M. Aurel. (sæcul. vi). — Historia ecclesiastica vocata tripartita ex tribus Græcis auctoribus, Sozomeno, Socrate et Theodoreto, per Epiphanium S holasticum versis excerpta, et in compendium a se redacta, libri xii, ab imperatore Constantino, anno 312 ad Valentinianum II, anno 435, LXIX, 879.—2. Chronicon ad Theodoricum regem, reges Assyrii, reges Latini, reges Romani, consules, etc., *ibid.*, 1215 *et seqq.*

CLAUDIUS, Taurinensis episc. (sæcul. ix). — Brevis chronica a constitutione mundi ad nativitatem D. N. J. C., CIV, 917.

COSMAS PRAGENSIS (sæcul. xii). — Chronicon Bohemorum, a primis temporibus monarchiæ Bohemorum, ad annum 1125, CLXVI, 58 *et seqq.* — Continuatur Chronicon, *ibid.*, 245.

DEXTER L. (sæcul. v). — Chronicon omnimodæ historiæ ab anno Christi 1 ad annum Christi 430, XXXI, 56.

DUDO, decanus S. Quintini Viromand. (sæcul. xi). — De moribus et actis primorum Northmanniæ ducum libri tres, CXLI, 608.

DULCIDIUS, Salmanticensis episc. (sæcul. ix). — Chronicon Albeldense, ubi ordo regum Romanorum, regum Gothorum, CXXIX, 1125.

EADMERUS, Cantuariensis monach. (sæcul. xii). — Historia Novorum libri vi. et historia Ecclesiæ Britannicæ ab anno 1066 ad annum 1122, CLIX, 348.

EBERARDUS, Watinens. monasterii canonicus regul. (sæcul. xi), — Chronicon monasterii Watinensis, CXLIX, 1513.

EGINHARDUS, abbas (sæcul. ix). — 1. Annales Eginhardi abbatis cum Laurissensibus collati. Continent vitam regum Francorum Pipini, Caroli Magni, Ludovici Pii, ab anno 741 usque ad annum 829, CIV, 568. — 2. Vita et conversatio gloriosissimi imp. Caroli Magni, *ibid.*, 353; XCVIII, 25

EKKEHARDUS, Uraugiensis (sæcul. xii). — Chronicon Wirziburgense a Cæsare Augusto ad annum 1057, CLIV, 460 *et seqq.* — 2. Chronicon universale a creatione mundi ad annum 1125, *ibid.*, 498.

ERMOLDUS NIGELLUS (sæcul. ix). — Carmen elegiacum de rebus gestis Ludovici Pii ab anno 781 usque ad annum 826, CV, 552.

ERCHEMBERTUS, Cassinensis monachus (sæcul. ix). — Historia Longobardorum ab anno 774 ad annum 888, CXIX, 745.

ERNULFUS, episc. Roffens. (sæcul. xii).—Collectanea de rebus Ecclesiæ Roffensis a prima sedis fundatione ad sua tempora, CLXIII, 1444.

ERCHUMBERTUS, Frisingensis episc. (sæcul. ix). — Erchumberti fragmentum ex Breviario regum Francorum et majorum domuum, CXVI, 33.

ETHELVOLFUS, monach. Ecclesiæ Lindisfarn. (sæcul. vii et viii). — Carmen de abbatibus et viris piis cœnobii S. Petri in insula Lindisfarnensi, XCVI, 1329.

EULOGIUS (S.), archiepisc. Tolet. (sæcul. ix). — Memorialis sanctorum libri tres, XCV, 736.

EUSEBIUS Pamphilus (sæcul. iv). — De Vita imperatoris Constantini, libri quatuor, VIII, 10.

FALCO, Beneventanus (sæcul. xii). — Chronicon Mediolanense ab anno 1102 ad annum 1140, CLXXIII, 1145.

FLODOARDUS, canonicus Remensis (sæcul. x). — Historia Ecclesiæ Remensis libri quatuor, a conditione urbis Remensis et primis ejusdem episcopis, usque ad annum 949, CXXXV, 28. — 2. Annales ab anno 919 ad annum 966, *ibid.*, 417 *et seqq.* — 3. De triumphis Christi sanctorumque Palæstinis libri tres, CXXXV, 492.— 4. De triumphis Christi Antiochiæ gestis libri duo, *ibid.*, 549.— De Christi triumphis apud Italiam libri quatuordecim, *ibid.*, 596.

FOLCUINUS, abbas Laubiensis (sæcul. x). — Gesta abbatum Laubiensium, CXXXVII, 542.

FORTUNATUS VENANTIUS, episc. Pictav. (sæcul. vi). — 1 Vita S. Radegundis reginæ duobus libris composita, LXXII, 652. — 2. Vita S. Germani Parisiensis episc., *ibid.*, 56.

FRECULPHUS, episc. Lexov. (sæcul. ix). — Chronicorum tomi duo, quorum prior ab initio mundi usque ad Octaviani Cæsaris tempora et Servatoris nostri J. C. nativitatem posterior de hinc usque ad Francorum et Longobardorum regna rerum gestarum historiam continet. CVI, 920 *et seqq.*

FREDEGARIUS SCHOLASTICUS (sæcul. vi). — S. Gregorii Turon. historia Francorum epitomata per Fredegarium Scholasticum, ab origine Francorum usque ad Chilpericum, LXXI, 574. — 2. Fredegarii fragmenta de historia Francorum, *ibid.* —3. Chronicon a Guntchramno rege Burgundiæ ad Clodovæum II, ad annum 641, *ibid.*

FULCHERIUS, Carnot. (sæcul. xii). — Historia Hierosolymitana ab anno 1095 ad annum usque 1127, CLV, 823.

GALTERIUS Cancellarius (sæcul. xii). — Antiochena bella, CLV, 994.

GAUFREDUS Malaterra, monach. Bened. (sæcul. xi). — Historia Sicula, libris quatuor, tractatur de acquisitione regni Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ et insulæ Siciliæ per gloriosum principem Robertum Guiscardum et fratres e Northmannia venientes, CXLIX, 1093.

GERHOHUS, Reichersperg. (sæcul. xii). — Syntagma Gerhohi de statu Ecclesiæ sub Henricis IV et V imp., et Gregorio VII nonnullisque consequentibus pontificibus, CXCIV, 1443.

GILDAS SAPIENS (sæcul. vi). — De excidio Britanniæ liber querulus, LXIX, 329.

GILO Parisiens. (sæcul. xii). — Historia gestorum viæ nostri temporis Hierosolymitanæ, CLV, 941.

GODEFREDUS, Stabulensis monach. (sæcul. xi). — Triumphus S. Remacli de Malmundariensi cœnobio, CXLIX, 287.

GODEFRIDUS Bullonius (sæcul. xii). — Assises de Jerusalem, CLV, 597.

GODEFRIDUS, Viterbiensis (sæcul. xii). — Pantheon sive memoria sæculorum; imperium transfertur ad Græcos, CXCVIII, 880. — Imperium transfertur ad Francos, *ibid.*, 920. — De Anglis et Saxonibus, *ibid.*, 997. — Catalogus omnium pontificum Romanorum et omnium imperatorum Romanorum et etiam omnium regum qui fuerunt ab initio mundi usque ad papam Urbanum III, et usque ad imperatorem Fridericum I et ad filium ejus regem Henricum sextum, *ibid.*, 1012.

GODESCHALCUS (sæcul. ix). — Gesta abbatum Gemblacensium, CLX, 627.

GREGORIUS (S.), Turon. (sæcul. vi). — 1. Historiæ Francorum libri decem, LXXI, 162.— 2. De gloria martyrum, *ibid.*, 705. — 3. De gloria confessorum, *ibid.*, 828. — 4. Vitæ Patrum, *ibid.*, 1009.

GUIBERTUS, abbas monasterii S. Mariæ Novigenti (sæcul. xii). — Gesta Dei per Francos libri viii, continent expeditionem Hierosolymitanam a concilio Claromontano usque ad Cæsareæ obsidionem et expugnationem, CLVI, 680 *et seqq.*

GUILLELMUS APULUS (sæcul. xi). — Historicum poema de rebus Northmannorum in Sicilia, Apulia et Calabria gestis usque ad mortem Roberti Guiscardi ducis, scriptum ad filium Rogerium, CXLIX, 1026.

GUILLELMUS, Cabillonensis monachus (sæcul. x).— De monasterio S. Petri Cabillonensis, CXXXIV, 1017.

GUILLELMUS, Tyrensis archiepisc. (sæcul. xii). — Historia rerum in partibus transmarinis gestarum a tempore successorum Mahumet usque ad annum Domini 1184, libri xxiii, CCI, 201.

GUNDECHARUS, episc. Eichstetensis (sæcul. xi). — Liber pontificalis Echstetensis, CXLVI, 986.

GUNTHERUS CISTERCIENSIS (sæcul. xiii). — 1. Historia Constantinopoleos a Latinis captæ sub Balduino, circa annum 1204, CCXII, 221. — Ligurinus sive de rebus gestis Friderici imperatoris Augusti cognomento Ænobarbi, *ibid.*, 256.

HARIULFUS, abbas Aldenburg. (sæcul. xii). — Chronicon seu gesta Ecclesiæ Centulensis libri iv, in quibus multa reperiuntur de historia Francorum et eorum regibus, CLXXIV, 1213.

HAYMO, Halberstatensis episc. (sæcul. ix. — Historiæ sacræ epitome sive de Christianorum rerum memoria

libri decem, a tempore nativitatis Christi usque ad imperatorem Theodosium, CXCVIII, 817.

HELGAUDUS, Floriacensis monachus (sæcul. XI). — Epitome vitæ Roberti regis, CXL, 904.

HELINANDUS, Frigidi montis monachus (sæcul. XIII). — Chronicon ab anno Christi 634 usque ad annum 1204, CCXII, 477.

HENRICUS, archidiaconus Huntingdon. (sæcul. XII). — 1. Historia Anglorum libri octo, ab origine regni Britannici usque ad annum 1154, CXCV, 795. — 2. De episcopis et viris illustribus sui temporis, *ibid.*, 980.

HENRICUS, archidiaconus Saltzburgensis (sæcul. XII). — Historia calamitatum Ecclesiæ Saltzburgensis, CXCVI, 1539.

HERBERTUS (sæcul. XII). — Fragmenta ex Herberti libris de miraculis Cisterciensium monachorum, CLXXV, 435.

HERIGERUS, abbas Lobiensis (sæcul. XI). — Gesta episcoporum Tungrensium, Trajectensium et Leodicensium, CXXXIX, 957.

HERMANNUS CONTRACTUS (sæcul. XI).—Chronicon ab anno Nativitatis D. N. J. C. usque ad annum 1054, CXLIII, 35 *et seqq.*

HERMANNUS, monachus (sæcul. XII). — 1. De miraculis S. Mariæ Laudunensis, libri tres, CLVI, 961. — 2. Narratio restaurationis abbatiæ S. Martini Tornacensis, CLXX, 40.

HIERONYMUS (S.) EUSEBIUS (sæcul. IV-VI).—Liber de viris illustribus, XXIII, 601.

HILARIUS (S.), episc. Pictav. (sæcul. IV). — Fragmenta ex opere historico, X, 627.

HILDEPHONSUS, episc. Toletan. (sæcul. VII et VIII). — Liber de viris illustribus, XCVI, 196.

HINCMARUS, archiepisc. Rhemens. (sæcul. IX). — 1. De divortio Lotharii et Teibergæ, CXXV, 619. — 2. Coronatio Caroli Calvi, *ibid.*, 805. — 3. Coronatio Ludovici II, *ibid.*, 809. — 4. Coronatio Judith Caroli filiæ, cum rege Anglorum desponsata est, *ibid.*, 811. — 5. Expositiones Hincmari Rhemensis ad Carolum regem pro Ecclesiæ libertatum defensione, *ibid.*, 1035.—6. Hincmari annales ab anno 861 usque ad annum 882, CXXV, 1203.

HONORIUS Augustodunensis (sæcul. XII). — 1. De imagine mundi liber tertius, ab Adamo usque ad annum, 1197, CLXXII, 188. — 2. Summa totius de omnimoda historia ab anno 726 ad annum 1133.—3. De luminaribus Ecclesiæ sive de scriptoribus ecclesiasticis libelli quatuor, CLXXII, 197. — 4. Catalogus Romanorum pontificum, *ibid.*, 240.

HUBERTUS (S.) Andagin. (sæcul. XII). — Chronicon ab anno 825 ad annum 1106, CLIV, 1341.

HUGO, abbas Flaviniacensis (sæcul. XII). — Chronicon a Nativitate Christi usque ad annum 1102, libri duo, CLIV, 21 *et seqq.*

HUGO DE S. MARIA, Floriacensis monachus (sæcul. XII). — 1. Historia ecclesiastica libris VI divisa, tractat de Assyriis, Judæis, Scythis, Parthis, Bactrianis, imperatoribus Romanis, de regibus Francorum, CLXIII, 829 *et seqq.* — Historia Francorum Senonensis, *ibid.*, 853. —Fragmenta historiæ Fossatensis, *ibid.*, 865.—2. Liber qui modernorum regum Francorum continet actus collata historia Francorum ejusdem scriptoris, *ibid.*, 875

HUGO PICTAVINUS (sæcul. XII). — Historia Vizeliacensis monasterii libri IV, CXCIV, 1561.

IDATIUS, episc. Aquæflav. (sæcul. V). — Chronicon ab anno primo imperii Theodosii 381, ad annum undecimum regni Leonis, 467. — 2. Descriptio consulum ex quo primum ordinati sunt, LI, 714.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episc. (sæcul. VII). — 1. De ortu et obitu Patrum ex Veteri Testamento, et ex Novo, LXXXIII, 129. — 2. Chronicon ab exordio mundi usque in æram 654, hoc est in anno quinto imperatoris Heraclii, *ibid.*, 1017. — Historia de regibus Gothorum Wandalorum et Suevorum, *ibid.*, 1057. — 4. De viris illustribus, *ibid.*, 1081.

ISIDORUS, Pacensis (sæcul. VII et VIII). — Epitome imperatorum vel Arabum ephemerides, atque Hispaniæ chronographia sub uno volumine collecta, XCVI, 1253.

IVO, Carnotensis (sæcul. XII). — Chronicon de regibus Francorum a Pharamundo primo rege Francorum usque ad Philippum filium Henrici anno 1060, CLXII, 612.

JOANNES, abbas Biclarensis (sæcul. VI). — Chronicon a Justiniani morte usque ad Mauricium imperatorem, LXXII, 863.

JOANNES, monachus (sæcul. XII). — Chronicon Besuense ab anno 600, usque ad annum 1135, CLXII, 761.

JOANNES, diaconus Venetus (sæcul. XI). — 1. Chronicon Venetum ab anno 810 ad annum 1007, CXXXIX, 876 *et seqq.* — 2. Chronicon Gradense, *ibid.*, 910.

JOANNES, Wirtzburgensis presbyter (sæculi XII). — Descriptio terræ sanctæ, CLV, 1053

JORNANDES, episc. Ravenn. (sæcul. VI). — De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis, LXIX, 1252.

JULIANUS (S.), episcopus Toletanus (sæcul. VII et VIII).—Historia rebellionis Pauli adversus Wambam, XCVI, 764.

JULIUS HILARIANUS (sæcul. IV). Chronologia sive libellus de mundi duratione, XIII, 1097.

JUVENCUS (sæcul. IV). — Historia evangelica libri IV, XIX, 53.

LACTANTIUS (sæcul. IV). — Liber De morte persecutorum, VII, 189.

LAMBERTUS, Atrebat. episc. (sæcul. XII). — De primatu sedis Atrebatensis, CLXII, 627.

LAMBERTUS Hersfeldensis (sæcul. XI). — Annales ab anno 104 ad annum 1077, CXLVI, 1035.

LANDULPHUS JUNIOR (sæcul. XII).— Historia Mediolanensis ab anno 1095 ad annum 1137, CLXXIII. 1437.

LANDULPHUS SENIOR, clericus Mediolan. (sæcul. XI).—Historia Mediolan. a S. Ambrosio usque ad annum 1082, CXLVII, 817.

LAURENTIUS DE LEODIO (sæcul. XII). — Gesta Virdunensium episcoporum et abbatum, ab anno 1048 ad annum 1250, CCIV, 919.

LAURENTIUS Veronensis (sæcul. XII). — De bello Balearico sive rerum in Majorica Pisanorum ac de eorum triumpho Pisis habito anno salutis 1115 libri septem, CLXIII, 513.

LEO MARSICANUS, Casinensis monachus (sæcul. XII). 1. Chronica monasterii Casinensis, ab anno 250 ad annum 1097. — 2. Narratio de consecratione et dedicatione Ecclesiæ Casinensis, CLXXII, 997.

LIBERATUS, archidiac. Ecclesiæ Carth. (sæcul. VI). — Breviarium causæ Nestorianorum et Eutychianorum, LXVIII, 969.

LISIARDUS, Turonensis clericus (sæcul. XII). — Historia Hierosolymitana ab anno 1100 ad annum 1127, CLXXIV, 1589.

LIUTPRANDUS, Cremon. episc. (sæcul. X). — 1. De rebus gestis Ottonis Magni imperatoris, CXXXVI, 897. — 2. Relatio de legatione Constantinopolitana, *ibid.*, 909.

LIUTPRANDUS, Ticinensis diaconus (sæcul. X). — Chronicon ab anno 606 ad annum 960, CXXXVI, 975.

LUPUS, Protospatharius (sæcul. XII).— Chronicon ab anno 605 ad annum 1102, CLV, 123.

MARCELLINUS, comes (sæcul. V). — Chronicon ab anno Christi 379 ad annum Christi 559, LI, 917.

MARIANUS SCOTUS (sæcul. XI). — Chronicon libri tres, a creatione mundi ad annum 1104, CXLVII, 793.

MARIUS, Aventicensis episc. (sæcul. VI). — Chronicon, LXXII, 793.

MAXIMUS Cæsaraugustæ episc. (sæcul. VII) —Chronicon ab anno Christi 430 ad annum 606, LXXX, 620.

MUNIO MINDONIENSIS (sæcul. XII).— Historia Compostellana ab anno 920 ad annum 1138 libri tres, CLXX, 876.

NITHARDUS (S.) Richarii abbas (sæcul. IX). — De dissensionibus filiorum Ludovici Pii libri quatuor, CXVI, 45.

NOTKERUS Balbulus, S. Galli monachus (sæcul. IX). — Martyrologium per anni circulum, CXXXI, 1029.

ODO de Diogilo (sæcul. XII). — De Ludovici VII Francorum regis cognomento Junioris profectione in Orientem cui ipse interfuit, opus septem libris distinctum, CLXXIV, 1201.

ODORANNUS monachus S. Petri Vivi Senon. (sæcul. XI). — 1. Chronicon ab anno Incarnationis Domini 675 ad annum 1032, CXLII, 769.—2. Opuscula XIII in quibus multa historica, *ibid.*, 801.

OPTATUS (S.) episcopus Milevitanus (sæcul. IV). — Historia Donatistarum, XI, 772. — 2. De schismate Donatistarum libri VII, *ibid.*, 884.

ORDERICUS VITALIS (sæcul. XII). — Historia ecclesiastica libri XIII, ab Incarnatione Salvatoris usque ad annum 1140, CLXXVIII, 10 *et seqq.*

OROSIUS PAULUS, Hispanus presbyter (sæcul. V). — Historiarum libri septem ab initio mundi usque ad sæculum V, XXXI, 664.

PAULUS Emerit. diaconus (sæcul. VII). — De Vita Patrum Emeritensium, LXXX, 116.

PAULUS diaconus, Historia Miscella ab incerto auctore continuata, XCV, 759.

PETRUS Malleacensis (sæcul. XI). — De antiquitate et commutatione in melius Malleacensis insulæ et translatione corporis S. Rigomeri, CXLV, 247.

PETRUS Bibliothecarius (sæcul. XI). — Historia Francorum abbreviata, ab anno Christi 715 ad annum 898, CLI, 1280.

PETRUS diaconus monachus Casin. (sæcul. XII). — Chronicon Casinense continuatum usque ad sæculum XII, CLXXIII, 764.

PETRUS COMESTOR (sæcul. XII).—Historia scholastica a creatione mundi usque ad mortem Petri et Pauli, CXCVIII, 1056.

PETRUS DIVENSIS (sæcul. XII). — Gesta septem abbatum Beccensium, CLXXXI, 1709.

PETRUS SARNENSIS (sæcul. XIII). — Historia Albigensium et sacri belli in eos anno 1209 suscepti duce et principe Simone de Monteforti, CXIII, 544.

PHILASTRIUS (S.), episcop. Brixianus (sæcul. IV). — Liber de hæresibus, XII, 1112.

PROSPER (S.), Aquitanus (sæcul. V). — Chronicum integrum in duas partes distributum quarum prima ab ortu rerum ad mortem Valentis. Secunda a morte Valentis imperatoris usque ad obitum Valentiniani tertii et Romam a Vandalis captam, LI, 533, 584.

PRUDENTIUS (S.), episc. Trec. (sæcul. IX). — Annales sive Annalium Bertinianorum pars secunda, ab anno 835 ad annum 861, CXV, 1371.

RABANUS MAURUS, Mogunt. archiep. (sæcul. IX). — Martyrologium, CX, 1121.

RADBODUS, Trajectensis episc. (sæcul. X). — Breve Chronicum anni 900, CXXXII, 547.

RADULFUS Cadom. (sæcul. XII). — Gesta Tancredi in expeditione Jerosolymitana, CLV, 489.

RAIMUNDUS DE AGILES, canonicus Podiensis (sæcul. XII).—Historia Francorum qui ceperunt Jerusalem, CLV, 592.

REGINO PRUMIENSIS, abbas (sæcul. X).—Chronicon a temporibus Dominicæ incarnationis usque ad annum 907. — Continuatur usque ad annum 967, CXXXII, 16 *et seqq.*

REINERUS, monachus S. Laurentii Leodiensis (sæc. XII). — 1. De claris scriptoribus monasterii sui libelli tres, CCIV, 16.—2. Triumphalis Bulonici libelli quinque sive qualiter diebus nostris Ecclesia Leodiensis Bulloniense castrum, pervasoribus triumphatis, divina receperit virtute, *ibid.*, 99. — 3. De casu fulminis super ecclesiam monasterii sui liber, *ibid.*, 157.

RICHERUS, S. Remigii monachus (sæcul. X). — Historiarum libri quatuor, a Carolo Magno, 800, 888 ad annum, 997, CXXXVIII, 9.

ROBERTUS, S. Remigii monachus (sæcul. XII). — Historia Hierosolymitana, libri IX, seu relatio primæ expeditionis cruce signatorum, CLV, 668.

ROBERTUS de Torinneio, abbas S. Michaelis in periculo maris (sæcul. XII).—Liber de gestis Henrici I, regis Anglorum, CXLIX, 879; CCII, 1307.

RODULPHUS GLABER, Cluniacensis monachus (sæc. XI). — Historiarum libri quinque ab electione poussimum Hugonis Capeti in regem ad annum usque 1046, CXLII, 611 *et seqq.*

RODULPHUS, abbas S. Trudonis (sæcul. XII). — Gesta abbatum Trudonensium, libri VII a fundatione monasterii S. Trudonis ad annum 1136, CLXXIII, 35 *et seqq.* — Continuatio hujus historiæ usque ad annum 1366, *ibid.*, 113-425.

RORICO, Moissiacensis apud Cadurcos monachus (sæc. XI). — Gesta Francorum ab ipsius gentis origine ad obitum usque Clodovei I regis, CXXXIX, 589.

RUFINUS, Aquileiensis presbyter (sæcul. V). — 1. Historia monachorum seu liber de Vitis Patrum, XXI, 388. — 2. Historiæ ecclesiasticæ libri duo, ab Ario hæresi usque ad finem Theodosii primi, XXI, 467.

RUPERTUS, abbas Tuitiensis (sæcul. XII). — 1. De incendio oppidi Tuitii sua ætate viso liber aureus, CLXX, 535. — 2. Chronicon S. Laurentii Leodiensis, ab anno 959 ad annum 1093, *ibid.*, 671

SEBASTIANUS, Salmantic. episc. (sæcul. IX). — Chronicon Sebastiani Salmanticensis episcopi sub nomine Alphonsi III vulgatum, a Wamba rege Gothorum anno 672, usque ad Ordonnium I, anno 866, CXXIX, 1112.

SEHERUS, abbas Calmosiacensis (sæcul. XII). — De primordiis Calmosiacensis monasterii ordinis S. Augustini in diœcesi Tullensi libri duo, CLXII, 1120.

SICARDUS, Cremonensis episc. (sæcul. XIII). — Chronicon a Julio Cæsare ad Constantinum filium Leonis, anno 742, et a Carolo Magno imperatore anno Domini 700, ad annum 1221, CCXIII, 441, 493.

SIGEBERTUS, Gemblacensis monachus (sæcul. XII). — 1. Chronicon ab origine Romanorum, Persarum, Francorum, Wandalorum, Anglorum, Langobobardorum, Wisigothorum, Ostrogothorum, Hunnorum; ab anno 381 ad annum 1113, CLX, 57, 65 *et seqq.* — 2. Liber de scriptoribus ecclesiasticis, *ibid.*, 547. — 3. Gesta abbatum Gemblacensium, *ibid.*, 591.

STEPHANUS (S.), abbas Cisterc. (sæcul. XII). — Historia vulgo inscripta Exordium cœnobii et ordinis Cisterciensis, CLXVI, 1501.

SULPICIUS SEVERUS, (sæcul. IV-V). — Chronicorum quæ vulgo inscribuntur Historia sacra libri duo a constitutione mundi ad sæculum quartum, XX, 95.

SUGERIUS, abbas S. Dionysii (sæcul. XII). — 1. Liber de rebus in administratione sua gestis in quo multa ad historiam Ludovici Grossi et Ludovici Junioris pertinentia adnotantur, CLXXVI, 1211.—2. Libellus de consecratione Ecclesiæ a se ædificatæ et translatione corporum S. Dionysii ac sociorum ejus, *ibid.*, 1239.

THEGANUS, Trevirensis ecclesiæ chorepisc. (sæc. IX). Vita Ludovici imperatoris, CVI, 405.

TEULPHUS, Mauriniac. monachus (sæcul. XII).—Chronicon Mauriniacense ab anno Christi 1108 usque ad annum 1147 quo rex Ludovicus VII in terram sanctam protectus est, CLXX, 151.

THIETMARUS, Merseburgensis episc. (sæcul. XI). — Chronicon, libri VII ab anno Dominicæ incarnationis 931, usque ad annum 1018, CXXXIX, 1169 *et seqq.*

TOMELLUS, monachus Hasnoniensis (sæcul. XI). — Historia Hasnoniensis monasterii, CXLVII, 585.

TUDEBODUS PETRUS, sacerdos Siurac. (sæcul. XII). — Historia de Hierosolymitano itinere, CLV, 763.

USUARDUS, monachus Sangerman. (sæcul. IX). — Martyrologium per anni circulum, CXXXIII, 600.

VICTOR, episc. Capuan, (sæcul. VI). — Evangelicarum harmoniarum interpretatio a sacerdotio Zachariæ ad ascensionem Christi in cœlum, LXVIII, 255.

VICTOR Tununensis in Africa (sæcul. VI).—Chronicon ab anno 444 ad annum 566, LXVIII, 941.

VICTOR Vitensis (sæcul. V). — Historia persecutionis Wandalicæ, LVIII, 180.

VICTORINUS (S.), episcop. Petavien. et martyr (sæc. III-IV). — Fragmentum de fabrica mundi, V, 301.

WIDUKINDUS, monachus Corbeiensis (sæcul. X). — Res gestæ Saxonicæ, libri tres, ab origine gentis Saxonicæ, usque ad annum, 973, CXXXVII, 128.

WILLELMUS, Malmesburiensis monachus (sæcul. XII). — Gesta regum Anglorum libri quinque ab anno incarnationis Domini 449, quo Angli et Saxones Britanniam expugnarunt usque ad annum 1121, CLXXIX.—2. Historiæ novellæ libri tres ab anno 1126 ad annum 1141, *ibid.*, 1392. — 3. De gestis pontificum Anglorum libri quinque. 4. Liber de antiquitate Glastoniensis Ecclesiæ, *ibid.*, 1681.

WILLELMUS CALCULUS, Gemmeticensis monachus (sæcul. XI). — Historia Northmannorum libri octo, ab Hastingo sæculo IX, ad annum 1137, CXLIX, 780.

WILLELMUS Pictaviensis (sæcul. XI). — Gesta Willelmi Conquestoris, CXLIX, 1217.

WILLELMUS (S.), abbas S. Thomæ de Paraclito (sæc. XIII). — Genealogia regum Danorum, CCIX, 729. — 2. Revelatio reliquiarum S. Genovefæ, *ibid.*, 741.

WINFRIDUS PAULUS, diaconus (sæcul. VIII) — 1. Historia Longobardica, libri VI. 2. Libellus de ordine episcoporum qui sibi ab ipso prædicationis exordio in Metensi civitate successerunt, XCV, 699. — 3. Historia Miscella ab incerto auctore consarcinata, complectens Eutropii historiam quam Paulus diaconus multis additis rogatu Adalbergæ Beneventanæ ducissæ a Valentiniani imperio usque ad tempora Justiniani deduxit, et Landuphus Sagax, seu quisquam alius continuavit usque ad annum Christi, 886, libri XXIV, *ibid.*, 739.

ANONYMI.

Sæcul. IV. — Monumenta vetera ad Donatistarum historiam pertinentia ab anno Christi 203 ad annum 350, VIII, 673. — Monumenta vetera ad Donatistarum historiam pertinentia a reddita sibi a Juliano libertate ad, etc, XI, 1179. —Gesta collationis Carthaginiensis, XI, 1231.

Sæcul. VIII. — Gesta regum Francorum, partim e Gregorii Turonensis historia cujus et nomen in vetustissimis codicibus præferunt, partim aliunde desumpta et usque ad regem Theodoricum II perducta, auctore incerto, sed qui ejusdem Theodorici tempore vixit, XCVI, 1421. — Chronicon episcoporum Metensium, *ibid.*, 1465. — De gestis B. Caroli Magni libri duo scripti a quodam monacho S. Galli, XCVIII, 1369. — Annales veteres Francorum, *ibid.*, 1409. — Annalium de gestis B. Caroli Magni libri quinque, poeta Saxo, X IX, 684.

Sæcul. IX. — Vita Ludovici Pii imperatoris Augusti, CIV, 927. — Chronologia consularis et Cæsarea Romano-

rum et pontificia Judæorum ab annis quinquaginta æram Christi proxime præcedentibus usque ad sanctum Sylvestrum ejus nominis primum, CXXVII, 395. — Chronologia a S. Sylvestro ad S. Gregorium Magnum, CXXVII, 601. — Chronologia a S. Gregor. Magno ad Stephanum III, *ibid.* 829.

Sæcul. x. — Libellus de successoribus S. Hidulphi in Vosago, CXXXVIII, 203. — De gestis episcoporum Antissiodorensium, CXXXVIII, 219. — Francorum regum, imperatorum, diviso imperio, Capitularia anno 840, 921, CXXXVIII, 525.

Sæcul. xi. — Annales S. Emmerammi Ratispon. ab anno 748 ad annum 1062. — Chronicon Hildesheimense, CXLI, 1253. — Chronicon Petershusanum, CXLIII, 501. — Anonymus Haserensis de episcopis Eichstetensibus, CXLVI, 1004 — Chronicon Fiscamnense, CXLVII, 479 — Gesta pontificum Cameracensium (sæcul. xi), CXLIX, 21. — Gesta pontificum abbreviata per canonicum Cameracensem, CXLIX, 203. — Chronicon S. Andreæ Castri Cameracesii, CXLIX, 259. — Chronicon Beccensis abbatiæ ab ipsa fundatione ad annum, 1467, CL, 639. — Gest. Treverorum, CLIV, 1091. — Chronicon S. Huberti Andaginensis, CLIV, 1337. — Gesta episcoporum Tullensium, CLVII, 443. — Chronicon Polonorum, CLX, 833. — Chronica venerandorum abbatum illustriumque hujus beatissimi athletæ Christi Benigni Divionensis monasterii benefactorum atque fundatorum, CLXII, 733. — Gesta episcoporum Metensium, CLXIII, 575. — Chronicon Aldenburgense parvum, CLXXIV, 1451. — Chronicon Aldenburgense majus, CLXXIV, 1505. — De scriptoribus ecclesiasticis anonymus Mellicensis, sæculo xii clarus, CCXIII, 959. — Historia Romanorum Pontificum a S. Petro usque ad Cœlestinum III, id est annum Domini, 1191, CCXIII, 987. — Chronicon S. Benigni Divionensis, CLXII, 755 *et seqq.*

CLXXVI.

INDEX HISTORICUS,

VEL SYNOPSIS QUADRIPARTITA, VICISSIM EXHIBENS QUIDQUID IN PATROLOGIÆ CURSU RESPICIT AD HISTORIAM SACRAM,

AD HISTORIAM ECCLESIASTICAM, HISTORIAM PROFANAM UNIVERSALEM,

HISTORIAM SPECIALEM SINGULORUM POPULORUM,

ET HÆC ULTIMA ORDINE NATIONUM ALPHABETICO DISPOSITA.

I. — *De historia sacra.*

Fragmentum de fabrica mundi, S. Victorinus, martyr, V, 301. — Libellus de duratione mundi, Julius Hilarianus, XIII, 1097. — Historiæ sacræ libri duo, Sulpicius Severus, XX, 96 *seq.* — S. Eusebii Hieronymi interpretatio Chronicæ Eusebii Pamphili, XXVII, 61. — Chronicon cujus in prima parte de ortu rerum tractatur, S. Prosper Aquitanus, LI, 533. — Chronicon, quintæ ætates primæ de historia sacra tractant., S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1019. — Chronicon, in sex ætates divisum, S. Ado Vienn., CXXIII, 23. — Chronicon Ekkehardi Ursang., CLIV, 697. — Chronicon Freculphi Lexoviensis, CVI 919. — Haxameron libri sex, S. Ambrosius Mediolan., XII, 124. — De Paradiso terrestri, *ibid.*, 276. — De patriarchis, *ibid.*, 316. — Liber in Genesim, Juvencus, XIX, 515. — Centones Virgiliani ad testimonium Veteris et Novi Testamenti, *ibid.*, 803. — De Mosaicæ historiæ gestis libri quinque, S. Avitus Vienn., LIX, 324. — De genealogiis patriarcharum, libellus anonymi, *ibid.*, 525. — Quæstiones de Veteri et Novo Testamento, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 129. — Chronica brevis de historia sacra tractans specialiter, Claudius Taurin., CIV, 917. — Historia scholastica, historia cujusque libri Veteris et Novi Testamenti, Petrus Comestor., CXCVIII, 1053. — Evangelicæ historiæ libri iv, Juvencus, XIX, 53. — De Actibus apostolorum, libri ii, Arator S. Ecclesiæ Romanæ subdiaconus, LXVIII, 81 *seq.* — Evangelicarum Harmoniarum interpretatio, Ammonius Alexand., LXVIII, 235. — Gesta Christi versibus exarata, Florus diaconus, CXIX, 264.

II. — *De historia ecclesiastica.*

1° *Historia Ecclesiæ generalis.* — Liber De morte persecutorum, Lactantius, VII, 189 *seq.* — Ex opere historico fragmenta xv, S. Hilarius Pictav., X, 627. — Monumenta vetera ad Donatistarum historiam pertinentia, VIII, 673. — Gesta collationis Carthaginensis, XI, 1251. — Historia Albigensium, XIII, 544. — De excidio urbis Hierosolymitanæ libri quinque, S. Ambros., XV, 1961. — Historiæ sacræ libri duo a constitutione mundi ad sæculum quartum, Sulpicius Severus, XX, 95. — Historiæ ecclesiasticæ libri duo, ab hæresi Arii ad Arcadium et Honorium, Rufinus Aquil. presb., XXI, 465. — Chronicon ab anno Christi 1, ad annum 450, Flavius Lucius Dexter., XXXI, 56 *seq.* — Excerpta et scripta vetera ad Donatistarum historiam pertinentia, XLIII, 773. — Chronicon integrum S. Prosperi Aquitani, LI, 552 *seq.* — Historia persecutionis Africæ provinciæ libri v, Victor Vitens., LVIII, 189. — Breviarium causæ Nestorianorum et Eutychianorum, LXVIII, 969. — Historia Ecclesiastica vocata Tripartita ex tribus Græcis auctoribus Sozomeno, Socrate et Theodoreto, libri xii, A. Cassiodorus, LXIX, 880. — De viris illustribus liber, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1081. — De locis sanctis ex relatione Arculfi episcopi Galli libri tres, S. Adamanus, abbas, LXXXVIII, 779. — Historia ecclesiastica gentis Anglorum, Beda Ven., XCV, 23. — Martyrologia juxta exemplaria Coloniense et Bollandianum, XCIV, 797. — Capitularia Caroli Magni, Ludovici I, et Lotharii, XCVII, 122 *seq.* — Notitia ecclesiarum urbis Romæ, CI, 1359. — Chronicon Freculphi Lexov., episcopi, CVI, 1117. — Martyrologium, Rabanus Maurus, CX, 1121. — De ecclesiasticarum rerum exordiis et incrementis, Walafridus Strabus, CXIV, 919. — Memorialis sanctorum libri tres, S. Eulogius Tolet., CXV, 732. — Historiæ sacræ epitome, sive de Christianorum rerum memoria a tempore nativitatis Christi ad Theodosium imperatorem, Haymo Halberstat., CXVIII, 819. — Chronicon, a Christo ad annum 815, S. Ado Vienn., CXXIII, 75. — Martyrologium cum additamentis, *ibid.*, 140. — Usuardi Martyrologium, *ibid.*, 600; XXIV, 10. — Hincmari annales sive annalium Bertinianorum pars tertia ab anno 861, usque ad annum 882, CXXV, 1203. — De ecclesiasticis disciplinis et religione Christiana, Regino Prum., CXXXII, 185. — Historiæ Rhemensis Ecclesiæ libri quatuor, Flodoardus canonicus Rhem., CXXXV, 23. — De triumphis Christi sanctorumque Palæstinæ libri tres, Flodoardus, *ibid.*, 549. — De Christi triumphis per Italiam libri quatuordecim, *ibid.*, 596. — Trium Ottonum Constitutiones ecclesiasticæ, id., CXXXVIII, 821. — Kalendaria et martyrologia antiqua, *ibid.*, 1185. — De persecutione Ecclesiæ libri novem, Bonifo Placent., CL, 805. — Constitutiones Henrici III, imper., CLI, 1081. — Constitutiones Henrici IV, imper. *ibid.*, 1125. — Leges ecclesiasticæ Æthelredi II, *ibid.*,

1165. — Chronicon, Hugo abbas Flaviniac., CLIV, 21 — Liber de scriptoribus ecclesiasticis, Sigebertus Gemblac., CLX, 548. — De luminaribus Ecclesiæ sive de scriptoribus ecclesiasticis libelli quatuor, Honorius Augustod., CLXXII, 197. — Liber historiæ ecclesiasticæ gestorumque Romanorum atque Francorum, Hugo de S. Maria, CLXIII, 821. — Historia ecclesiastica in qua res ab incarnatione Salvatoris usque ad annum 1140 gestæ, per seriem imperatorum, regum atque pontificum Romanorum breviter describuntur, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 17 *seq.*

2° *Historia Ecclesiarum particularis.* — Historia ecclesiastica seu gesta Hammaburgensis ecclesiæ pontificum a Carolo Magno usque ad imperatorem Henricum IV, Adamus Brem., CXLVI, 45 — De primis Norwegiæ episcopis, *ibid.*, 646 *seq.* — Vitæ pontificum Ravennatum a S. Apollinari, etc., Agnellus, CVI, 476. — De episcopis Metensibus libellus, Alpertus Symphor., CXL, 445. — De diversitate temporum libri duo, in quibus multa historica præcipue de rebus in diœcesi Trajectensi gestis, Alpertus Metensis, *ibid.*, 452. — Traditionum Emmerammensium libri duo, Anamodus Ratisp., CXXIX, 901. — Historia episcoporum Leodiensium, Anselmus Leod., CXXXIX, 1068; CXLIII, 861. — Historia dedicationis Ecclesiæ S. Remigii apud Rhemos, Anselmus S. Remig., CXLII, 1412.

Gesta archiepiscoporum Mediolan. ab anno 925 usque ad annum 1077, Arnulfus Mediolan., CXLVII, 286. — Gesta episcoporum Virdunensium, ab anno 379 ad annum 1047. Bertarius Virdun, CXXXII, 501. — Historia ecclesiastica gentis Anglorum libri v, Beda Vener., XCV, 24. — Historia Novorum, seu historia Ecclesiæ Britannicæ, ab anno 1066 ad annum 1122, Eadmerus Cantuar., CLIX, 548. — Collectanea de rebus Ecclesiæ Roffensis a prima sedis fundatione ad sua tempora, Ernulfus Roff., CLXIII, 1444. — Chronicon Mediolanense ab anno 1102 ad annum 1140, Falco Benevent., CLXXIII, 1145 — Historia Ecclesiæ Rhemensis libri quatuor, a conditione urbis Rhemensis et primis ejusdem episcopis usque ad annum 949, Flodoardus Rhemensis. CXXXV, 28. — Syntagma de statu Ecclesiæ sub Henricis IV et V imper. et Gregorii VII nonnullisque consequentibus pontificibus, Gerhohus Reichersberg., CXCIV, 1445. — Liber Pontificalis Echstetensis, Gundecharus Eichstet., CXLVI, 986. — Chronicon seu gesta Ecclesiæ Centulensis libri IV Hariulfus abbas Haldenburg., CLXXIV, 1215. — Historia calamitatum Ecclesiæ Saltzburg. Henric. Saltzburg., CXCVI, 1539. — Gesta episcoporum Tungrens., Traject. et Leod., CXXXIX, 957. — De primatu sedis Atrebatensis, Lambertus Atrebat., CLXII, 627. — Historia Mediolanensis a S. Ambrosio usque ad annum 1082, Landulphus Mediolan., CXLVII, 847. — Historia Compostellana, CLXX, 880. — De gestis pontificum Anglorum libri v, CLXXIX, 1442. — De antiquitate Glastoniensis Ecclesiæ, CLXXIX, 1681.

III. — *De historia universali, profana.*

Chronologia sive libellus de mundi duratione, Julius Hilarianus, XIII, 1097. — S. Eusebii Hieronymi Stridonensis presbyteri interpretatio chronicæ Eusebii Pamphili cui subjecta sunt contineuter fragmenta quæ exstant operis Græci, a creatione mundi usque ad annum Domini 329. — Exordium libri, filii Noe, nationes Sem, nationes Cham, nationes Japhet; regum series et quanto quisque regnaverit; regna comparantur, XXVII, 33, 71, 77, 107 *et seqq.* — S. Hieronymi chronicon ab anno Domini 330 ad annum Domini 381, XXVII, 675. — Prosperi Aquitanici Chronicon ab anno Domini 382 ad annum Domini 449, XXVII, 703. — Abbreviatio chronicæ, S. Hieronymi, XXIX, 871. — Chronicon omnimodæ historiæ ab anno Christi 1 ad annum Christi 430, F. L. Dexter, XXXI, 50 *et seqq.*

Historiarum Pauli Orosii libri septem ab initio mundi usque ad sæculum v ... ... divisio mundi in tres partes, Ægyptii, Æthiopes, Athenienses, Lapithi, Amazones, Scythæ, Trojani, Assyrii, Medi et Persæ, Romani a conditione Romæ, Galli, varii populi Græciæ, varii populi Italiæ, de Carthaginensibus et de eorum cladibus cum Romanis, etc., de imperio Romano usque ad irruptionem et vastationem Alanorum, Suevorum et Vandalorum, de Gothis, XXXI, 664 *et seqq.* — Chronicon integrum S. Prosperi Aquitani. In duas partes distributum.

Prima pars ab ortu rerum ad mortem Valentis tractat de patriarchis, de Hebræis et eorum regibus, de viris illorum illustribus, de Romanis et eorum regibus, de regibus Persarum, Ægyptiorum, Syriæ, de poetis et philosophis et historiographis apud hos populos insignibus, annotantur consules a morte Christi, notantur etiam persecutiones, episcopi variarum sedium, variæ hæreses et concilia a quibus condemnatæ sunt, Summi Pontifices.

In secunda parte continuatur historia a morte Valentis imperatoris ad obitum Valentiniani tertii et Romam a Vandalis captam, LI, 535 *et seqq.*

Chronicon Idatii episcopi Aquæflaviensis in qua memorantur varii imperatores Romani a Theodosio, hæretici, episcopi insignes, Alani, Vandali, Suevi, Gothi et illorum devastationes, Hunni etc., LI, 873 *et seqq.*

Chronicon Marcellini comitis ab anno Christi 379 ad annum 558. — Imperatores Romani, Summi Pontifices, hujus temporis aliquot viri illustres, Vandali, Parthi, Gothi etc., *ibid.*, 917.

M. A. Cassiodori historiæ tripartitæ, libri XII, reges Assyrii, reges Latini, reges Romani, consules, imperatores Romani a Julio Cæsare ad Anastasium imperatorem, XLVIII, LXIX, 1215 *et seqq.* — Victoris Tununensis Chronicon continuans ubi Prosper desinit ab anno 444 ad annum 566, hæretici, concilia, episcopi, Summi Pontifices, imperatores Romani, Hunni, Vandali, LXVIII, 941. — Joannis abbatis Biclarensis Chronicon continuans ubi Victor desinit, a Justino imperatore anno 450 ad Mauricium imperatorem 559-602 — imperatores Romani, Armeni, Persæ, Iberi, Mauri, Gepidæ, Longobardi, Suevi, Franci, Concilia, etc, LXXII, 864. — Marii Aventicensis episcopi Chronicon, annotatio consulum a Majoriano imperatore, anno 457 ad annum 580, imperatores Romani, Franci, Gothi, Saxones, Lombardi, etc., *ibid.*, 793. — Chronicon Maximi Cæsaraugustani episcopi, ab anno 450 ad annum 595, imperatores Romani, Gothi, Britanni, Alani, Hunni, Franci, Vandali, Longobardi, synodi, episcopi, papæ, etc., LXXX, 619. — Chronicon Eutraudi, ab anno 606 ad annum 650, Mahometus, synodi, episcopi, papæ, *ibid.* 633.

S. Isidori Hispalensis episcopi Chronicon in sex ætates divisum, prima ætas sæculi ab Adamo ad Sem 2244 orbis conditi; secunda ætas sæculi ab anno 2244 ad Abraham 3284; tertia ætas sæculi ab anno 3284 ad David 4165; quarta ætas sæculi ab anno 4165 ad Hebræorum captivitatem 4680; quinta ætas sæculi ab anno 4680 ad Octavium Augustum 5211; sexta ætas sæculi ab anno 5211 ad annum 5814, id est, usque ad Heraclium, ad annum Christi 610, LXXXIII, 1017.

Chronicon breve a mundi exordio ad annum Christi 810, divisum sicut præcedens, XCIV, 1175 *et seq.* — Isidori Pacensis Chronicon, Epitome imperatorum, Arabum Ephemerides, atque Hispaniæ Chronographia sub uno volumine collecta, XCVI, 1252 *et seqq.* — Pauli diaconi historia miscella a primo rege Italiæ ad Leonem V Michaelis successorem, anno 815, libri XXIV, XCV, 744 *et seqq.* — Landulphi Sagacis additamentum ad Historiam miscellam, id., 1144 *et seqq.* — Eginhardi abbatis Annales ab anno 741 ad annum 829, CIV, 368 *et seqq.* — Abbreviatio Chronicæ (*App.* ad Eginhardum), a creatione mundi ad annum Christi, 809, id., 608 *et seqq.* — Freculphi episcopi Lexoviensis Chronicorum tomi duo: prior continens, ab exordio mundi usque ad nativitatem Christi, rerum gestarum historiam apud varios populos, Hebræos, Trojanos, Scythas, Amazones, Assyrios, Medos et Persas, Romanos, Græcos et Gallos, etc, etc. — Chronicorum tomus posterior, ab Octaviano Augusto et Christi nativitate usque ad Francorum et Longobardorum regna, imperatores Romani, apostoli, martyres, hæreses, synodi, doctores, persecutiones, Hyberi, Armenii, Gothi, Huni, Vandali, Saxones, Britones, etc., CVI, 917 *et seqq.*

S. Adonis Viennensis Chronicon in sex ætates divisum nempe. — 1. Ab origine mundi usque ad diluvium, 1657. — 2. A diluvio ad Abraham nativitatem 2185. — 3. Ab Abrahæm ad David usque 3125. — 4. A Davidis regni ad transmigrationem Hebræorum Babylonicam 4271. — 5. Ab eadem transmigratione ad Christum Servatorem nostrum 4832. — 6. A Christo ad mundi finem, CXXIII, 25 *et seqq.*

S. Prudentii Trecensis annales sive annalium Bertinianorum pars secunda ab anno 835 ad annum 861, id., CXV, 1376. — Hincmari Rhemensis, annales sive annalium Bertinianorum pars tertia ab anno 861 usque ad annum 882, id., CXXV, 1203 *et seq.* — Chronologia S. Nicephori episcopi Constantinopolitani Anastasio Bibliothecario interprete, patriarchæ, Hebræi, Persæ, Ægyptii, imperatores Romani, Augustæ, reges decem tribuum Israel in Samaria, pontifices in Israel, nomina patriarcharum Hierosolymæ post Christi Jesu in cœlos ascensionem. Expositio nominum episcoporum Romanorum post Christum et Apostolos, Catalogus episcoporum Byzantii post Christum et apostolos, episcopi Alexandrini in Ægypto, episcopi Antiochiæ, id., CXXIX, 512, 522, 525, 525, 537 *et seq.* — Chronicon Albeldense auctore forte Dulcidio Salmaticensi episcopo, continuatore autem Vigila, monacho Albeldeu-

si, ordo regum Romanorum, ordo gentis Gothorum, Saraceni in Hispania, duces Arabum in Hispania, id., 1221. — Reginonis Prumiensis abbatis Chronicon a nativitate Christi ad annum 967. Judæi, facta evangelica, Romani imperatores, apostoli, primi episcopi, martyres, Gothi, Vandali, Alani, Franci, Longobardi, Angli, Persæ, Saraceni, Romani Pontifices, etc., reges Francorum, id., CXXXII, 15 *et seq.* — Historia gestorum regum et imperatorum sive antapodosis, Luitprandus, CXXXVI, 787 *et seq.* — Chronicon Luitprandi, *ibid.*, 973 *et seq.* — Continuator Reginonis, ab anno 907, ad annum 967, *ibid.*, 152 *et seq.* — Annales Hildesheimenses, Quedlinburgenses, Weis emburgenses et Lamberti; sex ætates mundi, imperatores Romani, facta memorabilia ab anno 702 ad annum 1147, CXLI, 443.— Annales S. Benigni Divionensis ab anno 564, ad annum 1283, id., 875. — Rodulphi Glabri Cluniacensis monachi historiarum sui temporis libri quinque ab electione potissimum Hugonis Capeti in regem ad annum usque 1046, id., CXLII, 611. — Chronicon Hermani Contracti usque ad annum 1054, CXLIII, 56. — Continuatio Chronici Hermanni ab anno 1054 usque 1066, *ibid.*, 263.

Annales Bertholdi presbyteri Constantiensis, ab anno 1056 ad annum 1080, id., CXLVII, 345 *et seq.* — 54. Chronicon Mariani Scoti a nativitate Christi ad annum 1104, id., 633. — Chronica Bernoldi, id., CXLVIII, 1299. — Chronicon Hugonis abbatis Flaviniacensis, libri duo, a nativitate Christi ad annum 1099, id., CXLIV, 21 *et seq.* — Ekkehardi Vrangiensis Chronicon Wirziburgense a Christo ad annum 1057, id., CLIV, 460.—Ekkehardi Chronicon universale : Patriarchæ, Judæi, Assarii, Ægyptii, Persæ, Romani, Galli, Græci, Syrii, imperatores Romani de origine Francorum, historia Gothorum, de Amazonibus, de origine Hunnorum, historia Longobardorum, descriptio actuum Caroli Magni, de origine Saxonum, etc., etc., id., 497. — Chronicon S. Huberti Andagin. ab anno 825 ad annum 1106, id., 1557. — Chronicon Lupi Protospatarii et annales Barenses ab anno 782 ad annum 1102, id., 121. — Sigeberti Gemblacensis Chronicon ab anno 381 ad annum 1112, CLX, 61 *et seq.* — Anselmi Gemblacensis continuatio ab anno 1112 ad annum 1136, *ibid.* — Continuatio Gemblacensis ab anno 1136 ad annum 1148, *ibid.* — Auctarium Gemblacense ab anno 771 ad annum 1104, id., 265. — Auctarium Aquicinense ab anno 651 ad annum 1168, id., 269 — Auctarium Affligemense ab anno 597 ad annum 1162, id., 280. — Continuatio Aquicinctina ab anno 1149 ad annum 1222, id., 293. — Auctarium Hasnoniense, id., 253. — Continuatio Tornacensis ab anno 1114 ad annum 1334, id., 557. — Auctarium Laudunense ab anno 928 ad annum 1143, id., 559. — Auctarium Corbiense ab anno 419, ad annum 883, id., 561. — Continuatio Præmonstrat. ab anno 1114 ad annum 1155, id., 564. — Continuatio Burburgensis ab anno 1114 ad annum 1164, id., 579 — Auctarium Bellovacense ab anno 649 ad annum 1163, id., 587.

Chronicon S. Benigni Divionensis auctore anonymo, in quo multa de regibus Francorum ab incarnatione Domini 193 ad annum 1026, CLXII, 755. — Liber Historiæ ecclesiasticæ, gestorumque Romanorum atque Francorum comprehensus breviter ab Hugone de S. Maria, CLXIIII, 621 *et seq.* — Summa totius de omnimoda historia ab anno 726, Honorius Augustod., CLXXII, 187. — Annales Babenbergenses ab anno 1137 ad annum 1180. — Annales Ensdorfenses ab anno 1184 ad annum 1568. — Annales Augustani minores ab anno 1137 ad annum 1457, CLXXIII, 1364. — Pantheon Godefridi Viterbiensis : (desunt XV partes priores) imperium tranfertur ad Græcos, CXCVIII, 880. — Imperium transfertur ad Francos, *ibid.*, 920. — De Anglis et Saxonibus, *ibid.*, 997. — Catalogus omnium Pontificum Romanorum et omnium imperatorum Romanorum et etiam omnium regum qui fuerunt ab initio mundi usque ad papam Urbanum III, et usque ad imperatorem Fridericum primum et ad filium ejus regem Henricum VI, *ibid.*, 1011 *et seq.* — Chronicon Helinandi Frigidi montis monachi ab anno Christi 634 ad annum 1204, Saraceni, Angli, Saxones, Franci, Northmanni, Mauri, etc., etc., CCXII, 772. — Sicardi Chronicon ab Octaviano imperatore ad Leonem imperatorem, *ibid.*, 777. — A Carolo Magno imperatore anno Domini 700 ad annum 1221, CCXIII, 441.

IV. — *Historia particularis seu singulorum populorum.*

Ægyptii. — Ægyptiorum regnum regno Romano antiquius, Tertull., I, 452. — Ægyptii bestias consecrabant, *ibid.*, 418. — Ægyptiorum dii ibis et crocodilus, id., II, 502 — Ægyptii tauri antistites, *ibid.*, 928, 953. — Ægyptiorum hierophantæ, *ibid.*, 200. — Ex Ægypto omnis superstitio provenit, id., I, 640. — De bestiis quas coluerunt Ægyptii, Lactantius, VI, 618. — Eorum sacerdotes totum corpus radebant, *ibid.*, 235. — Annus apud eos qualis fuerit, *ibid.*, 325, 647, 934. — Eorum terra quo nomine olim dicta, *ibid.*, 327. — Primi astra contemplari cœperunt et adorare, *ibid.*, 328. — Apud eos imbres nulli aut rari, *ibid.*, 529, 533. — Primi tradidere metempsycosim, *ibid.*, 405. — Illorum et Pharaonis in mari Rubro submersio, *ibid.*, 470, 471, 785. — De cultu animalium apud illos, *ibid.*, 620, 786. — Solem colebant sub Jovis imagine, *ibid.*, 621. — Utrum ab iis condiendorum corporum morem Judæi acceperint, *ibid.*, 772—Aquæ cultus apud Ægyptios, Firmicus Maternus, XII, 984. — Apud Ægyptios, cultus idolorum, Ruf. Aquil. XXI, 415. — Habet etiam multos monachos Ægyptus, *ibid.* — Ægyptiorum reges S. Hieron., XXVII, 94.—Regnum Ægyptiorum aliis comparatum, *ibid.*, 108.—Ægypti singulæ civitates singulas bestias venerantur, id., XXIII, 296.—In Ægypto et Palæstina vacca non comeditur, *ibid.*, 295. — Tempore Hieronymi lingua Ægyptiorum dicebatur Ham, *ibid.*, 930.— Ægyptus humilis et jacens de Æthiopia venientibus aquis irrigatur, *ibid.*, 1026, 1027. — Ægyptus quibus rebus fertilissima est, id., XXIV, 182. — Solitudo Ægypti fertilis venenatorum animantium, *ibid.*, 638. — Idola Ægyptiorum quæ? *ibid.*, 151, 152. — Nulla gens ita idololatriæ fuit dedita quam Ægyptus, *ibid.*, 447. — Ægyptii vocantur muscæ, et Assyrii apes, *ibid.*, 111, 112. — Ægyptius ad tauri sacra semel maritus assumitur, id., XXII, 1051. — Ægypti sacerdotes utebantur lineis vestibus, id., XXV, 456 *not.*

Ægyptus superior, et inferior quas provincias habeat, Paulus Orosius, XXXI, 679, 680. — Ex omni fructu quintam partem solvit, *ibid*, 711. — De sterilitate et fame Ægypti, cui Joseph solertia sua consuluit, et de vanitate Ægyptiorum sacerdotum, *ibid.*, 709. — De populo Dei in Ægypto afflicto. X plagis Ægyptiorum, et transitu sinus Arabici, ac reliquiis ejusdem, de solis ardore quodam infesto, *ibid.*, 713.

Ægyptii ex semine Cham oriundi, S. Augustinus, XXXVII, 1398. — Ægyptiorum regnum florebat Abrahæ temporibus, id., XLI, 497.—Ægyptiis tradidit litteras Isis, *ibid.*, 597, 599. — Ægyptiorum sapientiæ commentitæ antiquitas refellitur, *ibid.* Ægyptiorum sapientia, maxime astronomia, *ibid.*, 599. — Ægyptii geometriam dilexerunt, id., XXXIV, 549. — Ægyptiorum mos circa mortuorum corpora, id., XXXIX, 1605. — Ægyptii condiendis corporibus mortuorum præcellunt, id., XXXIV, 502. — Ægyptiorum religionem casuram prædixit Trismegistus, id.; XLI, 248, 251. — Et hoc accepit a dæmonibus, *ibid.* — Ægyptiis pastores abominabiles, id., XXXIV, 605. — Ægyptiis sacrificia Israelitarum abominationes sunt, *ibid.* — Ægyptiorum plagæ decem exponuntur, id., XXXVI, 1001; XXXVIII, 67. — Ægypti cur ranis et muscis domiti sunt, id., XXXV, 2059. — Ægyptiorum spoliatio male a Fausto reprehensa, id., XLII, 445. — Ægyptios ab Israelitis in mutua auri et argenti acceptione decipi, quomodo permisit Deus, id., XL, 31. — Ægyptiorum divitiæ quas Israelitæ abstulerunt, ipsis erant debitæ, id., XXXVII, 1400. — Ægyptiaci dies, id., XXXV, 2130. — Ægypti situs, id., XLIII, 423. — Ægyptus in duas partes dividitur, Joannes Cassianus, XLIX, 79 *not.* — Nili fluminis eluvie irrigatur, *ibid.*, 997. — Ægyptus fit provincia Romana, S. Prosper Aquitanus, LI, 549. — Ægyptiorum dii innumeri, S. Paulus Nolan., LXI, 517. — Ipsorum nomen proprium Jupiter Ammon, *ibid.*, 515. — Eorum superstitio in sacris Isiacis, *ibid.*, 518. — Ægyptii dicti Nilicolæ, S. Gregorius Turon., LXXI, 165. — Eorum demersio, *ibid.*, 806. — Dynastiæ *ibid.*, 170. — Reges Pharaones dicti, tum Ptolemæi, *ibid.*, 292 *not.* — Ægyptus, *ibid.*, 166, 167. — Superior et inferior a Saracenis vastata, *ibid.*, 657.— Ibi celebris est Martinus, *ibid.*, 1008, 1009. — Ejus solitudines et eremitæ, *ibid.*, 1021.— Antiochia Ægypti a Persis capta, *ibid.*, 302.— Papyrus et herbæ, *ibid.*, 575 *not.*—Memphis civitas in Ægypto conditur, S. Isidorus Hisp., LXXXIII, 1025. — Reges Ægyptii, Ptolemæi, *ibid.*, 1035. — Sub Heraclio Persæ Ægyptum plurimasque provincias tulerunt, *ibid.*, 1056. — Ægyptii geometriam invenerunt, id., LXXXII, 161. — Astronomiam, *ibid*, 169. — Ex solis cursu diem mensis invenerunt, *ibid.*, 219. — Ægyptiorum regnum quando cœpit, *ibid.*, 224. — Ægyptus Romanis subditur, *ibid*, 226.

Ægyptus quomodo pascua præbeat deficientibus ibi pluviis, Alcuin., C, 557. — Ægyptii in scholam palatii introducti, *ibid.*, 266. — Illorum calculus improbatur, *ibid.*, 267, 277. — De rebus gestis a Moyse in Ægypto; Freculphus Lexoviensis, CVI, 949. — Cambyses Persarum secundus rex Ægyptum bello obtinuit, *ibid*, 994,

— Ægyptus imperio Artaxerxis juncta, *ibid.*, 1008. — Ægyptos ab Alexandro Magno subjugatur *ibid.*, 1015. — Construitur Alexandria in Ægypto, *ibid*, 1019. — Multi Judæi captivi deducti in Ægyptum sub Ptolemæo, Alexandri successore, *ibid.*, 1025. — Ægyptus ab Antiocho occupata, *ibid.*, 1046. — Regnum Ægyptiorum destructum est, Ægyptus provincia deinceps Romanorum facta est, *ibid.*, 1114. — De Ægyptiorum mensibus, Rabanus Maurus, CVII, 684. — Ægyptiorum regnum sumit principium, S. Ado Viennensis, CXXIII, 28. — Memphis civitas in Ægypto conditur, *ibid.*, 54. — Ægyptus recessit a Persis, *ibid.*, 52. — Ptolemæi, *ibid.*, 59 *et seqq.* — Ægyptus in provinciam versa, *ibid.*, 75. Ekkehardi Chronicon universale, in quo multa de Ægyptiis, id., CLIV, 497 *et seqq.* — De Ægypto, Euxia postea Ægyptus dicta, Thebaida, Thebæ, Monachi, Babel, Ægypt. Alexandria, Honorius Augustod., CLXXII, 126. — De regno Ægypti. De regno Ægyptiorum post Alexandrum Magnum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 232, 234. — Catalogus regum Ægypti et Antiochiæ post mortem Alexandri Magni. Catalogus regum Ægyptiorum, Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 1025, 1026. — De plagis Ægypti. Petrus Comestor, CXCVIII, 1149. — De diebus Ægyptiacis, *id.*, 1152. — De deserto Ægypti, *ibid.*, 1156. — De Ptolemæis situ, *ibid.*, 1498 *et seqq.* — In expeditione crucesignatorum ; Ægyptii cum infinitis copiis fines ingrediuntur nostros. Rex illis occurrit ; incautius pugnat cum eis et vincitur, Guillelmus Tyrensis, CCI, 473. — Ægyptii cum ingentibus copiis regno se infundunt ; quibus rex occurrens, captis nonnullis, pluribus interemptis, reliquos in fugam adegit, *ibid.*, 486. — Ægyptii cum in gentibus copiis regnum ingressi sunt ; sed occurrentibus nostris manu valida, miserabiliter prosternuntur, *ibid.*, 540. — Describitur Ægypti regio et qualis sit aperitur, *ibid.*, 770. — Salahadinus regnum obtinet Ægypti, *ibid.*, 789. — Rex in Ægyptum descendit cum suis expeditionibus, Græcis quoque, tam navigio quam per terram eum sequentibus, *ibid.*, 791. — Damiatæ obsessio, *ibid*, 792. — Videre in sequentibus capitibus partem Ægypti in hac expeditione.

Alemanni. — Alemanni, S. Hieronym., XXII, 1057. — Alamanni, S. Greg. Turon., LXXI, 201, 205, 206, 588, 674. — Cum Wandalis dimicant, *ibid.*, 704. — A Clodoveo victi ipsi subjiciuntur, *ibid.*, 225, 586. — Gallias vastant, *ibid.*, 177, 178. — Et Italiam, *ibid.*, 700. — Transjuranos fugant, *ibid.*, 629. — Pippino et Carolomanno subjecti, *ibid.*, 682, 683. — Alamannorum reges, *ibid.*, 177, 205. — Duces, *ibid.*, 661, 615, 649. — De rebus gestis S. Henrici imperatoris, Adelboldus Traject., CXL, 88. — Chronicon, S. Andreæ Cast., CXLIX, 239.

Angli et Britanni. — Britanni intra Oceani ambitum conclusi sunt, Tertull., II, 611. — Britannorum loca, Romanis inaccessibilia, Christo sunt subjecta, *ibid.*, 610. — Britanniæ quando fidei, quando Arianis patuerint, S. Hilarius Pictaviensis, X, 479. — Earum episcopi Gallicanis sunt conjuncti, *ibid.* — Britannia fertilis provincia tyrannorum, S. Hieronym., XXII, 1157. — Britannia et Mauritania tempore Origenis Christianæ, id, XXV, 725. — Britannia a S. Jacobo peragrata, Dexter, XXXI, 135. — Et a S. Petro apostolo, *ibid.*, 212 *not.* — Britannia, Paulus Orosius, XXXI, 689, 690. — Britanniam invadit Cæsar., *ibid.*, 1014. — Britanniæ præfecto P. Galliarum olim subditæ, id., XLVIII, 412. — Anglicana Ecclesia Pelagiana hæresi quando et a quo infecta, *ibid.*, 567 *et seqq.* — De excidio Britanniæ liber querulus, Gildas Sapiens., LXIX, 329. — Britanniæ insulæ descriptio, Cassiodorus, LXIX, 1252. — S. Gregorius mittit S. Augustinum in Angliam Christianæ fidei exordium in Britannia; Angli idololatræ hanc occupant insulam, S. Gregorius Magnus, LXXV, 364. — In Diocletiana persecutione martyrum sanguine purpuratur, *ibid.*, 365. — Pelagiana hæresi inficitur, *ibid.* — Angliæ status initio pontificatus Gregorii, *ibid.*, 290. — Angli et Saxones e Germania advocati Britanniam invadunt, *ibid*, 366. — Angli forma pulcherrimi, *ibid.*, 50, 71. — Angli pueri venales in urbe Roma, *ibid.* — Anglorum fana non destrui, sed dedicari in basilicas jussit, *ibid.*, 1120. — Britones Ecclesiæ Romanæ doctrinam ritusque suscipiunt, *ibid.*, 587. — Quanta et qualia de Anglorum conversione narret Gregorius, *ibid.*, 101, 102, 103. — In Anglos Christianos persecutio desævit, *ibid.*, 587. — Anglorum conversionem negligebant episcopi Gallicani, id., LXXVII, 842. — Angli ante conversionem ligna et lapides colebant, *ibid.*, 932. — Angli ad fidem conversi, *ibid.*, 1138 *et seqq.*

Historia ecclesiastica gentis Anglorum, libri quinque, a Julio Cæsare qui primus Romanorum Britannias bello pulsavit usque ad annum 731, Beda Venerabilis, XCV, 21 *et seqq.* — Britanniæ fertilitas et amœnitas, Rabanus Maurus, CXI, 354. — Britannorum fines definiti in initiis regni Francici, S. Lupus Ferrariensis, CXIX, 560. — Severus in Britannias bellum transfert, S. Ado Viennensis, CXXIII, 85. — Britanni Romanis auxilium petunt adversus Pictos, *ibid.*, 99, 100. — Gens Anglorum Britanniam tribus longis navibus advehitur, *ibid.*, 102. — Hæresis Pelagiana Britannorum turbat fidem, *ibid.*, 103. — In Britanniam mittuntur Augustinus, Mellitus, et Joannes a S. Gregorio, *ibid.*, 111, 112. — De Anglorum seu Britannorum ad fidem catholicam conversione, Aimoinus Floriacensis, CXXXIX, 748. — Dani Angliam devastant. Osbernus Cantuariensis, CXLIX, 380 — De victoria Rolloni de Anglis, Willelmus Gemmetic., CXLIX, 790. — De Athelstan rege Anglorum Christianissimo, cum quo iniit Rollo fœdus indissolubile amicitiæ, *ibid.*, 792. — Quod Eldredus rex Angliæ, qui Emmam sororem ducis duxerat misit exercitum ad subjugandum sibi Northmanniam, *ibid.*, 825. — De crudelitate Eldredi regis Anglorum in Danos, *ibid.*, 826. — De Henrico primo rege Anglorum, *ibid*, 879.

De gestis regum Anglorum libri quinque, Willelmus Malmesburiensis, CLXXIX, 959. — Historiæ novellæ libri tres, *ibid.*, 1392 *et seqq.* — De gestis pontificum Anglorum libri quinque. *ibid.*, 1441. — Reges Anglorum, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 79. — Pantheon Godefridi Viterbiensis ; de Anglis et Saxonibus, CXCVIII, 997. — De bello Standartii tempore Stephani regis, Aelredus, CXCV, 701. — Genealogia regum Anglorum, *ibid.*, 711. — Vita S. Edwardi regis et confessoris, *ibid.*, 757. — Historia Anglorum libri octo, ab origine regni Britannici usque ad annum 1154, Henricus Huntingdon, CXCV, 799. — Invasiones Anglorum, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 77. — Reges Anglorum, *ibid.*, 79. — Edelredus Anglorum rex, eventus varii in Anglia, *ibid.*, 94, 285 295, 303, 308, 311, 329, 578, 787, 798. — Grithfridus rex Gualiorum Angliam invadit, *ibid.*, 566. — Rerum Anglicarum et Normannicarum narratio, *ibid*, 721. — Bella inter gentes regum Franciæ et Angliæ. Duo reges inter se colloquium habent et fœdus ineunt, *ibid.*, 844. — Bella inter Ludovicum Francorum regem et Henricum regem Angliæ. Prodigia varia, *ibid.*, 849 *et seqq.*; 860 *et seqq.* — Pax inter reges Franciæ et Angliæ componitur, *ibid.*, 884. — Mors et funera Henrici Anglorum regis. Turbationes in Anglia, *ibid.*, 945. — Eventus varii in Anglia et Northmannia, *ibid.*, 949. — Pax inter Angliæ et Scotiæ reges, *ibid.*, 971. — Stephanus rex captus est in Anglia ab Andegavensibus, *ibid.*, 977, etc.

Amazones. — Amazonum regnum Romano antiquius, Tertull., I, 432. — Amazones unde illarum nomen, Lactantius, VI, 158. — Amazones totam Asiam subjecerunt, S. Ambrosius, XVII, 436. — Viros ita rabidos effecerunt ut carne humana vescenda imbuerentur, *ibid.* — Amazonum origo, mores et facinora, Paulus Orosius, XXXI, 724. — Epilogus historiæ Amazonum in quo præsentem Romanorum cæcitatem insectatur, *ibid.*, 728. — Amazonum regio, *ibid.*, 685. — Amazones absentibus in prælio maritis, hostium variis incursibus resistunt, et diversas Asiæ gentes bello superant, Jornandes, LXIX, 1257. — De Amazonum cum vicinis gentibus concubitu earumque partubus, *ibid.*, 1258. — De virie Amazonum et eorum rege Telepho, deque ejus ortu et rebus gestis, *ibid.* Amazones, Fredegarius, LXXI, 698 ; Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 729 ; Philippus de Harveng., CCIII, 733 *et seqq.* ; Freculphus Lexoviensis, CVI, 960 ; Honorius Augustodunensis, CLXXII, 171.

Arabes. — Arabum dii qui, Tertull., I, 418. — Ex Arabia thura educebantur, *ibid*, 493. — Arabicæ mulieres non caput, sed faciem quoque ita totam contegunt, ut uno oculo liberato, contentæ sint dimidia frui luce, quam totam faciem prostituere, id., II, 912. — Arabes lapidem pro Deo coluerunt, Lactantius, VII, 494 ; Arnobius, VI, 1185. — Reperimus in historia veterum Æthiopum et Arabum et Phœnicum aliquos circumcisione erga suos usus, S. Ambrosius, XVI, 1245. — Arabes et Saraceni quibus vescuntur, S. Hieronymus, XXIII, 294. — Nefas arbitrantur vesci carnibus porcorum, *ibid.* — Arabes latrociniis dediti, obsidebant vias Jericho, S. Hieronymus, XXIV, 699. — Arabes feminæ ut et Mesopotamiæ iberistris opertæ, *ibid.*, 70. — Arabia abundat gregibus ; S. Hieronymus, XXX, 258, 259. — Arabes Septimus Severus superavit, Paulus Orosius, XXXI, 1103. — Trajanus Arabiam capit, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1045. — Severus Pertinax Arabiam obtinuit, *ibid.*, 1045.

Argivi. — Regum series Argivorum, S. Hieronymus, XXVII, 86. — Argivorum regnum aliis comparatur, *ibid.*, 130 *et seqq.* — Argivis primus regnavit Inachus, S. August., XLI, 597. — Argi seu Argivi

unde sic dicti, *ibid.*, 584. — Series regum Argivorum, *ibid.*, 562. — Argivorum regnum simul cum Abrahæ nepotibus ortum est, *ibid.* — Argivorum regni occasus, *ibid.*, 572. — De regno Argivorum in Micenas translato, Freculphus Lexoviensis, CVI, 958. — Regnum Argivorum, Honorius Augustodun., CLXXII, 170; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 235; Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 1027.

Athenienses. — Athenienses Asiam occupaverunt, Tertull., II, 700. — Athenæ, linguata civitas, *ibid.*, 681. — Sapiendi et dicendi acutissimi Athenis nascuntur, Tertull., II, 683. — Atheniensium reges, S. Hieronymus, XXVII, 88. — Atheniensium civitas idololatriæ dedita, id., XXIV, 805. — Atheniensium aræ inscriptio, id., XXVI, 572. — Athenarum civitas sub Cecrope rege vel instaurata est, vel condita, S. August., XLI, 566. — Athenæ unde dictæ, qua occasione, sub quo rege, *ibid.* — Athenis nihil habuit Græcia clarius, *ibid.*, 567. — Athenienses claruerunt in Græcia plus fama quam re ipsa, *ibid.*, 561. — Athenis loquacissimæ philosophorum hæreses exstiterunt, id., XLIII, 454. — Atheniensium regnum in rempublicam mutatum, *ibid.*, 577. — Athenienses feminæ publicis intererant consultationibus, *ibid.*, 566. — Quare e publicis consultationibus expulsæ, *ibid.*, 567. — Certamen inter Cretenses et Athenienses, Paulus Orosius, XXXI, 722. — Bellum inter Peloponnenses et Athenienses, *ibid.*, 738. — Bellum Atheniensium contra Lacedæmonios: Peloponnensium et Bœotiorum contra Athenienses, *ibid.* — Darius Athenienses cum vitæ suæ multorumque discrimine aggreditur, *ibid.*, 762. — Athenienses bello Lacedæmoniorum, adhortante seseque ob exsilium ulciscente Alcibiade, excipiuntur, *ibid.*, 782. — Atheniensium adversus Lacedæmonios prælia gravia, horrendæque calamitates ac strages utrimque acceptæ, *ibid.*, 783. — Athenienses certis legibus ac conditionibus pax datur, triginta que rectores constituuntur, *ibid.*, 786. — De bello servili apud Athenienses, *ibid.*, 936. — Regnum Atheniensium, Honorius Augustod., CLXXII, 171; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 235; Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 514 *et seqq.*

Assyrii. — Assyriorum primus rex Ninus, Tertull., II, 1054. — Regnum istud Romano antiquius, id., I, 432. — Illud dii eorum non sunt tutati, *ibid.*, 608. — Ab Assyriis patescunt historiæ profanæ, id., II, 1035. — Assyriorum regnum, S. Cyprianus, IV, 571; S. Hieronymus, XXVII, 77, 107. — Assyrii 1300 annis regnum Asiæ, Ægypti et Libyæ possiderunt, S. Hieronymus, XXIV, 112. — 70 annis regnum Assyriorum fuit in Jerusalem, *ibid.*, 204. — Enumeratio regum Assyriorum qui populum Israel expugnaverunt, *ibid.*, 581. — Græci auctores descripserunt bella Assyriæ gentis, *ibid.*, 200. — Veteres Assyrii appellantur Syri, *ibid.*, 187. — Tradunt Hebræi Assyriorum corpora cremata fuisse illæsis vestibus, *ibid.*, 138. — Assyrii et Babylonii quas regiones tenuerunt, S. Hieronymus, XXV, 1110. — Assyrii et Babylonii terram Aquilonis occupant, *ibid.*, 1432. — De Nino et Semiramide, eorumque regnis, Paulus Orosius, XXXI, 669. — De Sardanapalo rege Assyriorum, *ibid.*, 733 *et seqq.* — Assyriorum regnum per 1160 annos per 50 reges actum, *ibid.*, 721. — In Medos transfertur, *ibid.*, 735. — Assyriorum regnum a Nino longe lateque porrectum, S. August., XLI, 116. — Assyriorum regnum Asiæ universæ, excepta India, dominabatur, *ibid.*, 497. — Assyriorum regnum florentissimum, 560. — Florebat Abrahæ temporibus, 497. — Assyriorum regnum, mille ducentos et quadraginta annos permansit, *ibid.*, 117, 577. — Assyriorum regnum quo tempore desiit, *ibid.* — Assyriorum regum series, *ibid.*, 561. — Assyriorum regum monarchia quot annis duraverit, Cassiodorus, LXIX, 1225, 1218. — Quot in ea fuerint reges, quot annis quilibet eorum regnaverit, *ibid.* — Translatio imperii Assyriorum in Medos, S. Ado Vienn. CXXIII, 45. — Salmanasar rex Assyriorum, *ibid.* — Nabuchodonosor Assyriis regnat, *ibid.*, 46. — Assyrii, Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 497 *et seqq.* — De regno Assyriorum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 227. — Catalogus regum Assyriorum, Godefridus Viterb., CXCVIII, 1021; Honorius Augustodun., CLXXII, 166.

Babylonii. — Babyloniorum regnum Romano antiquius Tertull., I, 432. — Babylonii primi deum vocaverunt figmentum Beli cujusdam, qui principatum in eos dicitur egisse, S. Ambrosius, XVII, 59. — Babylonis muros exstruxit Semiramis uxor Nini, S. Hieronymus, XXV, 838. — Medorum et Persarum impetu subversa, id., XXIV, 155. — A Chaldæis condita est, *ibid.*, 454. — Fuit metropolis Chaldæorum, *ibid.*, 155. — Babylonis circuitus, ejusque capitolii altidudo, et rerum, quæ in ea habebantur, magnificentia exponitur, *ibid.*, 164. — Babylon et regio Chaldæorum, montes caliginosi appellantur, *ibid.*, 766. — Babylonii crudeles, *ibid.*, 182. — In Babylone erant venationes regiæ, *ibid.*, 159. — Babylonem Cyrus evertit, Paulus Orosius, XXXI, 759, 760. — Babylonia a Nemrod condita, a Semiramide reparata, *ibid.*, 758, 759. Babylonis descriptio, *ibid.*, 758, 759. — Babylon a Nemrod condita est, S. August., XLI, 482. — Babylon in intimis Persidis regionibus condita est, id., XXXVI, 773. — Babylon caput regni Assyriorum, XLI, 497. — Babybylonem condidit aut instauravit Semiramis, *ibid.*, 561. — Babyloniæ descriptio, S Gregorius Turon., LXXI, 165. — Turris Babylonica a quo ædificata, ejus altitudo, S. Isidorus Hispal, LXXIII, 1022. — Quis primo omnium hominibus dominari et regnum dilatari studuit, Alcuin., C, 535. — An unum opus turris Babyloniæ et civitatis, *ibid.* — De Nemrod gigante et de confusione linguarum in turris ædificatione, Rabun., Maur., CVII, 528. — Babylonis auctor et eversor, id., CXI, 337, 1164. — Magnitudo, *ibid.*, 1164. — Ejus regnum ut in Medos derivatum, CIX, 520. — Babylonii decalogum membranulis inscriptum in fronte suspensum cur circumferant, CX, 755; CVIII, 866. — Nabuchodonosor rex Babyloniæ capit Jerusalem et partem vasorum templi Babyloniam transfert, S. Ado Vienn., CXXIII, 46. — Judæi captivi ducuntur in Babyloniam, *ibid.* — Successio regum Babyloniæ, *ibid.*, 49. — A Cyro Persarum rege capta est Babylonia, *ibid* — A Dario destructa, *ibid.* — De regibus Babyloniæ, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 237; Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 1027; Honorius Augustodun, CLXXII, 175.

Bohemi. — Chronicon Bohemorum, a primis temporibus monarchiæ Bohemorum, ad annum 1125, Cosmas Pragensis, CLXVI, 58 *et seqq.* — Canonici Wissegradensis continuatio Cosmæ, *ibid.*, 245. — Monachi Sazavensis continuatio Cosmæ, *ibid.*, 275 *et seqq.* — Canonicorum Pragensium continuationes Cosmæ, *ibid.*, 299 *et seqq.* — Bellum Bohemis illatum, id., CLX, 907. — Bohemorum et Zbignei clades, *ibid.*, 910. — De Bohemis, *ibid.*, 925, 924.

Carthaginenses. — Carthaginenses, vetustate nobiles, novitate felices, Tertull., II, 1050. — Illorum olim vestium forma, *ibid.* — Carthaginensium agones, *ibid.*, 133. — Carthago urbs studiis asperrima belli, *ibid.*, 1032. — Carthaginis conditrix se rogo dedit, id., I, 532. — Mœnia illi imposita e Statilio Tauro., id., II, 1031. — Carthaginis scholæ rhetorices, *ibid.*, 553. — Ignes super mœnia Carthaginis pependerunt ævo Tertulliani, id., I, 701. — Carthaginem Tyrii condiderunt. S. Ambrosius, XIV, 723. — Carthago condita fuit a Didone, S. Hieronymus, XXIII, 275. — Incenditur, *ibid.* — Carthago putatur esse tharsis, *ibid.*, 926. — Carthago Tyriorum colonia est, id., XXIV, 201. — Fœdus Romanorum cum Carthaginensibus complurium malorum causa, Paulus Orosius, XXXI, 810. — De Carthaginensium origine, variaque fortuna, qua ante bellum Punicum primum sunt usi, *ibid.*, 870. — Regulus, ingentis magnitudinis serpente confecto, de Carthaginensibus victoriam refert, *ibid.*, 875. — Carthaginenses, negata sibi pace, auxilia undique contraxisse, Regulum cepisse, *ibid.*, 878. — Quod Pœni pace sibi negata Regulum crudeliter interemerint, Romanos parum feliciter in Siciliam semel atque iterum pugnantes, tandem vicisse, *ibid.*, 881. — Carthaginenses conditionibus pretioque pacem impetrasse, *ibid.*, 885. — Pœni ægre pacem impetrant, *ibid.*, 884, 885. — De bello Punico secundo, Annibal ingentes strages in Romanos edidit, per Gallos viam aperiens, *ibid.*, 890. — Multa miraque tum prodigiosa passim apparuisse, quod Annibal astu ad internecionem pene Flaminii consulis exercitum ceciderit, *ibid.*, 892. — De miseranda Romanorum clade ad Cannas: de consilio relinquendi Italiam, quomodo Romani respirarint, exercitumque repararint. Item de variis prælliis, *ibid.*, 893. — Annibal ad Anienem Romanos terret, nec obruendi copia datur, *ibid.*, 896. De variis cladibus inter Romanos et Pœnos utrinque acceptis, modo huc modo illuc victoria inclinante, *ibid.*, 899. — Annibalem in Africam revocatum, a Scipione superatum, fugatumque fuisse, et Carthaginensibus pacem concessisse Romanos, *ibid.*, 903. — De tertio bello Punico. Consules ad delendam Carthaginem profectos, fugatos fuisse; interim de situ ejusdem, XXXI,

914. — De Carthaginis miseranda dejectione ac deletione, *ibid.*, 915. — De Carthagine restituta, *ibid.*, 942. — Carthago condita a Didone, S. Augustinus, XXXVI, 537. — Regnum deæ cœlestis, id., XXXVII, 1270. — Carthaginis regni priomordia inter cæteras gentes navigationibus excelluerunt, id., XXXVI, 537. — Carthaginenses inter et Romanos tria bella gesta sunt, id., XLI, 63 *not.* — Carthago a Scipione Africano deleta, *ibid.*, 102. — Carthago atque Roma duæ urbes Latinarum litterarum artifices, id., XXXIII, 456.

Carthago a Didone; condita, Freculphus Lexoviensis, CVI, 964. — De diversis inter Romanos et Carthaginenses terra marique prœliis, et innumera multitudine ex utrisque partibus hominum interfecta, quæ continuo miserrima bella per annos viginti quinque duraverunt, *ibid.*, 1035. — Quibus dictus infestissimus Romanorum hostis Annibal, cum copioso exercitu de Hispania profectus, in Italiam venit, in qua decem et tres annos continuo perseverans, quam gravia et quan a cum Romanis gesserit bella, Romanosque attriverit usque ad ultimam pene desperationem, *ibid.*, 1059. — Igne ferroque Carthago penitus est eversa, anno postquam condita est sexcentesimo, *ibid.*, 1048. — De reædificatione Carthaginis, *ibid.*, 1060. — Carthaginensium bellum formidolosissimum inchoatum. S. Ado Viennensis, CXXIII, 53. — Varii ejus eventus, *ibid. et seqq.*

Brachmani. — De moribus Brachmanorum, XVII, 1132.

Chaldæi. — Chaldæum semen in Ægyptum educitur, Tertull., II, 1035. — Chaldæorum de mundi antiquitate commentum, Lactantius, VI, 780, 781. — Chaldæorum opinio de mundo superiore, S. Ambrosius, XIV, 459. — Eos superstitioni vanæ intentos esse magis quam cæteros accepimus, *ibid.*, 420. — Siderum cursus vanæ studio superstitionis explorant, et impiæ serunt gentilitatis errores, *ibid.*, 931. — Chaldæorum, id est, mathematicorum scientia de hominum nativitate inutilis est, noxia, impossibilis, impia, *ibid*, 192. — Peritiores in numeris habentur, XVI 1570. — Chaldæi interpretantur *dæmonia*, S. Hieronymus, XXII, 594. — Chaldæa ad regnum Assyriorum pertinebat, S. Augustinus, XLI, 492. — Chaldæi ex astris futura conjiciebant, S. Prosper Aquitanus, LI, 631. — Chaldæi geometriæ primi inventores, et ad omnes artes eam esse aptam dixerunt, Cassiodorus, LXIX, 608. — Chaldæi ignem pro Deo coluerunt, Alcuinus, C, 272, 534.

Franci. — Franci ejusdem cum Carpis Gothisque originis, Lactantius, VII, 306 — Eorum limes utrum circa Danubium, *ibid.*, 534, 528. — Victi a Constantino, 529. — Tempore Galerii Galliam totam nondum pervaserant, 766, 767. — Eorum nomen antiquius temporibus utriusque Valentiniani, 767. — Franci Germaniam sibi vindicaverunt, S. Ambrosius, XVII, 914. — Franci ab Aetio e Galliis pulsi, S. Prosper Aquitanus, LI, 594. — Francorum gens infidelis, S. Salvianus Massiliensis, LIII, 86. — Franci mendaces, sed hospitales, *ibid.*, 142. — Franci præcipitati saltibus prœlia semper gentibus intulerunt, Cassiodorus, LXIX, 825, 826. — Constans eos Romanorum subjecit imperio, *ibid.*, 963. — Annales Francici ab anno 255 ad Carolum Magnum, LXXI, 137. — Historia Francorum libri decem, S. Gregorius Turon., *ibid.*, 161 *et seqq.* — Historia Francorum epitomata per Fredegarium, *ibid.*, 573 *et seqq.* — Chronicum Fredegarii cum suis continuatoribus, *ibid.*, 605 *et seqq.* — Fredegarii fragmenta de Historia Francorum, *ibid.*, 697 *et seqq.* — Chronicon, Marii Aventicensis episcopi, *ibid.*, 791 *et seqq.* — Franci qua die infantibus nomina imponebant, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 342. — Ritus olim observatus in unctione regum Francorum, *ibid.*, 255. — Primus eorum Clodoveus a sancto Remigio inauguratus est, et coronatus, *ibid.*, 569. — In sua coronatione faciunt fidei professionem, *ibid.* — Unde jus antiquum regibus Francorum in regnum Angliæ, *ibid.*, 572. — In formula coronationis regum Francorum asseritur eis jus in Saxones, Mercios, et Nordanimbros, *ibid.* — Sacrum oleum e cœlo missum, quo unguntur, chrisma appellatur, *ibid.*, 573. — Regum Francorum unguntur vertex, pectus, scapulæ inter scapulas, brachiorum internodia, et manus, *ibid.*, 574.

Bellum Francorum cum Saxonibus Paulus diaconus, XCV, 566. — Quomodo regnum Francorum apud Gallias sub majoribus domus regiæ esse cœperit, *ibid.*, 634.

Gesta regum Francorum partim e Gregorii Turonensis historia, partim aliunde desumpta, et usque ad regem Theodoricum II perducta, auctore incerto, sed qui eisdem Theodorici tempore vixit, Greg. Turon., XCVI, 1421. — Capitularia Caroli Magni, XCVII, 122 *et seqq.* — Annales veteres Francorum, XCVIII, 1410. — Francorum nomen earum in toto orbe, S. Agobardus Lugdunensis, CIV, 310. — Regnum immensum amplificatum sub Carolo Magno, *ibid.*, 521. — Complectebatur Galliam et Germaniam, *ibid.*, 503. — Lex Francorum, 117, 126. — Annales Eginhardi abbatis cum Laurissensibus collati, ab anno 741 ad annum, 829, CIV, 368. — Erchamberti fragmentum, ex Breviario regum Francorum et majorumdomus, CXVI. 54. — De dissensionibus filiorum Ludovici Pii, libri quatuor, Nithardus Angilberti filius, *ibid.*, 45. — De divisione imperii post mortem Ludovici Pii, Florus diaconus, CXIX, 249. — Hincmari Annales ab anno 861 usque ad annum 882, CXXV, 1205. — De conversione Francorum, Flodoardus Rhemens., CXXXV, 49, 50. — Francorum regum imperatorum Capitularia, CXXXVIII, 526 *et seqq.* — Historiarum libri quatuor, Richerus, S. Remigii monachus, *ibid.*, 18 *et seqq.* — Chronicon Benedicti monachi, CXXXIX, 10 *et seqq.* — Historiæ Francorum libri quatuor, Aimoinus monachus Floriac., *ibid.*, 627.

Gesta Francorum ab ipsius gentis origine ad obitum usque Clodovei I regis, Rorico monachus, CXXXIX, 589. — Chronicon Venetum, *ibid.*, Joannes diaconus, *ibid*, 875. — Chronicon Odoranni monachi, S. Petri vivi Senonensis, CXLII, 770. — Chronicon Hermanni Contracti Augiensis monachi, CXLIII, 56 *et seqq.* — Historia Francorum abbreviata, Petrus Bibliothecarius, CLI, 1279. — De origine Francorum, Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 713 *et seqq.* — Gesta Dei per Francos, sive Historia Hierosolymitana, libri IX, Guibertus abbas, CLVI, 680. — Chronicon Sigeberti Gemblacensis, CLX, 58 *et seqq.* — Anselmi Gemblacensis continuationes et auctaria, 240 *et seqq.* — Chronicon de regibus Francorum, Ivo Carnot., CLXII, 611 *et seqq* — Summa totius de omnimoda historia, Honorius Augustodun., CLXXII, 187. — De gente et regibus Francorum ab origine Francorum usque ad Carolum Magnum, et post a Carolo Magno usque ad Caroli Simplicis successores, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 275. — Imperium transfertur ad Francos Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 919. — Catalogus regum Francorum, *ibid.*, 1027 *et seqq.* — Chronicon Helinandi Frigidi montis monachi ab anno 635 ad annum 1186, CCXII, 771 *et seqq.* — Liber Historiæ ecclesiasticæ gestorumque Romanorum atque Francorum comprehensus breviter ab Hugone de Sancta Maria, CLXIII, 821. — Historia Francorum Senonensis, *ibid.*, 854 *et seqq.* — Liber qui modernorum regum Francorum continet actus, *ibid.*, 874 *et seqq.* — Historia regum Francorum monasterii S. Dionysii, *ibid.*, 911 *et seqq.* — Historia ecclesiastica Orderici Vitalis, CLXXXVIII, 77 *et seqq.*

Galli. — Galli Mercurio immolabant, Tertull., I, 316. — Gallæ et Germanæ mulieres croceo capillo, *ibid.*, 1322. — Illarum pulchritudini invidebant Africanæ, *ibid.* — Galli, Cybelis sacerdotes, genitalia sibi prosecabant, lacertos lancinabant, *ibid*, 415, 425 *et seqq* — Galliarum diversæ nationes Christo jam subditæ, Tertull., II, 610. — Galli Hesum et Teutatem humano cruore placabant, Lactantius, VI, 230. — Sacra illa quando sublata, *ibid* — Galli Cybeles sacerdotes, Lactantius, VI, 206. — Unde Galli appellati, *ibid.*, 234. — Eorum situs in sacris deæ, *ibid.* — Galliæ, immunes persecutionis sub Constantio Chloro, Lactant, VI, 217, 532, 504, 700. — Gallia, immunis a persecutione sub Constantio, S. Optatus, XI, 930. — Judices de Gallia petiti ab Africanis, *ibid.*

Galli cuncta vastant, S. Hieronymus, XXII, 1058. — Genitale Gallorum solum Romano subjicitur imperio, *ibid.* — Gallorum agmina strata, *ibid.*, 1110. — Galli a Romanis truncati ad ignominiam, S Hieronym., XXV, 851. — Galli a candore corporis Galatæ dicti, S. Hieronym., XXVI, 353. — Galli ab Hilario dicti indociles, *ibid.*, 355 — Oratores futiles sunt, *ibid.* — Galli matris deorum sacerdotes, XXV, 851. — Cur potissimum effeminati, *ibid.* — Galliarum fines, id, XXII, 1058. — Galliarum studia florentissima, *ibid.*, 1075. — In Gallia conseduerunt Orientis et Occidentis victores, *ibid.*, 1058. — In Galliis evangelizat S. Jacobus apostolus, Dexter, XXXI, 155. — Galli urbem penetrant, senatores trucidant, Paulus Orosius, *ibid.*, 792 — Exstincto populo nomen Romæ persequuntur, *ibid.*, 793. — Gallorum multitudo ingens juxta fluvium Anienem cæditur, *ibid.*, 808. — Irruptio tertia per loca maritima, *ibid.*, 809. — Galli Senones bellum contra Romanos gerunt, *ibid.*, 845. — Galli Cisalpini a Romanis cæduntur, 887, 888. — Galli cæduntur a Cæsare, *ibid*, 1015. — Gallia Transalpina, Cisalpina, Comata, *ibid.*, 1006 — Gallorum deditio, *ibid.*, 1013. — Gallorum irruptio in urbem, S. August., XLI, 108. — Romam incendunt, remanente solo colle Capitolino, XXXVIII, 1356. — Camillus patriam a Gallis vindicat, XLI, 62. — Abscissi erant Galli, *ibid.*, 185, 215, 214. — Abscisio Gallorum sacerdotum impugnatur, *ibid.*, 214, 215. — Galli Senones Romam occupant, S Prosper

Aquitanus, LI, 544. — Gallorum 40,000 a Romanis cæsa, *ibid.*, 545. — Gallia a Romanis habitata. S. Gregorius Turon., LXXI, 207. — Senatores Galliarum. *ibid.*, 217. — Galliæ turbatæ, *ibid.*, 204. — Variis cladibus vexatæ, 410. — A Chroco devastatæ, 177, 704. — A Wandalis, 191. — Ab Hunnis, 197 *et seqq.*, 593. — Ab Aetio salvantur, 702 — Ab Alamannis vexatæ, 700. — A Danis, 243, 588. — A Longobardis et Saxonibus, 304, 305. — Pars Alamannis aut Alanis subjecta, 216. — Gothis, 467. — Chlodoveo, I, 567. — Ab Ægyptiis mercatoribus frequentatæ, 376, *not.* — Fame laborant, 445. — Fame et lue, 556. — Galliæ Evangelii prædicatione illustrantur, 175. — Episcopi a discipulis apostolorum missi, 886, 887. — Gallia Comata, Bomata et Cisalpina, 700, 701.— Ulterior, 1120. — Narbonensis, 678.

Liber de historia Galliæ quæ temporibus Wambæ edita est, S. Julianus Toletanus, XCVI, 764. — Vestes Gallorum, Carolus Magnus, XCVIII, 1391. — Gallorum a Romano imperio defectio, *ibid.* — De Gallis qui Romam incenderunt, vastaverunt ac novissime vendiderunt, Freculphus Lexov., CVI, 1005. — Galli contra Romanos conspirantes, ter devicti sunt, *ibid.*, 1009. — De bellis inter Romanos et Samnites atque Gallos eo tempore gestis quo Alexander vastabat Orientem, et de multimodis utrinque conflingendo miseriis, *ibid.*, 1020. — Gravia bella quæ inter Romanos et Gallos atque Histros, Illyriosque gesta sunt, *ibid.*. 1037.— Gallorum 440,000 interfecit Marius, præter mulieres et parvulos, qui sese necaverunt, *ibid.*, 1062. — Qualiter Cæsari Galliarum provinciæ a senatu sint distributæ, et de præliis diversis in Gallia gestis, *ibid.*, 1081. — Subjectio Galliorum a Cæsare, S. Ado Vienn., CXXIII, 69, 70, 71. — De Gallia, Honorius Augustodun., CLXXII, 130. — Mores Gallorum, Richerus S. Remig., CXXXVIII, 19.

Germani. — Germani limites suos transgredi non sinuntur, Tertull., II, 611. — Christo jam erant subditi, *ibid.* — Germania prima et secunda, S. Hilarius Pictav., X, 479. — In Germaniam urbes plurimæ et populi translati, S. Hieronym., XXII, 1058. — Germania habuit tempore Hieronymi, linguæ sanctæ cultores, *ibid.*, 858. — Germania nunc Francia dicta, S. Hieronym., XXXIII, 59. — Germani Gallias et Italiam vastant, Dexter, XXXI, 885. — Germani, Alpibus penetratis, Ravennam perveniunt, Paulus Orosius, XXXI, 1118. — Germani a Domitiano invasi, *ibid.*, 1087. — Germani ulteriores potiuntur Hispania, *ibid.*, 1119. — Germanorum cædes, *ibid.*, 1008, 1009. — In Germaniam irrumpunt Franci, S. Gregor. Turon., LXXI, 203, 204 — Inde pulsi, *ibid.*, 578. — Vastat Chrocus, *ibid.*, 703. — Ejus urbibus parcit Attila, *ibid.*, 701. — De translatione imperii ad Germanos, Carolus Magnus, XCVIII, 508.

Gothi. — Gothi, quæ loca incolerent, Lactantius, VII, 306, 364. — Sub Diocletiano vicinæ provinciæ Romanæ partem invaserunt, *ibid.*, 364. — Gothorum bella prophetavit Ezechiel, S. Ambrosius, XVI, 887. — Gratiano imperatori victoriam in Gothos spondet Ambrosius, S. Ambrosius, XVI, 887 *et seqq.* — Precibus S. Arhobi e Macedonia pulsi, *ibid.*, 957. — Sævientе fame et ardenti pestilentia perturbati ac territi fugerunt, regressi postea pacem rogaverunt, *ibid.* — Gothi Scythica gens creditur qui in curribus degunt, *ibid.*, 997.

De Gothorum per Thracias irruptione, et Valentis nece, Rufinus Aquileiens., XXI, 522. — Gothi per imperium grassantur, Dexter, XXXI, 435. — Quando in Hispanias venerunt, *ibid.*, 557. — Gothorum reges in Hispania ante Leovigildum, quot, 570 not *et seqq.* — Gothi urbem invadunt, Paulus Orosius, XXXI, 795. — Gothi poscunt sibi mitti doctores Christianos, *ibid.*. 1148.— Quomodo Gothi expulsi; quid Ataulphus rex eorum instituerit. De Segerico et Vallia regibus Gothorum, *ibid.*, 1171. — Gothorum deletio per Constantinum Magnum, *ibid.*, 1157. — Gothorum captivorum vilitas, *ibid.*, 1161. — Quomodo Roma per Gothos irrupta fuerit, deprædata et incensa, solis Christianis tutis et liberis, *ibid.*, 1163. — Gothorum potentia, S. August., XLI, 115. — Gothi comparato exercitu Italiam vastant, *ibid.* — Gothorum irruptio in urbem, *ibid.*, 109. — Gothi pagani Romam oppugnantes vincuntur, id., XXXVII, 624. — Gothorum gladiatores, *ibid.*, 90. — Gothos sibi conciliare qui conantur Donatistæ, id., XXXIII, 793. — Gothi quo tempore vastarunt urbem, Marius Mercator, id., XLVIII, 195 not. — Gothorum cæsa, octo millia sub Aetio duce, Idatius, LI, 881. — Hispanias ingrediuntur Gothi, *ibid.*, 885. — Gothi, seu Gothorum pars, ad Christianam fidem perducti, et quomodo, S. Nicetas, LII, 890. — Gothorum Ecclesia ubinam sita, — Gothi Ariani, *ibid.*, 891. — In Gothorum gratiam, quarto sæculo, quatuor Evangelia in Gothorum linguam translata fuerunt, *ibid.*, 1017. — Gothorum copiæ militares arianismo fœdatæ pluries quarto et quinto sæculo et Aquileiam et Aquileiensem agrum occupaverunt, *ibid.*, 1021. — Gothi honorabant catholicos sacerdotes, S. Salvianus, LIII, 137. — Gothorum gens perfida, sed pudica, *ibid.*, 142. — Inter eos non licet esse scortatorem, *ibid.*, 134. — Gothi hæreticorum teterrimi, *ibid.*, 97 — De urbe in urbem transeuntes universa vastarunt, *ibid.*, 139. — De Gothorum exercitu et de eorum rege interempto precibus sanctorum, S. Paulinus Nolanus, LXI, 674. — Gothi in Italia victi anno 405, *ibid*, 570 not — De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis; Jornandes, episc. Ravenn., LXIX, 1251 *et seqq.*—Quemadmodum se Gothi contulerint et quomodo ad Gothos pestis ariana pervenerit, Cassiodorus, LXIX, 1118. — Gothorum rex Romanorum sacramenta suscipiebat, *ibid.*, 737, 738. — Eorum mos in eligendis regibus, *ibid.*, 820. — Gothi Romam capiunt, *ibid.*, 1245. — Gallias intrant, *ibid.* — Gothi in Hispania, S. Gregor. Turon., LXXI, 837. — Pugnant in Attilam, *ibid.*, 701. — Fugant Britannos, *ibid.*, 215. — Et eos cædunt, *ibid.*, 582. — A Chlodoveo victi, *ibid.*, 568. — Post ejus mortem quæ amiserant invadunt, *ibid.*, 260. — Arelatem ceperunt, 261. — Ab Ecdocio fugati, *ibid.*, 221. — Galliciam et Suevos subjugant, *ibid.*, 602. — A Francis victi, 587. — Subjugant Cantabriam et urbes complures, *ibid.*, 622. — Irruptio in provinciam Arelatensem, *ibid.*, 486. — Gothos a Waifario occisos Pippinus rex repetit, 689, 690. — Gothi Ariani, *ibid.*, 864. — Fiunt catholici, *ibid.*, 615. — Mos reges occidendi, *ibid.*, 263, 264, 590. — Reprimitur, *ibid.*, 668. — Eorum regni in Italia finis, *ibid.*, 591. — Gothorum reges, *ibid.*, 196, 583, 651, 700, 701. — Historia de regibus Gothorum, S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 1067. — Chronologia, et series Gothicorum regum ex codice Regio Vaticano, *ibid.*, 1115.—Gothi Italiæ templa vastant, Alcuin., CI, 807. — Ad gentem Gothorum carmen exhortatorium, *ibid.*, 798. — Gothi pagani et hæretici simul, S. Agobardus Lugdun., CIV, 119. — De Gothis, qui Valentem erroneum principem bello vicerunt ac demum vivum incenderunt, Freculphus Lexov., CVI, 1220. — De alarico Gothorum rege, qui Romam vastavit, et alio rege Gothorum, qui cum magno exercitu intrans Italiam, cum omnibus copiis periit, *ibid.*, 1236. — De Theodoro, Gothorum rege, qualiter obtinuerit Italiam per Zenonis imperatoris datum, et de gestis ejus, *ibid.*, 1249 — Gothi in Italia contriti, *ibid.*, 1252. — E regno Galliæ expulsi, 1254. — Deleti in Italia, *ibid.*, 1255. — De martyrio Herminigildi regis Gothorum filii, 1256. — De Gothorum regum a suis nece, Aimoinus Floriac., CXXXIX, 680. — De origine Gothorum, et ubi primum habitaverunt, Willelmus Calculus Gemmet., CLIX, 782.

Historia Gothorum, Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 725. — Quam Galliæ partem occupaverunt, Ivo Carnot., CLXII, 611. — De primo adventu Gothorum in Italiam, tempore Leonis, imperatoris Græcorum, quando Carolus Martellus Italiam a Gothis liberavit, Godefridus Viterb., CXCVIII, 923. — De Gothis a quibus Pipinus Ecclesiam Romanam, et totam Italiam liberavit, *ibid.*, 925. — Catalogus regum Gothorum, *ibid.*, 1029.

Græci. — Græci sapientiam suam, non Dei quærunt, Tertull., II, 481. — Græcorum philosophorum dii, *ibid.*, 260. — Græcorum fingendis simulacris ingenia, id., I, 450. — Pellendos ab urbe censebat senex Cato, id., II, 1039. — Græcorum regnum, S. Cyprianus, IV, 871. — Apud Græcos majore in gloria philosophi fuerunt, quam oratores, Lactantius, I, 114. — Montibus et fluminibus hominum nomina indiderunt, *ibid.*, 181. — Idololatria ab iis orta, *ibid.*, 181 196. — De illis versus Sibyllarum, *ibid.* — Res levissimas pro maximis semper habuerunt, *ibid.*, 211. — Eorum in consecrandis Cupidinis et amoris simulacris nequitia, 221. — Palliati cur dicti, *ibid.*, 365. — Levitas illorum a Cicerone sæpe notata, *ibid.*, 388. — Philosophiam quare excogitaverint, *ibid.*, 597. — Græcorum levitas et vanitas, S. Hieronym., XXII, 544. — Græci omnes pene insulas, et totius orbis littora terrasque mari vicinas occuparunt, id., XXIII, 952. — Græcia tota a Philippo domita, Paul. Orosius, XXXI, 817. — Perdit libertatem, *ibid.*, 821. — Depopulata a Bruto et Cassio, *ibid.*, 1044. — Inundatione Gothorum delatus, *ibid.*, 1119. — Græci, Troja delecta, ad propria remeantes cladibus diversis contriti sunt. S. August., XLI, 575. — Græcorum vana superstitio et consuetudo referendi mortuos in deorum numerum, *ibid.*, 565. — Græcorum lingua in gentibus præeminet, *ibid.*, 235. — Græcorum perjuria, Carolus Magnus, XCVIII, 1394. — De moribus Græcorum et Romanorum, Theodor. Cantuar., XCIX, 931. — De imperatoribus Constantinopolis, Willelmus Malmesbury, CLXXIX, 1369. — Pantheon, imperium transfertur ad Græcos, Godefridus

Viterb., CXCVIII, 879 *et seq.* — Catalogus regum Græcorum, *ibid.*, 1024. — Partes Græcorum in expeditione crucesignatorum, Guillelmus Tyrensis, CCI, 213 *et seqq.* — Chronicon Helinandi Frigidi montis monachi, in quo multa de imperatoribus Græcis, id., CCXII, 771 *et seqq.*

Hispani. — Hispaniarum omnes termini in Christum jam credebant, Tertull., II, 610. — Hispani unde, et cur Iberi nuncupantur, S. Hieronym., XXV, 253. — Hispaniæ quotidie contremiscunt ab hostium incursibus, id., XXII, 1038. — Hispania, Iberia appellatur et Celtiberia, id., XXIV, 667. — Hispania a quibus primitus nuntium de rebus Christi acceperit, Dexter, XXXI, 96, 97. — Mittunt legatos ad Petrum apostolum et quare, *ibid.*, 97, *not.* 7. — Hispania prima provinciarum mundi ad Christum conversa, *ibid.*, 105. — Hispani quidam interfuerunt Hierosolymis in die Pentecostes, *ibid*, 95, *not.* 5. — Hispani martyres tempore Diocletiani, quorum nomina non exstant, *ibid.*, 456, *not.* 40. — Hispanorum regum catholica monarchia, quando fundata, *ibid.*, 570, *not.* 12. — Cæsar quomodo Hispanias ingressus, Cantabros Asturiosque vicerit, Paulus Orosius, XXXI, 1055. — Hispanorum vitia, S. Salvianus Massil., LIII, 155. — Hispania a Wandalis et Suevis vastata, S. Gregor. Turon., LXXI, 191. Sub Wandalis, Alanis, Suevis, *ibid.*, 704. A Germanis occupata, *ibid.*, 700. — A Saracenis *ibid.*, 678. — Ibi persecutio, *ibid.*, 583, 601, 704. — Hispania a Francis vastatur, *ibid.*, 590. — In eam Childeberti I expeditio, *ibid.*, 249, 891. — Childeberti et Clotharii, *ibid.*, 263. — Guntramni, *ibid.*, 465, 467. — Childeberti II, *ibid.* 409. — Hispaniæ reges, *ibid.*, 242, 263, 500, 555, 469, 621. — Hispaniæ reginæ, *ibid*, 249, 200, 501, 583, 595, 602. — Hispania unde nomen traxerit, Rabanus Maur., CXI, 550, 551. — Ejus divitiæ, amœnitas, divisio, *ibid.*— Hispaniæ chonographia sub uno volumine collecta, Isidor. Paccensis, XCVI, 1254 *et seqq.* — De Cordubæ urbis origine, situ et antiquitate, id., CXV, 925 *et seqq.* — De regum Hispanorum rebus, Aimoinus Floriac., CXXXIX, 704. — De regibus Hispanis, *ibid.*, 785. — De persecutione catholicorum in Hispania, *ibid.*, 718.

Hunni — Hunnorum seu Chunnorum populi alèæ solius legibus obediunt, S. Ambrosius, XIV, 773. — Feneratoribus sunt subjecti, *ibid.* — Omnibus rationibus bellum inferunt, *ibid.* — Chunni in Alanos, Alani in Gothos, Gothi in Tayfalos, et Sarmatas insurrexerunt, id., XV, 1806. — Hunnorum pax cum Romanis, id, XVI, 1038. — Hunni Pannoniam sibi vindicaverunt, id., XVII, 914. — Hunni eruperunt in Orientem, S. Hieronym., XXII, 695, 696. Juxta Herodotum viginti annis Orientem tenuerunt captivum, et ab Ægyptiis atque Æthiopibus annuum exegerunt vectigal, *ibid.* — Discunt Psalterium, *ibid.*, 870. — Vescuntur semicrudis carnibus, id., XXIII, 295. — Hunnorum gens adversus Gothos, Paulus Orosius, XXXI, 1146. — Hunnorum gens impudica, S. Salvianus Massilianus, LIII, 87. — De Hunnorum exsecranda origine veneficorum scilicet cum immundis spiritibus congressu. Et de Hunnorum in Ostrogotos Scythicos expeditione, ubi et de immani et terribili Hunnorum vultu, Jornandes, LXIX, 1268. — Thraciam devastant, Cassiodorus, LXIX, 1181. — Ab Italia pelluntur, *ibid.*, 1244. — Hunni ex Pannonia digressi, S. Gregor. Turon., LXXI, 168. — In Gallias irrumpunt, *ibid.*, 197, 287, 292, 575, 577, 700, 880. — Fugantur, *ibid.*, 701. — A Langobardis, *ibid.*, 596. — Magia Francos fugant, *ibid.*, 292. — Pacem cum Sigiberto ineunt, *ibid.*, 595. — Constantinopolim obsident, *ibid.*, 1174. — Hunnorum reges, Bleda, Attila, Gaucherius, Gaganus, etc., *ibid.*, 205, *not.* 198, 700, 701, 717, 718, 636, 1107, 1108. — Gens Hunnorum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1065. — De Hunnis, Carolus Magnus, XCVIII, 1592. — Hunni qui et Avari, in Italiam et Bulgariam irruentes superati et dispersi sunt, Alcuin. C, 142. — A Pippino subacti, *ibid.*, 197. — Hunnorum gens fera et formidabilis, *ibid.*, 188. — Ad Christum conversa, *ibid.* — Hunnorum vel Gothorum gladiis tota pene Europa evacuata, *ibid.*, 151. — Gallia novem annis exspoliata, Alcuin., CI, 807. — De præliis Hunnorum regis contra Romanos et alias gentes, Freculphus Lexov., CVI, 1283. — De Hunnorum in Thoringiam irruptione, Aimoinus Floriacensis, CXXXIX, 754. — De Hunnis per totum imperium diffusis, Herigerus, CXXXIX, 1021. — De origine Hunnorum, Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 735; Hugo Flaviniac., CLV, 80 *et seqq.*

Hierusalem historia — De excidio urbis Hierosolymitanæ libri quinque, S. Ambrosius, XV, 1962 *et seqq.* Historiæ de excidio Hierosolymitanæ urbis Anacephalæosis, *ibid*, 2206 *et seqq.* — De subversione Jerusalem tractatus, Walafrid. Strab., CXIV, 966. — De locis sanctis ex relatione Arculfi episcopi Galli libri tres, S. Adamnan. abbas Hiriens., LXXXVIII, 780 *et seqq.* — Bernardi Itinerarium factum in loca sancta anno 870, Bernardus monachus Francus, id, 569. — Libellus qui dicitur Hierosolymita oppressione, liberatione ac restauratione sanctæ Hierosolymitanæ Ecclesiæ, Ekkehardus Uraug., CLIV, 1060. — Monumenta de bello sacro, CLV, 466. — Gesta Tancredi in expeditione Hierosolymitana, auctore Radulfo Cadomiensi ejus familiari, CLV, 490 *et seqq.* Historia Francorum qui ceperunt Jerusalem, Raimundus de Agiles canonicus Podiensis, CLV, 592. — Historia Hierosolymitana, libri novem, Robertus monachus S. Remigii, *ibid.*, 665 *et seqq.* — Historia de Hierosolymitano itinere libri quinque, Tudebodus sacerdos Sinuracensis, *ibid.*, 764. — Historia Hierosolymitana ab anno 1095 ad annum usque 1127, libri III, Fulcherius Carnotensis, *ibid.*, 822. Historia gestorum viæ nostri temporis Hierosolymitanæ, libri VI, Gito Parisiensis, *ibid.*, 912. — Liber locorum sanctorum terræ Jerusalem, Fretellus archidiaconus, *ibid.*, 1038. — Descriptio terræ sanctæ, Joannes Wirzburgensis, *ibid.*, 1054. — Brevis narratio belli sacri, Anonymus, *ibid.*, 1090. — De primordiis et inventione sacræ religionis Hierosolymorum, *ibid.*, 1098. — Cartulaire de l'Église du Saint-Sépulcre de Jérusalem publié d'après les manuscrits du Vatican, par M. Eugène de Rozière, CLV, 1106. — Gesta Dei per Francos, sive historia Hierosolymitana, libri novem, Guibertus abbas, CLVI, 684.

Historia Hierosolymitanæ expeditionis, libri duodecim, Albericus Aquensis, CLXVI, 390. — Historia Jerusalem, qualiter Christiani a remotis partibus mundi cum maximo labore eam exquisiverunt, expugnaverunt et tenuerunt, Baldricus Dol., CLXVI, 1064. — Historia Hierosolymitana, Lisiardus Turon., CLXXIV, 1589. — Libri septem de Ludovici VII, Francorum regis cognomento Junioris profectione in Orientem cui ipse interfuit, Odo de Deogilo, CXCV, 999. — Historia rerum in partibus transmarinis gestarum a tempore successorum Mahumeti usque annum Domini 1184, libri tres et viginti, Guillelmus Tyrensis archiep., CCI, 210 *et seqq.* — Guillelmi Tyrensis continuata belli sacri historia, Gallico idiomate, ab antiquo auctore ante annos 1500 conscripta, *ibid.*, 894.

Indi. — Indorum gymnosophistæ, Tertull., I, 260; S. Ambrosius, XVI, 1092. — De captivitate Frumentii et Edesii, et de conversione Indorum per ipsos gesta, Rufinus Aquileiensis, XXI, 478. — Indi plurimas uxores habent, S. Hieronym., XXIII, 274. — Apud eos lex est, ut uxor charissima cum viro defuncto cremetur, *ibid.* — Indiæ regna opulentissima, *ibid*, XXII, 511. — Per Oceanum vix anno perpetuo ad Indiam pervenitur, *ibid.*, 1074. — De India per mare Rubrum pura veniunt aromata, *ibid.*, XXIV, 76. — Indiæ fines et gentes, Paulus Orosius, XXXI, 675, 676. — Indis intulit bellum Semiramis, *ibid.*, 700. — Alexander Indiam domat : Porum regem superat : urbes gentesque subigit, *ibid.* 855 — De conversione gentis Indorum, Cassiodorus, LXIX, 913. — India neque plumbum neque æs habet, S. Isidorus Hispal., LXXXII, 589. — Elephantos creat, *ibid.*, 456. — India in tres partes divisa, Alcuin., 768. — India unde dicta, ejusque Situs, et fertilitas, Rabanus Maurus, CXI, 535. — Ejus divisio, *ibid.* — S. Thomas in India, missio in Indiam, Willelmus Malmesburiensis, CLXXIX, 1082.

Itali, seu Latini. — Italia, primum Ænotria ac deinde Saturnia appellata, Tertull., I, 330, 602. — A Phrygibus fuit occupata, id., II, 700. — Ita ia quondam magna Græcia dicebatur, S. Hieronym, XXII, 540. — Homines Italiæ, Casei ab Ennio appellantur, *ibid.*, 342. — De iis quid dixit Cicero, *ibid.* — Eorum mos in scribendis et mittendis epistolis, *ibid.* — Bella civilia in Italia, *ibid.*, 696. — Latinorum regnum, id, XXVII, 271 *et seqq.* — Italiæ descriptio, Paulus Orosius, XXXI, 687. — Italiam Attila devastat, S. Gregorius Turon., LXXI, 201. — Saxones inhabitant, *ibid.*, 304. — Inde egrediuntur, *ibid*, 597 — Regnum Italiæ, *ibid.*, 1133 — Italia Francis exitiosa, *ibid.*, 265. — Ab iis capta, *ibid.* — Italica Childeberti expeditio, *ibid.*, 505. — Langobardi invadunt Italiam, *ibid.*, 303, 307. — Reges Latini, Cassiodorus, LXIX, 1215. — Catalogus regum Italicorum, Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 1019. — De regno Latinorum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 237.

* *Judæi.* — Judæi per Moysen Deum colere didicerunt, Tertull., I, 403. — Regnum eorum floruit quandiu divinis præceptis parnerunt, *ibid.*, 393. — A Tiberio usque ad Vespasiani tempus, locum pœnitentiæ habuerunt, id., II, 554. — Nunc palabundi per orbem vagantur, id., I, 393. — Judæi a Deo recesserunt, S. Cyprianus, IV, 677, 679. — Prophetas interfecerunt, *ibid*, 680. — Et ipsum Christum, *ibid.*, 525, 529. — Gratiam sibi datam perdide-

runt, *ibid.*, 578. — Judæi mortuos ungunt et lavant, Lactantius, VI, 270. — De rebus eorum quinam scripserint, *ibid.*, 459. — Quot annis, sub judicibus atque regibus vixerint, *ibid.*, 956. — De eorum captivitate in Ægypto, *ibid.*, 470. — Judæi unde dicti, *ibid.*, 475, 958. — Eorum regimen usque ad Christum, *ibid.*, 475. — De more illorum in mortuis humandis, *ibid.*, 512. — De tempore commorationis eorum in Ægypto et in terra Chanaan, *ibid.*, 267. — Post regiam dignitatem majori dedecore imperio Romano servierunt, S. Zeno, XI, 519, 521. — Conversio Judæorum, S. Philastrius, XII, 1295. — Judæorum populus quibus temporibus reges habuerit, S. Ambrosius, XV, 1595. — Judæorum decem tribus ad Assyrios ductæ sunt, id., XIV, 941. — Populus Judaicus a quibus regitur a Joachim usque ad Christum, S. Hieron., XXIV, 819. — Judæi meruerunt amicitiam Lacedæmoniorum, Atheniensium et Romanorum, *ibid.*, 29. — Non habent proprios judices, sed Romanos, *ibid.*, 58. — Ultima vastitas sub Vespasiano, Tito, Adrianoque accidit, *ibid.*, 361. — Judæi eorumque magistri Decalogum circumdabant capitibus suis, id., XXV, 230. — Post Dominum oblatum defecit regnum a Judæis, S. Hieronymus, XXV, 543. — Bella Judæorum intestina, *ibid.*, 1501. — Judæorum in Libya rebellio, Dexter., XXXI, 303. — Disperguntur ab Adriano, *ibid.*, 307. — Ipsorum rebellio in Palæstina, *ibid.*, 315. — Judæi a Pompejo demiti, Orosius, XXXI, 1004. — Ab Adriano, *ibid.*, 1093. — Eorum cædes in Alexandria et Mesopotamia, *ibid.* — Compescuit eos Septimus Severus, *ibid.*, 1102. — Roma expelluntur, *ibid.*, 1075. — Vespasiani Augusti et Titi imperium quomodo rebellantes Judæos compresserit, adhæc urbem Hierosolymam cum templo solo æquaverit, *ibid.*, 1085.

Judæi captivi ducti in Babyloniam, quo tempore, S. August., XLI, 582. — Post captivitatem Babylonicam Judæi non habuerunt reges, *ibid.*, 596, 607. — Judæorum captivitas resoluta a Cyro, *ibid.*, 582. — Judæi post instaurationem templi non habuerunt prophetas, *ibid.*, 606. — Judæorum regnum et sacerdotium prophetia erat venturi regis et sacerdotis, id., XLII, 409, 417. — Cur eos subjugari a Romanis Deus passus est, XXXIV, 1051. — Tributarii Romanorum facti a Pompeio, id., XLI, 607. — Augustini ætate nullus erat Judæus in Jerusalem, id., XXXVI, 759, 1650. — Judæi cur servati et per totum orbem dispersi, id., XLIV, 594; XLI, 140, 221, 608, 610; XXXVIII, 268, 1032; XXXIV, 1061. — Judæis permittitur synagogam reficere et quibus conditionibus, Cassiodorus, LXIX, 561. — Judæi Christianos accusant apud Persas, *ibid.*, 943. — Polluntur Alexandria, *ibid.*, 1195. — De Judæo qui, cum sæpe baptizaretur, aqua fontis abcessit, *ibid.* — Judæi ad Christum in fine convertendi, id., LXX, 413. — Judæi in Oriente conversi, S. Gregorius Turon., LXXI, 715. — Ad baptismum Chilpericus (Judæos) compellit, *ibid.*, 386.

Judæi diversis calamitatibus opprimuntur, regesque eorum inter Ægyptios et Babylonicos mitelici sorte affliguntur, Freculphus Lexov., CVI, 984. — Judæi in Babyloniam captivi sunt ducti, *ibid.*, 986. — Judæi a captivitate relaxantur, *ibid.*, 990. — Hierosolymam revertuntur sub Esdra, *ibid.*, 998. — Muri Hierusalem reædificantur sub Nehemia, *ibid.* — Qua occasione ædificatum est templum in monte Garzarim, *ibid.*, 1015. — Ptolomæus, Alexandri successor, Hierosolymam dolo capit, multosque Judæorum secum captivos in Ægyptum deducit, *ibid.*, 1025. — Qualiter Ptolomæus Philadelphus Eleazarum summum sacerdotem Judæorum honoravit muneribus et templum. Captivos etiam Judæorum ultra centum millia relaxavit, *ibid.*, 1029. — Ptolomæo Philopatre regnante, Judæorum 60,000 ab Antiocho sunt interfecti, *ibid.*, 1038. — Quanter Matathias resistens Antiochi edictis leges patrias vindicaverit, *ibid.*, 1051. — Qualiter capta Hierosolyma, Antigonus comprehenditur atque occiditur, Herodes vero rex constituitur, *ibid.*, 1096. — Quanta Judæi mala sub Tyberio sunt perpessi ob vindictam Crucis, *ibid.*, 1126. — De ultima ruina Hierusalem, et de multitudine interemptorum secundum Josephi supputationem, *ibid.*, 1143. — Quomodo Herodes genealogiam Judæorum devevit, Haymo Halberstat., CXVIII, 820. — Quomodo Judæis multa mala acciderunt, *ibid.*, 826, 829. — Subversio Hierusalem a Tito, Vespasiano, *ibid.*, 832. — Ultimum excidium Judæorum, *ibid.*, 859. — Quare Judæi sint in ira Dei, Rabbus Samuel, CXLIX, 557. — Ostendit quod Judæi sunt cæci, *ibid.*, 540. — Quod Judæi decipiunt alios et seipsos, *ibid.* — Quomodo post occisionem facta est dispersio Judæorum secundum Danielem, *ibid.*, 344. — Reprobatio Judæorum, *ibid.*, 352, 353. — Interfectio Judæorum, *ibid.*, 354. — Reprobatio sacrificii Judæorum, *ibid.*, 358. — Quod Judæi indebite reprehendunt cautum Christianorum, *ibid.*, 363. — Historia ab Ezechia usque ad reditum e Babylonia: Hugo de S. Victore, CLXXVII, 221. — Historia a Cyro usque ad Judam Machabæum, *ibid.*, 222. — Historia a Juda Machabæo ad Christum, *ibid.*, 224. — De Vespasiano et destructione Jerosolymorum, *ibid.*, 245.

Lacedæmonii. — Lacedæmonii primi pennam ludis excogitaverunt, Tertull., I, 502. — Lacedæmoniorum puerorum flagellatio, *ibid.*, 626 — Lacedæmonii Veneri armatæ templum erexerunt, Lactantius, VI, 225. — Lacedæmoniorum frugalitas, S. Hieronym., XXII, 502 — Lacedæmoniorum reges, id., XXVII, 89 — Bellum Atheniensium contra Lacedæmonios, Paulus Orosius, XXXI, 738. — Ne proles deficeret, promiscue omnium feminarum concubitus permittunt, *ibid.*, 710. — De variis bellis Lacedæmoniorum cum Thebanis, *ibid.*, 797. — De Lacedæmoniorum offensione in Arcadia, *ibid.*, 803. — Lacedæmoniæ matres filios suos ut pro terrena patria sanguinem funderent, ardentius in certamina bellica quam signorum sonitus excitabant, S. August., XXXIII, 1057. — Lacedæmoniorum rex Festus, S. Gregor. Turon., LXXI, 170. — De regno Lacedæmoniorum, Hugo de S. Vict., CLXXVII, 235.

Longobardi. — Longobardi Italiam sibi vindicaverunt, S. Ambrosius, XVII, 914. — Longobardi, unde orti, et sic dicti, S. Gregor. Turon., LXXI, 595. — Eorum Deus Wodanus, *ibid.*, 596. — Italiam invadunt, *ibid.*, 503, 501, 596. — Irruunt in Gallias, fugantur, *ibid.*, 504, 506, 507, 596. — Francos proterunt, *ibid.*, 505, 531, 532. — Francorum tributarii, *ibid.*, 533, 635; 689. — Se redimunt, *ibid.*, 656. — Ecclesiam S. Petri incendunt, *ibid.*, 688. — Romanos affligunt, *ibid.*, 686. — A Francis fugati, *ibid.*, 687, 688. — Eorum duces, *ibid.*, 506, 597. — Reges Longobardorum, 271, 635, 657, 533, 657, 649, 689. — Longobardorum regum catalogus, Paulus Diaconus, XCV, 427. — De gestis Longobardorum, libri VI, *ibid.*, 453 *et seq.* — De Longobardis Italiam invadentibus, Freculphus Lexov., CVI, 1256. — Historia Longobardorum ab anno 774 ad annum 888, Erchembertus Cassin., CXXIX, 745. — De Longobardorum origine et gestis, Aimoinus Floriac., CLXXIX, 675. — De regibus Longobardorum, *ibid.*, 687. — De Alboin rege Longobardorum *ibid.*, 690. — De primo rege Longobardorum, *ibid.*, 718. — De tributo quod Longobardi Francis pependerunt, *ibid.*, 771. — De Adalvaldo Longobardorum rege, et ejus successore, deque Gudeberga regina, *ibid.*, 773. — De Grimualdi regis Longobardorum gestis, *ibid.*, 789. — Chronicon Venetum, Joannes diaconus, CXXXIX, 876 — Historia Longobardorum, Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 788. — Historia Lombardorum qui prius Vinuli vocabantur, Godefridus Viterb., CXCVIII, 951. — Catalogus regum Lombardorum, *ibid.*, 1050.

Lydi — Lydi fœtus hausto sanguine inibant, Tertull., I, 581. — Ex Asia transvenæ in Etruria consederunt, duce Thyrreno, *ibid.*, 636. — Lydiorum reges et regnum, S. Hieronym., XXVII, 88, 350. — Lydii inter robustissimas gentes reputati, id., XXV, 251. — Lydiorum rex Gyges, S. Gregor. Turon., LXXI, 170. — Lydiorum regni inchoatio, Freculphus Lexov., CVI 978. — De regno Lydiorum, Hugo de S. Victore, CLXXVII.

Macedones. — Macedones tragœdiam Œdipi audientes, quomodo rei incestus, Tertull., I, 325. — Macedonum reges et regnum, S. Hieronym., XXVII, 82, 341. — Macedonum regnum quot annis permanserit, id., XXV, 557. — Macedoniæ descriptio, Paulus Orosius, XXXI, 686. — Darius Macedoniam vincit, *ibid.*, 762. — Philippi regis Macedoniæ, res gestæ, et quas gentes seu urbes subegerit, *ibid.*, 815, 821, 823. — Alexander Philippo succedens, Thebanos, Illyrios, Thracas, urbesque alias perdomuit, Darium vincit, *ibid.*, 827. — Alexander Indiam domat; Porum regem superat: urbes gentesque subigit, *ibid.*, 855. — Omnes provinciæ ad Alexandrum territæ legatos pacem petentes, miserunt. Alexander veneno interiit, 858. — Legati Alexandri totum inter se orbem diviserunt seseque mutuis bellis consumpserunt, *ibid.*, 845. — Macedonia inundatione Gothorum deletur, *ibid.*, 1119 — Macedonum regnum quanto tempore duravit, S. August., XLI, 558. — Macedones nulli subjecti, S. Gregorius Turonens., LXXI, 699. — Origo, reges, Philippus, Alexander, *ibid.* — Macedonia a Francorum parentibus possessa, *ibid.*, 577. — Darius Persarum rex Asiam Macedoniamque domuit, Freculphus Lexov., CVI, 995. — Philippus Macedonum rex pater Alexandri Magni, bella plurima peregit, civitates evertit, nationes innumeras perdomuit, *ibid.*, 1010. — Alexander Magnus, quanta et qualia intra suam egerit gentem, Parthosque primum bello superaverit, inde autem Ægyptum Syriamque subjugando Hierosolymam pervenit, *ibid.*, 1015. — Constructa Alexandria in Ægypto, destructo Persarum imperio, per quinquennium Alexander monarchiam obtinuit orbis.

ibid., 1019. — Inter quos regnum crudeliter adeptum diviserit, *ibid.*, 1022. — Mortuo Alexandro legati ejus mutuis se bellis consumpserunt, *ibid.*, 1023. — Parthi a jugo Macedonum recedunt, *ibid.*, 1037. — Qualiter Philippus Macedonum rex a Romanis victus Demetrium filium suum obsidem dederit, *ibid.*, 1045. — De regno Macedonum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 229.

Medi. — Medorum regnum Romano antiquius, Tertull., I, 432. — Medorum reges et regnum, S. Hieronym., XXVII, 84, 539. — Medorum gentis auctor Madai, id., XXIV, 214. — Medorum et Persarum impetus in Babylonem, *ibid.*, 158. — Medorum et Persarum unum sub Dario et Cyro regnum, XXV, 536. — Medorum regnum majus est quam Persarum, *ibid.*, 522. — Medorum et Persarum regnum a Macedonibus deletum, *ibid.*, 1454. — De Phraorte, Diocle et Astyage regibus Medorum, Paulus Orosius, XXXI, 733. — Finis Medorum imperii, *ibid.*, 756. — Medorum reges, Freculphus Lexoviensis, CVI, 978 *et seqq.* — De regno Medorum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 227. — Catalogus regum Medorum, Godefrid. Viterb., CXCVIII, 1022.

Mediolanensis historia. — Historia Mediolanensis, Landulphus senior, CXLVII, 809. — Historia Mediolan., Landulphus junior, CLXXIII, 1499.

Northmanni. — Bellum in Nortmannos, Carolus Magn., XCVIII, 1402. — Northmanni piratæ, *ibid.*, 1403. — Northmanni baptismum contemnunt, *ibid.*, 1408. — Northmannorum strages per Galliam sub Carolo Calvo, sub Ludovico, sub Carolo Simplice, Odone et Roberto, etc., Aimoinus Floriacensis, CXXXIX, 803. — De moribus et actis Normanniæ ducum, Dudo decanus, CXLI, 607. — Historiæ Northmannorum libri octo, Willelmus Gemmet., CXLIX, 779. — Historicum poema de rebus Northmannorum in Sicilia, Apulia et Calabria gestis, Guillelmus Apulus, CXLIX, 1027. — Chronicon breve Northmannicum (anno 1041-1085), *ibid.*, 1083.

Persæ. — Persæ solem Deum esse credebant et illum adorabant, Tertull., I, 369. — Eum in clypeis depictum habebant, *ibid.*, 370. — Persarum cum matribus incestus, *ibid.*, 525 — Reges Persarum ex tempore Cyri, Anonymus, III, 670. — Persarum regnum, S. Cyprianus, IV, 571. — Persæ quando victi a Galerio, Lactantius, VII, 208. — De more eorum regibus suis serviendi, *ibid.*, 228. — Persæ ad orientem positi, S. Hieronym., XXIV, 470. — Ante Cyrum ignobiles, *ibid.*, 191. — Urbes condiderunt Seleuciam, et Ctesiphontem pro Babylone, *ibid.*, 159. — Persæ gens fortissima, XXV, 251. — Unguentis utuntur pro balneis, 553. — Persarum regnum rigidum et parcioris victus, 529. — Regum series et successio, *ibid.*, 43, 528, 549. — Reges quatuordecim, 549, 550, 558. — Persarum et Medorum unum post Cyri victoriam regnum, *ibid.*, 1428. — Persarum reges et regnum, S. Hieronym., XXVII, 84, 427. — De Cyro rege Persarum, Paulus Orosius, XXXI, 733, 757, 761. — Darius, rex Persarum, Scythas infestans fugatur; Asiam, Macedoniam et Jonas vincit, *ibid.*, 762. — Xerxes, rex Persarum, cum numerosissimo exercitu a Spartanis paucis, duce Leonida, ingentem cladem accipit, astuque vincitur, *ibid.*, 765. — Xerxem Themistocles, dux Atheniensium, bello excepit, 768. — Mardonius, Xerxis præfectus, dum reliqua belli exsequitur, copiis amissis, aufugit. Xerxes, dum a suis ut infortunatus contemnitur, occiditur, 770. — Rex Persarum Judæos captivos abducit, 810. — Persæ solos duos deos colebant, S. August., XLI, 168. — Persæ matrimonium nonnullis prohibent, XXXIV, 705. — Persæ eorum Deus, S. Gregor. Turon., LXXI, 165. — Innumeri fiunt christiani, *ibid.*, 614. — Imperium vexant, 645. — Fugantur, 646. — A Tiberio, 347, 601. — A Phoca, 618. — Armeniam vastant, *ib.d.*, 553. — Antiochiam invadunt, *ibid.*, 502. — Persarum reges, *ibid.*, 676, 613. — De legatis Persarum, Carolus Magnus, XCVIII, 1396. — Munera Caroli ad regem Persarum, 1397. — Reges Persarum, et eorum historia, Freculphus Lexov., CVI, 990, 994, 995, 1001, 1003, 1005, 1008, 1019. — De regno Persarum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 228. — Heraclius Persarum vict, Godefrid. Viter., CXCVIII, 914 — Catalogus regum Persarum, *ibid.*, 1025.

Poloni. — Chronicæ et gesta ducum sive principum Polonorum, libri tres, CLX, 844.

Romani. — Romani ex Ænea ducunt originem, Tertull., I, 424 — Phryges eos pariunt, id., II, 1035. — Eorum imperium sceleribus inchoatum et auctum, id., I, 450 *et seqq.* — Eorum regnum quousque dilatetur, id., II, 611. — Orbem occuparunt, id., I, 439. — Nec tamen trans Germanos, Britannos, Mauros et Getulos regnum porrexerunt, id., II, 610 *et seqq.* — Tota illorum religio castrensis, id., I, 567. — In ludis publicis humano sanguine profluebant Jovi Latiali, *ibid.*, 517; II, 156. — Horum imperium fundatum antequam ullus deorum cultus Romæ institutus fuisset, id., I, 429. — Imperatores Romanorum, id., III, 673. — De diis Romanorum propriis et eorum sacris, Lactantius, VI, 216. — Populi Romani petulantia et licentia quanta fuerit, id., VII, 326. — Dies apud Romanos qualis fuerit, et unde illam inciperent, *ibid.*, 585 *et seqq.* — De more eorum per picturas aut incisos lapides res suas mandandi memoriæ, *ibid.*, 596, 477. — Lapidibus informibus etiam honorem habuerunt, *ibid.*, 499. — Sub imperatoribus longe minus superstitiosi, *ibid.*, 802. — Jovem Latialem humano sanguine coluere, id., VI, 230. — Qua hora apud eos judicia exerceri solita, *ibid.*, 510. — Potestas regnorum Assyriorum Persarum et Macedonum ad Romanos transierat, S. Ambrosius, XVII, 842. — Romani imperii destructio designata, *ibid.*, 914. — Romanorum reges, consules et imperatores, S. Hieronym., XXVII, 99, 109, 703. — Romanorum regnum, *ibid.*, 566 *et seqq.* — *Chronicon S. Hieronymi*, *ibid.*, 676 *et seqq.* — *Chronicon Prosperi Aquitanici*, *ibid.*, 764 *et seqq.* — In Romano imperio unum facta sunt omnia regna, id., XXIV, 167 — Bella civilia, et externa apud Romanos, id., XXII, 601. — Sanguis Romanus per viginti, et eo amplius annos effunditur, *ibid.*, 600. — Multa Romanorum millia in variis locis occisa, *ibid.*, 1110. — Orosii historiarum libri septem a conditione Romæ ad invasionem Barbarorum, id., XXXI, 749 *et seqq.* — Roma condita a Trojanis, S. August., XXXVIII, 503. — A posteris Æneæ, id., XLI, 80. — A Romulo et Remo, id., XXXVIII, 505; XLI, 82. — De tempore urbis Romæ conditæ inter auctores non convenit, id., XLI, 80. — Quo anno regni Juda et Israel Roma condita est, *ibid.*, 578. — Et quo Numitoris, *ibid.* — Roma a Gothis capta, spoliata et incensa, *ibid.*, 70, 96. — Romæ incendium primum a Gallis, et alterum a Nerone, id., XXXVIII, 1356. — Romæ incendium publicum, id., XLI, 99. — Romam Camillus a Gallis liberat, *ibid.*, 117. — Romæ excidium a Gothis, *ibid.*, 469. — Clades allata populo Romano prima obsidione urbis per Alaricum anno 408 exeunte, id., XXXIII, 565 et not. — Roma ab Alarico capta et direpta est, id., XLI, 14, 15 et not., 19, 20. — Romæ incendium a Gothis tertium fuit, id., XXXVIII, 1536. — Romani a Trojanis oriundi, id., XLI, 79, 81. — Romani dicti sunt Æneæ et Assaracii domus, id., XXXIV, 555; XLI, 462. — Romanorum vita sub regibus, id., XLI, 92. — Romani imperii primordia sub Numa Pompilio quadraginta annos pacata fuerunt, id., XXXIV, 800, 801. — Romanorum reges quam horrendos exitus habuerunt, id., XLI, 92. — Romani regum impatientes, consules crearunt, *ibid.*, 154, 155. — Quantum brevi sub consulibus creverit imperium Romanorum, *ibid.*, 154, 155. — Romanorum victoriæ quales fuerunt a consulum tempore, *ibid.*, 95. — Romanorum fœdus fœdum cum Samnitibus, *ibid.*, 97. — Romani leges Solonis ab Atheniensibus mutuati sunt, *ibid.*, 60, 96. — Ordines duo apud eos splendidi, Equestris et Senatorius, *ibid.*, 108. — Quibus malis Respublica Romanorum post initia Consularia imperii, venata sit, *ibid.*, 95. — Quibus malis interioribus exagitata, *ibid.*, 104. — Sententia Ciceronis de republica Romanorum, *ibid.*, 66. — De Romanorum reipublicæ vitiis plura Sallustius, *ibid.*, 64. — Romanorum fata, Sibylla cecinit, id., XXXIV, 1054. — Romani nihil nocuerunt gentibus, quibus subjugatis leges suas imposuerunt, id., XLI, 160, 161. — Non solum jugum, sed etiam linguam suam domitis gentibus imposuere, *ibid.*, 634. — Romanorum bellum cum Etruscis, *ibid.*, 94. — Variæ contra Romanos conspirationes hostium, *ibid.*, 97. — Quantis cladibus attriti Romani sub bellis Punicis, *ibid.*, 98. — Et ab Annibale, *ibid.*, 100. — Imperii Romani termini mutati sunt sub Adriano et Juliano imperat., *ibid.*, 135. — Et sub Joviano, *ibid.*, 136. — Romana nobilitas idololatriæ dedita, id., XXXII, 750. — Romanorum dii innumeri, id., XLI, 118.

Theodericus rex Vesegotharum Riciarium, Suevorum regem, qui Hispaniam invaserat, bello superat. — Suevi permissu Theoderici Remismundum sibi regem eligunt, Jornandes, LXIX, 1283. — Suevi Saxones proterunt, S. Gregor. Turon., LXXI, 531, 599. — Terras accipiunt, *ibid.*, 531. — Sub Chroco rege, *ibid.*, 704. — Sub Trasemundo in Hispanias transeunt, *ibid.* — Ariani, *ibid.*, 923. — Fiunt catholici, *ibid.*, 925 not. — Wisigothis subjecti, *ibid.*, 602. — Suevorum historia, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1080.

Syri. — Syriæ reges, S. Hieronym., XXVII, 83. — Syriæ reges post Alexandrum Magnum, id., XXV, 559. — Syria quas provincias habeat, Paulus Orosius, XXXI, 678. — Antiochus Syriæ rex, *ibid.*, 905. — De gestis Pompeii in Syria, *ibid.*, 1004. — De regnis Syriæ, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 1031.

Historia Trevirorum. — Gesta Trevirorum, CLIV,

1064. — Additamentum et continuatio prima, *ibid.*, 1178. — Appendix monumentorum Treverensium, *ibid.*, 1234.

Trôkmi. — De raptu Helenæ et Trojæ excidio, cum admonitione ad lectorem, Paulus Orosius, XXXI, 750. — Trojam Neptunus et Apollo a Laomedonte conducti exstruxerunt, S. August., XI, 80. — Trojæ eversio a Fimbria, *ibid.*, 85. — A Græcis, *ibid.*, 79, 80, 575. — Trojani belli et excidii origo, *ibid.*, 105. — Trojani Æneæ duce profugi Romam condiderunt, id, XXXVIII, 503; Freculphi Lexoviensis episcopi Chronicon, CVI, 917 *et seqq.* — Catalogus regum Trojanorum, Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 1021.

Vandali. — Vandali, S. Hieronym., XXII, 600, 1057. — Gizericus Wandalorum rex Italiam invadit, Romam vastat, Jornandes, LXIX, 1284. — De Wandalorum regum serie in Africa per annos fere centum, *ibid.*, 1274. — Chronicon Idatii episcopi Aquæflaviensis, I, 873 *et seqq.* — Wandali sub Chroco Gallias vastant, S. Gregor. Turon., LXXI, 703. — Sub Trasamundo in Mauritaniam transeunt, *ibid.*, 191, 192. — In Gallias irruunt, *ibid.*, 575. — A Francis devicti, *ibid.*, 205. — Eorum regni finis, *ibid.*, 704. — Reges eorum, *ibid.*, 191, 196, 703, 704, 205. — Chronicon, Maximi Cæsaraugustani episcopi, LXXX, 619. — Historia de regibus Wandalorum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1058; Freculphi Lexoviensis episcopi Chronicon, tomus posterior, CVI, 1238.

Wisigothi. — Wisigothæ, Ostrogothis a Wandalis victis, a Valente imp. Mœsiam habitandam appetunt et obtinent, et cum Christiani fieri cuperent, Valens, ut Arianus, prædicatores Arianos ad eos mittit, Jornandes, LXIX, 1269. — Vesegothi Romanorum subditi, ingenti fame pressi et a ducibus Romanis pessime habiti, sese in libertatem vindicant, et Thracias Daciamque Ripensem occupant, *ibid.*, 1270. — Vesegothæ Italiam invadunt, *ibid.*, 1271. — Valia, quartus Vesegothorum rex, Placidiam Romanis reddit, *ibid.*, 1274. — Theodoricus quintus Vesegotharum rex, *ibid.*, 1278, 1283. — Euricus Vesegotharum rex, *ibid.*, 1281, 1285. — Wisigothorum reges, S. Gregor. Turon., LXXI, 199. — Chronica regum Wisigothorum, S. Juliano attributa, XCVI, 809.

CLXXVII.

INDEX DE JUDÆIS.

COMPENDIOSE SCILICET EX PATRIBUS COMPLECTENS ILLORUM HISTORIAM ET LEGES,

HÆRESES AC SCELERA, NECNON PŒNAS ET PER GENTES DISPERSIONEM, AC SUB FINEM SÆCULI CONVERSIONEM.

—

I. — *Historia Judæorum.*

TERTULLIANUS. — Judæa gens a primordio per tribus et familias distributa fuit, II, 450. — Regnum floruit quandiu divinis præceptis paruerunt, II, 1393.

LACTANTIUS. — Quot annis sub judicibus et regibus Judæi vixerint, VI, 459. — De eorum captivitate in Ægypto, *ibid.*, 470. — De Judæorum casibus ac eorum regimine usque ad passionem Christi, *ibid.*, 478. — Tempore persecutionis quomodo se gererent Judæi, VII, 575.

S. AMBROSIUS Mediol. — Judæos primo gentibus fenerasse, XIV, 784. — Judæorum populus quibus temporibus reges habuerit, XV, 1594. — Judæorum decem tribus ad Assyrios ductæ sunt, duæ autem Juda et Benjamin tanquam gravioris reæ flagitii in Babyloniam transierunt, XIV, 941. — Cessavit aliquando benevolentia Dei in Judæos, *ibid.*, 962. — Judæi hæreditatem propter Vetus Testamentum sibi debitam contendentes refelluntur, VI, 1237. — Judæi Romæ habitantes temporibus apostolorum de Christo non bene credebant, XVII, 45 *et seqq.* — Ex tempore Judæ Machabæi, dici coeperunt Judæi, *ibid.*, 55, 56. — Judæi cognomen tripartito genere significatum advertitur, *ibid.*, 69. — Judæorum prærogativæ, *ibid.* 72 *et seqq.* — Si qui Dominum interfecerunt et apostolos ejus persecuti sunt, tempore quo visio Apocalypsis Joannis demonstrata est jam a Romanis devastati fuerant, *ibid.*, 913 *et seqq.*

GAUDENTIUS (S.). Judaica traditio de mundi duratione, XX, 916.

ZACCHÆUS. — Unde origo Judæorum, XX, 1081. — Quare post egressionem Ægypti in eremum ductæ sunt vel cur lex data sit, *ibid.*, 1087.

RUFINUS AQUIL. — De Judæorum conatibus ad templum in Jerosolymis reædificandum, XXI, 505. — Ut terræ motu inibi, et igne divinitus accenso, Judæi illicitis disturbabantur inceptis, *ibid.*, 506. — De lignis et virtutibus terrificis quæ in exitium conversa sunt Judæorum, *ibid.*, 507. — Judæis Deus solum innotuit, *ibid.*, 1067.

HIERONYMUS (S.). — Nihil avarius Judæorum gente, XXIV, 48. — Judices non habent proprios Judæi, nullum prophetam bellatorem non habent potestatem arma portandi, *ibid.*, 58, 59. — Populus Judaicus a quibus regitur a Joachim usque ad Christum, *ibid.*, 819. — Post mortem Christi epistolas miserunt ad omnes gentes ne suscipe-rent ejus passionem, *ibid.*, 179. — Jerusalem sola in orbe terrarum legem accepit, *ibid.*, 49. — Romani Galli et Hispani a Deo vocati ad obsidionem Hierusalem, *ibid.*, 90 — Seditio Jerusalem in tres partes divisa fuit, *ibid.*, 656, XXVI, 178. — Extremæ solitudinis Jerusalem descriptio, XXIV, 572. — Ultima vastitas sub Vespasiano, Tito, Adrianoque accidit, *ibid.*, 561; XXV, 227, 1063, 1355, 1079. — Vincentibus Romanis Judæos Dominus propugnasse monstratur, XXIV, 582. — Vastitas eorum usque ad finem perseverabit, *ibid.*, 54 et 56. — Æternam eorum captivitatem exprimit irremediabilium descriptio vulnerum, *ibid.*, 50. — Lege prohibentur ingredi in urbem sanctam, XXIV, 797; XXV, 1354. — Ad comparationem prioris multitudinis vix decima pars remanet, *ibid.*, 101. — In traditionibus Judæorum latitat Antichristus, *ibid.*, 578. — Bella Judæorum intestina, XXV, 1501. — Judæa facta est tributaria post Augustum Cæsarem, XXVI, 161. — Stipendiaria facta, oritur seditio, *ibid.*, 169. — Judæi, quadrifariam dividuntur, *ibid.*, 472.

PAULUS OROSIUS. — De populo Dei in Ægypto afflicto, XXXI, 713 *et seqq.* — Rex Persarum captivos Judæos abducit, *ibid.*, 810. — Judæi a Pompeio domiti, *ibid.*, 1005. — Persecutio Judæi Roma expulsi, *ibid.*, 1075. — Quomodo Vespasianus et Titus rebellantes Judæos compresserunt et urbem Hierosolymam cum templo solo æquaverunt, *ibid.*, 1083. — Diversas partes Judæi aggrediuntur bello, eorum cædes in Alexandria et Mesopotamia, ab Adriano ultima cæde affecti, *ibid.*, 1092. *et seqq.* — Compescuit eos Septimus Severus, *ibid.*, 1102.

AUGUSTINUS (S.). — Judæos cur Deus passus est subjugari, XXXIV, 1051. — De captivitate populi Judaici et Sennacherib veniente in Judæam, XXXV, 2188. — De captivitate Babylonica, *ibid.* — De bellis præcipuis quæ Domini auxilio peracta sunt, *ibid.*, 191. — Generationes ab Abraham usque ad Christum XXXVIII, 199. — Judæi apud Pilatum agentes de mutando titulo, *ibid.*, 1085. — Judæorum codices fidei nostræ astipulantur. Judæorum secta quare non prorsus deleta, XL, 178. — De regno Judæorum ab uno et vero Deo institutum, servatumque donec in vera religione manserunt, XLI, 140. — Quo tempore sit impleta promissio Dei de terra Chanaam quam in possessionem etiam Israel carnalis accepit, *ibid.*, 523. — De Judaico sacerdotio et regno quæ cum in æternum dicuntur statuta non permanent, *ibid*, 536. — De diruptione regni Israelitici, *ibid.*, 57. — De regibus

post Salomonem sive in Juda sive in Israel, *ibid.*, 557. — De vario utriusque regni statu donec ambo populi in captivitatem diverso tempore ducerentur, revocato postea Juda in regnum suum quod novissime in Romanorum transiit potestatem, *ibid.* — De prophetis qui vel apud Judæos postremi fuerunt, vel quos circa tempus nativitatis Christi Evangelica prodit historia, *ibid.* — Quo tempore Moyses populum de Ægypto eduxerit, *ibid.*, 568. — Qualium fabularum figmenta exorta sint eo tempore quo Hebræis judices præesse cœperunt, *ibid.*, 570. — Qui philosophi enituerint regnante apud Hebræos Sedechia, cum Jerusalem capta est, templumque subversum, *ibid.*, 582.

PROSPER AQUIT. (S.). — Judæorum regnum non diu mansit post crucem Christi, LI, 514 — Jerosolymis 1,100,000 pereunt, aliæ 10,0000 captivorum publice venundantur, *ibid.*, 556. — Quomodo tanta multitudo Jerosolymis reperta, *ibid.* — Judæi, Jerosolymis captis, Romanorum vectigales facti, *ibid.*, 548. — Alexandriæ rebellantes reprimuntur, *ibid.*, 558, 559. — Judæi Salaminam subvertunt, *ibid.*, 559. — Judæi in Palæstina sæviunt et reprimuntur. *ibid* — Chronicon integrum S. Prosperi Aquitani, *ibid.*, 556 *et seqq.*

VICTOR VITENS. — Jerosolymitana vasa diripit Gensericus, LVIII, 584. — Recuperat Justinianus, *ibid.*, 438.

AURELIUS PRUDENTIUS. — Hebræi an solum caput vituli aurei effinxerint, LIX, 950. — Sub Juliano Apostata ligonibus argenteis usi, dum templum instaurare voluerunt, LX, 173.

EUGYPPIUS (D.), Abb. — Judæa gens scriniaria Christianorum. LXII, 674.

CASSIODORUS. — Permittitur Judæis synagogam reficere, non vero ampliare, dummodo tamen tricenalis non obstet præscriptio, LXIV, 561. — Lis inter defensores Ecclesiæ Romanæ et Judæos propter synagogam, *ibid.*, 600. — Judæi conservent jura synagogæ olim concessa, dummodo juribus Ecclesiæ non noceant, *ibid.*, 669. — Quomodo Judæi Christianos accusaverint apud Persas; qui, et quanti, et quibus modis passi sunt apud Persas, *ibid*, 943. — De resultatione Judæorum et de tyrannide Galli Cæsaris, *ibid.*, 993. — Qui post Cyrillum Hierosolymorum tenuerunt episcopatum, *ibid.*, 1019. — Quomodo Julianus Judæos armaverit contra Christianos et de templo Hierosolymorum, *ibid.*, 1058. — De seditione et necibus Christianorum quæ per Judæos apud Alexandriam provenerunt, *ibid.*, 1193, 1194. — Quomodo Judæi præsumptionis suæ pœnas exsolverunt, *ibid.*, 1195. — Synagoga Judæorum Romæ concremata est, *ibid.*, 636. — Duodecim tribus Israel sicut in populo Romano erant triginta quinque curiæ, LXX, 911. — Quomodo gentes populum Israeliticum supplantarunt, *ibid.*, 561.

GREGORIUS (S.) Turonensis episcopus. — De filiis Israel in eremo et de ingressu eorum in terram promissionis, LXXI, 168 — De regibus Judæorum. *ibid.* — Quomodo regnum Israel sit divisum propter duritiam Roboæ et de captivitate Babylonica, *ibid.*, 169. — De reditu Judæorum e Babylone usque ad Christi nativitatem, *ibid.*, 170. — De Judæis per Avitum conversis, *ibid.*, 328. — De Judæis per Chilpericum regem conversis, *ibid.*, 388. — Calamitas sub Vespasiano, *ibid.*, 173. — Jerosolymæ calamitas sub Ezechia, *ibid.*, 188. — Heraclius petit a Dagoberto ut omnes Judæi regni sui ad fidem catholicam baptizando præciperet, *ibid.*, 646. — Hierosolyma a Sarracenis capta, *ibid.*, 657.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Judæa in adventu Christi in quatuor regna divisa, LXXVI, 1100. — Divinitatem Redemptoris negare fidelibus suggesserunt, LXXIX, 93.

BEDA (VEN.), Anglo-Saxonis presbyter. — Liber de templo Salomonis, XCI, 735 *et seqq.* — Cyrus initio regni sui solvit captivitatem populi Dei, *ibid.*, 810. — Numerus eorum qui reversi sunt in Judæam, *ibid.*, 817. — Congregatur populus in Jerusalem mense septimo et altare ædificato faciunt Scenopegia, cæterasque Domini solemnitates, *ibid.*, 825 — Ad exhortationem Aggæi et Zachariæ prophetarum ædificatio templi, *ibid.*, 845. — Dedicant domum Dei filii transmigrationis et solemnitatem Paschæ celebrant, *ibid*, 884 — Expositio in Esdram et Nehemiam, *ibid.*, 885. — De excidio Jericho et salvatione Rahalo, XCII, 419. — De exstinctis gentibus et terræ divisione. De divisione terræ in duabus et novem semitribubus, *ibid.*, 421. — De Chananæo populo exstincto, *ibid.*, 422. — De servitute populi et liberatione, *ibid.*, 423. — De templi ædificatione, *ibid.*, 445. — De divisione decem tribuum, *ibid.*, 447. — De transmigratione sub Nabuchodonosor facta, *ibid.*, 449. — De quadraginta annis captivitatis. De reditu populi, *ibid.*, 450.

FRECULPHUS, Lexoviensis episc. — Historia Judæorum ab initio mundi usque ad Octaviani Cæsaris tempora, et servatoris nostri Jesu Christi nativitatem; et ex eo tempore usque ad ultimam ruinam Jerusalem sub imperatore Vespasiano, CVI, 919 *et seqq.*

RABANUS MAURUS, Fuldensis abbas. — Commentariorum in Genesim. libri quatuor, CVII, 439 *et seqq.* — Commentariorum in Exodum libri quatuor, CVIII. *et seqq.* — In librum Josue libri tres, *ibid.*, 999 *et seqq.* — Commentaria in libros IV Regum, CIX, 9 *et seqq.* — Commentaria in libros II Paralipomenon, *ibid.*, 279 *et seqq.* — Expositio in librum Judith, 539 *et seqq.* — Appendix ad Rabani Mauri expositionem libri Judith. Jacobi Pamelii commentarium in eumdem librum, *ibid.*, 595 *et seqq.* — Expositio in librum Esther, *ibid.*, 635. — Qualiter filii Israel in deserto concupierant carnes et data est illis artygometra, *ibid.*, 758 — Commentaria in libros Machabæorum, *ibid.*, 1125 *et seqq.* — De captivitate decem tribuum et de augustia famis, CX, 586. — De captivitate, de dispersione populi, *ibid.*, 640. — Joachim in Babylone captivo, Sedechias et Jerusalem dantur in manibus Nabuchodonosor, *ibid.*, 695. — De Joachim et Jechonia et filio Joachim captivis; de reliquiis Judæ quod non habuerunt regem, *ibid*, 714. — Divisio terræ Judæorum, quantum ad intraneos, *ibid.*, 1071. — Descriptio adventus Nabuchodonosor et translatio populi propter ascerdotum avaritiam, CXI, 847, 903. — De captione Sedechiæ et incendio Jerusalem, *ibid.*, 978. — De captivitate septuaginta annorum Judæ, *ibid*, 992. — De regno Joachim, *ibid.*, 1002. — De captione Jerusalem et de fuga Sedeciæ, *ibid*, 1081, 1175.

VALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monachus. — De subversione Jerusalem, CXIV, 965 *et seqq.*

ANGELONNUS, Luxoviensis monachus. — Commentarium in Genesim, CXV, 112 *et seqq.* — Enarrationes in libros Regum, *ibid.*, 246 *et seqq.*

HAYMO, Halberstatensis episc. — De destructione Jerusalem, CXVI, 245. 253, 621. — Quomodo genealogiam Judæorum Herodes delevit, CXVIII, 820. — Ultimum excidium Judæorum. *ibid.*, 859. — Episcopi Hierosolymæ ex Judæis, *ibid.*

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiensis. — Herodes libros omnes, quibus Judæorum genealogia tenebatur, igne cremavit. CXX, 131. — Judæa tributaria facta post Augustum Cæsarem, *ibid.*, 598 — Quadraginta duæ mansiones populi ex Ægypto redeuntis, *ibid*, 81.

ADO (S.), archiepisc. Viennensis in Gallia, Chronicon, ætas prima, ab origine mundi usque ad diluvium, CXXIII, 23; ætas secunda, a diluvio usque ad Abraham, *ibid.*, 25; ætas tertia, ab Abraham ad David usque, *ibid.*, 33; ætas quarta, a Davidis regno ad transmigrationem Hebræorum Babylonicam, *ibid.*, 43; ætas quinta, ab eadem transmigratione ad Christum Salvatorem nostrum, *ibid*, 49; ætas sexta, a Christo ad mundi finem, *ibid.*, 75.

REGINO, Prumiensis abbas. — Chronicon de temporibus Dominicæ Incarnationis, CXXXII, 16 *et seqq.*

BRUNO (S.), Herbipolensis episc. — Judæi in manus Vespasiani et Titi traditi, CXLII, 258 *et seqq.*

RODULFUS GLABER, Cluniacensis monachus. — De eversione templi Hierosolymorum et cæde Judæorum, CXLII, 658.

HERMANNUS CONTRACTUS, monachus Augiæ divitis. — Chronicon, CXLIII, 56 *et seqq.*

PETRUS DAMIANUS (S.), S. E. R. cardinalis. — Quomodo a transmigratione Babylonis ad Christum fuerint generationes quatuordecim, CXLV, 206. — Quod populus Israel ecclesiasticæ inter se unitatis regulam tenuit, *ibid.*, 242.

SAMUEL Marochianus ex Judæo Christianus. — De adventu Messiæ quem Judæi temere exspectant liber, CXLIX, 358 *et seqq.*

GUIBERTUS (Ven.), abbas S. Mariæ de Novigento. — Templum Jerosolymitanum quale Guiberti tempore. CLVI, 795.

WERNERUS, abbas S. Blasii in Sylva Nigra — De ruina Jerusalem sub Vespasiano et Tito, CLVII, 1190. — De templo Hierosolymitano, *ibid.*, 1218.

BRUNO (S.), episcopus Signiensis. — Expositio in Exodum, CLXIV, 234 *et seqq.* — Expositio in Deuteronomium, CLXIV, 508 *et seqq.*

RUPERTUS, abbas S. Heriberti Tuitiensis. — De Quadringentis et triginta annis, quibus habitaverunt filii

Israel in terra Ægypti, unde incipiendo debeant computari, CLXVII, 627.—Liber quartus in Exodum, *ibid.*, 598 *et seqq.* — Duo libri in Deuteronomium, *ibid.*, 917 *et seqq.* — Libri Regum, *ibid.*, 1039 *et seqq.* — De horrenda Judaicæ fame obsidionis, *ibid.*, 1415, 1445. — De Septuaginta annis captivitatis, *ibid.*, 1519. — De Cyro rege, *ibid.*, 152 — De excidio Hierosolymorum et eversione templi, et dispersione Judæorum, quod cum consilio Dei acta sit, *ibid.*, 1718. — Judæorum seditionis tempore quo capta Jerusalem a Romanis ponuntur, CLXVIII, 652. — De obsessione et expugnatione Jerusalem, CLXIX, 1342. — De Cyro, *ibid.*, 1374. — De Esdra, *ibid.*, 1378. — Quæ Antiochus Hierosolymis fecerit, *ibid.*, 1416. — Quod Judæos ad ritum gentilem coegerit, *ibid.*, 1417. — Onias cum multis Judæis ad Ægyptum profectus est, ibique templum ædificavit, *ibid.*, 1426. — Quoties et quibus temporibus Judæi Hierosolymis scripserint fratribus in Ægypto, *ibid.* — Herodem, patre Idumæo, matre vero Arabica natum, a senatu Romano regem Judææ decretum fuisse, *ibid.*, 1447. — Discordias inter senatum et populum Judaicum, Herodis regnum peperisse, *ibid.*, 1448. — Herodem, renovando templum, et Davidi et Salomoni impudenter comparari voluisse, *ibid.*, 1452.

HONORIUS, Augustodunensis. — De Mesopotamia. Variæ ejus urbes, CLXXII, 125. — De Syria. Ejus urbes et provinciæ, *ibid.*, 126.—De Palæstina. Ejus variæ partes, *ibid.*

HUGO A S VICTORE. — Patriarcharum nomina et Judicum, CLXXVII, 215. — Reges Jerusalem et Juda recensentur, *ibid.*, 216. — Nomina Pontificum, *ibid.* — Historia ab Adam usque ad Ezechiam, *ibid. et seqq.* — Historia ab Ezechia usque ad reditum de Babylonia, *ibid.*, 221. — Historia a Cyro usque ad Christum, *ibid.*, 222 *et seqq.* — De Vespasiano et destructione Jerosolymorum, *ibid.*, 245. — De antiquo Judæorum populo, *ibid.*, 931 *et seqq.*

GERHOHUS (Ven.), præpositus Reicherspergensis. — De templo Hierosolymitano, quoties post primam ædificationem destructum et reparatum est, CXCIV, 1444. — Longitudo, latitudo, altitudo templi, *ibid.*, 1447 *et seqq.*, 1478. — De actis Antiochi Epiphani, *ibid.*, 1473. — De abominatione desolationis, *ibid.* — Cessatio persecutionis per Romanos, principes et reges Babylonicos, *ibid.*, 1475.

GODEFRIDUS, Viterbiensis. — Quomodo diabolus apparuit Judæis in specie Mosis, CXCVIII, 898. — Catalogus regum Hebræorum, *ibid.*, 1023.

PETRUS COMESTOR.—Historia libri Exodi, CXCVIII, 1141 *et seqq* — Libri Regum, *ibid.*, 1293 *et seqq* — Libri Ezechiel, *ibid.*, 1441 *et seqq.* — Libri Danielis, *ibid.*, 1447 *et seqq.* — Libri Judith, *ibid.*, 1475 *et seqq.* — Libri Machabæorum, *ibid.*, 1505 *et seqq.* — De nobilibus Judæis occidendis in morte Herodis et de morte Antipatri, *ibid.*, 1546. — De quatuor regibus in Judæa, *ibid.*, 1548. — De divisione regni, *ibid.*, 1549. — De odio Judæorum in Pontium Pilatum, *ibid.*, 1551. — De invidia Sadducæorum in apostolos, *ibid.*, 1656. — De invidia Judæorum in Paulum, *ibid.*, 1704. — Quod Judæi comitaverunt Gallionem in Paulum, *ibid.*—De schismate orto inter Judæos ex industria Pauli, *ibid.*, 1711. — De seditione inter Judæos et gentiles, *ibid.*, 1715.

PHILIPPUS (D.) de Harveng, abbas Bonæ Spei. — Judicum Israel numerus, CCIII, 1199.

PETRUS BLESENSIS, Bathoniensis in Anglia archidiaconus. — De ruina Jerusalem, CCVII, 1058 *et seqq.*

SICARDUS, Cremonensis episc. — De Vespasiano et de vindicta quam fecit de Judæis et de pestilentia Judæorum; fame et mortalitate eorum, et aliis gestis, CCIII, 453 *et seqq.*

II. — *De lege et consuetudinibus Judæorum*

TERTULLIANUS, presbyter Carthaginensis. — Judæi sacras Scripturas palam legebant, I 381. — Quotidie se lavant quia quotidie inquinantur, *ibid.*, 1169.

NOVATIANUS, presbyter Romanus. — De cibis Judaicis epistola, III, 953 *et seqq.*

AMBROSIUS (S.), Mediolanensis episc. — Cur Deus in Testamento Veteri Circumcisionem instituit et eam abrogavit in Novo, XVI, 1243.

GAUDENTIUS (S.), Brixiæ episc. — De observantia Judaicæ Paschæ, XX, 867.

ZACHÆUS, Christianus. — Quæ sit Judæis in circumcisione justitia, XX, 1121.

RUFINUS, Aquileiensis presbyter. — Judæi quibus diebus lasciviebant, XXI, 977.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis presbyter. — Hebræorum dies festos edisserit Hieronymus, eosque minime observari debere post Evangelium docet, XXII, 1220. — Sublata religione, omnis eorum festivitas periit, XXIV, 329.— Quomodo fecerunt sibi quidam præputium, *ibid.*, 495. — Sub nomine Spiritus sancti, columbas vendebant in templo, *ibid.*, 542. — Tribus vicibus per annum veniebant Jerusalem, *ibid.*, 473 —Ter per singulos dies anathematizant nomen christianum, *ibid.*, 86, 467, 498, 626. — Azymorum dies et Scenopegiæ solemnitates eorum, XXV, 834 — Quo cibo utuntur, *ibid.*, 48, 845. — Solemnitates Judæorum, XXVI, 577.— Exorcistæ apud Judæos, *ibid.*, 80. — Clerici apud Judæos, *ibid.*, 64. — Mos Judæorum in reos judici tradendos, *ibid.*, 204.— Consuetudo jurandi apud Judæos, *ibid.*, 59, 40. — Quid faciunt his qui blasphemant, *ibid.*, 202.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis episc. — Judæorum servitus sub signis utilibus, XXXIV, 69. — Quare octavo die circumcidi mandatum est, XXXV, 2252; XXXVIII, 916. — Unde orta sit observatio Pentecostes, *ibid.*, 2288. — De Paschate unde dictum sit et quomodo mystice celebretur per sanguinem, *ibid.*, 2359.— Judæorum abstinentia ab immundis animalibus figurativa erat, XXXVIII, 800.— Circumcisio Veteris Testamenti, crux Novi signum, *ibid.*, 876. — Manna cœpit Dominica die dari. Quomodo manducandum, XXXIX, 1794. — *Repudii usus qualis apud Judæos*, XI., 339.

AURELIUS PRUDENTIUS.— De Paschate Judæorum, LIX, 956.— Sepulcra in viis publicis collocabant, LX, 152.

EUGYPPIUS (D.), abbas Africanus. — Judæi mensem novorum tantum observant, LXII, 757 *et seqq* — Judæorum nova erga legem constantia, *ibid.*, 670 *et seqq.*

CASSIODORUS, senator. — Hæbræi semper ad Jerusalem conversi orabant. LXX, 194.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Duplex Judaicorum sacerdotum ordo, LXXIX, 106. — Judaicum sacerdotium et magisterium quale, *ibid.*, 52 — Synagoga Judæorum unde pulchritudinem trahit, *ibid.*, 525.

TAJUS Cæsaraugustanus; episc. — De synagoga vel Israelitico sub lege constituto, LXXX, 774.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episc. — De Pascha, LXXXIII, 294.—De ædificatione arcæ, *ibid.*, 310.— Quæstiones in Vetus Testamentum, *ibid.*, 207 *et seqq.* — De sacrificiis, *ibid.*, 526.

BEDA (Ven.), Anglo-Saxonis presbyter. — De Pascha, LXXIII, 569. — De ædificatione arcæ, de urna aurea, tabulis et virga, XCIII, 381. — De propitiatorio et cherubim De altare. De manna. De candelabro et oleo. De tabernaculo, *ibid.*, 382. — De columnis et basibus De appenso velo. De donariis ad constructionem tabernaculi, *ibid.*, 383. — De quatuor generibus principalium oblationum. De figuris hostiarum. *ibid.*, 387.— De igne sacrificii. Quod mel in Dei sacrificio non offeratur, *ibid.*, 388. — Quod sal in omnibus sacrificiis admisceatur. Quod in sacrificiis oleum offeratur, *ibid.*, 389. — De sacerdote magno et cultu ejus, *ibid.*, 392 — De sacerdotibus qui non offerunt sacrificium. De oblatione Aaron et filiorum ejus, *ibid.*, 394. — Quod de pecoribus non offeruntur in sacrificio. De cæteris cæremoniis, *ibid.*, 396. — Pascha secundi mensis, *ibid*, 397. — Levitæ et custodes vasorum, *ibid.*, 399. — Genera oblationum, *ibid.*, 408

ALCUINUS, abbas. — De singulis vestibus quibus sacerdotes vel reliqui omnes in Veteri Testamento utebantur, CI, 1238

RABANUS MAURUS, Fuldensis abbas. — De canone Hebræorum; quomodo apud eos tripartitus est Ordo divinarum Scripturarum, CVII, 383. — Expositionum in Leviticum libri septem, CVIII, 245 *et seqq.* — Enarrationum in librum Numerorum libri quatuor, *ibid.*, 587 *et seqq.* —De duabus primis solemnitatibus primi mensis quæ non sunt in lege. De oblationibus Paschæ, Pentecostes et Scenopegiæ, CX, 1022. — De sacrificiis Sabbati et Neomeniæ; per quas portas intrare debebunt et exire principes et populi ad orandum Deum; de spontaneo holocausto principis, quod princeps possit dare et de destructione coquinarum, CX, 1040.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiensis. — Uxores dimittere cur Judæis permisit Moyses, CXX, 648.

HUMBERTUS (S.) E. R. cardinalis. — De dignitate sacerdotii veteris legis et præsumptione et pœna regum Juda et Israel, CXLIII, 1160.

PETRUS DAMIANUS (S.), S. E. R. cardinalis. — Disputatio de octo Veteris Testamenti festivitatibus, CXLIV, 331 *et seqq*

LANFRANCUS (D.), Cantuariensis archiepiscopus. — Circumcisio quid significat, CL, 525. — — Quare eouelsio

vocatur, *ibid*, 514. — Sacerdotes Veteris Testamenti quid promittebant.—Circumcisio Abrahæ fuit signaculum justitiæ per fidem accentæ, *ibid*., 56.

BRUNO (D.), Carthusianorum institutor. — Synagoga ante Christi adventum qualis, CLII, 911. — *Testamentum Veteris umbræ Novi. ibid.*, 1289.

RADULPHUS, Ardens.—De Circumcisione, CLV, 1725. —De consuetudine Judæorum in templo congregatorum, *ibid*., 1738. — De Pascha, *ibid.*, 1842.

GUIBERTUS (Ven.). abbas S. Mariæ de Novigento. — In Veteri Testamento temporalia tantum Deus promittebat, CLVI, 517.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis archiepisc. — Judaica quænam connubia cur inter cognatos permissa. CLVII, 557. — Cur prohibitio conjugiorum apud christianos ad ulteriores gradus protendatur quam apud Judæos, *ibid*., 560. — Regum erat apud Judæos consuefudo adoptandi, *ibid*., 688. — Populus Judaicus sola præsentis vitæ bona sitiebat. *ibid*., 650.

IVO (S.), Carnotensis episc. — Circumcisio tollebat peccatum originale apud veteres Judæos, CLXI, 149.

BRUNO (S.), Signiensis episc. — Aaron cum filiis suis sacerdos constituitur et sacris vestibus pro sacrorum administratione vestitur, CLXIV. 335 — Quare Aaron nomina filiorum Israel scripta in rationali Judicii de ferre debuerit et tintinnabula in fimbriis vestimenti sui, *ibid*., 340 — Ritus omnes et cæremoniæ, quæ in exercitu sacerdotali observandæ erant a Deo et præscribuntur, *ibid*., 344. — Expositio in Leviticum, *ibid*., 378 *et seqq*. — Expositio in Numeros, *ibid*., 461 *et seqq*.

RUPERTUS, abbas S. Heriberti Tuitiensis — De circumcisione, CLXVII. 394. — Cur infans octo dierum juesus est circumcidi, *ibid*, 596.— De mense paschali quem dicitur primum esse in mensibus anni, *ibid*., 608. — De decimo die et quartodecimo ejusdem mensis et de mysterio Agni ejusdem, *ibid*, 609 *et seqq*. — De tabernaculis et de duabus solemnitatibus Paschæ et tabernaculorum,*ibid*,, 651. — Duo libri in Leviticum, *ibid*., 743 *et seqq*. — Duo libri in Numerum, *ibid*., 837 *et seqq*.

HUGO DE S. VICTORE. — De sacrificiis, oblatione et libatione, CXXXV, 74. — De personis a quibus fiunt, *ibid*., 75. — De temporibus et causis in eis offerendi, *ibid*., 76. — De tabernaculis filiorum Israel, *ibid*. 968.

BERNARDUS (S.). Claræ-vallensis abbas. — De Synagoga Judæorum, CLXXXIII, 839. — Quo ritu ad templum Jerosolymitanum diebus festis Judæi ascenderunt, CLXXIV, 852.

LOMBARDUS (P.) magister Sententiarum.— Pascha, Pentecostes et Xenophegia quid Judæis significabant, CXCI. 970. — Psallendi modus apud Judæos, *ibid*., 85. — Sabbati nomine quilibet dies erat Judæis, *ibid*., 245. — Circumcisio quomodo et cur octavo die fiebat, *ibid*., 1371, 1772.

ADAMUS SCOTUS, Canonicus Regularis odinis Præmonstratensis. — De tabernaculo Moysis, CXCVIII, 633 *et seq*.

PETRUS COMESTOR. — Historia libri Levitici, CXCVIII, 119 *et seq*. — Libri Numerorum, *ibid*., 1217 *et seqq*. — De Scenopegia, *ibid*., 1586. — De Pascha et diversis acceptionibus hujus nominis, *ibid*., 1614.

PHILIPPUS DE HARVENG (D.), abbas Bonæ Spei. — Jubilæum apud Judæos, CCIII, 1011. — De vestibus Israelitarum, *ibid*., 727.

PETRUS PICTAV., Parisiensis academiæ cancellarius. — De Virtute Circumcisionis et differentia ipsius ad baptismum. CCXI, 1140. — De cæremonialibus ; utrum essent observantibus causa salutis æternæ, *ibid*., 1145.

III. — *De sectis Judæorum.*

PHILASTRIUS (S.), Brixianus episc. — Ophitæ. XII 1115. — Caiani, *ibid*., 1115. — Dorithæus, *ibid*., 1119. — Sadducæi, *ibid*. — Pharisæi, *ibid*., 1119. — Samaritani, Nazarei, Esseni, *ibid*., 1120, 1121, 1122. — Heliognosti, *ibid*., 1125. — Muscaccantonæ, *ibid*., 1125. — Troglodítæ, *ibid*., 1126 — Hæresis de fortuna cœli, *ibid*., 1127. — Basilitæ, *ibid*., 1127. — Astaritæ, *ibid*., 1128. — Hæresis de idolo Moloch et Rempham. *ibid*., 1129. — Hæresis de Arca Topnez, *ibid*., 1199. — Puteoritæ, *ibid*., 1130. — Hæresis ob æneum serpentem, *ibid*., 1121. — Hæresis subterraneis in locis ad omnem turpitudinem apta, *ibid*, 1132. — Hæresis mulierum cum Thamus simulacro, *ibid*., 1133 — Belitæ, *ibid*., 1133. — Hæresis cum Baal idolo, *ibid*., 1134. — De Pythonissa muliere. Hæresis superstitiosa, *ibid*., 1135. — De Astor et Astaroth simulacris, *ibid*., 1137. — Herodiani, 1138. — Basilides, *ibid*., 1144. — Hæresis ab Juda traditore. *ibid*., 1150. — Carpocras, *ibid*., 1151. — Hæresis de Paschate, *ibid*., 1198. — Cerinthus, *ibid*., 1152. — Ebion, *ibid*., 1154.

HIERONYMUS. (S.), Stridonensis presbyter. — Hæretici Judæorum, XXIII, 178. — Duæ hæreses apud Judæos, XXVI, 163.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis episcopus. — Pharisæorum exterior mundities, XXXVIII, 625.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episcopus. — De hæresibus Judæorum, LXXXII, 297.

BEDA (V.), Anglo-Saxonis presbyter. — De Nazaræis, XCIII, 398.

RABANUS MAURUS, Fuldensis abbas. — De hæresibus Judæorum, III, 95.

HAYMO, Halberstatensis episcopus. — De Ebionitis hæreticis, CXVIII, 856. — De hæreticis Cerenthianis, *ibid*. — De Nicolaitis et Nicolao, *ibid*. — De Basilide et Saturnino hæreticis, *ibid*, 859. — Blasphema Saturnini et Carpocratis, *ibid*., 840.

PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiensis. — De Nazarenis hæreticis, qui et quare dei dicti, CXX, 149. — Pharisæorum hæresis, *ibid*., 752. — Sadducæorum hæresis, *ibid*., 752.

LANFRANCUS (B.), Cantuariensis archiepiscopus. — De Pharisæis, CL, 534. — Samaritani, qui, *ibid*., 186.

BRUNO (D.), Carthusianorum institutor. — Pharisæi unde dicti, CLII, 565. — Samaritani qui, *ibid*., 169.

RADULPHUS ARDENS. — De Pharisæis, CLV, 1400, 1450, 1597, 2076, 2115. — Justitia Scribarum et Pharisæorum non sufficit, *ibid*., 1995.

PETRUS LOMBARDUS, Magister Sententiarum. — Samaritanorum origo, CXCI, 1615.

PETRUS COMESTOR. — De tribus sectis Judæorum, CXCIII, 1586. — De Samaritanis negantibus hospitium Domino, *ibid*., 1595. — De invidia Sadducæorum in apostolos, *ibid*., 1656.

IV. — *De scelere, cæcitate et pœna Judæorum.*

TERTULLIANUS, presbyter Carthaginensis. —Nunc palabundi per orbem vagantur, I, 593.—Judæi cur respuerint Christum, II, 239. — In adventum Christi Judæi spem suam porrigunt. II, 610. — Dispersionem passi sunt propter Christum, *ibid*., 658.

MINUTIUS FELIX. causidicus et apologeta. — Judæos a Deo propter nequitiam relictos, III, 342.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis episc. — Judæi idola sequuntur. IV, 679. — Quod Hierusalem perdituri essent, *ibid*., 683.

LACTANTIUS — De Judæorum religionibus ac eorum odio in Jesum, VI. 499. — De Judæorum exhæredatione et Gentilium adoptione, *ibid*., 1055.

AMBROSIUS (S.), Mediolanensis episc. — Judæorum iniquitas magna et deliberata, XIV, 841. — Cur post Christum cessavit eorum oblatio et sacrificium, *ibid*., 1061. — Judæi jam sunt inexcusabiles, *ibid*., 802. — Habent castimoniam et sedulitatem in lectione sed frustra, *ibid*., 944. — Ingratitudo Judæorum, *ibid*., 1064. — Cur apud Judæos non est lex Dei, XV, 1465. — Judæus non in veritatem sed in umbram credit, *ibid*., 1482. — Legem spiritalem ignorat, *ibid*., 1380. — Ex patre diabolo sunt. Non carnis successione sed criminis. *ibid*., 1628. — Pejores magistro diabolo, *ibid*., 1650. — Videntur nec Psalmis nec threnis prophetici credidisse. *ibid*., 1658. — Eorum duritia, *ibid*., 1636. — Apostolus ostendit Judæos jure esse ab Ecclesiæ corpore separatos, *ibid*., 1505. — De Judaica pericalia, XVI, 885. — Contra Judæos qui Dei Filium emerunt ac vendiderunt, *ibid*., 804 *et seqq*. — Quodnam Deus Judæis interminatus fuerit dicens : *Ponam cœlum æneum et terram ferream, ibid*., 1231. — Judæorum prærogativæ, XVII, 72 *et seq*. — Judæi apostatæ habeantur necesse est, *ibid*., 139, 140. — Severitas Dei in eos, XVII, 152. — Illorum reprobatio locum fecit gentilibus, *ibid*., 250, 154. — Gentium vocatio, Judæorum perditio, *ibid*., 847 *et seq*.

GAUDENTIUS (S.), Brixiæ episc. — Judæi adhuc umbram sequuntur, XX, 854.

ZACCHÆUS CHRISTIANUS. — Salus et rejectio Judæorum, XX, 1124, 1125.

RUFINUS, Aquileiensis presbyter. — Judæi crucifigendo Christum non impleverunt quod voluerunt, XXI, 650. — Nequitia et cæcitas Judæorum, *ibid*., 714. — Judaici populi duplex iniquitas. *ibid*., 1017. — Judæorum calamitas magna et nimis exponitur, *ibid*., 1039 *et seq*. — Jerusalem cur incendio hostili plectenda, *ibid*., 1064

PHILASTRIUS (S.), Brixianus episc. — Judaica cæcitas, *ibid*., 1167. — Crimen et salus, *ibid*., 1199.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis presbyter. — Causa miseriarum et æternæ captivitatis Judæorum nihil aliud est quam sanguis Christi effusus et exsecrabile facinus quo mortem ipsis inferre non timuerunt, XXII, 1097. — Judæi Romanis traditi propter scelus, XXIII, 143 — Jerusalem multo pejor est Sodoma, *ibid*., 511. — Frustra de otio Sabbati gloriantur, *ibid*., 940. — Judæi quo sensu

appellati sunt filii Dei et filii iniquitatis, XXIV, 28. — Bona sæculi promissa eis ut saltem præsentibus invitati facerent quæ præcepta sunt, *ibid.*, 57, 592. — Non habent scientiam Scripturarum nec folia, nec poma Verborum, *ibid.*, 42, 58, 512. — Nihil avarius Judæorum gente, *ibid.*, 48. — Post interfectionem Christi omnes gratiæ et donationes sublatæ sunt a Judæis, *ibid.*, 57. — Judæi deleti sunt propter abjectam legem Evangelii, *ibid.*, 90. — Semper incredduli fuerunt præceptis Domini, *ibid.*, 434. — Deus Judæis adversarius, *ibid.*, 617. — De idololatria Judæorum, *ibid.*, 580, 800. — Impietates eorum quantæ, *ibid.*. 561, 580, 665; XXV, 222, 225, 855, 260, 261. — Duritia Judæorum et cæcitas, *ibid.*, 427. — Reprobatio et tenebræ, *ibid.*, 581. — Reprobata traditio eorum, *ibid.*, 283. — Nituntur subvertere sacramenta Christi et apostolorum, *ibid.*, 364, 478. — Spiritualiter transacta sunt quæ Judæi carnaliter contendunt, *ibid.*, 152; XXIV, 578. — Paulatim gloria Domini recedet de Jerusalem et quomodo, XXV, 101. — Multo sceleratiora Jerusalem quam Samaria et Sodoma, *ibid.*, 217, 613. — Statuam Baal in templo posuerunt, *ibid.*, 233. — Pietas Dei ergo filios et eorum impudentia, *ibid.*, 198-182. — Cassa eorum vota, XXIV, 514; XXV, 46. — Usque hodie velamen habent positum in Veteris Testamenti lectione, XXV, 34. — Propter bona hujus sæculi operantur, *ibid.*, 50. — Populi Judaici et Christiani discrimen, *ibid.*, 480. — Si Judæi terram a Deo promissam non receperunt causa est eorum incredulitas, *ibid.*, 188. — Judæi tergiversantur in prophetiis de Christo, *ibid.*, 1473. — Afflictio populi Judaici quæ, *ibid.*, 1353, 1354. — Unum Deum colunt sed Trinitatem non agnoscunt, *ibid.*, 1054. — Judæi licet non idolis serviant non tamen habent Deum, *ibid.*, 843. — Amor Christi in Judæos, *ibid.*, 1122. — Judæi sua sponte divisi sunt a Christo, *ibid.*, 1086. — Rejectio illorum a Deo, *ibid.*, 901, — Corporibus filiorum vesci coacti sunt, *ibid.*, 957. — Post Dominum oblatum, defecit regnum a Judæis, *ibid.*. 1546. — Narrantur eorum crimina et causa iræ Dei, *ibid.*, 1081. — Judæi toto orbe peregrini, *ibid.*, 1083. — Eorum pœnæ in omni loco, *ibid.*, 847. — Judæi æterna cæcitate cooperti, *ibid.*, 1533. — Magistri eorum occidentem sequuntur litteram, *ibid.*, 997. — Synagoga Judæorum fornicaria simul et adultera, *ibid.*, 830. — Judæi dotibus suis destituti, XXVI, 87. — Eorum obduratio non est naturæ sed voluntatis, *ibid.* — Ante adventum Christi non plenam sed aliquo ex parte habuerunt justitiam, *ibid.*, 593. — Infelicitas Judæorum, quanta, *ibid*, 350. — Quomodo inexcusabiles, *ibid.*, 198. — Supercilicium Judæorum, *ibid.*, 595. — Interpretes eorum persequuntur Ecclesiam, *ibid.*, 524. — Judaicæ fabulæ, *ibid.*, 573. — Cultus impius populi Israel, *ibid.*, 65, 66.

AUGUSTINUS (S.), Hipponen is episc. — Judæos cur Deus passus est subjugari, XXXIV, 1051. — Jesus languidum curat in Sabbato et Judæi scandalizantur, XXXV, 1535, 1536. — De incredulitate Judæorum, *ibid.*, 1535, 1536. — Judæi gratiam Christianam falso sibi debitam jactantes, XXXVIII, 93, 94. — Judæi non implerunt legem, quia timebant non amabant, *ibib.*, 199. — Judæi rejiciunt Christum et gentes recipiunt, *ibid.*, 541. — Judæi audito Petro converti, *ibid.*, 484. — Eleemosynæ Pharisæorum insufficientes, *ibid.*, 626. — Infidelitas Judæorum, *ibid.*, 721, 22. — Judæorum cæcitas calumnantium solvit Sabbatum a Christo, *ibid.*, 751. — Quomodo illa cæcitas Christi adventu aucta fuit, *ibid.*, 732. — Judæi propriæ justitiæ opinione excæcati, *ibid.*, 872. — De insana cæcitate Judæorum, *ibid.*, 945, 946. — Infidelitas Judæorum et contra fides Magorum, *ibid.*, 1029. — Scripturæ apud Judæos propter Gentium fidem relictæ, *ibid.*, 1032. — Judæi Christum suis ritibus et scripturis ostendunt, *ibid.*, 1034; XXXIX, 1666. — Judæi duri in Stephanum, XXXVIII, 1431. — Judæi ob superbiam præcisi, XXXIX, 1503. — Judæorum et Sadducæorum error circa resurrectionem, *ibid.*, 1626. — In felicis Judæi fabris arcæ Noe et lapidibus militariis persimilis, *ibid.*, 1668. — In pueris Abrahæ figura Judæorum, *ibid.*, 1750. — Luctatio Jacob Judæos Christum persequentes designat, *ibid.*, 1764. — Fratres Joseph Judæos et peccatores designant, *ibid.*, 1765. — Judæorum et Gentium figura, *ibid.*, 1814. — Ros in vellere tum in aera, fides primum in Judæa exinde apud gentes, *ibid.*, 1817. — Judæorum reprobationis et electionis gentium figura, *ibid.*, 1821, 1822. — Judæorum insania in passione Domini. Punctio eorum per Titum et Vespasianum, *ibid.*, 1827. — Judæi in morte Christi victi, quomodo Christo serviant, *ibid.*, 1956. — Quam miranda sit Judæorum stultitia, *ibid.*, 2008. — Perperam dici Judæos propter solum infidelitatem deletos, XL, 222. — Apud Judæos omnia figurata, *ibid.*, 725. — Quid de Judæis Seneca senserit, XLI, 192. — De præfigurata commutatione Israelitici regni, *ibid.*, 526. — De ortu Salvatoris et de dispersione Judæorum per omnes gentes sicut fuerat prophetatum, *ibid.*, 608. — Judæi pro se non recti interpretantes. Quæ magis in Judæos quadrant prophetarum voces, XLII, 57. — Judæorum a Deo dimissio per Isaiam prænuntiata, *ibid.*, 59. — Qua charitate invitandi Judæi ad fidem, *ibid.*, 63.

CASSIANUS, presbyter Massiliensis. — De filiis Judæorum judaizantium et confessio illorum qui ad fidem Christi convertuntur probent Christi divinitatem, L, 89.

PROSPERUS (S.), Aquitanus. — Judæi prophetiam Psalmi CV ad regnum suum visibile pertinere putant ideo ab Antichristo seducendi, LI, 506. — Judæi sacramentis et sacrificio privati ad humilitatem gentium transierunt, *ibid.*, 509. — Judæorum Christum crucifigentium insania, *ibid.*, 700. — Obstinatio Judæorum in adventu Christi, *ibid.*, 701.

SALVIANUS (S.), Massiliensis presbyter. — Judæi duo sacrosancta nomina perdiderunt et quæ, LIII, 71. — Judæorum et Christianorum differentia, *ibid.*, 194, 195.

LEO MAGNUS (S.) pontifex Romanus. — Quanta Judæorum cæcitas Christo nascente, LIV, 241, 250, 323, 329. — Quantorum malorum Judæis origo fuere clamores quibus Christum morti addixerunt. *ibid.*, 318. — Pilati crudelitatem in Christum ex nonnulla clementia descendere, Judæos toto sceelere gravari, *ibid.*, 339. Judæi sunt inexcusabiles, *ibid.*, 367. — Malitia Judæorum instrumentum decretorum Dei, *ibid.*, 379.

MAXIMUS TAURINENSIS (S.). — Judæi ex suis voluminibus sciebant Christum Dominum redemptorem ex Virgine secundum carnem nasciturum, LVII, 264. — Ideo inexcusabiles, *ibid.*, 279. — Eorum cæcitas, *ibid.*, 265, 286. — Eorum exsecranda crudelitas qui reatum effusionis sanguinis Christi sibi, filiisque suis addixerunt, *ibid.*, 597. — Eorum consortia vitanda sunt, *ibid.*, 544.

AURELIUS PRUDENTIUS. — Judæi per orbem dispersi; LIX, 966. — Judæorum in Christianos odium, *ibid.*, 956. — Eorum cæcitas, *ibid.*, 950

PAULINUS (S.) Nolani episc. — Miraculis Christi non ad credendum sed ad blasphemandum provocabantur Judæi, LXI, 410. — Justo Dei judicio in omnes gentes dispersi, *ibid.*, 411. — Eorum synagoga in ficulnea fructum non ferente ei Christo maledicto percussa mystice designata, *ibid.*, 384.

EUGYPPIUS, abbas Africanus. — Judæi cur a Deo excæcati, LXII, 679, 680. — Judæi cur Christianismum renuunt, *ibid.*, 599. — Cur Deum colunt, *ibid.* — Judæi dispersi, *ibid.*, 670. — Judæorum impietas gentilibus saluti fuit, *ibid.*, 764. — Judæorum maledictum omnium pessimum, *ibid.*, 684, 685 — Judæorum cor lapideum, *ibid.*, 846. — Judæorum superbia, *ibid.*, 887. — Judæi carnalia sapiebant, *ibid.*, 973. — Judæis Christum non agnoscentibus, dæmones agnoverunt, *ibid.*, 1017.

FULGENTIUS (S.), Ruspensis episc. — Judæi nec Christi divinitatem nec Mariæ inconceptam fecunditatem credunt, LXV, 228. — Judæi partes de proximo adducti quia Deum colebant, *ibid*, 733.

CASSIODORUS, senator. — Judæi Messiam non venisse sed venturum esse credunt, LXX, 36, 37. — Quomodo positi sunt deorsum, *ibid.*, 151. — Cor lapideum Judæorum, *ibid.*, 160, 212, 213. — Infidelitas Judæorum, *ibid.*, 441 *et seqq.* — Expulsio Judæorum per superbiam provenit, *ibid.*, 774, 415, 545. — Quomodo eos Deus judicaverit, *ibid.*, 966. — Quomodo gentes populum Judæorum supplantarunt, *ibid.*, 561. — Contra Judæorum infidelitatem invehitur Cassiodorus, *ibid*, 595.

GREGORIUS (S.), Turonensis episc. — Judæi in Christum invidi, LXXI, 707, 708.

GREGORIUS MAGNUS (S.) — Filius Domini major Judaicus populus, LXXV, 578. — Invidia sacerdotum contra Christum, *ibid.*, 579. — Judæi meræ legis litteræ adhærent, *ibid.*, 580. — Rejectio populi Judaici, *ibid.*, 584. — Judæa Christi venientis et ecclesiæ nascentis lucem non vidit, *ibid.*, 649. — Stultitia Judæorum, etiam hæreticorum maledictioni ob Christi repulsam obnoxit, *ibid.*, 731. — Judæorum dispersio, *ibid*, 862. — Prædicatoribus expulsis Judææ lux defuit, *ibid.*, 865. — Evangelium a Judæis repelli permisit Deus ut in omnes gentes diffunderetur, *ibid.*, 864. — Judæorum perfidia et reprobatio, *ibid.*, 885, 1066. — Cæcitas Judæorum et rejectio, *ibid.*, 964, 965; LXXVI, 64, 65, 66, 67, 68. — Invidia Judæorum, LXXVI, 430. — Judæi ab lateritio opere prius liberati dum terrena sapiunt, iterum ad lateres redierunt, *ibid.*, 481. — Judæorum duritia et reprobatio, *ibid.*, 508, 509, 541. — Obsecratio Judæorum, *ibid.*, 800,

1110, 1161. — Obduratio Judæorum, *ibid.*, 891, 1111 — Judaicus populus Rubo ardente significatur, *ibid.*, 844.— Spiritus prophetiæ plenus et cæcus Isaac benedicente Jacob similis ille populus, *ibid.*, 1111. — Judaicum populum Simon Pharisæus significat, *ibid.*, 1241, 1242. — Dives epulo typus populi Judaici, *ibid.*, 1302. — Ad scelus Judæorum in Christum, accessit prædicationis contemptus, LXXIX, 100, 101. — Judæorum insania Salvatorem, qui Deus non sit, exspectantium, *ibid.*, 64, 160. — Persecutio Judæorum Ecclesiæ illata significatur per fuscenuiam tridentem pueri sacerdotis, *ibid.*, 92. — Judæorum perfidia sepulcrum custodibus munientium, *ibid.*, 637. — De veteribus patribus, a quorum fide recusserunt, Judæi frustra gloriantur, *ibid.*, 164. — Tenebræ in quibus nunc jacent, *ibid.*, 74-91.—Judæorum cæcitas, *ibid.*, 165, 166. — Judaicorum sacerdotum major ordo lucri gratia mortem Christo intulit, *ibid.*, 103. — Judaicorum doctorum superbia, *ibid.*, 166 *et seqq.* — Judæorum reprobatio, *ibid.*, 91, 146, 153, 172.—Judaicus populus per Phinees, id est, os mutum significatur, *ibid.*, 562. — Judaicus populus, filii Simonis domum Ecclesiæ intrare renuentis, figura significatur, *ibid.*, 641, 642. — Synagogæ repulsio, *ibid.*, 62. — Synagogæ sterilitas, dum Ecclesia prius sterilis, fecunditate gaudet, *ibid.*, 71.

TAIUS, Cæsaraugustanus episc. — De incredulitate Judæorum erga Christum, LXXX, 778.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episc. — Judæi non erant Christum agnituri, LXXXIII, 476 *et seqq.* — Crudelitas Judæorum, *ibid.*, 481 *et seqq.* — Judæi propter peccatum in Christum debellati atque dispersi sunt, *ibid.*, 514. — De ruina Jerusalem et Synagogæ reprobatione, *ibid.*, 515-517. — De cessatione Sabbati et de circumcisionis consummatione, *ibid.*, 522-524.—Quod Judæi nisi credant in Christum, non intelligent Scripturas, *ibid.*, 529. — De perfidia Judæorum, LXXXIV, 556. — De Judæorum damnatione, *ibid.*, 559.

ALCUINUS, abbas. — De incredulitate Judæorum, C, 816-832. — De reprobatione, *ibid.*, 861.

AGOBARDUS (S.), episc. Lugdunensis. — Liber de insolentia Judæorum, CIV, 70 *et seqq.* — Epistola de cavenda societate Judaica, *ibid.*, 110.

RABANUS MAURUS, Fuldensis abbas. — Consilium impiorum Judæorum adversus Jesum, tractantium de morte sua et accusantium eum quod ipse improperaret eis peccata legis, CIX, 679. — Sermo Domini contra Jerusalem vitem infructuosam, CX, 663. — Justificat Dominus Sodomam et Samariam comparatione Jerusalem, *ibid.*, 665. — Sermo Domini contra Jerusalem pro effusione sanguinis et cæteris malis, *ibia.*, 728. — De calamitate Judæorum, CXI, 936. — De quorum obstinatione, *ibid.*, 944-1479. — De passione Christi et ultione Judæorum, *ibid.*, 955. — De vitiis Judæorum, *ibid.*, 1031.

HAYMO, Halberstatensis episc — Insania Judæorum, CXVI, 201, 202, 265. — De illorum incredulitate, *ibid.*, 233, 234, 585. — De destructione Jerusalem, *ibid.*, 243, 253, 721. — De angustia Judæorum, *ibid.*, 286, 306, 307, 456, 720, 726. — Quomodo Judæis multa mala acciderunt, CXVIII, 826. — Quæ Judæis acciderunt mala, *ibid.*, 829. — Ultimum excidium Judæorum, *ibid.*, 839.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiensis — Locustæ figuræ Judæorum, CXX, 154. — Viperarum progenies, Judæi dicti quare, *ibid.*, 156, 157.

BRUNO, Herbipolensis episc. — Judæus ultor et inimicus dicitur, CXLII, 67. — Judæi sunt sensu corrupti, *ibid.*, 81. — Judæi filii alieni dicuntur et claudicant in fide, *ibid.*, 98. — Iniquitas Judæorum super muros Jerusalem, *ibid.*, 215.— Judæi testamentum Dei contaminant, *ibid.*, 217.— Judæi obstinati sicut apis, *ibid.*, 224. — Judæorum machinationes contra Christum, *ibid.*, 240.— Judæi apposuerunt iniquitatem super iniquitatem, *ibid.*, — 262. — Judæorum sedes est collisa, *ibid.*, 333 — Judæorum instabilitas et mendicitas, *ibid.*, 402.—Judæi, ut apes, non sibi, sed aliis mellificaverunt, *ibid.*, 424. — Scriptura sacra quæ dicitur mensa, Judæis facta in laqueum, 261.

PETRUS DAMIANUS (S.). Eccles. Rom. cardinalis. — — Judæi per David concubinas designantur, CXLV 287. — Judæi cur pueri, *ibid.*, 711. —Judæorum gens cur servata, *ibid.*, 284. — Cur Judæi in Christum male affecti, *ibid.*, 529. — Israelitico populo quæ beneficia concessa, *ibid.* — Judæi quod, gravius peccatum perpetraverint, *ibid.*, 64. — Christum occidisse peccatum omnium maximum, *ibid.*, 64.

LANFRANCUS, Cantuariens archiepisc. — Judæorum et gentium altercatio, CL, 103. — Judæis non gloriandum quod legem non acceperint, electique fuerunt populus a Deo, *ibid.*, 104.— Facilius credere poterant quam gentes, quæ Vetus Testamentum penitus ignorabant, *ibid.*, 114. — Delectum eorum sunt divitiæ mundi et quare, *ibid.*, 142. — Prædicatio de Christo Judæis scandalum, *ibid.*, 158. — Plurimi legem, non prophetas tenebant, *ibid.*, 314. — Primarii et quasi segregati, *ibid.* — Reginæ duæ, una Judæis promissa, Christianis altera, 384.

BRUNO. — Carthusianorum institutor. — Judæorum cum gentilibus expostulatio, CLIII, 14, — Frustra de lege gloriantur, *ibid.*, 28. — Qnomodo Judæi duces cæcorum, *ibid.*, 33. — Per orbem dispersi, *ibid.*, 59. — Romani de Judæorum vastatione gavisi, 1009.

RADULPHUS ARDENS. — De duritia et perversitate Judæorum, CLV, 1514 *et seqq.* — Curiositas et duritia Judæorum, *ibid.*, 1692-1715.—De cæcitate Judæorum, *ibid.* 1733. — De benignitate Christi erga Judæos, *ibid.*, 1823.

PETRUS ALPHONS. ex Judæo Christianus — Quod Judæi verba prophetarum carnaliter intelligunt et ea falso exponunt, CLII, 541 *et seqq.* — De præsentis Judæorum captivitatis causa et quandiu durare debeat, CL VII, 567 *et seqq.* — Ostenditur Judæos de tota lege Moysi, nisi parum observare et illud parum Deo non placere, *ibid.*, 593 *et seqq.* — Quod voluntate spontanea a Judæis crucifixus est Christus et occisus, *ibid.*, 639 *et seqq.*

WERNERUS, abbas S. Blasii in Sylva Nigra. — De cantate Judæorum, CLVII, 757, 805. — De incredulitate Judæorum de incarnatione, *ibid.*, 786.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis archiepisc. Magna gloria est Hebræis credentibus quod ex eorum genere carnem assumpserit Deus, CLVIII, 626.

BERENGOSUS, abbas S. Maximi Trevirensis. — Qualiter a Judæis prius lignum fuerit absconditum, CLX, 957. — Quemadmodum de S. Crucis honore etiam nobis gaudendum et quid inter Christianos et Judæos intersit, *ibid.*, 961.

RUPERTUS, abbas S. Heriberti Tuitiensis. — Quod Judæi carnales similes Esau sint qui spiritualem benedictionem non quæsivit, deque odio Esau, CLXII, 462. — Quod filii Israel tentati a Domino, in tribus rebus infideles reperti sunt, *ibid.*, 666. — Quod Judæis de suis non gloriandum meritis, *ibid.*, 667.— Quale sit usque hodie opprobrium Judæorum, *ibid.*, 1046. — Sacrificia omnia et festa Judæorum Deo esse odibilia, *ibid.*, 1277.— Peccatum illud maxime sacerdotum Scribarum et Pharisæorum fuisse qui propter traditiones sacras, traditiones Dei reliquerunt, *ibid.*, 1279. — Cur Dominus Judæos projecerit, CLXII, 1284. — De causa desperationis Judæorum, *ibid.*, 1412, 1453, 1518. — Quomodo Judæi primo inclyti... et nunc vasa testes sunt, CLXVII, 1415.— De idololatria Judæorum in Ægypto, CLXVIII, 20. — Inflati spiritu superbiæ tacti sunt magistri erroris, *ibid.*, 140. — Judæorum sana spes de futuro imperio, *ibid.*, 246.—Eorum peccatum debuit puniri magis quam gentium, *ibid.*, 289 — Dispersio fuit causa quod fides Christi magis innotesceret, *ibid.*, 584. — Judæi spoliati sunt propter sanguinem Christi, *ibid.*, 615. — Judæi in meridie cæci sunt, *ibid.*, 1014. — Superbia synagogæ, *ibid.*, 1172. — Quare gentibus cunctis sint deteriores, *ibid.*, 1516, 1575. — Invidebant Judæi conversioni gentium, *ibid.*, 1528. — De blasphemiis Judæorum contra Spiritum, *ibid.*, 177. — Quare Judæi, an ipse Christus esset, quæsierint et quare ipse ante passionem semper obscure responderit, CLXIX, 1466.

GODEFRIDUS, abbas Admontensis. — Judæi irridenl gentibus, CLXXIV, 1081. — Arrogantia Judæorum de gratiis a Deo acceptis, *ibid.*, 258. — Judæi sunt parentes Jesu, nec tamen in eum credunt, *ibid.*, 32. — Damnantur propter superbiam, *ibid.*, 260.

HUGO DE S. VICTORE. — Judæi in Christum non credendo quomodo peccaverunt, si credere non potuerunt, CLXXV, 496. — Judæorum infidelitas et excæcatio causa salutis gentium, *ibid.* 498. — De Absalon significante Judæos, CLXXVII, 1077.

BERNARDUS (S.), Clarævallensis abbas. — De dispersione Judæorum per totum orbem, CLXXXII, 562.— Judæorum servitute nulla turpior aut gravior, *ibid.*, 752. — Duritia Judæorum, CLXXXIII, 173. — De synagoga Judæorum perfidorum, *ibid.*, 839.— De incredulitate Judæorum qua compleverunt mensuram patrum suorum occidendo Christum, *ibid.*, 1066. Judæorum cæcitas et reprobatio, CLXXXIV, 64, CLXXV, 32. — Judæorum traditiones fides Christi evacuavit, CLXXXIV, 32. — Judæi non agnoscunt Christi divinitatem ob carnis infirmitatem, CLXXXV, 35.—Perversitas et malitia Judæorum in Christum, CLXXXV, 68, 123 *et seqq.* — Perfidia et invidia, CLXXXV, 139.

ROBERTUS PULLUS, cardinalis et cancellarius. — Cur vetus lex tantum Hebræorum et nova sit omnium, CLXXXVI, 770. — Gratia Judæo minor erat quam Christiano, *ibid.*, 775. — Judæi sunt inexcusabiles. *ibid.*,

867. — De alternatione fidei Judæorum et gentilium, *ibid.*, 977.

PETRUS LOMBARDUS, Magister Sententiarum. — Judæorum obcæcatio et dejectio, CXCI, 223, 224. — Judæorum vastationis deploratio, *ibid.*, 682 *et seq.* — Judaicæ Synagogæ finis, *ibid.*, 683. — Superbia Judæorum confutatur, *ibid.*, 702. — Judæi arena sterilis, *ibid.*, 1217. — Jerusalem in summa solemnitate Paschæ destructa, *ibid.*, 685, 686. — Judæi quomodo credere non poterant, *ibid.*, 1476. — Judæos et audivisse et cognovisse quæ de Deo dicta, *ibid.*, 1477. — Judæorum pars aliqua cur excæcata, pars non, *ibid.*, 1488.

GARNERUS, Superior S. Victoris Parisiensis. — Judæa per austrum designata, CXCIII, 56. — Per corvum, *ibid.*, 76. — Per lutum, *ibid.*, 80. — Per bovem, *ibid.*, 89. — Judæus pro Christo exspectat Antichristum, *ibid.*, 88. — Judæi canes Christum persequentes, *ibid.*, 102. — Judæi fideles, oves, *ibid.*, 105. — Judæi infideles et persequentes, onagri, *ibid.*, 120. — Judæi timuerunt perdere locum suum non occiso Christo, quem perdiderunt occiso, *ibid.*, 121.

ADAMUS SCOTUS, canonicus Regularis. — Judæorum reprobatio et invidentia quanta, CXCVIII, 159.

PETRUS COMESTOR. — De zelo Judæorum quod Christus Filium Dei se dixit, CXCVIII, 1579. — Quod Judæi et pontifices conspiraverunt in Jesum, *ibid.*, 1595. — De invidia Sadducæorum in apostolos, *ibid.*, 1656. — De invidia Judæorum in Paulum, *ibid.*

PHILIPPUS DE HARVENG, abbas Bonæ Spei. — Judæi verba spiritalia carnaliter attendentes, CCIII, 771.

BALDUINUS, Cantuariensis archiepisc. — De Judæorum excæcatione, CCIV, 656 *et seq.* — Quæ in Veteri Testamento contineantur, *ibid.*, 643 *et seq.* — De mutatione legis, *ibid.*, 646. — De veteribus projiciendis, *ibid.*, 649.

PETRUS BLESENS., Bathoniensis in Anglia archidiac. — De perfidia Judæorum, CCVII, 825 *et seq.* — De ruina Jerusalem, 1058 *et seq.*

MARTINUS (S.), Legionensis presbyter. — De incredulitate Judæorum, CCVIII, 74. — Contra perfidiam Judæorum pertinaciter negantium Christum Filium Dei esse, *ibid.*, 106 *et seq.*, 135 *et seq.*, 184 *et seq.* — Post passionem Christi librum Sapientiæ Judæi respuerunt, *ibid.*, 182.

ADAMUS, Perseniæ abbas. — De cæcitate Judæorum, CCXI, 634.

PETRUS PICTAV., Parisiensis academiæ cancellarius. — An voluntas Judæorum qui optabant mortem Christi convenerit secundum rationem cum illius voluntate, CCXI, 1199.

V. — *Leges et decreta de Judæis.*

CONSTANTINUS MAGNUS. — Tulit legem Constantinus ne Judæi christianum mancipium haberent, VIII, 77, 385. — Decretum adversus Judæos, *ibid.* 130. — Alia decreta de Judæis, *ibid.*, 330, 365, 384.

THEODOSIUS MAGNUS. — Decreta de Judæis, XIII, 540.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis presbyter. — Imperatorum leges de Judæis, XXVI, 453.

LEO MAGNUS (S.), pontifex Romanus. — Judæi a quibus feriatica non suscipienda nec cum eis festa agenda, LVI, 548. — Nec ab eis azyma accipienda, nec cum ipsorum impietatibus communicandum, *ibid.*, 548.

JUSTINIANUS imperator. — Ne Judæi, Samaritani per causam religionis et cultus sui curiali fortuna liberentur, sed cum curialibus muneribus subdantur, privilegiis eorum non perfruantur, LXXII, 986. — Decreta de Samaritanis, *ibid.*, 1050. — De Hebræis quomodo oporteat eos Scripturas legere, *ibid.*, 1051. — Constitutiones Justiniani de Samaritanis, *ibid.*, 1085 *et seq.*

GREGORIUS MAGNUS (S.). — De Judæorum salute procuranda extrema sollicitudo, LXXV, 108, 109, 407. — Judæos injuste vexari prohibet Gregorius, *ibid.*, 406. — Judæis locum ablatum, quo ad solemnitates suas celebrandas conveniebant, restitui jubet, *ibid.*, 305. — Quas dispositiones requireret ad suscipiendum baptismum, *ibid.*, 108. — Judæos tributis onerari voluit, *ibid.*, 364. — Ad Ecclesiam conversis pensionum onera ex parte relaxari jussit, *ibid.* — Judæis christianos subjici nefas duxit, *ibid.*, 204, 205, 532. — Id leges prohibebant, *ibid.*, 332. — Mancipia Judæorum ad Ecclesiam confugientia libertate donantur, *ibid.*, 205. — Judæorum servi dominos suos ad fidem præcedentes, iis, etiamsi christiani fuerint, amplius subjici prohibitum, *ibid.*, 206. — Judæorum munera exsecrabilia judicabat Gregorius, *ibid.*, 206, 207. — De synagoga Judæorum transferenda si ecclesiæ officia impediat, *ibid.*, 457. — Ad Petrum episcopum Terracinensem ut concessum prius Judæis locum restituat, *ibid.*, 489. — Judæos non esse ad baptismum cogendos, *ibid.*, 509. — Judæorum servi ad Ecclesiam fidei causa fugientes in libertatem vindicentur, *ibid.*, 675. — Christianum mancipium retinere Judæis non licet, *ibid.*, 690. — Judæis qui ad Christum fuerint conversi minuenda pensionum onera, *ibid.*, 729. — Si Judaicum mancipium ad fidem christianam converti desiderat in libertatem vindicetur, *ibid.*, 823. — Ad Fantinum defensorem ut Judæos ad christianam fidem accedentes juvet, *ibid.*, 924. — Constituendum sit ne Judæis christiana mancipia habere liceat, *ibid.*, 1037, 1039. — Non arcendos Judæos a solemnitatibus suis, sed monitis ac blandimentis ad conversionem accendendos, *ibid.*, 1267.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episc. — Ut baptizati Judæi cum episcopis celebrent dies festos, LXXXIV, 439. — De Christianorum Judæorumque conjugiis, *ibid.*, 586. — Non vi credere Judæi cogantur, *ibid.*, 579. — De his qui contra fidem Christi Judæis munus et favorem præstant, *ibid.*, 580. — De Judæis dudum christianis et postea in priorem ritum conversis, *ibid.* — De Judæis baptizatis qui infidelibus Judæis se sociant, *ibid.*, 581. — De Judæis conversis et post prævaricantibus ut ad testimonium non admittantur, *ibid.* — Ne Judæi officia publica agant, *ibid.* — Ne Judæi mancipium christianum habeant, *ibid.* — De confirmatione legum quæ in Judæorum nequitiam promulgatæ sunt, *ibid.*, 477. — Judæi ad Cœnam Domini usque ad secundam Sabbati in Pascha inter Christianos procedere non possunt neque, catholicis populis quacunque occasione misceri, *ibid.*, 283. — Christiani ne Judæis matrimonio jungantur, *ibid.*, 291. — Ut Judæis non liceat christianas habere uxores, vel concubinas neque mancipium christianum in usus proprios comparare, *ibid.*, 554. — Judæi qui converti cupiunt qualiter suscipiantur, *ibid.*, 268. — Ut christiani Judæorum convivia vitent, *ibid.*, 269. — Non liceat Judæis corpus deducere psallendo, sed, ut eorum habuit mos et consuetudo antiqua, corpus deducant et reponant, *ibid.*, 611.

CRISCONIUS, Africanus episc. — Ut nullus episcopus vel presbyter, vel diaconus, cum Judæis Pascha celebret, LXXXVIII, 822. — Ut nullus a Judæis feriatica accipiat, *ibid.*, 827. — Ut nullus a Judæis azyma accipiat, *ibid.* — Ut Judæi ad accusationem non admittantur, *ibid.*, 828.

CAROLUS MAGNUS (B.). — Capitula de Judæis, XCVII, 369 *et seq.*

AGOBARDUS (S.), episc. Lugdunensis. — Consultatio de baptismo Judaicorum mancipiorum, CIV, 100, 173. — Epistola de cavenda societate Judaica, *ibid.*, 110.

RABANUS MAURUS, Fuldensis abbas. — De his qui se Judæis junxerunt, CX, 490. — De his qui cum Judæis vescuntur, *ibid.*

STEPHANUS VI, pontifex Romanus. — Queritur factam esse Judæis potestatem allodia possidendi, CXXIX, 857.

ISIDORUS MERCATOR. — Judæorum azymis non est communicandum, CXXX, 290. — Judæorum benedictiones super fructus non sunt permittendæ, *ibid.*, 418. — De christianis qui cum Judæis vescuntur, *ibid.* — De Judæis ne vi ad credendum cogantur, *ibid.*, 476. — Judæis non licet Christianas habere uxores, *ibid.*, 455. — De Judæis baptizatis si postea prævaricati fuerint in Christo, *ibid.*, 477. — De Judæis qui christianas in matrimonio habent, *ibid.*, 477. — Ut Judæi aut qui ex Judæis sunt officia publica nullatenus appetant, *ibid.* — Ut Christianos servos non liceat Judæis habere, *ibid.*, 478. — Decreta de Judæis, *ibid.*, 515. — Ut baptizati Judæi cum episcopis celebrent dies festos, *ibid.*, 526. — De confirmatione legum quæ in Judæorum nequitiam promulgatæ sunt, *ibid.*, 551. — De Constitutione Reccaredi adversus Judæos quod auri dono non sit corrupta, *ibid.*, 1106. — De Judæis ad fidem venientes, *ibid.*, 404.

REGINO, Prumiensis abbas. — Judæi ne servos alienæ nationis circumcidant, CXXXII, 302. — Ne Judæus christianam ducat uxorem, *ibid.*, 311. — Judæo non licet christianum habere mancipium, *ibid.*

GEZO, abbas Dertonensis. — Judæos ab omni conventu fidelium arcendos, præcipue ubi Christianorum celebratur oblatio, CXXXVII, 390.

ALEXANDER II, pontifex Romanus. — Judæos non esse occidendos, sed servandos, CXLVI, 1387.

EDWARDUS (S.), rex Anglorum, confessor. — Diplomata de Judæis, CLI, 1195.

IVO, Carnotensis episc. — Decretum de Judæis, CLXI, 76. — Ne publica officia Judæis committantur, *ibid.*, 820. — Ne Judæi mancipia christiana emere præsumant, *ibid.*, 82. — Ne Christiani Judæorum convivia intersint, *ibid.*, 821, 826. — Ne Judæi a Cœna Domini usque ad

secundam feriam in publico appareant, *ibid.* — Judæi benignitate ad fidei unitatem sunt vocandi, *ibid.*, 82 105, 123, 125. — De servis Judæorum ad Ecclesiam confugientibus, *ibid.*, 82, 824. — Ne Judæi a solemnitatibus suis vi arceantur, *ibid.*, 822. — De manciplis Judæorum si fieri christiani voluerint, *ibid.*, 823. — Ut Judæi conversi honorentur, *ibid.*, 824. — Qua diligentia examinandum sit de servis Judæorum, *ibid.* — Quod servari debeant Judæi, non occidi, *ibid.* — Ne medicina a Judæo accipiatur, *ibid.*, 825. — Judæi ante baptismum examinandi, *ibid.*, 123. — Post jejunium quadraginta dierum die Dominico baptizandi sunt Judæi, *ibid.*, 82. — Filii eorum baptizati a parentibus separandi, *ibid.*, 124. — De Judæis christianis apostatis, *ibid.* — Judæis postponi aut servire non debent christiani, *ibid.*, 125. — Judæus potest baptizare, *ibid.*, 1052. — Baptismum suscepturi Judæi, debent prius 40 diebus abstinere, *ibid.*, 1054. — Quot mensibus Judæi inter catechumenos habeantur, *ibid.*, 1061. — Sicut non sunt Judæi ad fidem cogendi, ita nec conversi ab ea recedere permittantur, *ibid.*, 1062. — Ut Judæorum filii baptizati cum eis non habitent, *ibid.* — Judæis ad fidem venientibus, cum infideli nulla sit conversatio, *ibid.* — De Judæis plerisque frequenter ad judaismum revertentibus, *ibid.*

BERNARDUS (S.), Clarævallensis abbas. — Docet Judæos non esse persequendos, nedum occidendos, CLXXXII, 567. — Rodulphum monachum qui fideles in Judæorum necem armabat, arguit, *ibid.*, 570.

GRATIANUS. — Judæi baptizati, CLXXXVII, 556. — Nisi ad fidem Judæus accesserit, separetur ab uxore fideli, *ibid.*, 1424. — Filii baptizati a parentibus infidelibus separentur, *ibid.*, 1425. — Cum Judæis nec manducandum, nec habitandum, nec ab eis medicamentum accipiendum est, *ibid.* — Clerici sive laici vitent Judæorum convivia, nec ecs ad sua consortia recipiant, *ibid.* — Christiana communione careat qui judaicæ pravitati conjugali se vinculo sociat, *ibid.*, 1427.

CLEMENS III, papa. — Decreta de Judæis ad fidem christianam conversis, CCIV, 1482, 1495.

INNOCENTIUS III, pontifex Romanus. — Commendatur benevolentia erga Judæos recens baptizatos, CCXIV, 734. — Constitutio pro Judæis, *ibid.*, 864. — Ad regem scribit Innocentius commendans ut insolentiam Judæorum in regno commorantium compescat, CCXV, 501-694.— Magistro Petro ne mancipia parochiæ suæ Judæis cohabitare sinat, *ibid.*, 507.—Regem Castellæ ob Judæos in honore habitos increpat, *ibid.*, 616. — Quod sacramentum fidei Judæo petenti non denegetur, *ibid.*, 977. — De decimis Judæorum, *ibid.*, 1157. — Epistola adversus Judæos, *ibid.*, 1291. — Philippo illustri regi Francorum ut Judæi remittant usuras cruce signatis, *ibid.*, 1470.

VI. — *Polemica adversus Judæos.*

TERTULLIANUS, presbyter Carthaginiensis. — De Judæis, I, 400 *et seq.* — Liber adversus Judæos, II, 595 *et seq.*

CYPRIANUS (S.), Carthaginiensis episc. — Libri tres adversus Judæos, IV, 675 *et seq.*

ANONYMUS. — Tractatus adversus Judæos, IV, 919 *et seq.*

CONSTANTINUS MAGNUS. — Epistola Constantini contra Judæos, VIII, 501.

SYLVESTER (S.) papa. — Fragmentum operis deperditi adversus Judæos, VIII, 814.

AMBROSIUS (S.), Mediolanensis episc. — Opinio Judæorum circa mysticam benedictionis Simeon et Levi interpretationem confutatur, XIV, 676. — Apologia David adversus Judæos, *ibid.*, 897 *et seq.*

COELIUS SEDULIUS. — Carmen adversus Judæos, XIX, 741-742.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis episc. — Christum esse Messiam probatur contra Judæos, XXXVIII, 567. — Quæstio facta Judæis de Christo, *ibid.*, 572. — Tractatus adversus Judæos, XLII, 52 *et seq.* — Contra incredulitatem Judæorum, *ibid.*, 1123, 1124.

MAXIMUS (S.) Taurinensis. — Tractatus contra Judæos, LVII, 795 *et seq.*

AGOBARDUS (S.), episc. Lugdunensis. — Epistola de Judaicis superstitionibus, CIV, 78 *et seq.* — Consultatio de baptismo Judaicorum manciplorum, *ibid.*, 100-173.

AMULO, episc. Lugdunensis. — Liber contra Judæos, CXVI, 142 *et seq.*

FULBERTUS (S.), Carnotensis episc. — Tractatus contra Judæos, CXLI, 305 *et seq.*

PETRUS (S.) DAMIANUS, S. E. R. cardinalis. — Antilogus contra Judæos, CXLV, 42 *et seq.* — Refutantur errores Judæorum, *ibid.*, 51. — Dialogus inter Judæum et Christianum, *ibid.*, 57. — Cum Judæis qua ratione disputandum, *ibid.*, 41.

SAMUEL, Marochianus, ex Judæo Christianus. — De adventu Messiæ quem Judæi temere exspectant liber, CXLIX, 338 *et seq.*

RADULPHUS ARDENS. — De adventu Christi adversus Judæos, CLV, 1701. — Adversus quosdam qui ex operibus legis et habere justitiam et salutem opinabantur, CLXXV, 2040.

GUIBERTUS, abbas S. Mariæ de Novigento. — De incarnatione contra Judæos, CLVI, 489 *et seq.*

GISLEBERTUS CRISPINUS, abbas Westmonasteriensis — Disputatio Judæi cum Christiano de fide christiana, CLIX, 1005.

ODO, Cameracensis episc. — Disputatio contra Judæum Leonem nomine de adventu Christi Filii Dei, CLX, 1103.

GUILLELMUS DE CAMPELLIS, Catalaunensis episc. — Dialogus inter Christianum et Judæum de fide catholica, CLXIII, 1015.

RUPERTUS, abbas S. Heriberti Tuitiensis. — Dialogus inter Christianum et Judæum, CLXX, 559 *et seq.*

HILDEBERTUS (Ven.), Turonensis archiepisc.— Contra Judæos, de Incarnatione, CLXI, 811 *et seq.*

HUGO DE S. VICTORE. — Apologia de Verbo Incarnato, CLXXVII, 315 *et seq.*

PETRUS ARÆLARDUS, abbas Ruyensis. — Dialogus inter philosophum, Judæum et Christianum.

PETRUS (Ven.), abbas Cluniacensis. — Tractatus adversus Judæos, CLXXIX, 507 *et seq.*

RICHARDUS A S. VICTORE. — De Emmanuele libri duo in quibus refelluntur objectiones Judæorum quas nobis apponere solent de nostro Emmanuele, CXCVI, 601 *et seq.*

GUALTERUS DE CASTELLIONE. — Tractatus contra Judæos, CCVIII, 426 *et seq.*

ALANUS DE INSULIS. — Tractatus contra Judæos, CCX, 399 *et seq.*

ANONYMUS. — Tractatus adversus Judæos, CCXIII, 749 *et seq.*

VII. — *De conversione Judæorum in fine mundi.*

CYPRIANUS (S.) Carthaginiensis. — Judæi veniam accipere possunt si sanguinem Christi baptismo ejus abluerint et in Ecclesiam transeuntes præceptis ejus obtemperaverint, IV, 694.

PHILASTRIUS (S.), Brixianus episc. — Conversio Judæorum, XII, 1295.

AMBROSIUS (S.), Mediolanensis episc. — Judæi non debent sperare indulgentiam nisi velint agere pœnitentiam, XV, 1741. — Deus illis, etiamsi nolint sanari, reservat indulgentiam, XIV, 842. — Constat illos in fine mundi per prædicationem Eliæ et Enoch ad fidem Christi reversuros, XVII, 869, 872.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis presbyter. — Confusio Judæorum quando Christum cognoverint, XXIV, 298. — Conversio populi Judaici in consummatione sæculi, XXV, 1332.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis episc. — Conversio interfectorum Christi XXXVIII, 947. — Judæi habebunt tempus salvationis, *ibid.*, 1427; XL, 339. — De adventu Eliæ ante judicium cujus prædicatione Scripturarum secreta reserante Judæi convertentur ad Christum, XLI, 705.

CASSIODORUS. — Judæi ad Christum in fine convertendi, LXX, 411, 661, 941.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Christus ad Judæos e quibus exivit in fine mundi est reversurus, LXXV, 785. — Conversio Judæorum in fine mundi, LXXVI, 763, 764, 768, 919, 1176. — Synagogæ de præteritis suis tenebris in fine pœnitentia, LXXIX, 532, 538.

TAIUS, Cæsaraugustanus episc. — De Judaici populi circa finem mundi conversione, LXXX, 978.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episc. — In fine mundi Judæi sunt crediturl, LXXXIII, 508.

ALCUINUS, abbas. — Elias et Enoch prædicantibus, ante pedes Ecclesiæ adoraturi venient, C, 1112.

HAYMO, Halberstatensis episc. — De conversione Judæorum in fine mundi, CXVI, 557, 595.

BRUNO (S.), Herbipolensis episc. — Judæi in fine mundi convertentur ad Christum, CXLII, 227.

LANFRANCUS (B.), Cantuariensis archiepisc. — Judæi in fine mundi convertentur, CL, 334.

GODEFRIDUS (Ven.), abbas Admontensis. — In fine sæculi convertentur, CLXXIV, 54, 56, 65, 104, 105, 145, 235, 268, 414, 875.

BERNARDUS (S.), Clarævallensis, abbas. — De con-

versione Judæorum in fine mundi, CLXXXII, 567; CLXXXIII, 1163.
PETRUS LOMBARDUS, Magister Sententiarum. — Judæi per Eliam et Enoch convertendi, CXCI, 629, 1488.
ADAMUS SCOTUS.— Canonicus regularis ordinis Præmonstratensis.— Sub finem Judæi ad Christum convertentur, CXCVIII, 140.
PHILIPPUS DE HARVENG, abbas Bonæ Spei. — Judæi in fine mundi convertentur, CCIII, 473.

CLXXVIII.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM OPERUM HISTORICORUM ET CHRONOLOGICORUM,

QUÆ IN PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU REPERIUNTUR,

JUXTA NATIVUM UNIUSCUJUSQUE TITULUM EXARATUS.

Albigensium historia, Petrus Vallis Cernati, CCXIII, 544. — Anglorum gentis historia ecclesiastica, libri v, a Julio Cæsare ad annum 731, Beda Vener., XCV, 24 *et seqq.* — Anglorum regum gesta., ab anno 449 ad annum 1127, Willelmus Malmesb., CLXXIX, 940. — Anglorum pontificum gesta, libri v, *ibid.*, 1441. — Anglorum regum genealogia, Aelredus abb., CXCV, 711. — Anglorum historia, libri VIII, *ibid.*, 799. — Annales veteres Francorum, id., XCVIII, 1409. — Annales de gestis, B. Caroli Magni, poeta Saxo, XCIX, 684. — Annales Eginhardi abbatis cum Larissensibus collati, Eginhardus abbas, CIV, 568. — Annales ab anno 835 ad annum 861, S. Prudentius Trec., CXV, 1576. — Annales Hincmari ab anno 861 ad annum 888, Hincmarus, CXXV, 1205. — Annales ab anno 919 ad annum 966, Flodoardus canonicus, CXXV, 417. — Annales S. Emmerammi Ratispon. ab anno 748 ad annum 1062, CXLI, 1233. — Annales ab anno 1040 ad annum 1077, id., CXLVI, 1055. — Annales, Lambertus, CXLVIII, 1027.
Balearico bello (libri VII de), Laurentius Veron., CLXIII, 513 — Bambergenses annales, Append. ad S. Ottonem, CLXXIII, 1363. — Beccense Chronicon, app. ad Lanfrancum, CL, 639. — Beccense Chronicon (additiones ad) *ibid.*, 763. — Beccensis abbatiæ catalogus librorum, *ibid.*, 767. — Beccensium abbatum gesta, Petrus monachus, CLXXXI, 1709. — Belli sacri historiæ libri XXXIII, Guillelmus Tyrens., CCI, 209. — Belli sacri continuatio Gallice scripta, Anonymus, CCI, 895. — Bellum Standarth tempore Stephani regis, Aelredus abb., CXCV, 701. — Bertiniani annales, S. Prudentius Trecens., CXV, 1375. — Bertiniani annales, Hincmarus Rhem., CXXV, 1205. — Besuense Chronicon, Joannes monachus, CLXII, 861. — Bohemorum Chronica, Cosmas Pragens., CLXVI, 57. — Brachmanorum moribus (liber de), S. Ambrosius, XVII, 1151. — Bremense Chronicon breve, Adamus canon., CXLVI, 659. — Breviarium canonicum, Crisconius, LXXXVIII, 829. — Breviarium causæ Nestorianorum et Eutychianorum, Liberatus, LXVIII, 969. — Britanniæ excidio (liber de), Gildas, LXIX, 329. — Britannicæ Ecclesiæ historia ab anno 1066 ad annum 1122, Eadmerus, Cantuar., CLIX, 348. — Brixianum Kalendarium, Append., ad sæcul. X, CXXXVIII, 1265. — Bulonensium comitum genealogia, App., ad Godefridum Bullonium, CLV, 459.
Cæsaraugustanorum martyrum passio, S. Braulio, LXXX, 715. — Calmosiacensis monasterii historia, Seherus, CLXII, 1119. — Cameracensium pontificum gesta, Anonymus, CXLIX, 21. — Canusinis principibus (libri II metrici de), app. ad S Gregorium VII, CXLVIII, 935. — Caroli Magni gestorum libri II, App. ad libros Carolinos, XCVIII, 1371. — Casinense Chronicon, Leo Marsicanus, CLXXIII, 439. — Casinense Chronicon, Anonymus, *ibid.*, 977. — Casinensibus viris illustribus (opusculum de), Petrus diaconus, *ibid.*, 1004. — Casinensis ecclesiæ consecratio, Leo Marsicanus, *ibid.*, 997. — Centulense Chronicon, Hariulfus, CLXXIV, 1211. — Chronica, Claudius Taurin., CIV, 917. — Chronica, Ekkehardus Uraugiens., CLIV, 455. — Chronica, Sigebertus, CLX, 57. — Chronicæ Eusebii Pamphili versio, S. Hieronymus, XXVII, 9. — Chronicæ abbreviatio, App. ad S. Hieronymum, XXIX, 871. — Chronicon, Anonymus, III, 651. — Chronicon, S. Hieronymus, XXVII, 679. — Chronicon, S. Prosper Aquitanus, *ibid.*, 703. — Chronicon, L. Dexter, XXXI, 50. — Chronicon hoc (commentarii in), Riverius, *ibid.* — Chronicon, S. Prosper, LI, 535. — Chronicon, Idatius, *ibid.*, 873. — Chronicon, Marcellinus, LXV, 975. — Chronicon, Victor, LXVIII, 941. — Chronicon Aurel., Cassiodorus, LXIX, 1213. — Chronicon, S. Gregorius Turon., LXXI, 603. — Chronicon, Marius, LXXII, 793. — Chronicon, Joannes Bielarens., *ibid.*, 863. — Chronicon, Idatius, LXXIV, 675. — Chronicon, Maximus Cæsaraugust., LXXX, 619. — Chronicon, Eutrandus diaconus, *ibid.*, 653. — Chronicon, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1017. — Chronicon antiquissimum, App. ad Ven Bedam, XCIV, 1161. — Chronicon, *ibid.*, 1173. — Chronicon, Isidorus Pacensis, XCVI, 1251. — Chronicon, Freculphus, CVI, 919. — Chronicon, S. Ado, CXXIII, 23. — Chronicon, Sebastianus, CXXIX, 1111, Chronicon, Regino abb., CXXXII, 15. — Chronicon, Radbodus Traject., *ibid.*, 547. — Chronicon, Liutprandus, CXXXVI, 965. — Chronicon, Benedictus monach. S. Andreæ, CXXXIX, 9. — Chronicon Venetum, Joannes diaconus, *ibid.*, 876 — Chronicon, Thietmarus, *ibid.*, 1183. — Chronicon Hildesheimense, CXLI, 1233. — Chronicon, Odorannus, CXLII, 769. — Chronicon, Hermannus Contractus, CXLIII, 55, 263. — Chronicon, libri III, CXLVII, 795. — Chronicon, Marianus Scotus, *ibid*, 623. — Chronicon, Bernoldus, CXLVIII, 1275. — Chronicon monasterii Watinensis, Ebrardus Watinensis, CXLIX, 1515.—Chronicon, Andreas Bergom, CLI, 1267. — Chronicon, Hugo abb., CLIV, 9. — Chronicon, S. Hubertus Andagin., *ibid.*, 1341. — Chronicon, Lupus protospatharius, CLV, 121. — Chronicon, Falco Beneventanus, CLXXIII, 1145. — Chronicon, Helinandus monachus, CCXII, 477. — Chronicon, Sicardus Cremon. episc., CCXIII, 441. — Chronicorum (libri II), Sulpicius Severus, XX, 95. — Chronicorum S. Isidori continuatio, S. Hildefonsus, XCVI, 517. — Chronicorum tomi duo, Freculphus Lexov., CVI, 920. — Chronologia Ven. Bedæ continuata, Anonymus, XCV, 289. — Chronologia, Hilarianus XIII, 1097. — Chronologia consularis et Cæsarea Romanorum pontificum, Anastasius Bibliothec., CXXVII, 395. — Chronologia a Gregorio Magno ad Stephanum III papam, Anastasius Biblioth., CXXVII, 829. — Clarævallense Chronicon., App. ad S. Bernardum, CLXXXV, 1247. — Compostellana historia, Portucalensis, CLXX, 875.
Donatistarum historiam (monumenta ad), Anonymus, VIII, 673. — Donatistarum historia, S. Optatus, XI, 771. — Donatistarum schismate (liber de), *ibid.*, 883. — Donatistarum historiæ excerpta, S. Augustinus, XLIII, 775.
Fiscamnense Chronicon, Append. ad Joannem abbat, CXLVII, 479. — Fiscamnensium abbatum catalogus, *ibid.*, 483. — Flandriæ comitum genealogia, App. ad Balduinum. imp., CCIX, 927. — Fossatensis historiæ fragmenta, Hugo de S. Maria, CLXIII, 863. — Francorum annales, S. Gregorius Turon., LXXI, 137. — Francorum historia, *ibid.*, 161. — Francorum historia epitomata, *ibid.*, 575.— Francorum historia (fragmenta de), *ibid.*, 697. — Francorum regum gesta, Anonymus, XCVI, 1421. — Franco-

rum annales veteres, App. ad lib. Carolinos, XCVIII, 1410. Francorum imperii divisione (epistola de), S. Agobardus, CIV, 287. — Francorum historia, Aimoinus, CXXXIX, 627. — Francorum gesta, Rorico, *ibid.*, 589. — Francorum regibus (Chronicon de), Ivo Carnot., CLXII, 611.— Francorum historia Senonens., Hugo de S. Maria, CLXIII, 853. — Francorum regum historia, *ibid.*, 875. — Francorum historia, App. ad Hugonem de S. Victore, CLXVII, 275. — Francos (historia gestorum Dei per), Ven. Guibertus, CLVI, 679.

Gemblacensium abbatum gesta, Sigebertus, CLX, 591.

Hamburgensis Ecclesiæ gesta, Adamus canonicus, CXLVI, 431. — Hasnoniensis monasterii historia, Tomellus monachus, CXLVII, 585. — Hermanni Contracti Chronicon (dissertatio in), Ussermannus, CXLIII, 31. — Hierosolymitana historia, Raimundus de Agiles, CLV, 591. — Hierosolymitana historia, Robertus monachus, *ibid.*, 667.— Hierosolymitana historia, Fulcherius, *ibid.*, 821.— Hierosolymitana historia metrica, Gilo Parisiens., *ibid.*, 941.— Hierosolymitana historia, Albericus, CLXVI, 589. Hierosolymitana historia, Baldricus archiepisc., CLXVI, 1061. — Hierosolymitana historia, Lisiardus, CLXXIV, 1590. — Hierosolymitana peregrinatione (opuscul. de), Petrus Blesensis, CCVII, 1057. — Hierosolymitani itineris historia, Petrus Tudebodus, CLV, 757. — Hildesheimense Chronicon, App. ad Godehardum, CXLI, 1233.— Hildesheimenses annales, *ibid.*, 445. — Hispaniæ chronographia, Isidorus Pacensis, XCVI, 1253. — Historia ecclesiastica, Rufinus, XXI, 461. — Historia tripartita, Cassiodorus, LXIX, 421.— Historia de regibus Gothorum, Wandalorum, etc., S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1037.— Historia ecclesiastica, Ven. Beda, XCV, 23. — Historia ecclesiastica (liber de), App. ad Ven. Bedam, *ibid.*, 291. — Historia miscella, Paulus diaconus, *ibid.*, 759. — Historia miscella (additamentum de), Landulphus Sagax., *ibid*, 1145.— Historia novorum, libri VI, Eadmerus, CLIX, 548. — Historia ecclesiastica (excerpta ex), Hugo de S. Maria, CLXIII, 821. — Historia ecclesiastica, Ordericus, CLXXXVIII 9. — Historia scholastica, Petrus Comestor, CXCVIII, 1050. — Historiæ veteres, App. ad S. Paulinum, XCIX, 623. — Historiæ sacræ epitome, Haymo, CXVIII, 817. — Historiæ novellæ libri III, Willelmus Malmesbur., CLXXIX, 1391. — Historiarum libri VII, Paulus Orosius, XXXI, 663. — Historiarum VII libros (notæ in), Havercampus, *ibid.* — Historiarum libri IV, Richerius monachus, CXXXVIII, 17. — Historiarum libri II, Ademarus monachus, CXLI, 19. — Historiarum libri V, Rodulphus Glaber, CXLII, 609. — Historico opere (fragmenta ex), S. Hilarius Pictav., X, 627. — Historicum poema de rebus Northmannorum in Sicilia, Apulia et Calabria gestis, Guillelmus Apulus, CXLIX, 1026.

Insularum Aquilonis descriptio, Adamus canonic., CXLVI, 619.

Kalendarium antiquum, Dionysius Filocalus, XIII, 675.— Kalendarium antiquum, Ptolemæus Silvius, *ibid.*, 676. — Kalendarium Ecclesiæ Carthagin., Anonymus, *ibid.*, 1219. — Kalendarium, Annæus Silvius, XI, 1295. — Kalendarium Anglicanum, App. ad S. Germanum, LXXII, 619. — Kalendarium antiquissimum, App. ad sæc. X, CXXXVIII, 1189. — Kalendarium Mantuanum, *ibid.*, 1257.

Lamberti annales, CXLI, 445.— Langobardica historia, libri VI, Winfridus Paulus, XCV, 699. — Langobardorum historia, Herchembertus, CXXVII, 745. — Langobardorum historia, Erchembertus, CXXIX, *ibid* — Laurissenses annales, Eginhardus, XIV, 355. — Lausiaca historia, Palladius, LXXIII, 1065. — Leodiensium episc. historia, Anselmus Leodiens., CXXXIX, 1068; CXLIII, 861. — Ligurinus sive de rebus gestis Friderici imperatoris Augusti, Guntherus Cisterc., CCXII, 256.— Locis sanctis (libri III de), S. Adamanus abb., LXXXVIII, 780. — Ludovici I Pii rebus gestis (metrici libri IV de), Odo de Diogilo, Ermoldus Nigellus, CV, 369. — Ludovici Pii filiorum dissensionibus (libri IV de), Nithardus, CXVI, 45.

Malleacensis insulæ relatio, Petrus monach., CXLVI, 1247. — Martyrologia, Ven. Beda, XCIV, 797. — Martyrologium, S. Hieronymus, XXX, 421. — Martyrologium, Wandalbertus, CXXI, 775. — Martyrologium, Rabanus Maurus, CX, 1121. — Martyrologium, Usuardus monachus, CXXIII et CXXIV. — Martyrologium, S. Ado, CXXIII, 145.— Mauriniacense Chronicon, Teulfus, CLXXX, 131. — Mediolanensis historia, Landulphus senior, CXLVII, 805. — Mediolanensis urbis historiarum liber, *ibid.*, CLXXIII, 1457. — Mediolanensium archiepisc. acta, Arnulfus, CXLVII, 285. — Mediolanensium archiepisc. catalogus, App. ad Landulphum, CXLVII, 955.—Meldensis diœcesis sanctorum catalogus Fulcoius, CL, 1155. — Metensibus episcopis (libellus de), Alpertus, CXL, 445.— Metensium episcoporum Chronicon, Anonymus, XCVI, 1465.—Metensium episcoporum gesta, Anonymus, CLXIII, 879. — Monachorum historia, Rufinus, XXI, 391. — Mundi fabrica (lib. de), S. Victorinus, V, 301. — Mundi duratione (lib. de), Hilarianus, XIII, 1097.

Northmannicum Chronicon, App. ad Guillelmum Apulum, CXLIX, 1083. — Northmannorum historiæ libri VIII, Willelmus Calculus, CXLIX, 779 — Northmannorum rebus (poema historicum de), Guillelmus Apulus, *ibid.*, 1027.— Northmannorum ducum genealogia, App. ad gesta Willelmi Conquest., CXLIX, 1270. — Norvegiæ historia, Adamus Bremensis, CXLVI, 646. — Novellæ historiæ libri III, Willelmus monachus, CLXXIX, 1391.— Novorum historia, Eadmerus, CLIX, 547.

Opere historico (fragmentum de), S. Hilarius, X, 619.

Palæstinæ sanctorum triumphi, Flodoardus Rhem., CXXXV, 492. — Pantheon, seu memoriæ sæculorum, Godefridus Viterb., CXCVIII, 880. — Parisiaco bello (libri metrici III de), Abbo, CXXXII, 723. — Pauli rebellionis adversus Wambam historia, S. Julianus, XCVI, 763. — Polonorum Chronica, Anonymus, CLX, 833.— Pseudochronicon, App. ad S. Prosperum, LI, 859.

Quedlinburgenses annales, CXLI, 445.

Ravennatum pontificum vitæ, Agnellus, CVI, 476. — Remensis Ecclesiæ historia, Flodoardus, CXXXV, 23. — Romanorum pontificum catalogus, Anastasius Bibliothec., CXXVII, 135. — Romanorum pontificum XCVI vitis (epitome de), S. Abbo, CXXXIX, 535. — Romanorum pontificum catalogus, Honorius Augustodun., CLXXII, 259. — Romanorum pontificum historia, Anonymus, CCXIII, 987. — Rothomagensium archiepiscoporum acta, App. ad Joannem Rothomag., CXLVII, 271.

Salzburgensis Ecclesiæ calamitatum historia, Henricus archidiaconus, CXCVI, 1540. — Sancti Laurentii Leodiensis cœnobii Chronicon, Rupertus, CLXX, 669. — Sancti-Vitonis abbatum gesta, Laurent. de Leodio, CCIV, 915. — Saxonicæ res gestæ, Vidukindus, CXXXVII, 115. — Saxonico bello (liber de), Bruno Magdeburg., CXLVII, 495. — Scriptoribus ecclesiasticis (liber de), Gennadius, LVIII, 1053 — Scriptoribus ecclesiasticis (liber de), Sigebertus, CLX, 547. — Scriptoribus ecclesiasticis (libri IV de), Honorius Augustodun., CLXXII, 197. — Scriptoribus ecclesiasticis (liber de), Anonymus, CCXIII, 960. — Scripturæ sacræ Patrum ortu et obitu (liber de), S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 129. — Sicula historia, Gaufredus Malaterra, CXLIX, 1101. — Summa totius de omnimoda historia, Honorius Augustodun., CLXXII, 187.

Terræ sanctæ locorum liber, Fretellus archidiac., CLV, 1037.— Terræ sanctæ descriptio, Joannes presbyt., CLV, 1053. — Tornacensis S. Martini abbatiæ restauratio, Hermannus, CLXXX, 59. — Trajectensis Ecclesiæ gesta, Alpertus monachus, CXL, 452 — Triumphis Christi Antiochiæ gestis (libri metrici II de), Flodoardus, CXXXV, 549. — Trojano bello (carmen de), Berno abb., CXLII, 1205.— Trudonensium abbatum gesta, Rodulphus abb., CLXXXII, 11. — Tullensium episcoporum gesta, App. ad Guidonem, CLVII, 445. — Tungrensium episcop. gesta, Herigerus abb., CXXXIX, 957.

Vabrensis abbatiæ historia, Agio, CXXXII, 781.— Vandalica historia (commentarius de), App. ad Victorem Vitens., LVIII, 359. — Vandalicæ persecutionis historia, Victor Vit., LVIII, 245. — Virdunensium episcoporum gesta, Bertarius, CXXXII, 501. — Virdunensium episcoporum et abbatum gesta, Laurentius de Leodio, CCIV, 919.— Vizeliacensis monasterii historia, Hugo Pictav., CXCIV, 1562.

Watinense Chronicon, Ebrardus, CXLIX, 1513. — Weissemburgenses annales, Guido, CXLI, 445. — Wiezziburgense Chronicon, Ekkehardus, CLIV, 459. — Wisigothorum Chronica, App. ad S. Isidorum Hispal., LXXXIII, 1113. — Wisigothorum regum Chronica, App. ad S. Julianum, XCVI, 809.

CLXXIX.

INDEX

OMNIUM MONASTERIORUM TUM VIRORUM TUM FEMINARUM,

QUORUM MENTIO FIT IN PATROLOGIA LATINA,

CUJUSQUE LOCUM ET TEMPUS FUNDATIONIS SEU RESTAURATIONIS,

CUM SS. PONTIFICUM PRIVILEGIIS,

REGUM NOBILIUMQUE VIRORUM DIPLOMATIBUS ET CHARTIS EXPONENS.

ABENDENSIS seu ROMARICI MONTIS (Couvent de Remiremont ou Romarieberg, Vosges.) celebris parthenon ord. S. Bened. a S. Romarico Luxoviensi monacho et S. Radulpho Metensi episc. conditum circa ann. 620, LXXI, 644 not — Charta S Romarici, LXXX, 461. — Testament. S. Ansegisi Fontanell. abb., CV, 747. — De controversia abbatissæ Romarici et abbatis Calmoriac., CLXII, 1130 *et seq.* — Epist. Paschalis II ad Gislam abbatissam, ann. 1105, CLXIII, 139, 140, 182, 197, 206. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 839; Eugenii III, ann 1146, CLXXX, 1170: Adriani IV, ann. 1157, CLXXVIII, 1508; Alexandri III, ann. 1170, CC, 625. — Epist. Innocentii III, ann. 1202, CCXIV, 1035.

ABENTONENSE seu ABENDONENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Abingdon, comté de Beretsat dans le dioc. de Salisbury, Anglet.), monast. S. Bened. a S. Æthelwoldo episc. fundatum circa ann. 950, CXXXVII, 88; postea a S. Ælfrico abbate illustratum, CX, 1006; CXXIX, 1455. — Epist Innocentii III ad abbat. ann. 1203, CCXV, 49

ABERBRUCHOTENSE (Aberbruhot en Irlande), mon. cujus priori scripsit Innocentius III super quibusdam decimis controversis. ann. 1207, CCXV, 1126.

ABOLENSE (*Aboli*, dioc. de Luni en Etrurie), monast. ab episc. fundatum et ab Innocentio III confirmatum, ann. 1198, CCXIV, 37, 53.

ABUNDANTIA (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de l'Abondance, dioc. de Genève), m. ord. Cisterc. conditum ann. 1157.— Epist. Innocentii III, ann 1211, CCXVI, 479.

ACAPINENSE (Acapui près de Thessalonique en Turquie), monast. in quo Maria quondam imperatrix se recepit cum filiis. — Privil. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 227.

ACERITANUM seu ACERETENSE (Acerra, Etats Pontificaux), monast. de quo mentio est in epistola Cœlestini III ad episc. Faventinum, cui permittit ut illi non subjiciatur mon. Gamundiense, ann. 1195, CCVI, 1064.

ACCONENSE S. THOMÆ (Saint-Thomas d'Acre ou *Ptolémaide* en Syrie), monast. ord. S. August. exstructum temporibus crucesignatorum; cujus Innocentius III privilegia possessionesque confirmavit, ann. 1209, CCXV, 1525.

ACCONENSE HOSPITALE (hospitaliers de Saint-Jean d'Acre), cui Innocentius vetuit ne publice alba deferrent more militum Templi, ann. 1210, CCXVI, 312.

ACUENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de l'Aiguille près de Marseille), parth. cui privilegium concessit Innocentius III, ann. 1216, CCXVII, 263.

ADESCANCASTRENSE seu EXONIENSE (Excester en Anglet.) monast. ord S. Ben. in quo puer susceptus est Bonifacius qui postea Moguntinus episc. factus est, ann. 700, LXXXIX, 605, 638.

ADMONTENSE S. BLASII (Saint-Blaise d'Amont dioc. de Salzbourg), monast. ord. S. Bened. a Gebhardo episc. fundatum exeunte XI sæc. cui privil. concessit Paschalis II papa, ann. 1104, CLXIII, 1290. — V. Godefridus abbas floruit, ann. 1142, CLXXIV, 9. — Priv. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 453, 650; Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 837; Alexandri III, ann. 1171, CC, 718; Lucii III, ann. 1185, CCI, 1361. — Decretum Urbani III de regula S. Bened. servanda, ann. 1187, CCII, 1515.

ADURANUM S. QUITERIÆ (Saint-Quitaire sur l'Adour, dioc. d'Auch), monast. in Wasconia quod idem esse videtur ac S Severi (*Saint-Séver*) cujus abbas est simul episc., ann. incerto fundatum, sed restauratum, circa ann. 963 super Aduram flumen, LXXI, 907 not. *Vide* S. SEVERI.

ÆGIDII (S.) NEMAUSENSIS. *Vide* S. PETRI.

ÆGIDII. *Vide* SEMENSENSE.

ÆGIDII (S.) Tolosatense (Saint-Gilles de Toulouse), monast. ord. S. Bened. cujus Urbanus II possessiones et jura confirmavit et de restitutione a Raymundo comite facta congaudet, ann 1095, CLI, 399. — Ejusd. papæ privil., ann. 1096, CLI, 477. — Epistolæ Paschalis II de abbate et monasterio, CLXIII. 138, 139, 202, 203, 225, 242, 243, 416. — Calixti II privil., ann. 1119, CLXHI, 1103, 1105. — Epist. ejusd. pro defensione monast., *ibid*, 1212, 1213, 1214, 1306, 1307. — Epist. qua illud monast. Cluniaco iterum subjicit, ann. 1125, CLXVI, 1228. — Cœlestini III epist. Tolosano comiti de damno monast. illato et resarciendo, ann. 1196, CCVI, 1155. — Privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1480.

ÆGYPTIACA ANTIQUA MONASTERIA describuntur, XXI passim; XLIX, 53; LXXIII, 89.

AERENSE (probablement Air ou Aix en Ecosse), mon. ord. S. Bened cui Cœlestinus III, prioratum abstulit Brombolmensem, ann. 1194, CCVI, 1031.

ÆMILIANI (S.) celebre monast. in Aragonia conditum a S. Æmiliano, ann. 574, LXXX, 703.

AFFLIGHEMENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Affligbem en Brabant), monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1083 ab Henrico Lovaniensi comite, et illustratum. ann. 1125, CLXIII, 1199. — B. Ida huic monast. dona fecit circa 1090, CLV, 457. — Privil. Paschalis II, ann. 1105, CLXIII, 142. — Privil. quo Calixtus II ipsi asserit ecclesiam Bornhemiensem, ann. 1121, *ibid.*, 1199. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1524. — Mirabile prodigium in imagine B. Mariæ coram S. Bernardo patratum, ann. 1146, CLXXXV, 1827. — Epistol. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 544.

AFRÆ (S.) Augustense (Sainte-Afre d'Augsbourg), monast. ord. S. Bened. cujus bona atque privileg. confirmavit Adrianus IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1463.

AGALIENSE (Agali près de Tolède, Espagne), monast. ord. S. Bened. in suburbio Toleti exstructum, Gothis regnantibus, de quo mentio fit in Vita S. Maximi, ann. 641, LXXX, 612. — A rege Athanagildo conditum fuit et S. Euphemio abbati commissum. ann. 592, *ibid.*, 626. — In eo vitam monasticam professus est S. Ildephonsus postmodum episcopus, ann. 631, XCVI, 14.

AGATHÆ (S.) (Sainte-Agathe sur le Tessin en Lombardie), monast. Novum dictum super Ticinum exstructum a Grimoaldo Langobard. rege, ann. 673, XCV, 615.

AGATHENSE S. TIBERII (Saint-Tibère d'Agde, Hérault), monast. ord. S. Bened. alias dictum *Cæsarionense* seu *Cessoronense*, exstructum est, ut credunt, ann. 770.— Privil. Paschalis II quo ipsius jura et possessiones confirmavit, ann. 1116, CLXIII, 401. — Privil. Innocentii III, ann. 1216, CCXVIII, 266.

AGATHENSE S. ANDREÆ (Saint-André d'Agde), mon a S. Severo abbate conditum circa 502; postea ad canonicos S. Aug. transiit, LXXI, 775 *not.*

AGAUNENSE S. MAURICII de Maltacena alias de Burgeto (Agaune ou Saint-Maurice-en-Valais), monast. ord. S. Bened. a rege Sigismundo exstructum, ann. 515,

LXXI, 589; LXXII, 209. — Ibi honorifice susceptus est Stephanus II papa ad Pippinum regem confugiens, ann. 750. CXXVIII, 1091. — Privil. Eugenii, ann. 827, CXXIX, 987. — Pene dirutum, ab imperatrice Adelaide et S. Odilone Cluniac. restauratum est, ann. 1024, CXLII, 859. — Privil. S Leonis IX. papæ, ann. 1050, CXLIII, 665.— Honorius privilegio confirmat canonicos ibi constitutos, ann. 1129, CLXVI, 1292. — Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1212.—Cœlestini III, ann. 1196, CCVI, 1159. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1156; CCXVI, 615, 939.

AGELLO, S. MARTINI (de) (Saint-Martin d'Agello dans la Marche Trévisane en Italie), parthenon ord. S. Bened. cujus possessiones et jura bulla confirmavit Eugenius III, ann. 1148, CLXXX, 1375.

AGENSI INSULA (de) S. MARTINI (Saint-Martin d'Ahus ou d'Ahun, ancien dioc. de Saintes), monaster. a Bosone Marchiæ comite exstructum, circa 997.— Privil. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 218.

AGERENSE S. PETRI (Saint-Pierre près de Saint-Airy, dioc de Verdun), monast. ord. S. Bened. ab illustri viro Arnoldo et ejus conjuge Arsendi exstructum super Mosam et juxta S. Agerici abbatiam, quam fundationem privilegio firmavit Nicolaus papa II ann. 1060, CXLIII, 1337.

AGERICI (S.) antea S. MARTINI (Saint-Airy, dioc. de Verdun), monast. ord. S. Bened. ex congregatione S. Vittoni apud Verodunum ubi quiescit S. Agericus, conditum ann. 639, LXXI, 504, not. — Priv. S. Leonis IX papæ, ann. 1050, CXLII, 667.

AGGERINENSIS (Enger près d'Erfort, dioc. de Mayence), parthenon, cujus fundatio falso tribuitur S. Bonifacio et regi Windukindo ab auct. vitæ S. Mathildis, CLI, 1316; idem enim esse videtur ac Erefordiensis a rege Dagoberto II conditus ann. 677. *Vide* ERFORDIENSIS parthenon.

AGNANENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Agnano, dans la Terre de Labour, Naples), monast. ord. Camaldul. cui ecclesiam S. Christinæ de Clano Urbanus III asseruit, ann. 1187, CCII, 1564.

AHUSANUM S. MARTINI (Saint-Martin d'Ahus, en Souabe), monast. ordin. S. Bened. ab Adelberto comite et ejus patre Manegoldo exstructum paulo ante, ann. 1123, quo Honorius II papa illud monast. privilegio confirmavit, CLXVI, 1237. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 256. — Cœlestini II, ann. 1143, *ibid.*, 772. — Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1409.

AIENSE, AIENTENSE sive ANTIMONASTERIUM (Eymoutiers, dioc. de Limoges), monast. ab Hildegario fundatum et paulo post in collegium canonicorum transformatum ab episc. Alduino, ann. 1012, CXLI, 52.—Urbanus III compositionem confirmat inter hos monachos et episc. Santonensem, ann. 1186, CCII, 1367.

ALBAMERLA (de) S. MARTINI (Saint-Martin d'Aumale, dioc. de Rouen), monast. ord. S. Bened. exstructum circa ann. 1130. — Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 363.

ALBANI (S.) (Saint-Alban, dioc. de Vorchester, Anglet.), monast. ord. S. Bened. in diœc. Wigorniensi exstructum, cui S. Oswaldus episc. abbatem præfecit S. Ælfricum ut illud reformaret, ann. 980, CXLVII, 1194. — Privil. Alexandri III, ann. 1259 (C, 154, 1053. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1203, CCXV, 228, 729, 734, 740.

ALBANI (S.). *Vide* BASILENSE.

ALBANIA (de) S. ROMANI (Saint-Romain d'Albane, dioc. de Rouen), collegium clericorum in Ecclesia Rothomagensi fundatum ann. 1245 a Petro antea Albanensi episcopo, tunc vero Rothomag. archiepisc. et cardinali, CXLVII, 211. — Clemens papa horum clericorum (canonicorum), ad 16 sustulit numerum ann. 1350, CXLVII, 215.

ALBARENSE (*Albaro*, Etats pontificaux), monast. cujus abbas ad Innocentium III querelam direxit super electione abbatis de Monte Albo.—Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 703.

ALBARIPA (de) (*Auberive*, dioc. de Langres), abbatia ord. Cist. e Clarævall. orta a Willenco Lingon. episc., condita ann. 1136 super Albam fluvium. — Illam illustravit abbas Garnerius 1198, CCV, 535.— Privil. Innocentii II, ann. 1138, CLXXIX, 553. Donationes collatæ a Guidone de Saulza, ann. 1179, CLXXXV, 1456. Donatio Godefridi Lingon. episc. ann. 1138, CLXXXV, 1476.

ALBATERRENSE S. SALVATORIS (*Saint-Sauveur d'Aubeterre*, dioc. de Périgueux), monast ord. S. Bened. a S. Mauro conditum, seu juxta alios, ann. 785 — Epist. Innocentii III ad abbat. de Tenalia de ejus reformatione, ann. 1203, CCXV, 245, 248, 276.

ALBEDENSE (*Alveda*, près de Logrono, en Espagne), monast. ord S. Bened., cujus monachus fuit Vigila Chronici Albeldensis continuator, XI sæc. CXXIX, 1123.

ALBIENSE S. SALVII (Saint-Sauve d'Albi), collegium canonicorum de quorum controversia scripsit Innocentius III, ann. 1203, CCXVII, 101.

ALBINI (S.) (Saint-Aubin d'Angers), monast. ab eo S. episc. fundatum circa 540 apud Andegavum, juxta reg. S. Bened. quod postea celebre factum est, LXXI, 899 not. Diploma Caroli Magni, ann. 769, XCVII, 916. —Epist. Urbani II, ad abb. Goffridum de ejus controversia cum abb. Vindocinensi, CLI, 555.—Priv. Urbani II, ann. 1096, CLI, 465. — Epist. Paschalis II ann. 1111, CLXIII, 293, 382.

ALBINIACENSE S. CHILIANI (Aubigny près de Saint-Pol), monast. ord. S. Aug. prope Atrebates XI sæc., CXLIX, 131.

ALBORENSE (*Albore*, dioc. de Montecalvo, royaume de Naples), monast. ord. S. Aug. quod ne vexaret bis jussus est episcopus Rossellanus a Calixto II papa, ann. 1124, CLXIII, 1307, 1313.

ALCIACENSE (Auchy-les-Moines, Pas-de-Calais), monast. ord. S. Bened., ab Ingelramno Hesdiniensi comite exstructum seu potius restauratum et dotatum, ann. 1072-1079, CLXVI, 911 not.—Epist Innocentii III de abbatis electione, ann. 1209, CCXVI, 40; CCXVII, 94.

ALCOBATIENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Alcobaca en Estramadure, Portugal), monast. ord. Cisterc. ab Alphonso I rege exstructum ann. 1148. Cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 191, 192, 194, 502, 774.

ALDAHENSE seu ALTAHENSE S. MAURICII (Saint-Maurice d'Altorich, dioc. de Ratisbonne), monast ord. S. Bened., quod, petente Godehardo abbate sub tutela sua suscepit S. Henricus II imper. ann. 1004, CXL, 259. —Privileg. ejusdem, 265, 287, 288, 291, 549;—Honorii II, ann. 1126, CLXVI, 1314;—Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1318, 1536;—Lucii III, ann. 1184, CCI, 1275.

ALDEMBURGENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Audembourg, près Ostende, Pays-Bas), monast. ord. S. Bened. a S. Arnulpho Suessionensi episc. fundatum, ann. 1085, CLXXIV, 1451. Harnulphum tertium abbatem habuit, ann. 1142, CLXXIV, 1211.—Chronicon Aldemburgense, auct. Hariulfo, 1459.—S. Arnulfi diplomata, 1565, 1567.—Diplom. Caroli Flandriæ comitis, 1568; Theodorici Flandriæ comitis, 1569; Simonis Tornac. episc. 1570; Walteri de Heines, 1572; Geraldi Tornac. episc. 1575; Adriani II papæ, ann. 1156, CLXXIV, 1574; Philippi comitis 1576, 1577, 1579; Everardi, 1580, 1582; Cœlestini II papæ, privil., ann. 1195, 1585; Balduini comitis 1197; Adriani IV privil. ann. 1156, CLXXXVIII, 1488; Cœlestini III, ann. 1196, CCVI, 1150.

ALDERSPACENCE (Alderspach ou Aldersbach, dioc. de Passau en Bavière), monast. ord. Cisterc. a nobili viro Bernardo exstructum circa 1080; sed ad Cisterc. transiit tantum, ann. 1147. Hoc sibi comparavit Otho Bamberg. episc. circa 1152, CLXXIII, 1279.—Eugenii III priv. ann. 1147 quo ad Cisterc. datum est, CLXX, 1265.

ALEXANDRI (S.) (Saint-Alexandre de Lehr, près de Wildeshusen, duché de Brême), abbatia in pago Leriense apud Wildeshusen exstructa et canonicis S. August. concessa ab illustri viro Walberto, quod privilegio confirmavit Stephanus V papa, ann. 891, CXXIX, 816.

ALEXANDRI (S.), *vide* BERGOMACENSE.

ALEXII (S.) DE URBE, *vide* BONIFACII et ALEXII inter ROMANA MONAST.

ALMENISCARUM seu ALMONACHARUM (Religieuses d'Almenèches, Orne), parthenon ord. S Bened. a Rogero de Monte Gomerici exstructus XI sæc., CCII, 1317.

ALNETENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Aulnay, dioc. de Bayeux), monast. ord. Cisterc., conditum ann. 1131 a Jordano de Sageio, et ejus uxore Lucia.—Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 256

ALPERSPACENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît d'Alpirsbach, duché de Wurtemberg), monast. ord. S. Bened. ab illustribus viris Rothmanno de Husin, Adelberto de Zolro, et Alwico de Sulzo fundatum, ann. 1100. —Privil Paschalis II papæ, ann. 1110, CLXIII, 67.

ALSIACENSE. *Vide supra* ALCIACENSE.

ALTA BRUGERIA (de). *Vide* BLANCA LANDA.

ALTACRETA (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Haute-Crête, près de Palésieux, dioc. de Lausanne), monast. ord. Cisterc. a Guidone Lausann. episc. conditum, ann. 1134, cujus possessiones privilegio confirmavit S. Amedæus Guidonis successor, CLXXXVIII, 1291.

ALTACUMBA (de) S MARIÆ (Sainte-Marie de Haute-Combe, sur le lac Bourget en Savoie), monast. ord. Cisterc. ab Amato III Sabaudorum duce conditum, ann. 1125, cujus Amedæus Clarævall. monachus secundus

post Vivianum abbas fuit, exinde Lausannensis episc., CLXXXVIII, 1279, 1280.

ALTA RIPA (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Hauterive, à une lieue de Fribourg), monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1137 ab illustri viro Guillelmo de Glana, cui dona contulit Amedæus Lausaun. episc., CLXXXVIII, 1291.

ALTAHENSE *vide supra* ALDAHENSE.

ALTENENSIS (Altena, dans la Basse-Saxe), parthenon cujus abbatissa sese commendat S. Hildegardis precibus, XII sæc., CXCVII, 320.

ALTENBERGENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Altenberg, dioc. de Trèves), parthenon ord. Præmonst. fundatus ante ann. 1151, quo per privilegium confirmatæ sunt ipsius possessiones et jura ab Eugenio III, CLXXX, 1480. — Priv. Lucii III ann. 1185, CCI, 1327.

ALTERIACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Autrey, Vosges), monast. ord. S. August. a Stephano de Barro Metensi episc. fundatum ann. 1150.— Privil. Lucii III, ann. 1182, CCI, 1146

ALTI-MONTIS SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Haut-Mont, Ardennes), monast. ord. S. August. a B. Vincentio comite postea abbate fundatum prope Melbodium (Maubeuge), ann. 640, CXLIX, 137. De eo fit mentio in testam. S. Ansegisi Fontanell. abb., CV, 746. — Priv. Innocentii III quo monasterio hujus capellam de Grantreiny confirmavit, ann. 1199, CCXVII, 52.

ALTIPALLENSIS HOSPITALIS (Hospitaliers d'Altopasso, dans la princip. de Lucques), quorum rectori Guidoni scripsit Anast. IV papa, ann. 1154, CLXXXVIII, 1076.

ALTIVILLARENSIS (Haut-Villiers, dioc. de Reims), abbatia ord. S. Bened. a B. Nivardo Remensi episc. fundata, quam S. abbati Berchario commisit, ann. 662. — Privil. Nivardi, LXXXVIII, 1181; CXXXV, 107.—Almanus monac. claruit, ann. 868, CXXI, 385, 387.—Ejus monast. initia, CXXXVII, 676.

ALTORFENSE SS. STEPHANI ET CYRIACI (Saint-Cyriaque d'Altorf, en Souabe), monast. ord. S. Bened. ab Hugone et Heliwidge, patre et matre S. Leonis IX papæ fundatum et ab ipso dicatum in Alsatia, ann. 1049, CXLIII, 637, 689. — Priv. Paschalis II, CLXIII, 135; Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 950.

ALTOVICENSIS (Altuwich, dioc. de Trèves), parth. cujus abbatissa se commendavit olim precibus S. Hildegardis S. Ruperti abbatissæ XII sæc., CXCVII, 321.

ALVERIA (de) CARTHUSIÆ (Chartreuse d'Arvières, dioc. de Belley), a Ven. Arthando Carthusiano monacho exstructa in diœc. Bellicensi (Belley), ann. 1164, cujus ipse fundator primus fuit prior, deinde factus est episc. Bellicensis ab ann. 1184 ad 1190, et in suum rediit monast. ubi senex obiit ann. 1206, CLIII, 797. Monast. hoc invisit S. Hugo Lincoln. episc., ann. 1199, CLIII, 1068.

AMANDI (S.) monast. in comitatu Trabesino situm cum in ruina laberetur a Lothario imp. datum est Cluniacensi cœnobio, ann. 960, CXXXVII, 779.

AMANDI (S.) seu ELNONENSE (Saint-Amand sur l'Elne, dioc. d'Arras), monast. a S. Amando et rege Dagoberto I fundatum in diœc. Atrebat. super Elnonem, ann. 637, LXXX, 548.—Charta S. Amandi, LXXXVII, 1275. Diploma Ludovici Pii, ann. 822, CIV, 1115, 1117.— Ibi Milo monach. floruit, ann. 872, CXXI, 925.—Item Hucbaldus monach. et biogr., ann. 93, CXXXII, 815.—De statu hujus abbatiæ sæc. IX sub abbate Ratherio, CXXXVI, 139, 140. Guillebertus monach., ann. 1090, CL, 1454.—Priv. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 211; Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1139.

AMANTII (S.) RUTHENENSIS (Saint-Chamant de Rodez), quæ abbatia a S. Vitone Verodun. pendebat, ann. 511, LXXI, 1023.—Illud monast. restauravit S. Desiderius Cadurc., LXXXVII, 219.

AMBIACINENSIS (Ambazac, dioc. de Limoges), abbatia in agro Lemovic. ante ann. 593 exstructa, de qua mentio fit apud Greg. Turon., ann. 590, LXXI, 1141.

AMBIANENSIS S. JOANNIS (Saint-Jean-les-Amiens), monast. ord. Præm. fundatum ann. 1124, ab Enwerrando Ambian. episc. et Milone S. Jodoci de Nemore abbate. —Privil. Innocentii II, ann. 1137, CLXXIX, 508; Alexandri III, ann. 1163, CC, 222.

AMBIANENSIS S. MARTINI (Couvent des Dames Saint-Martin à Amiens), parthenon in loco exstructus ubi S. antistes pauperem veste propria texit VI sæc., LXXI, 928.—Bulla Paschalis II, ann. 1109, CLXIII, 258. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1551.

AMBRONIACENSE S. JUSTI (Saint-Juste d'Embrun), monast. ord. S. Bened. cujus abbas fuit S. Barnardus priusquam ad Viennensem Ecclesiam regendam assumeretur, ann. 817.—Epist. Paschalis papæ I, CXXIX, 979.—Charta Hisionis abb. et Petri Cluniac., ann. 1132, CLXXXIX, 1062.

AMELUNGESBORNENSE seu AMELUNXBORNENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Amelongesborn, dans le Hanovre), monast. ord. Cisterc. a Sigefrido Bommelberg. comite, ann. 1129, quo illud priv. ornavit Honorius II, CLXVI, ann. 1299, CLXVI, 1299. — Priv. Cœlestini III, ann 1197, CCVI, 1226.

AMIATINUM seu de AMIATO, *vide* MONTE.

ANAGRATENSE (Ainegray, dioc. de Besançon), quod monast. condidit S. Columbanus, circa 570, LXXXVII, 1019; Testam. S. Ansegisi Fontanell. abb., ann. 833, CV, 746.

ANASTASII (S.), (Saint-Anastase dans les environs de Pérouse), adversus abb. hujus monast. scripsit S. Gregorius VII papa, ann. 1074, CXLVIII, 576.

ANASTASII (S.) AD AQUAS SALVIAS. *Vide* inter ROMANA MONAST.

ANDAGINENSE S. HUBERTI (Saint-Hubert de Chiny dans les Ardennes), monast. ord. S. Bened. a Pippino duce et uxore sua Plectrude exstructum ann. 702, LXXXVIII, 1215 not. — Illud Leodiensi episcopo subjecit imperator Henricus II ann. 1006, CXL, 269 not. — Priv. S. Gregorii VII, ann. 1074, CXLVIII, 632. — Urbani II papæ ann. 1098, CLI, 511. — Abbatis Theodorici querela ad Urbanum II contra vexatorem Viredum, 535. — Chronicon S. Huberti ab ejus fundatione, CLIV, 1342. — Innocentii II priv. ann. 1139, CLXXIX, 448.

ANDEGAVENSE S. MAURI, (Saint-Maur sur Loire, dioc. d'Angers). *Vide* GLANNAFOLIENSE.

ANDEGAVENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas d'Angers), monast. ord. S. Bened. a comite Fulcone Nerra dicto exstructum ann. 1020. — Privil. Urbani II ann. 1096, CLI, 447.—Charta donationis Fulconis Andeg. comit., CLV, 481, 482. — Privil. Eugenii III ann. 1149, CLXXX, 1419. — Alexandri III ann. 1178, CC, 1176, 1197.

ANDEGAVENSE S. JOANNIS DE ELEEMOSYNÆ (Saint-Jean de l'Aumône à Angers), monast. ord. S. August. pro ægrotis et peregrinis exstructum, cujus Innocentius III bona privilegiaque confirmavit ann. 1208, CCXV, 1379.

ANDEGAVENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne sous Angers), monast. in suburbio Andegavi situm de qua mentio fit in diplom. Caroli Magni XCVII, 918, cujus nullibi alia exstat mentio, *ibid.* not.

ANDEGAVENSES S. SERGII ET MEDARDI (Saint-Médard d'Angers), monast. sub abbatis Theodeberti regimine privilegium tenuit a rege Childeberto III ann. 705, LXXXVIII, 1103.

ANDEGAVENSE S. VENANTII (Saint-Venance-les-Angers), monast. a Licinio episc. fundatum circa ann. 520, quod postea ad canonicos S. August. transiit, LXXI, 568 not.

ANDEGAVENSE S. ALBINI. *Vide* ALBINI.

ANDELIACENSIS sive ANDALAGIENSIS S. MARIÆ (Couvent de Sainte-Marie à Andelys-sur-Seine), vetus parthenon a sancta Chlothilde conditus super Sequanam apud Andeliacum ann. 526, a Northmannis dirutus est X sæc., XCV, 128 not.; CV, 745.

ANDLAVIENSIS SS. FABIANI ET FELICITATIS (Religieuses de Saint-Fabien d'Andlau, diocèse de Strasbourg), parthenon ab imper Carolo Crasso et Richarda ejus uxore conditum in loco Heljone seu Helgone dicto, diœc. Argentin., cui S. Leo IX papa privil. concessit ann. 1049, CXLIII, 633.—Item Victor II, ann. 1055, CXLIII, 815.

ANDOCHII (S.) SEDELOCENSE (Saint-Andoche de Saulieu diocèse d'Autun), monast. in diœc. Augustodun. exstructum ante ann. 722 a Widerado Flaviniac. abb., LXXXVIII, 1268.

ANDREÆ (S.) *Vide* MONTE-SORACTE.

ANDREÆ (S.) Saint-André de l'île Vulcano en Sicile), monast. cujus mentio est apud S. Gregorium Magnum, LXXVII, 779.

ANDREÆ (S.) de ARCE seu ARDE (Saint-André d'Arc ou Ard en Irlande), monast. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III ann. 1204. CCXV, 568.

ANDREÆ, MICHAELIS ET MARTINI (SS.) in Andaono Monte (Saint-André ou S. Michel d'Andan ; autrement Saint-André de Villeneuve-les-Avignon), monast. ordinis S. Bened. exstructum ann. 999. — Privil. Greg. V, CXXXVII, 957. — Urbani II, ann. 1096, CLI, 216, 480. — Priv. Gelasii II papa ann. 1118, CLXIII, 542.

ANDREÆ (S.) IN ARVERNIS (Saint-André de Clermont). De eo monast. mentio fit apud Gregorium Turon., circa 563, LXXI, 204.— Postea ad Præmonstratenses transiit Alexandri III privil. ann. 1174, CC, 988.

ANDREÆ (S.) super MASCALAS (Saint-André de Mascala, dioc. de Taormina en Sicile), monast. in diœc.

Tauromenitana situm cujus meminit S. Gregorius Magnus VI sæc., LXXVIII, 657.

ANDREÆ (S.) DE CASTRO S. MARIÆ (Saint-André ou Notre-Dame du Câteau-Cambrésis), monast. ord. S. Bened. a Gerardo episc. inceptum et a S. Lietberto ejus successore perfectum, ann. 1050, CXLVI, 1447. — De eo monast. fit mentio in epist. Alexandri III ann. 1166-1169, CC, 515, 619.

ANDRENSE S. SALVATORIS ET SANCTÆ ROTRUDIS (Saint-Sauveur ou Sainte-Rotrude d'Andre, dioc. de Boulogne), monast. ord. S. Bened. a Balduino I comite fundatum ann. 1084. — Privil. Paschalis II ann. 1118, CLXIII, 433. — Calixti II ann. 1124, CLXIII, 1301.. — Alexandri III ann. 1173, CC, 898. — Decreta et Epist. Innocentii III ann. 1208, CCXV, 1509, 1514, 1515, 1517, 1519; ann. 1211, CCXVI, 402, 523.

ANGELI (S.) de PLANO (Saint-Ange de la Plaine, dioc. de Formo dans la Marche d'Ancône, Etats de l'Église), monast. cujus abbas expulsus ab episc. e suo monast. institutus est ab Innocentio III, ann. 1212, CCXVI, 628.

ANGELI (S.) DE SPATA (Saint-Ange de l'épée à Viterbe), monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 472.

ANGELI (S.) IN CORNACULA (Couvent Saint-Ange, dioc. de Chieti, en Abruzze, Naples), de quo mentio est in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

ANGELIACENSE seu ANGERIACENSE S. JOANNIS (Saint-Jean-d'Angély, Indre et Loire), monast. exstructum in Turon. dioec. circa 520, LXXI, 1083. — Monast. S. Eparchi Engolismensis Angeriacensi subjicitur ab Urbano II ann. 1096, CLI, 443; Epist. ad abb. Anselfum, 445. Epist. Innocentii III ann. 1210, adversus episc. Pict., CCXVI, 285, 758.

ANGLIACENSE S. JOANNIS (Saint-Jean-sur-Angle-dioc. de Poitiers, Vienne), monast. ord. S. August. a Willelmo Temperio Pictaviensi episc. exstructum ann. 1192. Epist. Innocentii III ad abbat Petrum super quodam abusu, ann. 1202, CCXIV, 1165.— (Idem dicitur De S. Cruce. *Vide* Cruce.)

ANIANENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur d'Aniane, Hérault), monast. ord. S. Bened. ab abbate Benedicto exstructum circa ann. 800 in Montispessulana dioec. CII, 351. — Chartæ Anianenses Caroli Magni et Ludovici Pii, CII, 1419. — Dipl. Lotharii ann. 826, CIV, 1153. — Privil. Joannis XV papæ ann. 989, CXXXVII, 835.— Magalonensi episc. subjecit Alexander II ann. 1072, CXLVI, 1385.— Urbani II epist. ad episc. Magalon. super abbate Anian. CLI, 431. — Privil. Paschalis II ann. 1113; CLXIII, 320. — Adriani IV ann. 1154; CLXXVIII 1361. — Alexandri III, ann. 1162, CC, 142. — Epist. Innocentii III de sublevanda hujus mon. paupertate, ann. 1212, CCXVI, 770.

ANIANENSE (Saint-Aignan à Orléans), monast. ord. S. Bened. postea vero collegium canonicorum ab abbate Leodebodo conditum ann. 617 ut constat illius charta, LXXXVIII, 1186. — Diploma Caroli Magni ann. 800, XCVII, 993. — Leodebodi testamentum, ann. 623, CXLI, 908. — Privil. Alexandri III ann. 1162, CC, 159, 239 1044, 1246. — Privil. Innocentii III ann. 1207, CCXV, 1190, 1191.

ANIANI ET LAURENTII (SS.) (Saint-Aulen à Nevers), monast. ord. S. Bened. reædificatum ann. 845. Privil. Urbani II papæ ann. 1089, CLI, 505.

ANICIENSE seu PODIENSE S. PETRI (Saint-Pierre du Puy-en-Velay), monast. ord. S. August. cujus priori causam commisit Innocentius III canonicorum Brivatensium ann. 1208, CCXV, 1514.

ANISOLANUM seu S. CARILEFI (Saint-Calais Sarthe). — Hæc abbatia admodum insignis jam exstabat in territorio Cenomannensi Merovæi temporibus circa 480, LXXI, 527. — Chartæ Dagoberti regis LXXX, 561, 571. — Diploma Theodorici ann. 674, LXXXVII, 1320; Clodovæi III, LXXXVIII, 1085; Dagoberti III, 1111, 1115; Theodorici IV, 1133. — Præceptum Caroli Magni ann. 774, XCVII, 930; Ludovici Pii ann. 814, CIV, 986, 1146, 1278, 1290. — Charta S. Aldrici episc. CXV, 72, 77, 88 *et seqq.* — Privil. Nicolai papæ, CXIX, 865 *et seqq.*

ANSIONENSE, *Vide* ENTIONENSE.

ANTHYMI (S.) SENENSIS in Italia (Couvent de Saint-Authyme à Sienne), cujus jura et possessiones confirmat Ludovicus Pius, ann. 814, CIV, 1003. — Priv. Anastasii IV, 994. — Adrianus IV abbatem Wibaldum committit apud imperat. Romanorum in gratiam hujus monast., CLXXVIII, 1427.

ANTIMONASTERIUM, *Vide* AIENSE seu AIENTENSE.

ANTISSIODORENSE S. AMATORIS (Saint-Amateur d'Auxerre, Yonne), monast. a S. Urso episc. et S. Germani successore conditum, circa 590, CXXXVIII, 229.— Privil. Innocentii II 1151, CLXXIX, 101. — Alani Antissiod. episc. charta, ann. 1163, CCI, 1589.

ANTISSIODORENSE S. GERMANI (Saint-Germain d'Auxerre, Yonne), monast. ord. S. Bened. in civitatis suburbio a S. Germano episc. fundatum et dotatum sub invocatione SS. Cosmæ et Damiani, postea transiit ad congregat. S. Mauricii, ann. 570, LXXI, 336; CXXXVIII, 226. — Diploma Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1039. — Sub Hugone episc. et abb. multa fundantur cœnobia variis de ordinibus in hac diœcesi XI sæc. CXXXVIII, 293. — Urbanus II monast. S. Germani committit B. Hugoni Cluniac. ann. 1098, CLI, 538. — Paschalis II priv. ann. 1107, CLXIII, 221. — Ab eodem Paschali Cluniaco subjicitur, 235.—Lucii II decretum de controversia cum monast. Vizeliacensi ann. 1144, CLXXIX, 842. — Anastasius IV jus contulit episc. Antissiod. super abbatem S. Germ. ann. 1154, CLXXVIII 1065 : Urbanus III illud iterum subjecit Cluniacensi, ann. 1187, CCII, 1483 — Epist. et priv. Innocentii III ann. 1198, CCXIV, 164, 241; CCXV, 27; CCXVI, 59, 422, 632. Innocentius illud protegit monast. adv. episcopum, CCXVI, 1245; CCXVII, 253.

ANTISSIODORENSE APUD QUOTIACUM seu COACUM (probablement Couches, Saône-et-Loire), monast. a S. Germano conditum, sed paulo post diruptum est erumpentibus Hunnis, 570, CXXXVIII, 226, 253.

ANTISSIODORENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Auxerre), monast. ord S. Bened. a nobili viro Ribaldo et filio ejus Alberto exstructum extra urbem in loco Brucrolensi dicto et ab Henrico rege confirmatum ann. 1038, CLI, 1036. — Privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 973.— Epist. Innocentii III ann. 1213, CCXVI, 934.

ANTISSIODORENSIS S. JULIANI (Couvent de Saint-JULIEN d'Auxerre), parthenon de quo mentio est sub episcopatu Tetrici, VIII sæc., CXXXVIII 244.— Decret. Lucii III de transactione quadam inter abbatem et comitem Juviniaci. — Privil. Cœlestini III quo ipsius bona confirmavit ann. 1196, CCVI. 1187.

ANTISSIODORENSIS CANONIA S EUSEBII ab Alano episc. dotata et ab Adriano IV confirmata ann. 1158, CLXXVIII, 1547. — Privil. Alexandri III, ann. 1162.

ANTISSIODORENSIS DIOEC. MONASTERIA, *Vide* DECIMIACENSE, FONTANENSE, MANUACENSE, SAFFIACENSE ET DE VARENAS, S. MARIÆ ROTUNDÆ.

ANTISSIODORENSE S. MARIÆ, extra muros, cui Vigilius episc. plurima concessit ann. 670, LXXXVIII, 1193.

ANTONINI (S.) (Saint-Antonin, dioc. de Rodez), monast. ord. S. Bened., cui Pippinus rex subjecit monast. S. Petri Mormacense ann. 767, XCVI, 1562. — Ibi floruit Henricus monachus ann. 881, CXXIV. 1129. — Epist. Innocentii III super quadam controversia ann. 1205, CCXVII, 101.

ANTURNACENSIS, parthenon Germaniæ cujus situm non invenimus assignatum, cujusque abbatissa quondam scripsit ad sanctam Hildegardem XII sæc., CXCVII, 336.

APOLLINARIS (S.), *Vide* CLASSENSE.

APOSELLANUM S. THOMÆ (Saint-Thomas d'Aposilla, près Ravenne), monast. ord. Camaldul. in diœs. Ravennat. in quo obiit Clemens II papa.—Privil. Nicolai II ann. 1060, CXLIII, 1339.

APPANIS (de), monast. in valle Segusina (vallée de Suze) situm. Annexum est sub uno abbate Navaliciensi m. ab imperat. Lothario, ann. 823, CIV, 1151.

APRI (S.) TULLENSE (Saint-Evre de Toul), monast. hoc in Tullensi suburbio exstructum ante Chlotarii regnum (622), postea ab abbate Frothario illustratum est ann. 814, LXXI, 640; CVI, 865. — Restauratum est a Leone IX, dum ibi episcopali munere fungeretur ann. 1050, CXLIII, 582. — Ejusdem papæ privil. 583. — Priv. Pibonis episc. ann. 1072, CLVII, 419. — Epist. Paschalis II de lite cum Mollismo ann. 1115, CLXIII, 580. — Privil. Alexandri III ann. 1179. CC, 1252. — Epist. Innocentii III ad abbat. ann. 1205, CCXV, 271.—Privil. ejusdem 1074.

AQUA-BELLA S. MARIÆ (Notre-Dame d'Aiguebelle, diocèse de S. Jean de Maurienne en Savoie), monast. ord. Cisterc. quod non sumas pro Aquabella ex diœc. Tricastina. — Epist. Innocentii III ann. 1104, CCXV, 151, 815; CCXVII, 206.

AQUA FORMOSA (de) (Aiguebelle, ancien dioc. de Castro dans la Pouille, Naples), monast. ord. Cisterc. Clarævall. ortum, exstructum ann. 1200 — Epist. Innocentii III ad abbatem ann. 1203, CCXV, 250.

AQUENSE (Aix-en-Provence), monast. canonicorum S. Augustini cujus monachus fuit Albericus auctor Historiæ Hierosolym. ann. 1125, CLXVI, 387. — Cœlestini II priv. ann. 1144, CLXXIX, 788. — Epist. Clementis III ann. 1188, CCIV, 1378.

AQUENSE (Acqua, évêché des Etats du Pape), colle-

gium canonic. cujus possessiones Adrianus IV privilegio confirmavit ann. 1156, CLXXXVIII, 1480.

AQUISCINCTIENSE seu AQUICINENSE S. ANDREÆ (Saint-André d'Anschain ou Anchin, diocèse d'Arras) monast. a claris viris Sigero de Lohes et Waltero fundatum in Flandria ann. 1079, cum Gerardus Cameracensis esset episc., CXLIX, 270 : hujus monast. primus abbas Waldricus; ibi quoque claruit Ven. Gerlandus ann. 1117. Charta Gerardi II episc. de hujus monast. fundatione 1092, CL, 1381.— Privil. Paschalis II ann. 1112, CLXIII, 302.— Innocentii II epist. ad abbat. Alvisum, 1131, CLXXIX, 93.—Alexandri III epist. de injuriis monasterio illatis ann. 1171, CC, 147. — Ejusdem epist. adversus abbatem 899.

AQUILEIENSIS (Aquilée dans le Frioul, Italie) parthenon a sancto Niceta episc. conditus ann. 458, LII, 960.

AQUILEIENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie-d'Aquilée) parthenon ab Engilberto Gorizensi comite et a Tergestino episcopo exstructus, cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 664.

AQUILEIENSE COLLEGIUM CANONICORUM (chanoines de l'Eglise d'Aquilée), congregatio cujus Alexander III possessiones privilegiaque confirmavit ann. 1176, CC, 1077. — Lucii III privil. ann. 1184, CCI, 1300.

AQUISGRANENSE S. ADELBERTI (Saint-Adelbert d'Aix-la-Chapelle) monast. ordin. S. August. a S. Henrico II imp. fundatum ann. 1018, CXL, 340.

AQUISGRANENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Aix-la Chapelle) monast. ord. S. August. cujus possessiones privilegio confirmavit Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1574.

AQUISTRENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Guitres, dioc. de Bordeaux) monast. ord. S. Bened. fundatum ante ann. 1108, prope Liburnium et Cluniacensi subjectum. Privil. Alexandri III, ann. 1171, CC, 727.

ARCE (de), *Vide* S. ANDREÆ.

ARCHANGELI DE MACHARI (Couvent Saint-Archange à Machari, près de Naples) monast. de quo mentio fit apud S. Gregorium Magn., LXXVII, 1075.

ARCHANGELI DE MORFISA (Saint-Archange de Morphisa, dans Naples) monast. ord. S. Bened. intra Neapolim exstructum, cujus bona et privilegia confirmavit Paschalis II, pap. ann. 1116, CLXIII, 404.

ARDENA (in) S. MARIÆ (Notre-Dame d'Ardennes, dioc. de Bayeux) monast. ord. Præmonst. ab Aiulfo Furensi et ejus uxore Asselina conditum, cujus Gilbertus S. Norberti discipulus primus abbas fuit, ann. 1138. Privil. Lucii II papæ, ann. 1144, CLXXIX, 869. — Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 256, 594.

ARDURELLENSE (Ardorel, dioc. d'Albi, Tarn) monast. ord. Cisterc. a vicecomitissa Cæcilia Bernardi Attonis filia exstructum, ann. 1114; illud concessit Cadunensi monasterio de Bonis Vallibus sub Adriano IV, ann. 1159, CLXXVII, 1599.

ARELATENSIS S. MARIÆ (Religieuses de Sainte-Marie d'Arles) parthenon a S. Aureliano episc. institutus, ann. 554, LXXI, 859. — Ibi reclusa est jussu Guntramni regis Theodechildis fratris sui Chariberti vidua, ann. 564, LXXI, 291.

ARELATENSIS S. CÆSARII (Saint-Césaire d'Arles, dit aussi le Grand-Monastier) parthenon a S. Cæsario episc conditus cujus prima abbatissa ipsius soror fuit Cæsaria, ann. circiter 501-512. Bulla Cœlestini III de ejus monast. reformatione. ann. 1194, CCVI, 1032.

ARELATENSE S. HONORATI (Saint-Honoré d'Arles) monast. ord. S. Bened. cujus abbati scripsit Innocentius III super causa quadam matrimoniali, ann. 1209, CCXVI, 66.

AREMARENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Moûtier-Ramey, dioc. de Troyes) monast. ord. S. Bened. conditum ann. 837 ab Aremaro sacerdote et Aledrano Trecensi comite. Charta Hugonis Trecensis comitis, ann. 1122, CLXXXV, 1477. — Nicolaus primum Aremar. monachus fuit priusquam Clarævallem adiret et S. Bernardi a secretis fieret, claruit, ann. 1175, CXVI, 1589. — Abbatis testimonium in causa successionis inter comites Campaniæ et Erardum de Brena agitata sub Innocentio III, ann. 1213, CCXVI, 979.

ARENULENSE S. SPIRITUS (Couvent du Saint-Esprit aux petites Arènes) monast. de cujus situ non satis nobis constat; sed ex genere tributi quod eidem ab Innocentio III imponitur, videtur apud Constantinopolim collocandum, ann. 1198, CCXIV, 117.

ARETINENSE (Arezzo dans la campagne de Florence) monast. ord. S. August. cujus bona et privilegia confirmavit Stephanus X papa, ann. 1057, CXLIII.

ARETINENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Arezzo) monast. ord. S. Bened. et Camald. cui priv. concessit Clemens III. ann. 1188. CCIV. 1293.

ARETINENSE SS. FLORÆ ET LUCILLÆ (Sainte-Flore d'Arezzo, Toscane) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 1133, quo Innocentius II illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 199. Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1201; Lucii III, ann. 1185, CCI, 1208.

ARGENTINENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Strasbourg) monast. a Dagoberto rege II dotatum ann. 675, LXXXVII, 1305.— Præcept. Carolomanni, ann. 769, XCVI, 1575.—Testament. Remigii Argent. an. 778, XCVI, 1582.

ARGENTOLIENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame d'Argenteuil) parthenon quo se receperunt Gisela Caroli Magni uxor et ejus filia Theodadra, ann. 814. — Ibi servata creditur Salvatoris tunica. Illud monast. postea ad Bened. S. Mauri transiit, LXXI, 712. — Donatio Childeberti III, ann. 697, LXXXVIII, 1095. — Charta Eginhardi abb. ann. 824, CIV, 604. — S. Dionysii monasterio restituitur a Ludovico Pio et Lotharie ann. 825, CIV, 1142. — Epistola Honorii qua illud monast. S. Dionysio restituitur, ann. 1129, CLXVI, 1296. — Diploma Matthæi cardin. de eodem argumento, ann. 1129, CLXXIII, 1265. — Innocentii II priv. de eodem, 1130, CLXXIX, 64.

ARGONENSE S. PAULI (Saint-Paul-en-Argonne) monast. ord. S. Bened. a Gaufrido episc. exstructum cujus bona et privilegia confirmavit Honorius II papa, ann., 1237.

ARGONA (in) S. MARIÆ (Notre-Dame-en-Argonne, Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. August. a Gaufrido Catalaun. episc. fundatum, charta fundationis, ann. 1134, CLXXIII, 1395.

ARIDAGAMANTIA (de), seu DE ARVASIA alias dictum ARIENSE (Arouaise, dioc. d'Arras) monast. ord. S. August. exstructum, ann. 1090. Epist. Alexandri III de reddendo capite S. Jacobi, ann. 1168, CC, 544. — Priv. Urbani III, ann. 1186; CCII, 1399; Cœlestini III, ann. 1197, CCVI, 1211.

ARIMINENSE SS. ANDREÆ ET THOMÆ (Saint-André de Rimini, Italie) monast. ord. S. Bened. a S. Gregorio Magno privilegiis ornatum exeunte sæc. VI, LXXV, 521. — Epist. S. Greg. Magn. ad abbatem S. Andriæ, LXXVII, 580.

ARMETWAYTENSIS S. Mariæ (Sainte Marie d'Armwaith, dans le Cumberland, Anglet.) parthenon ord. S. Bened. cui quædam dona contulit Willelmus rex Conquestor dictus circa ann., 1085, CXLIX, 1359.

ARNESBURGENSE (Arensberg, dans le cercle de Westphalie) monast. in Thuringia situm super Wedera (le Wéser), sæc. VIII exstructum, quod postea a nepote Frederici Westphaliæ comitis restauratum circa ann. 1140 ad ord. Præmonst. transiit, LXXXIX, 742 not.

ARNOLDSTEINENSE. (Arnoldstein, en Carinthie, Bavière) monast. ord. Cist. ab Ottone Bamberg. episc. exstructum circa 1107, CLXXIII, 1279-1280.

ARNSTEINENSE seu S. MARIÆ ET S. NICOLAI (Arnenstein dans le dioc. de Trèves) monast. ord. Præmonst. a Ludovico comite fundatum, an. 1139, quam fundationem confirmavit archiepisc. Adalbero. Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 597.

ARNULFI-AUGIENSE (Suwartzach, anc. dioc. de Strasbourg) monast. ord. S. Bened. in Alsatia inferiore situm cui multa donavit Rothardus, ann. 718. Illud monast. transtulit Ludovicus Pius in Ortenaviam ann. 826, LXXXVIII, 1314.

ARNULFI (S.) METENSIS. (Saint Arnould de Metz) monast. ord. S. Bened. a S. Arnulfo Metensi episc fundatum in honorem SS. Apostolorum, ann. 625, LXXI, 639, 644. — Charta donationis Chilperici II, ann. 717, LXXXVIII, 1128. — Ch. Pippini et uxoris suæ Plectrudis qua Nugaretum cedunt, ann. 691, 1219. Item Drogonis ducis, 1221. Godefridi, 1222, Hugonis Drogonis filii et sacerdotis, 1262. Donatio Hildegardæ uxoris Caroli Magni, ann. 785, XCVIII, 971. — Diplom. Caroli Magni, ann. 973. Privil. Roberti episc. ann. 916. CXXXII, 551.— Hic floruit Joannes abbas, CXXXVII, 211. — De hujus monast. fundatione ab Anonymo sæc. X, CXXXVIII, 189. Privil. S. Leonis IX, ann. 1049, CXLIII, 781 — Guillelm. abbas, 1090, CL, 871. — Pibonis Tull. episc. charta, ann. 1073, CLVII, 421. — Priv. Paschalis II papæ, ann. 1107, CLXII, 210. — CLXIII, 210. — Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 933.

ARROASIA. *Vide supra* ARIDAGAMANTIA.

ARULENSE S. MARIÆ. (Arles-en-Roussillon) monast. diœc. Helenensis (D'Heln) in valle Aperi-Monasterii (Apremont) conditum sæc. VIII. Quod sub sua cepit tutela Ludovicus Pius, an. 820, CIV, 1097. — Privil. Sergii IV, pap. ann. 1011, CXXXIX. 1517

ARZILLA (de) S. MARIÆ. (Sainte-Marie d'Arzilla dioc. de Fano dans le duché d'Urbin) monast. ord. Camald. a nobili viro Valero Fanensi comite caulo ante

ann. 1197, quo illud privilegio confirmavit Cœlestinus III, CCVI, 1230.

ASCHOVIENSE S. MARIÆ (peut-être Aschback près de Vissembourg Basse-Alsace) monast. quod Remigius Argentinensis episc. cœnobio subjecit S. Mariæ, ann. 778, XCVI, 1582.

ASINDENSIS SS. TRINITATIS. (La Sainte-Trinité d'Essen, dioc. de Cologne) parthenon ord. S. Bened. ab Hatwiga abbatissa reædificatus est sub Odone imperat, ann. 946. Agapeti pap. privil., CXXXIII, 893.

ASMANTIA (de) CELLA, seu prioratus (Amance, Meurthe) a comitissa Sophia conditus sæc. XI. Privil. quo Pibo Tull. episc. illius fundationem confirmavit, an. 1076, CLVII, 422, 426.

ASMIALDENSIS S. MARGARETÆ (Sainte-Marguerite d'Asmialde, en Finlande, Russie) parthenon ord. S. Aug. cujus Alexander III bona confirmavit, ann. 1178, CC, 1193.

ASMINGIENSIS CELLA (Amélange en Lorraine) monasteriolum abbatiæ S. Michaelis Virdunensi subjectum. Epist. Eugenii III ad episcopum Metensem ut Henricus comes de Salmis hanc cellam restituat, 1152, CLXXX, 1524.

ASPACENSIS CELLA (petit couvent d'Aspach dioc. de Ratisbonne) quæ ab episcopo Bambergensi pendit, CLXXIII, 1280.

ASPRENSE (Apremont, Haute-Saône) monast. quo allatæ sunt reliquiæ e monasterio Gemmeticensi a quo pendebat, cum Nortmanni omnia incendio vastabant, CXLIX, 154.

ASTENSE S. PERPETUI (Saint-Perpétue d'Asti, dans le Montferrat, Italie) monast. ord. S. Bened. quod maxime illustravit S. Bruno abbas, postea episc. factus Signiensis (Segni, campagne de Rome) ann. 1079, sub Gregorio VII, CLXIV, 99, 103. — Oddo Astensis monachus claruit sub B. Brunone, CLXV, 1141. — Alexandri III privil., ann. 1169, CC, 599. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1165.

ATHANASII (S.) monast. *Vide* MONTE SANCTO.

ATHANENSE S. MARTII seu S. AREDII (Saint Yreix, dioc. de Limoges) monast. ord. S. Bened. ab Aldeone S. Eligii fratri fundatum sæc. VII, restauratum autem ab Alduino Lemovic. episc., an. 1012. Epist. Innocentii III ad abbatem, an. 1206, CCXV, 1099.

ATHENAUENSE S. MARTINI (Ainay près de Lyon) monast. ord. S. Bened. exstructum sæc. VI in eodem loco quo passi fuerant SS. Martyres Lugdunenses, LXXI, 731. — Privil. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 205. — Epist. Innocentii III ad abbatem de quibusdam litteris subreptitiis, ann. 1198, CCXIV, 190.

ATREBATENSE S. VEDASTI (Saint-Vaast d'Arras) monast. ord. S. Bened. Nobiliacense primum dictum est a loco in quo exstructum fuerat a S. Auberto ann. 534, CI, 678, 679; 131. — Privil. Joannis VIII papæ, CXXVI, 658. — Ledwinus abbas claruit, ann. 1040, CXLI, 1333. — Idem abbas a fundamento monast. hoc restauravit, *ibid.* — Epist. Paschalis II de ipsius monast. lite cum clero Atreb. ut deliniatur, ann. 1113, CLXIII, 335. — Innocentii II epist. ad Gualterum abb. de obedientia episcopo debita, ann. 1131, CLXXIX, 98. — Adriani IV commonitorium ad abbatem et fratres S. Vedasti, ann. 1157, CLXXXVIII, 1545. — Alexandri III, ann. 1164, CC, 522, 623. 1095, 1245. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 122, 143, ann. 1206, CCXV; 934, 938, 1104, 1509; CCXVI, 64, 494, 717; CCXVII, 181, 102, 266.

ATREBATENSE S. MARIÆ (Notre Dame d'Arras) monast. canonicorum ord. S. Aug. cujus privilegia et possessiones a Vindiciano episc. confirmantur, an. 680, LXXXVIII, 1200; CXLIX, 130. — Eugenii III epist. de officiis ecclesiast., ann. 1152, CLXXX, 1578.

AUBERTI seu AUTBERTI (S.) ATREBATENSE monast. intra mœnia civitatis exstructum juxta ord. S. Augustini a S. Autberto episc., 580, CXLIX, 128.

AUBECHIENSE (Auchy les Moines) olim parthenon a nobili viro Adalscario in dioec. Camerac. exstructus, circa ann. 700, postea autem monast. Benedict. a Gerardo episc. restauratum, an. 950. Privil. Urbani II, an. 1095, CLI, 454.

AUDARDI (S.) (Saint-Audard, près de Montauban) monast. ord. S. Bened. cujus abbas queritur apud Eugenium III de injuriis sibi a comite Tolosano illatis. Epist. Eugenii, ann. 1145, CLXXX, 1051.

AUDOENI (S.) ROTHOMAGENSE (Saint-Ouen de Rouen) monast. olim S. Petri, nomen mutavit ubi S. Audoeni episc. corpus recepit. Hæc celebris abbatia ord. S. Bened. multos eruditos dedit inter quos Joannes diaconus numeratur ann. 659, LXXI, 670; Charta Dagoberti regis LXXX, 450; LXXVII, 173. — Privil. Eugenii II papæ, ann. 827, CXXXIX, 985. — Theodoricus monachus claruit ann. 1090, CL, 1187. — Joannes diaconus S. Audoeni monachus, CLVII, 1151. — Privil. Alexandri III, ann. 1180, CC, 1277. — De primis hujus monast. abbatibus post restaurationem, CCII, 1314.

AUDOMARENSE (Saint-Omer, Pas-de-Calais) monast. ord. S. August. cujus possessiones et jura confirmavit S. Gregorius VII, ann. 1085, CXLVIII, 728 — Lambertus canonicus floruit, ann. 1050, CLXIII, 1003. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 623; Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1589.

AUDOMARENSE. *Vide* SITHIVENSE.

AUGIENSE seu AUGIÆ DIVITIS (*Richnau*, ou *Auge*, diocèse de Bâle, ow, au. Teutonice pratum designat) monast. ord. S. Bened. *Dives* dictum propter innumeras ejus possessiones : dicta est quoque hæc abbatia *Sint Leo Zesuvia* a nobili Suevo Sintlaus Germaniæ præfecto, qui fundum S. abbati Pirminio conditori donavit; situm est in dioec. Basiliensi. — Dipl. Ludovici Pii ad Hettonem episc, ann. 816, CX, 767; Haito seu Hotto abbas, CXV, 10; Ermanricus monach., CXVI, 25; Purchardus, ann. 1003, CXXXIX, 330. — Berno Henrici imp. protectione abbas eligitur, ann. 1014, CXLII, 1099. — Hermannus Contractus claruit, ann. 1054, CXLIII, 9. — Gregorius VII ejus monast. spoliatores excommunicavit, ann. 1074, CXLVII, 354. — Privil. Innocentii II, anu. 1140, CLXXIX, 501. — Epist. Innocentii III ad abbas., ann. 1207, CCV, 1286.

AUGUSTINI (S.). *Vide* CANTUARIENSE.

AUGUSTENSE S. URSI (Saint-Ursе d'Aoste, en Tarentaise) monast. ord. S. August. cui petente Herberto episc. privilegium concessit Innocentius II, ann. 1132, CLXXIX, 166, 248. — Priv. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX. 834; Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1135, 1436; Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1596; Alexandri III, ann. 1162, CC, 131; Lucii III, ann. 1183, CCI, 1228, 1237, 1503; Urbani III, ann. 1187, CCII, 1477.

AUGUSTENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix d'Ausgbourg, Bavière) monast. cujus præposito scripsit Innocentius III de institutione episcopatus in insula Chiemensi, ann. 1213, CCXVI, 868.

AUGUSTENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Augsbourg) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmavit Cœlestinus II, ann. 1143, CLXXIX, 771.

AUGUSTODUNENSE S. SYMPHORIANI (Saint-Symphorien d'Autun) monast. ord. S. Bened. sæc. V fundatum ab Euphronio episc.; hujus monast. invasores excommunicati jussu Joannis XIII. Reformandum datur Floriacensi, ann. 971, CXXXV, 987

AUGUSTODUNENSE S. MARTINI (Saint Martin d'Autun) monast. ord. S. Bened. ab imp. Carolo reædificatum, cujus abbati Gregorio multa concessit privilegia Nicolaus II papa, ann. 1059, CXLIII, 1327. — Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC. 546.

AUGUSTOD. S. JOANNIS (Saint-Jean le Grand d'Autun) monast. ord. S. Bened. fundatum circa, ann. 589. Eo quod in maximo cecidерat dejectu, Innocentius III scripsit episcopo et quibusdam vicinis abbatibus de huj. monast. restauratione et reformatione, ann. 1198, CCXIV, 201.

AUGUSTOD. S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Autun) parthenon a Siagrio episc. conditus, cujus discordias refert S. Gregorius Turonens. episcopus circa ann. 535, LXXII, 519. — Epistola S. Gregori M. ad abbatissam, LXXVII, 1265. — Anseberti charta, ann. 696, LXXXVIII, 1251.

AUREAVALLE (DE) S. PETRI (Saint-Pierre d'Orval, au diocèsce de Trèves) monast. primum ord. S. Bened., postea S. August., denique ord. Cisterc., fundatum, ann. 1070, ab Alberto Chiniensi comite., Hujus monast. origo describitur, XCVIII, 812, 816. Privil. Innocentii II, ann. 1141, CLXXIX, 538.

AUREAVALLE S. PETRI (Saint Pierre d'Airvau, en Poitou) monast. ord. S. August. a vicecomitissa Hildegarde exstructum, ann. 975. — Priv. Paschalis II, ann. 1112, CLXIII, 308; Innocentii II, ann. 1134, CLXXIX. 215: Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 440.

AURELIANENSES S. CRUCIS CANONICI (Sainte-Croix d'Orléans). Privileg. Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1603.

AURELIANENSE. *Vide* ANIANENSE, SS. EVURTII, MAXIMINI, S. SAMSONIS,

AURIENSIS S. PETRI (Saint-Pierre de Caldas d'Orense, en Galice, Espagne) monast. de quo scripit Innocentius III super ejectione abbatis intrusi, ann. 1212, CCXVI, 607.

AURILIANENSIS (Origny-Sainte-Benoîte sur Aisne, Picardie) parthenon ord. S. Bened. a regina Caroli Calvi uxore fundatus ann. 854. Epistola ad abbatissam data

vetat Innocentius III ne beneficia non vacantia promittantur, ann. 1210, CCXVI, 388, 413, 414.

AURILIACENSE S. GERALDI (Saint-Géraud d'Aurillac, Cantal) monast. ord. S. Bened. in fine IX, sæculi fundatum a B. Giraldo Aurillac. comite, CXXXIII, 971, not. — In eo monast. educatus est illustris Gerbertus postea papa factus. Epist. Alexandri III, ann. 1165, CC, 589, 590. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXVII, 20.

AUTISSIODORENSE. *Vide* AUTISSIODORENSIS.

AUXIMENSIS DOMUS TEMPLARIORUM, apud Innocent. III, ann. 1211, CCXVI, 388, 414.

AVELLANENSE seu FONTIS AVELLANÆ (Fontavellane, dans la Campanie, Italie) monast. ord. S. Bened. a Ludulfo fundatum in Eremo, olim S. Andreæ, nunc autem S. Crucis dictum, apud Catriam de Sitria in Italia, ann. 1009, CLXIV, 22 *et segg.* — Camaldularum et Avellanitarum affinitas, *ibid.*, 27, 43. — Vita S. Rodulfi, CXLIV, 1007. — Ibidem floruit Guido abbas Aretinus dictus, ann. 1034, CXLI, 375. — Privil. Innocentii II, ann. 1129, CLXXIX, 472; Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 856; Eugenii III, ann 1149, CLXXX, 1383; Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1435.

AVENACENSIS (Avenay, diocèse de Reims, Marne) parthenon ord. S. Bened. in Aureavalle exstructus a BB. Gomberto et ejus uxore Bertha, circa 660, qui inter sanctos ascribitur. Epistola Willelmi Remensis archiep. de abbatissarum electione, ann. 1200, CCIX, 559.

AVENDI seu ABENDI. *Vide* ABENDENSE.

AVENIONENSE. *Vide* SS. ANDREÆ seu MICHAELIS IN ANDAONO.

AVENIONENSE S. RUFI (Saint-Ruf-lès-Avignon) monast. ord. S. Augustini conditum circa 1090 ab episcopis Rostagno et Gibellino et abbate Arberto. Privil. Urbani II apud Trecas datum, ann. 1095, CLI, 427. Postea translatum est apud Valentiam (*Vide* S. Rufi). Priv. Paschalis II papæ, 1113, CLXIII, 336. — Oldegarius abbas in archiepisc. Barcinon. eligitur, ann. 111, *ibid.*, 405.

AVENIONENSIS CANONIA tempore Urbani II instituta cujus idem papa bona et possessiones privilegio confirmavit, ann. 1095, CLI, 426.

AVERBODIENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Averbod, diocèse d'Augsbourg) monast. ord. Præm. ab Arnulfo comite exstructum paulo ante ann. 1139, quo Innocentius II, precibus Andreæ abbatis annuens ejus possessiones confirmavit, CLXXIX, 445.

AVERSANUM S. LAURENTII (Saint-Laurent d'Aversa, entre Naples et Capoue) monast. ord. S. Bened. a S. Sede pendens, cujus abbati Guarino propter laudabilem gestionem usum mitræ et annuli concessit Urbanus II, papa, ann. 1092, CLI, 346. — Priv. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1188; Cœlestini III. ann. 1194, CCVI, 1029. — Epist. Innocentii III, ann. 1202, CCIV, 1181.

AVITI (S.) CASTRODUNENSE (Saint-Avit, près de Châteaudun, diocèse de Chartres) monast. ord. S. Benedicti a Clotario I rege exstructum, ann. 521, postea a Normannis dirutum; illud reædificavit Wanelo S. Martini Turon. thesaurarius in quo moniales introduxit. Epist. Innocentii III de abbatissæ electione, ann. 1210, CCXVI, 263.

AVITI (S.) AURELIANENSE (Saint-Avit d'Orleans, Loiret) monast. ord. S. Bened. quod nonnulli immerito cum Miciacensi confuse habent, exstructum est ann. 530, LXXI, 901 not. et apud S. Fortunatum Pictav. in Vita Leobini, LXXXVIII, 549.

AZAICO (de) (Azay-le-Brûlé, près Saint-Maixent, Deux-Sèvres) prioratus a S. Maxentio pendens, qui ob abbatum pravam voluntatem in laicorum manus lapsus est, quod profecto vituperat Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 56.

BACKNANGENSE S. PANCRATII (Saint-Pancrace de Backnang, dans le Wurtemberg) monast. a marchione Hermanno dotatum in cujus ecclesia sepeliebantur Badenses Margravii; Privil. Paschalis II, papa, ann. 1116, CLXIII, 415.

BAIENSI INSULA (de) (couvent de l'Ile Baya, sur les côtes de la Sicile) monast. ord. S. Bened. prope Siciliam, cujus Stephanus antea patriarcha Antiochenus abbas institutus est sub papa Agathone, ann. 676, CXXVIII, 811.

BAINSONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Bagneaux ou Bagneux, anc. dioc. de Soissons) monast. ord. S. Bened. a parentibus Urbani II exstructum et Cluniac. monasterio ab eo concessum, ann. 1096, CLI, 450.

BAJOCENSE. *Vide* S. VIGORIS.

BALGENTIACENSE S. MARIÆ et S. GENTIANI (Notre-Dame de Beaugency sur Loire, Loiret) monast. ord. S. Bened. fundatum circa finem VII sæculi, ad canonicos S. August. transiit ann. 1104, quorum abbas Joscelinus privil. obtinuit ab Innocentio II papa, ann. 1140, CLXXIX, 505.

BALMENSE (La Baume, diocèse de Besançon) vetus monast. exstructum VI sæc. hodie penitus dirutum, LXXI, 1015. — Cluniacensi subjectum est; Berno hujus monast. abb. ad Cluniaci regimen evectus est et Odonis institutor factus est. Privil. Urbani II papæ, ann. 1089, CLI, 311. — Decretum Eugenii III quo abbatiæ titulo privat illud monast. in pœnam gravissimi facinoris adversus abbatem Osbertum perpetrati, ann. 1147, CLXXX, 1227. — Similiter Clemens III illud monast. asseruit Cluniaco, ann. 1188, CCIV, 1299. — Epist. Innocentii III qua omnes alienationes revocat et subjectionem Cluniacensibus confirmat, ann. 1198, CCIV, 103; ann. 1205, CCXV, 632.

BALMENSIS PARTHENON (La Baume les Nonains, dioc. de Besançon) ord. S. Bened. inter Vezuntionem et Montem Beliardi situm, VII sæc., LXXI, 1015 not. — Testamentum S. Ansegisi de eo parthenone mentionem fert, 833, CV, 747.

BALMENSE S. ROMANI (Saint-Roman de la Baume, autrement La Baume-les-Moines, dans le Jura, diocèse de Lyon) monast. ord. S. Bened. cujus fundatio V sæc. refertur, reædificatum ann. 926 a S. Bermundo Gigniacensi abbate. Epist. Innocentii III de controversia cum episc. Æduensi, ann. 1199, CCXIV, 619, 852.

BALNENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie des Bains, diocèse d'Arezzo, Italie) monast. in Æmilia ex Aretina diœc. a Joanne Aretino episc. fundatum et confirmatum ab Adriano II, papæ, ann. 871, CXXIX, 1015. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 285.

BALNEOLENSE S. MARIÆ de CLARAVALLE (Notre-Dame de Clairvaux, a Bagnolo près de Milan) monast. ord. Cisterc. ab Anselmo Archynta fundatum, ann. 1135, cui Innocentius concessit monast. S. Petri de Cerreto, ann. 1139, CLXXIX, 486. — Eugenii privil. ann. 1148, CLXXX, 1551.

BALNEOLENSE (peut-être Bagnaux, près de Donzy, Nièvre) monast. dotatum et fortasse conditum ab Hervæo Nivernensi comite ac nobili comitissa Mathilde, cujus bona confirmavit papa Innocentius III, ann. 1211, CCXVI, 548.

BALNEOLENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Bagnolles ou Banolas, près de Bezaudun, diocèse de Girone, en Catalogne) monast. ord. S. Bened. ab abbate Bonito exstructum, quod postea abbati Mercorali concessit Ludovicus Pius, postulante comite Rampone, ann. 815, CIV, 1024.— Privil. Benedicti VIII, papæ, ann. 1017, CXXXIX, 1608; Urbani II, ann. 1096, CLI, 474; Alexandri III, ann. 1175, CC, 1015.

BAMBERGENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Bamberg, Franconie) monast. ord. S. Bened. cui tredecim prædia concessit S. Henricus II imper. ann. 1015, CXL, 320; CLXXIII, 1280. — Charta Ottonis, *ibid.*, 1535. — De donatione capellæ S. Fidis, *ibid.*, 1547. — De nova donatione, 1549. — Abbatis epist. ad S. Hildegardem, CXCVII, 284. — Priv. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1275.

BAMBERGENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Bamberg) monast. ord, S. August. extra muros constructum ab Hermanno et Othone episcopis, ab ann. 1071 ad 1108, CLXXII, 1280.

BAMBERGENSE SS. KILIANI et GEORGII (Saint-Kilian ou Saint-Georges de Bamberg) monast. ord. S. August. cui S. Henricus imp. et hujus monast. fundator largam concessit possessionem, *Furth* cognominatam in pago de Nordgau sitam, ann. 1087, CXL, 276. — Ejusdem al a donatio, 277, 278. — De eo agitur, CLXXIII, 1281.

BANNOCHORENSE (Banchor ou Bangoras, dans le pays de Galles) monast. Britanniæ quod exstabat ante adventum S. Augustini, cujusque Dinothus abbas huic adventanti pro episcopis respondit, ann. 601, LXXX, 21. — Illud monast. ita floruit a Bedæ temporibus et 2000 monachos nutriebat, XCV, 83 — Ibi oratorium instituerat sanctus abbas Malachia cujus vitam scripsit S. Bernardus Clarævens. CLIX, 161 not.

BANTENSE S. MARIÆ (Banti ou Bante, dans la Pouille, Naples) monast. ord. S. Bened. a Rogerio duce et ejus fratre Boamundo exstructum prope Acherontiam (*Cirenza*) in Apulia, cujus Ursio primus abbas fuit. Monasterium hoc ab Urbano II papa consecratum est, ann. 1088 CLI, 33 — Priv. Paschalis II, ann. 1103, CLXIII, 114.

BANTHENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Banthz ou Banthen, en Bavière) monast. ord. S. Bened ab illustri femina Alberada constructum ann. 1071, et ecclesiæ Bamberg. concessum, quod postea reformavit S.

Otto episc., CLXXIII, 1284. — Charta de hujus monast. fundatione, ann. 1127, CLXXIII, 1340.

BANZA (de) S. MARIÆ monast. quoddam Italiæ cujus S. Gregorius VII bona et privilegia confirmavit ann. 1075, CXLVIII, 650.

BARALENSE S. GEORGII (Saint-George de Baralles, dioc. d'Arras) monast. ord. S. August. a Chlodovæo rege et S. Vedasto Atrebat. episc. fundatum circa ann. 535, CXLIV, 129.— Illud destruxerunt Northmanni IX sæc., *ibid.*

BARBARA INSULA (de). *Vide* INSULA.

BARBARÆ (S.) (Sainte-Barbe, au diocèse de Parenzo, en Istrie) monast. de quo mentio est in privil. Alexandri III ann. 1177, CC, 1101.

BARBARÆ (S.) IN ALGIA (Sainte-Barbe-en-Auge, dioc. de Lisieux) monast. ord. S. August. fundatum ann. 1128, in quo claruit subprior Gaufridus circa finem XII sæc., CCV, 827.

BARBATI (S.) monast. (Saint-Barbat dans la Sabine, Etats de l'Eglise) in Pollutrensi territorio exstructum a Raynerio et ejus conjuge Engeltrude, et monachis ord. S. Bened. concessum circa 1043. Privil. Alexandri II papæ quo illud annexuit cœnobio Magellanensi (*Magliano*) ann. 1065, CXLVI, 1399. — Demum Ecclesiæ Vaticanæ subjectum est a Gregorio XIII, *ibid.* not.

BARDESLEA (de). *Vide* BORDESLEIA.

BARCINONENSE S. CRUCIS et S. EULALIÆ (Sainte-Croix ou Sainte-Eulalie de Barcelone, Espagne) monast. ord. S. August. cujus Raimundus præpositus privil. obtinet a Paschali II papa ann. 1104, CLXIII, 125.

BARENSE SS. TRINITATIS (Bari en Italie) monast. ord. S. Bened. cujus bona et privilegia confirmavit S. Leo IX pap. ann. 1053, CXLIII, 733.

BARENSE OMNIUM SANCTORUM (abbaye de la Toussaint, à Bari, Naples) monast. ord. S. Bened. quod fundasse videntur Ursus et Elias, ejusdem civitatis præsules, quod sub sua suscepit protectione Calixtus II pap. ann. 1123, CLXIII, 1296. — Privil. Lucii II ann. 1144, CLXXIX, 911.

BARENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Bari) monast. ord. S. Bened. a ducibus Rogerio et Boamundo exstructum occasione translationis reliquiarum S. Nicolai ex Oriente sub Victore III pap. Privil. Paschalis II ann. 1103, CLXIII, 178.

BARISIACUM, seu PARISIACUM seu FAVEROLENSE (Barisis-au-Bois, Pargny ou Faverolles, dioc. de Laon) monast. S. Amando concessum a regina Innichilde Sigeberti uxore et Childerico Grimoaldi filio circa ann. 664, LXXXVII, 313, 1271. — Childerici diploma, ann. 661, *ibid.*, 1285. — Ludovici Pii, ann. 831, CIV, 1193

BARNOETENSE (Barnoett, dioc. d'Ely, comté de Cambridge, Anglet.) monast. cujus abbati commisit Innocentius III causam quamdam matrimonialem, ann. 1205, CCXV, 593.

BARTHOLOMÆI (S.) NOVIOMENSE (Saint-Barthélemi de Noyon, Oise) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1064 a Balduino Noviomensi episc. Epist. Innocentii III ad abbatem ann. 1206, CCXV, 939.

BARTHOLOMÆI (S.) DE CARBONARIA (Saint-Barthélemi de la Charbonnière, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. abbatiæ S. Mariæ in Pulsuno subjectum, de quo mentio in privil. Alexandri III ann. 1177, CC, 1097.

BARTHOLOMÆI (S.) IN LIPARA INSULA (Saint-Barthélemi, de Lipari, côtes de Sicile) monast. ord. S. Bened. juxta Siciliam situm cui privil. concessit Urbanus II ann. 1091, CLI, 329.

BARTHOLOMÆI (S.) IN PENNA (Saint-Barthélemi du diocèse de Penne, Naples) monast. ord. S. Bened. cujus bona et privilegia confirmavit Paschalis II pap. ann. 1116, CLXIII, 412. — Priv. Innocentii II ann. 1139, CLXXIX, 413. — Eugenii III ann. 1150, CLXXX, 1437.

BARTHOLOMÆI (S.) IN SILICE (S.) LUCANENSE (Saint-Barthélemi de La Pierre, à Lucques) hospitalis domus super cujus rectore scripsit Innocentius III ann. 1208, CCXV, 1464.

BARVENSE monast. quod condidit Winfridus in Anglia et quo se recepit post depositionem suam ab episcopatu, ann. 675, XCV, 184.

BASENVILLA (DE) (Bassèneville, dans le Calvados) prioratus cujus immunitatem confirmat Lucius III pap. ann. 1183, CCI, 1172.

BASILEENSE S. ALBANI (Saint-Alban de Bâle) monast. ord. S. Bened. a Ven. episc. Burchardo exstructum et postea privilegio Eugenii III confirmatum ann. 1147, CLXXX, 1297. — Privil. papæ Cœlestini III ann. 1196, CCVI, 1148.

BASOLI (S.) (Saint-Basle de Verzy, dioc. de Reims) monast. a S. Basolo episc. fundatum circa ann. 570, CXXXV, 97. — Ibi moratus est Ebbo episc. Rhemensis, CXVI, 17.—Hujus monast. initia describuntur, CXXXVII, 651 — Reædificatum est ann. 980, *ibid.*, 659. — Priv. Urbani II Burchardo abbati ann. 1090, CLI, 324. — Alexandri III epist. in ejus monast. gratiam ann. 1172, CC, 832.

BASSOFONTENSE S. MARIÆ (Notre Dame de Bassefontaine, dioc. de Troyes) monast. ord. Præmonst. in silva Briennensi exstructum ann. 1145 a Gualtero Briennensi comite. Privil. Eugenii III ann. 1148, CLXXX, 1345.

BATHONIENSE (Bath ou les Bains, comte de Sommerset, Anglet.) monast. a S. Elpego conditum, desinente X sæc. antequam archiepiscopus fieret Cantuar., CXLIX, 575.—Diploma Willelmi Conquest. 1082, CXLIX, 1353.

BAUGEZEUM seu BAUGERIACUM (Baugerais, dioc. de Tours à trois lieues de Villeloing) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1153. Joannes abbas ad Gaufridum S. Barbaræ subpriorem scripsit circa 1180, CCV, 827, 853, 842. — Charta donationis Henrici II Anglor. regis ann. 1178, CCVII, 1161.

BAUMBURGENSE S. MARGARETÆ (Sainte-Marguerite de Baumbourg, dioc. de Salzbourg) monast. ord. S. Bened. a Berengario comite exstructum ante ann. 1114, quo Paschalis II illud privilegio confirmavit, CLXIII, 365. — Privil. Honorii II, ann. 1130, CLXVI, 1308.—Innocentii II ann. 1139, CLXXIX, 422.—Lucii II ann. 1144, *ibid.*, 935. — Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1447. — Cœlestini III ann. 1195, CCVI, 1079.

BAUMGARTENSE seu BAUMGARTENHERGENSE seu POMARIUM S. MARIÆ (Notre-Dame du Verger, ou l'abbaye de Pongartenberg, Haute-Autriche, anc. dioc. de Strasbourg) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1142 ab Othone Rauglandensi comite. Eugenii III privil. ann. 1151, CLXXX, 1476. — Ejusdem epist. super controversia cum episc. Passaviensi 1177. Privil. Lucii III ann. 1182, CCI, 1163. — Cœlestini III ann. 1195, CCVI, 1137. — Epist. Innocentii III super ecclesia de Westhusen ann. 1205, CCXV, 564; CCXVI, 24.

BAVONIS (S.). *Vide* GAUDENSE.

BAZACENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Bassac, Charente) monast. ord. S. Bened. in diœc. Santonensi exstructum XI sæc. ab illustri viro Guadardo Loriciensi; juxta alios, a Wardrado domino de Jarnaco et ejus uxore Rixinde. Epist. Innocentii III ad abbat. super collatione præbendarum, CCXVI, 832.

BEAMFLEDENSE (Beamfled, dioc. de Worchester, Anglet.) monast. ord. S. Bened. in diœc. Wigorniensi, cujus reformationem aggressus est S. Oswaldus episc. ann. 980, CXLVII, 1194.

BEBRONNENSE. *Vide* JURENSE S. RAGUBERTI

BECCENSE S. Mariæ (Le Bec en Normandie) insigne monast. ord. S. Bened. in diœc. Rothomag. conditum ann. 1042 a nobili viro Helluino qui et primus abbas fuit et maxime claruit in discipulis Lanfranco et Anselmo qui præsules facti sunt Cantuarienses, CL, 21, 31. — Chronicon Beccense ab initio ad ann. 1467, *ibid.*, 639.— Willelmus abbas tertius, 713. — S. Anselmus Beccensis fit monachus ann. 1060, CLVIII, 34. — Priv. Paschalis II ann. 1102, CLXIII, 90. — Epist. Innocentii II ad Beccens mon. ann. 1136, CLXXIX, 258, 633. — Privil. Eugenii III de ecclesia SS. Trinitatis de Bellomonte ann. 1146, CLXXX, 1139, 1225. — Alexandri III ann. 1170, CC, 618. — Cœlestini III ann. 1195, CCVI, 1120. —Privil. Innocentii III ann. 1203, CCXV, 46; CCXVII, 275.

BECKEREGIENSIS (Becskéreck, en Hongrie) hospitalariorum domus ab illustri viro Baze et ejus uxore condita ann. 1204 quo Innocentius III eam privilegio ornavit, CCXV, 344.

BEDRICHSUERDENSE (Saint-Edmundsbury, Anglet.) monast. a pio Sigeberto rege conditum in quo ipse recessit abdicata potestate, ann. 630, XCV, 144.

BELGICO (de) S. REMIGII (Saint-Remy de Belge, ancien diocèse d'Arras) monast. ord. S. August. instructum in vico olim celeberrimo a quo Belgica, ut ferunt, nomen sumpsit XI sæc., CXLIX, 132.

BELINENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Beliné ou Belino, dioc. d'Aquilée) monast. in diœc. Aquileiensi exstructum a Maxentio patriarcha ann. 834; sed postea ob inclementiam aeris derelictum est, et monasterio SS. Gervasii et Protasii Uticensi annexum a Gregorio XI, CVI, 50.

BELLACUMBA S. MARIÆ (Notre-Dame de Bellecombe, dioc. du Puy) monast. et parthenon ord. Cisterc. a dominis de Calanson (*Chalançon*) exstructum circa 1118, CCIV, 89. — Epistola Henrici Clarævall. abbatis, 1188, *ibid.*, 230.

BELLÆ-VALLIS S. PETRI (Saint-Pierre de Belle-

vaux, dioc. de Besançon) monast. ord Cisterc. conditum ann. 1119, quod dotavit Humbertus archiepisc. ann. 1145. Priv. Innocentii II ann. 1138, CLXXIX, 587. — Item Eugenii III ann. 1145, CLXXX, 1072. — Epist. Cœlestini III ad abb. de canonizatione S. Petri Tarentasien. episc. quondam abbatis de Bellavalle, ann. 1191, CCVI, 871.

BELLÆVILLÆ (Belleville-sur-Saône, dans le Beaujolais) monast. ord. S. August. ab Humberto de Bellojoco domino exstructum ann. 1159. — Epist. Innocentii III qua permittit oratoria exstruere, ann. 1198, CCXIV, 121. — Idem monast. eximit a procuratione facienda quotannis fratribus S. Irenæi, *ibid.* — Innocentii III epist. ad abbat. 1215, CCXVI, 1203.

BELLELAGIENSE S. IMERI (Belleley, dioc. de Bâle, en Suisse) monast. ord. Præm. a Sigenando Grandis-Vallis præposito ann. 1140. Privil. Innocentii II ann. 1142, CLXXIV, 585. — Eugenii III ann. 1148, CLXXX, 1352. — Lucii III ann. 1182. CCI, 1127.

BELLICENSE (Belley, Ain) monast. ord. S. August. a Guillelmo episcopo fundatum paulo ante ann. 1142 quo Innocentius II illud privilegio ornavit, CLXXIX, 604.

BELLOLOCO (de) (Beaulieu, Eure-et-Loir) monast. ord. S. Bened. a Cluniac. monachis exstructum, annuente episcopo Ivone, circa 1115. — Charta Ivonis, CLXII, 296.

BELLOLOCO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Beau-lieu-lès-Mans) monast. ord. S. August. cui privilegium concessit Alexander II pap. ann. 1070, CXLVI, 1355.

BELLOLOCO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame-de-Beaulieu-sur-Aube, Troyes) monast. ord. Prærnonst. ab Osberto et Alardo presbyteris conditum circa finem XI sæc. Privil. Innocentii II ann. 1131, CLXXIX, 75. — Item Eugenii III ann. 1147, CLXXX, 1215.

BELLOLOCO (de) SS. TRINITATIS (Beaulieu près de Loches) monast. ordinis S. Bened. a Fulione III Andegav. comite exstructum ann. 1010. — Privil. Joannis XVII, CXXXIX, 1491; item Sergii IV pap. 1525. — S. Gregorii VII epist. ann. 1074, CXLVIII, 578. — Privileg. Paschalis II, CLXIII, 458. — Alexandri III ann. 1173, CC, 911. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1198, CCIV, 207.

BELLOLOCO (de) (Beaulieu ou Bellec, dioc. de Bourges) monast. ord. S. Bened. a Rodulfo Bituricensi episc. fundatum super Dordoniam circa ann. 840. Priv. quo Urbanus II pap. illud concessit Cluniac. monast. ann. 1096. CLI, 468.

BELLI LOCI parthenon. *Vide* PULCHRI LOCI.

BELLO (de) (Bâtaille, comté de Sussex, Anglet.) quo nomine datur monast. a. Willelmo Conquest. conditum apud Hastingiam in Anglia et in Sussexiensi agro in honorem SS. Trinitatis et S. Martini, juxta votum quod voverat ante pugnam qua Britanniæ regnum obtinuit ann 1064, CXLIX, 1356, 1358. — Epist. Urbani III ann. 1187, CCII, 1499, 1511, 1528. — Epist. Innocentii III ann. 1208, CCXV, 1504.

BELLOMONTE (de) (Beaumont, dioc. de Tours) parthenon ab Hervæo thesaurario exstructus prope Turones, IX sæc. Antea exstitit sub nomine S. Mariæ de Scriniolo, eo quod intra septa S. Martini concludebatur, LXXI, 510. — Innocentii III decretum de immunitate hujus mon. ann. 1212, CCXVI, 764.

BELLOVACENSE. *Vide* S. QUINTINI, S. LUCIANI, S. JUSTI, S. LAURENTII.

BENEDICTI (S.) AD LIGERIM (Saint Benoît-sur-Loire). *Vide* FLORIACENSE.

BENEDICTI (S.) SUPER PADUM. *Vide* PADOLIRONENSE.

BENEDICTIONIS-DEI (Bénissons-Dieu, dioc. de Lyon, Loire) monast. ord. Cist. e Clarævall. ortum, a Ludovico VII exstructum ann. 1138. Postea vero auctum a Guidone et Mathilde de Foreza. Epistol. Henrici Clarævall. abbat. ann. 1188, CCIV, 230.

BENEDICTI (S.) (Saint-Benoît, dioc. de Népi, Etats de l'Eglise) monast. ord. S. Bened. quod monasterio S. Pauli extra Urbem subjecit Innocentius III ann. 1211, CCXVI, 527.

BENEDICTI (S.) DE SCALOCLA seu SCALOCEHIA (Saint-Benoît de Scalocchia, dioc. de Civita Castello, Etats de l'Eglise) monast. cujus mentio fit in privil. Adriani IV. ann. 1158, CLXXXVIII, 1560.

BENEDICTOBURANUM. *Vide* BURENSE seu BURONENSE

BENEVENTANUM S. MARIÆ (Notre Dame de Bénévent) monast. cujus ecclesia a Gardinone abbate exstructa est : privil. obtinuit a rege Arichisio, an. 769, LXXXVII, 1417.

BENEVENT. S MODESTI (Saint-Modeste de Bénévent) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones et jura confirmavit Cœlestinus III, ann. 1195, CCVI, 1245.

BENEVENT. S. SOPHIÆ (Le couvent Sainte-Sophie de Bénévent) monast. a Casinensi pendens, cujus bona et privilegia confirmavit Benedictus VIII, pap. ann. 1022, CXXXIX, 1625. — Privileg. S Henrici II imperat., CXI, 563. — S. Leonis IX, 1052, CXLIII, 692. — Urbani II, ann. 1092, CLI, 341. — Paschalis II, CLXII, 75. — Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1186. — Privil. antip. Anacleti, an 1130, CLXXIX, 719, 728, 729.

BENEVENT. S. VINCENTII. *Vide* VINCENTII.

BENEVENTANUS S. SOPHIÆ (Religieuses de Sainte-Sophie à Bénévent) parthenon seu xenodochium feminarum a pio rege Raschisio constructum, ann 774, LXXXVII, 1418 — Illud multis donis dotavit, *ibid.* — Privil. S. Gregorii VII, ann. 1184, CLXIII, 710. — Gelasii II privil. ann. 1118, CLXII, 493.

BENEVENTANUS S. VICTORINI PARTHENON (couvent Saint-Victorin de Bénévent) ord. S. Bened. cujus possessiones et privil. confirmavit Alexander III, ann. 1166. CC, 479.

BENIGNI (S.) DIVIONENSE (Saint-Bénigne de Dijon) monast. ordinis S. August.; ab eo sancto præsule fundatum creditur sæc. II ei S. Eustasio primo abbati commissum, LXXI, 860 not. — Goylæ piæ feminæ donatio, an. 734, LXXXVIII, 1287. — Pia Ermenoara Deo sacrata villam dedit de Rufflaco, an. 715, Boboleno tunc abbate et Astorico Lingonensi episcopo, LXXXVIII, 1259. — Diploma Ludovici Pii, an. 828, CIV, 1171. — Privil. Benedicti VIII pap. ann 1012, CXXXIX, 1581, 1629. — S. Guillelm. abbas fit, ann. 1031, CXLI, 835. — Annales S. Benigni Divion., CXLI, 875. — Privil. S. Gregori VII, an. 1078, CXLVIII, 685. — Epist. Hugonis Lugd. archiep. pro eo mon., CLVII, 516. — Chronica abbatum S. Benigni, CLXII, 755. — Privil. Paschalis II, ann. 1102, CLXIII, 86. — Calixti II, ann. 1124, CLXIII, 1320. — Epist. Honorii II ad Berardum episc. ann. 1126, CLXVI, 1275. — Charta Stephani Augustod. episc. sæc. XII, CLXXII, 1309. — Epist. Innocentii II. an. 1132, CLXXIX, 121. — B. Aleydis S. Bernardi mater sepulta est in monast. S. Benigni, circa, 1106, CLXXXV, 1402. — Privileg. Alexandri III, an. 1177, CC, 1102. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1266. — Cœlestini III, 1193, CCVI, 989. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1207, 1207, CCXV, 1185. — De ejus monast. reformatione, ann. 1211, CCXVI, 493.

BERACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Berac, canton de Vaud) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Rodulfo conditum, ann. 998, in diœcesi Lausannensi, et ab Odilone Cluniac. abbate reparatum sæc. XI, CXLII, 858.

BERARDINGENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Berardingho, dans le territoire de Sienne) monast. ord. Camald. cujus possessiones et jura sub protectione sua suscepit Urbanus III, ann. 1186, CCII, 1375.

BERBORGENSE (Bewrborg en Irlande) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann, 1208. CCXV, 1583.

BERCHERSGADONENSE. *Vide* BERGHDESGAMENSE.

BERCLAVIENSE S. SALVATORIS (Billy-Berclause sur la Deule). Ludwinus abbas monasterium hoc condidit haud procul ab Atrebato et S. Vedasti monasterio subjectum sæc. VII, CXLIX, 131.

BERCETO (de) S. ABUNDII postea S. REMIGII (Berzeta, duché de Parme) monast. in Monte Bardonum in Langobardia (Monte-Bardone), ita a rege Luitprando auctum est ut pro conditore merito habeatur, ann. 718, XCV, 668; CXXXV, 70.

BERCHDESGAMENSE seu BERGHTESGADENSE et BERCHTOLSGADENSE SS. JOANNIS et MARTINI (Berchtolsgaden, diocèse de Saltzbourg) monast. ord. S. Bened. a comitibus Berengario et Chunone conditum paulo ante ann. 1115, quo illud privilegio confirmavit Paschalis II, CLXIII, 368. — Privil. Calixti II, ann. 1121, CLXIII, 1206. — Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 755. Eugenii III, ann. 1145, CLXXV, 1057.

BERGHENSE seu BERGENSE S. MICHAELIS. (Saint-Michel de Berg ou Berghen, Westphalie) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones et jura privilegio confirmavit Eugenius III, ann. 1146, CLXXX. 1092.

BERGHENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Berg en Westphalie) monast. ord. Cisterc. ab Adolfo Coloniensi comite fundatum paulo ante ann. 1140 quo Innocentius illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 502.

BERGOMATENSE S. ALEXANDRI (S. Alexandre de Bergame, Lombardie) monast. ord. S. August. institutum ante ann. 1132, quo Innocentius II illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 156. — Ejusdem epist. de horum canonic. resistentia suo episcopo, ann. 1134, CLXXIX, 215, 395, 631. — Cœlestini II, ann. 1143. CLXXIX, 775,

809. — Lucii, 1144, 837, 839, 898 — Eugenii III epist. de hujus monast. controversiis, 1148, CLXXX, 1100. — Anastasius Eugenii sententiam confirmavit, CLXXXVIII, 1058. — Privil. ejusd, 1068. — Urbani III, ann. 1189, CCII, 1549. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1414, 1465.

BERGOMATENSE S. VINCENTII (Saint-Vincent de Bergame) monast. ord. August. cui privileg. concessit Paschalis II, CLXIII, 73. — Privil. Henrici II, ann. 1125, CLXVI, 1217. — Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 509. — Eugenii III decretum super controversia cum canonicis S. Alexandri, 1145, CLXXX, 1059. — Anastasii pap. sententia, *ibid.*, CLXXXVII, 1038. — Privil. Adriani IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1566. — Alexandri III ann. 1169, CC, 610. — Urbani III, an. 1186, CCII, 1429, 1549, 1550. — Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1465.

BERGOMATENSIS S. GRATÆ (Sainte-Grate de Bergame) parthenon ord S. Bened. fundatus sub pontificatu S. Leonis IX. Privil. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1440, 1517.

BERINENSIS, BERICINENSIS seu BERCINENSIS in Anglia parthenon, quem condidit Erchonwaldus episc. Lundensis propter sororem suam Ædilbergam, in quo postea recesserunt Hilda seu Hildelina, et regina OEdilberga, ann. 675, XCV, 184.

BERNAYENSE seu BERNACENSE S. MARIÆ, (Notre-Dame de Bernay, Eure) monast. ord. S. Bened. conditum circa ann. 1025 a Juditha Normanniæ ducissa, cujus abbatem cum Fiscamnensi abb. cui obsequium denegabat conciliavit Arnulfus Lexoviensis episc., ann 1142, CCI, 9. — Epist. ejusdem Arnulfi, *ibid.*, 92. — De hujus monast. fundatione. CCII, 1314.

BERNRIEDENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Bernried, dioc. d'Augsbourg) monast. ord. August ab Othone imp. et ejus uxore Adelheide exstructum ante ann. 1122, quo ejusdem possessiones confirmavit Calixtus II, pap., CLXIII, 1257.

BERTARII et ATALENI (SS.) (Saint-Berthier ou Berthaire et Saint-Atalen à Bleurville, diocèse de Toul) parthenon apud Bledervillam e diœc. Tullensi exstructum, ann. 1050, cujus bona et privilegia confirmavit S. Leo IX pap. eodem ann , CXLIII, 661.

BERTHOLOCORSENSIS (Bertaucourt-les-Dames en Picardie) parthenon fundatus ann. 1065 a S. Gualberto abbate Pontisarensi. Decretum Alexandri III, ann. 1165, CC, 325.

BERTINI (S.). *Vide* SITHIVENSE.

BERTINIACENSIS CURTIS (Bertancourt, dioc. d'Amiens) Oratorium a Brunone Tullensi episc., qui papa postea factus est, fundatum et consecratum ann. 1036 cum privil., CXLIII, 585. — Postea in abbatiam transformatum privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1268.

BERTINIÆ-CURTIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Bertancourt, dioc. d'Amiens) parthenon juxta monasterium precedens exstructus ann. 1095. — Ab illustribus Godelinde et Helewide. De eo mentio fit in privilegio Eugenii III. ann. 1147, CLXXX, 1268.

BESSENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Besse ou Bexia, dioc. de Verceil) monast. ord. S. Bened. a Raynerio episc. fundatum cujus bona et privilegia sub protectione sua suscepit Innocentius II, ann. 114, CLXXIX, 521.

BETHLEEM, *Vide* FERRARIENSE.

BETHLEEMITICA MONASTERIA A D. Hieronymo et Joanne Cassiano frequentata, XLIX, 9.

BEZUENSE (Bèze, dioc. de Langres) monast. ord. S. Bened. ab Amalrico Burgundiæ duce fundatum in Hugon. diœcesi super Bezuam fluvium, cui proprium filium Waldalenum abbatem dedit, LXXI, 645 not. — Bona Adalrici ducis huic monast. traduntur a rege Theodorico, ann. 677, LXXXVII, 1524. — Charta Adalsindæ abbatissæ, LXXXVIII, 1166. — Vastatur, ann. 163, 1167. — Lotharii imp. dipl. ann. 850, 1186 — Charta Brunonis Lingon. episc., ann. 1008, CXXXIX, 1539. — Privil. S. Leonis IX pap., CXLIII, 768. — Chronicon Bezuense, auct. Joann. monacho, CLXII, 861. — Paschalis II privil. ann. 1115, CLXIII, 142. — Epist. Innocentii III de restauratione hujus monast., ann. 1198, CCXIV, 189

BEYRONENSE S. MARIÆ (S. Marie de Beyron ou Biron, en Suabe) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Peregrino exstructum ante ann. 1130 quo Honorius II hanc fundationem confirmavit, CLXVI, 1512.

BIBURGENSE S. MARIÆ (Sainte Marie de Biburch, dioc. de Ratisb.) monast. ord. S. Bened. ab Ottone episc. Bambergensi comparatum, circa 1132, CLXXIII, 1279, 1309. — Innocentii II priv. ann. 1139. CLXXIX, 397, 427. — Adriani IV epist. ann. 1158, CLXXXVIII, 1601.

BIFURCENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Bifurco sur le versant des Alpes, vers l'Italie) monast. ordinis S. Bened. quod Henricus II imperator dedit S. Romualdo Camaldularum institutori, ann. 1022, CXL, 562. — Priv. Calixti II, ann. 1124. CLXIII, 1318.

BISENSIS PARTHENON in diœc. Toletana a S. Ildefonso fundatus circa an. 635, XCVI, 49.

BISULDUNENSE S. PETRI (S. Pierre de Bezaudun, dioc. de Girone en Catalogne) monast. a Mirone Gerundensi episc. fundatum et ab ejus successore Gausberto Romanæ ecclesiæ concessum, priv. Benedicti VII pap., ann. 979., CXXXVII, 331. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1613.

BISULDUNENSE SS. MICHAELIS ET GENESII (Saint-Michel ou Saint-Ginès de Bezaudun) monast. ord. S. Bened. in diœc. Gerundensi (*Girone* sur les confins de la Catalogne) a Bernardo Bisulduneusi comite exstructum, ann. 998 et a Gregorii V privilegio confirmatum, CXXXVII, 924. — Item Benedicti VIII. CXXXIX, 1606.

BISULDUNENSE S. STEPHANI, *Vide supra* BALNEOLENSE.

BITURICENSE. *Vide* S. SULPICII.

BITURICENSIS S. LAURENTII (Religieuses de Saint-Laurent à Bourges) parthenon. ord. Bened. probabiliter ad S. Sulpicii tempora referendus, etsi Carolo Magno tribuatur illius fundatio, LXXX, 582 not.

BIVORENSE monast. cujus situs videtur in partibus Lombardiæ collocandus, cui Joannes XII papa privilegium concessit, ann. 963, CXXXIII, 1036.

BLACHERNENSE S. MARIÆ DE PALATIOLO (Sainte-Marie de Palatiole, dans les environs de Ravenne) monast exstructum ab Agnello abbate in Veteri regis Odoacri palatio ann. 842, CVI, 450, — sæculo x annexum est monasterio S. Pauli intra Ravennæ muros, CVI, 442.

BLANCA LAUDA (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Laude ou de la Bruyère dioc. de Coutances) monast. ord. Præmonst. a Ricardo de Hagia conditum ann. 1157. — Charta Richardi, CCVII, 1165. — Diploma confirmationis ab Henrico II, Anglor. rege ann. 1157 CCVII, 1166.

BLANDINIENSE S. PETRI (Blandin ou Blandenberg près de Gand) monast. ord Bened. a S. Amando exstructum ann. 653 cujus invasoribus excommunicationem minatur Alexander II papa a n. 1067, CXLVI, 1321. — Privil. Paschalis II papæ ann. 1103, CLXIII, 111. — Innocentii II ann. 1135, CLXXIX, 237. — Eugenii III, CLXXX, 1087.

BLANGIACENSE S. BERTHÆ (Blangy-en-Ternois Pas-de-Calais) ab initio monast. fuit puellarum, postea autem virorum ord. S. Benedicti a S. Bertha Rigoberti comitis filia exstructum in Caletensi pago (Calais) circa 660. — Postmodum Fiscamnensi cœnobio concessum est a Rogerio comite S. Pauli cujus charta XCLIII, 473. — Epist. Innocentii III ad abbat. ann. 1202, CCXVII, 94.

BLASII (S.) IN SYLVA NIGRA seu IN HERCINIA (Saint-Blaise en Forêt-Noire) monast. ord. S. Bened. in Badensi ducatu exstructum ann. 963, ab Ottone imp. et S. eremita Regimberto. Donationem huic monast. factam a Mathilde comitissa confirmavit Urbanus II ann. 1094, CLI, 374, 541. — Wernerus abbas floruit ann. 1126, CLIII, 719. Privil. Calixti II ann. 1119, CLXIII, 1100, 1336 — Honorii II ann. 1126, CLXVI, 1234. — Innocentii II ann. 1130, CLXXIX, 62, 164, 336, 538, 499, 500. — Adriani IV ann. 1157, CLXXXVIII, 1500, 1514. — Priv. Alexandri III ann. 1179, CC, 1209. — Cœlestini III ann. 1197, CCVI, 1207.

BLASII (S.) HOSPITALE (Hospitaliers de Saint-Blaise à Mondovi) hujus conventus magistro Adam privilegium concessit Eugenius papa III ann. 1470. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1527.

BLASII (S.). *Vide* ADMONTENSE.

BLASILIENSIS S. PETRI (Saint-Pierre de Blesle, dioc. de S-Flour) parthenon a comitissa Ermengarda, Bomardi comitis uxore exstructus ann. 910. — Privil. Urbani II papæ 557.

BLAUBURENSE seu S. JOANNIS BAPTISTÆ (Saint-Jean de Blaubueren, dioc. de Coutances) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1095 a comitibus Henrico et Hugone fratribus, cui Urbanus II privileg. concessit ann. 1099, CLI, 540. — Adriani IV priv. ann. 1159, CLXXXVIII, 1639.

BLAVIENSE S. ROMANI (Blaye sur la Gironde) monast. in pago Burdegalensi situm et abbatiæ S Andreæ Burdegalensi subjectum a Ludovico Pio, ann. 828, CIV, 1171.

BLENDEKENSIS S. COLUMBÆ (Sainte Colombe de Blendecques, Pas-de-Calais) parthenon ord. Cisterc. a Desiderio Morinensi episc., et Philippo Flandrensi co-

nite exstructum. Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1294.

BLESENSE. *Vide* S. Launomari.

BLESENSE S. MARIÆ (Notre-Dame du Bourg-Moyen-les-Blois) monast. ord. S. August., apud Blesas in loco vulgo dicto Burgum-Medium (Bourg-Moyen), ab Odone comite et Bertha ejus conjuge fundatum.—Privil. Ivonis Carnot. episc., ann. 1105, CLXII, 290. — Priv. Calixti II, ann. 1123. CLXIII, 1271.

BOBBIENSE seu BAUBIENSE (Saint-Colomban de Bobbio, dans le Milanais) monast. ordinis S. Bened. a S. Columbano, fundatum in Lombardia, ann. 600, LXXX, 201, 203. — Charta Agilulfi regis, *ibid.*, 321. — Priv. S. Columbani quo suum cessit monast. S. Sedi apostolicæ, *ibid.*, 322. — Chartæ Adiwaldi regis, *ibid.*, 323. — Rachisii reg., LXXXVII, 1376. — Dipl. Caroli Magni, ann. 774, XCVII, 1000. — Gerbertus, qui postea Sylvester II papa fuit, ibi abbatis munere functus est, ann. 990, CXXXIX, 57. — Innocent II privil., ann. 1142, CLXXIX, 582. — Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 823. — Epist. Innocentii III, circa restaurationem hujus monast., ann. 1199, CCXIV, 782, 783; ann. 1207, CCXV, 1320.

BOCONIENSE S. SALVATORIS, monast. a S. Bonifacio Moguntino ep. exstructum, idem esse videtur quod Fuldense in Buchonia silva exstructum. *Vide* Fuldense.

BODONIS MONASTERIUM (Bon-Moûtier, anc. dioc. de Strasbourg), monast. ord. S. Bened. a Dodone abbate fundatum juxta Album Montem (Blaumont), super Vizuziam in diœc. Argent. Dipl. Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1046.

BODUIMENSE (Bodinyn, dans le pays de Cornouaille Anglet.), monast. ord. S. August. Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 152.

BOELTHUMENSE seu BOLONICENSE (Bœlthum, dans le pays de Lancastre Angl.) monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1205, CCXV, 192.

BOICENSE HOSPITALE. *Vide* Crucifebonum hospitale.

BOLONIENSE SANCTÆ MARIÆ (Notre-Dame de Boulogne-sur-Mer, Pas-de-Calais) monast ord. S. August. fundatum xii sæc. ab Eustachio III, Bolomiensi comite. Priv. Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1429.

BONÆ-SPEI S. MARIÆ (Notre-Dame de Bonne-Espérance, dioc. de Cambrai) monast. ord. Præmonst. a Renaldo de Cruce et ejus conjuge Beatrice, eos hortante S. Norberto, ann. 1126. — Privil. Innocentii II, ann. 1143, CLXXIX, 622. — Philippus de Harveng hujus monast. II abbas claruit, ann. 1186, CCIII, 9.— Privil. Cœlestini III, ann. 1194, CCVI, 1051.

BONÆVALLIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Bonnevaux, dioc. de Vienne) monast. ord. Cisterc. a Guidone Vienn. archiepisc., postea papa Calixti II nomine; primus abbas exstitit Joannes postmodum Valentinensis episc. Calixti II privil. ann. 1120, CLXIII, 1157.— Priv. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1198.— Epist. commendatoria Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1304.

BONÆVALLIS S. FLORENTINI (Saint-Florentin de Bonneval, anc. dioc. de Chartres, aujourd'hui de Blois) monast. ord. S. Bened. a Fulcone milite conditum ann. 841.—A Normannis vastatum reædificatum est ab Odone I, Carnot. comite ann. 965. Illustratum est ab Ernaldo abbate ann. 1156, CLXXXIX, 1507. — Alexandri III epist. Theobaldo Blesensi comiti de protectione hujus abbatiæ ann. 1163, CC, 355. — Epist. Innocentii, ann. 1210, CCXVI, 265

BONARUM VALLIUM S. MARIÆ (Notre-Dame de Bonnevaux, près de Vivone dioc. de Poitiers) monast. ord. Cisterc. ab Hugone de Lusiniano domino et ejus uxore Saracena exstructum ann. 1119. Decretum Adriani IV de transactione quadam cum Caduneusi monast. ann. 1158, CLXXXVIII, 1599.

BONGARTENSE. *Vide* Baumgartense.

BONIFACII (S.), monast. ord. S. Bened. in Marchia Italica situm, ad cujus abbatem scripsit Gregorius VII papa de bonis quibusdam Ecclesiæ Pisaurensi restituendis ann. 1075, CXLVIII, 397, 399.

BONIFACII (S.) AD VOLDAM, monast. pro FULDENSI in quo Ebbo Rhemensis archiepiscopus a Ludovico Pio reclusus est eo quod Lotharii partes secutus fuerat ann. 835, CXVI, 17. *Vide* Fuldense.

BONIFAGETENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Bonfay, Vosges) monast. ord. Præm. a Willelmo de Bernolio prope Miram Curtem (Mirecourt) fundatum ann. 1045. Priv. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1507. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1094.

BONIFONTIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Bonnefontaine en Thiérache, diocèse de Reims) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1132 prope Ruminiacum a Nicolao Ruminiacensi domino. Privil. Alexandri III ann. 1165, CC. 386.

BONIMONTIS (Bonnemont autrement dit Bernon, canton de Vaud, en Suisse) monast. ord. Cisterc. conditum ann. 1131. Privil. Alexandri III ann. 1165, CC, 359. —Walcherius et ejus frater Stephanus hoc mon. exstruxerunt, not., *ibid.* — Epist. Innocentii III ad abbatem de causa episcopi Lausannensis, ann. 1198, CCXIV, 146, 505.

BONIRADII S. MARIÆ (Sainte-Marie de Bonras, dioc. d'Auxerre) monast. ord. Cisterc. ab Hugone de Tiliaco et monachis Pontiniacensibus exstructum ann. 1119. Privil. Lucii III ann. 1184, CCI, 1272. — Epist. papæ Innocentii III de quadam venditione ann. 1211, CCXVI, 518.

BONONIENSE S. JOANNIS IN MONTE (Saint-Jean du Mont, à Bologne, Etats-Romains) monast. cujus priori scripsit Innocentius III adversus abbat. S. Bartholomæi Ferrariensis ann. 1210, CCXVI, 325.

BONONIENSE S. FELICIS (Saint Félix de Bologne) monast. ord. S. Bened. quod valde illustravit Gratianus monachus, xii ineunte sæculo, CLXXXVII, 9. — Epist. Innocentii III ad abbatem ann. 1209, CCXVI. 84.

BONONIENSE. *Vide* S. Vulmari tum intra muros, tum in nemore.

BONONIENSIS PARTHENON a S. Ambrosio conditus iv sæc., XVI, 204.

BONONIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Bologne) monast. ord. S. August. cui privilegium concessit Honorius II ann. 1129, CLXVI, 1292. — Privil. Alexandri III ann. 1166, CC, 504. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1500.

BONONIENSE S. PROCULI (Saint-Procule de Bologne) monast. cujus abbatem monuit Innocentius III adversus quosdam hæreticos *Pauperes* dictos ann. 1206, CCXV, 820.

BONONIENSE S. STEPHANI (Sainte-Etienne de Bologne) monast. ad cujus abbatem scripsit Innocentius III ut quosdam hæreticos Pauperes dictos compesceret ann. 1206, CCXV, 820, et insuper circa suspensionem episcopi Alexandrini, ann. 1211, CCXVI, 472.

BONONIENSE HOSPITALE (Les frères Porte-Croix de l'Hôpital de Bologne) quorum domum et ordinem probavit Urbanus III ann. 1187, CCII, 1507.

BONO-SOLATIO (de) B. MARIÆ (Notre-Dame de Bon-Secours, duché de Lucques, Lombardie) monast. ord. S. Bened. cujus Cœlestinus II possessiones et jura privilegio confirmavit ann. 1144, CLXXIX, 810.

BORDELSLEJA (de) (Bordesley, dioc. de Worchester, Angleterre) monast. ord. Cisterc. ab imperatrice Mathilde, Henrici regis filia exstructum ann. 1138. Epist. Innocentii III ann. 1205, CCXV, 776.

BORNETO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame du Bournet, dioc. d'Angoulême) monast. ord. S. Bened., postea Cisterc., fundatum ann. 1113 a Geraldo de Saliis, seu a Domino de Montemorello paulo ante monasterii de Corona ædificationem. Epist. Innocentii III ann. 1202 ad abbatem hujus monast., CCXIV, 1162.

BORNHEIMENSE (Bornhem, Belgique) monast. primum ord. S. August. postea ord. S. Bened. a Wenemaro Gandensi castellano fundatum circa ann. 1100 et privilegio Odonis Camerac. episc. confirmatum ann. 1112. Denique factum est prioratus cœnobio Affligbem subjectus, CLX, 1158.—Privil. Paschalis II ann. 1104, CLXIII, 129.

BOSCHETTO seu VALLELUCIDA (de). *Vide* Vallis Lucentis.

BOSCIANI (S.) (San-Bosciano, dioc. de Lodi) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III super electione abbatis S. Petri de Pado ann. 1203, CCXV. 159.

BOSCODUNENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Boscaudon, dioc. d'Embrun) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1130. Cujus bona privilegiaque confirmat Alexander III ann. 1176, CC, 1077.—Privileg. Innocentii III ann. 1198, CCXIV, 504, ann. 1204; CCXV, 566. — Epist. ejusd. ann. 1207, *ibid.*, 1180.

BOSONIS VILLA (de) S. CRUCIS seu S. MARIÆ (Sainte-Croix ou Notre-Dame de Bouzonville, dioc. de Metz) monast. ord. S. Bened. ann. 1033 a Juditha Adalberti comitis uxore. Cujus abbas scripsit ad S. Hildegardem circa 1145, CXCVII, 289. — Privil. Alexandri III ann. 1179, CC, 1248.

BOTRANENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Botrano, dioc. de Cosenza, dans la Calabre Ultérieure) monast. cujus compositionem quamdam cum episcopo confirmavit Innocentius III ann. 1204, CCXV, 434. — Privil. ejusd., *ibid.*, 459.

BOVINGARTENPERGENSE. *Vide* Baumgartense.

de Calavena, dans le dioc de Verone) monast. ord. S. Bened. cui petente Simeone abbate, privil. concessit Lucius III ann. 1185, CCI 1357.

CALDENBORNENSE. *Vide* KALTENBORNENSE.

CALENSIS S. MARIÆ (Chelles, Seine-et-Oise) parthenon, illustris abbatia super Matronam quatuor leucis a Parisiis distans a S Bathilde regina Chlodovæi II uxore fundata circa 680, LXXI, 665, LXXXVII, 669.

CALETRICI (S.). *Vide* ANISOLANA.

CALMILIACENSE. *Vide* S. THEOTFRIDI.

CALMOSIACENSE S. SALVATORIS (Chaumouzey ou Chamouzay, anc. dioc. de Saint-Dié) monast. ord S. August. in veteri dicec. S. Adeodati, in Vosago ab illustri Theodorico et ejus conjuge Hadwigi exstructum, circa ann. 1099, cujus Seherus primus abbas fuit, 1118, CLXII, 1119.— Hujus monast. historia, *ibid.* — Donationes factæ huic monast. 1142. — Rescriptum Paschalis II, CLXIII, 51, 72 : privil. ejusdem, 354, 264. — Epist. Pibonis episc. ad Paschalem II, CLXIII, 447. —Seheri abb. epistolæ ad Paschalem II, 456, 458.

CALVENSE (Calve on Calbe dans le Holstein, ancien dioc. de Lunden) monast. ord. S. Bened. quod a priori loco Wenga dicto translatum est a Wolmaro Danorum rege et Eskillo archiep. Lundensi.—Privil. Alexandri III ann. 1169, CC, 612, 651.

CALVIMONTENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Chaumont-la-Piscine, dioc. de Reims) monast. ord. Præmonst. a Reginaldo de Rosto exstructum ann. 1140. — Privil. Eugenii III ann. 1147, CLXXX, 1220.—Decretum Adriani IV quo interdicit ne bona Ecclesiæ vendant, ann. 1157, CLXXXVIII, 1533.

CAMALDULENSE S. PETRI DE PETRA PERTUSA (Camaldoli, près d'Arezzo en Toscane) monast. et congregatio a S. Romualdo institutum circa 1040, de quo fuse disseritur CXLIV, 27 et seqq — B. Petrus Damianus S. Romualdi discipulus, *ibid.*, 50. — Avellanitarum et Camalduleusium affinitas, *ibid.*, 87. — Vita S. Romualdi auctore S. Damiano, CXLIV, 953. — Hujus ordinis approbatio ab Alexandro II, ann. 1072, CXLVI, 1373. — Privil. Gregorii VII papæ, ann. 1074, CXLVIII, 646. — Paschalis II, an. 1105, CLXIII, 152, 530. — Honorii II, ann. 1125, CLXVI, 1223. — Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 272. — Eugenii III, an. 1147, CLXXX, 1187, 1372, 1604. — Adriani IV, an. 1154, CLXXXVIII, 1396, 1521, 1576. — Alexandri III, an. 1176, CC, 1045, 1064. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1263. — Clementis III, an. 1187, CCIV, 1275. — Cœlestini III, an 1191, CCVI, 885, 985. — Epist. et priv. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 546, 1173; CCXVI, 787, 908.

CAMBUSCHINENSE (Cambuschinel, du diocèse de Saint-André, en Irlande) monast. cujus bona et privilegia confirmavit Innocentius III, ann.1207, CCXV, 1154, 1583.

CAMBONENSE (Chambon, dioc. de Limoges) monast. ord. S. Bened. in pago Lemovic. situm, pro cujus tuitione Aymericus quidam pseudomonachus S. Martialis cœnobii arma sumpsit, et castellum impugnavit x sæc., CXLI, 45.

CAMERACENSE S. AUBERTI (Saint-Aubert de Cambray) monast. ab episc. Auberto fundatum et a Dagoberto rege dotatum, ann. 637, LXXX, 564.—Canonicos regulares eo introduxit S. Lietbertus episc. ann. 1076, CXLIV, 1447; CXLIX, 128. — Privil. Paschalis II, ann. 1103, CLXIII, 110. — Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 280.— Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1521. — Innocentii III epist. ad abb. hujus monast., ann. 1198, CCXIV, 139, 141 ; ann. 1206, CCXV, 1022, 1105, 1175, 1549; ann. 1211, CCXVI, 403.

CAMERACENSE S. SEPULCRI (Saint-Sépulcre de Cambray) monast. a S. Lietberto episc. fundatum intra urbis mœnia, ann. 1064, CXLVI, 1447. — Epist. Alexandri III de abbate hujus monast..ann. 1166-1169 ; CC, 515, 516, 619.

CAMERACENSE S. PRÆJECTI (Saint-Prix près de Saint-Quentin, Oise) monast ord. S. Bened. exstructum circa ann. 800 ab Alberto Veromandensi comite : de eo mentio fit, CLIX, 124.

CAMERACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Cambray) m. ord. S. August. cujus mentio fit CLXIX, 133.

CAMERACENSE S. GANGERICI (Saint-Géry, près de Cambray) monast. ord. S. August. a S. Gangerico Camerac. episc. exstructum ann. 600, cujus S. Lando primus fuit abbas, CXLIX, 124. — Epist. Alexandri III ad abbat. hujus monast., ann. 1166-1169, CC, 516, 619.

CAMERACENSE S. PETRI seu GISLENI (Saint-Ghislain en Hainaut) monast. ord. S. Bened., cui multa concessa don a ann. 691 ; cf. charta, LXXXVIII, 1224; CXLIX, 140. — Possessiones ejus et privilegia confirmavit S. Henricus II imp. ann. 1018, CXL, 541. — Odonis episc. charta ann. 1172, CC, 785, 1088.— Lucii III, ann. 1183, CCI, 1192, 1332. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1502. — Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 887. — Epist. Innocentii III ad abbat. pro monast. S. Vedasti, ann. 1198; CCXIV, 139, 141.

CAMERACENSE. *Vide* DUNENGENSE, HAMUMENSE, ASPRENSE, DUACENSE, LENENSE, LUCAVIENSE, DE MARACULO HAMALGIENSE, MARCHIENIENSE, BARALENSE, VILLA SANCTIS, etc.

CAMPELLIS (de), *Vide* LEODEGAR.

CAMPENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Campen, dioc. de Cologne) monast. ord. Cist. juxta Rhymbergum. exstructum a Frederico Coloniensi archiepisc ann. 1122. — Privil. Innocentii II ann. 1139, CLXXIX, 444.

CAMPESSENSIS (Campesse, comté de Suffolk, Anglet.) parthenon ord. S. Ben. exstructus ann. 1199 a Theobaldo de Malwine, in gratiam sororum ejus Joannæ et Agnetis.— Privil. Innocentii III, ann. 1209, CCXVI, 153.

CAMPIDONENSE (Kenipten, dans le Haut Danube, Bavière) monast. ord. S. Bened. pro quo abbas Tatto immunitates et privilegia obtinuit ab imperat. Ludovico Pio, ann. 834, CIV, 1248. — Concambium operatur cum Watnningo comite. ann. 838, CIV, 1300, 1304. — Chart. Uldarici Augustani episc. ann. 973, CXXXV, 999. — Campidonens. abbatis epist. ad Hildegardem, CXCVII, 206.

CAMPIS (de) S. MARTINI. *Vide* MARTIM.

CAMPO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Camp ou Campin, dioc. de Cologne) monast. ord. Cistercien., alias dictum Vetus Campus (Vieux-Champ) ann. 1122 exstructum.— Privil. Innocentii III ann. 1198, CCXVII, 16.

CAMPO ROTUNDO (de) S. PETRI. *Vide* BIZULDUNENSE.

CAMPO MARTIO (de) S. MARIÆ. (Sainte-Marie ou Champ de-Mars dans la Campagne de Rome) parthenon cui privilegium concessit Urbanus III, ann.1187, CCII 1469.

CANAWELLA (de) S. ÆGIDII (Saint-Gilles de Canawell, en Anglet.) monast. ord. S. Bened. cujus Eugenius III bona confirmavit et sub sua protectione suscepit, ann. 1148, CLXXX, 1356.

CANBIDOBRENSE (Combronde en Auvergne) monast. apud Arvernos in quo S. Quintianus dæmoniacum liberavit sæc. VI, LXXI, 1025.

CANCELLATENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de la Chancelade, dioc. de Périgueux) monast. ord. S. Aug. fundatum ann. 1135 a piis eremitis Fulconis abbatis Celiæ Fruini discipulis. — Epistola Innocentii III ad abb., ann. 1205, CCXV, 276.

CANIGONENSE S. MARTINI (Saint-Martin du Canigon, dioc. de Perpignan) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1001 a Wifredo, Cerdaniæ comite, qui et ipse monachus factus est.— Privil. Alexandri III ann. 1163, CC, 236. — Ab eodem papa excommunicatur abbas ann. 1176, CC, 1041. — Epist. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 609.

CANNETO (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Canete, dioc. de Mantoue, Italie) monast. ord. S. Bened. cujus bona atque privilegia confirmavit Innocentius III ann. 1199, CCXIV, 630.

CANTAVENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Cantaben, en Espagne) monast. ord. Cisterc. cui Eugenius III prædii cujusdam asserit possessionem ann. 1153, CLXXX, 1587.

CANTOBONENSE seu CATABENNENSE (Chantoin, dioc. de Clermont) monast. in agro Claromontano situm, in quo S. Urbicus episcopus sepultus est, circa ann. 380, LXXI, 181.

CANTUARIENSE S. AUGUSTINI (Saint-Augustin ou Saint-Pierre et Saint-Paul de Cantorbéry) celebre monast. a S. Æthelberto et S. Augustino, Doroberaensi episc., fundatum in honorem SS. Petri et Pauli, ann. 601, LXXX, 95.—Privil. S. Adeodati papæ, ann. 673, LXXXVII, 1143. — Hujus monast. titulus et nomen in S. Augustini mutantur, XCV, 74 not. — B. Petrus primus abbas in Galliam legatus missus est, *ibid.* — Privil. Æthelredi regis 979-1016, CLI, 1170. — Canuti I de translatione corporis S Mildredæ virgin. ann. 1018, *ibid.*, 1185. — Goscelinus monachus floruit circa ann. 1100, CLV, 9. — Eadmerus item mon. floruit ann. 1121, CLIX, 542.— Epistola ad Paschalem II papam ann. 1109, CLXIII, 462. — Calixti II priv. ann. 1120, *ibid.*, 1191. — Innocentii priv. ann. 1139, CLXXIX, 497, 532, 533.— Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 925, 926. — Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1382, 1591, 1559. — Adriani IV ad Silvestrum abb., ann 1156, CLXXXVIII, 1443, 1490, 1491. — Alexandri III epist de Clerembaldo abbate electo, ann. 1165, CC, 585, 891, 1037, 1080, 1167, 1168, 1228, 1229. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1090, 1091.—Epist. Urbani III, ann. 1187, CCII, 1499, 1511, 1527. — Clementis III, epist. ann. 1188, CCIV, 1401. — Epist. Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 874, 875, 884, 907, 1025, 1026. — Epist. et priv. Inno-

centii III, ann. 1198, CCXIV, 416, 1101, 1185; ann. 1205, CCXV, 729, 734, 834, 1043, 1048.

CANTUMERULÆ S. SERENI (Chantemerle, Marne) monast. ord. S. August. fundatum ann. 1135 a comitibus de Campania — Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC, 351.

CANUSINUM (Canuse en Pouille) monast. ord. S. Bened. quod illustravit ann 1130 Domnizo monachus, auctor Vitæ S. Mathildis, CLXVI, 1539. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1498.

CAPEIENSE S. MEDARDI (Saint-Médard de Cappy, dans les environs de Péronne, dioc. d'Amiens) monast. ord. S. Bened. a Petro Capeiensi milite et Rodulfo Viromandensi comite conditum. — Lucii III privil. ann. 1184, CCI, 1255.

CAPELLENSE (Capelle, dans l'anc. dioc. de Trèves, près de Coblentz) monast. ord. Præmonst. cujus bona juraque confirmavit privilegio Cœlestinus III, ann. 1197, CCVI, 1196.

CAPELLENSE seu DE CAPELLA AD BLANCAS S. MARIÆ (Notre-Dame de la Capelle, près Calais, anc. dioc. de Boulog.) monast. ord. S. Bened. a B. Ida comitissa exstructum ann. 1090, CLV, 454.—Privileg. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1214.

CAPPANULENSIS SS. MARTINI ET QUIRIACI (Saint-Martin de Cappanello, dioc. de Lucques[V]) abbatiola a quodam sacerdote conjugato fundata et a Talesperiano Lucensi episc. confirmata, ann. 725, LXXXVII, 1370.

CAPPENBERGENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Cappenberg, dioc. de Munster) monast. ord. Præmonstrat. a Godefrido comite Capenbergensi fundatum, ann. 1112. —Honorii II papæ privil., ann. 1126, CLXVI, 1251.—Hermannus ex Judæo Christianus canonicus Præmonst. factus, ann. 1135, CLXX, 803. — De eo mentio fit, *ibid.*, 1303. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1041, 1518. — Cœlestini III, ann. 1197, CCVI, 1205. — Epist. Innocentii III ad abbatem, de præpositura Ecclesiæ Coloniensis, ann. 1205, CCXV, 36.

CAPUANUS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Capoue) parthenon exstructus ante ann. 1120, quo Calixtus II papa ad Alpherandam abbatiss. scripsit ut dicat quare ecclesiam S. Mariæ Cinglini monast. Casinensi retineat, CLXIII, 1189. — Eadem abbatissa a Calixto papa excommunicatur, ann. 1122, *ibid.*, 1249.

CARACETO (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Caracedo, anc. dioc. d'Astorga, en Espagne) monast. primum ord. S. Bened. fundatum a Bermundo II Legionensi rege, ann. 990. Regulam Cisterciensem suscepit, ann. 1203, sub Innocentio III, CCXV, 189.

CARADIGUA (de) (Certain couvent de Bénédictins à Burgos en Espagne) prioratus quem reformandum dedit Cluniacensi monasterio Lucius II, ann. 1144, CLXXIX, 928.

CARA INSULA (de). *Vide* OMENSE.

CARALITANUM *et melius* CALARITANUM S. SATURNINI (Cagliari en Sardaigne) monast. cujus bona, privilegiaque confirmavit Calixtus II, ann. 1120, CLXIII, 1148.

CARALITANUM et CALARITANUM (Cagliari) monast. puellarum a Theodosia religiosissima femina conditum temporibus S. Gregorii Magni, LXXVII, 684, 723.

CARAMAGNENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Carmagnoles, en Piémont) parthenon temporibus Callixti V exstructus, quem Adrianus IV episc. Astensi contulit, ann. 1157, CLXXXVIII, 1491.

CARANNI (S.) (Saint-Chéron-lès-Chartres, hors la ville) monast. S. August. fundatum ann. 599 in S. Caranni mart. honorem. — Privil. Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1463.

CARCADI (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Carcadi, dioc. de Coïmbre, en Portugal) monast. ad cujus priorem simul et ad decanum Ulisbonnensem scripsit Innocentius III de controversia inter Conimbrien. episc. et monachos S. Crucis, ann. 1198, CCXIV, 502.

CARCASSONNENSE S. HILARII (Saint-Hilaire de Carcassonne) monast. ord. S. Bened. cujus bona et privilegia confirmavit Ludovicus Pius ann. 815 juxta postulationem Mounelli abbatis, CIV, 1037. — Privil. Benedicti VII, ann. 982, CXXXVII, 544. — Item Benedicti XIII, ann. 1024, CXXXIX, 1632.

CARCERE (de) S. MARIÆ. *Vide* MARIÆ.

CARDONENSE S. CASTORIS (Saint-Castor de Cardon en Saxe) monast. ord. S. August. cujus Urbanus III papa jura et possessiones confirmavit ann. 1186, CCII, 1457.

CARIACENSE (Saint-Céré, Lot) monasteriolum quod Amelius Aurilegiensis (*Aurillac*) abbas concessit Hugoni Cluniac. abb. ut in meliorem statum restitueret, circa ann. 1080, CLIX, 942.

CARICAMPENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Chercamp, dioc d'Arras) monast. ord. Cistercien. prope Hesdinum, exstructum ann. 1137 ab Hugone de Faino Sancti Pauli comite et ejus uxore Beatrice. — Epistol. Alexandri III pro eo monast., ann. 1170, CC, 679.

CARILEFI (S.). *Vide* ANISOLANUM.

CARILOCI, idem atque Caroli Loci seu Caroli Castrense monast.

CARINTHIA (in). *Vide* S. PAULI.

CARISIENSE S. CASSIANI (Saint-Cassien de Carisio, en Toscane) monast. ord. Camald. cujus possessiones et privilegia confirmavit Lucius III papa, ann. 1182, CCI, 1121. — Priv. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1285.

CARITATE (de). *Vide* S. MARIÆ.

CARMENSIS (Charmes, dioc. de Soissons) parthenon ord. Fontis Ebraldi, de quo mentionem facit Herbertus Turrium Sardiniæ archiepisc. XII sæc., CLXXXV, 1353.

CARNOTENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Chartres) celebre monast. ord. S. Bened. ab initio monarchiæ exstructum in suburbio Carnotensi; sed, cum floreret, XI sæc. tota regio vastata est a Northmannis et monast. a fundamentis eversum a monachis supervivis reædificatum adversus avaritiam cujusdam Eliæ episc. obsistere nequivit. Tandem venit episcopus Agano qui in pristino statu monast. hoc restituere curavit ann. 1030.—Chartæ Hildegardis et Richardi filii; item, Ragenardi, Gausfridi, etc., CXLI, 369 *et seqq.* — Paulus monach. hujus monast. initia et chartularium descripsit ad ann. 1100, CLV, 173, 179. — Epist. Ivonis episc. ad Paschalem II pro S. Petri cœnobio, CLXII, 287. — Privil. Paschalis II, CLXIII, 183. — Honorii II papæ, ann. 1127, CLXVI, 1275. —Diploma Matthæi Alban. episc. et card. de abbatis Udonis confirmatione, ann. 1128, CLXXIII, 1264. — Privil. Alexandri III, ann. 1164, CC, 294. 539, 555, 569. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 461; CCXVII, 160, 224.

CARNOTENSE S JOANNIS IN VALLE (Saint-Jean de Chartres-en-Vallée) monast. ord. S. Augustini a B. Ivone institutum qui in prædictum monast. monachos introduxit e monast. S. Quintini arcessitos, ann. 1099.—Privileg. Paschalis II papæ, CLXIII, 104, 209.—Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1462. — Privil. Innocentii III, ann. 1216, CCXVII, 281.

CAROLI CASTRENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Charlieu, dioc. de Mâcon) monast. ord. S. B. a Roberto Valentinensi episc. exstructum ann. 876, de quo mentio fit in Vita Petri Ven., ann. 1145, CLXXXIX, 26. — Lucii III privil., ann. 1182, CCI, 1118. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1198, CCXIV, 200.

CAROLILOCI S. MARIÆ (Notre-Dame de Charlis, anc. dioc. de Senlis) monast. ord. Cisterc. fundatum circa ann. 1136. Prioratus ille translit a monast. Vizeliac. ad Pontiniac.— Charta Guntheri abb. quo sese obligat erga canonicos S. Mariæ Paris., ann. 1114, CCV, 907. — Epist. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1260; ann. 1210, CCXVI, 198.

CAROLILOCI S. MARIÆ (Sainte-Marie de Charlieu, dioc. de Mâcon) parthenon a Beatrice Cabilon. comitissa exstructus, cujus abbatissæ Petronellæ privil. concessit Adrianus IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1501.— Lucius III, ann. 1182, CCI, 1118.

CARPENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Carpi, dans le duché de Modène) monast. ord. S. August. ab Astulpho Longobardorum rege exstructum ann. 750.—Privil. Calixti II, ann. 1123, CLXIII, 1263.

CARRACETO seu CARRAZETO (de) S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Carracedo, anc. dioc. d'Astorga, Espagne) monast. ord. S. Bened. quod fundavit Bermundus II Legionensis rex ann. 990. Postea sub abbate Florentio regulam suscepit Cisterc., circa ann. 1126 et B. Mariæ consecratum.—Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 429. — Privil. Innocentii III de ejusdem monast. unione cum Cisterc., ann. 1205, CCXX, 189. — De quadam concessione a rege Hispaniarum facta, ann. 1210, CCXVI, 545.

CARRARIENSE (Carrare, dioc. de Padoue) monast.— Epist. Innocentii III ad abbat. hujus monast. de rescripto obreptitio, ann 1215, CCXVI. 856.

CARROFENSE (Carrou ou Charrou, dioc. d'Arras) monast. cui privilegium concessit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1264. — Confirmatio privilegiorum, *ibid.*, 1517.

CARROFENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Charroux, dioc. de Poitiers) monast. ord. S. Bened. a Roberto comite fundatum ann. 769, cui immunitates concessit Carolus Magnus, ann. 799, XCVII, 988. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 814. CIV, 1016; Ludovici et Lotharii, ann. 830, CIV, 1188. — Reformatum a Guillelmo Aquitaniæ duce circa 1012, CXLI, 824. — Privileg. S. Leonis IX papæ, ann. 1050, CXLIII, 648. — Privileg.

quo Innocentius III eidem confirmat bona quædam in diœc. Bellovac. et Atrebat., ann. 1207, CCXV, 1264, 1517. — Privil. ejusdem pro omnibus bonis, ann. 1211, CCXVI, 592. — Epist. de abbatis electione, *ibid*, 595.

CARRIONENSE S. ZOILI. Hispanum monast. Cluniacensibus concessum causa reformationis, in quo Arnulfum abbatem miserunt temporibus S. Odilonis, XI sæc., CXLII, 868.

CARTHAGINIENSIA MONASTERIA temporibus S. Augustini plurima exstiterunt, XXXII, 638.

CARTHUSIÆ MAJORIS (la Grande-Chartreuse près de Grenoble) monasterium et ordinis novi caput a S. Brunone et S. Hugone episc. fundatum ann. 1084.—Privileg. Urbani II papæ, ann. 1092, CLI, 553. — Acta S. Brunonis et Carthusiæ fundationis historia, CLII, 9 *et sqq.* — Guigo I primus Carthus. prior generalis, *ibid.*, 582. — Guigo II Carthusian, prior secundus, *ibid.*, 785. — Decretum Hugonis Gratianop. vetans ne mulieres Carthusiam accedant, ann. 1084, CLXVI, 1572. — Privil. Alexandri III, ann. 1161, CC, 293, 949, 1053, 1080, 1128; Lucii III, ann. 1184, CLI, 1305, 1306, 1331. — De origine Carthus., CCII, 1311.—Priv. Urbani III, ann. 1187. CCII, 1476; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1538, 1462, 1464; Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 924, 951, 957.

CARTHUSIÆ ARVERIÆ seu ALBERIÆ. *Vide* ALBERIA.

CARTHUSIA MAJOREVI. *Vide* MAJOREVUM

CARTHUSIÆ PORTARUM (Les Portes, diocèse de Belley) fundatæ ann. 1115 a Bernardo priore cum nonnullis sociis, CLIII, 790. — Qui Bernardus differt a Bernardo de Portis Maurienn ensi tum Belicensi episcopo eisdem temporibus, *ibid.*, 792. — Celebres habuit priores præter S Bernardum fundatorem, scilicet Nanthenolum, Stephanum de Chalmeto et Joannem monachum, *ibid.*, 886, 899, 931.

CARTHUSIÆ SQUILLACENSIS monast. *Vide* TURRITANA.

CASA AUREA (de). monast. *Vide* S. CLEMENTIS DE PESCARIA.

CASAURIENSE seu DE CASA AUREA SS. TRINITATIS (La Casa d'Auro en Lombardie) monast. ordin. S Bened. in Longobardia situm, cujus bona et privilegia confirmavit Henricus III imp., ann. 1047, CLI, 1105, 1106.

CASA DEI. *Vide* VICONIENSE.

CASA DEI (de) SS. VITALIS et AGRICOLÆ (Chaise-Dieu, dioc. de Clermont) monast. ord. S. Benedicti a B. eremita Roberto Gerardi et Raimgardis filio conditum ann. 1046 super Senoriam fluvium apud Arvernos, cujus bona confirmavit S. Leo IX, ann. 1052, CXLIII, 202, 232. — Privil. Calixti II, CLXIII, 1110. — Vita S. Roberti auct. Marbodo Redon. episc., CLXXI, 1506. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1102; Lucii III, ann. 1183, CCI, 1215.

CASÆ DEI (Case-Dieu, dans la Basilicate, royaume de Naples) monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 320, 575, 826.

CASALI (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Casal en Lombardie), monast. ord. Vallumbrosani ab abb. Andrea conditum, in quo Urbanus II primitivum disciplinæ fervorem restituere conatus est, ann. 1098, CLI, 544. — Privil. Paschalis II, ann. 1115. CLXIII. 120.

CASALI (de). *Vide* EVASII et S. SALVATORIS.

CASAMARII (de) SS. JOANNIS et PAULI (Saint-Jean de Casamario, dioc. de Veroli, Etats-de-l'Eglise) monast. primum ord. S. Bened. quod ad Cisterc. transiit temporibus S. Bernardi.—Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 671. — Epist. Innocentii III ad abb., ann. 1203, CCXV, 181, 182, 529.

CASALIS BENEDICTI (Chezal-Benoît, dioc. de Bourges) monast. ord. Cisterc. fundatum ineunte XII sæc, ab abbate Andrea quondam monacho in Valle Brutiarum in Italia, CCII, 1312.

CASANOVA S. MARIÆ (de) (Sainte-Marie de Casa-Nova, dioc. de Gran ou Strigonie, en Hongrie) monast. ord. Cisterciensis exstructum ann. 1159 a rege Hungariæ Bela II.—Privil. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 850.

CASEGONGUIDINENSE seu CASÆ CONGIDUNENSES (Cougnon, dioc. de Trèves), monast. ord. S. Bened. in ducatu Luxemburgensi ad amnem Desmarum (*Sesmoy*) inter Chinium et Bullonium a B. rege Sigeberto conditum, ann. 660, LXXXVII, 316. — Dipl. ejusdem, *ibid.*, 319.

CASINENSE (Le Mont-Cassin, dans la Terre de Labour, Naples) insigne monast. in cacumine Montis Casini inter Apenninos situm, a S. P. Benedicto e Subiacense sponte discedente fundatum circa ann. 525, LXVI, 152. — Ab ipso Totila invisitur, ann. 542, *ibid.*, 160. — A Longobardis vastatur, ann. 573, *ibid.*, 168. — Ab iisdem Longobard. et maxime a Gisulfo duce donis abundat post suam reædificationem, ann. 768, LXXXVII, 1392. — Item donatio Desiderii regis, *ibid.*, 1395. — Diplom. Caroli Magni, ann. 810, XCXXII, 1040, 1041, 1044. — Privil. Joannis VIII, ann. 882, CXXXVI, 950. — S. Bertarius Casinensis abbas a Saracenis martyrio coronatus, ann. 883, CXXVI, 975. —Privil. Marini papæ II, ann 994, CXXVIII, 867; Agapeti II, *ibid.*, 929; Benedicti VII, CXXXVII. 526; Benedicti VIII, CXXXIX, 1592, 1627, 1636. — Præcept. S. Henrici II imp., ann. 1013, CXL, 506, 565. — Priv. Benedicti IX, ann. 1037, CXLI, 1557; S. Leonis IX, ann. 1049, CXLIII, 604, 609, 690, 731; Victoris II papæ, ann. 1057, *ibid.*; Nicolai II papæ, ann. 1059, *ibid.*, 1305; Alexandri II, CXLVI, 1325, 1393, 1425. — Guaiferius monachus et poeta, ann. 1084, CXLIII, 1282. — Privil. Gregorii VII, et epistol., ann. 1078, CXLVIII, 688, 692. — Desiderius abbas fit papa, ann. 1086, sub nomine Victoris III.—Urbanus II ecclesiam S. Mariæ consecrat, ann. 1093, CLI, 563. — Ejusd papæ privil., *ibid.*, 492, 512, 515, 549. — Privil. Paschalis II, ann. 1101, CLXIII, 65, 77, 144, 291, 295. — Epist. Calixti de donationibus Gunnarii, *ibid.*, 1182. — Item Rogerio episc. ut tueatur Cassin. monast., *ibid.* — Calixti II privil., ann. 1122, *ibid.*, 1250. — Leo Marsicanus monachus Chronicon scripsit Casinense, ann. 1138, CLXXIII, 439. — Liber de viris illustribus Montis Casini auct. Petro diac. et Casin. monacho, *ibid.*, 1005. — Liber ejusdem de ortu et obitu justorum Casin. monasterii, *ibid*, 1065. — Catalogus abbatum Casin., *ibid.*, 483. — Privil. Innocentii II, ann. 1137, CLXXIX, 525; Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 995; Alexandri III ann. 1159, CC, 75, 882, 1158, 1161, 1267, 1305; Lucii III, ann. 1182, CCI, 1155, 1225; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1537, 1595. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 365; ann. 1208, CCXV, 1593, 1594; CCXVI, 22, 193; CCXVII, 152, 183, 249.

CASSANIA (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de la Chassaigne, dioc. de Lyon) monast. ord. Cisterc. exstructum a Stephano Villarensi domino ann. 1145. — Epist. Innocentii III de accusatione adv. archiep. Lugd. ann. 1207, CCXV, 1299.

CASSIANENSIS (Cassan, Hérault) prioratus ord. S. August. in montibus Biterrensis diœc. (*Béziers*) exstructus circa 1080.—Epist. Adriani IV de concordia cum episcopo Biterrensi, ann. 1158, CLXXXVIII, 1545.

CASSIANI (S.). *Vide* MONTIS-SCALARII.

CASTELBERGENSE (Castelberg dans le Haut-Palatinat, Bavière) monast. ord. S. Bened. a Frederico Castelbergensi comite exstructum ante ann. 1103, CXLIII, 549.

CASTELLENSE (Cassel, dans la Hesse et le cercle du Haut-Rhin) monast. ord. S. Bened. fundatum a comitibus Beringero et Friderico ante ann. 1139, quo Innocentius II illud privil. confirmavit, CLXXIX, 427.

CASTELLIONE (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Castiglione, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. cujus Lucius IV pap. possessiones privilegio confirmavit ann. 1144, CLXXIX, 865.

CASTELLIONE (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Castiglione) monast. ord. S. Bened. prope Lucam in Longobardia ab Aurinando et Godefrido fundatum ann. 723, LXXXVII, 1568.

CASTELLIONENSE. *Vide* CONCHARUM.

CASTELLO-ABBATIALI (de) (Château-l'Abbaye, dioc. d'Arras) monast. primum ord. S. Augustini exstructum ann. 870. — Restauratum et reformatum ann. 1153 a monachis e Præmonstrato ortis. — Privil. Alexandri III ann. 1173, CC, 924.

CASTELLO (de) S. MATTHÆI (Saint-Matthieu de Castello, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cui priv. concessit Lucius III ann. 1183, CCI, 1229. — Priv. Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1440.

CASTELLO (de) CAMERACENSI. *Vide* ANDREÆ.

CASTILIONE S. MARIÆ (de) (Notre-Dame de Châtillon, anc. dioc. de Langres, Côte-d'Or) monast. a canonicis sæcularibus fundatum ann. 1157, cujus Aldo primus fuit abbas, quod et postea ord. reg. S. August. factum est — Epistol. Innocentii II ad abb. Aldonem, CLXXIX, 330, 650. — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1050. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 825.

CASTINIACENSES CELLÆ (Les Chatenets, en Lorraine) monast. ord. S. Bened. a Theodorici Lotharingiæ duce exstructum ann. 1115, CLXIII, 468.

CASTRI CENSORII. *Vide* POTENTIANI.

CASTRODUNENSIS CANONIA (Chanoinie de séculiers à Châteaudun, Eure-et-Loir) cujus bona canonicis re-

gularibus assignat Innocentius II ann. 1131, CLXXIX, 79.
CASTRILOCENSIS parthenon a Wahledrude S. Adegundis sorore fundatus in montibus Hannoniæ (*le Hainault*) circa ann. 610, CXXXII, 859. — De eo mon. fit mentio in Testamento S. Ansegisi, Fontanellensis abb. ann. 833, CV, 746. — Hujus parthenonis initia, CCIII, 1381.
CASTRO BRITTONUM (de). *Vide* MICHAELIS.
CASTROFORTE (de) (Châteaufort, Indre-et-Loire) prioratus ord. S. August. a Majori-Monasterio pendens.— Ob ejus excessus excommunicationem incurrit. — Epist. Alexandri III, ann. 1163, CC, 279.
CASTRO NOVO (de). *Vide* NUEMBERGENSE.
CASTRO S. MARTINI (de)(Saint-Martin de Castro, dioc. de Brague, en Portugal).— Epistola Innocentii III ut obedientia præbeatur archiepisc. Braccharensi ann. 1199, CCXIV, 704.
CASTRO NAUTONIS (de) S. SEVERINI (Saint-Séverin de Château-Landon, dioc. de Sens) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1151 juxta ecclesiam S. Severino dicatam VI sæc. — Epist. Alexandri III ad abbatem ann. 1163, CC, 194.
CATALAUNENSE S. PETRI sive OMNIUM-SANCTORUM (Saint-Pierre de Châlons-sur-Marne) monast. fundatum seu saltem ditatum a Sigeberto rege et S. Elaphio episc. qui ibi requievit sæc. VI, LXXI, 356 not. — Privileg. Gaufridi episc. ann. 1138, CLXXIII, 1398.
CATANENSE S. AGATHÆ (Sainte-Agathe de Catane, en Sicile) monast. ord. S. Bened. a Rogerio comite exstructum ann. 1062, cui privil. concessit Urbanus II, CLI, 339.
CAUCIACENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Choisy-le-Roi) celebre olim monast. postea S. Medardo Suessionensi subjectum, in quo sepultus est rex Childebertus, ann. 739, LXXI, 672.
CAULIANENSE monast. prope Emeritam in Hispania, in quo vitam egisse videtur Tarra monachus, ann. 600, LXXX, 19, 122.
CAUNENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Caunes, Aude) quod monast. effecit Anianus abbas e duabus veteribus abbatiis et subjectum est monast. S. Laurentii de Olibejio a Carolo Magno, ann. 793, XCVII, 980.—Gelasii II priv. ann. 1118, CLXIII, 511.
CAURIENSE (Les Caureix ou Chauray, en Poitou) monast. cujus bona suscepit sub protectione sua Innocentius III ann. 1211, CCXVI, 416.
CAVEA seu CAGIA. *Vide* MARIÆ.
CAVENSE SS. TRINITATIS (La Cava, près Salerne) monast. ord. S. Bened in Italia exstructum a pio et nobili viro Alferio, quod privilegiis firmavit Gregorius VII pap. ann. 1085, CXLVIII, 720. — Ipsi quædam alia annexuit monasteria, *ibid.* — Diploma Urbani II ann. 1089, CLI, 57, 307. — Ejusdem epist. ad abbatem Petrum, *ibid.*, 347. — Privil. Rogerii ducis, *ibid.*, 350. — Alexandri III, ann. 1169, CC, 565.—Epist. Innocentii III ad abbat. de episcopi Policastrensis electione, ann. 1211, CCXV, 440.
CELLÆ S. EUSITII (Celles-en-Berry, dioc. de Blois, autrefois de Bourges) monast. ab abbate Eusitio et Childeberto rege fundatum ann. 532, LXXI, 890.
CELLÆ NOVÆ (Cella Nova, du dioc. de Caldas d'Orense en Galice, Espagne) monast. cujus abbas noluit subjici episcopo, quæ controversia delata est ante Innocentium III ann. 1198, CCXIV, 52.
CELLÆ PAULINÆ (Celle-Sainte-Pauline, dioc. de Mayence) monast. ord. S. Bened. a B Paulina illustri matrona exstructum quæ in eodem duodecim monachos introduxit ex monast. Hirsaugiensi ex quibus erat Wernherus fundatricis filius, et Geronzius primus abbas, ann. 1107.—Priv. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 278.
CELLÆ S. SALVATORIS (Celle-Saint Sauveur, près d'Arras) monast. in loco Berclaus dicto exstructum a B. Ledwino ann. 1040, CXLIX, 131.
CELLÆ VILMARI (VILMARCELLI) (Celle Vilmarcel, dans le Brisgau, dioc. de Constance) monast. ord. S. Bened. a Cluniaco pendens. —Epist. Innocentii III de eo monast. ann. 1201, CCXVII, 81, 149.
CELLENSE SUPERIUS S. MICHAELIS (Saint-Michel-la-Celle supérieure, près de Wurtzbourg) monast. ord. Præmonst. a Joanne præposito et ejus fratre constructum ante ann. 1133, quo Innocentius illud privilegio ornavit, CLXXIX, 170.
CELLENSE (Celles près Dinant) monast. ord. S. Bened. a S. Hadalino abb. conditum super Mosam in Belgico, ann. 664.— Quo tempore florebat S. Remaclus, CXXXIX, 1141.
CELLENSE S. PETRI (Moustier-la-Celle) nobile monast. a S. Frodoberto primo abbate conditum in Trecensi suburbio, et loco *Insula Germanica* dicto, ann. 650, CXXXVII, 599. — Ibi claruit Petrus Cellensis abbas, postea præfectus monasterio S. Remigii Rhem. et denique Carnot. episc ann. 1187, CCII, 397.
CELLENSE SS. PETRI ET GISLENI. *Vide* CAMERACENSE.
CELSINIACENSE (Sauxilanges, Puy-de-Dôme) monast. ord. S. Benedicti in Arvernis quod sub S. Odilonis regimine postea Cluniac. abb. aliquandiu fuit ann. 1034, CXLII, 864. — Priv. Urbani II ann. 1095, CLI, 432. — Adriani IV epistola de protect. monast. adversus Eustachium Petri abb. Cluniac. fratrem ann. 1156, CLXXVIII, 1477.
CENADIENSE DE ÆGRIS (Infirmerie, dioc. de Chenad, en Hongrie) monast. cui epist. direxit Innocentius III de dirimenda decimarum controversia, ann. 1215, CCXVI, 865.
CENETENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Zénéda, Etats de Venise) monast. seu hospitium, quod sub sua protectione suscepit Honorius II papa ann. 1289, CLXVI, 1129.
CENETENSE S. MARTINI DE COLLE (la Côte Saint-Martin de Zénéda, en Vénétie) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III pro Durraciensi archiepiscopo ann. 1209, CCXVI, 105.
CENOMANNENSE S. VINCENTII ET LAURENTII (Saint-Vincent ou Saint-Laurent du Mans) monast ord. S. Bened. a S. Domnolo episc. fundatum et a B. Germano Parisiensi consecratum, ann. 570, LXXII, 650, 648. — S. Domnoli testamentum in hujus monast. gratiam, *ibid.*, 650. — Charta S. Hadoindi, LXXX, 567. — Diplomata Ludovici Pii ann. 832, CIV, 1217, 1218, 1219. — Privil. S. Domnoli episc., CXV, 40, 41. — Quid actum sit sub Aldrico episc., CXV, 103. — Privil. Innocentii III ann. 1204, CCXV, 494.
CENOMANNENSE S. VICTORIS (Saint-Victor-lez-le-Mans) monast. ord. S. Bened., *ibid.*, 567.—Dipl. Caroli Magni ann. 802, XCVII, 995.
CENOMANNENSE S. PETRI (Saint-Pierre du Mans) monast. a S. Bertichramno episc. fundatum per testam. ann. 623, LXXX, 386. — Ipsi favit Hadoindus episc., *ibid.*, 567. — Diplom. Caroli Magni ann. 802, XCVII, 995.
CENOMANNENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur du Mans) monast. a S. Aldrico episc. fundatum ann. 837, CXV, 60. — Diploma Ludovici Pii, CIV, 1271.
CENOMANNENSIS PAGI MONASTERIA. *Vide* S. Martini in Pontileuve, S. Victurii, S. Richomeri, S. Scholasticæ a Northmannis dirutum, S. Carilephi seu Anisolanum, S. Juliani, S Illidii, Tussiacense, SS. Joannis et Trechii in Buxiolo, canonia de Buxariis, S. Martini in Diablentico, S. Mariæ in Aurionno, monast. de Buxedo de Semiliaco, de Caladon. Canonia SS. Gervasii et Protasii, quorum nomenclatura legitur in dipl. Ludov. Pii ann. 83, CIV, 1220. — Et in Vita S. Aldrici, CXV, 41, 42 *et seqq.*
CENTULENSE S. RICHARII (Centule dit Saint-Riquier, dioc. d'Amiens) celebre monast. a S. Richario abbate et rege Dagoberto fundatum in Pontivio (*le Ponthieu*) in Silva Crisciacensi (*la forêt de Cressy*) super Somanam, circa ann. 625, cui diploma concessit Carolus Magn. ann. 798, XCVII, 986. — De hujus abbatiæ restauratione ab abbate Angilberto, XIX, 836, 841. — Diplom. Ludovici Pii ann. 830, CIV, 1182. — Nithardus abbas ann. 855, CXVI, 55. — Ven. Angelramnus abb. claruit ann. 1045, CXLI, 1401. — Monast. hoc pene dirutum XI sæc. rursus reædificatur ab abb. Ingelardo cui successit Ingelramnus, *ibid.*, 1404. — Historia Centulensis, auct. Hariulfo ann. 1142, CLXXIV, 1211. — Epist. Alexandri III ad Ambian. episc. super obedientiam eidem debitam ab abbate ann. 1171, CC, 744.
CEPHALÆDIENSE (Cefeludi ou Cefaledi, près de Messine, en Sicile) monast. ord. S. August. quod in episcopatum constituit antipapa Anacletus, ann. 1130, CLXXIX, 721.
CERASIENSE S. VIGORIS (Saint-Vigor de Cérisy, Manche) monast. ord. S. Bened. a S. Vigore fundatum, VIIsæc. et reædificatum ann. 1030 a Roberto Northmanniæ duce, CCII, 1315. *Vide* S. VIGORIS.
CERISIERS (de) HOSPITALARII (maison d'hospitaliers à Cérisiers, diocèse de Sens, Yonne).—Epist. Innocentii III de horum compositione cum mon. de Scarlets (*Eschaalis*) ann. 1202, CCXIV, 1094.
CEROTENSE. *Vide* INFRA CERTESIENSE).
CERRETENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Cerretti, dioc. de Volterra, en Toscane) monast. ord. Camaldul. cujus bona privilegiaque confirmavit Lucius III pap. ann. 1181, CCI, 1079.

CERRETO (de) (Cerretti, dans le dioc. de Lodi, Ligurie) monast. cujus priori scripsit Innocentius III ann. 1205, CCXV, 139.

CERTESIENSE (Chertsey, comté de Surrey, Anglet.) vetus monast. super Tamesam exstructum ann. 666 a S. Erkonwaldo regis Offæ filio et Londoniensi episc. ann. 675, XCV, 184. — Privil. Innocentii III de decimarum confirmatione ann. 1199, CCXIV, 609.

CERVIFRIGIDENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Cerfroid, dioc. de Meaux) Ord. de Mercede captivorum a Joanne de Matha, et Felice de Valesia fundatum ann. 1198.—Privileg. Innocentii III quo monast. et ordinem confirmavit eodem ann., CCXIV, 216. — Ejusdem pontif. decretum hujus ord. regulam continens et confirmans ann. 1198, *ibid.*, 444; ann. 1205, CCXV, 134.

CESTRENSIS S. WALBURGIS (Sainte-Walburge, de Chester, Angleterre) parthenon a comite Cestrensi in Anglia fundatus, teste Orderico Vitali, IX sæc., CXXIX, 895

CHALOCHEIO (de) S. MARIÆ) Notre-Dame de Chaloché, dioc. d'Angers) monast. ord. Cisterc. cujus abbati commiserat Innocentius III causam prioratus Fontis Giardi in Cenoman. dicec. ann. 1211, CCXVI, 449.

CHAALIS (de). *Vide* CAROLILOCO.

CHANTILLIACENSE (Chalivoy, ancien dioc. de Bourges, Cher) monast. ord. Cisterc. XII sæc. exstructum, cujus abbati scripsit Innocentius III de subjectione cœnobii Menatensis inter episcopum Claromont. et Cluniacensem disputata, ann. 1213, CCXVI, 965.

CHARITATE (de) S. MARIÆ. *Vide* MARIÆ.

CHARITATE FULLENSI (de), idem quod FULLENSE : quod videsis.

CHAURIACENSE (Chauriac, Puy-de-Dôme) monast. ord. S. Benedicti in Arvernia a Stephano Claromont. episc. exstructum et S. Odiloni Cluniac. abbati commissum, ann. 1034, CXLII, 864.

CHEMINONENSE (Cheminon, dioc. de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. August. fundatum ante ann. 1102 quo illud privilegio confirmavit Paschalis II : postea ad Cistercienses transiit, CLXIII, 99. — Privil. Calixti II de hujus mon. lite cum Guillelmo Catalaun. episc., CLXIII, 1152. — Ord Cisterciensis instituta amplectuntur canonici, ann. 1158.—Privil. Innocentii II, CLXXIX, 346. — Epist. Alexandri III, ann. 1172, CC, 782.

CHIEMSEENSE SS. SIXTI ET SEBASTIANI (Saint-Sébastien et Saint-Sixte de Chiensé, dioc. de Salzbourg) monast. ord. S. August. cujus possessiones et jura confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 601.

CHIENSEENSIS B. MARIÆ (Le couvent Sainte-Marie de Chiensé, dioc. de Salzbourg) parthenon cui præerat abbatissa Machildis, ann. 1141, qua postulante privil. concessit Innocentius II, CLXXIX, 540.

CHILIANI (S.). *Vide* PADERSBORNENSE.

CHORA (de) S. MARTINI (Saint-Martin de Cure, dioc. d'Autun) monast. ord. S. Bened. sic dictum a flumine juxta quod exstructum est. — Privilegium Alexandri III pap. ann. 1174, CC, 992.

CHORTATO (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Chortato, dioc. de Thessalonique) monast. in cujus gratiam scripsit Innocentius III, ann. 1215, ad Albanensem episc., CCXVI, 851.

CHREMIFANENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Chremo-Munster, en Bavière) monast. ord. S. Bened. a Thassilone Bavariæ duce exstructum, et a Caroli Magni diplomate confirmatum, an. 791, XCVII, 1065. — Diplom. Ludovici Pii et filii Lotharii, ann. 828, CIV, 1175; CXLI, 1171.

CHREMNENSE, idem ac præcedens.

CHRISTINÆ (S.) DE OLONA (Sainte-Christine aux Sables-d'Olonne, Poitou) monast. ord. S. Bened. Cujus abbati Petro privil. concessit Ludovicus Pius, ann. 822, CIV, 1115.

CHRISTOPHORI (S) DE MAGNO VICO (Saint-Christophe du Grand-Vic, Aube) monast. ord. S. Bened. a Widrico seniori Danobriensi (sive *de Brienne*) et ejus conjuge Gepa exstructum, cui præerat abbas Walterius; cum hujus assensu ab eisdem datum est regendum B Hugoni Cluniac. abb., 1080, CLIX, 941.

CHRONONENSE. *Vide* CRONONENSE.

CHRYSOGONI (S.). *Vide* ROMANUM.

CHUCENSE S. OSITHÆ (Sainte-Osithe de Chuc, dioc. de Londres Angl.) monast. ord. S. Aug. cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1198, CCIV, 240.

CIBARDI (S.) (Saint-Cybar, dioc. d'Angoulême) idem esse videtur monast. ac S. Eparchii, (*Saint Eparèse ou Eparche*) fundatum circa ann 570, ab Ademaro monacho illustratum, ann. 1029, CXLI, 9. — Canonici reg. hoc tenuere usque ad ann 848, CXLI, 27, 79. — Angeriacensi subjicitur ab Urbano II, ann. 1096, CLI, 445. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1198, CCXIV, 183, 209.

CICESTRENSE (Chichester, comté de Sussex, Anglet.) monast. ord. S. Bened. cujus abbati scripsit Innocentius III super ecclesia de Wdehord, an. 1205, CCXV, 591, 625.

CIKEDORENSE. *Vide* STEKEDORENSE.

CILENTIANA MONASTERIA in pago Salernitano et Cilentio Monte exstructa, quæ Cavensi monasterio annexuit S. Gregorius VII; hæc sunt : S. Mariæ de Julia; S. Nicolai; S. Archangeli; S. Magni; S. Fabiani; S. Georgii; S. Matthæi; S. Angeli de Monte Corase; S. Biasii de Ratramno; S. Joannis de Turesino; S. Salvatoris de Nuce; S. Zachariæ de Lauris, quæ annexio effecta est ann. 1085, CXLVIII, 720.

CIMOETERIO (de) S. JOANNIS PAPIENSE (Saint-Jean du Cimetière, aux portes de Pavie) monast. quod Innocentius III sub protectione sua suscepit, cujusque bona quædam confirmavit, ann. 1198, CCXIV, 439.

CINCINNIACO (de) (Cessières, dioc. de Laon) monast. a S. Amando episc. et duce Fulcoaldo fundatum apud Laudunum, ann. 664, LXXXVII, 1271. — Barisiacensi abbatiæ annectitur, *ibid.*

CIRICI (S) de BERCARIIS) Saint-Cyr de Perchères, Seine-et-Oise, de l'ancien dioc. de Paris) parthenon ord. S. Bened. a Roberto III Carnot. episc. fundatum, ann. 1156. — Charta Soucelinæ abbatissæ, 1190, CCV, 912.

CISMARENSE S. MARIÆ ET S. JOANNIS, idem esse videtur ac LUBECENSE.

CISONIENSE S. CALIXTI (Saint-Calixte de Cisoing, dioc. de Tournay) monast. ord. S. August. a Raynaldo Rhemensi archiepisc. fundatum, ann. 855. — Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1265, — Cœlestini III, ann. 1197, CCVI, 1236. — Priv. Willelmi Rhemens. archiep., ann. 1190, CCIX, 850. — Epistola Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1381.

CISTERCIENSE (S. MARIÆ) (Cîteaux, dioc. de Châlons-sur-Saône.) celebre monast. et novi ordinis a B. Roberto instituti caput factum, fundatum est in dicec. Cabilon. ab Odone I Burgundiæ duce, cum Walterii episcopi assensu, ann. 1098, in quo Robertus jam Molismensis abbas venit cum electis quibusdam monachis et ordinis sui fundamenta injecit, CLVII, 1224. — Notitia fundationis Cistercii, CLX, 1168. — Epistola Gualteri Cabilon. episc. ad Paschalem II, CLXIII, 448. — Calixtus II capitula Cisterc. confirmat, ann. 1119, CLXIII, 1147. — Stephanus Augustod. episc. sæc. XII, CLXXII, 1509 — Privil. Innocentii II, an. 1132, CLXXIX, 122. — Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1541. — Iter Cisterciense auct. Jacobo Mecklero parocho in Marchia Suitensi, ann. 1667. *Description des tombeaux de l'abbaye de Cîteaux par deux Bénédictins.*— Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC, 340, 390, 592, 594, 966, 979, 1269, 1287. — Lucii III, ann. 1184, CC,, 1301. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1472. — Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1454.—Thomas Cisterciensis mon. claruit circa 1180, CCVI, 9. — De fundatione monast Schardeburgensis in Anglia sub Cœlestino, ann. 1192, CCVI, 961.— Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 158, 1031 ; ann. 1204, CCXV, 355, 685, 1164, 1206, 1546, 1547, 1564; ann. 1210, CCXVI, 285, 410, 411. — Ejusdem decretum ad universos abbat. Cisterc. de evangelizanda Borussia, ann. 1212, CCXVI, 668, 732.

CIVITACULA (DE) S. MARIÆ (Notre-Dame de la Ciotat, diocèse d'Aix, en Provence) monast ord. Cisterc. cujus bona privilegiaque confirmavit Urbanus III, ann. 1186, CCII, 1364.

CLARAVALLENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Clairvaux, ancien diocèse de Langres, Aube) illustre monast. et ord. Cisterc. novum caput, a S. Bernardo abbate opitulante Hugone de Campania comite exstructum, ann. 1114. Paucis annis et sub S. Bernardo amplius 70 monasteria peperit hæc abbatia in diversis regionibus.—Juxta S. Bernardi petitionem Innocentius II possessiones et jura ejus monast. confirmavit, ann. 1132, CLXXIX, 126. — D. Bernardi vita et scripta, CLXXXII-CLXXXV. Sancti doctoris canonizatio ab Alexandro III, ann. 1103, CLXXXV, 610. — Charta Joceranni Lingon. episc., ann. 1121, *ibid.*, 977. — Guidonis Molisen. abb. 979. — Alphonsi regis Hispaniæ, 981 ; Sanciæ reginæ 982. — Theodorici Flandriæ comitis, 983. — Miroslai Bohemiæ ducis, 984. — Hatonis episc. Trecens. 985. — Theobaldi comitis Blesens. et Joberti de Firmitate, 986. — Frederici Salvatoris de Sinaggio Gundreæ Hispaniæ, 987. — Charta Garnerii de Fontanis, ann. 1230, CLXXXV, 1425. — Charta fundationis ab Hugone Trecens. comite, ann. 1097, *ibid.*, 1147. — De fundatione abbatiæ Clarævall., *ibid.*,

1535. — Monumenta Claræval., 1550. — *Recherches sur le premier emplacement de Clairvaux*, 1698, 1737. — Charta Roberti de Brus Angli in gratiam Claræv., ann. 1273, *ibid.*, 1739. — Bulla Honorii super reliquiis a Cardin. Conrado datis Claræ vallis, ann. 1226, *ibid.*, 1709. — Fastredus abbas claruit, ann. 1163, CLXXXVIII, 1637. — Alexandri III epist. et priv., ann. 1165, CC, 548, 966. — Petrus octavus claruit abbas, ann. 1186, CCI, 1391. — Henricus de Castro Marsiaco abbas, ann. 1188, CCIV, 211. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1206, CCXV, 1087, 1090; ann. 1212, CCXVI, 655.

CLARETIS (de) S. MARIÆ (Notre-Dame des Clairets, diocese de Chartres) parthenon ord. Cisterc., a Mathilde Paticensi comitissa exstructus, ann. 1203.—Priv. Innocentii III eod. an., CCXV, 240.

CLARHOLTENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Clarholten, diocèse de Munster), monast. ord. Præmonst. fundatum ante ann. 1146, quo Eugenius III illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1159.

CLARIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Clairac, diocèse d'Agen) monast. ord. S. Bened. cujus conditor æstimatur Pippinus circa finem VIII sæc.—Ab Albigensibus vastatum est sæc. XIII.—Epist. Innocentii III ad abbat. adversus archiepisc. Auxitanum, ann. 1212, CCXVI, 789.

CLARIFONTIS S. NICOLAI (Claire-Fontaine) monast. ord. Præmonst. a Bartholomæo episc. et a B. Norberto fundatum, cui primus abbas præfuit Gerardus, ann. 1121, CLVI, 1001.

CLAROMARISCO (de) (Clairmarais, diocèse de Saint-Omer) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1128 a Fulcone Dunensi abbate.—Epist. Alexandri III ad abbatem de tuenda sorore B. Thomæ Cantuar., ann. 1166, CC, 508. — Epist. Innocentii III ad abbat. de reformatione S. Judoci, ann. 1213, CCXVI, 937.

CLASSENSE SS. JOANNIS et STEPHANI (Saint Jean de Classe, dans le patriarcat de Ravenne) monast. ab urbe in qua situm est nomen duxit, quæ olim a Julio Cæsare exstructa est super Adriaticum mare haud procul a Ravenna. Hujus monast. abbas Claudius familiaris fuit S. Gregorio Magno, ann. 600, LXXVII, 918 not.

CLASSENSE S. SEVERI (Saint-Sévère de Classe) monast. ord. S. Bened., cujus bona et privilegia confirmavit Alexander II papa ann. 1062, CXLVI, 1426.

CLASSENSE S. APOLLINARIS (Saint-Apollinaire de Classe), monast. de quo mentio agitur apud Agiselum, ann. 669, CVI, 681, 741. — Ad hujus monast. abbatem scribit S. Petrus Damianus, CLIV, 397. — Abbas Classensis juramentum præstat Gerberto tunc Ravennatensi archiepisc., ann. 998. CXXXIX, 269. — Præceptum S. Henrici II imper., ann. 1009, CXL, 286. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 912; Lucii III, ann. 1183, CCI, 1244; Urbani III, ann. 1186, CCII, 1371, 1555.

S. CLAUDII MON. *Vide* CONDATESCENSE.

CLAUSTRO-NEOBURGENSE. *Vide* NEWBURGENSE.

CLEMENTIS (S.) monast. in diœc. Genuensi situm, cujus mentio fit in Epistola Adriani IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1443.

CLEMENTIS (S.) de PISCARIA. *Vide* PISCARIENSE.

CLIVATENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Clivati, dans la Valteline ou le pays des Grisons) monast. ord. S. Bened. a Desiderio Langobardorum rege exstructum, ann. 755. — De quo mentio fit, CLXXIII, 1472.

CLODOALDI (S.). *Vide* NOVIENTENSE.

CLUNIACENSE SS. PETRI et PAULI (Saint-Pierre de Cluny, diocèse de Mâcon, Saône-et-Loire) celeberrimum monast. ab illustri Guillelmo Aquitaniæ duce fundatum et Bernoni primo abbati commissum, ann. 931.— Priv. Joann. XI papæ, CXXXII, 1035, 1058. — Item priv. Leonis VII, ann. 937, *ibid.*, 1068, 1069, 1074, 1082. — S. Odo successit Bernoni, CXXXIII, 15. — Hujus monast. initia, *ibid.*, 94. — Priv. Agapeti II sub S. Aymardo abbate, ann. 950, *ibid.*, 960; Joannis XIII, CXXXV, 990; Benedicti VII, CXXXVII, 332. — Chartularium Cluniac. a S. Aymardo, *ibid.*, 783. — S. Maiolus fit abbas, ann. 954, *ibid.*, 707; S. Odilo, 778. — Privil. Gregorii V papæ 932. — Epist. Petri Damiani, CXLIV, 378. — Priv. Silvestri II, ann. 1003, CXXXIX, 283; Benedicti VIII, *ibid.*, 1601. — Joannis XIX quo omnia jura, bona et privilegia confirmat, ann. 1027, *ibid.*, 1135, 1145, 1146. — Rodulphus Glaber monach., ann. 1048, CXLII, 609.— S. Odilo abbas, ann. 1049, *ibid.*, 851 — Odilonis præcept. 1039, 1041 — Amadei comitis charta, 1042. — Privil. S. Leonis IX, ann. 1049, CXLIII, 607; Victoris II, *ibid.*, 803. — Stephani X papæ epist. et priv., *ibid.*, 879; Alexandri II, 1063, CXLVI, 1293. — Privil S. Gregorii VII, ann. 1073, CXLVIII, 661, 699. — Udalricus monach. claruit, ann. 1086, CXLIX, 633 — Urbanus II papa primum Cluniac. mon. et orior. ann. 1076.— Urbani privil. CLI, 45, 291, 410, 441, 485, 493.—S. Hugo Cluniac. abbas, ann. 1109, CLIX, 845. — Epist. Clementiæ Flandriæ comitissæ ad Hugon. de reformatione monast. S. Bertini, 939. — Chartæ et variæ donationes in gratiam Cluniaci factæ sub S. Hugone abb., 955 *et seqq.* — Paschalis II privil. et epist., CLXIII, 51, 55. 56, 81, 173, 204, 220, 225, 260, 262, 281. 338, 339, 412 — Gelasii privil., 1118, *ibid.*, 492, 509; Calixti II. ann. 1120, *ibid.*, 1164, 1189. — Petrum Cluniac. abb. gratulatur, 1256. — De Pontio abbate exauctorato, 1314. — Honorii II privil. CLXVI, 1225. — Honorii II breve adversus Pontium quondam Cluniac. abb., ann. 1126, *ibid.*, 1258, 1259. — Petro abbati auctoritas assseritur, 1265. — Innocentii epist. ad Petrum Ven. de pecunia ab Henrico Anglorum rege concessa, ann. 1131, CLXXIX, 96. — Indulgentia 40 dierum pœnitentibus apud Cluniacum concessa ab eod. Innocentio II, ann. 1132, *ibid.*, 127. — Privil. Innocentii II, 129.— De administratione abb. S. Bertini, 135. — Ejusdem pap. priv, 268, 444, 478, 656; Cœlestini II, ann. 1144, *ibid.*, 810; Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 867, 888; Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1105, 1272, Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1042, 1070; Adriani IV, ann. 1154, *ibid.*, 1413, 1425 — Petri Ven. abb. scripta, ann. 1158, CLXXXIX, 9. — Chart. Adalberonis Leod. episc., ann. 1124, *ibid.*, 1055 — Raynaldi Rhemensis arch., ann. 1125, *ibid.*, 1058, 1056.— Ludovici VII regis, ann. 1130, 1060, 1061. — Dipl. Stephani Anglor. regis, ann. 1133, *ibid.*, 1063. — Hatonis Trec. episc., ann. 1138, *ibid.*, 1066. — Charta Willelmi comitis super Mauziacenci et Celsiniacensi monasteriis, ann. 1155, *ibid.*, 1067. — Frederici imperator. de monast. Balnensi, 1070. Richardi Constant. episc. super eccles. de Morsalinis, 1071. — Alexandri III epist. et privil., ann. 1159, CC, 113, 967, 1060, 1093, 1166, 1297, 1316; Lucii III, ann. 1185, CCI, 1526; Urbani III, ann. 1186, CCII, 1365, 1379; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1505, 1507, 1512, 1517; Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 890, 916, 918, 1179. — Hugo V Cluniac. abb. claruit ann. 1203, CCIX, 881. — Epist et priv. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 526, 1558, 1559; CCXVI, 791; CCXVII, 19, 250. — De jure correctionis abbatibus concesso, 234, 242.

CLUNICENSE (Cleinck, dans le duché de Nassau, Bavière) monast. ord. Cisterc. quod Otho Bumberg. episc. comparavit a Leopoldo marchione, ann. 1132, CLXXIII, 1279.

CLUSANIENSE seu CLUSINENSE (Chiuzi, dans le territoire de Sienne) monast. ord. S. Bened. cujus monachis scripsit Cœlestinus III papa, ann. 1191, CCVI, 898.

CLUSIENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Cluse, en Savoie) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 966 ab Hugone Arvernensi comite, cujus Benedictus primus abbas fuit, CL, 1449 1452. — Vita Benedicti Clusiensis abb. auct. Willelmo ejus discipulo, *ibid.*, 1456. — In eo monast. hospitatur S. Anselmus, CLVIII, 98. — Privil. Innocentii III quo confirmavit quamdam unionem, ann. 1212, CCXVI, 682.

CLUSINCENSE (Les Clouzeaux, en Vendée) monast. ord. S. Bened. ad cujus abbatem scripsit Innocentius ut se abstineat ab usurpatione cum monasterii detrimento, ann. 1130, *ibid.*, 72.

COACENSE seu QUOTIACENSE. *Vide* ANTISSIODORENSIA MONASTERIA.

COLA (de). *Vide* S. JOANNIS.

COELI AUREI. *Vide* PAPIENSE.

COLLE BERTANNI (de) S. JACOBI (Saint-Jacques de Colle Bertanno, Italie) hospitale cujus bona sub sua tuitione suscepit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 509.

COLCESTRIENSE (Colchester, Angleterre) monast. ord. S. August. cujus jura atque possessiones confirmavit Paschalis II, ann. 1099-1118, CLXIII, 443.

COLDIZENSE (Colditz, en Saxe) monast. ord. S. August. quod, petentibus Halberstatensi et Bambergensi episcopis, privilegio confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 599. — Privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1465.

COLIMBRIENSE. *Vide* CRUCIS.

COLONIENSE S. CUNIBERTI (Saint-Cunibert de Cologne) monast. ordinis S. August. in quo educatus est et canonicus factus S. Bruno Carthusianorum fundator, circa 1076, CLII, 36.

COLONIENSE S. PANTALEONIS (Saint-Pantaléon de Cologne) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones et privilegia confirmavit juxta votum fundatorum imperatoris et imperatricis, Benedictus VII papa, ann. 976, CXXXVIII, 326. — Wolbero abbas S. Pantaleonis claruit ann. 1167, CXCV, 1031

COLONIENSE S. ANDREÆ (Saint-André de Cologne)

monast. ord. S. August. cujus abbas se precibus commendat sanctæ Hildegardis S. Ruperti abbatissæ XII sæc. CXCVII, 310.

COLUDUNENSIS in Anglia situs parthenon, cujus Æbba, regis Ælfridi amita, abbatissa fuit, ann. 684, XCVI, 201. — Incendio destructus est, 215.

COLUMBA (S.) MARIÆ (de) (Sainte-Marie de Colomba, dioc. de Plaisance) monast. ord. Cist. et e Claræv. ortum, quod rogante S. Bernardo, privilegio munivit Innocentius II, ann. 1137, CLXXIX, 511.— Priv. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1041. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXVI, 735; CCXVI, 438.,

COLUMBÆ (S.) SENONENSE (Sainte-Colombe de Sens) monast. ord. S. Benedicti.—Præceptum Emmonis episc. de obedientia abbati debita, ann. 659, LXXXVIII, 1168 Idem hujus monast. privilegia confirmavit, 1171. — Epist. Cœlestini III de prioratu de Charitate ann. 1196, CCVI, 1181. — Privil. Innocentii III ann. 1206, CCXV, 819; CCXVI, 422. Epist. ejusdem 718; CCXVII, 77, 100.

COLUMBANI (S.) *Vide* LUXOVIENSE.

COLUMBANIENSE (S.) PATROCLI (Colombiers dans l'ancien dioc. de Bourges) monast. a S abbate Patroclo exstructum prope Montem Lucium (Mont-Luçon) circa ann. 541, LXXI, 1054.

COMENSE (S.) ABUNDII (Saint-Abond de Côme, en Lombardie) monast. ordinis S. Bened. cui bona quædam confirmantur a Ludovico Pio ann. 818, CIV. 1087. — Dipl. ann. 824, CIV, 1136, 1137. — Privil. Urbani II ann. 1095, CLI, 417.

COMENSE S. FIDELIS (Saint-Fidèle de Côme dans le Milanais) monast. ord. S. August. exstructum ante ann. 1116, quo Paschalis II eidem concessit privilegia, CLXIII, 393, 417.

COMODOLIACENSE S. JUNIANI (Saint-Junien-les-Combles, dioc. de Limoges) monast. a S. Amando et a S. Juniano conditum ad Vigennam (sur la Vienne), in territorio Lemovicensi circa, ann. 500. A mera incœpit cellula, quæ paulatim in monast. crevit; postea ad canonicos sæculares transiit, LXXI, 905 not.

COMPENDIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Compiégne, Oise) monast. ord. S. Bened. a regina Constantia uxore Roberti regis fundatum prope Vermeriam. — Priv. Roberti regis, ann. 1029, CXLI, 968. — Eugenii III ann. 1150, CLXXX, 1435.— Alexandri III, ann. 1162; CC, 180, 181, 314, 320, 659, 837, 842, 940, 947. — Epist. Innocentii III ad abbatem qua ipsi judicem assignat Silvanect. episc. ann. 1198, CCXIV, 406, 435. ann. 1204, CCXV, 504; CCXVII, 161.

COMPENDIENSE XENODOCHIUM (Frères de l'hospice de Compiégne) quod Alexander III præcedenti monasterio coadunavit, ann. 1164, CC, 305, 314.

COMPLUTENSE. *Vide* S. PETRI de Montibus.

CONA (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Cône-sur-Loire, dioc. de Nevers) monast. ord. Bened. cujus bona privilegiaque confirmavit Alexander III ann. 1172, CC, 889.

CONCHENSE DE CASTELLETO (Conches, diocèse d'Evreux) monast. ord. S. Bened. a Rogerio Anglo exstructum ann. 1035, cui Hugo Lugd. archiepisc. concessit ann. 1077 ecclesiam de Castellato (Sainte-Foy de Châtillon-Largentière), CLXVII, 509. — De hujus monast. fundatione, CCII, 1316. — Innocentii III epist. de abbate hujus monast. ann. 1198, CCXIV, 264, 573.

CONCHENSE seu CONCHARUM (Conques, dioc. de Cahors) monast. ord. S. Bened. in diœc. Cadurcensi, nunc autem Ruthenensi, exstructum, ut videtur, ab Ambrosio episc. ann. 755, LXXXIX, 1208. — Postea in prioratum conversum est, *ibid.* — Diplom. Ludovici Pii ann. 818, CIV, 1090 — A Pippino rege donatum est monasterio Figeacensi, circa eadem tempora, 755, CXLI, 23. — Item a Gregorio VII papa confirmata est hæc donatio, ann. 1080, CXLVIII 707. — Priv. Eugenii III, ann. 1153, CLXXX, 1601.

CONDAMINA S. MARIÆ (Notre-Dame de la Condamine, dioc. de Genève) monast. ord. Cist. ,XII sæc. exstructum, cujus abbati scripsit Innocentius III de quadam accusatione adv. episc. Vesontin. ann. 1211, CCXVI, 479.

CONDATENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Condé, anc. dioc. de Cambray) ditissimum puellarum monast. super Scaldum in diœc. Cameracensi exstructum, ut credunt, a S. Amando circa 580 — Postea autem decidens transiit ad quosdam sæculares canonicos VI sæc. CXLIX, 140.

CONDATENSE S. MARTINI (Candé, dioc. de Tours), monast. ord. S. Ben. ad confluvium Ligeris et Vigennæ exstructum VI sæc. LXXI, 184, 477.

CONDATESCENSE seu S. EUGENDI JURENSIS (Abbaye de Saint-Oyan du Jura) monast. ord. S. Bened. quod postea S. Claudii nomen accipit ad montem Jurensem fundatum ab abbate Suspicino et ejus socio Romano circa 520, LXXI, 1042 not. — Ab abbate Eugendo nomen traxit, *ibid.* — Privil. S. Adonis Vienn. episc. ann. 870, CXXIII, 443. — Charta Hugonis Trecensis et Barensis comitis ann. 1101, CLXXV, 1460.

CONDOMENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Condom, dioc. de Bordeaux) monast. ord. S Bened. cujus possessiones et jura, postulante abbate Raymundo, privilegio confirmavit Gregorius VII papa ann. 1076, CXLVIII, 668.

CONFLUENTENSE B. MARIÆ VIRG. postea vero S. FLORIANI (Notre-Dame de Conflans près Trèves) monast. ord. S. August. inter Rhenum et Mosellam situm, quod S. Henricus II imperator dederat Popponi Trevir. episc. ann. 1018, CXL, 538. — Abbatis epist. qua se commendat sanctæ Hildegardis precibus, XII sæc. CXCVII, 309.

CONFLUENTENSE S. GEORGII (Conflans en-Jarney, dioc. de Metz) monast. in Lotharingia situm cui prædia quædam concessit Childericus rex ann. 673, LXXXVII, 1298.

CONFLUENTENSE S. HONORINÆ (Conflans Sainte-Honorine) monast. ord. S. Bened. ab Ivone de Bellomant conditum prope Parisios, in loco ubi Isara Sequanæ jungitur et Beccensi abbatiæ concessum ann. 1080, CLVIII, 1163.

CONSIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Coincy, dioc. de Soissons), monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1072 a Theobaldo Campaniensi comite, postea Cluniac. subjectum. — Privil. Urbani III ann. 1185, CCII, 1333.

CONSTANTIENSIS CANONIA S. STEPHANI (Communauté ou église collégiale de Saint-Etienne de Constance, Suisse) cujus bona privilegiaque confirmavit Adrianus IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1611.

CONSTANTIENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Coutances) monast. ord. S. Bened. a Nigello vicecomite exstructum, XI sæc., CCII, 1318.

CONSTANTII (S.) DE URBEVETANA (Saint-Constance de Civita-Vecchia, Italie) monast. ord. S. August. cujus possessiones privilegiaque confirmavit Adrianus IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1477.

CONSTANTINOPOLITANUM S. MARIÆ (Couvent Sainte-Marie de Constantinople) monast. quod exstare XI sæc, nos docet pro monachis Latinis S. Petrus Damian., CXLIV, 596.

CONSTANTINOPOLITANUM HOSPITALE dictum DE BUCCA LEONIS (Hospitaliers de Constantinople). apud Innocentium III, ann. 1207, CCXV, 1564; CCXVI, 77.

CONSTANTINOPOLITANUM STUDIENSE (Couvent de Stude à Constantinople) monast. quod celeberrimum factum est sub abbate Theodoro Studita dicto, ann. 795, qui Iconoclastas vehementer impugnavit. Ad abb. Nicetam scripsit S. Leo IX, de continentia a subdiaconis servanda ann. 1054, CXLIII, 781.

CONSTANTINOPOL. SS. JOANNIS ET SAMSONIS (Hospitaliers de Saint-Jean de Constantinople). De domo hac fratrem quemdam commendat Alexander III Magistro Hierosolymitano, ann. 1163, CC, 273. — Priv. Innocentii III ann. 1208, CCXV, 1435; CCXVI, 217.

CONVENTRENSE (Cowentry, diocèse de Lincoln au comté de Warwick) vetus monast. ord. S. Bened. a regibus Angliæ conditum et sæpissime auctum, sed jamdudum eversum : de eo restaurando ad archiepiscop. Cantuar. et Lincoln. episc. scripsit Cœlestinus III, ann. 1197, CCVI, 1234. — Epist. Innocentii III qua episcopum arguit eo quod monachos e suo ejecisset monast. ann. 1198, CCXIV, 208; ann. 1208, CCXV, 1528.

CONVENTRIENSE B. MARIÆ (Coventry, dans le cômté de Warvich) monast. a Leofrico duce in Anglia conditum, quod privilegiis ornavit Alexander II papa, ann. 1063. CXLVI, 1299.—Lucii II priv. ann. 1144, CLXXIX, 862.

CORBEIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Corbie, dioc. d'Amiens) monast. insigne ord. S. Bened. juxta Senonam exstructum a S. Clothilde et ejus filio Clotario ann. 550, LXXI, 688 not. — Chartularium hujus abbatiæ apud Adalhardum, CV, 535. — Augetur a S. Bathilde, LXXXVII, 670. — Dipl. Clotarii III, 1280, 1282. — Theodorici, ann. 681, 1330. — Chilperici II, ann. 716, LXXXVIII, 1123. — Charta Berthefredi Ambian. episc., 1178. — Dipl. Caroli Magni, ann. 769, XCVII, 915. — Privil. Nicolai I papæ, CXIX, 815 — Paschasius Radbertus magister fit, deinde abbas, circa 820, CXX, 11. — Privil. concilii Paris. ad Paschasium Radbert., ann. 846, CXX, 27. — Adalhardus ejus prædecessor in Herienae monast. missus fuerat exsul, CXX, 1528. — Ratramnus monachus floruit, ann. 868, CXXI, 9.— Privil. Nicolai V papæ, ann.

887, CXXIX, 794. — Item Benedicti III, CXXIX, 1001. — Adriani II, ann. 870, *ibid.*, 1019. — Christophori antipapæ, CXXXI, 45. — Floruit Widukindus monach., ann. 985, CXXXVII, 114. — Benedicti VII privil., CXXXVII, 539. — Diplom. Roberti regis adversus oppressorem Elfledum de Encra, ann. 1016, CXLI, 955. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1050, CXLIII, 641. — Epist. Alexandri II ad Gervasium Rhemensem archiepisc. pro Corbeiæ defensione, CXLVI, 1283, 1321. — Charta Guidonis Ambian. episc., ann. 1066, CXLVI, 1307. — Privil. Urbani II, ann. 1096, CLI, 456; Paschalis II, CLXIII, 215, 293 — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1560, 1332, 1491, 1495.— Wibaldus ex Stabulensi fit Corbeiensis abbas, ann. 1157, CLXXXIX, 1075. — Anastasius IV annuli usum concessit Wibaldo, ann. 1153, CLXXXVIII, 1052. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, petente Wibaldo concessum, CLXXXVIII, 1389. — Idem subjicit monast. Werbense Corbeiensi, 1434. — Alexandri III, ann. 1172, CC, 758, 847, 861, 1010. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1294.— Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 450, 455, 478; ann. 1203, CCXV, 205, 1586, 1587; ann. 1210, CCXVI, 193, 503.

CORBEIENSE-NOVUM (Corvey ou Corbie-le-Neuf, dioc. de Paderborn), monast. ord. S. Bened., a Ludovico Pio, et S. Abbate Adalhardo in Saxonia et Paderborn. diœc. multisque bonis dotatum, ann. 823, CIV, 1128, 1129, 1150, 1205, 1228, 1229, 1244, 1245. — Privil. S. Henrici II imper. ann. 1002, CXL, 247. — Dipl. Chonradi II imp., ann. 1025, CLI, 1045, 1052. — Henrici III imp., ann. 1039, CLI, 1085, 1089. — Diploma Friderici Colon. archiepisc., ann. 1120, CLXVI, 1352. — Friderici imp. privil. CLXXXIX, 1502.—Litteræ Theoderici abbat., ann. 1337, CLXXXIX, 1506.

CORBINIACENSE S. MARCULFI (Corbeny), monast. seu prioratus in diœc. Laudun. S. Remigii abbatiæ subjectus, cujus bona et privilegia confirmavit S. Leo IX, papa, ann. 1049, CXLIII, 619. — Urbanus II Ingelranno episc. præcipit ut illud monast. restituat S. Remigio Rhemensi, ann. 1098, CLI, 539. — Paschalis II a subjectione monast. Flaviniacensi illud eximit, ann. 1107, CLXIII, 220. — Epist. Adriani IV de ejus monast. in reformatione, ann. 1155, CLXXXVIII, 1442.

CORBIONENSE seu CURBIONENSE (Saint-Laumer de Corbion, dioc. de Chartres), monast. ord. S. Bened. Ansegisi Fontanell. abb., ann. 833, CV, 744, et in Vita S. Bathildis, 590, LXXXVII, 669, not.

CORBOLIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Corbeil, dioc. de Versailles), monast. ord. S. Bened. a temporibus Ludovici VI fundatum, cujus Henricus et Philippus fratres Ludovici VII abbates fuere, privil. Alexandri III, ann. 1176, CC, 1043.

CORBOLIENSE S. EXUPERII (Saint-Spire de Corbeil, anc. dioc. de Paris), monast. ord. S. Bened. ann. 950 conditum.— Privil. Cœlestini III, ann. 1199, CCVI, 1199.

CORBOLIENSE S. MARIÆ DE CAMPIS (Notre-Dame des-Champs à Corbeil), monast. ord. S. August. exstructum ante ann. 1125. — Privileg. Innocentii III, ann. 1214, CCXVII, 234.

CORDUBENSIA MONASTERIA tempore S. Eulogii : 1° *Intra urbem*, S. Aciseli in cujus ecclesia requiescebat ejusdem corpus; S. Zoili mart. cum ejus tumulo; SS. Fausti, Januarii et Martialis, ubi eorum cineres asservabantur; S. Cypriani, S. Genesii, S. Eulaliæ virg.

2° *Extra urbem*, S. Christophori trans flumen, Cuteclarense S. Mariæ in montibus Cordubæ vicinis; Tabanense monast. a S. Eulogio fundatum in iisdem montibus; Pilemellaricense S. Salvatoris ejusdem temporis et in iisdem locis exstructum; Armilatense, ad Armilatæ fluminis ripam a S. Zoilo conditum; S. Felicis in oppido Froniano situm; S. Martini apud oppidum Royana; SS. Justi et Pastoris ad viculum Leinlensem, ann. 859, CXV, 919.

CORMELIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Cormeille, entre Lisieux et Pont-Audemer, Normandie), monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1060 a nobili viro Guillelmo, Osberni Prerponensis filio — Privileg. Alexandri III, ann. 1169, CL, 580. — De eo monasterio mentio agitur. CCII, 1316.

CORMERICENSE sive CORMARICENSE S. PAULI (Cormery-sur-Indre), monast. ord. S. Bened. ab Itherio S. Martini Turon. abbate exstructum, ann. 780, cum Caroli Magni subsidio; sic a Majori Monasterio pendebat. Caroli Mag. privil. ann. 800, XCVII, 992, 995. — Ibi tria exstruxit altaria Alcuinus, Itherii successor, CI, 1450. — Primi abbates Jacobus et Odacer, 1451. — Dipl. Ludovici Pii, ann 807, CIV, 981, 1040, 1195, 1301. — De eodem mentio fit, CXIX, 561. — Guido quondam abbas injuste ablata restituit, ann. 996, CXXXVII, 853. — Præcept. Roberti regis, ann. 1018, CXLI, 957, 989. — Abbates Cormaric. sumere tenentur baculum pastoral. ad sepulcrum S. Martini, bulla Urbani II, CLI, 456. — Concordia abbatis S. Pauli et Roberti de Arbrissello, ann. 1109, CLXII, 1092.

CORONA (de) (La Couronne, diocèse d'Angoulême, Charente), monast. ord. S. Aug. fundatum ann. 1122. a Lamberto Engolismensi clerico. — Epist. Innocentii III, ann. 1202. CCXIV, 1162; CCXV, 315.

CORSARUM. *Vide* ROMANUM.

CORSICENSE (Ile de Corse), monast. virorum a Sabina religiosa femina exstructum temporibus S. Gregorii Magni, LXXV, 301.

CORTENBERGENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Cortenberg, en Belgique), parthenon ord. S. Bened. a B. Columbano abbate et Godefrido duce conditus inter Bruxellas et Lovanium cui per chartam multa concessit Odo episc. Camerac., ann. 1110, CLX, 1155.

COSMÆ (S.) DE VICOVARO (Saint-Côme de Vicovare dioc. de Pavie), monast. cujus Innocentius III snb protectione sua bona suscepit, ann. 1212, CCXCVI, 633.

COSMÆ et DAMIANI (SS.) (Saint-Côme et Saint-Damien, Espagne), monast. ord. S. Bened. de quo mentio fit in Vita S. Maximi, ann. 644, LXXX, 612.

COSMÆ et DAMIANI (SS.) DE MONTE (Saint-Côme et Damien du Mont, en Illyrie), monast. cui concessit privil. Innocentius III, ann. 1209, CCXVII, 194.

COSMÆ (S.). *Vide* TURONENSE.

COSMÆ (S.), parthenon, *vide* TALIACOTTIENSE.

COSTENSE (Costa, dioc. de Brague, en Portugal), monast. cui injungit Innocentius III, ut suo episc. obediat, ann. 1199, CCXIV, 704.

COTUMENSIS (Religieuses de Cotum, dioc. de Lincoln, Anglet.). parthenon pro quo Alexander III scripsit ad episc. Eborac. et Lincoln., ann. 1177, CC, 1136.

COWENTRENSE. *Vide* CONVENTRENSE.

COXNAO (de). *Vide* CUXANENSE.

CRASSENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de la Grasse, dioc. de Carcassonne), monast. ord. S. Bened. ab abbate Nimfrido exstructum, et a Carolo Magno diplomate confirmatum, ann. 779, XCVII, 962, C, 489 not. — Diplom. Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 992, 963. — Privil. Agapeti II papa, ann. 951, CXXXIII, 908. — Item Gelasii II bulla, ann. 1118, CLXIII, 504. — Calixti II quo concedi tur ecclesia de Valeriis, *ibid.*, 1114. — Eugenii III epist. de servando Urbani II decreto, ann. 1153, CLXXX, 1593.

CREDONENSE. *Vide infra* CRONIENSE.

CREMELLENSE seu CREMENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Crême, Etats de Venise), monast. feminarum a Robaldo Mediolanensi episc fundatum de cujus instrumento mentionem facit privilegium Urbani III, ann. 1187, CCII, 1490.

CREMENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Crême, Etats Venitiens), monast. ord. S. Bened. ab Henrico Pergamensi comite exstructum, a Rogerio Volaterrensi episc. et ipsius fundatoris filio Sedi apostolicæ concessum juxta tenorem priv. Calixti II papæ, ann. 1123, CLXIII, 1281.

CREMONENSE S. CRUCIS (Sainte Croix de Crémone), monast. ord. S. Bened quod monachi Nonantulani sibi pertinere contendebant apud Cœlestinum papam III, ann. 1196, CCVI, 1171.

CREMONENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Crémone), monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 1040 quo Henricus III imp. episcopi voto annuens abbati interdicit ne bona hujus monast. alienentur, CLI, 1090.

CREMONENSE S. GABRIELIS (Saint-Gabriel de Crémone), monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1203. CCXV, 139, 168.

CREMONENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Crémone), monast. ord. S. August. cujus bona et privilegia Calixtus II post Urbanum II confirmavit, ann. 1123, CLXIII, 1269. — De controversia cum suo episc., *ibid*, 1316.

CREMONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Crémone), monast. S. August. Decretum Calixti II quo abbatis electio conceditur episcopo, ann. 1120, CLXIII, 1177.

CREMONENSE S. THOMÆ (Saint-Thomas de Crémone), monast. cujus abbas Innocentio III scripsit ut sibi liceret munus resiliendi ob infirmitates ann. 1203, CCXV, 168.

CREMONENSIS S. JOANNIS (Saint-Jean de Crémone), parthenon a comite Bernardo et Bertha ejusdem uxore exstructus paulo ante ann. 1066 quo illum privilegio confirmavit, CLI, 484.

CREUZLINGENSE SS. UDALRICI ET AFRÆ (Saint-Udalric et Sainte Afre de Creuzlinghem, aux portes de Constance, en Suisse), monast. canonicorum regularium cujus bona confirmavit Honorius II, ann. 1125, CLXVI, 1279.

CRISENONENSIS S. MARIÆ (Crisenon, entre Cravant

et Vermenton sur l'Yonne anc. dioc. d'Auxerre), primum monast. ord. S. Bened. a comitissa Adelaide Roberti regis filia exstructum ann. 1030, factum est postea puellarum parthenon, sub Guidone Molismensi abbate et in abbatiam transformatum juxta privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 519. — Priv. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1096; Cœlestini III, ann. 1196, CCVI, 1163.

CRISPIENSE S. ARNULFI (Saint-Arnoul de Crépy, dioc. d'Amiens), monast. ord. S. Bened. a Waltero *Albo* dicto Ambian. comite exstructum ann. 1008. — Ad Cluniac. transiit ann. 1078. — Charta Godefridi Ambian. episc. ann. 1108, LXXII, 742. — Privil. quo Innocentius II illud asserit Cluniac. monasterio ann 1130, CLXXIX, 67. — Alexandri III, ann. 1162, CC, 147. — Lucii III, ann. 1183, CCI, 1245.

CRISPINENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Crespin, entre Mons et Valenciennes), monast. ord S. Bened. a S. Landelino fundatum, circa ann. 640, CXLIX, 140. — Privil. Urbani II papa, ann. 1099, CLI, 522.

CRISPINI (S.) IN CAVEA seu CAGIA (Saint-Crépin en Chaye, anc. dioc. de Soissons), monast. ord. S. Bened. a V sæc. exstructum fortasse a SS. episc. Principio et Lupo, quod primum cessere canonicis ord. S. August., sed XI sæc post restaurationem Regniam suscepit S. Bened., LXXI, 550 — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 619 — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1086.

CRISPINIENSE (Religieux de Crispino, dans la campagne de Florence), monast. ord S. Bened., quod olim litem habuit cum S. Laurentii in Bifurco monasterio de quodam hospitali, definitam ab Innocentio II, ann. 1230, CLXXIX, 625.

CRISTA (de) (La Crête, dioc. de Langres), monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1121, a comitibus de Campania. — Epist. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 793

CRONIENSE alias CREDONENSE et CROVIENSE (Craon), monast. ordinis S. Bened. in agro Andeg. situm, LXXI, 900 not. — Illud monast. causa factum est litigii inter fratres S. Albini Andegav. et Vindocinenses sub Nicolao papa, ann. 1059, qui illud asseruit Vindocinensibus, CXLVI, 143; CXLVII, 1213.

CRONENSE alias CHRONONENSE (Cornon seu Cournon), monast. in Arvernia a S. Gallo Claromontano epist. fundatum circa ann. 551, LXXI, 303, 1050 not.

CRONCHTALLENSIS S. GANGOLFI, parthenon Germaniæ, cujus situs nos latet. Abbatissa olim scripsit S. Hildegardi, precibus ejus se commendans, XII sæc. CXCVII, 329, 538.

CROYLANDENSE (Croyland, Ile du comté de Lincoln, Anglet.), monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 716, ab Ethelbaldo Merciorum rege. — Illustratum est a Rogerio monacho, auct. Vitæ S. Thomæ Cantuar., CXC, 257.

CRUCENBERGENSIS-MONTIS (Mont-Crucenberg, dans la Hesse), monast. ord. S. Bened. cujus bona confirmavit Cœlestinus III papa, ann. 1191, CCVI, 898.

CRUCE (de S.) ANGLIENSE (Sainte-Croix d'Angle, dioc. de Poitiers) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1175, a Willelmo Tanipis Pictav. episc. — Privil. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 381. (Idem esse videtur atque Angliacense S. Joannis. *Vide* ANGLIACENSE.

CRUCE BURIENSE (de S.) (Sainte-Croix de Buris, près de Metz), monast. ord. Præmonst., prius dictum Sancti Eligii, conditum ann. 1124 ab abbate Justimontensi Zacharia et a quibusdam piis et nobilibus viris dotatum. — Privil. Alexandri III, ann. 1180, CC, 1312.

CRUCE (de) S. LEUFREDI (Croix Saint-Leufroy, près d'Evreux, Eure), monast. ord. S. Bened. ab ipso S. Leufredo conditum ann. 692. Monachi a Northmannis fugati IX sæc. ad S. Germanum de Pratis confugerunt, CII, 1316.—Privil. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 645.

CRUCIFERARIORUM S. PETRI (Hospice Saint-Pierre des Portes-Croix a Boica en Illyrie), monast. cujus rectori Matthæo privilegium concessit Urbanus III, ann. 1186, CCII, 1387.

CRUCIS AVELLANÆ (S.). *Vide* AVELLANENSE.

CRUCIS (S.) DE LEIRENA (Sainte-Croix de Leyrena, dioc. de Coimbre en Portugal), monast. ord. S. August. quod Innocentius III ad obedientiam episcopo revocat, ann. 1198, CCXIV, 191, 302, 773; CCXV, 232.

CRUCIS (S.). *Vide* ENGESHEIMENSIS.

CRUDATENSE (Cruas, près Rochemaure, Ardèche) monast. ord. S. Bened. ab Elpodorio comite fundatum in dioc. Vivariensi super Rhodanum, quod postulante Bonaldo abbate, privilegio confirmavit Ludovicus Pius, ann. 817, CIV, 1063.

CRYPTA FERRATA (Religieux de la Crypte de fer, dans les environs de Rome), monast. cujus Innocentius III causam definit controversam cum militibus Templi de Owentino, ann. 1211, CCXVI, 456.

CUCUFATIS (S.), alias OCTOVIENSE seu VALLENSE dictum (Couvent de S. Cucufat ou d'Octovio, en Catalogne) monast. ord. S. Bened. æque celebre et opulentum, cujus possessiones confirmavit Urbanus II, ann. 1098, CLI, 513. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1159; Innocentii III epist. de] hujus monast. correctione, ann. 1211, CCXVI, 511

CUISSIACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Cuissy, dioc. de Laon), monast. ord. Præmonst. exstructum a Gualtero de Juminiaco et Bartholomæo episc., ann. 1122, CLVI, 1001. — Privil. Eugenii III, ann 1145, CLXXX, 1074.— Epist. Alexandri III adversus canonicos S. Petri Laudunensis in hujus monast. gratiam, ann. 1174, CC, 932 — Epist. Innocentii III de subventione pro Locis sanctis, ann. 1199, CCXIV, 934.

CULTURA (de) S. PETRI CENOMANENSE (Saint-Pierre de Coulture, au Mans), monast. ord. S. Bened. in suburbio Cenomanensi exstructum a Bertramno episc. ann. 589, cujus Avegotus abbas factus est, ann. 1072, CXLIII, 1431. — Decretum Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 740.

CUMENSE seu DE INSULA CUMARUM (Cumes-en-l'Ile, dans la Terre de Labour, Naples), monast. ord. S. August. S. Euphemiæ dicatum.—Privil. Alexandri III, ann. 1178, CC, 1171.

CUNEGUNDIS (S.) seu MONASTERIUM INFERIUS (Sainte-Cunégonde ou le couvent d'en bas à Paderborn), parthenon cui, postulante abbatissa, privilegium concessit S. Henricus II, imp. ann. 1002, CLX, 242.

CUNIBERTI (S.). *Vide* COLONIENSE.

CUPERSANUM S. VINCENTII (Saint-Vincent de Conversano, dans la Terre de Bari, Naples), monast. ord. S. Bened. quod florentissimum olim fuit. Illud privilegio confirmavit, ann. 1110, CLXIII, 277. — Sed postea relaxata disciplina de eo reformando et restaurando scripsit Cœlestinus III episcopis Polignanensi (Polignano) et Cupersanensi (Conversano), ann. 1194, CCVI, 1054.

CUPRO (de) (Cupers, dioc. de Bréchin, comté d'Angus, en Ecosse), monast. ord. Cister. fundatum a rege Malcolumbo III, ann. 1160.—Privil. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 870.

CURATIO (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Coratio, diocèse de Reggio, Naples), monast. ord. Cisterc. a Rogerio de Marturano conditum paulo ante ann. 1129, quo Honorius illud privilegio ornavit, CLXVI, 1298. — Epistola Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1357. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1203, CCXV, 250.

CURBA FOSSA (de) SS. TRINITATIS. *Vide* LUCEBANENSE.

CURBIONENSE. *Vide* CORBIONENSE.

CURIA-DEI (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de la Cour-Dieu, dioc. d'Orléans), monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1118 a Joanne II episc. Aurel.—Privil. Alexandri III papæ, ann. 1162, CC, 155. — Lucii III, privil. ann. 1185, CCI, 1317. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1204, CCXV, 343, 1228, 1271, 1419.

CURIENSE S. LUCII (Saint-Luce de Curlo, en Italie), monast. ord. S. August., cujus possessiones et privilegia confirmavit Eugenius III, ann. 1149, CLXXX, 1400.

CURTO RIVO (de) seu MONASTERIUM RIVI AD NONNAS (Conrupt ou Montier-Rup-aux-Nonnains, sur la Meuse, dioc. de Toul), parthenon ord. S. Bened. exstructus ann. 1060. — Privileg. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 502.

CUSSANTIENSE S. JOAN. BAPT. (Cusance, dioc. de Besançon), monast. ord. S. Bened. a S. Ermenfrido conditum, VII sæc. Luxoviensi subjectum; postea prioratus factus abbatiæ S. Claudii annexus est testamento S. Ansegisi Fontanell. abb. ann., 833, CV, 746.

CUSSIACENSE S. MARIÆ. *Vide supra* CUISSIACENSE.

CUTHBERTI (S.) RADEFORDENSE (Saint-Cuthbert de Redford, Anglet.), monast. ord. S August. a Willelmo de Suvelo fundatum ante ann. 1159, quo Alexander III illud privilegio confirmavit, CC, 105.

CUXANENSE SS. MICHAELIS et GERMANI (Saint-Michel de Cussan, dioc. de Perpignan), monast. ord. S. Bened. in dioc. Helenensi (d'Helen) exstructum a fratribus Exalatanis, ann. 878. — Ejus possessiones et jura confirmavit Agapetus II papa, juxta petitionem abbatis Gaudefredi, ann. 950, CXXXIII, 903. — Privil. Joannis XIII, CXXXV, 969; Sergii IV, ann. 1011, CXXXIX, 1504. — Ibi floruit Garcius monach., ann. 1045, CXLI, 1441. — Initia hujus monast. 1443. Privil. Innocentii II, ann. 1130, CLXXIX, 69.

CYPRIANI (S.). *Vide* PICTAVIENSE.

CYRIACI (S.) PARTHENON. *Vide* GERRODENSIS.

CYRIACI (S.) (Hodie Saint-Cirgues), monast. ord. S. Bened. in Arvernis fundatum ante ann. 560. — Quod S.

Sidonius episc. miraculo quondam illustravit, LXXII, 157, 1021.

CZERWINSKENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Czervin près de Plok en Pologne), monast. ord. Præmonst. fundatum ante ann. 1154, quo, petente Guidone priore, Adrianus ejus monast. jura et possessiones privilegio confirmavit, CLXXXVIII, 1404.

DAGUILIACENSIS prioratus (Deuilly) a nobili viro Galterio et ejus uxore Odila fundatus ann. 1044, et a Brunone adhuc Tullensi episc., postea autem papa Leone IX, confirmatus, CXLIII, 587.

DALONENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Dalon, dioc. de Limoges), monast. ord. Cist. a Geraldo de Salis exstructum ann. 1114, — Epist. Innocentii III ad abbat. de electione abb. Tutelensis ann. 1213. CCXVI, 615.

DAMIANI (S.) DE DONARIA (Saint-Damien de Donari, dans le Milanais), parthenon eidem subjectus abbatissæ atque Farinatensis.— Priv. Alexandri III, ann. 1169, CC, 602. *Vide* FARINATENSIS.

DAMIANI (S.) EREMUS seu SAXENA (Ermites de Saint-Damien à Ocri ou Sassena de la province de Ravenne), monast. in quo prior fuit S. Damianus quibusdam impingebat excessibus, constat epist. S. Leonis IX papæ, CXLIII, 740; CXLV, 15.

DANIELIS(S.) VENETIARUM. *Vide* VENETIARUM.

DAULEIENSE (S.) MARIÆ (Notre-Dame de Tholey, dioc. de Trèves), monast. ord. S. Bened. cujus Cœlestinus III protectionem suscepit, bona privilegiaque confirmavit ann. 1195, CCVI, 1135.

DEARNACENSE, *Vide* DORNACENSE.

DECIHANENSE (Peut-être Dians-sur-Orvanne, Seine-et-Marne), monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1216.

DECIMIACENSE S. CIRICI (Peut-être Dixmont environs de Joigny, Yonne), monast. diœcesis Antissiodorensis quod exstabat temporibus S. Aunarii episc., nempe VII sæc., CXXXVIII, 235.

DEENSE (S.) PHILIBERTI (Saint-Philibert de Dée ou Grand-Lieu, dioc. de Nantes), olim monast., postea autem prioratus, in diœc. Nannetensi exstructum in pago Herbalitico (Herbauge) et insula Heri, cujus abbas fuit Arnulfus et privil. assecutus est a Ludovico Pio ann. 818, CIV, 1089, 1305.

DEGARENSE seu TEGERENSE de quo fit mentio, CXLI, 1171; idem ac Tegernscense.

DEMETRII (S.) *Vide* THESSALONICENSE.

DENCKENDORFENSE S. SEPULCRI (Saint-Sépulcre de Denzdorf, en Souabe), monast. Canonicor. S. Sepulcri Hierosol. ord. ab illustri viro Bertholdo institutum paulo ante ann. 1130, quo illud ornavit privilegio Honorius II papa, CLXVI, 1309.

DEODATI (S.) (Saint-Dié-en-Vosges, autrement dit les Jointures et Val-Galilée), monast. ord. S. Benedicti a S. Deodato fundatum ann. 667. — Charta confirmationis a Numeriano Remensi archiepisc.; LXXXVIII, 1191. — Privil. S. Leonis IX papæ ann. 1049, CXLIII, 632 — Vita S. Deodati auct. Valcando, CLI, 611. — Privil. Paschalis II ann. 1109, CLXIII, 256. — Calixti II ann. 1123, CLXIII, 1281.— Innocentii II ann. 1131, CLXXIX, 105, 255.

DEODATI (S.) BENEVENTANI (Saint-Déodat, du dioc. de Bénévent), parthenon quem Anastasius IV subjecit, ann. 1153, monasterio S. Vincenti ad Vulturnum, CLXXXVIII, 1021.

DERFORDENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Derford ou Depford, dans les environs de Londres), monast. ord. Præmonst. exstructum ante ann. 1199, quo Innocentius III ejusdem possessiones privilegio confirmavit, CCXIV, 564.

DERTONENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Tortone dans le Milanais), monast. ad cujus fratres scripsit S. Gregorius VII papa ann. 1073, CXLVIII, 315.

DERTONENSE S. MARTIANI (Saint-Marcien de Tortone), monast. a Giseprando episc. fundatum. Diplom. Ottonis IV imper. ann. 950, CXXXVII, 369.

DERWENTENSIS PARTHENON in Anglia a Derwenta fluvio dictus (hodie Ebchester), in quo aliquandiu commorata est Aeba quæ postea abbatissa fuit Coludanensis, ann. 680, XCV, 201.

DERWENSE SS. PETRI ET PAULI (Moutier-en-Der, Haute-Marne), monast. in silva Derbo exstructum, in Remensi diœc., ab abbate S. Berchario et rege Childerico, ann. 673, LXXXVII, 1296. — Diploma Theodorici, *ibid.*, 1335. — Charta Bertoendi Catalaun. episc. ann. 692, LXXXVIII, 1225. — Diploma Lotharii I ann. 827, CIV, 1162, 1164, 1204. — Adso monachus floruit ann. 992, CXXXVII. — Vita S. Bercharii fundatoris, 667.— Privil. S. Leonis IX papæ ann. 1049, CXLIII, 613, 644. — Victoris II papæ CXLIII, 818. — Alexandri II, CXLVI, 1310.— Paschalis II, ann. 1100, CLXIII, 57. — Calixti II privil. ann. 1124, CLXIII, 1320. — Alexandri III epist. de bonis monast. dilapidatis, ann. 1172, CC, 829, 932 959. — Priv. Innocentii III ann. inc.

DICKIRCHEN (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Dirkirchen, Moselle), parthenon cujus bona privilegio confirmavit Innocentius III ann. 1211, CCXVII, 214.

DIENSE et CEENSE S. MARCELLI (Saint-Marcel de Die, en Dauphiné), monast. ord. S. Bened. et congreg. Cluniac. VIII sæc., LXXI, 878 not.

DIESSENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Diessen, Haute-Bavière), monast. a comitibus Berctulfo et Ottone exstructum paulo ante ann. 1132, quo illud sub sua tutela Innocentius II suscepit, CLXXIX, 119.

DIONYSII (S.) PARISIENSE (Saint-Denys près de Paris), celeberrimum monast. ord. S. Bened. a Chlotario II rege inchoatum et filio ejus Dagoberto I absolutum et dotatum ann. 632. — Charta Chlotarii, LXXX, 454. — Chartæ regis Dagoberti, *ibid.*, 514, 515, 533, 535, etc. — Chart. S. Landerici. LXXXVII, 299. — Dipl. Chlodovæi II regis ann. 640, *ibid.*, 681, 690. — Chlotarii III ann. 658, *ibid.*, 1277. — Theodorici ann. 681, *ibid.*, 1329. — Chlodovæi III, LXXXVIII, 1081, 1083, 1086. — Childeberti III, *ibid.*, 1089, 1091 *passim.* — Chilperici II, *ibid.*, 1118 *et seqq.* — Theoderici IV, *ibid.*, 1136 — Chart. Caroli majoris domus de donatione prædii Clippiaci (*Clichi*) ann. 741, *ibid.*, 1302. — Diplom. Pippini, *ibid.*, 1308. — Dagobertus rex hoc argento supertexit. XCVI, 1401. — Pippini regis Placitum, ann. 752, *ibid.*, 1520, 1521, 1565, 1567. — Carolomanni reg. ann. 769, *ibid.*, 1572, 1581. — Caroli Magni ann. 769, XCVII, 913, 933, 939, 959, 966. — Charta Giselæ ejusdem sororis ann 798, *ibid.*, 984. — A Carolo Magno confirmatur, *ibid.*, 985. — Dipl. Ludovici Pii et Lotharii, ann 825, CIV, 1141, 1142. — De ejus monast. reformatione sub abbate Hilduino, ann. 832, *ibid.*, 1206, 1211, 1224.— Privil. Nicolai I papæ, CIX, 819. — Privil. Leonis III, ann. 708, CXXIX, 967.— Nicolai I, *ibid.*, 1013. — S. Leonis IX papæ, ann. 1049, CXLIII, 620, 791. — Nicolai II, ann. 1061, *ibid.*, 1351. — Alexandri II, CXLVI, 1306, 1309. — Epist. S. Gregorii VII ad abbat. Hugonem et monachos ann. 1075, CXLVIII, 415. — Privil. Willelmi Conquest., Anglorum regis, CXLIX, 1364. — Paschalis II papæ, ann. 1102, CLXIII, 88. — Calixti II, ann. 1119, *ibid.*, 1126. — Epist. Honorii II papæ, ann. 1129, CLXVI, 1296. — Diploma Matthæi cardin. de restitutione cœnobii Argentol. abbatiæ S. Dion. ann. 1129, CLXXIII, 1265. — Privil. Innocentii II, papæ, ann. 1131, CLXXIX, 93, 111. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1542.

Sugerius S. Dionysii abbas et regni procurator, claruit ann. 1152, CLXXXVI, 1151. — Diplomata Sugerii pro S. Dionysii abbatia, *ibid.*, 1445 *et seqq.*—Ludovici VII privileg. ann. 1121, *ibid.*, 1461, 1463 *et seqq.* — Willelmus Sandionysianus monach. Sugerii discipulus claruit ann. 1152. — Decret. Anastasii IV adversus archiep. Bituric. pro restitutione ecclesiæ de Casa-Majori, CLXXXVIII, 1003. — Privil. ejusdem papæ, *ibid.*, 1004. — Adriani IV, ann. 1156, *ibid.*, 1485, 1593, 1594. — Odo de Deogilo abbas claruit, ann. 1168, CXCV, 991. — Alexandri III privil. ann. 1170, CC, 629, 1196, 1258, 1288. — Lucii III ann. 1182, CCI, 1166, 1167, 1203, 1319, 1330, 1491. — Clementis III de ecclesia de Grandi Puteo S. Dionysio confirmata ann. 1189, CCIV, 1439. — Charta Mauricii de Sulliaco ann. 1194, CCV, 905. — Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 942, 1083, 1188, 1224. — Privil. et epist. Innocentii III abbati Hugoni concessum ann. 1198, CCXIV, 154, 158, 162; CCXVII, 15, 63, 102, 145, 146, 226, 241, 254, 260.

DIONYSII (S.). *Vide* REMENSE.

DIONYSII (S.) MEDIOLANENSE (Saint-Denys de Milan), monast. ord. S. Bened. ab episcopis Mediolan. exstructum et dotatum, in suburbio situm, cujus bona privilegiaque confirmavit Eugenius III, ann. 1147, CLXXX, 1194.

DIONYSII (S.) DE PASSU PARISIENSE (Saint-Denys du Pas, à Paris), monast. ord. S. August., cujus bona et privilegia confirmavit Lucius III papa, ann. 1183, CCI, 1176.

DIONYSII (S.) BROCARIENSE (Broqueroy près Mons en Hainaut), monast. a comitissa Flandriæ Richildi fundatum, et ab ipsa S. Geraldo Silvæ-Majoris abbati concessum, ut fert ejusdem comitissæ charta ann. 1082, CXLVII, 1013.

DIONYSII (S.) AMBIANENSE (Saint-Denys-sous-Amiens), monast. olim ab Ingutione sacerdote exstructum in Ambianorum suburbio, postea monachis Majoris-Monasterii concessum, eisdem confirmatur a Gaudefrido Ambianensi episc. ann. 1115. CLXII. 744.

DIONYSII (S.) PARTHENON. *Vide* MONTE MARTYRUM.

DIONYSII (S.) DE CARCERE (Saint-Denis-la-Châtre, à Paris), monast. ord. S. Bened. ab Ansoldo milite exstructum ann. 1122, quod subjectum est S. Martino de Campis. — Charta Stephani Paris. episc. ann. 1133, CLXXIII, 1423.

DIONYSII (S.). *Vide* NOGENTENSE seu NOVIGENTENSE.

DISIBODI (S.) DE MONTE (Mont-Saint-Disibod, Disenberg ou Disibodenberg, dans le dioc. de Mayence), monast. ord. S. Bened. a S. Disibodo conditum ann. 674. — Privil. Eugenii III ann. 1148, CLXXX, 1507.

DISIBODI (S.) DE MONTE (Disenberg, diocèse de Mayence) parthenon ab eodem sancto abbate conditus in quo consecrata est sancta virgo Hildegardis, Hildeberti comitis palatini et Mechtildis filia, ann. 1106, CXVII, 15.— Jutta comitis soror ibi tum erat abbatissa, *ibid.*, 14. —Cui successit S. Hildegardis usque dum fundarit parthenonem S. Ruperti in Bengen. Hujus monast. initia, auct. sancta Hildegarde, CXCVII, 1100.

DIVENSE S. PETRI seu S. MARIÆ (Saint-Pierre-sur-Dive, diocèse de Lisieux), monast ord. S. Bened. a Lezelina Aucensi comitissa et filiis ejus Roberto comite et Hugone episcopo exstructum XI sæc., CCII, 1317.

DIVIONENSE S. STEPHANI, monast. quod postea possedere canonici ord. S. August et ultimo sæculares, conditum est circa ann. 580, LXXI, 1038. — Epistolæ Innocentii II, pro Herberto abbate, ann. 1131, CLXXIX, 114, 117, 125, 176. — Ejusd. papæ privil. ann. 439. — Adriani IV, privil. ann. 1156, CLXXXVIII, 1456. — Alexandri III. ann. 1173, CC, 902.— Epist. Innocentii III, adv. quemdam canonicum, ann. 1210, CCXVI, 571, 880.

DIVIONENSE S. BENIGNI. *Vide* BENIGNI.

DODOSUM. *Vide* CICINENSE.

DOLENSE (Bourg-de-Deols, Indre), monast. ord. S. Benedicti in agro Castri-Radulfi (*Chateauroux*) exstructum sæc. VI, LXXI, 215. — Alias dicitur Penthole, CV, 744. — Gregorii VII, epist. de abbatis electione, ann. 1079, CXLVIII, 553. — Ejusdem epist. de monasteriorum restitutione, *ibid.*, 560. — Innocentii III, decretum confirmans concordiam initam cum domino Castri-Radulfi, ann. 1202, CCXIV, 1048, 1137.

DOLENSE seu RHEDONENSE S. MELANII. *Vide* MELANII.

DOLOGIENSE S. MARIÆ. *Vide* DAULEIENSE.

DOLOGIENSE seu THEOLOGIENSE S. MAURICII (Tholey ou Saint-Maurice-ès-Vosges, dioc. de Trèves), monast. ord. S. Bened. a rege Dagoberto fundatum, ann. 623, sub S. Modoaldo episc. Huc recesserat S. Paulus eremita, postea factus Virdunensis episc., ann. 630, LXXXVII, 211. — Annectitur Ecclesiæ S. Petri Trevirensis, ann. 625, LXXX, 499.

DOMFERMELINENSE (Donfermelin., dioc. de Saint-André, Irlande), monast. cujus mentio est in epist. Innocentii, ann 1207, CCXV, 1194, 1583.

DOMMARTINENSE, alias S. JODOCI-IN-NEMORE (Dommartin, autrement Saint-Josse-au-Bois, près d'Hesdin, Pas-de-Calais), monast. ord. Præmonstrat. a Milone monac. Præmonstrati, postea Tarwannensi episc., ann. 1120, CLXX, 1269 not. — Rainaldus archiepisc. Rhem. fundationem hanc confirmavit, ann. 1130, CLXXII, 1343.

DOMO-DEI (de). *Vide* NIGNO-LACU.

DONATI (S.) DE SCOZULA seu DE STROGULA (Saint-Donat de Scouzole, dans le dioc. de Milan), in cujus gratiam scripsit Innocentius III, adversus archiep. Mediolan., ann. 1198, CCXIV, 28, 337.

DONAVERDENSIS S. CRUCIS (Sainte-Croix de Donawerd, Bavière), parthen. olim exstructus a nobili viro Mangoldo de Werde et a Leone IX pap. consecratus, postea Gebehardus Constant. episc. in illum monachos introduxit. — Privil. Innocentii II, ann. 1135, CLXXIX, 240; Cœlestini III, ann 1194, CCVI, 1056.

DORNATIACENSIS (Dornac ou Dorny, Haut-Rhin), parthenon prope Vesuntionem exstructus, cujus Adalsinda ducis Amalgarii filia prima fuit abbatissa, ann. 635, LXXI, 643 not. — Quæ suam abbatiam dedit Bezuensi monasterio, ann. 667, LXXXVIII, 1166

DOROBERNENSE SS. PETRI ET PAULI. *Vide* CANTUARIENSE S. AUGUSTINI.

DORTONENSE. *Vide* DERTONENSE.

DOVERENSE (Douvres, Anglet.), monast. ord. S. August. de cujus fundatione quæstio est, ann. 1136, CXCII, 1115.

DRIENCURTENSIS DE NOVO CASTRO (Hospitaliers de Newcastle a Driencort, Angl.), hospitalis domus cujus Innocentius III bona suscepit sub sua protectione, ann. 1206, CCXV, 944.

DUACENSE S. MARIÆ et SS. MORANTII et AMAT (Saint-Morant de Douai), monast ord. S. August., ann. incert. fundatum, CXLIX, 152.— Privil. Paschalis II papæ, ann. 1104, CLXIII, 136.

DUACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Douai, Pas-de-Calais), monast. ord. S. August. a Roberto Atrebatensi episc. fundatum, cui privilegium concessit Alexander III, ann. 1163, CC, 217. — Privil. Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1427.

DUARUM-BASILICARUM S. MARIÆ et S. PETRI, collegium canonicorum apud Atrebates fundatum, ann. incert., CXLVIII, 131.

DUDLEYENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Dudley, comté de Worcester, Anglet.), monast. ord. Cluniac. a plurimis dotatum, cujus bona privilegiaque confirmantur a Lucio III, ann. 1182, CCI, 1144.

DUELLENSE DE MONTIBUS (Hohenwiel, près de Mons, Belgique), monast. a duce Burchardo et ejus uxore Hadwichilde fundatum in suo castello, ann. 975, CXLIII, 519.— Translatum est ab imp. Henrico de Monte Duello ad Rheni ripam in loco *Steine* dicto, *ibid.* *Vide* STEINENSE.

DUMIENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Dume, dioc. de Brague, Portugal), monast. ord. S. Bened a S. Martino abbate et postea episcopo conditum, ann. 572, LXXII, 19.

DUNELMENSE (Durham, comté de Durham Anglet.), monast. cujus episcopus simul et abbas erat. — Epist. Innocentii III ad monachos, in gravibus rebus consulendus abbas, ann. 1198, CXIV, 432; ann. 1204, CCXV, 405, 874.— Privil. ejusdem papæ, ann. 1207, *ibid.* 1259.

DUNENGENSIS (Denain, entre Douai et Valenciennes), parthenon a beata Rainfrede fundatus cujus et abbatissa fuit, XI sæc., CXLIX, 133.

DUNFERMELIN. *Vide supra* DOMFERMELIN.

DUNIS (de) deinde BRUGIS S. MARIÆ (Notre-Dame des Dunes, près Dunkerque transféré plus tard à Bruges), monast. ord. Cisterc. a Theodorico Flandrensi comite conditum ante ann. 1165, quo papa Alexander III illud privilegio confirmavit, ann. 1165, CC, 343, 1233. — Elias de Coxida monachus de Dunis fit Cisterciensis septimus abbas, ann. 1203, CCIX, 991.—Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1208, CCXV, 1559.

DUNSTANI (S.). *Vide* CANTUARIENSE.

DUODECIM-PONTIBUS (de) xenodochium quod exstruxit Alcuinus in pago Tricassino super Sequanam, circa 780, CI, 1432.

DUORUM-GEMELLORUM (Les Deux Jumeaux, près de Bayeux), monast. ord. S. Bened., apud Bajocas a S. Martino Vertavensi abbate (*Vertou*) fundatum circa 760. — De eo mentio fit in S. Ansegisi Fontanell. abb. testamento, ann. 833, CV, 744.

DURBONENSIS CARTHUSIA (Durbon, dioc. de Gap), a nonnullis monachis e majori Carthusia venientibus exstructa, cujus prior primus fuit Lazarus, ann. 1116, de quo mentio est in statutis hujus ord., CLIII, 1123, 1125. —Guigonis I prioris ad fratres Durbonenses, CLIII, 584, 593.

DURMACENSE alias DEARMACENSE cœnobium in Hibernia conditum a S. Columbano VI exeunte sæculo, XCV, 122.

DUSERENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Donzère), monast. ordinis S. Bened. super Rhodanum exstructum a Norfrido abbate cum privil. Caroli Magni et a Ludovico Pio confirmatum juxta petitionem Dextri abbatis, ann. 814, CIV, 983. — Ejusdem Ludovici dipl., *ibid.*, 1212.

DYNIACENSE, DENOCIENSE seu DENONIENSE (Denain, du dioc. d'Arras), monast. ord. S. Bened., fundatum ann. 764, postea commissum est sanctimonialibus quibus Eugenius III privil. concessit, ann. 1153, CLXXX, 1580.

EADMUNDI (S.). *Vide infra* EDMUNDI.

EBERBACENSE et EBERACENSE (Eberbach dans le Haut-Palatinat du Rhin), monast. ord. S. Bened. de cujus abbate mentio est in epistola Cœlestini II, ann. 1144, CLXXIX, 789.— Hi monachi ad S. Hildegardem scribunt, CXCVII, 369.—Alexandri III privil., ann. 1178, CC, 1160.

EBERSBERGENSE (Eberberg, dans le Haut-Palatinat du Rhin), monast. canonicorum, cujus abbati scripsit Cœlestinus III, in quadam causa monast. Garzensis, ann. 1197, CCVI, 1188, 1221.

EBERBURDENSE seu EBERDORFENSE (Eberdorf, en Misnie), monast. cujus abbas epist. habuit ad S. Hildegardem, XII sæc., CXCVII, 295.

EBERSHEIMENSE. *Vide* NOVIENTENSE.

EBLEHOLTENSE S. THOMÆ DE PARACLITO (Saint-Thomas du Paraclet à Ebleholteu, en Danemarki), monast. canonicorum S. Augustini de congregat. S. Victoris Parisiens., quorum primus prior Willelmus, cui Alexander III privil. concessit, ann. 1175, CC, 1039, 1186. — Privil. Cœlestini III, ann. 1197, CCVI, 1238. — Vita S. Willelmi abbatis, CCIX, 889. — Charta ejus

Absalo Roskiliensis episc. protectionem suscepit hujus monast., ann. 1171, *ibid.*, 745.— Idem illud Willelmo abbati asseruit, ann. 1178, *ibid.* — Diplomata Willelmi abbatis. *ibid.*, 749, 750, 755. — Privil. Walberti abbatis de Esrom, 752. — Diplomata Canuti regis, 754. — Testamentum Absalonis archiepisc., 755. — Privil. Innocentii III, ann. 1216, CCXVII, 265.

EBORACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'York) monast. ord. S. Bened. in quo prima studiorum limina aggressus est Alcuinus sub Hecberto magistro, ann. 752, C. 22, 93. — Privil. Willelmi Conquest. XI sæc., CXLIX, 1563.

EBORACENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'York) xenodochium, de quo charta Willelmi Conquest. X sæc., CXLIV, 1570.

EBORACENSE S. TRINITATIS (Sainte-Trinité d'York) monast. ord. S. August.— Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 95.

EBORIACENSE. *Vide* FARENSE.

EBRACENSE S MARIÆ (Notre-Dame d'Ebrach, dioc. de Wurtzbourg) monast. ord Cisterc. exstructum, ann. 1126, a nobilibus viris Brunone et Richovio, et imperatore Conrado. — Privil. Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1423. — Epist. Ebracens. abbat. ad Gerohum præp. Reichersperg. de quodam Folmaro errores prædicante, circa 1070, CXCIV, 1485.

EBROICENSIS S. SALVATORIS (Saint-Sauveur d'Evreux) parthenon a Ricardo comite exstructus, cujus abbatissæ Hilariæ Eugenius III privilegium concessit, ann. 1153, CLXXX, 1572. — De eo monast. mentio, CCII, 1318.

EBROILENSE S. LEODEGARII (Saint-Léger d'Esbreville ou d'Ebreuil, en Auvergne) monast. ord. S. Bened. fundatum prope Gannat, ann. 971, sub rege Lotharlo. — Privil. Paschalis II, ann. 1114, CLXIII, 344.

EBRONIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Evron, dioc. du Mans) monast. ord. S. Bened. fundatum ab Hadoindo Cenomanensi episc., ann. 630. — A Nortmannis eversum IX sæc., ab Hugone Turon. archiep. et fratribus Majoris Monasterii restauratum est temporibus Lucii II papæ qui illud privilegio confirmavit, ann. 1144, CLXXIX, 906.

EBRULFI (S.). *Vide* UTICENSE.

ECHENBRUNNENSE SS. PETRI et PAULI (Echenbrunn, en Bavière) monast. ord. S. Bened. cujus jura et possessiones confirmavit Calixtus II papa, ann. 1122, CLXIII, 1240.

EDERENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît, peut-être d'Herrora, près de Burgos, en Espagne) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1192, CCXIV, 92.

EDMUNDI (S.) NORWICENSE (Edmoudsbury, comté de Suffolck, dioc. de Norwick, Anglet.) monast. ord. S. Bened. olim Badrices hurde seu Badricelmorde dictum et quidem celeberrimum, a rege Canuto I conditum, ann. 1020, postea ab Henrico VIII vastatum etsi ibi sepulta esset soror ejus Maria Francorum regina. — Canuti I charta qua illud ab omni onere liberum declarat, CLI, 1186. — Privil. Alexandri II, ann. 1071, CXLVI, 1365. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1205, CCXV, 745.

EDMUNDI (S.) LINCOLNIENSE monast., forte illud de quo scripsit Gregorius VII ad Lanfrancum Cantuar. archiep. ut compescat quemdam Arfastum ne molestus sit huic monasterio, ann. 1073, CXLVIII, 314. — Epist. Innocentii III, de restituendis ab episcopo erga fratres S. Edmundi, ann. 1198, CCXIV, 414. — De ecclesiæ consecratione, 431, 608, ann. 1204, CCXV, 298.

EENHAMENSE. *Vide infra* EINHAMENSE.

EFTERNACENSE. *Vide* EPTERNACENSE.

EGMUNDANENSE S. ADELBERTI (Saint-Adelbert d'Egmond, Hollande septentrionale) monast. ord. S. Bened. ab Henrico II Hollandiæ comite exstructum, ann. 923, in Trajectensi diœc.— Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 504

EINHAMENSE (Einham, près d'Oudenarde dioc. de Malines) monast. ord. S. August. a Godefrido Virdun. comite conditum, circa ann. 1000, postea illud restauravit Balduinus Flandriæ comes et fratribus ord. S. Bened. concessit, ann. 1063, e monast. S. Vedasti eductis a S. Lietberto Camerac. episc., CXLVI, 1467. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1323. — Item Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1465.

EINSIDLENSE (Einsiedeln seu Notre-Dame des Ermites, Suisse) alias dictum est *Cella Meginradi* et *Solitariorum*, monast. ord. S. Bened. apud Helvetios, initium sumpsit a cella quam incoluerat pius eremita Meginradus, IX sæc., CXLII, 1179. — Hujus monasterii abbas princeps erat Romani imperii tempore Rudolfi, 1274, XCVII, 826. — Thietlandus primus fuit abbas regius, ann 945, CXLIII, 45.

ELANTIENSE seu SLANTIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Elant, dioc. de Reims) monast. ord. Cisterc. a Witero Registertensi (*Réthel*) comite exstructum, ann. 1154, cujus Rogerus primus abbas fuit. Contra hos monachos scripsit Alexander III ut infensos fratribus S. Nicasii, ann. 1174, CC, 960.

ELBORENSIS (Evora, en Portugal) monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1198, super controversia monachorum S. Crucis cum episc. Conimbrien., CCXIV, 193.

ELECTENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Aleth, Aude) monast. ad cujus abbatis preces concessit Leo IX papa, monasteria S. Pauli Walconensis et S. Mariæ de Urbione, ann. 1050, CXLIII, 639. — Privil. Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1102. — Alexandri III, ann. 1159, CC, 140.

ELECTENSE S. POLYCARPI (Saint Polycarpe d'Aleth, Aude) monast. ord. S. Bened. ab Atalo abbate et ipsius sociis conditum, ann. 780, Aletensi et postea Crassensi subjectum. — Decret. Paschalis II quo illud Crassensi concessit, ann. 1116, CLXIII, 410; Calixti II, *ibid.*, 1108. — Epist. Innocent. III, ann. 1212, CCXVI, 609.

ELEEMOSYNA (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de l'Aumône, dite le Petit-Citeaux, à Marchenoir, dioc. de Blois) monast. ord. Cist. a Theobaldo IV, Campaniæ et Blesensi comite, rogante Stephano Cisterc. abb. sub Goffrido Carnot. episc., ann. 1121. — Privil. Innocentii II, ann. 1137, CLXXIX, 516; Alexandri III, ann. 1163. CC, 255. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1204, CCXV, 543; CCXVI, 263.

ELENFORDESMERENSE S. MARGARETÆ (Sainte-Marguerite d'Elenfordesmer, dioc. de Salisbury, Anglet.) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Radulfo de Chedeleswurd exstructum paulo ante ann. 1177, quo illud privilegio confirmavit, Alexander III, CC, 1156.

ELEVACENSE. *Vide infra* ELWANGENSE.

ELFSTATENSE (Ilfeld, comté de Hohenstein) monast. ordinis Præmonst. in Thuringia, de quo mentio est inter notas ad S. Bonifacii epist., LXXXIX, 742. — Et in Vita S. Norberti, CLXX, 1306.

ELIGII (S.). *Vide* NOVIOMENSE.

ELIGII (S.) PARISIENSIS parthenon quem ob pravos mores dissolvit Galo episcopus Parisiensis juxta mandatum papæ Paschalis II, epist. ann. 1105, CLXIII, et possidendum dedit Fossatensi mon., ann. 1107, 158 not.

ELNONENSE. *Vide* S. AMANDI.

ELYENSE (Ely, comté de Cambridge) monast. Angliæ in diœcesi Wigorniensi situm cui juxta petitionem Eduardi regis, Victor II papa privilegia concessit, ann. 1055, CXLIII, 816. — S. Oswaldus episc. eo abbatem misit Brithnotum, ut disciplinam restitueret, ann. 982, CXLVII, 1194.

ELTENHEIMENSIS monasterii fundatio ab Heddone Argentinensi episcopo, ann. 765, XCVI, 1547.

ELWANGENSE (Elwangen, Bavière) monast. ord. S. Bened. exstructum in Augustensi diœc. ab Haricalfo Lingonensi quondam episcopo, ann. 764. — Privil. Eugenii III, ann. 1153, CLXXX, 1587.

EMMERAMMENSE seu S. EMMERAMMI RATISPONENSE (Saint-Emmeran de Ratisbonne) monast. prius fundatum sub titulo S. Salvatoris a comite Ekkiberto et Adalvino episc., ann. 810, monasterium ord. S. Bened. et imperiale, cujus episcopi simul et abbates erant. Multa illi dona contulit Ludovicus Pius, frequentissimas egit commutationes Ambricho episcopus, ut videtur in libro Anamodi : *De traditionibus S. Emmerammi*. Alii ejus monast. initium referunt ad, ann. 697, a Theodone Boariæ duce, CXXIX, 897. — S. Henricus imp. omnia hujus monast. jura et privil. confirmavit, ann. 1021, CXL, 357, 358, 359. — Arnoldus monachus et postea decanus circa med. XI sæc., CXLI, 985. — Descriptio censuum et possessionum hujus abbatiæ XI sæc., *ibid.*, 1095. — Othlonus monachus floruit ann. 1073, CXLVI, 9. — Paschalis II epist. de abbatis restitutione, CLXIII, 441.— Epist. Innocentii II pro tuendo monast., ann. 1137, CLXXIX, 525.— Epist. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 590; CCXVII, 39.

EMMERODIENSE. *Vide* HEMMERODIENSE.

ENGESHEIMENSE S. CRUCIS, monast. ord. S. Bened. a S. Leone IX constructum in propria hæreditate super Rhenum, de quo scripsit Gregorius VII ad episc. Argentin. et Basilens., ann. 1064, CXLVIII, 376.

ENGELBERGENSE seu MONTIS ANGELORUM S. MARIÆ (Notre-Dame d'Engelberg, dans le canton d'Underwald, en Suisse) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Conrado Soldenburenensi domino fundatum, ann.

1120, in Aam fluvium. — Calixti II papæ, privil. ann. 1124, CLXIII, 1317. — Frowinus abbas floruit, ann. 1131, CLXIX, 1801. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1514. — Epist. Innocentii III ad abbat. de quibusdam bonorum Ecclesiæ invasoribus, ann. 1203, CCXVII, 99.

ENIXIONENSE, HENSIONENSE et ANSIONENSE, S. JOVINI DE MARNIS (Vulgo Saint-Jouin, dioc. de Poitiers) monast. ord. S. Bened. in diœc. Pictaviensi propè Thoartium (*Thouars*), in quo recessit S. Paternus circa. ann 422, LXXXVIII, 487.

ENSDORFENSE (Ensdorff, dioc. de Ratisbonne) monast. ord. S. Bened ab Ottone Bamberg episc. conditum et ab Othone Palatino comite acceptum circa 1139, CLXXIII, 1279. — Charta S. Ottonis de hujus monast. fundatione, ann. 1139, *ibid.*, 1550, 1551. — Cœlestini II, ann. 1144, CLXXIX, 808.

EPARCHII (S.) ENGOLISMENSE. *Vide* CIBARDI.

EPISCOPI-VILLA (de) (Ville-l'Evêque-sur-Marne, Aisne) parthenon in loco Gauciaco dicto (*Gauchy*), conditus a Reolo Remensi episcop. et S. Bercnario abbate, ann. 686, LXXXVIII, 1212.

EPOSIENSE (Ivoi, aujourd'hui Carignan, dioc. de Trèves) monast. ord. S. Bened. in cacumine montis juxta Treviros exstructum a S. Ulfilao abbate, ante ann. 595, quo illud invisit S. Gregorius Turon. episc., LXXI, 457.

EPTERNACENSE (Epternac ou Efternac, dioc. de Trèves) monast. ord S. Bened. a S. Willibrordo episc. Trevir. et S. Irmina Horreensi abbatissa juxta Treviros conditum, ann. 698, LXXXVII, 1309, 1310 *et seqq.* — Charta Irminæ, LXXXIX, 537. — Item Hedeni, *ibid.*, 535, 548; Aengilbaldi, *ibid.*, 538; Pippini et Plectrudis, *ibid.*, 539, 541, 547; Aengelberti, *ibid.*, 542, 546; Bertilindis abbatissæ, *ibid.*, 543; Ansbaldi monachi, *ibid.*, 544, 545; Caroli filii Pippini, *ibid.*, 550; Caroli majoris domus, *ibid.*, 551, 552; Rohingi, *ibid*, 553. — Testamentum S. Willibrordi, *ibid.*, 554. — Dipl. Caroli Magni, ann. 794, XCVII, 1067. — S. Henrici imper. quo ius monetæ ipsi confirmavit, ann. 1023, CXL, 567; Thioffridus abbas florebat ann. 1108, CLVII, 293.

EQUITII (S.) monast. in Valeria Italiæ provincia situm cujus Valentio primo abbas fuit temporibus S. Gregorii Magni, LXXV, 256; LXXVII, 165.

EREMI TURRITANÆ. *Vide* TURRITANUM.

ERASMI et MAXIMI (SS.) (Saint-Erasme ou Saint-Maxime, Etats de Naples) monast. apud Neapolim de cujus abbate scribit S. Gregorius Magn., LXXVII, 1075. — Paulo antea conditum fuerat ab illustri femina Alexandra, *ibid.*

ERFORTENSIS seu ERFURTENSIS (Erfurt, en Saxe) parthenon celebris in Saxia a S Hthumoda illustratus quæ postea Gandersheimensis abbatissa facta est, ann 990, CXXXVII, 1170. — Privil. S. Henrici II imp. ann. 1002, CXL, 216.

ERFORDIENSE, ERFURTENSE sive PETRI MONTIS (Saint-Pierre d'Erfurt, en Saxe), monast. a rege Dagoberto II fundatum in Thuringia, ann. 677, LXXXVII, 513. — Falso tribuitur Dagoberto III, LXXXVIII, 1104. — Dipl. Henrici III, imp. ann. 1039, CLI, 1085, 1089, 1096. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1418. — Epist. abbatis ad S. Hildegardem, CXCVII, 511. — Epist. Innocentii III, ann 1199, CCXIV, 854.

EREMITARUM S. MEINRADI. *Vide* EINSIDLENSE.

ERMINII et URSMARI SS. (Saint-Urmer, près de Lobbes en Thiérache, Artois) monast. ord. S. August. fundatum forte ab ipso S. Ursmaro episc. circa 657; sed pro certo ante ann 968, CXLIX, 159. — Canonicorum excessus compescuntur ab Alexandro III, ann. 1174, CC, 1008.

ERPISFORDIENSE (Erpford, en Thuringe) monast. ord. S. Bened. a comitissa Paulina exstructum in Thuringia sub Henrici IV principatu in quo instituit monachos ex Hirsaugiensi adductos sub Gerungi abb. regimine, ann. 1107, CXLI, 1215.

ESLONZANENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Exlonzo, Espagne) monast. ord. S. Bened. cujus bona et possessiones confirmavit Urbanus III, ann. 1186, CCII, 1407.

ESROMENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Esram, dioc. de Rotschild, en Danemark) monast. ord. Cisterciens. ab Eskillio Lundensi episc. fundatum, ann. 1143. — Privil. Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1482; Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1425; Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 980.

ESSEBIENSE (Essby, dioc. de Lincoln, Anglet) monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 568.

ESTERNACENSE monast. quod quidam cum Epternacensi confundunt, in pago Trevirensi situm erat. Ipsi diu præfuit S. Willibrordus episc. in quo et sepultus est. ann. 740, CI, 705, 710.

EUCHARII (S.) VIRDUNENSE monast.; idem esse videtur ac Trevirense. *Vide* TREVIRENSE.

EUGENDI (S.) JURENSE. *Vide* CONDATESCENSE.

EUGENII (S.) (Saint-Eugène, dioc. de Sienne, en Toscane) monast. ord. S. Bened. prope Senensem civitatem in Italia a nobili viro Wanfredo conditum, ann. 731, LXXXVII, 1403. — Privil. Henrici IV imper., ann. 1081, CLI, 1150. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1206, CCXV, 973.

EUGUBINENSE S. MARIÆ (Gubbio, Etats-Rom.) monast. S. August. cujus possessiones confirmavit Innocentius II, ann. 1138, CLXXIX, 551. — Alexandri III, privil. ann. 1170, CC, 712; Lucii III, ann. 1182, CCI, 1115.

EUGUBINENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Gobbio) monast. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III non obstante oppositione episcopi, ann. 1198, CCXIV, 624, 852.

EULALIÆ (S.) BARCINONENSE (Sainte-Eulalie de Barcelonne, Espagne) monast. ord. S. Bened. de quo agitur in Vita S. Maximi, ann. 644, LXXX, 612.

EUMORPHIANÆ INSULÆ S. PETRI (Saint-Pierre Ile Sainte Marie) a VI sæcul. super Tyrrhenum mare exstabat, LXXVII, 513.

EUPHEMIÆ (S.). *Vide* MUTHENSIS.

EUPHEMIÆ (S.) MILETENSE (Sainte-Euphémie de Mélito, en Calabre) monast de quo fit mentio in Paschalis II epist., ann. 1104, CLXIII, 124, 137 not.

EUSEBII (S.) (Saint-Eusèbe, ancien dioc. d'Apt, Vaucluse) monast. ord. S. Bened. a sancto eremita Martiano conditum circa finem VIII sæc. — Privil. Anastasii IV quo ejus monasterii possessiones confirmavit, ann. 1154, CLXXVIII, 1071.

EUSITII (S.). *Vide* CELLA.

EUSTACHII (S.). *Vide* NERVESIA.

EVASII (S.) de CASALI (Saint-Evaux de Casal, en Lombardie) monast. ord. S. August. cui multa dona contulit rex Luitprandus, ann. 745, LXXXVII, 1401. — Privil. Paschalis II papæ, ann. 1108, CLXIII, 237, 330; Calixti II, ann. 1120, *ibid.*, 1176; Innocentii II, ann. 1143, CLXXIX, 646; Lucii III, ann. 1184, CCI, 1278; Urbani III, ann 1185, CCII, 1331; Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 496; CCXVII, 212.

EVANSENSE (Evaux, dioc. de Limoges) monast. ord. S. August. situm in territorio Lemovicensi ann. inc., LXXI, 889.

EVESHAMENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Evesham, dioc. de Worchester, Anglet.) monast. ord. S. Bened. a S. Egwino episc. regibusque Kenredo et Offa exstructum in loco ubi apparuit B. Virgo Maria, ann. 714, LXXXIX, 536, 540. — Charta Willelmi Conquest, CXLIX, 1369. — Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 784, 1103.

EVORIACENSE seu EBORIACENSE. *Vide* FARENSE.

EVURTII (S.) AURELIANENSE (Saint-Euverte ou Evurte d'Orléans) monast. ord. S. August. cujus eccles. sia condita est IV sæc. cui adjunctum est monasterium, ann. 783. — Transiit ad canonicos S. Victoris Parisiensis, ann. 1140. — Illud privil. confirmavit Eugenius III, ann. 1146, CLXXX, 1109. — Rogerus abbas floruit ann. 1180, CXCIX, 1125. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1208, CCXVII, 172.

EXAQUIENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité d'Essay, Eure) monast. ord. S. Bened. ab Eudone comite conditus XI sæc. cujus primus abbas fuit Rogerus Beccensis monachus, CCII, 1318. — Privil. Urbani III, ann. 1186, *ibid.*, 1451.

EXCUBIARUM CARTHUSIA (serait-ce Escuyères, près de Queyras dans les Hautes-Alpes?) a Solfordo et nonnullis monachis e Carthusia majori profectis exstructa circa 1115, de qua mentio est in statutis Carthus., CLIII, 1125.

EXIDOLIENSIS CELLA (Excideuil, dioc. de Limoges) monast. ord. S. Bened. a S. Aredio fundat. in diœc. Lemovicensi et ab eo Attanensi monast. (*Saint-Yrieix*), datum, ann. 572.

EXOLDUNENSIS (Issoudun, dioc. de Bourges) prioratus ord. S. Bened. a Radulfo Exoldun. domino et ejus uxore Bathilde exstructum, ann. 947. Innocentii III epist. ad priorem ann. 1205; CCXV, 222.

EXONIENSE (Exeter, Anglet.) monast. in cujus gratiam S. Leo IX ad Edwardum Anglorum regem scripsit, ann. 1049, CXLIII, 639.

FABARIENSE S. MARIÆ (Pfeffers, autrement Favières, dioc. de Strasbourg) monast. exstructum, circa 731, in Rhetiis Alpibus super Rhenum et Marienfeldum, cujus abbas apud Ludovicum Pium conquestus est de

vexationibus cujusdam Roderici comitis. — Dipl. Ludov. Pii, ann. 831, CIV, 1199. — Paschalis II illud monast. liberat ab episcopi Basileen. potestate, ann. 1117, CLXIII, 397. — Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 468.

FABIANI (S.). *Vide infra* FARINATENSE.

FACUNDI (S.). *Vide* SAHAGUNENSE.

FALESINENSIS HOSPITALIS (Hospitaliers de Falaise, en Normandie), congregatio a Gonfrido comite fundata sub Henrico Anglorum rege, paulo ante ann. 1131, quo Innocentius II eamdem congreg. sub sua suscepit tutela, CLXXIX, 95.

FANENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Fano, Etats-Romains) monast. ord. S. Bened. cui, petente Alberto abbate, privil. concessit Anastasius IV papa, ann. 1153, CLXXXVIII, 1001.

FANENSE (S.) PATERNIANI (Saint-Paternien de Fano, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cui Adrianus IV, privil. concessit, ann. 1156, CLXXXVIII, 1461.

FANENSE S. MARIÆ (Sainte Marie de Fano, duché d'Urbin, Italie) monast. ord. S. August cui bullam confirmatoriam tribuit Eugenius III, ann. 1152, CLXX, 1546.

FANENSE (S.) STEPHANI (Saint-Etienne de Fano, duché d'Urbin, Italie) primum monast. monialium quæ ab episcopo remotæ sunt propter ipsarum malitiam et ipsis substituti sunt canonici regulares quorum priori scripsit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 508, 515.

FARENSIS seu EBORIACENSIS parthenon S. Faræ (Farmoutier, dioc. de Meaux). Abbatia hæc feminarum ord. S. Benedicti a S. Ferra seu Burgundofara Agnerici filia et S. Faronis sorore fundata est in pago Meldensi et S. Enstasio Luxoviensi abbate circa ann. 625, LXXXVII, 1046, 1070. — S. Bathildis multa dona contulit huic celebri parthenoni ann. 670.— Charta S. Faronis episc., *ibid.*, 1133. — Testamentum S. Burgundofaræ, *ibid.*, 1137. — Parthenon ille postea disciplinæ et morum immemor a Philippo I rege reformandum traditur Bernardo Majoris Monasterii abbati, CLIX, 857. — Innocentius II controversiam dirimit inter Manassem episc. et Risindam abbatissam, ann. 1139, CLXXIX, 585. — Privil Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 892; Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1089

FARFENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie di Farfa, dioc. de Sabine, Etats-Rom.) abbatia celebris in Italia a S. Laurentio Illuminatore dicto et Sabinensi episc. exstructa VI sæc., a B. Thoma Maurinensi restaurata, ann. 715. — Ordinis fuit S. Bened. — Huc Carolus Magnus Childericum misit, ut de rebus hujus monast. informaretur, ann. 797, XCVI, 1023. — Omnia ejus privilegia confirmavit, ann. 803, XCVII, 1027. — Diplomata Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1022, 1097, 1134, 1177. — Privil. Stephani IV, ann. 817, CXXIX, 973; Paschalis I, *ibid.*, 978. — Epist. Sergii IV, CXXXIX, 1521.— Privil. Benedicti VIII, 1013, *ibid.*, 1586, 1587, 1597, 1616. — Præc. S. Henrici II imp., ann. 1019, CXL, 347; Gregorii VI, ann. 1045, CXLII, 573; S. Leonis IX, 1049, CXLIII, 591, 678, 740; Nicolai II, *ibid.*, 1845.— Guido abbas, 1090, CL, 1191.— Chonradi II dipl. ann. 1027, CLI, 1047; Henrici IV imp., ann. 1084, *ibid.*, 1153 — Adriani IV epist. qua commendat illud monast. Friderico imperat., ann. 1155 CLXXXVIII, 1127; Innocentii III privil. ann. 1208, CCXV, 1544; CCXVI, 101, 103, 933.

FARONIS (S.) MELDENSE (Saint-Faron lès-Meaux, Seine-et-Marne) monast. ord. S. Bened. a S. Farone conditum ann. 659. — Epist. Innocentii III ad abbat. de Crucesignatis, ann. 1212, CCXVI, 724; CCXVII, 229.

FAURESHAMENSE seu FEVERSHAMENSE (Feversham, comté de Kent, Anglet) monast. ord. S. Bened. ex congregat. Cluniac., ann. 1148 exstructum a Stephano rege. — Epist. Urbani III, ann. 1187, CCII, 1499, 1511, 1528; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1327.

FARINATENSE SS. FABIANI et DAMIANI (Religieuses de Saint-Fabien à Farinati, dans le Milanais) parthenon ord. S. Bened. cujus possessiones atque privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1169, CC, 602.

FAVENTINUM S. HIPPOLYTI (Saint-Hippolyte de Faenza, Etats-de-l'Eglise) monast. cui epistolam scripsit Innocentius III de exhumatione cujusdam hæretici, ann. 1206, CCXV, 1057.

FAVENTINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Faenza, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. August. cujus protectionem suscepit Honorius II, bona atque privilegia confirmavit, ann. 1128, CLXVI, 1277. — Innocentii II privil. ann. 1143, CLXXIX, 651; Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 881. — Alexandri III epist., ann. 1176, CC, 1050.

FAVENTINUM S. MARIÆ-AD-PORTAM (Notre-Dame de la Porte à Faenza, Etats-du-Pape) monast. ord. S. Bened. cujus abbati Macchabæo Innocentius III privil. concessit, ann. 1202, CCXV, 26.

FAVEROLENSE. *Vide* BARISIACUM.

FAVERNIACUM alias FABERNIACUM et FAURINIACUM S. MARIÆ (Notre-Dame de Favernai) monast. ord. S. Bened. in dioec Vezuntionensi fundatum circa 747, quatuor leucis a Luxovio distans. Ab initio ad moniales pertinuit, sed postea ad monachos transiit ord. S. Ben., LXXI, 621. — Epist. Innocentii III de electione abbatis, ann. 1198, CCXIV, 89.

FELDUARIENSE (Felduar, dioc. de Funfkirchen ou Cinq Eglises, en Hongrie) monast. a S. Stephano Hungarorum rege fundatum.—Decret. Innocentii III de controversia abb. cum episc., ann. 1198, CCXIV, 497.

FELICIS (S.). *Vide* BONONIENSE.

FELICIS (S.) Saint-Félix, dioc. de Capo-d'Istria suff. de Venise) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de Plebanatu de Rivo Alto, ann. 1212, CCXVI, 750.

FELICITATIS (Sanctæ). *Vide* FLORENTINUM.

FENIOLENSE S. PETRI et PAULI (Saint-Paul-du-Fenouillet) in dioec. Carcassonensi monast. a Bernardo Feniolensi comite exstructum, ann. 1011.— Privil. Sergii papæ, CXXXIX, 1515.

FERRARIA THEANENSI (de) (Ferrare du dioc. de Téano dans la Capitanate, Naples) monast. ord. S. Bened. fundatum a nobili viro Richardo. — Cœlestini III privil. ann. 1192, CCVI, 978; item Innocentii III, ann. 1201, CCXVII, 70.

FERRARIENSE S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemi de Ferrare, dans la Romandiole, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmavit Alexander II, ann. 1068, CXLVI, 1345; Innocentius II, ann. 1139, CLXXIX, 472; Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1548; Alexander III, ann. 1177, CC, 1152; Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 837. — Epist. ejusdem super abbatis accusatione, ann. 1210, CCXVI, 525.

FERRARIENSE S. MARIÆ (Ferrières-en-Gâtinais) monast. ord. S Bened. alias *Bethlehem* dictum, inter Clereiam et Lupam (Clairy et le Loing) in pago Wastinensi (le *Gâtinais*) exstructum, a Chlodovæo Magno conditum sub *Bethleem* nomine, circa ann. 515, postea a Wandelberto restauratum.—Ibi floruere Lupus, Aldricus et Buchinus abbates, CV, 797, CIX, 425.—Privil. Paschalis II, ann. 1103, CLXIII, 118; Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1207. — Epist. Adriani in gratiam hujus monast., ann. 1156, CLXXXVIII, 1456; Alexandri III, 1161, CC, 129, 277.

FERREOLI (S.) (Saint-Ferréol d'Uzès) monast. ab ejusdem nominis sancto episc. fundatum ann. 580 juxta regulam quam ipse scripserat, LXXI, 379 not.

FERREOLI ET FERRUCII (SS.) (Saint-Ferjeux, près de Besançon) monast. ex quo Hugoninus episc. ob monachorum excessus ossa SS. Martyrum transtulit ad episcopalem Ecclesiam, ann. 1053, LXXX, 426.

FERREOLI (S.) (Saint-Ferréol en Bourgogne) monast. a Widerado Flaviniacensi abb. exstructum in Burgundia, ann. 721, LXXXVIII, 1268.

FERTUM (de) S. PETRI monast. cujus situs nobis ignotus. Decretum Cœlestini III de obedientia abbati debita, circa 1195, CCVI, 1250.

FESCAVIENSE (Fussiaux, près Avesnes) monast. ord. S. August. a B. Hettone Scotto abbate exstructum in dioec. Camerac., ann. inc., CXLIX, 157.

FESSULANUM S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemy de Fiésoli, campagne de Florence) monast. ord. S. Bened. cujus Innocentius II possessiones et jura confirmat, ann. 114, CLXXIX, 550; Cœlestini II, *ibid.*, 815; Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1015.

FESSULANUM S. HILARII (Saint-Hilaire de Fiésoli, territoire Florentin) parthenon cujus Cœlestinus II possessiones et privilegia confirmavit ann. 1144, CLXXIX, 797. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1573; Lucii III, ann. 1181, CCI, 1083. — Decretum Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1342.

FEVERSHAMENSE. *Vide supra* FAURESHAMENSE.

FICHECO (de) S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Fichecho, à Lucques, Lombardie) monast. ord. S. August. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1475, 1477.

FIDELIS (S.). *Vide* COMENSE.

FIDIS (S.). *Vide* HERSHAMENSE.

FIGIACENSE S. SALVATORIS ET S. MARIÆ (Notre-Dame de Figeac) monast. ord. S. Bened. a S. Ambrosio Cadurc. episcopo et Pippino rege exstructum, ann. 755, LXXXIX, 1200 *et seqq.* — Ab ipso Stephano papa consecratum, CXLI, 25. — Hoc monast. Conchensi annexuit Gregorius VII papa, ann. 1084, CXLVIII, 707 : postea separavit Urbanus II, ann. 1096, CLI, 469.

FIMIIS (de) seu FEEMIIS S. STEPHANI (Saint-Etienne de Fémy, dioc. de Laon ou de Cambrai) monast. ord. S. Bened., de quo mentio fit apud Innocent. III, ann. 1213, CCXVI, 544.

FIRMI (S.) DE PLORIZANO (Couvent de Saint-Ferme, à Plorizano, dioc. de Bergame, Etats de Venise) parthenon cujus abbatissæ Luciæ privil. concessit Anastasius IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1046.

FIRMITATE (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de la Ferté-sur-Grane, dioc. de Châlons-sur-Saône) monast. ord. Cisterc. a Savarico duce, Walterio episc. et Stephano Cisterc. abb. III fundatum. — Charta Walteri Cabilon. episc., ann. 1111, CLX, 1170. — Epistol. Innocentii III super causam monast. Balmensis, ann. 1199, CCXIV, 619, 852.

FISCAMNENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Fécamp) monast. ord. S. Bened. a Richardo Willelmi ducis filio conditum in quo postea sepultus est, ann. 952, CXLI, 44. — Ibi abbas fuit S. Willelmus ab ann. 1001, *ibid.*, 843. — Primi illud habuere canonici, sed mox ob eorum negligentiam expulsi sunt. Quibus successerunt Cluniacenses a S. Maiolo immissi, *ibid.*, 952. — Joannes seu Joannelinus d'Alye fit abbas, ann. 1028, CXLVII, 443. — Dipl. Roberti regis, ann. 1006, CXLI, 952. — Catalogus abbatum Fiscamnensium, CXLVII, 483. — Dipl. Willelmi Conquest., CXLIX, 1369. — De hujus monast. fundatione, CCII, 1314.—Privil Urbani III, ann. 1187, *ibid.*, 1479. —Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 973, 977, 985, 1173, 1223.— Privil. Innocentii III, ann. 1209, CCXVII, 194.

FISCAMNENSIS PARTHENON (Couvent de religieuses à Fécamp) a nobili viro Wadingo fundatus VII sæc., CXLI, 844.

FITERIENSE (peut être Fistoles en Espagne) monast. ord. Cisterc, cujus jura et possessiones privilegio ornavit Eugenius III, ann. 1152, CLXXX, 1522.

FLABONIS-MONTIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Flabemont, dioc. de Toul, Vosges) monast. ord. Præmonst. a Guidone de Acrimonte, cum assensu Hugonis Vallimontensis comitis exstructum, ann. 1152. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1352. — Clementis III, 1188, CCIV, 1313. — Epist. Innocentii III, ann. 1209, CCXVI, 170.

FLAVIACENSE S. GEREMARI (Saint-Germer de-Flaix, dioc. de Beauvais) monast. ord. S. Bened. a S. Geremaro abbate exstructum, ann. 860 et postea a rege Carolo Magno privilegiis confirmatum, ann. 807. Aliquandiu S. Ansegisum abbatem possedit, CV, 735. — De hujus monast. fundatione, CLVI, 1086, 1087. — Alexandri III epist., qua abbati præcipit ut episcopo obediat, ann. 1170, 628, 820. — Ejusd. papæ privi., *ibid.*, 1178.

FLAVINIACENSE S. PRÆJECTI (Saint-Prix de Flavigny, Côte-d'Or) celebre monast. ab abbate Widerado fundatum in pago Semurensi, ann. 721, LXXXVIII, 1268. — Præceptum Caroli Magni, ann. 775, XCVII, 948. — Capsam argenteam cum reliquiis S. Jacobi misit idem rex ad Manassem Flaviniac. abb., ann. 798, XCVIII, 910. — Privil. Roberti regis, ann. 1018, CXLI, 956. — Hugo Flaviniac. abbas illustris floruit circa 1104, CLIV, 9. — Anastasii IV privil., ann. 1154, CLXXXVIII, 1063. — Alexandri III, ann. 1161, CC, 127, 152. — Epistol. Innocentii III in ejus monast. gratiam, ann. 1198, CCXIV, 257. — De depositione abbatis, ann. 1207, CCXV, 1187.

FLODOALDI (S.) pro FULDENSI, videtur scriptum, XCVI, 1516.

FLORÆ (S.). *Vide* ARETINENSE.

FLORE (de) SS. PETRI ET DOMINICÆ (Saint-Pierre de Flore ou Fleur, dioc. de Tropeia dans la Calabre Ultér.) monast. a nobili viro de Mamistra dotatum et forte fundatum cui privil. concessit Cœlestinus III, ann. 1196, CCVI, 1185. — Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 151; ann. 1211, CCXVI, 461.

FLOREFFIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Fleurus, près de Namur) monast. ord. Præmonst. a comitissa Ermesindi Godefridi uxore exstructum, et ab eadem S. Norberto concessum, ann. 1121. Cujus bona confirmavit Honorius II, ann. 1128, CLXVI, 1284. — De eo mentio fit in Vita S. Norberti, CLXX, 1291. — Priv Innocentii II, ann. 1138, CLXXIX, 381; Adriani IV, ann 1154, CLXXXVIII, 1408.

FLORENSE seu S. FLORI (Saint-Flour) monast. ord S. Bened. a Stephano Clarom. episc., fundatum et ab eo commissum sub regim. S. Odilonis Cluniac. abb., ann. 1034. — In sedem episcopal. transformatum est, ann. 1317, a Raymundo Vehente episc., CXLII, 864.

FLORENTII (S.) SALMURIENSE (Saint-Florent-le-Vieil, près de Saumur) monast. ord. S. Bened. quod initium sumpsit a Cella S. Florentii, S. Martini discipuli post cujus mortem in Glonnensem Montem secessit solitariam vitam agens IV sæc. Ibi postea Frotbertus abbas et Ludovicus Pius monast. exstruxerunt, ann. 824, CIV, 1152. — Privil. Joannis XVIII quo ejusdem possessiones et jura confirmavit, ann. 1004, CXXXIX, 1477. — Diploma Baldrici Dolensis archiepisc., ann. 1109, CLXVI, 1211. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1207, CCXV, 1121. — De horum canonicorum controversia cum monachis S. Juliani Turon., ann. 1210, CCXVI, 246, 247, 866.

FLORENTINUM SS. TRINITATIS (La Sainte-Trinité de Florence) monast. ord. S. Bened., cui petente Hieronymo abbate, privilegium concessit Lucius III papa, ann. 1183, CCI, 1234. — Epist. Innocentii III ad abbatem super negotio quodam episcopi Pistoriensis, ann. 1214, CCXVII, 225.

FLORENTINUM S. SALVII (Saint-Salvio de Florence) monast. ord. Vallumbrosani temporibus Urbani II exstructum. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 229; Urbani III, ann. 1187, CCII, 1476; Clementis III privil., ann. 1189; CCIV, 1416.

FLORENTINUM S. MARIÆ (Sainte-Marie de Florence) monast. ord. S. Bened. ad cujus monachum nomine Theuzonem scripsit S. Petrus Damianus XI sæc., CXLIV, 422. — Hujus Theuzonis scripta, CXLIII, 845.— Privileg. Alexandri II, ann. 1070, CXLVI, 1358, 1367.— Privil. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 227, 265; Alexandri III, ann. 1176, CC, 1069; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1297.

FLORENTINUS S. AMBROSII (Saint-Ambroise de Florence) parthenon extra urbem in pulchito a Godefrido episc. exstructus paulo ante ann. 1141, quo Innocentius illud privilegio ornavit, CLXXIX, 543.

FLORENTINUM S. LAURENTII IN BIFURCO (Saint-Laurent de Florence) monast. ord. S. August. cujus jura et possessiones confirmat Paschalis II papa, ann. 1114, CLXIII, 349. — Privilegium Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 625, 654; Alexandri III, ann. 1084; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1371. — Privil. Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 876.

FLORENTINUM S. JOANNIS BAPT. (Couvent de Saint Jean-Baptiste) monast. ord. S. August., cui multa dona contulit Speciosus episc. cujus charta, ann. 721, LXXXVII, 1402. — Privil. Benedicti papæ IX ad Rolandum præpositum, ann. 1036, CXLI, 1345. — Epist. Gregorii VI ad eamdem, CXLII, 575; Clementis III, 1188, CCIV, 1537.

FLORENTINUM S. SALVATORIS (Saint Sauveur de Florence) monast. ord. S Bened. in suburbio Florentiæ exstructum ante ann. 1144, quo Cœlestinus II illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 801.

FLORENTINUM S. MINIATIS, monast. ord. S. Bened. cujus jura et possessiones sub suo suscepit tutamine Benedictus IX papa, ann. 1044, CXLI, 1367. — Ibi S. Joannes Gualbertus vitam amplexus est monasticam priusquam ad Vallumbrosanam eremum confugeret, ann. 1029, CXLVI, 719. — Privil. Alexandri II papæ, ann. 1063, *ibid.*, 1303.— Privil. Lucii III, ann. 1145, CCI, 1345.

FLORENTINUM S. STEPHANI DE PONTE (Saint-Etienne du Pont à Florence) monast. cujus priorem deputavit Innocentius III adv. episcopum Lucensem, ann. CCXV, 1282.

FLORENTINUS S. FELICITATIS (Religieuses de Sainte-Félicité à Florence) parthenon, quem privilegiis ornavit Nicolaus II papa, ann. 1060, CXLIII, 1328.

FLORENTINUS S. PETRI MAJORIS (Saint-Pierre le Majeur, à Florence) parthenon in suburbio exstructus quem femina illustris Gisla bonis dotavit, et Alexander II privilegio confirmavit, ann. 1067, CXLVI, 1330.— Privil. Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1471; Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 923.

FLORIACENSE SS. PETRI ET BENEDICTI (Fleury-sur-Loire) celebre monast. in pago Aurélianensi fundatum ab abbate Leodebodo et Joanne de Floriaco dotatum, ann. 667, opitulantibus Chlodovæo II rege et regina Bathilde, LXXXVIII, 1186. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 817, CIV, 1078, 1080, 1264. — De ejusdem fundatione, CXXIV, 901.— Adrevaldus monach. florebat, ann. 878, *ibid.*, 899. — Privil. Gregorii IV, CXXIX, 995; Leonis VII, ann. 938, CXXXI, 1075; S. Abbo abbas eligitur, ann. 1004, CXXXIX, 575. — Annales Floriacenses, *ibid.*, 581; Aimoinus monach. claruit, ann. 1008, *ibid.*, 617; Gauslinus abbas, ann. 1027, CXLI, 759. — Privil. Alexandri II papæ, ann. 1072, CXLVI, 1375. — Privil. Willelmi Conquest, ann. 1067, CXLIX, 1371. — Radulfus Tortarius monach. claruit, ann. 1115, CLX, 1171; Hugo de S. Maria monachus claruit, ann. 1119, CLXIII,

791. — Dipl. Radulfi Rhem. archiep., quo huic concedit monasterio altare Sorbonnense (*Sorbon*, près Réthel, Ardennes), ann. 1119, *ibid.*, 1427.— Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1129; Alexandri III, ann. 1165, CC, 257, 258. — Decretum Innocentii III de revocatione bonorum alienatorum, ann. 1209, CCXVI, 56. — Ejusdem privil, *ibid.*, 57, 58.

FLORINENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Florenne, dioc. de Liége) monast. ord. S. Bened. a B. Gerardo Camerac. episc. exstructum.— Diploma S. Henrici imper., ann. 1012, CXL, 298. — Privil. S. Leonis IX, ann. 1054, CXLIII, 742.

FLOTINENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Flotin, en Gâtinais) monast. ord. S. August. a Guillelmo Senon. archiepisc. exstructum paulo ante ann. 1180, quo illud privilegio firmavit Alexander III, CC, 1299. — Charta ejusdem Guillelmi fundatoris, *ibid.*

FLUMINE (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Fiume, dioc. de Forli, dans les Etats-Pontificaux) monast. ord. S. Bened. — Cœlestini III papæ privilegium ann. 1192, CCVI, 943. — Donationes nobilis viri Joannis de Ceccano confirmatæ ab Innocentio III, ann. 1208, CCXV, 1450.

FOGGIANUM S. JACOBI (Saint-Jacques de Foggia, dans la Capitanate, Naples) monast. ord. S. Bened. ab abbatia S. Mariæ in Pulsano pendens, de quo mentio fit in privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 1097.

FOGGIANUM S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Foggia), ejusdem ord., et eadem mentio ac præcedens.

FOLKESTANENSE (Folkstone, comté de Kent, Anglet.) monast. primum monialium conditum ab ann. 650, postea autem reædificatum a Nigello de Munevilla, et ut videtur monachis traditum, quibus privilegium concessit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 569.

FONS ADLUMENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Fontallume, dioc. d'Ascoli, Marche d'Ancône) parthenon ord. Cisterc. exstructus paulo ante ann. 1212, quo illum privilegio confirmavit Innocentius III, CCXVI, 599.

FONTANÆ ALBÆ (Fontaines-les-Blanches, dioc. de Tours) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1152, inter Blesas et Turones a Renaldo de Castro Renaldi domine. De eo videtur quæstio esse in epistola Adriani ad archiep. Turon., ann. 1154, CLXXXVIII, 1421.

FONTANÆ TAONIS S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Fontana Taone, Toscane) monast. ord. S. Bened., cujus bona et privilegia confirmavit S. Henricus II imp., ann. 1014, CXL, 506; S. Joannis Gualberti Regulam suscepit circa 1074, CXLVI, 806. — Cœlestini III privil. quo confirmat donationem a nobili viro Aviano factam, ann. 1193, CCVI, 1103 — Charta ejusdem Aviani præced. privil. annexa, *ibid.*

FONTANELLENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Fontenelles, dioc. de Luçon) monast. ordinis S. August., cui S. Bathildis multa concessit, ann. 684, postea restauratum seu potius reædificatum est a Willelmo de Maloleone et ejus uxore Beatrice, ann. 1210, LXXXVIII, 870.

FONTANELLENSE SS. PETRI ET PAULI (Fontenelles-sur-Seine) monast. ord. S. Bened. alias dictum S. Wandregisilli (*Saint-Vandrille*) a suo conditore, situm in Northmannia super Sequanam in insula juxta Caudebecum, cujus abbati Candido diploma concessit Theodoricus rex, ann. 673, LXXXVII, 1319; Childeberti III diplom., ann. 704, LXXXVIII, 1101; Chilperici II, *ibid.*, 1122; Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1025; S. Ansegisus factus abbas, obiit ann. 833, CV, 744. — Dipl. Willelmi Conquest., CXLIX, 1370. — Illius monast. fundator S. Vandregisillus, CLVIII, 1195 — Innocentii II papæ epist. ann. 1131, CLXXIX, 117. —De hujus monast. fundatione, CCII, 1314.

FONTANENSE S. MARIANI (Saint-Marien de Fontaines, près d'Auxerre) monast. diœc. Antissiodorensis a S. Germano fundatum, in quo S. Marianus pecora custodivit, ann. 570, CXXXVIII, 226, 233, 234. — Alani Antissiod. episc. charta, ann. 1163, CCI, 1387. — Epistola Innocentii III ad abbatem, ann. 1203, CCXV, 679.

FONTANENSE S. MARIÆ (Fontaines-en-Vosges) monast. a S. Columbano exstructum in Vosago, postea in prioratum transformatum, ann. 597, LXXXVII, 1019, 1033 not.

FONTANIS (de) S. MARIÆ (Notre-Dame des Fontaines, dioc. de Meaux) parthenon cujus Innocentius jura et possessiones privilegio confirmavit, ann. 1133, CLXXI, 170.

ONTANIS (de) (Fontaines-les-Dijon, patrie de S. Bernard) prioratus ord. Cisterc. dict. *des Feuillants*, conditus in domo ipsa qua natus fuerat S. doctor circa ann. 1614, cujus protector factus est Ludovicus XIII rex, CLXXXV, 1637. — Venditus, ann. 1791 et dirutus; recenter ann. 1811 ecclesia restaurata est a clarissimo Renault vicario generali Divion. 1640. — Diploma Ludovici XIII, 1643. — Item Annæ reginæ, ejusdem regis uxore, ann. 1638, *ibid.*, 1661. — Alia eorumdem epistolæ et privil. ann. 1653. — Privil. Innocentii X qua indulgentias huic loco annexuit, 1655.

FONTANIDUM (Fontenay-les-Beauvais) monast. ord. S. Bened. in pago Bellovacensi de quo mentio fit in testamento Ansegisi abb., ann. 833, CV, 745.

FONTENETUM seu FONTANETUM S. MARIÆ (Notre-Dame de Fontenay, Côte-d'Or) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1119, a Raynaldo Montisbarrensi domino, cujus charta, CLXXXV, 1461. — Charta Verrici de Castellione, *ibid.*, 1462. — Diploma Steph. ni Æduensis episc., ann. 1136, *ibid.*, 1463. — Ch. Theobaudi de Saliva, *ibid.*, 1464. — Donationes Andreæ Montisbarrensis, *ibid.*, 1466, 1567. — Bernardi de Montebarro, *ibid.*, 1468. — Guidonis canonici, *ibid.*, 1469. — Odonis de Yssoduno comitis, *ibid*, 1471. — Donatio Mathildis Grinionis comitissæ, *ibid.* — Oliverius Grintonis comes dona patris confirmat, *ibid.*, 1472. — Variorum dona, *ibid.*, 1473. Joannis de Montebarro donatio, *ibid*, 1474. — Blanchæ viduæ Hervæi de Sombernone, *ibid.*, 1475. — Cujus donationem confirmavit Guillelmus Flaviacensis abbas, *ibid.*

FONTENETENSE sive FONTANETENSE (Fontenay, dioc. de Bayeux) monast. ord. S. Bened. a S. Evremundo abbate constructum, de quo mentio fit in S. Ansegisi testamento, ann. 833, CV, 744.— De eo monast., CCII, 1319. — Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 256.

FONTIS-AVELLANÆ. *Vide* AVELLANENSE.

FONTIS ANDREÆ (Fontaine-André, près de Neuchâtel en Suisse) monast. ord. Præmonst. a comite Neucastellensi conditum ann. 1144, cujus possessiones confirmavit B. Amedæus Lausann. episc., CLXXXVIII, 1290.

FONTIS CALIDI S. MARIÆ (Notre-Dame de Fontcaude, Hérault) monast. ord. Præmonst. exstructum paulo ante ann. 1164, quo Alexander III illud annexuit monasterio de Valle-Cross, CC, 508, 534. — Bernardus abbas claruit ann. 1190, CCIV, 793.

FONTIS-EBRALDI (Fontevrault inter Turones et Pictavos) celebre monast. a B. Roberto de Arbrissello fundatum ann. 1107, in quo segregatim Deo serviebant omnis generis tum viri, tum mulieres sub abbatissæ regimine, juxta Regulam hujus S. fundatoris, CLXII, 1048. — Dipl. S. Roberti quo suum Fontis-Ebraldi monast. Petro Pictav. episc. commendat, *ibid.*, 1085. — Charta fundationis ab eodem Roberto, *ibid.*, 1077. — Charta confirmationis a Petro episc. Pictav. ann. 1106, *ibid.*, 1089, 1091. — Variæ variorum donationes ad præfatum monast., *ibid.*, 1097 *et seqq.*— Privil. Paschalis II ann. 1106, CLXIII, 164, 296, 419. — Gelasii II decretum, *ibid.*, 504. — Calixti II papæ, ann. 1119, *ibid.*, 1121. — Honorii privil. ann. 1126, CLXVI, 1268. — Innocentii II, ann. 1131, CLXXIX, 72, 116, 118, 304, 320, 634, 635. — Lucii II, privil. ann. 1144, *ibid.*, 864, 924.— Eugenii III, decretum de donatione cujusdam ecclesiæ ab abbate Conchensi, ann. 1145, CLXXX, 1036.— Privil. ejusdem, *ibid.*, 1037. — Decretum de electione Mathildis secundæ abbatissæ, *ibid.*, 1396, 1400, 1413. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 197, 334, 518.

FONTIS-FRIGIDI S. MARIÆ (Notre-Dame de Fontfroide, anc. dioc. de Narbonne, Aude) monast. ord. Cisterc. e m. Grandissilvæ exortum, ab Almerico vicecomite exstructum ann. 1097. — Epist. Innocentii III adversus archiepisc. Narbonensem, ann. 1203, CCXV, 355, 358, 683, 1024, 1080. — Ejusd. epist. adv. homines Montis Pessulani, ann. 1212, CCXVI, 811.

FONTIS GIARDI (Fontaine-Géhard, dioc. du Mans) prioratus ord. S. Bened. a Majori Monasterio pendens.— Privil. quo Innocentius III idem monast. confirmavit ann. 1211, CCXVI, 449.

FONTIS MORINIACENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Fontmorigny, dioc. de Bourges) monast. ord. Cisterc., exstructum ann. 1148. — De eo mentio fit apud Herbertum de Turribus, CLXXXV, 1349. — De hujus monast. fundatione, CCII, 1312. — Donatio Henrici II Anglor. regis circa 1170, CCVII, 1162.

FONTIS VIVI S. MARIÆ (Sainte-Marie de Fonte-Vivo, dioc. de Parme) monast. ord. S. August. a Lanfranco Parm. episc. conditum paulo ante ann. 1144, quo Lucius II papa illud privilegio ornavit, CLXXIX, 900.

FOOTEL (de). *Vide* MALANOA.

FORMBACENSE (Forbach, au comté de Linange, Bavière) monast. ord. S. Bened. a comitibus Ecberto et Udalrico exstructum ante ann. 1139, quo Innocentius II illius bona privilegiaque confirmat, CLXXIX, 415.

FORMISELLENSE (Fourmies, près Avesnes, Nord) monast. ord. S. Bened. a Balduino seu Baldrico Noviomensi et Tornac. episc. exstructum, ann. 1115, CLXVI, 891.

FOROJULIENSE. *Vide* SEXTENSE, SALTENSE, VALLIS CIVITATIS.

FOROPOMPILIENSE S. RUFILII (Saint-Ruffile de Forimpopoli, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cui privilegia concessere Benedictus VII, ann. 980, CXXXVII, 336; Alexander III, ann. 1180, CC, 1308.

FOS (de) S. GERVASII (Saint-Gervais de Fos, anc. dioc. d'Arles, Bouches-du-Rhône) vetus monast. ob pravos mores penitus dejectum. — Innocentii III sententia de eo reformando, ann. 1198, CCXIV, 440.

FOSCIANO (de) SS. HIPPOLYTI et CASSIANI (Saint-Hippolyte de Foscisno, duché de Bénévent) monast. S. Bened. cujus possessiones privilegiaque confirmavit Alexander III, ann. 1166, CC, 502.

FOSSÆ-NOVÆ (Fossanova, près de Piperno, Etats-de-l'Eglise) monast. cujus compositionem cum Pipernensibus confirmavit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 976, 982. — Possessio quædam ab eodem confirmatur, *ibid.*, 1053, 1306. — Ejusd. papæ privil. ann. 1365, 1455; ann. 1211, CCXVI, 401.

FOSSATENSE S. MAURI (Abbaye des Fossés Saint-Maur, près de Charenton, dioc. de Paris) celebre monast. ord. S. Benedicti a Chlodovæo II rege et S. Blidegisillo fundatum, sub invocatione S. Mariæ et SS. apost. Petri et Pauli, ann. 640, LXXXVII, 685; cujus nomen mutatum est in S. Mauri ubi reliquias suscepit hujus S. martyris. — Dipl. Chilperici II, ann. 717, LXXXIII, 1126. — Charta fundationis Blidegisilli, ann. 640, *ibid.*, 1157. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1044, 1055. — Donationes Burchardi et Rainaldi a rege Roberto confirmatæ, ann. 998, CXLI, 947. — Ibi floruit Odo monachus, ann. 1037, CXLIII, 846 — Charta Stephani Paris. episc., ann. 1154, CLXXII, 1424. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 268. — Charta Rogeri abbatis, ann. 1163, *ibid.*, 908. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1330.

FOSSENSE SS. GERVASII ET PROTASII (Saints-Gervais-et-Protais des Fossés, dioc. d'Arles) monast. ord. S. Bened. fundatum ante 923, quo Manasses Arelatens. episc. illud cessit Drogoni episc. Massiliensi; postea transiit ad Cluniac. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1130, CLXXIX, 62.

FOSSENSE S. FURSEI (La Fosse ên Hainault) monast. ord. S. Benedicti a SS. Foillano et Ultano fratribus S. abbatis Fursei, ex Hibernia ortis, conditum in dioec. Camerac. circa ann. 455, in quo sepultus est S. Furseus, XCV, 148.

FRACTO PONTE (de) (Couvent du Pont-Rompu, dioc. de Lincoln, Anglet.) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1195, CCVI, 1250.

FRANCARUM-VALLIUM (Franquevaux, dioc. de Nîmes) monast. ord. Cisterciensis e Morimundensi ortum, a Pontio Willelmi et comitibus S. Ægidii exstructum, ann. 1145. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 501.

FRANCKENTALENSE S. MARIÆ-MAGDALENÆ (Sainte-Madeleine de Franckental, dioc. de Worms) monast. ord. S. August. a Buggone Wormatiensi episc. conditum, ann. 1133. — Privil. Innocentii II papæ, ejusdem anni, CLXXIX, 198.

FREDELACENSE S. ANTONINI (Saint-Antonin de Frédelay ou Frédelas, anc. dioc. de Pamiers) monast. ord. S. Bened. ante ann. 961 exstructum, et a Rogerio Fuxensi comite concessum B. Hugoni Cluniac. abb. ut mores et disciplinam restitueret, circa ann. 1094, CLIX, 940.

FREDEVIDÆ (S.) (Sainte-Fridenvide à Oxford, Anglet.) parthenon ord. S. Bened. a Didano Oxoniensi comite fundatum circa ann. 750, cujus superiori scripsit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1504.

FREMERII (S.) (Saint-Ferme, anc. dioc. de Bazas) monast. ord. S. Bened. abbatiæ S. Florentii subjectum. — Epist. Innocentii II papæ, Auxitano Auscienci archiepisc. de hujus monast. restitutione legitimis possessoribus, ann. 1143, CLXXIX, 631. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1150.

FRIDESELENSE S. BLASII (Saint-Blaise de Friedland, près Northeim, duché de Brunswick) monast. ord. S. Bened. ab Othone Magno Saxiæ duce exstructum ann. 1050; igne combustum, reædificatum a Sigfrido Bunmeneburgensi comite ann. 1128. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 931. — Eugenii III, CLXXX, 1142.

FRIDESLARIENSE S. PETRI (Fritzlar-en-Hesse) monast. ord. S. Bened. a S. Bonifacio exstructum in dioec. Moguntina circa ann. 748, LXXXIX, 647. — Wigbertus primus abbas instituitur, CXIX, 684.

FRIGDIANI (S.) LUCENSE (Saint-Frigdien-de-Lucques) monast. ord. S. August. videtur fundatum a Faulone, cujus fundatio a Felice Lucensi episcopo confirmatur ann. 685, LXXXVII, 1347. — Charta Walprandi episc. ann. 1405. — Privil. Alexandri II, ann. 1068, CXLVI, 1346. — Paschalis II, ann. 1104, CLXIII, 131, 192, 195, 256, 253, 392. — Idem papa excommunicationem confirmat ab episc. latam adversus Ubertum presbyt. *ibid.*, 394, 416, 430. — Epist. Gelasii II, ann. 1118, *ibid.*, 487 : privil. ejusdem ann. 1118, *ibid.*, 499, 501. — Calixti II papæ epistola, *ibid.*, 1096, 1146, 1303, 1312. — Privil., 1321, Honorii II, ann. 1127, CLXVI, 1270, 1279, 1310. — Innocentii II privil., ann. 1132, CLXXIX, 136, 160, 220, 221, 503, 535, 509, 639, 646, 657. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1020, 1203, 1256 1257, 1401, 1427. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1025. — Alexandri III epist., ann. 1171, CC, 716, 1048. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1082. — Epist. Innocentii III de epicopi electione, ann. 1202, CCXIV, 1150, 1166, 1173. — Ann. 1203, CCXV, 57, 127, 504.

FRISACENSE HOSPITALE S. SPIRITUS (Freysach, archev. de Salzbourg, Basse-Carinthie), cui decimas confirmat Innocentius III, ann. 1213, CCXVI, 643.

FRISINGENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Frisingen, Bavière), monast. ord. S. Bened. ab Ottone Frisingensi episcopo fundatum, et ab Eugenio III privilegio confirmatum, ann. 1145, CLXXX, 1066.

FRITESLARIENSE. *Vide supra* FRIDESLARIENSE.

FRUCTUARIENSE S. BENIGNI (Saint-Bénigne du Fruitier, ancien dioc. d'Yvrée en Piémont), monast. ord. S. Benedicti a B. Guillelmo abbate conditum intra flumina Orcum et Amalonem in Gallia subalpina et in Eporensi diœc. quod aliquanto tempore rexit, ann. 1024, CXLI, 838. — Privil. Lamberti Lingon. episc. 841. — Privil. S. Guillelmi pro eod. monast. CXLI, 871. — Dipl. Roberti regis, ann. 1023, *ibid.*, 963. — Privil. Alexandri II, ann. 1063, CXLVI, 1288, 1356. — Paschalis II, ann. 1110, CLXIII, 268. — Anastasii IV, ann. 1154, CLXXVIII, 1051.

FRIGIDI MONTIS SANCTÆ MARIÆ (Notre-Dame de Froimont, dioc. de Beauvais, Oise), monast. ord. Cisterc. exstructum, ann. 1134, a nobilibus viris de Bullis et a comite et comitissa de Claromonte dotatum, ann. 1190, 1218. Illud monast. illustravit Helinandus monachus, ann. 1212, CCXII, 477.

FRUTINO (de). *Vide* S. NICOLAI.

FULDENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Fulde, Hesse-Cassel), monast. celeberrimum ord. S. Bened. in Buchonia silva exstructum, ann. 747, a S. Bonifacio Mogunt. epist. LXXI, 238 not.; LXXXIX, 1257; CVII, 9, 80. — Dipl. Pippini regis, ann. 762, XCVI, 1536, 1563. — Donationes Caroli Magni, ann. 774, XCVII, 1051, 1052, 1057, 1063, 1076. — Item Dipl. Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1056, 1110. — S. Sturmius primus abbas, S. Eigil quartus, CV, 422 — Fuldensis schola celebris, *ibid.*, 423. — Benedicti III dipl., 761, *ibid.* Nicolai I papæ, CXIX, 770. — Joannis VIII, CXXVI, 657; Stephani V, CXXIX, 813. — Gregorii IV, *ibid.*, 991. — Leonis IV, *ibid.*, 999. — Benedicti III, *ibid.*, 1010. — Nicolai I, *ibid.*, 1011. — Benedicti IV, CXXXI, 43. — Joannis, ann. 917; CXXXII, 799. — Leonis VII, ann. 936, *ibid.* 1066. — Marini II, CXXXIII, 865. — Agapeti II, *ibid.*, 889, 897. — Joannis XII, *ibid.*, 1026 — Joannis XIII, CXXXV, 979. — Joannis XV, CXXXVII, ann. 849. — Gregorii V, *ibid.*, 912. — Sylvestri II, ann. 999; CXXXIX, 272. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1033. — Præcept. S. Henrici II, imp., ann. 1012, CXL, 294, 295, 296, 550, 554, 381. — Privil. Joannis XIX, ann. 1031, CXLI, 1147. — Clementis II, CXLII, 577, 579. — S. Leonis IX, CXLIII, 609. — Victoris II, ann. 1057, *ibid.*, 824. — Alexandri II papæ, CXLVI, 1301, 1409. — Calixti II privil., ann. 1122, CLXIII, 1244. — Innocentii II, ann. 1131, CLXXIX, 85, 187, 527. — Sturmius abbas canonizatur, 450. — Ejusd. papæ privil., *ibid.*, 602. — Epist. Eugenii III ad Fuld., CLXXX, 1534, 1442. — Privil. Anastasii IV papæ, ann. 1154, CLXXXVIII, 1177. — Adriani IV, ann. 1150, *ibid.*, 1591.

FULIGNATENSE S. PATERNIANI (Saint-Paternien de Foligni en Ombrie, Etats-de-l'Eglise) monast. cui Innocentius III ecclesiam subjicit S. Christinæ, ann. 1206, CCXV, 1038.

FULLIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame-des-Feuillants, diocèse de Rieux, Haute-Garonne) monast. ord Cisterciensis e Morimundensi ortum, ann. 1145 et postea celebre factum propter reformationem quam superiuduxit abbas Joannes de Barrière, ann. 1586 a Sixto V papa

confirmatam : de eo monast. mentio fit, CLXXXV, 1635.— Urbani III privil. ann. 1187, CCII, 1546.

FULLINENSE (Abbaye de Feuillants, établie dans la Marche de Trévise) monast. ord. Cisterc. quod Lucius III papæ commendavit magnatibus hujus provinciæ, ann. 1185, CCI, 1518.

FULRADO-VILLARENSE (Villers, Meurthe) monast. ab abbate S. Dionysii Fulrado conditum in Lotharingia in propria hæreditate, et Diplomate Caroli Magni confirmatum, ann. 774, CXCVII, 937.

FUNDENSE (Fundi, Italie) monast. ord. S. Bened., a B. abbate Honorato fundatum in Samnio (Etats-Rom.). De eo fit mentio in dialogis S. Gregorii Magni VI sæc., LXXVII, 155.

FURNENSE S. WALBURGIS (Furnes, Pays-Bas) monast. ord. S. Bened. a Gertrude Flandrensi comitissa conditum seu notabiliter auctum, ann. 1105. Privil. Paschalis II papæ, CLXIII, 195. — Privil. Calixti II, ann. 1121, *ibid.*, 1204.

FURNENSIS S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Furnes en Flandre) parthenon cui donationem contulit comitissa Maurianensis Gertrudis. — Privil. Urbani III de hujus doni confirmatione, ann. 1187, CCII, 1468.

FURNESCIENSE (Furnsey dans le pays de Lancastre, Anglet.) monast. exstructum circa 1127 cui causam matrimonialem commisit Innocentius III, ann. 1203, CCXV, 192.

FURSEI (S.) monast. ordin. S. Bened. apud Anglos Orientales a S. Furseo Hiberno abbate, et rege Sigberto fundatum circa ann. 670, XCV, 145.

FURSEI (S.). *Vide* FOSSENSE.

FUSCIANI (S.) DE NEMORE (Saint-Fuscien-aux-Bois, Somme) monast. ord. S. Bened. haud procul ab Ambianis, conditum ab Ingelramno (de Mondidier) comite, ann. 1105. Charta fundationis Gaudefredi Ambianensis episc., CLXII, 739.

FUSNIACENSE (Foigny, Aisne) monast. ord. Cisterc. ex Clarav. a Bartholomæo Laudun. episc. fundatum, ann. 1121; cui monachos dedit ipse S. Bernardus et Raynaldum abb. præfecit, CLVI, 1000. — Privileg. Innocentii II, ann. 1131, CLXXIX, 113. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1204. — Alexandri III, ann. 1165, CC, 538. — Innocentii III, ann. 1200 CCXVII, 62, 90, 111.

GABALITANUM SS. GERVASII ET PROTASII (Saint-Gervais-et-Protais de Javoux, dioc. d'Auch) monast. ord. S. Bened. a Stephano vicecomite Gabalitano et ejus uxore Angelmoda conditum, ann. 1003, CXXXIX, 284.— Monasterio Cluniacensi subjectum est, *ibid.*

GABRIELIS (S.). *Vide* CREMONENSE.

GADITANUM (Cadix) monast. in Gaditana Hispaniæ insula conditum a S. Fructuoso, ann. 863, LXXXVII, 1089.

GAINA S. MARIÆ (de) (Notre-Dame de Gennes-les-Prés, Maine) monast. de obedientia Fontis Ebraldi a Fulcone comite et a B. P. Roberto de Arbrissello fundatum, ann. 1106, CLXII, 1087, 1097.

GALDO (de) monast. cujus situs incertus. Epist. Innocentii III qua his monachis permisit in alio habitare loco ob vicinorum injurias, ann. 1198, CCXIV, 56.

GALEATENSE S. HILARI seu ELLARI (Saint-Hilaire de Galéate, dioc. de Populonia en Toscane) monast. ord. S. Bened. a S. Hilaro exstructum ante ann. 754, quo Stephanus papa ibidem benigne susceptus est ab abbate Anscauso. Postea sæc. XV translit ad Camaldul., CVI, 732. — Epist. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1267.

GALLI (S.) AD ARBONAM (Saint-Gall-sur-Arbonne, en Suisse) monast. insigne ord. S. Bened. a S. Gallo patria Hiberno fundatum aut valde auctum apud Helvetios, ann. 646, LXXXVII, 9. — Aloini donatio, ann. 680. LXXXVIII, 1204. — Charta Godefridi ducis, *ibid.*, 1253. — Item Erfroini, *ibid.*, 1268. — Dipl. Ludov. Pii, ann. 817, CIV, 1075, 1076, 1077, 1108, 1174. — Ludovici Germanici, ann. 833, *ibid.*, 1242. — Grimaldus monachus floruit ann. 872, CXXI, 795. — Ratpertus, ann. 890, CXXVI, 1055. — Privil. Sergii III papæ, CXXXI, 971. — Notkerus monac., ann. 911, *ibid.*, 994. — Variorum donationes, *ibid.*, 1163. — Privil. Joannis X, CXXXII, 803. — Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 451.

GALLIACENSE (S.) QUINTINI (Saint-Quentin de Gaillac, dioc. d'Alby) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 755, quo illud annexuit Pippinus Francorum rex monasterio Figeacensi, CXLI, 23. — Forte idem est quod reædificavit Raymundus Pontius Tolosanus comes, ann. 972.

GALLOMONTENSE seu GALONIS MONTIS ET VALLIS MONTIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Valmont, dioc. de Rouen) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1169 a Nicolao de Stotivilla. Privil. Lucii III, ann. 1181, CCI, 1071. — Charta fundationis, *ibid.*

GAMUGNENSE S. BARNABÆ (Saint-Barnabé de Gamugno, en Toscane) monast. ord. Camaldul. ad cujus monachos monita transmisit B. Petrus Damianus, sæc. XI, CXXXIX, 422, 432, 434.

GAMUNDIENSE (Gamondi, dioc. de Faenza) monast. cui Cœlestinus III servavit libertatem invito episcopo qui illud subjicere Aceretensi volebat, ann. 1195, CCVI, 1064.

GANDENSE S. BLANDINII (Saint-Blandin de Gand) monast. forte idem ac S. Bavonis cujus Eginhardus aliquandiu abbas fuit, ann. 830, CIV, 605, 606.

GANDENSE S. BAVONIS (Saint-Bavon de Gand) monast. ord. S. Ben. a S. Amando fundatum VII sæc, in quo translatæ sunt reliquiæ SS. Marcellini et Petri, ann. 826, ut fert Eginhardus hujus monast. abbas et testis oculatus, CIV, 583. — Diploma Ludovici Pii, ann. 818, CIV, 1092. — Privil. S. Henrici II imp., ann. 1003, CXL, 252. — Othelbodus 36 abbas, ann. 1040, CXLI, 1538. — Qui fuerint sancti et quæ possessiones, *ibid.* — Adriani IV privil., ann. 1156, CXXXVIII, 1487.

GANDENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Gand) monast. ord. S. Bened. a S. Amando exstructum cujus S. Florebertus primus fuit abbas. In eo divertit S. Livinus episc., ann. 653, LXXXVII, 538.— *Vide* BLANDINIENSE. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1087. — Epist. Alexandri III de quadam compositione et aliis ejusdem loci ecclesiis, ann. 1176, CC, 1064. — Priv. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1459.

GANSWICKENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Ganswick, dioc. de Malines) monast. ord. S. August. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1517.

GANDERSHEIMENSIS PARTHENON in Saxonia ab Ottone comite fundatus, ann. 948, et ven. Windilgardi abbatissæ commissus. Juxta auctorem vitæ S. Godehardi conditus est, ann. 852, a Luitolfo Saxoniæ duce et Oda ejus conjuge, prima autem abbatissa Hathumoda ipsorummet filia, CXLI, 1177. — Privil. Agapeti II papæ, CXXXIII, 496. — Joannis XIII, ann. 968, CXXXV, 959 — Hrothsuitha virgo et monialis floruit, ann. 999, CXXXVII, 939. — Diplom. Imp. Ottonis II quo neptis sua Gerbirga esset fundatrix et abbatissa, *ibid.*, 957.—De initiis hujus monast. carmen, *ibid.*, 1135. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 598, 603, 919, 1398.

GANGOLFI (S.) CROUCHTALENSE seu CLAUSTRIACENSE (Saint-Gangolfe de Kraufthal, Bas-Rhin) parthenon a Folmaro Juniore conditus, Metensi comite, de cujus reformatione scripsit Innocentius II ad abb. S. Georgii in Silva Nigra, ann. 1138, CLXXIX, 547.

GARDIA (de Monte) S. MARIÆ (Notre-Dame du Mont-la-Garde, Etats de Venise) monast. cujus bona juraque privilegio confirmat Innocentius III ann. 1206, CCXV, 898.

GARIBERTO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Gariberto, au dioc. de Plaisance) monast. ord. S. August. quod sub sua protectione suscepit Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1552.

GARZENSE seu GARSTENSE (Garst ou Garsten, diocèse de Passau, en Bavière) monast. ord S. August. exstructum a nobilibus viris Ottakaro de Stiria et Conrado paulo ante ann. 1179, quo eidem monast. privilegium concessit Alexander III, CC. 1221. — Lucius III, ann. 1185, CCI, 1571. — Cœlestini III epist. in ejus monast. gratiam, ann. 1197, CCVI, 1188, 1221.

GAVARRENSE S. SEPULCRI (Gavaret, Tarn) monast. ord. S. Bened. a Petro vicecomite et a Girardo Silvæ Majoris abbate exstructum in Ausciensi diœc. circa ann. 1088, CXLVI, 1010.

GAUDENTII (S.) IN PEDE ALPIS (Saint-Gaudence au pied des Alpes) monast. quod Anastasius IV asserit Ecclesiæ Fesulanæ in Tuscia per privil. ann. 1153, CLXXXVIII, 1016.

GAUGERICI (S.) Saint-Géry, près de Cambrai) monast. in monte juxta Cameracum a S. Gaugerico episc. constructum, ann. 600, CV, 746; CXLIX, 124.

GAUGIACENSIS parthenon. *Vide* EPISCOPI-VILLÆ.

GAVINI et LUXORII (SS.) parthenon cujus Cyrica et Gavinia abbatissæ fuere, situs est Turribus in Sardinia. De eo mentio apud S. Greg. Magn., LXXVII, 933.

GEDDERWERDENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Gedewerde, Anglet.) monast. ord. S. August. ab Herberto Glascowensi episc. conditum ante ann. 1209, quo illud privilegio confirmavit Innocentius III, ann. 1209, CCXVI 31.

GELLINGENSE (Gillingheim en Thuringe) monast. ord. S. Bened. cujus abbas Arnoldus S. Godehardo sue-

cessit in monast. Hersfeldensi, obiitque ann. 1051, CXLI, 1171, 1172 not.

GELLONENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur-de-Gellone, dioc. de Lodève, surnommé plus tard Saint-Guilem du Désert) a Guillelmo abb. fundatum cui privil concessit Ludovicus Pius, ann. 807, CIV, 982. — Privil. Alexandri II, ann. 1066, CLXI, 1311, 1314, 1341. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1154. — Innocentii III epist. de accusatione adversus abbatem, ann. 1202, CCXIV, 1053.

GEMBLACENSE S. SALVATORIS et S. PETRI (Saint-Sauveur, ou Saint Pierre de Gembloux, Belgique) celeberrimum monast. ord. S. Bened. ab imperatore Ottone et abbate Wicberto fundatum in Namurcensi diœc., ann. 982. — Privil. Bened. VII pap., ann. 983, CXXXVII, 345, 346. — Sigebertus eruditus monachus floruit, ann. 1112, CLX, 9. — Item Anselmus, *ibid.*, 239. — Vita B. Wiberti, auct. Sigeberto, *ibid.*, 591. — Gesta abbatum Gemblac., *ibid.*, 595. — Abbatis Arnulfi electionem confirmat Innocentius II, ann. 1137, CLXXIX, 341. — Guibertus abbas claruit anno 1203, CCXI, 1281. — Decretum Innocentii III de confirmatione electi abbatis, ann. 1199, CCXIV, 720. — Ejusd. papæ privil. ann., 1215, CCXVI, 937.

GEMETICENSE (Jamets-en-Barrois) monast. ord. S. Bened. a S Philiberto et S. Bathilde exstructum, ann. 684, LXXXVII, 670

GEMMETICENSE S. Petri (Jumièges, dioc. de Rouen) illustre monast. ord. S. Bened. in Nortmannia exstructum circa ann. 655.—Testam. S. Ansegisi, ann. 833, CV, 744. De hujus mon. fundatione, destructione et restauratione carmen, CXXXVIII, 594. — Charta Alberti Miciac. abb., ann. 1004, CXXXIX, 585. — Willelmus Calculus claruit, ann. 1087, CXLIX, 177. — De fundatione et restauratione hujus monast., CCII, 1315. — Alexander abbas claruit, ann. 1200, CCV, 919.

GEMINI (S.) VITERBIENSE (Saint-Gémin de Viterbe) monast. cujus abbati scripsit Innocent. III, ann. 1211, CCXVI, 472.

GENERENSE S. PETRI (Saint-Pé de Géneres, dioc. de Lescar, Hautes-Pyrénées) monast. S. Bened. a rege Sancio fundatum, ann. 1096. — Lascurensi episcopo asseritur a Paschali II papa, ann. 1114, CLXIII, 554.

GENEROSI (S.) (Saint-Généroux) prioratus haud procul a monast. S. Jovini de Marnis in diœc. Pictaviensi, LXXXVIII, 492.

GENESII (S.) THIGERNIENSIS (Saint-Genez de Thiers, Auvergne) monast. ord. S. Bened. a S. Avito Claromont. episc. conditum, circa ann. 520, LXXI, 765 not.

GENESII (S.) Saint-Geniès, dans la campagne de Florence, Toscane) monast. ord. S. August. cui privil. concessit Cœlestinus III, ann., 1195, CCVI, 1083.

GENEVENSE. *Vide* S. Victoris.

GENGENBACENCE (Gegenbach, anc. dioc. de Strasbourg) monast. ord. S. Bened. a Ruthardo Alsatiensi comite exstructum ann. 712, et auctum a Pirmino Argentin. episc., ann. 742. — Privil. Innocentii II quo ejus monast. possessiones confirmavit, ann. 1138, CLXXIX, 404.

— Innocentii III, ann. 1198, CCXVII, 56.

GENGULFI (S.). *Vide* Tullense.

GENOLIACO (de) (Genolhac, dioc. de Périgueux) monast. exstructum VI sæc. de quo mentio fit apud Greg. Turon. B. Cyprianum abbatem habuit, ann. 585, LXXI, 901.

GENOVEFÆ (S.) PARISIENSE (Sainte-Geneviève-du-Mont à Paris) illustris abbatia ord. S. Aug. a Chlodoveo et S. Chlotilde fundata VI sæc. primum in honorem SS. Petri et Pauli : a Nortmannis vastata restaurata est a Sugerio S. Dionysii abbate, qui canonicos S. Victoris Paris. ibi introduxit, ann. 1160, LXXI, not. — De ea testamentum S. Ansegisi mentionem egit, ann. 833, CV, 745. — Epistola Innocentii II ad Stephanum Paris. episc. ut abbatiam ab interdicto eximat, ann. 1143, 620. — Nonnulli monachi e S. Martino de Campis ibi instituuntur ab abb. Sugerio, cum assensu Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1547, 1568, 1579, 1565. — Adriani IV decret., ann. 1564, CLXXXVIII, 1361. — Alexandri III, ann. 1163, CC, 211. — Epist. Clementis III ad abbat. S. Genovefæ, ann. 1188. CCIV, 1367, 1470. — Stephanus abbas claruit, ann. 1203, CCXI, 205. — Epist. Innocentii III ad Joann. abbat., ann. 1202, CCXIV, 1097; CCXV, 31, 586, 1191, 1542, 1565, 1578; CCXVI, 155, 518. — Idem usum mitræ abbati concessit, CCXVII, 52, 86, 92.

GEORGII (S.) (Saint-George, dioc. du Mans) monast. Pagi Cenoman.—Diploma Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 993.

GEORGII (S.) DE MARATO (Marat, en Sicile) monast. cujus mentio est apud S. Gregorium Magn. VI sæc. LXXVII, 563.

GEORGII (S.) SILVÆ NIGRÆ (Saint-George en la Forêt-Noire) monast. ord. S. Bened. in Constantiensi diœcesi exstructum, ann. 824; a nobili viro Hesilone, restauratum est exeunte XI sæc. Illud sub sua protectione suscepit Urbanus II papa, ann. 1093, CLI, 400. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1139, CLXXIX, 457.

GEORGII (S.). *Vide* Baralense, Lucense, Venetum.

GERBACENSE (Gerbach ou Ingerbac, en Thuringe) monast. ord. S Augustini, ab Henrico episc. Ratispon. fundatum seu valde auctum, quo postulante, illud privilegio firmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 584.

GERBERODENSE (Gerberoy, dioc. de Beauvais) monast. ord. S. August. cui privil. concessit Anastasius IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1043. — Alexander III, ann. 1163, CC, 215.

GERBSTADENSIS S. JOANNIS (Saint-Jean de Gerbstaed, comté de Mansfeld, Prusse) parthenon a marchione Chunrado conditus, quo petente, illum privilegio adornavit Innocentius II, ann. 1137, CLXXIX, 535.

GEREMARI (S.). *Vide* Flaviense.

GERENSHEIMENSIS (Gerensheim, dioc. de Cologne) parthenon pro cujus abbatissa eligenda scripsit Innocentius III, ann. 1200, CCXIV, 940.

GERENDODENSIS (Gernrod, en Saxe) parthenon juxta auct. Vitæ S. Mathildis ab ea exstructus, CLI, 21. — Juxta autem Thietmarum conditus a Gerone marchione, *ibid.*, not. *Vide* infra Gernrodensis.

GERMANI (S.) ANTISIODOR. *Vide* Antissiodorense.

GERMANI (S.) ANTISSIOD. PARISIENSIS (Saint-Germain-l'Auxerrois, à Paris) : illud monast. videtur exstructum ab eodem rege ac sequens et sub S. Vincentii invocatione ; a Nortmannis dirutum a Ludovico Pio reædificatum est. Aliquando S. Germani Rotundi dicitur. De eo monast. mentio fit in privil. Innocentii II de possessionibus ecclesiæ Parisiensis, CLXXIX, 552. Lucii II papæ epist. de eadem ecclesia, *ibid.*, 915. — Epist. Eugenii III de electione abbatis S. Germani, CLXXX, 1294. — Epist. Innocentii III ad decanum, ann. 1206, CCXV, 980.

GERMANI (S.) A PRATIS (Saint-Germain-des-Prés, à Paris) celeberrimum ord. S. Bened. monast, a S. Germano Parisiensi episc. et rege Childeberto Chlodovæi filio fundatum, ann. 558, sub S. Vincentii invocatione cujus reliquias attulerat Childebertus ex Hispania, LXXI, 265 not. — Childeberti III dipl. ann. 703, LXXXVIII, 1099. — Item Theodorici IV, ann. 730, *ibid.*, 1146. Charta Vandemiris et Erchambertæ, *ibid.* 1216. — Præcept. Caroli Magni, ann. 772, XCVII, 922, 965, 974. — Ludovici Pii, ann. 817, CIV, 1065, 1175. — Usuardus monachus florebat ann. 858. Aimonius, ann. 888, CXXVI, 1009. — Remigius monach., ann. 908, CXXXI, 47. — Abbo., ann. 923, CXXXII, 721. — Charta Guillelmi abbatis, ann. 1028, CXLI, 835. — Privileg. Roberti regis, ann. 1002, *ibid.*, 948. — Privil. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 207. — Calixti II, 1250. Innocentii II, ann. 1150, CLXXIX, 65. — Anastasii IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1050. — Dedicatio ecclesiæ per Alexandrum III tunc in Galliis, ann. 1163, CC, 208. — Privil. Alexandri III, ann. 1176, *ibid.*, 1052, 1063, 1115, 1255, 1292. — Charta Roberti S. Germani abbatis, ann. 1194, CCV, 914. — Privil. Innocentii III abbati Roberto concessum, ann. 1198, CCXIV, 151, 163 ; ann. 1207, CCXV, 1191. — Epist. ejusdem de muris urbis Parisiensis reædificandis, ann. 1210, CCXVI, 284; ann. 1211, *ibid.*, 488; CCXVII, 15, 26. — De compositione inter monast. et episc. Senonen. 28, 51, 64, 125, 145, 169.

GERMANI (S.) IN LAIA (Saint-Germain-en-Laie, près Paris) abbatiola a rege Roberto exstructa et ab Henrico I postea ecclesiæ S. Mariæ Parisiensi concessa, ann. inc., CLI, 1039. — Dipl. Philippi I Francorum regis, ann. 1072, CLIX, 841. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1088.

GERMANI (S.) DE MONTE FALCONE. *Vide* Montense.

GERMANI (S.) (Saint-Germain sur Sarthe, dioc. du Mans) monasteriolum ultra Sartham in pago Cenomannensi.—Dipl. Caroli Magni, ann 802, XCVII, 993.

GERNRODENSIS seu GERONDODENSIS S. MARIÆ et S. CYRIACI (Sainte-Marie de Gernrode, dans la principauté d'Anhalt-Bernbourg) celebris parthenon ord. S. August. a Gerone de Lusacia Landgravio conditus ann. 950 ad 965; qui postea auctus fuit a Ruekero comite de Bilsteino. Privil. Cœlestini III, ann. 1195, CCVI, 1125. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1199, 1200.

GERNRODENSE monast. virorum juxta præced parthenonem exstructum ab eodem Gerone, quod postea

transiit ad Præmonst. Eidem æque refertur privilegium Cœlestini III, CCVI, 1125.

GEROLDI. *Vide* MONTE GEROLDI.

GERSTINENSE (Gersteyn, dioc. de Passau, Basse-Bavière) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III super causam monasterii Medlicensis ann. 1208, CCXVII, 178.

GERVASII (S.) PARISIENSIS (Aumônerie Saint-Gervais de Paris) domus quam Alexander III asseruit fratribus de Eleemosyna, ann. 1175, CC, 1031.

GERVASII et PROTASII (SS.). *Vide supra* GABALITANUM et FOSSENSE.

GIARDI. *Vide* FONTIS.

GIFFENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Gif, Seine-et-Oise, anc. dioc. de Paris) parthenon ord. S. Bened. a Mauricio de Sullíaco Paris. episc. fundatus ann. 1166. —Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1284.—Annexus est parthenoni Vallis Gratiæ sub Innocent. III, ann. 1207, CCXV, 1250.

GIGNIENSE seu GIGNIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Gigny, dioc. de Lyon) monast. ord. S. Bened. a Ven. Bernone abbate fundatum, ann. 893.—Privil. Formosi papæ, CXXIX, 845.—Gregorius VII illud regendum tradidit Cluniacensi abbati, ann. 1075, CXLVIII, 667.—Epist Eugenii III adversus monach. Gigniaci eo quod mala inferrent fratribus de Miratorio, ann. 1152, CLXXX, 1517. —Anastasii IV decretum de eadem causa, ann. 1153, CLXXXVIII, 1037.—Privil. Innocentii III, ann. 1200, CCXVII, 61.

GILDASII (S.) DE NEMORE (Saint-Gildas-aux-Bois, dioc. de Nantes) monast. ord. S. Bened. a nobili Armorico Simone Rocabernardi filio in Nannetensis pagi loco *Lampadio* dicto fundatum, ann. 1026, cujus Helgotus primus fuit abbas, CXLI, 1281.

GINESII (S.) (Saint-Genèse, dioc. de Lucques en Lombardie) monast. ord. S. August. conditum paulo ante ann. 1205, quo Innocentius III illud privilegio confirmavit, CCXVII, 150.

GIRWENSE monast. in Anglia situm ; ita vicinum fuit Wirmudensi ut unum esse cum eo videretur, XC, 10. *Vide* WIRMUDENSE.

GISEBURNENSE (Giseborn. dioc. d'York, Anglet.) monast. cujus abbati curam commisit Innocentius III de quibusdam monast. reformandis, ann. 1207, CCXV, 1128.

GISLENI seu GHISLENI (S.). *Vide* CAMERACENSE S. PETRI.

GIVENSIS S. MARIÆ. (Notre-Dame de Gif, près de Versailles, Seine-et-Oise) parthenon a Mauricio de Sullíaco Parisiensi episc. fundatus — Epist. Alexandri qua confirmat bona collata a parthenone Hederensi, et ab ipso Mauricio, ann. 1180, CC, 1295.

GIXALENSE (Gixal. dioc. de Barcelonne en Catalogne) monast. ord. S. Bened. cujus jura et possessiones confirmavit Alexander III, ann. 1165, CC, 245.

GLANDERIENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Glandières ou Longueville, dioc. de Metz) monast. ord. S. Bened. exstructum circa 587. — Privil. Innocentii III, ann. 1210, CCXVII, 199.

GLANNAFOLIENSE S. MARIÆ (N-D. de la Chapelle-Glain, dit plus tard Saint-Maur Glanfeuille, dioc. d'Angers) monast. ord. S. Ben. super Ligerim in pago Andegavensi situm quod vetustate temporum in ruinam evasit, reædificatum est a Roricone comite et privilegio Ludovici Pii subjectum est Fossatensi cœnobio ann. 833, CIV, 1250.— Urbani II privil. ann. 1096, CLI, 456. — Bulla ejusd. Urbani qua illud monast a Fossatensi abjudicat et Cluniacensi restituit, ann. 1096. CLI, 489. — Privil. Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII 1023. — Innocentius III huic adjunxit monach. S. Petri de Culturis ann. 1208, CCXV, 1557.— Privil. ejusdem papæ, ann. 1203, CCXVII, 277.

GLASTONIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Glastenbury, comté de Sommerset) monast. a S. Dunstano episc. et rege Edgaro in Anglia conditum X sæc — Privil. Joannis XIII papæ, ann. 971, CXXXV, 984. — Ejusdem monast. initia. CXXXVIII, 433, 450; CXXXIX, 1455. — Charta Edgari regis, ann. 970, CXXXVIII, 517. — Item Canuti Regis hujus m. abbas judex instituitur causarum tum ecclesiasticarum tum sæcularium, CLI, 1188. — Privil. Calixti II ann. 1123, CLXIII, 1295.— Epist. Innocentii III super horum monast. controversia cum suo episcopo, ann. 1199, CCXIV, 869.—Epist. Innocentii III ann. 1206. CCXV, 827.

GLODESINDÆ (S.) parthenon. *Vide* METENSIS.

GODESAVENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Gottesau, en Souabe) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Bertholdo Hohenburgensi comite exstructum paulo ante ann. 1125, quo Calixtus II juxta petitionem Burchardi abb. illud privilegio ornavit, CLXIII, 1240

GOESSENSIS S. ANDREÆ (Sant-André de Goes dans la Haute Styrie) parthenon ord. S. Bened. cujus possessiones et jura confirmavit Eugenius III, ann. 1148, CLXXX, 1535.

GOLDBACENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Goldbach en Souabe) monast. ord. S. August. cujus cœlestinus III bona juraque confirmavit, ann. 1192, CCVI, 913.

GORGONIÆ INSULÆ S. MARIÆ (Couvent Sainte-Marie de l'Ile Gorgone, dans le golfe Adriatique) monast. in Tyrrheno mari situm, cujus fit mentio apud Gregorium Magn. VI sæc. LXXVII, 514.— Hujus monast. jura et privile gia confirmavit et auxit S. Leo PP. ann. 1051, CXLIII, 677.

GORZIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Gorze, anc. dioc de Metz) monast. ord. S. Bened. a S. Chrodegango episc. fundatum et dotatum, ann. 745, Angelramni episc. donationes, ann. 770, XCVI, 1097, 1098. — Dipl. Caroli Magni, ann. 768, XCVII, 913. — Item Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1019. — Roberti Metensis episc., ann. 916, CXXXII, 529.—Joannes abbas floruit ann. 978, CXXXVII, 239. — Privil. Godefridi Bullionensis, postea Hierosolym. regis, ann. 1096, 595. — Popponis episc., ann. 1095, CLV, 1653. — Epist. Alexandri III in gratiam hujus monast., ann. 1174, CC, 974.

GOSLARIENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Goslar, en Saxe) monast. ord. S. Augustini in dicec. Mindensi haud procul ab Hildesheimo a Theoderico episc. exstructum XI sæc., CXLI, 1218. — Privil. S. Leonis IX, ann. 1049, CXLIII, 931; Victoris II CXLIII, 832. — Epist. Anastasii IV ad episc. Halberstad. in hujus monast. gratiam, CLXXXVIII, 1076; Adriani IV, ann. 1154, *ibid.*, 1420.

GOTLANDENSE (Gothland en Livonie, Prusse) monast. cujus abbati cura commissa est fratrum Militiæ Templi, qui ibi constituebantur, ann. 1213, CCXVI, 918.

GOTWICENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Gottwich ou Kettwein en Crimée) monast. ord. S. Bened. extructum a B. Harthmanno Passaviensi (Passau) episc., ann. 1083, cujus et abbas fuit. — Privil. Urbani II, 1088, 1099. CLI, 519. — Privil. Paschalis II, ann. 1104, CLXIII, 129, 432.

GRACIACENSIS S. JOANNIS (Sant-Jean de Grez, dioc. de Tours) prioratus ord. S. August. Epist. Innocentii II de prioris electione, ann. 1203, CCXV, 54.

GRADICENSE (Gradiz, en Moravie) monast. ord. Præm. sub Eugenio III fundatum, cujus epistola exstat. CLXXX, 1044.

GRAFFSCHAPP (de) S. ALEXANDRI (Saint-Alexandre de Graffehaft, dioc. de Cologne) monast. ordinis S. Bened. in dicec. Coloniensi fundatum ab archiep. Annone, ut fert ejusdem charta, ann. 1072, CXLIII, 1386.—Diploma Friderici archiepisc., ann. 1120, CLXVI, 1353.

GRANDIGURGITIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Grangoulet; Seine-et-Oise) monast. ord. Præmonstrat. a quibusdam nobilibus viris exstructum quorum nomina vides in privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1298.

GRANDIMONTENSE (Grammont, dioc. de Limoges) monast. et novus ordo cujus institutor fuit S. Stephanus de Mureto circa ann. 1076.— Urbani III epist. et privil., ann. 1186, CCII, 1415, 1416.— De S. Stephano hujus ord. fundatore, CCIV, 997, 1011. — Petrus Bernardi prior quintus claruit ann. 1191; cui successerunt Guillelmus de Trahinaco, ann. 1177, Gerardus Itherii, *ibid.* — Epistolæ Clementis III ad fratres Grand. ann., 1188, *ibid.*, 1375, 1377, 1426. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 496; ann. 1202, *ibid.*, 945, 948; ann. 1207, CCXV, 1141 ; CCXVII, 216.

GRANDISANBERNARDO (de) (Le grand Saint-Bernard, dans le canton de Vaud, en Suisse) monast. canonicor. reg. S. Augustin. quod in quadam lite conciliavit B. Amedæus Lausann. episc. cum fratribus de Melliradio, ann. 1134, CLXXXVIII, 1292.

GRAVENSE seu DE GRAVACO (Gravac, duché de Plaisance) monast. ord. S. Bened. circa ann. 746 exstructum. Cui ablata quædam ut ipsi redderentur præcepit Ludovicus Pius, ann. 820, CIV, 1095.

GRANDISVALLENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Grandval) monast. ord. S. Bened. in Argent. dicec. exstructum et sub abbate Gundoaldo auctum donationibus Pippini, ann. 770, XCVI, 1579.

GRANDIS SILVÆ. *Vide* SILVÆ MAJORIS.

GRASSELLENSE SS. PETRI ET VICTORIS (Serait-ce Gréoux, dans les Basses-Alpes ?) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 692, LXXXVIII, 1088. — Privil. Chlo-

dovæi III, *ibid.* — Charta Aredii, ann. 683, LXXVIII, 1204.

GRATÆ (S.) monast. in dicec. Urgelitana a Possidonio episc. reædificatum. — Privil. Ludovici Pii., ann. 822, CIV. 1123; CXIX, 487.

GRATIÆ-DEI (Grâce-Dieu, diocèse de Magdebourg, Allemagne) monast. ord. Præmonst. ab Ottone Crudorpiensi comite et ipso S. Norberto, ann. 1131. — Privil. Innocentii II, ann. 1138. CLXXIX, 377.

GRATTERENSE seu GAZERENSE, monast. ord. S. Bened. in Neapoli orbe et in loco Plaia dicto exstructum, cujus abbati scripsit S. Gregorius Magn., LXXVII, 1113, 1253. — Quod annexuit cum S. Sebastiani monast. et alio simul de Puteolo, *ibid.*

GREGORII (S.) AD RHENUM (Saint-Grégoire sur le Rhin, diocèse de Constance ou de Bâle) monast. a Gebehardo Constantiensi episc. fundatum, ann. 989, quod Joannes XV sub sua tuitione suscepit, CXXXVII, 838. — Innocentii III decretum de non conferendis præbendis ad sæculares, ann. 1210, CCXVII, 199.

GREGORII (S.) (Saint-Gregoire d'Alsace, dioc. de Strasbourg) monast. ord. S. Bened. cui dona quædam contulit Bodalus, ann. 747, LXXXVIII, 1211. — Charta Sigfridi, ann. 768, XCVI, 1564. — Regis Caroiomanni dipl., ann. 769, *ibid.*, 1574. — Columbarii silvam (*Colmar*) tribuit ei Ludovicus Pius, ann. 826, CIV, 1137.

GRENEFELDENSIS (Religieuses de Grenfeld. comté de Lincoln, Anglet) parthenon a nobili viro Redulfo d'Abi fundatus in dicec. Lincoln., cujus donationes confirmavit S. Hugo episc. XII exeunte sæc., CLIII, 1122.

GRINBERGENSE (Grinbergent en Brabant, près de Bruxelles) monast. ord. Præmonst. a pluribus piis viris exstructum et dotatum, de quibus mentio fit in privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1209.

GRISTANENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Grestain, près de Honfleur) monast. ord. S. Bened. ab Herluino de Curtavilla exstructum, ann. 1050. — Epist Arnulfi Lexov. episc. ad abbatem hujus monast, circa 1175, CCI, 81; CCII, 1318.

GROENINGENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Grœningen, près de Courtray, Belgique) parthenon ord. Cisterc. exstructus, ann. 1238, a Joanna et Agnete filiabus Galterii Rodenburgensis domini, ann. 1439. Margareta abbatissa partem reliquiarum quæ ibi asservantur largita est abbati Claræval, CLXXV, 1712.

GROFFCHATTENSE. *Vide supra* GRAFFCHAPP.

GUALDENENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Gualdena, en Italie) monast. ord. Camald. cui Clemens III privil. concessit, ann. 1188, CCIV, 1339.

GUASTALLA (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Guastalla, dioc. de Mantoue) monast. ord. S. August. a regina Ermingarde et nobili domino Garimano exstructum, ann. 1095 et ab Urbano II priv. ornatum, CLI, 412. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1132, CLXXIX, 159. — Eugenii III, ann. 1145; CLXXX, 1048. — Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1497.

GUDHEMENSIS (Couvent de Gudhem en Danemark) parthenon a rege Canuto V exstructus XI sæc. — Privil. Alexandri III, ann. 1176, CC, 1060.

GUILLIELMI (S.) DE DESERTIS. *Vide* GELLONENSE.

GUINGAMPENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix de Guingamp, en Bretagne) monast. ord. S. August. a quibusdam nobilibus viris exstructum XII sæc.— Privil. Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1487.

GUNTMARI (S.) (Abbaye de Lierre, diocèse de Meaux) monast. ord. S. August. haud procul a Meldis, fundatum a pio viro Gunthmaro, in quo sepultus est, ann. 775, CXLIX, 142.

GURTHONENSE ET GUERDONENSE (Notre-Dame de Gourdon-en-Charolais) monast. ord. S. Bened. in quo monachus vixit pius Desideratus presbyter, ann. 570, LXXII, 895. *Vide* GABILONENSE LEPROSORUM.

GYRENSIS CARTHUSIA (Chartreuse de Gyren, dioc. de Gurch, dans la Basse-Carinthie) monast. ab Henrico Gurcensi episc. exstructum temporibus Alexandri III, cujus epist. ann. 1174, CC, 949.

HAGUENONENSE SS. PHILIPPI ET WALBURGIS (Haguenau, dioc. de Strasboug) monast. ord. S. Bened. a principibus Friderico et Petro constructum ante ann. 1102, quo Paschalis II illud privilegio confirmavit, CLXII, 97.

HAIDENHEINNENSE pro HEIDENHEIMENSE.

HALBERSTATENSE S. JOANNIS (Saint-Jean d'Halberstadt) monast. ord. S. Bened. cujus Innocentius II bona atque possessiones confirmavit ann. 1138, CLXXIX, 376.

HALBERSTATENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Halberstadt) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmavit Cœlestinus II, ann. 1143, CLXXIX, 784.

HALBERSTATENSE. *Vide* MICHAELSTEINENSE.

HALBERSTATENSE S. THOMÆ (Saint-Thomas d'Halberstadt) monast. ord. Præm. a Theodorico episc. conditum paulo ante ann. 1192, quo Cœlestinus III illud privil. confirmavit, CCVI, 911.

HALLENSE. *Vide.* REICHENHALLENSE.

HALLENSE (Halle, dans le duché de Magdebourg) monast. ord. S. August. alias dictum *Ad Novum opus*, id est, *Fait à neuf*, cujus bona privilegiaque confirmavit Cœlestinus III, ann. 1194, CCVI, 1048.

HAMANABURGENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Hamambourg dioc. de Mayence) monast. ord. S. Bened. a S. Bonifacio. Mogunt. episc. fundatum circa ann. 748, LXXXIX, 647, 692 not.

HAMATGIENSIS S. EUSEBIÆ (Hamage près Marchiennes) parthenon ab ipsa Eusebia virgine et abbatissa fundatus, ann. incert., CXLIX, 133.

HAMELENENSE (Hameln ou Hameln dans la Basse Saxe) monast. ord. Præmonst. cujus provisor ad sanctam Hildegardem Montis S. Ruperti abbatissam scripsit se ejus precibus commendans XII sæc., CXCVII, 502.

HAMENSE (Ham, diocèse de Noyons) monast. ord. S. August. ad cujus abbatem scripsit Alexander III, ann. 1172, CC, 764.

HAMENSE S. SALVATORIS. *Vide* GERWANENSE.

HAMERSLEBENSE S. PANCRATII (Saint-Pancrace d'Hammersleben, dioc. d'Halberstadt) monast. ord. S. August. cujus possessiones et jura confirmat Paschalis II ann. 1116, CLXIII, 399.—Privil. quo Honorius II monasteria quædam huic subjecit, ann. 1129, CLXVI, 1303.— Privil. Innocentii II, ann. 1138, CLXXIX, 375.

HAMERSLEBENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre d'Hamersleben, dioc. d'Halberstadt) monast. ord. S. August. cujus tutelam suscepit Eugenius III ann. 1145, CLXXX, 1039.—Cœlestinus III confirmat donum ecclesiæ S. Stephani, ann. 1195, CCVI, 1091.

HANCHIS (de) (Hanches prope Maintenon, dioc. de Chartres) monasteriolum seu prioratus a Pagano archid. Carnot. concessus Willelmo Majoris Monasterii abbati, ann. 1114. Privil. Ivonis epist. Carnot., CLXII, 295.

HARDEHUSANUM seu HERNVITHELENSENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Hardehausen, diocèse de Paderborn) monast. ord. Cisterc. Ex Campensi ortum ab episcopo Bernhardo fundatum ann. 1040 qui in eo sepulturam elegit. Privil. Adriani IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1429.

HASELACENSE (Haselach, anc. dioc. de Strasbourg) monast ord. S. Bened. a rege Dagoberto et Florentio abbate fundatum ann. 633 in dicec. Argentin. (Charta interpolata LXXX, 524).—Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1140.

HASNONIENSE S. PETRI (S. Pierre d'Hasnon) monast. duplex ord. S. Bened. in Atrebat. dicec. fundatum ab abbate Joanne et ejus sorore Eulalia, ann. 678, aliud erat virorum et aliud mulierum, CXLVII, *et seqq.* : sæc. XI in ruina fere cum esset reædificatum est a fundamento ab Hasnoniensi comite, sub Alexandro II papa, ann. 1070, CXLVII, 898 — Rolandus abbas insigni probitate claruit, CXLVII, 598.

HASNUNENSE SS. MARCELLINI ET PETRI (Saint-Marcellin et Pierre d'Hasnon, dioc. d'Arras) monast. ord. S. Bened. olim opulentissimum dicec. Atrebat. et forte in eodem loco ac præced. a vicinitate nominis. XI sæc. minoratum et neglectum reperitur, CXLIXX, 133.

HASSARODENSE monast. juxta Meinum flumen in dicec. Eistadensi exstructum (apud Raban. M. VIII sæc.) CVII, 54.

HASTERIENSIS (Hastières, Meurthe) parthenon in Metensi dicec. a comitissa Bertha comitis Widerici uxore constitutus, ann. 626, LXXXVIII 1159. — Epistola Clementis III ad abbatem, ann. 1190, CCIV, 1578.

HAVERHOLMENSIS (Haverholm, dioc. de Lincoln, Anglet.) parthenon de quo mentio fit in epist. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 368.

HANNOGIENSE, *Vide* HONAUGIENSE.

HAY (de insula) S. COLUMBÆ. *Vide* HIBERN.

HEDERENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame d'Yerres ou Hières près Corbeil) parthenon ord. S. Bened. a Stephano Parisiensi episcopo exstructus. Chartæ fundationis, ann. 1138, CLXXIII, 1427. — Privil. Innocentii II, ann. 1141, CLXXIX, 541.— Iliæ moniales opitulantur sororibus de Gif., ann. 1180, CC, 1292.— Decret. Innocentii III de monialium numero, ann. 1208, CCXV, 1368.

HECKLINGENSE SS. GEORGII ET PANCRATII (S. George ou Saint-Pancrace d'Eglingen, Souabe) parthenon a nobili viro Bernardo comite olim conditus, privilegio ditatus ab Innocentio II, ann. 1140, CLXXIV, 498.

HEGENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Heyn, dioc. de Mayence) monast. ord. Cisterc. fundatum, ann. 1140 a Boppone Richenbacensi comite, et Bertha ejus uxore.— Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 559.

HEGENENSE, HEGENHENSE seu HEGENBACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Hégenbach en Souabe). monast. ord. Cisterc. XII sæc. fundatum, cujus abbas ad sanctam scripsit Hildegardem ut illum apud Deum commendaret, circa medium XII sæc., CXCVII, 298.

HEIDENHEIMENSE (Heidenheim en Souabe) monast. ord. S. Bened. a sancto Winibaldo Richardi filio Anglosaxonum regis exstructum in dioc. Eichstadtensi ann. 758, CXXIX, 869, 870. — Illud sub protectione sua suscepit Eugenius III, ann. 1152, CLXXX, 1507, 1509. — Privil. Adriani IV, ann 1155, CLXXXVIII, 1432.

HEIDENHEIMENSIS (religieuses d'Heidenheim) parthenon ab eodem S. abbate Winebaldo exstructus juxta suum monasterium, cujus S. Walburgis ejus soror abbatissa fuit, circa 780, CXXIX, 869, 870. — Datum est monachis sub Eugenio III ann. 1150, CLXXX, 1439, 1440.

HEILSBROMENSE seu DE FONTE SALUTIS S. MARIÆ (Notre-Dame d'Heilsbrunn, dioc. de Bamberg, Bavière) monast. ord. Cist. ab Othone Bamberg. episc. conditum ann. 1132, CLXXIII, 1279, 1308. — Charta Ottonis de hujus monast. fundatione, ann. 1132, CLXXIII, 1346. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX 1303, 1522.

HEINBERGENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Heinsberg, dioc. de Cologne) parthenon ord. S. Aug., juxta reformat. Præmonst. a Philippo Coloniensi archiepisc. et Radulfo Leodii episc. fundatus, quem priv. confirmavit Cœlestinus III ann. 1194, CCVI, 1030.

HEISTERBACENSE S. PETRI DE MONTE (Saint-Pierre du Mont ou du Val, a Heisterbach, dioc. de Cologne) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1188 a Philippo Heinsbergensi Coloniensi archiep. — Priv. Cœlestini III ann. 1193, CCVI, 1003.

HELDERENSIS PARTHENON. *Vide* HEDERENSIS.

HELIONENSE SS. FABIANI ET FELICITATIS, parthenon. *Vide* ANDLAVIENSIS.

HELMENSTADENSE S. LUDGERI (Ludger-Clooster, dans le duché de Brunswick) monast. ordinis S. Benedicti a S. Ludgero Munsteriensi episc. fundatum in ducatu Brunswicensi IX sæc., XCIX, 748, 749.

HELMESWARDENSE seu HELMWARDESHUSENSE monast. ord. S. B. in Westphalia situm, quod S. Henricus imper. II Paderbornensi episc. concessit ann. 1017, CXL, 535. — Eugenii III privil. ann. 1148, CLXXX, 1517.

HELMSTADENSE seu MONASTERII VALLIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Valmoûtier à Helmstadt, duché de Brunswick) monast. ord. Cisterc. fundatum ante ann. 1192, quo Cœlestinus III illud priviligio confirmavit, CCVI, 912.

HELWATESHUSENSE monast. cujus abbati scripsit Innocentius III ann. 1206. Non satis de loco constat, CCXV, 921.

HEMMERODIENSE seu CLAUSTRUM-NOVUM (Himmelrod dans le comté de Hohensten en Thuringe) monast. ord. Cisterc. exstructum ante tempora Innocentii II, qui illud privilegio confirmavit, ann. 1140, CLXXIX, 530. — Privil. Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1527. — Epist. Cœlestini III, ann. 1196, CCVI, 1188.

HENIMENSE S. MARTINI (Hennin-Liétard) monasteriolum ord. S. August. a Rotberto Atrebatensi episc. fundatum, ann. 1040 inter Douay et Lens, CXLIX, 132.

HENLIENSE (Henley, comté d'Oxford Anglet.) monast. ord. S. August. — Epist. Innocentii III de re matrimoniali, ann. 1203, CCXV, 46, 81.

HERENIENSE. *Vide* BLASII, in Silva Nigra.

HERDENSE (Herden ou Huert, comté de Nesselrode, en Westphalie) monast. quod sancta Hildegardis visitavit, et cujus abbas ad hanc pissimam abbatissam scripsit ut ejus precibus seipsum commandaret, XII sæc., CXCVII, 302.

HERENSE S. PHILIBERTI (Saint Philibert dans l'Ile d'Herr.) monast. ord. S. Bened. ab episc. Ottone exstructum ex beneficiis Caroli Magni, postea confirmatum a Lothario ann. 850, CIV, 1183. — Cui Joannis VIII monasterium adjunxit S. Porciani, ann. 876, CXXVI, 687.

HERFORDENSE. *Vide* ERFORTENSE.

HERIBERTI (S.). *Vide* TUITIENSE.

HERINGENSE (Heringen en Thuringe) monast. ord. S. Bened. ab Ottone de Castro Iringi (Héringen) exstructum, cum assensu Calixti II, ann. 1121, CLXIII, 1203.

HERIVALLIS S. MARIÆ (Notre-Dame d'Hérivaux, Seine-et-Oise) monast. ord. S. August., ann. 1138 exstructum prope Luzarches ab eremita Ascelino sub Mauricio Parisiensi episc. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 210. — Clementis III, ann. 1188, CIV, 1284, 1314. — Mauricius de Sulliaco fundationem confirmavit, ann. 1185, CCV, 902.

HERMENRODIENSE, monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de quadam lite inter Coloniæ canonicos, CCXIV, 749, quod idem esse videtur ac Hemmerodiense, ut supra.

HERMERIENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas ou Notre-Dame d'Hermières, dioc. de Paris) monast. ord. S. August. conditum ante ann. 1160. — Privileg. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1220. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1284.

HERRISIENSIS seu HERTIENSIS (Herrs ou Hertz, dioc. de Paderborn) parthenon in Paderbornensi diœc. exstructum. — Privil. Stephani papæ, ann. 891, CXXIX, 815. — Epist. Innocentii III de electione abbatissæ, ann. 1205, CCXV, 559.

HERSWELDENSE seu HERSFELDENSE (Hersfeld, anc. dioc. d'Halberstadt), monast. ord. S. Bened. a S. Lulo Moguntino archiep. fundatum primis Caroli Magni annis, in diœc. Halberstat., CXLI, 443, cujus abbas fuit illustris Haymo Alcuini discipulus, postmodum episc., ann. 839, CXVI, 185; CXLI, 1170. — Dipl. S. Henrici II imper. ann. 1024, CXL, 380. — Privil. Paschalis II papæ, ann. 1111, CLXIII, 286.

HERUTENSE seu HERUTEVENSE, id est insulæ Cervi (Hartlepool, comté de Durham) monast. puellarum in Dunelmensi agro fundatum ab Auglorum rege Oswiu cujus filia S. Hilda prima fuit abbatissa, ann. 655, XCV, 156, 208.

HERWETHESHUSENSE monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 921. — Videtur ratione loci incertum.

HESDINENSE (Hesdin, dioc. de Saint-Omer, Pas-de-Calais) monast. ad cujus priorem scripsit Innocentius III, ann. 1202, super canonicis S. Audomari, CCXVII, 94.

HESSENSIS S. MARIÆ, SS. MARTINI et LAURENTII (Notre-Dame ou S. Laurent en Hesse), parthenon in Alsatia juxta Sarreburgum exstructus a Brunone S. Leonis IX patre cui plurima privilegia concessit Leo IX, olim Tullensis episc., ann. 1054, CXLIII, 740.

HETEWARDENSE (Hetewarden, dioc. de Mayence) monast. cui scripsit Innocentius III super electione abbatissæ Herrisiensis, ann. 1205, CCXV, 559.

HEYLLSHEMIENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Heiligen, comté de Namur) monast. ord. Præmonst. a nobili viro Rainero de Zetrud exstructum paulo ante ann. 1154 quo Innocentius II illud confirmavit, CLXXIX, 220.

HIENSE seu HYENSE (L'Ile d'Hy, vis-à-vis l'Ecosse) cœnobium in insula Hiberno Scotica et ejusdem nominis (hodie Colomb) exstructum a S. Columbano, ann. 563, in quo floruere SS. Arculfus et Adamanus VIII sæc., LXXXVIII, 721, 725, 725. — Plurimorum cœnobiorum dicitur caput a V. Beda, XCV, 151. — Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 193.

HIEROSOLYMITANUM. *Vide* S. SEPULCRI.

HIEROSOLYMITANUM S. MARIÆ monast. temporibus Gregorii Turon. episc. exstabat, ann. 595, LXXI, 715.

HIEROSOLYMITANUS S. MARIÆ MAJORIS (couvent de Sainte-Marie Majeure à Jérusalem) parthenon a regina de Jerusa em exstructus, et Innocentii III privilegio confirmatus, ann. 1205, CCXV, 150.

HIEROSOLYMITANUM HOSPITALE S. JOANNIS (Hospitaliers de Saint-Jean de Jérusalem) a Geraudo præposito institutum, ann. 1113, pro omnibus peregrinis e diversis regionibus advenientibus Hierosolymam, cujus Raimundus custos factus est, ut constat ex ejusdem charta, CLV, 1257. — et postea Gilbertus cujus exstat epist. ad Ludov. VIII regem 1270. — Privil. Paschalis II ann. 1113, CLXIII, 314. — Privil. Calixti II papæ, ann. 1123, *ibid.* 1261. — Innocentii II, ann. 1131, CLXXIX, 77, 512. — Epist. Eugenii III ad Raymundum magistrum, ann. 1152, CLXXX, 1550. — Charta Galtheri de Sombernone, ann. 1210, CLXXXV, 1425. — Privil. Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1078. — Epist. Alexandri III, ann. 1167, CC, 524, 556, 950. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1081, 1304. — Urbani III privil. ann. 1187, CCII, 1468. — Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1444. — Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 521. — Donatio palatii de Manuasca (Manosque) a comite Forcalcariensi ante ann. 1209 quo hoc donum confirmavit Innocentius III, CCXV, 145. — Item confirmavit donationem regis Armeniæ, ann. 1210, CCXVI 305. — Celebrare in terris ab Ecclesia interdictis non licet, CCXVII, 57, 149 155.

HIKELINGENSE S. MARIÆ (Heikling, dioc. de Nor-

wick, Anglet.) monast. ord. S. Aug, cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1209, CCXVI, 181.

HILARII (S.). *Vide* CARCASSONNENSE GALEATENSE, PICTAVIENSE.

HILARII (S.) PARTHENON. *Vide* FESSULANUS.

HILDESHEIMENSE S. MICHAELIS (Hildesheim en Saxe) monast. ord. S. Bened. et quidem celeberrimum a B. Bernardo abbate simul et episc. fundatum XI sæc., CLXI, 1175, cui sanctus Godehardus successit, *ibid.* — Viri illustres et episcopi ex eo monast. orti, CXL, 1235. — Privil. Eugenii III, ann. 1153, CLXXX, 1570. — Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 975.

HILLISINEBURGENSE (Helsinbourg, en Suède), monast. ord. S. Bened. ab Arnoldo episc. dotatum, cujus possessiones et jura privilegio confirmavit Eugenius III, ann. 1153, CLXXX, 1609. (*Inter dubia*)

HILSEMBURGENSE seu HILLISINEMBURGENSE (Hilsenburg, diocèse d'Halberstadt) monast. ord. S. Bened. ab Arnoldo Halbertatensi episc. conditum, cujus jura et possessiones confirmat Innocentius II papa, ann. 1136, CLXXIX, 259.

HIMERII (S) (Saint-Hymer, Calvados) monast. ord. S. Bened. cujus bona privilegiaque confirmavit Lucius III papa, ann. 1183, CCI, 1210.

HIPPOLYTI (S.). *Vide* FAVENTINUM.

HIRSAUGIENSE S. AURELII (Hirsauge, dioc. de Spire) monast. celebre ord. S. Bened. a comite Erlafrido in Spirensi diœc. fundatum circa 772 quod et Fuldensi subjecit, CVII, 95. — Maxime floruit ann. 1085, CXLIII 338. — Ex eo plurimi monachi exierunt et monast. Petrishusanum petierunt ad reformandam disciplinam, circa eadem tempora 339. — De ejus monast. restitutione ad Adelbertum comitem auct. Leone IX, CXLIII, 377. — Privil. Gregorii VII papæ, ann. 1085, CXLVIII, 714. — S. Wilhelmus abbas 1091, CL, 889. — Constitutiones Hirsaugienses, 927. — Privil. Urbani II, ann. 1095, CLI, 402. — Epist. Cœlestini II de abbatis electione, CLXXIX, 789. — Monachi ad S. Hildegardem scribunt, CXCVI, 367.

HIRSFELDENSE. *Vide* HERSFELDENSE.

HOHENBURGENSIS (Hohenbourg seu Mont-Sainte-Odile, dioc. de Strasbourg) parthenon Argentin. exstructus a S. Odila abbatissa circa 720. Judith imperatrix multa concessit et privilegia confirmavit, ann. 837, CIV, 1285, 1287. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1050, CXLIII, 663.

HOIENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie à Huy, dioc. de Liége) monast. ord. S. August. ab archidiacono Bosone fundatum; postea vero ab episc. Deodulno restauratum et multis possessionibus auctum, ann. 1066, CXLVI, 1443, 1445.

HOLMECOLTRAMENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Homecoltran, dans l'île d'Holm, appartenant à l'Anglet.) monast. ord. Cisterc. fundatum a rege Henrico I et Ranulfo Cestriensi comite. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1554.

HONAUGIENSE sive HOHENNAUGIENSE ET HONOVIENSE S. MICHAELIS (Honaw ou Hohenhausen, anc. dioc. de Strasbourg) monast. ord. S. Bened. in diœc. Argentin. exstructum ab Adalberto S. Odilæ fratre circa 720; cujus abbati Benedicto privil. concessit Theodoricus IV, ann. 725, LXXXVIII, 1159. — Charta Aichonis donatoris, ann. 725, *ibid.*, 1279. — Item Boroni, 1280, 1312. — Rodoli, ann. 748, *ipid.*, 1318. — Pippini regis, XCVI, 1531, 1533, 1545. — Carolomanni, ann. 770, XCVI, 1577; XCVII, 919, 927. — Caroli Magni, ann. 775; *ibid.*, 955, 957, 961, 967. — Bruno ex monast. factus episc. Argentin., ann. 1130, CLXVI, 1347.

HORNBACENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Hornbach, dioc. de Metz) monast. ante ann. 700 fundatum a S. Pirmino seu Firmino hujus regionis apostolo, in loco *Gamundo* dicto, LXXII, 120. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 821, CIV, 1107.

HORREENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Oeren, dioc. de Trèves) parthenon ord. S. Bened. ab Irmina Dagoberti regis filia et sancto Modoaldo episc. conditus in Valle Trevirensi circa ann. 675, LXXXVII, 1303, 1309. — Quidam illum pro Epternacensi falso accipiunt eo quod eadem Irmina abbatissa hujus fundationi innuerit locum concedendo. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1595.

HORSHAMENSE S. FIDIS (Sainte-Foi de Horsham, comté de Sussex, Anglet.) monast. ord. S. August. a nobili viro Roberto Waltheri filio exstructum ante ann. 1163, quo Alexander III illud privilegio confirmavit, CC, 225.

HORTENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Huerta, dioc. de Siguenza) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1150 ab Alphonso I rege. Cujus privilegia et possessiones sub protectione sua suscepit Alexander III, ann. 1164, CC, 512.

HOSPITALARII HIEROSOLYMIT. IN HIBERNIA constituti, quorum Innocentius III bona atque privilegia confirmavit, ann. 1212, CCXVI, 646.

HOSPITALARII HIEROSOL. in Rhemensi diœc. constituti, quibus Innocentius III interdicit ne excommunicatos sepeliant, ann. 1212. CCXVI, 645.

HOSPITII (S.). *Vide* NICIENSE.

HUBERTI (S.) IN ARDENNIS (Saint-Hubert, dans les Ardennes) monast. ord. S. Bened. a Pippino duce et ejus uxore Plectrude fundatum in castro *Ambra* dicto, ann. 687, LXXXVIII, 1215, cujus charta ut spuria habetur. *Vide* ANDAGINENSE.

HUESCENSE JESU NAZARENI (Huesca, dioc. de Pampelune) monast. ord. S. Bened. ab Aragonensi rege Petro exstructum et privilegiis ornatum ab Urbano II papa, ann. 1089, CLI, 301, 504. — Privil Paschalis II papæ, ann. 1102, CLXIII, 82, 126. — Innocentii II privil. ann. 1139, CLXXIX, 455, 477. — Clementis III, ann. 1138, CCIV, 1379.

HUGTTHOVIENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Uthenhoffen, Bas-Rhin) monast. ord. S. Bened. a Wernero comite exstructum paulo ante ann. 1135, quo Innocentius II illud privil. confirmavit, CLXXIX, 356.

HUGESHOFFENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Hugueshoffen ou d'Hugoncourt, Bavière) monast. ord. S. Bened. a Wernhero Ortenbergensi comite exstructum, quod precibus comitissæ Adelheidis privilegio confirmavit Calixtus II papa, ann. 1123, CLXIII, 1308.

HULMENSE (Hulm seu Hulmen, Anglet.) monast. ord. S. Bened. in Anglia conditum a rege Canuto I, ann. 1036, cujus exstat privil. quo terram quamdam eidem concessit, CLI, 1184.

HUMBLERIIS seu HUMOLARIIS (de) S. MARIÆ S. HUNEGUNDIS (Notre-Dame d'Homblières, anc. dioc. de Noyons) monast. ord. S. Bened. a S. Eligio episc. et rege Lothario exstructum, ann. 650, primum pro sanctimonialibus, in quo vixit et obiit S. Hunegundis; sed ann. 948 illud reædificavit Albertus comes Viromandensis et monachis concessit S. Bened. — Privil. Agapeti II, ann. 955, CXXXIII, 950. — Joannis XII, *ibid.*, 1015. — Hujus monast. Bernerus fit abbas, ann. 964, CXXXVII, 49. — Epist. Alexandri III pro eod. monast., ann. 1174, CC, 935.

HUMILIMONTENSE seu MARSENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Humilimont ou Marsans, près de Wipens dans la Gruyère en Suisse) monast. ord. Præmonst. fundatum, ann. 1137, a tribus e nobili genere viris et fratribus, cujus possessiones et privilegia confirmavit B. Amedæus Lausann. episc., CLXXXVIII, 1290.

HIMERII (S.). *Vide infra* IMERII.

HUNTHINGDONIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Hunthington sur l'Ouse, Anglet.) monast. ord. S. Bened., postea Burhense dictum, exstructum a S. Ethelwaldo episc., ann. 980, CXXXVII, 93. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1266.

HUNULFOCURTENSIS S. PETRI (Saint-Pierre d'Honnecourt, Nord) parthenon super Scaldum (l'*Escaut*) ab Amalfrido fundatus, ann. 680, quem Theodoricus rex S. Bertino Sithivensi abbati asseruit, ann. 687, LXXXVII, 1337; LXXXVIII, 1209. — Auriana Amalfridi filia prima fuit abbatissa, CXLIX, 129.

HURODLEICHESBERGENSE, monast. ord. S. Bened in Germania, de quo mentio in Vita B. Rabani Mauri, CVII, 60.

HUYSBURGENSE seu HOYENSE (Huy, dioc. de Liége, Belgique) monast. ord. S. August. cujus bona atque privilegia confirmat Innocentius II papa, ann. 1134, CLXXIX, 215. — Adriani IV privileg., ann. 1156, CLXXXVIII, 1471.

HYENSE. *Vide* HUYENSE.

IBREIO (de) (Ivry ou Ivrey, dioc. de Winchester, Anglet.) monast. cui Alexander III quasdam decimas asseruit, ann. 1166-1169, CC, 512.

IGNIACI (S.) (Saint-Igny, Haute-Saône) parthenon de quo scripsit Alexander III ad Remens. archiepisc., ann. 1165, CC, 525.

IGNIACENSE (Igny, Marne) monast. ord. Cist. de Clarævalle fundatum, ann. 1126, a Raynaldo Rhem. archiepisc., cujus charta habetur, CLXXII, 1345, 1350. — Guerricus abbas claruit, ann. 1157, CLXXV, 1; CLXXXVIII, 983. — Epist. Innocentii III ad abb., ann. 1208, CCXV, 1518; CCXVI, 46.

IHAMENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Iham, en Flandre) monast. ordinis S. August. a Godefrido comite et conjuge ejus Mathilde fundatum XI sæc., apud Iham

super Scaldum prope Aquisgranum in diœc. Camerac., CXLIX, 142. — Eorumdem filius duo nova monasteria construxit, aliud S. Laurentii et aliud S. Salvatoris fere in eodem loco, *ibid.*

ILBENSTADENSE seu ILSTADENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Ilstadt, Bavière) monast. ord. S. August. a comitibus Godefrido et Adone exstructum paulo ante ann. 1139 quo, petente Antonio præposito, illud privilegio confirmavit Innocentius II, CLXXIX, 492. — Privil. Lucii II papæ, ann. 1144, *ibid.*, 914. — Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1263.

ILLIDII (S.) (Saint-Allire, en Auvergne, Puy-de-Dôme) monast. ordinis S. Benedicti, ab eo sancto episcopo fundatum in urbe Claromontana in Arvernis, LXXI, 1018 not. — Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC, 380.

IMERII (S.) (Saint-Imer, dioc. de Lizieux, Calvaldos) monast. ord. S. Bened. a comitibus de Monteforti conditum et dotatum, cujus Lucius III possessiones privilegio confirmavit, ann. 1183, CCI, 1210.

INDENSE seu DE SILVA INDA S. SALVATORIS ET S. CORNELII (Saint-Corneille d'Inde), monast. ord. S. Bened. a Ludovico Pio fundatum in Ardennis, cui præfuit abbas Benedictus. — Dipl. ann. 821, CIV, 1105. — A Benedicto abbate Anianensi dicitur fundatum, CLXVI, 1351, not.

INFERIUS MONASTERIUM. *Vide* RATISPONENSE.

INGELTINGUNENSE, monast. in Anglia situm cujus abbas Trumherus sub Oswin rege floruit ann. 655, XCV, 157.

INISBONFINDENSE, monast. a Colmanno Lindisfarnensi in Scotia episc. exstructum, ann. 667, XCV, 179.

INSULA ARBENSI (de) S. PETRI (Saint-Pierre de l'Ile ou Presqu'île Arvert, Charente-Infér.) monast. ord. S. Bened. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 610.

INSULA BARBARA (de) S. MARTINI (Saint-Martin de l'Ile-Barbe) monast. ord. S. Bened. super Ararim exstructum IV sæc. in quo floruit Maximinus abbas, circa ann. 400, LXXI, 846 not. et Licinius, ann. 640, *ibid.* — Chlodovæi II dipl., LXXXVII, 688. — Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1026. — Privil. Lucii III, ann. 1183; CCI, 1202.

INSULA BELLOVACENSI (de) (peut-être Saint-Germer de Flaix), monast. ordinis S. Bened. in territorio Bellovacensi a S. Geremaro fundatum de quo mentio est in epistola Hincmari ad episc. Laudun. et in testamento S. Ansegisi, abb. Fontanell., ann. 833, CV, 745.

INSULA TRECENSI (de) (l'Ile, près de Troyes) monast. in pago Trecensi conditum cujus abbas fuit Aventinus, ann. 537, LXXI, 877.

INSULA (de) BARRENSI seu BARRI DUCIS (l'Ile en Barrois, dioc. de Toul.) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1444. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1209, CCXVI, 170.

INSULA MONTE-CHRISTO (de). *Vide* MONTE-CHRISTO.

INSULANUM S. PETRI (Abbaye de l'Ile, dans la Flandre française) monast. ord. S. August. a nobili viro Theodorico Flandrensi comite et de consilio episcoporum Noviom. et Morin. exstructum paulo ante ann. 1144 quo, Cœlestinus II illud privil. ornavit, CLXXIX, 813.

IRINGI (de castro). *Vide* HERINGENSE.

ISSIODORENSE (Issoire) monast. ord. S. Bened. in quo S. Præjectus (*saint Prix*) litteras didicit, ann. 550, LXXI, 765.

IVREIO (de) (Ivry la Bataille, Eure) monast. ord. S. Bened. a Rogerio de Ivreio conditum, cujus Petrus Columbensis monachus primus abbas fuit, CCII, 1520.

JACOBI (S.) DE COMPOSTELLA (Ordre militaire de Saint-Jacques de Compostelle, en Espagne), ordo institutus ab Alphonso I rege et ab Alexandro III confirmatus, cujus Petrus Ferdinandus (*Pedro Fernandez*) primus magister fuit, ann. 1175, CC, 1024. — Lucii III decretum, ann. 1181-1185, CCI, 1378. — Privil. Innocentii III, ann. 1210; CCXVI, 205.

JACOBI (S.) DE NOVO CASTELLO (Saint-Jacques de Neufchâteau, Vosges) monast. ord. S. Bened. in loco Sionna (*Sionne*) dicto in Vosago, a quodam monacho nomine Urso conditum, ann. 1097, postea multis donis auctum, CLVII, 436.

JACOBI (S.). *Vide* MOGUNTINUM, RATISPONENSE.

JADRENSE seu JADERTINUM S. CHRYSOGONI (Saint-Chrysogone de Zara, sur la côte de Dalmatie), monast. ord. S. August. cui ecclesiam S. Martini asserit Clemens. III, ann. 1189, CCIV, 1444. — Privil. Cœlestini III, ann. 1195, CLVI, 1100.

JANDURIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Jandures, près de Bar-le-Duc, Meuse) monast. ord. Præmonst. a Gerardo Barensi Castellano exstructum, ann. 1140. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1255.

JANUENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Gênes, Etats Sardes) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III pro ecclesia S. Mariæ de Castello, ann. 1209, CCXV, 115.

JANUENSE S. THEODORICI (Saint-Théodoric de Gênes), monast. cujus abbati scripsit idem pontifex, eadem de causa, *ibid.*

JANUENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Jano, en Sardaigne) monast. ord. S. Bened. a Mariano Calaritano judice exstructum ante ann. 1120, quo ejusdem possessiones confirmavit Calixtus II, CLXIII, 1194. — Privil. Innocent. II, CLXXIX, 299. — Privil. Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1411, 1562.

JARUNTA (de) S. MARIÆ (Charron in diœc. Pictav.) monast. a B. Roberto de Arbrissello fundatum et monasterio Fontis Ebraldi subjectum, postea ad Cistercienses transiit XII sæc., CLXII, 1087.

JERICHOENSE (Jéricho diocèse de Hambourg) monast. Præmonst. ab Hartwico archiepisc. et matre ejus comitissa Richarde exstructum paulo ante ann. 1159 quo, eo petente, illud confirmavit Adrianus IV, CLXXXVIII, 1618.

JESU NAZARENI. *Vide* HUESCENSE.

JETTENSE S. MARIÆ, postea DILIGHEMIENSE (Notre-Dame de Jettrou Dilighem, dioc. de Malines) monast. ord. Præmonst. exstructum paulo ante ann. 1106 quo Odo Cameracensis episc. donationes confirmavit ab Everaldo Rodulfo Tornacensi et ejus conjuge Helvide factas, CLX, 1151. — Privil. ejusdem Odonis, *ibid.* 1156. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1285. — Charta authentica S. Bernardi Claræval. super dissensione inter Jettensem et Ninovensem abbates, ann. 1146, CLXXXV, 1825.

JOANNIS et TRECHII (SS.) IN BUXIDO (Saint-Jean-de-Bouis, Allier) monast. ord. S. Bened. in Borboniaco pago situm; episcopis Cenomanensibus subjectum ex diplomate Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 995.

JOANNIS (S.) DE COLA (Saint-Jean-sur-Cole, dioc. de Périgueux) monast. de cujus priore mentio fit in epist. Innocentii III ann. 207, CCXV, 1102.

JOANNIS (S.) IN ARCLANO (couvent de Saint-Jean au dioc. de Chieti, Abruzze, Naples); hujus monast. mentio fit in privil Innocenti III, ann. 1208, CCXVII, 180.

JOANNIS IN EXSTORIO (S.) (Saint-Jean de Citou, dioc. de Carcassonne) monast. ord. S. Bened. fundatum ab Aniano abbate, ut docet præceptum Caroli Magni, ann. 793, XCVII, 980.

JOANNIS (S.) IN LAMIS (Saint-Jean-aux-Lames, dans la Capitanate, Naples) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III ut pacem restitueret inter Fogitanos et Trojanos, ann. 1204, CCXV, 442.

JOANNIS AD TITUM seu AD PINUM (S.) monast. ord. S. Benedicti juxta Classem civitatem in Ravennatensi diœc. cujus abbas Joannes Constantinopolim adiit VII sæc., CVI, 696.

JOANNIS (S.) *Vide* AUGUSTODUNENSE, GERBSTADENSE, HALBERSTADENSE, LUSITANUM, MONTIS-S.-JOANNIS, NICIENSE, PARMENSE, ROMANUM, etc.

JOANNIS DE PENIA (S.) monast. ord. S. Benedicti in Hispania a Sancio rege exstructum et S. Odiloni Cluniacensi ut disciplinæ renovaretur observatio commissum, XI sæc., CXLII, 868.

JOANNIS (S.) RIVIPULLENSE (Saint-Jean de Rieux, près Aussone, Haute-Garonne) monast. ord. S. August. a Berengario Ausonensi episc. conditum, ann. 1089.—Privil. Urbani II papæ. CLI, 299.

JOANNIS IN VALLEIA (S.). *Vide* CARNOTENSE

JOANNIS (S.) IN VENERE (Saint-Jean dit *in Venere* dioc. de Chieti, Naples) monast. ord. S. Bened. a Transmundo Theatino comite exstructum, et a Leone IX, Victore, Nicolao, Urbano II jam approbatum, denuo confirmatur priviligio Alexandri III, ann. 1176, CC, 1075. — Privileg. Innocentii III, ann. 1204, CCXVII, 125.

JOANNIS (S.), IN VALLE-TURÆ, (Saint-Jean de Thurtal, diocèse de Constance, Suisse) monast. ord. S. Bened. exstructum a Wenceslao seu Wezelio de Gandersvilla, ann. 1152. — Privil. eod. ann. concessum ab Eugenio III papa, CLXXX, 1548.

JOANNIS (S.) A VINEIS (Saint-Jean des Vignes, près de Soissons) monast. ord. S. August. fundatum ab Hugone Castri Theodorici comite et Theobaldo episcopo, cui privil. concessit Urbanus II papa, ann 1089, CLI, 295. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1585. — Alexandri III epist. pro hujus monast. abbate, ann. 1072, CC, 807, 813, 814, 1278, 1279. — Decretum Cœlestini III, ann. 1197, CCVI, 1193. — Epistola Innocentii III, de præpositura Castetensi (Calais), ann. 1210, CCXVI, 260.

JODOCI (S.) seu JUDOCI (S.) (Saint-Josse-sur-Mer) ab-

batia in Morinis sita juxta mare in diœcesi Ambianensi cui aliquandiu præfuit Alcuinus viii sæc., CI, 694, CXIX, 453. — Epist. Innocentii III de hujus monast. reformatione, ann. 1213, CCXVI, 936.

JODOCI (S.) IN NEMORE (Saint-Josse au Bois). *Vide* DOMMARTINENSE.

JOINVILLA (de). *Vide* URBANI.

JOSAPHAT (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Josaphat dioc. de Chartres) monast. ord. S. Bened. a Gaufrido Carnot. episc. et ejus fratre Gosleno, ann. 1117. — Privil. Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1156.

JOTRENSE (Jouarre-en-Brie, dioc. de Meaux) monast. ordinis S. Benedicti in diœc. Meldensi exstructum ab Adone fratre S. Audoeni qui in illud se recepit cum aliis aulicis palatii regis Dagoberti circa ann. 630, pro quo consule numeros articuli *seqq.*

JOTRENSIS (Jouarre-en-Brie) celebris parthenon. ord. S. Bened. ab eodem Adone S. Audoeni fratre conditus in Jotranni sylva, cui S. Bathildis multa dono dedit, ann. 684, LXXXVII, 670. — Privil. Innocentii III, ann. 1202 abbatissæ Agneti concessum, CCXIV, 1135. — Epist. ejusdem adv. abbatissam, ann. 1208, CCXV, 1599, 1603.— Compositio inter episc. Meldensem et ecclesiam Jotrensem, CCXV, 1606.

JOVIACENSE seu JOYACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Jouy, Seine-et-Marne) monast. ord. Cisterc. in Briensi territorio fundatum ante ann. 1124 a nobilibus viris Petro Castellensi et Milone Naldensi dominis.—Alexandri III epist. pro quodam ex eo monast. egresso, ann. 1174, CC, 1009.

JOVILLARENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Jovilliers, Meuse) monast. ord. Præmonst. fundatum ann. 1141 a Gaufrido de Joinvilla et ejus uxore Felicitate. — Privileg. Lucii III papæ, ann. 1181. CCI, 1100.

JOVINI (S.), *Vide* ENIXIONENSE

JOVINII Carthusia in Bressia. *Vide* MAJOREVUM.

JOVISVILLA (de) S. LAURENTII (Saint-Laurent de Jouaville, Moselle) monast. ord. Præmonst. cujus bona privilegio confirmavit Innocentius III ann. 1207, CCXV, 1122.

JUCELLENSE. *Vide infra* JUNCELLENSE.

JUDOCI. *Vide supra* JODOCI.

JUGO DEI (de) B. MARIÆ (Notre-Dame du Joug-Dieu, dioc. de Lyon, Rhône) monast. ord. S. Bened. a Wichardo de Beliojoco et ejus uxore Lucania exstructum, ann. 1118, cujus abbati injunxit Innocentius pecuniam ne acciperet in matrimoniis et sepulturis, 1198, CCXIV, 191.

JULIACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Juilly, dioc. de Meaux) monast. ord. S. August. a Fulcaldo de S. Dionysio conditum ann. 1182.

JULIACENSIS (Juilly, dioc. de Langres, Côte-d'Or) parthenon a Milone Barensi comite fundatus, cujus B. Petrus Molismensis monachus olim prior fuit, ann. 1178, cujus vita describitur, CLXXXV, 1257. — Charta Milonis, 1408.

JULIÆ (S.). *Vide* BRIXIENSIS.

JULIANI (S.) IN CALABRIA (Saint-Julien en Calabre) monast. ord S. Bened. de quo mentio fit in epist. Paschalis II papæ, ann. 1105-1104, CLXIII, 125, 137. — Forte idem ac *S. Juliani de Pereyo*, monast. cui privil. concessit Alexander III, ann. 1176, CC, 1086. — Epist. Innocentii III, adversus hæreticos, ann. 1204, CCXV, 529.

JULIANI (S.) CENOMANENSE, monast. de quo mentionem facit Carolus Mag. in Dipl. ann. 802, XCVII, 995

JULIANI (S.) TURONENSE. *Vide* TURONENSE.

JUMERIS (S.), cella cujus situs nos latet pro cujus ecclesia ornamenta sua et ipsas vestes dedit sancta Radegundis circa 545, LXXII, 655.

JUNANTENSE (Zunault, dioc. de Rodez) monast. ordin. S. Bened. a Chlodovæo rege conditum, postea autem pene eversum datum est a Pippino rege cœnobio Figeacensi, ann. 755, CXLI, 25.

JUNCELLENSE S. PETRI (Joncels seu Jaussalz aux environs de Lodève, Hérault), monast. ord. S. Bened. cujus jura et possessiones confirmavit Gregorius VII papa 1085, CXLIII, 717. — Innocentii II papæ privil. ann. 1135, CLXXIX, 251, 471.

JUNTURÆ (abbaye de Jointures). *Vide* DEODATI.

JUNGERIACO (de) (Jonchéry-sur-Marne, près de Chaumont en Bassigny) monast. cujus causam defendit Alexander III adv. comitem Regitestensem, ann. 1174, CC, 956.

JUNQUARIA (de) (Juncherias en Galice, Espagne) monast. ord. Cist. e Monte-Ramo exortum et eo ipso a rege et ab Innocentio III huic subditum, ann. 1199, CCXIV, 720.

JUREDENSE S. ANDREÆ (Saint-André de Jau, dioc. d'Elne ou Perpignan) fundatum a Mirone abbate et Gausselmo comite super flumen Tagidum cui conceduntur bona quædam a Ludovico Pio, ann. 829, CIV, 1179.

JURENSE S. RAGNIBERTI seu REGIMBERTI (Saint-Rambert de Joux, dioc. de Lyon) monast. ord. S. B, alias dictum Bebronense eo quod in torrente Bebronna exstruatur ad Jurensis montis pedem et Lugdunensi in diœc. conditum. Testament. S. Ansegisi, ann. 833, CV, 748, not. — Privil. Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 893.

JURENSE S. ROMANI (Saint-Romain de Joux) monast. ord. S. Bened. a S. Romano et ipsius sociis fundatum, ann. 460, inter Helvetios et Sequanos, LXXI, 1011.

JURENSI LACU (de) S. MARIÆ MAGDALENÆ (Sainte-Magdeleine du lac de Joux, en Suisse) monast. ord. Præmonst. in diœc. Lausann. exstructum, ann. 1133 a Seilgero Oberoffensi domino. — Privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1150.

JUSTI (S.) BELLOVACENSE (Saint-Just de Beauvais) monast. ord. Præmonst. primo pro feminis conditum ann. 1107, sub Odone episc. transiit ad Præmonst. ann. 1147.—Privil. Henrici I, archiepisc. Rhemensis, ann. 1163, CXCVI, 1577.—Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1208, CCXV, 1600, 1604.

JUSTI (S.) monast. in diœc. Theatina (*Chieti*, Abruzze, Naples) situm cujus mentio est apud Innoc. III, CCXVII, 180.

JUSTINÆ (S.). *Vide* LUCENSIS parthenon.

JUSTINÆ (S.) AQUENSE (Sainte-Justine d'Acqui, en Piémont) monast. ordin. S. Bened. cui privil. concessit Cœlestinus III, ann. 1192, CCVI, 924.

JUSSANENSIS PARTHENON (Joussan, dioc. de Besançon) fundatus a Flavia S. Donati genitrice, circa ann. 650, LXXXVII, 268; LXXX, 423.

JUVENACENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Giovenazzo, royaume de Naples) monast. cujus fit mentio in priv. ab antipapa Anacleto concesso Juvenacensi episc. ann. 1150, CLXXIX, 720.

JUVENALIS (S.). *Vide* ROMANUM.

JUVINIACENSIS S. SCHOLASTICÆ parthenon (couvent de Juviguy, Meuse) in diœc. Trevirensi conditus a Richilde imperatrice, Caroli Calvi uxore, ann. 874.—Privil. Urbani II, ann. 1096, CLI, 476.—De lite inter abbatissam Hadwidem et abbatem S. Michaelis super ecclesia S. Tyriaci, CLXXIX, 452.

KALTENBORNENSE S. JOANNIS EVANG. (Saint-Jean de Kaltenbrunn, dioc. d'Halberstadt) monast. ord. S. August. a nobili viro Wimanno exstructum paulo ante ann. 1126 quo illud privilegio ornavit Honorius II papa, CLXVI, 1152. — Privil. Innocentii II ann. 1139, CLXXIX, 494. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1017, 1984. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1029. — Alexandri III, ann. 1162, 171, 178. — Lucii III, ann. 1183, CCI, 1183.

KAMINATENSIS. *Vide infra* KEMINADENSIS.

KAROFENSE S. SALVATORIS seu CARROSSENSE *Vide* CARROFENSE.

KELCHOVIENSE (Kelchow, dioc. de Saint-André, Irlande) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de episcopi Aberdiensis electione, ann. 1207, CCXV, 1303.

KEMINADENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Kaments, dioc. de Brême) parthenon a Gerone comite et ejus uxore Imma et Ven. Frederuna abbatissa fundatus in Brunswicensi ducatu quem sub protectione sua sumpsit S. Henricus II imp. ann. 1004, CXL, 255, 256. — Propter ejus defensionem scripsit Eugenius III, ann. 1148, CLXXX, 1331, 1421, 1491. — Epistola Conradi regis ad Eugenium, CLXXX, 1615. — Epist. Henrici Saxoniæ ducis ad eumdem, 1621.

KEMPERLEGIENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix de Kimperley) monast. ord. S. Bened. in Britannia inferiore situm, et a Gurthiano seu Guntherno duce fundatum circa ann. 550. Ipse fundator primus et abbas fuit. Hujus monast. jura et possessiones confirmavit S. Gregorius III, papa, ann. 1078, CXLVIII, 684. — Epistolæ Paschalis II ad Rothonenses de restitutione Bellæ Insulæ, ann. 1117, CLXIII, 427.— Girardus Engolim. episc. Conani Britanniæ duci excommunicationem minatur nisi satisfaciat monast. S. Crucis, CLXXII.—Gilberti litteræ ad Conanum de eadem re, *ibid.* Redditio Bellæ Insulæ Kimperlegiensibus a Conano, 1527.

KENANENSE (Kénan, dans le comté de Tuam, Irlande) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III quamdam causam ipsi committens, ann. 1205, CCXV, 639

KENINGENSE (Kenings, comté de Lancastre, près de

Salford. Anglet.) monast. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 1073.

KIRCHANENSE (Kirckcham, dioc. d'Yorck, Anglet.) monast. cujus abbati committit Innocentius III curam de quorumdam monasteriorum reformatione, ann. 1207, CCXV, 1128. — Privil. ejusdem, ann. 1207. CCXV, 1185.

KITZINGENSE SS. KILIANI ET GEORGII (Kissingen, dioc. de Wurtzbourg) monast. ord. S. Bened. quod S. Henricus imp. II donavit archiepiscopo Bambergensi, ann. 1007, CXL, 275.

KITZINGUNENSIS (Kitzingen, dioc. de Wurtzbourg) parthenon cujus abbatissa Sophia ad S. Hildegardem scripsit, ejus precibus se commendans, XII sæc., CXCVII, 522.

KILIANI (S.). *Vide* PADERBORNENSE.

KLUAYNARDENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Kluaynard, en Anglet.) parthenon ord. S. August. cujus Cœlestinus III protectionem suscepit, bona privilegiaque confirmavit, ann. 1195, CCVI, 1152.

KNESTEDENSE (Knethstethde, dioc. de Cologne) monast. ord. Præmonstrat., XII sæc. conditum, cujus abbas ad sanctam scripsit Hildegardem S. Ruperti abbatissam, CXCVII, 313.

LACENSE (Le Lac au diocèse de Trèves) monast. ord. S. Bened. a nobili Henrico palatino comite et ejus uxore Adelheide exstructum, et Gisliberto abbati commissum, quo postulante ejus bona et privilegia confirmavit Innocentius II, ann. 1139, CLXXIX, 409.—Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1301.

LACU JURIENSI. *Vide* JURIENSE.

LACU NIGRO (de) seu NEERLACENSE.

LACU JOVIS (de) S. MARIÆ, (Notre-Dame du Lac-de-Joux au canton de Vaud, Suisse) monast. ord. Præmonst. ab Ebaldo de Sarroz domino exstructum, ann. 1126. Alias dictum est Locus Pontii (Lieu-Poncet) a quodam Pontio monacho, qui sibi prius cellulam construxerat in eodem loco.—Pro eo monast. tractavit B. Amedæus Lausannensis cum monachis S. Eugendi, ann. 1154, CLXXXVIII, 1292. — Lucii III, ann. 1183, CCI, 1325.

LÆTIENSE S. LAMBERTI (Saint-Lambert de Liessies ou Liesses, dioc. de Cambrai), monast. ord. S. Bened. a comite Wicberto et ejus conjuge Ada exstructum prope Avesnes, ann. 751. — Privil. Innocentii, ann. 1131, CLXXIX, 81. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1284.—Adriani IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1461.—Epist. Alexandri III, ann. 1174, CC. 958, 1274. —Lucii III, ann. 1184, CCI, 1254.

LÆSTINGENSE, monast. a Ceddo episc. et rege Oswaldo fundatum in Anglia, sed hujus loci memoria excidit, XCV, 154.

LAMBERTI (S.). *Vide* VALLE SEIN.

LAMBERTI (S.) STIRIENSE (Saint-Lambrecht dans la Haute Styrie), monast. ord. S. Bened. cujus Honorius II papa protectionem suscepit, possessiones atque jura confirmat, ann. 1126, CLXVI, 1258.

LAMIS (in). *Vide* JOANNIS.

LANARIACENSIS (Lanneray, près de Châteaudun, Eure-et-Loire) prioratus cujus Alexander III causam suscepit adversus monachos de Quinciaco, ann. 1174, CC, 1032.

LANCKEIMENSE (Lanckeim, diocèse de Bamberg, Bavière) monast. ord. Cisterciens. a S. Othone Bamberg. ep. fundatum, ann. 1132, CLXXIII.

LANDELINENSE seu WALLARENSE S. PETRI (Wallers-en-Faigne) monast. ord. S. Bened. a B. Landelino Cameracensi episcopo et rege Dagoberto fundatum, ann. 1654. In Fania silva et dioec. Camerac. situm erat, LXXX, 533.—Charta S. Autberti episc., *ibid.*, 593.

LANDECURTENSIS (Landécourt, Meurthe) prioratus a domno Bencelino ex Hierosolyma reduce exstructus, ann. 1100.—Privil. Pibonis episc. Tullensis, CLVII, 459.

LANGENHORSTENSIS (Langenhorst, dioc. de Munster) parthenon, cujus Clemens. III bona atque privilegia confirmavit, ann. 1189, CCIV, 1418.

LANSPRINGENSIS S. MARIÆ parthenon (Lansperg, Bavière), cujus jura et possessiones confirmavit Innocentius III, ann. 1138, CLXXIX, 573.

LANTHONIENSE (Lanthon, dioc. de Lincoln, Anglet.) monast. seu prioratus a Roberto Lincoln. episc. fundatus, cui privilegium concessit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 491.

LAPIDE (de) S. MICHAELIS (La Pierre Saint-Michel, en Saxe). *Vide* MICHAELSTEINENSE.

LATTA (de) S. MARTINI (Siran-la-Latte, près de Sivré, dioc. de Tours) monast. haud procul a Severiaco et Nobiliaco (*Neuilly*), exstructum in agro Turonensi cujus direptionem descripsit S. Gregorius Turon., LXXI, 511.

LATERANENSE. *Vide* ROMANUM.

LATINIACENSE S. FURSEI (Lagny sur Marne, Seine-et-Marne) monast. ord. S. Bened. haud procul a Parisiis a pio Erchinoaldo comite fundatum, circa ann. 654, LXXI, 638 not. XCV, 149. — Dipl. Roberti regis pro ejus monasterii restitutione, ann. 1018, CXLI, 960. — — Privil. Urbani II papæ, ann. 1088, CLI, 525. — Epist. Innocentii II ad Radulfum abb., ann. 1143, CLXXIX, 621. — Epist. Alexandri III, ann. 1165; CC, 335. — Epist. Innocentii III ad abb. de electione Meldensis episc., ann. 1207; CCXV, 1256, 1599; CCXVI, 193, 198, 729.

LAUBIENSE seu LOBBIENSE (Lobbes, diocèse de Liége) celebre monast. ord. S. Bened. super Sambram exstructum a S. Ursmaro abb. et Pippino seniore post devictum Theodoricum ann. 691, LXXXVIII, 1223, 1258. — Ibi Folcuinus abbas floruit ann. 990, CXXXVII, 529.— De gestis abbatum Laubiensium, 541.—Herigerus abbas, ann. 1008, CXXXIX, 955. — De eo mon. mentio et notitia, CXLIX, 138.—Folcardus abb. floruit, ann. 1107, CLVII, 481. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1131, CLXXIX, 90 — Eugenii III, ann. 1150, CLXXX, 1431.

LAUCONENSE (Saint-Lupicin, dans le Jura, anc. dioc. de Lyon) monast. ord. S. Bened. de quo mentio est in Vita S. Lupicini a Gregorio Turon., ann. 520, LXXI, 1015.

LAUDE (de) S. MARIÆ. *Vide infra* LOSENSE.

LAUDENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Lodi, dans le Milanais) monast. ord. S. Bened. a regina Anselda et B. Lanfranco fundatum, cui privileg. concessit Paschalis II, ann. 1106, CLXIII, 199.

LAUDI (S.) (Saint-Lô, diocèse de Coutances, Normandie) monast. ord. S. August. Privileg. fundationis ab Innocentio II concessum Algaro episc., ann. 1132, CXXIX, 126.

LAUDI (S.) Rothomagense de quo agitur in epist. Eugenii III, CLXXX, 1408. — Idem esse videtur quam præcedens.

LAUDUNENSE S. MARIÆ seu S. PETRI (Saint-Pierre de Laon) canonicor. collegium antiquissimum, quod olim ditavit S. Remigius Rhemensis episc., CLVI, 993. — Postea Bartholomæus episc. sæc. XII eosdem canonicos regulariter viventes multis donis cumulavit, 1067.—Alexandri III epist., ann. 1172, CC, 816, 817.

LAUDUNENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel-en-Thiérache), monast. ord. S. Bened. cujus Fulco abbas fuit XI sæc., CXLIX, 425. — D. Gislebertus fit abbas S. Michaelis et postea transfertur ad abbatiam S. Nicolai de Ribodimonte, CLVI, 1002.

LAUDUNENSE S. VINCENTII. *Vide* VINCENTII.

LAUDUNENSE S. JOANNIS (S. Jean de Laon) monast. ord. S. Ben., a B. Bartholomæo episc. institutum XI sæc., ex parthenone olim florentissimo a B. Salaberga abbatissa fundato, sed in dejectione post eam lapso, CLXI, 1003. — De Balduino abbate, *ibid.*, 1003, 1176. — De abbatis substitutione, 1178. — Abbatum syllabus, 1180. — Vita sanctæ Salabergæ, CLVI, 1223. — Privil. Innocentii II, ann. 1130, CLXXIX, 66.— Innocentii III, ann. 1205, CCVII, 140.

LAUDUNENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Laon), monast. ord. Præmonst., a Ven. Bartholomæo episc. institutum cum nonnullis e monachis S. Norberti quibus Gualterum abbatem præfecit, circa 1124, et mox valde crevit, CLVI, 993, 1183. — Abbatum syllabus, 1184. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1131, CXXIX, 89, 549. — Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 882. — Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1210. — Zacharias monach. et commentator claruit ann. 1152, CLXXXVI, 9. — Epist. Alexandri III, ann. 1167-1169, CC, 517, 531, 989.— Epist. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 198.

LAUNOMARI (S.) Saint-Lomer de Clermont) monast. ord. S. Bened. apud Arvernos a Northmannis vastatum restauratur a Willelmo comite, ann. 928. — Privil. Joannis X papæ, CXXXII, 809.

LAUNOMARI (S.) BLESENSE (Saint-Lomer de Blois ou Lomer-le-Moûtier, dioc. de Blois) monast. ord. S. Bened., a Radulfo rege et Ludovico Blesensi comite exstructum, ann. 924. — Privileg. Paschalis II papæ, ann. 1107, CLXIII, 208.

LAURENTII (S.) HESSENSIS. *Vide* HASNONIS.

LAURENTII (S.) BELLOVACENSE (Saint-Laurent de Beauvais) monast. ord. S. August. in cujus gratiam Alexander III scripsit episcopo Bellovac., ann. 1174, CC, 941.

LAURENTII (S.) LEODIENSIS (Saint-Laurent de Liége) monast. ord. S. Bened. ab Eraclio episc. fundatum in Leodii suburbio in Monte-Publico circa ann. 968. — Abbas Wulpodo e monasterio ejectus ad papam appellavit. Epistola Gregorii VII, ann. 1077, CXLVIII, 475. — Berengerum abbatem gratulatur Urbanus II papa, eo quod adversus simoniacos insurrexerat, et suo expulsus fuerat

monasterio, ann. 1095, CLI, 395. — Joannes monac. et auctor claruit ann. 1147, CLXXX, 177. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1213. — Reynerius monachus claruit ann. 1188, CCIV, 9.

LAURENTII (S.) PARISIENSIS (Saint-Laurent-les-Paris) monast. in suburbio Parisiorum exstructum ann. 591, cujus S. Domnulus aliquando abbas fuit, LXXI, 581.

LAURENTII ET HILARII DE ABBATIA (Saint-Laurent-des-Aubats, dioc. d'Auxerre) monast. ord. S. August. fundatum a S. Ulfino, ann. 578; reformatum autem ann. 1076 ad 1084. — Privil. Eugenii III, ann. 1133, CLXXX, 1555.

LAURENTII (S.) DE OLIBEJO seu MONTIS OLIVI (Mont-Oléon, anc. dioc. de Carcassonne) monast. ord. S. Bened. in dioec. Carcassonn. cui subjectum est Caunense monast. a B. Aniano abbate constructum. Præcept. Caroli Magni., ann. 1793, XCVII, 979. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1031.

LAURENTII (S.) CELLA in pago Matisconensi a S. Odilone Cluniac. abb. et Archimbaldo vicecomite fundata ann. 1039, CXLII, 866.

LAURENTII (S.). *Vide* JANUENSE, SPELLENSE, VITERBIENSE.

LAURESHAMENSE S. NAZARII (Lauresheim, Laurisham ou Lorch, diocèse de Trèves) monast. ord. S. Bened., ab impetitione Eymerici Cancronis comitis illii evindicatur temporibus Gundelardi abbatis a Carolo Magno, ann. 770, XCVII, 1048. — Ipsius bona ab eodem confirmantur, 1049. — Privil. immunitatis concessit, 1035, 1059 — Charta Eginhardi, CIV, 601. — Joannis XV, CXXXVII, 834. — Præcept. S. Henrici II imper., ann. 1012, CXI., 297, 376. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1049, CXLIII, 624. — Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1514, 1316. — Alexandri III, ann. 1179, CC, 1223, 1233.

LAURIACENSE (forte Lorch, dans le duché de Wirtemberg et du dioc. de Mayence) monast. in Norica situm super Danubium. — Privil. Eugenii II papæ, ann. 827, CXXIX, 989. — Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 276. — Epist. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 824, 873.

LAUSANNENSE CANONICORUM COLLEGIUM (chapitre de l'église de Lausanne) cujus possessiones et privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1182, CCI, 1150.

LAUSIENSE seu DE LAUSIA (Luze, dioc. d'Autun), monast. inter Augustodunum et Ligerim exstructum in quo educatus est S. Germanus Parisiensis episc. sub abbate S. Scopilione ejus propinquo, circa ann. 540, LXXII, 37.

LEBRAHENSIS PRIORATUS (Leber seu Leberaw, anc. dioc. de Strasbourg) monast. ab abbate S. Dionysii Fulrado fundatum circa 774, in dioec. Argentin. — Diplom. Caroli Magni, ann. 791, XCVII, 1080, 1084. — Caroli IV imper., ann. 1348, XCVII, 1082.

LEGIONENSE S. ISIDORI (Saint-Isidore de Léon, Espagne) monast. regium ord. S. August. in quo claruit S. Martinus illustris sermocinator, ann. 1200, CCVIII, 9.

LEHONNENSE seu LEONENSE S. MAGLORII (Saint-Magloire à Saint-Pol-de-Léon, Finistère) monast. ord. S. August. conditum, ann. 849, reædificatum circa ann. 1000. — Epist. Lucii III papæ de ejus lite cum cœnobio S. Maglorii Paris., ann. 1183, CCI, 1234.

LEHUNENSE (Lihons ou Libu, Somme) monast. ord. S. Bened. cui Robertus Flandriæ comes et Robertus Peronensis allodium dedere vulgo dictum (Harbonieres), ann. 1104, ut constat charta Godefridi Ambian. episc. CLXII, 735.

LEMAUSENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Limours, près d'Etampes, dioc. de Sens) monasteriolum feminarum in pago Stampensi exstructum a Gammone et uxore Adalgude. Subjectum est monasterio S. Vincentii seu S. Germani a Pratis sub Childeberto III, ann. 705, LXXXVIII, 1099. — Charta fundationis ann. 697, LXXXVIII, 1235.

LEMOVICENSE. *Vide* ATHANENSE, S. MARTIALIS.

LEMOVICENSE S. AUGUSTINI (Saint-Augustin de Limoges) monast. ord. S. Bened. cujus prima fundatio temporibus S. Martialis refertur; illud auxit Atticus quartus episc., ann. 934; reædificatum est ab episc. Turpione. — Privil. Adriani IV, ann. 1159, CLXXVIII, 1615.

LEMOVICENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Limoges) monast. a Fulberto S. Martialis abb. exstructum in quo postea ille sepultus est x ineunte sæc.

LENENSE (Leno aux Etats Vénitiens) monast. quod sub sua tutela suscepit Calixtus II ann. 1123, CLXIII, 1271. — Privil. Innocentii II, ann. 1132, CLXXIX, 152.

LENSENSE S. VULGANI (Lens en Artois) monast. ordin. S. August. de quo mentio fit, CXLIX, 132; a S. Ida et ejus marito Eustachio exstructum circa ann. 1040, CLV, 451. — Multa privilegia obtinuit a S. Lietberto episc. Cameracensi, ann. 1072, CXLVI, 1447.

LEOBARDI (S.). *Vide* MAURI.

LEOBINI (S.). *Vide* S. AVITI et BRAJACUM.

LEOCADIÆ (S.) TOLETANUM, monast. de quo fit mentio in Vita S. Maximi, ann. 644, LXXX, 612.

LEODIENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Liége), monast. ord. S. August. cujus Reimbaldus fuit præpositus, ann. 1115, CLXII, 749. — Urbani III privil., ann. 1186, CCII, 1420.

LEODIENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Liége), monast. ord. S. Bened. a Baldrico episc. fundatum circa ann. 1006, regnante Henrico II imper., CXL, 281 not. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1523.

LEODIENSE. *Vide supra* S. LAURENTII.

LEODEGARII (S.) DE CAMPELLIS (Saint-Léger-sous-Beuvray), monast. ord. S. August. in dioec. Æduensi exstructum a S. Leodegario, cui dona quædam egit Ansebertus, ann. 696, LXXXVIII, 1231. — Postea factum est de dioec. Lingonensi, cui Hugo et Robertus rex privil. concessere, ann. 994, CXLI, 915.

LEODEGARII (S.) (Saint-Léger ou Saint-Ligaire, près de Niort, Deux-Sèvres), monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 961. — Epistola Innocentii III ad abbat. super quodam abusu in ecclesia S. Mariæ Majoris Rictav. ann. 1202, CCXIV, 1165.

LEONIS (S.). *Vide* TULLENSE.

LEPROSO (de) S. SILVANI (Saint-Sylvain de Lairoux, près de Luçon), prioratus ord. S. Bened. Epist. Innocentii III ad priorem qui papæ subdiaconus dicitur, ann. 1202, CCXIV, 1157, 1154; ann. 1205, CCXV, 580.

LEPROSORUM DE MONTE. *Vide* MONTE.

LEPROSORUM DE MISSINO (Les hospitaliers de Missino, dioc. de Faenza, Etats de l'Eglise), monast. a nobili viro Missino fundatum paulo ante ann. 1210 quo Innocentius III illud privilegio confirmavit, CCXVI, 221.

LERINENSE (Abbaye de Lérins, ancien dioc. de Grasse, auj. de Fréjus), monast. olim insigne in insula maris Mediterranei exstructum, ut ferunt, a S. Honorato, in quo floruere eximii viri Faustus, Eucherius, Salonius, Honoratus, Hilarius, Salvianus, Vincentius, etc., conditum est IV sæc., L, 637; LIII, 967. — Epist. Calixti II ad Forojulii episcopum de damno quodam huic monast. illato, ann. 1123, CXIII, 1261. — Privil. Honorii II papæ, ann. 1135, CLXVI, 1245. — Adriani IV epist. de tuitione monast. adversus Saracenos, ann. 1158, CLXXXVIII, 1581. — Cœlestini III privil., ann. 1192, CCXI, 989. — Innocentii III epist. ad Arelat. arch. de ejus monast. reformatione, ann. 1198, CCXIV, 230. — Idem concordiam confirmat cum episc. Antipolitano (Antibes), ann. 1210, CCXVI, 224, 226, 245, 969.

LESATENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Lézat, dioc. de Pamiers, Ariége), monast. ord. S. Bened. cujus fundatio tribuitur Attoni Biterrensi comiti; ann. 950. S. Adonis abbat. epistola ad Paschal. II de subjectione abbatiolæ S. Petri de Curte, ann. 1104, CLXIII, 456.

LESBURNENSE (Lesburn, dioc. de Mons), monast. ad cujus abbatem scripsit Innocentius III de translatione Osnabrugensis episc. ann. 1210, CCXVI, 554.

LETONENSE S. MARIÆ, monast. quod in dioec. Gerundensi in Hispaniæ finibus collocandum videtur; de eo agitur in bulla Calixti II, ann. 1124, CLXIII, 1314.

LEUBATII (S.). *Vide* SENAPARIA.

LEUCADIÆ (S.) (Sainte-Léocadie, dioc. d'Exeter, prov. de Cantorbéry, Angleterre). — Epist. Innocentii III ad abb. hujus monast. CCXVI, 1250.

LEUFREDI (S.). *Vide* CAUCE.

LEUMENSE monast., cujus abbas querelam exposuit Innocentio III adversus Hospitalarios; in Dania et Lundensi dioec. situm videtur, quod colligitur e titulo epistolæ Innocentii subjecto, CCXVI, 1208, 1209.

LEUTEVENSE seu LUTEVENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Lodève), monast. ord. S. Bened. a Fulcrando Lutevensi episc. fundatum, paulo ante Calixti II tempora, qui illud privil. ornavit, ann. 1122, CLXIII, 1254.

LEWENSE seu LEWESENSE. *Vide* PANCRATII.

LEVENENSIS seu QUIVENENSIS parthenon (Leven ou Quiven, diocèse de Verden en Westphalie) in cujus gratiam Clemens III scripsit Lunensi abbati, ann. 1188, CCIV, 1346.

LEXOVIENSIS S. PETRI (Saint-Pierre de Lisieux) parthenon a Lezelina Aucensi (d'Eu) comitissa exstructus, sæc. XI, CCII, 1317.

LICHSFELDENSE (Lichfield, dans le Strattforshire, en Angleterre), monast. ord. S. August., a Rogero episc.

Conventriensi (Cowentry) exstructum et dotatum paulo ante ann. 1144, CLXXIX, 862.

LIESBORNENSE (Leisborn, dioc. de Munster), monast. ord. S. Bened. in pago Dreny et comitatu Donensi Herimanni exstructum, ad episcopum pertinebat Mimigardefordensem. — Privil. S. Henrici II imp., ann. 1019, CXL, 345. — Item Innocentii II papæ, ann. 1132-1146, CLXXIX, 251. — Adriani IV epist. circa controversiam cum episc. Paderb. ann. 1154, CLXXXVIII, 1375.

LIEVANENSE S. THURIBII IN HISPANIA (Saint Thuribe de Liévane) monast. ord. S. Bened. in quo sedem habuisse videtur S. Beatus, vulgo San Bieco, ann. 790, XCVI, 890.

LIGNIACENSIS SS. VITI ET MODESTI (Lignière, Somme) prioratus a Godefrido Ambianensi episc. conceditur monast. S. Martini a Campis Parisiensi et Cluniaco a quo pendebat, ann. 1105, CLXII, 727.

LINCEIO (de) (Lancay, anc. dioc. du Mans, aujourd'hui de Blois) prioratus ord. S. Bened. a Majori Monasterio pendens, cujus fit mentio in privil. Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 449.

LINCOLNIENSE S. ALBANI. *Vide* ALBANI.

LINDISFARNENSE (Lindisfarne ou Holy Island, sur la côte du Northumberland) monast. in insula ejusdem nominis situm, cui præpositus est Eata abbas de Mailros apud Scotos, ab Alcfrido rege ann. 662, XCV, 159. — Ab Æthelwolfo illustratum est, XCVI, 1327.

LINGONENSE. *Vide* S. MAMMETIS.

LINGRARICA (de)S. PETRI (Saint-Pierre de Lingrariccа en Vénétie) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III super controversia archiepiscopi Duraciensis cum nobili viro Demetrio ann. 1209, CCXVI, 107.

LIPARENSE (Lipari dans l'île du même nom) a rege Rogerio exstructum, et privil. adornatum ab antipapa Anacleto ann. 1131, CLXXIX, 722.

LIRA. *Vide* Lyra.

LIRUMENSE pro LIRINENSE. *Vide supra* LERINENSE.

LISCKENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Licques, Pas-de-Calais) monast. ord. Præmonst. a Roberto Bulonienси comite exstructum ann. 1132, Milone tunc Morinorum episc. — Privil. Alexandri III, ann. 1164, CC, 515, 971.

LISSIENSE. *Vide* LETIENSE.

LITOMIZLENSE (Lutomizl en Moravie) monast. ord. Præmonst. a nobilibus viris hujus regionis exstructum, et postulante Henrico Moraviæ episc. ab Eugenio III privilegio confirmatum ann. 1145, CLXXX, 1045.

LIUBANENSIS S. MARIÆ et S. ANDREÆ (Convent de Sainte-Marie de Leuben ou Loiben, dans la Haute Styrie) parthenon in loco Yoffa dicto e comitatu Liubanensi ab Aribone comite fundatus et Ven. Hunegundi abbatissæ commissus. — Privileg. Benedicti VIII papæ, ann. 1020, CXXIX, 1023.

LOBBIENSE. *Vide supra* LAUBIENSE.

LOCEDIENSE S. MARIÆ seu SS. MICHAELIS et JANUARII. *Vide* LUCEDIENSE.

LOECIS (de) super Angerem (Loches sur Cher, Indre-et-Loire) monast. ord. S. Bened. a B. Urso abbate fundatum atque rectum ann. 500, quod postea Regulam S. Bened. suscepit, LXXI, 1085.

LOCEDIENSE. *Vide infra* LUCEDIENSE.

LOCHEIENSE. *Vide* BELLOLOCO (de) SS. TRINITATIS.

LOCI DEI (Lieu-Dieu, dioc. de Ripen, dans le Jutland, Danemark) monast. ord. Præm. ab Omero Ripensi episc. exstructum cum assensu Absalonis Lundensis archiepisc., quod paulo post Cisterciensium Regulam suscepit. Privil. Cœlestini III hanc fundationem confirmavit, ann. 1197, CCVI, 1240. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXVII, 134, 276.

LOCI-DEI S. MARIÆ (Notre-Dame de Lieu-Dieu en Jard, Vendée) monast. ord. Præmonst. fundatum a Ludovico Juniore Francor. rege et Richardo Andegav. comite et Anglor. rege, ann. 1143. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1254.

LOCOCIACENSE seu LOCOCEIACUM (Ligugé près Poitiers) monast. a S. Martino conditum IV sæc. juxta Pictavum, S. Hilarii temporibus, antequam in sedem Turonensem sublimaretur, quod postea in prioratum mutatum est et ad Patres societatis Jesu denique transiit, IX, 164; LXXI, 183; LXXXVIII, 443.

LOCO PONTII (de) (Lieu-Poncet). *Vide* LACU JOVIS.

LOCO-RESTAURATO (de) (L'abbaye de Lieu-Restauré au diocèse de Soissons) monast. ord. Præmonst. exstructum ann. 1138 a Radulfo Viromandensi comite. Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1067.

LOCO SANCTO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Saint-Lieu.). *Vide* SEPTEM PONTIUM.

LOGIENSIS PARTHENON juxta Caudobeccum in Northmannia situm haud procul a Cella Milonis abbat. quod a B. Bathilde dotatum est ann. 680, LXXXVII, 670. 748.

LONDONIENSE. *Vide infra* LUNDONIENSE.

LONGISPONTIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Long-Pont, dioc. de Versailles) monast. ord. S. Bened. monast. Cluniaci datum a nobili viro Guidone de Trosello, Montis Lherici domino et ejus uxore Hodierna ann. 1061,— Priv. Innocentii, ann. 1142, CLXXIX, 572. — Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1311. — Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1084. — Alexandri III, ann. 1170, CC, 617. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1227. — Cœlestini III, ann. 1195, CCVI, 1141 — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1208, CCXV, 1518, 1600 ; ann. 1213, CCXVI, 940.

LONGOGIONENSE S. AGATHÆ (Longuyon, dioc. de Trèves) monast. ord. S. Bened. in diœc. Trevir. ab Adalgiselo conditum seu notabiliter auctum sub rege Dagoberto, sæc. VII, LXXXVII, 1343.

LONGOGILO(de) (Longueil près de Dieppe, dioc. de Rouen) monast. ord. S. Bened. in pago Deppensi situm, cujus mentio fit in testamento S. Ansegisi Fontanell. abbatis ann. 833, CV, 744.

LONGORETO (de). *Vide* MILEPECO.

LONGOVILLACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Longvilliers, Pas-de-Calais) monast. ord. Cisterc. a Stephano Bolonіensi comite exstructum ann. 1135. Epist. Innocentii III ad abbatem de reformando monast. S. Jodoci, ann. 1212, CCXVI, 936.

LONGOVILLANUM seu GLANDERIENSE (Longueville, Glandières ou S. Martin-aux-Chênes) monast. ord. S. Bened. in diœc. Metensi a Bodagiselo S. Arnulfi patre olim conditum circa 587, cui multa data et ablata fuere a regibus et denique restituta a Ludovico Pio, ann. 836, CIV, 1283.

LONNICENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Lonnecken, dioc. de Trèves) monast. ord. Præmonst. conditum paulo ante ann. 1148, quo Eugenius III. illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1504.

LONLEYENSE SANCTÆ MARIÆ (Notre-Dame de Lonley-l'abbaye, Orne) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1000 a Willelmo Talevatio cujus Willelmus Floriac. monachus primus fuit abbas, CCII, 1320.

LORSCH (de) (Lorsch, dioc de Mayence) monast. ord. S. August. Epist. Innocentii III de quodam Hermanno hujus monast. canonico, ann. 1199, CCXIV. *Vide* LAUREACENSE.

LOSENSE seu DE LAUDE B. MARIÆ (Loos-Notre-Dame, anc. dioc. de Tournay.) monast. ord. Cisterc. a Theodorico Flandrensi comite exstructum, ann. 1176. Privil. Innocentii III ann. 1204, CCXVII, 120, 198, 206, 210, 211.

LUBECENSE S. MARIÆ ET S. JOANNIS (Sainte-Marie ou Saint-Jean de Lubeck, en Danemark) monast. ord. S. Bened. cujus bona privilegiaque confirmavit Cœlestinus III, postulante Arnoldo abbate, ann. 1191, CCVI, 872, 873.

LUBBOLDESBERGENSE parthenon Germaniæ cujus situs nobis es incertus. Abbatissa sæc. XII ad sanctam scripsit Hildegardem ejus precibus se commendans, CXCVII, 327.

LUCAU (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Lucheul près de Doullens) monast. ord. S. August. de quo agitur in Gestis episcoporum Cameracens , CXLIX, 131.

LUCÆ (S.) (Saint Luc de Négrepont, en Grèce) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1492.

LUCELLENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Lucel ou Lutzel, dioc. de Bâle) monast. ord. Cist. fundatum paulo ante ann. 1139, quo Innocentius II privilegio confirmavit ejus jura et possessiones, CLXXIX, 409.— Urbani III privil., ann. 1189, CCII. 1343.

LUCEDIENSE SS. MICHAELIS ET JANUARII (Saint-Michel de Locédio, dioc. de Verceil) monast. ord. S. Bened. prope Vercellas situm, postea ad Cistercienses transiit. In eo vitam monasticam professus est B. Guillelmus abbas S. Benigni Divionensis, 1031, CXLI, 853. — Innocentii III epist. ad abbat. ann. 1199, CCXIV, 580. — Epist. Innocentii III ad abbatem dum versaretur in Oriente, ann. 1204, CCXV, 555.— Decret. ejusd. quo confirmat huic monast. possessiones quasdam et regulæ Cisters. observantiam ann. 1212, CCXVI, 594.

LUCEDIENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Locédio) monast. ord. S. Bened. a Rainerio Montisferrati marchione exstructum et ab eo Anselmo episc. concessum. Decretum Innocentii II super litem cum fratribus S. Michaelis ortam ann. 1141, CLXXIX, 536. — Privil. Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 437.

LUCENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Lucques) monast. ord. S. Bened a nobili cive Pertualdo fundatum

et dotatum ann. 721, LXXXVII, 1365.— Abbatis electio a rege Liutprando confirmatur ann. 728, *ibid.*, 1371.

LUCENSE. *Vide* S. FRIGDIANI.

LUCENSE S. GEORGII (Saint-Georges de Lucques) monast. ord. S. Bened. Epist. Eugenii III super discordiam cum canonicis S. Frigdiani, ann. 1145, CLXXX, 1089.—Epist. et Decret. Alexandri III quibus irritum declarat pactum Simoniacum ab hujus monast. monachis contractum ann. 1174, CC, 1017, 1018, 1066.

LUCENSE S. ANGELI IN FORO (Saint-Ange du Forum), monast. ord. S. August. Hujus monast. canonicis præcipit Innocentius II ne vexent monachos S. Frigdiani, ann. 1141, CLXXIX, 571..

LUCENSE S. PETRI (Saint-Pierre de L.), monast. a Fortunato et ejus filio Romualdo presbyteris factis fundatum in quo et ipsi monachi ingrediuntur sub Talesperiano abbate et episc., ann. 713, LXXXVII, 1551.— Sichimundi charta, 1373.— Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1190, sub quo parthenon deveneral.

LUCENSE S. MARTINI (Saint-Martin), monast. canonicorum S. Augustini exstructum ante ann. 1117, quo Paschalis his scripsit monachis supra quadam injuria ab eisdem illata canonicis S. Frigdiani, CLXIII, 431. — Epistola Innocentii II, ann. 1137, CLXXIX, 535, 545.

LUCENSE S. PONTIANI (Saint-Pontien), vetus monast. ord. S. Bened. XI ineunte sæc. ab illustri matrona Willa marchionissa restauratum, et postulante Ambrosio abbate privilegio ornatur a rege Conrado II, ann. 1025, CLI, 1046. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 972.

LUCENSE S. REPARATÆ (Sainte Réparate) monast. ord. S. August cujus priori privil. concessit Cœlestinus III ann. 1194, CCVI, 1060.

LUCENSE XENODOCHIUM a rege Sichimundo et quibusdam magnatibus fundatum extra muros in loco Apulia dicto, ann. 729, LXXXVII, 1372.— Charta Walprandi episc., ann. 739, 1405.

LUCENSE XENODOCHIUM S. SILVESTRI a civibus Lucensibus fundatum ann. 718, LXXXVII, 1361.

LUCENSE MONASTERIOLUM. *Vide* CAPPANULÆ.

LUCENSE (Lucca ou Lucka, dioc. d'Olmutz, en Bohême) monast. ord. Præmonst. ab Ottone Bohemiæ duce conditum. — Privil. Cœlestini VI, ann. 1195, CCVI, 1091.

LUCENSIS S. JUSTINÆ (Couvent de Sainte-Justine, Lucques) parthenon ord. S. Bened. exstructus infra urbem, cui privilegium concessit Alexander III ann. 1176, CC, 1072.

LUCENSIS S. SALVATORIS (Couvent Saint-Sauveur de Lucques) parthenon, cujus abbatissæ Alpergæ privil. concessit S. Henricus II imper. ann. 1015, CXL, 552.— Diplom. Conrad. II regis, ann. 1027, CLI, 1048.

LUCENSIS S. MARIÆ (Couvent Sainte Marie de L.) parthenon ab Urso clerico exstructus in quo propria filia facta est abbatissa ann. 722, LXXXVII, 1366.

LUCERNA (de) SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de La Lucerne, Manche) monast. ord. Præmonst. exstructum ann. 1143 ab Hasculfo de Suligniaco. Ad abbatem hujus monast. scripsit Innocentius III ann. 1204, CCXV, 529.

LUCERNENSE DE CURBA-FOSSA SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Courbe Fosse à Lucerne, Suisse) monast. ord. S. Bened. cujus bona sub sua suscepit protectione Eugenius III, ann. 1145, CLXXX, 1017.— Privil. Urbani III, ann. 1185, CCII, 1347.

LUCERNENSE SS. MAURICII ET LEODEGARII (Saint-Maurice ou Saint-Léger de Lucerne) monast. ord. S. Bened. in Helvetia fundatum VIII sæc. Primum subjectum est Vivariensi monast., cujus tunc Sigimarus abbas ab imper. Lothario electus est ann. 839, CIV, 1308; postea transiit ad Morbacense.

LUCIANI (S.) BELLOVACENSE (Saint-Lucien de Beauvais) monast. ord. S. Bened. a rege Childeberto fundatum ann. 540. Corpus habuit S. Luciani VIII sæculo, et reædificatum est a rege Chilperico. Epist. Innocentii pro eo monast., ann. 1131, CLXXIX, 74. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVII, 1540.

LUCO S. PETRI (de) monast. ordinis S. Bened. in diœc. Florentina exstructum, cui privilegium concessit Paschalis II papa, ann. 1107, CLXIII, 228. — Privil. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1570.

LUCULLANENSE (Saint Séverin de Lucullano, aux environs de Naples) vetus monast. prope Neapolim situm, cujus S. Eugyppius, natione Afer, abbas fuit sæc. V exeunte, LXII, 549.

LUCUSIANUM (Lucusio ou Lucusiano, à Palerme) monast. ord. S. Bened., unum e sex monasteriis a S. Gregorio Magno fundatis, LXXVII, 1167.

LUDGERI (S.). *Vide* WERTHINENSE.

LUFFELDENSE monast. ord. S. Bened. in Anglia, cui duarum ecclesiarum possessionem confirmavit S. Hugo Lincoln. episc. XII sæc. exeunte, CLIII, 1122. — Privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 989.

LUGDUNENSE (Couvent de religieuses à Lyon) parthenon de quo fit mentio apud Gregorium Turon. Jam exstabat ann. 570, LXXI, 536. — A S. Anemundo Lugdunensi episc. dotatur, LXXXVII, 475; LXXXVIII 1164.

LUNÆLACENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Lunélacken ou Manauser, en Bohême) monast. ord. S. Bened. a Conrado comite et ejus uxore Mathilde exstructum cujus possessiones et jura confirmantur privilegio Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 609.— Epist. Alexandri III, ann. 1175, CC, 1016.

LUNDENSE S. MARIÆ MAGDALENÆ (Sainte-Magdeleine de London, diocèse d'Yorck, Anglet.) monast. ord. S. Bened. fundatum ante ann. 1186, quo Urbanus III illud privilegio confirmavit, CCII, 1392.

LUNDONIENSE (Londres, Anglet.) monast. ord. S. Augustini secus muros exstructum cui, petente Normanno priore, privileg. concessit Innocentius II, ann. 1137, CLXXIX, 525. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1289.

LUNDONIENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Londres) collegium canonicorum quorum possessiones confirmavit Innocentius III, ann. 1201, CCXVII, 69.

LUNDORFENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Londorf, Ecosse) monast. a Willelmo rege, Leone dicto fundatum paulo ante ann. 1199, quo Innocentius III illud privilegio confirmavit, CCXIV, 540.

LUNENSE (Lune ou Luhne, en Westphalie) monast. cujus abbati scripsit Clemens III ann. 1188, CCIV, 1366.

LUPARA (de) S. THOMÆ (Saint-Thomas-du-Louvre). *Vide* PARISIENSE.

LUPI (S.). *Vide* TRECENSE.

LUPI (S.) (Saint-Loup, dioc. de Clermont) monast. vetus quod videtur exstructum fuisse in Claromont. diœcesi; illud usurpaverant Billiomenses canonici detrimento Cluniaci a quo pendebat. Iisdem præcipit Urbanus II ut citius hoc restituant, ann. 1094, CLI, 392. — Epist. Innocentii III ad abb. pro Veziliacensibus, ann. 1211, CCXVI, 479.

LURA seu LUTHRA (de) SS. MARTINI ET DEICOLÆ (Saint-Martin ou Saint-Desle de Lure, dioc. de Besançon) monast. ord. S. Bened. fundatum ab ann. 611, reædificatum a monachis Boscaudunensibus, ann. 1176, de quo mentio fit in privil. Alexandri III ejusdem ann., CC, 1077.

LUTOSENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Leuze, dioc. de Tournay) monast. ord. S. August. inter Ath et Tournay a S. Amando fundatum ann. 545, CXLIX, 140.

LUXOVIENSE (Luxeuil ou plutôt Luxeu, anc. dioc. de Besançon) monast. ordinis S. Bened. a S. Columbano origine Hiberno fundatum circa ann. 590, LXXI, 626; LXXX, 203. — Angelomus fit abbas ann. 856, CXV, 106. — S. Waldebertus abbas tertius, CXXXVII, 687. — Epistola Honorii II ad Matthæum Alban. card. pro eo monast., ann. 1128, CLXVI, 1278.— Epist. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 480.

LUZILACENSE (Lutzell, dioc. de Bâle, Suisse) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1124 a comitibus de Montefalcone. *Vide supra* LUCELLENSE.

LYRA (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Lyre, Eure) monast. ord. S. Benedicti a Willelmo Osberni filio et ducis Normanniæ dapifero conditum circa ann. 1050, CCII, 1316. — Epist. ad abbat. de electione præpositi Constantiensis, ann. 1210, CCXVI, 377.

MACENEIRA (de) in diœc. Visiensi (Viseo en Portugal), monast. cujus abbati scripsit Innocentius ut inquireret super remotione abbatis S. Petri Auriensis ab episc. ann. 1212, CCXVI, 607.

MACERIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Maizières), monast. ord. Cistercien. a Falcone Reumense exstructum, ann. 1152. Ad abbatem scripsit Innocentius III de causa monast. Flaviniac. cum monast. Sinemurensi, ann. 1196, CCXIV, 257.

MADALHARSTORFENSE S. JOANNIS (Madalharstorf, diocèse de Ratisbonne, Bavière), monast. ord. S. Bened. ab Henrico viro illustri et ejus filio Ernesto exstructum paulo ante ann. 1139, quo, postulante abbate Eppone, illud privilegio confirmavit Innocentius II, 596.

MADIO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Madion, anc. dioc. de Saintes) monast. ord. S. Bened. fundatum ante ann. 1203, quo Innocentius III ad abbatem scripsit de reformatione monasterii Albæ Terræ, CCXV, 245.

MAGABRENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Mèvre, dioc. d'Autun) monast. ord. S. Bened. ante ann. 843, con-

ditum quod postea in dejectu lapsum datum est a Gualterio Æduensi episc. S. Odilloni Cluniac. abbati ann. 996 qui illud reformavit, CXLII, 856.

MAGALONENSIS CANONIA (Maguelonne) olim urbs episcopalis, nunc solo æquata; in territorio sita erat Montispessulani, cujus clerus vitam regular. professus est, ann. 1095, et Urbanus papa II confirmavit, CLI, 408.

MAGDEBURGENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Magdebourg) monast. ord. S. August. in quo substituuntur a Norberto archiepiscopo canonici Præmonst. ord. a se instituti, ann. 1129, quod eodem ann. confirmatur ab Honorio II, CLXVI, 1303. — S. Norberti charta, ann. 1129, CLXX, 1358, 1359. — Clementis III privil., ann. 1190, CCIV, 1471. — Privil. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 1094, 1095.

MAGDEBURGENSE S. JOANNIS DE MONTE (Saint-Jean du Mont à Magdebourg) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1108.

MAGEENSE monast. in quadam Hiberniæ insula extructum a Colmanno Lindisfarnensi episc., ann. 667, XCV, 180. — Forte idem ac sequens.

MAGIO (de), (Magy dioc. de Limeryk, Irlande) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de annulatione electionis episc. Imilicensis, anu. 1210, CCXVI, 363.

MAGELLANENSE S. SALVATORIS (S. Sauveur de Magliano) monast. ord. S. Bened. in Sabinia situm, cui varias immunitates asseruit Alexander II papa, ann. 1063, CXLVI, 1395. — Privil. Alexandri III, ann. 1074, CC, 1019.

MAGLORII (S.) PARISIENSIS (Saint-Magloire à Paris), monast. ord. S. Bened. ab Hugone Capeto et Roberto filio ejus conditum cui multas possessiones diplomate concesserunt ann. 1002, CXLI, 950. — Epist. Philippi I de hujus monast. reformatione, CLIX, 840. — Privil. Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1621. — Epist. Alexandri III pro eo monast., ann. 1176, CC, 1087. — Innocentii III epist. de gratuita installatione abbatis, ann. 1211, CCXVI, 504.

MAGNILOCENSE S SEBASTIANI (Manlieu, près Clermont) monast. ord. S. Bened. a S. Genesio Claromont. episc. fundatum, ann. 656. Heymo abbas privil. obtinuit a Ludovico Pio ann. 818, CIV, 1080.

MAGNI (S.) SALISBURGENSIS (Saint-Magne de Salzbourg, Bavière) monast. ord. S. August., alias dictum Ad Ripas, cujus petente Gebehardo provisore possessiones confirmantur, ann. 1139, CLXXIX, 482.—Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 922.

MAGUNZIANI ABBATIOLA, alias dicta Maguzano, ord. S. Bened., ante IX sæc. fundata in dicec. Veronensi, quæ cum deserta facta fuisset Ratherius episc. in eam clericos, id est canonicos induxit, cujus decretum ann. 970, CXXXVI, 547.

MAILROS (de) Hiberniæ monast. in quo vitam monasticam amplexus est S. Cudbertus, sub abbate Eata, viro illustri, postea Lindisfarnensi episc., ann. 660, apud V. Bedam, XCV, 220.

MAISMACENSE S. MARIÆ (Maimac, dioc. de Limoges) monast. ord. S. Bened., exstructum ann. 1088. Eugenius III concordiam confirmavit initam ab episcopo inter illud monast. et Fratres Uzercenses ann. 1147, CLXXX, 1242.

MAJELLANUM. *Vide* S. PETRI IN VALLE.

MAJELLANUM S. SALVATORIS (Saint-Sauveur du désert, ou Magliano dans l'Abruzze) carthusia fundata sub Paschali II, confirmatur ab Adriano IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1413.

MAJOREVI (Mairieux, dans la Franche-Comté), carthusia a quibusdam eremitis e Majore Carthusia ortis exstructa, ann. 1116, in Franco comitatu, CLIII, 800, 936. — Monasterium hoc invisit S. Hugo Lincolniensis factus episc. ann. 1199, CLIII, 1088.

MAJUS-MONASTERIUM seu S. MARTINI MONASTERIUM (Marmoutier ou l'abbaye de S. Martin de Tours), celeberrimum monast. ord. S. Bened. a S. Martino fundatum IV sæc. juxta Turones, postea transiit ad congregat. S. Mauri, XX, 166; LXXI, 564 not. — Charta Adeodati papæ, ann. 674, LXXXVIII, 1141. — Item Ebbonis episc., ann. 720, LXXXVIII, 1264. — Præcept. Caroli Magni, ann. 774, XCVII, 931, 949, 970, 979, 990. — Caroli Magni epistola ad Albinum (Alcuinum), abbatem S. Martini, ann. 803, XCVII, 921. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 998, 1067, 1069. — A quo tempore videtur transiisse ad regulares canonicos. Dipl. ejusdem, 1201, 1214, 1215. — Privil. Leonis III, CXXIX, 971. — Sergii III, CXXXI, 980. — Privil. Leonis VII, CXXXI, 1072. — Gregorii V, CXXXVII, 907. — Charta S. Fulberti Carnot. episc., ann. 1024, CXLI, 353. — Privil. S. Gregorii VII, 1081, CXLVIII, 700. — Sæc. XI a S. Maiolo Cluniac. abb. reformatur et rursus fit florentissimum sub abbate Bartholomæo, CXLIX, 563. — Dipl. Willelmi Conquest. CXLIX, 1374. — Privil. Urbani II, ann. 1090, CLI, 324. — Epist. ejusdem ad canonicos S. Martini adv. simoniacos, CLI, 457. — Privil. ejusd., 518. — Ch. Ivonis Carnot. episc., ann. 1114, CLXII, 293. — Privil. Paschalis II, ann. 1100, CLXIII, 51, 259. — Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1151. — Honorii II epist. de excommunicatione Fulconis comitis, ann. 1125, CLXVI, 1231. — Privil. ejusd. papæ, ann. 1129, CLXVI, 1300. — Capella S. Stephani ipsi adjudicatur contra Camillacenses a Gerardo Engolisin. episc. CLXX, 1319. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1131, CLXIX, 106. — Innocentius II huic monast. concessit ecclesiam SS. Rufini et Valerii Basilicensem, 238. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 878, 879. — Ulgerii Andeg. epist. ad Lucium II de Odone S. Martini decano, CLXXIX, 936. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1022, 1337. — Ulgerii epistolæ quibus Odonem decanum S. Martini et Robertum priorem commendat ante ann. 1148, CLXXX, 1655. — Epist. Alexandri III, ann. 1170, CC, 655, 915. — Privil. ejusdem papæ, 1174, CC, 994, 1044, 1050, 1099, 1289. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1200, 1296, 1321, 1330. — Cœlestini III decretum ann. 1195, CCVI, 1110, 1233. — Epist. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1121, 1297, 1459, 1575; ann. 1211, CCXVI, 449. — De ejus reformatione epist., CCXVII, 109.

MALA (de) forte pro MALMUNDARIENSI. De eo mentio est in testam. S. Ansegisi Fontanell. abbatis, ann. 833, CV, 746.

MALANOA seu MALNODA et FOOTEL S. MARIÆ (Sainte-Marie ou Saint-Erasme de Malenoue, près Paris, Seine et Marne) parthenon exstructus ann. 1219, in quo partim se receperunt moniales Argentolio expulsæ de concilii Parisiensis auctoritate, ann. 1129. Charta Odonis Paris. episc. super eo parthenone, ann. 1207. — Epist. Innocentii III ann. 1203, CCXV, 791, 793.

MALARDI-VALLIS monast. de quo tantum invenitur mentio in testamento S. Ansegisi Fontanell. abb. ann. 823. CV, 745.

MALBODIENSIS seu MELBODIENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Maubeuge) parthenon a S. Aldegundo regina et moniali fundatus et dotatus ann. 661, LXXXVIII, 1160; CXXII, 817; CXLIX, 138. — Alexandri III epist. adversus moniales abbatissæ suæ rebelles, ann. 1172, CC, 825.

MALBURGENSE SS. PHILIPPI et JACOBI. *Vide* SILVÆ SACRÆ.

MALISNACENSE. *Vide* MECHLINIENSE.

MALLEONE (de). *Vide* MALO LEONE.

MALLESDORFENSE (Maelisdorf, dioc. de Ratisbonne) monast. ord. S. Bened. ab Othone Bamberg. comparatum circa 1132, CLXXIII, 1279, 1309. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1131, CLXXIX, 110.

MALLIACENSE S. SOLEMNIS (Maillé, Lallier, Luynes ou Saint-Soûlein) monast. ord. S. Bened. in pago Turon. situm, in quo diu requievit S. Solemnis episc. corpus a quo videtur fundatum sub Chlodovæo rege, LXXI, 843.

MALLIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Maillezais, Vendée) monast. ord. S. Bened., quod olim exstitit sub titulo S. Rigomeri, reædificatum est a Guillelmo Aquitano duce et ejus uxore Emma ann. 980, et longe auctum ab eorumdem filio Guillelmo V, ann. 1010, CXLI, 824. — Hujus monast. fundatio describitur a Petro Malleacensi monacho, CXLVI, 1247. — Innocentii II papæ privil. ann. 1135, CLXXIX, 233.

MALMESBURIENSE seu MELDUNENSE (Malmesbury monast. ord. S. Bened. a S. Maidulfo Hiberno abbate exstructum ann. 680, in Anglia et comitatu Wiltsiensi, ab Edgaro rege restauratum est qui in illud monachos introduxit loco clericorum a quibus occupabatur, ann. 974. Hodie nonnisi ruinæ supersunt, LXXXIX, 66, 309; CXXXVIII, 519. — Diploma Guillelmi Conquest., ann. 1081, CXLIX, 1352. — Abbati Edulfo a regina Mathildi datur, salvo tamen archiepiscopi Anselmi jure ante ann. 1142, CLIX, 156.

MALMUNDARIENSE (Malmédy, dioc. de Liége) monast. ord. S. Bened. exstructum a rege Sigeberto et majore domus Grimoaldo. S. Remaclus primus fuit abbas, ann. 660, LXXXVII, 511, 515. — Sigeberti Diploma, 521. — Childerici, 1291. — Dagoberti II. 1507. — Theodorici, 1331. — Chlodovæi III, LXXXVIII, 1084. — Childerici III, *ibid.*, 1152. — Carlomanni, ann. 747, *ibid.*, 1407, 1310. — Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 991. — Privil. Silvestri II, ann. 1003, CXXXIII, 282. — Multa de eo monast. leguntur, CXLIX, 291 et seqq. — Willelmus monachus claruit ann.

1143, CLXXIX, 959. — Fredericus Colon. episc. Malmundar. subjecit Stabulensi, ann. 1128, CLXXXIX, 1457.

MALOLEONE (de) SS. TRINITATIS (La Sainte Trinité de Mauléon, Deux-Sèvres) monast. ord. S. August. fundatum ante ann. 1079. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1207, CCXV, 1202; CCXVI, 64.

MALTACENA (de). *Vide* AGANENSE.

MAMILIANI (S.). *Vide* MONTE CHRISTI.

MAMMETIS (S.) LINGONENSE (Saint-Mamme de Langres) collegium canonicorum cui Alexander III privil. concessit ann. 1170, CC, 661.

MANDANENSE, MAUDANENSE et MALDUINUM sive MACLOVIENSE (Saint-Malo, dioc. de Coutances) monast. ord. S. Bened. in Neustria exstructum circa ann. 520, LXXXVIII, 496.

MANDI (S.) monast, in diœc. Theatina (Chieti, Abruzze) situm cujus mentio fit in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII. 180.

MANNACENSE (peut-être Maincy, arr. de Melun) monast. in diœc. Antissiodor. exstabat temporibus Aunarii episc. VII sæc., CXXXVIII, 233, 234.

MANSO ADÆ (de) (Mazan, dioc. de Viviers, Ardèche) monast. ord. Cisterc. exstructum ante ann. 1137. — Epist. Innocentii III de quodam monacho olim medico, ann. 1209, CCXVI, 66.

MANSUETI (S.). *Vide* TULLENSE.

MANZENERENSE (Manzenera, du diocèse de Coïmbre, en Portugal) monast. cujus fundatio videtur eidem tempori referenda ac Alcobatiensis et Seizensis, scilicet temporibus Alphonsi I regis. — Epist. Innocentii III ad abbatem de jure ecclesiæ Conimbriensis, ann. 1198, CCXIV, 195.

MARACULO (de) (Mareuil, arrondiss. d'Abbeville) monast. ord. S. August. a S. Bertilia et ejus filio Fulberto fundatum in Atrebatensi diœcesi, ann. 935, CXLIX, 131. — *Vide infra* MAREOLENSE.

MARBACENSE S. IRENÆI (Marbach, Alsace) monast. ord. S. August. in diœces. Argentin. conditum a nobili femina Guta, ann. 1089, juxta quosdam a Burchardo Gebliswicensi domino. — Privil. Urbani II, Turonis datum, ann. 1096, CLI, 455. — Paschalis II, ann. 1103, CLXIII, 116. — Calixti privil. *ibid.*, 1130. — Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 911 : ejusdem privil. (Spurium), 1241. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1212, CCXVI, 812; CCXVII, 209, 217.

MARCELLI (S.) DE FELINIS (Saint-Marcel de Felines, anc. dioc. de Die) monast. in diœc. Diensi (Die) exstructum ante 985, quod ne confundas cum S. Marcello de Salciaco (Sauzet) in comitatu Valentino, ut fit apud auct. Elogii Odilonis Cluniac., CXLII, 865. *Vide* DIENSI.

MARCELLI CABILONENSIS (S.) (Saint-Marcel-les-Châlons ou d'Obiliac) monast. ord. S. Bened. a rege Guntchramno fundatum et dotatum, ann. 579, LXXX, 611. — Præcept. Caroli Magni, ann. 779, XCVII, 964. — Ludovici Pii, ann. 835, CIV, 1261. — Privil. Joannis VIII papæ, 878, CXXVI, 805. — Frigescente disciplina a Theobaldo comite datum est Cluniaco reformandum circa 960, CXXXVII, 780. — Inde ortus est Hugo Lugdun. archiep., CLVII, 487.

MARCELLI (S.) DE SALCIACO (Saint-Marcel-les-Sauzet, dioc. de Valence) monast. ord. S. Bened. in comitatu Valentino et juxta vicum Salciacum (Sauzet) ab Ademaro comite et ejus uxore Rothilde conditum, sed ob negligentiam quorumdam abbatum datum est regendum Cluniacensibus sub S. Odilone, ann. 1037, CXLII, 865. — Restauratum est a Lamberto episc., *ibid.* — Eugenius III huic monast. donum ecclesiæ de Salvatia confirmavit, ann. 1146, CLXXX, 1106. — De calumnia Hugonis Burgundiæ ducis, ann. 1104, CLXXXV, 1400, 1401.

MARCELLI (S.) PARISIENSE (Saint-Marcel ou Marceau-les-Paris) monast. quod nomen suum suburbio hodierno dedit ; ordinis fuit S. Augustini, cujus ecclesia exstructa est a Rolando Caroli Magni nepote. Hos canonicos sub protectione sua suscepit Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1571. — Transactio inter Mauricium Paris. episc. et monast. super filiis cujusdam servi, ann. 1163-1196, CCV, 906. — Epist. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 351.

MARCENIENSIS S. RICTRUDIS (Marchiennes, entre Douai et Saint-Omer) parthenon in Flandria super Scarpum a S. Amando episc. conditus, cui prima præfuit S. Rictrudis abbatissa, ann. 647, CXXXII, 827. — Ledwinus Atrebat. episc. petente Balduino comite sanctimonialium loco monachos introduxit, ann. 1028, CXLI, 1334; CXLIX, 133.

MARCHTALLENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Marchtal, ancien dioc. de Constance) monast. ord Præm. exstructum ex antiquo collegio ann. 1170 ab Hugone Tubingensi comite. Privil. Cœlestini III, ann. 1192. CCVI, 966.

MARCI (S.) (Saint-Marc, près de Spolette) monast. ord. S. Bened. juxta muros Spoleti exstructum a temporibus S. Gregorii Magni, LXXVII, 967.

MARCI (S.) (Saint-Marc de Zamora, en Espagne) prioratus a monast. Saltus Novalis pendens, in diœc. Zamorensi in Hispania situs, cujus priori direxit epistolam Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 62.

MARCIANENSE seu MARCHIANENSE (S.) PETRI (Saint-Pierre de Marchiennes, Nord) monast. a S. Amando fundatum haud procul a S. Rictrudis parthenone, cujus primus abbas fuit S. Jonatus ann. 647, CXXXII, 827, 893. — Privil. Innocentii II, ann. 1141, huic monast. ord. S. Bened ; CLXXIX, 554, 590. — Epist. ejusdem, 555.

MARCINIACENSIS (Marcigny, dioc. d'Autun) parthenon a B. Hugone Cluniac. abbate et Gaufrido Hugonis fratre fundatus, ann. 1080, CLIX, 969. — Privil. Urbani II, ann. 1095, CLI, 442. — S. Hugonis adhortatio et commonitorium pro sanctimonialibus, CLIX, 947, 949. — Privil. Calixti II, CLXIII, 1192.

MARENSE (Marre, près de Verdun-sur-Meuse) monast. in cujus gratiam Alexander III scripsit ad Henricum Rhemensem archiepisc. ann. 1171, CC, 740.

MAREOLENSE (Mareuil-les-Arras), monast. ord. S. August. a Fulberto Camerac. episc. exstructum ann. 935. — In abbatis gratiam Alexander III ad Henricum Rhem. archiep. scripsit, ann. 1172, CC, 809.

MARGARETÆ (S.) (Sainte-Marguerite de Beaune, dioc. d'Autun), monast. ord. S. August. cujus abbati curam commisit Innocentius III alia reformandi cœnobia, ann. 1198, CCIV, 201.

MARGARETÆ (S.). *Vide* OSTERHOVENSE.

MARIADURA (de) (Mariadura, dioc. de Plaisance), monast. ord. S. August. a nobili viro Gandulfo et ejus uxore Gisla exstructum paulo ante ann. 1199, quo Innocentius III illud privilegio ornavit, CCXIV, 858.

MARIANI (S.) ANTISSIODORENSIS. *Vide* FONTANENSE.

MARIÆ (S.) Cenomanense monasteriolum seu xenodochium, cujus mentio fit in Caroli Magni diplomate, ann. 802, XCVII, 995.

MARIÆ (S.) AD GRADUS (Sainte-Marie-aux-Degrés, à Cologne), monast. 20 canonicorum Coloniæ Agrippinæ ab archiepisc. Annone fundatum cujus bona et jura privilegio ornavit Stephanus X, ann. 1059, CXLIII, 1309.

MARIÆ (S.) AD FINE (Sainte-Marie, dit Ad-Fine-au-Bout, diocèse de Pise, Toscane), monast. canonicorum regul. ab Opithone Pisano archiepisc. fundatum cui privileg. concessit Alexander III ann. 1179, CC, 1241.

MARIÆ (S.) AD ORGANUM. *Vide* VERONENSIS (parthenon.)

MARIÆ (S.) AD LIGERIM (Sainte-Marie-sur-Loire) monast. cujus situs nunc pene ignoratur, cui Ageradus Carnot. episc. multa bona contulit, ann. 686, LXXXVIII, 1228. — Forte idem est monast. ac S. Mariæ de Charitate, ut infra,

MARIÆ (S.) DEAURATÆ. *Vide* TOLOSANUM.

MARIÆ (S.) BOSCO. — *Vide infra* S. MARIÆ DE ROTA.

MARIÆ (S.) DE CAGIA seu CAVEA (Notre-Dame de Cage dans le faubourg de Meaux) monast. ord. S August. exstructum ann. 1135 et ab Innocentio II privilegio ornatum, CLXXIX, 244. — Alexandri III, ann. 174, CC, 1055. — Epist. Innocentii III abbat. super accusatione adv. abbatem S. Dionysii Remensis, ann. 1208, CCXV, 1587, CCXVII, 220.

MARIÆ (S.) DE CAMPO (Sainte-Marie du Champ dioc. d'Eln ou Perpignan) prioratus ord. S. August. a Bernardo Elenensi episc. fundatus ante ann. 1164, quo Alexander III eidem privil. concessit, CC, 284.

MARIÆ (S.) DE CARCERE (Notre-Dame des Prisonniers à Padoue) monast ord. S. August. ab episc. Joanne exstructum, quo petente ejusdem possessiones et jura confirmavit Adrianus IV papa, ann. 1155, CLXXXVIII, 1428. — Lucii III privil., ann. 1184, CXI, 1509. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1449.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE (La Charité à Angers) parthenon apud Andegavos, ad cujus abbatissam scripsit Cathwallonus Rothonensis abbas (Redon) circa ann. 1035, CXLI, 1283.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE AD LIGERIM (Notre-Dame de la Charité-sur-Loire, Nièvre) monast. ord. S. Bened. cujus fundatio ad ann. 706 refertur; bis eversum, bis reædificatum est, denique ad monast. Cluniac. transiit et non modice floruit. Privil. Paschalis II, ann. 1114, CLXII,

357. — Innocentii II privil., ann. 1132, CLXXIX, 134. — Epist. Guillelmi prioris ad Sugerium, ann. 1119, CLXXVI, 1433. — Adriani IV sententia adversus monac., ann. 1056, CLXXXVIII, 1455. — Epist. Innocentii III, ann. 1214, CCXVII, 230, 242.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE (Sainte-Marie de la Charité à Rodrigo, dioc. de Sarragosse en Espagne) monast. ord. Præmonstrat. cui privilegium concessit Lucius III, ann. 1185, CCI, 1343.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE (Notre-Dame de la Charité-les-Lésines, Yonne) monast. ord. Cisterc. a Guillelmo de Lessinis exstructum, ann. 1184, ut prioratus pendebat a monast. Sanctæ Columbæ Senonensis.—Epist. Cœlestini III qua præcipit ut quædam eidem restituantur, ann. 1196, CCVI, 1180. — Privil. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 537.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE VENETUM (Sainte-Marie de la Charité à Venise) monast. cujus ecclesiam visitantibus indulgentiarum dies XX concessit Alexander III, ann. 1177, CC, 1116.

MARIÆ (S.) DE CASTRO NOVO seu NUENBURGENSE (Notre-Dame de Newbourg, dioc. de Worms) monast. ord. S. Bened. a comite Anselmo Conrad exstructum, ann. 1134.—Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1262.

MARIÆ (S.) DE JULIA. *Vide* CILENTIANA.

MARIÆ (S.) DE LECTO monast. in dioc. Theatina (Chieti en Abruzze, Naples) situm, cujus fit mentio in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

MARIÆ (S.) DE LIGNO (Sainte-Marie de Ligno, dioc. de Bisaccia ou de Cosenza en Calabre, Naples) monast. quod pendebat a monast. S. Spiritus in Panormo, de cujus translatione Innocentius III scripsit, ann. 1202, CCXIV, 1167.

MARIÆ (S.) DE MONTANO (Sainte-Marie de Montano) parthenon in pago Mediolanensi situs, cujus sanctimoniales suscepit sub protectione sua Cœlestinus II adversus canonicos Rosatenses, ann. 1143 CLXXIX, 768.

MARIÆ (S.) DE PARVO PONTE. *Vide* BRUNDUSINUM.

MARIÆ (S.) DE PRATO DONZIACO (Notre-Dame du Pré-les-Douzi, dioc. de Nevers) monast. ord. S. Bened. olim Cluniac. subjectum, cui Anastasius IV papa privil. concessit, ann. 1154, CLXXXVIII, 1053, 1071.

MARIÆ (S.) DE RENO (Sainte-Marie-sur-Reno, dans le Bolonais, Etats de l'Eglise) monast. ord. S. August. super fluvium Reno in pago Bolonienси exstructum ante ann. 1136, quo Innoc. II illud confirmavit, CLXXIX, 288, 660. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 920. — Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1415. — Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1072. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1399. — Alexandri III, ann. 1169. CC, 588, 1139. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1158. — Urbani III, ann. 1185, CCII, 1355, 1466, 1467, 1480, 1485. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1317, 1324.

MARIÆ (S.) DE ROTA (Notre-Dame de Rou ou du Bocage, dioc. d'Angers) monast. ord. S. August. a B. Roberto de Arbrissello fundatum in silva asperrima Credonensi (la forêt de Craon), ann. 1102, CLXII, 1049. — Paschalis II concessio ann. 1117, CLXIII, 419. — Innocentii II privil. ann. 1136. CLXXIX, 265.

MARIÆ (S.) DE SCRINIOLO (Notre-Dame de l'Ecrin, près de Tours) parthenon in ipso atrio S. Martini ab Ingeltrude regis Guntramni matertera fundatus circa 580, LXXI, 510. — Hoc monasteriolum postea translatum prope Bellum-Montem XI sæc. ab Hervæo Thesaurario, *ibid.*, not. *Vide* BELLO MONTE.

MARIÆ (S.) DE SOLACO (Sainte-Marie de Soulac, près de Lesparre, Gironde) monast. ord. S. Bened. situm in Burdigalensi dioc. et abbati S. Crucis subjectum per privil. Benedicti IX papæ, ann. 1036, CXLI, 1343.

MARIÆ (S.) DE VALLE VEZUNTIONENSI (Notre-Dame du Val, près Poligny, dioc. de Besançon) monast. ord. S. Bened. fundatum seu notabiliter auctum ante ann. 1119, quo Calixtus II ejusdem monast. possessiones confirmavit, CLXIII, 1098.

MARIÆ (S.) DE VOTO (Notre-Dame-du-Vœu, dioc. de Coutances, près Cherbourg) monast. ord. S. August. a Willelmo Normanniæ duce circa 1050 fundatum et ab imperatrice Mathilde restauratum ann. 1150. — Privil. Urbani III, ann. 1189, CCII, 1512. — Charta Henrici II Anglor. regis, ann. 1178, CCVII, 1160, 1161.

MARIÆ IN ARENA WRATISLAVIENSE (Sainte-Marie des Arènes, en Pologne) monast. cujus bona confirmat privilegio Eugenius III, ann. 1148, CLXXX, 1370.

MARIÆ (S.) IN AURIONNO, monast. ord. S. Augnst., e pago Cenomanensi quod episcopo asseritur dipl. Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 995. — Dicitur etiam SS. Gervasii et Protasii et conditum ab episc. Cenoman. Bertichramno circa ann. 620, LXXX, 585.

MARIÆ (S.) IN BASILICA, monast. in civitate Luparelli situm, dioc. Theatinæ (Chieti, Naples) de quo mentio fit in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

MARIÆ (S.) INFRA SARTHAM. *Vide* CENOMANENSE.

MARIÆ NOVÆ (S.) (Sainte-Marie-Neuve, dans la campagne de Rome) monast. cui Alexander III ecclesiam concessit S. Sebastiani in catacumba, ann. 1161, CC, 126.

MARIÆ NOVÆ (S.) VITERBIENSE (Sainte-Marie-Neuve de Viterbe, Etats de l'Eglise) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 472.

MARIÆ (S.) IN REGULA (Sainte-Marie à la Règle, à Ravenne) monast. ord. S. Bened. cujus abbati Rodulfo privilegium concessit Eugenius III, ann. 1145, CLXXX, 1085. — Decret. Innocentii III quo sæculares judicare nequeunt de decimis ann. 1212, CCXVI, 590.

MARIÆ (S.) IN ROSANO (Sainte-Marie de Rossano en Calabre, Naples) monast. quod Anastasius IV papa Ecclesiæ concessit Fessulanæ per privil. ann. 1153, CLXXXVIII, 1016.

MARIÆ (S.) ROTUNDÆ (Sainte-Marie de la Rotonde, dioc. de Ravenne) monast. ord. S. Bened. cui prædia quædam adjudicat Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 293.

MARIÆ (S.) ROTUNDÆ (Notre-Dame de la Rotonde, à Auxerre), monast. ord. S. Aug. cujus abbas Hervæus privilegium obtinuit ab Innocentio II, ann. 1143, CLXXIX, 627, — Privil. Eugenii III, ann 1146, CLXXX, 1097.

MARIÆ (S.) HOSPITALE IN SAXIA. (Hospitaliers de Notre-Dame en Saxe) domus quam univit Innocentius III cum hospitalariis S. Spiritus apud Montem-Pessulanum institutis, ann. 1204, CCXV, 377.

MARIÆ (S). *Vide* Banza, Bono Solatio, Columba, Curatio, Eleemosyna, Flumine, Gardia, Gariberto, Jussanense, Losense, Moncellense, Novi Portus, Portus Suavis, Ravennatense, Rocca Majore, Veronense in Organo, etc., etc.

MARIÆ MAGDALENÆ (S.). *Vide* Lundense, Valle Fares, Vezuntionense.

MARICOLENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Maroilles, dioc. de Laon) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 671, cui præfuit et dona quædam contulit abbas Humbertus, LXXXVIII, 1197. — De eo monast. fit mentio, CXLIX, 136. — Epist. Alexandri. III propter abbatem, adversus quemdam militem, ann. 1172, CC, 892, 893, 925.

MARII (S.). *Vide* SISTARICENSE.

MARRATA (de) S. REPARATÆ (Sainte-Réparate de Marrata, du diocèse de Faenza, Etats de l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cujus bona et privilegia confirmavit Alexander III papa, ann. 1166, CC, 501.

MARSUENSE (Marchiennes, ville près Charleroy, Nord) monast. primum canonic. S. August., postea ord. S. Bened. ab Alexandro Leodiensi episc. S. Remigio Rhem. concessum paulo ante ann. 1136, quo illud privilegio confirmavit Innocentius III Odoni S. Remigii abbati, CLXXIX, 298.

MARTIALIS (S.) LEMOVICENSE (Saint-Martial de Limoges) celebre monast. ordinis S. Bened. ab initio monarchiæ fundatum; sed regulam S. Patris Bened. suscepit tantum circa ann. 848; XI sæc. ad Cluniac. transiit et denique ad canonicos sæculares, LXXI, 850 not.; CXLI. 79. — Privil. Urbani II, ann. 1096, CLI, 1162.

MARTII (S.) IN ARVERNIS (Saint-Mars de Clermont) monast. ord. S. Bened. a S. Martio episc. prope Claromontem fundatum, in quo ipse sepultus est ann. 525, LXXI, 1070.

MARTINI (S.) DE CAMPIS PARISIIS (Saint-Martin des Champs, à Paris) monast. ord. S. Bened. de quo mentio est apud Gregor. Turon. ann. 567, LXXI, 384 not. — Cluniaco subjectum est et Urbani privilegio ornatum, ann. 1096, CLI, 470. — Restauratur ab Henrico I rege et canonicis regul. conceditur ann. 1060, CLI, 1037. — Privil. Paschalis II papæ, ann. 1107, CLXIII, 209. — Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1142. — Dipl. Matthæi card. ann. 1129, CLXXIII, 1267. — Fundatio anniversarii a Gaufrido Catalaun. episc. ann 1140, CLXXIII, 1398. — Privil. Innocentii II, ann. 1138, CLXXIX, 557, 648. — Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 918. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1107, 1239, 1250. — Alexander III concessit prioratum S. Martini de Passo, ann. 1164, CC, 518. — Charta Mauricii de Sulliaco, Paris. episc. ann. 1164, CCV, 897. — Epist. Innocentii III qua S. Martino adjudicatur medietas proventuum ecclesiæ Sancti Jacobi de Carnificeria (Saint-Jacques de la Boucherie), ann. 1209, CCXVI, 166.

MARTINI (S.) DE LENIS (Saint-Martin-Lenne, Aveyron) monast. ord. S. Bened. cujus abbati Segario

quasdam possessiones confirmavit Agapetus II papa, ann. 958, CXXXIII, 928.

MARTINI (S.) DE MONTE (Saint-Martin du Mont, dioc. de Viterbe, Etats de l'Eglise) monast. cui decretum statuit Innocentius III de revocandis alienationibus, ann. 1207, CCXV, 1243. — Privil. ejusdem papæ, 1309.

MARTINI (S.) DE MONTE SACRO (Saint-Martin de Monte Sacro, près de Sabaric, lieu de naissance du saint pontife, en Pannonie) monast. ord. S. Bened. a S. Stephano Hungarorum rege exstructum, cujus S. Ostricus seu Andreas primus fuit abbas, ann. 1001, CLI, 1254. — Privil. Paschalis II papæ, ann. 1102, CLXIII, 105, — Epist. Innocentii III qua litem dirimit cum Vesprimensi episc., ann. 1211, CCXVI, 545.

MARTINI (S.) DE PONTILEUVA (Saint-Martin de Pontlieue, dioc. du Mans) monast. a Bertichramno episc. prope Cenomannos conditum circa ann. 620, LXXX, 586. — Dipl. Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 995.

MARTINI (S.) IN AREIS (Saint-Martin des Aires, près de Troyes) monast. ord. S. August. conditum ann. 1104. — Epist. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 506.

MARTINI (S.). *Vide* Henimense, Laudunense, Majus Monasterium, Murense, Santonense, Tornacense.

MARTINI (S.) IN INSULA BARBARA. *Vide* Insula.

MARTINI (S.) IN DIABLENTICO, territorio quodam in diœc. Cenomannensi, monasteriolum de quo mentio fit in diplomate Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 995.

MARTINI (S.) IN MAJANO (Saint-Martin de Majano, dioc. de Fiésoli, en Toscane) monast. de quo mentio est in privil. Anastasii IV pro Ecclesia Fessulana, ann. 1153, CLXXXVIII, 1016.

MARTINI (S.) FRISINGENSE (Saint-Martin de Frisingen, en Souabe) monast. ord. S. Bened. a monachis Tegernseensibus exstructum, quorum rogatu privilegio confirmatum est a Paschali II papa, ann. 1107, CLXIII, 232.

MARTINI (S.) CAMPANIENSIS seu DE PRATO (Saint-Martin des Champs ou de la Prairie, près de Dijon) monasteriolum ord. S. August. a S. Stephano Divion. exstructum x sæc., CLXXXV, 1635 not.—Joceranus Lingon. episc. illud confirmavit fratribus S. Stephani, ann. 1130, *ibid.*

MARTINI (S.) IN SICILIA, monast. VI sæc. fundatum, de quo S. Gregorius Magnus scripsit ad Cyprianum diac., LXXVII, 760, 761.

MARTINI (S.) DE PALECTU (Couvent de Saint-Martin, dioc. de Chieti, dans l'Abruzze, Naples) monast. cujus mentio est in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

MARTINI (S.) IN VALLE (Saint-Martin en Vallée, dans le même diocèse que le précédent). Innoc. III, CCVII, 180.

MARTINI (S.) IN HISPANIA, monast. inter Saguntum et Carthaginem Spartariam exstructum ante ann. 585, LXXX, 857.

MARTINI (S.) DE VALLE MAJELLANA (Saint-Martin della Valle en Italie, entre les Alpes et l'Apennin) monast. ord. S. Bened. cujus situs obscure notatur et cui privilegium concessit Paschalis II, ann. 1112, CLXIII, 298.

MARTINI (S.) IN PANNONIA. *Vide supra* S. Martini de Monte Sacro.

MARZIACENSIS S. MARIÆ (Marsac en Auvergne) perthenon olim Mausacensi monast. subjectus, ann. incert., LXXI, 713.

MASCIACENSE. *Vide infra* Mauziacense.

MASSÆ DE MONTE NERONIS, S. PETRI (Saint-Pierre de la Masse, Monte Nerone, Italie) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones privilegio confirmavit Clemens III, ann. 1188, CCIV, 1442.

MASSARUM SS. seu S. ENGRATIÆ-AD-MASSAM-CANDIDAM (Sainte-Engratie de la Masse-Blanche [c'est-à-dire des Vierges] de Sarragosse) monast. ordinis S. Bened. cujus mentio fit in Vita S. Maximi, ann. 644, LXXX, 611; LXXXVII, 547.

MASSILIENSE (Saint-Cassien, à Marseille) vetus monast. a Joanne Cassiano conditum pro viris, circa ann. 425, quodque rexit juxta regulas monachorum tum Ægypti tum Palæstinæ quas didicerat, XLIX, 9. — Idem postea dicitur S. Victori dicatum fuisse, LXXI, 584 not. — *Vide infra.*

MASSILIENSE S. MARIÆ DE YVELINO (Sainte-Marie de Veaune, près Marseille) vetus monast. puellarum ab eodem Joanne Cassiano exstructum, XLIX, 9. — Epist. S. Gregorii Magni ad Respectam abbatissam, LXXVII, 866.

MASSILIENSE S. SATURNINI (Saint-Saturnin de Marseille) monast. ordinis S. Bened. cujus monachi ob quosdam excessus cum excommunicationem incurrissent, ad meliora reversi a Richardo simul abbate et cardinali absolvuntur, hortante S. Gregorio VII papa, ann. 1082, CXLVIII, 702.

MASSILIENSE S. VICTORIS (Saint-Victor de Marseille) monast ord. S. Bened. quod idem esse videtur atque monast. a B. Joan. Cassiano fundatum extra muros Massiliæ, ann. 425; cum reliquias suscepisset S. Victoris, nomen quoque usurpavit. Celebre admodum postea factum est. De eo mentio fit apud S. Gregor. Turon., LXXI, 384. — Præcept. Caroli Magni, ann. 790, XCVII, 978. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 822, CIV, 1116. — Privil. Joannis XVIII papæ, ann. 1009, CXXIX, 1492. — S. Leonis IX, ann. 1050, CXLIII, 654. — Charta Raimbaldi Arelat. episc., 651. — Epistola ejusd. papæ qua Richardo abbati quorumdam monasterior. curam committit ann. 1081, CXLVIII, 611, 629. — De monachis S. Saturnini excommunicatis, 701. — Privil. Urbani II, CLI, 48, 296, 425. — Ch. Raimundi S. Ægidii Tolosani comitis, ann. 1103, CLV, 485. — Privil. Paschalis II, ann. 1113, CLXIII, 527. — Calixti II, ann. 1123, CLXIII, 1291. — Innocentii II privil., ann. 1136, CLXXIX, 287. — Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 843, 844. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1007, ejusdem epist. ad episc. Tolonensem, 1039.

MATINANTA (de) S. STEPHANI (Saint-Etienne de Matinanta dans la Capitanate, Naples) monast. ord. Camald. a monac. S. Mariæ in Pulsano pendens; de quo fit mentio in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1097.

MATHÆI (S.) monast *Vide* Cilentiana.

MATISCONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Mâcon, Saône-et-Loire) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 696, postea transiit ad canonicos S. August., ann. 1212, CCXVI, 734.

MAULBRUNENSE (Maulbrunn, diocèse de Spire, dans le Wurtemberg) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1138 a Walthero de Lomesheim, cujus Dietherus Noviburgensis monachus primus abbas fuit.— Eugenii III privil., ann. 1148, CLXXX, 1316.

MAURI-MONASTERIUM seu MAURINIACENSE (Maurs-Munster près de Saverne, Bas-Rhin) monast. ord. S. Bened. alias dictum cella S. Leobardi (Saint-Liébard), in diœc. Argent. conditum ann. 599 a SS. Mauro et Leobardo, qui illi præfuerunt. — Dipl. Theodorici IV regis ann. 734, LXXXVII, 1139. — Igne succensum ab abbate Celso reædificatum est sub Ludovico Pio, ann. 829 et Anianensi subjectum. De eodem mentio fit in Ansegisi S. Wandregisili abbatis testamento, ann. 833, CV, 747. — Theulfus ejus monasterii chronicon texuit, ann. 1147, CLXXX, 151.

MAURI MONTIS. *Vide* Morimundense.

MAURI (S.) ANDEGAVENSE. *Vide* Glannofoliense.

MAURIANENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Maurienne) collegium canonicorum quibus donationem nobilis viri Thomæ comitis Maurianensis, Cœlestinus III confirmavit, ann. 1195, CCVI, 1065.

MAURICII (S.). *Vide* Agaunense, Mediolanense, de Turribus.

MAUZIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Mausac, Corrèze) monast. ord. S. Bened. exstructum sæc. VI, a Calmito seu Calmino senatore et Numada uxore. Ibi sepultus est S. Austremonius, LXXI, 851, not. — Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC, 578. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 903.

MAXENTII (S.) PICTAVIENSE (Saint-Maixent de Poitiers) monast. ord. S. Bened., quod primus exstruxit Agapius cum sociis e monast. S. Hilarii profectus, circa 459, sub S. Saturnini invocatione; postea ab Attila eversum reædificatum est a S. Maxentio illustri viro, circa 507, Chlodovæo regnante. Ibi claruit S. Leodegarius abbas, postea episc., ann. 678, XCVI, 571. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1021. — Diplom. Lotharii imper., ann. 827, CIV, 1160. — Paschalis II privil. ann. 1110, CLXIII, 274, 275.

MAXIMINI (S.) *Vide* Miciacense, Trevirense.

MECHLINIENSE seu MALISNACENSE S. RUMOLDI seu ROMUALDI (Mécheln-sur-Maslines, en Belgique) monast. ord. S. August. VI vel VII sæc. exstructum et regalibus donis valde auctum, CXLIX, 142.— Eugenii III privil., ann. 1153, CLXXX, 1559.

MEDARDI (S.) SUESSIONENSE (Saint-Médard de Soissons) monast. ord. S. Bened. a Chlotario rege fundatum in suburbio, ann. 560, LXXI, 284. — Diploma Ludovici Pii, ann. 824, Hilduino abbate, CIV, 1135. — Privil. Joannis VIII papæ, CXXVI, 660. — Odilo monachus floruit ann. 920, CXXXII, 575. — Gerardus decanus floruit sæc. X, CXXXVIII, 171. — Dipl. Henrici I regis, ann. 1047, CLI, 1027. — Privil. Innoc. II papæ,

ann. 1131, CLXXIX, 102. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1118. — Epist. Alexandri III, pro eo monast. ann. 1172, CC, 756, 813, 904, 955. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1209, CCXVI, 35.

MEDARDI (S.) *Vide* ANDEGAVENSE, TORNACENSE.

MEDHAMSTEDENSE (Burch, dioc. de Girwon, Irlande) monast. ord. S. Benedict. a Wulfero rege exstructum in expiationem cædis propriorum filiorum quos interfecerat, sub Sexwulfo episc. apud Hibernos ann 675, in Girwensi pago, XCV, 184. — Reformatum est a S. Æthevoldo episc., ann. 950, CXXXVIII, 93. *Vide* HUNTINGDONIENSE.

MEDIANUM-MONASTERIUM (Moyen-Moûtier, diocèse de Saint-Dié, Vosges) monast. ord. S. Bened. in Vosago situm, cujus fundator et primus abbas fuit S. Hidulfus, S. Bonifacii socius, ann. 703, CXXXVIII, 305. — De successoribus S. Hidulfi, auctore anonymo, *ibid.* — Vita S. Hidulfi auctore Valcando, CLI, 587. — Donationes huic monast. factæ, *ibid.* 598 — Innocentii II epist. qua curtis Berckeim episcopo Tullensi adjudicatur, ann. 1132, CLXXIX, 123. — Ejusdem papæ privil. ann. 1140, CLXXIX, 522.

MEDIANUM MONASTERIUM (Moyen-Moûtier, diocèse de Bourges) monast. ord. S. August. cujus fundatio ad ann. 624 refertur. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 34.

MEDIOLANENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Milan) ab ipso Martino fundatum antequam Gallias ultimo expeteret, IV sæc., IX, 163; XX, 161. — Ex eo ab Arianis expellitur, LXXI, 564.

MEDIOLAN. S. DIONYSII (Saint-Denis de Milan) monast. ord. S. Bened ab Otberto archiepisc. fundatum et Arialdo abb. commissum, cui privil. concessit Eugenius III, ann. 1147, CLXXX, 1194. — De eo mentio fit in Decretali epist. Innocentii III, ann. 1207, 1275.

MEDIOLAN. S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemy de Milan) monast. ordin. S. August. cujus concordiam cum monast. S. Dionysii confirmavit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1275.

MEDIOLAN. S. MAURICII (Saint-Maurice dit le Majeur, à Milan) parthenon cujus possessiones confirmavit et protectionem suscepit Eugenius III, per privil. ann. 1148, CLXXX, 1360.

MEDIOLAN. SS. TRINITATIS (Abbaye de la Trinité, à Milan) monast. ord. S. August a presbytero Liprando exstructum, ann. 1099, sub Urbano II, CLXXIII, 1458.

MEDIOLAN. SS. GERVASII ET PROTASII seu S. AMBROSII (Le couvent Saint-Ambroise de Milan) monast. ordin. S. Bened. in quo Hugo adhuc infans frater imperatricis Hirmingardis sepultus est et propterea ab illa et Ludovico Pio multis donis auctum, ann. 833, CIV, 1268. — Privileg. Gregorii V, CXXXVII, 920.—Angelberti archiepisc. privileg. ann. 829, CLI, 1263. — Paschalis II ann. 1102, CLXIII, 82.—Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1358. — Alexandri III, ann. 1162, CC, 174. — Epist. Innocentii III qua præcepit ut tolleretur interdictum in Bergomensem ecclesiam, ann. 1210, CCXVI, 250.

MEDIOLAN. S. SIMPLICIANI (couvent Saint-Simplicien de Milan) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 700 prope Mediol. in loco ubi solitariam vitam duxerat S. Simplicianus.— S. Anselmi archiep. Mediol. diploma, ann. 1099, CLV, 1657. — Privil. Alexandri III ann. 1179, CC, 1214.

MEDIOLAN. S. THECLÆ (Sainte-Thecle de Milan) monast. ord. S. August. cui privil. concessit Anastasius IV papa, ann. 1153, CLXXXVIII, 996.

MEDIOLAN. S. VICTORIS (couvent de Saint-Victor) monast. ord. S. Bened., ann. incert. fundatum, LXXI, 746 not.

MEDIOLAN. S. EUSTORGII (hospice Saint-Eustorge, au faubourg dit Porte de Pavie) hospitale exstructum a Galdino Mediolan. archiep. paulo ante ann. 1173, quo illud privil. confirmavit Alexander III, CC, 907.

MEDIOLANENSE, ordinis Clarævall. *Vide* BALNEOLENSE.

MEDIOLAN. S. SEPULCRI (Chanoines du Saint-Sépulcre, à Milan) monast. quod, juxta formam S. Sepulcri Hierosolymitani, instituit Anselmus Mediolan. archiep. circa ann. 1100, CLV, 1661.

MEDLICENSE. *Vide infra* MELLICENSE.

MEINRADI seu MEGINHARDI CELLA. *Vide* EREMITARUM MONASTERIUM.

MELANII (S.) RHEDONENSE seu DOLENSE (Saint-Mélaine de Redon, en Bretagne) monast. ord. S. Bened. exstructum in Armorica paulo post sancti Melanii decessum, ann. 530, LXXI, 868. — Bertulfus hujus monast. abbas concilio adfuit Cabillonensi, ann. 650. *ibid.* — Epist. Gregorii VII, ann. 1076, CXLVIII, 458.

MELBODIENSE. *Vide* MALBODIENSE.

MELDUNENSE. *Vide* MALBODURIENSE.

MELITENSE (forte Milhau) in Arverniæ confinio exstructum et a B. Calupano abbate illustratum, apud Gregor. Turon. ann. 576, LXXI, 526, 1039, de quo nulla exstat alia notio.

MELLICENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Melck, Basse-Autriche) monast. ord. S. Bened. a Leopoldo Austriæ margravio exstructum, in quo primum canonicos introduxit, sed illius successor iis substituit monachos Bened., ann. 1089. — Privil. Paschalis II, ann. 1110, CLXIII, 270. — Calixti II, ann. 1122, CLXIII, 1253.— Innocentii II, ann. 1137, CLXXIX, 305. CCXVII, 178.

MELLIENSE (Mellio, dioc. de Passau, Basse-Bavière) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, de institutione episcopatus in insula Chiemensi, ann. 1213, CCXVI, 868.

MELLIRADIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Mellerale, dans le Chablais, Suisse) prioratus ord. S. Augustini a monast San-Bernardi majoris pendens, in cujus gratiam litem quamdam diremit B. Amedæus, ann. 1154, CLXXXVIII, 1292.

MELLONIS (S.) *Vide* PONTISARENSE.

MELROSENSE (Melross ou Roxburgh, en Ecosse) monast. ord. S. Columbani sæc. VII fundatum ab abbate Aidano, postmodum Lindisfarnensi episcopo. — Epist. Innocentii III de controversia hujus mon. cum quodam Albano viro nobili, ann. 1204, CCXV, 309.

MELUNDENSE. *Vide* MOLISMENSE.

MEMACUM. *Vide* NONNIACUM.

MEMMII (S.) (Saint-Menge, près de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. August. ante ann. 676 exstructum, de quo mentio fit apud Gregor. Turon, LXXI, 876. — Privileg. Innocentii II, ann. 1131, CLXXIX, 79. — Item Alexandri III. ann. 1165, CC, 335. — Epist. ejusd. papæ ad abbat. hujus monast. ann. 1168, CC, 549.

MENATENSE seu MANATENSE (Menat, Puy-de-Dôme) monast. ord. S. Bened. in dicec. Claromont. fundatum ab abbate B. Brachione, VI sæc. LXXI, 526 not. 1063. — Epist. Innocentii III de hujus monast. subjectione inter episc. Claromont. et Cluniac. controversa, ann. 1215, CCXVI, 965.

MEREENSE S. MARTINI (Méry-sur-Cher) monast. S. Martino dicatum cujus abbas fuit S. Patroclus ann. 541, LXXI, 1052.

MESSANENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Messine, en Sicile) monast. regulæ S. Basilii a Guillelmo rege Siciliæ exstructum, quo petente illud privilegio confirmavit Alexander III, ann. 1174, CC, 1033.— Cœlestinus III quasdam eidem monast. decimas asseruit, ann. 1197, CCVI, 1254.

MESSANENSE S. THEODORI (Saint-Théodore de Messine, Sicile), monast. ordinis S. Bened. olim monachos Tauromenses e monasterio suo fugatos benigne suscepit VI sæc. LXXV, 300.

METENSE S. MARIÆ et S. THEOBALDI (Sainte-Marie de Metz) monast. ord. S. August. cujus ecclesiæ indulgentias concessit Cœlestinus III, ann. 1195, CCVI, 1106. — Privil. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 219.

METENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Metz) monast. ord. S. August. a Sigeberto rege fundatum in Metensi suburbio, in quo postea sepultus est, ann. 641, LXXI, 661; LXXXVII, 316.

METENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Metz), monast. a S. Chrodegango episc. fundatum, ann. 740, LXXXIX, 1057.

METENSE S. VINCENTII (Saint-Vincent de Metz) monast. ord. S. Bened. a Theodorico episc. fundatum ann 968.— Privileg. Joannis XIII, ann 970, CXXXV, 980. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1050, CXLIII, 6[illegible]. — Item Urbani II, ann. 1096, CLI, 452. — Dipl. Popponis episc., ann. 1094, CLV, 1651. — Privil. Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 938.

METENSE. *Vide* Arnulfi, Cruce de Boris, Symphoriani.

METENSIS S. GLODESINDÆ (Sainte-Glossinde de Metz) parthenon quem condidit sancta Glodessinda Quintrionis Campaniæ ducis filia, ann. 604, LXXI, 460. — Epist. Alexandri III, ann. 1165, CC, 334.

METENSIS S. PETRI (couvent de Saint-Pierre à Metz) parthenon, cujus abbatissa Euphemia quasdam tractavit commutationes cum Fulrado S. Dionysii abbate, juxta tenorem diplom. Caroli Magni, ann. 782, CXXXVII, 968.

MEVENNII (S.) seu S. MACLOVII, (Saint-Méen de

Ghe. en Bretagne) monast. ord. S. Bened. olim a principe Judicaele in Armorica exstructum, circa, ann. 565. In eo sepultus est S. Mevennius, ann. 617. Et pius rex Judicael paulo post in eodem monast. quievit, LXXI, 655 not. — Diploma Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1042. — Epistola Innocentii III ad abbat., ann. 1206, CCXV, 1049.

MICHAELIS (S.) DE CASTRO BRITTONUM (Saint-Michel de Castel de Britti, diocèse de Bologne, Etats-Romains) cujus abbati Innocentius III scripsit in gratiam monast. Nonantulani (S. Silvestri), ann. 1213, CCXVII, 224.

MICHAELIS (S.) in Domate Bambergense (Saint-Michel du Dôme, à Bamberg) cella seu monasteriolum in ipsa urbe episcopali, cujus fundator fuit Otto episc., circa, ann. 1120-1132, CLXXIII, 1280.

MICHAELIS (S.) IN-PERICULO-MARIS seu DE MONTE-TUMBA (Saint-Michel de Tombelaine sur mer, Manche) monast. ordinis S. Benedicti a S. Autberto Abrincensi episcopo fundatum cui apparuerat, ut ferunt, S. archangelus Michael, regnante Childeberto, ann. 709, XCVI, 1387. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1589. — Ibi claruit abbas Robertus de Torinneio, ann. 1186, CII, 1306. — Chronicon ejusdem monast. auctore Roberto, CCII, 1521. — Abbates S. Michaelis, 1325. — Epistol. Innocentii III de hujus monast. reformatione, ann. 1208, CCXVII, 187.

MICHAELIS (S.) ET S. PETRI (Saint-Michel, en Sicile) monast. ord. S. Bened. ab abbate Andrea fundatum temporibus S. Gregorii Magni papæ, LXXVII, 761.

MICHAELIS (S.) IN-PORCARIANA (Saint-Michel de Portzet ou Boursette, près d'Aix-la-Chapelle) ordinis S. Bened. haud procul ab Aquisgrano conditum ab imperatrice Theophania Ottonis II uxore, ann. 974. Postea transiit ad Cistercienses. Ipsius bona et privilegia confirmavit S. Henricus II imper., ann. 1014, CXL, 305.

MICHAELIS (S.) IN THIERACHIA (Saint-Michel en Thiérache, diocèse de Laon) monast. ord. S. Bened. exstructum seu reædificatum, ann. 910, a B. Malcaleno Scoto et S. Cadwini discipulo. — Epist. Innocentii III, ann. 1216, CCXVII, 277.

MICHAELIS (S.) DE VERRUCA (Saint-Michel de Verruque, près de Pise). *Vide* PISANUM.

MICHAELIS (S.) VIRDUNENSIS (Saint-Michel de Verdun) monast. ord. S. Bened. super Mosam exstructum ann. 709 a Wulfoaldo comite et ejus uxore Adalsinda, LXXXVIII, 1254. — Diploma Pippini regis, ann. 755, XCVI, 1528. — Præcept. Caroli Magni, ann. 772, XCVII, 921. — Ab abbate Smaragdo illustratum, ann. 820, CII, 9. — Privil. Urbani II, ann. 1097, CLI, 500. — Innocentii II decret. circa litem inter abbatem hujus monast. et Hadwidem Juviniensem abbatissam, CCXXIX, 452. — Privil. Innocentii III, ann. 1200, CCXVII, 58.

MICHAELIS (S.) *Vide* Balneolense, Bambergense, Berghense, Clusiense, Cuxacense, Hildesheimense, Hugthowiense, de Lapide, de Pisino, de Subterra, de Valle, Orticariense, Romanum, Tornodorense, etc. etc.

MICHAEL STEINENSE sive DE LAPIDE S. MICHAELIS (Michaelstein ou La Pierre Saint-Michel, dioc. d'Halberstadt, Allemagne) fundatum, ann. 1146, in monte Wolckananno. — Privil. Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1460. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1205, CCXV, 603. — Epist. ejusdem, de fundatione hospitalis, CCXV, 1385; CCXVI, 558.

MICHELFELDENSE (Michelfeld, diocèse de Bamberg, Bavière) monast. pro Nigris monachis ab Ottone episc. conditum, ann. 1120, CLXXIII, 1279. — Chartæ Ottonis, CLXXIII, 1328, 1329, 1330 — Idem donationem quamdam confirmat, ann 1125, CLXXIII, 1338. — Privil. Cœlestini II, ann. 1144, CLXXIX, 812.

MICIACENSE S. MAXIMINI (Saint-My ou Saint-Mesmin, près d'Orléans) monast. ord. S. Bened. a rege Chlodoveo I fundatum in gratiam SS. Maximini et Enspicii circa ann. 507, LXXI, 1158. — Navium usus ei conceditur super Ligerim a Ludovico Pio, ann. 814, CIV, 1014. — Ludovici et filii ejus Lotharii diplom., an. 825, CIV, 1145, 1165. — Ibi floruit Letaldus monachus, ann. 996, CXXXVI, 781. — Diplom. Roberti regis, ann 1022, CXLI, 261. — Privil. Paschalis II, ann. 1117, CLXIII, 417. — Alexandri III decretum quo abbati et monachis substituuntur alii, CCXVII, 57, ann. 1163, CC, 248, 261, 318. — Privil. Innocentii III, ann. 1199.

MIDDELBURGENSE (Middelbourg, dans l'Ile de Walcheren en Zélande) monast. ord. S. Bened. de cujus translatione scripsit Eugenius III, ann. 1149, CLXXX, 1417.

MILEPECO seu LONGORETO (de) (Longuay, diocèse d'Auxerre) monast. ab origine ord. S. Bened., postea autem ord. Cisterc., ab abbate Sigiranno et rege Dagoberto I fundatum, ann. 632, in Brionis silva, LXXX, 519; CXXXVIII, 244.

MILETENSE SS. TRINITATIS ET S. MICHAELIS (Saint-Michel de Mileto, Etats de Naples) monast. ord. S. Bened. a comite Rogerio fundatum ante ann. 1150, quo Eugenius III illud privilegio ornavit CLXXX, 1452.

MILETENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Mileto, Naples) monast. ord. S. Bened., alias dictum de Turri, cui privil. concessit Paschalis II, ann. 1105, CLXIII, 124. — Epist ejusdem, 137, 438.

MILETENSE S. EUPHEMIÆ. *Vide* EUPHEMIÆ.

MILIACENSE (Milly-en-Gâtinais) monast. ord. S Augustini, quod olim controversiam traxit cum abbatissa S. Mariæ Bellovac. super ecclesia de Hanachia (Hanaches, Oise), quæ soluta fuit a Conone card., ann. 1115, CLXIII, 1434.

MILIDUNENSE. *Vide* S. PETRI.

MILIZENSIS (Milze, Bavière) parthenon ord. S. Bened. et monast. Fuldensi subjectus ab abbatissa Einhilde. ann. 783, Carolo Magno imperante, CV, 424.

MILSTADENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Milze, ou Milstadt, en Bavière) monast. puellarum cujus protectionem suscepit Calixtus II, ann. 1122, CLXIII, 1242.

MINDENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Minden, Westphalie) monast. ord. S. Bened. ab episc. Sigeberto exstructum, annuente Chonrado imper. II, ann. 1035, CLI, 1062.

MINDENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Minden) monast. ord. S. B. a Brunone episc. exstructum et ab Henrico III imp. privilegiis ornatum, ann. 1043, CLI, 1094. — Dipl. Henrici IV imper., ann. 1059, CLI, 1141.

MINIATIS (S.) *Vide* FLORENTINUM.

MINERVIENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de la Minerve, à Rome). *Vide* inter ROMANA MONASTERIA.

MIRABELLO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Mirabel, dioc. de Poitiers) canonici a Mauricio episc. Pictav. condita paulo ante ann. 1203, quo illam confirmavit Innocentius III, CCVXII, 103.

MIRATORIO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame du Miroir, dioc. de Lyon) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1131. Pro eo scripsit ad Cluniac. Eugenius III, ann. 1152, CLXX, 1517. — Anastasii privil. CLXXXVIII, 1087. — Decretum ejusdem quo confirmat sententiam excommunicationis in abbatem et fratres latam ab episc. 1067.

MISERAYENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Miseray, diocèse de Bourges) monast. ord. S. August. a nobili viro Gisberto et aliis exstructum, ann. 1112. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 507.

MIRÆ-VALLIS (Mirevaux ou Mureau, diocèse de Toul) monast. ord. Præmonst. conditum, ann. 1157, cujus bona et privilegia confirmavit, ann. 1183, Lucius III papa, CCI, 1173.

MISNENSE seu MISINENSE (S. Jean de Mionie ou Meissen, en Saxe) monast. ord. S. Bened. super Albiam flumen exstructum in Talemensi provincia, cujus immunitates confirmavit Joannes XIII, ann. 968, CXXXV, 965. — Privil. Innocentii II, ann 1140, CLXXIX, 504.

MITRENSE falso, pro NIDRENSE.

MODOETIENSE S. BLASII (Saint-Blaise de Mondovi, en Piémont) hospitalis ordinis monast. ab Arnoldo et sociis fundatum ante ann. 1141, quo illud firmavit Innocentius II per privilegium, CLXXIX, 553. — Cœlestini II, ann. 1143, *ibid.*, 768. — Alexandri III, ann. 1170, CC, 685.

MODOETIENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Mondovi) monast. ord. S. August. a regina Theodelinda vii sæc. exstructum. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1173. — Privil. Innocentii II, ann. 1135, CLXXIX, 246.

MOGENIS (de) (Mougins, anc. diocèse d'Antibes, Var) monast. cujus priori scripsit Innocentius III de causa quadam matrimoniali, ann. 1210, CCXVI, 245.

MOGUNTINUM S. ALBANI (Saint-Alban de Mayence) monast. ord. S. Bened. a S. Riculfo seu Ricolfo episc. fundatum, ann. 805, CVII, 101 not. — Ibi habita est synodus sub B. Rabano episc. et rege Ludovico, ann. 847, *ibid.*, 98 not. 100. — In canoniam translatum est ann. 1419, *ibid.*, 101 not.

MOGUNTINUM S. JACOBI (Saint-Jacques de Mayence) monast. olim ord. S. Bened. ad Præmonst. transiit sub Alexandro III post ejectionem aliorum monach. ob suspicionem cædis archiepisc. Moguntini intra monasterium. — Privil. Alexandri III, ann. 1117, CC, 1142.

MOGUNTINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Mayence) monast. canonicorum de quo Cœlestinus III scripsit ad abbatem Hemmerodensem super controversia fratrum cum eorum præposito Sifrido, ann. 1196, CCVI, 1189. —

Idem papa eidem concessit monast. ecclesiam de Altavilla, 1207.

MOGUNTINUM S. GEORGII. *vide* VALLIS S. GEORGII.

MOGUNTINUM S. VICTORIS (Saint-Victor de Mayence) monast. ord. S. August. extra muros situm, in quo Rabanus sæpissime solitudinis delicias degustabat, ann. 847, CVII, 102. — Abbas hujus monast. se precibus commendavit S. Hildegardis S. Ruperti abbatissæ, CXCVII, 508.

MOGUNTINUS parthenon extra urbem conditus ab illustri femina Bilehilde, ann. 734, LXXXVIII, 1289.

MOISSIACENSE (Moissac, dioc. de Cahors) monast. ord. S. Bened., cui præerat Leotadius abbas, ann 680. — Plurima emit a quodam Nizezio Tolosano, LXXXVIII, 1202. — Ibi floruit Rorico monachus et historicus, ann. 1004, CXXXIX, 587. — Epistola Urbani II contra expulsionem abbatis Ansquilini, ann. 1094, CLI, 592, 593. — Ejusdem privil., *ibid.*, 466. — Alexandri III, ann. 1170, CC, 626.

MOLIANENSE seu MULIANENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Mogliano, dans le Trévisan) monast. ord. S. Bened. ab Henrico imperat. et ejus uxore Agnete fundatum in diœc. Tarvisiensi (Trévise). — Privil. Victoris II papæ, ann. 1055, CXLIII, 810. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1335.

MOLISMENSE seu MELUNDENSE S. MICHAELIS postea S. MARTINI (Molesme, Yonne) monast. ord. S. Bened. in diœc. Lingon. a Chlodovæo Magno exstructum in pago Tornodorensi (Tonnerre) et Melundensi vico vi ineunte sæc. CV, 747 not. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1062.

MOLISMENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Molesmes) illustre cœnobium ord. S. Benedicti quod a Roberto de Campania conditum est circa ann. 1074, apud Molismum (Molesmes, Côte-d'Or), sed ob æquivoca nomina cum præcedenti aliquando confusum habetur, CV, 747 not. — Charta Pibonis episc., ann. 1096, CLVII, 455. — Epist. Hugonis, Lugd. archiep., ad Robertum fundator., CLVII, 523. — Vita S. Roberti primi abbatis, *ibid.*, 1255.— Villa Pauliaci emitur, ann. 1113, CLXXV, 1399. — Hujus monast. ampliatio ab Hugone Campaniæ comite, ann. 1104, *ibid.*, 1444. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 269, 530, 1555.

MOLONIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Moloy, diocèse de Dijon, Côte-d'Or), parthenon ab Oddone de Sombernone conditus. — Ejusdem Charta, ann. 1143, CLXXXV, 1419.—Ch. Bartholomæi de Sombernone, *ibid.*, 1420.

MONASTERIENSE seu MIMIGARDEFORDENSE (Munster, alias Mons, Belgique) monast. ord. S. Bened. a B. Ludgero episc. fundatum VIII sæc., 748. — Innocentius II bona monasterii alienari vetat, 1141, CLXXIX, 567, 578, 627. — Privil. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1290.

MONASTERII VALLIS S. MARIÆ. *Vide* HELMSTADENSE.

MONASTERIOLO (de) S. MARIÆ. *Vide* PUTEOLI LUTOSI.

MONASTERIUM INFERIUS. *Vide* S. CUNEGUNDIS.

MONCELLENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Moncel, dioc de Châlons-sur-Marne) monast. ordinis Præmonst. prope Vitriacum exstructum, ann. 1133-1142, CCIV, 1318.

MONSTERIOLENSE S. SALVII (Saint-Sauve de Montreuil-sur-Mer, diocèse d'Arras, Pas-de-Calais) monast. ord. S. Benedicti, videtur exstructum ab ipsemet B. Salvio Ambian. episc., ann. 693-613. — Juxta alios fundatum est ab Hilgodo Pontiniacensi comite, ann. 878. — Privil. Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1060.

MONSTERIOLO (de) S. VERONICÆ (Montreuil-les-Dames ou Montreuil-sous-Laon) parthenon a Bartholomæo episc. Laudun. et S. Bernardo Clarævall. exstructus, ann. 1136, cujus prima fuit abbatissa virgo Guiburgis, CLVI, 1001.

MONTE-ACUTO (de) S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Mont-Aigu ou Monte-Acuto, au territoire de Pérouse en Lombardie) monast. ord. Camaldul. cujus abbati Offredo privil. concessit Eugenius III, ann. 1145, CLXXX, 1046.

MONTE-ÆSTIVO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Montétif, du diocèse de Paris, maintenant Seine-et-Marne) monast. ord. S. August. a Mauricio de Sulliaco, Paris. episc., fundatum, ann. 1164.— Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1284.

MONTE-ALBO ou (Mont-Blanc, diocèse de Viterbe, Etats du Pape) monast. ab Albarensi pendens.— Epist. Innocentij de abbatis electione, ann. 1205, CCXV, 705.

MONTE-ALTO S. AUGUSTINI (Saint Augustin de Montalto, dans la Marche d'Ancône) monast. ord. S. August., cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 341.

MONTE-ALTO (de) S. MICHAELIS (Saint-Michel de Haut-Mont, diocèse d'Aire ou d'Auch) monast. ord. S. Bened. ante ann. 1096 exstructum, Cluniacensi subjectum, cui privil. concessit Urbanus II, cum per has regiones iter faceret, ann. 1096, CLI, 206, 465

MONTE-AMIATO (de) S. SALVATORIS (Mont-Amiat en Toscane) monast. ord. S. Bened. a Ven. abb. Erpone et Rachisio Langobardorum rege conditum, ann. 747, LXXXVII, 1408. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1049, 1051. — Privil. Gregorii V ad Vinizonem abb., ann. 996, CXXXVII, 901. — Privil. S. Leonis IX, ann. 1050, CXLIII, 650. — Diploma Conradi II regis, ann. 1027, CLI, 1047.

MONTE-ANGELORUM (de). *Vide* ENGELBERGENSE.

MONTE-ARAGONUM (de) JESU-NAZARENI. *Vide* HUESCENSE.

MONTEBELIO (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Montebello, diocèse de Ravenne) monast. ord. S. August. cui privileg. confirmatorium concessit Eugenius III, ann. 1150, CLXXX, 1428.

MONTEBURGENSE (Montebourg, dioc. de Coutances) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1080 a Willelmo I Anglorum rege et Rogerio S. Crucis monacho et primo ejusdem monasterii abbate, CCII, 1319.

MONTE-CASTRILOCENSIS S. WALDRUDIS (Sainte-Waldrude de Mons) parthenon a B. comitissa Waldedrude fundatus, circa ann. 640, CXLIX, 139. — Privil. Lucii III, ann. 1182, CCI, 1116.

MONTE CASTRI LOCO (de) S. GERMANI (Saint-Germain de Mons, en Belgique) monast. ord. S. August. a B. vicecomite Vincentio et S. Waldedrude ejus conjuge fundatum, circa ann. 640, CXLIX, 139.

MONTE CENISIO (de) (Mont-Cenis, Savoie) monast. seu xenodochium in gratiam peregrinantium fundatum et a Ludovico Pio dotatum, CIV, 1151.— Annectitur cum duobus aliis monasteriis a Lothario imp., ann. 825, *ibid.*

MONTE-CHRISTI (de) S. MAMILIANI (Monte-Christo, en Corse) monast. ordinis S. Bened. in insula Corsica ante ann. 595 exstructum, quod invisitur jussu S. Gregorii Magni, LXXV, 502.— Julius hujus monast. abbas de vexationibus Rolandi ducis queritur, ann. 719, LXXXVII, 1364.— Privil. Gelasii II, ann. 1118, CLXIII, 500.

MONTE CORASE (de) S. ANGELI, *Vide* CILENTIANA MONASTERIA.

MONTE CORNELIO (de) S. PETRI (Saint-Pierre du Mont-Cornillon, près de Liége) monast. ord. Præmonst. ab Adalberone episc. exstructum circa 1126, sed postea ad Carthusianos transiit. In eodem fere loco exstabat parthenon in quo floruit B. Juliana quæ prima petiit ut institueretur festum SS. Sacramenti. — Privil. Innocentii II, ann. 1143, CLXXIX, 655. — Eugenii III, ann. 1168, CLXXX, 1509.

MONTE DEI (de) (Mont-Dieu, entre Rethel et Mouzon, en Champagne) Carthusia celebris ab Odone S. Remigii Rhem. abb. fundatum ann. 1134, cujus primus prior fuit Godefridus, S. Brunonis discipulus, de qua mentio est CLIII, 590, 1125,—ubi editur codex statutorum hujus ord. in eo monasterio asservatus.— Charta fundationis ab Odone priore, ann. 1137, CLXX, 1335.— Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 296.— Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1072.

MONTE DESIDERIO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Montdidier, dioc. d'Amiens) prioratus ord. S. Bened. conditus, ann. 1119, et Cluniaco subjectus. — Privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 969.— Item Urbani III, ann. 1185, CII, 1358.

MONTE FALCONE (de) S. GERMANI, POSTEA S. BALDRICI (Saint-Bauldry de Mont-Faucon, diocèse de Reims) monast. ord. S. Bened. a S. Baldrico fundatum in diœcesi Rhemensi, x sæc., CXXV, 315.

MONTE FERREO (de) S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Mont-Ferrier, en Pannonie) monast. ord. S. Bened. a S. Astrico abbate S. Martini de Monte Sacro exstructum et quidem ex munificentia S. Stephani Hungarorum regis qui eum cum fratribus suis advocaverat ut regnum hoc evangelizaret, ann. 1010, CLI, 1214.

MONTE FORTENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Mont-Fort-la-Cannée, dioc. de Rennes) monast. ord. S. August. exstructum, ann. 1151, a Willelmo comite de Monteforti et ejus uxore Amicia. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 1049.

MONTE FRIGIDO (de) (Montefrio, dioc. de Pampelune,

Espagne) monast. cujus abbati Innocentius III causam commisit matrimonii Aragonum regis, ann. 1206, CCXV, 908, 916.

MONTE FERRANDO (de) (Mont-Ferrand, dioc. de Clermont) monast. ord. S Augustini de quo Innocentius III scripsit ad abbat Mauziac., ann. 1206, CCXV, 903.

MONTE GEROLDI (de) (Mont-Geroult, Seine-et-Marne) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1216.

MONTE LÆTO (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Monte-Læto, en Espagne) monast. ord. Cisterc. cujus bona privilegiaque confirmavit Alexander III, ann. 1172, CC, 878.

MONTE JOVIS (de) (Mont-Joux ou Mont-Jeux, dioc. de Besançon) prioratus ord. S. August. — Epist. Innocentii III super ipsius pravis moribus, ann. 1212, CCXVI, 615. — Eidem confirmatur domus de Valle-Sussionis, 869.

MONTE LEPROSORUM (de) (Mont-aux-Ladres ou malades, dioc. de Rouen) prioratus ord. S. August. cujus priori scripsit Innocentius III ob litteras a quodam fraudulenter obtentas, ann 1203, CCXV, 136.

MONTE MAJORE (de) S. PETRI (Saint-Pierre-de-Mont-Majour) monast. ord. S. Bened. Videtur conditum ab illustri femina nomine Theacinda circa medium x sæc. apud Arelatum, cujus possessiones et privilegia confirmavit antipapa Leo VIII, ann. 963, CXXXV, 994. — Privil. Gregorii V, CXXXVII, 927. — Sergii IV, ann. 1012, CXXXIX, 1520.— Hujus monasterii vexatorem Amalricum archiepiscopum Aquensem redarguit Sergius, *ibid.* 1521. — Epist. comitis Arelat. ad S. Gregorium VII, de electione novi abbatis, ann. 1081, CXLVIII, 631.— Privil. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 466.

MONTE MARTYRUM (de) PARISIENSE S. DIONYSII (Saint-Denis de Montmartre-Lez-Paris) regius parthenon a Ludovico VI exstructus et dotatus, ann. 1140.— Privileg. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1236.

MONTE MORELLO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Mont-Morel, Manche) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1162-1171 a Rodulfo S. Victoris Paris. canonico; abbati hujus monast. scripsit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 529.

MONTENSE S. GERMANI (Saint-Germain de Montfaucon, entre Rheims et Verdun) monast. ord. S. Bened. conditum a Baldrico presbytero, ann. 650,— Privil. Lucii papæ III, ann. 1184, CCI, 1313.

MONTENSE. *Vide* S. QUINTINI.

MONTE OLIVO (de). *Vide* S. LAURENTII.

MONTE PILOSO (de) S. MARIÆ NOVÆ (Sainte-Marie-Neuve de Monte Peloso, dans la Basilicate, Naples). — Epistol. Innocentii III ad priorem, ann. 1204, CCXV, 221, 573, 624.

MONTE-RAMI (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Monte-Ramo, en Galice, Espagne) monast. ord. Cistercien. fundatum a Sanchia Alfonsi I regis filia, ann. 1153. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 267.

MONTE REGALI (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Montréal ou Monte-Regali, en Sicile) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1174 a rege Guillelmo II Bono dicto, postea Casinensi annexum.— Privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 1000 — In episcopatum constituitur, ann. 1183, CCI, 1178. — Innocentius III illud ut obediat episcopo cogit, ann. 1203, CCXV, 97.

MONTE SACRO (de) SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Monte Sacro, dans la Capitanate, Naples) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones confirmavit post Honorium et Eugenium Adrianus IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1608.

MONTE SACRO (de). *Vide* S. MARTINI.

MONTE SACRO (de) IN APULIA (couvent de Monte Sacro, en Pouille, Naples) monast. quod exstructum est in fundo quodam monasterii Calanensis, cui postea superioritatem disputavit. — Epist. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 401.

MONTE SANCTO (de) (Monte Sancto, dans le dioc. du même nom suffrag. de Thessalonique, en Macédoine) qui locus *Mons Sanctus* nuncupatus est ob trecenta monasteria quibus occupatur, inter quæ clarebat S. Athanasii cœnobium, cujus abbati sicut et cæteris privileg. concessit Innocentius III, 1213, CCXVI, 936.

MONTE (de) SANCTI ROMARICI (Remiremont, dans les Vosges) monast. ordinis S. Bened. a S Romarico in Vosago prope parthenonem in eodem loco exstructum, ann 680, LXXI, 644 not. — *Vide* ABENDENSE.

MONTE (de) S. JOANNIS (Mont-Saint-Jean, près Vervins, Aisne) monast. ord. Præmonstrat. fundatum a Walthero de Gymmenich decano S. Gereonis Coloniens. et fratre ejus Huberto in veteri Leodiensi diœc., ann. 1136, alias dicitur Mosacum.(Moussy-sur-Aisne).—Privil. Cœlestini II, ann. 1144, CLXXIX, 799.

MONTE S. MICHAELIS (de) (Mont Saint-Michel, en Normandie) monast. ord. S. Bened. a Richardo Willelmi ducis filio exstructum, ann. 943, CXLI, 44. — Charta Joannis Rothomag. archiepisc., de cujus juribus pronuntiat sub abbate Ranulfo, ann. 1061, CXLVII, 265. — Robertus de Thorinneio (de Thorigny) abbas floruit, circa 1150, Sigeberti Chronici continuator, CLX, 411.

MONTE SCALARIO (de) S. CASSIANI (Saint-Cassien du Mont-Echelle, près de Vallombreuse) monast. ord. S. Bened. haud procul a Vallumbrosano cœnobio in Tuscia exstructum, VI sæc., CXLVI, 790.

MONTE SERENO (de) S. PETRI (Saint-Pierre du Mont-Serein, dioc. de Magdebourg) monast. ord. S. August. a marchione Conrado et ejus filiis Ottone, Theoderico et Dedone exstructum. — Innocentii III privil., ann. 1202, CCXIV, 959, 960.

MONTE-SERRATO (de) S. CÆCILIÆ (Mont-Serrat, en Catalogne) monast. ord. S. Bened. conditum circa 888. Ab initio monialibus concessum est, postea ann. 964 ad monachos S. Benedicti transiit; hujus monast. jura et privilegia confirmantur ann. 972, CXXV, 1090.

MONTE SION (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Mont-de-Sion, à Jérusalem) monast. ord. S. August. a Gothofredo Siciliæ duce fundatum paulo ante, ann. 1179, quo, Alexander III illud privilegio confirmavit, CC, 1214.

MONTE SORACTE (de) (hodie Monte San Oreste) monast. ord. S. Bened. S Andreæ et S. Silvestro dicatum, a Carlomanno rege dotatum, VIII sæc., CII, 372. — In quo diu vixit S. Nonnosus. De eo mentio fit apud S. Gregorium Magnum in Dialog. VI sæc., LXXVII, 181, 467 not., et apud Anastas Biblioth., CXXVIII, 1075. — Benedictus hujus monast. monachus floruit ann. 1001, CXXIX, 9.

MONTE-SUAVI (de) S. SILVESTRI (Saint-Silvestre de Monte Soave, en Italie) monast. ord. S. Bened. quod præ abbatis negligentia in dejectu lapsum erat et ideo priori Camaldulensi commissum ab Eugenio III, ann. 1153, CLXXX, 1567.— Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXVIII, 1595.

MONTE THABOR (de) in Locis Sanctis (Abbaye du Mont Thabor, en Terre-Sainte) monast. ord. Cisterc. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1204, CCXV, 535.

MONTE TUMBA (de) S. MICHAELIS. *Vide* MICHAELIS.

MORANTII (S.). *Vide* DUACENSE.

MONTHERONE (de). *Vide* THELA.

MONTIS PESSULANI FRATRES TEMPLARII (Maison des Templiers, à Montpellier). Decretum Innocentii III super transactione cum capitulo Magalonensi, ann. 1198, CCXIV, 467.

MONTIS PESSULANI S. MAURICII (Saint-Maurice de Sauret, dans les environs de Montpellier) monast. ord. S. Bened. fundatum a Guillelmo episc., ann. 1145, quod eodem ann. privilegio confirmavit Innocentius II, cujus epist. exstat, CLXXIX, 650.

MORBACENSE (Munsterthal, en Alsace) monast. ord. S. Bened. ab Eberhardo comite fundatum in Vosago, et a Widegerno Stralburgensi episc. confirmatum, ann. 728, LXXXVIII, 1281. — Theodonis Venditio eidem monast. 1285. — Præcept. Pippini regis, ann. 753, XCVI, 1523, 1532. — Præcept. Caroli Magni, ann. 772, XCVII, 923, 925, 947. — S. Simpertus abbas fit circa ann. 780. XCIX, 737. — Diploma S. Henrici II imp., ann. 1023. CXL, 375. — Epistola Innocentii II de priore providendo in monast. Undendorfensi, CLXXIX, 525. — Priv. ejusdem, 426.

MORÉROLA (de) (Morérola, dioc. de Zamora, royaume de Léon, Espagne) monast. cujus abbati curam commisit Innocentius III detegendi et corrigendi quoslibet excessus monasteriorum, ann. 1210, CCXVI, 218, 270, 533.

MORFISA (de). *Vide* ARCHANGELI.

MORIMUNDENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Morimond, sur le Tessin, dans le Milanais) monast. ord. Cisterc. fundatum circa ann. 1136 a monachis Morimundensibus e Gallia profectis, prope Coronatum.— Privileg. Alexandri III, ann. 1171, CC, 734.

MORIMUNDENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Morimond, diocèse de Langres, Haute-Marne) monast. ord. Cisterc. ab Olderico de Agrimonte et Caseolensi domino (sire de Choiseul) et Adelina ejus uxore, ann. 1114, de quo plurimæ exierunt monachorum phalanges. Charta fundationis Gaufridi Catalaun. episc., ann. 1142, CLXXIII, 1399. — Charta Guilenci Lingon. episc. ab ann. 1114, CLXXV, 1441. — Ulrici seu Odalrici dona, ann. 1148, CLXXV, 1443. — Gerardi Sine terra dicti fratris Raynerii de Acrimonte, *ibid.* — Odo abbas floruit ann. 1136,

CLXXVIII, 1643. — Alexandri III, ann. 1171, CC, 752, 757, 976. — Urbani III, ann. 1187, 1494. — Epist. et Privil. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 795; ann 1210, CCXVI, 536, 550, 866, 945.

MORINENSES AUGUSTINI (Saint-Augustin, du diocèse de Moringhen ou Térouane, Pas-de-Calais) monast. ord. Præmonst. ab episc. Milone concessum monachis e congregat. S. Norberti ante ann. 1167, quo Eugenius III illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1295. — Privil. Lucii III, ann. 1181, quo eidem asserit ecclesiam Quaquellensem (de Quesques), CCI, 1104.

MORINENSE S. JOANNIS. *Vide.* YPRENSE.

MORRONA (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Morrona, en Toscane) monast. ord. Camaldul. cujus Calixtus II jura et privilegia confirmavit juxta petitionem Gerardi abbatis, ann. 1120, CLXIII, 1179. — Privil. Innocentii II, ann. 1133, CLXXIX, 168. — Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1377.

MORTUI MARIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Mortemer, dioc. de Rouen) monast. ord. Cisterciens. ab Alexandro abbate exstructum, ann. 1134. — Privil. Innocentii II quo ejusdem bona confirmat, ann. 1142, CLXXIX, 572. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1104.

MOSACUM (Moussy-sur-Aisne). *Vide* MONTIS S. JOANNIS.

MOSACENSE monast. ord. S. Bened. in dicec. Aquileiensi fundatum a Cancellino comite, circa ann. 1085, sub Frederico patriarcha, XCIX, 641.

MOSOMENSE seu MOSOMAGENSE S. MARIÆ (Mouzon, diocèse de Rheims) celebre monast. ord. S. Bened. quondam sanctimonialium parthenon. Illud reædificavit Adalbert. archiepiscopus, et Benedict. monachos introduxit circa ann. 980, CXXXVII, 517. — Charta Arnulfi Rhem. archiep. ann. 1015, CXXXIX, 1548, 1549. — S. Henrici, ann. 1023. CXL, 371. — Ebali Rhemens. archiepisc., ann. 1024, CXLI, 1111. — Item Guidonis archiep., ann. 1043, CXLII, 1407.

MOXENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Moxi, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. cujus bona et possessiones confirmavit Paschalis II papa, ann. 1106, CLXIII, 195.

MOWENHEIMENSES parthenon in dioc. Eicksteten-sis situs, cui præfuit S. Leubilus temporibus S. Walburgæ abbatissæ ann. 790, CXXIX, 872.

MULENBECHANUM (Mulenbach, dioc. de Minden, Electorat de Brandebourg) monast. puellarum a Ven. Hildiburge et abbate Folchardo conditum, pro quo abbatissa Bertheidis a S. Henrico privilegium obtinuit ann. 1005, CXL, 251.

MULEBRUNNENSE S. MARIÆ (Maulbrun, dioc. de Spire) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1138, cujus abbas scripsit sanctæ Hildegardi S. Ruperti illustri abbatissæ, CXCVII, 285. — Item monachus ejusdem monast. ad eamdem abbatissam, 557.

MUNSTERIENSE (Munster, dioc. de Cologne) monast. ord. S. Bened. ab Henrico Bavariæ duce comparatum et Ottoni Bamberg. episc. concessum ut illud ordinaret, circa ann. 1132, CLXXIII, 1279. — *vide* MONASTERIENSE.

MURBACENSE. *Vide* MORBACENSE.

MURCEDO (de) (Murcedo ou Murdeco, dioc. d'Albano, Etats de l'Eglise) parthenon ab episc. Albanensi exstructus cujus statuta confirmavit papa Innocentius III, ann. 1211, CCXVI, 416.

MURELENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Moureille, près de Luçon, Vendée) monast. ord. Cisterc. fundatum circa ann. 1169 a dominis de Triazio. — Privil. Lucii III, ann. 1182, etc, 1138.

MURENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Mury, en Argovie, Suisse) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1027 a Wernero Argentinensi episc. — Comes Rotebodonus et ejus uxor Itta multis donis illud insigniere. — Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX. — Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1626. — Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1213. — Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1421. — Epist. Innocentii III ad abb., ann. 1203, CCXVII, 99.

MURIANO (de) S. CYPRIANI VENETUM (Saint-Cyprien de Muriano, à Venise) monast. cujus querelam audivit Lucius III super exstructione novæ ecclesiæ a clericis de Rhodigio, ann. 1183, CCI, 1364.

MUSCETANUM S. ANDREÆ (Saint-André de Musciano, du diocèse de Florence) monast. ord. S. Bened. in pago Florentino situm, cujus abbas Radulfus apud S. Joannem Gualbertum se recepit, qui et postea huic sancto fundatori successit in regimine sanctæ Vallumbrosanæ congregationis, ann. 1073, CXLVI, 772. — Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 693.

MUTINENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Modène) monast. ord. S. Bened. cujus bona atque privilegia confirmavit Eugenius III, ann. 1149, CLXXX, 1384. — Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 638, 912. — Urbani III, ann. 1187, CCII. 1476.

MUTINENSE collegium canonicorum cui bullam concessit Urbanus III, ann. 1187, CCII, 1474.

MUTINENSIS S. EUPHEMIÆ (Sainte-Euphémie de Modène) parthenon cui, petente Maria abbatissa, privilegium concessit Urbanus III ann. 1189, CCII, 1518.

NABORIS (S.) METENSE (Saint-Avold de Metz) monast. ord. S. Bened. ab S. Fridolino Hiberno natione fundatum, sub invocatione S. Hilarii, circa ann. 509, restauratum autem a Sigeberto Metensi episc. ann. 765. — Huic monast. multa concessit Angelrammus episc., ann. 787, XCVI, 1100.

NANTENSE S. MARCULPHI. (Saint-Marculfe ou Marcou de Nanteuil, dioc. de Coutances) monast. ord. S. Bened. ann. 526, a S. Marculfo primo abbate; Vabrensi subjectum est a Paschali II, ann. 1116. CLXIII, 405.

NANTENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Nant, Aveyron) monast. ord. S. Bened., primum merus prioratus ad dignitatem abbatiæ evehitur ab Innocentio IV papa, ann. 1135, CLXXIX, 257.

NANTOLIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Nanteuil-en-Vallée, Charente) monast. ord. S. Bened. a Carolo Magno exstructum, et VIII exeunte sæc. episcopo Burdigalensi subjectum est. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1198, CCXIX, 209.

NANTUACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Nantua) monast. ord. S. Bened. cujus fundatio ante ann. 757. collocatur, quo sub regimine Siagrii abbatis privilegia obtinuit a rege Pippino. Postea transiit ad Cluniac., XCVI, 1529. — Privil. Eugenii III.

NARNIENSE (Narni, ville d'Italie) monast. ord. S. August. quod privilegiis ornavit Alexander II papa, ann. 1069. CXLVI, 1352.

NARBONNENSE S. PAULI. *Vide* PAULI.

NAVENSE S. SULPICII (Saint-Sulpice-les-Bourges ou Notre-Dame de la Nef) monast. ord. S. Bened. a S. Sulpicio Pio dicto sub Clotario II rege, ann. 628, fundatum juxta Biturigas, in quo ipse sepultus est, postea transiit ad S. Mauri congregationem, LXXX, 591.

NAZARII (S.) *Vide* Laureshamense, Veronense.

NEAPOLITANUM SS. ERASMI, MAXIMI ET JULIANI (Couvent Saint-Erasme, à Naples) monast. ordinis S. Bened. a nobili femina Alexandra conditum et Fusco abbati commissum, tempore Gregorii Magni, ann. circiter 600, LXXVII, 1075.

NEAPOLITANUM S. SEBASTIANI (Saint-Sébastien de Naples) monast. ordin. S. Bened. a nobili viro Romano nomine in domo sua fundatum apud Neapolim sub Gregorio Magno, qui illud univit cum Gratterensi in Plaia, LXXVII, 1115, 1255.

NEAPOLITANUM SS. SEVERINI ET SOSII (Saint-Séverin de Naples) monast. ord. S. Bened. cujus abbati usum mitræ concessit Alexander III papa, ann. 1180, CC, 1290. — Privil. Cœlestini III, ann. 1194, CCVI, 1051.

NEAPOLITANUM PUELLARUM monast. ab illustri femina Rustica fundatum VI sæc., cujus Gratiosa prima fuit abbatissa, apud Greg. Magn., LXXVII, 660.

NEAS (de), monast. Hierosolymitanum cujus mentio fit apud S. Gregor. Magn. VI sæc., LXXVII, 889.

NEMORE (de) S. MARIÆ (Notre-Dame du Bois, à Pont-à-Mousson, Meurthe) monast. ord. Præmonst. a Simone Lotharingiæ duce exstructum, ann. 1126.—Privil. Lucii III, ann. 1182, CCI, 1110.

NEOCELLENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Newcell, près Freisingen, en Saxe) monast. ord. Præmonstrat. ab Ottone Frisingensi episc. paulo ante ann. 1145, CLXXIX, 638.

NEOTI (S.) (Abbaye de Saint-Not, dans le Lincolnshire, Angleterre) monast. ord. S. Bened. in cujus gratiam Cœlestinus III scripsit Lincoln. episc., ann. 1194, CCVI, 1058.

NERANA (de) S. MARIÆ, monast. ord. S. Bened. in Tuscia quod Vallumbrosanum regimen suscepit, circa ann. 1074, CXLVI, 806.

NERIENSIS PRIORATUS (Nérys, en Bourbonnais) cujus initia incerta, de eo mentio fit, LXXI, 1052 not.

NERITONENSE (Nardo, dans la terre d'Otrante, Naples) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1212, CCXVI, 793.

NERLACENSE. *Vide* NIGRO LACU (de).

NERONIS VILLA (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Néronville, Seine-et-Marne) monasteriolum in dicec. Senonensi situm a nobili viro Disnone concessum est cœnobio Silvæ-Majoris, ann. 1092, CXLVII, 1011.

NERVESIA (de) S. EUSTACHII (Saint-Eustache de Nervèze ou Nervoie, dans l'évêché de Trévise, Italie) monast. ord. S. Bened. a comite Rambaldo et ejus matre

Gisla conditum, cujus jura et possessiones confirmavit Calixtus II, ann. 1122, CLXIII, 1258.

NESSINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Nessio, dioc. de Côme, Lombardie) monast. ord. S. August., cujus jura atque privilegia tuetur Lucius III papa, ann. 1184, CCI, 1268.

NEWBURGENSE S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemy de Neubourg, dioc. de Trèves) monast. ord. S. August. privilegio adornatur a Lucio II papa, ann. 1144, CLXXIX, 873.

NEWBURGENSE S. SALVATORIS ET S. MARIÆ (Closter-Newbourg, Basse-Autriche) monast. ord. S. August., constructum ann. 1054.— Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 174. — Forte idem ac monast. de Novo Castro (Neufchâtel).

NICHARDELSEHAUSEN. *Vide infra* NITARSHAUSEN.

NICIENSE S. JOANNIS BAPTISTÆ (Saint-Jean-Baptiste, à Nice) vetus monast. temporibus S. Hospitii exstructum (hodie *San-Sospir*), cujus ecclesia tantum superest, et transiit monachis S. Pontii, sæc. XI, LXXI, 378 not.

NICOLAI (S.) DE FRUTINO (Saint-Nicolas de Frottino, en Toscane) monast. ord. S. Bened. e Monte Casinensi pendens, cujus possessiones non paucæ privilegio confirmantur a Clemente III, ann. 1188, CCIV, 1403.

NICOLAI (S.) DE MONTE (Saint-Nicolas du Mont, près de Narni, Etats de l'Eglise) monast. ord. S. Aug. cui privilegium concessit Innocentius III, ann. 1198, 517.

NICOLAI (S.) TARACONENSE (Saint-Nicolas de Tarascon) monast. ord. S. Bened. consecratum paulo ante Calixtum II ab abbate monast. S. Victoris Massil. a quo pendebat.— Epist. Calixti II, CLXIII, 1107.

NICOLAI (S.) DE RIBODIMONTE (Saint-Nicolas de Ribemont, Aisne) monast. ord. S. Bened. in veteri dicec. Laudunensi et silva Vosago exstructum ab Anselmo comite, ann. 1085. De Simone hujus monast. abbate, CLVI, 1002. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXVII, 10, 51

NICOLAI (S.). *Vide* Miserayense, Rigense, Stendalense, Tornacense, Venetum.

NIDI MERLI (de Silva) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Nidoiseau, diocèse d'Angers) parthenon a B. Roberto de Arbrissello fundatus circa 1108.—Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1130.

NIDRENSE seu NIEDER ALTACENSE (Nider-Altaich ou l'Inférieur, Bavière, sur le Danube) monast. ord. S. Bened. ab Odilone duce exstructum et a Bened. VII papa privilegiis munitum, ann. 983, CXXXVII, 349. — Privil. S. Leonis IX, papæ, ann. 1054, CXLIII, 781. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1199, CCXV, 560.

NIENZABAS (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Nienzabas, en Espagne) monast. ord. Cisterc. cujus possessiones et jura privilegio confirmantur ab Eugenio III, ann. 1147, CLXXX, 1279.

NIEWBURGENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Nieubourg, dans le diocèse de Passau) monast. ord. S. August. ab Austriæ marchione Leopoldo conditum paulo ante ann. 1137, quo illud sub sua suscepit protectione Innocentius II, CLXXIX, 539. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1172.

NIGRO LACU (de) seu NERLACENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Nerlac ou Noirlac, dioc. de Bourges).

NINOVENSE S. CORNELII (Sainte-Corneille de Ninove ou Ninive, diocèse de Malines) monast. ord. Præmonstrat. ann. 1137 exstructum a pluribus nobilibus viris hujus loci.— Privil. Eugenii III ann. 1153, CLXXX, 1561. — Charta D. Bernardi Claræv. super dissensione cum Jettensi monasterio, ann. 1146, CLXXXV, 1825. — Privil. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1457.

NITARSHAUSEN (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Nitarshusen, diocèse de Mayence) parthenon ab Othone Bamberg. episc. fundatus ann. 1120 in pago Tullefelt, CLXXIII, 1180.

NIVERNENSE. *Vide* S. SALVATORIS.

NIVERNENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Nevers) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 600, reædificatum et reformatum ann. 1063.— Privil. Alexandri III, ann. 1159, CC, 145.

NIVERNENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Nevers) monast. ord. S. Aug. ante VIII sæc. fundatum; sed restauratum floruit XII sæc. quo dotatum est ab Hervæo Dolciaci domino.—Privil. Honorii II, ann. 1129, CLXVI, 1297. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1130, CLXXIX, 71.

NIVERNENSE S. VICTORIS (Saint-Victor de Nevers) vetus monast. ord. S. Bened., quod ex florentissimo statu in desolationem et ruinam ceciderat a Willelmo Nivernensi comite restauratur et conceditur monast. B. Mariæ de Charitate, ann. 1055, CLI, 1052.

NIVIELLENSIS ou NIVIGELLÆ (Nivelle en Brabant) parthenon canonicarum ab illustribus feminis Ita Pippini Landinensis uxore et ejus filia Gertrude exstructum, ann. 640, in quo ipse Pippinus sepultus est, LXXI, 659, LXXXVII, 509. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1048, CXLIII, 611.— Charta Odonis episc. Camerac., ann. 1112, CLX, 1157.

NOBILIACENSE S. VEDASTI (Neuilly en Artois) monast. a S. Vedasto Atrebat. episc. exstructum.—Diploma (spurium) Theodorici regis, ann. 680, LXXXVII, 1328; CI, 677. *Vide* ATREBATENSE. — Innocentii II papæ privil., ann. 1153, CLXXIX, 227.

NOBILIACENSE. *Vide infra* NOVALIACENSE.

NOCIATENSE S. SEPULCRI (Saint-Sépulcre de Noci, royaume de Naples) monast. ord. S. Bened. cui multa concessit Benedictus VII papa, ann. 1015, CXXIX, 1589.

NOGARIENSE (Nogaro, Gers) monast. ord. S. August. pro cujus defensione scripsit Innocentius bonis hominibus hujus loci, ann. 1141, CLXXIX, 566.

NOLANUM MONASTERIOLUM (Couvent de Saint-Paulin, à Nole) a S. Paulino institutum juxta tumulum S. Felicis mart. exstructum circa ann. 400, LXI, 51.

NOLANUS (Couvent de religieuses à Nole), parthenon de domo Obortiana, de quo mentio est apud S. Gregorium Magn., sæc. VI, LXXVII, 467.

NONANTULANUM SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Nonantola, dioc. de Modène) monast. ord. S. Bened. a Ven. Anselmo abbate et rege Aistulfo exstructum ann. 755, in dicec. Mutinensi, LXXXVII, 1411. — Donatio *Immanis* dicta Caroli Magni, ann. 774, XCVII, 1002. — Donatio comitissæ Mathildis, XCVIII, 646. — Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 1007, 1103. — Lotharii, ann. 827, CIV, 1161, 1289.— Sergii III privil., CXXXI, 977. —Paschalis II, ann. 1112, CLXIII, 306.

NONANTULANUM S. SILVESTRI (Saint-Silvestre de Nonantola, territ. de Modène) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones et privilegia confirmavit, juxta Theodorici abb. petitionem, Marinus II papa, ann. 946, CXXXIII, 878. — Sergius IV abbati Rodulpho permisit condere parochialem ecclesiam S. Michaeli, CXXXIX, 1502. — Episcopo concessum est Parmen. i ab Henrico II imp., CXL, 250. — Privil. Alexandri II, ann. 1067, CXLVI, 1353. — Innocentii II, ann. 1132, CLXXIX, 161, 446. — Anastasii IV epist. de electione novi abbatis, ann. 1153, CLXXXVIII, 1043. — Alexandri III, ann. 1166, CC, 493, 667, 668, 750, 867, 1041. — Cœlestini III papæ, ann. 1191, CCVI, 878. — Privil. papæ Innocentii III, ann. 1213, CCXVI, 861; CCXVII, 58, 78, 160, 221.

NONANTULANUM S. MICHAELIS COLLEGIUM CANONIC. (Chanoines de Nonantola) monast. cujus abbati quædam restituenda præcepit Alexander III, ann. 1178, CC, 1187, 1291. — Item Clemens III, ann. 1188, CCIV, 1398. — Cœlestini III admonitio de quibusdam reprehendendis, ann. 1197, CCVI, 1225. — Innocentii III epist., ann. 1212, CCXVI, 569.

NONNIACUM seu MEMACUM (Mémac, diocèse de Limoges) monast. a S. Aredio fundatum, et ab eodem fratribus S. Martini Turon. concessum, ann. 572. LXXI, 1144.

NONUM MONAST. in insula Gadio (Cadix) in Hispania exstructum a S. Fructuoso episc., ann. 665, LXXVIII, 1089.

NORTHAMPTONIENSE S. ANDREÆ (Saint-André de Northampton, Angleterre) monast. ord. S. Bened. in Anglia, cujus possessiones et jura confirmavit S. Hugo, Lincoln. episc., XII sæc. exeunte, CLIII, 1120. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCV, 955.

NORTONIENSE forte idem monast. ac præcedens.

NORTWICENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Norwick, en Angleterre), monast. ord. S. Bened. ab Herberto episc. fundatum ann. 1096.— Privil. Paschalis II, ann. 1117, CLIII, 432.

NOSTLATENSE (Nostlat, dioc. d'York, Angleterre) monast. cui privilegium concessit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 657.

NOVA CELLA, ou JUVINIACENSE (Juviniac, arr. de Montpellier) monast. ord. S. Bened. ab abbate Anianensi Benedicto exstructum haud procul a suo monast. et a Carolo Magno confirmatum diplom. ann. 799, XCVII, 988.

NOVALIACENSE seu NOBILIACENSE SS. JUNIANI ET HILARII (Saint-Hilaire ou Saint-Junien de Noailles, diocèse de Poitiers) monast. ord. S. Bened. S. Juniano olim consecratum, ann. 559. — Abbas Otto illud transtulit a Mariaco ad Nobiliacum, ann. 779. — Varia dona eidem contulere Carolus Magnus et Ludovicus Pius,

ann 795, CIV, 979. — Privil. Gelasii II papæ, ann. 1118, CLXIII, 502.

NOVALICIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Novalice, en Piémont) monast. ord. S. Bened. fundatum in valle Segusina ab Abbone, ann. 739, LXXXVIII, 1290. — Caroli Magni dipl., ann. 775, XCVII, 997. — Renovatio testamenti Abbonis a Carolo Magno, *ibid.*, 1056. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 1009. — Lotharii dipl., ann. 825, CIV, 1151.

NOVALIIS (de) S. MARIÆ. *Vide* Crassense.

NOVARIENSE (Novare, dans le Milanais) monast. ord. S. August. cujus possessiones et jura confirmavit Innocentius II papa, ann. 1132, CLXXIX, 141.

NOVEIENSE (Novi ou Novion, ancien diocèse de Reims, Ardennes) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 548, de quo Alexander III archiepisc. Rhemensi scripsit ut illi restituantur quæ injuste eidem ablata fuerunt, ann. 1170, CC, 622, 623. — Innocentius III quamdam compositionem cum comite Regitestense confirmavit, ann. 1210, CCXVII, 200, 221.

NOVEM FONTIUM, S. GILBERTI (Saint-Gilbert de Neufonts, diocèse de Clermont) monast. ord. Præmonst. fundatum circa 1150, a nobili viro Gilberto e Terra Sancta reduec, qui ejusdem monast. primus abbas fuit.— Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1355.

NOVIACENSIS prioratus. *Vide supra* Noveiense.

NOVIBURGENSE alias VALLIS S. GEORGII (Saint-George de Neubourg ou Georgenthal, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. a Sizzone comite fundatum in Thuringia, ann. 1043.—Epist. qua cardinalis Conon accersivit Theogerum hujus monast. abb., ann. 11 8, CLXIII, 1135.

NOVIGENTENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Nogent-sous-Coucy, Aisne) monast. ord. S. Bened. conditum ab Alberico Cociacensi domino, et Adela ejus uxore, ann. 1076. — Hoc illustravit Guibertus abbas, CLVI, 9. — Abbates hujus monast., CLVI, 1125.— Donatio Hugonis Suession. episc. *ibid.* — Alexandri III privileg., ann. 1174, CC, 983, 1036.

NOVIENTENSE seu EBERSHEIMENSE (Neu-Villier en Alsace) monast. ord. S. Bened. in dioc. Argentinensi fundatum a Sigebaldo episc., VII sæc.—Diploma Theodorici regis, ann. 683, LXXXVII, 1334. — Charta Carolomanni regis, ann. 770, XCVI, 1378. — Dipl. Caroli Magni, ann. 810, XCVII, 995, 1080. — Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 1000, 1082, 1180. — Lucii III privil., ann. 1183, CCI, 1217.

NOVIGENTENSE S. DIONYSII (Nogent-le-Rotrou) monast. ord. S. Bened. a Godfrido comite de Mauritania (Mortaigne) exstructum super Igunam (l'Huine) in diœc. Carnot. ann. 1094. — Privil. Urbani II, ann. 1095, CLI, 435. — De hujus monast. fundatione, CLXXII, 1405. — Privil. Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1472.

NOVIGENTENSE (Saint-Cloud, olim Nogent) monast. a S. Clodoaldo Chlodomeris regis filio qui elapsus e cæde fratrum suorum monachus et presbyter factus est, et monast. condidit ann. 560 prope Lutetiam, in quo obiit et sepultus est. Sed a Northmannis dirutum collegiata ecclesia nunc in eo exstat loco, LXXVI, 258 not., CXXXVIII, 204.

NOVIOMENSIS PARTHENON a S. Eligio episcopo et rege Dagoberto conditus, ann. 660, LXXXVII, 515. — Sancta Godebertha prima fuit abbatissa, CL, 1520. — Parthenon hic transisse videtur ad monachos XII sæc. —Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1211, CCXVI, 401; CCXVII, 264.

NOVI PORTUS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Porto-Nuovo, Etats de l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones atque privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1177, CC, 1123.—Privil. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1262.

NOVO BURGO (de) (Neuberry, comté de Berk, Angleterre) monast. ord. S. Aug. cui privil. concessit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 640.— Epist. Innocentii ad abbat., ann. 1207, CCXV, 1128.

NOVO CASTRO (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Neufchâtel, en Suisse) monast. ord. S. Aug. cujus bona confirmavit Cœlestinus III, ann. 1119, CCVI, 1119. — Epist. Innocent. III, ann. 1203, CCXV, 174; CCXVI, 822; CCXVII, 176.

NOVUM MONASTERIUM. *Vide* Afflighemense, Cabilonense, Pictaviense.

NUEMBURGENSE. *Vide* Mariæ (S.) de Castro Novo.

NUGARULENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Nogaroulet, diocèse d'Auch) monast. ord. S. Aug. cujus bona privilegiaque confirmavit Alexander III, ann. 1169, CC, 574.

NUGUBIENSE et NURKIENSE monasteriola canonicorum infra Turritanum et Empuritanum diœceses in Neapolitano regno exstructa a Gunnario domicello, ann. 1117 — Privil. Paschalis II, CLXIII, 423.

NUTSCELLENSE (Nutcell, comte de Southampton, en Angleterre) monast. ord. S. Bened. in quo studiorum causa juvenis missus est S. Bonifacius, ineunte VIII sæc., LXXXIX, 638.

NUNDRIACENSIS (probablement Néris, anc. dioc. de Bourges, Allier) prioratus cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1203, CCXV, 222.

OBAZINÆ (Obazine ou Aubazine, près de Brives, Corrèze) parthenon de quo mentio fit in Epistol. Innocentii ad abb. Silvæ Majoris, ann. 1206, CCXV, 1051.

OBERMUNSTERIENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Obermunster, diocèse de Ratisbonne) parthenon a S. Henrico II imper. conditus apud Ratispon., ann. 1010, CXL, 289.

OBONNENSE S. MARIÆ seu S. MICHAELIS (Sainte-Marie d'Obonne) monast. ord. S. Bened. exstructum in Hispania ab Adelgastro, regis Silonis filio, ann. 780, XCVI, 889.

OCRIENSE. *Vide* Damiani (S.).

OFFONIS CELLA. *Vide* Schulterbanense.

OLLONA (de). *Vide* S. Christinæ.

OMENSE (Om, en Danemark) monast. ord. S. Bened. ex loco Cara Insula dicto translatum, cui privileg. concessit Alexander III, 1174, CC, 1004. — Privil. Urbani III, ann. 1186, CC II, 1463.

OMNIUM SANCTORUM IN NIGRA SILVA (abbaye de la Toussaint, en Forêt-Noire, diocèse de Strasbourg) monast. ord. Præmonst. cui privileg. concessit Innocentius III, ann. 1204, CCXVII, 103.

ONIENSE seu DE ONIA SILVÆ (abbaye de la forêt d'Heugne, dioc. de Bourges) monast. a S. abbate Urso fundatum, circa ann. 500, LXX, 1085.

ONIENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur d'Oña, diocèse de Burgos, en Espagne) monast. ord. S. Bened. exstructum a rege Sancio, cujus regimen commissum est S. Odiloni Cluniac. abbati XI sæc., CXLII, 857. —Privil. Innocentii III ann. 1210, CCXVI, 249, 250.

ORATORIO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Lorroux ou Louroir, anc. dioc. d'Angers) monast. ord. Cisterc. a Fulcone Andegav. comite exstructum ann. 1121.—Charta Henrici II Angl. regis, 1175, CCVII, 1161.— Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1207, CCXV, 1122.

ORATORIO (de) S. EBRULFI seu S. ANGARISMÆ (Oroer, diocèse de Beauvais) monast. ord. S. Bened., primum S. Ebrulfi (saint Evre), deinde S. Angarismæ in honorem dicatum, de quo mentio fit in testam. S. Ansegisi, Fontanell. abb., ann. 833, CV, 745.

ORBACENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Orbaix, diocèse de Soissons) monast. ord. S. Bened. fundatum a S. Reolo seu Reulo (S. Rigule), Rhemensi archiepisc., ann. 680. — Gottescalcus monac. hic hæresim retractavit, ann. 868, CXXI, 345.

ORBIONENSE seu URBIONENSE. *Vide* Crassense.

ORDORFENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Ordorf, dioc. de Mayence) monast. ord. S. Bened. a S. Bonifacio Mogunt. episc. conditum, circa 740, LXXIX, 646; CXIX, 686.

ORGANO (in) S. MARIÆ. *Vide* Veronensis parthenon.

ORICOLI (S.) DE SENUCO (Saint-Oriol de Senuc, près de Grand-Pré, Ardennes) parvum monasterium S. Remigio Rhemensi subjectum, cujus prior fuit Robertus quondam S. Remigii abbas. Epist. Calixti II papæ, ann. 1122, CLXIII, 1247.

ORIENTII (S.) AUSCIENSE (Saint-Orient d'Auch) ab initio mera fuit ecclesia in qua sepultus est S. Orientius episc. cui postea annexa est abbatia sub eusdem abbatis nomine, VI sæc., LXXI, 907. — Ad Cluniacenses transiit simplex factus prioratus. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1154, CXLIII, 743. — Epist. Alberici Ostien. episc. de concordia monast. hujus cum Auscien. episc., ann. 1100, CLV, 1631. — Privil. Paschalis II, ann. 1104, CLXIII, 132.

ORTEGA DE S. JOANNIS (Saint-Jean d'Ortéga, dioc. de Burgos, en Espagne) monast. in cujus gratiam scripsit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 254.

ORTICARIENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Orticaria, dans le Pisan, Toscane) monast. ord. S. Bened. Camald. cui privil. concessit Clemens III papa, ann. 1188, CCIV, 1284.

OSENSE. *Vide* Augense.

OSITHÆ. *Vide* Chusense.

OSPELLENSE S. SILVESTRI (Saint-Silvestre d'Ospello, diocèse de Foligni, en Ombrie) monast. ord. Camald. cujus priorem ad obedientiam Camald. monac. revocat Cœlestinus III, ann. 1195, CCVI, 1076.

OSTERHOLTENSE (Osterholz, diocèse de Brême) monast. ord. S. August. cui privil. concessit Clemens III, ann. 1188, CCIV, 1382.

OSTERHOLTENSIS parthenon, qui præcedenti monast. annexus videtur, de quo idem Clementis privilegium mentionem facit. *Ibid.* — Privilegium Innocentii III, ann. 1216, CCXVI, 258.

OSTERHOWENSE S. MARGARETÆ (Sainte-Marguerite d'Osterhofen, en Bavière) monast. ord. S. Bened. a S. Firminio olim exstructum sub Ottone duce, postea restauratum est ab Odone Bamberg. episc., ann. 1110; et ann. 1127 ad Præmonst. transivit, CLXXIII, 1282. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1167.

OSWALDI (S.) BARDENIENSE monast. ord. S. Bened. in diœces. Lincolniensi cui Hugo episc. multas contulit donationes, ann. 1200, CLIII, 1118.

OTHMARSHEIMENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame d'Othmersheim, en Alsace) parthenon exstructus a nobili viro Rudolfo sub Leone VIII papa, X sæc. — Privil. Eugenii III, ann. 1153, CLXX, 1597.

OTHONIENSE (Ottenbevern, en Souabe) monast. ord. S. Bened. a rege Nicolao et Hubaldo episc. exstructum ante ann. 1138, quo Paschalis II privil. concessit, CLXIII, 439.

PADERSBORNENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Paderborn) monast. ord. S. Bened. in suburbio situm, cui immunitates concessit S. Henricus II imper., ann. 1023, CXL, 378.

PADERSBORNENSE SS. CHILIANI ET LIBORII monast. ord. S. Bened. ab imperatrice Gisla exstructum, et Chonradi II imperat. diplomate ornatum, ann. 1030, CLI, 1054, 1060.

PADERSBORNENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Paderborn) monast. ord. S. Bened. cujus jura et possessiones confirmavit Eugenius III, ann. 1146, CLXX, 1137.

PADOLIRONNENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Padolyrone, diocèse de Mantoue) monast. ord. S. Benedicti in agro Mantuano situm cujus monachus exstitit B. Simeon, X sæc. canonizatus. — Privil. Benedicti VIII, ann. 1024, CXXXIX, 1033. — De consecratione ecclesiæ S. Simeonis confess. — Privil. Leonis IX, ann. 1031, CXLIII, 739. — S. Gregorii VII, ann. 1085, CXLVIII, 718. — Urbani II privil., ann. 1088-1099, CLI, 527. — Pascalis II privil. ann. 1107, CLXIII, 226. — Honorius hoc subjicit monast. Cluniaco, ann. 1125, CLXVI, 1229. — Innocentii II privil., ann. 1134, CLXXIX, 208. — Idem monast. subjicit Cluniacensi Lucius II. ann. 1144, CLXXIX, 930. — Epist. Eugenii III de obedientia Cluniac. monasterio, CLXXX, 1306. — Alexandri III præceptum quo abbas hujus monast. a Cluniaco eligitur, ann. 1166, CC, 435. — Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1310. — Epist. Innocentii III super electione, visitatione et correctione, ann. 1209, CCXVI, 86.

PALARIA (de). *Vide* S. SEBASTIANI.

PALATIOLO (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Palatiole, en Toscane) monast. ord. S. Bened. in territorio Pisano conditum a S. Valfredo (Valfroi) Lucensi origine, ann. 754, LXXXVII, 1384. — Ipsius fratres parthenon in ejus vicinio exstruxere, *ibid.*

PALATIOLO (de) TREVIRENSI (Palz, près de Treves) parthenon ab Adela Dagoberti filia et abbatissa conditus ann. 690, LXXXVII, 1312. — Adelæ testamentum in sui monast. gratiam, ann. 752, LXXXVIII, 1286

PALMI (de), in diœc. Tudensi (Tuy, en Galice, Espagne) monast. cui scripsit Innocent. III, ann. 1213, CCXVI, 852.

PALNATUM S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Pannat, diocèse de Périgueux) monast. ord. S. Bened. ante IX sæc. exstructum, cui præfuit abbas Adalgasius, postea ad Vabrense translatum, CXXXIII, 710.

PANCRATII (S.) DE LEWES (Saint-Pancrace de Lewes, comté de Sussex, Angleterre) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1077 a Willelmo Warenna comite et ejus uxore Gundreda. — Epist. Cœlestini III, ann. 1196, CCVI, 1162.

PANCRATII (S.) (Saint-Pancrace, à Rome) monast. ord. S. Bened. Romæ exstructum, de quo mentio fit apud S. Gregor. Magn. Nunc seminarium est Carmelitarum Discalceatorum, LXXVII, 657. *Vide* inter Rom. monasteria.

PANCRATII (S.) (Saint-Pancrace, dioc. de Chichester, Angleterre) monast. quod a Cluniaco olim pendebat de quo mentio est in vita Petri Venerab., CLXXIX, 25. — Gui Ielmus de Warenna illius fundator datur, CXCII, 1119. — Priorem habuit aliquandiu Hugonem postea Rhotomag. archiepisc., *ibid.*

PANORMITANUM S. MARIÆ (Sainte-Marie de Palerme, en Sicile) monast. sanctimonialium cui decimas quasdam ab episc. Mazariensi Tustino traditas confirmavit Alexander III, ann. 1175, CC, 1015.

PANORMITANUM S. SPIRITUS (couvent du Saint-Esprit, à Palerme, Sicile) monast. cujus mentio est in epist. Innocentii III super monast. S. Mariæ de Ligno eidem subjecto, ann. 1202, CCXIV, 1167.

PANORMITANUM S. HERMÆ (Saint-Erme de Palerme) monast. hoc ord. S. Bened., unum e sex monasteriis a S. Gregorio Magno exstructis, circa 596, LXXV 257; LXXVII, 833.

PANORMITANUM S. THEODORI (Saint-Théodore de Palerme) monast. ord. S. Bened. cujus abbatem protexit S. Gregorius Magnus, LXXV, 500.

PAPIENSE S. JOANNIS A CIMITERIO (Saint-Jean du cimetière, faubourg de Pavie) monast. cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 439.

PAPIENSE S. JUVENCI (Saint-Jouvence de Pavie) collegium canonicorum ad quos scripsit Innocentius III de quodam canonico a se specialim commendato, ann. 1198, CCXIV, 104

PAPIENSE S. PETRI COELI AUREI (Saint-Pierre-au-Ciel-d'or) monast. ord. S. Bened. prope Papiam in Lombardia a rege Luitprando conditum paulo ante ann. 722, cujus bona privilegiaque confirmavit Joannes XV, ann. 986, CXXXVII, 827. — Diplom. Chonradi II, ann. 1033, CLI, 1065. — Privil. Alexandri II, ann. 1069, CXLVI, 1353. — Paschalis II, ann. 1102, CLXIII, 84, 148, 568.

PAPIENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur, à Pavie) monast. ord. S. Bened. ab imperatrice Adelaide fundatum et dotatum juxta Ticinum, euique largas immunitates concessit Joannes XIII, ann. 972, CXXXV, 993, 995. — Epist. Paschalis II, CLXIII, 200. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1174. — Innocentii II privil., ann. 1132, CLXXIX, 138. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1026. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1391.

PARACLITENSE S. THOMÆ. *Vide* EBLEBOLTENSE.

PARACLITENSIS SS. TRINITATIS (Le Paraclet ou la Sainte-Trinité, à Saint-Aubin, dioc. de Troyes) parth. a Petro Abælardo conditus ann. 1127 sub Altone episc. in gratiam Heloissæ et ejusdem consortium e suo monast. ejectarum, CLXXVIII, 15. — SS. Pontificum privilegia pro eo parth., *ibid.*, 1847. — Catalogus abbatissarum Paraclit., *ibid.*, 1849. — Innocentius II eum sub sua suscepit protectione, ann. 1131, CLXXIX, 114, 239, 569. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 850. — Eugenii III, CLXXX, 1291. — Privil. Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1028. — Adriani IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1448, 1529, 1539. — Alexandri III, ann. 1163, CC, 207.

PARASIO (de) (Paray-le-Moineau, Seine-et-Oise) parth. ord. Cist. cujus Innocentius III bona confirmavit ipsi a Roberto de Malovicino collata, ann. 1209, CCXVI, 157.

PARCENSE S. MARIÆ (Notre-Dame du Parc, près de Louvain, Belgique) monast. ord. Præmonst. a Godefrido Barbato, Flandrensi comite conditum, ann. 1129, et Gualtero S. Martini abbati traditum. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 602. — Epist. sanctæ Hildegardis abbatissæ ad Philippum abbatem, CXCIII, 271, 277.

PARCI DOMINARUM (Le Parc-aux-Dames, ou le Parc Bouille, près de Crépy, Oise) parthenon ord. Cisterc. fundatus, ann. 1205, ab Alienora S. Quintini comitissa, et Philippo Augusto rege. — Privil. Innocentii III, ann. 1210, CCXVII, 201

PARISIACENSE IN ALSACIA (Paris, dioc. de Strasbourg, Alsace) monast. ord. S. Cisterc. cujus bona privilegiaque confirmavit Lucius III, ann. 1185, CCI, 1339. — Ibi claruit Guntherus monach., ann. 1212, CCXII, 9.

PARISIENSE COLLEGIUM CANONICORUM S. MARIÆ (Le chapitre de Notre-Dame de Paris) cujus bona confirmavit Joannes XVIII, ann. 1006, CXXXIX, 485. — Charta Stephani Parisien. episc., ann. 1124, CLXXIII, 1421. — Privil. Alexandri III, ann. 1164, CC, 523, 553, 760, 998. — Petrus Cantor claruit ann. 1197, CV, 9. — Authentica quædam ejus ecclesiæ, ann. 1169, CCV, 909, 910, 911. — Cœlestini III privil., ann. 1190, CCVI, 1168.

PARISIENSES S. OPPORTUNÆ (Sainte-Opportune, à Paris) canonici Regulares quorum bona confirmavit Adrianus IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1630. — Privil. Alexandri III, ann. 1178, CC, 1185, — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1479.

PARISIENSE S. PETRI (Saint-Pierre) monast. cujus basilica exstructa est a Chlodovæo II et S. Chlotilde, postea S. Genovefæ dicata est, ann. 545, LXXI, 269.

PARISIENSE S. THOMÆ (Saint-Thomas-du-Louvre) monast. ord. Præmonst. ab ipso S. Norberto fundatum,

ut fert privil. Urbani II, ann. 1187, CCII, 1487. — Privil. Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1444.

PARISIENSE S. VINCENTII. *Vide* S. Germani a Pratis. *Vide insuper* monast. S. Dionysii, S. Eligii, S. Genovefæ, S. Germani Antissiod., S. Maglorii, S. Martini de Campis, S. Marcelli, Montis Martyrum, SS. Trinitatis, S. Victoris, etc.

PARISIENSE SS. TRINITATIS (Couvent de la Sainte-Trinité, à Paris) monast. a fratre Joanne institutum cujus regula ab Innocentio III memoratur et probatur, ann. 1198, CCXIV, 444.

PARMENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Parme) monast. ord. S. August. cujus possessiones atque privilegia confirmavit Innocentius II, ann. 1141, CLXXIX, 556. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1111.

PARMENSIS S. ALEXANDRI (Saint-Alexandre de Parme) parthenon exstructus ante ann. 1138, quo, rogatu piæ Agnetis abbatissæ, privilegium ei concessit Innocentius II, ann. 1138, CLXXIX, 357. — Privil. Cœlestini III, de nova S. Cæciliæ ecclesia huic monast. asserta, ann. 1195, CCVI, 1081; alia ejusdem epistola, 1219.

PARMENSE SANCTÆ FELICULÆ (Sainte-Félicole ou Féliciole de Parme) monast. ord. S. August. quod sub sua suscepit protectione Adrianus IV papa, ann. 1562.

PARMENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Parme) monast. ord. S. Bened. Casinensi subjectum cujus possessiones et jura confirmavit Lucius II papa, ann. 1144, CLXXIX, 853. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1039. — Epist. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 622.

PARMENSIS S. PAULI (religieuses de Saint-Paul, à Parme) parthenon cui Urbanus III parthenonem subjecit S. Mariæ de Castello Godo, ob sanctimonialium pravos mores, ann. 1187, CCII, 1480.

PARRASIO (de). *Vide supra* Parasio.

PARVA PONTE (de). *Vide* Brundusinum.

PASSENSE S. MARTINI (Saint-Martin du Pas, dont le lieu n'est pas indiqué, et peut-être Saint-Martin du Parc, Eure) prioratus ord. S. August. a Majori Monasterio distractum, et S. Martino de Campis concessum ab Alexandro III, ann. 1164, CC, 518.

PASSINIANUM (Passignano, en Toscane) monast. ord. S. Bened. inter Florentiam et Senas situm, cujus prior Petrus et Rusticus abbas ad S. Joannem Gualbertum confugerunt et suo illi commisso monasterio sub ejus magisterio vixerunt, circa 1045, CXLVI, 775. — Privil. Gregorii VII, ann. 1085, CXLVIII, 721. — Alexandri III, ann. 1179, CC, 1193. — Epist. Cœlestini III, de S. Joan. Gualberti translatione, ann. 1194, CCVI, 1033.

PASSU (de). *Vide* Dionysii.

PATAVIENSIS CANONIA (chapitre de Padoue) cujus bona et possessiones confirmavit Henricus III imper., ann. 1047, CLI, 1102.

PATAVIENSE S. JUSTINÆ (Sainte-Justine de Padoue) monast. ord. S. Bened. fundatum extra civitatem ab Opilio patricio; confirmavit ipsius privilegia Henricus IV imper., CLI, 1161. — Privil. Alexandri III abbati hujus monast. concessum, ann. 1177, CC, 1146.

PATAVIENSIS S. PETRI (religieuses de Saint-Pierre, à Padoue) parthenon qui, juxta petitionem Theophilæ abbatissæ, privilegium obtinuit a Clemente III papa, ann. 1091.

PATERNIACUM (Payerne, diocèse de Lausanne, en Suisse) monast. ord. S. Bened. ab Alaide, Henrici II imper. uxore, et Rodulfo viro nobili exstructum; ab Odilone vero Cluniac. abb. reædificatum super littus lacus Everdunensis, in episcopatu Lausannensi, ann. 1022, CXLI, 884 not.; CXLII, 858, 75.

PATERNIANI (S.). *Vide* Fulignatense.

PATRICIACUM seu PRINCIACUM S. EUSITII (Pressy-sur-Cher) monast. ord. S. Bened. in quo S. Eusitius primum vitam monast. professus est in diœc. Bituricensi situm, ann. 551, LXXI, 890 not. — Ibidem vixit Marianus reclusus sub abbate Faterio, circa ann. 515, LXXI, 888.

PATRICII (S.) monast. *Vide* Ynswytrinense.

PAULI (S.) NARBONNENSE (Saint-Paul, à Narbonne, monast. ord. S. August., ante ann. 1093 institutum.—Epist. Urbani II ad Guillelmum abb. hujus monast., ann. 1093, CLI, 360.

PAULI (S.) IN CARINTHIA (le couvent de Saint-Paul en Carinthie, Allemagne) monast. ord. S. Bened. in diœc. Pataviensi a quodam comite violenter aliquando occupatum sub Rodolpho imper., cui denuntiatum est illud facinus, ann. 1279, XCVIII, 765. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 522.

PAULI (S.) ROMANUM. *Vide* Romanum.

PAULI (S.) IN ARGONNA (Saint-Paul en Argonne) monast. ord. S. Bened. prope Virdunum exstructum, a Wicfrido episc. restauratum est ann. 1131 pro canonicis ord. Premonst. — Callixti privil., ann. 1120, CLXIII, 1176. *Vide* Virdunense.

PAULIACENSE IN ARVERNIS videtur collocandum monast. in quo diu reconditæ sunt S. Saturnini mart. reliquiæ, IV sæc., LXXI, 750.

PAUSENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Pauso, diocèse de Cirenza, Naples) monast. ord. S. Bened. in diœc. Acheruntina exstructum quod Urbanus II privil. ornavit, sed apocryphum est instrumentum, CLI, 114, 565.

PAVILIACENSIS et PAULIACENSIS (Sainte-Austreberte de Pavilly, anc. diocèse de Rouen) parthenon a S. Austreberta abbatissa conditus, in diœc. Rothomagensi, ann. 650, postea translatum est prope vicum vulgo dictum *Montreuil-sur-mer*, XI sæc., hortante Urbano II papa, epist. ann. 1091, CLI, 535.

PEGAVIENSE (Pégau, dioc. de Mersebourg, en Misnie) monast. ord. S. Bened. exstructum paulo ante ann. 1104, quo Paschalis II papa illud suscepit sub sua tutela, CLXIII, 126. — Epist. Innocentii III, de controversia inter episc. Merseburg et illud monast., ann. 1198, CCXIV, 279, 285; ann. 1205, CCXV, 603, 645; ann. 1210, CCXVI, 505, 871.

PENNENSE. *Vide* S. Bartholomæi.

PENSAURIENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Pesaro, Etats de l'Eglise) canonia cujus bona confirmavit Cœlestinus III, ann. 1197, CCVI, 1217.

PENTALE, sic aliquando dicitur Dolense monast. *Vide* Dolense.

PEONENSE seu PHÆONENSE monast. in Galætia exstructum a S. Fructuoso, ann. 670, LXXXVII, 1089.

PERCENSE seu PERTICENSE. *Vide* Novigentum.

PEROALLO (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Perallo, dioc. de Gènes, en Piémont) monast. ord. Cisterc. exstructum ante ann. 1211 quo Innocentius III illud sub protectione sua suscepit, CCXXI, 514.

PERSENIA (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Perseigne, anc. dioc. du Mans) monast. ord. Cisterc. a Willelmo III, Bellismensi comite, fundatum ann. 1145.—Ibi claruit Adamus abbas, ann. 1203, CCXI, 579. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1203, CCXV, 258, 1360; CCXVI, 620. — De reformatione S. Martini Turonen., CCXVII, 109, 187.

PERSHORENSE (Pershore, diocèse de Worchester, Angleterre) monast. ord. S. Bened. in diœc. Wigorniensi exstructum cujus Fulbertus abbas meritis S. Oswaldi salutem debuit, ann. 980, CXLVII, 1194. — Abbas Guido adfuit concilio a B. Anselmo celebrato sub Henrico rege, ann. 1102, in urbe Londoniensi, CLIX, 438.

PERUSINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Pérouse) monast. ord. S. Bened. extra urbem situm, cujus bona et jura confirmat Paschalis II, ann. 1115, CLXIII, 374 — Privil. Innocentii II, ann. 1137, CLXXIX, 514. — Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 828. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1029. — Epist. Innocentii III, ann. 1199 CCXIV, 711.

PERUSINUM. *Vide* S. Anastasii.

PERUSINUM S. MARIÆ. *Vide* Vallis Pontis.

PERUSINUM S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Pérouse) monast. ord. S. Bened. ad cujus abbatem scripsit S. Gregorius VII super cœnobio S. Anastasii cui tunc præerat indignus abbas, ann. 1074, CXLVIII, 375.

PETERSHAUSENSE seu PETERSHUSANUM S. GREGORII (Saint-Grégoire de Petershausen, diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. super Rhenum in Constant. diœc. exstructum a Gebehardo episc. et Augiensi m. subditum ann. 983, cujus initia describuntur, CXLIII, 506 *et seqq.* — Charta Joannis XVI, ann. 989, CXLIII, 312. — Privil. Gregorii V, 393.

PETIS (de) (Petz ou Pest, diocèse de Vesprin, en Hongrie) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de Græcorum ecclesiis, ann. 1204, CCXV, 352.

PETINGENSE (Petoghen-les-Oudenarde, Belgique) monast. ord. S. August. in quo Rainaldus Rhem. archiep. monachos introduxit ann. 1130, CLXXII, 1341.

PETRAGORICENSES CANONICI (chapitre régul. de Périgueux) quorum abbas ipse episcopus erat et S. Fronto patronus. Ann. 1104 concesserunt Eadunii silvæ partem quæ Salvitas dicitur B. Roberto de Arbrisello pro sustentatione monialium Fontis Ebraldi, CLXII, 1093.

PETRI (S.) seu ÆGIDII NEMAUSENSE (Saint-Pierre et plus souvent Saint-Gilles de Nîmes) monast. ord. S. Bened. a B. Ægidio fundatum, ante ann. 886.—Epist. Adriani III, ann. 886, CXXVI, 974. — Privil. Urbani II, ann. 1093, CLI, 425. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1202, CCXIV, 1053.

PETRI (S.). *Vide* Aurea valle.

PETRI (S.) DE LANDELINA (Saint-Pierre de Landelin, diocèse de Foligny, en Ombrie) monast. ord. S.

Bened. a comitibus de Monaldo, et Rodulfo Lamberti fundatum et episcopo Fuliginensi ab eisdem concessum ann. 1153. — Privil. Anastasii IV, CLXXXVIII, 1043.

PETRI (S.) AD MONTES sive DE MONTIBUS (Saint-Pierre-aux-Monts, de. Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. Bened. a Roberto I episc. fundatum, ann. 1028. Decret. Alexandri III, ann. 1172, CC, 775.

PETRI (S.) MONASTERIUM (Saint-Pierre-le-Moûtier, diocèse de Nevers) monast. ord. S. Bened. exstructum circa ann. 810. — Epist. Innocentii III ad abbat. de subjectione monast. Menatensis inter episcop. Claromont. et Cluniacenses controversa, ann. 1213, CCXVI, 963.

PETRI (S.) DE MONTIBUS (Saint-Pierre des Monts, diocèse d'Alcala) monast. ord. S. Bened. in pago Complutensi, in Hispania, a S. Fructuoso conditum, ann. 640, cujus S. Valerius abbas fuit, LXXXVII, 417, et ab abbate Gennadio restauratum, XI sæc., *ibid.*

PETRI (S.) DE MONTE (Saint-Pierre du Mont, diocèse de Metz) monast. ord. Præmonst. fundatum, ann. 1090, a Mathilde Bonifacii Lotharingiæ ducis filia. — Adriani IV decretum de gerendo superpelliceo, ann. 1154, CLXXXVIII, 1372.

PETRI (S.) DE REGULA (Saint-Pierre de la Réole, anc. dioc. de Lescar, Béarn) monast. ord. S. Bened. ann. 977 exstructum, episcopo Lascurensi asseritur a Paschali II, ann. 1114, CLXIII, 355.

PETRI (S.) PUELLARIS (Saint-Pierre-le-Puellier, diocèse de Poitiers) parthenon fundatus a nobili matrona Monegundi, cujus ipsa prima fuit abbatissa, LXXI, 1087. —Postea transiit ad canonicos sæcul. S. Martini Turon., *ibid.*, 1089 not.

PETRI (S.) IN PIXIDE (Saint-Pierre-au-Bassin, dioc. de Florence) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 973.

PETRI (S.) IN CAMPO (Saint-Pierre del Campo, diocèse de Chieti, Naples) monast. in diœc. Theatina situm de quo mentio fit in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

PETRI (S.) COELI AUREI. *Vide* PAPIENSE.

PETRI (S.) DE CELLARIA (Saint-Pierre de Cellaria, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. subjectum monasterio S. Mariæ in Pulsano; de eo mentio est in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1097.

PETRI (S.) DE VALERIIS (Saint-Pierre-les-Vallières, dioc. de Narbonne) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Rainardo Amati exstructum ante ann. 1114 quo Paschalis II illud privilegio ornavit, CLXIII, 360.

PETRI (S.) MILIONNENSIS (Saint-Pierre de Melun) monast. ord. S. Bened. quod a fundamentis reædificavit Seguinus Senonensis archiepisc., ann. 999, CXLII, 772.

PETRI (S.) VIVI (Saint-Pierre-le-Vif, diocèse de Sens) parthenon a regina Theodechilde exstructus, circa ann. 564, LXXI, 290. — Ingoara monialis multa ei bona contulit, ann. 711, LXXXVIII, 1258. — Diploma Ludovici Pii ann. 822, CIV, 1111. — Cum pene eversus jaceret a Seguino archiepisc. restauratus est X sæc. qui in eum monachos introduxit ann. 999. — Odorannus ibi floruit ann. 1018, CXLII, 766, 775. — Epist. Hugonis Lugd. episc. ad Senon. archiepisc. ann., 1099, CLVII, 522. — Epistola Cononis card. ad Lingon. episc. pro Arnaldo abbate ann. 1119, CLXIII, 1437. — Arnaldi abbatis scripta, 1475. — De S. Abbone abb. et postea episcop. VIII sæc., CLXXV, 1397.

PETRI (S.). *Vide* Cabilonense, Carnotense, Gandense, Eugubinense, Faventinum, Florentinum. Heisterbacense, Mellicense, Mutinense, Padersbornense, Papiense, Viennense, et alia longe plura.

PETRIBURGENSE (Petersbury, en Anglet.) monast. ord. S. Bened. in Anglia celebre cui multa concessit Edwardus rex et cujus jura et possessiones confirmavit Willelmus Conquestor, ann 1081, CXLIX, 1333. — Eugenii III privil., ann. 1146, CLXXX, 1160, 1163.

PETRONILLÆ (S.) DE DUOBUS CASTELLIS (Sainte-Pétronille-des-deux-châteaux, du diocèse de Parenzo, en Italie) monast. de quo agitur in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1101.

PETROSA (de) SANCTÆ MARIÆ (Notre-Dame de la Peyrouse, diocèse de Périgueux) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1153; de hujus monast. abbate quæstio est in epist. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1101.

PHALEMPINO (de) S. CHRISTOPHORI (Saint-Christophe de Phalempin, Pas-de-Calais) monast. ord. S. August. a Rogerio comite et ejus conjuge Ogiva exstructum paulo ante 1110 quo Paschalis II privil. concessit, CLXIII, 270. — Alexandri III, ann. 1159, CC, 110.

PHARENSIS PARTHENON pro FARENSE quod videsis.

PHYUTWANGENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Phyutwangen, dioc. d'Augsbourg, en Bavière) monast. ord. S. Bened. quod Wigo decanus et abbas fundavit et imperatrici Adheleidæ commendavit, ann. 970, CXXVII, 9.

PICTAVIENSE S. HILARII (Saint-Hilaire de Poitiers) monast. ord. S. August. quod privilegiis ornavit S. Gregorius VII papa, ann. 1074, CXLVIII, 651. — Epist. Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 445.

PICTAVIENSIS SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Poitiers) parthenon cujus abbatissæ Elisabeth privil. concessit Calixtus II, ann. 1119, CLXIII, 1119.

PICTAVIENSIS S. CRUCIS (couvent de Sainte-Croix, à Poitiers) parthenon a S. Radegunde fundatus et dotatus, cum diaconissæ velum e S. Medardi manibus suscepisset apud Noviomagum, ann. 535, LXXI, 522; LXXII, 655. — Privil. Urbani II, ann. 1090, CLI, 328

PICTAVIENSIS S. RADEGUNDIS (Sainte-Radegonde de Poitiers) monast. ord. S. Bened., VI sæc. exstructum a B. Radegunde regina. — Epist. Innocentii III ad priorem, ann. 1212, CCXVI, 798.

PICTAVIENSE S. CYPRIANI (Saint-Cyprien, près de Poitiers) monast. ord. S. Bened. a Pippino rege exstructum ann. 838, reædificatum est ann. 931, in suburbio super fluvium Clanum. — Privil. Joannis XI, ann. 931, LXXII, 1062. — Item Urbani II, ann. 1093, CLI, 368, 369.

PICTAVIENSE SS. JOANNIS, SIMONIS ET JUDÆ (le Moûtier-Neuf ou Saint-Jean de Poitiers) monast. ord. S. Bened. a pio Willelmo Pictaviensi comite conditum in ejusdem civitatis suburbio et postea ab eodem Cluniacensi regimini subjectum. — Privil. S. Gregorii VII papæ, CXLVIII, 666. — Privil. Urbani II, quo ei concessit S. Nicolai ecclesiam ab Agnete comitissa ædificatam, ann. 1093, CLI, 367. — Privil. ejusdem, CLI, 461. — Innocentii decretum, ann. 1211, CCXVI, 542.

PIGAVIENSE. *Vide supra* PEGAVIENSE.

PILLERENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Pillero) monast. Italiæ cujus situs non notatur. — Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 50.

PINEROLENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Pignerol, en Savoie) monast. ord. S. Bened. ab Adelaida comitissa fundatum in Sabaudia, quod privilegiis ornavit S. Gregorius VII papa, ann. 1083, CXLVIII, 705. — Privil. Calixti II papæ, ann. 1122, CLXIII, 1261.

PINETA (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Pineta, en Toscane) monast. ord. S. August. cujus bona privilegiaque confirmavit Adrianus IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1481.

PINETUM (couvent de Pineto, dans la campagne de Rome) monast. antiquissimum in pago Romano situm, et a Machario et Rufino illustratum IV exeunte sæc., XXI, 116.

PINCHONIO (de) HOSPITALIS DOMUS DEI (Frères Hospitaliers de la Maison-Dieu, Hôtel-Dieu de Pecquigny, Somme). — Privil. Innocentii III, ann. 1212, CCXVII. 216.

PINNA (de) monast. in diœc. Genuensi situm, de quo mentio fit in epistola Adriani IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1443.

PINNA (de) S. JOANNIS monast. in Hispania situm, a rege Sancio restauratum et ab Alexandro II papa privilegio ornatum, ann. 1071, CXLVI, 1362. — Epist. Urbani II ad abbatem de decimis S. Saturnini non auferendis, 1094, CLI, 374.

PINU (de) S. MARIÆ (Notre-Dame du Pin, diocèse de Poitiers) monast. ord. Cisterc., exstructum ann. 1120-1141 a Giraldo de Salis. — Epist. Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1560.

PIRO (de) S. PETRI (Saint-Pierre-du-Poirier, dans le comté de Trévise) monast. ord. S. Bened. cui privil. concessit S. Henricus II imper., ann. 1017, CXL, 535.

PISANUM S. MICHAELIS (Saint-Michel de Verruque, près de Pise) monast. ord. S. Bened. quod tuendum suscepit S. Gregorius VII papa et ejus possessiones privilegio confirmavit, ann. 1077, CXLVIII, 681. — Privil. Adriani IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1436. — Innocentii III, ann. 1209, CCXVI, 187.

PISANUM S. ZENONIS (Saint-Zénon de Pise) monast. ord. S. Bened. cujus bona atque jura privilegio confirmavit Gregorius VII papa, ann. 1080, CXLVIII, 698.

PISANUM S. MARIÆ (Sainte-Marie de Pise) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmavit Joannes XVIII, 1007, CXXXIX, 1486. — Privil. Victoris II, ann. 1055, CXLIII, 812. — Alexandri II papæ, ann. 1062, CXLVI, 1283. — Innocentii II, ann. 1137, CLXXIX, 521. Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 989. — Adriani IV epist., ann. 1161, CLXXXVIII, 998. — Alexandri III epist.,

ann. 1168. CC, 556, 561, 663, 1053. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1445.

PISCARIENSE (S.) CLEMENTIS (Saint-Clément de Pescara, royaume de Naples) monast. ord. S. Bened., sub Leone IX exstructum, cujus jura et possessiones confirmavit Calixtus II, ann. 1121, CLXIII, 1201. — Privil. Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1625. — Alexandri III, ann. 1166, CC, 409, 558, 682, 866, 1235, 1286. — Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 881.

PISINO (de) S. MICHAELIS (Saint-Michel de Pisino, dioc. de Parenzo, en Italie) monast. de quo fit mentio in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1101.

PISTORIENSE S. ANGELI (San-Angelo de Pistoie) monast. ord. S. Bened. de quo mentio fit in charta Aivaldi sacerdotis sæc. VIII, LXXXVII, 1450. — Idem monast. reædificatum Vallumbrosanæ congregationi adhæsit circa ann. 1074, CXLVI, 806. — Privil. Clementis III, ann. 1183, CCIV, 1292. — Item Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 554.

PISTORIENSE S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemi de Pistoie) monast. ord. S Bened. cui variæ fiunt donationes ab ann. 748 ad 784, LXXXVII, 1450, 1452, 1459, 1441. — Dipl. Caroli Magni sub Adalardo abbate, ann. 812, XCVII, 1046.

PISTORIENSE (autre couvent à Pistoie) monast. ord. S. August. cui Urbanus II papa juxta postulata ab Hugone abbate privil. concessit quo confirmavit ipsius jura et possessiones, ann. 1094, CLI, 390. — Eugenii III privil., ann. 1151, CLXXX, 1480. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1032. — Alexandri III, ann. 1174, CC, 999. — Lucii III, CCI, 1347.

PISTORIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Pistoie) xenodochium monialium a Ratefrido Gulichisii filio fundatum, Rachisio regnante, ann. 748, LXXXVII, 1377. — Idem videtur reædificatum fuisse a canonicis ejusdem urbis ad usum peregrinorum. — Privil. Urbani II, ann 1090, CLI, 517.

PISTORIENSIS SS. PETRI ET PAULI (Religieuses de Saint-Pierre, près de Pistoie) parthenon extra urbem conditus ab eodem Ratefrido ann. 748, LXXXVII, 1380. *Vide* præced.

PLACENTINUM S. ANTONINI (Saint-Antoine de Plaisance) monast. ord. S. August. cui Innocentius II privilegium concessit juxta petitionem Azonis præpositi, ann. 1132, CLXXIX, 148. — Canonici S. Antonini litem trahunt cum Ecclesia Majori, de cujus compositione scripsit Innocentius, ann. 1133, CLXXIX, 403. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1561. — Alexandri III, ann. 1159, CC, 132. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1126. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1485.

PLACENTINUM DE MISERICORDIA (Frères Hospitaliers de la Miséricorde, à Plaisance). — Hospitale cujus bona privilegiaque confirmavit Anastasius IV papa, ann. 1154, CLXXXVIII, 1062.

PLACENTINUM S. MARIÆ ET S. JUSTINÆ (Sainte-Marie ou Sainte-Justine de Plaisance) monast. ord. S. August. quod juxta petitionem Arduini episc. privilegio confirmavit Calixtus II, ann. 1126, CLXVI, 1253. — Privil. Innocentii II, ann. 1132, CLXXIX, 152, 230.

PLACENTINUM S. SIXTI (Saint-Sixte, à Plaisance) parthenon seu xenodochium, quod postea in monast. virorum transiit, ab imperatrice Angilberga fundatum circa 876, juxta privil. ipsi concessum a Joanne VIII papa, ann. 877, CXXVI, 737, 821. — Illud monasterium Gisulfo S. Christinæ abbati commisit, ann. 880. — Privil. Adriani III, ann. 884, CXXVI, 971. — Dipl. Chonradi II imp., ann. 1038, CLI, 1074. — Paschalis II privil., ann. 1115, CLXIII, 390. — Innocentii II, ann. 1131, CLXXIX, 146. — Anastasii IV privil. abbati S. Sixti de usu mitræ, ann. 1153, CLXXXVIII, 1026. — Adriani IV decretum quo litem dirimit inter monac. et episc. Laudensem (Lodi), ann. 1157, CLXXXVIII, 1490. — Privil. Urbani III, ann. 1185, CCII. 1353. — Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 922.

PLACENTINUM S. SABINI seu SAVINI (Saint-Sabin ou Savin de Plaisance) monast. ord. S. Bened. a Sigefrido episc. exstructum et abbati Winperto commissum, cum privil. Benedicti VIII papæ, ann. 1024, CXXXIX, 1632. — S. Gregorii VII epistola de abbatis electione, ann. 1074, CLXVIII, 382. — Paschalis II papæ, ann. 1101, CLXII, 62. — Epistola Innocentii II, ann. 1143, CLXXIX, 630. — Alexandri III, ann. 1173, CC, 905, 1054. — Urbani III decretum, ann. 1187, CCII, 1478.

PLACENTINUM S. SEPULCRI (Saint-Sépulcre de Plaisance) monast. ord. S. August. a Dionysio episc. Placent. exstructum, ante ann. 1186, quo Urbanus III illud privilegio confirmavit, CCII, 1465.

PLACENTINUM S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Plaisance) monast. ord. S. Bened. et Vallumbros. cui bullam confirmatoriam concessit Eugenius III, ann. 1149, CLXXX, 1411. — Decret. Cœlestini III, ann. 1195, CCVI, 1065.

PLANA SILVA (de) (Plène-Selve ou Saint-Geniès de la Plaine, diocèse de Bordeaux) monast. ord. Præmonst. exstructum ann. 1148, a Gaufrido Burdigalensi episc. — Epist. Innocentii III, a. 1204, CCXV, 500.

PLORIZANO (de) S. FIRMI (Saint-Firme de Plorizano, dioc. de Bergame) parthenon cujus bona privilegiaque confirmavit Anastasius IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1046.

PODIA. S. MARIÆ AD PODIAM (Notre-Dame de la Puye, entre Chauvigny et les Angles, en Poitou) monast. a S. Roberto de Arbrissello fundatum et abbatiæ Fontis Ebraldi subjectum, quod Petro episc. Pictaviensi commendavit sicut et alia monasteria quæ instituerat, 1115, CLXII, 1072, 1087. — Charta donationis terræ de Podia, CLXII, 1096. — Forte idem est quæ ecclesia de Roffiaco, 1092.

POELDENSE (Saint-Poelten ou Saint-Hippolyte, Basse-Autriche) monast. ord. Præmonst. antea ord. S. Bened. cujus possessiones et privilegia confirmavit Innocentius II, ann. 1153.

POIENSE SS. MICHAELIS et EUSEBII (Saint-Michel de Poji diocèse de Florence) monast. ord. S. August. in dioc. Florent. cujus bona privilegio confirmavit Nicolaus II papa, ann. 1060. CXLIII, 1330,

POLLINGENSE (Polling, dioc. d'Augsbourg en Bavière) monast. ord. S. August. Olim parthenon VIII sæc. conditum et a Waltero episcopo restauratum simul et canonicis reg. concessum. — Privil. Innocentii II, ann. 1136. CLXXIX, 207.

POLINIACENSE S. SALVATORIS seu S. NICOLAI, (Polygny en Franche-Comté) vetus monast. ord. S. Bened. a Radulfo Burgundionum rege traditur S. Odiloni Cluniacensi abbati, ann. 1029, CLI, 1024.

POMARIO (DE). *Vide* BAUMGARTENSE.

POMPOSIA INSULA (DE) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Pomposa, dioc. de Ravenne) monast. ord. S. Bened. cui bona et privilegia asserult S. Leo IX, ann. 1052, CXLIII, 695. — Calixti II privil., ann. 1124, CLXIII, 1328. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1048. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1401. — Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 958.

POMPOSIANUM S. AURELIANI monast. ord. S. Bened. in territorio Comaclensi et Ravennat. dioec. cujus prima fundamenta posita videntur a S. Aureliano episc., circa ann. 460, CVI, 567, 570. — Epistola S. Petri Damiani, CXLIX, 388. — Item Benedicti VIII, ann. 1022, CXXXIX, 1626. — Epistol. Innocentii III de vita prava abbatis castiganda, ann. 1199, CCXIV, 820.

PONGARTENBERGENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Pongartenberg sur l'Enns, Haute-Autriche) monast. ord. Cisterc. exstructum ante ann. 1151, quo ejusdem possessiones privilegio confirmavit Eugenius III, CLXXX, 1478. — Idem est ac Baumgartense seu Baumgartenbergense, alias dictum Pomarium. *Vide* Baumgartenbergense.

PONTELEUVA S. MARTINI. *Vide* MARTINI.

PONTIANI (S.) *Vide* LUCENSE.

PONTIDENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Pontidio diocèse de Bergame dans le Milanais) monast. ord. S. Bened. A B. Alberto Cluniac. monac. exstructum, cujus fuit primus abbas, ann. 1087, in quo obiit B. Liprandus presb. Mediolan. ann. 1095, CLXXIII, 1490, 1492. — Adriani IV præceptum de solvendis decimis, ann. 1155, CLXXXVIII, 1386. — Urbani III, ann. 1186. CCII, 1360.

PONTILEVENSE (Pontlevoy, autrefois du diocèse de Chartres) monast. ord. S. Bened. a Gildano de Calvo Monte exstructum, ann. 1034, sub Philippo rege I confirmatum, ann. 1075. — Ibi gravem injuriam passi sunt archidiaconus et alii presbyteri a Gaufrido Carnot. episc. deputati propter electionem abbatis, CLXXIII, 1413. — Privileg. Lucii II papæ, ann. 1143, CLXXIX, 853.

PONTII (S.) monast. ord. S. Bened. ad pedes Cemeliensis Montis (Cimier) a Carolo Magno fundatum, ann. 777, cujus nepos Siagrius primus abbas fuit. De eo mon. mentio fit in notis ad Gregor. Turon., LXXI, 379. — Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 272.

PONTII (S.) TOMERIARUM (Saint-Pons de Thomières, Hérault) monast. ord. S. Bened. a Raymundo Tolosano comite exstructum, ann. 936. — Privil. Urbani papæ, ann. 1089, CLI, 54, 302. — Ejusdem epist. ad Frothardum abb., CLI, 315.

PONTINIACENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Pontigny diocèse d'Auxerre) monast. celebre ord. Cisterciensis fundatum ann. 1114 a Thibaldo IV Campaniæ comite, sub episcopo Humbaldo et in quodam allodio canonici Hildeberti; cujus abbas fuit Hugo Matisconensis,

ann. 1151, CLXXIX, 614.— Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 412, 614 — Adriani IV, ann, 1157, CLXXXVIII, 1500. — Rogerius monac. vitam B. Thomæ scripsit XII sæc., CXC, 55. — Privil. et epist. Alexandri III, ann. 1159, CC, 83. 368. — Thomas e sede deturbatus in id monast. se recepit, ann. 1166. CC, 414. — Privil. Alexandri III, ann. 1166, CC, 85.

PONTINIACUM pro MONTINIACUM

PONTISSARENSE (Pontoise, Seine-et-Oise) monast. ord. S. Bened. a Beccensi cœnobio pendens.—Privil. Urbani II, ann. 1089, quo sigua pulsari ipsi permittitur, CSI, 52, 574.

PONTISSARENSE S. MELLONIS (Saint-Mellon de Pontoise) monast. ord. S. August. exstructum, ann. 893, in quo sepultus est S. Mello Rothomag. archiepisc. De eo mentio fit in Vita Urbani II papæ, CLI, 52.

POPULIENSE S. HILARI. *Vide* GALEATENSE.

POPULETENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Poblo ou Pobleto, diocèse de Tarragone) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1153 a Raymundo Berengario Barcinon. comite.—Privil. Alexandri III, ann. 1162, CC, 166.—Epist. Innocentii III ad abbat. adversus episc. Vicensem, ann. 1206, CCXV, 988.

POPULONIENSE SS. SALVATORIS ET QUIRICI (Saint-Sauveur de Popolo, dans l'Exarchat de Ravenne), monast. ord. S. August. cujus bona juraquo confirmavit Cœlestinus II. ann. 1143, CLXXIX, 777.

PORCARIANA. *Vide* S. MICHAELIS.

PORTARIUM CARTHUSIA. *Vide* CARTHUSIA.

PORTENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Porta, en Saxe) monast. ordin. Cisterc. ex Morimundensi ortum, conditum est paulo ante ann. 1137, quo Innocentius II ad abbatem Adelbertum scripsit ne venationes tolerarentur intra monasterii septa, CLXXIX, 343.

PORTA S. LEONIS (DE) S. MARIÆ (Notre-Dame de la Porte-Saint-Léon, peut-être à Toul) monast. pro cujus defensione Alexander III scripsit Ludovico regi, ann. 1164, CC, 275.

PORTA MILETI (DE) S. (ANTONII CADOMENSE (Saint-Antoine de la porte Milly à Caen) hospitale m. ord. S. August. cujus possessiones et privilegia confirmavit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 142.

PORTIANI (S.) (Saint-Pourcain diocèse de Clermont) monast. vetus inter Arvernos et Borboniacenses exstructum a S. Porciano abbate circa 527, LXXI, 1026.— Epist. Innocentii III de restitutione ecclesiæ de Bayu., ann. 1206, CCXV, 902.

PORTU (DE) monast. ord. S. Bened. (vulgo Le Pont-Saint-Esprit) in diœc. Uceticensi (Usez) super Rhodanum exstructum cujus aliquanto tempore prior fuit B. Guillelmus qui postea factus est S. Germani a Pratis abbas, ann. 1034, CXLI, 833.

PORTUENSE (Porto, dans les environs de Rome) unum e sex monast. ord. S. Bened. a S. Gregorio Magno exstructis quodque dira peste vastatum est sub eodem papa, circa ann. 598, LXXVII, 560.

PORTUENSE. *Vide* RAVENNENSE.

PORTUS REGIS seu PORREGII (Porrois et plus souvent Port-Royal-des-Champs près de Paris, Seine-et-Oise) parthenon ab Odone de Soliaco Parisien. episc. exstructus, circa 1204. — Charta qua eidem quædam contulit, CCXII, 82.

PORTU-SUAVI (DE) S. MARIÆ (Notre-Dame-du Poussey) parthenon in diœcesi Tullensi conditus ab Hermanno Tullensi episc. et a Brunone ejus successore qui et papa postea factus est (Leo IX) consecratus, ann. 1049. — Privil. S. Leonis IX, CXLIII, 614.

POTENTIANI (S.) CASTRI CENSORII (Saint-Potentien de Chateau Censoir diocèse d'Auxerre) monast. ord. S. Bened. fundatum ante ann. 1137, prope Vezeliacum. —Epist. Alexandri III super Seguini electione in abbatem, ann. 1172, CC, 834, 836.

PRÆDICATORES FRATRES ex diœces. Helenensi (d'Elne) orti, a Bernardo I instituti in Cremon. diœces. olim ex hæres. Albig. conversi, quorum instituta confirmavit Innocentius III, 1212, CCXVI, 289, 601, 648, 668.

PRÆJECTI (S.). *Vide* CAMERACENSE.

PRÆMONSTRATENSE S. MARIÆ (Prémontré dioc. de Laon) monast. et ordo novus a B. Norberto fundatus sub Ven. Bartholomæo Laudun. epic. in Silvæ Vosagi loco Præmonstratum dicto ann. 1121, cujus fundationis descriptio exstat CLVI, 991, et seqq. — Privil. Honorii II papæ, ann. 1126, CLXVI, 1249. — Vivianus Præmonst. canonicus claruit ann. 1130, CLXVI, 1319. — Vita S. Norberti ab anonymo, CLXX, 1253.—Bartholomæi Laudun. epis. privil., ann. 1121, CLXX, 1359, 1362.— Privil. Innocentii II, ann. 1131, CLXXIX, 87, 204, 384, 386, 387, 395. — Cœlestini II, ann. 1143, CLXXIX, 778, 781. — Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 880 — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1076. 1217. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1375, 1375, 1682, 1583, 1652. — Adrianus Scotus floruit ann. 1180, CXCVIII, 31s — Alexandri III epist., ann. 1170, CC, 514, 620, 825, 1052, 1105, 1288. — Lucii III, ann. 1185, CCI, 1238, — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1486, 1488, 1520, 1521. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1326, 1333, 1385. — Epist. et priv. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 173, 176, 297, ann. 1207, CCXV, 1341; CCXVII, 138.

PRAGENSE S. WENCESLAI (S. Wenceslas de Prague en Bohême) monast. ord. S. August. cujus decanus fuit Cosmas Pragensis Chronici Bohemici auctor, 1120, CLXVI, 54.

PRAGENSIS S. GEORGII (Le couvent Saint-George à Prague) parthenon ab Wladislao Bohemorum duce exstructus paulo ante ann. 1145, quo illum privilegio confirmavit Eugenius III, CLXXX, 1032. — Epist. ejusd. papæ, 1470.

PRATALIENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie des Prés, près de Padoue) monast. ord. S. Bened. a Maltraverso de Montebello comite exstructum ante ann. 1122 quo Calixtus II illud privilegio ornavit, CLXIII, 1245.

PRATALIENSE S. MARIÆ (Santa-Maria del Prato) monast. ord. S. Bened. inter Florentiam et Pistoriam exstructum super Bizentii ripam ad radium montis acuti ab Hugone marchione, quod privilegio confirmavit S. Henricus II imper. ann. 1020, CXL, 352. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1543.— Idem hoc m. Camuldalensi subjicit, 1551.

PRATEA (DE) S. MARIÆ (Notre-Dame de la Prée sur-Arnon, diocèse de Bourges) monast. ord. Cisterc a Radulfo Exoldunensi exstructum, ann. 1128.—Innocentii III epist. ad Evrardum abb., ann 1203, CCXV, 222.

PRATENSE. *Vide* S. GERMANI A PRATIS.

PRATELLENSE monast. (Préaux diocèse de Lizieux) monast. ord. S. Bened. in Northmannia fundatum VIII sæc. CV, 744.—Vastatum a Northmannis, reædificatum est ab illustri Humfrido, ann. 1035. Ibi floruit Richardus de Domellis, ann. 1100, CLV, 1057. — Richardus Pratelli abbas ann. 1147, CLXVI, 1357. — De hujus monast. fundatione, CCII, 1317.

PRATUS (DE) (abbaye des Prés, diocèse de Besançon) monast. ord. S. Bened. reædificatum a monachis de Boscoduno, ut fert privil. Alexandri III, ann. 1176, CC, 1077

PRATO (DE) S. MARIÆ (Sainte-Marie de la Prairie, à Leicester, Anglet.) monast. ord. Cisterc. cui Judæum quemdam conversum commendavit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 792.

PRATO LONGO (DE) S. MARIÆ (Notre-Dame de Pralon diocèse de Langres, parthenon ord. S. Bened. a Guidone et Herveo de Sombernone et S. Bernardo Clarevallensi fundatus ann. 1149, CLXXV, 1409. — Chart. Garneri de Fontanis, ann. 1210, CLXXXV, 1425, 1426. —Ch. Arvei de Saffra, 1449.

PRATO (DE) STEPHANI (Saint-Etienne de Prato, en Toscane) monast. ord. S, August. ab abbate Hildeprando exstructum et ab Innocentio II confirmatum, ann. 1133, CLXXIX, 178. — Lucii III privil., ann. 1185, CCI, 1184.

PRIFLINGENSE S. GEORGII (Saint- Georges de Prefflingen entre Ratisbone et le Danube, Bavière) monast. ord. S. Bened. cujus abbas Heribo privilegium obtinuit ab Innocentio II, ann. 1136, CLXXIX, 289.

PRINCIACO (DE) (Pressy-en-Berry). *Vide* PATRICIACUM.

PROCULI (S.) (Saint-Procule, du diocèse de Bologne) monast. cujus abbati respondet Innocentius III super re matrimoniali, ann. 1198, CCXIX, 340.

PROSPERI (S.) *Vide* RHEGIENSE.

PRUEFENINGENSE S. GEORGII (Saint-George de Pruifeningen, entre le Danube et Ratisbonne) monast. ord. S. Bened. cui privilegium concessit Honorius II papa juxta petitionem Ottonis Bamberg. episc., ann. 1130. CLXVI, 1307; CLXXIII, 1279. — Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX. 125. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX. 1165 — Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1628. — Epist. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 590

PRUEFLINGENSE, *idem ac præcedens.*

PRULLENSE S. VITI (Saint-Vite de Prull, diocèse de Ratisbonne) monast. ord. S. Bened. exstructum, ann. 1145, ab Henrico episc. cujus Wernherus primus abbas fuit. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1280.— Privil. Innocentii III, ann. 1215, CCXVII, 249.

PRULLENSE S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemy de Prull) monast. ord. S. Bened. quod videtur a S. Henrico II imper. fundatum in comitatu Ruperti juxta votum Bonifacii abbatis, cui immunitates et privilegia concessit, ann. 1009, CXL, 285.

PRULLIACENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Prully,

Seine-et-Marne) monast. ord. Cisterc. e Cistercio exortum, a Theobaldo Campaniæ comite conditum, ann. 1118. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann 1212, 718. Abbatis testimonium in re matrimoniali inter Erardum de Brena et Philippum comitis Henrici filium, ann. 1213, CCXVI, 981.

PRUMIENSE (Pruym ou Prum diocèse de Trèves) monast. ord. S. Bened. a Bertrada seu Berta ducissa et avia Bertæ Pippini uxoris fundatum in Trevirensi diœc., ann. 721, LXXXVIII, 1274. — Pippini regis testamentum in ejus monast. gratiam, ann. 762, XCVI, 1545, 1546. — Charta Ægidii viri illustris et hujus monast. monachi, ann. 764, XCVI, 1552. — Dipl. Carolomanni regis, 770, XCVI, 1576. — Privil. Caroli Magni, ann. 775, XCVII, 953, 1053, 1054, 1064, 1068, 1075, 1075. — Dipl. Ludovici Pii, CIV, 1035, 1058, 1098, 1120, 1122, 1158, 1192, 1254, 1265. — Wandalbertus monachus floruit, ann. 870, CXXI, 575. — Regino abbas factus, ann. 915, CXXXII, 9. — Præcept. S. Henrici II imper., ann. 1020, CXL, 554. — Henrici III imper., ann. 1056. CXL, 1123. — Priv. Innocentii II papæ, ann. 1133, CLXXIX, 189.

PRUMIENSE (Prum diocèse de Trèves) monast. ordinis S. August. a Viroldo Prumiensi abbate conditum et privilegiis munitum a S. Henriço II imper., ann. 1017, CXI., 337.

PRUVINENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Provins, Seine-et-Marne) monast. ord. S. August. fundatum, ann. 1146, ab Henrico comite. — Bulla Cœlestini III in ejusdem gratiam, ann. 1193, CCVI, 1026. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXVII, 20.

PSALMODIENSE S. PETRI (S. Pierre de Psalmodi) monast. ord. S. Bened. in diœcesi Nemausensi exstructum ante ann. 791. A Carolo Magno restauratum est, et Ludovicus Pius ipsius abbati Theodemiro privileg. concessit, ann. 815, CIV, 1030. — Urbani II privil., ann. 1099, CLI, 545. — Privil. Richardi Narbonn. archiep. Bertrando abbati, ann. 1117, CLXII, 1603. — Privil. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 620.

PUELLARE MONASTERIUM (Puelle-Monstier diocèse de Reims) parthenon a nobili femina Mathilde et S. Richario conditus in saltu Dervensi in Rhemensi diœc. haud longe a cœnobio cui ipse præerat, ann. 680, CXXXVII 681.

PULCHICAVELLIS (de) (couvent de Frères Hospitaliers près de Magliano dans la Sabine) monast. exstructum a Petro domino de Maliano ann. 1204, cui privilegium concessit Innocentius III, CCXV, 328.

PULCHRI-LOCI (Beaulieu, près de Lyon) parthenon qui videtur in Lugdun. diœc. conditus ab archidiacono Lugdun. Theotardo et aliis quibusdam nobilibus viris. Datus est Petronillæ Fontis Ebraldi abbatissæ, juxta privil. Calixti II, ann. 1123, CLXIII, 1156.

PULSANO (in) S. MARIÆ (Sainte-Marie dite In-Pulsano, diocèse de Plaisance) monast. ord. Camaldul. ex quo pendebant plurima alia monasteria. — Privileg. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1097.

PULTARIENSE (Poultières) monast. ord. S. Bened. in diœc. Lingonensi a Gerardo de Rumilione et uxore ejus Bertha conditum paulo ante 838. Cujus Lambertus abbas fuit ann. 843. CVI, 594. — Privil. Joannis VIII, ann. 879, CXXVI, 879, 880. — Epist. Gregorii XII papæ ad Humbertum Lugd. archiepisc. super hoc monast., ann. 1074, CXLVIII, 575. — De hujus monast. fundatione, CLVI, 1188. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 850.

PUTEI DE CHARTARIIS. *Vide* ROCCA MAJORE.

PUTEOLANUM S. PETRI (Saint-Pierre de Pouzolles) monast. ord. S. Bened. in Lucensi territorio conditum ante ann. 1095, quo Urbanus II ei concessit bullam confirmationis, CLI, 398. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1195. — Epist. Cœlestini III, ann. 1195, CCVI, 1078, 1079.

PUTEOLANUM monast. Falcidis nomine insignitum, a S. Gregorio Magno annexum est Gratterensi monasterio apud Neapolim sub abbatis Adeodati regimine, circa ann. 600, LXXVII, 1113.

PUTEOLI LUTOSI SS. MAURICII ET MARTINI seu MONASTERIOLUM (Montreuil) monasterium vetus ordinis S. Benedicti prope Dervense exstructum in diœc. Laudunensi a S. Berchario circa 680, quod postea transformatum in eximium parthenonem ord. Cisterc., CXXXVII, 681, 682.

QUADRAGINTA (de) S. MARIÆ (Notre Dame de Quarante, anc. dioc. de Narbonne) monast. ord. S. August. ab Ermengaudo archiep. consecratum, ann. 982. — Privil. Innocentii II, ann. 1135, CLXXIX, 247.

QUATUOR CORONATORUM CELLA apud Treviros archiepiscopo Trevirensi asseritur a Benedicto VII papa, ann. 975, CXXXVII, 318. — Item a Leone IX, ann. 1049, CXLIII, 597. — Innocentius III quamdam confirmat concordiam ann. 1210, CCXVI, 567.

QUEDLINBURGENSIS PARTHENON (Quedlinbourg, Haute-Saxe) ab Henrico duce vulgo l'Oiseleur dicto, cujus S. Mathildis regina prima facta est abbatissa, ann. 936, CLI, 1319 et seq. — Privileg. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1106.

QUEDLINBURGENSE (Quedlinbourg, Haute-Saxe) monast. a S. Mathilde exstructum haud procul a suo parthenone, x sæc., HCLI. 1521. — Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 1183. — De eodem forte agitur apud Eugenium III, CLXXX, 1140. — Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1168. — Epist. Innocentii III in ejus gratiam, ann. 1209, CCXVII, 195.

QUIMPERLEGIENSE. *Vide* KIMPERLEGIENSE.

QUINCIACENSE S MARIÆ (Notre-Dame de Quinçay, Yonne) monast. ord. Cisterc. exstructum ab Elia de Rubromonte et aliis illustribus viris ann. 1134, quo Innocentius II hanc fundationem confirmavit CLXXIX, 209.

QUINCIACENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Quinçay, diocèse de Poitiers) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 654, reædificatum ann. 878. — Epist. Alexandri III qua præcipit abbati decimas solvere priori de Lanariaco, ann. 1175, CC, 1032 — Abbatis testimonium in causa celebri inter comites Campaniæ et Erardum de Brena agitata sub Innocentio III. ann. 1213, CCXVI, 979.

QUINTINI (S.) BELLOVACENSE (Saint-Quentin-les-Beauvais) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1067, prope Bellovacum, a Guidone episc. — Privil. Urbani II, ann. 1093, CLI, 116, 570. — Epistola Paschalis II, de causa Odonis abbatis solvenda, ann. 1105, CLXIII, 180. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1245. — Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1450. — Decret. Innocentii III de non promittendis beneficiis non vacantibus, ann. 1211, CCXVI, 404, 414.

QUINTINI (S.) VIROMANDENSE seu MONTENSE (Saint-Quentin-en-Vermandois, autrement Saint-Quentin du Mont près Péronne) monast. ord. S. August. cujus decanus fuit Dudo, auctor Gestorum Northmannicæ gentis, ann. 1026, CXLI, 605. — Bulla Gregorii in concil. Rom., ann. 1044, CXLII, 575. — Chronologia abbatum S. Quintini, CLVI, 1117. — Cononis epist. ann. 1115, CLXIII, 1433. — Epist. Alexandri III, 1169, CC, 550, 896, 1046, 1047. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1150. — Cœlestini III, ann. 1195, CCVI, 1101.

QUIRICI (S.) de ROSIS (Saint-Cyr-aux-Roses, dans le Milanais) monast. ord. Camald. cujus possessiones confirmavit Eugenius III, ann. 1150, CLXXX, 1466.

QUIRICI (S.) REATINENSE (Saint-Cyr de Riéti, en Italie) monast. ord. S. Benedicti cujus bona a Joseppingis ablata ut ipsi restituantur præcipit S. Gregorius VII, ann. 1074, CXLVIII, 541.

QUIRINI (S). *Vide* TEGERNSEENSE.

QUITERIÆ (S.). *Vide* ARDUENSE.

RACEBURGENSE (Racembourg en Bavière) monast. ord. S. August. ab Henrico Bavariæ et Saxoniæ duce exstructum paulo ante ann. 1158 quo Adrianus IV illud privilegio confirmavit, CLXXXVIII, 1550.

RADEFORDENSE. *Vide* S. CUTHBERTI.

RADEGUNDIS (S.) *Vide* PICTAVIENSE.

RADESDORFENSE SS. JOANNIS BAPT. ET CÆCILIÆ (Saint Jean-Bapt. de Radesorf, sur le Reder en Misnie) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmat Clemens III. ann. 1189, CCIV, 1456. — Privil Cœlestini, III ann. 1191, CCVI, 867.

RADINGENSE (Réading, comté de Bereks, Anglet.) monast. ord. S. Bened. ann. 1126 exstructum ab Henrico I rege, in quo ducenti monachi sub regula vitam agebant. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1205, CCXV, 740, 1115.

RADOLIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Reuil, dioc. de Meaux) monast. ord. S. Bened. exstructum sæc. VII, et postea Cluniac. subjectum. — Privil. Lucii III, ann. 1181, CCI. 1280. — Thomas monachus claruit ineunte sæc. XIII, CCIX, 1007.

RAGNIBERTI (S.). *Vide* JURENSE.

RAITENBUCHENSE, in Bavaria, monast. ordin. S. August. a duce Volfone, et ejus conjuge conditum quod Urbanus II sub protectione sua suscepit ann. 1090. — Eugenii III privil. ann. 1150, CLXXX, 1429. — Alexandri III, ann. 1173, CC, 1022.

RAITTENHASELACENSE (abbaye de Raittenhaselach, diocèse de Salzbourg) monast. ord. Præm. ab episc. Conrado exstructum paulo ante ann. 1146, quo Euge-

nus III illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1186. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1338. — Cœlestini III, ann. 1195. CCVI, 1072.

RAMESIENSE (Ramsay ou Ramsée en Anglet.) monast. ord. S. Bened. in Huntingdonensi comitatu fundatum a S. Osvvaldo episc., ann. 972, in quo floruit Bridfertus Abbonis discipulus ann. 1008, CXXXIX, 1425. — Hujus monast. initia describuntur, CXLVII, 1193. — Ealdevinus abbas concilio Londinensi sub S. Anselmo et rege Henrico celebrato ann. 1102 adfuit, CLIX, 430.

RAMESLENSE (Ramslo dans la princip. de Zell) monast. ord. S. August. pro cujus abbate scripsit Clemens III, ann. 1188, CCIV, 1381.

RANDANENSE (vulgo Randan) monast. ord. S. Bened. apud Arvernos a pio presbytero Justino illustratum temporibus Gregorii Turon. circa 571, LXXI, 295.

RANINGENSIS cella ab Hugone de Longa Aqua data Cluniacensibus, cujus possessionem S. Leo IX papa Hugoni Cluniacensi confirmavit, ann. 1050, CXLIII, 658.

RASBACENSE. *Vide* Resbacense.

RASPENBERGENSE (Raspemberg ou Rapserg en Saxe-Weimar) monast. cujus abbas summam colebat B. Hildegardis pietatem, CXCVII, 367.

RANSHOVENSE S. PANCRATII (Saint-Pancrace de Rantzow, dans le Holstein) monast. ord. S. Augustini, cujus jura et possessiones confirmavit Eugenius III, ann. 1147, CLXXX, 1201. — Privil. item concessit Adrianus IV rogante Henrico Bavariæ duce, ann. 1158, CLXXXVIII, 1156. — Privil. Cœlestini III, ann. 1195, CCVI, 1091.

RASTEDENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Rastedt, près d'Oldembourg) monast. ord. S. Bened. ab Hunone comite et ejus uxore Willa exstructum, ante ann. 1124, quo Calixtus illud privilegio confirmavit, CLXIII, 1324. — Anacleti antipap. privil., CLXXIX, 692.

RATISPONENSE S. MARIÆ (Chanoines de Notre-Dame à Ratisbonne) quorum bona confirmavit Lucius III, ann. 1185, CCI, 1336.

RATISPONENSE INFERIUS-MONASTERIUM S. MARIÆ (Le Bas-Moutier) parthenon ab imperatrice Juditha conditus, et postulante Oda abbatissa S. Henricus illud sub tuitione suscepit ann. 1002, CXI, 242.—Ejusdem privil., 260.—Abbatissa se commendavit precibus S. Hildegardis XII sæc., CXCVII, 325.

RATISPONENSE S. JACOBI (Le couvent des Ecossais-Saint-Jacques, à Ratisbonne) monast. ord. S. Bened., cujus Eugenius III privilegio confirmavit jura et possessiones ann. 1148, CLXXX, 1378. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1494. — Alexandri III, ann. 1177, CC, 1094. — Lucii III, ann. 1185, CCI, 1349. — Cœlestini III, ann. 1144, CCVI, 1059.

RATISPONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Ratisbonne) monast. ord. S. August. cujus possessiones privilegio confirmavit Eugenius III, ann. 1145, CLXXX, 1078. — Lucii III privil., ann. 1185, CCI, 1200.

RATISPONENSE S. JOANNIS (Saint-Jean Baptiste de Ratisbonne) collegium canonicorum, fundatum ann. 1127. — Privileg. Urbani III, ann. 1186, CCI, 1418.

RATISPONENSE S. MAGNI. *Vide* S. Magni salsburgensis.

RAWENGIRSBURGENSE (Rauschenbourg, Alsace), monast. ord. S. August. a nobili viro Bertulfo et ejus uxore Aldewide exstructum paulo ante ann. 1139 quo Innocentius II illud privilegio ornavit, CLXXIX, 491.

RAVENNAT. S. MARIÆ IN PORTU (Sainte-Marie du Port dioc. de Forlimpopoli, exarchat de Ravenne) monast. ord. S. August. cui Paschalis privil. concessit ann. 1114, CLXIII, 357. — Idem regulam imposuit a quodam Petro canonico confectam, ann. 1116, CLXIII, 414. — Ibi claruit Petrus de Honestis, ann. 1119, 689. — Honorii II privil., ann. 1125, CLXVI, 1254. — Innocentii II, ann. 1138, CLXXIX, 378. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1393. — Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 867, 1059, 1165.

RAVENNAT. B. THEODORI DIAC. (Saint-Theodore de Ravenne) monast. ord. S. Bened. ab exarcha Theodoro fundatum haud procul a monast. S. Martini, circa 680, CVI, 684.

RAVENNAT. S. JOANNIS EVANGEL. (Saint-Jean de Ravenne) monast. ord. S. Bened. ab archiepiscopis fundatum et dotatum, quod Eugenius III privilegio adornavit, ann. 1145, CLXXX, 1077.

RAVENNAT. S. ANDREÆ (Saint-André de Ravenne) monast. a S. Petro Chrysologo episc. exstructum, juxta eadem Tricolitanam, circa 450, CXI, 557, 566.

RAVENNAT. S. ANDREÆ (Saint-André de Ravenne) parthenon ord. S. Bened. cujus bona et jura confirmavit Alexander III, ann. 1177, CC, 1125.

RAVENNAT. S. ZACHARIÆ (Saint-Zacharie) monast. ord. S. Bened. prope ecclesiam S. Crucis conditum, V sæc., a Singledia nepte Imperatricis Gallæ Placidiæ, Valentiniani matris, CVI, 536.

RAVENNAT. S. ADELBERTI. (Saint-Adelbert diocèse de Ravenne) monast. pro cujus reformatione Innocentius III ad Hugbaldum archiepisc. scripsit, ann. 1209, CCXVI, 24.

RAVENNAT. S. PETRONILLÆ (Sainte-Petronille) monast. vetus, in quo sepultus est S. Florentius episc., IV excunte sæc., juxta ecclesiam SS. Apostolorum exstructum, CVI, 506.

RAVENNAT. S. SEVERI (Saint-Sévère) monast. ord. S. Bened. a Petro Seniore exstructum seu restitutum, ann. 578, CVI, 635. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1249.

RAVENNAT. S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemi de Ravenne) monast. ord. S. Bened. cujus Agnellus Andreas dictus abbas fuit ann. 842, CVI, 442 et postea Maurus qui papæ resistere ausus est, CVI, 670, 674.— Aliud exstitit monast. S. Bartholomæi apud Ravennam intra muros, *ibid.*

RAVENNAT. S. VITALIS (Saint-Vital de Ravenne) monast. antiquum a S. Ecclesio episc. et Juliano Argentario conditum circa 480, CVI, 584. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1495.

RAVENNAT. S. PETRI AD VINCULA (Saint Pierre-aux-Liens à Ravenne) monast. cujus bona privilegiaque confirmavit Lucius III papa, ann. 1181, CCI, 1071.

RAVENNAT. S. PULLIONIS (Saint-Pollio de Ravenne) monast. vetustissimum haud procul a porta quæ *Nova* dicitur conditum, in quo sepultus est S. Liberius episc. circa finem IV sæc., CVI, 506.

RAVENNAT. S. MARTINI (Saint-Martin de Ravenne) monast. a Theodorico rege fundatum V sæc., postea S. Apollinarii dictum est et a diversis monachis inhabitatum, LXXI, 627; CVI, 619, 620, 740.

RAVENNAT. S. NAZARII (Saint Nazaire de Ravenne) monast. in quo sepulta est Galla Placidia, Valentiniani imperat. mater ann. 450, CVI, 537.

RAVENNAT. SS. STEPHANI, GERVASII ET PROTASII (Saint Gervais et Protais de Ravenne) parthenon ab architecto Lauricio exstructus sub imperat. Honorio ann. 450, CVI, 52, 605 not.

RAYGRADENSE monast. in pago Pragensi situm pro cujus defensione ad Ottonem episc. scripsit Lucius II, ann. 1144, CLXXIX, 929.

REDONENSE. *Vide* S. Sulpicii.

REFLORIENSE (Reflore diocèse de Braga en Portugal) monast. cujus abbati et priori scripsit Innocentius III de sepeliendis excommunicatis qui pœnitentiæ signa dedere, ann. 1213, CCXVI, 852.

REGIÆ VALLIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Riéval, anc. dioc. de Toul, Meuse) monast ord. Præmonst. XII sæc. exstructum, cujus bona confirmat Innocentius II, ann. 1141, CLXXIX, 545.—Item Lucius III, ann. 1181, CCI, 1107.—Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1278.

REGIENSE (Reggio duché de Modène) monast. ord. S. August. cujus bona et jura privil. confirmavit antipapa Clemens III ann. 1092, CXLVIII, 859.— Urbani privil. ann. 1187, CCII, 1474.

REGIENSES MILITES TEMPLI (Templiers de Reggio) in suburbio civitatis constituti, in Mutinensi ducatu; ad ipsorum magistrum Bonifacium scripsit Alexander III, ann. 1179, CC, 613.

REGIENSE S. PROSPERI (Saint-Prosper de Reggio) monast. ord. S. Ben. cujus possessiones confirmavit Stephanus papa, ann. 1039, CXLIII, 376. — Item Alexander II ann. 1072, CXLVI, 1370.—Alexander III, ann. 1166, CC, 495.—Lucius III, ann. 1183. CCI, 1222.—Cœlestinus III, ann. 1194, CCVI, 1062 —Decretum Innocentii III quo annullat alienationes ab abb. Guidone quondam factas ann. 1198, CCXIV, 44.—Privil. Innocentii III ann. 1208, CCXV, 1589.

REGIENSIS, S. THOMÆ (Religieuses Saint-Thomas de Reggio) parthenon cui, petente Beatrice abbatissa, privileg. concessit Lucius III papa ann. 1184, CCI, 1276.

REGINSDERFENSE. *Vide* Wirzeburgense.

REGNIACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Régny, ancien diocèse d'Autun près Vermenton, Yonne) monast. ordinis Cisterciensis, fundatum ann. 1104, ab eremitis Gerardo et Guarino. Ab Cistercium illud concessit Wilelmus Nivern. comes ann. 1134. Privil. Innocentii II,

papæ ann. 1131, CLXXIX, 116.—Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1269.—Adriani epist. comminatoria adv. Milonem de Nugerio ob quoddam damnum monasterio ab eo illatum, ann. 1157, CLXXXVIII, 1544. — Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC, 556.— Innocentii III, ann. 1199, CCXVII, 47.

REICHENBACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Reichenbach en Saxe) monast. ordinis S. Bened. a marchione Diupoldo et ejus uxore Adelheide fundatum, cujus possessiones et jura confirmavit Calixtus II papa, ann. 1122, CLXIII, 1238. – Lucii III, ann. 1182, CCI, 1134.

REICHENBERGENSE (Reichenberg, près Gozlar en Saxe) monast. ord. S. August. forte idem ac Goslariense.— Privilegium Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 487.

REICHENHALLENSE S. ZENONIS (Saint-Zénon de Reichenhall en Bavière, régence de Munich) monast. ord. S. Augustini a Chunrado Salzburgensi archiepisc. exstructum ann. 1144, CLXXIX, 850.—Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1099, 1156.—Cœlestini III ann. 1195, CCVI, 1073.

REICHERSPERGENSE (Reichersberg sur l'Inn, en Bavière) monast. ord S. August. a viro illustri Wennero fundatum et dotatum cujus bona et privilegia confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 575.—Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1134.—Adriani, ann. 1159, CLXXVIII, 1639. —Ven. Gerohus præpositus claruit ann. 1169, CXCIII, 462.—Arno item præpositus, ann. 1175, CXCIV, 1490.

REINSBURGENSIS (Rendsbourg, dans le Holstein) parthenon a Theodorico comite et ejus uxore Petronilla exstructus et abbati Egmondensi commissus. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXIX, 504.

REINHARSBORNENSE S MARIÆ ET S. JOANNIS (Reinhersborn en Thuringe) monast. ord. S Benedicti a Ludovico comite exstructum in Silva Luiba XI sæc. cui privil. concessit Urbanus II, postulante Giselberto abbate, ann. 1092, CLI, 342.—Privil. Paschalis II, CLXIII, 57. —Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 423.—Lucii III, ann. 1184, CCI, 1305.

REITENBACENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Reitenbach en Bavière) canonia ord. S. Aug. a Welfone Bavarorum duce et ejus conjuge Juditha condita et Uldarico præposito commissa cum privileg. Urbani II papæ, ann. 1092, CLI, 337.

REMIGII (S.). *Vide* REMENSE.

RENO (de). *Vide* S. MARIÆ.

REOMAENSE S JOANNIS (Moûtier Saint-Jean à Réome, diocèse de Langres) nobile monast. ord. S. Bened. Nomen duxit a fluvio Reomao ad quod exstructum est ann. 442 a Joanne Hilarii senatoris filio de quo mentio fit apud Gregorium Turon. Postea transiit ad S. Mauri congregationem. Abbates habuit inter alios celebres Joannem, Mummolum, Silvestrum, Leupardinum, etc., LXXI, 266, 894.—Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1295.—Alexandri III, ann. 1164, CC, 516.—Lucii III, ann. 1185, CC, 1321.—Epist. Innocentii III ad abb. adversus exactiones episcoporum, ann. 1211, CCXVI, 421. — Epist. ejusd. de hujus mon. reformatione *ibid.* Privil. ejusd., 425.

REPSHOLTENSE S. MAURICII (Saint-Maurice de Ripsholten dans le diocèse de Brême) monast. ord. S. August. cui Lucius papa III reditum asserit quondam a Liemaro episcopo fundatum, ann. 1182, CCI, 1143.

RESBACENSE seu RASBACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Rebaix, dioc. de Meaux) monast. ord. S. Bened. Jerusalem dictum apud Resbacum (Rebaix) a Dadone fundatum, in Meldensi territorio cum privil. regis Dagoberti, ann. 635, LXXX, 537.—Charta fundationis a S. Farone episc. in synodo episcop. apud Clippiacum (Clichi) confirmatur, LXXXVII, 1134.— S. Agilus hujus monast. primus fuit abbas, CX, 745.—Privil. Innocentii II papæ, ann. 1133, CLXXIX, 194.—Decretum Alexandri III, ann. 1163, CC, 290.—Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1203.

RESSENSE seu RENSENSE (Rens, dioc. de Cologne) monast. ord. S. August. a B. Irmintrude comitissa et episc. Annone exstructum. — Privil. Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1637.

RETORTENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de la Retorta à cinq lieues de Valladolid, en Espagne) monast. ord. Præmonst. fundatum a comitissa de Assuris, ann. 1143.— Privilegium Alexandri III, ann. 1165, CC, 201.

RHEDONENSE. *Vide* S. MELANII.

RHEGIENSE. *Vide supra* REGIENSE.

RHEMENSIS S. PETRI (couvent de Saint-Pierre, à Reims) parthenon cui altare S. Stephani dono contulit Guido de Castellione (Châtillon) archiepis. Rhem. ann. 1035, CXLII, 1400.

RHEMENSE S. REMIGII (Saint-Remi de Reims) monast. celeberrimum ord. S. Bened. a S. Remigio et Chlodovæo I rege fundatum. ante ann. 533. Remigii testam. consule, CXXXV, 60, 70.— Charta Adonis abb., ann. 715, LXXVII 1261.—Privil. Joannis XIII papæ ad Alberonem, ann. 972, CXXXV, 992.—Richerus monac. ibi floruit, ann. 999, CXXXVIII, 9.—Abbates S. Remigii a tempore Rodulfi titulo primatis gaudent et jure sedendi in Cliothedrum, falsditorii genus, CXXXVIII, 98.— Charta Arnulfi Rhem. arch., ann. 989, CXXXIX, 1547. — Præcept. Henrici imperat., ann. 1002, CXL. 237.—Ch. Guidonis de Castellione arch., ann. 1053, CXLI, 1408.— Airardus primus fuit abbas regularis, ann. 954, CXLII, 1417, not.—Privil. Leonis IX, ann. 1049, 616,—Paschalis II, ann. 1109, CLXII, 216, 263, 322.—Calixti II privil., ann. 1119, CLXIII, 1158, 1246.—Dipl. Radulfi Rhem. arch., quo ecclesiam Registetensem (Rhège, Meurthe) huic concessit monast., ann. 1118, CLXIII, 1421.—Idem monasterio S. Remigii altare asserit S Juliani, ann. 1124, CLXIII, 1430.—Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 169.—Adriani IV epist. ad Hugonem abb., ann. 1154, CLXXXVIII, 1363.—Privil. ejusdem, 1365.—Epist. et priv. Alexandri III, ann. 1165, CC, 350, 331, 568, 620, 934, 968.—Lucii III, ann. 1182, CCI, 1164, 1324, 1329. —Privileg. Willelmi Rhemensis archiepisc., ann 1182, CCIX, 832, 857.—Epist. Innocentii III ad abb., ann. 1212, CCXVI, 723; CCXVII, 71, 195.

RHEMENSE S. NICASII (Saint-Nicaise de Reims) monast. ord. S. Bened. Incepit a Basilica in honorem SS martyr. Agricolæ et Vitalis exstructa a Jovino militiæ præfecto in Galliis, IV sæc. ineunte, cui postea adjectum est monasterium S. Nicasio dicatum. Transiit postea ad S. Mauri congregationem, LXXI, 746 not.—Priv. Alexandri II, CXLVI, 1333.—Hujus monast. initia et progressus, CLVI, 1142.—Abbatum conspectus chronologicus, *ibid.*, 1146.—Privil. Paschalis II, ann. 1112, CLXIII, 317, 318.—Rainaldi Rhem. archiep. quittatio concessa, ann. 1129, CLXXII, 1349.—Privil. Innocentii II, ann. 1146, CLXXIX, 291 – Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1127.—Alexandri III epist. ad abb., ann. 1172, CC, 778, 960.—Privil. Willelmi archiep. et cardinal., ann. 1196, CCIX, 857.

RHEMENSE SS. DIONYSII, ELEUTHERI ET RUSTICI (Saint-Denis de Reims) monast. ab archiepisc. Gervasio restitutum juxta S Augustini reg. et ab Alexandro II privilegiis ornatum, ann. 1067, CXLVI, 1332.—Diplom. Radulfi Rhem. archiepisc., ann. 1123, CLXIII, 1427.— Alexandri III epist. ad abbatem hujus monast, ann. 1172, CC, 795 —Privil. Willelmi Rhem. arch. et cardin., ann. 1196, CCIX, 857.—Petrus de Riga ibi claruit, circa ann. 1212, CCXII, 9.—Epist. Innocentii III de accusatione adv. abbatem, ann. 1208, CCXV, 1587.

RHEMENSES. THEODERICI (Saint-Thierry de Reims) monast. ord. S. Bened. a sancto abbate Theoderico S. Remigii discipulo fundatum extra urbem circa 530, CXXXV, 85, 86.—Cui auxiliatur Theodoricus rex Chlodovei Magni filius, *ibid.*—Ad canonicos regul. transiit X sæc., 93.— Privileg. Henrici I regis Franc., ann. 1050, CDI, 1039.—Privil. Honorii II papæ, ann. 1126, CLXVI, 1247.—Rainaldi Rhemens. archiep. dipl., ann. 1137, CLXXII, 1353.—Guillelmus abbas claruit ann. 1148, CLXXX, 185.—Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1338.

RHEMENSE S. SIXTI (Saint Sixte de Reims) monast. ord. S. Bened. extra muros situm, cui aliquandiu præfuit S. Ansegisus Fontanellensis abbas, ann. 808, CV, 736.—Radulfus archiep. litem componit ortam inter hoc monast. et fratres S. Timothei, ann. 1123, CLXIII, 1430.

RHEMENSE S. SYMPHORIANI (Saint-Symphorien de Reims) collegium canonicorum quorum bona et privilegia confirmavit Radulfus Rhem. archiep., ann. 1119, CLXIII, 1425.

RHEMENSE S. BASOLI. *Vide* BASOLI.

RHEMENSIS S. MARIÆ, parthenon a S. Baldrico conditum, X sæc., CXXXV, 515.

RHEMENSE S. MAURICII (Saint-Maurice de Reims) monast. ord. S. August., cujus causam olim defendit Alexander III adversus abbatem S. Remigii, ann. 1165, CC, 353.

RHEMENSE SS. TIMOTHEI ET APOLLINARIS (Couvent Saint-Timothée et Apollinaire de Reims) monast. ord. S. August. a Girardo archiepisc. restitutum est ann. 1064, CLXIII, 1401.—Radulfus litem exstinguit ortam cum fratribus S. Sixti, CLXIII, 1450.

RHEMENSIS S. PETRI (Couvent de Saint-Pierre à

Reims) parthenon cujus abbatissa ad Alexand. III scripsit, ann. 1170, CC, 692, 797, 836.

RHENAUGIENSE S. MARIÆ seu S PETRI ET S. OLASII (Rheinau ou Rhinau, canton de Zurich, Suisse) monast. ord. S. Bened. a Volfehardo Kiburgensi comite fundatum ann. 778 et hodie adhuc exstat.— Honorii II privil., ann. 1135, CLXVI, 1319.—Ejusdem epist. de vexationibus comitis Rodulfi, ann. 1129, CLXVI, 1283.

RHENO (de) S. MARIÆ. *Vide* MARIÆ.

RHODIGIO (de) monast. clericorum in Veneto territorio exstructum, quod cum novam ecclesiam in quodam loco ædificare cœpisset, fratres S. Cypriani de Muriano sui detrimento hanc fieri contenderunt.—Epist. Lucii III, ann. 1185, CCV, 1364.

RIBODIMONTE (de). *Vide* S. NICOLAI.

RICHARII (S.) MON. AMBIANENSE. *Vide* CENTULENSE.

RICHARII (S). *Vide* CONSTANTIENSE.

RICHARII (S.) SCAMELLI-VILLÆ, monast. in Northmannia situm cujus abbas nomine Gervinus ab abbatissa Villarensi calumniatus ad Willelmum Conquest. causam suam adduxit, et justitiam obtinuit ann. 1047, CXLIX, 1373.

RICMIRI (S.) (Saint-Ricmir sur la Sarthe, diocèse du Mans) monasteriolum in Cenomanensi pago ultra Sartham exstructum ante ann. 800. — Dipl. Caroli Magni ann. 802, XCVII, 99.,

RIESBYARGENSIS (Riesbyarghen en Suède) parthenon cujus possessiones confirmavit Innocentius III, ann. 1216, CCXVII, 263.

RIEVALLENSIS S. MARIÆ (Sainte-Marie de Riéval ou Ridal, comté d'Yorck, Angleterre) monast. ord. Cis. erc. fundatum ann. 1131 a nobili viro Walthero Specchio, cum assensu Thorstani, Eborac. archiep. Hoc illustravit Aelredus abbas, ann. 1166, CXCV, 195. — Alexandri III privil., ann. 1159, CC, 92. — Huic monast. deputat Innocentius III quamdam ecclesiam, ann. 1210, CCXVI, 374.

RIGALDI (S.) (Saint-Rigaud, diocèse de Mâcon) monast. ord. S. Bened. ab Eustorgio e cœnobio S. Austremonii in Arvernis monachi exstructum in Silva adversa vulgo dicta e dicœ. Matisconensi, cui Alexander II privilegia concessit, ann 1071, CXLVI, 1360.

RIGENSE S. NICOLAI, (Saint-Nicolas de Riga en Livonie, Prusse) monast. cujus abbati et priori scripsit Innocentius III, ann. 1215, de quibusdam causis eisdem commissis, CCXVI, 916, 918.

RIGNIACENSE. *Vide* REGNIACENSE.

RINGELHEIMENSE (Ringelheim diocèse d'Hildesheim, en Saxe) monast. quod item esse nobis videtur ac Gozlariense. Hoc vide.s.

RINGSTADENSE (Ringstadt en Danemark) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 1139, quo, postulante Ormo abbate, Innocentius II privilegio illud confirmavit, CLXXIX, 405. — Cœlestini III privil., ann 1192, CCVI, 975.

RIPATORII S. MARIÆ (Notre-Dame de l'Arivour, diocèse de Troyes) monast. ord. Cisterc. a monachis Clarav. conditum, sub episcopatu Hattonis, ann. 1140. Ab abbate Alano illustratum est qui postmodum Antissiodorensis episc. factus est, ann. 1203, CCX, 9.

RIPENSE (Rippen, dioc. de Worchester, Anglet.) monast. ord. S. Bened. in Northumbria et Wigorniensi diœc. ab Alefrido regis Oswui filio exstructum, VII sæc., in quo eruditus est S. Willibrordus sub abbate Wilfrido, CI, 965. Penitus eversum, inter ruinas cum foderetur inventa sunt corpora S. Wilfridi et cæterorum abbatum quæ S. Oswaldus honorifice sepelivit, ann. 658, CXLVIII, 1196.

RIVIPULLENSE seu RIOPULENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Rieux, près Aussonne, Haute-Garonne) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 951, quo Agapetus papa II privilegium concessit, CXXXIII, 907. — Privil. Sergii IV, ann. 1011 quo enumerantur innumeræ ejus monast. possessiones, CXXXIX, 11509. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1630. — Bulla Alexandri II papæ, ann. 1064, CXLI, 1282. — Privil. Urbani II, ann. 1096, CLI, 472. — Innocentii II, ann. 1156, CLXXIX, 256. — Epist. Alexandri III, ann. 1176, CC, 1049, 1051.

RIVIPULLENSE. *Vide* S. JOANNIS.

ROBERTI (S). *Vide* RUPERTI.

ROCCA BOVIS CURTIS (de) (Roche-Beaucourt, diocèse de Périgueux) monast. ord. S. Bened. de quo diu exstitit controversia inter Cluniac. et canonicos Petragoric.— Epist. Adriani IV ann. 1159, CLXXXVIII, 1519, 1620.

ROCCA MAJORE (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de la Roche, dit aussi Bois-Guyon, Seine-et-Oise) monast. ord. S. August. seu S. Victoris Paris. a Guidone de Levis exstructum, ann 1190.—Diploma Odonis de Soliaco, Parisiens. archiep., hoc donum confirmans, ann. 1204, CCXII, 75.—Innocentii III privil., ann. 1199, CCXIV, 651.

ROCCA MATURA (de) (Rocquemur dans le diocèse d'Otrante, Naples) monast. cujus abbati commendavit Innocentius III quemdam monachum, ann. 1213, CCXVI, 793.

RODA (de) (Closter-Rath, diocèse de Cologne) monast. ord. S. August. situm inter Juliacum et Trajectum ad Mosam, floruit XII sæc. — De eo mentio fit in Vita B. Roberti, CLXX, 1269 not.

RODENSE S. PETRI (Saint-Pierre de la Rode, Aveyron) monast. ord. S. Bened. in comitatu de Petralata (Peyrelatte) subtus castrum Verdariæ (Verdier) in monte Rodas dicto) exstructum ante ann. 974 quo Benedictus VI papa amplia ei concessit privilegia, CXXXV, 1086. — Privil. Bened. VII, CXXXVII, 533. — Privil. Joannis XV, CXXXVII, 859.

ROFFENSE S. ANDREÆ (Saint-André de Rochester, dans le comté de Kent, Angleterre) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 600 ab Ethelberto rege. —Ibi postea instituta est episcopalis sedes. Variæ donationes huic factæ monasterio, CI.XIII, 1147. — Quid fecerit S. Lanfrancus, 1452. Quid Willelmus rex, *ibid.* 1153. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CI.XXX, 1113.

ROFFIACO seu ROSIACO (de) (Moûtier-Roudeil, diocèse de Tours) monast a S. abbate Aredio fundatum et ab eodem S. Martino Turonensi subjectum, ann. 572, LXXI, 1145.

ROGGENBURGENSE S. MARIÆ (Roggenburg près d'Ulm en Bavière) monast. ord. Præmonst. a comitibus Sigefredo et Bertholdo exstructum, ann. 1126. — Privileg. Lucii papæ II, ann. 1144, CLXXIX, 908.

ROMANENSE S. BARNARDI (S. Barnard de Romans sur Isère) monast. ord. S. Bened. cujus fundatio originem ducit a S. Barnardo Viennensi episc. ann. 640. — Gregorius VII ad illos monachos scripsit, suam promittens tuitionem si juxta regulam vixerint, ann. 1074, CXLVIII, 411. — Illud monast. retinet Guido Viennensis archiep. invito Urbano II papa, 1097, CLI, 494.

ROMANI (S.) (Saint-Romain près de Blaye, diocèse de Bordeaux) monast. ord. S. Bened. super Garumnam exstructum, ubi S. Romanus sepultus est ann. 580. Postea transiit ad canonicos S. Augustini, LXXI, 863.

ROMANI (S.). *Vide* BALMENSE.

ROMANUM-MONASTERIUM (Romain-Moutier en Suisse) monast. ord. S. Bened. in pago Bernensi exstructum a S. Lupicino et S. Romano ejus socio ann. 530, LXXI, 1013 not. — Innocentii II privil., ann. 1139, CLXXIX, 469. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1345.

Romana monasteria.

A temporibus S. Innocentii I papæ ann. 402 multa exstitere monasteria, uti decerat Anastasius, CXXVIII, 145, 149.

ROMANUM S. ADRIANI monast. ordin. S. Bened., juxta Præsepe situm de quo mentio est in Vita S. Leonis III papæ, ann. 795, CXXXVII, 1233.

AGAPETI (S.) monast. ord. S. Bened. situm juxta titulum Eudoxiæ, ante ann. 795 exstructum, XXVIII, 1233.

AGATHÆ (S.) monast. super Suburram exstructum ante ann. 795, de quo mentio est in Vita S. Leonis III papæ, CXXVIII, 1235.

AGNETIS (S.) monast. alias dictum Duorum-Furnorum Romæ conditum, ante ann. 795, CXXXIII, 1254.

ANASTASII (S.) AD AQUAS SALVIAS monast. ord. S. Bened. Romæ exstructum ante ann. 795, CXXVIII, 1235. — Privil. Cœlestini III papæ, ann. 1191, CCVI, 886.

ANDREÆ ET BARTHOLOMÆI (SS.) monast. ord. S Bened. quod Honori dicitur a S. Gregorio Magno conditum et dotatum, circa ann. 595, LXXI, 527. — Inde assumptus est S. Augustinus monachus qui Angliæ futurus erat apostolus sub eodem pontifice, LXXV, 366. — A Gregorio II restauratum est, ann. 714 CXXVIII, 975, 1233.

ANDREÆ (S.) monast. ord. S. Bened. quod Massa Juliana cognominatur de quo mentio fit in Vita S. Leonis III, ann. 795, CXXVIII. 1233. — Forte idem est quod Clemens dedit Fuldensibus, ann. 1044, CXLII, 578.

AQUÆ FLAVIÆ monast. ord. S. Bened., ann. 795 exstructum. *Vide* S. Leonis III Vitam, CXXVIII 1234.

BONIFACII (S.) monast. ord. S. Bened. a S Bonifacio IV conditum in propria æde ann. 607, CXXVIII, 677.

BONIFACII ET ALEXII SS. monast. ord. S. Bened. in latere Montis Aventini ad Tiberim respiciente exstructum in quo S. Adelbertus e patria profugus se recepit et vitam inchoavit monasticam, circa ann. 975, CXXXVII, 889.

CÆSARII (S.). Juxta S. Paulum exstructum est illud monast. ord. S. Bened. de quo fit mentio apud Anastas. Bibliothecarium ann. 795, CXXVIII, 1233.

CASSIANI (S.) monast. juxta B. Laurentium extra muros de quo mentio est in eod. loco.

CHRYSOGONI (S.) monast. ord. S. Bened., ante ann. 795 Romæ exstructum, *ibid.*

CORSARUM seu DE CORSAS monast. de quo ibidem fit mentio, ante ann. 795 exstructum juxta S. Sixti basilicam, et a Leone IV restauratum, ann. 854, CXV, 655.

COSMÆ ET DAMIANI (SS.) monast. ord. S. Bened. ante ann. 795 conditum Romæ, juxta Præsepe, CXXVIII, 1235.

DONATI (S.) monast. ord. S. Bened., juxta titulum S. Priscæ exstructum, ante ann. 795, CXXVIII, 1234.

ERASMI (S.) monast. in Cœlio-Monte fundatum, et dotatum a S. Adeodato papa, ann. 669, CXXVIII, 791, 1233.

EUGENIÆ (S.) monast. ord. S. Bened. exstructum extra portam Latinam. De eo mentio est in Vita S. Leonis III papæ, ann. 795, CXXVIII, 1234.

EUPHEMIÆ ET ARCHANGELI (SS.) monast. illud exstabat ante ann. 795 juxta titulum Pudentis, CXXVIII, 1234.

EUSTACHII (S.) diaconia ad pauperum solamen instituta, ante ann. 795, *ibid.*

GEORGII (S.) diaconia de qua mentio fit in eadem S. Leonis III Vita, CXXVIII, 1235.

GREGORII (S.) monast. seu oratorium in Campo Martis situm, *ibid.*

GREGORII (S.) monast. ordinis S. Bened. a S. Gregorio Magno in propria æde fundatum, ann. 590, CXXVIII, 645.

HIERUSALEM (de) monast. ord. S. Bened. ad B. Petrum exstructum ante ann. 795. De quo agitur in Vita S. Leonis III papæ, CXXVIII, 1235.

ISIDORI (S.) monast. cujus mentio ut in præcedent.

JOANNIS (S.) monast. ord. S. Bened. in Aventino exstructum ante ann. 795, de quo mentio fit apud Anastasium Biblioth. in Vita S. Leonis III, CXXVIII, 1235.

JOANNIS ET PAULI (SS.) monast. ord. S. August. juxta S. Petrum seu basilicam Vaticanam de quo agitur, CXXVIII, 1233, — A S. Leone Magno fundatum est ann. 461, CXXVIII, 302. — Et a S. Gregorio II reædificatum ann. 726, CXXVIII, 975. LXXXIX 570. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1053, CXLIII, 725. — Innocentius II illud monast. asserit ecclesiæ S. Petri ann. 1138, CLXXIX, 564. — Privil. Antipap. Anacleti, ann. 1113, 692. — Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1557. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Epist. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1353.

JOANNIS EVANG., JOAN. BAPT. ET PANCRATII monast. ord. S. August. juxta Lateranensem basilicam exstructum, et a S. Gregorio II papa reædificatum et donis ditatum, ann. 726, CXXVIII, 1827, LXXXIX, 568. — Privil. Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1019. — Privil. Innocentii III de limitibus ecclesiæ Lateran., ann. 1212, CCXVI, 673.

JUVENALIS (S.) monast. ord. S. Bened. a Belisario patricio fundatum et dotatum sub Vigilio papa in Via Flaminia juxta urbis portam, ann. 540, CXXVIII, 577.

LATERANENSE. *Vide supra* S. JOANNIS LATERAN.

LAURENTII (S.) INTRA-MUROS monast. ad Lunam seu ad locum ubi exstabat vetus templum Lunæ dicatum, forte idem qui dicebatur Pallacini (hodie vero Exquilina regio) a S. Hilaro papa exstructum ann. 460, CXXVIII, 350, 358, 1233. — Antipapæ Anacleti privil., ann. 1130, CLXXIX, 713.

LAURENTII (S.) EXTRA-MUROS monast. ad Balneum seu prætorium a S. Hilaro papa fundatum, ann. 460, CXXVIII, 350, 358.

LUCIÆ (S.) monast. ord. S. Bened. quod alias de Renati dicitur, cujus mentio est in Vita S. Leonis papæ, ann. 795, CXXVIII, 1235.

MARIÆ (S.) seu S. Ambrosii monast. ord. S. Bened., citatur *ibid.*

MARIÆ (S.) AD PRÆSEPE monast. seu gerocomium a S. Gregorio II papa conditum ann. 714, CXXVIII, 975.

MARIÆ (S.) DE JULIA monast. ord. S. Bened. de quo mentio agitur in Vita S. Leonis III papæ, ann. 795, CXXVIII, 1234.

MARIÆ (S.) TRANS TIBERIM monast. ord. S. Bened. cujus abbas fuit Anastasius Bibliothecarius et cardinalis, ann. 888, CXXVII, 9.

MARIÆ (S.) IN MINERVA (Sainte-Marie de la Minerve) parthenon in medio Romæ situm, in loco quo exstabat vetus fanum Minervæ dicatum. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 535.

MARTINI (S.) monast. ord. S. August. quod S. Petro asserit Innocentius II, ann. 1138, CLXXIX, 564. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1557. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Epist. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1353.

MARTINI (S.) diaconia ord. S. August. exstabat Romæ ante ann. 795, CXXVIII, 1134. — In eodem loco nunc exstat S. Petri Basilica. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1053, CXLIII, 704.

MICHAELIS (S.) monast. ord. S. Bened. cujus fit mentio apud Anastasium Bibliothec., ante ann. 795 exstructum, CXXVIII, 1235.

PANCRATII (S.) monast. ord. S. Bened. juxta basilicam S. Salvatoris exstructum ante ann. 795, CXXVIII, 1234. De eo mentio fit apud S. Gregorium Magnum circa ann. 600, LXXVII, 657. — Postea transiit ad canonicos regul. quibus privil. concessit Lucius II papa, ann. 1144, CLXXIX, 954 (aut rectius Lucius III, CCI, 1173).

PAULI (S.). *Vide supra* JOANNIS.

PAULI (S.) EXTRA-MUROS monast. ord. S. Bened. cujus S. Hildebrandus abbas fuit antequam sedem conscenderet pontificalem, ann. 1079, CXLVIII, 9. — Innocentius III eidem concessit Montem Porcium in Agro Tusculano possidendum, ann. 1205, CCXV, 65. — Epist. ejusd. ad abbatem de parochiarum divisione, ann. 1212, CCXVI, 600.

PEREGRINI (S.) monast. seu hospitium subtus palatium Vaticanum conditum est prope urbis portam quæ Angelica dicitur; exstat quoque sub eodem nomine oratorium ad Naumachiam. *Vide* not. ad S. Leonis IX privil., ann. 1053, CXLIII, 717.

SS. PETRI ET LUCIÆ (*forte* Lucæ) monast. ord. S. Bened. in cujus gratiam testamentum egit abbas Probus, XI sæc., LXXV, 251 not. — Fundatum est V sæc. a S. Leone Magno, CXXVIII, 1114.

PETRI ET PAULI (SS.) collegium canonicorum in Vaticano. Institutum videtur a B. Leone IX, cui privilegium concessit Eugenius III juxta tenorem privilegii Adriani IV, CLXXXVIII, 1382. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 254.

PRISCÆ (S.) monast. in monte Aventino exstructum, et monasterio SS. Trinitatis Vindocinensi datum ab Alexandro II, ann. 1066, CXLVI, 1343.

SABÆ (S.) monast. ord. S. Bened. ante ann. 795 exstructum, de quo quæstio est in Vita S. Leonis III, CXXVIII, 1234.

SALVATORIS (S.) LATERANENSIS monast. ord. S. Bened. quo se receperunt qui partes antipapæ Constantini sequi noluerant et monachos se fuxerunt, ann. 768, CXXVIII, 1149. — Paschalis II privil., ann. 1199-1118, CLXIII, 443.

SARDAS (de). *Vide infra* S. VITI.

SERGII ET BACCHI (SS.) monast. seu potius oratorium ante ann. 795 exstructum Romæ in Calliniso pro sustentatione pauperum, ann. 740, LXXXIX, 570. — *Vide* quoque CXXVIII, 1233.

SILVESTRI (S.) monast. ord. S. Bened. in cujus causa sententiam protulit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 797.

STEPHANI MAJORIS (S.) monast. ordinis S. August. alias *Catagalla patricia* dictum, id est, in domo Gallæ patriciæ, de quo agitur apud Anastasium Biblioth. in Vita S. Leonis III papæ, ann. 795, CXXVIII, 1233. — Exstabat juxta basilicam Vaticanam S. Petri. — Privil. Leonis IX, ann. 1053, CXLIII, 717. — Hanc canoniam asserit Innocentius S. Petri Ecclesiæ, ann. 1138, CLXXIX, 564. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1457. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Epistol. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1353.

STEPHANI MINORIS (S.) hospitium canonicorum pro Hungaris sic dictum quod forte conditum fuerat a S. Stephano Hungarorum rege vel quod ibi sepultus fuerat; situm erat ad meridiem basilicæ S. Petri. — Privil. Leonis IX, ann. 1053, CXLIII, 714. — Dicebatur etiam S. Stephani Cata Barbara patricia, *ibid. not.* — Hoc monast. asserit Innocentius II Ecclesiæ S. Petri, ann. 1138, CLXXIX, 564. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1557. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Epist. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1353.

STEPHANI LAURENTII ET CHRYSOGONI (SS.) monast. ord. S. Bened. a Gregorio III fundatum, ann. 735, CXXVIII, 1027, 1233.

STEPHANI ET SILVESTRI (SS.) monast. ord. S. Bened. a S. Paulo I exstructum in æde sua, et multis possessionibus ditatum, ann. 756, CXXVIII, 1137; LXXXIX, 1190. — Privil. Agapeti II, ann. 955, CXXXIII, 916.

VICTORII (S.) monast. juxta S. Pancratium situm, cujus mentio est apud Anastasium Bibliothecarium in S. Leonis III Vita, ann. 795. CXXVIII, 1258.

VITI (S.) sive DE SARDAS monast. ante ann. 795 exstructum cujus mentio ut in præced.

VIVIANÆ seu BIBIANÆ monast. ante ann. 795 exstructum Romæ, de eo mentio ut in præced.

N. B. Super prædictis monasteriis Romæ, *vide* Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1557. — *Romana xenodochia* quatuor restaurata fuere a Stephano II pap. et aliud quintum ab eodem pontifice fundatum in loco Plantana seu Plataria dicto, ann. 750, CXXVIII, 1983.

—

ROMARICENSIS MONTIS parthenon *Vide* ABENDENSE.

ROMARICENSIS MONTIS (Remiremont) monast. ordinis S. Bened. haud procul a parthenone fundatum a S. Arnulfo Metensi episc., circa 630, LXXI, 644. not.

RONCAGLIA (de) (Prieuré du diocèse de Plaisance) prioratus ab Arduino episc. exstructus et ab eodem concessus canonicis S. Antonini, et ab Innocentio privilegio confirmatus, ann. 1134, CLXXIX, 218.

RORENSE (Rorens, diocèse de Ratisbonne) monast. ord. S. August. ab Henrico episc. conditum ante ann 1136, quo Innocentius II illud privilegio adornavit, CLXXIX, 278. — Privil. Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1511.

RONCEVALLENSE (Roncevault, diocèse de Pampelune) monast. seu hospitale a S. Pampil. episc. exstructum paulo ante ann. 1137, quo Innocentius II illud privilegio ornavit, CLXXIX, 325.

ROSATENSE (Rosati, dans le Milanais) monast. canonicorum quibus o im scripsit Cœlestinus II ne sanctimoniales vexarent S. Mariæ de Montano, anu. 1143, CLXXIX, 768.

ROSENFELDENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Rosenfeld duché de Wurtemberg) monast. ord. S. Bened. a marchione Udone, fratre ejus Rudolfo et matre Oda exstructum, ann. 1087. — Privil. Paschalis II, ann. 1102, CLXIII, 88. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1409.

ROSEVELDENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Roseweld, diocèse de Hambourg) monast ord. S. Bened. ab illustri viro Odone, fratre ejus Rodulfo et matre Odda exstructum, hortante Alberone archiep. ante ann. 1208, quo illud privilegio confirmavit Innocentius III, CCXV, 1507.

ROSIACO (de). *Vide* ROFFIACO (de.)

ROSIS (de). *Vide* S. QUIRICI.

ROSSLEBIENSE (Rossleben en Thuringe) monast. ord. S. August. a Ludovico comite et ejus uxore Mathilde fundatum ante ann. 1142, quo Innocentius II illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 580.

ROSTENSE monast. ord S. Bened. in confinibus Hispaniæ et Galliæ situm in loco *Rostas* dicto a Sancio Aragonum rege, in quo monachos introduxit e Silva Majori abductos, ann. 1092, CXLVII, 1014.

ROTA (de) seu ROTENSE S. MARIÆ. *Vide* MARIÆ.

ROTENSE SS. MARINI ET ANIANI (Roda, dans la princip. d'Aldembourg, Bavière) monast. ord. S. Bened cujus, petente Bertrico abbate, possessiones privilegio confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 607. — Ejusdem papæ epist. pro eo monasterio, *ibid.*, 609. — Privil. Cœlestini II, ann. 1144, CLXXIX, 788. — Lucius III illud commendat, ann. 1185, CCI, 1335.

ROTHA (de) cella seu monasteriolum, in diœcesi Herbipolensi situm quod Agnes Palatina et ejus soror Adelheida concessere Othoni, Bambergensi episc., ann. 1120-1130, CLXXIII, 1280.

ROTHONENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Redon) monast. ord. S. Bened. in pago Broverocensi et in loco *Bain* dicto conditum a Ven. abb. Convolone cui Ludovicus Pius quasdam confirmavit donationes, ann. 834. — Ibi floruit Cathwallonus abbas ann. 1038. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1049, CXLIII, 596 — Item S. Gregorii VII, ann. 1085, CXLVIII, 715. — Interdictum abbati illatum, ann. 1117, CLXIII, 416. — Calixti epist. ad abbatem de Bellæ Insulæ redditione Kimperlegiensi monasterio, CLXIII, 1117. — Paschalis epist. de eodem abbate Rothon., CLXXII, 1326. — Decretum Innocentii de exemptione hujus monast. a jure episcopali, ann. 1210, CCXVI, 202, 201.

ROTNASCENSE S. ERMETIS (Renaix, entre Oudenarde et Grammont) monast. ordin. S. August. a S. Amando fundatum ann. 545, quod postea Ludovicus Pius subjecit Endensi cœnobio prope Aquisgranum, CXLIX, 141.

ROTTIO (de) MONASTERIUM (Munchroth, diocèse de Constance) monast. ord. Præmonst., exstructum ann 1126. — Privileg. Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1611.

ROTHOMAGENSE. *Vide* S AUDOENI.

ROTHOMAGENSIS S. AMANDI (Religieuses de Saint-Amand dans la ville de Rouen) parthenon a vicecomite Arcacensi Goslino exstructus circa 1041, CCII, 1316.

ROTRUDIS (S.). *Vide* ANDRENSE.

RUEGGIRSBERGENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Rueggisberg, diocèse de Berne) monast. ord. Cisterc. ex Claræ-vallensi ortum ante ann. 1148, quo Eugenius ipsum privilegio confirmavit, CLXXX, 1554.

RUESPERRENSIS (peut-être Riupeyrous près de Pau en Béarn) parthenon cujus bona sub protectione sua suscepit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 502.

RUFFI (S.) VALENTIENSE (Saint-Ruf-lès-Valence, en Dauphiné) monast. ord. S. August. in principio apud Avenionem fundatum, ann. 1050, sed postea ab Albigensibus eversum, translatum est a Raymundo abbate, circa 1210, subter Valentiam. — Abbas Liethertus ante tempora hæc floruerat, ann. 1110, CLVII, 711, 715 not. — Innocentii III decretum qua sententiam confirmat latam ab archiep. Lugdunensi super istius monast. controversia cum Hospitalariis S. Jacobi hujus urbis, ann. 1199, CCXIV, 532. — Privil. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 885.

RUFFI (S.) AVENIONENSE, idem quam præced.

RUFFI (S.) PATRACENSE (Saint-Ruf de Patras, en Morée) monast. ord. S. August. cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1200, CCXVI, 338.

RUFFI (S.) VIVARIENSE (Saint-Ruf de Viviers, Ardèche), monast. ord. S. Bened. cui Leodegarius episcop. tradiderat S. Andeoli ecclesiam, quam cum eisdem abstulissent clerici quidam, ut restitueretur epistola præcepit Paschalis II papa, ann. 1210, CLXIII, 2280.

RUFFIACO (de). *Vide* ROFFIACO.

RUFFILII (S.). *Vide* FONTOMPILIENSE.

RUFFINIANENSE, RUFFIANENSE seu S. PETRI DE MONTIBUS *Vide* PETRI.

RUGENSE S. GILDÆ (Saint-Gildas de Ruiz, en Bretagne, près de Nantes) monast. ord. S. Bened. fundatum, ann. 1026, a Simone de Rocca Bernardi. Abælardum abbatem sibi elegit, ann. 1126, CLXXVIII. 15.

RUGGIANENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Royans) monast. ord. S. Bened. ab Elia de Didonia et ejus uxore Avicia in finibus Sanctonum exstructum, ann. 1092, et postea Geraldo Silvæ Majoris abbati subjectum, CXLVIII, 1011.

RUMINIACENSIS seu RUMILLIACENSIS S. PETRI PRIORATUS (Saint-Pierre de Rumigny, en Thiérache, anc. diocèse de Rheims) olim exstructus ab Odone Forti dicto; postea Nicolaus hæreditario jure eumdem cessit Radulfo, Rhemensi archiepiscopo, a quo subjectus est monasterio S. Nicasii, ann. 1112, CLXIII, 1425. — Lucii III priv., ann. 1182, CCI, 1133.

RUMERSDORFENSE seu ROMERSDORFENSE (Romersdorff dioc. de Cologne) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ut si fieri posset, pacem restitueret inter duos provinciæ comites, ann. 1205, CCXV, 649.

RUPENSE S. MARIÆ (Notre-Dame des Roches, près de Cosne, Nièvre) monast. ord. Cisterc, a baronibus de Douziaco exstructum, ann. 1136. — Privil Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 613. — Alexandri III, ann. 1163, CC, 345. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1585.

RUPERTI (S.) SALZBURGENSE. *Vide* SALZBURGENSE.

RUPERTI (S.) DE MONTE IN BINGEN (Couvent Saint-Rupert de Bingen, diocèse de Liége) parthenon a sancta Hildegarde abbatissa exstructus ann. 1147, CXCVII, 21.

RURICURTENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Ruricourt, diocèse de Beauvais) monast. ord. S. August. in cujus gratiam ad Henricum Belovac episc. scripsit Eugenius III, ann. 1152, CLXXX, 1511.

RUTHENENSE. *Vide* S. ANTONINI, et S. AMANTII.

RUTHENENSE (Couvent des Augustins, à Rodez) monast. ord S. August. conditum et dotatum, ut videtur, ab episcopis ejusdem urbis ante ann. 1099, quo Urbanus II ejus bona et jura confirmat, CLI, 546.

RYSEBIARGENSE. *Vide* RIESBYARGENSE.

SABÆ (S.) (Saint-Sabas dans la Marche d'Ancône)

monast. ord. S. Bened. in Marchia Italiæ situm, de quo agitur in epist. Gregorii VII, papæ ann. 1074, CXLVIII, 397, 399. — Monachis Cluniac. traditum est a Lucio II papa, ann. 1144, CLXXIII, 1501, not.

SABIRII seu SAVINI (S.) PICTAVIENSIS (Saint-Savin, diocèse de Poitiers) monast. ord. S. Bened. exstructum sub Carolo Magno et Ludovico Pio, cujus cura S. Benedicto Anian. commissa est. Postea ab abbate Gervasio restauratum est S. Bernardi temporibus, circa 1136, CLXXII, 1376.

SABINI (S). *Vide* PLACENTINUM.

SAFFIACENSE. *Vide* SESSIACENSE.

SACCARGIENSE, SS. TRINITATIS monast. ord. Camaldul. in Italia quod Innocentius II privilegio confirmavit, ann. 1137, CLXXIX, 307.

SACRA SILVA. *Vide* SILVA SACRA.

SAGIENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Séez, Eure) monast. ord. S. Bened. a Rogero de Monte Gomerici exstructum XI sæc., CCII, 1317. — Epist. Hugonis prioris ad Gaufridum de S. Barbara, ann. 1170, CCV, 874. — Epist. Innocentii III adv. priorem et episcopum, ann. 1212, CCXVI, 620.

SAHAGUNENSE SS. FACUNDI ET PRIMITIVI (Saint Facond de Sahagun, au royaume de Léon, Espagne) monast. ordinis S. Bened. cujus possessiones et jura confirmavit Paschalis II, ann. 1116, CLXIII, 400, 402. — Cluniacensi monasterio subjicitur ab Innocentio II papa, ann. 1138, CLXXIX, 166. — Eugenii III privil., ann. 1148, CLXXX, 1332. — Privil. Alexandri III, ann. 1159, CC, 109, 228, 244. — Cœlestini III, ann. 1194, CCVI, 1050. — Innocentii III epist. de lite quadam cum capitulo Zamorensi, ann. 1198, CCXIV, 216.

SALCIACO (de) (Sauzet) *Vide* S. MARCELLI.

SALEBIENSE S. MARIÆ ET S. GERMANI, monast. ord. S. Bened. a Willelmo Conquestore fundatum, in Anglia, exeunte sæc. XI, CXLIX, 1361.

SALEMENSE seu SALOMONIS VILLA (Salmonschweiler anc. diocèse de Constance) monast. ord. Cisterciens. exstructum ann. 1137, juxta Oberlingen a Guntramno barone Adelsreuttensi. Hujus monast. abbas scripsit ad S. Hildegardem circa 1150, CXCVII, 285. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 174, 738; CCXVI, 803, 819, 822.

SALERNITANUM S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Salerne, au royaume de Naples) monast. Casinensi abbatiæ subditum florebat XI sæc. sub Alphano archiepiscopo, 1078, CXLVII, 1217.

SALERNITANUM SS. TRINITATIS (Couvent de la Trinité à Salerne) monast. ord. S. Bened. exstructum ante tempora Urbani II qui illud restituit Alphano archiepisc., ann. 1099, CLI, 547.

SALFELDENSE (Salfeld en Thuringe) monast. ord. S. Bened. ab Hannone Coloniensi et Sigefrido Moguntino archiepiscopis fundatum paulo ante ann. 1125, quo Honorius II illud privilegio ornavit, CLXVI, 219.

SALIGINENSE. *Vide infra* SANTONENSE.

SALINÆ-VALLIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Salival, près de Vic, Meurthe) monast. ord. Præm. fundatum ann. 1187 a Malhilde Hamburg. comitissa.— Privil. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1426.

SALIONE (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Saux en Bourgogne) canonia a nobili viro Guidone de Salione domino condita XII sæc. quam Cœlestinus III privilegio confirmavit. CCVI, 1232.

SALIS (de) S. MARIÆ (Notre Dame de Sales, diocèse de Bourges) canonia condita circa ann. 632, cujus statuta confirmavit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 557.

SALMURIENSE S. FLORENTII. *Vide* FLORENTII.

SALONENSE (Salone en Lombardie) monast. ord. S. Bened. S. Dionysii Parisiensis subjectum est monasterio a Carolo Magno, ann. 777, XCVII, 958.

SALTO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame-du-Sault à Fréjus) parthenon apud Forum Julii (Fréjus) exstructus a nobilibus viris et fratribus Erfone et Zaneto, quorum mater Piltruda ibi prima fuit abbatissa, ann. 768, XCIX, 629.

SALTERIENSE (Salserey comté d'Huntingdon Angleterre) monast. ord. Cisterc. exstructum, ann. 1147, quod illustravit Henricus monachus cui tribuitur tractatus de Purgatorio S. Patricii, ann. 1159, CLXXX, 971.

SALTUS NOVALIS monast. diœc. Zamorensis (Zamora) in Hispania ad cujus abbatem scripsit Innocentius III, 1198, CCXIX, 62

SALVATORIS (S.) CAPRULENSE (Saint-Sauveur de Caorla, dans les États de Venise) monast. de quo mentio fit in epist. Alexandri III ad episc. Caprulensem, ann. 1179, CC, 1254, 1289.

SALVATORIS IN CASALI. *Vide* CASALI.

SALVATORIS (S.) (Saint-Sauveur, dans le diocèse de Plaisance) monast. ord. Camald. ab abbatia S. Mariæ in Pulsano pendens, de quo mentio fit in privileg. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1097.

SALVATORIS (S.) NIVERNENSIS monast. ord. S. Bened. Cluniaco subjectum est ab Hugone ejusdem urbis episcopo, ann. 1045. Solemniter datum est in sancta synodo Odiloni Cluniacensi abb., *ibid.*

SALVATORIS (S.) IN RIVO ALTO (Saint-Sauveur du Rialto, à Venise) monast. ord. S. August. ab abbate et ejus fratribus exstructum paulo ante ann. 1141, quo Innocentius II illud sub sua tutela suscepit et privilegio confirmavit, CLXXIX, 744. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1361.—Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1074. — Alexandri III, ann. 1169, CC, 565. — Idem papa concessit indulgentiam 20 dierum his qui visitant ecclesiam S. Salvatoris, ann. 1179, CC, 1242.— Lucii III, ann. 1181, CCI, 1091. — Urbani III ann. 1185, CCII, 1357, 1552, 1553. — Clementis III ann. 1188, CCIV, 1329, 1332. — Cœlestini III, ann. 1195, CCVI, 1066, 1181. — Innocentii III epist. qua illud monast. conciliat cum ecclesia S. Bartholomæi, ann. 1198, CCXIV, 255.

SALVATORIS (S.) in Trebia (Saint-Sauveur-sur-la-Trébie, dioc. de Plaisance) monast. ord. S. Ben. sub Alexandro III conditum. — Privil. Urbani III, ann. 1187, CCII, 1505.

SALVATORIS (S.). *Vide* ANDRENSE, Boconiense, de Cella, in Monte Amiato, Ebroicense, Milstadense, Virtuense.

SALVII seu SALVATORIS (S.) in Brago sive Brajaco ad Sequanam (Bray-sur-Seine entre Nogent et Montereau) de quo monast. agitur in testamento S. Ansegisi Fontanellensis abbatis, ann. 833, CV, 746. — Diploma Henrici I Franc. regis, ann. 1042, CLI, 1025.

SALVII (S.) (Saint-Sauve près Valenciennes) monast. ord. S. Bened. ab ipso S. Salvio Ambian. episc. exstructum, ann. 1112, CXLIX, 156.

SALVII (S.) (Saint-Salvio, diocèse de Chiéti, en Abruzze, Naples) monast. cujus mentio fit in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

SALVII (S.). *Vide* Albiense, Florentinum, Monteriolense.

SALVINI (S.) *Vide* TARBENSE.

SALZBURGENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Salzbourg) monast. ord. S. Bened. a S. Ruperto Wormatiensi episc. fundatum, VIII sæc. Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1125, 1387. — Epistola Cœlestini III de resarciendo damno a quibusdam huic monast. illato, ann. 1195, CCVI, 1078. — Alia pro Gurzensi monast. 1188. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1206, CCXV, 872.

SALZBURGENSE S. RUPERTI (Saint - Rupert de Salzbourg) monast. ord. S. August. a Chonrado Salzburg. archiep. institutum paulo ante ann. 1125 quo illud privilegio confirmavit Calixtus II papa, CLXIII, 1265. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1529.

SALZENSE B. MARIÆ (Notre-Dame de Sauiz, Côte-d'Or) monast. canonicorum exstructum a Guidone de Saulz, ann. 1197, CLXXXV, 1437, 1438. — Jacobi militis de Saulz donationes eidem monast. 1438. — Mariæ de Monte Sancti Joannis Dominæ et diversorum fundationes, 1139.

SALZETO (de). *Vide* MARCELLI.

SAMBLERIENSIS PRIORATUS. *Vide* S. SEPULCRI.

SAMBUCIENSE (Sambuci, diocèse de Syracuse) monast. ord. S. Bened. cui luctuosam scripsit epist. Innocentius III, ob Saracenorum victorias super Christianos, ann. 1198, CCXIV, 263, 470.

SAMSONIS ET SYMPHORIANI (SS.) AURELIANENSE (Saint- Samson d'Orléans) monast. ord. S. August. ann. 1067 exstructum, cui privil. concessit Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1564.

SAMSONIS (S.). *Vide* CONSTANTINOPOLITANUM.

SANCTIS CRUCIBUS (de) (Saintes-Croix ou Santa-Cruz sur les confins des diocèses de Barcelonne et de Tarragonne en Espagne) monast. ord. S. Bened. in cujus gratiam scripsit Urbanus III, ann. 1187, CCII, 1467

SANTONENSE seu SALIGINENSE S. MARTINI, (Saint Martin de Salignac, diocèse de Saintes) monast. ord. S. Bened. ab abbate Martino S. Martini Turonensis discipulo fundatum et rectum circa ann. 400, LXXI, 869.

SARABURGENSE (Sarrbourg, Electorat de Treves)

monast. ord. S. Bened. a rege Dagoberto II variis bonis dotatur, ann. 577, LXXXVII, 514.

SARIASACIENSIS parthenon (Sarrazac, Lot) prope Cazillacum (Cazillac) in pago Cadurcino exstructus a Radulfo Bituricensi episc. cujus soror Emeslana abbatissa prima fuit, ann. 840, CXIX, 701.

SARANO (de) seu DE SARIANIS (Sarrians, arrondiss. de Carpentras dans le comtat Venaissin) monast. ord. S. Bened. in diœc. Arelatensi a quodam Leodegardio Cluniacensi monacho et Willelmo Provinciæ duce conditum et a Regimbaldo Arelat. archiep. consecratum XI sæc., temporibus S. Mayoli Cluniac. abbatis, CXLII, 863.

SARENSE (Saren en Gallice, Espagne) forte idem monast. ac Mons de Ramo ord. Cisterc. cui Innocentius III subjecit monasterium de Innchari, aann. 1199, CCXIV, 720.

SARESBERIENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Saresbury, Angleterre) monast. ord. S. Bened. Reædificatum est multo splendidius a rege Willelmo Conquestore et ejus conjuge Adelaida, XI exeunte sæc., CXLIX, 1362.

SARLATENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Sarlat, Dordogne) monast. ord. S. Bened. cujus fundatio tribuitur S. Sacerdoti episc. ann. 720, postea auctum est a Pippino Brevi et Carolo Magno : sed ædibus collapsis illud a fundamento restauravit et dotavit Bernardus, Petragoricensis comes, ann. 956, CLXIII, 961 not. — Eugenii III priv., ann. 1153, CLXXX, 1591.

SATHANACENSIS S. DAGOBERTI (Stenay en Lorraine) prioratus a Godefrido Barbato duce et ejus conjuge Beatrice conditus, ante ann. 1070. — Privil. Godefridi Bullionensis postea regis Hierosolymitani, ann. 1096, CLV, 393.

SATYRI seu SATURI (S.) DE SACRO-CÆSARIS CASTRO (Saint-Satur près de Sancerre, dioc. de Bourges) monast. ord. S. August. exstructum ante ann. 1131, quo Innocentius II papa privil. eidem concessit, ann. 1131, CLXXIX, 112. — Epistola Alexandri III, ann. 1177, CC. 1092. — Epist. Innocentii II ad abbatem, ann. 1212, CCXVI, 718.

SATZAVENSE (Satz ou Zadeck en Bohême) monast. ord. S. August. cujus monachus quidam Chronici Cosmæ Pragensis continuator fuit XII sæc. CLXVI, 273.

SAVINIACENSE seu SAVINIENSE SS. TRINITATIS (Savigny, anc. dioc. d'Avranches, Manche) monast. ord. Cist. a nobili viro Radulfo Sigerarum domino, ejus uxore Amicia, et pio eremita Vitali fundatum circa 1112, CLXII, 1030. — Priv. Honorii II, ann. 1125, CLXVI. — Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 917, 920. — Eugenius illud concessit Cisterc., ann. 1147, CLXXX, 1282, 1398. — Privil. Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1054. — Alexandri III, ann 1163, CC, 200. — De hujus monast. fundatione, CCII, 1512. — Charta fundatoris Radulfi, ann. 1112, CCVII, 1163. — Charta confirmationis ab Henrico II Anglor. rege, 1157, CCVII, 1164. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1205, CCXV, 594; CCXVII, 187.

SAVIGNIENSE seu DE SAVIGNEIO (Savigny, sur la Dresse dép., Rhône) monast. ord. S. Bened. cujus S. Maurus dicitur fundator, dirutum fuit a barbaris ann. 954; postea restauratum diu floruit. — Charta Hugonis Lugd. archiep., ann. 1106, CLVII, 527, 528. — Paschalis II interdictum tollit ab Hugone latum in hos monac. ann. 1115, CLXIII, 370. — Epist. Joannis Constantiensis episc. ad Gaufridum abb., ann. 1135, CLXIII, 1479.

SAVILIANENSE (Savigliano, dans le Siennois) monast. in cujus gratiam Cœlestinus III scripsit monachis Clusinis (de Chiuzi) ann. 1191, CCVI, 898. — Privil. ejusdem, *ibid.* 901. — Privil. Innocentii III, ann. 1211, CCXVII, 206.

SAVINI (S.) (Saint-Savin près de Barège, diocèse de Tarbes) monast. ord. S. Bened. a S. Salvino exstructum circa ann. 700. — Carolus Magnus seu potius Ludovicus Pius illud reædificavit; sed rursus eversum a Northmannis, reparatum est a Raymundo comite Bigorrensi. — Privil. Alexandri III, ann. 1166, CC, 431, 1049, 1262.

SAVINI (S.). *Vide* PLACENTINUM.

SAVINIONENSE (Savinio, près Lodi) monast. ord. S. Bened. in Tuscia exstructum ante ann. 883, quo Marinus papa illud privil. ornavit, CXXVI, 968.

SAVINIENSE. *Vide supra* SAVIGNIENSE.

SAXENENSE. *Vide* S. DAMIANI.

SAXO MONTE (de) S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Sasso-Monte en Italie) monast. ordinis Camaldul., cujus bona confirmavit Eugenius III, ann. 1153, CLXXX, 1603.

SAXO VIVO (de) SANCTÆ CRUCIS (Sainte-Croix de Sassovivo, diocèse de Florence, Toscane) monast. ord. S. August. cui adjunxit Innocentius III monast. S. Apollinaris ut reformaretur, ann. 1208, CCXV, 1409. — Epist. ejusd. ad abbat. *ibid.* 490. — De monast. Saxi vivi reformatione, ann. 1210, CCXVI, 373, 747.

SAYNENSE (S.) MARIÆ (Notre-Dame de Seyne, diocèse de Trèves) monast. ord. Præmonst. exstructum ann. 1202. — Privil. Innocentii III ann. 1205, CCXVII, 156.

SAZETANUM. Idem esse videtur ac SEIZENSE.

SCARLEIARUM seu ESCHALEII S. MARIÆ (Notre-Dame d'Echâlis, diocèse de Sens, Yonne) monast. ord. Cisterc. a nobili viro Viviano de Firmitate Loperia exstructum ann. 1131. — Epist. Innocentii III de compositione hujus monast. cum Hospitalariis de Cerisiaco, ann. 1202, CCXIV, 1094.

SCELDICENSE (Sceldice, dioc. de Paderborn) monast. ab Henrico II imper. concessum Paderbornensi ecclesiæ ann. 1049, CXL, 546.

SCELESTATENSE S. FIDIS (Sainte-Foi de Schelestadt, Alsace) monast. ord. S. Bened., alias S. Sepulcri dictum, a Friderico duce exstructum et ab eodem subjectum Conchensi abbatiæ ante ann. 1106, quo Paschalis II illud privilegio confirmavit. CLXIII, 185.

SCHAFFNABURGENSE, pro SCHAFFUSENSE.

SCHAFFUSENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Schaffouse) monast. ord. S. Bened. de cujus abbate eligendo S. Gregorius VII epistolam scripsit ad Willelmum Hirsaugiensem abbat., ann. 1080, CXLVIII, 567. — Epist. Urbani II de protectione hujus monast. adversus Tatonem, ann. 1092, CLI, 334. — Ejusd. papæ privil., 519. — Calixti II papæ, ann. 1120, CLXIII, 1149, 1150, 1156. — Innocentii III epist. super abbatis electione, ann. 1199, CCXIV, 560.

SCHARDEBURGENSE (Schardburg, diocèse d'Yorck, Angleterre) monast. ord. Cisterciensis fundatum a Richardo Anglorum rege, ann. 1192. — Cœlestini III privil. ann. 1192, CCXVI, 961.

SCHEFFLARIENSE S. DIONYSII (Saint-Denys de Scheffaren, diocèse de Frisinghen, Bavière) monast. ord. Præmonst. exstructum præcipue opera Ottonis episc. paulo ante ann. 1140, quo Innocentius II illud privilegio ornavit, CLXXIX, 527.

SCHEIDENSE (Scheiden, Sceiden ou Ségor, diocèse de Cologne) monast. ord. Præmonst. e Cappenberg. exortum. — Epist. Innocentii III ad abbat. circa præposituram ecclesiæ Coloniensis, ann. 1203, CCXV, 36.

SCHENINGENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Scheningen, diocèse d'Halberstadt) monast. ord. S. August. a Reinhardo episc. exstructum ante ann. 1140, quo ipsum privilegio confirmavit Innocentius II, CLXXIX, 217.

SCHIRENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Schiren, diocèse de Frisinghen, Bavière) monast. ord. S. Bened. cui Eugenius II privil. concessit in quo donationes prius eidem collatas confirmavit, ann. 1145, CLXXX, 1034.

SCHOLASTICÆ (S.) (Sainte-Scholastique, dans l'ancien diocèse du Mans, Orne) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 802 quo Carolus Magnus illud episcopo Cenom. asseruit, cujus diplom., XCVII, 995.

SCHONAUGIENSE (Schonau, diocèse de Trèves) monast. ord. S. Bened. ab Hildelino abb. conditum et Ruperto comite ann. 1124, quod illustraverunt B. Florinus et abbas Eckbertus, ann. 1168, CXCV, 9.

SCHONAUGIENSIS parthenon ord. S. Bened. ab eodem abb. Hildelino exstructus ann. 1124. — Ibi claruit XII sæc. beata Elisabeth abbatissa Eckberti soror, CXCV, 9.

SCHULTERANNENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Schulteren, en Alsace) monast. ord. S. Bened. ab Ottone Anglo exstructum ann. 605, quod postea dotavit rex Dagobertus II, ann. 677. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 293.

SCHWARTZACENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Schwartzach, en Franconie) monast. ord. S. Bened. ab ineunte IX sæc. conditum in Wurtzburg. diœc. a Regimbaldo hujus regionis præfecto. Ludovicus Pius privil. ipsi concessit sub abbate Waldone, ann. 828, CIV, 1169. — Ab Henrico II imper. datum est Argentin. episcopo, ann. 1014, CXL, 317.

SCILLENSE, ord. Carthus. Idem videtur ac SOTILLACENSE.

SCIRO (de) S. LUCÆ (Sciro, île de l'Archipel, du diocèse de Danalie, dans la Romanie ou Thrace) monast. de cujus subjectione scripsit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 503.

SCRINIOLO (de). *Vide* MARIÆ.

SCUVILIACENSE (Eculllé, Maine-et-Loire) monasteriolum seu cella quam episcopo Cenom. asseruit Carolus Magnus, dipl. ann. 802, XCVII, 995.

SEBASTIANI ET ZOSIMI (SS.) DE PALARIA, monast. ord. S. Bened. in Italia concessum monast. Cassin. ab Alexandro II, ann. 1061, CXLVI, 1395.

SECOVIENSE (Seckaw, dans la Basse-Styrie) monast. ord. S. August. translatum hinc ex Feustrizio sub Wern-

hero præposito, ann. 1143, cui privil. concessit Innocentius II eod. anno, CLXXIX, 645. — Alexandri III privil., ann. 1171, CC, 717.

SECURETO (de) S. MICHAELIS DE ACU (Saint-Michel de l'Aiguille, à Ségur, près du Puy) monast. ord. S. August. cujus ecclesia condita est ann. 962, monasterium autem nonnisi XII sæc., cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1544.

SEDESMERI (de) S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemi de Sémoy, près d'Orléans) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Teeclino exstructum et cœnobio subjectum Silvæ-Majoris, cui præerat abbas Geraldus, XI exeunte sæc., CXLVII, 1012.

SEGESTRENSE alias S. SEQUANI (Saint-Seine, Côte-d'Or) monast ord. S. Bened. a S. abbate Sequano conditum ann. 580, quod deinceps transiit ad S. Mauri congregationem, LXXI, 894. — Hujus monast. monachi ab Innocentio II excommunicantur, ann. 1133, CLXXIX, 176.—Epist. Innocentii III super absolutione abbatis in voto transfretandi in Terram sanctam, ann. 1202, CCXIV, 970

SEGUNTINUM (Sigüenza dans la Nouvelle Castille, Espagne) monast. cui Innocentius III quosdam reditus asseruit, ann. 1200, CCXIV, 943.

SEGUSINUM S. JUSTI (Sainte-Juste à Suze en Piémont) monast. ord. S. Bened. a Ven. Alrico episc. et Mainfredo marchione conditum ante ann. 1037, quo Chonradus II imper. jura et possessiones illius confirmavit, CLI, 1072.

SEILLINENSIS (Silley, Doubs) prioratus cujus priori prohibuit Innocentius III ne pecuniam exigeret in nuptiarum celebratione et pro sepulturis, ann. 1198, CCXIV, 191.

SEITENSTETTENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Seitenstetten, diocèse de Passau, Bavière) monast. ord. Cisterc. a nobili viro Ulscalcho fundatum paulo ante ann. 1186, CCII, 1431.

SEITZENSIS VALLIS S. JOANNIS (Chartreuse du Val-Saint-Jean, à Seitz, en Styrie) abbatia ab Othocharo comite exstructa temporibus Alexandri III, qui illam privilegio confirmavit ann. 1177, CC, 1100. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1353, 1312.

SEIZENSE seu SAZETANUM (Seiza du diocèse de Coïmbre, en Portugal) monast. ord. Cisterc. quod videtur ut et Alcobatiense ab Alphonso rege I exstructum et ad cujus abbatem scripsit Innocentius III de jure Conimbriensis ecclesiæ, ann. 1198, CCXIV, 194.

SELBOLDIENSE (Selboldst en Hesse-Darmstadt, diocèse de Mayence) monast. ord. Præmonst. a Deitmaro comite exstructum paulo ante 1108 quo privil. concessit Paschalis II, CLXIII, 246. — Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 451. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1568.

SELIGENSTADIENSE (Seligenstad, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. in diœc. Moguntina conditum ab Eginhardo abbate, ann 836, CXIX, 524

SELINCURTENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Sélaincourt, arrondiss. de Toul) monast. ord. S. Augusta Guarino Ambian. episc. fundatum, et a Rainaldo archiep. Rhemens. confirmatum, ann. 1135, CLXXI, 1331. — Innocentii II privil., CLXXIX, 510.

SEMPLINGHAMENSIS CANONIA in diœc. Lincolniensi instituta cujus bona confirmat S. Hugo episc., ann. 1200 exeunte, CLIII, 1122.

SENAPARIÆ (Sénevière diocèse de Tours) monast. ord. S. Bened. a S. Urso fundatum in Turonensi territorio circa 560, cujus S. Leobatius primus fuit abbas. Unde postea S. Leobatii dictum est *Saint-Leubasse* ou *Libesse*, LXXI, 1085.

SENENSE. *Vide* S. EUGENII.

SENOCHI (S.) (Saint-Senoch, près Loches) monast. ab abbate Senocho fundatum seu reædificatum, circa ann. 576, LXXI, 324.

SENONENSE S. JOANNIS (Saint-Jean lès-Sens) monast. ord. S. August. ab Heraclio Senonensi episc. fundatum pro feminis in suburbio ann. 496, sed IX sæc. reædificatum est et Canonicis S. August. concessum.— Hipl. Ludovici Pii, ann. 822, CIX, 1111. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX.i— Innocentii III, ann. 1202, CCXIV, 1064.— Epist. ejusd. ad abbat., ann. 1205, CCXV, 678.

SENONENSE S. COLUMBÆ(Saint-Colombe-lès-Sens). A rege Clotario II fundatum est hoc monast. ord. S. Bened. circa ann. 620, ubi quiescebat corpus S. Columbæ. —Abbati Sulpicio privilegia concessit Ludovicus Pius ann. 833, CIV, 1227, 1288.—De eo monasterio mentio est, CXIX, 455. — Privil. Innocentii II, ann. 1143, CLXXIX, 643.

SENONENSE S. REMIGII (Saint-Rémy de Sens) monast. ord. S. Bened. primo S. Mauricio dicatum ann. 623; reædificatum est ann. 535 non intra muros ut antea, sed in Villa Vallilias dicta ab Aldrico Senonensi archiepis. Dipl. Ludovici Pii, ann. 822, CIV, 1111. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1205, CCXV, 678.

SENONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Sens) monast. ord. S. Bened. ann. 505 fundatum, cui Ingoara monialis multa dona contulit.— Charta ann. 711, LXXXVIII, 1258. *Vide* PETRI VIVI.

SENONIENSE seu DE SENONA S. STEPHANI (Senones-en Vosges) monast. ord. S. Bened. a S. Gondelberto Senonensi episc. fundatum ann. 661, in quod se recepit, abdicato munere. — Childerici II regis dipl., ann. 661, LXXXVII, 1287.— Calixti II privil. quo huic monast. asserit nonnullas ecclesias, ann. 1123, CLXII, 1280.— Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 461.

SEONENSE sive SILVA CELLA (Séon, en Bavière) S. Landperti (Saint-Lambert) monast. ord. S. Bened. a comite Aribone fundatum apud Boios sub imperatore Ottone III, ann. 999, CXXXIX, 269. — Privil. Silvestri II, *ibid.*

SEPTEM FONTIUM S. MARIÆ (Notre-Dame de Sept-Fonts ou de Saint-Lieu, diocèse de Moulins) monast. ord. Cisterc. e Fontenetensi ortum a Wichardo et Willelmo de Borbonio exstructum est ann. 1132. — Charta Haymonis de Marmania militis quo locum Pratum Belet dictum ut conderetur dedit, CLXXV, 1479.

SEPTEM FONTIUM S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Sept-Fonts, diocèse de Langres) monast. ord. Præmonst. a Gosberto presbyt. exstructum sub Josceranno episc., ann. 1126. — Privil. Innocentii II, ann. 1138, CLXXIX, 391. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1176.

SEPTEM FONTIUM (Sept-Fonts, diocèse de Rheims, Ardennes) monast. ord. Præmonstrat. fundatum ann. 1129 ab Elia Maceriensi castellano et ejus conjuge Oda in loco Runiaco dicto (Ruguéry).— Privil. Innocentii II, ann. 1138, CLXXIX, 372.

SEPTIMIANENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Septime) monast. ord. S. Bened. fundatum a quodam Ugone qui septem monasteria exstruxerat in Tuscia in præteritæ vitæ reparationem, postea ann. 1256 ad Cistercienses transiit et celeberrimum evasit. — Hujus monast. jura et possessiones confirmat Gregorius VII papa, ann. 1078, juxta petitionem Azonis abbatis, CXLVIII, 682.

SEPULCRI (S.). *Vide* Cameracense, Placentinum.

SEPULCRI (S.) DE SAMBLERIIS (Saint-Sépulcre du diocèse de Troyes) monast. ord. S. August. cujus possessiones privilegiaque sub protectione sua suscepit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1355.

SEPULCRI S. HIEROSOLYMITANUM (Couvent du Saint-Sépulcre, à Jérusalem) monast. ord. S. August. in cujus gratiam innumerabiles factæ sunt donationes et infinita privilegia concesserunt S Pontifices. Cujus Willelmus primus prior factus est exeunte sæc. XI. *Vide* illius monast. Chartularium, CLV, 1111. — Privil. Calixti II, ann. 1121, CLXIII, 1215.—Honorii II, ann. 1128, CLXVI, 1281.— Epist. Innocentii II, de reverentia debita canonicis S. Sepulcri, ann. 1137, CLXXIX, 529, 570, 548.— Privil. Cœlestini II, ann. 1144, CLXXIX, 903, 927. — Alexandri III privil., ann. 1159, CC, 73, 471, 472, 473, 554, 695, 1196, 1257. — Cœlestini III, ann. 1141, CCVI, 1112. — Decretum Innocentii III quo confirmatur quædam statutorum compositio, ann. 1213, CCXVI, 605, CCXVII, 39.

SEPULCRI (S.) SULLIENSE (Sully près de Chinon en Touraine) monast. ord. S. Bened. a Galterio de Monte-Sorello fundatum ante ann. 1114, quo composuit cum monachis hujus. monast. Robertus de Arbrissello super locum Fontis Ebraldi monast., CLXII, 1087.

SEQUANI (S.). *Vide* SEGESTRENSE.

SERENA (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie Sereine, diocèse de Lucques) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1209, CCXVI 107.

SEROPESBERIENSE. *Vide* SARESBERIENSE.

SERVANDI (S.) (Saint-Servan ou Servian de Ségovie, dioc. de Tolède) monast. ord. S. Bened. olim a S. Victore Massiliensi pendens, sed vacuum postea factum Paschalis II illud concessit Bernardo Toletano episc., anno 1116, CLXIII, 393.

SERVATII (S.) monast. ord. S. Bened., cujus exstructio tribuitur S. Manulfo episc. Leodiensi citra Rhenum; ibi aliquandiu munere abbatis functus est Eginhardus, ann. 821, CIV, 607.

SESSIACENSE S. Paterni (Saint-Pair du-Mont, Calvados) forte idem monast. ac S. Michaelis in Monte-

Jumba. A S. Paterno incepit ann. 485 in diœc. Constantiensi (Coûtances), LXXXVIII, 490, 498 not.

SERVITANUM S. DONATI (Saint-Donat de Servit) in Valenciæ provincia in Hispania a S. Donato abbate ex Africa. Cum monachis profugus propter persecutionem a Mauris illatam, auxilio nobilis feminæ Mincheæ nomine hoc monast. exstruxit. Ibi paulo post claruit S. Eutropius priusquam Valentinensis creatus esset episc., ann. 600, LXXX, 9.

SEUMICHENSE S. Ægidii de Valleflaviana monast. ord. S. Bened. a rege Ladislao fundatum. in Polonia. Privil. Paschalis II, ann. 1106, CLXIII, 198.

SEVERI (S.). *Vide* CLASSENSE.

SEVERI (S.) (Saint-Séver de Roustang, diocèse de Tarbes) monast. ord. S. Bened. a S. Severo Sulpicio fundatum, ann. 500, LXXI, 865. (*Vide* ADUANUM.) — Epist. Gregorii VII de hujus monast. lite cum monachis S. Crucis Oleronensis, ann. 1079, CXLVIII, 532. — Suavii abb. epistola ad Paschalem II papam, ann. 1107, CLXIII, 461. — Epist. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 300. — Privil. ejusdem ann. 1212, CCXVI, 566.

SEVERINI (S.) BURDEGALENSIS (Saint-Seurin de Bordeaux) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 593; de eo loquitur S. Gregorius Turon.; postea transiit ad canonicos S. August., LXXI, 863.

SEXENENSE (Sexena, dioc. d'Huesca, en Espagne) parthenon cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1155. — Privil. Cœlestini III, ann. 1193, CCVI, 1001.

SEXTENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur du Sexto, en Italie) monast. ord. Camaldul. quod de jure erat S. Romanæ Eccl. cujusque Calixtus II abbatem elegit, 1120, CLXIII, 1178.

SEXTENSE seu S. MARIÆ DE SEXTO (Notre-Dame du Sexto ou Sesto) monast. ord. S. Bened. apud Forum Julii (Fréjus) fundatum ab Erfone et Zaneto fratribus ann. 762, XCIX, 629.

SHERBORNENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Sherbourne, comté de Dorset, Angleterre) monast. ord. S. Bened. conditum a veteribus Angliæ regibus. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 334.

SIBETONENSE (Sibeton, dans les environs de Norfolck, Angleterre) monast. fundatum ann. 1150, de quo mentio fit in Epist. Innocentii ad archiep. Cantuar., ann. 1204, CCXV, 315.

SICHEMENSE seu SICHENSE (Sichem ou Sichen, diocèse d'Halberstadt, Allemagne) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1141 cujus Wulkinus primus abbas fuit. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1206, CCXV, 1101, ann. 1210, CCXVI, 220, 413, 558, 870.

SICILIÆ MONASTERIA a D. Gregorio Magno fundantur antequam papa fieret, 594, LXXI, 527.

SICLINIENSE S. PIATI (Sclden ou Séclin dans les Pays-Bas) monast. ord. S. Augustini super quo Alexander III scripsit Henrico Rhemensi archiepisc., ann. 1168, CC, 512. — Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1328. — Epist. super præpositura hujus canoniæ, ann. 1199, CCXIV, 927. — Decret. Innocentii III, ann. 1211, CCXVII 207.

SIGEBERGENSE seu SIEGBURGENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Sigeberg, diocèse de Cologne) monast. ord. S. Bened. a S. Annone episc. fundatum et consecratum ann. 1066. — Ibi abbas fuit Reginhardus, ann. 1072, CXLIII, 1517. — Privil. Alexandri II, ann. 1063, CXLVI, 1312. — Paschalis II, ann. 1108, CLXIII, 237, 263. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1077, 1215.

SIGNIACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame, de Signy, diocèse de Reims, Ardennes) monast. ord. Cist. exstructum ann. 1135. — Privil. Willelmi Rhem. archiep., ann. 1191, CCIX, 853.

SILVÆ-MAJORIS (Grand-Selve, Saulve-Majeure ou la Séoube. Haute-Garonne) celebre monast. ordinis S. Bened. a B. abbate Geraldo fundatum haud procul ab urbe Tolosa, ann. 1080, juxta ejusdem chartam ann. 1144, CXLVII, 1007 — Charta pro benefactoribus ejusdem monast., CXLVII, 1078. — Dipl. Amati arch. Burdigal., ann. 1099, CLV, 1648. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 588. — Purima de eo monast. narrantur apud Herbertum, CLXXXV, 1353. — Alexandri III, ann. 1162, CC, 143, 769, 942. — Cœlestinus III, inter sanctos adscripsit B. Geraldum hujus monast. fundatorem, ann. 1197, CCVI, 1211. — Ejusdem privil., *ibid.*, 1215. — Privil. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 344. — Epist. ejusd., CCXV, 1031, 1168, ann. 1212, CCXVI. 767.

SILVÆ-MUNDÆ, monast. ord. Camald. sub Leone IX exstructum a nobili viro Griffone in Aretino comitatu XI sæc. postea autem in alio loco reædificatum confirmavit Innocentius II, ann. 1133, CLXXIX, 225.

SILVÆ NIGRÆ S. GEORGII (Saint-George en Forêt-Noire) monast. ord. S. Bened. a nobilibus viris Hetsilone et Hessone exstructum et dotatum, cujus abbati Diekero privilegium concessit Paschalis II, ann. 1103, CLXIII, 172. — Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1216. — Lucii III, ann. 1183, CCI, 1237, 1328. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1201, CCXVII, 81.

SILVÆ NIGRÆ S. BLASII. *Vide* BLASII.

SILVÆ NIGRÆ S. PETRI (Saint-Pierre de la Forêt-Noire) monast. ord. S. Bened. a duce Bertholdo exstructum in Constantiensi diœc., cui privil. concessit Urbanus II papa, ann. 1093, CLI, 404. — Honorius II præfatum privil. renovat ann. 1125, CLXI, 1235. — Ejusd. papæ privilegium, ann. 1129, CLXVI, 1304. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1302.

SILVANENSE. *Vide* SILVÆ MAJORIS.

SILVANECTENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Senlis) collegium canonicorum cujus bona confirmavit Lucius III papa, ann. 1182, CCI, 1151.

SILVANECTENSE S. VINCENTII (Saint-Vincent de Senlis, Oise) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1059 a regina Anna, Henrici I uxore. — Epist. Innocentii III ad abbat. circa capitulum S. Fraubuldi, ann. 1203, CCXVII, 119. — Idem possessionem ecclesiæ de Alvers asserit, *ibid.*, 138, 144.

SILVÆ SACRÆ SS. PHILIPPI ET JACOBI alias WALBURGÆ (Sainte-Walburge d'Heiligsfort, Haut-Rhin) monast. ord. S. Bened a Frederico duce et nobili viro Petro fundatum ante ann. 1120, quo Calixtus II ejusdem monast. possessiones privilegiaque confirmavit, CLXIII, 1197. — Innocentii II privil., ann. 1139, CLXXIX, 410.

SILVINIACENSE seu DE SILVANIACO (Souvigny, Allier) monast. ord. S. Benedicti, abbatiæ Cluniac. subjectum, cum mera adhuc cella esset a paucis monachis frequentata. Ibi obiit S. Maiolus Cluniac. abb. Parisios petens, ann. 994. — Privil. Urbani II papæ, ann. 1092, CLI, 544, 430. Paschalis II, CLXIII, 50. — Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1515. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1262.

SIMIGIENSE (Sumegh ou Simegh en Hongrie) monast. fundatum ante ann. 1210, quo illud privilegio confirmavit Innocentius III, CCXVI, 368.

SINE MURO (de) (Samerey, Côte-d'or) prioratus a monast. Flaviniac. pendens, ad quorum conciliationem scripsit Innocentius III, ann. 1198, CCIV, 257.

SINNINGTHWAITHENSIS S. MARIÆ parthenon (Sainte-Marie de Sinningtwaithe comté d'Yorck, Angleterre) monast. ordinis Cisterc. cui Alexander III privileg. concessit, ann. 1172, CC, 830.

SINSHEIMENSE (Sintzheim, cercle de Souabe) monast. cui Paschalis II privileg. concessit ann. 1115, CLXIII, 391.

SION. *Vide* MONTIS SION.

SIRICENSE (Siricken, diocèse des Cinq-Eglises, en Hongrie) monast. cujus abbati controversiam dirimendam commisit Innocentius III inter episcopum et abbatem de Felduar agitatam, ann. 1198, CCXIV, 497.

SISTARICENSE S. MARII (Saint-Mary de Sisteron) monast. ord. S. Boned. in diœc. hujus nom. in Provinciæ finibus exstructum circa ann. 500, LXXX, 27.

SITHIVENSE seu DE SITHIU S. BERTINI (Saint-Bertin de Sithiu) monast. celeberrimum ord. S. Bened., in loco ubi vitam solitariam egit S. Winocus exstructum a S. Audomaro Tarvannensi episc. in quod adduxit SS. Mommolinum, Bertinum et Ebertramnum e monasterio Luxoviensi qui vicissim abbatis officia impleverunt, ann. 638. — Fundatio æque tribuitur B. Adrowaldo comiti qui multa concessit. — Diplom. Theodorici regis, LXXXVII, 1333; CXLVII, 1185. — Chlodovæi, III, LXXXVIII, 1079. — Charta Chilperici II et Theodorici IV, ann. 718, LXXXVIII, 1129, 1152. — Childerici III, ann. 743, 1148. — Charta Adrowaldi conditoris, ann. 748, LXXXVIII, 1155. — Audomari episc. ann. 662, 1174. — Charta Eodeberti, *ibid.*, 248. — Darmundi, *ibid.*, 125. — Felicis presb., ann. 745, *ibid.*, 1304, 1305. — Caroli Magni, ann. 769, XCVII, 917, 976. — Dipl. Ludovici Pii et filii ejus Lotharii, ann. 830, CIV, 1190, 1264. — Chartularium S. Bertini ab ann. 748 ad 868, auctore Folquino monac., ann. 975, CXXXVI, 1183. — Privileg. Victoris II papæ, ann. 1057, CXLIII, 829. — Folcardus mon. claruit an. 1080, CXLVII, 1084. — Urbani II privil., ann. 1096, CLI, 453. — Hugoni Cluniac. abb. committitur hoc monast. ab Urbano II, *ibid.*, 522. — Paschalis II epist., ann. 1106, CLXIII, 165, 233, 501, 540, 415. — Calixti II privilex, CLXIII, 1155, 1275, 1327. — Honorii II decretum quo illud Cluniaco subjicit, CLXVI, 1220. — Innocentii II privil. quo Sithivense a potestate Cluniacensi liberatur, ann. 1139, CLXXIX, 459, 462, — Privil. antipap. Anacleti, petente Joanne abb. 1130, CLXXIX, 714. — Privil. Cœlestini II.

ann. 1144, CLXXIX, 794, — Lucii II papæ privil., ann. 1144, CLXXIX, 891. — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1031, 1032. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1021, Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1456. — Alexandri. III, ann. 1163, CC, 227, 1041, 1207, 1221 — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1307, 1316. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 577, ann. 1205, CCXV, 605, 1258; CCXVI, 40, 372, 375; CCXVII, 46, 94, 115, 116, 118, 160, 167, 171, 244.

SIXENENSIS (Sixéna, diocèse d'Huesca en Aragon, Espagne) parthenon cujus bona et privilegia confirmavit Cœlestinus III, ann. 1193, CCVI, 1001 (idem ac SEXENENSE).

SNIAPENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Sniapps, Allemagne) monast. cujus situs non assignatur, et quod Alexander III papa privilegio confirmavit, ann. 1163, CC, 227.

SOFENENSE S. SALVATORIS monast. ord. S. Bened. in Tuscia. Regulam suscepit et regimen S. Joannis Gualberti circa ann. 1074, CXLVI, 806.

SOKSARDIENSE (Soksarde en Hongrie, diocèse des Cinq-Eglises) monast. ord. Cisterc. cujus abbati scripsit Innocentius III de lite monac. S. Martini cum Vesprim. episcopo, ann. 1211, CCXVI, 545.

SOLACO (de) CELLA B. MARIÆ. *Vide* S. MARIÆ.

SOLEMNIS (S.) monast. *Vide* MALLIACENSE.

SOLEMNIACENSE SS. PETRI ET PAULI (Solignac, diocèse de Limoges) celebre monast. ord. S. Bened. a S. Eligio et rege Dagoberto fundatum, cujus primus abbas fuit S. Remaclus, ann. 631, LXXI, 740 not.; LXXXVII, 492, 637. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 817, CIV, 1064. — Privil. Marini papæ, ann. 883, CXXVI, 967. — Ibi abbas Amblardus x sæc. floruit, CXXXVIII, 187.

SOLENHOFFENSE (Solenhoffen, diocèse d'Eichstadt) monast. ord. S. Bened. a B. Solo seu Suolone fundatum in diœces. Eistatensi VIII sæc. et Fuldensi cœnobio subjectum, CVII, 51.

SONNEBECCENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Sonnebeck, diocèse d'Ypres en Belgique) monast. ord. S. August. in pago Yprensi apud Belgas exstructum a Fulboldo nobili viro et Ramburga uxore ejus, postea a Theobaldo eorumdem filio dotatum ante ann. 1110, quo Paschalis illud privilegio confirmavit, CLXIII, 278. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 606.

SORENSE seu SOROENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Sora, en Zélande, Danem.) monast. ord. Cisterc. ab Absolone Roskildensi episc. exstructum paulo ante ann. 1181, quo Lucius III illud privilegio confirmavit, CCI, 1164. — Privil. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1461. — Cœlestini III, ann. 1197, CCVI, 1195. — Privileg. Innocentii III, ann 1198, CCXIV, 399.

SORICINENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de la Sorèze, diocèse de Lavaur) monast. ord. S. Bened. a Pippino rege fundatum et ab initio De Pace seu Pacense nomen suscepit. — Abbas Bertrandus privil. obtinuit a Ludovico Pio, ann. 817, CIV, 1059

SOUTHWELLENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Southwell, diocèse d'Yorck, Angleterre) monast. ord. S August. cui privilegium concessit Alexander III, ann. 1171, CC, 732.

SPANHEIMENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Spanheim, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1047 ab Everardo Spanheimensi comite. — Joannes abbas elogium dedit V. Ruperti Tuitiens. abb., CLXVII, 11. — De eo agitur CXCVII, 15.

SPARMALIA (de) S. MARIÆ seu Novæ Jerusalem apud Hunkewiiet (Couvent Notre-Dame ou de la Nouvelle Jérusalem, a Honkeliet, diocèse de Bruges) parthenon ord. Cisterc. exstructus, ann. 1200, a nobili matrona Gela. — Privil. Innocentii III, ejusd. ann., CCXVII, 65.

SPARNACENSE S. MARTINI (Saint-Martin d'Epernay, Marne) monast. primum sæcularibus canonicis concessum, postea, procurante S. Bernardo, Raynaldus Rhemens. archiep. his substituit monac. ord. S. August. regulares, ann. 1128, CLXXII, 1349.

SPECU (de) S. BENEDICTI (La Grotte Saint-Benoit, près de Sublaco) monast. ord. S. Bened. cui Innocentius III censum concessit ad monachorum sustentationem, ann. 1203, CCXV, 9.

SPELLENSIS S. LAURENTII (Saint-Laurent de Spello, diocèse de Spolette) prioratus ord. S. August., cujus Innocentius III possessiones confirmavit, ann. 1198, CCXIV, 499.

SPINA (de) PLACENTINUM (l'Epine diocèse de Plasentia, Espagne) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de absolutione regis Portugaliæ, ann. 1213, CCXVI, 855.

SPINALENSE (communauté de chanoines, à Epinal, diocèse de Saint-Dié) canonicorum collegium cui privilegium concessit Lucius III, ann. 1185, CCI, 1368.

SPINALENSIS parthenon (Religieuses d'Epinal, diocèse de Saint-Dié) cui Lucius III constitutionem confirmavit a Stephano Metensi episc. traditam quoad hebdomadarios qui officia sunt celebraturi, ann. 1185, CCI, 1360.

SPINENSE seu DE SPINETO (l'Epine-au-bois près de Guise, Aisne) monast. ord. Cisterc. a Bartholomæo episc. conditum cui Odonem abbat. præfecit e Fusniac. monast. ortum, ann. 1122, CLVI, 1000.

SPIRITUS SANCTI HOSPITALES (Hospitalier du Saint-Esprit, diocèse d'Halberstadt) instituti a comite de Blancoburgo ann. 1208 juxta monast. S. Michaelis de Lapide. — Privil. Innocentii III, *ibid.*, 1383.

SPIRITUS (S.) IN SAXIA HOSPITALES (Ordre et Couvent Teutonique du Saint-Esprit, en Saxe) cujus novas constitutiones confirmavit Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 525. — Concessio, ann. 1206, CCXV, 818. — Privil. *ibid.*, 1270

SPIRITUS (S.) HOSPITALES DE MONTE PESSULI seu MAGALONENSES (Hospitaliers du Saint-Esprit ordre militaire, à Montpellier) ordo fundatus a nobili viro Guidone cui scripsit Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 85; CCXV, 113, 1424.

SPISSI CAMPI (Espécamps, Somme), prioratus ord. S. August. ab abbate monast. S Martini de Gemellis exstructus. — Epist. Innocentii III qua præcipit ut disciplina ordinetur inter canonicos, ann. 1198, C XIV, 221.

SPOLETANUM S. MARIÆ (Notre-Dame de Spolette) monast. ord. S. August. quod sub sua tuitione suscepit Alexander II papa, cujus bona confirmavit, ann. 1069, CXLVI, 1351. — Privil. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1362.

SPOLETANUM S. PETRI (Saint-Pierre de Spolette) monast. ord. S. August. extra portam civitatis exstructum. — Sententia Innocentii III in controversia cum episcopo Spoletano, ann. 1199, CCXIV, 547.

SPOLETANUM S. GREGORII (Saint-Grégoire de Spolette) monast. ord. S. Bened. a monast. S. Juliani pendens. Epist. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 547, 952; CCXV, 29, 125.

SPOLETANUM S. JULIANI (Saint-Julien de Spolette) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III in gratiam prioratus S. Gregorii, ann. 1199, CCXIV, 547.

SPONHEIMENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Spanheim ou Sponheim, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. Fundatum videtur paulo ante Honorii pontificatum qui illud privilegio confirmavit, ann. 1127, CLXVI, 1274.

SPRINCKIRSBACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Sprinckirsbac, diocèse de Trèves) monast. ord. S. August. fundatum ann. 1107 ab illustri matrona Benigna, Rudgeri vidua cujus filius Richardus primus abbas fuit. Epist. Gelasii II ad Richardum, ann. 1118, CLXIII 596. — Calixti II papæ, ann. 1119, CLXIII, 1138, 1298. — Innocentii II privil., ann. 1143, CLXXIX, 642. — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1080, 1532. — Absalon abbas claruit ann. 1203, CCXI, 9.

SQUILLACENSIS CARTHUSIA. *Vide* TURRITANA.

STABULENSE seu DE STABULAUS (Stavelot) monast. celeberrimum ord. S. Bened. in Silva Ardenna, conditum a Sigeberto rege et Grimoaldo majore-domus, ann. 656. S. Remaclus primus abbas fuit, LXXXVII, 511, 515. — Diploma Sigeberti, *ibid.*, 521. — Item Grimoaldi, *ibid.*, 525. — Childerici, *ibid.*, 1291, 1293. — Theodorici, *ibid.*, 1331. — Chlodovæi III, LXXXVIII, 1084. — Childerici III, ann. 744, *ibid.*, 1152. — Carlomanni majoris-domus, ann. 746, *ibid.*, 1307, 1310. — Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 991. — Dipl. Brunonis Coloniensis archiepisc., ann. 965, CXXXIV, 987. — Privil. Gregorii V, CXXXVII, 906. — Silvestri II, ann. 1003, 283. — Vita S. Remacli auctore Notgero, CXXXIX, 1147. — Privil. S. Leonis IX, ann. 1049, CXLIII, 611, 618, 678. — Henricus III imper. omnia præced. privilegia confirmat, ann. 1040, CLI, 1091, 1095. — Henrici IV imper., ann. 1065, CLI, 1143, 1160. — Cœlestini II decretum adversus hujus monast. spoliatores, ann. 1143, CLXXIX, 784, 785. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1144. — Epist. ejusd. contra raptores bonorum monast., *ibid.*, 1206, 1490. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1419. — De possessionibus sub abbate Poppone, ann. 1130, CLXXXIX, 1459. — Lotharii II dipl., ann. 1131, CLXXXIX, 1460. — Charta Wibaldi abb., *ibid.*, 1461, 1162, 1471, 1474. — Charta monasterii, *ibid.*, 1463. — Lotharii imper., *ibid.*, 1465, 1467. — Conradi imper., *ibid.*, 1473, 1478 et seqq — Alberonis Leod. episc., *ibid.*, 1477. — Arnoldi Colon. episc., *ibid.*, 1486.

STAMPENSE B. MARIÆ (Notre-Dame d'Etampes) monast. ord. S. August. cujus jura et possessiones confirmat Calixtus II, ann. 1119, CLXIII, 1145. — Dipl.

Matthæi Alban. episc. et card. de concordia inter Henricum Senon. episc. et monac., ann. 1127, CLX.II, 1261. — Decret. Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 898.

STAMPENSIS B. MARIÆ DE BROCARIIS (Notre-Dame des Bruyères, à Etampes) parthenon a nobili matrona Chlotildis nomine fundatus ann. 672 sub Clotario III, LXXXVII, 1341.

STAMPENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix d'Etampes) collegium canonicorum, cui privil. concessit Lucius III, ann. 1185, CCI, 1515, 1316. — Decret. Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 898. — Privil. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 312.

STANFORDENSIS S. MICHAELIS, parthenon in comitatu Lincolniensi in Anglia exstructus subjectusque cœnobio Petroburgensi, de quo mentio est in Vita S. Hugonis episc., ann. 1206, CLIII, 1109. — Charta Hugonis episc., CLIII, 1118.

STEINENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Stein, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. in ducatu Luneburgensi et in diœc. Moguntina fundatum XI sæc., CXL, 261; CXLIII, 319.

STEINENSE SS. GEORGII ET CYRILLI (Saint-Georges de Steinen, sur le Rhin, Suisse) monast. ord. S. Bened. e Dwielo in Hegovia translatum ad Stein super ripam Rheni dexteram juxta Schaffusium, sub S. Henrico II imperatore, ann. 1005, CXL, 261; CXLIII, 319. — Idem monast. prædiis ditat, *ibid.* — Ejusdem imperatoris privil., 271.

STEINFELDENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Steinfeld, diocèse de Cologne) monast. ord. S. Bened. a comite Sigebodone inchoatum, postea a S. Wicfrido perfectum. Privil. Honorii II papæ, ann. 1129, CLXVI, 1288. In illud monasterium introducuntur canonici reg. S. August.; privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 299, 940.

STEINGADENSE S. JOANNIS BAPTISTÆ (Saint-Jean de Steingaden, situé sur les limites des diocèses d'Augsbourg et de Frisingen) monast. a Welfone Bavariæ duce exstructum quod sub sua protectione suscepit Alexander III, ann. 1177, CC, 1119.

STEINGADENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Steingaden, diocèse de Roth, en Bavière) monast. ord. Præmonst., ann. 1147, exstructum a Guelfo VI Bavariæ duce. Adriani IV privil., ann. 1156, CLXXXVIII, 463. — Cœlestini III, ann. 1194, CCVI, 1028, 1229.

STEKEDORENSE seu SIKEDORENSE (Stekedor, dioc. de Chonad, en Hongrie) monast. cujus abbati Innocentius III causam committit episcopi Quinquecclesiensis, ann. 1205, CCXV, 667, 951; ann. 1210, CCXVI, 211, 545.

STELLENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de l'Etoile, diocèse de Poitiers) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1124 ab Isemberto de Lusiniaco, quod illustravit abbas Isaacus, sermocinator illustris, ann. 1169, CXCIV, 1683.

STENDALENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Stendal, dans la Marche de Brandebourg) monast. ord. S. August. a nobili viro et comite Henrico exstructum paulo ante ann. 1189, quo illud privilegio confirmavit Clemens III, CCIV, 1446, 1448, 1449. — Privil. Cœlestini III, ann. 1191, CCVI, 895.

STENWELTENSE. *Vide supra* STEINFELDENSE.

STEPHANI (S.) DE PLATEA (Saint-Etienne de Viterbe, dit *in Platea*) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1211, CCXVI, 472.

STEPHANI (S.) DE VALLIBUS (Saint-Etienne de Vaux, anc. diocèse de Saintes) monast. ord. S. Bened. a fratribus Petro et Arnaldo de Moritania exstructum, ann. 1075, quod mon. sponte se subjecit Malliacensi ann. 1093. Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 688.

STEPHANI (S.). *Vide* Divionense, Nivernense, Romanum, etc.

STEPHANI (S.) DE BOSCO (Saint-Etienne du Bocage, en Calabre) monast. Carthusianorum in eremo Calabriæ Turritana dicto exstructum ab ipso S. Brunone et comite Rogerio, ann. 1092, CLI, 383.

STILLANTIS PETRÆ TRIEFFENSTEINIENSE (abbaye de la Pierre-Stillante, à Trieffenstein, près de Wurtzbourg) monast. cujus Folmarus quidam præpositus olim errores prædicavit, circa 1170, CXCIV, 1481.

STIVAGIENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Estival ou Estivay, Vosges) monast. ord. Præmonst. fundatum circa ann. 840; parthenon puellarum primum fuit Andlaviensi subjectus, sed postea transiit ad canonicos Præmonst. ann. 1147. Innocentius II privil. concessit ann. 1140, CLXXIX, 524. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1274. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1038.

STOKENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Stock, dans le comté de Norwick, Angleterre) monast. ord. S. Bened. a variis fundatoribus exstructum, cujus protectionem suscepit Alexander III, ann. 1174, CC, 990.

STOKECURSY (de) S. ANDREÆ (Saint-André de Stokecursy, dans le Devonshire, Angleterre) prioratus a monast. S. Mariæ de Lonleyo Cenomanensi pendens, cujus possessiones confirmavit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 370.

STOMENSE, male pro STOVENSE ut infra, CXLIX, 1354.

STOVENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de la Stou) monast. ord. S. Bened. in Anglia quod episcopo Stovensi concessit Wilelmus Conquestor circa ann. 1082, CXLIX, 1353, 1354.

STRATENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Estrées, près de Dreux, Eure-et-Loire) monast. ord. Cisterc. exstructum, ann. 1144, a Rahiero domino de Muzi. Privil. Alexandri III, ann. 1164, CC, 292.

STRAHOWENSE (abbaye de Strahow, à Prague, en Bohême) monast. ord. Præmonst. conditum ann. 1140 ab Henrico Zdick Olmutzensi episc. et Joanne episc. Pragensi. Epist. Eugenii III de quibusdam fugitivis fratribus, ann. 1146, CLXXX, 1085.

STREANSHALCENSIS PARTHENON in Anglia exstructus a beata Ileiu seu Hilda Herutensi abbatissa et regis Osvin filia, in agro Dunelmensi, in quo magistra facta est, ann. 656, XCV, 157, 208; CXXXVII, 947.

STREANSHALCENSE monast. ord. S. Bened. in agro Eboracensi a rege Osvin fundatum ex quo prodierunt multi eximii abbates et episcopi, ann. 658, XCV, 157, 208.

STROMBERCHENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Stromberg, dans le diocèse de Mons) monast. ord. S. August. ab Arnoldo Coloniensi episc. fundatum et dotatum. Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 596. — Cœlestini II, ann. 1145, CLXXIX, 804.

STRUMIENSE (Estrun, diocèse d'Arras, Pas-de-Calais) monast. ord. S. Bened. exstructum temporibus S. Joannis Gualberti cujus regulam suscepit ann. 1074, CXLVI, 806. — Andreas monachus vitam scripsit hujus sancti fundatoris, ann. 1080, CXLVI, 766.

STUDIENSE. *Vide* CONSTANTINOPOLITANUM.

SUALENBURGENSE S. MARIÆ (Sualenbourg, diocèse de Paderborn) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Widekindo conditum paulo ante ann. 1157, quo Innocentius II illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 534.

SUANENSE (Suane ou Suana) monast. ord. S. August. in Sinensi territorio, cujus bona per privilegium confirmavit Nicolaus II papa, ann. 1061, CXLIII, 1353.

SUBENENSE S. LAMBERTI (Saint-Lambert de Suben, en Bavière) monast. ord. Præmonst. a Conrado Salzburgensi episc. conditum paulo ante ann. 1145, quo Eugenius III illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1091.

SUBLACENSE (Sublaco ou Sublac) monast. ord. S. Bened. a sancto institutore et sancta Scholastica illius sorore, modo tribus, inde duodecim constans monasteriis inter Apenninos montes exstructum, circa ann. 520, LXVI, 128. — Privil. Nicolai I, ann. 860, CXXIX, 1015. — Privil. Leonis VII, ann. 936, CXXXVI, 1067, 1078. — Hos monachos corripit Joannes XII, ann. 958, CXXXIII, 1019. — Possessiones eorum confirmavit Gregor. V, CXXXVII, 915. — Privil. Joannis XVIII, CXXXIX, 1481. — Privil. Paschalis II, ann. 1114, CLXIII, 345, 424. — Alexandri III, ann. 1179, CC, 1263. — Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1432. — Epist. Innocentii III de quibusdam emendandis inter hos monachos, ann. 1202, CCXIV, 1064.

SUBTERRA (de) S. MICHAELIS (Saint-Michel du Souterrain, diocèse de Parenzo, en Istrie) monast. de quo mentio fit in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1101.

SUESSIONENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Soissons) parthenon ab Ebroino majore-domus et ejus uxore Leutrudi fundatus ann. 666 et S. Drausio episc. privil. ornatus, LXXXVIII, 1183. — Sigrada S. Leodegarii (saint Léger) mater in eo recipitur, ann. 668, XCVI, 575. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1223. — Epist. Alexandri III, ann. 1176, CC, 1079, 1128. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1077. — Cœlestini III, ann. 1197, CCVI, 1203.

SUESSIONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Soissons) monast. ord. S. August. pro quibus canonicis Lucius III scripsit ad abbatissam S. Mariæ, ann. 1185, CCI, 1322.

SUESSIONENSE SS. CRISPINI ET CRISPINIANI (Saint-Crépin-et-Crépinien de Soissons) monast. ord. S. Bened. *Vide* S. CRISPINI IN CAVEA.

SUESSIONENSE. *Vide* S. MEDARDI

SUFFOLCIENSE S. EDMUNDI (Saint-Edmond de Suffolck, Anglet.) monast. ord. S. Bened. in diœc. Norwicensi exstructum cujus abbati litem intendit Arfastus

episc., sed prævaluit causa abbatis. Charta de hoc judicio, ann. 1081, CXLIX, 1355.

SULBISIENSIS (Soubise, diocèse de Saintes, Charente) prioratus ord. S. August. jamdudum desertus et semidirutus, cum restauraretur ab episcopo, eidem privilegium concessit Innocentius III, ann. 1212, CCXVI, 687.

SULLIENSE. *Vide* S. SEPULCRI.

SULPICII (S.) prope REDONAS (Saint-Sulpice, près de Rennes) monast. sanctimonialium et ejusdem, ut videtur, instituti ac m. S Roberti de Arbrisello ad Fontem Ebraldi, a Radulfo Fustejensi (Raoul de la Futaie) cœnobii S. Jovini de Marnis monacho conditum, ann. 1115, CLXII, 1033.

SULPICII (S.) (Saint-Sulpice de Bourges) monast. in suburbio Biturigis exstructum a S. Sulpicio. *Vide* NAVENSE.

SUMMAQUENSE (Sommacqua, dans le diocèse de Concordia, duché de Mirandole, Italie) monast. de quo mentionem facit privilegium Urbani III episcopo Concordiensi concessum, ann. 1187, CCII, 1470.

SUNGEIACENSE seu de SONEGIIS S. VINCENTII (Soignies, en Hainaut) monast. ord. S. Bened. a B. Vincentio comite et monacho exstructum in quo postea sepultus est, ann. 640, CXLIX, 142.

SUPPENTONIA (de) monast. ord. S. Bened. in Etruria in quo floruit S. Anastasius abbas VI sæc., LXXVII, 187.

SURICINENSE. *Vide* SORICINENSE.

SUSTERENSE seu DE SUESTRA (Susteren, duché de Juliers) monast. ord. S. Bened. a S. Willibrordo exstructum in Frisia de donis Pippini Heristalensis ante ann. 714, quo postea a Normannis eversum, parthenon in eodem loco ædificatus est IX sæc., CI, 702.

SWERINENSE S. MARIÆ ET S. JOANNIS (Saint-Jean de Schwérin, duché de Mecklembourg) monast. ord. S. August. cujus bona confirmavit Cœlestinus III, ann. 1191, CCVI, 896.

SWINENSIS (Swine, diocèse d'York, en Angleterre) parthenon pro quo scripsit Alexander III ad archiepisc. Eboracen., ann. 1177, CC, 1136.

SYMPHORIANI (S.) (Saint-Symphorien de Bourges) in suburbio Biturigis a S. Ursino V sæc. fundatum et sæc. sequent. a S. Desiderato episc. auctum, cujus abbas fuit ab initio Augustus, LXXI, 887 not. — Postea annexum est canonicorum collegio, *ibid.*

SYMPHORIANI (S.) (Saint-Symphorien de Metz) monast. ord. S. Bened. extra muros Metenses exstructum a S. Pappolo Metens. episc. ann. 608. — Ibi claruit Constantinus abbas, Vitæ Adalberonis episc. auctor, ann. 1024, CXXXIX, 1551. — Et Albertus monachus, CXL, 443.

SYMPHORIANI (S.). *Vide* AUGUSTODUNENSE.

SYRACUSANUM S. LUCIÆ (Sainte-Luce, à Syracuse) monast. ord. S. Bened. ante tempora S. Gregorii Magni exstructum, cujus abbati scripsit illustrissimus pontifex, LXXVII, 605.

TABENNÆ IN ÆGYPTO monasteria. *Vide* Rufinum, t. XXI, et Vitas Patrum, LXXIII et LXXIV.

TALANTO (de) VALLIS S. MARIÆ (Val-Notre-Dame, près de Talant, autrement dit Bonvaux, Côte-d'Or) monast. ord. Vallis Scholarium Lingonens., cui dona contulit Alexander de Monte Acuto, cujus charta, ann. 1272, CLXXXV, 1431, 1432. — Hujus fundator fuit Garnerius de Fontanis, ann. 1215, CLXXXV, 1478.

TALIACOTIENSIS S. COSMÆ (Saint-Côme de Talliacosta, du diocèse de Marsi, Naples) parthenon quem Clemens III papa privilegio confirmavit, ann. 1190, CCIV, 1458. — Privil. Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 948.

TANNIRACENSE (Tennebach, grand-duché de Bade, diocèse de Constance) monast. ord. Cisterc. in Silva Nigra exstructum ann. 1136 a comitibus Strelingensi et Barensi. Epist. Innocentii III de confirmatione electi præpositi Constantiensis, ann. 1210, CCXV, 377.

TARASCONENSE. *Vide* S. NICOLAI.

TARENTASIENSE (couvent d'Augustins, à Tarente) monast. fundatum a Petro Tarentasiensi episc. ante ann. 1146, quo hanc fundationem confirmavit Eugenius III, CLXXX, 1115, 1114.

TARRETANNENSE monasterium Anglicum de cujus situ et ordine nihil datur. Epist. Innocentii III ad huj. monast. abbatem, ann. 1207, CCXV, 100.

TARTENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Tart-l'Abbaye, Côte-d'Or) celebris parthenon ord. Cisterc. ab Arnolfo Cornuto et ejus uxore Amelina fundatus sumptibus Hugonis Burgundiæ ducis, ann. 1132. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1199. — Charta fundationis, CLXXXV, 1409. — Ch. Matthæi Lothar. ducis, ann. 1142, CLXXXV, 1411. — Frederici Tullensis comitis, *ibid.*, 1412. — Guidonis Cisterc. abb., *ibid.*, 1413.

TARVISINUM S. THEONESTI (Trévise, Etat-Vénitiens) monast. ord. S. Bened. cœnobio S. Zenonis subjectum, quod sub sua protectione suscepit Chonradus II imper., ann. 1037, CLI, 1070.

TARVISINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Trévise) monast. ord. S. August. quod privilegio ornavit Alexander III, ann. 1171, CC, 722. — Privil. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1283. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1524.

TARVISINUS S. CHRISTINÆ (Religieuses de Sainte-Christine, à Trévise) parthenon ord. Camaldul. Epist. Clementis III de hujus monast. reædificatione, ann. 1189, CCIV, 1429.

TAUNIACENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Tonnay, diocèse de Saintes, Charente) monast. ord. S. Bened. a Gaufrido Tauniaci domino exstructum, et ab Urbano II privilegio confirmatum, ann. 1099, CLI, 79.

TAURINENSE SS. SOLUTORIS ET ADVENTORII (Saint-Solutor, à Turin) monast. ord. S. August. cujus bona et privil. confirmavit Henricus III imper., ann. 1047, CLI, 1195. — De eodem mentio est CLXXIII, 1493. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1196.

TAURINI (S.) (Saint-Taurin d'Evreux) monast. ord. S. Bened., VII sæc. conditum, et reædificatum a Richardo II Normanniæ duce, CCII, 1315.

TAUSIRIACUM seu TAUSILIACUM (Toiselay, en Berry) monast. ord. S. Bened. a S. Urso in dioec. Bituricensi conditum, circa ann. 500, LXXI, 1085.

TAWISLOCIENSE S. MARIÆ ET RUMONI (Sainte-Marie de Tawislock, dans le Dewonshire, Angleterre) monast. ord. S. Bened. cujus abbas Wimundus adfuit concilio Londinensi, sub S. Anselmo et Henrico rege celebrato, ann. 1102, CLIX, 458. — Privil. Cœlestini III papæ, ann. 1195, CCVI, 999.

TEGERNSEENSE S. QUIRINI (Saint-Quirin de Tegernsée, en Bavière) monast. ord. S. Bened. ab Henrico duce fundatum initio XI sæc., quod Gozperto abbati commisit, CXXXIX, 565. — Præcept. S. Henrici II imperat., ann. 1002, CXL, 240, 292, 543, 544. — Froumundus abbas claruit, ann. 1040, CXLI, 1283. — Circa eadem tempora claruere Eberhardus, Ellingerus, Peringerus, et Udalricus ejusdem monast. abbates, CXLI, 1507 et seqq.—Paulo post Leifridus floruit, LXLII, 719. — Privil. Eugenii III, ann. 1150, CLXXX, 1425, 1484. — Alexandri III, ann. 1177, CC, 1122. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1383, 1560.

TEGRENSENSE idem ac præcedens, CCII, 1560.

TELEQUI (de) monast. quod videtur in prov. Ulteriori Neapolit. collocandum, de cujus reformatione et restauratione scripsit Innocentius III ad abbatem, ann. 1198, CCXIV, 5

TEMPLI MILITIÆ domus præcipua Hierosolymitana cujus magnus præceptor seu magister fuit Bertrandus de Blancesfort. Scripsit ille ad Ludovicum VII Francor reg. sæc. XI exeunte, CLV, 1269, 1270, 1272, 1277. — Joannes Michaelensis, qui videtur auctor regulæ hujus ord., claruit ann. 1128, CLXVI, 885. — Ulgerius Andeg. episc. milites Templi commendat, 1148, CLXXX, 1655. — Adriani IV epist. ad Rhemen. archiepisc. pro militibus Templi, ann. 1158, CLXXXVIII, 1537. — Alexandri III epist. ad Ludovicum VII qua ipsi commendat Templi milites, *ibid.*, 774. — Oddoni Templi magistro privilegia idem papa concessit, ann. 1165, CC, 919. — Idem Alexander III pacem firmat inter fratres Hospitales et milites Templi, ann. 1179, CC, 1243. — Milites commendat, *ibid.*, 1296. — Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1195. — Donationes Godefridi I et II, Henrici I Brabantiæ ducum a Lucio III confirmantur, *ibid.*, 1262. — Urbani III privil. ann. 1187, CCII, 1468. — Epist. Cœlestini III de controversia inter milites et canonicos S. Sepulcri, ann. 1195, CCVI, 1154. — Epist. et privil. Innocentii ab ann. 1198 ad 1216, CCXIV. 61, 467, 521, 641; ann. 1206, CCXV, 861, 1427.

TEMPLI MILITES ARELATENSES. Epist. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 693.

TEMPLI MILITES, in Aventino juxta Romam constituti. Privil. et epist. Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 435, 456. — In Hungaria, confirmati ab Innocentio III, ann. 1210, CCXVI, 368. — In Romania. Privil. et epist. Innocent. III, ann. 1210. CCXVI. 527, 529. — In Livonia. Privil. Innocentii, ann. 1210, CCXVI, 527. 919, 921. — S. Philippi de Plano, dioec. Auximanæ (Osimo, Marche d'Ancône.) Epist. Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 597. — In Riga (iidem qui supra in Livonia). Innocent. III, CCXVI, 509. — In Remensi dioec. Epist. Innocentii III de non sepeliendis interdictis seu excommunicatis, ann. 1212, CCXVI, 645.

TENALIÆ, THENOLIÆ. THENILIOTENSE ET THENOLIENSE (Thenailles, près de Vervins, Aisne) monast.

ord. Præmonst. in diœc. Laudun. exstructum a Bartholomæo episc. cui abbatem Walfridum præfecit, ann. 1122, CLVI, 1000.

TENEBACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Tennebach, dite Porte du Ciel, diocèse de Constance) monast. ord. Cisterc. exstructum XII sæc. Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1201, CCXVII, 81.

TENERÆMUNDÆ (Terremonde, Belgique) canonia in diœcesi Camerac. a Remigio seu Ringoto Calvo Teneræmundæ domino ejusque conjuge Adelwide fundata et confirmata privilegio Odardi seu Odonis Camerac. episc., ann. 1108, CLX, 1154.

TEPLENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Tépla, en Bohême) monast. ord. Præmonst. a nobili viro Ibrosnata Bohemiæ duce fundatum paulo ante ann. 1197, quo illud privilegio confirmavit Cœlestinus III, CCVI, 1229.

TERRACINENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Terracine) monast. ord. S. Benedicti in campo Romano situm ab episc. S. Patre Benedicto fundatum, quod postea Casinensi unitum est, ann. 542, LXVI, 174. — Et iterum distractum a S. Leone IX Casinensibus restituitur, ann. 1052, CXLIII, 691.

TERRASCHENSE S. MICHAELIS. *Vide* MICHAELIS IN THIERACHIA.

TERRÆ-MAJORIS IN SAMNIO (Terramajor dans le Samnium, Italie) monast. ordin. S. Bened. Controversiam cum Casinensi aliquando habuit quam diremit sententia Paschalis II papæ, ann. 1113, CLXIII, 312.

TERTIO (de) S. MARTINI (Saint-Martin du Terzo) monast. juxta Turrim quondam exstructum in Italia, VI sæc., LXXI, 927.

TERWANENSE S. SALVATORIS ET S. ROTRUDIS (Saint-Sauveur ou Sainte-Rotrude de Térouenne, Pas-de-Calais) monast. ord. S. Bened., quod et *Hamense* dicitur a loco in quo exstructum est ann. 1084. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1196.

TEUTONICUS. *Vide* HOSPITALIS.

TEWKESBERIENSE (Tewksbury, dans le Glocestershire, en Angleterre) monast. ord. S. Aug. cujus Alanus abb. XII sæc. vitam conscripsit B. Thomæ Cantuar., CXC, 195, 1475. — Epist. Clementis ad abbat., ann. 1188, CCIV, 1328. — Innocentii III epist. ad abbat. super ejectione monachorum conventr. e mon. suo, ann. 1198, CCXIV, 208.

THABOR. *Vide* MONTE.

THANGMARSFELDENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Thangmarsfeld en Saxe) monast. ord. S. Bened. a Gerone archiepisc. et ejus fratre Thietmaro conditum cujus bona privilegiaque confirmavit Joannes XIII, ann. 971, CXXXV, 986.

THARAUCANUM (Tharoga, en Portugal, prov. de Beyra) monast. ord. Cisterc. ab Alphonso rege et Joanne Ciritta cum sociis suis exstructum, ann. 1108, CLXXXVIII, 1664. — Alphonsi regis diploma, *ibid.* — De ejusd. monast. fundatione, ann. 1120, CLXXXVIII, 1665. — Privileg. Alphonsi Lusitaniæ regis, ann. 1122, CLXXXVIII, 1675.

THARISIENSE (Tharise près de Wenkeim., diocèse de Wurzbourg) monast. ord. S. Bened., quod ipse Clemens II antequam ad papatum eveheretur inceperat apud Wenckeim in diœc. Wirzeburgensi, postea illud privilegio confirmavit, ann. 1047, CXLII, 585. — Wigandi abb. epistola ad Ottonem Bamberg. episc., ann. 1127, CLXXIII, 1512.

THELA (de) S. MARIÆ (Notre-Dame de Thèla, à deux lieues nord de Lausanne) monast. ord. Cisterc., fundatum ann. 1135 a Guidone Lausann. episc. cui multa concessit B. Amadæus ejusdem successor, CLXXXVIII, 1290.

THELES (de) S. NICOLAI seu S. MARIÆ (Saint-Nicolas ou Notre-Dame-du-Thil près de Beauvais) monast. ord. Præmonst. cujus possessiones privilegio confirmavit Eugenius III, ann. 1147. CLXXX, 1221.

THELONIENSE, THENONIENSE seu DE TENALLIIS, S. MARIÆ (Sainte-Marie de Thenailles Aisne) monast. ord. Præm. a Bartholomæo Virensi, Laudunensi episc., exstructum ann. 1130. Privil. Cœlestini II, ann. 1143, CLXXIX, 774. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1206, 1343. — Alexandri III epist., ann. 1174, CC, 941. — Epist. Innocentii III ad abbatem circa reformationem monast. Albæ Terræ, ann. 1203, CCXV, 245.

THEOBALDI S. PRIORATUS (Saint-Thiébault de Méréville diocèse de Toul) conditus ab illustri Hugone et ejus fratre Haymone, et cœnobio S. Mansueti subditus, ann. 1094. — Privil. Pibonis Tull. episc., CLVII, 453.

THEODARDI (S.) *Vide* AUDARDI

THEODORICI (S.) *Vide* RHEMENSE, VIENNENSE.

THEODOTI (S.) *Vide* TICINENSE.

THEOKESBERIENSE. *Vide* TEWKESBERIENSE

THEOFREDI (S.) CALMICIACENSE (Saint-Chaffre de Chemilly, Allier) monast. ord. S. Bened. in antiqua diœc. Podiensi exstructum a Berengario Raimundo Provinciæ et Melgoriensi (Melgueil) comite paulo ante ann. 1090 quo illud privilegio ornavit Urbanus II, CLI, 822. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 844.

THEOLOGIENSE S. MAURICII. *Vide* DOLOCIENSE.

THESSALONICENSE S. DEMETRII (Saint-Démétrius de Thessalonique) monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 297, 303, 307.

THIERHAUPTENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Thierhaubten, diocèse d'Augsbourg) monast. ord. S. Bened. sæc. VIII exstructum a Thassilone, Bavariæ duce, cujus Ulinus primus abbas fuit. Privil. Lucii III, ann. 1183, CC, 1226.

THOMÆ (S.) DE PARACLITO. *Vide* ELLEHOLTENSE.

THOMÆ (S.) EDESSENUM monast. Syriæ miraculis clarum, IV exstabat sæc., LXXI, 753.

THORNEGIENSE S. MARIÆ ET S. ROTULFI (Sainte-Marie de Thorney, comté de Cambridge, en Anglet.) monast. ord. S. Bened. a Seberto rege fundatum ann. 604, reædificatum a S. Ethelvoldo episc. ann. 970. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 190.

THORNENSIS PARTHENON (Thoren ou Tourne, en Belgique) ord. S. Bened. in diœces. Leodiensi fundatus ann. 992 ab illustri Hilsuinde, S. Ansfredi comitis uxore, qui postea episcopus factus est; ille parthenon subjectus est episcopo ab Henrico II imperat., ann. 1007, CXL, 275. — Eidem parthenoni prædia quædam concessit episcopus, *ibid.*

THUREGANUM HOSPITALE (Hospitaliers de Thurn, dans la Carniole supérieure) domus fundata a nobili viro Thuringiæ duce et ab Innocentio III privilegio ornata, ann. 1204, CCXV, 500.

TURGATONENSIS S PETRI (Saint-Pierre de Thurgarton, diocèse d'York, Angleterre) monast. ord. S. August. cui ecclesias quasdam concessit Innocentius III, ann. 1205, CCXV, 611.

TIBERII (S.). *Vide* AGATHENSE.

TICINENSIS S. MARIÆ parthenon (Notre-Dame de Pavie) parthenon *Senator* dictus; fundatus est ab imper. Ottone III et episcopo commendatus a Silvestro II papa, ann. 1001, CXXXIX, 285. — Privil. Alexandri II, ann. 1061, CXLVI. 1421.

TICINENSIS S. THEODOTI seu DODOSI (Saint-Theodose de Pavie) parthenon intra muros fundatus ann. 986, qui sub Asiæ abbatissæ regimine immunitates obtinuit ab imperat. Lothario, ann. 833, CIV, 1240, 1307.

TICINENSE S. PETRI AD COELUM AUREUM. *Vide* PAPIENSE.

TILESIENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Télèse, dans la principauté Ulter., Naples) monast. cui scripsit Innocentius III de digni electione abbatis, ann. 1198, CCXIV, 266.

TILETO seu TILIETO (de) S. MARIÆ (Notre-Dame du Tilletto, diocèse d'Acqui, Etats Sardes) monast. ord. Cisterc. ann. 1120 conditum; sub Azone episc. Innocentius II privileg. concessit huic monast., ann. 1132, CLXXIX, 151. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 777, 818, 1000, 1503; ann. 1209, CCXVI, 25.

TILLIDI (de) (peut être Théligny, près de Mamers, diocèse du Mans) monasterium in diœc. Cenomanensi situm cujus mentio fit in diplomate Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 993.

TINENWAHENSE (Tinenwahe, diocèse de Worchester, Angleterre) monast. a monast. S. Albani pendens a regibus Ricardo et Joanne exstructum et dotatum, cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1526.

TINUMETENSE seu CELLA S. ALBANI (Tinem dans le Northumberland, Angleterre) monast. de cujus controversia scripsit Wigorniensi episc. Innocentius III, ann. 1205, CCXV, 591.

TIRONENSE seu THIRONENSE (Thiron, diocèse de Chartres) monast. ord. S. Bened. ab Yvone episc. et Bernardo abbate et quondam S. Savini priore institutum. Ch. Yvonis, ann. 1110, CLXII, 290, 1033 — De hujus monast. fundatione a comite Rotroco, CLXXII, 1412. — Innocentii II priv., ann. 1132, CLXXIX, 132. — Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1228. — S. Adjutor hujus monast. monachus, cujus vita describitur, CXC, 1345. — De hujus monast. fundatione, CCII, 1312.

TITAS-MONTE (de) antiquum monast. prope Ariminum situm in Italia de quo mentio fit apud Eugyppium abbat., V sæc., LXXII, 1167.

TOLLENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Tolla, diocèse de Plaisance) monast. ord. S. Bened. a B. Tobia exstruc-

tum VIII sæc.; postulante Ariberto abbate illud sub sua suscepit tuitione Stephanus VIII papa, ann. 939, CXXXI, 1089. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXXX, 1556.

TOLOSANUM S. STEPHANI (Saint-Etienne de Toulouse) monast. ord. S. August. abbatiæ titulum obtinuit ann. 1075. — Privil. Alexandri III, ann. 1162, CC, 129.

TOLOSANUM S. COLUMBÆ (Couvent Sainte-Colombe à Toulouse) monast. ordinis S. Bened. Restituitur ab Amelio episcopo monachis Cluniacensibus, ann. 1110, sub abbate Pontio, CXLII. 866.

TOLOSANUM S. SATURNINI (Saint-Saturnin de Toulouse) monast. ord. S. August. quod sub Urbano II cum episcopo transegit in quadam controversia, ann. 1096, CLI, 478.

TOLOSANUM S. MARIÆ DEAURATÆ (Notre-Dame de la Dorade à Toulouse) ab initio parthenon in quo se recepit Rigunthis Chilperici regis filia; postea autem transiit ad monachos S. Benedicti, demum ad congregationem S. Mauri ; fundatum est circa ann. 585, LXXX, 422. — Privil. Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1470.

TOLOSANUM S. ÆGIDII. *Vide* ÆGIDII.

TOMERIARUM S. PONTII. *Vide* PONTII.

TOMOLATENSE (Les-Tombes, dioc. de Périgueux) monast. ord. S. Bened. in agro Petragoricensi exstructum et S. Eparchio Engolismensi subjectum x sæc., CXLI, 53. — Immerito datur ab abbate Aymerico duci Moxedanensi, *ibid.*

TONGERLOENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Tongerlo, diocèse de Bois-le-Duc, en Hollande) monast. ord. Præmonst. conditum ann. 1133 a Guilberto, qui monachus ipse factus est. Privil. Eugenii III, CLXXX, 1120. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1436.

TORGATONA (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Torgatona, peut-être Tortone en Lombardie) monast. canonicorum regul. ad cujus priorem scripsit Innocentius III de canonicis instituendis in ecclesiis parochialibus, ann. 1209, CCXVI, 113.

TORNACENSE SS. NICOLAI ET MEDARDI (Saint-Nicolas-des-Prés ou S. Médard de Tournay) monast. ord. S. August. a nobili viro Monin conditum, ann. 1125.

TORNACENSE S. MARIÆ (Chanoines de Notre-Dame, à Tournay). Varia decreta Innocentii III de bonorum gestione, ann. 1198, CCXIV, 1198.

TORNACENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Tournay) monast. ord. S. Bened. a S. Eligio Noviom. episc. conditum ann. 652, LXXXVII, 562. — Postea ad monachos S. August. transiit IX sæc. Privil. Ludovici Pii, ann. 817, CIV, 170. — Hermannus monachus claruit ann. 1147, CLXXX, 9.

TORNACI (S.) (Saint-Tornac, diocèse de Brague en Portugal) monast. cui Innocentius III præcepit ut episcopo suo obediat, ann. 1199, CCXIV, 704.

TORNODORENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Tonnerre, sur l'Armançon, Yonne) monast. ord. S. Bened. conditum circa ann. 800. A Milone Tornodorensi comite restauratum, ann. 980, sub Wedrico Lingonensi episc. Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1219. — Privil. Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 427.

TORNUTIENSE S. PHILIBERTI. *Vide infra* TRENORCIENSE.

TRAGURIENSE (Trau, en Dalmatie) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III super electione episc. Farensis, ann. 1199, CCXIV, 862.

TRAJECTO (de) (forte Tréjoux, arrond. de Moissac) monasteriolum a S. Geraldo Silvæ-Majoris abb. fundatum super Garumnam, ann. 1084, CXLVII, 1014.

TRAJECTENSE S. MARTINI (Saint-Martin d'Utrecht) monast. hoc ord. S. Bened. videtur fundatum a Pippino rege et Carolo Magno, ann. 770. Quorum diplom., *ibid.*, 1047, 1058. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 823, CIV, 1131.

TRANSALIACENSE. *Vide infra* TRESALLIACENSE.

TREBIA (de). *Vide* S. SALVATORIS.

TREBICENSE (Trébiz ou Trebnitz, en Moravie) monast. cujus abbatem hortatur Eugenius III ut episcopi hostes puniat, ann. 1145, CLXXX, 1044.

TRECENSE S. LUPI (Saint-Loup de Troyes) monast. ord. S. August. duplex exstitit, aliud extra, aliud intra urbem ; exstructum est circa ann. 841, LXXI, 877 not. — Regulares canonici constituuntur opera S. Bernardi et Theobaldi Trecensis comitis, ann. 1135, CLXXXV, 980. — Donum Hugonis Trecensis comitis, ann. 1104, CLXXXV, 1477 — Privil. Innocentii III. ann. 1205, CCXV, 11.

TRECENSE S. JOANNIS DE CASTELLO (Saint-Jean-du-Château-sous-Troyes) monast. cui donationem contulit Hugo comes de Hierosolymis secundo reversus, ann. 1122, CLXXXV, 1477.

TRECENSE S. MARTINI. *Vide* MARTINI S. IN AREIS.

TREMITENSE S. MARIÆ (Notre-Dame des Iles Trémité, royaume de Naples) monast. ord. St. Bened. exstructum ante tempora Innocentii II. — Privil. Alexandri III, ann. 1172, CC, 880.

TRENORCIENSE S. PHILIBERTI (Tournus, diocèse de Châlons) monast. ord. S. Bened. ab initio S. Valeriano dicatum, sæc. IX. Monachis S. Bened. illud concessit Carolus Calvus et insigne factum est maximis opibus. Privilegio illius possessiones confirmavit Joannes VIII, petente Geiloue abbate, ann. 877, CXXVI, 686, 772. — Priv. Urbani II, ann. 1096, CLI, 451. — Paschalis II, ann. 1105, CLXIII, 161. — Calixti II privil. ad Franconem abb., CLXIII, 1096, 1207, 1208. — Altaria ibi a Calixto II papa consecrata, CLXIII, 1155. — Gerardi Engolism. episc. dipl., ann. 1109, CLXXII, 1317. — Privil. Innocentii II, ann. 1132, CLXXIX, 131, 537. — Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 896. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX. 1093, 1600. — Adriani IV decret. de investitura ecclesiæ de Petraficta (Pierrefetti), ann. CLXXXVIII, 1602. — Epist. Alexandri III de debitis solvendis, ann. 1164. CC, 504, 507, 1165, 1197, 1225. — Lucii III de ecclesiis huic monast. subtractis, ann. 1183, CCI, 1171.

TRESSALLIACENSE seu TRANSALIACENSE (Trézay ou Trézel, diocèse de Clermont) monast. ord. S. Bened. abbatiæ Trenorchiensi (de Thiers) subjectum ante ann. 1056, LXXI, 1063.

TREVIRENSIA MONASTERIA, de his lege in lib. *De gestis Trevirorum*, CLIV, 1148 seqq.

TREVIRENSE S. BENEDICTI idem ac infra S. MARTINI.

TREVIRENSE S. EUCHARII seu S. MATTHIÆ (Saint-Eucher de Trèves) monast. ord. S. Bened. A rege Dagoberto subjicitur ecclesiæ S. Petri Trevirensis, ann. 623, LXXX, 505. — Sigeberti dipl., LXXXVII, 523. — Item Pippini, ann. 761, XCVI, 1534. — Theodoricus monachus floruit, ann 1000, CLIV, 1233. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1303. — Epistola abbatis S. Eucharii ad S. Hildegardem, CXCVII, 286, 287. — Innocentii III epist. ad abbat., ann. 1168, CCXIV, 212.

TREVIRENSE S. JOANNIS, postea vero S. HILARII et denique S. MAXIMINI (Saint-Maximin de Trèves) monast. ord. S. Bened. a S. Maximino fundatum, cujus corpus possedit circa ann. 500, LXXI, 455, 898. — Charta Dagoberti regis, LXXX, 501, 522. — Sigeberti diploma, LXXXVII, 523. — Pippini, XCVI, 1534, 1565. — Diploma Caroli Magni, ann. 779, XCVII. 1061. — Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 1005. — Privil. Agapeti papæ II, ann. 950, CXXXIII, 902. — Joannis XIII, CXXXV, 960. — Joannis XV, CXXXVIII, 827. — S. Henricus II imper. prædia quædam suscepit ab abbate, ann. 1023, CXI., 568. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1050, CXLIII, 669. — Dipl Henrici III imper., ann. 1051, CLI, 1110, 1115. — Beringosus abbas claruit, ann. 1112, CLX, 935. — Epistola Innocentii II de malo abbate expellendo, ann. 1136, CLXXIX, 231, 252, 255. — Ejusdem privil., *ibid.*, 511, 514, 529. — Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1213.

TREVIRENSE S. SIMEONIS (Saint-Siméon de Trèves) monast. Ejus Heldericus præpositus ad sanctam Hildegardem scripsit ut ejus consilia capesseret, CXCVII, 512.

TREVIRENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Trèves) monast. ord. S. Bened. in suburbio Trevirorum a S. Magnerio episc. fundatum, ann. 587, LXXI, 458 not. — Præcept. Pippini regis, ann. 753, XCVI, 1522, 1534. — Reintegrantur monachi S. Benedicti a Benedicto VII papa, ann. 975, CXXXVII, 319, 523. — Præcept. S. Henrici II imperat., ann. 1005, CXL, 266. — Eberwin monac. floruit XI sæc., CLIV, 1243.

TRIEFFENSTEINIENSE. *Vide* STILLANTIS PETRÆ.

TRINITATIS (SS.) DE CURBA FOSSA. *Vide* LUCERNENSE.

TRINITATIS (SS.) DE MONTE (Sainte-Trinité du Mont, près de Rouen) monast. ord. S. Bened. a Goscelino Arcacensi vicecomite conditum circa ann. 1040, CCII, 1316.

TRINITATIS SS. *Vide* Cervifrigidense, Lucanense, Parisiense, Pictaviense, Vindocinense.

TRISULTO (de) S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemi de Trisulto, diocèse de Véroli, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. Carthus. ab Innocentio III conditus. Privil. fundationis, ann. 1211, CCXVI, 467.

TRIUM-FONTIUM S. MARIÆ (Notre-Dame des Trois-Fontaines, diocèse de Châlons-sur-Marne) monast. ord. Cisterc. ab Hugone de Vitriaco fundatum, ann. 1116 sub Petro Ven. Cluniac. abbate. Chartæ Gaufridi episc. Catalaun. et Benedicti abbatis S. Petri, CLXXIII, 1397. — Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 624. — Epistola In-

nocentii III ad abbat. circa parthenon. Jotrensem, ann. 1202, CCXIV, 1144; CCXV, 16.

TRIUM-FONTIUM S. ANASTASII (Saint-Athanase des Trois-Fontaines ou des Eaux Salviennes, près Rome) monast. ord. S. Benedicti cui sub Leonis III pontificatu nobile donum contulit Carolus Magnus Ansidonitæ civitatis cum suis portubus in Tuscia, ann. 803, XCVII, 1031.

TROARNENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Troarn diocèse de Bayeux) monast. ord. S. Bened. a Rogerio de Monte Gomeriaco conditum, cujus Durandus Fiscamnensis monachus primus abbas fuit, ann. 1060, CXLIX, 1374; CCII, 1317. — Privileg. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 277.

TROCLARENSE (Le Truel, près Chrameaux, Tarn) monasterii nomen ord. S. Bened. in dicœces. Albigensi exstructi, circa ann. 770, a Chramlico S. Sigolenæ genitore. Duplex fuit, aliud pro viris et aliud pro feminis. Ibi floruit Evantius monachus, VIII sæc., LXXXVIII, 718.

TRUDONIS (S.) (Saint-Tron ou Truyen, en Belgique) monast. ord S. Bened. ab ipso S. Trudone, nobili viro Belgicæ regionis, et in honorem S. Quintini consecratum a Theodardo Maestricensi episc., ann. 662. — Illustratum est ab abbate Rodulfo, ann. 1138, CLXXIII, 9. — Gesta abbatum Trudonensium ab eodem Rodulfo, *ibid.* 11 et seqq.

TRUNCHINIENSE S. MARIÆ seu DE TRUNCO BERENGARII (Drongheim, près de Gand, Belgique) monast. ord. S. August. circa ann. 914 exstruct., opera Simonis Noviomensis episc., transiit ad Præmonst., ann.1141, quo illud sub sua suscepit tutela Innocentius II, CLXXIX, 531. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1239. — Concordia inter abbat. et Balduinum comitem a S. Bernardo componitur, CLXXXII, 715.

TRUTHBERTI (S.) (Saint-Trupt, en forêt Noire, près de Fribourg) monast. ord. S. Bened. ab Otperto et ejus nepote Ramperto comitibus fundatum, ann. 780, *ibid.*, 813. — Privileg. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 849.

TRUTENHUSENSE (Trultenhausen, diocèse de Strasbourg) monast. et hospitium canonicorum regul., ab Herradi Landsbergensi abbatissa fundatum, ann. 1182, juxta montem S. Odilii, circa ann. 1185, quo illud confirmavit Lucius III, CCI, 1350.

TUCKELNHAUSENSE monast. ord. S. Bened. quod pendebat ab episcopo Bamberg., ann. 1125, CLXXIII, 1280.

TUCIONENSE (La Touche, près Fontevrault, Vienne) monast. virorum a B. Roberto de Arbrissello fundatum, in loco a clarissimo viro Fulcando de Frenicardo concesso. — Dipl. Petri Pictav. episc., ann. 1112, CLXII, 1093.

TUDERTINENSIS SS. JOANNIS ET PAULI (Saint-Jean de Todi, Etats-de-l'Eglise) prioratus ord. S. Augustini cui ecclesiam S. Hilarii adjudicavit Innocentius III, ann. 1208, CLXII, 1442.

TUFFIACO (de) (Tuffé, arrond. de Mamers ou Tuffeaux, Maine-et-Loire) parthenon in pago Cenomanensi a Ven. abbatissa Loppa fundatus et a Theodorico rege episcopo Cenomanensi assertus, ann. 675, LXXXVII, 521. — Diploma Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 993.

TUITIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Tuy ou Duite, diocèse de Cologne) monast. ord. S. Bened. a S. Heriberto Coloniensi archiepisc. exstructum, ann. 1002.— Ibi claruit Ven. abbas Rupertus, ann. 1135, CLXVII, 11. — De hujus monast. fundatore auctore Ruperto, CLXV, 590, 403. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1244. — Cœlestini III præceptio de quibusdam huic monast. restituendis, ann. 1193, CCVI, 1022.

TULBENSE S. LAMBERTI parthenon (Saint-Lambert de Tolba ou Tolna en Autriche) monast. ord. S. Bened. ab illustri viro Gerlaco et ejus uxore Regelinde exstructum et Fuldensi monast. traditum ante ann. 1142, CLXXIX, 587.

TULLENSE S. APRI. *Vide* APRI.

TULLENSE S. MANSUETI (Saint-Mansuy-lez-Toul Meurthe) monast. ordinis S. Bened. a S. Gerardo Tullensi episc. fundatum, ann. 965. — Ipsius bona et privilegia confirmavit S. Leo IX papa, antea Bruno Tullensis episc., ann. 1050, CXLIII, 651. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1384.

TULLENSE S. LEONIS (Couvent Saint-Léon de Toul) monast. ord. S. Bened., fundatum a Luetulfo Tull. canonico et decano et S. Leoni IX papæ, quondam Tull. episcopo, dicatum ann. 1091, CLVII, 427. — Privil. Pibonis episcopi Tull., ann. 1091, CLVII, 431. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1203, CCXV, 271.

TULLENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne-lez-Toul) monast. ordinis S. August., cujus possessiones et jura confirmavit S. Leo IX papa, ann. 1050, CXLIII, 636.

TULLENSE S. THEOBALDI. *Vide* THEOBALDI.

TULLENSIS parthenon (Religieuses de Toul) ord. S. Dominici ab imper. Rudolfo fundatus in Austria inferiore, ann. 1273, XCVIII, 706, not. 707.

TULLENSE S. GENGULFI (Saint-Gengoux, près de Toul, Meurthe) monast. ord. S. Bened. a Pibone Tull. episc. exstructum, ann. 1105, CLVII, 442.

TURONIUM MONAST. (La Torre, diocèse de Brague) in pago Bracarensi in Hispania exstructum a S. Fructuoso, ann. 665, LXXXVII, 1089.

TURICENSE seu TIGURINENSE (Frawen-Munster du diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 823, cujus bona privilegiaque confirmavit Clemens III, ann. 1188, CCIV, 1414.

TURONENSE S. MARTINI. *Vide* MAJUS-MONASTER.

TURONENSE S. VENANTII (Saint-Venant de Tours) monast. ante ann. 506 exstructum, in quo Licinius abbas fuit postmodum episc. In collegium canonicorum postea transformatum est, LXXI, 568 not.

TURONENSE S. COSMÆ (Saint-Côme de Tours) monast. cujus priorem Robertum commendavit Lucio papæ II Ulgerius Andegav. episc. ann., 1144, CLXXIX, 937.

TURONENSE S. JULIANI DE SCALARIIS (Saint-Julien des Echelles, à Tours) monast. ord. S. Bened. exstructum est VI sæc. miraculis illustratum; postea a Northmannis eversum reædificatum est a Theodolo seu Tetolone archiepisc, denique congregationi S. Mauri annexum, LXXI, 820. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1207, CCXV, 1121, 1459, 1575, ann. 1210, CCXVI, 246.

TURONENSE S. RADEGUNDIS (Couvent Sainte-Radegonde, à Tours) monast. ord. S. Bened. a Radegunde fundatum in quo servatum est lignum S. Crucis, ann. 555, LXXI, 518.

TURPINIACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Turpenay ou Turpigny, diocèse de Tours) monast. ord. S. Bened. exstructum a dominis de Insula Boucardi ante ann. 1205, quo Innocentius III quamdam causam commisit priori, CCXV, 580.

TURRE (de). *Vide* MILETENSE

TURRIBUS (de) S. MAURICII (Saint-Maurice de Tours-sur-Marne, près d'Epernay) monast. ord. S. Bened. a Cluniacensi pendens, de quo agitur in epist. Alexandri III, ann. 1174, CC, 949.

TURRITANA seu SQUILLACENSIS (Chartreuse de Squillacio, en Calabre) carthusia a S. Brunone fundata in Calabria et in dicec. Scyllacensi (vulgo *Squillacensi*) opitulante Rogerio comite, ann. 1092, CLII, 538 et seqq. — Primum duo monasteria distincta comprehendit, seu unum B. Mariæ S. Joannis Bapt., aliud S. Stephani, quod de Boseo sive de Nemore dictum est, *ibid.* 585. — Magister Lambertus prior monast. S. Stephani, B. Lanuini successor, floruit ann. 1125, CLIII, 1150. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1189, 1279. — Epist. Innocentii III ex qua prior deputatur in Gallias super quibusdam abusibus reprimendis, ann. 1203, CCXV, 189.

TURTURIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Tourtoirac ou de Tourcy, diocèse de Périgueux) monast. ord. S. Bened. a vicecomite Guidone exstructum, ann. 1025, et Ricardo Uzercensi abbati ab eodem commissum. — Privil. Calixti II papæ, ann. 1119, CLXIII, 1117.

TUSSIACENSE. *Vide* TUFFIACO.

TUSSONIS VALLIS monast. ord. S. Bened. de cujus situ non constat (forte Thoury seu Thusey prope Vaucouleurs in Campania) in quo postea celebratum est concilium et curiam habuere Francorum reges; ab abbatia S. Dionysii pendebat; sub Childeberto III fundatum erat ab abbate Orderico, ann. 696, LXXXVIII, 1092.

TUTELENSE (Tulle, Corrèze) monast. ord. S. Bened. circa ann 700 exstructum a Calminio comite et Namadia ejus uxore. — Illud restauravit vicecomes Ademarus IX sæc.; postea factum est sedes episcopalis sæc. XIV. — Privil. Urbani II, ann. 1096, CLI, 444. — Ch. Raimundi de Curamonta, ann. 1076, CLV, 483. — Privil. Paschalis II, ann. 1105, CLXIII, 171, 541. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1369. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1207, CCXV, 1184.

TYRONENSE. *Vide* TIRONENSE.

UDALRICI (S.) (Saint Udalric dans l'anc. diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. fundatum ante ann. 1123, quo Honorius II papa privilegio illud firmavit, CLXVI, 1240. — Alexandri III privil., ann. 1177, CC, 1137.

ULCIENSE (Ulcia du diocèse de Verceil, Etats-Sardes) monast. ord. S. August. cujus Calixtus II papa jura privilegiaque confirmavit, ann. 1120, CLXIII, 1173. — Epist. ejusd. de quadam restitutione eidem perficienda,

CLXIII, 1189. — Eugenii III decret. quo ipsi concessit Segusiens. eccles., CLXXX, 1192. — Privil. ejusd., 1350, 1358, 1419. — Cœlestini concessio, ann. 1192, CCVI, 954, 1136.

ULIXBONENSIS S. VINCENTII (Saint-Vincent de Lisbonne, en Portugal) monast. cujus compositionem quamdam cum episcopo confirmavit Innocentius III, ann. 1200, CCXV, 1001; CCXVI, 475.

ULRICI S. AUGUSTANUM (Saint-Ulric d'Augsbourg) monast. ord. S. Bened. quod illustravit Udascalcus, ann. 1135, CLXX, 835.

ULTERIORIS PORTUS S. MICHAELIS (Saint-Michel du Tréport, diocèse de Rouen) monast. ord. S. B. a Roberto Augensi (Eu) comite exstructum, ann. 1056, CLVI, 1133. — Abbates hujus monast., *ibid.*, 1137, CCII, 1318.

ULTRAJECTENSE. *Vide* TRAJECTENSE.

UNDENSDORFENSE S. PETRI (Saint Pierre d'Undensdorf, diocèse de Frisingen, Bavière) monast. ord. S. August. ab Ottone palatino comite exstructum paulo ante ann. 1131, CXXIX, 80.

UNDERSFORDENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Undersfort, Bavière) monast. ord. S. August. ab eodem Ottone palatino comite conditum. — Privil. Cœlestini II papæ, ann. 1144. Forte idem ac præcedens, CLXXIX, 803. — Abbas hujus monast. se precibus commendat S. Hildegardis S. Ruperti abbatissæ, CXCVII, 305.

UNGIACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Oigny, Côte-d'Or) monast ord. S. August. exstructum ann. 1106 a Gaudino Bruismensi domino et ejus uxore Adelina. Epist. Innocentii III de rebus ecclesiæ et monasterii ad abbatem, ann. 1198, CCXIV, 201.

URACENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Aurach ou Hohenaurach, dans le Wurtemberg) monast. ord. S. Bened. a S. Ottone Bamberg. episc. exstructum, ann. 1108, CLXXIII, 1279.

URANENSE (Urano diocèse de Ravenne) monast. ord. Camaldul. cui Lucius III papa injunxit ut archiepiscopis obediret Ravennatensibus, ann. 1183, CCI, 1171.

URATISLAVIENSE S. VINCENTII (Saint-Vincent d'Uratislaw, en Pologne) monast. primum nigris monachis concessum, sed his propter eorum excessus expulsis, ordini Præmonstratensium transiit— Privil. Cœlestini III papæ, ann. 1193, CCVI, 986, 987.

URAUGIENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent d'Urauge) monast. ord. S. Bened. in diœces. Herbipolensi (Wurzbourg) exstructum a S. Ottone episc. ann. 1102, super Salam fluvium, cujus Ekkerardus Hirsaugiensis monachus primus abbas fuit, CLIV, 435; CLXXIII, 1279. — Charta Ottonis fundatoris, CLXXIII, 1331.

URBANI S. DE JOINVILLA (Saint-Urbain de Joinville, diocèse de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. Bened., de quo olim exstitit controversia cum Dervensi mon. super ecclesia S. Desiderii. — Epist. Alexandri III, ann. 1171, CC, 725, 779.

URGELLENSE S. SATURNINI (Saint-Saturnin d'Urgel) monast. ord. S. Bened. a Carolo Magno conditum et a Leone papa confirmatum super amnem Valeriam in Urgellensi diœcesi. Privil. Urbani II, ann. 1099, CLI, 512.

URSANUM S. MARIÆ (Notre-Dame d'Ourchamp, diocèse de Blois) monast. ejusdem ord. ac Fontis Ebraldi cœnob., quo separatim vivebant tum viri tum mulieres sub abbatissæ regimine, in veteri Bituric. diœc. exstructum, nunc autem Blesensi, a B. Roberto de Arbrissello in quo ipse obiit, ann. 1117, CLXII, 1026, 1069. — Charta Leodegarii Bituric. episc., ann. 1113, CLXII, 1103. — Chartæ de eodem prioratu, *ibid.* 1118.

URSARIENSE (Orsario, diocèse de Caldas d'Orense suff. de San-Iago, Espagne) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de absolutione regis Portugaliæ, ann. 1213, CCXVI, 853.

URSICAMPENSE S. MARIÆ (Notre-Dame d'Orcamp, diocèse de Noyon, Oise) monast. ord. Cisterc. a Simone Noviom. episc. fundatum, ann. 1129. Epist. Alexandri III ad abb. hujus monast., ann. 1168, CC, 544. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1208, CCXV, 1559.

URSMARI ET ERMINII (SS.) ALNENSE (Saint-Ursmard d'Alno ou Arno, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. in Lombardia apud Alnam villam exstructum, in diœcesi Veronensi cujus abbas factus est Ratherius ab episcopatu depositus, ann. 968, CXXXVI, 66.

URSMARI ET ERMINII IN THERASCIA. *Vide* ERMINII.

URSPERGENSE (Ursperga, entre Ulm et Vienne en Autriche) monast. ord. Præmonstr., conditum ann. 1125, a Vernesio nobili sanguine orto, quam fundationem firmavit Hermannus episc. Augustensis, et Innocentius II papa, ann. 1139, CLXXIX, 433.

USENHOVENSE (Husenhow en Autriche, cercle de Bavière) monast. ord. S. Bened. a comitibus Bertholdo, Ottone et illustri femina Azeca fundatum ante ann. 1104, quo Paschalis II illud privilegio ornavit, CLXIII, 134. — Privil. Calixti II, ann. 1123, CLXIII, 1272.

UTERINÆ VALLIS S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Uzerthal, diocèse de Spire) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1148 prope Landavum (Landau) a Stephano de Mertheim et ejus uxore Gutta. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1207, CCXV, 1417.

UTICENSE S. EBRULFI (Saint-Evroul d'Ouche, diocèse de Lisieux) monast. ord. S. Bened. ab ipso S. abbate Ebrulfo exstructum ann. 560. Quod S. Petro dedicavit, reædificatum XI sæc., et ann. 1628 ad S. Mauri familiam transiit. Illustratum est ab Orderico seu Odelerio Vitali origine Anglo, ann. 1143, CLXXXVIII, 9. — Recensio censuum hujus monast. ab Orderico Vitali describitur, CLXXXVIII, 417. et seqq. — Charta Guillelmi Angliæ regis, 457. — De vita et morte B. Ebrulfi eod. auctore, 472, 481. — Mon. diruitur et reædificatur, 493.— De hujus fundatione, CC·I, 1515.

UZERCENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Uzerche, Corrèze) monast. ord. S. Bened. ab Hildegaro Lemovicensi episc. exstructum circa ann. 991. Charta Gerardi Engolism. episc. qua controversiam dirimit inter Bernardum de Comborn et abbatem S. Petri, ann. 1116, CLXXII, 1350. — Decretum Eugenii III de concordia cum monach. Maismac., a. 1147, CLXXX, 1242.

UZNAM (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie d'Huesne, ou Huène, Ile de la mer Baltique, Danem. (monast. cujus possessiones et jura confirmavit Cœlestinus III, ann. 1195, CCVI, 1077.

VABRENSE S. MARIÆ ET S. DIONYSII (Vabres près Saint-Afrique, Aveyron) monast. ord. S. Bened. apud Vabrum in diœc. ejusdem nominis sub Carolo Calvo fundatum, ann. 864, a Raimundo Tolosano comite et B. Adalgiso abbati commissum. — Privil. Caroli Calvi, 864, CXXXII, 784. — Ejusdem fundationis historia ab Agione, *ibid.* — Charta Raymundi comitis, 786. — Vide quoque CXXXIII, 709.

VAGIANUM (Veies ou Vagiano, en Toscane) monast. quod Vallumbrosanæ congregationi se adjunxit sub Rodulfi abbatis regimine, ann. 1074, CXLVI, 806.

VAISLIACENSE (Vaillac, diocèse de Cahors, Lot.) monast. cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 1019.

VALCIODORENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Vaulsor ou Wasor, près Namur en Belgique) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 944.— Privil. Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1495.

VALENTIA (de) S. RUFFI. *Vide* RUFFI.

VALENTIA (de) S. JACOBI (Saint-Jacques de Valence, Drôme) Hospitalariorum domus instituta paulo ante ann. 1199 quo Innocentius III confirmavit sententiam ab archiep. Lugdun latam super litem cum monast. S. Rufli, CCXIV, 532.

VALENTINI (S.) IN SABINIS cella seu monasteriolum quod abbas Anastasius jussus est reddere episcopo Gaugerico a Joanne VIII papa, ann. 879, CXXVI, 849.

VALENTIANENSE S. JOANNIS BAPTISTÆ (Valenciennes) monast. ord. S. August. ab Arnulfo comite fundatum sub episc. Rothardo IX sæc., CXLIX, 135. — Privil. Odonis Camerac. episc. 1107, CXL, 1151. — Alexandri III, ann. 1173, CL, 926.

VALERICI (S.) AMBIANENSE (Saint Valéry-sur-Mer, Somme) monast. ord. S. Bened. a Chlotario II exstructum ann. 611, cujus primi abbates fuere Valdolenus et Valericus e Luxovio educti. De hujus monast. privilegiis tractatur, CLVI, 1031. — Privil. Alexandri III, ann. 1166, CC, 477.

VALERIIS (de) PETRI. *Vide* PETRI.

VALLE FARES (de) S. MARIÆ MAGDALENÆ (Sainte-Marie-Magdeleine de Vulfare, Etats-Romains) monast. cui ecclesiam concessit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 465.

VALLE FLAVIANA (de) S. ÆGIDII. *Vide* SEUMICHENSE.

VALLE (de) S. MICHAELIS (Saint-Michel du Val, diocèse de Parenzo, en Istrie.) monast. cujus mentio fit in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1101.

VALLEIA (IN) S. JOANNIS. *Vide* JOANNIS.

VALLENSE. *Vide* CUCUPHATIS.

VALLIBUS (de) S. STEPHANI. *Vide* STEPHANI.

VALLIS ALTÆ (Alta Valle ou Val Profond du diocèse de Bergame, Lombardie) monast. ord. S. August. a venerabili Gregorio episc. exstructum, paulo ante ann. 1138, quo illud privilegio adornavit Innocentius II, CLXXIX, 503. — Urbani III privil., ann. 1187, CCII, 1494.

VALLIS AUREÆ. *Vide* AUREA VALLE.

VALLIS BONÆ S. PETRI (Saint-Pierre de Valbonne (Vallebuona), diocèse de Plaisance) monast. ord. S. Bened. abbatiæ Sanctæ Mariæ in Pulsano subjectum. De eo mentio fit in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1097.

VALLIS BONÆ S. MARIÆ (Notre-Dame de Valbuena, diocèse de Valladolid Espagne) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1144, sub Alphonso VIII Castellæ, rege. — Privil. Eugenii III, ann. 1153, CLXXX, 1388.

VALLIS BUGNENSIS LEPROSORUM HOSPITALE (Le Val-de-Pouilly-Oise) quod sub protectione sua suscepit Cœlestinus III, CCVI, 1240.

VALLIS CAULIUM (Le-Val-des-Choux, diocèse de Langres, Côte-d'Or) monast. ord. Cist. ab Odone Burgundiæ duce exstructum, cujus primus abbas fuit eremita Viardus quondam Carthusianus, ann. 1193. — Privil. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 531.

VALLIS-CAVÆ monast. apud Asturicos in Hispania situm, quod aliquandiu rexisse creditur S. Beatus, VIII sæc., XCVI, 890.

VALLIS CERNAII seu SARNAII (Vaux-Cernai, Seine-et-Oise) monast. ord. Cisterc. a Simone Neaufliensi domino exstructum, ann. 1128. — Epist. Alexandri III ad Henricum Rhem. arch. pro eo monast., ann. 1174, CC, 1008. — Petrus monachus claruit ann. 1218, CCXIII, 641.

VALLIS-CHRISTIANÆ S. MARIÆ (Notre-Dame de Vauchrétien, diocèse de Soissons) monast. ord. Præm. a Rodulfo Gilberti et Gillæ filio exstructum, ann. 1134. — Eugenii III privil., ann. 1147, CLXXX, 1260.

VALLIS CROSÆ S. MARIÆ (Notre-Dame de Valeros, Var) monast. ord. Præmonst. fundatum ante ann. 1164, quo huic adjunxit Fontis Calidi monast. Alexander III, CC, 308. 394.

VALLIS CLARÆ S. MARIÆ (Notre-Dame de Vauclair, ancien diocèse de Laon) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1134, a Gualtero de Ruciaco et ejus uxore Hermengarde.— Epist. Innocentii III ann. 1209, CCXVI, 46, 366.

VALLIS CIVITATIS AUSTRIÆ S. MARIÆ parthenon infra muros Fori-Juliensis (Fréjus) cujus fundationem confirmavere diplomate Ludovicus et Lotharius imper., ann. 829, XCIX, 637; CIV, 1190.

VALLIS DEI (Val-Dieu, diocese de Mayence) monast. cujus præpositus S. Hildegardis precibus se commendavit, CXCVII, 306. — Idem quam S. Disibodi, quod videsis.

VALLIS GALILEÆ. *Vide* S. DEODATI.

VALLIS S. GEORGII. *Vide* NOVIBURGENSE.

VALLIS S. GREGORII (Saint-Grégoire du Val en Alsace) monast. ordinis S. Bened. a Childerico Grimoaldi filio fundatum, ann. 661, LXXXVII, 315.

VALLIS GRATIÆ alias VALLIS PROFUNDÆ, (Val-de-Grâce ou *Val-profond* à Bièvre-le-Châtel près de Paris) parthenon ord. S. Bened. XI sæc. exstructus. Annexus est cum Givensi, ann. 1207, sub Innocentio III, CCXV, 1250.

VALLIS LAUREÆ (Valloro entre Tarragone et Barcelonne, en Espagne) monast. Cisterc. ord. de quo inter se contendebant. Barcin. et Tarracon. episcopi. — Alexandri III epist., ann. 1166, CC, 509.

VALLIS LUCENTIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Vauluisant, diocèse de Sens, Yonne) monast. ord. Cisterc. ann. 1129 conditum ab illustri viro Artaldo de Anselto et Ludovico VII rege. Epistola Henrici Clarævall., 1188, CCIV, 229. — Abbatis testimonium in causa successionis comitum Campaniæ cum Eudo de Breua, ann. 1213, CCXVI, 979.

VALLIS MAGNÆ S. MARIÆ (Notre-Dame de Valmagne ou Vaugrain, diocèse d'Agde, Hérault) monast. primum ord. S. Bened., postea autem Regulam Cisterc. suscepit, ann. 1138. — Epist. Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1390. — Hoc Cadunensis abbatia concessit monasterio Bonarum vallium sub Adriano IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1599. — Epistola Innocentii III, ann., 1202, CCXIV, 1055; ann. 1205, CCXV, 612.

VALLIS S. MARIÆ. *Vide* MARIÆ.

VALLIS S. MARIÆ (Val-Sainte-Marie ou Marienthal, diocèse d'Halberstadt) monast. ord. S. Bened. fundatum a comite palatino Frederico et piis feminis, cui privileg. concessit Adrianus IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1625.

VALLIS S. MARIÆ. *Vide* TALANTO.

VALLIS MASSONIS S. LEODEGARII, (Saint Léger de Masmunster seu Moisevaux) monast. a Massone ducis Lutfridi fratre fundatum, cui immunitatem concessit Ludovicus Pius, ann. 823, CIV, 1126.

VALLIS-MONTIS S. MARIÆ (Notre-Dame de Valmont). *Vide* GALLOMONTENSE.

VALLIS PONTIS S. MARIÆ (Notre-Dame du Val-del-Ponte près de Pérouse) monast. ord. S. Bened. quod S. Leo IX ab episcopali jurisdictione exemit, ann. 1049, CXLIII, 595.

VALLIS RICHERIÆ S. MARIÆ (Notre-Dame du Val-Richer, Calvados) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1150 a Simone de Bosvilla, cujus possessiones et jura privilegio confirmavit Alexander III, ann. 1164, CC, 295.

VALLIS S. PETRI (Val-Saint-Pierre) carthusia in diœc. Laudunensi fundata, ann. 1140, cujus prior Engelbertus primus fuit, qui deinde Cabilonensis episcopus factus est; hanc carthusiam invisit Hugo Lincoln. episc., ann. 1199, CLIII, 1088.

VALLIS S. PETRI (Val-Saint-Pierre, diocèse de Cologne) monast. ord. Cisterc. *Vide* HEISTERBACENSE.

VALLIS S. SALVATORIS ET S. MARIÆ (Val-Saint-Sauveur, près de Poligny, Doubs) monast. ord. S. Benedicti in diœc. Vezuntionensi ab Ottone Willelmo exstructum et Cluniaco concessum, ann. 1029, a Rodulfo rege, CXLII, 863, 864.

VALLIS S. SALVATORIS ET S. MARIÆ (Notre-Dame du Val Saint-Sauveur, près de Tournonat, Côte-d'Or) monast. ord. Cisterc. a Raynaldo de Granecio et ejus uxore Agnete simul et ab Evilone comite de Salz exstructum ineunte sæc. XII, CLXXXV, 1434. — Fratres hujus monast. sese dant monast. Albæ Ripæ, sub Godefrido Lingon. episc., *ibid*

VALLIS SECRETÆ S. MARIÆ (Notre-Dame de Val-Secret, diocèse de Soissons) monast. ord. Præm. ab Odone II Campaniæ comite et ejus uxore Ermengarde exstructum ann. 1060. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 575, 577. — Alexandri III epist., ann. 1172, CC, 771. — Epist. Innocentii III ad abbat. super accusatione adv. abbat. S. Dionysii Rhem., ann. 1208, CCXV, 1587.

VALLIS SENI S. LAMBERTI (Saint-Lambert du Val-de-Seine, diocèse de Salzbourg) monast. ord. S. Bened. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius II, ann. 1139, CLXXIX, 425.

VALLIS SELTZENSIS. *Vide* SELTZENSIS.

VALLIS SEREN (Valséry, diocèse de Soissons, Aisne) monast. ord. Præmonst., alias Vivariense dictum a Joachim Rufo exstructum ann. 1124, de quo mentio fit in Vita S. Norberti, CLXX, 1309. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1580.

VALLIS UMBROSÆ (Vallombreuse dans le territoire de Florence, en Toscane) ordo a S. Joanne Gualberto circa ann. institutus, 1075, CXLVI, 667. Ejus initia, *ibid.* — Epistola Gregorii VII papæ ad monachos Vallumbrosanos, ann. 1075, CXLVIII, 644. — Urbani II priv., ann. 1090, CLI, 322. — Paschalis II, ann. 1114, CLXIII, 572. — Privil. Innocentii II, ann. 1130, CLXXIX, 57, 190. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 997. — Privil Alexandri III, ann. 1169, CC, 569. 1067. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1389, 1413. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1279. — Cœlestini III, ann. 1193, CCVI, 1018. — Epistol. Innocentii ad abbatem de diœcesi Fesulana, ann. 1205, CCXV, 746.

VALVENSE S. CLEMENTIS (Saint-Clément de Valvi) monast. ord. S. Bened. in Italia. Contra quosdam qui huic monast. nocebant scripsit Alexander II papa, ann. 1075, CXLVI, 1401.

VANGADIACENSE seu VANDAGITIENSE S. MARIÆ (Sainte-Marie de Vangadice sur le mont Silicano dans la Lombardie Vénitienne) monast. ord. Camaldul. a nobili Ugone marchione exstructum paulo ante ann. 1125 quo Calixtus II illud privilegio confirmavit, CLXIII, 1267. — Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 419, — Alexandri III, ann. 1177, CC. 1112. — Cœlestini III, ann. 1196, CCVI, 1176. — Epist. Innocentii III de reformatione hujus monast., ann. 1212, CCXVI, 891, 908.

VARENAS (AD) S. VALERIANI, (Saint-Valérien de Varennes) monast. ord. S. Bened. in pago Antissiodorensi quod processionaliter adibant fideles sub Aunario episc. VII sæc., CXXXVIII, 234,

VARIVILLA (de) (Varville, diocèse de Beauvais) parthenon a nobili matrona Adelaide de Bullis exstructus ante ann. 1175, quo Alexander III illum privilegio confirmavit, CC, 1050.

VARLARIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Vallencourt, ou Varleaucourt, Pas-de-Calais) monast. ord. S. August. cujus bona et jura confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CXXIX, 599. — Eugenii III privil., ann. 1146, CLXXX, 1141.

VASATENSIS (Bazas, diocèse de Bordeaux) parthenon ante XI sæc. exstructus; de eo fit mentio apud S. Gregorium Turonensem episc., LXXI, 388.

VEDASTI (S.). *Vide* ATREBATENSE.

VEDOGIO (de) S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Vidou ou Wiège, anc. diocèse d'Arras près de Bapaume) monast. ord. S. Bened. cujus abbati scripsit Eugenius III super controversia cum presbytero Bapalmi, ann. 1145, CLXXX, 1053.

VENANTII (S.) *Vide* TURONENSE.

VENERE (in) S. JOANNIS. *Vide* JOANNIS.

VENETIARUM S. DANIELIS (Saint-Daniel de Venise) monast. ord. S. August. cujus bona privilegiaque confirmavit Alexander III, ann. 1165, CC, 358.

VENETUM. *Vide* S. MARIÆ DE CHARITATE.

VENETUM S. SALVATORIS IN RIVO ALTO. *Vide* SALVATORIS.

VENETUM S. GEORGII (le couvent Saint-George le Majeur dans les environs de Venise) monast. ord. S. Bened. fundatum circa finem VII sæc. a Cuniberto Longobardorum rege in eodem loco quo Alachisium ducem vicerat. — Tribuno abbati privil. concessit Calixtus II, ann. 1123, CLXXXIII, 1294. — Privil. Innocentii II, ann. 1132, CLXXIX, 160.

VENETUM S. MARCI (Saint-Marc de Venise) monast. ord. S. August. cujus possessiones et jura in civitatibus Tyrensi et Achonensi confirmavit Alexander III, ann. 1165, CC, 362. — Bulla ejusd. papæ, qua indulgentias (nempe septimam partem pœnæ promeritæ) concessit orantibus in S. Marci ecclesia, ann. 1180, CC, 1319.

VENETUS S. ZACHARIÆ (le couvent de Saint-Zacharie à Venise) parthenon cui, postulante Giseldruda abbatissa, Eugenius III privilegium concessit, ann. 1151, CLXXX, 1479. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1495. — Alexandri III, ann. 1169, CC, 604. — Lucii III, ann. 1183, CCI, 1215, 1320. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1496.

VENETUM S. NICOLAI DE LITTORE (Saint-Nicolas de Venise au Rialto) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Dominico Contarino Venetiarum duce conditum, cooperantibus episcopis Dominico Gradensi et Dominico Olivolensi. — Privil. Urbani III, ann. 1187, CCII, 1492. — Clementis epist., ann. 1188, CCIV, 1590.

VENLOCHIENSIS parthenon. *Vide* WENLOCENSIS.

VERCELLENSE S. GEORGII (Saint-George de Verceil) monast. cui Atto Vercell. episc. prædia quædam donavit in suo testamento, ann. 960, CXXXIV, 896.

VERCELLENSIS S. MARIÆ MAJORIS (Sainte-Marie-Majeure) parthenon cujus abbatissa Bertruda prædia nonnulla recepit ab Abbone episc., ann. 960, CXXXIV, 897.

VERCELLENSE S. EUSEBII (Saint-Eusèbe de Verceil) collegium canonicorum quorum possessiones confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 593. — Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1177.

VERDENSE pro WERTHINENSE, quod videsis.

VERNOLIO (de) SS. TRINITATIS HOSPITALE (Frères de l'hospice de la Sainte-Trinité, à Vernouil, Seine-et-Oise) monast. ab Herveo Parvo dotatum et ab Innocentio III privilegio ornatum, ann. 1205, CCXV, 662.

VERONENSE SS. NAZARII ET CELSI (Sainte-Nazaire de Vérone) monast. ord. S. Bened. cujus mentio fit in privil. quod concessit Eugenius III episcopo Veronensi, ann. 1145, CLXXX, 1058, — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1567.

VERONENSE collegium canonicorum cujus bona et privilegia confirmaverunt Calixtus II et postea Innocentius II, ann. 1140, CLXXIX, 508. — Privil. Eugenii III de dono castri Ceretensis, CLXXX, 1151. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1302, 1320. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1473.

VERONENSE S. ZENONIS (Saint-Zénon de Vérone) monast. ord. S. Bened. sub regibus Longobardis exstructum; postea eversum a Barbaris, reædificatum est a Pippino VIII sæc. — Abbas Austrebertus diploma obtinuit a Ludovico Pio quo confirmavit privilegium olim a Pippino concessum, ann. 815, CIV, 1027. — Dipl. Lotharii imper., ann. 833, CIV, 1223, 1238. — Henrici III imper., ann. 1084, CCI, 1159, 1162. — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1058. — Epist. Alexandri de lite quadam cum Ferrariensibus civibus, ann. 1726, CC, 770. — Privil. Urbani III, ann. 1187, CCII, 1532. — Innocentii III decretum in hujus monast. gratiam, ann. 1198, CCXIV, 257.

VERONENSIS S. MARIÆ parthenon (Notre-Dame dite in Organo à Vérone) a nobilibus feminis Anteunda et Natalia exstructus, ann. 744, LXXXVII, 1374. — Privil. Caroli Magni, ann. 805, XCVII, 1030. — Alexandri III, ann. 1177, CC, 1126.

VERONENSIS parthenon a S. Zenone conditus, primus totius Occidentis fuisse videtur, XI, 153; XVI, 897.

VERONENSE SS. FIRMI ET RUSTICI (Saint Rustique de Vérone) monast. de quo mentio fit in privilegio ab Eugenio III concesso episcopo Veronensi, ann. 1145, CLXXX, 1058.

VERONENSE (Convent de Vémagara diocèse de Vérone) monast. Vemagaranum, cujus mentio fit in privil. ab Eugenio III concesso episcop. Veron., ann. 1145, CLXXX, 1058.

VERRUCENSE S. MICHAELIS. *Vide* MICHAELIS.

VERZIACENSE S. VIVENTII (Saint-Vivant-sous-Vergey, près de Nuits, en Bourgogne) monast. ord. S. Bened. fundatum, ann. 890 seu 924, a Manasse comite et Walone, ejus fratre et Augustod. episc.. — Præceptio Calixti II, ann. 1117, CLXIII, 1146.

VESSERANUM (Vesseraou Vesra en Franconie) monast. a Goteboldo comite inchoatum et ab Othone Bambergensi episcopo perfectum, ann. 1138, CLXXII, 1289 — Charta Ottonis de hujus monast. fundatione, ann. 1138, CLXXII, 1350.

VETERINENSE (Vieux, près d'Ambazac) monast. ord. S. Bened. in pago Lemovicensi a Rudolfo Bituricensi episc. exstructum, ann. 840, CXIX, 701.

VETUS-MONASTERIUM S. MARIÆ (Notre-Dame de Montières) monast. ord. S. Bened. exstructum in diœces. Terwannensi a S. Aunomaro episc. et nobili viro Adrowaldo comite, ann. 682; postea reædificatum ab Ermenfrido episc. et a Leone IX papa consecratum, ann. 1049, qui privileg. eidem concessit, CXLIII, 650.

VEZUNTIONENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Besançon) monast. ord. S. August. cujus bona et privilegia confirmavit Calixtus II, ann. 1120, CLXIII, 1162, 1235, 1286. — De consuetudinum remissione a Raynaldo comite facta, 1314.

VEZUNTIONENSE S. MARIÆ MAGDALENÆ (Sainte-Magdeleine, à Besançon) monast. ord. S. Bened super Dubium flumen, quod privilegio ornavit Alexander II papa, ann. 1073, CXLVI, 1418. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1172. — Cœlestini II, ann. 1144, CLXXIX, 814.

VEZUNTIONENSE S. STEPHANI (Chanoines de Saint-Etienne, à Besançon). Cum illud monast. inter et S. Joannis canonicos interesset quædam controversia, soluta est a Calixto II, ann. 1123, CLXIII, 1286.

VICENTINUM SS. FELICIS ET FORTUNATI (Saint-Félix et Fortunat, de Vicence, Etats de Venise) monast. ord. S. Bened. cujus bona et privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1166, CC, 499.

VICHPACENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Wibbach ou Wippach, Carniole) monast. ord. S. Bened. a comitissa Hazica et ejus filiis Hecardo, Bernardo et Ottone exstructum, ante ann. 1102, quo Paschalis II illud privilegio confirmavit, CLXIII, 101.

VICONIENSE S SEBASTIANI seu DE CASA-DEI (Saint-Sébastien de Vigogne, autrement dit Case-Dieu, Nord.) monast. ord. Præmonstrat. a presbytero Britanno exstructum, ann. 1125, prope Valencenas. — Privil. Innocentii II, ann. 1138, CLXXIX. — Epistola Alexandri III, ann. 1170, ad Henricum Rhemensem archiep. et comitem Fland. pro eo monast., CC, 666.

VICOVARIO (de) S. COSMÆ (Saint-Côme de Vicovaro, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones et jura sub sua tutela suscepit Innocentius II, ann. 1212, CCXVI, 633.

VICTORIS (S.) IN CALETRICIS (Saint-Victor-en-Caux) prioratus a Rogerio de Mortuomari (Mortemart) exstructus, ann. 1055, cujus petitione in abbatiam evectus est et S. Audoeni monasterio annexus a Joanne Rothomagensi archiepisc., ann. 1074, CXLVII, 965. — Privil. Alexandri III, ann, 1179, CC, 1267.

VICTORIS (S.) PARISIENSIS (Saint-Victor-lez-Paris) monast. canonicorum ord. S. August. celeberrimum a Ludovico Crasso rege, et Guillelmo de Campellis fundatum, ann. 1113. Privil. Paschalis II, ann. 1114, CLXIII, 339. — Sententia excommunicationis lata a Stephano Parisiensi episc. adversus occisores Thomæ S. Victoris prioris, ann. 1132, CLXXIII, 1415. — Charta Stephani Parisiensis episc., ann. 1124, CLXXIII, 1421. — *Essai sur la fondation de Saint-Victor de Paris*, CLXV, 9. — Hugo celebris doctor claruit ante ann. 1138, CLXV; XL, — Decretum Innocentii II de præbenda S. Victori concedenda, ann. 1143, CLXIX, 620. — Garnerius prior floruit ann. 1166, CXCIII, 9. — Richardus illustris canonicus claruit ann. 1173, CXCVI, 1. — Item circa eadem tempora floruit Guarinus, *ibid.*, 1387. — Odo prior S. Victoris et exinde abbas S. Genovefæ, *ibid.*, 1397. — Godefridus, *ibid.*, 1418. — Adamus, *ibid.*, 1421. — Gualterus, *ibid.*, CXCIX, 1127. — Alexandri III epist. ad Robertum prior., ann. 1170, CC, 675, 772, 775,

876, 877. — Mauricii de Sulliaco charta, ann. 1171, CCV, 989. — Odonis de Soliaco Parisiensis episc., ann. 1197, CCXII, 69, 75. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 791, 793, 823, 980, 1366, 1445; CCXVI, 155, 351, 510, 549, 602.

VICTORIS (S.) GENEVENSIS (Saint-Victor de Genève) monast. ord. S. Bened. primo a Seleuba regina sanctæ Chlothildis sorore fundatum, VI sæc., et ab Adelaide imperatrice restitutum, ann 1024, in quo Cluniac. monachi introducti sunt, CXLII, 858.

VICTORIS (S.). *Vide* Cenomanense, Massiliense, Mediolanense, etc.

VIENNENSE S. ANDREÆ (Abbaye de Saint-André, à Vienne en Dauphiné) monast. ord. S. Bened. ab Ansemundo et ejus uxore Ansleubana emptum et statim Barnardo, Viennensi episcopo, datum cum privil. Theodorici et Guntramni regis, et denique a Ludovico Pio confirmatum, ann. 831, CIV, 1194. — Epistola Urbani II papæ ad monachos S. Andreæ adversus Guidonem archiepisc., *ibid.*, 1099; CLI, 537. — Raldus, Burgundiæ regis, diploma, ann. 994, CLI, 1021. — Innocentii III epist., ann. 1212, CCXVI, 823.

VIENNENSE S. FERREOLI (Saint-Ferréol de Vienne, en Dauphiné) monast. ord. S. Bened. a sæc. VI fundatum, postea autem reædificatum a Leodegario Vienn. episc., ann. 1036, CXLIII, 1403, 1406. — Innocentii III epist., ann. 1212, CCXVI, 823.

VIENNENSE S. MARCELLI (Saint-Marcel, du diocèse et près de Vienne en Dauphiné) monast. ord. S. Bened. in quo divertit Paschalis II papa, ann. 1107, CLXIII, 224. —Innocentii III epist., CCXVI, 823.

VIENNENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Vienne) celebre monast. ord. S. Bened. exstructum in urbe a S. Leoniano abbate et S. Aniani Aurelianensis episc. fratre, qui ab initio meram sibi construxerat cellulam, circa ann. 515. — Illud postea restauravit Leodegarius episc., ann. 1036, CXLIII, 1403.— Lucii III privil., ann. 1184, CCI, 1288. — Epist. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 823.

VIENNENSE S. THEUDERII (Saint Theudère ou Saint-Chef de Vienne) monast ord. S. Bened. in colle Rupiano exstructum ab ipso S. Theuderio abb. VI sæc. Ibi suscepti sunt, IX sæc., Dervenses monachi post sui monast. vastationem a Nortmannis. Privil. Formosi papæ, ann. 892, CXXIX, 837.

VIGORIS (S.) CERASIENSE (Saint-Vigor de Cérisy près Bayeux) monast. ord. S. Benedicti, a S. Vigore Bajocensi episc. conditum, in agro a rege Childeberto concesso ann. 538. A Nortmannis eversum, restitutum est ab episc. Odone, et denique transiit ad S. Mauri congregationem; Robertus de Tumbalena dictus abbas fit S. Vigoris, ann. 1092, CL, 1359.— Urbanus II illud asserit monasterio S. Benigni Divion., ann. 1097, CLI, 500. — Ch. Odonis Bajoc. episc., ann. 1096, CLV, 475.

VILLÆ MAGNÆ SS. MARTINI ET MAJANI (Saint-Martin et Majan de Villemagne, l'Argentière, Hérault) monast. ord. S. Bened. reædificatum est, IX sæc., a Ludovico Pio. Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 140.

VILLÆ MAJORIS S. MICHAELIS (Saint Michel de Villamajor, Espagne) monast. ord. Præmonst. cujus possessiones sub sua suscepit Innocentius III protectione, ann. 1199, CCXIV, 607.

VILLALUPPENSE (Villeloin, près de Loches, Indre et Loire) monast. ord. S. Bened. ab Odacro Cormaricensi abbate exstructum seu auctum in Turon. diœces. et ab Herardo episc. consecratum, ann. 859, CI, 1431. — Guido abbas qui male gesserat, postea injuste ablata restituit, ann. 996, CXXXVII, 853. — Concessio hujus monast. in gratiam fratrum Carthusiensium, petente Henrico, Anglor. rege, qui et Andegavensis comes erat, circa ann. 1173, CCVII, 1162.

VILLA LUTOSA (Leuze entre Ath et Tournay, diocèse de Cambrai) monast. ord. S. August. a S. Amando conditum, ann. 645, CXLIX, 140.

VILLA SANCTIS, S. SATURNINÆ (Saints-les-Marquions, anc. diocèse d'Arras) parthenon in diœces. Atrebatensi fundatus, VI sæc., CXLIX, 150.

VILLARENSE. *Vide* Fulrado-Villarense.

VILLARENSIS (Montivillier, diocèse de Rouen) insignis parthenon Benedictinarum in diœces. Rothomagensi conditus a S. Philiberto ann. 682, CV, 44 not. —Ansegisus quædam huic monast. largitus est ann. 833, *ibid.*

VILTHINENSE (Vilthina, diocèse de Brixen dans le Tyrol) monast. ord. Præmonst. a Regenberto Brixiniensi episc. fundatum, paulo ante ann. 1138, quo illud privilegio ornavit Innocentius II, CLXXIX, 559.

VIMANENSE monasterium Portugalense et diœces. Bracarensis, cujus priori scripsit Innocentius III super subjectione episcopo debita, ann. 1199, CCXIV, 704.

VINCENTII (S.) AD VULTURNUM APUD BENEVENTUM (Saint-Vincent-sur-Vulturne) monast. ord. S. Bened. a tribus nobilibus viris et fratribus Paldone, Tasone et Tutone fundatum, circa 760, LXXXIX, 1319; XCV, 651. — Ibi floruit S. Ambrosius Autpertus abbas, ann. 778, LXXXIX, 1265. — Dipl. Caroli Magni, ann. 774, ubi de hujus monast. fundatione, XCVII, 1006, 1016. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 831, CIV, 1196. — Bulla Paschalis I, ann. 819, CXXIX, 980. — Privil. Stephani VII, ann. 930, CXXXII, 1051. — Marini II, CXXXIII, 869. — Benedicti VII, CXXXVII, 545. — Sergii IV, CXXXIX, 1522. — Nicolai II, CXLIII, 1304. — Dipl. Chonradi II imper., ann. 1038. — Bulla Calixti II, ann. 1128, CLXIII, 1184.

VINCENTII (S.) DE OVETO (Saint-Vincent de d'Oviédo, Espagne) monast. ord. S. Bened. ab abbate Fromista et Maximo ejus consobrino conditum, ann. 791, XCVI, 889.

VINCENTII (S.) LAUDUNENSIS (Saint-Vincent de Laon), monast. ordinis S. Bened, fundatum, ut ferunt, a regina Brunichilde, Sigeberti uxore, ann. 580. Jam a longo temporis spatio derelictum erat, cum ab Adelelmo reparatum est, et in eo duodecim canonicos introduxit, quibus Rorico substituit duodecim monachos ord. S. Bened. e monasterio Floriacensi, ann. 961, CXXXIII, 951. — De Anselmo abbate, CLVI, 1003, 1152. — Charta Widonis de Anco (d'Eu) Laudun. decan., *ibid.*, 1154. Ch. restitutionis a Roricone episc., 1169. — Dipl. Lotharii imper., ann. 975, CLVI, 1171. — Abbatum series, 1172.

VINCENTII (S.) (Saint-Vincent, diocèse de Trivento, dans la Princip. Ultér., Naples) cui decimæ adjudicantur ab Innocentio III, ann. 1208, CCXV, 1474.

VINCENTII (S.). *Vide* Cenomanense, Metense, Parisiense, Silvanectense, etc.

VINDICIACENSE (Venzat ou Pansat en Auvergne) monast. ab abbate Bracchione (S. Bravi) et nobili matrona Ragnachilde conditum, circa ann. 538, LXXI, 1065, 1065 not.

VINDICIANI (S.) IN MONTE ELIGII (Saint-Vindicien du Mont-Saint-Éloy, diocèse d'Arras) monast. ord. S. August. apud Atrebates de quo mentio est in gestis episc. Camerac. et Atrebat., CXLIX, 151.

VINDOCINENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité, de Vendôme) monast. ord. S. Bened. a Goffrido Andegav. comite et Agnete ejus uxore fundatum, et a Clemente II papa per privilegium confirmatum, ann. 1047, CXLII, 684. — Privil. Victoris II papæ, ann. 1055, CXLIII, 819.— Nicolai II, ann. 1061, CXLIII, 1352. — Alexandri II, ann. 1063, CXLVI, 1291. — Gregorii VII privil., ann. 1085, CXLVIII, 729. — Urbani II, ann. 1093, CLI, 372, 380, 385, 537. — Goffridus abbas et cardinalis e comite Andegav. ortus, ann. 1107, CLVII, 9. — Privil. Thodorici Carnot. episc., ann. 1040, CLVII, 289.— Privil. Paschalis II, CLXIII, 56. — Calixti II, CLXIII, 1125, 1506. — Honorii II, ann. 1129, CLXVI, 1294. — Privil. Innocentii II, ann. 1135, CLXXIX, 225. — Ejusdem epist. de concord a cum episc. Andegav. Ulgerio, *ibid.*, 261. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 747. — Epist. ejusd. 1459, CCXVI, 766, 814.

VINEIS (de). *Vide* S. Joannis.

VIRDUNENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Verdun) monast. ord. S. Bened. a comite Wufoaldo et ejus conjuge Adalsinda fundatum, ann. 709. Pro ejus monast. defensione Gregorius VII ad archiepisc. Trevir. scripsit, ann. 1047, CXLIII, 626. — Privil. Paschalis II, ann. 1106, 163.

VIRDUNENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Verdun) monast. ord. S. Benedicti exstructum ante ann. 1065, quo Nicolaus II papa præcepit Ruthenensi comiti ut quædam ei restitueret prædia injuste detenta, CXLIII, 1346.

VIRDUNENSE. *Vide* S. Vitoni et S. Agerici.

VIRDUNENSE S. PAULI (Saint-Paul de Verdun) monast. primum ord. S. Bened., postea autem Præmonst., a Wicfrido Vird. episc. exstructum, in suburbio ann. 962-965, quod reformatum est a S. Norberto, ann. 1137. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1176. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 277.

VIRDUNENSIS S. MAURI (Saint-Maur de Verdun) parthenon situs in suburbio, ab Heymone episc. reparatus, cujus privilegia et bona confirmavit S. Leo IX, ann. 1049, CXLIII, 626.

VIRIZIACUM. *Vide* S. Basoli.

VIRTUENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur des Vertus, diocèse de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. Benedicti, CC, 629 not.— Epist. Alexandri III ad Henricum

Rhem. de controversia abbatis cum quodam presbytero, ann. 1172, CC, 791.

VIRTUENSE S. MARIÆ (Notre-Dame des Vertus, diocèse de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. August. ante ann. 1132 exstructum. — Epist. Alexandri III super hujus monast. abbate ann. 1169, CC, 568, 629, 776, 904.

VIRTUENSE (Les Vertus ou Aubervilliers près Saint-Denys, Seine) monast. ord. S. Augustini, S. Victori Parisiensi subjectum, cui abbatem dedit Stephanus Parisiensis episc., ann. 1132, CLXXIII, 1413.

VIRZILIACENSE, VIRZILIENSE. *Vide* VIZELIACENSE.

VIRZIONENSE S. PETRI (Saint-Pierre, à Vierzon) monast. ord. S. Bened. olim Doverense dictum, conditum est a Radulfo Bituric. episc., IX sæc., postea autem congregationi S. Mauri addictum, LXXX, 579.

VISBECCENSIS (Visbec couvent situé en Allemagne, mais dont la position nous est inconnue) parthenon cujus possessiones privilegio confirmavit Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1365. An *Visbery* prædium Fuldensi monast. pertinens?

VISUMENSE monast. ord. S. Bened. in Hispania Gallæciam inter et Bergedum a S. Fructuoso conditum, ann. 660, LXXXVII, 1089.

VITENSE S. MARIÆ (Notre-Dame des Vignes dans le diocèse d'Orma, Vieille Castille, en Espagne) monast. ord. Præmonst. ab Alphonso rege fundatum paulo ante ann. 1163, quo Alexander III illud privilegio ornavit, CC, 241.

VITERBIENSE. *Vide* S. GEMINI, S. MARIÆ NOVÆ, S. ANGELI de SPADA, S. STEPHANI de PLATEA.

VITESCOLENSE S. MARIÆ (Notre-Dame des Vignerons, dans le diocèse d'Aarhus, Jutland) monast. ab episc. Eskillo exstructum, paulo ante ann. 1164, quo Alexander III scripsit abbati ejusdem monast., CC, 504.

VITI (S.) IN SARDINIA monast. ord. S. Bened. a nobili femina Vitula nomine conditum, IV sæc., temporibus S. Gregorii Magni, de quo mentio est LXXVII, 511.

VITI (S.) (Saint-Vite, près l'Etna, en Sicile) monast. ord. S. Bened. juxta montem Ætnam in Sicilia, de quo queritur S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1081.

VITI (S.) *Vide* PAULLENSE.

VITTONI (S.) VIRDUNENSIS (Saint-Vanne de Verdun) monast. ord. S. Bened. quod initium sumpsit a basilica eodem nomine decorata, eo quod ibi sepultus fuerat S. pontifex, ann. 507, in qua canonicos nonnullos S. August. ipse instituerat. Sæc. X Berengarius in eam abbatiam monachos introduxit ord. S. Bened. — Hujus monast. possessiones et privilegia confirmavit S. Henricus II imper., ann. 1015, CXL, 521. — Charta Guidonis de Castellione Rhemensis archiep., ann. 1040, CXLII, 1407. — Epist. Urbani II in grat.am hujus monast., ann. 1096, CLI, 447. — Paschalis, ann. 1114, CLXIII, 355. — Epist. Honorii II, CLXVI, 1225. — De abbatibus S. Vittoni, auct. Laurentio de Leodio, 1250, CCIV 915. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXVII, 164.

VIVARIENSE (Viviers, près d'Esquilau, en Calabre) monast. olim a Cassiodoro jam sene fundatum, in quo se recepit inter fratres, ann. 560, LXIX, 421.

VIVARIENSE monast. quod dicitur peregrinorum in ducatu Alsacensi situm cujus abbati Sigimaro scripsit Lotharius Ludovici Pii filius monasterium concedens Lucernense, ann. 839, CIV, 1308.

VIVARIENSE. *Vide* VALLIS SERENÆ.

VIVENSE (Vivo, près de Camaldoli en Toscane) monast. ord. S. Bened. quod conciliat Cœlestinus II cum Camaldulensibus super abbatis electione, ann. 1144, CLXXIX, 806. — Eugenii III privil., ann. 1146, CLXXX, 1185.

VIZELIACENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Vézelay, diocèse d'Auxerre) primo parthenon a nobili femina Bertha fundatus in Burgundia prope Viziliacum, ann. 867, postea transiit ad monachos Benedictinos, CXIX, 1116. — Privil. Joannis VIII papæ, CXXVI, 803. — Item Stephani VI, CXXIX, 858. — Joannis XI, CXXX, 1859. — Marini II papæ, CXXXIII, 865. — Benedicti VI, CXXXV, 1085. — Silvestri II, ann. 1001, CXXXIX, 279. — S. Leonis IX, CXLIII, 642. — De hujus monasterii fundatione, CLVI, 1192. — Paschalis II, ann. 1102, CLXIII, 102, 122. — Ejusdem epist. adversus abbatis interfectores, *ibid.*, 196, 410. — Calixti II privil., ann. 1120, CLXII, 1145. — Cardin. Conon comitem Nivern. excommunicat ob injurias monast. Vizel. illatas, ann. 1120, CLXIII, 1438. — Epist. Innocentii II ad Stephanum abb. ann. 1139, CLXXIX, 394, 633, 637. — Epistola capituli generalis Cisterc. de hujus monast. oppositione episcopo, CLXXIX, 671. — Epist. Lucii II contra interfectores Artaldi abbatis, ann. 1144, CLXXIX, 852, 887, 910. — Eugenii epist., ann. 1146, CLXXX, 1179, et seqq., 1425, 1537, 1550, 1575. — Epist. Anastasii adversus oppressores hujus monast., ann. 1153, CLXXXVIII, 1008, 1009. — Adriani IV epist. de eadem causa, CLXXXVIII, 1423 et seqq, 1458, 1592. — Hugo Pictavinus auctor historiæ Viziliac. claruit ann. 1167, CXCIV, 1539. — Privil. Alexandri III, ann. 1162, CC, 153, 509, 572. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1094. — Urbani III, quo abbati usum mitræ concessit, ann. 1187, CCII, 1424. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1292. — Cœlestini III, ann. 1193, CCVI, 1025. — Privil. et epist. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 122, 124, 132, 168. — Idem papa indulgentiam concessit quadraginta dierum his qui visitant corpus S. Mariæ Magdalenæ in hoc monast. conditum, ann. 1199, CCXIV, 865; ann. 1211, CCXVI, 478, 479, 481, 602, 810, 946.

VOLDARICI (S.) (Saint-Woldaric, diocèse de Mayence) monast. ad cujus abbatem scripsit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 824.

VOLTA (de) (La Voulte, Ardèche) monast. ordinis S. Bened. a S. Odilone Cluniacensi abbate et ejus nepotibus conditum in hæreditate sua, ann. 1024, CXLII, 862.

VOLUSIANI (S.) (Saint-Volusien, dans l'Ariège) monast. ord. S. August. in comitatu Fuxcensi (de Foix) conditum; primum basilica tantum exstructa est, postea ipsi annexum est monast., LXXI, 567.

VOLVICENSE (Volvic, près de Riom, Puy-de-Dôme) monast. ord. S. Bened. in quo translatæ sunt reliquiæ S. Austremonii VIII sæc., LXXI, 567.

VOSIDENSE (Le Vigeois, Vienne) monast. ord. S. Bened. in diœcesi Lemovicensi fundatum ante ann. 550, LXXI, 1148.

VOTO (de). *Vide* MARIÆ.

VULFINI (S.) (Saint-Vulfin d'Auxerre) monast. ord. S. August. in diœces. Antissiodor. quo procedebant fideles in litaniis, temporibus Aunarii episc., VII sæc., CXXXVIII, 233, 234.

VULGANI (S.). *Vide* LENSENSE.

VULMARI (S.) BONONIENSE (Saint-Vulmer de Boulogne) monast. a B. Ida Bullonensi ducissa restauratum intra muros Bononiæ circa ann. 1070, CLV, 454. — Epist. Paschalis II de abbatis expulsione a Bononiensi comite, CLXIII, 127.

VULMARI (S.) DE NEMORE (Saint-Vulmer-les-Bois, anc. diocèse de Boulogne-sur-Mer) monast. ord. S. Bened. in pago Bononiensi æque a B. Ida restauratum, ann. 1070, CLV, 454. — Raiualdi Rhemens. archiepisc. charta, ann. 1132, CLXXII, 1352. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1199, CCXVII, 49, 41, 208.

VULTENSE. Cum hujus monast. abbate olim concambium peregit Henricus II imper., ann. 1015, CXL, 525, 586.

VULTURNENSE. *Vide supra* S. VINCENTII.

WADEGOZINGENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Wadegotra ou Wadegasten, au diocèse de Trèves) monast. ord. Præmonst. conditum ann 1137. Privil. Eugenii III. ann. 1152, CLXXX, 1539. — Abbas se commendat precibus sanctæ Hildegardis S. Ruperti abbatissæ, CXCVII, 504. — Privil. Cœlestini III, ann. 1197, CCVI, 1108.

WALARICI (S.) (Saint-Walric, dans le comté de Witman) monast. ord. S. Benedicti in comitatu Witman fundatum ab Hugone comite; ejus privilegia confirmavit Benedictus VII, ann. 981, CXXXVII, 558. — Privil. Paschalis II, ann. 1106, CLXIII, 184. — Alexandri III, ann. 1165, CC, 552.

WALBURGENSE. *Vide* HEINHENHEIMENSE, CESTRENSE, FURNENSE, SILVASACRA.

WALERICI, seu WALARICI. *Vide* VALERICI.

WALCHENRIETENSE (Walchenreith, diocèse de Mayence) monast. ord. Cist. ex Campensi exortum, ab Adelaide Lanterbergensi comitissa extructum ann. 1121-1128. — Epistol. Innocentii III de quodam monacho hujus monast., ann. 1199, CCXIV, 741.

WALDEDRUDIS (S.) *Vide* MONTE CASTRILOCENSI (de).

WALDERBACENSE (Walderbach, diocèse de Ratisbonne) monast. contra quod tuetur Innocentius III ecclesiam Rickofensem, ann. 1199, CCXVII, 59.

WALLARENSE. *Vide infra* WASLARENSE.

WALTHANENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix de Walthan, comté de Hercksbire, Angleterre) monast. ord S. August. cui privil. concessit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 665, 673 *et seqq.*

WARDONENSE (Wardon dans le comté de Bedford, Angleterre) monast. fundatum ann. 1136, de quo mentio fit in epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 593.

WARIVILLA (de) (Varville, diocèse de Beauvais) parthenon cui petente priorissa Mathilde privilegium concessit Alexander III, ann. 1178, CC, 1030.

WARWICENSE S. SEPULCHRI (Saint-Sépulcre de

Warwick, Angleterre) monast. ord. S. Aug. cujus abbati scripsit Clemens III, ann. 1185, CCIV, 1325.

WASLARENSE (Walers en-Faigne, anc. diocèse de Cambrai) monast ord. S. Bened. exstructum ann. 657 a B. Landelino; Ratherio quondam episc. Veron. et modo abbati Alnensi datum est a Lobiensi monast. a quo pendebat, ann. 968, CXXXVI, 75.

WASTENSE. *Vide infra* WATINENSE.

WATERFORDENSE S. CATHARINÆ (Sainte-Catherine de Waterford, dans le diocèse du même nom, en Irlande) monast. ejusdem institutionis atque S. Victor Parisiensis, cujus Innocentius bona privilegiaque confirmavit, ann. 1210, CCXVI, 278, 293. — *Vide insuper* CLV, 1454.

WATINENSE seu Wastinense (Wast, Pas-de-Calais) monast. ord. S. Bened. a V. Alfredo abbate reædificatum est inter Caletum et Audomarum sub S. Michaelis invocatione, ann. 1072, cujus historiam nobis tradidit Ebrardus, ejusdem abbatis discipulus, CXLIX, 1515.

WATTUNENSIS (Wattun, diocèse d'Yorck, Angleterre) parthenon a Vener. Gilleberto abbate exstructus, de quo mentio est inter Ælredi abb. scripta, XII sæc., CXCV, 789.

WAWERLEGENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Wawerley, comté de Surrey, Angleterre) monast. ord. Cistercens. a Giberto Gaunt, Lincoln. comite, fundatum ann. 1129. Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1226.

WECHTERSWINCKLENSIS parthenon Anglicus cujus protectionem suscepit Eugenius III, ann. 1150, CLXXX, 1423.

WEDINGHUSENSE S. LAURENTII seu S. MARIÆ (Wedinghausen ou Arnsberg, diocèse de Cologne) monast. ord. Præmonst. a nobili viro Henrico Arnsberg. comite conditum ann. 1157. — Privil. Cœlestini III, ann. 1196. CCVI, 1156.

WEINGARTTENSE seu DE VINEIS S. MARTINI (Saint-Martin de Weingarten, près de Ravensburg, diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1053 a Welpho Bavariæ duce, CLXXIV, 9. — Privil. Innocentii II, ann. 1143, CLXXIX, 649.

WEISSENBURGENSE SS. PETRI ET STEPHANI (Saint-Pierre ou Saint-Etienne de Weissenburg, Bavière) monast. ord. S. Bened. a rege Dagoberto conditum, ann. 623, cui postea thermas concessit Dagobertus II, sub abbatis Ratefridi regimine, LXXXVII, 501. — Privil. Innocentii II, ann. 1141, CLXXIX, 559.

WEISSENOENSE (Weissnau, dans le diocèse de Bamberg) monast. ord. S. Bened. cujus bona possessionesque confirmavit Paschalis II, ann. 1109, CLXIII, 257; CLXXIII, 1322. — Privil. Eugenii III, ann. 1140, CLXXX, 1444.

WELEGRADENSE (Wellehrad, diocèse d'Olmutz, Moravie, Etats-Autrichiens) monast. ord. Cistercens. fundatum ab Ottokaro Bohemorum rege, paulo ante ann. 1208, quo possessiones ejus confirmavit Innocentius III, CCXVII, 173.

WELMARI. *Vide* WULMARI.

WENELOCENSE (Venlock, comté de Shrop ou Salop, Angleterre) ab initio parthenon a B. Milburga, e sanguine regio apud Mercios orta, exstructus, postea sæc. XI, a Normanis eversus; illum reædificavit Rogerus de Monte Gomerico qui Cluniacenses monachos eo adduxit. Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1205, CCXV, 81.

WERBENSE (Werbe dans la Marche de Brandebourg, en Saxe) monast. ord. S. Bened. quod Adrianus IV subjecit Corbeiensi sub Wibaldo abbate facto, ann. 1155, CLXXXVIII, 1454. — Epist. ejusdem ad Mogunt. archiep. ut illud tueatur monast. adversus Bobbonis comitis injurias.

WERDENSIS S. CRUCIS parthenon ab illustri viro Manegaldo fundatus in Werden in Alsacia cujus abbatissa fuit Gunderada conditoris filia cui S. Leo IX privilegia concessit, ann. 1049, CXLIII, 637.

WERDENSE seu WERTHINENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Werden, diocèse de Cologne) monast. ord. S. Bened. a S. Ludgero fundatum, XCIX, 745. — Subjicitur S. Mariæ Argentin. a Remigio episc., ann. 778, XCVI, 1582. — Dipl. Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 1071. — Chartularium Werthinense, XCIX, 795. — Privil. Stephani V papæ, CXXIX, 814. — Eugenii III, ann. 1153, CLXXX, 1584. — Epist. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 550, 644.

WESSINSBRUNNENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Wesbrun, Bavière) monast. ord. S. Aug., unum ex octo quæ exstruxerunt in diœces. Frisingensi comites de Lanfredo, Waldrammensis et Eilandensis. Epist. Alexandri III de non admittendo abbate schismatico, ann. 1176, CC, 1059.

WESTSBURIENSE seu WESTSBIRIENSE (Westbury, diocèse de Worchester, Angleterre) monast. ord. S. Bened. a S. Oswaldo episc. fundatum in sua diœc. Wigorniensi, ann. 962, CXLVII, 1193.

WESTMONASTERIUM (Westminster, près de Londres), monast. ord. S. Bened. a Sigberto rege conditum prope Londinensem civitatem; reædificatum est a S. Eduardo Confessore ann. 1061 et privilegiis confirmatum a Nicolao II papa, CXLIII, 1338. — S. Edwardi privil., ann. 1066, CLI, 1195, 1198, 1200. — Sulcardus monac. floruit ann. 1100, CLV, 1635. — Hujus monast. fundationem scripsit, 16.5. — Epist. Innocentii II, ann. 1141, CLXXIX, 567, 568. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1115. — De hujus monast. restauratione sub Edwardo conf. auct. Ælredo, CXCV, 752 *et seqq.* — Privil. unius anni et quadraginta dierum Ecclesiæ S. Edwardi concessum ab Innocentio III, ann. 1208, CCXVII, 177.

WETHDERSWINKELE monast. cujus situs nos latet, abbatissæ Epistola ad S. Hildegardem, XII sæc., CXCVII, 319.

WEZZINBRUNNENSE. Idem videtur esse ac Weisenburgense. *Vide supra.*

WIBERGENSE seu WIBURGENSE SANCTÆ MARIÆ (Notre-Dame de Wiberg ou Wibourg, dans le Jutland en Danemark) monast. ord. S. August. fundatum ab episc. Wiburg. Nicolao paulo ante ann. 1170, quo Alexander III illud privilegio confirmavit, CC, 619. — Epist. Clementis III de beatificatione Ketilli quondam hujus monast. præpositi, ann. 1188, CCIV, 1360.

WIBLINGENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Wiblingen, diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. in Silva Nigra exstructum ab Hartmanno comite et ejus fratre Othone paulo ante ann. 1038, quo illud Urbanus II privilegio confirmavit, CLI, 501. — Privil. Honorii II papæ, ann. 1126, CLXVI, 1257.

WIDDERGOLDESDORFENSIS parthenon in Germania cujus locum assignatum non invenimus. Abbatissa scripsit sanctæ Hildegardi S. Ruperti abbatissæ ejus se precibus commendans, XII sæc., CXCVII, 329.

WIGORNIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Worchester) monast. ordinis S. Bened. in diœcesi ejusdem nominis exstructum a S. Oswaldo, juxta sedem episcopalem, ann. 966, CXLVII, 1195. — Hemmingus monach., ann. 1095, CL, 1489.

WILBACENSIS (Wilbach, ou Wilbolden, diocèse de Paderborn) parthenon ord. S. Bened. exstructus ante ann. 1183, quo illud privilegio confirmavit Lucius III, CCI 1186.

WILFRIDI (S.) (Saint-Wilfrid d'Inhripp, en Ecosse) monast. ord. S. Bened., apud Scottos, in loco Inhrypo dicto exstructum a Wilfrido abbate et rege Alefrido, cujus magister fuit, ann. 632, XCV, 159

WILICHENSIS (Wilica, diocèse de Cologne) parthenon ord. S. Bened. a Megingoso, Weldrensi comite conditus, X sæc. Privil. Cœlestini III, ann. 1195, CCVI, 1093.

WILMARI. *Vide* VULMARI (S.)

WILTONIENSIS S. EADGITHÆ seu EDITHÆ parthenon, quem fundavit et illustravit hæc S. abbatissa Edgari regis filia, X sæc., CLV, 109.

WILZACCHARIA (de) SANCTI CÆSARII (Saint-César de Wilzacchar près Modène) monast. ord. S. August. a comitissa Mathilde exstructum temporibus Calixti II, papæ, et ab eadem canonicis Mutinensibus concessum. Privil. Calixti II, ann. 1123, CLXIII, 1266.

WINDEBERGENSE (Weinsberg, duché de Wirtemberg) monast. ord. Præmonst. ab Ottone Bamberg. episc. exstructum, circa ann. 1132, CLXXIII, 1279. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1168.

WINDGARTENSE. *Vide* WEINGARTENSE.

WINNBURGENSIS seu WINNINBURGENSE parthenon (Winburn, comté de Dorset) cujus fundatrix et abbatissa fuit Eadburga seu Bugga, ann. 740, LXXXIX, 711.

WINTONIENSE (Winchester, Angleterre) monast. ord. S. Bened. quod Hyda et Novum dicebatur, a pio rege Edgaro fundatum est, ann. 966, et S. Ethelwoldo episc. ut regeretur traditum, CXXXVII, 92; CXXXVIII, 487, 496. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 561.

WINTONIENSIS S. MARIÆ (Nunnamenster à Vinchester, Angleterre) parthenon in quo sanctimoniales congregavit S. Ethelwoldus, ann. 960, CXXXVII, 92. — Alexandri II, privileg., ann. 1075, CXLVI, 1416.

WIRMUDENSE (Weremouth, Angleterre,) monast. ord. S. Bened. a Naitano Pictorum rege olim in Anglia fundatum ad confluentem Wiri et Tinæ, circa ann. 674. — Hujus monast. abbas fuit Ceolfridus post Benedictum, ann. 709, CLXXXIX, 547, 549. — Ibidem floruit vener.

Beda, ann. 690, XC, 10, et postea Alcuinus, sæc. VIII, *ibid.*

WIRZEBURGENSIS CELLA SUPERIOR (Altencell, diocèse de Vurtzbourg) monast. ord. Præmonstrat. constructum, XII sæc. — Privil. Cœlestini II papæ, ann. 1143, CLXXIX, 770. — Eugenii III, ann. 1150, CLXXX, 1566. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1156.

WIRZEBURGENSE seu REGINSDORFENSE (Réginstauf, en Bavière) monast. ord. S. Bened. in Halberstat. diœc. et postea ab Henrico imperat. concessum Ottoni Bamberg. episcopo, circa ann. 1130, CLXXIII, 1279. — Cœlestini III privil., ann. 1195, CCVI, 1080.

WISEBIKIENSE (Wisebick, en Westphalie) monast. ord. S. Bened. in diœc. Mindensi exstructum, ante ann. 1025, quo imper. Chonradus petitioni abbatissæ Abugæ annuens dipl. concessit, CLI, 1043.

WISSEGRADENSE (Wissegrad, en Bohême) monast. ord. S. August. quod florebat XII sæc. continuatoremque dedit Cosmæ Pragensi, 1124 ad 1140, CLVI, 24, 245.

WITHAMENSIS (Witteham, comté de Sommerset, Angleterre) carthusia a rege Henrico II fundata, ann. 1154-1189, cujus primus prior fuit Hugo, postea Lincolniensis episc., CLIII, 961. — Hugonis chartæ, *ibid.*, 1115, 1118.

WOFFENHESMENSIS S. CRUCIS (Woffenheim, en Alsace) parthenon exstructus ab Hugone et Hellwigdi, S. Leonis IX papæ parentibus, cujus ipse Leo jura et privilegia confirmavit ann. 1049, CXLIII, 636.

WORMATIENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Worms) monast. ord. S. Bened. Privil. quo Cœlestinus III illud ab episcopi jurisdictione exemit, 1192, CCVI, 955.

WLMARI. *Vide* VULMARI.

WRATISLAWIENSE. *Vide* S. MARIÆ IN ARENA.

WLRIDESHUSENSIS IN GERMANIA parthenon quem sub protectione sua suscepit Alexander III ann. 1162, CC, 172.

YERQUA (Saint-Pierre d'Illiergue, Tarn) monast. ord. S. Benedct. cujus abbati Raymundo privil. concessit Eugenius III, ann. 1147, LXXX, 1278.

YNSWYTRIN (de) (Inswitrin, îles Britanniques) monast. ord. S. Bened. a SS. Phagano et Diruviano fundatum, sub Eleutherio papa, in ejusdem nominis insula, inter Hiberniam et Britanniam sita; quod monast. postea a S. Patricio illustratum est, ut constat ex illius charta, ann. 425, LIII, 827.

YPRENSE seu MORINENSE S. JOANNIS (Saint-Jean du Mont, diocèse d'Ypres ou Thérouane) monast. ord. S. Bened. a Theodorico II rege fundatum, ann. 686. — Privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1345.

ZABERDOWIENSE (Zaberdowiz, en Moravie) monast. ord. Præmonst. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1209, CCXVII, 192.

ZACHARIÆ (S.) parthenon. *Vide* VENETUM.

ZELLINGENSIS (Zellinghen sur le Mein) parthenon, cujus mentio fit in Vita Rabani Mauri, et situs prope Reshachium, CVII, 59.

ZENONIS (S.). *Vide* Pisanum, Richenhallense, Veronense.

ZURZACENSE (Zurrach sur le Rhin, anc. diocèse de Constance) monast. ord. S. Benedc ad Rhenum situm, Augiensi monasterio subjectum, quod S. Gebehardus episc. in concambio dedit pro Petershusano monast., ann. 983, CXLIII, 507. — Postea ecclesia collegiata factum est, *ibid.* not.

ZWEITALENSE (Zweithl, en Autriche) monast. ord. Cistercens., ann. 1138, a comite Hadmaro et ejus uxore Gertrude fundatum in Austriæ ducatu. Pro eo monast. abbas Ebro privilegium obtinuit a Rudolpho imper., ann. 1281, XCVIII, 829. — Abbatis hujus monast. epist. ad S. Hildegardem, CXCVII, 290.

ZWIFALTENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Zwifalten, en Souabe) monast. ord. S. Bened. a. Liutoldo et Conone comitibus fundatum, ante ann. 1122, quo Calixtus II illud privilegio ornavit, CLXIII, 1259. — Prior scripsit ad S. Hildegardem S. Ruperti abbatissam, CXCVII, 570.

ZWIFELDENSIS seu ZWIFALTENSIS parthenon, cujus moniales epistolam conscripserunt ad S. Hildegardem, S. Ruperti in Bingis abbatissam, XII sæc., CXCVII, 571.

CLXXX.

INDEX DIŒCESEON

DE QUIBUS MENTIO FIT IN PATROLOGIÆ CURSU,

IN QUO DIŒCESES PER PROVINCIAS ET IN UNAQUAQUE PROVINCIA ALPHABETICE ORDINANTUR.

—

PRÆVIA ADNOTATIO.

Talis est Indicis de diœcesibus explanatio :

Diœceses per provincias, et in unaquaque provincia alphabetice ordinantur. Singulis diœcesibus speciatim sumptis connectuntur epistolæ, privilegia, bullæ, diplomata ad ipsas spectantia; monasteria, concilia in illis inclusa vel habita; viri sanctitate aut scientia clari ad illas pertinentes; et scripta liturgica, historica, biographica, quæ de illis supersunt. Per numeros romanos ad Patrologiæ tomum, per arabicos vero ad columnam revocatur lector. His porro præmissis, neminem fugiet istius Indicis magna utilitas, necnon in evolvendis materiebus delectatio. Quid enim sacerdoti utilius vel delectabilius quam traditionis catholicæ documenta ad regiones, in quibus ipse degit, attinentia separatim possidere; nosse nomina et gesta sanctorum virorum, qui in primitivis Ecclesiæ temporibus eamdem vineam excoluerunt quam ipse nunc sudoribus perfundit; scrutari historiam ecclesiarum et monasteriorum quorum adhuc ruinas ante oculos habet?

I. — DE DIŒCESIBUS GALLIÆ.

Diœceses Galliæ in genere.

Epistolæ. — Lucii, papæ, III, 975. — S. Felicis, papæ, V, 148. — Siricii, papæ, XIII, 1181. — S. Augustini, XXXIII, 991. — Cœlestini, I, 4, 528. — Hilarii, papæ, LVIII, 24, 29. — Joannis II, LXVI, 13. — Pelagii II, LXXII, 758. — Adeodati, papæ, LXXXVII, 1141. — Joannis XIII, CXXXV, 983. — Ratherii, CXXXVI, 669. — Benedicti VII, CXXXVII, 341. — Nicolai II, CXLIII, 1314. — Alexandri II, CXLVI, 1295. — Gregorii VII, CXLVIII, 562, 687. — Urbani II, CLI, 538. — Paschalis II, CLXIII, 43, 53, 128, 179, 196. — Gelasii II, *ibid.*, 489. — Gonorii II, CLXVI, 1258, 1306. — Innocentii II, CLXXIX, 118. — Lucii II, *ibid.*, 844, 891. — Eugenii III, CLXXX, 1115, 1535. — Anastasii IV, CLXXXVIII 1008. — Adriani IV, *ibid.*, 1424, 1641. — Alexandri III, CC, 967, 986. — Innocentii III, CCXIV, 3, 319, 584; CCXV, 325, 425, 636, 1176, 1401, 1469; CCXVI, 827, 884; CCXVII, 58, 90, 198.

Scripta. — Gesta Francorum in quibus haud pauca in-

veniuntur documenta de diœcesibus Galliæ, LXXXI.— Origo diœceseon in Gallia, CVI, 1149; CXII, 1493. — Galliæ concilia, LXXXIV, 237. — Historia Francorum Aimoni, CXXXIX, 627.—Petri Bibliothecarii Historia Francorum, 641, 1279. — Gesta Dei per Francos, CLVI, 679.

I. — ABRINCENSIS (Avranches, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1339. — Roberti de Tumbalena, CL, 1369. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 273. — Paschalis II, CLXIII, 397, 1120. — Eugenii III, CLXXX, 1398. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1054. — Arnulfi Lexoviens., CCI, 146. — Cœlestini III, CCVI, 1116. — Innocentii III, CCXIV, 419; CCXV, 529, 564.

Privilegia. — Alexandri III, CC, 200. — Lucii III, CCII, 1347.

Monasteria. — Lucernensis (La Luzerne) CIV, 1308-CCII, 1341; CCXV, 529. — S. Michaelis in periculo maris (Mont Saint-Michel) CXLVII, 265; CLXXXVIII, 1589; CCII, 1321, 1305. — Montemorellense (Montmorel), CCXV, 529. — Saviniense (Sainte-Marie de Savigny), CLVII, 527, 528.

Viri clari. — Joannes episc. Abrinc., CXLVII, 9. — Turgedus, episc. Abrinc., CLXII, 397.— Ricardus, episc. Abrinc., CLXXXVIII, 921. — Robertus de Torrinuelo, CCI, 1305.

Scripta.— Apparitio S. Michaelis archiepisc. in monte Tumba, XCVI, 1387. — Chronicum Roberti S. Michaelis abbatis, CLX, 411. — Historia monasterii S. Michaelis in periculo maris, CCII, 1321.

II. — AGATHENSIS (Agde, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 272, 612.

Concilium. — Agathense, LXXXIV, 263.

Scriptum. — Historia de miraculis S. Andreæ, LXXI, 775.

Monasterium. — S. Tiberii (S. Ubéry), XCVII, 432.

III. AGENNENSIS (Agen, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 710; CCXV, 684; CCXVI, 185, 692, 789

Monasterium. — S. Macharii, CCXVI, 185.

Viri clari. — S. Phœbadius, episc. Agennens., XX, 9. — Vincentius, martyr, LXXI, 797.

IV. — ALBIENSIS (Albi, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 589. — Innocentii III, CCXV, 1246; CCXVI, 282, 692; CCXVII, 101, 102.

Privilegia.— Benedicti VI, CXXXV, 1084.—Lucii III, CCI, 1185.

Monasteria. — Sancti Benedicti, CXXXV, 1084. — Castrense (de Castres), LXXXVIII, 487.—Rodense (La Rode), CCI, 1185.

Scripta. — Historia translationis S. Vincentii ex Hispania in Castrense monasterium, LXXXVIII, 487; CXXVI, 1012. — Historia Albigensium, CCXIII, 542.

Viri clari. — Amandus, martyr, LXXI, 757.

V. — AMBIANENSIS (Amiens, évêché).

Epistolæ. — Benedicti VII, CXXXVII, 114. — Alexandri II, CXLVI, 1283; *ibid.*, 1297. — Urbani II, CLI, 338. —Anselmi, CLIX, 64. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 260.— Gerwini episc. Ambian., *ibid.*, 647. — Lamberti episc. Atrebat., *ibid.*, 711. — Petri Leonis cardinalis, CLXVI, 851. — Eugenii III, CLXXX, 1300, 1306, 1332, 1380. — Sugerii, CLXXVI, 1359, 1362, 1421. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1371, 1389, 1434. — Petri venerabilis, CLXXXIX, 519. — Hugonis Rothomag., CXCII, 1133. — Alexandri III, CC, 744, 755, 758, 815, 855, 862, 1010, 1011. — Stephani Tornac., CCXI, 469, 483. — Innocentii III, CCXIV, 221, 450, 583, 847; CCXV, 1178, 1418; CCXVII, 80.

Privilegia. — S. Leonis IX, CXLIII, 641. — Lamberti episc. Atrebat., CLXII, 759. — Innocentii II, CLXXIX, 310. — Eugenii III, CLXXX, 1351. — Alexandri III, CC, 222. — Lucii III, CCI, 1294. — Urbani III, CCII, 1338. — Innocentii III, CCXV, 205, 603.

Chartæ et bullæ. — Adriani II, CXXIX, 1018. — Roberti regis, CXXXVII, 339.— Paschalis II, CLXIII, 1260. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1060. — Alexandri III, CC, 861.

Monasteria. — Abbatisvilla (Abbeville), CLXII, 713; CCVI, 19 — Clarimarisci (Clairmarais), CCVI, 544, 936. — Corbeiense (Corbie), LXXXVII, 1282; LXXXVIII, 1223, 1178; XCVI, 915; CV, 533, 535; CVI, 1259; CXV, 693; CXIX, 815; CXX, 1507, 1557; CXXI, 9; CXXIX, 785, 794, 1001; CXXIX, 1018; CXXXVI, 113; CXXXVII, 114, 121, 539; CXLI, 955; CXLVI, 1285; CXLVII, 1015; CL, 1431; CLX, 361; CLXII, 711; CLXIII, 205; CLXXX, 1260, 1300, 1306, 1332, 1380; CLXXXVIII, 1371, 1389; 1434; CC, 745, 758, 815, 847, 862, 861, 1010; CCI, 1294; CCXI, 483; CCXIV, 450; CCXV, 205. — S. Judoci (Saint-Josse-sur-Mer), CL, 555.—S. Fusciani de nemore (S. Fusciau-au-Bois). CLXII, 260, 739. — Longusvillaris (Longvilliers), CCXVI, 544, 936. — Monsteriolense (Sainte-Sauve de Montreuil), CLXXXVIII, 1060. — Montisdesiderii (Montdidier), CCII, 1338. — S. Richarii Centulensis (Saint-Riquier), CXLI, 1402, 1421; CLXXIV, 1212.— Selin-Curtense (Saint-Pierre de Selincourt). CLXXIX, 510. — S. Wularici (Saint-Valéry-sur-Mer), CC, 477.

Viri clari. — Berthelfredus, episc., LXXXVIII, 1178; CXX, 1007. — S. Adalhardus, abbas Corb., CV. 533; CXLVII, 1045. — Gesse, episc. Ambian., CV, 779. — Christianus Druthmarus, monach. Corb., CVI, 1259. — Paschasius Radbertus, abbas Corb., CXX (integre). — Venerab. Wala, abbas Corb., CXX, 1557.— Ratramnus, monac. Corb., CXXI, 9. — Angilbertus, abbas Corb., CXXI, 9. — Deroldus, episc. Ambian. CXXXV, 410.— Walbertus, abbas Corb., CXXXV, 444. — Widukindus, abbas Corb., CXXXVII, 114. — Angelramus, abbas S. Rich., CXLI, 1402. — S. Richarius, abbas Cent., CXLI, 1421. — Fulco, episc. Amb., CXLII, 1321, CL, 1432. — Guido episc. Ambian., CXLVI, 1503. — Gervinus, episc. Ambian., CLIX, 64.— S. Goddefridus, episc. Ambian., CLXII, 731. — Theodoricus, episc. Ambian., LXXXVI, 1359. — Guarinus, episc. Ambian., LXXXIX, 319. — Theobaldus, episc. Ambian., CC, 1011; CCXIV, 847. — Joannes Algrinus cardinalis Abbatisvillæ, CCVI, 19.

Scripta. — Statuta antiquissima abbatiæ Corb. V, 525. — Vita S. Adalhardi, abb. Corb., CXX, 1507. — Vita Venerab. Wallæ, *ibid.*, 1557. — Codex monasterii Corb., CXXXVII, 121.— Vita S. Richarii Centulensis abbatis, CXLI, 1421. — Vita S. Adalardi, abbatis Corb., CXLVII, 1015. — Auctaria variorum monasteriorum diœcesis Ambian., CLX, 535 et seq. — Fundatio monasterii S. Fusciani de Nemore, CLXII, 739. — Tituli primigenii chartæ communiæ Ambian., *ibid.*, 747. — Chronicon Centulense, CLXXIV, 1212.

VI. — ANDEGAVENSIS (Angers, évêché).

Epistolæ. — S. Lupi, Trecensis, LVIII, 66.— Paschalis II, CLXII, 382.— Venerab. Gildeberti, CLXXI, 211, 215. — Innocentii II, CLXXIX, 108. — Ulgerii episc., *ibid.*, 936. — Eugenii III, CLXXX, 1419. — S. Bernardi, CLXXXII 567.— Sugerii. CLXXXVI, 1340, 1350, 1351, 1364, 1419, 1428, 1429, 1450. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1025. — Gilberti Porretani, *ibid.*, 255. — Alexandri III, CC, 269. — Lucii III, CCI, 1327. — Urbani III, CCII, 1343.— Clementis III, CCIV, 1481. — Cœlestini III, CCVI, 1249. — Petri Blesensis, CCVII, 214. — Innocentii III, CCXIV, 182, 270, 486, 987; CCXV, 1119, 1121, 1122; CCXVI, 431, 2197.

Privilegia. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1477.— Urbani II, CLI, 485. — Fulconis comitis Andegav., CLV, 479. — Innocentii II, CLXXIX, 265 — Alexandri III, CC, 1176, 1197. — Innocentii III, CCXV, 1537.

Diplomata. — Fulconis, comitis Andegav., CLV, 479. — Caroli Magni, XCVII. 916, 918. — Baldrici, Dolensis archiepisc., CLXVI, 1211. — Venerabilis Gildeberti, CLXXI, 311.— Marbodi, episc. Redonens., *ibid.*, 1781, — Henrici, Angliæ regis, CCXVIII, 1161.

Monasteria. — S. Albini Andegavensis (Saint-Aubin d'Angers), XCVII, 916; CLI, 405; CLXIII, 302; CLXXI, 511.— Burguliense (Bourgueuil) CCXIV, 182, 272; CCXV, 1119, 1121, 1459, 1470.— S. Florentii Salmuriens., (Saint-Florent de Saumur) CXXXIX, 1477; CLXVI, 1211; CLXXXVIII, 1255; CCXV, 1121; CCXVI, 758. — Glanafoliense (Glanfeuille), CLXXXVIII, 1023.— S. Joannis Andegav., CCXV, 1579. — S. Mariæ Andegav. *ibid.*, 1297. — S. Mauri Andegav., *ibid.*, 1559. — Nidi-Merli (Nid-d'Oiseau), CLXXX, 1150; CC, 182. — S. Nicolai Andeg., CLXXX, 1419; CC, 1176, 1197. — De Oratorio (de l'ouroux), CCVII, 1161.— Rotense (N.-D. de la Roue), CLXXX, 1619. — S. Sergii Andegav., CLXXI, 1781.

Viri clari. — Talasius, episc., LVIII, 66.— S. Albinus, episc., LXXI, 899; LXXXVIII, 479.— S. Maurilius, episc., *ibid.*, 565 ou 505. — Hodegarius, episc., CIV, 1178. — Eusebius Bruno, episc., CXLII, 1199.— S. Florentinus presbyter Andegav., CLXXI, 1579.— S. Lucinius, episc., *ibid.*, 1493. — S. Magnobodus, episc., *ibid.*, 1547. — Ulgerius, episc., CLXXIX, 108; CLXXX, 1641; CLXXXVI, 1314. — Petronilla, monialis Andegav., CLXXXVIII, 287. — Gaufridus, episc., CC, 279. — Radulfus, episc., CCI, 1527; CCVI, 1249.

Scripta. — Formulæ Andegav., LXXXVII, 837.— Vita S. Albini, episc., LXXXVIII, 479. — Vita S. Maurilii, episc., *ibid.*, 565 ou 505.— Vita S. Licinii, episc.,

CLXXI, 1495. — Vita S. Magnobodi, episc., *ibid.*, 1547. — Relatio de monasterio Rotensi, CLXXX, 1649.

VII. — ANTIPOLITANA (Antibes, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 224.

VIII. — ANTISSIODORENSIS (Auxerre, évêché).

Epistolæ. — Pelagii II, LXII, 705. — Joannis XIX, CXLI, 1151. — Gumbald. episc., CLXII, 101. — Paschalis II, CLXIII, 1152 — Innocentii II, CLXXIX, 116, 842. — Eugenii III, CLXXX, 1178, 1476, 1424, 1456, 1502. — S. Bernardi, CLXXXII, 379, 480, 481, 485, 438, 717. — Sugerii, CLXXXVI, 1375, 1393, 1406, 1415. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1541, 1547. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 588 — Hugonis de Campo Flor.do, CXCVI, 1508. — Alexandri III, CC, 628, 854, 965, 1406. — Lucii III, CCI, 1098. — Hugonis Eteriani., CCII, 412. — Innocentii III, CCXIV, 164, 165, 241, 998; CXV, 160, 162, 165, 269, 916, 1157, 1169, 1185, 1300, 1308, 1315, 1585; CCXVI, 576, 577, 520, 619, 620; CCXVII, 355.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 217. — Innocentii II, CLXXIX, 625, 412, 613, 613. — Eugenii III, CLXXX, 1096. — Alexandri III, CC, 345. — Innocentii III, CCXIV, 163.

Bullæ — Paschalis II, CLXIII, 217, 366. — Innocentii II, CLXXIX, 207, 616, 623. — Eugenii III, CLXXX, 1348. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1065. — Alexandri III, CC, 973. — Lucii III, CCI, 1272. — Urbani III, CCII, 1383. — Cœlestini III, CCVI, 1163, 1187.

Monasteria. — S. Amatoris Antissiodor., CXXIX, 101. — Crisenonense (N.-D. de Crisenon) CLXXIX, 519; CLXXX, 1097; CCVI, 1163. — S. Germani Antissiodor., LXXII, 705; CIV, 1260; CXXXVII, 129; CLXXIX, 842; CLXXXVIII, 1065; CCXIV, 163, 164, 165, 241; CCXVI, 1245. — Boni radii (Bourras), CCI, 1272. — S. Juliani Antissiodor., *ibid.*, 1098; CCVI, 1187. — S. Mariæ Antissiodor. extra muros (N.-D. la Hehors), LXXXVIII, 1195. — S. Mariæ Rotundæ, CLXXX, 1097. — Pontiniacense (Pontigny), CLXXIV, 412, 614; CLXXI, 158. — Reniacense (Regny), CLXXIX, 116, CLXXX, 1502. — Rupense (les Roches), CLXXIX, 613; CC, 345; CCII, 1385. — Quinciacense (Quincy), CLXXIX, 209.

Viri clari. — Annacharius, episc., LXXII, 705. — Aunarius, episc., *ibid.*, 760. — S. Palladius, episc., LXXXVII, 215. — Vigilius, episc., LXXXVIII, 1193. — Hericus, monach., CXXIV, 1129. — S. Germanus, episc., *ibid.*, 1131; LXXXVIII, 881. — Gumbaldus, episc., CLXII, 101; CLXIII, 217, 366. — Hugo, episc., *ibid.*, 1152; CLXXIX, 616; CLXXX, 1745. — Gaufredus, episc., CXC, 588 — Guillelmus, episc., CC, 854. — Alanus, episc., CCI, 1381.

Scripta. — Relatio de concilio Antissiodor., LXXII, 760 et seqq. — Vita S. Germani, CXXIV, 1131. — Monasterii S. Germani reformatio a S. Maiolo, CXXXVII, 729. — De gestis episcoporum Antissiodor., CLXXXVIII, 220 et 222. — Martyrologium Ecclesiæ Antissiodor., *ibid.*, 1210.

IX. — APTENSIS (Apt, évêché).

Epistolæ. — S. Eucherii Lugdun., L, 867. — Innocentii III, CCXIV, 384, 385.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 337. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1071.

X. — AQUENSIS (Aix, archevêché).

Epistolæ. — Sergii IX, CXXXIX, 1522. — Urbani II, CLI, 496. — Paschalis II, CLXIII, 1164, 1211. — Innocentii II, CLXXIX, 788. — Clementis III, CCIV, 1378. — Innocentii III, CCXIV, 81, 225, 380; CCXV, 360; CCXVI, 692, 955.

Viri clari. — Maria Magdalena, CXII, 1506. — Albericus, canonicus Aquensis, CLXVI, 383.

XI. — ARAUSICENSIS (Orange, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1384, 1385. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 243. — Innocentii III, CCXV, 474; CCXVI, 651.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 416. — Paschalis II, CLXIII, 58, 58. — Innocentii II, CLXXIX, 518.

Concilia. — Concilium Arausican. I, XLV, 1785; LXVII, 1141. — Concilium Arausican II, LXXXIV, 255.

Vir clarus. — Constantius, episc. Arausic., LXII, 416.

Monasterium. — De Dosora, XCVII, 429.

XII. — ARELATENSIS (Arles, archevêché).

Epistolæ. — Constantini imper., VIII, 748. — Zosimi, papæ, XX, 639, 666, 675, 688. — S. Leonis Magni, LIV, 814, 879, 883 et seqq. — Hilarii, papæ, LVIII, 22 — Gelasii, papæ, L, 60. — Hormisdæ, papæ, LXIII, 431. — Felicis IV, LXV. 11. — Bonifacii II, *ibid.*, 31. — Joannis II, LXVI, 23. — Vigilii, papæ, LXIX, 26. — Pelagii II, *ibid.*, 401. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 501, 1041, 1172, 1208. — Alexandri II, CXLVI, 1384. — Gregorii VII, CXLVIII, 529. — Urbani II, CLI, 317. — Paschalis II, CLXIII, 1306. — Innocentii II, CLXXIX, 637. — Cœlestini III, CCVI, 897. — Innocentii III, CCXIV, 225; 229, 230, 504, 380, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 676, 1053; CCXV, 360, 474, 642, 829, 1383; CCXVI, 66, 158, 160, 171, 410, 580, 955, 1265.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 965, 982, 998. — Sergii IV, CXXXIX, 1520. — Innocentii II, CLXXIX, 62. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1012. — Innocentii III; CCXV, 466.

Bulla. — Cœlestini III, CCVI, 1032.

Monasteria. — Cæsarii Arelat. (S. Césaire d'Arles), CCVI, 1032. — S. Gervasii et Protasii, CLXXIX, 62; CCXIV, 440. — S. Honorati Arelat., CCXVI, 66. — Montis Majoris (Montmajour). CXXXIX, 1320; CCXV, 466.

Viri clari. — Trophimus, primus episc. Arelat., LXXI, 175. — Marcianus, archiepisc., III, 989. — S. Hilarius, archiepisc., L, 1219, 1243. — Julianus Pomerius, presbyt. Arelat., LIX, 411. — S. Cæsarius, archiepisc., CLXVII, 997. — S. Aurelianus, archiepisc., LXVIII, 385. Auxanius, archiepisc. LXIX, 26. — Sapaudus, archiepisc., *ibid.*, 401. — Joannes, archiepisc., LXXII, 859. — Virgilius, archiepisc., LXXVII, 581 — S. Martha, CXII, 1495. — S. Maximinus episc. Arelat., CXII, 1506. — Raimbaldus, archiepisc., CXLIII, 837, 1393. — Atto, archiepisc., CLXIII, 1306. — Guillelmus, archiepisc., CLXXIX, 637. — Ubertus, archiepisc. CCVI. 897.

Scripta. — Vita S. Hilarii archiepisc., L, 1215. — Litaniæ Arelatenses, CXXXVIII, 891 — Diptycha ecclesiæ Arelat., CLI, 735.

Concilia. — Arelatense contra Donatistas, VIII, 749, 815. — Arelatensia plurima, LXXXIV, 287.

XIII. — ATREBATENSIS (Arras, évêché).

Epistolæ. — Gerardi cujusdam, CXLII, 1319. — Raynaldi, Metensis episc., CL, 1385, 1589. — Urbani II, CLI, 356, 382, 385. — Hugonis, Lugdun. archiepisc., CLVII, 516, 519. — S. Anselmi, CLIX, 264. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 117. — Paschalis II, CLXIII, 268, 282, 294, 297, 335, 335, 356, 1312. — Honorii II, CLXVI, 1229. — Innocentii II, CLXXIX, 97, 98, 271, 283, 367, 459, 462, 535, 616, 629, 767, 799, 922.

Eugenii III, CLXXX, 1020, 1026. 1123, 1458, 1578, 1579, 1580, 1581. — S. Bernardi, CLXXXII, 604. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1535, 1545, 1595, 1604. 1606. — Gerberti Cantuar. CXC, 1435. — Joannis Saresbur., CXCIX, 27. — Alexandri III, CC, 185, 247, 322, 526, 537, 625, 787, 806, 1095, 1207. — Cœlestini III, CCVI, 1184. — Petri Blesens., CCVII, 186. — Stephani Tornacens., CCXI, 443, 469, 485, 515, 522. — Innocentii, CCIV, 47, 96, 143; CCXV, 605, 934, 938, 1034, 1330, 1609; CCXVI, 58, 40, 169, 671; CCXVII, 160.

Privilegia. — Victoris II, CXLVII, 583. — Urbani II, CLI, 380. — Lamberti episc., CLXII, 603, 706, 709. — Innocentii III, CLXXIX, 625, 794, 891, 491. — Eugenii III. CLXXX. 1032, 1575. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1021. — Adriani IV, *ibid.*, 1436, 1889. — Alexandri III, CC, 227, 1041. — Lucii III, CCI, 1307, 1316. — Innocentii III, CCXIV, 906.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 301, 394, 334.

Diplomata. — Chilperici II, LXXXVII, 199. — Theodorici I, *ibid.*, 1338. — Clodowæi III, LXXXVIII, 1079. — Childerici III, *ibid.*, 1148. — Felicis presbyteri, *ibid.*, 1305. — Caroli Magni, XCVII, 917.

Monasteria. — Aquinense (Anchin), CLX, 269, a. 899. — De Arroasia (Arrouaise) CXCIX, 27. — S. Bertini Sithiens. (Saint-Bertin), LXXXVII, 1333; LXXXVIII, 1079. — LXXXVII, 1129, 1130, 1132; LXXXVIII, 1148; LXXXVIII, 1305, 1310; CXCV, 917; CIV, 1190, 1263; CXLVII, 1083; CL, 355; CLXIII, 301, 337; CLX, 355; CLXVI, 1229; CLXXIX, 715; CLXXX, 1031, 1032; CLXXXVIII, 1021, 1436; CC, 227, 337, 1041, 1207; CCI, 1307, 1316; CCXI, 483; CCXIV, 577; CCXVI, 58, 40; CCXVII, 160, 171. — Dyniacense (Denain), CLXXX, 1380. — Gasnoniense (Saint-Pierre et Saint-Marcellus de Gasnon), CXLVII, 585; CLX, 353. — Malbodiense (Maubeuge), LXXXVIII, 1160, 1161. — Marcianense (Marchiennes), CXXXII, 827, 893, — S. Mariæ Atrebat. (Sainte-Marie d'Arras), LXXXVIII, 1200. — S. Martini Sithiens. (Saint-Martin de Sithiu), CLXXIX, 891. — Ravengirsbergense (Ravemberg), *ibid.*, 491. — Watinense (Sainte-Marie de Waten), CXLIX, 1313. — S. Wedasti Atrebat., (Saint-Wast d'Arras), LXXVII, 1328; CIV, 979; CV, 755, CXLI, 1334; CLXXIX, 98; CLXXX, 1583; CC, 322, 326,

628, 1095, 1213; CCXIV, 122, 143; CCXV, 934, 938; CCXVI, 64; CCXVII, 181, 182. — Viconiense (Vicogne), CLXXIX, 382.

Viri clari. — Aldegundis monialis, LXXXVIII, 1160, 1161. — Vindicianus, episc. Atrebat., LXXXVIII, 1200. — S. Wedastus, episc. Atrebat., CI, 663. — Halminius monach., CV, 755. — S. Rictrudis abbatissa, CXXXII, 827. — S. Aldegundis Melbodiensis, CXXXII, 860. — S. Jonatus, abbas, CXXXII, 1334. — Ledcinus, abbas S. Wedast., CXLI, 1334. — Thomelius, monach. Hasnon., CXLVII, 585. — Folcardus, monach. S. Bert., *ibid.*, 1083. — Ebrardus, canonic. Watin., CXLIX, 15015. — Lambertus, episc. Atrebat., CLI, 120, 123; CLXII, 648. — Godescalcus, episc. Atrebat., CLXXX, 1438. — Alvisus, episc. Atrebat., CLXXXI, 604. — Robertus, episc. Atrebat., CC, 787. — Petrus, episc. Atrebat., CCVII, 186. — Radulfus, episc. Atrebat., CCXV, 1034.

Concilia. — Acta synodi Atrebat. in Manichæos, CXLII, 1269.

Scripta. — Vita S. Wedasti episc. Atrebat., CI, 663. — Vita S. Rictrudis abbatissæ Marc., CXXXII, 827. — Commentarius historicus de S. Jonato, abbate Marc, *ibid.*, 893. — Notitia de incendio ecclesiæ cathedralis Atrebatensis, CXLII, 1319. — Historia Hasnoniensis monasterii, CXLVII, 565. — Vita S. Bertini abbatis Sithiensis, *ibid.*, 1083. — Chroniçon Watinense, CXLIX, 1513. — Notitia de separatione Atrebat. ecclesiæ a Cameracensi, CLI, 103. — Relatio de Lamberti episc. Romani peregrinatione et intronizatione, *ibid.*, 120, 125. — Auctarium monasterii Aquicin, CLX, 269. — Auctarium monasterii Hasnon, *ibid.*, 555. — Auctarium Sithiense, *ibid.*, 555.

XIV. — AUDOMARENSIS (Saint-Omer, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1165. — Innocentii III, CCXVII, 94, 95.

Vir clarus. — Lambertus Audomar., CLXIII, 1003.

Monasterium. — Hesdin., CCXVII, 94.

XV. — AUGUSTODUNENSIS (Autun, évêché).

Epistolæ. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 226. — Paschalis, CLXIII, 410, 1146. — Innocentii II, CLXXIX, 394, 633, 637, 852. — Eugenii III, CLXXX, 1423, 1424, 1461, 1537, 1550. — Sugerii, CLXXXVI, 1371, 1418. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1009. — Adriani IV, *ibid.*, 1425, 1438, 1442, 1592, 1609. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 282, 590, 471. — Herberti de Boseham, CXC, 1468, 1462. — Alexandri III, CC, 172, 371, 372, 586. — Lucii III, CCI, 1161. — Clementis III, CCIV, 1292. — Cœlestini III, CCVI, 1023, 1080. — Innocentii III, CCXIV, 125, 167, 201, 754; CCXV, 493.

Privilegia. — Joannis XI, CXXXII, 1059. — Marini papæ, CXXXIII, 863. — Sylvestri II, CXXXIX, 279. — Nicolai II, CXLIII, 1327. — Innocentii II, CLXXIX, 534, 260. — Alexandri III, CC, 153, 346. — Innocentii III, CCXIV, 122, 124, 125, 131, 132, 201, 865.

Bullæ. — Joannis VIII, CXXXV, 987. — Paschalis II, CLXIII, 1192, 598, 1353.

Concilia. — Concilium Æduense sub Urbani II pontificatu, CLI, 132, 527. — Concilium Æduense, anno 1077, CLVII, 508.

Monasteria. — Buxeriense (La Bussière), CCXIV, 210. — Corbiniacense (Corbigny), CLXVIII, 1442. — Marcinianense (Marcigny-les-Nonains), LIX, 947, 949; LXIII, 1192. — S. Margaritæ Augustodun., CC, 546. — S. Martini Augustodun., CXLII, 634; CXLIII, 1327. — S. Symphoriani (Saint-Symphorien), CXXXV, 987; CCXV, 493. — Ungiacense (Oigny), CCXIV, 21. — S. Viventii de Verzeo (Saint-Vivant-du-Verger), CLXIII, 1146. — Vizeliacense (Vezelay), CXIX, 1116; CXXVI, 803; CXXIX, 858; CXXXII, 1859; CXXXIII, 863; CXXXV, 1085; CXXXIX, 275; CLXIII, 102, 410, 1155; CLXXIX, 637, 852; CLXXX, 1180, 1181, 1182, 1423, 1550; CLXXXVI, 1418; CLXXXVIII, 1009, 1423, 1438, 1592; CLXXXIX, 282, 471; CXC, 1462, 1468; CLCIV, 1561; CC, 153, 372; CCI, 1093; CCII, 1484; CCIV, 1292; CCVI, 1023; CCXIV, 122, 124, 125, 131, 132, 168, 868; CCXVI, 481.

Viri clari. — Rheticius, episc. August. VI, 42 — S. Euphronius, episc. August. LXIII, 101. — Agano, episc. August. CL, 1540, 1541. — Norigaudus. epist. August. CLXIII, 39. — Honorius August, CLXII. — Stephanus de Balgiaco, CLXXII, 1271. — Henricus, episc., CLXXIX, 637; CLXXXVIII, 1602. — Hugo Pictavinus, CXCIV, 1559. — Stephanus, episc. August., CC, 836. — Gualterus, episc. August., CCVI, 1080.

Scripta. — Notitia de episcopis Æduensibus plurimis, CLIV, 19. — Historia Vizeliacens. monasterii, CXCIV, 1561.

XVI. — AURELIANENSIS (Orléans), évêché).

Epistolæ. — Gregorii IV, CXXIX, 995. — Gregorii V, CXXXVI, 920. — Gerberti, CXXXIX, 255. — Gregorii VII, CXLVIII, 405, 447, 494. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 77, 71, 97, 115, 158, 166, 203, 226, 254. — Eugenii III, CLXXX, 1418, 1449. — Bernardi, CLXXXI, 314, 342, 345. — Sugerii, CLXXXVI, 1352, 1354. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1417, 1603. — Alexandri III, CC, 186, 162, 239, 257, 258, 261, 590, 1246, 1289. — Petri Blesensis, CCVII, 535, 581. — Stephani Tornacensis, CCXI, 507, 521, 522, 523, 552, 574, 585, 591, 403, 404, 410, 411, 475, 476, 484, 527, 537, 538, 539, 542. — Innocentii III, CCXIV, 990: CCXV, 344, 830, 1190, 1191, 1228, 1419; CCXVI, 263, 520, 619, 620.

Privilegia. — Leonis VII, CXXXII, 1075. — Roberti regis, CXI, 961. — Alexandri II, CXLVI, 1375. — Eugenii III, CLXXX, 1017. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1564. — Alexandri III, CC, 155, 157. — Lucii III, CCI, 1215, 1527. — Innocentii III, CCXVI, 56, 57, 58, 59.

Bullæ. — Eugenii III, CLXXX, 1449. — Alexandri III, CC, 1044.

Concilia. — Aurelianense, LXXXIV, 275.

Monasteria. — S. Aniani (Saint-Aignan), LXXXIII, 1186; XCVII, 988, 995. — S. Aviti (Saint-Avite), CCXVI, 263. — S. Benedicti Floriacensis (Saint-Benoît de Fleury-sur-Loire), XCVII, 425; CIV, 1078, 1080; CXXXVII, 89, 920; CXXXVIII, 1185; CXXXIX, 225, 575, 587, 808, 811, 1490; CXLII, 1263, 1575; CLX, 1171; CLXIII, 791; CC, 257, 258; CCXIV, 1188; CCXVI, 56, 57, 58, 59. — Curia-Dei (N.-D. de la Cour-Dieu), CC, 158; CCI, 1517; CCXV, 544. — S. Evurtii Aurelii (Sainte-Euverte d'Orléans), CXXCIX, 1126; CCIX, 525, 552, 574, 475, 476, 484, 537, 538, 559; CCXVII, 172. — Miciacensis (Saint-Mesmin), CIV, 1145, 1169; CXXXVII, 781, 795, CXXXIX, 459; CXLI, 961; CC, 261. — S. Petri Floriac. (Fleury-aux-Choux), LXXXVIII, 1186.

Viri clari. — Arnulphus, episc. Aurelian., V, 284 not. — S. Avitus, LXXI, 901. — S. Marius, LXXX, 25. — Leo Ibandus abbas S. Aniani, LXXXVIII, 1186. — Jonas, scriptor Aurelianensis, XCVI, 848; CVI, 117. — Theodulphus, episc. Aurelian., CV, 187. — Walterius, episc. Aurel., CXIX, 725. — Adrewaldus, monach. Floriac., CXXIV, 899. — Oscharus, monach Floriac., CXXXVII, 89. — Letaldus, monach. Miciac., *ibid.*, 781. — S. Maximinus, abb. Miciac., CXXXIX, 795. — S. Abbo, monach. Floriac., *ibid.*, 575. — Aimoinus, monach. Floriac., *ibid.*, 587. — Helgaudus, monach. Floriac., CXII, 1263. — Rainerius, episc. Aurelian., CXLIII, 447. — Sanzon, episc. Aurelian. CXLVIII, 499. — Joannes, episc. Aurelian., CLXII, 81, 226. — Radulphus Tortarius, monach. Floriac., CLX, 1171. — Hugo de S Maria, abbas Floriac., CLXIII, 791. — Manasses, episc. Aurelian., CLXXX, 1449; CLXXXVI, 1352; CC, 1289. — Rogerus, abbas S Evurtii, CXCIX, 1125. — Guillelmus, episc. Aurelian., CCXI, 585. — Henricus, episc. Aurelian., *ibid.*, 411. — Hugo, episc. Aurelian., *ibid.*, 537. — Petrus, episc. Aurelian., *ibid.*, 494.

Scripta. — Narratio de miraculis S. Maximini abbatis Miciacensis, CXXXVII, 795. — Floriacense Kalendarium, CXXXVIII, 1185. — Notitia de abbatum Floriacensium successione, CXXXIX, 808. — Notitia de incendio monasterii Floriacensis, *ibid.*, 811. — Notitia de re mirabili et cujusdam hæresis ortu apud Aurelianos, CXLII, 634 et 659. Sanatio miraculosa cujusdam civis Aurelianensis, *ibid.*, 1102.

XVII. — AUSCIENSIS (Auch, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 555, 561. — Urbani II, CLI, 465. — Paschalis II. CLXIII, 42, 1094 — Alexandri III, CC, 1262. — Innocentii III, 70, 71, 72, 109; CCXV, 500, 522; CCXVI, 408, 789.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 152. — Cœlestini III, CCVI, 114.

Monasteria. — Cella Fraxilli (Saramon.), XCVII, 457. — De Cimorra, *ibid.*, 457. — Pacianum (Bessan), *ibid.*, 457. — S. Orientii Ausciensis (Saint-Orens d'Auch), CLXIII, 152. — S. Sixti de Fagito, XCVII, 457.

Viri clari. — S. Orientius, archiepisc. Ausciensis, I XI, 973. — Odo, Ausciensis, diaconus, CXXXVII, 511. — Garcia, archiepisc. Ausciensis, *ibid.*, 511. — Willelmus, archiepisc. Ausciensis, CXLVIII, 861. — Raimundus, archiepisc. Ausciensis, CLI, 464, 494. — Bernardus, archiepisc. Ausciensis. CLXIII, 1094.

XVIII. — AVENIONENSIS (Avignon, évêché).

Epistolæ. — Silvestri II, CXXXIX, 264. — Urbani II, CLI, 426, 480. — Paschalis II, CLXIII, 312. — Hugonis Eteriani, CCII, 575. — Innocentii III, CCXIV, 567; CCXV, 586.

Monasteria. — S. Andreæ Avenionensis, CLI, 480; CLXIII, 322. — S. Ruffi Avenionensis (Saint-Riffe d'Avignon), CLXIII, 536. — Notitia de S. Martha in Avenionica civitate, CXII, 1495.

XIX. — BAJOCENSIS (Bayeux, évêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLIX, 172. — Honorii II, CLXVI, 1275. — Herberti de Boseham, CXC, 1456. — Joannis Saresbur., CXCIX, 118, 153, 253. — Alexandri III, CC, 295, 1298. — Arnulfi Lexoviens., CCI, 1112, 1118. — Lucii III, CCI, 1167. — Cœlestini III, CCVI, 1116. — Petri Blesens., CCVII, 148, 454. — Stephani Tornac., CCXI, 373. — Innocentii III, CCXIV, 181, 1155; CCXV, 256, 594, 747, 1443, 1489; CCXVI, 277, 620.

Privilegia. — Alexandri II, CXLVI, 1299, 1339. — Willelmi, Angliæ regis, *ibid.*, 1365, 1366.

Monasteria. — Ardennense (N.-D d'Ardenne) CCXV, 256, 594. — Alnetense (Aunay), *ibid.*, 256. — Cadomense (S. Etienne de Caen), CXLVI, 1299, 1339; CLXXXVIII, 577; CCIV, 1155. — Fontanetense (Fontenay), CCII, 1319-CCXV, 256. — Troarnense (Saint-Martin de Troarne), CXLIX, 1375; CLXXXVIII, 577; CCXIV, 1155. — Vallis Richeriæ (Val-Richer), CC, 295; CCXIV, 1155. — S. Vigoris (Saint-Pierre de Vigor), CL, 1359.

Viri clari. — Durandus, abbas Troarnens., CXLIX, 1375. — Robertus de Tumbalena, abbas S. Vigoris, CL, 1359. — Richardus, episc. Bajoc., CXLVI, 1275. — Odo, episc. Bajoc., CLXXXVIII, 559, 528. — Henricus, episc. Bajoc., CXC, 1456; CXCIX, 118.

Scripta. — Relatio historica de Odone, episc Baj., CLXXXVIII, 559. — Funera Guillelmi regis apud Cadomum, CLXXXVIII, 552. — Narratio mortis Durandi, abbatis Troarnensis, CLXXXVIII, 577. — Historia monasteriorum Cadomensis et Fontanetensis, CCII, 1315, 1319.

XX.— BELLOVACENSIS (Beauvais, évêché).

Epistolæ. — Alberonis, CXXXVII, 515. — Gregorii VII, CXLVIII, 547, 658. — Urbani II, CLI, 76, 127, 378. — S. Anselmi Cantuariensis, CLVIII, 1184; CLIX, 92, 144. — S. Ivonis Carnotensis, CLXII, 98, 118, 135, 153, 179, 202, 282. — Paschalis II, CLXIII, 169. — Innocentii II, CLXXIX, 74. — Eugenii III, CLXXX, 1454, 1455, 1459, 1460, 1495, 1499, 1510, 1511. — S. Bernardi, CLXXXII, 520. — Sugerii, CLXXXVI, 1387, 1397, 1398, 1435. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1407, 1410, 1430, 1534, 1535, 1596, 1598. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 599, 474. — Hilduini, abbatis Parisiensis, CXCVI, 1379. — Alexandri III, CC, 80, 81, 85, 96, 106, 108, 111, 127, 128, 655, 800, 804, 820, 948, 1005. — Petri Cellensis, CCII, 425. — Cœlestini III, CCVI, 1246. — Petri Blesensis, CCVII, 16. — Innocentii III, CCXIV, 1161; CCXV, 16, 224, 508, 509, 1600, 1604; CCXVI, 404, 414.

Privilegia. — Nicolai, I, CXIX, 813. — Eugenii III, CLXXX, 1458. — Clementis III, CCIV, 1450.

Bullæ. — Nicolai II, CXLIII. — Paschalis II, CLXIII, 180.

Monasteria. — S. Quintini Bellovacensis, CLI, 115; CCIV, 1450; CCXVI, 404, 414. — Flaviacense (Saint-Germain de Ham), CC, 628. — Frigidimontis (Froidmont), CCXII, 477; CCXV, 535, 558. — S. Justi Bellovacensis, CCXV, 1600, 1604.

Viri clari. — Odo, episc. Bellovac., CXXIV, 1109. — Heriveus, episc. Bellovac., CXXXIX, 199. — Rotgerus, episc. Bellovac., CXXXIX, 1549. — Drogo, episc. Bellovac., CXLIII, 861. — Fulco, episc. Bellovac., CLI, 76, 127, 378. — Gaufridus, episc. Bellovac., CLXII, 153, 202. — Petrus, episc. Bellovac., CLXXIX, 74. — Odo II, episc. Bellovac., CLXXXVI, 1597; CLXXXIX, 474. — Henricus, episc. Bellovac., CC, 800, 1095. — Bartholomæus, episc. Bellovac., *ibid.* 628. — Philippus, episc. Bellovac., CCVI, 1216. — Radulfus, episc. Bellovac., CCVII, 16. — Helinandus, episc. Bellovac., CCXII, 477.

Scripta. — Caroli II synodus Bellovac., CXXXVIII, 549. — Concilium Bellovacense, CLXIII, 1151. — Litaniæ veteres ecclesiæ Bellovac., CXLIII, 865. — Auctarium Bellovac., CLX, 507.

XXI. — BITTERENSIS (Béziers, évêché).

Epistolæ. — Eugenii III, CLXXX, 1397. — Synodus Biterensis, X, 460, 563. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1538, 1543. — Alexandri III, CC, 1205. — Cœlestini III, CCVI, 1023. — Innocentii III, CCXV, 140, 272; CCXVI, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 741, 743.

Monasteria. — S. Petri Juncellensis (Joncelle), XCVII, 432; CXLVIII, 717. — Villæ Magnæ (Villemagne) XCVII, 432, CCXV, 140.

XXII. — BITURICENSIS (Bourges, archevêché).

Epistola. — Roberti regis, CXLI, 955. — Gregorii VII, CXLVIII, 579, 534. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 156, 181. — Calixti III, CLXIII, 1189 — Innocentii II, CLXXIX, 71, 112, 638. — Eugenii III, CLXXX, 1119, 1511. — Sugerii, CLXXXVI, 1389, 1390, 1394, 1400, 1402, 1413, 1427, 1429. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1003, 1010. — Alexandri III, CC, 329, 568, 582, 646, 1185, 1197. — Clementis III, CCIV, 1379. — Stephani Tornac., CCXI, 317, 544, 548, 561, 574, 588, 590, 411, 419, 427. — Adami, Persenias abbatis, *ibid.*, 614, 672. — Innocentii III, CCXIV, 106, 145, 189, 249, 272, 989, 1019; CCXV, 34, 42, 65, 101, 182, 222, 245, 580, 725, 1581; CCXVI, 48, 257, 285, 520, 606, 639, 643, 644, 657, 718, 968, 1198, 1207; CCXVII, 203, 218.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 905. — Innocentii II, CLXXIX, 233.

Bulla et diplomata. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1506. — Alexandri III, CC, 85, 564, 423. — Alani Antissiodor., CCI, 1589. — Urbani, *ibid.*, CCII, 1475.

Monasteria. — S. Ambrosii Bituric, CCXI, 411. — Dolense (Déols), CXXXV, 905; CLXXXI, 9; CCXVI, 285, 657. — Malleacense (Mailly), CLXXIX, 233. — Exoldunense (Issoudun), CCXV, 42, 222. — Prateense (La Prée), *ibid.*, 222. — S. Petri de Monasterio, CCXVI, 965. — Pontiniacense (Pontigny), CLXXXVIII, 1500; CC, 85, 968, 425; CCXI, 561, 614. — S. Satyri (S.-Saturs-sous-Sancerre), CLXXIX, 112; CC, 564, CCI, 1389; CCXI, 317, 544, 548, 574, 588, 590, 419, 427; CCXVI, 718. — S. Sulpitii Bituricensis, (Saint-Sulpice de B.), CIV, 1109. — de Vernusia (La Vernue), CCXI, 672. — Hundiacense, CCXV, 222.

Viri clari. — Leo, arch. Bitur., LXII, 1013. — R. Lusor., LXXI, 896. — Felix episc. Bitur. *ibid.*, 902. — S. Sulpitius, archiepisc. Bitur., LXXV, 573. — S. Ursinus, archiepisc. Bitur., LXXI, 886. — Rodulfus, archiepisc. Bitur. CIX, 699-CXXXVIII, 659. — Gaustinus, archiepisc. Bitur., CXLI, 759. — Leodegarius, archiepisc. Bitur., CLXII, 156. — Wulgrinus, archiepisc. Bitur., CLXXIX, 41. — Petrus, archiepisc. Bitur., CLXXX, 1119; CLXXXVIII, 1003, 1011. — Venerabilis Herveus, CLXXXI, 7. — Stephanus, archiepisc. Bitur., CC, 725. — Guarinus, archiepisc. Bitur., CC, 1185. — Henricus, archiepisc. Bitur., CCIV, 1379.

XXIII. — BLESENSIS (Blois, évêché).

Epistolæ. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 68, 103, 140, 159, 202. — Calixti III, CLXIII, 1506. — Innocentii II, CLXXIX, 261. — Alexandri III, CC, 1201, 1447. — Petri Blesensis, CCVII, 281. — Stephani Tornac., CCXI, 357, 358. — Innocentii III, CCXV, 747, 1163; CCXVI, 814.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1352. — Alexandri II, CXLVI, 1291, 1313. — Gregorii VIII, CXLVIII, 729. Urbani II, CLI, 124, 572, 584. — Paschalis II, CLXIII, 56. — Calixti III, *ibid.*, 1506.

Bullæ. — Victoris II, CXLIII, 819. — Paschalis II, *ibid.*, 208. — Honorii II, CLXVI, 1294.

Monasteria. — S. Launomari Blesensis (Saint-Lomerle-Moutier) CLXIII, 208. — S. Mariæ Blesensis, CC, 1201. — Pontileviense (Pontlevoy), CLXXIX, 852. — Vindocinense (Vendôme), CXLIII, 819, 1352, 1367, 1413; CLXVI, 1291, 1313; CLXVIII, 729; CLI, 124, 572, 584; CLXII, 68, 103, 140, 139, 167, 202; CLXIII, 56, 1506; CLXVI, 1294; CLXXIX, 223; CCV, 925; CCXV, 747; CCXVI, 814.

Viri clari. — Goffridus, abbas Vindocinensis, LVII, 9. — Matthæus Vindocinensis, CCV, 925. — Petrus Blesensis, CCVII (integre).

XXIV. — BONONIENSIS (Boulogne-sur-Mer, évêché).

Epistolæ. — Joannis Fiscamnensis, CXLVII, 474. — Gregorii VII, CL, 431. — Alexandri III, CC, 184. — Lucii III, CCI, 2276. — Innocentii III, CCXVII, 40, 41, 94.

Privilegia. — Gregorii VII, CL, 431. — Alexandri III, CC, 971. — Lucii III, CCI, 1133.

Monasteria. — Alciacense (Auchy), CCXVII, 94. — Blangiense (Blangy-en-Ternois), CXLVII, 474. — Lischense (Ligues), CC, 971. S. Petri de Rumilisco, CCI, 1135.

Viri clari. — Godefridus Bullonius, rex Hierosolym., CLV, 309. — Beata Ida, comitissa Bononiensis, CL, 491; CLV, 431.

XXV. — BRIOCENSIS (Saint-Brieuc, évêché).

Epistolæ. — Lucii II, CLXXIX, 877 et Adriani IV, CLXXXVIII, 1600.

XXVI. — BURDIGALENSIS (Bordeaux, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 361. — Eugenii III, CLXXX, 1132. — Sugerii, CLXXXVI, 1539, 1569, 1412, 1421. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 317. — Alexandri III, CCX 432, 646, 1568. — Stephani Tornac., CCXI,

534, 535.—Innocentii III, CCXIV, 47 309, 457, 568, 1159; CCXV, 500, 544, 1051, 1548; CCXVI, 184, 282, 789, 867.
Privilegia. — Guillelmi ducis, CXLI, 851. — Benedicti IX, *ibid.*, 1345. — Urbani II, CLI, 345.
Bullæ. — Alexandri III, CC, 371, 727. — Cœlestini III, CC, 1211.
Monasteria. — Aquistrense (Guitres), CC, 727. — S. Crucis Burdigalensis, CXLI, 831, 1349; CLI, 345; CC, 541. — De Plana Sylva (Plene-selve), CCXV, 500. — S. Severi Burdigalensis, CIV, 984; CCXV, 300. — Sylvæ Majoris (La Sauve-Majeure), CXLVII, 1004, 1080; CCVI, 1211, 1213; CCXI, 534; CCXV, 344, 1051.
Viri clari. — Ausonius, poeta Burdigalensis, XIX, 817. — Severinus, episc. Burdig., LXXI, 862. — S. Geraldus, Sylvæ Majoris, CXLVII, 1004; CCVI. 1211. — Gozelinus, archiepisc. Burdigalensis, CXLVIII, 961. — Amatus, archiepisc. Burdig., CLI, 115, 545. — Gaufredus, archiepisc. Burdig., CLXXXVI, 1359, 1369, 1412. — Bertrandus, archiepisc. Burdig., CC, 432.
Concilia. — Burdigalense. cui præest Stephanus card., CXLII, ou CXLIII, 1403, 1415. — Burdigalense, sub Amato archiepisc., CLI. 115.

XXVII. CABILLONENSIS (Châlons-sur-Saône, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CLVI, 1377. — Gregorii VII, CXLVIII, 317. — Paschalis II, CLXIII, 47. — Gualteri episcop., *ibid.*, 448. — Calixti III, *ibid.*, 1147. — Stephani, episc. August., CLXXII, 1309. — Innocentii II, CLXXIX, 112, 250, 671. — Eugenii III, CLXXX, 1541. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 170, 174, 556. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1402. — Hugonis Rothomag., CXCII, 1134. — S. Hildegardis, CXCVI,, 259, 260. — Alexandri III, C, 304, 307, 967, 1194, 1269, 1310. — Arnulfi Lexoviens., CCI, 102, 106 — Lucii III, *ibid.*, 1094, 1229. — Petri Cellensis, CCII, 632. — Cœlestini III, CCVI, 1233. — Petri Blesensis, CCVII, 11, 252. — Innocentii III, CCXIV, 119, 619, 970; CCXV, 506; CCXVI, 341, 732; CCXVII, 285.
Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 161. — Callixti III, *ibid.*, 1207. — Stephani, episc. Augustodun., CLXXII, 1309. — Innocentii II, CLXXIX, 131, 535.—Joannis VIII, CXXVI, 686, 772. — Eugenii III, CLXXX, 1093, 1600. — Alexandri III, CC, 340, 592, 594, 1271. — Lucii III, CCI, 1301. — Urbani III, CCII, 1442, 1454. — Cœlestini III, CCVI, 961.
Monasteria. — Cisterciense. (Cîteaux), CLVII, 1274; CLX, 1167: CLXIII, 448, 1147; CLXVI, 1361; CLXXII, 1309; CLXXIX, 122, 671; CLXXX, 1441. 2341, 1125; CLXXIX, 170, 174, 356; CXCII, 1134; CXCVII, 260; CC, 340, 592, 594, 967, 1269, 1297; CCI, 102, 106, 1229, 1301; CCII, 632, 1309, 1472; CCIV, 211, 454; CCVI, 9, 961; CCVII, 11, 252; CCXI, 434, 492; CCXII, 95; CCXIV, 119; CCXVI, 157, 732. — (Macerii Maizières), CCCXIV, 237. — S. Marcelli Cabillon. (Saint-Marcel, à Châlons), CXXXVII, 78; XCVII, 964; CXXVI, 805. — S. Petri Cabillon., CCXV, 590.— Trenorciense (Tournus).—CXXVI, 686, 772; CXLIII, 161, 1207; CCXXII, 1317; CLXXIX 131, 557; CLXXX, 1033, 1600; CC, 304, 307; CCI, 1094.
Viri clari. — SS. Marcellus et Valerianus. LXXI, 754, 755. — Sylvester episc. Cabillon., *ibid.*, 892. — S. Valerianus martyr, CXXIII, 357. — Rodericus, episc. Cabillon., CXLVIII, 315.— Valterus, episc. Cabillon , CLX, 1159. — S. Stephanus, abbas Cisterciens., CLXVI, 1361. — S. Rainardus, abbas, CLXXXI, 1723. — Henricus de Castro Marsiaco, cardin. et monac. Cisterciens., CCIV, 211.— Thomas Cisterciens., CCVI, 9.— Robertus, episc. Cabillon., *ibid.*,1233. — Guntherus, Cisterc., CCXII, 95.
Scripta. — Notitia de fundatione monasterii Cisterciens., CLVII, 1247; CLX, 1167. — Scriptum de origine Cisterciens., CCII, 1309.

XXVIII. — CADURCENSIS (Cahors, évêché).

Epistolæ. — S. Desiderii episc., LXXXVII, 247. — Urbani II, CLI, 393, 423. — Sugerii, CLXXXVI, 1401. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 599. — Alexandri III, CC, 389, 626. — Calixti III, CCVI, 1201. — Clementis III, CCIV, 149. — Innocentii III, CCXIV, 1064; CCXV, 101, 140; CCXVI, 692.
Bullæ. — Gregorii V, CXXXVII, 915. — Urbani II, CLI, 423. — Paschalis II, CLXXII, 345.
Monasteria. — Condomense (Condom), CXLVIII , 668. — Figiacense (Figeac), CLI, 469; CLXXXIX, 1399 — Mussiacum (Moissac), XCVII, 451. — Sublacense (Souillac), CLXIII, 545 ; CCIV, 1452 ; CCXIV, 1064; CCXV, 140.
Viri clari. — S. Desiderius, episc. Cadurc., LXXVII, 217. — S. Ambrosius, episc. Cadurc., LXXXIV, 1197. — Guillelmus, episc. Cadurc., CLI, 393. — Geraldus episc Cadurcensis, CCIV, 923.

XXIX. — CAMERACENSIS (Cambrai, évêché).

Epistolæ. — Alberonis, CXXXVII, 315. — Urbani II, CLI, 406. — Manassis, archiepisc. Remensis, CLXII, 655. — S. Bernardi. CLXXII, 372. — Henrici, archiepisc. Remensis, CXCVI, 1375. — Alexandri III, CC, 328, 515, 618, 752, 764, 809, 1014, 1367. — Urbani III, CCII, 1426. — Petri Blesensis. CCVII, 122. Stephani Tornac., CCXI, 390, 410, 474, 486, 511. 520. — Innocentii III, CCXIV, 54, 96, 135, 139, 140, 141, 405, 586, 587, 971; CCXV, 1022, 1105, 1175, 1549; CCXVI. 404, 670, 889, 1116, 1119, 1122, 1158.
Privilegia. — Theodorici et Amalfridi Sithiensis LXXXVIII, 1209. — Pipini senioris, LXXXVIII, 1224 — Gregorii V, CXXXVII, 904. — S. Henrici imper., CXL, 273, 543. — Beati Odonis, episc., CLX, 1151. — Innocentii II, CLXXIX, 280, 612, 622, — Eugenii III, CLXXX, 521, 1519. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1461. — Alexandri III, CC, 1216. — Lucii III, CCI, 1254, 1392. — Urbani III, CCII, 1502. — Cœlestini III, CCVI, 887, 1051.
Bullæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 675. — Paschalis II, CLXIII, 107, 1134.
Monasteria. — Aubecbiense (La Trinité de Cambrai), CLI. 434. — Auberti, CCXV, 1622, 1105, 1175. 1549; CCXVI, 1404. — Bergense (Berg-Saint-Vinosc), CLX, 547. —Bonæ Spei (N.-D de Bonne-Espérance), CLXXIX, 622; CCII, 1; CCXVI, 1051. — Burburgense (Burbourg), CLX, 579. — — S. Gisleni(Saint-Guislain), CCI, 1332; CCIII, 1502, 1387; CCVI, 887. — Gunalfocurtense (Gonnecourt), LXXXVIII, 1209 ou 1207 —S. Lamberti Lætiensis (Saint-Lambert de Liesse). CLXXIX, 31; CLXXX, 1284; CXXXVIII, 1461; CIC, 1254. — Maricolense (Marville), LXXXV II, 1197. — Valcelliense (Sainte-Marie de Vaucelles), CLX, 583. — Walarense (Walers-en-Faignes), LVXX, 596.
Viri clari. — S. Aubertus, episc. Camerac., LXXX, 555.—Halitgarius, episc. Camerac., CV, 649.— Wiboldus, episc. Camerac. CXXXIV, 1007.—Fulbertus, episc. Camerac.,CXXXV, 469.—S. Ursmarus,episc. Camerac., CXXXVI, 545. — Rothradus, episc. Camerac., CXXXXII, 504. — Herluinus, episc. Camerac., *ibid.*, 905. — Gerardus, episc. Camerac., CXXXIX, 1549; CXLII, 1267; CL, 1379. — S. Autbertus, episc. Camerac., CXLI, 355. — S. Lietbertus, episc. Camerac., CXLVI, 1447. — Gualbertus, episc. Camerac., CL, 1406.—Beatus Odo, episc. Camerac., CLX, 1059. — Rogerus, episc. Camerac., CCII, 1426. — B. Gislenus, CCIII, 1337. — Philippus ab Harveng., *ibid.*, 1. — B. Landelinus, *ibid.*, 1349. — B. Oda, virgo, *ibid.*, 1359. — Beata Valetrudis, *ibid.*, 1375. — Robertus, episc. Camerac., CCVII, 122.
Scripta. — Vita S. Auberti, episc. Camerac , CLXI, 535. — Gesta pontificum Camerac., CXLIX, 10. — De Chronico Camerac., CL, 1389. — Chronicon plurimorum monasteriorum, in Camerac. diœcesi, CLX, 547, 579. 583. — Notitia de Vita S. Lietberti episc., CLXXII, CLXXIII, 432. — Relatio de beato Landelino, *ibid.*, 1349. — Vita beati Gisleni, *ibid.*, 1337. — Vitæ B. Landelini, B. Odæ virginis, S. Valetrudis, *ibid.*, 1349, 1359, 1375.

XXX. — CARCASSONENSIS (Carcassonne, évêché).

Epistolæ. — Anastasii IV, CLXXXIII, 1050. — Innocentii III, CCXIV, 457 ; CCXVI, 409.
Bullæ. — Benedicti VII, CXXXVII, 544. — Paschalis II, CLXIII, 1114.
Monasteria. — S. Hilarii Carcasson., XCVII, 455; CXXXVIII, 544. — Grassense (N. D. de la Grasse), CIV, 992, 993; CXXX, 806; CLXIII, 1114. — Lenense (Saint-Martin de Lez), CXXXIII, 928; CLXXIX, 152. — Montis Olivi (Montolieu), XCVII, 453 ; CIV, 1051.

XXXI. —CARNOTENSIS (Chartres, évêché).

Epistolæ. — S. Odilonis, CXLII, 939. — Alexandri II, CXLVI, 1300. — Gregorii VII, CXLVIII, 315, 467, 619. — Urbani II, CLI, 315, 526. — Hugonis, Lugdun. archiepisc. CLVII, 520. — Philippi regis, CLIX, 842. — S. Ivonis, episc. Carnot., CLXII, 35, 175, 198, 230, 273. — Paschalis I., CLXIII, 35, 36, 100, 292, 298, 357, 364, 567. — Innocentii II, CLXXIX, 165. 193. — Guillelmi S. Theodorici, CLXXX, 249. — S. Bernardi, CLXXXII, 160, 162, 202, 513. — Sugerii, CLXXXVI, 1355, 1356, 1399 1400 , 1401. — Petri Venerabilis , CLXXXIX. 580. — Joannis Saresbur., CXCIX, 574, 575, 576, 577.—Lucii III CCI, 1177. — Petri Cellensis, CCII, 567, 568, 569. — Urbani III, *ibid.*, 1469. — Petri Blesensis, CCVII, 88, 145, 249, 342, 506. — Stephani Tornac., CCXI, 311, 406. — Innocentii III, CCXIV, 40, 461; CCXV, 507, 1534, 1457, 1459; CCXVII. 160, 224.
Privilegia. — Honorii II, CLXVI, 1275. — Innocentii II, CLXXIX, 621. — Alexandri III, CC, 295, 915. — Cœlestini III, CCVI, 1101.

Bullæ. — Paschalis III, CLXIII, 104, 183, 421. — Calixti III, *ibid.*, 1156, 1137. — Innocentii II, CLXXXIX, 132. — Eugenii III, CLXXX, 1228, 1462. — Alexandri III, CC, 539, 538, 810. — Urbani III, CCII, 1469.

Monasteria. — De Belloloco (Beaulieu), CLXII, 269. — Bonævallis (Bonneval), CLXII, 250; CLXXIX, 1507; CC, 553. — Columbense (Colombes), CLXII, 168. — Eleemosynense (l'Aumône), CLXXIX, 316. — S. Joannis in Valleia (S. Jean-en-Vallée), CLXII, 285; CLXIII, 104; CLXXX, 1462. — S. Mauricii Carnot., CXXXVIII, 1228. — S. Mariæ Josaphat, CLXIII, 1136. — S. Martini de Valle (S. Martin du Val), *ibid.*, 421. — S. Petri Carnot, CLV, 823; CLXII, 287; CC, 294, 555, 569; CCXIV, 461; CCXVII, 160, 224. — Tyronense (Tyron), CLXII, 290; CLXXII, 1363; CLXXIX, 132; CLXXX, 1228. — Vallis Cernaii (Les Vaux de Cernay), CCXIII, 541.

Viri clari. — S. Leobinus, episc. Carnot., LXXXVIII, 549. — Algeradus, episc. Carnot., *ibid.*, 1228. — S. Fulbertus, episc. Carnot., CXLI, 165. — Arallus, episc. Carnot., CXLVIII, 315. — Gaufredus, episc. Carnot., CLI, 525, 526. — Paulus, S. Petri monac., CLV, 175. — Fulcherius Carnot., *ibid.* 823. — S. Ivo, Carnot. episc., CLI, (integre) — Gaufridus, episc. Carnot., CLXXIII, 1412, 1416. — S. Bernardus, Tyron. monast. fundator, CLXXII 1363. — Gualtelmus, episc. Carnot., CLXXXVIII, 90. — Ernaldus abbas Bonævallis, CLXXXIX 1507. — Willelmus, episc. Carnot., CXC, 1447. — Joannes Salesbur., episc. Carnot., CXCIX, 1. — Robertus, episc. Carnot., CC, 173. — Petrus Cellensis, Carnot. episc., CCI, 1177; CCII, 398. — Reginaldus, episc. Carnot., CCII, 1469 — Guillelmus Carnot. episc., CCXI, 311. — Petrus Vallis Cernaii, CCXIII, 341.

Scripta. — Vita S. Leobini, episc. Carnot., LXXXVIII, 549. — Chartularium S. Petri Carnot, CLV. 186. — Notitia de rebus fratrum S. Petri Carnot., *ibid.*, 209. — Gesta abbatum S. Petri Carnot., *ibid.*, 176, et seqq. — Notitia de S. Bernardo, monasterii Tyron. fundatore, CLXXII, 1363.

XXXII — CARPENTORACTENSIS (Carpentras, évêché).

Concilia. — Carpentoractensia, LXVII, 1287; CLXXXIV, 289.

XXXIII. — CATALAUNENSIS (Châlons-sur-Marne, évêché).

Epistolæ. — Victoris II, CXLIII, 818. — Gregorii VII, CXLVIII, 534. — Urbani II, CLI, 447. — Philippi episc. Cat., CLXII, 665. — Paschalis II, CLXIII, 57. Innocentii II, CLXXIX, 79, 516. — S. Bernardi, CLXXXI, 165. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 264. — Joannis Saresburiensis, CXCIX, 115. — Alexandri III, CC. 165, 196, 440, 549, 624, 671, 583, 752, 757, 759, 778, 780, 792, 796, 808, 815, 838, 840, 931, 958, 964, 977, 1003, 1006, 1007, 1021. — Innocentii III, CCXIV, 976, 1144; CCXVI, 170, 267; CCXVII, 61.

Monasteria. — Altivillarense (Hautvillers), CXXXVII, 667. — Bertiniæ Curtis (Bertignicourt), CLXXX, 1268. — Theminonense (Theminon), CLXIII, 99; CLXXIX, 346. — Dervense (Moustier-en-Der), LXXXVII, 1296, 1335; CXXXVIII, 1224; CIV, 1017, 1162, 1264; CXXXVII, 599; CXLVI, 1510. — S. Memmii (Saint-Meuge), CLXXIX, 79. — Monasterii in Argonnia (Moustier-en-Argonne), CLXXII, 1395. — Morimontense (Moiraumont), CLXXIII, 1399; CC, 752, 757, 977. — S. Petri ad Montes (Saint-Pierre-aux-Monts), CLXXIII, 1396, 1398. — Populetense (Poblet), CC, 166. — Gaugiacense (Ville-Évêque), LXXXVIII, 1212. — Trium-Fontium, CC, 624. — Virtuense (Les Vertus), CC, 777.

Viri clari. — Memmius, episc. Catalaun., LXXI, 876. — Mantio, episc. Catalaun., CXXXI, 23. — Bovo, episc. Catalaun., CXXXV, 415. — Adson, abbas Dervensis, CXXXVII, 599. — S. Bercharius, abbas Altivillarensis, *ibid.*, 667. — Rotgerus, episc. Catalaun., CXXXIX, 1349. — Philippus, episc. Catalaun., CLI, 447; CLXII, 665; CLXIII, 37. — Guillelmus de Campellis, episc. Catalaun., *ibid.*, 1057. — Gaufridus, episc Catalaun., CLXXIII, 1394. — Bartholomæus, episc. Catalaun., CLXXXI, 1721. — Ebalus, episc. Catalaun., *ibid.*, 165. — Guido, episc. Catalaun., CXCIX, 115; CC. 195.

XXXIV. — CAVILLONENSIS (Cavaillon, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 386. — Monasterium S. Petri Cavillon., CXXXVIII, 708.

XXXV. — CENOMANENSIS (le Mans, évêché).

Epistolæ — Fulberti, CXLI, 204. — Gregorii VI, CXLVIII, 565. — Beati Bartholomæi, CXLIX, 405. — Hildeberti, episc. Cenoman., CLIX, 84. — S. Ivonis Carnot. CLXII, 34. 63, 223. 233, 279. — S. Bernardi CLXXXII, 499. — Sugerii, CLXXXVI, 1408. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1619. — Henrici, Remens. archiepisc., CXCVI, 1570. — Alexandri III, CC, 500, 421. — Arnulfi Lexov., CCI, 48, 99. — Lucii III, *ibid.*, 1317. — Cœlestini III, CCVI, 1249. — Innocentii III, CCXIV, 459; CCXV, 494, 740, 796, 797; CCXVII, 109, 172.

Diplomata. — Dagoberti I regis, LXXX, 561. — Childerici regis, LXXXVII, 1293, 1295. — Theodorici regis, *ibid.*, 1320, 1323, 1336. — Clodowæi III regis, LXXXVIII, 1085. — Childeberti III regis, *ibid.*, 1150. — Pippini regis, XCVII, 1321. — Caroli Magni, *ibid.*, 950. — Ludovici I, regis, CIV, 983, 986, 1146, 1217, 1218, 1219, 1253, 1256, 1257, 1278, 1293, 1294, 1295, 1297, 1298. — Venerabilis Hildeberti, episc. Cenoman., CLXXI, 315, 317, 518, 520, 321.

Monasteria. — S. Carileti Anisolensis (Saint-Calais), LXXX, 561, 571; LXXXVII, 1320; LXXXVIII, 1083, 1111, 1133, 1150; XCVII, 1321, 930; CIV, 986, 1146, 1278, 1290; CXIX, 843, 863 et seqq. — Ebronense (N.-D. d'Ebron), CLXXI, 215. — Lonleiense (Lonlay), CCII, 1320. — S. Mariæ Cenoman., LXXXVIII, 1228, 1240, 1325. — Perseniense (Perseigne), CCXI, 579. — S. Petri Culturæ (Saint-Pierre de Couture), CXLVIII, 1427; CCXV, 740. — S. Victoris Cenoman., CLXXI. 321. — S. Vincentii Cenoman., CIV, 1217, 1218, 1219; CLXXI, 317, 318, 320; CCXV, 494.

Viri clari. — Victorius, episc. Cenoman, LXXI, 869. — S. Domnolus, episc. Cenoman., LXXII, 629. — S. Berthichramnus, episc. Cenoman., LXXX, 585. — S. Hadoinus, episc. Cenoman., *ibid.*, 565. — Angilbertus, episc. Cenoman., LXXXVIII, 12. — Aldricus, episc. Cenoman., CXV, 29. — Lullprandus, episc. Cenoman., CXXXVI, 761. — S. Scholastica, virgo, CXXIII, 502. — Robertus, episc. Cenoman., CXXV, 1215. — S. Julianus, episc. Cenoman., CXXXVII, 781. — Avesgaudus, episc. Cenoman., CXLI, 204. — Avesgotus, abbas S. Petri Culturæ, CXLIII, 1427. — Ernaldus, episc. Cenoman., *ibid.*, 565. — Hoellus, episc. Cenoman, CLXII, 54. — Adelbertus, episc. Cenoman., *ibid.*, 279. — Hildebertus, episc. Cenoman., CLXXI, 243. — Guillelmus, episc. Cenoman., CLXXXVIII, 1619. — Rogerus, comes Cenoman., *ibid.*, 574. — Adamus, Perseniensis abbas, CCXI, 579. — Amelius, episc. Cenoman., CCXVII, 109.

Scripta. — Narratio de conversione cujusdam monachi Cenoman., CXXIX. 1263. — Narratio de vita S. Juliani, episc. Cenoman., CXXXVII, 781. — Historia Cenoman. episcopatus, CLXXXVIII, 346. — Notitia de Helia comite Cenoman., *ibid.*, 729, 755. — Bellum Cenoman. contra Normannos, *ibid.*, 587. — Historia monasterii Lonleiensis, CCII, 1320.

XXXVI. — CLAROMONTANA (Clermont, évêché).

Epistolæ. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1628. — Urbani II, CLI, 392. — Venerabilis Hildeberti, CLXXI, 248. — Cœlestini II, CLXXIX, 766. — Eugenii III, CLXXX, 1469. — Alexandri III, CC, 167, 238, 380. — Clementis III, CCIV, 1496. — Cœlestini III, CCVI, 1064. — Stephani Tornac., CCXI, 312, 313. — Innocentii III, CCXV, 222, 402, 902, 905, 1181; CCXVI, 873, 968.

Privilegia. — Urbani II, CLI, 392. — Lucii III, CCI, 1244, 1262. — Clementis III, CCIV, 1355.

Bullæ. — Joannis X, CXXXII, 809. — S. Leonis IX, CXLII, 686. — Paschalis II, CLXIII, 202, 343.

Concilia. — Claromontana plurima, LXXXIV, 291. — Claromontanum sub Urbano II, CLVII, 508; CLXII, 715; CLXXXVIII, 649.

Monasteria. — Boschetense (Bouchet-Vauluisant), CCVI, 934. — Casæ-Dei (Saint-Robert-la-Chaise-Dieu), CXLIII, 686; CLXIII, 202; CLXXI, 1505; CLXXX, 1102; CCI, 1244; CCXV, 373. — Ebroïense (Notre-Dame d'Ebreuil), CLXIII, 715. — S. Gilberti Novemfontium (Neuffonts), CCIV, 1353. — S. Illidii (Sainte-Allyre), CC, 580. — S. Launomari de Magenciaco (Saint-Lomer de Mainsac), CXXXII, 809; XCVII, 431. — Maguilocense (Manlieu), CIV, 1080. — Mauzac, XCVII, 431. — Menetense (Menet), *ibid.*, CCXVI, 965. — S Porciani (Saint-Pourcain), CCXV, 902. — Silviniacense (Souvigny), CLXXX, 1515; CCI, 1262.

Viri clari. — Sidonius Apollinaris, episc. Clarom., LVII, 443. — Stremonius primus, episc. Clarom., LXXI, 175, 869. — S. Julianus mart., *ibid.*, 801. — S. Gallus, episc. Clarom., LXXXVII, 211. — Bernowinus, episc. Clarom., CV, 443. — Stephanus, episc. Clarom., CXXXIX, 1628. — Durandus, episc. Clarom., CL, 1489. — Willelmus, episc. Clarom., CLXXI, 248. — S. Robertus, abbas Casæ Dei, *ibid.*, 1505. — Gilbertus, episc. Clarom., CCIV, 1496. — Pontius, episc. Clarom., 206, 17.

Scripta. — Varia documenta de Ecclesia Claromont., LXXI, 852 et seqq. — Notitia de S. Roberto, abbate

Casæ Dei, CLXXI, 1505. — Narratio reconcilii Claromontani, CLXXXVIII, 96. — Passio S. Salvii martyris Claromont, CCIII, 1311.

XXXVII. — CONSTANTIENSIS (Coutances, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 126. — Alexandri III, CC, 359. — Urbani III, CCII, 1451, 1512. — Henrici, regis Angliæ, CCVII, 1165. — Innocentii III, CCXIV, 181; CCXV, 564; CCXVI, 620.

Monasteria. — De Blanca Landa (Blanche-Lande), CCVII, 1165 — S. Laudis (Saint-Lô), CLXXIX, 126. — S. Salvatoris Constantiens., CCII, 1319. — S. Severi Constantiens., *ibid.*, 1318. — S. Trinitatis Exaquii (Eysey), *ibid.*, 1312, 1451.— De Voto (N.-D. du Vœu), *ibid.*, 1512.

Scripta. — Notitia de variis monasteriis diœcesis Constantiensis, CCII, 1318 et 1319. — Epitaphium Algari, episc. Constantiens., CCI, 200.

XXXVIII. — S. DEODATI (Saint-Dié, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 182, 197. — Innocentii II, CLXXIX, 255 — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1021. — Innocentii III, CCXIV, 1035.

Privilegia — Calixti III, CLXII, 1284. — Innocentii II, CLXXIX, 423, 522, 524. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1508. — Lucii III, CCI, 1098, 1359, 1360, 1368.

Bullæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 632. — Paschalis II, CLXIII, 206. — Eugenii III, CLXXX, 1274.

Monasteria. — Calmosiasense (N.-D. de Chamozey), CLXIII, 456 — S. Deodati in Vosago (Saint-Dié en Vosges), LXXXVIII, 1191; CXLIII, 632; CLXXXVIII, 1021. — Castellense (Châtellet), CLXXIX, 427. — Masonismonasterii (Mæsmonster), CIV, 1126. — Medianum monasterium (Moyen Moutier), CLI, 587; CLXXIX, 522. — Romaricense (Rémiremont), CXIII, 182, 197, 206; CLXXXVIII, 1508; CCXIV, 1035. — Senonense (Sénone en Vosges), LXXXVII, 1287; CIV, 111. — Spinalense (Epinal), CII, 1359, 1360, 1368. — Stivagii (Estival), CLXXIX, 524, 1274; CCI, 1098.

Viri clari. — Valcandus, Mediani monasterii monachus, CLI, 285 — S. Deodatus, *ibid.*, 605. — S. Hidulfus, Mediani monasterii fundator, *ibid.*, 587.— Baldricus, episc. S. Deodati, CLXVI, 1049.

XXXIX. — DIENSIS (Die, évêché)

Epistolæ — Gregorii XII, CXLVIII, 394, 476, 497, 512, 516, 610, 695, 744.

Vir clarus. — Hugo, episc. et card., CXLVIII, 744.

XL. — DIVIONENSIS (Dijon, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 117, 121, 125, 177. — Alexandri III, CC, 152. — Innocentii III, CCXVI, 571, 525.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 459. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1062.— Adriani IV, *ibid.*, 1456.— Cœlestini III, CCVI, 959.

Monasteria. — Flaviniacense (Flavigny), XCVII, 348, 425; CLIV, 10, 399; CLXXXVIII, 1062; CC, 152.

Concilium. — Divionense, CLVII, 507.

Vir clarus.—Hilarius, senator Divionensis, LXXI, 860.

Scriptum. — Obsidio urbis Divionensis, CLXII, 858.

XLI. — DOLENSIS (Dol, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 618. — Stephani, cardinalis, *ibid.*, 1411. — Gregorii VII, CXLVIII, 453, 535, 560.—Urbani II, CLI, 113, 114, 122, 539, 585.— S. Ivonis Carnot., CLXII, 180.— Calixti III, CLXIII, 1249. — Venerabilis Hildeberti, CLXXI, 259. — Innocentii II, CLXXIX, 105, 876, 210. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1033.— Adriani IV, *ibid.*, 1422, 1459, 1515, 1607.— Stephani Tornac., CCXI, 595, 421. — Innocentii III, CCXIV, 625, *et seqq.*; CCXV, 573, 594.

XLII. — EBRODUNENSIS (Embrun, archevêché).

Epistolæ. — Victoris II, CXLIII, 834. — Urbani II, CLI, 443. — Petri Venerabilis, CLXVIIX, 80. — Innocentii III, CCXIV, 225, 580, 504, 566; CCXV, 252, 366, 1334; CCXVI, 457, 502.

Vir clarus. — Marcellinus episc. Ebrod., LXXI, 878.

Monasterium. — Boscaudonense (Boscaudon), CCXIV, 504; CCXV, 366.

XLIII. — EBROICENSIS. (Evreux, évêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLVIII, et CLIX, passim. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 157, 227, 249. — Paschalis II, CLXIII, 90, 564. — Innocentii II, CLXXIX, 258, 633. — Eugenii III, CLXXX, 1036. — Alexandri III, CC, 1409, 1411. — Innocentii III, CCXIV, 181, 621, 645; CCXV, 46, 254, 269.

Privilegia.— Alexandri III, CC, 618.— Cœlestini III, CCVI, 1120.

Bullæ. — Alexandri III, CC, 618.

Monasteria — Beccense (Le Bec), CL, 9, 691, 1431; CLVIII, CLIX; CLXIII, 90; CLXXIX, 258, 635; CLXXX, 1159, 1225; CLXXXI, 1709; CC, 618; CCII, 1309; CCVI, 1120; CCXV, 46 — Bernacense (Bernay), CCI, 92; *ibid.*, 1314. — Conchense (Saint-Pierre de Châtillon), CLXIII, 564; CLXXX, 1601; CCII, 1516 —Gristanense (Grestain), CCI, 81.— De Ibreio (Ivry-la-Chaussée), CCII, 1320.—S. Leuffredi (S. Leuffroy), XCVII, 425; CCII, 1316; CCXIV, 621, 645 — Lirense (Lire) CCVI, 969. — S. Salvatoris Ebroic., CLXXX, 1572; CCII, 1318.— S. Taurini (Saint-Taurin), *ibid.*, 1315.

Viri clari. — Lanfrancus, Beccens. monac., CL, 9. — Rogerius, monac. Beccens., *ibid.*, 1431.—Gilbertus, episc. Ebroic., CLXII, 157. — Audoenus, episc. Ebroic., *ibid.*, 227. — Rotradus, episc. Ebroic., CLXXX, 1056. — Audinus, episc Ebroic., CLXXXVIII, 973. — Ægidius, episc. Ebroic., CC, 1409, 1411.

Scripta. — Statuta synodi æstivalis diœcesis Ebroic., CXLVII, 240. — Chronicon Beccensis ecclesiæ, CL, 69 *et seqq.* — Gesta septem abbatum Beccens., CLXXXI, 1709. — Bellum inter Ebroicenses et Conchenses, CLXXVIII, 597. — Notitia de civitate Ebroicensi. CLXXXVIII, 386 — Notitia de monasteriis diœcesis Ebroic., CCII, 1315, 1316, 1318, 1320.

XLIV. — ELORENSIS (Oloron, évêché).

Epistolæ.—Gregorii VII, CXLVIII, 531.—Innocentii III, CCXV, 500.

XLV. — ENGOLISMENSIS (Angoulême, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 433, 443. — Paschalis II, CLXIII, 426. — Calixti III, CLXIII, 186.— Innocentii II, CLXXIX, 698, 699. — Eugenii III, CLXXX, 1095. — S. Bernardi, CLXXXII, 870, 561.— Innocentii III, CCXIV, 183, 208, 209, 541, 440, 1158, 1162; CCXV, 206, 276, 1180; CCXVI, 64, 832, 860.

Monasteria. — Aureæ Vallis (Airvau), CCXIV, 440. — De Borneto (de Bournet), CCXIV, 1162 — S. Cibardi Engolismensis, CXLI, 10. — De Corona, CCXIV, 1162. — Cuxanense (Cussac), CXXXIX, 504. — CXLI, 1441, 1445. — S. Eparchii (Saint-Eparèse), XIV, 209, 541. — Gratiæ Dei (La Grâce-de-Dieu), CCXVI, 318. — S. Trinitatis de Maloleone (Mauléon), *ibid.*, 64.

Viri clari. — Ademarus, monac. S. Cibardi, CXLI, 10. — Rocho, episc. Engolism., CXLI, 113. — Garcias, monac. Cuxan., CXLI, 1441.— Ademarus, episc. Engolism., CLI, 443. — Gerardus, episc. Engolism., CLXXII, 1311.

XLVI. — S. FLORI (Saint-Flour, évêché).

Epistolæ. — Gerberti Aurillac., CXXXIX, 205. — Alexandri III, CC, 723. — Innocentii III, CCXVII, 20.

Monasteria. — Basiliense (Blesle), CC, 723. — Auriliacense (Aurillac), CXXXIX, 85; CCXVIII, 20.

Viri clari.— S. Geraldus, comes Auriliacensis, CXXXIII, 639. — Gerbertus Auriliac., CXXXIX, 85.

XLVII. — FOROJULIENSIS (Fréjus, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 1011. — Gregorii II, LXXXIX, 526. — Benedicti VII, CXXXVII, 355. — Calixti III, CLXIII, 1261.— Honorii II, CLXVI, 1245. — Eugenii III, CLXXX, 1085.— Innocentii III, CCXIV, 574.

Monasteria —S. Mariæ de Correno (Correns), CXLIII, 1394. — S. Mariæ Forojuliens., CIV, 1190. — S. Ruffi Forojuliens., CXXXVII, 335.

Concilium. — Forojuliense, sub S. Paulino, XCIX, 283.

XLVIII. — GRASSENSIS (Grasse, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1126. — Clementis III, CCIV, 1368. — Innocentii III, CCXIV, 229; CCXVI, 224, 226.

Monasteria. — Arlucense (Arluc), CXXXVII, 332. — Aureavallis (Vallaurie), XCVIII, 812, 813, 816. — Leriuense (Lérins), L, 440; LXXVII, 1126; CXXIV, 953; CLXIII, 1261; CLXVI, 1245; CCXIV, 229; CCXVI, 224, 226.

Viri clari. — S. Vincentius Lerinensis, L, 440. — S. Aigulfus, abbas Lerinensis et martyr, CXXIV, 953.

XLIX. — GRATIANOPOLITANA (Grenoble, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 390. — Paschalis II, CLXIII, 257 — Innocentii II, CLXXIX, 256. — Guigonis carthusiæ abbatis, *ibid.*, 688. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 103, 371, 457, 458, 478.— Alexandri III, CC, 1080. — Clementis III, CCIV, 1338. — Innocentii III, CCXVI, 469.

Privilegia. — Urbani II, CLI, 320. — Lucii III, CCI,

1506, 1551. — Clementis III, CCIV, 1462, 1465, 1464. — Cœlestini III, CCVI, 952, 954, 957.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 494. — Alexandri III, CC, 1124. — Lucii III, CCI, 1359.

Monasteria. — Carthusia Major (la Grande-Chartreuse, CLII, CLIII; CLI, 504; CLIII, 881; CLXVI, 1571; CLXXIX, 256, 658; CLXXXIX, 105, 371, 487, 458, 470; CC, 1080, 1128; CCI, 1306, 1551; CCII, 1311, 1476; CCIV, 1338, 1462, 1463, 1464; CCVI, 952, 954, 957; CCXVI, 469.

Viri clari. — Domninus, episc. Gratian. — XXI, 448. — Gennadius, episc., LVIII, 1115. — Adalfus, episc. Gratian., CXXXVIII, 526. — Isarnus, episc. Gratian., CLI, 751. — S. Bruno, carthusiæ fundator, CLII, et CLIII (integre). — Guigo abbas Carthusiæ Majoris, *ibid.*, 581; CLXXXIV, 288. — S. Hugo, episc. Gratian., CLIII, 759; CLXVI, 1564. — Joannes, episc. Gratian., CCI, 1359.

Scripta. — Notitia de lite inter Gratianopolit. et Viennens. ecclesias, CLI, 128. — Forma excommunicationis ecclesiæ Gratianopolit., *ibid.*, 751. — Recensio episcoporum Gratianopolit., *ibid.*, 755. — Vita S. Hugonis, episc. Gratianopolit., CLIII, 759. — Statuta antiqua ordinis Carthusiensis, *ibid.*, 1225. — Chartularium ecclesiæ Gratianopolit., CLXVI, 1565. — Notitia de origine Carthusiensium, CCII, 1311.

L. — LAUDUNENSIS (Laon, évêché).

Epistolæ. — Sylvestri II, CXXXIX, 277. — Gerardi CXLII, 1317. — Honorii II, CLXVI, 1249. — Eugenii III, CLXXX, 1053. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1583, 1584, 1582, 1612. — Henrici Remensis archiepisc. CXCVI, 1572, — Alexandri III, CC, 497 et passim. — Innocentii III, CCXIV, 172, 173, 297, 587, 828; CCXV, 381, 944, 945; CCXVI, 198, 429, 858; CCXVII, 10, 51, 140.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 88, 549, 774, 882. — Eugenii III, CLXXX, 1284, 1206, 1210. — S. Bernardi, CLXXXII, 476. — Sugerii, CLXXXVI, 1417. — Alexandri III, CC, 548, 985. — Lucii III, CCI, 1238. — Urbani III, CCII, 1488, 1521, 1522.

Monasteria. — Fusniacense (Fusigny), CLXXX, 1204; CC, 558. — S. Joannis Laudun., CLVI, 1225. — S. Martini Laudun., CLXXIX, 88, 549; CLXXX, 210; CC, 531. — Novigentense (Nogent.), CC, 985. — Præmonstratense (Prémontré), CLX, 563; CLXVI, 1319; CLXX, 1235, 1359; CLXXIX, 550, 559, 778, 781, 880; CLXXXVIII, 1573, 1575, 1582; CXCVIII 1; CC, 614, 620, 670, 823, 1105; CCII, 1886, 1488, 1522; CCIV, 1526, 1533, 1583; CCVI, 986; CCXIV, 172, 173, 297, 828; CCXVII, 54. — Ribodimontense (Ribemont), CLXIII, 1359; CCXVII, 10. — Thenoliense (Thenailles), CLXXIV, 776; CLXXX, 1206. — S. Vincentii Laudun., CXXXIII, 951; CCXVII, 140.

Viri clari. — Hincmarus, episc. Laudun., CXXIV, 967. — Rorico, episc. Laudun., CXXXIII, 951. — Rodulfus, episc. Laudun., CXXIV, 469. — Adalbero, episc. Laudun., CXXXIX, 173; CXLI, 767. — Azelinus, Laudun., CXXXIX, 277. — Venerab. Guibertus, abbas Novigenti, CLVII, 9. — S. Salaberga, abbatissa S. Joannis, CLVI, 1225. — Anselmus scholasticus, canonicus Laudun., CXLII, 1169. — Hugo de Ribodimonte, CLXIII, 831. — Vivianus, Præmonstrat., CLXVI, 1319. — S. Norbertus, Præmonstrat. fundator, CLXX, 57; CLXX, 1235. — S. Mariæ Laudun., CLXXX, 57. — Bartholomæus, episc. Laudun., *ibid.*, 57. — Gualterus, episc. Laudun., CLXXXVIII, 1584. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 1.

Scripta. — Notitia de S. Salaberga, abbatissa, CLVI, 1225. — Auctarium Laudun., CLX, 559. — Auctarium Præmonstrat., CLX, 563. — Narratio miraculorum S. Mariæ Laudun., CLXX, 57. — De gestis Bartholomæi, episc. Laudun., CLXX, 57. — Notitia de canonicis ordinis Præmonstrat., CXCVIII, 440.

LI. — LEMOVICENSIS (Limoges, évêché).

Epistolæ. — Amblardi Solemniacensis, CXXXVIII, 187. — Joannis XIX, CXLI, 1149. — Jordani, episc. Lemov., *ibid.*, 1158; CXLII, 1342, 1351. — Eugenii III, CLXXX, 1095, 1242. — S. Bernardi, CLXXXII, 534. — Petri Venerabilis, CLXXIX, 381, 414. — Wihaldi Leodiensis, *ibid.*, 1263, 1268. — Petri Cellensis, CCII, 480, 601, 602, 633. — Urbani III, CCII, 1416. — Clementis III, CCIV, 1375, 1376, 1446. — Stephani Tornac., CCXI, 370, 417, 419. — Innocentii III, CCXIV, 266, 297, 541, 496, 943, 946, 1036; CCXV, 99, 101, 102, 421, 928, 1102, 1140, 1184; CCXVI, 569, 571, 504, 505; CCXVII, 216.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 502. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1613. — Clementis III, CCIV, 1376.

Monasteria. — S. Augustini Lemovicens., CLXXXVIII, 1613; CLXXXIX, 381, 414. — Buliensis (Le Beuil), CXV, 928. — Grandimontense (Grammont), CCII, 480, 601, 602, 633, 1416; CCIV, 1005, 1163, 1177, 1181, 1376, 1426; CCXI, 370, 417, 419; CCIV, 496, 945, 946, 216. — S. Mariæ Lemovicens., XCVII, 450. — Nobiliacense (Noblet), CLXIII, 502. — Salonense (Salon), XCVII, 958. — Sterpense (Saint-Pierre d'Esterp), CLXXI, 1563. — S. Stephani Lemovicens., CIV, 1061, 1062. — Solemniacense (Solignac), CXXXVIII, 187; CLXXIX, 1267, 1268. — Tutelense (Tulle), CLXIII, 17; CLXXXVIII, 1369; CCXV, 1184.

Viri clari. — Ruricius Senior, episc. Lemovicens., LVIII, 67. — Felix, episc. Lemovicens., LXXXVII, 215. — S. Martialis, episc. Lemovicens., CXLI, 87, 1149, 1158. — Junianus reclusus, et Pelagia, LXXI, 905. S. Basolus, CXXXVII, 645. — Jordanus, episc. Lemovicens., CXLII, 1347. — Gumbaldus, episc. Lemovicens., CLI, 190. — S. Sacerdos, episc. Lemovicens., CLXII, 975. — Gualterius, abbas Herpensis, CLXXI, 1563. — S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1005. — Stephanus de Liciaco, *ibid.*, 1165. — Petrus Bernardi, *ibid.*, 1165. — Guillelmus de Trahiniaco, *ibid.*, 1177. — Gerardus Itherii, *ibid.*, 1177. — B. Hugo de Lacerta, *ibid.*, 1181.

Concilia. — Lemovicensia, CXLI, 111, 115; CXLII, 1353.

Scripta. — Commemoratio abbatum Lemovicens., CXLI, 79. — Fragmentum sermonis in concilio Lemovicensi habiti, *ibid.*, 111. — Acta concilii Lemovicens. II, CXLII, 1353. — Vita Gualterii, abbatis, CLXXXI, 1563. — Vita S. Sacerdotis, episc. Lemovicens., CLXII, 975. — Notitia de S. Martiali Lemovicens., CLXXXVIII, 185. — Dicta et facta S. Stephani de Mureto, CCIV, 1163. — Vita B. Hugonis de Lacerta, *ibid.*, 1181. — Itinerarium fratrum Grandimontens., *ibid.* 1221.

LII. — LEXOVIENSIS (Lisieux, évêché).

Epistolæ. — Joannis Fiscamnens., CXLVII, 464. — S. Anselmi, CLIX, 215. — S. Bernardi, CLXXX, 258. — Arnulfi, episc. Lexoviens., CLXXXVI, 452; CXC, 1474. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 645. — Hugonis, archiepisc., Rothomag., CXXII, 1247. — Achardi Parisiensis, CXCVI, 1382. — Joannis Saresbur., CXCIX, 204, 226, 299, 302; CCI, 121, 145. — Alexandri III, CC, 88, 580. — Petri Blesensis, CCVII, 128, 285. — Stephani Tornac., CCXI, 491. — Innocentii III, CCXIV, 180, 181, 196, 205, 206, 261, 1155; CCXV, 564.

Monasteria. — S. Barbaræ (Sainte-Barbe), CCI, 23. — Cormeliense (Cormeilles), CC, 580. — Gresnetense (Gresiain), CCII, 1318. — S. Ebrulfi Uticensis (S. Evroul d'Auche), CLXXXVIII, passim; CLIX, 215; CCI, 105; CCII, 1315. — S. Petri Lexoviensis, CCII, 1317. — Pratellense (Saint-Pierre de Préaux), CLXVI, 1357.

Viri clari. — Freculfus, episc. Lexov., CVI, 917. — Richardus, abbas Pratellens., CLXVI, 1357. — Hildebertus, episc. Lexov., CLXXXVIII, 649. — Joannes, episc. Lexov., *ibid.* 921. — Arnulfus, episc. Lexov., CXC, 1474; CXCII, 1217; CC, 88; CCI, 9. — Radulfus, episc. Lexov., CCVII, 285.

Scripta. — Narratio cujusdam controversiæ inter monachos et episcopos Lexov., CLXXXVIII, 741. — Vita S. Ebrulfi, *ibid.*, 467. — Miserabilis eventus Lexov. factus, *ibid.*, 577. — Notitia de monasterio S. Petri Lexov., CCII, 1317. — Alia notitia de monasterio Gresnetensi, *ibid.*, 1318. — Varia documenta de diœcesi Lexov., CLXXXVIII, 607, 612.

LIII. — LINGONENSIS (Langres), évêché).

Epistolæ. — Gerberti, CXXXIX, 219. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1029, 1379. — Hugonis, archiepisc. Lugdun., CLVII, 523. — S. Ivonis Carnotensis, CLXII, 528. — Paschalis II, CLXIII, 589. — Calixti III, CLXIII, 120, 1146. — Innocentii II, CLXXIX, 70, 114, 118, 654. — Eugenii III, CLXXX, 1503, 1504. — S. Bernardi, CLXXXII, 89, 166, 202, 522. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1423, 1344. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 112, 139, 144 *et seqq.* — Alexandri III, CC, 256, 335, 371. — Lucii III, CCI, 1161. — Petri Cellensis, CCII, 439, 582, 599. — Cœlestini III, CCVI, 1206. — Innocentii III, CCXIV, 119, 125, 165, 189, 253, 464; CCXV, 269, 530, 531, 850, 869, 976, 982, 1053, 1098, 1097, 1098, 1505, 1506, 1565, 1433; CCXVI, 401, 405, 407, 539, 550, 558, 630, 732, 866; CCXVII, 58, 132.

Privilegia. — Joannis XVII, CXXXIX, 1455. — Brunonis, episc. Lingon., *ibid.*, 1559. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1580. — Hugonis et Roberti, regum Galliæ, CXLI, 945. — S. Leonis, CXLIII, 788. — Pibonis, Tullensis episc., CLVII, 455. — Gregorii VII, CXLVIII, 685. — Odonis Bajocensis, CLV, 475. — Calixti III, CLXIII, 1330, 1333. — Stephani, episc. August., CLXXII, 1509. — Innocentii II, CLXXIX, 126, 553, 591. — Eugenii III, CLXXX, 1050, 1062, 1176, 1199, 1205. — Alexandri III, CC, 516, 661, 734. — Urbani III, CCII, 1494.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 181. — Innocentii II, CLXXIX, 862.

Monasteria. — Abbas Ripæ (Auberive), CXXIX, 363. — S. Benigni Divionensis, LXXXVIII, 1239; CXXXVII, 730; CXLI, 1155, 1157; CXLVIII, 685; CLVII, 426; CLXII, 1309; CLXXIX, 121; CCVII, 989; CCXIV, 210. — Besuense (La Fontaine-de-Bèze), LXXXVII, 1324; CIV, 1186; CXXXIX, 1559; CXLIII, 788; *ibid.*, 142; CXIV, 189. — Clarævallensis (Clairvaux), CLXXX, 126; CLXXX, 1124; CLXXXVIII, 1657, 1675; CLXXXIX, 112, 159, 443, 444, 446, 448, 451; CXCIV, 1685; CXCVI, 1609, 1626, 1636, 1639, 1645; CCI, 1391; CCXIV, 119. — Fossænovæ (Fosseneuve), CCXV, 976, 982, 1053, 1506, 1565, 1455; CCXVI, 401. — S. Joannis Reomensis (Moustier-Saint-Jean), LXXXVII, 1083; CVI, 1251; CXXVII, 728; CC, 516 — S. Leodegarii de Campellis (Saint Léger de Campelle), CXLI, 943. — S. Mariæ de Castillone (Châtillon), CLXXIX, 630, 862; CLXXX, 1050. — Molismense (Molesmes), CLVII, 435, 525, 1255, 1274; CLXIII, 1146; CLXXX, 1062; CCII, 439, 582, 599; CCXV, 269, 530. — Morimondense (Morimond), CLXXXII, 89; CLXXXVIII, 1644; CC, 256, 734; CCII, 1494. — Pultariense (Pouthières), CXXVI, 879 *et seqq.*; CLXXXII, 202; CCXV, 850. — Septem-Fontium (Saint-Nicolas des Sept-Fonts), CLXXIX, 391; CLXXX, 1176. — S. Sequani, XCVII, 426. — S. Stephani Divionensis, CLXXIX, 113, 125, 177, 439, CLXXXVIII, 1062; CC, 902. — Cartense (Le Cart), CLXXX, 1199. — Tulleiense (Tulley), CCXIV, 233. — Vallis Caulium (Val-des-Choux), CCXV, 531.

Viri clari. — Pappolus, episc. Lingon., LXXI, 322. — Tetricus, episc. Lingon., *ibid.*, 907. S. Warnacharius, presbyter Lingon., LXXX, 185. S. Joannes, abbas Reomensis, LXXXVII, 1083. — Betton, episc. Lingon., CIV, 987. — Albericus, episc. Lingon., *ibid.*, 1249. — Aurelianus, Reomensis monach., *ibid.*, 1521. — SS. Speusippus, Eleusippus, et Meleusippus, CXXIII, 216. — Isaac, episc. Lingon., CXXIV, 1071; CXXXIII, 1075. — S. Maiolus, CXXXVII, 728. — Bruno, episc. Lingon., CXXXIX, 249, 1531. — S. Guillelmus, abbas S. Benigni, CXLI, 855; CXLII, 697. — S. Robertus, primus abbas Molism., CLVII, 1255. — Gregorius, episc. Lingon., CLXII, 758. — Eronus, Isaac, Varnerius, Bruno episcopi Lingon., *ibid.*, 786, 801, 805, 811, 815. — Guillelmus, episc. Lingon., CLXXIX, 114. — S. Bernardus, abbas Clarævall., CLXXXII, CLXXXIII, CLXXXIV, CLXXXV (integre). — Godefridus, episc. Lingon., CLXXXVIII, 1423. — Odo, abbas Morimund., *ibid.*, 1644. — Fastredus, abbas Clarævall., *ibid.*, 1657. Gaufridus, abbas Clarævall., *ibid.*, 1675. — Acherus et Petrus, monach. Clarævall., CXCIV, 1683. — Nicolaus Clarævall., CXCVI, 1589. — Gualterus, episc. Lingon., CC, 535 — Manasses, episc Lingon., CCI, 1161. — Petrus, abbas Clarævall., CCI, 1391. — Henricus de Castro Marsiaco, monach. Clarævall., CCIV, 211. — Garnerius, episc Lingon., CCV, 553. — Alanus, monach. Clarævall. (integre.)

Scripta. — Liber de miraculis S. Joannis Reomensis, LXXXVI, 1082. — Cœnobii Morimundensis fundatio, CLVII, 1274. — Chronicon Besuense, CLXII, 752. — Vita S. Bernardi Clarævall., CLXXXIX (integre).

LIV. — LUGDUNENSIS (Lyon, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 318, 349, 575, 538, 650. — Urbani II, CLI, 389, 543. — S. Anselmi, CLIX, 55. — Ivonis Carnotensis, CLXII, 163, 238. — Joannis, archiepisc. Lugdun., *ibid.*, 215. — Honorii II, CLXVI, 1259. — Innocentii II, CLXXIX, 113. — Eugenii III, CLXXX, 1201, 1518. — S. Bernardi, CLXXXII, 124, 332. — Sugerii, CLXXXVI, 1411. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1371, 1401. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 182, 229. — Alani Cantuar., CXC, 1485. — Alexandri III, CC, 980, 1022, 1036. — Clementis, III, CCIV, 1493. — Cœlestini III, CCVI, 916. — Innocentii III, CCIV, 121, 165, 190, 191, 283, 1032, 1090, 1098, 1118; CCXV, 213, 1299; CCXVI, 146, 627, 1203, 1243.

Privilegia. — Gregorii VIII, CCII, 1548. — Cœlestini III, CCVI, 893.

Decreta. — S. Annemundi, archiepisc. Lugdun., LXXXVII, 473; LXXXVIII, 1161. — Childerici regis, LXXXVII, 290. — Philippi regis, XCVI, 1521. — Ludovici I, regis, CIV, 1026. — Urbani II, CLI, 458. — Paschalis II, CLXIII, 203, 1195. — Lucii III, *ibid.*, 1165, 1254.

Monasteria. — Ambroniacense (Ambronay), CLXXXIX, 485, 1062. — Athanacense (Aisnay), CCXIV, 190. — S. Augentii (Saint-Claude), XCVII, 425. — Balneense (Saint-Romans), CCXIV, 165. — S. Barbaræ (Ile Saint-Barbe), CIV, 1026; CCV, 837. — Bellæ-Villæ (Belleville), CCXIV, 165; CCXVI, 1203. — Cassaniense (La Chassaigne), CCXV, 1299. — De Jugo-Dei (Le Jong-de-Dieu), CCIX, 191. — Nantuacense (Nantua), LXXXVII, 290; XCVI, 1429; CLI, 265. — S. Petri Lugdun., LXXXVII, 473; LXXXVIII, 1161. — S. Ragnberti Jurensis (Saint-Rambert de Joux), CCVI, 895. — Savigniacense (Savigny), XCVII, 428; CCII, 1548.

Viri clari. — S. Irenæus, episc. Lugdun., III, 820. — S. Eucherius, archiepisc. Lugdun., L, 685; LVIII, 1096. — Viventiolus, archiepisc. Lugdun., LXVIII, 993. — Photinus, primus episc. Lugdun., LXXI, 174. — S. Nicetius, episc. Lugdun., *ibid.*, 872. — Ætherius, archiepisc. Lugdun., LXXVII, 1173, 1258. — S. Annemundus, archiepisc. Lugdun., LXXXVII, 475. — Leidradus, archiepisc. Lugdun., XCIX, 853. — S. Agobardus, archiepisc. Lugdun., CIV, 9. — Amulo, archiepisc. Lugdun., CXVI, 77. — Florus, diaconus Lugdun., CIX, 9. — S. Remigius, archiepisc Lugdun., CXXI, 985 — S. Justus, archiepisc. Lugdun., CXXXIII, 343. — Hainardus, archiepisc Lugdun., CXLII, 1333. — Bochardus, archiepisc. Lugdun., CXLI, 1147. — Gebuinus, archiepisc. Lugdun., CXLVII, 1204. — Hugo, archiepisc. Lugdun., CLVII, 481. — Joannes, archiepisc. Lugdun., CLXII, 238, 245. — Umbaldus, archiepisc. Lugdun., CLXIII, 1138, 1195. — Petrus, archiepisc. Lugdun, CLXXIX, 113. — Eraclius, archiepisc. Lugdun., CLXXXVIII, 1371. — Guichardus, archiepisc Lugdun., CXCIX, 1085. — Gaufridus S. Barbaræ, CCV, 827. — Joannes de Balmeis, archiepisc. Lugdun., CCIX, 873.

Scripta. — Notitia de dissensione Lugdunensis præsulatus, CXLII, 693. — Historia translationis reliquiarum S. Maximi apud Nantuacum, CLI, 265. — Nomina pontificum Lugdunensium ab initio, CLIV, 96. — Charta Ambroniacensis, CLXXXIX, 485. — Epitaphium Raynaldi, archiepisc. Lugdun., *ibid.*, 1022. — Statuta Ecclesiæ Lugdun., CXCIX, 1092.

LV. — LUTEVENSIS (Lodève, évêché).

Vir clarus. — Bernardus, episc. Lutevensis, CL, 1550.

LVI. — MACLOVIENSIS (Saint-Malo, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 188. — Petri Cellensis, CCII, 415, 416, 417, 418, 420. — Innocentii III, CCXV, 1049.

Monasteria. — S. Mevenni (Saint-Méel), CIV, 1042; CCXV, 1049. — De Monteforte (Montfort), *ibid.*

LVII. — MAGALONENSIS (Maguelonne, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 295. — Paschalis II, CLXIII, 44, 1209. — Calixti III, *ibid.*, 1307. — Cœlestini II, CLXXIX, 844. — Eugenii III, CLXXX, 1555. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1354. — Alexandri III, CC, 595, 431, 455, 521, 522. — Cœlestini III, CCVI, 1160, 1161. — Innocentii III, CCXIV, 223, 467, 494; CCXV, 113, 258, 442; CCXVI, 549, 593, 782; CCXVII, 248.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 408. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1007.

Monasteria. — Antianum, XCVII, 432. — S. Petri Magalonense, CIV, 1088.

Viri clari. — Willelmus, Clusiensis monach., CX, 1447. — S. Benedictus, abbas Clusiensis, *ibid.*, 1459. — Gothofredus, episc. Magalon., CLI, 293, 431. — Galterus, episc. Magalon., CLVII, 1509. — Raymundus, episc. Magalon., CLXXIX, 844; CLXXXVIII, 1534. — Joannes, episc. Magalon., CC, 431. — Guillelmus, episc. Magalon., CCVI, 1160.

LVIII. — MASSILIENSIS (Marseille, évêché).

Epistolæ. — Zosimi, papæ, XX, 674. — S. Gregor. Magni., LXXIII, 503. — Gregorii VII, CXLVIII, 524, 612. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1546. — Innocentii III, CCXIV, 225, 637, 640; CCXVI, 443, 580, 607, 816, 952, 1225; CCXVII, 152, 148.

Privilegia. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 868. — Caroli Magni, XCVII, 978 — Ludovici I, regis, CIV, 1116. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1494. — S. Leonis, papæ, CXLIII, 652. — Raimbaldi Arelatensis, *ibid.*, 1393, 1394, 1396. — Urbani II, CLI, 48. — Innocentii II, CLXXXIX, 287. — Cœlestini II, *ibid.*, 845. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1069.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 327. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1069.

Monasteria. — S. Cassiani, LXXXVII, 868 — S. Victoris Massiliensis, CXXXIX, 1494; LIII, 652, 1393, 1394, 1396; CXLVIII, 524; CLI, 48; CLXIII, 327; CLXXIX, 287, CLXXX, 1390; CLXXXVIII, 1007; CCXIV, 225; CCXVI, 443, 580; CCXVII, 152.

Viri clari. — Leporius, episc. Massil., XXXI, 1215. — Joannes Cassianus, S. Victoris monach., XLIX, 4. — Salvianus, presb. Massil., LIII, 9. — Gennadius, episc.

Massil., LVIII, 979. — Musæus, presb. Massil., *ibid.*, 1105. — Victor, rhetor Massil., LXI, 933; LXXI, 775. — Theodorus, episc. Massil., LXXVII, 509. — Serenus, episc. Massil., *ibid.*, 1027, 1028. — Petrus, episc. Massil., CLXXXVIII, 1007, 1069.

LIX. — MATISCONENSIS (Mâcon, évêché).

Epistolæ. — Joannis X, CXXXII, 812. — Alberonis, CXXXVII, 512. — Gerberti, CXXXIX, 221. — Sylvestri, papæ, *ibid.*, 283 — Joannis XIX, CXLI, 1145, 1146. — Stephani X, CXLIII, 879. — S. Petri Damiani, CXLIV, 571 et seqq. — Alexandri II, CXLVI, 1355. — Gregorii VII, CXLVIII, 296, 338, 875, 699. — Urbani II, CLI, 284, 291. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 147. — Paschalis II, CLXIII, 31, 201, 220, 225, 235, 442, 1185, 1256, 1304. — Innocentii II, CLXXIX, 96, 110, 134, 155, 166, 178, 268, 464, 636, 698. — Eugenii III, CLXXX, 227, 1271, 1294. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 940. — Alexandri III, CC, 115, 249, 250, 1060. — Lucii II, CCI, 1132. — Petri Cellensis, CCII, 431, 589, 603. — Cœlestini III, CCVI, 1253. — Innocentii III, CCXIV, 103, 165, 200, 267; CCXV, 632; CCXVII, 254, 242.

Privilegia. — Benedicti VII, CXXXVII, 532.— Joannis XIX, CXLI, 1135. — S. Leonis, papæ, CXLIII, 607. — Victoris II, *ibid.*, 803. — Alexandri II, CXLVI, 1293. — Urbani II, CLI, 428 — Paschalis II, CLXIII, 40, 51, 56, 260, 262, 358, 359. — Innocentii II, CLXXIX, 127, 128, 129, 134, 135. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1037, 1042, 1426. — Urbani III, CCII, 1368, 1377, 1379, 1383. — Clementis III, CCIV, 1301, 1305, 1312, 1315. — Cœlestini III, CCVI, 890, 918, 1169. — Innocentii III, CCXIV, 103; CCXV, 497, 526.

Monasteria. — Cluniacense (Cluny), CCXXII, 812, 1055, 1058, 1068, 1069, 1074; CXXXII, 1082; CXXXIII, 9, 859, 841, 843, 853, 900; CXXXVII, 532, 707, 777, 952; CXXXIX, 221, 283, 1138; CXLI, 1135, 145, 1146; CXLIII, 803, 879; CXLIV, 571; *ibid.*, 925; CXLVI, 1293; CXLVIII, 699; CXLIX, 633; *ibid.*, 695; CLI, 17, 284; CLVII, 518, 425; CLIX, 40; CLXIII, 51, 56, 201, 220, 260, 262, 358, 359, 1256; CLXVI, 835, 845; CLXVIX, 96, 110, 119, 127, 128, 129, 134, 135, 166, 178, 268, 329, 464, 469, 594, 636, 696, 810, 887, 888, 905, 931, 933; CLXXX, 1227, 1272, 1294, 1037, 1042, 1426; CLXXXIX, 1020, 1053; CXC, 940; CC, 113, 249, 250, 967, 969, 1060; CCI, 1132, 1157; CCII, 431, 433, 434, 589, 590, 603, 1565, 1577, 1579, 1583; CCIV, 1301, 1303, 1310, 1312, 1315; CCVI, 890, 918; CCIX, 581; CCXIV, 103; CCXV, 497, 526; CCXVII, 234, 242. — Cariloci (Charlieu), CCXIV, 200. — S. Rigaldi (Saint-Rigaud de Ligny), CXLVI, 1360. — S. Petri Matisconense, CCXIV, 103.

Viri clari. — S. Odo, abbas Cluniac., CXXX, 9. — S. Maiolus, abbas Cluniac, CXXXVII, 707. — Magneboldus, episc. Matiscon., *ibid.*, 708. — Gauslenus, episc. Matiscon., CXLI, 1146. — Rodulfus Glaber, Cluniac. monach., CXLII, 609. — S. Odilo, abbas Cluniac., *ibid.*, 831. — Landricus, episc. Matiscon., CXLVIII, 699. — Udalricus, Cluniac. monach., CXLIX, 633. — Urbanus II, primo Cluniac. monach., CLI, 17. — S. Hugo, Cluniac. abbas, CLIX, 843. — Berardus, episc. Matiscon., CLXIII, 1155, 1304. — Pontius, abbas Cluniac., CLXVI, 835. — Petrus Venerabilis, CLXXXIX, 9. — Hugo V, abbas Cluniac., CCIX, 881. — Raynaldus, episc. Matiscon., CCVI, 1252.

Scripta. — Synodus Matisconensis, LXXI, 462.— Notitia de electione abbatis Cluniac., CXXXVII, 707. — Commemoratio mortuorum apud Cluniac., CXXXIX, 1138. — Vita S. Odilonis abbatis, CXLVI, 1360. — Antiquæ consuetudines Cluniac., CXLIX, 635. — Statuta Cluniac., CLXXXIX, 1023. — Dispositio rei familiaris Cluniac., *ibid.*, 1047.

LX. — MELDENSIS (Meaux, évêché).

Epistolæ. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 28, 89, 257. — Honorii II, CLXVI, 1287. — Innocentii II, CLXXIX, 393, 485. — Theobaldi, episc., CLXXXVI, 2452. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1574. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 612. — Alexandri III, CC, 240, 241, 290, 454, 542, 553, 716, 784, 1033, 1035, 1197, 1201, 1206. — Lucii III, CCI, 1106. — Innocentii III, CCXIV, 22, 215, 504; CCXV, 154, 781, 1194, 1205, 1236, 1377, 1457, 1566, 1599, 1606, 1611; CCXVI, 45, 729; CCXVII, 55, 75, 220.

Privilegia. — Honorii II, CLXVI, 1306. — Innocentii II, CLXXIX, 194. — Alexandri III, CC, 188.

Monasteria. — Cervifrigid, (Cerfroy), CCXIV, 215, 504; CCXV, 154. — Jotrense (Jouarre), CIV, 1302; CCXV, 1599, 1606, 1611. — S. Pharonis, CCXVI, 729. — Radolense (Reuil), CCIX, 2007. — Resbacense (Rebaix), LXXX, 557; LXXXVII, 1134; CLXXIX, 194, CCXV, 1205, 1611.

Viri clari. —S. Faro, episc. Meldens, LXXXVII, 1151. — Hildegarius, episc. Meldens., CXXXVIII, 665. — Galterius, episc. Meldens., CXLVII, 1212. — Fulcoius, Meldens. subdiac., CL, 1551. — Walterius, episc. Meldens., CLXII, 28. — Burchardus, episc. Meldens., CLXVI, 1287, — Manasses, episc. Meldens, CLXXIX, 593 — Theobaldus, episc. Meldens., CLXXXVI, 1435. — Stephanus, episc. Meldens., CXC, 613-CC, 188 — Simon, episc. Meldens., *ibid.*, 1197, 1201, 1296. — Thomas, monach. de Radolio, CCIX, 1007.

LXI. — METENSIS (Metz, évêché).

Epistolæ. — Joannis Fiscamnensis, CXLVIII, 465. — Gregorii VII, CXLVIII, 332, 353, 475, 514, 594. — Bernaldi, presbyteri, *ibid.*, 1235. — Herimanni, episc., CL, 1183. — Eugenii III, CLXXX, 1323, 1525.— S. Bernardi, CLXXXII, 152. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1438, 1587. — Wibaldi, abbatis Leodiens., CLXXXIX, 1345, 1346, 1347, 1348. — Stephani, episc., CLXXXIX, 1397, 1431. — S. Hildegardis, CXCVII, 210. — Innocentii III, CCXIV, 695, 698, 795, 916, 1103; CCXV, 985, 1317; CCXVI, 52, 555, 709, 756, 1003; CCXVII, 53, 310.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 980. — S. Leonis papæ, CXLIII, 659 — Urbani III, CCII, 1426. — Clementis III, CCIV, 1398.—Cœlestini III, CCVI, 945, 938, 1106.

Bullæ. — Calixti II, CLXIII, 1285. — Urbani III, CCII, 1473.

Diplomata. — Chilperici II, regis, LXXXVIII, 428. — S. Chrodegangi, episc., LXXXIX, 1265. — Caroli Magni, XCVI, 913. — Ludovici I regis, CIV, 1019, 1107, 1283.

Monasteria. — S. Arnulfi, Metensis (Saint-Arnoul-les-Mets), CXXXVII, 211; CXXXVIII, 211 et seqq; CL, 871, 1183; CCVI, 935. — Garnisvikense, CCXV, 1327. — S. Glodesindis (Sainte Glodesinde), CXCVII, 210. — Gorziense (Gorzia), LXXXIX, 1119; XCVI, 1097, 1098, 912, 1019; CXXI, 1149; CXXXII, 529; CXXXVII, 239; CXXXVIII, 209. — Hornebacense (Hornebach), CIV, 1109. — Longovillarense (Longueville), *ibid.*, 1283. — S. Martini Metensis, CCIV, 1398. — Salinæ variis (N.-D. de Salival), CCII, 1426. — Villarense (Villiers-Betnac), CCXVI, 555. — S. Vincentii Metensis, CXXXV, 980; CLXIII, 659; CCVI, 938.

Viri clari. — S. Abbo, episc. Metensis, LXXXVII, 217. Chrodegangus, episc. Metensis, LXXXIX, 1053. — Angelramnus, episc. Metensis, XCVI. 1033. — Symphorius Amalarius, presbyter Metensis, CV, 815. — Adventius, episc. Metensis, CXXI, 1141. — Robertus, episc., Metensis, CXXII, 527. — Bernon, episc. Metensis, CXXXV, 440. — Adalhero, episc. Metensis, *ibid*, 469. — S. Glodesindis, abbatissa Metensis, CXXXVI, 211. — Joannes, abbas S. Arnulfi CXXXVII, 211. — Joannes, abbas Gorziensis. *ibid.*, 239. — Adalbero I, II, III, Metenses episcopi, *ibid.*, 261; CXXXIX, 1559. — Hidulfus Metensis archidiac., CXXXVII, 275. — Theodoricus, episc. Metensis, *ibid.* 353. — Drogo, filius Caroli Magni, episc. Metens., CXXXVIII, 275. — Diedericus, episc. Metensis, CXXXIX, 208. — Alpertus, monach. Metensis, CXL, 443. — Herimannus, episc. Metensis, CXLVIII, 332; CL, 1183. — Guillelmus, abbas S. Arnulfi, *ibid.*, 871. — Clemens, episc. Metensis, *ibid*, 1182. — S. Deodoricus, episc. Metensis, CLX, 689. — Theogerus, episc. Metensis, CLXIII, 767. — Stephanus, episc. Metensis, CLXIII, 1523; CLXXXII, 132; CLXXXVIII, 1438, 1587; CLXXXIX, 1346.

Scripta. — Libellus de ordine et gestis episc. Metensium, XCV, 673. — Chronicon episcop. Metensium, XCVI, 1465. — Orationes habitæ in synodo Metensi, CXXI, 1147. — Vita S. Glodesindis abbatissæ Metensis, CXXXVII, 211. — Translatio ad Metensem civitatem plurimorum sanctorum, CXXXVII, 365. — Notitia de Joanne, abbate S. Arnulfi Gorziensis, CXXXVII, 239. — Notitia de fundatione monasterii S. Arnulfi Metensis, CXXXVIII, 190. — Historia synodi Metensis sub Carolo II et Lothario II, *ibid.* 653. — Expositio synodi Ingelheimensis, *ibid.* 822. — Gesta episcoporum Metensium, CLXIII, 575. —

LXII.— MIMATENSIS (Mende, évêché).

Epistolæ. — Stephani Tornac., CCXI, 317. — Innocentii III, CCXVI. 609.

Monasterium. — Canonicense (La Canourgue), CCXVI, 609.

LXIII. — MONSPESULANA (Montpellier, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 133, 136, 331, 332, 582, 650. — Lucii II, *ibid.*, 785. — Eugenii III, CLXXX, 1022. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1536. — Alexandri III, CC, 154. — Stephani Tornacensis, CCXI, 375. — Innocentii III, CCXIV, 861, 1130; CCXV, 1338, 1424; CCXVI, 615, 695, 770; CCXVII, 90.

Privilegia. — Joannis XV, CXXXVII, 835. — Alexan-

dri II, CXLVI, 1311, 1315. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1361. — Alexandri III, CC, 142. — Cœlestini III, CCVI, 903.

Bulla. — Innocentii II, CLXXIX, 231.

Monasteria. — Anianense (Saint-Sauveur d'Aniane), CIII, 351, 1419; CIV, 1020, 1155; CXXXVII, 835; CLXXXVIII, 1361; CC, 142, CCXVI, 770. — Cariloci (Saint-Géniès), CLXXXI, 1715; CCXI, 575. — Clusiense (Saint Michel de Cluse), CL, 1447, 1449. — Gellonense (Saint-Guillaume-le-Désert), CXLVI, 1311, 1315, 1341. — Juncellense (Joncelles), CLXXIX, 231. — S. Tyberii, CXCII, 1134. — Vallismagnæ (Vallemagne), CLXXXVIII, 1399. — Fontis Calidi (Fontchaude), CCIV, 793.

Viri clari. — Willelmus, monach. Clusiensis, CL, 1447. — Guillelmus, episc. Montispesul., CLXXIV, 552. Guido, monach., CLXXXI, 1719. — Guillelmus, monach. Gellonensis, CLXXXVIII 452. — Bernardus, abbas Fontis Calidi, CCIV, 793.

LXIV. — NANNETENSIS (Nantes, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 44. — Innocentii II, CLXXIX, 121, 201. — Innocentii III, CCXIX, 456.

Monasterium. — Deense (Grandlieu), CIV, 1305.

Viri clari. — SS. Rogatianus et Donatianus mart., et B. Nazarius, LXXI, 760.

LXV. — NARBONENSIS (Narbonne, évêché).

Epistolæ. — Bonifacii I, XX, 772. — Cœlestini I, 4, 429. — S. Leonis Magni, LIV, 1197. — Joannis X, CXXXII, 811. — Alexandri II, CXLVI 1387. — Gregorii VII, CXLVIII, 701. — Urbani II, CLI, 65, 516. — Paschalis II, CLXIII, 51, 203, 222. — Calixti II, *ibid.*, 1218. — Innocentii II, CLXXIX, 70, 571. — Cœlestini II, *ibid.*, 782. — Eugenii III, CLXXX, 1353, 1594. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1542, 1582, 1604. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 316. Alexandri III, CC, 163, 944, 327, 537, 597. — Lucii III, CCI, 1170. — Cœlestini III, CCVI, 886. — Innocentii III, CCXIV, 230, 508, 457, 903; CCXV, 83, 273, 560, 674, 883, 1034, 1351; CCXVI, 154, 171, 256, 608, 613, 691, 692, 744, 1238; CCXVII, 159.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 560, 418. — Paschalis II, CLXIII, 511. — Innocentii II, 247. — Eugenii III, CLXXX, 1051.

Monasteria. — Caunense vel Exsequariense (Saint-Pierre de Caune), CLXIII, 511; XCVII, 980. — S. Eugeniæ, *ibid.*, 435. — S. Laurentii, *ibid.*, 454. — S. Mariæ Caparicnsis, *ibid.*, 455. — S. Mariæ ad Orubionem, *ibid.*, 455. — Quadraginta (les Crantes), CLXXIX, 247. — S. Theodardi (Saint Audard), CLXXX, 1051.

Viri clari. — Rusticus, archiepisc. Narbon., III, 686; LIV, 1198. — Paulus, primus episc., LXXI, 175. — Nefridus, archiepisc. Narbon., CIV, 999. — Agio, archiepisc. Narbon., CXXXII, 779. — Berengarius, vicecomes Narbon., CXLIII, 857. — Guidfredus, archiepisc. Narbon., *ibid.*, 857. — Dalmatius archiepisc. Narbon., CLI, 65. — Richardus, archiepisc. Narbon., et card. CLXII, 1595. — Berengarius, archiepisc. Narbon., CLXIII, 1218, CLXXXVIII, 1542, 1582. — Arnaldus, archiepisc. Narbon., CLXXIX, 571. — Pontius, archiepisc. Narbon., CC, 244.

Concilia. — Narbonense I, LXXXIV, 1689. — Narbonnense II, CXLII, 607.

LXVI. — NEMAUSENSIS, (Nimes, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLII, 542. — Paschalis II, CLXIII, 139. — Innocentii III, CCXIV, 501; CCXVI, 620, 958.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 170. — Cœlestini II, CLXXIX, 784. — Nicolai Clarævallensis, CXCVI, 1618, 1639, 1640. — Petri Cellensis. CCII, 587.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 599. — Calixti II, CLXIII, 1103. — Adriani IV. CLXXXVIII, 1485.

Concilium. — Nemausense, sub Urbano II, CLI, 210.

Monasteria. — S. Ægidii (S. Gilles), XCVII, 452; CXXVI, 792; CLXIII, 159; CLXXIX, 784; CCII, 987; CCXVI, 580. — Electense (Alais), CLXIII, 1103; CC, 140. — Francarum Vallium (Franquevaux), CCXIV, 501. — S. Mariæ de Fontanis, CLXXIX, 170. — Psalmodiense (Psalmodii), XCVII, 452; CIV, 1020; CLXII, 1603; CXVI, 620, 580. — S. Petri Nemausensis, CXXVI, 788, — Pontis Thomeriac. (Pont de Thomières), CLI, 502.

LXVII. NIVERNENSIS (Nevers, évêché).

Epistolæ. — Cœlestini II, CLXXIX, 881. — Eugenii III, CLXXX, 1178, 1179, 1523. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 614, 951. — Alexandri III, CC, 309, 369, 640. — Stephani Tornac., CCXI, 528, 529. — Innocentii III, CCXIV, 210, 602, 788, 1137; CCXV, 873, 926 1228, 1271, 1304, 1348, 1361; CCXVI, 810, 946.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 71. — Eugenii III, CLXXX, 1074. — Alexandri III, CC, 148.

Monasteria. — Bellævallis (Bellevaux) CLXXX, 1074. — De Chantilla, CCXVI, 965. — De Charitate, CCXI, 528, 529. — S. Stephani Nivern., CC. 145.

Viri clari. — Rauracus, episc. Nivern., LXXXVII, 215. — Hugo II, episc. Nivern., CXLIII, 1363. — S. Deodatus, episc. Nivern, CLI, 603. — Bernardus, episc. Nivern., CC, 640.

LXVIII. — NOVIOMENSIS (Noyon, évêché).

Epistolæ. — Cleri Noviom., CXLI, 1111. — Urbani II, CLI, 141, 404. — Decani Noviom., CLXII, 663. — Baldrici, episc., CLXII. 676. — Godefridi, episc. Ambian., CLXII, 742. — Paschalis II, CLXIII, 310. — Eugenii III, CLXXX, 1628. — S. Bernardi, CLXXXII, 614 — Sugerii, CLXXXVI, 1331, 1352, 1355, 1559, 1571, 1419, 1422, 1423, 1424, 1425, 1435. — Adriani IV, CXXXVIII, 1595. — Petri de Roya, CXCIV, 1896, — Henrici, Remensis archiepisc., CXCVI, 1575, 1574. — Alexandri III, CC, 544, 671. — Arnulfi Lexov., CCI, 90. — Petri Cellensis, CCII, 425. — Stephani Tornac., CCXI, 551, 552, 554, 551, 582, 414, 452, 459, 460, 542. — Innocentii III, CCXIV, 140, 455, 998, 1157, 1161; CCXV, 407, 756, 781, 1129, 1559, 1605; CCXVII, 222, 254.

Privilegia. Agapeti II, CXXXIII, 950, 1015. — Joannis XII, *ibid.*, 1015. — Joannis XV, CXXXVII, 858. — Eugenii III, CLXXX, 1215. — Alexandri III, CC, 1049, 1047. — Lucii III, CCI, 1150.

Monasteria. — S. Eligii Noviom., CCXVI, 404; CCXVII, 251. — S. Bartholomæi Noviom., CXI, 525, 551, 552, 554, 551, 582, 1414, 459, 460, 542; CCXV, 939. Humolariense (Homblières), CXXXVII, 50-CC, 959. — S. Medardi, CC, 277. — S. Quintini Montensis (Mont-Saint-Quentin), CLXXX, 1245; CC, 1046, 1047; CCI, 1150. — Ursicampi (Ourscamp), CLX 401; CC, 544; CCXI, 452; CCXIV, 1157.

Viri clari. — S. Medardus, episc. Noviom., LXXI, 898. — S. Eligius, episc. Noviom., LXXXVII, 475. — S. Medardus, episc. Noviom., LXXXVIII, 534; CL, 1499. — Arisaldus, episc. Noviom., CXXXV, 445. — Bernerius, abbas Humolar., CXXXVII, 50. — S. Gunegondis, virgo Humolar., *ibid.* — Harduinus, episc. Noviom., CXXXIX, 1549. — S. Radbodus. episc. Noviom., CL, 1493. — S. Godeberta, virgo Noviom., CLI, 144. — Baldricus, episc. Noviom., CLXII, 676, 742; CLXIII, 510. — Balduinus, episc. Noviom., CLXXXII, 614; CLXXXVI, 1416; CLXXXVIII, 1595.

LXIX. — PARISIENSIS (Paris, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1309. — Gregorii VII, CLIII, 600. — S. Anselmi, CLIX, 35, 37. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 130, 135, 140, 250, 255. — Anselli, S. Sepulcri cantoris, CLXII, 729, — Paschalis II, CLXIII, 88, 157, 221. — Honorii II, CLXVI, 1296, — Innocentii II, CLXXIX 64, 111, 620, 621. — Eugenii III, CLXXX, 1283, 1347, 1354, 1368, 1379, 1380, 1395, 1396, 1401, 1405, 1407, 1414, 1415, 1418, 1419, 1441, 1442. — S. Bernardi, CLXXXII, 720. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1406, 1007, 1490, 1536. — Petri Venerabilis, CLXXIX, 320, 576, 577, 474. — Gilberti Foliot, CXC, 907. — Alexandri III, CC, 228, 255, 281, 307, 318, 339, 346, 553, 760, 999, 1061, 1087. — Lucii III, CCI, 1251. — Petri Cellensis, CCII, 420. — Clementis III, CCIV, 1476. — Petri Blesensis, CCVII, 378, 455. — Guillelmi de Campania, CCIX, 826, 827. — Stephani Tornacensis, CCXI, 512, 571, 401, 405, 416, 427, 457, 411, 456, 462, 468, 472, 478, 481, 484, 488, 490, 492, 495, 516. — Innocentii III, CCXIV, 315, 109, 151, 154, 158, 162, 405, 505, 952, 1097, 1111, 1185, 1187, 189, 1191; CCXV, 490, 586, 637, 659, 791, 795, 814, 866, 980, 991, 1115, 1191, 1248, 1457, 1562, 1585, 1499; CCXVI, 45, 155, 156, 478, 758; CCXVII, 15, 26, 55, 162.

Privilegia. — Benedicti VII, CXXXVII, 541. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1483. — Roberti, regis, CXLI, 948. — S Leonis IX, CXLIII, 620. — Alexandri II, CXLVI, 1306. — Villelmi, Angliæ regis, CXLIX, 1361. — Paschalis III, CLXIII 88, 359. — Callixti II, *ibid.*, 1186, 1250. — Innocentii II, CLXXIX, 352, 357, 648. — Stephani episc., *ibid.*, 665. — Cœlestini II, *ibid.*, 915, 918. — Eugenii III, CLXXX, 1107, 1234, 1239, 1339, 1364. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1002, 1004, 1030, 1084. — Adriani IV, *ibid.*, 1362, 1485, 1571, 1621, 1625, 1650. — Alexandri III, CC, 208, 211, 346, 1032. — Lucii III, CCI, 1088, 1166, 1205, 1328. — Urbani III, CCII, 1479, 1487. — Clementis III, CCIV, 1291, 1292, 1367, 1377, 1445, 1470, 1475, 1476 — Cœlestini III, CCVI, 942, 1083, 1168, 1141, 1188, 1220, 1224,

Bullæ. — Calixti II, CLXIII, 1142. — Innocentii II, CLXXIX, 66. — Eugenii III, CLXXX, 1236, 1242, 1565. — Alexandri III, CC, 528. — Urbani III, CCII, 1477. — Clementis III, CCIV, 1314.

Monasteria. — Brogariense (Bruyère-le-Château), LXXXVII, 1341; LXXXVIII, 1166, 1167. — S. Chlodoaldi (Saint-Cloud), LXXXVII, 1334; XCVI, 1578. — S. Dionysii (Saint-Denis), LXXX, 451; *ibid.*, 510, 514, 515, 551, 553, 555, 536, 539, 540, 545, 546, 547, 550, 552, 554, 556, 557, 559, 562; LXXXVII, 681, 1277, 1278, 1280, 1529, 1599; LXXXVIII, 1185, 1186, 1087, 1091, 1166, 1108, 1110, 1116, 1119, 1121, 1125, 1136, 1142, 1302, 1308; LXXXIX, 1011, 1017; XCVI, 1211, 1520, 1524, 1528, 1530, 1561, 1565, 1566, 1570, 1572, 1581, XCVII, 940, 941, 943, 945, 946, 958, 966, 969, 984, 985; CXLIII, 620; CXLIX, 1564; CXLIII, 88; CLXXIX, 64; CLXXX, 1256, 1242, CLXXXVI, 1151, 1445, 1461, 1468; CLXXXVIII, 1002, 1004, 1407, 1485, 1544, 1593, 1594; CLXXXIX, 320, 474; CXCV, 991; CC, 629, 1196, 1200, 1258; CCI, 1166, 1167, 1205, CIV, 1459; CCVI, 942, 1033, 1188, 1220, 1224; CCXI, 416, 495; CCXIV, 154, 158, 162; CCXVII, 63, 145, 226, 241, 254, 260, 261. — S. Genovefæ (Sainte-Geneviève), CCIV, 1367, 1470; CCXI, 571, 401, 405, 458, 478, 523, 522; CCXV, 586, 1191, 1566, 1576; CCXVI, 518; CCXVII, 52, 92. — S. Germani Antissiodor. (Saint-Germain-l'Auxerrois), CIV, 1039; CXLI, 948; CLXIII, 221; CCXV, 27, 844; CCXVI, 58. — S. Germani a Pratis (Saint-Germain-des-Prés), XCVII, 912, 965, 974; CIV, 1065; CXLI, 853; CLXIII, 201, 1250; CLXXIX, 65; CLXXXVIII, 1050; CC, 228, 1052, 1155, 1255; CCI, 1068; CCXI, 456, 472; CCXIV, 151; CCXVI, 488; CCXVII, 15, 64. — Giffense (Gif), CCIV, 1284. — Hederense (Notre-Dame d'Hierre), CLXXII, 1427. — Herivallense (Hérivaux), CCIV, 1314; CCV, 908. — Latiniacense (Lagny), CXLI, 961; CLXXIX, 621; CCII, 579; CCXVI, 195, 198, 729. — Longipontis (Long-Pont), CLXXXVIII, 1084; CC, 611; CCVI, 114; CCIX, 826; CCXI, 342; CCXV, 659, 791, 795. — S. Maglorii Parisiensis (Saint-Magloire), CXLI, 980; CLXXVIII, 1621. — S. Martini de Campis (Saint-Martin-des-Champs), CLXIII, 1142; CLXXIX, 537, 648, 918; CLXXX, 1107, 1250; CLXXXIX, 577; CC, 518. — S. Mauri Fossatensis (Saint-Maur-des-Fossés), LXXXVIII, 1126, 1139, 1557; CIV, 1044, 1051; CCXXVII, 730; CXLI, 947; CLXII, 725. — S. Petri Fossatensis (Saint-Pierre-des-Fossés), XCVII, 428. — Rocæ Boviscurti (Laroche), CLXXXVIII, 1620. — Vallis S. Mariæ (Notre-Dame du Val), *ibid.*, 1623. — S. Victoris Parisiensis, CLIII, 600; CLXXII, 720; CXCIII, 9; CXCIX, 1125; CC, 507, 772, 775, 1267; CCII, 1515; CCXVI, 351, 510, 549.

Concilia. — Synodus Parisiensis, LXXX, 451. — Conventus Parisiensis de imaginibus, CIV, 1100.

Viri clari. — Dionysius, primus episc. Paris., LXXI, 768.— S. Marcellus Paris, *ibid.*, 895. — Genovefæ, *ibid.*, 896. — S. Germanus, episc. Paris., LXXII, 53. — S. Landericus, episc. Paris., LXXXVII, 287. — S. Rusticus, martyr Paris., LXXXVIII, 577. — S. Eleutherius, martyr Paris., *ibid.* — Æneas, episc. Paris., CXXI, 681. — Raynaldus, episc. Paris., CXLI, 204 not. — B. Guillelmus I, abbas S. Germ. a Pratis, *ibid.*, 833. — Gilo, Paris., CLV, 941. — Galo, episc. Paris., CLXII, 722. — Stephanus, episc. Parisiensis, CLXXXIII, 1400; CLXXIX, 620. — Hugo de Sancto Victore, CLXXV, CLXXVI, CLXXVII (integre).— Petrus Abælardus, CLXXVIIII (integre). — Sugerius, abbas S. Dionysii, CLXXIX, 64; CLXXXVI, 1131. — Theobaldus, episc. Paris., CLXXX, 1565; CLXXXVIII, 1490. — Willelmus, S. Dionysii monachus, CLXXXVI, 1468. — Mauricius, episc. Paris., CXC, 907. — Petrus Lombardus, episc. Paris., CXCI, 9. — Garnerus, canonicus S. Victoris, CXCVI, 1599. — Godefridus et Adamus S. Victoris, *ibid.*, 1417. — Gualterus, prior S. Victoris, CXCIX, 1125. — Odo de Deogilo, abbas S. Dionysii, CXCV, 991. — Richardus S. Victoris, CXCVI, 1. — Hilduinus, Achardus, Ervisius, Garinus, abbates S. Victoris, *ibid.*, 1365. — Odo, prior S. Victoris, *ibid.*, 1599. — Adamus S. Victoris, CCIV, 1272. — Mauricius de Sulliaco, episc. Paris., CCV, 887. — Petrus Cantor., *ibid.*, 9. — Odo, episc. Paris., CCVII, 378, 458. — S. Willelmus abbas, CCIX, 589. — Petrus Pictaviensis, Parisiensis Academiæ cancellarius, CCXI, 779. — S. Stephanus, abbas S. Genovefæ, *ibid.*, 295. — Ægidius Parisiensis, CCXII, 15.— Joannes Belethus, CCII, 9. — Odo de Soliaco, episc., CCXII, 47. — Petrus Vallis Cernati, CCXIII, 541.

Scripta. — Notitia de factis S. Germani, LXXXIII, 453. — Vita S. Marcelli, episc. Parisiensis, LXXXVIII, 541. — Narratio passionis plurimorum martyrum Parisiis, *ibid.*, 577. — Historia translationis plurimorum sanctorum in urbem Parisiensem, CXXXII, 721. — Libri tres de bello Parisiaco, *ibid.*, 721. — Notitia de nece Thomæ S. Victoris Parisiens., CLIII, 600. — De fundatione in ecclesia S. Martini a Camp. CLXXIII, 1399. — Narratio translationis corporum S. Dionysii et sociorum, CLXXXVI, 1151. — Constitutiones abbatiæ S. Dionysii, *ibid.*, 1443. — Historia monasterii S. Victoris, CCII, 1313. — Statuta et donationes piæ Ecclesiæ Parisiensis, CCXII, 69.

LXX. — PERPINIACENSIS-ELNENSIS (Perpignan, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1181

Privilegia. — Ludovici I, regis, CIV, 272. — Joannis XIII, CXXXV, 969, 967. — Sergii IV, CXXXIX, 1517

Monasteria.—Arulense (Valespir), CIV, 1097; CXXXV, 967; CXXXIX, 1517. — S. Martini Canigonis (Canigon), CC, 236.— S. Michaelis de Coxano (Cusan), CXXXV, 969. — S. Petri Feniliotensis (Fenouillèdes), CXXXIX, 1544.

LXXI. — PETROCORIENSIS (Périgueux, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1380.— Eugenii III, CLXXX, 1155. — Nicolai Clarævallensis, CXCVI, 1631. — Petri Blesensis, CCVII, 110. — Innocentii III, CCXIV, 128, 421, 433, 709; CCXV, 245, 248, 1274; CCXVI, 609.

Bullæ. — Calixti II, CLXIII, 1117. — Eugenii III, CLXXX, 1593.

Monasteria. — Albaterrense (Aubeterre), CCXV, 245, 248. — Brantosmuri (Brantôme), XCVII, 450. — Caduniense (Cadouin), CCXIV, 128, 709.— Sarlatense (Sarlat), CLXXX, 1593. — Turturiacense (Tourcy), CLXIII, 1117.

Scripta.— Notitia de hæreticis Petragoricis, CLXXXIII, 1721.

LXXII. — PICTAVIENSIS (Poitiers, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 546, 559, 579, 557, 652. — Urbani II, CLI, 567, 568. — Paschalis II, CLXIII, 81, 275, 175. — Episcopi Pictaviensis, CLXXIX, 44. — Vulgrini, *ibid.* — Innocentii II, *ibid.*, 117, 320, 547, 634, 635. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 620.— Gilberti Folliot., *ibid.*, 907, 967. — Roberti de Boseham., *ibid.*, 1468. — Joannis Saresbur., CXIX, 139, 141, 154, 158, 165, 221, 249, 253, 259, 260, 264, 271, 287, 308, 527, 333. — Arnulfi Lexov., CCI, 69, 94, 103. — Lucii III, *ibid.*, 1341. — Cœlestini III, CCVI, 1251. — Stephani Tornac., CCVII, 161. — Innocentii III, CCXIV, 56, 65, 77, 128, 209, 594, 449, 456, 457, 545, 710, 741; CCXV, 206, 514, 889, 1250, 1471; CCXVI, 282, 445, 542, 795.

Privilegia. — CXXVI, 796. — Joannis XI, CXXXII, 1062. — S. Leonis IX, CXLIII, 648. — Gregorii VII, CXLVIII, 666. — Urbani II, CLI, 328. — Paschalis II, CLXIII, 164, 419. — Innocentii II, CLXXIX, 72, 227. — Cœlestini II, *ibid.*, 864.— Alexandri III, CC, 197, 533, 518.

Monasteria. — Carrofense (Charroux), XCVII, 450, 989; CIV, 1016, 1188; CXXXVII, 832; CXLIII, 648. — S. Crucis Pictav., XCVII, 450; CLI, 328. — S. Cypriani Pictav., *ibid.*, 368. — Fontis Ebraldi (Fontevraud), CLXII, 1015, 1079, 1089; CLXIII, 164, 419; CLXXIX, 72, 320, 634, 635, 864, 924; CLXXX, 1037, 1396, 1400, 1413; CC, 191, 533, 518; CCII, 1312. — Fontinellense (Fontenelle), CLXXIX, 117. — S. Hilarii de Cella (S. Hilaire de la Celle), CCXV, 314; CCXVI, 445. — Locociacense (Ligugé), LXXXVIII, 595. — Malleacense (Maillezais), CXLVI, 1217, 1249. — S. Mariæ et S. Martini Pictav., CXXXII, 1062. — S. Maxentii Pictav., XCVII, 450; CLXIII, 275, 175. — Monasterium Novum (Moûtier-Neuf), CXLVIII, 668; CLI, 567. — Nantoliense (Nanteuil), CCXIV, 1685. — Nobiliacense (Noailles), CXLVIII, 546; CLXXIX, 227. — S. Philiberti, XLVII, 830. — S. Radegundis Pictav., LXXI, 905; CCXVI, 789. — S. Savini Puellari, XCVII, 450. — De Stella (de l'Etoile), CXCIV, 1685.

Viri clari. — S. Victorinus, episc. Pictav., V, 281. — S. Hilarius, episc. Pictav., IX, X; LXXI, 829; LXXXVIII, 459. — Vincentius, martyr, LXXI, 784. — Pannichius, presbyter Pictav., *ibid.*, 800. — Lupianus, confessor, *ibid.*, 868. — Fortunatus, episc. Pictav., LXXXVIII, 59. — Ebroinus, episc. Pictav., CXXXVIII, 539. — Radulphus Ardens, CLV, 1293. — Petrus, monach. Malleacensis, CXLVI, 1217. — Robertus de Arbrissello, Fontis Ebraldi fundator, CLXII, 1089; CLXVI, 1181. — Petrus, episc. Pictav., CLXIII, 81, 275. — Grimoaldus, episc. Pictav., CLXXIX, 547. — Gilbertus Porretanus, episc. Pictav., CLXXXVIII, 1247, 1677. — Joannes, episc. Pictav., CXC, 620, 1468. — Isaac, abbas de Stella, CXCIV, 1685. — Joannes, episc. Pictav., CXCIX, 139, 141. — Guillelmus, episc. Pictav., CCI, 1341. — Petrus Pictav., CCXI, 779.

Concilia. — Concilium Carrofense CXXXVII, 832. — Concilium Pictaviense, CLVII, 1079.

534, 535.—Innocentii III, CCXIV, 47 309, 457, 568, 1159; CCXV, 500, 544, 1051, 1348; CCXVI, 184, 282, 789, 867.

Privilegia. — Guillelmi ducis, CXLI, 851. — Benedicti IX, *ibid.*, 1345. — Urbani II, CLI, 545.

Bullæ. — Alexandri III, CC, 571, 727. — Cœlestini III, CC, 1, 1211.

Monasteria. — Aquistrense (Guitres), CC, 727. — S. Crucis Burdigalensis, CXLI, 831, 1349; CLI, 545; CC, 541. — De Plana Sylva (Plene seive), CCXV, 500. — S. Severi Burdigalensis, CIV, 984; CCXV, 500. — Sylvæ Majoris (La Sauve-Majeure), CXLVII, 1004, 1080; CCVI, 1211, 1213; CCXI, 534; CCXV, 544, 1031.

Viri clari. — Ausonius, poeta Burdigalensis, XIX, 817. — Severinus, episc. Burdig., LXXI, 862. — S. Geraldus, Sylvæ Majoris, CXLVII, 1004; CCVI. 1211. — Gozelinus, archiepisc. Burdigalensis, CXLVIII, 961. — Amatus, archiepisc. Burdig., CLI, 115, 545. — Gaufredus, archiepisc. Burdig., CLXXXVI, 1359, 1369, 1412. — Bertrandus, archiepisc. Burdig , CC, 452.

Concilia. — Burdigalense, cui præest Stephanus card., CXLII, ou CXLIII, 1403, 1413. — Burdigalense, sub Amato archiepisc., CLI. 115.

XXVII. CABILLONENSIS (Châlons-sur-Saône, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1377. — Gregorii VII, CXLVIII, 317. — Paschalis II, CLXIII, 47. — Gualteri episcop., *ibid.*, 448. — Calixti III, *ibid.*, 1147. — Stephani, episc. August., CLXXII, 1309. — Innocentii II, CLXXIX, 112, 250, 671. — Eugenii III, CLXXX, 1541. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 170, 174, 356. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1402. — Hugonis Rothomag., CXCII, 1134. — S. Hildegardis, CXCVI, 259, 260. — Alexandri III, C, 304, 307, 967, 1194, 1269, 1310. — Arnulfi Lexovien., CCI, 102, 106 — Lucii III, *ibid.*, 1094, 1229. — Petri Cellensis, CCII, 632.—Cœlestini III, CCVI, 1233. — Petri Blesensis, CCVII, 11, 252. — Innocentii III, CCXIV, 119, 619, 970; CCXV, 506; CCXVI, 341, 732; CCXVII, 285.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 161. — Callixti III, *ibid.*, 1207. — Stephani, episc. Augustodun., CLXXII, 1309. — Innocentii II. CLXXIX, 131, 555.—Joannis VIII, CXXVI, 686, 772. — Eugenii III, CLXXX, 1093, 1600. — Alexandri III, CC, 540, 592, 594, 1271. — Lucii III, CCI, 1301. — Urbani III, CCII, 1412, 1454. — Cœlestini III, CCVI, 961.

Monasteria. — Cisterciense. (Cîteaux), CLVII, 1274; CLX, 1167: CLXIII, 448, 1147; CLXVI, 1361; CLXXII, 1309; CLXXIX, 122, 671; CLXXX, 1441. 2341, 1125; CLXXIX, 170, 174, 356; CXCII, 1134; CXCVII, 260; CC, 540, 592, 594, 967, 1269, 1297; CI, 103, 106, 1229, 1301; CCII, 632, 1309, 1472; CCIV, 211, 484: CCVI, 9, 961; CCVII, 11, 252; CCXI, 434, 492; CCXII, 93; CCXIV, 119; CCXVI, 157, 752. — (Macerii Maizières), CCCXIV, 237. — S. Marcelli Cabillon. (Saint-Marcel, à Châlons), CXXXVII, 78; XCVII, 964; CXXVI, 805. — S. Petri Cabillon., CCXV, 590.— Trenorciense (Tournus),—CXXVI, 686, 772; CXLIII, 161, 1207; CCXXII, 1317; CLXXIX 131, 557; CLXXX, 1033, 1600; CC, 304, 507; CCI, 1094.

Viri clari. — SS. Marcellus et Valerianus, LXXI, 754, 735. — Sylvester episc. Cabillon., *ibid.*, 892. — S. Valerianus martyr, CXXIII, 357. — Rodericus, episc. Cabillon., CXLVIII, 515.— Valterus, episc. Cabillon , CLX, 1159. — S. Stephanus, abbas Cisterciens., CLXVI, 1361. — S. Rainardus, abbas, CLXXXI, 1725. — Henricus de Castro Marsiaco, cardin. et monac. Cisterciens., CCIV, 211.— Thomas Cisterciens., CCVI, 9. — Robertus, episc. Cabillon., *ibid.*, 1233. — Guntherus, Cisterc., CCXII, 95.

Scripta. — Notitia de fundatione monasterii Cisterciens., CLVII, 1247; CLX, 1167. — Scriptum de origine Cisterciens., CCII, 1309.

XXVIII. — CADURCENSIS (Cahors, évêché).

Epistolæ. — S. Desiderii episc., LXXXVII, 247. — Urbani II, CLI, 393, 423 — Sugerii, CLXXXVI, 1404. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 399. — Alexandri III, CC, 589, 626. — Calixti III, CCVI, 1201. — Clementis III, CCIV, 149. — Innocentii III, CCXIV, 1064; CCXV, 101, 140; CCXVI, 692.

Bullæ. — Gregorii V, CXXXVII, 915. — Urbani II, CLI, 423. — Paschalis II, CLXXII, 345.

Monasteria. — Condomense (Condom), CXLVIII, 668. — Figiacense (Figeac), CLI, 469; CLXXXIX, 1399 — Mussiacum (Moissac), XCVII, 451. — Sublacense (Souillac), CLXIII, 343; CCIV, 1452; CCXIV, 1064; CCXV, 140.

Viri clari. — S. Desiderius, episc. Cadurc., LXXVII, 217. — S. Ambrosius, episc. Cadurc., LXXXIX, 1197. — Guillelmus, episc. Cadurc., CLI, 593. — Geraldus episc Cadurcensis, CCIV, 923.

XXIX. — CAMERACENSIS (Cambrai, évêché).

Epistolæ. — Alberonis, CXXXVII, 515. — Urbani II, CLI, 406. — Manassis, archiepisc. Remensis, CLXII, 655. — S. Bernardi. CLXXXII, 372. — Henrici, archiepisc. Remensis, CXCVI, 1575. — Alexandri III, CC, 528, 515, 618, 752, 764, 809, 1014, 1367. — Urbani III, CCII, 1426. — Petri Blesensis, CCVII, 122. Stephani Tornac., CCXI, 390, 410, 474, 486, 511, 520. — Innocentii III, CCXIV, 54, 96, 135, 139, 140, 141, 405, 586, 587, 971; CCXV, 1022, 1105, 1175, 1549; CCXVI. 404, 670, 889, 1116, 1119, 1122, 1158.

Privilegia. — Theodorici et Amalfridi Sithiensis LXXXVIII, 1209. — Pipini senioris, LXXXVIII, 1224 — Gregorii V, CXXXVII, 904. — S. Henrici imper., CXL, 273, 343. — Beati Odonis, episc., CLX, 1151. — Innocentii II, CLXXIX, 280, 612, 622, — Eugenii III, CLXXX, 531, 1519. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1461. — Alexandri III, CC, 1246. — Lucii III, CCI, 1254, 1392. — Urbani III, CCII, 1502. — Cœlestini III, CCVI, 887, 1051.

Bullæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 675. — Paschalis II, CLXIII, 107, 1134.

Monasteria. — Aubechiense (La Trinité de Cambrai), CLI. 434. — Auberti, CCXV, 1622, 1105, 1175. 1549; CCXVI, 1404. — Bergense (Berg-Saint-Vinosc), CLX, 547. —Bonæ Spei (N.-D de Bonne-Espérance), CLXXIX, 622; CCII, 1; CCXVI, 1051. — Burburgense (Burbourg), CLX, 579. — — S. Gisleni (Saint-Guislain), CCI, 1332; CCIII, 1502, 1387; CCVI, 887. — Gunalfocurtense (Gonnecourt), LXXXVIII, 1209 ou 1207 — S. Lamberti Lætiensis (Saint-Lambert de Liesse). CLXXIX, 31; CLXXX, 1284; CXXXVIII, 1461; CIC, 1254. — Maricolense (Marville), LXXXV II, 1197. — Valcellense (Sainte-Marie de Vaucelles), CLX, 583. — Walarense (Walers-en-Faignes), LVXX, 596.

Viri clari. — S. Aubertus, episc. Camerac., LXXX, 553.—Halitgarius, episc. Camerac., CV, 649.— Wiboldus, episc. Camerac. CXXXIV, 1007.—Fulbertus, episc. Camerac., CXXXV, 469.—S. Ursmarus, episc. Camerac., CXXXVI, 545. — Rothradus, episc. Camerac., CXXXXII, 504. — Herluinus, episc. Camerac., *ibid.*, 905. — Gerardus, episc. Camerac., CXXXIX, 1549; CXLII. 1267; CL, 1379. — S. Autbertus, episc. Camerac., CXLI, 555. — S. Lietbertus, episc. Camerac., CXLVI, 1447. — Gualbertus, episc. Camerac., CL, 1406.—Beatus Odo, episc. Camerac., CLX, 1059. — Rogerus, episc. Camerac., CCII, 1426. — B. Gislenus, CCIII, 1337. — Philippus ab Harveng., *ibid.*, 1. — B. Landelinus, *ibid.*, 1349. — B. Oda, virgo, *ibid.*, 1359. — Beata Valetrudis, *ibid.*, 1375. — Robertus, episc. Camerac., CCVII. 122.

Scripta. — Vita S. Auberti, episc. Camerac , CLXI, 535. — Gesta pontificum Camerac., CXLIX, 10. — De Chronico Camerac., CL, 1589. — Chronicon plurimorum monasteriorum, in Camerac. diœcesi, CLX, 547, 579, 583. — Notitia de Vita S. Lietberti episc., CLXXII, CLXXIII, 452. — Relatio de beato Landelino, *ibid.*, 1349. — Vita beati Gisleni, *ibid.*, 1337. — Vitæ B. Landelini, B. Odæ virginis, S. Valetrudis, *ibid.*, 1349, 1359, 1375.

XXX. — CARCASSONENSIS (Carcassonne, évêché).

Epistolæ. — Anastasii IV, CLXXXIII, 1050. — Innocentii III, CCXIV, 457; CCXVI, 409.

Bullæ. — Benedicti VII, CXXXVII, 344. — Paschalis II, CLXIII, 1114.

Monasteria. — S. Hilarii Carcasson., XCVII, 455; CXXXVIII, 344. — Grassense (N. D. de la Grasse), CIV, 992, 993; CXXX, 906; CLXIII, 1114. — Lenense (Saint-Martin de Lez), CXXXIII, 928; CLXXIX, 152. — Montis Olivi (Montolieu), XCVII, 455; CIV, 1031.

XXXI. —CARNOTENSIS (Chartres, évêché).

Epistolæ. — S. Odilonis, CXLII, 939. — Alexandri II, CXLVI, 1300. — Gregorii VII, CXLVIII, 315, 467, 619. — Urbani II, CLI, 315, 326. — Hugonis, Lugdun. archiepisc. CLVII, 520. — Philippi regis, CLXX, 842. — S. Ivonis, episc. Carnot., CLXII, 33, 175, 198, 230, 275. — Paschalis II, CLXIII, 35, 36, 100, 292, 298, 357, 364, 367. — Innocentii II, CLXXIX, 165. 193. — Guillelmi S. Theodorici, CLXXX, 249. — S. Bernardi, CLXXXII, 160, 162, 202, 513. — Sugerii, CLXXXVI, 1353, 1356, 1399 1400, 1401. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 580. — Joannis Saresbur., CXCIX, 374, 375, 376, 377.—Lucii III CCI, 1177. — Petri Cellensis, CCII, 567, 568, 569. — Urbani III, *ibid.*, 1469. — Petri Blesensis, CCVII, 88, 145, 249, 542, 506. — Stephani Tornac., CCXI, 311, 406. — Innocentii III, CCXIV, 40, 461; CCXV, 507, 1334, 1457, 1459; CCXVII. 160, 224.

Privilegia. — Honorii II, CLXVI, 1275. — Innocentii II, CLXXIX, 621. — Alexandri III, CC, 294, 915. — Cœlestini III, CCVI, 1101.

Bullæ. — Paschalis III, CLXIII, 104, 183, 421. — Calixti III, *ibid.*, 1136, 1137. — Innocentii II, CLXXXIX, 132. — Eugenii III, CLXXX, 1228, 1462. — Alexandri III, CC, 539, 558, 810. — Urbani III, CCII, 1469.

Monasteria. — De Belloloco (Beaulieu), CLXII, 269. — Bonævallis (Bonneval), CLXII, 250; CLXXIX, 1507; CC, 555. — Columbense (Colombes), CLXII, 168. — Eleemosyuense (l'Aumône), CLXXIX, 516. — S. Joannis in Valleia (S. Jean-en-Vallée), CLXII, 285; CLXIII, 104; CLXXX, 1462. — S. Mauricii Carnot., CXXXVIII, 1228. — S. Mariæ Josaphat, CLXIII, 1136. — S. Martini de Valle (S. Martin du Val), *ibid.*, 421. — S. Petri Carnot, CLV, 825; CLXII, 287; CC, 294, 555, 569; CCXIV, 461; CCXVII, 160, 224. — Tyronense (Tyron), CLXII, 290; CLXXII, 1363; CLXXIX, 132; CLXXX, 1228. — Vallis Cernaii (Les Vaux de Cernay), CCXIII, 541.

Viri clari. — S. Leobinus, episc. Carnot., LXXXVIII, 549. — Algeradus, episc. Carnot., *ibid.*, 1228. — S. Fulbertus, episc. Carnot., CXLI, 165. — Aralius, episc. Carnot., CXLVIII, 515. — Gaufredus, episc. Carnot., CLI, 525, 526. — Paulus, S. Petri monac., CLV, 175. — Fulcherius Carnot., *ibid.* 823. — S. Ivo, Carnot. episc., CLI, (integre) — Gaufridus, episc. Carnot., CLXXIII, 1412, 1416. — S. Bernardus, Tyron. monast. fundator, CLXXII 1363. — Gualtelmus, episc. Carnot., CLXXXVIII, 90. — Ernaldus abbas Bonævallis, CLXXXIX 1507. — Willelmus, episc. Carnot., CXC., 1447. — Joannes Salesbur., episc. Carnot., CXCIX, 1. — Robertus, episc. Carnot., CC, 173. — Petrus Cellensis, Carnot. episc., CCI, 1177; CCII, 398. — Reginaldus, episc. Carnot., CCII, 1469 — Guillelmus Carnot. episc., CCXI, 511. — Petrus Vallis Cernaii, CCXIII, 541.

Scripta. — Vita S. Leobini, episc. Carnot., LXXXVIII, 549. — Chartularium S. Petri Carnot, CLV. 186. — Notitia de rebus fratrum S. Petri Carnot., *ibid.*, 209. — Gesta abbatum S. Petri Carnot., *ibid.*, 176, et seqq. — Notitia de S. Bernardo, monasterii Tyron. fundatore, CLXXII, 1363.

XXXII — CARPENTORACTENSIS (Carpentras, évêché).

Concilia. — Carpentoractensia, LXVII, 1287; CLXXXIV, 289.

XXXIII. — CATALAUNENSIS (Châlons-sur-Marne, évêché).

Epistolæ. — Victoris II, CXLIII, 818. — Gregorii VII, CXLVIII, 534. — Urbani II, CLI, 447. — Philippi episc. Cat., CLXII, 665. — Paschalis II, CLXIII, 37. Innocentii II, CLXXIX, 79, 516. — S. Bernardi, CLXXXI, 165. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 264. — Joannis Saresburiensis, CXCIX, 115. — Alexandri III, CC. 165, 196, 440, 549, 624, 671, 585, 752, 757, 759, 778, 780, 792, 796, 808, 815, 858, 840, 931, 958, 964, 977, 1005. 1006, 1007, 1021. — Innocentii III, CCXIV, 976, 1144; CCXVI, 170, 267; CCXVII, 61.

Monasteria. — Altivillarense (Hautvillers), CXXXVII, 667. — Bertiniæ Curtis (Bertigmicourt), CLXXX, 1268. — Themiuonense (Theminon), CLXIII, 99; CLXXIX, 546. — Dervense (Moustier-en-Der), LXXXVII, 1296, 1335; CXXXVIII, 1221; CIV, 1017, 1162, 1261; CXXXVII, 599; CXLVI, 1510. — S. Memmii (Saint-Menge), CLXXIX, 79. — Monasterii in Argonnia (Moustier-en-Argonne), CLXXII, 1395. — Morimontense (Moiraumont), CLXXIII, 1599; CC, 752, 757, 977. — S. Petri ad Montes (Saint-Pierre-aux-Monts), CLXXIII, 1396, 1598. — Populetense (Poblet), CC, 166. — Gaugiacense (Ville-Évêque), LXXXVIII, 1212. — Trium-Fontium, CC, 624. — Virtuense (Les Vertus), CC, 777.

Viri clari. — Memmius, episc. Catalaun., LXXI, 876. — Mantio, episc. Catalaun., CXXXI, 23. — Bovo, episc. Catalaun., CXXXV, 415. — Adson, abbas Dervensis, CXXXVII, 599. — S. Bercharius, abbas Altivillarensis, *ibid.*, 667. — Rotgerus, episc. Catalaun., CXXXIX, 1349. — Philippus, episc. Catalaun., CLI, 447; CLXII, 665; CLXIII, 37. — Guillelmus de Campellis, episc. Catalaun., *ibid.*, 1037. — Gaufridus, episc Catalaun., CLXXIII, 1594. — Bartholomæus, episc. Catalaun., CLXXXI, 1721. — Ebalus, episc. Catalaun., *ibid.*, 165. — Guido, episc. Catalaun., CXCIX, 115; CC, 195.

XXXIV. — CAVILLONENSIS (Cavaillon, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 586. — Monasterium S. Petri Cavillon., CXXXVIII, 708.

XXXV. — CENOMANENSIS (le Mans, évêché).

Epistolæ — Fulberti, CXLI, 204. — Gregorii VI, CXLVIII, 565. — Beati Bartholomæi, CXLIX, 405. — Hildeberti, episc. Cenoman., CLIX, 84. — S. Ivonis Carnot. CLXII, 54, 65, 225, 233, 279. — S. Bernardi CLXXXII, 499. — Sugerii, CLXXXVI, 1408. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1619. — Henrici, Remens. archiepisc., CXCVI, 1570. — Alexandri III, CC, 500, 421. — Arnulfi Lexov., CCI, 48, 99. — Lucii III, *ibid.*, 1517. — Cœlestini III, CCVI, 1249. — Innocentii III, CCXIV, 459; CCXV, 491, 740, 796, 797; CCXVII, 109, 172.

Diplomata. — Dagoberti I regis, LXXX, 561. — Childerici regis, LXXXVII, 1295, 1295. — Theodorici regis, *ibid.*, 1520, 1525, 1556. — Clodowæi III regis, LXXXVIII, 1085. — Childeberti III regis, *ibid.*, 1150. — Pippini regis, XCVII, 1551. — Caroli Magni, *ibid.*, 950. — Ludovici I, regis, CIV, 985, 986, 1146. 1217. 1218. 1219, 1255, 1256, 1257, 1278, 1295, 1294, 1295, 1297, 1298. — Venerabilis Hildeberti, episc. Cenoman., CLXXI, 515, 517, 518, 520, 521.

Monasteria. — S. Carileti Anisolensis (Saint-Calais), LXXX, 561, 571; LXXXVII. 1520; LXXXVIII, 1085, 1111, 1155, 1150; XCVII, 1521, 950; CIV, 986, 1146, 1278, 1290; CXIX, 845, 865 et seqq. — Ebronense (N.-D. d'Ebron), CLXXI, 245. — Lonleiense (Lonlay), CCII, 1520. — S. Mariæ Cenoman., LXXXVIII, 1228, 1240, 1525 — Perseniense (Perseigne), CCXI, 579. — S. Petri Culturæ (Saint-Pierre de Couture), CXLVIII, 1427; CCXV, 740. — S. Victoris Cenoman., CLXXI, 521. — S. Vincentii Cenoman., CIV, 1217, 1218, 1219; CLXXI, 517, 518, 520; CCXV, 494.

Viri clari. — Victorius, episc. Cenoman, LXXI, 869. — S. Domnolus, episc. Cenoman., LXXII, 629. — S. Berthichramnus, episc. Cenoman., LXXX, 585. — S. Hadoinus, episc. Cenoman., *ibid.*, 565. — Angilbertus, episc. Cenoman., LXXXVIII, 12. — Aldricus, episc. Cenoman., CXV, 29. — Lulfrandus, episc. Cenoman., CXXXVI, 761. — S. Scholastica, virgo, CXXIII, 502. — Robertus, episc. Cenoman., CXXV, 1215. — S. Julianus, episc. Cenoman., CXXXVII, 781. — Avesgaudus, episc. Cenoman., CXLI, 204. — Avesgotus, abbas S. Petri Culturæ, CXLIII, 1427. — Ernaldus, episc. Cenoman., *ibid.*, 565. — Hoellus, episc. Cenoman, CLXII, 54. — Adelbertus, episc. Cenoman., *ibid.*, 279. — Hildebertus, episc. Cenoman., CLXXI, 245. — Guillelmus, episc. Cenoman., CLXXXVIII, 1619. — Rogerus, comes Cenoman., *ibid.*, 574. — Adamus, Perseniensis abbas, CCXI, 579. — Amelius, episc. Cenoman., CCXVII, 109.

Scripta. — Narratio de conversione cujusdam monachi Cenoman., CXXIX. 1265. — Narratio de vita S. Juliani, episc. Cenoman., CXXXVII, 781. — Historia Cenoman. episcopatus, CLXXXVIII, 546. — Notitia de Helia comite Cenoman., *ibid.*, 729, 755. — Bellum Cenoman. contra Normannos, *ibid.*, 557. — Historia monasterii Lonleiensis, CCII, 1520.

XXXVI. — CLAROMONTANA (Clermont, évêché).

Epistolæ. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1628. — Urbani II, CLI, 592. — Venerabilis Hildeberti, CLXXI, 248. — Cœlestini II, CLXXIX, 766. — Eugenii III, CLXXX, 1469. — Alexandri III, CC, 167, 258, 580. — Clementis III, CCIV, 1496. — Cœlestini III, CCVI, 1061. — Stephani Tornac., CCXI, 512, 515. — Innocentii III, CCXV, 222, 402, 902, 905, 1181; CCXVI, 875, 968.

Privilegia. — Urbani II, CLI, 592. — Lucii III, CCI, 1244, 1262. — Clementis III, CCIV, 1555.

Bullæ. — Joannis X, CXXXII, 809. — S. Leonis IX, CXLII, 686. — Paschalis II, CLXIII, 202, 545.

Concilia. — Claromontana plurima, LXXXIV, 291. — Claromontanum sub Urbano II, CLVII, 508; CLXII, 715; CLXXXVIII, 649.

Monasteria. — Boschetense (Bouchet-Vauluisant), CCVI, 954. — Casæ-Dei (Saint-Robert-la-Chaise-Dieu), CXLIII, 686; CLXIII, 202; CLXXI, 1505; CLXXX, 1102; CCI, 1244; CCXV, 575. — Ebroiense (Notre-Dame d'Ebreuil), CLXIII, 715. — S. Gilberti Novemfontium (Neuffonts), CCIV, 1555. — S. Illidii (Sainte-Allyre), CC, 580. — S. Launomari de Magenciaco (Saint-Lomer de Mainsac), CXXXII, 809; XCVII, 451. — Maguilocense (Manlieu), CIV, 1080. — Mauzac, XCVII, 451. — Menetense (Menet), *ibid.*, CCXVI, 965. — S Porciani (Saint-Pourcain), CCXV, 902. — Silviniacense (Souvigny), CLXXX, 1515; CCI. 1262.

Viri clari. — Sidonius Apollinaris, episc. Clarom., LVII, 445. — Stremonius primus, episc. Clarom., LXXI, 175, 869. — S. Julianus mart., *ibid.*, 801. — S. Gallus, episc. Clarom., LXXXVII, 211. — Bernowinus, episc. Clarom., CV, 445. — Stephanus, episc. Clarom., CXXXIX, 1628. — Durandus, episc. Clarom., CL, 1489. — Willelmus, episc. Clarom., CLXXI, 248. — S. Robertus, abbas Casæ Dei, *ibid.*, 1505. — Gilbertus, episc. Clarom., CCIV, 1496, — Pontius, episc. Clarom., 206, 17.

Scripta. — Varia documenta de Ecclesia Claromont., LXXI, 852 et seqq. — Notitia de S. Roberto, abbate

Casæ Dei, CLXXI, 1505. — Narratio reconcilii Claromontani, CLXXXVIII, 96. — Passio S. Salvii martyris Claromont, CCIII, 1311.

XXXVII. — CONSTANTIENSIS (Coutances, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 126. — Alexandri III, CC, 539. — Urbani III, CCII, 1451, 1512. — Henrici, regis Angliæ, CCVII, 1165. — Innocentii III, CCXIV, 181; CCXV, 564; CCXVI, 620.

Monasteria. — De Blanca Landa (Blanche-Lande), CCVII, 1165 — S. Laudis (Saint-Lô), CLXXIX, 126. — S. Salvatoris Constantiens., CCII, 1319. — S. Severi Constantiens., *ibid.*, 1318. — S. Trinitatis Exaquii (Eyssey), *ibid.*, 1312, 1451.— De Voto (N.-D. du Vœu), *ibid*, 1512.

Scripta. — Notitia de variis monasteriis diœcesis Constantiensis, CCII, 1318 et 1319. — Epitaphium Algari, episc. Constantiens., CCI, 200.

XXXVIII. — S. DEODATI (Saint-Dié, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 182, 197. — Innocentii II, CLXXIX, 235 — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1021. — Innocentii III, CCXIV, 1035.

Privilegia — Calixti III, CLXII, 1284. — Innocentii II, CLXXIX, 425, 522, 524. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1508. — Lucii III, CCI, 1098, 1359, 1360, 1368.

Bullæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 632. — Paschalis II, CLXIII, 206. — Eugenii III, CLXXX, 1274.

Monasteria. — Calmosiasense (N.-D. de Chamozey), CLXIII, 456 — S. Deodati in Vosago (Saint-Dié en Vosges), LXXXVIII, 1191; CXLIII, 632; CLXXXVIII, 1021. — Castellense (Châtellet), CLXXIX, 427. — Masonismonasterii (Mæsmonster), CIV, 1126. — Medianum monasterium (Moyen Moutier), CLI, 587; CLXXIX, 522. — Romaricense (Rémiremont), CLXIII, 182, 197, 206; CLXXXVIII, 1508; CCXIV, 1035. — Senonense (Sénone en Vosges), LXXXVII, 1287; CIV, 111. — Spinalense (Epinal), CII, 1339, 1360, 1368. — Stivagii (Estival), CLXXIX, 524, 1274; CCI, 1098.

Viri clari. — Valcandus, Mediani monasterii monachus, CLI, 285 — S. Deodatus, *ibid.*, 605. — S. Hidulfus, Mediani monasterii fondator, *ibid.*, 587.— Baldricus, episc. S. Deodati, CLXVI, 1049.

XXXIX. — DIENSIS (Die, évêché)

Epistolæ — Gregorii XII, CXLVIII, 394, 476, 497, 512, 516, 610, 695, 744.

Vir clarus. — Hugo, episc. et card., CXLVIII, 744.

XL. — DIVIONENSIS (Dijon, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 117, 121, 125, 177. — Alexandri III, CC, 152. — Innocentii III, CCXVI, 571, 525.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 459. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1062.— Adriani IV, *ibid.*, 1456.— Cœlestini III, CCVI, 989.

Monasteria. — Flaviniacense (Flavigny), XCVII, 348, 425; CLIV, 10, 399; CLXXXVIII, 1062; CC, 152.

Concilium. — Divionense, CLVII, 507.

Vir clarus.— Hilarius, senator Divionensis, LXXI, 860.

Scriptum. — Obsidio urbis Divionensis, CLXII, 858.

XLI. — DOLENSIS (Dol, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 648. — Stephani, cardinalis, *ibid.*, 1411. — Gregorii VII, CLVIII, 453, 535, 560. —Urbani II, CLI, 113, 114, 122, 339, 383.— S. Ivonis Carnot., CLXII, 180.— Calixti III, CLXIII, 1249. — Venerabilis Hildeberti, CLXXI, 259. — Innocentii II, CLXXIX, 105, 876, 210. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1033.— Adriani IV, *ibid.*, 1422, 1459, 1545, 1607. — Stephani Tornac., CCXI, 395, 421. — Innocentii III, CCXIV, 625, *et seqq.*; CCXV, 873, 894.

XLII. — EBRODUNENSIS (Embrun, archevêché).

Epistolæ. — Victoris II, CXLIII, 834. — Urbani II, CLI, 443. — Petri Venerabilis, CLXVIII, 80. — Innocentii III, CCXIV, 225, 380, 504, 566; CCXV, 252, 566, 1334; CCXVI, 457, 502.

Vir clarus. — Marcellinus episc. Ebrod., LXXI, 878.

Monasterium. — Boscaudonense (Boscaudon), CCXIV, 504; CCXV, 566.

XLIII. — EBROICENSIS. (Evreux, évêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLVIII, et CLIX, passim. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 157, 227, 249. — Paschalis II, CLXIII, 90, 364. — Innocentii II, CLXXIX, 258, 633. — Eugenii III, CLXXX, 1036. — Alexandri III, CC, 1409, 1411. — Innocentii III, CCXIV, 181, 621, 645; CCXV, 46, 254, 269.

Privilegia.— Alexandri III, CC, 618.— Cœlestini III, CCVI, 1120.

Bullæ. — Alexandri III, CC, 618.

Monasteria — Beccense (Le Bec), CL, 9, 691, 1431; CLVIII, CLIX; CLXIII, 90; CLXXIX, 258, 633; CLXXX, 1139, 1225; CLXXXI, 1709; CC, 618; CCII, 1309; CCVI, 1120; CCXV, 46 — Bernacense (Bernay), CCI, 92; *ibid.*, 1314. — Conchense (Saint-Pierre de Châtillon), CLXIII, 564; CLXXX, 1601; CCII, 1316 —Gristanense (Grestain), CCI, 81.— De Ibreio (Ivry-la-Chaussée), CCII, 1320.—S. Leuffredi (S. Leuffroy), XCVII, 425; CCII, 1316; CCXIV, 621, 645. — Lirense (Lire) CCVI, 969. — S. Salvatoris Ebroic, CLXXX, 1572; CCII, 1318.— S. Taurini (Saint-Taurin), *ibid.*, 1315.

Viri clari. — Lanfrancus, Beccens. monac., CL, 9. — Rogerius, monac. Beccens., *ibid.*,1431.—Gilbertus, episc. Ebroic., CLXII, 157. — Audœnus, episc. Ebroic., *ibid.*, 227. — Rotradus, episc. Ebroic., CLXXX, 1056. — Audinus, episc Ebroic., CLXXXVIII, 973. — Ægidius, episc. Ebroic., CC, 1409, 1411.

Scripta. — Statuta synodi æstivalis diœcesis Ebroic., CXLVII, 240. — Chronicon Beccensis ecclesiæ, CL, 69 *et seqq.* — Gesta septem abbatum Beccens., CLXXXI, 1709. — Bellum inter Ebroicenses et Conchenses, CLXXXVIII, 597. — Notitia de civitate Ebroicensi. CLXXXVIII, 386 — Notitia de monasteriis diœcesis Ebroic., CCII, 1315, 1316, 1318, 1320.

XLIV. — ELORENSIS (Oloron, évêché).

Epistolæ.—Gregorii VII, CXLVIII, 531.—Innocentii III, CCXV, 300.

XLV. — ENGOLISMENSIS (Angoulême, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 433, 443. — Paschalis II, CLXIII, 426. — Calixti III, CLXIII, 186.— Innocentii II, CLXXIX, 698, 699. — Eugenii III, CLXXX, 1095. — S. Bernardi, CLXXXII, 270, 561.— Innocentii III, CCXIV, 183, 208, 209, 541, 440, 1138, 1162; CCXV, 206, 276, 1180; CCXVI, 64, 832, 860.

Monasteria. — Aureæ Vallis (Airvau), CCXIV, 440. — De Borneto (de Bournet), CCXIV, 1162 — S. Cibardi Engolismensis, CXLI, 10. — De Corona, CCXIV, 1162. — Cuxanense (Cussac), CXXXIX, 504. — CXLI, 1441, 1443. — S. Eparchii (Saint-Eparèse), XIV, 209, 541. — Gratiæ Dei (La Grâce-de-Dieu), CCXVI, 518. — S. Trinitatis de Maloleone (Maulêon), *ibid.*, 64.

Viri clari. — Ademarus, monac. S. Cibardi, CXLI, 10. — Rocho, episc. Engolism., CXLI, 113. — Garcias, monac. Cuxan, CXLI, 1441.— Ademarus, episc. Engolism., CLI, 443. — Gerardus, episc. Engolism., CLXXII, 1311.

XLVI. — S. FLORI (Saint-Flour, évêché).

Epistolæ. — Gerberti Aurillac., CXXXIX, 205. — Alexandri III, CC, 723. — Innocentii III, CCXVII, 20.

Monasteria. — Basiliense (Blesle), CC, 723. — Aurillacense (Aurillac), CXXXIX, 85; CCXVIII, 20.

Viri clari.— S. Geraldus, comes Aurilacensis, CXXXIII, 639. — Gerbertus Auriliac., CXXXIX, 85.

XLVII. — FOROJULIENSIS (Fréjus, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 1011. — Gregorii II, LXXXIX, 526. — Benedicti VII, CXXXVII, 553. — Calixti III, CLXIII, 1261.— Honorii II, CLXVI, 1245. — Eugenii III, CLXXX, 1085.— Innocentii III, CCXIV, 574.

Monasteria —S. Mariæ de Correno (Correns), CXLIII, 1394. — S. Mariæ Forojuliens., CIV, 1190. —S. Rufilii Forojuliens., CXXXVII, 535.

Concilium. — Forojuliense, sub S. Paulino, XCIX, 283.

XLVIII. — GRASSENSIS (Grasse, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1126. — Clementis III, CCIV, 1568. — Innocentii III, CCXIV, 229; CCXVI, 224, 226.

Monasteria. — Arlucense (Arluc), CXXXVII, 332. — Aureavallis (Vallaurie), XCVIII, 812, 813, 816. — Lerinense (Lérins), L, 440; LXXVII, 1126; CXXIV, 953; CLXIII, 1261; CLXVI, 1245; CCXIV, 229; CCXVI, 224, 226.

Viri clari. — S. Vincentius Lerinensis, L, 440. — S. Aigulfus, abbas Lerinensis et martyr, CXXIV, 953.

XLIX. — GRATIANOPOLITANA (Grenoble, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 390. — Paschalis II, CLXIII, 257 — Innocentii II, CLXXIX, 256. — Guigonis carthusiæ abbatis, *ibid.*, 688. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 103, 371, 437, 458, 478.— Alexandri III, CC, 1080. — Clementis III, CCIV, 1538. — Innocentii III, CCXVI, 469.

Privilegia. — Urbani II, CLI, 320.— Lucii III, CCI,

1506, 1551. — Clementis III, CCIV, 1462, 1465, 1464. — Cœlestini III, CCVI, 952, 954, 957.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 494. — Alexandri III, CC, 1125. — Lucii III, CCI, 1359.

Monasteria. — Carthusia Major (la Grande-Chartreuse, CLII, CLIII; CLI, 504; CLIII, 881; CLXVI, 1571; CLXXIX, 256, 658; CLXXXIX, 165, 371, 457, 458, 470; CC, 1080, 1128; CCI, 1306, 1551; CCII, 1341, 1476; CCIV, 1358, 1462, 1465, 1464; CCVI, 952, 954, 957; CCXVI, 469.

Viri clari. — Dominus, episc. Gratian. — XXI, 448. — Gennadius, episc., LVIII, 1115. — Adalfus, episc. Gratian., CXXXVIII, 526. — Isarnus, episc. Gratian., CLI, 751. — S. Bruno, carthusiæ fundator, CLII, et CLIII (integre). — Guigo abbas Carthusiæ Majoris, *ibid.*, 581; CLXXXIV, 288 — S. Hugo, episc. Gratian., CLIII, 759; CLXVI, 1564. — Joannes, episc. Gratian., CCI, 1359.

Scripta. — Notitia de lite inter Gratianopolit. et Viennens. ecclesias, CLI, 128. — Forma excommunicationis ecclesiæ Gratianopolit., *ibid.*, 751. — Recensio episcoporum Gratianopolit., *ibid.*, 755. — Vita S. Hugonis, episc. Gratianopolit., CLIII, 759. — Statuta antiqua ordinis Carthusiensis, *ibid.*, 1225. — Chartularium ecclesiæ Gratianopolit., CLXVI, 1565. — Notitia de origine Carthusiensium, CCII, 1311.

L. — LAUDUNENSIS (Laon, évêché).

Epistolæ. — Sylvestri II, CXXXIX, 277. — Gerardi CXLII, 1317. — Honorii II, CLXVI, 1249. — Eugenii III, CLXXX, 1053. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1583, 1584, 1582, 1632 — Henrici Remensis archiepisc. CXCVI, 1572, — Alexandri III, CC, 497 et passim — Innocentii III, CCXIV, 172, 173, 297, 587, 828; CCXV, 381, 944, 945; CCXVI, 198, 429, 858; CCXVII, 10, 31, 140.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 88, 349, 774, 882. — Eugenii III, CLXXX, 1284, 1206, 1210. — S. Bernardi, CLXXXII, 476. — Sugerii, CLXXXVI, 1417. — Alexandri III, CC, 548, 985. — Lucii III, CCI, 1238. — Urbani III, CCII, 1488, 1521, 1522.

Monasteria. — Fusniacense (Fusigny), CLXXX, 1204; CC, 558. — S. Joannis Laudun., CLVI, 1225. — S. Martini Laudun., CLXXIX, 88, 349; CLXXX, 210; CC, 531. — Novigentense (Nogent.), CC, 985. — Præmonstratense (Prémontré), CLX, 565; CLXVI, 1519; CLXX, 1235, 1359; CLXXIX, 350, 359, 778, 781, 880; CLXXXVIII, 1373, 1375, 1582; CXCVIII 1; CC, 614, 620, 670, 825, 1105; CCII, 1886, 1488, 1522; CCIV, 1326, 1333, 1585; CCVI, 986; CCXIV, 172, 173, 297, 828; CCXVII, 54. — Ribodimontense (Ribemont), CLXIII, 1359; CCXVII, 10. — Thenoliense (Thenailles), CLXXIX, 774; CLXXX, 1206. — S. Vincentii Laudun., CXXXIII, 951; CCXVII, 140.

Viri clari. — Hincmarus, episc. Laudun., CXXIV, 967. — Rorico, episc. Laudun., CXXXIII, 951. — Rodulfus, episc. Laudun., CXXXV, 469. — Adalbero, episc. Laudun., CXXXIX, 173; CXLI, 767. — Azelinus, Laudun., CXXXIX, 277. — Venerab. Guibertus, abbas Novigenti, CLVII, 9. — S. Salaberga, abbatissa S. Joannis, CLVI, 1225. — Anselmus scholasticus, canonicus Laudun., CXLII, 1169. — Hugo de Ribodimonte, CLXIII, 831. — Vivianus, Præmonstrat., CLXVI, 1319. — S. Norbertus, Præmonstrat. fundator, CLXXX, 57; CLXX, 1235. — S. Mariæ Laudun., CLXXX, 57. — Bartholomæus, episc. Laudun., *ibid.*, 57. — Gualterus, episc. Laudun., CLXXXVIII, 1584. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 1.

Scripta. — Notitia de S. Salaberga, abbatissa, CLVI, 1225. — Auctarium Laudun., CLX, 559 — Auctarium Præmonstrat., CLX, 565. — Narratio miraculorum S. Mariæ Laudun., CLXXX, 57. — De gestis Bartholomæi, episc. Laudun, CLXXX, 57. — Notitia de canonicis ordinis Præmonstrat., CXCVIII, 440.

LI. — LEMOVICENSIS (Limoges, évêché).

Epistolæ. — Ambiardi Solemniacensis, CXXXVIII, 187. — Joannis XIX, CXLI, 1169. — Jordani, episc. Lemov., *ibid.*, 1158; CXLII, 1542, 1551. — Eugenii III, CLXXX, 1095, 1242. — S. Bernardi, CLXXXII, 534. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 381, 414. — Wibaldi Leodiensis, *ibid.*, 1263, 1268. — Petri Cellensis, CCII, 480, 601, 602, 633. — Urbani III, CCII, 1416. — Clementis III, CCIV, 1375, 1376, 1446. — Stephani Tornac., CCXI, 370, 417, 419. — Innocentii III, CCXIV, 266, 297, 341, 496, 945, 946, 1036; CCXV, 99, 101, 102, 421, 922, 1102, 1140, 1184; CCXVI, 569, 571, 504, 505; CCXVII, 216.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 502. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1613. — Clementis III, CCIV, 1376.

Monasteria. — S. Augustini Lemovicens., CLXXXVIII, 1613; CLXXXIX, 381, 414. — Buliensis (Le Beuil), CXV, 928. — Grandimontense (Grammont), CCII, 480, 601, 602, 633, 1416; CCIV, 1005, 1163, 1177, 1181, 1376, 1426; CCXI, 370, 417, 419; CCIV, 496, 945, 946, 216. — S. Mariæ Lemovicens., XCVII, 450. — Nobiliacense (Noblet), CLXIII, 502. — Salonense (Salon), XCVII, 958. — Sterpense (Saint-Pierre d'Esterp), CLXXI, 1563. — S. Stephani Lemovicens., CIV, 1061, 1062. — Solemniacense (Solignac), CXXXVIII, 187; CLXXIX, 1267, 1268. — Tutelense (Tulle), CLXIII, 17; CLXXXVIII, 1369; CCXV, 1184.

Viri clari. — Ruricius Senior, episc. Lemovicens., LVIII, 67. — Felix, episc. Lemovicens., LXXXVII, 215. — S. Martialis, episc. Lemovicens., CXLI, 87, 1149, 1158. — Junianus reclusus, et Pelagia, LXXI, 903 S. Basolus, CXXXVII, 643. — Jordanus, episc. Lemovicens., CXLII, 1547. — Gumbaldus, episc. Lemovicens., CLI, 190. — S. Sacerdos, episc. Lemovicens., CLXII, 975. — Gualterius, abbas Herpensis, CLXXI, 1563. — S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1005. — Stephanus de Liciaco, *ibid.*, 1165. — Petrus Bernardi, *ibid.*, 1165. — Guillelmus de Trahinlaco, *ibid.*, 1177. — Gerardus Itherii, *ibid.*, 1177. — B. Hugo de Lacerta, *ibid.*, 1181.

Concilia. — Lemovicensia, CXLI, 111, 115; CXLII, 1535.

Scripta. — Commemoratio abbatum Lemovicens., CXLI, 79. — Fragmentum sermonis in concilio Lemovicensi habiti, *ibid.*, 111. — Acta concilii Lemovicens. II, CXLII, 1353. — Vita Gualterii, abbatis, CLXXXI, 1563. — Vita S. Sacerdotis, episc. Lemovicens., CLXII, 975. — Notitia de S. Martiali Lemovicens., CLXXXVIII, 185. — Dicta et facta S. Stephani de Mureto, CCIV, 1165. — Vita B. Hugonis de Lacerta, *ibid.*, 1181. — Itinerarium fratrum Grandimontens., *ibid.* 1221.

LII. — LEXOVIENSIS (Lisieux, évêché).

Epistolæ. — Joannis Fiscamnens., CXLVII, 464. — S. Anselmi, CLIX, 215. — S. Bernardi, CLXXX, 255. — Arnulfi, episc. Lexoviens., CLXXXVI, 452; CXC, 1474. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 645. — Hugonis, archiepisc., Rothomag., CXXII, 1247. — Achardi Parisiensis, CXCVI, 1382. — Joannis Saresbur., CXCIX, 204, 226, 299, 502; CCI, 121, 143. — Alexandri III, CC, 88, 580. — Petri Blesensis, CCVII, 128, 285. — Stephani Tornac., CCXI, 491. — Innocentii III, CCXIV, 180, 181, 196, 205, 206, 261, 1155; CCXV, 564.

Monasteria. — S. Barbaræ (Sainte-Barbe), CCI, 23. — Cormeliense (Cormeilles), CC, 580. — Gresnetense (Gresstain), CCII, 1318. — S. Ebrulfi Uticensis (S. Evroul d'Auche), CLXXXVIII, passim; CLIX, 215; CCI, 105; CCII, 1315. — S. Petri Lexoviensis, CCII, 1317. — Pratellense (Saint-Pierre de Préaux), CLXVI, 1357.

Viri clari. — Freculfus, episc. Lexov., CVI, 917. — Richardus, abbas Pratellens., CLXVI, 1357 — Hildebertus, episc. Lexov., CLXXXVIII, 649 — Joannes, episc. Lexov, *ibid.* 921. — Arnulfus, episc Lexov, CXC, 1474; CXCII, 1217; CC, 88; CCI, 9. — Radulfus, episc. Lexov., CCVII, 285.

Scripta. — Narratio cujusdam controversiæ inter monachos et episcopos Lexov., CLXXXVIII, 741. — Vita S. Ebrulfi, *ibid.*, 467. — Miserabilis eventus Lexov. factus, *ibid.*, 577. — Notitia de monasterio S. Petri Lexov., CCII, 1317. — Alia notitia de monasterio Gresnetensi, *ibid.*, 1318. — Varia documenta de diœcesi Lexov., CLXXXVIII, 607, 612.

LIII. — LINGONENSIS (Langres), évêché).

Epistolæ. — Gerberti, CXXXIX, 249. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1029, 1379. — Hugonis, archiepisc. Lugdun., CLVII, 523. — S. Ivonis Carnotensis, CLXII, 528. — Paschalis II, CLXIII, 580. — Calixti III, CLXIII, 120, 1146. — Innocentii II, CLXXIX, 70, 114, 118, 654. — Eugenii III, CLXXX, 1503, 1504. — S. Bernardi, CLXXXII, 89, 166, 202, 322. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1423, 1344. — Petri Venerabilis, CLXXIX, 112, 139, 144 *et seqq.* — Alexandri III, CC, 256, 538, 571 — Lucii III, CCI, 1161. — Petri Cellensis, CCII, 439, 582, 599. — Cœlestini III, CCVI, 1206. — Innocentii III, CCXIV, 119, 125, 165, 189, 233, 464; CCXV, 269, 530, 531, 850, 869, 976, 982, 1053, 1098, 1097, 1098, 1505, 1506, 1565, 1455; CCXVI, 401, 405, 407, 539, 550, 558, 630, 752, 866; CCXVII, 58, 132.

Privilegia. — Joannis XVII, CXXXIX, 1455. — Brunonis, episc. Lingon., *ibid.*, 1559. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1580. — Hugonis et Roberti, regum Galliæ, CXLI, 945. — S. Leonis, CXLIII, 788. — Pibonis, Tullensis episc., CLVII, 455. — Gregorii VII, CXLVIII, 685. — Odonis Bajocensis, CLV, 475. — Calixti III, CLXIII, 1550, 1555. — Stephani, episc. August., CLXXII, 1509. — Innocentii II, CLXXIX, 126, 555, 591. — Eugenii III, CLXXX, 1050, 1062, 1176, 1199, 1255. — Alexandri III, CC, 516, 661, 754. — Urbani III, CCII, 1494.

bertus, archiepisc. Turon., CXXIII, 1135. — Vener. Hildebertus, archiepisc. Turon., CLXXI (integre). — S. Radegondis, monasterii Cainonis fundatrix, *ibid.*, 966. — Lisiardus, clericus Turon., CLXXIV, 1589. — Hugo, archiepisc. Turon., CLXXX, 1183. — Engebaldus, archiepisc. Turon., CLXXXVIII, 1017, 1049. — Joselinus, archiepisc. Turon., CXCVI, 1533. — Bartholomæus, archiepisc. Turon., CXCIX, 578. — Joscius, archiepisc. Turon., CC, 646. — Jotho, archiepisc. Turon., CCXI, 526.

Scripta. — Notitia de miraculis S. Martini Turon., LXXI, 913; CXXIX, 1056. — Alia de schola antiqua Turon., CI, 1428. — Scriptum Alcuini de S. Martino Turon., *ibid.*, 657. — Fragmentum statutorum canonic. Turon., CXXXVIII, 1349. — Historia Magni monasterii, CXLIX, 403. — Notitia de abbatia S. Martini Turon., CLIV, 1243. — Vita S. Radegondis, CLXXI, 966. — Documenta historica de concilio Turon., CC, 23; CCI, 151.

XCV. — UCETICENSIS (Uzès, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 369. — Calixti II, *ibid.*, 1212. — Innocentii III, CCXV, 580, 1234; CCXVI, 409, 410, 411, 443, 457, 613, 691.

Monasterium. — Uceticense, CLXXXVIII, 3, 196, 230, 483, 630, 844, 957.

Viri clari. — S. Ferreolus, episc. Uceticens., LXVI, 959. — Raymundus, episc. Uceticens., CLXIII, 569. — Ordericus Vitalis, monach. Uceticens., CLXXXVIII, 9.

XCVI. — VALENTINA (Valence, évêché).

Epistolæ. — S. Bernardi, CLXXXII, 346. — Innocentii III, CCIV, 552.

Monasteria. — Duserense (Douzère), CIV, 983, 1252. — S. Rufi (Saint-Rufe), CLXVII, 711; CCXIV, 552. — S. Victoris Valentini, CXLIII, 652.

Viri clari. — SS. Felix, Fortunatus et Achillæus martyr., CXXIII, 251. — Ado, episc. Valent., CXXXVIII, 525. — Liebertus, abbas S. Rufi, CLVII, 711.

XCVII. — VAPINCENSIS (Gap, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii ad Aregium, episc. Vapincens., 1053, 1151, 1174.

XCVIII. — VASANIENSIS (Vaison, évêché).

Monasterium. — Grasellense, LXXXVIII, 1038, 1204.

Vir clarus. — Aredius, episc. Vasaniens., LXXXVIII, 1204.

Concilia Vasaniensia, LXXXIV, 259.

XCIX. — VASATENSIS (Bazas, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 185.

Scriptum. — Notitia de Vasatensi gemma, LXXI, 417.

C. — VAURENSIS (Lavaur, évêché).

Monasterium. — S. Mariæ Soricinensis (Notre-Dame de Sorrèze), CIV, 1059; CLXIII, 1060, 1108.

CI. — VEROMANDENSIS (évêché).

Viri clari. — S. Quintinus, LXXI, 769. — SS. Ruffinus et Valerianus martyres, CXX, 1489. — Dudo, decanus S. Quintini Veromand., CXLI, 605.

CII. — VESONTIONENSIS (Besançon, archevêché).

Epistolæ. — S. Leonis, CXLIII, 621. — Hugonis, archiepisc. Lugdun., CLVII, 516. — Paschalis II, CLXIII, 334. — Calixti II, *ibid.*, 1298, 1235. — Eugenii III, CLXXX, 1228, 1353. — S. Bernardi, CLXXXII, 364. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1067. — Innocentii III, CCXIV, 105, 231, 252, 480; CCXV, 68, 632; CCXVI, 1196.

Privilegia. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1638. — S. Leonis IX, CXLIII, 668. — Alexandri II, CXLVI, 1418. — Urbani II, CLI, 421. — Lucii III, CCI, 1150.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 402. — Calixti II, *ibid.*, 1162.

Monasteria. — De Balma, XCVII, 426. — Gigniacense (Gigny), CXXIX, 843. — Luxoviense (Luxeuil), LXXX, 201; LXXXVII, 1045; CXV, 105; CXXXVIII, 687; CL, 1573.

Viri clari. — S. Protadius, archiepisc. Vesont., LXXX, 409. — S. Donatus, archiepisc. Vesont., LXXXVII, 267. — S. Eustasius, abbas Luxov., *ibid.*, 1045. — Angelomus, Luxov. monach., CXV, 105. — S. Waldebertus, abbas Luxov., CXXXVII, 687. — Amalvinus, archiepisc. Vesont., CXXXVIII, 525. — Hugo, archiepisc. Vesont., CXLIII, 621, 668; CLVII, 516. — Willelmus, Luxov. archidiacon., CL, 1573. — Guillelmus, archiepisc. Vesont., CXLIII, 534. — Ansericus, archiepisc. Vesont., *ibid.*, 1235. — Humbertus, archiepisc. Vesont., CLXXX, 1228 — Zacharias, archiepisc. Vesont., CLXXXVI, 9.

Scripta. — Vesontionensis Liturgia, LXXX, 411. — Catalogus episcoporum Vesont., *ibid.*, 427. — Vita S. Eustasii Luxov., LXXXVII, 1045. — Liber de miraculis S. Waldeberti, abb. Luxov., CXXXVIII, 687. — Fragmentum de archiepiscopi Bisuntini magnificentia et clericorum avaritia, CXLIX, 641.

CIII. — VIENNENSIS (Vienne, archevêché).

Epistolæ. — Cœlestini, papæ, L, 429. — S. Leonis Magni, LIV, 628. — Viennensis episc., LXIII, 393, 394. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1245. — Zachariæ, papæ, LXXIX, 956. — S. Leonis IX, CXLIII, 786. — Alexandri II, CXLVI, 1407. — Gregorii VII, CLI, 516. — Urbani II, *ibid.*, 406, 537. — Paschalis II, CLXIII, 292, 434. — Calixti II, *ibid.*, 1167. — Eugenii III, CLXXX, 1591, 1567. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1477. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 409. — Alexandri III, CC, 1023, 1055, 1197. — Lucii III, CCI, 1305. — Cœlestini III, CCVI, 921. — Innocentii III, CCXIV, 832; CCXV, 727, 1354.

Privilegia. — Childeberti III, LXXXVIII, 1096. — Ludovici I, regis, CIV, 1011, 1015, 1033. — Nicolai I, CXIX, 1151. — Sergii III, CXXXI, 978. — Calixti II, CLXIII, 1137. — Eugenii III, CLXXX, 1500.

Bullæ. — Urbani III, CCII, 1343. — Cœlestini III, CCVI, 1253.

Monasteria. — S. Andreæ Viennensis, CLI, 537. — S. Ferreoli (Saint-Ferréol de Vienne), CXLIII, 1403, 1406. — S. Mariæ Bonævallis (Notre-Dame de Bonnevaux), CLXIII, 1137. — S. Petri Vienensis, CCI, 1288 — S. Symphoriani Viennensis (Saint-Symphorien), CXLIII, 1406. — Tarnatense (Ternay), LXVI, 977. — S. Theuderii (Saint-Chef), CXXIX, 837.

Viri clari. — S. Lupicinus, episc. Viennens., III, 686, 859. — Mamertus Claudianus, archiepisc. Viennens., LIII, 693. — Salonius, archiepisc. Viennens., *ibid.*, 967. — Claudianus, presbyter Viennens., LVIII, 1106 — S. Avitus, archiepisc. Viennens., LIX, 191; LXXI, 250. — S. Desiderius, archiepisc. Viennens., LXXVII, 1245; CXXIII, 435. — Austrobertus, archiepisc. Viennens., LXXXIX, 956. — S. Theudericus, abbas Viennens., CXXII, 1445. — S. Severus, presbyter et confessor, CXXIII, 322. — S. Bernardus, archiepisc. Viennens., *ibid.*, 449. — S. Ferreolus martyr., *ibid.*, 560. — Leodegarius, archiepisc. Viennens., CXLIII, 786, 1403. — Guido, archiepisc. Viennens., CLI, 406; CLXIII, 292, 434. — S. Theutbaldus, archiepisc. Viennens., CLI, 751. — Crescens, Martinus, Zacharias, episc. Viennens., CLIV, 58. — Hugo, archiepisc. Viennens., CLXXX, 1591. — Stephanus, archiepisc. Viennens., CLXXXVIII, 1477. — Robertus, archiepisc. Viennens., CCI, 1305. — Aynardus, archiepisc. Viennens., CCVI, 924.

Concilium. — Viennense, cujus recensentur decreta, CLXIII, 505.

Scripta. — Viennæ institutio Rogationum, XCVI, 1457; CLX, 89, CLXI, 248. — Apostolatus S. Mariæ Magd. et S. Marthæ in provincia Viennensi, CXII, 1497. — Notitia de S. Desiderio, archiepisc. Viennens., CXXIII, 458. — Translatio S. Bernardi, archiepisc. Viennens., *ibid.*, 449. — Documentum de moneta Viennensi corrupta, CXLIII, 1407. — Series archiepiscoporum Viennens., CXL, 735. — Forma excommunicationis Ecclesiæ Viennens., CLI, 505.

CIV. — VIRDUNENSIS (Verdun, évêché).

Epistolæ. — Nicolai II, CXLIII, 1346, 1348. — Alexandri II, CLVI, 1344. — Honorii II, CLXVI, 1225. — S. Bernardi, CLXXXII, 106. — S. Hildegardis, CXCVII, 174. — Innocentii III, CCXIV, 212; CCXVI, 745.

Privilegia. — S. Leonis IX, CXLIII, 627, 627, 628, 650. — Paschalis II, CLXIII, 165.

Monasteria. — S. Michaelis Virdun., LXXXVIII, 1224; CII, 91, 915; CLXIII, 165. — Vetus Monasterium (Vieux-Moutiers), XCVII, 921. — S. Mariæ Virdun., CXLIII, 650. — S. Mauri Virdun., *idid.*, 626. — S. Petri Virdunens., *ibid.*, 1346. — S. Vitoni (Saint-Vannes), CCIV, 919, 987; CCXVII, 164.

Viri clari. — Smaragdus, abbas S. Michaelis Virdun., CII, 9. — S. Paulus, episc. Virdun., LXXXVII, 211. — Bertarius, sacerdos Virdun., CXXXII, 501. — Dado, episc. Virdun., *ibid.*, 777; CXXXV, 451, — Hugo, episc. Virdun., *ibid.* — Bernuinus, episc. Virdun., *ibid.*, 444. — Berengarius, episc. Virdun., *ibid.*, 469. — Hatto, episc. Virdun., CXXXVIII, 665. — Henricus, episc. Virdun., CLXVI, 1225.

Scripta. — Notitia de gestis episcoporum Virdunensium, CXXXII, 501; CCIV, 919. — Kalendarium Virdunense, CXXXVIII, 1203 — Gesta abbatum S. Vitoni Virdun., CCIV, 919. — Annales S. Vitoni Virdun., *ibid.*, 987.

CV. — VIVARIENSIS (Viviers, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 527, 727.
Diploma. — Ludovici I, regis, CIV, 1020.
Monasterium. — Crudatense (Crudas), XCVII, 428; CIV, 1063.
Vir clarus. — Cassiodorus Vivariensis abbas, LXVIII, 421.

II. — De Diœcesibus Belgiæ et Bataviæ.

I. — DIŒCESIS BRUGENSIS (Bruges, évêché).

Epistolæ. — Stephani Tornacensis, CCXI, 467, 494, 495, 508.
Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 158, 1211. — Eugenii III, CLXXX, 1158. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1488. — Alexandri III, CC. 543. — Lucii III, CCI, 1252. — Cœlestini III, CCVI, 1150.
Monasterium. — S. Petri Aldemburgensis (Aldemhourg), CLXXIV, 1211, 1565, 1567, 1568, 1569, *et seq.* — 1451, 1503. — CLXXXVIII, 1484. — CCVI, 1150.
Viri clari. — Galbertus Brugensis, CLXVI, 873. — Hariulfus, abbas Aldemburgensis, CLXXIV, 1211. — Elias de Coxida, monach., CCIX, 991.

II. — GANDAVENSIS (Grand, évêché).

Epistolæ. — Alberonis, CXXXVII, 507, 514. — Gerberti Aurilliacensis, CXXXIX, 212, 226. — S. Hildegardis, CXCVII, 271, 272. — Stephani Tornac., CCXI, 261, 493.
Privilegia. — S. Henrici, imperatoris, CXL, 252. — Eugenii III, CLXXX, 1087. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1487. — Urbani III, CCII, 1459.
Monasteria. — S. Bavonis Gandav. (Saint-Bavon de Gand), CIV, 1092; CXXXVII; 507, CXXXIX, 212; CXL, 252; CXLI, 1537. — Blandiniacense (Blandin), CXXXVII, 514; CXXXIX, 226. — Hagenhense (Les Hages), CXCVII, 271, 272. S. — Petri Gandavensis, CLXXX, 1087; CCII, 1459.

III. — IPRENSIS (Ypres, évêché).

Monasterium. — S. Nicolai Funensis, CCII, 1468.

IV. — LEODIENSIS (Liège, évêché).

Epistolæ. — Gerberti Aurilliac., CXXXIX, 212. — Gregorii VII, CXLVIII, 460, 515, 558, 697. — Urbani II, CLI, 595. — Honorii II, CLXVI, 1285. — Frederici archiepisc. Coloniens., *ibid.*, 1349. — Innocentii II, CLXXIX, 241, 247. — Clerici Leodiensis, *ibid.*, 937. — Eugenii III, CLXXX, 1306, 1431, 1434, 1490. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1052. — Adriani IV, *ibid.*, 1492. — Petri Venerabilis, *ibid.*, 277. — Wibaldi, abbatis Leodiens., CLXXXIX, 1154, 1155, 1158, 1162, 1187, 1188, 1189, *et passim.* — Nicolai Clarævallens., CXCVI, 1623. — S. Hildegardis, CXCVII, 175. — Cœlestini III, CCVI, 948. — Innocentii III, CCXIV, 61; CCXV, 242, 901, 1110; CCXVI, 1418.
Privilegia. — S. Henrici, imperatoris, CXL, 264, 281. — Innocentii II, CLXXIX, 90, 447, 635. — Lucii II, *ibid.*, 905. — Eugenii III, CLXXX, 1144, 1215, 1309. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1419, 1587. — Lotharii II, imperat., CLXXXIX, 1460, 1465, 1467. — Conradi II, imperat., *ibid.*, 1471, 1485, 1489, 1491, 1496. — Wibaldi, abbatis Leodiens., *ibid.*, 1464. — Adalberonis, episc. Leodiens., *ibid.*, 1477. — Urbani III, CCII, 1420.
Monasteria. — Alnense (Aulne), CXXXVI, 76. — Apostolorum Montis Cornelii Leodiens., CLXXIX, 655. — Cellensis Dionanti (Celle de Dinant), CXXXIX, 1141. — Dionantiensis (Saint Servatius), CCXV, 901. — Florinense (Fleury en Liégeois), CXLIII, 742; CLXVI, 1284; CLXXIX, 881. — S. Huberti (S. Hubert en Ardennes), CLIV, 1337; CLVII, 487; CLXXIX, 447; CCII, 578 — S. Jacobi Leodiensis, CLXXXIX, 1289, 1290; CCI, 1523. — S. Laurentii Leodiensis, CLI, 595; CXLII, 587; CLXX, 669; CLXXX, 177, 1213; LXXXVIII, 1223, 1238; CLXXXIX, 1416, 1419; CCIV, 915. — Lobiense, CXXXVI, 54, 76; CXXXVII, 529, 541; CLXXIX, 90; CLXXX, 1431, 1454. — Stabulense (Stavelot), LXXXVII, 321, 325, 1291, 1295, 1551; LXXXVIII, 1152, 1307; CLXXIX, 784, 909; CLXXX, 1144; CLXXXVIII, 1032, 1428, 1492; CLXXXIX, 1033, *et passim.* — Suetrense (Susteren), LXXXIX, 549. — Thorense (Thoren), CXL, 295. — S. Trudonis (Saint-Trond), CLXXIII, 9, 11.
Viri clari. — Stephanus, episc. Leodiens., CXXXII, 641. — Heraclius, episc. Leodiens., CXXXIV, 943. — Ratherius, episc. Leodiens., CXXXVI, 65. — Everaclus, episc. Leodiens, *ibid.*, 138. — Hartgarius, episc. Leodiens., CXXXVIII, 526. — Folcuinus, abbas Lobiens., CXXXVII, 529. — Notkerus, episc. Leodiens., *ibid.*, 951; CXXXIX, 212, 216, 237. — Herigerus, abbas Lobiens., *ibid*, 953 — S. Hadalinus, abbas Dionanti, *ibid.*, — Baldricus, episc. Leodiens., CXL, 281. — Vaso, episc. Leodiens, CXLII, 725. — Anselmus, canonicus Leodiens., CXLIII, 861. — Franco, scholasticus Leodiens., *ibid.*, 1373. — Deoduinus; episc. Leodiens., CXLVI, 1437. — Henricus, episc. Leodiens., CXLVIII, 460, 513, 558, 697. — Godefridus, Stabulens. abbas, CXLIX, 287. — Reimbaldus, præpositus Leodiens., CLXII, 749. — Adalbero, episc. Leodiens., CLXXII, 1546; CLXXIX, 247. — Rodulfus, abbas S. Trudonis, CLXXIII, 9. — Joannes, monachus S. Laurentii, CLXXX, 177. — Wibaldus, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1075. — Reinerus, monach. Leodiens., CCIV, 9. — Euraclus, episc. Leodiens., *ibid.*, 117. — Reginardus, episc. Leodiens., *ibid.*, 125. — S. Wolbodo, episc. Leodiens., *ibid.*, 197. — Laurentius de Leodio, *ibid.*, 915. — Albertus, episc. Leodiens., CCVI, 948.
Scripta. — Notitia de gestis abbatum Laubiens., CXXXVII, 541. — Gesta et nomina episcoporum Leodiens., CXXXIX, 957, 1098. — Chronicon S. Huberti Andagiennens., CLIV, 1337. — Chronicon S. Laurentii Leodiens., CLXII, 749. — Liber de gestis abbatum S. Trudonis, CLXXIII, 11. — Notitia de claris scriptoribus Leodiens. monasterii, CCIV, 15. — Narratio adventus reliquiarum S. Laurentii Leodiens., *ibid.*, 89. — Vita Euracli, episc. Leodiens., *ibid.*, 117. — Vita plurimorum episcoporum Leodiens., *ibid.*, 125, 197. — Incendium ecclesiæ S. Lamberti Leodiens., *ibid.*, 153. — Casus fulminis in monasterium S. Laurentii Leodiens., *ibid.*, 137.

V. — MECHLINIENSIS (Malines, archevêché).

Monasteria. — Affligemense (Afflighem), CLX, 279; CLXIII, 142, 199; CLXVI, 277, 278, 815; CCXV, 544. — Averbodiense (Notre-Dame d'Everbeur), CLXXIX, 445. — Bornhèimense (Bornheim), CLX, 1155. — Boscaudunense (Bois-le-Duc), CC, 1077. — S. Cornelii Ninovensis (Saint-Corneille de Ninove), CLXXX. 1561; CCII, 1457. — Cortemberghense (N.-D. de Cortemberg), CLX, 1155. — Diligemiense (Dilighem), *ibid.*, 1151; CLXXX, 1285. — Einhamense (Einham), *ibid.*, 1325; CCIV, 1465. — Grimbergense (Grimberg), CLXXX, 1209. — Merbeccense (Merbeck), CXXXIX, 1104. — Parcense (Park), CLXXIX, 610; CXCVII, 275, *et seq.* — Tongerlense (Tongerlo), CCII, 1456.

VI. — NAMURCENSIS (Namur, évêché).

Monasteria. — Broniense (Saint-Gérard de Brogne), CXXXII, 1053. — Gemblacense (Gembloux), CXXXVII, 545; CLX, 9, 265, 591, 661; CXCVII, 275; CCXI, 1281, *et seq. passim.* — Moliniacense (Molènes), CXLIII, 810; CCIV, 1375. — Nivellense (Sainte-Gertrude de Nivelle), CXLIII, 614, CLX, 1157. — Valciodorense, CLXXX, 1495. — Villiarense (Villiers), CCXI, 1294.

VII. — TORNACENSIS (Tournay, évêché).

Epistolæ. — Lamberti Atrebat., CLXII, 657, 697. — Radbodi, episc. Tornac., *ibid.*, 656. — Paschalis II, CLXIII, 1139. — Raynaldi archiepisc. Rhemens., CLXXII, 1341. — Eugenii III, CLXXX, 1122. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1021. — Alexandri III, CC, 84, 785, 787, 1144. — Stephani, episc. Tornac., CCXI, 466, *et passim.* — Innocentii III, CCXIV, 78, 96, 137, 138, 353, 721; CCXV, 1096, 1514.
Monasteria. — S. Augustini Tornac., CLXXX, 39. — Burburgense (Bourbourg), CLXIII, 1127. — Cisoniense (Cisoin), CCVI, 1256. — Elnonense (S. Amand en Pevèle), LXXXVII, 209, 1069; CIV, 1153; CXXI, 923; CL, 1433; CLXII, 656; CLXIII, 1139. — De Laude (Loos), CCXI, 491. — S. Martini Tornac., CLXXX, 39; CL, 1535; CLXII, 698. — S. Nicolai et Medardi Tornac, CLXXIX, 441. — Phalempinense (Phalempin), CC, 110.
Viri clari. — Jonas, abbas Tornac., LXXXVII, 1009. — Milo, monach. Tornac., CL, 1453. — Radbodus II, episc. Tornac., *ibid.*, 1493; CLXXIV, 1567. — Evrardus, episc. Tornac., CLXII, 654; CLXXIV, 1580; CC, 1144. — Lambertus, episc. Tornac., CLXXIX, 1571. — Simon, episc. Tornac., *ibid.*, 1570 — — Geraldus, episc. Tornac., *ibid.*, 1573; CLXXXVIII, 1021. — Anselmus, episc. Tornac., CLXXX, 1122. — Galterus, episc. Tornac., CCIX, 419. — Stephanus, episc. Tornac., *ibid.*, 295.
Scripta. — Auctarium Tornacense, CLX, 337. — Notitia de restauratione abbatiæ S. Martini Tornac., CLXXX, 39.

VIII. — TRAJECTENSIS (Utrecht, évêché).

Epistolæ. — S. Martini, papæ, LXXXVII, 135. — Calixti II, CLXIII, 1150. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1269. — S. Hildegardis, CXCVII, 176, 361, 362.

Privilegia. — Caroli Majoris domus, LXXXIX, 551 — Ludovici I, regis, CIV, 1151. — Eugenii III, CLXIX, 1607. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1548, 1636.

Viri clari. — S. Amandus, episc. Traject., LXXXVII, 1267. — S. Willibrordus, episc. Traject., LXXXIX, 555; CI, 695. —S. Gregorius, abbas Traject., XCIX, 749. — S. Radbodus, episc. Traject., CXXXII, 857. — S. Wilbertus, *ibid.*, 528. — S. Lambertus, episc. Traject. et martyr., *ibid.*, 644; CLX, 749. — Poppo, episc. Traject., CXXXVI, 265. — S. Remaclus, episc. Traject., CXXXIX, 1147. — Adelbodus, episc. Traject., CXL, 87. — Willelmus, episc. Traject., CXLVIII, 789. — S. Theodadus, episc. Traject., CLX, 747.— Godebaldus, episc. Traject., CLXIII, 1130. — S. Amandus, episc. Traject., CCIII, 1233. — Vita S. Amandi, episc. Traject., CXXI, 927.

Scriptum. — Liber de gestis episcoporum Traject., CXXXIX, 937.

IX. — TUNGRENSIS (Tongres, évêché).

Epistolæ. — Caroli III, regis, CXXXVIII, 811.

Viri clari. — Farabertus, episc. Tungr., CXXXV, 469. — Remaclus, episc. Tungr., CXXXVII, 606. — Franco, episc. Tungr., CXXXVIII, 665.

Scriptum. — Liber de gestis episcoporum Tungren., CXXXVI, 69; CXXXIX, 957.

III. — De Diœcesibus Angliæ, Scotiæ et Hiberniæ.

Diœceses Angliæ, Scotiæ et Hiberniæ in genere.

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1183; LXXX, 41. — Joannis IV, LXXX, 601. — Joannis VII, LXXXIX, 65. — Leonis IV, CXX, 667. — Joannis XIII, CXXXV, 989. — Gregorii VII, CXLVIII, 359, 553. — Pachalis II, CLXIII, 407, 417, 1141. — Honorii II, CLXVI, 1272. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 549. — Herberti de Boseham, *ibid.*, 1457. — Alexandri III, CC, 106, 287, 406, 412, 425, 484, 579, 716, 885, 902, 965, 1274, 1275. — Arnulfi Lexov., CCI, 57. — Urbani III, CCII, 1420, 1510. — Cœlestini III, CCIV, 921, 970, 1075. — Petri Blesensis, CCVII, 159. — Innocentii III, CCXIV, 595, 597; CCXV, 754, 1251, 1254; CCXVII, 64, 67, 224, 226, 227, 236, 245, 246, 248.

Scripta. — De S. Augustino apostolo Britanniæ, LXXX, 41. — Historia ecclesiastica Britanniæ, XCV, 25. — Documenta de diœcesibus Angliæ passim conteuta in Historia Novorum, CLIX, 546. — Gesta regum Angliæ, CLXXIX, 959. — Liber de diœcesibus Angliæ, *ibid.*, 1441.

I. — DIOECESIS ABERDINENSIS (Aberdeen, Ecosse, évêché).

Epistola. — Innocentii III, papæ, CCXV, 1505.

II. — S. ANDREÆ (Saint-Andrew, Ecosse, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1025. — Innocentii III, CCXIV, 542, 559; CCXV, 1154, 1158, 1248, 1264, 1305, 1383; CCXVI, 45.

Monasteria. — De Cambaschineo, CCXV, 1154. — De Kelchon, *ibid.*, 1505.

III. — ARMACHANENSIS (Armagh, Irlande, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 55, 160, 342, 929; CCXV, 681.

IV. — BANGORENSIS (Bangor, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 589, 590. — Alexandri III, CC, 401, 408.— Petri Blesensis, CCVII, 434. — Innocentii III, CCXIV, 791; CCXV, 49, 81.

Monasteria. — De Abenton, CCXV, 49. — De Heli, *ibid.*, 49, 81.

V. — BATHONIENSIS (Bath, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Willelmi regis, CXLIX, 1353. — Gilberti Foliot, CXC, 795. — Alexandri III, CC, 485. — B. Petri Clarævall., CC, 1403. — Urbani III, CCII, 1528. — Cœlestini III, CCVI, 874. — Petri Blesensis, CCVII, 100, 173, 175, 289, 456, 458.

Monasterium. — S. Petri Bathoniensis, CXLIX, 1353.

Clariores viri. — Reginaldus, episc., CCII, 1528. — Petrus archidiac., CCVII (integre). — Savaricus, episc., *ibid.*, 456.

VI. — BRECHINENSIS (Bréchin, Ecosse, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1305.

VII. — CANDIDÆ CASÆ (Wigorn, Ecosse, évêché).

Epistolæ. — Honorii II, CLXVI, 1242.

Scriptum — Liber de episcopis Candidæ Casæ, CLXXIX, 1577.

VIII. — CANTUARIENSIS (Cantorbéry, Angleterre, archevêché.

Epistolæ. — Bonifacii V, LXXX, 455. — Honorii I, *ibid.*, 477. — Vitaliani, papæ, LXXXVII, 1008. — Constantini, papæ, LXXXIX, 335. — S. Leonis III, CIII, 1052. — Alexandri II, CXLVI, 1415, 1418. — Gregorii VIII, CXLVIII, 514, 621, 645. — Urbani II, CLI, 286. — Lanfranci, archiepisc., CLVIII, 1059. — S. Anselmi, archiepisc., CLIX, 93, 115. — Calixti III, CLXIII, 1191. — Paschalis II, *ibid.*, 119, 154, 186, 219, 576, 421, 482. — Honorii III, CLXIV, 1291. — Vener. Hildeberti, CLXXI, 216. — Innocentii III, CLXIX, 90, 332, 333. — Eugenii III, CLXXX, 1250, 1382, 1392, 1539, 1540. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1445, 1445, 1491. — S. Thomæ, archiepisc., CXC, 529, 531, 533, 536, 549, 551, 555, 554, 560, 562. — Gilberti Foliot, *ibid*, 750, 762, 765, 775, 777, 779, 809, 852, 859, 892, 905; 906, 1065. — Herberti de Boseham, *ibid.*, 1075, 1428, 1454, 1457, 1458. — Alani, *ibid.*, 1477, 1488. — Henrici Rhemensis, CXCVI, 1574. — Joannis Saresbur., CXCIX, 21, 56, 112, 116, 120, 146, 166, 171, 181, 202, 228, 242, 243, 249, 261, 267, 275, 290, 330, 332, 342, 345, 347, 350, 354, 572. — Alexandri III, CC, 105, 167, 255, 271, 275, 282, 285, 411, 420, 446 et passim. — Arnulfi Lexoviensis, CCI, 55, 113. — Lucii III, *ibid.*, 1090, 1091, 1351, 1375. — Petri Cellensis, CCII, 414, 563, 593. — Urbani III, *ibid.*, 1352, 1423, 1498, 1509, 1527, 1533. — Clementis III, CCIV, 1294, 1484. — Cœlestini III, CCVI, 1025, 1026, 1074, 1107, 1155, 1165, 1254, 1247. — Petri Blesensis, CCVII, 15. — Willelmi Rhemensis, CCIX, 817. — Innocentii III, CCXIV, 101, 208, 252, 407, 415, 416, 551, 556, 667, 679, 752, 804, 1026; CCXV, 62, 476, 834, 859, 1327, 1408, 1550, 1551; CCXVI, 770, 772, 883, 1195, 1256; CCXVII, 167, 188.

Privilegia. — Adeodati, papæ, LXXXVII, 1145 — Innocentii II, CLXIX, 497. — Eugenii III, CLXXX, 591, 1197. — Lucii III, CCI, 1090. — Cœlestini II, CCVI, 875, 894, 906, 907, 1025.

Bullæ. — Calixti III, CLXIII, 1191. — Lucii III, CLXXIX, 925.

Concilium. — Cantuariense, LXXXIX, 45.

Viri clariores. — Theodorus, archiepisc., LXXXVII, 1008; XCIX, 901. — Brithwaldus, archiepisc., LXXXIX, 535. — Athelardus, archiepisc., CCII, 1052. — S. Odo, archiepisc., CXXXIII, 951. — S. Dunstanus, archiepisc., CXXXVII, 407; CXXXVIII, 515; CLXIX, 571; CLXX, 800. — Lanfrancus, archiepisc., CXXXVII, 407; CL, 9. — S. Alfricus, archiepisc., CXXXIX, 1135; CXLIX, 571. — Osbernus, monachus, CXLVIII, 514. — S. Augustinus, monachus, CLV, 13. — Goscelinus, monachus, *ibid.* — S. Laurentius, *ibid.*, 115. — S. Anselmus, archiepisc., CLVIII et CLIX. — S. Bregwinus, archiepisc., CLIX, 752. — Radulphus, archiepisc., CLXIII, 576, 1481. — Willelmus, archiepisc., CLXVI, 1291. — Theobaldus, archiepisc., CLXXIX, 553; CLXXXVIII, 1445, 1445, 1675. — S. Thomas, archiepisc., CXC, 1. — Baldwinus, archiepisc., *ibid.*, 1075; CCIV, 401. — Alanus, monachus, CXC, 1475. — Richardus, archiepisc., CC, 1169. — Hubertus, archiepisc., CCVI, 1025.

Scripta. — Vita S. Dunstani, CXLIX, 591. — Vita S. Laurentii, CLV, 13. — Vita S. Bregwini, CLIX, 751. — Vita S. Odonis, *ibid.*, 800. — Vita S. Thomæ, CXC, 1075, 1488; CXCIX, 1038. — Historia translationis reliquiarum S. Augustini, CLV, 13. — Testamentum Theobaldi, archiepisc., CXCIX, 56. — Narratio de nece S. Thomæ, archiepisc., CC, 57.

IX. — CASSELLENSIS (Cashel, Irlande, archevêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 542.

X. — CESTRENSIS (Chester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Roberti, episc., CLIX, 157. — S. Anselmi, *ibid.*, 79. — Gilberti Foliot, CXC, 850, 910. — Joannis Saresburiensis, CXCIX, 55. — Alexandri III, CC, 715. — Petri Cellensis, CCII, 576.

Scriptum. — Vita S. Werburgæ virginis, in Cestria civitate, CLV, 95.

XI. — CICESTRENSIS (Chichester, Angleterre, evêché).

Epistolæ. — Lanfranci Cantuar., CL, 529, 550. — S Thomæ Cantuar., CXC, 591. — Gilberti Foliot., *ibid.*, 957. — Joannis Saresbur., CXCIX, 29, 75. — Alexandri III, CC, 114, 986. — Urbani III, CCII, 1528. — Cœlestini III, CCVI, 941. — Petri Blesensis, *ibid.*, 415. — Innocentii III, CCXV, 591, 925.

XII. — CORCAIENSIS (Cork, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 565.

XIII. — COVENTRIENSIS (Coventry, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 95. — Lucii II, CLXXIX, 862. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 594. — Cœlestini III, 902. — Innocentii III, CCXIV, 459, 478; CCXV, 1528.

Monasterium. — Coventriense, CXLVI, 1299; Cl., 550.

Bulla. — Lucii II, CLXXIX, 861.

XIV. — CLUANFERDENSIS (Cloyn, Irlande, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 929.

XV. — DORCASTRENSIS (Dorchester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Nicolai II, CXLIII, 1556. — Gilberti Foliot, CXC, 743, 758, 761.

Monasterium. — Cerneleiense, CXC, 745.

XVI. — DUACENSIS (Kilmaduagh, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 929.

XVII. — DUBLINENSIS (Dublin, Irlande, archevêché).

Epistolæ. — Lanfranci, CL, 534. — S. Anselmi, CLIX, 109, 262. — Innocentii III, CCXV, 61; CCXVI, 925.

XVIII. — DUNELMENSIS (Durham, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Ven. Gildeberti, CLXXI, 283. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 594. — Herberti de Boseham. *ibid.*, 1472. — Joannis Saresbur., CXCIX, 16. — Alexandri III, CC, 703. — Cœlestini III, CCVI, 872. — Innocentii III, CCXIV, 95, 403, 432, 433, 437, 1134, 1160; CCXV, 1259.

Monasteria. — Girvense (Jarrow), XC, 9. — Wiramuthense (Wiramuth), CXLVI, 1305.

XIX. — DUNENSIS (Down-Patrik, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 681.

Monasterium. — Ines, CCXV, 681.

XX. — DUNKELDENSIS (Dunkelde, Irlande, evêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1305.

XXI. — EBORACENSIS (York, Angleterre, archevêché).

Epistolæ. — Lanfranci, CL, 516, 517, 518. — S. Anselmi, CLIX, 29, 65, 137, 181. — Paschalis II, CLXIII, 81, 82, 107, 155. — Callixti III, *ibid.*, 1117, 1229, 1230. — Honorii II, CLXVI, 1230. — Ven. Hildeberti, CLXXI, 337. — Innocentii II, CLXXIX, 115. — S. Bernardi Clarævall., CLXXXII, 228, 451, 452, 451, 524. — Adriani IV, CXC, 1391. — S. Thomæ Cantuar., CLXXXIX, 570. — Gilberti Foliot, CXC, 804, 819, 820, 822, 909. — Venerab. Gerhohi, CXCIII, 496; CXCIV, 1485. — Joannis Saresbur., CXCIX, 21, 365. — Alexandri III, CC, 161, 283, 287, 411, 457, 645, 737, 1038, 1071. — Clementis III, CCIV, 1454. — Cœlestini III, CCVI, 872. — Petri Blesensis, CCVII, 340. — Innocentii III, CCXIV, 442, 598, 1025; CCXV, 58, 95, 346, 593, 629, 1128; CCXVI, 244, 259, 374, 860, 944, 1151.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1359. — Alexandri II, CXLVI, 1364. — Willelmi, regis, CXLIX, 1365. — Honorii II, CLXVI, 1250, 1245. — Alexandri III, CC, 92.

Monasteria. — Salebiense (Salley), CXLIX, 1361. — Berlacense (Beverlay), CXLVII, 1161. — Rievallense (Riéval), CXC, 944; CXCV, 195; CC, 92. — S. Trinitatis Eboracense, CCXV, 93. — De Kirkeham, CCXV; 1128. — De Bredlingam, *ibid.*, 1128. — De Novo Burgo, *ibid.*, 1128. — Rievallense (Riéval), CCXVI, 371.

Viri clari. — S. Egbertus, archiepisc., LXXXIX, 373. — S. Wilfridus, archiepisc., CXXXIII, 979; CLIX, 709. — Aldredus, archiepisc., CXLIII, 1359. — S. Joannes Beverlacensis, CXLVII, 1161. — S. Oswaldus, archiepisc., *ibid.*, 1189; CLIX, 701. — Gerardus, archiepisc., CLXIII, 82. — Turstinus, archiepisc., CLXVI, 1230; CLXXI, 307. — Rogerus, archiepisc., CLXXXVIII, 1391; CXC, 570. — Ægidius, archiepisc., *ibid.*, 554. — Henricus, archiepisc., *ibid.*, 804. — Beatus Aelredus, CXCV, 195. — Gaufridus, archiepisc., CCVI, 872.

Scripta. — Poema de pontificibus et sanctis Ecclesiæ Eboracensis, XCIX, 812. — Vita S. Wilfridi, archiepisc., CXXXIII, 979; CLIX, 709. — Vita S. Joannis Beverlacensis, CXLVII, 1161. — Vita S. Oswaldi, archiepisc., *ibid.*, 1189; CLIX, 761.

XXII. — ELGINENSIS (Elgin, Ecosse, évêché).

Monasterium. — De Kilros, LIX, 563.

XXIII. — ELIENSIS (Ely, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 595. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 795. — Willelmi Eliensis, *ibid.*, 1474. — Joannis Saresbur., CXCIX, 36. — Clementis III, CCIV, 1462. — Cœlestini III, CCVI, 899. — Adami Perseniæ, CCXI, 624. — Innocentii III, CCXIV, 414, 443, 608, 869, 1029, 1076, 1085, 1088, 1134, 1140, 1160; CCXV, 10, 100, 316, 376, 478, 554, 565, 593, 745, 788, 1085, 1253, 1262, 1422, 1435, 1526, 1552; CCXVI, 21.

Monasteria. — Eliense, CXLIII, 816. — Barnæta, CCXV, 593.

XXIV. — EXONIENSIS (Exchester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 639. — S. Anselmi, CLIX, 47. — Roberti episc., CLXXX, 1610. — Gilberti Foliot, CXC, 795, 816, 817, 911. — Gerberti de Boseham. *ibid.*, 1484. — Joannis Saresburiensis, CXCIX, 32, 81, 121, 153, 148, 173, 206, 272, 277, 281, 295, 321, 334, 337, 352, 364, 365, 368, 371. — Alexandri III, CC, 894, 1079, 1090, 1282, 1481. — Petri Blesensis, CCVI, 253. — Innocentii III, CCXIV, 255, 1034; CCXV, 96; CCXVI, 1228

Privilegium. — Cœlestini III, CCVI, 999.

Bullæ. — Cœlestini III, CCVI, 1250

Monasteria. — Exoniense, CXLIII, 639. — Tawistocien e (Tawistok), CCVI, 999.

Scriptum. — Exoniæ civitatis rebellio, CLXXXVIII, 511.

XXV. — FERNENSIS (Ferns, Irlande, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1251.

XXVI. — GLASCUENSIS (Glascow, Ecosse, archevêché).

Epistolæ. — Callixti III, CLXIII, 1230, 1312. — Innocentii II, CLXXIX, 115. — Urbani III, CCII, 1424. — Joannis de Balmeis, CCIX, 879. — Innocentii III, CCXVI, 634, 746.

Monasterium. — Hyense (Hey), LXXXVIII, 723; CXIV, vel CXXIV, 1045.

Viri clari. — S. Patricius, episc., LXXV, 80. — Adamnanus, abbas, LXXXVIII, 723. — S. Blaitmaicus, abbas, CXIV, vel CXXIV, 1045. — Joannes, episc., CLXXIX, 115. — Joscelinus, episc., CCII, 1424.

Scripta. — Vita S. Blaitmaici, abbatis Hyensis, CXIV, vel CXXIV, 1043. — Liber de antiquitate Ecclesiæ Glascuensis, CLXXIX, 1681.

XXVII. — GLOCESTRIENSIS (Glocester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Gilberti Foliot, CXC, 830, 836, 841, 942. — Petri Blesensis, CCVII, 276, 575.

Monasterium. — Tewchesberiense (Tewkesbur), CXC, 836; CCVII, 276.

Vir clarus. — Alanus, abbas Tewkesb., CXC, 1475.

XXVIII. — HEREFORDIENSIS (Hereford, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 596, 601. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 751, 788, 794, 795, 801, 834, 835, 873, 912, 913, 915, 916. — Alexandri III, CC, 205, 403. — Innocentii III, CCXIV, 957; CCXV, 81, 346, 1262; CCXVI, 780, 800,

Monasterium. — Wenelocense (Wenelok), CCXV, 81.

Scripta. — Capitula concilii Herefordiensis, XCIX, 951.

XXIX. — HOLENSIS (Hola, Irlande, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 286.

XXX. — KILMORIENSIS, TRIBURNIENSIS (Kilmore, Irlande évêché).

Concilium. — Triburiense, CXXXVIII, 805.

XXXI. — LANDOVENSIS (Landoff, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Urbani, episc., CLXIII, 1338. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 600. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 751, 761, 778, 792, 917. — Alexandri III, CC, 745.

XXXII. — LAOMENSIS (Killalow, Irlande, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 512; CCXV, 432.

XXXIII. — LESMORENSIS (Lismore, Ecosse, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 885. — Innocentii III, CCXV, 173.

XXXIV. — LETHGIENNENSIS (Lennbig, Irlande évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 544, 790; CCXV, 432.

XXXV. — LICKEFELDENSIS (Lichfield, Angleterre, archevêché).

Scriptum. — Charta pro abolendo archiepiscopatu Lickefeldensi, CII, 1025.

XXXVI. — LIMERICENSIS, LUNICENSIS (Limerik, Irlandé, évêché).

Vir clarus. — Gilbertus, Limeric., CLIX, 995.

XXXVII. — LINCOLNIENSIS (Lincoln, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 316. — S. Ivonis, episc. Carnot., CLXII, 279. — Theobaldi Stampens., CLXIII, 759. — Honorii II, CLXVI, 1236. — S. Bernardi Clarævallens., CLXXXII, 169. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 601. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 774, 794, 809, 837, 844, 849, 919.—Joannis Saresbur.,CXCIX, 70.—Alexandri III, CC, 849. — Arnulfi Lexoviens., CCI, 20, 79. — Cœlestini III, CCVI, 969, 1034, 1057, 1058, 1127, 1250. — Petri Blesens., CCVII, 503.—Innocentii III, CCXIV, 208, 560, 414, 503, 608, 804, 850, 898, 1029, 1160, 1170; CCXV, 100, 542, 362, 368, 740, 745, 1403; CCXVI, 62, 1225.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 466. — Eugenii III, CLXXX, 1226.

Monasteria. — S. Andreæ Northamptonæ (Saint-André de Northampton), CLIII, 1120. — S. Mariæ Waverleiense (Waverley), CLXXX, 1226. — Swinhetense, CLXXXIV, 9. — Crulandense (Croyland), CLXXXVIII, 561, 562; CCVII, 503. — Edmundi Lincolniense, CCXIV, 1170. — De Esselbi, CCXV, 740. —S. Albani Lincolniense, *ibid*, 740.

Concilium. — Grateleanum (Grantham), CXXXVII, 461.

Viri clari. — Remedius, episc., CXLVIII, 316. — S. Hugo, episc., CVIII, 937. — S. Ivo, episc. Carnot., CLV, 80. — Robertus, episc., CLXII, 279. — Alexander, episc. CLXX, 169. — Gilbertus de Hoilandia, CLXXXIV, 9. — Robertus, episc., CXC, 774, 794, 809, 837, 849, 918, 919. — Colon, episc., CC, 849.

Scripta. — Vita S. Ivonis, CLV, 80. — Gesta episc. Lincolniensium, CLXXIX, 1605. — Notitia historica de Crulandensi monasterio, CLXXXVIII, 561.

XXXVIII. — LINDISFARNENSIS (Lindisfarn, Ecosse, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 309.

Monasteria. — S. Petri Lindisfarn., XCVI, 1327; CXXXVII, 82. — Mailrossense (de Melross), CCXN, 309.

Scripta. — Vita metrica S. Cuthberti, episc. Lindisfarn., XCIX, 575; CLXXXVIII, 85. — Carmen de claris viris cœnobii S. Petri Lindisfarn., XCVI, 1327. — Gesta episcoporum Lindisfarn., CLXXIX, 1581.

XXXIX. — LONDONIENSIS (Londres, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Nicolai II, CXLIII, 1358. — Innocentii II, CLXXIX, 588. — Eugenii III, CLXXX, 1248. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 601, 602, 603, 608, 609, 610, 611, 612. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 784, 838, 841, 844, 847, 921, 922, 923, 824, 925, 926, 927, 928, 929, 930. — Herberti de Bosham, *ibid.*, 1422, 1425, 1432, 1453. — Alexandri III, CC, 206, 263, 272, 397, 415, 615, 713, 872, 1185, 1280, 1281, 1285, 1587, 1401, 1423.— Arnulfi Lexoviens., CCI, 74, 84. — Petri Blesensis, CCVII, 514, 526, 558.— Joannis de Balmeis, CCIX, 877.— Innocentii III, CCXIV, 804; CCXV, 492, 729, 734, 740, 788, 789, 902, 1115, 1125, 1208, 1255, 1405, 1409, 1422, 1455, 1526, 1529; CCXVI, 21; CCXVII, 69, 177.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 523. — Eugenii III, CLXXX, 1289. — S. Bernardi, CLXXXII, 128.

Monasteria.— Westmonasteriense (Wesminter), CXLIII, 1358; CLXXIX, 568; CCXVII, 177. — Radingense (Réading), CXC, 784; CC, 1444; CCVII, 514, 525; CCXV, 1115, 1125. — Stratfordiense (Straford), CC, 1441.

Viri clari. — Robertus, episc., CXLI, 1441; CLXXX, 1248. — Mauritius, episc., CL, 528.— Gislebertus Crispinus, abb. Westmonast., CLIX, 1005. — Gilbertus Foliot episc., CXC, 691, 739; CCII, 1145. — Richardus, episc., CXC, 838, 841, 844. — Henricus, archidiac. Huntingdoniens., CXCV, 798.

Concilium. — Londoniense, CXXXVIII, 517.

Scriptum. — De gestis episcoporum Londoniensium, CLXXIX, 1513.

XL. — MENEVENSIS (Ile de Man, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 846.

XLI — NORVICENSIS (Norvich, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 619, 620, 932. — Joannis Saresburiensis, CXCIX, 21, 84, 108, 144, 151, 162, 262, 307, 308, 311, 512. — Alexandri III, CC, 928, 929. — Lucii III, CCI, 1378. — Petri Cellensis, CCII, 525, 579. — Innocentii III, CCXIV, 1134; CCXV, 110, 516, 534, 743, 925.

Privilegia. — Alexandri II, CXLVI, 1363. — Willelmi regis, CXLIX, 1354. — Paschalis II, CLXIII, 452.

Monasteria.— S. Edmundi (Edmonsbury), CXLVI. 1363; CXLIX, 1354; CXCIX, 144, 151, 512; CCII, 579; CCXV, 516, 745. — De Campesseia (Campesse), CCXVI, 183.

XLII. — ORCADENSIS (Orcades, évêché).

Epistolæ. — Calixti II, CLXIII, 1142. — Honorii II, CLXVI, 1241. — Innocentii III, CCXIV, 189.

XLIII. — PETROBURGENSIS (Péterboroug, Angleterre, évêché).

Confirmatio privilegii Edwardi regis, CXLIX, 155.

XLIV.— RAPHOBOTENSIS (Raphe, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 100.

XLV. — ROCESTRIENSIS, ROFFENSIS (Rochester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLIX, 120, 219.— S. Bernardi, CLXXXII, 372. — Joannis Saresbur.. CXCIX, 298. — Alexandri III, CC, 713. — Cœlestini III, CCVI, 969. — Stephani Tornac., CCVII, 169. — Innocentii III, CCXIV, 581; CCXV, 729, 734, 788, 790, 839, 1559; CCXVI, 268.

Privilegium. — Eugenii III, CLXXX, 1113.

Viri clari. — Gundulfus, episc., CLIX, 812, 969.— Ernulfus, episc., CLXIII, 1441.— Walterius, episc., CXCIX, 298; CC, 113.

Scriptum. — Collectanea de rebus ecclesiasticis Ecclesiæ Roffensis, CLXIII, 1457.

XLVI. — SALISBURIENSIS (Salisbury, Angleterre, évêché).

Epistolæ.— Venerabilis Hildeberti, CLXXI, 219.— Herberti de Bosham, CXC, 1448, 1467.—S. Thomæ Cantuar., CXC, 622, 623, 624, 757, 767. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 777, 781, 782, 787, 790, 932, 933, 934. — Joannis Saresbur., CXCIX, 58, 59, 143, 259, 259.— Alexandri III, CC, 713, 726, 738. — Arnulfi Lexoviens., CCI, 88. — Petri Cellensis, CCII, 515, 570, 571, 572, 573, 574.— Petri Blesensis, CCVII, 154, 181, 259, 326, 329. — Innocentii III, CCXV, 740, 739, 1519, 1539; CCXVI, 268, 925.

Monasteria.— Malmesburiense (Malmesbury), CXXXVII, 519; CXC, 1448.—Ambresburiense (Ambresbury), CXCIX, 58, 59.

Viri clari. — Rogerius, episc. CLXXI, 219. — Jocelinus, episc., CXC, 622, 623, 757, 767 *et seqq.* — Joannes Saresbur., CXCIX, 1.

Scripta. — Gesta episcoporum Saresbur., CLXXIV, 1530. — Notitia de eisdem, CLXXXVIII, 973. — Historia calamitatum Ecclesiæ Saresbur., CXCVI, 1589.

XLVII. — SCHIREBURNENSIS (Schersburn, Angleterre, évêché).

Epistola. — S. Dunstani, CXXXVII, 473.

Vir clarus.—S. Adhelmus, episc. Schireburn., LXXXIX, 63.

XLVIII. — WINTONIENSIS (Winchester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Edgari regis, CXXXVIII, 515. — Alexandri II, CXLVI, 1416. — S. Anselmi, CLIX, 82, 108, 137, 142. — Venerabilis Hildeberti, CLXXI, 301. — S. Bernardi, CLXXII, 225. — Sugerii, CLXXXVI, 1432, 1434. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 204, 230, 231, 233, 242, 277.— S. Thomæ Cantuar., CXC, 632, 747, 786, 882. — Alani Cantuar., *ibid.*, 1476, 1493. — Joannis Saresbur., CXCIX, 89, 90, 91, 501.— Arnulfi Lexov., CCI, 138, 139, 143, 149, 195. — Petri Clarævall., CCI, 1597.— Innocentii III, CCXIV, 503; CCXV, 361, 562, 671, 722, 754; CCXVI, 923, 961.

Monasteria. — Glastoniense (Glastenbury), CXXXVII, 80.— Eliense (Ely), *ibid.*, 80. —Thorneiense (Thornev), *ibid.*, 80.—Wintorriense (Numamenster), CXXXVII, 92; CLIX, 108.— Rumesei (Rumesey), CLIX, 82. — S. Swithini Winthoniense, CXC, 1483.

Viri clari.— S. Etwoldus, episc. et monach., CXXXVII, 80, 81.— Elfegus, episc., *ibid.*, 108. — S. Oswaldus, episc. CXLVII, 1189. — S. Swithinus, episc. CLV, 47. — Willelmus, episc., CLXXI, 301. — Henricus, episc., CLXXXII, 225; CLXXXVI, 1432, 1434; CLXXXIX, 204.— Joannes Cornubiens., CXCIX, 1041.

Scripta. — Vita S. Ethelwoldi episc., CXXXVII, 77 *et seqq.* — Vita S. Swithuni, episc., CLV, 47.

Concilium. — Wintoniense, CLXXXVII, 455 not.

XLIX. — WATERFORDIENSIS (Watterford, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLIX, 216. — Innocentii III, CCXV, 176; CCXVI, 652.

L. — WELLENSIS (Wels, Angleterre, archevêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 672

LI. — WIGORNIENSIS (Worchester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Lanfranci Cantuar., CXLIX, 519. — S. Anselmi, CLIX, 44. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 168. — Gilberti Foliot, CXC, 748, 769, 764, 771, 780, 789, 790, 816, 934. — Herberti de Boseham, *ibid.*, 1434. — Joannis Saresbur., CXCIX, 15, 233, 237, 238, 240. — Alexandri III, CC, 485, 488, 950. — Gaufridi, CIV, 837, 840. — Petri Cellensis, CCII, 596. — Clementis, III, CCIV, 1328. — Stephani Tornac., CCVII, 305, 425. — Innocentii III, CCXIV, 208, 220, 974, 975; CCXV, 59, 70, 342, 591, 625, 781, 784, 1051, 1255, 1262, 1409, 1455, 1526, 1529, 1530.

Monasteria. — Ramesiense (Ramsey), CXXXIX, 1122. — De Eevesham, CXCIX, 337; CCVII, 304, 435; CXV, 785, 1051. — Persorense (Persora), CXCIX, 258. — Vichilicumbense, (Wichilicumb), CCXV, 1031.

Viri clari. — S. Dunstanus, episc., CXXXVII, 89; CXXXIX, 1122. — Florentius Wigorniensis, CXLVII, 795. Hemmingus, presbyter Wigorniensis, CL, 1489. — S. Wulstanus, episc., *ibid.*, 1489; CCXV, 59. — Samso, episc., CLIX, 202. — Simon, episc., CXC, 748, 765 *et seqq.* — Rogerius, episc., *ibid.*, 934, 1454. — Alfredus, episc., CXCIX, 15. — Willelmus, episc., CCIV, 1328.

Scripta. — Vita S. Dunstani, CXXXIX, 1122. — Vita S. Wulstani; CL, 1489. — Documenta de Ecclesia Wigorniensi, *ibid.*, 1491.

IV. — De Diœcesibus Poloniæ et Hungariæ.

Diœceses Poloniæ et Hungariæ in genere.

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 227, 473, 871, 971, 1100, 1110; CCXV, 13, 597, 895, 1009, 1063, 1064, 1666, 1067, 1068, 1071, 1251.

Scriptum. — De rebus ecclesiasticis Poloniæ, CLI, 1527.

I. — CENADIENSIS, (Chonad, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 436, 497, 560; CCXVI, 865.

II. — COLOCENSIS (Klokza, Hongrie, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 25, 134, 368, 460, 461, 472, 645; CCXV, 58, 29, 463, 545, 598, 610, 1266; CCXVI, 513, 515, 545.

III. — CRACOVIENSIS (Cracovie, Pologne, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 1110; CCXV, 1067.

Vir clarus. — Lambertus, episc., CXXXVII, 513, 514.

IV. — GNEZNENSIS (Gnesen, Pologne, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 1110; CCXV, 618, 1039, 1065, 1066, 1068, 1070, 1073, 1074; CCXVI, 315, 412, 413, 451.

V. — LIVONIENSIS (Livonie, Pologne, évêché).

Epistolæ. — Clementis III, CCIV. 1497. — Cœlestini III, CCVI, 995. — Innocentii III, CCXIV, 739; CCXVII, 202.

VI. — MORAVIENSIS (Olmutz, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 368. — Innocentii II, CLXXXIX, 504, 564, 565. — Eugenii III, CLXXX, 1044 et passim. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1515. — Innocentii III, CCXV, 505; CCXVI, 334; CCXVII, 145.

VII. — NITRIENSIS (Nitria, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 204; CCXVI, 865.

VIII. — POSNANIENSIS (Posen, Pologne, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1066.

IX. — QUINQUECCLESIENSIS. (Funfkirchen, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 221, 931; CCXVI, 211, 886.

X. — RIGENSIS (Riga, Pologne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 916, 915, 966.

XI. — STRIGONIENSIS (Strigonie, Hongrie, archevêché).

Bulla. — Sylvestri II, CXXXIX, 274.

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 481. — Cœlestini III, CCVI, 903. — Innocentii III, CCXIV, 5, 215, 568, 590, 550; CCXV, 56, 340, 894; CCXVI, 59, 50, 51, 284, 950.

Monasteria de Casanova, CCXIV, 550.

XII. — WARADIENSIS (Waradein, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 226; CCXVI, 865.

XIII. — WATIENSIS (Vacia, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 251, 497.

XIV. — WRATISLAVIENSIS (Breslau, Silésie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 605; CCXVI, 951.

XV. — ZAGABRIENSIS (Agram, Hongrie, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 472.

V. — De Diœcesibus Sueviæ et Daniæ.

Diœceses Sueviæ et Daniæ in genere.

Epistolæ. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1084, 1086. — Alexandri III, CC, 428, 429, 603, 612, 651, 1259. — Clementis III, CCIV, 1418. — Cœlestini III, CCVI, 909. — Innocentii III, CCXIV, 363; CCXVI, 919, 1139, 1142,

I. — ARUSIENSIS (Aarhuus, Jutland, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1281. — Lucii III, CCI, 1085. — Cœlestini III, CCVI, 903, 1210, 1211. — Innocentii III, CCXIV, 354; CCXVII, 57, 96, 162.

II. — BERGENSIS (Berghen, Suède, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 189.

III. — ESTIENSIS (Estonie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 919, 920, 921, 922.

IV. — FIONENSIS (Fionie, Danemark, évêché).

Bullæ. — Alexandri II, CXLVI, 1281. — Eugenii III, CLXXX, 1482.

V. — LINGACOPENSIS (Linkaping, Suède, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 863. — Innocentii III, CCXV, 1485.

VI. — LUNDENSIS (Lund, Suède, archevêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLIX, 269. — Paschalis II, CLXIII, 138. — Petri Cluniac., CLXVI, 842. — Innocentii II, CLXXIX, 182. — Eugenii III, CLXXX, 1154. — S. Bernardi, CXXXII, 596. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1525. — Petri Cellensis, CCII, 421, 554, 556, 557, 559, 560. — Clementis III, CCIV, 1360. — Cœlestini III, CCVI, 908. — Stephani Tornacens., CCXI, 376, 400, 418, 432, 437, 444. — Innocentii III, CCXIV, 395, 398, 399, 425; CCXV, *passim*, CXVI, 200; CCXVII, 82.

Monasteria. — Gellonense, CLXXX, 1154. — De Gothlanda, CCXVI, 918.

VII. — NIDROSIENSIS (Drontheim, Suède, archevêché).

Epistolæ. — Cœlestini III, CCVI, 1251. — Innocentii III, CCXIV, 560, 562, 563; CCXV, 241; 798, 800, 812, 813; CCXVI, 456.

VIII. — OTONIENSIS (Odensée, Suède, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1221.

IX. — RIPUENSIS (Rype, Jutland, évêché).

Viri clari. — Lioptacus et Liesdacus, episc. Ripuens., CXXXV, 469.

Epistola. — Stephani Tornacens., CCXI, 456. — Cœlestini III, CCVI, 975, 975.

X. — ROSCHILDENSIS (Roschild, Danemark, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCVI, 774.

XI. — STAVENGARENSIS (Staffanger, évêché).

Epistola. — Alexandri III, CC, 852.

XII. — STRANENSIS (Sudermanie, Suède, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 848.

XIII. — UPSALENSIS (Upsal, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 609, 850, 852. — Innocentii III, CCXIV, 354, 420; CCXV, 462; CCXVII, 265

Privilegium. — Lucii III, CCI, 1373.

Vir magnus. — Joannes, archiepisc., CCI, 1373.

XIV. — WEXONIENSIS (Wexonie, Suède, évêché).

Epistola. — Cœlestini III, CCVI, 906

VI. — De Diœcesibus Germaniæ.

Diœceses Germaniæ in genere.

Epistolæ. — Joannis III, LXXII, 13. — Pelagii II, *ibid.*,

758.— Gregorii III, LXXXIX, 579. — Ratherii, CXXXVI, 669. — Benedicti VII, CXXXVII, 541. — Gregorii VII, CXLVIII, 479, 500, 547, 671. 676, 679. — Urbani II, CLI, 299. — Innocentii II, CLXXIX, 53, 56, 226. — Anacleti II, *ibid.*, 689. — Eugenii III, CLXXX, 1520, 1501.— Adriani IV, CLXXXVIII. 1551. — Lucii III, CCI, 1085, 1224. — Cœlestini III, CCIV, 1110. — Innocentii III, CCXVI, 1004, 1008, 1010, 1033, 1084, 1091, 1091, 1102, 1148, 1163, 1165; CCXVII, 54.

I. — AQUISGRANENSIS (Aix-la-Chapelle).

Privilegia.—Henrici imperat., CXL, 540.— Adriani IV, CLXXXVIII, 1574.

Synodi. — Lotharii regis synodi Aquenses, CXXXVIII, 663, 665. — Ludovici et Caroli II pactio Aquensis, *ibid.*, 741.

II. — AUGUSTENSIS (Augsbourg, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 207, 412 — Innocentii II, CLXXIX, 771. — Eugenii III, CLXXX, 1180, 1587. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1465, 1465, 1596. — Alexandri III, CC, 1116. — Lucii III, CCI, 1168. — Urbani III, CCII, 1454. — Innocentii III, CCXIV, 246; CCXV, 171.

Privilegia. — Lucii III, CCI, 1313. — Cœlestini III, CCVI, 1129.

Monasteria. — S. Afræ August., CLXXXVIII, 1465. — Campidonense (Kempten), CXXXV, 1074. — Elvangense (Elvangen), CLXXX, 1587. — S. Martini Ahusani (Ahusen), CLXVI, 1237.— Quedlimburgense (Quedlimbourg), CXLI, 444; CLXXXIII, 1140; CCI, 1168. — Steingadiense (Steingaden), CLXXXVIII, 1465; CCVI, 1229.

Viri clari. — S. Udalricus, episc. August., CXXXV, 100; CXLII, 1183.— Liutoldus, episc. August., CXXXVII, 12. — Lauto, episc. August., CXXXVIII, 580. — Hermannus, episc. August., CLXXIII, 1554. — Walterus, episc. August., CLXXIX, 526, 393, 788.

Scripta. — De episcopis August., CXXXV, 1075; CXLII, 1298. — Conventus August., CXXXVIII, 834.

III. — BAMBERGENSIS (Bamberg, évêché).

Epistolæ. — S. Henrici imperatoris, CXL, 273. — S. Leonis IX, CXLIII, 597. — Gregorii VII, CXLVIII, 256. — Vlarimni Neuburg., CLIX, 971.— Paschalis II, CLXIII, 180, 192. — Calixti III, *ibid.*, 1281, 1309. — S. Ottonis, episc. CLXXIII, 1515 *et passim.* — Eugenii III, CLXXX, 1118, 1459. — Eberardi, episc. Bamberg, *ibid.*, 1615. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1427. — Wibaldi abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1592, 1595, 1411, 1454. — S. Hildegardis, CXCVII, 167, 168, 284. — Clementis III, CCIV, 1458. — Innocentii III, CCXIV, 306, 845; CCXV, 818, 1028; CCXVI, 149; CCXVII, 59, 129, 150.

Privilegia. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1487. — Sergii IV, *ibid.*, 1522. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1585, 1621. — S. Henrici, imper., CXL, 299, 320, 326. — Clementis II, CXLII, 588. — S. Leonis IX, CXLIII, 697, 700. — Innocentii II, CLXXIX, 401, 485. — Eugenii III, CLXXX, 1175, 1303, 1356, 1522. — Lucii III, CCI, 1275.

Monasteria. — Heilsbronnense (Heilsbrunn), CLXXIII, 1346; CLXXX, 1303, 1522. — S. Michaelis Bamberg., CXCVII, 284; CCI, 1275.

Viri clari. — Hartwigus, episc. Bamberg., CXLIII, 700. — Herimannus, episc. Bamberg., *ibid.*, 556. — S. Otto, episc. Bamberg., CLXXIII, 1268. — Egilbertus, episc. Bamberg., CLXXIX, 485. — Eberhardus, episc. Bamberg , CLXXX, 1459; CLXXXVIII, 1427; CXCVII, 167. — Otto, episc. Bamberg., CCIV, 1458.

Scripta. — Litaniæ Bamberg. ecclesiæ, CXL, 54 et 55. — Fundatio ecclesiæ Bamberg., CXL, 65, 114. — Cantus et officium S. Henrici in ecclesia Bamberg., *ibid.*, 158, 185.

IV. — BREMENSIS (Brême, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 382. — Innocentii II, CLXXIX, 706. — Eugenii III, CLXXX, 1331, 1421, 1491. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1142, 1201, 1257, 1260, 1324, 1394. — S. Hildegardis, CXCVII, 161, 162. — Alexandri III, CC, 1238. — Clementis III, CCIV, 1381. — Cœlestini III, CCVI, 1067, 1068. — Innocentii III, CCXV, 428; CCXVII, 97, 104, 227, 255, 259, 262, 280.

Privilegia. — Sergii papæ, CXXXI, 974. — Chuonradi, imperat., CLI, 1068, 1107. — Alexandri III, CC, 1238. — Clementis III, CCIV, 1373.

Bullæ. — Nicolai I, CXIX, 876. — Alexandri III, CC, 1175.

Viri clari.— S. Willehadus, episc. Bremensis, CXVIII, 1013. — Adamus, canonicus Bremensis, CXIX, 876. — Liemarus, archiepisc. Bremensis, CXLVIII, 382. — Hartvicus, archiepisc. Bremensis, CLXXX, 1421; CLXXXIX, 1257, 1260; CXCVII, 161, 162.

Scripta. — Notitia de S. Willehado, archiepisc. Bremensi, CXVIII, 1015. — Chronicon breve Bremense, CXLVI, 661. — Liber de episcopis Bremensibus, *ibid.*, 663.

V. — BRIXINENSIS (Brixen, Tyrol, évêché).

Epistolæ. — S. Henrici, imper., CXL, 241, 244 — Innocentii III, CCXIV, 126; CCXV, 855, 1148; CCXVI, 415.

VI. — CHIEMENSIS (Chiems, Carniole, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 868.

VII. — COLONIENSIS (Cologne, archevêché).

Epistolæ. — S. Petri Damiani, CXLIV, 295. — Gregorii VII, CXLVIII, 552, 417, 638. — Paschalis II, CLXIII, 425.— Eugenii III, CLXXX, 1402, 1486, 1488 — Chuonradi imper., *ibid.*, 1625, 1634. — Ecclesiæ Coloniens., *ibid.*, 1632. — S. Bernardi, CLXXXII, 92, 105, 107, 108. — Wibaldi, abbatis Leodiens., CLXXXIX, 1218, 1264, 1281, 1282, 1288 *et passim.* — S. Hildegardis, CXCVII, 163, 164, 185, 207, 208, 243, 244, 334, 336. — Alexandri III, CC, 560, 1176. — Lucii III, CCI, 1077, 1213, 1329. — Petri Cellensis, CCII, 562. — Clementis III, CCIV, 1505.— Cœlestini III, CCVI, 1010. — Guiberti Gemblac., CCXI, 1288, 1309. — Innocentii III, CCIV, 72, 749, 940; CCXV, 348, 350, 678, 755, 754, 1116, 1405; CCXVI, 142, 346, 1003, 1031, 1055, 1073, 1085, 1105, 1119, 1122, 1125, 1128, 1151, 1155; CCXVII, 258.

Privilegia. — Benedicti VII, papæ, CXXXVII, 526. — S. Leonis IX, CXLIII, 687. — Nicolai III, *ibid.*, 1309. — Paschalis II, CLXIII, 263. — Eugenii III, CLXXX, 1244. — Lucii III, CCI, 1077. — Cœlestini III, CCVI, 1005, 1156.

Monasteria. — Brunvillarense (Brunvilliers), CLIV, 409; CXCVII, 566; CXLVI, 1312; CLXIII, 263. — Campense (Campen.), CLXXIX, 414. — Essenense (Essen), CXXXIII, 893. — S. Heriberti Tuitiensis (Tuy), CLXIII, 263; CLXXX, 1244. — Hermenrodiense (Hermenrod.), CCXIV, 749. — De Lacu, *ibid.* 749. — S. Laurentii Wedinghusense (Wedingausen), CCVI, 1156. — Malmundariense (Malmédy), LXXXVII, 521, 525, 1291, 1293, 1507, 1531; XXXVIII, 1152, 1507, 1510; CIV, 991; CXLIX, 287; CLXXXIX, 1264, 1457. — S. Mariæ ad Gradus Coloniensis, CXLIII, 1509. — S. Martini Coloniensis, CXCVII, 207, 208. — S. Pantaleonis, CXXXVII, 326; CLXXXVI, 1401; CXC, 1001. — De Rumersdorp, CCXV, 649. — Sigebergense, CXLVI, 1313; CLXIII, 263; CXCVII, 566; CCI, 1077, 1213. — Stenwelt, CCXIV, 940. — Vallis S. Petri (S. P. d'Heisterbach), CC, 560. — Werthinense, XCIX, 795; CXLIII, 657; CCXCV, 550.

Viri clari. — Guntharius, episc. Coloniens., CXXI, 577; CXXV, 1215. — S. Gereon, martyr, CXXIII, 577 et 579. — S. Bruno, archiepisc. Coloniens., CXXXIV, 737; CXXXVI, 52. — Hicinedus, archiepisc. Coloniens., CXXXV, 469. — S. Heribertus, archiepisc., Coloniens.; CXXXVIII, 186; CXLVIII, 658. — Guntharius, archiep., CXXXVIII, 665. — Hermannus, card. et archiepisc. Coloniens., CXLIII, 687. — S. Anno, archiepisc. Coloniens., 157, 1517. — S Remaclus, cœnobii Malmundariensis, CXLIX, 237. — S. Wolphelmus, abbas Brunwillarens., CLIV, 405.— Fridericus, archiepisc. Coloniens., CLXVI, 1549. — Rupertus, abbas Tuitiens., CLXVII, CLXVIII, CLXIX, CLXX. — Arnoldus, archiepisc. Coloniens., CLXXX, 1436. — Bruno, archiepisc. Coloniens., CLXXXI, 92.—Volbero, abbas S. Pantaleonis, CXC, 1001. — Philippus, archiepisc. Coloniens., CC, 1176. — Adolphus, archiepisc. Coloniens., CCVI, 1070.

VIII.— EICHSTATENSIS (Eichstad, évêché.)

Epistola. — Clementis III, CCIV, 1458.

Monasterium. — Heidenheimense, CLXXX, 1507, 1508, 1509.

Viri clari. — Varii episcopi Eichstatens., CXXXV, 469; CXLI, 1369; CXXXVIII, 58; CXLVI, 979, 985, 990, 1003.

IX. — FRANCFORDIENSIS (Francfort, évêché).

Concilium. — Francfordiense, CXL, 583.

X. — FREISINGENSE (Freisingen, évêché).

Epistolæ. — Othonis episcopi, CLXXIX, 1598. — Venerabilis Gerhohi, CXCIII, 490, 586. — Clementis III, CCIV, 1378. — Innocentii III, CCXV, 865; CCXVI, 50.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 80, 291, 557. — Eugenii III, CLXXX, 1425, 1429, 1484. — Urbani III, CCII, 1383.

Monasteria. — Tegernseense (Tegernsée), CXXXVII, 11; CXXXIX, 563, 571; CXL, 210; CXLI, 1229 *et seqq.*,

1283, 1307, 1313, 1317, 1321; CXLII, 719; CXLVI, 561; CLXXX, 1425; CCII, 1383. — Pollingense (Polling), CLXXIX, 291. — Stephani Freisingensis, CLXXX. 1066.

Viri clari. — Erchembertus, episc. Freising., CXVI, 31. — Gospertus et Thietpaldus, abbates Tegernseens., CXXXIX, 365, 574. — S. Godehardus, monachus, CXLI, 1229. — Froumundus, Eberhardus, Peringerus, Ellingerus. Udalricus, abbates Tegernseens., CXLI, 1280, 1307, 1313, 1317, 1321. — Gotescalcus, episc. Freising., CLXI, 1316. — Egilbertus, episc. Freising., CXLI, 1316. — Seifridus, abbas Tegernseens., CXLII, 719. — Hizo, episc. Freising., CXLIII, 495. — Ellenhardus, episc. Freising., CL, 1307.

XI. — GURCENSIS (Gurk, Carinthie, évêché).

Epistola. — Alexandri III, CC, 949.

XII. — HALBERSTADIENSIS (Halberstadt, Saxe, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXCVI, 1286. — Gregorii VII, CXLVIII, 410 ou 416. — Stephani, episc. Halberstad., *ibid.*, 1441. — Urbani II, CLI, 475, 476. — Paschalis II, CLXIII, 214, 395. — Honorii II, CLXVI, 1277. — Erbonis, decani, CLXXIX, 666. — Lotharii, imper., *ibid.*, 668. — Eugenii III, CLXXX, 1493. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1076. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1426, 1457. — Alexandri III, CC, 178. — Innocentii III, CCXV, 648, 676, 818, 890, 1101, 1108, 1383; CCXVI, 220, 415, 558, 870, 872.

Privilegia. — Ludovici regis, CIV, 989. — Innocentii II, CLXXIX, 576. — Cœlestini II, *ibid.*, 784. — Eugenii III, CLXXX, 480. — Cœlestini III, CCVI, 911.

Monasteria. — S. Joannis Halberstad., CLXXIX, 576. — Michaelstelnense, CLXXX, 1460; CCXVI, 558. — Pigaviense, CCXV, 645. — De Sichen, *ibid.*, 1101; CCXVI, 220, 558, 870.

Viri clari. — Hildegrinus, episc. Halberstad., CIV, 989. — Arnoldus, episc. Halberstad., CXXXIX, 1493. — Burchardus, episc. Halberstad., CXLVI, 1286. — Stephanus, episc. Halberstad., CXLVIII, 1441. — Herrandus, episc. Halberstad., CLI, 475, 476. — Reinhardus, episc. Halberstad., CLXIII, 214. — Otto, episc. Halberstad., CLXVI, 1277. — Ulricus, episc. Halberstad., CLXXX, 1493; CLXXXVIII, 1076.

XIII. — HAMMABURGENSIS (Hambourg, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLV, 1419. — Callixti III, CLXIII, 1278. — Honorii II, CLXVI, 1289. — Innocentii II, CLXXIX, 180, 182. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1317. — Lucii III, CCI, 1356. — Clementis III, CCIV, 1581.

Privilegia. — Anastasii III, CXXXI, 1185. — Martini II, CXXXIII, 875. — S. Henrici, imper., CXL, 250, 509. — Clementis II, CXLII, 583. — S. Leonis IX, CXLIII, 701. — Victoris II, *ibid.*, 811. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1617.

Bullæ. — Nicolai I, CXIX, 876. — Agapeti II, CXXXIII, 893. — Alexandri II, CXLVI, 1281.

Viri clari. — S. Anscharius, episc. Hammaburg., CXVIII, 959. — S. Rembertus, episc. Hammaburg., CXXVI, 991. — Adaldachus, episc. Hammaburg., CXXXV, 469. — Adalbertus, archiepisc. Hammaburg., CXLIII, 665; CXLVI, 1281. — Liemarus, archiepisc. Hammaburg., CXLV, 1419. — Adalbero, archiepisc., CLXIII, 1278; CLXVI, 1289. — Hartwigus II, archiepisc. Hammaburg., CCI, 1356.

Scripta. — Liber de gestis episc. Hammaburg., CXLVI, 451. — Series Hammaburgensium pontificum, *ibid.*, 665.

XIV. — HAVELBERGENSIS (Havelberg, Saxe, évêché).

Epistolæ. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1243, 1244, 1319. — Innocentii III, CCXVI, 558.

Vir clarus. — Anselmus, episc. Havelberg., CLXXXVIII, 1087; CLXXXIX, 1243, 1417.

XV. — HILDENESHEIMENSIS (Hildesheim, Saxe, évêché).

Epistolæ. — Callixti II, CLXIII, 1113, 1134. — Innocentii II, CLXXIX, 110, 254. — Eugenii III, CLXXX, 1082, 1570. — Wibaldi, abbatis Leodiens., CLXXXIX, 1165, 1166, 1219, 1220, 1221, 1223, 1298. — Cœlestini III, CCVI, 973. — Innocentii III, CCXIV, 527, 593; CCXV, 19, 395; *ibid.*, 626, 840, 919, 922, 1041; CCXVI, 1124, 1227; CCXVII, 103.

Privilegia. — Honorii II, CLXVI, 1299. — Cœlestini III, CCVI, 973, 1226. — Innocentii III, CCXV, 598, 605; *ibid.*, 871.

Bullæ. — Innocentii II, CLXXIX, 488. — Cœlestini III, CCVI, 970.

Monasteria. — Amelungesbornense (S. Marie d'Amelungesborn), CLXVI, 1299; CCVI, 1226. — Gandersheimense (Gandersheim), CXXXIII, 896; CXXXV, 959; CXXXVII, 940, 1129; CCXV, 598, 605, 922. — SS. Innocentium, *ibid.*, 919. — S. Michaelis Hildinesheimense, CCVI, 973; CCXV, 605.

Viri clari. — Thethardus, episc. Hildenesheimens., CXXXV, 469. — Hrotsuitha, monialis Gandersheimens., CXXXVII, 940. — Altfridus, episc. Hildenesheimens., CXXXVIII, 581. — Thangmarus, presbyter Hildenesheimens., CXL, 285. — S. Godehardus, episc. Hildenesheimens., CXLI, 1165.

Scripta. — Notitia de sancta Hrotsuitha, CXXXVII, 940. — Carmina de primordiis monasterii Gandersheimens., *ibid.*, 1199. — Annales Hildenesheimens., CXLI, 1235. — Chronicon Hildenesheimense, *ibid.*

XVI. — LUBECENSIS (Lubeck, archevêché).

Epistolæ. — Cœlestini III, CCVI, 872. — Innocentii III, CCXIV, 595; CCXVII, 202.

XVII. — MAGDEBURGENSIS (Magdebourg, archevêché).

Epistolæ. — Bernonis, monachi, CXLII, 1159. — Urbani II, CLI, 518. — Paschalis II, CLXIII, 253, 396. — Honorii II, CLXVI, 1305. — Innocentii II, CLXXIX, 451. — Anacleti antipapæ, *ibid.*, 709. — Eugenii III, CLXXX, 1543, 1545. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1432. — Wicmanni archiepisc., CLXXXIX, 1441, 1446. — Urbani III, CCII, 1497. — Cœlestini III, 1250. — Innocentii III, CCXIV, 69, 203, 261, 551, 737, 828, 957; CCXV, 644, 822, 915, 1058, 1059, 1093, 1094, 1100, 1108, 1109, 1110, 1499, 1570; CCXVI, 305, 322, 341, 339, 1043, 1111, 1148, 1152, 1159, 1166.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 167, 335, 489. — Alexandri III, CC, 1115. — Lucii III, CCI, 1288. — Clementis III, CCIV, 1471.

Bullæ. — Joannis XII, CXXXIII, 1027. — Joannis XIII, CXXXV, 952, 967; CXXXVIII, 850. — Innocentii II, CLXXIX, 185.

Viri clari. — Adelbertus, episc. Magdeburg., CXXXV, 951. — Meginfredus Magdeburg., CXLI, 969. — Gero, episc. Magdeburg., CXLII, 1159. — Bruno, clericus Magdeburg., CXLVII, 485. — Wezelinus, archiepisc. Magdeburg., CXLVIII, 520. — Norbertus, archiepisc. Magdeburg., CLXX, 1235. — Conradus, archiepisc. Magdeburg., CLXXIX, 535. — Wicmannus, archiepisc. Magdeburg., CLXXXVIII, 1432; CLXXXIX, 1441.

XVIII. — MERSEBURGENSIS (Mersebourg, évêché).

Epistolæ. — S. Henrici, imperi, CXL, 186. — Paschalis II, CLXIII, 396. — Friderici regis, CLXXXIX, 1520. — Clementis III, CCIV, 1438. — Innocentii III, CCXIV, 279; CCXV, 90, 603, 645, 1110.

XIX. — MINDENSIS (Minden, Westphalie, évêché).

Epistolæ. — Overis, episc. Mindensis, CXXXVI, 469. — Eugenii III, CLXXX, 1420, 1421, 1494. — Innocentii III, CCXV, 644, 676, 840; *ibid.* 531.

Monasterium. — Corbeiense (Nouvelle Corbie), CIV, 1129, 1150, 1205, 1244; CLXXXIX, *passim.*

XX. — MISSENENSIS (Meissen, Saxe, évêché).

Bulla. — Joannis XIII, CXXXV, 971.

Epistola. — Innocentii III, CCXVII, 195

XXI. — MOGUNTINA (Mayence, archevêché).

Epistolæ. — Leonis III, CII, 1030. — Alberonis, CXXXVII, 505, 517. — Gregorii V, *ibid.*, 913. — Gerberti Aurillac., CXXXIX, 211. — Joannis XIX, CXLVI, 1152. — Alexandri III, *ibid.* 1409. — Gregorii VII, CXLVII, 336, 375. — Clementis II, *ibid.*, 840. — Urbani II, CLI, 294. — Paschalis II, CLXIII, 174, 191, 214, 412, 1095. — Honorii II, CLXVI, 1271. — Innocentii II, CLXXIX, 325 657. — Eugenii III, CLXXX, 1390, 1440, 1491. — Chonradi, imper., *ibid.*, 1616. — Henrici, regis, *ibid.*, 1618, 1619. — S. Bernardi, CLXXXII, 570. — Adriani, IV, CLXXXVIII, 1454, 1471. — Wibaldi, abbatis Stabulens., CLXXXIX, 1165, 1192, 1204, 1295, 1360, 1455. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 571, 572. — S. Hildegardis, CXCVII, 156 *et passim.* — Alexandri III, CC, 770, 994, 1016, 1235. — Petri Clarævallens., CCI, 1394. — Petri Blesensis, CCVII, 428. — Guiberti Gemblacens., CCXI, 1309, 1310. — Innocentii III, CCXIV, 10, 750, 775, 964, 969, 1095, 1139; CCXV, 43, 44, 45, 46, 171, 336, *et passim*; CCXVII, *passim.*

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 423. — Eugenii III, CLXXX, 1160, 1307. — Alexandri III, CC, 1142, 1160.

Bullæ. — Honorii II, CLXVI, 1274. — Lucii III, CCI, 1305.

Concilia. — Conventus Moguntinus, CXXXVIII, 580. — Concilium Salegunstadiense (Seligenstadt), CXLI, 1109. — Concilium Moguntin., sub S. Leone, CLXIII, 493, 621, 631. — Synodus Moguntin., CXLVIII, 385. — Concilium Moguntin. sub Sigefredo, archiepisc., *ibid.*, 1451.

Monasteria. — Albanense (S. Albande Mayence), CLIX, 87. — Altum Monasterium, LXXXVIII, 1289. — S. Disibodi (Disemberg), CLXXX, 1507; CXCVII, 203, 204, 205, 581, 573. — Eberbacense (Erbach), CXXXVII, 120; CXCVII, 195, 259, 260, 569; CC, 1160. — Fritslariense (Frizlar), CXIX, 679; CLXXIX, 1192, 1293. — Fuldense (Fulde), CXXXV, 979; CXXXVII, 912; CXXXVIII, 581; CXXXIX, 273 1633; CXLI, 1147; CXLII, 577, 579, 721; CXLIII. 609, 824; CXLVI, 1027, 1301; CLXXIX, 187, 327, 602; CLXXX, 1442; CLXXXVIII, 1077, 1591; CLXXIX, 1171 *et passim.* — S. Jacobi Moguntini, CC, 1142, — Petriburgense (Péterborg), CLXXX, 1160. — Reinhardsbornense, CLXIII, 57; CLXXIX, 423; CCI, 1305. — Spanheimense (Spanheim), CLXVI, 1274. — Vetus monasterium Moguntinum, CXCVII, 331.

Viri clari. — S. Bonifacius, archiepisc. Mogunt., LXXXIX, 843; CXLVI, 427. — S. Lullus, archiepisc. Mogunt., CVI, 819. Riculfus, archiepisc. Mogunt., CVII. — Rabanus Maurus, archiepisc. Mogunt., CVII. — S. Wigbertus, abbas, CXXX, 679. — Hatto, archiepisc. Mogunt., CXXXI, 679. — Wicfredus, archiepis., Mogunt., CXXXV, 469. — Willegisus, archiepisc. Mogunt., CXXXVII, 505. — Thietmarus, archiepisc. Mogunt., CXXXVII, 517. — Ganto, abb. Fuldensis, CXXXVIII, ou CXXXVII, 581. — Otgarius, archiepisc. Mogunt., CXXXVIII, 525. — Aribo, archiepisc. Mogunt., CXLI, 1109. — Bardo, archiepisc. Mogunt., CXLII, 1152. — Seifridus, archiepisc. Mogunt., *ibid.*, 723; CXLVIII, 536, 1451. — Ruithardus, archiepisc. Mogunt., *ibid.*, 840. — Adalbertus, archiepisc. Mogunt., CLXIII, 1035, 1356; CLXXII, 1335. — Henricus, archiepisc. Mogunt., CLXXX, 149; CLXXXII, 570. — Arnoldus, archiepisc. Mogunt., CLXXXVIII, 1434, 1471; CXCVII, 557. — Conradus, archiepisc. Mogunt., CXC, 571, 672. — S. Hildegardis, monialis., CXCVII, 1. — Christianus, archiepisc. Mogunt., *ibid.*, 158. — Siffredus, archiepisc. Mogunt., CCXI, 1509. 1310.

XXII. — MONASTERIENSIS (Munster, évêché).

Epistolæ. — Friderici, episc. Monaster., CLXXXIX, 1145. — Lucii III, CCI, 1290 — Cœlestini III, CCVI, 1067. — Innocentii III, CCXV, 550; CCXVI, 335, 868, 920.

Monasteria. — Cappembergense (Cappenbergh), CLXXX, 1041. — S. Petri et Pauli Monaster., CCI, 1290. — Lesburnense, CCXVI, 524.

XXIII. — NAUMBURGENSIS (Naumbourg, évêché).

Epistolæ. — Joannis XIX, CXLI, 1153. — Cœlestini II, CLXXIX, 873. — Eugenii III, CLXXX, 1561 — S. Hildegardis, CXCVII, 200, 201.

Monasteria. — S. Bartholomæi Naumburg., CLXXIX, 873. — S. Mariæ de Novo-Castro Naumburg., CLXXX, 1262.

XXIV. — OSNABRUGENSIS (Osnabruck, évêché).

Epistolæ. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXIX, 1139, 1440, *et seqq.* — Cœlestini III, CCVI, 1067. — Innocentii III, CCXVII, 203.

Privilegia. — Caroli Magni, XCVII, 1072; XCVIII, 893. — Urbani II, CLI, 1144, 1146. — Alexandri III, CC, 1137. — Lucii III, CCI, 1120, 1121, 1526. — Cœlestini III, CCVI, 1091.

XXV. — PADERBRUNENSIS (Paderborn, évêché).

Epistolæ. — Eugenii III, CLXXX, 1492. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1375. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1190, 1191, 1242, 1276, 1419, 1420.

Privilegia. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1412. — Benedicti VIII, *ibid.* 1595. — S. Henrici, imper., CXL, 248, 293, 303 *et passim.* — Innocentii II, CLXXIX, 186. — Eugenii III, CLXXX, 1137. — Cœlestini III, CCVI, 947.

Viri clari. — Badaradus, episc. Paderb., CXXXVIII, 526, 581. — Theodoricus Paderbrun. canonicus, CXLVII, 331. — Bernardus, episc. Paderbrun., CLXXIX, 186; CLXVIII, 1374; CLXXXIX. 1190.

XXVI. — PASSAVIENSIS (Passau, évêché).

Epistolæ. — Benedicti VII, CXXXVII, 315. — Paschalis II, CLXIII, 197. 432. — Eugenii III, CLXXX, 1478, 1567. — Alexandri III, CC. 684. — Innocentii III, CCXIV, 500, 526; CCXV, 382, 431, 1145; CCXVI, 25, 868; CCXVII, 178.

Monasteria. — Alderspacense (Alderspach), CLXXX, 1265. — Bovengardembergense, CCXVI, 24. — Gerstynense (Gerstyn), CCXVII, 178. — Gottwicense (Gotwich), CLXIII, 129, 432. — S. Justinæ Passaviensis, *ibid.*, 787. — Mellicense (Melcik), *ibid.*, 270; CCXVI, 808. — Osterovense (Ostéroven), CLXXX, 1167.

Scriptum. — Vita S. Altmanni, episc. Passav., CXLIII, 867.

XXVII. — PETAVIENSIS (Pellan, Styrie, évêché). Victorinus, martyr, erat episcopus, V, 281.

XXVIII. — PRAGENSIS (Pragues, évêché).

Epistolæ. — Joannis XIII, CXXXV, 997. — Gregorii VII, CXLVIII, 524, 565. — Cœlestini II, CLXXIX, 929. — Eugenii III, CLXXX, 1044, 1142, 1055. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1316. — S. Hildegardis, CXCVIII, 177. — Innocentii III, CCXIV, 981; CCXV, 359.

Monasteria. — S. Georgii Pragensis, CLXXX, 1052. — Tepleense (Tepla), CCVI, 1229.

Viri clari. — Venceslaus, dux Bohemiæ, CXXXV, 899. — Jerimorus, episc. Pragens., CXLVIII, 324. — Gebourdus, episc. Pragens., *ibid.*, 365. — Cosmas Pragensis, CLXVI, 9. — Otto, episc Pragensis, CLXXIX, 929.

XXIX. — RATISPONENSIS (Ratisbonne, évêché).

Epistolæ. — Leonis III, CCII, 1069. — Paschalis II, CLXIII, 441. — Innocentii II, CLXXIX, 627. — Conradi, imperatoris, CLXXXIX, 1303, 1306. — S. Hildegardis, CXCVII, 532, 533. — Clementis III, CCIII, 1378. — Cœlestini III, CCVI, 965. — Innocentii III, CCXV, 171; CCXVI, 53, 55, 390, 906; CCXVII, 59, 146, 249.

Privilegia. — Lucii II, CLXXIX, 922. — Eugenii III, CLXXX, 1378. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1494. — Alexandri III, CC, 1094. — Lucii III, CCI, 1200, 1249, 1536, 1349. — Urbani III, CCII, 1418. — Cœlestini III, CCVI, 1059, 1147.

Monasteria. — S. Emmeranni (Saint-Emmeran), CCII, 1069; CXXIX, 901; CXL, 283, 557, 558; CXLI, 1105; CXLVI, 9, 563; CCXVI, 590; CCXVII, 59. — S. Joannis Ratisponn., CC, 1094. — S. Jacobi Ratisponn., CLXXX, 1378; CLXXXVIII, 1494; CCI, 1349; CCVI, 1059. — S. Magni Ratisponn., CLXXIX, 922. — Prulense (Prul), CXL, 283; CCXVII, 249. — Priveningense, CCXVI, 390. — S. Severi Ratisponn., CCI, 1249. — Superius Monasterium Ratisponn., CXCVII, 532, 533.

Viri clari. — Anamodus, subdiacon. Ratisponn., CXXIV, 897. — Michael, episc. Ratisponn., CXXXV, 469. — Erchanfridus, episc. Ratisponn., CXXXVIII, 581. — Otthonus, monach. S. Emmeramn., CXLVI, 9. — S. Wolkangus, episc. Ratisponn., *ibid.*, 569. — Gebehardus, episc. Ratisponn., CXLVI, 565. — Henricus, episc. Ratisponn, CLXXIX, 627. — Conradus, episc Ratisponn., CCVI, 965.

XXX. — SABIONENSIS (Siében, Tyrol, évêché).

Vir clarus. — Lantfridus, episc. Sabion., CXXXVIII, 591.

XXXI. — SALISBURGENSIS (Salzbourg, archevêché).

Epistolæ. — Benedicti VII, CXXXVII, 315. — Alexandri II, CXLVI, 1354. — Gregorii VII, CXLVIII, 315. — Urbani II, CLI, 283. — Paschalis II, CLXIII. 234, 440. — Callixti II, *ibid.*, 1304. — Honorii II, CLXVI, 1303. — Innocentii II, CLXXIX, 254, 561, 628, 650. — Lucii II, *ibid.*, 928. — Cœlestini II, *ibid.*, 813. — Eugenii III, CLXXX, 1284, 1587, 1427, 1477, 1484. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1587, 1601. — Alexandri III, CC, 101, 169, 197, 288, 461, 462, 996, 997, 1120, 1121. — Lucii III, CCI, 1335. — Cœlestini III, CCVI, 1076, 1078, 1188. — Innocentii III, CCXIV, 1167; CCXV, 128, 168, 872, 1148; CCXVII, 150, 1075, 1107, 1137, 1149.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 334. — Eugenii III, CLXXX, 1186, 1125, 1318. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1529. — Cœlestini III. CCVI, 1027, 1072.

Bullæ. — Agapeti II, CXXXIII, 898, 1027. — Joannis XIII, CXXX, 954. — Callixti II, CLXIII, 1265.

Concilium. — Salisburgense, LXXXIX, 805.

Monasteria. — Altahense, CLXXX, 1318. — S. Lamberti in valle, CLXXIX, 425. — S. Mariæ Salisburg., *ibid.*, 344. — S. Petri Salisburg., CLXXX, 1125, 1387; CCVI, 1188. — Raitenhaselacense (Raitenhaselach) CLXXX, 1186; CCVI, 1072. — Reicherspergense, CXCIII, 461.

Viri clari. — Heroldus, episc. Salisburg., CXXXV, 469, 954. — Fridericus, episc. Salisburg., *ibid.*, 1081. — Gebehardus, archiepisc. Salisburg., CXLVI, 1354; CXLVIII, 513. — Conradus, archiepisc. Salisburg., CLXIII, 254, 1304. — Godefridus, abbas, CLXXIV, 9. — Eberardus, archiepisc. Salisburg., CLXXX, 1477. — Dietmarus, archiepisc. Salisburg., CLXXXVI, 619. — V. Gerhohus, abbas Reicherspergens., CXCIII. CXCIV. — Atto, præpositus Reicherspergens., CXCIV, 1489. —

Henricus, archidiaconus Salisburg., CXCVI, 1539.—Adalbertus, archiepisc. Salisburg., CC, 997.

XXXII. — SIGNIENSIS (Segnia, Croatie, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 291, 291. — Lucii III, CCI, 1158. — Clementis III, CCIV, 1413.

Vir clarus. — S. Bruno Astensis, episc. Signiensis, CLXIV, CLXV.

XXXIII. — SLESWICENSIS (Sleswig, évêché).

Epistolæ. — Clementis III, CCIV, 1477. — Stephani Tornac., CCXI, 434. — Innocentii III, CCXV, 194, 768, 1154, 1485; CCXVI, 69, 815.

XXXIV. — SPIRENSIS (Spire, évêché).

Epistolæ. — S. Anselmi Cantuar., CLVIII, 1448. — Eugenii III, CLXXX, 1316. — S. Hildegardis, CXCVII, 172, 199, 283, 357, 358, 367, 368. — Innocentii III, CCXIV, 19; CCXV, 1317; CCXVI, 904, 905, 1157.

Monasteria. — Hirsaugiense (Hirsauge), CV, 769; CXVI, 25; CXLVIII, 1448; CL, 890, 923. — Limburgense, CLX, 829. — Maulbrunnense (Maulbrunn), CLXXX, 1316; CXCVIII, 283, 357, 358. — Uterinæ Vallis, CCXV, 1317.

Viri clari. — Wetinus, monach. Hirsaugiens., CV, 769. — Ermanricus, monach. Hirsaugiens., CXVI, 25. — Reimboldus, episc. Spirens., CXXXV, 469. — Gebehardus, episc. Spirens., CXXXVIII, 581. — S. Willelmus, abbas Hirsaugiens., CL, 890.

XXXV. — TINIENSIS (Tines, Croatie, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 862.

XXXVI. — TREVIRENSIS (Trèves, archevêché).

Epistolæ. — Adalberonis, Remensis archiepisc., CXXXVII, 505. — Benedicti VII, CXXXVIII, 523. — Gerberti Aurillacensis, CXXXIX, 204, 219, 228, 249. — Benedicti IX, CXLI, 1539. — Alexandri II, CXLVI, 1342, 1414. — Gregorii VII, CXLVIII, 553, 570, 492, 501. — Paschalis II, CLXIII, 234, 1148. — Innocentii II, CLXXIX, 131, 251, 255, 256, 531, 533, 569, 511, 514, 529, 567. — Cleri Trevirensis, *ibid.*, 660. — Lucii II, *ibid.*, 841. — Eugenii III, CLXXX, 1212, 1551. — S. Bernardi, CLXXXII, 539, 542, 543. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1375, 1448, 1598, 1607. — Wibaldi, abbatis Leodiens., CLXXXIX, 1418. — S. Hildegardis, CXCVII, 166, 167, 181, 182, 253, 254, 296, 312, 315, 549, 550, 576. — Gregorii VIII, CCII, 1559, 1561. — Cœlestini III, CCVI, 1223. — Innocentii III, CCXIV, 223; CCXV, 550; CCXVI, 1023, 1061, 1074, 1081, 1126, 1127.

Privilegia. — Dagoberti I, LXXX, 501, 503, 517, 522. — Sigeberti, regis, LXXXVII, 523. — Pippini, regis, XCVI, 1554. — Caroli Magni, XCVII, 1070. — Ludovici I, regis, CIV, 1054. — Joannis XIII, CXXXV, 974. — Benedicti VII, CXXXVII, 420. — S. Henrici, imper., CXL, 533, 538. — S. Leonis IX, CXLIII, 591, 597, 669. — Victoris II, *ibid.*, 826. — Innocentii II, CLXXIX, 161, 189, 446. — Eugenii III, CLXXX, 1305, 1525, 1529, 1552. — Sugerii, CLXXXVI, 1561. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1451, 1455. — Alexandri III, CC, 491, 495. — Lucii III, CCI, 1527. — Urbani III, CCII, 1565. — Clementis III, CCIV, 1461. — Cœlestini III, CCVI, 878, 1188, 1208.

Bullæ. — Joannis XIII, CXXXV, 960. — Benedicti VII, CXXXVII, 1318. — Benedicti IX, CXLI, 1560. — Callixti II, CLXIII, 1158. — Honorii II, CLXIV, 1278. — Eugenii III, CLXXX, 1309. — Clementis III, CCIV, 1442.

Monasteria. — Altembergense (Altemberg), CLXXX, 1480; CCI, 1527. — Arnsteinense (Arnstein), CLXXIX, 597. — Aureæ vallis, CLXXIX, 538. — Cassagonguidinense (Cassignon), LXXXAII, 319. — Epternacense (Epternac), *ibid.*, 1309, 1310, 1311; LXXXIX, 539, 541, 549, 550, 554; XCVII, 1067; CXI, 637 — S. Eucharistiæ Trevir., CLXXX, 1303; CXCVII, 376. — Helmwardeshucense Trevir., CLIV, 1275. — Hemmerodiense (Himelrod), CLXXIX, 530; CCVI, 1188. — Horreense (Oeren), LXXXVII, 1303; CII, 1067; CLXXXVIII, 1393. — Juveniacensis (Juvigny), CLXXIX, 452. — S. Mariæ Springirsbacense, CLXIII, 1308; CLXXX, 1080, 1532; CXCVII, 296; CCXI, 9. — S. Martini Trevir., CXXXVII, 519. — S. Maximi Trevir., LXXXIX, 529; XCVI, 1554; XCVII, 1061; CIV, 1005; CXXIX, 1021; CXXXIII, 965; CLXIII, 669; CLX, 937; CLXXIX, 511, 514, 529, 567. — Nonantulani (Nonantola), LXXXVII, 1411; CIV, 1161, 1289; CXXXI, 977; CXXXIII, 878; CLXIII, 506; CLXXIX, 161, 446, 1309; CLXXXVIII, 1598; CC, 491, 495, 750, 1188; CCII, 1551, 1663; CCIV, 1596; CCVI, 878, 1223. — Palatiolense (Paly), LXXXVII, 1512. — Prumiense (Prum), LXXXVIII, 1274; XCXVI, 1557, 1552, 1546, 1576; XCVII, 1033, 1054, 1063, 1068, 1073, 1075; CIV, 1033, 1098, 1120, 1122, 1158, 1192, 1248, 1254, 1265; CXXI, 573; CXXXII, 9; CXL, 557; CLXXIX, 189. — Schonaugiense (Schonau), CXCV, 9. — Thielogiense (Tholey), LXXX, 499. — Wadegozingense (Wadegassen), CLXXX, 1529; CCVI, 1208.

Viri clari. — S. Nicetius, episc. Trevir., LXXVIII, 561. — Viomadus, archiepisc. Trevir., XCVI, 1554. — Theganus, Trevir. coepisc., CVI, 401. — S. Maximinus, episc. Trevir., CXIX, 665. — Waudelbertus, monac. Prumiens, CXXI, 573. — S. Goar., *ibid.*, 659. — Smaragdus, monac. S. Maximi, CXXIX, 1021. — Regino, abbas Prumiens., CXXXII, 9. — Sigehardus, monac. S. Maximi, CXXXIII, 965. — Rotbertus, archiepisc. Trevir., CXXXV, 469. — Theodoricus, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 796; CXXXVII, 523. — Ecbertus, archiepisc. Trevir., CXXXVII, 505; CXXXIX, 204, 219, 228, 349. — Audax, archiepisc. Trevir., CXXXVIII, 525. — S. Simeon, reclusus Trevir., CXLI, 1360. — Popo, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 1397. — Udo, archiepisc. Trevir., CXLVI, 1342, 1414; CXLVIII, 553. — Cunon, archiepisc. Trevir., CXLVI, 1433. — S. Hidulfus, archiepisc. Trevir., CLI, 587. — Conradus, archiepisc. Trevir., CLIV, 1251. — S. Modoaldus, monach. Trevir., *ibid.*, 1275. — Albero, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 1297. — Berengosus, abbas Trevir., CLX, 937. — Bruno, archiepisc. Trevir., CLXIII, 254, 1148. — Mainerus, archiepisc. Trevir., CLXVI, 1278. — Hilluinus, archiepisc. Trevir., CLXXVIII, 1455, 1448; CLXXXIX, 1418. — Ecbertus, abbas Schonaugiensis et S. Elisabeth, CXC, 9. — Folmarus, archiepisc. Trevir., CCII, 1559. — Absalon, abbas Trevir., CCXI, 9.

Scripta — Notitia de S. Maximino Trevir., CXIX, 665. — Translatio plurimorum martyrum ad Prumiam, CXXI, 673. — Gesta Trevirorum, CLIV, 1065. — Passio Conradi, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 1251. — Historia martyrum Trevir., *ibid.*, 1267. — Narratio miraculorum, S. Modoaldi, monach. Trevir., *ibid.*, 1275. — Gesta Alberonis, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 1297.

XXXVII. — WEISSEMBURGENSIS (Wissembourg, évêché).

Diploma. — Dagoberti I, LXXXVII, 1301.

Annales. — Veissemburgenses, CXLI, 1445.

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 805, 809.

XXXVIII. — VERDENSIS (Verden, Hanovre, évêché)

Epistolæ. — Eugenii III, CLXXX, 1493. — Clementis III, CCIV, 1546.

XXXIX. — VIENNENSIS (Vienne, évêché).

Epistolæ. — Patrum concilii Viennensis, CLXIII, 468. — S. Hildegardis, CXCVII, 290.

XL. — WORMATIENSIS. (Worms, évêché).

Epistolæ. — S. Hildegardis, CXCVII, 173. — Alexandri III, CC, 1235. — Innocentii III, CCXIV, 19, 39; CCXVI, 1246.

Privilegia. — Dagoberti I, LXXX, 505. — Henrici II, CXL, 245. — Alexandri III, CC, 1233. — Cœlestini III, CCVI, 952.

Concilia. — Conventus Wormatiensis, CLXIII, 487. — Concilium Wormatiense. *ibid.*, 229. — Concordatus Wormatiensis, *ibid.*, 1359.

Monasteria. — S. Cyriaci, CXXXV, 1303. — Laureshelmense (Lauresheim), XCVII, 1048, 1049, 1055, 1059; CIV, 535; CXLIII, 624; CLXXX, 1514, 1516; CC, 1223, 1233.

Vir clarus. — Burchardus, episc. Wormatiensis, CXL, 491.

XLI. — WURTZIBURGENSIS (Wurtzbourg, évêché).

Privilegia. — Henrici, regis, CXL, 239, 275, 279, 282. — Eugenii III, CLXXX, 1566. — Lucii III, CCI, 1136. — Cœlestini III, CCVI, 1080. — Innocentii III, CCXV, 676; CCXVI, 388.

Monasteria. — Kitzingense, CXL, 275. — Niederaltacense (Nieder-Altaich), *ibid.*, 259. — S. Mariæ Cellæ superioris, CCI, 1136. — Scotorum Wurtziburg., CLIV, 456; CVI, 1080.

Viri clari. — Poppo, episc. Wurtziburg., CXXX, 469. — Henricus, episc. Wurtziburg., CXXIX, 1493. — Adalhero, episc. Wurtziburg., CLI, 78. — S. Bruno, episc. Wurtziburg., CLXII, 9. — Joannes, episc. Wurtziburg., CLV, 1053.

VII. — De Diœcesibus Helvetiæ.

I. — AVENTICENSIS (Avenche, évêché).

Marius, episcopus Aventicensis, LXXII, 971.

II. — BASILEENSIS (Bâle, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1408. — Gregorii VII, CXLVIII, 574. — S. Ottonis Bambergensis,

CLXXIII, 1328. — Innocentii II, CLXXIX, 501. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 474. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, *ibid.*, 1306, 1308. — Innocentii III, CCXV, 758; CCXVI, 577, 812; CCXVII, 199.

Privilegia. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1491. — S. Henrici imper., CXL, 375. — Innocentii II, CLXXIX, 435. — Cœlestini II, *ibid.*, 812. — Eugenii III, CLXXX, 1297, 1352. — Cœlestini III, CCVI, 1148, 1241.

Monasteria. — Bellilocense (Belley), CXXXIX, 1491; CLXXX, 1352. — S. Gregorii Basileensis, CCXVII, 199. — Michelfeldense. (Michfeld), CLXXIII, 1328; CLXXIX, 812. — Morbacense (Morbach), LXXXVIII, 1281, 1285; XCVI, 1523, 1532, 923; XCVII, 947; XCIX, 737; CIV, 1049, 1051; CXXXVII, 728; CXL, 375; CLXXX, 1422, 1626; CLXXXIX, 1306, 1308, 1335; CCVI, 1241; CCXVI, 812. — Tannibacense (Tannibach), CCXVI, 577. — Thierbacense (Thierbach), CLXXIX, 474.

Viri clari. — S. Sempertus, abbas Morbacensis, XCIX, 737. — Abyto, vel Hetto, episc. Basil., CV, 761, 765; CXV, 9. — Vichardus, episc. Basil., CXXXV, 469. — Berengarius, episc. Basil., CXLVI, 1408. — Burchardus, episc. Basil., CXLVIII 374.

III. — CONSTANTIENSIS (Constance, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1472, 1349, 1350, 1408. — Gregorii VII, CXLVIII, 412, 645, 655, 1237. — Urbani II, CLI, 206, 297. — Paschalis II, CLXIII, 54, 1149. — Calixti III, CLXIII, 1156, 1336. — Honorii II, CLVI, 1287. — Innocentii II, CLXXIX, 258. — S. Bernardi, CLXXXII, 361. — S. Hildegardis, CXCVII, 175, 174, 206, 285, 286. — Joannis Saresburiensis, CXCIX, 232, 234. — Innocentii III, CCXV, 570, 1286; CCXVI, 379, 803, 812; CCXVII, 99.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 67. — Callixti III, *ibid.*, 1239. — Innocentii II, CLXIX, 336, 588, 431, 437, 479, 500. — Eugenii III, CLXXX, 1502, 1414. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1510, 1514, 1611. — Alexandri III, CC, 1209. — Lucii III, CCI, 1257. — Clementis III, CCIV, 1421. — Cœlestini III, CCVI, 1207.

Bullæ. — Paschalis II, CLXXIII, 121. — Innocentii II, CLXXIX, 418. — Eugenii III, CLXXX, 1557.

Concilia. — Synodus Constantiens., CLI. 120. — Concilium Constantiense, generale, CLXIII, 1275.

Monasteria. — Alberspacense (La Croix d'Alberspach), CLXIII, 67. — Augia dives (Reichnaw), CXLII, 1047; CXLIII, 9; CLI, 142. — S. Blasii in Nigra Silva (Saint-Blaise, en Hyrcinie), CLVII, 1310; CLXIII, 1336; CLXVI, 254; CLXXIX, 258, 336, 338, 499, 500; CLXXVIII, 1310, 1514; CC, 1209; CCVI, 1207. — Brigantinum, CLXXIX, 418. — Campidonense (Kepten), CIV, 1248, 1300, 1305; CXCVII, 206. — Engelbergense (Engelberg), CLXXXVIII, 1514; CCXVII, 99. — S. Galli (Saint Gall), LXXXVII, 9, 28, 63; CIV, 1075, 1076, 1077, 1108, 1242; CXIV, 1029; CXXX, 803; CXXXI, 983; CXXI, 795; CXXVI, 989, 1057; CXXIX, 863; CLXXIX, 431. — S. Georgii in Nigra Silva (Saint-George en Hyrcinie), CLXIII, 172; CLXXIX, 457; CCI, 1237. — Murense (Mouy), CLXXXVIII, 1626; CCIV, 1421; CCXVII, 99. — Petershusanense (Petershausen), CXLIII, 271. — S. Petri in Nigra Silva (Saint-Pierre en Hyrcinie) CLXXX, 1302. — Salemense (Salmonscheweiler), CXCVII, 285, 286; CCXV, 570. — Schafhusense (Schaffouse), CLXIII, 149, 1156; CCXIV, 560. — Steinense (Stein), CXL, 262. — Weissenauense (Weissenave), CLXXX, 1414 — Zwilfaltense (Zwilfalten), CLXIII, 1259.

Viri clari. — S. Gallus, LXXXVII, 9; CXIV, 975. — S. Othmarus, abbas S. Galli, CXIV, 1029. — Hartmannus, monach. S. Galli, CXVI, 23. — Helpericus, monachus S. Galli, CXXXVI, 16. — Notkerus Balbulus, monach. S. Galli, CXXXII, 983. — Grimaldus, abbas S. Galli, CXXI, 795. — Harmotus, monach. S. Galli, CXXVI, 989. — Ratpertus, monach. S. Galli, *ibid.*, 1037. — S. Tutilo, monach. S. Galli, CXXIX, 863. — Salomon, episc. Constantiens., CXXXVIII, 580. — Berno abbas Augiæ, CXLII, 1047. — Hermannus Contractus monach. Augiæ, CXLIII, 9. — Carolus, episc. Constantiens., CXLVI, 1473. — Rumoldus, episc. Constantiens., *ibid.*, 1349, 1350. — Bertholdus, presbyter Constantiens., CXLVII, 339. — Otto, episc. Constantiens., CXLVIII, 412, 655 — Gerardus, episc. Constantiens., *ibid.*, 1237. — Gaufridus, episc. Constantiens., CLI, 296. — Wernerus, abbas S. Blasii CLVII, 1310. — Volricus, episc. Constantiens., CLXIII, 1149. — Joannes episc. Constantiens., *ibid.*, 1479. — S. Chuonradus, episc. Constantiens., CLXX, 232. — Richardus de Bohen, episc. Constantiens, CXCIX, 232.

IV. — CURIENSIS (Coire, évêché).

Epistolæ. — Calixti III, CLXIII, 1198. — Eugenii III, CLXXX, 1443. — Innocentii III, 1145, 1286.

Diploma. — Ludovici I, regis, CIV, 1202.

Monasterium. — S. Lucii Curiensis, CLXXX, 1400.

Viri clari. — Remigius, episc. Curiensis, CII, 1095. — Esson, episc. Curiensis, CXXXVIII, 580. — Wido, episc. Curiensis, CLXIII, 1198.

V. — GENEVENSIS (Genève, évêché).

Epistolæ. — Lucii III, CCI, 1172. — Innocentii III, CCXIV, 146, 505; CCXV, 257, 1299, 1304; CCXVI, 541, 479, 520, 615, 694, 695, 715, 895.

Privilegia. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1505, 1507. — Alexandri III, CC, 359.

Monasteria. — De Abundantia, CCXVI, 479. — Altæ-Cumbæ (Haute-Combe), *ibid.*, 541. — Bonimontis (Bonnemont), CC, 359; CCXIV, 146, 465. — De Condamina, CCXVI, 479.

VI. — LAUSANNENSIS (Lausanne, évêché).

Epistolæ. — S. Bernardi, CLXXXII, 130. — Nicolai Clarævallensis CXCVI, 1625. — Innocentii III, CCXIV, 146.

Privilegia. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1461. — Alexandri III, CC, 908, 1247 — Lucii III, CCI, 1150.

Monasteria. — S. Paterniani (Saint-Paterne), CLXXXVIII, 1461. — Romanum (Moustier-en-Vaud), CXLIII, 655.

Viri clari. — David, episc Lausannensis, CXXXVIII, 826. — Guido, episc. Lausannensis, CLXXXII, 130. — Amadæus, episc. Lausannensis, CLXXXVIII, 1277; CXCVI, 1625.

VII. — SEDUNENSIS (Sion, évêché).

Monasterium. — Agaunense (Saint-Maurice-en-Valais), L, 828; LXXI, 771; CXXIX, 987; CXLII, 763; CXLIII, 665; CLXVI, 1292; CCVI, 1159; CCXVI, 959.

Scriptum. — Passio S. Mauricii et sociorum, CLXXI, 1625.

Epistolæ. — Eutychiani papæ, V, 172. — Liberii papæ, VIII, 1372. — Cœlestini I, L, 427, 436. — Sixti III, L, 616. — S. Leonis Magni, LIV, 695, 1209. — Gelasii, papæ, LIX, 57. — Pelagii I, papæ, LXIX, 397. — Pelagii II, LXIXI, 705 *et seqq.*, 755. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 441, 462, 525, 947, 1069, 1243, 1275. — Honorii I, LXXX, 469. — Gregorii III, LXXXIX, 685. — Ratherii, CXXXVI, 669. — Alexandri II. CXLVI, 1379, 1407. — Gregorii VII, CXLVIII, 464. — Innocentii III, CCXIV, 75, 356, 388, 389, 390, 510, 514, 516, 517, 518, 716, 729, 780, 848, 974, 993, 1073; CCXV, 23, 52, 47, 211, 317, 392, 975, 1081, 1082, 1447, 1449, 1500, 1503; CCXVI, 1093, 1077, 1101; CCXVII, 185, 252, 233.

VIII. — DIŒCESES ITALIÆ.

Dioceses Italiæ in genere.

I. — ACHERUNTINA (Acerenza, Roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1345. — Gregorii VII, CXLVIII, 442. — Paschalis II, CLXIII, 194. — Alexandri III, CC, 1246 — Innocentii III. CCXIV, 316, 711, 712, 713, 715; CCXV, 57, 152, 951; CCXVII, 84.

II. — ADRIENSIS (Hadria, Lombardie, évêché).

Bullæ. — Martini II. papæ, CXXXIII, 876.

III. — AGRIGENTINA (Agrigente, Sicile, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 510. — Innocentii III, CCXIV, 162.

IV. — ALBANENSIS (Albano, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 612. — Gregorii VII, CXLVIII, 602. — Joannis Marciani, CLX, 1057. — Richardi, episc. Alban, CLXII, 141, 182, 220. — Matthæi, episc. Alban., CLXVI, 1317. — Eugenii III, CLXVIII, 1263, 1266, 1267. — S. Bernardi, CLXXXII, 661. — Theobaldi Cantuar., CLXXXVIII, 1675. — Anastasii IV, *ibid.*, 1081. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 62, 199. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 588. — Hugonis, archiepisc. Rothomag., CXCII, 1141. — Joannis Saresbur., CXCIX, 220. — Alexandri III, CC, 97. — Arnulfi Lexoviens., CCI, 75. — Lucii III, *ibid*, 1404. — Innocentii III, CCXVI, 106, 316, 458, 440, 487, 951; CCXVII, 210.

Viri clari. — Gregorius, episc. Alban., CXXXVII, 349. — Joannes, episc. Alban., CXXXVII, 914. — Bonifacius, episc. Alban, CXLVI, 1277. — Richardus, episc. Alban, CLX, 1037; CLXII, 141, 182, 220. — Matthæus, card. et episc. Alban., CLXXIII, 1261. — Nicolaus, episc. Alban., CLXXXVIII, 1081. — Albinus, card. et episc. Alban., *ibid.*, 1675. — Walterus, episc. Alban.,

CXC, 588; CXCIX, 220; CCI, 75. — Henricus de Castro Marsiaco, episc. Alban., CCIV, 211.

V. — ALBENSIS (Albenga (Piémont), évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV; 419; CCXVI, 520. — Constantini, episc. Albensis, CXXXVII, 914.

VI. — ALEXANDRINA (Alexandrie, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1064, 1272. — Innocentii III, CCXV, 898, 901, 911.

VII. — ALIFANENSIS (Alifa, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 63, 79.

VIII. — AMALPHITANA (Amalfi, roy. de Naples, évêché),

Epistolæ. — Nicolai II, CXLIII, 1317. — Innocentii III, CCXIV, 1060, 1104.

IX. — ANAGNIENSIS (Anagni, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 261. — Innocentii III, CCXIV, 65.

X. — ANCONITANA (Ancône, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 960, 1017.

XI. — ANGLONENSIS (Anglona, roy. de Naples), évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 470, 713.
Monasterium. — De Sambuccino, CCXIV, 470.

XII. — ANIANENSIS (Aniane, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1385.
Scriptum.—Vita S. Petri episc. Anianensis, CLXV, 1137.

XIII. — APRUTINENSIS (Téramo, roy. de Naples, évêché).

Privilegium. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 999.

XIV. — AQUENSIS (Aqui, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Urbani III, CCIII, 1484. — Innocentii III, CCXV, 898, 901, 909; CCXVI, 25, 687.
Monasterium. — De Tilleto, CCXVI, 25, 687.

XV. — AQUILEIENSIS (Aquilée, Lombardie, patriarcat).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 593, 706, 1136. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 461. — Joannis XIX, CXLI, 1157 — Dominici, episc., CXLI, 1455. — Gregorii VII, CXLVIII, 322, 415, 490, 542. — Innocentii II, CLXXIX, 128, 715. — Eugenii III, CLXXX, 1299, 1319. — Alexandri III, CC, 1574. —Clementis III, CCIV, 1489. — Cœlestini III, CCVI, 1249. — Innocentii III, CCXIV, 667, 677; CCXV, 648, 650, 758, 1148; CCXVI, 11, 81, 1043, 1118, 1136, 1156, 1167.
Privilegia. — Alexandri III, CC, 1077, 1283. — Lucii III, CCI, 1300. — Innocentii III, CCXIV, 664; CCXV, 451.
Bullæ et diplomata. — Caroli Magni, XCVIII, 1044, 1447. — Ludovici I, regis, CIV, 1240. — Clementis III, CXLII, 581.
Viri clari. — S. Chromatius, episc. Aquileiens., XX, 247.— Rufinus, presbyter Aquileiens., XXI, passim.— S. Nicetas, episc. Aquileiens., LII, 847. — Severus, episc. Aquileiens., LXXVII, 461. — S. Paulinus, patriarcha Aquileiens., XCIX, 9.—Maxentius, patriarcha Aquileiens., CIV, 1240; CVI, 49.—Dominicus, patriarcha Aquileiens., CXLVI, 1455. — Sicardus, patriarcha Aquileiens., CXLVIII, 522. — Henricus, patriarcha Aquileiens., CXLVIII, 542. — Peregrinus, patriarcha Aquileiens., CLXXX, 1299. — Ulricus, patriarcha Aquileiens., CC, 1285. — Gotifredus, patriarcha Aquileiens., CCIV, 1489. — Walterus, patriarcha Aquileiens., CCXVI, 1267.
Scripta. — Gesta concilii Aquileiens., contra Palladium, XVI, 946. — Narratio synodi Aquileiens., tempore Caroli Martelli, CLXXXVIII, 85.

XVI.—AQUINATENSIS (Aquino, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 250.

XVII. — ARBORENSIS (Arborée, Sardaigne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 294.

XVIII. — ARETINENSIS (Arezzo, Toscane, évêché).

Privilegia. — Stephani X, CXLIII, 874. — Alexandri II, CXLVI, 1357. — Lucii III, CCI, 1208. — Clementis III, CCIV, 1285. — Innocentii III, CCXIV, 725; CCXV, 305.
Diplomata. — Caroli Magni, XCVII, 1014, 1021. — Lotharii regis, CIV, 1232. — Ludovici I, regis, CIV, 1233.
Monasteria. — SS. Floræ et Lucillæ Aretinens., CCI, 1208. — S. Crucis Avellanæ, CXLI, 575.
Viri clari.— Guido, Aretinens., abbas, CXLI, 575. — Arnoldus, episc. Aretinens., CXLIII, 875.—Constantinus, episc. Aretinens., CXLVI, 1357.

XIX.—ARIMINENSIS (Rimini, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 518, 548, 874. — Paschalis II, CLXIII, 288. — Innocentii II, CLXXIX, 884. — Innocentii III, CCXV, 321; CCXVI, 605.
Concilium. — Ariminense, X, 463, 683 *seqq.*
Monasterium. — Sancti Juliani, CCXV, 319.

XX.—ASCULANENSIS (Ascoli, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVII, 255.
Privilegia. — Caroli Magni. — S. Leonis IX, CXLIII, 693. — Victoris II, CXLIII, 813. — Alexandri II, CC, 1251.

XXI. — ASSISIATENSIS (Assise, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 716.

XXII.— ASTENSIS (Asti, Piémont, évêché).

Privilegia. — Eugenii III, CLXXX, 1594. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1042. — Adriani IV, *ibid.*, 1491. — Alexandri III, CC, 597.
Viri clari.— S. Bruno Astensis, CLXIV, CLXV, (integre). — Odo, Astensis monach., *ibid.*, 1142. — Drogo, card. et episc. Astensis, CLXVI, 1513.

XXIII. — ATINENSIS (Atino, roy. de Naples, évêché).

Viri clari. — Leo Atinensis, CXLIII, 1413. — Beatus Marcus, episc. Atinensis, CXLIII, 1423.
Scripta. — Notitia de inventione et translatione B. Marci, martyris et pontificis, CXLIII, 1415. — Donatio solemnis facta ecclesiæ Atinensi, CXLIII, 1423.

XXIV.—AUGUSTENSIS TARENTAS (Aoste, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 146, 505.
Privilegia. — Eugenii III, CLI, 576; CLXXX, 1496. — Alexandri III, CC, 131.

XXV. — AUXIMANENSIS (Ossimo, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Petri Damiani, CXLIV, 299. — Leonis IX, CXLIV, 347. — Alexandri III, CC, 1236.
Bulla. — Leonis IX, CXLIII, 739.

XXVI.— AVERSANENSIS (Aversa, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ.—Urbani II, CLI, 457. —Callixti III, CLXIII, 1185. —Alexandri III, CC, 910. — Innocentii III, CCXIV, 55, 1161; CCXV, 1450.
Privilegia.—Urbani II, CLI, 546.— Lucii III, CCI, 1188. — Cœlestini III, CCVI, 1029.
Monasterium. — S. Laurentii Aversani, CLI, 546; CCI, 1128; CCVI, 1029; CCXIV, 1181.
Vir clarus. — Guitmundus, archiepisc. Aversanens., CXLIX, 1425.

XXVII.— BALNEENSIS (Bagnarea, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Privilegium. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1472.

XXVIII. — BARENSIS (Bari, roy. de Naples, évêché).

Bulla. — S. Leonis IX, CXLIII, 733.
Epistola. — Innocentii III, CCXV, 951.
Monasterium. — S. Trinitatis Barensis, CXLIII, 733.
Vir clarus. — Lupus Protospatharius, CLV, 121.
Scripta. — Annales Barenses, CLV, 121. Translatio in Barum B. Nicolai Yprensis, CLXXVIII, 554.

XXIX. — BELLUNENSIS (Belluno, Lombardie, évêché).

Privilegia. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1478. — Lucii III, CCI, 1568.

XXX. — BENEVENTANA (Bénévent, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 709 — S. Gregorii Magni, CXXVI, 1268 — Joannis XXIV, CXXVII, 337. — Gregorii V, CXXXVII, 925. — Gregorii VII, CXLVIII, 570.—Paschalis II, CLXIII, 348.—Innocentii II, CLXXIX, 719, 727. — Alexandri III, CC, 535, 1242. — Cœlestini III, CCVI, 1249. —Innocentii III, CCXIV, 217, 218, 325, 785, 795; CCXV, 721, 1478; CCXVI, 171, 1254.

Privilegia. — Archis principis, LXXXVII, 1417. — Marini II, CXXXIII, 866. —Joannis XIII, CXXXV, 976. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1625. — Henrici imperatoris, CXL, 563. — S. Leonis IX, CXLIII, 692. — Urbani II, CLI, 341. — Paschalis II, CLXIII, 493. — Calixti III, CLIII, 1186 — Innocentii II, CLXXIX, 719, 724, 727 — Anastasii IV, CLXXXVIII, 992. — Adriani IV, CLXXVIII, 1523. — Cœlestini III, CCVI, 1245.

Monasteria. — S. Modesti Benevent., CCVI, 1245. — S. Sophiæ Benevent., CXXXIX, 1625; CXLIII, 692; CLI, 341; CLXIII, 493; CLXXIX, 719, 724, 728, 729. —S. Victoris Benevent., CC, 479.

Viri clari. — Dorus, episc. Benevent., LIV, 709. — Barbarus, episc. Benevent., LXXVII, 1268. — Alphanus, episc. Benevent., LXXX, 525. — S. Ambrosius Autpertus, abbas Benevent., LXXXIX, 1265. — Udalricus, archiepisc. Benevent., CXLIII, per totum. — Landulfus, archiepisc. Benevent, CLXIII, 548. — Fulco Benevent., CLXXIII, 1149. — Roscimannus, archiepisc. Benevent., CLXXIX, 727. — Petrus, archiepisc. Benevent, CLXXXVIII, 992. — Lombardus, archiepisc. Benevent., CC, 1242.

Scriptum. — Chronicon in quo frequenter occurrit de diœcesi Benevent., CLXIII.

XXXI. — BERGOMENSIS (Bergame, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 213, 240, 242, 268, 287, 594, 595, 562. — Cœlestini III, *ibid.*, 809. — Lucii II, *ibid.*, 889, 898. — Eugenii III, CLXXX, 1059, 1082. — Gregorii VIII, CCII, 1549, 1550. — Clementis III, CCIV, 1335, 1336. — Cœlestini III, CCVI, 878.

Privilegia. — S. Henrici imper., CXL, 501. — Paschalis II, CLXXXIII, 75. — Innocentii II, CLXXIX, 156, 143, 509, 502, 651. — Cœlestini II, *ibid.*, 717. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1058.— Adriani IV, *ibid.*, 1466.— Alexandri III, CC, 610 — Urbani III, CCII, 1429, 1440, 1517. — Clementis III, CCIV, 1414.

Bullæ. — Honorii II, CLXVI, 1217. — Lucii II, CLXXIX, 857. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1058. — Adriani IV, *ibid.*, 1468. — Clementis III, CCIV, 1465.

Monasteria. — S. Mariæ de Bergha, CLXXIX, 509. — S. Gratæ de Bergha, CCII, 1440, 1517.

XXXII. — BOBIENSIS (Bobbio, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Gerberti Aurilac., CXXXIX, 206, 146. — Cœlestini III, CCVI, 1202. — Innocentii III, CCXIV, 783.

Monasterium. — Bobiense, LXXX, 321; LXXXVII, 99, 1035, 1061; XCVII, 1002; CXXXIX, 206, 246.

Viri clari. — S. Attala, abbas Bobiensis, LXXXVII, 1035. — S. Bertulfus, abbas Bobiensis, *ibid.*, 1061. — Otto, episc. Bobiensis, CCVI, 1202.

XXXIII.—BONONIENSIS (Bologne, Etats-de- l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 483, 500. — Eugenii III, CLXXX, 1363, 1457. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 504. —Alexandri III, CC, 73, 665, 1057, 1112.— Urbani III, CCII, 1507, 1515. — Clementis III, CCIV, 1502.— Cœlestini III CCVI, 1212. — Innocentii III, CCXIV, 340, 820; CCXV, 820, 1429; CCXVI, 84, 525, 440, 472, 966, 1232, 1245; CCXVII, 160.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 951. — Victoris II, CXLIII, 809.— Paschalis II, CLXIII, 351.— Honorii II, CLXVI, 1293. — Lucii II, CLXXIX, 866 — Alexandri III, CC, 504. — Urbani III, CCII, 1435, 1500, 2522. — Cœlestini III, CCVI, 1156, 1248.

Monasteria. — S. Felicis Bononiens., CLXXXVIII, 7.— S. Proculi Bononiens., CCXV, 830. — S. Stephani Bononiens., CCXV, 307; CCXVI, 472.

Viri clari. — Petronius, episc. Bononiens. CLI, 500. — Gerardus, episc. Bononiens., CLXXX, 1363. — Gratianus, monach. Bononiens., CLXXXVII (integre). — Hugo, cardinalis, CXC, 504. — Joannes, episc. Bononiens., CC, 665.

XXXIV. — BRIXIENSIS (Brescia, Lombardie, évêché)

Epistolæ. — Calixti III, CLXIII, 1283. — Gregorii VIII, CCII, 1550. —Innocentii III, CCXV, 633, 765.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1341, 1343. — Innocentii II, CLXXIX, 154, 156. — Eugenii III, CLXXX, 1363, 1366.—Alexandri III, CC, 1032.—Lucii III, CCI, 1269,

Bullæ. — Calixti III, CLXIII, 1262. — Alexandri III, CC, 1082.

Monasteria —S. Euphemiæ Brixiens., CLXIII, 1262. — S. Faustini Brixiens., CLXXIX, 151; CCXV, 633. — S. Juliæ Brixiens., CXLIII, 1341, 1343; CLXII., 1383; CLXXIX, 156; CLXXX, 1663; CCI, 1269. — S. Salvatoris Brixiens., LXXXVII, 1389, 1290; CXLIII, 1315; CXLVI, 1419.

Viri clari. — S. Philastrius, episc. Brixiens., XII, 1049; LXII, 447. — S. Gaudentius, episc. Brixiens., XX, 791. — Albertus, episc. Brixiens., CXXXVII, 914. — Rambertus, episc. Brixiens., CXXXVIII, 536. — Adelmannus, episc. Brixiens., CXLIII, 1277.

Scriptum.— Kalendarium Brixianum, CXXXVIII. 1265.

XXXV. — BRUNDISINENSIS (Brindes, de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Gelasii papæ, LIX, 159. — Cœlestini III, CCVI, 1249. —Innocentii III, CCXIV, 252, 867; CCXV, 209.

XXXVI. — CÆSENATENSIS (Céséne, Etats-de l'Eglise évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXII., 433

Scriptum. — Vita S. Mauri, episc. Cæsenat., CXLIV, 945.

XXXVII. — CALARITANA (Cagliari, Etats-Sardes, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 520, 121, 536, 539, 914, 945, 1001, 1085, 1135, 1257. — Innocentii, III, CCXIV, 917, 918; CCXV, 589, 801.

Viri clari. — Lucifer, episc. Calaritan., XIII, 691. — Januarius, archiepisc. Calaritan., LXXVII, 520 et seqq. *passim.*

XXXVIII.—CANNENSIS, Cannes, roy. de Naples, évêché).

Privilegium. — Urbani III, CCII, 1596.

XXXIX. — CANUSINA (Canosa, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Joannis XIX, CXLI, 1123.

XL. — CAPUANA (Capoue, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Liberii papæ, VIII, 1371. — Julian., episc. Capuan., LXXVII, 734. — Gregorii II, CXLVIII, 626. — Calixti III, CLXIII, 1189, 1215, 1219, 1261. — Conradi imperatoris, CLXXX, 1627; CLXXXIX, 1309 — Innocentii III, CCXIV, 15, 510, 513, 738, 805, 841; CCXV, 1437, 1439; CCXVI, 157, 1191.

Monasterium. —S. Mariæ Capuanæ, CLXIII, 1189, 1249.

Viri clari. — Vincentius, episc. Capuan., VIII, 1371. — Victor, episc. Capuan., LXVIII, 251. — Otto, archiepisc. Capuan., CLXIII, 1249. — Petrus, archiepisc. Capuan., CLXXX, 1627; CLXXXIX, 1309.

XLI. — CASERTANENSIS (Caserte, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Alexandri III, CC, 1092.

XLII. — CATANENSIS (Catane, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1081. — Urbani II, CLI, 339. — Lucii III, CCI, 1178. — Innocentii III, CCXV, 1472.

Femina clara. — S. Agatha martyr, CXXIII, 198.

XLIII. — CENETENSIS (Zénéda, Lombardie, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 543.

XLIV. — CENTUMCELLENSIS (Civita-Vecchia, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII. 439.

Vir clarus. — Epictetus, episc., XIII, 777.

XLV. — CEPHALUDENSIS (Cephalo, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCVI, 90.

XLVI. — CLUGIENSIS (Capo d'Istria, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 86; CCXIV, 730.

XLVII. — CLUSINENSIS (Chiusé, Toscane, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1090, 1102. — Cœlestini III, CCVI, 904 — Innocentii III, CCXIV, 750, 808, 1147.

Bulla. — Alexandri II, CXLVI, 1347.

XLVIII. — COMENSIS (Como, Lombardie, évêché).

Privilegium. — S. Henrici imperatoris, CXL, 526.

XLIX. — COMPSANENSIS (Conza, roy. de Naples, évêché).

Epistola — Innocentii III, CCXIV, 909.

L. — CONCORDIENSIS (Concordia, Lombardie, évêché).

Diploma et privilegium. — Dipl. Caroli Magni, XCVII, 1025. — Privil. Urbani III, CCII, 1470.

LI. — CORSICÆ (Ile de Corse, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 532, 533. — Gregorii VII, CXLVIII, 487, 489. — Urbani II, CDI, 330. Calixti II, CLXIII, 1287.

LII. — CREMONENSIS (Crémone, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1315. — Calixti III, CLXIII, 1177, 1316. — Innocentii II, CLXXIX, 524. — Urbani III, CCII, 1341. — Cœlestini III, CCVI, 1023, 1171. — Innocentii III, CCXIV, 483; CCXV, 139, 168, 1307; CCXVI, 81, 310, 438, 650, 656, 668, 800.

Privilegia. — Henrici II, regis, CXL, 271, 285. — Calixti III, CLXIII, 1269. — Lucii II, CLXXIX, 851.

Bullæ. — Alexandri II. CXLVI, 484. — Urbani II, CLI, 484. — Eugenii III, CLXXX, 1353.

Monasteria — S. Joannis Evangelistæ, CXLI, 484. — S. Gabrielis Cremonens., CCXV, 139. — S. Thomæ Cremonens., CCXVI, 168.

Viri clari. — Luitprandus, episc. Cremonens., CXXXVI, 769. — Landulfus, episc. Cremonens., CXL, 871. — Albertus, episc. Cremonens., CLXXX, 1353. — Sicardus, episc. Cremonens., CCXIII, 9. — S. Homobonus, CCXV, 39.

LIII. — CUMANA (Cumes, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 502, 545. — Innocentii III, CCXV, 934; CCXVI, 29.

LIV. — CUSENTINA (Consenza, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 150, 154, 1207.

LV. — DERTONENSIS (Tortone, Lombardie, évêché)

Epistolæ. — Gerberti Auriliacensis, CXXXIX, 201. — Gregorii VII, CXLVIII, 315. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1453. — Innocentii III, CCXIV, 120; CCXV, 79.

Viri clari. — Gezo, abbas Dertonensis, CXXXVII, 369. — Liutifredus, episc. Dertonens., *ibid.*, 914. — Herebertus, episc. Dertonens., CXXXIX, 201.

LVI. — EPOREDIENSIS (Ivrée, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 515; CCXV, 1004, 1425, 1486, 1503; CCXVI, 18.

Monasterium. — Fructuariense, CXLI, 837, 871.

LVII. — ESCULANA (Equilium, Etats de l'Eglise, évêché).

Monasterium. — Fonsaldumum, CCXVI, 499.

LVIII. — ESINENSIS (Giési, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1155 — Lucii III, CCI, 1190. — Innocentii III, CCXIV, 541.

LIX. — EUGUBINA (Eugubio, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1016. — S. Petri Damiani, CXLIV, 309. — Gregorii VII, CXLVIII, 395. — Innocentii III, CCIV, 618, 750, 852; CCXV, 1025.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 551, 765. — Alexandri III, CC, 712. — Lucii III, CCI, 1115. — Cœlestini III, CCVI, 917, 918.

Viri clari. — Gaudiosus, episc. Eugub., LXXVII, 1016. — Rodulphus, episc. Eugub., CXLIII, 1008. — Bentivolus, episc. Eugub., CCVI, 918.

LX. — FANENSIS (Fano, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Petri Damiani, CXLIV, 342. — Innocentii III, CCXIV, 939; CCXV, 185, 508, 515.

LXI. — FAVENTINA (Faenza, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Petri Damiani, CXLIV, 532, 553. — Cœlestini III, CCVI, 1064, 1250. — Innocentii III, CCXIV, 291; CCXV, 1042, 1057, 1126, 1392.

LXII. — FELTRENSIS (Feltre, Lombardie, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 505.

LXIII — FERENTINENSIS (Férentino, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 25; CCXVI, 245.

LXIV. — FERETRANENSIS (Monte-Feltro, Etats-de l'Eglise, évêché).

Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 393.

LXV. — FERRARIENSIS (Ferrare Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Petri Damiani CXLVI, 386. — Alexandri III, CC, 129. — Innocentii III, CCXIV, 6, 588, 837; CCXV, 509, 935, 864, 1013, 1020, 1582; CCXVI, 15, 325, 438, 934, 1094.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 956, — Victoris II, CXLIII, 808. — Alexandri II, CXLVI, 1345. — Innocentii II, CLXXIX, 172. — Lucii II, *ibid.*, 816, 825. — Eugenii III, CLXXX, 1207. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1548. — Alexandri III, CC, 1153. — Clementis III, CCIV, 1436.

Bullæ. — Victoris II, CXLIII, 817. — Paschalis II, CLXII, 199. — Innocentii II, CLXXIX, 454, 742. — Alexandri III, CC, 578.

Monasteria. — Pomposianum (Pomposa), CXLIV, 586. — S. Mariæ Ferrar., CCXIV, 837. — S. Bartholomæi Ferrar., CCXVI, 325.

Viri clari. — Servatus Lupus, presbyter Ferrar., CXNIII, 423. — Martinus, episc. Ferrar., CXXXVI, 129. — Rolandus, episc. Ferrar., CXLIII, 817. — Landulfus, episc. Ferrar., CLXXIX, 172.

LXVI. — FESULENSIS (Fiésole, Toscane, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 409. — Innocentii III, CCXIV, 735; CCXV, 303, 1403.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 211, 550. — Lucii II, CLXXIX, 815. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1015.

Bullæ. — Paschalis papæ, CLXIII, 84. — Eugenii III, CLXXX, 1579.

LXVII. — FIRMANA (Fermo, Etats-de-l'Eglise, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1007, 1226, 1271. — S. Petri Damiani, CXLIV, 311. — Gregorii VII, CXLVIII, 370. — Innocentii III, CCXIV, 910, 914; CCXV, 767; CCXVI, 628.

LXVIII. — FLORENTINA (Florence, Toscane, évêché)

Epistolæ. — Benedicti IX, CXLI, 1345. — Gregorii V, CXLII, 575. — S. Petri Damiani, CXLIV, 349, 422. — Alexandri II, CXLVI, 1400. — Gregorii VII, CXLVII, 287. — Paschalis II, CLXIII, 152, 227, 994, 397. — Calixti III, *ibid.*, 1178. — Innocentii II, CLXXIX, 350, 625. — Eugenii III, CLXXX, 1062. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1576. — S. Hildegardis, CXCVII, 380. — Cœlestini III, CCVI, 1018. — Innocentii III, CCXIV, 546; CCXV, 51, 734, 752, 747, 813, 849, 973, 1002, 1085, 1198, 1490, 1583; CCXVI, 82.

Privilegia. — S. Leonis IX, CXLIII, 597, 677. — Alexandri II, CXLVI, 1358, 1367. — Gregorii VII, CXLVIII, 677. — Paschalis II, CLXIII, 266, 372. — Honorii II, CLXVI, 1223. — Innocentii II, CLXXIX, 57, 140, 272, 339, 553, 674, 778. — Lucii II, *ibid*, 801, 880. — Eugenii III, CLXXX, 1604. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 994, 997. — Adriani IV, *ibid.*, 1396. — Alexandri III, CC, 229, 569. — Lucii III, CCI, 1254. — Urbani III, CCII, 1389, 1413, 1476. — Clementis III, CCIV. 1279, 1337, 1342, 1371, 1416. — Cœlestini III, CCVI. 876, 885, 925.

Bullæ. — Nicolai II, CXLIII, 1334. — Alexandri II, CXLVI, 1330. — Paschalis II, CLXIII, 330. — Lucii II, CLXXIX, 806. — Eugenii III, CLXXX, 1187, 1373.

Monasteria. — S. Ambrosii Florentini, CLXXIX, 515. — S. Anthimi Florentini, CLXXXVIII, 994. — Camaldulenses (Les Camaldules), CLXIII, 162, 330, 1178; CLXXIX, 272, 806; CLXXX, 1187, 1601; CLXXXVIII, 1396, 1521, 1576; CC, 1067; CCI, 1263; CCIV, 1275; CCVI, 885; CCXIV, 546. — Cistellense (Cistello), CXCVII, 580. — S. Felicitatis Florentinæ, CXLIII, 1323. — S. Mariæ de Florentia, *ibid.*, 845; CC, 1069; CCIV, 1297. — S. Mariæ in Gorgona Insula, *ibid.*, 677. — S. Petri Majoris Florentini, CLXXX, 1471; CCVI, 923. — S. Salvatoris Florentini, CXLIII, 597; CLXXIX, 801. — S. Salvii Florentini, CC, 229; CCII, 1476; CCIV, 1416. — S. Stephani de Ponte, CCXV, 1228. — S. Trinitatis Florentinæ, CCI, 1254. — Vallumbrosanum (Vallombreuse), CXXXVIII, 280; CLXIII, 372; CLXXIX, 57, 190; CLXXXVIII, 997; CC, 569, 1045, 1064; CCII, 1413, 1589; CCIV, 1279; CCVI, 1018; CCXV, 51, 747.

Viri clari. — Theuzo, monachus Florentinus, CXLIII, 843. — Joannes Gualbertus, abbas Florentinus, CXLVI, 667. — Hugo Eterianus, CCI, 166. — Henricus Septimellensis, CCIV, 841.

LXIX. — FORMIENSIS (Formies, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 454.

LXX. — FOROPOPULENSIS (Forlimpopoli, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Benedicti VII, CXXVII, 533. — Cœlestini III, CCVI, 1059.

LXXI. — FULGATONENSIS (Foligno, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 567. — Cœlestini III, CCVI, 1076. — Innocentii III, CCXV, 1058; CCXVI, 563, 747.

LXXII. — FUNDANA (Fundi, roy. de Naples, évêché).

Decretum. — Alexandri III, CC, 882.

LXXIII. — FURCONIENSIS (Forcono, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1369. — Innocentii III, 583, 596.

LXXIV. — GENUENSIS (Gênes, Piémont, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 328. — Urbani II, CLI, 594. — Innocentii II, CLXXIX, 174. — Eugenii III, CLXXX, 1411. — S. Bernardi, CLXXXII, 285. — Consulum Genuensium, CLXXXVIII, 1614. — Alexandri III, CC, 69, 115, 135, 557, 1191, 1192. — Clementis III, CCIV, 1496. — Innocentii III, CCXV, 35, 188, 373, 817, 1210; CCXVI, 15, 61, 173, 308, 608, 687, 887, 958.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 299. — Lucii II, CLXXIX, 845. — Eugenii III, CLXXX, 1562. — Alexandri III, CC, 1293. — Gregorii VIII, CCII, 1564. — Cœlestini III, CCVI, 945, 992.

Bulla. — Calixti III, CLXIII, 1194.

Monasterium. — Brugnatense (Brugnéto), CLXXIX, 178.

Viri clari. — Joannes, archiepisc. Genuens., CXXXVII, 914. — Hubertus, archiepisc. Genuens., CXLVIII, 328. — Cyriacus, archiepisc. Genuens., CLI, 594. — Henricus, archiepisc. Genuens., CLXXIX, 845. — Syrus, archiepisc. Genuens., CC, 69, 115, 135. — Hugo, archiepisc. Genuens., CC, 557. — Gautherus Ligurinus, CCXII, 555.

LXXV. — GRADENSIS (Grado, Lombardie, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii II, LXXXIX, 527, 586. — Joannis XIX, CXLI, 1140. — S. Leonis IX, CXLIII, 727. — Alexandri II, CXLVI, 1405. — Gregorii VII, CXLVIII, 444, 482. — Urbani II, CLI, 116. — Adriani IX, CLXXXVIII, 1384, 1516, 1519. — Alexandri III, CC, 118, 121, 1269. — Innocentii III, CCXIV, 120, 255; CCXV, 270, 554, 579, 1353; CCXVI, 456, 730, 913.

Privilegia. — Caroli Magni, XCVII, 1028. — Innocentii II, CLXXIX, 286. — Alexandri III, CC, 118, 1053, 1234. — Lucii III, CCI, 1135. — Urbani III, CCII, 1397. — Cœlestini III, CCVI, 915.

Synodus. — Gradensis, Benedicto IX præside, CXLI, 1362.

LXXVI. — HIPPONIENSIS (Hipponium, roy. de Naples, évêché).

Vir clarus. — Blinwarmund, episc. Hipponiensis, CXXXVII, 914.

LXXVII. — HORTENSIS (Horta, Toscane, évêché).

Epistola. — Eugenii III, CLXXX, 1381.

LXXVIII. — HYDRUNTINENSIS (Otrante, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Cœlestini III, CCVI, 1250. — Innocentii III, CCXIV, 288, 748.

LXXIX. — IMOLENSIS (Imola, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 292. — Innocentii III, CCXVI, 590; CCXVII, 242.

Privilegia. — Eugenii III, CLXXX, 1473. — Alexandri III, CC, 1221.

Vir clarus. — S. Petrus Chrysologus, LII (integre).

LXXX. — INSOLENSIS (Isola, roy. de Naples, évêché).

Privilegium. — Alexandri II, CXLVI, 1325.

LXXXI. — JADERTINENSIS (Zara, Dalmatie, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 913. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1588. — Innocentii III, CCXIV, 492, 900.

Vir clarus. — Felix, episc. Jadertin., LXII, 448.

LXXXII. — JUVENNATENSIS (Giovennazo, roy de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 84.

LXXXIII. — LANCICIENSIS (Lauzano, roy. de Naples, évêché).

Privilegium. — Innocentii III, CCXV, 1068.

LXXXIV. — LAUDENSIS (Lodi, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 199. — Eugenii III, CLXXX, 1129. — Innocentii III, CCXIV, 32, 35, 37; CCXV, 139; CCXVI, 672; CCXVII, 119.

Diplomata. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1490. — Urbani III, CCII, 1346. — Cœlestini III, CCVI, 1234.

Monasteria. — S. Stephani Laudensis, CLXIII, 199. — S. Bosciani, CCXV, 139. — De Cerreto, *ibid.*

LXXXV. — LICCIENSIS (Lecces, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1068.

LXXXVI. — LUCENSIS (Lucques, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1388, 1391. — Gregorii VII, CXLVIII, 304, 487, 519. — Paschalis II, CXLIII, 124, 226, 235, 430, 431, 501. — Calixti III, CLXIII, 1146. — Honorii II, CLXVI, 1287. — Innocentii II, CLXXIX, 54, 66, 145, 221, 503, 535, 544, 545, 604, 631, 639, 657, 792. — Lucii II, CLXXIX, 902. — Eugenii III, CLXXX, 1052, 1062, 1193, 1256, 1257, 1427, 1385. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1018, 1025, 1540. — Alexandri III, CC, 716, 1048. — Lucii III, CCI, 1116. — Clementis III, CCIV, 1501. — Cœlestini III, CCVI, 1078, 1250. — Innocentii III, CCXIV, 1150, 1166; CCXV, 57, 59, 127, 157, 304, 505, 972, 1475; CCXVI, 1224; CCXVII, 117, 149.

Privilegia. — Alexandri II, CXLVI, 1346, 1393. — Paschalis II, CXXIII, 192. — Innocentii II, CLXXIX, 136, 220, 221, 535, 609. — Eugenii III, CLXXX, 1020, 1115, 1192. — Alexandri III, CC, 1062. — Lucii III, CCI, 1074. — Urbani III, CCII, 1370. — Cœlestini III, CCVI, 927, 931, 983, 1060.

Bulla. — Eugenii III, CLXXX, 1404.

Monasteria. — S. Frigdiani Lucensis, CLXIII, 192, 450; CCI, 1116. — S. Ginesii Lucensis, CCXVII, 149. — S. Georgii Lucensis, CLXXX, 1083. — S. Justinæ Lucensis, CC, 1062. — S. Petri Lucensis, CLXXX, 1192; CCII, 1370. — S. Portiani Lucensis, CCXV, 972.

Viri clari. — S. Anselmus, episc. Lucensis, CXLVIII, 905; CXLIX, 455. — Rangerius, episc. Lucensis, CLXIII, 124. — Benedictus, episc. Lucensis, CLXIII, 1146. — Hubertus, episc. Lucensis, CLXXIX, 221. — Otho, episc. Lucensis, CLXXIX, 902. — Gregorius, episc. Lucensis, CLXXX, 1193; CLXXXVIII, 1018, 1025. — Landus, episc. Lucensis, CC, 716. — Guillelmus, episc. Lucensis, CCVI, 927, 931.

LXXXVII. — LUNENSIS (Luni, Piémont, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1101, 1102. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1046. — Innocentii III, CCXIV, 37, 38; CCXV, 306; CCXVII, 92.

LXXXVIII. — MANTUANA (Mantoue, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1407. — Innocentii III, CCXIV, 501; CCXV, 344.

Viri clari. — Gumpaldus, episc. Mantuan., CXXXV, 919. — Beatus Simeon, monachus, CXXXIX, 1635.

Concilium. — Mantuanum, CXLIII, 494.

Kalendarium. — Mantuanum, CXXXVIII, 1253.

LXXXIX. — MARSENSIS (Marsi, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 338.

Viri clari. — Pandulphus, episc. Marsensis, CXLIII, 875. — Berardus, episc. Marsensis, CLXIII, 338.

XC. — MARSICANENSIS (Marsico-Nuovo, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 44; CCXV, 134.

XCI. — MATURANENSIS (Martorano, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 250.

XCII. — MAURIANNENSIS (Saint-Jean de Maurienne, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Calixti II, CLXIII, 1293. — Innocentii III, CCXV, 191, 815, 868; CCXVII, 206.

Monasterium. — Aqua Bella (Aiguebelle), 191, 815, CCXVII, 206.

XCIII. MAZARIENSIS (Mazara, Sicile, évêché),

Epistola. — Paschalis II, CLXIII, 45.

XCIV. — MEDIOLANENSIS (Milan, Lombardie, archevêché).

Epistolæ. — Siricii papæ, XVI, 1121. — Simpliciani, episc. Mediolan., LVIII, 1079. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 535, 626, 978, 1005, 1015, 1059, 1086, 1246, 1280. — S. Petri Damiani, CXLIV, 295, 568. — Alexandri II, CXLVI, 1279, 1362, 1383. — Gregorii VII, CXLVIII, 323, 486. — Urbani II, CLI, 358. — Paschalis II, CLXIII, 488. — Frederici, archiepisc. Coloniensis, CLXVI, 1554. — Innocentii II, CLXXIX, 248, 570. — S. Bernardi, CLXXXII, 286, 287, 288, 289, 290. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1527. — Alexandri III, CC, 456, 782, 874, 1053. — Innocentii III, CCXIV, 18, 28, 73, 110, 166, 233, 552, 559, 546, 523, 525, 568, 854; CCXV, 48, 487, 909, 1129, 1197, 1275, 1474, 1486; CCXVI, 29, 622, 635, 710, 932, 1002, 1034, 1101, 1204, 1217, 1221.

Privilegia. — Caroli Magni, XCVIII, 1019, 1938. — Ludovici I, regis, CIV, 1268. — Paschalis II, CLXIII, 82. — Eugenii III, CLXXX, 1194, 1554, 1560. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 996. — Alexandri III, CC, 174, 907, 1214.

Bullæ. — Eugenii III, CLXXX, 1405. — Cœlestini III, CCVI, 1193.

Monasteria. — S. Ambrosii Mediolan., CLXIII, 82; CIV, 1268. — Clarævallensis Mediolan., CLXXX, 1554. — De Cerreto, CCXIV, 626. — S. Dionysii Mediolan., CLXXX 1194; CLXXXVIII, 1527. — S. Mauritii Mediolan., CLXXX, 1360. — S. Simpliciani Mediolan., CC, 1214.

Viri clari. — S. Dionysius Mediolan., X, 540, 675; XIII, 880. — S. Ambrosius, archiepisc. Mediolan., XIV, XV, XVI, XVII. — Paulinus, diacon. Mediolan., XX, 705. — Eusebius, archiepisc. Mediolan., LIV, 945. — Laurentius, archiepisc. Mediolan., LXXVII, 535. — Constantius, archiepisc. Mediolan., *ibid.*, 970, 992, 1005, 1005, 1059, 1080. — Deusdedit, archiepisc. Mediolan., *ibid.*, 1246, 1280. — S. Mansuetus, archiepisc. Mediolan., LXXXVII, 1275. — S. Benedictus Crispus, archiepisc. Mediolan., LXXXIX, 561. — Arnulfus, clericus Mediolan., CXLVII, 279. — Landulfus senior, clericus Mediol., *ibid.*, 803. — Angilbertus Pusterla, archiepisc. Mediol., CLI, 1259. — Anselmus, archiepisc. Mediolan., *ibid.*, 117. — Petrus Chrysolanus, archiepisc. Mediolan., CLXII, 1005. — Jordanus, archiepisc. Mediolan., CLXIII, 488 — Riboaldus, archiepisc. Mediolan., CLXXIX, 570. — Obertus, archiepisc. Mediolan., CLXXX, 1405. — Goldinus, archiepisc. Mediolan., CC, 486. — Milo, archiepisc. Mediolan., CCIV, 1455.

Scripta. — Notitia de Constantini judicio Mediolan. habito, VIII, 750. — Itinerarium ab Herculea usque ad Mediolan., *ibid.*, 783. — Liber de gestis archiepisc. Mediolan., CXLVIII, 285. — Historia Mediolan., CXLVII, 803.

XCV. — MELPHITANENSIS (Melfi, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 75. — Cœlestini III, CCVI, 1011. — Innocentii III, CCXIV, 539; CCXVI, 625, 777.

Concilium. — Melfitanum, CLI, 56.

XCVI. — MESSINENSIS (Messine, Sicile, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 493, 522, 541, 907, 1110, 1320, 2521. — Alexandri III, CC, 1053. — Lucii III, CCI, 1183, 1315. — Innocentii III, CCXIV, 736, 1050; CCXV, 54, 55, 1589.

Privilegia. — S. Henrici imperat., CXL, 521. — Cœlestini III, CCVI, 1160, 1254.

Bullæ. — Lucii II, CLXXIX, 721, 722.

Monasteria. — S. Bartholomæi in insula Lipara, CLI, 529. — S. Salvatoris Messinensis, CC, 1035; CCVI, 1254. — S. Vitonis, CXL, 321.

XCVII. — MEVANIENSIS (Bevagna, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 534.

XCVIII. — MONTEFERETRANA (Monte-Feltro, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Honorii II, CLXVI, 1252.

XCIX. — MONTEFLASCONENSIS (Monteflascone Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 539, 754

C. — MONTISREGALIS (Mondovi, Piémont, archevêché).

Epistolæ. — Clementis III, CCIV, 1384, 1385. — Innocentii III, CCXIV, 92, 260, 570, 510, 736, 1075; CCXV, 97, 1472.

CI. — MUTILENSIS (Motola, roy. de Naples, archevêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 216.

CII. — NARNIENSIS (Narni, Etats-de-l'Eglise, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 539, 1007. — Alexandri II, CXLVI, 1332. — Innocentii III, CCXIV, 556; CCXVI, 894, 915.

Viri clari. — Joannes XII, primo episc. Narniens., CXXXV, 939. — Stephanus, episc. Narniens., CXXXVII, 549.

CIII. — NEAPOLITANA (Naples, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 546, 970, 1009, 1015, 1018, 1026, 1068, 1075, 1082, 1083, 1084, 1099, 1114, 1146, 1267. — S. Petri Damiani, CXIV, 571. — Alexandri II, CXLVI, 1402. — Gregorii VII, CXLVIII, 285. — Lucii III, CCI, 1168. — Clementis III, CCIV, 1495, 1497.

Privilegia. — Benedicti VII, CXXXVII, 326. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1592, 1627. — Henrici imperat., CXL, 300. — Benedicti IX, CXLI, 1357. — S. Leonis IX, CXLIII, 604, 605, 690, 731. — Nicolai II, *ibid.*, 1505. — Alexandri II, CXLVI, 1395, 1425. — Paschalis II, CLXIII, 65, 144. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 995. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1121, 1125, 1129. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 585. — Guarini Parisiensis, CXCVI, 1389, 1394. — Alexandri III, CCLXXV, 1158, 1161, 1290. — Arnulfi Lexoviensis, CCI, 31. — Clementis III, CCIV, 1356, 1395, 1411. — Cœlestini III, CCVI, 1051. — Stephani Tornacensis, CCI, 522. — Innocentii III, CCXIV, 592, 593, 795, 951, 1106; CCXV, 204, 1199, 1593; CCXVI, 193, 432, 437, 928; CCXVII, 152, 185, 249, 260.

Bullæ. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1635, 1656. — Victoris II, CXLIII, 851. — Alexandri II, CXLVI, 1325. — Urbani II, CLI, 549. — Paschalis II, CLXIII, 291.

Monasteria. — S. Archangeli de Morfisa, CLXIII, 404. — Casinense (Mont-Cassin), LXXX, 185; LXXXVII, 1592, 1593; LXXXIX, 1049; CV, 759; CXXVI, 950, 975; CXXIX, 743; CXXXIII, 867, 929; CXXXVII, 326; CXXXIX, 1592, 1627, 1635, 1656; CXL, 120, 300; CXLI, 1357; CXLIII, 604, 605, 690, 731, 851, 1305; CXLIV, 371; CXLVI, 1328, 1395, 1425; CXLVII, 1281; CL, 1560; CLXIII, 65, 144; *ibid.*, 291; CLXXIII, 439, 997, 1003, 1063, 1133, 1145; CLXXIX, 525, 478; CLXXXVIII, 995; CLXXXIX, 1121, 1125, 1129; CC, 75, 1158, 1151, 1267; CCI, 1155, 1168; CCIV, 1356, 1395, 1411, 1495, 1497; CCXV, 204, 1199, 1595; CCXVI, 452; CCXVII, 152, 185, 249, 260.

Viri clari. — S. Benedictus, abbas Casinensis, LXVI, 125. — Cyprianus, monach. Casinensis, LXXXIX, 1049. — S. Bertarius, abbas Casinensis, CXXVI, 975. — Erchembertus, monach. Casinensis, CXXIX, 743. — Cajetanus Casinensis, CXLIII, 15. — Guaiferius, monach. Casinensis, CXLVIII, 1291. — Guillelmus Apulus, CXLIX, 1027. — Constantinus Africanus, monach. Casinensis, CL, 560. — Joannes cardinalis, CXC, 883; CXCVI, 1389, 1394.

Scripta. — Carmen de S. Benedicto, LXXX, 185. — Narratio miraculi in Monte Casino, CXL, 120. — Liber de gestis Desiderii, abbatis Casinensis, CXLIX, 917. — Chronicon monasterii Casinensis, CLXXIII, 439. — Narratio consecrationis ecclesiæ Casinensis, *ibid.*, 1133. — Liber de ortu et obitu justorum Casinensium, *ibid.*, 1065. — Liber de viris illustribus Casinens., *ibid.*, 1005. — Opusculum de disciplina Casinensi; *ibid.*, 1155. — Descriptio Montis Casinensis, *ibid.*, 1145.

CIV. — NICIENSIS (Nice, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 270. — Innocentii III, CXV, 1180.

Vir clarus. — S. Valerianus, episcopus, LII, 681.

CV. — NEOCASTRENSIS (Nicastro, royaume de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 214.

CVI. — NOLENSIS (Noles, roy. de Naples, évêché).

Viri clari. — Quidam episcop. Nolensis, XXXIII, 462. — S. Paulinus, episc. Nolensis, LXI, 15. — B. Felix, XCIV, 789; CXXIII, 214.

CVII. — NOVARIENSIS (Novare, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 426, 802, 876, 878, 1156; CCXV, 156, 465, 1098; CCXVI, 320, 566, 807, 854.

Privilegia. — S. Henrici, CXL, 511, 582. — Innocentii II, CLXXIX, 159, 141.

Vir clarus. — S. Laurentius, episc. Novariens., LXVI, 89.

CVIII.—NUCERIENSIS (Nocéra, roy. de Naples, évêc.).

Epistolæ. — Innocentii I, XX, 603. — Anastasii IV, CLXXVIII, passim. — Innocentii III, CCXIV, 590.

CIX.— ORVIETENSIS (Urbs Vetus, Toscane, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 458.

CX.— OSTIENSIS (Ostie, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 298. — S. Bernardi, CLXXXII, 417. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 271. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 504. — Hugonis, archiepisc. Rothomag., CXCII, 1265. — Joannis Saresbur., CXCIX, 370. — Alexandri III, CC, 867. — Stephani Tornac., CCXI, 471. — Innocentii III, CCXIV, 536, 887, 894, 898; CCXVI, 1023, 1049, 1142, 1165.

Viri clari. — S. Petrus Damianus, episc. Ostiens., CXLVI, 1277. — Giraldus, episc. Ostiens., CXLVIII, 288. — Leo Marsicanus, card. et episc. Ostiens., CLXII, 1591. — Humbaldus, episc. Ostiens., CXC, 503. — Albericus, CXCII, 1255. — Octavius, episc. Ostiens., CCXI, 471.

CXI.— PADUANA (Padoue, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 269, 838; CCXV, 490. 953; CCXVI, 105, 1252.

Monasterium. — S. Justinæ Paduanæ, CXXIX, 993.

CXII.— PANORMITANA (Palerme, Sicile, archev.).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 927, 1018, 1207, 1293, 1302, 1307, 1312. — Gregorii VII, CXLVIII, 702. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1471. — Alexandri III, CC, 97, 591, 1013. — Stephani Tornac., CCVII, 195. — Innocentii III, CCXIV, 15, 310, 521, 736, 996; CCXV, 172, 427, 575; CCXVI, 906.

Viri clari. — Victor, episc. Panormit., LXXVII, 927. — Joannes, episc. Panormit., *ibid.*, 1293. — Acherius, archiepisc. Panormit., CXLVIII, 702. — Hugo, archiepisc. Panormit., CC, 97. — Walterus, archiepisc. Panormit., CCVII, 193.

Monasterium. — S. Mariæ Panormit., CC, 1013.

CXIII.— PAPIENSIS, TICINENSIS (Pavie, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Gerberti Aurilliac., CXXXIX, 202, 285. — Alexandri II, CXLVI, 1351. — Gregorii VII, CXLVIII, 294. — Paschalis II, CLXIII, 125, 189, 200, 508. — S. Bernardi, CLXXXII, 289. — S. Thomæ Cantuariensis, CXC, 524, 525, 526, 527, 528. — Gilberti Folliot, *ibid.*, 880. — Joannis Saresbur., CXCIX, 247. — Arnulfi Lexoviens., CCI, 31. — Stephani Tornacens., CCVII, 141. — Innocentii III, CCXIV, 104, 160, 291, 382, 782; CCXV, 427, 905, 913; CCXVI, 596, 1091, 1114.

Privilegia IV.— Joannis XIII, CXXV, 993.— Innocentii II, CLXXIX, 60. — Eugenii III. CLXXX, 1029.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 84, 148. — Calixti II, CLXIII, 1174.

Concilia.— Synodus Papiensis, CXXXVI, 93. — Ludovici II conventus Ticinensis, CXXXVIII, 557, 609, 617.— Caroli II conventus Ticinensis, *ibid.*, 761. — Synodus Papiensis a Benedicto VIII habita, CXI., 225.

Monasteria.— Cœli Aurei, CXXXVII, 327; CLXIII, 84, 148, 368.— S. Juvenci Papiensis, CCXIV, 104. — De Lucedio, CCXIV, 782. — S. Mariæ Ticinensis, CIV, 1307. — S. Salvatoris Papiensis, CXXXV, 993; CLXXIX, 285; CLXIII, 200; CLXXX, 1029; CCXIV, 782. — Senatoris, CXXXIX, 285.

Viri clari. — Luitprandus, XXXI, 634. — Magnus Felix Ennodius, episc. Ticinens., LXIII, 9. — Damianus, episc. Ticineus. LXXXVII, 1259. — Willelmus Papiensis, cardinalis, CXC, 880.

CXIV.— PARMENSIS (Parme, évêché).

Epistolæ.— S Henrici, CXL, 250. — Gregorii VII, CXLVIII, 527.— Alexandri III, CC, 1187, 1291.— Cœlestini III, CCVI, 878. — Innocentii III, CCXIV, 113, 516, 572; CCXV, 470; CCXVI, 622.

Privilegia.— Innocentii II, CLXXIX, 357, 556.— Adriani IV, CLXXXVIII. 1497. — Urbani III, CCII, 1480, 1561. —Cœlestini III, CCVI, 1081, 1084, 1162, 1219.

Monasteria. — S. Alexandri Parmensis, CLXXIX, 357; CCVI, 1081, 1084. — S. Joannis Parmensis, CXXXVII, 727; CLXXX, 1059. — S. Pauli Parmensis, CCII, 1480, 1561.— S. Petri de Guastalla, CLXXX, 1048; CLXXXVIII, 1497.

CXV.— PENNENSIS (Penne et Atri, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 562, 865, 1021, 1287. — Cœlestini III, CCVI, 1186. — Innocentii III, CCXIV, 530, 755, 837, 880; CCXV, 979; CCXVI, 1197.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1311. — Alexandri II, CXLVI, 1362. — Eugenii III, CLXXX, 1437. — Cœlestini III, CCVI, 1110.

Monasteria. — S. Joannis Baptistæ, CXLVI, 1362 — S. Bartholomæi, CLXXIX, 13.

CXVI.— PERUSINA (Pérouse, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ.— S. Gregorii Magni, LXXVII, 1231.— Innocentii III, CCXIV, 41, 355, 711, 750; CCXV, 647.

Privilegia. — Benedicti VII, CXXXVII, 528.— S. Leonis IX, CXLIII, 593, 681. — Stephani X, *ibid.*, 871.— Nicolai II, *ibid.*, 1301, 1324. — Alexandri II, CXLVI, 1304. — Innocentii II, CLXXIX, 314.— Cœlestini II, CLXXIX, 828. — Eugenii III, CLXXX, 1029, 1046.

Monasteria. — S. Mariæ Vallis Pontis, CXLIII. 593. — S. Petri Perusini, CXXXVII, 528; CXLIII, 681, 871, 1301, 1324; CLXXIX, 314, 828; CLXXX, 1029; CCXIV, 711. — S. Salvatoris Montis Acuti, CLXXXX, 1046.

CXVII. — PESAURIENSIS (Pésaro, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Bulla. — Nicolai II, CXLIII, 1336.

CXVIII. — PINEROLENSIS (Pignerol, Piémont, évêché).

Bulla. — Gregorii VII, CXLVIII, 705.

CXIX.— PISANA (Pise, Toscane, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 520. — Paschalis II, CLXIII, 44. — Damberti archiepisc. Pisani, CLXIII, 448. —Honorii II, CLXVI, 1261.—Innocentii II, CLXXIX, 321.—Anastasii IV, CLXXXIII, 983.—Adriani IV, *ibid.*, 1436. — Urbani III, CCII, 1391, 1445. — Cœlestini III, CCVI, 915, 988.

Privilegia.— Joannis XVIII, CXXXIX, 1486.— Alexandri II, CXLVI, 1283. — Gregorii VII, CXLVII, 698, 681. — Urbani II, CLI, 95, 344. — Innocentii II, CLXXIX, 321.— Anastasii IV, CLXXXVIII, 989.— Adriani IV, *ibid.*, 1436. — Urbani III, CCII, 1391, 1445. — Cœlestini III, CCVI, 913, 988.

Monasteria. — S. Michaelis Pisani, CXLVIII, 681; CLXXXVIII, 1436. S Salvatoris Pisani, CCII, 1391. — S. Zenonis Pisani, CXLVIII, 698.

Viri clari. — Landulphus, episc. Pisanus. CXLVIII, 520. — Dambertus, archiepisc. Pisanus, CLXIII, 448. — Laurentius Veronensis, diaconus Pisanus, *ibid.*, 513. — Willelmus, archiepisc. Pisanus, CLXX, 1142. — Guido, archiepisc. Pisanus, CLXXXII, 538. — Ubaldus, archiepisc. Pisanus, CC, 1066.

CXX.— PISCHARIENSIS (Peschiéra, Lombardie, évêché).

Privilegia. — S. Leonis IX, CXLIII, 674.—Adriani IV, CLXXXVIII, 1625. — Cœlestini III, CCVI, 881.

Monasteria. — S. Clementis Pischariensis, CLXXXVIII, 1625.— S. Petri Pischariensis, CCVI, 881.

CXXI.— PISTORIENSIS (Pistoie, Toscane, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 192, 376. — Cœlestini II, *ibid.*, 801. — Cœlestini III, CCVI, 1033. — Innocentii III, CCXIV, 789, 945; CCXV, 1583; CCXVI, 113, 351, 728, 1207; CCXVII, 225.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 176. — Eugenii III, CLXXX, 1480. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1052, 1054. — Adriani IV, *ibid.*, 1393. — Alexandri III, CC, 999. — Lucii III, CCI, 1347. — Clementis III, CCIV, 1292.

Bullæ.—Urbani II, CLI, 517.—Innocentii II, CLXXIX, 576. — Cœlestini II, CCIV, 1292.

Monasteria. — S. Angeli Pistoriensis, CCIV, 1292; CCXVI, 554.— S. Bartholomæi Pistoriensis, XCVII, 1046. — S. Petri Pistoriensis, LXXXVII, 1377.

CXXII.— PLACENTINA (Plaisance, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 581. — Innocentii II, CLXXIX, 480. — Eugenii III, CLXXX, 1369.— Adriani IV, CLXXXVIII, 1381, 1592, 1553. — Alexandri III, CC, 1054, 1282. — Innocentii III, CCXIV, 111, 165; CCXV, 112, 488, 542, 896, 948, 995, 998, 1160, 1226, 1331; CCXVI, 853, 1094; CCXVII, 210.

Privilegia. — Hildeprandi regis, LXXXVII, 1398. — Rachisii regis, *ibid.*, 1406. — Joannis VIII, CXXVI, 757, 821. — Adriani III, *ibid.*, 971. — Paschalis II, CLXIII, 62. — Honorii II, CLXVI, 1253. — Innocentii II, CLXXIX, 146, 148, 153, 218, 230. — Eugenii III, CLXXI, 1356. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1026, 1062. — Adriani IV, *ibid.*, 1350, 1278. — Alexandri III, CC, 132, 243, 905. — Lucii III, CCI, 1126. — Urbani III, CCII, 1363, 1465. — Cœlestini III, CCVI, 922

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 390. — Eugenii III, CLXXX, 1361, 1369. — Lucii III, CCI, 1126, 1166. — Urbani III, CCII, 1478, 1485. — Clementis III, CCIV, 1476. — Cœlestini III, CCVI, 1065.

Monasteria. — S. Benedicti Placentini, CCVI, 1065. — Gravense (Gravae), CXLVIII, 381; CIV, 1095. — S. Sabini Placentini, CC, 905; CCII, 1363, 1478. — S. Sepulcri Placentini, CCII, 1465. — De Spina, CCXVI, 853. — Tollense (Tolle), CXXXII, 1089; CLXXX, 1365. — S. Xisti, Placentini, CLXIII, 390; CLXXIX, 146; CLXXXVIII, 1026; CCVI, 922.

Concilium. — Placentinum, CLI, 138 et seqq.

CXXIII. — POLINIANENSIS (Polignano, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 22.

CXXIV. — PRÆNESTINA (Pallestrina, Etats-de-l'Eglise évêché).

Epistolæ. — S. Ivonis Carnotens., CLXII, 270, 275. — Gelasii II, CLXIII, 492. — S Bernardi, CLXXXII, 591. — Petri Cellens., CCII, 540. — Stephani Tornac., CCXI, 337. — Innocentii III, CCXIV, 957, 963; CCXV, 203; CCXVI, 1051, 1082, 1089, 1107.

Privilegia. — Eugenii III, CLXXX, 1041. — Cœlestini III, CCVI, 910.

Monasterium. — S. Mariæ de Columba, CLXXX, 1041.

Viri clari. — Leopertus, episc. Prænest., CXLVI, 49. — Conon, card. et episc., CXLIII, 1431. — Stephanus, episc. Prænest., CLXXXII, 591.

CXXV. — PRÆVALENSIS (évêché de Dalmatie).

Epistola. — Episc. Prævalens. ad Horsmidam papam, LXIII, 445.

CXXVI. — RAGUSINA (Raguse, Dalmatie, archevêché).

Epistolæ. — Calixti II, CLXIII, 1184. — Eugenii III, CLXXX, 1485. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1108. — Alexandri III, CC, 462, 465, 468. — Clementis III, CCIV, 1449. — Innocentii III, CCXIV, 970; CCXV, 1425.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 595. — Alexandri III, CC, 462. — Clementis III, CCIV, 1368.

CXXVII. — RAVELLENSIS (Ravello, roy. de Naples, évêché).

Privilegia. — Victoris III, CXLIX, 961. — Urbani II, CLI, 125, 325. — Calixti II, CLXIII, 74. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1522. — Lucii III, CCI, 1160. — Clementis III, CCIV, 1347.

CXXVIII. — RAVENNATENSIS (Ravenne, Etats de l'Eglise, archevêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 1191. — Simplicii papæ, LVIII, 55. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 492, 573, 654, 795, 918, 920, 922, 950, 1071 et passim. — Paschalis I, CII, 1089. — Joannis VIII, CXXVI, 653. — Gregorii V, CXXXVII, 919. — S. Petri Damiani, CXLIV, 289, 290, 292. — Gregorii VII, CXLVIII, 286, 294, 498, 518, 586, 587. — Paschalis II, CLXIII, 414, 462. — Gelasii II, CLXIII, 483. — Gualteri, archiepisc. Ravennat., CLXXIX, 38. — Innocentii II, *ibid.*, 136. — Lucii II, *ibid.*, 901. — Eugenii III, CLXXX, 1514, 1570, 1541. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1579. — Alexandri III, CC, 1272. — Lucii III, 1144, 1171. — Urbani III, CCII, 1377, 1466, 1480. — Cœlestini III, CCVI, 1022, 1184. — Innocentii III, CCXIV, 21, 114, 955; CCXV, 325, 1140, 1212, 1553; CCXVI, 24, 439.

Privilegia. — Gregorii V, CXXXVII, 909. — Henrici II, regis, CXL, 286. — Eugenii III, CLXXX, 1077. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1395, 1495. — Alexandri III, CC, 1125. — Lucii III, CCI, 1071. — Urbani III, CCII, 1387. — Cœlestini III, CCVI, 1165.

Bullæ. — Clementis II, CXXXIX, 197. — Calixti II, CLXIII, 485.

Concilia. — Concilium Ravennat., sub Joanne XIII, CXXV, 934. — Aliud Ravennat., CXXXVI, 121; CXXXIX, 197. — Synodus Ravennat., sub papa et imperat., CXXXVI, 773. — Conventus Ravennat. Lamberti imperat, CXXXVIII, 809.

Monasteria. — S. Bartholomæi Ravennat., CVI, 451. — S. Andreæ Ravennat., CC, 1123. — Classense, CXL, 386. — S. Vitalis Ravennat., CLXXXVIII, 1493. — S. Petri ad vincula Ravennat., CCI, 1071.

Viri clari. — S. Petrus Chrysologus, episc. Ravennat., LII (integre). — Neon, episc. Ravennat., LIV, 1191. — Joannes, episc. Ravennat., LVIII, 25; LXXVII, 492, 579, 654. — Marinianus, episc. Ravennat., *ibid.*, 918, 920, 922, 950. — Maurus, archiepisc. Ravennat., LXXXVII, 103. — Felix, archiepisc. Ravennat., LXXXIX, 557. — Petronacius, archiepisc. Ravennat., CII, 1089. — Andreas, abbas S. Bartholomæi, CVI, 451. — S. Vitalis, martyr., CXXIII, 252. — Petrus, archiepisc. Ravennat., CXXXVI, 775. — Geberhardus, archiepisc. Ravennat, CXLIV, 289, 290. — Henricus, archiepisc. Ravennat., *ibid.*, 290. — Wibertus, archiepisc. Ravennat., *ibid.*, 292. — Petrus de Honestis, clericus Ravennat., CLXIII, 689. — Gualterus, archiepisc. Ravennat., CLXXIX, 38. — Moyses, archiepisc. Ravennat., CLXXX, 1314. — Gerardus, archiepisc. Ravennat., CCI, 1144. — Guillelmus, archiepisc. Ravennat., CCVI, 1022. — Hubaldus, archiepisc. Ravennat., CCXV, 1553.

Scripta. — Notitia de gestis archiepiscoporum Ravennat., CVI, 451. — Dissensiones in ecclesia Ravennat., CXLIII, 495; CXLIV, 142.

CXXIX. — REGIENSIS (Reggio, duché de Modène, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 353. — Alexandri III, CC, 400, 405. — Urbani III, CCII, 1524. — Innocentii III, CCXIV, 15, 44, 369, 371, 479; 724; CCXV, 696; CCXVI, 801.

Privilegia. — Alexandri II, CXLVI, 1370. — Eugenii III, CLXXX, 1035. — Lucii III, CCI, 1222, 1276. — Urbani III, CCII, 1474. — Cœlestini III, CCVI, 1062.

CXXX. — RHISINENSIS (Risinæ, Dalmatie, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 481.

CXXXI. — RAVELLENSIS (Ravello, roy. de Naples).

Privilegia. — Victoris III, CLI, 125. — Urbani II, CLXIII, 74. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1522. — Lucii III, CCI, 1160. — Clementis III, CCIV, 1347.

CXXXII. — ROSANENSIS (Rossano, roy de Naples, archevêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 822.

CXXXIII. — ROSELLANA (Roscllo, Toscane, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 460.

CXXXIV. — SABINENSIS (Sabine, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Marini II, CXXXIII, 872. — Innocentii III, CCXV, 914, 1344; CCXVI, 1021, 1023.

Viri clari. — Joannes, episc. Sabinensis, CXLIII, 907. — Hubaldus, episc. Sabinens., XLVI, 1227.

CXXXV. — SALERNITANA (Salerne, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 381. — Urbani II, CLI, 507, 528. — Alexandri III, CC, 1264. — Innocentii III, CCXIV, 19, 20, 55, 1033; CCXV, 1449.

Privilegia. — Sergii IV, CXXXIX, 1528. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1600, 1623. — S. Henrici imperat., CXL, 560. — Clementis II, CXLII, 586. — S. Leonis IX, CXLIII, 676. — Alexandri II, CXLVI, 1333, 1337.

Viri clari. — Michael, archiepisc Salernit., CXXXIX, 1528. — Benedictus, archiepisc. Salernit., *ibid.*, 1600. — Amatus, archiepisc. Salernit., *ibid.*, 1623. — Alphanus, archiepisc. Salernit., CXLVII, 1213.

CXXXVI. — SALONITANA (Salone, Dalmatie, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 96. — Alexandri III, CC, 122, 124, 627, 1056.

CXXXVII. — SAVONENSIS (Savone, Lombardie, évêché).

Privilegia. — S. Henrici imperat., CXL, 313, 314. — Cœlestini III, CCVI, 955.

CXXXVIII. — SCYLLACENSIS (Squilaci, royaume de Naples, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 575. — Paschalis II, CLXIII, 270.

CXXXIX. — SENENSIS (Sienne, Toscane, évêché).

Epistola. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1435. — Alexandri III, CC, 1198. — Clementis III, CCIV, 1296. — Cœlestini III, CCVI, 1053. — Innocentii III, CCXV, 975; CCXVI, 179, 180.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1353. — Clementis III, CCIV, 1450. — Cœlestini III, CCVI, 1010.

Monasterium. — S. Eugenii, CLI, 1150; CCXV, 973.

CXL. — SENOGAGLIENSIS (Senogaglia, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Petri Damiani, CXLIV, 521. — Lucii III, CCI, 1329. — Cœlestini II, CCVI, 1252.

CXLI. — SEODRITANA (Scutari, Illyrie, évêché).
Epistolæ. — S. Gregorii Magni, CLXXVII, 1240.

CXLII. — SIPONTINENSIS (Siponto, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 515. — Cœlestini III, CCVI, 1107. — Innocentii III, CCXIV, 376, 485; CCXV, 320.
Concilium. — Sipontinense, CXLIII, 493.

CXLIII. — SPALATINA (Spalatro, Dalmatie, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 451, 538, 632, 633, 688, 1129, 1143, 1311. — Lucii III, CCI, 1374. — Innocentii III, CCXIV, 863, 1108.
Decreta. — Urbani III, CCII, 1416. — Cœlestini III, CCVI, 1171.

CXLIV. — SPOLETENSIS (Spolète, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Liberii papæ, VIII, 1349. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 959, 771, 1007, 1280. — Urbani III, CCII, 1332, 1333. — Innocentii III, CCXIV, 90, 332, 952; CCXV, 29, 125, 585, 1056.
Privilegia. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1586, 1596. — S. Leonis IX, CXLIII, 470, 591. — Nicolai II, *ibid.*, 1345. — Urbani III, CCII, 1362.
Monasteria. — Farfense (Farfa), CXXXIX, 1586, 1596; CXLIII, 470, 591, 909, 1345; CL, 1191. — S. Gregorii Spolet, CCXV 29, 129.
Viri clari. — Cæcilianus, episc. Spolet., VIII, 1349. — S. Benedictus, papa, LXVI, 125. — Chrysanthus, episc. Spolet., LXXVII, 959, 971. — S. Gregorius, martyr; S. Concordius, martyr; S. Sabinus, episc., CXXIII, 203, 205, 208. — Guido, abbas Farfensis, CL, 1177.

CXLV. — SORANA (Sora, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Paschalis II, CLXIII, 267.

CXLVI. — SURRENTINENSIS (Sorrente, royaume de Naples, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, CLXXVII, 515. — Clementis III, CCIV, 1505.

CXLVII. — SUTRINENSIS (Sutri, royaume de Naples, évêché).

Epistolæ. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1373. — Innocentii III, CCXIV, 20, 731, 851; CCXV, 1038; CCXVI, 59.

CXLVIII. — SYRACUSANA (Syracuse, Sicile, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 843, 551, 560, 572, 754, 923, 928, 953, 958, 964 et passim. — Honorii I, LXXX, 69. — Urbani II, CLI, 390. — S. Thomæ Cantuar., CIC, 624, 625 — Petri Blesensis, CCVII, 133. — Innocentii III, CCXIV, 263, 470, 471.

CXLIX. — TARENTASIENSIS (Moûtier en Tarentaise, Piémont, archevêché).

Epistolæ. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1017. — Innocentii III, CCXIV, 146, 204, 505; CCXVI, 615.
Bullæ. — Eugenii III, CLXXX, 1115, 1114. — Cœlestini III, CCVI, 869.
Viri clari. — S. Lutgerus, episc. Tarentas., XCVII, 1071. — S. Jacobus, episc. Tarentas., CLXIII, 1409. — Audax, episc. Tarentas., CXXXVIII, 525. — S. Petrus, episc. Tarentas., CLXXXVIII, 1017; CCVI, 869.

CL. — TARENTINA (Tarente, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1274. — Catwalonis, abbatis, CXLI, 1283. — Innocentii III, CCXIV, 749.

CLI.—TARVISINA (Trévise, Etats de l'Eglise, évêché).

Privilegia. — S. Henrici imper., CXL, 510. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1002. —Innocentii III, CCXIV, 114, 515, 555, 734, 922; CCXVI, 71, 72, 723, 726, 804, 948.

CLII. —TAURINENSIS (Turin, Piémont, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 979. — Zachariæ papæ, LXXXIX, 957. — S. Petri Damiani, CXLIV, 399. — Gregorii VII, CXLIII, 587, 419.— Innocentii III, CCXV, 868; CCXVI, 927.
Monasteria. — S. Adventoris Taurin., CLXXX, 1196. — S. Jacobi Taurin., CCVI, 1065.
Viri clari. — Maximus, episc. Taurin., LVII (integre). —Paulinus, episc. Taurin., LXXVII, 979. — Theodorus, episc. Taurin., CLXXXIX, 957. —Claudius, episc. Taurin., CIV, 609. — Cunibertus, episc. Taurin., CXLIV, 299.
Concilium. — Taurinense, LXXXIV, 248.

CLIII. — TAUROMINITANA (Taormina, Sicile, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1088.

CLIV. — TEANENSIS (Téano, roy. de Naples, évêché).

Monasterium. — De Ferraria, CCVI, 978; CCXVII, 70.

CLV. —TERMULANENSIS (Termoli, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 442.

CLVI.—THEATINENSIS (Chiéti, roy. de Naples, évêché).

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1312. — Alexandri III, CC, 917.

CLVII. —TRIBURTINENSIS (Tivoli, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Innocentii I, XX, 606. — Innocentii III, CCXV, 350.
Privilegia. — Benedicti VII, CXXXVII, 350.

CLVIII.—TRAGURIENSIS (Trau, Dalmatie, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 27.

CLIX. TRANENSIS (Trani, roy. de Naples, archev.).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 488. — Innocentii III, CCXIV, 16, 84, 1037; CCXVI, 686, 951.

CLX.— TRIDENTINA (Trente, Tyrol, évêché).

Vir clarus. — S. Vigilius, episc. Trident., XIII, 543.
Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 670.

CLXI. — TUDERTINA (Todi, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 400; CCXV, 1442.

CLXII.—TURRITANENSIS (Torre, Piémont, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 294; CCXV, 30, 31, 34, 391, 392, 393, 430; CCXVI, 421, 465; CCXVII, 278.

CLXIII. — TUSCANENSIS (Toscanella, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 242.

CLXIV. — TUSCULANENSIS (Tusculum, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 290.— Stephani Tornac., CCXI, 345. — Innocentii III, CCXV, 63; CCXVI, 890, 926, 927, 933, 960, 961; CCXVII, 257.
Viri clari. — Bernardus, episc. Tusculan., CLXIII, 693. — Joannes, episc. Tusculan., CXLVI, 1277. — Joannes Marsicanus, episc. Tusculan., CLX, 1033. — Gilo, episc. Tusculan., CLXXIII, 1586. — Petrus, episc. Tusculan., CCXI, 345.

CLXV. — TYNDARITANA (Tyndaris, Sicile, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1015.

CLXVI. — URBEVETANA (Orviéto, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1255.

CLXVII. — VALVENSIS (Valva, royaume de Naples, évêché).

Bulla confirmatoria. — Leonis IX, CXLIII, 734.

CLXVIII. — VEGLENSIS (Veglia, Dalmatie, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 794.

CLXIX. — VENAFRENSIS (Zenafro, roy. de Naples, évêché).

Monasterium.— S. Vincentii ad Vulturnum, CXXXVII, 543; CXXXIX, 1522; CXLIII, 1304.

CLXX. — VENETA (Venise, patriarcat).

Epistolæ. — Alexandri II, CLXVI, 1406. — Gregorii VII, CXLVIII, 591, 483, 615. — Eugenii III, CLXXX, 1411. — Adriani IV, CLXXXVIII, 493, 1520. — Alexandri III, CC, 82, 562. — Lucii III, CCI, 1321.— Urbani III, CCII, 1444.— Gregorii VIII, *ibid.*, 1351.— Cœlestini III, CCVI, 1066. — Innocentii III, CCXIV, 332, 367, 572, 493 566, 588, 617, 750, 815, 852; CCXV, 501, 510, 511, 519, 521, 957; CCXVI, 730, 963; CCXVII, 60.
Privilegia. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1074. — Adriani IV, *ibid.*, 1443. — Alexandri III, CC, 388, 449, 563, 1116. — Lucii III, CCI, 1091, 1215, 1320. — Urbani III, CCII, 1357, 1492, 1496, 1592. — Gregorii VIII, *ibid.*, 1332.

Bullæ. — Alexandri III, CC, 1319. — Urbani III, CCI, 1542. — Clementis III, CCIV, 1361, 1590; Cœlestini III, CCVI, 954.

Monasteria. — Caprariense, XXXIII, 187. — S. Danielis Venetiensis, CC, 588. — S. Felicis, CCXVI, 750. — S. Nicolai Venetiensis, CCII, 1492. — Salvatoris Venetiensis, CLXXXVIII, 1074; CC, 562, 565; CCI, 1091; CCII, 1257, 1552, 1555; CCIV, 1529, 1532; CCVI, 1181. — S. Zachariæ Venetiensis, CLXXXVIII, 1495; CCI, 1215, 1520; CCII, 1496, 1552.

CLXXI. — VERCELLENSIS (Verceil, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Liberii papæ, VIII, 1349. — Anastasii III, CXXXI, 1183. — Cœlestini III, CCVI, 1156, 1178. — Innocentii III, CCXIV, 802, 1125; CCXV, 80, 540, 751, 777, 883 *et passim*; CCVI, 656, 755, 1206.

Privilegia. — S. Henrici imper., CLI, 1118. — Lucii III, CCI, 1177. — Cœlestini III, CCVI, 1252.

Synodus. — Vercellensis, CXLIII, 652.

Viri clari. — Eusebius, episc. Vercellensis, XII. — Atto, episc., CXXXIV, 9.

CLXXII. — VERONENSIS (Vérone, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Leonis IX, CXLIII, 606. — Gregorii VII, CXLVIII, 508. — Wiberti antipapæ, *ibid.*, 827. — Eugenii III, CLXXX, 1054, 1150, 1151, 1164, 1298. — Alexandri III, CC, 144, 891, 1270. — Lucii III, 1320. — Innocentii III, CCXIV, 237, 564, 712, 788, 985, 986, 987, 1094, 1128; CCXVI, 801.

Monasteria. — Nazarii et Celsi Veron., CLXXXVIII, 1567. — S. Mariæ in organo Veron., CC, 1126. — S. Zenonis Veron., CCXIV, 237.

Viri clari. — S. Zeno, episc. Veron., XI. — Ratherius, episc. Veron., CXXXV, 27.

CLXXIII. — VERULANA (Véroli, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 82. — Innocentii III, CCXV, 1181, 983.

Monasterium. — Casemarii (Casomaria) CCXIV, 1161; CCXV, 989, 1181.

CLXXIV. — VICENTINA (Vicence, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Eugenii III, CLXXX, 1165. — Alexandri III, CC, 1051. — Clementis III, CCIV, 1429. — Innocentii III, CCXIV, 50; CCXV, 225, 282, 1028.

Privilegia. — S. Henrici imper., CXL, 280. — Alexandri III, CC, 499.

CLXXV. — VITERBIENSIS (Viterbe, Toscane, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 26, 537; CCXV, 654, 673, 1086, 1200, 1234.

Vir clarus. — Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 872.

CLXXVI. — VOLATERRANA (Volaterra, Toscane, évêché).

Epistolæ. — Gelasii I, LIX, 143. — Calixti II, CLXIII, 1178, 1182. — Innocentii III, CCXIV, 857.

Monasterium. — S. Petri Terretensis, CCI, 1079.

IX. — De Diœcesibus Hispaniæ et Lusitaniæ.

Diœceses Hispaniæ et Lusitaniæ in genere.

Epistolæ. — Lucii papæ, III, 975. — Hormisdæ papæ, LXIII, 455, 459. — Alexandri II, CXLVI, 1386. — Gregorii VII, CXLVIII, 715. — Paschalis II, CLXIII, 307, 321, 585, 408. — Calixti III, CLXIII, 1220 et 1224, 1299. — Innocentii II, CLXXIX, 59, 172. — Lucii II, *ibid.*, 860, 872. — Eugenii III, CLXXX, 1345. — Alexandri III, CC, 518, 870, 952. — Innocentii III, CCXIV, 87, 701; CCXV, 1176, 1245; CCXVI, 383, 407.

Concilia Hispaniæ, LXXXIV, 501. — *Chronicon*, in quo passim haud pauca inveniuntur de diœcesibus Hispaniæ, CXXXI, 55.

I. — ABULENSIS (Avila, Espagne, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 1207.

II. — ASTURICENSIS (Astorga, Espagne, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 677. — Clementis III, CCIV, 1500. — Innocentii III, CCXIV, 690; CCXV, 227; CCXVI, 545, 667.

Monasterium. — S. Mariæ de Carrazeto, CCXVI, 545.

III. — AUCENSIS (Oca, Espagne, évêché).

Bulla. — Urbani II, CLI, 407.

IV. — AURIENSIS (Orenzo, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 293, 701; CCXV, 14, 15, 18, 833; CCXVI, 684, 855.

V. — AUSONENSIS (Vic d'Osona, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 333. — Oldegerii, archiepisc. Terracon., CLXXIX, 1359. — Alexandri III, CC, 1047.

Privilegium. — Benedicti VII, CXXXVII, 329.

Bulla. — Gregorii V, CXXXVII, 928.

Viri clari. — Olivæ, episc. Ausonens., CXLII, 590. — Berengarius, episc. Ausonens., CLI, 333. — Raymundus, episc. Ausonens., CLXXII, 1359.

Scriptum. — *Dedicatio* ecclesiæ Ausonens., CXLII, 603.

VI. — BARBASTRENSIS (Barbastro, Espagne, évêché).

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 275. — Calixti III, *ibid.*, 1300.

VII. — BRACARENSIS (Braga, Portugal, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 60, 80, 87, 561, 585. — Calixti III, *ibid*, 1172, 1214, 1299, 1301. — Innocentii II, CLXXIX, 59, 60, 77. — Eugenii III, CLXXX, 1036, 1405. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1053. — Adriani IV, *ibid.*, 1444. — Innocentii II, CCXIV, 109, 182, 657, 665, 689, 691, 695, 705, 704, 705, 745; CCXV, 810, 812, 1491; CCXVI, 852.

Viri clari. — S. Martinus, episc. Bracar., LXXII, 21. — S. Fructuosus, episc. Bracar., LXXXVII, 1087. — Geraldus, archiepisc. Bracar., CLXIII, 60, 80, 86. — Mauritius, archiepisc. Bracar., *ibid.*, 550, 561, 585. — Pelagius, archiepisc. Bracar., *ibid.*, 1214, 1299, 1301; CLXXIX, 59. — Joannes, archiepisc. Bracar., CLXXX, 1036. — Joannes Cirita, CLXXXVIII, 1661. — Martinus, archiepisc. Bracar., CCXIV, 663.

Concilia. Bracar., LVIII, 756

VIII. — BURGENSIS CASTELLENSIS (Burgos, Espagne, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 128. — Lucii II, CLXXIX, 928. — Innocentii III, CCXIV, 205, 578; CCXV, 227, 622; CCXVI, 249, 262, 1240, 1271.

Viri clari. — Cerealis, episc. Burgensis, LVIII, 736. — Garsia, archiepisc. Burgensis, CLXIII, 128.

IX. — CÆSARAUGUSTANA (Sarragosse, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Clementis III, CCIV, 1496, 1502. — Cœlestini III, CCVI, 1249. — Innocentii III, CCXV, 945.

Viri clari. — Athanasius, primus episc. Cæsaraugust., XXXI, 127; *ibid.*, 21. — Maximus, episc. Cæsaraugust., LXXX, 609. — S. Braulio, episc. Cæsaraugust., *ibid.*, 639. — Taio, episc. Cæsaraugust., *ibid.*, 719.

Concilia. — Cæsaraugust., LXXXIV, 515.

Acta. — De martyribus Cæsaraugust., LXXX, 715.

X. — COLIMBRIENSIS (Coimbre, Portugal, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 590. — Calixti III, *ibid.*, 1170, 1323. — Innocentii III, CCXIV, 191, 490, 596, 529, 773, 790; CCXV, 114, 229, 252, 574; CCXVI, 586, 1243, 1260.

XI. — COMPOSTELLANA (Santiago, Espagne, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 33, 54, 56, 45, 65, 79, 114, 132, 170, 291, 273, 280, 356, 499, 503, 1095, 1109. — Calixti III, *ibid.*, 1170, 1180, 1210, 1215, 1255, 1521. — Honorii II, CLXVI, 1246, 1269, 1302. — Innocentii II, CLXXIX, 58, 59, 96; 171 203, 215, 249, 325. — Anacleti papæ, *ibid.*, 696, 725. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1053. — Alexandri III, CC, 267, 1024. — Cœlestini III, CCVI, 1067. — Innocentii III, CCXIV, 653, 680, 691, 699, 700, 719, 720; CCXV, 84, 85, 189, 571, 576, 850, 851, 1175, 1491; CCXVI, 30, 548, 585, 425, 473, 475, 875, 1175.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 78, 272. — Calixti III, *ibid.*, 1168.

Vir clarus. — Didacus, archiepisc. Compostell., CLXIII, 33 *et passim*; CLXX, 879.

XII. — CORDUBENSIS (Cordoue, Espagne, évêché).

Epistola. — Liberii papæ VIII, 1349.

Concilium. — Cordubense, VIII, 1327.

Viri clari. — Osius, episc. Cordub., VIII, 1309. — Alvarus Cordub., CXXI, 5. — Cyprianus, archipresbyter Cordub., CXXXII, 787.

Scripta. — Notitia de statu ecclesiæ Cordubensis sub imperio, CXV, 917. — Memoriale plurimorum sanctorum Cordubens. *ibid.* 765 835 939.

XIII. — DERTONENSIS (Tortose, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 858, 1251.

XIV. — DUMIENSIS (Dume, Portugal, évêché).

Vir clarus. — S. Martinus Dumiensis, LXXII, 21.

XV. — EBORENSIS (Evora, Portugal, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 193, 655, 689.

XVI. — EGITANIENSIS (Indanda, Espagne, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 689.

XVII. — ELIBERITANA (Elvire, Espagne, évêché).

Concilium. — Eliberitanum, LXXXIV, 501.

XVIII. — EMERITANA (Mérida, Espagne, archevêch.).

Vir magnus. — Paulus, Emeritanus diaconus, LXXX, 111.

Scriptum. — Vita Patrum Emeritensium, LXXX, 115.—

Concilium. — Emeritense, LXXXIV, 615.

XIX. — GERUNDENSIS (Girone, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Ludovici I, regis, CIV, 1246; CXXIX, 840. — Sylvestri II, CXXXIX, 281. — Joannis XIX, CXLI, 1143 — Gregorii VII, CXLVIII, 525. — Paschalis II, CLXIII, 371. — Innocentii III, CXV, 97; CCXVI, 511.

Concilium. — Gerundense, LXXXIV, 513.

Scripta. — Pœnitentiale Gerundense, CXXXVIII, 905. — Necrologium Gerundense, *ibid.*, 907.

XX. — HISPALENSIS (Séville, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Simplicii papæ, LVIII, 55. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 496, 1050. — Deidedit papæ, LXXX, 361.

Viri clari. — Zeno, episc. Hispal., LVIII, 55. — S. Leander, episc. Hispal., LXII, 869. — Gordianus, episc. Hispal., LXXX, 361. — S. Isidorus, episc. Hispal., LXXXI et seqq.

Concilia. — Hispalensia, LXXXIV, 591.

XXI. — ILERDENSIS (Lérida, Espagne, évêché).

Concilium. — Ilerdense, LXXXIV, 521.

XXII. — JACCENSIS (Jaca, Espagne, évêché).

Privilegium. — Urbani II, CLI, 526.

XXIII. — LAMECENSIS (Lamégo, Portugal, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 109, 689.

Monasterium. — S. Joannis de Tarouca, CLXXXVIII, 1665.

XXIV. — LEGIONENSIS (Léon, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 62, 216, 673; CCXV, 82, 193, 545, 1123; CCXVI, 250.

Vir clarus. — S. Martinus Legionensis, CCVIII, CCIX.

Monasterium. — S. Isidori Legionensis, CCXIV, 673.

XXV. — LUCENSIS (Lugo, Espagne, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 672. — Innocentii III, CCIV, 690.

Monasteria. — S. Michaelis Lucensis, LXXXVII, 1365. — S. Petri Lucensis, *ibid.*, 1351, 1368, 1384.

Scriptum. — De variis donationibus piis, LXXXVII, 1331, 1361, 1372.

XXVI. — MAJORICENSIS (Ile de Majorque, évêché).

Vir magnus. — Severus, episc. Majoricensis, XX, 751.

XXVII. — MINDONIENSIS (Mindonédo, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 113, 170.

XXVIII. — OSCENSIS (Huesca, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Eugenii III, CLXXX, 1015. — Innocentii III, CCXIV, 117, 221, 289; CCXV, 70, 78.

Concilium — Oscense, LXXXIV, 613.

XXIX. — OVETENSIS (Oviédo, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Ad Ovetensem ecclesiam spectantes, CXXVI, 663; CLXIII, 168; CCXIV, 114, 115.

XXX — OXOMENSIS (Osma,).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 117, 604, 605; CCXV, 227.

Vir clarus. — Eterius, episc. Oxomensis, XCVI, 847.

XXXI. — SALMANTICENSIS (Salamanque, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Calixti II, CLXIII, 1322. — S. Bernardi, CLXXXII, 377. — Alexandri III, CC, 1185. — Innocentii III, CCXV, 832; CCXVI, 110.

XXXII. — SEGOBIENSIS (Ségovie, Espagne évêché).

Epistolæ. — Calixti II, CXLIII, 1290. — Clementis III, CCIV, 1482. — Innocentii III, CCXVI, 162, 262.

Privilegium. — Alexandri III, CC, 717.

Bulla. — Innocentii II, CLXXIX, 645.

XXXIII. — SEGUNDINA (Siguenza, Espagne, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 160.

XXXIV. — TERRACONENSIS (Tarragone, Espagne, archevêché).

Epistolæ. — Siricii papæ, XIII, 1131. — Hilarii papæ, LVIII, 12 et seqq. — Hormisdæ papæ, LXIII, 421. — Urbani II, CLI, 346. — Innocentii II, CLXXIX, 665. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1570. — Alexandri III, CC, 509, 730, 952, 1048. — Urbani III, CCII, 1467. — Cœlestini III, CCVI, 1045. — Innocentii III, CCXIV, 115, 117, 429; CCXV, 113, 1491, 1513; CCXVI, 74, 274.

Viri clari. — Himerius, episc. Terracon., XIII, 1131. — Paulus Orosius, XXXI (integre). — Joannes, episc. Terracon., LXIII, 421. — Berengarius, archiepisc. Terracon., CLI, 346. — Oldegarius, archiepisc. Terracon., 1357; CLXXIX, 663. — Guillelmus, archiepisc. Terracon., CC, 952.

Concilium. — Terraconense, LXXXIV, 589.

XXXV. — TIRASONENSIS (Tarrazona, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 289; CCXVI, 379.

XXXVI. — TOLETANA (Tolède, Espagne, archevêché).

Epistolæ. — Gundemari regis, LXXX, 181. — Urbani II, CLI, 288, 289, 290, 536. — Paschalis II, CLXIII, 60, 142, 161, 194, 570, 580, 593. — Gelasii papæ, *ibid.*, 491, 503. — Calixti II, *ibid.*, 1223, 1225. — Cœlestini II, CLXXIX, 811. — Lucii II, *ibid.*, 871. — Eugenii III, CLXXX, 1405, 1472, 1475, 1559, 1584, 1585, 1586, 1605, 1606. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1449, 1451. — Alexandri III, CC, 254. — Stephani Tornacensis, CCXI, 344. — Innocentii III, CCXIV, 606, 701; CCXV, 574, 782, 810, 1012; CCXVI, 262, 423, 553, 945.

Viri clari. — Montanus, episc. Toletan., LXV, 47. — S. Eugenius, episc Toletan., LXXXVII, 347.— S. Hildefonsus, episc. Toletan., XCVI, 9. — S. Julianus, episc. Toletan., *ibid.*, 427. — Elipandus, episc. Toletan., *ibid.*, 847.— S. Eulogius, archiepisc. Toletan., CXV, 705. — Bernardus, archiepisc. Toletan., CLV, 145.

Concilium. — Toletanum, LXXXIV, 527; XCVI, 879, 894.

Scriptum. — De veteribus Toletanis archiepiscopis, LXXXIII, 1107.

XXXVII. — TRUDENSIS (Tuy. Espagne, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 673.

XXXVIII. — ULISPONNENSIS (Lisbonne, Portugal, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 191, 192, 193, 194, 502, 689, 774, 790.

Monasteria. — De Alcobatia (Alcobaca), CCXIV, 191, *et seqq*; CCXVI, 475. — S. Mariæ de Tarcade, CCXIV, 502. — S. Vincentii Ulisponn., CCXVI, 475.

Vir clarus. — Potamius, episc. Ulisponn., VIII, 1409.

XXXIX. — URGELLENSIS (Urgel, Espagne, évêché).

Epistolæ.—Agapeti II, CXXXIII, 905. — Joannis XIII, CXXXV, 984. — Silvestri II, CXXXIX, 278. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1582. — Cœlestini III, CCVI 1077. — Innocentii III, CCXIV, 428.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 502, 542.

Monasteria — S. Gratæ super Bosegiam, CIV, 1205.— S. Saturnini Urgellens., CLI, 542.

Viri clari. — S. Justus, episc. Urgellens, CLXVII, 961. — Felix, episc. Urgellens., XCVI, 847.— Gu sadus, episc. Urgellens., CXXXV, 984.

XL. — VALENTINA (Valence, Espagne, archevêché).

Epistola. — Bonifacii I, XX, 756.

Vir clarus. — S. Eutropius, episc. Valentin, LXXX, 9.

Concilium. — Concilium Valentinum, LXXXIV, 245.

XLI. — ZAMORENSIS (Zamora, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 51, 216, 673; CCXV, 227, 832, 1008, 1154; CCXVI, 248, 250, 252, 254, 262, 270, 333, 782.

Monasterium. — De Moreruela, CCXIV, 216.

X. — De Diœcesibus Græciæ.

Diœceses Græciæ in genere.

Epistolæ. — Eutychiani papæ, V, 167. — S. Damasi I,

XIII, 565. — Innocentii I, XX, 527, 537, 774, 779. — Innocentii III, CCXV, 1050, 1141, 1224; CCXVI, 254, 593, 903.

I. — ACHRIDENSIS (Ochrida, évêché)

Epistolæ. — Hormisdæ papæ, LXIII, 452.

II. — AMICLENSIS (Amyclée, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 579, 588.

III. — ANTIBARENSIS (Antivari, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1323. — Innocentii III, CCXIV, 727, 731, 919.

IV. — ATHENIENSIS (Athènes, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1031, 1432, 1433, 1435, 1468, 1550, 1551, 1559; CCXVI, 201, 215, 216, 222, 323, 471, 576, 612, 619.

V. — AVALONENSIS (Avelonne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 298 471.

VI. — BELLESBUDIENSIS (Bellesbugd, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 392, 294.

VII. — CALIDONIENSIS (Colydrus, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1433

VIII. — CARDICENSIS (évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1466; CCXVI 299, 302, 304.

IX. — CASTORIENSIS (évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1468.

X. — CITONIENSIS (Chitri, Chypre, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 330, 338.

XI. — CITRIENSIS (Chytro, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1433, 1550; CCXVI, 299, 302, 330.

XII. — COENSIS (Ile de Cos, évêché).

Epistolæ — S. Leonis Magni, LIV, 801, et passim.

XIII. — CONSTANTINOPOLITANA (Constantinople, patriarcat).

Epistolæ et Concilia. — Innocentii I, XX, 494, 501, 513. — Cœlestini I, L, 485 et seqq. — S. Xysti III, *ibid.*, 612. — S. Leonis Magni, LIV, 713 et seqq. — Felicis III, LVIII, 893, 936, 937. - Hormisdæ, papæ, LXIII, 429, 483 et passim. — Agapeti I, LXVI, 77. — Pelagii II, LXXII, 738. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 447, 468, 1289. — Honorii I, LXXX, 469. — Synodica epistola, LXXXVIII, 75. — S. Leonis IX, CXLIII, 744, 773. — S. Petri Damiani, CXLIV, 396. — Innocentii II, CLXXIX, 354. — Petri Venerabilis, CXC, 260, 262. — Innocentii III, CCXIV, 225, 327, 1125, 756, 758, 765, 769, 772; CCXV, 236, 259, 260, 447, 454, 455, 471, 511, 512, 521, 573, 574, 576, 577, 578, 622, 624, 629, 639, 706, 710, et passim; CCXVI, 78, 83 et passim.

Concilia. — Constantinopolitana, LXVII, 375; LXXXIV, 135, 137; CXXIV, 9.

XIV. — CORINTHIENSIS (Corinthe, évêché).

Epistolæ — S. Xysti, III, L, 610. — S. Gregorii Magni, LXXXVIII, 488, 636. — Innocentii III, CCXVI, 201, 582, 585, 586, 587, 588, 589, 590.

Vir clarus. — S. Dionysius, episc., CVI. 1166.

XV. — CORONENSIS (Coron, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVs, 222.

XVI. — CRETENSIS (Ile de Crète, archevêché).

Epistolæ. — Vitaliani papæ, LXXXVII, 999-1003.

XVII. — GALLIPOLIENSIS (Gallipoli, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1353; CCXVI, 230.

XVIII. — HERACLIENSIS (Héraclée, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 228.

XIX. — JACENTENSIS (Zacinthe, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 589.

XX. — LARISSIENSIS (Larisse, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1435, 1468, 1471, 1478, 1550, 1557; CCXVI 147, 230, 299, 300, 330, 338, 542, 596.

XXI. — MOTHOENSIS (Modon, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1079; CCXVI, 222, 576, 578, 579, 583.

XXII. — NAISSITANA (Ile de Naxos, évêché).

Epistolæ. — Innocentii I, XX, 519 et seqq.

XXIII. — NAZORESCENSIS (Nazoresca, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1503, 1506, 1550, 1552; CCXVI, 269, 301, 302, 304, 331, 897.

XXIV. — NEOPATRENSIS (Néopatras, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1492, 1505; CCXVI, 234, 297, 298, 299, 302, 303, 304, 307, 323, 330, 331, 466.

XXV. — NICOSIENSIS (Nicosie, Ile de Chypre, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 733, 734.

XXVI. — NIGRIPONTENSIS (Négrepont, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1492, 1551.

XXVII. — PATRACENSIS (Patras, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1142, 1151, 1225; CCXVI, 222, 331, 336, 337, 340, 341, 342, 343, 344, 359, 379, 396, 898.

XXVIII. — PHILIPPENSIS (Philippe, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 581, 584, 591, 600.

XXIX. — REDOSTONENSIS (Rodosto, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 647.

XXX. — SALONITANA (Salone, évêché).

Epistolæ. — Zosimi papæ, XX, 670. — S Augustini, XXXIII, 899. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 464, 466, 552, 1013, 1058, 1093, 1567.

XXXI. — SARDICENSIS (Sardique, évêché).

Concilia. — Synodus Sardicensis, VIII, 919, 1317. — Concilium Sardicense, LXXXIV, 115.

XXXII. — SIDONIENSIS (Zeintoum, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 201, 302, 303, 304, 582, 591, 600.

XXXIII. — THEBANENSIS (Thèbes, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1354, 1467, 1468, 1478, 1537, 1550; CCXVI, 147, 302, 460, 588, 598.

XXXIV. — THERMOPYLENSIS (Thermopyle, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVs, 229 330, 596.

XXXV. — THESSALONICENSIS (Thessalonique, Macédoine, archevêché).

Epistolæ. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1380. — Innocentii III, CCXV, 1434, 1467, 1478; CCXVI, 297, 330, 555, 575, 579, 591, 597, 600.

Vir clarus. — S. Acholius, episc. Thessalonicens.; XIII, 214.

XXXVI. — TRINOVITANA (Tirnova, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III CCXV. 280, 282, 287, 288, 294, 295.

XXXVII. — ZARATORIENSIS, (évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 323, 331, 460, 588, 598.

XI. — De Diœcesibus Asiæ.

Diœceses Asiæ in genere.

Epistolæ et Concilia. — Innocentii III, CCXIV, 775, 776, 778, 779, 810, 813, 814, 815, 819, 1003, 1007, 1010; CCXV, 504, 555, 557, 687, 692; CCXVI, 54, 310. — Concilia Asiæ, LXXXIV, 93.

I. — ALADENSIS, (Mogla, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 548.

II. — ANCYRITANA (Ancyre, évêché).

Concilia. — Ancyritana, LVI, 433; LXVII, 47; LXXIV, 103.

III. — ANTIOCHENA (Antioche, patriarcat).

Epistolæ et concilia. — S. Cornelii papæ, III. 733. — Constantini Magni, VIII, 533. — Julii I, VIII, 875. — S Damasi papæ, XIII, 354. — Innocentii I, XX, 530, 547 — Xysti III, papæ, L, 591. — S. Leonis Magni, LIV, 1119. — Felicis III, LVIII, 913. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 452, 479, 905, 980. — Dominici episc. Aquileiensis, CXVI, 1455. — S. Leonis IX, CXLIII. 769. — Paschalis II, *ibid*, 316. — Honorii II, CLXVI, 1281. — Innocentii II, CLXXIX, 599. — S. Bernardi, CLXXXII, 599. — Hugonis Eteriani, CCII, 229. — Innocentii III, CCXV, 45, 464; CCXV, 1128; CCXVI, 46 et passim. — Concilia Antiochena, LXVII. 89; LXXIV, 121.

Viri clari. — Dorotheus diaconus, XIII, 150. — Theodorus confessor, XXI, 504. — Isaac, presbyter Antioch., LVIII, 1098. — Nestorius, presbyter Antioch. LXVII, 974. — Joannes, presbyter Antioch., CVI, 1231. — S. Ignatius, episc. Antioch. *ibid.*, 1158. — SS. Lucianus et Julianus, CXXIII, 211. — S. Babylas, episc. Antioch., CXXIII, 210.

Scripta. — Antiochiæ schisma, XIII, 189. — Monumenta historica de Antiochia, XXII, 34. — Antiochiæ Ecclesiæ cunabulum, CXII, 1490, 1491. — Libellus de triumphis Christi Antiochiæ gestis, CXXXV, 549. — Bella Antiochena, CLV, 993.

IV. — BERITENSIS (Bérithe, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 476; CCXVI, 1205.

V. — BIBLIENSIS (Biblos, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 476; CCXLI, 1205.

VI. — CÆSARIENSIS (Césarée, archevêché).

Epistolæ. — Firmiliani, episc. Cæsariens., III, 1153. — Calixti III, CLXIII, 1216. — Innocentii III, CCXVI, 974.

VII. — CHALCEDONENSIS (Chalcédoine, évêché).

Concilia. — Chalcedonensia, LVI, 951 et passim · LIV, 527; LXVII, 83; LXIX, 143; LXXXIV, 161.

VIII. — CYRRENSIS (Cars, évêché).

Epistola. — S. Leonis Magni, LIV, 1045.

IX. — EDESSENA (Edesse, archevêché).

Epistola. — Hugonis, archiepisc. Edesseni, CL, 477.

X. — EPHESINA (Ephèse, évêché).

Epistola. — Cœlestini I, L, 505 et seqq. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 865.

Concilia. — Ephesina, L, 505 et seqq.; LXVII, 81; LXXXIV, 151.

XI. — GANGRENSIS (Gangres, archevêché).

Concilium. — Gangrense, LVI, 446; LXVII, 53; LXXXIV, et seqq.

XII. — HIERICHONTINA (Jéricho, évêché).

Privilegium. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1618.

XIII. — HIEROSOLYMITANA (Jérusalem, patriarcat).

Epistolæ. — Anastasii papæ, XX, 68. — S. Leonis Magni. LVI, 1103. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 910, 1164. — S. Ivonis Carnotens., CLXII, 113. — Lamberti Atrebatens., *ibid.*, 677. — Paschalis II, CLXIII, 289, 316, 408. — Callixti III, *ibid.* 1217. — Honorii II. CLXVI, 1281. — Innocentii II, CLXXIX, 370, 400. — Anacleti papæ, *ibid*, 711. — Cœlestini II, *ibid.*, 793. — Eugenii III, CLXXX, 1145, 1550. — S. Bernardi, CLXXXII, 536. — Adriani IV. CLXXXVIII, 1440. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 269, 270. — S. Hildegardis, CXCVII, 178, 179. — Alexandri III, CC, 272, 471, 474, 524, 554, 556, 771. — Lucii III, CCI, 1312. — Cœlestini III, CCVI, 1069. — Innocentii III, CCXIV, 9, 417, 418, 454; 466, 467, 477, 737, 816, 849; CCXV, 148, 150, 528, 670, 751, 752, 753, 754; CCXVI, 18, 145, 505, 430, 452, 494, 603, 645, 646, 706, 738, 792, 850, 890, 941; CCXVII, 59, 57, 149, 155, 219.

Privilegia. — Honorii II, CLXVI, 1281. — Innocentii II, CLXXIX, 77, 312, 370, 462, 540. — Cœlestini II, *ibid.* 790, 792. — Lucii II, *ibid.*, 905, 927, 929. — Eugenii III, CLXXX, 1348. — Anastasii IV, CLXXXIX, 1078. — Alexandri III, CC, 75, 469, 474, 695, 919. — Lucii III, CCI, 1081, 1364. — Cœlestini III, CCVI, 968, 1142.

Bullæ. — Paschalis III, CLXIII, 314. — Calixti III, *ibid.* 1102, 1215. — Innocentii II, CLXXIX, 547, 479. — Lucii III, CCI, 1081. — Gregorii VIII, CCII, 1539.

Monasteria. — S. Joannis Hospitalis, XCVIII, 919. — S. Mariæ Majoris Hierosolym., CCXV, 150. — S. Ægidii Hierosolym., CCXVI, 145. — S. Sepulcri Hierosolym., CLXIII, 1215; CCXVI, 145.

Viri clari. — Magnes, scriptor Hierosolym., V, 343. — Joannes, episc. Hierosolym., XX, 68; XLV, 1697. — Cyrillus, episc. Hierosolym., XXI, 495. — Juvenalis, episc. Hierosolym., LIV, 1103. — Isacius, episc. Hierosolym., LXXVII, 1164. — Godefridus Bullonius, primus rex Hierosolym., CLV, 589. — Daimbertus, patriarch. Hierosolym., CLXII, 113. — Turemarus, patriarch. Hierosolym., CLXIII, 677. — Arnulfus, patriarch. Hierosolym., *ibid.*, 408. — Willelmus, patriarch. Hierosolym., CLXXIX, 330. — Marcus, primus episc. Hierosolym., CLXXXVIII, 68. — Germundus, patriarch. Hierosolym., *ibid.*, 921. — Balduinus, rex Hierosolym., *ibid.*, 1440.

Scripta. — Narratio conventus Hierosolymæ adversus Pelagium, XCV, 1697. — Libellus de Palæstina, CXXXV, 491. — Narratio eversionis templi et cædis Judæorum, CXLII, 657. — Petitio auxilii ab Hierosolym. episcopo redacta, CL, 469. — Collectio historiarum Hierosolymæ, CLV, 591. — Documenta historica de bellis sacris, CLV, 589, 598, 489, 1097, 1289. — Liber locorum sanctorum Hierosolym., *ibid.*, 1037. — Descriptio Terræ Sanctæ, *ibid.*, 1055. — Collectio privilegiorum et epistolarum pro Hierosolym., *ibid.*, 1111, 1265. — Historiæ variæ Hierosolym, CLXVI, 589, 1058; CLXXII. 1590. — Expugnatio Hierosolymæ a Crucesignatis, CLXXXVIII, 708. — Narrationes de Hierosolyma variæ, CCI, 213.

XIV. — ICONIENSIS (Icone, évêché).

Concilium. — Iconiense, III, 1152.

Vir clarus: Amphilochius, episc. Iconiensis, CLX, 549.

XV. — LAMPSACENA (Lampsaque, évêché).

Synodus. — Lampsacena, VIII, 1377.

XVI. — LAODICÆNA (Laodicée, évêché).

Concilia. — Laodicæna, LXVII, 67; LXXX, 129.

XVII. — LIDDENSIS (Ludd ou Diospolis, évêché).

Epistolæ. — Stephani Tornacensis, CCXI, 356. — Innocentii III, 517, 737. — Synodus Liddensis, XLV, 1708.

XVIII. — MILETENSIS (Milet, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 251, 268.

XIX. — NEOCÆSARIENSIS (Neocésarée, archevêché).

Concilia. — Neocæsariensia, LVI, 442; LXVII, 53 LXXXIV, 109.

XX. — NICÆNA (Nicée, archevêché).

Concilia. — Nicæna, X, 535; VIII, 852; LIV, 955; LVI, 571; LXVII, 59; LXXXIV, 63; CXXIX, 195.

XXI. — NICOMEDIENSIS (Nicomédie, évêché).

Epistolæ. — Constantini Magni, VIII, 519. — Innocentii III, CCXVI, 455.

XXII. — NICOPOLITANA (Nicopolis, évêché).

Epistolæ. — Hormisdæ, papæ, LXIII, 587 *et passim.*

XXIII. — PERGAMENSIS (Pergame, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 201.

XXIV. — SIDONIENSIS (Sidon, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 689, 1208.

XXV. — SISENSIS (Sis, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 1012.

XXVI. — SYNNADENSIS (Said, archevêché).

Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 571.

XXVII. — TARSENSIS (Tarse, évêché).

Epistolæ. — Helladii, episc. Tarsens., ad S. Xistum III, L, 593.

XXVIII. — TIBERIADENSIS (Tibériade, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 1269.

XXIX. — TRIPOLITANA (Tripoli, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 46, 64, 417, 462, 482; CCXVI, 48, 688, 747.

XXX. — TYANENSIS (Tyana, archevêché).

Epistola. — Eutherii, episc. Tyanensis, ad S. Xistum III, L, 593.

XXXI. — TYRENSIS (Tyr, archevêché).

Epistolæ. — Constantini Magni, VIII, 543. — Honorii II, CLXVI, 1281. — Innocentii II, CLXXIX, 572, 599, 408. — Innocentii III, CCXIV, 474, 475, 816, 836; CCXV. 147, 148, 149, 956.

Vir clarus. — Guillelmus, archiepisc. Tyrensis, CCI, 201.

XII. — De Diœcesibus Africæ.

Diœceses Africæ in genere.

Epistolæ. — Constantinii Magni, VIII, 531. — Zosimi papæ, XX, 649; XLV, 1719, 1721. — S. Leonis Magni, LIV, 645, 1124. — Agapeti I, LXVI, 43. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 131, 1124, 1257, 1432.

Viri clari. — Hermogenes, hæreticus, II, 195. — Commodianus, V, 189. — Lactantius, VI, 77. — Marius Victorinus, VIII, 999. — S. Zeno, XI, 9. — S. Optatus, *ibid.* — Tichonius, XVIII, 13. — Gelasius papa, LIX, 9. — Pontius, episc. Africanus, LXVII, 995. — Cresconius, episc. Africanus, LXXXVIII, 815.

Concilia. — Africana, XX, 752; XLV, 1725, 1728; LXXXIV, 179.

Scripta. — Notitia de schismate Donatistarum, VIII, 675, 679, 688; XI, 1179.— Liber de dicœcesibus Africæ, *ibid.*, 823 *et seqq.* — Notitia provinciarum et civitatum Africæ. LVIII, 269. — Annales ecclesiæ Africanæ, III, 1417.

I. — ADRUMETENSIS (Adrumette, évêché).

Epistolæ. — S. Augustini, XXXIII, 968.

Vir clarus. — Primasius, episcopus Adrumetanus, LXVIII, 407,

II. — ALEXANDRINA (Alexandrie, patriarcat).

Epistolæ. — Constantini Magni, VIII, 507, 559. — Julii I, papæ, *ibid.*, 907, 929. — Liberii papæ, *ibid.*, 1315. — Felicis II, XIII, 17.— Innocentii I, XX, 493. — Cœlestini I, L, 501.— S. Leonis Magni, LIV, 624, 1075, 1203. —Bonifacii II, LXV, 43. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 930, 931, 1011, 1091, 1096, 1254, 1290, 1291. — Innocentii, III, CCXVI, 506, 509.

Viri clari.—Clemens Alexandrinus, III, 211.— Alexander, episc. Alexandrin., VIII, 211. — Petrus, episc. Alexandrin., XIII, 161. — S. Athanasius, episc. Alexandrin., *ibid.*, 921 *et passim.*—Georgius, episc. Alexandrin., XXI, 495. — Theophilus, episc. Alexandrin., LI, 589. — Dioscorus, episc. Alexandrin., LI, 601; LVI, 607. — S. Cyrillus, episc. Alexandrin., LI, 880; LVI, 673. — Timotheus, episc. Alexandrin., LVI, 609.—S. Proterius, episc. Alexandrin., LVI, 608 not. — S. Marcus, primus episc. Alexandrin., LIV, 624.— Possidonius, presbyter Alexandrin., LIV, 627. — Paulus Alexandrin., LXVII, 1014 — Didymus, doctor Alexandrin., CVI, 1221.—S. Athanasius, episc. Alexandrin., CIII, 665. — S. Euphrosyna virgo, CXXIII, 209. — Pantænus, CXXIII, 253, 299. — B. Philippus, episc. Alexandrin., CXXIII, 353.

Concilium. — Alexandrinum, X, 702; XIII, 1256.

Scripta — Ecclesiæ Alexandrinæ vexationes, XIII, 808, 815.— Documenta historica de Ecclesia Alexandrina, XXI, 514. 529, 534; LVI, 593, 608, 612, 723; LXVIII, 950.

III. — APTUNGITANENSIS (évêché).

Scripta. — Gesta purgationis Felicis, episc. Aptungitan., VIII, 715.

IV. — BAGAIENSIS (Béja, province de Constantine, évêché).

Concilia. — Bagaiensia, XXXVI, 645, 685; XLIII, 54, 113, 137, 251, 370, 504, 506, 509, 519, 527, 547, 555, 683, 585, 586.

V. — CALAMENSIS (Guelma, Numidie, évêché).

Vir clarus. — Possidonius, episc. Calamensis, LXVII, 222.

VI. — CAPSENSIS (Numidie, évêché).

Vir clarus. — Quintasius, episc. Capsensis, XXXVI, 581.

VII. — CARTENNENSIS (évêché).

Vir clarus.— Quidam episcopus Cartennensis, XXXIII, 521.

VIII. — CARTHAGINENSIS (Carthage, évêché).

Epistolæ. — Innocentii I, XX. 511, 597,— S. Gregorii Magni, LXXVIII, 1115, 1219. — S. Leonis IX, CXLIII, 728, — Gregorii VII, CXLVIII, 305, 307, 449.

Concilia.— Carthaginensia, III, 849, 1011. 1044, 1051; XI, 1197. 1192, 1200, 1219; XX, 564, 582, 1015; XXXIII, 758; XLV, 1691; XLVII, 415, 486; LVI, 486; LXXXIV, 179.

Viri clari. — Tertullianus, I, 73.— Agrippinus, episc. Carthagin., III, 1265. — S. Perpetua et Felicitas, martyres, 111, 9.— Minucius Felix, III, 231. — S. Pontius, diaconus Carthagin.. — S. Cyprianus, III, IV. — Aurelius, episc. Carthagin., XX, 511, 1007. — Capreolus, episc. Carthagin. LIII,481. — S. Eugenius, episc. Carthagin., LVIII, 767. — Fulgentius, Carthagin. diaconus. LXVII. 877. — Liberatus, Carthagin. diaconus, LXVIII, 963. — Licinianus, episc. Carthagin., LXXII, 1115, 1219.— Victor, episc. Carthagin., LXXX, 635.— S. Guddenes virgo, CXXIII, 304. — Cyriacus, episc. Carthagin., CXLVIII, 307.

Scripta. — Annales ecclesiæ Carthagin., III, 1417. — Gesta collationis Cathagin. habitæ, XI, 1223.— Kalendarium Ecclesiæ Carthagin., XX, 1007.? — Scripta de Ecclesia Carthagin., III, 728, 611, 506, 257, 252, 830, 710.

IX.— CATAQUENSIS (évêché).

Vir clarus. — Bonifacius, episc. Cataquensis, XXXIII, 555.

X.— CIRTENSIS, MILEVITANA (Constantine, évêché).

Epistola. — S. Augustini. XXXIII, 430.

Concilia. — Milevitana, VIII,744; XI, 1199; XX, 568, 588; XXXIII, 762, 785; LVI, 464; LXXXIV, 229.

Viri clari. — Antonius Honoratus, episc. Milevit., I, 565. — S. Optatus, episc. Milevit. XI. — Fronton, Cirtensis orator, III, 386.

XI. — CRUMMINENSIS (Bysacène, évêché).

Vir clarus.— Maximinus, episc. Crumminensis, XXX, VI, 381.

XII. — GUMMITANA (évêché).

Scriptum. — Lis inter Carthaginensem et Gummitanum episcopos CXLII, 727, 729.

XIII. — HIPPONENSIS (Hippone, évêché).

Epistolæ. — Innocentii I, XX, 511. — Gregorii VIII, CXLVIII, 449.

Concilium. — Hipponense, XI, 1185.

Vir clarus. — S. Augustinus, episc. Hipponens., XXXII *et seq*; CCIII, 1205.

XIV. — RUSPENSIS (Ruspe, évêché).

Vir clarus. — S. Fulgentius, episc. Ruspensis, LXV, 103.

XV — SCILLITANA (évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXXII, 935.

XVI. — SITIFENSIS (Setif, Numidie, évêché).

Vir clarus. — Novatus, Sitifensis episcopus, X, 222.

XVII.— SUFFETALENSIS (Musti, Bysacène, évêché).

Vir clarus. — Jocundus, episcopus Suffetalensis, X, 222.

XVIII. — THAGASTENSIS (Thagaste, évêché).

Vir clarus. — Alypius, episcopus Thagastensis, XXXIII, 114.

XIX. — TUBYZACENSIS (Tubyza, evêché).

Scriptum. — Acta Felicis, episcopi Tubyzacensis, VIII, 679.

XX. — UZALENSIS (évêché).

Vir clarus. — Evodius, episc. Uzalensis, XXXIII, 693.

XXI. — VITENSIS (Vite, évêché).

Vir clarus. — Victor, episcopus Vitensis, LVIII, 179.

XXII. — ZERTENSIS (Zerta, évêché),

Concilium. — Zertense, XXXIII 577.

CLXXXI.

INDEX URBIUM EPISCOPALIUM.

ABBATIARUM, COENOBIORUM,

DE QUIBUS MENTIO IN PATROLOGIA,

GALLICO SERMONE EXARATUS, ET ORDINE NOMINUM LATINORUM DIGESTUS ALPHABETICO.

Abrincensis, Avranches, ville de France (Manche).

Admontensis, Admont, célèbre abbaye en Allemagne dans la haute Styrie.

Adrumetensis, Adrumète, anc. ville d'Afrique, métropole de la Byzacène. (N'existe plus).

Æduensis, Autun, ville de France (Saône-et-Loire).

Affligemensis, Affighem, célèbre abb. près de Malines, en Belgique.

Albigensis, Alby, ville de France (Tarn).

Albanensis, Albano, ville d'Italie (États de l'Eglise).

Aldenburgensis, Altemberg, abbaye et ville d'Allem. (Saxe).
Aginensis, Agen, ville de France (Lot-et-Garonne).
Ambianensis, Amiens, ville de France (Somme).
Anginensis (*S.*), Saint-Hubert, abb. de Liége (Belgique).
Andegavensis, Angers, ville de France (Maine-et-Loire).
Andreas (*S.*), Saint-André, anc. monast. près d'Agde (Hérault).
Anianensis, Saint-Sauveur d'Aniane, ancienne abb. de France (Hérault).
Antiochensis, Antioche, anc. ville de la Turquie d'Asie.
Antissiodorensis, Auxerre, ville de France (Yonne).
Aquensis, Bagnières, anc. abb. et ville de France (Hautes-Pyrénées).
Aquæ Flaviæ, Chaves, ville du Portugal.
Argentoratensis, Strasbourg, ville de France (Bas-Rhin).
Arelatensis, Arles, ville de France (Bouches-du-Rhône).
Arnadius, Arnheim, ville de Hollande.
Arnulfus (*S.*), Saint-Arnoul, anc. monast. à Metz (Moselle).
Aquitanensis, Aquitaine, partie des Gaules, aujourd'hui la Gascogne.
Arvernensis, Clermont, ville de France (Puy-de Dôme).
Astensis, Asti, anc. abb. et ville des Etats Sardes.
Atrebatensis, Arras, ville de France (Pas-de-Calais).
Augustodunum, Augsbourg, ville d'Allemagne (Bavière).
Augustodunensis, Autun, ville de France (Saône-et-Loire).
Augia Dives, Reichenau, abb. près du lac de Constance (Suisse).
Aurelionensis, Orléans, ville de France (Loiret).
Ausciensis, Auch, ville de France (Gers).
Aventicensis, Avenches, ville de la Suisse.
Aquileiensis, Aquilée, ville d'Illyrie.
Bambergensis, Bamberg, ville d'Allemagne (Bavière).
Barcinonensis, Barcelone, ville d'Espagne.
Basileensis, Bâle, ville de la Suisse.
Bellovacensis, Beauvais, ville de France (Oise).
Beneventanus, Bénévent, anc. abb. de France (Haute-Vienne).
Bezuensis, Beze ou Baize, anc. abb. près de Langres (Haute-Marne).
Biterrensis, Béziers, ville de France (Hérault).
Biclarensis, Biclar, anc. monast. en Espagne.
Bituricensis, Bourges, ville de France (Cher).
Blankesfortis, Blankquefort, abb. et ville d'Angleterre.
Boeriis (*de*), Bornholm, île de la mer Baltique.
Bonavallis, Bonnevaux. Deux abbayes célèbres portaient ce nom en France : une dans le département de la Vienne, et la deuxième dans celui de l'Isère.
Bracarensis, Brague, ville du Portugal.
Bremensis, Brême, ville libre d'Allemagne.
Brixiensis, Brescia, ville d'Italie (Lombardie).
Brugensis, Bruges, ville episc. de la Belgique.
Brunwillanum, Brunveiller, abb. près de Cologne (Prusse Rhénane).
Burdigalensis, Bordeaux, ville de France (Gironde).
Cabellitanus, Cavaillon, ville de France (Vaucluse).
Cadurcensis, Cahors, ville de France (Lot).
Cæsaraugusta, Sarragosse, ville d'Espagne.
Calamensis, Calama, anc. ville de Numidie, aujourd'hui ruinée.
Calaritanus, nom d'une ancienne ville d'Afrique, aujourd'hui inconnue.
Cameracensis, Cambray, ville de France (Nord).
Camusiensis, Canosa, ville d'Italie (royaume de Naples).
Capuanus, Capoue, ville d'Italie (royaume de Naples).
Cantuariensis, Cantorbery, ville d'Angleterre.
Carnotensis, Chartres, ville de France (Eure-et-Loire).
Carthaginensis, Carthage, ancienne ville d'Afrique.
Carthusia major, Grande Chartreuse, célèbre monastère en France, département de l'Isère.
Carus locus, Charlieu, anc. abb. et ville de France (Loire).
Catalaunensis, Châlons, ville de France (Marne).
Cassinensis, Mont Cassin, très-célèbre abbaye dans le royaume de Naples.
Castellensis, Castellum, ville ruinée de Numidie (Afrique).
Cemelensis, Cemèle ou Cimier, anc. ville episc. de France, de la Provence (Bouches-du-Rhône).
Cenomanensis, Le Mans, ville de France (Sarthe).
Cisterciensis, Cîteaux, anc. et célèbre abb. de France (Côte-d'Or).
Chrysopolitanus, Scutari, ville de la Turquie d'Asie.
Claromontanus, Clermont, ville de France (Puy-de-Dôme).
Clarævallensis, Clairvaux, célèbre abb. de France (Aube).
Cluniacensis, Cluny, anc. et célèbre abb. de France (Saône-et-Loire).
Coloniensis, Cologne, ville de la Prusse rhénane.
Constantia, Coutances, ville de France (Manche).
Constantiensis, Constance, ville d'Allemagne.
Corbeiensis, Corbie, anc. abb. de France (Somme).
Cordubensis, Cordoue, ville d'Espagne.
Cremonensis, Cremone, ville d'Italie (Lombardie).
Curiensis, Coire, ville de la Suisse.
Dertonensis, Tortone, ville et anc. abb. dans les Etats Sardes.
Dervensis, Moustier-en-Der, anc. abbaye de France (Haute-Marne).
Dolensis, Dol, ancienne petite ville episc. de France (Ile-et-Vilaine).
Dolensis, Dole, ville et abb. de France (Jura).
Dumiensis, Dumes, anc. monastère (Portugal).
Eboracensis, York, ville d'Angleterre.
Elnonensis, Saint-Amand en Pavelle, abb. de France (Nord).
Engolismensis, Angoulême, ville de France (Charente).
Epternacensis, Epternac ou Eternac, monastère près de Trèves (Prusse rhénane).
Evurtus (*S.*), Saint-Euverte, anc. abb. en la ville d'Orléans (Loiret).
Farensis ou *Farsensis*, Faron, anc. abb. de France (Seine-et-Marne).
Fiscamnensis, Fécamp, anc. abb. et ville de France (Seine-Inférieure).
Flaviniacensis, Flavigny, une des plus célèbres abb. de France (Côte-d'Or).
Florentensis, Florence, ville d'Italie (Toscane).
Floriacensis, Fleury-sur-Loire, abb. de France (Loiret).
Fons Calidus, Fontcaude, anc. abb. de France (Hérault).
Fossatensis, Sainte-Maur des Fossés, célèbre abb. près Paris.
Frisingensis, Freisingen, anc. ville episc. de Bavière.
Fuldensis, Fuldes, célèbre abb. et évêché dans la ville de ce nom (Hesse Electorale).
Gemblacensis, Gembloux ou Gemblour, abb. près la ville de Namur (Belgique).
Gemmeticensis, Jumiège, célèbre abb. de France (Seine-Inférieure).
Ghislensis (*S.*), Saint-Ghislain, anc. abb. (Belgique).
Gradensis, Gran, ville episc. primat de Hongrie.
Grandimontensis, Grand-Mont ou Grammont, abbaye de France (Haute-Vienne).
Gratianopolis, Grenoble, ville de France (Isère).
Halberstatensis, Halberstadt, ville de la Saxe prussienne.
Hamburgensis, Hambourg, ville libre d'Allemagne.
Havelbergensis, Havelberg, ville des Etats prussiens.
Herbipolensis, Wurtzbourg, ville de la Prusse rhénane.
Hildesheimensis, Hildesheim, ville d'Allemagne (Hanovre).
Hipponensis, Hippone, anc. ville d'Afrique, siége de saint Augustin.
Hirsaugiensis, Hirsauge, monast. du diocèse de Spire (Bavière).
Hispalensis, Séville, ville d'Espagne.
Huntingdonis, Hulton, anc. abb. comté de Suffort (Angleterre).
Hubertus (*S.*), Saint-Hubert, abb. près de Liége (Belgique).
Igniacensis, Igny, abb. de France (Marne).
Lambianensis, Labbes, anc. abb. de France (Marne).
Lanicensis, Lagenie, anc. comté et ville d'Irlande (Angleterre).
Laurentius, (*S.*), Saint-Laurent, anc. abb. de France (Ain)
Laurentius (*S.*), Saint-Laurent de Liége, abb. de cette ville (Belgique).
Laudunensis, Laon, ville de France (Aisne).
Lausanna, Lausanne, ville de la Suisse.
Legionensis, Léon, ville d'Espagne.
Lemovicensis, Limoges, ville de France (Haute-Vienne).
Leodiensis, Liége, ville de la Belgique.
Lexovicensis, Lisieux, ville de France (Calvados).
Lilybetus, Lilybée, aujourd'hui Marsala, ville de la Sicile.
Lincolniensis, Lincoln, ville d'Angleterre.
Lingonensis, Langres, ville de France (Haute Marne).
Londonensis, Londres, ville d'Angleterre.
Lucensis, Lucques, ville d'Italie.

Lugdunensis, Lyon, ville de France (Rhône).
Lutevensis, Lodève, ville de France (Hérault).
Luxoviensis, Luxeuil, ville de France (Haute-Saône).
Magalonensis, Maguelonne, anc. ville de France (Hérault).
Magdeburgensis, Magdebourg, ville des Etats prussiens.
Malbacensis, Saint-Paul-de-Maillezais, anc. abb. de France (Vendée).
Malmesburiensis, Malmesbury, ville d'Angleterre.
Maria sancta (de), Sainte-Marie, anc. abb. de France (Meurthe).
Martinus (S.), Saint-Martin, prieuré près de Lille (Nord).
Massiliensis, Marseille, ville de France (Bouches-du-Rhône).
Mauriniacensis, Morigny, célèbre abb. près d'Etampes (Seine-et-Oise).
Maximianus (S.), Saint-Maximin, anc. abb. près de Trèves (Prusse rhénane).
Mediolanensis, Milan, ville d'Italie (Lombardie).
Meldensis, Meaux, ville de France (Seine-et-Marne).
Merseburgensis, Mersebourg, ville de la Saxe prussienne).
Metensis, Metz, ville de France (Moselle).
Michaelis (S.), Mont-Saint-Michel, anc et célèbre abbaye, aujourd'hui prison d'Etat (Manche).
Miciacensis, Saint-Mesmin, ville de France (Vendée).
Milevitanus, Millève, anc. ville de Numidie (aujourd'hui ruinée).
Mindoniensis, Mondonédo, ville d'Espagne. — Minden, Allemagne.
Mimigardefordis, Metzford, ville d'Allemagne.
Moguntinus, Mogontinensis, Mayence, ville de la Prusse rhénane.
Molismensis, Molesme, célèbre abb. près de Châtillon-sur-Seine (Côte-d'Or).
Mons Angelorum, Engelberg, anc. et célèbre abbaye (Suisse).
Morimundus, Morimond, anc. abb. de France (Haute-Marne).
Narbonnensis, Narbonne, ville de France (Aude).
Nivernensis, Nevers, ville de France (Nièvre).
Norembergensis, Nuremberg, ville de la Bavière.
Novariensis, Novarre, ville d'Italie (Etats Sardes).
Novigentum, Nogent, anc. abb. de France (Marne).
Noviomensis, Noyon, anc. ville episc. de France (Oise).
Octodurensis, Martinach, en Valais (Suisse).
Orbacensis, Orbais, abbaye de France (Marne).
Ostiensis, Ostia, ville à l'embouchure du Tibre.
Paderbrunensis, Paderborn, ville de Westphalie (Prusse).
Pantaleo, Saint-Pantaléon, anc. abb. près de Pont-Audemer (Eure).
Parmensis, Parme, ville d'Italie (duché de ce nom).
Perseruia, Perseigne en Saônnois, anc. abb. de France (Sarthe).
Petrus Remensis (S.), Saint-Pierre de Reims, anc. abb. de France (Marne).
Phyuhtwayensis, nom inconnu.
Pictaviensis, Poitiers, ville de France (Vienne).
Podiensis, Le Puy, ville de France (Haute-Loire).
Pomposianus, Pomposa, célèbre abb. du duché de Ferrare
Portucalensis, Porto, ville de Portugal.
Portæ, Portes, anc. monastère en Bourgogne.
Præmonstratensis, Prémontré, célèbre abb. de France (Aisne).
Prænestensis, Palestrine, ville episc. (Etats de l'Eglise).
Pragensis, Prague, ville d'Allemagne (Bohême).
Pratellensis. Préaux, anc. abb. de France (Eure).
Prumiacensis, Prum ou Pruim, monastère près de la ville de Trèves (Prusse rhénane).
Quintinus (S.). Saint-Quentin, nom d'une des paroisses de Cambray (Nord).
Ratisponensis, Ratisbonne, ville d'Allemagne (Bavière).
Ravennatensis, Ravenne, ville d'Italie (Etats de l'Eglise).
Redonensis, Rennes, ville de France (Ille-et-Vilaine).
Reichersbergensis, Reichemberg, anc. abb. en Allemagne (Bohême).
Remensis, Reims, ville de France (Marne).
Remigius (S.), Saint-Rémi de Reims, anc. abb. dans cette ville.
Ribodemonte, Ribemont, petite ville de France (Aisne).
Richarius (S.), Saint-Ricquier, ancienne abbaye de France (Somme).
Rievallensis, Riéval, anc. abb. d'Angleterre.
Rigiensis, Riez, ville de France (Basses-Alpes).
Roffensis, Rochester, ville d'Angleterre.
Rothomagensis, Rouen, ville de France (Seine-Inférieure).
Ruspensis, Ruspes, anc. ville d'Afrique (aujourd'hui ruinée).
Ruthenensis, Rodez, ville de France (Aveyron).
Salernitanus, Salerne, ville de la Sicile.
Salzburgensis, Salzbourg, ville d'Allemagne (Autriche).
Sanctionysianus, Saint-Denis, célèbre abb. et ville près de Paris (Seine).
Sambertinianensis, Saint-Bertin, anc. abb. de France (Pas-de-Calais).
Sangallensis, Saint-Gall, ville de la Suisse.
Sangermanensis, Saint-Germain-des-Prés, célèbre abb. de Paris.
Santonensis, Saintes, ville de France (Charente-Inférieure).
Senonensis, Sens, ville de France (Yonne).
Severus, (S.), Saint-Sever, anc. abb. de France (Calvados).
Silva candida, Porto de la Forêt-Blanche, Sainte-Sauve, ville d'Italie.
Silva major, Saulve-Majeure, ou la Seoule, anc. et célèbre abb. de France (Gironde).
Silvanectensis, Senlis, ville de France (Oise).
Sprinckirsbacensis, Sprinkirbach, anc. abb. près de la ville de Trèves (Prusse rhénane).
Stabulensis, Stavelo, anc. abb. près de Liége (Belgique).
Stella (De), l'Etoile, abb. de France (Loir-et-Cher).
Sustrensis, Sutri, ville d'Italie.
Scharburnensis, Sherburn, ville d'Angleterre.
Stampensis, Etampes, ville de France (Seine-et-Oise).
Suessionensis, Soissons, ville de France (Aisne).
Symphorianus (S.), Saint-Symphorien. Plusieurs abbayes en France portaient ce nom.
Tapsensis, Tapse, anc. ville d'Afrique (ruinée).
Tarraconensis, Tarragone, ville d'Espagne.
Tervannensis, Thérouanne, autrefois ville episc. de France (Pas-de-Calais).
Taurinensis, Turin, ville d'Italie Etats (Sardes).
Tegernensis, Tégernensée, célèbre monast. en Allemagne (Bavière).
Tewkesberiensis, Thewkesburg, anc. monastère, comté de Glocester (Angleterre).
Theodoricensis (S.), Saint-Thierry, abbaye près de Reims (Marne).
Ticinensis, Pavie, ville d'Italie (Lombardie).
Tironensis, Tiron, anc. monast. près de Nogent-le-Rotrou (Eure-et-Loir).
Thomas (S.), Saint-Thomas, anc. abb. en Dannemark.
Toletanus, Tolède, ville d'Espagne.
Tornacensis, Tournay, ville de la Belgique.
Trajectensis, Maëstricht, ville de Hollande.
Trecensis, Troyes, ville de France (Aube).
Trevirensis, Trèves, ville de la Prusse rhénane.
Troarnensis, Troarn, anc. abb. de France (Calvados).
Trudonensis, Saint-Trond ou Trugern, anc. abb. de Belgique.
Tuilensis, Tuy ou Duite, anc. abb. près de Cologne, dans la Prusse rhénane.
Toulensis, Toul, Lorraine (Meurthe).
Tullensis, Tulles, ville de France (Corrèze).
Tununensis, Tunes, anc. ville d'Afrique (ruinée).
Turonensis, Tours, ville de France (Indre-et-Loire).
Tusculanum, anc. ville d'Italie, appelée aujourd'hui Frascati.
Tyrensis, Tyr, ville episc. de la Syrie (ruinée).
Ultrajectensis, Utrecht, ville de Hollande.
Ulyssiponensis, Lisbonne (Portugal), et nom d'une ancienne ville d'Afrique (inconnue).
Upsalensis, Upsal, ville de la Suède.
Urangiensis, Hirsauge ou Urauge, anc. abb. près de la ville de Spire (Bavière).
Urgellensis, Urgel, ville d'Espagne.
Uticensis, Saint-Evroux, anc. abb. de France (Calvados).
Uxam, Osma, ville d'Espagne.
Vallumbrosanus, Vallombreuse, célèbre abb. d'Italie, grand duché de Toscane.
Venetia, Venise (Italie).
Ventia, Vannes, ville de France (Morbihan).
Vercellensis, Verceil, ville d'Italie (Etats Sardes).
Veronensis, Vérone, ville d'Italie (Lombardie).
Vesontionensis, Besançon, ville de France (Doubs).
Victoris (S.), Saint-Victor. — Portaient ce nom deux célèbres abbayes, l'une à Marseille, l'autre à Paris.

Viennensis, Vienne, ville de France (Isère).
Vindocinensis, Vendôme, ville de France (Loir-et-Cher).
Virdunensis, Verdun, ville de France (Meuse).
Vitensis, nom d'une ancienne ville de l'Afrique, aujourd'hui inconnue.
Vivariensis, Viviers, anc. monastère d'Italie, royaume de Naples.
Vivariensis, Viviers, ville de France (Ardèche).
Wormatiensis, Worms, ville d'Allemagne (Hesse-Darmstadt), près du Rhin.

CLXXXII.

INDEX BIOGRAPHICUS

Complectens

Sanctorum et virorum illustrium Vitas quæ in Patrologia sunt recusæ,
Juxta auctorum initialem litteram.

ABBO (S.), Floriacensis abbas (sæc. x).— 1° Vita S. Eademundi, regis Anglorum et martyris, CXXXIX, 507. — 2° Epitome de vitis pontificum Romanorum, 536.

ADAMANUS (S.), abbas Hiiensis (sæc. vii). — De vita S. Columbæ libri tres, LXXXV, III 726.

ADELBOLDUS, Traject. episc. (sæc. xi).— 1° Vita S. Henrici imper., CXL, 88. — 2° Vita S. Walpurgis, *ibid.*, 1092.

ADEMARUS, cœnobii S. Cibardi Engolism. monac. (sæc. xi). — 1° Commemoratio abbatum Lemovicens., CXLI, 80. — 2° De apostolatu S. Martialis, *ibid.*, 88.

ADO (S.), archiepisc. Vienn (sæc. ix).— 1° Martyrologium cum additamentis, CXXIII, 181 *seq* — 2° Passio S., Desiderii, episc. Viennensis, *ibid.*, 435.— 3° Vita S. Theuderii abbatis Viennæ in Gallia, *ibid.*, 443.

ADREVALDUS, Floriacensis monach. (sæc. ix). — 1° Historia translationis S. Benedicti, CXXIV, 901. — 2° Miracula S. Benedicti patrata in Gallia post translationem ad medium usque sæc. ix, *ibid.*, 909. — 30 Vita S. Aigulfi abbatis Lerinensis et martyris, CXXVI, 953.

AGSO, Dervensis abbas (sæc. x). — 1° Vita S. Frodoberti abbatis primi Cellensis, prope Trecas, CXXXVII, 599. — 2° Vita S. Mansueti primi Leucorum urbis pontificis, *ibid.*, 620. — 3° Vita S. Basoli confessoris, *ibid.*, 644. — 4° Libellus de translatione et miraculis S. Basoli confessoris, *ibid.*, 660. — 5° Vita S. Bercharii abbatis Altivillarensis et Dervensis primi, *ibid.*, 668. — 6° de miraculis S. Waldeberti abbatis Luxoviensis tertii, *ibid.*, 688.

AELREDUS, abbas Rievallensis in Anglia (sæc. xii) — Vita S. Edwardi, regis, CXCV, 757.

AGIO, archiepisc. Narbon. (sæc. x).— Historia abbatiæ Vabrensis, CXXXII. 781.

AGIO, presb. et monach. (sæc. x).— De obitu S. Hatumodæ, primæ abbatissæ Gandersheimensis, CXXVII, 1169.

AGNELLUS, abbas S. Mariæ ad Blachernas, et S. Bartholomæi Ravennatis (sæc. ix). — Vitæ pontificum Ravennatum a S. Apollinari, qui creditur fuisse discipulus S. Petri, usque ad Georgium XLVII episcopum, Ludovici Pii contemporaneum, CVI, 430.

AIMOINUS, monach Floriac. (sæc. ix). — 1° Historia translationis S. Vincentii martyris ex Hispania in Galliam, CXXVI, 1013. — 2° Translatio SS. Martyrum Georgii, Aurelii et Nathaliæ ex urbe Corduba Parisios, *ibid.* 1028. — 3° De miraculis S. Germani libri duo, *ibid.* — 4° Acta translationis S. Savini martyris, *ibid*, 1049.

ALANUS Antissiodor. (sæc. xii). — Vita S. Bernardi abbatis, CLXXXV, 469

ALCUINUS Caroli Magni magister (sæc. ix). — 1° Scriptum de Vita S. Martini Turon., CI, 657.— 2° Vita S. Vedasti episcopi Atrebatensis, *ibid.*, 664. — 3° Vita Richarii presbyteri, *ibid.*, 681. — 4° De vita S. Willibrordi Trajectensis episc., *ibid.*, 693. — 5° Poema de pontificibus et sanctis Ecclesiæ Eboracensis, *ibid.*, 812.

ALEXANDER, abbas monasterii S. Augustini Cantuar. sæc. xi. — Vita S. Hugonis, episc. Lincolniensis, in Anglia, ordinis Carthusiensis, CLIII, 943.

ALPHANUS, Salernitan. archiepisc. (sæc. xi). — 1°. De plurimis sanctis carmina, CXLVII, 1220. — 2°. Vita et passio S. Ghristinæ virginis et martyris, 1269.

ALTEFRIDUS, episc. Monast. (sæc. ix).—Vita S. Ludgeri, XCIX, 769.

AMPHILOCHIUS, Iconii episc. (sæc. vi)—Vita S. Basilii, Cæsareæ Cappad. archiepisc., LXXIII, 295.

ANASTASIUS BIBLIOTHEC. (sæc. ix). — Vitæ Romanorum pontificum, CXXVII, 1004; CXXVIII, 9, 809. — 2° Historia acephala SS. Cyri et Joannis, CXXIX, 705. 3° Vita Joannis Eleemosynarii, *ibid.*, 714. — 4° Passio S. Demetrii martyris, *ibid.*, 5° Vita S. Crispinæ, virginis et martyris, *ibid.*, 727.

ANDREAS Vallumbros. — Vita S. Arialdi, CXLIII, 1437.

ANDREAS, abbas Strumensis (sæc. xi). — Vita S. Joannis Gualberti, CXLVI, 765.

ANGELRANNUS, abbas Centulensis, (sæc. xi). — Vita S. Richarii abbatis Centulensis primi, CXLI, 1461.

ANSCHARIUS, episc. Hamburg. — Vita S. Willehadi episc. Remens. primi, CXVIII, 1013.

ANSELMUS, canonicus Leod. (sæc. xi), Vita Vasonis Leodiensis episc., CXLII, 725.

ANTONIUS (sæc. vi). — Vita S. Simeonis Stylitæ, LXXIII, 325.

ARNOLDUS, S. Emmerammi monach. (sæc. xi). De miraculis et memoria B. Emmerammi, CXLI, 990 *et seq.*

ARNULFUS, Mediolanens. clericus (sæc. xi). — Gest. archiepisc. Mediolanens. libri quinque, ab anno 925 usque ad annum 1077, CXLVII, 280 *et seqq.*

ATTO, Pistoriensis episc. quart. (sæc. [xi]). — Vita S. Joannis Gualberti, CXLVI, 667; CLXXXVIII, 985.

AUDOENUS (S.), Rothomag episc. (sæc. vii). — Vita S. Eligii, episc. Noviomensis., LXXXVII, 477.

AUTPERTUS, (S.), Beneventanus abbas (sæc. vii). — Vita SS. Paldonis, Tasonis et Tatonis, LXXXIX, 1319.

BALDRICUS, Dolens. archiepisc. (sæc. xii).— 1° Acta translationis capitis S. Valentini martyris Gemmeticum in Gallia, CLXVI, 1152. — 2° Vita S. Hugonis, Rothomag. episc., *ibid.*, 1164. — 3° Vita B. Roberti de Arbrissello, *ibid.*, 1181. — 4° Carmina historica de variis sanctis. *ibid.* — 5° Acta S. Valeriani martyris, *ibid.*, 1209, 1209

BEDA. (S.)(sæc. viii). — 1° Vita metrica S. Cuthberti episc. Lindisfarn., XCIV, 526, 729. — 2 Passio S. Justini martyris, *ibid.*, 595. — 3° Vita sanctorum abbatum monasteri in Wiramutha et Gavuimi, Benedicti, Ceofridii, Sigfridi, etc., *ibid.*, 712. — 4 Vita B. Felicis confessoris, XCIV, 789.

BERNARDUS (S.) abbas Claræval. (sæc. xii). — Liber de vita et rebus gestis S. Malachiæ, Hiberniæ episc., CLXXXII, 1073.

BERNARDUS, scholasticus Andegav. (sæc. xi). — De sancta Fide virg., CXLI, 127, 152.

BERNERUS, abbas Humolar. (sæc. x). — 1° De vita sanctæ Hunegundis, virginis Humolariensis, CXXXII, 49. — 2° De translatione corporis sanctæ Hunegundis virg. apud Viromanduos, *ibid.*, 59.

BERNO, abbas Augiæ Divitis (sæc. xi). — 1 Vita S. Meginradi, eremitæ et martyris, apud Helvetios, CXLII, 1175. — 2° Vita S. Udalrici, episc. Augustensis, *ibid.*, 1184.

BONIFACIUS (S.) (sæc. viii). — Vita S. Livini, episc. et martyr., LXXXVII, 527; LXXXIX, 871.

BRAULIO (S.), Cæsaraugust. episc. (sæc. vii). — Vita S. Æmiliani confessoris, LXXX, 700. — 2° Acta de martyribus Cæsaraugustanis, sive passio SS. innumerabilium Cæsaraugust. martyrum, *ibid.*, 716.

BRIDFERTUS, Rameslensis monac. (sæc. XI). — Vita S. Dunstani, CXXXIX, 1424.
BRUNO (S.) Signiacensis (sæc. XII). —Vita S. Leonis papæ IX, CLXV, 1109.
CANDIDUS, monach. Fuldens. (sæc. IX). — S. Egilis vita, CV, 581, 401.
CAPPIDUS Stavriensis (sæc. X). — De vita S. Odulphi presbyteri, CXXXIII, 837.
CARTHUITUS episc. (sæc. XI). — Vita S. Stephani, Hungarorum regis primi, CLI, 1203.
CIXILANUS, Toletan. (sæc. VII, VIII). —Vita S. Hildephonsi Toletan., XCVI, 43.
COGITOSUS (sæc. VI). — Vita sanctæ Brigidæ virginis, LXXII, 776.
CONRADUS, monach. (sæc. XII). — Vita S. Wolphelmi, abbatis Brunsviller., prope Coloniam, CLIV, 403.
CONSTANTINUS, S. Symphoriani Metensis abbas (sæc. XI). — Vita S. Adalberonis, Metensis episc., CXXIX, 1553.
CUTHBERTUS, Bedæ discipulus (sæc. VIII). — Vita Bedæ Venerabilis, presbyteri et monachi Girwensis, XC, 55.
DADO, episc. Virdun. (sæc. X). — De vita Hattonis et Berhardi, prædecessorum suorum, fragmentum historicum, CXXXII, 780.
DIONYSIUS EXIGUUS (sæc. VI). — Historiæ inventionis capitis S. Joannis interpretatio, LXVII, 420.
DOMNIZO, presbyter et monachus Canusinus (sæc. XII). —Vita Mathildis comitissæ, CLXVI, 1340; CXLVIII 1039.
DYNAMIUS, patricius (sæc. VII). — 1° Vita S. Marii, LXXX, 25. — 2° Vita S. Maximi, *ibid.*, 32.
EADMERUS, Cantuar. monach. (sæc. XI). — 1° Vita S. Anselmi, CLVIII, 50; CLIX, 545. — 2° Vita S. Wilfridi, Eboracensis episc., *ibid.*, 709. — 3° Vita B. Bregwini, archiepisc. Cantuar., *ibid.*, 753. — 4° Vita S. Oswaldi, episc. Wigorniensis et archiepisc. Eboracensis, *ibid.*, 761. — 5° Vita S. Dunstani, archiepisc. Cantuar., *ibid.*, 785. — 6° Vita S. Odonis Cantuar. archiepisc., 800.
ECKBERTUS, abbas Schonaug. (sæc. XII). — Vita S. Elisabeth., CXCV, 119.
EGINHARDUS, abbas (sæc. IX). — 1° Vita et conversatio gloriosissimi imp. Caroli Magni, CIV, 555; XCVII, 25. —2° Historia translationis B. Christi martyrum Marcellini et Petri, CIV, 557.
EIGIL (S.), Fuldensis abbas quartus (sæc. IX). — Vita S. Sturmi, abbatis Fuldensis primi, CV, 421.
ENNODIUS, episc. Ticinens. (sæc. V). — 1° Vita B. viri Epiphanii, episc. Ticinensis Ecclesiæ, LXIII, 207.— 2° De vita B. Antonii, monachi Lerinensis, *ibid.*, 240.
ERMOLDUS NIGELLUS, (sæc. IX).—Carmen elegiacum de rebus gestis Ludovici Pii ab anno 781 usque ad annum 826, CV, 552.
ERNALDUS, abbas Bonæ Vallis (sæc. XII). — Vita S. Bernardi, CLXXXV, 267.
EUCHERIUS (S.), Lugdun. episc. (sæc. V). — Passio S. Mauricii et sociorum ejus, L, 828.
EUGYPPIUS, (sæc XI). — Vita S. Severini, Noricorum apostoli, LXII, 1167.
EULOGIUS (S.), archiepisc. Tolet. (sæc. IX). — 1° De vita et passione sanctarum virginum Floræ et Mariæ, CXV, 836. — 2° Memorialis SS., *ibid.*, 740.
EUSEBIUS PAMPHILUS (sæc. IV). —Libri quatuor de vita Constantini, VIII, 10.
FARICIUS (sæc. VII).—Vita S. Aldhelmi Schireburn. episc., LXXXIX, 63.
FELIX, Toletanus episc. (sæc. VII — VIII). — Vita S. Juliani, Toletani episc., XCVI, 443.
FOLCARDUS, Sithivens. monach. (sæc. XI). —1° Vita S. Bertini, abbatis Sithivensis in Morinis, CXLVII, 1084. — 2° Vita S. Joanis Beverlacensis, archiepisc. Eboracensis, *ibid.*, 1161. — 3° Opus dubium, Vita S. Oswaldi episc. Wigorniensis et archiepisc. Eborac., *ibid.*, 1189.
FOLCUINUS, abbas Laubiensis (sæc. X). —1° Vita S. Folcuini episc. Tarvennensis in Gallia, CXXXVII, 530.
FORTUNATUS Venant., episc. Pictav. (sæc. VII). — 1° Vita S. Hilarii, LXXXVIII, 439. — 2° Vita S. Radegundis reginæ *ibid.*, 497. —3° Vita S. Germani episc. Paris., *ibid.*, 455. — 4° Vita S. Albini, Andegav. episc. *ibid.*, 479. — 5° Vita S. Paterni, episc. Abrincensis, *ibid.*, 487. — 6° Vita S. Martini, *ibid.*, 363. — 7° Vita S. Amantii, episc. Ruthen., *ibid.*, 513. —10° Vita S. Remigii, Rhemens. episc., *ibid.*, 528. — 9° Vita S. Medardi, episc. Noviomensis et Tornac., *ibid.*, 533. — 9° Vita S. Marcelli, Paris. episc., *ibid.*, 541, etc., etc.
FRIDEGODUS, Benedictinus monach. (sæc. X). — De vita S. Wilfridi, episc. Eborac. CXXXIII, 979.
FULBERTUS (S.), Carnot. episc. (sæc. XI). — Vita S. Autberti, Cameracensis episc., CXLI, 555.
GALTERUS (sæc. XI).— Vita S. Anastasii monachi, CXLIX, 424.
GAUFRIDUS Grossus, monach. Tironiensis (sæc. XII). — Vita B. Bernardi Tiron., LXXII, 1368.
GENNADIUS Massil. (sæc. V). —Liber de scriptoribus ecclesiasticis, LVIII, 1060.
GERALDUS (S.), abbas Silvæ Majoris (sæc. XI). — Vita S. Adalardi abbatis Corbeiensis, CXLVII, 1045.
GERARDUS presbyter (sæc. X). — Vita S. Udalrici, Augustani episc., CXXXV, 1001.
GERARDUS, prior Grandimont. septimus (sæc. XII). — Vita S. Stephani Grandimontensis, CCIV, 1005.
GERHOHUS, Reichersberg. (sæc. XII). — Vitæ beatorum abbatum Formbacens. Berengeri et Wirntonis, ord. S. Benedicti, CXIV, 1425.
GILLEBERTUS, monach. Elnonens. (sæc. XI).—Historia miraculorum S. Amandi corpore per Franciam deportato, CL, 1436.
GISLEBERTUS CRISPINUS, abb. Westmonaster. (sæc. XI).—Vita S. Herluini, fundatoris Beccensis cœnobii, CL, 697.
GOZBERTUS, Brugensis (sæc. XII).— De vita et martyrio B. Caroli Boni, CLXVI, 444.
GOSCELINUS, Cantuariens. monach. (sæc. XII). — 1° Vita major S. Augustini Anglorum apostoli, LXXX, 44.— 2° Vita minor ejusdem, CL, 743. — 3° Historia translationis S. Augustini episc., Anglorum apostoli, CLV, 13. — 4° Vita S. Swithuni, episc. confessoris, Wintoniæ in Anglia, *ibid.*, 47. — 5° Vita S. Ivonis episcopi Persæ in Anglia depositi et trium ejus sociorum, *ibid.*, 80. — 6° Vita S. Weroburgæ virg., regis Merciorum filiæ, *ibid.*, 93. — 7° Vita S. Eadgithæ seu Editha, Eadgari Anglorum regis filiæ, et sanctimonialis Wintoniensis, *ibid.*, 109.
GREGORIUS (S.) Turonensis (sæc. VI). —1° De gloria beatorum martyrum, LXXI, 705. —2° De passione, virtutibus et gloria S. Juliani martyris, *ibid.*, 801. — 3° De gloria beatorum confessorum, *ibid.*, 828.
GREGORIUS (S.) MAGNUS (sæc. VI). — Vita S. Benedicti, monach. omnium occidentalium capitis, LXVI, 125.
GUAIFERIUS, Casinensis monach. (sæc. XI). — 1° Vita S. Secundini episc. Trojani, CXLVII, 1293. — 2° Vita S. Lucii papæ et martyris, *ibid.*, 1301.
GUALTERUS, Tarvennensis Ecclesiæ canonic. (sæc. XII). — De vita et martyrio B. Caroli Boni, Flandriæ comitis, CLXVI, 873.
GUIBERTUS, ord. minor. (sæc. VI). — Vita S. Eleutherii, LXV, 60.
GUIBERTUS, abbas monasterii S. Mariæ Novigenti (sæc. XII). — De vita sua libri tres, CLVI, 837.
GUIGO, presbyter Carthusiens. (sæc. XII). — Vita S. Hugonis episc. Gratianopolitani, CLIII, 759.
GUILLELMUS, Sandionysianus monach. (sæc. XII). — Vita Sugerii abbatis, CLXXXVI, 1193.
GUMPOLDUS, episc. Mantuanus (sæc. X).— Vita Venceslavi ducis Bohemiæ, CXXXV, 920.
HARIULFUS Aldenburg., abbas (sæc). XII). — 1° Vita S. Arnulfi episc. Suessionensis, CLXXIV, 1367. — 2° Vita S. Madelgisili confessoris et cremitæ in Pontivo, *ibid.*, 1440.
HELGAUDUS, Floriacensis monach. (sæc. XI). — Vita Roberti regis Francorum, CXLII, 1267 ; CXLI, 904.
HELINANDUS, Frigidi montis monachus (sæc. XIII). —Passio SS. Gereonis, Victoris, Cassii et Florentii Thebæorum martyrum, CCXII, 759.
HERBERTUS de Boseham (sæc. XII). — Vita S. Thomæ archiep., CXC, 1073.
HERICUS monach. Antissiodor. (sæc. IX). — 1° Vita S. Germani, episc. Antissiodorens., CXXIV, 1151. — 2° Miracula S. Germani, episc. Antissiodor., *ibid.*, 1207.
HERIGERUS, abbas Lobiensis (sæc. XI). — 1° Vita Berlindis virg. in Belgia, CXXXIX, 1103. — 2° Vita S. Landvaldi, *ibid.*, 1110. — 3° Vita S. Ursmari, *ibid.*, 1125.
HERMANNUS monach. (sæc. XII). — De miraculis S. Mariæ Laudunens. — De gestis venerabilis Bartholomæi episcopi et Norberti libri tres, CLVI, 961.
HEYMO, monach. Hirsaug. (sæc. XI). — Vita B. Wilhelmi Hirsaugiensis abbatis, CL, 889.
HIERONYMUS Radiolensis, monach Vallumbros. (sæc. X). — Miracula S. Joannis Gualberti, CXLVI, 811.
HIERONYMUS (S.) Eus. (sæc. IV-V). — 1° Vita S. Pauli primi eremitæ, XXIII, 17. — 2° Vita S. Hilarionis eremitæ, *ibid.*, 29. — 3° Vita Malchi, monachi inclusi *ibid.*, 53. — 4° Vita S. Hilarii, IX, 184. — 5° Liber de viris illustribus, XXIII, 601. — 6° Vita B. Fabiolæ,

LXXIII, 696. — 7° Vita S. Paulæ, *ibid.*, 698. — 8° Vita S. Marcellæ, *ibid.*, 702.

HILDEBERTUS, Cenoman. episc. (sæc. XII). — 1° Vita S. Radegundis reginæ, CLXXI, 968. — 2° Vita S. Hugonis, abbatis Cluniac., *ibid.*, 988.

HILDEGARDIS abbatissa (sæc. XII). — 1° Vita S. Ruperti, ducis Bingæ, in diœcesi Moguntina, CXCVII, 1081. — 2° Vita S. Disibodi, episc. et confessoris, in Dysemberg territorio Moguntino in Germania, *ibid.*, 1093.

HILDUINUS, abbas S. Dionysii (sæc. IX). — Passio S. Dionysii, CLI, 23.

HINCMARUS, Rhemens. archiepisc. (sæc. IX). — 1° Vita S. Remigii, Rhemorum archiepiscopi, CXXV, 1129. — 2° Encomium ejusdem S. Remigii, *ibid.*, 1187.

HROTSUITHA, monialis Gandersheimensis (sæc. X).— 1° Historia nativitatis laudabilisque conversationis intactæ Dei Genitricis, CXXXVII, 1066. — 2° Passio S. Gangolfi martyris, *ibid.*, 1084. — 3° Passio S. Pelagii pretiosissimi martyris, *ibid.*, 1093. — 4° Lapsus et conversio Theophili vicedomini, *ibid.*, 1102. — 5° De conversione Proterii, *ibid.*, 1109. — 6° Passio S. Dionysii, egregii martyris, *ibid.*, 1116. — 6° Historia passionis sanctæ Agnetis, virg. et martyr. *ibid.*, 1121.

HUCBALDUS, monach. S. Amandi (sæc. X). — 1° Vita Rictrudis, abbatissæ Marcianensis, CXXXII, 838. — 2° Passio S. Quirici et Julittæ, martyrum, *ibid.*, 851. — 3° Vita S. Aldegundis virginis, *ibid.*, 857.—4° Vita S. Lebwini, presbyteri et confessoris, *ibid.*, 875.

HUGO de S. Maria, monachus Floriac. (sæc. XII). — Vita S. Sacerdotis, episc. Lemovicensis, CLXIII, 979.

HUGO, Rothomag. (sæc. XII).—Vita S. Adjutoris, CXCII, 1346.

JACOBUS, diaconus (sæc. VI).—1° Vita sanctæ Pelagiæ meretricis, LXXIII, 663.

JOANNES Canaparius (sæc. X). — Vita S. Adalberti, episc. Pragensis, CXXXVII, 860. — 2 Miracula S. Adalberti martyris, *ibid.*, 889.

JOANNES, monach. (sæc. XI). — Vita S. Petri Damiani, CXLIV, 114.

JOANNES, diaconus (sæc. VI-VII). — Vita S. Gregorii Magni, scripta libris quatuor, LXXV, 60.

JOANNES, abbas S. Arnulfi Metensis (sæc. X). — 1° Vita sanctæ Glodesindis, abbatissæ Metensis, CXXXVII, 211. — 2° Historia translationis sanctæ Glodesindis, abbatissæ Metensis, *ibid.*, 217.—3° Vita Joannis, abbatis Gorziensis, *ibid.*, 240.

JOANNES, eremita (sæc. XII). — Vita S. Bernardi abbatis, duobus libris scripta, CLXXXV, 532.

JOANNES, Saresberiensis (sæc. XII). — 1° Vita S. Anselmi, archiepisc. Cantuariensis, CXCIX, 1009.—2° Vita S. Thomæ, Cantuar. archiepisc., *ibid.*, 1040.

JOANNES, Guillelmus (sæc. XI). — Vita B. Idæ, CL, 448.

JONAS, abbas Elnonensis (sæc. VII.). — 1° Vita S. Columbani, abbatis, LXXXVII, 1001. — 2 Vita S. Eustasii, abbatis Luxoviensis secundi, *ibid.*, 1045.—3° Vita S. Attalæ, abbatis Bobiensis secundi, *ibid.*, 1055. — 4° Vita S. Bertulfi, abbatis Bobiensis tertii, *ibid.*, 1061. — 5° Vita S. Burgundofaræ, abbatissæ Eboracensis primæ, *ibid.*, 1069.

JOSEPUS, sacerdos (sæc. IX). —Historia translationis corporum SS. Ragnoberti et Genonis, CVI, 891.

LEO Marsicanus (sæc. XII). — Vita S. Mennatis, CLXXIII, 989. — Acta translationis S. Mennatis, eremitæ et confessoris, *ibid.*, 991.

LEONTIUS (sæc. VI).—Vita S. Joannis Eleemosynarii, LXXIII, 33.

LETALDUS, Miciacensis monach. (sæc. X). —1° Vita S. Juliani, Cenomanensis antistitis primi, CXXXVII, 781. — 2° Liber miraculorum S. Maximini, abbatis Miciacensis, CXXXVII, 796. — 3° Delatio corporis S. Juniani in synodum Karrofensem circiter anno 988, *ibid.*, 824.

LUDGERUS (S.), Mimigardefordensis episc. (sæc. IX). — Vita S. Gregorii, abbatis et rectoris ecclesiæ Trajectensis ad Rhenum, XCIX, 749.

LUPUS (S.), Ferrariensis (sæc. IX). — 1° Vita S. Maximini, episc. Trevirensis, CXIX, 665. — 2° Vita S. Wigberti, abbatis Fritzlariensis, *ibid.*, 619.

MARBODUS, Redonensis episc. (sæc. XII). — 1° Vita S. Licinii, episc. Andegavensis, CLXXI, 1493. | 2° Vita S. Roberti, abbatis Casæ Dei, *ibid.*, 1505. — 3° Vita S. Magnobodi, Andegavensis episc., *ibid.*, 1547. — 4° Vita S. Gualterii abbatis et canonici Stirpensis, in diœcesi Galliarum Lemovicensi, CLXXI, 1564.

MEGINFREDUS, Magdeburg. magister et præpositus (sæc. XI). — De vita et virtutibus B. Emmerammi liber unus, CXLI, 969.

MILO, monach. S. Amandi (sæc. IX). — Vita metrica S. Amandi, CXXI, 920.

MILO CRISPINUS, monach. et cantor Beccensis (sæc. XI). — 1° Vita B. Lanfranci archiepisc. Cantuariens., CL, 20. — 2° Vita venerabilis Willelmi, Beccensis tertii abbatis, *ibid.*, 715.— 3° Vita venerabilis Basonis, abbatis Beccensis quarti, *ibid.*, 723.

NOTGERUS, Leodiensis episc. (sæc. XI). — 1° Vita S. Hadalini confessoris, conditoris monasterii Cellensis, prope Dionantum ad Mosam, CXXXIX, 1141.— 2° Vita S. Remacli Trajectensis episc., *ibid.*, 1148.

ODILO (S.), abbas Cluniac. (sæc. XI).—1° De vita beati Majoli abbatis libellus, CXLII, 944. — 2° Vita Adalheidæ imperatricis, *ibid.*, 968. — 3° Miracula ejusdem, *ibid.*, 985.

ODILO, monach. S. Medardi Suessionn. (sæc. X). — De translatione reliquiarum S. Sebastiani martyris et Gregorii papæ, in Suessionense S. Medardi monasterium, CXXXII, 576.

ODO, monach. Fossatensis (sæc. XI).—Vita Burchardi comitis, CXLIII, 847.

ODORANNUS, S. Petri Vivi monach. (sæc. XI). — Historia translationis SS. Saviniani, Potentiani sociorumque martyrum, in Senonense S. Petri cœnobium, CXLII, 777.

ODO (S.), abbas Cluniacensis II (sæc. X). — De vita S. Geraldi Aurilac. comitis, libri quatuor, CXXXIII, 639.

ODO de Diogilo (sæc. XII). — De Ludovici VII, Francorum regis, profectione in Orientem, CLXXIV, 1205.

OSBERNUS, monach. Cantuar (sæc. X). — 1° Vita S. Odonis, archiepisc. Cantuar., CXXXIII, 952. — 2° Vita S. Dunstani archiepisc. Cantuariens., CXXXVII, 407. — 3° Vita S. Elphegi, archiepisc. Cantuar. et martyris (sæc. XI), CXLIX, 371.

OTHLONUS, monach. S. Emmerammi (sæc. XI). — 1 Vita S. Wolkangi, episc. Ratisbonensis, CXLVI, 389. — 2° Vita S. Bonifacii, episc. Moguntini, *ibid.*, 427. — 3° Fragmentum relationis de translatione S. Dionysii e Francia in Germaniam ad monasterium S. Emmerammi, *ibid.*, 387.

PAPHNUTIUS, abbas (sæc. VI). — Vita S. Onuphrii eremitæ, LXXIII, 212.

PASCHASIUS (S.) RADBERTUS, (sæc. IX). — 1° De passione S. Rufini et Valerii, CXX, 1489. — 2° Vita S. Adalhardi, Corbeiensis abbatis, *ibid.*, 1508. — 3° Vita Venerabilis Walæ, abbatis Corbeiensis, CXX, 1557.

PAULINUS, diaconus Mediolan. (sæc. IX-V).— Vita S. Ambrosii, Mediolan. episc., XX, 711.

PAULINUS, Petricordiensis (sæc. V).—De vita S. Martini libri sex, LXI, 1008.

PAULUS, Cassin. (sæc. VI). —Vita S. Gregorii Magni, LXXV, 41.

PAULUS, Emeritanus diaconus (sæc. XII). — De vita Patrum Emeritensium, LXXX, 116.

PAULUS, Bernriedensis canonicus regul. (sæc. XI). — Vita S. Gregorii VII, CXLVIII, 40.

PETRUS PISANUS (sæc. XII). — Vita Paschalis II papæ, CLXIII, 13.

PETRUS (S.) DAMIANIUS (sæc. XI).— 1° Vita S. Odilonis abbatis Cluniacens. et confessoris, ordinis S. Benedicti, CXLIV, 925. — 2° Vita S. Mauri, episc. Cæsenatis et confessor., ex ordine S. Benedicti assumpti, *ibid.*, 945. — 4° Vita S. Romualdi, abbatis et confessoris institutoris congregationis Camaldulensis, ordinis S. Benedicti, *ibid.*, 955. —4° Vita S. Rodulphi episcopi Eugubini et S. Dominici Loricati, *ibid.*, 1007. —5° Passio sanctarum virg. Floræ et Lucillæ, *ibid.*, 1025. — 6° Expositio visionum sanctorum martyrum Mariani et Jacobi, *ibid.*, 1031.

PHILIPPUS de Harveng, abbas Bonæ Spei (sæc. XII). — 1° Vita S. Augustini, Hipponensis episc. 1205. — 2° Vita S. Amandi, Trajectensis episc., *ibid.*, 1235. — 3° Miracula S. Amandi quæ facta sunt per Gallias, *ibid.*, 1277. — 4° De passione S. Cyrici et Julittæ, *ibid.*, 1300, 1303. — 5° Passio S. Salvii martyris, *ibid.*, 1312. — 6° Vita S. Foillani martyris, *ibid.*, 1325. — 7° Vita B. Gisleni confessoris, *ibid.*, 1337. — 8° Vita B. Landelini confessoris, *ibid.*, 1349. — 9° Vita B. Odæ virginis, *ibid.*, 1360. — 10° Vita S. Waldetrudis, *ibid.*, 1376. —11° Passio S. Agnetis martyris, *ibid.*, 1387.

PHILOTHEUS, monach. (sæc. XII). — De vita et moribus S. Bernardi, abbatis Claræ — Vallensis, CLXXV, 552.

POSSIDIUS, Calamensis episc. (sæc. IV-V). — Vita S. Augustini, Hipponensis episc., XXXII, 33; L, 407.

PURCHARDUS, monach. Augiensis (sæc. XI). — De gestis Wittigowonis abbatis, CXXXIX, 551.
RABANUS MAURUS (sæc. IX). — 1° Vita B. Mariæ Magdalenæ et sororis ejus sanctæ Marthæ, CXII, 1432. — 2° Vita S. Galli abbatis, CXIV, 975. — 3° Vita S. Othmari abbatis, *ibid.*, 1029. — 4° Vita S. Blaitmaici abbatis, *ibid.*, 1043.
RADBODUS (sæc. XI). — 1° Vita S. Medardi Noviomensis et Tornacensis episc., CL, 1500. — 2° Vita S. Godobertæ, virg. Novioduni, in Belgica secunda, *ibid.*, 1517.
RADULFUS TORTARIUS, Floriac. monach. (sæc. XII). — Miracula S. Benedicti, CLX, 1177.
RATHERIUS, Veronensis episc. (sæc. X). — De vita S. Ursmari, episc. et abbatis Laubiensis, in Belgio, CXXXVI, 345.
REINERUS, monach. S. Laurentii Leod. (sæc. XII). — 1° Vitæ sanctæ Pelagiæ, libri duo, CCIV, 53. — 2° Palmarium virginale seu de vita et passione sanctæ Mariæ virginis Cappadocis, libri duo, *ibid.*, 61. — 3° Flos eremi seu de vita S. Tieboldi, monachi et eremitæ libri duo, *ibid.*, 69. — 4° De adventu reliquiarum S. Laurentii martyris Romæ Leodium, *ibid.*, 89. — 5° Vita Euracli Leodiensis episc. quadragesimi quinti, *ibid.*, 117. — 6° Vita Reginardi, episc. Leodiensis quinquagesimi, *ibid.*, 125. — 7° Vita S. Wolbodonis, Leodiensis episc., *ibid.*, 197.
REMBERTUS (S.) (sæc. IX). — Vita S. Anscharii, Hamburgensis episc., CXVIII, 960.
RODULFUS GLABER, Cluniacensis monach. (sæc. XI). — Vita S. Guillelmi abbatis Divionensis, CXLII, 697.
RODULFUS, abbas S. Trudonis (sæc. XI). — 1° Vita S. Lietberti Cameracensis episc., CXLVI, 1449. — 2° Acta translationis S. Gereonis unius militis legionis Thebæorum, CLXXIII, 433.
RODULFUS monach. (sæc. XII). — Vita Petri Venerabilis, abbatis Cluniacensis noni, CLXXXIX, 15.
RUFINUS, Aquileiensis presbyter (sæc. V). — Vita S. Eugeniæ, opus Rufino ascriptum, XXI, 1103.
RUOGERUS, clericus Coloniensis (sæc. X). — Vita S. Brunonis, Coloniensis archiepisc., CXXXIV, 937.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis (sæc. XII). — 1° Vita S. Hereberti, archiepisc. Coloniensis, CLXX, 389. — 2° Passio S. Elphii martyris, *ibid.*, 428.
SERVATUS LUPUS (B.), presbyter et Ferrariensis abbas (sæc. IX). — 1° Vita S. Maximini, episcopi Trevirensis, CXIX, 635. — 2° Vita S. Wigberti, abbatis Fritzlariensis, *ibid.*, 679.
SIGEBERTUS, monachus Gemblacensis (sæc. XII). — 1° Vita S. Sigeberti regis, LXXXVII, 503. — 2° Vita Wicberti ex laico monachi, fundatoris Gemblacensis cœnobii, CLX, 661. — 3° Vita Deoderici episcopi Mettensis, *ibid.*, 689. — 4° Vita brevior S. Sigeberti regis, *ibid.*, 725. — 5° Vita S. Maclovii sive Machutii, episcopi et confessoris, *ibid.*, 729. — 6° Vita S. Theodardi, episc. Trajectensis, martyris, *ibid.*, 747. — 7° Vita duplex S. Lamberti, episc. Trajectensis et martyris Leodii, in Belgio, *ibid.*, 759.
SIGEHARDUS, monachus S. Maximini Trevir. (sæc. X). — De miraculis S. Maximini, CXXXIII, 965.
SMARAGDUS (sæc. IX). — Vita S. Benedicti Anianensis, CVI, 393.
SOPHRONIUS Hierosolymit. — S. Maria Ægyptiaca, LXXIII, 671.
STEPHANUS, Leodiensis episc. (sæc. X). — Vita S. Lamberti, episc. Trajecti ad Mosam, et martyris, CXXXII, 643.
SUGERIUS, abbas S. Dionysii (sæc. XII). — Vita Ludovici regis VI, qui Grossus dicitur, LXXXVI, 1253.
SULPICIUS SEVERUS (sæc. IV-V). — De vita B. Martini, XX, 159.
SYRUS, monach. (sæc. X). — Vita S. Maioli, CXXXVII, 745.
THANGMARUS, presbyter Hildesheimensis (sæc. XI). — Vita S. Bernwardi, episc. Hildesheimensis, CXL, 585.
THEGANUS, Trevirensis Ecclesiæ chorepisc. (sæc. IX). — Vita Ludovici imperat., CVI, 405.
THEOPHILUS (sæc. VI). — Vita S. Macarii Romani, LXXII, 416.
THIOFRIDUS, abbas Epternacensis (sæc. XII). — Fragmenta vitæ duplicis S. Willibrordi, CLVII, 411.
THOMAS de Radolio (sæc. XIII). — Vita B. Petri abbatis Claræ-vallis, CCIX, 1008.
UDALSCALCUS, monach. Augustanus (sæc. XII). — Vita Chounradi, Constantiensis episc., CLXX, 853.
URSINUS, abbas (sæc. VII-VIII). — Vita S. Leodegarii, XCVI, 535.
UTHO, episc. Argentin. (sæc. X). — Vita S. Arbogasti, episc. Argentinensis, in Germania prima, CXXXIV, 1003.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach. (sæc. IX). — 1° Vita S. Galli abbatis in Alamannia, CXIV, 976. — 2° Vita S. Othmari abbatis San-Gallensis, *ibid.*, 1029. — 3° Vita S. Blaitmaici, abbatis Hiiensis et martyris, *ibid.*, 1043. — 4° Vita S. Mammæ monach., *ibid.*, 1047. — 5° De visionibus et morte Wettini, *ibid.*, 1065. — 6° Vita metrica S. Leodegarii episcopi et martyris, *ibid.*, 1131.
WALCANDUS, Mediani monasterii, in Lotharingia, monachus (sæc. XI). — 1° Vita S. Hildulphi episc. Trevirensis et fundatoris Mediani monasterii, CLI, 587. — 2° Vita S. Deodati, *ibid.*, 611.
WALRAMUS, episc. Numburg. (sæc. XII). — De vita S. Leonardi confessoris, CLIX, 993.
WANDALBERTUS, Prumiensis monach. (sæc. IX). — Vita S. Goaris, CXXI, 641.
WARNAHARIUS (S.), Lingonensis presbyter (sæc. VII). — 1° Acta SS. martyrum Tergeminorum Speusippi, Eleusippi, Meleusippi, LXXX, 185. — 2° Vita S. Desiderii, *ibid.*, 196.
WIBERTUS (sæc. XI). — Vita S. Leonis IX, pontificis Romani, CXLIII, 457.
WILLELMUS Malmesbur. (sæc. XII). — De vita S. Wulstani, episc. Wigorniens., CLXXIX, 1733.
WILLELMUS, Pictav. (sæc. XI). — Gesta Willelmi I, ducis Normannorum, CXLIX, 1217.
WILLELMUS, monach. (sæc. XI). — Vita ven. Benedicti, abbatis Clusiensis, CL, 1459.
WILLIBALDUS (sæc. VII). — Vita S. Bonifacii, Mogunt. episc., LXXXIX, 603.
WINFRIDUS PAULUS, diaconus (sæc. VIII). — 1° Vita S. Gregorii Magni, XCV, 673; LXXV, 42. — 2° Passio S. Cypriani, XCV, 725. — 3° Vita et miracula S. Arnulfi episc., *ibid.*, 731.
WIPPO, presbyter (sæc. XI). — Vita Chounradi Salici imper., CXLII, 1217.
WOLFARDUS, Hasenrietanus presbyter (sæc. IX). — Vita S. Walpurgis, abbatissæ Heidenheimensis in Germania, CXXIX, 865.
WOLFERUS (sæc. XI). — Vita S. Godehardi, episc. Hildesheimens., CXLI, 1160.
WOLSTANUS, monach. (sæc. X). — Vita S. Ethelwoldi, episc. Wintoniensis, CXXXVII, 79.

Anonymi.

Sæculo IV. — Selecta veterum testimonia de S. Philastrio, XII, 1101. — Vita S. Ambrosii ab auctore anonymo scripta, XIV, 45. — Selecta veterum testimonia de S. Ambrosio, *ibid.*, 113.
Sæc. V. — Veterum testimonia de Sulpicio Severo, XX, 81. — Testimonia selecta veterum de S. Chromatio, *ibid.*, 823. — Testimonia de Gaudentio, *ibid.*, 823.
Sæc. VI. — Vitæ Patrum, LXXI, 1012. — Historia septem dormientium, *ibid.*, 1101. — Vita S. Aridii abbatis, *ibid.*, 1120. — De vitis Patrum varii auctores, LXXIII, 106; LXXIV.
Sæc. VIII. — Gesta domni Dagoberti, regis Francorum, filii Clotarii II, scripta a monacho cœnobii S. Dionysii, anonymo quidem, sed contemporaneo, XCVI, 1496.
Sæc. IX. — Vita S. Aldrici auctore anonymo, cujus ætas incerta, CV, 797. — Gesta Aldrici a discipulis ejus scripta, CXV, 29. — De vita et præceptis Joannis Scoti Erigenæ, CXXII, 2. — Vita S. Scholasticæ virg., S. Benedicti sororis, CXXVI, 979. — Vita S. Remberti, Hamburgensis episc., *ibid.*, 991.
Sæc. X. — Laudabilis vita gloriosæ reginæ Mathildis, CXXXV, 889.
Sæc. XI. — Vita S. Guillelmi, ex Chronico S. Benigni Divionensis excerpta, CXLI, 851. — Emmæ reginæ Anglorum, Richardi I ducis Northmannorum filiæ, Encomium, *ibid.*, 1373. — Vita S. Annonis Coloniensis archiepisc., CXLIII, 1517. — Vita S. Geraldi, auctore monacho anonymo subæquali, CXLVII, 1004. — Vita et res gestæ S. Altmanni, episc. Passaviensis, CXLVIII, 867. — Vita S. Anselmi, Lucensis episc., *ibid.*, 907. — Gesta Lietberti episc., CXLIX, 177. — Gesta Gerardi II, episc. *ibid.*, 197. — Gesta Monassis et Walcheri excerpta per monach. Sancti Gaugerici, *ibid.*, 193. — B. Idæ vita auctore monacho Wostensi coævo, CLV, 457. — Vita S. Roberti, auctore monacho Mollismensi, anonymo, CLVII, 1269. — Passio SS. Guinari, Fingaris, Pialæ et sociorum, CLIX, 525. — Vita S. Norberti auctore canonico Præmonstratensi coævo, CLXX, 1253.

CLXXXIII.

INDEX BIOGRAPHICUS ALTER,

VEL

SYNOPSIS VITARUM QUÆ IN PATROLOGIA REFERUNTUR, SERIE PERSONARUM HIERARCHICA,

ET IN UNAQUAQUE SERIE ORDINE NOMINUM CONCINNATUS ALPHABETICO.

Summi Pontifices. — Catalogus Romanorum pontificum sub Liberio descriptus, XIII, 442. — Historia de vitis Romanorum pontificum, Anastasius Biblioth., CXXXVII, 1004; CXXXVIII, 9 *seqq.* — Pseudo-Luitprandi liber de pontificum Romanorum vitis, CXXIX, 1150 *seqq.* — S. Abbonis Epitome de Romanorum pontificum vitis, CXXXIX, 556. — Catalogus SS. Romanorum pontificum, Monum. Greg., CXLVIII, 1291. — Catalogus Romanorum pontificum, Honorius August., CLXXII, 239. — Historia Romanorum pontificum, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 196. — Godefridi Viterbiensis Pantheon, Catalogus omnium pontificum Romanorum, CXCVIII, 1011, 1031. — Anonymi Zwetlensis Historia Romanorum pontificum a S. Petro, usque ad Cœlestinum III, id est annum Domini 1191, CCXIII, 988.

Episcopi. — De gestis pontificum Anglorum libri quinque, CLXXIX, 1412. — Historia ecclesiastica gentis Anglorum libri V, Beda Ven., XCV, 24 *seqq.* — Historia Novorum seu historia Ecclesiæ Britannicæ, ab anno 1066 ad annum 1122, Eadmerus Cant., CLIX, 548. — De gestis episc. Autissiodor., CXXXVIII, 220. — Catalogus episc. Bisunt. Ecclesiæ, LXXX, 427. — Gesta episc. Camer., CXLIX, 9. — Pontifices et sancti Eborac., CI, 812. — Episcopi Gratianopol., CLI, 735. — Episcopi Lugdun. CLIV, 96. — Episcopi Divion., CLXII, 800. — Antistites Matiscon. Ecclesiæ, CLXXIX, 1141. — Acta archiepisc. Rothomag., CXLVII, 273. — Archiepisc. Vienn., CLI, 735. — Catalogus episc. Metensium XCV, 700 *seqq.*; XCVI, 1466; CXL, 444; CLXIII, 500. — Gesta episc. Virdun., CXXXII, 506 *seqq.*; CCIV, 919. — Gesta episc. Tungr., Traject., Leod., CXXXIX, 957. — Episcopi et archiepiscopi Mogunt., Brem., Colon., Trevir., Halberst., Met., Verd., etc., CXLI, 1236. — Pontifices Hammaburg., CXLVI, 451, 663, — Liber Pontificalis Echstet., CXLVII, 980. — Episcopi Tull., CLVII, 446 *seq.* — Historia episc. Leod., CXXXIX, 1068. — Archiepiscopi Toletani veteres, LXXX.III 1107. — Vitæ pontificum Ravennatum a S. Apollinari usque ad Georgium XLVII episc., Ludovici Pii contemporaneum, CVI, 430. — Gesta archiepisc. Mediolan., CXLVII, 286. Catalogus episc. Mediolan., CXLVI, 955. — De primis Norvegiæ episcopis, Adamus Bremens., CXLVI, 646 *seq.*

Monachi, abbates. — Gesta septem abbatum Beccensium, CLXXXI, 1710. — Chronica monasterii Casinensis, ubi de abbatibus, CLXXXIII, 440. — Vitæ abbatum Formbacensium, CXCIV, 1425. — Gesta abbatum Gemblacensium CLX, 598. — Gesta abbatum Laubiensium, CXXXVII, 541. — Gesta abbatum Lemovicensium, CXLI, 80. — Gesta abbatum Trudonensium CLXXIII, 12. — Historia monachorum, Rufinus, XXI, 392.

Reges. — Genealogia regum Anglorum, CXCV, 712. — Genealogia regum Danorum, 931-1199; Willelmus abbas, CCIX, 137. — De gestis regum Anglorum a Wortigero ad annum 1104, CLXXIX, 959 — Gesta Francorum regum, ab eorum exordio et Pharamundo, 400-768; XCVI, 1421. — Chronicon breve de regibus Francorum, a Pharamundo, ann. 420, ad Philippum I, Henrici filium, CLXII, 611. — Chronica regum Wisigothorum, Juliano tributa, 407-725, XCVI, 809. — Chronologia et series Gothicorum regum, LXXXIII, 1115. — Historia de regibus Gothorum, Wandalorum et Suevorum, LXXXIII, 1057.

Duces, comites. — De moribus et actis primorum Normanniæ ducum libri tres, CXLI, 608. — Genealogia comitum Flandriæ, CCIX, 930. — Genealogia comitum Buloniens., CLV, 462. — Gesta ducum sive principum Polonorum, CL, 843.

Sancti. — Natales aliquot sanctorum ex fastis consularibus excerpti, XIII, 683. — Historia monachorum, Rufinus Aquil., XXI, 392. — De vitis apostolorum, S. Hieron., XXIII, 720. — De gloria beatorum martyrum, S. Gregor. Turon., LXXI, 705. — De gloria beatorum confessorum, *ibid.*, 825. — Vitæ Patrum seu liber de vita quorumdam feliciosorum, *ibid.*, 1010. — Vitæ Patrum libri X. LXXIII, 9, seq., LXXIV, 9 seqq. — S. Gregorii papæ Dialogorum libri IV, de vita et miraculis Patrum Italicorum, LXXVII, 150. — De ortu et obitu Patrum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 130, 148. — De viris illustribus liber, *ibid.*, 1082. — Vitæ quorumdam sanctorum, Venantius Fortunatus, LXXXVIII, 364. — Martyrologia juxta exemplaria Coloniense et Bollandianum, Reda, XCIV, 797. — Opuscula hagiographica, Alcuinus, CI, 638. — Martyrologia, Rabanus Maurus, CXII, 418. — S. Eulogii, archiepisc. Toletani et *martyris*, Memorialis SS. libri tres, CXV, 731. — Martyrologia, Florus diaconus Lugdun., CXIX, 9. — Martyrologia Usuardus monach., CXXIII, CXXIV, 9. — Notkeri, cognomento Balbuli, Martyrologium, CXXXI, 1030. — Vitæ SS., S. Petrus Damianus, CXLIV, 925.

Scriptores ecclesiastici. — Liber de viris illustribus, S. Hieronymus, XXIII, 601. — Liber de scriptoribus ecclesiasticis, Gennadius, LVII, 1053. — De viris illustribus liber, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1082. — Liber de viris illustribus, S. Hildefonsus Tolet., ann. XCVI, 196. — Liber de scriptoribus ecclesiasticis, Sigebertus CLX, 548, 589, — De scriptoribus ecclesiasticis, Honorius August., CLXXII, 197. — De *scriptoribus* ecclesiasticis, CCVIII, 962.

SUMMORUM PONTIFICUM VITÆ.

Adrianus. — Vita Adriani papæ I, XCVI, 1167.

Adrianus IV. — Vita Adriani IV, papæ, auctore cardinali de Aragonia, CLXXXVIII, 1352.

Agatho (S.). — Notitia historica in S. Agathonem LXXXVII, 1154.

Alexander III. — Vita Alexandri III papæ, auctore cardinali de Aragonia, CC, 12.

Anastasius I. — Vita S. Anastasii papæ, XX, 52; XCIV, 890.

Calixtus II. — Vita Calixti II papæ, auctore Pandulpho Pisano, CLXIII, 1080.

Constantinus. — Notitia historica in Constantinum papam, LXXXIX, 316.

Cornelius (S.). — Historia vitæ S. Cornelii, III, 677.

Damasus (S.). — De S. Damasi papæ opusculis et gestis, XIII, 112 seq.

Dionysius (S.). — Ejus vitæ historia, V, 100.

Eusebius (S.). — De S. Eusebii opusculis et gestis, V, 100.

Eutychianus (S.). — Notitia historica de S. Eutychiano papa, V, 156.

Felix I (S.). — Notitia historica de S. Felice papa I, V, 135.

Gregorius Magnus (S.). — Vita S. Gregorii Magni, auctore Paulo diacono, monacho Cassinensi, LXXV, 42. — Alia Vita S. Gregorii Magni a Joanne diacono scripta libris quatuor, LXXV, 60. — Alia Vita ejusdem ex ejus potissimum scriptis recens adornata, LXXV, 241.

Gregorius II. — Notitia historica in S. Gregorium papam II, LXXXIX, 451.

Gregorius VII. (S.). — Vita S. Gregorii VII, auctore Paulo Bernriedensi, canonico regulari, CXLVIII, 40.

Hilarus (S.). — Vita S. Hilari papæ, LVIII, 9.

Innocentius II. — Vita triplex Innocentii II papæ, CLXXIX, 25.

Innocentius III. — Vita et gesta Innocentii III, papæ, CCXIV, 17 seq.

Julius (S.). — Notitia historica, critica et litteraria in S. Julium papam, VIII, 858.
Leo IX (S.).— S Leonis Vita auctore Wiberto æquali, CXLIII, 458; CCX, 1109.
Lucius (S.). Vita S. Lucii papæ et martyris, auctore Gualferio, CXLVII, 1501.
Marcellus (S.).— Notitia in S. Marcellum, VI, 20; VII, 1092.
Marcellinus (S.). — Notitia in S. Marcellinum papam, VI, 9.
Martinus (S.). — Notitia historica in S. Martinum, LXXXVII, 105.
Melchiades (S.). — De S. Melchiade, VI, 29.
Nicolaus I.— Nicolai papæ I vita, CXIX, 753.
Paschalis II. — Vita Paschalis II papæ, auctore Petro Pisano, CLXIII, 14.
Paulus I (S.).—Notitia historica in S. Paulum papam I, LXXXIX, 1126.
Siricius (S.).—Vita et regnum Siricii papæ, XIII, 1115.
Urbanus II (B.). — Vita B. Urbani II, auctore domno Theodorico Ruinarto, CLI, 9; CLVI, 696 seq.

Episcoporum Vitæ.

Anglorum episcopi.

Aldhelmus (S.).— Vita S. Aldhelmi Schireburn., Faricio auctore, LXXXIX, 64.— Alia Vita S. Adhelmi, *ibid.*, 84.
Anselmus (S.). Vita S. Anselmi Cant., auctore Eadmero, CLVIII, 49. — Vita brevior S. Anselmi, *ibid.*, 124.— Vita S. Anselmi Cant., auctore Joanne Saresberiensi, CXCIX, 1009.
Augustinus (S.). Anglor. apost. — Vita S. Augustini, auctore Goscelino monacho, LXXX, 44. — Alia vita S. August., CL, 733.— Historia translationis S. Augustini, episc. Angl orum apostoli, CLV, 13.
Bregwinus (B.). — Vita B. Bregwini archiepisc. Cant., auctore Eadmero monacho, CLIX, 754.
Cuthbertus (S.), Lindisfarn. episc.— Vita S. Cuthberti XCIV, 576, 729, 863; CXXXI, 1053.
Dunstanus (S.).—Vita S. Dunstani Cantuar. arch., auctore Osberno Cantuar. monach., CXXXVII, 407. — Vita S. Dunstani, Cantuar. arch., auctore Eadmero monacho, CLIX, 785.
Elphegus (S.).—Vita S. Elphegi archiepisc. Cantuar., auctore Osberno, CXLIX, 371.
Ethelwoldus (S.).—Vita S. Ethelwoldi episc. Winton., auctore, ut videtur, Wolstano monacho, ejus discipulo, CXXXVII, 80.
Gundulfus Roffensis. — Vita Gundulfi episcopi Roffensis, auctore monacho Roffensi cœtaneo, CLIX, 813.
Hugo Lincoln. — Vita S. Hugonis, episcopi Lincoln., in Anglia, ordinis Carthus., CLIII, 943.
Lanfrancus Cantuar. — Vita B. Laufranci, archiepisc. Cantuar., CL, 19.
Odo (S.) —Vita S. Odonis Cantuar. archiepisc., auctore, ut videtur, Osberno monach. Cantuar., CXXXIII, 931.
Oswaldus (S.), Wigorn. episc. — Auctore anonymo incertæ ætatis, CXLVII, 1190.— Vita S. Oswaldi Wigorn. auctore Eadmero, CLIX, 762.
Swithunus (S.). — Vita S. Swithuni, episc. conf. Wintoniæ in Anglia, auctore Goscelino, CLV, 48. — Historia translationis et miraculorum, auctore, ut videtur, Lantfledo, monacho Wintoniensi in Anglia, CLV, 61.
Thomas (S.).—Vita S. Thomæ archiepisc. et martyris auctore Herberto de Boseham., CXC, 1074. — Vita S. Thomæ ab auctoribus contemporaneis scripta, CXC, I *seq.*
Tiemon (S.), archiepisc. Salisburg. — Vita beati Tiemonis archiepisc. Salisburg., CXLVIII, 894.
Wulstanus (S.). Wigorn. episc. — Vita S. Wulstani, episc. Wigorniens., auctore Hemmingo monacho, CI., 1490 — Willelmi Malmesbur. libri tres de vita S. Wulstani episc. Wigorn., CLXXIX, 1735.

Francorum episcopi.

Ado (S.), Vienn. archiepisc., CXXIII, 9.
Albinus (S.) Andegav. episc. — Vita S. Albini Andegav. episc., LXXXVIII, 480; LXXI, 899.
Aldricus (S.), Cenom. — Vita Aldrici a discipulis ejus scripta, CXV, 30.
Aldricus Senon. — Vita S. Aldrici, auctore anonymo, cujus ætas incerta, CV, 797.
Amantius (S.).— Vita S. Amantii, Ruthenensis episc., a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 513.
Ambrosius (S.), Cadurc. episc. — Notitia historica in S. Ambrosium Cadurc., LXXXIX, 1198.
Arnulfus (S.). — Vita S. Arnulfi, Suession. episc., auctore Hariulfo coæquali, CLXXIV, 1368
Audomarus (S.). — Vita S. Audomari, episc. Terwannensis, CXLVII, 1179.
Autbertus (S.) Camer. — Vita S. Autberti Camerac. episc., auctore, ut videtur, sancto Fulberto, CXLI, 353.
Cæsarius (S.), Arelat. episc.— Vita S. Cæsarii episc., auctoribus Cypriano, Firmino, et Viventio episcopis, LXVII, 997.
Deodatus (S.) Nivernens. — Vita S. Deodati, primum a Deodatensi monacho scripta, dein a Mediolanensi abbate interpolata, CLI, 612.
Desiderius (S.). — Vita et passio S. Desiderii a Sisebuto, rege Gothorum, LXXX, 378.
Desiderius (S.) Cadurc. — Vita S. Desiderii, Cadurcensis episc. et confessoris, LXXXVII, 219.
Dionysius (S.) Paris. — Passio S. Dionysii, auctore Hilduino, CVI, 24. — Fragmentum de translatione S. Dionysii e Francia in Germaniam, ad monasterium S. Emmerammi, CXLVI, 387. — De S. Dionysio et sociis ejus, Honorius Augustodun., CLXXII, 101 — De S. Dionysio, Parisiorum episc., S. Gregorius Turon., LXXI, 768.
Eligius (S.). — Vita S. Eligii Noviom., a S. Audoeno Rothomag. episc. scripta, LXXXVII, 478.
Eleutherius (S.). — Vita S. Eleutherii, a Guiberto ord minorum ordinata, LXV, 60.
Eucherius (S.). — Notitia historico-litteraria in S. Eucherium, L, 686.
Folcuinus (S.) Tarv. — Vita S. Folcuini, episc. Tarvennensis in Gallia, auctore Folcuino Laubiensi abbate, CXXXVII, 529.
Fortunatus. — Vita Venantii Fortunati Pictav., LXXXVIII, 20.
Germanus (S.) Antissiod. — Vita S. Germani Antissiod. auctore Herico monacho, CXXVI, 1132. — Miracula S. Germani Antissiod., auctore eodem Herico monacho., CXXIV, 1208. — De S. Germano Antissiodor., S. Gregor. Turon., LXXI, 859.
Germanus (S.). Paris. — Vita S. Germani urbis Parisiacæ episc., Venantius Fortunatus., LXXXVIII, 453; LXXII, 53.
Halinardus (V.).— Vita ven. Halinardi ex Divionensi abbate archiepisc. Lugdun., auctore anonymo ejus discipulo, CXLII, 1337.
Hilarius (S.) Pictav.—Vita S. Hidelarii, ex ipsius scriptis potissimum collecta, IX, 125. — Vita ejusdem, auctore S. Hieronymo, IX, 125. — Vita ejusdem, a Fortunato scripta, IX, 154.
Hilarius (S.) Arelat. — Vita S. Hilarii Arelat., ab auctore ejusdem S. Hilarii discipulo scripta, L, 1220.
Hildebertus (S.).—Vita Hildeberti Cenoman., ex ejus scriptis et veterum monumentis adornata, CLXXI, 64.
Honoratus (S.). —De vita S. Honorati, Arelat. episc., L, 1250.
Hugo (S.). — Vita S. Hugonis, episc. Gratianop., auctore Guigone, priore Carthus., CLIII, 760.
Hugo (S.). — Vita S. Hugonis, Rothomag. episc., auctore Baldrico Dolensi, CLXVI, 1165.
Joannes (S.). — Vita S. Joannis Beverlac., archiepisc. Eborac., auctore Folcardo Sithivensi monacho, CXLVII, 1161.
Julianus (S.). — Vita S. Juliani, Cenoman. antistitis primi, auctore Letaldo, Miciacensi monacho, CXXXVII, 781.
Leodegarius (S.) Augustod. — Vita S. Leodegarii, auctore Ursino abbate, ejus æquali, XCVI, 336. — Vita altera ab auctore anonymo, XCVI, 345
Licinius (S.) — Vita S. Licinii, episc. Andegav., auctore Marbodo archidiacono Andegavensi, ac postea Redonensi episc., CLXXI, 1493.
Lietbertus (S.) Camer. — Vita S. Lietberti Camerac. episc., auctore Rodulpho abbate S. Trudonis, CXLVI, 1449.
Magnobodus (S.) Andegav.— Vita S. Magnobodi, Andegav. episc., auctore Marbodo Redonensi episc., CLXXI, 1547.
Marcellus (S.) Paris. — Vita S. Marcelli, Paris. episc., a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 542
Martialis (S.) Lemov. — Ademari Epistola de apostolatu Martialis, CXLI, 89.
Martinus (S.). — De vita S. Martini Turon. a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 364. — De vita B. Martini liber unus, a Sulpicio Severo, XX, 160.—De miraculis S. Martini episc. libri quatuor, a S. Gregorio Turon., LXXI, 913. — Scriptum de vita S. Martini Turon. ab Alcuino, CI, 657. — Miracula B. Martini, ab Heberno Turon., CXXIX, 1056. — De reversione B. Martini a Burgundia, CXXXIII, 816.— De S. Martino episc., CLXXII, 1021.
Maurilius (S.) Andeg. — Vita S. Maurilii Andegav., LXXXVIII, 504.

Maurilius B.) Rothomag. — Vita S. Maurilii Rothomag., CXLIII, 1376.

Medardus (S.). — Vita S. Medardi, episc. Noviom., et Tornac. a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 533. — Vita S. Medardi Noviom., auctore Radbodo, CL, 1500.

Oswaldus, (S.) Eborac. — Vita S. Oswaldi, episc. Wigorniensis et archiepisc. Eboracensis, auctore anonymo incertæ ætatis, CXLVII, 1190. — Vita S. Oswaldi Wigorn. et Eborac., CXIV, 762.

Paternus (S.) Abrinc. — Vita S. Paterni, episc. Abrincensis, a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 487.

Potentianus (S.) Senon. — Historia translationis SS. Saviniani, Potentiani sociorumque martyrum in Senonense S. Petri cœnobium, auctore Odorranno S. Petri Vivi monacho, CXLII, 777.

Remigius (S.) Rhem. — Vita S. Remigii Rhemens., a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 528. — Vita S. Remigii, Rhemorum archiepisc., scripta ab Hincmaro, æque Rhemensi archiepisc., CXXV, 1129. — Encomium ejusdem S. Remigii per Hincmarum archiepisc. Rhemens., *ibid.*, 1188.

Sacerdos (S.) Lemov. — Vita S. Sacerdotis episc. Lemovic. ab Hugone de S. Maria, Floriacensi monacho, innovata, CLXIII, 976.

Saturninus (S.) Tolos. — De S. Saturnino, a S. Gregorio Turon., LXXI, 749.

Secundinus (S.) Troj. — Vita S. Secundini episcopi Trojani, auctore Guaiferio monacho Casinensi, CXLVII, 1293.

Sidonius Apollinaris. — Vita S. Sidonii Apollinaris Claromont. episc. a Sirmondo adornata, LVIII, 441.

Vedastus (S.). — Vita S. Vedasti episc. Atrebatensis ab Alano, CI, 664.

Wilfridus (S.). — De vita S. Wilfridi episc. Eboracens., a Frithegodo monacho Benedictino, CXXXIII, 980; CLIX, 709.

Germaniæ episcopi.

Adalbero II Metens. — Vita Adalberonis II Metensis episc., auctore Constantino abbate, CXXXIX, 1552.

Adalbertus (S.) Prag. — Vita S. Adalberti, episc. Pragens. et martyris, auctore forte Joanne Canaparlo, CXXXVII, 860.

Amandus (S.). — Vita S. Amandi Traject., ab auctore anonymo, LXXXIII, 1267. — Vita metrica S. Amandi auctore Milone, CXXI, 928. — Historia miraculorum S. Amandi, corpore per Franciam deportato, auctore Gilleberto monacho Elnonensi, CL, 1456. — Vita S. Amandi Traject., CCII, 1233. — Miracula S. Amandi quæ facta sunt per Gallias, CCIII, 1277.

Anno (S.). — Vita S. Annonis Colon. archiepisc. scripta jussu Reginhardi, CXLIII, 1517.

Anscharius (S.) Hamburg. — Vita S. Anscharii Hamburg., auctore S. Remberto ejus discipulo et successore, CXVIII, 960.

Arbogastus (S.) Argent. — Vita S. Arbogasti episc. Argentinensis, in Germania prima, auctore Othone Argent., CXXIV, 1064.

Bernwardus (S.) Hildesheim. — Vita S. Bernwardi episc. Hildesheimensis, auctore Thangmaro presbytero, CXL, 586.

Bonifacius (S.) Mogunt. — Vita S. Bonifacii Mogunt. auctore Willebaldo, ipsius discipulo, LXXXIX, 603. — Alia Vita S. Bonifacii, auctore Othone, monacho Benedictino, *ibid.*, 633.

Bruno (S.) Colon. — Vita S. Brunonis Colon., auctore Ruotgero, clerico Coloniensi, CXXXIV, 937.

Burchardus Wormat. — Vita S. Burchardi episc., CXL, 505.

Chounradus Const. — Vita Chounradi Constantiensis episc., auctore Udalscalco, CLXX, 863.

Deodericus Metens. — Vita Deoderici Metensis, auctore Sigeberto Gemblacensi, CLX, 690.

Disibodus (S.) — Vita S. Disibodi, episc. et confess. in Dysemberg, territorii Moguntini in Germania, a S. Hildegarde scripta, CXCVII, 1094.

Euracius Leod. — Vita Euracli, Leodiensis episc. quadragesimi quinti, auctore Reinero, CCIV, 118.

Godehardus (S.). Hildesheim. — Vita S. Godehardi Hildesheim. episc., auctore Wolfero, ejus æquali et discipulo, ejusdem ecclesiæ canonico, CXLI, 1160.

Herebertus (S.). Colon. — Vita S. Hereberti, archiepisc. Colon., a Ruperto, abbate Tuitiensi, CLXX, 588.

Hildulphus (S.). — Vita S. Hildulphi episc. Trevir. et fundatoris Mediani monasterii, CLI, 588.

Lambertus (S.). — Vita S. Lamberti, episc. Trajecti ad Mosam et martyris, auctore Stephano episc. Leodiensi, CXXXII, 644. — Vita duplex S. Lamberti Traject., auctore Sigeberto Gemblacensi, CLX, 759.

Ludgerus (S.). — Acta S. Ludgeri Mimigardefordensis episc., auctore Altfrido episc., XCIX, 770.

Maximinus (S.). Trevir. — Vita S. Maximini, episc. Trevirensis, auctore S. Lupo, CXIX, 666.

Norbertus (S.). — Vita S. Norberti, Præmonstrat. ordinis fundatoris, archiepisc. Magdeburg., auctore Præmonstratensi ævo, CLXX, 1253.

Otto (S.). Bamberg. — Vita S. Ottonis Bamberg., CLXXIII, 1268.

Rabanus Maurus. — B. Rabani Mauri Vita, auctore Rudolfo scholastico, ejus discipulo, CVII, 40. — Rabani Mauri Vita altera, auctore Trithemio, *ibid.*, 67.

Radbodus (S.). Traject. — Vita S. Radbodi, auctore anonymo subæquali, CXXXII, 537.

Rembertus (S.). — Vita S. Remberti, Hamburgens. episc., auctore anonymo, ejus æquali, CXXVI, 992.

Remaclus (S.). — Vita S. Remacli, Traject. episc., auctore Notgero, CXXXIX, 1147.

Theodardus (S.) Traject. — Vita S. Theodardi, episc. Trajectensis, martyris, auctore Sigeberto Gemblacensi, CLX, 748.

Udalricus (S.). — Vita S. Udalrici Augustani episc., auctore Gerardo presbytero, CXXXV, 1009. — Vita S. Udalrici August., auctore Bernone, abbate Augiensi, CXLII, 1184.

Vaso Leod. — Vita Vasonis Leodiensis, scripta ab Anselmo et Alexandro, canonicis Leodiens., CXLII, 725.

Willehadus (S.). — Vita S. Willehadi, episc. Bremensis primi, auctore S. Anscharo, CXVIII 1014.

Willebrordus. (S.). — De vita S. Willibrordi Trajectensis episc. libri duo, ab Alcuino, CI, 693. — Fragmenta Vitæ duplicis S. Willibrordi, CLVII, 411.

Wolbodo (S.). — Vita S. Wolbodonis, Leodiensis episc., auctore Reinero monacho S. Laurentii Leodiensis, CCIV, 198.

Wolfkangus Ratisbonn. — Vita S. Wolfgangi, episc. Ratisbon. auctore Othlono monacho, CXLVI, 390.

Hiberniæ episcopi.

Malachias (S.). — De vita et rebus gestis S. Malachiæ, Hiberniæ episc. S. Bernardus Clarævall., CLXXXII, 1073.

Hispaniæ episcopi.

Eugenius III (S.). — Vita S. Eugenii III Toletani episc., LXXXVII, 353.

Eulogius (S.). — Vita S. Eulogii archiepisc. Toletani et martyris, auctore Alvaro Cordubensi, CXV, 70.

Fructuosus (S.). — Vita S. Fructuosi Bracarens. episc., LXXXVII, 457.

Hildefonsus (S.). — Vita S. Hildefonsi, Toletanæ sedis metropolitani episc., a Cixilano ejusdem urbis episc. edita, XCVI, 44. — Alia S. Hildefonsi Vita, per Rodericum Cerratensem scripta, XCVI, 48.

Julianus (S.). — Vita seu Elogium S. Juliani, Toletani episc., auctore Felice, Toletano etiam episcopo, XCVI, 445.

Italiæ episcopi.

Ambrosius (S.) Mediol. — Vita S. Ambrosii Mediolanensis episc., a Paulino ejus notario ad beatum Augustinum conscripta, XIV, 28 — Vita et institutum sancti Patris nostri Ambrosii, Mediolan. episc., ab auctore anonymo, *ibid.*, 45. — Vita S. Ambrosii, Mediolan. episc., ex ejus potissimum scriptis collecta, et secundum chronologiæ ordinem digesta, *ibid.*, 66. — De Ambrosio episc., Rufinus, XXI, 521.

Anselmus (S.). — Vita S. Anselmi episcopi Lucensis qui Gregorii VII pontificis maxime familiaris, discipulus et strenuus propugnator fuit, CXCVIII, 906.

Apollinaris (S.) — Vita S. Apollinaris, CVI, 476. — De S. Apollinare, CXXIII, 505.

Bonizo (S.). — Bonizonis, Placentini episc., Vita, res gestæ, scripta, CL, 782.

Bruno (S.). — Vita S. Bruni seu Brunonis, Astensis Signiensium episc. et abbatis Montis Casini, CLXIV, 89.

Epiphanius Ticin. — Vita beatissimi viri Epiphanii, episc. Ticin. Ecclesiæ, ab Ennodio Ticin., LXIII, 208.

Lucifer Calarit. — Luciferi, episc. Calaritani, Vita, XIII, 757.

Maximus (S.). Taurin. — De vita S. Maximi Taurinensis, LVII, 127.

Paulinus (S.) Aquileiensis. — Vita S. Patris nostri Paulini, patriarchæ Aquileiensis, XCIX, 18. — S. Paulini Vita altera, excerpta e prolixiori ms. Marci Antonii Nicoletti, XCIX, 141.

Paulinus Nolanus (S.). — Vita S. Paulini, Nolani episc., ex ipsius scriptis ac veterum monumentis concinnata, LXI, 16. — De S. Paulino Nolanæ urbis episcopo, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 216.

Petrus Chrysologus (S.) Raven. — Vita S. Petri Chrysologi, Ravennatis archiepisc., ex libro Pontificali Agnelli, LII, 15.

Petrus Damianus (S.). — Vita B. Petri Cardinalis, per Joannem monachum, ejus discipulum, CXLIV, 113.
Zeno (S.) Veron. — Sermo venerabilis Coronati notarii de vita S. Zenonis, XI, 799. — Historia translationis S. Zenonis subjecta Vitæ ejusdem sancti, ab anonymo scripta, XI, 207.

Africæ episcopi.

Augustinus (S.) Hipponens. — Vita S Augustini, Hipponensis episc., auctore Possidio, Calamensi episc., XXXII, 33. — Vita S Augustini, ex ejus potissimum scriptis concinnata, CXXXII, 65. — Vita S. Augustini, Hi ponensis episc., a Philippo de Harveng, CCIII, 1205.
Cyprianus (S.). — Vita S. Cypriani, episc. Carthaginiensis et martyris, IV, 74. — De vita et passione S. Cypriani per Pontium diaconum, III, 1482. — Acta proconsularia S. Cypriani, episc. et martyris, III, 1497.
Fulgentius (S.). — S. Fulgentii, episc. Ruspensis, Vita a quodam ejus discipulo conscripta, LXV, 117.

Asiæ episcopus.

Yvo (S.).— Vita S. Yvonis, episc. Persæ, in Anglia depositi, auctore Goscelino, CLV, 80

SACERDOTUM, DIACONORUM, ETC., VITÆ.

Arialdus (S.).— Vita S. Arialdi diaconi et Herembaldi martyrum, auctore B. Andrea Vallumbrosano, sancti discipulo, CXLIII, 1437.
Beda Ven. — Elogium historicum Ven. Bedæ, auctore Mabillonio, XC, 9. — Vita Bedæ Venerabilis presbyteri et monachi Girwensis scripta partim a Cuthberto ipsius discipulo, partim ab alio qui sæculo XI vixit, *ibid.*, 36. — Vita Bedæ Venerabilis, auctore anonymo pervetusto, *ibid.*, 41. — Ven. Bedæ vita auctore et collectore Turgoto, priore Dunelmensi, *ibid.*, 59.
Goar (S.).—Vita S. Goaris, auctore Wandalberto, CXXI, 610.
Hieronymus (S.). — Vita S. Hieronymi Stridonensis presbyteri ex ejus potissimum scriptis concinnata, XXII, 5.— Vita divi Hieronymi incerto auctore, *ibid.*, 262. — De morte Hieronymi, ab Eusebio, *ibid.*, 240.
Lebwinus (S.). — Vita S. Lebwini, presbyteri et confessoris, ab Hucbaldo, ad Baldricum episcopum scripta, CXXXII, 875.
Martinus (S.). — Vita S. Martini presbyteri Legion. scripta a Luca diacono Legionensi, postea Tudensi episcopo, CCVIII, 10.
Odulphus (S.). — De vita S. Odulphi presbyter., a Cappido Stavriensi, CXXXIII, 857.
Richarius (B.). — Vita beatissimi Richarii presbyteri, Alcuinus, CI, 681.
Rufinus Aquil. — Vita Rufini, presbyteri Aquileiens., XXI, 75.
Tertullianus. — Vita Tertulliani, Carthag. presbyteri, auctore Jacobo Pamelio, I, 40.

MONACHORUM, ABBATUM VITÆ.

Abbo (S.). — Vita S. Abbonis, Floriacensis abbatis, auctore Aimoino monacho, CXXXIX, 376.
Adalardus (S.). — Vita S. Adalardi, abbatis Corbeiensis, auctore S. Geraldo, abbate Silvæ-Majoris, CXLVII, 1045. — Vita S. Adalhardi Corbeien., auctore S. Paschasio Radberto, CXX, 1508.
Adamus Præmonst. — Vita Adami Præmonstratensis, CXCVIII, 20.
Adjutor (S.). — Vita S. Adjutoris, monachi Tironensis, auctore Hugone archiepisc., Rothomagensi, CXCII, 1545.
Aelredus (B.). — Vita B. Aelredi, abbatis Rievallensis in Anglia, CXCV, 196.
Aigulfus (S.). — Vita S. Aigulfi abbatis Lerinensis et martyris, auctore Adrevaldo monacho, CXXIV, 953.
Anastasius (S.). — Vita S. Anastasii, monachi et eremitæ, auctore Gualtero, CXLIX, 424.
Angelrannus (*Ven.*). — Vita Ven. Angelranni, abbatis monasterii S. Richarii Centulensis, CXLI, 1484.
Ansegisus (S.). — Vita S. Ansegisi, abbatis Fontanellensis, auctore chronographo Fontanellensi anonymo ejus æquali, CV, 734.
Antonius (B.). — Vita B. Antonii, monach. Lerinensis, ab Ennodio, episc. Ticinensi, LXIII, 248.
Aridius (S.), abbas. — Vita S. Aridii, abbatis, a S. Gregorio Turon., LXXI, 1120.
Attala (S.).— Vita S. Attalæ abbatis Bobiensis secundi, LXXXVII, 1036.
Beda Ven. — Vita Bedæ Venerabilis presbyteri et monachi Jirwensis, a Cuthberto scripta, XC, 56.
Benedictus (S.). — Historia translationis S. Benedicti Casin, auctore Adrevaldo monacho, CXXIV, 901. — De miraculis S. Benedicti, *ibid.*, 910. — Vita S. Benedicti ex libro II Dialogorum S. Gregorii Magni excerpta, LXVI, 125. — De beato Benedicto, et miraculis, et laudibus ejus, XCV, 468; XCIV 715. — De miraculis S. Benedicti libri duo, scripti ab Aimoino, monacho Floriacensi, CXXXIX, 801. — Miracula S. Benedicti, auctore Radulfo Tortario, CLX, 1177. — Translatio S. Benedicti abbatis, CLXXII, 977. — Carmen de S. Benedicto, S. Bertarius, CXXVI, 975.
Benedictus (S.) Anian. — Vita S. Benedicti Anianensis, auctore Ardone, seu Smaragdo, ejus discipulo, CIII, 352.
Berengerus Formbac. — Vita Berengeri abbatis Formbac. ordinis S. Benedicti, CXCIV, 1425.
Bernardus (S.) Clarævall. — Vita et res gestæ S. Bernardi, abbatis Clarævallensis, libris septem comprehensa, CLXXXV, 225. — Secunda Vita S Bernardi abbatis, auctore seu compilatore Alano quondam episcopo Autissiodorensi, *ibid.*, 469. — Fragmenta ex tertia Vita S. Bernardi, auctore, ut videtur, Gaufrido monacho Clarævall., CLXXXV, 521. — Vita quarta S. Bernardi abbatis, duobus libris scripta a Joanne eremita, *ibid.*, 532.
Bernardus (B.) Tironiensis. — Vita beati Bernardi fundatoris congregationis de Tironio, in Gallia, auctore Gaufrido Grosso, CLXXII, 1364.
Bertinus (S.). — Vita S. Bertini, abbatis Sithiensis in Morinis, auctore Folcardo, CXLVII, 1084. — Miracula S. Bertini ab eodem auctore, *ibid.*, 1097. — Relatio de inventione et elevatione S. Bertini abbatis, quæ facta est anno incarnationis Domini 1052, a Bovone abbate Sithiensi digesta, *ibid.*, 1141.
Bertulfus (S.).— Vita S. Bertulfi, abbatis Bobiensis tertii, LXXXVII, 1061.
Blaitmaicus (S.). — Vita S. Blaitmaici, abbatis Hiensis et martyris, CXIV, 1044.
Boso Beccensis. — Vita Ven. Bosonis cognomento Sapientis, abbatis Beccensis quarti, CL, 724.
Bruno (S.) Carthus. — Acta S. Brunonis ordinis Carthusianorum institutoris, CLII, 9. — De S. Brunone, CLVI, 853.
Columba (S.). — De Vita S. Columbæ libri tres, a S. Adamano abbate, LXXXVIII, 725.
Columbanus (S.). — Vita S. Columbani abbatis, auctore Jona, monacho Bobiensi fere æquali, LXXXVII, 1012.
Eigil (S.). — Vita S. Egilis, abbatis Fuldensis, auctore Candido, monacho Fuldensi, CV, 581. — Vita metrica auctore eodem Candido monacho, *ibid.*, 402.
Eugyppius abbas. — Vita Eugyppii auctore Joanne Herold Acropolita, LXII, 535.
Eustasius (S.). Luxov. — Vita S. Eustasii, abbatis Luxoviensis secundi, LXXXVII, 1045.
Frodobertus (S.). — Vita S. Frodoberti abbatis primi Cellensis, prope Trecas, auctore Adsone abbate Dervensi, CXXXVII, 600.
Gallus (S.).— Vita S. Galli abbatis in Alamannia, CXIV, 975.
Geraldus (S.).— Vita S. Geraldi, Silvæ-Majoris primi abbatis et fundatoris, auctore monacho anonymo subæquali, CXLVII, 1004, 1024.
Gregorius (S.), abbas Traject. — Vita S. Gregorii, abbatis et rectoris Ecclesiæ Trajectensis ad Rhenum, auctore S. Ludgero Mimigardefordensi episcopo, ipsius Gregorii discipulo, XCIX, 750.
Gualbertus (S.). — Vita S. Joannis Gualberti, abbatis et Vallumbrosanæ congregationis primi institutoris, auctore Attone, ex abbate ejusdem loci quarto episcopo Pistoriensi, CXLVI, 668. — Acta S. Joannis Gualberti, *ibid.*, 705. — Miracula S. Joannis Gualberti, auctore Hieronymo, monacho Vallumbrosano, *ibid*, 812.
Gualterius (S.). — Vita S. Gualteri, abbatis et canonici Stirpensis, in diœcesi Galliarum Lemovicensi, auctore Marbodo, Andegavensi archidiacono, postea episcopo Redonensi in Britannia Armorica, CLXXI, 1564.
Guillelmus (S.), abbas S. Benigni Divion. — Vita S. Guillelmi, abbatis S. Benigni Divion., CXLI, 852. — Vita S. Guillelmi abbatis Divionensis, auctore Glabro Rodulfo monacho, CXLII, 698.
Herluinus (S.). — Vita S. Herluini, primi pastoris et fundatoris Beccensis cœnobii, auctore Gilberto Crispino, abbate Westmonasteriensi, CL, 698.
Hermannus Contractus. — Vita seu elogium Hermanni Contracti, a Bertholdo ejus discipulo scripta, CXLIII, 25.
Hilarion (S.). — Vita S. Hilarionis eremitæ, a S. Hieronymo scripta, XXIII, 29.
Honoratus. — De Honorato abbate monasterii Fundensis, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 153.
Hugo (S.) Cluniac. — Vita S. Hugonis, abbatis Cluniac., auctore Hildeberto, Cenomanensi episcopo, CLIX, 857. — Alia Vita auctore Raynaldo, abb. Vezeliacensi,

deinde archiepisc. Lugdunensi, *ibid.*, 894. — Vita metrica, auctore eodem Raynaldo, *ibid.*, 905. — Vita S. Hugonis Cluniac. ab Ezelone et Gilone, monachis Cluniacensibus, *ibid.*, 909.

Hugo (B.).— Vita B. Hugonis de Lacerta, discipuli S. Stephani, ordinis Grandimontensis institutoris, auctore Guillelmo Dandina, Grandimontensi, cognomento de S. Salvino, suppari, CCIV, 1185.

Joannes, abbas Gorziensis.— Vita Joannis, abbatis Gorziensis, auctore Joanne abbate S. Arnulfi, CXXXVII, 240.

Joannes Cirita. — Vita Joannis Ciritæ, abbatis Tharaucani in Hispania, CLXXXVIII, 1661.

Joannes Scotus. — De vita et præceptis Joannis Scoti Erigenæ, CXXII, 2.

Maiolus (S.).— Vita S. Maioli Cluniac. abbatis, auctore Syro monacho, CXXXVII, 745. — De Vita beati Maioli abbatis, a S. Odilone Cluniac., CXLII, 944.

Malchus. — Vita Malchi monachi inclusi, a S. Hieronymo, XXIII, 53.

Mamma (S.). — Vita S. Mammæ monachi, CXIV, 1047.

Maurus (S.).— Vita S. Mauri, episc. Cæsenatis et confessoris, ex ordine S. Benedicti assumpti, a S. Petro Damiano, CXLIV, 945.

Maximinus (S.). — Liber miraculorum S. Maximini, abbatis Miciacensis, auctore Letaldo, monacho Miciacensi, CXXXVII, 795.

Meginradus (S.).— Vita S. Meginradi, eremitæ et martyris apud Helvetios, auctore Bernone abbate Augiensi, CXLII, 1176.

Mennas (S.). — Acta translationis S. Mennatis, eremitæ et confessoris, auctore Leone Marsicano, monacho Casinensi, et S. R. E. cardinali Ostiensi, CLXXIII, 991.

Odilo (S.). — Vita S. Odilonis, Cluniacensis abbatis quinti, CXLII, 898.— Vita S. Odilonis, abbatis Cluniacensis et confessoris, ordinis S. Benedicti, a S. Petro Damiano, CXLIV, 925.

Odo (S.). — Vita S. Odonis abbatis Cluniacensis secundi, scripta a Joanne monacho, ejus discipulo, CXXXIII, 43.— Altera vita S. Odonis, auctore Nalgodo, Cluniacensi monacho sæculi XII, *ibid.*, 85.

Othmerus (S.).—Vita Othmari abbatis San-Gall., a Walafrido Strab., CXIV, 1030.—De miraculis S. Othmari, libri duo, ab Isone Sangallensi monacho, CXXII, 780.

Pachomius (S.). — Vita S. Pachomii, LXXIII, 1157; LXXIV, 287.

Paulus (S.).— Vita S. Pauli primi eremitæ, XXIII, 17.

Petrus Claræv. — Vita Petri, abbatis Claræval., a Thoma de Radolio, CCIX, 1012.

Richarius (S.).—Vita S. Richarii, abbatis Centulensis primi, metrice descripta ab Ingelramno scholastico, ipsius sancti monacho, CXLI, 1424.

Robertus (S.). — Vita S. Roberti, abbatis Casæ Dei, auctore Marbodo, episc. Redonensi, CLXIX, 1505.

Robertus (S.), abbas Molism.— Vita S. Roberti, ordinis Cisterc. fundatoris, CLVII, 1269.

Robertus (B.) de Arbrissello. — Vita B. Roberti de Arbrissello, auctore Baldrico, episcopo Dolensi, CLXII, 1044.— Vita altera B. Roberti de Arbrissello, sive extrema conversatio et transitus ejus, auctore monacho Fontis Ebraldi, Andrea, ut creditur, ipsius discipulo et confessario, CLXII, 1058.

Romualdus (S.).— Vita S. Romualdi, abbatis et confessoris, institutoris congregationis Camaldulensis, ordinis S. Benedicti, a S. Petro Damiano, CXLIV, 954.

Simeon (S.) Stylita.—Vita S. Simeonis Stylitæ, LXXIII, 525.

Stephanus (S.) de *Mureto.* — Vita S. Stephani de Mureto, ordinis Grandimontensis institutoris et fundatoris, auctore Gerardo, priore Grandimontensi septimo, CCIV, 1006.

Sturmus (S.). — Vita S. Sturmi, abbatis Fuldensis, auctore S. Egile, Fuldensi abbate quarto, CV, 426.

Sugerius, abbas. -- Vita S. Sugerii abbatis S. Dionysii, auctore Guillelmo, Sandionysiano monacho, ejus discipulo, CLXXXVI, 1194. — Epistola encyclica conventus Sandionysiani de morte Sugerii abbatis, CLXXXVI, 1208.

Swithunus (S.).— Vita S. Swithuni, episcopi confessoris Wintoniæ in Anglia, auctore Goscelino, CLV, 48.

Theuderius (S.).—Vita S. Theuderii, abbatis Viennæ in Gallia, auctore S. Adone ejusdem urbis episcopo, CXXIII, 444.

Thiofridus. — Vita Thiofridi abbatis et domini Esternacensis, CLVII, 303.

Ursmarus (S.). — De vita S. Ursmari episc. et abbatis Laubiensis in Belgio, a Ratherio Veron., CXXXVI, 546.

Wala (V.).— Vita Venerabilis Walæ, abbatis Corbeiensis in Gallia, a Paschasio Radberto duobus libris scripta dialogico modo, CXX, 1557.

Waldebertus, abbas Luxov. — De miraculis S. Waldeberti, abbatis Luxoviensis tertii, liber, auctore Adsone abbate, CXXXVII, 687.

Wicbertus (S.) Gemmel. — Vita S. Wicberti ex laico monachi, fundatoris Gemmelacensis cœnobii, CLX, 662.— Historia elevationis S. Wicberti, auctore anonymo, *ibid.*, 677.—Miracula S. Wicberti, auctore anonymo, *ibid.*, 682.

Wigbertus (S.) —Vita S. Wigberti, abbatis Fritzlariensis, auctore sancto Lupo, CXIX, 680.

Willelmus (S.) Hirsaug — Vita S. Wilhelmi Hirsaugiensis abbatis, auctore Heymone monacho Hirsaugiensi coæquali et beati Wilhelmi discipulo, CL, 1447.

Willelmus (V.).— Vita Venerabilis Willelmi Beccensis tertii abbatis, CL, 713.

Willelmus (S.). — Vita S. Willelmi abbatis S. Thomæ de Paracleto in Dania auctore anonymo, ejus discipulo, CCIX, 590.

Wirnton, abbas. — Vita Wirntonis Formbac., ordinis S. Benedicti, auctore Gerhoho, præposito Reichersperg., CXCIV, 1426.

Witigowoni, abbas. — Carmen de gestis Witigowonis abbatis, CXXXIX, 354.

Wolphelmus (B.).— Vita B. Wolphelmi, abbatis Brunwillerensis propæ Coloniam, auctore Conrado ejusdem loci monacho, ac beati Wolphelmi discipulo, CLIV, 408.

Regum, Ducum, Comitum, etc. Vitæ.

Amalricus, rex Hierosolym. — De Amalrico rege Hierosolym., Guillelmus Tyr., CCI, 748.

Balduinus I, rex Hierosolym. — De Balduino I, rege Hierosolym., *ibid.*, 484 seq.

Balduinus II, rex Hierosolym. — De Balduino II, rege Hierosolym., *ibid.*, 522.

Balduinus III, rex Hierosolym.—De Balduino III, rege Hierosolym., *ibid.*, 640.

Balduinus IV, rex Hierosolym. — De Balduino IV, *ibid.*, 813.

Burchardus, comes. — Vita Domini Burchardi vener. comitis, qui sub regibus Hugone Capeto et ejus filio Roberto floruit, auctore Odone, monacho Fossatensi, CXLII, 848.

Carolus Magnus. — Vita Caroli Magni imper., auctore Eginhardo, XCVII, 25.

Carolus Bonus. — De vita B. Caroli Boni, Flandriæ comitis, auctore Gualtero, archidiac. Ecclesiæ Morinorum, CLXVI, 944.

Chunradus Salicus. — Vita Chunradi Salici imperat., auctore Wippone presbytero, CXLII, 1217.

Constantinus, imper. — De vita B. imper. Constantini, Eusebii Pamphili libri quatuor, VIII, 9. — De Constantino imperatore, CXVIII, 861.

Dagobertus, rex Francorum.— Gesta domni Dagoberti, regis Francorum, filii Clotarii II, scripta a monacho cœnobii S. Dionysii anonymo quidem, sed contemporaneo, XCVI, 1396.

Eadmundus (S.). — Vita S. Eadmundi, regis Anglorum et martyris, auctore S. Abbone, abbate Floriacensi, CXXXIX, 508.

Edwardus (S.). — Vita S. Edwardi, regis et confessoris, auctore beato Aelredo, CXCV, 740.

Geraldus (S.). — De vita S. Geraldi, Auriliacensis comitis, libri quatuor, a S. Odone Cluniac., CXXXIII, 639.

Henricus (S.), imper. — Acta S. Henrici, imper. CXL, 9.

Julianus Claud. — Vita Claudii Juliani, XVIII, 429.

Lotharius. — De divortio Lotharii regis et Tetbergæ reginæ, CXXV, 620.

Ludovicus, imper. — Vita Ludovici imper. a Thegano, chorepiscopo Trevirensi, CVI, 406.

Ludovicus Pius.—De rebus gestis Ludovici Pii, CV, 570.

Ludovicus VI. — Vita Ludovici regis VI, qui Grossus dictus, auctore Sugerio, abbate B. Dionysii in Francia, CLXXXVI, 1253.

Ludovicus VII. — De Ludovici VII, Francorum regis, cognomento Junioris, profectione in Orientem cui ipse interfuit, CLXXXV, 1205.

Otto Magnus. — De rebus gestis Ottonis Magni imper., CXXXVI, 897.

Mahumetes. —Historia de Mahumete, ab Hildeberto Cenom., CLXXI, 1343.

Robertus Pius. — Vita Roberti Pii, regis Francorum, CXLI, 904.

Rupertus (S.). — Vita S. Ruperti, ducis Bingæ, in diœcesi Moguntina, a S. Hildegarde abbatissa scripta, CXCVII, 1081.

Sigebertus rex Franc. Vita S. Sigeberti regis auctore Sigeberto, monacho Gemblacensi, LXXXVII, 504.

Stephanus (S.), Hungar. — Vita S. Stephani, *Hunga-*

rorum regis primi, auctore Carlhuito aut Carlhuitio, episc. CLI, 1204.

Venceslavus, dux Bohemiæ.—Vita Venceslavi, ducis Bohemiæ, auctore Gumpoldo episc. Mantuano, CXXXV, 920.

Willelmus Conquestor. — Gesta Willelmi Conquestoris, a Willelmo Pictaviensi Lexoviorum archidiacono contemporaneo scripta, CXLIX, 1217.

VITÆ SANCTORUM ET SANCTARUM

Quorum mentio non habetur in articulis præcedentibus.

Adalheida (S.). — Epitaphium Adalheidæ imperatricis auctore S. Odilone Cluniac., CXLII, 764. — Miracula ejusdem Adalheidis reginæ, CXLII, 984.

Adauctus (S.). martyr. — Passio S. Adaucti metrice descripta a Marbodo Redon., CLXXI, 1654.

Æmilianus (S.). Vita S. Æmiliani confessoris, cognomento Cucullati, a S. Braulione Cæsaraug. LXXX, 700.

Afra (B.). Conversio B. Afræ apud provinciam Ariciencem, civitate Augusta, ab Oliva episc. Vic. scripta, CXLII, 594.

Agnes (S.). De S. Agnete martyre Carmen, a S. Damaso papa, XIII, 402. — De S. Agnete, S. Ambrosius, XVI, 189; XVII, 735. — Historia passionis S. Agnetis virginis et martyris, metrice descripta, a Rothdwitha moniali, CXXXVII, 1121. — Passio S. Agnetis martyris metrice descripta a Philippo de Harveng., CCIII, 1387.

Albanus (S.), martyr. — Passio S. Albani et sociorum ejus, qui eodem tempore pro Domino sanguinem fuderunt, Beda Ven., XCV, 32.

Aldegundis (S.), virgo. — Vita S. Aldegundis virginis, auctore Hucbalde, CXXXII, 858.

Basolus (S.), confessor. — Vita S. Basoli confessoris, auctore Adsone CXXXVII, 644.—Libellus de translatione et miraculis S. Basoli confessoris, auctore Adsone abbate, *ibid.*, 660.

Bathildis (S.). — Vita S. Bathildis, uxoris Clodovei II, regis Francorum, ab auctore anonymo ejus æquali scripta, LXXXVII, 665.

Berlindis (S.). — Vita S. Berlindis, virginis Merbeusæ in Belgio, auctore (ut videtur) Herigero, abbate Lobiensi, CXXXIX, 1104.

Brigida (S.).— De S. Brigida virgine, LXXII, 773.

Burgundofara (S.). — Vita S. Burgundofaræ, abbatissæ Eboriacensis primæ, a Jona Elnon. abbate scripta, LXXXVII, 1069.

Christina (S.). — Vita et passio S. Christinæ, virg. et martyr., ab Alphano, archiepisc Salernitano, scripta, CXLVII, 1269.

Columba (S.). — De vita S. Columbæ libri tres, a S. Adamano, Benedictino abbate, scripti, LXXXVIII, 726.

Columba (S.). — De S. Columba martyre, a S. Eulogio, archiepisc Toletan., CXV, 806.

Crispina (S.). — Acta S. Crispinæ, virg. et martyr., auctore Anastasio Bibliothecario, CXXIX, 728.

Cunegundis (S). — Vita S. Cunegundis, imperatricis et virginis, ubi de S. Henrico imper., ejus conjuge, CXL, 198.

Cyricus (S.). — Passio SS. martyrum Cyrici et Julittæ matris ejus, cum sociis eorum, CCIII, 1304.

Cyrus (S.). — Historia acephala sanctorum martyr. Cyri et Joannis, interprete Anastasio Bibliothecario CXXIX, 705.

Demetrius (S.). — Passio S. Demetrii martyris, auctore Anastasio Bibliothecario, CXXIX, 716.

Dominicus (S.). — Vita S. Dominici Loricati, a S. Petro Damiano, CXLIV, 1007.

Eadgitha (S). — Vita S. Eadgithæ seu Editthæ, Eadgari Anglorum regis filiæ, et sanctimonialis Wiltoniensis auctore Gotselino, CLV, 109.

Elisabeth (S.). — Vita S. Elisabeth virginis, magistræ sororum ordinis S. Benedicti, Schonauglæ, in diœcesi Trevirensi, partim ab ipsamet dictata, partim ab Eckberto fratre scripta, CXCV, 120.

Emma. — Encomium Emmæ, reginæ Anglorum, Richardi ducis Northmannorum filiæ, incerto auctore, sed coætaneo, CXLI, 1373.

Eugenia (S.).—Vita S. Eugeniæ, virginis ac martyris, auctore incerto, XXI, 1105.

Euphrasia (S.). Vita S. Euphrasiæ, LXXIII, 623.

Fabiola (S.).—Vita B. Fabiolæ. LXXIII, 696; XXII, 691.

Felicitas (S.). — Passio S. Felicitatis martyris, Tertul., III, 14.

Felix (B.), confessor. — Vita B. Felicis confessoris, XCIV, 789

Fides (S.). — De miraculis S. Fidis liber, auctore Bernardo, scholastico, CXLI, 128, 152.

Flora (S.).— De vita et passione SS. virginum Floræ et Mariæ, S. Eulogius Tolet., CXV, 836. — Passio SS. virg. Floræ et Lucillæ, a S. Petro Damiano, CXLIV, 1026.

Foillanus (S.), martyr. — Vita S. Foillani martyris a Philippo de Harveng., CCIII, 1326.

Florentius (S.). — Passio S. Gereonis, Victoris, Cassii et Florentii, Thebæorum martyrum, ab Helinando scripta, CCXII, 759.

Gangolfus (S.), martyr. — Passio S. Gangolfi martyris, metrice scripta a Hrothsuitha moniali, CXXXVII, 1683.

Genovefa (S.). — Revelatio reliquiarum S. Genovefæ, S. Willelmus, abbas S. Thomæ de Paraclito CCIX, 742.

Georgius (S.). — De translatione SS. martyrum Georgii, Aurelii et Nathaliæ ex urbe Corduba Parisios, S. Eulog., CXV, 939.

Gervasii (S.). *et Protasius*. — De inventione corporum Gervasii ac Protasii martyrum, S. Ambrosius, XVI, 1019; XVII, 742 seq. — De S. Gervasio et Protasio, S. Gregorius Turon., LXXI, 748.

Gislenus (B.), confessor. — Vita B. Gisleni confessoris, a Philippo de Harveng., CCIII, 1338.

Glodesindis (S.). — Historia translationis S. Glodesindis, abbatissæ Metensis, auctore Joanne, abbate S. Arnulfi Metensis, CXXXVII, 217.

Goar (S.). — Vita S. Goaris, auctore Wandalberto, CXXI, 640.

Godeberta (S.). — Vita S. Godebertæ, virg. Noviodunt Belgica secunda, auctore, ut videtur, Radbodo episc., CL, 1517.

Hadalinus (S.). — Vita S. Hadalini confessoris, conditoris monasterii Cellensis, prope Dionantum ad Mosam, auctore Notgero Leodiensi episc., CXXXIX, 1142.

Hathumoda (S.). — Vita S. Hathumodæ, primæ abbatissæ Gandersheimensis, auctore Agio, presbytero et monacho coævo, CXXXVII, 1170. — Dialogus Agii de obitu S. Hathumodæ abbatissæ, *ibid.*, 1184.

Helena (S.). — De Helena Constantini matre, Rufinus Aquileiens., XXI, 457 *seq.*

Hermintrudis. — Coronatio Hermintrudis reginæ, Hincmarus Rhemens., CXXV, 814.

Hildegardis (S.).—Natales, res gestæ, scripta S. Hildegardis, CXCVII, 9. — Vita S. Hildegardis auctoribus Godefrido et Theodorico monachis, CXCVII, 92.

Hunegundis (S.).— Vita S. Hunegundis virginis Humolariensis, a Bernero abbate Humol., CXXXVII, 50.

Ida (B.).—Vita B. Idæ comitissæ Bononiæ, regis Godefridi matris, auctore monacho Wastensi coævo, CLV, 437.

Joannes (S.), *Eleemosynarius*.—Vita S. Joannis Eleemosynarii, LXXIII, 337.

Joannes Baptista.—De inventione capitis Joannis Baptistæ, Dionysius Exiguus, LXVII, 419.

Julitta (S.). — Passio S. Julittæ martyris, auctore Hucbaldo, CXXXII, 852. — Passio sanctorum martyrum Cyrici et Julittæ matris ejus, cum sociis corum, a Philippo de Harveng., CCIII, 1304.

Junianus (S.). — Delatio corporis S. Juniani in synodum Karrofensem, circiter annum 988, a Letaldo monacho Miciacensi descripta, CXXXVII, 824.

Justinus (S.), martyr. — Passio S. Justini martyris, metrice descripta a Beda Venerab., XCIV, 596.

Landelinus (B.). — Vita B. Landelini confessoris, a Philippo de Harveng. CCIII, 1330.

Landoaldus (S.). — Vita S. Landoaldi, jussu Notgeri, episcopi Leodiensis, ab Herigero scripta, CXXXIX, 1110.

Livinus (S.). — Vita S. Livini, episc. et martyr., auctore Bonifacio coævo, LXXXVII, 328.—Vita et martyrium S. Livinii, episc. et martyr., opus Bonifacio ascriptum, LXXXIX, 872.

Lucilla (S.).— Passio S. Lucillæ virginis, a S. Petro Damiano, CXLIV, 1026.

Maclovius (S.). —Vita S. Macloviisive Machutii, episc. et confessor., auctore Sigeberto Gemblacensi, CLX, 730.

Madelgisilus (S.), confessor. — Vita S. Madelgisili confessor., auctore Hariulfo, CXXXVI, 1441.

Mansuetus (S.). — Vita S. Mansueti, primi Leucorum urbis pontificis, auctore Adsone CXXXVII, 620; CLIV, 25.

Marcella (S.). — Vita S. Marcellæ, LXXIII, 702. — S. Hieronym., XXIII, 702.

Maria (S.), Dei Genitrix.— Historia Nativitatis laudabilisque conversationis intactæ Dei Genitricis, ab Hrothsuitha moniali, CXXXVII, 1065.

Maria (S.) *Ægyptiaca*. — Vita S. Mariæ Ægyptiacæ, LXXIII, 671; CLXXI, 1322.

Maria (S.) *Magdalena*. — Vita beatæ Mariæ Magdalenæ et sororis ejus sanctæ Marthæ, Rabanus Maurus, CXII, 1432.

Maria (B.) Cappadociæ. — Vita et passio S. Mariæ virginis Cappadociæ, libri duo, auctore Reinero, CCIV 62.

Martha (S.). —Vita S. Marthæ a Rabano Mauro, CXII, 1432.

Mathildis comitissa. — Vita comitissæ Mathildis, CXLVIII, 1040.
Mathildis (S.), regina. — Vita S. Mathildis reginæ. — Flodoardus Rhemens., LXXXV, 886.— Vita antiquior S. Mathildis reginæ, CLI, 1511.
Maura (S.) Trecens. — Sermo de vita et morte gloriosæ virginis Mauræ, S. Prudentius Trecens., CXV,1368.
Mauricius (S.). — Passio Agaunensium martyrum, SS. Mauricii ac sociorum ejus, S. Eucherius Lugdun., L, 828. — Passio S. Mauricii et sociorum ejus metrice scripta, Marbodus Redon., CLXXI, 1636; S. Gregor. Turon., LXXI, 771.
Meleusippus (S.). — Acta SS. martyrum Tergeminorum Speusippi, Eleusippi, Meleusippi, a S. Warnahario, Lingonensi presbytero, LXXX, 186.
Nathalia (S.). — De translatione S. Nathaliæ ex urbe Corduba Parisios, CXV, 940.
Oda (B.). — Vita B. Odæ virginis a Philippo de Harveng, CCIII, 1560.
Paula (B.). — Vita B. Paulæ, LXXIII, 698.
Pelagia (S.), meretrix.— Vita S. Pelagiæ meretricis, LXXIII-665.— Vitæ S. Pelagiæ libri duo, auctore Reinero, CLV, 52.
Pelagius (S.). — Passio S. Pelagii pretiosissimi martyris, qui nostris temporibus in Corduba martyrio est coronatus, Hrothsuitha monialis, CXXVII, 1095.
Perpetua (S.), martyr. — Passio S. Perpetuæ martyris, Tertullian., III, 9.
Radegundis (S.), regina. — Vita S. Radegundis reginæ, a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 498.— Vita S. Radegundis reginæ, edita a domino Hildeberto, Cenomanensi episcopo, CLXXI, 968. — Vita et testamentum S. Radegundis, LXXII, 632.
Ragnobertus (S.).— Historia translationis corporum SS. Ragnoberti et Benonis, auctore Josepho sacerdote, CVI, 892.
Rictrudis (S.), abbatissa. — Vita S. Rictrudis, abbatissæ Marcianensis, auctore Hucbaldo, CXXII, 827.
Salaberga (S.). — Vita S. Salabergæ, abbatissæ S. Joannis Laudunensis, suppari auctore, CLVI, 1224.
Salvius (S.). — Passio S. Salvii martyris a Philippo de Harveng., CCIII, 1312.
Savina (S.).— Vita S. Savinæ virginis et martyris, LXXII, 627.
Savinianus (S.). — Historia translationis SS. Savniani in Senonense S. Petri cœnobium, auctore Odorranno S. Petri Vivi monacho, CXLII, 778.
Savinus (S.).— Acta translationis S. Savini martyris, auctore Aimoino, CXXI, 1050.
Scholastica (S.), Virgo.— Vita S. Scholasticæ virginis, S. Benedicti sororis, CXXVI, 980.
Sebastianus (S.). Liber de translatione reliquiarum S. Sebastiani martyris et Gregorii papæ in Suessionense S. Medardi monasterium, CXXXII, 576. — Acta S. Sebastiani martyris, S. Ambrosius, XVII, 1021.
Taso (S.) — Vita SS. Paldonis, Tasonis et Tatonis, S. Ambrosius Autpertus LXXXIX, 1520.
Thaisis (S.).— Vita S. Thaisidis, Marbodus Redon., CLXXI, 1629.
Valentinus (S.), martyr.— Acta translationis capitis S. Valentini martyris Gemmeticum in Gallia, auctore Baldrico episc. Dolensi, CLXVI, 1151.
Valerianus (S.)— De S. Valeriano S. Gregorius Turon., LXXI, 755. — Acta S. Valeriani martyris, auctore, ut videtur, Baldrico, CLXVI, 1209.
Valerius (S.)—De passione SS. Valerii et Ruffini, auctore S. Paschasio Radberto, CXX, 1489.
Victor (S.). — Passio S. Victoris, martyris Thebæi, ab Helinando scripta, CCXII, 760.
Vincentius (S.). — Historia translationis S. Vincentii, levitæ et martyris, ex Hispania in Castrense Galliæ monasterium, ab Aimoino monacho S. Germani a Pratis, CXXVI, 1012.
Walburgis (S.). — Vita S. Walburgis ab Adelboldo Traject., CXL, 1092. — Vita S. Walpurgis, abbatissæ Heidenheimensis in Germania, auctore Wolfhardo, presbytero Hasenrietano, CXXIX, 866.
Waldetrudis (S.). — Vita S. Waldetrudis, a Philippo de Harveng, CCIII, 1376.
Wereburga (S.). — Vita S. Wereburgæ virginis, regis Merciorum filiæ, auctore Goscelino, CLV, 94.

Nota. — Ad ampliora documenta de singulis, vide libros capiti ejusdem tabulæ præfixos. Non loquor tantum de sanctis, in ultimo loco citatis, sed etiam de summis pontificibus, episcopis, regibus, etc. — Tabula specialis efficietur de scriptoribus ecclesiasticis.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

Series indicum decima tertia (Continuatio). 10
Index de Legislatione civili. 10
Index Immunitatum. 59
Index de Potestate S. Pontificis. 111
Series indicum decima quarta. 198
Index de Morte. 198
Index de Judicio particulari post mortem. 211
Index de Cœlo. 214
Index de Inferis. 242
Index de Purgatorio. 250
Index de Cultu erga defunctos. 255
Index de Antichristo. 265
Index de Resurrectione mortuorum. 278
Index de Judicio ultimo. 291
Series indicum decima quinta. 307
Index Moralis. 307
Bibliotheca moralis Patrum. 310
Eadem analogice disposita. 315
Eadem alphabetice disposita. 319
Index Asceticus Patrum. 323
Bibliotheca Patrum Ascetica. 326
Eadem analogice disposita. 334
Eadem alphabetice disposita. 342
Index de Conscientia. 351
Series indicum decima sexta. 355
Index de Decalogo. 355
Index de Dilectione inimicorum. 422
Index de Eleemosyna. 439
Index de Correctione fraterna. 447
Index de Præceptis Ecclesiæ. 455
Index de Festis. 466
Index de Jejunio. 538
Index de Mortificatione sensuum. 555
Series indicum decima septima. 571
Index de Fide. 571
Index de Spe. 578
Index de Charitate. 579
Index de Virtutibus. 585
Index de Virtutibus sacerdotalibus. 674
Index de Continentia clericorum. 674
Index de Officiis monachorum. 695
Index de Virginibus. 707
Index de Monialibus. 715
Index de Viduis. 722
Index de Regibus. 725
Index de Paupertate. 726
Index Anecdotalis. 730
Index Sententiarum memorabilium. 742
Index de Virtutibus ethnicorum. 783
Series indicum decima octava. 787
Index de Peccatis. 787
Index Vitiorum. 829
Index de Homicidio. 851
Index de Simonia. 879
Index de Voluptatibus illicitis. 891
Index de Vitiis et Erroribus ethnicorum. 937
Series indicum decima nona. 942
Index de Oratione in genere. 942
Index de Oratione Dominica. 959
Series indicum vicesima. 962
Index Historiographorum. 962
Index Historicus. 970
Index de Judæis. 990
Index Chronicorum alphabeticus. 1006
Index Monasteriorum. 1010
Index Diœceseon. 1170
Index Urbium episcopalium et Abbatiarum. 1219
Index Auctorum Biographorum. 1255
Index Biographicus. 1283

FINIS TOMI DUCENTESIMI VICESIMI, INDICUM TERTII.

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

Cours complet d'Écriture Sainte et de Théologie,

Formés uniquement de *Commentaires* et de *Traités* partout reconnus comme des chefs-d'œuvre, et désignés comme tels par une grande partie des Evêques et des Théologiens de l'Europe, universellement consultés à cet effet; CHAQUE *Cours*, terminé par une table universelle analytique et par un grand nombre d'autres tables, forme 28 vol. in-4° latins, et coûte 138 fr. — *On peut souscrire aux deux* Cours *a la fois, ou à chacun d'eux.* Le vol. pris à part se vend 6 fr.

La traduction française se trouve en regard de la Vulgate dans le *Cours d'Ecriture sainte.* — Le *prospectus* des *Cours* n'a été publié que trois mois après l'envoi dans toute l'Europe de plus de 5,000 lettres consultatives, et après réception de la plupart des réponses. — Nul commentaire et nul traité n'ont été imprimés sans avoir réuni en leur faveur le plus de voix épiscopales ou théologiennes. — Les ouvrages édités ont été reproduits dans leur intégralité, seulement, des appendices, extraits d'autres auteurs, ont été mis à la fin de chaque thèse qui en avait besoin, et des notes ont été placées au bas des pages, pour tout compléter ou expliquer, conformément aux progrès des sciences et des arts actuels. — En matière libre, toutes les opinions ont été reproduites. La biographie de chaque auteur précède le travail qu'on lui emprunte, et ces auteurs sont au nombre de 238.

NATURE DES COURS ET MOYENS MIS EN ŒUVRE POUR LES RÉALISER.

Pour concevoir et exécuter notre œuvre, nous sommes parti de deux considérations, dont il nous semble qu'on ne peut contester la vérité.

De même que, vu l'immensité des matières et l'insuffisance de l'esprit humain, *un même* auteur n'a pu commenter *tous* les livres de l'Ecriture sainte, ou composer une Théologie *tout entière* avec une perfection *toujours* égale et ne laissant *rien* à désirer, de même il est certain qu'il n'est guère de Commentateurs ni de Théologiens estimés qui n'aient parfaitement réussi dans *certains* commentaires ou *certains* traités. C'est ainsi que personne n'ignore que Suarez a fait le meilleur traité des *Lois*, et que Cornélius *a Lapide* a le mieux commenté le Pentateuque. Or, c'est cette réunion de chefs-d'œuvre particuliers qu'il s'agissait de convertir en deux corps d'ouvrages.

Voici donc ce que nous avons fait : Nous avons emprunté dans tout son entier, à chaque auteur, le travail dans lequel, de l'aveu de tout le monde, cet auteur a surpassé tous les autres : par exemple, pour *l'Ecriture sainte*, nous avons pris *Josué* à Masius, les *Psaumes* à Génébrard, et ainsi de suite de tous les autres livres de la Bible. Pourquoi? parce que ces Commentaires passent partout pour des chefs-d'œuvre.

De même, pour la *Théologie*, nous avons choisi dans Melchior Canus ses *Lieux théologiques*; dans Legrand son *Incarnation*; ainsi de suite de toutes les autres matières théologiques. Pourquoi encore? parce que ces traités sont ce que les docteurs connaissent de mieux sur la matière. Ainsi, c'est avec des *parties* réputées excellentes dans toute l'Europe catholique, mais avec des *parties* complètes et faisant de petits *touts* indépendants, que l'on a formé un grand *tout* nécessairement supérieur à tout ce qui existe en fait de commentaires et de théologies. Ainsi se trouve réalisée la grande idée que nourrissait depuis longtemps l'honorable Société de Saint-Sulpice, idée d'autant plus belle et d'autant plus capable d'opérer un bien considérable, qu'elle est plus naturelle, plus ancienne, plus universelle; car, qui de nous, dans ses rêves d'études choisies, ne s'était formé des *Cours* analogues? Ainsi se trouvent faits deux ouvrages après lesquels soupiraient les élèves sur les bancs, les maîtres dans leurs chaires, les pasteurs dans leurs paroisses, et que tous les amis de la Religion ont accueillis avec joie et avec espérance.

Celui donc qui possède les *Cours complets* a la consolation de pouvoir se dire avec vérité : *Qu'on publie maintenant tout ce que l'on voudra sur l'Ecriture sainte et sur la Théologie, je puis y être indifférent, car je suis sur d'avoir tout ce qu'il y a de mieux sur ce sujet; mes deux Cours forment une bibliothèque complète sur les deux premières branches de la Science ecclésiastique, et constituent le plus beau monument qui leur ait été érigé, je puis me livrer à leur étude sans avoir besoin d'acheter d'autres ouvrages, et sans risquer d'ignorer rien d'essentiel sur la matière.*

Cependant, pour ne pas errer sur le choix des Commentaires et des Traités, pour donner tout à l'autorité, rien à l'individualisme, pour montrer enfin que nous avons voulu travailler en dehors des systèmes, des opinions et des partis, qu'avons-nous fait? Nous avons écrit une lettre de consultation à tous les Evêques, Vicaires généraux, Chanoines théologaux, chefs d'Ordres et de Congrégations, supérieurs et professeurs de l'Eglise catholique, sans exception, et leur avons demandé, sur chaque livre de l'*Ecriture sainte* et sur chaque *Traité théologique*, le nom du commentateur et du théologien dont le travail leur semblait préférable, résolu de n'éditer que les commentaires et les traités qui réuniraient en leur faveur le plus de voix épiscopales ou théologiennes.

Des réponses pleines de lumières et d'encouragements, et, ce qui est plus glorieux pour le Catholicisme, des réponses concordantes en fait d'indications, sont arrivées de tous les points de l'Europe consultée, et ont prouvé que les auteurs les plus célèbres sont connus partout et ont été désignés de partout

Nous croyons qu'après avoir lu les *Cours*, le pasteur pourra gouverner canoniquement, le confesseur diriger sagement, le prédicateur parler exactement, le professeur et le conférencier enseigner solidement. Aussi, les *Cours* nous semblent-ils constituer non-seulement la meilleure Bible et la meilleure Théologie existante, mais peut-être la meilleure qu'il soit possible d'effectuer : les ouvrages à reproduire manqueraient pour faire mieux. Donc, jusqu'à ce que le ciel fasse don à la terre d'un génie plus fort à lui seul que nos plus habiles commentateurs ou théologiens à la fois, on devra s'en tenir aux *Cours complets*. D'ailleurs, pour que ces *Cours* ne fussent pas une très-bonne publication, il faudrait que tous les chefs-d'œuvre du Catholicisme, dignes de ce nom quand ils sont pris séparément, ne le méritassent plus parce qu'ils sont réunis; il faudrait encore que les Evêques et les Théologiens consultés, c'est-à-dire que les juges et les organes de la doctrine se fussent trompés en les indiquant; ou plutôt il faudrait dire que le Catholicisme est dans l'impuissance d'enfanter un bon ouvrage; car il ne saurait offrir rien au-dessus des œuvres de ses grands hommes, et surtout des œuvres désignées par ses docteurs avoués.

Si les *Cours* étaient lus, il est probable qu'une heureuse révolution ne tarderait pas à s'ensuivre dans l'étude de l'*Ecriture sainte* et de la *Théologie*. Avant la réalisation de cette grande Publication, on ne pouvait faire que des vœux impuissants pour se procurer les ouvrages qui la constituent. Combien de fois chaque Prêtre ne s'est-il pas dit : *Ah! si je pouvais réunir les chefs-d'œuvre connus sur chaque point de la science sacerdotale, comme j'étudierais avec ardeur, comme je travaillerais avec fruit!* et en même temps, il n'osait se livrer à l'espoir de jamais connaître et posséder ces chefs-d'œuvre. Eh bien! ce que l'on a tant de fois désiré, ce que l'on ne regardait que comme un beau rêve, est aujourd'hui réalisé. On ne dira point, pour se montrer infidèle à ses propres vœux : *Les bons livres sont au-delà des mers ou au sommet des montagnes : qui y parviendra?* car il serait facile de répondre : *Les Cours sont au milieu de vous;* donc : « Plaga est in te, » *Votre mal est intérieur.*

Atlas de l'Écriture Sainte.

1 vol. in-fol. : 6 fr.

Cet atlas, utile pour l'intelligence de n'importe quelle Bible commentée ou sans commentaires, renferme 77 planches

Triple Grammaire et triple Dictionnaire Hébraïque et Chaldaïque,

Selon le système des points-voyelles, par Gésénius, augmenté et corrigé par M. le chevalier Drach, ancien rabbin converti, et, contre ce système, par M. du Verdier, Aumônier de Cochin, afin que chacun puisse choisir dans son sens en une chose de pure opinion, quelle que soit son importance. 1 énorme vol. in-4°. 15 fr.

Quoique le DICTIONNAIRE et la GRAMMAIRE de Gésénius, soient, de l'aveu de tous les hébraïsants, le meilleur Dictionnaire et la meilleure Grammaire connus, nous croyons néanmoins pouvoir dire que nous les avons corrigés, complétés et perfectionnés sous un grand nombre de rapports; nous les croyons tellement supérieurs, non-seulement à tous les autres, mais à eux-mêmes, que nous conseillerions volontiers de se les procurer à ceux qui n'ont pas notre édition. La langue hébraïque semble si nécessaire à Bossuet, qu'après de vifs regrets de l'avoir trop longtemps négligée, ce grand homme ne craignit pas d'en commencer l'étude à l'âge de plus de 60 ans. Quelle consolation, d'ailleurs, pour le chrétien, de pouvoir se pénétrer des SS. Livres dans l'idiome où la plupart de ces livres furent primitivement écrits!

3 2044 010 248 177

